

ZEGERI BERNARDI

VAN-ESPEN

PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS,
[illegible]

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM

CETERAQUE SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehensa,

[illegible] NATIVÆ INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESTITUTA [illegible]

[illegible]

EDITIO RECENTISSIMA

[illegible]

[illegible] THEOLOGI, ET CANONISTÆ

JOANNIS PETRI GIBERT

NUPERRIME AUCTA ET ILLUSTRATA

TOMUS QUINTUS.

VENETIIS MDCCLXXXI.
EX TYPOGRAPHIA JOANNIS GATTI,
[illegible]
[illegible] PRIVILEGIIS.

ZEGERI BERNARDI

VAN-ESPEN

PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS

ET SACR. CANONUM IN ACADEMIA LOVANIENSI PROFESSORIS

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM

CÆTERAQUE SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehensa.

OPUS NATIVÆ INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESTITUTUM Episcopis, eorum Vicariis, & Officialibus Ecclesiasticis, ac Laicis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, tam Sac. Theologiæ quam Jurisprudentiæ Viris studiosis utilissimum, & apprime necessarium.

EDITIO RECENTISSIMA

Omnibus anteactis longe præstantior, & nitidior, plurimis Tractatibus hactenus ineditis, Litteris, & Monumentis passim suo loco positis, præsertim vero selectis Adnotationibus

CLARISS. DOCT. THEOLOGI, ET CANONISTÆ

JOANNIS PETRI GIBERT

NUPERRIME AUCTA ET ILLUSTRATA.

TOMUS QUINTUS.

VENETIIS, MDCCLXXXI.

EX TYPOGRAPHIA JOANNIS GATTI,

IN VICO S. RAPHAELIS ARCHANGELI,

SUPERIORUM APPROBATIONE, AC PRIVILEGIIS.

INDEX
CAPITUM ET PARAGRAPHORUM
VARIORUM OPUSCULORUM
Quæ in hoc Quinto Volumine continentur.

DISSERTATIO CANONICA
De Peculiaritate in Religione, & Simonia circa ingressum Religionis.

PARS PRIMA.
DE VITIO PECULIARITATIS.
CAPUT PRIMUM.
De absoluta rerum omnium temporalium in particulari abdicatione, & earum perfecta seu omnem particularitatem excludente communione, ad paupertatem Religiosam, & vitam Cœnobiticam necessariis.

CAPUT II.
Solvuntur objectiones, quæ adversus hactenus dicta contra Peculia Religiosorum, etiam dependenter a voluntate Superiorum, ab aliquibus formantur.

CAPUT III.
De Remediis contra vitium Peculiaritatis.

PARS SECUNDA
De Vitio Simoniæ circa ingressum Religionis.

CAPUT I.
Ostenditur, committi vitium Simoniæ, dum exigitur temporale, ut quis ad Religionem admittatur, ubi Monasterium est sufficiens ad sustentandum ingredientem.

§. II.

APPENDIX

Ad Vindicias Dissertationis Canonicæ de Peculiaritate, & Simonia;

In qua respondetur ad objectiones Professorum Ordinis Eremitarum S. Augustini contra prædictam Dissertationem. Et speciatim agitur de Dominio, *quod habere dicuntur* Scholares *Societatis* JESU, *& de jure, quod Monasteria habent ad bona ingredientis.*

CAPUT I.

De his, quæ primam Dissertationis partem, ſcilicet de Peculiaritate, concernunt.

CAPUT II.

De his, quæ ſecundam Diſſertationis partem de *Simonia circa ingressum Religionis* concernunt.

BREVIS RESPONSIO

Ad ea, quæ abjiciuntur Dissertationi Canonicæ De Peculiaritate & Simonia, ejusque Vindiciis, atque harum Appendici, in Thesibus Theologicis def. 30. Januarii 1686. sub præsidio Eximii Patris Petri Clenaerts *S. T. D. Ordinis Eremitarum S. Augustini, &c.*

CAPUT I.

APOLOGIA

Qua se vindicat a palinodia, *& Bullæ Clementis VIII.* Capitali corruptione, *quas in Epistola familiari ipsi impingit Eximius Pater* DESIRANT *Sacræ Theologiæ Doctor.*

PECULIA

Sive Particularia Religiosorum Deposita improbata, ex Regula & disciplina S. Augustini, doctrina & praxi S. Fulgentii, necnon Costitutionibus Ordinis Eremitarum S. Augustini. Adjunctis paucis Reflexionibus ad binos Libellos nuper in defensionem Peculiorum evulgatos.

CAPUT PRIMUM.

Improbantur Peculia sive particularia Deposita Religiosorum argumentis desumptis ex Regula & disciplina, quam Fratribus suis S. Augustinus præscripsit.

CAPUT II.

Ex doctrina & praxi S. Fulgentii Episcopi Ruspensis, fidelissimi S. Augustini discipuli, Peculia, sive particularia Religiosorum Deposita improbantur.

CAPUT III.

Ostenditur, Peculia, seu Deposita ad particulares usus alicujus Religiosi repugnare Constitutionibus PP. Eremitarum S. Augustini.

APPENDIX I.

In qua proponuntur aliqua reflectenda in Libellum, cui titulus: *Palinodia palinodiæ, &c.*

APPENDIX II.

Reflexiones aliquæ super Libello, cui titulus: *Susanna innocens, &c.*

DISSERTATIO CANONICA

De Instituto & Officiis Canonicorum sigillatim deducta ex obligatione & muniis Clericorum.

PARS PRIMA.

De primo officio Canonicorum, nimirum obire functiones Hierarchicas.

CAPUT PRIMUM.

Clerici, atque adeo Canonici, ordinantur ad functiones Ecclesiasticas.

CAPUT II.

Ostenditur, quod Canonici specialiter sint instituti, ut Episcopis sint in coadjutores & cooperatores.

CAPUT III.

Quæ scientia præcipue conveniat Canonicis.

CAPUT IV.

De Gradibus Academicis, quibus tamquam publicis eruditionis testimoniis, Canonicos insignitos desiderat Ecclesia.

PARS SECUNDA.

De secundo Officio Canonicorum, quod est morum integritate Ecclesiam ædificare.

CAPUT PRIMUM.

Canonici non tantum populo, sed etiam Clero exemplo suo præire debent.

CAPUT II.

Ostenditur, quod multis sæculis non promoverentur ad Clerum, qui post Baptismum in crimen, maxime carnis, erant prolapsi, & qui post Clericatum simile commisissent, nunquam Ordinibus restituerentur. Quid demum circa disciplinam illam mutatum sit, & qua ratione illa mutatio supervenerit.

CAPUT III.

Ostenditur ex Pontificali Romano, quam vitæ sanctitatem ac morum integritatem hodie in Clericis ac proinde in Canonicis desideret Ecclesia.

CAPUT IV.

Canonici, aliique Ecclesiæ Ministri ab omni carnis immunditia, & intemperantia alieni esse debent.

CAPUT V.

Canonici, cæterique Ecclesiastici debent singulariter esse alieni ab omni specie avaritiæ.

§. III.

CAPUT III.

Qua ratione ad Horarum Canonicarum frequentationem exhortandi sint Laici?

CAPUT IV.

De Ritu, quo Horæ Canonicæ peragi debent.

CAPUT V.

De externa reverentia in recitatione Horarum Canonicarum servanda.

CAPUT VI.

Horæ Canonicæ *devote* persolvendæ sunt.

PARS SECUNDA.

De singulis Partibus Horarum Canonicarum.

CAPUT PRIMUM.

De singulis partibus Officii nocturni.

CAPUT II.

De Matutino, quod hodie *Laudes* dicitur, ejusque partibus.

CAPUT III.

De quatuor minoribus Horis, Vesperis, & Completorio.

TRACTATUS

De Simonia circa Beneficia, Administrationem Sacramentorum, & celebrationem Missarum, item de Pensionibus Ecclesiasticis.

PARS PRIMA.

De Simonia.

CAPUT PRIMUM.

De malitia Simoniæ, & qua ratione melius occurri possit palliis, quibus illud vitium tegitur.

CAPUT II.

Deteguntur varia Simoniacorum pallia.

CAPUT III.

De triplici munere cujus interventu Simonia committitur.

§. IV.

CAPUT IV.

De Simonia Confidentiæ.

CAPUT V.

De Simonia in administratione Sacramentorum.

CAPUT VI.

De oblationibus inter Missarum solemnia.

Quò spiritu fieri & recipi debeant: qua ratione in earum receptione Simonia, vel ejus suspicio intervenire possit; & quomodo ex illis hodiernum Sacrorum honorarium profluxerit?

CAPUT VII.

De hodierno Missarum Honorario:

Quo spiritu offerri & suscipi debeat? Quænam receptionem illius de turpi quæstu, aut Simonia suspectam reddant? Et quam perniciosi abusus illi veniant adscribendi?

CAPUT VIII.

De Simonia & turpi quæstu in administratione Sacramenti Pœnitentiæ vitando.

CAPUT IX.

De Vitio acceptionis personarum in collatione Beneficiorum.

CAPUT X.

De obligatione dimittendi Beneficium Simoniace obtentum: & de dispensatione retinendi Beneficium taliter acquisitum.

PARS SECUNDA.

De Pensionibus.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit Pensio Ecclesiastica; & an illius in antiquitate reperiantur aliqua vestigia?

CAPUT II.

Ostenditur, quod Pensio Ecclesiastica ab illo accipi non debeat qui vel ex Beneficio vel patrimonio vivere potest.

CAPUT III.

Pensiones contrariæ sunt sacris Canonibus, & ideo sine dispensatione haberi nequeunt; quæ sine justa causa data Pensionarios tutos non reddit.

ELENCHUS
OPERUM, ET OPUSCULORUM
Quæ in quinto volumine continentur.

ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN

J. U. D. & Sacr. Can. Prof. Lovan.

DISSERTATIO CANONICA

DE PECULIARITATE IN RELIGIONE

Et Simonia circa ingressum Religionis.

AD LECTOREM.

UIPIAM de vita Fidelium rite instituenda tractandi hac nostra ætate duo accidere solent: Si mores corruptos ad Evangelii & Canonum puritatem & reducere studeat, illico audit Reformator, Jansenista, *& si quid hisce pejus. Si quis e Clero sæculari quidpiam dicat vel scribat, quod Regulares concernit, mox illud ex imminuto erga Religiosos affectu dicere vel scribere judicatus.*

Rogatum te velim, benevole Lector, *ne altera harum opinionum animum tuum præocupet, cum ad lectionem hujus mei libelli accingeris: nihil quippe, meo quidem judicio, Christianæ veritati, & Ecclesiasticæ disciplinæ magis inimicum istis præconceptis opinionibus. Neque enim advertunt, qui ejusmodi sunt, quod SS. Patrum auctoritatem non parum imminuant, immo sacrosanctos Ecclesiæ Canones, Pontificum Decretales, Constitutionesque ejusmodi præjudiciis pro magna parte inutiles & frustraneas reddant.*

Ut recte de hac mea Dissertatiuncula judicium feras, ex Evangelio, ex primæva Christianorum vivendi norma, ex sacris Ecclesiæ Canonibus, Pontificum Decretalibus judicium formes velim. Si tamen & animum scribentis introspicere lubet, hic alius non est, quam ob oculos ponere, in prima quidem parte, quod Religiosæ Paupertatis voto omnis redituum vitalitiorum, similesve peculii qualiscumque proprietatis adversetur: In altera vero parte, quo pacto in receptione ad statum Religiosum Simoniæ labes contrahatur. Hæcque iterum eo fine, ut quæ pro munere meo ex Canonibus, & Historia Ecclesiastica (quæ præcipua studii mei pars est) in adversaria (a) *mea retuli, publico quoque bono consecrarem. Quo fiat ut Regularium Directores & Sæculares & Religiosi in compendio habeant, quid in duobus præfatis punctis censuerit purior Ecclesiæ ætas; quid etiamnum præcipiant Synodi; & quo tandem animas sibi commissas hac in parte dirigant: ne quid in virgineo Ecclesiæ, hoc est illo Regularium, flore adulteretur.*

(a) *Adversaria.* Sunt viri eruditi, qui *genuinam* hujus vocis rationem a se ignorari fatentur: in sensu autem nostri Auctoris complecti videtur varias responsiones, quibus confutavit nonnullos adversarios, qui ejus Dissertationem de *Peculiaritate in Religione, & Simonia circa ingressum Religionis* impugnaverant.

SCOPUS PRIMÆ PARTIS

HUJUS DISSERTATIONIS.

P*ROPOSITUM mihi est in prima Dissertationis parte ex verbis Christi, norma vivendi primorum Christianorum, Religiosorum Regulis, necnon Conciliorum Decretis ostendere, quod professio Cœnobitarum seu Religiosorum in communi viventium necessario secum trahat omnimodam rerum temporalium, etiam quoad* usum, *in particulari abdicationem, & perfectam ac universalem rerum omnium* communionem.

Ex quibus facile ostendero, quod in his, quæ ad dictam abdicationem aut communionem pertinent, nulla sit penes Superiorem relaxandi potestas.

Hinc deinde consectaneum esse monstrabo, quod Religiosorum nemo quidquam in usus *suos particulares, nec ex consensu quidem & dependenter a nutu Superioris, penes se aut tertium, seu etiam Superiorem, extra communionem reservatum habere queat.*

Quo posito non difficulter probavero quantopere solemni, quam Religiosi Deo fecerunt, sponsioni adversentur reditus illi vitalitii, quos vel ipsi Religiosi sibi in actu Professionis, aut eorum Parentes ad usus ipsorum particulares *constituunt, aut reservant; cæteraque omnia peculia, quæ* privatis usibus alicujus *Religiosi a reliquis Monasterii proventibus separata tenentur.*

Ne vero morbum detegere & non adferre medelam videar, nonnulla suggerere conabor, quibus malo isti tam a subditis, quam a Superioribus occurratur.

APPROBATIO.

HÆC DISSERTATIO CANONICA Auctore clarissimo Viro Domino ZEGERO BERNARDO VAN-ESPEN J. U. D. nihil continet fidei, aut bonis moribus adversum, sed in ea Auctor solidis rationibus sanctissimum Cœnobitarum Institutum primævo splendori restituere, & a labe, quam nimia Religiosæ Disciplinæ relaxatione contraxerat, expurgare conatur. Optandum foret, ut eo in publicum a prælo prodeat fructu, quo ab Ecclesiasticæ Disciplinæ studiosissimo zelatore scripta est affectu. Datum Bruxellæ 4. Julii 1684.

DE CUYPER *Can. Grad. Mechlin. Archip. Bruxell. Librorum Censor.*

JURIS ECCLESIASTICI OPUSCULA VARIA.

DISSERTATIO CANONICA.

PARS PRIMA.

DE VITIO PECULIARITATIS.

CAPUT PRIMUM.

De absoluta rerum omnium temporalium in particulari abdicatione, & earum perfecta seu omnem particularitatem excludente communione, ad paupertatem Religiosam, & vitam Cœnobiticam necessariis.

§. I.

Ex verbis Christi & norma vivendi primorum Christianorum ostenditur, ad vitam Religiosam in communi necessaria esse absoluta rerum omnium, etiam quoad utendi facultatem; in particulari abdicatio & perfecta earum communio.

VERBA, quibus Christus voluntariæ paupertatis consilium proposuit, manifeste ostendunt, res omnes temporales absolute ab eo, qui consilii illius dederat esse observator, esse abdicandas; dicit enim: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus:* Matth. 19. v. 21. Ex quibus patet, quod Christus eam rerum abdicationem pro consilii illius observatione requisiverit, qualem facit, is qui simpliciter res suas *vendit*, & pretium earum, titulo *simplicis & absolutæ donationis*, in pauperes transfert. Cum vero is, qui eo modo rebus suis se exuit, non tantum nuda *proprietate*, sed & omni *utendi facultate* se privet, & res suas non tantum *proprietate* tenus, sed & *usu* in alium transfundat; dubitari nequit, quin consequenter Religiosus teneatur non tantum earum *proprietate*, verum & *usu* simpliciter & absolute seipsum privare, ut nihil in res temporales juris prætendat, sed omnes ut simpliciter *alienas* consideret, & tamquam *pauper* earum *usum* in dies pro necessitate occurrente, de alterius liberalitate & benignitate expectet.

Ita consilium intellexerunt primi illi Christiani, quos ignis Spiritus Sancti illuminaverat, quosque ut normam vitæ Cœnobiticæ seu Religiosorum in communi viventium, suo vivendi modo perfecte delinearent, Deus ordinavit; de quibus legitur, *Quotquot possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum*. Act. 4. v. 34. 35.

Nec tantum agros domosque suas vendebant, & pretia eorum simpliciter & absolute in Apostolorum potestatem transferebant, atque ita quomodo Evangelicæ paupertatis consilium assumendum, sic exemplo suo docuerunt; sed & insuper normam vitæ Cœnobiticæ seu Religiosorum in communi viventium, expresserunt; nimirum perfectissimam, quam ea vivendi disciplina requirit, bonorum omnium communionem servando, dicente Scriptura *Act.* c. 4. v. 32. *Erant illis omnia communia*. Ne vero putaretur fuisse absoluta rerum omnium communio quoad *proprietatem*, non quoad *usum*, addit sacer Textus *ibid.* v. 35. *Dividebatur singulis prout cuique opus erat*. Quo manifestum evadit, quod adeo omnia vellent *communia*, ut & *usus* illorum omnium in tantum esset *communis*, ut ex illis *omnium* necessitatibus per Apostolos *indifferenter* provideretur: quo ulterius fiebat, quod ait Scriptura *ibid. vers.* 34. *Neque enim quisquam egens erat inter illos*.

§. II.

SS. Augustini, Benedicti, aliorumque Patrum regulas, descriptam §. anteriori absolutam rerum abdicationem & perfectam bonorum omnium communionem requirere ostenditur.

EX regulis, quas Cœnobitis seu Religiosis in communi viventibus Patres præscripserunt, manifestum est Evangelicam paupertatem secundum Christi expressionem, necnon bonorum omnium communionem in Actis Apostolorum tantopere laudatam, vitæ Cœnobiticæ esse necessarias; S. Augustinus Canonicorum Regularium, aliorumque Religiosorum legislator, inculcato gemino charitatis præcepto; " Primum, inquit, *cap.* 1. *Regulæ*, ad quod in unum congregati estis, ut unanimes habitetis in domo, & sit in vobis anima una & cor unum in Deo; & non dicatis aliquid *proprium*, sed sint vobis *omnia communia*, & distribuatur unicuique vestrum a præposito vestro victus & tegumentum, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes, sed potius unicuique sicut opus fuerit. Sic enim legitur in Actis Apostolorum: *Quia erant illis omnia communia* ". Act. cap. 4. vers. 32.

Voluit ergo S. Augustinus, ut omne *proprium* secundum Christi consilium singuli in particulari abdicarent, & ut ad exemplum primorum Christianorum perfecta *communio* a Fratribus observaretur.

Quam communionem ut clarius exprimeret, in eadem sua Regula *cap.* 8. præcepit: " Ut cum quis suis filiis aut aliqua necessitudine ad se pertinentibus in Monasterio constitutis, aliquam contulerit vestem, sive quodlibet aliud inter necessaria deputandum, non occulte accipiatur, sed *sit in potestate Præpositi, ut in rem communem redactum, cui necesse fuerit præbeatur* ".

Ex quibus verbis intelligitur secundum S. Augustini præscriptum, non tantum nudam *proprietatem*, sed vel præcipue *usum ipsum*, etiam eorum quæ a parentibus pro necessariis uni suppeditantur, debere esse *communem*, ut ex illis *in commune redactis*, cui necesse fuerit, præbeatur.

Augustino consonat S. Benedictus, qui & ipse absolutam rerum abdicationem secundum Christi consilium, & perfectam rerum communionem ad normam primorum Christianorum, suis præscripsit.

„ Ne quis, inquit *cap.* 33. *Reg.* præsumat aliquid habere *pro-* „ *prium*, nullam omnino rem, neque Codices, neque Tabulas, „ neque Graphium, sed nihil omnino; quippe quibus nec cor- „ pora sua, nec voluntates licet habere in propria potestate; „ omnia vero necessaria a Patre sperare Monasterii, *omnia-* „ *que omnibus sint communia*; ut sicut scriptum est, *nec quisquam* „ *suum aliquid dicat vel præsumat* “. Hæc Benedicti verba conficiunt non tantum *paupertatem* voluntariam juxta Christi concilium, sed & *communionem* bonorum, ad normam primorum Christianorum Sancti Benedicti Institutum profitentibus esse præscriptam.

Quam communionis perfectionem in Actis Apostolorum tantopere laudatam clarius expressit, dum *cap.* 45. *Reg.* statuit: „ Ut „ si a parentibus Religioso quidquam directum fuerit, non præ- „ sumat suscipere illud, nisi prius indicatum fuerit Abbati, quod „ si jusserit suscipi, in Abbatis sit potestate, *cui illud jubeat* „ *dari*. Et *non contristetur Frater, cui forte directum fuerit*, ut „ non detur occasio diabolo.

Quo ostendit non tantum *nudam proprietatem*, sed *usum* ipsum abdicandum & communicandum esse; quandoquidem etiam quæ a parentibus Religioso fuere directa, ita in Abbatis velit esse potestate, ut necessitate etiam *alterius*, quam *ejus*, cui directa sunt, impendi possint, ne *occasio detur diabolo*: quæ occasio merito timetur, si res semper detur *illi*, ad quem a parentibus fuit directa; quia ipsi facile indiceret, sibi fore rem illam impensam tamquam ex voluntate parentum *sibi magis* quam *alteri* debitam; adeoque in rem illam *sibi præ aliis* de communitate, saltem quoad *usum* jus aliquod superesse.

Quinimmo si credamus Dionysio Carthusiano, voluit S. Benedictus, ut res a parentibus alicui Religioso destinata, potius *alterius*, quam ejus, ad cujus *usum* donata est, necessitati impendatur. „ Rursus ex hoc (ait *in tract. De Reform. Claust. art.* „ 14.) quod rem alicui Monacho missam voluit S. Benedictus po- „ tius *alteri* dari, quam *illi*, concluditur quam seriose & integre „ volebat omnem a suis proprietatem, *peculiumque* excludere „. Binis hisce SS. Augustini & Benedicti Regulis, quibus non olim tantum, sed & hodie pene universus Religiosorum Ordo vivit, non antiquæ solum Religiosorum Regulæ (quas in concordiam suam Benedictus Abbas Anianus retulit) sed & recentiores consentiunt; nisi quod in his nonnulla, quibus occurratur prætextibus vitio proprietatis palliando, aut perfectioni communionis impediendæ noviter inventis, adjiciantur.

§. III.

Synodus Tridentina abdicationem & communionem Regularibus servandas proponit.

SYNODUS Tridentina non ignorans quantum ex Monasteriis pie institutis & recte administratis in Ecclesia Dei splendoris atque utilitatis oriatur, admodum desideravit, ut vetus & regularis disciplina, ubi collapsa erat, instauraretur. Ad quod necessarium esse censuit, ut Regulares tam viri quam mulieres, ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum vitam instituant & componant; atque in primis, ut essentialia suæ professionis vota obedientiæ, *paupertatis*, & castitatis fideliter observent. *Sess.* 25. *cap.* 1. *De Regularibus*.

Ut vero substantialia vota in omnibus Cœnobiis veraciter observentur, plurimum confert, inquit Synodus Mechliniensis anno 1570. *tit. De Regul. cap.* 1. *si ea auferantur, quæ proprietati totius Religionis perniciosæ pesti occasionem & fomenta subministrant*. Quapropter Concilium Tridentinum ut prædictum Decretum quo præcipit, ut omnes Regulares ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum vitam instituant; atque in primis quæ ad suæ professionis perfectionem ut Obedientiæ, *Paupertatis*, & Castitatis..., necnon ad communem vitam pertinentia fideliter observent; ut, inquam, hoc Decretum facilius observaretur, speciale ad extirpationem *proprietatis* Decretum immediate subjungit. Quo Decreto absolutam rerum abdicationem, ac perfectam earum communionem juxta normam vivendi primorum Christianorum, atque Regularum præscriptum, manifeste expressas videmus; præsertim si eidem Decreto conjungamus ejusdem declarationem seu expositionem per Clementem VIII. editam (*in Const. quæ incipit*: Nullus omnino 69. *in Bullario Romano*) & per plures Pontifices confirmatam & innovatam.

Nemini Regularium (ait Synodus Trident. *Sess.* 25. *cap.* 2. *De Regularib.*) *tam virorum quam mulierum liceat bona mobilia vel immobilia cujuscumque qualitatis fuerint*, sive ut magis specifice exponit Clemens VIII. *pecuniam, proventus, census, eleemosynam* retinere; *etiam quovis modo ab eis acquisita*; id est, secundum Clementem, *sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aut pro missis tam in propria Ecclesia quam ubicumque celebrandis, alioque ipsorum justo labore, & causa, & quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum aut piorum largitiones, legata aut donationes fuerint*.

Sequitur in Decreto Concilii: *tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere vel tenere*: quibus verbis non tantum, prohibetur prædictorum bonorum *dominium*, sed eorum *possessio*, immo & *detentio*; idque non tantum *nomine proprio*, sed & *nomine Conventus* id est, ne quidem de *concensu Superioris*; ut declarat Clemens VIII. in verbis, *Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantum ad bona mobilia vel immobilia fratres excusare possit, quominus culpæ & pœnæ ab ejusdem Concilii Decreto impositæ, & ipso facto incurendæ, obnoxii sint: etiamsi Superiores asseverarent se ejusmodi dispensationes aut licentias concedere posse: quibus in ea re fidem minime adhiberi volumus*.

Sed statim, inquit Concilium, *ea Superiori tradantur, & Conventui incorporentur*. Non tantum ergo voluit Synodus, ut Superiori *tradantur*, sed insuper, ut *Conventui incorporentur*; seu declarante Pontifice, *cum cæteris illius* (Conventus) *reditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis victus & vestitus omnibus suppeditari possit*.

Nec deinceps, pergit Synodus, *liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem aut commendam*: Addidit Clemens: *etiam depositi aut custodiæ nomine*.

Administratio autem bonorum Monasteriorum, seu Conventuum subnectit Synodus, *ad solos Officiales eorumdem, ad nutum Superiorum amovibiles pertineat*. Clemens in sua Constitutione declarat, nomine officialium non intelligi Superiores locorum, sed tres ministros duntaxat, nempe *Exactorem, Depositarium, & Dispensatorem*.

Ex his evidenter apparet, Concilium Tridentinum pro debita voti paupertatis observantia, requisivisse complectissimam rerum omnium, cujuscumque qualitatis & undecumque provenientium confussionem; ut nulla inter eas intercedente distinctione ex illis omnibus in unam massam conpactis, per Superiores uniuscujusque necessitati occurratur.

Rerum omnium administratione insuper demandata solis officialibus a Superioribus deputandis, & ad nutum eorum amovibilibus, qui bona Monasteriorum in utilitatem Conventuum debite administrantes, ea Superioribus pro uniuscujusque necessitate distribuenda, per se vel per alios itidem officiales, plene committerent. Atque ita expressam hic videmus primorum Christianorum in communi vivendi disciplinam.

§. IV.

Ostenditur ex Decretis particularium Conciliorum, quod Synodus Trid. perfectam rerum communionem proposuerit.

PLURIMUM conducere ad assequendam genuinam Concilii Tridentini mentem seu sententiam Decreta Conciliorum particularium, quæ paucis annis post dictum Concilium generale habita fuerunt, dubitari nequit: cum enim præfata Concilia pro debita executione Trid. Synodi convocata fuerint, non dubium, quin illorum Patres admodum solliciti fuerint, ut juxta mentem & sententiam Patrum Concilii Trid. Decreta sua formarent ac proponerent: neque multum difficile ipsis erat germanum sensum Concilii Trid. assequi, quia plerumque inter ipsos aderant, qui concipiendis Concilii Decretis operam impenderant: aut si tales inter ipsos præsentes non essent, erant tamen procul dubio plurimi superstites ex Concilio Trid. reduces, quos consulere de Concilio sententia, si forte de ea dubitabatur, erat perfacile.

Biennio post absolutam Trid. Synodum habita Synodus Cameracensis (cui plures Episcopi, & Doctores interfuere, qui Concilii Tridentini Decretis formandis & auctoritate, & doctrina fuerant suffragati) pro debita Synodi Tridentinæ executione, *Tit.* 8. *c.* 10. decrevit: „ Ut omnis illa pecunia vel res, quam Mo- „ nachus vel Monialis acquirere labore, sive industria, sive ami- „ corum liberalitate, seu denique qualibet alia occasione possit, „ *Superiori tradatur*; ita ut ad nutum ejus *tamquam res com-* „ *munis* expendatur.

Nullatenus proinde hæc Synodus dubitavit, quin mens Concilii Tridentini fuerit, ut perfecta inter Religiosos & Moniales esset rerum omnium *communio & confusio*, ut omnes *indifferenter*, tanquam *communes* a Superioribus expendantur; nec alicui *particulari* jus aliquod, etiam quoad *usum*, conservetur.

Huic Provinciali Concilio consonat ejusdem Provintiæ Synodus Diœcesana Audomarensis, sub R. D. J. Sixti *Tit.* 17. *capite* 6. anno 1583. quæ præterquam quod eamdem rerum communionem clarioribus terminis expresserit, insuper non pauca admodum & notatu dignissimam pro hac materia proposuit his verbis: „ Ex „ quo in oblivionem abiit exemplum in initio nascentis Eccle- „ siæ in Ananiam & Saphiram editum, invasit pleraque Mo- „ nasteris exitiosa rerum proprietas, ex diametro Monasticæ profes- „ sioni contraria. Quare vigilent Præfecti & Præfectæ, si suæ suo- „ rumque saluti consultum velint, ut exterminetur hæc pestis: cu- „ rentque, ut ablatis ab omnibus, iis omnibus, rebus, quas „ ut proprias possident, victus & vestitus, cæteraque vitæ neces- „ saria æqualiter omnibus, pro indigentia uniuscujusque neces- „ sitate, & Monasterii facultate placide ac benigne *ex communi* „ *Monasterii thesauro ac penu* subministrentur, non pecuniis æstimata „ ac compensata, sed *ipsis rerum speciebus præsentia*. Id enim eis „ in virtute sanctæ obedientiæ Deo loco precipimus: *nec aliud* „ *præcipimus, quam id quod Superiores quidem ex officio prorsus* „ *curare tenentur, nulla ipsis relicta dispensandi facultate; Religiosi* „ *vero ex ea, quam Deo fecerunt, sponsione observare*. Usque adeo „ enim abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, annexa est „ regulæ Monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit li- „ centiam indulgere, *Cap. Cum ad Monasterium, tit. De stat. Monacho-* „ *rum*. Quare aboleatur ea consuetudo, qua consueverunt Superio- „ res Religiosis singulis annuam numerare aut permittere pensionem, „ atque redimere necessaria vitæ eorum; nec alicui pecunia permit- „ tatur, nisi pro injuncta a Prælato administratione; sed *prorsus* „ *omnia in communem usum convertantur*, ita ut impleatur a Reli- „ giosis, quod sibi imitandum sumpserunt, & ad *quod religione sem-*

piter-

„ *piterna se obligarunt* (*non potest res ista inculcari satis*) illud „ primitivæ Ecclesiæ : *Multitudinis credentium erat cor unum „ & anima una : nec quisquam eorum , quæ possidebat , aliquid „ suum esse dicebat ; sed erant illis omnia communia . . . . dividebatur autem singulis prout cuique opus erat* “ . Act. cap. 4. „ 20. 32. & 35.

Primo , ex hoc Decreto docemur ea omnia , quæ pro absoluta abdicatione & omnium rerum communione hæc Synodus conformiter Synodo Trid. & Provinciali Cameracensi proposuit , non esse juris mere positivi , quæ proinde Religiosos hujus Diœcesis ad summum concernerent , aut lapsu temporis mutari possent : *sed talia , quæ Religiosi ex ea , quam Deo fecerunt , sponsione , observare tenentur .*

Secundo , nos docet eadem Synodus , quod nulla Superioribus in his *dispensandi sit relicta facultas .*

Tertio , ex ipsa intelligimus , quod *religione sempiterna sese obligent Religiosi ad servandam illam perfectam rerum communionem , quam primos Christianos servasse Acta Apostolorum testantur.*

Denique eadem instruimur : quod *non possit res ista inculcari satis* , nimirum quod Religiosi ad eam perfectam rerum communionem servandam religione sempiterna sese obligaverint . Hæc occasione istius Synodi Audomarensis .

Perfectissimam rerum communionem a Synodo Tridentina Religiosis præceptam fuisse , probat & ipsa Synodus Provincialis Mechliniensis an. 1570. itidem pro debita Concilii Trid. executione congregata , dum *Tit. De Regular. cap.* 1. statuit : „ *Ut nulli Regulares pensiones vitales , ut reditus perpetuos , permittantur recipere , neque liceat eis ratione officiorum vel ministeriorum „ pecuniam corradere aut conservare , etiamsi in pios usus convertere velint* ; sed omnia in communionem usum convertantur .

Aliæ quoque Synodi eumdem in finem , ac sub idem pene tempus celebratæ pariformiter statuerunt , quod nulli Regulari liceat bona sive mobilia , sive immobilia undecumque acquisita , tanquam *propria* , aut *nomine Conventus* , possidere ; sed statim Superioribus esse tradenda , ut *in commune* conferantur , & *Conventui incorporetur .*

Statuunt insuper , ne Superiori liceat alicui Religioso *non officiario* bona stabilia ad usumfructum , vel usum , vel administrationem , vel commendam committere ; sed tantum alicui tanquam *Officiario* ad tempus rei administrationem concedere , *non in suam , sed Monasterii utilitatem .*

Ex quibus omnibus facile intelligitur , illorum Conciliorum Patres non dubitasse , quin mens Concilii esset , ut juxta *Regulæ præscriptum* Religiosi absolute & simpliciter , etiam quoad *utendi facultatem* , rebus omnibus in particulari renuntiarent , necnon eorum , quæ ipsis undecumque obveniunt , *perfecta & completa* esset *communio & confusio* ; ut ex iis omnium indiscriminatim necessitati per Superiores succurratur ; ac per consequens non *hujus* potius , quam *alterius usibus* rei alicujus fiat reservatio , ut verificari queat illud primorum Christianorum , *Act.* cap. 4. vers. 32. *Sed erant illis omnia communia .*

C O R O L L A R I U M I.

Ex doctrina hactenus tradita consectaneum est , peccare contra votum paupertatis illos , qui rem quamcumque ita sibi volunt esse propriam , ut aliis nolint esse communem .

EX dictis constat , quod & ipsa Christi verba , quibus paupertatis Evangelicæ consilium proposuit , & primorum Christianorum vivendi disciplina , exigant , res omnes temporales ab eo , qui *istud paupertatis* consilium , & primorum Christianorum vitæ normam profitetur , ita simpliciter esse deferendas , ac si in *pauperes* essent translatæ . Insuper constat necessarium esse , ut in tantum earum *proprietate & usu* esse exuat , aliisque distribuenda committat , ut nihil in rebus a se collatis *sibi* præ *aliis* reservet , sed cum reliquis de communitate tamquam *pauper* pro dispensantium benignitate , pro necessitate occurrente *necessaria* in dies expectet .

Hujusmodi rerum abdicationem per Constitutiones Religiosorum , præsertim SS. Augustini & Benedicti , similiter præscribi ostensum est .

Eamdem omnimodam bonorum *abdicationem* , rerumque absolutam *communionem* , ut collapsa Religiosa disciplinam restitueretur , a Synodo Trid. præceptam esse , non minus evidenter ex ipsius Decreto , accedente præsertim Pontificum , ac Conciliorum Provincialium declaratione , comprobavimus .

Ex quibus consequitur , quod is , qui voto paupertatis se obstringit , & vitam cœnobiticam instituit , omnia sua sive mobilia , sive immobilia , sive quæ ipso professionis tempore possidet , aut postmodum undecumque , aut quavis ex causa acquisivit , abdicare teneatur , eaque omnia ita alterius liberæ committere dispositioni , ut si illi visum fuerit , *in aliorum usum dispenset* , atque illa tanquam plane *aliena* habeat , neque ut *sibi* magis quam *aliis debita* , unquam consideret . Hinc illud Basilii *Constit. Monast. c.* 18. *Hi perfecte rerum omnium paupertatem tenent , in quibus nihil propriam cujusquam sit , sed communia omnium omnia .*

Si igitur rem quamcumque etiam minimam eo modo abdicari , & in commune redigi nolit , non primorum fidelium (qui a perfecta vitæ communione in Actis Apostolorum laudantur) sed potius Ananiæ & Saphiræ imitator constituitur , dum ut hic similiter Spiritui sancto mentiri convincitur ; nimirum Evangelicam & absolutam paupertatem amplecti simulans , & interim partem aliquam pretii , vel rerum , quam *aliis non vult* esse communem , sibi reservans .

Quapropter Religiosorum Patres sollicite admodum cautum voluerunt , ne rem vel minimam Religiosus sibi peculiarem vindicet . Unde monet Synodus Provincialis Cameracensis Religiosos & Moniales anno 1565. *tit.* 18. *cap.* 9. *Ut caveant , ne quid pecuniæ aut alterius rei sibi ita retineant , ut communitate nolint esse commune .*

Neque ab Anania & Saphira se separant Religiosi , si omnia quidem , quæ habent , aut quocumque modo obveniunt , Superioris aut alterius custodiæ committant , *nolentes* interim absolute esse *communia* , sed *usibus suis privatis* reservata & impensa : nec enim Ananiæ & Saphiræ peccatum tam in *actuali* reservatione & retentione partis pretii consistebat , quam in *partis illius* , quam *nolebant* esse *communem* , defraudatione : nec etiam ipsos procul dubio ut administrationem aut custodiam ; sed ut *usum* ejus sibi *specialem* haberent , tenebat sollicitudo : nemo siquidem dubitat , quin facile totum agri venditi pretium Apostolorum custodiæ & administrationi confidere voluissent , modo partem in *usum suum particularem* ab Apostolis reservandam pro certo habuissent .

Quare notat Petrus a S. Audomaro alias a Vallon-capelle , Instituti S. Benedicti in Monasterio Monitis S. winoci Monachus & Prior , *lib.* 2. *Institut. Monast. cap.* 20. „ Parum admodum „ referre , an apud se , *an apud alium* , etiam *Priorem suum* ha- „ beant Religiosi ; modo *aliqua ratione ipsorum sit .*

Affectu proinde *proprietatem* retinet , & in animo coram Deo *proprietarius* , & voti violator constituitur Religiosus quicumque res omnes cujusvis qualitatis & undecumque sibi obvenientes , non resignat pleno affectu & effectu ; non voce tantum , sed corde & voce simul ; easque ita non vult esse *communes* , ut nihil in eis *sibi præ reliquis* de communitate , etiam *solo affectu* reservet aut vendicet ; sed ut illæ *omni tempore ad nutum Superioris* , quemadmodum reliqua Monasterii bona , necessitati aliorum Fratrum impendantur , animo vere paratus & omnino contentus sit , oportet .

Hanc animi constitutionem in Religiosis requiri , ut se a pestifero illo *proprietatis* vitio expurgent , mecum etiam illi , qui plus justo hac in parte indulgent , facile agnoscunt . Vereor tamen si Religiosi , qui reditus vitalitios , pecunias , aliasque res a parentibus datas , vel aliunde obtentas , sibi vel apud Superiores , aut tertium quempiam de Superioris consensu reservant : vereor , inquam , ne multi inveniantur , qui si ex sincero cordis affectu se examinarent , vitio *proprietatis* se infectos esse intelligerent . Ipsi quoque Superiores , si ea diligenter adhiberent remedia , quæ ad detegendum *proprietatis* vitium , tum eorum Patres in Regulis suis , tum alii viri pietate & sanctitate illustres sæpius suggesserunt , non raro experirentur plurimos inter eos , qui totalem & sinceram *exterius* præ se ferunt rerum abdicationem , inveniri , qui voce quidem illam profitentur , sed corde & affectu a *proprietate* totaliter non recedunt ; quod ex iis , quæ subjicimus , facile quisque judicare poterit .

A P P E N D I X

Ad præcedens Corollarium .

E quibus dignosci possit , cum Religiosus quispiam laboret vitio proprietatis , aut simulata sit omnia abdicandi , & in communionem redigendi promptitudo ?

VOLUNTAS humana variis & diversis passionibus pro diversitate amoris fertur & movetur juxta illud Augustini in suis Confessionibus : *Pondus meum amor meus , eo feror quocumque feror .* Unde enim timor rei amittendæ , nisi ex amore eam habendi & retinendi ? Unde aviditas adipiscendi , nisi ex amore assequendi rem , quam non habemus ? Unde cura & anxietas conservandi , nisi ex affectu erga rem , quam possidemus ? Et sic de reliquis motionibus , animæ ratiocinando , omnium radicem solum amorem esse deprehendemus . Hinc illud S. Bernardi *Serm.* 2. *in Quadrages. n.* 3. *Attende sollerter quod diligas , quid metuas , unde gaudeas , aut contristeris , & sub habitu Religionis animum sæcularem , sub pannis conversionis invenies cor perversum ; totum enim cor in his quatuor affectionibus est .*

Si itaque Religiosus scire desideret , an affectus *proprietatis* in corde suo non hæreat ; convenit ut sedulo & diligenter animæ motus , qui occasione oblationis aut denegationis ipsius rei temporalis , aut ob ejus præsentiam & conservationem in ipso oriuntur , examinet . Si enim v. g. ex Superiore reditum vitalitium aut rem aliam undecumque profectam , apud se depositam in *communem* Monasterii *usum* convertere volente , Religiosus doleat aut tristetur (intelligo affectus doloris & tristitiæ voluntarios) signum est , quod *affectum* omnem erga rem illam non deposuerit , nec rem illam sincere & ex animi sententia in communitatem transtulerit .

Si ulterius murmurare , aut Superiori resistere incipiat , evidentius , se *affectu* saltem , *proprietarium* ostendet .

Suspectus quoque retentæ proprietatis reddetur , si *major* sit *rem illam* , quam *reliquas* de communitate , *conservandi cura* : si enim illam ut *communem* aspiceret , non major foret circa eam , quam circa cætera communitatis bona affectus , & per consequens nec major conservandi sollicitudo .

Sunt alii , qui res aut peculia a se apud Superiorem aut tertium quempiam deposita , tamquam *sibi* magis , quam *aliis* de communitate *debita* petunt , nec sibi sine injustitia negari posse putant . Hinc computantes quantum sibi pecuniæ apud depositarium restet , libere victualia aut res alias credito comparant , credentes pecuniam depositam *sibi juste denegari non posse* . Quo agendi modo seipsos convincunt , se ex animo rem illam in communitatem non sic transtulisse , quin *sibi plus juris* in illam , quam *reliquis* de communitate putent reservatum .

Inveniuntur & alii , qui omnia sua quidem in communitatem transtulisse , & Superioris dispositioni permisisse exterius palam profitentur , & tamen cum Superiore computationem instituunt , dicendo : *Tres nuper solidos v. g. Paternitati vestræ tradidi,*

unum recepi, adhuc duo supersunt. Quæ computatio non obscure animum de proprietatis affectu suspectum reddit: si enim sincera eorum fuisset in communitatem translatio, & Superiori pro nutu de illis disponendi data ex animo facultas, non magis de illis, quam de reliquis bonis communitatis, quorum dispensatio æquo & justo Superiorum committitur arbitrio, calculum inirent.

Denique non multum ab his distare videntur, qui sollicitant parentes aut amicos suos, ut aliquid ab iis accipiant, non sollicitaturi si re illa se pro libitu uti non posse, sed in commune redigendam præscirent; quo ostendant *sibi solis*, non *communitati* eam procurare.

Hæc & similia si serio perpenderent Religiosi, qui penes se vel apud tertium, aut etiam penes Superiorem pecuniam, aliasque res retinent; vereor ne fateri cogerentur verum esse, quod pridem in Conventu generali Canonicorum Regularium quidam ejusdem Instituti Canonicus in sua contra proprietarios concione his verbis dicebat; Contra prædicta omnia adhuc ,, instant ,, proprietatis cultores, dicentes; Quod habemus, *proprium* ,, dici non debet, quia ad *nutum* semper manet *Prælati*, qui *re-* ,, *vocare*, & in *communem usum*, *quandocumque voluerit*, *illud* ,, *convertere potest*; nec est dicenda proprietas, ubi *ad resignan-* ,, *dum prompta fuerit voluntas*. Utinam ii verum dicerent, & ,, ex cordis sententia loquerentur. Sed *mentitur iniquitas sibi*; ,, sola *ablatio* monstraret, *quo affectu* possident. Quod si etiam ,, jubente Prælato resignent, non est resignatio vera, ubi actio- ,, ni voluntas non concordat. *Æstimo admodum paucos reperiri*, ,, *qui res suas tranquille sinerent in communem usum refundi*". In libro, cui tit. *Reg. S. Aug. cum Constit. Canonicorum Regular. Capituli Windes. &c.* impressio *Ultrajecti* anno 1553.

Ut vero nec Superiores venenosus hic *proprietatis* affectus lateat, eumque cognitum ex cordibus subditorum radicitus evellant, admodum conveniens est, ut res, quæ a parentibus Religioso directa fuerit (idem esto judicium de rebus aliunde aut alia de causa obvenientibus) subinde *alteri s*, quam *ejus*, *cui directa fuerit*, necessitati impendatur; ita enim fiet, ut affectus proprietatis in animo istius hærens, exterius prodatur: non enim sine dolore amittitur, quod cum amore possidetur.

Dolor vero tristitiæ, quin & murmurationis, aut contradictionis facile causa erit; quo fiet, ut non difficulter Superior agnoscat minus sinceram multorum protestationem, qua toties protestantur se omnia transtulisse in *usum communitatis*, & nihil possidere, nisi *dependenter a nutu Superioris*.

Hanc piam tentandi praxim inter Canonicos Regulares usitatam fuisse, ex eorum Constitutionibus intelligimus: ,, Quod si ,, alicui nostrum, vestis aut cultellus, aut aliud quid missum ,, fuerit, ad Priorem deferatur, *& ex bona consuetudine non ei*, ,, *cui missum est*, *sed alii potius detur*". *Parte 2. cap. 7. Constit. Capituli Windes.*

Si insuper Monasteriorum Superiores nonnunquam paterno affectu tentarent hujusmodi peculiorum possessores per actualem illorum ablationem, eorumque in communem usum redactionem, non raro intelligerent verissimum esse, quod de simili protestatione & annua resignatione ad manus Superiorum (quæ in quibusdam Monasteriis etiam cum annua alicujus schedulæ exhibitione fieri solet) dixit Petrus a S. Audomaro *Inst. Monast. l. 2. c. 18.* ,, Sed inquit, dicent peculiorum possessores, se pecuniis vel aliis ,, concessis vel datis non *affici* tanquam *propriis*, quin *paratos* es- ,, se *omnia resignare*, Prælatis exigentibus, in quorum potestate ,, omnia, quæ penes se sunt, esse asserunt. In cujus protestatio- ,, nem singulis annis exhibent schedulam continentem quæcumque ,, habent suo usui deputata. Verum splendide mentitur iniquitas ,, sibi. Hoc unico argumento probare velim eos taxatam pecu- ,, niam, & alia *propietatis affectu* hactenus possedisse, quod no- ,, luerint, Episcopis & Prælatis suis exigentibus, pressi etiam ,, per Professionis & Regulæ suæ obligationem, immo per Con- ,, cilii Generalis Decreta, cedere resignationi. Quinimmo totis ,, conatibus repugnarunt.

,, En quomodo noverunt in *Abbatis potestate* omnia esse debe- ,, re, & parati sint illi exigenti omnia tradere. Velamen est ini- ,, quitatis exhibita illa schedula, & ficta protestatio, ac proinde ,, summa impudentia est eorum, qui hac ratione a *proprietatis* ,, vitio sese defendunt. Sepulcra foris dealbata, intus autem ,, plena ossibus mortuorum, & omni spurcitia.

Merito proinde invigilant Monasteriorum Præfecti, ut subinde per rerum similium *subtractionem*, & in *communem redactionem* subditos suos probent; ne a diabolo tententur, & peste illa *proprietatis* occulte inficiantur, foveantque in Cœnobiis suis, quos tamquam proprietarios & professionis suæ violatores, etiam laxiores Theologi & Canonistæ, communi calculo condemnant.

COROLLARIUM II.

Ostenditur ex Regulis Religiosorum, quod nequidem dependenter *a voluntate & nutu Superioris peculia ad usus particulares alicujus Religiosi concedi aut reservari posint.*

EX absoluta abdicatione, necnon perfectissima omnium rerum communione, quam conformiter ad Christi verba, & primorum Fidelium vivendi normam, in Regulis Patrum, præsertim SS. Augustini & Benedicti expressam §. 2. probavimus, consectaneum est, quod juxta præfatas Patrum Regulas non tantum obligentur Religiosi *res omnes* in particulari *absolute* ac *simpliciter abdicare*, sed insuper Superiores (quorum est omnem curam ac diligentiam adhibere, ne a Regularum præscripto recedatur) teneantur easdem in *plenam communionem* redigere, idest, cum *reliquis* Monasterii bonis ac reditibus *confundere*; ut illis in *communem massam conflatis omnium indifferenter* necessitatibus succurratur. Huic perfectæ *communioni* sive rerum *in unum confusioni* directe opponitur alicujus rei a *reliquis* Monasterii rebus vel reditibus *separatio*, & extra communem massam *reservatio*, qua fiat ut non cum cæteris Monasterii bonis seu proventibus, *omnium indiscriminatim necessitatibus* impendatur; sed *usibus particularis Religiosi* impendenda conservetur ac custodiatur; ut proinde eo casu dici nequeat, inter hujusmodi Religiosos juxta Fundatorum præscripta *omnia esse communia*, *& unicuique ex illis distribui prout cuique opus est*.

Ex quo ulterius consequitur, non bene intellexisse Patris sui Augustini Regulam, qui dixit, nullam exstare prohibitionem in Ordine S. Augustini, quæ reditus vitalitios de Superioris consensu *ad particularis Religiosi usum deputatos ac reservatos* prohibeat. Melius Patris sui Augustini Regulam perspectam habuere Canonici Præmonstratenses; qui anno 1630. in Capitulo generali *Dist. 2. cap. 25.* statuerunt, " ut si alicui Sororum a quoquam ,, aliquid fuerit datum, *juxta præceptum Regulæ* statim resignet ,, & *redigatur in commune*. Nulla quoque Sororum ad *pro-* ,, *prios & particulares suos usus pecuniam*, *vel reditus habeat* ,, *assignatos*, sed omnia Superiori tradantur, & *Conventui in-* ,, *corporentur*.

Dicet quispiam, bonorum discreptionem nequaquam induci, dum aliqua a reliquis Monasterii proventibus *in usus alicujus Religiosi* tenentur separata, quando *proprietate* tenus omnia sunt communia, sola *quod usum* manente discretione; præsertim si a *nutu Superioris* dependeat illa quoad *proprietatem*, & quoad *usum* in communionem redigere. Verum quam parum illa *nudæ proprietatis* communicatio, & *simplex* illa Superioris omnia confundendi *potestas* (quæ necdum exivit in actum) conferant, ut *vera rerum* dicatur *communio*, omnisque bonorum *discretio* exclusa sit, exemplo huic rei admodum opposita, nimirum *Peculii servi* (a quo peculia Religiosorum, tantopere in eorum Regulis, necnon Ecclesiæ Canonibus reprobata, originem traxisse videntur) ostenditur.

Peculium servi dicitur pusilla pecunia sive *patrimonium pusillum*, quod servus domini permissu, *separatim a rationibus dominicis* habet, cujus *proprietas civilis* semper manet apud dominum, quodque dominus pro *lubitu* servo adimere potest, *L. 5. 8. 39. 40. 41. ff. De Peculio*.

Duo ex hac definitione notari possunt: Primum, quod peculium servi dicatur *separatum a rationibus domini*, quamdiu *usibus* servi relinquitur, licet *proprietas civilis* sit apud dominum, & ipsum *peculium*, etiam *quoad usum* servo *pro voluntate* domini, ut cum reliquis rebus domini confundatur, adimi possit. Secundum, quod peculium a servo velut *proprium patrimonium* habeatur, ob *liberam eo utendi facultatem* servo indultam, tametsi *civilis proprietas* remaneat apud dominum, necnon dicta *utendi facultas* sit ad *nutum* domini *revocabilis*.

Utrumque sibi locum vindicat in peculiis, quæ Religiosis de consensu Superioris reservantur.

Primum quidem: quia etiam hæc pro tempore *usibus particularis Religiosi* reservantur, adeoque & toto illo tempore dici debebunt a *rationibus Monasterii separata*, licet *proprietas* supponatur Conventui incorporata, & facultas sit Superiori *quoad usum* illa in communionem redigendi.

Secundum itidem in prædictis Religiosorum peculiis reperitur, quia penes Religiosum, in cujus favorem reservantur, est *libera* quodammodo hisce *utendi facultas*, licet ad *nutum* Superioris *revocabilis*, sola *civili proprietate* existente penes communitatem; ex quo consequens est, quod sicut *Peculium servi*, sic dicta *Peculia*, ob *utendi libertatem*, *propria* Religiosorum *patrimonia* interim dici possint, tametsi *revocandi arbitrium* apud Superiorem *remaneat*. Cui conforme est quod notat Fagnanus ad *Cap. Monach. tit. De Statu Monach.*. " Ut Religiosus *verus usufructuarius* dicatur, inquit, nihil refert, quod administratio possit *eidem* ,, *auferri ad nutum Abbatis*, siquidem hoc non tollit quin du- ,, rante administratione habeat *jus utendi & fruendi*: unde pro- ,, prie dici potest *usufructuarius ad beneplacitum*.

Denique quam parum faciat illa *nudæ proprietatis* incorporatio, ut Religiosus juxta Patrum suorum præcepta *propriis* carere dicatur, evincitur quoque ex fine seu scopo, quem Patres sibi prætexere, ut filiis suis *proprium* interdicerent, ut quisque facile intelliget ex eis, quæ ex Theodorico de Monasteriis refert Dionysius Carthusianus *De Refor. claust. art.* 16. " Magis nocet, inquit, ,, Religioso habere *usum peculii sine proprietate civili*, quam ha- ,, bere *proprietatem sine usu*. *Proprietas* namque, pergit idem Au- ,, ctor, in se non est peccatum, nec ad peccandum inducit, nisi ,, per *usum rei*. Ejus exemplum est, quod puero vel furioso non ,, noceret *proprium* habere cultellum, dummodo non haberet *li-* ,, *bertatem & facultatem utendi* illo cultello; sed habere liber- ,, tatem *utendi ad placitum* communi cultello, esset furioso seu ,, puero valde periculosum. Quemadmodum ergo stultum & de- ,, risibile esset, si quis paterfamilias prohiberet filio suo habere ,, proprium cultellum, ne cum illo se læderet, nihilominus da- ,, ret sibi *licentiam utendi* ad placitum communi cultello domus: ,, sic stultum videtur & derisibile, si Pater spiritualis Filio suo ,, spirituali prohibeat possidere aliquod *proprium*, & nihilominus ,, assignet illi aliquam portionem de communibus bonis Conven- ,, tus, concedatque ei usum illius portionis: quia *libertas utendi* ,, illa portione est sibi magis periculosa, quam esset ei proprie- ,, tas ejusdem portionis sine *utendi licentia*; quoniam *usus pro-* ,, *pter quem vitandum sancti Patres prohibuerunt proprietatem*, ,, est propinquior *libertati utendi*, quam *proprietati possidendi*: ,, immo quantum ad progressum de malo in malum, parum aut ,, nihil refert, an habeatur *usus sine proprietate*, *an cum proprietate*.

Concluditur ergo, quod duobus ex capitibus Regulis sibi præscriptis contraveniant Superiores, res aliquas extra communionem libero alicujus Religiosi usui reservantes. Primo quidem; quia contra earum præscriptum rerum discretionem & inæqualitatem inter Religiosos permittunt. Secundo, quia in effectu *proprium* indulgent.

COROL-

C o r o l l a r i a

Ex Decreto Concilii Tridentini, quo abſoluta rerum abdicatio, & earum communio pro Religioſæ profeſſionis obſervantia proponuntur.

„ NEMINI Regularium, inquit Concilium, tam virorum quam mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia cujuſcumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab iis acquiſita, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere vel tenere: ſed ſtatim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur, atque cum cæteris illius bonis (ut majoris explicationis gratia adjicit Clem. VIII.) reditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus & veſtitus omnibus ſuppeditari poſſit.

Ex hoc Concilii Tridentini Decreto, quo a. 3. & 4. probavimus præceptam eſſe abſolutam rerum omnium abdicationem & earum communionem, ſequitur primo, ſublatam eſſe differentiam quoad communicandi neceſſitatem (ut cum Fagnano loquar) „ quam nonnulli ex Doctoribus conſtituebant inter *bona Monaſterii*, & *bona quæ Regularis ſibi reſervat in actu profeſſionis, vel aliunde acquirit.*

Patet ſecundo, Conventui eſſe incorporanda, ſeu cum reliquis Monaſterii reditibus eſſe confundenda, quæ quovis modo Regularibus acquiruntur, conſequenter quæ hactenus Conventui non erant incorporata.

Patet tertio, quod nemini Regularium neque nomine proprio, neque *nomine Conventus*, illa bona, ſive mobilia, ſive immobilia, cujuſcumque qualitatis, & quovis modo ab ipſo acquiſita, *poſſidere* aut *tenere* liceat, antequam ea Superiori *tradiderit*, & *Conventui* per Superiorem fuerint incorporata. Unde

Sequitur quarto, quod teneatur Regularis omnia quavis ex cauſa acquiſita ſtatim *Superiori tradere.*

Quinto, quod non ſufficiat quod Regularis abſolute rem acquiſitam abdicaverit, eam *Superiori tradendo*; ſed inſuper teneatur Superior illam ſibi traditam *Conventui incorporare*, atque cum cæteris bonis, reditibus, pecuniis ac proventibus, ut loquitur Clemens VIII. *confundere, quo communis inde victus & veſtitus ſuppeditari poſſit.*

Ex quibus omnibus tandem conſequens eſt, quod ex ſententia Concilii Tridentini nemini Regularium liceat rem quamcumque & quavis ex cauſa obvenientem poſſidere vel tenere: ſed prius cogatur ſimpliciter eam abdicare: Superiori tradendo: & inſuper Superior ſibi traditam Conventui incorporare, ſeu cum cæteris bonis & reditibus Monaſterii confundere, quo communis inde victus & veſtitus omnibus ſuppeditari poſſit: quo ulterius fiat, ut nulla plane intercedente differentia inter bona undecumque, aut quavis ex cauſa Regularibus obvenientia, & reliquos Monaſterii proventus, ſed omnibus in unam maſſam conflatis, perfectiſſima rerum communio in Actis Apoſtolorum deſcripta, & in Regulis Religioſorum tantopere inculcata, integra ſervetur.

C o r o l l a r i a   U l t e r i o r a

Et magis particularia ex Corollariis præcedentibus.

EX prædicta abſoluta omnium, ſive mobilium, ſive immobilium cujuſcumque qualitatis, quovis modo Religioſis acquiſitorum, neceſſaria abdicatione, & perfecta omnium incorporatione ſive confuſione per Concilium Trid. propoſita, & Corollariis inde deductis, conſequuntur ulterius ſequentia.

Primo, reprobatam eſſe praxim in quibuſdam Monaſteriis uſitatam, qua Novitii in actu renuntiationis bonorum reſervant ſibi *annuos reditus*, vel *annuam proviſionem* pro ſuis religioſis neceſſitatibus, aut parentes *annuum reditum vitalitium* conſtituunt, *de conſenſu Superioris*, *uſibus privatis* filiorum ſuorum impendendum & reſervandum.

Hanc praxim improbatam eſſe evidentius eſt, quam ut probari debeat; quandoquidem manifeſtum ſit, hujuſmodi reditus ad *privatos uſus* alicujus Religioſi deputatos & reſervatos, non eſſe *incorporatos*, & *confuſos* cum reliquis Monaſterii reditibus, *quo communis inde victus & veſtitus omnibus ſuppeditari poſſit.* Non mirum proinde quod Synodus Provincialis Mechlinienſis pro executione Concilii Tridentini an. 1570. congregata *Tit. de Regular. cap. 1.* ſtatuerit, *ut penſiones vitales aut reditus perpetuos nulli Regulares permittantur recipere.*

Vidit quoque eximius P. Chriſtianus Lupus has redituum vitalitiorum particulares reſervationes, nec cum profeſſione Religioſa, neque cum Synodi Tridentinæ Decreto conſiſtere: quare hujuſmodi *Penſionatos* proprietariis annumerat. *Part. 4. Schol. ad Can. 9. Concil. Tol.* quinimmo de ipſis dicere non veretur: *Nec Monachum induunt, nec ſæcularem deponunt*, ac tandem multis hujuſmodi reſervationum relatis incommodis, concludit: “ Quare qualiſcumque profeſſioni adjecta penſionis reſervatio eſt *adverſa ſubſtantiæ*, aut certe fœda conditio, ideoque habenda pro non appoſita. Eam Præfecti obligantur circumducere, & in *communem ſubſtantiam revocare*. Nulla hic dotalis eleemoſyna, nec ſimilis quis humanæ infirmitatis palpo fucus valeat patrocinari. Eleemoſyna enim debet eſſe gratuita, non dotalis. Et *hunc eſſe Tridentinæ reformationis ſcopum*, *ſuus locus demonſtrabit.*

Secundo colligitur, quod pecunia aut aliæ quæcumque res, quæ ex liberalitate conſanguineorum Religioſis obvenerint, non tantum Superioribus ſint *tradendæ*, ſed inſuper illæ debeant, *cum reliquis rebus & bonis Monaſterii confundi*, ut inde, *ſicuti ex reliquis Monaſterii bonis, omnium neceſſitatibus poſſit provideri.*

Sed pone, parentes nolle oblata dare niſi ea conditione, ut illa filiis ſuis ſint *peculiaria*, & eorum *tantum uſibus* impenſa. Reſp. certum eſſe, illa potius eſſe reſpuenda, quam ut iis cum ea conditione acceptatis, & ipſe Religioſus diſcrimini a promiſſa paupertate deflectendi exponeretur, & perfecta inter Fratres communio læderetur.

Huic reſponſo non parum favet S. Benedictus *c. 59. Regulæ*, deſiderans ut ſi nobilis aliquis aut dives filium ſuum in minori ætate conſtitutum Deo in Monaſterio offerrent, promitterent ſub jurejurando, *quia de rebus ſuis nunquam per ſe, nunquam per ſuffectam perſonam, nec quolibet modo ei* (ſcilicet filio ſuo) *aliquando aliquid dent, aut tribuant occaſionem habendi*: *vel certe ſi hoc facere noluerint, & aliquid offerre volunt in eleemoſynam Monaſterio pro mercede ſua; faciant ex rebus, quas dare volunt, Monaſterio donationem.*

Hujus ſanctiſſimi Patris præſcripto docentur inſuper Monaſteriorum Superiores, quod nonnumquam conveniat ad convertendum a ſubditis *peculiaritatis* periculum, ſerio monere parentes divites; ne filiis in Monaſterio conſtitutis de rebus ſuis aliquid concedant, quo eis *occaſionem* tribuant *peculiaritatis*; ſed ſi quid offerre voluerint, id *dent Monaſterio*, tam in filiorum quam aliorum Fratrum uſum ceſſurum; quo continget, ut nec filiis ſuis præbeant occaſionem habendi, nec fraternam communionem infringant.

Tertio colligitur, quod ſi quid honorarii ex Miſſis, aut Concionibus, aut ſtipendii ex Lectionibus, ſive in proprio Monaſterio, ſive alibi habitis, vel alio juſto labore Religioſis obveniat, non tantum abſolute & *ſimpliciter* illud a ſe *abdicare* & Superiori *tradere* teneantur; ſed inſuper Superior illud cum reliquis Monaſterii bonis & reditibus ita *confundere*, ut nulla intercedente differentia, omnia tamquam *res omnino communes* in *uſum communem* expendantur, & omnium indifferenter neceſſitatibus *ſine reſpectu perſonarum*, *quibus obvenerint*, impendantur

Huic conſectario plane conforme eſt, quod Synodus Provincialis Cameracenſis pro debita executione Decreti Concilii Tridentini anno 1565. *Tit. 18. cap. 10.* præcipit Monaſteriorum Superioribus, ut “ *reſcindant & aboleant prorſus univerſa illa emolumenta, & una quæ antiquo more quibuſdam Monaſteriorum officialibus concedi ſolebant; breviter omnis illa pecunia vel res*, inquit Syuodus, *quam Monachus vel Monialis acquirere ſive labore, ſive induſtria, ſive amicorum liberalitate, ſeu denique qualibet alia occaſione poſſit, Superiori mox tradatur; ita ut ad nutum ejus, tamquam res communis expendatur.*

Nec ideo, quia juſto labore aut induſtria particulari parta, ita communicanda veniunt, ut etiam *non laborantium neceſſitatibus* impendantur, ipſi Religioſi in labore aut opere flacceſcere debent, ſed attendere potius illud S. Auguſtini ad ſui Ordinis Religioſos *cap. 6. Regulæ*: “ Nullus ſibi aliquid operetur, ſed omnia opera veſtra fiant in commune, *majori ſtudio & frequentiori alacritate*, quam ſi vobis *ſingulis* faceretis *propria*. Charitas enim, de qua ſcriptum eſt, quod non *quærat quæ ſua ſunt*, ſic intelligitur, quia *communia propriis, non propria communibus anteponit*. Et ideo quanto amplius rem communem, quam propriam veſtram (*a*) curaveritis, tanto vos amplius profeciſſe noveritis: ut in omnibus, quibus utitur tranſitura neceſſitas, ſupereminEat quæ permanet charitas.

Denique ex dictis conſequens eſt, quod ſi qui forte libri Religioſo alicui, quacumque ex cauſa, obveniant, illi ſint Superiori tradendi, & in Bibliothecam communem referendi; ut ita dum hi erunt cum reliquis Monaſterii *libris confuſi*, ex *communi* Bibliotheca ſinguli libros neceſſarios recipiant, ſicuti ex communi cellario paſci, & communi veſtiario indui debent.

Plura ex eadem communionis & abdicationis neceſſitate deduceremus, niſi ſua ſponte profluerent: unum tamen notandum, nimirum etiam per rei alicujus in *uſus particulares Religioſi* reſervationem, *communionis* perfectionem infringi, tametſi res penes *Superiorem* reſervetur; quia ut appoſite P. a S. Audomaro *lib. 2. Inſtitut. Monaſt. cap. 20.* quod “ *alicui certo* præfixum ſervatur, *commune* dici non poteſt: immo, pergit dictus Auctor, tantum abeſt ut per ejuſmodi reſervationes particulares apud ſe *vel apud alium*, res Religioſo obvenientes bonis Monaſterii incorporentur; ut contra dividantur & ſeparentur a bonis Monaſterii, & *approprientur*, quæ ſic conceduntur, *particularibus Religioſis.*

§. V.

Nulla Superiorum diſpenſatio aut licentia particulares rerum reſervationes juſtificare poteſt.

SYNODUS Tridenteina, *Seſſ. 25. de Regul. cap. 1.* reformationi Regularium ſe accingens præcipit, ut omnes “ Regulares, tam viri quam mulieres, ad Regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum, vitam inſtituant & componant; atque in primis quæ ad *ſuæ profeſſionis perfectionem*, ut obedientiæ, *paupertatis*, & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicujus Regulæ & Ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum reſpective eſſentiam, necnon ad *communem vitam*, victum, & veſtitum, *conſervanda pertinentia*, fideliter obſervent. Omniſque cura, & diligentia Superioribus adhibeatur, tam in Capitulis Generalibus & provincialibus, quam in eorum viſitationibus, quæ ſuis temporibus facere non prætermittant, ut ab illis non recedatur, cum compertum ſit ab *eis non poſſe ea*, *quæ ad ſubſtantiam Regularis vitæ pertinent*, *relaxari*. Si enim illa, quæ *baſes ſunt & fundamenta totius Regularis diſciplinæ*, exacte non fuerint conſervata, totum corruat ædificium neceſſe eſt.

Ex hoc Synodi Tridentinæ Decreto eruimus ſequentia. Primo,

(*a*) In exemplaribus, quæ Canonici Regulares Congreg. Galliæ. typis excudi mandarunt, legitur, *propria veſtra.*

mo, quod Regulares teneantur (specialiter quæ vota obedientiæ, *paupertatis*, castitatis necnon *viam communem*, victum, vestitumque concernunt, fideliter observare.

Secondo, quod omnis cura & diligentia a Superioribus sit adhibenda, ut a prædictis non recedatur.

Tertio, compertum esse, a Superioribus non posse ea, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, relaxari.

Quarto, prædicta vota, necnon vitam communem esse *bases* & *fundamenta* totius regularis disciplinæ, quibus non exacte conservatis, totum corruat ædificium necesse sit.

E quibus, præsertim ex tertio & quarto, ineluctabili & evidentissima consequentia infertur, necessaria ad dictorum votorum & vitæ communis conservationem juxta ejusdem Concilii declarationem, per Superiores relaxari non posse. Ut proinde conformiter ad mentem Generalis Concilii Synodus Audomar. in supra citato Decreto, quo vitæ communionem, eaque quæ ad illam pertinent ex sententia Concilii Trid. proposuit, adjunxerit *anno 1583. tit. 17. cap. 5. Nec aliud precipimus, quam id, quod Superiores quidem ex officio prorsus curare tenentur, nulla ipsis relicta Dispensandi Facultate, Religiosi vero, ex ea, quam Deo fecerunt, sponsione observare.*

Et ne forte ipsi subditi se securos esse putarent, si Superioribus credentes, *de eorum licentia*, per particulas rerum servationes, a perfecta rerum abdicatione, aut earum communione recederent; Clemens VIII. *in constit. Nullus Omnino*, aliique Romani Pontifices, qui Constitutionem Clementis innovarunt, postquam absolutam rerum omnium ad manus Superioris abdicationem, necnon earum incorporationem, seu confusionem, juxta mentem Synodi Tridentinæ proposuissent, expresse ipsi Regularibus intimatum voluerunt, ne illam sibi de hujusmodi dispensatione securitatem promittant, immo nec fidem habeant Superioribus dispensandi potestatem sibi asserentibus: " Nulla quorumcumque ,, *Superiorum dispensatio, nulla licentia* quantum ad bona immo- ,, bilia vel mobilia Fratres *excusare possit, quominus culpæ, &* ,, *pœnæ* ab ejusdem Concilii Decretis impositæ, & ipso facto ,, incurrendæ obnoxii sint; etiamsi Superiores assererent, se *hu-* ,, *jusmodi dispensationes*, aut *licentias* concedere posse; *quibus in* ,, *ea re fidem minime adhibere volumus.*

,, His verbis, inquit Fagnanus *ad Cap. Monachi tit. De Stat.* ,, *Monach.* improbantur opiniones illorum, qui asserunt Regula- ,, res excusari a *proprietate*, cum habent peculium de *licentia* ,, *Superioris, & dependenter ab eorum voluntate & nutu*: jam ,, enim patet non pendere *a voluntate & dispensatione Superio-* ,, *rum*, pergit Fagnanus, *quin omnia sint confundenda cum cæte-* ,, *ris bonis Monasterii* pro *communibus necessitatibus*.

Petet quis, qua ratione Regulares, qui de *licentia & beneplacito* Superioris habent reditus vitalitios, aut rem aliam *ad usum suum particularem* reservatos, dici possint peccare, immo & pœnis canonicis subjacere; cum eo casu tantum videantur se conformare voluntati Superioris, quam discutere obedientia Religiosa permittere non videtur. Ut huic dubio satisfiat, prænotandum, quod hujusmodi reservationes non soleant inniti mandato Superioris, sed postulationi illius, qui cupit sibi v. g. reditum vitalitium reservatum, & simplici Superioris conniventiæ. Quinimmo sæpius contingit, ut reditum vitalitium v. g. non constituerent, vel si parentes constituere vellent, dissuaderent, si scirent, quod Superiores illum in *usus ipsorum privatos* reservatum nollent: unde subditi ordinarie ad similes *particulares resservationes positive*, Superiores vero *permissive* tantum concurrunt; consequenter vitium, quod in hujusmodi particularibus reservationibus latet, non minus, si non amplius ipsis subditis, suam Superioribus imputandum venit.

Sed posito quod præcepto Superioris hujusmodi reservationes niterentur, non propterea subditi illis consentire, ac per eas vitæ communionem infringere possent; neque enim ea est *obedientiæ* virtus, ut sine discussione in omnibus obediendum sit: si quippe ita obedire oportet, sine causa legitur in Ecclesia I. *ad Thess.* cap. 5. vers. 21. *Omnia probate, quod bonum est tenete.* Si ita oportet, deleamus jam de libro Evangelii; *Estote prudentes sicut serpentes*, sufficiente quippe quod sequitur; *& simplices sicut columbæ*. Matth. cap. 10. vers. 16.

Scio quidem a subditis non facile dijudicanda esse præpositorum mandata; sed necessariam assero prudentiam, qua advertatur, num præceptum Superioris cum divinis institutis, ex. gr. *Redde altissimo vota tua*, consistat; & libertatem, qua ingenue contemnatur, *sibi* adversari deprehendatur, juxta illud Apostolorum: *Obedire oportet Deo magis quam omnibus*. Act. cap. 5. vers. 29.

Ex his concluditur, quod Religiosis prætendentibus particulares rerum reservationes prætextu *licentiæ* aut *conniventiæ* Superiorum, a vitio eximere, responderi queat illud, quod Religiosis, qui pecuniis sibi concessis *tamquam propriis* utebantur, eodem argumento se purgare conantibus, pridem reposuit P. a S. Audomaro: " Utinam non ex consensu eorum & indulgentia fierent; ,, siquidem minus in Deum peccaretur. Nam per crudelem hanc ,, dispensationem & conniventiam fit, ut sine ullo conscientiæ scrupulo, ac proinde sine ullo pœnitentiæ remedio peccetur.

§. VI.

Concilium Tridentinum voluit, ut res Religiosis obvenientes prius Superioribus tradantur, & Conventui incorporentur, quam earum usus etiam facti *ipsis concedatur.*

VIDIMUS in anterioribus quod Synodus Tridentina *Sess. 25. De Regularibus cap. 2.* pro debita paupertatis voluntariæ, & religiosæ communionis observantia decreverit, quod nemini Regularium liceat bona, sive immobilia, sive mobilia, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus *possidere*, immo nequidem *tenere*; quo verbo, inquit Fagnanus *ad cap.* Monachi *tit. De Statu Monach. probibet nudam detentionem, vel usumfructum*. Quod addit Synodus: *etiam nomine Conventus, irrefragabiliter*, ut ait idem Fagnanus, *convincit, Regularibus etiam nomine Conventus, & sic dependentem a Superiore; probibitam esse non solum proprietatem & possessionem, sed etiam nudam detentionem, vel usumfructum*:

Nec tamen quis inde arguat me sentire quod Concilium Trid. absolute *usum facti* rerum mobilium, sive *usum* quo *necessitatibus Religiosorum succurratur*, vetuerit, Religiosus juxta Christi consilium omnia, quæ sibi obveniunt, *absolute abdicaverit*: quo facto tamquam verus *pauper* necessaria sua a nutu & voluntate Superioris expectet. Ut vero perfectius ea abdicatio seu denudatio fieret, noluit Synodus ne *usum* quidem *facti* rerum mobilium, quas quovis modo Regularis acquirit, ipsi concedi, antequam illæ omnes Conventui sint *incorporatæ*; seu cum reliquis Monasterii rebus plane *confusæ*, ut ex illis in *unam massam redactis*, *omnium necessitatibus*, succurratur; quo appareat, quod Religioso, cui illa obvenerunt, non plus juris in illa supersit quam reliquis de communitate, aut in cætera bona Monasterio *jam ante incorporata*.

Nec hic aliud Synodus præscripsit Regularibus præter illud, quod observarunt primi illi Christiani, quorum normam vivendi Religiosi in communi viventes assumpserunt: testatur enim sacer Textus *Act. 2. vers.* 44. 45. & 4. *vers.* 35. 36. *Quotquot possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum*. Quibus ostenditur, quod primo omnia tam mobilia quam immobilia a se abdicarent, & Superioribus, id est Apostolis, traderent. Deinde testatur sacer Textus, quod non tantum a se abdicarent, & Apostolis traderent, sed omnia in *communionem* redigerentur, priusquam *necessaria singulis darentur*. Præmiserat enim sacer Textus: *Erant ipsis omnia communia*, antequam subjungeret: *Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat*.

Ex quo patescit quod Concilium Tridentinum a norma vivendi primorum Christianorum non recesserit, dum voluit, ut Regulares primo omnia, quæ quovis modo acquirunt, absolute & simpliciter a se *abdicarent* tradendo Superioribus, & Superiores ea omnia *Conventui incorporarent*, seu cum reliquis Monasterii proventibus *plane confunderent*; ut eo pacto ex omnibus ita *confusis*, omnium *necessitatibus*, sine *respectu personarum*, quarum *opera* aut *labore* provenerint, aut *quarum intuitu* fuerint donata, succurratur, & ideo, ut notat Fagnanus ad *Cap.* Monachi *tit. De Statu Monach.* ,, post hanc incorporationem, tantum in fine ,, ejusdem *cap. 2.* jubet, *ut mobilium usum Superiores permit-* ,, *tant, nihilque quod sit necessarium eis negetur*.

Hinc apparet quam frivolum sit argumentum, quo quispiam conatur probare, Concilium Tridentinum in prima parte dicti *capitis 2.* agere de Religiosis, qui possidebant aliqua *sine dependentia a voluntate Superioris, quia*, inquit, *alias sequeretur quod Tridentinum etiam prohiberet usum librorum vel vestium & a Superiore dependentem*, non distinguens inter *usum*, qui ante incorporationem, & eum, qui post incorporationem conceditur. Hinc non prohibet: istum vero vetando, etiam cum *dependentia a voluntate Superioris*, nec a norma vivendi primorum Christianorum, ut jam vidimus, immo nec a Regulis Religiosorum recessit: quia & in his præcipitur, ut ea, quæ Religioso obveniunt prius Superiori tradantur, & in communionem redigantur, antequam in *usum Fratrum* expendantur.

Quod signanter S. Augustinus expressit *cap. 6. Reg. ad servos Dei*, dum voluit, ut si ,, Parentes filiis in Monasterio constitu- ,, tis vestem aliquam, sive quodlibet aliud inter necessaria depu- ,, tandum contulerint, non occulte accipiatur: sed sit in *pote-* ,, *state Præpositi*, ut in *rem Communem redactam*, cui *necessa-* ,, *rium fuerit, præbeatur*.

Quibus verbis evidenter præcepisse constat, ut id, quod a parentibus filio Religioso datur, prius sit in *potestate Præpositi*, & in *rem communem redactum*, ac tunc demum cui *necessarium fuerit præbeatur*.

Ut igitur verbo absolvam, præcepit Concilium, ut Superiores ita *usum mobilium* permittant, ut nihil superflui detur, nihil etiam quod sit necessarium denegetur, ut tamen *usus* rerum, etiam *mobilium*, quovis modo Regularibus *obvenientium*, non concedatur, nisi prius Regulares eas superioribus tradendo a se *abdicaverint*, & Superiores *Conventus incorporaverint*, id est cum *reliquis Monasterii bonis & proventibus confunderint*.

§. VII.

Ne detur occasio vitio proprietatis, aut communio bonorum infringatur, inhibitum est Superioribus Monasteriorum singulis Religiosis assignare certas pecuniarum taxat, ut ex iis sibi quisque necessaria conquirat.

CONSUETUDO sive praxis, qua in nonnullis Monasteriis certa pecuniæ taxa singulis Religiosis assignatur, ut ex ea de necessariis quisque sibi provideat ut minus ad proprietatem plurimum inclinat: Per illam quippe taxarum assignationem natum est fieri, ut quisque Religiosus liberam quamdam utendi facultatem accipiat: dum enim singulis æqualis pecuniæ summa, qua necessitatibus suis occurrat, distribuitur, cum non omnium æqualis sit necessitas, sed alii præ aliis pluribus indigeant: facile est evenire, ut taxa nonnullis sufficiens, eadem illa aliis assignata superabundet: unde ulterius non raro continget, ut ea parte, quæ abundat, tamquam *domini in usus suos libere* utantur, adeoque respectu illius portionis quasi proprietarii constituantur.

Accedit quod prædicta taxarum assignatio scopo seu fini, qui per votum paupertatis intenditur, non parum contrarietur; voluntaria quippe paupertas assumitur, ut quis a rerum terrenarum solli-

licitudine ſolutus facilius cœleſtia capere, & Deo liberius inhærere queat: hæc vero taxarum aſſignatio, utpote Religioſo rerum ſibi neceſſarium conſtituens procuratores, ſollicitudini temporalium implicat: ac per conſequens nata eſt Religioſos a rerum divinarum contemplatione non parum avocare.

Denique non tantum hujuſmodi taxarum aſſignatio ad Proprietatem diſponit, & fini voluntariæ paupertatis opponitur, ſed inſuper per illam evidenter perfecta vitæ communio, quam Religioſi profitentur, & quæ diſciplinæ regularis baſis eſt & fundamentum, infringitur: quapropter Fideles illi, qui Hieroſolymis vitæ Religioſæ normam expreſſerunt, non certas Pecuniæ ſummas, ſed ab Apoſtolis aut Diaconis *prout cuique opus erat*, neceſſaria accepiſſe legantur: *Erant enim illis*, inquit ſacer Textus, *omnia communia, dividebaturque ſingulis prout cuique opus erat*.

Horum exemplo Religioſorum Patres, ut a filiis ſuis vitium proprietatis procul abeſſet, & laudata in Actis Apoſtolorum vitæ ſervaretur communio, diſtricte præceperunt, ut neceſſaria ſingulis pro cujuſque neceſſitate in ipſis rerum ſpeciebus darentur. „ Diſtribuatur (inquit Auguſt. *Cap.* 1. *Reg.*) unicuique a Præpoſito veſtro *victus* & *tegumentum*; *non æqualiter*, quia non æqualiter valetis omnes, ſed potius unicuique *prout opus fuerit*, ſic enim legitis in Actibus Apoſtolorum: *Quia erant illis omnia communia; & diſtribuebatur unicuique ſicut cuique opus erat*.

Immo tantum abeſt ut D. Auguſtino placeret, ut unuſquiſque ſibi neceſſariorum foret diſpenſator, ut ne indumenta quidem a Religioſo retineri, ſed ad ea ab uno alterove cuſtode ſervari voluerit. „ Veſtes veſtras, (inquit *cap.* 6. *Reg.*) in unum habeatis ſub uno cuſtode, vel duobus, vel quot ſufficere potuerint ad eas excutiendas, ne a tinea lædantur. Et ſicut paſcimini ex uno cellario, ſic induamini ex uno veſtiario. Et ſi fieri poteſt, non ad vos pertineat, quod vobis indumentum pro temporum congruentia proferatur, utrum hoc recipiat unuſquiſque, quod depoſuerat, an aliud quod alter habuerat, dum tamen unicuique, prout cuique opus eſt, non negetur„.

Regulæ S. Auguſtini convenit & ipſa S. Benedicti, quæ voluit, ut Monachus omnia ſibi neceſſaria ab Abbate ſperare debeat. Et quidem ut „ veſtimenta Fratribus ſecundum locorum qualitatem, ubi habitant, vel aerum temperiem, dentur: *Hæc ergo* (inquit *cap.* 55. *Reg.*) *conſideratio penes Abbatem eſt*.

Evidenter denique huic certarum penſionum aſſignationi ſeſe opponit Regula S. Benedicti, dum *ibidem* in ea præcipitur, „ ut dentur ab Abbate omnia, quæ ſunt neceſſaria, id eſt Tunica, Cuculla, Pedules, Caligæ, Bracille Cultellus, Graphium, Acus, Mappula, Tabulæ, ut omnis auferatur neceſſitatis excuſatio. A quo tamen Abbate ſemper conſideretur illa ſententia Actuum Apoſt. *quia dabatur ſingulis prout cuique opus erat*. Ita ergo Abbas conſideret infirmitatem indigentium, non malam voluntatem, invidentium.

SS. Auguſtini & Benedicti Regulis aliorum Patrum Regulas concordare, Concordia Regularum S. Bened. Aniani oſtendit *cap.* 43.

Nec tantum ipſæ Regulæ, quas Religioſi profitentur, harum penſionum aſſignatione improbarunt: quin & ipſi Eccleſiæ Prælati, uti invaluerat, eidem ſe ſtrenue oppoſuerunt, & tamquam diſciplinæ regularis exitioſam peſtem ſua auctoritate abolitam voluerunt. Et quidem Synodus Albienſis: „ Nulli Regulari, inquit *ann.* 1254. *Can.* 54. pro veſtibus ſeu pro pitantia a ſuo Majore *pecuniæ ſumma detur*; *ad hoc enim datur ei materia proprium retinendi*, *ſed omnes in veſtiario induantur*.

Illo ſimiliter ſæculo Synodus Londinenſis eodem motivo hanc taxarum aſſignationem improbavit. „ Ne inquit *anno* 1265. *Can.* 42. *proprietatis vitio* ſuper dorſum peccatoris fabricandi occaſio Satanæ offeratur, & ipſi homini detur facultas delinquendi: ſtatuimus, ut cum quiſpiam Monachorum ſeu aliorum Religioſorum veſtibus, calceamentis, vel aliis vitæ neceſſariis indiguerit, is, qui ſuper iis miniſtrandis gerit officium, *pecuniam ſive denarios non tradat* prore hujuſmodi taliter indigenti, *ſed res ipſas prout neceſſitas exegerit*, *ſubminiſtret*.

Idipſum in Synodo Oxonienſi ſub idem pene tempus ordinavit Stephanus Cantuarienſis an. 1222. *Can.* 43.

Similiter Synodus Tridentina, *Seſſ.* 25. *De Regular. cap.* 1. præcipiens „ ut omnes Regulares, tam viri quam mulieres, ad communem vitam, victum, & veſtitum conſervanda, pertinentia fideliter obſervent, omniſque cura & diligentia a Superioribus adhibeatur, ut ab illis non recedatur" ſatis manifeſte hanc taxarum diſtributionem improbat; quandoquidem conſtet per illam ea, quæ ad communem vitam, victum, & veſtitum conſervanda ſpectant (v. g. commune veſtiarium, item commune cellarium, e quibus in communi veſtiantur & paſcantur) evidenter everti.

Non mirum proinde quod Concilia pro executione Concilii Tridentini celebrata adeo ſollicite Monaſteriorum præpoſitis mandaverint, ne ſubditis ſuis certam pecuniæ ſummam pro cibo vel veſtimentis ſubminiſtrent ſed omnia in ſpecie ex communi Monaſterii penu porrigantur.

„ Ut huic peſtifero vitio (proprietatis) obviam eatur (inquiunt Patres Concilii Cameracenſis *an.* 1565. *tit.* 18. *cap.* 10) mandat ſancta Synodus omnium Ordinum Superioribus, ne ſubditis *pecuniam* pro cibo vel potu, ſive veſtimentis, aut aliis quibuſcumque neceſſariis adminiſtrent; ſed *victus* omnis *potus*, ac *veſtitus*, *& quidquid neceſſarium fuerit*, *decenter & prout ratio poſtulat*, *eis porrigatur*.

Quod ſuæ Provincialis Synodi Decretum clarius expreſſit Synodus Audomarenſis *tit.* 17. *cap.* 16. præcipiens; „ Ut victus, veſtitus, cæteraque vitæ neceſſaria æqualiter omnibus, pro indigentiæ uniuſcujuſque neceſſitate, & Monaſterii facultate placide ac benigne ex *communi Monaſterii theſauro* ac *penu* ſubminiſtrentur, *non pecuniis æſtimata* ac *compenſata*, *ſed ipſis rerum ſpieciebus præſentia*. Id enim eis in virtute ſanctæ obedientiæ Dei loco præcipimus". Deinde quod bene notandum ſubjungit: Nec aliud præcipimus, quam id quod Superiores quidem ex officio prorſus curare tenentur; nulla ipſis relicta diſpenſandi facultate; Religioſi vero ex ea quam Deo fecerunt, ſponſione obſervare. Quare aboleatur ea conſuetudo, qua conſueverunt Superiores Religioſis *ſingulis annuam numerare aut permittere penſionem*, *atque ita redimere neceſſaria vitæ eorum*.

His Synodis conſonat & ipſa Provincialis Mechlinienſis *an.* 1570. *tit. de Regular. cap.* 1. ſeptennio poſt Concilium Tridentinum celebrata, præcipiens ut victus, veſtitus „ cæteraque vitæ ſubſidia ſingulis *ex communi* pro neceſſitate indigentiæ, & Monaſterii facultatibus ſubminiſtrentur, *non in pecuniis*, *ſed in ſpecie rerum*.

§. VIII.

Quid Superiores obſervare debeant, dum uſum rerum mobilium Religioſis concedunt, ne vel injuſtitiæ aut vitii proprietatis complices fiant?

Ex bonis omnibus, undecumque provenientibus, in unam maſſam conflatis, teneri Superiores tamquam fideles diſpenſatores bonorum communium, neceſſitatibus Fratrum providere, certius eſt quam ut probari debeat. Modum juſtiſſimum ea in uſus Fratrum diſpenſandi, quem Apoſtoli primitus tenuerunt, ſacer Textus paucis verbis expreſſit: *Dividebatur*, inquit *Act.* 4. *verſ.* 35. *ſingulis prout cuique opus erat*. Hoc eſt, ſecundum uniuſcujuſque neceſſitatem.

Hanc diſpenſationis normam, ut Superiores in rebus Monaſterii diſpenſandis tenerent Patres ſedulo inculcarunt.

Eſt ejus, penes quem, inquit S. Baſilius *in Regulis brevioribus reſp.* 131. *diſtribuendi munus eſt*, *illud exequi diligenter*. *Dividebatur ſingulis prout cuique opus erat*.

„ Victus & tegumentum, ait S. Auguſtinus, *Regul.* cap. 1. non æqualiter omnibus diſtribuatur, quia non æqualiter valetis omnes; ſed potius unicuique, ſicut cuique opus fuerit: ſic enim legitis in actibus Apoſtolorum, *Quia erant eis omnia communia*, *& diſtribueabatur unicuique prout cuique opus erat*.

Quibus conſonat S. Benedictus, dum ait *cap.* 34. *Reg.* „ Sicut ſcriptum eſt: *Dividebatur ſingulis prout cuique opus erat*. Ubi non dicimus, ut perſonarum quod abſit, acceptio ſit ſed *infirmitatum* conſideratio.

Ut igitur Superiores in diſpenſatione ſua fidelis inveniatur, debet ſingulorum Fratrum conditionem & ſtatum juſta ſtatera librare, ut intelligat quid ſingulis, pro ea, in qua ſunt conditione & ſtatu, opus ſit; quo fiat, ut non *ex privato ſuo effectu*, ſed ſecundum *cujuſque neceſſitatem* bona communia diſtribuat.

Igitur in Superiore, ut juſtam & rectam diſpenſandi normam teneat, non tantum magna prudentia, qua diſcernat quid ſingulis conveniat, exigitur; ſed inſuper neceſſarium eſt, ut in ipſo reperiatur, quod in Abbate requiſivit S. Benedictus *cap.* 2. *Reg.* „ Non ab eo perſona in Monaſterio diſcernatur, non unus plus ametur, niſi quem in bonis actibus & obedientia invenerit meliorem; æqualis ſit ab eo omnibus charitas; una præbeatur omnibus ſecundum merita diſciplina". Si vero Superior non tantum ex privato & immoderato erga perſonam affectu, uſum aliquarum rerum alicui, licet *minus indigenti*, præ aliis indulgeat, illumque concedat iſti (cui forſitan minus conveniat, aut in uſum parum neceſſarium, dum aliis de communitate in meliorem & convenientiorem uſum concedi poſſet, *eo ſolo titulo*, quia res illæ ex *liberalitate conſanguineorum*, aut *prpria* ipſius induſtria obvenerunt, verendum, ne non tantum acceptionis perſonarum, ſed & vitii *proprietatis* ſubinde complex efficiatur: quia natum eſt fieri, ut illo ſuo agendi modo non exiguum ſupeditet argumentum opinioni Religioſorum menti nonnunquam alte impreſſæ, qua opinantur in res a parentibus donatas, aut proprio labore partas *ſibi* aliquid *plus juris*, quam *reliquis* de communitate ſupereſſe; quo fiat, ut *affectu* quodam *proprietatis* rebus iſtis, tamquam *ſibi* quodammodo *propriis*, afficiantur.

Si inſuper ſubditi deprehendant, quod Superiores res ex amicorum benignitate donatas, nulla *difficultate* etiam *in quemlibet pene uſum*, cui obvenerunt, concedantur, rurſus exinde ducent argumentum, res illas ex ipſa quoque ſententia Superioris ſibi magis eſſe *proprias* quam *reliquos* Monaſterii *proventus*: præſertim quia experientia non raro ipſis conſtat, quod Superior non niſi ſumma difficultate, immo forte nunquam, quidquam ex communibus Monaſterii proventibus in *ſimilem uſum* concederet; quo rurſus continget, ut eo diſtribuendi modo faveat opinionem illam qua Religioſi arbitrantur *ſimiles res*, *magis* quam *reliquos* Monaſterii *proventus*, ſibi eſſe *proprias*.

Debent igitur Monaſteriorum Superiores, omnium Fratrum conditione ſeu ſtatu expenſo ſine acceptione perſonarum, *quod cuique opus eſt*, ex omnibus *undecumque provenientibus*, *in unam maſſam conflatis*, ſingulis *indifferenter* diſtribuere.

„ Quod ſi cui Fratrum aut Sororum videatur non æqualiter omnibus a Præfecto proſpici, *numquam id ſibi judicandum ſumat*:" verbis loquor Synodi Audomarenſis anno 1583. *tit.* 17. *cap.* 6. aut ſi ita clarum ſit, ut „ non poſſit non judicari, meminerit Religionis ingreſſum exercendarum virtutum, abnegationis ſui, & quæ hinc naſcitur, patientiæ palæſtram eſſe, ita tamem ut poſſit rem viſitatoribus in viſitatione exponere.

§. IX.

Superiores tenentur allaborare, ut Religioſi ſive in, ſive extra Monaſterium exiſtentes quantum fieri poteſt, neceſſaria ſua ab aliena expectent voluntate.

QUEMADMODUM Religioſus ratione voti obedientiæ in omnibus agendis ac tractandis omni tempore, quantum moraliter loquendo conditio ſeu ſtatus eorum permittit, a prudenti & juſta Superioris pendere debet voluntate & arbitrio; ita votum paupertatis Religioſum obligat, ut in neceſſitatibus ſuis corporalibus quotidie, quantum poſſibile eſt, ab aliena dependeat voluntate.

Ad hæc ſicuti votum obedientiæ Religioſum adſtringit, teſte ſancto Baſilio *Conſtit. Monaſt. cap.* 21. ut imbecillitatem ſuam ad id, quod ſibi imponitur exequendum, *non proprio metiatur arbitrio*, ſed *Superiori ſuo metiendam* permittat; ſimiliter votum paupertatis requirit, ut Religioſus ſibi *neceſſaria non proprio menſuret arbitrio*, ſed *Superiori* expendenda committat.

Hanc ſummam quoad neceſſitates corporales dependentiam paucis verbis comprehendit S. Benedictus: *Monachis*, inquit, *nec corpora ſua; nec voluntates licet habere in propria poteſtate; omnia vero neceſſaria a Patre Monaſterii ſperare.*

Hæc in quotidianis neceſſitatibus dependentia cum non difficulter obſervari queat ab eis, qui in propriis morantur Conventibus, conſequens eſt quod nulli earum concedenda ſit pecunia, aliaque res, qua ſibi de neceſſariis provideat; ſed de communi cellario & veſtiario ſecumdum Superioris providentiam *neceſſaria ſperare debeat.*

Quod preſpectum habentes Canonici Ordinis Præmonſtratenſis, ſtatuerunt anno 1630. *Diſt. 2. cap.* 23. ut etiam ſui Ordinis Paſtores in *Monaſterio habitantes*, ex communi cellario in menſa Conventuali alentur, & ex communi veſtiantur, neque ſibi aliquid ex quotidianis vel annuis proventibus retineant; quo fiat, ut quotidie ſibi neceſſaria tamquam pauperes a Superiore ſperare cogantur.

Verum ſicuti Superioribus ſatagendum eſt, ut non tantum in proprio Conventu degentes, ſed & foris agentes, in actibus ſuis alieno regantur prudenti arbitrio; ita quoque ipſis allaborandum, ut extra Monaſterium commorantes, quantum ſtatus & conditio eorum permittunt, utpote voto paupertatis adſtricti, *neceſſitates ſuas aliis expendi* permittant, & ab ipſis ea quæ ſufficientia *judicabuntur*, expectent.

Et quidem cum præſcriptum ſit Concilii Tridentini *Seſſ.* 25. *c. p.* 4. *De Regularibus*, ut *Religioſi, qui ſtudiorum cauſa ad Univerſitates mittuntur, in Conventibus tantum habitent*, nulla difficultate Superiores procurare poterunt, ut tales *neceſſaria ſua* a Superiore illius Conventus *quotidie*, quemadmodum reliqui Fratres ejuſdem Conventus, accipiant; ac per conſequens nulla erit neceſſitas, ut ipſis pecunia credatur, qua ſibi *pro arbitro ſuo neceſſaria* conquirant.

Quin etſi non in Conventu, ſed forte alibi nonnulli ſimul cohabitare cogantur, poterit tamen & hic unus eorum conſilio, ſcientia, aliiſque qualitatibus maturior deſignari, qui partes Superioris agat, cui & rerum temporalium diſpenſatio committatur, & a quo cæteri *ſua neceſſaria accipiant*. Hoc exemplo ſuo docere Canonici Regulares Capituli Windeſemenſis *parte 3. Conſt. cap. 17. §. 13.* " Diſtricte interdicentes Sociis Rectorum, in &
" extra gremium, Capituli reſidentibus *habere ſub quocumque co-*
" *lore uſum* vel *proprietatem pecuniarum per ſe vel interpoſitas*
" *perſonas*, unde emere aut vendere, dare vel recipere per ſe
" nihil præſumat; ſed ſua *donaria* aut *alia undecumque recepta*
" *Rectoribus reſignabunt*, qui hujuſmodi pro *ſuo arbitro* ad *uſum*
" illorum vel aliorum, *cui viſum fuerit* expedire, expendere vel
" expendi facere poterunt. Contrarium facientes ſine dilatione
" ad proprium Conventum revocabuntur, nec ad quamcum-
" que domum Monialium poſtea remittantur, ſine licentia prioris
" Superioris.

" Optima ſane Conſtitutio (exclamabat ejuſdem Congregationis ſupra dictus Canonicus anno 1544. in præallegata contra proprietarios oratione) *ſed quotuſquiſque Sociorum eſt, qui eam obſervet? Nonne paſſim videmus eos ementes & vendentes, ac in Sympoſiis e ſuis crumenulis pecunias proferentes? Propter hæc, horumque ſimilia* (*pergit dictus Canonicus*) *neſcio quis Priorum fertur dixiſſe. Tot Fratres perdidi, quot ad Moniales miſi. Horrendum auditu! tot Fratres perdidi, quot ad Moniales miſi. Neceſſe eſt, ut Commiſſarii Monialib. Rectores conſtituant. Neceſſe eſt, ut ſocios habeant. Si omnes illi in perditionem traduntur; væ etiam nobis, qui illos ad Moniales mittimus.* Hæc ille ad Confratres præfati Decreti prævaricatores, qui nec minus acriter ante perſtrinxerat Prælatos illos, qui Fratribus ſuis *extra proprium Monaſterium* in aliis Conventibus commorantibus, pecunias, quibus ſibi neceſſaria procurent, habere permittunt; poſtquam enim ex *cap. Ad Monaſterium tit. de Statu Monachor.* oſtendiſſet, quod nullus Superior ſuper proprietate habenda diſpenſare poſſit: proinde quod *ſubditi*, verbis ejus loquor, *hujuſmodi diſpenſationi tamquam confracto baculo arundineo innitentes, cum diſpenſatione peccent, & cum diſpenſatione ad inferni tormenta properant*; ad Superiores ſermonem convertit; " Attendant, inquit, hæc diligentius Prælati
" illi, qui ſuis Fratribus etiam *emiſſis, & in aliis Monaſteriis*
" *reſidentibus*, pecunias vel largiuntur, vel habere permittunt,
" quibus ſibi *neceſſaria conquirant*. Nulla enim hic urget diſpen-
" ſandi neceſſitas, cum pecuniæ tales relinqui poſſent Priori do-
" mus, ad quam Fratres emiſſi fuerint, aut certe commiſſio
" illi dari, ut eis *neceſſaria provideat*, ſolutionem ſuo tempore
" percepturus. Excedunt itaque Prælati tales limites ſuæ po-
" teſtatis, concedentes quæ concedere minime poſſunt.

Hactenus dictus Canonicus in oratione, quæ tanto in pretio a Canonicis prædictæ Congregationis habita fuit, ut eam anno 1553. ad perpetuam Fratrum inſtructionem & perennem proprietariorum confuſionem cum regula S. Auguſtini, & conſtitutionibus ſui Ordinis, in unum volumen redactam & colligatam voluerint.

Ex quibus omnibus conficitur, quod Monaſteriorum Superiores in hoc collimare debeant, ut quantum moraliter loquendo poſſibile eſt, ſubditi ſive in, ſive extra Monaſterium neceſſaria ſua tamquam veri pauperes ab illo expectent, omniſque libera pecuniæ alteriuſve rei diſpoſitio (quæ quo liberior eſt, eo magis proprietatem ſapit) quam neceſſitas non requirit, ſubditis adimatur.

§. X.

Cavere debet Religioſus, ne eorum, quæ ad neceſſitatem vel diſpenſationem conceduntur quidquam poſſideat ut proprium, *vel utatur* ut proprio.

CLEMENS VIII. in ſæpe dicta Conſtitutione pro reformatione Regularium, tam Monachorum quam Mendicantium, cujuſcumque Ordinis & Inſtituti edita, & teſte Fagnano ad *Caput* Monachi, *titulo De Statu Monach.* a Paulo V. Gregorio XV. & Urbano VIII. innovata, poſtquam Decretum Synodi Tridentinæ pro omnium rerum in particulari abdicatione, necnon earum communione innovavit, ac latius mentem Concilii Tridentini in quibuſdam expoſuit, inter alia ipſos Regulares monendos cenſuit, *ne eorum, quæ ad neceſſitatem conceſſa erunt, ullus quidquam poſſideat ut proprium, neque ut proprio utatur.*

Ex hoc Pontificis monito diſcimus duo cavenda eſſe Religioſo; primum ne eorum, quæ ad neceſſitatem conceſſa ſunt, quidquam poſſideat *ut proprium*: quod tunc fieri cenſeretur, ſi id quod ad neceſſitatem eſt indultum, eo loco haberet, ut in illud *quid juris præ reliquis* de communitate prætenderet: ac per conſequens illud ad *nutum* Superioris *a ſe* auferri, & *alteri Fratrum* applicari ægre permitteret.

Eo animo res ad neceſſitatem conceſſas poſſidentem ad minus affectu, *proprium* poſſidere nemo, ut puta, negabit. Hinc illud S. Auguſtini *cap. 6. Reg.* " Si fieri poteſt, non ad vos perti-
" neat quod vobis indumentum pro temporum congruentia
" proferatur; *utrum hoc*, inquit, *recipiat unuſquiſque, quod de-*
" *poſuerat, an aliud quod alter habuerat.*

Immo & crimini olim datum fuiſſe Monachis legitur, ſi quiſquam eorum Tunicam *meam*, Tabulas *meas*, Graphium *meum*, vel ſolo verbo dixiſſet: Vide *Concord. Reg. cap. 42. Proque hoc digna pœnitentia ſatisfacturus ſit*, inquit Caſſianus *lib. 4. de Inſtit. Renunc. cap. 13. ſi caſu aliquo ſubreptionem, vel per ignorantiam hujuſmodi verbum de ore ejus effugerit.*

Hæc tamen nullus a me adducta putet, quaſi cenſerem Religioſum vitio proprietatis infectum, ſi inadvertenter aut ſine ullo *proprietatis* affectu, rem aliquam ſibi ad uſum conceſſam *ſuam* diceret; ſed ut oſtendam quantopere Religioſorum Patres filiis ſuis inculcatum voluerint: ne res ad neceſſitatem datis *ſibi proprias* putarent.

Debet proinde Religioſus illa, quæ ad neceſſitatem ipſis traduntur, v. g. veſtes, libros, aliaque utenſilia tamquam aliena, nec ullatenus *ſibi* præ aliis de communitate *appropriata*, ſed quaſi precario ad *uſum* ſibi conceſſa aſpicere, paratus omni tempore ad *nutum Superioris* eadem abdicare, ut etiam aliorum uſibus applicentur: ipſe vero interim expectet, ſi quid aliud ei *ad neceſſitatem* a Superiore porrigatur.

Hanc animi diſpoſitionem in Religioſis neceſſariam eſſe: ne vitio proprietatis vel affectu ſaltem inficiantur non ignara Seraphica Mater Tereſia *Conſt. cap.* 53. ſtatuit: " ut ſi quam So-
" rorum advertit Prioriſſa cuipiam rei, ſive cuilibet aliter rei
" cum affectu tenacius adhærere, magna ſollicitudine curet ab illa
" Sorore rem illam auferri: idque in omnibus Monaſteriis, ſive
" ea proprios habeant proventus, ſive non exacte & cum ri-
" gore obſervetur. Hoc ipſa Superior ſollicite exequatur, nec
" patiatur ab aliis contra iri; quod ſi factum fuerit, ipſa a
" Provinciali ſevere puniatur.

Hoc ſaluberrimum pro evellendo proprietatis vitio remedium merito & aliorum Ordinum Superiores aſſument, ſi vereantur, ne quiſpiam ſubditorum rei alicui ad uſum conceſſæ nimio affectu inhæreat, de quo non infundate Superioribus poſſunt eſſe ſuſpecti, qui inter ea, quæ uſui eorum ſunt indulta, habent nonnulla pretioſiora aut forte elegantiora, quam reliqui de communitate ad ſimilem uſum habere ſolent; præſertim ſi Superior advertat in ipſis ſingularem quamdam illa conſervandi, & tamquam ad uſum ſuum pertinentia, notis quibuſdam a reliquis diſtinguendi ſollicitudinem.

Alterum Religioſo cavendum monet Clemens VIII. ne videlicet iis, quæ ad neceſſitatem conceſſa ſunt, utatur *ut propriis*.

Quid ſit uti *ut proprio*, operoſa explicatione non eget: cum omnes facile apprehendant, uti *ut proprio* idem eſſe, quod uti re aliqua tamquam rei illius *proprietatis*, ſive tamquam habens facultatem de re illa pro libitu diſponendi.

Unde conſequens eſt, tunc cenſeri Religioſum *ad uſum conceſſis* uti ut *propriis*, dum res illas non ad eum tantum *uſum*, in quem a Superiore legitime traditæ ſunt, expendit; ſed in quemlibet uſum, quaſi alter *quidam dominus* de illis diſponit.

Hoc autem vitium, ſcilicet *rebus conceſſis uti ut propriis*, ſpecialiter mutuendum eſt in Religioſis extra Monaſterium commorantibus, & quorum conditio ſeu ſtatus non permittit, ut in ſuis *quotidianis neceſſitatibus* a Superiore *dependeant*; ſed requiri, ut credatur illis pecunia, quam pro neceſſariis ſuo tempore conquirendis expendant: quod facile contingit, ut illa pecunia in alios uſus non neceſſarios, pro ſuo arbitrio, non tamquam *paupe-*

res

res & nihil possidentes, sed non secus ac *domini* utantur. Quapropter prudentissime Canonici Ordinis Præmonstratensis *Dist.* 2. *cap.* 33. monendos duxerunt *sui Ordinis Parochos, eorumque Cappellanos, & quosvis alios foris aliquod Beneficium vel Officium obtinentes, ut memores sint se Religiosos esse*, & tamquam pauperes nihil possidere. Cui Decreto tamquam consequens præcipiendo subnectunt, ut nulli notabilia dona sive parentibus, sive quibuscumque absque suorum Prælatorum consensu largiantur; aliaque nonnulla adjungentes, quæ pro *usus* illius *restrictione* servire possunt: quo fiat ut nec ipsi, utpote voto paupertatis obstricti; rebus ad usum concessis ut propriis utantur.

Nec tantum subditi, sed & Superiores, utpote & ipsi *voto paupertatis* obstricti, sollicite cavere debent, ne ea, quorum sunt dispensatores, *tamquam propria* possideant, aut ut *propriis utantur.*

Si enim Superior aliquis non ad destinatum ab Ecclesia & Fundatoribus usum, id est in suas ac Fratrum necessitates, vel pia seu misericordiæ opera, bona Monasterii impendat, sed in alienum prorsus *pro libitu suo* usum expendat, non tantum injustitiæ aut infidelitatis, quemadmodum alii bonorum temporalium dispensatores, sed & vitii *proprietatis* reus erit: utpote rebus sibi concreditis utens *ut propriis*, ac jus quoddam *proprietarii* sibi usurpans, de quo apposite P. a S. Audomaro *l.* 2. *In Inst. Monast. cap.* 9. „ Quoad dispensationem rerum temporalium ipsis (Prælatis) commissam, inquit, iis casibus, quibus contingit dispensatorem dominorum temporalium *furtum* in sua dispensatione committere, opere vel voluntate *peccatum proprietatis* incurrunt . . . . *proprietarii* igitur sunt, infert dictus Auctor, immo fures & sacrilegi, non minus quam Judas loculos Christi expilans, quoties facultatibus Christi & Ecclesiæ utuntur, vel possident tamquam *proprias*: quod maxime cavebat S. Augustinus, ipso teste. Cum datur mihi vestis pretiosa, ait, vendo eam; ut, quia vestis non potest esse communis, pretium commune sit. Maxime vero *proprietarii* sunt (pergit Auctor) quando iis abutuntur in statuendis sibi magnificis monumentis, aut celebribus exequiis vel anniversariis sibi præfigendis, magnis Ecclesiæ sumptibus in erigendis superbis ædificiis, eisque decorandis tapetibus, variisque picturis, in luxu, in exquisitioribus cibis & vinis pretiosis, mensæ superfluo apparatu, in vasis argenteis & aureis, in ludis, in alenda multitudine famulorum, canum, equorum, &c. “. Hæc P. a sancto Audomaro conformiter ad Synodum Audomarensem, quæ postquam monuit Prælatos. Præfectasque Monasteriorum cujusvis generis dignitate fulgentes, ut noverint non se *dominos* esse rerum, quas obtinent, nec esse a *voto paupertatis* absolutos, sed bonorum communium duntaxat dispensatores: tamquam consequens infert *tit. De Regul. cap.* 12. „ Caveant proinde aliter ea dispensare, quam secundum piorum Fundatorum, & communis Matris Ecclesiæ intentionem: ut ne in die judicii non dispensasse, sed dissipasse, & dilapidasse Crucifixi patrimonium convincantur. De quo crimine se Deo purgare non poterunt, qui bonis hujusmodi propinquos vel amicos ditaverint, magnificas habitationi suæ domos ædificaverint, mensas extruxerint sumptuosiores, supellectilem superbiorem collegerint, famulicium aluerint numerosius quam necesse sit. Id quod necessariis usibus superfluit, debetur Pastoribus, quibus tenuis quam oportet provisum est, debetur alendis pauperibus, ædificandis Dei templis, augendæ ornandæque Christianæ Reipublicæ, & similibus finibus.

Ex his non difficulter intelligitur non male notasse Joannem Hesselium in *Decal. cap.* 147. Præposito Monasterii speciale periculum imminere *peccandi vitio proprietatis, propter temporalium dispensationem ei creditam.*

§. XI.

Administratio bonorum stabilium etiam dependenter a nutu Superioris concedi nequit simplici Religioso, sed solis Officiatibus, qui illa in utilitatem Monasteri administrent.

NEc deinceps liceat Superioribus, inquit Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 2. *De Regular.* „ bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam. Administratio autem bonorum Monasteriorum aut Conventuum ad solos Officiales eorumdem, ad nutum Superiorum amovibiles, pertineat.

Ex hoc Concilii Decreto evidentissimum est, solis Officialibus, & quidem ad nutum Superiorum amovilibus administrationem bonorum concedi posse; ex quo ulterius evidenter concluditur, prædicto Decreto, contrariam esse praxim in quibusdam Monasteriis frequentatam, ut census annui, seu bona stabilia relinquantur Monasterio, etiam titulo institutionis a parentibus vel consanguineis alicujus Regularis, eo tenore adjecto, *ut Superiores concedere debeant eidem Regulari administratienem dictorum censuum, seu bonorum stabilium, ita ut idem possit convertere illorum reditus in honestos suos usus.* „ Inepta enim valde est “ (ut verbis Fagnani ad *cap. Monachi, tit. De Stat. Monach.* utar) illorum interpretatio, qui asserunt, Concilium hoc loco non prohibere administrationem, quam habent Regulares *dependenter a voluntate suorum Superiorum*. Siquidem verba Concilii non diriguntur in subditos, sed *in Superioris* tantum, ibi: (*nec deinceps liceat Superioribus*). Unde cum improbetur administratio illa, quæ conceditur a Superioribus, sequitur evidenter ut proprie improbetur administratio, quam habent Regulares *dependenter a voluntate* eorumdem Superiorum: nam si Superioribus non licet concedere alicui administrationem stabilium, ergo non pendet ab eorum voluntare efficere administrationem licitam, vel illicitam: sicut videmus usum superfluum bonorum non fieri licitum ex eo, quod Regularis dicat: *Ego teneo immobilia superflue dependenter a voluntate meorum Superiorum, & ad eorum nutum*; quia Superiores non habent super hoc dispensandi facultatem.

Præterea cum Concilium Tridentinum constituat primo regulam negativam in his verbis: *Non liceat deinceps Superioribus, &c.* deinde a præfata regula exceptionem subjungat: *Administratio autem ad solos Officiales ad nutum amovibiles pertineat.* “ Si Concilium in dicta regula negativa, inquit Fagnanus, non prohibuisset simplici Monacho administrationem ad nutum, regula non differret ab exceptione; quia eodem modo esset permissa administratio ad nutum simplici Monacho, atque Officiali Monasterii; quod esset absurdum; quia de natura exceptionis est, ut sit contra regulam, & eam vitiet in casibus exceptis.

„ Concludendum est igitur, *administrationem bonorum stabilum*, inquit Fagnanus, *seu peculium* ex nulla causa, & nullo casu Regularibus esse permissa, *Officialibus* duntaxat *exceptis* “. Neque ratio cur Officiali, non vero simplici Religioso administratio bonorum committi possit, est obscura. Cum enim Officiali administratio conceditur, hic utpote administrator in *utilitatem Monasterii* constitutus, de fructibus non in *utilitatem propriam* disponit, sed omnia acquirit & lucratur Monasterio; si secus egerit, crimen furti, immo & *proprietatis* non evadet: de quo serio Procuratores suos monendos duxerunt Canonici Regulares Capituli Windesamensis *parte* 2. *De Procuratoribus*.

„ Solicite etiam observabit Procurator, inquiunt, ut concreditas sibi pecunias in nullos quam officii sui usus expendat exacte, ad id Prioris sui ordinationem & voluntatem exequendo; alioquin furti judicio & *tamquam proprietarius condemnetur*.

Dum vero simplici Religioso bonorum administratio concreditur, illi indulgentur convertendi fructus, aut eorum partem in *usus proprios*; adeoque vere & in effectus, inquit Fagnanus, dici potest *usufructuarius bonorum*: nec refert quod idem ad *nutum auferri possit* administratio: “ siquidem, ut notat dictus Fagnanus, hoc non tollit, quin durante administratione habeat jus utendi & fruendi; unde proprie dici potest *usufructuarius ad beneplacitum*; quapropter infert idem Canonista: *Titulus administrationis nihil est aliud quam palliamentum quoddam ad cohonestandum proprium*;

Nec desinet titulus administrationis esse *palliamentum ad cohonestandum proprium*, si redituum, v. g. vitalitiorum administratio Officialibus quidem Monasteriorum committatur, sed non in *utilitatem Monasterii*, at in *usus privatos* a cujus Religiosi, quandoquidem hoc non impedit, quominus hic Religiosus in effectu *usumfructum*, cujus *administratio* alteri sit commissa, retineat: immo nec in simili casu talis *administrator* intuitu hujus administrationis tam dicendus erit *Officialis* Monasterii, quam *Religiosi*, in cujus *utilitatem* administrat.

Quapropter nullatenus dici potest conformis præmemorato Concilii Tridentini Decreto praxis in aliquibus Monasteriis usitata, quæ reditus vitalitios particularibus concedit, licet administratio Officialibus Monasterii committatur, non in communem Monasterii, sed in privatam illius, in cujus favorem sunt reservati, utilitatem.

§. XII.

Ostenditur justum esse, ut administratio temporalium potius Officialibus, quam Superioribus committatur.

EX dictis §. præcedenti constat, quod ex mente Concilii Tridentini administratio bonorum Monasteriorum seu Conventuum ad solos Ufficiales eorumdem ad nutum Superiorum amovibiles pertinere debeat: ex quo consequens est ex sententia Concilii Tridentini, omnem rerum temporalium curam in ipsos Superiores non esse rejiciendam.

Quam sit justa hæc Concilii Tridentini sententia, non difficulter intelligitur ex iis, quæ S. Benedictus in Regula sua, de Abbate (quæ non minus & aliis Monasteriorum Præpositis conveniunt) docet *cap.* 2. Meminere debet semper Abbas, quod est; meminere, quod dicitur, & scire, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur: sciatque quam difficilem, & arduam rem suscipit, *regem animas*, & multorum servire moribus.

His verbis monentur Abbates, & in ipsis alii Monasteriorum Prepositi, quod humeris eorum incumbat regimen animarum, quod a S. Benedicto rem arduam & difficilem, ab aliis onus humeris Angelicis formidandum non immerito dictum esse; facile agnoscet, qui obligationes ejusmodi regimini annexas penitius inspexerit.

Inter has primo occurrit indispensabilis obligatio subditos, quorum curam gerit, verbo instruendi, non tantum circa ea, quæ omni Christiano, ut pœnam æternam evadere, & cælestem gloriam consequi valeat, scitu necessaria sunt; sed insuper Superiorum instructio se extendere debet ad ea, quæ voto, atque Regulæ, quam professi sunt, adimplendis, & perfectioni Evangelicæ assequendæ necessaria sunt, aut multum utilia, quia ut ait S. Thomas 2. 2. *q.* 186. *a* 2. *ad* 1. “ ille qui transit ad Religionem, non profitetur se esse perfectum, sed profitetur se adhibere studium ad perfectionem consequendam “; quo fiat aut tandem cursus consummatione instante dicere queat cum Apostolo, *Act.* 20. *vers.* 20. *Vos scitis quomodo nihil subtraxerim utilium, quominus annuntiarem vobis*: & cum Profecta Regio, *Psalm.* 39. *Justitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuum dixi*.

Ob hanc instruendi necessitatem, est quod ex mente S. Benedicti, *cap.* 64. *Reg.* oporteat ordinatum Abbatem esse *doctum lege divina, ut sciat, & sit unde proferat nova & vetera*.

Adhæc, ut fructuosa sit Superiorum prædicatio, exemplo non minus quam verbo agenda aut cavenda annuntiet, necesse est.

B Sic

„ Sit Rector, inquit S. Gregrius *Lib. Past. part. 2. cap.* 3. operatione præcipuus, ut vitæ viam sobditis vivendo denuntiet, & grex, qui Pastoris vocem moresque sequitur, per exempla melius quam per verba gradiatur. Qui enim loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Illa vox namque libentius Auditorum corda penetrat, quam dicentis vita commendat.

Immo si Bernardo credimus, vox Superioris erit sine virtute, nisi illud quod denuntiat, clament & ejus opera. „ Memento, inquiebat *Epist.* 201. Balduino Abbati, voci tuæ dare vocem virtutis. Quid illud, inquis? Ut opera tua verbis concinant, immo verba operibus, ut cures videlicet prius facere quam docere . . . . . Sermo quidem vivus & efficax, exemplum est operis, facile faciens suadibile quod dicitur, dum monstrat factibile quod suadetur ". Hinc illud Apostoli in persona Titi omnibus Superioribus dictum: *In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum*. Ad Tit. *cap. 2. ver.* 7. Et illud a Synodo Tridentina universis Ecclesiarum Prælatis inculcatum *Integritas Præsidentium salus est subditorum*. Sess. 6. cap. 1. *De Reform.*

Inde illa S. Benedicti cura, ut Abbates factis amplius quam verbis suis præsint Discipulis. „ Cum aliquis, ait *cap. 2. Reg.* suscipit nomen Abbatis, duplici debet doctrina suis præesse Discipulis: id est, omnia bona & sancta factis amplius quam verbis ostendat: ut capacibus Discipulis mandata Domini verbis proponat, duris vero corde & simplicioribus, factis suis divina præcepta demonstret. Omnia vero quæ Discipulos docuerit esse contraria in suis factis indicet non agenda.

Eo quoque spectat illud ejusdem Patris ad Monasterii Præpositum, *cap. 65. Reg. Quantum Prælatus est cæteris, tantum eum oportet sollicitius observare præcepta Regulæ*. Quinimmo hanc duplici doctrina subditis prælucendi obligationem tamquam divinum mandatum, non omiserunt Prælatis proponere Canonici Præmonstratenses, *Dist.* 2. §. 7. „ Omnes Prælati (prout sibi a Domino mandatum atque commissum est) subditis suis tum verbis, tum factis (*si enim absint opera, parum efficient verba*) vera dogmata, & vitæ perfectæ normam tradant.

Unde rursus eosdem monent, *Dist. 2. cap.* 3. §. 1. ut ante omnia anxie caveant, ne vel scandalosa, vel aliqua statum suum minus decentia perpetrent; considerantes quod tot moribus digni sint, quot ad subditos perditionis exempla transmittunt: sed econtra sic virtutibus studeant, ut eorum vitam quicunque intueantur, omnium virtutum exemplar ante oculos propositum habeant.

Ad hæc, officio suo non satsfaciet animarum Curator, si verbo & exemplo oves pascat, nisi more periti Medici satagat, attenta vulnerum diversitate, singularum quoque ovium, immo & ejusdem diversis temporibus varia dispositione, congruentem quotidie singulis ferre medelam. Ut enim post S. Gregorium Nazianzenum Gregorius Magnus *De cura Past. in prol. p.* 3. „ Non una eademque cunctis exhortatio congruit, quia non cunctos par morum qualitas adstringit; sæpe namque aliis officiunt, quæ aliis prosunt.

Unde Apostolus infirmioribus lac, exercitatioribus solidum cibum administrare, immo omnibus se conformare sciebat *Factus sum*, inquit 1. *ad Corinth. cap. 9. vers.* 20. 21. 22. *Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrarer; iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem ut eos, qui sub lege erant, lucrifacerem, iis qui sine lege erant, tamquam sine lege essem, ut lucrifacerem eos, qui sine lege erat. Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.*

Hanc superiorum obligationem, sese ac doctrinam suam subditorum moribus & affectibus attemperandi, tamquam regimini animarum admodum necessariam S. Benedicti Abbatibus sollicite inculcavit, *cap. 2. Reg.* „ In doctrina sua, inquit, Abbbas Apostolicam debet illam semper formam servare, in qua dicit *Argue, obsecra, increpa;* id est miscens temporibus tempora, terroribus blandimenta dirum magistri, pium patris ostendat affectum: id est, indisciplinatos & inquietos debet durius arguere; obedientes autem & mites & patientes, ut in melius proficiant, observare. Negligentes & committentes ut increpet & corripiat, admonemus ". Et infra: Sciat (Abbas) quam difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, *& multorum servire moribus* . . . Et alium quidem blandimentis, alium vero increpationibus, alium suasionibus, & secundum uniuscujusque qualitatem vel intelligentiam, *ita se omnibus conformet & aptet*, ut non solum detrimenta gregis sibi commissi non patiatur, verum in augmentatione boni gregis gaudeat. Et paulo supra: Tantundem erit liber (Abbas) ut si inquieto vel inobedienti gregi Pastoris fuerit omnis diligentia tributa, & morbidis earum actibus universa fuerit cura exhibita.

Porro hæc omnia nullatenus præstare Superior poterit, nisi assidue, tamquam vigilans Pastor, omnibus suis attendat, ut per continuam vigilantiam, non exteriora tantum, sed vel præcipue interiora, id est affectus ac animi motus ovium suarum exquirat; sicque oves suas agnoscat: quo præcepto quidem Divino, declarante Concilio Trid. *Sess. 25. cap.* 1. *De Reform.* mandatum est omnibus, quibus, cura animarum commissa est.

Quid de memorata indefessa sollicitudine, ac continua super gregem vigilantia Prælatis incumbente, senserint anno 1630. Canonici Præmonstratenses, ex Statutis *Dist. 2. cap.* 2. illo anno conceptis & evulgatis, cognoscere licet: „ Qui Abbatialem functionem suscipiunt, inquiunt; quæ suarum sunt partium, agnoscere studeant, & intelligant se non ad propria commoda, ad divitias, & luxum, sed ad labores & sollicitudines pro Dei gloria vocatos, & se obstrictos esse, ut attendant sibi, & gregi sibi commisso; ac proinde obligatos, juxta Apostolum, ut vigilent, in omnibus laborent, ac ministerium suum impleant.

„ Omnes Prælati, prout omni jure obligantur, stricte resideant, ut suo gregi, cujus sanguis a supremo Pastore de ipsorum manibus aliquando requiretur, *vigilanter* intendere queant.

„ Rarissime autem absint, nisi aliud officii eorum ratio postulet; quo in casu domui suæ bene prospiciant, ac assidue curent, ne subditi per eorum absentiam aliquod detrimentum patiantur: scientes quod non sit admittenda Pastoris excusatio, si oves lupus comedit; & ipse earum custodiæ minime incumbens nescit.

Habeant cum Priore, aliisque Superioribus, de suorum moribus, profectu atque defectu, frequentes inquisitiones & collationes.

„ Sæpe filios suos visitent, vel ad se vocent, eosque tandem tamquam veri patres, in spiritu lenitatis instruant, moneant, consolentur; ac, dum opus est, corripiant, objurgent, atque castigent.

„ Vultum pecoris sui agnoscere studeant, & omnia interiora penetrare nitantur; quo facilius & interiorum vitia extirpare, & virtutes inserere queant.

Hisce non contenti ulterius adjiciunt: Pro sua ac subditorum salute, necessitatibus atque profectu (prout sunt obligati) ardentes ac nunquam intermissas fundant preces.

Prudentissime sane orandi necessitatem Superioris officio, cæterisque ejus functionibus annexam dicunt. Si enim unicuique ob proprias, quibus circumdatus est, infirmitates, clamandum sit ad Dominum: *Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me:* Psalm. 60. *vres.* 9. quomodo Superiori inclamandum erit; qui non modo suis, sed & subditorum premitur infirmitatibus?

Si omnibus ob innatam mentis cæcitatem semper postulanda sit cælestis sapientia a Patre luminum, ut quæ agenda sunt, videant; quanto instantius eadem petenda a Superiore, qui non tantum proprios, sed & aliorum non minore laborantium cæcitate gressus dirigere debet.

Præterea, si quæ agenda & dicenda sunt; videat; eloquia tamen ejus corda Discipulorum non inflammabunt, nisi & ipsa ab illo qui in meditatione exardescit ignis, fuerint inflammata.

Denique frustranea erit Superioris, sive verbo sive exemplo facta plantatio & irrigatio, nisi per continuas ad Deum preces cæleste accersat incrementum, *Neque enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus*. 1. Cor. 3. *ver.* 7.

Tria igitur Superiori, immo & omnibus animarum Rectoribus necessaria sunt, *Verbum scilicet, exemplum, oratio: major autem his* inquit S. Bernardus *Epist.* 201. *est oratio. Tametsi (ut dictum est) vocis virtus sit opus; & operi tamen, & voci gratiam efficaciamque promeretur oratio.*

His omnibus attentis, quis non videat, quantum onus ex sola animarum cura Superioribus incumbat? Ut proinde nemo mirari debeat, si Synodus Tridentina bonorum temporalium administrationem ad Officiales potius quam ad Superiores pertinere voluerit; neque mirum videbitur S. Benedicti monitum adeo Abbatibus inculcatum: „ Ante omnia (inquit *cap. 2. Reg.*) ne (Abbas) dissimulans, aut parvipendens salutem animarum sibi commissarum, plus gerat sollicitudinem de rebus transitoriis & terrenis, atque caducis: sed semper cogitet, quia animas suscepit regendas, de quibus & rationem redditurus est. Et ne causetur de minori forte substantia, meminerit scriptum *Matth.* cap. 6. vers. 33. *Primum quærite Regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*. Et Ps. 33. vers. 10. *Nihil deest timentibus eum*. Sciatque quia qui suscipit animas regendas, præparet se ad rationem reddendam.

§. XIII.

Quænam a superioribus in dissignatione officialium veniant attendenda?

DUo potissimum a Superiore in constituendis Monasteriorum Officialibus consideranda sunt.

Primum quidem, quod Officialium munus ipsam rerum temporalium debitam curam concernat; ex quo consequens est, in Officialium designatione a Superiore expendendum esse, quinam inter Fratres virtutum constantia, rerum agendarum industria, fidelitate & prudentia ad tractanda temporalia magis idonei reperiantur.

Alterum, illudque præcipuum a Superiore sedulo perpendendum, anima Fratrum regendas & salvandas susceperit, quodque pluris ipsi esse debeat unius subditorum anima, pro qua Christus mortuus est, quam terrena omnia; & quod sit certum, rerum temporalium sollicitudinem notam esse hominem rebus transitoriis implicare, & a Deo avocare; variaque perfectioni charitatis acquirendæ, ad quam Religiosus qualibet tendere debet, secum trahere impedimenta.

Ex quo evidenter concluditur, ante omnia in electione Officialium a Superiore fere investigandum, num illi, quos administrationi & curis rerum terrenarum occupare intendit, in omni virtutum genere in tantum sint exercitati, & in charitate adeo fundati & radicati, ut merito confidere queat, quod interiorum curam per exteriorem occupationem non minuent, atque exteriorum providentiam internorum sollicitudine sedulo curabunt; qui, ut de Gerardo ait S. Bernardus *Serm. 26. in Cant.* non petulanti (ut assolet) in eo officio detineantur affectu, sed solo intuitu charitatis; qui quantum in ipsis est, semper optent quietem sibi intendere, Deo vacare, nec implicitos tenent nisi timor Dei, voluntas Fratrum, ac studium obediendi. Nisi enim sollicitudini, piisque Religionis exercitiis, quibus anima pascitur, & mens a terrenis ad cælestia revocatur, multum afficiantur; magnopere verendum, ne sensim, illis neglectis, rerum terrenarum curis implicentur, atque ita paulatim gustum rerum spiritualium amittentes, tandem sub habitu Religionis

cor

cor sæculare inveniant. Quod vel eo magis in Officialibus metuendum, quia ipsis, ob varia, quæ in temporalium administratione occurrere solent negotia; major præ reliquis Fratribus concredi debet sese absentandi ab ordinariis Religionis exercitiis libertas: per consequens nisi tantum in Religione profecerint, ut non timore ad ea pietatis exercitia sint adigendi, sed spiritu charitatis ad illa agantur; non parum timendum ne illa abutantur. Quod verentes Canonici Præmonstratenses, monitum voluerunt Abbatem, ut Officialem non alium quam Sacerdotem constituit, nisi gravis premat necessitas. *Quia*, inquiunt *dist.* 2. *cap.* 16. §. 3. *in ruinam agitur, qui nondum in virtute bene roboratus; suæ libertati committitur.*

Frequentem hunc, sed Religioso supra modum perniciosum, spiritualium exercitiorum, præsertim orationis neglectum, ob infinitas prope, easque mordaces, & animum implicantes curas, quas terrenorum sollicitudo secum adducit, metuentes similiter Canonici Regulares Capituli Windesemensis, Decretum ediderunt tenoris sequentis. „ Procurator quamvis exemplo Marthæ (cujus suscepit officium) circa multa sollicitari, & turbari necesse habeat, silentium tamen & quietem cellæ non penitus abjicere debet; sed potius quantum domus negotia patiuntur, in Choro & Refectorio adesse studeat, & eo cellam, quasi ad tutissimum & quietissimum portum recurrat; ut legendo, orando, & meditando, turbulentos animi sui motus ex rerum externarum cura vel dispositione emergentes sedare, & in arcanis sui pectoris aliquid salutare, quod sibi commissis suaviter & sapienter eructet, possit recondere". *Constit. part.* 2. *cap.* 358.

Dicam proinde cum P. a S. Audomaro *Lib.* 2. *Constit. Monast. cap.* 11. *Cum sancta Synodus (Tridentina) cupiat per Officiales bona omnia Monasteriorum administrari, solliciti maxime esse debent Prælati, ut OEconomos, aliosque Officiales, quibus temporalium curam committant, eligent fideles, prudentes, pios, moribus maturos, sobrios, humiles, Deum supra omnia timentes, vigilantes, spiritualis quietis amantes,*

§. XIV.

Referuntur nonnulla sacræ Congregationis Decreta hactenus dictis conformia.

PROSPER Fagnanus in Commentariis *ad Cap. Monachi*, *tit. De Statu Monachorum*, occasione ejus quod ex Concilio Lateranensi in *d. Cap.* dicitur *Monachi peculium habere non permittantur*; casus nonnullos, qui in Monasteriis frequenter occurrunt, *n.* 1. his verbis proponit: *Contingit sæpe, ut in aliquibus Monasteriis tam virorum quam mulierum, Novitii in actu renuntiationis bonorum ad favorem Monasterii, vel in actu professionis reservent sibi annuos reditus, seu annuam provisionem pro suis religiosis necessitatibus; & in aliis Monasteriis item accidit frequenter, ut census annui, seu bona stabilia relinquantur Monasterio, etiam titulo institutionis, a parentibus vel consanguineis alicujus Regularis, eo tenore adjecto, ut Superiores concedere debeant eidem Regulari administrationem dictorum censuum, seu bonorum stabilium, ita ut idem possit convertere illorum reditus in suos honestos usus.*

„ In aliis vero servatur, ut Regulares pecunias ex prædicatione, seu lectione, aut aliunde quæsitas tribuant Monasterio ad hoc ut ex ea emantur census perpetui quorum reditus quotannis assignari debeant eidem Regulari pro suis necessitatibus. In aliis denique usu receptum est, ut ex reditibus Conventus unicuique ex Fratribus, vel Sororibus assignetur singulis annis certa portio, sive in pecunia, sive in aliis speciebus, ad hoc ut ex ea paret sibi necessaria ad vitam, nec Monasterium eis aliquid ultra præstare, nec ipsi accepti rationem reddere teneantur. Ex facto quæsitum, est, an in his similibus casibus liceat Regularibus utriusque sexus habere prædictos annuos reditus, seu provisiones annuas, vel bonorum stabilium administrationem, *seu peculium non superfluum nomine Conventus, ac de Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate ac nutu, adeo ut sint immunes a culpa & pœna, de qua cap.* 2. *Sess.* 25. *de Regul. Concil. Trid.* Deinde subjungit: Quod ad exstirpandam Regularium proprietatem provide sancitum est Decreto *d. cap.* 2. *Sess.* 25. *De Regularibus*, in sensus tam varios, & a mente S. Synodi alienos detorserunt Scriptores moderni, ut fere ad nihilum redactum videatur.

Modernis illis Scriptoribus sese opponens prædictus Fagnanus, tum ex Jure communi, tum ex Concilio Trid. aliisque Synodis, probat illa „ de quibus in quæstione, licita non esse; ac tandem in sententiæ suæ confirmationem nonnulla sacræ Congregationis Decreta subjungit, quorum aliqua hic subjicio.

„ In causa Neopolitana propositum fuit S. Congregationi dubium, inquit *num.* 62. uti infra conceptum: In aliquibus Monasteriis nonnullæ Moniales census & annuos quosdam reditus, & proventus, seu fructus percipiunt sub diversis contractuum speciebus; nam aliquæ in ipsarum persona emerunt certos reditus a personis laicis, aliquæ ab aliis Monialibus, aliquæ ab ipsis Monasteriis, aliæ vero dederunt pecuniam Monasterio, ut ex earum pecuniis fieret emptio nomine Monasterii ad rationem septem vel octo pro centenario, & Abbatissa dabant ipsis Monialibus illos reditus, quos ex dictis emptionibus exigebant singulis annis. Aliquæ Monasteriis, seu eorum Superioribus certas pecuniarum summas manualiter pro indigentiis Monasterii dederunt pacto adjecto, vel etiam tacita conventione adhibita, ut Monasterium, seu Abbatissa certos reditus ad rationem tot pro centenario earum vita durante concedat: Quæritur an Moniales prædictæ in hujusmodi casibus incurrant pœnas per Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 2. *De Regul.* in proprietarios inflictas, *etiamsi de licentia Abbatissæ & ad Abbatissæ nutum, vel Conventus, seu Monasterii nomine percipiant?* Sancta Congregatio censuit, in nullo supradictorum casuum licere Monialibus dictos fructus, seu reditus percipere: & si perceperint, incidere in pœnas dicti *cap.* 2. *Sess.* 25. *De Regul. neque ab hujusmodi pœnis excusari ob licentiam Abbatissæ, quæ eam dicto Concilii Decreto in supradictis casibus concedere quidem prohibetur, sed debet ex suo munere Monasterii reditibus, vel eleemosynis, Monialium necessitatibus in dies subvenire.*

Alterum S. Congregationis Decretum pro hac materia notatu dignum, refert Fagnanus *num.* 63. & 64. datum Archiepiscopo Urbini. „ Hic enim cum retulisset Sacræ Congregationi se non potuisse adducere Moniales cujusdam Monasterii ad suscipiendam exactam vitam communem, ideoque illis proposuisse, ut fieret communis arca, cujus clavis penes Abbatissam existeret, & intus eam aptarentur tot scriniola: quot essent Moniales, ita ut unaquæque habere claviculam scrinioli sui, & in eo asservaret pecuniam ex laboritio vel aliunde partam, quæ in ipsius tantum, & non in alterius necessitates erogari debet *arbitrio Abbatissæ*. S. Congregatio hoc temperamentum ludicrum existimavit, ac repugnans Decreto *d. cap.* 2. quod jubet, ut omnia Superiori tradantur, *Conventuique incorporentur*: ideoque mandavit Archiepiscopo, *ut quamdiu Moniales communem vitam non susciperent, interdiceret ipsis receptionem puellarum ad habitum & professionem.*

Deinde subjungit idem Fagnanus: *Et generaliter tam S. Congregatio Concilii, quam Sacra Congregatio Episcoporum, ac Regularium, hanc receptionem prohibuit in pluribus Monasteriis Monialium, in quibus ex relatione Episcoporum intellexit communem vitam non observari. Immo cum in specie id prohibuisset in quodam Monasterio Lyciensi, & puella, quæ in eo habitum Novitiarum susceperat ante prohibitionem S. Congregationis, iterum ac tertio petiisset se ad professionem admitti, offerens se communem vitam exacte observaturam; S. Congregatio semper abnuit*, periculosum existimans profiteri in Monasterio, in quo Moniales omnes erant proprietariæ.

Denique, teste dicto Fagnano, ad dubium supra ab ipso propositum, & a nobis superius insertum, S. Congregatio respondit negative: „ videlicet in nullo ex supradictis casibus licere Regularibus utriusque sexus habere prædictos annuos reditus, seu provisiones annuas, vel bonorum stabilium administrationem, seu peculium non superfluum *nomine Conventus*, ac de *suorum Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate ac nutu*; alioquin non esse immunes a culpa & pœna, de qua in d. *cap.* 2. *Sess.* 25. *De Regular.*

Hæc S. Congrerationis Decreta una cum dubiis, quibus respondent, ostendunt:

Primo, ex mente S. Congregationis non licere habere annuos reditus in usus proprios nomine Conventus, ac de suorum Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate ac nutu.

Secundo, ex sententia S. Congregationis Regulares prædictos reditus percipientes incidere in pœnas per Concilium Tridentinum proprietariis inflictas; neque ab hujusmodi pœnis excusari ob licentiam Superioris.

Tertio, ex sententia S. Congregationis vitæ communionem infringi, si ex laboritio vel aliunde parta serventur separata in illius, cui obvenerunt, & non alterius necessitates, arbitrio licet Superioris eroganda.

Quarto, a S. Congregatione adeo periculosum judicatum esse profiteri in Monasteriis, in quibus perfectæ vitæ communio non servatur, ut propterea receptionem Monialium prohibuerit in pluribus Monasteriis, in quibus ex relationibus Episcoporum intellexit communem vitam non servari. De quo periculo quid sentit Dionysius Carthusianus, videre licet in tractatu ipsius De Reformatione Monialium *art.* 4.

Quinto, improbandam esse praxim in nonnullis Monasteriis usu receptam, ut ex reditibus, Conventus unicuique ex Fratribus, vel Sororibus assignetur singulis annis certa portio, sive in pecunia, sive in aliis speciebus; ad hoc ut ex ea paret sibi necessario ad vitam, nec Monasterium eis aliquid ultra præstare, nec ipsi accepti rationem reddere teneantur.

Sexto, Superiorem vi officii ex Monasterii reditibus, vel eleemosynis, subditorum necessitatibus in dies subvenire debere.

CAPUT II.

Solvuntur objectiones, quæ adversus hactenus dicta contra Pecuilia Religiosorum, etiam dependenter a voluntate Superiorum, ab aliquibus formantur.

§ I.

Ostenditur quod Cap. Monachi, tit. De Statu Monachorum desumptum ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. hactenus a me dicta potius confirmet, quam infirmet.

ADVERSUS ea, quæ capite præcedenti dicta sunt, scilicet quod ne quidem de Superioris licentia, & ad ejus beneplacitum, Religioso permissum sit, reditum vitalitium, aut rem aliam undecumque profectam in usus suos particulares habere separatam a reliquis communitatis bonis; sed omnia undecumque provenientia per Superiores esse confundenda, & in unam massam simpliciter redigenda, ut inde uniuscujusque necessitati indifferenter succurratur; neque esse permissum Superiori committere administrationem bonorum, etiam in usus licitos, nisi

niſi ſolis Officialibus ad nutum amovibilibus, qui ea in ſolam Monaſterii utilitatem adminiſtrent; adverſus ea, inquam, objicitur a nonnullis *Cap. Monachi, tit. De Statu Monacorum*, deſumptum ex Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. Verum ſi ipſa Concilii Conſtitutio penitius inſpiciatur, eam per omnia Concilio Tridentino convenire, & aſſerta noſtra potius confirmare, quam infirmare patebit.

Primo, ſtatuit dicta Synodus, *ne Monachi permittantur Peculium habere*: quo non proibet ſimpliciter, ut bene advertit Fagnanus ad *d. Cap. Monachi, nu.* 122. ne Regulares habeant Peculium: ſed *ne Peculium permittantur habere*: unde ponderando illud verbum *Permittantur*, quod ad Superiores refertur, ex hoc ipſo textu Fagnanus probat concluſionem quam ante adſtruximus; nimirum quod nequidem ex permiſſione ſeu indulgentia vel diſpenſatione cujuſvis Superioris, fas ſit Regularibus habere Peculium.

Secundo, Concilium decernit: *Quod ſi Monachus Peculium habuerit, a communione removeatur altaris; & qui in extremis cum Peculio inventus fuerit, & digne non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres recipiat ſepulturam*: quod etiam de univerſis Religioſis præcipit obſervari; *niſi tamen*, inquit Concilium, *ab Abbate fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum.*

Ob hanc a Concilio factam exceptionem voluerunt nonnulli, quod Religioſis licitum foret habere peculium *de licentia*, & *ad beneplacitum* Abbatis, aut alterius Monaſterii Superioris: ſed perperam. Nam illa verba, *niſi ab Abbate fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum*, ut ex communi Canoniſtarum ſententia late probat Fagnanus *loco citato*: “ hoc tantum important, ut bonorum ſtabilium adminiſtrationem habere poſſint Officiales ad nutum amovibiles: nam Gloſſa in figuratione caſus: *Nota*, inquit, *concedi Peculium ex cauſa adminiſtrationis; quæ verba Gloſſæ* (pergit Fagnanus) *ſic explicanda videntur; non enim dicit concedi in adminiſtrationem, ſed cauſa adminiſtrationis*; nempe *propter officium adminiſtrationis*; quia *Officialis* eſt Monaſterii: & Innocentius hic (ait Fagnanus) exemplificat in Officialibus, puta Veſtiariis, vel Eleemoſynariis; & Hoſtienſis dixit, non comprehendi niſi Officiales pro adminiſtratione temporalium deputatos.

Ut ergo ex ipſius Fagnani, & communi Canoniſtarum ſententia compendio dicam, Concilium Lateranenſe primo conſtituit Regulam negativam in verbis: *Monachi nec Peculium permittantur habere*; deinde imponit pœnam contra facientibus, in illis verbis: *Qui vero Peculium habuerit, &c.* tandem limitat ſupradictam Regulam, ut non procedat in *Officialibus*, per dictionem *niſi*, quæ exceptionem importat: *Exceptio autem*, inquit Fagnanus, *firmat regulam in contrarium* in omnibus aliis, qui non ſunt Officiales. Ex quibus & aliis, quæ in confirmationem hujus intellectus adfert Fagnanus, tandem concludit: *Apparet hunc intellectum eſſe magis conſonum litteræ, & probari etiam a gravioribus Canoniſtis; & conſequentur jure communi inſpecto, fas non eſt Regularibus* non Officialibus *habere Peculium ſeu annuos proventus, vel adminiſtrationem bonorum ſtabilium, etiam ex* diſpenſatione Superiorum, & dependenter ab eorum voluntate & nutu.

Sententia prædictæ Decretalis ex Fagnano, aliiſque Canoniſtis hic propoſita; adeo perſpicua & clara Dionyſio Carthuſiano viſa eſt, ut veritus non ſit ſummæ inconſiderationis arguere illos, qui non obſtante hac Concilii Lateranenſis deciſione, aſſerere auderent non eſſe prohibitum Religioſis habere peculia de voluntate & conſenſu Abbatis: *Quemadmodum, inquit*, De Reformat. Clauſt. art. 13. *quidam Doctor in tractatu ſuo de iſta materia recitat: nonnulli Doctores excuſant peculium Monachorum & Monialium a vitio proprietatis, dummodo Superioribus ſuis; videlicet Abbati aut Abbatiſſæ nil celent, &* ad reddendum ſeu dimittendum paratæ ſint juxta Superiorum voluntatem, nihilque recipiant vel expendant ſine illorum licentia. *Denique ad ea, quæ ſupra inducta ſunt ex Concilio Lateranenſi, & Conſtitutione Domini Papæ reſpondent: quod prohibitio illa de habendo peculio aut proprio, intelligenda ſit, quod Monachus non debet aliquid poſſidere, aut habere peculium nomine proprio; non autem ibi prohibetur Monachus aliquid poſſidere nomine Abbatis, & de expreſſa permiſſione ipſius. Similiter dicunt, quod cum Monacho non poteſt diſpenſari, ut habeat proprietatem nomine ſuo; ſed poteſt cum eo diſpenſari, ut habeat aliquid peculiare nomine Abbatis aut Monaſterii. Iſtud videtur inconſideratiſſime dictum: in ipſo namque Concilii Lateranenſis Decreto, Peculium luce clarius Monachis adminiſtrationem communem non habentibus prohibetur: & Abbati ſub pœna abſolutionis a ſuo officio diſtricte prohibetur, ut non permittat aliquem Monachorum ſuorum habere Peculium, niſi ratione adminiſtrationis; quod item habentes Peculium, & morientes in eo ſecundum determinationem Concilii puniat.*

Quomodo ergo Monachus nomine Abbatis poteſt habere Peculium, cum Abbati prorſus prohibitum ſit Peculium Monacho dare, immo & permittere, ut habeat illud? Præterea quæro ab illis Peculii Monachorum excuſatoribus, quomodo intelligunt id quod dicunt, Monachum nomine Abbatis poſſe habere Peculium. Si namque ita intelligant, nomine Abbatis, id eſt, ex parte ſeu conceſſione, vel licentia Abbatis: jam patuit, quod hoc prohibitum ſit Abbati hoc ipſum concedere, licentiare, ſive permittere: ſi autem intelligant nomine Abbatis, id eſt, in quantum eſt Abbas, vel repræſentat Abbatem, conſtat hoc fatuum, riſuque dignum eſſe. Siquidem Monachus non eſt Abbas, nec repræſentat eum in aliqua publica adminiſtratione Peculio ſeu pecuniis indigente.

Hunc Dionyſii, necnon Canoniſtarum intellectum confirmat Concilium Turonenſe anno 1231. *Can.* 26. apud Caſtrum Gonterii integro pene ſæculo poſt Concilium Lateranenſe III. celebratum, inhibens, *ne Monachi, niſi ſint in adminiſtratione conſtituti, habent ſub alio colore aliquam poſſeſſionem, vel aliquam proprietatem, etiam de licentia Abbatum, cum licentia Abbatis in hoc eis non valeat ſuffragari.*

§. II.

Reſpondetur ad Argumentum, quod ex Cap. fin. tit. Qui Clerici vel voventes Matrim. contrahere poſſunt, *deſumitur.*

UT vel in ſpeciem ex præallegato Capitulo quidpiam haberetur in defenſionem Peculiorum, ante omnia oſtendendum eſſet, quod mulier, de qua in dicto Capitulo, votum paupertatis emiſiſſet, cujus tamen nulla neque in caſu propoſito, neque in reſponſo Pontificis mentio occurrit; nec ex illis, quæ in Decretali narrantur, votum paupertatis a prædicta muliere fuiſſe emiſſum convincitur.

Quod enim dicitur in habitu Ordinis Sancti Auguſtini biennio permanſiſſe, nullatenus arguit mulierem tria ſolemnia Religionis vota emiſiſſe: quandoquidem conſtet & olim, & etiam hodie mulieres quaſdam, vel nullo, vel ſaltem ſolo caſtitatis voto obſtrictas, Ordinis alicujus habitum de manibus etiam Religioſi iſtius Ordinis ſuſcipere & geſtare; adeoque nihil ſolidi concludi poteſt pro aſſerendo voto paupertatis ex biennali geſtatione habitus Religioſi.

Plus urgere videtur pro aſſerendo voto paupertatis, quod cum mulier (de qua in caſu) non obſtante voto caſtitatis, Matrimonium iniviſſet, & in eo per plures annos vixiſſet, conſultus Pontifex reſponderit Matrimonium illud fuiſſe invalidum, præfatamque mulierem ad male dimiſſum Religionis habitum reaſſumendum, & ſervandum quod voverat, monendam & inducendam, & ſi opus fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam coercendam. Verum nec hac votum paupertatis a dicta muliere emiſſum fuiſſe convincunt, cum dubium ſit an invaliditas ipſius Matrimonii in votum caſtitatis, quod præceſſerat, an vero in violentiam ſeu vim, qua Matrimonium extortum erat, refundatur, ut ex verbis ipſius Pontificis pateſcit, “ Nos, inquit, attendentes quod in emiſſione voti, quod præceſſit, nulla vel modica coactio adfuiſſet, quam patientia & perſeverantia ſequentis temporis penitus profugavit, *& quod ſequens conjunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta*, mandamus, &c.

Deinde ut poneretur ob ſolum votum caſtitatis prædictum Matrimonium declaratum fuiſſe nullum, ac per conſequens votum illud caſtitatis ſolemne fuiſſe, inde tamen adhuc invalide argueretur, voto caſtitatis conjunctum fuiſſe votum paupertatis: quandoquidem non repugnet eſſe votum caſtitatis etiam *ſolemne*, ſine voto paupertatis, exemplo Virginum, quæ olim velamine ab Epiſcopo ſolemniter accepto, nec valide quidem Matrimonium inire poterant, quas tamen votum paupertatis non emiſiſſe ſatis conſtat.

Verum ut daremus mulierem, de qua in Capitulo, paupertatem Religioſam promiſiſſe; nihil tamen ſolidi pro Religioſorum peculiis ex prædicta Decretali concludi poſſet: licet enim in enarratione caſus dicatur, quod mulier votum caſtitatis in manibus cujuſdam de Fratribus S. Auguſtini fecerit, eo adjecto tenore, *ut in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret*; nihil tamen pro valore illius adjectæ conditionis inde concluditur, quia Pontifex de valore illius conditionis non interrogatus, nihil de ejus validitate reſpondit.

Quod ſi de hac quæſtione ſententia ejus poſtulata fuiſſet, quis dubitet, quin hic Pontifex, nimirum Innocentius III. prædictam conditionem omnino rejiciendam (præſuppoſita ſcilicet Profeſſione Religioſæ Paupertatis) dixiſſet, quandoquidem idem Pontifex in litteris ſuis ad Abbatem & Conventum Sublacenſem, dicat; “ Nec æſtimet Abbas quod ſuper habenda Proprietate poſſit cum aliquo Monacho diſpenſare: quia abdicatio Proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis, adeo eſt annexa Regulæ Monachali, ut contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere ”. *Cap. Cum ad Monaſterium, tit. De Statu Monach.*

Aliud inſuper ad hanc Decretalem reſponſum, argumentum in defenſionem Peculiorum evertens, adfert Proſper Fagnanus ad *Cap. Inſinuante, tit. Qui Cler. vel Vovent.* nimirum quod mulier, de qua in caſu, Profeſſionem Religioſam quidem emiſerit; ſed quod pactum reſervationis bonorum adjectum, Profeſſionem non vitiaverit, ſed vitiatum fuerit ſeu tanquam turpe, nec cum Profeſſione Religioſa conſiſtens, rejectum fuerit. Hoc ſuum reſponſum poſtquam adſtruere conatus eſt, tandem ſubjungit: “ Concluſionem noſtram, inquit, videlicet, hoc pactum non vitiare ingreſſum, *ſed vitiari*, ſæpius probavit S. Congregatio Concilii Tridentini interpres.

Ex his omnibus evidenter intelligitur, non uno titulo infirmum & invalidum eſſe argumentum, quod ex præallegato Capitulo aſſumitur in defenſionem redituum vitalitiorum, qui tempore Profeſſionis reſervantur.

§. III.

Oſtenditur quam periculoſum & perniciofum ſit argumentum, quod in defenſionem Peculiorum a communi praxi aſſumitur.

QUAM ineptum, immo perniciofum ſit prædictum argumenti genus, clariſſime videbit, qui tantum advertit, errores & abuſus graviſſimos, ac pernicioſiſſimos quandoque ita invaleſcere, ut tandem etiam tamquam lex cuſtodiantur; & quidem de execrabili illo Idololatriæ errore, infallibili docemur teſtimo-

ſtimonio *Cap.* 14. *verſ.* 16. quod aliquando *interveniente tempore convaleſcente iniqua conſuetudine, hic error* (Idolatriæ) *tamquam lex cuſtoditus fuerit*.

Scimus etiam ex ipſo Evangelio, quamplurima a Chriſto Domino tamquam ſumme perniciosa, & de mandatis contraria fuiſſe improbata, quæ velut mandata ſeu leges a Scribis & Pharisæis, id eſt, a Sacerdotibus & Doctoribus illius temporis, populo tradebantur, & ut talia obſervabantur.

Quin & ea omni ætate fuit humana miſeria, ut prævaricationes, tametſi perniciosæ, dum invaluerunt, pro legibus haberi & ſuſcipi a multis ſolitæ ſint: ideo ab Eccleſiæ prælatis ſemper deploratum eſt nimis verum eſſe illud Nicolai I. ad Hincmarum Remenſem: „Mala conſuetudo, quæ non minus quam perniciosa corruptela vitanda eſt, niſi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab improbis aſſumitur, & incipiunt prævaricationes & vanæ præſumptiones celerrime non compreſſæ, pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari". *Apud Grat. Diſt. 8. Can. 5.*

His attentis, quis non videat quo præfatum argumenti genus a communi praxi ſeu conſuetudine aſſumptum vergat? nimirum ut per illud perverſiſſima quæque, non tantum ipſius Eccleſiæ diſciplinæ contraria, ſed & ipſæ prævaricationes legis naturæ, ubi per hominum malitiam invaluerint, tamquam licitæ defendantur.

Num hac ratione pudendam illam atque perniciosam ambitionem, quin & publicam ac infamem Miniſteriorum Eccleſiæ nundinationem, quæ ſæculo decimo & undecimo frequentabatur, utinam nec hodie, Clerici a Conciliorum illius temporis accerrima cenſura eximere non potuiſſent?

An non eodem argumento luxus ille ac faſtus ſæcularis, qui in menſis ac ſupellectile tempore S. Bernardi in pleriſque Monaſteriis conſpiciebatur, acrem illius cenſuram evadere potuiſſet?

Quidni & omnis plane Regulares diſciplinæ diſſolutio, & qui eam conſequitur abuſus in hoc argumento patrocinium inveniant; cum non defuerit ea temporum miſeria, quibus ea eſſet Monaſteriorum conditio, ut nulla pene ſupereſſent Regularis diſciplinæ veſtigia.

Et quidem hunc miſerum Monaſteriorum ſtatum anno 909. Patres Concilii Troslejani alte deplorabant, *Can.* 3.

Nec ſæculo undecimo feliciorem fuiſſe multorum Cœnobiorum conditionem, ex illius ævi Hiſtoricis annotavit E. P. Chriſt. Lupus ad *Canc. 6. Toloſ. ſub. Vict. II.* „Circa Præſentis, inquit, Synodi tempora (Toloſanæ anno 1056.) Monachi paſſim erant enormiter deformati .... cujus deformationis fontem quis non videat fuiſſe *proprietatem*? In Germania fuiſſe tantum bonorum Monachorum inopiam, ut ad ipſos reformandos evocari debuerint Scoti, ſeu Hiberni primum, ac deinde Itali, teſtantur Harianus Scotus, ac Lamb. Schafnaburgenſis". Hæc Chriſtianus Lupus.

Quin & decimo-ſexto ſæculo Synodus Trid. ingemiſcens conſpexit pleraque Monaſteria ex mala eorum, quibus commiſſa fuerant, admiſtratione, non levia paſſa fuiſſe *tam in ſpiritualibus, quam temporalibus, detrimenta*. Seſſ. 25. cap. 21. *De Regular.*

Denique, ut ad materiam de peculiis propius accedamus, ſub finem ejuſdem XVI. ſæculi deplorantibus Synodi Audomar. Patribus: „Pleraque Monaſteria *exitioſa rerum proprietas*, ex diametro Monaſticæ Profeſſioni contraria invaſerat". Ann. 1583. *tit. 12. cap. 6.*

Ex his quis non videat quam perniciosum ſit id argumenti genus, quo quidpiam tamquam licitum defenditur eo ſolo titulo, quia a multis fieri conſuevit; quamque periculoſum ſit vitam ſuam non ad veritatem, ſed ad hominum praxim ſeu conſuetudinem componere?

Si quis tamen ex aliorum vivendi norma, quid ſibi agendum ſit expendere diſideret, ſecurius paucorum quam multorum praxim ſibi proponat: quandoquidem ipſa Veritate teſtante, pauci ſint, qui viam veritatis inveniant & ingrediantur, contra vero multi ad viam perditionis ſeu falſitatis deflectant. *Anguſta porta* (inquit Salvator *Matth. 7. verſ. 13. 14.* *& arcta via eſt, quæ ducit ad vitam; & pauci ſunt qui inveniunt eam*: econtra *lata porta & ſpatioſa via, quæ ducit ad perditionem; & multi ſunt, qui intrant per eam*.

Unde S. Baſilius *De Abdicat. rerum cap.* 9. non tantum generatim ad Chriſtianos, ſed & ipſos Solitarios dicebat: „Eorum quos recte atque ex virtute videris vivere, æmulator eſto, & Inſtitutorum vitæ, actionumque exempla deſcripta in animum tuum transfer. *Opto ut ſis de numero paucorum. Rara ſiquidem quæ bona*, quæ quidem etiam cauſa eſt, quamobrem *pauci* cæleſte Regnum introeant. Cave putes eos omnes ſalvos fieri, qui ſe intra cellas ſuas contineant, & vitioſos juxta ac bonos. Neque enim ita res habet: quando ſunt quidem multi qui ad honeſtæ vitæ genus ſe conferunt, rariſſimi autem, qui ipſius jugum ſuſcipiant: violentorum eſt enim regnum cælorum, & violenti rapiunt illud". Hinc eſt & illud Paphnutii apud Caſſianum *Collat. 3. cap. 7. Feſtinandum nobis eſt, ut a paucis ac rariſſimis ſumamus exempla virtutum.* Item illud Pynuſii Abbatis ad Novitium monitum: „Conſidera te de paucis & electis eſſe effectum, & ne exemplo ac tempore multitudinis refrigeſcas: ſed vive ut pauci, ut cum paucis inveniri merearis in Regno Dei". *Apud eumdem lib. 4. cap. 37.*

Neque vereri quiſquam debet, dum de notabili Regulæ aut Religioſæ profeſſionis articulo agitur, a communi, & trita multorum praxi ſubinde ad ſingularitatem deflectere exemplo Sanctorum, „quorum plurimi, niſi ad Apoſtolicas declinaſſent ſingularitates (verbis loquor Magni illius decimi-ſexti ſæculi Præſulis Bart. de Martyribus *Stim. Paſtor. p. 5. cap. 6.*) numquam neque Sancti fuiſſent, neque Calendaria noſtra ſuis nominibus ornaſſent, neque Breviaria geſtis ſuis impleſſent. Qui autem tritam ſecuti ſunt viam, vel ignorantur eorum nomina, vel ſordent, nec ſemen ſanctum poſt ſe reliquerunt.

Priuſquam huic §. in quo oſtendi perniciem argumenti in defenſionem Peculiorum a communi praxi ſeu conſuetudine ab aliquibus aſſumpti, finem imponam; notatum cupio, me nullatenus credere, quod illa, quæ hoc §. in refutationem illius argumenti adduxi, convincant aut probent Peculia eſſe illicita (quod ante factum) neque mihi animum fuiſſe probare hoc argumentum: *Peculia in pleriſque Monaſteriis invaluerunt* (num antecedens verum ſit, an falſum, non aſſero) *ergo ſunt illicita*; ſed hoc unicum mihi propoſitum fuiſſe, ut oſtenderem non valere, immo perniciosum eſſe hoc argumenti genus: *Hoc aut illud paſſim apud multos invaluit, ergo licet*: ac per conſequens per ſimile argumentum nihil ſolidi in peculiorum defenſionem haberi.

§. IV.

Oſtenditur non valere hoc argumentum: In aliquo Monaſterio vel Ordine receditur a perfecta paupertate, aut vitæ communione: ergo qui in tali Monaſterio vel Ordine profitetur, non tenetur ad exactam paupertatis & vitæ communis obſervantiam.

UT falſitas propoſiti argumenti clarius innoteſcat, præmitto ſequentia.

Primo, votum paupertatis, omniaque; ſine quibus illud obſervari nequit, ad eſſentiam Regularis Profeſſionis ſpectare; immo totius Regularis diſciplinæ baſes eſſe & fundamenta, quibus non exacte conſervatis, totum corruat ædificium neceſſe eſt; ideoque abdicationem proprietatis adeo annexam eſſe Regulæ Monachali, ut contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere; „Proprii carentia, inquit Chriſtianus Lupus, eſt Evangelicæ perfectionis, ac Monaſticæ profeſſionis, portio eſſentialis; ideoque clarum eſt, quod nec ſummus Pontifex poſſit in ipſa diſpenſare". *Parte 4. Schol. ad Can. 6. Concil. Toloſ.*

Secundo, perfectam vitæ ac rerum communionem ad normam primorum Chriſtianorum, in vitæ Cœnobiticæ primum fundamentum aſſumptam fuiſſe, ut ex Regulis SS. Auguſtini & Benedicti *cap. præcedenti* §. 2. probatum eſt, fuſe ac evidenter ex aliorum Patrum Regulis oſtendit P. Chriſt. Lupus loco jam citato. Quapropter Synodus Trid. poſtquam Regularibus præcepiſſet, ut ad communem vitam, victum, veſtitumque conſervanda pertinentia fideliter obſervent, omniſque cura & diligentia a Superioribus adhibeatur, ut ab illis non recedatur; ex mente Patrum, qui Religioſis normam vivendi præſcripſerunt, pro ratione ſui præcepti ſubjungit: „Cum compertum ſit, ab eis non poſſe ea, quæ *ad ſubſtantiam Regularis vitæ pertinent* relaxari ſi enim illa, quæ *baſes ſunt & fundamenta totius Regularis diſplinæ*, exacte non fuerint conſervata, totum corruat ædificium neceſſe eſt". *Seſſ. 25. cap. 1. De Regular.*

Hiſce prænotatis evidenter conſequitur, quod quicumque vitam Regularem profitetur, una abſolutam proprietatis abdicationem, omniaque, quæ ad illam ſpectant, tamquam vitæ Regularis eſſentialia ſeu ſubſtantialia neceſſario promittat.

Non minus evidenter conſectarium, quod Regulares per Profeſſionem Religioſam ad perfectam vitæ, ac rerum communionem, ut ad ipſius vitæ Religioſæ primum fundamentum obſtringantur; quod velut rem ſummi momenti numquam ſatis inculcari poſſe putavit Synodus Audomarenſis anno 1583. *tit. 17. cap. 6.* „Prorſus omnia, inquit, in communem uſum convertantur, ita ut impleatur a Religioſis quod ſibi imitandum ſumpſerunt, *& ad religione ſempiterna ſe obligarunt* (*non poteſt res iſta*, inquit, *inculcari ſatis*) illud ſcilicet primitivæ Eccleſiæ: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una; nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia, videbatur autem ſingulis prout opus erat*". Act. cap. 4. v. 32. & 35.

Sequitur ulterius, quod quicumque vitam Religioſam profitetur, eo animo eſſe debeat, ut ea omnia, quæ ad paupertatem Evangelicam, ſeu proprii abdicationem, ac vitæ communionem pertinent, tamquam ad vitæ Regularis ſubſtantiam ſpectantia obſervare ſtatuat; ac per conſequens quoad illa modum vivendi ſervare oppoſitum vitæ illorum, qui vel paupertatem Evangelicam, ut vitæ communionem exacte non obſervant: ſi enim proponeret vivere quemadmodum hi vivunt, ſequeretur, quod eodem tempore, quo vitam Religioſam Deo promitteret, una in animo ſtatueret eſſentialia ſeu ſubſtantialia non obſervare, id eſt, vitam Religioſam promittere, & eodem tempore proponere eam non obſervare, ut vere de his dicatur, quod de voventibus ſimili modo Regulam dixit Joannes Heſſelius, „Contingit hominem Deo inveniri infidelem ſeu non ſervantem promiſſum, inquit *in Decal. cap.* 81. primo, ſi quod vovet, implere non ſtatuat cum vovet; uti faciunt illi, qui vovent quidem vitam inſtituere ſecundum Regulam Benedicti, vel Auguſtini; ſed quoniam eam a cæteris, qui eamdem ipſam voverunt, negligi vident, cogitant atque proponunt eam ſervare, ſicut eam ſervari inveniunt, hoc eſt, proponunt eam violare. Hi vovendo Deum irrident; *non minus tamen voto ſuo obligati ſunt, quam ſi inter recte Regulam obſervantes illud emiſiſſent.*

Non dubitaſſe quoque Concilium Tridentinum, cui Heſſelius interfuit, quin omnes, qui vitam Religioſam ſunt profeſſi, neceſſario vitæ illius eſſentialia ſua ſubſtantialia cenſeri debeant voviſſe, inde colligitur, quod licet certo ſciret in multis Monaſteriis diſciplinam Regularem collapſam, pluresque Profeſſionem emiſiſſe in Monaſteriis, quæ ab ipſis quoque Regulæ ſubſtantialibus deflexerant, præceperit *Seſſ. 25. cap. 1. De Reg.* ut indiſtincte „omnes Regulares; tam viri quam mulieres, ad Regulæ, quam

pro-

„ professi sunt; præscriptum vitam instituant & componant; atque in primis, inquit, quæ ad suæ Professionis perfectionem, ut Obedientiæ, Paupertatis, & Castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus Regulæ & Ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum respective *essentiam*, necnon ad *communem vitam, victum & vestitum* conservanda pertinentia, fideliter observent.

Hactenus dicta sufficienter, ut puto, ostendunt, quam invalidum sit argumentum, quo nonnulli se securos a transgressione voti autumant, licet a Regulæ, quam professi sunt, substantialibus, verbi gratia, a voto paupertatis, aut a vitæ & rerum communione per particulares rerum reservationes recedant, eo quod Ordinis, vel Monasterii inveterata consuetudo tempore emissæ Professionis haberet, quod Regula quoad ista essentialia ex integro servaretur; quandoquidem, ut ante probatum, nulla consuetudo, aut multorum praxis efficere possit, ut is, qui vitam Religiosam profitetur, una non profiteatur vitæ illius essentialia seu fundamentalia.

Hujus argumenti invaliditatem ut Religiosum ab exacta Regulæ observantia, præsertim quoad illius essentialia eximat, perspectam habebant viri illi, pauci quidem numero, sed igne illo, quem Dominus Jesus misit in terram, & vult vehementer accendi, fortiter inflammati, quibus Ordo Cisterciensis sua debet exordia, de quibus refertur: „ Dum quotidianas Regulæ lectiones a Capitulo audirent, & aliud Regulam præcipere, atque aliud consuetudines Ordinis tenere perpenderent, gravissime contristabantur, videntes se cæterosque Monachos Regulam B. Patris Benedicti solemni promissione servaturos fore promisisse, sed secundum Instituta ejus nequaquam vivere. Primitus ergo privatim sæpius inter se colloquentes, transgressionem suam conquerebantur, & quonam modo hujus tanti mali remedium invenire possent; sollicite tractabant. Cum vero postea verbum effusum esset in publicum, cæteri, qui carnales erant, nec poterant dicere cum Propheta (Jeremia Thren. cap. 1. vers. 13.) *Quia de excelso misit ignem in ossibus meis, & erudivit me*; servos Dei deridere, modisque omnibus quibus poterant, ut a tam sancto proposito cessarent, infestare cœperunt. At illi, qui spiritu Dei agebantur, & propterea liberi erant, non curantes eorum malevolas insectationes, toto mentis annisu ad Deum conversi precibus instantissime postulabant, ut Domini pietas eos ad talem locum dirigere dignaretur, in quo vota labiorum suorum, quæ secundum Regulam firmaverant, sed non servaverant, reddere possent ". *Bollandus in Appar. ad vitam S. Robert. 29. Apr. §. 2.*

CAPUT III.

De Remediis contra vitium Peculiaritatis.

§. I.

Ut vitium Peculiaritatis efficaciter extirpetur; debent Superiores ex communi Monasterii substantia singulis Religiosis omnia necessaria placide ac benigne subministrare.

EXPERIENTIA omni tempore compertum fuit, vitium *Peculiaritatis* summum accipere incrementum, dum Superiores negligunt, quod necessarium ac conveniens est, ex communi Monasterii substantia subditis subministrare. Nec mirum: quia Superioribus non administrantibus ansam accipiunt, immo quodammodo incitantur ipsi subditi, ut a Parentibus ut aliunde conquirant media, quibus sibi res necessarias & convenientes procurent; unde contingit, ut quisque illa, quæ hinc inde conquirere aut corradere potest, etiam in usus suos particulares reservet, atque ita est Superiorum tenacitate, aut negligentia, vel etiam in dispensandis bonis communibus infidelitate, vitium *Peculiaritatis* invalescit; nec extirpari facile poterit, quamdiu necessaria & convenientia singulis per Superiorem ex communi Monasterii thesauro placide ac benigne non suppeditantur. Hinc tantopere Superioribus tum in Religiosorum Regulis, tum in Ecclesiæ Decretis inculcatum, ut omnia necessaria ac convenientia e communi Monasterii penu singulis præbeantur, ut hoc pacto omnis prætextus *Peculiaritatis* Religiosis adimeretur, & Superiores efficaciter hoc vitium extirpare valerent.

Ut hoc vitium peculiare *radicitus amputetur*, *inquit S. Benedictus* Reg. cap. 55. *dentur ab Abbate omnia, quæ sunt necessaria; id est, cuculla, tunica, pedules, caligæ, bracile, cultellus, graphium, acus, mappula, tabula*: ut omnis auferatur necessitatis excusatio.

Nec minorem fuisse aliorum Patrum quam S. Benedicti curam, ut necessaria a Superiore Monasterii singulis subministrentur, vel sola Regularum inspectio ostendit. Ipsa quoque Ecclesiæ Concilia dum pestiferum *proprietatis* vitium e Monasteriis eradicare voluerunt, tamquam eradicationis medium necessarium, Prælatis mandarunt, ut singulis ex communi Monasterii substantia necessaria præberent.

Decrevit Synodus Tolosana *Can. 6. Ut Abbates curam Monachorum & Monasteriorum exerceant, & eis victum, & vestitum secundum Regulam S. Benedicti præbeant, & hoc agentes* proprium *eos habere nullatenus permittant.*

Ad hunc Canonem notas suas apponens P. Lupus: *Ad eradicandam plene* Proprietatis *lepram Canon, inquit, recte addit*, eis victum, & vestitum præbeant. *Hoc enim est primum & palmare Monachalis communitatis fundamentum.*

Pluribus aliis vetustioribus Decretis prædicto Canoni consonis (quorum nonnulla apud P. Lupum loco præcitato videre licet) omissis, ad ipsam Synodum Trid. descendimus, quæ postquam plura pro paupertatis ac communionis Religiosæ custodia decrevisset, etiam subjungere non omisit: *Nihil etiam quod necessarium sit eis* (Religiosis) *denegetur*. Sess. 25. *De Regul. cap.* 1.

Hanc Generalis Concilii sententiam exequi desiderans Synodus Provincialis Cameracensis *anno* 1565. *tit.* 18. *cap.* 11. biennio a finito dicto Concilio Generali celebrata, postquam similiter plurima ad eradicandum *proprietatis* vitium ordinasset, *tandem, quo ea omnia facilius, diligentius, necnon absque tædio queant observari, præcipit sancta Synodus cunctis cunctorum Monasteriorum sexus utriusque Superioribus, quatenus secundum Regulam ac Majorum instituta benigne necnon placide subministrent omnia in universum, quæ suis subditis necessaria fuerint & convenientia, ne inferioribus præbeant ansam detrimenti voto paupertatis valde gravidi; in qua quidem re, si negligentiores extiterint, admoniti a suo Superiore omnino compellantur.*

Cameracensi consonat Synodus Prov. Mechliniensis anno 1570. habita, quæ similiter cum perniciosum proprietatis vitium eliminandum censuisset, subiicit: *Præcipit ergo hæc Synodus, ut victus, vestitus, cæteraque vitæ subsidia singulis ex* communi *pro necessitate indigentiæ, & Monasterii facultatibus subministrentur.*

Recte proinde sæpe laudatus Canonicus Regularis in oratione contra proprietarios, excellentiorem viam pro extirpatione *proprietatis* Superioribus ostendere volens, illis interrogantibus, quæ esset illa? respondit. *Ut faciatis, quæ fecit Dominus & discipuli ejus. Cum enim vidisset Jesus turbas esurientes, nec haberent quod manducarent, noluit ut irent in villas & vicos, & procurarent sibi; nec etiam voluit eos dimittere jejunos in domos proprias, ne deficerent in via; sed ait Discipulis suis: vos date illis quod edant. Ita venerandi Patres, vos date subditis vestris necessaria, ne opus habeant ab amicis quicquam emendicare: si vestes, si cultellos, si devotos libellos, aut simile quid desideraverint; vos (si tamen superflua non quæsierint) in charitate date illis: sic occasionem* proprietatis *amputabitis, & ex domibus vestris eliminabitis.*

Sed reperiuntur, proh dolor! Prælati parum curantes quid subditi faciant, aut unde sibi, quæ desiderant, acquirant, dummodo ipsi sua marsupia resolvere non cogantur, pecunias plus diligentes, quam Fratrum animas Christi sanguine redemptas. Hinc est quod Fratres sibi ipsis provideant. Hinc proprietas incrementum capit; quæ ubi ingressa semel fuerit, multas secum trahit pedissequas, inobedientiam, intemperantiam, ebrietatem, & id genus pestes alias.

Cavendum ergo dispensatori, verbis loquor Petri a S. Audomaro *lib. 2. Instit. Monast. cap. 12. ne sua tenacitate præbeant materiam excusandi peccatum prætextu necessitatis. Rursum ne sua profusa liberalitate invidentiam in eis nutriat, & argumenta luxuriandi ministret; sed dividat prout unicuique opus est.*

Sed dicent forsitan Superiorum nonnulli: Si subditis peculia permittantur, plures ad Religionem recipi poterunt; quia dum aliqui a parentibus aut aliunde sibi necessaria conquirunt, poterunt ex communibus Monasterii proventibus sustentari. Verum ab his peti posset, num si ea omnia, quæ a parentibus aut aliunde particularibus obveniunt, in perfectam communionem redigantur, ut & cum reliquis Monasterii proventibus confundantur, non æque multis eo casu ex communi Monasterii thesauro per ejusmodi bonorum seu rerum adjectionem sic aucto provideri posset, quam si illa in usus particulares manerent separata?

Sed reponent: Si ea, quæ a parentibus, aut aliunde acquiruntur, passim in communionem redigantur, ut omnium indifferenter necessitatibus impendantur, facile eventurum, quod parum erunt solliciti, ut quidquam a parentibus aut aliunde conquirant. Respond. Si ea putetur in Religiosis animæ constitutio, tantum abest ut ea foveri aut permitti possit, ad numerum Fratrum multiplicandum; ut econtra non dubitem, quin satius esset etiam congregationem aliquam totaliter extingui, quam ejusmodi animi affectus in Religiosis permittere: apud omnes quippe in confesso est (ut jam ante notatum fuit *pag.* 13.) Regulares illos *proprietatis* vitio, saltem affectu infectos esse, qui sollicitant parentes, ut aliquid ab ipsis accipiant, usibus suis particularibus applicandum, non sollicitaturi, si illud scirent in commune redigendum: hoc ipso enim ostendunt se illud sibi, non communitati procurare, ac per consequens sibi velle esse *proprium*.

Deinde cogitent hi, qui peculia illa permittunt, ut numerum augere queant, non in multitudine Fratrum, sed in debita disciplinæ Regularis custodia, cujus præcipue bases & fundamenta sunt votum paupertatis, & perfecta rerum communio, Religionis salutem consistere.

§. II.

Non parum conducit ad eliminandum vitium Proprietatis exacta observatio Canonum, quibus inhibetur receptio ad ordinem ultra numerum, qui ex reditibus Monasterii, aut consuetis eleemosynis ali possit.

CUM ex prædictis constet ad eliminandum *proprietatis* vitium admodum conducere, si necessaria singulis benigne & placide ex communi Monasterii penu subministrentur; non difficulter quisque intelliget, quod tamquam medium ad eumdem scopum plurimum subserviet exacta observantia Canonum illorum quibus præscribitur, ut in Monasteriis non plures recipiantur, quam ex reditibus Monasteriis, aut consuetis eleemosynis sustentari queant: ita enim fiet ut per Superiores sine difficultate omnibus, quæ necessaria sunt, suppeditari poterunt, ac per consequens vitium *proprietatis* (quod pallio indigentiæ & defectus necessariorum, quamvis perperam, tegi solet) efficaciter extirpari.

Quapropter Synodus Parisiensis reductionem Religiosorum in Monasteriis ad eum numerum, qui commode ex proventibus com-

communibus sustentari posset, per Episcopos fieri desiderans, illum sui Decreti finem esse indicat his verbis: *Ne dum Religiosis sufficientia pro vitæ sustentatione non ministrantur, aliunde cogantur sibi necessaria conquirere.*

Hinc Card. Bellarminus ea, quæ ad reformationem Monasteriorum utilia, immo & necessaria judicabat, ad quatuor capita redigens, inter illa exactam observantiam Decreti Concilii Trid. de non recipiendis ad Monasterium ultra numerum, qui ex reditibus aut consuetis eleemosynis sustentari possit, tamquam medium efficacissimum ad extirpandum vitium *Proprietatis* reponere non dubitavit. *Ut redigam* (*inquit* De gemitu Columbæ lib. 3. cap. 6.) *in quatuor capita, eaque brevissima, quæ ad reformationem necessaria sint; primum illud esse ajo, ut non admittantur ad habitum, nisi illi, qui signa veræ vocationis ostendunt. Deinde ut probatio maxime seria sit, & qui in probatione divinam vocationem non probaverunt, omnino ad professionem non admittantur. Nam vitæ Christianæ perfectio, quanto est altior, tanto pertinet ad pauciores. Legant ii, ad quos ista pertinent, Joannem Casianum in* lib. 4. De institutis Renuntiantium, cap. 3. 32. 33. & 34. *Tertio, ut sex virtutes supra nominatæ (Humilitas, Paupertas, Castitas, Obedientia, Studium orationis, & Perfectio charitatis) deligentissime excolantur, & Præpositi in omni virtutis genere exemplo suo præluceant*: Denique ut dent omnem operam, ut sacrosancti Tridentini Concilii Decretum illud saluberrimum & maxime necessarium observetur, ut non plures ad Ordinem admittantur, quam qui sustentari possint ex reditibus vel eleemosynis ordinariis: tunc enim Præpositi jure cogere poterunt subditos ad omnem proprietatem fugiendam & execrandam, si Ordo ipse singulis ea præbeat omnia, quæ singulis necessaria sunt.

Indubie propter hoc, aliaque quæ ex debita observantia prædicti decreti Concilii Tridentini a Monasteriis avertuntur incommoda, dixit Innocentius X. *Inter cætera, quæ ad Regularem disciplinam instaurandam, conservandamque sacrosancta Tridentina Synodus salubriter decrevit, illud semper præcipuum & maximi momenti habitum est, quo injungitur ut in singulis Monasteriis, & domibus Regularibus, is tantum numerus constituatur, & in posterum conservetur, qui vel reditibus propriis Monasteriorum vel consuetis eleemosynis commode possit sustentari.*

Quapropter ad ejus usum inducendum fel. recordat. Clemens VIII. Paulus V. & Urbanus VIII. Romani Pontifices Prædecessores nostri varia Decreta ediderunt: sed quia nihilominus, sive ob injuriam temporum, sive ob Superiorum incuriam, sive alias ob causas, illius executio hucusque protracta est, non sine gravi Monasteriorum in spiritualibus detrimento, ac Religionum jactura; idcirco nos nequaquam ignorantes quantum ex Monasteriis pie institutis & recto administratis in Ecclesia Dei splendoris atque utilitatis oriatur, quantumque dignitati & commodo Ecclesiastici Ordinis detrahat multitudo Religiosorum, quæ sine delectu supra vires Monasteriorum in Religiones invehitur; ac proinde arbitrati valde acceptum, sacrisque Religionibus proficuum fore, ut Decretum tam salubre debitæ executioni demandetur, &c. ". Const. Inter cætera, in Bull. 23.

§. III.

Multum conducit, ut Peculiaritatis vitium vitetur, considerare, quis rerum terrenarum usus paupertatem profitentibus conveniat.

EX dictis §. 1. hujus capitis constat, quod frequens & ordinarius peculiorum prætextus soleat esse necessariorum defectus, sive quod necessaria ex communi Monasterii substantia non subministrentur; atque inde occasionem assumant ipsi subditi conquirendi pecunias, vel res alias, quibus, suis necessitatibus quotidianis occurrere queant. Prætextum illum sæpissime; si non semper, falso niti fundamento non difficulter Religiosus intelliget, qui sequentia sedulo expenderit.

Quod in primis nunquam licitum sit creaturis inhærere ut fini (intelligo qui ad ulteriorem non refertur (intelligo qui ad ulteriorem non refertur) sed illis utendum duntaxat ut mediis ad finem; vel, ut Augustinus loquitur, quod creaturæ diligendæ non sint dilectione mansoria, qua animus illis inhæret ut fini, sed transitoria, qua nimirum homo per creaturas transeat ad finem suæ creationis, qui est Deus; juxta primum & maximum Mandatum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota mente tua, &c. Cum enim ait, inquit Augustinus*, toto corde, tota anima, tota mente, *nullam vitæ nostræ partem reliquit, quæ vacare debeat, & quasi locum dare, ut alia re velit frui; sed quidquid aliud diligendum venerit, illuc rapiatur, quo totus dilectionis impetus currit. Lib. 1. De Doct. Christ. cap.* 22.

Hinc idem S. Doctor postquam docuisset, omnibus & solis rebus fruendum, seu ut fini ultimo inhærendum esse, quas æternas & incommutabiles vocat docens qualiter creaturæ diligendæ sint, subjungit, *ibid. cap. 35. Non quasi mansoria quadam dilectione & delectatione, sed transitoria potius, tamquam viæ, tamquam vehiculorum, vel aliorum quorumlibet instrumentorum, aut si quid congruentius dici potest, ut ea, quibus ferimur, propter id ad quod ferimur, diligamus.*

Si ergo creaturis utendum non sit, nisi ut mediis ad finem, sequitur illis utendum esse cum moderatione desumenda ex proportione ad finem; seu usum earum non esse assumendum, nisi in quantum est necessarius ad finem; ex gr. potu & cibo in ea quantitate utendum, quæ requiritur ad eam corporis constitutionem, quæ hominem debite disponat, ut functiones, ad quas divina ipsum destinavit providentia, obire possit.

Hunc creaturarum moderatum usum omnibus incommutabili lege præscriptum si serio perpenderint Religiosi, non dubium quin prætactum necessitatis pretextum solius cupiditatis, seu voluptatis filiam esse sæpius deprehendent; juxta illud verissimum S. Augustini effatum, *lib. 10. Conf. cap. 31. Quod saluti satis est, delectioni parum est.*

Ulterius, ad evertendum efficaciter prædictum peculiaritatis prætextum plurimum conducit; ut Religioso persuasum sit, quod non solum jam descriptus rerum terrenarum moderato usus (quem omnibus divitibus, etiam Principibus & Regibus Lex æterna præscripsit) a se servandus sit, sed quod ex solemni quam Deo fecit promissione, rebus temporalibus uti debeat ut *pauper*, seu ea moderatione, quæ statui paupertatis respondeat.

Nec enim Religiosæ paupertatis professio sola voti emissione, aut nuda proprietatis abdicatione obsolvitur, sed necesse est ut, qui eam emisit, secundum illam vitam suam componat: nam qui certum vitæ genus profitetur, debet secundum illud vitam instituere. Quid vero aliud est vivere secundum paupertatem, nisi rebus transitoriis uti ut pauper, id est, vitam agere pauperem? Unde illud S. Bonaventuræ in *Epist. 1. ad Provin. Fœdum est profanumque mendacium, summæ paupertatis voluntariæ professorem se asserere, & rerum penuriam pati nolle.* Quare monet Ordinis sui Provincialem: *Ut sumptuositatem ædificiorum, librorum, ac ciborum ita studeat amputare*, ut a professionis excellentia vitæ observantia non discordet.

Cui consonat illa S. Benedicti Regula: *Monachus omni vilitate vel extremitate sit contentus: Vilitate, inquit Hugo Menardus, in cibo & potu, vestimento, calceario, & quocumque opere injuncto.* Ad *cap. 16. Concord. Reg.* §. 1.

Ob hanc paupertatis professionem S. Bernardus a Religiosorum supellectili tantum abesse voluit quidquid a paupertate alienum esset, ut nec illud ipsorum Ecclesiis convenire judicaret; *Dicite pauperes* (inquit *in Apol. ad Guill. Abb. cap.* 11.) *si tamen pauperes, in templo quid facit aurum?*

Prudenter igitur Patres Concilii Tridentini *Sess. 25. cap. 2. De Regular.* mobilium usum ita per Superiores subditis permittendum censuerunt, *ut eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat.*

Merito proinde Joannes Hesselius, qui Concilio Tridentino interfuit, *cap. 83. in Decal.* temere ac stulte voventibus annumerat illos; *qui vovent paupertatem vel continentiam perpetuam, non expenso apud se, an vere cupiant in hoc mundo* pauperem *vel cælibem vitam ducere.*

Cum vero non tantum subditi, sed & ipsi Superiores paupertatis voto sint obstricti, teneanturque in ejusdem observatione subditis suo prælucere exemplo, consequens est quod etiam Superiores sollicite cavere debeant, ne quid in toto vitæ genere appareat a paupertatis professione alienum: unde merito monitos voluerunt sui Ordinis Abbates & Prælatos Canonici Præmonstratenses anno 1630. *Dist. 2. cap. 4.* §. 1. & 2. *Ut memores suæ professionis, ac SS. Patrum vestigiis inhærentes modesta supellectili & mensa, ac frugali victu semper utantur. In reliquo etiam vitæ genere, ac in tota sua domo caveant, ne quid appareat, quod a sancto* paupertatis *instituto sit alienum, sed simplicitatem, Dei zelum, ac contemptum vanitatum præ se ferant.*

Ob eamdem indubie paupertatis professionem decreverunt *Dist. 2. cap. 21.* §. 11. „ Ut in quorumcumque hospitum rece-
„ ptione hoc observetur, ut animi vultusque hilaritas eis ex-
„ hibeatur, & *omni luxu*, ac *ostentatione* rescissis, *juxta Reli-*
„ *giosam mediocritatem* sufficienter cujusque necessitati, non vo-
„ luptati satisfiat.

Hanc in hospitum receptione Religiosam mediocritatem Religiosorum Patres licet hospitalitatis exercitio addictissimi, adeo sedulo observabant, ut sæpius etiam Regibus & Principibus vix quidquam præter communes Religiosorum cibos apponerent; ut ita in omnibus & coram omnibus Christi paupertatem profiterentur, & *a sæculi actibus se facerent alienos*, & insuper ut ipsos quoque sæculares ad frugalioris vitæ normam suo exemplo excitarent, juxta præclarum illud S. Basilii monitum in *Reg. fus. disp. Int.* 20. „ Alius venit ex sæculari vita, discat ope-
„ ribus, quod ei ratio non persuasit: formam & exemplar vitæ
„ frugalioris accipiat: recordetur mensæ Christianorum, & non
„ pudendæ propter Christum paupertatis ". Debet proinde ea esse Religiosorum rebus temporalibus utendi moderatio, ut profitentibus paupertatem seu vitam pauperem respondeat. Vide Hug. Menard. ad *cap. 60.* §. 1. *Concord. Reg.*

Verum quia paupertas suas secum trahere solet difficultates & incommoda, tenetur is, qui eam profitetur, eo esse animo, ut etiam incommoda & difficultates, quæ vitam pauperem consequuntur, amplecti paratus sit: alias velle paupertatem profiteri, & nulla paupertatis velle sentire incommoda, nimis magna ambitio est, dicebat ad Philotheam suam S. Franciscus Salesius *Introd. ad vitam devot. part. 3. cap.* 16. „ Ne contristeris, in-
„ quit, si minora æquo & debito tibi subsidia præbeantur: in hoc
„ namque paupertatis excellentia & dignitas consistit: velle esse
„ pauperem, & nullum velle incommodum habere nimis quam
„ magna ambitio est; idem namque est ac velle simul honorem
„ paupertatis, & commoditatem divitiarum ac opum habere.

Immo veram paupertatem non habere eos judicabat S. Bernardus *Serm. 4. De Adv.* qui dum inopiam aliquam patiuntur, mox in pusillanimitatem incidunt. „ Videmus, inquiebat ad sui
„ Ordinis Religiosos, pauperes aliquos, qui si veram haberent
„ paupertatem, non adeo pusillanimes invenirentur, utpote Re-
„ ges & Reges cæli: sed hi sunt, qui pauperes esse volunt, eo
„ tamen pacto ut nihil eis desit, & sic diligunt paupertatem, ut
„ nullam inopiam patiuntur.

Ex his omnibus conclude, quod Religiosus, qui veram professæ paupertatis habuerit ideam, non facile prætextu defectus necessariorum ad peculiaritatem deflectet; vel enim judicabit ea, quæ a Superioribus ministrantur, sibi sufficere; vel si mi-

nora

ora æquo & debito subsidia præbeantur, & consequenter incommoda nonnulla substinere cogatur, cogitabit hanc esse fortem illius, qui specialiter se profitetur discipulum ejus, qui nascitur in stabulo, *quia non erat ei locus in diversorio* : qui dum viveret, *non habebat ubi caput reclinaret*, ac tandem vestibus spoliatus nudus moritur in patibulo.

§. IV.

Ad eliminandam Peculiaritatem efficacissimum remedium est Religiosa Charitas.

CHARITAS *non quærit quæ sua sunt*; sic intelligitur (inquit Augustinus *Cap.* 8. *Reg.*) *quia communia propriis, non propria communibus anteponit*. Cum igitur *Peculiaritas*, ut constat ex dictis *cap.* 1. quærat quæ sua sunt, & propria communibus, non communia propriis anteponat; facile intelligitur quod *Peculiaritas* non sit fructus charitatis, sed potius cupiditatis, quæ quærit quæ sua sunt; ac per consequens sicuti charitas expellit cupiditatem, ita nata sit tollere *Peculiaritatem*; præsertim si talis fuerit, qualem inter Religiosos in unum congregatos Ordinum Fundatores desiderarunt.

Quæ fuerit charitas; quæ primos Christianos in unum conjunxit, paucis his verbis expressit sacer Textus, *Act.* 4. *vers.* 32. *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una*.

Quemadmodum horum fidelium vivendi normam Religiosi in communi viventes assumpserunt; ita & eorum charitatem æmulari tenentur.

Primum (*inquit S. Augustinus* Cap. 1. Reg.) *propter quod in unum estis congregati, ut unanimes habitetis in domo, & sit vobis* anima una & cor unum in Deo. *Et* in Psalm. 132. *Qui sic vivunt ut unum hominem faciant, ut sit illis vere quomodo scriptum est*, una anima, unum cor, *multa corpora, sed non multæ animæ, multa corpora, sed non multa corda, recte dicitur* Μόνος: *id est, unus, solus*.

Cui consonat illud S. Ferreoli Episcopi in Regula sua cap. 3. Charitas, *inquit*, copperit multitudinem peccatorum: *huic præcepto Monachis convenit inhærere, ita ut multi, secundum beatum Apostolum*, unum corpus *efficiantur in Christo, & impleatur in illis quod lectio Actuum Apostolorum quasi omnibus exemplo præmisso*, specialiter *tamen Religiosorum oculis anteponit*: Erat illis cor unum & anima una. *Et illud in libro Psalmorum*: Deus qui habitare facis unanimes in domo (*a*).

Hinc de quibusdam vitam Cœnobiticam agentibus dixit S. Basilius *in Constit. Monach. cap* 19. *homines ex diversis nationibus ac regionibus profectos per exactam morum ac disciplinæ similitudinem adeo velut* in unum *coaluisse*, *ut in pluribus corporibus* unus omnino animus *videatur, vicissimque plura corpora* mentis unius *instrumenta cernantur*.

Quo denique tendit solemnis illa in alicujus ad Religionem receptione decantatio Psalmi 132. vers. 1. *Quam bonum & quam jucundum habitare, fratres, in unum!* nisi ut primum disciplinam Regularem suscipienti annuntietur perfecta illa inter Fratres charitas, quæ jugum vitæ Religiosæ facit suave, & onus ejus leve.

Hæc quippe charitas facit, ut *alter alterius onera portet*: Gal. cap. 6. vers. 2. hæc est quæ exclamat, 2. Cor. 11. vers. 29. *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Per hanc fit, *ut si quid patitur unum membrum, compatiantur omnia membra*. 1. Cor. cap. 12. vers. 26.

Nulla proinde timenda *Peculiaritas*, ubi ea fuerit inter Fratres charitas; quomodo enim quisquam inter eos suis necessitatibus aliquid vellet reservatum, quos eadem charitas ita conjungit, ut alter alterius necessitates reputet proprias? Hinc sacer Textus, relata primorum Fidelium charitate, tamquam illius sequelam immediate subjungit: *Nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia*. Act. cap. 4. v. 32.

§. V.

Vitia; quæ ex Peculiaritate *oriuntur; & presertim ipsa Professionis violatio Religiosos movere debent, ut* Peculiaritatem *fugiant*.

SANCTUS Gregorius scribens Joanni Subdiacono Ravennæ, inter alia eidem præcepit, ut Mariano Episcopo dicere studeat: " ut *Peculiaritatem* a quatuor aut quinque Monasterii
„ Monachis, in quibus corrigi hactenus minime potuit, studio-
„ sissime compescat; & hoc ipsum Monasterium a tali peste
„ mundare festinaret, quia si illic *Peculiaritas* a Monachis ha-
„ betur, *neque concordia, neque charitas in congregatione eadem*
„ *poterit permanere* ". *Lib.* 10. *Epist.* 22.

Si teste S. Gregorio ubi *Peculiaritas* habetur, non possit concordia aut charitas permanere, consequens est, ut subintrent discordia & cupiditas; quibus ingressis, quis non videat vitiorum omnium scaturigines esse ingressas? Quapropter nullus mirari potest si ex *Particularitate* seu *Peculiaritate* vitiorum monstra, immo totius Regularis disciplinæ dissolutionem oriri per experientiam observatum sit, ut ex Theodorico de Monasteriis scribit Dionysius Cartusianus *De Reform. claust. art.* 16. " Doctor
„ præfatus (Theodoricus de Monasteriis) inquit, in suo Tra-
„ ctatu capitulo quarto: Si scire delectat quare proprietas sive
„ peculium tam religiose prohibetur, attendite vitia, quæ in-
„ de sequuntur. Quæ prudentissimi, expertissimi, ac devotissi-
„ mi Viri, qui Religiones instituerunt, consideraverunt, & per
„ experientiam etiam didicerunt: consideraverunt enim quod ex
„ proprietate seu peculio tamquam ex venenosa radice multa
„ peccata proveniunt, ut puta contumacia, superbia, conten-
„ tio, partialitas, avaritia, vana gloria, invidia, mendacium,
„ luxuria, accupatio infructuosa, cura superflua, multiplex dis-
„ solutio, varia mentis distractio, acedia, negligensque divini
„ Officii persolutio, atque similia: Quoniam abundantes in pe-
„ culio, ad resistendum suis Superioribus fiunt audaces, nec di-
„ sciplinam & correptionem patienter suscipiunt; partialitates
„ efficiunt, & interdum commessationibus & ebrietatibus va-
„ cant, ex quibus ad vitia carnis labuntur, & votum suum de
„ castitate servanda sceleratissime frangunt, sicque ad divina
„ fiunt pigri & acediosi, opusque Dei negligenter persolvunt,
„ atque in innumerabiles defectuositates damnabiliter incidunt,
„ non observantes silentium, & sæpe neque jejunium, nec ad
„ commune Refectorium veniunt, sicque quotidie magis excæ-
„ cantur & obdurantur. Contingit quoque frequenter, quod
„ habentium peculium unus multo plus habet quam alius: quod
„ non videtur consonare justitiæ, cum bona Monasterii extent
„ communia: tamen secundum justitiam unicuique secundum in-
„ digentiam suam est tribuendum. Cum ergo tot vitiorum Pe-
„ culium sit origo, justissimum valdeque necessarium est, ut
„ Religiosi secundum Decreta Conciliorum, & Decretales sum-
„ morum Pontificum, sanctorumque Patrum Regulas, penitus
„ auferatur.

Quæ a 200. & amplius annis, eadem etiam hodie ex peculiis metuenda sunt, quandoquidem non minus hodierna quam pristina peculia nata sunt lædere charitatem & concordiam: unde P. Christianus Lupus de hodiernis redituum vitalitiorum reservationibus differens *ad Can.* 6. *Concil. Tolos. sub. Vict. II.* eodem pene colore, quo Dionysius Carth. perniciosam eorum sequelam depingere non dubitavit; postquam enim proprietariis annumerandos censuit, " qui omnia quidem sua Monasterio dant, aut
„ pauperibus, *sed sibi aliquam reservant vitalitiam Pensionem aut censum* " subjungit: " Captivi enim manent (redituum vi-
„ talitiorum reservatores) sub phylargia, omnium vitiorum ma-
„ tre ac nutrice, *quam quidam appetentes etiam a fide errave-*
„ *runt*. Ex ipsa pauperes Fratres despiciunt, cum plena humi-
„ litate non subjacent Præpositis, divina Officia fastidiunt, ope-
„ rari nolunt, aut licentiosum alicujus privilegii aut præeminen-
„ tiæ in Monasterio locum quavis arte adspirant ac se intru-
„ dunt, communi alimentorum ac vestium sorte contenti non
„ sunt, atque ita Cœnobia sua pedetentim transvertunt in il-
„ lam Coludensis apud Anglos Monasterii miserabilem formam,
„ quam in Anglicana venerabilis Bedæ historia describit Reli-
„ giosus Presbyter Adamandus: *Domunculæ, quæ ad orandum*
„ *vel legendum factæ erant, nunc in comessationum, potationum,*
„ *fabulationum, & cæterarum sunt illecebrarum cubilia con-*
„ *versæ*.

Licet non omnis *Peculii* ex. gr. admodum exigui penes Superiorem in usus alicujus particularis reservatio statim secum trahat universam illam jam exhibitam vitiorum colluviem; ægre tamen *Peculia* quantumvis modica permittentur, quin mox ex illis morali quadam necessitate dissensiones aliquæ, æmulationes, aliæve fraternæ charitatis pestes proveniant. Quinimmo nulla est vel exigui *Peculium* concessio, quæ non ad totalem disciplinæ dissolutionem viam sternat; cum enim omnia *Peculia* seu res in particulares aliquorum usus extra communionem reservatæ, voto paupertatis & perfectæ rerum communioni (ut *c.* 1. sæpius ostensum est) contrarientur, nulla concedentur, nisi aliquatenus una recedatur a *voto paupertatis & vitæ communione* ipsius Regularis disciplinæ fundamentis & basibus, „ quæ si *exacte* non
„ fuerint conservata, inquit Synodus Tridentina, totum cor-
„ ruat ædificium necesse est ". Hinc etiam ab eadem Synodo adeo sollicite cautum, ut omnis cura & diligentia a Superioribus adhibeatur, ut ab illis, quæ ad votorum obedientiæ, *paupertatis*, & castitatis essentiam; & quæ communem vitam, victum, & vestitum spectant, non recedatur: faciebant quippe ipsius Concilii Patres, quod dum fundamenta semel vel leviter concuti incipiunt, sensim ad totalem eorum destructionem perveniatur, quibus destructis totius structuræ ruina sequatur necesse est.

Prudenter proinde voluit S. Benedictus, ut non tantum superficie tenus, sed *radicitus* hoc vitium *peculiare* amputetur *cap.* 55. *Regulæ*.

Adnac præter ipsius Regularis disciplinæ solutionem, ad quam omnis peculiaritas ut minus viam sternit, habet insuper cujuscumque *Peculii* reservatio sibi adjunctam quamdam Religiosæ professionis violationem.

Constat enim ex dictis *cap.* 1. §. 1. 2. & 3. Quod Religiosus vovendo paupertatem; promittat omnia; quæ habet, a se ita simpliciter & absolute abdicare, ac si res suas simpliciter venderet, & earum pretium simplici & absoluta donatione in pauperes transferret. Huic simplici ac absolutæ rerum omnium renuntiationi quæcumque Religiosorum peculia contrariari; similiter *cap.* 1. probatum est.

Insuper ostensum fuit, quod Professio Religiosa secum trahat perfectam rerum omnium communionem. Cum hac rursus communionis perfectionione nulla *Peculia* quantumvis modica, etiam de licentia Superioris, atque dependenter ab illius nutu posse consistere, abunde in anterioribus probatum fuit.

Ex his per evidentissimam consequentiam deducitur, per universa Religiosorum *peculia* Religiosam professionem in duobus articulis essentialibus, nimirum in voto paupertatis & vitæ communione, violari. Grave vero admodum esse Deo factam professionem non servare; inde intelligitur, quod, ut ait S. Thomas 2. 2. *qu.* 88. *art.* 3. *in C.* " implere vota pertineat ad fi-
„ delitatem; quam homo debet Deo: unde fractio voti quæ-
„ dam

(a) Psalm. 67. v. 7. in vulgata editione legitur; *unius moris in domo*.

„ dam infidelitatis ſpecies ; maxime autem debet homo, ait idem Doctor, Deo fidelitatem, tum ratione beneficii ſuſcepti. “ Hinc illud Scripturæ *Deut.* 23. *v.* 21. 22. & 23. *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus : & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, abſque peccato eris, quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſervabis, & facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es.* Et *Eccleſ.* 5. *v.* 34. *Diſplicet Deo infidelis & ſtulta promiſſio : multoque melius eſt non vovere, quam poſt votum promiſſa non ſolvere.*

Quibus per omnia conſonat illud Innocentii III. *cap.* 6. *tit. De voto & voti redempt.* “ Licet univerſi liberum ſit arbitrium in vovendo, uſque adeo tamen ſolutio neceſſaria eſt poſt votum, ut ſine propriæ ſalutis diſpendio alicui non liceat reſilire.

Hoc propriæ ſalutis diſpendium ex infractione profeſſionis per *peculiorum* reſervationem vel eo titulo ſummopere timendum ; quod cum peculiaritas voto *paupertatis* contrarietur, per conſequens agatur de ipſius votis *paupertatis* violatione. Quo etiam titulo *peculiorum* poſſeſſores ſibi ob oculos jure ac merito ponent vindictam, quam ob voti *paupertatis* violationem ſumpſit Deus in Anania & Saphira.

Denique cum Religioſum vi ſui ſtatus oporteat ad perfectionem tendere, etiam ſpecialis gratia, qua perfectionis viam ingrediatur & teneat, ipſi neceſſaria eſt, quæ cum miſericorditer a Deo exſpectari debeat, merito *peculiorum* poſſeſſoribus verendum, ne ſua contra Deum infidelitate gratiæ illius influxum ſiſtant, atque ita numquam ad ſtatus Religioſi fine pertingant.

Ex his collige quantopere Religioſus, ſi per Religioſæ profeſſionis obſervantia certam ſuam vocationem & electionem facere ſatagat, omnem prorſus *Peculiaritatem* fugere debeat.

Collige ſecundo, quanto ſtudio & labore venenoſam hanc radicem radicitus evellere teneantur Superiores utpote conſtituti ſuper congregationem, ut noxia quæque evellant, & diſperdant, & diſſipent : „ & quorum culpæ incumbit (ut de Abbate loquitur S. Benedictus *cap.* 2. *Reg.*) quidquid in ovibus Paterfamilias utilitatis minus potuerit invenire.

Sed dicent forſitan Superiores, adeo vitium illud eſſe radicatum, ut nullus laborum ſuorum fructus ſit ſperandus : verum nullum adeo vitium invaluit, quin ejuſdem eradicationem per Dei auxilium Superiores ſperare poſſint, modo ipſi labores & operam impendere non ommittant, & operam in illum, qui omnia poteſt, præſertim quia omnino confidendum eſt, quod *qui cœpit opus bonum*, nimirum bonam illam voluntatem Superioribus inſpirando, *perficiet*. Neque multorum reſiſtentia indicium eſt, quod conatus ſuo fruſtrabitur effectu ; quin potius felicioris ſucceſſus præſagium eſt. Solet enim diabolus obſiſtere per homines malos tamquam per ſua inſtrumenta operibus bonis præſertim illis, quæ tendunt ad deſtructionem malæ & inveteratæ conſuetudinis, vel ſi ex initiis illis plurima bona ſecutura intelligat. Hinc S. Tereſia dum conatibus ſuis multos reſiſtere videbat, proſperum exitum ominabatur : & reipſa ita accidit ; nam duo ſupra triginta Monaſteria inops Virgo ædificavit, omnibus humanis deſtituta auxiliis, *quinimmo adverſantibus plerumque ſæculi Principibus*.

Præterea, quod bene notandum, in reformationis negotio non tantum attendendum quis fructus hoc tempore & inter præſentes diuturna conſuetudine obcæcatos & vinculatos ſit futurus, ſed etiam quis in futurum, & inter præſentium ſucceſſores.

Sed dato quod omni impenſo labore ſubditos a vitio illo revocare non poſſent ; ipſi tamen animam ſuam liberabunt ; juxta illud Ezech. *cap.* 3. *verſ.* 19. *Si tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit converſus ab impietate ſua, & a via ſua impia : ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti.*

Hinc illud S. Benedicti *cap.* 2. *Regul.* “ Tantundem erit (Abbas) liber, ut ſi inquieto vel innobedienti gregi Paſtoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus univerſa fuerit cura exhibita, Paſtor earum in judicio Domini abſolutus, dicat cum Propheta Domino. *Pſ.* 39. verſ. 11. *Juſtitiam tuam non abſcondi in corde meo ; veritatem tuam & ſalutare tuum dixi* : ipſi autem contemnentes ſpreverunt me.

Neque Superiores a muneris ſui ratione deterere debet, quod forte ſubditorum animos ſuis paſtoralibus ſtudiis, actionibuſque exulcerari videant, vel quia illorum nonnulli clamant : Non ferunt hæc tempora ſtrictam illam *paupertatis* & *communionis* obſervantiam : hæc enim a Prælatis tamquam futilia & ſeſe emendare nolentium voces contemnenda eſſe poſt Sanctum Bernardum, alioſque SS. Patres merito cenſuit S. Carolus Borromæus : “ Nec vero eſt (inquiebat ad Prælatos in ſecundo ſuo Provinciali Concilio congregatos) cur a muneris noſtri ratione deterreamur, vel quia his noſtris paſtoralibus ſtudiis, actionibuſque animos eorum exulcerari videmus, qui filii ſunt perditionis ; vel quia populares illæ, quibus quaſi ficus foliis, deformes pravique mores contegi ſolent, voces audiantur : *Non ferunt hæc tempora veterum Canonum* (junge, *Regularis diſciplinæ*) *ſeveritatem, ſic jamdiu viximus, ſic vixerunt ; ita egerunt, qui ætate anteceſſerunt, vitæ inſtitutum nihil eſt quod mutemus*. At nos hæc atque hujuſmodi contemnamus “ *In Orat. ad* 2. *Conc. Mediol.*

Eamdem rurſus querelam in ultimo ſuo Provinciali Concilio „ retundit his verbis : An fortaſſe a curatione noſtra deterremur quia hoc noſtro frequenti Provinciæ noſtræ ſanandæ ſtudio exulcerantur animi quorumdam dictitantium : *Non ferunt hæc tempora veterum Canonum* (junge rurſus, *Regularis diſciplinæ*) *& antiquæ Eccleſiæ medicamenta*. Immo ardentius progrediamur, quoniam hæc una medicina præſtantiſſima eſt, maximeque opportunum id remedium, ut quibus olim rationibus diſciplina Chriſtiana (adde, *Regularis*) ſata & propagata fuit, iiſdem ipſis & inſtauretur & conſervetur “. *In Orat. ad* 6. *Concil. Mediol.*

Inſtabunt forſitan Superiorum alii : Cui tantopere nos opponemus *Peculiaritati* illi, quam prædeceſſores noſtri tanto tempore tollerarunt ? Quare enim non permittemus, quod ipſis permiſerunt ! Expendant hi, qui hac ratione ſe ab extirpatione *Peculiaritatis* excuſare conantur, num non hoc eodem argumento Prælati aliique Monaſteriorum Præpoſiti ſe ab omni reformationis ſtudio eximere poterunt : quandoquidem præcipuus, ſi non unicus reformationis ſcopus eſſe debeat corrigere ac eradicare abuſus, qui per Prælatorum negligentiam, aut nimiam eorum conniventiam invaluerunt. Quare jam pridem ſacra Pariſienſis Facultas, ut Prælatos Eccleſiæ Gallicanæ induceret ad abrogandum inveteratum, ſed pernicioſum quemdam abuſum, ſcripſit in hæc verba : „ Nolite ſubdolas, hominum voces audire ſic dicentium : *Prædeceſſores noſtri, qui erant notabiles viri reputati, iſtud feſtum fatuorum* (adde, *Peculiaritatem*) *permiſerunt, ſufficiat nobis vivere ut ipſi. Procul dubio iſtud argumentum diabolicum eſt, & infernalis hæc perſuaſio* : nam illorum exitum ignoratis an bonus vel malus fuerit “. *In Epiſt. Facultatis Pariſ.* Habetur *in app. Operum Petr. Bleſ. edit.* ann. 1667.

§. VI.

Oſtenditur, quod paupertas voluntaria & perfecta vitæ communis plurima ſecum trahat commoda.

PRÆCEDENTI §. oſtendimus, innumera pene vitia, immo totius Regularis diſciplinæ diſſolutionem ex Peculiaritate oriri, necnon per illam Religioſos in ſummum ſalutis diſcrimen adduci ; hoc vero probare animus eſt, ex *Paupertatis voluntariæ & perfectæ vitæ communionis* obſervantia plurima ad Religioſos, ipſamque Religionem commoda derivari. Quod ut clarius demonſtrem, prænotandum quod juxta S. Thomam 2. 2. *q.* 186. *art.* 2. *in C.* „ ipſa perfectio charitatis ſit finis ſtatus Religioſi.... & ideo ille, qui ſtatum Religionis aſſumit, non tenetur habere perfectam charitatem ; ſed tenetur ad hoc tendere & operam dare, ut habeat charitatem perfectam.

Ut vero quis hanc charitatis perfectionem aſſequatur, neceſſarium eſt, ait idem Doctor *loco citato n.* 3. *in C.* „ quod aliquis affectum ſuum totaliter abſtrahat a rebus mundanis. Dicit enim Auguſtinus ad Deum loquens : Minus te amat, qui tunc aliquid amat, quod non propter te amat. Unde & in *lib.* 83. *qq.* dicit Auguſtinus, quod nutrimentum charitatis eſt imminutio cupiditatis ; perfectio, nulla cupiditas “. Hactenus S. Thomas.

Ex hac doctrina Doctoris Angelici habemus primo, quod Religioſus teneatur ad hoc tendere & operam dare, ut habeat perfectam charitatem. Secundo, ut quis perfectam charitatem aſſequatur, neceſſarium eſſe, quod affectum ſuum totaliter abſtrahat a rebus mundanis. Tertio, quod nutrimentum charitatis ſit imminutio cupiditatis ; perfectio, nulla cupiditas.

Hinc conſectarium eſt, opportuniſſimum remedium perveniendi ad finem ſtatus Religioſi, nimirum ad perfectionem charitatis, eſſe concupiſcentias ſuas non exequi, ſive ut loquitur Scriptura, *Eccleſiaſtici* cap. 18. verſ. 30. *poſt concupiſcentias ſuas non ire*. Quam vero difficile ſit rebus temporalibus affluere, earumque liberum uſum habere, & cum illo omnium concupiſcentiarum objecta, & irritamenta, nec tamen *poſt concupiſcentias ire*, nec illis conſentire, ſed uſum illarum intra Chriſtianæ ſobrietatis metas continere, uti Lex æterna præcipit ; quam, inquam, id difficile ſit, notius eſt quam ut probari debeat.

Præterea tametſi impoſſibile non ſit divitias poſſidere, & una implere illud omnibus datum præceptum *Pſal.* 61. verſ. 11. *Divitiæ ſi affluant, nolite cor opponere* : unde *beatum virum* deprædicat Scriptura, *qui inventus eſt ſine macula, & poſt aurum non abiit, nec ſperavit in pecuniæ theſauris* ; tamen ut oſtendat eum rem difficilem præſtitiſſe, ſubjungit : *Quis eſt hic, & laudabimus eum ? Fecit enim mirabilia in vita ſua* Eccl. 31. *verſ.* 8. & 9.

Inſuper rerum temporalium poſſeſſio multas mordaceſque ſecum trahere ſolet curas & ſollicitudines, ut propterea divitiæ *ſpinæ* a Chriſto dicantur. *Matth.* 13. in quibus, qui *ſeminatus eſt*, Chriſto ſimiliter explicante, *qui verbum audit, & ſollicitudo ſæculi iſtius, & fallacia divitiarum ſuffocat verbum.*

Ex his conſectarium, paupertatem, præſertim tamen voluntariam, tantum conducere, ut quis ad perfectionem evangelicam perveniat, quantum ipſa rerum temporalium Poſſeſſio, præſertim abundantior, ab illa avocare ſoleat.

Paupertas quippe voluntaria hominem omnibus rebus temporalibus privans, & illum una ab ipſis concupiſcentiarum objectis & irritamentis ſeparans facit ut facilius illas reſtringere, & moderari queat. Facit quoque *voluntaria paupertas*, ut quis facilius ſe intra licitum creaturarum uſum contineat ; qui enim eam profitetur, neceſſarium earum uſum non proprio arbitrio, quod ſæpius ſibi nimium abblanditur, metitur ; ſed eum metiendum alieno committit arbitrio.

Liberat quoque profitentem ab omnibus illis curis & ſollicitudinibus, quas rerum temporalium poſſeſſio adducit ; quo contigit ut mentem ſuam a rebus terrenis facilius abſtrahere, & cæleſtibus affigere poſſit. Ob hæc aliaque, quæ *voluntaria paupertas* ſecum trahit, perfectionis adjumenta, factum eſt, ut Chriſtus illam tamquam medium aptiſſimum pertingendi ad perfectionem commendaverit his verbis : *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me.* Matth. 19. verſ. 21.

Hinc illud Cajetani *Conſt. parte* 2. *cap.* 1. *Paupertas expedita ad Deum via, & Religioſæ familiæ magnum certumque vectigal.* Item illud S. Thomæ : *Ad perfectionem acquirendam primum fundamentum eſt voluntaria paupertas.* 2. 2. q. 86. art. 3.

Profitentibus proinde *Paupertatem voluntariam* usurpare licet illud S. August. *Epist.* 45. *Felix necessitas, quæ ad meliora compellit.*

Solet prætérea rerum temporalium possessio tum ob periculum eas amittendi, aut impossibilitatem eas conservandi, animi pacem ac tranquillitatem non parum turbare; paupertas vero voluntaria hisce anxietatibus & sollicitudinibus hominem eximens, pacem illam animæ, *quæ exuperat omnem sensum*, nata est plurimum promovere. Qua de causa notat S. Thomas 2. 2. *q.* 69. *art.* 2. beatitudinem, qua beati dicuntur *pauperes spiritu*, inchoari in hac vita; cui mire consonat quod apud Marcum *cap.* 10. *vers.* 19. & 30. dixit Christus; *Nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus, & in sæculo futuro vitam æternam.*

Super hæc omnia, *paupertas voluntaria*, signanter si spiritu, hoc est, amore suscipiatur & continuetur, Christo Dei Filio dilectores suos simillimos efficit, *qui propter nos egenus factus est, cum esset dives*: qui ad tantam paupertatem descendit, ut natus poneretur in præsepio, *quia ei locus non erat in diversorio*: deinde qui vivens nequidem habuit ubi *caput reclinaret*. Hinc S. Bernardus *Serm.* 1. *in vigil. Nativ. Paupertas non inveniebatur in cœlis, porro in terris abundabat hæc species, & nesciebat homo pretium ejus. Hanc itaque Dei Filius concupiscens descendit, ut eam eligat sibi, & nobis quoque sua æstimatione faciat pretiosam.*

Denique ubi fuerit *voluntaria paupertas*, sive voluntaria omnium rerum temporalium absoluta abdicatio, nulla difficultate habebitur & conservabitur perfectissima inter Fratres vitæ communio: quomodo enim sua in communionem redigi detrectarent, qui seipsos omnibus terrenis expoliare pro Christo desiderarunt?

Quam vero hæc vitæ communio sit jucunda & suavis, quantaque ex illa virtutum incitamenta profluant, quantumque conducat, ut ad perfectionem Evangelicam perveniatur, malo verbis S. Basilii quam propriis exprimere. *Perfectissimam ego vitæ communionem illam appello* (*inquit* Const. Monast. c. 19.) *a qua privata omnis rei cujusque exclusa possessio est eliminata: itemque unde dissensio omnis, ac perturbatio omnis, contentio omnis abest, & rixæ: contraque universa communia, animi, mentes, corpora, eaque quibuscumque necessario ad victum cultumque utimur, communis Deus, communis pietatis mercatura, communis salus, communia certamina, communes labores, communia præmia & certaminum exantlatorum coronæ; ubi multi unus, & unus non solus, sed in pluribus. Huic vitæ instituto, quid est tandem quod jure æquiparari possit? Quid eo beatius dici? Quid hac conjunctione, unitate, & necessitudine aptius excogitari? Quid mutua inter se morum animorumque contemperatione gratiosius fingi?* Homines ex diversis nationibus ac regionibus profectos per exactam morum ac disciplinæ similitudinem adeo in unum veluti coaluisse, ut in pluribus corporibus unus modo esse animus videatur, vicissimque plura corpora mentis unius instrumenta cernantur. In his, qui infirma corporis valetudine est, is complurium animos imbecillitatis suæ participes habet. Qui vero animo æger est & affligitur, ei complures præsto sunt, a quibus curetur, a quibus assidue erigatur. Hi æquabili jure inter se alii aliorum & famuli sunt, & domini & in invicta libertate accuratissimam sibi inter se serviunt servitutem, quam non necessitas casus fortuiti oppressis & in captivitatem abductis magno ipsorum cum mœrore violenter invexit, sed cum gaudio libera animi voluntas induxit; quippe cum charitas ipsos, alioqui liberos inter se, alios aliis subjectos efficiat, & ipsis nihilominus tamen illorum voluntatis arbitrio libertatem conservet. Tales nimirum cum ab initio nos fingeret Deus: esse voluerat, & propterea crearat. Qui ejusmodi sunt, sine controversia primi parentis noxam contegentes antiquum bonum in pristinum revocant.*

FINIS PRIMÆ PARTIS.

DISSER-

DISSERTATIO CANONICA.

PARS SECUNDA.

DE VITIO SIMONIÆ CIRCA INGRESSUM RELIGIONIS.

SCOPUS SECUNDÆ PARTIS.

Secunda hujus Dissertationis Parte acturus de Simonia circa ingressum in Religionem committi solita, quatuor potissimum ostendam. Primo, quod Simonia & quidem juris divini incurratur, quando temporale exigitur ab ingressuro, dum Monasterium sat habet unde ingredientem cum reliquis sustentet. Quia vero hoc a pluribus sufficienter probatum, & argumentis plerisque in contrarium adductis abunde satisfactum est; (a) ab operosa probatione, aut argumentorum refutatione supersedere intendo; unum tamen argumentum, quod ex Legibus Justinianæis petitur, hactenus a nullo, quod sciam, ex professo refutatum, operosius refellam.

Secundo, ostendam quod prætextu, seu titulo ut loquuntur, Paupertatis*, ingressus in Religionem sæpius labe Simoniaca inficiatur. Hujus pallii occasione.*

Tertio, ostendam quod Ecclesia merito potuisset interdicere, ne & ipsa Monasteria egentia quidpiam requirant ab ingredientibus. Hoc vero num reipsa Ecclesia vetuerit, inquiram.

Denique ne ipsas quoque oblationes & fidelium vota excludere forsan videar. Quarto ostendam quod ultro oblata citra Simoniam aliudve vitium accipi possint; nonnulla tamen hinc ab offerentibus, illinc a recipientibus cavenda esse monstrabo.

CAPUT PRIMUM.

Ostenditur, committi vitium Simoniæ, dum exigitur temporale, ut quis ad Religionem admittatur, ubi Monasterium est sufficiens ad sustentandum ingredientem.

§. I.

Qua ratione Status Religiosus sit spiritualis, & materia Simoniæ?

Eligiosorum in communi viventium, id est, Cœnobiticam originem seu prima initia temporibus Apostolorum deducens Cassianus, his verbis descripsit, *Collat.* 18. „ Talis erat, inquit, omnis multitudo credentium, quæ in „ Actis Apostolorum ita describitur: „ *Multitudinis credentium erat cor* „ *unum & anima una, &c.* Sed „ cum post Apostolorum excessum „ tepescere cœpisset credentium multitudo: hi, quibus adhuc Apostolicus inerat fervor, memores illius „ pristinæ perfectionis, discedentes a civitatibus suis, illorumque consortio, qui sibi vel Ecclesiæ Dei remissioris vitæ negligentiam licitam esse credebant, in locis suburbanis & secretioribus commanere, & *ea, quæ ab Apostolis per universum* „ *corpus Ecclesiæ generaliter meminerant instituta, privatim ac* „ *peculiariter exercere cœperunt*; atque ita coaluit ista discipulorum, qui se ab illorum contagio sequestraverant, disciplina: „ qui paulatim procedente tempore segregati a credentium turbis, „ ab eo quod a conjugiis abstinerent, & a parentum sese consortio, „ mundique istius conversatione secernerent, *Monachi* sive Monazantes a singularis ac solitariæ vitæ districtione nominati sunt.

Ex hoc discursu colligimus primos illos Christianos; qui vitæ Cœnobiticæ fundamenta, referente Cassiano, posuerunt, eam vivendi normam arripuisse, ut ea, quæ ab *Apostolis per universum corpus Ecclesiæ generaliter meminerant instituta, peculiariter ac privatim* exercerent.

Horum exemplo sequentibus sæculis omni tempore fuere non pauci, qui videntes Christianorum frigescere charitatem, mundumque in deterius continue declinantem, & plurima, quæ mundanorum conversatio, & vitæ sæcularis occupatio secum traheret virtutum impedimenta, vitiorum occasiones, & irritamenta in sæculo occurrentia, vitam Religiosam assumpserunt; non quidem ut statum perfectionis, sed ut viam ad perfectionem Evangelicam (ad quam omnes Christiani tendere debent) perveniendi accommodatissimam; quod ipsum post SS. Patres plurimis locis docet S. Thomas signanter 2. 2, *q.* 189. *art.* 1. *in C.* his verbis. „ *Status Religionis, ait, est quoddam spirituale exercitium ad consequendam charitatis perfectionem*; quod quidem „ fit in quantum per Religionis observantias auferuntur impedimenta perfectæ charitatis. Hæc autem sunt, quæ implicant „ affectum hominis ad terrena. Per hoc autem quod affectus „ hominis implicatur ad terrena, non solum impenditur perfectio charitatis, sed interdum etiam ipsa charitas perditur; dum per inordinatam conversionem ad bona temporalia homo avertitur ab incommutabili bono mortaliter peccando. Unde patet quod Religionis observantiæ sicut tollunt „ impedimenta perfectæ charitatis, ita etiam tollunt occasiones pec-

(a) Hoc argumentum pertractavit quoque noster Auctor P. I. Juris Universi, tit. 26. Nec rerum repetitarum idcirco reus haberi debet. Quippe si Lector titulum 26. cum præsenti Dissertatione conferre velit, in ea deprehendet plurima, quæ antea a D. Van-Espen, cæterisque Auctoribus exciderant. Huic Dissertationi, quæ acriter impugnata est, subjecit Auctor vindicias, quas deinde subsequuntur nonnullæ collocationes seu opuscula, quæ simul cum Dissertatione opus absolutum adversus Simoniam circa ingressum Religionis conficiunt.

„ peccandi ; sicut patet quod per jejunium , vigilias , & obe-
„ dientiam , & alia hujusmodi , retrahitur homo a peccatis
„ gulæ, & luxuriæ, & a quibuscumque aliis peccatis . Et ideo
„ Religionem ingredi non solum expedit his, qui sunt exercitati
„ in præceptis , ut ad majorem perfectionem perveniant ; sed
„ etiam his , qui non sunt exercitati , ut facilius peccata vitent ,
„ & perfectionem assequantur.

Sententiam S. Thomæ summatim & terminis expressioribus complexus est Cassianus , dum ait : „ Jejunia , vigiliæ , medita-„ tio Scripturarum , nuditas ac privatio omnium facultatum „ non perfectio , sed perfectionis instrumenta sunt : quia non in „ ipsis consistit disciplinæ illius finis, sed per illa pervenitur ad „ finem „ conformiter ad illud Christi, *Matth.* cap. 19. vers. 21. *Si vis perfectus esse , vade , vende quæ habes , & da pauperibus*; quo manifeste ostenditur perfectionem desiderantibus consilium Evangelicum tamquam ad eam perveniendi instrumentum a Christo suaderi . Professio proinde Monastica , ejusque exercitia & austeritas non quidem ipsa sunt hominis Christiani perfectio , quæ primario & essentialiter (ut post S. Thomam loquuntur Theologi) consistit in charitate & observantia mandatorum Dei ; sed instrumenta accommodatissima , quibus ad perfectionem perveniatur . Unde quemadmodum quis ferramenta cujuslibet artis instituere sibimet ac præparare festinat , non ut ea possideat otiose , nec ut emolumenti illius fructum qui speratur ex ipsis in nuda instrumentorum possessione constituat ; sed ut eorum ministerio peritiam finemque illius disciplinæ (cujus hæc adjumenta sunt) efficaciter apprehendat ; ita quicumque disciplinæ Religiosæ exercitia assumit , ea tamquam instrumenta , quorum adjutorio ad perfectionem charitatis , & observantiam Evangelii perveniat, suscipere debet . „ Nemo proinde negaverit “ (ut verbis loquar Synodi Colon. *an.* 1536. *part.* 10. *c.* 10. „ hoc vitæ „ genus ad perfectionem Evangelicam maxime accommodum , „ modo secundum sanctissimam institutionem pure , immaculate-„ que observetur “. Ex quibus conficitur statum Religionis esse *spiritualem* , in quantum est quoddam *spirituale exercitium* Deo auctor institutum ad consequendam charitatis perfectionem .

§. I I.

Qua ratione Status Religiosus vitæ Christianæ rite peragendæ plurimum conducat ?

VITÆ Christianæ perfectio , inquit Doctor Angelicus , consistit in perfectione charitatis : unde qui ad vitæ Christianæ tendit perfectionem , necesse est , ut continuo in se studeat perficere charitatem , quam non augebit , nisi cupiditatem diametraliter charitati oppositam indesinenter in se diminuere satagat . „ Sicuti enim augmentum dilectionis , inquit Augustinus , est „ cupiditatis diminutio , ita perfectio dilectionis est nulla cupi-„ ditas “. Quapropter ut omnibus dictum est , *Matth.* cap. 22. vers. 37. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde , & in tota anima tua , & in tota mente tua* ; ita universis inclamat Sapiens : *Post concupiscentias tuas non eas , & a voluntate tua avertere . Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus , faciet te in gaudium inimicis tuis* . Eccl. 18. *vers.* 30. & 31. Hinc optimus medicus Christus Dominus veniens in hunc mundum , ut hominem ægrum sanaret , eique vitam animæ , id est, charitatem restitueret , charitati ædificandæ & cupiditati destruendæ media opportunissima tum in vita sua exhibuit , tum per doctrinam Evangelii nobis præscripsit.

Quod vitam attinet , si illam spectemus a stabulo Betheleemitico usque ad montem Calvariæ , id est , ab ingressu in hunc mundum usque ad ejus egressum , videbimus in illa mores directissime concupiscentiæ carnis & oculorum ; ac superbiæ vitæ ; id est , corruptionibus , quas ab Adamo hæreditavimus , oppositos .

Superbia vitæ se ostentat in voluntatis dominatu. Huic concupiscentiæ Christus D. opposuit vitam suam , in qua se exhibuit ut abjectionem plebis , opprobrium hominum , novissimum virorum, maxime dum cum sceleratis reputatus , immo illius postpositus fuit.

Huic item concupiscentiæ opponitur vita Christi , quatenus hæc ab initio usque ad finem fuit continua quædam voluntatis propriæ ad voluntatem Patris summa cum reverentia subjectio , equidem se in mundum venisse testatur , *non ut suam , sed ut Patris voluntatem faceret* : quod etiamsi prætulerit in omnibus suis actibus , quos exercuit , id tamen maxime elucet in illa obedientia , qua se humiliavit *factus obediens usque ad mortem , mortem autem crucis* . Philip. cap. 2. vers. 8.

Concupiscentia oculorum a quibusdam accipitur pro cupiditate divitiarum , & a S. Augustino pro curiositate sive libidine cognoscendi .

Huic contrariatur vita Christi juxta priorem explicationem , quatenus pauperrima , ut patet in nativitate & morte, immo & totius vitæ decursu, quo durante ne tantillum habuit proprium *ubi caput reclinaret* . Luc. cap. 9. vers. 58.

Concupiscentiam oculorum acceptam pro libidine cognoscendi sua contrarietate destruit vita Christi , quatenus in illa summa Christi sapientia infantilibus membris occultatur , ac tot deinde annis silentio tegitur ; nec etiam manifestatur , nisi per doctrinam , quæ stultitia potius quam sapientia videbatur .

Concupiscentiæ carnis , sive libidini sentiendi inimica est vita Christi , prout molestiis a paupertate manantibus , item contradictionibus & irrisionibus potissime Pharisæorum & Scribarum plena erat ; sed vel maxime quatenus Christus tales agonizans in anima tristitias , tantosque patiens in corpore cruciatus , ipsam denique acerbissimam mortem subiit .

Quod doctrinam spectat , concupiscentiam destruunt illæ Evangelicæ sententiæ : *Qui non renuntiat omnibus , quæ possidet , non potest meus esse discipulus . Si quis venit ad me , & non odit patrem suum & matrem , & uxorem , & filios , & fratres , & sorores , adhuc autem & animam suam , non potest meus esse discipulus . Et qui non bajulat crucem suam & venit post me , non potest meus esse discipulus . Contendite intrare per angustam portam ; Regnum cælorum vim patitur , & violenti rapiunt illud* . Luc. *c.* 14. *versicul.* 26. 27. 33. Luc. *c.* 13. *vers.* 24. Matt. *cap.* 11. *vers.* 12. Cætera omitto , quæ tam ad cupiditatis diminutionem quam ad charitatis augumentum spectant recepta , quibus præcipimur vigilare, petere , quærere , pulsare , denique *semper orare , & nunquam deficere* . Luc. cap. 18. vers. 1.

Has & similes Evangelii regulas observet necesse est , quicumque discipulus Christi esse voluerit ; ipsa quippe Dei charitas usque ad contemptum sui Christi constituit discipulum ; mundi vero discipulum amor sui usque ad contemptum Dei . Quapropter concupiscentiis in se impugnandis , & charitati fovendæ indesinenter incumbere debet quicumque Christo tamquam discipulus adhærere desiderat ; hinc illud Apostoli , *Gal.* 5. *ver.* 2. *Qui Christi sunt , carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis* : id est , qui ad Christum pertinent , spiritum mundi crucifixerunt ; quia teste Joanne *Ep.* 1. *c.* 2. *vers.* 16. *Omne quod est in mundo , concupiscentia carnis est , & concupiscentia oculorum , & superbia vitæ* . Hinc consectaneum est , quod in mundo viventes , & mundo utentes meminisse debeant sibi fas non esse mundum , aut ea , quæ in mundo sunt , diligere , juxta illud Apostoli , non tantum Religiosis , aut Ecclesiasticis , sed omnibus , qui in mundo sunt & etiam qui uxoribus utuntur , inclamatum : *Reliquum est , ut & qui habent uxores , tamquam non habentes sint , & qui flent , tamquam non flentes , & qui gaudent , tamquam non gaudentes , & qui emunt , tamquam non possidentes , & qui utuntur hoc mundo , tamquam non utantur ; præterit enim figura hujus mundi* . 1. Cor. *cap.* 7. *vers.* 29. & 30. Denique qui Christi esse volunt , debent hoc in se sentire , quod & in Christo Jesu , id est , eadem , quæ ipse dilexit , diligere , & quæ respuit , respuere , juxta illud Apostoli *ad Rom.* 8. *vers.* 9. *Si quis spiritum Christi non habet , hic non est ejus* .

Has Evangelii sententias (quas omnes Christianos observare debere sufficienter ostensum est) & illud vitæ Christianæ exemplar , cui vitam suam conformare debet , quicumque Christi discipulus esse desiderat , juxta illud Joannis *Ep.* 1. *c.* 2. *vers.* 6. *Qui dicit se in ipso* (Christo) *manere , debet sicut ille ambulavit , & ipse ambulare* : Has , inquam , sententias & vitæ exemplar qui serio perpenderit , non difficulter intelliget ex his , quæ subjungimus , qua ratione Status Religiosus plurimum conducat , ut quis vitam vere Christianam rite instituat .

Primo quidem certum est , quod hominibus vitam in sæculo vere Christianam vivere desiderantibus plurimum difficultatis inferat mundanorum conversatio , quam ex integro evitare nequeunt , qui vitam communem sectantur . Cum enim homines mundani pleni sint spiritu mundi & amore sui , omnibus , qui Christi spiritu aguntur , & secundum illum vivere desiderant , admodum contrarii sunt : quo notatum est fieri , ut illi hos sibi similes reddere studeant; quo ulterius fit , ut in his spiritum Christi extinguere , & suum supponere omnibus modis satagant , & quamquam id studio non facerent , prava tamen eorum exempla sufficiunt ut bene viventes corrumpant , juxta illud Scripturæ , *Ps.* 105. vers. 35. *Commixti sunt inter gentes , & didicerunt opera eorum.*

Accedit quod in mundo conversantes innumeris pene legis Evangelicæ prævaricatoribus & transgressoribus sint circumvallati ; quo non raro fit , ut peccata non agnoscant ; quin potius facta sui cum aliis sibi conviventibus comparatione de vita , licet adhuc plane imperfecta , quinimmo sæpius ab ea quam Evangelium Requirit multum distante , quia tamen minus mala quam illorum quibuscum vivunt , sibi abblandiantur , & securitatem promittant .

Adversus hæc inimici tela status Religionis suppeditat scutum sollicitudinis , dum alumnos suos cogit in latebris Monasterii a mundi tumultibus & mundanorum conversatione , vitam juxta Christi regulam instituere .

Hoc unico scuto prædictis omnibus mundi tentationibus magna ex parte occurritur , & quidem tanto efficacius , quanto solitudo amatur impensius . Hinc SS. Religiosi tanto illius amore fuere succensi , ut non sine magno horrore & urgente necessitate mundanorum conversationem admiserint . Quinimmo legimus Religiosos nonnunquam petitis a Sede Apostolica privilegiis sibi cavisse , ne in suis secessibus sive Ecclesiis Episcopus Missam publicam dicere posset ; ne occasio præberetur popularibus conventibus , quibus eorum læderetur solitudo , & segregatio ab omnibus mundanis vel minimum diminueretur , ut ex S. Gregorio , aliisque ostendit Cardinalis Bona *lib.* 1. *De Rebus Liturg. cap.* 13.

Secundo , quandoquidem ex antedictis constet omni Christiano mandatum esse, ut *post concupiscentias suas non eat , sed diligat Dominum Deum suum ex toto corde* , &c. facile apparet quam difficulter Christianus vocatione qua vocatus est ambulare possit, dum inter ipsa concupiscentiarum objecta & irritamenta vivere cogitur. Licet enim creatararum modicus usus sit licitus ; facilius tamen ab usu multarum rerum totaliter abstinetur , quam in usu non exceditur, & quidem cum inter sensibiles delectationes nullæ magis afficiant , & animum a Deo retrahant , quam carnales illæ , quæ & venereæ dicuntur ; natum est fieri ut qui eis utuntur, plurimum in vitæ Christianæ perfectione impediantur : unde juxta S. Thomam 2. 2. *qu.* 86. *art.* 4. *ad* 2. infirmiores non debent præsumere se tantæ esse virtutis , ut cum Matrimonio possint ad perfectionem venire .

Hoc rursus ex capite Status Religiosus ad vitam Christianam facilius peragendam conducit , dum hic concupiscentiæ carnis irritamenta per votum castitatis ab alumnis suis totaliter excludit ; maxime si media, quæ Religiosa providentia pro voti illius custodia præscripsit , propius expendamus . In primis prohibet mulieribus ingressum in claustra virorum , & in mulierum viris . Ve-

tat

tat ciborum cupedines & lautiora convivia, & ex adverso præcipit varias corporis castigationes, macerationes, jejunia, vigilias, oculorum aliorumque sensuum custodiam, & his similia, quibus carnis concupiscentia potenter reprimitur & crucifigitur.

Tertio, quemadmodum magnæ & raræ artis est continuo versari inter spinas, & ab eis non lædi; ita summæ virtutis est, inter divitias, quæ ipsa Veritate testante spinæ spirituales sunt, versari, & ab eis animum custodire illæsum: unde virum divitiis affluentem, nec tamen cor eis apponentem, neque in pecuniæ thesauris sperantem, beatum quidem deprædicat Scriptura, dum ait *Eccl.* 31. vers. 8. & 9. *Beatus dives, qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit nec speravit in pecunia & thesauris*; sed ut ostendat rem esse mirabilem possidere aurum, & post aurum non abire, subjungit: *Quis est hic & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.*

Sed quid opus pluribus difficultatem quam secum trahit divitiarum possessio probare? cum ipsius Christi infallibile habeamus assertum, dum dixit *Luc.* 18. vers. 24. & 25. *Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt! facilius est enim camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei.* Deinde eadem Veritate docent, *Matth.* 13. *vers.* 2. Fallacia & deceptio divitiarum verbum Dei in corde seminatum suffocant.

Ab hac rursus difficultate & periculo alumnos suos liberat Status Religiosus, dum per voluntariæ paupertatis votum eos omnem rerum terrenarum proprietatem abdicare obligat, & tamquam pauperes a Superioribus necessaria sperare jubet: quo fit ut minus illis periculi immineat, juxta illud Augustini a S. Thoma relatum 2. 2. *qu.* 186. *art.* 4. *in C. Terrena diliguntur arctius adepta quam concupita.*

Sed non tantum ea, quæ exterius nos circumstant, vitæ Christianæ impedimenta sunt, sed vel maxime ipsa anima sibi impedimento est, tum ratione vanæ & inquietæ curiositatis; qua scire cupit omnia mere ut sciat, tum ratione appetitus propriæ potestatis & excellentiæ, quem diabolus primorum Parentum, & ab ipsis descendentium cordibus infixit, dum dixit, Gen. cap. 3. vers. 5. *Eritis sicuti Dii. Ab illa enim primæ prævaricationis angustia* (*inquit* S. *Bernardus* Serm. 4. de Divers. num. 4.) *innatus est homini amor propriæ voluntatis, quæ voluntatem sui Creatoris relinquens, ibi subdita est servituti, ubi voluit dominari.* Ex quo fit, ut eam delectet sui ipsius esse, nec alteri subjici velit; quæ eo periculosiora sunt, quo subtiliora & magis occulta. Adversus hæc tamen & ipsa Religiosa & luminosa charitas remedium adinvenit, promptam scilicet obedientiam; qua Religiosus propriæ voluntati renuntians sui arbitrii & suæ potestatis, immo quodammodo *suus* esse desinit, & fit *alterius*, cujus instructioni & directioni subditur propter Deum.

Postremo, si vita Christiana, ut docet Synodus Trid. debeat esse *continua pœnitentia*, non difficulter intelligitur quam parum conveniat vitæ Christianæ mundi conversatio, non tantum quia inter mundanos pauci reperiuntur opera pœnitentiæ assumentes; ex quo contingit ut in sæculo communem vitam agentes, aliorum exemplo ad pœnitentiam non excitentur: sed vel eo magis quod innumeri sint pœnitentiæ osores, immo nihil mundo proponatur, aut audiatur ingratius quam ipsum pœnitentiæ exercitium. Hinc fit, ut qui in mundo versantur, licet a pœnitentiæ exercitio non plane essent alieni, ab illa tamen exemplo aut obloquio mollem vitam viventium facile retrahantur. At econtrario hoc rursus titulo admodum conveniens est vitæ Christianæ Status Religiosus, qui ob innumera & quotidiana in illo occurrentia pœnitentiæ exercitia a sanctis Patribus *status pœnitentiæ* dictus fuit: quare nihil olim frequentius quam lapsos in crimen aliquod in Monasteria tanquam pœnitentiæ loca adigere, quod & ex plurimis locis Decretalibus Greg. IX. insertis videre licet. Unde illud S. Thomæ 2. 2. *quæst.* 186. *art.* 1. *ad* 4. *Status Religionis est convenientissimus pœnitentiæ locus.* Et quidem qui vitæ Religiosæ ideam a S. Bernardo expressam attenderit, eam continuam totæ pœnitentiam non difficulter fatebitur. *Ordo noster* (*inquit* Epist. 142.) *est esse sub Magistro, sub Abbate, sub regula, sub disciplina. Ordo noster est studere silentio, exerceri jejuniis, vigiliis, orationibus, opere manuum, & super omnia excellentiorem viam tenere, quæ est charitas. Porro in his omnibus proficere de die in diem, & in ipsis perseverare usque ad ultimum diem.*

Cui consonat, quod referente Cardinale Bona *Prin. vit. Christianæ parte* 1. §. 40. dicebat quidam Sanctus: *Nullum esse Religiosum in cælis, qui non fuerit Martyr in terris, vita quippe Religiosi ad præscriptum suæ Regulæ stricte viventis,* addit dictus Cardinalis, *incruentum martyrium.*

Et hæc quidem ad diminutionem cupiditatis præ reliquis statibus sibi vendicat Status Religiosus. Accedunt ad hæc, quæ directius tendunt ad augumentum charitatis; ut frequentes sacræ lectiones & diuturnæ meditationes, sedula illa divinarum laudum decantatio & oratio, aliaque pietatis exercitia adeo in illo statu frequentia, ut inde nomen acceperis, & ejus *alumni specialiter* Religiosi *dicantur*; *quia totam vitam suam divino cultui dedicant, a mundanis negotiis se abstrahentes*: ut ait S. Thom. 2. 2. *q.* 8. *art.* 1. *ad* 5.

Hæc omnia ac plura alia, quæ ad vitam vere Christianam peragendam tamquam instrumenta suppeditat Status Religiosus, si attendissent hujus temporis sectarii, non eo temeritatis prorupissent, ut sanctissimum vitæ genus, Deo auctore, in Ecclesiam introductum tam nefarie condemnassent; sed potius dixissent cum S. Thoma, quod Status Religiosus vere sit exercitium & disciplina, per quam pervenitur ad perfectionem charitatis. Sed quia pœnitentiam, aliaque vitæ Christianæ exercitia oderant, mirum non est, si statum illa præscribentem odio habuerint; sed quicumque Spiritum Christi habent, aut habere desiderant, lubenter cum Lupo Abbate Ferrariensi *Epist.* 29. fatebuntur: *Quod nullus intra sanctam Ecclesiam ordo sit; ubi certius promereri Deum fidelis animus possit, quam si Monasticæ disciplinæ studeat propositum integre observare.*

§. III.

Ex natura & conditione proventuum Monasteriorum ostenditur, jus sustentationis in Monasteriis opulentis esse spirituali annexum.

UNIVERSA, quæ in communem Monasterii substantiam; sive ex Religiosorum labore, & opera, sive ex ingredientium spontanea oblatione, vel fidelium liberalitate conferuntur, primario ac principaliter destinari in Religiosorum alimoniam ac sustentationem non est qui dubitet: ea est enim omnium offerentium sententia, ut ex rebus, quas vel in constructione, vel in dotatione Monasteriorum offerunt, alantur illi, qui omnibus renuntiantes & mundi tumultum atque illecebras fugientes, ad Monasteria tamquam ad tutissima salutis asyla se conferunt: horum, inquam inopiam Fideles per bona sua temporalia sublevare desiderant, ut ipsi Justorum mercedem recipere mereantur.

Hanc esse Fidelium bona sua offerentium voluntatem ex ipsis fundationum ac dotationum monumentis videre licet, quorum pene innumera occurrunt in libris, qui inscribuntur, Bibliotheca Cluniacensis, Cistercienfis, Præmonstratensis, Gallia Christiana, Monasticon Anglicanum, Italia sacra: item in Codice Donationum, & Diplomatibus Belgicis Auberti Miræi.

Similiter illa, quæ ex labore aut opera Religiosorum proveniunt, in usus fratrum primario destinari probant Religiosorum Regulæ, quibus præcipitur, ne quis eorum opus faciat *peculiare*; sed quod operatur, illud operetur in *commune*, sive ut communitati cedat; hinc illa Canonistarum Regula: *Quidquid Monachus acquirit, Monasterio acquirit.*

Quapropter conformiter ad ipsam conditionem & naturam bonorum seu proventuum Monasteriorum, tum in Ecclesiæ Canonibus, tum Patrum Regulis præcipitur, ut ipsi Superiores, quibus bonorum dispensatio conceditur, omnia, quæ necessaria sunt ex communi Monasterii substantia subditis subministrent. Unde bene notat Dionysius Carthusianus *lib.* 1. *De Simon. articulo* 11. *Quod recipiendo aliquem ad Ordinem seu vitam communem, & eorum, quæ habent, faciant eum participem secundum institutionem & intentionem SS. Patrum, qui Ordines fundaverunt.*

Hinc & illud S. Gregorii in Decretalibus Gregorii IV. ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum: *Alicui Monasterio nec tu, nec Presbyteri tui, præter diligentiam, aliquid molestiæ inferatis; aut si quid illic pro diversorum devotione accesserit, vobis vendicare æstimetis; Cum Monachis ibi servientibus debeat proficere, quidquid a fidelibus taliter offerri contingit.*

Prædictis forsitan opponet quispiam bona Monasteriorum passim in sacris Canonibus, Patrum scriptis, necnon fundationum Chartis *Patrimonium pauperum* nuncupari, ac per consequens, potius pauperibus quam Religiosis esse impendendam. Respon. Non diffiteor proventus Monasteriorum, quemadmodum & ipsa Ecclesiæ bona, secundum piorum Fundatorum & Ecclesiæ intentionem passim nuncupari bona pauperum, & ut talia esse consideranda & dispensanda juxta illud Concilii Vernensis *an.* 844. *Can.* 12. *Certe, quod nullus quamquam impudentissimus negare audebit, possessio Ecclesiæ votum est Fidelium, patrimonium Pauperum, redemptio animarum.* Verum sicuti bona Ecclesiæ vere dicuntur *bona pauperum*, licet ex illis ante omnia Clericis sive ministris Ecclesiæ necessaria sint subministranda, ita proventus Monasteriorum vere dicuntur & sunt *bona pauperum*, tametsi etiam ex justitia ex illis suppeditari debeat quidquid necessitati Religiosorum congruit: recte, inquam, dicuntur bona *pauperum*, quia vel illa impendenda sunt illis, qui *pauperes* de sæculo egressi *pauperum* vitam in Monasterio agere elegerunt, vel si quid superest, in aliorum *pauperum* alimoniam, aut *misericordiæ* opera juxta Fundatorum & Ecclesiæ intentionem sunt eroganda: ut inter alios nitidissime expressit piissimus ille Cluniacensium Fundator Guill. Dux Aquitaniæ, qui postquam diutius secum deliberasset, quomodo per divitias temporales æternas mercari posset: *Hoc nulla specie vel modo posse fieri videtur*, ait, *nisi ut juxta Domini præceptum amicos mihi faciam* pauperes ejus, *atque hujusmodi actio non ad tempus, sed continue peragetur, Monastica perfectione congregatos ex propriis sumptibus sustentem. Ea siquidem fide, ea spe, ut quamvis ipse cuncta contemnere nequeam, tamen dum mundi contemptores, quos justos credo, susceperim, justorum mercedem accipiam ..... Præcipimus siquidem, ut maxime illis sit hæc nostræ donatio ad perpetuum refugium, qui pauperes de sæculo egressi nihil secum præter bonam voluntatem attulerint, ut nostrum supplementum sit abundantia illorum.* In *Test. tom.* 9. *Conc. pag.* 565. *edit.* 1671.

Voluit igitur Cluniacensium Patronus bona sua in illorum, qui mundum contempserunt, & de sæculo pauperes sunt egressi, utilitatem ante omnia impendi: reliqua vero, quæ hisce detractis superesse contigerit, in misericordiæ opera impendi debere; declarat his verbis: *Volumus etiam ut nostris, successorumque nostrorum temporibus, prout opportunitate atque possibilitas ejusdem loci se dederit, quotidie opera misericordiæ pauperibus indigentibus, advenis peregrinantibus, summa intentione exhibeantur.*

Hanc Fundatorum intentionem brevi verborum periodo in Regula sua *Cap.* 42. expressit B. Aelredus. *Ea, inquit, quæ in usus servorum Christi Monasteriis conferuntur, a certis personis dispensari oportet; ut quod necessitatibus superet Fratrum, non includatur marsupiis, sed hospitibus, peregrinis, atque pauperibus erogetur.*

Ex his omnibus conclude, quod quicumque ad Religionem reci-

recipitur jus acquirat, ut sibi necessaria de communibus Monasterii proventibus suppeditentur, non secus ac Clericus per receptionem in numerum Canonicorum jus ad temporalem Præbendam acquirit: ex quo ulterius consequitur, jus sustentationis *consequenter* annexum esse spirituali seu Statui Religioso (loquor de Monasteriis sufficientibus) sicut Præbenda *consequenter* annectitur Officio Canonicali.

Insuper ex hactenus dictis consectarium est, quod Monasteria teneantur secundum quantitatem proventuum recipere Religiosos, quandoquidem ea sit natura & conditio proventuum Monasteriorum, sive Fundatorum, sive Ecclesiæ intentionem spectemus, ut ex illis sustententur, qui de sæculo egressi vitam Religiosam eligunt, & secundum illam Deo famulari desiderant; evidens est quod ex justitia Monasteria teneantur admittere secundum quantitatem proventuum, quos Spiritu Sancto movente ac instigante vitam Religiosam desiderare intelligunt; ut his bona Monasteriorum secundum Fundatorum intentionem impendantur; alias enim proventus Monasteriorum non dispensarentur in usum, quem primario Fundatores intenderunt.

Hinc Synodus Parisiensis *an.* 1212. *Can.* 22. „ indignum nimis „ judicabat, quod in quibusdam Prioratibus numerus Monacho„ rum ibidem Deo servientium diminueretur, cum ipsæ faculta„ tes non sint imminutæ aut diminutæ.

Hæc tamen intelligenda sunt de numero Religiosorum, qui cum ipsa Disciplinæ Regularis custodia consistere potest, contingere enim posset, ut ea esset proventuum alicujus Monasterii abundantia, ut si reciperentur tot Religiosi, quot ex proventibus sustentari possent; ea foret multitudo ut verendum esset, ne ex illa multitudine Regularis disciplina dispendium pateretur; quo casu ad numerum convenientem Religiosi recipiendi: quod superest in illa misericordiæ opera juxta antedicta impendendum est.

§. IV.

Ex dictis §. 3. ostenditur, quod sit Simonia quidpiam exigere pro Statu Religioso, aut jure sustentationis dum Monasterium est sufficiens ad sustentandum ingredientem.

OSTENDIMUS §. 1 quod Status Religiosus sit spiritualis, in quantum est institutus tamquam exercitium accommodatissimum pertingendi ad Evangelicam perfectionem; ex quo evidenter consequitur esse Simoniam dare aut accipere aliquod temporale, ut quis ad statum illum admittatur.

Ulterius probatum est §. 3. proventuum Monasteriorum eam esse conditionem & naturam, ut ex illis necessitati Religiosorum primo & ante omnia provideri debeat, & quod reliquum est, in opera misericordiæ impendi; ex quo ulterius consequens esse ostendimus, quod receptio ad Religionem secum trahat jus sustentationis ex bonis Monasterii, sicuti receptio alicujus congregationem Canonicorum dat jus ad Præbendam temporalem; sive quod hoc ipso quo aliquis factus est membrum Congregationis Religiosæ, consequatur jus participandi de rebus communibus Monasterii, quemadmodum quis accipit jus participandi de fructibus communibus Capituli hoc ipso quo admissus est ad congregationem Canonicorum. Ex quo rursus intulimus jus sustentationis *consequenter*, ut ajunt, esse receptioni ad Religionem annexum.

Ex quibus in præsenti concludimus, quod pro jure sustentationis temporale dari aut accipi non possit, nisi illud pro spirituali, admissione scilicet ad Religionem, detur aut accipiatur: siquidem „ rebus istis (spiritualibus *consequenter* annexis) vendi„ tis, inquit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 4. *in C.* intelliguntur „ *etiam spiritualia venditioni subjicit; quia quisquis horum alte*„ *rum vendit*, teste Paschali II. *sine quo nec alterum provenit*, „ *neutrum invenditum derelinquit. Caus.* 1. *q.* 3. *Can.* 7.

Hinc B. Petrus Damiani duos Cappellanos Ducis Gothofredi *pertinaciter* dogmatizantes prædiorum Episcopalium possessionem seorsim a dignitate Episcopali pretio comparari posse, tamquam perniciosæ Simoniacæ hæreseos defensores, immo Prædicatores & Apostolos Anti-Christi coram Alexandro II. accusavit *Lib.* 1. *Epist.* 13.

Nec immerito tanto fervore hanc Cappellanorum novam doctrinam insecutus est S. P. Damiani; sciebat quippe Vir sanctus quod simili palliatione, ut loquitur Dionysius Carthusianus *lib.* 1. *de Sim. art.* 11. posset pene omnis Simoniaca pravitas excusari; cum enim Simonia sit naturalis avaritiæ filia, quis pro spiritualibus ipsis pecuniam accipere vellet, modo sine vitio pro temporalibus annexis eamdem accipere posset? Immo si venditis temporalibus rei spirituali *consequenter* adjunctis, ipsa res spiritualis vendita non censeretur; injuste S. Petrus in ipsum Simonem Magum hanc evibrasset sententiam, *Act.* cap. 8. vers. 20. *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam existimasti donum Dei pecunia possideri*, immerito, inquam, in Simonem hæc pronuntiata esset sententia; quia teste Urbano II. Simon Magus „ non Spiritum propter Spiritum sanctum, quo ipse erat indi„ gnus; sed ideo, quantum in ipso erat, emere voluit, ut ex „ venditione signorum, quæ per ipsum fierent, *multiplicatam pe*„ *cuniam lucraretur*. Nec Apostolus emptionem Spiritus sancti „ (quam bene fieri non posse noverat) sed ambitionem quæstus „ talis & avaritiam, quæ est idolorum servitus, in eodem Simone „ exhorruit & maledictionis jaculo perculit. “. *Caus.* 1. *qu.* 3. *Can.* 8.

Si ergo adhuc objicitur (*verbis loquor Gratiani* Caus. 1. quæst. 3.) *quod qui* ingressuri Monasterium *pecunias tribuunt*, non propositum Religionis, sed participationem stipendiorum Ecclesiæ emunt; *temporalia ergo, non spiritualia ementes, nequaquam Simoniaci habendi sunt. His itaque respondetur* (*verba sunt Gratiani*) *non solum qui spiritualia, sed etiam qui* temporalia eis annexa *pretio accipiunt vel tribuunt, Simoniaci judicantur.*

Sed dicet quispiam, proventus Monasteriorum, uti & Capitulorum sunt temporales, & a spirituali separari possunt, adeoque illis venditis spirituale venditum dici non debet. Respond. Verum esse proventus Ecclesiæ vendi posse, & quotidie sine ullo vitio alienari; sed non hic agitur simpliciter de ipsis fructibus seu proventibus, sed de jure vivendi ex rebus Monasterii aut Capituli, tamquam membrum Monasterii aut Capituli; hoc vero jus acquiritur hoc ipso, quo quis membrum Communitatis efficitur, nec obtinetur, nisi quis membrum illius fuerit effectus: adeoque habere jus participandi de rebus Monasterii (loquor de Monasterio sufficienti) & esse membrum illius Monasterii, sunt taliter sibi conjuncta, ut unum sine altero haberi nequeat, ac per consequens *uno eorum vendito & alterum venditum censetur. Itaque spiritualibus istis primo gratis exhibitis non possunt Religiosi a recepto aliquid temporale exigere per modum debiti persolvendum, aut exhibendum*) *ut recte notat Dionysius Carth.* lib. 2. De Sim. art. 4.) *nec tamquam pretium Religionis* nec tamquam sustentaculum vitæ, ad quod exhibendum jam seipsos obligaverunt. *Impudentissimum proinde eorum prætextum detestamur* (*ut verbis Concilii Remensis loquar anno* 1583. tit. De Simon. §. 6.) *qui de solo proventu, reque temporaria Canonicatus* (*addo status Religiosi*) *se pacisci dicunt, cum ea spirituali tam arcto sit annexa vinculo, ut non magis ab ea divelli queat, quam in homine vivo manente corpus a sua anima.*

Ex dictis §. præcedenti consectarium quoque est, impudentissimum similiter esse prætextum, quo Monasteria sufficientia exactionem dotium justificare student, quia eas non quidem pro jure sustentationis, sed ad *advertendum incommodum*, quod ex receptione alicujus ad Religionem Monasterio imminent, se accipere dicunt: hunc, inquam, prætextum jure dici impudentissimum non difficulter dicta §. præcedenti ostendunt. Cum enim proventus Monasteriorum primario & principaliter ex Offerentium & Ecclesiæ intentione destinati sint, ut ex illis sustententur, qui vitam Religiosam agere eligunt; nullum vel apparens detrimentum imminens ex receptione alicujus ad Religionem Religiosi prætendere possunt; sed econtra lucrum; immo & summam causam gaudii reputare debent, si quos cognoscant a Spiritu Sancto moveri & impelli, ut vitam Religiosam una cum ipsis agant, & juxta Fundantium mentem ex proventibus Monasterii necessaria accipiant. Nec enim charius aliquid Religiosis accidere posse videtur, quam ut plures de medio mundi, id est, de medio Babylonis fugentes ad Monasteria, tamquam securissima salutis asyla suscipere queant, & quibus, quod professorum Religiosorum necessitatibus superest, ex voluntate Fundatorum impendere possint.

CAPUT II.

Discutitur titulus, quo praxis hodierna multorum in Belgio Monasteriorum, quæ recipiendi Monachi dotem non solum sponte oblatam accipit, sed & exigit, ac de ea stipulatur, ab omni labe Simoniæ per aliquem nuper vindicari cœpit.

§. I.

Proponitur illa doctrina.

NON possum accuratius titulum illum seu doctrinam referre, quam ipsis verbis eximii Patris Christiani Lupi, qui postquam ex Canone 10. Concilii Nicæni secundi, aliisque Conciliorum & Pontificum Decretis ostendit omnem in Monastico ingressu dotem aut Professionis exactum pretium de Simonia esse damnatum; varias quoque easque gravissimas pœnas tam dantibus quam recipientibus fuisse inflictas, tandem subjungit: Verum *ho*„ *dierna multorum in Belgio Monasteriorum praxis recipiendi Mo*„ *nachi dotem, non solummodo sponte oblatam accipit; sed &* „ *exigit, ac de illa stipulatur. An igitur Simonia laboramus? Respondeo*, inquit *non laborare* “. Fundamentum sui responsi subjungit: „ Etenim Catellum Mauritii Augusti Palatinum, ad Vir„ gantini Monachi, qui duntaxat lectioni vacare poterat & non „ manibus laborare, expensas exigenti Monasterio de mater„ nis illius bonis solvendas coegit sanctus Gregorius Magnus. „ Joannes Romæ ad sanctum Andream in Clivo Scauri Mona„ nachus obierat; hinc de ejus hæreditate est orta contentio in„ ter ejus fratrem Maurentium militiæ Magistrum & Candidum „ Abbatem agentem utilitates sui Monasterii. Eam transactione „ tandem finierunt, ipsamque probavit & firmavit laudati Mo„ nasterii Fundator idem Gregorius.

„ *Quomodo*, pergit eximius P. Lupus, *post mortem, ita ante* „ *Joannis professionem omnino transigere ac stipulari potuissent?* Cau„ sam scribit idem Pontifex ad Januarium Metropolitanum Ca„ laritanum: *Quia ingredientibus Monasterium convertendi gratia,* „ *ulterius nulla sit testandi licentia, sed res eorum ejusdem Mo*„ *nasterii juris fiant, aperta legis definitione decretum est. Est Lex Justiniani Augusti extans in Codice, ut non liceat parentibus impedire quominus liberi eorum volentes Monachi fiant, aut eam ob solam causam exhæredare; sed si ipsi testamentum condant, necesse habento quadrantes illis relinquere: sin autem hoc fecerint, locus sit ab intestato. Quod si illi Monasteria relinquant, atque mundani fiant omne ipsorum jus ad Monasterium pertineat. Quod ipsum*, *progreditur Auctor, confirmat in Lege Novella ad Joannem Orientalium Prætoriorum Præfectum, & in alia ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum, excipiens solum casum filiorum legitimorum, quibus a patre Monacho relinqui vult quartam patrimonii partem. Religiosa itaque professio non solummodo Monachi personam ac bona præsentia, sed etiam*

jam omnem futuræ hæreditariæ ſucceſſionis ſpem transfundit in Monaſterium pleno ac immobili jure; iſtaſque leges, uti a Sancto Gregorio audivimus, recepit ac ſemper ſervavit Eccleſia Romana.

Porrò apud nos Belgas viget jam pridem Nicephori Phocæ Imperatoris Conſtantinopolitani Lex, de qua Gregorius Cedrenus: Nicephorus donationes Monaſteriis, atque templis relictas a piis quibuſdam Imperatoribus prorſus abolevit, lege etiam lata; ne Eccleſiæ immobilibus locupletarentur bonis, cauſatus Epiſcopos male prodigere ea, quæ pauperibus darentur, militibus interim deficientibus. *Noſtrates vocant legem amortizationis, de qua tacere ſit ſatius, ne, quod & ſanctus Ivo Carnutenſis Epiſcopus timuit, aut Domini Regis offendamus Majeſtatem, aut Matris Eccleſiæ libertatem. Quidquid ſit, Monaſteria quæ piiſſimus Dominus Rex ſuis juribus exuere nunquam voluerit, in Monachorum ſuorum hæreditatem non poſſunt ſuccedere, adeoque* ante illorum profeſſionem de ipſa cum parentibus, aut aliis conſanguineis ſtipulantur, accipiuntque quid præſentis & modici pro grandi futuro. Non itaque de Monaſtici ingreſſus aut profeſſionis, ſed de ſpectantis ad nos hæreditatis pretio paciſcimur, ubi nulla vel ſpecies eſt Simoniæ. *Opulenta & Fratrum ſuorum ſufficientem ſuſtentationem habentia Monaſteria ad ſummum de avaritia notari poſſunt.* Hactenus eximius Pater Chriſtianus Lupus, *Parte 2. Schol. ad Can. 19. Concilii Nicæni II.*

§. II.

Oſtenditur, quod triplici ex capite argumentum §. præcedenti exhibitum primo intuitu de falſitate ſit ſuſpectum.

PRIUSQUAM argumentum §. præcedenti exhibitum penitus diſcutiam, triplici ex capite etiam primo intuitu de falſitate ſuſpectum eſſe oſtendam: pro quo notandum, antiquorum omnium tam Theologorum quam Canoniſtarum unanimi conſenſu habitum fuiſſe Simoniacum quidquam exigere ab ingreſſuris Religionem, quando *proventus Monaſterii ſufficiunt ad alendum ingredientem*. Legitur quidem a ducentis & amplius annis exorta fuiſſe contentio Dionyſium Carthuſianum inter & alium quemdam Doctorem in materia Simoniæ circa ingreſſum in Religionem, cujus quoque contentionis deciſio ad judicium Facultatis Theologicæ Pariſienſis delata fuit: ſed in controverſia illa ſolum diſputabatur, num Moneſteria *inſufficientiæ* ad alendum ingreſſurum, paciſci poſſent circa vitium Simoniæ de *neceſſariis* ad ſuſtentandum ingredientem; quandoquidem, ut ſupponebatur. Monaſterii opes ad ipſum alendum non forent ſufficientes, quoad actiones vero, quæ fierent a Monaſteriis opulentis aut ſufficientibus ad aliendum ingredientem, eas Simoniacas eſſe nec dubitabatur; ſed ut primo verum ſupponebatur, ſicut ex ipſo Dionyſio Carthuſiano & Decreto Facultatis Pariſienſis videre licet.

Ab hac veterum Theologorum & Canoniſtarum ſententia nec recentiores (ſi forte unum aut alterum ex laxioribus exceperis) receſſerunt; conſtanterque una cum antiquis Simoniæ condemnant Monaſteria opulenta ſeu ſufficientia, ſi quidquam exegerint, ut ad Religionem admittant, quem ex ipſis communibus Monaſterii proventibus alere poſſent.

Hinc factum eſt, ut etiam ipſæ Moniales, quo ſuas exactiones in receptione ad Religionem a Simonia vindicarent, & ſe a pœnis Canonicis eximerent, non dubitaverint prætextum *paupertatis* tamquam unicum titulum, quo ſaltem apparenter factum ſuum palliarent, aſſumere: teſtis eſt ipſa Synodus generalis Lateranenſis: „ Simoniaca labes adeo pleraſque Moniales infecit, „ inquit; ut vix aliquas ſine pretio recipiunt in Sorores, *pau-„ pertatis prætextu volentes hujuſmodi vitium palliare.*

Cum igitur argumentum §. anteriori propoſitum etiam ipſa Monaſteria opulenta dotem ab ingreſſuris exigentia ac ſtipulantia eximat ab omni labe Symoniæ evidenter a ſemitis antiquis per argumentum illud receditur, ac per conſequens hoc titulo falſitatis ſuſpicionem ingerit; quia *novitas* non tantum in doctrina fidei, ſed etiam *morum* de falſitate ſemper fuit ſuſpecta.

In illam proinde doctrinam, in quantum unanimi Antiquorum, immo & Recentiorum, omnium (ſi unum alterumve forſitan ex laxioribus ad omnem *novitatem* quodammodo prurientibus, exceperis) ſententiæ in materia *morum* contradicit, non male quadrat illud ſancti Auguſtini: *Quid ſibi vult iſta novitas? Nonne vobis videtur neſcio quam redolere fallaciam?*

Inſuper primo intuitu redditur doctrina illa de falſitate ſuſpecta: quia per illam magna ex parte, ſi non in totum inutiles redduntur Conciliorum Canones, ac Pontificum Conſtitutiones, quibus tamquam Simoniacæ condemnantur, & ſub graviſſimis pœnis vetantur exactiones pecuniarum in admiſſione ad Religionem. Quæ enim erit illorum Canonum aut Conſtitutionum utilitas, ſi vera ſit quæ §. præcedenti exhibita fuit doctrina? Quandoquidem per illam juſtificetur praxis *recipiendi Monachi dotem non ſolum ſponte oblatam, ſed & exigendi, ac de illa ſtipulandi*, idque non tantum dum Monaſterium eſt *pauper*, ſed etiam quando eſt *opulentum*.

Immo per hanc ſuam doctrinam eximius P. Lupus evidenter evertit Statutum Ordinis ſui contra exactiones alicujus temporalis in recipiendis ad Ordinem, Comitiis Generalibus Romæ anno 1625. habitis editum: & per totum Definitorium approbatum, & in *Conſtit. Eremit. S. Aug. parte 2. cap.* 1. tenore ſequenti expreſſum; „ Cum vero lepra Simoniacæ pravitatis infectus, ſit quaſi membrum putridum, & a corpore ſanctæ Matris Eccleſiæ „ alienum, omnibus & ſingulis Prioribus, & quibuſcumque „ Superioribus, ac aliis Fratribus noſtræ Religionis ſtricte præ„ cipimus & mandamus, *ut nullus ex eis Fratrem aliquem „ ad Ordinem recipiat, vel recipi faciat, vel ut recipiatur con„ ſentiat, vel permittat, re aliqua accepta vel detenta, vel „ pactione aliqua interveniente tacita, vel expreſſa* quod ſi quis „ immemor ſuæ ſalutis contra fecerit, ſi officium habuerit cum „ cura animarum, ipſo facto ſit tali officio privatus, & ad „ aliquod officium cum prædicta cura in noſtro Ordine nulla„ tenus aſſumatur, niſi ſuper hoc ſecum per Capitulum Genera„ le fuerit diſpenſatum; & per quinquenium voce activa & paſ„ ſiva careat. Quicumque vero Fratres ſubditus inveniatur Simo„ niam in eodem caſu commiſiſſe, eidem pœnæ ſubjaceat, & pœ„ nam gravioris culpæ per menſem ſuſtinere cogatur.

Denique titulus ille, quo P. Lupus hodiernam multorum Monaſteriorum in Belgio praxim, quæ recipiendi Monachi dotem non tantum ſponte oblatam accipit, ſed etiam exigit, ac de illa ſtipulatur ab omni Simoniæ vitio immo ſpecie vindicare conatur, ea ratione de inſufficientia ſuſpectus haberi debet, quod titulus ille exigendi dotem a recipiendo ad Religionem nunquam hactenus ab Eccleſia pro medio, quo Simoniaca labes e Monaſteriis eliminaretur, prepoſitus fuerit: certiſſimum tamen eſt quod ſola & nuda hujus tituli propoſitione, ſi ſufficiens eſſet ut exigentes dotem ab ingreſſuris Religionem a Simonia liberaret, ſi non omnibus ſaltem pro maxima parte Simonia ex Monaſteriis fuiſſet eliminata, quandoquidem enim Regulares per Simoniacas ſuas exactiones ſeu ſtipulationes unice intendant ſummam aliquam pecuniæ aut aliam rem temporalem accipere; nulla difficultate a contractibus Simoniacis abſtinuiſſent, modo illo titulo, quem legitimum prætendit P. Lupus, ſummam pecuniæ aut rem temporalem ſine labe Simoniaca potuiſſent obtinere: adeoque opus non fuiſſet tam frequenti Canonum renovatione ac pœnarum comminatione, ut vitium Simoniæ a Monaſteriis averteretur.

Cum igitur pia Mater Eccleſia, cui Spiritus Sanctus ſuggerit omnia, quæ pro tempore magis opportuna & accommoda ſunt ad vitiorum extirpationem, hunc titulum filiis ſuis pro medio vitandi Simoniacam pravitatem nunquam propoſuerit, merito judicatur illum a Spiritu veritatis non fuiſſe ſuggeſtum.

Hæc ſunt, quæ etiam primo intuitu ſententiam eximii Patris Chriſtiani Lupi §. anteriori propoſitam de falſitate reddunt ſuſpectam: quod vero nullo vel probabili nitatur fundamento, apparebit ex conſequentibus.

§. III.

In compendio proponitur, quid Imperator Juſtinianus ſtatuerit circa ſucceſſionem Monaſterii in bona ipſius Monachi, & in hæreditatem parentum ipſius Profeſſi.

OMNIA, quæ Imperator Juſtinianus in *L. 55. & 56. Cod. De Epiſcopis & Clericis* obſervari voluit circa ſucceſſionem illius, qui Monaſterio, aut Clero adſcribitur, aut eo deficiente, ipſius Monaſterii aut Eccleſiæ, cui fuit adſcriptus, in hæreditatem parentum, eo reducuntur, ut ſi parentes teſtamentum condiderint, eamdem debeant filiis Monaſterio aut Clero adſcriptis portionem relinquere, quam aſſignare debuiſſent, ſi in ſæculo manſiſſent, ſi vero ſine teſtamento deceſſerint, ipſi eo modo ab inteſtato ſuccedant, quod ſucceſſiſſent, ſi ad Monaſterium aut Clerum non divertiſſent, *nullo eis*, inquit, *impedimento ex Sanctimoniali converſatione generando, ſive ſoli, ſive cum aliis ad ſucceſſionem vocantur* (a).

Idem Imperator tum in *Novel. De Monachis*, tum in ea, quam de *Santiſſimis Epiſcopis* inſcripſit, nonnulla ordinavit circa modum, quo is, qui Monaſterio aut Eccleſiæ adſcribi deſiderat, de bonis ſuis diſponere poſſit, item in jure quod Monaſterium aut Eccleſia, cui quis ſociatur, in bona illius acquirit: quæ omnia reduci poſſunt ad ſequentes articulos.

Primum, ſi quis Monaſterium ingredi aut Eccleſiæ adſcribi deſideret, & bona habeat; facultas illi relinquitur de illis diſponendi, ac ſi ingreſſum non meditaretur.

Secundum, ſi ante ingreſſum de bonis ſuis non diſpoſuerit, res illius Monaſterio acquiri, licet *expreſſe* eas Monaſterio non obtulerit; nec amplius emiſſa profeſſione de illis diſponere poterit, utpote dominio earum rerum jam ad Monaſterium tranſlato.

Hæc quidem, ſi is, qui ingreſſus eſt liberos non habeat: ſin autem liberos habeat, diſtinguit Imperator; ut ſiquidem antequam ingrediatur, ipſis legitimam reliquerit, in reſtantem partem ſuccedat Monaſterium.

Si vero in favorem nec liberorum, nec aliorum diſpoſuerit ante ingreſſum, eo caſu totum quidem ſummo jure acquiſitum cenſetur Monaſterio; in favorem tamen liberorum permittitur ingreſſo, ut bona ſua inter liberos diſtribuat: ea tamen conditione, ut propria ſua perſona filiis connumerata unam ſibi modis omnibus partem retineat, quæ debeat *Monaſterio competere*, cui omnia bona ſummo jure erant acquiſita, dum de iis ante ingreſſum non diſpoſuerat.

Circa parentum hæreditatem de Clericis ſimiliter & de Monachis decrevit Juſtinianus, ut nullus illis ex Monachali aut Clericali converſatione præjudicium generaretur; ſed eo ſuccederent jure, quo ii qui in mundo militare maluerunt, *& nullum eis*, inquit, *impedimentum ex ſanctimoniali converſatione generetur.*

§. IV.

(a) Inferius ſubjungit Imperator: *Si qui eorum ſanctimonialem vitam elegerint ad ſæcularem autem converſationem poſtea remeaverint; jubemus omnes eorum res ad jura ejuſdem Eccleſiæ vel Monaſterii, a quo receſſerint, pertinere.*

§. IV.

Pro clariore intellectu Constitutionum Justiniani nonnulla annotantur.

PRIMO notandum, per *ingressum* in Monasterium, cujus non semel in præallegatis Justiniani Constitutionibus mentio occurrit, intelligi *professionem Religiosam*, & post Christinæum, Gudelinum, aliosque Legum interpretes, ex Legibus & Canonibus late probat *D. Mean. ad Consuetud. Leod. observat* 525. *num.* 8. & ex ipso textu Græco originali ostendit Choppinus *l. 1. Monast. tit.* 3. *num.* 3.

Secundo observandum, quod ex Constitutionibus Justinianæis is, qui Monasterium ingredi meditatur, ante *ingressum*, hoc est, ante *professionem*, habeat, *quo vult modo, de bonis suis disponendi facultatem*; ut ipse Justinianus *Novella* 76. declarat his verbis: *Et quoniam nostræ pietatis lex vult eos, qui se Monasteriis dederint seu viros, seu mulieres, antequam ingrediantur Monasterium, eo quo voluerint modo, quæ sua sunt, disponere.*

A mente Justiniani proinde non aberravit Irenæus, dum Authenticam ex Novella Justiniani conflavit in hæc verba: *Nunc autem cum Monachus factus est, hoc ipso suas res omnes obtulisse Monasterio videtur, si prius testatus non sit, & exinde de judicio ejus cessante lege disponitur*, &c. *Authent. Nunc autem, Cod. De Episc. & Cler.* quam in suum quoque Decretum transtulit Gratianus, *Can.* 9. *Causa* 19. *quæst.* 3.

Tacita ergo *dedicatione* bona ingredientis de jure communi ad Monasterium deferuntur; quæ tacita dedicatio colligitur ex non facta ante ingressum dispositione, ut proinde nihil juris in bona ingredientis, nisi de ejus voluntate, Monasterio competat.

Hæc quidem ad elucidationem eorum, quæ successionem Monasterii in bona ingredientis concernunt: Nonnulla, quæ juri Monasterii ad hæreditatem paternam ingredientis intelligendo conducant, restant notanda.

Observandum est, quod Justinianus non totam hæreditatem filio Monachale vel Clericale institutum assumenti relinqui velit, sed tantum *quartam legitimam* eidem debitam, si in sæculo mansisset: *nullo eis*, inquit, *impedimento ex sanctimoniali conversatione generando; sive soli, sive cum aliis ad successionem vocantur*. L. 56. §. 1. Cod. *de Episc. & Cler.*

Nec minus observari meretur, Justinianum hæreditatem Monasterio aut Ecclesiæ noluisse deferri, nisi ex persona Monachi & Clerici, qui eisdem essent adscripti: ut si hi non successissent, si *Monachi aut Clerici facti non fuissent*; nec Monasterium aut Ecclesia ex eorum persona quidquam prætendere possit.

§. V.

Ostenditur, quod ex dictis legibus Justiniani titulo transactionis, de quo P. Lupus, non possit hodierna multorum Monasteriorum praxis stipulandi dotem a recipiendis ad Religionem aut eorum parentibus, vindicari a labe Simoniaca.

NON difficulter, ut puto, mecum omnes agnoscent, titulo *transactionis super hæreditate futura* a Simonia excusari non posse Monasteria, præsertim opulenta, si quempiam, qui nec ipse bona possidet, neque hæreditatem a parente exspectat, ad Monasterium admittere nolint, eo titulo, *quod dotem conferre non possit*; cum eo casu dotis stipulatio *super transactione de hæreditate futura* fundari nequeat; supponitur enim & ipse recipiendus esse pauper, & pauperes habere parentes, ac per consequens nullam hæreditatis (nisi forte inanis) deferendæ spem superesse: si quid igitur simili casu exigitur, dici non potest id prætendi *tamquam quid modici præsentis pro grandi futuro*. Neque cum aliqua veritatis specie dicere poterunt: *Non pro Monastico ingressu aut professione, sed pro spectantis ad nos hæreditatis pretio* exigimus.

Titulus proinde, quo dictus Auctor *hodiernam multorum in Belgio Monasteriorum praxim, quæ recipiendi Monachi dotem non solummodo sponte oblatam accipit, sed exigit, & de ea stipulatur*, a vitio Simoniæ absolvit, nullatenus praxim illam concernit, qua nonnulla Monasteria a pauperibus, qui nec ipsi bona possident, nec a parentibus exspectant, dotem exigunt, ni dent repellendi, mox admittendi, si quispiam extraneus dotem prætensam persolvere vel promittere velit.

Solum ergo quæstio formari potest, num stantibus & vigentibus præallegatis Constitutionibus Justinianæis, praxis quorumdam exigendi & stipulandi dotem recipiendi ad Monasterium, a labe Simoniaca immunis dici possit titulo *transactionis super jure hæreditatis*, dum dos exigitur ab eo, qui vel in præsenti bona tamquam propria possidet, vel post mortem parentum exspectat.

Super bino eoque diverso jure transactionem, qua praxis prædicta salvari possit, iniri posse prætendit sæpe dictus eximius P. Christianus Lupus. Primo quidem super jure succedendi in bona ingredientis, quod Monasterio ex legibus Justiniani competit, *si ipse ante ingressum de illis non disposuisset*.

Secundo, transactionem iniri posse cum parentibus, *ut quid præsentis & modici dent pro grandi futuro*, nimirum pro jure succedendi in eorum hæreditatem ad Monasteria ex persona filii ingredientis devolvendam.

Ut porro ostendatur, titulum istum *transactionis*, super uno aut altero jure fundatæ, esse merum Simoniæ pallium, noviter, nescio quo fato, excogitatum, prænotandum, quod juxta Jurisconsultos.

Transactio sit conventio, per quam inter aliquos controversia sive quæstio quæpiam finitur aliquo invicem dato & recepto: aut proinde in transactione necessario unus aliquid det, altero vicissim quid remittente: *Transacto* (inquit Lex 38. *Cod. De transationibus*) *nullo dato vel retento seu promisso, minime procedit.*

Ex hac transactionis descriptione consequens est, quod Monasterium, ut quidpiam ab ingrediente titulo *transactionis exigat*, debeat vicissim tantum de jure quod prætendit remittere, quod ipsi pretio exacto respondeat. Jus vero, super quo Monasterium cum ingrediente transigere prætendit, est jus quod Monasterium haberet ad bona ingredientis post professionem emissam, cui juri incerto renuntiat, ut prætendit P. Lupus, accepta ab ingrediente summa pecuniæ, quæ remissioni illius juris æquiparetur, atque ita transactio prætensa absolvitur.

Verum quam injuste, etiam stantibus legibus Justinianæis, tempore quidpiam pro remissione illius juris sub prætextu transactionis a recipiendo Religioso extorqueatur, facile videbimus, si ad ea, quæ §. 4. dicta sunt, attendamus.

Ex dictis enim ibidem constat, quod Justinianus liberam permiserit ingredientibus Monasterium, ante ingressum, id est, professionem, de bonis suis quomodolibet disponendi facultatem; nec bona ingredientis ad Monasterium devolvi, *nisi cessante contraria ingredientis dispositione*. Ut consequenter dependeat a mero ingredientis beneplacito Monasterium a bonis suis excludere, eaque ad alios transferre, atque ita jus omne, quod Monasterium possit prætendere, eidem adimere: ex quo ulterius consectarium, quod Monasterium extorquens summam pecuniæ, ut renuntiet juri, quod habeat ad bona ingredientis, procedat eodem modo, quo ille, qui pecuniam prætenderet titulo *transactionis* pro remissione alicujus juris, quod etiam nullo dato pro nutu suo adimere potest: quo quid injustius, ne dicam stultius, esse potest? quod sequenti exemplo huic materiæ apposito ulterius ostendo.

Ex consuetudine multarum Ecclesiarum, quin & Capitulorum statutis, bona, saltem mobilia, Canonicorum morientium pertinent ad Canonicos, nisi per aliquam voluntatis suæ contrariam declarationem Capitulum excluserint: si, inquam, secundum prædicta statuta Canonici prætenderent summam aliquam pecuniæ a novo Canonico recipiendo, titulo *transactionis super jure, quod ad mobilia ejus sunt habituri*, casu quo sine ulla voluntatis suæ declaratione decederet; nullus non videt quod ejusmodi Canonici merito a novo Canonico exploderentur & deriderentur, cum statim quocumque modo disponendo, prætensum Canonicorum jus extinguere, & per consequens materiam transactionis substrahere posset.

Sed si ulterius Canonici urgerent recipiendum in Canonicum, ut data notabili summa pecuniæ transigeret, vel nisi transigat, ipsum ad suum Collegium non sint admissuri; non dubito quin prædicti Canonici omnium consensu apertissimæ & turpissimæ Simoniæ rei pronuntiarentur, cum ad oculum pateat eam summam pecuniæ extorqueri, ut ad Collegium recipiatur, non pro jure quod ad bona illius Capitulum habet; cum illud vel per contrariam voluntatem sit sublatum, aut si non ademerit, ab ejus beneplacito dependeat illud mox etiam *nullo dato adimere*.

Similiter Religiosi, dum recipiendum ad Monasterium recipere nolunt, nisi data summa pecuniæ pro juræ succedendi in bona illius post professionem, eam ipsam prætendunt pro jure vel quod jam sublatum est, si recipiendus jam tum in contrarium disposuerit, vel quod *nullo etiam dato*, pro beneplacito suo adimere potest; adeoque necesse non est, ut quid offerat, aut donet per *modum transactionis*, ut Monasterium jus illud ipsi remittat.

Eadem ratione evertitur titulus transactionis, quo eximius P. Lupus prætendit Monasterium posse exigere quidpiam *modicis* pro *futura hæreditate paterna*, quæ Monasterio ex persona filii profitentis esset obventura.

In primis nullum jus est Monasterio ad hæreditatem paternam ante filii Professionem, adeoque ante eam emissam super jure illo transigere non potest. Sed dicet quispiam: Spes est quod postquam filius emiserit professionem, jus futurum sit Monasterio ad hæreditatem paternam: hoc vero jus in spe est pretio æstimabile, adeoque illud remittendo potest in ejus compensationem *quid modici præsentis pro grandi futuro accipere*. Respond. In primis nequidem professione emissa jus est Monasterio ad bona paterna, etiam spectato Jure Justinianæo; nec enim ante mortem naturalem patris jus illud ex persona filii ad Monasterium defertur; quare si filius patri præmoriatur, nihil juris ad hæreditatem Monasterio acquiritur, cum non nisi ex persona filii Monasterium juxta leges Justiniani parentibus succedere, ante fuerit ostensum.

Hanc juris incertitudinem si quis attentius expendat, facile videbit, quam exiguum sit futurum, quo passim parentes jus illud incertum redimere vellent: præsertim attento, quod jus illud adeo incertum ad summum *legitimam* filii concernere possit: indubitatum quippe est, quod pater filio relinquens *legitimam*, a reliqua hæreditate Monasterium excludere possit.

Saltem, reponet quispiam, pro spe illa, qua legitima aliquando Monasterio ex persona filii sit obventura, exiguum aliquid a parentibus ingredientis titulo *transactionis* exigi & stipulari poterit. Respond. Nec ad hoc dandum citra vitium Simoniæ parentes adigi possunt: a libera enim parentum dependet voluntate, num jus illud, quod ad *legitimam* quandoque Monasterio competere posset, *dato aliquo præsenti* via transactionis redimere velint; num incertam eventus aleam sustinere malint: transactio quippe est species conventionis, quæ, ut aiunt Jurisconsulti, ab initio est voluntatis, ex postfacto necessitatis, cui consequens est, quod si eligant parentes, ut potius Monasterium simul cum reliquis prolibus ex persona filii ingressi ad legitimam concurrat, casu quo eidem deferatur, quam ante filii pro-

professionem illud jus futurum & incertum *dato aliquo præsenti* redimant, ipsi sine manifesta Simonia ad dandum cogi non possint: nam eo casu parentes cogerentur ad aliquid dandum, idque *ut filius ingressum Monasticum obtineat*, ad quod dandum alias nullo jure tenentur, cum ut sæpius dictum est, liberum sit parentibus relinquere Monasterio spem integram ad legitimam portionem hæreditatis ex persona filii accipiendam, si quando eidem deferetur.

Denique a libera ipsius ingredientis voluntate dependet num Monasterium vel etiam solam *legitimam* sperare possit, constat enim ex antedictis, quod quidquid Monasterium ex hæreditate paterna prætendere potest, id omne ex persona filii jam *Monachi facti* prætendere debeat; certum autem est quod filius saltem interposito juramento hæreditati paternæ renuntiare possit, qua renuntiatione facta filium hæreditatem prætendere non posse constat ex *cap. 2. De Pactis in 6.* hoc pacto filio ab hæreditate paterna secluso, & ipsum Monasterium ab eadem seclusum erit, cum non nisi ex persona filii ad illam admitti, in præcedentibus fuerit probatum.

At dicent: Si is, qui Monasticum ingressum meditatur, paternæ hæreditati renuntiet, non facile recipietur. Respond. Vereor ne in multis id verissimum esset; sed qua ratione ejusmodi Religiosi excusentur a Simonia non video: nec enim eo saltem casu, *de pretio ad se spectantis hæreditatis* pacisci possunt, cum nullum jus ad hæreditatem haberent, si ingressum Monasticum gratis exhibere vellent; quandoquidem, ut supponitur, filius hæreditati paternæ renuntiaret, nisi facta renuntiatione repulsam timeret: si igitur prædictum jus ad hæreditatem, fatente eximio P. Lupo, sit pretio æstimabile; quomodo sine apertissima Simonia cuiquam negare possunt ingressum Monasticum, si jus illud prætensum Monasterio non conservet? Hoc revera casu Religiosi non secus procederent ac si quispiam cognato suo, cui ab intestato succederet, Beneficium Ecclesiasticum conferre vellet, modo illum per testamentum suum ab hæreditate non esset exclusurus: quem tamen futurum Simoniacum, facile, credo, omnes mecum consentient.

Quidquid proinde etiam ex Justiniani Constitutionibus vel ab ingrediente, vel ab illius parentibus *pro jura ad hæreditatem* Monasteria sperare possint, id totum a recipiendo, aut parentum liberalitate expectandum; quandoquidem, ut ex antedictis patet, & parentes transactionem abnuere possint, & recipiendus liberrime, etiam nullo dato, Monasterium a suis & paternis bonis valeat submovere.

Optandum autem esset, ut Monasteria, dum sponte oblata ab ingredientibus recipiunt, attenderent monitum sæpe dicti P. Lupi, Abbatibus gratis oblata accipientibus inculcandum: *Possunt (inquit in Dissert. 2. proœmial. tom. 3. Schol. cap. 10.) ingredientes sua sponte Monasteriis offerre, sed bene advertere debent Abbates, ne eos blandimentis & promissionibus alliciant.* Necnon Decretum Synodi Bituricensis *anno 1584. tit. 37 Can. 7. Præpositi Monasteriorum neminem spe lucri, aut hæreditariæ successionis admittant, nec eorum bona ullo modo affectent.*

§. VI.

Titulus transactionis, quo praxis illa stipulandi dotes a Simonia excusatur, nullatenus probatur ex Epistolis S. Gregorii.

Quo præcipue sunt sancti Gregorii responsa, quibus P. Christianus Lupus suam sententiam firmare conatur. Unum quidem in *Epist. 13. lib. 7. indict. 1.* alterum vero in ejusdem libri *indict. 2. Epist. 7.* At quam parum hæc D. Gregorii responsa prædictæ sententiæ suffragentur, patebit si vel obiter expendantur.

In priori quidam citata Epistola scribitur, quod Joannes quidem in Monasterio S. Andreæ in Urbe Roma fuisset *conversus* ac *defunctus*: post mortem dicti Joannis contentio exorta fuit super hæreditate & successione prædicti Joannis conversi inter Candidum Abbatem agentem utilitates dicti Monasterii, & Maurentium Magistrum militiæ, fratrem consanguineum dicti Joannis: lite coram Pontifice pendente, via concordiæ inter partes tentata fuit, ac tandem amicabili quadam transactione controversia sopita; utque ea firmior foret, ejusdem transactionis confirmatio humiliter a Pontifice postulata fuit, quam eo lubentius concessit, ut dicitur in citata Epistola, *& quia sinceritas prænominati Maurentii olim ipsi veraciter nota fuisset, & bene comperta, & ne forsan alicujus excusationis obtentu, quod a Religioso proposito & æquitate valde dissentit, aliquid in dubium contentio recidiva perducat, & gignat ex pace litigium.*

Tria circa hoc responsum notanda. Primum quidem, quod Joannes ille, de quo in dicto S. Gregorii responso, in Monasterio fuerit *conversus*, hoc est, *professionem emiserit.*

Secundum, quod nullius dispositionis testamentariæ in præcitata Epistola, quæ contentionis materiam exhibet, mentio occurrat; quæ tamen si extitisset, indubie ab una aut altera parte pro fundando successionis jure allegata fuisset: unde consequens est, quod dubitandum non videatur, quin memoratus Joannes *intestatus* decesserit.

Tertium denique, quod contentio super hæreditate dicti Joannis demum mota, & transactione sopita fuerit *post mortem* Joannis, eo scilicet tempore, quo per Leges Justinianæas, tunc recenter promulgatas, *hæreditas Joannis* per *tacitam dedicationem*, nullo scilicet condito testamento, *ad Monasterium erat devoluta.*

His præmissis evidentissime apparet, quod transactio, quam sanctus Gregorius confirmavit, nec in speciem similis sit transactioni, qua eximius P. Lupus dotis exactionem a Simoniaca labe purgare studet; hæc enim initur, dum adhuc *nullum jus*; etiam ex legibus Justinianæis Monasterio competit ad hæreditatem, & si quod aliquando *speratur futurum*, pro *nutu ingredientis* auferri potest, & consequenter materia subtrahi transactionis: at illa inita fuit, quando Monasterium ex lege Justiniani *firmum jus* ad integram hæreditatem Joannis jam defuncti prætendere poterat, adeoque materia suberat transactionis.

In altera allegata Epistola respondit S. Gregorius: „ Quia in„ gredientibus Monasterium convertendi gratia ulterius nulla sit „ testandi licentia, sed res eorum ejusdem Monasterii juris fiant, „ aperta Legis (scilicet Justiniani) definitione decretum est, „ bona cujusdam Monialis, quæ postquam solemni more ab „ Episcopo Abbatissa ordinata est, & in Monasterii regimine „ per annos plurimos usque *ad vitæ suæ transitum* præfuit: " respondit, inquam, „ res illius, non obstante testamento, quod „ condiderat postquam regendi officium suscepisset, ad Monaste„ rium pertinere.

Objiciebatur quidem, quod vestem statui Abbatiali non congruentem detulisset, ac per consequens quod vera Monialis non fuerit, ex quo ulterius prætendebatur res ejus Monasterio non fuisse acquisitas. Cui difficultati ex suggestu Consiliariorum suorum, & aliorum doctorum virorum respondit sanctus Gregorius, vestis qualitatem ad culpam forte Episcopi respicere, qui eam sic esse permiserit; non tamen potuisse Monasterio præjudicium irrogare, sed res ipsius eidem loco, *ex eo quo illuc ingressa, & Abbatissa constituta est*, manifesto jure competere.

Patet rursus quod in hac secunda Epistola similiter ut in prima agatur de rebus illius, quæ simpliciter nullo condito testamento Monasterium ingressa, & Monasterii illius Abbatissa erat ordinata, & consequenter cum Monasterio bona sua *ante professionem non ademisset* juxta Justiniani Sanctiones, *tacite Monasterio erant addicta*, nec post professionem potuerat per testamentum Monasterio adimere. Nihil ergo ex hoc S. Gregorii responso elici potest, quod sententiæ P. Lupi patrocinetur; cum in casu S. Gregorio proposito ageretur de bonis Monasterio *pleno jure acquisitis*. Pater Lupus vero agat de transactione eo tempore ineunda, quo nullum adhuc jus Monasterio competit, nimirum ante professionem & mortem ipsius Religiosi.

§. VII.

Probatur, quod prædictæ leges vel nunquam fuerint in Gallia receptæ, vel si aliquando obtinuerint, easdem a tempore immemoriali fuisse abrogatas.

Leges Justiniani in favorem Monasteriorum editas nunquam in Regno Galliæ receptas fuisse, suadent frequentes oblationes, quas de bonis suis faciebant Monachi Monasteriis, quæ ingrediebantur, quæ in tantum post editas Justiniani Constitutiones frequentabantur, ut Marculfus Monachus circa sæculum septimum vel octavum formulam formaverit, juxta quam ejusmodi donationes expedirentur. *Lib. 2. form. cap. 2.* Frustraneæ vero fuissent hujusmodi bonorum expressæ oblationes, si Leges Justiniani in vigore fuissent, per quas bona Monachi, nulla etiam facta oblatione, Monasterio tacita dedicatione deferuntur.

Juvat non parum eamdem conjecturam querela, quam sæculo IX. deponit Nicolaus I. scribens universis Episcopis in Regno Ludovici II. Imperatoris; qua queritur, Salomonem Episcopum cum quibusdam aliis absque patris oblatione, vel Abbatis percepta benedictione, Lambertum quemdam Monasticum habitum induere fecisse, ut ferunt, invitum, *& sub hac occasione paterna seu materna hæreditate a fratribus privatum fuisse.* Can. *Præsens 20. quæst. 3.*

Ex his consequens videtur tempore Nicolai I. Leges Justiniani non obtinuisse, dum illæ Monachum æque ac cæteros in sæculo manentes ad hæreditatem admittunt; ac per consequens paterna aut materna hæreditate Lambertus non fuisset privatus, si eo tempore Leges Justiniani eo in loco obtinuissent, cum non obstante Professione Monastica cum fratribus ad successionem fuisset admissus, non quidem ut sibi, sed ut Monasterio acquisivisset. Nec contrarium evincit Legis Justiniani Imperatoris, qua bona ingredientis ad Monasterium tacite deferuntur, in Capitularia Regum Francorum relatio; quia non omnia, quæ Capitularibus suis Reges inseruere in praxim deducta, aut observata fuisse, jam pridem nonnulli curiose & exacte notarunt. Anton. Mornac. *ad 1. const. de novo Cod. fac.* Stephan. Baluz. *in not. ad Capitul. Regum Franc. p. 1144. verbo* Eligendi Abbat.

Si tamen quandoque receptæ fuissent Imperatoris Justiniani Constitutiones, eas pridem per consuetudines & Regum Decreta abrogatas fuisse unanimis Pragmaticorum & Parlamentorum sententia, necnon locorum consuetudines per Principes approbatæ, evincunt.

De præfata inveterata Regni Galliæ consuetudine testatur, qui a 150. circiter annis scripsit Mansuetus, & quidem eo tempore eam immemorialem refert: eosdem inveteratos Galliæ mores asserit a 200. & amplius annis Guillelmus Benedicti *ad Cap. Raynunt. tit. De testament. verb.* Et uxorem, *num. 220. & seq.* cujus verba subjicio: „ Et idem, inquit, quod in Cordigeris „ & Mendicantibus (ut parentibus succedere non possint) ser„ vatur in præsenti Regno Franciæ ex ipsius generali consuetu„ dine, de quolibet alio Religioso, etiam non Mendicante „ cujuscumque Ordinis existat: in quo Regno fuit imme„ morabiliter observatum, quod Religiosi nunquam suis ab inte„ stato successerunt parentibus, patri nec matri, & minus cæte„ ris eorum consanguineis . . . . . nec per eorum professionem, „ quod plus est, dedicantur tacite bona, quæ a successione „ parentum habuerant ante ingressum, vel ipsi aliter acquisi„ verant,

,, verant; quæ per professionem aliis accrescunt parentibus in gradu parentelæ proximioribus de jure succedere debentibus; quia finguntur, postquam professi semel fuerunt, numquam fuisse hæredes, aut bona habuisse, ut in Monasterium non transeant, nisi illa expresse dedicaverint, quæ tempore ingressus & professionis eis competebant, & acquisita jam erant.

,, Nec pariter servatur lex fin. *Cod. De Episc. & Cler.* nec quod ibi dicunt Doctores, maxime Joannes Faber, quod Monachus jure suitatis transmittat in Monasterium hæreditatem paternam, sicut filius in potestate patris tempore mortis constitutus illam transmittit in quoscumque hæredes; quoniam hæc omnia juris communis statuta *in Regno Franciæ non servantur quoad Religiosos*, quia non subest Imperatori, qui tales concludit: in quo Regno etiam Monasteria *nunquam successerunt*, nec succedunt; nec visum fuit *unquam Monasteria succedere*, nec successiones petere ex personis professorum viventium aut mortuorum, saltem quam obtinuerunt; nec etiam jure proprio tamquam loco filiorum existant. Cum etiam vere Monasterium loco filii non sit, ut clare decidit Panormitanus 15. Constit. *Felinus magis plene 18. col. in C. In præsentia tit. De Probationib.* Immo notorie eis & quibuscumque Religiosis partagium ab intestato petentibus a suis fratribus vel aliis parentibus in Cancellaria Regia litteræ denegantur, obstante eis generali Regni consuetudine.

Hujus denique generalis observantiæ fidem facit famosus ille Jurisconsultus & praxeos Galliæ peritissimus Petrus Rebuffus, cujus verba, plurimis aliorum omissis, Lectori exhibeo.

,, Hodie (inquit Rebuff. *in proœm. ad Constit. Reg. gloss. 5. n. 21. & 22.*) per ingressum Religionis non fit tacita bonorum dedicatio Monasterio, nec succedit Religioso Monasterium, sed proximiores ab intestato, & ista est consuetudo generalis Regni observata, teste Mansuero, & de ista nullus in Regno hodie dubitat. Quia observatur ad unguem, tam in masculis quam fœminis Monialibus, & tam in Patria juris scripti, quam consuetudinaria. Adeo quod Monasteria nulla professi bona habent, si non ante professionem donata illis fuerint. Item nullus Religiosus professus, quamvis filius vel proximior cognatus sit, ex consuetudine generali Regni Franciæ potest suis succedere parentibus vel consanguineis, nec Monasterium pro eo, contra *L. Deo nobis Cod. De Episc. & Cler. Auth. Nisi rogati, ad Trebell.* Et hæc consuetudo pluribus confirmata fuit Arrestis, & per tempus immemoriale servata.

Si quem hæc de consuetudine Regni Galliæ non convincant, lubebit ei addere eam testium nubem, quam exhibet Notator Louetii *litt. C. num. 8.*

Statuta Principum & consuetudines in scripturam redactas, a Principibus firmatas, si cui legere placeat, eas reperiet apud Coquille ad *Consuetud. Nivernens. de Success. art. 19.*

§. VIII.

In Belgio similiter ut in Gallia præallegatæ Leges Justiniani sunt abrogatæ; nec ullatenus Monasteria succedunt ab intestato, vel in bona ingressi vel parentum illius.

PETRUS Gudelinus hujus Universitatis Lovaniensis quondam Doctor & Professor, variis quæstionibus pro clariore Legum Justiniani de successione Monasteriorum intellectu propositis, tandem mores & consuetudines Belgii juri communi subjiciens, abrumpit his verbis: ,, Magna pars superiorum quæstionum cessat moribus seu legibus harum Regionum & Regni Franciæ; utpote quibus is, qui professus est Religionem, adeo pro mortuo, adeo ex numero hominum civiumque per omnia sublatus habetur, ut sit deinceps omnis hæreditatis expers atque incapax, nec legitima portio liberorum ipsi debeatur, omnemque testamenti factionem etiam inter liberos amittat; ac succedant ei mox propinqui ipsius ab intestato non secus quam si e vita migrasset, nihilque prorsus rerum ejus Monasterio, quod intrat, acquiratur absque expressa dedicatione seu donatione " *Lib. 6. cap. 10. de Jure Nov.*

Consonat Gudelino Legum Belgii peritissimus Franciscus Zypæus *in Notitia Jur. Belg. tit. de Episc. & Cler. n. 10.* ,, *Professus Religionem*, inquit hic, *adeo pro mortuo est apud nos, ut omnis hæreditatis sit incapax*, legitima liberorum ei non debeatur, testamenti factionem etiam inter liberos non habeat, succedant ei propinqui ab intestato tamquam mortuo, nihil Monasterio cedat, nisi quod expresse donavit, legavit, &c.

His aliisque Belgii nostri Pragmaticis calculum adjicit Antonius Perezius quondam in hac Academia Lovaniensi Legum Antecessor ordinarius: ,, Cæterum (ait *in Cod. tit. De sacros. Eccles. num. 20.*) in Belgio & in Gallia per ingressum in Religionem non fit tacita dedicatio bonorum eorum, qui profitentur Religionem, immo bona profitentium remanent penes proximos ab intestato. Similiter Monachi professi non succedunt ab intestato, habentur enim pro mortuis, ita ut pater eis nihil relinquere teneatur pro legitima, & tamquam præteriti legitimam in bonis patris petere non possint.

Quin a ducentis & amplius annis hoc jus succedendi abrogatum in Belgio videbatur, si Dionysio Carthusiano credimus: ,, Est (inquit *lib. 2. De Sim. art. 1.*) de jure positivo & humano parentibus succedere proles in tota hæreditate vel parte ejus dimidia, tertia, vel quarta: *cui juri videtur derogatum per contrariam consuetudinem, quoad proles professas in aliqua approbata Religione.*

Hisce Belgii moribus conformis est Constitutio Caroli V. edita anno 1528. 21. Februarii: *Ordinamus & statuimus, ut nulli Religiosi professi, neque ulla Monasteria aut Claustra pro iis se poterunt dicere hæredes in aliqua domo mortuaria, neque titulo successionis habere aut apprehendere ulla bona.*

Teste D. Stockmannio *Decis. 4.* declaravit quidem non semel supremum Brabantiæ Consilium hanc Imperatoris legem negare Monasteriis successionem ab intestato, at non ex testamento. Sed prius sufficit, cum id unum ostendere nobis in animo sit, juxta consuetudines Belgii Monasteria non succedere ab *intestato* ingredientibus aut eorum parentibus, de quo nec unquam post dictum Caroli V. Edictum, vel dubitatum fuit.

§. IX.

Consuetudines & statuta, quæ leges Justiniani circa successionem Monasteriorum abrogarunt, reduxerunt Monasteria ad jus, quod ante Justiniani Constitutionem obtinebat, neque immunitati Ecclesiasticæ contrariantur, & erronee confunduntur cum lege amortizationis.

QUo ordine Monasteria sæculo V. sub Theodosio juniore in bona Monachorum succederent, discimus ex ejusdem Theodosii lege 20. *Cod. de Episcopis & Clericis.* ,, Si quis Presbyter aut Diaconus, aut Diaconissa, seu Subdiaconus, vel cujuslibet alterius loci Clericus, aut Monachus, aut mulier, quæ solitariæ vitæ dedita est, nullo condito testamento decesserit; nec ei parentes utriusque sexus, vel liberi, vel qui agnationis cognationisve jure junguntur, vel qui uxor extiterit; bona, quæ ad eum, vel ad eam pertinuerunt, sacrosanctæ Ecclesiæ, vel Monasterio, cui forte fuerat destinatus, aut destinata, omnifariam socientur: exceptis his facultatibus, quas forte censibus adscripti, vel juri patronatus subjecti, vel curiali conditioni obnoxii Clerici, vel Monachi cujuscumque sint sexus, relinquunt.

Ex hac lege constat testamento deficiente, Monasteria in bona Monachorum non successisse, nisi deficientibus legitimis hæredibus, id est parentibus, agnatis, & cognatis, quin & legitima uxore, si quæ Monacho fuisset ante Monasterii ingressum.

Constat quoque prædictis legitimis hæredibus, & uxore deficientibus bona Monachi, excluso Fisco, Monasterio fuisse delata, eodem pene jure, quo bona decurionum curiæ, militum ipsi legioni vel vexillationi, naviculariorum eorum collegio, deficientibus similiter prædictis hæredibus, vendicabantur.

Sed & ipse Imperator Justinianus fatetur bona patrimonialia Monachi sine testamento decedentis, non nisi legitimis hæredibus deficientibus, ante suam Constitutionem Monasterio fuisse delata; dum declarat, Constitutionem suam, qua Monasterio hæreditatem ingressi detulit, non afficere eos, qui vitam monasticam ante illius promulgationem suscepissent; quapropter eorum bona consanguineis, excluso Monasterio, nulla facta dispositione, juxta jura antiqua deferenda censuit: ,, *Si nulla tunc tali lege posita*, inquit *Nov. 76.*, *in Monasterium ingressa est*; quomodo fieri potuerit converti ordinem legis, & exigere eos, qui prius ingressi sunt Monasterium illa facere, quæ *prius ignorata, postea per sacram nostram Constitutionem sunt innovata?* Sed unumquemque competit secundum sua tempora exspectare; & ea quidem, quæ post legem sunt, ita quærere fieri, sicut lex vult: si quid autem ante legem subsecutum est, hoc non commovere neque perscrutari, sed in priori figura relinquere.

,, *Hæc igitur lex*, pergit idem Imperator, *pro interpretatione utili posita sit prioris nostræ illius Constitutionis: ut illa in posterioribus temporibus ex quo facta est, locum habeat*, & iis, qui *postea convertentur, viris ac mulieribus posita sit*, sibique potestatem in illis custodiat: nihil horum, quæ antea fuerint, perscrutando, cum licentia sit prioribus viris ac mulieribus, qui habitaverunt, aut etiam hactenus habitant in Monasteriis, & maxime filiis existentibus, suas res quo volunt disponere modo.

Jus proinde successionis Monasteriis competens non ex ipsa natura Status Monastici, sed ex positiva Justiniani Lege profluxit: quod & Leo Imperator cognomento *Sapiens*, ea, quæ Justinianus hac in parte concesserat Monasteriis, comprobans, respondit Stephano sanctissimo Constantinopolitano Archiepiscopo, quin immo Statui Monastico parum congruere, ut exclusis consanguineis omnia ad se trahant, ostendit: ,, Si quis dicat (inquit *Novella 5.*) hoc solo nomine, quod Monachus sit, Monasterium omnia percepturum, haud scio si istiusmodi, quæ Monachos deceant, statuat. Primum enim, an qui homines opum contemptum professi sunt, hos ita illas amplecti, ac quacunque ratione retinere convenit? Deinde sint alicui cognati pauperes, alioquive noti, qui consolatrice manu indigeant: quomodo non ab omni humanitate alienum, nullo illos ex cognati rebus sublevamine dignari, tamquam non modo peregrinos, sed & cognatos amicosque propellere, atque omnia ad se trahere Monachis decorum sit?

Quibus omnibus attentis facile videmus, quod nihil pristino juri, quod Justiniani tempora præcessit, contrarium, vel quod immunitati Ecclesiasticæ officiat, introducatur aut statuatur per consuetudines, vel Regum aut Principum Edicta, per quæ Religiosi jam mundo mortui a jure succedendi ab intestato, & Monasteria a successione in bona ingredientis secluduntur. Nec scio an quisquam hactenus illa, ut Ecclesiasticæ immunitati adversantia accusare præsumpserit. Scio quidem legem, quam nostrates *amortizationis* vocant, a nonnullis impugnatam ut Ecclesiasticæ libertati contrariam; an bene, an male, non inquiro: hoc interim certum est, quod erronee plane hæc lex *amortizationis* cum prædictis consuetudinibus & Edictis confundatur; non enim allegatæ consuetudines vel Edicta prohibent *bona immobilia* Monasteriis aut Ecclesiis per *expressam* donantium aut offerentium voluntatem acquiri, *quod prohibet ista lex amortizationis*; sed tantum adimunt Monasteriis *jus in bona in-*

greſſi aut parentum illius ab inteſtato ſuccedendi, & parentes, alioſque conſangineos in illa *ſucceſſionis* ſpecie præponunt, quemadmodum ante Juſtinianum obtinuit: nullatenus igitur impediunt prædictæ conſuetudines aut Edicta, quominus bona *etiam immobilia* per teſtamentum, aliamque ultimam voluntatem vel diſpoſitionem Monaſteriis deferantur, quod tamen lex ipſa *amortizationis* prohibet: ex quo evidenter pateſcit ſummam inter hanc legem, & prædictas conſuetudines & Edicta, intercedere differentiam; pluſque per legem *amortizationis*, Monaſteriis adimi, quam per prædictas conſuetudines aut ſtatuta, quæ ſolum a jure ſuccedendi ab inteſtato Monaſteria excludunt; ex quo ulterius conſequitur quod erronea plane ſit conſequentia: Nonnullis lex *amortizationis* viſa eſt officere libertati Eccleſiaſticæ, ergo etiam dictæ conſuetudines viſæ ſunt eidem libertati Eccleſiaſticæ contrariæ.

CAPUT III.

Oſtenditur, quod prætextu paupertatis ſeu inſufficientiæ frequenter committatur *Simonia*, etiam contra Jus naturale & divinum.

§. I.

Proponitur caſus, quo non apparet illicitum, præveniendo nimirum jus poſitivum, aliquid petere pro ſuſtentatione recipiendi ad Religionem.

CASUS, quo Monaſterium poſſet (abſtrahendo ab omni jure poſitivo, inſpecta ſola Lege naturali aut divina) perſonam aliquam recipere cum oblatione pecuniæ, quam ſine pecunia non reciperet, videtur eſſe, ſi in primis adeo tenues ſupponantur Monaſterii facultates, ut *vix ſufficiant* jam receptis, nec ad eas audeant plures recipere; ne forſitan jam recepti in notabilem indigentiam, cum magno ſubinde Regularis Diſciplinæ diſpendio, incidant; ſi tali caſu contingat aliquos petere ingreſſum in tale Monaſterium, poſſunt Religioſi reſpondere, ut recte notat Dionyſius Carthuſianus *lib. 1. De Simon. art. 15.*

Non ſumus diſpoſiti ad recipiendum vos; & ſi cauſam inquirant, poſſunt reſpondere: Quoniam pauperes *ſumus*, nec neceſſaria vitæ habemus *pro vobis. Quod etiam dicere poſſunt non interrogati de cauſa. Et ſi illi tunc dicant*: Providebimus & ſatis deferemus nobiſcum, *vel ſi alii dicant hoc ex parte ipſorum, tunc Religioſi reſpondere non poſſunt: Si ita egeritis vel poſtquam ita feceritis, recipiemus vos, vel erimus bene concordes*; ſed poterunt dicere, ſublato obſtaculo veſtræ receptionis: Utinam ſi ita feceritis, faciemus quod inſpiraverit Dominus. *Vel ſic: Faciemus tunc quod ſecundum Deum & conſcientiam, & ſancti Ordinis noſtri tenorem videbimus eſſe agendum*. Hæc Dionyſius Carthuſianus.

Ut igitur Religioſi perſonam aliquam ad Religionem mediante aliqua ſumma pecuniæ citra prævaricationem juris naturalis aut divini admittere poſſint, quam ſine pecunia non admitterent, debent ita eſſe diſpoſiti, ut illum omnino parati eſſent in Fratrem recipere, ſi haberent unde eum paſcerent; ita ut nihil ſit quod perſonæ illius ad Religionem admiſſionem remoretur, niſi ſolus neceſſariorum defectus; quo obſtaculo ſublato per oblationem eorum, quæ vitæ ſuſtentationi ſufficiunt, eidem ingreſſum annuere ſint promptiſſimi.

Dum ea eſt Religioſorum ſincera intentio, dici non poteſt temporale aliquod pro ſpirituali aut ſpirituali annexo dari aut accipi; quia ſupponitur, quod eum libenter *gratis* ad Religionem reciperent, adeoque ſpirituale, ſcilicet ingreſſum in Religionem *gratis* exhiberent, modo opes Monaſterii ad alendum ſufficerent. Nec dici poſſunt pro ſpirituali annexo temporale recipere: quia ut ſupponitur, proventus Monaſterii adeo tenues ſunt, ut vix ſufficiant jam receptis; adeoque quoad recipiendum *jus ſuſtentationis* Statui Religioſo annexum non eſt, ac per conſequens apparet quod Religioſi tali caſu *gratis* ſpirituale exhibere valeant, licet a recipiendo petant ut ſibi de neceſſariis provideat. Secus vero dum Monaſterium eſt *ſufficiens*: quia hoc caſu non poſſunt *ſpirituale gratis* dare, niſi ſimul dent *jus ſuſtentationis eidem annexum*; adeoque ſi quid expetant eo caſu pro *ſuſtentatione*, illud cenſetur expêtere pro eo quod illi debetur, ſi ſpirituale eidem *gratis* ſit exhibitum.

Prædicta igitur Monaſterii tenuitate, necnon illa ſincera Religioſorum intentione, qua ſolum neceſſitati ingredientis proviſum volunt (cui ſuccurrere non poſſunt) ſuppoſitis; non videtur illicitum admittere ad Religionem perſonam, quæ ſummam pecuniæ alimentis propriis ſufficientem offert, quam ſine pecunia propter Monaſterii in temporalibus tenuitatem non reciperent. Non videtur, inquam, id illicitum, ſi omnem Eccleſiæ prohibitionem ſeponamus, & ſolum ipſum jus naturale & divinum conſulamus; quo factum eſt ut Doctores nonnulli, præſertim Theologi, qui magis ejus naturale & divinum quam poſitivum conſiderare ſolent, putaverint *abſolute* licere Monaſteriis vere *inſufficientibus* admittere perſonam ad Religionem cum oblatione pecuniæ pro vitæ neceſſariis, quam ſine pecunia ob defectum temporalium non recepiſſent. Num vero Eccleſia etiam hoc caſu receptionem perſonæ cum pecunia, quam ſine pecunia non reciperent ob defectum neceſſariorum, interdixerit, infra inquiremus, prius oſtenſuri quod frequenter titulo *indigentiæ* ſeu *inſufficientiæ* committatur Simonia, quam etiam ipſa lex naturalis condemnat.

§. II.

Sæpe committitur Simonia, etiam contra jus divinum; prætextu paupertatis: *quia frequenter falſo paupertas ſeu inſufficientia prætexitur.*

LABE Simoniæ Regulares, præſertim mulieres, prætextu *paupertatis* ſæpius inquinari, teſtis eſt ipſa Synodus generalis Lateranenſis ſub Innocentio III. Quoniam Simoniaca labes, in„ quit, adeo pleraſque Moniales infecit, ut vix aliquas ſine pre„ tio recipiant in Sorores, *prætextu paupertatis* volentes hujuſ„ modi vitium palliare". *Cap. 40. tit. De Simonia.*

Num dicta Synodus loquatur de Monaſteriis *vera paupertate* laborantibus, an vero *paupertatem* duntaxat prætexentibus, hoc loco non examino; hoc enim conſtat pleraſque Moniales labe Simoniaca fuiſſe infectas, omneſque *paupertatis prætextu* vitium illud palliaſſe; conſequenter conſtat ſub *paupertatis* titulo Simoniam ſæpius committi.

Cauſas nonnullas, ex quibus contingat, quod prætextu *paupertatis* ſæpius incurratur vitium Simoniæ, hoc §. & §. ſequenti breviter annotabo.

Primum itaque conſtat ex dictis capite primo ſecundæ Partis, veram Simoniam incurri, dum Monaſterium *ſufficiens ad ingredientem alendum* ab ingreſſuro ſive pro ipſa ad Religionem admiſſione, ſive pro jure ſuſtentationis dotem exigit; quodque hoc caſu Simoniam agnoſcant omnes paſſim Theologi, & Canoniſtæ tum veteres tum recentiores, §. 2. Capitis præcedentis notavimus. Quapropter uno quaſi Doctorum calculo comprobatum eſt, quod Regulares, qui ab ingreſſuris dotes exigunt, labem Simoniæ evadere non poſſit, etiam ſepoſito jure poſitivo; niſi *revera* Monaſterii facultates ſint ſufficientes, ut recipiendum alere valeant.

Prima ergo cauſa, ob quam Regulares titulo *paupertatis* dotem a recipiendis prætendentes Simoniam committunt, illa eſſe poteſt, quod ſcilicet, *paupertatem* aut *inſufficientiam* prætendant; ubi revera *paupertas* aut *inſufficientia* non ſubeſt; ac ita deficiat titulus *paupertatis* aut *inſufficientiæ*, qui prætexitur.

Contingit autem proventus Monaſterii falſo judicari ſufficientes, ut plures ex illis ſuſtentari poſſint, primo quia per inordinatam affectionem putantur neceſſaria quæ revera neceſſaria non ſunt; unde Religioſi, qui titulo *inſufficientiæ* ſeu *paupertatis* dotes exigunt, merito expendant, quæ pridem Dionyſius Carthuſianus expendenda propoſuit Religioſis, qui ſimiliter eo tempore ſub *paupertatis* prætextu dicebant ſe aliqua petere ſive exigere a recipiendis ſive receptis. *Inordinata affectio, inquit* lib. 1. De Sim art. 17. *motuſque paſſionum, præſertim cupiditas corrumpunt rectæ rationis judicium, & faciunt judicari perverſe. Idcirco avarus non impletur pecunia; &* multa *putamus nobis* neceſſaria *eſſe*, quæ neceſſaria nobis non ſunt. *Religioſi ergo ſi ſub* paupertatis colore *aliquid volunt a recipiendis aut receptis perſonis exigere, in primis conſiderent, quæ, ut ait Dominus Antiſſiodorenſis in Summa ſua*, parcitas ſeu tenuitas victus atque veſtitus voto paupertatis indiſpenſabiliter eſt annexa: *immo & ſecundum Philoſophos natura paucis minimiſque contenta eſt. Et ſicut ad abſtinentiam, prout eſt virtus naturalis & acquiſita, pertinet non plus de cibo ac potu accipere, quam expedit homini ad uſum rationis expeditum, & convenientem naturæ ſuſtentationem; ita ad abſtinentiam (ut eſt virtus infuſa) ſpectat etiam aliquid neceſſariorum naturæ ſubtrahere, ut pro peccatis aliqua recompenſatio fiat, & Paſſioni Chriſti conforme ſe Chriſtianus per quotidianam quamdam ſanguinis ſui minorationem, ac ſui ipſius ſalubrem mortificationem. Hinc juxta Apoſtolum*, Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. *Certumque eſt iſtud ad Religioſos potiſſimum pertinere. Antequam ergo* ſub paupertatis prætextu *aliquid exigere audeant, diligenter ſeipſos examinent, ante omnia prætacta jam rite obſervent, ne ſuperfluitatem judicent neceſſitatem, & ne ſufficientiam judicent indigentiam: ne delicatioribus, abundantioribus, pretioſioribus cibis ac potibus, veſtimentis ac cæteris utenſilibus, atque ad corpus pertinentibus utantur, quam Regula inſtruit, præcipit ſeu permittit, & ne diſpoſitione utantur nimis laxa.*

Ut igitur de *ſufficientia* aut *inſufficientia* Monaſterii rectum juſtumque formetur judicium, neceſſe eſt, ut illam juxta regulas Religioſæ profeſſionis metiantur; ſive ut ſibi ſufficientia eſſe reputent, ſi habeant ea, quibus vitam *ſtatui paupertatis* ac *pœnitentiæ* convenientem agere queant.

Inſuper contingit quod *falſo* prætendantur *inſufficientia*, eo quod proventus Monaſterii paſſim impendantur contra Fundatorum ac Eccleſiæ intentionem, in uſus a natura bonorum Monaſterii plane alienos; quo ex capite valde temerarie *paupertatis* ſive *inſufficientiæ* titulo perſuadent ſibi licere pecuniam ab ingreſſuris petere, qui ex bonis Monaſterii magnifica conſtruunt ædificia, divitias atque pompam ſæculi magis quam Religioſam ſimplicitatem atque paupertatem exhibentia; aut ex illis menſas extruunt ſumptuoſiores, quæ magis mundi delicias quam Chriſti pœnitentiam redolent; vel etiam ſuperbam colligunt ſupellectilem, aut in aliqua, quæ a *paupertatis* profeſſione ſunt prorſus aliena, facultates Monaſterii impendunt. Hi, inquam, inaniter, immo temerarie prætextum obtendunt *paupertatis*, quandoquidem dubium non ſit, quin Monaſterii opes eſſent ſufficientiſſimæ ad plures alendum, ſi ſecundum offerentium & Eccleſiæ intentionem, juxta dicta capite primo §. 4. hujus Partis, fideliter diſpenſarentur.

Nihil proinde eo caſu valebit *paupertatis* prætextus apud ſupremum & juſtum Judicem, qui fidelem bonorum requirit diſpenſationem, & ſecundum illam in juſtitia & veritate de *ſufficientia* aut *inſufficientia* judicabit.

§. III.

Oſtenditur, quod Monaſteria etiam vere inſufficientia non raro in exactione dotis incurrant Simoniam juris divini.

OSTENSUM eſt §. præcedenti prætextu *paupertatis* non raro committi Simoniam, etiam contra Legem naturalem & Divinam, ex eo quod *paupertas* aut *inſufficientia*, quæ prætenditur, *revera non ſubſit*; hoc §. oſtendam, quibus ex cauſis contingat quod Monaſteria, quæ *revera* ſunt *inſufficientia*, ut plures ultra jam receptos alant, in exactione dotis Simoniam etiam contra ipſam Legem naturalem & Divinam incurrant.

Monaſteria opulenta ſive ſufficientia, ut ingreſſurum ex communibus Monaſterii proventibus ſuſtentent, eſſe Simoniaca, etiam præveniendo omnem Eccleſiæ poſitivam prohibitionem, ſi exigant ab ingreſſuro aliquid temporale ſive pro receptione ad Religionem, ſive pro jure ſuſtentationis, capite primo §. 4. hujus Partis probatum eſt; eamque eſſe unanimem omnium veterum, immo & recentiorum, pauciſſimis exceptis, Theologorum ac Canoniſtarum ſententiam, capite ſecundo §. 2. notatum fuit. Quandoquidem igitur Monaſterium habet unde de neceſſaria vitæ ſuſtentatione ingreſſuro providere poſſit, nihil citra vitium Simoniæ ab ingreſſuro pretendere poteſt.

Ex quo infertur, quod Monaſteria etiam vere inſufficientia a Simonia contra jus naturale non ſint immunia, ſi non ſolum exigant quantum ſufficiat alimentationi perſonæ ſupplicantis, nec ſint contentæ, etiamſi ipſa vel parentes ejus offerant penſionem vitalem, qua poſſit honeſte ſecundum ſtatum, quem aſſumit, ſuſtentari; ſed exigunt *longe amplius*. Omnes quippe rationes, quæ probant quod *gratis* non detur ingreſſus in Religionem, quando Monaſterium eſt *ſufficiens* ad alendum ingredientem; tametſi exactio dicatur fieri pro *jure ſuſtentationis*; ſimiliter convincunt *gratis* non exhiberi ingreſſum Monaſticum, quando a Monaſterio *inſufficienti* ultra *neceſſaria* ad alimentationem ingreſſuri aliquid ab ingreſſuro exigitur: nec enim poſſunt eo caſu dicere Religioſi: *Eſſemus parati gratis te ad Religionem admittere, ſi haberemus unde te paſceremus*. Supponitur quippe quod ſupplicans pro admiſſione offerat ea, quæ ſuæ ſuſtentationi *neceſſaria ſunt*, ac per conſequens Monaſterium quoad hanc perſonam eſt in eo ſtatu *ſufficiens*, quandoquidem jam per oblationem penſionis vitalis, v. g. quæ alimentationi ingredientis ſufficit, fiat *ſufficiens* ad alendum ingredientem. Ex quo ulterius evidenter concluditur, quod titulus *inſufficientiæ* quoad ea, quæ *ultra neceſſaria* ad ſuſtentationem ingredientis exiguntur, non magis Monaſteria *inſufficientia* eximere valeat a Simonia, quam ipſa Monaſteria opulenta, dum exigunt dotem ab ingreſſuris pro *jure alimentationis*. Unde & auctores in moralibus non parum laxi Regulares Simoniæ condemnare non dubitarunt, ſi quid exigant titulo *paupertatis* ab ingreſſuro *ultra id, quod ingredientis ſuſtentationi eſt neceſſarium*. ,, Illud pro certo habeant, & animadvertant (inquit Navarrus *Tract. de red. Eccleſ. quæſt.* 1. *Mon.* 62.) ex pacto aliquid accipere *ultra id quod neceſſarium ſuſtentationi Monialis* judicio cordatorum cenſeatur, eſſe Simoniacum: nam ex pacto nihil aliud poſſunt accipere præter *illud, quod alendæ Moniali ſit neceſſarium*, eo quod ei Monaſterium præ inopia non poteſt tribuere. Si ergo aliquid *ultra* acceperint, vel ſi dotem exegerint, quando Monaſterium poſſet eam alere, illicite recipiunt,

In eamdem ſententiam videri poſſunt Joan. Wiggers loco infra citato, item Emmanuel Rodericus *quæſt. Reg.* tom. 2. *quæſt.* 49. *art.* 6. Ex his conſequens eſt, quod a Simonia etiam juris naturalis immunia non ſint Monaſteria, quorum proventus ſunt *ſufficientes*, ut numerum aliquem Religioſorum ſuſtentent, & tamen nullum gratis ad Monaſterium admittunt, ſed ab *omnibus* tantum petunt quantum ſufficeret ad integram alimentationem ingredientis; debent quippe vel eum numerum, qui ex proventibus Monaſterii vivere poſſet, *gratis* recipere, aut ſaltem quantitatem dotis ita moderari, ut ſimul computata communi Monaſterii ſubſtantia cum illa dote, quam prætendunt, nihil exigant præter id quod neceſſarium eſt, ut Monaſterium ingredientem cum reliquis jam receptis alere poſſit, alias ſi ſupplicans offerret eam pecuniæ ſummam, quæ quidem ſola ad integram ipſius alimentationem non ſufficeret, ſed una cum communibus Monaſterii proventibus eſſet pluſquam ſufficiens; ſi, inquam, Religioſi tali caſu ſupplicantem admittere renuant, niſi dotem majorem adferat, vere dicere non poſſent: *Parati eſſemus te recipere, ſi haberemus unde te paſceremus*, ac per conſequens quoad hanc perſonam titulus *inſufficientiæ*, qui ſolus ſeponendo jus poſitivum a dotis petitione labem Simoniæ abſtergere poteſt, non ſubſiſteret.

Hinc collige quam perverſa ſit conſuetudo & intolerabilis abuſus, quod Monaſteria quo ſunt opulentiora, eo non raro majores faciant exactiones, *quod ſapit*, inquit Wiggers, *Simoniam intolerabilem. De Jure & Juſt. tract.* 7. *cap.* 3. *dub.* 10. *num.* 57.

Secundo, ſæpius committitur Simonia prætextu paupertatis in Monaſteriis *vera* inopia laborantibus: quia frequenter contingit, ut perſonam recipiant ,, amore pecuniæ, ut loquitur S. Bonaventura in *Libel. Apoſt. quæſt.* 18. ita quod ſi poſſent illam pecuniam habere ſine perſona iſta, non reciperent perſonam; ſed ut habeant pecuniam, perſonam recipiunt: & hoc penitus impurum eſt, & *Simoniacum*; quia ibi pecunia cauſa eſt receptionis perſonæ, & non e converſo. Ubi ergo recipitur perſona propter pecuniam, Simonia eſt; quia ibi venditur ſpirituale, id eſt, conſortium ſpiritualis ſocietatis pro temporali, ſcilicet pro pecunia. Et hoc *plerique faciunt etiam ex mera inopia*, optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent, ut eorum *inopia repararetur*, vel *debita contracta ſolverentur*. De talibus dicit Eccleſiaſticus: ,, *Propter inopiam multi deliquerunt*". *Eccleſiaſtici* cap. 27. verſ 1.

Monaſteria proinde licet *vera* inopia laborent, Simoniam non evadent, ſi ab ingreſſuris aliquid ultra neceſſaria ad illorum alimentationem exigant; tametſi per illa, quæ petunt, intendant communibus Monaſterii neceſſitatibus occurrere; *nam, ut bene notat Wiggers* ibidem, *non magis poteſt Monaſterium quæſtum facere ex admiſſione aut receptione ad Novitiatum aut Profeſſionem, quam Montes Pietatis poſſunt facere quæſtum ullum ex mutuo, quantumvis eſſent indigentes. Et in poſterioribus: eaque fundantur, pergit idem Auctor*, non in prohibitione humana, ſed in jure divino

Si igitur Simoniam incurrant Monaſteria etiam *inſufficientia*, & debitis onerata, quæ præter id quod alimentationi recipiendi *neceſſarium* eſt, petunt ea, quibus a debitis contractis ſe exonerent, vel aliis Monaſterii neceſſitatibus occurrant, nemo non videt, quam execrabilem committant Simoniam Regulares, qui ultra penſionem ſuſtentationi ingreſſuri ſufficientem, cogunt ingredientem aut parentes ipſius ad dandam aut promittendam notabilem ſummam pecuniæ, non in neceſſitates Monaſterii convertendam, ſed ut ex ea ipſa die veſtitionis aut Profeſſionis, id eſt, illis diebus quibus vitam paupertatis, pœnitentiæ, & mortificationis ducere, immo quibus mundo & carni mori proponit aut promittit, ſplendida & ſumptuoſa convivia, paupertati, pœnitentiæ, atque carnis mortificationi directe oppoſita exhibeantur.

Patet quoque ex antedictis has conviviorum exactiones non jure aliquo poſitivo, ſed naturali eſſe prohibitas, utpote quæ nec apparenter titulo *neceſſariæ ſuſtentationis* colorari poſſunt: quapropter hujuſmodi exactionem non obſtante *conſuetudine* Monaſterii tamquam *pernicioſam* proſcripſit Alexand. III. *in cap.* 19. *tit. De Simonia*. ,, Veniens ad nos, inquit, F. Presbyter propoſuit, quod Abbas & Fratres ſancti R. noluerunt eum in Monachum recipere, quouſque triginta ſolidos dare convenerit: coventione autem facta, ſequenti die eum Monaſticum habitum induerunt: & iidem Monachi triginta ſolidos, Abbas vero decem; & *familia duodecim pro paſtu* (*aſſerentes hoc eſſe de conſuetudine Monaſterii*) poſtularunt: quoniam ergo factum hujuſmodi pernicioſum videtur, mandamus, quatenus ſi ita eſſe inveneris, Abbatem & Monachos ad reſtituendam pecuniam præfato F. tam indigne acceptam compellas, & Abbatem & majores perſonas Monaſterii pro tantæ pravitatis exceſſu ab officii executione ſuſpendens, præcipias dicto F. ut in alio Monaſterio in habitu Monaſtico, Domino ſtudeat deſervire.

Nullatenus ergo ſordidas illas paſtuum ſeu conviviorum exactiones conſuetudo licitas reddere aut a Simonia eximere poteſt; quod & ipſa eximius P. Lupus, qui in materia de Simonia circa ingreſſum in Religionem nemini de nimio rigore ſuſpectus eſſe poteſt, agnovit, dum conſuetudinem hanc inter ſæva diſciplinæ damna referre non dubitat: ,, Fuit, inquit *Tom.* 1. *Schol. pag.* 468. Eccleſiæ Clericis pendi ſolita veri paſtelli ſeu convivii *conſuetudo*, quam a quibuſvis non Clericorum ſolummodo, ſed & Monachorum initiationibus *ut Simoniacam* frequenter proſcripſere & generales Synodi, & Romani Pontifices; *verum Belgica infirmitas etiamnum hodie ad ſæva diſciplinæ damna retentat*.

In has quoque exactiones tamquam evidentem & execrabilem redolentes Simoniam invehitur ipſe Martinus Navarrus, qui poſtquam in præallegatis verbis, tamquam indubitatum aſſeruiſſet eſſe Simoniacum, ſi quid a Monialibus exigatur ultra id quod alimentationi Recipiendæ eſt neceſſarium, ſubjungit: Quod ſi ,, hæc vera ſunt; quid, quæſo, dicemus ad prodigas illas expenſas, & profanos apparatus fieri ſolitos ex pacto tacito, vel expreſſo, dum vel ingrediuntur Monaſterium, vel profeſſionem emittunt? Quid aliud moderatius, quam ut hæc vehementer interdicantur, & culpentur, ac puniantur illæ quæ talia faciunt, & ſimul etiam doceantur, quanto honeſtior appareret cunctis hæc inſpicientibus, modeſta quædam humiliſque temperantia ſpirituali conjuncta contemplationi, quam pomposa intemperantia mundanæ cuidam admixta voluptati *funeralibus ejus, quæ per profeſſionem moritur mundo, & naſcitur vel excreſcit Deo?*

§. IV.

In compendio refertur quid requiratur, ut etiam ſepoſito jure poſitivo Regulares in petitione dotis ab ingreſſuro Simoniam evadant.

EX illis, quæ tum §. 2. tum §. 3. hujus capitis dicta ſunt, patet quod ad evitandam Simoniam, etiam juris divini, in petitione alicujus temporalis in admiſſione perſonæ ad Religionem, requiratur:

Primo, ut ingreſſum in Religionem, & omnia, quæ eundem neceſſario conſequuntur, *gratis* exhibeant, ac conſequenter ita ſint diſpoſiti, ut petentem ingreſſum in Religionem *gratis* libenter admitterent, ſi haberent unde ipſum paſcerent, id eſt, ſi *jus ſuſtentationis* quoad ipſum eſſet receptioni ad Religionem annexum. Hinc conſequitur, quod

Secundo, requiratur *vera inſufficientia* ad ſupplicantem ex communibus Monaſterii proventibus ſuſtentandum, quæ *inſufficientia* metienda eſt ſecundum regulas Religioſæ profeſſionis; ſive ut ſibi *ſufficientia* eſſe reputent, ſi ea habeant quibus vitam *ſtatui paupertatis & pœnitentiæ* conformem ducere poſſint: ut ſupra §. 2. oſtenſum eſt.

Tertio, ut evitetur Simonia, etiam omni juri poſitivo ſepoſito,

posito, necesse est ut nihil exigant præter id, quod alimentationi supplicantis necessarium judicio, prudentum judicatur; ex quo velut ex evidentissima consequentia §. præcedenti intulimus, etiam secundum sententiam eorum, qui de nimio rigore non possunt esse suspecti, quod citra Simoniam non liceat exigere ab ingressuro illa, quibus debita Monasterii ante contracta exsolvantur, aut aliis Monasterii necessitatibus occurratur; modo tamen illa *ad sustentationem* supplicantis non requirantur: ex quo ulterius concludimus, quod intolerabilis sit Simonia, si cui Religionis ingressus negetur, quia ultra pensionem alimentationis suæ sufficientem non vult, vel non potest dare notabilem pecuniæ summam, quæ in convivia *statui paupertatis, pœnitentiæ*, & *mortificationis* prorsus contraria expendatur. Idem esto judicium de pecunia, quæ in extructionem superbi ædificii, aut emptionem, superfluæ supellectilis, quæ magis sæculi pompam, quam mundi contemptum exhibet, consumatur.

Hæc sunt, quæ etiam ex sententia eorum, qui in hac aliisque materiis justo laxiores sunt, ad evitandam labem Simoniacam in admissione ad Religionem communiter requiruntur. Hæc si quis attentius perpenderit, & ab altera parte expenderit multorum Monasteriorum, præsertim Monialium, praxim contrahendi ac paciscendi cum ingressuris, aut eorum parentibus, non immerito, ut credo, ille cum Dionysio Carthusiano considerante similem sui temporis praxim, exclamabit: *Heu, heu! quantum detestanda cupiditas oculos mentis paulatim obtenebrat, cor indurat, & rectum subvertit judicium! O quantum dolendum est, quam vehementer deflendum, quod Religiosæ personæ, quæ jam semel amore Sponsi cœlestis omnia comtempserunt terrena, quæ si in domibus mansissent parentum, potuissent divitiis abundare, jam post Monasticam professionem, post paupertatis spontaneæ votum: rursus involvunt se avaritiæ, quæ omnium radix est vitiorum & laqueus: immo quod sanguineis guttis est deplorandum, vitiosissima avaritiæ specie, prorsus sacrilega, id est*, Simoniaca pravitate *se inquinant propter rem vilem, terrenam, propter pecuniam aliquantam, propter supellectilem modicam! Hæc impietas ex immoderata sollicitudine pro temporalibus & corpori necessariis rebus frequenter procedit, quæ sollicitudo diffidentiæ filia perhibetur; interdum quoque ex vitio gulæ & carnalitatis, quia lautiora, atque superflua requiruntur: Hæc omnia Christus summe prohibuit: præsertim Religiosis, qua vult filialem in Deo habere fiduciam*. Lib. 2. De Sim. art. 10.

§. V.

Ex prædictis consequens esse ostenditur, quod Ecclesia potuisset prohibere admissionem alicujus ad Religionem cum pecunia, quam sine pecunia non potuissent admittere quia proventus Monasterii sunt insufficientes.

UT melius intelligatur, quod Ecclesia juste potuisset prohibere Religiosis etiam receptionem alicujus personæ cum pecunia, quam sine pecunia recipere nolunt, nec possunt, quia *opes Monasterii vix sufficiunt jam receptis, nec ad eas plures recipere audent, ne istos jam professos necessariis suis spolient*; prænotandum cum S. Ivone Carnutensi in sua doctissima ac Decretum præfatione, præceptiones alias esse *mobiles*, alias *immobiles*.

„ Præceptiones immobiles, inquit S. Ivo, sunt, quas Lex „ æterna sanxit: quæ observatæ salutem conferunt, non obser„ vatæ eamdem auferunt, qualia sunt: *Diliges Dominum Deum „ tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum sicut teipsum*: & „ *honora Patrem tuum, & Matrem tuam*. Et si quæ sunt his si„ milia. Mobiles vero sunt, quas Lex æterna non sanxit, sed po„ steriorum diligentia ratione utilitatis invenit; non ad salutem „ principaliter obtinendam, sed ad eam tutius muniendam, quale „ est illud Apostoli. *Hæreticum hominem post primam & secun„ dam correptionem devita*; non quod eorum colloquium per „ se saluti abesset; sed *quod frequentatum ex obliqua quorumdam „ simplicitatem corrumpere posset*. Et multa reperies in Canoni„ cis Institutionionibus in hunc modum. Similiter immobiles „ prohibitiones sunt, quæ adversus vitia loquuntur, qualia „ sunt: *Non occides, non mœchaberis*, &c. Hæc sunt illa mini„ ma præcepta, de quibus Dominus dicit: *Quia qui ea solverit „ & sic docuerit, in Regno cœlorum minimus erit*. Qui vero ob„ servaverit, non statim Regno Dei dignus erit, quia inchoantia „ sunt hæc, non perficientia. Sunt alia interdicta, in quibus „ si interdicta non fuissent, nec mors operaretur, nec salus „ periclitaretur. Sed ad hæc ea sanctorum Patrum auctoritas „ reverenda ita decrevit, *ut præsentibus non obesset, & compe„ scendis majoribus malis vel cavendis charitas sincera provideret*: „ quale est illud; Clericus post actam de crimine damnabili „ pœnitentiam Clericus non maneat, vel ad Clericatum non „ accedat. Quod, ut ait B. Augustinus, *dictum est rigore disci„ plinæ, non desperatione indulgentiæ*. Alioquin contra claves „ Ecclesiæ disputaretur; de quibus dictum est, *Quæ solveritis „ in terra, soluta erunt & in cælo*: sed ne forsitan spe hono„ ris Ecclesiastici animus intumescens superbe ageret pœniten„ tiam, severissime placuit, ut post actam pœnitentiam nemo „ fiat Clericus, vel maneat Clericus. Quæ posteriorum non est „ supervacua putanda diligentia: qui, ubi saluti nihil detrahe„ batur, humilitati aliquid addiderunt, *quo salus tutius munire„ tur*; experti credo; aliquorum fictas pœnitentias, per affe„ ctatas bonorum potentias. Cogunt enim multas inveniri me„ dicinas multorum experimenta morborum.

Prædicta propositæ materiæ applicando non difficulter intelligimus, quod Ecclesia inhibere potuerit quempiam ad Religionem admittere mediante temporali, *quod victui ingredientis foret necessarium* etiam dum *Monasterii facultates vere sunt insufficientes, nec Monasterium sine aliquo novo subsidio ingredientem sustinere possit*; non quia ejusmodi admissionem Lex æternæ vetet, aut per se saluti obsit, sed quo *salus tutius muniatur*. Licet enim receptio personæ modo prædicto facta, & observatis iis, quæ §. 1. & 4. requiri diximus, ut Simonia jure divino prohibita caveatur, sepositoque scandalo *per se saluti obesse* non videatur, eam tamen occasionem esse, ut Religiosi non raro incidant in ea, quæ saluti non obesse non possunt, quæque multorum malorum sibi adjunctam habent sequelam, ex dictis §. 2. & 3. constat, ut proinde veneranda Patrum auctoritas eam licentiam Religiosis adimere potuisset; *ut majoribus malis compescendis vel cavendis charitas sincera provideat. Utilis Ecclesiæ futura medicina multorum curatrix morborum, qua saluti non officitur, sed salus tutius munitur*. „ Nec enim (ut bene advertit Diony„ sius Carthusianus *lib 2. De Sim. art. 2.*) in hujusmodi au„ gmentatione personarum sui Conventus putent salutem consistere „ animarum, aut incrementum honorificentiæ cultus divini, sed „ potius perditionem animarum propriarum & item personarum, „ quas ita recipiunt, gravissimamque Deitatis offensam, & scan„ dalizationem plurimorum in lege.

Unde idem Doctor conformiter ad ea, quæ ex sancto Ivone prolata sunt, in proposita quæstione ratiocinari non dubitat. „ Aliqua, inquit; prohibentur, quoniam vitiosa & mala sunt, „ sicut furari; aliqua vero quia *ruinæ propinqua*, sicque Chri„ stus jurare prohibuit: *Ego* (inquiens) *dico vobis, non jurare „ omnino*. Et Jacobus, *ante omnia*; ait, *nolite jurare*; non quia „ jurare *semper sit vitiosum*, sed quia *periculosum, casuique „ vicinum*, propter quod asserit Augustinus: Qui prohibuit te „ jurare, super ripam noluit te ambulare; ne pes tuus in an„ gusto positus cadat. Ideo in Ecclesiastico fatetur: *Jurationi „ non assuescat os tuum, multi enim sunt casus in ea*. Confor„ miter quamvis præmemorata exactione, pactio recipiendique „ forma non essent in seipsis culpabiles, nihilominus ab homi„ ne timorato essent vitanda propter propinquitatem earum „ ad culpam. Nam & experientia docet, quanta ex eis orian„ tur peccata, & quando Monasterium aliquod primo sub pau„ pertatis colore ad eas consuetudinemque earum devenerit, „ vix unquam, quantumcumque dicetur, consuetudinem illam „ relinquit.

Potuit ergo pia Mater Ecclesia filiis suis interdum non satis providis mandare, ut abstineant a prædictis receptionibus & admissionibus, non quidem in se malis & perniciosis, sed admodum periculosis, *ne super ripam ambulantes, pede in angusto posito, in foveam cadant*.

CAPUT IV.

Inquiritur, num Ecclesia prohibuerit aliquid exigere a persona recipienda ad Religionem, quando Monasterium est *vere insufficiens* ad alendum ingressurum.

§. I.

Proponitur breviter quid hoc Capite probare intendam.

CONSTANS fuit omnium veterum tam Theologorum quam Canonistarum sententia, Simoniam committi, quando Monasterium *sufficiens* ad alendum supplicantem temporale aliquid exigit, ut ipsum ad Religionem admittat; nec qui contrarium tenuerit credo fuisse, nisi posterioribus hisce temporibus, quibus „ summa illa luxuriantium ingeniorum licentia, ut loqui„ tur Alexander VII. in dies magis excrescere cœpit, per „ quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinan„ di irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, san„ ctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula Fi„ deles in praxi sequerentur, ingens irreptura esset vitæ Chri„ stianæ corruptela ". In *Decret. ad 45. Proposit*

Si vero Monasterium sit insuffi iens ut ingredientem nutrire queat, & ea, quæ capite præcedenti cavenda notavimus, sedulo caveantur; eo casu putamus non committi Simoniam iuris divini, si persona aliqua ad Religionem admittatur cum pecunia, quam sine pecunia ob defectum temporalium non reciperent; multoties tamen *paupertatis* prætextu in Legem naturalem & Divinam committi ostendimus: ex quo consequens esse probavimus quod ob periculum quod ex exactione *temporalis* per se quidem non illicita Regularibus imminet, juste potuisset Ecclesia interdicere receptionem alicujus personæ mediante temporali, quam sine illo temporali subsidio ob Monasterii penuriam non recepissent. Idipsum vero Ecclesiam non tantum in Concilio Tridentino, sed etiam in aliis anterioribus Conciliis, ac sacris Constitutionibus prohibuisse, hoc capite probare intendo.

§. II.

Primum argumentum, quo probatur Ecclesiam prohibuisse aliquid exigere ab ingressuro, etiam quando Monasterium est insufficiens, *desumitur ex Canonibus Conciliorum Generalium ante Concilium Tridentinum.*

SYNODUS generalis Nicæna secunda deplorat, quod sæculo octavo tam execrabilis avaritiæ labes Ecclesiarum Præfectos invasisset, ut etiam viri Religiosi eos, qui ad sacerdotalem Ordinem, & vitam monasticam accedunt, pecuniis admittant: ex quo quia ingentem in Ecclesias ac Monasteria inordinationem

tionem conſpiciebat profluxuram, voluit malum hoc quaſi in ipſis cunis ſuffocare; unde Canonem ſeveriſſimum contra prædictas exactiones edendum putavit: *Tanta* (*inquit* Can. 19.) *execrabilis avaritiæ labes Eccleſiarum præfectos invaſit, ut nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pii ac Religioſi dicuntur, Domini mandati obliti fallantur, & eos, qui ad ſacerdotalem Ordinem & vitam monaſticam accedunt, pecuniis admittant: & quorum reprobum eſt principium, univerſum quoque rejiciendum efficitur, ut ait magnus Baſilius: nec enim Deo licet & mammonæ ſervire. Si quis ergo inventus fuerit hoc facere, qui hoc facit, ſi ſit quidem Epiſcopus, vel Monaſterii Præfectus, vel ex ſacerdotali ordini, vel ceſſet, vel deponatur, ut vult Canon 2. Chalcedonenſis Synodi. Sin autem Monaſterii Præfecta, a Monaſterio extrudatur, & alii Monaſterio tradatur ad ſubjectionem. Similiter & Monaſterii Præfectus, qui Presbyterii ordinationem habet.*

Concilium Turonenſe anno 1163. ſub Alexandro III. Canonem edidit tenoris ſequentis. ,, Non ſatis utiliter in populo avaritia ,, redarguitur, ſi ab his, qui in Clero conſtituti videntur, & ,, præcipue qui contempto ſæculo Religioſum nomen profiten- ,, tur & regulam, modis omnibus non cavetur. *Probibemus igi-* ,, *tur*, inquit, *ne ab iis, qui ab Religionem tranſire volunt, ali-* ,, *qua pecunia requiratur*". Cap. 8. *tit. De Simon.*

Similiter in Concilio generali Lateranenſi ſub eodem Pontifice habito decretum eſt, ut *Monachi non pretio recipiantur in Monaſterio*. Cap. 2. *tit. De Statu Monach.* Verum cum non obſtantibus dictorum aliorumque Conciliorum Decretis comperiſſet Concilium Lateranenſe ſæculo ſequenti ſub Innocentio III. celebratum, quod Regulares, præſertim Moniales, ab exactionibus in admiſſione ad Religionem non abſtinere, Decretum ſeveriſſimum adverſus prædictas exactiones edidit, ac per Diœceſanos Epiſcopos promulgari voluit. *Quoniam*, *inquit* Cap. 40. tit. De Simon. *Simoniaca labes adeo pleraſque Moniales infecit, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in Sorores*, paupertatis prætextu *volentes hujuſmodi vitium palliare: ne id de cætero fiat, penitus prohibemus: ſtatuentes, ut quæcumque de cætero talem commiſerint pravitatem, tam recipientes, quam recepta, ſive ſit ſubdita, ſive Prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo Monaſtero expellatur, in locum arctioris regulæ ad agendum perpetuam pœnitentiam retrudenda. De his autem, quæ ante hoc Synodale Statutum taliter ſunt receptæ, ita duximus providendum: ut remotæ de Monaſteriis, quæ perperam ſunt ingreſſæ, in aliis locis ejuſdem Ordinis collocentur. Quod ſi forte propter nimiam multitudinem alibi nequiverint commode collocari: ne damnabiliter in ſæculo evagentur, recipiatur in eiſdem Monaſteriis* diſpenſative *de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus aſſignatis. Hoc etiam circa Monachos, vel alios Regulares decernimus obſervandum. Verum ne per ſimplicitatem vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus, ut Diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas Diœceſes publicari.*

Quod allegata Conciliorum Decreta non tantum exactionem pecuniæ in receptione alicujus ad vitam Religioſam prohibuerint, quando Monaſterium eſt opulentum, ſed etiam dum eſt pauper ſeu inſufficiens, colligitur:

Primo, ex ipſa generalitate, qua indefinite, nulla facta diſtinctione inter *ſufficientia* & *inſufficientia*, omnem pecuniæ exactionem in admiſſionem ad Religionem proſcribunt.

Secundo, non apparet, qua ratione Concilia credere potuiſſent, quod pœnæ ibidem decretæ unquam cum effectu, præſertim in receptas, decerni poſſent, ſi putaſſent quod titulo *paupertatis* ſive *inſufficientiæ*, & recipientibus exigere, & recipiendis pecuniam promittere licuiſſet: ut enim graviſſimæ illæ pœnæ, de quibus in dictis Canonibus infligantur, notabilis culpa præcedat neceſſe eſt; quod vero de tali culpa commiſſa *dantes* nunquam aut ſaltem rariſſime convinci poſſint, ſi titulo paupertatis *exactio* & *promiſſio* licitæ ſint; facile agnoſcet qui expenderit quam difficile, immo pene impoſſibile ſit, *ſufficiens*, immo etſi inquirerent, ad quod tamen Eccleſiam ipſas obligare voluiſſe credibile non eſt, non tamen facile, ad notitiam ejus pervenirent: cui conſectarium eſt quod numquam non poſſent facti ignorantiam prætendere, quæ cum admodum eſſet probabilis & veriſimilis, nulli dubium eſt quin dantes ſe ab omni culpa, & conſequenter a prædictis pœnis facile eximerent; ac per conſequens inanis fuiſſet dictarum pœnarum comminatio, ſi titulum *paupertatis* ſeu *inſufficientiæ* Eccleſia legitimum crediſſet.

Denique quis credat, quod Concilium generale Lateranenſe univerſas generatim Moniales tam receptas quam recipiens condemnaſſet, ac pœnis Canonicis puniendas judicaſſet ſi titulus *paupertatis* ſeu *inſufficientia* ipſi ſufficiens viſus fuiſſet, ut omnem Simoniæ labem a dotis exactione in receptiones Sororum abſtergeret? Quis enim ambigat, quin plures etiam recipientes ſe ab omni culpa liberare potuiſſent, ſi Monaſterii *paupertas* ſeu *inſufficientia* pecuniæ exactione juſtificare voluiſſet? Quod vero receptas attinet, plurimæ, ſi non omnes, indubie innocentiam ſuam facile, & etiam, ut credo, vere aſſerere potuiſſent; nec enim dubium quin pleræque earum cum magna veriſimilitudine, immo & veritate prætendiſſent ſe crediſſe Monaſterium, quod ingreſſæ ſunt, revera fuiſſe *inſufficiens*, nec dediſſe pecuniam, niſi quia eſſent perſuaſæ a Monaſterii Superioribus aut aliis Monaſterium *paupertate* premi: ac per conſequens, ſi requiſita fuiſſet Monaſterii opulentia, ut coacta datio pecuniæ foret vitioſa, indubie Moniales, quæ per ignorantiam facti, præſertim cujus notitia plerumque eſt quaſi impoſſibilis, illam Monaſteri *ſufficientiam* ignoraſſent, & vere innocentes fuiſſent; ac per conſequens non videtur quomodo prædictum Concilium ita generaliter tam recipientes quam receptas abſque ulla diſtinctione condemnare, pœniſque ſubjicere potuiſſet.

§. III.

Secundum Argumentum pro prædictæ Eccleſiæ poſitiva probibitione deſumitur ex Extrav. Sane ne in vinea, *De Sim. in Commun.*

CUm non obſtantibus præallegatis, & aliis tam Conciliorum quam Pontificum Decretis (quæ ordine temporis exhibentur in libello gallice conſcripto, cui titulus: *La conduite Canonique de l'Egliſe pour la reception des Filles dans les Monaſteres*) multorum fide dignorum relatione didiciſſet Urbanus V. ,, Quod ,, in nonnullis Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus, & aliis lo- ,, cis Religioſis, tum virorum, quam mulierum Ordinum Re- ,, gionum & partium diverſarum deteſtabilis, & a Canonibus ,, reprobata ſervatur abuſio, quod cum perſonæ aliquæ reci- ,, piuntur ab eis ob obſervantiam Regularem, ipſæ temerita- ,, te præſumptuoſa paſtus ſeu prandia Capitulis & Conventibus ,, ipſarum Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum & loco- ,, rum, aut pecunias, aut jocalia, ſeu res alias ipſis Eccleſiis, ,, Monaſteriis, Prioratibus & locis, ſeu Præſidentibus eis, ex ,, ſtatuto ſeu conſuetudine, quæ corruptela eſt potius dicenda, ,, tribuere compelluntur.

Huic morbo peſtifero medelam adferre cupiens ſub gravioribus pœnis quam hactenus eſſent inflictæ, ,, Univerſis Abbatibus, ,, Prioribus, Decanis, Præpoſitis, & Magiſtris, nec non Abba- ,, tiſſis & Prioriſſis, aliiſque Prælatis quovis nomine nuncupa- ,, tis, & eorum Officialibus quarumcumque etiam Eccleſiarum, ,, Monaſteriorum, Prioratuum domorum & locorum quorumli- ,, bet Religionum, Ordinum etiam militarium, tam exempto- ,, rum quam non exemptorum, quocumque nomine cenſean- ,, tur, ac Capitulis & Conventibus & ſingularibus perſonis eo- ,, rum, per Conſtitutionem ſuam." (quam inter Extravagantes communes in corpore Juris relatam habemus) ,, Auctoritate ,, Apoſtolica (*quamvis ſit eis*, inquit, *a jure inbibitum*) diſtri- ,, ctius inhibemus, ne tam a maribus quam a mulieribus volen- ,, tibus ingredi eorum Religionem, Eccleſias, Monaſteria, Prio- ,, ratus, domus ſeu loca, in earumdem perſonarum receptione, ,, aut ante vel poſt illam quocumque paſtus, prandia ſeu cœ- ,, nas, pecunias, jocalia, aut res alias etiam *ad uſum Eccleſia-* ,, *ſticum, ſeu quemvis pium uſum alium* deputata vel deputan- ,, da, *directe vel indirecte* petere vel exigere *quoquo modo* præ- ,, ſumant; ſed eas potius cum ommimoda pietate recipiant ac ,, in victu & veſtitu ſicut alias perſonas ſuarum Eccleſiarum, ,, Monaſteriorum, Prioratuum, domorum & locorum ſincera ,, charitate pertractent. Illa duntaxat, quæ perſonæ ipſæ ingre- ,, dientes pure & ſponte & plena liberalitate, *omnique pactione* ,, *ceſſante*, dare vel offerre Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus, ,, domibus & locis hujuſmodi voluerint, cum gratiarum actione ,, licite recepturi.

Quandoquidem in dicta Conſtitutione ſummus Pontifex Urbanus V. diſtricte inhibeat omnibus Monaſteriorum Superioribus quidquam, in quemcumque etiam pium uſum impendendum, *directe* aut *indirecte petere vel exigere quovis modo* a volentibus ingredi Religionem; ſed illa duntaxat, quæ perſonæ ipſæ ingredientes *pure & ſponte & plena liberalitate*, *omnique pactione ceſſante*, dare vel offerre Eccleſiis, Monaſteriis, &c. voluerint, permittat cum gratiarum actione recipere: non apparet quomodo cum hac generali & tam enixa prohibitione cum aliqua veriſimilitudine conſiſtere poſſit exactio pecuniæ a recipiendo titulo *alimentationis*; etiam quando Monaſterium eſt inſufficiens. Quare & Dionyſius Carthuſianus, qui duobus libris, quos adverſus Simoniam circa ingreſſum in Religionem edidit, oſtendere conatus eſt, quod nec titulo *paupertatis* aliquid ab ingredientibus peti vel exigi poſſit, verba dictæ Conſtitutionis in eam ſententiam adeo clara & plena eſſe putavit, *ut nullam reciperent evaſionem aut palliationem*, *Lib.* 1. *De Simon. art.* 14. Et *lib.* 2. *art.* 10. dicit: ,, Quod Urbanus V. tam *evidenter* immo *clariſ-* ,, *ſime*, omnifarie & rigoroſe prohibuit omnem hujuſmodi exactio- ,, nem directe indirecteve factam; ſive ſub ratione pretii, ſive ſub ,, colore *indigentiæ & ſuſtentaculi vitæ*, ut Conſtitutio illa nul- ,, lam prorſus recipiat *inflexionem*, *retorquentiam*, *epykizatio-* ,, *nem ſeu interpretationem ad oppoſitum*, quemadmodum jam lu- ,, ce clarius ex verbis ipſius eſt demonſtratum. Quam etiam Urba- ,, ni Conſtitutionem pergit prædictus Doctor, confirmavit ſucceſſor ,, ejus Gregorius abſque exceptione & interpretatione. Ideo dato, ,, inquit (*nota bene*) quod *Thomas Ulricus*, *Raymundus*, *Joan-* ,, *nes*, *& qui ante Urbanum V. fuerunt*, intenderint dicere, ,, quod aliquid per *modum ſuſtentaculi vitæ exigi poſſit* a perſona ,, recipienda ſeu recepta, & quod hoc *non ſit Simoniacum ex ſua* ,, *natura*; attamen omnia illorum ſcripta & dicta ceſſant, at- ,, que ſolvuntur per hoc quod Dominus Apoſtolicus poſt eos de- ,, terminavit & juſſit oppoſitum, per cujus definitionem & pro- ,, hibitionem omnis talis exactio, quæ per verba Doctorum jam ,, prædictorum a quibuſdam licita probatur, ac reputatur, ab- ,, ſolute prohibetur, immo & *Simoniaca*, eſſe cenſetur: itaque ,, Simoniaca eſt ad minus de *jure poſitivo*, ut puta, *quia probi-* ,, *bita*. Quoniam vero quædam ſunt Simoniaca, quia prohibi- ,, ta, & illa ex ſua natura non ſunt Simoniaca; quædam ,, vero ſunt prohibita, quia ſunt Simoniaca, quæ ſcilicet ex ſua ,, natura ſunt talia, ut in primo plenius ſcripſi libello" Hæc Dionyſius Carthuſianus.

Prædicta Urbani Conſtitutio præterquam quod per relationem inter Extravagantes corpori Juris incluſas partem juris communis efficiat, etiam nonnullis ſtatutis Religioſorum inſerta legitur. Et quidem Canonici Regulares Capituli Windeſemenſis *par.*

3. *cap.*

3. *cap.* 1. ſtatuerunt: „ A novitiis nec veſtis nec aliud aliquid „ exigatur, ne exigens, quod abſit, illius Extravagantis Domi- „ ni Urbani, quæ incipit, *Sane ne in vinea*, pœnam incurrat.

Similiter Canonici Præmonſtratenſes anno 1630. *Diſt.* 1. *cap.* 15. §. 8. decreverunt; ut ſi ſuplicantes admitti ad Ordinem, „ examinati, & probati, fini Ordinis convenire putentur, ex- „ cluſa omni Simonia, & *Conſtitutione Urbani Papæ*, quæ incipit: *Sane ne in vinea Domini*, &c. *integre obſervata*, admittantur.

§. IV.

Ut omnis plene exactio in receptione ad Religionem facilius caveatur, voluit Eccleſia, ne plures ad Monaſterium recipiantur quam in eodem Monaſterio ali poſſunt.

CUM Ordinarius ac frequentiſſimus prætextus ſeu titulus exactionis pecuniæ in admiſſione ad Religionem per Canones tam ſtricte & enixe proſcriptæ ſemper fuerit titulus *paupertatis* ſeu *inſufficientiæ*; immo ob periculum incidendi in *nimiam indigentiam* multorum malorum occaſionem, quod ex gratuita ad vitam Religioſam receptione timebatur, non pauci impoſſibilem dictorum Canonum obſervantiam cauſabantur; ut igitur Eccleſiæ Prælati huic prætextui efficaciter occurrerent, decreverunt, ut non plures in Monaſteriis ſuſcipiantur quam in Monaſterio abſque neceſſariarum rerum pecunia degere poſſunt: hoc quippe obſervato, omne periculum incidendi in nimiam indigentiam ex gratuita ad Monaſterium admiſſione ceſſabit.

Sub initium ſæculi IX. Synodus Arelatenſis anno 813. *Can.* 8. decernit: " Ut non amplius ſuſcipiantur in Monaſterio Canoni- „ corum atque Monachorum, ſeu etiam Puellarum, niſi quan- „ tum ratio permittit, *& in eodem Monaſterio abſque neceſſaria-* „ *rum rerum penuria degere poſſunt*.

Licet citatus Canon, ſi ſimpliciter ut a Synodo Provinciali Arelatenſi editus conſideretur, ultra Provinciæ illius limites auctoritatem ſuam extendere nequeat, tamen in quantum Decretalibus Gregorii IX. *Cap.* 1. *tit. De inſtit.* eſt inſertus, juris communis auctoritate eſt donatus. Quod ab allegato Arelatenſi Decreto ſtatutum fuit, illud ipſum eodem tempore in Conciliis Moguntino *Can.* 19. Turonenſi III. *Can.* 31. Remenſi II. *Can.* 27. ſancitum eſt.

Hæc Conciliorum Decreta evidenter titulum *paupertatis* ſeu *inſufficientiæ* excludunt: quandoquidem enim prædicta Concilia non permittant recipi ad Monaſterium niſi quot ex ipſis Monaſterii proventibus nutriri poſſunt; nullos conſequenter admittere valent, quibus alendis Monaſterium eſt inſufficiens: ex quo evidentiſſima conſequentia infertur quod a nullo recipiendo potuerit quidquam titulo *inſufficientiæ* exigi, niſi Canonibus præcitatis contraveniretur. Quapropter R. P. Natalis Alexander Ordinis FF. Prædicatorum S. Theol. Doctor, ponens tamquam punctum diſciplinæ ſæculi noni *pecuniam pro Monaſterii ingreſſu recipere prohibitum erat*; in illius probationem citata Conciliorum Decreta adducere non dubitat immo addit: *Quæ Decreta neceſſaria non fuiſſent, ſi pecuniam nomine dotis pro Monaſteriorum ingreſſu exigere licuiſſet*. Part. 1. *Diſſ. Hiſt. ſæculo XI.* cap. 5. art. 5. §. 18.

Deinde quod ſcopus dictorum Canonum fuerit, violentas pecuniarum exactiones in receptione ad Religionem impedire, ſuadet ipſa temporis, quo editi ſunt, conjectura; nec enim ſimiles Canones, quibus recipiendorum ad Religionem numerus limitatur, editi reperiuntur, niſi circa ſæculum nonum, ex quo jam, ut conſtat ex Concilio Nicæno ſecundo, Simonia etiam ipſa Monaſteria invadere cœperat.

Non diffiteor tamen quin nonnunquam per ſimilia Decreta, quæ receptionem ultra numerum, qui ex Monaſterii reditibus ſuſtentari queat, inhibent aliis etiam vitiis, quæ ex nimia *multitudine & indigentia* nata ſunt oriri, occurrere intenderit Eccleſia; & quidem *parte* 1. *cap.* 3. §. 2. hujus Diſſertationis oſtendi, quod ad extirpandum vitium *peculiare* dictorum Canonum exacta cuſtodia plurimum conduceret: quapropter Prælati Provinciæ Burdigalenſis anno 1238. apud Campinacum congregati, ut utrumque vitium Proprietatis & Simoniæ e Monaſteriis extirparent, hoc remedium adhibuerunt: „ Abbatibus diſtrictius in- „ hibemus, & Capitulis Regularibus univerſis, inquiunt *Can.* 20. „ ne pecuniam aliquam pro victu vel veſtitu præſumant Fratri- „ bus aſſignare, ne habendi proprium eis materia tribuatur: „ ſed in communi eos pro poſſe ſatagant procurare, & pietate „ tractare paterna. Nec aliquos recipiant, pacto, vel conditio- „ ne vel pecunia mediante: ſed ſi Monaſterii non ſufficiant fa- „ cultates, pauciores habere liceat, quam hactenus fuerit con- „ ſuetum: & deinceps nulli admittantur, donec de communi „ poſſint vivere, ſicut ſuperius eſt expreſſum.

§. V.

Num Bonifacius VIII. in cap. Periculoſo, §. Sane *De Statu Regular. in 6. valuerit occurrere exactionibus pecuniæ in receptione ad Religionem?*

BONIFACIUS VIII. circa finem ſæculi XIII. adeoque poſt tempora SS. Thomæ, Bonaventuræ, & Raymundi diſtrictius inhibuit, ne in Monaſteriis Ordinum non Mendicantium aliquæ recipiantur de cætero in Sorores, niſi quot poterunt de ipſorum Monaſteriorum bonis ſive proventibus abſque penuria ſuſtentari.

Verum quidem eſt, quod Pontifex hujus ſui Decreti ſcopum eſſe affirmet, ut ſalutare ſuum ſtatutum de exacta cuſtodia clauſuræ commodius valeat obſervari, ſed ut anteriori §. notavimus, Concilia necnon Romani Pontifices per hæc de præfixione numeri recipiendorum ad Religionem Decreta, omnibus vitiis, quæ ex nimia indigentia oriri ſolent, ſæpe occurrere intendunt, tametſi nonnunquam unum, quod forte occaſionem dedit ſtatuto, exprimant. Quare non ſequitur: Bonifacius VIII. intendit hac Conſtitutione occurrere violationi clauſuræ, ergo non intendit eadem Conſtitutione occurrere pecuniarum exationibus, quibus nimia penuria ſæpe cauſam tribuit. Unde Dionyſius Carthuſianus agnoſcens quidem, quod Bonifacius per præallegatam Decretalem ſcandoloſis evagationibus Monialium remedium adferre voluerit, incunctanter tamen *lib.* 2. *De Simon. art.* 2. adjungit: " Immo & hæc potius vide- „ tur fuiſſe intentio Conſtitutionis illius, ne occaſione receptio- „ nis ultra numerum prætaxatum Moniales habeant cauſam aut „ excitamentum exigendi aliquid a perſona recipi poſtulante, „ aut faciendi pactum aliquod cum ea de dando aliquod temporale „ ante abſolutam receptionem ipſius ad ordinem ". Et inferius ad- „ jungit: „ Si pauperes perſonæ Religioſæ dicant ſe Conſtitutionem „ hanc Apoſtolicam (Urbani V. quæ incipit, *Me in vinea*) non „ poſſe implere, ut ſcilicet venientes & recipi cupientes, tam „ gratis & ſine omni exactione ac pactione ſuſcipiant, eiſque ut „ ſibi ipſis nil exigendo provideant; jam ex introductis in iſto „ articulo habebunt conſilium & reſponſum quid agere debeant, „ ſcilicet ut *non recipiant ultra numerum, quem prævalent ſu-* „ *ſtentare*, nec deſiderio plures ſuſcipiendi, exactiones, & pactio- „ nes nefarias, ſcandaloſas, iniquas commitant.

Ejuſdem ſententiæ cum Dionyſio Carthuſiano circa mentem dictæ Decretalis Bonifacii VIII. viſi ſunt olim fuiſſe Doctores Univerſitatis Heydelbergenſis, quorum reſolutiones verbis ſequentibus refert Dionyſius Carthuſianus ad calcem *lib.* 2. *De Simonia*.

Quod in Monaſterio Ordinum non Mendicantium non liceat aliquam recipere in Monialem & Sororem, quæ cum aliis ibi antea receptis de ipſius Monaſterii bonis ſive proventibus abſque penuria ſuſtentari non poſſit; nec cum ingrediente hujuſmodi Monaſterium, aut alio ex parte ejus de aliquo temporali dando paciſci ſeu convenire, eſt pro vero tenendum, prout ex præmiſſis ſatis patet. Velut præſcribitur, dicendum mihi videtur, mihi, videlicet Magiſtro Nicolao de Wachenheym, ſacræ Theologiæ Profeſſori in ſtudio Heydelbergenſi in eadem legenti, judicio meliori ſalvo, quod propria manu teſtor.

Quod in Monaſterio Ordinum non Mendicantium aliquam non liceat recipere in Monialem & Sororem: quæ cum aliis ibi antea receptis de ipſius Monaſterii bonis ſive proventibus abſque penuria ſuſtentari non poſſit; nec cum ingrediente hujuſmodi Monaſterium, aut alio ex parte ejus de aliquo temporali dando convenire ſub quacumque forma vel colore, prout ex præmiſſis ſatis deducitur, dico juris eſſe & de jure tenendum, ego Bartholomæus de Herkemeye Decretorum Doctor, actu in ſtudio Heydelbergenſi in Jure Canonico Regens & ordinarie legens. Ideo me propria manu ſcripſi, ſalvo tamen judicio ſemper meliori.

Prout ſupra ſcriptum eſt, videtur mihi Conrado Degen de Memmingem, Decretorum Doctori, ordinarie in Jure Canonico in ſtudio Heydelbergenſi legenti, de jure dicendum, ſalvo judicio melius ſentientium, manus propria pro ſigillo.

Ita ut ſcriptum eſt, videtur mihi Joanni Vuildenbertze de Fritzlaria, Juris utriuſque Doctori, in ſtudio Heydelbergenſi in Jure Canonico ordinarie legenti de jure dicendum & conſulendum, ſalvo judicio meliori, quod propria manu teſtor.

Uti præſcriptum eſt, videtur mihi Joanni Schroder de Heydelberga, Juris utriuſque Doctori in felici ſtudio Heydelbergenſi, in Jure Civili ordinarie legenti de jure dicendum, ſalvo judicio melius ſentientium, quod manu teſtor propria.

Hunc Bonifacii VIII. in hac Conſtitutione ſcopum fuiſſe R. P. Ludovicus Thomaſſinus Presbyter Oratorii, tametſi in hac materia de laxitate potius quam de rigore ſuſpectus, *De Diſc. Eccleſ. parte* 4. *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 6. agnoſcit. Reddens enim rationem quare Pontifex dictam Decretalem pro ſolis Monialibus Ordinum non Mendicantium conceperit, ita loquitur: „ Pontifex iſte (Bonifacius VIII.) ſtatuit ſolum de Monialibus, „ & quidem de his, quæ ſecundum profeſſionem ſuam non men- „ dicant. Unde veriſimile evadit, quod tunc temporis exigua „ cura eſſet Simoniæ vitium ab Ordinibus Mendic. avertere „ illiſve ſuppoſitarum numerum limitare. Non enim alio in- „ tuitu numerus recipiendarum ſecundum proventuum quan- „ titatem determinabatur, quam ut *violentæ exationes in* „ *Religionis ingreſſu impedirentur*; nec erat ratio præcavendi ne „ quid exigeretur in Domibus, quæ mendicitatem ipſam honori „ ducebant.

Hæc R. P. Ludovicus Thomaſſinus. Si quis tamen contendere vellet hujus Auctoris, ac prædictorum Doctorum interpretationem verbis & menti Bonifacii non eſſe conſonam, nolim ſuper eo quæſtionem habere: pluſquam enim ſufficientia puto hactenus adducta & infra adducenda Conciliorum ac Pontificum Decreta ad adſtruendum hanc poſitivam Eccleſiæ prohibitionem, licet Decretalis Bonifacii auctoritate deſtitueremur.

§. VI.

Proponitur & diſcutitur Decretum Concilii Tridentini Seſſ. 25. cap. 3. *De Regularibus.*

POSTQUAM Synodus Tridentina omnibus Monaſteriis tam virorum quam mulierum etiam Mendicantium, exceptis Domibus Fratrum S. Franciſci, Cappucinorum, & eorum, qui Minorum de Obſervantia vocantur, conceſſiſſet, ut deinceps bona immobilia eis poſſidere liceret, *Seſſ.* 25. *De Regul. cap.* 3. ſubjungit: „ In prædictis autem Monaſteriis & Domibus, „ tam

„ tam virorum quam mulierum, bona immobilia possidentibus „ vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac „ in posterum conservetur, qui vel ex reditibus propriis Mona„ steriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari.

Ex dicto Concilii contextu patet, quod prædictum Decretum concernat Monasteria non tantum mulierum, sed etiam virorum, nec tantum Ordinum non Mendicantium, sed etiam Mendicantium, licet bona immobilia non possidentium, sed ex consuetis solumodo eleemosynis victitantium; atque ita, ut bene notat Fagnanus ad *Cap. Non amplius tit. De instit. num.* 13. „ hac in „ parte ampliavit Constitutionem Bonifacii ad Monasteria quæcum„ que, etiam Ordinum Mendicantium. Nec obstat impossibili„ tas taxationis, quoniam ex Concilio *in Monasteriis non pos„ sidentibus bona stabilia fieri potuit taxatio secundum consuetas „ eleemosynas*.

Deinde Synodus Tridentina nullitatem Professionis, in casum contraventionis, non adjiciens, ipsam Bonifacii VIII. Constitutionem, quæ professionem Monialis ultra numerum præfixum receptæ annullabat, in hoc puncto rursus correxit ac temperavit; atque ita Concilium Tridentinum hac in re revocavit jus commune, de quo in *Cap. 1. tit. De instit.* quod generatim præcipit ut & in Monasteriis virorum & puellarum non amplius suscipiantur quam de bonis Monasterii sustentari sine penuria possint, non adjecta tamen nullitate Professionis in casum contraventionis.

§. VII.

Inter cætera, quæ pro conservanda Regulari disciplina decrevit Synodus Tridentina, præcipuum merito habetur Decretum, de quo §. præcedenti.

PRÆCITATUM Concilii Tridentini Decretum pro conservanda Regulari disciplina plurimum conducere quisque facile intelliget, si advertat ad incommoda, quæ per illius exactam observantiam a Monasteriis averterentur. Etenim præterquam quod illius observantia portam occludat exactionibus pecuniarum in receptione ad Monasteria, ut infra ostendetur; insuper ex illius observantia fieret, ut omnibus Religiosis ex communi Monasterii substantia vitæ necessaria suppeditari possent, quo contingeret, ut juxta ante dicta prima hujus Dissertationis parte, pro magna parte occasio *Peculiaritatis* substraheretur.

Occurreretur quoque per illius exactam custodiam plurimis regularium, præsertim Monialium, mordacibus curis & anxietatibus, quæ ex defectu necessariorum in mulieribus frequenter oriuntur.

Denique conducit vel maxime dictum Decretum, ut clausura Monialium exactius observetur; sæpius quippe rerum temporalium penuriam evagationibus & infractioni clausuræ occasionem suppeditare, constat tum ex ipsa præallegata Bonifacii VIII. Decretali tum Pii V. Constitutione, quæ incipit, *Cura Pastoralis*, quam pro exactiori clausuræ custodia edidit, & in qua Pius V. sæpe dictum Concilii Tridentini Decretum, ut censura exactius servaretur, specialiter observari præcipit.

Non mirum proinde quod Innocentius X. *Const.* Inter cætera „ 23. *in Bull. Rom.* dixerit: „ Inter cætera, quæ ad Regularem „ disciplinam instaurandam conservandamque sacrosancta Tri„ dentina Synodus salubriter decrevit, *illud semper præcipuum „ & maximi momenti habitum est*, quo injungitur, ut in singu„ lis Monasteriis & Domibus Regularibus is tantum numerus „ constituatur, & in posterum conservetur, qui vel ex rediti„ bus propriis Monasteriorum, vel consuetis eleemosynis com„ mode sustentari possit". Ex quo ulterius consequens est, mirum non esse Romanos Pontifices tantopere Decreti illius executione & observatione allaborasse, ut ex præcitata, & aliis Pontificum Constitutionibus constat.

Quinimmo cum Innocentius X. anno 1646. mense Martio instituisset Congregationem nonnullorum *S. R. E. Cardinalium, & Romanæ Curiæ Prælatorum super statu seu reformatione Regularium; primum omnium* (*inquit Fagnanus* ad Cap. *Relatum* tit. Ne Cler. vel Monachi, num. 43.) *in ea deliberatum est de præfigendo in singulis Monasteriis numero tot personarum, quot ex illorum reditibus absque penuria sustentari possent ad præscriptum Concilii Arelatensis* cap. 8. *relati in* cap. 1. supra de Institut. *Concilii Tridentini* Sess. 25. De Regular. cap. 3. *& Constitutionem Apostolicarum: atque ab omnibus unanimiter in eam sententiam itum est, ut fiat Constitutio, qua injungantur Superioribus tam Generalibus quam Provincialibus, & localibus quarumcumque Religionum, ut infra terminum quatuor mensium transmittant statum temporalem singulorum Monasteriorum existentium intra fines Italiæ, & Insularum adjacentium, ad Priorem Generalem seu Religionis in urbe commorantem, qui una cum aliis Religiosis ad hoc deputandis præfigat in unoquoque Monasterio eum tantum numerum, qui ex reditibus propriis, vel consuetis eleemosynis congrue possit sustentari.*

Deinde refert Fagnanus juxta sententiam Congregationis ab Innocentio X. editam, ac promulgatam Bullam, quæ incipit, *Inter cætera*; & adjungit, *quod infra terminum octo mensium in prædicta Constitutione præfixum Regulares omnes cujuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis, & instituti ea, qua decet obedientia paruerint: nam ex omnibus Italiæ Provinciis, & adjacentium Insularum, exhibitæ fuerunt scripturæ originales statum singulorum Monasteriorum continentes, subscriptæ ac juramento firmatæ una cum summario redituum & expensarum; ac præfixione familiæ uniuscujusque Monasterii*. His relatis ulterius addit: *Cum vero compertum esset multas Religiones constare ex quamplurimis Conventibus, in quibus ob redituum tenuitatem actu en alabantur, nec ali poterant tot Religiosi, quot sufficerent ad observantiam Regularis disciplinæ, idcirco in pluribus sessionibus mature deliberatum fuit de illorum suppressione ac redituum applicatione; & facta Sanctissimo* (a) *relatione, Sanctitas sua probavit Congregationis sententiam*. Hæc Fagnanus, qui & Bullam Innocentii X. suppressionis parvorum Conventuum, totamque rei historiam ipso præsente & operam navante peractam refert.

Ex quo rursus patet adeo necessariam pro Regularis Disciplinæ conservatione Romanos Pontifices executionem sæpius dicti Decreti judicasse, ut putaverint potius plurimos Conventus supprimendos, quam ut generalis executio illius Decreti impediretur.

Quam utile, immo necessarium pro conservatione Regularis disciplinæ superius nominatum Concilii Tridentini Decretum crediderint Synodi Provinciales, vel inde patet, quod nullum pene hujusmodi Concilium post Concilium Tridentinum celebratum sit, in quo non specialiter illud Decretum innovatum, & ut executioni mandaretur, enixe mandatum fuerit.

§. VIII.

Quid Synodus in precitato Decreto intelligat per consuetas eleemosynas?

QUID Synodus Tridentina intellectum voluerit per *consuetas eleemosynas* ex ipso textu sufficienter intelligi videtur; præmiserat enim Synodus quod quædam Monasteria, etiam Ordinum Mendicantium, bona immobilia permitterentur possidere, quæ ita partim ex propriis viverent reditibus, partim ex eleemosynis; quædam vero quæ nulla immobilia possiderent, sed ex solis eleemosynis victitarent; ac postmodum subjicit: „ In omnibus præ„ dictis Monasteriis & domibus bona immobilia possidentibus vel „ non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in po„ sterum conservetur, qui ex reditibus propriis Monasteriorum, „ vel ex *consuetis eleemosynis* commode possit sustentari.

Voluit proinde Synodus, ut in præfigendo Religiosorum numero in Monasteriis Ordinum *Mendicantium* haberetur ratio *consuetarum eleemosynarum*, ex quibus Fratres illorum Ordinum vivere solent, sicuti Religiosi aliorum Ordinum ex propriis Monasterii reditibus: unde quia Canones, de quibus §. 4. & Decretalis Bonifacii VIII. de Religiosis Ordinum Mendicantium non agunt, etiam multa *consuetarum eleemosynarum* in illis mentio occurrit. Ex quo patet quod Synodus *consuetas eleemosynas* intellexerit *eleemosynas*, quas Fratres *Ordinum Mendicantium* a Fidelibus petere & accipere solent.

Quapropter Pius V. in Constitutione, quæ incipit: *Cura Pastoralis*, 8. *in Bull. Rom.* quam pro conservanda Monialium clausura promulgavit, dicit *consuetas eleemosynas*, ex quibus Moniales vivere debent, & quarum quantitate inspecta numerum recipiendarum statuendum decernit, per Conversas aliquas, quæ extra Monasterium degunt, colligendas esse; vel si eo modo necessitatibus Monialium sufficienter succurri non possit, mandat ut ipsi Ordinarii aut Superiores earum provideant de aliis personis piis & Deo devotis, quæ *fidelium eleemosynas colligant*. Ex quo luce clarius est, quod per *consuetas eleemosynas* juxta quas numerus Monialium est præfigendus, Pius V. intellexerit *eleemosynas* quas ostiatim Sorores Ordinum Mendicantium petere solebant.

Recte proinde notavit Joannes Wiggers *loco citato*: quod nul„ lam habeat probabilitatis speciem commentarius ille, quem ali„ qui faciunt super verbis Concilii, quod dum dicitur vel ex „ *consuetis eleemosynis*, ibi sub *consuetis eleemosynis* comprehendan„ tur dotes, quas vocant, inferendas a Novitiis.

„ Quomodo enim illæ sunt *eleemosynæ*, ut recte advertit dictus „ Auctor, quæ ad tam certam summam solemni stipulatione seu „ pactione determinantur, & quomodo illæ possunt dici *consuetæ „ eleemosynæ*, cum per accidens & quasi extra ordinem accedant.

Deinde si dotes inferendæ a Novitiis nomine *consuetarum eleemosynarum* venirent, cum illæ communes esse possint etiam Monialibus Ordinum *non Mendicantium*, debuisset Bonifacius VIII. in præallegata sua Constitutione, quemadmodum Synodus Tridentina, *consuetas eleemosynas* expressisse.

Sola igitur ratio quare Synodus Tridentina *consuetas eleemosynas* in Decreto suo expresserit, est, quod non tantum in Monasteriis *Ordinum non Mendicantium*, sicuti Bonifacius VIII. sed etiam Ordinum *Mendicantium*, numerum præfixum voluerit; ac per consequens evidens est, quod, eas *eleemosynas* intellectas voluerit, quæ Religiosis horum Ordinum particulares sunt.

Neque in contrarium facit Constitutio Clementis VIII. quæ incipit, *Nullus omnino*, in qua juxta mentem Concilii Tridentini mandat Pontifex, ut in unoquoque Conventu is numerus constituatur, qui ex reditibus illis propriis, vel ex communibus, consuetis, vel etiam singulorum eleemosynis, *aliisque quibuscumque obventionibus in commune, ut præfertur conferendis*, commode possit sustentari. Nihil, inquam, in hac Constitutione vel in speciem occurrit, quod arguat sub *consuetis eleemosynis* ad mentem Concilii Tridentini *dotes* esse comprehensas: evidens enim est quod illis verbis, *aliisque quibuscumque obventionibus*, intelligat Pontifex illas species obventionum, quas §. 2. suæ Constitutionis expresserat, ad quas se refert per verba, *ut præfertur, in communi conferendis*; inter illas vero obventionum species ibidem expressas, nec apparenter de illa obventione, quæ fit per *dotis receptionem*, mentio occurrit: qui igitur ex præfata Constitutione elicit, quod Concilium Tridentinum sub *consuetis eleemosynis* dotes comprehenderit, ad præcedentia attendisse non videtur.

(a) Hoc nomine in Italia donatur summus Pontifex.

§. IX.

§. IX.

Probatur, quod cum præcitato Decreto Concilii Tridentini non consistat exactio pecuniæ a volentibus ingredi Religionem, quando proventus Monasterii non sufficiunt, ut plures alere possint.

QUod Synodus Tridentina per sæpe dictum Decretum omnem pecuniæ exactionem, etiam titulo *insufficientiæ* excluserit, probari potest tum ex iis, quæ §. 4. adducta sunt, ut ostenderetur quod Canones ibidem allegati omnem similem exactionem excluserint, tum vel etiam hoc unico dilemmate evinci potest: Vel enim Monasterium supponitur *sufficiens*, ut vel ex propriis reditibus, vel ex consuetis eleemosynis (has intelligendo prout ex mente Concilii intelligendas esse §. præcedenti ostendi) supplicantem alere valeat; vel est *insufficiens*: si prius, evidens est quod nihil a supplicante titulo *insufficientiæ* prætendi queat: si posterius, jam admissioni supplicantis obstat prædictum Concilii Decretum, quo præcipitur: Ut in Monasteriis virorum „ ac mulierum is tantum numerus constituatur, ac in posterum „ conservetur, qui vel ex reditibus propriis Monasteriorum vel „ ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari.

Hisce rationibus si addamus ea, quæ in conformitatem dicti Decreti Concilii Tridentini in Synodis particularibus pro executione illius Concilii celebratis sancita sunt, facilius credes, quod cum prænominato Decreto non consistat exactio pecuniæ a volentibus ingredi Religionem, etiam dum Monasterium est *insufficiens*, ut plures alere possit.

Biennio post absolutam Tridentinam Synodum pro ejusdem executione indicta Synodus provincialis Cameracensis decrevit *Tit. De Monast. cap.* 12. " Quandoquidem raro admodum terminentur sine bono, quæ malo inchoantur principio; abesse om„ nino vult sancta Synodus a Religionis ingressu labem, etiam„ que speciem detestabilis Simoniæ. Quocirca præcipit serio *sa*„ *cros Canones insecuta*, ne Monachi vel Moniales aliquem vel „ aliquam ad Professionem recipiant mediante alicujus pecuniæ, „ aut muneris pacto: *ne ea quidem ex causa, quod plures alere* „ *non possint sine aliquo subsidio*, cum Tridentina Synodus *cap.* „ 3. *De Regularibus* aperte velit, ne plures recipiantur in Mo„ nasterium, quam ex propriis Monasteriorum reditibus, vel ex „ consuetis eleemosynis commode ali possint.

Præcipit hæc Synodus, ne Monachi vel Moniales aliquem vel aliquam ad Professionem recipiant mediante alicujus pecuniæ vel muneris pacto: ne ea quidem ex causa quod plures alere non possint sine aliquo subsidio, idest: titulo *verè insufficientiæ*, cum Tridentina Synodus, &c. Ex quo facile videre est, quod hujus Synodi Patres non dubitaverint quin per prædictum Concilii Tridentini Decretum exclusa esset omnis pecuniæ exactio, etiam dum Monasterium plures ad Religionem sine aliquo temporali subsidio recipere non posset.

Quandoquidem huic Provinciali Concilio interfuerint Franciscus Richardotus S. T. D. Ordinis Eremitarum S. Augustini Episcopus Atrebatensis, Antonius Havetius S. T. D. Ordinis S. Dominici Episcopus Namurcensis, Michael Bajus, & Joannes Hesselius Doctores Theologi Lovanienses, qui Concilio Tridentino adstiterant eo tempore, quo sæpe nominatum Decretum fuit conceptum & promulgatum; facile quisque intelligit quantum auctoritatis pro asserendo genuino Concilii Tridentini intellectu hoc Concilium Provinciale habere debeat. Insuper Grandensium Antistitem Cornelium Jansenium, qui una cum prænominatis Theologis a Philippo II. Hispaniarum Rege ad Synodum Tridentinam (ut ex historia eiusdem Concilii constat) ablegatus, Patribus dictæ Synodi in formandis Decretis tamquam Theologus adstitit, tametsi huic Provinciali Concilio interfuisse non constet; Diœcesanæ tamen Synodo anno 1567. celebratæ, in qua omnia dicti Concilii Provincialis Decreta confirmata fuerunt illum interfuisse, si opus sit, probare possum.

Synodo huic Provinciali consonat ejusdem Provinciæ Synodus Diœcesana Audomarensis; quæ postquam præcepisset omnibus Monasteriorum Superioribus, ut omnia, quæ in Conciliis Tridentino & Cameracensi de Monasteriorum reformatione, & ad Regularem observantiam reductione sancita sunt, executioni mandent, subjungit: " Porro quo commodius & rectius id fiat, ut „ ea, quæ in mox nominatis Conciliis decreta sunt, in execu„ tionem veniant, statuimus quædam eorum hic clarius repeten„ da, quædam etiam addenda. Absit itaque *in primis*, ut Reli„ gionis ingressus irreligioso Simoniæ crimine maculetur. Nihil „ ergo *quovis prætextu*, etiam *paupertatis*, a cupientibus Reli„ gionem ingredi exigatur ". Anno 1583. *tit.* 17. *cap.* 2.

Mentem Concilii Tridentini non minus aperte aperuerunt Patres Concilii Rhemensis in Decreto, quod *tit. De simoniac.* §. 10. contra Simoniacas in receptione ad Religionem exactiones promulgarunt: *Qui pro Religionis seu Monasterii ingressu aliquid extorserit, Simoniacus esse censeatur. Nam licet opes Monasterii sint adeo tenues, ut vix ingredientem alere queant, eumque oporteat aliquando pro alimentis & vestibus aliquid Monasterio conferre tuta conscientia, modo id fiat ante votorum emissionem;* tamen ut deinceps omnis nequitiæ amputetur occasio, Synodi Tridentinæ Decretis admoniti *statuimus, ne deinceps in quibuscumque Monasteriis major numerus Monachorum vel Monalium admittatur, quam qui ex propriis reditibus Monasterii vel eleemosynis assuetis educari queat.*

Supponit prænominata Synodus opes Monasterii adeo tenues, ut vix ingredientem alere queant, eumque oporteat ob Monasterii penuriam aliquando pro alimentis & vestibus aliquid Monasterio conferre tuta conscientia, modo id fiat ante votorum emissionem; tamen ut deinceps, inquiunt illius Synodi Patres, omnis nequitiæ amputetur occasio, *Synodi Tridentinæ Decretis admoniti* statuimus, ne deinceps, &c. ex quibus manifestum est hujus Synodi Prælatos nec dubitasse, quin mens Concilii Tridentini fuerit omnem prorsus exactionem pecuniæ, etiam illam, quæ fit *vera paupertatis* titulo; excludere.

Quantæ vero auctoritatis pro assequendo genuino Concilii Tridentini sensu esse debeat dictum Concilii Remensis Decretum, vel ex solo diplomate Apostolico super confirmatione Concilii, quod huic subjicimus, quisque intelliget.

Gregorius P. XIII. Dilecto Filio nostro Ludovico S. R. E. Presbytero Cardinali Guisiæ nuncupato. Dilecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem Mandavimus Decreta Synodi Provincialis Archiepiscopatus tui, quæ ad nos misisti, per venerabiles Fratres nostros sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, super dubiis in materia Concilii Tridentini occurrentibus deputatos, diligenter cognosci, atque, ubi opus esset, emendari. *Remittimus* nunc tibi eum librum emendatum. *Facies, ut quæ pie prudenterque decreta atque emendata sunt, quam diligentissime serventur, hæc enim reliqua pars est curæ tuæ, sine qua omnis hactenus labor frustra susceptus est: speramus id te pari studio & diligentia curaturum esse. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, die 30. Julii 1584. Pontificatus nostri anno decimotertio.*

Ex diplomate Pontificio habemus, quod dicta Synodus mentem Concilii Tridentini eo quo dictum est modo interpretando, ex sententia Cardinalium super dubiis in materia Concilii Tridentini deputatorum, ac ipsius Pontificis, a vero sensu generalis illius Concilii non aberraverit.

Similiter Synodus Aquilejensis anno 1596. habita, & auctoritate Pontificia approbata, non obscure prædictum Concilii Tridentini sensum *tit.* 19. adstruit, dum statuit: *Ut Episcopi in sibi subjectis ordinaria, in aliis Apostolica auctoritate, sibi Pontificia Constitutione attributa, adhibitis Superioribus Regularibus, præstituant numerum Monialium, quæ in Monasterio ali possint. Si plures sint, quam ali commode possint, decedentibus aliquibus non sufficiatur alia, nisi redigatur numerus eo, ut adæquatis facultatibus possit sustentari: quod districte præcipimus observandum: ne premat egestas, & rei necessariæ inopia pereant omnia. Interim vero curetur, ut ipsis Monialibus, vel ipsarum industria publicis & privatis eleemosynis subveniatur, dispositis etiam per Ecclesias capsulis, in quas charitatis subsidia conferantur.*

Si illius Synodi Patres credidissent, quod ultra præfixum numerum aliquæ cum dote competente recipi potuissent, ut quid adeo districte prohibuissent receptionem supernumerariæ, *ne premat egestas, & rei necessariæ inopia pereant omnia*; cum omnibus incommodis, quæ ex receptione supernumerariæ timebantur, facile per dotis conventionem occurri potuisset?

Insuper ex finalibus dicti Decreti verbis aperte colligimus quas eleemosynas, per quas Monialium penuriæ succurratur, hæc Synodus intellexerit.

Præfata hæc Conciliorum Decreta si quis sine præoccupatione expenderit, plus quam sufficientia arbitror, ut omnem de Concilii Tridentini mente ambiguitatem tollant.

§. X.

Proponitur sententia Joannis Hesselii de Simonia circa ingressum Religionis.

JOANNES Hesselius, quem sententia ipsius Concilii latere non poterat, utpote recenter ex eodem Concilio Tridentino reducem, in suo super Decalogum Commentario *cap.* 211. *De Vitio Simoniæ*, ita disserit: " Est Simonia venditio vel emptio „ rei spiritualis, vel alicujus temporalis, quod spirituali anne„ xum est, & mediante re temporali transfertur in alterum. „ Quisquis enim horum alterum vendiderit, neutrum invendi„ tum dereliquit. Ut ex. gr. Præbenda in Monasterio, vel „ ipsum Beneficium nemini datur, nisi recipiatur in Fratrem „ Monasterii, & nisi conferatur ei jus faciendi officium Benefi„ cii. Qui ergo vult vendere victum Religioso futuro & Bene„ ficium, vendit spirituale jus officiandi in Beneficio, aut Mo„ nasterio. Multis modis sancti Patres conacti sunt hoc grande „ peccatum Simoniæ extirpare, imitantes sanctum Petrum, qui „ Simonem Magum rejecit offerentem pecuniam, cum hac ma„ ledictione: *Pecunia tua tecum sit in perditionem*. Sed propter „ inexplicabilem avaritiam contempserunt homines sanctorum „ Patrum conatus. Et quia fragilis sexus fœmineus est valde „ timidus, semper sibi timet defutura necessaria; ideo (sicut „ testatur Synodus Lateranensis) pleraque Moniales usque adeo „ labes Simoniæ infecit, ut *paupertatis* prætextu nullas velint „ recipere Sorores, nisi dato aliquo. *Proinde* novissime in Tri„ dentina Synodo constitutum est, ut is tantum numerus in sin„ gulis Monasteriis constituatur, qui ex consuetis reditibus & „ eleemosynis potest commode sustentari.

Ex his manifestum est, quod judicio Hesselii, qui tempore formati Decreti Tridentino Concilio interfuit, mens Concilii Tridentini fuerit, omnem plane prætextum exigendi pecunias a recipiendis ad Religionem excludere.

§. XI.

Judicium Doctorum Lovaniensium super quæstione : Num liceat pacisci de certa pecuniæ summa sustentationi admittendi necessaria, quando Monasterii proventus non sufficiunt, ut admittendum sustentent.

CASUS,

,, MONASTERIUM FF. Ordinis Canonicorum Regularium S. ,, Augustini a Sasvvallone Castellano Insulensi ab annis plusquam sexcentis in Belgio fundatum & dotatum, ad eas hoc tempore est redactum angustias ob diuturna bellorum incommoda, & debita inde contracta, ut neque Religiosi hactenus Professi ob paucitatem, ad Chori, aliaque Monasterii onera sustinenda, neque ejusdem Monasterii proventus ob tenuitatem ad plures Religiosos debite alendos sufficiant.

,, Quæritur, an Reverendus Abbas possit, tuta conscientia, admittere adolescentes aliquos primo ad novitiatum, ac deinde ad professionem cum pacto de persolvenda certa pecuniæ summa admittendorum sustentationi necessaria?

RESOLUTIO.

,, ÆQUISSIMUM esse ut Monasteria antiqua per Fundatores ,, suos sic primitus dotata, pro alendo competenti numero Religiosorum ad Chori, aliaque Monasterii munia sufficerent, omni meliori modo & via licitis juventur, quibus numerus pro Monasterii officiis requisitis sustineri possit, rei evidentia loquitur.

,, Hinc cum Monasterium, de quo casus proponitur, ab initio sui debite dotatum fuerit, sed per temporum miserias eo jam redactum asseratur, *ut neque Religiosi hactenus professi ob paucitatem, ad Chori aliaque Monasterii onera sustinenda, neque ejusdem Monasterii proventus ob tenuitatem ad plures Religiosos debite alendos sufficiant*; Rationi consonum est, ut Superiores ejusdem de modo prospiciant, quo huic suæ necessitati provideant.

,, Et quidem ubi alius modus conveniens suppeteret ad necessitati Monasterii succurrendum, aliter quam per exactionem summæ pecuniariæ ab admittendis pro sustentatione is certe usurpandus foret, & a pecuniæ summa exigenda abstinendum.

,, Eo magis quod plures Ecclesiæ Canones, Conciliorum Decreta, si sepositis glossematibus prout jacent ponderentur, revera videantur voluisse generaliter inhibere omnem pactionem pecuniarum circa Religionis ingressum, & ad illam admittendos.

,, Et inter alios hunc sensum omnino ingerit Capit. *Quoniam Simoniaca labes, lib. 5. Decret. tit.* 3. Nam, ut bene observat Joannes Wiggers *Tract.* 7. de Justitia *cap.* 4. *dub.* 10. *num.* 54. de mente illius Capituli discurrens; *videtur simpliciter generalis prohibitio ex prohibentis intentione, ut sic tollatur occasio illius falsi prætextus* (paupertatis) *& inextirpabilis Simoniæ, quæ in istis exactionibus ordinarie committitur; quia vel fingitur paupertas, quæ vera non est, vel plus exigitur quam ad supplicantis personæ sustentationem requiritur, atque ita voluit Pontifex ponere securium ad radicem, & prohibendo absolute omnem exactionem, præscindere omnem occasionem.* Legantur quæ ibidem subjungit *num.* 56. & 57. quibus abusus aliquos persequitur, ex ejusmodi exactionibus pullulantes.

,, Eodem collimat Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 3. *De Regul.* dum ibi statuit, ut is tantum numerus Religiosorum tam virorum, quam mulierum, in quolibet Monasterio constituatur, qui commode ex reditibus Monasterii & consuetis eleemosynis ali possit.

,, Etsi enim non desint Auctores, qui Canonum & Conciliorum super hac re Decreta eo trahere conantur, ut de solis Monasteriis opulentis loquantur, non etiam de inopibus; horum tamen expositiones contortas esse, dubio citato probat idem Wiggers.

,, Et porro vehementius persuadent plurium Conciliorum Provincialium Decreta tum anteriora, tum posteriora Tridentino, ut inter cætera Concilii Trevirensis de ann. 1549. *tit.* De Religiosis, Monachis, & Monialibus, ita inquientis: *Gratis singuli ad professionem recipiantur, nullo accepto pretio, nec ulla facta conventione, & ne sub prætextu paupertatis pallientur, districte inhibemus.*

,, Remensis quoque de anno 1583. *cap.* De Simoniacis & fiduciariis *num.* 10. sic ordinantis: *Qui pro Religionis seu Monasterii ingressu aliquid extorserit, Simoniacus esse censeatur; nam licet opes Monasterii sint adeo tenues, ut vix ingredientem alere queant, eumque oporteat aliquando pro alimentis & vestibus aliquid Monasterio conferre tuta conscientia, modo id non fiat ante votorum emissionem; tamen ut deinceps omnis nequitiæ amputetur occasio, Synodi Tridentinæ Decretis adhærentes statuimus, ne deinceps in quibuscumque Monasteriis major Monachorum vel Monialium numerus admittatur, quam qui ex propriis reditibus Monasterii vel eleemosynis assuetis educari queat.*

,, Aquilejensis etiam de anno 1596. *cap.* De Monialibus ita statuentis. *Episcopi cum Superioribus Regularibus præstituant numerum Monialium, quæ in Monasterio ali possunt. Si plures sunt, quam ali commode possint, decedentibus aliis non sufficiatur alia, nisi redigatur numerus eo ut adæquatis facultatibus possit sustentari; quod districte præcipimus observandum, ne premat egestas, & rei necessariæ inopia pereant omnia.* Horum incommodorum exiguum suberat periculum, si licebat cum ingredientibus pacisci de dote inferenda.

,, Denique ut pateat quæ olim fuerit sententia Antistitum Belgii nostri, prædictis accedat Concilium Cameracense de anno 1565. quod *tit.* De Monasteriis virorum & mulierum *cap.* 12. sic decrevit: *Quandoquidem raro admodum terminantur bono fine, quæ malo inchoantur principio, abesse omnino vult sancta Synodus a Religionis ingressu labem, etiamque speciem detestabilis Simoniæ: quocirca præcipit serio Sacros Canones insecuta, ne Monachi vel Moniales aliquem ad professionem recipiant, mediante alicujus pecuniæ aut muneris pacto, nec ea quidem ex causa quod plures alter non possint sine aliquo subsidio; cum Tridentina Synodus* cap. 3. De Regularibus *aperte velit, ne plures recipiantur in Monasterium, quam ex proprii Monasterii reditibus, vel ex consuetis eleemosynis commode ali possint.*

,, Alia item Synodus Cameracensis prævie anno 1550. *tit.* 5. Decretum sequens ediderat: *Ut omnis cesset Simoniaca labes aut suspicio, gratis singuli ad professionem recipiantur, nullo accepto pretio, nec aliqua facta conventione.*

,, Quibus aliisque rite perpensis tutum non judicamus, quod R. D. Abbas Monasterii F. propria seu privata sua auctoritate pactum ineat cum admittendis posthac ad suum Monasterium de persolvenda certa pecuniæ summa, aut alio equivalenti, quantumvis credat eamdem eorum sustentationi necessariam.

,, Nec D. Abbatem securum reddere valet consuetudo, quæ a quibusdam in contrarium obtenditur quia non est universalis; & sit ubi sit, non est attendenda, ubi adeo enixa est adversus præfactas exactiones Pontificum voluntas, & tam seria, sollicita, & expressa totiesque repetita Canonum prohibitio, prout est in præsenti materia.

,, Ne tamen Monasterium, de quo agitur omni remedio destituatur, sed quantum fieri potest de convenienti modo succursus ei provideatur, addimus; dum Monasterium ad tantam inopiam redactum est, ut media requisito numero alendo non sint, posset legitima auctoritate interveniente postulari ab ingredientibus quantum necessarium est pro supplemento alimentationis eorumdem, quandiu in Religione vixerint.

,, Quare ut sacris Canonibus, ac summorum Pontificum menti satisfiat, ut quoque caveatur manutenendæ Ecclesiasticæ disciplinæ, & tollendis ac præfocandis variis abusibus falsorum prætextuum Simoniæ palliandæ deservientium; interponenda foret auctoritas illorum Superiorum, ad quos pertinet statuere numerum, de quo in Concilio Tridentino & quorum est attendere ut Monasterii bona non impendantur ad usus non necessarios.

Insuper arctari nequeunt admittendi ad pendendum Monasterio reditum perpetuum, cum ita Monasterium non nudæ suæ indemnitati consuleret, nec mere admittendi alimentationi provideret; ast lucrum potius captaret, quod nec probandum, nec a justis sæcularium obmurmurationibus liberum.

Sed petenda duntaxat pensio temporalis, & vitalitia, quæ duratura non sit, nisi pro tempore quo Monasterium gravaretur sustentanda ista persona. Nec amplior peti potest, quam quæ, omnibus pensatis, necessaria reputatur pro admittendi alimentatione. Ita resolutum Lovanii, salvo meliore, die 27. Octobris 1671. Et signarunt Eximii Domini.

GERARDUS VAN WERM.
ANDREAS LAURENT.
FRANCISCUS VAN VIANEN.
JOANES RECHT.
HENRICUS SCAILLE.

§. XII.

Ex praxi stipulandi dotem a recipiendis ad Statum Religiosum plurima nata sunt oriri incommoda.

PER exactiones rerum temporalium a recipiendis ad Religionem *decori Ecclesiasticæ & immaculatæ Religionis detrahitur, & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur,* ait Urbanus V. in præallegata Extravag. *Sane ne in vinea.* Haud enim facile conventiones seu contractus super dotibus cum recipiendis aut eorum parentibus ineuntur, quin Religiosi apud sæculares avaritiæ, aut saltem nimii erga res temporales affectus notam incurrant; ex quo contingat, ut minus illis afficiantur, immo sanctam Religionem dispicere incipiant. Deinde sæculares videntes Religiosos, qui specialiter paupertatem ac rerum terrenarum contemptum profitentur, tantopere res illas temporales appetere, ut propter eas conquirendas in ipsa ad Religionem receptione non sine aliqua saltem Simoniæ nota contractus atque conventiones, immo mercimoniam quandam exerceant; in dubie sæpius scandalizantur, seu eorum exemplo in avaritiam, aut saltem in nimium erga res temporales affectum incidunt.

Cum vero Monasterii paupertas sæpius sæcularibus non innotescat, vel vere subesse non credatur; etiam solo titulo vitandi scandali ab hujusmodi exactionibus & contractibus esset abstinendum, tametsi aliunde prohibitæ non essent, ut jampridem recte observavit Dionysius Carthusianus; qui inter alia argumenta, quibus probare contendit abstinendum esse ab omni pactione rei temporalis in admissione ad Religionem, etiam dum Monasterium est *insufficiens*, quinto loco argumentum a necessitate vitandi scandali petitum proponit *Lib.* 1. *de Sim. art.* 6. *Quia (ut ait sanctissimus Doctor Hieronymus) quidquid vitari potest salva triplici veritate (videlicet veritate doctrinæ, vitæ, justitiæ) est vitandum, ne scandalizentur pusilli seu imperfecti. Cum ergo jam experientia longe lateque doceat, immo & evidentissime manifestet, quod exactio ista non solum mediocriter, sed etiam enormiter scandalizet pusillos & quasi innumerabiles sæculares, qui ista occasione Religionem sanctam contemnunt, religiosisque detrahunt, & cupiditates aliasque culpas suas mortales excusant, aut parvipendunt,*

dunt, atque in varia inconvenientia dilabuntur: hinc ſequitur quod exactio iſta omnifarie ſit vitanda, etiam quamvis poſſit modo aliquo excuſari, & in ſe licita prohiberi. Nempe ſi Clauſtrales ſeu Religioſi vere ſunt pauperes, & indiſpoſiti ad recipiendum plures perſonas, poſſunt abſque læſione triplicis veritatis pretactæ, perſonas recipi poſtulantes refutare, & omne pactum de dando aliquid prorſus cavere: immo valde exemplariter, meritorie ac honeſtiſſime poſſunt hoc facere: neque per hoc præcluditur aliis via ſalutis, ſed potius providetur, ne ipſis periculoſe recipiantur.

Nec tantum homines ſæculares ex contractibus illis, qui titulo *paupertatis* ineuntur, ſcandalum accipiunt, ſed etiam non raro & alii Religioſi, quia dum Monaſteria vere *inſufficientia* dotes exigunt, contingit, quod Monaſteria etiam ſatis dotata, ut etiam notat Joannes Wiggers, idem imitentur, etiamſi poſſint quoque numerum longe majorem quam habeant commode alere. *Tract. 8. De Jure & Juſt. cap. 4. dub. 10. num 57.*

Secundo, teſte eodem Urbano V. per prædictas exactiones contingit, *ut quamplures tam execratione hujuſmodi criminis, quam expenſarum onere a ſacræ Religionis propoſito retrahantur.*

Ad quæ Pontificis verba rurſus reflectens Dionyſius Carthuſianus: *Nec dubium* (*inquit* lib. 2. De Simon. art. 2.) *quin exactio, pactio, ſeu temporalium exhibitio ita gravet & a Religione impediat pauperes, dum ſit pro* ſuſtentaculo *vitæ ipſorum, ſicut ſi fiat pro exhibitione ſpiritualium. Et proh dolor!* (*exclamat idem Doctor*) *quam multæ bonæ* pauperculæ *quotidie clamant, conqueruntur & dicunt ſe eſſe paratas ad Religionis & vitæ recluſæ ingreſſum, ſed non poſſe acquirere locum, eo quod jam undique temporalia exigantur. Similiter quædam puellæ, & fœminæ divites, Deum timentes, Religionemque ingredi cupientes, paratæ quoque ad comportandum pro ſe ſufficientiam temporalem ex conſideratione uſitatæ exactionis & pactionis Religioſarum quarumdam, retrahuntur ab ingreſſu ad eas.*

Ex hac pauperum, aliarumque, quæ pactiones illas de Simonia ut minus ſuſpectas execrantur, excluſione, ulterius natum eſt evenire quod magis idoneæ & quæ vere habent Religionis ſpiritum, vel ob paupertatem ad Monaſterium non admittantur, vel Simoniacæ pravitatis horrore a talibus Monaſteriis retrahantur; quo tandem fit ut minus idoneæ verum ſpiritum Religionis non habentes, nec divinitus ad ſtatum illum vocatæ, admittantur cum totalis everſionis Regularis diſciplinæ periculo. Quia experientia docet (inquiunt Patres Synodi Burdigalenſis anno 1583. *tit.* 25. diſciplinam Religioſam eorum vitio ex parte collapſam eſſe, qui in Religioſas familias intruſi, aut alia quavis ratione humana inducti, potius quam a Spiritu ſancto vocati fuerunt.

Qui hæc incommoda, quæ pene infallibiliter praxim illam ſtipulandi in dotem in admiſſione ad Religionem conſequuntur, attentius expenderit, non difficulter, ut credo, videbit quam merito Synodus Tridentina, decreverit, ut in Monaſteriis is tantum numerus conſtituatur, ac in poſterum conſervetur: qui vel ex reditibus propriis Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commode poſſit ſuſtentari: ut pernicioſam illam praxim, quæ titulo *paupertatis* invaleſcere ac foveri ſolet, radicitus evelleret.

Neque movit Synodum, quod nonnunquam per hoc contingere poſſet, ut pauciores ad Monaſteria recipi poſſent: nec enim ingnorabat quod incommoda, quæ ex diminutione numeri ad Monaſterium recipiendorum nata ſunt oriri, æquiparari nequeant incommodis ex prædicta praxi orituris. Quinimmo ſciebat veriſſimum eſſe quod „ ſancta & Religioſa paucorum Congregatio „ (ut loquitur mox citata Synodus Burdigalenſis quantumvis „ magna ineptorum hominum multitudine, Deo & hominibus „ acceptior eſt, & Eccleſiæ utilior.

Denique qui praxim hanc tot malorum matrem zelo, ut apparet, multiplicandi Ordines Religioſos, propugnant, attendant quid de Ordinum Religioſorum multiplicatione dicat Cardinalis Bellarminus: *S. Benedicti, & S. Dominici, & S. Franciſci, & omnium aliorum Sanctorum, qui Religioſos Ordines inſtituerunt, Filii & nepotes per multos annos ita ſanctæ, pie, perfecteque vixerunt, ut vel omnes, vel eorum pars maxima inſigni ſanctitate floruerint. Poſtea tamen multiplicari cœperunt Regulares ſine numero, & multi non a Deo vocati ad ſtatum perfectionis, ſed aliis rationibus adducti, Monaſteria repleverunt, & impletum eſt illud Iſaiæ*, Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam. *Inde nata ſunt ſcandala gravia & multiplicia, omnibus nota, quæ materiam uberem præbent columbæ gemendi & plangendi relaxationem, ne dicam corruptionem Ordinum Religioſorum. Lib. 2. De gemitu Columbæ, cap. 6.*

§. XIII.

Ex dictis ſequitur, quod Superintendentes perſonis Religionem ingreſſuris aut profeſſuris merito ſollicite inquirant, num in Monaſterio, quod hujuſmodi perſonæ ingredi meditantur, ſæpe dictæ exactiones non frequententur.

„ LIBERTATI profeſſionis Virginum Deo dicandarum proſpiciens „ ſancta Synodus Tridentina, ſtatuit atque decernit, ut „ ſi puella, quæ habitum Regularem ſuſcipere voluerit, major „ duodecim annis ſit, non ante eum ſuſcipiat, nec poſtea ipſa „ vel alia profeſſionem emittat, quam exploravit Epiſcopus, „ vel eo abſente vel impedito ejus Vicarius, aut aliquis eorum „ ſumptibus ab eis deputatus, Virginis voluntatem diligenter, „ an coacta, an ſeducta ſit, an ſciat quid agat. Et ſi voluntas ejus pia ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones „ requiſitas juxta Monaſterii illius & Ordinis Regulam, nec„ non *Monaſterium fuerit idoneum*, libere ei profiteri liceat". *Seſſ. 25. cap. 18. De Regular.*

Ex finalibus hujus Decreti verbis intelligimus, quod Epiſcopus ejuſque Deputatus explorare debeant, non tantum num libera ſit puellæ profeſſuræ voluntas; ſed inſuper an habuerit conditiones requiſitas juxta Monaſterii illius & Ordinis Regulam, necnon Monaſterium fuerit idoneum. Quin hæc omnia inveſtigandi obligatio Epiſcopo ejuſve Vicario ex præſcripto Concilii Tridentini incumbat, S. Carolum Borromæum non dubitaſſe, conſtat ex eis quæ in prima Provinciali Synodo *part. 3. tit. De Montal: Cap. 6.* pro executione jam nominati Decreti Concilii Tridentini ſtatuit. *Præfecta Monaſterio, inquit, triginta ante diebus Epiſcopo ſignificet, quo tempore Novitia profeſſura ſit; ut vel vipſe, vel ſi is abeſt, impediturve, alius, cui ille id negotii dederit, Novitiæ voluntatem cognoſcat, perſpiciatque, an ejuſmodi conditionibus prædita ſit, quas Monaſterii illius & Ordinis Regula poſtulat: an* item Monaſterium idoneum. *Et denique demonſtret, quam gravis ea res ſit, quamve multas res tria illa Religionis vota requirant: ut ea antequam ad profeſſionem recipiantur, vinculi vim intelligat, quo ſe obſtringi vult.*

Si igitur Epiſcopus explorare jubetur num *Monaſterium ſit idoneum*, ut in eo filia habitum ſuſceptura aut profeſſura ſecure ſalutem ſuam operari, & ad profectionem vitæ Chriſtianæ pervenire queat; quis dubitat quin merito inquirat num exactiones & pactiones Simoniacæ in monaſterio non frequententur; ne forſitan & hujus filiæ receptio aut profeſſio labe Simoniaca inficiatur? quo quidem vitio, ſi ſemel hæc, vel illa vel utraque ſimul vitiata ſit, timendum ne reliqua male ſuccedant: quandoquidem, ut bene advertit Synodus Cameracenſis, de hoc vitio Simoniæ diſſerens, *raro admodum terminantur ſine bono, quæ malo inchoantur principio.*

Deinde ſi teſte Fagnano ſupra *parte 1. cap. 1. §. 14.* ſacra Congregatio Cardinalium in pluribus Monaſteriis Monialium, in quibus ex relatione Epiſcoporum intellexerat non ſervari vitam communem, inhibuerit receptionem puellarum ad profeſſionem, periculoſum exiſtimans profiteri in Monaſterio, in quo Moniales omnes eſſent proprietariæ: quomodo non ſimiliter merito exiſtimabit Epiſcopus admodum periculoſum conſentire, ut puella profiteatur in Monaſterio, in quo exationes illæ Simoniacæ, tam enixe per Eccleſiam reprobatæ, cum tanta malorum ſequela, immo, ut ſupra vidimus, totius diſciplinæ regularis everſione frequentantur? Quomodo Monaſterium illud judicabit ſaluti puellæ idoneum, in quo plures forſan per aurum & argentum, quam per virtutum merita, & vocationem Spiritus ſancti introierunt?

Ulterius, ex iis quæ præcedenti §. dicta ſunt conſectarium eſt, quod non tantum Epiſcopi, eorumve ad examen puellarum Commiſſarii, ſolliciti eſſe debeant, num in Monaſteriis Simoniacæ pactiones non ineantur: ſed & alii animarum directores, aut quibus perſonarum Religionis amplexum meditantium cura incumbit, merito vereantur perſonas ſollicitudini & regimini ſuo commiſſas Monaſteriis illis concedere, in quibus Simoniacæ illæ, & ſacris Canonibus adeo contrariæ ſtipulationes, tantorum malorum ſcaturigines, invaluerunt: exemplo S. Edmundi Archiepiſcopi Cantuarienſis, in cujus vita apud Surium 16. *Novemb. cap.* 7. leguntur ſequentia: „ Pia mater ejus cum eſſet e vita deceſſura, commendarat ei fratrem ejus Robertum, & ſorores, ut „ tamquam major natu illorum curam ſuſciperet. Hæc res ei „ aliquandiu ab externis occupationibus magnas moleſtias attulit. Admonuerat eum mater, ut ſororum pudicitiæ conſuleret: quæ cum eſſent ſpecioſæ admodum, multis periculis expoſitæ videbantur, quamquam maternis & ſermonibus „ & exemplis confirmatæ cæteris fortiores erant. De iis in „ quodam Virginum Monaſterio collocandis agere volebat Edmundus cum ejus Monaſterii Sororibus: *ſed illæ negabant, „ niſi certa numerata pecunia, ſe illas in ſuum conſortium „ admiſſuras. Ille veritus hoc ad labem Simoniacam pertinere,* „ receſſit ab eis: & cum aliud nihil ſuppeteret, ad Deum deprecandum ſe contulit, ſorores hortans, ut idem ipſæ quoque facerent. Oratum eſt igitur: nec deſpexit Altiſſimus „ humilium preces. Innotuit enim Edmundo, in quodam paupere Monaſterio fœminarum, Monaſticam Religionem egregie „ florere, & arctiſſime conſervari. Illic ergo Edmundus ſorores „ ſuas degere peroptans, cum loci Præfecta ſive Prioriſſa de ea „ re colloqui voluit. Sed ea, licet ei ignotus eſſet, illius ſermonem antevertit, ſuoque eum nomine appellans: *De ſororibus „ tuis*, inquit, *Edmunde, non eſt quod mihi quidquam indices. „ Ego enim Domino revelante jam ſcio quid velis. Si illæ ad „ nos venerint, repulſam apud nos haudquaquam patientur.* His „ verbis mirifice exhilaratus Edmundus totum curarum pondus, „ quod a ſororibus ei incumbuerat, in Prioriſſæ manus depoſuit, ſorores ſuas illi commendans: atque ita domeſticis abſolutus curis, Pariſios rediit liberalium diſciplinarum curſum „ confecturus.

Circa prædictum S. Edmundi exemplum notandum id contigiſſe circa tempora Innocenti III. quando in pluriſque Monialium Monaſteriis exactiones illæ, teſte Concilio Lateranenſi ſub dicto Pontifice celebrato, frequentabantur; dum itidem adeo frequentes eſſent in Religioſorum Monaſteriis, ut Archiepiſcopus Cantuarienſis prædicti Edmundi prædeceſſor ambigeret, num ob multitudinem peccantium aliquid de Canonica ſeveritate non foret relaxandum, ut ex reſponſo Innocentii III. in *Cap. 30. tit. De Simon.* conſtat. Ex quo ulterius intelligimus, quod S. Edmundus veritus ne ſimiles exactiones & ſtipulationes, non obſtante conſuetudine & multitudine eas ineuntium, ad Simoniacam labem pertinerent, potius a Monaſterio illo cum ſororibus ſuis recedendum putarit, quam periculo Simoniacæ pravitatis ſe & ſorores ſuas exponere.

§. XIV.

Deteguntur radices prædictarum exationum.

IN hac secunda Dissertationis parte hactenus tot Conciliorum ac Pontificum Decretis ostendi, vetitum esse quocumque titulo aliquid ab ingredientibus Monasterium exigere, ut non verear dicere cum Gratiano nostro *Caus.* 1. *quæst.* 2. *in fin.* „ Multo- „ rum auctoritatibus luce clarius constat, quod ab ingressuris „ Monasterium non licet pecuniam exigere; ne & ille qui exigit, „ & ille qui solvit, Simoniæ crimen incurrat.

Ostendi insuper §. 11. hujus capitis, quam perniciosi sint affectus praxeos exigendi dotem ab ingredientibus. Restat nunc ut exactionum illarum radices detegantur, quo facilius radicibus earum detectis evelli queant.

Tres sunt ordinariæ earum exationum radices. Prima quidem, appetentia rerum temporalium ultra necessitatem, sive quod victui necessariis non sint contenti, sed divites fieri desiderent.

Quam vero hæc divitiarum appetentia periculosa & vitiosa sit, exprimit Apostolus, dum ait 1. *ad Tim.* 6. *vers.* 10. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines, in interitum, & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas.*

Deinde si universis inclamet Propheta Isaias *cap.* 5. *vers.* 8. *Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis: usque ad terminum loci:* quanto magis timere debent Religiosi, qui specialiter paupertatem ac rerum temporalium contemptum profitentur, earum abundantiam appetere.

Qua de causa Religiosorum Patres vero Religionis spiritu repleti admodum sollicite filiis suis inculcarunt, ne rebus temporalibus augendis incumberent, ut pluribus ostendit Dominus Abbas Trappensis *part.* 2. *cap.* 21. *quæst.* 7. in libro *De Sanctitate & Officiis vitæ Monasticæ.*

Ulterius qui dotes in receptione ad vitam Religiosam exigunt, ut Monasterio divitias acquirant, expendant, quod quo major Monasterio obtingit rerum temporalium abundantia, tanto difficilior reddatur Religiosorum salus: in primis quia generaliter divitiarum possessio tanta secum trahit salutis impedimenta, ut ea propter exclamaverit ipsa Veritas, *Lucæ* 18. *vers.* 24. 25. *Quam difficile qui pecunias habent, in Regnum Dei intrabunt! Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in Regnum Dei.* Videri potest §. 6. *cap.* 3. *part.* 1. & §. 2. *cap.* 1. *part.* 2.

Singulariter tamen vitæ Religiosæ rite instituendæ, & disciplinæ Regulari conservandæ contraria est rerum temporalium abundantia. Ipsi enim Religiosi secundum vitæ suæ professionem non tantum tenentur omnem omnino rerum proprietatem in particulari abdicare; sed insuper secundum paupertatis professionem vivere, jubentur, seu vitam pauperem agere, ut §. 3. *cap.* 3. *part.* 1. ostendimus: quinimmo ipsius disciplinæ Regularis facile primum fundamentum esse ipsius paupertatis exactam custodiam, ibidem comprobavimus. Quemadmodum ergo rara virtus est servare castitatem inter carnis illecebras, temperantiam in cibo & potu inter epulas; ita non dubium quin admodum rara sit virtus, rerum temporalium usum inter earum abundantiam ita moderari, ut a paupertate, id est paupere earum usu non recedatur: unde a plurimis jam pridem deploratum est, divitiarum copiam, quam Religiosorum sanctitas attraxerat, ipsam vitæ Religiosæ sanctitatem suffocasse. „ Contulit (inquit Trithemius „ *Serm.* 2. *ad Monach.*) *Monachis Religio sancta divitias, donec* „ *matrem filia suffocavit.* Nam ut Scriptura dicit, Omnes qui „ volunt divites fieri, incidunt in tentationes diaboli: incrassa- „ tus est dilectus, & recalcitravit; impinguatus & dilatatus ter- „ renis possessionibus, dereliquit institutionis primæ studia, „ abiit post vanitates falsas, quem copia rerum temporalium „ divitiis spiritualibus inopem & miserum fecit “. Hæc Trithemius, qui similia habet *Homil.* 7. *ad Monach.* Plures in eamdem sententiam videri possunt ad Joannem Baptistam de Lezana Carmelitam Hispanum, &c. in libro cui titulus, *Reformatio Regularium*, seu *De Disciplina Religiosa*, *&c. cap.* 17. quo ostendit quod superfluitas bonorum temporalium etiam in ipsis Communitatibus, Religiosorum reformationi sit contraria. Cui addi potest Epistola Alexandri III. Abbatibus & Conventibus Cisterciensis Ordinis inscripta, & Decretalibus Gregorii IX. inserta *Cap.* 3. *tit. de Statu Monach.* Item quæ referuntur in vita Roberti primi Cisterciensium Abbatis apud Boll. *ad* 29. *Apr. c.* 2.

Ex quibus omnibus evidenter apparebit si profectus spiritualis Monasterii quæratur & intendatur, nullatenus appetendam aut desiderandam esse rerum temporalium abundantiam, multo minus ad perniciosas illas exactiones pro ea obtinenda esse reccurrendum; sed si ea jam obtigerit, multum esse invigilandum & orandum, ut inter auri abundantiam post aurum non abeatur, nec inter divitiarum affluentiam cor divitiis apponatur; sed usus pauper Religiosis conveniens servetur, & reliqua in pauperum alimoniam impendantur.

Secunda exactionum radix solet esse superbia, sive inordinata appetentia eorum, quæ mundo alta & magna videntur, quibus apud homines mundanos existimatio aliqua conciliari videtur, ut v. g. superba & magnifica ædificiorum structura, ampla Monasterii supellex, &c. Verum si universis in Christo renatis recte dicatur: *Quid tibi cum pompis sæculi, quibus renuntiasti?* majore profecto ratione Religiosis, qui præ reliquis Christi-Fidelibus mundi contemptum profitentur, illud ipsum inclamatur. Quare singulariter eorum professioni contrarium est quidquid fastum sæculi ac divitiarum abundantiam exhibet, & a simplicitate Religiosa est alienum. Hinc illud S. Benedicti Religiosis inculcatum, *a sæculi actibus se facere alium*; adeoque, se facere alienum ab omni quod sæculi vanitatem redolet. Et si sanctus Thomas recte inferat vilitatem vestium, in quantum est signum tristitiæ & contemptus divitiarum & mundani fastus, competere Religiosis, *quia Religio est status pœnitentiæ & contemptus mundanæ gloriæ:* quidni ex eodem antecedente eadem consequetia inferatur, quod vilis supellex, humilia ædificia cæteraque, quæ contemptum mundanæ gloriæ præferunt, statui religioso conveniant? Hinc S. Bonaventura *Epist.* 1. *ad Provincial.* Ordinis sui Provincialem monet: „ Ut sumptuositatem ædificiorum, „ librorum, ac ciborum ita studeat amputare; *ut*, inquit, *a* „ *profectionis excellentia vitæ observantia non discordet* “. Quapropter Canonici Præmonstratenses conformiter, ad ea, quæ Synodus Tridentina omnibus Ecclesiæ Prælatis præcipit, monitos voluerunt Abbates & omnes Prælatos „ ut memores *suæ pro-* „ *fessionis*, ac SS. Patrum vestigiis inhærentes, modesta suppelle- „ ctili & mensa, ac frugali victu semper utantur. In reliquo „ etiam vitæ genere, ac in tota sua domo caveant, ne quid „ appareat, quod a sancto *paupertatis* instituto sit alienum, vel „ quod non simplicitatem, Dei zelum, ac contemptum vanita- „ tum præ se ferat “. *Dist.* 2. *cap.* 1.

Ex his conclude quam parum de spiritu Religionis habere convincantur, qui exactiones illas admodum perniciosas, & a Canonibus tantopere improbatas frequentant, ut ampla & superba ædificia, aut pretiosam supellectilem, aliave quæ mundi fastum potius quam paupertatem Religiosam spirant, procurent. Tertia denique radix, ex qua frequenter exactiones illa profluunt, est de rebus necessariis procurandis sollicitudo, vel timor, quo timentur vitæ necessaria defutura. Hæc causa quia aliquam verisimilitudinis speciem habet, illius etiam falsitas non tam facile, quemadmodum duarum præcedentium apparet: quare fusius hujus postremæ falsitatem §. sequenti ostendam.

§. XV.

Parum consonum est Christianæ fiduciæ, ob timorem defectus rerum necessariarum ad exactiones a sacris Canonibus improbatas recurrere.

QUIA anxia pro rebus temporalibus ad vitam corporalem necessariis sollicitudo, corruptis hominum moribus maxime usitata est, & ab ea homo difficile se totaliter exuit; hinc in toto Evangelio nullus animi affectus tanto studio, ac tot argumentorum machinis a Christo oppugnatur, & evellitur *Ne solliciti sitis* (inquit *Matth.* 6. *vers.* 25. *& seq.*) *animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, & corpus plus quam vestimentum:* Quasi diceret: Si Deus vitam vobis dederit multo præstantiorem quam id quo alitur vita, & corpus præstantius quam id quo tegitur corpus; omnino confidere debetis, quod qui majora dederit, etiam minora sit daturus. Ulterius, ut ab illa anxia sollicitudine nos liberaret, addit: *Respicite volatila cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cælestis pascit illa;* quasi diceret: Si volatilia cæli, quæ nec ab hominibus aluntur; neque adhibent ullum laborem, neque diligentiam, quam homines ex Dei instituto adhibent; *Pater noster* (cum tamen volatilium non sit nisi Creator ac Dominus) *cælestis*, qui scilicet omnia terrena ac cælestia habet in potestate, *pascit illa, nonne vos magis pluris estis illis?* Id est, nonne vos, qui ad imaginem illius creati estis, in filios adoptati, & propter quos creavit reliqua, præcellitis volatilibus, & consequenter fidere debetis vos ab eo pascendos? His aliisque argumentis etiam ab ipsis rebus inanimatis, ad quas Divina Providentia sese extendit, desumptis, tandem Christus concludit, *vers.* 32. *&* 33. *Nolite ergo solliciti esse dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes*, qui Deum rebus humanis præesse non credunt, *inquirunt: scit enim Pater noster cælestis*, omniscius, benignissimus, ad præstandum potentissimus, *quia his omnibus indigetis.* „ Si ergo dixeris (inquit „ Chrysostomus *Homil* 22. *in Matth.*) propterea me oportet esse „ sollicitum, quia sunt necessaria; ego e regione respondeo: „ Propterea non oportet esse sollicitum, quia sunt utique ne- „ cessaria. Si enim essent superflua, non ita deberes de eo- „ rum præstatione confidere; nunc vero quia necessaria sunt, „ prorsus non oportet ambigere. Quis enim pater invenietur „ aliquando, qui liberis suis necessaria quidem se non præstare „ patiatur? *Quærite ergo*, infert optimus Magister *vers.* 33. *primum regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia* vitæ necessaria *adjicientur vobis* sine vestra sollicitudine, non veluti merces, sed instar auctarii, quod rebus pretiosis dum emuntur, adjici solet. „ Non dixit, ait Chrysostomus, *dabuntur*, sed *adjicentur*; ut „ scilicet disceretis horum, quæ in præsenti dantur, nihil esse „ omnino magnum si futurorum magnitudine comparentur.

Hanc argumentorum congeriem, qua Magister optimus Christus Dominus ostendit nimiam illam hominum sollicitudinem pro vitæ necessariis conquirendis, gentilibus magis quam Christianis propriam esse, si quis serio attenderit, ac insuper firma fide Christi promissis crediderit: non gravate fatebitur parum filiali in Deum confidentiæ consonum esse, ut Religiosi, qui præter communes fideles tot specialibus a Deo favoribus sunt præventi, timore defectus temporalis subsidii ad exactiones, quæ tot malorum sequelam adjunctam habent, recurrant, & a sacris Canonibus Spiritus Dei conditis, & totius Ecclesiæ reverentia roboratis, exactiones hujusmodi tam enixe ac generaliter proscribentibus recedant, & non potius in omni conversatione sua sint sancti, ab omni etiam specie mali abstinentes, temporalia per modum auctarii sibi adjicienda certo secundum Christi promissa persuadentes.

Unde jam pridem Moniales, quæ titulo paupertatis exactiones pecuniarias in receptione Sororum frequentabant, monuit Dionysius

sius Carthusianus *lib. 2. De Simon. art. 17.* Ut advertant quantum Christus omni „ Christiano dissuadeat, vituperet, prohibeat immoderatam temporalium sollicitudinem rerum: Nolite, inquiens, solliciti esse in crastinum, multaque alia. Vult namque Salvator ut filialem habeamus confidentiam in Patre cælesti, ejusque paternæ providentiæ nos committamus fiducialiter, qui etiam irrationabilia pascit, inanimata disponit, vestit ac ornat. Propter quod immoderata sollicitudo hujusmodi ponitur diffidentiæ filia, atque ad carnalem spectat prudentiam de qua loquitur Paulus Apostolus: *Prudentia carnis mors est.* Intendant ergo & credant Christo dicente: *Quærite primum regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Et sciant quod fidelis, sapiens, pius, & omnipotens Deus, qui a nobis pauperculis Pater appellari dignatur, famulos, & famulas sibi vere, religiose, ac fideliter ministrantes, confidentes & se commendantes nequaquam relinquit, immo fideliter ac paterne providet eis, & tanto abundantius, quo amplius hoc merentur.

Eodem spiritu, & fidei ardore succensa Seraphica Mater Teresia Sororibus suis tamquam rem, quæ nunquam earum memoria excidere deberet, inculcabat: „ Nolite putare, charissimæ, aliquid rerum ad victum necessariarum vobis defuturum, si modo de mundanis hominibus complacendo solliciti non sitis. Equidem hoc vobis spondere & promittere ausim. Nolite per humanam industriam & artes (quanto minus per reprobatas illas pecuniarum exactiones, & sordidas mercimonias) sustentationem corporis & victum vobis procurare: alioquin fame moriemini, & merito quidem. Sed a Sponsum vestrum oculos attollite: ipse enim est, qui victum vobis dabit; si illi placeatis, vobis nolentes volentes de victu prospicient, etiam illi, qui minus erga vos affecti sunt, ac minus diligunt, uti hoc jam sæpe experientiam, & usu ipso vidistis. Si hoc facientes, nihilominus fame vos mori contingat, næ beatæ Moniales S. Josephi eritis & dicemini. Per amorem Dei rogo, nunquam hujusce vos rei capiat oblivio “, *In Tractat. De Via Perfect. cap. 2.*

Hisce Seraphicæ Matris dictis mire consonat, quod in quodam Sermone dixit sæpe nominatus Dionysius Carthusianus; „ Justo Dei moderante ac permittente judicio, magna multoties damna Religiosis contingunt, a quibus, si ab omni avaritia se arcerent, Deus bonus, justus, & sapiens eos utique præservaret. Et tunc essent hominibus cunctis magis amabiles, exemplares, honorabiles, & præclari, nec dubium quin & plura in eleemosynas eis darentur, nunc autem contemnuntur, & blasphemantur a multis „. *Serm. 6. de Dom. 15. post Trinit.*

Ex his conclude quod hæc tertia radix, sive causa exactionis doris, nimirum sollicitudo providendi Monasterio de vitæ necessariis nullatenus sit fundata; neque a sacris Canonibus Spiritu Dei conditis, & totius Ecclesiæ reverentia roboratis, ullatenus esse recedendum timore defectus temporalis subsidii; sed potius exactius observandos, ut Sponso Ecclesiæ placentes ab illius benignitate corporis necessaria acquirantur, juxta illud ipsius fidelissimum promissum: *Quærite primum regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia* (vitæ necessaria) *adjicientur vobis*: item illud Prophetæ Regii: *Junior fui, etenim senui, & non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem.* Psal. 36. *vers. 25.*

CAPUT V.

De Receptione gratuito oblatorum.

§. I.

Illicitum non est etiam ab ingredientibus Monasterium accipere, quæ liberaliter ab iisdem offeruntur; nonnulla tamen in hac receptione cavenda notantur.

INNOCENTIUS III. Cantuariensi Archiepiscopo rescribens, ut in Simoniace ad Religionem receptos, non obstante peccantium multitudine, Canonicam exerceat severitatem: *Illud tamen* (inquit in *Cap. 30. tit. De Simon.*) *gratanter recipi poterit, quod fuerit sine exactione gratis oblatum.*

Quin & Urbanus V. qui tam enixe ac generaliter omnem pecuniæ exactionem in admissione ad Monasterium exclusit, ut *cap, 4.* §. 3. vidimus, liberaliter tamen oblata recipi posse declaravit: „ Illa duntaxat, inquit, quæ personæ ipsæ ingredientes *pure & sponte, & plena liberalitate, omnique pactione cessante*, dare vel offerre Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, domibus & locis hujusmodi voluerint, *cum gratiarum actione licite recepturi.*

Has gratuitas ac spontaneas ingredientium oblationes in Regula sua sat aperte probat S. Benedictus, recipiendo ad Religionem optionem permittens (si quidem sit ætate major) *ut res, si quas habet, aut eroget prius pauperibus, aut conferat Monasterio.* Hinc sanctus Bonaventura *in libell. Apol. qu.* 18. docet, „ Quando aliquis recipitur non pro pecunia, sed cum pecunia, ita ut etsi nihil offerret, etiam reciperetur pro Deo; hoc purum est, inquit, coram Deo; sed est caute agendum coram hominibus, ne detur eis occasio scandali, & ne sit tibi affectus avaritiæ infectus ex spe lucri.

Ex his apparet, quod licet nihil exigi possit ab ingredientibus Religionem, illicitum tamen non esse recipere ea; quæ ab ingredientibus pure & sponte, plena liberalitate, omnique pactione cessante offeruntur.

Ut tamen hæc oblatorum perceptio omni prorsus vitio careat, nonnulla sollicite a parentibus cavenda sunt, & quidem duo in præcitatis verbis cavenda monet Seraphicus Doctor. Primum, *Ne detur hominibus occasio scandali.* Quod scandalum specialiter timendum est, si Monasteria amplis ædificiis, sumptuosa supellectili instructa, aut quorum exterior apparatus & modus agendi hominibus insinuant illa esse abunde fundata, notabilia bona ab ingredientibus, consanguineis indigentibus, ac aliis pauperibus neglectis accipiant; verendum, inquam, ne ejusmodi Monasteria per talem bonorum receptionem non exigui scandali hominibus dent occasionem. Insuper is debet esse Religiosorum agendi modus quoad bona ingredientium accipienda, ut non tantum non ingerant suspicionem avaritiæ ipsis sæcularibus, sed etiam ne ab ingredientibus sive postulantibus ingressum judicetur, quod potius res hominum desiderent quam animas. Quam suspicionem ut a divitibus Religioni sese offerentibus averterent Religiosorum Patres, primum consilium, quod illis dabatur, circa rerum temporalium dispositionem, erat, ut juxta Christi consilium bona sua venderent, & darent pauperibus, ut inter alios in Regula sua declaravit piissimus ille Pater, qui communiter *Magister* dicitur, qui postquam ostendit Monasterium ingredienti convenire; „ ut ante omnia rebus sæcularibus se privet, ne forte titillatione diaboli a rebus suis foris positis per desiderium earum de Monasterio provocetur, & relicto servitio sanctæ scholæ, proprio redeat militaturus arbitrio „: subjungit *cap. 87.* Ideoque „ constituimus salubre consilium, ut audias vocem Domini tibi dicentem, *Vade, vende omnia, & da pauperibus, & veni, sequere me.* Quam ergo si sequi vis vocem, vade, vende quæ habes, & omne pretium huc ante me defer; ut te præsente a me pauperibus erogetur . . . . *Hanc ideo voluntatem*, inquit, *Abbas ingredientibus tribuit, ut non ab introeuntibus judicetur potius res hominum desiderare quam animas* “. Vide Thomassin. *De Discip Eccles. part 2. l. 3 cap. 9. num. 3.*

Secundo, cavendum monet S Bonaventura, *ne sit recipientibus affectus avaritiæ infectus ex spe lucri.* Merito huic monito Seraphici Doctoris in admissione divitum, a quibus notabilia dona expectantur, attendunt Religiosi: quia si ille affectus semel animum præoccupaverit, facile continget, ut illo affectu nonnihil excæcati judicabunt Religioni ac vitæ Monasticæ convenientes, & a Deo ad statum illum vocatos, qui nec qualitates Statui Religioso convenientes habent, neque spiritu Dei ad statum illum adiguntur: quinimum non raro continget, quod tempore probationis durante, circa similes multa dissimulabuntur, nonnulla indulgebuntur, & denique illis non injungentur ea, quæ in vita Religiosa occurrunt, naturæ corruptæ, ejusque concupiscentiis maxime contraria & aspera, ne ob nimiam forsitan asperitatem Religionem desererent, atque ita spe lucri Monasterium frustraretur. Quam vero hæc perniciosa, tum ipsi Religioni, tum etiam ipsis ingredientibus, ut vitam Religiosam profiteantur, qui ejus asperitatem non sunt experti, notius est quam ut ulteriori expositione indigeat.

Adhæc singulariter invigilare debent Superiores; aliive, qui receptioni consentire debent, ne prædicto affectu animus sit infectus: quia cum hic agi videatur de bono ipsius Monasterii, facile est evenire ut hoc affectu etiam magis cauti & prudentes latenter inficiantur: cujus rei non ignara Seraphica Mater Teresia ad Confessarium suum scribit: „ Pater, inquit *Epist.* 16. quoties filias nihil secum in Conventum adferentes ex solo Dei suscipio amore, inexplicabile mihi exoriri gaudium pro certo habeas.

Tertio, attendere debent Religiosi, ne dum gratanter & ex mera offerentium liberalitate superficie tenus recipere videntur, blandimentis, variisque persuasionibus, aut falsis subinde adductis motivis, ab introeuntibus temporalia extorqueant: quo contingat ut coacte potius extorta, quam voluntarie oblata accipiant: quod jam pridem Synodus Cabilonensis secunda anno 813. *caus.* 7. acriter perstrinxit. „ Constituit sane sacer iste Conventus, ut Episcopi, sive Abbates, qui non in fructum animarum, sed in avaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione non solum acceperunt, sed potius subripuerunt, pœnitentiæ Canonicæ, sive Regulari, ut puta turpis lucri sectatores, subjaceant.

Denique merito expenditur a recipientibus bona ingredientium, quod quicumque vitam Religiosam amplectitur, consilium Evangelicæ paupertatis sequi proponat, adeoque juxta Christi monitum, *ire & vendere omnia quæ habet, & dare pauperibus*; ex quo consequens est, quod quando rerum suarum partem Monasterio offerre intendit, eam hac intentione & animo jubeatur offerre, ut illa vel pauperibus voluntariis, id est, Religiosis vitam pauperem viventibus, aut aliis egentibus impendatur: ut juxta Christi consilium, quod amplectitur, omnia sua vendidisse & *pauperibus dedisse* dici possit: ex quo ulterius elicitur, quod etiam Religiosi, si quid offeratur, tamquam ea intentione oblatum recipere & expendere teneantur. Hoc perspectum habens ille Religiosorum Pater, qui famoso nomine *Magister* dicitur, monuit in Regula sua *cap. 87.* „ ut de ipsis rebus „ (ingressi) Abbas in potestate sua mutatis quidquid *necessariæ utilitati Monasterii* supervacuum abundare viderit, pro anima Fratris ipsius *propter præceptum supradictum sequendi Dominum per eleemosynam, distracta illa re supervacua, pretium ejus pauperibus tribuat*; ut quod ille imperitus Frater non meruit facere, pro illo iste quasi doctus Magister valeat adimplere.

Ad hæc *Magistri* verba reflectens Hugo Menardus in *Notis*

ad Cap. 65. §. 16. Concord. Regul. „ Notanda ; inquit , hominis integritas , sinceritas , simul & charitas . Quam longe abest a quorumdam avaritia , aut curiositate , qui aut bona Novitiorum in arca recondunt , aut ea insanis substructionum molibus erigendis , similibusque vanitatibus impendunt , Christo in suis membris algente & esuriente .

§. II.

Quid de gratuita bonorum ingredientis oblatione ante Professionem decreverit Concilium Tridentinum?

SYNODUS Tridentina , ut libertati Professionis amplius prospiceret , *Sess. 25. cap. 16. De Regular.* decrevit „ ne ante Professionem , excepto victu & vestitu Novitii vel Novitiæ illius temporis , quo in probatione est , quocumque prætextu a parentibus , vel propinquis , aut curatoribus ejus Monasterio aliquid ex bonis ejusdem tribuatur ; ne hac occasione discedere nequeat , quod totam vel majorem partem substantiæ suæ Monasterium possideat ; nec facile , si discesserit , id recuperare possit . Quin potius præcipit S. Synodus sub anathematis pœna dantibus & recipientibus , ne hoc ullo modo fiat .

Ex hoc Decreto patet primo , quod ex bonis ipsius Novitii ante professionem , excepto victu & vestitu illius temporis , quo in probatione est , nihil Monasterio , *ne liberaliter quidem* a parentibus , consanguineis aut curatoribus ejus dari possit , nec Religiosi quocumque prætextu accipere possint . Et licet Concilii verba videantur restricta ad bona ipsius Novitii : „ tamen proposito dubio (inquit Fagnanus *ad Cap.* Statuimus , *tit. De Regul. num.* 55. & 56.) an quod disponitur *cap.* 16. *Sess.* 25. *De Regular.* ne de bonis puellæ aliquid Monasterio ante professionem tribuatur sub pœna anathematis , habeat locum , etiamsi aliquid tribuatur non ex puellæ propriis bonis , sed parentum vel consanguineorum ; sacra Congregatio censuit habere locum .

„ Et iterum suborto dubio, ait idem Fagnanus , an si Novitius sit sui juris , & non habeat parentes , possit in ingressu Religionis , præter victum , aliquid donare Religioni amore Dei , censuit , non posse ex verbis expressis *d cap.* 16.

Notandum secundo , Concilium Tridentinum in præallegato Decreto solum prohibuisse , ne aliquid ex bonis Novitii aut Novitiæ Monasterio , excepto victu & vestitu Novitii aut Novitiæ illius temporis , quo in probatione est , tribuatur *ante professionem* . „ Ne (inquit Concilium) hac occasione discedere nequeat , quod totam vel majorem partem substantiæ suæ Monasterium possideat ; nec facile , si discesserit , id recuperare possit „. Nihil proinde statuit Concilium circa donationem aut oblationem gratuitam bonorum Novitii aut Novitiæ Monasterio , quæ a parentibus aut aliis fit post professionem , sed eam relinquit in terminis juris communis ; consequenter oblatio gratuita bonorum etiam ipsius ingredientis in favorem Monasterii per Tridentinum limitata non est , si modo non nisi professione peracta effectum habeat , nihilque *ante professionem* , excepto victu & vestitu Novitii illius temporis , quo in probatione est , Monasterio tribuatur.

Denique notatu dignum est , Concilium Tridentinum in prænominato Decreto permittere quidem parentibus , vel propinquis , aut curatoribus Novitii aut Novitiæ ex bonis ipsius tantum Monasterio tribuere quantum Novitiis aut Novitiæ victui ac/vestitui illius temporis , quo in probatione est , requiritur : sed utrum Monasterio liceat ab ingrediente , aut ejus parentibus quidpiam pro victu & vestitu Novitii aut Novitiæ exigere , Concilium non determinat , immo nec quæstionem illam attingit . Quod ne forsitan a nonnullis nimio cum rigore a me assertum putetur , unum alterumve auctorem adduco hac in parte mihi consentientem ex illis , qui nullatenus de nimio rigore , sed merito de nimia laxitate argui possent ; quemadmodum in anterioribus quoque aliquoties tamquam dictis meis consentientes allegavi Joannem Wiggers , Martinum Navarrum , aliosque similes Auctores in Moralibus justo indulgentiores . Ut dum illi, qui passim solent quidquid abusibus ac erroribus præsertim inolitis opponitur , tamquam novum ac nimis rigorosum rejicere, viderint etiam hujusmodi laxitatum patronos mihi consentientes, cessent dicta mea nimii rigoris accusare.

„ Verum est , inquit Suarez *Lib. 4. De Simonia cap. 17. nu.* 19. Concilium Tridentinum (*Sess. 25. cap. 16. De Regularibus*) non loqui de pacto nec de modo recipiendi , id est, an possit Monasterium ita sustentationem petere, ut sine illa nolit Novitium recipere.

Notandum , ait Laurentius Landtmeter Ordinis Præmonstratensis Canonicus „ Canones in hac materia (de Simonia) indifferenter loqui de utroque ingressu Religionis, tam de eo, qui est ad habitum quam qui est ad professionem , ut cum Navarro advertit Suarez. Tridentinum quidem statuit, ut durante probatione ex bonis Novitii nihil Monasterio dari possit , excepto victu & amictu: sed inde non sequitur, semper aliquid pro victu & amictu peti posse ; hoc enim Concilium non dicit, sed relinquit regulandum juxta alia jura " . *Com. in Regul. S. Aug. num.* 21.

Ex quibus ulterius consectarium , nec in speciem Concilium Tridentinum in hoc suo Decreto probare praxim , qua Monasteria etiam admodum opulenta sine ullo scrupulo exigunt ab ingredientibus aut eorum parentibus ea, quæ victui ac vestitui Novitii vel Novitiæ illius temporis , quo in probatione est, necessaria putantur.

Quapropter prædicta praxis a pluribus , qui etiam post Concilium Tridentinum scripserunt , Simoniæ arguitur , & quidem præ cæteris fusius atque ex professo illud adstruere conatur Petrus a S. Audomaro alias a Wallon-Capelle Instituti S. Benedicti in Monasterio Montis D. Guinoci Monachus & Prior , in libello Monasticarum Institutionum secundum sacrosancti Concilii Tridentini Decreta . Quia libellus hic paucis innotuit , integrum Auctoris discursum subjungam , ut ex illo lector dijudicet num adeo secure, quam vulgo patatur , Monasteria , præsertim opulenta , exactionem pecuniæ pro victu ac vestitu Novitii aut Novitiæ facere queant.

§. III.

Proponitur sententia Petri a S. Audomaro circa exactionem pecuniæ pro vestibus Novitiorum.

„ CERTO certius est non licere quidquam pro ingressu vel admissione ad Religionis statum petere , quod & Prælati Simoniaci facto satis ostendunt , dum nihil pro his , sed palliantes cæcam suam cupiditatem , exigunt pro vestibus Novitiatus . Verum & hanc exactionem esse tantum avaritiæ , & labis Simoniacæ umbraculum probant , quod velint eos duplicibus , aut triplicibus vestiri in omnibus , adeo abunde , superflue , ut infra quinquennium , aut sexennium non possint ea deterrere . Unde & hi damnantur Constitutione Urbani Papæ , *Cap. Sane ne in vinea Domini* '. Mandat enim omnibus Monasteriorum Abbatibus & Prioribus , ne ab aliquo volente ingredi Religionem , vel Monasteria , in receptione personarum , vel ante vel post receptionem , quoscumque pastus , prandia , aut cœnas , pecunias , jocalia , aut res alias , etiam ad usum Ecclesiasticum , seu quamvis ad pium usum alium deputata , vel deputanda , directe , vel indirecte petere , vel exigere quomodocumque præsumant ; sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant , ac in victu & vestitu , sicut personas suarum Ecclesiarum , Monasteriorum , Prioratuum , Domorum , ac locorum sincera charitate pertractent . Et paulo post : Nos (inquit Urbanus) qui secus egerint , si sint singulares , tam dantes quam accipientes , hujusmodi excommunicationis , si Capitulum vel Conventus fuerit , suspensionis sententiis eo ipso decernimus subjacere , a quibus præterquam in mortis periculo nequeant absolvi , absque Sedis Apostolicæ speciali licentia . In quibus verbis notandum , non dici pro receptione , sed in receptione quidvis petentes , immo etiam cultui divino deputandum , subjacere huic sententiæ excommunicationis , & velle , ut pertractetur in victu & vestitu quemadmodum & alii Monachi . Et adeo sane nihil est petendum , ut vix permittat D. Basilius ultro oblata suscipi . Si mea (inquit *in Reg. brev.* 304.) in hoc sententia exquiritur , existimo magis consultum iri offensione multitudinis , & ad ædificationem fidei commodius , si repudientur ejusmodi munera . Siquidem ex illorum susceptione primum illud incommodum nascitur , quod sæpenumero ob eam rem male audit fratrum respublica . Deinde etiam illud quod ad sustollendos animos proximorum illorum , unde allata sunt , causam dant . Adhæc quod secundum id quod dictum est ab Apostolo de iis , qui in communi loco privatas escas haberent & portiones , illud consequitur : Confunditis eos qui non habent . Sed (ehu !) quam verum est passim male audire fratrum rempublicam propter multorum avaritiam , & injustissimas hujusmodi exactiones ! Quare justis de causis decrevit Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 16. de Reg.* sub anathematis pœna , ne quid detur ante Professionem a parentibus præter victum & vestitum *ultro* oblata . Verum enimvero quibus hæc ingrata sunt , causantur gravamen domus , si probaturis Religionem debeant de vestimentis providere . At melius certe facerent , si quotidianos culparent luxus . Facili enim negotio & sumptibus modicis possent procurari vestes , & ea quæ sunt necessaria ad probationem , si nonnihil detrahere liberet quotidiano luxui , splendidioribus conviviis , exquisitorum ciborum apparatui , & infinitis aliis superfluitatibus . Objiciunt Simoniam tantum esse , quando datur vel accipitur aliquid terrenum pro spirituali : at in admissione ad probationem nihil confertur spirituale . Probant , quia nondum sunt veri Monachi , quippe qui adhuc dimitti possint . Resp. falsum esse non veros Monachos esse , etiamsi adhuc dimitti vel spontanea voluntate discedere possint . Nec deinde verum est , nihil illis spirituale collatum esse . Quemadmodum enim falsum est non verum Militem , qui adscriptus est numero Militum sub conditione , quod non sit per annum intraturus tabernam, alioqui ex albo Militum rejiciendus : sic verus est Monachus , qui annum probationis agit , etiamsi dimitti propter certas & graves causas (non enim id licitum est sine causa) possit, vel ob easdem ipse exire. Spirituale eis collatum esse docent Doctores & Scholastici , dum dicunt Novitios privilegio Clericali , quo scilicet excommunicantur percutientes Clericum , sicut Professos gaudere . Alii asserunt eos teneri ad lectionem Horarum Canonicarum , saltem Officii B. M. Rursum idem probatur , quod quando admittuntur , datur eis panis , id est , præbenda , ut dicunt , quæ proprie est Monachorum ibidem degentium . Quæso , dicant cur pro victu vel habitatione vel doctrina , qua vitam suam componere secundum Regulam primo ingressus sui anno docentur , non exigunt aliquid , qui audent pro vestibus exigere , cum inter hæc par ratio esse videatur . Si debetur victus , institutio , cohabitatio , cur non similiter & vestimenta debeantur ? Insuper quæ in vestitionibus juvenum aguntur , & in quibusdam locis leguntur ; adeo nostram sententiam confirmant, ut bene considerantibus, nulla dubita-

„ tionis

„ tionis scintilla remaneat. Quid enim sibi volunt hæ cære-
„ moniæ? Offeruntur Abbati tamquam permansuri, si tamen
„ oneri injungendo sint pares: raduntur capilli, exuuntur pro-
„ priis vestibus: induuntur novis, &c. Quamobrem qui pacem
„ & veritatem diligunt, non possunt non acquiescere prædictis
„ rationibus, tum etiam auctoritati probatissimorum Theo-
„ logorum idipsum asserentium. Ut ut sit, negari non potest
„ exactiones in ingressu Religionis habere speciem malam, &
„ sordidæ avaritiæ suspicionem, ac proinde omnino fugiendas
„ ac detestandas esse. Quæ ut in æternum sepultæ jaceant,
„ expresse vetat Concilium Tridentinum, *Sess. 25. cap. 3.* plu-
„ res recipi ad professionem in Monasteriis bona immobilia pos-
„ sidentibus vel non possidentibus, quam qui commmode ali pos-
„ sint ex reditibus, vel eleemosynis consuetis Cœnobii.

§. IV.

Illicitum omnino esse ostenditur, ut parentes vel propinqui ditentur ex bonis eorum, qui Monasterium ingrediuntur.

Dubitare non possum quin dicta in hac secunda Dissertationis parte contra exactiones pecuniarum in admissione ad Religionem, plurimis personis sæcularibus admodum placebunt; quin & plures desiderent ut Canones Ecclesiæ contra prædictas exactiones Religiosi exactissime servarent; ut hoc pacto proles suæ ad Monasteria gratis admitterentur, quo fieret, ut ipsi onere eas alendi levarentur, vel, quod pejus est, alias proles in sæculo manentes divitiis augere, & ad statum eminentiorem in mundo aliquando promovere possent.

Verum eadem facilitate, qua hactenus ostensum est, Religiosos non posse ab ingredientibus aut eorum parentibus quidquam in admissione ad Religionem exigere; ostenditur plane irreligiosum, ne dicam injustum esse, ut per ingressum filiorum in Religionem sæculares censum suum patrimonialem augeant, aut proles in sæculo manentes ditent.

„ Non est meum dicere" (inquit Synodus Aquisgranensis post sanctum Prosperum seu Auctorem Libri *De vita contemplativa*) *quali peccato cibos pauperum præsumendo suscipiunt, qui Ecclesiam, quam juvare de propriis facultatibus debuerant, suis expensis insuper gravant, propter hoc fortassis in congregatione viventes, ne aliquos pauperes pascant, ne advenientes excipiant,* aut ne suum censum expensis quotidianis imminuant". *Anno* 816 *cap.* 107. apud Gratian. *Caus. 1. quæst. 2. can. 8.*

Si igitur Clerici divites peccato non levi sint obnoxii, qui de bonis Ecclesiæ vivunt, ne *censum suum expensis quotidianis imminuant*; quomodo a peccato erunt immunes, qui de bonis Monasterii proles suas vivere gestiunt, ut censum suum augeant, vel certe per alimentationem prolis non imminuant? Nec enim minus ipsos Monasteriorum quam Ecclesiæ proventus *patrimonium pauperum* esse, *parte* 2. *cap.* 1. §. 3. probatum est. Quinimmo Monasteriorum Fundatores hac præcipue intentione bona sua Monasteriis obtulerunt, ut illis essent ad perpetuum refugium, ut loquitur Fundator Cluniacensium, *qui pauperes de sæculo egressi, nihil secum præter bonam voluntatem attulerint, ut nostrum supplementum sit abundantia illorum.*

De hac Fundatorum menti legi possunt quæ habet S. Augustinus *Conc. 3. in Psalm.* 103. ibidem ostendens, quomodo nonnulli divites sæculi, quos dicit cedros Libani, *quas plantavit* Dominus, volentes sibi facere amicos de mammona iniquitatis, qui ipsos, cum defecerint, recipiant in æterna tabernacula, ædificent Monasteria, ut in illis tamquam in cedris Libani nidificent passeres, idest, minuti hujus sæculi *quorum alius*, inquit, *dimisit cellam Patris sui inopem, vix unum lectum & unam arcam.*

Divites igitur, qui proles in Monasteriis collocant, nec portionem bonorum unde vivere queant; offerunt, sed totum quod in alimentationem prolis Monasterium ingressæ impendere debuissent, sibi retinent, hac sua tenacitate efficiunt, ut pauperes, quorum alimentationi ex mente offerentium primario bona Monasteriorum destinantur, ad Monasteria recipi non possint, quia ipsorum proles loca pauperum occupant.

Deinde hujusmodi parentes, qui portionem, quæ proli Statum Religiosum assument competeret, si in sæculo maneret, sibi retinent, in effectu bona pauperum in usum suum convertunt, & ex patrimonio pauperum ditescunt, quo quid magis ab æquitate alienum?

Hæc tamen iniquitas se manifestius prodit, si filio alicujus divitis ingrediente Monasterium (quod ex quotidianis fidelium eleemosynis vivit) apud parentes aut consanguineos notabilis bonorum quantitas remaneat, quam ipsi in usus profanos aut statum familiæ augendum insumant: quis enim justum reputet, ut filius ex eleemosynis fidelium tamquam pauper sustentationem accipiat; & interim parentes ipsius ex portione bonorum, quam in sæculo reliquit, vitam abundantiorem ducant?

Si pium & justum sit, ut fideles ex rebus sibi a Deo donatis eleemosynam faciant in sustentationem servorum Dei, qui mundo valedicere, & vitam in Christo absconditam in Monasteriis vivere desiderant; quomodo non magis ipsa pietas, quinimmo ipsa justitia exigit, ut hi eleemosynam faciant congregationi, cui filius eorum jam incorporatus est, & tamquam illius membrum bonorum tam spiritualium quam temporalium particeps est effectus.

Sed dicet forsitan divitum quispiam Monasterium, quod filius meus ingreditur, divitiis abundat; quin & ampliores habet quam sustentationi competentis numeri Religiosorum requiratur, adeoque neccessitas non apparet quidquam ex portione, quæ filio competeret, dimittere. Repond. Quantumvis supponeretur Monasterium tam amplis reditibus esse instructum (licet sæpe judicium hominum mundanorum de sufficientia Monasteriorum minus æquum sit) nihilominus justum non est, ut parentes divites integram portionem, quæ filio in sæculo remanenti competeret, in familiæ suæ augmentationem retinerent: etsi enim poneretur quod in simili casu Monasterio sat abundanti nihil dandum foret; cum tamen omnia Monasterii bona sint bona pauperum, eo sensu ut quidquid Religiosum necessitatibus superest, in alimoniam pauperum impendatur; justitiæ consonum est, ut parentes partem aliquam bonorum in pauperes distribuant, dum filius eorum vivit ex bonis, quæ pauperibus venirent impendenda. Accedit quod Christus velit, ut quicumque consilium evangelicæ paupertatis assumit, non simpliciter sua omnia dimittat, sed ut pauperibus eroget: *Si vis*, inquit, *perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus*, ac per consequens si Christi intentioni divites obsequi velint, portionem hæreditariam filio etiam vivis parentibus quodammodo competentem dimittant: ut eam filius juxta Christi consilium *pauperibus* distribuat.

Illud jam pridem faciendum in oblatione filiorum parentibus proposuit pissimus ille Religiosorum Pater, qui famoso nomine *Magister* dicitur: postquam enim monuisset parentes, ut filios suos, quos Monasterio offerebant, bonis temporalibus exuerent, ut scilicet filiis nihil juris ad hæreditatem remaneret, ne spe hæreditatis allecti a proposito resilirent; tandem concludit *cap.* 91. *Regul. Itaque audite vocem illius Domini, quem filius vester dicit se sequi, ipsi dicentem*: Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me: & habebis thesaurum in cælo: *sed quia portio ejus adhuc in vestra est potestate & consensu vestro vel permissione, magis videtur Deo offerre quam nobis*; vos tangit de ea secundum Dominicam vocem, quam si vultis audire, pro filio vestro apud vos nihil remaneat in sæculo, nisi Deus. *Quod si forte, pergit prædictus Magister, propter immanitatem divitiarum, vel amorem nutritæ domi familiæ gravis vobis, & minus dulcis hæc divina præceptio convenit, audite Regulæ nostræ a Patribus salubre statutum consilium. De portione ejus tres fiant partes æqualiter: una distributa Abbatis manibus pauperibus vel indigentibus erogetur: aliam vobis, vel fratribus suis pergens ille ad comitatum Sanctorum exagiliario* (*a*) *munus titulo derelinquat: tertiam vero partem viatici sui utilitate deferat secum Monasterii Sanctorum usibus profuturam.*

Ex his concludere licet, quod quantumvis omnis exactio pecuniæ in admissione ad statum Religiosum sit inhibita, non parva tamen sit inordinatio, quod parentes divites permittant, ut loca pauperum per filios suos occupentur, aut ut minimum filii ex bonis pauperum sustentationem accipiant, & ipsi interim ex bonis illorum censum patrimonialem augeant, aut proles in sæculo manentes ditent. Immo jam pridem Guillelmus Parisiensis Episcopus parentes filios suos ad Monasteria destinantes, ut prolibus in sæculo manentibus plura cedant, Simoniacæ pravitatis reos credidit. *Alii* (*inquit*, tom. 1. tract. De moribus cap. 9.) *a parentibus & propinquis eo modo in claustro projiciuntur, quemadmodum catuli & porculi, quos matres non sufficiunt enutrire: ut videlicet mundo non spiritualiter, sed ut ita dicamus civiliter moriantur, videlicet ut* portione hæreditaria priventur, & ad eos, qui sæculo remanent, devolvatur; *& quantum ad hoc*, Simoniaca *est hujusmodi projectio, immersio, vel intentio.*

Ob hanc tamen divitium inhumanitatem & avaritiam, ne dicam injustitiam, nullatenus Religiosi ad exactiones per Canones tam enixe prohibitas recurrere debent; sed potius exactiones esse in eorum custodia, confidentes quod dum Ecclesiæ Regulas fideliter custodierint, Sponsus Ecclesiæ, in cujus manu cor Regis est, ut quocumque voluerit inclinet illud, inhumana illa divitum corda ad benefaciendum emolliet.

APPENDIX

Ad primam hujus Dissertionis partem.

Absoluta pro majori parte hujus Dissertationis impressione, incidit in manus meas *Directorium Ecclesiasticæ disciplinæ Coloniensi præsertim Ecclesiæ accommodatum, Auctore Reverendissimo Domino Octavio Francipano Mirtho Episcopo Tricaricensi, Apostolicæ Sedis per Germaniam inferiorem & Belgarum Provincias Nuntio*; in quo deprehendi pene omnia, quæ hac Dissertatione præsertim prima parte adstruere studui, brevi compendio expressa, quæ per modum Appendicis annectere utile judicavi tum propter Auctoris auctoritatem, tum etiam quod dictum Directorium Facultas Theologica Lovaniensis aoprobaverit, quod fiat, ut, sicut ostendi *parte 2. cap. 4. §. 11.* dictis meis in materia Simoniæ circa ingressum in Religionem consentire hujus Academiæ Doctores similiter assertis meis contra vitium *Peculiaritatis* consentientes ostendam.

(a) Viri doctissimi Du-Cange & Muratori legendum putant *Exaggellario*, ab *Exaggella*, id est trutina, quæ significat *quotam partem, qua singulis hæredibus ex successione obventis*: vel *legitimam portionem, quam quis ex suis bonis largitur cuidam Ecclesiæ vel Monasterio*. Hinc illud quod legitur in antiquis diplomatibus: *Exaggellario titulo possidere vel relinquere.*

Extra-

Extractum ex præfato Directorio de Religiosa Paupertate.

,, QUEMADMODUM castitas a carnali voluptate possessorem suum liberat, & ab impuri amoris visco absolvit: ita Religiosa paupertas, quæ propter Christum suscipitur, si voluntaria fuerit, a rebus terrenis omnem affectum atque amorem abscindit, a spinosæ sollicitudinis cogitatione, quæ isthinc oriri solet, animum prorsus liberum ac quietum facit. Ut autem voluntaria sit, non sufficit quod quis sponte & non coactum paupertatis votum emiserit, & quamdiu ei omnia, quæ sunt necessaria subministrantur, sine murmure vivat; sed & voluntaria debet esse ipsa penuria, voluntariæ quoque, quæ ex penuria sequuntur, molestiæ & incommoda. Paupertatis enim amator (ut ait quidam) ideo ad paupertatem sua sponte descendit, ne eum imparatum fortuna deprehendat, telaque fortunæ ante præoccupet, quam in ea cadat.

,, In hac itaque virtute sic exercendus est Religiosus, ut possit dicere cum Apostolo, *Philip.* 4. vers. 11. 12. 13. *Ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse: scio & humiliari, scio & abundare, (ubique & in omnibus institutus sum) & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. Omnia possum in eo, qui me confortat*; ut si quando necessitas illa veniat, ut nec habeat quod manducet, nec quo operiatur, & si quid aliud, quod ad vitæ humanæ sustentationem necessarium est, desideret, non frangantur animo, & non tantum ad iniquitatem manus non extendat suas, sed nec cogitatione quidem peregrinum a sancto proposito quidquam patiatur; ac fide, spe, & charitate, eo magis in Deum convalescat, quo ab omni humana ope & consolatione magis derelictus apparet.

,, Ab omnibus igitur rebus ablactandus est religiosi viri animus, & non tantum superfluum quicquam, cui inhæreat, aut quod ei adhæreat, ei non est permittendum, sed & solis necessariis ita sustentandus est, ut in eorum usu liber & non servus sit; hoc est, ut per gustum & amorem cælestium bonorum, ita ei terrena omnia despiant, ut grave ei sit ac molestum etiam necessariis uti, & ingemiscat se huic necessitati, ut cum remissione animi satisfacit necessitati corporis, per peccatum esse subjectum, malitque etiam necessariis non uti, si naturæ, conditio pateretur, & non tantum patienti, sed & hilari ac constanti animo, eisdem etiam prorsus carere paratus sit, si hanc necessitatem ad probandum militem suum incomprehensibilis Dei providentia induxerit.

,, Quare longe a Religiosæ paupertatis scopo illi aberrant Religiosi, qui voluntariam paupertatem in nuda paupertatis professione constituunt, ex qua plus maledictionis quam benedictionis eos manet.

,, Procul & illi a voluntaria paupertate absunt, qui ut in lectulo ægritudinis suæ non egeant, & penuriam, aliaque paupertatis incommoda non sentiant, pecuniam corradunt atque supponunt, vel reditus vitales aut perpetuos habent, unde tempore ægritudinis & necessitatis suæ consolationem habeant, & se a molestiis paupertatis tueantur atque defendant. Quorum temeritas eo subinde proserpit, ut de bonis & pecuniis, quas relinquunt, testamento disponant, ac amicos legato honorent. Ubi graviter accusandi veniunt quidam Religiosorum Prælati, aut Superiores, quorum facilitate & permissu ista perpetrantur; immo quorum immisericordia huic irreligiosæ sollicitudini, & nefariis ausibus occasionem dedit, & januam aperuit; ut qui famulos Dei, qui omnia propter Christum dereliquerunt, dum ægrotabant ita dereliquisse visi sunt, ac si eorum curam tum ad eos non pertineret. Qua in re magnam amoris ac charitatis suæ penuriam manifestaverunt, quæ tunc maxime viscera sua aperire solet, & ostendere, etiamsi res sit angusta domi, quam ipsa ut juvet Fratrem suum non angustietur.

,, Quæ ut in posterum caveantur, monemus Prælatos ac Superiores omnes, ut Fratrum suorum necessitatibus sollicite succurrant, & in ægritudine eorum hoc eis præstent, quod sibi præstari vellent; ne incidant in terribilem illam Apostoli sententiam: *Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* " 1. Tim. 5. vers. 8.

, Religiosi vero, qui testamentum condiderunt, tamquam rei criminis proprietatis, Ecclesiastica careant sepultura; & bona, de quibus testati sunt, secundum Ordinationem Theodorici *pag.* 263. §. 62. arbitrio Episcopi subjaceant.

,, Proprietarii similiter censeantur, & contra vitam communem agere omnes Religiosi, qui in proprios ac *peculiares* usus reditum aliquem sibi aut emunt, aut emptum retinent.

DE VITA COMMUNI.

" QUod ad communem vitam, victum, atque vestitum attinet, magnam passim deformitatem diversæ consuetudines dictis votis contrariæ in Monasteria induxerunt, quæ proprietati, totius Religionis perniciosæ pesti, occasionem & fomenta subministrant; paupertatis thesaurum expoliant, spem in Deum minuunt; anxiam sollicitudinem & affectum ad res temporales inducunt; institutionem Patrum enervant, atque fraternam charitatem, animorumque unionem tollunt. Quamobrem Prælatis omnibus utriusque sexus severe præcipimus, ut omnibus & singulis subditis suis victum non in pecunia, vel privatim in cubiculis, nisi Carthusianis, & si qui forte sunt, qui ex suo instituto solitarii reficiuntur; sed communiter in communi Refectorio administrent: nullique permittant, ut quicquam esculenti aut potulenti ad cubiculum suum deferat, aut portio vini, quæ in Refectorio propinanda fuisset, pecunia redimatur, vel extra Refectorium bibenda servetur.

Ipsi quoque Prælati & Præfecti, nisi per occupationes legitimas, aut hospitum multitudinem penitus impediantur, in communi Refectorio corpore reficiantur. Cum autem propter adventantes hospites separatim comedere cogentur, ut hospites ædificentur, & cognoscant Monasteria scholas esse, in quibus mortificationi carnis studetur, non voluntati; eosdem studeant in mensa sua habere cibos, quos habet Conventus.

Vestitum singuli ex communi vestiario accipiant, minime vero pro eo singulis Religiosis pecunia assignentur; aut in hunc finem, ut seipsos vestiant, vel ex celebratione Missarum, vel alias labore, industria, aut amicorum liberalitate, pecuniam comparare, aut sicut paulo ante dictum est, pensiones vitales, reditus perpetuos recipere, aut bonorum aliquorum usumfructum habere permittantur. Præterquam enim quod hæc ad peculiaritatem *pertinent, cum qua (teste D. Gregorio* Epist. 21. lib. 10. indict. 5. cap. 22.) *nec concordia, nec charitas in congregatione potest permanere; faciunt etiam ad studium vanum, inutile, & perniciosum vestibus placendi hominibus, ita ut in uno eodemque Monasterio alius alio pretiosius, & sæpe alia vestium forma vestiatur, sic ut quivis honoratus (ut ait D. Bernardus in* Apologia ad Willhelmum Abbat. paulo ante finem) *non alia horreat vestimenta, si suo modo præparata fuerint. Qua in re Superiores, qui hæc corrigere deberent, dum magis student vestibus populo placere quam moribus, pessimo exemplo gravissime delinquunt.*

,, Quæ ut corrigantur, pari ratione, omnium Monasteriorum utriusque sexus Superioribus mandamus ut quo sunt gradu altiore subditis constituti, eo humilitate in vestibus & moribus sint magis conspicui; subditosque suos etiam hic præcedant, ac viam monstrent, qua eos sequi volunt. Sit itaque omnium habitus uniformis, non illorum tantum, qui unius Monasterii sunt, verum etiam omnium qui sunt unius Ordinis; præcipue in eadem Provincia habitantium: ut sicuti habitus est unus, mensa una, regula una, unusque vivendi modus; ita intelligant, cor omnibus debere esse unum, animam unam, conspirationem unam ad Regum Dei consequendum. Materia vero vestis ac forma talis omnino sit, qua admoneantur mundo esse crucifixi, & ipsis mundus.

Similiter in aliis omnibus necessariis ex communi ærario, non ex peculiaribus *cujusque depositis, pro Monasterii facultatibus, non in pecunia, sed in specie rerum, cuique, quod opus habet, benigne ac paterna sollicitudine Præfecti subministrent: neque ullo modo præbeant ansam, ut aliqua ratione contra votam Deo paupertatem ac vitam communem aliquid agatur, & spes magis in humana cujuslibet industria quam in Deo, & paupertatis merito collocetur.*

,, Ideoque curam in hoc omnem ponant, ne quod hactenus passim in multis Monasteriis factum est, aliquis sibi aliquid operetur; sed ut præscribit in Regula sua D. Augustinus, *omnia opera sua in unum faciant, majori studio & alacritate, quam si sibi singulis facerent propria*. Ac proinde omnis pecunia vel res, quam Monachus vel Monialis, sive labore, sive industria, sive amicorum liberalitate, seu denique qualibet alia occasione acquirere potest, Superiori mox tradatur, in commune ærarium, vel commune vestiarium, vel alias in communes usus reponenda, & ad nutum Superioris tamquam res, non quidem uni *peculiaris*, sed omnibus ex æquo communis administranda; ne contingat in Monasteriis illa perversitas, ut qui divites & liberales habet in sæculo consanguineos, etiam superfluis quibuscumque abundet, & alius Frater necessariis destituatur.

,, Quare si quis suis filiis, aut aliqua necessitudine ad se pertinentibus, aliquam contulerit vestem, aut aliquid aliud inter necessaria deputandum, quod sit pretiosius aut notabilius, quam ut in communes usus redigi posset; ne hinc murmura oriantur, aut alius ab aliis, in aliquibus deformis existat, illud vendatur; ita ut si vestis, vel pannus, vel quæcumque res alia esse communis non poterat, ejus pretium commune fiat. Exemplo D. Augustini, qui oblatum sibi pretiosum Birrum putavit esse vendendum dicens: *Forsitan* (eo uti) *decet Episcopum, quamvis non deceat Augustinum*". De communi Vita Cler. *Serm.* 2.

,, Porro cum non possit quisquam proprietatis deponere affectum, quamdiu ea habere permittitur, quæ ab eo cum proprietatis affectu possidentur, auferantur ea omnia, quæ cum tali affectu possideri deprehenduntur. Sunt alii, qui habent cochlearia, auriscalpia, dentiscalpia, aliaque instrumenta argentea; alii qui cultros habent elegantius elaboratos, alii qui libros, nonnulli qui sudala acu picta, vestes pretiosas, & si quæ sint alia, quæ non sine murmure resignare vellent; quæ cum fuissent Religiosis permissa a primis Ordinum Initiatoribus, & quia etiam erga res minimas potest esse inordinatissimus effectus, qui sit peccatum mortale, nec nunc Religiosis a Superioribus permittenda sunt; qui ad hoc a Deo constituti sunt, ut subditos suos in votis & sancto proposito juvent, non solum vitæ exemplo, instructione, consolatione, & correptione, ad quod etiam quivis Christianus pro donationis suæ mensura, ex charitatis tenetur officio, sed etiam auctoritatis imperio & coactione. Qua in re si qui negligentes fuerint, ii non modo innocentes non sunt, sed & in seipsos & in subditos suos, quibus exemplo Heli parcunt, crudeles existunt. Si qui igitur sint, qui virtutis non ducuntur amore, & tamquam liberi

„ sub gratia constituti, voluntariæ paupertatis exercitium ex „ animo non amplectantur, eos Præfecti formidine pœnæ in officio contineant; ut vexatio det intellectum, & timor paulatim charitatem inducat.

A P P E N D I X

Ad secundam Dissertationis partem ex eodem Directorio *Tit. De recipiendis & instruendis Novitiis.*

„ SUb pœna anathematis dantibus & recipientibus præcipimus, ne ante professionem, excepto victu, & vestitu, Novitii, vel Novitiæ, illius temporis, quo in probatione est, quocumque prætextu a parentibus, vel propinquis, aut curatoribus ejus Monasterio aliquid ex bonis ejus tribuatur, „ *cum ut caveatur detestabilis Simoniæ species*; tum ne Novitius hac occasione discedere nequeat, quod totam vel majorem partem substantiæ suæ Monasterium possideat, nec facile, si discesserit, id recuperare possit. Quin nec pro ipso victu aut vestitu Novitii aliquid ex pacto detur. Cum enim Novitiatus res sit spiritualis, cui annexum est jus ad victum & vestitum, a *Simonia abesse non potest, de his pacisci*, vel pro jure Novitiatus acquirendo ad victum & vestitum contribuere. Si quis autem jure Novitiatus acquisito sumptus liberaliter refundere velit, licite id facere potest, modo nullum intercedat pactum, conventio, spes, aut mutuus intellectus.

„ Ut omnis in hac parte tollatur peccandi occasio, non plures in posterum in Monasteriis virorum aut virginum ad Professionem recipiantur, quam qui vel ex reditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possint sustentari.

A P P R O B A T I O

Præfati Directorii per Facultatem Theologicam Lovaniensem.

HOc Directorium Ecclesiasticæ Coloniensis disciplinæ reformandæ, ab Illust. & Reverendiss. D. Domino Octavio Episcopo Tricaricensi Nuntio Apostolico collectum,

Decanus & Facultas Theologiæ in Academia Lovaniensi, debito examine prævio, tamquam opus magno studio, & pietate concinnatum fructuose admodum excudi posse judicant.

De mandato Domini Decani & Facult.
subscrip. AND. SASSENUS
dict. Facult. Notarius.

VINDICIÆ DISSERTATIONIS CANONICÆ DE PECULIARITATE ET SIMONIA

Contra Libellum R. P. WYNANTS Ordinis Eremitarum S. Augustini.

Cum reflexionibus ad definitionem illorum, quos JANSENISTAS *vocant ab eodem adductam.*

SCOPUS HARUM VINDICIARUM.

NON me fefellit conjectura, de qua in Præfatione Dissertationis Canonicæ de Peculiaritate & Simonia, *&c. quod scilicet* Reformator, Jansenista, *illico auditurus essem; hoc Theses R. P. Clenaerts, hoc Libellus, quem Dissertationi meæ nuperrime opposuit Rev. P. VVynants, plus satis loquuntur. Ad hæc paucis respondere quantum causæ justitia & veritatis defensio exigunt, & Christiana modestia permittit, animus est; plorisque quidem, quæ in privatam meam personam conjiciuntur, meque solum attingunt nec respondendum judicavi: quæ vero generatim cuilibet, ubi vel leviter vitium aliquod non Status Religiosi, sed quorumdam Religiosorum attigisse visus est, affricari solent, pluribus refello, eo quod modus ille tam alienus a charitate quam Ecclesiæ perniciosus mihi appareat. Ad paucula vero ac in primis ad Epistolam dogmaticam Rodulfi ad Sanctum Trudonem Abbatis, adversus Dissertationem meam regesta, num respondens faciam satis, æquus Lector judicabit.*

CAPUT PRIMUM.

De his, quæ in Libello R. P. Wynants Auctori potius quam doctrinæ Dissertationis Canonicæ De Peculiaritate & Simonia, objiciuntur.

§. I.

De amaritudine Zeli & Livore edaciore *in Eximium P. Lupum, qui Auctori Dissertationis objicitur.*

Reverendus P. Wynants in nupero suo Libello adversus Dissertationem meam Canonicam primo mihi objicit pag. 3. *amarum zelum* & pag. 37. *livorem edaciorem* in Eximium P. Christianum Lupum.

Utrum mihi in dictum Patrem hujusmodi affectio fuerit, uni Deo notum est; hactenus de simili affectu in virum illum nihil mihi conscius sum. Ut hoc de me homines credant, satis est quod nullam causam habeant aliter de me sentiendi: quam causam R. P. Wynants habuerit, ut in me affectum illum fuisse non solum crediderit, sed constanter & publice asseruerit, nescio; si tamen conjecturare liceat, duplex illius suspicionis causa fuisse apparet.

Prima, quod *parte 2. Dissert. cap. 2. cum magno impetu*, ut queritur pag. 2. *invadam dogma, quod in materia Simoniæ ad Can. 19. Concilii Nicæni II. tradit Ven. Mem. Eximius Christianus Lupus.*

Secunda, eaque præcipua videtur illa, quam insinuat *pag. 37.* quod scilicet *reponam*, ut ipse quidem asserit, & per totum pene Libellum alte declamat, *P. Lupum inter Magistros ad omnem novitatem prurientes, inter Doctores non dirigi solitos a Spiritu Veritatis &c.*

Num illa vera sint, & *amarum Zelum* vel *Livorem edaciorem* in P. Lupum probent, duobus Paragraphis sequentibus inquiremus.

§. II.

Discutitur prima conjectura, ex qua Rev. P. Wynants amarum Zelum *aut* Livorem edaciorem *in P. Lupum elicere videtur.*

Fateor me in secunda Dissertationis meæ *parte cap. 2.* impugnasse dogma P. Lupi in materia Simoniæ circa Ingressum Religionis ex Legibus Justinianæis desumptum: & quidem *magno impetu*, si id intelligatur pro omni, qua potui, argumentorum vi, idque eo fortius quo apprime mihi cognita erat viri illius auctoritas, & magna, præsertim apud Curiæ Romanæ Prælatos, a Canonum & Antiquitatis studio existimatio; neque ut hæc mihi probaretur, opus erat litterarum evulgatione: quod hac tamen occasione hæc facta fuerit, non invideo.

Ex hac vero dogmatis impugnatione *Zeli* mei *amaritudine* aut *livoris edacitatem* in Virum illum quis arguat, nisi qui existimat non posse Viri alicujus magnæ auctoritatis & existimationis dogma impugnari, aut non ea argumentorum mole, quæ dogmatis illius destructioni judicatur necessaria, aut admodum utilis, ni una *amaro zelo & livore edaciore* quis in Auctorem illum ferri judicetur.

Profecto si id existimet R. P. Wynants, non me solum, sed & eximium Patrem Le Drou modernum suum Provincialem *amari zeli & livoris edacioris* in P. Lupum suspectum habeat necesse est; utpote qui non in uno tantum articulo, sed pluribus sententiam P. Lupi impugnat.

Et quidem in hoc ipso *de Simonia* dogmate, in quantum per dictum dogma Monasteria etiam *opulenta* in exactione dotis ab ingressuris Religionem ab omni specie Simoniæ vindicantur, mecum a P. Lupo recedit, ut ex pluribus ejusdem P. Le Drou

The-

Theſibus, præſertim iis, quas *Promptuarium Theologo-Canonicum* dixit, pateſcit: in his enim §. 18. ita loquitur: " Nec illam (Simoniæ lepram) evadent opulenta Monaſteria, ſi dotem exigant a Candidatis, quos, ſpectatis omnibus, alere commode poſſunt: Arg. ex *Extravag.* citata juncta *Gloſſa* ad verbum *Sane*; ex judicio S. Congregationis Concilii probato a Papa, ut videre eſt in ante dictis. Neque vero D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 1. ad. 4. aliquid exigere ſinit, niſi quando *Monaſterium eſt tenue*, & ejus bona *non ſufficiunt*. Et in 4. *diſt.* 23. *art.* 2. ad 7. *Simoniacum* eſſe contendit, ſi poſſit Candidatus *ſine gravamine recipi*. Et merito, cum enim tunc deſit juſtus titulus, omnis exactio pro ſpirituali admiſſione fieri cenſetur.

Nonne quoque nuperrime in Theſibus hoc anno in menſe Auguſto Præſide R. P. Clenaerts S. T. L. ac Prof. Ord. Erem. S. Auguſtini defenſis, Theſi 6. conſpeximus hanc poſitionem: *Etiam Religioſi licite habent annuos reditus*, quam poſitionem *quanto impetu* improbaverit eximius P. Lupus, ex illis ad *Can.* 6. Concilii Toloſani ſub Victore II. diſcurſu, quem hic ſubjicimus, colligere licebit: ,, Porro Joannes Caſſianus in ſeptimo Monaſticarum Inſtitutionum libro diſtinguit tres Proprietariorum claſſes. *Triplex eſt hujus invaletudinis morbus, qui ab univerſis Patribus æquali deteſtatione damnatur. Unus hic, qui deinceps miſerabiles quoſque, ea quæ ne antea quidem, cum in ſæculo degerent, poſſidebant, congregare perſuadet. Alius, qui hæc in primordiis ſuæ renuntiationis abjecerant, poſtea reſumere ac rurſum deſiderare compellit. Tertius, qui initio malo vitioſoque contractu, & ab imperfectione incipiens, eos, quos ſemel hoc tepore mentis infecerit, paupertatis ac diffidentiæ timore perterritos, ſpoliare ſe cunctis mundi facultatibus non ſinit; eoſque, pecunias vel ſubſtantias, quas utique renunciantes abjicere debuerant, reſervantes, ad Evangelicam perfectionem nunquam pervenire concedit*. Tertiæ itaque claſſis ſunt illi, qui omnia quidem ſua Monaſterio dant, aut pauperibus, ſed *ſibi aliquam reſervant vitalitiam penſionem aut cenſum. Ipſorum exordium eſt omnino vitioſum*. Monaſtica quippe profeſſio non eſt aliud quam omnium temporalium abrenuntiatio, atque ita adverſus illos recte dixit in tertia Collocatione Abbas Paſnutius: *Nedum Evangelicum implet mandatum, qui omnino ſibi adhuc ex ſuis facultatibus aliquid reſervat*. Et adjungit, *Sicut nonnulli tepidorum faciunt*. Utroque enim pede claudicant: *Nec Monachum induunt, nec Sæcularem deponunt*. Unde adverſus Syncleticum, ex Senatore Monachum ejuſmodi ſcripſit Magnus Baſilius: *Et Senatorem predidiſti, & Monachum non feciſti*. Quod dictum prædicat, & ejus cauſam nobiſcum laudat Caſſianus: *Quædam ſibi de propriis facultatibus Syncleticus reſervarat*. Recte aſſerit iſtos *ad Evangelicam perfectionem nunquam pervenire*. Captivi enim manent ſub Phylargia, omnium vitiorum matre ac nutrice, *quam quidam appetentes, etiam a fide erraverunt*. Ex ipſa pauperes Fratres deſpiciunt, cum plena humilitate non ſubjacent Præpoſitis, divina Officia faſtidiunt, operari nolunt, ad licentioſum alicujus privilegii aut præeminentiæ in Monaſterio locum quavis arte adſpirant, ac ſe intrudunt, communi alimentorum ac veſtium ſorte contenti non ſunt, atque ita Cœnobia ſua pedetentim tranſvertunt in illam Coludenſis apud Anglos Monaſterii miſerabilem formam, quam in Anglicana venerabilis Bedæ hiſtoria deſcribit religioſus Presbyter Adamandus: *Domunculæ, quæ ad orandum vel legendum factæ erant, nunc in comeſſationum, potationum, fabulationum, & cæterarum ſunt illecebrarum cubilia converſæ*. Quomodo ſpeluncam hanc immiſſus ab irato Deo ignis eradicaverit, pluribus narrat laudatus Beda, factum aſſerit ob exceſſus præſertim illorum, qui *majores eſſe videbantur*; & concludit: *Hæc ideo noſtræ hiſtoriæ inſerenda credidimus, ut admoneremus, Lectorem operum Domini, quam terribilis ſit in conſiliis ſuper filiis hominum: ne forte nos tepore aliquo carnis illecebris ſervientes, minuſque Dei judicium formidantes, repentina ira ejus corripiat, & vel temporalibus damnis juſte ſævient affligat, vel ad perpetuam damnationem diſtrictius examinans tollat*. Grandem apud ſuos Monachum ob ſimiles vanitates fuiſſe viſibiliter deportatum ad inferos, & Caiphæ, ac aliis Domini occiſoribus adjunctum, narrat in eadem hiſtoria, & denuo concludit: *Factum eſt hoc nuper in Provincia Berniciorum*, (a) *ac longe lateque diffamatum, multos ad agendam & non differendam pœnitudinem provocavit. Quod utinam ex hinc etiam noſtrarum lectione litterarum fiat*. Quocirca hiſce penſionatis Monachis Joannes Caſſianus merito applicat hocce Deuteronomii Statutum: *Qui eſt homo formidoloſus, & corde pavido? Non egrediatur ad bellum. Vadat & revertatur in domum ſuam, ne pavere faciat corda Fratrum ſuorum, ſicut & ipſe timore perterritus eſt*: ipſos ad Monaſticam militiam affirmat ineptos. Semetipſos enim præcipitant in Monaſteriis, & alios ſecum, licet non in lapſum, tamen in titubationem circumſcribunt. Quare qualiſcumque profeſſioni *adjecta penſionis reſervatio, eſt adverſa ſubſtantiæ*, aut *certe fœda conditio*, ideoque habenda pro non oppoſita. *Eam Præfecti obligantur circumducere & in communem ſubſtantiam* (nota bene) *devocare*. Nulla hic dotalis eleemoſyna, nec ſimilis quis humanæ infirmitatis palpo fucus valeat patrocinari. Eleemoſyna enim debet eſſe gratuita, non dotalis. Et hunc eſſe Tridentinæ reformationis ſcopum, ſuus locus demonſtrabit.

Hactenus P. Lupus. Plures alias ſententias Patris Lupi, quibus ſe ejuſdem inſtituti Profeſſores opponunt, proferre poſſemus, ſed hac duas, de quibus in Diſſertatione mea agitur, protuliſſe ſufficiat, & oſtendiſſe, quod quoad eam, in qua a P. Lupo diſſentio, nec ipſi ejuſdem Ordini Magiſtri per omnia conſentiant; quoad alteram, in qua P. Lupo conſentio, rurſus ejuſdem Ordinis Profeſſorem diſſentientem protulerim.

Non eo tamen fine hæc a me prolata putentur, quaſi vituperio verti deberet Profeſſoribus, quod a ſententia Patris Lupi recedant, dum contrariam veram, putant; immo in hoc laudandi, quod nullius moti auctoritate libere quod verum credunt, eloquantur. Ita S. Auguſtinus Vincentium Victorem juvenem & laicum laudat, quod nihil hominem veritus libere contra Senem & Epiſcopum (Auguſtinum ſcilicet, quod ſentiebat proferret: *in hoc* (*inquit* lib. 4. De anima & ejus orig. cap. 1.) *te plane laudo, quod veritatem etſi nunquam percepiſti* certe quam putaſti homini protuliſti; *ideo quidem temere, quia exiſtimaſti ſcire te quod neſcis*; ſed ideo libere, quia perſonam non veritus elegiſti aperire quod ſentis.

Ex his facile apparet quam levis ac futilis ſit conjectura *amari* mei *zeli*, ac *edacioris livoris* in P. Lupum, quia dogma ipſius in materia Simoniæ *magno impetu*, id eſt, omni argumentorum vi impugnavi.

§. III.

Diſcutitur altera conjectura, ex qua R. P. Wynants amarum *meum* zelum, *ac* livorem edaciorem *in P. Lupum colligere videtur.*

SECUNDUM argumentum *amari* mei *zeli*, & *edacioris livoris* in exim. P. Lupum deſumpſiſſe videtur R. P. Wynants ex eo, quod P. Lupum, ut ipſe aſſerit, & queritur *pag.* 32. traducam *parte* 2. *Diſſ. cap.* 2. in laxonum catalogum ad omnem novitatem prurientium. Eamdem de me querelam *pag.* 37. Patri ſuo Generali exponit his verbis: Livor edacior, aut zelus amarior *non poſſit, Reverendiſſime Pater, quemquam aut mordacius urere, aut crudius commovere contra opt. mem. P. Mag. Chriſtanum Lupum, quam qui ipſum reponit inter laxiorum regularum vindices, inter Magiſtros ad novitatem omnem prurientes; inter Doctores non dirigi ſolitos a Spiritu veritatis*. Rurſus *pag.* 62. 63. introducit P. Lupum piæ memoriæ, quaſi reſuſcitatum de me querelantem in hæc verba: *Si male te habeat, Clariſſime Profeſſor, & intime te urat mea de Simonia doctrina, an ideo a tua charitate merear reponi inter laxones, homines falſos & fallaces a ſpiritu erroris ductos, ſtultos, & injuſtos?* An Dominus præceperit tibi ut mihi maledicas?

Has querelas per totum pene libellum ſparſas videre eſt: quæ ſi veræ forent, non diffiteor, quin *amari* mei *zeli*, & *livoris edacioris* in virum illum non leve eſſent argumentum, verum concipere nequeo, qua conſcientia aut charitate, *quæ non cogitat malum*, hæc tamquam a me ſcripta & in P. Lupum conjecta R. P. Wynants tam intrepide aſſerere audeat; cum in tota mea Diſſertatione nec verbulo uno Lupum *laxonis* aut ſimili epitheto compellaverim.

Dicet forſitam quiſpiam verum eſſe, quod illum expreſſe talem non dixerim; ſed ipſum inter ſimilis farinæ homines a me repoſitum fuiſſe, colligit dictus R. Pater ex unico pene §. 2. *p.* 2. *cap.* 2. Diſſertationis. Reſp. Ita apparet; ſed quibus conſequentiis id colligat, videamus.

In citato §. tria non adverſus perſonam P. Lupi, ſed adverſus dogma ipſius, in quod ex malo intellectu Legum Juſtiniani forſitan inciderat, propoſui.

Primum, quod opinio P. Lupi, in quantum excuſat Monaſteria *opulenta* in exactione dotis ab omni ſpecie Simoniæ, ſit nova & contraria unanimi Veterum doctrinæ, immo & Recentiorum (*niſi* dixi, *unum alterumve ex laxioribus ad omnem novitatem quodammodo prurientibus exceperis*). Hinc alterius intuli huic dogmati P. Lupi, quatenus a Veterum ſententia in materia morum recedit, non male quadrare illud S. Auguſtini: *Quid ſibi vult iſta Novitas? Nonne videtur; neſcio quam redolere fallaciam?*

Secundo, dixi ſententiam P. Lupi primo intuitu de falſitate reddi ſuſpectam, eo quod per illam inutiles reddantur Conciliorum Canones, ac Pontificum Conſtitutiones, quibus tamquam Simoniacæ condemnantur, & ſub graviſſimis pœnis vetantur exactiones pecuniarum in admiſſione ad Religionem. Hujus dicti probationem ſubjunxi his verbis: *Quæ enim erit illorum Canonum, aut Conſtitutionum utilitas, ſi vera ſit, quæ §. præcedenti exhibita fuit, doctrina? quandoquidem per illam juſtificetur praxis recipiendi Monachi dotem, non ſolum ſponte oblatam accipiens, ſed & exigens, ac de illa ſtipulans, idque non tantum dum Monaſterium eſt pauper, ſed etiam quando eſt opulentum*.

Tertio, dixi dogma P. Lupi Primo intuitu de falſitate ſuſpectum eſſe; quia titulus ille, quo praxim hodiernam ſtipulandi dotem ab ingreſſuris Monaſterium a Simonia vindicat, hactenus ab Eccleſia pro medio, quo Simonia e Monaſteriis eliminaretur, propoſitus non fuit, cum tamen certiſſimum ſit, quod ſola hujus tituli propoſitione, ſi ſufficiens eſſet, ut ſtipulantes dotem ab omni etiam ſpecie Simoniæ liberaret, pro magna parte Simonia e Monaſteriis eliminata eſſet: *quandoquidem enim, inquiebam, Regulares per Simoniacas ſuas exactiones ſeu ſtipulationes unice intendat ſummam aliquam pecuniæ: aut aliam rem temporalem accipere, nulla difficultate a contractibus Simoniacis abſtinuiſſent, modo illo titulo, quem legitimum prætendit P. Lupus, ſummam pecuniæ aut rem temporalem ſine labe Simaniaca potuiſſent obtinere; adeoquæ opus non fuiſſet tam frequenti Canonum renovatione ac pœnarum comminatione, ut vitium Simoniæ a Monaſteriis averteretur*.

Cum igitur pia Mater Eccleſia, cui Spiritus ſanctus ſuggerit omnia, quæ pro tempore magis opportuna & accommoda ſunt, ad vitiorum extirpationem hunc ti ulum filiis ſuis pro remedio vitandi Simoniacam pravitatem nunquam propoſuerit, merito judicatur illum a Spiritu Veritatis non fuiſſe ſuggeſtum.

(a) Bernicii occupabant partem Meridionalem Scotiæ uſque ad Edimburgum.

Hæc tria argumenta proponenda putavi, ut dogma P. Lupi, quod verum non esse certo credebam & credo, primo intuitu de falsitate suspectum Lectori facerem.

Si ex dictis credat R. P. Wynants legitime inferri me P. Lupum retulisse in *laxonum catalogum ad omnem novitatem prurientium*, eo quod inter alia asseruerim unum dogma Patris Lupi (num plura in illius operibus tamquam laxiora sint improbanda, non inquiro nec inquisivi) in materia de Simonia unanimi Veterum, immo & Recentiorum) *nisi unum alteriumve ex laxonibus ad omnem novitatem prurientibus exceperis*) sententiæ contrariari; eadem ratione inferre cogetur, quod is, qui assereret S. Hieronymum propugnasse opinionem de usu mendacii officiosi *laxam*, quam nullus ex laxionibus sustinere ausus fuit, censeretur S. Hieronymum inter *laxones* retulisse; quin *laxiorem laxonibus* dixisse, quo quid ineptius?

Hinc evidenter, ut credo, apparet quam injuste accuset me R. P. Wynants, quod P. Lupum *laxonibus* ad *omnem novitatem prurientibus*, annumeraverim.

Non minus inepta, si non ineptior est consequentia, qua infert ex his verbis: *Merito judicatur titulum illum* (Patris Lupi) *a Spiritu Veritatis non fuisse suggestum*, P. Lupum a me repositum inter *Doctores non dirigi solitos a Spiritu Veritatis*. Numquid non eadem consequentia inferetur, quod quicumque judicat Doctoris alicujus sententiam non esse veram, & consequenter *non suggestam a Spiritu Veritatis*, a quo non nisi verum suggeritur, eumdem Doctorem reponat inter *Doctores non dirigi solitos a Spiritu Veritatis*? Quo quid ineptius?

Si quis miretur quod per similes argutias insimuler, quasi P. Lupum retulerim *inter laxones*, *Doctores non dirigi solitos a Spiritu Veritatis*, stupebit indubie, dum intelliget, quo fundamento idem P. Wynants asserat me Patrem Lupum reposuisse, horrendum auditu! inter homines *stultos*.

Parte 2. Dissert. cap. 2. §. 4. ostenderam, quod ex Legibus Justinianæis is, qui Monasterium ingreditur, *ante professionem habeat quo vult modo de bonis suis disponendi facultatem*; ut consequenter dependeat a mero ingredientis beneplacito Monasterium a bonis suis excludere: ex quo §. 5. ulterius consectarium duxi, quod Monasterium extorquens summam pecuniæ ab ingrediente, ut renuntiet juri, quod ad bona ipsius habiturum est post professionem, procedat eodem modo, quo ille qui pecuniam prætenderet titulo *transactionis* pro remissione alicujus juris, quod etiam nullo dato pro nutu ipsi adimi posset; quo, inquiebam, quid *injustius*, ne dicam *stultius*, esse potest?

Nullatenus proinde sententiam P. Lupi *stultitiæ* insimulavi, multo minus P. Lupum inter homines *stultos* reposui; nisi forsitam quis credat sententiam alicujus dici *absurdam*, aut Auctorem reponi inter homines *absurdos*, dum illa argumento, ut ajunt, *ab absurdo* impugnatur. Quod quam sit absurdum, sequenti exemplo patebit. Plures magni nominis Theologi credunt & asserunt ex doctrina Thomistarum de prædeterminatione ad materiale peccati per certam & evidentem consequentiam (num verum an falsum putent, non inquiro) sequi impiissimum hoc dogma: *Deum esse Auctorem peccati*: quis tamen adeo impius, ut propterea dicat Thomistas a Theologis istis reponi inter homines *impiissimos*, aut sententiam eorum dici *impiam?*

Quidquid igitur durius forsan in Dissertatione mea dictum fuisse videtur, non contra personam P. Lupi, aut in ejus contumeliam, sed ad impugnationem dogmatis, quod verum non esse credebam & credo, dictum fuit.

§. IV.

Quæritur num jure R. P. Wynants dicat, quod Auctor Dissertationis appareat in secunda parte apertus Monachorum invasor.

REVERENDUS P. Wynants relatis verbis P. Lupi, quibus dogma suum in materia Simoniæ per me in secunda Dissertationis parte impugnatum expressit, *pag.* 80. libelli sui exclamans, subjungit: ,, *Hæc verba* tam alte arcteque movent Dissertationis Auctorem, ut qui in sua prima videri volebat novitius Monasticæ vitæ amator appareat in secunda parte *apertus Monachorum invasor*.

Quid durius, aut magis injuriosum non in Presbyterum tantum, sed vel in hominem Christianum dici queat vix video? Si enim qui Christianos invadit, Christum invadat; qualis erit Christi invasor, qui aperte invadit selectam gregis Christi portionem, *Monachos* inquam, quorum vivendi normam ad demonstrandam Ecclesiæ Catholicæ sanctitatem Manichæis olim opposuit August. *Lib.* 1. *De moribus Eccles. cap.* 31. extulere Patres, ut illam Angelicæ puritati assimilare non dubitarint? Hinc ad Fratres de monte Dei dicere non dubitavit S. Bernardus *cap.* 2. ,, Altissima est professio vestra, cælos transit, par Angelis est, ,, Angelicæ similis puritati; non enim solum vovistis omnem ,, sanctitatem, sed omnis sanctitatis perfectionem, & omnis con- ,, summationis finem. Aliorum est Deo servire; vestrum adhærere: aliorum est Deum credere, scire, amare, revereri, ve- ,, strum est sapere, intelligere, cognoscere, frui.

Quis spiritus hanc atrocissimam in me calumniam extorserit nescio; si eumdem fuisse crediderim, quo nuper similem ejusdem Ordinis Professor in uno Impertinentium suorum his verbis expressit, multum fallor, si errem *Excusat*, inquiebat, *si duriusculus videar. Sum quidem ego inter nostros minimus, sed nec ipse maximus* (Auctor Dissertationis) *inter suos. Si juris ipsi quippiam, ut omnes impetat Regulares, juris nonnihil mihi, ut saltem Thesim reponam parvulam.*

Juris erat ipsi, si quæpiam, contra doctrinam opponenda habebat, non tantum *parvulam*, sed & *majusculam Thesim opponere*; sed quo jure aut qua charitate hanc similesque; quæ tum in Thesibus tum in Impertinentibus exprimuntur calumnias in personam meam conjecerit, nescio: illud scio, calumniantibus nos agnoscendum; de illo quoque securus sum, & scio nullum in tota Dissertatione mea vel verbum esse, quod vel apparenter Statui Religioso verisque ejus alumnis sit injuriosum; econtra permagnam de Statu Religioso existimationem vel soli duo primi paragraphi secundæ partis Dissertationis sufficientissime probant, modo oculis sinistra passione non plane excæcatis legantur,

In priore quidem ostendi Statum Religiosum, ejusque exercitia, non quidem ipsam esse hominis Chistiani perfectionem, quæ primario & essentialiter consistit in charitate & observantia mandatorum Dei; sed instrumenta accommodatissima, quibus ad perfectionem perveniatur. Ex quo Synodi Coloniens. verbis conclusi: *Nemo proinde negaverit hoc vitæ genus ad perfectionem Evangelicam maxime accommodum, modo secundum sanctissimam institutionem pure immaculateque observetur.*

In altero specialius demonstravi quibus titulis Status Religiosus admodum serviat & conducat, ut quis vitam Christianam rite peragat, immo ad ejusdem vitæ Christianæ perfectionis culmen perveniat; ex quibus tandem conclusi: *Hæc omnia ac plura alia, quæ ad vitam vere Christianam peragendam tamquam instrumenta suppeditat Status Religiosus, si attendissent hujus temporis sectarii, non eo temeritatis prorupissent, ut sanctissimum vitæ genus Deo auctore in Ecclesiam introductum tam nefarie condemnassent; sed potius dixissent; cum S. Thoma, quod Status Religiosus vere sit exercitium & disciplina, per quam pervenitur ad perfectionem charitatis. Sed quia pœnitentiam, aliaque vitæ Christianæ exercitia oderant, mirum non est, si statum illa præscribentem odio habuerint; sed quicumque Spiritum Christi habent, aut habere desiderant, libenter cum Lupo Abbate Ferrariensi fatebuntur*: Quod nullus intra sanctam Ecclesiam Ordo sit, ubi certius promereri Deum fidelis animus possit, quam si Monasticæ disciplinæ studeat propositum integre observare. Epist. 29.

Fateor quidem me in Dissertatione Canonica duo vitia, non Status Religiosi, sed personarum, nec omnium, sed quarumdam impugnasse, & in quantum potui interfecisse; an ideo personas non diligo? Ubi ergo illud Augustini: *Diligite homines, interficite errores?* Si ergo propterea *apertus Monachorum invasor*; aut *Regulares omnes impetiisse* dicendus sum, quo nomine compellandus sanctus Hieronymus? qui tanta vehementia Monachorum & Clericorum vitia impetere solebat, ut Sulpitius Severus de illorum vitiis discurrens, ac sermonem alio divertere volens, dicere non erubuerit: *Verum hæc* (vita Monachorum) *describenda mordacius beato viro Hieronymo relinquamus*: & de eodem Gallum quemdam loquentem introducit; *nobis vero* (inquit *Dialogo primo* §. 14.) *nimium nimiumque compertus est. Nam ante hoc quinquennium quemdam illius libellum legi, in quo nostrorum natio Monachorum ab eo vehementissime vexatur & carpitur.* Ac deinde relatis nonnullis vitiis, quæ in dicto libello carpuntur, adjungit: *Unde a quibusdam, quos nominare nolo, dicitur non amari ...... oderunt eum Clerici, quia vitam eorum insectatur & crimina.*

Num *apertus* Monachorum *invasor* S. Bernardus, quia mollem & dissolutam quorumdam Religiosorum vitam acriter fuit insectatus, vestium ornatum luxumque in Religiosis perstrinxit, luxum pompamque in exstruendis ac ornandis Templis & Oratoriis Religiosorum acerrima censura damnavit?

Sed hæc mihi scribenti audire videor in aurem susurrari, quod prænominatum *Gallum* S. Hieronymi dicta libere referentem præmonuit Sulpitius. ,, Nimium, Galle, inquiebant, progrederis; ,, cave ne & te aliquis, qui hæc fortassis agnoscit, exaudiat, ,, *teque una cum Hieronymo incipiat non amare*. Nam quia Scholasticus es, non immerito te verbum Comici illius admonebo; ,, *Obsequium amicos, veritas odium parit.*

Hæc magis mihi timenda; quia, proh dolor! in illam hodie videmur recidisse temporum miseriam, ut verissime dicatur, quod a pluribus sæculis nonnullos quorumdam Religiosorum abusus exagitans Joannes Sarisberiensis Carnutensium Antistes, dixit: *Si eis obloqueris, Religionis inimicus & veritatis diceris impugnator*. Lib. 7. Polycrat. *cap.* 21.

Verum, quicumque vitia non Religionis, sed ejus potius pestes ac fæces, amore Religionis exagitans, hujusmodi calumniis impetitur, dicere poterit cum Propheta Regio: *Perfecto odio* (vitiorum non personarum) *oderam illos, & inimici facti sunt mihi*. *Ps.* 138. *vers.* 22.

§. V.

Num recte mihi objiciat R. P. Wynants, quod scriptum meum ut Evangelium *haberi voluerim?*

IN præfatione Dissertationis Lectorem his verbis præmonueram: ,, Ut recte de mea Dissertatiuncula judicium feras, ex Evangelio, ex primæva Christianorum norma, ex sacris Ecclesiæ ,, Canonibus, Pontificum Decretalibus judicium formes velim.

Ad illa verba reflectens R. P. Wynants, nescio quo tono exclamat: *Grandis verborum præsuptio: scriptum tuum necdum est Evangelium*. Quis unquam vel hoc, quantumvis sanctus & doctus, de suo scripto ausit suspicari? ,, Licitumne tibi videtur, ,, pergit, ut indiscriminatim, & quiscumque ad suum captum & ,, intellectum formet judicium ex Evangelio, ex primæva Christianorum vivendi norma, ex sacris Ecclesiæ Canonibus, Pontificum Decretalibus, sicut quemcumque Lectorem monet tua ,, Dissertatiuncula?

Quis hic dicto Patri sensus fuerit, aut quæ ejus circa prætacta verba hallucinatio, non capio; quid enim præfata mea ad Lectorem monitio illud vel lippis indicat aut præfert, quam ut

de Dis-

de Dissertationis doctrina judicium; non ex quorumdam Casuistarum placitis, aut aliquorum vivendi consuetudine, sed ex *Evangelio, & primæva Christianorum vivendi norma*, &c. tamquam verissimis & purissimis moralis scientiæ fontibus formetur? Hinc enim repetenda disciplina reficiendis instaurandisque moribus accommodata; nec ab illis in tradenda morum doctrina sine periculo erroris receditur.

Quod ut R. Patri Wynants persuadeam necesse non erit, ut credo, multas Patrum aut Doctorum auctoritates adducere, sed unicus, ut arbitror, sufficiet Eximius P. Le Drou in *Triade PP.* c. 1. §. 1. solidus de hac re discursus: " Ab omni corruptionis fæce „ pura doctrina est: quam a Christo promulgatore accepimus, „ quæque a primis Ecclesiæ cunabulis in sequentes ætates per „ Apostolos dimanavit. Hinc repetenda disciplina *reficiendis in-„ staurandisque moribus accommodata*, proindeque *Sacri Codices*, „ *traditiones*, *Pontificum* ac *Synodorum Decreta*, necnon *veteres* „ *Ecclesiæ Patres*, *qui Apostolica*, *& Evangelica Traditione cum* „ *mentem implessent suam*, *Luminaria in mundo fuerunt*, *ver-„ bum vitæ continentes*, jure optimo nobis adeundi. Ab his, „ utpote venerandæ illius canitiei Depositariis, Ecclesiæ vox ve-„ teris auditur: hic primigenius & incorruptus Christianæ disci-„ plinæ fons invenitur, ex quo morum præcepta longe felicius, „ longeque ad animarum salutem accommodatius hauriuntur. *Va-„ dunt*, inquit S. Antonius, *Doctores in adinventionibus suis*, *qui* „ *non sequuntur dicta Sanctorum*, *sed opiniones novas*, *& curiosas*, „ *non utiles*, *ad pruriendum aures* ". *2. part. tit. 4. cap. 5.* ante §.

§. VI.

Num recte mihi objiciat R. P. Wynants, quod manum meam mittam ad alterius aratrum, & terram, quam aro, non noverim?

DUo non tam doctrinæ quam personæ meæ objicit R. P. Wynants: *Mittis*, inquit, *manum tuam ad alterius aratrum*, *& terram*, *quam aras non noscis*,

„ Quod manum tuam mittas, ait, ad alterius aratrum, quis „ non videat? Sunt, fuerunt, & per Dei gratiam semper erunt „ in hoc nostro Catholico Belgio in Monasteriis viri exercita-„ tissimi, & religiosissimi, & prout adhuc in corpore viventes „ fieri potest, consummatæ virtutis & doctrinæ; hi invigilant „ gregi suo tamquam pro ipso rationem reddituri, veri Pasto-„ res & Doctores opere, scripto, & verbo, firma consolidant, „ infirma sanant, collapsa restaurant, dispersa colligunt, ex-„ plent, Canonum præscripta ad Monasticæ vitæ & sacrarum „ suarum Constitutionum Regulas, Pontificum, & Sacrarum „ Congregationum Decreta. His ex officio & debito competit „ manum mittere ad hoc aratrum.

Non inficior esse, & totis animi votis exopto semper futuros in hoc nostro Catholico Belgio viros exercitatissimos, & religiosissimos, qui invigilent gregi suo tamquam pro ipso rationem reddituri, veros Pastores & Doctores opere, scripto, & verbo.

Agnosco illos gregi esse præpositos, ut firma consolident, infirma sanent, collapsa colligant; hanc eis provinciam concreditam esse, unusque humeris illorum impositum, ipsosque ad *aratrum* illud positos, ultro consentio: sed ubi *manum meam ad hoc aratrum mittere* voluerim, plane ignoro; nisi forte omnes quotquot Doctores Canonum aut Theologiæ de Statu Monachorum, de Regularibus, ac materiis Statum illum concernentibus, scripserunt, dici debeant Præpositorum ac Prælatorum partes infirmis consolidandis, infirmis sanandis, collapsis colligendis usurpasse. Quod quid a sensu communi remotius?

Quis enim nescit partes Doctoris esse vitia ac errores indicare & impugnare, Superiorum vero eradicare?

Quod si R. P. Wynants vel leviter §. 5. *cap.* 5. *part.* 1. Dissertationis meæ perlegisset, videre potuisset quam perperam asserat, quod *manum meam ad alterius mittam aratrum*. In illo quippe § indicatis vitiis ex Peculiaritate oriri solitis, ad Superiores me converto: " Collige secundo, ajo, quanto studio & „ labore venenosam, hanc radicem radicitus evellere teneantur, „ utpote constituti super Congregationem, ut noxia quæque evel-„ lant, & disperdant, & dissipent *quorum culpæ incumbit* (ut de „ Abbate loquitur S. Benedictus) *quidquid in ovibus Paterfami-„ lias utilitatis minus invenerit*.

Quis ex his non videat me quidem Doctoris & Scriptoris partes sumpsisse; evellendi vero, disperdendi, dissipandi ac reformandi provinciam in Religiosorum Præpositis agnovisse?

Nunc alterum objectionis articulum, *quod arem terram*, *quam non novi*, expendamus.

Quod vero ares agrum, inquit, *quem non noscis*, *patet*. *Necdum fuisti in hac agricultura*, *quam purgare præsumis*, *Novitius*, *& das Magistris præcepta*.

Num terram, id est, disciplinam Regularem sat noverim, ut de vitiis Peculiaritatis & Simoniæ pro debito discurrere & scribere potuerim, asserere nolim: alii ex scriptis dijudicent; mihi solum animus est inquirere, num legitima hæc sit ratiocinatio: *Terram*, *quam aras*, *non noscis*; *quia in hac agricultura*, *quam purgare præsumis*, *necdum fuisti Novitius*.

Imperitum me arguit hæc ratiocinatio in disciplina Regulari, *quia necdum Novitius in illa fui*.

Falsitas quin & pernicies hujus ratiocinationis seu consequentiæ vel inde evidens est, quod eadem consequentia tamquam imperiti rejiciendi essent Theologi pariter & Canonistæ *non Regulares*, qui ex officii sui obligatione tractant de Statu Religioso, ac materiis eo pertinentibus; de quibus plurima, ne dicam omnia quæ Statum illum concernunt, occurrunt tum in Summa S. Thomæ (quæ Theologis explicanda ac interpretanda in hac Academia præscribitur) tum in Decreto Gratiani, Decretalibus Gregorii IX. Bonifacii VIII. Clementinis ac Extravagantibus (quæ corpus Juris Canonici constituunt, quod Doctoribus Canonistis prælegendum exponendumque præscribitur). Nonne eadem consequentia Regularibus scribentibus de disciplina Canonicali, iisque quæ in ea occurrunt dici posset: *Terram*, *quam aratis*, *non novistis*; *quia in agricultura*, *quam purgare præsumitis*, *necdum Novitii fuistis?* Immo si vera sit adducta ratiocinatio, Theologis ac Canonistis, sive Regularibus, sive Sæcularibus, de Matrimonio, eisque quæ ad Statum illum pertinent tractantibus; si nunquam in statu illo fuerint, dici posset: *Terram*, *quam aratis*, *non nostis*; *quia in agricultura*, *quam purgare præsumitis*, *Novitii non fuistis*. Quidni Milites aut alterius professionis homines idem regerant Theologis & Canonistis, si eorum quispiam, qui in ea professione *Novitius non fuit*, obligationes professionis aut officii proponere voluerit? Quidni ut imperitus rejici potuisset Joannes Baptista modum vivendi Militibus præscribens?

Ex his quis non videat, quo hæc vergat ratiocinatio: *Aras agrum*, *quem non novisti*, patet; *necdum fuisti in hac agricultura*, *quam pargare præsumis*, *Novitius*. Nimirum ut scripta & dicta Doctorum tamquam ab imperitis dicta aut conscripta rejiciantur eo solo titulo, quia Doctores illi professionis illius non sunt aut fuerunt, de cujus obligationibus tractant; quo quid perniciosius? cum ratione & experientia sit notissimum, quod passim homines in iis, quæ proprium officium concernunt, turpiter hallucinentur, in illis, quæ statum alienum spectant, rectissime judicent.

Cujus nec ratio est obscura: quia veritas, quæ versatur circa illa, quæ statum proprium concernunt, sæpius contrariatur cupiditati mentem obnubilanti & affectum amore perverso inficienti; quo fiat, ut menti per concupiscentiam obnubilatæ veritas minus clara appareat, nec animo infecto dulciter sapiat. Econtra veritas ostendens quæ aliis non nobis facienda sunt, cupiditati non obsistens, facilius percipitur, & suavius sapere solet, juxta illud Augustini; *Oculi non habentes sanitatem*, *non possunt ferre luminis claritatem*: Tract. 3. *in Joan.* Item illud: *Amant eam lucentem*, *oderunt eam redarguentem*. Lib. 10. *Confess.* c. 23.

Hinc videmus plurima, quæ Canonicos, aliosque Beneficiatos spectant, clarissime secundum veram ac genuinam Canonum sententiam per Doctores Regulares solvi, in quibus e Clero sæculari plures cupiditate nescio qua excæcati, misere hallucinantur & cæcutiunt.

Nonne de usu Pensionum melius, quam plures e Clero verbo & facto judicant, ratiocinatur Eximius P. Le Drou, dum ait: " „ Verum ut coram Deo securos non existimem, qui pensiones hujusmodi, vel, ut melius dicam, *pauperum & Crucifixi patrimonia*, *sumptus egenorum*, *rei Dei*, *Domini bona*, res, inquam „ Ecclesiæ veluti otiose, & absque rationabili causa edere non „ verentur, cum S. Bernardo, & purpurato Cardinalium ac „ Prælatorum, Romæ sub Paulo III. pro Ecclesiæ reformatione „ convocato cœtu, auctor mihi est Leo X. Constit. 7. quæ in-„ cipit, *Supernæ dispositionis* §. 20. Bernardum supra dedimus. „ audi Cardinales, & dicent; *Nulla alia de causa*, *nulloque alio* „ *jure pensiones constitui posse*, *nisi in pios usus*, alioquin *magnum* „ *abusum esse*. Beneficiorum proventus *Beneficiis annectis*, *ut* „ *corpus animæ*, *& ideo natura sua pertinere ad eum*, *qui Be-„ neficium habet*. Scilicet *ut inde vivat*, *& quod reliquum est*, „ *in pios usus impendatur*. Cui conforme est, quod ait Leo X. „ optimos Ecclesiæ reditus *hac de causa constitutos esse*, *ut in* „ *piis & sanctis operibus exponantur*: Quamobrem pensiones, „ quæ non alio titulo quam ob Ecclesiastici Beneficii certi aut „ litigiosi cessionem, ab iis reservantur, qui vel ex patrimonii „ bonis, vel aliunde sustentationem accipere queunt, Pontifi-„ cum & Ecclesiæ menti penitus adversari censendæ sunt, ideo-„ que ab hujusmodi pensionariis illegitime percipiuntur.

Nonne similiter de bonorum Ecclesiasticorum dispensatione rectius formavit judicium prædictus Eximius Pater, quam plurimi de Clero proprio interesse excæcati forment, quando in Promptuario suo Theologo Canonico dixit; " Verum hic notanda „ sunt adducta verba, *De Patrimonio Jesu Christi*, *cap. Cum se-„ cundum* sup. item, quod Ecclesiastici proventus sint *res Dei*, „ Trid. *Sess. 25. cap. 1. De Reform. Pauperum Patrimonium*, Conc. „ Aquisgran. I. cap. 116. *Patrimonium Crucifixi*, Extravag. *Sal-„ vator.* comm. De Præbend. & dignit. Et Clericis merito incul-„ candum, *magnos optimosque* Ecclesiæ *reditus a SS. Patribus ea* „ *causa statutos ac ordinatos* esse, ut in *sanctis & piis operibus* „ *exponantur*, Leo X. Constit. 7. vel, ut loquuntur Cardinales „ & Prælati pro Ecclesiæ reformatione sub Paulo III. congrega-„ ti; ut *qui Beneficium habet*, *possit ex eis vivere honeste pro* „ *suo ordine*, *simulque queat sustinere impensas pro divino cultu*, „ *& templi sacrarumque ædium reparatione*, ut *quod reliquum* „ *est*, *impendat in pios usus*: necnon Christifideles *ob animarum* „ *suarum remedium*, *suis facultatibus sanctam locupletem fecisse* „ *Ecclesiam*, *ut his & milites Christi alerentur*, *& Ecclesiæ exorna-„ rentur*, *pauperes recrearentur*, *& captivi pro temporum opportu-„ nitate redimerentur*. Concil. Aquisgran. I. c. 116. Hinc enim in-„ telligent, se ex justitia teneri, quod ex Beneficiorum proven-„ tibus supra honestam sustentationem reliquum est, in ipsos pios „ usus impendere, & alioqui ad restitutionem obligari; *Cum val-„ de sit iniquum ea*, *quæ collata sunt pro remedio peccatorum ve-„ nerabilibus Ecclesiis*, *vel relicta*, *aliis usibus applicari*, *cap. Con-„ questus*, De foro competenti. Et vero quis existimet Ecclesiæ „ donatorumve intentioni neutiquam adversari, quod ex *Dei re-„ bus*, ex *pauperum*, *Crucifixi patrimonio* luxurieris, superbias, „ ampla palatia construas, familiam tuam locupletes, illudque in „ vanitate dispergas? Quis non magis obaudiat Mellifluo Doctori „ serio inculcanti, quod *quidquid præter necessarium victum*, *ac* „ *simplicem vestitum de altario retines*, *tuum non est*, *rapina est*, „ *sacrilegium est*, *Epist.* 2. ad Fulconem: *& sacrilega crudelitate* „ *pauperibus surripitur*. Idem in declam.

Sicuti

Sicuti in his aliisque videmus Regulares veritatem percepisse, quam plures e Clero cupiditate obnubilati non percipiunt, ita non esset difficile ostendere, quod in materiis, quæ Regulares concernunt, plures e Clero etiam minus eruditi (quia nullo præjudicio aut interesse excæcantur aut præveniuntur) melius veritatem percipiant, quam plures Regulares licet eruditione excellentiores.

Ex his non obscure colligitur, quod merito Petrus a S. Audomaro, vulgo Wallon-Capelle, agens adversus Religiosos, qui existimabant Theologos rerum Monasticarum imperitos; *hac solum ratione quod Monachi non sint*, dixerit *lib.* 5. *cap.* 27. „ Clarissimum est certe eos non alia de causa istud adferre, quam quod indignentur sibi manifestari veritatem (veritas enim odium parit) quemadmodum Scribæ & Pharisæi nolentes recedere a sua injustitia & iniquitate, de suis Doctoribus Christo & Joanne loquebantur mendacium.

Quod de Religiosis hoc titulo rejicientibus Doctores sæculares dixit Petrus a S. Audomaro; idem recte dicitur de Canonicis aliisque e Clero sæculari qui existimant Regulares rerum beneficialium imperitos, hac solum ratione, *quod Beneficiati non sint*.

Concludo igitur, quod licet forsitan rerum Monasticarum minus sim peritus, quam materia, de qua tractavi, postulabat (quod aliis judicandum permitto), inepte tamen imperitiæ meæ probationem inde desumi: *Quia in agricultura Monastica Novitius non fui*.

CAPUT II.

De his, quæ contra doctrinam *Dissertationis Canonicæ* objiciuntur.

§. I.

Discutitur objectio, quæ contra doctrinam de vitio Peculiaritatis *a nimio illius rigore formatur*.

PRIMA objectio, quam adversus doctrinam meam de Vitio Peculiaritatis format R. P. Wynantis, a nimio rigores desumitur; *pag.* 2. dicit: „ Hic Auctor (Dissertationis Canonicæ) in sua prima parte damnat sacrilegii reos cum Anania & Saphira Religiosos, *qui ex suorum Superiorum consensu, aut dependenter a nutu Superioris, penes se, aut tertium, seu etiam ipsum Superiorem, reservatum aliquid, etiam minimum, habeant, quo utentur suis temporibus ex prudenti Superiorum judicio & consensu in particularem aliquem pro se usum; immo, si hujus particularis usus vel sola pulsarentur consideratione*.

Circa hunc discursum a P. Wynants charactere Italico expressum, notatum velim, illum in Dissertatione mea non haberi, sed ex variis hinc inde Dissertationis verbis secundum ipsius interpretationem conflatum esse, & invidiose expressum & propositum.

Pag. 55. dicit: „ Facis eum sacrilegii reum cum *Anania & Saphira* qui quamcumque rem, *etiam minimam*, aut reciperet aut consumeret inscio suo Superiore, *non tamen spreto* (si enim ex occurrente tentatione consumat, convincitur in commune nolle redigere). Immo facis & illum hujus *sceleris* reum, qui ad rem, etiam minimam, taliter *particulariter* consumendam, *unquam* pulsaretur *desiderio* aut *consideratione*.

Rursus *pag.* 56. interrogat: „ Quis æquus judex condemnabit reos sacrilegii illos, si aliquis illorum etiam minuti, quæ Monasterio solemniter donarunt, postea pulsentur *desiderio* aut habendi præ cæteris aliqua *consideratione*? “ Et *pag.* 57. „ Si hujus charitatis supereminentia (de qua *cap.* 8. Reg. S Augustini) vel in minimo lædatur gradu, per particularem rei etiam minimæ usum, aut illius usus particularis considerationem, juxta tua principia erit *scelestissima prævaricatio*

Ex his facile apparet, quod Rev. P. Wynants doctrinam meam de nimio rigore suspectam reddere voluerit; quasi illa in Religiosis vel *minimum* proprietatis *affectum* erga *rem minimam scelestissimæ prævaricationis* argueret, omnesque indiscriminatim Religiosos qui rem vel *minimam* ita retinent, ut *nolint eam esse communem*, immo tametsi eam in *particulares* suos usus *reservatam* haberent de *consensu ac beneplacito* Superioris, *ejusdem sceleris* cum *Anania & Saphira* condemnaret,

Huic objectioni ut satisfaciam, ac insuper quid de gravitate culpæ, quam per affectum proprietatis, aut particulares rerum reservationes, Religiosi incurrunt senserim & sentiam, clarius exponam, præmitto sequentia.

Parte prima *cap.* 1. tamquam ex antedictis consequens intuli „ quod is, qui voto paupertatis se obstringit, & vitam Cœnobiticam instituit, omnia sua, sive mobilia, sive immobilia, sive quæ ipso Professionis tempore possidet, aut postmodum undecumque aut quavis ex causa acquisivit, abdicare teneatur: eaque omnia ita alterius liberæ committere dispositioni, ut si illi visum fuerit, *in aliorum usum disponat*, atque illa tam quam plane *aliena* habeat, neque ut *sibi* magis quam *aliis debita* unquam consideret. Hinc illud Basilii: *Hi profecte rerum omnium paupertatem tenent, in quibus nihil proprium cujusquam sit, sed communia omnium omnia*.

„ Si igitur rem quamcumque etiam minimam eo modo abdicatam, & in commune redactam nolit, non primorum fidelium (qui a perfecta vitæ communione in Actis Apostolorum laudantur) sed potius *Ananiæ & Saphiræ imitator* constituitur, dum ut hi similiter Spiritui Sancto mentiri convincitur, nimirum Evangelicam & absolutam paupertatem amplecti simulans, & interim partem aliquam pretii vel rerum, quam *aliis non vult* esse communem sibi reservans.

Deinde Coroll. 2. ulterius ex antedictis consectarium esse ostendi; nec *dependentiam a nutu & beneplacito*, Superioris licitas reddere rerum in *usum particularem* Religiosorum *extra communionem* reservationes. Ac denique §. 5. probavi, quod nulla Superiorum dispensatio aut indulgentia prædictas *particulares* rerum reservationes licitas facere queat.

Fateor igitur me dixisse, quod Religiosorum nemo possit rem etiam *minimam* vel solo affectu ita habere, ut *nolit eam esse aliis communem*, quin *imitator Ananiæ & Saphiræ* constituatur: sed quis inde inferet, me Religiosos omnes, qui *ita rem minimam* affectu & effectu, aut affectu solo retinent, *ejusdem sceleris cum Anania & Saphira* reos dixisse; nisi ille qui non videt ineptiam hujus ratiocinationis: *Omnis qui vel in minimo superbus est, imitator est diaboli: ergo omnis talis ejusdem cum Diabolo sceleris reus est*; quæ consequentia quam sit absurda, quis vel lippus non videat?

Similiter fateor, quod in Dissertatione variis locis asseruerim, quod Religiosus, qui *rem aliquam extra communionem* apud Superiorem aut tertium, etiam de licentia Superioris, ac dependenter de ipsius nutu & beneplacito *reservatam* tenet, a communione, quam professus est, recedat: sed nemo inde inferre potest *sceleratissimæ prævaricationis* reos condemnari omnes, qui rem aliquam ita reservatam retinent, nisi qui supponeret me omnem qualemcumque voti, aut Professionis transgressionem pro *sceleratissima prævaricatione* habuisse, quod nec unquam mihi incidit, & certus sum quod nec vel apparenter a R. P. Wynants ex dictis in Dissertatione mea probari poterit.

Immo tantum abest, ut omnem quemcumque affectum Proprietatis erga *rem minimam*, *sceleratissimæ prævaricationis* arguerim, aut *omnes* indifferenter Regulares, sive viros, sive mulieres, qui rem aliquam *extra communionem* ad particulares suos usus, præsertim de licentia & ad nutum ac beneplacitum Superioris retinent, *ejusdem cum Anania & Saphira sceleris* condemnaverim, ut propterea, ne vel apparenter id fecisse viderer, ex proposito omiserim hanc, quam subjungo, Prosperi Fagnani ad *cap.* 2. *De Statu Monach.* conclusionem: „ Concludendum est igitur, ait Fagnanus, nemini prorsus Regularium tam virorum quam mulierum, cujuscumque qualitatis & conditionis existat; nisi sit Officialis, fas esse etiam nomine Conventus habere annuos reditus seu provisiones annuas, bonorum stabilium administrationem, aut peculium, etiamsi illud non *sit superfluum*, sed ad *necessarios, honestos, & pios usus a Superiore ex quacumque causa concessum, & dependenter ab ejus voluntate & nutu*; nec *quemquam* excusari a *lethali culpa*, & pœna Proprietariis inflicta, ex quavis consuetudine Monasterii vel Religionis, aut ex varietate seu probabilitate opinionum, aut alio quovis prætextu vel causa. Et Religiosis tam Prælatis quam subditis cavendum esse ab hujusmodi palliamentis, *Quia Deus non irridetur*. “ Ad Galatas *cap.* 6. *vers.* 7.

Ex his, quæ hactenus dixi, ut ostenderem me non omnem plane affectum Proprietatis in Religiosis *scelestissimæ prævaricationis* arguisse, nullus inferat me omnem affectum Proprietatis etiam erga rem *minimam*, a lethali culpa velle excusare; scio enim quod erga res *etiam minimas* (ut loquitur Directorium Ecclesiæ Coloniensis in appendice Dissertationis citatum) *possit esse inordinatissimus affectus qui sit peccatum mortale*. „ Quamobrem (ait Hugo Menardus *ad cap.* 42. §. 18. *Concord. Regul.*) antiqui illi Patres id unum maxime studebant, ut animum discipulorum a rerum minimarum affectu averterent: quemadmodum fecit S. Dorotheus, qui discipulum suum Dositheum elegantis *cultelli* usu prohibuit, quod animum ejus erga ejusmodi *reculam* propensum videret.

Ejusdem cum S. Dorotheo spiritus fuit S. Teresia, dum statuit: *ut si quam Sororum advertit Priorissa cuipiam rei, sive cellæ, sive cuilibet alteri rei cum affectu tenacius adhærere, magna sollicitudine curet ab illa Sorore rem illam auferri*.

Similiter quantumvis præcitatam Fagnani conclusionem ob duram ac universalem illius expressionem, *meam* facere noluerim; nullus tamen hinc inferat quod a gravi culpa excusatos velim *omnes* indistincte Regulares habentes reditus vitalitios, aut aliud quodcumque peculium, etiam non superfluum a Superiore ex causa concessum, & *dependenter ab ejus nutu & voluntate*.

Quin enim & hic graviter peccari possit non dubito: sed utrum speciali aliquo casu ob ignorantiam, aliasque circumstantias non posset ejusmodi particularis reservatio, modo sincera & vera sit animi promptitudo pro nutu Superioris dimittendi, & pro illius beneplacito in commune redigendi; num, inquam, non possit aliquo casu a culpa lethali excusari, hactenus non clare video, & ideo determinare nolui.

Ut igitur compendio sensum meum aperiam, illud mihi in parte propositum fuit ostendere, quod Religiosi a *voto Paupertatis & vitæ communione* recedant, qui rem quamcumque etiam minimam, ita sibi particularem habent, ut aliis nolint esse communem, aut affectu rei alicui, tamquam sibi magis quam aliis appropriatæ inhærent; vel rem aliquam etiam de licentia Superioris & ejus beneplacito & nutu, ad suos *particulares* usu *extra communionem* reservatam tenerent: sed quandonam præcise affectus proprietatis venialis aut lethalis sit; vel utrum per prædictas reservationes ab omnibus, & semper, culpa lethalis incurratur, determinare nolui, sciens illud Augustini: *Quæ sint levia & quæ gravia peccata non humano, sed divino sunt pensanda judicio*. In Ench. *cap.* 77.

De hoc tamen vix dubito quin gravissimæ prævaricationis sint rei Regulares, quicumque redditus vitalitios, aut aliud quodcumque peculium apud Superiorem aut tertium reservatum habent, ea animi tenacitate, ut ægre ferrent, quin & in murmura prorumperent, si Superior illa ipsis adimere & in communionem redigere vellet; unde vero ea animi constitutio deprehendatur,

datur, in Appendice ad Corolarium primum *part. 1. cap. 1.* abunde ostensum fuit.

Quicumque affectum proprietatis tam parvifacere ac æstimare videntur, quæso, ut parumper ea, quæ eximius Pater Lupus de hoc pernicioso affectu ex Cassiano refert *pag. 4. Schol. ad Can. 6. Conc. Tholos.* & ipsius ad verba Cassiani reflexiones attendant: ,, *Hæc erit summa victoria*, inquit Cassianus, *triumphusque per-* ,, *petuus, ut quemadmodum dicitur, nec minuto quidem nummo* ,, *conscientia Monachi polluatur; impossibile namque est eum, qui* ,, *victus in exigua stipe concupiscentiæ semel in corde suo radicem* ,, *susceperit, non majoris desiderii protinus incendio confragare.* ,, *Tamdiu namque miles Christi victor ac securus, cunctaque cupidi-* ,, *tatis impugnatione erit externus, donec initia concupiscentiæ hujus* ,, *hic nequissimus spiritus in ejus corde non servaverit. Quapropter* ,, *cum in cunctis generibus vitiorum generaliter serpentium caput* ,, *oporteat observari, in hoc præcipue diligentius convenit præca-* ,, *veri. Quod si fuerit intromissum, sua materia convalescens,* ,, *ipsum sibimet vehementiora suscitabit incendia* ". Et infra: ,, *Hæc est de Phylargia perfecta victoria, ut parvissimæ cujuslibet* ,, *Stipis in corde nostro residere non sinamus igniculum, certi quod* ,, *restinguendi eum non habebimus ulterius facultatem, si quantulam-* ,, *cumque scintillæ hujus in nobis materiam foverimus* ". Furis ac traditoris Judæ, necnon Ananiæ & Saphiræ exempla urget in alio ejus capite, & concludit: ,, *Super hæc omnia considerantes condi-* ,, *tionem fragilis incertæque naturæ nostræ, caveamus ne dies Do-* ,, *mini, sicut fur in nocte superveniens, maculatam vel uno obulo* ,, *nostram conscientiam deprehendat, qui omnes fructus nostræ re-* ,, *nuntiationis evacuans, illud quod diviti in Evangelio dictum* ,, *est, ad nos quoque faciat voce Dominica dirigi: Stulte, hac* ,, *nocte animam tuam repetent a te; quæ autem præparasti, cujus* ,, *erunt?* Videtur docere nos, hic ob materiæ levitatem a mor- ,, tali culpa non excusari. Est res quæstionis, Quidquid sit, ,, verum est antiquum adagium: *Monachus, qui habet obulum,* ,, *non valet obulum*. Quapropter Religiosa paupertas est omnino ,, magna virtus, & altus justitiæ mons, de quo possit recte dici: ,, *Non omnes capiunt verbum istud.*

Ex his habemus quam sollicite Superiores juxta Patrum monita curare debeant, ne vel minimus proprietatis affectus in corde Religiosi hæreat, *impossibile namque est*, teste Cassiano, *cum qui victus in exigua stipe concupiscentiæ semel in corde suo radicem susceperit, non majoris desiderii protinus incendio conflagrare.*

Constat quoque, fatente eximio P. Lupo, rem esse quæstionis, num materiæ *levitas* a mortali culpa in hac materia possit excusare.

Denique ex dictis habemus, quod Religiosa paupertas sit omnino magna virtus, & altus justitiæ mons; ac consequenter mirum non est, si multum allaborare debeat vir Religiosus, ut magna illa virtus conservetur, nec ab alto illo justitiæ monte decidat.

Illi quoque, qui reservationes redituum vitalitiorum, aut alterius Peculii ad usum particularem Religiosi, præsertim de licentia Superioris & ad ejus nutum & beneplacitum, extenuant prætextu consuetudinis ac praxeos in plurimis Monasteriis usitatæ, expendant illud S. Augustini: *Sunt, inquit*, Enchir. cap. 80. *quædam peccata, quæ levissima putarentur, nisi in Scripturis demonstrarentur opinione graviora. Hinc accidit, quod peccata quamvis magna & horrenda* cum in consuetudinem venerint, *aut parva, aut nulla esse creduntur.*

§. II.

Num juste queratur R. P. Wynants, quod dixerim per dogma P. Lupi everti Statutum sui Ordinis?

PARTE secunda Dissertationis *cap. 2. §. 2.* dixeram, quod eximius P. Lupus per suum dogma in materia Simoniæ, evidenter everteret Statutum sui Ordinis contra exactiones alicujus temporalis a recipiendis ad Ordinem, an. 1625. editum. De hoc meo asserto queritur R. P. Wynants: ac ostendere conatur, quod dogma P. Lupi cum Statuto Ordinis consistat; num justa sit ipsius querela, & sufficienter probet intentum, hoc §. expendemus.

Statutum Ordinis ita habet: *Cum vero lepra Simoniacæ pravitatis infectus, sit quasi membrum putridum, & a corpore sanctæ Matris Ecclesiæ alienum, omnibus & singulis Prioribus, & quibuscumque Superioribus, ac aliis Fratribus nostræ Religionis stricte præcipimus & mandamus*, ut nullus ex eis Fratrum aliquem ad Ordinem recipiat, vel recipi faciat, vel ut recipiatur consentiat vel permittat, re aliqua accepta vel detenta, vel pactione aliqua interveniente tacita vel expressa. *Si quis immemor suæ salutis contra fecerit, si Officium habuerit cum cura animarum, ipso facto sit tali Officio privatus, & ad aliquod Officium cum prædicta cura in nostro Ordine nullatenus assumatur, nisi super hoc secum per Capitulum generale fuerit dispensatum; & per quinquennium voce activa & passiva careat. Quicumque vero Frater subditus inveniatur Simoniam in eodem casu commisisse, eidem pœnæ subiaceat, & pœnam gravioris culpæ per mensem sustinere cogatur.*

Præcipitur igitur per Statutum omnibus & singulis Prioribus, & quibuscumque Superioribus, ac Fratribus, ut nullus ex eis Fratrem aliquem ad Ordinem recipiat, vel recipi faciat, vel ut recipiatur consentiat vel permittat, re aliqua accepta vel detenta, vel pactione aliqua interveniente tacita vel expressa.

Quæro igitur an cum hoc Ordinis Statuto consistat doctrina P. Lupi, quæ ab *omni specie Simoniæ* vindicat hodiernam multorum in Belgio Monasteriorum praxim, quæ Recipiendi dotem, non solummodo sponte oblatam accipit, *sed & exigit, ac de illa stipulatur*. An forte quis dotem ab ingrediente *exigere*, ac de illa *stipulari* posset, & simul servare Statutum, quod inhibet quempiam ad Ordinem admitti *re aliqua accepta vel detenta, vel pactione aliqua interveniente tacita vel expressa?* Hoc credat qui putat *dotis receptionem* non esse *rei alicujus acceptionem*, vel *dotis stipulationem* fieri posse absque eo, quod *pactio aliqua tacita vel expressa* interveniat: sed quis hoc credere queat nescio?

Quid pro reconciliatione dogmatis P. Lupi cum dicto Statuto adferat R. P. Wynants videamus. *Pag. 99.* ita habet: ,, Verum ,, numquid P. Lupus in allato scholio tam detestanter illam Mo- ,, nasteriorum Simoniam, quæ fit pro *Monasticis ingressus &* ,, *Professionis pretio*, per sacrorum Canonum, Conciliorum, & ,, SS. Patrum auctoritatem, abominatus est, omnibusque abo- ,, minabilem esse præscripsit, ut huic argumento nihil superaddi ,, posse videatur? Non evertit, sed sacri sui Ordinis Statutum ,, roboravit.

Ex his apparet, quod R. P. Wynants credat, quod Ordinis sui Statutum solum proscribat ac detestetur illam Monasteriorum Simoniam, *quæ fit pro Monastici ingressus & professionis pretio*; profecto unde illam Statuti sui glossam receperit, nescio; hoc scio quod in toto illo Statuto nec verbum sit, quod limitationem & interpretationem illam innuat; sed generaliter præcipit, *ut nullus Fratrem aliquem ad Ordinem recipiat vel recipi faciat, vel ut recipiatur consentiat vel permittat pactione aliqua interveniente tacita vel expressa.*

Et quorsum tam graves pœnæ in Priores, aliosque Superiores per Statutum illud decretæ, si solummodo vetita esset exactio, quæ pro *pretio Monastici ingressus aut professionis* fieret? Quis, quæso, Superior præsumendus tam supinus, *ut pro Monastici ingressus aut professionis pretio* pecuniam exigat; quando illam titulo, quem Pater Lupus legitimum credidit, aut alio, sine Simonia aut incursione pœnarum accipere posset?

Si Rev. Pater Wynants exactiones pecuniarum ab ingredientibus Religionem, a Simoniæ vitio exemptas putet, modo non fiant tamquam *pretium Monastici ingressus ante professionis*, expendat quomodo sese secernat a duobus illis Cappellanis Ducis Gothofredi, pertinaciter dogmatizantibus prædiorum Episcopalium possessionem seorsim a dignitate Episcopali comparari posse, quos Beatus Petrus Damiani tamquam perniciosæ Simoniacæ hæreseos defensores, immo prædicatores & Apostolos Antichristi coram Alexandro III. accusavit.

Expendat rursus qua ratione sese a propositione 45. inter condemnatas ab Innocentio XI. secernat: ,, Dare temporale pro ,, spirituali non est Simonia, quando temporale non datur *tan-* ,, *quam pretium*, sed duntaxat tanquam motivum conferendi vel ,, efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum ,, gratuita compensatio pro spirituali, aut econtra.

,, Admissis propositionibus 45. & 46. inter condemnatas ab In- ,, nocentio XI. jure metuas (inquit eximius P. Le Drou) ne ,, Simonia sit *idea Platonica*, quæ nullibi rerum existat.

Attende, quæso, Rev. Pater, an admissa similiter quam asserere videris, propositione: Simonia circa ingressum Religionis, adversus quam Ecclesia per septem & amplius sæcula decertavit, non sit futura *idea Platonica*, quæ nullibi rerum existat.

§. III.

Utrum recte in patrocinium P. Lupi adducatur quædam Resolutio Romæ anno 1680. impressa, vel auctoritas E. D. de Luca S. R. E. Cardinalis.

PARTE secunda Dissertationis Canonicæ *cap. 2. §. 2.* dixeram dogma Patris Lupi in materia Simoniæ, in quantum Monasteria, etiam *opulenta*, exigentia dotem ab ingredientibus Religionem, vindicat ab omni specie Simoniæ, unanimi Veterum immo & Recentiorum (nisi unum forsitan, alterumve exceperis) sententiæ contrariari.

Huic meo asserto R. P. Wynants *pag. 94.* opponit quamdam *Resolutionem* dubii Romæ apud Franciscum Tyzzonum an. 1680. impressam. Resp. Resolutio istius dubii edita fuit occasione cujusdam contractus initi cum parentibus super dote alicujus Monialis; qui contractus propositus fuit variis hujus Academiæ Doctoribus, & ab eisdem tanquam Simoniacus repudiatus.

De hoc vix dubito quin si dictæ *Resolutionis* approbatio ab eximio P. Lupo fuisset expetita, fuisset improbata: in illa quippe Resolutione *nu. 52.* approbatur tamquam ab omni Simonia exempta pactio de prandio a parentibus exhibendo Monialibus ipso die Vestitionis: quam pactionem inter sæva Ecclesia disciplinæ damna referre non dubitavit P. Lupus; ,, Fuit, inquit, Eccle- ,, siæ Clericis pendi solita veri pastelli seu convivii *consuetudo*, ,, quam a quibusvis non Clericorum solummodo, sed & Mona- ,, chorum initiationibus *ut Simoniacam* frequenter proscripsere & ,, generales Synodi, & Romani Pontifices: *Verum Belgica infir-* ,, *mitas etiamnum hodie ad sæva disciplinæ damna retentat.*

Quid de illis pactionibus sentiat eximius P. Le Drou, ex ejus Promptuario Theologo-Canonico intelligi potest: ,, Porro Mona- ,, steriis quibuscumque, inquit, nefas esse autumem, pacisci ,, de pastu, prandio, cœna, &c. die Primitiarum, Vestitionis ,, aut Professionis, & alioqui Simoniæ lepra contaminari.

Hinc facile apparet, R. Pater, quam exigui ponderis apud eximios Ordinis tui Magistros hæc *Resolutio*, quam in defensionem P. Lupi adducis, si eorum expetitum esset judicium: habita fuisset.

Sed demus dictam Resolutionem alicujus auctoritatis esse; illa tamen male adducitur a R. P. Wynants in patrocinium dogmatis P. Lupi, in quantum hoc Monasteria etiam *opulenta* a Simonia vindicat: quia dicta Resolutio Monasteria *opulenta* dotem exigentia Simoniæ condemnat, solum *non opulenta* ab ea vindicare studens.

Quoad ea vero quæ ex D. De Luca adferuntur.

Dico in primis: si per illa vindicentur Monasteria, etiam *opulenta* in exactione dotis a Simonia, jam fatentibus etiam tui Or-

dinis

dinis Profefforibus æquo laxior in hac materia habetur: num in aliis materiis, de quibus exiftens Advocatus fcripfit, laxiores fententias fuftineat, nefcio.

Dubito quoque num R. V. probet, quod D. De Luca dicat quæftiones de Simonia circa ingreffum Religionis, hodie cenferi poffe *pabulum fcholarum* & Academiarum, pro Tyronum ingeniis acuendis; in foro autem inter *fabulas* reponi mereantur. An putet R. V. effe *pabulum fcholarum* ac *fori fabulam* fuper quo per octo & amplius fæcula Ecclefia in Conciliis generalibus & particularibus decertavit? Si hodie *pabulum fcholarum*, & *fori fabulam* hujufmodi quæftiones habendæ, cur non ut talia habuit generale Concilium Lateranenfe fub Innocentio III. cum non minus tunc quam nunc, exactiones pecuniarum in admiffione ad Monafterium invaluiffent.

De hoc interim non incertus fum, quod eximius P. Lupus indefeffus Canonum ftudiofus pro fua in Canones reverentia nunquam dictum illud probaffet. Quantopere vero optaverit, & neceffarium pro difciplina Regulari judicaverit, ut Canonum rigor contra dictas exactiones reftitueretur, patet ex ejufdem Patris quadam refolutione fuper *Quæftione*: Num licita fint pacta de dote danda ab ingredientibus Monafterium? *Refpondeo*, *inquit*, *pacta ifta*, *licet generatim de Simonia damnari non poffint* (hæc erat fententia illius eximii Patris quam in Differtatione mea impugno) *effe tamen*, *pergit*, *de fœdo ifto ulcere graviter fufpecta*, *frequenterque infecta*, *effe femper fordida*, *ftatui Monaftico dedecorofa*: *immo & graviter perniciofa*, *ideoque omnino eliminanda*. *Quid enim poffit effe fœdius aut perniciofius*, *quam ftipulata pecunia folos opulentos ad Monafteria admittere*? *Quare ab inopiam patientibus*, *& neceffarium Fratrum & Sororum numerum alere non valentibus Monafteriis*, *fervanda eft antiqua*, *quam Regulæ fuæ S. Benedictus inferuit*, *Patrum lex*, *ut fponte oblatum acceptetur*, *& nihil penitus exigatur*. *Quam legem diverfæ generales Synodi innovarunt*, *& ufque ad paucos abhinc annos Belgium noftrum obfervavit fanctiffime*. *Reducenda omnino eft illa animi caftitas*, *rogandiquæ Epifcopi noftri*, *ut novis & fuperfluis*, *a quibus oriuntur nobis tantæ fordes*, *præfertim Monialium Monafteriis*, *non finant fuas Ecclefias gravari*. *Salvo meliori*, *&c.*

Subfignatum erat.

Fr. Christianus Lupus
S. T. D. ac Profeffor.

Quis hic non videat, quin fummopere difplicuiffet eximio illi Viro, dicere hujufmodi quæftiones effe *pabulum fcholarum*, & *fori fabulam*?

Sed ponamus unum alterumve, qui in aliis materiis laxior non effet, forfitan fuftinuiffe Monafteria etiam *opulenta* excufari a Simonia (illos tamen reperiri vix credo); num inde inferri poffet affertum meum falfum? An non fententia aliqua dici folent unanimi *Doctorum fententiæ contrariari*, *licet unus aut alter forfan minus notus ei patrocinetur*?

Interim avide exfpectabo auctorem vel unum, qui titulo tranfactionis fuper futura hæreditate Monafteria a Simonia vindicaverit ante eximium P. Lupum; quod enim Rodulfum Abbatem Trudonenfem tamquam hujus tituli approbatorem reproducas, nec fpeciem habet, ut capite fequenti oftendemus.

CAPUT III.

Oftenditur, quod Epiftola dogmatica Rodulfi Abbatis S. Trudonis, non contrarietur doctrinæ de Simonia traditæ in Differtatione Canonica.

§. I.

Regula S. Benedicti, *& aliæ Patrum Regulæ nullatenus exactionem dotis ab ingredientibus*, *aut eorum parentibus admittunt*.

Regula S. Benedicti *cap.* 58. præfcribit, ut fi major fit qui intrat Monafterium, *res fi quas habet*, *aut eroget prius pauperibus*, *aut facta folemniter donatione conferat Monafterio*, *nihil fibi refervans ex omnibus*. *Si quis vero*, *ait eadem Regula*, *forte de Nobilibus offert filium fuum Deo in Monafterio*, *fi ipfe puer minori ætate eft*, *parentes hujus faciant petitionem*, *quam fupra diximus*, *& cum oblatione ipfam petitionem & manum pueri involvant in palla Altaris*, *& fic eum offerant*. *De rebus autem fuis aut in præfenti petitione promittant fub jurejurando*, *quia nunquam per fe*, *nunquam per fuffectam perfonam*, *nec quolibet modo ei aliquando aliquid dent*, *aut tribuant occafionem habendi*. *Vel certe fi hoc facere noluerint*, *& aliquid offerre* volunt *in eleemofynam Monafterio pro mercede fua*: *faciant ex rebus*: *quas dare volunt Monafterio*, *donationem*; *refervato fibi*, *fi ita voluerint*, *ufufructuaria*. *Atque ita omnia obftruantur*, *ut nulla fufpicio remaneat puero*, *per quam deceptus perire poffit*, *quod abfit*; *quod experimento didicimus*. *Similiter autem & pauperiores faciant*. *Qui vero ex toto nihil habent*, *fimpliciter petitionem faciant*, *& cum oblatione offerant filium fuum coram teftibus*.

Ille Religioforum Pater, qui famofe *Magifter* dicitur, *cap.* 91. exhortatur, ut is, qui Religionem intrare intendit, conformiter ad verba Chrifti omnia fua vendat, & det pauperibus; quod fi ad hoc parentes induci nequeant, permittit, ut portio filio competens in tres partes diftribuatur, quarum una remanet apud fratres in fæculo, fecunda cum filio tranfeat ad Monafterium tertia, pauperibus diftribuatur.

S. Ifidorus etiam conformiter ad Regulam S. Benedicti permittit, *ut qui relicto fæculo ad militiam Chrifti pia & falubri humilitate convertuntur*, *omnia fua primum aut indigentibus dividant*, *aut Monafterio conferant*. *Cap.* 4.

S. Fructuofus ftatuit, *ut nihil de priftinis facultatibus ingredientis in eumdem locum*, *ubi ingredi fe petit Monafterium*, *vel ad unum nummum recipiatur*: *fed & ipfe manu fua cuncta pauperibus eroget*. *Cap.* 18.

Ex his evidenter intelligimus, quod S. Benedicti, aliæque priftinæ Patrum Regulæ ingredientibus, aut eorum parentibus optionem facerent, num bona ingredientis pauperibus abfolute & fimpliciter diftribuerentur, an vero Monafterio darentur: immo ut notat R. P. Ludovicus Thomaffinus *part.* 2. *Dif. Ecclef. lib.* 3. *cap.* 9. primum confilium erat, ut pauperibus; diftribuerentur; fed, inquit idem, nihil evidentius quam regula indubitata & univerfalis praxis omnium Regularum, & omnium Monafteriorum nihil exigendi in ingreffu aut receptione ad Monafterium.

Et quidem quod Regula S. Benedicti nihil a Monachando exigi permittat, agnovit quoque eximius P. Lupus: *Ifta Regula* (*S. Benedicti*) *a Monachando*, inquit; *nihil penitus vult exigi*, *recipique permittit fola fponte & gratis oblata*.

§. II.

Ex dictis §. præcedenti, *& aliis*, *quæ in Epiftola dogmatica Rodulfi dicuntur*, *oftenditur quod nec ipfe aliquid a Monachando exigi permiferit*.

Monasterium S. Pantaleonis, cujus Sigibertus erat Prior; & Monafterium S. Trudonis, cujus Rodulfus erat Abbas femper vixiffe fub Regula S. Benedicti non dubitat, ut credo, R. P. Wynants; confequenter nec ambigere poteft, quin in utroque Monafterio Novitii fecundum Regulam fancti Benedicti tempore Rodulfi effent recipiendi.

Cum igitur ex dictis §. præcedenti conftet, quod Regula S. Benedicti a Monachando nihil penitus exigi permittat, quis credet quod Rodulfus, fi vir fuerit eruditionis & pietatis, refponderit quod in Monafterio S. Pantaleonis non folum *dos fponte oblata accipi*, *fed & exigi*, *ac de illa ftipulari poffet*, contra evidentiffimum ipfius Regulæ præceptum?

Sed tantum abeft, ut Rodulfus a Regula recedi voluerit, ut econtra unice defideret, ut Regula S. Benedicti a divite avaro, filium in Monafterium intrudere volente, obfervaretur. *Concordat* (*inquit ad divitem avarum*) *fententiæ S. Auguftini fanctus Benedictus in fententia de difciplina fufcipiendorum Fratrum*, *& de filiis Nobilium vel pauperum*. *Res*, *inquit*, *fi quas habet*, *procul dubio qui fufcipitur*, *aut eroget* prius pauperibus, *aut facta folemniter donatione conferat Monafterio*, *nihil fibi reo fervans ex omnibus*. *Crudelis Pater res*, *quæ debent contingere filio*, *neque ipfe vult* erogare pauperibus in platea, *fed fibi refervare omnia*.

Ex his quis non videat, quod Rodulfus relinquat ad Regulæ Benedictinæ præfcriptam optionem parentibus, an portionem filio competentem, velint dare pauperibus, an vero Monafterio.

Si quis adhuc de hac Rodulfi fententia ambiget, clariffima hæc ipfius in hanc fententiam verba expendat: *Sicut veftrum eft*, *inquit*, *nihil ab eo*, *vel ab alio aliquo pro hujufmodi re exigere*; *ita & ejus erat*, *fi homo Dei effet*, *& non mammonæ*, *de portione hæreditatis*, *quæ filio deberet contingere*, *oblationem cum eo ad Ecclefiam facere*, *quæ eum amplius deberet & nutrire & veftire*. *Sed ficut ipfe non vult hoc facere*, *& vos non* poteftis, *nec debitis eum* compellere, *fed pie tantum commonere*, *& fi filium ejus non vultis fufcipere*, *non poteft nec debet ad hoc vos cogere*.

His conforme eft quod in præfatiuncula monuit: „ Sequentis Opufculi, inquit, intentio illuc maxime refpicit, ut dives ifte, de quo fermo habebitur, *in medio recedat a paritate fua*, *& avaritia propter idololatriam*: *fi filium fuum vult recipi*, *dimittat eum ad Ecclefiam fequi quæ de fua fubftantia debentur ei*. *Ecclefia vero caveat fibi de omni rerum ejus mala concupifcentia propter Simoniam*, *quæ vendentes & ementes ejicit extra Ecclefiam*: *five veniat vacuus*, *five plenus divitiis filius*, *fi vult eum fufcipere*, *fufcipiat*; *fi non vult dimittat*; *in fuo arbitrio ftat*.

Ut igitur verbo abfolvam, tota Epiftola dogmatica Rodulfi (ut vel ex fola præfatiuncula conftat) eo fpectat, ut parenti *pecuniofo avaro*, qui filium fuum in Monafterium intrudere volebat, ut fubftantiam fuam augeret, *avaritiam*, immo *idololatriam fuam* oftendat.

Infuper ut demonftret quam injufte Religiofi ut Simoniaci traducantur, fi hujufmodi pecuniofum avarum *familiariter conveniant ac moneant*, quod juftitiæ ac æquitati fit congruum, ut cum filio portionem ipfi competentem dimittat, eamque una cum filio Deo & ejus Ecclefiæ offerat; atque ita pecuniofum illum ab avaritia, quæ eft idolorum fervitus, liberent; in quo nec fpecies eft Simoniæ, modo tamen fiat fimplici mentis oculo, & tota cordis puritate, fine omni mala cupiditate, id eft, ad hoc folum, ut pecuniofus ab avaritia liberetur, & portionem filii dimittat, non ut illa *præcife* Monafterio detur; fed juxta Regulæ Benedictinæ præfcriptum, pauperibus aut Monafterio pro voluntate parentis aut ingredientis detur. Sed quia non ignorabat Rodulfus, quod facile contingat, quod concupifcentia feu habendi libido, immo quædam Simonia pallio pietatis tegatur, confilium faluberrimum, quo hæc caveatur, Religiofis S. Pantaleonis propofuit: quod confilium §. fequenti fpecialius expendemus, una oftenfuri, quod Epiftola in pluribus doctrinam de Simonia in Differtatione Canonica traditam ftabiliat; evidenter vero contrarietur dogmati eximii P. Lupi, quo *praxis multorum in Belgio Monafteriorum*, *qua recipiendi Monachi dotem*, *non folummodo*

fponte

ſponte oblatam accipit , ſed & exigit , ac de illa ſtipulatur , ab omni ſpecie Simoniæ vindicatur.

§. III.

Expenditur conſilium a Rodulfo Religioſis S. Pantaleonis, pro cavenda Simonia in admiſſione Fratrum, ſuggeſtum.

,, HActenus ad eos ſermo noſter habitus peroravit , inquit , Rodulfus, qui ſpiritu avaritiæ ſuæ & parcitatis gravati, deorſum feruntur per vacua obloquii ſui compeſtria : nunc ad eos convertitur , qui ſpiritu ſapientiæ & intellectus levati ſurſum in monte a Domino Jeſu audiunt mandata ſublimia. *Ergo*, dilectiſſimi Fratres, *fugite omne genus Simoniæ , excutientes manus veſtras ab omni munere . Ars eſt diaboli ſubtiliſſima Simonia*. Duplex vel triplex eſt , & neſcimus , an melius debeamus dicere , triplex . Nam quibus connectitur , tria ſunt fila, obſequium, manus , lingua . His plerumque tribus ſimul, aliquando horum quovis uno , quorumdam innodat pedes , qui videbantur gradi ſimpliciter ; *quorumdam perſtringit oculos , qui ſe putabant habere lynceos* . Nemo nos mittat exemplificandi gratia ad majores ſive potentiores , ſi qui ſunt in Eccleſia, qui capiunt & capiuntur Simonia. De bonis , non de malis , ſumenda ſunt exempla . Amen dico vobis , recipient mercedem ſummam , mortem ſempiternam, ſi hic non egerint pœnitentiam, & dimiſerint quod tenent per Simoniam , & quanto majores & potentiores ſunt , tanto majora & potentiora patientur tormenta. Quia vero de tam longinquo dignati eſtis quærere accipere conſilium pravitatis noſtræ, tamen ut ſi habetis melius, non relinquatis propter iſtud : *Si quis vel ſe , vel filium ſuum obtulerit vobis in Cœnobio ſuſcipiendum ; ſimplici mentis oculo & tota cordis puritate , ſine omni mala cupiditate , audiat per vos ſancti Auguſtini conſilium, & Regulæ S. Benedicti præceptum*, ſicut ſuperius de hujuſmodi eſt relatum. Si audierit & obaudierit , bene : ſalvaſtis animam ejus a morte. *Si non obaudierit; neque iniquitas veſtra , neque peccatum , ſi eum non recepiſtis*. Noluit enim intelligere ut bene ageret; ſed adſtitit viæ non bonæ, avaritiam autem non odivit . *Fratres chariſſimi , magnum opus eſt in tali re magnam habere mentis puritatem , & nullam avaritiæ cupiditatem*. Quia ſicut omnis , qui viderit mulierem ad concupiſcendam , eam jam mœchatus eſt in corde ſuo: *ita omnis qui de Eccleſiaſticis bonis mala cupiditate aliquid exigit & concupiſcit , plus dicam vel in ſpe agit retributionis, Simoniacus eſt, etſi non hic coram populo, certe coram divino oculo.*

Ex hoc Rodulfi monito habemus: Primo, quod Simonia ſit ars diaboli ſubtiliſſima: quod illa innodentur nonnumquam qui videntur gradi ſimpliciter, & quorumdam oculos, qui ſe putabant habere lynceos: quod convenit cum iis, quæ *part. 2. Diſſ. cap. 5. §. 1.* dicta ſunt.

Secundo, habemus quod ſi quis vel ſe vel filium ſuum obtulerit in Cœnobio ſuſcipiendum , illi inſinuari debeat conſilium S. Auguſtini , & Regulæ S Benedicti præceptum , ut juxta illa de bonis diſponatur, id eſt, juxta Regulæ Benedictinæ præſcriptum, & Auguſtini , cum filio portio ſubſtantiæ , *Eccleſiæ* , nimirum *pauperibus in platea* , ut loquitur Rodulfus , *vel pauperibus in Monaſterio*, tamquam membris Chriſti erogetur.

Si autem non obaudierit ; neque iniquitas veſtra , neque peccatum eſt , inquit , *ſi eum non recepiſtis . Noluit enim intelligere ut bene ageret , ſed adſtitit viæ non bonæ , avaritiam autem non odivit* . Id eſt, ſi ideo non recepiſtis, quia vel ipſum qui ſe offerebat avarum eſſe. aut a patre ex ſolo ſpiritu avaritiæ oblatum cognoviſtis, nulla eſt veſtra iniquitas : ſed ſi ideo non recepiſtis, quia nulla ad Monaſterium ex illius ſuſceptione ſubſtantiæ portio ſperatur deventura, jam illius excluſio iniquitate vacua non erit, & quia metuebat ne hic affectus cupiditatis facile ſe ingereret, ideo ſubjungit.

Fratres chariſſimi , inquit , *magnum opus eſt in tali re magnam habere mentis puritatem, & nullam avaritiæ cupiditatem*, ,, quia ſicut omnis , qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam , jam mœchatus eſt eam in corde ſuo; ita omnis , qui de bonis Eccleſiaſticis mala cupiditate aliquid *exigit & concupiſcit*, plus dicam , *vel in ſpe agit retributionis*; Simoniacus eſt; etſi non hic coram populo, certe coram divino oculo.

Ex omnibus igitur, quæ hoc & præcedenti §. ex Epiſtola Rodulfi prolata ſunt, concludimus : quod Rodulfus *pium & juſtum* judicaverit , quod parentes divites cum filio, quem Deo offerunt, portionem ſubſtantiæ filio competentem una cum illo , Deo & ejus Eccleſiæ offerant ; ut illa membris Eccleſiæ id eſt , *pauperibus in platea*, vel *in Monaſterio* juxta Benedictinæ Regulæ præſcriptum diſtribuatur ; quod admodum conforme eſſe doctrinæ meæ agnoſcere debebit , cui vel unicum *cap. 5. §. 4. part. 2. Diſſ.* legere placuerit.

Secundo , quod Religioſi de illa obligatione parentes aut ipſos intrantes *familiariter* monere poſſint ; quod nec improbo.

Tertio , quod ſi eum , qui ſe offert , avarum eſſe deprehendant , aut parentes filium ex ſolo ſpiritu avaritiæ Monaſterio offerre ; ne horum avaritiæ patrocinari videantur : poſſint illum ſine ulla iniquitate non recipere.

Quarto , quod cavere debeant Religioſi , ut dum parentes ab *avaritia* liberare volunt , ipſi ex propria concupiſcentia non procedant, ſed pura mentis intentione ſolum intendant, ut avarus parens portionem ſuam juxta præſcriptum S. Benedicti pauperibus eroget, aut Monaſterio offerat ; adeoque nihil ex rebus ipſius concupiſcant, ſed animo ſint *vere* parati filium illius ſuſcipere, licet nihil Monaſterio tribuatur , modo ipſe ab avaritia liberetur, aut ſaltem avaritiæ ipſius patrocinari non videantur. Quæ quantopere dictis meis conſonent , ex ſola *cap. 5. §. 1. part. 2.* Diſſertationis legenti patebit.

Miror proinde qua ratione R. P. Wynants , ſi Epiſtolam Rodulfi attenta mente perpenderit, eam tamquam dictis meis contrariam reproduxerit . Et adhuc magis miror , quomodo ipſi incidere potuerit per dictam Epiſtolam ſtabiliri dogma Patris Lupi, quo ab omni ſpecie Simoniæ vindicatur hodierna *multorum in Belgio* Monaſteriorum *praxis, quæ recipiendi Monachi dotem nonſolummodo ſponte oblatam accipit , ſed & exigit , ac de illa ſtipulatur.*

Num forte ignoravit R. P. Wynants Monaſterium S. Pantaleonis, ac Monaſterium S. Trudonis , tempore Rodulfi ſub Regula S. Benedicti vixiſſe?

An forte neſcivit Monachis Regulæ ſuæ præceptum in receptione Fratrum ſervandum eſſe.

An ignorare potuit , quod etiam fatente eximio P. Lupo, Regula S. Benedicti a *Monachando nihil exigi velit , recipique permittat ſola ſponte & gratis oblata?*

Num forſitan crediderit Rodulfum a Regula Patris ſui voluiſſe recedere? Hoc recte credere non potuit , ſi vel Rodulfum tantæ eruditionis putaverit, quantæ eum deprædicat ; vel ſi Epiſtolam Rodulfi legerit , cum toties in eadem profiteatur ſe velle, ut ad normam Regulæ procedatur.

Si ultra mihi dictam Epiſtolam objicere velit R. P. Wynants , quæſo, ut ad hæc ante omnia reſpondeat,

§. IV.

Quantumvis Rodulfus, aut alius etiam majoris eruditionis , Auctor , immo Capituli aut Congregationis Statutum doctrinæ Diſſertationis eſſent contraria , inde tamen falſitas ipſius non evinceretur.

VIx dubitare queo , quin omnes , qui vel leviter , quæ hoc capite dicta ſunt, expenderint , facile agnoſcent Epiſtolam dogmaticam Rodulfi Abbatis Trudonenſis ſententiæ meæ de Simonia nullatenus contrariari, ſed illi admodum eſſe conformem. Si tamen dicta Rodulfi alteriuſve Auctoris, majoris etiam eruditionis & ſanctitatis , ſententia doctrinæ meæ contraria eſſe poneretur, num inde ſententiæ meæ falſitas inferri poſſet? hanc conſequentiam nec ipſe R. P. Wynants, ut credo, admittet.

Nec enim fas mihi eſt dubitare , quin notiſſima illi ſit . & omni veneratione digna magni Patris ſui ſententia (quam & Gratianus noſter Decreto , & S. Thomas Summæ ſuæ inſeruerunt) ,, Solis eis Scripturarum libris , inquit , qui Canonici appellantur , didici hunc honorem deferre , ut nullum Auctorum eorum ſcribendo aliquid erraſſe firmiſſime credam : alios autem ita lego , ut quantalibet ſanctitate doctrinaque præpolleant , non ideo verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt.

Huic probatiſſimæ S. Auguſtini ſententiæ conformis eſt quædam vetus ac docta Diſſertatio , a tribus ſæculis & amplius Sedi Apoſtolicæ oblata occaſione quorumdam Religioſorum, qui conabantur impedire Cenſuram Epiſcopi Pariſienſis contra quaſdam cujuſdam Religioſi aſſertiones prolatam , eo quod dicerent quaſdam ex illis propoſitionibus doctrinæ cujuſdam Doctoris a doctrina & ſanctitate laudati eſſe conformes . In hac Diſſertatione ſolide oſtenditur , nec Magiſtri ſententiarum , nec Gratiani , immo nec ullius cujuslibet alterius Doctoris , quantumvis ſancti & docti , adeo per omnia veram eſſe ſententiam , quin & errare , & labi quandoque poſſit . Habetur dicta Diſſertatio in fine librorum Magiſtri ſententiarum.

Hinc facile intelligitur , quam parum ſolide procedant , qui ſententiam alicujus falſitatis釈 eviciſſe credunt , ſi auctores , quantumvis etiam ſat exiguæ doctrinæ & ſanctitatis , contrarios invenerint; aut ſententiæ ſuæ magnum pondus accedere autumant, ſi in illius patrocinium Auctores aliquot , non dico Patres auctoritate Eccleſiæ a ſanctitate & cæleſti ſapientia multum probatos , ſed Scholaſticos Patribus in nullo comparandos, adducere poſſint. Hi ſunt , qui non tam quid verum ſit , quam quid alii dicant , attendere videntur ; cum tamen teſte magno veritatis amatore Auguſtino in *Expoſit. Epiſt. ad Gal. cap. 1. verſ. 4.* ,, Veritas propter ſeipſam diligenda ſit, non propter homines , aut propter Angelum , per quem annuntiatur . Qui enim propter annuntiatores diliget eam, ait idem Doctor , *poteſt etiam mendacia diligere , ſi quæ forte ipſi ſua protulerint* .

Si ex probatiſſima Auguſtini ſententia omnes libri ; exceptis Scripturis ſacris , ita legendi ſunt , ut quantalibet ſanctitate doctrinaque eorum Auctores polleant, non ideo verum putemus, quia ipſi ita ſenſerunt ; quomodo non eo modo legenda Capitulorum , atque Congregationum aliquarum perſonarum , Statuta , ut non ideo ſanctum & licitum eſſe putetur , quia in illis ita ſtatutum aut ſcriptum eſſe legitur ? Quis enim ignorat , quin unius viri ſanctitate & eruditione illuſtris ſententia ſæpe majoris ſit auctoritatis, quam Capituli, aut Congregationis alicujus multorum hominum deliberatio ? Quapropter parum ſolide procedunt, qui licitum, & Eccleſiæ ac Patrum regulis conforme credunt quidquid in Capitulorum Statutis occurrit . Attendant , quæſo, qui hanc auctoritatem Statutis illis tribuunt, quid de Statutis Capitulorum non tantum Eccleſiarum Collegiatarum, ſed & Cathedralium (quæ a Synodo Tridentina *Senatus* Eccleſiæ dicuntur) dicat Synodus Colonienſis an. 1536. *part. 3. c. 19.* ,, Habent fere quotquot ſunt Cathedrales ac Collegiatæ Eccleſiæ ſuum volumen peculiarium Statutorum , quæ interdum pro affectu privato cujuslibet augentur ac creſcunt . Inter hæc reperias quam plura , quæ quæſtum magis quam pietatem reſpirant , & ad inæqualitatem potius , quam ad æqualitatem faciant : unde diſcordia inter Fratres (ut fieri ſolet) frequenter alitur , concordia vero ſcinditur laceraturque . Et quantumvis pleraque inter hæc *iniqua* reperias, adiguntur tamen , qui recens admittuntur , ut ad hujuſmodi Statutorum obſervationem (etiam penitus ignari quid continent illa) citra ullum delectum *jurejurando ſeſe alligent* ; cum tamen juramentum

„ non debeat esse iniquitatis vinculum, nec ad ignorata extendi. „ Operæ pretium itaque nobis videtur, hujusmodi *Statutorum* „ *volumina inter visitandum excutere, & quæ Evangelicæ pu-* „ *ritati, atque fraternæ charitati, denique disciplinæ Ecclesiasticæ* „ *minus consentanea reperta fuerint*, resecare, cavereque, post- „ hac ulla nova Statuta in Ecclesiis, (nisi tamen noster acces- „ serit calculus) edantur.

Hinc habemus, quod, teste Synodo Provinciali Coloniensi, inter ipsa Statuta, etiam Ecclesiarum Chathedralium, quorum observationem quoque ipsi Canonici *juramento* promittebant, reperta essent quamplurima, quæ *quæstum* magis quam *pietatem* respirarent.

Ipsa quoque generalis Tridentina Synodus *Sess. 24. cap. 14. De Reformatione* deplorat quod *in pluribus Ecclesiis, tam Cathedralibus, quam Collegiatis & Parochialibus ex earum* Constitutionibus, *aut ex prava consuetudine, in electione, presentatione. ... sive admissione ad possessionem alicujus Cathedralis Ecclesiæ, vel Beneficii, Canonicatuum aut Præbendarum certæ conditiones, seu deductiones ex fructibus, compensationesve illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus dicuntur turnorum lucra, interponantur: quæ omnia S. Synodus detestans, mandat Episcopis, ut quæcumque hujusmodi in pios usus non convertuntur, atque ingressus eos; qui* Simoniacæ labis, *aut* fordidæ avaritiæ *suspicionem habent, fieri non permittant, ipsique diligenter de earum* Constitutionibus *sive consuetudinibus super prædictis cognoscant & illis tantum, quas laudabiles probaverint, exceptis, reliquas ut* pravas *ac* scandalosas rejiciantur & aboleant. Et qui adversus prædicta quavis ratione commiserint, pœnis Simoniacorum subjacere decernit; „ non obstantibus, inquit Synodus, quibuscumque *Statutis, Con-* „ *stitutionibus*, consuetudinibus, etiam immemorabilibus etiam „ *Apostolica auctoritate confirmatis*; de quarum surreptione „ obreptione, & intentionis defectu Episcopus tamquam Apo- „ stolicæ Sedis Delegatus, cognoscere potest.

Ex his quis non videat, per Synodum Tridentinam supponi, in Statutis & Constitutionibus, etiam Cathedralium Ecclesiarum (tametsi per Sedem Apostolicam confirmatis) posse reperiri aliqua, quæ Synodus tamquam de Simoniaca pravitate suspecta detestatur.

Si igitur non omnia Evangelicæ puritati, nec Ecclesiæ regulis conformia sint, quæ reperiuntur in Statutis & Constitutionibus Capitulorum Cathedralium, quæ teste Synodo Tridentina *Senatum Ecclesiæ* representant, immo unum cum Episcopo corpus constituentes, *Fratres Episcopi* dicuntur. *Cap. Novit, tit. De his quæ fiunt a Prælato sine cons. Capit.* quis negare audeat, quin multo majori ratione dicendum sit, quod in Statutis ac Constitutionibus alicujus Ordinis aut Congregationis (quæ eam in Ecclesia auctoritatem, quam Capitulum Cathedrale habet, non acceperunt) possint nonnunquam aliqua occurrere, quæ Evangelicæ puritati, aut Patrum regulis non respondent? Ac consequenter de illis æque ac de Statutis Cathedralium Ecclesiarum, ad imitationem illius, quod de libris dicit Augustinus, dici possit: „ Statuta illa ita lego, ut quantalibet sanctitate & „ doctrina præpolleant, qui illa condiderunt, non ideo verum „ putem, quia in illis ita ordinatum legitur.

Nec quidquam facit, quod Ordinum Statuta a Sede Apostolica interdum confirmentur: quia, ut notat Fagnanus, confirmatio Statutorum fieri solet tantum *in forma communi*, id est, sine causæ cognitione.

Quare notat idem Fagnanus, quod in confirmationibus Statutorum addi soleat hæc clausula: *Modo sacris Canonibus, Tridentini Concilii Decretis, & Constitutionibus Apostolicis non adversentur*. Quæ clausula evidenter innuit, quod per Sedem Apostolicam prævie ad confirmationem examinari non soleat, num Statuta sacris Canonibus, &c. sint conformia. Hinc etiam notant Canonistæ, per confirmationem in *forma communi* nihil novi juris Statutis accedere, ita ut unice ad hoc valere videatur similis confirmatio, ne videantur Constituentes sine scientia Pontificis processisse, & ut ob illius reverentiam magis timeantur Statuta.

Sed dicet quispiam: Si Statuta alicujus Capituli aut Ordinis, vel Congregationis possint ab Evangelio, aut Ecclesiæ regulis esse difformia; sequitur quod Canonici aut Regulares non semper sint securi, dum Statutis sui Capituli aut Congregationis se conformant. Resp. Verum esse quod consequens illud per legitimam consequentiam ex illo antecedente inferatur. Sed quid incommodi, quod dicantur Canonici aut Regulares non semper esse securi, si Capitulorum aut congregationum Ordinationibus se conforment? Quis enim nescit, quod licet Clerici obedire debeant Episcopis, suis Superioribus, & omnis anima Potestati sublimiori subdita esse debeat, tamen interdum locum habeat illud Apostolorum: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus?*

Scio quidem a subditis non facile dijudicandas esse Præpositorum Ordinationes, præsertim quæ cum maturiori deliberatione, in Capitulis v. g. generalibus, fuerunt ponderatæ & editæ; hic tamen nonnunquam prudentiam etiam necessariam esse puto, qua advertatur, num & nihil occurrat quod Evangelio, aut Ecclesiæ, vel Patrum regulis sit contrarium: præsertim si in Statutis aliqua occurrant, quæ disciplinæ relaxationem, aut proprium interesse spirant; tum enim merito quis veretur, ne hi, qui Capitulum aut Congregationem constituebant, vel major illius pars, ratione sui commodi seu prava quadam consuetudine (quæ nonnunquam in quibusdam Congregationibus invalescit & ut lex observatur) nonnihil obcæcati, aliqua Statutis inseri permiserint propriæ utilitati accommoda, aut consuetudini illi consona; sed ab Evangelio & Ecclesiæ regulis devia & admodum deformia.

Ex quibus omnibus concludo, quod illegitima esset hæc consequentia: In Statutis alicujus Capituli vel Congregationis reperitur aliquid contrarium alicui doctrinæ, ergo doctrina illa non cognoscant Evangelio, Ecclesiæ Canonibus, & Patrum regulis.

APOSTROPHE

Ad R. P. Wynants, cum reflexione aliqua ad descriptionem Jansenistæ, *quam pag. 39. Libelli sui reproducit.*

§. I.

Nomina Jansenistæ, Reformatoris, &c. sunt lemures nocturni.

REVERENDE Pater, omnibus, quæ tum personæ tum doctrinæ meæ objecisti (si tamen objectionis nomen mereantur) plus satis, ut credo, responsum fuit; superesse tamen R. V. aut alteri cuipiam forsitan videretur, ut responderem iis, quæ in descriptione *Jansenistæ* R. V. fuse magis quam christiane protulit. Verum in quantum ea in personam meam conjecta videntur (ita peritis omnibus videtur) illa pertranseo; antiquam enim occinunt cautionem; satis mihi est cautelam illam in Præfatione Dissertationis meæ præmisisse. Non terrent me amplius lemures isti, ex quo Fidelibus sat innotuit quinam nomine *Jansenistarum* soleant indigitari. Norunt quotquot vel parum sunt naluti, quod in hoc nostro Belgio viri a doctrina ac moribus maxime commendabiles, qui corruptelis ac vitiis sese præ aliis magis strenue opponunt, hoc odioso phantasmate *Jansenistarum* soleant traduci: sed ne forsitan quispiam credat in solo Belgio, ac partibus illi vicinis, sub hoc chimerico *Jansenistarum* nomine viros sanctissimos, ac pro animarum salute zelosissimos calumniis impeti, referam quod de Episcopis Missionariis, ac eorum sodalibus Sacerdotibus sæcularibus, in Indiis pro conversione Gentium laborantibus. scribit P. M. Dominicus Ferdinandez Navarette, magni Regni Chinensis Missionarius Apostolicus, Prælatus Religiosorum suæ Missionis, atque Procurator Generalis Provinciæ S. Rosarii (quæ est Philippinarum Insularum) in Aula Madritensi S. Ordinis Prædicatorum, in tractatu suo Historico Politico, &c. dedicato Serenissimo Principi Joanni Austriaco, &c. atque impresso Madriti anno 1676. Hic Auctor *tract. 2. cap. 13. num. 6.* sic habet: „ Atque si desideremus recentiores harum rerum proba- „ tiones, habemus hodie valde claras in Regno Siam (non „ dubito autem quin pro hisce regionibus plurimæ suppetant: „ utinam desiperet! Sancti Spiritus est sententia, illum perse- „ cutionum laborumque molestias subiturum, qui veraciter se „ Dei mancipaverit obsequiis) ibi sunt aliqui Episcopi Mis- „ sionarii cum quibusdam sodalibus Sacerdotibus sæcularibus, „ cognitæ virtutis atque rari exempli quoad paupertatem, „ humilitatem, atque alias materias ædificationis, in officio „ prædicandi Evangelii inculpabiles, ita ut idipsum hic mun- „ dus deprædicet. Nihilominus propter ipsorum aliorumque „ bonum, dedit ipsis Deus æmulos (*Stimulum Satanæ*) qui „ ipsos ita colaphizent, ut non relinquant pacem vel uni ex „ ossibus eorum. Buccinant buccis concrepantibus fictitiæ vir- „ tutis esse homines (ut ipsi soli ad se populum populique ap- „ plausum attrahant) eo quod sint *Jansenistæ*, & multa alia „ similia.

„ Cum super hoc puncto agerem cum Eminentissimo Domino „ Cardinale Bona (lux perpetua luceat ei) nesciebat ubi pedem „ figeret, oculosque ad sidera tollens, manibus compositis dice- „ bat: *Esse pauperes, Orationes habere, exhortari Fideles, ut se* „ *habeant exemplariter, atque prædicare Apostolico modo, hoc-* „ *cine est agere Jansenistas? O si omnes quotquot sumus homines,* „ *essemus tali modo Jansenistæ, tunc omnino sane mundus longe* „ *differret ab illo, qualem modo videmus.*

Ex his intelligat R. V. quinam & in Regno Siam invidioso illo nomine *Jansenistarum* impetantur; & expendat, num per illam, quam in libello tuo reproducis, descriptionem hominis, quem sub nomine *Jansenistæ* invidiosum reddere vis, porta non aperiatur latissima calumniis, quibus similes viri sanctissimi zelosissimi animarum zelatores, atque veritatis defensores phantastico illo titulo impetantur, immo traduci potuissent quotquot pro Ecclesia ac veritate unquam decertarunt viri sanctissimi.

§. II.

Jansenista, inquis, *est homo pertinax, certis destinatisque sententiis addictus, &c.*

IDEAM hominis odiosi sub nomine *Jansenistæ* exhibere volens, dicit: *Jansenista est homo pertinax . . . . certis destinatisque sententiis & consiliis addictus . . . . In Philosophicis & altioribus studiis, sententiam semel receptam obstinabit, nec ab ea vel latum unguem discedet, sed ad ipsam tamquam ad saxum adhærescit: Usque adeo est suffarcinatus opinione eruditionis . . . . Censet consilii mutationem pejus esse & enormius Majestatis crimine, & satius ducit esse pertinax, quam constans audiri, & cum posit consilium retexere sine dispendio aut famæ aut fortunarum, patitur potius utrisque excidere, quam inflexibilem suum rigorem expugnari.*

Expendat, rogo, R. V. num hæc non possint, & potuerint conjici in strenuissimos veritatis athletas; dum interdum paucissimi, ne dicam unus, contra omnes veritatem sustinere fuit coactus.

Nonne illa in S. Athanasium ab Arianis aliisque dici potuissent, dum ingemiscente orbe terrarum se Arianum esse, ille nec ad latum unguem a sententia, quam conceperat, discere voluit; sed illi tamquam ad saxum adhæsit?

Nonne viro illi dici potuisset: *Sententiam semel receptam obstinat,*

ſtinat , nec ab ea ad latum unguem diſcedit , ſed ad ipſam tamquam ad ſaxum adhæreſcit . Uſque adeo eſt ſuffarcinatus opinione eruditionis . .

Vides, R. P. quomodo ſub hoc nomine *Janſeniſtæ* poterunt notari quicumque imitantur Athanaſium , dum veritati *tamquam ad ſaxum* , plurimis eam non videntibus aut deſerentibus , *adhæreſcunt .*

§. III.

Janſeniſta, ais, *ſi publicis admovetur brachia dirigit contra torrentem .*

CULPAS in homine illo ; *Si publicis admovetur , brachia dirigit contra torrentem .* Num rurſus hoc titulo *Janſeniſtæ* notari non potuerunt & potuiſſent , quotquot fortiſſime ac inviĉtiſſime contra *torrentem* vitiorum , & inundantiam abuſum *brachia direxerunt* ? Nonne hoc titulo notatus fuiſſet decimo-ſexto ſæculo Epiſcoporum exemplar S. Carolus , dum Archiepiſcopatui Mediolanenſi *admotus brachia direxit contra torrentem* ? " Prope quippe in
,, Eccleſia Mediolanenſi, ut probe ſcitur , perierat Chriſtianæ vi-
,, tæ inſtitutio : conciderat pene ſalutarium rerum uſus , nulla
,, fere Clerici diſciplina , quaſique nullum populi in charitatis
,, officiis ſtudium : prolapſus denique miſerabilem in modum erat
,, totus ille ab Evangelii luce dimanans Chriſtianarum virtutum
,, ornatus ". Vide *Orationem ad Concilium IV. Mediol.*

Contra hunc torrentem vitiorum brachia ſua dirigebat inviĉtiſſimus Præſul . Cernis , R. P. quomodo ſummus ille Eccleſiæ Mediolanenſis *Reformator* hoc nomine ut *Janſeniſta* traduci potuiſſet.

Verum nec illo etiam tempore , quamquam natus necdum eſſet Janſenius , defuerunt , qui per hanc *Janſeniſmi notam* S. Carolum Borromæum a præmeditato , ac jam ſuſcepto opere deterrere voluiſſe videntur . " Non ferunt , inquiebant ipſi , hæc tem-
,, pora veterum Canonum ſeveritatem ; ſic tamdiu viximus ,
,, ita egerunt , qui ætate nos anteceſſerunt , vitæ inſtitutum
,, nihil eſt quod mutemus ". *In Orat. ad 2. Conc.* Quid , quæſo , aliud hæc verba indicant , niſi , *Noli dirigere brachia contra torrentem .* Sed quid ad illa S. Carolus , & omnes , qui eodem titulo hominis invidioſi *nota* ſub nomine *Janſeniſtæ* inſigniuntur : *Populares illæ ſunt voces , quibus quaſi ficus , deformes pravique mores contegi ſolent ,*

Scio quidem magis e re culinæ futurum , promotioni ad officia dignitateſque minus obfuturum , atque minoribus difficultatibus , & obloquiis obnoxium eſſe , procedere juxta illud vulgatum , & proh dolor ! hodie uſitatum nimis barbarum adagium ; *relinquere mundum vadere prout vadit .*

Sed ſi hanc regulam ſequantur , quos Deus dedit Paſtores & Doĉtores *ad conſummationem Sanĉtorum , in opus miniſterii , in ædificationem corporis Chriſti* ; an non verendum quod illis aliquando a Chriſto dicetur ? *Væ Paſtoribus , qui paſcebant ſemetipſos . Nonne greges a Paſtoribus paſcuntur ? Lac comedebatis , & lanis operiebamini , & quod craſſum erat , occidebatis ; gregem autem meum non paſcebatis . Quod infirmum fuit non conſolidaſtis , & quod ægrotum non ſanaſtis , quod confraĉtum eſt non alligaſtis , & quod abjeĉtum eſt non reduxiſtis , & quod perierat non quæſiſtis .* Ezech. 34. *verſ.* 2. 3. 4.

§. IV.

Janſeniſta , ut ſcribis , *ſæpe in hæc prorumpit : O tempora ! o mores ! horum occaſione oſtenditur , quæ ſit graviſſima Eccleſiæ perſecutio .*

RURSUS ut ideam hominis invidioſi ſub nomine *Janſeniſtæ* exprimas , dicis : *Sæpe in hæc erumpit verba : O tempora ! o mores !* Itane R. V. credit , quod *ſæpe erumpere in hæc verba O tempora ! o mores ! nota* ſit hominis illius invidioſi , quam ſub nomine *Janſeniſtæ* efformare intendis ? Nonne eodem jure nota illa aſpergi potuiſſent quotquot a quatuordecim & amplius ſæculis in Eccleſia Viri ſanĉti gemitibus inenarrabilibus ingemuerunt , & deplorarunt ſuorum temporum miſeriam , conſiderantes quomodo *obſcuratum eſſet aurum , & mutatus color optimus* ; primus , inquam , ille ſanĉtitatis Chriſtianorum ſplendor ? Qui ambigat , quin viri illi ſubinde taĉti dolore cordis intrinſecus , in hæc aut ſimilia verba eruperint , *o tempora ! o mores !*

Num forſan exiſtimat R. V. nullas eſſe hodie cauſas gemitum & lacrymarum ? " Probabiliſtæ quidem nihil ſaucium , nihil ægrum
,, in Eccleſia vident , ait R. P. Contenſonius Ordini PP. Prædi-
,, catorum , omnibus malis , omnibus corruptelarum calamitati-
,, bus oppreſſam pleriſque memoris Eccleſiam , felicem ut cum
,, maxime , & florentem prædicant ". *Tom.* 3. *Diſſ.* 6. *cap.* 2. At horum numero R. V. adſcribere nolo : quare nec autumo , quod eorum hac in parte ſententiam probet . Duodecim lacrymarum fontes hoc ſæculo in libello ſuo *De gemitu columbæ* exhibuit Cardinalis Bellarminus . Quorum primus eſt : Conſideratio peccati . 2. Conſideratio gehennæ . 3. Conſideratio paſſionis . 4. Conſideratio perſecutionum Eccleſiæ . 5. Conſideratio Ordinis Sacerdotalis . 6. Conſideratio Ordinum Religioſorum . 7. Conſideratio ſtatus ſæcularium . 8. Conſideratio miſeriarum generis humani . 9. Conſideratio Purgatorii . 10. Conſideratio amoris Dei . 11. Conſideratio incertitudinis ſalutis . 12. Conſideratio tentationum impedientium iter ad vitam .

Duodecim hos lacrymarum fontes ſi quis vel leviter conſideret , intelliget , quod a tempore Bellarmini non ſint obturati , ſed in dies magis & magis videantur dilatari , & copioſiorem ſcaturire lacrymarum materiam ; ut & inde facile eſſet videre , quam merito etiam hodie veri Eccleſiæ filii gemant & ſuſpirent : & ex intimo cordis dolore erumpant in hæc : *O tempora ! o mores !* atque ita pluſquam ſufficienter oſtenſum apparet , quam pernicioſe R. V. tamquam *notam* hominis invidioſi ponat , erumpere in hæc : O tempora ! o mores ! Verum cum per occaſionem in diĉtos lacrymarum fontes inciderim , non ingratum aut inutile leĉtori futurum autumo , ſi quartum gradum , qui eſt *conſideratio perſecutionum Eccleſiæ* parumper expendam , atque oſtendam , quod inter perſecutiones , quæ fontem illum Bellarmini conſtituunt , una ſit , quæ hodie Eccleſiæ filiis uberiorem præ illis , quas Bellarminus ponit , lacrymarum copiam ſuppeditare poſſit .

In prædiĉto lacrymarum fonte Bellarminus proponit tres perſecutiones , ſub quibus Eccleſia aliquando ſudavit . 1. a Tyrannis gentilibus . 2. ab Hæreticis & Schiſmaticis . 3. a malis Catholicis .

Inter has perſecutionem ſpecies indubie prima omnium minima eſt , ſi tamen perſecutio dici debeat : cum per illam Eccleſia efficeretur pulchrior , ac redderetur glorioſior : nec diminuebatur , ſed augebatur : videbat enim filios vita eripi temporali , donari vero æterna ; cernebat filios in manſuetudine agnorum ſuperare lupos , immo quod nonnunquam oves imbelles ferociſſimos leones in naturam ovium converterent . Si ſanguis filiorum fundebatur , ſemen erat unde ipſa redderetur fœcundior ; *ſanguis* enim *Martyrum ſemen erat Chriſtianorum .*

Secunda , quæ ab Hæreticis , nonnihil nocentior Eccleſiæ fuit , quia non corpora jam , ſed animæ filiorum invadebantur ; & filios ſuos per hæreticorum verſutiam & artificia frequentius in errorem , & per errorem , in æternum exitium præcipitari videbat .

Hac tamen magis nociva & periculoſa fuit tertia , quam a *pravis Catholicorum moribus* paſſa fuit . Per mala quippe exempla Domeſticorum filios ſuos puſillos in vitia atque animarum exitium ruere videbat , idque eo frequentius quam per hæreticorum verſutias & artificia , quo bella inteſtina & domeſtica ſolent eſſe periculoſiora quam externa , & hoſtis internus minus caveri quam externus poteſt . Unde illud S. Bernardi : *Amara* (Eccleſia) *in nece Martyrum , amarior in confliĉtu Hæreticorum , amariſſima nunc in moribus Domeſticorum .* Serm. 33. in Cant.

Tribus illis jam deſcriptis Eccleſiæ perſecutionibus , quarta multo amarior additur , quæ hiſce poſterioribus ſæculis Eccleſiæ ſupervenit , " ex ſumma illa luxurientium ingeniorum licentia , ut
,, loquitur Alexander VII. *in Decret.* ad 45. *propoſit.* quæ in
,, dies excreſcere cœpit , per quam , in rebus ad conſcientiam
,, pertinentibus , modus opinandi irrepſit alienus omnino ab
,, Evangelica ſimplicitate , Sanĉtorumque Patrum doĉtrina , &
,, quem , inquit Pontifex , ſi pro reĉta regula fideles in praxi
,, ſequerentur , ingens irreptura eſſet vitæ Chriſtianæ corru-
,, ptela .

Quis neſciat , quantam in moribus filiorum ſuorum corruptelam ex illa *luxuriantium ingeniorum licentia* Eccleſia conſpicere , & pene impune , ſed dolens , tolerare cogatur ? Ex quo per illam ingeniorum licentiam eo deventum eſt , *ut fere liceat* (teſte Card. Bona *in Princip. vitæ Chriſt. pag.* 2. §. 46.) *quidquid lubet* ; præſertim poſtquam illa licentia in tantum ſibi habenas in doĉtrina morum relaxavit , ut pro regula morum non *Veritatem* , ſed *probabilitatem* ponere auſa fuerit .

,, Cum enim nulla fere ſit veritas moralis (verbis loquor
,, Proſperi Fagnani , *ad Cap. Ne innitaris tit. De Conſtit.*) quæ
,, plauſibili aliqua ratione oppugnari non poſſit , nulli dubium
,, eſt , *quin omnis regula morum poſſit everti ex libertate opinan-*
,, *di* , non modo in præceptis humanis , verum *etiam in Divi-*
,, *nis & Naturalibus* ; dum de ipſis interdum non occurrunt no-
,, bis rationes demonſtrativæ : *unde his temporibus eo res produ-*
,, *ĉta eſt* , ut nullus fere ſit articulus in moralibus , in quo non
,, ſit varietas vel contrarietas opinionum ; adeo ut in ſolo ope-
,, re non ita pridem impreſſo Reſolutionum Moralium An-
,, ton. Dianæ , numerentur in unum colleĉtæ quæſtiones ſupra
,, ter mille cum opinionibus , & Auĉtoribus pro utraque parte
,, affirmantibus , aut ambas eſſe probabiles , aut unam probabi-
,, lem , & alteram probabiliorem , & in quibus fere omnibus
,, agitur de peccato mortali ; ut de Sacramentis , de Cenſuris ,
,, de Votis , de Jejunio , de Reſtitutione , & aliis hujuſmodi ,
,, quæ compleĉtuntur univerſam fere materiam ad forum con-
,, ſcientiæ pertinentem . Quem ſcribendi morem paſſim obſevant
,, & alii plures ex recentioribus Theologis . Quare , pergit idem
,, Fagnanus , hæc doĉtrina probabilitatum videtur fovere veluti
,, *quamdam libertatem conſcientiæ* , ac proinde magnopere indi-
,, gere dextera Dei , & Beatiſſimi Romani Pontificis proviſione ,
,, ne venenum jam plus nimio dilatum ulterius ſerpat .

Deinde prædiĉtus Canoniſta quod generalibus terminis dixit , ſpecialibus exemplis demonſtrare pergit eo loco , ubi agit de " in-
,, numeris fere opinionibus falſis (verba ejus ſunt) temerariis
,, & ſcandaloſis , quæ ex libertate eligendi quaſcumque opinio-
,, nes probabiles , *tamquam ex equo Trojano* in dies prodeunt ,
,, & quamplurimæ pallio probabilitatis teĉtæ traduntur in Scri-
,, ptoribus noſtri temporis , quæ revera non ſunt tolerandæ .

Hæc Fagnanus , qui pluribus ex laxioribus illis propoſitionibus ibidem relatis , tandem laudare non dubitat quemdam Juriſconſultum , *quod hic retundis* , ut ait , *uſum probabilitatum eſſe commentum diaboli , ad enervandam vim præceptorum .*

Cum Eccleſia nihil ſibi nocivum reputet , niſi quod filios ſuos a cuſtodia Mandatorum Dei & Fidei puritate avocat , ex diĉtis facile oſtenditur , quod hæc poſtrema perſecutio tripli ex capite ſit nocentior perſecutione illa , quam Eccleſia a pravis Domeſticorum moribus paſſa eſt , aut patitur .

Primo quidem , quia dum Eccleſia ſæculis præcedentibus a pravis Domeſticorum moribus perſecutionem patiebatur ; etiam qui male vivebant , peſſima ſua faĉta quantum poterant , tegere ſolebant , juxta illud a malis uſitatum , *caute , ſi non caſte* ; ſententiæ vero illæ pernicioſæ & ſcandaloſæ hodie non teguntur , ſed publicantur . Accedit quod qui pravis moribus ſunt ,

sæpe soleant etiam illa, quæ ipsi clam perpetrant, publice condemnare, & alios inducere & hortari, ut illa vitent; econtra perniciosæ sententiæ populo ut licitæ proponuntur: immo si quis illas impugnare, aut ab earum praxi homines avocare velit, nescio quæ statim illi oppositiones fiant; quod R. V. ex iis, quæ Romæ in ultima deputatione Lovaniensium contigerunt, plus sat notum est.

Quis hinc non videat, multo majus salutis periculum fidelibus imminere a scandalosis illis sententiis, quæ publice ut licitæ proponuntur & defenduntur, quam ordinarie a pravis Catholicorum factis, quæ occultari, immo & improbari ab ipsis auctoribus solent?

Secundo, persecutio, quam Ecclesia patitur a pravis Domesticorum moribus, sæpius intra certos eosque non adeo diffusos limites concluditur: ex. gr. si Episcopus aliquis cum Clero suo male vivat, scandalorum occasio ordinarie extra Diœcesim vix se extendit; neque alterius Provinciæ aut Regni Episcopo, aut populum inficere solet: aliud omnino est de illis perversis doctrinis.

Ponamus enim, quod una tantum ex scandalosis illis sententiis animarum perniciem inferentibus, libro aliquo contineatur, hic liber si imprimatur, nonne vel unum exemplar poterit inficere doctorem unum, qui dogma illud discipulis suis postmodum proponens & persuadens, etiam Diœceses, Provincias, immo & Regna integra inficiat? quid si, ut natum est fieri, mille, aut etiam millena sint libri illius exemplaria?

Quod si hæc infectio vel per unius perversi dogmatis divulgationem contingere possit, perpendat, quæso, pius Lector, quæ timenda sit infectio ex tot contenis perversis sententiis, quæ non uno libro, sed centenis continentur, quorum ut minus centena, immo nonnunquam millena exemplaria quaquaversum sparguntur, & Theologis ac Canonistis traduntur, ut ex illis morum principia ad se aliosque regendos accipiant; quid vero inde aliud sperandum quam quod tandem *Sal terræ*, id est Episcopi, Pastores, aliique populi Rectores, perversis illis sententiis *infateatur*, atque ita compleatur tristis illa Ezechielis Prophetia. *Prophetæ tui Israel . . , vident vana, & divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus; cum Dominus non miserit eos, & perseveraverunt confirmare sermonem. Numquid non visionem cassam vidistis, & divinationem mendacem locuti estis, & dicitis: Ait Dominus, cum ego non sim locutus. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium, ideo ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus: & erit manus mea super Prophetas, qui vident vana & divinant mendacium: in consilio populi mei non erunt, & in scriptura Domus Israel non scribentur, nec in terram Israel ingrediantur, & scietis quia ego Dominus Deus. Eo quod deceperint populum meum, dicentes: Pax, & non est pax, & ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis*. Cap. 13. vers. 7. 8. 9. 10.

Tertio, Ecclesiæ nocentior est persecutio a pravis Catholicorum sententiis, quam a pravis horum exemplis, ex eo quod infectio, quæ a pravis exemplis est metuenda, morte male viventium ordinarie cesset, aut saltem admodum flaccescat: at illa infectio, quæ ex pravis illis ac scandalosis sententiis provenit, nullatenus morte Auctorum cessare, quin nec diminui solet; immo non raro plus augetur, eo quod sæpius non desint, qui Auctores cæco quodam affectu *indifferenter*, modo ejusdem secum fuerint instituti, credant pro viribus extollendos.

Nonne jam dudum obiit Thomas Sanchez, qui tamen nec hodie per librum suum asserere desinit, ut est apud Fagnanum *ad Cap. Ne innitaris, tit. De Constit. num.* 30. „ Posse Consultorem animarum modo juxta unam, modo juxta aliam opinionem consulere, & quandoque prudenter facere, minus probabilem & minus tutam opinionem consulendo, quando judicat probabiliorem difficile fore pœnitenti, vel consilium petenti, & citat in eamdem sententiam Vasquez *d. disp.* 62. *cap.* 9. *num.* 67. Addit Sanchez *d. cap.* 9. *num.* 29. in conscientia tutum esse illum, qui propositum habet varios Doctores consulendi, donec aliquem juxta desiderium suum respondentem inveniat “. Hæc Fagnanus.

Nunquid dudum defuncti sunt Azorius, Filiucius, aliique, qui referente Fagnano, docuerunt posse quampiam occidi, ut ejus impediatur alapa aut percussio fustis?

Similiter obierunt Gregorius a Valentia, Escobar, aliique, qui eodem testante docuerunt: „ Simoniam non esse dare aut recipere bonum temporale pro spirituali, quando datur ut motivum, & non quasi pretium “. Hi omnes tametsi diu mortui, quot in has perniciosas sententias per libros, etiam hodie pertrahant, *dies Domini declarabit*.

Deinde a plurimis annis e vita discessit Antonius Diana, qui in Resolutionibus suis moralibus in unum collegit, teste Fagnano, „ quæstiones super ter mille cum opinionibus, & Auctoribus pro utraque parte affirmantibus aut ambas esse probabiles, aut unam probabilem, & alteram probabiliorem, & in quibus fere omnibus agitur de peccato mortali “: adeoque cum utramque contradictoriam illarum propositionum dicat esse probabilem, etiam dicit per principium reflexum (nimirum quod liceat sequi sententiam etiam minus Probabilem) utramque contradictoriam in praxi esse licitam: ac per consequens nec hodie docere desinit esse licitas in praxi ter mille opiniones, quæ revera sunt falsæ: quia ex contradictoriis ter mille necesse est, ut ter mille revera sint falsæ; licet supponerentur esse probabiles.

Idem de omnibus Casuistis, qui libros suos similibus perniciosis ac scandalosis doctrinis impleverunt, dici posset; quorum plures apud Fagnanum, Vincentium Contensonium, aliosque, qui contra probabilitates calamum strinxere, videre licet.

Quis ex his omnibus non videat, quod hæc persecutio, quam patitur Ecclesia a pravis illis doctrinis (quæ per totum terrarum orbem in libris, tum Theologorum tum Canonistarum, circumferuntur) propemodum infinite superet illas, sub quibus ipsa unquam præteritis temporibus ingemuit? ut proinde a vero me aberraturum non existimem, si ad imitationem Cardinalis Baronii *in Prol. ad annum* 900. dicam; Cuncta, quæ olim passa est Ecclesia sub gentilibus Imperatoribus, vel quæ ab Hæreticis & Schismaticis, aut pravis Domesticorum moribus, comparatione horum, quæ patitur a perniciosis illis libris, sunt existimanda lusus quodammodo puerorum.

Hæc eo fine a me dicta sunt, ut quisquis est vivum Ecclesiæ membrum, atque ejus Spiritu agitur, intimum de hæc misera Matris suæ constitutione concipiat dolorem, eumque sincerum ac fortem, qui, ubi se præbet occasio, foras erumpat, & in exteriores actus se diffundat; atque ita hinc primum gravis existat dolor, quod hujusmodi perniciosa dogmata in perniciem animarum tradantur: ardens adsit desiderium, immo & diligens cura, studium ac labor adhibeatur, secundum mensuram uniuscujusque, ut eliminentur, atque ipsa Evangelii, ac SS. Canonum doctrina suo splendori restituatur.

Patet quoque ex illis, quæ in descriptione hujas persecutionis dicta sunt, quod si unquam veris Ecclesiæ filiis fuerit tempus gemituum & suspiriorum, hodie sit; adeoque nec esse culpandos, si subinde ex vehementia doloris erumpant in hæc, *O tempora! o mores!*

§. V.

Reflexio ad cætera in descriptione Jansenistæ *adducta.*

ULTERIUS hominis exotici sub nomine *Jansenistæ* imaginem exprimere volens, scribis: *Vita ejus est perpetua satyra, qua invehitur in mundum, cum tamen ipsa insectatio amorem mundi non obscure testetur.*

Nonne, R. P. vita Christi *perpetua* quodammodo *satyra* fuit, *qua invehebatur in mundum?* Audi, quæso, de hac insectatione querentes amatores mundi: *Circumveniamus*, inquiunt, *justum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata Legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. Promittit se scientiam Dei habere, & Filium Dei se nominat. Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ ejus. Tamquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se a viis nostris tamquam ab immunditiis, & præfert novissima justorum, & gloriatur patrem se habere Deum*. Sap. 2. vers. 12. & seq.

Nec tantum vita Christi, sed omnium, *quos* Deus *præscivit & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, satyra quædam* est, quia in *mundum invehuntur*; & ideo eos mundus odit: *Mundus*, inquit Veritas *Joan.* 17. *vers.* 14. *eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo*, & Joannis 15. vers. 19. *Quia de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo; propterea odit vos mundus*: quasi diceret, quia vita & moribus hominibus mundanis estis dissimiles, *propterea odit vos mundus*, seu homines mundani.

Num igitur Christus, ejusque veri Discipuli, quorum vita continua *quædam satyra* est, *qua in mundum*, id est, regulas mundi *invehuntur, ipsa sua insectatione non obscure testantur amorem mundi?* Non apprehendo, quod R. V. id dicere intenderit: illud videris Lectori persuadere voluisse, quod similis vita, si in homine, quem sub nomine *Jansenistæ* exoticum reddere intendis, reperiatur, *non obscure testetur amore mundi*. Itane vero, R. P. vita conformis vitæ Christi, quæ sit *continua* quasi *satyra*, qua verus Christianus moribus suis invehitur in corruptissimos mores mundi, eo solo titulo dicenda *non obscure testari amorem mundi*; quia reperitur in homine, quem placet sub nomine *Jansenistæ* reddere exoticum? Quis, R. P. hanc tibi impertiit potestatem, ut actiones ex se sanctissimas, immo ipsum certissimum hominis Christiani characterem adeo sinistre interpreteris? Hæccine Augustiniana charitas, *quæ non cogitat malum?*

Hanc tuam *Jansenistæ* descriptionem si composuerint nescio, saltem non improbarent, qui in Regno Siam Episcopos sanctissimos, eorumque sodales Sacerdotes sæculare, *buccinant buccis concrepantibus fictitiæ virtutis esse homines, eo quod sint*, ut ajunt, *Jansenistæ*. Num eorum catalogo adscribi velis, tu videris.

Progrederis in efformationem hominis illius, quem sub nomine *Jansenistæ*, invidiose depingis: *Esti*, inquit, *magnus suæ gentis aut Academiæ, in qua natus est, aut institutus, admirator*.

Quod de Academia dicis, non dubito quin hanc nostram Lovaniensem designare velis. Profiteor me illius præ aliis Academiis laudatorem, num ideo culpandus? An forte nulli illius Academiæ laudatores, nisi qui sub nomine *Jansenistæ*, invidiose traducuntur? Attende quid dicas; dubito num omnibus Ex. Magistris tuis id placebit.

Cætera, quæ in descriptione *Jansenistæ* R. V. adducit, missa facio; ejusdem enim cum præcedentibus farinæ sunt, & voces, quæ in quemlibet mortalium eo modo conjici possunt, quo illa a R. V. in hominem sub nomine *Jansenistæ* invidiose depictum, conjecta fuerunt.

Interim expendat, quæso, R. V. quam perniciosa, ne dicam malitiosa sit, quam reproducis, *Jansenistæ* descriptio. Facta sanctissima dicis esse *notas* hominis invidiosi; quo natum est fieri, ut Viri sanctissimi *nota* hominis invidio si notentur. Immo ipsum vitæ Christianæ præcipuum & certiorem characterem, vitam nimirum mundo contrariam, Hypocriseos insimulas, quia in homine, quem sub chimerico *Jansenistæ* nomine traducere placet, reperitur.

Erit aliquando tempus, R. P. quo videbis, quam perniciosa Ecclesiæ fuerit hæc *Jansenistæ* descriptio.

APPEN-

APPENDIX.

NON dubito, R. P. quin omnibus, quæ vel apparenter in libello tuo doctrinæ meæ oppoſita fuiſſe videntur, pleniſſime ſatisfactum ſit: adeoque manum a ſcribendo retractaſſem, „ niſi *pag.* 102. libelli tui inſinuares, quod tempore opportuno dictis meis contra P. Lupum aliquid forſan eſſet reponendum. Quod ipſum quidam Ordinis tui Profeſſor in Theſibus ſuis jam ante innuerat.

Ut igitur ille, qui adverſus Diſſertationem meam ſcribere intendit, directius puncta principalia doctrinæ in illa aſſertæ oppugnet, nec relictis punctis præcipuis extravagetur ad ea, quæ nihil aut parum ad rem faciunt (ex. gr. an leges Juſtinianææ unquam fuerint receptæ in Gallia) volui breviter proponere puncta principaliora, quæ in Diſſertatione mea adſtruxi.

In prima parte Diſſertationis oſtendere animus fuit, quod Profeſſio Religioſorum in communi viventium neceſſario ſecum trahat omnimodam rerum temporalium, *etiam quoad uſum*, in particulari abdicationem; non ſecus ac ſi quis omnia ſua vendidiſſet, & pretium abſoluta ac ſimplici donatione in pauperes diſtribuiſſet, atque ita neceſſaria ſua, tamquam pauper, a Superioribus exſpectaret.

Secundo, quod eadem ſecum trahat perfectam ac omnimodam rerum omnium communionem, talem nimirum, ut res omnes Religioſis undecumque & quavis ex cauſa obvenientes, in unam communem maſſam redigantur, ut ex illis omnium neceſſitatibus *indifferenter* ſuccurratur.

Hanc meam aſſertionem probavi 1. Ex verbis Chriſti, quibus conſilium Evangelicæ paupertatis expreſſit, & norma vivendi primorum Chriſtianorum. 2. ex Regulis SS. Auguſtini & Benedicti 3. Ex Decreto Concilii Tridentini accedente præſertim Declaratione Clementis VIII. aliorumque Pontificum, qui illam Clementis Declarationem probarunt. 4. Ex Decretis particularium Conciliorum oſtendi dicta mea menti Synodi Tridentinæ eſſe conformia.

Ex hoc meo aſſerto ita confirmato, varia eſſe conſectaria oſtendi. 1. Quidem contra votum paupertatis peccare, qui rem quamcumque, etiam minimam, ita volunt *ſuam* eſſe, ut ne quidem pro arbitrio Superioris velint eſſe communem, hoſque Ananiæ & Saphiræ imitatores eſſe aſſerui.

Secundo, conſectarium dixi, quod reſervatio redditvum vitalitiorum, aut alterius peculii *ad uſus particulares* unius Religioſi adverſetur communioni bonorum, & voto paupertatis; tametſi ille, in cujus uſus illa reſervantur, *vere* paratus ſit illa ad nutum Superioris abdicare, ut in communionem rediantur aliorum uſibus indifferenter applicanda; quia non obſtante illa dependentia a nutu Superioris, verum manet (ut in Diſſertatione latius eſt oſtenſum) quod ſtante illa reſervatione *revera* non ſit inter Religioſos perfecta vitæ communio, atque adeo pro illo tempore recedatur ab eo, quod ad ſubſtantiam vitæ Cœnobiticæ ſpectat. *Cum* tamen *compertum ſit* (ut loquitur Synodus Trident. *Seſſ.* 25. *De Regul. cap.* 1.) *a Superioribus non poſſe ea, quæ ad ſubſtantiam Regularis vitæ partinent, relaxari.*

Non facit quoque prædicta dependentia, quin toto illo tempore, quo redditus illi vitalitii, aliundve peculium ad *uſus particulares* Religioſi permittitur, Religioſus ille *proprium* poſſidere dicatur: quia, ut in Diſſertatione fuſius oſtendi, verus uſusfructus ſeu uſus jure cum *dependentia a nutu alterius* conſiſtit; quinimmo vera proprietas, quæ in libertate utendi conſiſtit, poteſt ſubſiſtere cum plena dependentia a beneplacito alterius, quod ipſum & Ordinis tui Profeſſores agnoſcunt. Unum e pluribus, Qui Rev. V. non exiguæ eſt auctoritatis, adduco: „Certum nobis eſt, inquit Eximius P. Le Drou, *uſum juris, etiam de quo Jura loquuntur*, poſſe impediri, revocari, & *a* „ *nutu alieno dependere* . . . idem cenſemus de dominio, quod „ de uſu juris, nimirum poſſe conſiſtere cum *revocabilitate* „ *ac dependentia a voluntate alterius*; ſic ut non poſſis illa „ re uti, nec de illa diſponere abſque alterius conſenſu, & illo „ volente tenearis etiam dominium abdicare. Hactenus P. Le Drou.

Ex his facile apparet, quod Religioſæ paupertatis eſſentia non conſiſtat ex natura rei (ut a quodam nuper aſſertum fuit) „ in „ dependentia nutu & diſpoſitione Superioris, firmaque ani„ mi promptitudine ac reſignatione, vi cujus, etſi precarium „ aliquod penes eumdem habet depoſitum, ſemper in præpara„ tione animi & promptitudine cordis contentus eſt carere „ omni eo, quo privare voluerit Superior": quandoquidem cum illa omnimoda dependentia & animi promptitudine, non tantam civilis & ſicca quædam, ſed etiam vera (quæ a libera facultate utendi deſumitur) proprietas conſiſtat: hujus tamen abdicatio adeo annexa eſt Regulæ Monachali, ut contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam idulgere, cujus ratio eſt, *quia proprii carentia*, ut ait P. Lupus, *eſt Evangelicæ perfectionis ac Monaſticæ profeſſionis portio eſſentialis: ideoque clarum eſt, quod nec ſummus Pontifex poſſit in ipſa diſpenſare.*

Hæc fuſius dicta ſunt, ne quis votum paupertatis in dicta *dependentia* conſtituat.

Habet R. V. aut quivis alius, qui Diſſertationi meæ aliquid opponere voluerit, mentem meam, circa principaliora puncta primæ partis Diſſertationis, compendio expreſſam.

Præcipuum ſecundæ partis punctum fuit oſtendere, quod committatur Simonia per *hodiernam multorum in Belgio Monaſteriorum praxim, quæ recipiendi Monachi dotum, non ſolummodo ſponte oblatam accipit, ſed & exigit, ac de illa ſtipulatur*: quodque vindicari non poſſit ab illo vitio, titulo tranſactionis ſuper jure hæreditatis ſive ingredientis, ſive parentum, prout ex Legibus Juſtinianæis Eximius P. Lupus pretendit.

Doctrinam P. Lupi, in quantum etiam Monaſteria *opulenta* in exactione dotis ab omni Simonia liberat, dixi triplici ex capite de falſitate eſſe ſuſpectam.

Primo, quia adverſatur unanimi Veterum & Recentiorum, ni forſan unum alterumve ex laxioribus exceperis, ſententiæ; cum igitur novitas in materia morum falſitatis ſuſpicionem ſemper ingerat, per conſequens hæc doctrina tamquam nova hujuſmodi notam evadere non poteſt.

Secundo, in Diſſertatione oſtendi, quod per hoc dogma inutiles redderentur Conciliorum Canones, & Pontificum Conſtitutiones, quibus tam ſevere omnis pecuniæ exactio in admiſſione ad Religionem domnata fuit.

Tertio, ibidem demonſtravi, ſi hic titulus ſufficiens foret ad abſtergendam lepram Simoniacæ pravitatis ab exactione dotis ab Ingredientibus Monaſterium, illum Eccleſia proponere debuiſſet, tamquam medium facillimum ad eliminandam a Monaſteriis Simoniacam pravitatem; nec opus fuiſſet tam frequenti Canonum ac pœnarum renovatione, ut malum illud extirparetur; quia, ut oſtendi, vel nuda hujus tituli propoſitione, ſi legitimus eſſet, omnis pene Simonia e Monaſteriis fuiſſet eliminata.

His præmiſſis ut probarem, quod primo etiam intuitu dogma illud de falſitate eſſet ſuſpectum, poſtmodum oſtendi, quod ne quidem ſtantibus Legibus Juſtinianæis quidquam ad Ingrediente, aut ejus parente exigi potuiſſet, titulo *tranſactionis ſuper jure ad hæreditatem*, quod poſt profeſſionem, poſſet prætendere: quia, ut oſtenſum fuit, a libera Ingredientis voluntate pendet, etiam ſecundum Leges Juſtiniani, num Monaſterium ullum jus ad hæreditatem ſit habiturum; quandoquidem, ut probavi, jus ad hæreditatem Ingredientis Monaſterio poſt profeſſionem non competat, ſi Novitius in alterius favorem diſpoſuerit, neque etiam ad hæreditatem patris, ſi Ingrediens hæreditati paternæ, ſaltem cum juramento, renuntiaverit.

Similiter licet filius hæreditati non renuntiet, cogi tamen non poteſt pater, ut *quid modici det pro grandi futuro*: quia, ut ibidem probavi, dependet a voluntate patris, an tranſigere velit ſuper jure, quod Monaſterium ad legitimam ex perſona filii prætendere poſſet, caſu quo patri filius ſuperviveret; an vero incertam eventus aleam expectare malit.

Ex quibus conſectarium oſtendi, quod quidquid ex Conſtitutionibus Juſtiniani, vel ab Ingrediente, aut illius parentibus *pro jure ad hæreditatem* Monaſteria ſperare poſſint, id totum a recipiendi aut parentum *liberalitate* ſit exſpectandum? quandoquidem & parentes tranſactionem abnuere poſſint, & recipiendus liberrime, etiam nullo dato, Monaſterium a ſuis & paternis bonis valeat excludere.

Deinde probavi, quod etſi daremus titulum illum ſufficientem fuiſſe vigentibus Legibus Juſtianæis (quod nec ſpeciem veri habere ſatis evidenter evici) hodie tamen præſertim in Gallia & Belgio ſubſiſtere non poſſet: quia leges illas Juſtiniani tam per Edicta Principum, tum per inveteratam conſuetudinem ibidem eſſe abrogatas fuſius oſtendi, ita ut Monaſteria nec in hæreditatem Ingredientis, aut parentum illius licet per Teſtamentum expreſſe non ſint excluſa, amplius *ab inteſtato* ſuccedant.

Probavi itaque per prædicta Principum Edicta, & Patriæ conſuetudines Monaſteria, quoad ſucceſſione in hæreditatem Monachi, reducta eſſe ad jus illud quod ante Juſtinianum viguit: neque illa in ſpeciem immunitati aut libertati Eccleſiaſticæ contrariari; male & illa cum Lege *amortizationis* per Patrem Lupum confundi.

Habet igitur R. V. præcipua puncta doctrinæ, quæ in Diſſertatione adſtruenda aſſumpſi; ſi quid ulterius Reverentia Veſtra, aut quis alius Diſſertationi meæ opponendum cenſuerit, rogo ut his punctis opponat, neque ad minutiora, quæ parum aut nihil ad principale Diſſertationis punctum faciunt, deflectat.

Omnia quoque, quæ perſonam magis quam doctrinam reſpiciunt, omittantur; ut ex omnibus, quæ ſcribuntur, appareat, quod non ex paſſionem ſuam aut ſuorum ſententiam defendendi, ſed ex puro amore *Veritatis* procedatur, quo perveniamus aliquando ad Regnum illud, ubi *Rex Veritas, lex Charitas, modus Æternitas: cujus Regni non erit finis.*

APPEN-

APPENDIX AD VINDICIAS DISSERTATIONIS CANONICÆ DE PECULIARITATE ET SIMONIA,

In qua reſpondetur ad Objectiones Profeſſorum Ordinis Eremitarum S. Auguſtini contra prædictam Diſſertationem. Et ſpeciatim agitur de *Dominio*, quod habere dicuntur *Scholares* Societatis Jesu, & de jure quod Monaſteria habent ad bona Ingredientis.

CAPUT PRIMUM.

De his quæ primam Diſſertationis partem, ſcilicet de Peculiaritate, concernunt.

§. I.

Vera proprietas non tantum accidentaliter *& jure poſitivo, ſed* eſſentialiter *Statui Religioſo repugnat.*

„ Nec æſtimet Abbas (inquit Innocentius III. in *Cap.* 6. *tit. De Statu Monach.*) quod ſuper habenda „ proprietate poſſit cum aliquo Mo„ nacho diſpenſare: quia abdicatio „ *proprietatis*, ſicut & cuſtodia ca„ ſtitatis, adeo eſt annexa Regulæ „ Monachali, *ut contra eam, nec* „ *Summus Pontifex poſſit licentiam* „ *indulgere*". Rationem reddit P. Chriſtianus Lupus: „ proprii carentia, inquiens, eſt Evangelicæ per„ fectionis ac Monaſticæ profeſſionis „ portio *eſſentialis*; ideoque clarum eſt, quod nec Summus Pon„ tifex poſſit in ipſa diſpenſare". *Parte* 4. *Scol. ad Can.* 6. *Concil. Toloſ.*

Scio quidem Innocentium, aliosque nonnullos tum Canoniſtas, tum Theologos, docere Pontificem poſſe diſpenſare ſuper voto ſolemni Religionis: verum advertendum, ut recte notat Fagnanus ad *Cap.* Cum ad Monaſt. *tit. De Statu Monach. num* 67. „ quia opinio Innocentii & ſequacium non ita eſt intelligen„ da, ut *Monachus quamdiu manet Monachus*, ex diſpenſatione „ Papæ ſit ſolutus a voto continentiæ, & paupertatis": quia implicat contradictionem, ut quis maneat Monachus, & non habeat *eſſentiam* Monachatus, quæ conſiſtit in tribus votis ſubſtantialibus; & ideo, ait Fagnanus, Papa efficere non poteſt, ut quis eodem tempore ſit Monachus, & habeat uxorem vel *proprium*.

Abdicatio proinde *proprietatis* taliter annexa eſt Regulæ Monachali, ut nec per Pontificem ab illa avelli poſſit.

Conſequenter dominium, quod communiter *proprietatis* dicitur, & conſiſtit in libera facultate diſponendi de re aliqua in *proprium uſum*, non tantum jure *Eccleſiaſtico & poſitivo* Statui Religioſo repugnat, ſed *eſſentialiter*. Si enim jure duntaxat *poſitivo* Statui Religioſo opponeretur; quis ambigat, quin Pontifex indulgere poſſet Monacho manenti Monacho *proprietatem?*

Quidquid vero in tota Diſſertationis meæ prima parte de incompatibilitate *dominii* cum Statu Religioſo dictum eſt, de hoc *Proprietatis* dominio aſſertum fuit: ut variis locis expreſſe monui, & rurſus in Vindiciis Diſſertationis *pag.* 119. repetii. Quod, ergo R. P. Pauwens Ord. Eremit. S. Auguſtini, aliique ejuſdem Inſtituti Profeſſores dixerunt: *Eſſentia paupertatis Religioſæ conſiſtit in eo, quod Religioſus de nulla re poſſit diſponere, nulla re poſſit uti, niſi dependenter a voluntate & conſenſu ſui ſuperioris: eſtque huic paupertati accidentale quod ſit ſine dominio, & rerum proprietate, ſive cum illis.* In *Theſi def.* 11. *Decemb.* 1684. Si, inquam, illud intelligent de *dominio* quodam *civili*, quale cum voto *ſimplici* paupertatis conſiſtit, neque tribuit Religioſo liberam facultatem rebus illis utendi in *proprium* commodum & uſum, conſentio hujuſmodi dominium non niſi jure *poſitivo* (cui ipſa ſolemnitas voti adſcribenda eſt) & *accidentaliter* Religioſæ paupertati opponi; taleque dominium in Scholaribus Societatis Jeſu poſt emiſſionem trium votorum reperiri, eoſque non obſtante dicto *domino veros Religioſos* dici poſſe non repugno. Si vero intelligant de dominio *Proprietatis*, vi cujus Religioſus de re aliqua in *proprium ſuum commodum & uſum* queat *libere* diſponere, ex prædictis patet, evidenter falſum eſſe, paupertati Religioſæ eſſe *accidentale*, quod ſit ſine *dominio* & rerum *proprietate*, ſive cum illis. Si quippe accidentale tantum eſſet, indubie per diſpenſationem Pontificis fieri poſſet, ut Monachus *Proprietatem* haberet. Nec verum eſſet: Abdicatio Proprietatis ita eſt annexa Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex licentiam poſſet concedere. „ Quod eum do„ minium & proprietas non repugnet Statui Religioſo, (ait „ prædictus R. P. Pauwens) patet ex Inſtituto Societatis Je„ ſu, cujus Scholares primæ & ſecundæ profeſſionis certum eſt „ veros eſſe Religioſos, & tamen rerum ſuarum dominium ha„ bent, licet de illis diſponere nequeant ſine conſenſu & bene„ placito Superioris, per quod vere pauperes ſunt.

Rurſus reſpondeo, prædictos Scholares poſt emiſſionem voti *ſimplicis* paupertatis retinere dominium *civile* bonorum ſuorum; cujus dominii duo præcipui in Conſtitutione *Aſcendente Domini* notantur effectus. Quorum primus eſt, quod bonorum ſuorum, *ſummo jure*, etiam *exiſtentes* Religioſi, maneant *domini*; eum in finem, ut ſi eos per Præpoſitum Generalem, e Societare dimitti contingat, ſuiſque votis liberari, bonis ſuis, quorum dominium civile retinuerunt, *libere* uti poſſint; adeoque quamdiu *manet in Societate & veri* Religioſi tribus votis Religionis *ſimplicibus* adſtricti, civile duntaxat dominium retinent, *dimiſſi* vero & a *votis liberati*, dominium etiam *proprietatis* recuperant.

Alter vero effectus illius dominii exprimitur in prædicta Conſtitutione, ut nimirum in vim illius poſſint ante ultimam profeſſionem bona ſua in *pauperes ſeu alios pios uſus diſtribuere*, Quæ rurſus diſtribuendi facultas, ad ſummum arguit *dominium civile* nec voto paupertatis ſimplici, nec Statui Religioſo eſſen-

essentialiter repugnans. Sic enim etiam Justiniani tempore, si quis paterfamilias liberos habens Monasterium ingressus esset, in eoque professionem emisisset, permittebatur eidem bona sua inter liberos suos distribuere, si ante ingressum de illis non disposuisset, ut *part. 2. Dissertat. cap. 2. §. 3.* notatum fuit.

Si vero sermo sit de dominio proprietatis, quod secum trahit *liberam* disponendi facultatem in *usum & commodum proprium*, iterum dico, hujusmodi dominium inter & Statum Religiosum esse repugnantiam non *accidentalem*, sed *essentialem*; neque Scholares Societatis Jesu *manentes* in Societate, & *Religiosi* simile dominium retinent: *interim enim*, ait Pontifex, *quantum ad illorum usum* (nota bene) *Religiosam Paupertatem servant, nec ulla re tamquam propria & sine Superioris facultate uti possunt.* Quantum igitur ad eorum usum, illis uti seu disponere nequeunt in *proprium* usum; sed usum illorum *simplicem* (qui idem est cum *usu facti*, ut inferius ostendimus) a Superiore accipere, & cum ejus dependentia habere jubentur.

Ut ergo verbo absolvam; Scholares Societatis Jesu post emissionem trium votorum simplicium, quantum ad dominium *proprietatis*, quamdiu Religiosi permanent, reliquis Religiosis per omnia sunt similes. Quod vero ad dominium *civile* attinent, sunt *Religiosi*, quales erant Monachi priusquam *solemnitas* votis Religionis esset annexa; in hoc duntaxat dissimiles, quod votis illis simplicibus non adstringantur, nisi quamdiu in Societate manent; e qua ex causa rationabili per Generalem dimitti possunt.

§. II.

Vera proprietas, etiam anti-Evangelica *consistit cum* dependentia *a nutu & beneplacito Superioris.*

In prima Dissertationis meæ parte *cap. 1. §. 4. Coroll. 2.* ostendi, *Proprium* seu *veram Proprietatem*, quæ consistit in libera facultate utendi re aliqua in *usum & utilitatem propriam*, posse consistere cum plena dependentia a nutu & beneplacito Superioris, adeoque ut Religiosus (verba sunt Prosperi Fagnani ad *Cap. Monachi, tit. De Statu Monach.*) verus usufructuarius (*nota bene*) dicatur, nihil referre, an administratio possit eidem auferri ad nutum Abbatis, siquidem hoc non tollit, quin durante administratione habeat jus utendi fruendi: unde proprie dici potest *usufructuarius ad beneplacitum*.

Hoc meum assertum, quod nemo aut Canonistarum aut Theologorum, ut credo, negare ausit, in Vindiciis meis, *pag. 139.* probari quoque ab eximio P. Lamberto Le Drou, ex ejusdem Patris Thesi *def. in Augusto* an. 1675. demonstravi: verba ejus repeto. Certum nobis est, inquit, usum juris, etiam de quo Jura loquuntur, posse impediri, revocari, & a *nutu alieno dependere*. (*Nota bene*) Idem censemus de dominio, quod de usu juris, nimirum posse consistere cum *revocabilitate ac dependentia a voluntate alterius*; sic ut non possis illa re uti, nec de illa disponere absque alterius consensu, & illo volente tenearis etiam dominium abdicare.

Ex quibus, in Vindiciis meis, intuli, " quod Religiosæ paupertatis essentia non consistat ex natura rei (ut nuper assertum a Reverendo Patre Clenaerts in *Thesi def. in Augusto anno* 1684.) *in dependentia a nutu & dispositione Superioris firmaque animi promptitudine ac resignatione, vi cujus etsi precarium aliquod penes eumdem habeat depositum, semper in præparatione animi & promptitudine cordis, contentus est carere omni eo, quo privare voluerit Superior* ". Quandoquidem, subjungebam " cum illa omnimoda dependentia & animi promptitudine, non tantum civilis & sicca quædam, sed etiam vera (quæ a libera facultate utendi desumitur) Proprietas consistat.

His meis Vindiciis prædictus R. P. Thesim aliam *def. in Decembri* 1684. opponens, illi meo asserto reponit: Fallor ni Vir *Clarissimus obscuram hanc consequentiam faciat: Juxta eximium Patrem* (addat omnes Instituti Societatis Jesu ex reverentia Apostolica Approbatores) *juxta*, inquiet, *eximium Patrem usus juris, immo dominium potest consistere cum revocabilitate, ac dependentia a voluntate alterius: ergo Religiosæ paupertatis essentia non consistit ex natura rei in dependentia a nutu, & dispositione alterius.* Vim argumenti quis capiat? Quis consequentiam videat? Ego saltem sine luce non obambulo tenebras, lumen præbe, *Vindex Clarissime*.

Probo, inquiet, consequentiam: si enim ea foret Religiosæ paupertatis essentia, posset consistere etiam cum usu juris & dominio, adeoque cum veri nominis Proprietate, quæ Statui Religioso repugnant. Hinc tota hallucinatio. Ita, Doctor Clarissime, qui male distinguit, male docet. Oportebat, si in jure tuo discrimen non legeras, consulere Theologos, & circa eximias Theses illuminari, ne festinans cæcum pareres catulum. Distinguenda est igitur proprietas juridica ab anti Evangelica illa, quæ Statui Religioso repugnat. Anti-Evangelica est, secundum quam aliquis inscio Superiore quidpiam recipit, detinet, vel exponit, atque ab illius nutu non vult esse dependens coram Deo, & hominibus. Huic opponitur paupertas Religioso statui essentialis supra exposita. Proprietas juridica est Claritati Vestræ nota clarissima. Utique dominium importat. Porro hæc non opponitur paupertati præfatæ, nisi adjunctam habeat independentiam a voluntate Prælati: quod ex dictis ostendo: in Scholaribus Societatis Jesu, utpote veris Religiosis est vera Religiosa paupertas huic statui essentialis: atque in illis est vera proprietas juridica, seu dominium, excepta sola independentia voluntate Prælati: ergo illa Proprietas juridica seu dominium non repugnat paupertati Religiosæ, nisi adjunctam habeat independentiam a voluntate Prælati ". Hæc ille.

Prætermissis itaque, quæ ex humanistico pulvere in me congessit, dicteriis (graviora deinceps a Doctorali bireto expectans) credo consequentiam a me factam adeo claram, ut soli *abambulantes tenebras lumine egeant*, quo eam percipiant. Quid enim hac ratione clarius? *Usus juris*, etiam de quo Jura loquuntur potest *impediri, revocari, & a nutu alieno dependere*. Item dominium potest consistere cum *revocabilitate, ac dependentia a voluntate alterius*, sic ut non possis illa re uti, nec de illa disponere absque alterius consensu, & illo volente tenearis etiam dominium abdicare; ergo *Religiosæ paupertatis essentia* non consistit ex natura rei in *dependentia* a nutu & dispositione alterius: quandoquidem cum in illa *omnimoda dependentia & animi promptitudine* consistat *verus usus juris & verum dominium*, cum tamen " abdicatio Proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo sit annexa Regulæ Monachali, ut contra eam nec *Summus Pontifex* (*nota bene*) *possit licentiam indulgere* ". *Cap. 6. tit. De Statu Monach.*

At dicit Eruditissimus Thesista: " Distinguenda est Proprietas juridica ab anti-Evangelica illa, quæ Religioso statui repugnat. Anti-Evangelica est, secundum quam aliquis inscio Superiore quidpiam recipit, detinet, vel exponit, atque ab *illius nutu* non vult esse *dependens* coram Deo & hominibus.

Verum quam hæc distinctio sit frivola, quis vel leviter attendens non videat? Quasi Patres, & Concilia, ac Romani Pontifices, & inter alios Innocentius III. summus Jurisconsultus dum uno ore pronuntiant abdicationem *Proprietatis & juris* Statui Religioso esse *essentialem*; Monachosque *proprietarios*, voti sui violatores pronuntiant; de alia *Proprietate* quam de *vera Proprietate* proprie sumpta loquantur. Quæ, cum juxta jam dicta, cum *plena dependentia a nutu & beneplacito Superioris* consistat, si in Religioso reperiatur, anti-Evangelica erit, utpote opposita consilio Evangelico (quod per votum transivit in præceptum) *veram Proprietatem* non compatienti.

Argumentum, quod a Scholaribus Societatis Jesu assumitur, ex dictis præcedenti paragrapho, nullo negotio solvitur. Nec enim verum est; quod intrepide Eruditissimus Thesista, aliique ipsius Confratres audacter asserunt, in illis esse *veram Proprietatem juridicam*, excepta *sola independentia* a voluntate Superioris: nec enim in prædictis Scholaribus *vera* Proprietas, quæ a *proprio* seu libertate disponendi de re in utilitatem *propriam* dicitur, reperitur; sed solum dominium *civile*, vi cujus, quamdiu manent voto paupertatis simplici obstricti, nullatenus in utilitatem & *usum proprium* libere disponere possunt, ne quidem *dependenter* a voluntate Superioris; sed *simplicem usum necessariorum*, seu *usum facti* a Superiore recipiunt, quo *dependenter ab ejus beneplacito & nutu*, ut *veri* Religiosi, utuntur.

Interim (id est, quamdiu manent Scholares) inquit Gregorius XIII. *quantum ad illorum usum, Religiosam paupertatem servant, nec ulla re tamquam propria, & sine Superioris facultate uti possunt.*

Fateor proinde, quod *reverens in S. Sedem* teneatur admittere, quod Scholares Societatis, post emissa tria vota *simplicia* Religionis, retineant *Dominium*, prout §. præcedenti fusius explicatum est; sed num satis reverentes sint in Sac. Canones, ac Patrum Constitutiones, qui *veram Proprietatem* cum Regula Monachi *solo jure positivo* repugnare asserunt; & Societatis Jesu instituto non sint injuriosi, qui audent dicere *veram proprietatem*, quæ *dependentiam a beneplacito alterius* compatitur, in Scholaribus ejusdem Societatis *veris* Religiosis reperiri, ipsi viderint. Illud scio, quod mysterio non careat, in famosa illa Gregorii XIII. Constitutione, non semel asseri Scholares Societatis post emissa tria vota Religionis, retinere *Dominium*, & ne verbo quidem insinuari quod *proprietatem* habeant.

Habet proinde Erud. Thesista quod optavit; nimirum, ut explicarem aliter, quam per *dependentiam* a se propositam, quomodo consistat simul: Scholares Societatis esse *veros* Religiosos, & tamen retinere *Dominium*.

Ex dictis non difficulter similiter intelligitur verum non esse, *quod infimus sit gradus paupertatis Religiosæ* (ut asserit R. P. Pauwens, & verificari credit in Scholaribus Societatis) *quæ Dominium & Proprietatem compatitur, non tantum respectu Religionis in communi, sed etiam respectu Religiosorum in particulari*: nullus enim, quantumcumque infimus gradus paupertatis Religiosæ esse potest sine *voto paupertatis*, quod votum adeo repugnat cum retentione *veræ proprietatis*, ut nequidem per Summum Pontificem fieri possit, ut aliquis illo voto *obstrictus* simul *proprietatem* habeat, ut ex antedictis patet.

Quapropter loquendo de *vera Religiosorum proprietate* (quæ a libertate disponendi de re aliqua in utilitatem *propriam* dicitur) & de paupertate Religiosorum *in particulari*, nulla est distinctio inter *veros* Religiosos. Omnes enim *in particulari* omnis *proprietatis* sunt plane incapaces: quoad *usum* vero *facti* seu rerum *necessariarum*, nullus illius est incapax. Cum igitur tota hodierna altercatio de voto *paupertatis Religiosæ* versetur circa abdicationem *proprietatis* in *particulari*, impertinens plane est distinctio paupertatis Religiosæ a prædicto P. Pauwens adducta, utpote quæ non nisi *dominium civile*, vel proprietatem in communi respicit.

§. III.

Ostenditur, quod distinctio inter usum facti & juris *desumi nequeat a* dependentia *vel* independentia *a nutu Superioris: & quid sit usus.*

Ex dictis superiori §. evidenter colligitur, distinctionem inter usum *juris & facti* desumi non posse a *dependentia a Superiore*, quandoquidem *dependentiam & revocabilitatem*, compatiatur etiam *vera proprietas*, Quapropter distinctionem inde

demi

desumi non posse jam pridem Exim. P. Le Drou asserere non dubitavit. *Usum*, inquit in Thesi ante citata, *dividimus in usum juris, & in usum facti. Utriusque discrimen exponit Lessius lib. 2. De Jure & Just. cap. 3. dub. 8. num. 33. & ait: Notandum usum irrevocabilem a Nicolao III. Extravag.* Exiit, *vocari usum juris tum quia in eo habetur jus absolutum, tum quia jura de eo loquuntur. Usum autem revocabilem vocat usum facti. Non quod in eo nihil sit juris . . . sed quia non est jus absolutum, & solidum, utpote ab alieno nutu dependens, donec ipso facto consumatur*. Hactenus verba Lessii, quibus reponit Exim. P. Drou: *At certum nobis est, usum juris, etiam de quo Jura loquuntur, posse impediri, revocari, & a nutu alieno dependere*. Quid evidentius, quam distinctionem inter usum *juris* & *facti* a dependentia aut independentia a beneplacito Superioris jam pridem a præfato Magistro fuisse rejectam? Spero posthac discipulos Magistro consensuros.

Si quis quærat, quid per usum facti intelligi credam? Respondeo, per usum *facti* alium non intelligi, quam *usum simplicem* oppositum *usufructui*: quem in *facto* consistere Jurisconsulti asserunt, eo quod utenti non plus tribuat, quam usuario *necessarium* est, eique sufficit ad usum & consumptionem *quotidianam*, argumento §. 1. *Institut. De Usu & Habitat.* & *l.* 12. §. 1. *ff. eod.* ac ideo *solo* utentis *facto* atque consumptione terminatur.

Ut igitur compendio dicam, usus *facti* est proprie usus simpliciter dictus, seu usus *necessariorum*.

Quapropter in Actis Apostolorum, & Patrum regulis nulla *usus facti* mentio occurrit (*a*); ac simpliciter præcipitur, ut *unicuique detur prout cuique opus est*: quo quid indicatur, nisi unicuique usum *necessariorum* esse concedendum? Quare & ipsa Tridentina Synodus, nulla *usus facti* mentione injecta, *usum* rerum necessariarum Religiosis præstandum esse *Sess.* 25. *De Regular*, præcipit. " Mobilium *usum* ita Superiores permittant, ut eo„ rum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conve„ niat, nihilque superflui in ea sit; nihil etiam quod sit *neces„ sarium* eis denegetur ". Usus proinde, quem Religiosis annuendum censet Tridentina Synodus, est usus rerum *necessariarum*, quem usum *facti* dicere possumus, quemadmodum *usum* simplicem usufructui oppositum in *facto* consistere Jurisconsulti volunt; eo quod *facto* ac consumptione utentis quodammodo terminetur.

Hoc ipsum non obscure expressit Nicolaus III. *Cap. Exiit, De V. S. in 6.* " Nec per hoc, ait, quod proprietatem usus & rei „ cujusque dominium a se abdicasse videtur, *simplici usui* omnis „ rei renuntiasse convincitur: qui, inquam, usus non *juris*, „ sed *facti* tantummodo *nomen* habens, quod *facti* est tantum „ in *utendo* præbet utentibus nihil *juris*; quinimmo *necessario„ rum* rerum, tam ad vitæ sustentationem, quam ad officiorum „ sui status executionem *moderatus usus*: (*Nota bene*) sed se„ cundum eorum Regulam & veritatem omnimodam concessus „ est Fratribus (Minoribus) quibus rebus Fratres *licite uti* pos„ sunt, durante concedentis licentia, & juxta id quod in præ„ senti serie continetur.

Quis hinc non videat, Pontificem per usum *facti*, quem Fratribus Minoribus etiam in particulari de licentia Superioris licitum asserit, intelligere *usum* simplicem rerum *necessariarum*.

Ex his quoque non difficulter intelligitur, quod si agatur de paupertate Religiosa in *particulari*, Franciscanos strictioris Observantiæ non profiteri perfectiorem gradum paupertatis præ reliquis Religiosis, utpote qui *simplicem usum rerum necessariarum de licentia* Superioris, quemadmodum cæteri Religiosi, habere possunt.

§. IV.

Duo circa usum facti *seu rerum* necessariarum *concedendum, aut concessum observanda sunt.*

Usum rerum mobilium Religiosis concedendum recte dici usum *facti*, superius notavimus, eo quod necessitatibus *quotidianis* Religiosorum commensurandus sit, atque adeo utentis *facto* seu *consumptionem*, ut Jurisconsulti loquuntur terminetur.

Primum quidem in concedendo *usum facti* observandum, ut Superiores illum concedant ad normam ejus, quod referunt Acta Apostolica; *distribuebatur unicuique prout cuique opus erat*: adeoque non *æqualiter* omnibus, ut ait Augustinus; " Quia non „ æqualiter valent omnes, sed potius unicuique, (nota bene) „ sicut cuique opus est ". *Reg. cap.* 1.

Tenetur proinde Superior in distributione rerum necessariarum servare justitiam *distributivam*, ut nimirum singulorum conditione & statu justa statera libratis, juxta cujusque *necessitatem* distribuantur, ut latius in Dissertatione ostensum fuit.

Alterum circa usum *facti*, seu rerum necessariarum Religiosis concessum, sedulo observandum, & a Patribus admodum inculcatum est, *ne eorum quæ ad necessitatem* (nota bene) *concessa erunt* (verba sunt Clementis VIII. *in Const.* Nullus omnino 60. *in Bull. Rom.*) *nullus quidquam possideat ut proprium neque ut proprio utatur*; idest, ne eorum quæ Religiosus ad *necessitatem* utenda accepit, seu quorum usum *facti* a Superiore recepit, eo loco habeat, quasi in illa aliquid juris *præ reliquis* de communitate haberet; sed illis utatur tamquam sibi *precario* ad *necessarium* usum concreditis; ac per consequens paratus sit ad *nutum* & beneplacitum Superioris, tamquam rem alienam abdicare, atque *usui* illius renuntiare; quemadmodum in Dissertatione fusius ostensum fuit.

(a) Id est, nulla occurrit distinctio inter communionem bonorum quoad jus seu usum juris, & eorum communionem quoad usum facti.

Hæc rursus hic notata, oportuit, ut appareat ea, quæ de *dependentia* a nutu & beneplacito Superioris sin Pontificum aut Patrum legibus dicuntur, non de *usu juris*, sed de usu *facti*, seu usu rerum, quæ ad *necessitatem* conceduntur, fore intelligenda.

Atque hinc patet omnino a mente Pontificum ac Patrum recedere, qui dicta de *dependentia* a nutu & beneplacito Superioris reservationi redituum vitalitiorum in *usus particulares* Religiosi, applicari audent.

§. V.

Bona omnia undecumque obvenientia debent communicari, non tantum quoad usum juris, *sed etiam* facti.

De primitiis Christianorum referunt Acta Apostolorum: „ Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una: „ nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse di„ cebat, *sed erant illis omnia communia* ". Ne vero credantur fuisse communia quoad proprietatem duntaxat aut usum *juris*, non vero quoad usum *facti*; addit sacer Textus; *Dividebatur singulis prout cuique opus erat*. Ex quo manifestum est, omnia fuisse communia, ut ex illis singulorum *necessitatibus indifferenter* succurreretur, adeoque singulis *usus necessarius* seu *facti* concederetur; ex quo ulterius teste sacro Eloquio contingebat, ut nec *quispiam egens esset inter illos*.

Hanc Christianorum sanctissimam vivendi disciplinam æmulati Religiosorum seu Cœnobitarum Patres & Legislatores Basilius, Augustinus, Benedictus, aliique, ut totius vitæ Cœnobiticæ seu Religiosæ basim & fundamentum eamdem rerum communionem in suis Regulis expresserunt: præcipientes scilicet, ut ad exemplum primorum Christianorum, *omnia* inter ipsos essent *communia*, & singulis non quidem *æqualiter*, sed potius unicuique sicut *cuique opus* fuerit, verba sunt S. P. Augustini, *distribuatur*: „ Sic enim legitis, subjungit, in Actis Apostolorum: quia erant „ eis omnia communia, & distribuebatur *unicuique prout cuique opus erat*.

Communio igitur, quæ basim & fundamentum constituit vitæ Religiosæ, debet esse talis ut omnia *actualiter* (nota bene) ita sint communia, ut ex illis dividatur singulis *prout cuique opus est*; quemadmodum in prima Dissertationis parte fuse & luculenter probatum fuit: ac per consequens *omnia communia* esse oportet, non tantum quoad *jus* & *usum juris*, sed etiam quoad *usum facti*; hoc nimirum sensu, ut *omnia undecumque obvenientia*, in unam communem massam indifferenter conflentur seu reducantur, tumque ex illis ita in *commune redactis*, *singulorum* necessitatibus *indifferenter*, non *æqualiter*, sed *prout cuique opus est*, provideatur, seu usus *facti* rerum *necessariarum precaria & revocabilis* concedatur.

Hæc latissime in Dessertatione asserta & probata, rursus hic breviter repetita & fortiter inculcata oportuit, ut clarius intelligatur & ostendatur, quam frivola sit ista distinctio, de qua in Thesibus citatis, quod omnia debeant esse communia quoad usum *juris*, & non quoad usum *facti ad nutum revocabilem*.

§. VI.

Discutiuntur singulatim ea, quæ de voto Paupertatis *& Religiosa* rerum communione *proposuit R. P. Clenaerts in Thesi defensa 9. Julii* 1685.

Quæ hactenus breviter dicta ac repetita sunt, abunde sufficere credo, ut ea omnia, quæ hactenus primæ Dissertationis parti de Peculiaritate opposita fuere, solvantur; attamen quia R. P. Clenaerts multa in una suarum Thesium admodum obscure & intricate proponit, quæ aliquibus non satis cautis, & in materia proposita non omnino versatis fucum facere possent, convenire judicavi, illa membratim dissecare & anatomizare, ut ita dissectis & anatomizatis facilius involuta mysteria capiamus, & detecta refutemus

„ Vota, quæ tria Status Religiosus complectitur, inquit, fa„ mosa sunt satis, *paupertas*, *obedientia*, *castitas*. Postrema duo „ perspecta magis sunt. Paupertas vero non usque adeo videtur „ perspecta in foro fori. Consistit essentialiter *in dependentia à „ nutu, & voluntate Superioris*, *firmaque animi promptitudine „ ac resignatione in voluntatem illius, vi cujus, etsi precarium „ aliquod* (*quod minus perite audit peculium*) *penes eundem ha„ beat depositum, semper in præparatione animi & promptitudine „ cordis contentus est carere omni eo, quo privare voluerit Superior.*

Definitionem hanc paupertatis Religiosæ toties decantatam, & nobis obtrusam, sacris Canonibus, ac venerandis Patrum Decretis contrariari sat superque in anterioribus ostendimus; unde ad ulteriora progredimur.

„ Descriptio ista est velut Turris Davidica, ait Eruditiss. The„ sista, unde mille clypei pendent ex illa, & omnis armatura „ fortium, causa est ad incudem Petri, & e Castro S. Angeli „ ostentata, vel tunc evidentius, cum hinc Piscatoris annulo „ insignitus prodiisse visus est sacer Sociorum exercitus, Ver„ ba & voces ulteriora videamus; " Arma seligo, progreditur „ Thesista, ex mille alia. Superior delegare Provisorem potest, „ ut nummos procuret: Œconomum ut culinam curet, Saltua„ rium ut invigile sylvis; Vestiarium ut indumenti satagat, &c. „ Quæ omnia cum Prælati fuerint objecta manibus, subjecta nutui „ potest distribuere, *non æqualiter omnibus*, *sed prout cuique opus „ fuerit*, ut Regula habet Augustini: ergo & delegare potest Pro„ curatorem, ut reditum vitalitium, mortali meo capiti anne„ xum, & a Monasterio juxta Monachatus regulam acceptatum „ quot annis colligat, qui illico plano, plenoque communitatis „ dominio incorporatur, voluntati Superioris subjacet, &c.

Atten-

Attendat Hic Thesista verba Concilii Tridentini, *Sess.* 25. *cap.* 2. *De Regular.* „ Nec deinceps liceat, inquit Concilium, „ Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam „ ad usumfructum vel *usum* (*nota bene*) administrationem aut „ commendam; administratio autem bonorum ad *solos* Officiales „ eorumdem, ad *nutum* Superiorum *amovibiles*, pertineat.

Hæc si attendat Eruditissimus Pater, perspiciet reditus vitalitios (qui in jure pro bonis stabilibus habentur) nulli Regulari concedi posse, etiam ad *usum* administrationem autem eorum ad *solos* Officiales ad nutum Superiorum amovibiles pertinere debere; qui illos, tamquam Monasterii & Communitatis Officiales non in *utilitatem & usum* Religiosi, *cujus mortali capiti est impositus*, sed in usum *communem* (*nota bene*) Monasterii administrent; si secus fiat, *titulus administrationis nihil erit aliud* (verbis loquor Prosperi Fagnani ad *Cap. Monach. tit. De Statu Monach.*) *quam palliamentum quoddam ad palliandum proprium*. Et latius in Dissertatione *part.* 1. *cap.* 1. §. 11. probatum est.

„ *Procedo*, ait R. Pater: Superior censum vitalitium ad se de„ latum potest distribuere uni alteri, ergo & mihi ad usus li„ citos *precario* revocabiles.

Si per censum vitalitium intelligat ipsum *reditum*, constat ex jam dictis omnino illicitum esse Superiori, etiam ad *usum* simplici Religioso eum concedere. Si vero Canonem annuum reditus vitalitii intelligat, dico, quod si contingat Religiosum, cujus *mortali capiti* talis reditus est *impositus*, *necessariis* aliquibus indigere, poterit, immo & debebit Superior ex bonis *communibus* illi distribuere *prout opus* erit. Unde si per *accidens* (*nota bene*) contingat, a procuratore aut œconomo Superiori *tunc temporis* offerri pecuniam ex reditu vitalitio receptam, non video quare non possit per illam *necessitatibus* illius succurrere; modo Canonem seu pecuniam illam non det *ideo*, quia ex reditu vitalitio (*nota bene*) hujus Religiosi provenit: sed quia ex bonis *communibus* illi per accidens offertur, quare eamdem pecuniæ summam eadem benevolentia atque facilitate dedisset, licet non ex reditu vitalitio, sed ex bonis fundationis provenisset. Quin si alius Religiosus omni plane reditu vitalitio destitutus simili necessitate pressus se obtulisset, eamdem pecuniam licet ex reditu vitalitio *capiti mortali alterius imposito* profectum, eadem facilitate annuisset; ut proinde nullum respectum habeat Superior num ex reditu vitalitio hujus vel illius Religiosi proficiscatur, sed omnia ut plane communia & confusa considerans *unicuique prout opus est*, *indifferenter distribuat*.

Spero quod Eruditissimus capiat quid velim; num consentiet, nescio; spero tamen, Filium; quippe se P. Augustini, quia *omnia vult esse communia*, *ut unicuique opus est distribuatur*, profitetur.

Subjicit enim: „ *Objicies*. Sub qua tu militas regula, est Au„ gustini, ad normam facta, quam Apostolica præferunt Acta: „ atqui *erant iis omnia communia* Respond. inquit sunt & nobis". Ita me charitas fraterna optare cogit; sed credere dicta vestra ægre patiuntur.

Instabis, procedit Thesista: „ Nulla ibidem erat inæqualitas, „ sed plena communitas". Respond. ait R. P. „ ista communitas „ erat, sed inæqualitas erat, ubi justitia distributiva non deerat. „ Nam *distribuebatur unicuique*, prout *cuique opus erat*, ait praxeos gnavus Apostolicus Augustinus". Bene habet. Inter primos Christianos justitia distributiva considerans *necessitate singulorum* servabatur, & non omnibus *æqualiter*, quia non *æqualiter indigebant*, distribuebatur, ita in Religiosos justitia distributiva servetur, & veri in hoc primorum fidelium æmulatores erunt.

Contra, sibi objicit Thesista: „ Tu habes, alter non habet; „ ergo non sunt *vobis omnia communia*, ut vult Augustinus". „ Audiamus responsum. „ Respond. ait, distinguo consequens; „ ergo non sunt communia quoad jus & incorporationem in „ bona Monasterii, nego; quoad usum facti simplicem *precario* „ revocabilem, concedo. Hoc nihil est aliud, subjungit quam „ quod Superior omnium dispensator usus unius rei det uni, al„ terius alteri, Regulam sequens Augustini. Ille ait *non equa„ liter omnibus*, *sed prout cuique opus fuerit*. Ita postulat justitia „ *distributiva*.

Quid per hæc velit vix capio: subsistam paulisper, forsitan inferius *lumem præbebit*.

Addit ex abrupto, & quid hic ad rem nescio: „ Plus honoris „ debeo Matri meæ, juxta Leonem X. *Agri Dominici piissimæ*, „ *religiosissimæque tutrici* Sacr. Facultati Theologicæ Almæ hujus „ Universitatis, quam Facultatibus aliis ista inferioribus, honoran„ dis licet plurimum". Ænigma est: aliis id solvendum relinquo.

Pergit: *Plus excederet*, *qui O. M. P. M. Christiano Lupo ejusdem Nobilissimæ Facultatis membro nuper Prænobili detraheret*, *quam qui alteri cuivis homini minoris notæ*. *Factum non alio illud*, *sed si*. Impertinens illud, *at capienti pertinens*, capio, & progredientem sequor.

Plus debetur Episcopo, *quam Decano*: *proventus obveniunt majores Canonicis fundationis primæ*, *quam secundæ*. *Æqualia non sunt omnibus omnia*, *eo quod servanda sit distributiva justitia*. *Infero*: *ergo*, *licet in Monasteriis omnia sint communia*, *potest Superior uni concedere quidpiam quod negat alteri*. Instabis, *pergit*, *Canonici*, *& similes non profitentur vitam communem*; *ergo nulla est paritas*. *Respond. ait*, *negando consequentiam*, *quia paritas eo duntaxat facit*, *ut ostendatur*, *quod juxta leges justitiæ distributivæ plus uni debeatur*, *quam alteri*: *atqui vita communis non est*, *nec esse potest contra leges justitiæ distributivæ*; *ergo cum vita communi stat*, *quod conformiter ad illam justitiam distributivam plus uni distribuatur*, *quam alteri*: *ergo ulterius*, *per dispensationem Prælati reditus vitalitius nomine Communitatis receptus*, *ejusque dominio incorporatus*, *potest concedi Religioso huic in particulari ad usum honestum* precario *revocabilem*, *& a nutu Superioris per omnia dependentem*: *ergo præterea potest Superior uni præ aliis laboranti dare quidpiam e Monasterii bonis*, *quod non dat alteri*; *& sic intelligitur optime quomodo bovi trituranti*, *& asino otianti dari non debeat equalis palea*, *ne metaphorice verificetur illud Job* 1. *vers.* 14. Boves arabant, & asinæ pascebantur.

Rursus verbo respondeo, justitia *distributiva* servabatur inter primos Fideles, quibus erant *omnia communia*, & inter Religiosos horum æmulatores servanda est; ut nimirum ex bonis undecumque, & quacumque ex causa obvenientibus in communi redactis, unicuique distribuatur secundum justitiam *distributivam*, quæ non respiciat, quis reditum vitalitium *mortali suo capiti impositum* habeat; quis plura a parentibus aut familiaribus donata accipiat; quis ex lectione seu Professione, vel alio justo labore plura in commune conferat; sed id *solum intendat* (*nota bene*) quis plus egeat, atque ita *unicuique prout cuique opus est* justitia Superioris *distribuat*.

Instabis, pergit Thesista: „ Mendicatis ostiatim. Dic sincere „ amabo te, Monache mi, redituśne, si quo gaudes, tuus ita „ incorporatur Monasterio, ac eleemosynæ emendicatæ". Objectionem præformatam audivimus, responsum accipiamus.

Resp. ait „ quod reditus cujusque Monachi ita incorporetur „ quoad *jus* & usum *juris*, non tamen quoad usum *facti* (nota „ bene) *revocabilem*.

Ut verum fatear, ex hac objectione, ejusque resolutione capio, ut credo, quid per distinctionem inter incorporationem quoad usum *juris*, & incorporationem quoad usum *facti* intelligi velit Eruditissimus Pater.

Ni fallor, eleemosynas *ostiatim* Religiose emendicatas (idem indubie credit de aliis Monasterii communibus proventibus) Monasterio concedit esse incorporatas seu in *commune* redactas, non tantum quoad *usum juris*, sed etiam quoad *usum facti*, id est, esse *incorporatas* & in *communem* redactas, ut per illas *quotidianis & communibus* Religiosorum & Monasterii *necessitatibus* occurratur: reditus vero cujusque Monachi esse incorporatos quoad usum *juris*, sed ex *consensu* & *beneplacito* Superioris non esse incorporatos quoad usum *facti* id est, non ita incorporatos, quemadmodum eleemosynæ ostiatim mendicatæ, ut per illos omnium Religiosorum ac Monasterii communibus necessitatibus occurratur; sed *interim* (nota bene) de consensu & *beneplacito* Superioris esse *reservatos* ad *particulares usus* illius, *cujus mortali capiti impositi* sunt.

Si mentem Eruditissimi sim assecutus (de quo vix dubito) expendat, quæso, qua ratione ad normam primorum Fidelium, quam Apostolicus Augustinus in Regula sua expressit, *Omnia* sint communia, ut unicuique prout *cuique opus* est, distribuatur, id est ut unicuique ex illis usus *necessariorum* seu facti concedatur, dum aliquid, v. g. reditus vitalitius in usus *particulares* Religiosi, cujus *mortali capiti est annexus*, reservatur. Quia ut apposite jam pridem advertit Petrus a S. Audomaro Monasterii S. Winocii Prior, & per se notissimum est: „ Quod alicui vero „ præfixum servatur, *commune* (nota bene) dici non potest: im„ mo, pergit pius Religiosus, tantum abest ut per hujusmodi re„ servationes *particulares* apud se vel *apud alium*, res Religioso „ obvenientes bonis Monasterii *incorporentur* (nota bene) ut e „ contra *dividantur* & *separentur* a bonis Monasterii, *approprien„ tur*, quæ sic conceduntur, *particularibus Religiosis*.

Sed videor audire Eruditissimum, *dependet a nutu* & beneplacito Superioris *omnia*, etiam *reditum vitalitium* cum reliquis, Monasterii bonis & rebus confundere, ut *communibus* Monasterii *usibus* applicentur. Intelligo; verum quid inde inferet? Ergo *omnia possunt* esse *communia*, si Superior *voluerit*. Concessero totum, sed *interim* (*nota bene*) *quandiu* Superior *in communi non redigit*, sed in usus *particulares reservantur*, verum erit quod contra Regulam Apostolicam *omnia* non *sint* communia, ut *unicuique* distribuatur, prout *cuique opus* est.

Si vero Eruditissimi ex antecedente posito inferat, *ergo omnia sunt communia* secundum normam *Apostolicam*, evidentissime & luce meridiane clarius in prima Philosophiæ impinget principia; argumentando scilicet a *potentia ad actum affirmative*: hoc nimirum modo: Potest Superior ad normam *Apostolicam* omnia in communionem redigere, ergo de *Facto* juxta normam *Apostolicam* omnia *sunt* in communionem redacta.

Hæc fusius dixi, ut intelligatur quam futilis sit distinctio illa inter communionem quoad *jus* seu usum *juris*, & communionem quoad usum *facti*, quo tantopere Eruditissimus hic Thesista, aliique ejus Confratres gloriantur, & incautis fucum faciunt.

Subjungit in probationem ejus quod præmisit: „ Cum tota dis„ pensatio sit penes Superiorem, ille potest, non debet *preca„ rium* indulgere uni præ altero. Et vero supponamus quod Mo„ nachi nullis reditibus gaudeant vitalitiis, retorqueo, ait, ar„ gumentum. Ex eleemosynis ostiatim emendicatis Superior potest „ uni dispensare præ altero, independenter ab eo, quod Religiosa „ vitietur communitas: ergo similiter. Breviter dico, quod Superiori licitum sit Religiosis de usu *necessariorum* seu *facti* ex bonis in *commune* redactis providere: concedere vero *Peculium*, vel si mavis, ejusmodi *precarium* (de verbis nolo contendere) nec ex reditibus vitalitiis, nec ex eleemosynis ostiatim emendicatis potest, sed *quotidianis* Religiosorum *necessitatibus* ex bonis *communibus* succurrere debet, nihil vero in *futuras* necessitates unius particulares (nota bene) *apud se* vel *tertium reservatum* habere.

Instabis, urget Eruditissimus Pater: „ Non est illa amicorum „ intentio censum creantium vitalitium. Resp. ait, illa esse de„ bet, estque semper, saltem interpretativa, qualis debet esse „ eorum, qui beneficia fundant, utique ut non instituantur nisi „ conformiter ad dispensationem juris, v. g. ut superflua expen„ dantur in pias causas, pariter ab omnimoda paritate.

Instabis, progreditur Thesista: „ Si amici scirent, quod nummus ille non cederet consanguineo, sed communitati, non dareat, &c. Retorqueo, ait, si resignaturus beneficium non spera-

„ ret, quod Papa permitteret pensionem ex parte resignatarii, „ ne cogitaret quidem de resignando; sed inde nihil, ergo. Quid hæc ad propositam materiam faciant, alterius est indaginis. Hoc interim dico, (quidquid sit de hujusmodi resignatione, In præsenti non tango, propediem forsan opportunior de illa differendi se offeret occasio) quod donata a parentibus non tantum Superioribus sint tradenda; sed insuper illa debeant cum reliquis bonis ac proventibus Monasterii *ita confundi*, ut inde, quemadmodum ex cæteris Monasterii bonis, *omnium* necessitatibus *indifferenter* succurratur. Hæcque præsumenda est parentum voluntas: utque talis sit, convenit, ut interdum parentes desuper moneantur, sicut in Dissertatione ex S. Benedicti Regula observavi.

Si vero parentes nollent dare, nisi in *usus* filii sui donata *specialiter* cederent, & *reservarentur*, certum est, illa potius esse respuenda, quam ut iis ea conditione susceptis, & ipse filius Religiosus discrimini recedendi a promissa paupertate exponeretur, & perfecta inter Fratres rerum communio læderetur, ut latius in Dissertatione *pag.* 12. ostensum fuit.

Ex his non difficulter quisque intelliget, omnia, quæ longo hoc verborum discursu R. P. Clenaerts in medium produxit, ad bina hæc puncta reduci posse; nimirum omnia debere esse communia inter Religiosos, servandam tamen *justitiam distributivam* juxta illud Apostolicum; *Distribuebatur unicuique prout cuique opus erat*. Alterum; omnia quidem debere incorporari & communicari quoad *jus* seu usum *juris*, non quoad usum *facti precario* revocabilem. Quorum prius lubenter admisi, nec credo ab aliquo controverti, si nimirum, juxta ante dicta, justitia *distributiva* solum respiciat *indigentiam* singulorum. Quod attinet posterius, dilucide, ni fallor, ostendi per distinctionem illam plane everti communionem, quam tamquam basim & fundamentum vitæ Religiosæ Synod. Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 1. *de Regular*, post sanctos Patres requisivit, & ad quam *Religione sempiterna* (ut loquitur Synodus Audomarensis *an.* 1583. *tit.* 17. *c.* 6.) Religiosi *se obligarunt*.

§. VII.

Ostenditur, quod Professores Ordin. Erem. S. Augustini in materia de Peculiaritate *in multis Auctori consentiant.*

VEREOR non deesse, qui visis Libello R. P Wynants Ord. Erem. S. Augustini, variisque Professorum ejusdem Instituti Thesibus Dissertationi meæ oppositis, credant, pleraque in Dissertationis meæ prima parte contra Religiosorum peculia dicta, a Reverendis illis Patribus impugnari, & contraria propugnari; quo contingat, ut forte non desint, qui aperta proprietatis vitia Patrum illorum patrocinio fulciri & defendi arbitrentur, & aliis persuadeant, quod perquam falsum esse hoc paragrapho evincam: ostensurus Ordinis illius Professores, quantumvis Dissertationis meæ, ut satis apparet, criticos examinatores, & acerbos impugnatores, in multis mecum consentire; immo facile evicere, quod si omnia, quæ prædicti Professores pro observatione Religiosæ paupertatis exigunt, exacte observentur, nullo negotio, nullaque difficultate, universa, quæ pro debita Religiosæ paupertatis & communionis observantia in Dissertatione exiguntur, ad praxim deducentur. Cum vero Professores illos, tametsi varios, secum consentientes reperiam, e pluribus illa seligam, quæ R. P. Clenaerts, qui pluribus de hac materia egit, in Thesibus suis proposuit.

Et quidem cum in una suarum Thesium hanc assertionem defendendam suscepisset: *Etiam Religiosi licite habent annuos reditus*; in alia Thesi def. 11. Decembris 1684. quam pro vindiciis istius postmodum proposuit, conditiones nonnullas necessarias, ut *reditus* illi sint liciti, expressit: „ Debent fieri, inquit, recipi, „ in honestos usus expendi de scitu & venia Superioris. Debent „ fieri communitatis, ejusque dominio substerni; & Prælati nu„ tui subjacere. Debet Religiosus coram Deo, qui scrutatur cor„ da & renes, esse contentus, ne interius quidem in anima ob„ sistere, obloqui, aut reluctari, casu quo Superior ne assem „ indulgeret, petitæque humiliter veniæ etiam resisteret.

Has similiter conditiones in sæpius illa reproducta *Paupertatis Religiosæ* descriptione claris terminis comprehendit in Thesi def. 9. Julii an. 1685. „ Paupertas Religiosa, ait, consistit *essentialiter* in dependentia a nutu & voluntate Superioris, firma„ que animi promptitudine, ac resignatione in voluntatem illius; „ vi cujus etsi *precarium* aliquod penes eumdem habeat deposi„ tum semper in præparatione animi, & promptitudine cordis „ contentus est carere omni eo, quo privare voluerit Superior.

Ex his habemus, quod etiam ipsis RR. PP. consentientibus, *proprietatem* retineat, & in animo coram Deo *proprietarius*, votique sui violator constituatur Religiosus, quicumque res omnes cujusvis qualitatis, & undecumque sibi obvenientes, non resignat *pleno* (nota bene) affectu & effectu; non voce tantum, sed *corde* & voce simul; easque ita velit esse *communes*, ut nihil in eis *sibi præ reliquis* (nota bene) *de communitate*, etiam *solo affectu* reservet aut vendicet; sed oporteat eum esse *animo vere* paratum, & omnino contentum, ut reditus vitalitii *capiti suo mortali* annexi, aliave sive ex libertate parentum, aut justo labore obvenientia *omni tempore ad nutum Superioris*, cum reliquis Monasterii bonis confundantur, & aliorum Fratrum, vel communibus Monasterii necessitatibus impendantur.

Hinc ulterius consectarium, quod dictis Patribus confitentibus de affectu proprietatis ut minus sint suspecti.

Primo, qui Superiore reditum vitalitium, aliamve rem apud se depositam in communem Monasterii usum convertere volente dolet aut tristatur, affectu nimirum tristitiæ voluntario. Signum enim est religiosum illum proprietatis affectum erga rem istam non exuisse neque sincere & intimo cordis affectu illam in communitatem transtulisse.

Sequitur secundo, quod si murmurare, aut Superiori resistere incipiat, *evidentius* se *proprietarium*, fatentibus R. P. Clenaerts ejusque Confratribus, ostendat.

Tertio, eisdem Professoribus retentæ Proprietatis redditur indubie suspectus si *major* sit reditum vitalitium capiti suo impositum, quam reliquos Monasterii proventus, conservandi cura & sollicitudo.

Quarto, nec apud prædictos Professores notam *Proprietatis* evadent, qui reditus vitalitios, aut rem aliam apud *se* vel Superiorem in usus *suos particulares* depositam, tamquam *sibi* magis, quam *aliis* de communitate *debitam* petunt. Hinc computantes quantum sibi pecuniæ apud *depositarium* restet, liberius victualia: aliave usui suo subservantia credito comparant. Quo agendi modo convincuntur res illas non ea animi sinceritate in communitatem transtulisse, quin *sibi plus juris* in illas, quam *reliquis* De Communitate credant reservatum; adeoque juxta ante dicta, consentientibus dictis Patribus, a Religiosa paupertate recedere convincuntur.

Quinto, etiam apud illos Patres *Proprietatis*, & violatæ Religiosæ paupertatis suspicione indubie laborant, qui cum Superiore hanc similemve computationem instituunt: *Tot nuper florenos Paternitati vestræ tradidi, tot recepi, ergo tot restant.*

Neque ulterius dubitare queo, quin prædicti Professores mecum fatebuntur, quod Superiores utpote speculatores super domum Religiosam constituti, teneantur nonnumquam reditus vitalitios, aliave apud *se* vel *tertium* deposita in *commune* redigere, ut hoc quasi cauterio, adinstar periti Medici detegant, num in corde Religiosi affectus *Proprietatis* non lateat; an sincere omnia *nutui* Superioris subjiciat, num revera Religiosus *coram Deo, qui scrutatur renes & corda, contentus sit, ut omnia in communi redigantur*, & *aliorum usibus applicentur*: num adeo rem illam tamquam *communem* suscipiat & habeat, ut ne *interius quidem in anima obsistat, obloquatur aut reluctetur casu quo Superior ne assem quidem sibi indulgeret*: num sincera sit protestatio, qua protestantur se pecuniis, aliisve sibi concessis vel datis non affici tamquam *propriis* quin *paratos* esse *omnia resignare*, Prælatis exigentibus; in quorum potestate esse omnia, quæ penes se sunt, asserunt: Hæc inquam, omnia utrum sincera sint, nec *mentiatur iniquitas sibi*, sola ablatio ostendet; *non enim est in amittendo difficultas, dum non est in habendo cupiditas*, ut ait magnus Augustinus.

Non difficulter quoque mecum consentient ut arbitror, prædicti Professores, quod Superiores redituum vitalitiorum aut aliorum depositorum in commune reductionem omittere non possint, timore difficultatum aut infractionis pacis domesticæ; quia vel Superiores credunt subditos suos ita dispositos, ut *ne interius quidem in anima obsistent, obloquentur, aut reluctabuntur, casu quo ne assem quidem ipsis indulgerent*, & tunc nulla difficultas, nulla murmura, nulla reluctatio ex reductione in communionem metuenda sunt. Si vero Superiores ex ipsa reductione in communionem difficultates, obloquia, reluctationes, murmuraque vereantur, jam consequenter credunt subditorum esse aliquos, qui omnium consensu laborant affectu *Proprietatis*; ac per consequens, si salutem sitiant Fratrum, nulla obloquia, nulla reluctatio, nulla falsæ & fucatæ pacis turbatio poterunt eos a reductione in communionem, & ablatione *depositorum* remorari, ut illis mediantibus Fratres suos a pestifero hoc *Proprietatis* vitio (quo eos infectos esse, obloquia, murmura, reluctationes, quæ ex ablatione prævidentur, evidentissime indicant) liberare queant.

Denique ex illis, quæ pro Religiosæ paupertatis observantia a sæpe allegatis Professoribus exigi notavimus, infertur, quod secundum ipsos Superiores ad realem reductionem in communionem & ablationem depositorum toties procedere teneantur, quoties ex incidentibus sermonibus de reali reductione in communionem, actualique *depositorum* ablatione inter subditos oriri murmura, obloquiave, animos eorum turbari intelligunt; signum quippe est non obscurum in ipsis non esse illam *dependentiam* (quam etiam dicti Professores exigunt) *a nutu & dispositione Superioris, firmamque animi promptitudinem ac resignationem in voluntatem illius: vi cujus etsi precarium aliquod penes eumdem habeant depositum, semper in præparatione animi & promptitudine cordis contenti sint carere omni eo, quo privare voluerit Superior.*

Hæc Corollaria evidenter consequi tum ex illis, quæ pro justitia redituum vitalitiorum requirit R. P. Clenaerts, tum ex descriptione Religiosæ paupertatis ab eodem iterato reproducta, nemo, qui vel leviter ea expenderit, negare poterit; nec in animum induco prædictum Patrem aut aliquem Confratrum ipsius inficias iturum.

§. VIII.

Compendiose & articulatim exprimitur quid de Paupertate Religiosa, & vitæ Communione Auctor sentiat.

SUPERIORI paragrapho quanta potui sinceritate & exactitudine conatus sum exprimere breviter puncta, in quibus, ut credo, mecum Professores Ord. Erem. S. Augustini, qui Dissertationi meæ singulariter se opposuerunt, consentiunt; si in aliquo mentem eorum minus sim assecutus, melius instrui desidero: ut enim verum fatear, adeo obscure, præsertim in hac de *Peculiaritate* materia, sua expresserunt, ut vix in quibus consentiant, & in quibus dissentiant intelligam; quapropter hic brevi compendio articulatim sensa mea de Religiosa Paupertate & Communione proponam, ut dignentur etiam clare sine verborum ambagibus aut involucris edicere, in quo a me dissentiant, aut quid in doctrina mea ipsis displiceat. Dico itaque.

Primo, quod Religiosus vi voti *Paupertatis* veram *Proprietatem* simpliciter & absolute debeat abdicare ad sensum illius:

Si

Si vis perfectus esse: vade, vende quæ habes, & da pauperibus. Matth. c. 19. vers. 25. (a)

2. Inter Religiosos ,, prorsus omnia in *communem usum* esse convertenda (verba sunt Synodi Audomarensis *ann.* 1538. *tit.* 17. *cap.* 6.) ita ut impleatur a Religiosis, quod sibi imitandum sumpserunt, & ad quod *Religione sempiterna* se obligarunt (*non potest res ista inculcari satis*) (nota bene) illud primitivæ Ecclesiæ: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una; nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, dividebatur autem singulis prout cuique opus erat* ". Act. cap. 4.

3. Ut voto *Paupertatis* & Religiosæ rerum *communioni* satisfiat, requiri, ut ,, nullus ex Fratribus " (verba sunt Clementis VII. in Constitutione, quæ incipit: *Nullus omnino*, 60. in Bull. Rom. quam Paulus V. Gregorius XV. & Urbanus VIII. iterato confirmarunt ac innovarunt) ,, bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, census, eleemosynas sive ex lectionibus, aut pro Missis, tam in propria Ecclesia, quam unicumque celebrandis, aliove ipsorum justo labore & causa, & quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum aut piorum largitiones, legata, aut donationes fuerint, tamquam propria aut *nomine Conventus* possidere possit, sed ea omnia statim Superiori tradantur, & *Conventui incorporentur*, atque cum cæteris illius bonis, reditibus, pecuniis, ac proventibus *confundantur* (nota bene) *quo communis inde victus & vestitus omnibus suppeditari possit*.

4. Licitum non esse ,, Superioribus, quicumque illi sint, (verba sunt prædictæ Constitutionis) ullo pacto eisdem Fratribus, aut eorum alicui, bona stabilia, etiam ad usumfructum vel *usum* (nota bene) administrationem aut commendam etiam *depositi* aut *custodiæ* nomine concedere.

5. ,, Quod nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantum ad bona mobilia vel immobilia (ut jam ordinatum est) Fratres excusare possit, (verba rursus sunt Clementis VIII.) quominus culpæ & pœnæ ab ejusdem Concilii Tridentini Decretis impositæ, & ipso facto incurrendæ, obnoxii sint; etiamsi *Superiores asseverent* (nota bene) se hujusmodi dispensationes aut licentias concedere posse, *quibus in ea re fidem minime*, inquit Pontifex, *adhiberi volumus*.

His verbis, non mea equidem sed Fagnani sunt improbantur ,, opiniones illorum, qui asserunt Regulares excusari a *Proprietate*, cum habent peculium de licentia Superioris, *dependenter* (nota bene) ab ejus voluntate & nutu; jam enim patet, pergit prædictus Canonista, non pendere a voluntate Superiorum, quin omnia sint *confundenda* cum cæteris Monasterii bonis pro *communibus* necessitatibus.

Quibus consonat Concilium Audomarense, quod proposita Religiosis vitæ communione, aliisque eo spectantibus, adjungit: ,, Nec aliud præcipimus, quam id, quod Superiores quidem ex officio curare tenentur, nulla *ipsis relicta dispensandi facultate*. Religiosi vero *ex ea*, quam *Deo* fecerunt, *sponsione* observare.

6. Tamquam ex ante dictis consequens dico cum P. Christiano Lupo *tom.* 4. *Schol. ad Can.* 6. *Conc. Conc. Tolos. Qualiscumque professioni adjecta pensionis reservatio est adversa substantiæ* (nota bene) *aut certe fœda conditio, adeoque habenda pro non apposita. Eam Præfecti obligantur* (*nota bene*) *circumducere & in communem massam devocare*.

7. Dico, cum ex facto quæsitum esset a S. Congregatione; ,, An liceat Regularibus utriusque sexus habere annuos reditus, seu provisiones annuas, vel bonorum stabilium administrationem, seu peculium *non superfluum*, nomine Conventus ac de Superiorum licentia, & *dependenter* (nota bene) *ab eorum voluntate ac nutu*, adeo ut sint immunes a culpa & pœna, de qua *cap.* 2. *Sess.* 25. *De Regular. Concil. Trid.* " dico inquam, quod conformiter ad ea, quæ Religiosa paupertas & communio requirunt recte responderit Sacra Congregatio: ,, Non licere Regularibus utriusque sexus habere prædictos annuos reditus, seu provisiones annuas, vel bonorum stabilium administrationem, seu peculium *non superfluum* nomine Conventus, ac de suorum Superiorum licentia & *dependenter* (nota bene) *ab eorum voluntate ac nutu*; alioquin non esse immunes a culpa & pœna, de qua *in dicto cap.* 2.

Similiter cum S. Congregationis Archiepiscopus Urbini ,, retulisset se non potuisse adducere Moniales certi Monasterii, ad *exactam vitæ communionem*, adeoque illis proposuisset, ut fieret communis arca, cujus clavicula *penes Abbatissam* existeret, ita ut unaquæque haberet claviculam scrinioli sui, & in eo asservaret pecuniam ex laboratio vel aliunde partam, quæ in *ipsius tantum*, & non alterius necessitates erogari deberet *arbitrio* (nota bene) Abbatissæ, recte S. Congregatio hoc temperamentum *ludricum* existimavit, ac repugnans Decreto *d. cap.* 2. *Sess.* 25. *De Regul. Concil. Trid.* quod jubet, ut omnia Superiori tradantur, *Conventuique incorporentur*; ideoque, referente Prospero Fagnano, mandavit Archiepiscopo, *quamdiu* (nota bene) *Moniales communem vitam non susciperent, interdiceret illis receptionem puellarum ad habitum & professionem*.

Hæc aliaque S. Congregationis responsa ex Prospero Fagnano relata & latius expressa, videre licet in Dissertatione *part.* 1. *cap.* 1. §. 14.

8. Dico, juxta Religiosæ communionis & paupertatis exigentiam necessarium esse, ut vestitum singuli ex communi vestiario accipiant (verba sunt Directorii Ecclesiasticæ Disciplinæ, Auctore Reverendissimo Domino Octavio Frangipano Mirtho per Germaniam inferiorem, & Belgarum Provincias Nuntio, & a Sacra Facultate Theologica *Lovaniensi* (nota bene) approbati)? ,, minime vero pro eo singulis Religiosis pecunia assignetur, aut in hunc finem ut seipsos vestiant, vel ex *celebratione Missarum*, vel alias *labore*, industria, aut amicorum liberalitate, pecuniam comparare, aut *pensiones vitales*, reditus perpetuos, aut bonorum aliquorum usum fructuum, habere *permittantur*.

9. Cum eodem Directorio vitam communem exigere, ut omnis pecunia vel res, quam Monachus vel ,, Monialis, sive labore, sive industria, sive amicorum liberalitate, seu denique quali bet alia occasione acquirere potest, Superiori mox tradatur, in *commune ærarium*, vel *commune vestiarum*, *vel alias communes usus* (nota bene) *reponenda*, & ad nutum Superioris tamquam res, non quidem *uni peculiaris*, sed *omnibus ex æquo* (nota bene) *communis*, administranda; ne contingat in Monasteriis illa perversitas, ut qui divites & liberales habet in sæculo consanguineos, etiam superfluis quibusque abundet, & alius Frater necessariis destituatur.

,, Quare *si quis filiis* ,, pergit Directorium, *aut aliqua necessitudine ad se pertinentibus, aliquam contulerit vestem, aut aliquid aliud inter necessaria deputandum*, (a) quod sit pretiosius aut nobilius quam ut in *communes usus* (nota bene) redigi posset, ne hinc murmura oriantur, aut alius ab alio difformis existat; illud vendatur, ita ut si vestis, vel pannus; vel quæcumque res alia esse *communis* non poterant, ejus pretium *commune fiat*.

10. Dico, quod pro debita Religiosæ Paupertatis & vitæ communis custodia recte decreverit Concilium Provinciale Mechliniense: ,, Ut nulli Regulares pensiones *vitales*, aut reditus perpetuos *permittantur* recipere, neque liceat eis ratione officiorum vel ministeriorum pecuniam corradere aut conservare, etiamsi in *pios usus* convertere velint; sed *omnino in communem usum* (nota bene) convertantur ". *Ann.* 1570. *tit. De Regular. cap.* 1.

11. Dico paupertatem Religiosam ,, requirere, & eorum quæ ad *necessitatem* concessa erunt, nullus quicquam possideat *ut proprium*, verba sunt Clementis VIII. neque ut *proprio* utatur.

12. Dico cum sæpe laudato Directorio, & Facultate Theologica Lovaniensi illius approbatrice, etiam ergo res *minimas* in Religiosis posse esse inordinatissimum affectum, qui sit *peccatum mortale*.

13. Dico merito a Religiosis omnibus attendi illud Cassiani relatum a P. Lupo: ,, Hæc est de philargyria perfecta victoria, ut *parvissime* cujuslibet stipis in corde nostro residere non sinamus igniculum, certi quod restinguendi eum non habemus ulterius facultatem, si quantulamcumque *scintillæ* hujus in nobis materiam foverimus.

14. Cum eodem P. Lupo consentio, quod Religiosa *paupertas* sit omnino magna virtus, & altus justitiæ mons, de quo possit recte dici: *Non omnes capiunt verbum hoc*.

15. Dico ,, quod omnis cura & diligentia a Superioribus tam in Capitulis generalibus & Provincialibus (cum Synodo Trident. loquor) quam in eorum visitationibus adhiberi debeat, ut a *paupertatis voto*, iisque quæ *ad communem vitam, victum & vestitum conservanda* pertinent, non recedatur; cum compertum sit, inquit Synodus, *ab iis* (nota bene) *non posse ea*, quæ ad *substantiam* Regularis vitæ pertinent, *relaxari*: si enim illa, quæ *bases* sunt & *fundamenta* (nota bene) *totius Regularis disciplinæ, exacte non fuerint conservata, totum corruat ædificium necesse est* ". Sess. 25. cap. 1. De Regularibus.

16. Dico cum Canonico illo Regulari sæculo decimo sexto in Generali Canonicorum Regularium Conventu contra Proprietarios declamante, nullam esse faciliorem viam, qua vitium peculiare extirpetur, ,, quam ut Superiores dent *necessaria, ne opus habeant ab amicis quicquam emendicare*: si vestes, si cultellos, si devotos libellos, ait dictus Canonicus ad Prælatos, aut simile quid desideraverint; vos (si tamen superflua non quæsierint) in charitate emite illis, sic occasionem *proprietatis* amputabitis, & ex domibus eliminabitis.

17. ,, Sed reperiuntur, proh dolor! inquiebat laudatus Canonicus (utinam nec hodie quamplurimi?) Prælati parum curantes quid subditi faciant, aut unde sibi quæ desiderant, acquirant; dummodo ipsi sua marsupia resolvere non cogantur, pecunias plus diligentes, quam Fratrum animis Christi sanguine redemptas. Hinc est quod fratres sibi ipsis provideant. Hinc proprietas incrementum capit.

18. Dico, sub gravi obligatione teneri Superiores in omnibus ,, necessitatibus ex *communi ærario*, ut loquitur sæpe dictum Directorium Coloniense, non ex (nota bene) *peculiaribus cujusque depositis* pro Monasterii facultatibus, non in pecunia, sed in specie rerum, *cuique quod opus habet*, benigne ac paterna sollicitudine subministrare, ne incidant in terribilem illam Apostoli sententiam, 1. Timoth. cap. 5. vers. 8. *Si quis suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior* ". Ut vero huic suæ obligationi facilius satisfacere queant,

19. Dico cum Cardinale Belarminio ,, ut Superiores dent omnem operam, ut sacro-sancti Tridentini Concilii Decretum illud *saluberrimum*, & *maxime necessarium* observetur, ut non plures ad Ordinem admittantur, quam qui sustentari possint ex reditibus vel eleemosynis ordinariis; tunc enim, ait ,, dictus

(a) Marci cap. 10. vers. 21. legitur *Quæcumque habes, vende & da*, &c. Lucæ cap. 18. vers. 22. *Omnia quæcumque habes, vende*, &c.

(a) Hæc desumpta sunt e Regula S. Augustini, cap. 6.

„ dictus Cardinalis, Præpositi jure cogere poterunt ad *omnem* „ *proprietatem* fugiendam & execrandam, si Ordo ipse singulis „ ea præbeat *omnia*, quæ singulis *necessaria* sunt.

20. Dico *procul illos a voluntaria paupertate abesse* (*verba rursus sunt præfati Directorii*) *qui ut in lecto ægritudinis suæ non egent, & penuriam aliaque paupertatis incommoda non sentiant, pecuniam corradunt atque seponunt, vel reditus* vitales, *aut perpetuos habent, unde tempore ægritudinis, & necessitatis suæ consolationem habeant; & se a molestiis paupertatis tueantur atque defendant*, Hi, inquam, procul a voluntaria paupertate absunt; quia, sicuti recte notat allegatum Directorium *ut paupertas sit voluntaria, non sufficit quod quis sponte & non coactus* paupertatis votum *emiserit*, & quandiu ei omnia, *quæ sunt* necessaria, subministrantur, *sine* murmure vivat: *sed & voluntaria debet esse ipsa* penuria, voluntariæ *quoque quæ ex penuria sequuntur*, molestia & incommoda ..... *Quare longe a Religiosæ paupertatis scopo illi aberrant Religiosi, qui voluntariam paupertatem in unda paupertatis professione constituunt, ex qua plus maledictionis quam benedictionis eos manet.*

Finaliter itaque concludo, Superioris sub gravissima obligatione teneri subditis suis *omnia*, quæ *necessaria* sunt, ex *communi ærario* subministrare: si tamen contingat eos officio suo deesse, ob id subditis fas non esse ad *peculiares* illas *reservationes* habere recursum; sed in tali casu meminerint, ut eos monet Synodus Audomarensis, *Religionis ingressum exercendarum virtutum, abnegationis sui, & quæ hinc nascitur, patientiæ palæstram esse.*

Hæc sunt, quæ in dissertationis meæ parte prima *De Peculiaritate* ex Patrum Regulis, Conciliorum, atque Pontificum Constitutionibus latius pro debita Religiosæ paupertatis & communionis observantia expressi & comprobavi, quæ hic compendiose & articulatim exprimere volui; quo fiat ut si quid contra traditam a me doctrinam opponendum quispiam censuerit, etiam clare & distincte opponat, nec ad diverticula divertat, & aërum verberet. Malui quoque capitalia doctrinæ meæ puncta alienis potius, quam propriis verbis exprimere? ut eam a teterrima nota *paradoxæ novitatis*, qua eam R. P. Clenaerts insimulat, vindicarem. Et profecto quam injuste ac temerarie hanc infamem doctrinæ meæ notam inurat prædictus Pater, cuique facile potebit, qui vel obiter Canonistarum Commentarios pervolverit; unum audiamus Prosperum Fagnanum, apud quem plures alios non infimi nominis idem asserentes videre licet. Hic postquam contra nonnullos laxiores seu Theologos seu Canonistas multis asseruit Religiosis fas non esse habere annuos reditus etiam *dependenter a nutu & beneplacito Superioris*, tandem absolvit his verbis *Concludendum igitur est, nemini prorsus Regularium tam virorum quam mulierum, cujuscumque qualitatis & conditionis existat, nisi sit Officialis, fas esse etiam nomine Conventus habere annuos reditus seu provisiones annuas, bonorum stabilium administratione, aut peculium, etiamsi illud non* sit superfluum, *sed ad* necessarios, honestos, & pios usus a Superiore ex quacumque causa concessum, & dependenter ad ejus voluntate & nutu: *nec* quemquam *excusari a* lethali culpa, *& pœna proprietariis inflicta, ex quavis consuetudine Monasterii vel Religionis, aut ex varietate seu probabilitate opinionum, aut alio quovis prætextu vel causa. Et Religiosis tam Prælatis quam Subditis cavendum esse ab hujusmodi palliamentis.* Quia Deus non irridetur. *Ad Galatas* cap. 6. vers. 7.

Hanc Fagnani conclusionem in Vindiciis meis *pag.* 121. jam ante expresseram, & quasdam circa illius duram expressionem reflixiones addideram, quas hic rursus pro expressis haberi velim: quare non satis mirari queo, quomodo prædictus Pater veritus non fuerit doctrinam meam contra reditus vitalitios, aliasque particulares reservationes *paradoxæ novitatis* insimulare, postquam eamdem, & quidem durioribus terminis, ab illustrissimo Romano Prælato, ac famoso Jurisconsulto expressam vidit.

CAPUT II.

De his quæ secundum Dissertationis partem de *Simonia circa ingressum Religionis* concernunt.

§. I.

Utrum Parentes teneantur filiis Monasterium ingressis relinquere legitimam? *Et utrum ex illa parentum obligatione aliquid meæ Dissertationi Canonicæ contrarium inferri possit?*

REv. P. Desirant Ordinis Eremitarum Sancti Augustini in quadam sua Thesi nonnullas de Peculio & Simonia parentheses posuit, in quibus plura de jure Monasteriorum ad bona parentum ex persona Monachi, ex Legibus Justinianæis (quarum nullus in Belgio usus) ingessit, eaque ita adornavit expressitque, quasi omnia *Dissertationi* a me nuper editæ contrariarentur, cum tamen pleraque vel usis consentiant, & nullum pene eorum, etsi omnia vera essent, in aliquo assertis meis officeret.

Parenthesi enim 11. quærit: *Quid si filius, viventibus parentibus, sollicitet Monasterium?* Resp. inquit, *non liceat parentibus, liberos suos ad solitariam vitam transeuntes abstrahere de Monasteriis.* Ita decrevit Justinianus Imp. Nov. 123. *cap.* 41. relata *Can.* 16 *quæst* 3. *Can. Non liceat*. Hoc Justinianum decrevisse nec negavi nec affirmavi, quia proposito meo est impertinens. Subjungit in eadem parenthesi; *Ast utrum parentes filiis ad Monasterium tendentibus nihil debeant? Audi*, inquit, *Imperatorem* ibidem: *Non liceat parentibus liberos, vel liberos parentes ab hæreditate repellere Monachos factos, quamvis dum Laici fuerunt in causam ingratitudinis inciderint*. Potius dixisset, audi Gratianum, quam audi Imperatorem: verba enim illa prout hic sunt expressa non Justiniani, sed Gratiani sunt; at hæc minutiora missa facio: sive enim Imperatoris, sive Gratiani sint, parum mea refert; lubenter enim assentior, *non licere parentibus filios sæcularem vitam relinquentes*, *ut* loquitur Justinianus, *velut ingratos a sua repellere hæreditate*: verum ad propositum nil facit.

Quinimmo pro intellectu eorum, quæ circa Monasteriorum successionem statuit Justinianus, in Dissertatione prænotandum dixi, quod si parentes testamentum condonat, eamdem teneantur filiis Monasterio aut Clero adscriptis portionem hæreditatis relinquere, quam eisdem assignare debuerant, si in sæculo permansissent; si vero parentes intestati decedant, ipsi filii seu Monasterium ex eorum persona succedunt eodem jure, quo filii fuerant successuri, si sæculum non deseruissent: *Nullo eis*, ait Justinianus, *impedimento ex Sanctiones conversatione generando, sive soli, sive cum aliis ad successionem vocantur*. Quidquid igitur de obligatione parentum relinquendi legitimam filiis Monasterio dedicatis prædictus Pater adducit, in nullo dictis meis repugnat; hoc enim duntaxat asserui, quod legitima Monastrio non debeatur ex persona filii, nisi post mortem naturalem patris, & quidem si eo tempore filius supersit; adeoque tempore ingressus filii, nihil a patre jure prætendi posse; consequenter nec titulo transactionis cogi posse patrem absque manifesta Simonia ad aliquid dandum, ut filius suus ad Monasterium recipiatur, quemadmodum latius in Dissertatione ostendi.

Similiter quod ex Auth. *Si qua mulier*, Cod. de Sacr. Eccles. adducit parenthesi P. nimirum *ut si qua mulier aut vir Monasticam elegerit vitam, & intraverit Monasterium filiis non extantibus, Monasterio, quod ingreditur, res omnes competere*; nullatenus assertis meis contrariari intelliget, qui inter causam *testati* & *intestati* (nota bene) distinguere novit. Agit enim ibidem Imperator de causa intestati, id est, dum ingrediens Monasterium ante ingressum sive professionem de bonis suis non disposuit; quo casu res omnes ingredientis ex Constitutione Justiniani Monasterio competere non negavi, quin & expresse asserui: sed illud dixi, & pluribus in subsequenti §. adstructurus sum, nihil Monasterio, deberi in causa *testati*: id est, si ingrediens de *bonis suis* (nota bene) in favorem *consanguineorum aut aliorum disposuerit*. Ejusdem farinæ sunt, quæ de jure Monasterii adeundi hæreditatem Monacho delatam in medium adducit, nec enim quæstio est, num monasterium hereditatem Monacho *delatam* (nota bene) adire queat; sed hoc unum quæritur, num ingrediens ante professionem de bonis suis libere disponere possit, ita ut nec *legitimam* quidem Monasterio relinquere teneatur, ac per consequens, Monasterio nullum ejus ad ingredientis hæreditatem competat, nisi dependenter ab *ejus voluntatem*: ex quo ulterius luculentissima consequentia sequitur, ut in Dissertatione ostendi, titulo transactionis super jure ad hæreditatem, nihil ab ingrediente sine Simonia exigi posse, ut ad Religionem admittatur.

§. II.

Ostenditur, quod juxta leges Justinianæas is, qui Monasterium ingreditur, liberam *habeat de bonis suis disponendi* facultatem *at nec* legitimam *Monasterio relinquere teneatur.*

IN Dissertationis meæ parte secunda *cap.* 2. §. 3. abservandum dixi, quod ex Constitutionibus Justinianæis is, qui Monasterium ingredi meditatur, *ante ingressum*, hoc est, *ante Professionem* habeat *quo vult modo, de bonis suis disponendi facultatem.*

Hoc meum assertum tametsi verbis Justiniani expressum, sæpe dictus R. P. parenthesi 10. in dubium revocat, aut saltem restringi debere asserit; ut nimirum non procedat quod totam hæreditatem, sed tantum partem illam, quæ excedit *legitimam*. Hanc enim Monasterio ab ingrediente deberi credit. Verum hanc restrictionem legibus Justinianæis contrariari non difficulter ostendetur.

Ait Imperator Justinianus in Nov. 5. de Monach *Illud quoque decernimus, qui in Monasterium intrare voluerit, antequam* Monasterium ingrediatur *licentiam habere* (nota bene) *suis uti quo voluerit modo.* Et in Nov. 76. in præf. & cap. 1. hæc habet: *Nostræ pietatis lex vult eos, qui se Monasteriis dederunt, seu viros seu mulieres, antequam ingrediantur Monasterium, eo quo voluerint modo*, (nota bene) *quæ sua sunt disponere nec posse postquam ingrediuntur Monasterium ulterius agere quidquam de propriis, utpote domini eorum non existentes.*

Quid hisce apertius? Utique qui rebus suis uti potest, deque iis disponere *quo vult modo*, non debet Monasterio quidquam relinquere; atqui ingrediens Monasterium potest ante ingressum seu professionem rebus suis uti, deque iis disponere *quo vult modo*; ergo, &c. Minor ex antedictis est evidens. Major probatur ex *l.* 5. *Cod. De testam. Mil.* in qua dicitur; *Milites in expeditione degentes de rebus suis quomodo possint ac velint testentur*: ex quo omnium Jurisconsultorum consensu elicitur, militem non constringi liberis suis *legitimam* relinquere.

At in contrarium adducit R. P. Desirant parenthesi 8. *Anth. Si qua mulier, Cod. de Sacr. Eccles.* in qua, ut ait, *Monasterio jus tribui, est evidentissimum*, atque hinc parenthesi sequenti infert: „ Si quis sine prole professurus est; bona ejus ad Monasterium spectabunt omnia. Si vero proles sit pauper, pergit parenthesista, singulæ debetur legitima. Nec habet pater potestatem distribuendi omnia omnibus: est quidquid faciat, Monasterio, quod ingreditur, debetur legitima. Ita sancivit Imperator ibidem. Verba Authenticæ sunt: Sed si persona liberos habens, antequam de rebus suis inter eos disponat, Monasterium intret, liceat ei postea inter eos dividere, legitima non diminuta; & quod eis non dedit, Monasterio competet. „ Sed si omnem substantiam inter filios dividere voluerit, sua

persona

„ persona filiis connumerata partem sibi retineat, quæ Mona„ sterio competere debet. Sed si post ingressum moriatur ante„ quam inter eos dividat, filii legitimam recipiant, reliqua sub„ stantia Monasterio competente, *Luce meridiana clarius est*, „ ait, *quod pater ingressurus Monasterium nec valeat filios nec* „ *Monasterium legitima privare*.

Ex Novella igitur Justiniani 123. *cap.* 14. relata in Auth. *Si qua mulier*, Cod. *De Sac. Eccles.* evinci putat ingredientem non ita posse de rebus suis *ante ingressum* disponere, ut Monasterio saltem non relinquat *legitimam*. Verum nihil solidi pro hoc asserto in Novella habetur, at potius contrarium evidenter evincitur.

Expeditum namque est, & ab omnibus unanimiter receptum, dum Justinianus in allegata Novella omnia ingressi bona liberis non extantibus Monasterio addicit, non loqui de causa *testati* (nota bene) sed de causa *intestati*; dumque constituit Monasterio *legitimam* reservandam, agere eum de ingresso & *professo*, qui *ante ingressum de bonis* (nota bene) *non disposuit*. Hæc adeo ex verbis Novellæ supra relatis conspicua sunt, & omnibus Jurisconsultis nota, ut nesciam quis jura vel a longe salutasse potuerit, & hæc non vidisse.

Ut igitur compendio dicam, tota hac Constitutione Imperator declarare intendit, quid intersit inter eum, qui improlis, & eum qui proles habens ingreditur Monasterium *nulla ante facta dispositione*. Priori casu vult quasi *tacita dedicatione* omnia ingressi bona Monasterio competere. Posteriori vero dat *ingresso* seu *professo* (nota bene) facultatem omnem suam substantiam inter liberos distribuendi, modo Monasterio (cui jam summo jure per *non dispositionem* ante ingressum *tacite* omnia bona erant dedicata & acquisita) tantundem reservet., quantum uni ex liberis æqualiter institutis relinquit; hocque *solo casu* Monasterio legitimam ex bonis ingredientis deberi statuit Justinianus.

Hinc collige, nihil ex dicta Justiniani Constitutione elici, quo vel in speciem probetur ingredienti *ante ingressum* (nota bene) non esse facultatem *absolute* & in *totum* Monasterium excludendi; cum in dicta Novella unice agatur de illo, qui *ante ingressum* (nota bene) *non disposuit*. Quin econtra, cum in particulari illo casu, quando Monasterio omnia bona sunt per tacitam dedicationem acquisita, & Monachus tempore inhabili, nimirum post professionem, disponit, Justinianus tantum velit Monasterio reservatam *legitimam*, non obscure evincitur eam non deberi in casibus non expressis, & quando de rebus suis tempore *habili* & *dominus existens* disponit.

Si hæc non sufficiant, audi Justiniani Imperatoris interpretem: Leonem, inquam, itidem Imperatorem: hic enim ex jure Justinianæo *Novell.* 5. respondit Archiepiscopo Constantinopolitano, eos, qui se Monasticæ vitæ dedere volunt, prius de rebus suis testari debere, & si hoc non fecerint, non competere iis amplius testandi facultatem. Postmodum laudato hoc jure tamquam æquissimo, subjicit hæc verba: *Etenim qui ante mutatam vitæ rationem, quum bonorum dispositionem in* arbitrio suo haberet, *de iis statuere noluerit, merito postmodum id facere prohibetur, ut qui se in has angustias conjecerit. Propterea enim quod quum licitum ipsi esset, prædisponere res suas testamento noluerit, ejus postea faciendi facultatem, tamquam ab ipso damnatam, sibi adimi, id vero jure longe optimo sustinet.* Hæc ille.

Quid igitur evidentius, quam ingredienti omnimodam & liberrimam esse bonorum suorum *ante ingressum*, etiam stante jure Justinianæo, (hodie tamen in Belgio sublato) disponendi libertatem; nec Monasterio legitimam deberi, nisi eo solo casu quando pater liberos habens, *nulla facta dispositione*, (nota bene) ingressus est Monasterium, & postmodum de rebus jam Monasterio acquisitis, inter liberos disponit? Si enim semper Monasterio legitimam reservandam credidisset Imperator, ut quid adeo sollicite expressisset *hoc speciali* casu portionem *legitimam* Monasterio debere esse salvam?

Dico igitur rursus, quemadmodum in Dissertatione, cum Irineo in Auth. *Nunc autem, Cod. De Episc. & Cler. Nunc autem cum Monachus factus est; hoc ipso suas res omnes obtulisse Monasterio videtur, si prius testatus non sit.*

§. III.

An Monasterium quoad effectum juris & modum succedendi in bona Ingredientis habeatur loco filii?

PRÆCIPUUM, ne dicam unicum argumentum, quo quidam probare nituntur Monasterio ab ingrediente relinquendam *legitimam*, desumunt ex Novell. 123. *cap.* 37. Justiniani, & Cap. *In præsentia*, *tit. De Probat.* quibus evinci credunt Monasterium haberi loco filii, adeoque ipsi non secus ac filio a patre dandam esse *legitimam*, alias per ingressum tamquam per agnationem posthumi rumpi testamentum.

Hoc argumento in suæ opinionis confirmationem utitur R. P. Desirant parenthesi 10. & clarius illud proposuit R. P. Clenaerts in Mantissa, quam Thesi *def.* 7. *Sep.* 1684. subjecit: *Nonnemo aliquis, inquit, existimat Monasterio nihil juris competere ad hæreditatem Novitii, eo quod pendeat a mero illius beneplacito Monasterium totaliter a bo is suis excludere, quandoquidem leges permittant Novitio libertatem disponendi ante ingressum Religionis. Verum ex illo principio nulla veritatis specie infertur, quod Monasterium Novitius possit omnino excludere. Siquidem etiam leges permittant patrifamilias liberam testamenti factionem, nec tamen inde infertur, quod ille non debeat relinquere filio legitimam. Atqui quoad effectum juris & modum succedendi, Monasterium habetur tamquam filius, ut evidenter constat ex* cap. In præsentia, *tit. De Probat. ubi dicitur, quod si filius intraverit Monasterium, pater non censeatur sine liberis decessisse, ideoque cesset fideicommissum a patre factum sub conditione, si absque liberis moriatur. Unde sequitur, quod si Novitius testamentum fecerit ante professionem, teneatur Monasterio relinquere ut minus legitimam*. Hactenus ille.

Verum argumenti illius insufficientiam non difficulter percipiet, qui vel prima vulgatissimaque Juris principia noverit.

Certum enim est, & omnibus Jurisperitis notissimum, fictionem juris esse falsi pro vero assumptionem a lege inductam. Ex quo tamquam indubitatum ulterius statuunt *fictionem non operari, nisi in casibus fictis*.

His Juris evidentissimis principiis præmissis clarissime argumenti illius patet defectus.

Ex eo quippe quod Monasterium fingatur seu habeatur a jure tamquam filius, vel loco filii, in casu d. Nov. aut d. cap. infert, quod si Novitius *testamentum fecerit ante professionem, teneatur Monasterio relinquere ut minus legitimam*, quia habetur loco filii. Quid enim id aliud, quam extendere fictionem juris de casu in jure expresso ad casum non expressum, eumque ab expresso plane disparatum? In casu enim illato agitur de eo, qui *expresse* (nota bene) voluit Monasterium excludere, in allegata vero Nov. & cap. de casu quo *dubium erat*, num Monasterium testator excludere voluisset; instituerat enim pater filium hæredem, & in casu quo sine liberis e vita discederet, substituerat Cajum: quærebatur num filio Monasterium ingrediente substitutus esset admittendus, num vero Monasterium, cui filius se suaque (nota bene) *non disponendo* offert, substituto præferendum foret; respondit Justinianus, & post ipsum Innocentius III. in d. c. favore Religionis eam interpretationem esse capiendam, quod pater non substituisset, si scivisset, quod filius Monasterium intrasset, ac per consequens substitutum esse exclusum.

Sed quid si filio in casu non liberorum pauperes substituerit? Indubie si filius liberos post se relinquat pauperes substituti excludentur: at quid si filius Monasterium ingrediatur? Ut argumentum prædictum subsisteret, etiam Monasterium *pauperibus* esset præferendum; sed contrarium in *Nov.* 123. *cap.* 27. in fine resolvit Justinianus, ac per consequens decidit, Monasterium nequidem in causa fideicommissi seu substitutionis semper haberi loco filii.

Dico igitur cum Zoesio nostro *ad tit. Digest. De Injust. & rupto Test. num.* 10. „ quod Monasterium non comparetur post„ humo, nec habeatur loco liberorum nisi in casibus expressis, „ inter quos est casus *Auth. Nisi rogati, Cod. ad Trebellian.* „ (idem est casus in *Cap. In præsentia, De Probat.*) & quando „ ab *intestato* (nota bene) quis ingreditur. Ita ut alias Mona„ sterio ne quidem debeatur legitima, cum ea non competat „ alias, quam ex *voluntate ingredientis*, uti quando non est „ testatus, vel post testamentum *expresse* (nota bene) bona „ sua Monasterio defert.

§. IV.

Quid de propositis quæstionibus sentiant famosiores Juris Interpretes, & singulariter quid Prosper Fagnanus?

UT clarius intelligatur, quæ fuerit circa propositas quæstiones Jurisconsultorum sententia, duplex casus distinguendus est. Unus quidem, quando quis nihil de Monasterii ingressu cogitans testamentum condit, neque in ipso ingressu innovat aut revocat. Alter, dum quis cogitans de ingressu Monasterii condit testamentum, quo Monasterium a bonis suis excludit.

Priori casu, per ingressum Monasterii rumpi testamentum, nimirum ob præsumptam voluntatem, qua præsumitur, quod si de ingressu Monasterii cogitasset, noluisset Monasterium excludere, non desunt qui sustineant, quod refellit Zoesius aliique ab eo citati.

Posteriori, communiter a plerisque Legum Interpretibus, ob leges adeo manifeste libertatem disponendi de bonis suis Novitio ante professionem indulgentes in eam itum est sententiam, quod Novitius Monasterium absolute excludere queat; nec ob ejus præteritionem testamentum periculo ruptionis subjaceat.

Sed quid dico? *plerisque* legum Doctoribus ita videri; de hac enim quæstione tractans Franciscus Sarmiento Episcopus Astoricensis, & S. Palatii quondam Auditor *ad L.* Si ita quis, §. 1. *De Legat.* 2. asserere non veretur: „ Monasterium respectu No„ vitii non est hæres necessarius, cum non rumpatur testamen„ tum Religionis ingressu, immo *potius confirmetur*, in quo *nul*„ *lus dubitat quoad potestatem* (nota bene) licet de voluntate „ ingredientis dubitetur in *Cap. In præsentia, tit. De Probat.* “ quasi diceret: Nullus dubitat, quin Novitius *possit* excludere Monasterium, sed *de voluntate* nonnumquam dubitatur. Illud tamen Doctoris hujus assertum, ut verum fatear, de Legum forsitan interpretibus verum est, at de Canonum Commentatoribus verificari non potest cum inter hos sint nonnulli qui cum glossa Juris Canonici asserunt, testamentum ante ingressum conditum per professionem rumpi; nec mirum, priores præ posterioribus, Justiniani Novellis exponendis insudantes, clarius perspectum habuere, quod Ingredientibus omnimoda disponendi de rebus suis libertas esset concessa; cumque de legum Justiniani intellectu in præsenti agatur, indubie prioribus major quam posterioribus fides adhibenda venit; quare finem imponam, si prius quid de præsenti quæstione famosus ille Jurisconsultus Prosper Fagnanus sentiat, ostendero; ad illum quippe tamquam opinioni suæ maxime faventem appellat R. P. Desirant. Postquam enim parenthesi 10. asseruit Monasterio a Novitio deberi saltem legitima; citassetque glossam *in Can. Si qua mulier, caus.* 19. *quæst.* 3. dicentem „ *per ingressum Monasterii* „ *rumpi testamentum istius, qui Monasterio non relinquit saltem denarium,*

narium,

,, *narium*, exclamat : Et quid glossam appello? Cito Prosperum ,, Fagnanum in *Cap. In præsentia*, *De Probat.* Hinc etiam fit, ,, inquit Fagnanus, ut quasi agnatione posthumi rumpatur te- ,, stamentum, in quo testator, qui postea factus est Monachus, ,, non instituit saltem in legitima; & est communis opinio ut ,, testatur Jas. in d. Auth. *Si qua mulier* ". Hactenus prædictus ,, Pater.

Hæc ex Fagnano relata verba si attendantur, quis ambigat, quin cum prædicto Patre Jurisconsultus ille Romanus sustineat, per ingressum Monasterii quasi agnatione posthumi rumpi testamentum? At priusquam æquus Lector judicium formet, eum rogatum velim ut verba Fagnani præcedentibus immediate subjuncta, sed a sæpe dicto Patre omissa attendat. Sic enim prosequitur Fagnanus: " In hoc tamen contrarium tenuit Bartolus, ,, cujus opinionem communem dicit Ripa, & magis communem, ,, *veriorem & æquiorem*, cum faveat testamento; Clarus in §. ,, *Testamentum*, *quæst.* 28. *num.* 5.

Deinde *num.* 23. immediate sequenti, quærens Fagnanus, num Monasterium habeatur loco filii, resolvit in hunc modum: " Cæ- ,, terum adverte, quia hic (in *Cap. In præsentia*, *tit. De Pro* ,, *bat.*) est *speciale* favore Religionis, ut Monasterium habeatur ,, *loco filii*, cum alias requirantur filii naturales, nec sufficiant ,, legitimi tantum. Quare potius constituenda est *regula in op-* ,, *positum* (nota bene) videlicet Monasterium non haberi loco ,, filii, *nisi in casibus in Jure expressis*. Nam cum hæc sit quæ- ,, dam fictio, locum non habet *nisi in casibus expressis* . . . . ,, alias vero, ut verbis Baldi utar, *fatuitas* est dicere, quod ,, Monasterium habeatur loco filii; & sane hinc sequeretur, ut ,, Monachus haberet Monasterium in sua potestate; ac proinde ,, quidquid acquireret Monasterium, acquireret Monacho. Item ,, ut plures esse possent patres unius filii, & plures aliæ absur- ,, ditates sequerentur, quas cumulat Felinus ". Hæc Fagnanus; quæ si attendisset prædictus R. Pater, num in suæ opinionis patronum advacasset Prosperum Fagnanum, judicet æquus Lector.

§. V.

Num de consuetudine & jure Belgii vel apparenter supersit jus Monasteriis ad hæreditatem Ingredientis aut parentum ejus, super quo transigere *possent.*

PLURA forsan de jure succedendi Monasteriorum in bona Ingredientis aut parentum, quam oportuit dicta fuere; utpote jus illud *omne* in Belgio nostro & Regno Galliæ nobis adjacente omnino sit sublatum; in tantum ut in " hisce Regionibus pro- ,, fessus Religionem adeo pro mortuo sit, ut in Dissertatione la- ,, tius ostensum est, ut omnis hæreditatis sit incapax, legitima ,, liberorum ei non debeatur : verba sunt Francisci Zypæi *in* ,, *Not. Jur. Belg. tit. De Episc. & Cler. n.* 10. testamenti factio- ,, nem etiam inter liberos non habeat, succedant ei propinqui ,, ab intestato tamquam mortuo, *nihil* Monasterio cedat, nisi ,, quod *expresse* donavit, legavit " &c. Hinc jure hodierno Monasteria Belgii quoad modum succedendi in bona Religiosorum redacta sunt ad normam, quæ per quinque & amplius sæcula ante Justinianum servata fuit, quemadmodum in Dissertatione probavi: ideoque nec in speciem consuetudo, aut jus illud Belgicum injustitiæ argui potest, ni una arguatur jus, quod sub pientissimis Imperatoribus ante Justiniani tempora servatum fuit.

At petet quis, qua ratione stante hoc Jure Belgico adhuc prætendant professores Ord. Erem. S. Augustini *transigi* posse a Monasteriis *super jure ad hæreditatem Ingredientium aut parentum*, cum nullum simile jus Monasteriis Belgicis supersit. Respondent cum Eximio suo Magistro Lamberto Le Drou; *Quod Monasteria Belgii non habeant hoc sensus jus ad hæreditatem profitentium, quod possint realiter eam apprendere; minime vero quod non possint pro illa transigere*. Verum si ex consuetudine notoria Belgii & apertissimis Principum Edictis *nihil omnino* Monasterio debeatur *ab intestato* ex rebus ingredientis, sed omnia non immobilia duntaxat, sed & *mobilia* mox a professione proximis consanguineis deferantur, qua ratione super ea transigi possit est inconcepibile. Nec enim jus successionis hæreditariæ in Belgio tantum sublatum est, ut prætendit prædictus Eximius, quoad fundos atque res immobiles, sed in totum; adeo ut nunquam a tempore immemoriali visum sit Monasterium ab *intestato* (nota bene) in rem ullam etiam *mobilem* Religioso successisse; sed distinctio illa res immobiles inter & mobiles legem concernit Amortizationis, quam multum a consuetudine submovente Monasteria a successione ab *intestato* (nota bene) differre in Dissertatione latius ostendi. Quare omni caret fundamento: quod in locum realis apprehensionis bonorum immobilium, ut vult prædictus Eximius Pater, Principes nostri substituerint *jus hæreditariæ successionis quantum ad transactionem*, quandoquidem omne omnino jus sive ad immobilia sive *mobilia* ab *intestato* (nota bene) Monasteriis sit ademptum; unde nec in ullo Regio Edicto, nec ullo Scriptore Belgico vel umbra illius transfusionis occurrit. Quod enim in ipsius patrocinium advocent Wamesium, nec speciem habere intelliget, qui vel leviter Consilium Canon. 432. Wamesii expenderit. Casum Wamesio propositum ejusque resolutionem breviter propono.

Certum Monasterium Ordinis Carthusianorum a Sanctiori Belgii Consilio postulabat facultatem vendendi bona quædam immobilia, quæ sibi delata esse prætendebat ex persona alicujus sui Religiosi, quem una cum fratre suo ad bona paterna, tum ex jure communi, tum ex Ordinis sui privilegiis concurrere posse contendebat: respondit Wamesius, quod tametsi Monasterium inspectis legibus Justinianæis Ordinisque privilegiis in petitione illorum bonorum esset fundatum; tamen ob Edicta Principum Belgii certo certius Monasterium a Senatu Regio passurum repulsam. Deinde Wamesius more Causidicorum & Consulentium (quem tamen non probo) videns Monasterium a quo consulebatur nihil juræ prætendere posse, suggerit eidem, ut via amicabilis transactionis a fratre dicti Religiosi impetret facultatem bona aliqua immobilia alienandi; quæ transactio vel eo etiam titulo æqua esse poterat, quod, ut apud Wamesium asseritur, inter Monasterium & dictum Religiosi fratrem *jam ante convenerat* (nota bene), quod pro parte & portione dicti Religiosi in bonis suorum parentum in Ducatu Lutzenburgensi sitis, annue numeraret viginti daleros (a) ideoque nulla injustitia apparet, si via transactionis Monasterium a fratre Religiosi impetret facultatem alienandi bona aliqua immobilia ex hæreditate paterna, credito jam ante contracto respondentia.

Quis hinc non videat, quam leve, ne dicam futile fundamentum ex hac resolutione Wamesii assumatur pro fundanda transactione super jure successionis *ab intestato* (nota bene) tam notorie hic in Belgio abrogato? Et ut daremus Wamesium Monasterio suggessisse viam amicabilis transactionis super jure, quod ipso fatente Senatus Regius non erat agniturus, num quispiam hoc unius Wamesii dictum pro parte sua consulentis sufficere credet ad fundandam transactionem super jure, Principum Catholicorum Edictis, Regiorum Magistratuum sententiis, omniumque Practicorum judicio jam plane abrogato & extincto?

§. VI.

In quibus Professores Ord. Erem. S. Augustini in materia Simoniæ circa ingressum Religionis Auctori consentiant?

FORSITAN non desunt, qui universa tum in Libello R. P. Wynants Ord. Erem. S. Augustini, tum in variis Thesibus Professorum ejusdem Instituti Dissertationi meæ de Peculiaritate & Simonia magna confusione opposita viderunt, credant omnia pene in Dissertatione a me asserta prædictis Patribus improbari; cum tamen si dicta eorum penitus attendantur, in multis immo plerisque mihi consentire apparebit. Et quidem in materia de Peculiaritate id capite præcedenti §. 7. abunde ostendi, idipsum in materia de Simonia hoc paragrapho ostensurus ex verbis Eximii P. L. Drou; cui, ut confido, reliqui tamquam Magistro suo non difficulter subscribent.

Hic igitur in Promptuario suo Theologo-Canonico anno 1681. defenso §. 18. ita loquitur: " Porro Monasteriis *quibuscumque* nefas esse autumem, pacisci de pastu, prandio, cœna, &c. die ,, Primitiarum, Vestitionis, aut Professionis: & alioquin *Simo-* ,, *niæ* lepra contaminari, *Cap. Veniens*, *tit. De Simonia*, & ,, Extravag. *Sane* eod. tit. Nec illam evadent opulenta Mona- ,, steria, si dotem *exigant* a Candidatis, quos spectatis omnibus ,, alere commode possunt, arg. ex Extravag. citata juncta Glos- ,, sa ad verbum *sane*. Et ex judicio S. Congregationis Concilii ,, probato a Papa. Neque vero S. Thomas 2. 2. q. 100. a. 3. ,, ad 4. aliquid exigere sinit, nisi quando *Monasterium est tenue*, ,, *& ejus opes non sufficiunt*. Et in 4. Dist. 25. art. 2. ad 7. Si- ,, moniacum esse contendit, si possit Candidatus *sine gravamine* ,, *recipi*. Et merito; cum enim tunc desit omnis titulus, om- ,, nis exactio pro spirituali admissione fieri censetur ". Hactenus ille.

Hæc verba dubitare non sinunt, quin ab Eximio illo, ejusque fidelibus Discipulis improbetur omnis illa exactio a Candidatis in admissione ad Religionem, quæ non fit mere titulo *veræ paupertatis*, quæque excedit illud, quod alimentationi Candidati requiritur; ac ab eodem requiri ut Religiosi ita sint dispositi, quod Candidatum *gratis* admitterent, si haberent unde alerent.

Hanc esse mentem dicti Eximii ex verbis ante citatis, aliisque in allegato Promptuario relatis, non sine fundamento, ut credo, suppono; si errem, melius instrui cupio.

Hinc ulterius credo Eximio illi probari, quæ Dissertationis meæ *parte* 2. *cap.* 1. contra exactiones Monasteriorum opulentorum asserui.

Neque eidem improbari autumo quod asseruerim Monasteria frequenter *prætextu paupertatis* Simoniam incurrere, eo quod, vel paupertatem prætendant, *ubi non est*: dum per inordinatam v. g. affectionem putant *necessaria*, quæ considerando statum Religiosum tamquam *statum pœnitentiæ & paupertatis* necessaria non sunt: vel quod plura exigant quam alimentationi Ingredientis sunt necessaria, aut " recipiant personam *amore pecuniæ* (ut ,, loquitur S. Bonaventura in *libel. Apol. quæst.* 18.) ita quod ,, si possent illam pecuniam habere sine persona ista, non reci- ,, perent personam; sed ut habeant pecuniam, recipiunt per- ,, sonam: & hoc, ait Seraphicus Doctor, penitus impurum est. ,, *Simoniacum* . . . Et hoc *plerique* faciunt, pergit Bonaventu- ,, ra, etiam ex *mera inopia*, optantes aliquem venire cum pe- ,, cunia, quem reciperent ut eorum inopia repararetur; vel de- ,, bita contracta solverentur. De talibus dicit Ecclesiasticus: ,, *Propter inopiam multi deliquerunt* ". Cap. 27. vers. 1.

Hæc omnia mecum probare prædictum Magistrum, verba ante allata ambigere non sinunt; unde nec dubito quin & assentiatur Ecclesiam potuisse prohibere generaliter aliquem ad Religionem admitti cum pecunia; quem sine pecunia admittere non possent, eo quod Monasterii opes ad illum alendum non sufficiant; non quod Lex Æterna talem admissionem absolute ac universaliter vetet, aut per se saluti obsit, sed quo salus tutius muniatur. Atque ita, ut verbo dicam, omnino mihi persuadeo, Eximium illum

(a) Dalerus, Dalrus, vel Thalerus, aut Dalerus Moneta est Belgica, Allemanica, & Helverica, tres circiter valet libras; ejusdem fere est valoris ac scutum argenteum Gallicum, tribus libris æstimatum.

illum ejusque Discipulos non improbare ea , quæ Dissertationis *parte* 2. *cap.* 1. & *cap.* 3. asserui ; quo fiat ut , me judice unicus pene in hac materia inter me & sæpe dictum Eximium discordiæ articulus supersit . Hic scilicet , num Ecclesia *de facto* inhibuerit receptionem alicujus ad Religionem cum pecunia , qui *gratis* & sine *pecunia* admitteretur , si opus Monasterii essent sufficientes ; vel si ab Ingrediente plus non peteretur , quam ut ipsum sine notabili Monasterii incommodo alere possent res Monasterii ?

Hinc quis non videat , quod si exacte observarentur in admissione ad Religionem , quæ prædictus Eximius Pater observanda censet , e multis , immo e plerisque Monasteriis sordidæ illæ exactiones essent eliminatæ ? Quid enim certius quam plurima hodierna Monasteria esse sufficientia , ut competentem Religiosorum numerum ex proventibus Monasterii aut consuetis eleemosynis sustentent ; præsertim si sufficientiam ad regulas Religiosæ paupertatis metirentur , neque Monasterii facultates in usus superfluos ; præcipue ædificiorum exstructuram , expenderentur ? aut ut minus hoc haberetur , quod nullum esset Monasterium , quod non aliquos *gratis* reciperet ; cum nullum , ut credo , reperiatur ; quod non aliquibus sustentandis sufficiat .

§. VII.

Quid in Dissertatione mea de Simonia circa ingressum Monasterii sustinuerim , & quibus præcipue argumentis opinionem stabiliverim ?

PRECIPUUM ac fere unicum punctum , super quo Professores Ord. Erem. S. Augustini inter & me in materia de Simonia circa ingressum Religionis discordia intercedere videtur , illud esse paragrapho superiori dixi , quod illi credant , non esse Simoniam , nequidem Juris Ecclesiastici , admittere aliquem ad Religionem cum exactione dotis , dum Monasterii opes *vere* non sufficiunt ad Candidatum sustentandum.

Econtra in Dissertatione sustinuerim ac modo sustineam , sine Simonia , ut minus Juris Ecclesiastici , non posse aliquid temporale exigi in admissione ad Religionem , tametsi opus Monasterii ad alendum Ingredientem *vere* essent insufficientes .

Hoc meum assertum in Dissertatione *parte* 2. *cap.* 4. probavi .

Primo , ex Decretis Conciliorum , quæ generaliter & indistincte omnem pecuniæ exactionem ab Ingressuris , nulla omnino opulenta inter & non opulenta facta discretione , Simoniæ condemnant. Quin plane inconsiderate processisse Concilium Lateranense sub Innocentio III. si supradicta distinctio fuisset admittenda , ibidem ostendimus .

Secundo , ex Extravag. *Sane* De Simonia , in qua " Urbanus „ V. tam *evidenter* (verba sunt Dionysii Carthusiani *lib.* 2. *De* „ *Sim. art.* 10.) immo *clarissime* , *omnifarie* & rigorose prohi„ buit omnem hujusmodi exactionem directe indirecteve factam , „ sive sub ratione pretii , sive sub colore *indigentiæ & substen*„ *taculi vitæ* , ut Constitutio illa nullam prorsus recipiat *infle*„ *xionem* , *retorquentiam* , *epybizationem seu interpretationem* „ (nota bene) *ad oppositum*. Quam etiam Urbani Constitutio„ nem , pergit idem Doctor , confirmavit successor ejus Grego„ rius absque exceptione & interpretatione . *Ideo dato quod* „ *Thomas* , *Ulricus* , *Raymundus*, *Joannes* , *& qui ante Urbanum* „ *V. fuerunt* , intenderint dicere , quod aliquid per modum *sub*„ *stentaculi vitæ* exigi possit a persona recipienda seu recepta , „ & quod hoc non sit *Simoniacum ex sua natura* , attamen om„ nia illorum *scripta & dicta cessant* atque solvuntur per hoc „ quod Dominus Apostolicus post eos determinavit & jussit op„ positum , per cujus definitionem & prohibitionem omnis talis „ exactio , *quæ per verba Doctorum* jam *prædictorum a quibus*„ *dam licita* probatur ac reputatur , absolute prohibetur , im„ mo & *Simoniaca* (nota bene) esse censetur ; itaque *Si*„ *moniaca* est *ad minus de jure positivo* , ut puta quia pro„ hibita .

Tertio , in probationem illius adduxi Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 25. *cap.* 3. *De Regularib.* Quod Decretum a Patribus illius Concilii conceptum ac editum fuisse , ut omnis plane exactio , etiam titulo *paupertatis* ab admissione ad Religionem amoveretur , pluribus , præsertim tamen Conciliorum Provincialium Decretis pro executione dicti Concilii promulgatis , adstruxi ; de quo post Joannem Wiggers nec dubitarunt quinque illi sacræ Theologiæ Doctores Gerardus van Werm , Andreas Laurent , Franciscus van Viane , Joannes Recht ; & Henricus Scaille , quorum resolutionem in Dissertatione mea *part.* 2. *cap.* 4. §. 11. reproduxi .

Et quid mirum , si quinque illi Sacr. Facultatis Magistri sententiam meam comprobarint , cum jam pridem integra præfata Facultas , approbando Directorium Ecclesiæ Coloniensis , de quo supra , judicio suo eam probasse sciatur ? In hoc quippe Directorio sub tit. *De recipiendis & instruendis Novitiis* , habentur sequentia : " Sub pœna anathematis dantibus & recipientibus „ præcipimus , ne ante professionem , excepto victu & vestitu „ Novitii vel Novitiæ , illius temporis quo in probatione est , „ quocunque prætextu a parentibus vel propinquis , aut cura„ toribus ejus Monasterio aliquid ex bonis ejus tribuatur ; cum „ ut caveatur detestabilis Simoniæ species , tum ne Novitius hac „ occasione discedere nequeat , quod totam vel majorem partem „ substantiæ suæ Monasterium possideat . *Quin nec pro ipso vi*„ *ctu aut vestitu Novitii* (nota bene) *aliquid ex pacto detur* . „ Cum enim *Novitiatus sit res spiritualis* , *cui annexum est jus* „ *ad victum & vestitum* (nota bene) *a Simonia abesse non po*„ *test de* his *pacisci* , vel pro jure Novitiatus acquirendo ad vi„ ctum & vestitum contribuere . Si quis autem jure *Novitiatus* „ *acquisito sumptus liberaliter* (nota bene) *refundere velit* ; li„ cite id facere potest , modo *nullum intercedat pactum , conven*„ *tio* , *spes* (nota bene) *aut mutuus intellectus* .

„ Ut omnibus hac in parte , pergit Directorium , tollatur *pec*„ *candi occasio* (nota bene) , non plures in posterum in Mo„ nasteriis virorum aut virginum ad professionem recipiantur , „ quam qui vel ex reditibus propriis Monasteriorum , vel con„ suetis eleemosynis commode possunt sustentari .

Hæc aliaque argumenta & Auctoritates in Dissertatione mea latius exposui & reproduxi , quæ si serio expenderit R. P. Clenaerts , sat mirari nequeo , quomodo Thesi 7. Septemb. anni 1685. defensæ veritus non fuerit hanc adjicere mantissam : *Quod sæpe facta dotis exactio* (ab ingredientibus Monasterium) *sit Simoniaca , ne quidem est speculative probabile* . Num igitur Doctorum illorum , immo totius Sacr. Facultatis præfati Directorii comprobatricis tam levis est apud dictum Patrem auctoritas , ut nec sententiam vel *speculative probabilem* facere possit ?

§. VIII.

Respondetur argumentis , quæ sententiæ meæ paragrapho præcedenti propositæ opponuntur .

INTER argumenta , quibus Professores Ord. Eremitarum S. Augustini *hodiernam Belgii praxim* , *quæ recipiendi Monachi dotem non solummodo sponte oblatam accipit* , *sed & exigit* , *ac de illa stipulatur* , a Simonia vindicare student , nullum e Canonibus Conciliorum , aut Decretalibus Pontificum occurrit , præter unicum ex Concilio II. Mediolanensi sub S. Carolo petitum ; verum præterquam quod nemo non videat , quam parum solide in materia morum procedant , qui unius Concilii Provincialis Decreto defendere ac propugnare volunt praxim continua octo sæculorum traditione reprobatam , ostenditur pluribus titulis nihil ex Decreto dicti Concilii pro allegata praxi solidi haberi posse .

In primis enim in Decreto in patrocinium illius praxeos adducto , non agitur de executione aut interpretatione *cap.* 3. *Sess.* 25. *De Regularib.* sed *cap.* 16. ejusdem Sess. ideoque quod ibidem de summa pecuniæ ab *Episcopo terminanda* , *& professione emissa Monasterio tradenda* dicitur , intelligendum apparet de pecunia , quam parentes Novitiis *liberaliter* offerre intendunt conformiter ad d. *cap.* 16. in quo unice tractatur de illis , quæ observanda veniunt circa illud , quod parentes aut consanguinei Novitii *liberaliter* Monasterio tradere desiderant , ut in Dissertatione *part.* 2. *cap.* 5. §. 2. latius ostendi .

Intellectus supradicti Decreti elucidatur altero Decreto , quo S. Carolus in primo suo Provinciali Concilio agens de executione *cap.* 3. præfatæ Sessionis statuit : „ Ut Monasteria , in qui„ bus duodecim non sunt , quæ professæ velo utantur , quæque „ eum numerum *propriis fructibus* , *aut consuetis eleemosynis* „ (nota bene) *alere non possunt* , transferantur , & cum aliis „ Monasteriis ejusdem aut alterius Ordinis *unire* studeat Episco„ pus *diligenter* ; vocatis ad id Superioribus Regularibus , si mo„ do res agatur ejus Monasterii , cujus cura ad illos perti„ neat .

„ Si vero , pergit Synodus , ejusmodi unio minime expedire „ videatur , eum numerum tempore interire , & ad nihilum re„ digi sinat , *adempta omnino illis Monialibus facultate* (nota „ bene) *recipiendi Novitias* ,

Quis credat Carolum Religionis pacisque amantissimum , adeo enixe voluisse præfatam unionem aut suppressionem Monasteriorum (quæ rarissime sine magna difficultate ac turbatione ad effectum deduci queunt) si numerum Monialium subsidio exactæ dotis suppleri posse credidisset ?

Adhæc si in objecto Decreto de dotis *exactione* ageretur , fatentibus etiam dictis professoribus , distinctio inter *opulenta & non opulenta* Monasteria adhibenda fuisset , cujus tamen nec vestigium occurrit .

Argumentum in defensionem præfatæ praxis petitum ab Episcopo in Ordinatione exigente ab Ordinandis unde sustententur , quo Ecclesia sibi a variis incommodis cavere studet , nec in speciem praxi illi favere intelliget , qui attenderit , in jure positivo de casu ad casum plane disparatum invalide duci argumentum ; ac propterea absona sit consequentia : *Jure positivo licet Episcopo pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum suarum per quadam dispensationem ordinare quempiam Beneficio Ecclesiastico destitutum , modo patrimonium ex quo vivat in titulum assignet* , *ergo & licet Monasteriis recipere ultra numerum* , *quem ex communibus Monasterii proventibus alere nequeunt* , *modo dotem* , *unde alatur Monasterio afferat* . Hujus consequentiæ defectus amplius adhuc patescet , si disparitas inter utrumque casum intercedens attendatur . Quidquid enim Episcopus ab Ordinandis petit , totum penes Ordinatos manet , nec quidquam directe vel indirecte in Episcopi commodum temporale ex eo redundat ; adeoque nec periculum Simoniæ subest : at dos a Candidato exacta Monasterio acquiritur & incorporatur ; atque hinc frequenter Simoniaca labes , vel nunquam non illius præsentaneum periculum nascitur ; ac proinde quid mirum , si absolute & generaliter *exactionem* dotis prohibuerit Ecclesia , tametsi aliquo casu observatis iis , quæ in Dissertatione *part.* 2. *cap.* 3. §. 4. expressi , seposito jure positivo illicita non esset ?

Argumentum , quo probari volunt Urbanum IV. in Extravag.

Sane ,

Sane; De Simonia, non *intendisse comprehendere Moniales pauperes, quæ consueverunt aliquid recipere ex consuetudine*, quia id asserit Glossa ex Felino (qui 100. annis post Urbanum vixit) qui illud *accepisse fertur* (nota bene) *a fide dignis*, quam, inquam, hoc argumenti genus, aliudque a recentiorum quorumdam Scholasticorum auctoritate petitum, leve sit, cæcus est qui non videat.

Utinam sæpe dicti Patres consuluissent non recentiores illos Doctores, *sed sacros Codices, Traditiones, Pontificum ac Synodorum Decreta, necnon veteris Ecclesiæ Patres*, ut in Triade sua §. 1. monuit Exim. P. Le Droü! non dubito, quin mecum faterentur generaliter *exactionem* dotis in admissione ad Religionem damnatam esse; nulla inter Monasteria *opulenta* & *non opulenta* distinctione facta, cujus nec vestigium in illis ostenditur (*a*).

(a) De contractu, qui fieri solet inter Monasterium & parentes Novitii vel Novitiæ, ubi proximum adest tempus vota emittendi, consulantur nova Collectanea Cleri Gallicani. *Tom.* 4. *tit.* 5. *col.* 1589. 1570. &c.

APPROBATIO.

HÆC Appendix ad Vindicias &c. *Auctore* Zegero Bernardo Van-Espen J. U. D. *non sine utilitate ad Dissertationem Canonicam ejusdem Auctoris appendetur, & cum fructu ab iis, quorum interest, expendetur. Dabam Lovanii* 29. *Octobris* 1685.

BARTHOLOMÆUS PASMANS
S. T. D. & Librorum Censor.

BRE-

BREVIS RESPONSIO AD EA QUÆ OBJICIUNTUR

Dissertationi Canonicæ De Peculiaritate & Simonia, ejusque Vindiciis, atque harum Appendici, in Thesibus Theologicis def. 30. Januarii 1686. sub præsidio Eximii (a) Patris PETRI CLENAERTS S. T. D. Ordinis Eremitarum S. Augustini &c.

PRÆFATIO.

ANNO 1684. *edidit Libellum, cui titulus:* Dissertatio Canonica De Peculiaritate & Simonia; &c. *Cui cum libellum quemdam opposuisset R. P.* VVynants *Ord. Eremitarum S. Augustini, ut dictam meam Dissertationem contra objectiones illius Patris vindicarem, alium libellum in lucem emisi, cui titulus:* Vindiciæ Dissertationis Canonicæ, &c. *Cumque post hæc varii ejusdem Ordinis Professores varia contra præfatam Dissertationem in Thesibus objicere pergerent, tandem coactus fui Vindiciis meis* Appendicem *appendere, qua finem tandem contentionibus fore sperabam. At me mea fefellit opinio; ecce enim prodeunt Theses Theologicæ, de quibus titulus, in quibus plurima ad conflandam invidiam doctrinæ meæ, præsertim de Peculiaritate, in præallegatis libellis expressæ, congeruntur, & modo invidioso exprimuntur. Quibus ut breviter respondeam, omnia ad quatuor capita contraham; Primo quidem ostensurus, duo prima Corollaria (e 32. quæ dictus Eximius Pater ex doctrina mea consectaria asserere non veretur) nullatenus ex doctrina mea consequi: Quod ubi ostendero, sua sponte current 7. sequentia; quia prioribus unice innituntur. Secundo capite ostendam, falsum esse ex dictis meis consequi Corollaria num. 10. 11. 12. & 13. allegata; ex quo rursus illegitima illatio 10. subsequentium Corollariorum patebit, utpote quæ ex prioribus velut rivuli ex suo fonte profluunt. Tertio capite reliqua Corollaria minus sibi cohærentia, nec ex una radice educta, paucis refutabo. Quarto capite breves, ad scrupulos quosdam super doctrina mea ab Eximio Patre propositos, & ad suum captum resolutos, reflexiones faciam.*

CAPUT I.

De primis 10. Corollariis ab Eximio Patre adductis.

PRIMUM Corollarium his verbis concipitur: *Religiosus non habet jus, ut sibi de necessariis a Prælato provideatur.* „ Probatur, ait Eximius, *cap.* „ 1. §. 1. Dissertationis, Religiosus „ debet ita vivere, ut sua *necessaria* „ *de alterius liberalitate & benignitate expectet*: sed liberalitas & beni„ gnitas non præsupponunt jus". Hactenus Corollarium. Ut amplius patescat illegitima hujus Corollarii illatio, totum contextum, a quo hæc lacinia invidiose avulsa est, propono.

Dixeram, in Religioso juxta verba Christi: *Si vis perfectus esse*, &c. eam rerum temporalium abdicationem esse necessariam, qualem facit is, qui simpliciter res suas vendit, & pretium earum titulo simplicis & absolutæ donationis, in pauperes transfert: cui ut consequens subjungo: " Dubitari nequit, quin con„ sequenter Religiosus teneatur non tantum earum proprietate, „ verum & usu simpliciter & absolute seipsum privare, ut ni„ hil in res temporales juris prætendat, sed tamquam pauper „ earum usum in dies pro necessitate occurrente, *de alterius li*„ *beralitate & benignitate expectet*". Quis hinc non videat, me hic loqui de jure Religiosi ad res *particulares* Monasterii, cujus juris incapacem esse Religiosum dubitat nemo.

Ex quo legitime infertur, Religioso *jus* non esse, ut usus harum vel illarum rerum *in particulari*, licet a se forte Monasterio oblatarum, ipsi a Prælato annuatur; sed illum *a benignitate & liberalitate Superioris esse expectandum*. Ex quo male inferri; Ergo *Religiosus non habet jus, ut sibi de necessariis a Prælato provideatur* (nimirum ex proventibus Monasterii in communi) quis non videat?

Et, ut circa hanc meam expressionem aliquid obscuritatis Eximio P. occurrisset; nonne ex aliis locis, quibus mentem meam clarissime expresseram, lucem capere, leges charitatis suadebant & exigebant? Nonne totum §. 8. *part.* 1. *cap.* 1. Dissert. impendi, ut ostenderem *teneri Superiores tamquam fideles dispensatores bonorum communium, necessitatibus Fratrum providere?* Quam obligationem rursus in Appendice mea §. 4. & seq. fortissime proposui. Nonne *part.* 2. *cap.* 11. §. 3. Dissertationis „ videre licuit hæc verba: Hoc ipso quo aliquis factus est mem„ brum Congregationis Religiosæ, consequitur *jus* participandi „ de rebus communibus Monasterii; quemadmodum quis accipit „ *jus* participandi de fructibus Capituli, hoc ipso quo admissus „ est ad congregationem Canonicorum"? Si ergo quid obscuri„ tatis in prima expressione occurrebat; quod facilius, viro non nisi veritatem sitienti, quam eam ex citatis locis dispellere?

Secundum Corollarium ita habet: *Religiosus tenetur sua suorumve pretia Monasterio conferre.* " Probatur, ait Eximius: „ Primos Christianos tenentur imitari Religiosi *cap.* 1. (scilicet „ Dissertationis) & alibi sæpe: sed ii deferebant pretia in com„ munitatem Apostolicam, quam intrabant, *cap.* 1. ": Quibus oculis Dissertationem meam legerit Eximius Magister, ut hoc ex dictis meis Corollarium inferat, nescio. Quid enim legenti apertius, quam præcitatis paginis, & sequentibus, unice a me exemplum primorum Christianorum Religiosis proponi, ut in illo conspiceretur ea rerum communio, quam tamquam vitæ cœnobiticæ palmare fundamentum, mecum SS. Augustinus & Benedictus proposuerunt, & præscripserunt?

Quemadmodum ergo, non nisi perabsurda consequentia inferri potest: dicti SS. Legislatores primos Christianos imitandos, quoad communem vivendi disciplinam, filiis suis proposuerunt; igitur *Religiosus tenetur sua suorumve pretia Monasterio conferre*; ita non nisi simili consequentia, hoc Corollarium ex assertis con- sequens

(a) In decursu hujusce Operis sæpe D. Van-Espen suos adversarios ex Ordine Eremitarum S. Augustini, *Eximios*, vel *Eximium*, cum unum impugnat, nuncupare solet; cujus hæc ratio desumitur ex ipsis Eremitis Ordinis S. Augustini, qui in Belgio sodales suos, Doctores Facultatis Theologicæ, vocant *Eximios Magistros & Patres*.

ſequens dici poteſt? cum luce meridiana vel obiter legenti ſit clarius, me unice normam vivendi primorum Chriſtianorum adduxiſſe, ut oſtenderem quam vitæ communionem profeſſio cœnobitica requireret.

Ex hoc nunc ſponte ſua corruit Corollarium 3. *Igitur Religioſi Cœnobium licet dives, intraturi, tenetur illi ſua conferre*, ex præcedenti tamquam radice profluens. Similiter nec 6. ſequentia, ex premiſſis educta, ſubſiſtere poſſe nemo non videbit; quare ad alia pergo

CAPUT II.

De Corollario 10. & ſequentia uſque ad 23. incluſive.

COROLLARIUM 10. ita exprimitur; *Proprietarius eſt Religioſus ex diſtributione Prælati geſtans habitum ſuo ſolius uſui deputatum*. Probatur: „ Tridentinum requirit completiſſimam re„ rum omnium confuſionem, nulla inter eas diſtinctione ſerva„ ta, *pag.* 5. Profecto ædepol! ſi ita communes calcei eſſe de„ beant, quomodo providebitur claudo inæqualium indigo"? Hæc Eximius Pater.

11. His verbis concepitur: *Proprietatis ſunt Monachi ad Epiſcopatum evecti*. Pr. „ Non ſervant communionem illam, quam „ ex Trid. (ex ignorantia ſubtili non intellecto) obtrudit Diſ„ ſertator.

12. Ita ſonat: *Item & Monachi ad Paſtoratum promoti*. „ Per „ ſe fluit: fors propter frigidum illud verbum *meum* & *tuum* „ Corollarium hoc admiſerit Dominus; ſi ex eorum ſodalitio „ fuerit, qui Paſtoralibus Præmonſtratenſium dicuntur ſtruxiſſe „ inſidias aliquando: nec ita pridem.

Decem ſubſequentia non niſi ſurculi ſunt, ex prædictis ut radicibus extracti, quapropter prioribus evulſis, & ipſa ſua ſponte deficient.

Priuſquam ad tria radicalia reſpondeam, duo prænotanda cenſui. Primum quidem circa Corollarium 12. jam propoſitum. Hoc enim de illo dicere non vereor, mihi dubium non eſſe: quin illud, quod de *ſtructis inſidiis Paſtoribus Præmonſtratenſium* refertur, una ſit ex atrociſſimis illis calumniis, quibus nonnulli viros ſibi ut putant, adverſarios, calumniantur: hoc ſcio, me, & quem indicatum ſuſpicantur multi, non ſine atroci calumnia, ut harum inſidiarum participes, vel in ſuſpicionem vocari.

Alterum circa allegata aliaque ex ipſis elicita Corollaria notandum: quod ſi illa ex doctrina mea de vitio *peculiaritatis* ſint conſectaria; ipſa quoque ex ſententia illuſtriſſimi Proſperi Fagnani, immo & ſacræ Congregationis Cardinalium conſequi, negari non poſſit: Conſtat enim ex Concluſione Fagnani in Vindiciis meis exhibita, item ex Declarationibus Cardinalium per Fagnanum ad *Cap. Monachi*, *tit. De Statu Monach.* relatis, atque in Diſſertatione *cap.* 1. §. 12. & in Appendice *cap.* 2. §. 8. iterato propoſitis: conſtat, inquam, ex illis, allegatum illuſtrem Romanum Juriſconſultum, necnon Purpuratorum Patrum Cœtum eamdem rerum communionem requirere. Et ex ſententia „ nemini prorſus Regularium tam virorum quam mulie„ rum, cujuſcumque qualitatis & conditionis exiſtat (verba „ ſunt Fagnani) niſi ſit Officialis, fas eſſe, etiam nomine Con„ ventus habere annuos reditus ſeu proviſiones annuas, bono„ rum ſtabilium adminiſtrationem, aut peculium, etiamſi il„ lud non *ſit ſuperfluum ad neceſſarios, honeſtos, & pios uſus* „ e Superiore ex quacumque cauſa conceſſum, & *dependenter* „ *ab ejus voluntate & nutu, &c.*" Ita in terminis quoque concepta eſſe Decreta Congregationis nemo qui legere dignabitur ambigere poterit.

Si igitur Fagnani aliorumque ab eo citatorum, immo Sacr. Congregationis circa peculiaritatem ſententia meæ conſonet; quod nec unquam vel Eximius Pater, aliuſve ejus Confrater, licet non ſemel provocatus, auſus fuit inficiari; cur adeo invidioſa ex mea potius, quam Fagnani, aut Sacr. Congregationis doctrina, Corollaria educere placuerit Eximio Charitatis præconi? Alii expendant.

Si ſenſa mea Fagnani, ſacræque Congregationis ſenſis conſentiant, nonne Corollaria ex meis educta, ex illorum quoque ſenſis eadem conſequentia elicientur? Ac per conſequens, ſi mea de Peculiaritate opinio proprietarios conſtituat Monachos ad Paſtoratum promotos; nec Paſtoratus, ſalva mea ſententia, poſſint a Religioſis ullatenus ſine vitio proprietatis ſubiri; eodem vitio proprietatis infecti erunt omnes Religioſi ad Paſtoratum promoti ex ſententia prædicti famoſi Canoniſte necnon ſacræ Congregationis. Expende, Eximiæ Pater, quo te ducat calamus; dum ex meis de Peculiaritate aſſertis, tam odioſa ac inaudita Corollaria deducit. Attendat, quæſo, Reverentia veſtra, num aliquid Ordini Præmonſtratenſi durius dici queat, quam univerſos florentiſſimi illius Ordinis Religioſos ad Paſtoratus emiſſos aut emittendos, ex ſententia Eminentiſſimorum Concilii Tridentini Interpretum, Proſperi Fagnani, aliorumque Illuſtrium Doctorum, quidni & P. Lupi (ut infra amplius patebit) vitio proprietatis eſſe obnoxios; immo nec illud ex horum ſententia evadere poſſe? Quid de his Corollariis, Religioſorum illorum futurum ſit judicium ignoro. Illud equidem ſcio, nec ex mea, nec Sacr. Congregationis, aut Fagnani de Religioſa communione & paupertate doctrina, Corollaria illa conſequi. Fateor quidem Religioſos ad Paſtoratum promotos votis Religioſis non abſolvi: ſed eorum obſervantiam cum officio Paſtorali non conſiſtere falſum eſſe fatebitur, ut ſpero, Eximius Pater, ſi advertat, quod vita communis, ac uſus neceſſariorum ſeu facti a Superiore dependens, commenſuranda ſint *ſtatui & conditioni Religioſorum*, in quibus eos Dei Providentia ex Superiorum directione conſtituit. Quapropter Religioſi ad Paſtoratum promoti, vitam communem, & in uſu rerum etiam *facti*, nutu Superioris dependentiam exacte obſervare tenentur, *quantum ſtatus & conditio eorum permittunt*, ut in Diſſertatione *Part.* 1. §. 14. expreſſe monui. Hinc juxta noviſſima Præmonſtratenſium ſtatuta, Ordinis illius Paſtores in Monaſterio habitantes; *ex communi Cellario in menſa Conventuali ali, & ex communi veſtiario veſtiri jubentur, neque ſibi aliquid ex quotidianis vel annuis proventibus retinere* permittuntur; ut ita quotidie tamquam veri Religioſi voto paupertatis adſtricti, neceſſaria ſua a Superiore expectent. Vide Diſſ. *part.* 1. *cap.* 1. §. 14.

Extra Monaſterium cummorantes non quidem ex communi Cellario in menſa Conventuali ali poſſunt, neque in dies ſua neceſſaria a Superiore recipere; attamen rebus ſibi, in eo ſtatu conſtitutis, ad uſum quotidianum neceſſariis, tamquam communibus, & vere alienis, atque dependenter a nutu Superioris, uti tenentur. Hocmodo, ſi rebus conceſſis Paſtores Religioſi utantur, perfectam vitæ communionem, ac rerum plenam abdicationem ſervabunt; non ſecus ac alii quicumque Religioſi, extra Monaſterium de facultate Superiorum ad tempus agentes.

Quin tamen Paſtoribus, aliiſque Beneficiatis Regularibus majus immineat periculum a voto paupertatis deflectendi, ob concreditam illis rerum temporalium diſpenſationem, quam illis, qui Monaſterio degunt, in quo omnibus exuti quotidie ſua neceſſaria ex communibus Monaſterii proventibus accipiunt, negari nequit. Hoc indubie diſcrimen attendebant Ordinis Præmonſtratenſis Prælati, dum in noviſſimis ſuis Statutis enixe monendos cenſuere ſui *Ordinis Parochos, eorumque Capellanos, & quoſvis alios foris aliquod Beneficium vel Officium obtinentes, ut memores ſint ſe Religioſos eſſe; & tamquam pauperes nihil poſſidere*. Hinc vero inferre *Paſtoratus Religioſorum non poſſunt ullatenus ſine vitio proprietatis ſubiri*, ut habet Carollarium 13. abſurdum eſt. Sicuti enim cum perfectæ vitæ communione, rerumque plena confuſione, quam vita Cœnobitica requirit, & Apoſtolica vivendi norma expreſſit, conſiſtit, ut Religioſi ſinguli habeant *uſum* rerum neceſſariarum ſeu *facti*; ita quoque eadem compatitur, ut uſum ſimilem ſtatui convenientem habeant Paſtores, aliique extra Monaſterium degentes, quemadmodum latius in Diſſertatione *part.* 1. *cap.* 1. §. 8. & 10. item in Appendice *cap.* 1. §. 6. adſtruxi, ut neſciam, qua ſpecie in Corollario jam citato dicat Eximius Pater: *Nec juxta Clar. Trridentini Interpretem, cum paupertate conſiſtit uſus facti ſimplex precario revocabilis ad nutum Superioris*. Neſcio certe qua ratione clarius aliquid, quam hujus oppoſitum in libellis meis exprimitur, enuntiari poſſit.

Sat ſuperque oſtenſum arbitror, nulla veriſimilitudinis ſpecie ex mea, aut mecum conſentientium ſententia conſequi Corollaria *num.* 10 11. 12. & 13. allegata, ac per conſequens, & reliqua, quæ ex illis educuntur, corruere, & in fumum abire. Quare ad alia progredior; hoc unicum addo: ſi quis ſcire deſideret, qua ratione a degentibus extra Monaſterium votum paupertatis ſervandum ſit, conſulat Diſſ. *part.* 1. *cap.* 1. §. 9.

CAPUT III.

De Corollariis ſibi non cohærentibus, neque ex una radice eductis.

PRIORIBUS duobus capitibus Carollaria in unum collegi; quæ ſibi adeo cohærebant innectebantur, ut uno deſtructo reliqua omnia currerent; hoc vero capite in unum colligam præcipua ex eis, quæ magis diſparata, & minus ſibi connexa ſunt.

Corollarium 24. conceptum eſt his verbis *Proprietarius fuit noſter Eximius P. Lupus, cujus merita honoravit Roma annua penſione, qui & inde depoſitum habuit de venia Superiorum*.

25. Corollarium præcedenti non parum connexum ita habet: *Jam vero aut Lupus inter laxones quin & hypocritas impios; vel doctrinam ejus infide traducit Diſſertator part.* 1. *cap.* 1. *Diſſertationis* §. 7. 8. *&* 9. *& alibi*.

Ad clariorem dictorum Corollariorum intellectum prænotandum, in Diſſertatione *part.* 1. *cap.* 1. §. 7. a me aſſertum *vidiſſe quoque Eximium P. Lupum reditum vitalitiorum particulares reſervationes, nec cum profeſſione Religioſa, neque cum Synodi Tridentinæ Decreto conſiſtere: quare, inquiebam, hujuſmodi penſionatos Proprietariis annumerat; quinimio de ipſis dicere non veretur*: Nec Monachum induunt, nec ſæcularem deponunt: ac tandem multis hujuſmodi reſervationum relatis incommodis concludit: *Quare qualiſcumque* profeſſioni *adjecta penſionis reſervatio, eſt* adverſa ſubſtantiæ aut certe fœda conditio, *adeoque habenda pro non appoſita. Eam præfecti obligantur circumducere*, & in communem ſubſtantiam devocare. *Nulla hic dotalis eleemoſyna, nec ſimilis quis humanæ infirmitatis palpo fucus valeat patrocinari. Eleemoſyna enim debet eſſe gratuita, non dotalis, & hunc eſſe Tridentinæ reformationis ſcopum, ſuus locus demonſtrabit*.

Cumque poſt evulgatam Diſſertationem, in quadam ſua Theſi Exim. P. Clenaerts hanc poſitionem defendendam propoſuiſſet: *Etiam Religioſi licite habent annuos reditus*, eidem in Vindiciis meis doctrinam P. Lupi (cujus auctoritate quod permovendus eſſet, ejus zelus pro defenſione dicti Patris mihi ſpem faciebat) objeci; utque omnibus pateret, quantopere penſionum ſeu redituum vitalitiorum ad uſus particulares alicujus Religioſi reſervationem P. Lupus improbaret, integrum ejus de illa diſcurſum ex tom. 4. Schol. ad Can. 6. Synodi Toloſ. exhibui, in quo tam perſpicue reſervationes illas profeſſioni Religioſæ repu-

repugnare asserit, ut nec ipse P. Wynants, nec alii, qui Dissertationi meæ se opposuerunt, quidquam reposuerint: nisi quod Eximius P. Clenaerts in quadam sua Thesi, hanc siccam glossam: æque meis quam P. Lupi assertis congruentem, apposuerit; „ Quæ adfert (de me loquitur) ex P. M. Christiano Lupo, intelliguntur de affixione, & adhæsione cordis contraria promptitudini & regnationi in nutum Superioris. *Et desuper alias „ fusius, si horæ sinant* “. Hærebam sane num quidquam proferri potuisset, quo ostenderetur, P. Lupum non eum fuisse redituum vitalitiorum improbatorem, qualem eum ex verbis ejus credideram; at tametsi multæ horæ superfuerint, ut plurima eaque supervacanea adversus doctrinam meam in diversis Thesibus opposuerit; nihil tamen reproductum scio, quo P. Lupus mihi in materia de Peculiaritate non consentire ostenderetur.

Sed nec in hisce, ad quas respondemus, Thesibus, quidquam ex verbis aut scriptis P. Lupi reproducitur; sed cum scripta clariora sint, quam ut in alienum sensum retorqueantur, ad facta recurritur, atque ex facto ejusdem Patris doctrinam ejus, adeo perspicuis terminis expressam, ad oppositum contorquendam censet. Asserit quod *merita Eximii Patris Lupi honoravit Roma annua pensione, qui & inde*, ait, *depositum habuit de venia Superiorum*. Ex quo ulterius infert: *Jam vere aut Lupus inter laxones, quin & hypocritas impios: vel doctrinam ejus infide traducit Dissertator*. „ Probatur (inquit Eximius Thesista) quia „ Eximius Lupus idem docuit, quod Clarissimus, vel non: si „ primum, ergo & laxo, & hypocrita fuit; qui deposita scribendo rejecit, practicando probavit; si secundum, ergo palam infide traducitur “. Ut verum fetear, de praxi P. Lupi „ curiosius non inquisivi, quia non de praxi Viri, at de doctrina agere animus fuit. Id tamen dico, a fide digno apprimeque de praxi P. Lupi instructo relatum esse, illum a depositis seu peculiis summopere abhorruisse, nihilque religiosius ei fuisse, quam omnia undecumque ipsi obvenientia, etiam jura Facultatis, ad manus Procuratoris, in usum communem ipsius Conventus expendenda, reponere, ut nec per manus suas transire vellet.

Corollario 31. dicis, Eximie P. ex doctrina mea de Peculiaritate consequi, quod *S. D. N. P. Innocentius XI. contravenit Lateranensi, & Tridentino*. Rursus hic attende, Exim. Pater, ut capite præcedenti monui, si Corollarium illud ex mea consequatur opinione; consequens quoque sit ex sententia Sacr. Congregationis, Prosperi Fagnani, ac P. Christiani Lupi. Liceat ergo mihi te verbis tuis interpellare: *Quo tuus tandem rapitur calamus, abripitur sensus, Exim. P.* Unum a te peto, Eximie, credis P. M. Innocentium XI. probare Constitutionem Clementis VIII. quæ incipit, *Nullus omnino*, a Paulo V. Gregorio XV. & Urbano VIII. confirmatam, ac innovatam? Si credis, credas consequenter ex mente Innocentii XI. esse „ ut nullus ex Fratribus „ bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, census, eleemosynas, sive ex concionibus sive ex lectionibus, aut „ pro Missis, tam in propria Ecclesia quam ubicumque celebrandis, aliove ipsorum justo labore & causa, & quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum, aut piorum largitiones, legata, aut donationes fuerint, tamquam propria aut „ nomine conventus possidere possit, *sed ea omnia statim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, atque cum cæteris „ illius bonis, reditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, „ quo communis inde victus ac vestitus omnibus suppeditari „ possit*.

Item. „ Quod nulla quorumcumque Superiorum licentia, „ quantum ad bona mobilia vel immobilia (ut jam ordinatum „ est) Fratres excusare possit, verba rursus sunt Clementis „ VIII. quominus culpæ ac pœnæ ab ejusdem Concilii Tridentini Decretis impositæ, & ipso facto incurrendæ, obnoxii sint: „ etiamsi Superiores asseverent se ejusmodi dispensationes aut „ licentias concedere posse, quibus in ea re fidem minime, inquit Pontifex, adhiberi volumus „. Hactenus Constitutio tot Pontificibus probata: quam si Exim. P. *veneraretur ad apicem*, facilius speranda esset concordia: sed nescio quo fato accidat, ut licet in singulis meis libellis non semel Constitutione illa in doctrinæ fundamentum sim usus, nunquam vel verbo, seu in Libello R. P. Wynants Ordinis Eremitarum S. Augustini, seu Thesibus Professorum ejusdem Ordinis, mentio illius occurrat.

Ad ulteriora pergo, una addens, ex Urbe ad me delatum esse, peculia seu deposita Religiosorum, disciplinæ Monasticæ plurimum nocentia, Innocentio XI. plurimum displicere.

Corollarium 33. hoc tenore exprimitur: *Scholares Societatis Jesu non sunt veri Religiosi, quod non potes admittere, si, ut quidem spero, Vaticanum respicis reverenter*.

At, Ex. P. antequam ad Corollarium respondeam, quid illud *si* cum parenthesi adjuncta? Nonne per illud meam erga Pontificia Decreta debitam reverentiam in suspicionem adducis? Quæ amabo te, suspicionis causa? Hoc interim cum aliis similis farinæ transeat.

Ut quid dubitas, Eximie P. me oppositum Corollarii vestri admittere, cum illud non semel *cap.* 1. §. 1. Appendicis expresserim?

Quod vero in probationem Corollari adducitur Scholares Societatis *Jesu* habere rerum suarum *dominium*, declarante Gregorio XIII. in Constit. *Ascendente Domino*; credo me abunde in Appendice satisfecisse, ut in illius refutationem hic pluribus immorari judicem supervacuum: hoc unum noto: *dominium* Scholarium Societatis *Jesu* cum *dominio* pupilli non posse confundi. Licet enim pupillus de rebus suis per se disponere nequeat; attamen per alium, scilicet tutorem, in utilitatem propriam disponere censetur; ac propterea dominium pupilli dominium verum *Proprietatis* dici potest; at dominium Scholarium Societatis *Jesu* licet suos habeat effectus, quia tamen vi illius, quamdiu votis Religionis sunt obstricti, in *utilitatem propriam* disponere nequeunt; dominium *Proprietatis* dicendum non est; sed *dominium civile*; quod num aliquo sensu *verum dominium* vocari queat, discuti non meretur; modo non sit *Propietas*, quæ juxta probata in Appendice, essentialiter voto paupertatis Religiosæ repugnat.

Finem capiti huic facerem, ni verba tua, Ex. P. quæ in fine hujus Corollarii subjicis, moram injicerent. Ais enim: *Plura nobis ad manum sunt, quæ magno impetu proponemus, si quis deinceps ausus fuerit veritatem agnitam impugnare. Verbo dico: Monachi relinquantur in pace, vel pœnitebit invasores. Necdum, ut ita dicam, incepimus; Adversarios suos, non magis quam latratus caninos luna, timent Monachi*.

Eximie P. Filium & Discipulum M. P. Augustini te profiteris: expendas, quæso, num verba hæc S. P. tui verbis & factis consentiant. Patiebatur ipse Adversarium non Presbyterum, non Doctorem se seniorem, sed Episcopus & senex, *juvenem & laicum*; erroneam, ac scandalosam, immo hæreticam propugnantem sententiam (quam tamen veram existimabat) Vincentium Victorem dico; quomodo eum tractat Charitatis & Veritatis Doctor, quæso attendat E. P. V. omnesque, qui in dogmatibus Adversarios sustinere coguntur: „ In hoc, inquit, te plane lando „ quod veritatem etsi nunquam percepisti, certe *quam putasti, „ homini prætulisti*; ideo quidem temere, quia existimasti scire „ te quod nescis, *sed ideo libere, quia personam non veritus, „ elegisti aperire quod sentis*. Lib. 4. De Anima & ejus orig.

CAPUT IV.

De Scrupulis Eximii P. Clenaerts.

IN libello R. P. Wynants *pag.* 80. *apertus Monachorum invasor* audire debui: num epithetum illud e calamo tuo. Ex. P. fluxerit, nescio; id tamen ex præsentibus Thesibus nimis quam manifestum est, me non meliori loco apud P. V. haberi. Quid enim, quæso, R. P. aliud insinuant, immo aperte præ se ferunt hæc, quæ in primo tuo Scrupulo scribis: „ Eram plus „ paulo moraliter certus, quod si C. D. Z. B. Van-Espen Dissertationi Canonicæ veritatis Canonem opponerem, præter „ beneplacitum ejus, cui injuriæ displicent, illico adversum me „ fureret legio propemodum integra cujusdam Synodi, *quæ*, „ juxta Eximium Lupum in prooemio Exhibitionis Sacr. Canonum circa jus Regularium Ecclesiarum quoad prædicationem „ Divini Verbi, *ab aliquot annis descendit ex superiori Gallia „ in Belgium, & cunctos regularis vitæ Professores profitetur hostiliter mordere*.

Nonne ex his vel luscus videat, me, mihique conjunctos reduci in Catalogum illorum, *qui cunctos Regularis vitæ Professores profitentur hostiliter mordere*? Quid aliud insinuas, dum toties odiosum illud nomen *Anti-Monachi* in scenam reproducis? At mentem non æquivocis, sed claris terminis Corollario 20. expressisti. Postquam enim citra ullam veritatis umbram contradictionis me arguere non erubuisti, subnectis: *Nihil enim miri, quod Monastices oppugnator contraria diceret*.

Sed quo fundamento, Ex. P. me Monastices oppugnatorem, Anti-Monachum, aut similem Regularis vitæ hostem probas, vel pro tali suspectum publice traducere non vereris? Unde conscientiæ tuæ *pacificatio*?

Num forte in scriptis, verbis, factisve meis sufficientia ostendisti, quæ conscientiæ pacificationem adferant? Si ita sit, verbis tuis te rursus compello: *Jam, si ullibi, teneris loqui; ostende impigre, ut te decet*, quæ sint scripta, verba, factave mea, quæ *Anti-Monachum* similemve me ostendant, & probent.

Sed audio dicentem, in libellis tuis *omnes impetis Regulares* (verba Exim. P. sunt in Thesi def. in August. an. 1634.) Immone vero *omnes Regulares impeto*, & *Anti-Monachus* dicor, quia de vitiis Religiosorum quorumdam scribo?

Immo, hæc esse videntur hodierna tempora, ut si vitia non *Religionis*, sed Religiosorum quorumdam improbes *Religionis inimicus*, & *veritatis dicaris impugnator*, ut suo tempore deplorabat magnus ille Carnutensium Antistes Joannes Sarisberiensis, *lib.* 7. Polycrat. *cap.* 21.

Quidni eodem fundamento Anti-Canonicus, & Canonicorum olor dicar, quia abusus defectusque Canonicorum in mea De Officio & Instituto Canonicorum Dissertatione ostendi & improbavi? Quidni eodem fundamento quotquot de defectibus abusibusve, circa officia Advocatorum, Procuratorum, Militum, Opificum scribunt omnes tamquam Officiorum aut opificiorum impugnatores & olores traducantur? O misera Doctorum sors! Cum eorum præcipuum officium sit, abusus, qui successu temporis in singulis hominum conditionibus invaluerunt, notare ac impugnare; non poterunt, ni officio sint, notam invasoris Advocatorum, Procuratorum, aliorumve, quorum defectus notant, evadere?

Plura de hoc argumento dicere supersedeo, quia summam ejus perniciem sat superque in Vindiciis meis *cap.* 1. §. 4. ostendi, ut nesciam, Ex. P. quomodo tibi incidere potuerit, ut illis lectis, iterato hoc argumento, me similibus titulis honorare pergas.

Quod in eodem primo tuo Scrupulo, & pacificatione conscientiæ dicis, te causam Magistri tui Christiani Lupi debuisse suscipere, *ne Gradiis arundo fieret, qui nuper basis*, est una cum sequenti tuo Scrupulo, ejusque pacificatione, paucis examinandum.

Dicis Scrupulo 2. te suspicatum multoties phrases, quibus sententiam P. Lupi designabam, Dissert. *Part.* 2. *cap.* 4. esse Eximio illi *injuriosissimas*. *Angebar*, ais, *subinde, an non peccassem judicando temere*. At qua ratione tibi scrupulus exemptus. Exim. P.

Quia, inquis, in *pacificatione conscientiæ*. Exim. P. Farvacques S. T. D. & P. Ord. sustinuit, phrases illius Clarissimi (me indicat) *tanti viri doctrinæ & probitati esse injuriosissimas*. Verum quam parum illius P. sine ulla probatione assertum, ad eximendum scrupulum de formato *temerario* judicio valeat, quis non videat? Vidit, ut apparet, & Eximius; addit enim: *Sed & alia me pacificaverunt motiva*. Quæ? Quia inquit, injurius forem Eximio D. Van-Viane, aut Sacr. Facultati Matri meæ, si dicerem, illum in tractatu *De Ordine Amoris*, asserere aliqua, quæ non nisi a laxioribus ad omnem *novitatem* quodammodo prurientibus &c. traduntur; vel ab hac doceri puncta varia a Sancta Sede proscripta, &c. Ergo, infert, similiter non temere judicio, si dicam phrases Clarissimi P. Lupo esse *injuriosissimas*. Verum, Ex. P. quam hæc similiave *motiva pacificandæ conscientiæ* levia sint, nescio quomodo non videas.

Non enim injurius esses D. Van-Viane, aut S. Facultati, quia talia de illis assereres, sed quia *falso* & sine ullo *fundamento* talia ipsis affingeres. Ut ergo legitima tua esset consequentia, probandum tibi esset, me aliquid falso ac temerarie P. Lupo affinxisse. Fateor me dixisse dogma P. Lupi, quo excusat a Simonia Monasteria etiam *opulenta*, attendat bene, exigentia ac stipulantia dotem ab ingredientibus, titulo transactionis super jure ad hæreditatem, *novum* esse, nec teneri ab ullo ex Veteribus, immo nec Recentioribus, *nisi forte unum aut alterum ex laxioribus exceperis*; quin & audacter addo, nec ullum ante P. Lupum reperiri, qui *titulo transactionis super hæreditate*, attendat quid dicam, praxim stipulandi dotem a Candidatis, a Simonia vindicaverit. Hæc dixisse, & nunc me dicere profiteor; num propterea *injuriosissimus* P. Lupo? Non credam, nisi probetur, me vel dogma aliquod imposuisse dicto P. quod in scriptis suis non publicavit; vel ostendatur, quod toties expostulavi, Doctores aliquos, qui inter *laxiores* numerari non merentur, dogma P. Lupi, in quantum a Simonia liberat Monasteria *opulenta*, tradere, aut vel unum, titulo *transactionis*, (nota bene,) praxim illam, ante P. Lupum justificasse. At dicet Eximius; P. Lupum reponis inter *laxones*. Falsum est; dixi quidem dictum P. unum dogma (num plura, non inquisivi) tradere, quod *non nisi ab uno forsitan alterove e laxioribus* tenetur: sed inde inferre, ergo reposui P. Lupum inter *laxones*, quam absurdum sit, nemo nisi cæcus non videt, & evidenter in Vindiciis *cap.* 1. §. 3. ostendi. Nisi igitur, Eximie P. probes aliquid falso me P. Lupo affictum, aut me virum illum inter *laxones* reposuisse, & tamen pergas plenis buccis clamare *phrases meas* Viro illi *injuriosissimas*, meque Virum illum inter *laxones* retulisse, attendas qua ratione coram districto Judice *pacificationem conscientiæ* sis repertursu.

Scrupulum alium, ut apparet, moveram. Ex. P. quia in Appendice *cap.* 2. §. 7. *pag.* 167. dixeram, judicium Sacræ Facultatis adeo levis ipsi videri auctoritatis, ut nec sententiam speculative probabilem redderet. Hunc scrupulum ut sibi eximat, dixit: Quinque Doctores (quorum judicium in Diss. in sententiæ meæ patrocinium adduxi) non facere integrum S. Facultatem. Verum est, quod asserit: at hoc dicendo scrupulus non eximitur: non enim dixi judicium S. Facultatis ab ipso in vilipendium adduci, quia contra judicium quinque DD. censet nequidem esse *speculative probabile*, exactionem dotis ab Ingredientibus Monasterium esse *Simoniacam*; sed quia hoc asserere non fuit veritus, postquam vidit in Dissertatione, dictam exactionem dici *Simoniacam* in quodam Directorio Coloniensi per Sacram Facultatem approbato simpliciter sine clausula, *seu majoris ejus partis*; quæ censuræ contra Famosum *Candidum* fuit apposita. Porro, quo spiritu hujus *Candidi* hic importune injecta sit mentio, ex modo proponendi judicet Lector.

Quod vero ais, judicium quinque Doctorum in Dissert. *part.* 2. *cap.* 4. §. 11. adductum, tibi favere, non credo ni sententiam mutaveris: si ita sit, resolutioni Doctorum subscribe, nec dubito, quin pax inter nos super hoc puncto sit futura. O utinam.

APPENDIX

In qua tria proponuntur. 1. Argumenta, quibus nihil hactenus repositum. 2. Medium concordiæ in puncto doctrinæ a me propositum. 3. Generales quædam circumstantiæ circa Theses Eximio P. expendendæ.

AD primum quod attinet, in prima Dissertationis meæ parte, quæ est de *Peculiaritate* (de qua sola agit Thesis, adversus quam præsens Responsio dirigitur) propositum fuit ostendere, vitam Cœnobiticam pro præcipuo suo fundamento ac basi requirere rerum omnium undecumque, ac quacumque ex causa obvenientium, in usum communem confusionem, id est, ut omnia ita sint communia, ut *indifferenter omnium necessitatibus* impendantur.

In conclusionis hujus probationem, primo adduxi exemplum primorum Christianorum, de quibus legitur; *Erant ipsis omnia communia*. Ne vero crederetur solum communia fuisse quoad *Proprietatem* addit sacer Textus in Act. Apost. cap. 4. *Dividebatur singulis prout opus erat*. Ex quo evidens est, quod sic *omnia essent communia*, ut per illa *singulorum* necessitatibus *indifferenter* provideretur: quo fiebat, quod subdit Scriptura: *Neque enim quisquam egens erat inter illos*.

Secundo loco, reproduxi Religiosorum Regulas, præsertim SS. Augustini & Benedicti, in quibus tamquam vitæ Religiosæ primarium fundamentum, rerum communio primorum Fidelium jam relata, servanda præcipitur. Et quidem Sanctus Augustinus, ut ostenderet hanc rerum communionem esse fundamentum, cui disciplina Monastica præcipue innititur, Regulam ab ea exordiendam credidit: „ Primum, inquit *cap.* 1. ad „ quod in unum congregati estis, ut unanimes habitetis in „ domo, & sit in vobis anima una & cor unum in Deo, & „ non dicatis aliquid *proprium*, sed sint vobis *omnia communia*, „ & distribuatur unicuique a Præposito vestro victus & tegumentum, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes, sed potius unicuique sicut opus fuerit. Sic enim „ legitur in Actis Apostolorum: *Quia erant ipsis omnia communia* “. Ne vero quis Fratrum in opere sibi injuncto tepesceret, quia opus suum non minus *aliis*, quam sibi profuturum videt, dignum hoc *Charitatis* Doctore monitum eructavit: „ Nullus „ sibi aliquid operetur, sed omnia opera vestra fiant in commune . . . . *Majori studio & frequentiori alacritate*, quam si „ vobis *singulis* faceretis *propria*: charitas, enim, de qua scriptum est, quod non *quærat quæ sua sunt*, sic intelligitur, „ quia *communia propriis, non propria communibus anteponit*. „ Et ideo quanto amplius rem communem quam propriam vestram curaveritis, tanto vos amplius profecisse noveritis: ut „ in omnibus, quibus utitur transitura necessitas, supereminat „ quæ permanet charitas. “

3. Conclusionem supra allegatam probavi auctoritate Concilii Tridentini declarantis „ quod nemini Regularium, tam virorum quam mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, „ cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tamquam propria, aut *etiam nomine Conventus*, possidere, vel tenere; sed statim ea Superiori tradantur *Conventuique incorporentur* “. Ut vero ostenderet, quod incorporatio hæc fieri debeat, ut omnia in *usum communem Conventus* impendantur, mox subjungit; „ Mobilium vero usum ita Superiores permittant, ut eorum supellex statui paupertatis, quam „ professi sunt conveniat, nihilque superflui in ea sit; *nihil etiam* „ *quod sit necessarium, eis denegetur*. “

Adhæc, ne vel minima circa sensum Tridentini obscuritas maneret, Constitutionem Clementis VIII. reproduxi, in qua declaratur necesse esse, ut *omnia undecumque Religiosis obvenientia cum cæteris Conventus redditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis victus & vestitus omnibus suppeditari possit*.

Huic Pontificiæ Declarationi adjunxi Decreta Synodorum, præsertim Belgicarum, pro executione Tridentini habitarum, quæ decernunt, ut prorsus „ omnia in *communem usum convertantur*, „ ita ut impleatur (verba sunt Synodi Audomarensis) a Religiosis, quod sibi imitandum sumpserunt, & *ad quod Religione* „ *sempiterna se obligarunt* (*non potest res illa inculcari satis*) illud „ primitivæ Ecclesiæ; *Multitudinis credentium erat cor unum &* „ *anima una; nec quispiam eorum, quæ possidebat* “ &c.

His argumentis sat superque adstructum credidi, vitam communem, quam tamquam basim & fundamentum vita cœnobitica exigit, requirere, ut omnia in communem usum convertantur. Ex quo ulterius intuli, nulla Prælatorum dispensatione ab ea recedi posse: *cum compertum sit*, ut ait Tridentinum, *ab eis non posse ea, quæ ad substantiam Regularis vitæ pertinent, relaxari*. Quod etiam ex professo Clemens VIII. aliique Pontifices, necnon Concilia declararunt.

Ex quibus hoc necessarium consequens intuli: non licere ulli Regularium habere *annuos census, seu provisiones annuas, vel peculium non superfluum ad suos particulares honestos usus, nomine Conventus, ac de suorum Superiorum licentia*, verba sunt Sacr. Congregationis, & *dependenter ab eorum voluntate, ac nutu*.

Per hæc argumenta in Dissertatione latius deducta tam evidenter conclusionem, & ex illa deducta corollaria, probatam credidi, ut licet futuros doctrinæ meæ adversarios non ambigerem, qui tamen argumentis responderet non crederem futurum: nec fefellit opinio: nam licet Professores Ord. Erem. S. Augustini magno impetu & studio doctrinæ meæ se opposuerint, de omnibus tamen prædictis argumentis summum eorum fuit silentium; cujus indubie silentii ipsa argumentorum evidentia, unica causa fuit.

Secundum hic repetendum, est medium concordiæ, quod in Appendice nupera proposui. Primo, quanta potui sinceritate breviter & articulatim *cap.* 1. §. 7. proposui ea, in quibus Profess. Ord. Erem. S. Augustini mecum in materia de Peculiaritate consentire videntur. Sequenti vero § per 19. articulos clarissime ac distinctissime quæ in hac materia sentirem, exposui. Hæc mihi facillima apparebat ad concordiam via

Si enim puncta, super quibus convenimus, pro suis agnoscerent (quin enim agnoscere debeant, si dictis suis stare velint, non dubito) magna ex parte hæc contentio quiesceret; in plurimis enim consentimus. Si vero inter articulos doctrinæ meæ aliquos offendissent, qui displicerent, illis selectis tantum respondendum erat, & oppositum rationibus stabiliendum; atque ita cum charitate veritatem inquirendo, superfluis ac impertinentibus rejectis, compendiosissima erat ad concordiam via. Quam cum Ex. Pater Thesista neglexerit, & ad nescio quæ corollaria aliaque ad rem parum aut nihil pertinentia deflexerit, Lectoris sit judicium, quis amplius concordiam quærere sit dicendus, an ego, qui medium concordiæ accommodatissimum proposui, an qui medio neglecto ad devia, & punctum controversiæ amplius intricantia divertit.

Tertio denique, expendendæ generales quædam circumstantiæ opugnationem doctrinæ meæ de *Peculiaritate* comitantes. Prima itaque sit, *Quis*. Qui Regulam profitentur Augustini, quod mireris! Quid enim magis mirum, quam Filios Augustini se opponere doctrinæ, quæ *communionis bonorum* inter Religiosos necessitatem propugnat? Licet enim universi Religiosorum Patriarchæ eam præscribant, ac inculcent præ reliquis tamen Doctor *charitatis* eam tamquam *charitatis* singulare nutrimentum commendat & inculcat; adeo ut vere dicatur, quod sicuti *obedientia* spiritus est Benedicti, ita rerum *communio* sit spiritus Augustini.

Secun-

Secunda circumstantia; *Quid*. Doctrinam non a me inventam, sed in Patrum Regulis, Conciliorum Decretis, ac Pontificum Constitutionibus dilucide expressam; a probatissimis Auctoribus, ut ante notatum est, jam pridem traditam ac propugnatam. Doctrina quæ ad conservandam rerum communionem *charitatis ac concordiæ* matrem ducit; destruit *peculiaritatem*, *quæ ubi a Monachis habetur, neque concordia*, teste Gregorio Magno, *neque charitas in congregatione eadem poterit permanere*. Quam hujusmodi doctrinæ impugnatio periculosa sit, quis non videat?

Tertia circumstantia, *Quibus auxiliis*. Per *repræsalia*. Quod ut crederem non potuissem induci, ni in Thesibus, cum impugnandi modum dolens ipse conspicere debuissem. Ita enim in Thesibus suis Ex. Pater Conclus. 6. loquitur: „ *Quid de invasione Jansenii* (*doctrinam, non Virum intelligo*) *quid, inquam, de invasione Jansenii conqueri posset quispiam? Ubi Lupi fœtus* Christiani, *ex ovili sacro non ejecit Pastor ovium Christi: ubi in eadem celeberrimæ hujus Universitatis Facultate sacra Lupus creatus Doctor, de eadem præ Jansenio per quam abunde meritus, Lupus multis titulis illustrior Jansenio invaditur tam impetuose? Quid sunt* Repræsalia?

Etiamne ergo, Eximie Pater, veritas *repræsaliis*, more bellico, propugnanda? Quid mysterio divinæ gratiæ & prædestinationis, de quo Jansenius, cum mea de Peculiaritate & Simonia sententia affine? Quid, quæso, Jansenii oppugnationi cum oppugnatione dogmatis P. Lupi commune? Unde ille tuus bellicosus spiritus? Certe, Eximie Pater, ut cæteros vestros oppugnandi modos, v. g. quod personam meam amplius, quam doctrinam aggrediaris; item, quod principaliori doctrinæ puncto neglecto, ad nescio quæ diverticula divertas; ut, inquam, modos illos prætercam, hic unicus abunde imbecillitatem sententiæ, hujusmodi *auxiliis* fulciendæ, ostendit.

Quarta circunstantia sit, Cur. Rationem *cur* tanto molimine Ex. Pater se opinioni meæ de *Peculiaritate* opponat, indicat Corollarium 29. ne scilicet „ innocentissimæ Moniales ulteriori „ carnificinæ subjaceant, & ex erronea ex meo libello contracta „ conscientia trepident *timore ubi non est timor* “. Psal. 13. *v.* 5.

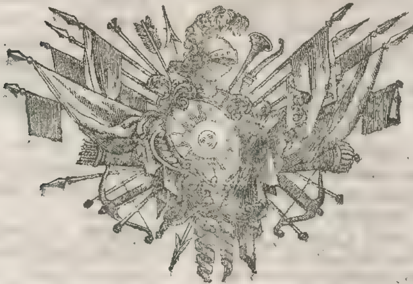
Ex. Pater, quando Moniales aut Religiosos a timore in retinendis Peculiis, contra non meam tantum, sed & S. Congregationis, Fagnani, aliorumque sententiam eximere tentas, & observantiam Paupertatis ad quietandas, ut innuis, conscientias relaxas; attende, quæso, illa quæ de ralaxantibus votum Paupertatis jam pridem scripsit Reverendus P. Gosvvinus Nikel Præpositus Generalis S. J. in Epistola ad Fratres S. J. *De Amore & Studio perfectæ paupertatis*: in qua relatis variis prætextibus quibus nonnulli recessum suum a perfecta paupertate justificare volunt, hæc subjungit: “ Quæ dum memoro, subit animum, „ nec sine mœrore fateor, recordatio nonnullorum, qui sibi in„ felliciter, aliis *damnose acuti*; laxandæ, ultra jus, fasque „ omne paupertati, sua quædam commenta excogitant, vel „ aliunde conquisita, in vulgus afferunt, docentes gravia quæ„ dam, & factu admodum periculosa, salva atque integra pau„ pertatis, & voti obligatione, licere; invehuntque ea passim „ ejusmodi rerum ignaris, ne, ut ajunt, *imperitia sua decepti*, „ *trepident timore, ubi non est timor, & frustra peccent, si for„ te illicitum putent*, quod doctorum hominum arbitratu, quo„ rum munus est hasce de conscientia quæstiones dissolvere, tu„ to, & sine ulla culpæ suspicione, fieri posse statuitur. *Qua* „ *sane pietate nihil crudelius fingi potest*.

Finito, Ex. Pater, si hoc unum addidero, falsum esse omnibus Religiosis meam de *Peculiaritate* doctrinam displicere (ut in Thesi tua, & in declamatione tempore disputationis indicasti); nec enim desunt ex variis Ordinibus varii, qui doctrinam meam non judicant Statui Religioso injuriosam, sed Præsenti Religionis statui opportunissimam. Unum audi, non Religiosum duntaxat, sed Abbatem eruditione & zelo instaurandæ Monasticæ disciplinæ illustrem. “ De hoc opere vestro (ait in litteris ad „ me datis) dicere non vereor, esse videlicet . . . *opportunis„ simum* præsenti Religionis statui, in quo tam multos videmus „ cupiditate, seu bonorum temporalium amore, & laxis homi„ num opinionibus huic cupiditati faventibus abreptos, minus „ pro sancta, quam impios pro scelerata bonorum communio„ nem conspirare. Horum enim vox auditur Proverb. *cap.* 1. „ *vers.* 14. dicentium: *Marsupium unum sit omnium nostrum*; „ illi autem, si non ore, saltem opere clamant, quot capita, „ tot marsupia nobis sint iniquis peculiis plena; quod quanta in „ Religionem mala invehat, & experientia docet, & in prima „ libri tui parte abunde & nervose probatur.

MANTISSA.

AN Ex. Patri certum non est, aliter a simplici Religioso, aliter a Religioso Episcopo servandum votum obedientiæ? Quidni ergo & certum ipsi sit, aliter ab illo, quam ab hoc servandum votum paupertatis?

Vidit B. PASMANS
Lib. Censor.

APO-

APOLOGIA
ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN
J. U. DOCTORIS ET PROFESSORIS,

Qua ſe vindicat a *Palinodia*, & Bullæ Clementis VIII. *Capitali Corruptione*; quas in Epiſtola familiari ipſi impingit Eximius Pater DESIRANT S. T. Doctor.

Occaſio & ſcopus Apologiæ.

EXimius Pater Clenaerts S. T. Doctor Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, in Theſibus Theologicis 30. Januarii proxime elapſi ann. 1686. defenſis, varia Corollaria falſa, abſona, ne dicam abſurda, tamquam ex doctrina mea de paupertate & communione Religioſa conſectaria propoſuit: quibus deinde ſcrupulos quoſdam circa doctrinam meam, cum pacificatione conſcientiæ ſubjunxit.

Hiſce Theſibus Brevem Reſponſionem, *quæ quatuor capitibus, unaque Appendice conſtat, opponendam cenſueram. Et quidem prioribus tribus capitibus, Corollariis, quæ ex doctrina mea inferebantur, reſpondi; quarto vero, ſuper ſcrupulis atque conſcientiæ pacificatione breves reflexiones feci. In Appendice autem tria propoſui. Primo, compendioſam repetitionem argumentorum, quibus hactenus nihil repoſitum erat, 2. Medium concordiæ in Appendice Vindiciarum propoſitum, iterato reproduxi. 3. Generales quaſdam circumſtantias circa prædictas Theſes expendi.*

Huic Brevi Reſponſioni *Ex. Pater Deſirant Confratri ſuo ſuppetias ferens Epiſtolam familiarem oppoſuit; at mirum, quam pauca poſt operoſam Reſponſionis diſcuſſionem, in defenſionem Collegæ ſui apponenda repererit.*

Nihil enim illis, quæ ſcripſi in refutationem Corollariorum, quæ ex ſententia mea erant illata, reponendum invenit, niſi hoc unum, me ceciniſſe palinodiam, *dum oſtendere volui, cum doctrina mea conſiſtere, Religioſos ad Paſtoratum promotos poſſe exactam paupertatem & communionem Religioſam ſervare.*

Reflexiones ſuper ſcrupulis, ac circumſtantiis Theſium, ſi non probavit, ſaltem non improbavit.

Ad argumenta in Diſſertatione ad doctrinæ confirmationem adducta, & in Brevi Reſponſione *iterato breviter reproducta, nihil rurſus reſponſum, niſi ad unicum ex Conſtitutione Clementis VIII. petitum; at quam parum ad rem, ex dicendis pateſcet.*

Denique occaſione ſcrupuli, quem cap. 2. Reſponſionis *moveram: cur adeo invidioſa ex mea potius, quam Fagnani aut Sacr. Congregationis doctrina Corollaria educere placuiſſet Eximio charitatis præconi; occaſione, inquam, hujus ſcrupuli rationes quaſdam adducit, quæ ipſum ac Confratrem ſuum movere, ut me potius quam Fagnanum oppugnent.*

Tria proinde expendenda cenſui, quibus (ſi verborum pompoſum & ſuperfluum apparatum ſeponas) abunde toti Epiſtolæ ſatisfactum erit. Primo, num mea in Reſponſione brevi *dicta doctrinæ de paupertate & communione Religioſa, quæ in libellis a me editis tradita eſt, non cohæreant & conveniant.*

Secundo reſponſum Eximii P. ad Bullam Clementis VIII. & utrum capitalem *corruptionem illius* Bullæ *commiſerim, expendam.*

Tertio, rationes, quæ moviſſe dicuntur Eximios Patres, ut ſe mihi potius, quam Fagnano oppoſuerint, diſcutiam.

§. I.

Expenditur, num in **Reſponſione brevi** ***doctrinam hactenus traditam retractaverim?***

Viſo Libello Eximii Patris Deſirant, nonnihil hærebam attonitus, cum ex primo tituli intuitu retractationis doctrinæ hactenus traditæ, me inſimulari conſpexi. Sciebam enim, nihil minus mihi in animo fuiſſe, quam doctrinam propoſitam *retractare*: non quod judicem Doctore indignum ſententias ſuas retractare, dum ſe in illis erraſſe comperit; immo nihil magis Veritatis amatorem decere judico; ſed quia nihil hactenus doctrinæ meæ oppoſitum fuit, quod vel levem circa illius veritatem vacillationem mihi attuliſſet: quinimmo, ut candide dicam, tametſi ſub initium aliquis de doctrinæ veritate timor fuiſſet, imbecillitas argumentorum, & modus, quibus Profeſſores Ord. Erem. S. Auguſtini eam hucuſque oppugnarunt, timorem illum excuſſiſſent.

Certus igitur eram, nihil ex propoſito in *brevi Reſponſione* fuiſſe retractatum. Hærebam ergo, num forſan quidquam, præter intentionem, contrarium doctrinæ ante traditæ calamo excidiſſet. Aperio Libellum, & ecce in primis illius pagellis mirus de parta victoria triumphus; grandis de victo adverſario Confratri datus applauſus. *Pugnaſſe, ait, poteras glorioſius, ſed non viciſſe felicius. Hac namque* brevi Reſponſione (*accluſa*) *factum eſt quod expectabas: ut quibus œconómica tua acrimonia aſperior*

„ *for-*

,, fortasse visa est; jam tandem intelligant, nihil a te molitum ,, de industria, nisi ut ficta impressione pressus Clarissimus, vir- ,, tuti consequentiarum cedens, suapte sua confessione caderet, ,, qui rationibus alienis stare noluerat.

Sed in quibus illa victoria, paucis videamus. In Thesibus prænominatis Ex. Pater Clenaerts ex doctrina mea de paupertate & communione Religiosa consequi dixerat hoc Corollarium: *Proprietarii sunt Monachi ad Pastoratum promoti*. Falsitatem hujus consequentiæ sat superque ostensam credidi, si dicerem, ut jam sæpius dixeram, *usum necessariorum* seu *facti* commensurandum esse statui & conditioni Religiosorum, in quibus eos Dei Providentia ex Superiorum directione constituit. " Hinc juxta novissima Præmostratensium statuta, inquiebam, Ordinis illius ,, Pastores in Monasterio habitantes *ex communi cellario in mensa* ,, *Conventuali ali, & ex communi vestiario vestiri jubentur:* ,, *neque sibi aliquid ex quotidianis vel annuis proventibus retinere* ,, permittitur, ut ita quotidie, tamquam veri Religiosi voto ,, paupertatis adstricti, necessaria sua a Superiore expectent.

,, Extra Monasterium commorantes non quidem ex communi ,, cellario in mensa Conventuali ali possunt, neque in dies sua ,, necessaria a Superiore recipere, attamen rebus sibi, in eo ,, statu constitutis, ad usum quotidianum necessariis, tamquam ,, communibus, & vere alienis, atque dependenter a nutu Superioris, uti tenentur. Hoc modo, si rebus concessis Pastores ,, Religiosi utantur, perfectam vitæ communionem ac rerum ,, plenam abdicationem servabunt: non secus ac alii quicumque ,, Religiosi extra Monasterium de facultate Superiorum ad tem- ,, pus agentes.

His finalibus verbis in Libello suo *pag.* 2. relatis, mox exclamat Ex. Pater: " O cygneam tandem vocem, quæ sic canit! ,, si meruissemus hæc audire ab initio, nulla nos deinceps manebat contentio ". Certe, Ex. Pater, eadem meruisti audire in Diss. *part.* 1. *cap.* 1. §. 9. sed forsitan intelligere noluisti. Pergit ulterius Ex. Pater: Bene ergo est; hac parte " tenetur. ,, Retractationem non postulamus apertiorem.

Verum, Ex. Pater, adeo clara retractatio unde habetur? An verba forsan mox relata terminis, ut ajunt, expressis eam referunt? an per consequentiam duntaxat elicitur? Prius, ut credo, asserere non ausus, oppositumque sat ostendis, dum nescio qua obscura, & intricata consequentia, eam gratulabundus Confratri tuo adstruere conaris. Consequentiam tuam videamus.

,, Agnoscit, inquis, Clarissimus Dominus, Religiosos Pastores ,, *perfectam vitæ communionem, ac rerum plenam abdicationem* ,, *servare*. " Ita est. ,, Atqui, sublimis, Eximie, perfecta ,, vitæ communio, ac rerum plena illa abdicatio servari non ,, potest, nisi observetur Religiosæ paupertatis essentia, uti evi- ,, dens sit.

Transeat subsumptum. " Nemo homo dubitet igitur, quin ,, Pastores Religiosi servent perfecte paupertatis essentiam ". ,, Concedamus totum; ulteriora audiamus. In hac porro essen- ,, tia, pergis, nullus Superior, non ipse Pontifex, ut toties Vir ,, Clarissimus observat, est dispensando. " Non nego; modo intelligatur, quemadmodum in Appendice *cap.* 1. §. expositum fuit.

Ecce quot ambages, ut tandem tantopere declamata retractatio extrahatur. Interim pergentem sequamur: " Concoquamus ,, hæc, ais, & ruminemus, & omni ex parte exagitemus ". Bene habet. Recte mones, Ex. Pater, concoquenda, & ruminanda, & ex omni parte exagitanda esse verba & admissa mea, ut inde vel in speciem retractatio extrahatur. *Concoctionem, ruminationem, exagitationem* attendamus. " Religiosus Pastor ser- ,, vat paupertatem essentialem . . . . . . atqui nihil aliud facit, ,, quam quod rebus *ad usum quotidianum necessariis, tamquam* ,, *communibus & alienis, atque dependenter a nutu Superioris uti* ,, *teneatur*. Antecedens gratis admittamus. Consequens quod infertur audiamus. ,, Ergo, infers, istius Religiosi Pastoris essen- ,, tialis paupertas in ista resignatione consistit, qua rebus *tam-* ,, *quam communibus utitur, dependenter a nutu Superioris*.

Verum, Ex. Pater, quænam ista Logica, quæ a certa specie ad genus distributum argumentari docet? Nonne antecedens de rebus, Religiosis Pastoribus *in eo statu constitutis, ad usum quotidianum necessariis* loquitur, & tuum consequens de *rebus* generaliter? Ut quid; Ex. Pater, qui me *capitalis corruptionis* Bullæ Clementis VIII. tam fidenter arguis, *capitaliter* sensum meum alteras? Si enim verba illa, *in eo statu constitutis, ad usum quotidianum necessariis*, τὸ *rebus* adjunxisses, omnibus per quam manifestum fuisset, in verbis illis, nullam retractationis vel in speciem approbationem *peculiorum*, etiam *dependenter* a nutu Superioris, indicare.

Quid enim aliud, vel leviter attendenti, prædicta verba insinuare potuissent, nisi Religiosis ad Pastoratum promotis, ex *communibus* Monasterii proventibus de *necessariis* esse providendum? Et insuper Religiosos rebus sibi ad *necessitatem* concessis uti debere tamquam *alienis & communibus dependenter a nutu Superioris*? Quid quæso hic, vel in speciem, assertis meis adversum? Nonne in omnibus meis Libellis, tamquam capitale punctum inculcavi, *communionem* Religiosam requirere, ut *omnia sint communia; dividatur autem singulis prout cuique opus est*; non *æqualiter* omnibus, ut ait M. P. August. quia non æqualiter valent omnes; sed *potius unicuique sicut cuique opus fuerit*; ac per consequens, alia ægris, alia sanis, alia viatoribus, alia in Monasterio quiescentibus, alia Pastoribus ruri: alia ipsis intra Monasterium commorantibus: omnibus nimirum, *prout cuique opus fuerit*; considerato statu & conditione, in quibus Divina Providentia eos constituit: ut latius in Dissertatione *part.* 1. *cap.* 1. §. 8. & 9. ac rursus in Vindiciarum Appendice *cap.* 1. §. 5. & 6. deduxi.

Quod vero dixi, Religiosos Pastores, concessis ad *usum quotidianum necessariis* uti debere tamquam *alienis & communibus dependenter* a nutu Superioris, quid aliud insinuat, quam paupertatem Religiosam exigere, ut Religiosi illi, etiam ad *necessitatem* sibi concessa non possideant *tamquam propria*, aut ut *prorsus* utantur; sed illis tamquam *alienis* & ad *nutum Superioris* utantur: quemadmodum Religiosi in Claustro commorantes, vestibus, libris, supellectile, aliisque necessariis uti tenentur; quod quam bene præcedentibus assertis meis conveniat, ex *part.* 1. *cap.* 1. §. 10. & Vindiciarum Appendice *cap.* 1. §. 4 Ex. Pater intelligere potuit. Qua igitur specie ex citatis meis verbis, retractationem doctrinæ arguere ausus sit, non intelligo: minus capio, quomodo non erubuerit ita fidenter asserere, in verbis illis a me probatum *usum peculiorum a nutu Superioris dependentium*; quandoquidem apertissime verba illa, præsertim si cum subsequentibus conferantur, exprimant, ad usum quotidianum *necessaria* Religiosis Pastoribus ex *communibus* Monasterii bonis esse subministranda; adeoque Monasterii bona & proventus esse *communia* supponant. Cui communioni *peculia & deposita* ad usus particulares Religiosorum reservata, diametraliter opponuntur: nam ut jam pridem recte notavit pius ac eruditus Petrus a S. Audomaro Monasterii S. Winoci Prior " quod *alicui certo* præ- ,, fixum servatur, *commune* dici non potest; immo tantum abest, ,, ait dictus Auctor, ut per hujusmodi reservatione *particulares* ,, apud se vel *apud alium*; res religioso obvenientes bonis Mo- ,, nasterii *incorporentur*, ut econtra *dividantur & separentur* a ,, bonis Monasterii, & approprientur, quæ sic conceduntur, *particularibus Religiosis*.

Quando ergo Religiosi ad Pastoratum promoti *necessaria ad usum quotidianum* accipiunt, iisque tamquam *alienis & dependenter a nutu* Superioris utuntur, non magis dicendi sunt habere *peculia*, quam Religiosi, qui ex bonis communibus in Monasteriis reformatis, in quibus *peculia & deposita* sunt in execratione, necessaria sua accipiunt.

Hinc nec similium Monasteriorum Præpositi verentur Fratribus itinerantibus pecuniam, aliasve res pro necessario viatico concedere, atque Religiosis ad Pastoratum emissis omnia necessaria, pro statu & conditione, annuere.

Si proinde nunc interroget Ex. Pater prout facit *pag.* 4. *An essentialis paupertas Religiosi Pastoris alia sit ab essentiali paupertate Religiosi non Pastoris?*

Respondeo aliam non esse: sed dico essentialem paupertatem Religiosam permittere, ut *aliter* Religioso Pastori, *aliter* Religioso itineranti necessaria dentur; quod & mecum fateri Eximius, velit nolit, cogitur: ni forte dicere audeat, essentiali paupertati non repugnare, ut singulis Religiosis in Monasterio commorantibus, sua sit cella cerevisiaria (a), sua sit arca, sua sit culina, suus sit famulus &c. uti Religiosis Pastoribus: vel ut Religiosi singuli summam pecuniæ in crumena sua habeant, qua sibi necessaria comparent, ut itinerantibus concedi necessitas exigit.

Ex his nullus non intelliget, quantus debuerit esse affectus Confratri de parta victoria congratulandi; qui in præcitatis verbis retractationem adeo claram, ut clariorem non postularet, invenit; immo a Religiosa modestia, Magistrali gravitate, atque charitate Augustiniana extorsit hunc libelli titulum, platearum angulis, atque Ecclesiarum, & Collegiorum valvis publice affigendum: *Palinodia Clarissimi Domini Zegeri Bernardi Van-Espen Juris utriusque Doctoris & Professoris.*

§. II.

Veram omnium communionem, universa deposita ad usus particulares *excludentem, Bulla Clementis VIII. evidentissime requirit. Et quæ sit illa communio, breviter exponitur.*

Bona omnia, ex Constitutione Clem. VIII. esse confundenda, agnoscit Ex. Pater *pag.* 18. verum adjungit, *physice, an moraliter, hoc controverti*; multaque deinde de morali & physica confusione congerit, & confuse proponit, ac ita confundit, ut multis vix appareat, de qua communione aut confusione quæstio vertatur.

Ne proinde super verbis contendatur, rursus in quo Religiosa communio consistat (quamvis in Dissertatione & Vindiciarum Appendice sæpius dictum) breviter & claris terminis proponendum censeo.

Dico ergo: Religiosam communionem in hoc consistere, ut prorsus omnia in communem usum convertantur, *ita ut impleatur*, sicut loquuntur Patres Concilii Audomarensis, *a Religiosis, quod sibi imitandum sumpserunt, & ad quod Religione sempiterna se obligarunt* (*non potest res illa inculcari satis*) *illud primitivæ Ecclesiæ: Multitudinis credentium erat cor unum & anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia; dividebatur autem singulis prout cuique opus erat.*

Omnia ergo undecumque, & quacumque ex causa Religiosis obvenientia debent confundi, id est in *communem usum* converti; ut nimirum universa *indifferenter* in communes Fratrum & Conventus *necessitates* impendantur; id est, *dividatur singulis prout cuique opus est*.

Et ne hic hæreat Eximius, num *physice*, num *moraliter* confundenda censeam, expendat utrum in reformatis, aliisque Monasteriis, ubi *peculia* ac *deposita* universa exulant, omnia *physice* an *moraliter* confundantur; item consideret, utrum in suo, aliisve Conventibus eleemosynæ religiose ostiatim emendicatæ, item proventus & Canones annui ex villis aut censibus Monasterii provenientes, physice an moraliter confundantur, & in *usum communem* ipsius Conventus convertantur. Hæc *concoquat*, *rumi-*

(a) Cellier pour conserver la biere.

ruminet, & *exagitet*, & videbit quam confusionem seu communionem intelligam; nimirum talem, ut omnia undecumque Religions obvenientia confundantur, & in *suum communem* convertantur, ut in reformatis, aliisque Monasteriis quæ peculia seu deposita non agnoscunt, universa confundi praxis quotidiana ostendit: vel ut in omnibus conventibus confundi, & in *usum communem* converti eleemosynas religiose emendicatas, aut Monasterio oblatas, proventus ex villis vel decimis Monasteriorum provenientes, ad oculum videmus.

Rem ulterius, ne vel cæcum latere queat, exemplo declaro.

Ponamus quod inter Monasterii alicujus Religiosos, aliquibus ex professione seu lectione, vel functione Academica jura aliqua obveniant, aliis ex alio justo labore nonnulla accedant, aliis rursus ex parentum sive familiarium liberalitate, vel simili alio titulo nonnulla acquirantur: hæc erit Religiosa *communio*, peculiis seu depositis ad *particulares alicujus* Religiosi necessitates seu usus reservatis, diametraliter repugnans: si hæc omnia similia in usum *communem* Fratrum & Conventus, sicuti reliqui Monasterii proventus, v. g. decimæ, villarum reditus &c. confundantur & convertantur, quo communis inde victus & vestitus omnibus suppeditari possit; ac per consequens, omnia sive ex lectionibus, sive ex liberalitate parentum, sive alia ex causa Religiosis obvenientia, *indifferenter* cum aliis Monasterii obventionibus in *usum communem* & Fratrum *necessitates* expendantur; nulla habita consideratione, quibus vel qua ex causa obvenerint, sed quis amplius indigeat; atque ita impleatur quod scriptum est: *Erant illis omnia communia: dividebatur autem singulis prout cuique opus erat. Act. cap. 4. vers. 35.*

Hæc est, inquam, *communio* in Actibus Apostolorum tantopere commendata, & Patrum Regulis adeo inculcata. Hæc est *communio* constituens vitam communem, a qua ut non recedatur, omnis cura & diligentia, ut ait Tridentinum, a Superioribus adhibeatur, tam in Capitulis generalibus, quam in eorum visitationibus: *Cum compertum sit*, subdit idem Concilium, *ab eis non posse ea, quæ ad substantiam Regularis vitæ pertinent, relaxari: si enim illa, quæ bases sunt & fundamenta totius Regularis disciplinæ, exacte non fuerint conservata, totum corruat ædificium necesse est.*

Hanc communionem, seu *physicam* seu *moralem* dicamus, parum interest, modo rem ipsam intelligamus. Verum *communio* seu *confusio*, qua proventus ex decimis aut villis Monasterii, eleemosynæ ostiatim emendicatæ, vel Conventui oblatæ, aliaque similia confunduntur, & in *usum communem* ipsius Conventus ac fratrum convertuntur; reservatis seu depositis *interim* ad *particulares usus* & *necessitates*, quæ ex lectionibus, prædicationibus, aliove justo labore, vel ex liberalitate parentum aut familiarium, similive titulo Religiosis obveniunt, non communio, sed evidens & absoluta *divisio* est, ipsam basim & fundamentum Regularis disciplinæ, ipsam nimirum *vitam communem*, non tantum concutiens, sed plane evertens.

Sed reponet forsan Eximius: Dependet a *nutu* Superioris Peculia, seu deposita illa cum reliquis Monasterii proventibus confundere, & ad *communem* Fratrum usum Conventui incorporare. Respond. Sit ita: sed quid inde inferet? Ergo *potest esse* absoluta totalis omnium Communio & confusio, *si* Superior *voluerit*. Concessero totum: sed quandiu Superior id non præstiterit, non *communio*, sed *divisio* erit.

Si vero Eximius inferat: Ergo *de facto est* absoluta omnium communio, id est, *omnia sunt communia* & *confusa in usum communem*; evidentissime ac luce meridiana clarius in prima Philosophiæ impinget principia; argumentando a potentia ad actum affirmative, hoc nimirum modo: *Potest* Superior Peculia seu deposita ad *usus particulares* aliquorum Religiosorum in communionem redigere, & cum reliquis Monasterii proventibus in communem Conventus usum confundere; ergo *de facto* ita *sunt* redacta & confusa; sive de facto *est* absoluta & plena rerum omnium communio.

Hæc quidem in Appendice late dicta fuerant, sed ab Eximiis PP. magno silentio premuntur.

Ut verbo absolvam, quamdiu pecuniæ, reditus vitalitii, similiave in usus *particulares quorumdam* Religiosorum manent deposita vel reservata; nunquam *erit plena* & *absoluta communio*, nec *physica* nec *moralis*, sed ad summum nominalis seu *verbalis*.

Propositam rerum communionem in Bulla Clementis VIII. Religiosis præscribi adeo evidens est, ut sensu communi destitutus videretur, qui lectis Constitutionis illius verbis, inficiari præsumeret. Verba sine glossis, toties a me reproducta, subjicio.

,, Quo Tridentini Concilii Decreta de *paupertatis* voto custo-
,, diendo fidelius observentur, præcipitur, ut nullus ex Fratri-
,, bus, etiamsi Superior sit, bona immobilia, vel mobilia, aut
,, pecuniam, proventus, census, eleemosynas, sive ex concioni-
,, bus, sive ex lectionibus, aut pro Missis tam in propria Eccle-
,, sia quam ubicumque celebrandis, aliove ipsorum justo labore
,, & causa, & quocumque nomine acquisita; etiamsi subsidia
,, consanguineorum, aut piorum largitiones, legata, aut dona-
,, tiones fuerint, tamquam propria, aut etiam nomine Conven-
,, tus possidere possit: *sed ea omnia statim Superiori tradantur,*
,, *& Conventui incorporentur, atque cum cæteris illius bonis, redi-*
,, *tibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis*
,, *inde victus & vestitus omnibus suppeditari possit.*

Expendat nunc æquus Lector, utrum clarius perfecta & plena rerum omnium confusio & incorporatio in *communem* Fratrum *usum* proponi potuisset.

Hæc sunt Constitutionis illius verba, quibus, conformiter ad Patrum Regulas, atque Conciliorum Decreta, pecunias, aliave mobilia in *usus particulares* deponi non posse probavi.

Verba autem præcedentibus subjecta, nunquam in reprobationem peculiorum rerum *mobilium* adducere cogitavi; sciebam quippe in illis de solis *stabilibus* tractari. Ita enim sonant: *Neque Superioribus, quicumque illi sint, ullo pacto liceat eisdem Fratribus aut eorum alicui, bona stabilia, etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam, etiam depositi aut custodiæ nomine concedere.*

Quod proinde *num. 29.* ait: *Quæstio igitur unica est super; an quidquid de concessione bonorum Stabilium dicitur, hoc ad mobilia extendi debeat?* quam ineptum! Sed ineptius, ne dicam absurdius, est quod subdit *num. 30. Affirmas autem Clarissimus Dominus, id probans, ex eo quod Pontifex subdat, servanda hæc esse & quoad pœnas & quoad culpam, tam circa mobilia, quam immobilia.* Quales, Eximie Pater, fictiones! Ut aliquid dixisse videaris, ubinam hanc, amabo te, ratiocinationem in scriptis meis offendisti? Profecto somniasse me oportuisset, si *quidquid* de concessione bonorum *stabilium* dixit Pontifex; hoc ad mobilia extendendum credidissem. Pontifex enim vetat *stabilia* Religiosis etiam ad *usum* concedi; num illud ad mobilia extendi credere potui, qui centies dixi, mobilium *usum* omnibus, prout *cuique* opus est, esse annuendum.

Verba ergo illa non in reprobationem *peculiorum* mobilium (quæ præcedentibus verbis sat erant improbata) sed *redituum vitalitiorum* allegata fuere; hos enim utpote rebus *stabilibus* annumerandos, ex his Clementis verbis, nulli Religioso ad *usum*, sed solis officialibus, qui eos in communem Monasterii utilitatem recipiant, concedendos probatum volui.

Fateor ergo, quod *quidquid* de *stabilibus* ibidem decernit Pontifex, ad *mobilia* trahendum non sit: sed hoc quoque dico, non sine manifestissimo errore dici, licitum respectu *mobilium*, *quidquid* illicitum esse dicitur respectu *stabilium*, licet in anterioribus *expresse* de *mobilibus* negatum non fuerit. Quidni hoc argumento evinceretur, verum *usumfructum mobilium* Religiosis concedi posse? Prohibet enim Pontifex *stabilia* ad *usumfructum* concedi; nec in tota constitutione de *mobilibus* expresse id vetitum invenitur. Ex quo intelligitur, quam ineptum sit argumentum, quo Ex. Pater vult ostendere *deposita* mobilium per Clementem probata; quia in verbis jam relatis bona *stabilia* ad *depositum* dare prohibuit, nec de mobilium *depositis* hactenus loquutus erat; nimirum terminis *expressis*: quod nec mirum, quia mobilium concessionem ad depositum, usumfructum &c. sat superque vetitam supponebat, dum omnia undecumque Religiosis obvenientia voluit cum cæteris Monasterii bonis, reditibus, pecuniis, ac proventibus confundi, *quo communis inde victus & vestitus omnibus suppeditari possit.*

Ecce in quem ducatur labyrinthum, dum adeo perspicuæ veritati (qualis est improbatio *peculiorum* seu *depositarum* rerum *mobilium* per dictam Constitutionem Clementis VIII.) tenebras offundere conatur Exim. Pater. Quod manifestius evadet, si attendatur, quid post biennii pene curriculum, a quo Dissertatio in lucem emissa fuit, quamque toto illo tempore discutere & impugnare Eximii Patris Collegæ non destitere, tandem ex illa adducatur, quo me *capitalis corruptionis* illius Constitutionis reum agat. De quo sit sequens paragraphus.

§. III.

Ostenditur, quod capitalis corruptio *Bullæ Clementis VIII. a me facta non sit.*

UT omnibus perquam manifestum sit, quam calumniose de *capitali corruptione* Bullæ Clementis VIII. propter omissum unum miserum *vero* (de hac *corruptione* enim agens Exim. Pater *num. 34.* ait: *Vim posui, ut debui, in particula vero: qua notavi significari antithesim*) traducar, hæc præmittenda duxi.

Postquam in Dissertatione De *Vitio Peculiaritatis* ostendissem, ex communibus Monasterii proventibus *necessaria* singulis Religiosis esse subministranda *cap. 1. §. 10.* probare intendebam, quod circa *usum necessariorum*, Religiosis sedulo cavendum esset ne *necessaria* tamquam *propria* possideant, vel tamquam *propriis* utantur.

In hujus probationem adduxi prædictæ Bullæ verba sequentia: *Ne eorum, quæ ad necessitatem concessa erunt, illius quidquam possideat ut proprium, neque ut proprio utatur.*

Fateor post particulam *ne* omissam particulam *vero*. Hanc enim minime necessariam credidi, & credo; sensumque verborum, illa particula omissa, per se constare. Sensus quippe obvius dictorum verborum hic est; ne eorum, quæ ad necessitatem concessa erunt, v. g. vestes, libri, supellex, &c. Religiosus quidquam possideat ut *proprium*, vel ut *proprio* utatur, conformiter ad famosum & vulgatum illud Patrum apophtegma: *Monachus non dicat, codex meus, tabulæ meæ, tunica mea.*

Sed ne quis forsan suspicetur prætermissam particulam *vero*; diversum illorum verborum sensum reddere, si dicta verba integro contextui, a quo separata fuerunt, conjungantur, contextum integrum Lectori propono.

,, Quo Tridentini Concilii Decreta de *paupertatis* voto custo-
,, diendo fidelius observentur, præcipitur, ut nullus ex Fratri-
,, bus, etiamsi Superior sit, bona immobilia vel *mobilia*, aut
,, pecuniam, proventus, census, eleemosynas, sive ex concioni-
,, bus, sive electionibus, aut pro Missis, tam in propria Eccle-
,, sia quam ubicumque celebrandis, aliove ipsorum justo labore
,, & causa, & quocumque nomine acquisita, etiamsi subsi-
,, dia consanguineorum, aut piorum largitiones, legata, aut
,, donationes fuerint, tamquam propria, aut etiam nomine
,, Conventus possidere possit; sed ea omnia statim Superiori tra-
,, dantur, & Conventui incorporentur, *atque cum cæteris illius*
,, *bonis, reditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo*
,, *communis inde victus & vestitus omnibus suppeditari posit.* Ne-
,, que Superioribus, quicumque illi sint, ullo pacto liceat eisdem
,, Fratri-

„ Fratribus, aut eorum alicui, bona *stabilia*, etiam ad usumfru-
„ ctum, vel *usum*, administrationem, aut commendam, etiam
„ depositi aut custodiæ nomine concedere. Eorum *vero*, quæ ad
„ *necessitatem* concessa erunt, nullus quicquam possideat, *ut pro-*
„ *prium* neque ut *proprio utatur*.

Tria in hoc verborum contextu membra Pontifex constituit. Primo quidem præcipitur, ut bona omnia sive immobilia sive mobilia, aut pecunia, aut eleemosynæ, sive ex concionibus, sive lectionibus, aliove justo labore & causa, & quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum, aut piorum largitiones fuerint, statim Superiori trandantur, & Conventui incorporentur, atque cum cæteris illius bonis, reditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus & vestitus, id est necessaria, omnibus suppeditari possit.

Secundo membro præcipitur, ne Superiores, quicumque illi sint, ullo pacto dent Fratribus bona *stabilia* etiam ad usumfructum, vel *usum*, administrationem, aut commendam, etiam depositi, aut custodiæ nomine.

Negat proinde Pontifex *stabilia* etiam ad *usum* Fratribus concedi posse; mobilia autem omnia in unum confundi præcipit, sed ex illis in unum confusis, omnibus ad victum & vestitum necessaria, adeoque *usum facti* suppeditari concedit: sed ne hæc quoque ad usum concessa tamquam propria possideant, subjungit.

Tertio membro: Eorum *vero*, quæ ad necessitatem concessa erunt, nullus quidquam possideat ut *proprium*, neqne ut *proprio* utatur.

Ex quo liquet particulam *vero* juxta obvium sensum hic accipi pro particula *porro*, ac si diceretur: *eorum porro quæ ad necessitatem* &c. ac per consequens verba illa, sine particula *vero*, hunc per se constantem sensum habere: ne Religiosus ullus, eorum quæ *ad necessitatem* seu *usum facti* concessa erunt, quidquam possideat ut *proprium*, vel ut *proprio* utatur.

Ex quo consequitur, necesse non esse ut particula *vero* hic assumatur pro *adversativa antithesim* significante, prout contendit Exim. Pater. Ut tamen *gratis* demus, particulam *vero* in præcitatis verbis, *antithesim* aliquam bona *mobilia* inter & *stabilia* importare, ut nimirum illa ad *necessitatem* concedi possint, non tamen tamquam *propria* possideri; hæc autem nequidem ad *necessitatem* dari queant; illam tamen antithesim, quam prætendit Exim. Pater facere non potest.

Vult enim Eximius, particulam *vero* antithesim significare inter præcedentia & subsequentia. „ Præcedentia, ait *num.* 33.
„ prohibent ne Superiores subditis concedant bona stabilia. Sub-
„ sequentia dicunt: *eorum vero, quæ ad necessitatem concessa*
„ *erunt nullus quidquam possideat ut proprium*; Ergo ut *commu-*
„ *ne*. Non obtineat *stabilia* ad *depositum*, ad quod concedi non
„ possunt; sed obtineat, quæ a *stabilibus* distinguuntur, *mobi-*
„ *lia* ". Hæc ipse. Hinc intelligitur, quod Eximius contendat, per particulam *vero*, eam *antithesim* inter præcedentia & subsequentia significari, ut quæ de *stabilibus* negata sunt, de *mobilibus* affirmentur; & inde infert, *deposita mobilium*, per verba, *eorum vero, quæ ad necessitatem, &c.* probata esse.

Hanc Exim. Patris antithesim per particulam *vero* ibidem significari, neutrum membrum patitur.

Primum quidem illam clare excludit; quandoquidem in illo Pontifex præcipiat, omnia bona etiam *mobilia* undecumque & quacumque ex causa Religionis obvenientia, cum cæteris Monasterii proventibus & reditibus confundi, quo *communis inde victus & vestitus omnibus suppeditari possit*; ac per consequens vult Pontifex (quod §. præcedenti tantopere inculcavi) ut *omnia* Religiosis, sive ex lectione, sive ex functione Academica, sive liberalitate parentum, aliove titulo obvenientia, ita cum reliquis Monasterii proventibus, v. g. decimis, censuum canonibus, villarum mercedibus, similibusve incorporentur Conventui, & confundantur; ut ex omnibus *indifferenter* & sine distinctione *cui*, vel qua ex causa obvenerint, panis, cerevisia, vestis, supellex, aliaque Fratrum & communi Conventus *usui* necessaria comparentur.

Ex quo ulterius dubitari nequit, quin hoc membro universa mobilium *peculia* seu *deposita* Pontifex excluserit; quandoquidem nulli non possit esse manifestum, *peculia* seu *deposita* non confundi cum reliquis Monasterii proventibus, quo *communis* inde victus & vestitus *omnibus* suppeditari possit; cum ea sit natura istorum *peculiorum* seu *depositorum*, ut ad *peculiares alicujus* Religiosi *usus* apud depositarium ab aliis Monasterii proventibus separata serventur.

Igitur antithesis, quam per particulam *vero* indicatam vult Eximius, primo membro repugnat, in quantum per illam infertur, *deposita mobilium* per Pontificem esse probata.

Non minus evidenter antithesim illam destruit secundum membrum: vetat enim illud, bona *stabilia* Fratribus concedi ad *usumfructum*; atque ita, supposita prædicta antithesi, qua prætenditur, negata de *stabilibus* concedi respectu *mobilium*, sequeretur, Religiosis *mobilia* non solum posse concedi ad usum aut depositum, sed etiam ad *usumfructum*; nec enim in verbis quidquam occurrit, quod antithesim ad unum magis, quam ad alterum extendat.

Attendas nunc Exim. Pater, an non potiori jure ipse quam ego de *capitali corruptione* Bullæ, falsum hunc sensum affigendo, accusari posset; idque eo periculosius quod mea corruptio, si quæ fuisset, non alicujus relaxationis occasio esset; sed ut summum ad perfectionem, ad quam non obligarentur, Religiosos incitare posset: econtra corruptio seu falsus sensus Eximii Patris, ad relaxationem vitæ *communis* & voti *paupertatis* tendens, bases & fundamenta regularis disciplinæ concutit; quæ si exacte non servetur, totum ædificium corruat necesse est.

Expendat nunc quoque æquus Lector, qua justitiæ specie me non tantum in epistola aliqua familiari, *capitalis corruptionis* Bullæ Pontificiæ arguat; sed in ipsius libelli frontispicio, publice platearum compitis, & Ecclesiarum atque Gymnasiorum portis applicando.

§. IV.

Expenduntur rationes, quæ movisse dicuntur Exim. Patrem Clenaerts, ut ex mea potius, quam Fagnani doctrina, adeo invidiosa Corollaria eduxerit.

IN *Responsione brevi*, quam Thesibus Eximii Patris Clenaerts opposui *cap.* 2. hunc moveram scupulum: *Cur adeo invidiosa ex mea potius quam Fagnani, aut sacræ Congregationis doctrina, Corollaria, educere placuit*, &c. Scrupulum hunc eximere, & cur non ut Prosperum Fagnanum ut in me, Corollaria strinxerit, edicere, pro suo in Confratrem affectu, in hac epistola familiari suscipit Eximius Patre Desirant.

Rationes ab ipso adductas, &, ut credo, Eximio Confratri suo probatas, audiamus.

„ Prosper in corpore voluminis scribens, contra receptum per
„ universalem Ecclesiam nihil incondite attentavit usum. Pro-
„ priorum placitorum si fuerit assertor, at non fuit promulga-
„ tor. Religiosos indispensabilis proprietatis non afflixit scom-
„ mate, nullius perfidiæ reos egit, non publico exposuit con-
„ temptui odioque; non molitus denique illud est, ex quo viles-
„ cere apud utrumque jam sexum potest Religiosus ordo ". Hæc ille *num.* 13.

Et *num.* 17. insinuat Prosperum de paupertatis non *essentia* loqui, sed de *accidentalibus* ejus.

Tria igitur sunt juxta Eximium epistolæ familiaris Auctorem; cur Eximius Pater Clenaerts in me potius, quam in Fagnanum Corollaria illa invidiosa strinxerit.

Primo, quod Fagnanus in corpore voluminis scribens, contra receptum per universalem Ecclesiam nihil incondite attentaverit usum.

Secundo, quod Fagnanus Religiosos indispensabilis proprietatis non afflixerit scommate, nullius perfidiæ reos egerit, non publico exposuerit contemptui odioque, &c.

Tertio, quod Fagnanus de paupertatis non essentia loquatur, sed de accidentialibus ejus.

Verum ut omnibus constet, quam parum ad pacificationem conscientiæ & scrupuli exemptionem hæc faciant, unicam Fagnani conclusionem in Vindiciis *cap.* 2. §. 1. expressam, hic rursus subjicio. " Concludendum est igitur, ait Fagnanus, ne-
„ mini prorsus Regularium tam virorum quam mulierum, cu-
„ juscumque qualitatis & conditionis existat, nisi sit Officialis,
„ fas esse etiam nomine Conventus habere annuos reditus seu
„ provisiones annuas, bonorum stabilium administrationem, aut
„ peculium, etiamsi illud non *sit superfluum*, sed ad *necessa-*
„ *rios, honestos, & pios usus a Superiore ex quacumque causa*
„ *concessum, & dependenter ab ejus voluntate, & nutu*: nec
„ quemquam excusari a *lethali culpa*, & pœna proprietariis infli-
„ cta, ex quavis *consuetudine* Monasterii vel Religionis, aut ex va-
„ rietate seu probabilitate opinionum, aut alio quovis præ-
„ textu vel causa. Et Religiosis tam Prælatis quam Subditis ca-
„ vendum esse ab hujusmodi palliamentis, *quia Deus non irri-*
„ *detur* ". Ad Galatas *cap.* 6. *vers.* 7.

Quis vel ex hac sola Fagnani conclusione rationum illarum imbecillitatem non perspectam habeat? Si enim ego improbando Religiosorum *deposita & peculia*, aliquid contra receptum per universalem Ecclesiam attentavi usum, nonne Fagnanus attentavit, dum in libro Summo Pontifici dedicato, atque per totum terrarum orbem divulgato, qui non solum in Theologorum sed Jurisconsultorum manibus passim versatur, tam fidenter asserit, nemini prorsus Regularium tam virorum quam mulierum, cujuscumque qualitatis & conditionis existat, nisi sit Officialis, fas esse habere, etiam nomine Conventus, peculium, etiamsi illud *non sit superfluum*, sed ad *necessarios, honestos*, & *pios* usus a Superiore ex quacumque causa concessum, & *dependenter* ab ejus voluntate & nutu?

Concludit insuper Fagnanus, neminem Regularium peculium non superfluum *dependenter a nutu Superioris* possidentem, excusari a *lethali culpa, & pœna proprietariis inflicta*. Si igitur Fagnanus hoc dicendo, Religiosos indispensabilis proprietatis non afflixit *scommate*; nullius *perfidiæ* reos egit, quanto minus ego, qui peculia & deposita quidem improbavi; sed nunquam dixi *generatim* ac *indistincte*, neminem Regularium virorum aut mulierum, *peculium dependenter a nutu Superioris* habentem, excusari a culpa *lethali*; quinimmo ut in Vindiciis latius deduxi, studio factum fuit, quod jam allegatam Fagnani Conclusionem in Dissertatione omiserim.

Quod addit Eximius Pater, Fagnanus *Religiosos non publico exposuisse contemptui odioque*, credo, sed minus ego, qui more Doctorum, sententiam meam de voto paupertatis & Religiosa communione, sine ulla censura, & mitiori, quam Fagnanus, expressione proposui & propugnavi. At utinam Eximius P. Clenaerts, suique Confratres, tanta animositate & zelo pro peculiis decertando, Ordinem suum de peculiaritate non redderent suspectum, & publico *comtemptui* non exponerent.

Ad hæc addit Fagnanus, neminem Regularium peculium habentem excusari a culpa *lethali* & pœna proprietariis inflicta, ex *quavis consuetudine Monasterii vel Religionis, aut ex varietate seu probabilitate opinionum*; ex quo patet, nullatenus congruere verbis Fagnani dictam Eximii Patris glossam: *De paupertatis non essentia loquitur, sed de accidentalibus ejus*; ni forsan credidisse dicat, Fagnanum *accidentalia* nulla *consuetudine*, nec eatenus

mutari posse; ut transgressio eorum *lethalis* non sit. Quid autem Fagnano injuriosius.

Eamdem glossam applicat Bullæ Clem. VIII. At æque apposite. Si enim non de *essentia* paupertatis, sed de *accidentalibus* ejus egisset Pontifex, dixissetne ,, nulla quorumcumque Superiorum ,, *dispensatio*, nulla *licentia*, quantum ad bona mobilia, ,, vel immobilia Fratres excusare possit, quominus culpæ ,, & pœna a Concilio Tridentino impositæ, & ipso facto ,, incurrendæ obnoxii sint " ? An forte Clemente VIII. ejusque successores ignorasse dicamus, quod Superiores interdum, charitate id exigente, super accidentalibus cum aliquo Fratrum dispensare queant? ut melliflue in libro *De Præcepto & Dispensatione* S. Bernardus ostendit.

Verum, ut apparet, vidit quoque Eximius P. nec alias, quas attulit glossas, difficultati ex Clementis VIII. Constitutione sibi objectæ, plene satisfacere; quare aliud effugium, quo auctoritatem illius Bullæ a se amoliatur, quærit; nimirum: ,, in ,, Bulla de *humana* duntaxat lege sermonem fieri, quæ proinde ,, nec *generalis* esse debuerat, nec *perpetua*, prævalente sæpius ,, *exceptione* temporis, & particularium Constitutionum approbatarum, permissarumve vigore.

Hæc *num.* 16. deinde *num.* 17. dicit: Clementis VIII. Bullam ,, usque ad Prosperi Fagnani tempora non fuisse receptam .... Clementis Bullam ab Urbano VIII. renovatam esse anno 1624. Ab isthoc tempore usque ad annum nostrum ,, millesimum sexcentesimum octuagesimum sextum fluxisse annos ,, sexaginta duos. Datis igitur *gratis*, ait, omnibus, quæ Clarissimus Dominus prætendit, & de Prospero, de Clemente ,, VIII. & de Urbano VIII. certum equidem esse, subjungit, ,, *nos a possessione nostra hodie non exturbandos*.

Eximie Pater, ut omittam quod falso dicas in Bulla Clementis *de humana dumtaxat lege sermonem fieri*, de quo superius actum est, nescio num hæc tua dicta placeant Eximio Confratri tuo, qui in titulo Thesis def. 7. Sept. ann. 1685. *Scholæ Augustinianæ principia directiva Romano Catholica* proponens, sextum hoc esse voluit; Christi Vicarii *Bullas indiscriminatim singulas venerari ad apicem?* Ni forte hanc Bullam, utpote sibi minus convenientem, e Bullis *indiscriminatim* recipiendis excipiat.

APOSTROPHE AD EXIMIOS PATRES ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI.

Eximii Patres, hoc unum pene in mea de Religiosa paupertate & communione doctrina, culpari deprehendo, quod videar Religiosos ad majorem paupertatis perfectionem adstringere, quam ipsorum exigat Religiosa professio; de quo in hac præsertim familiari epistola magna vestra est expostulatio, & quidem *num.* 14. in hæc verba erumpitis: ,, Si stabat animo prodesse Ecclesiæ, ut jactitat, summis in cœlum laudibus extu- ,, lisset *supremum* Religiosæ paupertatis gradum; dedissemus ,, communes manus, conantes pro nostro modulo *heroicum* pau- ,, latim attingere fastigium.

Quin jam antea *num.* 7. ita me conveneratis: ,, Si Clarissi- ,, mum Dominum ore ad os alloqui contingat (*quidni contin-* ,, *gat?*) sunt inter Religiosas domos secreta, quibus ad *heroicum* ,, illum voluntarium paupertatis gradum, non cogendos omnes ,, facilius agnosceret.

Quod gradum paupertatis a me propositum dicatis *voluntarium & perfectionis* me, ut scitis, dissentientem habetis, at quod *Heroicum*, non item. Nam, ut recte notat Eximius vester Lupus ,, Religiosa paupertas est *omnino magna* virtus, & *alius* ,, justitiæ *Mons*, de quo possit recte dici: *Non omnes capiunt ver-* ,, *bum istud*.

Licet ergo, Eximii Patres, illud, quod de paupertate Religiosa propono, *Heroicum* vobis videatur, non ideo repudiandum; cum ipsa Religiosa paupertas virtus sit *Heroica*.

Quinimmo, Eximii Patres, ut quod sentio aperiam, tametsi primo intuitu mea de Religiosa paupertate sententia, *Heroicum* aliquid a Religiosis requirere videatur, quin tamen aliquid magis *Heroicum* a Fratribus postuletis & exigatis non dubito.

Debet enim, ex sententia vestra, *Religiosus coram Deo, qui scrutatur corda & renes, esse contentus, ne interius quidem in animo obsistere, obloqui, aut reluctari, casu quo Superior ne assem indulgeat, petitæque humiliter veniæ etiam resisteret.*

Si in tantum omnis cordis adhæsio a periculis abesse debeat, quæ, amabo vos, Religioso difficultas erit, sua dimittere pecu- lia? *Non enim est difficultas in amittendo*, ut ait Augustinus, *ubi non est in possidendo cupiditas*.

At peculia possidere, nec tamen illis citra voti paupertatis violationem, ut asseritis, ullatenus *inhærere*, o quam *Heroicum*! profecto vix dubito, quin de Religiosis peculia possidentibus, nec cor eis ullatenus apponentibus, dici queat, quod de viro divitias habente, nec tamen illis cor apponente cum admiratione exclamat Scriptura, *Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua*. Ecclesiastici *cap.* 31. *vers.* 9.

Cum igitur, Eximii Patres, vobis fatentibus, Religiosa paupertas exigat, ut nulla sit erga peculia *animi adhæsio*, quid dubitatis obligationem illam reddi difficiliorem per peculiorum possessionem, faciliorem vero per eorum ademptionem? An ignoratis dignam M. P. vestro Augustino sententiam? ,, Terrena dili- ,, guntur arctius adepta, quam concupita. Nam unde juvenis ,, ille tristis discessit, quia magnas divitias habebat? Aliud est ,, enim nolle incorporare quæ desunt, aliud jam incorporata ,, divellere. Illa enim velut extranea repudiantur; illa velut ,, membra præscinduntur.

Immo, ut verum fatear, adeo difficile arbitror Religiosum *peculia* habere, nec tamen illis animo inhærere, ut vix dubitem, quin si hodie Superiores ad *peculiorum* ademptionem procederent, reperiretur verum esse quod jam pridem dixit quidam Canonicus Regularis: *Æstimo admodum paucos reperiri, qui res suas tranquille finerent in communem usum refundi*. Vide Dissertationem *part.* 1. *cap.* 1. *append. ad Coroll.* 1.

Finio, si aliqua ex epistola Gosvvini Nickel Præpositi Generalis S. J. (cujus fragmentum Responsioni brevi *append. ad Cap.* 4. inserui hic adjunxero: ut inde intelligatis quanto & Religiosorum, & Religionis detrimento, opiniones relaxativæ voti paupertatis, tametsi suis non carerent fundamentis proponantur.

,, Esto ea, inquit, quæ in hunc modum ad paupertatis laxa- ,, tionem excogitantur, sint non sine aliqua rationum firmitate, ,, satis probabilia, non tamen ideo utiliter divulgantur: *cum* ,, *raro & parum prosint*, sæpe & plurimum noceant. Cum enim ,, ii, qui a votorum obligatione solutiones ejusmodi, & licen- ,, tias amant, & in usum trahunt, non ex eorum numero pro- ,, cul dubio sunt, quibus disciplina, & perfectio cordi est; sed ,, inertium, & remissorum quibus summæ virtutis loco est tan- ,, tum non esse sacrilegos; an ii, quæso, ita se continebunt, ,, ut eo tantum usque procedant, quo per summam ejusmodi ,, opinionum indulgentiam licet? Nequaquam: si sapientum homi- ,, num testimoniis, & magistræ rerum experientiæ, fidem ullam ,, habemus; nam ut e sublimi montium jugo continenter ad ima ,, decurrentes, lapsum repente sistere, & pedem figere, ubi pri- ,, mum volunt, vix unquam possunt, sed præconcepta vis, ,, atque impetus nolentes agit, devolvitque etiam invitos; sic, ,, qui ad omne feruntur, quod quacumque tandem conjectura ,, licitum putant sæpe ad illicita delabuntur, & amantes pericu- ,, lum pereunt in illo.

CORONIS.

Eximius P. Lupus proprietariorum classi annumerat Monachos, *qui omnia quidem sua Monasterio, dant, aut pauperibus, sed sibi aliquam reservant vilitiam pensionem aut censum. Ipsum exordium*, ait, *est omnino vitiosum .... utroque enim pede claudicant: nec Monachum induunt, nec Sæcularem deponunt .... qualiscumque professioni adjecta pensionis reservatio, est adversa substantiæ, aut certe fœda conditio, adeoque habenda pro non adjecta. Eam Præfecti obligantur circumducere, & in communem substantiam Devocare*. Cur, Ex. Patres non æque pro hac ipsius sententia, quam pro illa de *dotibus* decertatis.

Bartholomæus Pasmans
T. D. & Librorum Censor.

D E-

PECULIA
SIVE PARTICULARIA RELIGIOSORUM DEPOSITA
IMPROBATA

Ex Regula & disciplina S. Augustini, doctrina & praxi S. Fulgentii, necnon Constitutionibus Ordinis Eremitarum S. Augustini.

Adjunctis paucis Reflexionibus ad binos libellos nuper in defensionem Peculiorum evulgatos.

Ex Constitutionibus Ordinis Eremitarum S. Augustini, pag. 3. cap. 4.

PRIOR Generalis Provincialium ac Priorum Conventuum generalium sæpe sæpius animos incitare debet: „ Maxime autem Prioribus Provincialibus præscindendo, „ quod Priores omnes vitam communem cum Fratribus suis observare faciant: *Nam* „ *ex particulari vita Fratrum, ac eorumdem proprietate Monasteria diripiunt, & ipsi* „ *Fratres, ad omnem communem utilitatem, in qua Ordinis status consistit, redduntur* „ *tepidi, & ob affectum proprium, quandoque communi utilitati domestici inimici.*

„ Cum ergo *radix* & fomes *omnium* fere *malorum sit proprietas Fratrum*; eam „ Reverendiss. Pater omnino eradicare procuret, nulloque modo in nostra Religione „ tolerari permittat; sed quod juxta *SS. Apostolorum morem ac* D. P. N. Augustini „ Regulam *communis omnibus* vita; ac *omnium* rerum temporalium inter ipsos Fra„ tres sit beata *communitas*, unde omnia bona profluenter prosperequе succedunt, „ totis viribus contendat.

AD LECTOREM.

UT quæstio, quæ super voto paupertatis, ac Religiosa bonorum communione, inter quosdam Ordinis Eremitarum S. Augustini Professores & *me controvertitur, facilius percipiatur; statum sive punctum quæstionis breviter proponam, quia in scriptis ipsorum non parum involvitur & intricatur.*

Dico itaque, Communionem Religiosam exigere, ut omnia undecumque, & quocumque modo, sive intuitu totius Communitatis, *sive* intuitu alicujus particularis *obvenientia, eodem modo esse confundenda, & communicanda, ut in* communem *Conventus* usum *convertantur. Vide Apolog.* §. 2. *Econtra Eximius P. contendit, obvenientia intuitu* totius Communitatis *esse confundenda* physice; *non item, quæ Communitati conferuntur* intuitu alicujus particularis. *In libello* Palinodia, Palinodiæ, *pag.* 60.

Ulterius dico, quod Religiosa communio requirat, ut omnia undecumque Religiosis obvenientia confundantur, & in usum communem *convertantur, quemadmodum in Monasteriis Peculia non agnoscentibus fieri videmus; vel ut in omnibus Monasteriis confunduntur, & in* usum communem *convertuntur eleemosynæ religiose emendicatæ; & canones ex villis ac reditibus Monasterii provenientes. Ex adverso Eximius P. pag.* 61. *prætendit* hæc *non ab omnibus requiri, agnoscit tamen* in se bona esse; *ego vero Religiosæ communioni* essentiale *esse contendo.*

Ad hæc Eximius sustinet, quod sufficiat Peculia sive deposita confundi quoad proprietatem; *non autem requiri, ut confundantur quoad* usum *facti, pag.* 102. *Econtrario sustineo Peculia, sive deposita confundenda, sive Conventui incorporanda, non* quoad proprietatem *dumtaxat, sed etiam* quoad usum facti; *sive, ut ex illis* usus facti, *sive* necessariorum *omnibus suppeditetur.*

Ulterius Eximius contendit, Peculia *a Religiosis propter necessitatem retineri posse; itemque licitum esse, ut de Superioris licentia quilibet ea, quæ* suo intuitu *collata sunt, in particulari capsula collocet; ex qua necessaria sua procuret de ejusdem Superioris licentia, pag.* 149. & 42.

Ego vero, nec Peculia, nec hujusmodi particulares reservationes licita contendo, obstante scilicet voto paupertatis, & communione Religiosa.

Ex his, ut spero, per quam manifestus erit præsentis quæstionis status, quem in hoc Tractatu ex Regula & praxi S. Augustini, doctrina S. Fulgentii, necnon Constitutionibus Ord. Erem. S. Augustini elucidare statui; eo quod dictæ Constitutiones in binis libellis nuper evulgatis, specialiter in patrocinium Peculiorum urgeantur.

Hæc erit hujus Tractatus materia, cui paucas super binis illis libellis reflexiones adjiciam.

CAPUT PRIMUM.

Improbantur Peculia sive particularia Deposita Religiosorum argumentis desumptis ex Regula & disciplina, quam Fratribus suis S. Augustinus præscripsit.

§. I.

QUÆSTIO PRÆLIMINARIS.

Qua ratione Peculium sive Depositum ad particulares usus alicujus Religiosi, vere dicatur proprium *respectu illius Religiosi, tametsi proprietas Conventui sit incorporata?*

Uæstio proposita haud difficulter solvetur exemplo servi; a quo ad Monachum frequenter argumentum duci Jurisconsultis notum est.

Certum est Jure Romano servos plane incapaces esse *proprietatis* sive *domini*; adeo ut quidquid servi *ex traditione nanciscuntur, sive quid stipulentur, sive ex donatione, vel ex legato, vel ex qualibet alia causa acquirent, hoc dominis etiam ignorantibus & invitis obveniat*. §. 3. Instit. Per quas personas cuique acquiritur. *Ipse enim qui in potestate alterius est*, inquit Cajus, *nihil suum habere potest*. L. 10. ff. De acquir. rer. domin.

Hac tamen servi conditione non obstante, Peculium servo esse posse expeditum est. Quod quidem Tubero Jurisconsultus sic definit: *Quod servus domini permissu separatum a rationibus dominicis habet, deducto inde si quid domino debetur.*

Circa hoc servi Peculium hæc observanda; primo, legale dominium sive proprietatem Peculii semper manere apud dominum; & quidquid servus, etiam ex causa Peculii, acquirit; ipso jure acquiri domino.

Secundo, Peculium ad nutum domini sola ejus voluntate servo adimi; nec nisi de ejus consensu haberi posse. L. 4. *ff. De Peculio*.

Tertio, quod illis non obstantibus Peculium servi dicatur *Patrimonium* servi: *Peculium*, inquit Ulpianus, *dictum est, quasi pusilla pecunia sive patrimonium pusillum*. L. 5. §. 3. *ff.* eod. Et Florentinus; *Peculium & ex eo consistit; quod parcimonia sua quis paravit, vel officio meruerit a quolibet sibi donari: idque velut si proprium patrimonium servum suum habere quis voluerit*. L. 39. *ff.* eod. Immo teste Paulo Jurisconsulto *quasi patrimonium liberi hominis Peculium servi intelligitur, ubicumque esset*. L. 47. §. 6. *ff.* eod.

Patet ergo, quod licet conditio servilis faciat, ut *proprietas* sive *dominium* Peculii sit apud dominum, possitque dominus *pro libitu* Peculium servo adimere tamen quamdiu volente domino Peculium servus retinet, illud velut *proprium patrimonium* liberi hominis possideatur. Ideoque & nomen suum mutavit Peculium servi tamquam *peculiare*; sive *particulare* aut *proprium* sit servo.

Nec id mirum videbitur, si attenderimus, rerum temporalium commodum, sive utilitatem præcipue in illarum usu consistere, cumque consequenter in effectu rem illam sibi *propriam* sive *peculiarem* habere, cui res quoad *usum* & *utilitatem* appropriantur, sive ut vocabulo barbaro utar, *peculiatur*. *Peculiare* enim pro applicare propriis usibus, apud Odoricum Vitalem *lib.* 9. legimus; *Ecclesias suis usibus illicitis peculiaverant*, ait, *ac indecenter contaminaverant*.

Tametsi igitur pusilla pecunia, quam servus permissu domini separatam a rationibus dominicis habet, *proprietate* tenus sit ipsius domini, recte tamen dicitur *Peculium*, & velut *proprium patrimonium* servi: quia quoad usum & utilitatem servo est *peculiaris*, sive *propria*; atque ita in effectu quasi *patrimonium liberi hominis* eam possidet; eo quod utilitas Peculii non minus redundet in servum, quam utilitas patrimonii liberi hominis in in ipsum liberum hominem.

His præmissis, quis non videat, eadem ratione, qua Peculium servi, etiam Peculium Religiosi recte dici *pusillum patrimonium*, item velut *ipsius proprium patrimonium*. Quinimmo, Peculium ipsi Monacho sit *quasi patrimonium* hominis sæcularis sive non Religiosi, tametsi proprietas sive civile dominium hujusmodi Peculii apud Conventum sit; non secus ac proprietas Peculii servilis est penes dominum.

Sicuti enim Peculium servi est pusilla pecunia, quam servus permissu domini ad usus suos *particulares* separatam a rationibus dominicis habet, similiter Peculium Monachi *particularibus* usibus hujus Monachi *reservatur, sive peculiatur & appropriatur*.

Cum ergo rerum temporalium utilitas sive commodum præcipue, immo unice pene, ut dictum est, in earum usu consistat, res illi Religoso recte dicitur *appropriata* sive *propria*, cui usus appropriatus sive *peculiatus* est; utpote in quem rei utilitas & commodum redundat.

Quis enim non videat, quam parum prosit proprietas sine usu, & quam parum referat non habere rerum proprietatem, modo earum habeamus usum? Immo nec rerum temporalium possessio aliunde nocet aut prodest, quam propter usum. Unde jam pridem recte notavit Dionysius Carthusianus; „ Magis nocet Religioso habere *usum Peculii sine* proprietate *civili*, quam habere *proprietatem sine usu*. Proprietas namque in se non est peccatum, nec ad peccandum inducit, nisi per usum rei. ... immo quantum ad progressum de malo in malum, parum aut nihil refert, an habeatur *usus sine proprietate*, *an cum proprietate*". Vide dissert. Can. De Pecul. *part.* 1. *cap.* 1. *coroll.* 2. *pag.* 19.

Peculia ergo Monachorum ipsis dicuntur *propria*, quia ipsorum *particularibus usibus* reservantur sive *peculiantur*: quia inde fit, ut quoad utilitatem, quæ ex usu desumitur, ipsis sint *propria*. Quamobrem nec incongrue Peculiorum suorum adinstar usufructuarii, dicentur habere *dominium utile*.

Quin & omne *proprium*, a quo Monachi *proprietarii* dicuntur, non nisi a simili particulari appropriatione quoad usum desumi potest. Quidquid enim Monachus acquirit, tametsi illud ignorante, quin & invito Superiore retineat (quo casu enim verum proprietarium esse nemo ambigit) tamen ipso jure proprietas Conventui incorporatur, ut nec vel momento temporis in persona Monachi remaneat.

Proprium igitur, & peculium, cujus proprietas est penes Conventum, quoad Monachum synonyma sunt. Hinc Juris Canonici Glossographus. *Peculium id est proprium*.

Sed ne hæc dicens novitatis forsitan insimuler, audere lubet Canonicum Regularem a centum & amplius annis in generali Conventu Canonicorum Regularium Congregationis Vindesemensis contra proprietarios perorantem: „ Quavis, ait secundum proprietatem vocum alium sit peculium, aliud proprium, in præsenti tamen materia *proprium semper* pro *peculio* sumitur. Nam *veram* rei *proprietatem*, hoc est ipsum *legale dominium*, *Religiosus omnino habere non potest*: quia contra naturam Monachatus est, & implicat contradictionem. Impossibile est enim, ut quis simul sit Monachus, & alicujus rei legale dominium habeat, sed *quidquid* habet, *peculium* est, *ad Conventumque pertinet, & per Prælatum semper auferri potest*. Idem est & de peculio servi sub domino, & filii nondum emancipati sub suo patre.

Dum ergo Concilium Lateranense III. dixit, *Monachi nec peculium permittantur habere*, & Innocentius III. *prohibuit districte in virtute obedientiæ sub obtestatione divini judicii, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat*: idem præcepisse censentur.

Similiter idem Innocentius respondens: *Non æstimet Abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo Monacho dispensare*, non de proprietate civili (quæ semper Conventui ipso jure acquiritur) sed de utili, a sæpius dicta appropriatione quoad usum desumpta (quam Monachi proprietarii unice ambiebant, & de Abbatum licentia retinere cupiebant, parum de civili & sterili proprietate solliciti) loqui dicendum est.

Sed non deerunt forsitan, qui cum Doctoribus nonnullis (de quibus a ducentis & amplius annis Dionysius Carthusianus) „ excusabunt peculium Monachorum & Monialium a vitio proprietatis, *dummodo Superioribus suis, videlicet Abbati, aut Abbatissæ nil celent, & ad reddendum seu dimittendum paratæ sint juxta Superiorum voluntatem, nihilque recipiant, vel expendant sine illorum licentia*. Denique ad ea; quæ supra adducta sunt ex Concilio Lateranensi, & Constitutione Domini Papæ, respondent; quod prohibitio illa de habendo peculio aut proprio intelligenda sit, quod Monachus non debet aliquid possidere, aut habere peculium *nomine proprio*, non autem ibi prohibetur Monachus aliquid possidere *nomine Abbatis, & de expressa permissione ipsius*. Similiter dicunt, quod cum Monacho non potest dispensari, ut habeat proprietatem *nomine suo*, sed potest cum eo dispensari; *ut habeat aliquid peculiare nomine Abbatis aut Monasterii*. Istud videtur *inconsideratissime* dictum; in ipso namque Concilii Lateranensis Decreto, peculium luce clarius Monachis *administratione communem non habentibus* prohibetur; & Abbati sub pœna absolutionis a suo officio districte prohibetur, ut *non permittat* aliquem Monachorum suorum habere *peculium*, nisi ratione administrationis: quot item habentes peculium; & morientes in eo, secundum determinationem Concilii puniat.

„ Quomodo ergo Monachus nomine Abbatis potest habere peculium, cum Abbatis prorsus prohibitum sit peculium Monacho dare, immo & *permittere ut habeat illud*?

Plura in refutationem illorum, quibus præfati Doctores peculium Monachorum a vitio proprietatis vindicare studebant, ibidem addit Cartusianus; sed quia in Dissertatione mea relata facile videri possunt brevitatis causa omitto; uti & illa, quibus tum in Dissertatione *part.* 1. *cap* 1. *coroll.* 2, tum in Vindiciis *cap.* 1 & latius in earum Appendice *cap.* 1. §. 2. luculentissime ostendi, peculia Monachorum ipsis esse *propria*, tametsi ea de licentia & de beneplacito Superiorum retineantur.

§. II.

§. II.

Proponitur primum argumentum contra Peculia, ſive particularia Religioſorum depoſita ex Regula ſancti Auguſtini.

„ PRIMUM, ait Auguſtinus *Reg. cap.* 1. propter quod in unum „ congregati eſtis, ut unanimes habitetis in domo, & ſit „ in vobis anima una, & cor unum in Deo; *& non dicatis* „ *aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia*; & diſtri- „ buatur unicuique veſtrum a Præpoſito veſtro victus & tegu- „ mentum, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis „ omnes, ſed potius *unicuique ſicut opus fuerit*. Sic enim legitur „ in Actis Apoſtolorum; *Quia erant illis omnia communia*.

Ex his Regulæ Auguſtinianæ verbis colligitur primo, *proprium* dici ab Auguſtino, quidquid *toti* communitati non eſt *commune*; ut unicuique victus & tegumentum aliave neceſsaria diſtribuantur. Cum enim præcepit, *non dicatis aliquid proprium*, per oppoſitionem ſubjungit, *ſed ſint vobis omnia communia, & diſtribuatur*, &c. ex quo manifeſtum eſt, *proprium* ab Auguſtino opponi *communi*.

Hinc ulterius collige, *depoſitum* ad *particulares* uſus *alicujus* Religioſi, cæteris excluſis, *peculiatum*, ſive *reſervatum*, ſecundum Auguſtini Regulam, eſſe *proprium*; utpote non commune *toti* communitati, *ut diſtribuatur unicuique victus*, &c.

Secundo, ex citatis verbis habetur, univerſa Religioſorum peculia, ſive depoſita ad uſus *particulares* alicujus Religioſi, Regulæ Sancti Auguſtini diametraliter oppoſi. Quid enim evidentius, quam ea non eſse communia, ut diſtribuatur unicuique victus & tegumentum, aliaque neceſſaria, quæ *particularibus* uſibus hujus illiuſque Religioſi *peculiantur* ſeu *reſervantur*; ut nimirum ex illis non omnes Religioſi, ſed hic aut ille duntaxat victum & tegumentum, cæteraque neceſſaria accipiat? Ut proinde Regula volens, ut Fratribus *omnia ſint communia*, & diſtribuatur, &c. meridiana luce clarius peculia ſive particularia depoſita excludat.

Quod & pro comperto habentes Prælati Ordinis Præmonſtratenſis anno 1630. in Capitulo generali ſtatuerunt: „ ut ſi alicui „ ſororum a quoquam aliquid datum fuerit, juxta *præceptum* „ *Regulæ* ſtatim reſignet, & *redigatur* in *commune*. Nulla quo- „ que ſororum ad *proprios & particulares ſuos uſus* pecuniam vel „ reditus habeat aſſignatos, ſed omnia Superiori tradantur, & „ *Conventui incorporentur*.

§. III.

Proponitur ſecundum argumentum ex Regula S. Auguſtini deſumptum.

„ NULLUS *ſibi aliquid* operetur, ait Regula Auguſtini *cap.* 6. „ ſed *omnia opera veſtra* in unum fiant, majore ſtudio „ & frequentiori alacritate quam ſi vobis ſingulis faceretis *pro-* „ *pria*: charitas enim, de qua ſcriptum eſt, *quod non quæ-* „ *rat quæ ſua ſunt*, ſic intelligitur, quia communia pro- „ priis, non propria communibus anteponit. Et ideo, quanto „ amplius rem communem, quam propriam veſtram curaveri- „ tis, tanto vos amplius profeciſſe noveritis: ut in omnibus, „ quibus utitur tranſitura neceſſitas, ſupereminеat quæ permanet „ charitas.

His verbis Auguſtinum intendere, ut Fratres non *ſibi*, id eſt, in *proprium* ac *privatum* commodum, ſed *in commune*, id eſt, *in commune commodum* ac *utilitatem* operentur, clarum eſt. Hinc quoque manifeſtum, peculia ſive depoſita, quibus illa, quæ Religioſis ex concionibus, celebratione Miſſarum, lectionibus, ſive alio juſto labore obveniunt, ad *particulares* uſus & *neceſſitates illorum*, quibus obvenerunt, reſervantur, per præſens Regulæ præceptum improbari: nec enim in *unum*, ſive in commodum ac uſum *communem* opera fiunt, ſi occaſione operum ſive laboris provenientia, non *communitati* ſive omnium Fratrum uſibus applicentur, ſed laborantium ſeu operantium duntaxat uſibus proficiant.

Unde Octavius Frangipanus Epiſcopus Tricarienſis, Apoſtolicæ Sedis per Germaniam inferiorem, & Belgarum Provincias Nuntius, in ſuo Directorio Eccleſiaſticæ diſciplinæ, Colonienſi præſertim Eccleſiæ accommodato, ac per Facultatem Lovanienſem approbato, poſtquam monuit Monaſteriorum Superiores „ ut curam in hoc omnem ponant, ne quod hactenus paſ- „ ſim in multis Monaſteriis factum eſt, *aliquis ſibi aliquid ope-* „ *retur, ſed ut præſcribit in Regula ſua D. Auguſtinus, omnia* „ *opera ſua in unum faciant, majori ſtudio & alacritate, quam* „ *ſi ſingula ſibi facerent propria* " tamquam conſequens ſubjungit: „ ac proinde omnis pecunia, vel res, quam Monachus, „ vel Monialis, ſive labore ſive induſtria, ſive amicorum libe- „ ralitate, ſeu denique qualibet alia occaſione acquirere poteſt, „ Superiori mox tradatur, & in *communem ærarium*, vel *com-* „ *mune veſtiarium*, *vel alias in communes uſus reponenda*, & „ ad nutum Superioris tamquam res, *non quidem uni peculia-* „ *ris, ſed omnibus ex æquo communis*, adminiſtranda, ne con- „ tingat in Monaſteriis illa perverſitas, ut qui divites & libera- „ les habet in ſæculo conſanguineos, etiam ſuperfluis quibuſque „ abundet, & alius Fratres neceſſariis deſtituatur.

§. IV.

Proponitur tertium argumentum ex Regula Sancti Auguſtini.

POSTQUAM in Regula dictum fuit; Nullus ſibi aliquid operetur, ſed omnia opera veſtra fiant in unum, ſubjungitur: „ Conſequens ergo eſt, ut etiam qui ſuis filiis aut aliqua neceſ- „ ſitudine ad ſe pertinentibus in Monaſterio conſtitutis, aliquam „ contulerit veſtem, ſive quodlibet aliud inter neceſſaria depu- „ tandum, non occulte accipiatur, ſed ſit in poteſtate Præpo- „ ſiti, *ut in rem communem redactum, cui neceſſe fuerit, præ-* „ *beatur* ", Cap. 6. Reg.

Quod per hæc Regulæ verba improbentur Peculia ſive particularia Religioſorum depoſita, conflata ex illis, quæ ex parentum aut aliorum liberalitate Religioſis obveniunt, non difficulter intelligitur.

Cum enim Regula velit, ut ſi quis filiis in Monaſteriis conſtitutis aliquid contulerit, id non occulte accipiatur, ſed ſit in poteſtate Præpoſiti, *ut in rem communem redactum, cui neceſſarium fuerit, præbeatur*; manifeſtum eſt, Regulam nolle, ut illud, quod Religioſo ex parentum liberalitate offertur, ad *particulares* ipſius *uſus & neceſſitatis* reſervetur; ſed e contrario Regulam velle, ut redigatur *in rem communem* per Præpoſitum, cui neceſſarium fuerit, diſtribuendum; quod quam directe Peculiis ſeu particularibus depoſitis repugnet, tum per ſe, tum ex ante dictis planum eſt.

Qui igitur vitæ communionem juxta Auguſtini Regulam (idem eſt de Regula S. Benedicti, ut in Diſsertatione oſtenſum eſt) profeſſi ſunt, nihil a parentibus, aut alio quoquam, ſuis particularibus uſibus reſervandum, & non *toti* Communitati profuturum, accipere poſsunt; immo ſi offerentes omnibus Fratribus *commune* eſse nollent, potius recuſandum, quam ea conditione accipiendum eſset; ut ſuo exemplo jam pridem S. Anſelmum docuiſse Eadmerus individuus vitæ illius comes teſtatur. „ Cum „ enim Monaſterii Beccenſis Prior eſset, illi ſæpe plura auri & „ argenti pondera a nonnullis ſunt oblata, ait Eadmerus quate- „ nus ea in ſuos, ſuorumque uſus ſuſciperet, ſervaret, diſpen- „ deret; quæ ipſe *nulla patiebatur ratione ſuſcipere, niſi forte* „ *communi Fratrum utilitati profutura* Abbati præſentarentur. „ Sed cum hic qui ſua offerebat, e contra diceret, ſe nullam „ tunc voluntatem habere, vel Abbati vel Monachis aliquid „ dare, niſi *ei ſoli*; referebat ille, *ſe talium opus non habere*, „ nec aliter a quoquam velle accipere ". *In ipſius Vita apud Bollandum ad* 21. *Apr. cap.* 4.

§. V.

Oſtenditur ex Sermone 49. *de Diverſis; ſive* 355. *ult. edit. S. Auguſtini, Peculia ſive depoſita particularia Religioſorum Regulæ S. Auguſtini contrariari.*

DUos ſermones Auguſtinum habuiſse de vita & diſciplina, quam in Monaſterio inter Fratres ſuos inſtitueret, ſervatamque vellet, dum *forte de poſſeſſionibus invidia ipſis Clericis fieret*, memorat Poſſidius.

In utroque late ac dilucide exponit, quam paupertatem, ac vitæ communionem in Monaſterio cum Fratribus ſuis ſervare intenderet, quamque ipſa *ſancta* Fratrum *profeſſio* exigeret.

In primo itaque, ita de ſuo vitæ inſtituto ad plebem differit.

„ Ut non vos diu teneam, præſertim quia ego ſedens loquor, „ vos ſtando laboratis: noſtis omnes, aut pene omnes, *ſic* „ *nos vivere in ea domo, quæ dicitur domus Epiſcopii*, ut quan- „ tum poſſumus, imitemur eos Sanctos, de quibus loquitur „ liber Actuum Apoſtolorum: *Nemo dicebat aliquid proprium,* „ *ſed erant illis omnia communia* . . . . . Apprehenſus, Presby- „ ter factus ſum, & per hunc gradum perveni ad Epi- „ ſcopatum. Non attuli aliquid, non veni ad hanc Eccle- „ ſiam, niſi cum iis indumentis, quibus illo tempore veſtie- „ bar. Et quia hoc diſponebam, in Monaſterio eſse cum Fra- „ tribus, cognito inſtituto & voluntate mea, beatæ memoriæ „ ſenex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc eſt „ Monaſterium. Cœpi boni propoſiti Fratres colligere compa- „ res meos, nihil habentes, ſicut nihil habebam, & imitan- „ tes me, ut quomodo ego tenuem paupertatulam meam ven- „ didi, & pauperibus erogavi, & ſic facerent & illi, qui mecum „ eſse voluiſsent, *ut de communi viveremus*; commune autem „ nobis eſset magnum & uberrimum prædium ipſe Deus . . . . „ *Ecce quomodo vivimus*. Nulli licet in ſocietate noſtra habere „ aliquid *proprium*; ſed forte aliqui habent. Nulli licet: ſi qui „ habent, faciunt quod non licet.

Quinam vero ſint, qui juxta Auguſtinum habere *proprium*, & a propoſito, ſive voto cadere cenſeantur, ſubjicit: *Sane etiam hoc noverit Charitas veſtra dixiſſe me Fratribus meis, qui mecum manent, ut, quicumque habet aliquid*, aut vendat & eroget, aut donet, & commune illud faciat. *Eccleſiam habet per quam nos Deus paſcit. Et dedi dilationem uſque ad Epiphaniam, propter eos qui vel cum fratribus ſuis non diviſerunt, & dimiſerunt quod habent apud fratres ſuos, vel nondum de re ſua aliquid egerunt, quia expectabatur ætas legitima. Faciant inde quod volunt: dum tamen ſint* pauperes *mecum, ſimul expectantes miſericordiam Dei. Si autem nolunt, qui forte nolunt; certe ego ſum qui ſtatueram, ſicut noſtis, nullum ordinare Clericum niſi qui mecum vellet manere: ut ſi vellet diſcedere a propoſito, recte illi tollerem Clericatum, quia deſereret* ſanctæ Societatis promiſſum *cœptumque conſortium. Ecce in conſpectu Dei & veſtro, muto conſilium: qui volunt habere* ali-

aliquid proprium, *quibus non sufficit Deus & Ecclesia ejus, maneant ubi volunt; & ubi possunt, non eis aufero Clericatum. Nolo habere hypocritas. Malum enim est, quis nesciat? Malum est cadere a* proposito; *sed pejus est simulare propositum. Voce dico audire, quæ laudatur in Actibus Appostolorum*, deserit, a voto suo cadit, & a professione sancta cadit. Observet judicem, sed Deum, *non me. Ego ei non aufero Clericatum. Quantum sit periculum, ante oculos ejus posui: faciat quod vult. Novi enim, quia si aliquem hoc facientem degradare voluero, non ei deerunt patroni, non ei deerunt suffragatores, & hic & apud Episcopos, qui dicant, quid mali fecit? Non potest tecum tolerare istam vitam; extra Episcopum vult manere, & de proprio vivere, ideone debet perdere Clericatum? Ego scio quantum malum sit* profiteri aliquid, nec implere. Vovete, *inquit*, & reddite Domino Deo vestro. Et melius est non vovere, quam vovere, & non reddere.

Ex hoc Augustini discursu collige sequentia. Primo: Fratres Institutum Augustini profitentes, vovere vitam communem, quæ in Actibus Apostolorum laudatur; adeoque inter ipsos omnia debere esse communia, ut distribuatur singulis prout cuique opus est.

Secundo: quod juxta S. Augustinum, qui societatem communis vitæ jam susceptam, quæ laudatur in Actibus Apostolorum, deserit, *a voto suo cadat, & professione sancta cadat.*

Hinc ulterius collige, quod ad mentem Augustini recte dixerit Synodus Audomarensis: „ Prorsus *omnia* in *communem usum* convertantur, ita ut impleatur a Religiosis, quod sibi imitandum sumpserunt, & *ad quod Religione sempiterna se obligarunt (non potest res ista inculcari satis) illud primitivæ Ecclesiæ: Multitudinis credentium erat cor unum & anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia: dividebatur autem singulis prout cuique opus erat* ". Vide Differt. Can. *part.* 1. *cap.* 1. §. 4.

Tertio: ex hoc Augustini Sermone habemus, quod ipse judicaverit, immo nec dubitaverit, Fratres, qui societatem vitæ communis in Actibus Apostolorum laudatam non servarent, a voto suo cecidisse, & coram Deo votifragos esse, licet illos a se eo tempore puniendos non crediderint. Hinc collige, nullatenus sequi, Religiosos hoc illove modo Peculia habente coram Deo non esse proprietarios, quia per Constitutiones ut *proprietarii* non puniuntur.

Quarto: prædicta verba ostendunt, Augustinum permisisse libertatem Ingredienti, ut omnia sua vendat & eroget, vel donet & *commune faciat*, ut inde pauperes Christi in Monasterio vivant.

§. VI.

Petuntur argumenta contra Peculia & particularia Religiosorum deposita ex Sermone 50. de Diversis, sive 356. ult. edit. S. Augustini.

SERMONEM secundum de vita & moribus Clericorum suorum in hunc modum Augustinus exorditur: „ Charitati vestræ hodie de nobis ipsis sermo reddendus est. Quod enim ait Apostolus, *spectaculum facti sumus mundo & Angelis & hominibus*: Qui non amant, quærunt quod laudent in nobis: qui autem non oderunt, detrahunt nobis. Nos autem in utroque medio constituti, adjuvante Domino Deo nostro, & vitam & famam nostram sic custodire debemus, aut non erubescant ne detractoribus laudatores. *Quomodo autem vivere velimus, quomdo Deo propitio jam vivamus*, quamvis de Scriptura sancta multi noveritis, tamen ad commemorandos vos, ipsa de libro Actuum Apostolorum vobis lectio recitabitur, ut videatis ubi descripta sit *forma, quam desideramus implere*. Dum ergo recitatur, vos intentissimus volo, ut post ejus recitationem, quod institui, loquar, Deo donante, intentioni vestræ. (Et Lazarus Diaconus legit): *Cum orassent, motus est locus, in quo erant congregati. & impleti sunt omnes Spiritu sancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia omni volenti. Multitudinis autem credentium erat anima una & cor unum: & nemo eorum quæ possidebat, dicebat aliquid suum esse, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Domini Jesu: gratiaque magna erat super omnes illos. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores prædiorum vel domorum erant, vendentes afferebant pretia illorum, & ponebant ante pedes Apostolorum. Distribuebatur autem unicuique prout cuique opus erat.* (Cumque Lazarus Diaconus recitasset, & Episcopo codicem tradidisset, Augustinus Episcopus dixit) & ego legere volo. Plus enim me delectat hujus verbi esse lectorem, quam verbi mei disputatorem. *Cum orassent*, &c. *Audistis quid velimus: orate ut possimus.*

Ex his rursus constat, S. Augustinum a Fratribus suis servatam voluisse vitam communem in Actibus Apostolorum tantopere laudatam. Sed ne per oblationes fidelium alicui Fratrum in particulari faciendas, forsitan hæc omnimoda rerum communio læderetur, ad populum conversus, eum his verbis admonendum censuit: „ Et vos exhortor, inquit, Fratres mei, si aliquid vultis Clericis dare, sciatis quia non debetis quasi *vitia eorum favere contra me. Omnibus* offerte quod vultis, offerte de voluntate vestra. Quod *commune* erit, *distribuetur unicuique, sicut cuique opus erit*. Gazophylacium attendite, & *omnes* habebimus. Valde me delectat, si ipsum fuerit præsepe, ut nos simus jumenta Dei, vos ager Dei. Nemo det byrrhum, vel lineam tunicam, seu aliquid *nisi* in *commune*; *de communi accipio & mihi ipsi*, cum sciam *commune* me habere velle, *quidquid* habeo. Nolo talia offerat sanctitas vestra, quibus ego *solus* quasi decentius utar; offerat mihi, verbi gratia, byrrhum pretiosum; forte decet Episcopum, quamvis, non deceat Augustinum, id est, hominem pauperem, de pauperibs natum. Modo dicturii sunt homines, quia inveni pretiosas vestes, quas non potuissem habere vel in domo patris mei, vel in illa sæculari professione mea. Non docet: *Talem debeo habere, qualem possum, si non habuerit, fratri meo dare. Qualem potest habere Præsbyter, qualem* potest *habere decenter Diaconus & Subdiaconus, talem volo accipere*: quia *in commune* accipio. Si quis meliorem dederis, vendo; quod & facere soleo; ut quando non potest vestis esse *communis*, pretium vestis possit esse *commune.*

Hic Augustini discursus ostendit, quod ad exemplum sui legislatoris, Superiores merito moneant fideles, præsertim parentes Fratrum suorum, ut si quid offerre voluerint, *vitia Fratrum non foveant*, illis nimirum *in particulari* offerendo; sed si quid offerre voluerint, *omnibus* offerant. Nullus det vestem, seu aliquid, *nisi in commune*: atque, quod *commune erit, distribuatur unicuique sicut cuique opus erit.*

Quod & S. Benedictum desiderasse, in Dissertatione Canonica *part.* 1. *cap.* 1. §. 8. *pag.* 18. ostensum fuit.

Insuper ex allegato Augustini discursu planum est, ipsum voluisse, ut quidquid Fratribus, vel sibi offerretur, esset *commune*; non tantum *quoad proprietatem*, sed *quoad usum*, id est, ut omnibus, prout cuique necessarium est, in usum cedat: *talem vestem debeo habere*, inquit, *qualem possum, si non habuerit, frattri meo dare. Qualem potest habere, Presbyter, qualem potest habere decenter Diaconus & Subdiaconus, talem volo accipere: quia in commune accipio. Quo quid evidentius*, quam quoad *in commune accipere* idem sit Augustino, quod in *usum communem*, sive ad *communes fratrum necessitates acciperet*. Unde & subjicit: *Si quis meliorem dederit, vendo: quod & facere soleo; ut quando non potest vestis esse communis* (nimirum quoad usum; nam quoad nudam proprietatem, quidni posset esse communis?) *pretium vestis possit esse commune.*

CAPUT II.

Ex doctrina & praxi S. Fulgentii Episcopi Ruspensis, fidelissimi S. Augustini discipuli, Peculia, sive particularia Religiosorum deposita improbantur.

§. I.

Ostenditur, quod S. Fulgentius quod vitam communem Religiosis necessariam per omnia Augustino consentiat.

DE S. Fulgentio Episcopo Ruspensi fidelissimo S. Augustini discipulo, & a Cardinali Baronio ad *an.* 522. dicto, *redivivus Augustinus, apud* Bolland. *ad* 1. *Januarii cap.* 27. leguntur sequentia. *Noluit plane jam B. Fulgentius in priori domo multis Fratribus comitantibus diutius habitare; sed juxta Basilicam S. Martyris Saturnini procul a strepitu civitatis vacantem reperiens locum, Brunasio Calaritanæ civitatis Antistite venerabili prius, sicut decuit, postulato, novum sumptibus propriis Monasterium fabricavit. In quo quadraginta & amplius Fratribus congregatis, disciplinæ Cœnobialis ordinem custodivit illæsum, nemini dans licentiam* professionis sanctæ Regulam *prœterire: sed* principaliter *hoc observandum* Monachis *tradens ut nullius eorum quidquam sibi* proprium vendicaret, sed essent omnia communia. *Dicebant enim frequenter*, nec debere, nec posse Monachum judicari, *cui voluntas habere* privatum Peculium *persuaserint. Ut enim Monachus lautioribus forsitan sibis utatur, interdum cogit infirmitas corporis; ut autem cupiat in quibuslibet exiguis rebus juris* proprii dominium vendicare, *superbæ voluntatis & avaræ cupiditatis evidens testimonium est.*

Quis hisce verbis non videat miram inter fidelissimum discipulum, & Patrem sanctissimum expressam consonantiam?

Augustinus tamquam *primum* & principale vitæ Religiosæ punctum ponit, ut nemo dicat *aliquid proprium*, sed sint Fratribus *omnia communia*; Fulgentius *principaliter* hoc observandum Monachis tradebat, ut nullus *quidquam sibi proprium vendicaret*, sed essent *omnibus omnia communia*.

Proprium erat Augustino, quod non erat omnibus commune; similiter & Fulgentio. Dicebat enim, ut nullus sibi *proprium* vendicaret; *sed essent omnibus omnia communia*; ex qua oppositione evidens fit, *proprium* ipsi fuisse, quod non erat *omnibus commune*.

Augustinus dicebat, quod Frater ille a *voto suo cadat, a professione sancta cadat*, qui societatem *vitæ communis*, quæ laudatur in Actibus Apostolorum, deserit, nonne idem sensit Fulgentius, dum dicebat frequenter, *nec debere nec posse Monachum judicari, cui voluntas habere privatum Peculium persuaserit?*

Cui enim voluntas habere privatum Peculium persuaserit, etiam persuadet non omnia omnibus facere communia; quia, ut antea sæpius ostensum est, privatum Peculium perfectæ & omnimodæ bonorum communioni directe opponitur, ac per consequens *societati vitæ communis in Actibus Apostolorum laudatæ*; quia hæc vult *omnia* esse *communia, ut distribuatur*, &c.

Ad hæc ex verbis jam relatis patet, *proprium* & *Peculium*, item *proprii dominium* quoad Religiosus, ipsi etiam Fulgentio synonyma fuisse.

Universa vero Religiosorum Peculia sive particularia deposita hac S. Fulgentii sententia improbari jam plusquam sufficienter proba-

probatum est, constat enim ex dictis, diretissime sibi opponi, inter Monachos *omnibus omnia esse Communia*, & esse inter ipsos privata Peculia, sive deposita, ad *particulares* usus & necessitates hujus illiusve Religiosi reservata.

§. II.

S. Fulgentius occasionem sive prætextum Peculiorum Religiosis adimit.

NULLUM esse aptius efficaciusque remedium ut vitium proprietatis sive peculiaritatis e Monasteriis evellatur; quam ut Superiores e *communi* Monasterii substantia placide atque benigne necessaria subministrent, a Patribus jam pridem notatum fuit.

„ Ut hoc vitium *peculiare* radicitus amputetur (ait magnus „ ille Monachorum Patriarcha S. Benedictus *cap.* 55. *Reg.*) den„ tur ab Abbate omnia quæ sunt necessaria ..... ut omnis au„ feratur *necessitati* excusatio.

Quam sedulo hoc remedium adversus peculiaritatis vitium S. Fulgentius adhibuerit, vitæ ipsius Auctor testatur.

Distribuebat sane ipse cum summa discretione servis De necessaria vitæ subsidia, singulorum vires infirmitatemque considerans. Verumtamen quibuscumque plus cæteris consulebat, eos humilitatem custodire amplius admonebat, dicens eis: De substantia communi *quisquis aliquid plus accepit*, omnium *sit debitor, quorum est illa substantia: debitorem porro sola juvat humilitas. Sic efficiebat, ne quis* scandalum *pateretur, quando uni proper infirmitate plus dare aliquid videbatur. Erat quoque ei aliqua sollicitudo, prævenire cunctorum Monachorum petitiones, ante tribuendo aliquid tribuendum cuilibet vel ratio manifesta monstraret. Si quis autem præsumpsisset, priusquam acciperet, petere, negabat ei continuo, etiamsi mereretur accipere, dicens: Monachos debere his, quæ acceperint; esse contentos. Cæterum qui sibi, tamquam indigeant, petunt, desideriis adhuc carnalibus serviunt, & omnino non perfecte de cælestibus cogitant, quamdiu quid sibi necessarium sit, ipsi sibi, quia non possunt negotiando, potendo saltem providere festinant.*

Ex his omnibus clarum est, S. Fulgentium non verbis duntaxat privata Religiosorum peculia improbasse; sed & summam ei fuisse curam, ut occasionem sive prætextum, quo peculia defendi solent, amputaret: placide nimirum, magnaque cum discretione necessaria non ex *particularibus* depositis, sed *communi substantia*, omnibus subministrando.

Hanc S. Fulgentii disciplinam si Monasteriorum Superiores imitarentur, quemadmodum ipsis per Patrum Regulas, atque Ecclesiæ Canones injungitur: non dubium, quin facile *peculiaritatem*, totius disciplinæ regularis exitialem pestem, e Monasteriis eliminarent. Quid enim experentia evidentius, quam unicam pene peculiorum occasionem & prætextum esse, quod a Superioribus ex *communi* Monasterii penu necessaria non dentur? Vide *Dissert. part.* 1. *cap.* 3. §. 1.

Sed vereor, ne & hodie dicere liceat, quod dicebat memoratus Canonicus Regularis: „ Reperiuntur, proh dolor! Prælati „ parum curantes quid subditi faciant, aut unde sibi, quæ de„ siderant, acquirant: dummodo ipsi sua marsupia resolvere non „ cogantur: pecunias plus diligentes, quam fratrum animas „ Christi sanguine redemptas. Hinc est, quod fratres sibi ipsis „ provideant. Hinc proprietas incrementum capit.

Reperiuntur alii, qui quidem marsupia sua non difficulter resolvunt; at non in fratrum suorum necessitates, sed ut domos sibi ædificent magnificas, mensas exstruant sumptuosas, supellectilem superbam colligant, famulitium & equos alant, quæ principatum & mundi fastum, nullatenus vero Religiosam paupertatem & rerum terrenarum exprimunt contemptum.

Profecto, si dixerit Christus (Matth. *cap.* 18. vers. 6.) *Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris*; quid timendum nonnullis Superioribus, qui cum teneantur tamquam meri & fideles dispensatores bonorum communium, ex juxta voluntatem offerentium, & Ecclesiæ & Patrum mentem, Fratrum necessitatibus pauperumque usibus impendere, econtra non secus ac pleni domini, in usus a Fundatorum intentione, & Religioso instituto plane alienos impendentes, seu potius dilapidantes, subditis suis scandalum ponunt & lapidem offensionis; nimirum *necessariorum* defectu eos quodammodo ad sanctæ professionis violationem cogendo.

Verendum sane, ut etiam monet sæpe citatum Directorium Coloniense, ne similes Superiores incidant in terribilem illam Apostoli sententiam: *Si quis suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit; & est infideli deterior* 1. ad Tim. 5. vers. 8.

Hæc per occasionem dicta sufficiant; pluribus enim de hoc adversus peculiaritatem remedio, & superiorium illud adhibendi gravi obligatione, ex patrum Regulis, & Ecclesiæ Decretis, in Dissertatione Canonica loco citato actum fuit.

CAPUT III.

Ostenditur, Peculia, seu Deposita ad particulares usus alicujus Religiosi repugnare Constitutionibus PP. Eremitarum S. Augustini.

§. I.

Primum argumentum ex dictis Constitutionibus desumptum.

OMNIMODAM ac perfectam rerum omnium communione, universa Peculia, ac particularia Religiosorum Deposita excludentem, per Constitutiones PP. Eremitarum S. Augustini requiri, non uno argumento; ex iis ipsis desumpto, evidenter probari hoc capite ostendam; ut inde appareat quosduam Peculiorum patronos sine ullo fundamento, contra ipsarum Constitutionum clarissimum tenorem in defensionem Peculiorum eas assumere.

Primum itaque contra Peculia, & pro necessaria rerum omnium communione, argumentum desumi potest ex formula professionis, quam prædictæ Constitutiones his verbis exprimunt, & a professuris hoc ritu fieri volunt.

„ Sedeat (inquiunt *par.* 2. *Const. cap.* 4.) Prior, & cæteri „ post eum, & Novitius accipiat Regulam S. Patris Augustini, „ & deponat eam apertam in manibus Prioris, & ponens ma„ nus suas super eam in manibus Prioris, profiteatur hoc modo, „ In nomine Domini nostri Jesu Christi benedict. Amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo &c. die tali, mense tali: Ego „ Fratres N. de N. filius N. & N. talis loci, & talis parochiæ „ facio professionem, & promitto obedientiam Deo omnipo„ tenti, & B. Mariæ semper Virgini, B. Patri Augustino, „ Rev. Patri, Fratri N. de N. Priori &c. nomine & vice Rev. „ P. Magistri N. de N. Prioris Generalis Ordinis Fratrum Eræ„ mitarum S. Augustini: & Successorum ejus canonice intran„ tium, & *vivere sine proprium*, & in castitate *secundum hanc Regulam ejusdem Patris nostri Augustini* usque ad mortem.

Ex hac professionis formula ac ritu habetur:

Primo, quod Fratres Eremitarum juxta suas Constitutiones voveant *vivere sine proprio*, & quidem *secundum Regulam S. Augustini*.

Unde ulterius consectarium est, ipsos vovere sine tali *proprio* vivere, quale in sua Regula Fratribus Augustinus interdixit.

Proprium vero juxta Augustinum supra *cap.* 1. §. 2. ostendimus esse omne illud, quod non est *commune, ut distribuatur unicuique victus & tegumentum*; ac per consequens, peculia sive particularia deposita, ut quidam vocant: ad particulares usus hujus illiusve Religiosi reservata sive peculiata, esse vere *propria* ad mentem Augustini; utpote non *communia, ut unicuique distribuatur, &c.*

Secundo: quod Fratres votum emittentes huic Regulæ manus suas imponant; in signum indubie, quod ad hujus Regulæ normam in futurum vitam suam instituere proponant, & religiose voveant.

Quod ut religiosius observent, & ne aliquando aliquo pretextu ab eo, quod voverunt, recedant, neque per *oblivionem aliquid negligatur*; præscribunt dictæ Constitutiones *parte* 2. *cap.* 9. *ut sextis feriis Regula S. P. Augustini ad prandium legatur, ut in ea tamquam in speculo possimus*, ajunt, *inspicere. Quod si fieri non posset, finiatur ad collationem, &c.*

Quid vero in Regula tamquam in speculo inspicere debent? Indubie qualiter vota sua Deo servare teneantur; atque ita non attendant, quid hi illive agant, quidve hi, aut illi vota sua requirere credant, aut dicant; sed quid Regula, cui manus imposuerunt, præscribat: non, quid Superiores nonnunquam indulgeant, aut etiam licitum dicant; sed quid juxta Regulam ipsa sacra professio exigat.

Quid enim certius, quam quod interdum aut ex ignorantia, aut prava quadam ac inolita consuetudine, sive potius abusu, Superiores aliqua licita credant, immo & affirmant; quæ tamen ipsis votis ac Regulæ essentialibus repugnant? Sed quid ipsis Fratribus, & subditis periculosius!

Hujus periculi magnitudinem prævidens Clemens VIII. postquam multa pro voti paupertatis ac vitæ communis observantia statuit, adversus hoc periculum subditis imminens a Superioribus sibi plura circa relaxationem illius voti licere persuadentibus ipsos præmunire voluit: „ Nulla quorumcumque Superiorum „ dispensatio, nulla licentia, quantum ad bona immobilia vel „ mobilia Fratres excusare possit, quominus culpæ & pœnæ ab „ ejusdem Concilii Decretis impositæ, ipso facto incurrendæ, „ obnoxii sint, *etiamsi Superiores asseverent*, inquit, *se hujus„ modi dispensationes, aut licentias concedere posse, quibus in ea „ re fidem minime adhiberi volumus.*

Supponit ergo Pontifex, interdum Superiores eo temeritatis prorumpere, ut etiam asseverent se adversus ea, quæ votum paupertatis, aut vita communis requirunt, licentias, aut dispensationes posse concedere, quas nequaquam concedere valent.

Ex quo ulterius concluditur, ex mente hujus, ac aliorum Pontificum, qui dictam Constitutionem innovarunt, ac confirmarunt, Fratres non semper reddi securos, quod hoc, illudve sit licitum, neque voto contrarium; tametsi Superiores, quicumque illi sint, non tantum permittant, sed insuper licitum esse asseverent.

Prudenter proinde præcipiunt sæpe dictæ Constitutiones, ut Regula, quam Fratres sancte Deo voverunt, & cui voventes

manus

manus suas imposuerunt, continuo prælegatur; ut in illa *tamquam speculo* conspicientes, quid voverint, nec Fratrum male viventium consuetudine, neque creduli quorumdam Superiorum conniventia, vel damnabili negligentia, aut supina ipsorum ingorantia; qua sibi licere autumant, quod non licet, a sacra professione, debitaque votorum persolutione abducantur.

Ex his omnibus habentur sequentia. Primo: quod Constitutiones PP. Eremitarum S. Augustini velint Fratres vivere usque ad mortem *sine proprio*, secundum Regulam S. Augustini.

Secundo: quod velint illos vivere sine Peculiis, sive particularibus depositis; utpote quæ juxta Augustini Regulam *proprium* sunt, ut supra sat superque probatum fuit.

Tertio: quod sollicite velint, ut Fratres in ipsa Regula, tamquam in *speculo*, continuo oculos mentemque defigant, ne forte per oblivionem aliquid negligatur.

Quarto: quod profitentes imponant manus suas ipsi Regulæ, non autem Constitutionibus aut Decretis Superiorum; ut inde intelligant, se ad Regulam debere vitam componere, votaque sua persolvere: Superiorum vero Decretis, aut Constitutionibus, & præceptis, obedientiam non nisi secundum ejusdem S. Patris Regulam debeant; id est, modo a Regula illa, præsertim in his, quæ bases & fundamenta sunt, non recedant.

Nulla proinde est hæc consequentia; In Constitutionibus alicujus Capituli sive Provincialis sive Generalis, Peculia, aut particularia Religiosorum deposita permittuntur, vel etiam licita dicuntur; ergo per illorum reservationem a voto paupertatis, aut a vita communi, quam Professio Religiosa exigit, non receditur: quandoquidem, ut dictum est, Superiorum indulta, aut etiam præcepta, non excusent, aut obligent, si ab essentialibus Regulæ recedant: quod contingere posse; exemplo Constitutionum Capitulorum etiam Cathedralium Ecclesiarum a Sede Apostolica approbatarum, in Vindiciis ex Concilio Tridentino demonstratum fuit.

Nullus tamen hinc inferat, me asserere, quod Constitutiones Fratrum Eremitarum S. Augustini Peculia aut particularia Religiosorum deposita probent; sed duntaxat assero: male inferri, illa esse licita, & habentes ab omni voti transgressione esse immunes, tametsi supponeretur, quod ista per Constitutiones alicujus Capituli, etiam Sedi Apostolicæ auctoritate confirmatas, essent permissa.

§. II.

Proponitur secundum argumentum contra Peculia, ex Constitutionibus Eremitarum S. Augustini.

NULLA est fecundior Peculiorum radix, quam metus, quod Conventus nequeat necessaria suppeditare; ac per consequens, quod nisi per Peculia, seu particularia deposita, Fratres sibi provideant, necessariis sint destituendi; consequenter incident in multiplicia illa incommoda, quæ necessariorum defectus secum trahere solet.

Hanc quorundam parum Religiosam anxietatem jam pridem exagitavit Octavius Frangipanus Episcopus Tricaricensis in supra laudato Directorio: „ Procul, inquit, & illi a voluntaria paupertate absunt, qui, ut in lectulo ægritudinis suæ non egeant, „ & penuriam, aliaque paupertatis incommoda non sentiant, *pecuniam* corradunt atque supponunt, vel *reditus* vitales aut perpetuos habent, unde tempore ægritudinis & *necessitatis suæ* consolationem habeant, se *a molestiis* paupertatis tueantur, atque „ defendant.

„ Eamdem hanc Peculiorum radicem summo studio eradicatam voluere Patres Ordinis Eremitarum sancti Augustini, qui concinnandis atque concipiendis sæpe dictis Constitutionibus præfuere; ut vel inde non obscure intelligatur Peculia, sive privata Religiosorum deposita, ipsis non placuisse.

Quoniam per solemnem sive expressam sive tacitam professionem Fratres nostri omnibus & singulis quibuscumque bonis, juribus & actionibus ad ipsos tunc vel in posterum quovis modo attinentibus, & quoad omnem & totum penitus eorumdem usumfructum nihil de eis sibi quovis modo reservantes, *efficaciter & cum effectu renuntiant, ita ut deinceps nec etiam verbo aliquid proprium sive suum dicere debent: stricte præcipimus omnibus* (*inquiunt*) *& quibuscumque Fratribus Ordinis nostri professis, ut nullus eorum* (sicut canis qui revertitur ad vomitum) *per se, vel interpositam personam, habeat privatum dominium*, usum, *vel usumfructum pecuniarum, redituum, vel quorumcumque bonorum mobilium, aut immobilium, aut se moventium; sed omnia quantacumque & qualiacumque, & quomodocumque acquisita habuerint, vel eis donata fuerint, in mera & libera potestate sui Prælati teneantur resignare, nihil,* penitus *sibi retinentes; seu* quovis modo reservantes, *dicentes*: Quid manducabimus? Aut quid bibemus? Aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. *Immo potius deponentes omnem sollicitudinem in crastinum, notam penitus spem in illum projiciant, qui sic* abunde pascit volatilia cæli, quæ neque serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & sic ornate vestit lilia agri, quæ non laborant, neque nent: *& obedientes consilio Domini Salvatoris*, primum quærant regnum Dei, & justitiam ejus, *servando ejus mandata, & reddendo ei quod in* professione voverunt, *ut consequi mereantur liberalissimam, ac certissimam, promissionem ejusdem Salvatoris dicentis*: & hæc omnia adjicientur vobis.

Ut igitur Fratres Ordinis Erem. S. Augustini voto paupertatis satisfaciant, tenentur juxta suas Constitutiones, omnia quantacumque, & qualiacumque, & quomodocumque acquisita habuerint, vel eis donata fuerint, in mera ac libera potestate sui Prælati resignare, nihil *penitus* sibi retinentes, seu *quovis modo* reservantes.

Quibus verbis ipsa reservatio redituum vitalitiorum, aut aliarum rerum in usus ac necessitas *particulares*, non obscure improbatur.

Quis enim dicet, quod ita reservantes reditus, pecunias, aliasve res, resignent omnia sua in mera & libera potestate sui Prælati, *nihil penitus sibi retinentes sive quovis modo reservantes*? Cum ipsum *usum* reservent.

Verum, si una cum prædictis verbis expendantur ea, quibus, ut supra vidimus, ad confidentiam in Deum incitantur, clarius apparebit, Patribus illis Peculia sive deposita displicuisse, atque improbata fuisse.

Quæ enim alia hodie peculiorum causa & in speciem honesta defensio prætenditur, nisi Conventus seu Monasterii penuria? *utinam* inquit Ex. Pater, *suppeterent Conventibus media, abessentque incomoda quæ novimus cætera, ut illis* (peculiis) *non indigeremus*. Et alibi; *Nos vero qui credimus retinenda peculia, non propter cupiditatem credimus, sed propter necessitatem.*

Hunc communem peculiorum prætextum nullatenus ut justum agnoscunt Constitutiones: sed volunt, ut nihil penitus sibi retinentes, seu quovis modo reservantes, & deponentes omnem sollicitudinem in crastinum, *totam spem in illum projiciant, qui sic abunde pascit volatilia cæli*, &c.

Si cui tamen hæc non sufficiant, ut agnoscat, quod Constitutiones ipsum ordinarium & pene unicum peculiorum prætextum rejiciendo, ipsa peculia absolute improbent; illa, quæ immediate subjiciuntur, quæque tertii argumenti materiam suppeditabunt, plene, ut credo, persuadebunt.

§. III.

Tertium argumentum ex Constitutionibus PP. Eremitarum S. Augustini desumptum.

POSTQUAM sæpe dictæ Constitutiones excitando Fratres ad Christianam ac Religiosam in Deum confidentiam, præcipuam peculiorum radicem ex ipsorum animis eradicare studuerunt, ut magis ostendant, hanc suam exhorationem præmitti; ut Fratres ad plenam rerum suarum abdicationem, ac perfectam communionem juxta Regulæ suæ præceptum, facilius adducerentur, tamquam consequens immediate subjungunt: „ Unde quidquid Fratribus datur in eleemosynam pro Missis, vel quibuscumque orationibus prædicationibus, lectionibus, aut „ confessionibus, vel pro quocumque arte, vel artificio, industria, vel labore, in rem *communem* redigatur: & *cui necesse* „ *fuerit præbeatur; ita ut, juxta S. P. N. Augustini regulam,* „ *nemo sibi aliquid operetur*: sed omnia opera nostra in unum „ fiant majori studio & frequentiori alacritate, quam si nobis „ singuli *propria* faceremus; & unusquisque tanto se amplius „ proficere noscat, quanto libentius & ferventius pro *communi*, „ quam pro *particulari* utilitate prædicaverit, legerit, vel quodcumque aliud fecerit.

Quomodo evidentius Peculia seu particularia deposita improbari potuissent?

Jubent enim Constitutiones, ut quidquid ex lectionibus, alióve justo labore Patribus obvenerit, *in rem communem* redigatur, & cui *necesse fuerit præbeatur*; ita ut, juxta S. P. Augustini Regulam, *nemo sibi aliquid operetur*, &c. quod directe atque diametraliter Peculiis sive particularibus depositis opponitur. Hæc enim non in *rem communem* rediguntur, ut cui necesse fuerit, distribuantur; sed reservantur impendenda in particulares usus & necessitates illius, qui v. g. labore aut industria illa acquisivit.

Ad hæc clarum est, per Peculia sive privata deposita fieri, ut quisque *sibi* operetur, hoc est, non pro communi, sed pro particulari utilitate.

Utilitas enim eorum, quæ ex justo quo labore Fratribus obvenit, non in ipsa civili proprietate aut dominio, sed in ipso rerum usu consistit.

Cum ergo per Peculia fiat, ut res non *in communem usum* redigantur, sed ipsorum laborantium *usibus* reserventur, ac peculientur; patet, peculia illa rursus hoc ex capite dictis Constitutionibus contrariari; quod his præcipiatur, ut quidquid Fratribus datur in eleemosynam pro Missis, &c. *in rem communem redigatur, & cui necesse fuerit præbeatur; ita ut, juxta S. P. Augustini Regulam, nemo sibi aliquid operetur.*

Sed dicet quispiam: *Hæc omnia confunduntur, quoad proprietatem, quod sufficit; non confunduntur quoad usum facti, quod non requiritur.* Resp. Ut alia argumenta, quibus hujus asserti falsitas satis in anterioribus, ac aliis opusculis probata est, omittam; ipsæ Constitutiones falsitatem illius manifeste evincunt; nec enim solum præcipiunt, ut simpliciter ex Fratrum labore aut industria provenientia redigantur in rem communem; sed addunt, *& cui necesse est prebeantur*: quo evidenter ostendunt, illa esse confundenda, non tantum quoad proprietatem, sed insuper quoad *usum facti*, id est, ut ex illis: tamquam quæ *omnibus* sint *communia*, indigentium necessitatibus & usibus succurratur: atque ita fiat, quod Constitutiones præcipiunt, ut non pro *particulari*, sed pro *communi* utilitate Fratres *operentur*.

Incorporari enim Conventui quoad usum facti, aliud non est quam incorporari in eum finem, ut res incorporatæ totius Conventus sive Fratrum necessitatibus subserviant; usus quippe facti ut sæpius dictum, præcipue in Appendice *cap.* 1. §. 2. est usu simplex sive necessariorum.

Ex his sufficienter patet, verba Constitutionis, quæ immediate subjunguntur: „ Pia tamen & laudabilis discretio ita a Superio„ ribus observetur, ut ipsorum Fratrum, quorum causa hujus„ modi bona ad Monasterium venerunt, quoad eorum necessita„ tes pro loco & tempore in ujusmodi bonis eis donatis, vel relictis, ab eis utcumque acquisitis, dispensantes, speciales habeant rationem ". Patet, inquam, verba illa non poss

cum

enim ſenſum admittere, ut piam ac laudabilem diſcretionem quoad diſpenſationem bonorum quæ Fratribus ex quacumque cauſa obveniunt, ita a Superioribus obſervari vellent, ut bona illa *ſpecialiter* Fratrum illorum, quorum cauſa proveniunt, neceſſitatibus ſive uſibus reſervarentur, ſicuti in peculiis ſolet; id enim non ſolum Regulæ, ſed etiam Conſtitutioni contrariaretur.

Ut enim mox oſtenſum eſt, volunt ipſæ Conſtitutiones: „ *quidquid* Fratribus datur in eleemoſynam pro Miſſis, vel quibuſcumque orationibus, &c. *in rem communem* redigatur, & „ *cui neceſſe fuerit præbeatur*; ita ut, juxta S. P. Auguſtini Regulam, *nemo ſibi operetur*: ſed opera noſtra in unum fiant „ majori ſtudio, & frequentiori alacritate, quam ſi nobis ſinguli *propria* faceremus, & unuſquiſque tanto ſe amplius proficere noſcat, quanto libentius & ferventius pro *communi*, „ quam pro *particulari utilitate* prædicaverit, legerit, vel quodcumque aliud fecerit.

Præcipiunt proinde Conſtitutiones, ut *quidquid* Fratribus quacumque de cauſa obvenit; in rem *communem redigatur*, & *cui neceſſe fuerit præbeatur*; quod nullatenus cum jam dicto verborum illorum ſenſu conſiſtit.

Si enim Superiores in diſpenſandis rebus, quæ Fratribus obveniunt, eam *ſpecialem* rationem quoad horum Fratrum neceſſitates habere debeant, nullatenus dici poſſunt redigi in rem *communem*, ut cui *neceſſe* fuerit præbeantur; erunt enim aliquo modo illorum quorum neceſſitatibus *ſpecialiter* impendi deberent.

Ad hæc, allegatum verborum ſenſum etiam Conſtitutiones ipſæ excludunt, dum juxta S. P. Auguſtini Regulam mandant, ut nemo ſibi *aliquid* operetur, id eſt pro particulari utilitate, ſed omnia opera fiant in unum ſeu in *commune* (ut ultima & correctior Auguſtini editio habet) ſive pro *communi utilitate*: nonne enim *ſibi* & pro *privata utilitate* Fratres *aliquid* operarentur, ſi per relata verba Conſtitutiones vellent ut pia & laudabilis diſcretio a ſuperioribus ita obſervaretur, ut ipſorum Fratrum, quorum labore bona proveniunt, quoad eorum neceſſitates in diſpenſandis bonis illis *ſpecialem* haberent rationem: non quod illi *amplius*, quam cæteri Fratres hic & nunc indigerent, ſed quia eorum cauſa obvenerunt? Poſſetne vel in ſpeciem verificari ipſos pro *communi*, & nihil *ſibi* ſeu pro *privata utilitate* operari, quando in bonis labore ſuo partis, quoad ipſorum neceſſitates, deberent Superiores *ſpecialem* habere rationem? Id nemo, ut credo, non præoccupatus dicet.

Ipſæ proinde Conſtitutiones illorum verborum ſenſum, qui poſſet favere peculiis, aut depoſitis ad uſus particulares illorum, quibus bona obvenerunt, manifeſte excludunt; ſed nec alia Conſtitutionum clariſſima verba & præcepta, illum vel in ſpeciem patiuntur; ni manifeſtam contradictionem in eodem Conſtitutionum capite admittamus: quod ſequentia Conſtitutionum verba, quæ quarti argumenti materiam ſubminiſtrant, etiam evincent.

§. IV.

Proponitur quartum argumentum ex prædictis Conſtitutionibus deſumptum.

A*D hanc autem communitatem* integre *ſervandam* (*proſequuntur Conſtitutiones*) *in* omnibus *&* per omnia, *& ipſi Priores locorum teneantur. Præcipimus autem in virtute ſancti Spiritus, ac ſalutaris obedientiæ, ut ſi pecuniæ alicui Fratri* intuitu privatæ perſonæ *ab aliquo donatæ fuerint, Superiori exhibeantur infra viginti quatuor horarum ſpatium a receptione earum, vel a reverſione Fratris in Conventum; Prior vero illas in depoſito pro* communi utilitate *reponat. Prior etiam pecunias ſibi in eleemoſynam datas* intuitu ſuæ perſonæ, *in depoſito pro* communitate (*ut ſupra*) *habere* omnino teneatur.

Ex his Conſtitutionum verbis, rurſus Peculiorum ſive particularium depoſitorum evidentem reprobationem habemus.

Præcipiunt enim in virtute S. Spiritus, ac ſalutaris obedientiæ, ut ſi pecuniæ alicui Fratri *intuitu privatæ perſonæ* ab aliquo donatæ fuerint, illæ non tantum Superiori exhibeantur; ſed inſuper præcipiunt, ut Prior illas in depoſito, non pro *particularibus* uſibus ac neceſſitatibus illius, *cujus intuitu* donatæ fuerunt (quemadmodum per Peculia atque particularia depoſita contigit) ſed pro *communi utilitate* reponere teneatur. Quod ipſum, & quoad pecunias Priori, intuitu ſuæ perſonæ datas, obſervari mandant.

Hinc conſectarium eſt, nec *de conſenſu* aut *beneplacito* Superioris Peculia ſive privata depoſita haberi poſſe; quandoquidem præcipiatur, ut Prior pecunias, Religioſis *intuitu privatæ perſonæ* datas, in depoſito pro *communi utilitate* habeat: quod directe peculiis opponi, ambigi nequit; quia peculia non reponuntur pro *communi utilitate*, ſed ad uſus *particulares* illius; cujus intuitu res in peculio reſervatæ obvenerunt.

Ulterius collige, quod juxta prædicta Statuta quoad confuſionem nulla haberi queat diſtinctio, ut quidam voluit, inter pecunias *intuitu totius communitatis*, & pecunias *intuitu privatæ perſonæ*, obvenientes; ſed omnes pro *communi utilitate* eſſe reponendas.

Cum enim ille a me quæſiviſſet, utrum cenſerem in Monaſteriis omnia eſſe confundenda *phyſice* an *moraliter*: repoſui. *Conſideret utrum in ſuo, aliiſque Conventibus eleemoſynæ religioſe oſtiatim emendicatæ, item proventus, & Canones annui ex villis, aut cenſibus Monaſterii provenientes, phyſice, an moraliter confundantur, & in uſum communem ipſius Conventus convertantur.* Huic meo quæſito ipſe hæc repoſuit: *Quam inconſtanter procedas, ex temetipſo demonſtro tibi. Eleemoſynæ illæ, proventus illi, & canones nunquid conferuntur communitati* intuitu totius communitatis? *Quid miraris ergo iſta confundi Phyſice? Numquid autem præcipua nobis eſt quæſtio de iſtis parvis precariis, quæ communitati conferuntur* intuitu perticularis? *Hæc ſolent* particularium *deſtinari* uſibus, *& hoc Statuta noſtra probant*, &c. Quid hic per phyſicam confuſionem, qua eleemoſynas & proventus intuitu totius communitatis obvenientes dicit eſſe confundendos, velit, non intelligo: hoc dico, quod contra evidentiſſima Statutorum verba aſſerat, aliter bona intuitu *totius communitatis*, aliter bona *intuitu particularium* oblata, eſſe confundenda, cum non ſecus hæc, quam illa, pro *communi* utilitate ſint reponenda, ac per conſequens, non magis hæc, quam illa, particularium uſibus juxta Statuta ſint diſtinanda, Quid vero fieri ſoleat non inquiro, ſed ſolum quid Statuta fieri præcipiant.

Denique ex hactenus dictis patet, verba illa *pia tamen & laudabilis diſcretio*, &c. ſine manifeſta Statutorum contradictione non poſſe admittere ſenſum, qui peculiis aut particularibus depoſitis faveat.

Ad hæc, cum juxta Auguſtini Regulam, & ipſa Statuta, quidquid Fratribus ex labore acquiritur, vel *intuitu privatæ perſonæ* datur, debeat eſſe *commune*, id eſt, cedere in *utilitatem communem*; ſequitur, quod etiam velint, ut quæcumque Fratribus obveniunt, nulli magis quam alteri ſint particularia ſive peculiaria, ſed ſint *omnibus* communia, ut *cui neceſſe fuerit præbeantur*; adeoque nequaquam *pia ac laudabilis* dicenda eſſet *diſcretio*, ſi Prior in bonis diſpenſandis, quoad neceſſitates Fratrum, quorum cauſa hujuſmodi provenerunt, eam rationem *ſpecialem* obſervare teneretur, ut *potius ipſorum quam aliorum* Fratrum neceſſitatibus impenderentur. Nonne ex illa diſcretione Fratribus indicaretur, immo tacite diceretur, bona illa aliquatenus *magis ad ipſos, quam ad alios* de Communitate pertinere: Nonne Fratribus inſinuaretur, contra manifeſta tum Regulæ tum Statutorum verba, quod non *omnia* debeant eſſe *communia* ut *diſtribuatur unicuique*, &c.

Hoc perpendentes Canonici Regulares Congregationis Windeſemenſis, qui & ipſi Regulam S. P. Auguſtini profitentur, hanc *ſpecialem* rationem in rebus diſpenſandis quoad neceſſitates Fratrum, quorum cauſa obvenerunt, haberi deſiderarunt: *Quod ſi alicui noſtrum veſtis aut cultellus, aut aliud quid miſſum fuerit inquiunt, ad Priorem deferatur*, & ex bona conſuetudine non ei, cui miſſum eſt, *ſed* alii potius *detur*. Vide *Diſſert. part. 1. cap. 1. app. ad Corol. 1.*

§. V.

Solvitur objectio ex dictis Conſtitutionibus deprompta.

LICET ex ipſis Conſtitutionibus PP. Eremitarum S. Auguſtini, argumentis pluſquam ſufficientibus me oſtendiſſe credam, per illas ipſas Peculia ſive depoſita particularia ad *ſingulares* neceſſitates ſive uſus Religioſorum eſſe improbata; unus tamen in iiſdem Conſtitutionibus occurrit articulus, quo a nonnullis creditur illa Peculia ſive depoſita particularia evidenter non tantum permitti, ſed & probari.

Articulus ille deſumitur ex *part.* 2. dictarum Conſtitut. *cap.* 15. cujus capitis hic eſt titulus: *De cura habenda circa Fratres decedentes ab hac vita, & quid fiet de rebus eorum uſui conceſſis*. Articulus vero in Peculiorum defenſionem adductus ita ſonat: *Si vero Frater tempore mortis aliquas pecunias de licentia ſui Superioris, pro libris emendis, vel quovis alio*, in depoſito, *vel alibi habuerit; quotquot illæ ſint, ad Conventum ſuæ profeſſionis devolvantur niſi eſſent in quantitate contemnenda.*

Hoc articulo relato infert unus: *Ergo Statuta noſtra permittunt, ac probant* depoſita *tamquam* minime proprietaria; *alias talem Religioſum damnarent ad pœnas proprietariorum ſtatutas part. 6. cap. 9.*

Huic objectioni, quæ primo intuitu aliquid difficultatis habere videretur, ut clarius ſatisfiat, prænotanda ſunt ſequentia.

Primo: in Ordine PP. Eremitarum S. Auguſtini, Conventus ſinguli habent proventus ſeparatos, & jura propria ab aliis plane independentia.

Secundo: juxta Conſtitutiones ejuſdem Ordinis, illa, quæ Religioſis intuitu privatæ perſonæ obveniunt, devolvuntur ad Conventum ſuæ profeſſionis ſive filiationis.

Tertio: præcitato capite tractatur ac decernitur, ad quem Conventum res uſui Religioſorum conceſſæ poſt mortem debeant pertinere.

Quarto: citatus articulus ſupponit Religioſum aliquem habitare extra Conventum ſuæ profeſſionis ſeu filiationis, & extra eumdem vita deceſſiſſe.

Quinto; in dictis Conſtitutionibus depoſitum non ſumitur pro *particularibus* depoſitis, ſed *communi*, quod præterquam ſufficienter patet ex verbis ſupra relatis: *Prior pecunias ſibi in eleemoſynam datas intuitu ſuæ perſonæ*, in *depoſito pro communitate habeat*; evidentius in capite *De officio depoſitariorum* exprimitur: *Ad horum, inquiunt Conſtitutiones, officium pertinet quod quilibet eorum habeat clavem unam* arcæ depoſiti, *nec eam alicui unquam committat, nec in cella relinquat, ſed ſecum ſemper deferat, & ſollicite cuſtodiat: tertiam clavem habebit Prior, nec eam alicui dabit præterquam Superiori, quando foras iverit . . . & in domo ſit archivum cum armariis ſeu capſis, in quibus ſcripturæ, privilegia, contractus, & omnia jura ad Conventum pertinentia aſſerventur ita caute, quod nullo modo damnificari poſſint, cujus claves* in depoſito *ſub tribus clavibus ſerventur* &c. Evidens proinde eſt *depoſitum* dici arcam, in qua communes Conventus pecuniæ, aliave ad Conventum pertinentia cuſtodiuntur.

His prænotatis, ſufficienter apparet, prædictum articulum

nec in ſpeciem peculiis aut particularibus depoſitis favere. Nec enim aliud intendit articulus, niſi quod pecuniæ, quas Religioſus extra proprium Conventum habitans & ibidem moriens, pro libris aliiſve neceſſariis comparandis de licentia Superioris habuit, ſi quæ tempore mortis ſuperſint, revertantur ad Conventum ſuæ profeſſionis ſive filiationis; quod vero hoc nullatenus peculiis ac privatis depoſitis ſuffragetur, exemplo obvio ac quotidiano declaro.

Ponamus ex Abbatis aliqua Præmonſtratenſi, v. g. aut Ciſtercienſi, quæ peculia nulla agnoſcit, ſed plenam abſolutamque communionem ſtrictiſſime obſervat, mitti, ad aliam Abbatiam ſimiliter peculia reprobantem, aliquem Religioſum; nonne de conſenſu Superioris poterunt apud Superiorem poſterioris Monaſterii, vel alium, aliquæ pecuniæ deponi, quibus libri aliave neceſſaria huic Religioſo comparentur? idque ſine ulla ſpecie peculii, eo quod pecuniæ illæ dentur Religioſo illi, *ex communi* Monaſterii ſubſtantia; non quia ipſius intuitu, aut labore ad Conventum pervenerunt, ſed quia Superior judicat illas ipſi eſſe *neceſſarias*. Peculia vero ſive depoſita particularia non ſervantur *præciſe* huic aut illi Religioſo, quia ipſis hic & nunc neceſſaria ſunt; ſed quia pecuniæ aut res illis reſervatæ eorum intuitu aut labore vel induſtria obvenerunt; unde ſæpius contingit, ut qui minus indigent, majora habeant peculia, & magis indigentes nulla aut minora; ut infra amplius dicetur.

Ex citato igitur articulo aliud non habetur, quam quod ſi Frater tempore mortis aliquas pecunias de licentia Superiori pro libris emendis, vel quovis alio in depoſito vel alibi habuerit; quotquot illæ ſint, ad Conventum Profeſſionis devolvantur: per quod non magis peculia probantur, quam in exemplo propoſito illa probentur per hoc, quod una Abbatia ex communibus proventibus provideat de *neceſſariis* Religioſo in alia Abbatia exiſtenti.

Nec enim in articulo dicitur, utrum Religioſus pecunias illas acceperit ex *particularibus depoſitis*, utrum vero ex *communi* Conventus ſui ſubſtantia, adeoque nihil ex articulo illo pro Peculiis aut particularibus depoſitis concludi poteſt.

Impertinenter quoque concluditur pro particularibus Religioſorum depoſitis, eo quod articulus ſupponat contingere poſſe, ut Religioſus tempore mortis de Superioris ſui licentia habeat pecunias pro emendis libris *in depoſito*; quia, ut ante oſtenſum eſt, per depoſitum in prædictis Conſtitutionibus intelligitur *commune* depoſitum ſeu arca *communis*; adeoque exinde non magis concluditur pro *particularibus depoſitis*, ſive peculiis, quam pro illis concluderetur in exemplo allegato, ſi pecuniæ, quas Abbatia ex communi Monaſterii ſubſtantia pro *neceſſariis* ſui Religioſi mittit ad Superiorem alterius Abbatiæ, ponerentur in communi arca hujus Abbatiæ.

§. VI.

Exhibetur Epiſtola circularis R. P. Joannis Nevii Provinciæ Belgicæ Ordinis Eremitarum S. Auguſtini Provincialis.

REV. PP. Priori, & aliis Conventus *N.* „ Quia intelligo ſenſim corruptelas aliquas morum in Conventus noſtros irrepere, animoſque Fratrum paulatim a recto Regulæ, & Statutorum noſtrorum tramite abduci; hinc eſt quod noſtrum duxi, vos admonere de uno præcipue Religioſæ vitæ puncto, quod ſi non in ſua puritate conſervetur, innumera ſecum vitia trahit, eſtque id, quod ipſi Rev. Patri ante omnia in Statutis in Ordine conſervandum præcipitur, punctum videlicet paupertatis, utque Fratres omnes *in commune* laborent, & e communi victum & veſtitum a Superiore ſuo accipiant, hiſque contenti ſint; & hæc recipientes, animoſe Deo ac Ordini inſerviant, exſpectantes beatam ſpem æternæ retributionis. Ad quam vivendi formam conſtanter retinendam omnes nos obligat Beatiſs. P. N. *in Regula*, & Ordo *in Statutis*, Quia tamen audio, in quibuſdam Conventibus non ita ambulare Fratres, quod Priores *diſſimulent*, & Procuratores lucro inhient; Priores *permittendo*, ut Fratres pecunias aliquas habeant, acquirant, ac apud ſe, aut Procuratorem *deponant*; Procuratores vero promendo eis pretio vinum, quod cum ſociis aliquot quiſque *portionem ſuam* afferentibus ſimul conſumunt: cum hoc contra *Statuta* PP. noſtrorum fiat, & rectam Ordinis diſciplinam, qui *communi* menſæ diſpenſatione contenti vivere debemus, & extra eam, ac conſuetas horas, nihil requirere, aut ſumere; mando omnibus Patribus Prioribus & Procuratoribus, ut ſtatim poſt harum publicationem (quam celerrime fieri cupio) omnes Religioſorum *depoſitas pecunias in communem Burſam Conventus conjiciant, ex qua vivant Fratres*: aut induſia, veſtes inferiores, & ſimilia, iis Fratribus, qui ea depoſuere, pro hac vice *tantum* conficiant; ſi quis autem vel extra Conventum, vel in Conventu, & non apud Patrem Priorem, Superiorem, aut Procuratorem eas *depoſuerit*, diſciplina ei imponatur in Capitulo, *earumque fructu privetur*, hocque & ad Studioſos noſtros extendimus, quibus Pater Prior non poſſit ejuſmodi potitandi cum ſociis, quos invitant, licentiam dare; ſed ſi infirmi ſunt, aut probat medicus, *conventualibus det Conventus*, non vendat; *Studioſis concedat Pater Prior* quod ipſis neceſſarium eſt & utile: ſi autem hoſpites ſunt nec tales, ut eis Conventus debeat vinum fundere, ſi ob moleſtias itineris melius ferendas deſiderant hauſtum vini, detur eis pinta vini non amplius, niſi Pater Prior permiſerit unum aut alterum, quod raro fiat, & non niſi rationabili ex cauſa, eis in menſa adeſſe, quibus ob numerum perſonarum eadem vini menſura multiplicetur, nihil ultra: debemus enim ſobrii eſſe, ſi decore officio noſtro fungi velimus, & nunquam hujus ſobrietatis terminos egredi; ſic ergo facite, & ſaluti veſtræ, & Ordinis honori ſubſervietis.
„ Datum Mechliniæ 1. Februarii 1639.

Fr. Joan. Nevius Rector Provincialis.

§. VII.

Notæ in Epiſtolam R. P. Joannis Nevii.

UT non videar privato ſenſu Conſtitutiones Ordinis Eremit. S. Auguſtini interpretatus, opportunum credidi hanc R. P. Nevii Epiſtolam, ab ipſo ut Provinciali ad ſuæ Provinciæ Conventus ſcriptam, adjungere. Ex illa enim conſtat:

Primo, quod R. P. Generali prædicti Ordinis *ante omnia in Statutis* in Ordine conſervandum præcipiatur punctum *paupertatis*, utque Fratres omnes *in commune* laborent, & *e communi* victum & veſtitum a Superiore ſuo accipiant, hiſque contenti ſint.

Secundo, quod ad hanc vivendi normam conſtanter retinendam Fratres omnes obliget B. P. Auguſtinus in Regula, & *Ordo in ſtatutis*.

Tertio, quod deplorante prædicto R. Pater, jam audiretur in quibuſdam Conventibus non ita ambulare Fratres, quod Priores *diſſimulent*, & Procuratores lucro inhient.

Quarto, juxta prædictum Patrem Provincialem, Fratres non ambulare juxta normam, ad quam conſtanter retinendam Auguſtinus in Regula, & *Ordo in Statutis* eos obligat, quia Priores diſſimulant, permittendo, ut Fratres pecunias aliquas habeant, *ac apud ſe, aut Procuratorem deponant*. Procuratores vero promendo eis pretio vinum, quod cum ſociis aliquot quiſque portionem ſuam afferentibus ſimul conſumunt.

Quinto, quod Pater ille non dubitaverit ſimile pecuniarum depoſitum eſſe contra *Statuta Patrum ſuorum, & rectam Ordinis diſciplinam*.

Sexto, quod Provincialis, ut revocaret Fratres ſibi ſubjectos ad eam vivendi normam, quam Auguſtinus in Regula, & *Ordo in Statutis* conſtanter retinendam præſcribunt, mandandum cenſuerit omnibus PP. Prioribus & Procuratoribus, ut ſtatim poſt harum publicationem (quam celerrime fieri cupiebat) omnes Religioſorum *depoſitas* pecunias in *communem burſam Conventus* conjiciant, ex qua *vivant Fratres*. Sed quia abuſus jam inoliti, ut facilius eradicari queant, nonnunquam Superiores ad aliqualem condeſcenſionem ſive indulgentiam cogunt, adjungit prædictus Pater hanc disjunctivam: *aut induſia, veſtes inferiores, & ſimilia, iis Fratribus qui ea depoſuere*, pro hac vice tantum *conficiant*.

Septimo, quod hanc tantillam indulgentiam tantum indulſerit illis, qui pecunias ſuas apud Priorem, Superiorem, aut Procuratorem depoſitas habebant; ſubjungit enim, *Si quis autem vel extra Conventum, vel in Conventu, & non* apud P. Priorem, Superiorem, aut Procuratorem *eas depoſuerit, diſciplina ei imponatur in Capitulo, earumque fructu privetur*.

Planum ergo eſt ex Epiſtola illa circulari, per modum Statuti, ſive potius declarationis priorum Statutorum, ad omnes Conventus Provinciæ Belgicæ deſtinata, quod non tantum Regula S. Auguſtini, ſed etiam ipſæ Ordinis, Conſtitutiones, *particularia* depoſita improbent; quodque præcipiant, ut Superiores pecunias omnes in *communem Conventus burſam conjiciant, ut inde Fratres vivant*, id eſt in communes Fratrum uſus, ſive neceſſitates cedant.

Deinde clarum eſt, quod verba illa Conſtitutionum, *pia tamen & laudabilis diſcretio ita a Superioribus obſervetur*, &c. non eo modo ſint intelligenda; quaſi bona potius eſſent impendenda neceſſitatibus Fratrum, quorum cauſa obvenerunt, quam aliorum; quandoquidem Epiſtola illa velit, pecunias, quæ intuitu privatæ perſonæ obvenerunt (quales in depoſito ſive Peculio haberi ſolent) in communem burſam conjici, ut inde Fratres vivant; permittendo duntaxat per modum alicujus indulgentiæ (indubie ut facilius Fratres depoſita jam habentes, ad abſolutam communionem ſe induci paterentur) ex illis pecuniis depoſitis *pro hac vice tantum* iis Fratribus, qui eas depoſuere, veſtes, aliave neceſſaria procurentur; modo tamen pecunias apud Priorem, Superiorem, aut Procuratorem depoſitas habuiſſent. Ex quo evidens eſt, quod Pater ille non crediderit, quod juxta *Statuta* Ordinis, in diſpenſandis rebus illis, habenda ſit a Priore *ſpecialis* ea ratio quoad neceſſitates Fratrum, quorum gratia obvenerunt; quaſi illæ horum potius, quam aliorum Fratrum uſibus forent impendendæ.

Denique, quod in prædicta Epiſtola diſtinctio fiat, inter Conventuales & Studioſos; ut nimirum illis Conventus neceſſaria ſuppeditet, his vero Prior; probat id, quod ſupra diximus; ſcilicet, ſingulos Conventus habere reditus ſeparatos, ideoque Conventualibus a Conventu, Studioſis autem non Conventualibus a Priore neceſſaria eſſe danda: nimirum ex rebus & communibus Provinciæ, vel aliorum Conventum bonis in ſtudioſorum ſuſtentationem ſubminiſtratis.

Hæc ex Epiſtola circulari, regiſtrata in libro, inſcriptioni actuum Capitularium, & litterarum, quæ per Conventus publicari debent, deputato,

APPENDIX PRIMA.

In qua proponuntur aliqua reflectenda in Libellum cui titulus: *Palinodia palinodiæ*, &c.

REFLEXIO PRIMA.

Super illis, quæ dicuntur occaſione translationis Libelli de Peculiaritate in idioma Flandricum.

EXIMIUS prædicti Libelli Auctor non tantum in hoc, ſed etiam in præcedenti ſuo Libello, multa contra Flandricam Libelli mei de Peculiaritate translationem, ejuſque tituli affixionem vehementiſſima dum indignatione proponit; atque inter alia *pag.* 52. hujus Libelli ita exclamant: *Tune indignari titulum veritatis, affixum loco & tempore quibus affigi debuit? Tune, qui & modeſtiæ & gravitatis (quidni & charitatis) immemor, famoſum (ne graviora dicam) titulum* vernaculum, *non tantum plate arum angulis, atque Eccleſiarum & Collegiorum valvis, ante affixeras; ſed ipſo die feſto? Ut ſcilicet ſanctificares ſabbatum; ut ſcilicet nulla deeſſet circumſtantia tanto errori. Habe & conſidera tuum titulum, cujus,* te jubente, *ad Eccleſiam, ac Monaſterium noſtrum, in die feſto, non unum, ſed omnino quinque (quod nunquam factum eſt) affixa ſunt exemplaria.*

His aliiſque, quibus Libelli hujus plures paginæ implentur, ut ſatisfiat, dico me hujus translationis aut impreſſionis auctorem non eſſe. Translationis auctor eſt, quidam oſor peculiorum, non Monachorum, ipſe Monachus; qui etiam me inſcio translationem inchoaverat, ac pro parte perfecerat.

Quod ad impreſſionem attinet, curam illius non habui; ſed alius nullatenus mihi aut cohabitatione aut familiaritate conjunctus; neque a me ad hoc rogatus vel excitatus.

Quod vero dicat, *me jubente*, ad Eccleſiam, ac Monaſterium ſuum in *die feſto*, non unum, ſed omnino quinque tituli illius affixa fuiſſe exemplaria; dico veritate carere, *me jubente*, immo vel ſciente, affixum eſſe vel unum tituli exemplar. Cum enim ſine mea cura impreſſio perageretur, etiam me ignorante abſoluta fuit; unde nec ſcivi, quo die tituli affixio futura eſſet. Si ſciviſſem, non dubium quin egiſſem, ne in die feſto facta fuiſſet; quemadmodum impedivi ne *Vindiciarum* (quarum impreſſio in pro feſto abſoluta erat) affixio die feſto fieret.

Quæ ratio fuerit, ut contra morem uſitatum *quinque* exemplaria valvis Monaſterii iterato fuerint affixa, malo ut a juvene, cui cura affigendi demandata fuit; quam a me (cui nugari non lubet) intelligatur.

Omnia igitur, quæ occaſione dictæ translationis Flaudricæ in hoc Libello congeruntur, & magno impetu in me conjiciuntur, prætereo; partim quia me minime concernunt, partim quia punctum quæſtionis non attingunt; vel ſi in aliquo veritati officere poſſent, ſcio illos, qui translationis & impreſſionis curam habuere, reſpondendo eſſe pluſquam ſufficientes.

Profecto ſat mirari nequeo, quod tanta levitate, Eximius ille Pater facta aliqua aſſerere non vereatur: hic me dicit translationis auctorem, & affixionis die feſto peractæ reum agit, cum nec illi verbum contribuerim, immo nec hactenus legerim, hanc vero plane ignoraverim; alibi vero me in ſuſpicionem adducere audet, quaſi libellos ab aliis compoſitos ſub nomine meo patiar divulgari. *Tu inquit* pag. 2. & 3. *ex electione paucorum, indicis reformationem. Inde videris. Malumus credere non eſſe tua, quæ dicuntur tua. Tua ſunt tamen, dum pateris dici tua. Unde veniant, facilis nobis conjectura eſt. Mirum, ſi mihi revalare ſciat illa ab alio, quam a me venire.*

Eximius ejus Collega in libello; cui titulus *Suſanna innocens*, &c. *part.* 2. *pag.* 110. poſtquam ſuam circa peculia ſententiam aperuit, hoc monitum ſubjicit: *Si de jure conveniens, de factis diſputes, hoc ego dico, quod cura non committatur prudentiæ veſtræ Monacho-theoreticæ. Vide Theſim 6. & pertinens ad illam 18. Auguſti 1684. In facta Collegii veſtri non inquirimus nos, relinquentes illa vigilanti Præſidi. Numquid de nobis cura eſt tibi?* Quo monita illa ſalutaria tendant, aliorum ſit judicium. Hoc dico, me nunquam curioſe inquiſiviſſe, quid circa peculia in Monaſterio ipſorum agatur, quæque eorum ſit praxis; proteſtor enim, numquam mihi animum fuiſſe Patrum illorum praxim aut vivendi modum ſpecialiter taxare, ſed ſententiam meam ſimpliciter & generaliter proponere. Cur vero aliqui ex Ordine illo ſpecialiter ſibi illam attraxerint, ipſi viderint. Quod vero dicat, in *facta Collegii veſtri non inquirimus nos*; optarem ut propius modum noſtrum ac normam vivendi Patres illi inquirerent; cognoſcerent enim, quomodo illi, qui mihi conſulere poſſent, particularibus negotiis & occupationibus tota die ita detineantur, ut rariſſime, excepto prandio & cœna, vel illis loqui obtingat; ſcirent, quod tantum abſit ut aliquis ipſorum mihi in componendis libris opem ferat, ut vix occupationes eorum permittant, ut vel uni eorum *probam*, ut ajunt, jam impreſſam leviter prælegere queam.

Minutiora hæc forſan ſunt: quam ut illis reſpondendum fuiſſet; nam hæc omnia parum aut nihil ad ipſam Veritatem aut materia pertinent; ut tamen publico aliquatenus ſatisfiat, hæc notanda cenſui.

Hæc itaque eo fine dicta ſint, ne ulterius Eximii Eremitæ Ordinis S. Auguſtini ſibi & aliis perſuadeant, plures, immo Synodum integram (cujus multoties in ultimo Libello mentio occurrit) refutandis Libellis ipſorum occupari aut allaborare; neque aliis invidiam conflare pergant. Sed ſi quid in meis Libellis diſpliceat, mihi ſoli totum, tamquam totius operis auctori, non aliis, imputetur.

REFLEXIO SECUNDA.

Super corruptionibus Bullæ Clementis VIII. quæ mihi imputantur.

NON in Libello duntaxat, ſed ipſius Libelli titulo quintuplicis capitalis corruptionis Bullæ Clementis VIII. reus agor.

Primam, quæ omiſſam particulam *vero* concernit, in quadam Epiſtola Eximius hujus Libelli auctor jam ante mihi objecerat; ſed ab ea me in Apologia ita purgaſſe credideram, ut etiam Eximio Critico ſatisfactum putarem; ſed erravi, non enim purgationem meam admittit: an jure, an injuria, lector dijudicet; interim hoc notet, quod Eximius ille Pater, ut corruptionem a me eſſe factam ſuſtineat, non vereatur admittere *pag.* 6. *cap.* 9. contra omnia jura, immo contra expreſſum Conſtitutionum ſuarum tenorem (quas ut unicum fundamentum per totum Libellum inclamat) Religioſos poſſe habere *uſumfructum* rerum mobilium. Deinde notet, quod omnia, quæ *pag.* 82. allegat ad probandum, quod particula *vero* ſignificet *antitheſim*, nihil probent, quia licet evincant, illam interdum, immo frequenter per hanc particulam ſignificari, certum tamen eſt, eam ſubinde *antitheſim* non indicare; quodque hanc in Bulla minime ſignificet, ſola illius inſpectio lectori facile perſuadebit. Unde ad alia pergo.

Tres ſubſequentes capitales corruptiones dictæ Bullæ prætendit a me eſſe admiſſas in Appendice *cap.* 1. §. 8.

Primam contigiſſe dicit, eo quod verbis Bullæ alia verba ſubſtituerim; ſed ſola lectio id falſum eſſe evincet. Patebit enim, verba, quæ Eximius *pag.* 112. charactere italico tamquam verba textus ex Appendice refert, nec ejuſmodi charactere, nec tamquam verba textus a me fuiſſe expreſſa.

Secundum a me prætendit admiſſam, eo „ quod inter particulas, *aut cuſtodiæ nomine*, & inter particulas, *quod nulla* „ *quorumcumque*, ſuppreſſerim voces omnino triginta ſex, quarum „ aliquæ inducunt ſenſum toto cælo diverſum". Verum eſt, inter prædictas particulas integram Bullæ illius periodum a me omiſſam; ſed falſum eſt, quod particulas ita conjunxerim (ut ibidem aſſerit Ex. Pater) quaſi facerent unum contextum; ſola enim lectio planum faciet, articulos numeris ſuis omnino diſtingui; adeoque nec magis me argui poſſe corruptionis iſtius Bullæ, quam ſi aliquis per diſtinctos articulos doctrinam ſuam exprimeret verbis aliquibus Scripturæ ſacræ, nonnullis tamen omnino diſparatis intermiſſis, qualia & eſſe verba Bullæ a me prætermiſſa, nuda Bullæ inſpectio oſtendet.

Tertiam dicit a me factam, eo quod citato §. 8. Appendicis *num.* 5. exprimens articulum doctrinæ meæ verbis prædictæ Bullæ, inter verba Bullæ parentheſi incluſerim, *ut jam ordinatum eſt*.

Certe includendo verba illa *parentheſi*, nonne ſat oſtenderam illa non Bullæ, ſed mea eſſe, aut ſaltem ſuſpicionem ſufficientem moveram, ut merito quis dubitaret, dubitanſque Bullarium conſuleret? Potuiſſent quidem verba illa alio charactere exprimi, ſed per inadvertentiam aut oblivionem contigit; nec niſi poſt impreſſionem adverti.

Num propterea publice *capitalis corruptionis* illius Bullæ arguendus veniebam? Nonne per inadvertentiam (ita enim interpretor) factum, ut ipſe Eximius Magiſter *pag.* 110. dictam Bullam Clementis VIII. *originalem* referre volens, prætermiſerit hæc primæ periodi verba, *aut donationes fuerint, tamquam propria*.

Quarta Bullæ capitalis corruptio admiſſa dicitur §. 2. *pag.* 132. Apologiæ, eo quod ibidem aſſeruerim Pontificem in Bullam præcipere, ut omnia ita confundantur, ut ex illis *indifferenter* neceſſaria omnibus ſubminiſtrentur; ſed Lectorem rogo, ut citatam paginam vel ſolum leviter aſpiciat, & evidenter patebit, particulam illam litteris curſivis non alium in finem fuiſſe poſitam, quam ut in illa vim poſitam eſſe oſtenderetur. Patebit quoque quanta fides in poſterum adhibenda ſit illis, qui me corruptionis alteriuſve defectus tam audacter arguere publice non erubeſcunt.

REFLEXIO TERTIA.

Super illis, quæ de Proſpero Fagnano, & Bullæ Clementis VIII. dicuntur.

IN Reſponſione brevi dixeram, Proſperum Fagnanum ejuſdem mecum, in materia de Peculiaritate eſſe ſententiæ; ac per conſequens Corollaria ex mea doctrina educta pariter ex Fagnani doctrina educi. Huic meo aſſerto reſpondit Eximius Criticus in ſua Epiſtola familiari, me loqui de *eſſentialibus*, Proſperum vero tantum de *accidentalibus*: cui in Apologia rurſus repoſui, clarum eſſe Proſperum etiam de *eſſentialibus* loqui; quod non inde probavi, ut prætendit Eximius Pater *pag.* 130. quia Proſper in ſua concluſione dixit, *nemini* prorſus Regularium cujuſcumque conditionis exiſtat, niſi ſit Officialis, *fas eſſe* habere Peculium, etiamſi illud non ſit ſuperfluum, ſed ad neceſſarios, honeſtos, & pios uſus a Superiore ex quacumque cauſa conceſſum, & *dependenter* ab ejus voluntate & nutu: non, inquam, aſſertionem meam probavi, quia Proſper dicit *fas non eſſe* Regularibus ſimile Peculium habere; ſed quia idem aſſerit, nec quemquam Regularium tale Peculium habentium *a culpa lethali*, & pœna proprietariis inflicta, ex quavis *conſuetudine* Monaſterii vel Religionis, aut *ex varietate ſeu probabilitate opinionum, aut alio quovis prætextu vel cauſa excuſari*. Quis enim unquam credat Canoniſtam, vel exiguæ ſcientiæ, docere quod accidentalia ſolo jure poſitivo inducta, nulla conſuetudine Mo-

naſterii vel Religionis, aut ex varietate ſeu probabilitate opinionum, aut alio quovis prætextu vel cauſa, ita ſaltem poſſe abrogari aut obſcurari vel ignorari, ut ſaltem a culpa lethali tranſgreſſores eximant? Integram Fagnani concluſionem vide in Vindiciis *cap.* 2. §. 1. *pag.* 121. & Appendice *cap.* 1. §. 8. *pag.* 158. & obſervanda ibidem adjuncta.

Ut vero Eximius Auctor probet Fagnanum de *accidentalibus* duntaxat loqui, ſequentia ipſius verba citat: „ neque vero hoc „ caſu, quod nonnunquam temere fieri ſolet, objici poteſt: „ quod Decreta Clementis non ſint in uſu, ſiquidem omnino ceſ- „ ſat hoc ſubterfugium, cum Decreta ipſa poſtea fuerint inno- „ vata a Paulo V. item a Gregorio XV. in Decretis de Apoſt. „ & eject. & nuper a Sanctiſs. D. N. Urbano VIII. in Decre- „ tis de celebratione Miſſar. Explorati enim juris eſt, contra De- „ creta Apoſtolica non uſum minime ſuffragari, ſi non ſit tem- „ poris annorum 40. cum ſcientia & patientia Papæ.

Quod hæc ad quorumdum objectionem ſolutio non probet Fagnanum credidiſſe Bullam Clementis VIII. loqui de *accidentalibus*, exemplo declaratur. Fingamus exeunte decimo-ſexto ſæculo Juriſconſulto volenti probare ex Concilio Tridentino, Clericis vetitas eſſe commeſſationes, choreas, aleas, &c. objectum fuiſſe; Decreta Concilii Tridentini non ſunt in uſu; nonne recte Juriſconſultus ille repoſuiſſet: Ceſſat omnino hoc ſubterfugium, cum nondum elapſi ſint 40. anni ab editis Concilii illius Decretis? Et tamen nullus inde concludere potuiſſet, ergo Juriſconſultus credit Decreta illa Concilii Tridentini eſſe mere juris poſitivi; eo quod Juriſconſultus ille, iſto tempore argumentum modo magis palpabili, & minoribus argutiis obnoxio, ſolvere & refellere maluerit, aliter poſtmodum indubie reſponſurus. Quidem de Fagnano idem dicatur: ac per conſequens nihil ex verbis illis Eximius concludere poteſt; præſertim cum in concluſione adeo aperte contrarium dicat.

Quod ad Bullam Clementis VIII. attinet, eam de eſſentialibus voti paupertatis, & vitæ Religioſæ loqui dixeram, ſi enim de accidentalibus ejus egiſſet Pontifex; „ Dixiſſetne, inquiebam in Apologia §. 4. quod nulla quorumcumque Superio- „ rum *diſpenſatio*, nulla *licentia*, quantum ad bona mobilia, vel „ immobilia Fratres excuſare poſſit, quominus culpæ & pœnæ „ a Concilio Tridentino impoſitæ & ipſo facto incurrendæ, ob- „ noxii ſint?

Huic meæ probationi reponit Eximius Pater *pag.* 141. quod expediti juris ſit, inferiorem in lege Superioris diſpenſare non poſſe; ideoque non ſequi; Superior Monaſterii non poteſt diſpenſare in illis, quæ Pontifex conſtituit, ergo agitur de eſſentialibus. Reſpond. verum eſſe, abſolute ac generaliter non ſequi: ſuperior in hoc illove ſtatuto diſpenſare non poteſt, ergo illud ad *eſſentialia* Religionis ſpectat; ſed hoc ratiocinio me nequaquam uſum fuiſſe, verba mea mox relata ſat indicant. Hoc me voluiſſe oſtendunt, non eſſe veriſimile, quod Clemens, aliique tres Pontifices, qui Bullam illam innovarunt, expreſſe declaraſſent, *quod nulla diſpenſatio, nulla licentia Superioris efficere poſſet, quominus culpæ & pœnæ a Concilio Tridentino impoſitæ, & ipſo facto incurrendæ obnoxii ſint*, addentes inſuper, *etiamſi Superiores aſſeverent, ſe hujuſmodi diſpenſationes, aut licentias concedere poſſe: quibus in ea in fidem minime adhiberi volumus*: Quomodo, inquam, veriſimile, quod Pontifices omnibus Monaſteriis impoſuiſſent talem legem, quæ nulla Superiorum quacumque de cauſa diſpenſatione ſolvi poſſet, ſi crediſſent eam non Monaſticæ profeſſioni *eſſentialem*, ſed *perfectionis*, tantum, immo talis *perfectionis*, quam Eximius Pater æſtimat *heroicum paupertatis gradum*, quem non omnium *commiſeranda fragilitas* aſcendere ſinit? Num forte ea erat omnium Monaſticorum in Regulari obſervantia exactitudo, ut Pontifices crediſſent, jam omnia potuiſſe ad ſummum perfectionis gradum, omni *diſpenſandi facultate adempta*, conſtringi. Judicent illi, qui ſæculi noſtri hiſtorias & Conciliorum Decreta circa diſciplinam Regularem pervolverunt.

APPENDIX SECUNDA.

Reflexiones aliquæ ſuper Libello, cui titulus: *Suſanna innocens*, &c.

REFLEXIO PRIMA.

Super bino Tractatu dicti Libelli, in qua ſpecialiter oſtenditur differentia inter permiſſa ad neceſſitatem, & particularia depoſita; quodque illa haberi debeant dependenter a nutu Superioris, hæc vero abſolute haberi nequeant.

PRIMO ſuo Tractatu Eximius libelli Auctor confutationem Triadis meæ, ſive trium libellorum, nimirum Diſſertationis Canonicæ, Vindiciarum, & harum Appendicis ſuſcipit: in quo ſi ea, quæ ad cauſam paupertatis non pertinent, ut loquitur Eximius Pater *pag.* 48. miſſa faciam; eaque omittam, quorum ex ſola libellorum meorum inſpectione veritatis diſcipulo ſolutio facile haberi poteſt; ſuper duobus duntaxat præcipue reflectendum putavi.

Primo, ſuper duabus gloſſis, quas Eximius hujus libelli Auctor omnibus, quæ ſibi adverſari animadvertit, pene indifferenter applicat.

Harum una eſt, quod Concilia ſeu Doctores Peculia improbantes loquantur de Peculiis, quæ habentur ſine dependentia, aut cum ea cordis affixione, ut nolint illa arbitrio Superioris ſubjicere. Hoc ſubtili gloſſemate tam familiariter utitur, tantaque indifferentia omnibus aſſuit, ut nequidem illis, qui illud in terminis refutarunt, affingere dubitet. Loquens enim *part.* 1. *pag.* 41. de Dionyſio Carthuſiano (cujus verbis argumentum ex *Cap. Monach. tit. De Statu Monach.* petitum ſolveram) ita diſſerit: „ Hæc & ſimilia apud Carthuſianum, alioſ- „ que intelliguntur de adminiſtratione Peculii *tamquam pro-* „ *prii, nomine proprio, ſine dependentia, & precaria revocatio-* „ *ne Prælati*"; non advertens quod Carthuſianus eodem loco ſe opponat Doctoribus, qui etiam eo tempore „ excuſabant *Pe-* „ *culium* Monachorum & Monialium a vitio Proprietatis, dum- „ modo Superioribus ſuis, videlicet Abbati aut Abbatiſſæ *nil* „ *celent, & ad reddendum ſeu dimittendum paratæ ſint juxta* „ *Superiorum voluntatem nihilque recipiant vel expendant ſine il-* „ *lorum licentia*". Vide Diſſert. *part.* 1. *cap.* 2. §. 1.

Hinc judicet Lector, quam appoſite gloſſas ſuas apponat Eximius hic Auctor.

Fateri tamen oportet, hanc Eximii interpretis gloſſam novitatis argui non poſſe, ſed eam jam a ducentis & amplius annis, patronis *Peculiorum* fuiſſe familiarem. Unde & apud Auctorem (quem nonnulli Joannem Gerſonem credunt) Tractatus contra proprietarios, hæc leguntur; „ Quinto, objiciunt defen- „ ſores Proprietatis, dicentes non eſſe proprium per hoc quod „ ad *nutum* manet Abbatis *quoties* volet revocare". *Part.* 1. *Oper. Gerſonis tit.* 23. Quod hæc gloſſa ſolis defenſoribus Peculiorum digna ſit, mox oſtendetur.

Altera gloſſa, ſimiliter Eximio Auctori familiaris, quamque potiſſimum Pontificum, atque Conciliorum Decretis affingit, eſt, quod ſæpenumero Pontifices, & Synodi decernant aliqua „ potius ad evitanda quorumdam peccatorum pericula, & ſcan- „ dalorum occaſiones, ac puſillorum murmura; non autem, „ quod decernant illa tamquam ſtricti juris, & obligationis eſ- „ ſentialia penitus ac neceſſaria". *Part.* 1. *pag.* 25. Hæc quidem in aliquibus vera eſſe cum Eximio Patre facile agnoſco; ſed miror, quomodo non viderit ab eodem Concilio eodemque Decreto, cui ſuam gloſſam aſſuit, illam quoad præſentem materiam non ſine divina providentia fuiſſe præoccupatam & ejectam.

Patres enim Concilii Audomarenſis, cum animadvertiſſent, quod „ ex quo in oblivionem abiit exemplum in initio naſcen- „ tis Eccleſiæ in Ananiam & Saphiram editum, invaſit pleraque Monaſteria exitioſa rerum Proprietatis, ex diametro Mo- „ naſticæ profeſſioni contraria „: nonnulla conformiter Ad Concilium Tridentinum, & Provinciale Cameracenſe pro Religioſæ paupertatis cuſtodia, & vitæ communis obſervantia ſtatuerunt; hanc adjicientes proteſtationem, ſupradictæ gloſſæ contrariam: *Nec aliud præcipimus, quam id quod Superiores quidem ex officio prorſus curare tenentur, nulla ipſis relicta diſpenſandi facultate; Religioſi vero ex ea, quam Deo fecerunt, ſponſione, obſervare.* En gloſſam, in cunis, vel forte nondum natam, jam ſuffocatam, quod ex integro Decreto amplius pateſcit, quod ſimiliter oſtendet, æque appoſite illi Decreto, ac Carthuſiano primam gloſſam applicari. Vide Diſſert. *part.* 1. *cap.* 1. §. 5.

Secundum, ſuper quo ſpecialiter reflectendum credidi, eſt, quod *pag.* 37. profert, occaſione eorum, quæ in *Diſſert. part.* 1. *cap.* 1. §. 10. dicta ſunt.

Argumentum illius §. hoc modo ab Auctore exprimitur: *Cavere debet Religioſus ne re ulla utatur ut propria.* In Diſſertatione vero ita erat expreſſum. *Cavere debet Religioſus, ne eorum quæ ad neceſſitatem vel diſpenſationem conceduntur, quidquam poſſideat ut proprium, vel utatur ut proprio.*

Argumento §. ſic truncato, & alieno plane ſenſu relato, proſequitur Eximius Criticus: „ Hoc tunc fieri cenſeretur, ait „ Clariſſimus, ſi id quod ad neceſſitatem eſt indultum, eo lo- „ co haberet, ut in illud quid juris præ reliquis de Communi- „ tate prætenderet, ac per conſequens iſtud ad nutum Supe- „ rioris a ſe auferri, & alteri Fratrum applicari ægre permit- „ teret.

His ita præmiſſis, ſubnectit; „ Sed eſt de quo conveniamus „ hominem. Hicne præſcribit cavenda omnia? Igitur qui hæc „ cavet, proprietarius non eſt. Cavent Religioſi gaudenter de- „ poſitis: ergo vel ſibi contradicit, vel palinodiam canit. Si „ cavenda præſcribat duntaxat aliqua, igitur & doctrinam tra- „ dit mutilam, & ſaltem plebejos decipit". Sed eſt & mihi de quo Eximium Patrem conveniam. An non advertat me in dicto §. non de re quacumque Religioſo conceſſu tractare, prout mutilatum ejus argumentum præfert, ſed ſolum de rebus Religioſo *ad neceſſitatem*, aut Prælato ad diſpenſationem conceſſis. Si non vidit, cæcus fuit, aut eſſe voluit. Si vidit, an forſan neſcivit, inter ea quæ *ad neceſſitatem* conceduntur & *Depoſita* ſive *Peculia*, ſummam intercedere differentiam? Si neſcivit, in re Monaſtica exiguam oſtendit peritiam. Interim differentiam paucis oſtendo; ac una oſtenſurus illa ſine *dependentia* haberi non poſſe, hæc vero nec *cum dependentia* permittenda eſſe.

Peculia ſive particularia depoſita diſtingui ab iis, quæ *ad neceſſitatem* conceduntur, evidenter probant Monaſteria in Belgio, aliiſque partibus, quæ depoſita illa non agnoſcunt, immo exhorrent; quæque nulli alii Fratrum aut Sororum Peculium habere permittunt; & tamen, quæ ad *neceſſitatem* conceduntur, non negant, ſed placide ac benigne ſingulis ſubminiſtrant.

Differentia quoque multiplex inter hæc & illa ad oculum patet. *Neceſſaria* enim, v. g. veſtes, libri &c. Religioſis ſingulis indulgentur *ſolo intuitu neceſſitatis*, ſive *prout cuique opus* eſt; peculia vero non reſervantur *ſolo intuitu neceſſitatis*, ſive habito reſpectu *quid cuique opus* ſit, ſed prout cuique plura intuitu *privatæ perſonæ*, ſive ex liberalitate amicorum, ſive privato labore vel induſtria obveniunt.

Hinc aliud exſurgit diſcrimen, quod neceſſaria dentur plura vel pauciora, prout quiſque pluribus vel paucioribus indiget; depoſitorum vero magnitudo non a *neceſſitate* Fratrum deſumatur, ſed a majore amicorum liberalitate, aut Religioſorum induſtria; quarum occaſione plura huic illive Religioſo obveniunt.

Unde

Unde ulterius frequenter contingit, ut minus indigens majus habeat depositum, & econtra magis indigens minus habeat.

Ulterius, *necessaria* dantur, ut præsentibus necessitatibus Fratrum succurratur, sive ut detur unicuique prout hic & nunc circumstantiæ singulorum postulant; pecunia seu deposita reservantur pro necessitatibus Religiosi, tametsi ipse *hic & nunc non indigeat*, immo forsan nunquam indigebit. Quare naturalis Peculiorum radix, ut ante notavimus, est illa parum Religiosa anxietas, qua metuitur, ut a Superiore tempore & loco necessaria sufficientia sint suppeditanda.

Inde quoque fit, ut Peculia etiam habeant illi, qui illis non indigent, immo moriuntur priusquam illis indigeant: quæ autem ad necessitatem conceduntur, ita dantur, ut hic & nunc pro indigentia Religiosi, tamquam necessaria requirantur.

Si igitur a me quærat Ex. Pater: *hicne* (scilicet citato §. 10.) *præscribam cavenda omnia*? Respondeo, præscribo cavenda omnia, quoad ea quæ ad necessitatem Religiosis conceduntur, de quibus solis in dicto paragrapho sermonem esse, vel unicum paragraphi argumentum non mutilatum evincit.

Hæc enim cavenda esse, etiam quoad ea, quæ in Monasteriis peculia reprobantibus, *ad necessitatem* dantur, omnes agnoscunt; si autem caveantur, illa sine nota proprietatis haberi posse, nemo ambigit.

At inde inferre, Ergo si Religiosi hæc caveant *gaudentes depositis*, ab omni quoque proprietatis nota erunt immunes, quis hanc consequentiam a plane disparatis esse non evideat?

Ad necessitatem igitur concessa Religiosus habere debet *dependenter* a nutu Superioris tamquam *precario* sibi concessa, *paratus* omni tempore ad arbitrium Prælati ea abdicare; Peculia autem seu particularia deposita nequidem cum ea dependentia seu animi ad resignandum promptitudine permittenda. Quod & ipsa Concilia sufficienter declarant, dum dicunt: *Monachi peculium habere non permittantur*. Si enim hæc prohibitio intelligenda esset, ut vult Ex. Pater, de retentione peculii *cum independentia* sive *aliqua cordis adhæsione*, eadem Conciliorum inhibitio locum sibi vindicaret quoad illa, quæ ad *necessitatem* conceduntur; quia nec hæc cum simili *independentia* aut *cordis adhæsione* permittenda sunt: scimus tamen, nihil amplius Concilia & Patres inculcare, quam ut Religiosis necessaria non solum permittantur, sed etiam placide & benigne subministrentur.

Ut igitur verbo dicam, *necessaria* sive *usum necessarium* Religiosus potest & debet habere cum *plena dependentia a nutu Superioris*: Peculia autem & deposita, ab his plane diversa, nullatenus permittenda sunt.

Hinc ergo clarum est, quod paupertas Religiosa exigat dependentiam a nutu Superioris in rebus, quæ ad necessitatem conceduntur; in reliquis vero, v. g. peculiis aut depositis, quæ, ut diximus, ad *necessitatem* non conceduntur, non sufficit illa dependentia, sed ut his *reipsa* Religiosus sit privatus, exigit Religiosa professio; requirit enim hæc, ut Religiosus non *solo affectu* (quemadmodum omnes Christiani tenentur) omnibus rebus temporalibus renuntiet; sed requirit, ut omnibus *reipsa* nudetur, illis duntaxat exceptis, sine quibus hæc misera vita transigi nequit: ita tamen ut etiam hæc non nisi cum plena dependentia a nutu Superioris, & sine cordis affixione habere possint, atque ita universis *reipsa*, quantum vita hæc mortalis patitur, sit nudatus.

Unde quod quidem dixit *in Thesi defensa 2. Septemb.* 1686. „Qui paupertatem vovimus, paupertatem solvimus, cum sine „prælati consensu de nullo disponimus; sicque etiam *deposita* ha„bentes, quasi non habentes, in hoc mundo vivimus": verum dixisset, si de rebus ad *necessitatem* concessis, vel de sola paupertate spiritus, Christianis omnibus mandata, verba fecisset.

His prænotatis, facile solventur ea, quæ ex Cæremoniali Benedictino profert *pag.* 15. Patet enim, de solis rebus ad *necessitatem* concessis ibidem sermonem institui.

Hæc præcipua sunt, quæ in duobus primis hujus libelli tractatibus notanda credidi: reliqua enim vel materiam controversam non tangunt, vel talia sunt, quæ reflexione speciali digna non videntur, aut ex præcedentibus meis libellis facile solvi possunt.

V. g. quod *pag.* 34. de statu Canonicorum Regularium Hispaniæ, probato a Martino Navarro adducit. An meum est, vitam horum illorumve studiose inquirere; vel ea, quæ probat Navarrus (cui in hoc puncto expresse Fagnanus se opponit) probare? Item quod *pag.* 46. dicat, me supponere, quod Religiosi arguant sive argumententur *a praxi simpliciter: quod est falsam*, inquit, *quia sua nunquam defendunt peculia, nisi a praxi præscripta, vel fundata in statutis suis, a S. R. E. approbatis, quibus profitentes manus imposuerunt*, quis hæc non intelligat esse frivola? Ut enim poneremus, ipsum suosque confratres, non nisi a tali praxi, sua defendere *peculia*, non inde sequitur, alios peculia sua *a communi praxi simpliciter* non defendere? Videtur Pater Eximius hic procedere, ac si libellus meus contra solum ipsius Ordinem esset directus.

Glossa, quæ *pag.* 29. verbis P. Lupi apponitur, ut illa cum sententia Eximii Auctoris concilientur, quam sit apposita, ex præcedentibus planum est.

Nonnulla quoque in his tractatibus occurrunt, super quibus infra reflexio fiet, v. g. super iis, quæ *pag.* 53. de auctoritate suorum Statutorum adfert: item quæ de auctoritate Ambrosii Beltrami *pag.* 12. & 13. Martini Navarri, &c.

Verum priusquam finiam, omittere nequeo, quia Lectoris oculos facile fugeret, quod *pag.* 9. reflex. 8. ut Petrum a S. Audomaro vulgo Wallon-Capelle, vel in speciem sibi favere, aut saltem non contrariari ostendat, particulam *certo* a dicto Auctore positam *adjective*, ut idem sit quod *particulari*, cum nota *adverbiali* expresserit, quod reddit sensum plane diversum.

Quod vero subjicit: *Qui* (Petrus a S. Audomaro) *interim si idem per omnia doceat, quod Espenius, cum socio errat*; quidni mihi liceat de Ambrosio Beltramo, Raphaele de Pornasio dicere. *Si idem per omnia doceant* quod de me Eximius Magister, *cum socio errant*?

REFLEXIO SECUNDA.

Ad Tract. 4. 5. & 7. hujus Libelli.

TRACTATUM tertium libelli sine speciali reflexione prætereundum duxi, quia ille totus circa quamdam Epistolam incendiariam (ut eam vocat Eximius Criticus) cujusdam Josephi Van-Saudt versatur, totusque in dehortatione a prætenso Jansenismo insumitur. Quæ omnia tamquam plane impertinentia, nec ad me, nec ad præsentem de Religiosa paupertate materiam ullatenus pertinentia, prætereo. Hoc unum dico, æque mihi notum esse Josephum Van-Saudt, quam magnum Turcharum Visirium, aut Bassam Budanum. Quod vero scribat: „Occasionem „huic Tractatui præbuit laudati Doctoris (me indicat de in„vasione *Jansenii Iprensis querela* in Responsione brevi *app. ad* „*Cap.* 4. nugæ sunt": ubi, quæso, mea de invasione Jansenii querella? Nulla mea de invasione viri illius fuit querimonia; sed me mirari subiit, quid mysterio divinæ gratiæ & prædestinatio„nis, de quo Jansenius, cum mea de Peculiaritate aut Simonia „sententia affine? Quid, quæso, Jansænii oppugnationi cum „oppugnatione dogmatis P. Lupi commune"? Nonne idipsum omnes mecum mirari debebunt? Oppugnet Eximius Auctor, quantum veritati convenire credit, Jansenium & Bajum: sed quid illa me, aut præsentem materiam tangunt? Igitur ad ea, quæ in sequentibus Tractatibus occurrunt, reflexionem faciamus.

In quarto, quinto, & septimo Tractatu in defesionem Peculiorum seu Depositorum, quorumdam Doctorum auctoritatem, immo integros Tractatus adducit; miror, quod non plures, aut saltem antiquiores.

Teste enim Dionysio Carthusiano jam a ducentis & amplius annis non defuere Doctores, qui Eximio Censori in hac materia plane consenserunt, excusantes, *Peculium Monachorum & Monialium a vitio Proprietatis, dummodo Superioribus suis, videlicet Abbati aut Abbatissæ nil celent, & ad reddendum seu dimittendum paratæ sint juxta Superiorum voluntatem, nihilque recipiant, vel expendant sine illorum licentia.* Certe mirum, si perlustrando Bibliothecas, etiam Romanas, nullum illorum Doctorum scriptum offenderit atque libello adjunxerit. Sic enim titulus Tractatui quarto præfixus majorem præferret veri speciem: *Novitas Espeniana per antiquitatem Augustinianam refutata, antequam nata.* Quæ illa antiquitas? Sententia cujusdam Ambrosii Beltrami Veneti, ejusdem cum Critico Eximio instituti & voti, sub finem decimi sexti sæculi in lucem protrusa. O veneranda antiquitas, a qua Peculiorum inchoatur traditio!

Licet de hoc, aliisque recentioris ætatis Auctoribus, quos tamquam alios Danieles in liberationem *Susannæ* suæ *innocentis* adducit, dicere possemus verbis Eximi Censoris supra relatis: Qui si idem per omnia doceant quod Eximius ille vir, cum socio errant; aut cum S. Augustino de eorum operibus dicam: „Solis „eis Scripturarum libris, qui Canonici appellantur, didici „hunc honorem deferre, ut nullum Auctorem eorum scribendo „aliquid errasse firmissime credam, alios autem ita lego, ut „quantalibet sanctitate, doctrinaque fulgeant, non ideo ve„rum putem, quia ipsi ita senserunt". De omnibus Auctoribus hic citatis illud dicendo, reflexionem finire possem: pauca tamen circa Beltramum notanda censui; ut ex illis appareat an non merito is, tamquam antesignanus in Peculiorum seu Depositorum defensionem reproducatur. Quantæ vero auctoritatis hic Beltramus Eximio Censori sit, ex his ejus verbis collige: relata illius sententia, ita exclamat *part.* 1. *pag.* 13. „Et hanc suam, nostramque sententiam, non Doctor novitius „ab heri, aut nudiustertius bella indicens Monachi oligophan„tastica, sed Beltramus noster ex tot Pontificibus, Canonistis, „Bullis, privilegiis, legibus, aliisque auctoritatibus & rationibus „tam evidenter demonstrat, ut peremptorium sit hoc trilem„ma: Vel C. D. Van-Espen sacris Bullis, & Canonibus non „studet: vel etsi studeat, non intelligit: vel etsi intelligat, non reveretur. Alta verba! quam vera videamus.

Ex Pontificibus suane probat? Immo vero, & quidem primis Petri successoribus, nimirum Epistolis Clem. Urbani I. & Melchiadis, relati in Decreto Gratiani. O quam sincera antiquitatis monumenta! scilicet a Pseudo-Isidoro ex Hispania ad nos advecta.

Sed numquid & recentiorum Pontificum nititur auctoritate? Omnino: Clementis etiam IV. Sixti IV. Alexandri IV. qui omnes „declararunt, ut nimirum Beltramus asserit, quod Fratres „in temporalibus bonis in quibus succederent in sæculo existen„tes, licite possint succedere; & bonorum ipsorum possessio„nem apprehendere, ac vendere libere bona conscientia, & eo„rum pretium in suam utilitatem convertere; prout melius eis videtur". Ita de Clemente IV. & Alexandro IV. testatur Beltramus, nullo alio relato 300. annis post illorum Pontificum mortem, & 100. annis post obitum Sixti IV. Authentica profecto probatio! Sed ait Beltramus. „Ambrosius de Cora, no„ster olim Generalis, fatetur *se vidisse* ac legisse Alexandri IV. „ad decorem, utilitatemque Ordinis nostri, quatuor & viginti „privilegia . . . . quin & una Bulla sic incipit: *Religionis vestræ* „*mereretur honestas*, &c. Transumptum, ut scilicet Ambrosius „de Cora, est in Numerberges Provinciæ Bavariæ: numquid bene reservatum? & quam legitime publicatum!

Sed nonne ex Patrum Regulis peculiorum antiquitatem deducit? Plane; ex prima scilicet & secunda Augustini regulis; quas Augustinum Hipponensem nunquam vidisse sciunt Eruditi. O

sacra antiquitatis monumenta, quibus *Novitas Espeniana per antiquitatem Augustinianam refutata, antequam nata.*

Quantus hic Beltramus Canonista fuerit, ut ab eo Canonum interpretationes tamquam ab Oraculo pendere debeant, specimen accipe: „ Ista prima Regula . . . valde est authentica, inquit, „ atque in sanctis Decretis a Domino Gratiano *canonizata*, ut „ maxime patet 12, *quæst.* 1. cap. *Non dicatis*, in quo ista ea„ dem verba formalia in calce illius capituli ab ipso recitantur, „ & scribuntur ". Ecce quantus Canonista, cui omnia in Decretum Gratiani relata creduntur *canonizata*, quidni, & libellum fidei Pelagii Hæresiarchæ *canonizatum* dicat; quia sub nomine Hieronymi Decreto Gratiani inseritur?

Quis ex his non intelligat supra relata verba de hoc Ambrosio, nihil esse præter verba, ipsumque dignum esse, ut aciem in defensionem Peculiorum sive depositorum dirigat?

At quid de Scriptis Raphaelis de Pornasio Ordinis Prædicatorum, quibus tractatus V. hujus libelli impletur? Respond. æque authenticis pene atque venerandis antiquitatis monumentis, ac Beltrami tractatus, abundat, bene meritus, ut hactenus latuerit.

Sed audio susurrantem, ex hoc Auctore constat S. Thomam Aquinatem habuisse peculium. Immo vero, tam authentice illud ex hoc Auctore (qui centum & amplius annis post S. Thomam vixit) probatur, quam fabella de Joanna Papissa ex Martino Polono.

Verum quid ad Navarrum, Joannem de la Cruz Dominicanum, Augustinum Barbosam, Antonium Fabrum, aliosque in defensionem Peculiorum tract. VII. ab Eximio Patre citatos? De his audacter dico, *Si idem per omnia doceant, quod Eximius Pater, cum eo errant*; omnibus enim sat probatum est, illos non ejus esse auctoritatis, ut verum putemus, quia ipsi dixerunt. Et quidem inter Scriptores modernos, qui, quod *ad extirpandam Regularium proprietatem provide sancitum est* a Concilio Tridentino *in sensus tam varios, & a mente Synodi tam alienos detorserunt, ut fere ad nihilum redactum videatur*, Fagnanus primo loco ponit Navarrum, cui etiam ex professo Fagnanus se opponit.

Fallor (inquit Eximius Pater, relata sua paupertatis Religiosæ descriptione) *si non ita censuerit Estius ad cap. 4. Act. Apost. vers.* 34. Vere fallitur; nam omni legenti evidens erit, Estium loco citato loqui de concessis *ad necessitatem*, æque ut *propria* a primis Christianis possessa non fuisse, recte notat: sed quam hinc ad peculia seu deposita male fiat illatio, præcedens reflexio ostendit.

Rescripta ex Urbe (*a*) ab Eximio Patre *pag.* 122. reproducta, atque inter argumenta *luce clarissima clariora* reposita, æqualis sunt auctoritatis cum testimonio alicujus testis anonymi, cujus quanta sit fides Jurisconsultis notius est quam ut probari debeat.

Interim quam vir ille ex Urbe rescribens, sit ab omni passione, quæ intellectum a perceptione veritatis impedire posset, vacuus, ex conclusione accipite. *Quid ultra volunt*; ait, *isti Anti-Monachi? Si quando fiunt pingues Beneficiati, & Ecclesiæ bonis dilatati, qui ante erant paupertate contracti, recalcitrant; & ut Pharisæi aliis onera conantur imponere, quæ digito nolunt attingere*. Quam modeste! quamque apposite mihi, scilicet ante paupertate contracto, & jam bonis Ecclesiæ dilatato applicata (*b*)!

REFLEXIO TERTIA.

Super tractatu VI. prædicti Libelli.

IN hoc sexto tractatu Eximius Pater tamquam palmare argumentum reproducit Bullam Clementis X. non universis fidelibus, aut Religiosis, vel alicui integræ Povinciæ aut Communitati; sed uni particulari Hieronymo Valvasorio directam. Idque non *motu proprio*, ut ajunt, sed ad *supplicationem partis*.

Unde hæc Bulla annumeranda illis, quæ frequentioribus sub & obreptionibus sunt subjectæ.

Item his, quas interdum per importunitatem, atque per multiplicatas preces a se extorqueri summi Pontifices conqueruntur. *Extrav. 2. De Præb. in Comm.*

His, quæ (Pontificibus diversis occupationibus impeditis, nec singulis causis examinandis sufficientibus conscientiam ipsorum interdum fugiunt; ut declarat Lucius III. *Cap. 10. tit. De Rescript.* aut quibus subinde aliqua a Ministris, contra mentem Pontificis inseruntur; ut sibi contigisse in Bulla *Et si mendicantium*, sæpius quæstum fuisse Pium V. testis est Gregorius XIII. *in Constitutione*, quæ incipit; *In tanta*.

Quid circa Bullam hanc, seu *particulare* rescriptum contigerit, nescio; scio quid contingere potuerit: scio quoque, nostrum non esse; in particularia Pontificum facta inquirere, eave publice discutere.

Ad hæc, scio particularia hujusmodi rescripta jus non facere, nisi forsitan in materia peculiorum, omni alio jure deficiente.

Denique Clemens X. non dixit P. Valvasorium *licite* pecunias acquisivisse; id enim duntaxat in *narrativa* asseritur; ex qua nihil ad decisionem causæ sumi posse, norunt Jurisconsulti.

Secundo loco, huic tractatui inserit Eximius Magister Epistolam Cardinalis *Sabelli*, Ordinis Eremitarum sancti Augustini Protectoris, quæ ostendit qua forma Constitutiones dicti Ordinis a Gregorio XIII. confirmatæ fuerint.

Refert enim, quomodo secum egerat Generalis dicti Ordinis, ut intentionem suam de emendatione Statutorum ad Gregorium XIII. referret: „ Quem ego, inquit, libenti animo, uti Prote„ ctor vester, audiens, impetravi, ut volumen harum Consti„ tutionum duobus Amplissimis Cardinalibus Alciato & Justi„ niano, alteri Jurisprudentiæ, alteri Theologiæ laude præ„ stantissimo, denuo considerandum, atque extrema manu emen„ dandum traderet summus Pontifex. Ergo, pergit Cardinalis „ *Sabelli*, cum tandem post tot ac talium virorum discussio„ nes opus ipsum magisque limatum, ac purgatum accepissem; „ ne ejus protectioni, quo fungor officio ulla ex parte deessem, „ iterum examinatas, correctas, reformatas Constitutiones ei„ dem S. D. N. Gregorio obtuli, eisque ut benedicere dignare„ tur rogavi, sicut benigne Apostolica auctoritate benedixit.

Quæritur, num ea sit prædicti examinis per duos Cardinales, & hujus Pontificiæ Benedictionis vis, ut Constitutiones illæ in *forma speciali* sive ex *certa scientia* confirmatæ dicantur? Affirmativam prætendit Eximius Pater *part.* 1. *pag.* 54. Verum cum hæc materia Canonistas magis quam Theologos spectet, Eximio Patri facile in hac materia error condonandus. Dicitur ergo fieri confirmatio ex *certa scientia*, quando fit cum *perfecta notitia totius* negotii, & *omnium* ejus circumstantiarum, & quando tenor *totius privilegii*, aut *instrumenti* inseritur in ipsa confirmatione; ita post alios etiam Barbosa *ad cap. 4. de Conf. util. vel inut.* supra in peculiorum defensionem ab Eximio Pater adductus.

Quid, quæso, illorum in prædicta simplici benedictione? Neque Pontifex perfectam notitiam Constitutionum, omniumque ejus articulorum in particulari habuit; neque ulla confirmationis Bulla, cum insertione integri tenoris dictarum Constitutionum, legitur expedita. Unde certum est, Constitutiones illas non nisi in *forma Communi*, cum subintellecta clausula: *Modo sacris Canonibus, Tridentini Concilii Decretis, & Constitutionibus Apostolicis non adversentur*, esse confirmatas.

Hinc consequens est, non sequi: hoc illudve in his Constitutionibus reperitur, ergo voti essentialibus, aut sacris Canonibus non adversatur; quemadmodum ex Concilio Tridentino in Vindiciis *cap.* 3. §. 4. ostensum est.

Ad hæc, ex lectione hujus Epistolæ constat, eam a Cardinale nomine *privato* scriptam. Atque ita omnia, quæ in dicta Epistola, Fratribus juxta suas Constitutiones viventibus, promittuntur, ea haud nomine Ecclesiæ, sed a Cardinale *Sabello privato* nomine dicta sunt.

Quo ergo ex capite hæc statuta habent, ut præstatutis Ecclesiarum etiam Cathedralium, auctoritate Apostolica simpliter confirmatis, quæque Canonici juramento quoque interposito observare promittunt, sint *infalibilia hoc sensu*, ut ait Eximius Eremita, *quod sint in praxi tuta?* Quod enim hæc prerogativa prædictis Canonicorum statutis non competat, in Vindiciis, ex Synodo Coloniensi, & Tridentina ostendimus.

Hæc pro reflexionibus super bonis Eximiorum Religiosorum libellis sufficiant; immo nimia esse plures judicarunt, eo quod pauca in illis occurrant, quæ aut materiam tangunt, aut jam ante ad nausam non fuere refutata, & soluta.

Imprimatur. B. PASMANS S. T. & Lib. Censor. 15. Septembris 1686.

(a) Scilicet Roma, *quam* Itali *Urbem*, Antonomastico; nuncupare solent.

(b) Hæc sane Domino Van-Espen tribui non poterant, cum nullius beneficii possessor exstiterit, nec annuis attributionibus in aliquod beneficium Ecclesiæ potitus fuerit.

EPISTOLA

Cujusdam Canonici Regularis ad quemdam Religiosum Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, qua ostenditur, quam enixe & sollicite Sanctus Augustinus a suis Discipulis voluerit servari absolutam omnium rerum temporalium communionem.

REVERENDE PATER.

SIMPLICITER Tibi & ingenue significabo sententiam meam meorumque amicorum de controversia, quæ vestros Patres inter & Dominum Van-Espen agitatur circa materiam Peculiorum vel depositorum particularium, quæ Religiosi habent cum approbatione Superiorum, qui ea vel servant vel procuratori alicui concredunt, ut de ipsorum consensu distribuantur ad beneplacitum eorum, qui ea labore ac industria sua compararunt, vel a parentibus amicisve acceperunt. Contendit, quod non possint Superiores talia peculii genera permittere, quodque ad observandum Votum paupertatis oporteat omnia esse perfecte communia: quodque Superior distribuat vel distribui faciat Religiosis sanis aut ægrotis id quod eis fuerit opus, sumendo ex iis, quæ incorporata sunt bonis communibus Monasterii. Admittunt Religiosi vestri perfectius fore, perfectam in rebus omnibus communionem servare; at non existimant Religiosos omnes cujuscumque conditionis esse possint, sive Generales, Provinciales, Doctores, Prædicatores, Confessores, &c. teneri in massam communem redigere munera, quæ ipsis donantur, honoraria, ut horum locorum utamur terminis, quæ accipiunt ex eo quod præsideant Thesibus, vel quod in celebribus aliorum Ordinum Monasteriis doceant Theologiam, quod per Adventus, vel Quadragesimas concionentur, denique omnia amicitiæ testimo-

ſtimonia, quæ ipſis largiuntur vel conſanguinei, vel amici, vel viri, feminæve pœnitentes, vel alii quocumque modo. Ecce punctum, in quo, ni fallor, figunt pedem, vallum, quo ſe muniunt, quodque deſerere nolunt. Si quid plus minuſve concedant vel negent, cura id ego ut reſciam.

Nihil fuiſſet magnopere admirandum, ſi inimici gloriæ S. Auguſtini ſcripſiſſent contra D. Van-Eſpen, qui ipſius principaliter auctoritate firmat obligationem Religioſorum, ne aliquid proprii habeant, immo ne vel dicant quid eſſe *ſuum*, ſed *noſtrum*. *Nec dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia*. Non magnus ſtupor fuiſſet excitatus, ſi illi, qui contenderunt eum exceſſiſſe loquendo de gratia Jeſu Chriſti, fuiſſeque ſub caligine ac tenebris, pronuntiaſſent plus eum a ſuis Religioſis exegiſſe, quam in conſcientia præſtare teneantur; non ſatis eum ingenii habuiſſe ad intelligendum textum Actuum Apoſtolorum circa vitam communem primorum Chriſtianorum, ſicuti non ſatis acuminis habuerat ad intelligendum Apoſtolum Paulum circa Prædeſtinationem & Gratiam. Nihil in his fuiſſet inſolitum, quandoquidem eo proceſſerit petulantia hominum, ut virum illum incomparabilem impetant ea in materia, in qua Concilia & Pontifices ſibi gloriæ duxerunt eum ſequi tamquam Doctorum omnium Aquilam. Nihil, inquam, fuiſſet obſtupeſcendum in contemptum, quo exciperent Regulas, quas edidit pro directione Clericorum ad Monachorum; ſed quod ii, qui gloriantur ſe eſſe ipſius diſcipulos, qui modis omnibus volunt eſſe de numero Filiorum ejus, conentur ipſi obſcurare, quod luce meridiana clarius eſt tum in ejus Regula, tum in binis Sermonibus, quos habuit de vita communi Clericorum, hoc eſt quod mihi ſtuporem parit, quem exprimere non valeo.

Si Religioſi, qui, ſtudio cum careant, quo ſe in cellis ſuis occupent, coguntur aliquo modo tempus impendere colendo aliquo horto florum, animumque ſuum cum amicis, a quibus viſuntur, relaxare, conſiderarent vitæ communis quoad omnia praxim, tamquam onus aliquod inſupportabile, eorum me infirmitatis miſereſceret, ingemiſcerem coram Deo, eumque rogarem, ut dignaretur eis dare lumen neceſſarium, quo doceret poſſe eos evitare otioſitatem colendo hortum aliquem communem, majori cura quam eum quem in particulari habent, prout milleni Religioſi faciunt in Ordinibus, Congregationibus, domibuſque particularibus bene compoſitis. Verum quod Doctores ac Profeſſores Theologiæ, qui in manibus habent Scripturas ſanctas, Concilia, & Patres; qui prima ſui Ordinis munia obierunt; qui nequeunt ignorare incommoda maxima, funeſtaſque perturbationes, quæ naſcuntur ex permiſſione vel conniventia Superiorum tolerantium peculia in Monaſteriis, qui fatentur optandum fore ut nulla eſſent idque præſtare; quod, inquam, hi dicant imbecillitatem humanam commiſeratione dignam id non ferre (his terminis utuntur Sodales veſtri, quibus datur titulus Magiſtri Eximii, *Eximius Magiſter*) citra mendacium, hoc facit ſancte indignari omnes, qui zelo aliquo feruntur pro gloria Dei, proque honore S. Auguſtini adeo turpiter dedecore obruti per eos, qui dictitant ſe ipſius Filios. Non eos latet ipſum eſſe Doctorum Aquilam, pulloſque eum ſuos provocare ad volandum, fixoque oculo fulgentes veritatis radios intuendum, eumque excepturum omnes, qui non habuerint ſatis vigoris ad eam contemplandam & practicandam, ſicut Aquila excipit ſuos pullos nictantes, quique non valent intueri ſolem. Quo igitur pacto excuſare poſſunt tamquam infirmitatem inſuperabilem, id quod ſanctus ille Doctor exiſtimavit fragiles puellas, omneſque Clericos, qui cum ipſo vivebant in domo Epiſcopali, obligari neceſſario ſervare, ſiquidem ipſum vellent agnoſcere tamquam ſuum Patrem ac inſtitutorem, ſique hi cuperent, ut ipſe eos haberet Filiorum loco.

Cenſeo, mi Reverende Pater, ut errore liberentur illi Eximii Magiſtri, non abs re futurum circa articulum vitæ communis, & abrenuntiationem cujuſcumque proprietatis, quocumque tandem prætextu niteretur, eis dicere id quod Caſtitas ſub figura venerabilis Matronæ dixit S. Auguſtino, antequam eſſet converſus, quo ipſi perſuaderetur non eſſe impoſſibile, ſicut exiſtimabat, ſervare caſtitatem: *Tu non poteris quod iſti & iſtæ? An vero iſti & iſtæ in ſemetipſis poſſunt, & non in Domino ſuo?* Quid ergo? Vos non poteritis obſervare quod tales ac tales obſervant fideliſſime? An putatis ſuis ipſorum eos inniti viribus? An vos fugit non confidere eos niſi in gratia divina, qua facile fit quod naturæ apparet difficile ac impoſſibile? Quid igitur, viri fortes atque robuſti, qui profitentur ſe eſſe Eremitas, atque adeo magis auſteros quam Monachos quoſque rigidiſſimos, non poterunt bono animo nuntium remittere ſuavitatibus redituum, & commoditatibus peculiorum, quæ milleni ac milleni Religioſi & Religioſæ omnis generis Ordinum & Nationum ſummo gaudio & voluptate inexplicabili abdicant? Profecto Magiſtri illi, qui compellantur *Eximii*, juſtiſſime merentur, ut hoc eis exprobretur, quod olim Apoſtolus Paulus exprobabat illis, qui ſtudebant haberi Doctores inter Judæos converſos ad fidem, cum non haberent zelum neceſſarium ad videndum juxta elementa ſpiritus Chriſti antiſſimi: *Cum deberetis Magiſtri eſſe propter tempus, rurſum indigetis ut vos doceamini, quæ ſint elementa exordii ſermonum Dei, & facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo*. Ad Hebr. *cap. 5. verſ. 12.*

Quid igitur, Reverendi Patres? fierine poteſt, ut poſtquam Religioni adſcripti eſtis, poſtquam ſingulis ſeptimanis vobis prælecta eſt Regula glorioſi noſtri Patris ſancti Auguſtini, poſtquam Novitios inſtruxiſtis, opus ſit vos ipſos interim inſtrui, & vobis repeti? *Primum propter quod in unum eſtis congregati, &c. Non dicatis aliquid proprium; ſed ſint vobis omnia communia, &c.* Dum diuturna vitæ Religioſæ exercitatione debuiſſetis vos reddere capaces ſolidi perfectionis cibi, facti eſtis, quibus lacte, reditibus dulcibus & particularibus opus ſit: quaſi vero infantes eſſetis, qui trahamini ſaccharis & condimentis; ſeu ut dicam quod res eſt; facti eſtis quibus Peculiis opus ſit, ad vobis comparandum *vinum, lac ſenum*. Profecto qui Auguſtinum æſtimant ac diligunt, & gloriam ſuam in eo conſtituunt, ut ſint ipſius Filii, pudore confundi deberent, quod excuſationes prætexunt, ad defendenda *peculia & particularia*, vitæ communi per ipſum doctrina & exemplo ſtabilitæ directe oppoſita. Auguſtinus namque in duobus Sermonibus, quos compoſuit de vita communi Clericorum in Domo Epiſcopali, quam Monaſterium Clericorum appellat, ſibi cohabitantium, dilucide aſſerit, nemini convictorum ſuorum licere, ut proprium quid poſſideat, prævaricatoremque eſſe, ſi quis ſibi aliquid proprium vendicet. *Ecce, inquit, quomodo vivimus. Nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium: ſed forte aliqui habent. Nulli licet: ſi qui habent, faciunt quod non licet. Bene autem ſentio de Fratribus meis, & ſemper bene credens ab hac inquiſitione diſſimulavi: quia & iſta quærere, quaſi male ſentire mihi videbatur.* Eodem loco ad populum ſuum verba dirigens diſerte pronuntiat: *Omnes offerte quod vultis, offerte de voluntate veſtra. Quod commune erit,* diſtribuetur unicuique ſicut cuique opus erit. *Nemo det byrrhum, vel lineam tunicam, ſeu aliquid, niſi in commune; de communi accipiam mihi ipſi, cum ſciam commune me habere velle quidquid habeo. Nolo talia offerat Sanctitas veſtra, quibus quaſi ego ſolus decentius utar. Offeratur mihi v. g. byrrum pretioſum, forte decet Epiſcopum, quamvis non deceat Auguſtinum, id eſt hominem pauperem, de pauperibus natum. Talem veſtem debeo habere qualem poſſum, ſi non habuerit, fratri meo dare: qualem poteſt habere Presbyter, qualem poteſt habere decenter Diaconus & Subdiaconus; talem volo accipere. Si quis meliorem dederit, vendo, quod & facere ſoleo; ut quando non poteſt veſtis eſſe communis, pretium veſtis ſit commune.*

An non poſt hæc, R. Pater, Magiſtris illis excellentibus, qui gloriantur eſſe diſcipuli S. Auguſtini, jure dicere liceat: *Non eſt diſcipulus ſupra Magiſtrum, ſufficit diſcipulo, ut ſit ſicut Magiſter ejus?* Ergone Religioſus inveniatur aliquis Auguſtinum Patrem ac Magiſtrum ſuum agnoſcens, ac Regulam ipſius imitandam proponens, qui prætextu alicujus dignitatis aut eminentiæ cæteris ſuis Religioſis amaret præferri? Cur igitur Generalis, Provincialis, Viſitator, Abbas, Doctor, &c. contentus non erit eo, quod ſuffecit aliquando Illuſtri illi Epiſcopo, qui in Conventu Epiſcoporum ac Confratrum (qui vitam communem ut ille non profitentes deferebant veſtes pretioſiores) nullatenus credidit minus dignitatem Epiſcopalem ex eo quod eiſdem veſtiretur, quibus ſuæ communitatis Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi veſtiebantur, nullam ſibi vel in menſa, vel in reliquis peculiaritatem uſurpans? Et Eremitas Mendicantes, qui ex inſtituto ſuo ducere debent vitam pœnitentem & magis auſteram quam Clerici, credent licere ſibi diſtinguere ſe, & accipere ſibi, ſi Superiores ſint, plura *particularia* in veſtibus, alimentis, & cæteris, quæ non habent illorum ſubditi, niſi aliis viis ea ſibi procurent ex Superiorum conſenſu, quos puderet non concedere aliis quod ipſi faciunt. Sanctus ille Doctor, cujus benignitas & indulgentia ſumma fuit, ſignificat quod etſi initio dum vitam communem apud omnes ſuæ Eccleſiæ Clericos ſtabiliverat, decreviſſet a gradu ſuo dejicere omnes, qui in ſpiritu communitatis, quam introduxerat, non perſeverarent, vellentque habere aliquid proprii, poſtea tamen conſilium mutarit, relicto Clericatu iis, qui ſe vellent alio recipere; ſed tandem omnino ſtatuit non ferre amplius ullum Eccleſiæ ſuæ Clericum, qui vitam communem non amplecteretur. Verba illius notabilia ſunt: „ Ecce dico, audiſtis: qui habere voluerit proprium, & de proprio vivere, & contra iſta præcepta noſtra facere, parum eſt ut dicam, non mecum manebit; ſed nec Clericus erit. Dixeram enim, & ſcio me dixiſſe, quod ſi nollent ſuſcipere ſocialem vitam mecum, non illis tollerem Clericatum, ſed ſeorſum manerent, & ſeorſum viverent, quomodo noſcent Deo viverent, & tamen ante oculos poſui, quantum mali ſit a propoſito cadere. Malui enim habere cæcos vel claudos, quam plangere mortuos. Qui enim hypocrita eſt, mortuus eſt. Quomodo ergo quicumque voluiſſet extra manere & de ſuo vivere, non tollerem ei Clericatum: ita modo quia placuit illi, Deo propitio; ſocialis hæc vita, quiſquis cum hypocriſi vixerit, quiſquis, inventus fuerit habens proprium non illi permitto, ut inde faciat teſtamentum, ſed delebo eum de tabula Clericorum. Interpellet contra me mille Concilia, naviget contra me quo voluerit, ſit certe ubi potuerit, adjuvabit me Deus, ut ubi ego Epiſcopus ſum, illic Clericus eſſe non poſſit. Audiſtis, audierunt. Sed ſpero in Deum noſtrum & miſericordiam ejus, quia ſicut diſpoſitionem meam iſtam hilariter acceperunt, ſic eam pure fideliterque ſervabunt.

Plures in hunc locum obſervationes faciendæ forent, ſed unam videor omittere non poſſe, quæ mire ad rem noſtram facit: Tamquam cæcos & claudos habet omnes, qui non contenti Deo, & iis, quæ Monaſterium illis ſubminiſtrabat, ſubtrahebant ſe vitæ communi, ut viverent ex eo quod in particulari habebant. Juxta hoc glorioſi Patris noſtri judicium cæci & claudi ſunt Generales, Provinciales, Viſitatores, Doctores, Prædicatores, & Superiores omnes Ordinis ipſius, qui contenti non ſunt Deo, & iis, quæ Monaſterium, in quo vivunt, ipſis ſubminiſtrat, ſed habere volunt *peculia*, & *particularia* depoſita, quæ ex ſuis officiis, muniis, prædicationibus, &c. recipiunt. Quam deploranda omnium illorum ſors, qui in via, quæ nos ducit ad æternitatem felicem vel infelicem, diriguntur per cæcos & claudos! *Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt*. Matth. 15. verſ. 14.

Si Reverendi veſtri Patres ſpeciatim a D. Van-Eſpen invaſi fuiſſent, iſque librum compoſuiſſet ad probandum de induſtria hoc unum, quod Religioſi Ordinis Eremitarum S. Auguſtini non obſervent illius S. Doctoris Regulam, nec exemplum, quod illis dedit in praxi vitæ communis, ſequantur, & hac exprobratione,

quæ

quæ certe ipsis acerba esse debet, offensi suscepissent illi ostendere, quod per Dei gratiam existimarent se ab ea non deflectere, aut si per subreptionem, infirmitatem, aut alium casum ab eo deflexissent, statuerent se exemplari illi tam perfecto conformare: verum non posse uno die, uno mense, & ne anno quidem bonum restitui: magnos morbos curandos esse sensim, ne dum malo remedium afferre volumus, magis irritemus; ipse ille Dominus non malus moderationem illorum commendasset; & si quod verbum durius ipsi excidisset, optimi ipsius amici eum commonuissent reprehendissentque; sed cum nullo modo speciatim aggressus sit RR. PP. Eremit. S. Augustini, obstupuimus quod soli illi causam istam susceperint pro Religiosis omnibus, qui peculia habent, aut ut loquar clarius, qui habent causas peculiares sub Superiorum suorum beneplacito. Non tibi dissimulabo quid Ecclesiastici & Religiosi pietate & scientia præditi de eo sentiant & dicant. Alii persuadent sibi, quod si vester Generalis, Provinciales, Visitatores, Doctores, Superiores, &c. tam pauperes forent, ac sunt illi, qui sunt de Congregatione Benedictinorum S. Mauri, aliisque bene reformatis; ubi primum Fundatorum institutum servatur, gavisi fuissent, quod D. Van-Espen fortius etiam, quam præstitit, probasset nec licitum esse ipsis habere, nec promittere Religiosis ut habeant reditus dulcedinum (vel ut melius loquar amaritudinum) quia omnis illa indulgentia & relaxatio viam aperit ad proprietatem veram introducendam, simulque evertendam voti paupertatis observationem. Hanc suam persuasionem ut fulciant, notare me jussere, quod Religiosi omnes Ordinum fundatorum vel Mendicantium, qui Regulam suam & primas Constitutiones in SS. Congregationibus stabilitas accurate observant, conservantque primum instituti sui fervorem, sine offensa legerint opera Domini Van-Espen contra peculia. Intuiti sunt seipsos in hoc speculo sine pudore, quia nil illic viderunt quod in praxim non redigerent: quin etsi illic deprendissent sanctius aliquid aut religiosius quam quod observant, læti didicissent modum in virtute proficiendi, rogassentque Superiores suos, ut dignati fuissent praxim illam magis a cupiditate alienam introducere. Itaque cum sciant omnes quod in omnibus Congregationibus bene ordinatis & reformatis Canonicorum Regularium, Benedictinorum, Cisterciensium, Præmonstratensium, S. Dominici, S. Francisci, &c. Religiosi observent cum gaudio vitam communem, nec ferre velint, ut ullus habeat peculium, nec permittere relaxationes & indulgentias inductas eo casu, qui rebus humanis, quæ tempore semper diminuuntur, accidere solet; libri, quos Confratres vestri Provinciæ Flandriæ scripsere contra D. Van-Espen, apertam injuriam faciunt iis, qui honorem amant Ordinis S. Augustini, qui inter omnes Religiosorum Ordinum Fundatores exactissimus fuit in materia vitæ communis, quam per exemplum suum stabilivit eo modo, cui contradici non possit, quique os obstruit omnibus ipsius discipulis, iisque omnibus, qui genuini ipsius Filii esse desiderant.

Extra controversiam est, Reverende Pater, quod Religiosi omnes Eremitæ Ordinis S. Augustini, per Ecclesiam universam in Regnis & Provinciis Catholicis diffusi, qui Regulas suas & Constitutiones accurate observant, abdicaturi sint Reverendos vestros Patres, qui nullo ad hoc mandato accepto, faverunt relaxationi, adversus quam Capitula generalia, primæ Constitutiones, zelosissimi quique Provinciales, ipsique Religiosi privati, gloriæ Dei, & bono Religionis suæque salutis addicti, sese declararunt tam diserte. Postquam inquisitum est, quid Reverendos vestros Patres movere potuerit, ut in materia peculii contra D. Van-Espen scriberent (non jam loquor de eo quod ad Simoniam spectat in receptione Religiosorum aut Monialium) quisque suo modo ratiocinatus est. Non dissimulabo tibi id quod judicatum est verisimillimum: Dicebatur, quod si illi, qui librum D. Van-Espen oppugnarunt, ea felicitate gavisi essent, ut in Ordinem Eremitarum S. Augustini recepti fuissent in Provincia aliqua, ubi prima & perfecta Regulæ statutorumque Ordinis observatio vigeret, judicaturi fuissent, librum D. Van-Espen honorificum sibi esse & utilem, cum occasionem præbere posset Monasteriis, ubi eadem regularitas & accuratio non erat, eorum se corpori jungere, & reformationem amplecti: sed cum aliter se res haberet, cum ægritudine se conspexerunt in speculo quod illorum defectus detegebat. Gloriosus Pater noster August. explicans hæc Jesu Christi verba: *Mundus me odit, quia testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sint*, observavit quod cum vita Jesu Christi, ejusque doctrina condemnatio esset vitæ Scribarum & Pharisæorum, aliorumque Doctorum legis, & hi ferre non possent exprobrationem illam assiduam, consilium inierint speculum illud confringendi, quod suam ipsis turpitudinem manifeste demonstrabat, & facies illorum pudore suffundebat; sic, ajebant (nulla per hanc comparationem offensionis ansa data Patribus istis) cum Religiosi omnes, qui in communitate perfecta & integra vivunt, per librum D. Van-Espen commoti & offensi non fuerint necesse est eos, qui splendorem luminis ferre non potuerunt, oculos habuisse ægros, & qui panem illum fortium non potuerunt digerere, fuisse infirmos; *Oculis ægris odiosa lux, quæ puris est amabilis, & palato non sano pœna est panis, qui sano est suavis. Offic. S. Aug.*

Sed unde sit, dicebatur his qui ita ratiocinabantur, ut plures diversorum Ordinum Religiosi, qui habent peculia, reditus, pensiones, distributiones, quibus sibi de vestibus prospiciant, quique etiam libertate utuntur multo majori quam Eremitæ S. Augustini, non se opposuerint D. Van-Espen? Nil te celabo eorum quæ audivi, & quæ hac de re cogitata sunt. Viri spirituales & docti, inquiebant, ubique in pretio sunt, idque ipsis conciliat affectionem, venerationem, benevolentiam, favores, & liberalitates hominum, qui ingenio & meritis præstant in mundo, ubi nihil obstante corruptione per status omnes diffusa virtus & pietas venerationi sunt, & dum junguntur, eruditioni singulari, & scientiæ insolitæ, provocant in eos qui istas possident venerationem hominum, qui sive natalibus sive dignitatibus in sæculo maxime excellunt: econtra quæcumque scientia possideatur, ea contemnitur; & cum bona opera non producat, dicitur esse talentum defossum in terram, & sine virtute ac pietate inflare & non ædificare, quemadmodum pietas sine scientia errori obnoxia est: *Scientia sine pietate inflat, pietas sine scientia errat.* Bern. in Cant. Quare cum existimatio in mundo & perutilis sit & admodum honorifica, molestum est haberi pro dissoluto & pro homine; qui in sanctitate, quam professio ipsius postulat, non vivit: itaque ne numeremur inter Religiosos parum regulares, & parum reformatos, conamur abusibus auctoritatem conciliare, aut saltem eos diminuere, dum in Religionem, quam amplexi sumus, introducti sunt. Dicere licet absque adulatione, esse in Provincia RR. PP. Augustinianorum in Belgio & Patria Leodiensi plures viros & ingenio & doctrina insignes, qui abusum hunc & vident, sed eo discrimine, quod alias notabat S. Bernardus in Tractatu, cui titulus: Apologia De Vita & Moribus Religiosorum, *cap. 7.* ubi loquitur de relaxationibus introductis in Ordinem Cluniacensium: *Sub hac, ait, abusione jam fere ubique sic pro ordine tenentur, fere jam ab omnibus, sine querela atque irreprehensibiliter observantur, quamquam dissimiliter. Nonnulli quippe his omnibus tamquam non utentes utuntur, & ideo aut cum nulla offensa, aut cum minima. Aliquanti quippe hæc agunt ex simplicitate, aliquanti ex charitate, aliquanti ex necessitate. Quidam namque simpliciter ista tenent, quoniam sic eis præcipitur; parati aliter agere, si aliter præciperetur. Quidam autem ne discorditer vivant ab eis quibuscum habitant, sectantes in his non suam libidinem, sed aliorum pacem. Alii vero quia resistere non valent multitudini contradicentium, qui hæc utique tamquam pro Ordine libera voce defendunt, & quoties isti aliqua* (*prout ratio dictat*) restringere vel mutare incipiunt, illi mox tota eis auctoritate resistunt.

Dicebant nolle se instituere comparationem omnimodam & parallelum perfectum inter abusus, qui in Ordinem Cluniacensium irrepserant, & abusus, quos peculia in plurium Ordinum Monasteriis per Superiores permissa aut tollerata introduxere in ruinam boni spiritualis, & sæpe etiam temporalis illorum Monasteriorum: nimium noti sunt, & quisquis pro honore Ecclesiæ Dei, & Religiosorum Ordinum gloria vel modicum zelum habet, ingemiscit illis quotidie, Divinamque Majestatem, ut remedium iis afferat, precatur. Sed ut oculi aperirentur RR. Patribus Augustinianis, qui de D. Bernardo Van-Espen sine causa questi sunt, quemadmodum Religiosi laxiores Ordinis Cluniacensis querebantur de S. Bernardo, utile esse ipsis ostendere honorificum illis fore, si imitarentur venerabilem Petrum illius Ordinis Generalem, Guillelmum Abbatem S. Theodorici, aliosque Abbates, qui non modo profundam erga magnum illum Sanctum venerationem retinebant, sed & qui inde occasionem sumebant reformandi abusus, de quibus querelæ erant, quosque S. Bernardus coloribus tam vivis depingit; sic sperasse se fore ut plures Superiorum & Eremitarum Ordinis S. Augustini, quin & aliorum Ordinum Religiosorum, quos Tractatus ille D. Bernardi Van-Espen tangit, multo magis quam Patres Augustinianos, occasione uterentur rescindendi permissionem ac indulgentiam peculiorum, tamquam malorum innumerorum originem. Possum tibi, R. Pater, asseverare, quod plures, quibus res, quæ in Ordine vestro geruntur, magis, quam mihi perspectæ sunt, mihi asseruerint, multos in eo esse, qui peculia habent animo tam integro, ut si Superior illorum vel significaret optare se, ut omnia in commune redigerentur, omnino parati forent id facere; multos esse, quibus grave est peculia habere, quique ea indulgentia non utuntur, nisi ut difficultates non habeant cum iis, qui peculiis gaudent; multos, qui nequaquam velint peculiis abuti ad desideria sua sequenda; sed ad pacem servandam, quin & esse plures scientia & muniis, quæ in Ordine suo obierunt, spectabiles, qui decrevere firmiter vitam communem in omni sua perfectione amplecti, nulla ratione habita oppositionum & contradictionum, quas in exequendo hoc sancto consilio eos ferre oportebit. His ita se habentibus, Reverende Pater; visum fuit expedire, ut tibi significaretur quid optimi Ordinis vestri Amici, qui in pretio & veneratione habent privatos illos, qui contra D. Van-Espen scripserunt, eo quod cum gaudio legerint plures illorum Theses, & opera quæ composuere; quid, inquam, Ordinis vestri & honoris S. Augustini Amici Reverendis illis Patribus suaderent. Primum, ut imitarentur S. Augustinum, qui non erubuit Retractationes scribere, quique in hoc vitæ communis, de quo agitur, puncto cum primum permisisset, ut qui vitam communem in suo Clericorum Monasterio servare non vellent, sine jactura Clericatus inde exirent, tandem decrevit ex eo gradu dejicere omnes, qui vitam communem, quam amplexi erant, non perfecte servarent. Alterum consilium est, ut ex opere Domini Van-Espen contra peculia proficiant, quemadmodum ex opere S. Bernardi profecerunt Religiosi Cluniacenses reformationem amplexi. Tunc agnoscent quidquid hac super re scripsit, non scripsisse ut inferret ipsis injuriam, sed ut ad bonum ipsos attraheret: gratificabuntur pluribus e suis Confratribus, qui ardenter optant, ut perfecta rerum omnium communitas tam accurate servetur in sua Provincia, quam servatur in Reformatione stabilita per S. Thomam a Villa-nova, cujus hodie festum celebramus, & in ea quæ stabilita est in vicis Tolosanis, &c. Hæc una ratio est, qua sese expurgent: frustra autem se expurgare conantur, Dominum Van-Espen ut Rigoristam, ut Anti-Monachum, ut Jansenistam traducendo. Enimvero qui occupati non sunt, neque in hac disputatione ullo affectu ducuntur, nisi quo duci debent boni omnes quærendæ & amplectendæ veritatis, intelligere non possent quomodo haberi possit ut Rigorista, qui nil docet nisi quod Patrum dulcissimus (Augustinus)

stinus) modo irrefragabili stabilivit. Docet nos in omnibus suis operibus sanctus ille Doctor, quod amor suave & facile reddat, quod ante rigidissimum & difficillimum videbatur: *Omnia sæva & immania, facilia & quasi nulla facit amor.* Serm. 9. de verb. Dom. Docet ubique nos quod magnum Legem veterem inter & novam discrimen sit Timor & Amor: *Brevissima*, inquit, *differentia novi & antiqui Testamenti, Timor & Amor:* Timor Judæos fecit servos, lex rigoris est, onus non portabile: Lex nova cum sit Lex amoris, veros Christianos reddit liberos, molestias omnes emollit corda dilatando, facit ut cum gaudio curramus viam arctam, quæ ducit ad vitam. Itaque juxta S. Augustini principia quicumque non credunt præceptum esse, Deum ante omnem vitæ suæ cursum amare, qui amorem Dei super omnia non postulant, habendi sunt pro Rigoristis, qui Christianos sub lege rigoris constituunt. Habueruntne Reverendi vestri Patres vel minimum prætextum imputandi Domino Van-Expen, quod sensa teneat tam S. Augustino contraria? Unquamne se declaravit pro iis, qui oppugnarunt Patrem Lupum, & Patrem Farvacques super necessitate amoris Dei & contritionis? Minorem autem prætextum habent Antimonachum vocandi eum, qui tantam ubique erga S. Augustinum venerationem testatur. Sancto illi Doctori exprobarunt Donatistæ, quod in Ecclesiam introduxisset vitam Monasticam (*lib.* 3. contra Petil, *cap.* 39.) Tantam ubique æstimationem ostendit eorum, qui vitam Religiosam amplexi sunt, ut in libro De Moribus Ecclesiæ eo utatur tamquam argumento convincente adversus Manichæos, quo ipsis probaret discrimen, quod puritatem ac integritatem primorum inter & corruptionem ac cupiditatem secundorum intercedit. Opus ipsius de Opere Monachorum argumentum est quod amaret statum, cujus defectus oppugnabat. Adeo nitide explicuit se super discrimine, quod constituendum est inter Religiosos veros, & eos qui non nisi velle Religiosi sunt, & mores Religiosos non habent, ut nihil unquam fortius reperias. *Simpliciter fateor Charitati vestræ coram Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo servire cœpi, quomodo difficile sum expertus meliores quam qui in Monasteriis profecerunt; ita non sum expertus pejores quam qui in Monasteriis ceciderunt, ita ut hoc arbitrer in Apocalypsi scriptum* (21. *vers.* 11.) Justus justior fiat, & sordidus sordescat adhuc. *Quapropter etsi contristamur de aliquibus purgamentis, consolamur tamen etiam de pluribus ornamentis, nolite propter amurcam, qua oculi vestri offunduntur, torcularia detestari, unde Apothecæ Dominicæ fructus olei luminiosiores se implentur.*

Vivacius etiam sese explicuit in hæc verba Psalm. 132. *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum!* Cum nimis longum foret ea, quæ hic dicit, Epistolæ inserere, sufficiet eos monuisse ut explicationem istam legant cum otio, ac dixisse quod versum illum S. Augustinus appellat tubam, quæ homines ad ædificanda Monasteria excitavit; verborum Cantici illius effectum esse vitam communem stabilitam & observatam per Apostolos, ac primos fideles, quæ deinceps per Orbem totum produxit desiderium illud habendi omnia in communi, atque in perfecta cordis & animæ unione vivendi. Hæc cum ita se habeant, qui tandem illi sunt, R. P. quos habere oportet ut Anti-Monachos, & ut magni Augustini hostes professos, nisi illos omnes, cujuscumque conditionis sint, qui student introducere *peculia*, & *particularia*, *meum* & *tuum*, quæ omnium divisionum causæ sunt? Ut R. illi Patres absque dubio in iis, quæ ad Historiam Ecclesiasticam & Religiosam spectant, versati sunt, ita observarint facile, vitam communem in plurimis Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis usitatam fuisse: Claustra, Dormitoria, Refectoria, aliaque loca regularia, illius rei argumenta sunt irrefragabilia: animadverterint, plurium Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum, Abbatiarum, & Prioratuum Ordinis S. Augustini, & S. Benedicti sæcularizationem, aliam non habere originem quam *peculia & particularia*, quæ lapsu temporis invecta sunt, ac tandem res eo, ubi nunc sunt, deduxerunt, ut Canonici & Monachi, qui in communi vivebant, habitare cœperint in domibus privatis, reditusque communes in Præbendas partiti sint. Ignorare minime possunt, quod ea sit origo Abbatum sæcularium & commendatariorum, qui præcipuos abbatiarum & Prioratuum redditus a suo corpore dilacerarunt; quod hinc orta separatio redituum Monasterii, quam, ut mensam & reliqua seorsim haberent, Abbates Religiosi fecerunt: sic omnes qui vitam communem omnino perfecte tum in Abbatiis & Monasteriis tum etiam in ipsis, si fieri posset, Collegiatis & Cathedralibus, restaurare laborant, veri Monasticæ & regularis vitæ amici sunt. Quare D. Van-Espen dum in suo adversus peculia libro, & in Tract. De Canonicis, tam manifestum restaurandæ ubique vitæ communis desiderium ostendit, merito dicere potest adeo se Anti-Monachum non esse, ut non nisi pro honore & bono Monasteriorum, omniumque Domuum Regularium scripserit.

Dum vocant illum Jansenistam, multo ostendunt evidentius non habuisse se quod illi vere exprobrarent. Optime respondit Lovaniensibus Lovaniensium more per impertinentia, nihil id ad rem facere, nihil materiam de gratia per se efficaci & prædestinationem cum materia de peculiis commune habere, ut ad lectionem libri, *Phantome du Jansenisme*, non remittantur. Porro ut non libeat ipsis amplius vano illo prætextu uti, quo homines timidos & scrupulosos avertunt a lectione libri Domini Van-Espen, qui, ut audio, Flandrice versus est, & brevi Gallice vertendus; videtur mihi dici illis posse, quod priusquam Jansenius natus esset, Concilia Generalia & Provincialia, Summi Pontifices, Institutores Ordinum, & omnes vitæ Religiosæ Reformatores, vehementius, quam in suo libro D. Van-Espen, locuti sunt, quemadmodum ipsis exhibebitur per fidele extractum, quod jam in manibus erat, priusquam D. Van-Espen scripsisset. Sic juxta RR. illos Patres honorificum erit D. Van-Espen Jansenistam esse, quales Concilia Generalia, & Pontifices fuerunt. Quod si Jansenistam vocaverint, eo quod Jansenius Iprensium Episcopus, occasione Reformationis in Monasterio quodam Ordinis S. Benedicti stabilitæ, insignem de Reformatione hominis interioris Orationem habuerit, non est quod vel ipse, vel ullus alius pietate præditus eo sensu Jansenista haberi timeat; nec credimus Patres illos Reverendos ita Reformationi adversos esse, ut nomen illud ipsis timorem incutiat; sola fides Catholica reformationem non patitur, *Sola immobilis*, ait Tertullianus, *lib. De vel. Virg.* ideoque merito sæculi nostri Hæretici ut prætense Reformati habiti sunt. Sed quod ad mores attinet, S. Augustinus Cleri Reformator dictus est, & plures in omnibus Ordinibus sancti Reformatores fuerunt. Itaque RR. illi Patres solidas rationes quærant, quas Domino Van-Espen opponant, si possint, quod non creditur, illas invenire; verum ab illo accusationum genere, Rigorista, Anti-Monachus, Jansenista, &c. desistant. Nomina ista sunt instar terriculamenti, quo timor incutiatur passerculis; sed boni sensus homines ista explodunt. Cum mea non intersit, stare a partibus D. Van-Espen contra RR. illos Patres, qui adversus illum scripserunt, finiam hasce consilio gloriosi Patris nostri Serm. 15. de verb. Apostoli: *Proficite, fratres mei, discutite vos semper sine dolo, sine adulatione, sine palpatione. Semper tibi displiceat, quod es, si vis pervenire ad id, quod nondum es. Nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti. Si autem dixeris, Sufficit, & periisti: semper adde, semper ambula, semper profice, noli in via remanere, noli retro redire, noli deviare, &c.* Perhonorificum & gloriosum illis erit sequi vestigia Magni illius Sancti & primorum Christanorum, qui sub Apostolis & cum Apostolis vitam communem duxerunt, qui juxta S. Ivonem Episcopum Carnutensem primi fuerunt sub Jesu Christo Patre ipsorum, & Abbate Reglares Canonici. *Erant Apostoli*, ait, *Canonici Regulares sub Abbate Christo.*

En, R. Pater, partem reflexionum, quas feci super controversia inter D. Van-Espen & ipsos excitata; quamqam non magis ipsos quam alios Religiosos aggressus fuerit. Plura adhuc dicenda forent, sed jam inde hæ longiores sunt. Deum oro, ut gratiam illis det efficacissimam, quæ faciat illos ore & corde cum Propheta Regio dicere: *Corripiet me justus in misericordia; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Psalm.* 140. Bonitatem ipsius infinitam obtestor ut faciat illos intelligere, quod meliora sint vulnera amici diligentis, quam oscula blandientis inimici. *Prov. cap.* 27. Sum, R. Pater, cum multa æstimatione, veneratione, ac sinceritate.

Famulus tibi addictissimus, & frater in Dom. nostro Jesu Christo, F. N. M. C. R.

Hac 18. Septembris 1687.

DECRETA
SACRÆ CONGREGATIONIS
A Sanctissimo D. N. INNOCENTIO PP. XII. *super* DISCIPLINA REGULARI *specialiter deputatæ,*

Ejusdem Sanctissimi Domini Nostri auctoritate edita.

SANCTISSIMUS in Christo Pater, & D. N. *Innocentius* Divina Providentia Papa duodecimus pro Paterna charitate, qua Religiosos Ordines multis magnisque in Ecclesiam Dei meritis refulgentes, & peculiaris erga Sedem Apostolicam devotionis nomine commendatos complectitur, volens eorum conservationi, & propagationi consulere, simulque ex injuncto sibi cœlitus Pastoralis Officii debito providere, ut Regularis in iis disciplina ad Religiosorum salutem, & totius Christiani populi ædificationem, utilitatemque, sarta tecta custodiatur, ac vigeat, & sicubi collapsa est, adjuvante Domino reparetur, constituit, & declaravit, se licentiam recipiendi Novitios in singulis approbatis Ordinibus benigne concessurum, ut violentibus e periculosis sæculi fluctibus ad Religionis portum confugere facilis, tutusque aditus aperiatur; dummodo tamen ea, quæ pro Regulari vita recte instituenda tam a sacrosancta Tridentina Synodo, quam a Prædecessoribus suis Romanis Pontificibus, præcipue vero felic. record. Clemente VIII. in Decretis generalibus pro Regularium reformatione, necnon Innocentio X. & Alexandro VII. pro Novitiorum receptione, & Professorum educatione salubriter constituta sunt, quibus omnibus firmiter inhæret Sanctitas Sua, eaque, quatenus opus sit, confirmat, & renovat (salvis tamen in hac parte singulorum Ordinum Statutis, seu aliis Ordinationibus ab Apostolica Sede in forma specifica post eadem Decreta forsitan approbatis, aut editis) exacte & inviolate serventur.

Quocirca S. Congreg ab eodem Sanctissimo Domino nostro super *Disciplina Regulari* specialiter deputata, quæ plura hactenus pro recta nonnullorum Monasteriorum gubernatione Decreta edidit, aliaque in dies editura est, ut omnibus præfata ejusdem Sanctissimi Domini nostri mens pateat, ac plenius & celerius innotescat, de mandato Sanctitatis Suæ præsentis Decreti tenore denuntiat omnium & singulorum Ordinum Regularium (iis duntaxat exceptis, qui in præfatis Clementis VIII. Decretis excepti reperiuntur) Superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus quocumque nomine nuncupentur, cæterisque ad quos spectat, ut in unaquaque Provincia per Italiam, & Insulas adjacentes quamprimum deputent aliquos Conventus, quos magis aptos censuerint, vel unum saltem, ibique Auctoritate Apostolica statuant omnimodam observantiam Regulæ, Constitutionum uniuscujusque Ordinis & Decretorum Apostolicorum, præcipue vero exactæ Vitæ communis ad formam eorumdem Decretorum ab omnibus Religiosis, qui in conventibus, ubi recipiendi Novitii, & Professi educandi sunt, morabuntur, omnino servandæ. Postquam vero Regularem Observantiam, & signanter quoad exactam Vitam communem cum effectu Stabilitam fuisse, tam ex eorumdem Superiorum Generalium, seu Provincialium relatione, quam Præpositi, & Fratrum in præfatis Conventibus degentium jurejurando firmato Testimonio, nec non per secretas Informationes, atque etiam, ubi opus fuerit per Apostolicos Visitatores ad hoc specialiter deputandos, eidem Sac. Congreg. sufficienter constiterit; tunc Sanctitas Sua antedictam licentiam, quam hactenus distulit, Novitios ibi recipiendi benigne concedet, & locum ad Professos pietate, & litteris instituendos usque ad Sacerdotium, vel alias juxta Constitutiones, & laudabiles cujusque Ordinis consuetudines, in iisdem Conventibus, non autem in aliis, nisi fuerint ejusdem Observantiæ, destinabit

Quæ quidem omnia quo facilius, efficacius, & durabilius ad praxim deduci valeant, eamdem Sac. Congreg. Sanctitatis Suæ auctoritate committit, & in virtute S. Obedientiæ præcipit præfatis Superioribus, ad quos pertinet, ut in supradictis Conventibus non collocent, nisi Religiosos graves, devotos, exemplares, regularis observantiæ, & puritatis Regulæ studiosos, orationi præsertim, ac mortificationi, sine quibus non potest Religiosa vita consistere, addictos quique consentiant exacte servare Vitam communem, atque inde amoveant eos omnes: qui tam Sanctæ Ordinationi contradicere, seu verbis, aut factis quoquo modo sese opponere audeant.

Ut autem tam laudabilis vitæ institutum, & Regulari Professioni maxime proprium Religiosi alacrius abripiant, omnisque excusatio infirmioribus præcludatur, eadem Sac. Congreg. similiter præcipit Superioribus antedictis, ut memoratis Conventibus (implorata etiam, ubi opus fuerit, Apostolica auctoritate) præfici omnino curent viros non solum disciplinæ zelo, sed etiam charitate, & morum suavitate præditos, compatientes, Fraternitatis amatores, misericordes, quorum regimini libenter alii se submittant. Studeant vero præcipue ut ea omnia, quæ tam ad victum & vestitum, quam ad reliquas vitæ necessitates, pertinent singulis Religiosis prompte subministrentur, ac præsertim ægritudinis tempore nihil alicui desit, quod ad sanitatem recuperandam pertineat. Ac propterea Religiosos in iisdem Conventibus morari non patiantur ultra eum numerum, qui ex illorum reditibus, & consuetis communibus, vel etiam singulorum eleemosynis, aliisque quibuscumque obventionibus pariter in commune conferendis valeat commode sustentari. Eos vero, qui semel præfatæ observantiæ, & exactæ Victæ communi libenter; ut vere Religiosos viros decet, sese subjecerint, & in ea laudabiliter perseverant, nullatenus a memoratis Conventibus nolentes transferant, nisi forte ad alia Monasteria, ubi similis observantia vigeat, iisque pariter de omnibus ad vitam necessariis possit commode provideri.

Quod si redituum, & eleemosynarum tenuitas hujusmodi exactæ Vitæ communis observantiæ alicubi videatur obsistere, liceat eisdem Superioribus, vel per annuam contributionem aliorum Conventuum huic necessitati prospicere, vel ab Apostolica Sede per suppressionem alicujus Conventus minus utilis perpetuam, vel ad tempus, vel alia demum ratione, quæ opportunior visa fuerit, remedium postulare.

Sciant, vero Superiores prædicti, eos, qui præfata omnia sedulo, ut par est, adimplere curaverint, specialem a Sanctitate Sua, & Sede Apostolica inituros gratiam & protectionem, atque in iis præcipue, quæ ad antedictam observantiam stabiliendam pertinent, favorem omnem, & auxilium experturos; qui vero e contra negligentes, aut (quod absit) contumaces reperti fuerint; gravibus pœnis pro modo culpæ, & etiam privationis Officiorum ac perpetuæ inhabilitatis ad ea, aut alia in posterum obtinenda puniendos fore: præfatæ autem observantiæ nihilominus stabiliendæ per alios Superiores, vel per Commissarios Apostolicos, ubi opus fuerit, etiam extra Religionem assumendos, a Sancta Sede efficaciter providendum, omnemque interim, ubi eadem observantia non vigebit, recipiendi Novitios licentiam denegandam.

Porro ne Regularis disciplina, dum in Conventibus jam erectis statuitur, relaxetur in erigendis, & quod una ex parte construitur, simul ex altera destruatur Sac. Cong. Sanctitate Sua similiter approbante, statuit atque decernit, nulla in posterum Monasteria, Collegia, Domos, Conventus, aut alia Religiosorum Virorum loca fundari, erigi, aut quovis modo institui debere, nisi sub expressa obligatione exactæ Victæ communis ab omnibus Religiosis ibi commorantibus perpetuo & inviolate servandæ; ac propterea nullas deinceps admittendas hujusmodi fundationes, nisi, præter alia ad id requisita, prius legitime constiterit, adesse annuos reditus, vel certam eleemosynarum spem, quibus duodecim saltem Religiosi in exacta Vita communi commode valeant sustentari.

Non obstantibus circa præmissa omnia & singula Constitutionibus, & Ordinationibus, Apostolicis nec non quorumcumque Ordinum Statutis, consuetudinibus, privilegiis, cæterisque contrariis quibuscumque.

Ad extremum eadem Sacra Congregatio Regulares, omnes, cujuscumque Ordinis, & Instituti sint, Sanctitatis Suæ verbis, serio admonet & in Domino obtestatur, ut omni mora postposita, sicuti filios obedientiæ decet, ad Regulæ, quam amplexi sunt, præscriptam vitam instituant, & componant, Decretisque Apostolicis pro æterna illorum salute editis sincere, ac fideliter pareant, nec ab eorum observantia inanibus interpretationibus, & fallaciis, aut relaxationum prætextibus, ad *excusandas excusationes in peccatis*, abduci se sinant; sed Professionis suæ memores, qua se totos Dei obsequio manciparunt, susceptum Christianæ perfectionis iter, arduum quidem, sed di-

rinæ charitatis dulcedine aspersum; abjectis terrenarum rerum curis, alacriter prosequantur. Nimis enim turpe esset, ad sæcularia desideria, quibus semel aspirante Domino renuntiarunt, animum revocare, & obligatam Deo, qui *non irridetur*, *primam fidem irritam facere*. Meminerint, se ad peculiarem Salvatoris nostri sequelam vocatos, qui, cum dives esset, propter nos egenus factus est, veterumque illorum Fidelium gloriosos imitatores, ac veluti hæredes esse, *quorum erat cor unum, & anima una*, nec quisquam eorum, quæ possidebat aliquid suum esse dicebat *sed erant illis omnia communia; dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat;* ideoque in Regularis vitæ, ac præcipue sanctæ Paupertatis, quæ est parens quædam generatioque virtutum, proposito perseverent, omnem sollicitudinem suam projicientes in eum *cujus oculi in pauperes respiciunt, qui non derelinquit sperantes in se*; sed dives in misericordia centuplum, & vitam æternam propter nomen suum relinquentibus omnia, repromisit.

Datum Romæ die 18. Julii 1695.

G. Cardinalis Carpineus.

Loco † Sigilli.

Carolus Augustinus Fabronus
S. Congr. Secret.

Anno a Nativitate Domini nostri JESU CHRISTI *millesimo sexcentesimo nonagesimo quinto, Indictione tertia, die vero vigesima-prima Julii, Pontificatus autem Sanctiss. in* CHRISTO *Patris & D. N. D. Innocentii Divina Providentia Papæ XII. anno ejus quinto, supradicta Decreta affixa, & publicata fuerunt ad valvas Ecclesiæ S. Joannis Lateranensis, Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, Cancelariæ Apostolicæ, & Curiæ Generalis in Monte Citorio, ac in aliis locis solitis & consuetis Urbis, per me Gregorium Staggium ejusdem SS. Domini nostri Papæ Curs.*

Joannes Græcus Mag. Curs.

ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN
J. U. D. & SS. Can. Prof. Lovan.

DISSERTATIO
CANONICA
DE
INSTITUTO
ET
OFFICIIS CANONICORUM

Sigillatim deducta ex obligatione & muniis Clericorum.

AD LECTOREM.

JAm pridem animus mihi fuit publico Eccleſiæ bono conſecrare, quæ in Canonum ſtudio compilavi pro rite inſtituenda Canonicorum vita. Sed unum vereor, quod hanc meam Diſſertatiunculam Lecturi illico reponant argumentum a conſuetudine contraria & communi, ut ajunt, praxi deſumptum.

Verum quod nihil eo argumentandi genere pernicioſius ſit, nunquam non deploravit Eccleſia. Ut taceam, quod turpiſſima in moribus flagitia & intolerabiles abuſus pro lege cuſtodiri faciat conſuetudo, evidens eſt quod univerſa Moralis Chriſtiana, hoc eſt, ipſa Veritatis doctrina, in gentilem abibit politicam, ne dicam peccandi impunitatem, ſi torrentem conſuetudinis & praxis ſequi liceat. „ Mala conſuetudo, inquiebat jam pridem Nicolaus I. quæ non minus quam pernicioſa corruptela vitanda eſt, niſi „ radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab improbis aſſumitur, & incipiunt prævaricationes, & „ vanæ præſumptiones celerrime non compreſſæ pro legibus venerari, & privilegiorum more per- „ petuo celebrari “. Apud Gratian. Diſt. 8. Can. 3. Mirum, quod Chriſtiani, nec quidem Chriſtianorum dignior portio, Clerici non videant, quod & in mediis gentilitatis tenebris ſedens Seneca vidit: „ Inter cauſas, ait, noſtrorum malorum eſt, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, ſed „ conſuetudine abducimur; quod, ſi pauci facerent, nollemus imitari; cum plures facere cœperunt, „ quaſi honeſtius ſit, quia frequentius, ſequimur; & recti apud nos locum tenet error, ubi publicus fa- „ ctus eſt “. Epiſt. 121. Corripis aliquem, quod ex præſcripto Canonum non vivat; mox reponit; Illi Canones non ſunt amplius in uſu; ſunt abrogati, & quæ his ſimilia, aut pejora; ut cum Auguſtino dicere liceat; Circumdederunt te canes multi pro conſuetudine, non pro veritate latrantes. In Pſalm. 21. Hæc tamen non eo dicta velim, quaſi omnes Canones vitam Clericalem concernentes in omni ſuo rigore nunc ac olim obſervandos dicam; ſed ut oſtendam quod Simoniaca Sacerdotiorum nundinatio, ſacrilega Divinorum Myſteriorum pertractatio, licentioſa vivendi ratio, &c. a crimine eximenda erunt, ſi conſuetudine Canones paſſim abrogari, & in illis per contrarium agentes illico diſpenſari contendant. Illud vel modicum perito conſtat quod neutiquam abrogari poſſint, vel ulla humana relaxatione immutari Canones, qui verſantur circa ea quæ ſunt juris naturæ. Quod attinet ad illos, qui agunt in communi vita & honeſtate Clericorum, tantum abeſt ut eos cenſeat Eccleſia, ut etiam in ultimo generali Tridentino Concilio Seſſ. 22. cap. 1. De Reform. ſtatuerit, ut „ quæ alias a ſummis Pontificibus & „ a ſacris Conciliis de Clericorum vita, cultu, doctrinaque retinenda copioſe ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem „ impoſterum iiſdem pœnis vel majoribus, arbitrio Ordinarii imponendis, obſerventur “. Cæterum, benevole Lector, ſi conſuetudinem huic meæ Diſſertationi fortaſſis opponas, advertendum (ut cum Gregorio VII. loquar) quod Dominus dicit: Ego ſum veritas & vita. Non dixit, Ego ſum conſuetudo, ſed veritas. Apud Gratian. Diſt. 8. can. 5. Hanc regulam ſuſcipe, & argumentum quod male a mala conſuetudine petitur, ſepone, ſeu potius explode; haſce meas lucubrationes æqui bonique conſules.

PARS

PARS PRIMA.
DE PRIMO OFFICIO CANONICORUM NIMIRUM Obier Functiones Hierarchicas.

CAPUT PRIMUM.

Clerici atque adeo Canonici, ordinantur ad functiones Eccesiasticas.

§. I.

Nullus insignendus est Tonsura Clericali, nisi qui intendit fidelem Deo cultum exhibere.

CUM de numero Clericorum sint Canonici, horum officium primitus despiciendum ex fundamentali obligatione illorum. Ex mente ac sententia Ecclesiæ Tonsuram Clericalem conferri, ut per eam Tonsurandus Christi militiæ adscribatur; itaque a sæculi servitute liberatus, *Deo fidelem cultum* præstet, ambigere nequit, qui vel obiter perpenderit ritus atque cæremonias quas in collatione Tonsuræ adhibendas Ecclesia censuit.

Primo quidem, ex præscripto Ecclesiæ; Tonsurandi habitum sæcularem deponere, clericalem assumere debent, priusquam ad Pontificem ordinantem accedant. Oratio enim, quæ super Tonsurandos prævie ad Ordinationem pronuntiatur, eos jam per habitum Religionis assumptum immutatos & innovatos insinuat, utque ea exteriori habitus innovatio utilis ac fructuosa sit, præcatur Episcopus: *Oremus*, inquit, *Fratres charissimi, D. N. J. C. pro his famulis suis, ut donet eis Spiritum S. qui habitum Religionis in eis perpetuum conservet, & a mundi impedimento, ac sæculari desiderio corda eorum defendat.*

Per hanc habitus sæcularis depositionem atque *Religionis* habitus assumptionem, quid aliud insinuatur, nisi quod tonsurandi sæculo renuntiare, & posthac Deo atque Ecclesiæ servitio se consecrare intendat? Quare Tonsurando in habitu Clericali coram Pontifice comparente, & prædicta Oratione finita, Scola Cantorum inchoata ac prosequitur Antiphonam: *Tu es, Domine, qui restitues hæreditatem meam mihi*, & Psalmum *Conserva me Domine*, &c. eoque finito, rursus prædictam Antiphonam repetit; quibus omnibus devoventis se Deo, ac seipsum divino cultui dedicantis vota, affectusque panduntur, ut ad eorum modulationem Tonsurandus similes affectus interea in se excitet, & totum se Deo offerat.

Ut vero Tonsurandus votis Ecclesiæ, tam per Antiphonæ Psalmique modulationem, quam per capillorum attonsionem expressis, se consentire profiteatur; interim dum Pontifex tondendo capillos occupatur, palam exclamat: *Dominus pars hæreditatis meæ, ac calicis mei: tu es qui restitues hæreditatem meam mihi.* Quasi diceret: Posthac nihil terreni concupiscam; sed *Tu Deus mea eris portio & hæreditas.*

Hac professione emissa, Pontifex precatur, ut ipsis Deus in tam sancto proposito constantiam concedere dignetur: quo finito, induit ipsos superpelliceo, dicens: *Induat te Dominus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis.*

Quibus peractis ad Tonsuratos sese convertens Episcopus, eos monet, ut Ecclesiæ Dei, ejusque servitio adscriptos se esse recordantes, vitam tali ministerio dignam agere satagant. „ Filii „ charissimi, inquit, animadvertere debetis, quod hodie de foro „ Ecclesiæ facti estis, & privilegia Clericalia sortiti estis: cavete „ igitur ne propter culpas vestras illa perdatis; & habitus ho„ nesto, bonisque moribus, atque operibus Deo placare stu„ deatis. Quod ipse vobis concedat per Spiritum sanctum „ suum.

Nec enim aliam ob causam de foro Ecclesiæ per Tonsuram facti sunt, nisi quod militiæ Ecclesiæ sint adscripti.

Ex hisce plusquam manifestum est, quod nec hodie Ecclesia velit quemquam Clero adscribi, nisi una se sæculo renuntiare, atque Deo ejusque servitio seipsum dedicare profiteatur. Merito proinde sæculo decimosexto Tonsurandum præmoneri voluit Synodus Coloniensis, anno 1636. par. 1. cap. 27. *ut expendunt, quod qui in Clerum alleguntur, rem profiteantur minime ridiculam, nempe se peculiariter in sortem Domini adscitos, quibus posthac omnia terrena sordeant; ac solus Dominus sors ac pars hæreditatis futurus sit.*

§. II.

Episcopi debent inquirere vocationem & intentionem Tonsurandorum.

NEMINEM Tonsura Clericali insignendum esse, nisi sæculo renuntiare, & fidelem Deo ejusque Ecclesiæ cultum præstare intendat, quæ ex Pontificali, præcedenti §. prolata sunt, evincunt.

Hinc collige, prævie ad collationem Tonsuræ inquirendum esse, num in Tonsurando appareant sufficientia signa, ac indicia, quæ non improbabiliter suadeant, Tonsuram seu Clericatum peti, ut mundo renuntiet, *ac Deo fidelium posthac cultum præstet*; atque ita non verbis tantum, sed etiam ex animo dicere queat: *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu es qui restitues hæreditatem meam mihi.*

Similiter num & Pontifex cum veritate chorum interpellare audeat, ut orent *D. N. J. C. pro his famulis, qui ad deponendum comas capitum suorum pro ejus amore festinant.*

Quare Synodo Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 4. *De Refor.* statuit, *prima Tonsura non initiandos, de quibus probabilis conjectura non sit, eo non sæcularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo Fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.* Hoc Concilii Decretum expendenti dubium superesse nequit, quin ex mente Ecclesiæ sit, ut, priusquam ad Tonsurationem procedant Episcopi, inquirant, num conjectura probabilis sit, quod Tonsurandus statum Clericalem eligat, *ut fidelem Deo cultum exhibeat.*

De hac Concilii mente apprime instructus fidelissimus illius custos & executor S. Carolus, circa initiandos prima Tonsura inter alia inquiri voluit: *Quam ob causam se Clericos fieri velint? An tales sint, qui spem præbeant, Ecclesiæ ministros utiles se fore? A quo Sacerdote, sanctioris vitæ magistro, instituti sint ad Clericalis vitæ modum? An vitæ Christianæ præcepta instituta que sciant?* In Concil. Mediolan. V. *part.* 3. *cap.* 2.

Sancto Carolo consonat Franciscus Richardotus Episcopus Atrebatensis, qui & ipse e Concilio Tridentino redux, in Synodo sua pro executione Concil. Tridentini habita decrevit, *ut ad Tonsuram non admittantur, nisi qui fidem faciunt se eo animo hunc gradum optare, ut Deo & Ecclesiæ serviant.*

Nec immerito Ecclesia eam Episcoporum sollicitudinem circa Tonsurandos desiderat; quoniam prima Tonsura, ut notat S. Carolus, ad Ordines suscipiendos quædam præparatio iis est, qui Dei ministerio dicandi sunt: *permultum propterea refert*, arguit S. Carolus, *omnem in illa conferenda, & suscipienda, diligentiam adhiberi.*

Quin & de diligentior hodie deberet esse Episcoporum sollicitudo, quod hoc tempore „ videamus in nulla re magis „ laborare homines huius sæculi (ut anno 1624. quærebantur „ Patres Concilii Burdigalensis, *Cap.* 6. §. 2.) quam ut filii, „ præcipue deformes, & ad negotia sæcularia inepti, in sortem „ Domini assumantur, ad Beneficia certe, non ad officia Eccle„ siastica quacumque ratione, cum eos non vocet Dominus, „ promovendi.

Qua-

Quapropter prædicti Prælati, ut hominum ſæcularium pernicioſis ſtudiis ac conatibus efficacius occurrerent, neque per carnem & ſanguinem in ſortem Domini pateret ingreſſus, ſtatuerunt, ut ,, quicumque ad primam Tonſuram eligi petunt, ejus ſint ætatis, in qua quid agant, & quam viam ſibi aperiant, plene dignoſcere poſſint. Cumque ea ſit quæ circa duodecimum annum verſatur, ſtatuimus nullum deinceps ad primam Tonſuram admitti debere, quin duodecimum ſuæ ætatis annum attigerit: de qua, ac etiam de vita, moribus, converſatione, rudimentis fidei ſtudioſe memoriæ commiſſis, legitimis parentibus, *propenſione* denique *ad vitam Eccleſiaſticam*, debitam a Parocho & Præceptoribus ſcholæ atteſtationem afferre teneatur, & ne levitate ductus funes ſibi putet caſuros in præclaris, ejus animum tentari. Ideoque certæ cuidam Eccleſiæ adſcribi, ut in ea diebus Dominicis & Feſtis ſolemnibus ſaltem habitum Clericalem geſtet, & Sacerdotibus miniſtret, præcipimus. De quibus cum ab eodem atteſtatio relata fuerit Ordinationum tempore, ad Tonſuram demum, ſi alias idoneus repertus fuerit, promoveri poſſit.

Ex his collige, quantopere a mente Eccleſiæ recedant Epiſcopi, & miniſterium ſuum profanent, qui nulla pene circa Tonſurandos, de vocatione, vel recta intentione, aut de moribus facta inquiſitione, Tonſuram Clericalem conferunt; quinimmo, quod amplius defluendum eſt, in ſortem Domini admittunt, quos conſtat, aut certe non niſi cæcos latere poteſt, alio fine Clericatum petere, aut a parentibus ad illum protrudi, quam ut per Tonſuram Clericalem Beneficium aliquod impetrare queant, nihil minus cogitantes quam ſæculo renuntiare, & Deo ejuſque Eccleſiæ poſthac ſe conſecrare, quin e contra Chriſti militiæ ob lucra ſæculi unice adſcribi velle, ſatis oſtendunt.

§. III.

Ordinibus ſingulis, etiam minoribus, functiones ab Ordinatis obeundas Eccleſia præſcripſit.

PRIMIS Eccleſiæ ſæculis nullum in Clerum adſcitum fuiſſe, niſi una miniſterio Eccleſiæ addiceretur, evidentius eſt quam ut probari debeat. *Cuncti in Clericali miniſterio conſtituti* (ait S. Cyprianus *lib. 1. epiſt. 6.*) *non niſi Altari, & ſacrificiis deſervire, & precibus atque orationibus vacare debent*. Quapropter nec eo tempore quiſpiam ad Ordines ſeu minores, ſeu majores promovebatur, quin Eccleſiæ alicui adſcriberetur, in qua Ordinis ſuſcepti officium ſedulo impleret.

Ex quo ulterius factum eſt, ut omnes minores Ordines neque uni eidemque perſonæ, neque eodem tempore conferrentur; cum enim ſingulis Ordinibus ſua diſtincta officia eſſent annexa, neque unus omnibus exercendis foret ſufficiens, diverſis, prout officia huic aut illi magis congruerent, conferebantur.

Hunc Eccleſiæ diſciplinam vel unum S Ambroſii teſtimonium aperte evincit; ,, Alius, inquit *lib. 1. Offic. cap.* 44. diſtinguendæ lectioni aptior: alius Pſalmo gratior: alius exorcizandis, qui malo laborant ſpiritu, ſollicitior; alius ſacrario opportunior habetur. Hæc omnia ſpectet Sacerdos, & quid cuique congruat, id officii deputet. Quo etenim unumquemque ſuum ducit ingenium, aut quod officium decet, id majore implet gratia.

Quin nec tempore illo ſuffeciſſe, functiones Ordinibus annexas aliquoties exercuiſſe, ſed in illis obeundis notabili tempore perſiſtendum fuiſſe, priuſquam ad ulteriorem Ordinem aſcenſus concederetur, Epiſtolæ Syricii Innocentii I. Zoſimi atque Gelaſii I. Romanorum Pontificum, quibus Ordinum interſtitia præſcribuntur, luculenter evincunt. *Apud Grat. Diſt. 77.*

Aliquem proinde ordinare, eo tempore idem erat atque quempiam certo Eccleſiæ miniſterio aut functioni addicere.

Neque ab hac diſciplina unquam Eccleſia adeo receſſit, quin ſemper optaverit atque deſideraverit, ut quicumque Ordinem reciperet, una functionibus eidem annexis, reverenter ac ſtrenue, tamquam miniſter Eccleſiæ, obeundis applicaretur. Hanc ſuam mentem ac votum Eccleſia numquam non oſtendit, dum in omni etiam minorum Ordinum collatione, ſingulis ſuas functiones, quas obire deberent, aſſignari curavit; utque illis ſedulo ac omni diligentia & reverentia adimplendis incumbant, iterato per Antiſtitem Ordinandos moneri curavit; ut in ipſo Pontificali videre licet.

Immo ut oſtendat quantæ virtutis ſit, functiones, etiam minorum Ordinum (quæ, proh dolor! hodie adeo viles ac abjectæ multis apparent) ea qua decet reverentia ac ſanctitate obire; multoties Deum, dum ordinantur, invocandum cenſuit, ut ordinatos ſua virtute & gratia confirmare, atque benedictionem ſuam in illos clementer effundere dignetur. Et quidem pro Oſtiariis: *ut ſit eis fideliſſima cura in domo Dei diebus ac noctibus, ad diſtinctionem certarum horarum, ad invocandum nomine Domini*. Pro Lectoribus: *quatenus diſtincte legant, quæ in Eccleſia Dei legenda ſunt, & eadem operibus impleant*. Pro Exorciſtis: *ut per impoſitionem manuum, & oris officium, poteſtatem & imperium habeant ſpiritus immundos coercendi, ut probabiles ſint medici Eccleſiæ tuæ, gratia curationum, virtuteque cæleſti confirmati*. Denique pro Acolythis: *ut eorum mentes, & lumine ſcientia illuſtret, & pietatis ſuæ rore irriget, ut ita miniſterium te auxiliante peragant, qualiter ad æternam remunerationem pervenire mereantur.*

§. IV.

Functiones minorum Ordinum, ubi intermiſſæ erant, Synodus Tridentina reſtituendas eſſe decrevit.

LAUDABILIS illa Eccleſiæ diſciplina, quæ ſuis quibuſque Ordinibus miniſteria annexuit, per ipſos Ordinatos actualiter exercenda, nec eorum miniſterium per alios quam Ordinibus illis initiatos exerceri permittebat, poſterioribus ſæculis in tantum paulatim elanguit, ut anno 1536. eo ventum eſſet, deplorante Synodo Colonienſi: *Ut quatuor illi minores Ordines, nempe Oſtiarii, Exorciſtæ, Pſalmiſtæ, ac Lectoris, non temere ab Eccleſia inſtituti ac recepti*, præter nomen nihil *in Eccleſia tenuiſſent, atque illorum loco tenues aliquot homines Laici, inquit dicta Synodus, qui per Eccleſiæ Prælatos compendii gratia ſubrogantur, illorum officiis ſeſe ingeſſerint, idque indecore.*

Huic abuſui occurrere cupiens Synodus Tridentina, atque una impedire, ne *Sanctorum Ordinum a Diaconatu ad Oſtiariatum functiones ab Apoſtolorum temporibus in Eccleſia laudabiliter receptæ, ab hæreticis tamquam otioſæ traducantur; decrevit, ut in poſterum hujuſmodi miniſteria non niſi per conſtitutos in dictis Ordinibns exerceantur, omneſque & ſingulos Prælatos Eccleſiarum in Domino hortatur, & illis præcipit, ut quantum fieri commode poterit, in Eccleſiis, Cathedralibus, Collegiatis, & Parochialibus ſuæ Diœceſis, ſi populus frequens, & Eccleſiæ proventus id ferre queant, hujuſmodi functiones curent reſtituendas, ex aliqua parte redituum aliquorum ſimplicium Beneficiorum, vel fabricæ Eccleſiæ, ſi proventus ſuppeditant, aut utriuſque illorum, eas functiones exercentibus ſtipendia aſſignent; in quibus ſi negligentes fuerint, Ordinarii judicio, aut ex parte mulctari, aut in totum privari poſſint. Seſſ. 23. cap. 17. De Reform.*

Quin ut efficacius Ordinatos functionibus obeundis adſtringeret, ſancta Synodus ,, veſtigiis Concilii Calcedonenſis inhærendo ſtatuit, ut ullus in poſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus neceſſitate aut utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus''. *Ibid. cap. 16.*

Concilii Tridentini Decreto, atque Eccleſiæ deſiderio ut ſatisfaceret S. Carolus, non tantum præcepit, ut Epiſcopi ex Tridentini Concilii præſcripto, veteres minorum Ordinum functiones; quibus in locis intermiſſæ eſſent, ad uſum revocandas omni diligentia curarent: ſed inſuper functiones, quas juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam minoribus Ordinibus inſigniti obire poſſent, in prima ſua Provinciali Synodo *part. 2. cap. 45. & ſeqq.* propoſuit: ita tamen, ut Epiſcoporum judicio permittatur, alia ad cujuſque Eccleſiæ utilitatem, dignitatemve pro temporis ratione, Ordinibus illis initiatis imponere.

Quanta vero ſedulitate, atque reverentia, functiones etiam minorum Ordinum a Clericis obeundas crediderit S. Carolus, ex Decreto Concilii V. Mediol. conſtat, quo inſuper ipſos Clericos, ad functiones illas ſtrenue ac reverenter perſolvendas incitat exemplo Sanctorum qui functionibus etiam minorum Ordinum tota vita inſiſtere maluerunt, quam ad altiorem in Eccleſia gradum aſcendere: ,, Quicumque Clericus, inquit, *part. 4. cap. 3.* alicui Eccleſiæ adſcriptus, ubi Ordinis a ſe ſuſcepti functiones obeat, memor complurium Sanctorum, qui vel toto vitæ tempore, vel multis ſaltem annis, in alicuius etiam *minoris Ordinis miniſterio, munereve religioſe verſati*, ad altiorem ſe Ordinis gradum provehi paſſi non ſunt, eorum recordatione, exemploque excitatus illud ſedulo curet, atque adeo efficiat, ut Ordinis, quo proxime initiatus eſt, præſcriptas functiones, non negligenti ſtudio, ſed accurata vereque Clericali ſollicitudine & diſciplina, pie recte, aut rite præſtet. Alioqui ſi in ſanctis iis functionibus negligenter, contraque ac præſcriptum eſt ſe geſſerit; illud norit, eo voluntatis ſuæ teſtimonio ſibi apud Epiſcopum aditum præcludere ad altiorem gradum aſcendendi.

,, Præfectus autem, Rectorve Eccleſiæ teſtimonium de Clerico facturus, qui functiones in ſua Eccleſia obierit, hæc teſtificationis ſuæ litteris ſpeciatim, vereque exprimat; quas ſcilicet functiones, & quam diu, & quam diligenter, & quam pie, & quam decenter, recte riteque præſtiterit.

Ex his facile quiſque intelligit, ab Eccleſiæ mente ac deſiderio multum deflectere, qui cum Ordinibus minoribus ſint initiati, functiones Ordinibus illis ab Eccleſia annexas, aut obire negligunt, vel deſpiciunt, adeo ut Ordines illos ab Eccleſia ſanctiſſime inſtitutos, ut meras ac inanes cæremonias ſuſcepiſſe videantur.

Epiſcopi quoque votis Eccleſiæ non obſequuntur, dum paſſim ad ſacros Ordines promovent, quos conſtat nulla inferiorum miniſteria obiiſſe, quinimmo nec obire voluiſſe.

§. V.

Qui ad Ordinem Subdiaconatus promoventur, non tantum Corpori Chriſti vero, ſed etiam myſtico inſervire debent.

PERGRAVES primum & ſummi momenti functiones Ordini Subdiaconatus eſſe annexas ſufficienter inſinuat Eccleſia, dum per Pontificem ordinantem prævie ad Ordinationem, monitos vult Ordinandos his verbis: *Filii dilectiſſimi, ad ſacrum Subdiaconatus Ordinem promovendi, iterum conſiderare debetis attente quod onus hodie ultro appetatis.*

Deinde, quam ſanctæ ſint functiones Ordini Subdiaconatus annexæ, innuit Eccleſia, dum Ordine illo initiatus ad perpetuam caſtitatem ſervandam adſtringit.

Ne vero quis Ordinandorum officii ſibi injuncti ignorantiam prætendat, antequam ad Ordinationem procedat Epiſcopus, ipſos nomine Eccleſiæ monet, *ut adepturi officium Subdiaconatus, ſedu-*

lo at-

le attendant quale ministerium sibi tradatur. Hoc modo attentione conciliata officia ipsorum exponit.

Subdiaconum oportet. 1. Aquam ad Ministerum præparare. 2. Diaconi ministrare 3. Pallas Altaris, & Corporalia abluere. 4. Calicem & Patenam in usum Sacrificii eidem offerre. 5. Potestas legendi Epistolas in Ecclesia datur his verbis: *Accipite LibrumEpistolarum, & habete postetatem legendi eas in Ecclesia sancta Dei, tam pro vivis quam pro defunctis..*

Ne vero crederent totum Subdiaconorum officium in visibilibus illis & externis functionibus consistere, eos per Ordinantem ulterius monet Ecclesia, studeant, *ut ista visibilia ministeria nitide & diligentissime complentes, invisibilia horum exemplo perficiant; Altare quidem sanctæ Ecclesiæ*, pergit Pontifex...... *ipse est Christus, teste Joanne, qui in Apocalypsi sua Altare aurerum se vidisse perhibet stare ante Thronum, in quo & per quem oblationes fidelium Deo Patri consecrantur. Cujus Altaris Pallæ & Corporalia sunt* Membra Christi, *scilicet* Fideles Dei, *quibus Dominus quasi vestimentis pretiosis circumdatur, ut ait Psalmista*, Dominus regnavit, decorem indutus est. *Beatus quoque Joannes in Apocalypsi vidit Filium hominis præcinctum zona aurea, id est, Sanctorum caterva. Si itaque humana fragilitate contingat in aliquo fideles maculari*, præbenda est a vobis aqua cælestis doctrinæ, qua purificati, ad Ornamentum Altaris, & cultum Divini Sacrificii redeant. *Estote ergo tales*, qui Sacrificiis divinis, & Ecclesiæ Dei, *hoc est*, Corpori Christi, *digne servire valeatis, in vera & Catholica fide fundati*. Subdiaconi proinde non tantum Altari ministrare, sed insuper *fidelibus aquam cælestis doctrinæ præbendo*, Episcopis in procuranda fidelium salute cooperari tenentur; quare etiam immediate subjungit Antistes: *Estote ergo tales qui Sacrificiis divinis, & Ecclesiæ Dei*, hoc est, *Corpori Christi digne servire valeatis*.

Quam vero strenue, sollicitequue, quantaque sanctitati hisce suis functionibus Subdiaconos insistere oporteat, aperit Pontifex per Orationem, quam super Ordinato nomine Ecclesiæ fundit.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, benedicere dignare hos famulos tuos, quos ad Subdiaconatus officium eligere dignatus es, ut eos in Sacrario sancto strenuos sollicitosque cælestis militiæ instituas excubitores, sanctisque Altaribus tuis fideliter subministrent: *& requiescat super eos spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis; repleat eos spiritu timoris tui; & eos in Ministerio divino confirmes, ut obedientes facto, ac dicto parentes tuam gratiam consequantur*.

Hanc sane spiritum, quem adeo enixe Ecclesia pro Ordinatis efflagitat, se non recepisse plurimi sufficienter ostendunt. Sacrum enim Ordinem ut meram quamdam cæremoniam considerare videntur? cum nullum studium, functiones eidem annexas strenue ac reverenter obeundi præferant, immo eas nonnunquam tamquam nimis viles abjectas obire respuant. Quibus evincitur illos non esse a Deo, ad preces Ecclesiæ, *in sacrario suo sancto strenuos sollicitosque cælestis militiæ institutos excubitores, sanctisque Altaribus fideles subministros constitutos*.

§. VI.

Ex Pontificali ostenditur, quod Diaconi assumantur ut coorperatores Episcoporum in procuranda Fidelium salute.

UT Ecclesia ostendat quam sublimia sint, quæ Ordinandis in Diaconum imponenda veniunt officia, eos non tamquam ad honorem, sed ad *onus*, Pontifici ordinandos prætentat: *Reverendissime Pater*, inquit Archidiaconus, *postulat S. Mater Ecclesia Catholica, ut hos præsentes Subdiaconos ad onus Diaconi ordinetis*.

Immo ut amplius ostendat hujus *oneris* gravitatem, Pontifici interroganti, num *sciat illos dignos esse*; non audet absolute & simpliciter eos ad tanti officii *onus* sufficienees dicere, sed timide respondet: *Quantum humana fragilitas nosse sinit, & scio, & testificor ipsos dignos esse ad hujus onus officii*.

Hoc onus officii non consistere solum in ministrando sacris Altaribus, & cooperando Sacerdoti in confectione Sacramenti Corporis, & Sanguinis Domini, sed insuper in cooperando Episcopo ad fidelium salutem, ex ipso Pontificali luculenter evincitur.

Prætentatis ad officium Diaconi, ut Episcopus in memoria revocet ad quantum gradum in Ecclesia sint assumendi, onera officii ipsis proponit: *Provehendi*, inquit, *filii dilectissimi, ad Leviticum Ordinem, cogitate magnopere ad quantum gradum Ecclesiæ ascenditis. Diaconum enim oportet ministrare ad Altare, baptizare, & prædicare*.

Deinde exposita dignitate, & speciali prærogativa Tribus Leviticæ, quæ in veteri Testamento singulariter electa erat, ut ex ea assumerentur, qui Tabernaculo Dei ejusque Sacrificiis deservirent; ipsos Ordinandos monet, quod tamquam veri Ordinis Levitici successores, *Ecclesiam Dei veluti Tabernaculum, portare; & munire debeant ornatu sancto, prædicatu divino, exemplo perfecto*.

Quæ omnia evidenter probant, quod Ecclesia Diaconos non tantum assumat, ut sacris Altaribus assistant, aut in cooperatores Corporis & Sanguinis Domini; sed insuper, ut Episcopis & Presbyteris in procuranda Fidelium salute cooperatores existant.

Quamobrem, quia populi magnopere interest fideles habere salutis suæ Ministros, antequam ad hujus Ordinis collationem procedat Episcopus, populum interpellat, *ut si quis habeat aliquid contra Ordinandos, pro Deo, & propter Deum cum fiducia exeat, & dicat, verumtamen memor sit conditionis suæ*.

§. VII.

Constat ex Pontificali, quod Presbyteri assumantur in adjutorium Episcoporum.

PRESBYTEROS in Ecclesia assumi, non tantum ut Episcopis in ipso Altaris ministerio cooperentur, sed insuper ut in fidelis populi directione partem oneris Episcopalis ferant, & in ejus adjutorium veniant, tametsi omnis antiquitas evincat, hic tamen ex solo Pontificali, quo hodie Ecclesia utitur, illud probare intendo.

Mox ut nomine Ecclesiæ Diaconos ad *onus* Presbyterii Archidiaconus Episcopo ordinandos obtulit, *illosque dignos esse, quantum humana fragilitas nosse sinit, testatus est*, Episcopus ad populum sermonem convertit: *Quoniam, fratres charissimi, rectori navis & navigio deferendis eadem est, vel securitatis ratio, vel communis timoris, par eorum debet esse sententia, quorum causa communis existit*. Quis ex hisce non videt, ordinandos in Presbyteros, ex intentione Ecclesiæ assumi in secundi Ordinis Sacerdotes, ut fidelem populum per hoc periculosum mare in portum felicis æternitatis perducant; quod ipsum rursus indicat Ecclesia, dum per Pontificem ordinantem assumendi in Presbyteros officia Presbyteratus proponit: *Sacerdtotem* inquit, *oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare, & baptizare... Tales esse studeatis*, pergit Pontifex, *ut in adjutorium Moysi & duodecim Apostolorum, Episcoporum videlicet Catholicorum, qui per Moysen & Apostolos figurantur, digne per gratiam Dei eligi valeatis..... Itaque, filii dilectissimi, quos ad nostrum adjutorium fratrum nostrorum arbitrium consecrandos elegit, servate in moribus vestris castæ & sanctæ vitæ integritatem. Agnoscite quod agitis: imitamini quod tractatis; quatenus mortis Dominicæ mysterium celebrantes, mortificare membra vestra a vitiis & concupiscentiis omnibus procuretis. Sit doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei. Sit odor vitæ vestræ delectamentum Ecclesiæ Christi, ut prædicatione atque exemplo ædificetis domum, id est, familiam Dei: quatenus nec nos de vestra provectione, nec vos de tanti officii susceptione damnari a Domino, sed remunerari potius mereatur*.

His præmissis, ad Deum confugit Episcopus, ut sicuti Moysi, Aaron, necnon Apostolis officii sui adjutores adjungere dignatus est, ita quoque ipsi hæc adjumenta, nimirum Presbyteros assumendos, concedere dignetur. *Quapropter infirmitati quoque nostræ*, inquit *quæsumus, hæc adjumenta largire, qui quanto fragiliores sumus, tanto his pluribus indigemus. Da, quæsumus, omnipotens Pater, in hos famulos tuos Presbyterii dignitatem; innova in visceribus eorum spiritum sanctitatis, ut acceptum a te, Deus, secundi meriti munus obtineant, censuramque morum exemplo suæ conversationis insinuent. Sint providi cooperatores Ordinis nostri, eluceat in eis potius forma justitiæ, ut bonam rationem dispensationis sibi creditæ reddituri, æternæ beatitudinis præmia consequantur*.

Constat proinde, vel ex solo Pontificali, quod omnes ad officium Presbyteratus, ex intentione Ecclesiæ in adjutorium Episcoporum assumuntur ad exemplum discipulorum, qui in subsidium Apostolorum a Christo designati fuere. Quod ipsum Tridentina Synodus indicat, tum definiendo in Ecclesia Catholica esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat *ex Episcopis, Presbyteris, & aliis ministris; tum præcipiendo ut nulli in Presbyteros ordinentur, nisi ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta, diligenti examine præcedente idonei comprobentur; atque ita pietate ac castis moribus conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum, &* vitæ monita, *ab iis possint expectari*.

§. VIII.

Corollaria ex illis, quæ hoc Capite dicta sunt.

EX dictis hoc capite collige: primo, quod Ecclesia neminem Tonsura Clericali insignire intendat, nisi ut per illam Tonsurandus militiæ Christi adscriptus, posthac *fidelem Deo cultum exhibeat*.

Secundo, quod Tonsurandus, tum per capillorum depositionem & habitus immutationem, tum verborum illorum. *Dominus pars hæreditatis meæ &c.* recitationem, solemniter in facie Ecclesiæ profiteatur, se sæculo renuntiare, & Christo ejusque Ecclesiæ velle militare. Hinc ulterius sequitur, Pastoribus, aliisque Directoribus adolescentum, quos Tonsuræ Clericali destinari non improbabiliter credunt, incumbere, ut ipsis solemnem illam atque sanctam professionem, quam in ipsa Tonsuræ susceptione sunt emissuri, sæpius exponant; ut priusquam ad ejus susceptionem properent, expendant, num talem professionem ex animo emittere poterunt; eaque intentione, ut Deo fidelem cultum exhibeant, Clero adscribi petant.

Sed quia hodie frequentissime contingit, ut parentes filios suos priusquam vix ad plenum rationis usum pervenerunt, Tonsura Clericali initiari curent; necessarium est, ut non modo adolescentibus, sed præcipue parentibus inculcetur, quam sancta sit solemnis illa professio, quam debet emittere in facie Ecclesiæ filius tonsurandus. Præmoneantur insuper tertio, ne sacra illa in Clerum designatione ad sua commoda abutentes, Episcopalem benedictionem ad suas ambitiones convertentes, ac denique sacra ad obtinenda temporalia ordine perverso assumentes, inducant super se maledictionem pro benedictione. Quare optandum esset, ut sæpius in animum inducerent, non tantum adolescentes, sed & parentes (qui in filiorum tonsuratione lucra sæculi frequenter præ oculis habent) illud Hieronymi ad Nepot.

epist.

epist. 2. „ Obsecro te , & repetens iterumque , iterumque mo„ nebo , ne officium Clericatus genus antiquæ militiæ putes , „ id est , ne lucra sæculi in Christi quæras militia ,

Quarto, ex dictis hoc capite constat , quod nullus Ordo hodie conferatur, qui suas non habeat functiones annexas ; nullusque ex mente Ecclesiæ ordinari possit , qui illi Ecclesiæ , aut pio loco , pro cujus necessitate aut utilitate assumitur , non adscribatur *ubi suis fungatur muneribus* . Hinc ulterius intelige , neminem ad Ordinem assumi , etiam minorem , quin una humeris ipsius *onus* aliquod imponatur ; quo patet quod Ecclesia non nisi Clericos *operarios* per sacram Ordinationem in vineam suam mittere intendat exemplo Christi , qui discipulos suos monuit , *orandum esse Dominum messis , ut mittat* , non Clericos autem Sacerdotes, sed *operarios in messem suam* .

Quinto, ex assertis hoc capite concluditur , Canonicos vel eo titulo, quod Clericali militiæ, vel Ordinibus sacris sint initiati, Ecclesiæ servitio specialiter esse adstrictos, atque in Ecclesia, cui adscripti sunt , debere muneribus Hierarchicis obeundis pro ratione Ordinum , quos susceperunt , sedulo incumbere.

C A P U T II.

Ostenditur ; quod Canonici specialiter sint instituti ut Episcopis sint in coadjutores & cooperatores.

§. I.

Præcipuum officium Canonicorum Cathedralium est , opera & consilio Episcopis in Ecclesiæ regimine assistere .

Licet præcipua in Ecclesia auctoritas ad Episcopos pertineat, quos Spiritus sanctus *posuit regere Ecclesiam Dei* ; ea tamen semper a temporibus Apostolorum fuit Ecclesiæ disciplina , ut non dedignarentur Episcopi Presbyteros , aliosque inferiores Ministros sibi adsciscere, quorum opera & consilio navem Petri in hoc periculoso & turbulento mari dirigerent . Hi in ipsis Ecclesiæ exordiis erant universi Presbyteri atque Diaconi , qui una cum Episcopo in civitate commorantes , *Presbyterium* , atque *Senatum* Ecclesiæ constituere dicebantur , quos vir Apostolicus sanctus Ignatius *Epist. ad Trallian.* in cap. 3. Isaiæ , *Consistorium sacrum* , *Consiliarios* , *Assessores* Episcopi vocat : de quibus & Hieronymus ; „ *Et nos habemus in Ecclesia Senatum nostrum* , „ *cœtum Presbyterorum* “ . His inconsultis majora Ecclesiæ negotia non resolvere a primordio Episcopatus sui S. Cyprianus statuerat : *Ad id quod scripserunt Compresbyteri nostri solus rescribere nihil potui , cum a primordio Episcopatus mei statuerim nihil sine consilio vestro & consensu plebis , mea privatim sententia gerere* . Epist. 5.

Hortatur eosdem, ut ipso propter persecutionem absente, vice sua fungantur, in iis quæ administratio Religiosa deposcit.

Molem Episcopalis sollicitudinis sibi incumbere , mortuo Fabiano Romano Pontifice , ad Cyprianum scribit Clerus Romanus *Omnes enim nos decet pro corpore totius Ecclesiæ , cujus per varias quasque Provincias membra digesta sunt excubare* . Epistolas inter S. Cypriani. Hi Clerum componebant , sine cujus consilio Clericos ordinare Episcopis interdixit Synodus Carthaginensis IV. statuens insuper : *Ut Episcopus nullus causam audiat absque præsentia Clericorum suorum : alioquin* , inquit , *irrita erit sententia Episcoporum , nisi Clericorum sententia confirmetur* .

Talis primis Ecclesiæ sæculis erat Episcopi Senatus , donec excrescente Presbyterorum , atque inferiorum Clericorum Ordine , e pluribus nonnullos elegerint Episcopi , qui sibi tamquam Consiliarii & Assessores assisterent ; quos *Canonicos Cathedrales* tamquam *Cathedræ* Episcopali propius adhærentes , posterior ætas nuncupavit . Hi in pristinum Presbyterorum & Diaconorum *Presbyterium* , atque *Senatum* successerunt : quo fit, ut quemadmodum olim Presbyteri & Diaconi civitatis Episcopalis unum cum Episcopo tamquam capite corpus constituerint , Fratresque Episcopi dicerentur ; ita *Canonici Cathedralis* in locum ipsorum suffecti , unum cum Episcopo corpus componere dicantur , & ut Episcopi ipsos tamquam Fratres, agnoscant , Canonica decrevit auctoritas .

Hi sunt , sine quorum consilio hodie, ut olim, majora Ecclesiæ negotia Episcopus absolvere non potest ; qui similiter , ut olim , absente aut mortuo Episcopo , pro corpore totius Diœcesis debent excubare. *Cap. Novit. tit. De his quæ fiunt a Præl. sine consf. Cap.* Non mirum proinde quod ut Martyr Ignatius Presbyterium *Ecclesiæ Senatum* vocavit, eodem titulo Synodus Tridentina hodierna Cathedralia Capitula exornet .

Quare jam pridem Canonicos suos monuit magnus ille Gandesium Antistes Lindanus : *Ut nulla ratione putarent se apud Deum excusari , si solum Officio recitando occupentur : imprimis vero* , inquit , *per Germaniam , qui ad docendum , Episcopoque suo serviendum præcipue sunt a Carolo Magno instituti , quemadmodum tabulæ fundationum sonant* Apol. part. 2.

Totum hoc Canonicorum officium brevi verborum periodo complectitur Synodus Rothomagensis *an.* 1581. *tit. De Ep. & Capit. num.* 28. dum declarat *præcipuam in ipsis Ecclesiis auctoritatem ad Episcopos pertinere , eosque consilio & opera Capitulorum , & dignitatum juvari debere , ut membrorum capiti cohærentium & obsequentium* .

Decet proinde , ut cum Synodus Burdigalensi *an.* 1624. *cap.* 9. *num.* 8. loquar , *Metropolitanam , & alias Cathedrales Ecclesias , eas personas ita probitate ac scientia commendatas ad Canonicatus eligere & assumere , ut ex iis corpus Capituli coalescens , Senatus Episcoporum , unde consilium accersant , merito dici possit* .

§. II.

Canonici Collegiatarum Ecclesiarum ex Instituto suo tenentur Episcopis allaborare in regimine Ecclesiæ.

Quandoquidem universus Clerus , ut capite precedenti probatum est, ex muneris sui ratione in subsidium Episcoporum venire debeat ; nemini dubium esse potest , quin Canonici (quorum institutum antonomastice *militia Clericalis* dicitur ; & ab exactiore quam profitentur *Canonum* custodia nomen sortiuntur) subsidio & adjutorio Episcopis esse teneantur . Et quidem Canonicæ Regulæ primaria fuit institutio, quemadmodum notat Molanus *lib.* 1. *De Canon. cap.* 17. „ ut essent sub Episcopo Cle„ rici , qui nunc *Canonici* dicuntur, sancte viventes & prompti „ ad *omne Ecclesiasticum ministerium* , ad quod a Præposito suo „ ordinarentur.

Primis quidem temporibus hujusmodi Clerici , dicti *Canonici* ; prope Domum Episcopalem sub uno Directore habitare solebant ; at postmodum multiplicato populo, dum Episcopi plures Ecclesias sub uno regimine habere cœperunt , nec eis omnibus per se continuo invigilare possent ; Canonicorum collegia aliis in locis, ab Episcopis , aut Fidelibus constructa fuere ; tum ut ipsis , utpote *Canonum* singularem custodiam profitentes , reliquo Clero superintenderent (ex quo illa auctoritas , quam in Clerum civitatis , aut loci pleraque Capitula Collegiata etiamnum sibi vindicant , indubie profluit) tum etiam ut in ipsis Capitulis personas haberent Episcopi, quæ sibi in regimine populi forent adjutores.

Quod posterius Concilium generale Lateranense sub Innocentio III. evidenter expressit , præcipiens *non tantum in Cathedralibus , sed etiam* Conventualibus *Ecclesiis viros idoneos ordinari , quos Episcopi possint* coadjutores *&* cooperatores *habere , non solum in prædicationis officio , verum etiam in audiendis confessionibus , & pœnitentiis ingungendis , ac cæteris , quæ ad salutem pertinent animarum . Cap.* 15. *tit. De Off. Jud. Ordinarii* .

Cui consentit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *c.* 12. *De Reform.* exhortans *ut in provinciis , ubi id commode fieri potest , dignitates omnes , & saltem dimidia pars Canonicatum in Cathedralibus Ecclesiis , &* Collegiatis insignibus, *conferantur tantum Magistris , vel Doctoribus , aut etiam Licentiatis in Theologia , aut Jure Canonica.*

Quem enim in finem Doctores , aut Licentiatos in Ecclesiis Collegiatis desiderat ; nisi ut in Capitulis sint viri scientia & eruditiones insignes , qui Episcopis in iis , quæ ad salutem pertinent animarum , cooperatores & coadjutores existant?

Recte proinde decimo-sexto sæculo de universis Canonicatibus dixit Cardinalis Polus : „ Canonicatus & Præbendas instituendi „ ratio & causa hæc fuit , ut qui ad eas assumuntur Episcopo „ assistant, eumque in muneris sui functione *consilio & opera* ad„ juvent , & in Divinis Officiis celebrandis Ecclesiæ , ex qua „ fructus percipiunt , inserviant “ . *Tom.* 14. *Concil. Edit. Labb. pag.* 1743. *De Reformat. Cleri Angl. Decreto* 3. (*a*)

Quare non male recentior quidam Auctor specificum discrimen Monachismi ab instituto Canonicorum in eo constituit , „ quod „ Monachismus præter continentiam , vitam communem & fa„ cultatum contemptum, quæ sunt quid genericum æque conve„ niens statui Clericali & Laicali , addat insuper propositum „ renuntiandi, non solum negotiis sæcularibus , sed etiam muniis „ illis spiritualibus & *Hierarchicis* ; ut uni Deo in contempla„ tionis otio adhæreatur, salutisque propriæ sola provincia su„ scipiatur : arte illa artium , regimine scilicet animarum penes „ *Clericos* & *Hierarchas* derelicta “ . *Nicolaus Desnos in Tract.* „ *cui tit.* Canonicus Sæcularis & Regularis , *lib.* 3. *cap.* 15.

§. III.

Nonnulla ex dictis hoc capite consectaria.

Cum ex dictis hoc capite constet Canonicos institutos esse , ut Episcopos *opera & officia* juvent , facile ex illis colligere licet :

Primo, multum a vero aberare , qui totum Canonicorum officium in sola Divini Officii persolutione consistere credunt.

Secundo, verissime jam pridem a Guilelmo Parisiensi notatum fuisse , quod „ *Canonicus* nomen sit *officii* , *operis* , & *militiæ* „ *Clericatis* ; non autem redituum , præbendarum , aut emolu„ mentorum “ . *De Collat. Benef. cap.* 4.

Tertio , quod Canonici , si officio suo secundum Ecclesiæ, atque Fundatorum intentionem satisfaciant , veris Ecclesiæ *operariis* annumerari possint, & communicare sine injustitia decimis , quæ Pastoribus alioquin competunt , utpote qui portionem oneris Pastoralis sustineant .

Quarto , cum ex dictis constet Canonicos Ecclesiarum Cathedralium *Senatum* Ecclesiæ constituere ; cujus *consilio* & *opera* majora Ecclesiæ negotia ab Episcopis sunt pertractanda ; immo unum *cum* Episcopo *corpus* in regenda Ecclesia conficiant ; facile ex illis apparet, quanta debeat esse cura & sollicitudo Collatorum & Patronorum , ut personas ad hujusmodi Canonicatus præsentent, quæ suo muneri respondere possint : eaque morum integritate polleant , ut merito sperari possit , fore ut ex illis tale corpus coalescat , quod *Senatum* Ecclesiæ digne exhibere queat . Si enim non exigua Reipublicæ aut Regno injuria

præci-

(a) Contextus ille tom. 4. Concil. Magnæ Britanniæ pag. 122. his citatur verbis : „ Cum Canonicatus & Præbendæ in Ecclesia ideo sint instituti , ut „ personæ, quæ ad eos assumuntur, Episcopo assistant , & ut per eos cultus „ divinus congrue peragatur ; placuit “ &c. Locus iste ex editione , quæ Londini anno 1737. facta est publici juris, derivatur; textus vero a D. Van-Espen laudatus desumptus est ex editione, quæ Romæ data fuit anno 4. post obitum Cardinalis Poli ; hæc videtur accuratior,

fieri existimetur, si in *Senatum* illum, cujus consilio praecipua Regni negotia essent pertractanda, intruderetur persona negotiis Regni tractandis incapax; quanta non erit Ecclesiae facta injuria, si in ejus *Senatum* intrudantur personae, quae Ecclesiae regendae nullatenus capaces, aut, quod pejus est, si quid industriae aut capacitatis in ipsis est, potius in Ecclesiae perniciem, quam in ipsius utilitatem convertunt?

Quinto, ex dictis consequens esse facile intelligitur, non passim omnes, qui Horas Canonicas recitare possunt (ut hodie proh dolor! communiter creditur) Canonicatibus Ecclesiarum Collegiatarum esse idoneos; sed tales esse debere, de quibus saltem spes sit admodum probabilis, quod Episcopis in functionibus hierarchicis poterunt esse coadjutores: ut ita ex ipsis corpus exurgat, quod juxta Fundantium mentem, & Ecclesiae votum, sit adinstar Seminarii cujusdam, ex quo Episcopi possint *coadjutores, & cooperatores habere*, ut loquitur Concilium generale Lateranense „ *non solum in praedicationis officio*, verum etiam „ in audiendis confessionibus & poenitentiis injungendis, ac caeteris, quae ad salutem pertinent animarum.

„ Beati sunt ergo (verbis loquor Molani) illi Canonici, & „ vere & omni laude dignissimi, qui non contenti bona vita „ & canonico Ecclesiae officio, secundum mensuram donationis, „ opitulatores esse cupiunt in Ecclesia Dei, *scientes hanc esse* „ *vocationem suam*. Unicuique enim datur manifestatio Spiritus „ sancti, ad utilitatem addit Apostolus, ut significet divisiones „ gratiarum, ministrationum, operationum dari, non ut iis habitis quiescamus; sed ut ad utilitatem communem eis utamur. „ Quod quam maxime locum habere debet in iis, qui ad „ *sortem ministerii Ecclesiastici vocati sunt, & de altari vivunt*. „ Unde & Canonicae Regulae primaria fuit institutio, ut essent „ sub Episcopo Clerici, qui nunc Canonici dicuntur, sancte secundum Canonem suum viventes, *& prompti ad omne Ecclesiasticum ministerium, ad quod a Praeposito suo ordinarentur*. „ Quamquam autem haec vetus disciplina collapsa sit, non sic „ tamen defecit, quin boni Canonici in hujusmodi sanctis officiis, aut a Superioribus requisiti, aut (ultronea voluntate, „ charitate in Rempublicam Christianam eos impellente) libenter se se exerceant; unde & se, & Ordinem suum, non „ solum apud bonos, sed etiam apud malos plurimum commendant; sicut alios esse dolendum est, qui per dissolutam vitam „ & se, & professionem Canonicam apud homines infirmos & „ malitiosos quam plurimum dehonestent". *Lib. 1. De Canonicis capit. 27.*

CAPUT III.

Quae scientia praecipue conveniat Canonicis.

§. I.

Convenit, ut inter Canonicos alii sint Theologi, alii Canonistae.

CUM Canonicos Cathedrales concilio & opera Episcopis assistere oporteat, ipsosque, tamquam *Senatum* Ecclesiae, in Dioecesis suae regimine audire, & consulere Episcopi debeant; necesse est, ea eruditione & sapientia sint ornati, ut sana consilia Praelatis suggerere, & opera sua molem Episcopalis sollicitudinis sublevare, quin & portionem ejusdem non modicam valeant sustinere.

Quandoquidem ergo praecipuum Episcoporum munus esse non ambigatur, errores extirpare, veritatem Evangelicam propugnare, vitia eradicare, virtutes plantare, necnon disciplinam Ecclesiae, Conciliorum, ac Patrum Decretis expressam, vigentem sedulo conservare, collabentem sustinere, colapsam diligenti cura restaurare; quin & controversias inter Fideles subortas, nonnunquam decidendo sopire: quis ambigat quin admodum conveniat, ut inter Canonicos sint, qui ea scientia polleant, qua Episcopus in eliminandis haeresibus, aliisque perniciosis in doctrina erroribus, vitiis extirpandis, virtutibus atque Evangelii maximis plantandis opera & consilio assistere valeant. Hoc munere fructuose fungentur Theologi, qui divinam sapientiam ex purissimo Scripturarum, & SS. Patrum fonte abundanter hauserint: in Ecclesiasticae vero disciplinae puritate conservanda, collabente stabilienda, consiliis suis utiliter assistent Canonistae, edocti sacros Canones, quibus Ecclesiae externa disciplina exprimitur.

§. II.

Quorum Canonum notitia Canonicis praecipue utilis esse possit?

PRIMA Episcoporum sollicitudo indubie in vitiis subditorum praecipue Clericorum corrigendis, ac moribus eorum reformandis, eisque ad rectam vivendi normam reducendis, versari debet. Quod ipsum Episcopis in consecratione insinuat Ecclesia tradendo baculum Pastoralem his verbis: *Accipe baculum Pastoralem Pastoralis Officii, ut pie saevias, judicium sine ira teneas*. Eapropter in Concilio Lateranensi *cap. 13. tit. De Off. Jud. Ord.* sub Innocentio III irrefragabili „ Constitutione sancitum est, ut Ecclesiarum Praelati ad *corrigendos subditorum* „ *excessus*; maxime *Clericorum, & reformandos mores*, prudenter „ ac diligenter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur.

Si igitur in corrigendis subditorum excessibus, & moribus reformandis primam curam Episcopalem versari oporteat; jam intelligimus, quod non tantum Episcopo, sed & Canonicis, qui *consilio & opera* Episcopis Assessores constituuntur, congruat ea Canonum notitia, in quibus disciplinae Ecclesiasticae vigor adversus vitia praecipue elucet; in quibus etiam morum illa sanctitas & integritas, quam Episcopi, adjuvantibus & collaborantibus Canonicis, aut collapsam restituere, aut collabentem sustinere, vel vigentem sua auctoritate conservare tenentur, clarius exprimitur & splendescit.

Hic vero Ecclesiasticae disciplinae vigor, eaque morum integritas atque sanctitas, manifestius elucent in Canonibus illis, quos Ecclesia adhuc florens, nec abundantia vitiorum aggravata, aut filiorum suorum fragilitate, aut duritia inclinata, aureis illis saeculis pro filiorum suorum, praesertim Ministrorum moribus formandis, nascentibusque & succrescentibus vitiis resecandis, sanxit; quos Canones *Spiritu Dei conditos & totius orbis reverentia consecratos*, S. Leo dicere non dubitavit.

Ex quo ulterius efficitur, admodum utile futurum Canonicis studium veterum Canonum, quibus illa disciplinae Ecclesiasticae integritas, Spiritu Sancto suggerente expressa est: horum enim notitia habita, optimum Ecclesiae administrandae genus, quod ex illis hauritur, Episcopis suggerere poterunt.

Quod non ignoravit S. Carolus; „ Canonum ea scientia ipsi „ perjucunda erat, inquit, vitae illius Auctor, *quae Patrum* „ *mores & acta repraesentas*, Ecclesiae componendae atque ornandae rationem continet; dolens autem eos communi consuetudine tantummodo Canones ad interpretandum seligi, qui „ ad lites judiciaque valeant, constituit ipse qui iis declarandis „ praeesset, *unde sacra majorum instituta & ritus*, optimum administrandae Ecclesiae genus hauriretur". *Petrus a Basilica in* „ *vita S. Carol. lib. 7. cap. 11.*

§. III.

Ut clarius appareat, quam utilis sit Canonicis notitia Canonum; quibus purior morum disciplina continetur; ostenditur, quod Ecclesia Canones illos numquam in totum abrogare intendat.

UT liquido intelligi queat, qua ratione contingat, quod pro temporum varietate Ecclesia in exteriore sua disciplina, a pristinis suis Decretis nonnihil ad tempus recedat, ut tamen pristina illa Patrum Decreta, in quibus purior disciplinae sanctitas continetur, restitui nunquam non exoptet, duo praenotanda sunt.

Primum, fidem Ecclesiae ejusque spiritum, quo sanctificatur & regitur, immutata semper atque inviolata manere.

Secundum, quod fide spirituque Ecclesiae manentibus incorruptis, possit ipsa filiorum suorum malis moribus offuscari ac denigrari. Utrumque Evangelium docet: Ecclesiae quidem fidem corruptionis expertem, dum *portas inferi praevalituras adversus eam negat*; mores vero sensim in deterius lapsuros, ubi praedicit, *quod refrigescet charitas multorum; Filiusque hominis veniens* secundo adventu, *vix inveniet fidem in terra*. Hinc intrepide fatetur Cardinalis Petronius, *Ecclesiam ad mundi finem de se illud praedicaturam: nigra sum, sed formosa; nigra nimirum moribus, formosa doctrinis*. Repl. lib. 1. cap. 59.

Ubi ergo Ecclesia intelligit tantam in moribus filiorum suorum corruptelam, charitatem adeo refrigeratam, cupiditatem e contrario tantopere accensam, ut quodammodo malis undique se oppressam sentiat, imitatur prudentiam nautarum, & *quaedam exonerat*, ut loquitur S. Cyrillus, *ut caetera salva maneant*; sive ut verbis loquar Augustini: „ in hujusmodi causis, ubi per „ graves dissensionum scissuras, non hujus aut illius hominis est „ periculum, sed populorum strages jacent, detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis charitas sincera „ subveniat.

Propter prolapsos igitur filiorum mores exteriorem suam disciplinam interdum mutare, atque Canonum rigorem nonnihil pro tempore relaxare cogitur Ecclesia, *ut majoribus malis sanandis charitas sincera subveniat*; spiritu tamen Ecclesiae, atque interiori ejus de moribus sensu, fixo plane ac immobili perseverante.

Hic namque Spiritus, cum sit ipsemet Spiritus sanctus, neque temporum decursu, aut hominum malitia, labem ullam pati vel mutionem potest. Quo fit ut non minus nunc quam olim scelera detestetur Ecclesia; non minorem ad Sacramenta percipienda desideret sanctitatem; non minus castos optet esse Sacerdotes; non minus quam olim avaritiam & ambitionem in ministris suis aversetur; nec minus illos execretur, qui sibi honorem rapiunt, & in sacro fine Dei jussu Ordines involant.

Cum igitur certum sit, illam morum sanctimoniam, criminum vitiorumque detestationem, atque totius Ecclesiasticae disciplinae puritatem ac vigorem praecipue contineri, & expressam esse Canonibus seu regulis illis, quas Ecclesia in primo suo flore, necdum abundantia vitiorum praegravata, aureis saeculis prima Christianorum charitate adhuc fervente condidit; nullus ambigere potest, quin Canones illos etiam hodie probet, eosque vel nunc teneat; aut certe si in totum tenere temporum difficultatibus praepedita non possit, ingemiscat & doleat; optetque ut filii sui, praesertim Sacerdotes, spiritu illo animati illas Patrum regulas non tamquam Lacedaemoniorum, aut Atheniensium leges abolitas pridem & extinctas spectent, sed tamquam caelestia quaedam Dei Spiritu instituta ad formandos in temporum perpetuitates Christianorum mores venerentur & probent: atque hinc gravis in ipsis exoriatur dolor, quod tam sancta praecepta passim conculsentur; ardens desiderium, ut instaurentur: diligens cura & studium, ut adhuc vigentia teneantur, retineantur collabentia, collapsa secundum prudentiam Christianam renoventur.

§. IV.

Synodus Tridentina desideravit, ut sacros Canones, quoad ejus fieri posset, observarentur.

„ SCIANT universi, inquit Tridentina Synodus *Sess. 25. cap. 18. De Reform.* sacratissimos Canones exacte ab omnibus, & „ quoad ejus fieri poterit, indistincte observandos.

Quis hic non videat ardens ipsius Concilii desiderium, ut sacratissimi Canones indistincte, quantum temporis circumstantiæ permittunt, observentur?

Hoc desiderium adeo dilucide tum facto tum verbo Patres Concilii expresserunt, ut de eo nec dubitandi locus relictus sit.

In ipso Synodi exordio conspicientes Patres „ Rempublicam „ Christianam malis, quibus jamdudum vexata erat, propemodum „ oppressam, ut loquitur Paulus III. *in Bulla Indict.* omniaque „ invenirent odiis & dissentionibus plena, dissentientibus præsertim „ Principibus iis inter se, quibus summa rerum pene omnis a „ Deo permissa est. Denique omnia sic in deterius mutata, ut „ paucis ante annis testatur Adrianus VI. ut lues a capite ad „ membra, a summis Pontificibus ad minores Præsules divergens, „ late se diffudisset, ac vix unus aliquis reperiretur recte fa„ ciens, atque ab ea labe immunis ". Hujusmodi, inquam, luctuosissimi ac miserrimi temporis calamitatem considerans sacer ille Patrum cœtus, Decreta sua multum attemperare, multaque pristinæ Patrum disciplinæ in sacris Canonibus expressæ contraria, dissimulare coactus fuit; ne festinatio ipsa cuncta reformandi, cuncta potius perturbasset.

Verum Decreta hæc ob temporis duritiam adeo emollita, ad puriorem atque absolutiorem formam, sacris Canonibus conformiorem, mox ut morbum aliquatenus remissum novit, attollere non dubitavit; quod ex collatione Decretorum, quæ in primis Sessionibus, & eorum quæ postremis edita fuere, & signanter ex illis, quæ contra pluralitatem Beneficiorum, item contra Episcoporum ac Pastorum absentiam decreta sunt, ad oculum patescit.

Tantum ergo Patribus Tridentinis sacros Canones restituendi fuit desiderium, ut nec Decreta ante promulgata quodammodo mutare dubitaverint, ut quoad ejus fieri posset, temporum nimirum duritia nonnihil remissa, sacratissimi Canones restituerentur. Et certo si morbos Reipublicæ Christianæ in tantum remissos Synodo videre licuisset, ut graviora illa medicamenta a Spiritu sancto Patribus olim dictata, & ab ipsis per sacros Canones proposita, ferre potuisset; nihil sibi jucundius, nihil lætius duxisset, quam omnia ad sacrorum Canonum normam reducere: quod ne sine fundamento dicere videar, audire lubet ipsos Patres in ultima ipsius Concilii Sessione reformationi Monasticæ disciplinæ intentos. „ Cum pleraque Monasteria, etiam Abbatiæ, „ Prioratus, & Præposituræ, ex mala eorum, quibus commissa „ fuerunt, administratione, non levia passa fuerint tam in spi„ ritualibus quam in temporalibus detrimenta; cupit sancta „ Synodus ea ad congruam Monasticæ vitæ disciplinam omnino „ revocare. *Verum adeo dura difficilisque est præsentium tem„ porum conditio, ut nec statim omnibus, nec comune ubique, quod „ optaret, remedium possit adhiberi*: ut tamen nihil prætermit„ tat unde prædictis salubriter aliquando provideri possit: pri„ mum quidem confidit Sanctissimum Romanum Pontificem pro „ sua pietate & prudentia curaturum, quantum hæc tempora fer„ re posse viderit " &c. *Sess. 25. cap. 21. De Regular.*

Soli igitur temporum calamitati imputandum, si per omnia sacris Canonibus expressa disciplina, per Concilium Tridentinum restituta non fuerit: summopere interim desiderat & optat, ut quandocumque temporis duritia cessaret, sua sacris Canonibus auctoritas restitueretur.

Hinc Cardinali cuidam, qui toties a S. Carolo Concilia haberi necessarium non judicabat, reponere non dubitavit idem Sanctus: „ Cum Tridentina Synodus *veterem Ecclesiæ disciplinam* „ *in usum revocari jussisset*; Concilia sibi usque eo cogenda, dum „ eam in primævam integritatem restituisset.

§ V.

Ex præcedentibus concluditur, quod Episcopi, & Canonici, aliique Ecclesiæ Ministri præ oculis habere debeant sacros Canones, ut quoad fieri possit, illi observentur.

QUod Ecclesia temporum malignitate præpedita non semper & ubique possit purissimam illam sacris Canonibus expressam disciplinam in totum restituere nunquam tamen non desideret, ut quoad ejus fieri possit, aut vigens conservetur, vel collapsa renovetur, in præcedentibus abunde probatum.

Ex quo facile intelligitur, quod Episcopi, ac Canonici, aliique Ecclesiæ Ministri, sacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, sibi ob oculos ponere debeant; ut purissimam illam morum disciplinam, in ipsis contentam, quantum temporum atque locorum circumstantiæ patiuntur, juxta Ecclesiæ præscriptum, aut superstitem teneant, aut abolitam restaurent.

Hujus sui muneris apprime conscius, Sacerdotum gemma, quem Pastoralis sollicitudo gloriosum reddidit, S. Carolus, totis viribus ac studiis avitam Patrum disciplinam redintegrare satagebat; nihilque se profecisse putabat, quousque illam in Ecclesia sibi credita resplendentem non conspiceret. Hinc una ipsius, in reformatione Ecclesiæ, vox erat: *Patres imitari oportet*. „ Non adumbratam quandam, inquiebat ad Episcopos in secun„ do Provinciali Concilio congregatos, sed expressam illam „ Christianæ disciplinæ formam afflante spiritu sancto Decretis no„ stris restituere, curemus, *quam nascente Ecclesia instituit vi„ vus sermo Dei & efficax.*

„ Non est cur nos vel cum iis, quæ proxime antecesserunt „ temporibus, vel cum aliorum factis actiones nostras expenda„ mus; sed comparemus oportet cum ea sancte agendi formula „ nobis divinitus præscripta: quæ si ob oculos versabitur, facile „ cernemus quam longe ab ea distemus. Aliud nos Spiritus san„ cti doctrina docet, aliud Apostolorum instituta monent, aliud „ Patrum exempla declarant, aliud Canonum leges jubent, *aliud „ vetus Ecclesiæ usus in omnes partes utilis postulat.*

„ Ideo, ut jam dictum est, Canonum ea scientia ipsi perju„ cunda erat, quæ Patrum mores & acta repræsentans Ecclesiæ „ componendæ atque ordinandæ rationem continet. Dolens au„ tem eos communi consuetudine tantummodo Canones ad in„ terpretandum seligi, qui ad lites judiciaque valent; constituit „ ipse qui iis declarandis præeslet, unde sacra Majorum Insti„ tuta & ritus, optimumque Ecclesiæ administrandæ genus hau„ riretur ", *Petrus a Basilica in vita S. Carol. lib. 7. cap. 11.*

Et quid mirum, si vigilatissimus Præsul tantopere sollicitus fuerit, ut his quoque, qui ad Ecclesiæ regimen destinantur, Canones illi prælegerentur, unde sacra Maiorum Instituta hauriantur, cum ignorare non posset, quod nisi sacris istis Regulis forent imbuti, nihil aut parum Episcopis in reductione purioris disciplinæ assistere possent.

Non possunt proinde Ecclesiæ Ministri, eamdem semper Canonum relaxationem seu moderationem in Ecclesia sibi commissa permittere, quam necessitate cogente Ecclesia permittere debuit. Quis enim ambigat, quin contingere possit, ut sine notabili incommodo & scandalo Canonum vigor per universam Ecclesiam reduci nequeat, possit tamen illum Episcopus, aliusve Ecclesiæ Minister in populo sibi credito, sine hujusmodi incommodo aut vigentem conservare, aut collapsum paulatim restituere? Accedit, quod si quid uno tempore necessitas extorsit, necessitate, cessante illud quoque cessare debeat, juxta probatam a Patribus in relaxatione Canonum cautionem; quam in simili moderatione jam pridem tradidit S. Innocentius I. „ Quod necessitas pro re„ medio invenit, cessante necessitate, debet utique cessare pariter quod urgebat. *Epist. 22. cap. 5. Quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio, quam ad præsens fieri tempus impellit.*

Eamdem quoque cautionem Episcopis, aliisque suis Ministris non obscure proposuit Tridentina Synodus, præcipiens: *Ut sacratissimi Canones exacte ab omnibus, & quoad ejus fieri poterit, indistincte observentur.* Sess. 25. cap. 18. De Reform.

§. VI.

Canonicis, qui a professione Canonum Canonistæ dicuntur; etiam necessarium est studium Scripturæ sacræ.

O*Mnis Scriptura divinitus inspirata*, inquit Apostolus 2. *Tim.* cap. 3. vers. 16. *utilis est ad docendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo ad omne opus bonum.* Quod igitur studium utilius Clericis, præsertim Canonicis, studio Scripturæ sacræ esse potest? quandoquidem universi, qui Clero adscribuntur, singulariter tamen Canonici ad docendum, corripiendum, & erudiendum in justitia, secundum mensuram donationis, & ministerii sibi commissi destinentur. Hinc illud Concilii Toletani IV. Can. 24. *Sciant Sacerdotes Scripturas sanctas, & Canones meditentur.*

Quare inter alia, Nepotiano charissimo filio suo tamquam Clerico summe necessarium S. Hieronymus præscripsit; *Sacras Scripturas lege: immo de manibus tuis nunquam sacra lectio deponatur.*

Et si ad universos Sacerdotes dictum sit *Malach.* cap. 2. vers. 7. *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem ex ore ejus requirent*, indubie Scripturas solidæ sapientiæ fontes & scaturigines jugiter pervolvant & scrutentur, necesse sit: immo quicumque Sacerdotio fungitur, sibi dictum autumet, quod olim ad Prophetam dixit Dominus; *Comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israel.* Ezech. *cap. 2. vers.* 1. Et ad Joannem; *Accipe librum, & devora illum.* Apocal. *cap. 10. vers. 9.* Ex Scripturarum quippe meditatione & spirituali masticatione, mysticaque devoratione, homo implet ut divina & sapida scientia, qua repletus eructat verborum bonum. Quin sermone Dei tamquam ignito clypeo munitus, fortiter in vitia insurgere, & omnia tela ignita adversarii extinguere poterit. Ulterius, in illa omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi sunt; adeo ut doctrina, quæ in illa traditur, præterquam quod divina sit & cibus spiritualis, quo anima pascitur, juxta illud Christi, *Matth.* cap. 4. vers. 4. *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei*; Doceat singulos quid sui sit muneris & officii: hinc Machabæi in magna afflictione constituti, scribebant Spartiatis, se nullius indigere, habentes omnia in Scripturis Sanctis 1. *Mach.* cap. 12. vers. 9. *Nos cum nullo* (nempe nec Romanorum, nec Spartiatarum auxilio & solatio) *indigeremus habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris.*

Has aliasque sacrorum Codicum prærogativas præ oculis habentes sancti Patres, summo studio & unanimi consensu auditores suos ad lectionem illorum Codicum adhortati sunt, ut ex Athanasio, Augustino, Hieronymo, aliisque Patribus accurate ostendit Reverendissimus D. Episcopus Castoriensis per Provincias confœderatas Vicarius Apostolicus, in tractatu suo *De e lectione Scripturarum*, ad quem reccurrere poterit, qui Bibliorum dotes prærogativas, necnon lectionis utilitatem & necessitatem PP. testimoniis assertas videre desiderat; unum tamen S. Gregorii illustrem locum, quo Theodorum Medicum invitat ad studia Scripturarum, omittere non potui: „ Quia, inquit *Lib. 4. Epist. 40.* „ ille plus diligit, qui plus præsumit, erga dulcissimam mentem „ gloriosissimi filii mei Theodori habeo aliquam querelam; quia

donum

„ donum ingenii, donum rerum, donum misericordiæ atque charitatis a Trinitate percepit: sed tamen sæcularibus indesinenter „ causis adstringitur, assiduis processionibus occupatur, & *quotidie* „ *legere negligit verba Redemptoris sui. Quid est autem scriptura* „ *sacra, nisi quædam Epistola omnipotentis Dei ad creaturam* „ *suam?* Et certe sicubi esset gloria vestra alibi constituta, & „ scripta terreni Imperatoris acciperet, non cessaret, non quie- „ sceret, somnum oculis non daret, nisi prius, quid sibi Impe- „ rator terrenus scripsisset, agnovisset, Imperator cæli, Domi- „ nus hominum & Angelorum, pro vita tua tibi suas Epistolas „ transmisit, & tamen, gloriose fili, easdem Epistolas ardenter „ legere negligis: *Stude ergo, quæso, & quotidie Creatoris tui* „ *verba meditare. Disce cor Dei in verbis Dei, ut ardentius ad* „ *æterna suspires, ut mens vestra ad cælestia gaudia majoribus* „ *desideriis accendatur.*

Si S. Gregorius culpabilem censuerit Theodorum Medicum & laicum, eo quod sæcularibus indesinenter causis adstrictus, assiduis processionibus occupatus, quotidie legere negligeret verba Redemptoris sui; quantopere putamus culpabiles censuisset Clericos, qui sæcularibus studiis aut negotiis adeo se implicant, ut lectioni Scripturæ sacræ nihil aut parum temporis impendant.

Denique qua veri specie Canonici in dies exclamare poterunt: *Quomodo dilexi legem tuam, Domine! tota die meditatio mea est. Psalm.* 118. *vers.* 97. si negligant legem Domini legere? Quod enim diligitur, non negligitur, & cujus meditatio est in lege Domini, indubie verus erit legis Domini studiosus.

Merito proinde Synodus Coloniensis *Part.* 3 *cap.* 14. desiderans, ut exemplo SS. Patrum in Capitulis, seu Conventibus disciplinæ, ut vocant „ extemporali oratione interdum commo- „ neantur Fratres; voluit, ut in primis ad *sacras Litteras ca-* „ *pessendas, atque ut in his optimas horas collocarent* incitarentur, „ quod hic reperiatur fons vitæ scaturiens, ex quo qui haurit, „ non sitit in æternum; hic thesaurus Evangelicus, propter „ quem oportet vendere universa, reconditus sit, ex quo pru- „ dens ille Paterfamilias profert nova & vetera.

§. VII.

Lectio SS. Patrum admodum conveniens est Canonicis, qui a studio Canonum Canonistæ *dicuntur.*

Sanctorum Patrum scripta & acta pervolvere, non uno titulo Canonicis, qui a studio Canonum Canonistæ dicuntur, conveniens est.

In primis enim, ut mox ex S. Carolo notatum est, Canonum scientia optimam Ecclesiæ componendæ atque rationem continet, quæ Patrum mores & acta repræsentat. Quinimmo, teste Joan. Gersone, „ ex primis principiis, quæ nobis SS. PP. in scriptis „ suis exhibuerunt originantur, sicut a fonte fluvii conclusionum „ particularium in sacris Canonibus, in Conciliis generalibus, „ in Pontificum Decretalibus contentarum". *In recommendat. Licentian. in Decretis part* 2. *oper. tit.* 52.

Ex quibus conlectarium est, lectionem ac perscrutationem scriptorum; actorumque SS. Patronum, eo in primis titulo, Canonum studioso conducere, quod genuinæ Canonum notitiæ, illorum studium multum subserviat. Cum enim sint principia & scatutigines, e quibus Canones præfluxere, ipsos pervolvere & intelligere, erit principia atque scaturigines Canonum pervolvere ac intelligere. Quapropter notat ibidem Joannes Gerson, facilius esse per Theologiam (cujus proprium est intelligere Scripturam Sanctam, & Sanctos Patres) cognoscere Canonicam scientiam, quam e contra; *quia*, inquit ibidem; *facilius est & ordinatius deducere ex principiis conclusiones, quam ex conclusionibus ad principiorum notitiam devenire.*

Ulterius, cum Clerici, ac præsertim Canonici, *in sortem Domini vocati*, divinis tantum vacare debeant, alia quam spiritualis eorum doctrina esse non debet: *Sit*, inquit Ecclesia per Episcopum in ordinatione Presbyterorum, *doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei.*

Hanc vero doctrinam quis nesciat abunde reperiri in scriptis Sanctorum, qui spiritu Dei pleni, eodem Spiritu inspirati, spiritualia non steriliter, sed ex plenitudine illius Spiritus, ita eructarunt, ut non tantum mens pii Lectoris rerum divinarum intellectu instruatur, sed insuper voluntas earum rerum gustu, ex unctione, qua scripta illa persuasa sunt: impleatur.

Hac de causa Honorius III. deprehendens, quod Regulares quidam & Claustrales scientiam & legem Domini animas convertentem, & sapientiam dantem parvulis, quam super aurum & topazion amare debuerant, respuentes, *abirent post vestigia gregum, & illicite se converterent ad pedissequas amplectendas, quæ plausum desiderant populorum*; extendit Constitutionem Alexandri III. in Concilio Turonensi promulgatam, qua præceptum erat, ut nulli post votum Religionis ad physicam legesque mundanas permitterentur exire, *ne occasione scientiæ spirituales viri mundanis rursus actionibus involvantur* (Cap. 3. *tit. Ne Cler. vel Monach. sæcul. neg.*): hanc, inquam, Constitutionem Honorius III. extendit *ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpositos, Cantores, & alios Clericos personatus habentes, necnon Presbyteros*; (Cap. 10. eod. tit) ne scilicet & hi scientiam Scripturæ sacræ ac Patrum negligentes, occasione scientiæ *mundanis actionibus involverentur*, ac tandem ex spiritualibus toti terreni & sæculares fierent.

Quia, ut advertit jam pridem magnus ille Bathoniensis Archidiaconus Petrus Blesensis in *Epist.* 26. „ Res plena discriminis est „ in Clericis usus Legum; totum enim hominem adeo sibi ven- „ dicat, ut eum rei familiaris providentia fraudet, suspendat a „ spiritualibus, a divinis avellat.

Hinc tamen nemo arguat, legum humanarum studium Canonicis, aliisve Clericis plane esse interdictum. Quod enim earum notitia intelligendum juri Canonico, præsertim quo hodie utimur, conducat, dubium non est.

Teste enim ipso Honorio III. *Cap.* 28. *tit. De privil. Sancta Ecclesia legum sæcularium non respuit famulatum, quæ æquitatis & justitiæ vestigia imitantur.* Et teste Lucio III. Cap. 1. *tit. De nov. op. nunt. Sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, & sacrorum statuta Canonum Principium Constitutionibus adjuvantur.*

Canonici proinde nec a professione sua, nec a mente Pontificum recedunt, dum ad faciliorem Canonum notitiam, legum humanarum studium ea moderatione adjungunt, ut nec contra Apostoli præceptum, Deo militantes *negotiis sæcularibus implicentur*; neque disceptationum Forensium peritiam per studium illud affectent: jam enim pridem judicatum fuit, *absurdum Clericis esse, immo opprobriosum, si peritos se velint ostendere disceptationum Forensium.* Leg. 41. Cod. *De Episc. & Clericis.*

Hanc esse mentem suam non obscure innuunt Pontifices, quando in Litteris, quibus Beneficiatis conceditur facultas studendi Juri Civili, adjectam volunt hanc clausulam: *Pro majori sacrorum Canonum intelligentia.*

§. VIII.

Corollaria ex his, quæ hoc capite dicta sunt.

Ex illis, quæ hoc capite dicta sunt, infertur:

Primo, quod licet Ecclesia interdum, duritia temporum cogente, disciplinam exteriorem nonnihil mitiget, nunquam tamen non desideret, ut quoad fieri possit, purior morum disciplina in Canonibus jam pridem expressa, aut vigens conservetur, aut collapsa restauretur.

Secundo, quod Episcopis, ac Canonicis summopere necessaria sit ea notitia Canonum, quibus purior illa Patrum disciplina continetur; ut eam, quantum locorum atque temporum conditio tulerit, vel superstitem custodiant, vel collapsam innovent.

Tertio, quod Canonicis, qui a speciali studio Canonum Canonistæ dicuntur, plurimum conducat lectio atque perscrutatio scriptorum, actorumque SS. Patrum; quia ex illis, tamquam ex suis principiis, Canones illi, qui optimam regendæ atque ornandæ Ecclesiæ rationem continent, sunt desumpti.

Quarto, ex dictis non difficulter intelligitur, cur S. Carolus *doleret eos communi consuetudine tantummodo Canones ad interpretandum seligi, qui ad lites judiciaque valent*; probe enim noverat disciplinæ Ecclesiasticæ amantissimus Præsul, his in Canonibus minime reperiri illam morum disciplinam, quam tantopere Ecclesia restitui exoptat, neque in ipsis contineri castissimas illas vitæ regulas, quibus vitam suam Clerus conformare deberet. Non ignorabat quoque, Canones illos, qui ad lites judiciaque valent, non ea unctione Spiritus, quæ in Canonibus acta & mores Patrum repræsentantibus reperitur, esse refertos, ut spes esset, quod Clerici ex eorum studio, rerum cælestium desiderio inflammarentur; immo e contra per nimium eorum studium forentibus controversiis implicati, a divinarum rerum gustu & contemplatione avocari possent. De iis enim Canonibus indubie accipiendum illud Joan. Salisberiensis Carnutensis Antistis ad S. Thomam Cantuariensem effatum: *Quis a lectione Legum, aut etiam Canonum compunctus surgit?* Apud Baronium ad ann. 1165. *num.* 2.

Quinto, ex dictis consequens est, studium Legum a Canonicis, qui Canonibus intelligendis incumbunt, ad Canonum faciliorem intelligentiam posse assumi; ita tamen sobrie, ut nec per illud rebus sæcularibus contra professionem suam implicentur, nec a rebus divinis, quibus Clerici vocare debent, avocentur.

Denique, ex assertis habetur, studium Scripturæ omnibus Canonicis admodum esse necessarium, in eoque *optimas horas esse collocandas*, ut monet Synodus Coloniesis, *quod hic reperiatur fons vitæ scaturiens, ex quo qui haurit, non sitit in æternum.*

Si quis ulterius ex illis, quæ hoc capite dicta sunt confectarium esse contenderet. Canonistis solam priscorum Canonum scientiam, non vero recentiorum, utilem aut necessariam esse, multum a mente ac sententia mea aberraret: ad aliorum enim Canonum studium Canonicos excitare volui; non tamen ita, ut recentiorum Conciliorum vel Decretalium studium necessarium haud credam. Quis enim avitam morum disciplinam atque pristinum judiciorum morem in totum postliminio revocandum sperare ausit? Adeoque quæ recentioribus Ecclesiæ Decretis, licet subinde minus perfecta continentur, saltem conservanda veniunt Quidni quoque hujusmodi sint subinde hominum mores, & præsens Ecclesiæ regimen, ut circa nonnullos horum articulos utilior & convenientior sit illa, quæ novissimis Ecclesiæ Constitutionibus continetur, quam quæ Patrum ætate obtinebat, disciplina.

Nova proinde & vetera in thesauro suo recondita habet Canonista, ut optimum administrandæ & ortandæ Ecclesiæ genus, pro temporum conditione, proferre valeat.

CAPUT IV.

De Gradibus Academicis, quibus tamquam publicis eruditionis testimoniis, Canonicos insignitos desiderat Ecclesia.

§. I.

Ecclesia dignitatibus Ecclesiasticis Gradus Academicos annexuit.

Ecclesia præcavere volens, ne in Ecclesiasticas dignitates, aut Senatum suum intrudantur, qui muneri suo respondere non possint: efficacissimum ad id consequendum credidit medium, si neminem ad similia Ecclesiæ munia idoneum reputaret, nisi Gradu Academico ut publico eruditionis testimonio insignitum.

Quod in Constantiensi, atque Basileensi Conciliis pridem statutum, in Tridentino *Sess. 25. cap. 21. De Reform.* renovatum fuit. *Archidiaconi (inquit Tridentinum) qui oculi dicuntur Episcopi, sint in omnibus Ecclesiis, ubi fieri poterit, Magistri, seu Doctores, aut Licentiati in Jure Canonico.*

Pœnitentiarius similiter in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, ubi id commode fieri poterit, ab Episcopo instituatur, qui (ait eadem Synodus ead. Sess. cap. 8.) *Magister sit, vel Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel Jure Canonico, & annorum quadraginta, seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur.*

Vicarium a Capitulo post mortem Episcopi constitui vult dictum Concilium, *dicta Sess. cap. 16.* qui saltem in *Jure Canonico sit Doctor, vel Licentiatus*, vel alias quantum fieri poterit, idoneus.

Nec ad prædictas tantum dignitates Graduatos assumi Concilium Tridentinum desideravit, sed hortatur insuper „ ut in Provinciis ubi id commode fieri potest, dignitates omnes, & saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus & Collegiatis insignibus, conferantur tantum Magistris, vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia, vel Jure Canonico *Ead. Sess. cap. 12.*

Hisce Ecclesiæ piissimis votis suffragatus est Philippus II. Hispaniarum Rex, dum probante Paulo IV. in ultima Episcopatuum per Belgium erectione voluit, ut in singulis Ecclesiis noviter erectis decem Canonicatus & Præbendæ primo vacaturæ afficerentur respective pro Episcopo, *& novem Graduatis Doctoribus vel Licentiatis, quorum tres sint Theologi, tres Jurisperiti, tres denique Nobiles ejus Diœcesis, qui vel Theologiæ vel juris Canonici sint Doctores aut Licentiati*: „ Qui omnes & singuli ratione suarum hujusmodi Præbendarum, consilium & operam in negotio Ecclesiæ & Religionis; cæterisque difficultatibus pro tempore emergentibus, quoties ab Episcopo suo requisiti fuerint, tam conjunctim quam divisim, præstare teneantur “. Priores quidem Scripturarum atque Canonum scientia & eruditione; posteriores vero & scientia & auctoritate, quam Natalium splendor conciliare solet. Nec aliis quam dictis Graduatis, dignitates in auxilium Episcoporum institutæ, conferri possunt: ut consequenter hodie ad hujusmodi dignitates in Belgio assumendi, Doctores vel Licentiati in Theologia, vel Jure Canonico esse debeant.

§. II.

Gradus & Tituli Academici ex mente Ecclesiæ dari debent tamquam publica eruditionis testimonia.

Gradus Academicos reputari ab Ecclesia ut publica quædam testimonia eruditioni illorum, qui eis solemni ritu insigniuntur: quibus condecorati credantur idonei obeundis muniis cujusque respective Gradui congruentibus, ex Decretis, quibus Gradus illos Ecclesia requirit, manifestum est.

Synodus Basileensis reformandæ Ecclesiæ incumbens *hoc unum singulari sollicitudine prosequendum arbitrabatur, ut per singulas Ecclesias Ministri instituantur idonei, qui scientiis & virtutibus effulgeant ad Christi gloriam & universi populi Christiani ædificationem salutarem.*

Hoc unum, quod tantopere exoptabat, ut assequeretur, voluit *quod in qualibet Ecclesia Cathedrali & Collegiata ultra Præbendam Theologo assignandam, tertia pars Præbendarum conferatur* Graduatis.

Exhortatur insuper *Collatores, quod in conferendis Beneficiis hujusmodi, præsertim quoad dignitates, respectum habeant singulariter ad Magistros, necnon Licentiatos & Baccalaureos formatos in Theologia.*

In Ecclesiis quoque Parochialibus, quæ in civitatibus aut villis muratis existunt, personas Graduatas institui voluit.

Quis hic non videat, Basileensis Concilii Patres Gradus Academicos non ut vacuos honoris titulos, sed tamquam publica quædam eruditionis testimonia spectasse? ut dum promovendi ad Ecclesiastica munia illis instructi esse jubentur, non nisi eruditione insignes ad illa munia assumantur.

Non minus evidenter idipsum Concilii Tridentini Patres, *Sess. 24. cap. 12. De Reformat.* expresserunt. Postquam enim præmonuerunt „ Dignitates in Ecclesiis, præsertim Cathedralibus, ad conservandam augendamque Ecclesiasticam disciplinam fuisse institutas, ut, qui eas obtinerent, pietate præcellerent aliisque exemplo essent, atque Episcopos opera & officio juvarent “: mox adjungunt: *Merito, qui suo muneri respondere possint*, Quod ut obtineant, decernunt; *Ut Archidiaconi, qui oculi dicuntur Episcopi, sint in omnibus Ecclesiis, ubi fieri potuerit, Magistri in Theologia, seu Doctores, aut Licentiati in Jure Canonico.* Et nonnullis interjectis, quæ omnia eo spectant, ut digniores ad Canonicatus & Dignitates assumerentur, hortatur Sancta Synodus: „ Ut in provinciis, ubi id commode fieri potest, Dignitates omnes, & saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus Ecclesiis & Collegiatis insignibus conferuntur tantum Magistris, vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia, vel Jure Canonico “. Ex his quis rursus non videat, Concilium Tridentinum Gradus Academicos suspexisse ut publica eruditionis testimonia, quibus instructi, qui Gradus illos sunt assecuti, præcipuis Ecclesiæ muniis obeundis, præ cæteris idonei reputentur?

Verum ut nec apparens de mente Concilii Tridentini supersit dubium; Decretum, quo in terminis, ut ajunt, declarat Gradum Academicum publici testimonii eruditionis loco esse, adjungo. *Quicumque posthac ad Ecclesias Cathedrales erit assumendus, ait Synodus* Sess. 22. cap. 2. De Reformat. *scientia ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere; ideoque, infert Synodus, antea in Universitate studiorum, Magister, sive Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel Jure Canonico merito sit promotus, aut publico alicujus Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur.*

Exigit igitur Concilium, ut promovendus ad Ecclesiam Cathedralem publico Academiæ testimonio ad alios docendos idoneus ostendatur, nisi Gradu Academico fuerit insignitus. Quomodo potuissent Patres evidentius declarare Gradum Academicum sibi pro publico capacitatis testimonio esse?

§. III.

Ex Visitatione Universitatis Lovaniensis ostenditur, Gradus Academicos esse publica testimonia eruditionis illorum, qui illis condecorantur.

Quod §. superiori ex Conciliis adstructum fuit illud ex omnibus Regulis, Doctoribus Graduandorum promotioni præfectis, præstitutis facile, ut credo, evinci posset: verum exterarum Universitatum Statutis omissis, sufficere credidi, si in probationem rei ex se adeo dilucidæ, adducam ea, quæ Visitatio hujus Universitatis, Apostolica ac Regia auctoritate peracta, Doctoribus in admissione ad Gradus servanda præstituit. Ex illis adeo manifeste elucet, Gradus Academicos ut publica scientiæ testimonia esse consideranda, ut nesciam quis illis perlectis de eo posset ambigere.

Tam ad Baccalaureatum, quam ad Licentiam (in Theologia) promovendi stricte *examinentur*, solique idonei *admittantur (inquit Visitatio*, titulo De Facultat. Theolog. art. 70. & seqq.) *Inidonei autem omni privato affectu seposito repellantur.*

„ Cum autem Reipublicæ Christianæ plurimum intersit, pergit Visitatio, ac multum pertineat ad Facultatis Theologicæ splendorem & gravitatem, ut qui Doctoralis Laurea sunt insigniendi, sint Viri præclarissimi, ætatis maturitate graves, acerrimo ingenio prædìti, ac in sacris Litteris, reliquisque Theologicis scientiis exercitatissimi; ut si quando cum Hæreticis, aliisque in palæstram disputandi gratia est descendendum, cum Gradus sui honore, Facultatisque suæ gloria; quæ suarum sint partium debite perfungi possunt: volumus: ut nemo ad Doctoralem Gradum admittatur, nisi *dotes habeat competentes, eximiam Theologiæ scientiam*, & etiam ætatis maturitatem ad minus trigesimum annum attingentem; nisi propter singularem scientiæ præcellentiam Facultas in ætate censeret dispensandum.

Hujus rei momentum, ac enixam suam voluntatem, ut amplius declararent Universitatis Superiores subjungunt.

„ Oneramus autem districte Facultatis conscientiam ut sicut ad nullum, ita potissimum ad supremum Gradum, sive ad Lauream Doctoralem neminem admittat, *nisi, sicut præscriptum est, egregie aptum, idoneumque.*

Ex hisce Theologiæ Magistris præscriptis legibus, patet, Gradus in Facultate illa nulli concedendos, qui scientia Gradui correspondenti fuerit destitutus: ex quo evidenter consequitur, quod dum Doctores Gradum alicui annuunt, una de scientia ipsius ad tallem Gradum requisita testimonium ferant.

Quod leges in admissione ad Gradus, Doctoribus Juris præstitutas spectat, illæ non minus evidenter, si non evidentius, quam Præcedentes, intentum evincunt.

„ Ne paucarum Legum, aut Visitatio, aut Canonum Licentiati fiant, sed in Theorica Juris perfecte versati in palæstram praxeos, ut docti & spectabiles viri prodeant, qui clientibus prudenter & candide patrocinentur, *atque Cathedralibus aut Collegiatis Ecclesiis probe consulant*; statuimus & ordinamus, ut Doctores utriusque vel alterius Juris, quibus examen Licentiandorum committitur, passim *ubicumque libuerit* per *totum* Jus Civile, vel Canonum respective Licentiandos examinent, & si idoneos repererint, admittant; sin minus, saltem ad tempus repellant.

Repellant, inquam *ad tempus* a gradu Licentiæ, ut si nimirum tempore illo intermedio, se capaces atque idoneos ad gradum illum reddiderint (quod ex novo examine deprehendetur) ad gradum admittantur. Nec enim ullum, tametsi tempore longissimo studio Juris incubuisset, ad Gradum Licentiæ admitti voluere Visitatores, nisi quem *rigoroso* præmisso examine idoneum repererit, in idoneis absolute exclusis.

Verum ne studiosis dedecori sit repulsam pati statuerunt, *ut notabili tempore ante repetitionem dictum* examen *Rigorosum fiat.*

„ Et hæc, cum in Universitate Lovaniensis ita expedire invenimus, inquiunt Visitatores, in Universitate nostra Duacensi idem observandum statuimus.

„ Quandoquidem autem Universitatis nostræ splendor, cujusque Facultatis celebritas, & Reipublicæ quoque nostræ bonum, maxima ex parte ex eo dependent, ajunt Visitatores,

ut

ut ad Doctoralem Lauream non admittantur, nisi in ea scientia, in qua volunt promoveri, præclarissimi & maxime eminentes, qui ingenii acrimonia, & laboris infatigata constantia ad eam pervenere doctrinæ præcellentiam, ut Facultatis suæ honori, & Reipublicæ nostræ utiles esse possint: ideo in eo singulariter nobis providendum esse existimamus, *ut exclusis indoneis & minus peritis, solum selectissimi* ad Doctoratum provehantur.

Quod ut fiat, statutum est, ut priusquam quis ad Lauream Doctoralem in Jure admittatur, prius *rigore per totum jus* a stricto Collegio examinetur. Secundo, ut unusquisque judicium suum de promovendo ad Gradum illum ferre queat, præmittendas censuerunt tres disputationes de materia per strictum Collegium assignanda, easque sine subsidio Præsidis una hebdomada esse absolvendas. „ Cui disputationi volumus (verba sunt Visitationis) omnes Doctores interesse, ut derepente verum judicium ferre possint, & si eum vere idoneum repererint, admittent, si vero in conscientia sua judicaverint eum non qualificatum, ne inferant noxam in Reipublicæ, injuriam suæ Facultati, & quod majus est, ne efficiantur *juramenti sui (quod volumus expresse continere se non admissuros, nisi quos vere judicaverint idoneos)* violatores, absque ulla dissimulatione eum repellent.

Quis hisce perpensis ambigat, nullum ad Gradum in Jure admittendum, nisi de quo per examen aliave publica scolastica exercitia constat, eum scientia Gradui illi respondente sufficienter esse instructum; quo fiat, ut qui Gradu illo est insignitus, testimonio publico sit probatus idoneus, *qui clientibus prudenter & candide patrocinetur, atque Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis probe consulat.*

§. IV.

Ostenditur quam multa incommoda in Ecclesiæ redundent ex mala Graduum collatione.

Quæ præcedentibus duobus §§. tum est Conciliorum Sanctionibus, tum Universitatis Lovaniensis Visitatione prolata sunt, abunde ostendunt, Ecclesiarum atque Universitatum Fundatores omnino velle, ut Gradus Academici conferantur tamquam publica eruditionis testimonia, quibus qui condecorati sunt, ostendantur tales, ut eruditione atque prudentia Ecclesiæ prodesse possint.

Hoc suo scopo Ecclesiam, piosque Universitatum Fundatores frustrandos fore, si Gradus illis conferantur, qui scientia, aliisque qualitatibus Gradibus correspondentibus careat, evidentius est quam ut probari debeat. Quinimmo non tantum inutilis Ecclesiæ reddetur Graduum illorum requisitio, sed noxia sæpius ac perniciosa. Per illos quippe titulos tamquam publica eruditionis testimonia, major Ministris illis accedit auctoritas; cui dum eruditio aliæque animi dotes non respondent, illa non raro in Ecclesiæ perniciem abutuntur.

Ulterius, per indignam Graduum illorum concessionem natum est contingere, ut indocti atque muniis Ecclesiasticis incapaces, alias non assumendi, assumantur; quidni enim fiat, ut illi, ad quos Dignitatum aut Canonicatuum provisio spectat, credant personas Beneficio aut Dignitati sufficientes ob Gradum Academicum, quo sunt insignitæ, quas tantæ capacitatis non credidissent, si testimonio illo publico non fuissent instructæ, nec unquam ad Beneficium vel Dignitatem, seposito illo gradu, illas promovissent. Quo tandem fit, ut Gradus, qui ex intentione Ecclesiæ servire debent, ut capaciores ad munia Ecclesiastica vocentur, & incapacibus porta ad illa occludatur, subserviant incapacibus, ut ipsis facilior ad similes Dignitates pandatur introitus.

Denique; quandoquidem Gradus Academici quædam sint capacitatis indicia, populo manifeste per indignam Graduum collationem imponitur: credit enim populus quod ea capacitate sint præditi, quam signa illa exprimunt; ac propterea negotia sua, etiam salutis illis securius committit: quæ capacitas si desit, evidenter fidelis populus decipitur.

Si his aliisque incommodis, quæ infallibiter quodammodo secum trahit festina nimis ac facilis Graduum Academicorum concessio, adjungantur commoda omnia: quæ ex debita Graduum collatione sperari possent, & per eorum indubitam concessionem impediuntur, majoris momenti, quam vulgo apprehenditur, sane reputanda est Graduum illorum collatio. Si enim Gradus illi non annuerentur nisi idoneis, id est optimis scientiis, prout Gradus præfert, instructis, contingeret, ut ad præcipuas Ecclesiæ dignitates Graduatis affectas assumi non possent, nisi qui Theologicis aut Canonicis scientiis bene instructi, optimum gerendæ ac ornandæ Ecclesiæ concilium Episcopis suggerere possent. Ulterius, cum Dignitates illæ ad conservandam, augendamque Ecclesiasticam disciplinam sint institutæ & qui illas obtinent, Episcopalis sollicitudinis non exiguam portionem sibi impositam habeant, non difficulter cognoscitur, quantus in Ecclesiam fructus redundaret, si non nisi eruditione ac optima scientia imbuti ad illas ascendere valerent: quod fieret, si Gradus denegarentur iis, qui sufficienti eruditione sunt destituti.

Denique si tantum docti ac bene meriti ad Gradus promoverentur, fieret ut populo Christiano non imponeretur; sed e contra ostenderetur, quibus sua negotia, præsertim salutis, securius confidere posset.

Verissime igitur dici potest; quod pridem notavit P. Tholosanus *lib. 18. De Rep. cap. 9. num. 6.* „ Multum nocet Reipublicæ, quod Professores aliqui reperiuntur parum timoratæ „ conscientiæ, & non considerant quale pecus Arcadicum intrudant Ecclesiis & Subselliis, ad gratiam sæpe Gradus profanis concedentes; nec considerant, se reddituros rationem coram Deo & hominibus de tanta in probandis studiis negligentia.

Quid mirum proinde, si debitam Graduum Academicorum concessionem ejus ponderis & momenti crediderit Petrus De Aliaco Cardinalis & Episcopus Cameracensis, ut inter cætera, quæ pro reformatione Ecclesiæ Concilio Constantiensi (a) suggessit, nec illud suggerere dubitaverit: *ut Gradus distribueretur dignis sine favore aut acceptione personarum, & cum rigore examinis in scientia & moribus.* In lib. De reform. Eccles. Consid. 5.

§. V.

Corollaria ex illis, quæ hoc capite dicta sunt.

Si quis expendat, ea, quæ toto capite præsenti, præsertim §. superiori, probata fuerunt, agnoscere debebit, examini atque admissioni Graduandorum præficiendos esse viros non tantum doctrina atque eruditione præstantissimos, qui dijudicare queant, num Gradum postulans ejus sit eruditionis, ut testimonium, quale Gradus petitus exprimit, mereatur; sed insuper ad affectu humano judicium pervertente vacuos. Si enim simili aliquo affectu, præsertim tamen avaritiæ, fuerint infecti, quantumvis forent sapientes, de facili continget, oculos eorum ita excæcari, ut revera inidoneos spe lucri ex admissione ad Gradum obventuri admittent; vel timore homines offendendi, inidoneos repellere, verebuntur.

Merito ergo attendant, quibus incumbit provincia constituendi Doctores, qui examini Graduandorum præsint, ut ordinent *Viros potentes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam*, Deut. cap. 18. vers. 21.

Intelligitur insuper, quam merito solliciti sint, quibus Ecclesiæ atque Reipublicæ bonum cordi est, ut ingenio, doctrina, & præcipue moribus præstantissimi, Graduandorum examini præficiantur.

Ex dictis quoque non difficulter colligitur, quantum onus incumbat illis, qui Graduum collationi sunt præfecti, quodque hujusmodi officium non immerito periculosioribus Ecclesiæ aut Reipublicæ muniis annumerari queat. Quis enim minus illud non dicat admodum periculosum, vi cujus respondendum est de tot publicis capacitatis testimoniis, quot Gradus Academici conferuntur; quæ si leviter nimis concessa fuerint; tantam malorum stragem secum trahunt? Quis se credet satis illuminatum, aut ab humanis affectibus liberum, ut non timeat se interdum, etiam culpabiliter Gradus illos daturum immerentibus & consequenter influxurum in omnia illa mala, quæ ex indebita illa collatione in Ecclesiam vel Rempublicam nata sunt redundare.

Accedit, quod nemo securus sit, se pro debito muneri satisfecisse, quia forsitan Gradus Academicos non ea facilitate annuit, qua in aliis Universitatibus, aut a Confratribus suis concedi solent. Sæpe enim tam gravis est officiorum neglectus, ut si quis mediam partem eorum, quæ officium exigit, præstiterit, in comparatione aliorum multum præstitisse videatur. Quare monet Apostolus, *ad Galat.* cap. 6. vers. 4. *Opus suum probet unusquisque, & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero.* Quasi diceret. Diligenter examinet unusquisque quale sit opus suum in se, non ex comparatione aliorum.

Ex quibus ulterius consequitur, quod si de omni Magisterio dictum sit ab Apostolo Jacobo *cap. 1. vers. 1. Nolite plures Magistri fieri* (id est, nolite desiderare Magisterium) *Fratres mei, scientes quoniam majus judicium sumitis*; illud vel maxime dictum esse de Magisterio, quo non tantum quis ad alios docendum constituitur, sed insuper auctoritatem alios Magistros constituendi suscipit.

Ex his non difficulter intelligitur, quod sicuti officium examinandi & admittendi Ordinandos, Confessarios, Concionatores, &c. ob multa gravia, quæ illis annexa sunt pericula, non pro beneficio, sed pro magno onere est reputandum; ita quoque officium admittendi Graduatos, ut onus potius quam beneficium habendum sit.

Præterea ex illis, quæ hoc capite dicta sunt, sequitur magnum esse abusum, admittere ad Gradum Licentiæ in Jure illos, qui eruditione, aliisque qualitatibus ad Gradum requisitis destituti sciuntur, eo quod ad praxim forensem exercendam destinari non videantur. In primis enim quis hominis animum mutabilem esse nescit, ut qui hodie a forensibus abstinere proponit, cras mutato consilio eisdem se occupet; Sed ut detur quod nunquam ad Advocati aliudve in Republica Officium, per gradum illum ascendere posset, vel juramento constrictus, vel jam Statui Ecclesiastico applicatus; forsitan tamen illo mediante ad Dignitatem Ecclesiasticam, cum summa Ecclesiæ pernicie, promovebitur.

Ulterius supponatur, gradum illum ea cautione concessum esse, ut nec ad Reipublicæ, nec ad Ecclesiæ munia adipiscenda, illo uti possent; plura tamen incommoda secum trahit inordinata illa Graduum concessio; & præterquam enim quod titulorum Academicorum per hujusmodi præcipitatam indulgentiam, vilescat auctoritas, nunquam cautio illa interposita impediet, quin hi,

qui

(a) Hoc Concilium celebrari cœpit anno 1414. nec absolutum est nisi anno 1418. Spectatur autem veluti epocha reformationis, quam Ecclesia Beneficiorum collationi imposuit.

qui publice titulo scientiæ sunt insigniti, reputentur eam, quam Gradus adeptus exprimit, habere sufficientiam. Ex quo fiet, ut dictis atque resolutionibus ipsorum, ob Gradum, quo decorati sunt, eadem apud populum, qui cautionem privatim interpositam ignorat, sit futura fides, ac si omnem, quam Gradus requirit, capacitatem haberent.

Mirum igitur non est, si nec in huius Universitatis Visitatione, nec aliarum Universitatum, quod sciam, Statutis limitatæ illius admissionis ad Gradum mentio occurrat; sed generaliter atque indefinite Doctoribus præcipiatur, ut seposito omni humano affectu à gradibus absolute repellant, quos præmisso rigoroso examine idoneos non repererint. Ea propter legum sibi præscriptarum prævaricatores constituuntur, qui inidoneos ad Gradum Academicum admittunt, quamcumque licet cautionem interponant.

Non difficulter quoque ex antedictis intelligitur, admodum exactam circa scientiam, cæterasque qualitates merito esse instituendam inquisitionem, si Nobilis quispiam, aut alius qui potentes noscitur habere amicos, Gradum expetat: cum enim similes facilius ad Reipublicæ subsellia, aut Ecclesiæ Cathedrales amicorum potentia, vel auctoritate ascendant, majus etiam periculum est, ne si insufficientes Gradum adipiscantur, illo sint abusuri.

Denique qui incommoda ex festina Graduum maxime Theologiæ & Canonum collatione in Ecclesiam redundantia serio expenderit, facile agnoscet, non sine magno fundamento docuisse P. Adam Courzen, ut refert Andreas Bavvens: „ eos Academicos peccare *mortaliter*, qui Gradibus & titulis insigniunt „ indignos, adeoque velut publico testimonio Tribunalibus & „ Dei Ecclesiis imponunt ". *Lib. 2. De Juris Justitiæque usu & abusu, cap. 3.*

Perpendens hæc pius ille ac doctus Academiæ Parisiensis Cancellarius Joannes Gersonius, inter alias causas, quibus se inclinatum fuisse testatur ad dimittendum Cancellariatum Academicum, unam his verbis expressit: *Cogor ad deliberationem aliorum, vel pro consuetudine temporis, ignaros scientia, & perniciosos moribus promovere.*

Censuit nimirum, ait Exim. D. Joannes „ Sinnichius, indi- „ gnorum ad Gradus Academicos promotionem, *gravem* esse „ iniquitatem; ideo utique, quia *immanem* Reipublicæ tam Ec- „ clesiasticæ quam Politicæ infert perniciem ". *Saul. Exrex.* „ *lib. 1. cap. 122. §. 465.*

PARS

PARS SECUNDA.
DE SECUNDO
OFFICIO CANONICORUM
QUOD EST
Morum integritate Ecclesiarum ædificare.

CAPUT PRIMUM.
Canonici non tantum populo, sed etiam Clero exemplo suo præire debent.

§. I.

Clerici, atque ita Canonici laicos exemplo suo ad virtutem excitare tenentur.

„ NIHIL esse quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita & exemplum, qui se divino Ministerio dedicarunt, post SS. Patres monuit Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 2. *De Reform.* Cum enim à rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur; in eos tamquam in speculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt quod imitentur. Quapropter si decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præ se ferant; levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent; effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.

Præterea cum Clerici laicorum sint constituti Magistri, ea tenentur morum integritate fulgere, ut quæ verbo ædificant, operibus non destruant. Quapropter Synodus Tridentina *Sess.* 14. *in proœ: de Reformat.* præcipit Episcopis, ut moneant suos Clericos „ in quocumque Ordine fuerint, ut conversatione, sermone, & scientia commisso sibi Dei populo præeant, memores ejus quod scriptum est: *Sancti estote, quia & ego sanctus sum*. Juxta Apostoli vocem, *Nemini dent ullam offensionem, ut non vituperetur Ministerium eorum; sed in omnibus exhibeant se sicut Ministros Dei*; ne illud Prophetæ dictum adimpleatur in eis, Sacerdotes Dei contaminant Sancta, & reprobant legem.

Quæ omnia jam ante a Christo & Apostolo ad Clerum dicta fuisse Ecclesia noverat *Vos estis lux mundi*, inquit Christus *Matth. c. 5. vers.* 14. *&* 16. *sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est*. Et Apostolus in persona Titi: *In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum . . . . verbum sanum, irreprehensibile; ut is qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis*. Ad Titum *cap.* 2. *vers.* 7. *&* 8.

Si quis vero contendat hic ex sacro Textu prolata tantum ad Episcopos Apostolorum successores, aut Presbyteros animarum Directores dicta esse; audiat, quæso, S. Hieronymum, *quem Deus Ecclesiæ suæ in exponendis sacris Scripturis Doctorem maximum providere dignatus est*: *Qualis ædificatio erit discipuli, si se intelligat Magistro esse Majorem? Unde non solum Episcopi, inquit hic Doctor maximus, Presbyteri & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum, cui præsident, conversatione, sermone & scientia præcedant; verum etiam & inferior Gradus, Exorcistæ, Lectores, Æditui, & omnino, qui domui Dei serviunt. Quin vehementer Ecclesiam Christi destruit, meliores Laicos esse quam Clericos*. In comm. sup. Ep. ad Tit. cap. 3. apud Grat. caus. 8. quæst. 1. can. 21.

Clerici ergo & proinde etiam Canonici, qui a rebus sæculi in altiorem locum sunt sublati, quique Laicorum constituti sunt Magistri, tales esse debent (ut paucis his Augustini verbis concludam) *quorum vita aliorum sit eruditio, & assidua salutis prædicatio*. Ser. 259.

§. II.

Canonici ab exactiore Canonum observantia nomen mutuantes, ad sedulam illorum custodiam præ reliquo Clero tenentur.

UNIVERSO Clericorum Ordini, Canonum seu Regularium Ecclesiasticarum observantiam præscriptam esse quis ambigat? Quare tertia Carthaginensis Synodus præcepit, *ut omnibus Ordinandis Canones prælegantur*. Et Toletana IV. jubet, *ut sciant Sacerdotes Scripturas sanctas & Canones*. Unde olim in more positum fuisse notat Morinus, quod Ordinandus interrogaretur num *Canones* pleniter disceret, & intelligeret. *De sac. Ordinat. pag.* 308.

Ab hac Canonum observantia Clerici omnes multo tempore *Canonici* dicti fuere; & Clericorum professio, *vita Canonica*, *institutio Canonica*, aut *Religio Canonica*.

Hinc quoque factum est, ut Clerici a Regulis seu Canonibus præscriptis deviantes, *non Canonici* appellati sint.

Non male proinde a quibusdam notatum fuit, primitus *Canonicos* dictos fuisse Clericos secundum *Canones* viventes.

Verum successu temporis multiplicato Clero, ac Canonum custodia in Clero deficiente, specialiter *nomen* illud appropriatum fuit illis; qui una cum Episcopo in Domo Episcopali, aut certe in alio loco sub directione Abbatis aut Præpositi in unum congregati, exactiorem præ reliquis de Clero *Canonum* observantiam profitebantur.

Unde sæculo nono Synodus Aquisgranensis, postquam omnibus Clericis salutaria monita, atque vitæ Clericalis rite instituendæ normam præscripsisset, ad *Canonicos* sese convertens, eos ante omnia a professionis suæ perfectione, ad singularem præ reliquis de Clero vitæ integritatem excitare non dubitat.

Quia evidenti auctoritate, *ait Synodus* cap. 115. *liquet Canonicam institutionem cæteris præstare institutionibus debent, necesse est, qui hujus professionis censentur* nomine, *procurare; qualiter in semetipsis* eamdem institutionem vita & moribus exornent potius quam dehonestent. *Quoniam qui tantæ auctoritatis institutione pollent, & se aliis imitabiles præbere debent, verendum est, ne si (quod absit) a proposito exorbitaverint, regno Dei indigni fiant.*

Quapropter sub idem pene tempus in Synodo Rhemensi (*an.* 813. *Can.* 8.) Monachis S. Benedicti Regula fuit; Canonicis vero sacri Canones *ut quisque Canonicus*; ait Synodus, *legem vitamque suam minime ignoraret*. Ab hac igitur *Canonum* exactiore custodia Clericos, qui *Canonici* dicuntur, nomen suum derivasse; atque eo titulo ad eorum observantiam sese excitare debere jam dudum observatum fuit.

Et quidem Ivo Carnutensis Canonicis suis hanc nominis etymologiam, ut eos ad vitæ integritatem reduceret, proponere non dubitavit, *ideo*, inquit, *Epistol.* 69. *Canonici appellati estis, quod Canonicas Regulas velle vos observare cæteris arctius devovistis.*

Similiter Radulphus Canonicus Tungrensis, eodem argumento Confratres suos ad sedulam Canonum custodiam inducere studuit: „ Cum sacri Canones, inquit, sunt custodiendi, apud vos tamen, qui ab illis græce *Canonicorum* nomen vendicastis, a S. Romana Ecclesia depositi sunt; non tradentis, sed recipientis gratia". *Lib. de Canon. observ. proposit.* 3.

„ Clerici inquiebat sæculo decimo-quinto Dionysius Carthusianus, vocantur Canonici, quoniam regularem & rectam tenentur ducere vitam, vitiorumque obliquitates vitando, sinceriter gradiri juxta præfixa eis a SS. Patribus statuta". *Tract. De Vita Canon. cap.* 4.

Utque propius ad nostram ætatem descendamus, decimo-sexto

sæculo

sæculo Synodus Coloniensis *ut de Canonicis dicamus paucis*, inquit, *respondeat eorum vita titulo, respondeat nomini: sint reipsa, ut sunt nomine Canonici, id est, regulares. Anno 1536. part. 3. cap. 4.*

Quin & sub finem ejusdem sæculi Clerus Gallicanus, ut Canonicos ad vitæ rectitudinem, morum integritatem, Canonumque sedulam observantiam efficacius reduceret, ut *nominis* sui memores essent, admonuit. *Anno 1597.*

„ Canonicos semper suæ *denominationis* memores esse oportet, inquit, ne quis eorum *Canones* & *Regulas* vitæ aut morum pravitate unquam transgrediatur; sed e contra, qui exleges sunt aut in futurum esse possent, eorum exemplo ad pietatis totius formam & regulam revocentur.

Clerici ergo *Canonici dicuntur* ab ipsa Canonum exactiore custodia, seu ut clarius dicam, ab ipsa professione, qua exactiorem *Canonum* observantiam, dum in *Canonicos* recipiuntur, profiteri censentur. Quare sicuti Christiani dicuntur, non tantum qui Christi vestigia sectantur, sed quotquot in Baptismate sathanæ & pompis ejus renuntiarunt, & Christo se adhæsuros professi sunt; eum in modum Clerici a prædicta professione, quamdiu Canonicatum retinent, *Canonici* dicuntur, tametsi ab illa vitæ professione degenerent.

Sed sicut de Christianis dicit Salvianus, *Christianum nomem aureum decus est. Quo si indigne utamur, fit ut sues cum ornamento esse videamur. Eum in modum Canonici dictum accipiant* (*ait Joannes Molanus de hoc glorioso Canonicorum nomine agens* lib. De Canon, cap. 4.) Canonici nomen *honoris titulus est; sed si eo indigne utamur, fit ut sues cum ornamento esse videamur. Qui Christianus est, & christiane non vivit, pergit idem Molanus; qui Canonicus est & canonice non vivit*, nomina *hæc secum ad damnationem suam portat, & in iis seipsum quod male vixerit, damnat. Hæc sunt* nomina, *quæ eos accusabunt, dum Majestas venerit judicantis, & quæ illis erunt in testimonium suæ perditionis, cum audietur sententia judicantis.*

§. III.

Canonici, qui auctoritate inferiori Clero præstant, etiam morum integritate prælucere jubentur.

„ TANTO utique quemque antestare cæteris oportet devotione, inquit Salvianus *lib. 2. adv. Avarit.* quanto antestat dignitate. Nihil est enim turpius quam excellentem esse quemlibet culmine, & despicabilem vilitate. Quid est enim aliud principatus sine meritorum sublimitate, nisi honoris titulus sine homine?

„ Cum igitur evidenti auctoritate liqueat, canonicam institutionem cæteris præstare institutionibus: " ut loquitur Synodus Aquisgranensis, tanto utique eos antestare oportet devotione, quanto antestant dignitate, ne alias excellentes culmine despiciabiles fiant vilitate, & principatum seu superioritatem sine meritorum sublimitate habentes, honoris titulum sine homine habere dicantur.

Ea propter dicta Synodus Aquisgranensis postquam dixit, Canonicam cæteris præstare institutionibus, tamquam illi necessario consequens, Canonicos monet, *ut videant qualiter in semetipsis eamdem institutionem vita & moribus exornent: quoniam qui tanta auctoritate pollent, & aliis se imitabiles præbere debent. Anno* 816. *Cap.* 115.

Eadem ratione Synodus Tridentina dixit „ Dignitates in Ecclesiis, præsertim Cathedralibus, ad conservandam augendamque Ecclesiasticam disciplinam fuisse institutas, *ut qui obtinerent, pietate præcellerent, aliisque exemplo essent.*

Monetque Canonicos universos „ ut vestitu decenti tam in Ecclesia quam extra assidue utantur; ab illicitisque venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusibusque abstineant; eaque morum integritate polleant, ut merito Ecclesiæ *Senatus* dici possint.

Quare Concilii Aquensis Patres decernere non dubitarunt: „ Quæ de vita & honestate Clericorum a Synodo statuta erant, ea omnia quam diligentissime a *Canonicis* esse observanda sub eisdem, ac gravioribus etiam pœnis, cum deceat illos, inquiunt ea morum integritate ornatos esse, ut *nomen* suum tueri & retinere possint, ac præ aliis Clerici *Canonici* seu *Regulares*, ex observata Ecclesiasticæ disciplinæ *perfectius* regula nominari mereantur, *a quibus cæteros studium & amorem, ac tamquam regulam cultus Divini non pigeat accipere.*

De hac Canonicorum obligatione inferiori Clero exemplo suo prælucendi adeo persuasus erat S. Carolus, ut eosdem ad eorum, quæ ipsis præscripta erant, sedulam observantiam, per illam obligationem excitandos crediderit. „ Accurate demum omnia observate, inquiebat, quæ vobis præscripta sunt, *ita ut vestro exemplo aliis Sacerdotibus Clericisque, & recte orandi, & pie vivendi animum addatis.*

§. IV.

Corollaria ex illis, quæ hoc capite asserta sunt.

QUÆ hoc capite asserta fuerunt, probant: Primo, quod Clerici ac proinde Canonici, debeant esse, ea morum integritate, ut vita eorum sit tamquam speculum loco sublimiori positum, in quod Laici oculos conjicientes, quid sibi agendum sit, videant.

Secundo, quod Clerici debeant ita vitam suam componere, ut quod Laicis servandum prædicant, prius per opera sua factibile suadeant: „ Sermo enim vivus & efficax, aiebat S. Bernardus *Epist.* 102. exemplum est boni operis, facile faciens suadibile quod dicitur, dum monstrat factibile quod suadetur.

Tertio, quod Canonici ab exactiore Canonum seu Regularum custodia nomen suum sortiantur, adeoque vi suæ professionis ad eorum exactiorem præ cæteris Clericis observantiam teneantur.

Quarto, quod sicuti Religiosi vitam suam ad Regulam, quam professi sunt, instituere jubentur, ita Canonici sacros Canones tamquam suam Regulam suspicere debeant.

Quinto, quod etiam Canonici, qui hodie *sæculares* dicuntur, a Canonum exactiore observantia *nomen* suum habeant & retineant; ac propterea ad eam morum integritatem, quam Canones præscribunt, non minus nunc ac olim dum in communi vivebant, teneantur: ut licet *sæculares* ob vitæ communis desertionem nominentur, moribus tamen *Canonici*, id est, *Regulares* sint.

Ex quo ulterius consequitur, quod Canonici in vitæ suæ directione attendere non debeant quid alii faciant, sed quid Sacri Canones Clericis faciendum præscribant.

Septimo, quæ præsenti capite diximus, probant, quod sicuti Canonici aliis Clericis auctoritate & vitæ professione præstant, ita quoque vitæ integritate præstare debeant.

CAPUT II.

Ostenditur, quod multis sæculis non promoverentur ad Clerum, qui post Baptismum, in crimen, maxime carnis, erant prolapsi, & qui post Clericatum simile commisissent, numquam Ordinibus restituerentur. Quid demum circa disciplinam illam mutatum sit, & qua ratione illa mutatio supervenerit.

§ I.

Pristina Patrum disciplina nullum admittebat ad Clerum, qui innocentiam Baptismalem crimine aliquo, præsertim carnis, maculasset.

CANONEM seu regulam electionis Magistratuum Ecclesiasticorum, quem SS. Patres plurimis sæculis pressius secuti sunt, Apostolus scribens ad Discipulum suum Titum, ita exposuit: *Hujus rei gratia*, inquit, *reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas; & constituas per civitates Presbyteros, sicuti & ego disposui tibi.* Ad Titum *cap. 1. vers. 5. 6. 7.*

Quales vero: *Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Oportet Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem, non superbum, &c.* Eadem præcipit scribens ad Timotheum, & addit: *Oportet illum* (Episcopum) *& testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.* 1. ad Timot. *cap. 3. vers. 7. 8. 9. 10.*

Similem deinde probationem in Diaconis postulat. *Diaconos*, inquit, *similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes: Habentes mysterium in conscientia pura. Et hi probentur primum; & sic ministrent, nullum crimen habentes.*

Hunc, inquam, Canonem Apostolicum in electione Ministrorum Ecclesiæ præ oculis habentes SS. Patres, nullum ad Clerum admittendum censebant, nisi qui *sine crimine esset*, id est, nullo crimine, præsertim carnis, innocentiam Baptismalem maculasset.

„ Non eo tantum tempore (inquit Hieronymus, agens de puritate in ordinando requisita) quo ordinandus est, sine ullo sit crimine, & præteritas maculas nova conversatione diluerit, *sed eo tempore, quo in Christo renatus est, nulla peccati conscientia mordeatur.*

Hanc Ecclesiæ disciplinam, nullum scilicet ad Ministerium suum admittendi, qui graviori aliquo crimine, præsertim carnis, Baptismum suum maculasset, tamquam indubitatam ante Hieronymum Celso hæretico opposuit Origenes; „ asserens quod Christiani lapsos in crimen carnis, rursum resipiscentes, haud secus quam redivivos (verba ejus sunt) recipiant, tandem post longiorem melioris meriti approbationem, quam cum primum ad religionem discendam admitterentur, *ea tamen conditione*, inquit, *ut quoniam lapsi sunt, excludantur in posterum ab omnibus Dignitatibus & Magistratibus Ecclesiasticis* ". Lib. 3. contra Cels.

Eamdem Ecclesiæ disciplinam etiam sæculo VIII. multis probat & exaggerat Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus in Epistola ad Joannem Presbyterum & Hegumenum, in qua inter multa, hæc habet: „ In scortatione aut adulterio si quispiam post Baptisma fuerit deprehensus, *Divini Canones* illum ad Sacerdotium non admittunt ". Habetur *Act.* 8. *Conc.* 7.

Nullum igitur ad Sacerdotium admittendum credebant sancti Patres, qui sanguinem Testamenti in quo sanctificatus fuerat, pollutum duxisset, præsertim crimine carnis, quantumvis copiosis pœnitentiæ lacrymis pollutionem eluisset.

Ex pœnitentibus quantumvis sit bonus (inquit Concilium Carthaginense IV. *Can.* 68.) *Clericus non ordinetur.* Quinimmo teste Innocentio I. *Canones apud Nicæam constituti, pœnitentes etiam ab infimis officiis Clericorum excludunt.* Utque plura tum Conciliorum, tum Patrum testimonia; quibus probatur pœnitentes ab omni ministerio Ecclesiæ fuisse exclusos, prætercam; unicum Siricii Papæ luculentissimum illius disciplinæ testimonium adjungo: „ Illud quoque (inquit *Epist. 1. cap.* 14.) nos par fuit providere, ut sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & post pœnitudinem ac reconciliationem, nulli unquam Laico liceat honorem Clericatus adipisci: *Qui quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum.*

Præterquam quod ex dicto Siricii responso evidenter constet,

pœni-

pœnitentes à Clericatu fuisse seclusos, insuper ex eodem responso perspicuum est, non alia de causa pœnitentibus ad sacra munia portam fuisse occlusam, nisi *ab crimen*, cujus causa pœnitentiæ subjiciebantur. Quare tamquam indubitatum asserit Morinus: *Criminum reos, vel pœnitentiam agentes ab Ordinibus Ecclesiasticis prohiberi, apud Veteres æquipollebant*. Lib. 4. De Administ. Sacram. Pœnit. *cap.* 13. *num.* 5.

§. II.

Pristina Patrum disciplina non permittebat Clericos in crimen, præsertim carnis, prolapsos, etiam post pœnitentiam peractam, pristino honori restitui.

Quantam conscientiæ puritatem, vitæque innocentiam Patres requisiverint in illo, qui illius Sacerdotio fungitur, qui nobis constitutus est *Pontifex sanctus, innocens, impollutus, & segregatus a peccatoribus*, facile intelligitur, tum ex illis quæ superioris §. dicta sunt, tum ex eo quod per multa sæcula Clericos post susceptum Ordinem in grave aliquod crimen, maxime carnis, prolapsos, nec post peractam pœnitentiam sacris Ministeriis unquam restituendos censerent; ut luculentissimis Canonum atque Patrum testimoniis hoc & sequentibus §§. ostendetur.

Antiquissimus, qui sub nomine Apostolorum circumfertur Canon, Clericum propter crimen depositum quantumlibet pœnitentiam agat, honori pristino non esse restituendum decernit. *Can. 61. Apostol.* " Si quis Clericus propter metum humanum, vel „ Græci, vel Hæretici, negaverit, siquidem nomen Christi, ab „ Ecclesia rejicitur: si vero nomen Clerici, deponitur: *pœniten-* „ *tia tamen ductus, ut Laicus recipitur* ". (a) Quod vero Canonis illius dispositio in praxim deducta fuerit, antiquissima & illustria evincunt exempla.

Cornelius Papa in Epistola ad Fabium Antiochenum apud Eusebium refert a tribus Episcopis, qui Novatum, simplicitate animi ab eo decepti, ordinaverant, unum facti sui *pœnituisse*, & peccatum *flebiliter* lamentantem, & aperte confitentem ad Ecclesiam rediisse, *quem*, inquit Cornelius, *populo universo pro eo rogante, tandem ut Laicum in communionem recepimus*. Dixerat quoque paulo ante, tres illos Episcopos homines simplices, *& in perditorum fallaciis dolisque discernendis minus perspicaces*. Quamquam talis esset Episcopus ille, & Novati astu, enarrat, circumventus, tantaque animi contritione publice pungeretur, universus insuper pro eo populus rogaret, pristinæ tamen dignitati non restituitur; sed *Laicam* tantummodo communionem obtinere potuit.

Plura similia exempla occurrunt in Epistolis S. Cypriani, inter illas tamen ad hanc disciplinam probandam singulariter valet Epist. 68. quæ ad disciplinam illam adstruendam unice composita videtur: adde Epist. 64. in qua excandescit Cyprianus adversus Fortunatianum, eo quod in crimen lapsus, gradum, quem amiserat, recuperare conaretur; quin & in eos acriter invehitur, qui hæc tentanti applaudebant.

Hujus disciplinæ prioribus sæculis locuples quoque testis est S. Basilius *Epist. 1. Can. cap.* 3. dum " Diaconos post Diacona„ tum fornicatos, a Diaconatu haud dubie ejectos *docet*: eaque „ ratione post perfectam suæ curationis demonstrationem, com„ munioni *laicæ* facilius restitutos, ne bis in idipsum vindica„ retur; & *quia nunquam in eum, ex quo ceciderant, locum* „ *restituebantur*.

Hanc disciplinam Canonum auctoritate stabilitam multis asseruit, nec ullatenus ab ea recedendum scripsit sæc. VI. Joann. II. ad Cæsarium Arelatensem, in causa contumeliosi Regiensis Episcopi in fornicationem prolapsi. „ Dolemus, inquit, de amis„ sione Pontificis, rigorem tamen Canonum servare necesse „ est; atque ideo prædictum (Contumeliosum) ab Episcopatus „ Ordine nostra suspendit auctoritas. Neque enim fas est pollu„ tum criminibus sacris ministeriis deservire. Sed te ordinante „ in Monasterio dirigatur, ubi delictorum memor, in pœniten„ tia lacrymas effundere non omittat, ut ab eo qui omnium „ miseretur, Domino nostro Jesu Christo misericordiam valet „ obtinere.

Testatur de eodem Canonum rigore adversus Clericos in crimen prolapsos, ipse Cæsarius Arelatensis in eadem Contumeliosi causa, qui post accuratum variorum Canonum syllabum a Joanne Papa ad se missum, quibus demonstratur ex ipsa illorum inscriptione, *Clericos post crimina non posse ad honorem pristinum revocari*: " Ecce, inquit, manifestissime constat, secundum quod „ *& tituli a S. Joanne Papa transmissi, & recentiorum octode-* „ *cim Episcoporum sententia; sed & Canones Gallicani continere* „ *videntur, Clerici in adulterio deprehensi, aut ipsi confessi, aut* „ *ab aliis revicti, ad honorem redire non possunt*: ideo aut plena „ voluntate, præceptis illorum consentiant; aut si non fece„ rint, omnibus se contrarios & inimicos esse cognoscant. Quæ „ est ista justitiæ inimica benignitas, palpare criminosos, & „ vulnera eorum usque ad diem judicii incurata servare.

§. III.

Disciplina de Clericis in crimen prolapsis adstruitur auctoritate SS. Gregorii & Martini I.

Disciplinam de Clericis in crimen prolapsis pristino honori non restituendis, S. Gregorii tempore viguisse, ab eoque probatam, tam dilucide ex Epistolis ejus evincitur, ut nesciam, quis eas legerit, & de eo dubitare possit; immo & post ipsius Gregorii tempora eam illibatam mansisse, abunde Epistola Martini I. mox subjicienda ostendit.

„ Pervenit ad nos, inquit S. Gregorius scribens Januario E„ piscopo Calaritano (*lib. 3. Epist. 26. apud Gratian. Dist. 50.* „ *Can. 9.*) quosdam de sacris Ordinibus lapsos *vel post pœnitentiam*, vel ante, ad officii sui ministerium revocari, quod „ omnino prohibemus, *& in hac re sacratissimi Canones contra-* „ *dicunt*. Qui igitur post acceptum sacrum Ordinem lapsus in „ peccatum carnis fuerit, sacro Ordine ita careat, *ut ad mi-* „ *nisterium ulterius non accedat*.

Venantio Episcopo Lunensi interroganti, quid circa lapsos Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos esset agendum, respondit in hæc verba: " Ad Fraternitatis tuæ consulta responden„ tes statuimus, Diaconum & Abbatem de Portu Veneris, quem „ indicat cecidisse ad sacrum Ordinem *non debere vel posse ullo* „ *modo revocari*. Subdiaconi quoque, quos similis culpa con„ strinxit, ab officio suo *irrevocabiliter* depositi, *inter laicos* „ Communionem accipiant ". *Lib. 4. Epist. 16.*

Quin Constantio Episcopo Mediolanensi rescribere non dubitat: " Si lapsis, inquit, ad suum Ordinem revertendi licentia „ concedatur, vigor Canonicæ procul dubio frangitur disciplinæ": ac postmodum subjungit: " Illud igitur præ omnibus studete, „ ut lapsos in sacrum Ordinem nullius vobis supplicatio aliquo „ modo revocare suadeat, ne ejusmodi non statuta, sed tem„ poraliter eis delata credatur esse vindicta ". *Lib. 4.* „ *Epist. 17.*

Plura in eamdem Epistolam Lector videre poterit, quæ tam evidenter de hac disciplina S. Gregorii mentem exprimunt, ut sensu communiori destitutus videri posset, qui in hac parte de S. Gregorii sententia ambigeret.

Etiam post S. Gregorii tempora hanc disciplinam viguisse Epistola Martini I. ad Amandum Trajectensem Episcopum luculentissime evincit. Hortatur Amandum summo mœrore propemodum obrutum, & Episcopatum abdicare meditantem, eo quod Presbyteri, Diaconi, aliique Ecclesiæ Ministri post suas Ordinationes in crimen prolapsi, juxta *SS. Canones ab Altaris ministerio* recedere detractarent; ipsum, inquam, hortatur ad perseverantiam, utpote Canonum rigorem contra hujusmodi Clericos viriliter tueatur. Verba ejus plena vigore audire lubet: „ Nullatenus, inquit, in hujusmodi peccato delinquentibus *ad* „ *destructionem Canonum*, compassionem exhibeas. Nam qui se„ mel post suam Ordinationem in lapsum ceciderit, *deinceps* „ *jam depositus erit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adi-* „ *pisci*: sed sufficiat ei lamentationibus, fletibusque assiduis *quo-* „ *usque advixerit in eadem pœnitentia perdurare*, ut commis„ sum delictum divina gratia extinguere valeat. Si enim tales „ quærimus ad sacros Ordines promovendos, quibus nulla ru„ ga, nullumque vitæ contagium mentes & corpora præpediat; „ quanto magis, si post Ordinationem suam quispiam in lapsum „ ceciderit, & prævaricationis peccato deprehendatur obno„ xius, *omnino* prohibendus est cum manibus luculentis atque „ pollutis Mysterium nostræ salutis tractare? Sitque hujusmodi „ *semper, juxta sacrorum Canonum statuta, in hac vita deposi-* „ *tus*; ut ab illo, qui mentis arcana scrutatur, nullamque de „ ovibus errare congaudet, dum aspexerit sinceram pœnitentiam „ ejus, in terribili judicio habeat reconciliatum ". *Tom. 6. Concil. Labb. edit. pag.* 383.

Ex quibus liquido cerni potest, per sex & amplius sæcula disciplinam illam viguisse, ut Clerici post Ordinationem in crimen lapsi in perpetuum Ordinis sui exercitio privarentur; quin Morinus asserere audet, " per mille & amplius annos Sacerdotibus „ sive clam, sive palam in carnis flagitia lapsis, reditum ad „ suam dignitatem nullum patuisse ". *Lib.* 4. De Administ. Sacr. Pœnit. *cap.* 15.

Non tamen inficior quin aliquando ob magnam Ecclesiæ utilitatem & necessitatem, v. gr. ad schisma componendum, aliquid de Canonum rigore circa lapsos Sacerdotes remissum fuerit. " In hujusmodi enim causis, inquit Augustinus *Epist. 50. ad* „ *Bonif.* ubi per graves dissensionum scissuras non hujus aut il„ lius hominis est periculum, sed populum strages jacent, detra„ hendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis „ charitas sincere subveniat.

Ob hanc causam Episcopi & Presbyteri Donatistæ ad Ecclesiam redeuntes, post actam de schismatis crimine pœnitentiam, gradu suo non sunt dejecti. " Quod tamen non fieret, ut ibi„ dem Augustinus, quoniam revera, quod fatendum est, fieri „ non deberet, nisi pacis ipsius compensatione sanaretur.

Sed hæ exceptiones a regula non eam infringunt; quippe, ut cum Jurisconsultis loquar, *firmant Regulam in casibus non exceptis*.

§. IV.

Nihil solidi contra disciplinam de Sacerdotibus lapsis non restituendis, haberi potest ex Epistolis Calixti I. Gregorii *ad Secundinum, aut* Isidori *ad Massanum*.

Tria potissimum sunt, quæ disciplinam de lapsis Sacerdotibus non restituendis hactenus ex Canonibus, & Patrum scriptis assertam infringere videntur.

Primum quidem ex Epistola secunda *Calixti I.* desumitur; in hac enim diserte dicitur: " Errant, qui putant Domini Sacer„ dotes post lapsum, si condignam egerint pœnitentiam, Do„ mino ministrare non posse, & suis honoribus non frui, si bo„ nam deinceps vitam duxerint, & suum Sacerdotium condi„ gne custodierint.

Secundum ex Litteris S. Gregorii ad Secundinum petitur: in his enim Secundino de lapsis Sacerdotibus quid agendum esset interroganti, dicitur S. Gregorius respondisse; *Post dignam* *satis-*

(a) Vide Scholion D. Van-Espen in hunc Canonem, *Tom. VI.* hujus editionis.

satisfactionem credimus posse (Sacerdotes) *lapsos redire ad honorem*.

Tertium denique accipitur ex Epistola S. Isidori Hispalensis ad Massanum, in qua aperte scribitur: " illos (Sacerdotes lapsos) ,, ad pristinos gradus redire Canones præcipiunt, quos pœniten-,, tiæ præcessit satisfactio, vel condigna peccatorum confessio.

Non diffiteor, quod si hæc tria monumenta essent illius venerandæ, quam præ se ferunt, antiquitatis, quin ea, quæ §§. præcedentibus de disciplina non restituendi, etiam peracta pœnitentia, Sacerdotes lapsos, dicta sunt, multum labefactarentur; verum omnia tria spuria esse, falsoque Auctoribus illis adscripta, pluribus iisque urgentissimis rationibus evincitur, & Eruditis plerisque persuasum est.

Et quidem quod Epistolam Calixti attinet, constat eam esse unam ex illis Epistolis Romanorum Pontificum, qui Siricium antecesserunt, quæ ante sæculum octavum nunquam visæ, tandem eo sæculo sub nominibus illorum Pontificum prodierunt, quarum suppositio & confictio a nonnullis præsertim hoc sæculo (quo criticandi studium plusquam ullo præcedenti floruisse videtur) adeo dilucide detecta est, ut R. P. Labbæus S. J. in sua Conciliorum editione ad Epistolam I. S. Clementi adscriptam, notare non vereatur: " Mirum est viris doctissimis Turriano, Bin-,, nio, & quibusdam aliis in tanta eruditionis Ecclesiasticæ lu-,, ce probari potuisse illas Epistolas, a quocumque, seu Merca-,, tore seu Peccatore fabricatas, & antiquis Romanæ Urbis Pon-,, tificibus circiter annum Christianæ Epochæ octingentesimum ,, suppositas: adeo enim perspicacibus viris deformes videntur, ,, hoc saltem tempore, ut nulla arte, nulla cerussa, aut pur-,, purisso fucari possint. Eas omnes, saltem pleraşque repudia-,, runt Eruditissimi quique Tractatores Catholici, *Baronius, Con-,, tius, Antonius Augustinus, Morinus, Sirmundus, Ducæus*, ,, *Petavius, Marca, Bosquetus*, ut alios modo, sive antiquio-,, res, sive recentiores silentio obvolvam ". Hæc Labbæus.

Similiter P. Christianus Lupus alibi de dictis Epistolis sermonem faciens, scribere audet: *Quisquis earum natales jam credit legitimos atque authenticos, censetur nugas vendere & fabulas*.

Epistolam S. Gregorii ad Secundinum non majorem quam præcedentem Calixti Epistolam, fidem mereri multa evincunt.

In primis de ea scribit D. Gussanvillæus Operum S. Gregorii accuratissimus Repurgator, & criticus Examinator: Hæc Epistola facilius expungeretur quam sanaretur. Eam variis assumentis auctam fuisse probant MM. Codices, consentiunt Eruditi quibus palatum sapit. Disciplinam circa lapsos S. Gregorii placitis ex adverso repugnantem ingessit homo quisquis est, audacissimi . . . . Ex 30. MSS. vix unus aut alter Codex continet enorme fragmentum de lapsis, quod incipit: *Et quia tua Fraternitas*. Quis hæc sufficere non credat, ut omnis huic Epistolæ fides negetur? Verum etsi argumento prædicto, licet fortissimo; destitueremur, tanta est hujus laciniæ a reliquis genuinis Gregorii scriptis dissonantia, ut fraus satis seipsam prodat.

In hoc Gregorianæ ad Secundinum Epistolæ assumento diserte statuitur, *Sacerdotes lapsos post dignam satisfactionem ad Ecclesiæ ministerium debere revocari*. Quis vero mortalium credat S. Gregorium, qui tot locis tam constanter affirmavit; ut §. superiori vidimus, Sacerdotes, qui ceciderint, ad sacrum Ordinem non debere, nec posse ullo modo revocari; qui toties & tam severe Apostolica auctoritate prohibuit, ne de sacris Ordinibus lapsi, *vel post pœnitentiam, vel ante, ad officii sui ministerium revocarentur; quia id nec liceret, nec fieri ulla ratione posset*: qui tam aperte pronuntiavit *sacratis Canonibus* id interdictum esse; quis credat, inquam, gravissimum sanctissimumque Pontificem, Gregorium Magnum dico, ea levitate usum fuisse, ut scribens ad Monachum inclusum (qualis erat Secundinus, ad quem res illa minime omnium pertinebat) Decreta sua refigeret, suique immemor perpetuam illorum temporum disciplinam a se toties propositam, propugnatam atque roboratam labefactaret? Quis homo sanæ mentis in tam verbosa disputatione paucis saltem non explicaret, quomodo hæc sua de revocandis lapsis Sacerdotibus Decreta cum iis consentirent, quibus eos minime revocandos esse toties ante decreverat, hac gravissima addita ratione, qua tota hæc lacinia corruit: ,, Si lapsis ad Ordinem reverten-,, di licentia concedatur, vigor Canonicæ procul dubio frangi-,, tur disciplinæ; dum pro reversionis spe, pravæ actionis desi-,, deria quis concipere non reformidat?

Doctrina quæ in Epistola ad Massanum S. Isidoro adscripta traditur de restitutione Clericorum in pristinos honores, & ordinum officia post peractam pœnitentiam, adeo dilucide repugnat doctrinæ in aliis indubitatis & genuinis ipsius Isidori scriptis traditæ; ut ideo Viri in discernendis sinceris ab apocryphis monumentis vel parum nasuti, hanc Epistolam tamquam commentitiam, ac S. Isidoro falso adscriptam rejicere cum Morino non dubitaverint: " Quod ad illam S. Isidoro tributam Epistolam ,, (ad Massanum) attinet, inquit Morinus, *plane commentitia* ,, *est*, ut & aliæ nonnullæ ipsi nuncupatæ.

§. V.

Epistolis Calixti I. S. Gregorii ad Secundinum, & Isidori ad Massanum nihil accedit auctoritatis, eo quod in Decretum Gratiani relatæ sint.

GRATIANUS Monachus Benedictinus sæculo duodecimo scripsit Opus, quod ipse Concordiam discordantium Canonum nominavit, hodie vulgo Decretum Gratiani dicitur, in quo Canones plurimos ex Responsis Pontificum, ex Conciliis, Patribus, immo & Legibus Principum in unum collegit. Et quamvis multi alii Viri docti in hoc genere scriptionis ante ipsum laborassent, ut Dionysius Exiguus, Cresconius, Regino Abbas, Burchardus Episcopus Wormatiensis, Ivo Carnutensis, & alii; ipse tamen Gratianus solus obtinuit, ut Opus suum publice in Universitatibus prælegeretur, & Doctorum Commentariis illustraretur.

Duo tamen sunt, quæ circa hoc Gratiani Opus notanda sunt. Primum quidem, quod nullus in hoc Opere a Gratiano habitus fuerit Auctorum, e quibus Canones deprompti fuerint, delectus. Hinc factum, & recte notavit magnus ille Canonista Gratiani criticus Examinator Antonius Augustinus in *lib.* 1. *De Emend. Gratian. Dial.* 1. " sæpe erratum esse in nominibus ho-,, minum, urbium, Provinciarum, Conciliorum, & aliarum ,, rerum. Sæpe falsæ sunt inscriptiones; & quæ Conciliorum ,, sunt, Pontificum maximorum esse dicuntur; & quæ sunt u-,, nius Episcopi inferioris, Romano Pontifici aut Concilio ge-,, nerali vel Provinciali tribuuntur. Ex hoc genere sunt illa, ,, quæ ex Concilio Martini Papæ, aut Adriani Papæ sumpta esse feruntur, quæ vel Martino Bracarensi & Græcis Conciliis, vel Engelramo Episcopo, vel Adriano ad Engelramum ,, inscribi debuerunt. Multa Gregorii, Ambrosii, Augustini, ,, vel Hieronymi verba esse dicuntur, quæ aut nusquam ex-,, stant, aut aliena sunt. Illa quoque ipsa, quæ inscriptiones ,, habent veras, non recte referuntur. Sæpe enim contrarias ,, sententias referri scimus, sæpe valde præcisas. Jam vero ,, quæ ex Græcis fontibus manant, ex variis interpretationibus ,, afferuntur, quasi sint aliorum Scriptorum, ac sæpe aliud græ-,, cæ quam latine significant.

Secundum, quod in Gratiano desideratur, est, " quod ex ,, multis constet (ut observat rursus Antonius Augustinus *ib.* ,, *Dialog.* 4.) ipsum neque Concilia vidisse, neque registra Pon-,, tificum, neque alia SS. Patrum scripta; sed eum, quæ in ,, variis Collectionibus reperta ab eo sunt, ea in medium pro-,, tulisse ". Atque hinc rursus fertilis errorum seges; nec enim inter falsa & vera monumenta per Collectores Canonum adducta discernens, omnia pene istorum Collectorum errata (quæ non pauca erant) suo quoque Operi inseruit.

Si quis ergo Epistolas Calixti I. sancti Gregorii ad Secundinum, & S. Isidori ad Massanum, legitimos istorum Auctorum fœtus contendant, eo quod collectioni Gratiani insertæ sint, eadem ratione infinita pene, quæ ab omnibus pro apocryphis habentur, vera & legitima Patrum scripta esse credere debebit.

Num forte omnes illas Romanorum Pontificum, quarum hodie confictio adeo manifeste detecta est, idcirco veras esse dicemus, quia in Decreto Gratiani sub nomine istorum Pontificum referuntur? Num propterea librum de conflictu vitiorum & virtutum (in cujus fine mentio injicitur Regulæ S. Benedicti, quæ centum & amplius annis post S. Augustinum edita est) Augustino vindicabimus, quia illum sub nomine Augustini refert Gratianus *Caus.* 22. *quæst.* 2. *can.* 13. Num forte verba desumpta ex libello fidei Pelagii hæresiarchæ (ut notat Bellarminus) dicemus esse S. Hieronymi, eo quod Gratianus eam tamquam Hieronymi retulit?

Plurima similia exempla referre non esset difficile; sed hæc sufficient in re adeo clara, & vel parum Eruditis probata. Si quis plura desiderat, adeat Bellarminum *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, Antonium Augustinum in Dialogis de emendatione Gratiani, item Stephanum Baluzium in notis, quas Dialogis Antonii Augustini recenter adjecit.

Recte proinde monet Antonius Augustinus, quem omnes passim Canonistæ sequuntur: ,, Gratianus unius Magistri & Mona-,, chi personam gerens, ea quæ refert, non majori pollere po-,, tuit efficere auctoritate, quam antea fuerint. Itaque si qua ,, sunt ab eodem relata ex Pontificiis Epistolis, aut ex Con-,, ciliis generalibus sumpta; ea suprema illa potestate, qua ex-,, cellunt, apud omnes vim legis obtinent. At quæ ex Provin-,, cialibus Conciliis, aut ex Episcoporum, aut aliorum Sancto-,, rum libris aut Epistolis accepta sunt, ea generalem non ha-,, bent auctoritatem. Accedit autem sæpe ut falsæ sint apud ,, Gratianum inscriptiones singulorum capitum. Ita fit, ut ne ,, illa quidem capita vim legis obtineant, quæ dicuntur esse ,, sumpta ex Romanorum Pontificum, aut ex generalium Con-,, ciliorum Decretis; sed necesse est adire fontes, unde emana-,, runt, ut certa ab incertis distinguamus ": *In Ep. Canonib. Pœnit. præfixa*.

§. VI.

Spuriæ illæ Epistolæ Calixti I. S. Gregorii, & Isidori *occasionem dederunt mutationi disciplinæ circa Sacerdotes in crimen prolapsos*.

SPURIAS illas Calixti I. Gregorii ad Secundinum, & Isidori Litteras occasionem dedisse immutationi disciplinæ Clericis in crimen prolapsis sacris ministeriis non restituendis, haud difficulter probari potest. Nam qui adulterinas illas litteras, gravissimis istorum Auctorum nominibus cohonestatas (a quodam Isidoro Mercatore primum sæculo octavo in Hispania imprudenter confictas, & imprudentius promulgatas, ut Eruditis passim agnoscunt) primi legerunt, suppositionem ignorantes tantæ auctoritati repugnare non ausi, novis distinctionibus Canones conciliare coacti sunt; ut scilicet id, quod Canonica auctoritate per plura sæcula statutum & servatum intelligebant, cum iis, quæ in prædictis Epistolis decreta credebant, conciliare possent. Quod pluribus, iisque illustribus exemplis ostendere non erit difficile.

Hincmarus Remensis in Capitulis ad Presbyteros datis anno 852. acriter confutat eos, qui dicere audebant *non debere Presbyterum, vel Diaconum de crimine confessum sive convictum deponi*, *sed*

sed tantum suspendi . . . quia, inquiebant, *sic possunt confessionem & pœnitentiam sicut & alii homines facere* : ,, sed viderint (inquit) qualiter se a laqueo liberent, quo se innectunt ponentes in Cælum os suum, & loquentes adversus sacros Canones, ut Leo dicit, Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, qui (Canones) sequentes Apostolicam doctrinam, dicunt *in crimine detectos non oportet ad Ecclesiasticum Gradum accedere, vel in Clericatu manere, vel ad Clericatum redire*.

Quod postquam firmavit luculentissimis Patrum testimoniis, in quibus nullum, vel apparens quidem, inter *detecta* & *occulta* crimina distinctionis vestigium occurrit; huc tamen tandem relabitur, ut dicat ea, quæ de Sacerdotibus lapsis non restituendi Patres dixerunt, solum in criminibus *publicis* locum habere; ut scilicet, quod a Calixto, & Gregorio in sæpe dicta Epistola ad Secundum de Sacerdotibus lapsis in locum suum revocandis statutum fuisse existimabat (quia Epistolarum istarum suppositio necdum plene innotuerat) in occultis saltem criminibus servaretur.

,, Lapsos autem (inquit) Ordine Ecclesiastico, sed *non detectos, judicio Dei committimus*; cujus misericordiæ, ut Leo dicit, nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire " . . . . . *Et S. Gregorius (quod & prædecessor ejus S. Calixtus scripserat) de lapsis Ordine Ecclesiastico, sed non detectis, interroganti se respondit : Nos præcedentes Patres sequimur, &c.* Quæ verba deprompta sunt ex adulterina Epistola ad Secundinum. Hac sola fretus auctoritate mox addit : *Sic nimirum erga lapsos atque detectos cum Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ doctrina sacrorum Canonum severitatis censuram sequimur : sic de lapsis, sed non detectis, peccata sua perfecte lugentibus, cum Ecclesia Catholica de omnipotentissima Dei benignitate sentimus*.

Ex quibus manifestum est, Hincmarum novam illam, occulta inter & manifesta crimina distinctionem (cujus nulla in Patrum genuinis scriptis, nec etiam in dictis pseudo-Epistolis mentio occurrit) adinvenisse, ut quæ in apocryphis istis litteris credebat statuta, cum illis, quæ in aliis Patrum scriptis statuta videbat, vel apparenter conciliaret.

S. Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus iisdem Calixti & Gregorii adulterinis Epistolis in fraudem inductus & deceptus, negat, ,, asserendum esse de lapsis sacros Ordines habentibus, & spontanea humilitate secrete quibus debent confitentibus, quod eisdem Ordinibus amplius uti nullatenus possunt, si per sacrificium spiritus contribulati, cordisque contriti & humiliati, Deum placantes ad virtutum profectum studiose contenderint . . . Qui autem, inquit, huic sententiæ, quæ ad sacri Ordinis officium reditum post lapsum concedit, nequaquam aliqua ratione, nisi auctoritate fulciatur divinarum Scripturarum, vult consensum adhibere; *legat Epistolam B. Calixti Papæ, Decretum universis Episcopis per Galliam constitutis, & B. Gregorii ad Secundinum inclusum* . . . (*a*) Sed quoniam, inquit, idem B Gregorius in aliis suis quibusdam Epistolis, studiose prohibet : *ne sibi ipse contrarius sit, de apertis quidem probibuisse, de occultis vero post condignam pœnitentiam concessisse intelligitur* ". Lib. 1. Epist. 56.

Ex his patet, supposititiis illis Calixti, Gregorii atque Isidori Epistolis, novitiæ istius distinctionis occulta inter & aperta crimina ortum esse adscribendum : quod clarissime quoque demonstrant antiqui Canonum Collectores, Burchardus, Ivo Carnutensis, atque Gratianus : qui cum in hac quæstione versantur, hinc multa Pontificum, Conciliorum, Patrum solida & germana loca congerunt, quibus lapsi Sacerdotes in perpetuum sacris ministeriis abdicantur; illinc illa fictitia Calixti, Gregorii, atque Isidori loca opponunt, quibus conturbati nec falsitatem subodorantes, ad varias distinctiones, prætertim tamen ad jam dictam confugerunt.

Et quidm Gratianus, relatis ab una parte variis testimoniis, quibus asseritur Sacerdotes in crimen, præsertim carnis, prolapsos esse deponendos, & ab alia sæpe dictis pseudo-Epistolis in terminis eam distinctionem pro conciliatione adducit : ,, Possunt (inquit *Dist. 50. post Can. 23.*) sic distingui præmissæ auctoritates. Quorum enim crimina manifesta sunt, ante vel post Ordinationem, a sacris Ordinibus dejiciendi sunt; quorum autem peccata occulta sunt, & satisfactione secreta secundum Sacerdotis edictum purgata, in propriis Ordinibus remanere possunt.

§. VII.

Distinctio inter crimina occulta & manifesta necdum sæculo undecimo ubique obtinebat.

SÆCULO undecimo distinctionem inter crimina occulta & manifesta quoad depositionem Sacerdotum, qui in illa essent prolapsi, necdum ubique fuisse redemptam, probant in primis ea, quæ eo sæculo scripsit B Petrus Damiani S. R. E. Cardinalis in libro, quem Gomorrhianum vocat, & S. Leoni IX. examinandum atque probandum obtulit, cujus approbationem obtinuit, adeo ut præcipua ejus dicta Pontificia auctoritate confirmata sint. Quare hæc sententia non tum P. Damiani, sed & Leonis IX. dicenda erit, ut ex dicendis amplius patebit.

In hoc libro quærit Damiani, qua pœna afficiendi sint Clerici qui in crimen carnis, quod sine altero sexu committitur, prolabuntur. ,, Ut autem res vobis, inquit, tota per ordinem pateat, ex hujus nequitiæ scelere quatuor diversitates fiunt : *Alii siquidem secum*, alii aliorum manibus, alii inter femora, alii denique consummato actu contra naturam delinquunt.

Hac sceleris illius distinctione præmissa, subjungit Damiani : ,, Quidam Rectores Ecclesiarum, circa hoc vitium humaniores forsan, quam expediat, absolute decernunt propter tres illos gradus, qui superius enumerati sunt (inter quos est peccatum pollutionis, quod quis secum committit) neminem a suo Ordine debere deponi; eos autem solummodo non abnuunt degradari, quos ultimo actu (consummata scilicet Sodomia) cecidisse constiterit.

Istis Rectoribus sic obviam ita Petrus Damiani : ,, Quæ procul dubio impia pietas non vulnus amputat, sed ut augeatur, fomitem subministrat . . . . . Carnalis quippe cujuslibet ordinis homo magis formidat, & expavescit, in conspectu hominum despici, quam in supremi Judicis examine condemnari; ac per hoc mavult quemlibet *districte*, quemlibet *annosæ pœnitentiæ* sustinere laborem, quam sui gradus subjacere periculo.

Peccata illa, de quibus contendebatur, fuisse occulta, & a Rectoribus gravi pœnitentia castigata, ex prædictis verbis manifestum est. Pœnitentiam autem quantumvis gravissimam non sufficere contendit P. Damiani, sed addendam degradationem seu absolutam depositionem; quare capite tertio sui Opusculi subjungit : ,, Sed ut nobis videtur, valde præposterum est, ut consuetudinaliter hac purulenta contagione fœdati, vel ad Ordinem provehi, vel in gradu persistere audeant jam promoti; quia & rationi contrarium, & Canonicis Patrum sanctionibus probatur adversum. Quod autem ad Ecclesiasticum Ordinem promoveri non debeat, qui in illud crimen lapsus est, quod vetus lex præcepit morte damnari, testatur B. Papa Gregorius, qui in suis Epistolis Passivo Episcopo scribit, &c. ... Patet profecto quia quem dignum morte crimen abjecerat, quælibet Religiosa vita subsequens ad suscipiendum Ecclesiastici gradus Ordinem non reformat, *nec valeat ad obtinendum honoris culmen assurgere, qui in mortalis culpæ barathrum non ambigitur cecidisse*.

Postea capite 4. multis probat lapsos in hujusmodi vitium nec esse promovendos, nec si fuerint promoti, permittendum, ut in officio ministrent. Capite vero 5. probat, *quod in reprobum sensum lapsi sint, qui post hoc vitium habere sacrum Ordinem concupiscunt*.

Ex his omnibus evidenter intelligimus B. Petrum Damiani sæculo undecimo sustinuisse, neminem in crimen carnis quantumvis *occultum* prolapsum, ad sacrum Ordinem, etiam post peractam pœnitentiam, obstantibus Canonicis Decretis, posse ascendere, aut in eo continuare.

Nunc quæ fuerit S. Leonis IX. sententia circa lapsos Sacerdotes expendamus.

Ad hunc Pontificem opusculum suum miserat Damiani, ad eoque quid cum similibus Sacerdotibus lapsis faciendum esset edoceri postulabat.

Quia vero summi momenti existimabat Damiani de hac disciplina judicium proferre, rogat Pontificem, ut antequam responsum ferat, Canones diligenter consideret, viros pios doctosque consulat; ita sermonem in fine libri ad Pontificem dirigens : ,, Petimus igitur & humiliter imploramus, ut clementia vestra, si dicere fas est, sacrorum Canonum Decreta, quæ tamen vobis notissima sunt, solerter inspiciat, spirituales & prudentes viros ad consultum hujus necessariæ indagationis adsciscat, nobisque super his capitulis ita respondeat, ut omnem de nostro pectore dubietatis scrupulum tollat.

Pontifex, diligenter examinatis quæstione & libro Damiani, respondit in hæc verba : ,, Omnes illi, qui quavis quatuor generum quæ dicta sunt, fœditate polluuntur, prospecta æquitatis censura ab omnibus immaculatæ Ecclesiæ gradibus, tam sacrorum Canonum, quam nostro judicio depelluntur. Sed nos humanius agentes, eos, qui vel *propriis manibus*, vel invicem inter se egerunt semen, vel etiam inter femora profuderunt, & non longo usu, nec cum *pluribus*, si voluptatem refrænaverint, & digna pœnitudine probrosa commissa luerint, admitti ad eosdem Gradus, in quibus in *scelere manentes, non permanentes fuerant*, divinæ miserationi confisi volumus, atque etiam jubemus, ablata aliis spe recuperationis sui Ordinis, qui vel per longa tempora *secum*, sive cum aliis, vel cum pluribus, *brevi licet tempore*, quolibet duorum fœditatis genere quæ descripseras maculari, vel quod est horrendum dictu & auditu, in terga prolapsi sunt : Contra quod nostrum Apostolicæ sanctionis Decretum si quis ausus fuerit vel judicare vel latrare, Ordinis sui se noverit periculo agere. Qui enim non pungit vitium, sed palpat, cum eo qui vitio moritur, ipse quoque mortis reus merito judicatur.

Agnoscit ergo aperte Pontifex, quod omnes, qui simplici pollutione fœdantur, prospecta æquitatis censura ab omnibus immaculatæ Ecclesiæ gradibus tam sacrorum Canonum, quam suo judicio, esse depellendos. Tum ipse humanius agens, divina miseratione confisus Canonum rigorem ita relaxat, ut retinere gradum possint Clerici, qui fuerint in pollutionis crimen prolapsi, modo non longo usu, nec cum pluribus fœditatem illam admiserint, si voluptatem refrænaverint, & digna pœnitudine commissa diluerint. Illis vero spem omnem recuperandi Ordinis exercitium aufert, qui per longa tempora *secum* hoc crimine fuerint maculati. Patet ergo quod Pontifex nullo modo attendat, an crimina sint publica, an occulta; cum hujus distinctionis nulla oc-

(a) Vix aliter Anselmus, Apostolicæ Sedis observantissimus, de illis Epistolis sentire potuit, quas a Summis Pontificibus scriptas fuisse non dubitabat; aliter profecto locuturus, si fraudem esset odoratus. Nam quæ ipsi hoc errore occupato firmæ visæ sunt ex Scriptura petitæ rationes, vel nimis probant, vel nihil. Cum enim ad manifesta æque ac ad occulta crimina pertineant, si illis conficitur, in oculis criminibus Sacerdotibus lapsis ad sacros Ordines post pœnitentiam reditum esse concedendum; pariter etiam conficeretur idem esse servandum in manifestis; maxime cum plebis scandalum vitari potest, Presbyteris ad alias Ecclesias ablegatis; quod tamen a B. Gregorio interdictum esse S. Anselmus agnoscit, ut textus laudati fine constat.

la occurrat mentio; immo prima species semper sit occultissima, quandoquidem illam solus nemine conscio perpetret criminis reus. Quod ad alias species attinet, crimen cum socio committitur; sed quam potest occultissime, ob ejus fœditatem.

Quid eodem sæculo de hac disciplina senserit Urbanus II. ex Epistola ipsius Constantiensis Episcopo inscriptas intelligere licet; „ De Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, qui post acceptum Ordinem in aliquo crimine lapsi fuerint, *sive palam*, *sive clam*, constat quidem Canonum censura ab Ecclesiasticis eos officiis inhiberi; tuæ tamen providentiæ discretionique committimus, utrum eorum aliqui, qui tamen infamiæ notis non fuerint aspersi, necessitate Ecclesiæ urgente, & ipsorum sancta conversatione promerente, in suis gradibus recuperari debeant. Hoc autem secundum indulgentiam dico, non secundum imperium . . . Si quem vero, quod absit, aut post acceptum aut ante acceptum officium contigerit, peremptorio quolibet eorum, qui in Lege morte mulctantur, *sive palam*, *sive clam* occupatum crimine inveniri, eos maxime qui adhuc mundo vivunt, *ab omni eos Altaris Ministerio sequestramus*, Sicuti enim pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & post pœnitudinem ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem Clericatus adipisci, vel Clerico ad altiores Ordines promoveri, „

Hoc Urbani II. Responsum evincit primo, eo adhuc (a) tempore Clericos, sive *clam* sive *palam* in crimen prolapsos, secundum Canonum censuram ab Ecclesiasticis officiis fuisse inhibitos.

Secundo, ex eodem Responso colligitur, Pontificem commisisse discretioni ac providentiæ Episcopi, utrum eorum aliqui, qui tamen infamiæ notis non essent aspersi, necessitate Ecclesiæ urgente, & ipsorum sancta conversatione promerente, in suis gradibus perseverare sive restitui iis debeant.

Ex quo ulterius intelligitur, eo adhuc tempore credidisse Pontificem, quod secundum Canonicam auctoritatem, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi in crimen, etiam *occultum* prolapsi, numquam officiis Ecclesiasticis essent restituendi.

Hoc tamen etiam videmus, quod dispensandi facultas dari Episcopis inciperet, ut necessitate Ecclesiæ postulante lapsos in crimen *occultum*, quo nota infamiæ non aspergebantur, Ministeriis Ecclesiasticis restituerent, modo illam restitutionem eorum sancta conversatio promereret.

Qua dispensandi facultate cum liberalius Episcopi usi fuerint, paulatim rima facta janua aperta fuit, & quod initio nonnisi per dispensationem fiebat, tandem sine ea factum est, immo quasi in jus commune transivit.

§. VIII.

Licet posterior Ætas Clericos in crimen lapsos restitui nonnumquam permiserit, numquam tamen illud fieri Ecclesia patitur, nisi post peractam pœnitentiam.

CERTIS atque dilucidis, ut credo, argumentis ostensum fuit, veram ac germanam fuisse Ecclesiæ disciplinam multis Conciliorum, Pontificum, ac Patrum testimoniis constitutam, & per plurima sæcula religiose servatam; ut Sacerdotes, qui crimen aliquod præcipue luxuriæ commisissent, per omnem vitam a sacris ministeriis arcerentur, laica post actam pœnitentiam Communione contenti.

Ostensum deinde est, quod hanc sanctissimam Ecclesiæ disciplinam circa sæculum nonum viri aliqui eruditione & sanctitate illustrès temperare cœperint, decepti nimirum falsis illis ac spuriis Calixti I. & Gregorii I. Epistolis.

Hoc quoque observare licuit, quod omnibus illis Scriptoribus a nobis allatis, qui Clericos in crimen prolapsos in integrum restitui posse existimarunt, certum fuerit non nisi post actam pœnitentiam, eamque sceleribus suis condignam, esse restituendos. Sic Hincmarus lapsis tantum *peccata sua perfecte lugentibus*, eam indulgentiam concessit.

Similiter S. Anselmus tunc demum Sacerdotes in crimen occultum prolapsos, suis Ordinibus uti posse censuit, si per sacrificium spiritus contribulati, cordisque contriti Deum placantes, ad virtutum profectum studiose contenderint, si pro illis supplicet humilitas, suggerat contritio, intercedat vitæ mutatio.

Restituendum ergo sacris ministeriis Clericum lapsum credidit, modo per sacrificium spiritus contribulati, cordisque contriti Deum placaverit, atque vitæ mutatio intercesserit. „ Sed quoniam, inquit, ferme semper est occultum, *quorum remissæ sint iniquitates*, & *quorum tecta sint peccata*, quorum vero minime tutius semper est, conscium sibi criminis, ab his, quæ placitam Deo personam exposcunt, per laudabilem humilitatem abstinere, quam per culpabilem securitatem præsumere.

Rectores quoque, tribus se opposuit B. Petrus Damiani, Clericos secreto pollutionis crimine fœdatos non nisi *post districtæ pœnitentiæ laborem* suis functionibus reddendos censebant.

Nec Leo IX. Clericos in crimen pollutionis semel prolapsos ex humanitate aliter restituendos concessit, quam si *digna pœnitudine probrosa commissa luerint*.

Gratianus quoque non aliter Clericos in crimen occultum lapsos officiis Ecclesiasticis admovendos credidit, nisi crimina eorum per *satisfactionem secretam secundum edictum Sacerdotis essent purgata*.

Utque propius ad eam ætatem, qua relaxatio disciplinæ de non restituendis Clericis in crimen prolapsis invaluerat, descendamus, etiam in ipsis Decretalibus Gregorii IX. illud constanter decretum reperiemus, Clericum in crimen prolapsum non *nisi post actam condignam sceleris pœnitentiam* esse restituendum. Alexander III. de Sacerdotibus in impudicitiam prolapsis scribit (*Cap.* 4. *tit. De Cler. conjug.*): *Post longam pœnitentiam, & vitam laudabilem continentes, officio suo restitui poterunt, & ex indulgentia sui Episcopi ejus executionem habere*. Quinimo Urbanus III. Lingonensi Episcopo indulgens, ut cuidam Clerico in crimen pro lapso misericordiam faciat, addit; *Ut autem ei securius possis hanc misericordiam facere, de agenda pœnitentia diligentem circa eum curam non desinas exhibere; salubrius autem sibi procul dubio providebit, si ad regularem vitam se duxerit transferendum*, Cap. 2. tit. De Cler. non ordinat. Minist.

Quantumvis igitur Ecclesia mitigationem severissimæ illius disciplinæ, quæ Clericos in crimen, maxime carnis, prolapsos in perpetuum a sacris functionibus promovebat, patiatur, nunquam eam adeo prolabi passa est, nec pati potuit, ut sine acta condigna pœnitentia, & criminis sufficienti ablutione, sacrosancto ac tremendo Sacrificio assisterent. Ut enim disciplinæ rigor temperari potuerit, extingui tamen non ratio naturalis, quæ clamat, *Sancta sanctis*, & ipse communissimus pietatis & reverentiæ erga sacras functiones instinctus, qui eam impudentiam, qua quis nondum a crimine purgatus Sancta tractare auderet, refugit, horret, & detestatur.

Quare nec ipsi Canonistæ eam quæstionem instituunt; Utrum ante peractam pœnitentiam possint lapsi Sacerdotes in integrum restitui; sed, Utrum post eam peractam possint?

Illud denique ex dictis de prolapsione disciplinæ facile colligi potest, quod Auctores, qui Sacerdotes lapsos post peractam pœnitentiam Ordinibus suis reddendos censebant, eam restitutionem non nisi in crimine occulto locum habere censuerint; quod ex prolatis testimoniis Hincmari, Anselmi, Gratiani, item Urbani II. evidens est. Unde S. Ivo Carnutensis, qui sæculo undecimo floruit, censens Clericum lapsum posse restitui, hanc addit cautionem; *Si tamen publicam non egerit pœnitentiam*. „ Talibus enim ideo Clericatus denegatur, quia ab Insidiatoribus divinis Sacramentis pro hujusmodi derogatur, & simplicium animus aut scandalizatur, aut infirmatur.

§. IX.

Sacerdotum lapsorum crimen specialem malitiam a dignitate Sacerdotali mutuat, & ideo majori, cæteris paribus, quam crimen Laicorum pœnitentia dilui debet, priusquam sacris ministeriis restitui possit.

F*Acite*, clamabat magnus ille pœnitentiæ Prædicator Joannes Baptista, *fructus dignos pœnitentiæ*. Luc. 3. *v.* 8. „ In quibus verbis notandum est (ait S. Gregorius *Homil.* 20. *in Evang.*) quod amicus Sponsi non solum fructus pœnitentiæ, sed *dignos pœnitentiæ* admonet esse faciendos. Aliud namque est pœnitentiæ fructum facere, aliud *dignum pœnitentiæ* fructum facere, Ut enim secundum dignos pœnitentiæ fructus loquamur, sciendum est, quia quisquis illicita nulla commisit, huic jure conceditur, ut licitis utatur: sicque pietatis opera faciat, ut tamen, si noluerit, ea, quæ mundi sunt, non relinquat. At si quis in fornicationis culpam, vel fortasse quod est gravius, in adulterium lapsus est, tanto a se licita debet abscindere, quanto se meminit & illicita perpetrasse, Neque enim par fructus boni operis esse debet ejus qui minus, & ejus qui amplius deliquit; aut ejus qui in nullis, & ejus qui in quibusdam facinoribus cecidit, & ejus qui in multis est lapsus. Per hoc ergo quod dicitur: *facite dignos fructus pœnitentiæ*, uniuscujusque conscientia convenitur, *ut tanto majora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto graviora sibi intulit damna per culpam*.

Non ergo sufficiunt fructus pœnitentiæ, sed *digni*, id est, criminum gravitati respondentes exiguntur. Ex quo facile est colligere, Sacerdotum lapsorum majorem debere esse quam laicorum pœnitentiam; quo „ enim major requiritur sanctitas in eo qui peccat, tanto majus ejus reputatur delictum. Hinc S. Thomas 2. 2. *qu.* 10. *art.* 3. *ad* 3. secutus SS. Patres, docet quod si idem peccatum, committatur a Fideli, & ab Infideli, ceteris paribus gravius punitur Fidelis, quam Infidelis; tum propter notitiam veritatis ex fide, tum propter Sacramenta, quibus est imbutus, quibus peccando contumeliam facit ". Quo igitur major est Sacerdotalis gratia, quo celsior illius Ordinis dignitas, quo majoribus Sacramentis est imbutus, eo gravior Sacerdotum casus. Hinc eos monet Concilium Tridentinum *Sess.* 22. *cap.* 1. *De Reform.* ut *levia delicta, quæ in ipsis maxima essent*, *effugiant*. Notum quoque illud Bernardi; *Nugæ in ore laicorum blasphemiæ sunt in ore Clericorum*.

Verum tametsi omnia vitia a Sacerdote perpetrata ab illius dignitate & charactere mutuent enormitatem, specialem tamen præ aliis mutuat crimen incontinentiæ.

Tanto enim crimen alicujus est enormius, quo magis statui illius contrariatur, & quo arctius ad virtutem illi oppositam tenetur. Quid vero officio Sacerdotis tam contrarium quam carnis immunditia? An non oportet illum esse mundissimum, cujus officium est consecrare, tangere, & Deo offerre, ac populo distribuere Corpus illud mundissimum, quod Virgo purissima de Spiritu sancto concepit, & Virgo manens mundo edidit? Si Sacerdotes veteris legis sacrificaturi carnes animalium, continere se debebant a conjugali complexu, & conjuges Christiani jubeantur tempore orationis ab eo abstinere; quanto magis Sacerdos novæ legis, cujus est offerre Hostiam illam immaculatam, & impollutam, cui insuper incumbit pro populo orare, ab omni carnis illecebra debet esse remotus?

Hinc Ecclesia a Spiritu Sancto edocta perpetuam castitatem Sacer-

(a) Id est, exeunte undecimo sæculo; obiit enim Urbanus I. anno 1099.

Sacerdotibus semper indixit, lege ipsi Evangelio coæva, ac se juxta legem illam ad castitatem servandam solemni voto obstringunt, quotquot in Ecclesia Latina sacris Ordinibus insigniuntur; quo titulo rursus novam ac admodum gravem malitiam induit vitium incontinentiæ a sacro Ministro perpetratum.

Graviora proinde, cæteris paribus, sunt Clericorum quam laicorum vitia; ac consequenter ut fructus pœnitentiæ sint *digni*, necesse est, cæteris paribus, pœnitentia Clerici pœnitentiam excedat laici.

Ulterius, si majorem præ ceteris enormitatem tum ab officio Sacerdotis, tum voto castitatis, vitium impudicitiæ mutuet, magna quoque debet esse, quæ malitiæ correspondeat, pœnitentia, ut dici queat, *dignos fructus pœnitentiæ* fecisse.

De hac malitia, quam vitia, præcipue carnis, a dignitate Sacerdotali contrahunt, & pœna graviori, quam ob eam merentur, audire lubet aurea S. Chrysostomi verba.

Non sunt eadem in omnibus peccatis sed multa variaque supplicia. Nam & ætate, & educatione, & dignitate, *& ingenio, & usu rerum, atque prudentia, aliisque compluribus variantur: verum ut clarius id fiat, in fornicationis delicto examinetur. Perpende igitur quantam diversitatem punitionis, non a me, sed a divinis Scripturis, comperio. Fornicatus quispiam ante legem fuit, alio quodam modo illum puniri Paulus ostendit, dicens: Quicumque sine lege peccaverunt, sine lege quoque peribunt. Idem; Alius post legem deliquit, graviora sustinebit. Quicumque enim in lege pecarunt, inquit, per legem judicabuntur;* Lapsus similiter Antistes est, non parva pœna propter dignitatem afficietur: *propterea aliæ quidem fornicatrices necabantur, Sacerdotum vero filiæ igne cremebantur. Qua ex re* quam magnus pœnarum cumulus Pontificem expectet peccantem, legis Conditor *voluit significare. Nam si filiam ejus atrocius puniri* quid erit de ipso(Homil. 76. in Matth.

§. X.

Tametsi bodierna Ecclesiæ disciplina permittat Clericos in crimen prolapsos sacris functionibus restitui, illa tamen restitutio tarda esse debet, eo quod tarda & rara soleat eorum esse conversio.

PRISTINAM Patrum disciplinam, quæ Sacerdotes in crimen, præsertim carnis, prolapsos in perpetuum a sacris Altaribus amovebat, in tantum relaxatam esse, ut in crimen *occultum* lapsos restitui sinat, in anterioribus conspeximus. Verum & illud quoque vidimus, non adeo Ecclesiæ disciplinam collapsam esse, ut ante actam condignam sceleribus pœnitentiam & veram cordis conversionem unquam functionibus sacris restitui permittat. Hinc facile videbimus, etiam juxta modernam Ecclesiæ disciplinam raro admodum ac tarde Sacerdotes lapsos ministeriis sacris restituendos; quia nulla ob varias causas & tardior & rarior quam Sacerdotum conversio.

Primo quidem, quia Sacerdotes crimen suum perpetrare nequeunt sine divinissimi Ordinis ignominia, sine cælestium Sacramentorum, quorum ministri sunt, enormi injuria, sine fidei, quam Christo spoponderunt, sacrilega violatione, sine contaminatione Corporis ejus, quod de Spiritu Sancto conceptum ab Angelis adoratur, a dæmonibus formidatur. Unde nec in illud ferri posse videntur, nisi abjecto omni metu eorum malorum, quæ Deo tam enormiter offenso imminent. *Qui vero sine timore est*, ait Sapiens *Ecclesiast. cap. 1. vers. 28.*) *non poterit justificari*.

Deinde is toto in flagitia ruat impetu quodammodo necesse est, quem ab illis nec officii religio, nec professionis sanctitas, nec solemnis Christo facta sponsio retardant; hinc fit ut Sacerdotes arctius quam laici flagitiis commissis implicari soleant.

Secunda tardioris ac rarioris conversionis Sacerdotum causa petitur ex gravitate, quam crimina ipsorum a sacris functionibus, inter quas peccant, mutare ostendimus.

Tertia causa rarioris & tardioris Sacerdotum conversionis est, quod nulli magis a Deo deserantur quam Sacerdotes, qui ipsum deserunt, ut se criminibus addicant. Si enim dicat Apostolus: „ Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt „ etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, „ gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæ- „ culi venturi, & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, „ rursus crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui ha- „ bentes. Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, „ & generans herbam opportunam illis, a quibus colitur, ac- „ cipit benedictionem a Deo; proferens autem spinas ac tribu- „ los, reproba est, & maledicto proxima: cujus consumma- „ tio in combustionem ". *Ad Hebr. cap. 6. vers. 4.* Si, inquam, adeo difficilem eorum renovationem ad pœnitentiam dicat Apostolus, qui per Baptismum illuminati gustaverunt donum cæleste, & in Sacramento Confirmationis participes facti Spiritus sancti, gustaverunt bonum Dei verbum virtutesque sæculi venturi, & in crimen prolapsi sunt, quis non difficilem dicat Sacerdotum ad pœnitentiam renovationem? qui ad peccata ruentes, adeo præfractæ fuerunt audaciæ & induratæ mentis, ut divinis monitis, quæ quotidie legunt audiuntque, aures obturarint, frequentioribus divinis vocibus cor occluserint, gratiæ Socerdotii suscepti restiterint; nec divinorum Mysteriorum, quæ quotidie pertractant, nec dignitatis eximæ, quam habent, veneratione fuerint retracti.

Denique tardior ac rarior est Sacerdotum conversio, ex eo quod minus adsint Sacerdotibus in crimen prolabentibus illa auxilia, quibus laici dum peccant adjuvantur. Cum Sacerdotum sit pro populo, ne peccet, orare: & ubi peccaverit, ut cito resurgat, gratiam poscere, laicisque, ne errent, veritatis lumen ostendere, & ubi erraverint, monendo ab errore revocare: qui pro lapsis Sacerdotibus oret, nullus speciatim Ordo constitutus est, ipsosque peccantes tanto difficilius est sale saluberrimarum admonitionum aspergere, & errantibus lumen veritatis ingerere, quanto magis sibi persuadent, se esse magistros insipientium, ducesque, ac lumen eorum, qui in tenebris sedent.

Hinc S. Gregorius in *cap. 3. lib. 1. Reg.* exponens illa verba Heli ad filios suos: „ *Si peccaverit vir in virum, placari ei* „ *potest Deus; si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo?* „ Quia, inquit peccata subditi populi, quæ ad Sacerdotes respi- „ ciunt, ipsorum Sacerdotum precibus delentur; cum Sacerdos „ in culpam labitur, superior persona non est, cujus precibus „ expietur; quod & ipsa Veritas per se insinuat, dicens: *Si sal* „ *evanuerit, in quo salietur?* Dicat ergo, Quis orabit pro eo? „ quasi dicat, Quis ei intercessor remanet, cum ille se transgre- „ diendo præcipitat, qui ad interpellandum pro aliis ordinatus „ est? Quo profecto culpæ magnitudo monstratur; *quia plerique* „ *eorum in impœnitentis cordis caliginem projiciuntur, & nulla* „ *hominis adhortatione resipiscunt*.

Et Auctor Operis imperfecti, *Hom.* 40. in Matt. Putasne, in- „ quit, Deus quasi crudelis pœnitentiam denegavit, dicens: *Si* „ *sal infatuatum fuerit*, in quo condietur? Sed quasi naturalem „ rem consideramus, *quia non est, qui doceat illum errantem,* „ *qui erantes corrrigebat* ". Unde & subdit idem Auctor: „ Quis „ aliquando vidit Clericum cito pœnitentiam agentem? Sed etsi „ deprehensus humiliaverit se, non ideo dolet, quia peccavit, „ sed quia confunditur.

His omnibus adjungi non immerito potest, quod Sacerdotes lapsi raro se a sacris functionibus contineant, quoad usque per condignam pœnitentiam, veramque cordis contrictionem, ac spiritus contribulationem se expurgaverint.

Cum enim ab illis ordinarie sine incommodo, vel infamiæ nota; aut saltem alicujus delicti suspicione se subtrahere nequeant; natum est contingere, ut ex desiderio evitandi incommodum, aut infamiæ, vel suspicionis notam, nulla aut saltem non sufficienti criminis elutione præmissa (quæ sine notabili temporis mora haberi non solet) sacrosanctis, divinisque mysteriis se accingant; atque hinc contingit, ut divina illa & salutaria mysteria, quæ aliis sunt ad medicinam, illis sint in venenum; & quæ laicis lapsis, humiliter se ad tempus ab illi subtrahentibus subserviunt ad salutarem conversionem, Sacerdotibus lapsis, nimium audacter illa frequentantibus sint in obdurationem.

Ex quibus omnibus facile patescit, quod tametsi Ecclesia hodie permittat Sacerdotes in crimen *occultum* prolapsos, sacris ministeriis restitui; ea tamen restitutio non debeat, nisi magnis & multis veræ conversionis indiciis præeuntibus, a Prælatis aliisque Sacerdotum Directoribus indulgeri; quandoquidem jam ostensum sit, raram admodum ac tardam esse Sacerdotum lapsorum veram conversionem, & per condignam pœnitentiam expurgationem.

§. XI.

Quid circa lapsos in crimen occultum a sacris Ordinibus reppellendos, aut ab iis suspendendos Synodus Tridentina decreverit.

CONCILII Tridentini Patres expendentes, quod præcipuum Episcoporum munus sit subditorum vitia redarguere, hoc illis præcipue cavendum esse monent, ne Clerici, præsertim ad animarum curam constituti, criminosi sint, neve inhonestam vitam, ipsis conniventibus, ducant: „ Nam si eos pravis & corruptis „ moribus esse permittant, inquit Synodus, *Sess.* 14. *in proœm.* „ *De Reform.* quo pacto laicos de ipsorum vitiis redarguent, qui „ uno ab eis sermone convinci possent, quod Clericos ipsis pa- „ tiantur esse deteriores? Qua etiam libertate laicos corripere „ poterunt Sacerdotes, cum tacite sibi ipsi respondeant, eadem „ se admisisse quæ corripiunt?

Ut autem ipsi Episcopi id liberius exequi possint, ac quoquam prætextu desuper impediri nequeant, eadem sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus hæc, quæ sequuntur Capita statuenda & decernenda duxit. Quorum primum his verbis exprimitur.

„ Cum honestius ac tutius sit subjecto debitam Præpositis obe- „ dientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quam „ cum præpositorum scandalo graduum altiorum appetere di- „ gnitatem: ei cui ascensus ad sacros Ordines a suo Prælato, „ ex quacumque causa etiam ob *occultum* crimem quomodo- „ libet, etiam *extrajudicialiter*, fuerit interdictus: aut quia a „ suis Ordinibus seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fue- „ rit suspensus, nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa „ licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, „ gradus, & dignitates, sive honores, restitutio suffragetur.

Ex verbis hujus Decreti evincitur; primo, Episcopis datam esse potestatem, non tantum admonendi occultum criminosum, ne ad Ordines ascendat, sed etiam ipsi absolute sacros Ordines recusandi: ac per consequens correctam esse Decretalem; qua declarabatur *occultum* criminosum posse quidem moneri, ne ad sacros Ordines ascenderet, sed si promoveri vellet, *non debere aliqua ratione prohiberi*. Quod S. Congregationem Cardinalium jam pridem declarasse refert Prosper Fagnanus *ad Cap. 4. tit. De Temp. Ord.*

Secundo, ex eodem Decreto habemus, concessam esse Episcopis auctoritatem suspendendi criminosos *occultos*, ab Ordinibus seu gradibus, vel dignitatibus: nam etsi verba illa, *ex quacumque causa, etiam ob crimen occultum*, &c. non sint opposita nisi in priori parte dicti Cap. 1. ubi agitur de interdictione ad sacros Ordines; „ tamen, inquit Fagnanus ad *Cap. 5. tit. eod.* „ censeri debent repetita etiam in sequenti, ubi agitur de sus- „ pensione; tum quia Concilium sub unica ratione, ac verbo- „ rum structura complectitur interdictionem a suscipiendis, &

„ deje-

„ dejectionem a susceptis, ideoque censeri debet utrumque casum æqualiter determinare: tum quia alioquin Concilium in „ secunda parte nullam potestatem Episcopis attribuisset, nemini „ enim dubium esse poterat, quin ob crimen manifestum, & „ judicialiter liceret Episcopis Sacerdotes suspendere.

Ulterius non obscure intelligitur, Episcopos in vim hujus Decreti posse *extrajudicialiter*, & ob *occultum* delictum prohibere non tantum ascensum ad Ordines, sed etiam ad gradus & dignitates: nam etsi *littera illa non loquatur* (*ait sæpe nominatus Prosper Fagnanus ibidem num. 9.*) *nisi de interdictione ascensus ad Ordines, tamen idem dicendum in prohibitione promotionis ad gradus & dignitates; quia cum ex dicto cap. 1. possint jam promotum ab hujusmodi gradibus & dignitatibus dejicere, multo magis possunt impedire promovendum.*

Denique ex eodem Decreto intelligimus, quod Patres Concilii Tridentini, Episcoporum ab Ordinibus, aliisque Ecclesiæ muniis exclusionem, aut ab iisdem suspectionem ex quacumque causa, etiam ob *occultum* crimen *extrajudicialiter* factam, ejus voluerint esse efficaciæ, ut nulla contra „ ipsius Prælati voluntatem „ concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores gra- „ dus & dignitates sive honores restitutio suffragetur.

Quæ omnia dilucide demonstrant, quod ante fusius probatum fuit, Patribus Concilii Tridentini ardens fuisse a vitam Patrum disciplinam restituendi desiderium. Quis enim non videat, quod si Episcopi uterentur auctoritate criminosos; etiam *occultos*, ab Ordinum susceptione repellendi, vel ab iis susceptis suspendendi, ipsis per Concilium tributa, quin sanctissima illa Patrum disciplina, quæ criminosos sacris Altaribus assistere non sinebat, postliminio in totum, aut saltem pro magna parte conspicerentur reducta.

§. XII.

Varia Corollaria ex iis, quæ hoc capite dicta sunt.

EX illis, que præsenti capite dicta sunt, varia consectaria, eaque non inutilia colligi possunt.

Primo, sanctos Patres tantam vitæ Puritatem in Clericis necessariam credidisse, ut neminem ad Clerum admittendum censuerint, qui crimine aliquo, præsertim carnis, vestem candidam in Baptismo acceptam conspurcasset; tametsi eam copioso lacrymarum fonte abluisset.

Secundo, colligitur eodem motivo, ab omni Sacerdotii functione in perpetuum removisse eum, qui Ordinis suscepti dignitatem & sanctitatem hujusmodi crimine, sive occulto, sive publico, maculasset.

Tertio, ex dictis planum est, hanc sanctissimam Patrum disciplinam, non aliquo Ecclesiæ Decreto temperatam fuisse, sed consuetudine potius contra mentem ejus invalescente: quæ, dum huic præstantissimi aliqui Ecclesiæ Prælati, spuriis Calixti I. & Gregorii I. Decretis decepti, minus fortiter repugnarent, ne tantis Pontificibus contrariari viderentur, tandem pro lege invaluit.

Quarto intelligitur, quod quantumvis purissimæ Patrum disciplinæ aliquid decesserit, nunquam eousque permittente Ecclesia, temperata fuerit, nec unquam gravibus Ecclesiæ Scriptoribus persuasum fuerit, ut lapsi in carnis flagitia Sacerdotes, ante actam pœnitentiam, eamque suis sceleribus condignam, sacris functionibus restituerentur.

Ex quo ulterius cernere licet, omnibus illis Auctoribus, qui Clericos lapsos post actam pœnitentiam restitui posse censuerunt, detestatam fuisse horrendam illam, ne dicam nefandam quorundam Casuistarum sententiam, quos docere non puduit, permitti posse, ut Sacerdos, qui nocte præcedente quavis impudicitia se polluit, nihilominus sacris operetur. „ Si ista doctrina possit „ componi, inquit Antonius Godeau Venciensis Episcopus, cum „ disciplina in Ecclesia multis sæculis servata, & cum *puritate* „ *victimæ Corporis Domini*, componi quoque potest lux cum te- „ nebris, & Christus cum Belial „. *In Hist. Eccles. ad ann.* 594.

Si Emericus De Bonis e Societate Jesu censeat esse *scelus horrendum dictu, & Angelis ipsis detestabile, quodve valeat soli tenebras offundere, terram tremefacere, & elementa permiscere*, si quis Laicus eodem, vel postero, vel tertio, aut quarto die ab Eucharistia ad suas sordes revertatur; aut illam is sumere audeat, qui pridie, nudius tertius, vel quartus, ante peccaverat: „ nonne idem scelus in Sacerdotibus detestabilius & horribilius „ erit " (inquit magnus ille ac verus Apostolorum successor Reverendiss. Episcopus Castoriensis per Provincias unitas Vicarius Apostolicus, in *Amore pœnit. lib. 2. cap. 16. §. 4.*) „ si recentes „ a propudiis atque flagitiis non solum Eucharistiam sumere, sed „ etiam consecrare, & mediatoris officium assumere audeant?

Quantumcumque igitur Canonum rigor connivente Ecclesia sit mitigatus; *non prius sinendum est ut Sacerdotes sacris ministrent* (*verbis rursus loquor præfati Antistitis*) *licet ipsorum propudia manserint occulta, nisi prius diuturno lacrymarum fonte impurum extinxerint ardorem; nisi prius dignis pœnitentiæ fructibus se emendatos ostenderint; nisi prius pro ipsis supplicet humilitas loci superioris refuga; nisi pro ipsis intercedat contritio, non Sacerdotii commoda aut honorem quærens, sed Dei justitiam amare & placare contendens; nisi pro ipsis deprecetur vitæ mutatio voluptatibus infesta, & castis de æterna puritate deliciis intenta.*

Quinto, ex assertis hoc capite patet, quod nulla, ob varias causas, tardior ac rarior sit quam Sacerdotum conversio.

Cui consequens est, magna exigenda esse veræ conversionis signa, priusquam lapsi Sacerdotes sacris restituantur; ut proinde „ recte moneat laudatus Antistes quod imprudenter Sacerdoti- „ bus in crimen, præsertim incontinentiæ, prolapsi credatur, „ quando dicunt se ex animo pœnitere, nisi *ex fructibus di-* „ *gnis* pœnitentiæ sinceritatem suæ conversionis testatum fece- „ rint, nisi per *notabile* temporis spatium ab omni crimine seipsos „ continuerint, nisi a peccatorum illecebris recesserint, nisi jeju- „ nando carnem spiritui subjecerint, nisi orando spiritum Deo „ subdiderint, nisi eleemosynis peccata redemerint, nisi lectionibus „ sacris mentem a terrenis & obscœnis imaginibus expurgaverint.

Denique vidimus quomodo Patres Tridentini desideraverint; ut criminosi omnes, tum publici, tum occulti, a sacris Ecclesiæ ministeriis procul arcerentur, ne aliquando impleretur illud Prophetæ: *Sacerdotes Dei contaminant sancta, & reprobant legem. Ezech. 22.* Utque illud consequi possent, vidimus Episcopis datam esse potestatem repellendi ab Ordinibus, aliisque Ecclesiæ functionibus, aut ab illis suspendendi, sine ullo strepitu judicii; quoscumque criminosos quantumvis *occulto*.

Unde liquido cerni potest, quod si Episcopi auctoritate per Concilium Tridentinum ipsis concessa uterentur, sperare liceret, quod pollutos a mundissimis Ecclesiæ altaribus videremus exclusos.

Ex eodem perspicuum quoque est, menti & intentioni Ecclesiæ contraire seu Sæculares, seu Regulares, qui, nescio qua temeritate, se opponunt Episcopis, litesque ipsis movere non verentur, si illos ad Ordines sacros, aut alia Ecclesiæ munia promovere renuant, aut aliquibus functionibus hierarchicis interdicant.

Ostendunt similes Ordinum atque muniorum Ecclesiasticorum venatores & aucupatores, se non luce veritatis (quæ in Ordinibus sacris, atque Ecclesiasticis dignitatibus, ac muniis non nisi onera fugienda non ambienda ostendit) esse illuminatos, sed tenebrosa cupiditate, quæ in Ecclesiasticis gradibus ac functionibus, honorem, divitias, aliave temporalia commoda intuetur, se excæcatos aut ut minus obnubilatos.

Christianam quoque humilitatem similibus deesse non minus præspicuum est: hæc enim mavult in humili loco abscondita sedere, quam elevata in alto videri; immo nec humilem locum deserit, nisi in altiorem protrudatur.

Hæc proinde si in cordibus eorum esset radicata, veramque sacrorum Ordinum, ac ministeriorum Ecclesiasticorum ideam haberent isti Clerici, nunquam eo temeritatis prorumperent, ut Episcopis, qui juxta sibi datam potestatem ad sacros Ordines, aut alia Ecclesiæ munia ob causam sibi notam ipsis ascensum negant, aut ab illis suspendunt, se opponerent; sed e contra se ab hujusmodi onere exemptos gauderent, juxta sanctissimam illam a Spiritu sancto Patribus Tridentinis suggestam sententiam: „ Honestius ac tutius est subjecto, debitam Præpositis obedientiam „ impendendo, in inferiori ministerio deservire, quam cum Præ- „ positorum scandalo, graduum altiorum appetere dignitatem.

CAPUT III.

Ostenditur ex Pontificali Romano, quam vitæ sanctitatem ac morum integritatem hodie in Clericis, ac proinde in Canonici desideret Ecclesia.

§. I.

Ex ritibus, quibus Tonsura Clericalis confertur, demonstratur; quod Clerici, ac proinde Canonici, profiteantur se mundo renuntiare; & se Dei ac Ecclesiæ servitio consecrare.

PRIMA eaque præcipua ac fundamentalis Clericorum virtus, in qua spiritus Clericalis merito reponitur est charitas, qua homo se totaliter a rerum mundanarum affectu & desiderio exuens, rerum vero divinarum gustu & desiderio se accendens, totus Dei ac Ecclesiæ servitio mancipatur.

Quia per Tonsuram Clericalem ad statum Ecclesiasticum quis intrat, Ecclesia per cæremonias, quas in illa adhiberi præscribit, hanc virtutem specialiter exprimere voluit, ut ostenderet hanc esse virtutem, quæ & in Tonsurando jam esse, & continuo crescere debet.

Hanc animi a rebus mundanis separationem indicat in primis capillorum rescissio; *rasio enim capillorum* ait Hieronymus *Caus. 12. quæst. 1. Can. Duo sunt, est temporalium omnium depositio.* Unde Ecclesia, priusquam ad comæ abscissionem procedatur, populum interpellat, ut oret Dominum nostrum Jesum Christum pro his famulis suis, qui ad deponendum comas capitum suorum pro ejus amore festinant, ut donet eis Spiritum sanctum, qui habitum Religionis eis in perpetuum conservet, *& a mundi impedimento, ac sæculari desiderio corda eorum defendat.* Quo non obscure innuit, per comæ depositionem ipsius mundi ac rerum mundanarum contemptum designari.

Dum Clericus attondetur, hæc verba *Ps. 15. vers. 5.* solemni ritu recitare jubetur: *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei, tu es qui restitues hæreditatem meam mihi*; ut exteriori Antistitis actioni Clerici verba consentiant, & quorum bonorum renunciationem, per capillorum attonsionem, signat Pontifex, eam Clericus verbis profiteatur, solique Deo se adhærere velle testetur.

Unde ad ea verba alludens sanctus Hieronymus: „ Propterea „ Clerici dicuntur, quod de sorte sunt Domini, vel quia Domi- „ nus sors, id est, pars Clericorum est. Quia autem vel ipse „ pars Domini, vel Dominum partem habet, talem se exhibere „ debet, ut ipse possideat Dominum, & possideatur a Domino. „ Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit: *Pars mea Do-* „ *minus*, nihil extra Dominum habere debet ". *Caus. 12. quæst. 1. Can. 5.*

Cui consonat illud Ambrosii, *Can. Cui portio eodem.* „ Cui „ portio Deus est, nihil debet curare nisi Deum, ne alterius „ im-

„ impediatur necessitatis munere. Quod enim ad alia officia confertur, hoc Religionis cultui, atque huic nostro officio decerpitur. Hæc enim vera Sacerdotis fuga, abdicatio domesticorum, & quædam alienatio charissimorum: *ut suis se abnegat, qui servire Deo elegerit*.

Hæc & mens Isidori *lib. 2. De Offic. Eccles. cap.* 1. qui Clericos vocari refert „ eo quod in sortem hæreditatis Dimini dentur, vel pro eo quod ipse Dominus sors illorum est, sicut de eis scriptum est, loquente Domino: *Ego hæreditas eorum*. Unde oportet, inquit, ut qui Deum hæreditate possident, *absque ullo impedimento sæculi, Deo servire studeant, & pauperes spiritu esse contendant*, & congrue illud Psalmistæ dicere possint: *Dominus pars hæreditatis meæ* ". Hac professione emissa, Pontifex superpelliceum seu vestem albam Clerico his verbis Apostoli *ad Eph. cap.* 4. *vers.* imponit: *Induat te Dominus novum hominem, qui secundum Deum creatus est, in justitia, & sanctitate veritatis*. Quibus ostendit Clericum in novum quemdam hominem esse mutandum; utpote qui jam omnibus sæculi desideriis, & mundi voluptatibus renuntiavit, & soli Deo ejusque servitio in *justitia & sanctitate veritatis* vivere professus est.

Ut vero omnia hæc terrena amplius contemnat, solumque Deum partem hereditatis suæ constanter eligere & possidere pergat, ornat Ecclesia *ut ab omni cæcitate spirituali & humana oculos eorum aperiat, & lumen eis æternæ gratiæ concedat*: ut hoc lumine illustratus Clericus videat, quam vere de his, quæ mundus dare potest, dixerit Ecclesiastes *cap.* 1. *vers.* 2. *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*. Et de universis, quæ mundus pro magnis extollit, dixerit Christus, *Luc. cap.* 16. *vers.* 15. *Quod hominibus altum est, abomi atio est ante Deum*. Ut tandem ex animo cum Apostolo dicere queat, *Philip. cap.* 3. *vers.* 7. 8. *Mihi quæ fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. Veruntamen existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Jesu-Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam*. Quibus Apostoli verbis perfectissime exprimitur ipse Spiritus Ecclesiasticus (nimirum ardens charitas, quæ omnibus libenter renuntiat, omniaque arbitratur ut *stercora*, ut *Christum* in se & aliis *lucrifaciat*) quem Tonsurandus se habere profitetur; utque in eo perseveret, ac in finem augeat, commendat Ecclesia.

§. II.

Ex iis, quæ in Ordinatione Ostiariorum *interveniunt, ostenditur, quod in Ecclesiasticis debeat esse zelus pro decore domus Dei.*

DUBIUM non est, quin attentius expendens ea omnia, quæ Ecclesia, suggerente Spiritu sancto in singulorum Ordinum collatione seu facto seu verbo exprimit, in illis sit reperturus, quæ mirum in modum sanctitatem Ordinandorum commendant, illud tamen quoque observare licet, quod in singulis quamdam virtutem officio cujusque Ordinis specialiter congruentem eminere videamus.

Et quidem ut ab Ordine Ostiariatus exordiamur: quamvis ritus consecrationis varias virtutes exprimant, singulariter tamen Ordinando in Ostiarium commendatur, *ut sit ipsi fidelissima cura in Domo Dei, diebus ac noctibus*, quo *zelus pro decore* Domus Dei insinuatur.

Et quidem Ostiarii officium, ejusque zelus maxime in eo elucere debet, ut *certis horis Dominum Dei aperiat Fidelibus, & semper claudat Infidelibus*.

Si horum verborum corticem solum attendamus, officium Ostiarii ad solam Infidelium exclusionem pertinere videbitur; at si mentem Ecclesiæ quis attendat facile intelliget verbis illis injungi Ostiariis, ut ipsis sit diligens cura ut a Domo Dei excludant, non idololatras tantum, sed omnes, qui licet Deum verbis agnoscant, actionibus tamen suis amplius quem Infideles Domum Dei dehonestant.

Hinc S. Carolus inter officia Ostiarii reponere non dubitat: „ ut Infideles, Hæreticos, Excommunicatos, & alios, quibus jure interdictum est, ab Ecclesia arceat & ejiciat. Ne populum propius ad Sacerdotem, rem divinam facientem, accedere patiatur. In Ecclesia dormientes, vendentes, ementes, deambulantes, colloquentes, aliave ratione Officia divina perturbantes, & quovis modo indecore atque irreverenter se habentes, moneat; si pertinaces sint, expellat, aut ad Superiorem deferat: mendicantes excludat: bruta denique, canesque expellat; quidve in Ecclesia dedecet, amoveat ". *Conc. Mediolanen. I. part. 2. cap.* 26.

Quamvis ergo (verbis loquor Venciensis Episcopi Antonii Godeau, quæ utinam Ecclesiasticorum cordibus alte essent impressa) Templa nostra non ingrediantur *Idolatræ, quia nulli eorum in Christiano orbe tollerantur; tamen plerique, non dico ingredientium, hot enim dixisse parum est, sed plerique eorum, qui in templis nostris prima sibi loca vendicant, infidelibus sunt deteriores. Quid enim? Libertini illi seu dissoluti Christiani qui publice Deum irrident, qui santissima ejus mysteria in abominabiles jocos convertunt, qui ipsis adstantes Altaribus eum blasphemant, sine pudore rident, sine fronte garriunt, & in sexcentos gestus situsve exoticos sese transformant; qui vix genua incurvant, dum is exhibetur adorandus, coram quo se prosternunt Seraphim, dæmones contremiscunt: addamus & illud verissimum, qui eodem oculo Christum Jesum in Eucharistia aspiciunt, & vident mulierem ad eam concupiscendam, immo qui a Christo Jesu oculos avertunt, ut faciem fuco fœdatam contemplentur: qui cor suum diabolo sacrificant illo ipso tempore, illo ipso in loco, quo Christum Jesum Deo Patri immolat Sacerdos! quid, inquam? Nonne majori insolentia Basilicas ingrediuntur ejusmodi Christiani, quam modesti quidam Pagani? Ostiarii desunt, qui pro munere suo eos expellant. At, o Sacerdotes! ubi hic* zelus vester? *Ordo vester* Ostiariorum ordinem eminenter in se continet, *eorumque functiones a vobis supplendæ sunt. Tunc demum opere comprobabitis, an diligatis eum, qui nequaquam ad Templi portam vos collocavit, sed ad sacrum Altare suum vos sublimavit. Tunc omnibus palam fiet, an vos sincere tangat gloria summi istius Magistri, qui & Templo præest, & in manus vestras sese tradit in illo sacrificio, quod quotidie celebratis. Si ejus honor vobis cordi sit, non reformidabitis faciem potentium. Dicetis ad profanatores istos domum Dei domum esse orationis, non garrulitatis, non petulantiæ ac procacitatis; illam adeundam ad eluenda peccata commissa, non ad nova committenda; in eam ingrediendum non extento collo, sed corde contrito & humiliato. Correptionem vestram commitetur prudentia at non mollis, non carnalis regat illa zelum vestrum sed nullatenus extinguat ejusmodi considerationibus, a quibus expediti erant olim Ostiarii inferiores tantum Clerici, dum adhuc vigebat eorum in Ecclesia ministerium.*

Cum a Christianæ pietatis ratione illud quod alienum sit (ut recte monet S. Carolus in II. Concil. Mediol. tit. 2. dec. 18.) *ad ornatum Templorum adhiberi, ea, quæ non modo Religionem non excitant, sed per quæ intuentium mentes facile incidunt in fœdas turpesque cogitationes; propterea Ecclesiştici, quibus in susceptione Ordinis Ostiariatus imposita est cura pro decore Domus Dei, quantum in ipsis est, impedire debent, ne quis ad illa ornanda, ut loquitur S. Carolus, peristromatis auleisque utatur, quæ obscœnis figuris intexta sint neque item pictas immagines, & signa adhibeant, quæ vel Ethnicorum hominum, vel aliarum rerum loci sanctitati repugnantium, formam ac speciem præ se ferant; in omni præterea publicarum Supplicationum, Processionumque apparatu, qui obscœnarum rerum speciem ostendunt, ea ne adhibeantur.*

Merito quoque curam illam pro Domo Dei ostendent Ecclesiastici, quibus in Cantores, Organistas, Campanarios, aliosque Ecclesiæ inferiores Ministros aliqua est auctoritas ut eos cohibeant *a lasciva militari, & quavis indecora musica* (ut loquitur Synodus Mechliniensis *an.* 1570. *tit. De Obl. Offic. Divin. cap.* 10.) *in cantu, organis, & campanis*.

Utque verbo absolvam, studium Ecclesiasticorum, quos Ecclesia in Ostiarios elegit, *ut sit eis fidelissima cura in Domo Dei diebus ac noctibus*, ad hoc tendere debet, ut quidquid debitam locis sacris reverentiam diminuere, aut populum a solida pietate & vera devotione abstraere potius, quam ad eam promovere posset, omni qua possint diligentia a Domo Dei amoveant.

§. III.

Officium Lectoris *requirit, ut Ecclesiastici pie ac devote ad lectionem Scripturæ accedant.*

PRÆCIPUUM officium Lectorum sic exprimit Pontificale: „ Lectiones sacras distincte, & aperte ad intelligentiam & ædificationem Fidelium, absque omni mendacio falsitatis proferre, ne veritas divinarum lectionum incuria vestra ad instructionem audientium corrumpatur. Quod autem ore legitis, corde credatis, atque opere compleatis; quatenus auditores vestros, verbo pariter, & exemplo vestro docere possitis.

Ita ergo Scripturas sacras legere oportet *Lectorem*, ut a vero ejus sensu nec ipse aberret, nec alios aberrare faciat, sed *absque omni mendacio falsitatis proferat*.

Ut vero Lector Scripturæ verum ejus sensum assequatur, debite dispositus ad ejus lectionem accedat necesse est.

Prima vero dispositio est, ut, sicut monet Ecclesia, *ea, quæ legunt, opere compleant, Si quis enim*, inquit Christus *Joan. cap.* 7. *vers.* 17. *voluerit ejus* (Patris) *voluntatem facere, cognoscet de doctrina, utrum ex Deo sit: intellectus* enim, ait Psal *Ps.* 110. *vers.* 10. *bonus omnibus facientibus eum*. Nam, ut observat Augustinus *Quæst.* 96. *sup. Exod.* „ prius oportet verbis Dei reddere faciendi servitutem, ut ad intelligentiam earum rerum, quæ ipso præcipiente fiunt, merito devotionis istius ipse perducat ". Et alibi, „ quis nesciat, tanto citius quemque proficere cum bona legit, quanto citius facit quod legit; *A mandatis tuis*, ait Psalmista *Ps.* 118. *vers.* 104. *intellexi*: quod videlicet, inquit Hieronymus, *post opera* cœperit habere scientiam secretorum.

Secunda dispositio Lectoribus ad intelligentiam Scripturæ necessaria est mundities cordis, quæ est veluti *clavis David*, qua aperiuntur arcana Scripturarum; sicuti e contra sordes concupiscentiæ cor claudunt, ne earum lumine illustretur. „ Impuris non se ostendit veritas (inquit Doctor Mellifluus *Serm.* 62. *in Cant.*) non se credit sapientia. ... superbo oculo veritas denegat se intuendam, puri cordi.

Qui ergo per lectionem Scripturæ ad verum ejus intellectum pervenire desiderat, ante ejus lectionem cordis munditiam postulet, dicens cum Propheta Regio: *Cor mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innova in visceribus meis, Amplius lava me Domine. Psalm.* 50. *vers.* 3. & 11.

Tertio ad lectionem Scripturæ, ut cum fructu legatur, accedere oportet, non mere ut sciatur, quod curiositatis est, sed ut ex ejus lectione cognoscamus Dei voluntatem. „ Si magnitudine sua (ait S. Augustinus *Conc.* 17. *in Psalm.* 118.) præcedit scientia magnitudinem charitatis, non ædificat, sed inflat ". Hinc idem Doctor *lib.* 2. *De Doct. Christ. cap.* 9. „ In omnibus Scripturæ libris timentes Deum, & pietate mansueti, quærunt voluntatem Dei.

Eo ergo fine a pio Lectore legenda Scriptura sacra ut edoctus quid credere, & sperare debeat, in gemina charitate, *in qua*

universa lex pendet & Prophetæ, crescat. *Matth. c. 22. vers. 4.*
„ In nullis Scripturis aliud inquiratur (ait rursus S. Augustinus in *Præfat. ad Psalm.* 140.) nemo vobis aliud præcipiat „ quam charitatem de corde puro ". Quidquid obscurum est in Scriptura, hæc ibi occulta est. Quidquid ibi planum est, hæc ibi aperta est. „ Unde, eodem S. Doctore teste, quisquis Scripturas divinas, vel quamlibet earum partem intellexisse sibi „ videtur, ita ut eo intellectu non ædificet istam geminam charitatem Dei & proximi, nondum intellexit ". *Lib.* 1. *De Doct. Christ. cap.* 37.

Quarto, ut quis S. Scripturæ sensum assequatur opus est (ut „ ait Augustinus *lib.* 2. *De Doct. Christ. cap.* 7.) mitescere pietate „ neque contradicere divinæ Scripturæ, sive intellectæ, *si vitia* „ *nostra percutit*, sive non intellectæ, quasi nos melius sapere, „ meliusque præcipere possimus; sed cogitare potius & credere „ id esse melius & verius, quod ibi scriptum est, etiamsi lateat „ quam id nos per nosmetipsos facere possumus.

Corde ergo humiliato pius *Lector* verba Sacræ Scripturæ ruminat, ut licet *vitia sua percutiat*, non propterea ad alienum sensum retorqueat; se corde simplici ita sese ei subjiciat; „ ut „ neque hominibus placendi studio detorqueatur a vero (verba „ sunt Augustini *d. cap.* 7.) nec respectu devitandorum quo„ rumlibet incommodorum, quæ adversantur huic vitæ.

Hac animi puritate, eoque sincero affectu, si ad lectionem Scripturæ sacræ Canonici aliique Ecclesiastici accederent, spes esset, quod *veri essent, relatores verbi Dei*, *habituri*, *si fideliter & utiliter impleverint officium*, sibi in susceptione Ordinis Lectoratus *impositum*, *partem cum iis*, *quo Verbum Dei bene administraverunt ab initio*. Pontific. in ordinat. Lect.

§ IV.

Ex illis, quæ in Ordinatione Exorcistarum *Ecclesia præscribit, ostenditur, quod Ordine illo initiati debent specialiter cor suum ab omni affectu rerum temporalium mundare.*

„ ACCIPITIS, inquit Pontifex ad ordinandos in Exorcistas, „ potestatem inponendi manum super Energumenos, & „ per impositionem manuum vestrarum gratia Spiritus Sancti, & „ verbis exorcismi, pelluntur spiritus immundi a corporibus „ obsessis. Studete igitur, ut sicut a corporibus aliorum dæmo„ nes expellitis, ita a mentibus, & corporibus vestris, omnem „ immunditiam & nequitiam ejiciatis; ne illis succumbatis, quos „ ab aliis vestro ministerio effugatis.

Quantumvis non omnibus Exorcistis, ob varias rationes, hodie permittatur, ut manus super Energumenos imponant, ad expellendos dæmones e corporibus obsessis; semper tamen Ecclesia vult, ut continuum illis sit adversus spiritus illos immundos spirituale luctamen, illosque e suis aliorumque cordibus expellant. „ Deum Patrem omnipotentem, Fratres charissimi, inquit „ Episcopus, simpliciter deprecemur, ut hos famulos suos bene„ dicere dignetur in Officium Exorcistarum, ut sint *spirituales* „ *imperatores* ad abjiciendos dæmones de corporibus obsessis, „ cum omni nequitia eorum multiformi.

Specialiter igitur Canonicis, aliisque Ordine exorcistarum insignitis ingeminandum illud, quod ad omnes Christi Fideles dixit Apostolus, ad *Ephes. cap.* 6. *vers.* 11. & 12. *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli. Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus Principes & potestates, adversus mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ, in cælestibus.*

Sicuti vero Exorcistis speciale debet esse cum spiritibus immundis spirituale certamen, sic specialiter ab omni effectu terreno, ut superent, se exuant necesse est; nam ut bene monet Gregorius vere magnus: „ nihil maligni spiritus in hoc mundo „ proprium possident. Nudi ergo cum nudis luctari debemus. „ Nam si vestitus quisquam cum nudo luctetur, citius ad terram „ dejicietur, quia habet unde teneatur. Quid enim sunt ter„ rena omnia, nisi quædam corporis indumenta? Qui ergo con„ tra diabolum ad certamen properat, vestimenta abjiciat, ne „ succumbat. Nihil in hoc mundo amando possideat, nullas re„ rum labentium delectationes requirat, ne unde ad votum re„ gitur, ad casum inde teneatur ". *L.* 2. *Homil.* 32. *in Evang.* Cui Consonat illud S. Leonis *Serm.* 7. *de Nativit.* Ita diabo„ lus omnium discutit consuetudines, ventilat curas, scrutatur „ affectus; & ibi causas quærit nocendi, ibi quemque viderit stu„ diosius occupari.

Quam vera sit Patrum illorum sententia exemplo Pilati nos docet Scriptura.

Animadvertens enim diabolus Pilatum omnibus hactenus Judæorum allatis argumentis, & popoli clamoribus invictum stare, eum ex parte Cæsaris aggreditur; ejus enim amicitiæ retinendæ affectu, tamquam vestimento ipsum teneri posse sciebat. Clamabant itaque Judæi, diabolo instigante: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris; omnis enim, qui se Regem facit, contradicit Cæsari* Joan *cap.* 19. *vers.* 12.

Invenit adversarius vestem, qua teneret, & ecce mox victoria, mox dejicitur Pilatus: subdit enim sacer Textus vers. 13. *Pilatus autem cum audisset hos sermones*, de læso Cæsare, cui eum suspectum facere minabantur, *adduxit foras Jesum*, prorsus succumbens timori, qui omnibus Judæorum clamoribus infractus fuerat: *similis videlicet illis (ait Auctor quidam pietate & eruditione conspicuus) qui tamdiu fortiter pro justitia certant, quandiu nullum imminet fortunarum, aut honoris, aut status, aut vitæ periculum Jansenius in cap.* 19. *vers.* 13. *Joan.*

Recte ergo Exorcistas monet Ecclesia: *Discite per officium vestrum vitiis imperare; ne in moribus vestris aliquid sui juris inimicus valeat vindicare.*

Ex quibus concludere licet, quod si adeo sollicite curare debeant Exorcistæ, ne quid in *moribus eorum sui juris inimicus valeat vindicare*, ut dæmonis imperare, eorumque astus evadere possint; quanto sollicitius Sacerdotibus, aliisque in eminentiore Ecclesiæ gradu constitutis vigilandum sit, ne quid in ipsis sui juris, quo ipsos sibi subjiciat, reperiat inimicus. Quo enim altiori & magis conspicuo loco sunt positi, eo amplius sagittas suas adversus illos evibrat adversarius.

§. V.

Ex illis, quæ in Ordinatione Acolythorum occurrunt, ostenditur, quod qui illo Ordine sunt insigniti, debeant specialiter attendere, ut proximo bonis operibus præluceant, & caveant, ne actionibus suis populum scandalizent.

„ ACOLYTHUM oportet (ait Pontificale) ceroferarium ferre „ luminaria Ecclesiæ accendere; vinum & acquam ad Eu„ charistiam ministrare. Studete igitur susceptum officium digne „ implere. Non enim Deo placere poteritis, si lucem Deo ma„ nibus præferentes, operibus, tenebrarum inserviatis, & per„ hoc aliis exempla perfidiæ præbeatis. Sed sicut Veritas dicit: „ *Luceat lux vestra coram hominibus; ut videant opera vestra* „ *bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.* Et sicut „ Apostolus Paulus ait: *In medio nationis pravæ, & perversæ,* „ *lucete sicut luminaria in mundo, verborum vitæ continentes.* „ *Sint ergo lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in mani*„ *bus vestris; ut filii lucis sitis. Abjiciatis opera tenebrarum, &* „ *induamini arma lucis. Etatis enim aliquando tenebræ, nunc,* „ *autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate.* Quæ sit vero „ ista lux, quam tantopere inculcat Apostolus, ipse demonstrat, „ subdens: *Fructus enim lucis est in omni justitia, bonitate &* „ *veritate.* Estote igitur solliciti in omni justitia, bonitate, & „ veritate; ut vos, & alios, & Dei Ecclesiam illuminetis.

Ex hisce patet evidenter, quod speciali studio & cura teneantur Canonici, aliique Ecclesiastici in Acolythos ordinati, ratione Ordinis illius, per bona opera populo lucis exempla monstrare: atque sollicite cavere ne quid in eorum actionibus occurrat, quod populo in scandalum cedere possit.

Tenentur ergo Ecclesiastici singulariter attendere, non tantum an eorum actiones in se licitæ, sint, & honestæ, sed etiam num hic & nunc, ob hominum infirmitatem, aut temporis duritiam non sint futuræ aliis in petram scandali & lapidem offensionis: quapropter speciali ratione vi Ordinis sui jubentur Ecclesiastici dicere & observare illud Apostoli 1. ad *Corinth. cap.* 8. *vers.* 13. *Si esca* (idem dic de omni eo, quod sine peccato omitti potest) *scandalizat fratrem meum; non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Et illud: *Ab omni specie mali abstinete vos* 1. ad *Thessal. cap.* 5. *vers.* 22. Hoc quoque exemplo suo docuit Apostolus 1. ad *Corinth. cap.* 9. *vers.* 4. 5. 12. 13. 14. habens *enim potestatem manducandi & bibendi*, id est accipiendi a Corinthiis ea quæ ad victum necessaria erant, *sicut cæteris Apostoli & Fratres Domini; sed non usi sumus*, inquit, *hac potestate; sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi.* Sciebat quidem, *quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui Altari deserviunt, cum Altari participant. Ita & Dominus ordinavit*, ait, *iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. Ego autem*, inquit, *nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc, ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet.*

Hoc Apostolico exemplo docentur Canonici, aliique Ecclesiæ ministri, qui *lucere debent ut luminaria in mundo verbum vitæ continentes*, ut expendant, non tantum an potestatem habeant accipiendi aut exigendi a populo hæc illave jura, v. g. decimas, funeralia, vel his, similia; sed insuper num similium exactio non tanta in popolo excitatura sit scandala, tantumque Evangelio datura offendiculum, ut tamquam veri Acolythi deberent dicere cum Apostolo: *Habemus potestatem manducandi & bibendi*, id est, hæc aut illa jura accipiendi, *sed non usi sumus hac potestate; sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi.*

§. VI.

Officium Subdiaconi exigit in Ecclesiasticis castigationem vocis.

PLURA in Ordinatione Subdiaconorum occurrere, quæ mirifice sanctitatem, quam in ipsis requirit Ecclesia, commendant, non difficulter intelliget, qui vel leviter ritus Ordinationis perlustraverit. Et quidem eximia illa carnis munditia, quam Subdiaconi profiteri jubentur. Ordinis illius sanctimoniam non parum commendat; verum cum de illa, & ad eam pertinentibus capite speciali agere instituerim, nihil de ea hic dicendum putavi: sed aliam virtutem, eamque Ecclesiasticis summe necessariam, at hodie parum usitatam, scilicet *castigationem vocis*, specialiter Subdiaconis in traditione amictus commendatam, fusius proponere intendo.

Accipe amictum, inquit Pontificale, *per quam designatur castigatio vocis*, Verba hæc pauca sunt, sed magnam, summeque necessariam omnibus Ecclesiasticis in se concludentia instructionem.

Quid enim adeo Christi Ministro necessarium quam *Castigatio vocis?* Nonne Ministrorum Christi est, se in omnibus exhibere sicut Dei Ministros, nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium eorum? Ea consequenter ipsorum esse debet *vocis castigatio* seu moderatio, ut nihil in eorum verbis occurat, quod Ministrorum Christi dedeceat, aut in ministerii illius vituperium cedat; ac proinde præ reliquis Fidelibus fideliter impleant illud Petri: *Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis administrat, tamquam ex virtute, quam administrat Deus per Jesum Christum*, 1. Petri *cap.* 4. *vers.* 11.

Cre-

Credant quoque ſibi ſpecialiter dictura illud Apoſtoli ad Coloſſ. *cap. 4. verſ. 6. Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus, ut ſciatis quomodo oporteat vos unicuique reſpondere.* Et illud ad Epheſios *cap. 4. verſ. 24. omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.*

Ita ergo *vocem ſuam caſtigare* debet Subdiaconus, ac proinde magis Sacerdos, ut vox ejus Chriſtum, cujus miniſterium gerit, & pro quo legatione fungitur, in omnibus ſonet. Unde non impudica tantum, aut obſcœna, aliave ſimilia monſtra ab ore Subdiaconi, aut Sacerdotis fugere debent; ſed omnia, quæ nec Dei gloriam, nec proximi ædificationem ſpirant, abeſſe debent, ne linguam miſterio Dei, ejuſque laudibus decantandis conſecratam, vano ſermone profanari contingat.

Hinc notiſſima, ſed utinam Sacerdotum cordibus impreſſa, S. Bernardi ſententia! „ *Inter ſæculares;* inquit *nugæ, nugæ ſunt, in ore Sacerdotis, blaſphemiæ.* Interdum tamen ſi incidant, ferendæ fortaſſis, referendæ nunquam . . . . . *Conſecraſti os tuum Evangelio: talibus jam aperiri illicitum, aſſueſcere ſacrilegium eſt. Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent de ore ejus,* non nugas profecto vel fabulas. Verbum ſcurrile, quod faceti urbanive nomine colorant, non ſufficit peregrinari ab ore, procul & ab aure relegandum. Fœde ad cachinnos moveris, fœdius moves ". *Lib.* 2. De Conſid. *cap.* 13.

Non alia fuit ante S. Bernardum B. Petri Damiani de hujuſmodi Sacerdotum nugis ſententia. „ Fuit olim, inquit, ſed jam elapſum eſt tempus, ut modeſtiæ pudor, mortificationis inſigne, digna ſeveritas, Sacerdotalis genii valeat cenſura ſervari. Nam, ut me ſolum digne coarguam, videtis ipſi quia protinus, ut ad vos venio, ecce ſales, ecce facetiæ, lepores, urbanitates, dicacitates, volumina quæſtionum; omneſque verborum inanium peſtes inſolenter erumpunt; quæ nos, non jam Sacerdotes, ſed potius Oratores ac Rhetores, ſive quod inhoneſtum eſt, ſcurras oſtendunt. Mox enim, ut verba conſerimus, paulatim quædam lenocinia confabulationis alternæ ſurrepunt, quæ omnem animi vigorem indecenter emolliant, & ſeveritatis robur in excuſſum riſum, & turpia joca diſſolvant. Hinc eſt, quod mens extra ſe ſparſa confunditur, acies cordis obtunditur; lux divini amoris extinguitur, terror in alios, & reverentia Sacerdotalis amittitur; & quod perículoſius eſt, recte vivendi linea, quæ aliis ad exemplum proponenda fuerat, non tenetur. Quod ſi nos vel pudore vel metu in hæc declinare, contemnimus, mox inhumani, rigidi, & quos Hyrcanæ genuerint tigres, ſaxei judicamur.

Quam æqua ſit Patrum illorum cenſura, ipſi quoque Canones Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia roborati abunde oſtendunt. Ut quid enim *Sac.* Canonibus 47. & 48. Synodi Carthag. IV. adeo ſevere decretum, ut *Clericus per plateas & andronas, niſi maxima ſui officii neceſſitate non ambulet?* Item. *Clericus qui non pro emendo aliquid in nundinis, vel in foro deambulat, ab officio ſuo degradetur?* Ut quid, inquam, ſevera per andronas aut in foro deambulationes interdictio? Non ob aliam indubie cauſam, niſi ut vana colloquia, quæ in locis illis frequentiora eſſe ſolent, clerici evitarent.

Ne quis me hæc divinare credat, Patres Concilii Narbonienſis *ann.* 589. *Can.* 3. prædictorum Canonum cenſuram renovantes audiamus: „ Nam & hoc, inquiunt, ſecundum priſcorum cenſuram Canonum ſi nitum, ut nullius Clericus, Subdiaconus, Diacocus, vel Presbyter in *plateis* reſideat: certe nec in *plateis, & ſtare, & fabulis diverſis commiſceri*. Quod ſi quis facere præſumpſerit, repellendum omnino ab officio & execrandum, ſi non emendaverit, & a communione & ab officio privetur. "

Hiſce conſonat S. Ambroſius *lib.* 1. *Offic. cap.* 23. Agens enim de Officiis, multa, quæ de ratione dicendi dant præcepta ſæculares viri, nobis (inquit) prætereunda arbitror, ut de *jocandi diſciplina. Nam licet interdum honeſta joca ac ſuavia ſint, tamen ab Eccleſiaſtica abhorrent regula.*

Ipſum proinde *amictus* inſigne, quo *caſtigatio vocis* indicatur; ipſa SS. Patrum graviſſima effata, ipſa deinque ſanctiſſima Canonum Decreta, condemnabunt Canonicos, alioſque Eccleſiaſticos, qui os Dei miniſterio, ac divinis laudibus conſecratum, nugis, facetiis, vaniloquiis, ut pejora taceam, magno diei tempore impendunt; quibus in more poſitum eſt, andronas, plateas, ac fora cum magno Sacerdotii vilipendio obambulare, ad nihil aliud vacantibus *niſi aut dicere, aut audire aliqui novi.*

Immo quod deterius eſt, qui in plateis, aut in foro ſtare, & fabulis ſeu inutilibus ſermonibus commiſceri malunt, quam aut divinis laudibus decantandis devote incumbere, aut animam ſuam prævie ad orationem, adverſus occurrentes diſtractiones, mentiſque evagationes præparare.

§. VII.

Ordo Diaconatus in Eccleſiaſticis requirit Chriſtanam fortitudinem, ut libere annuntient Evagelium, nec Chriſtum, ejuſque ſermones erubeſcant.

MAGNAM morum ſanctitatem, vitæque puritatem in Diaconis requiri luculenter expreſſit Pontificale.

Poſtquam enim Diaconorum Ordinem Levitici officio ſuccedere aſſerunt, dicit, Diaconos debere *Eccleſiam Dei, veluti tabernaculum, portare & munire ornatu ſancto, prædicatu divino, exemplo perfecto.* Deinde ſubjungit: „ Levi interpretatur Additus, ſive aſſumptus. Et vos, filii dilectiſſimi, qui ab hæreditate paterna nomen accipitis, *eſtote aſſumpti a carnalibus deſideriis, a terrenis concupiſcentiis, quæ militant, adverſus animam: eſtote nitidi, mundi, puri, caſti, ſicut* decet Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei, ut digne addamini ad numerum Eccleſiaſtici gradus, ut hæreditas & Tribus amabilis Domini eſſe mereamini. Et quia commiſtri & cooperatores eſtis Corporis & Sanguinis Domini, eſtote *ab omni illecebra carnis alieni*, ſicut ait Scriptura: *Mundamini, qui fertis vaſa Domini* . . . . . Curate, ut quibus Evangelium ore annuntiatis, vivis operibus exponatis.

Quis ex his non videt omnium virtutum genera in Diaconis deſiderari? Unde ad Deum Epiſcopus ſe convertens, orat ut emittat in eos „ Spiritum Sanctum, quo in opus miniſterii tui fideliter exequendi ſeptiformis gratiæ tuæ munere *roborentur*. Abundet in eis *totius forma virtutis*, auctoritas modeſta, pudor conſtans, innocentiæ puritas, & ſpiritualis obſervantia diſciplinæ. In moribus eorum præcepta tua fulgeant, ut ſuæ caſtitatis exemplo imitationem ſanctam plebs acquirat.

Verum licet divinorum chariſmatum donis repletos Diaconos deſideret Eccleſia, ſpecialiter tamen Chriſtianam fortitudinem ſeu Chriſtianum *robur* in ipſis exoptat. Hinc Epiſcopus *manum* imponendo (qua ſola manus impoſitione Ordinem Diaconatus plurimis ſæculis, etiam in Ecclæſia Latina, collatum fuiſſe oſtendit Morinus De SS. Ordin. *part.* 3. *exerc.* 9. *cap.* 1. & 2.) dicit; *Accipe Spiritum Sanctum ad robur, & ad reſiſtendum diabolo, & tentationibus ejus, in nomine Domini.* Quibus dictis mos orationem interruptam proſequitur dicens: *Emitte in eos, quæſumus, Domine, Spiritum ſanctum, quo in opus miniſterii tui fideliter exequendi ſeptiformis gratiæ tuæ munere roborentur.*

Et quid mirum, ſi *fortitudinem* ſeu *robur* Chriſtianum ſingulariter in Diacono deſideret Eccleſia? Cum enim ipſis imponat, ut *Evangelium ore annuntient, & vivis operibus exponant*, quin magna ipſis animi fortitudine opus ſit, ignorari non poteſt.

Novit enim Eccleſia, nihil mundo eſſe magis odioſum quam ipſa Evangelii annuntiatio. Novit ipſa, inter perſecutiones & mundi odia Evangelium eſſe per Chriſtum annutiatum, ac per Apoſtolos promulgatum; conſequenter nec per illos, quod in Diaconos aſſumit, ſine mundi perſecutionibus & odiis fideliter eſſe annunciandum, neque enim ignorat veriſſimam ac certiſſimam hanc Chriſti ſententiam: *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſervus ſuper dominum ſuum: ſufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter ejus, & ſervo ſicut dominus ejus.* Matth. *cap.* 10. *verſ.* 24. 25. Quaſi diceret: Nolite vos, qui in annuntiatione Evangelii *ſervi* mei eſtis, melioris conditionis vos putare, quam ego fui, qui calumnia, perſecutionem, immo mortem ipſam Evangelii cauſa patior.

Neque ea animi fortitudo adverſus mundi odia, ejuſque obloquia, atque irriſiones ſolum neceſſaria eſt Diaconis, ut Evangelii veritatem libere & conſtanter *ore* annuntient, ſed vel maxime ut eam *vivis operibus exponant*.

Sicuti enim Evangelium, ejuſque annuntiatio, mundo atque ejus dilectoribus eſt gravis & moleſta, ac propterea continuum in ejus annuntiatores mundi certamen; ita vita juſtorum, quæ eſt viva Evangelii expoſitio & annuntiatio, mundo ejuſque amatoribus contraria eſt, immo gravis atque moleſta; ideoque implacabile quoque adverſus eam mundi odium, continuæ deriſiones, quæ ſæpius in apertas quoque erumpunt perſecutiones.

Quare Diaconi, ſi juxta officii ſui exigentiam Evangelium *vivis operibus* ſtrenue ac conſtanter exponant, ſingulariter experientur, verum eſſe, quod de hominum mundanorum adverſus Chriſtum conſpiratione expreſſit ſacer Textus: *Circumveniamus* (inquiunt *Sap. cap.* 2. *verſ.* 12. & *ſeq.*) *Juſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus noſtris: & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ. Promittit ſe ſcientiam Dei habere, & Filium Dei ſe nominat. Factus eſt nobis in traductionem cogitationum noſtrarum: gravis eſt nobis etiam ad videndum, quoniam diſſimilis eſt aliis vita illius, & immutatæ ſunt viæ ejus. Tamquam nugaces æſtimati ſumus ab illo, & abſtinet ſe a viis noſtris tamquam ab immunditiis, & præfert noviſſima Juſtorum, & gloriatur Patrem ſe habere Deum.*

Experientur ſimiliter quam verum ſit illud S. Gregorii *lib.* 10. *Moral. cap.* 16. „ Deridetur juſti ſimplicitas. . . . quia ab hujus mundi ſapientibus puritatis virtus fatuitas creditur. Omne enim quod innocenter agitur, ab eis procul dubio ſtultum putatur: & quidquid in opere veritas approbat, carnali ſapientiæ fatuum ſonat. Quid namque ſtultius videtur mundo, quam mentem verbis oſtendere, nihil callida machinatione ſimulare, nullas injuriis contumelias reddere, pro maledicentibus orare, paupertatem quærere, poſſeſſa relinquere, rapienti non reſiſtere percutienti alteram maxillam præbere.

Merito ergo Eccleſia Diaconis, quibus incumbit, ut publicæ Evangelium *ore annuntient* atque *vivis operibus exponant*, poſtulat Spiritum ſanctum ad *robur & ad reſiſtendum diabolo*, qui Evangelio ejuſque annuntiatoribus per ſe, ſuaque inſtrumenta bellum continuum indixit. Merito quoque ipſis invictum illum Levitam S. Stephanum imitandum proponit, ut hujus exemplo excitati fortiter pro Evangelio pugnare pergant; tametſi mundi amatores *audientes diſſecarentur cordibus, & ſtriderent dentibus in eum.*

Merito proinde verentur Diaconi & Sacerdotes, ne ad impoſitionem manus Epiſcopalis *Spiritum Sanctum ad robur* non acceperint, qui timore offendendi homines, vel ob honoris, fortunarum, aut rei alicujus temporalis perdendæ periculum, Chriſtum ſeu veritatem publice annuntiare, vel propugnare omittunt.

Si de omnibus dixerit Chriſtus, *Luc. cap.* 9. *verſ.* 26. *Qui me erubuerit, & meos ſermones; hunc Filius hominis erubeſcet, cum venerit in majeſtate ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum:* ſi, inquam, hoc omnibus comminatus ſit Chriſtus, quanto magis *erubeſcet* Eccleſiaſticos, quibus ſermonum ejus confeſſio & annuntiatio ſingulariter erat credita, ſi ipſum ejuſque ſermones, ex humana aliqua conſideratione facto aut verbo annuntiare *erubuerint*.

§. VIII.

Ex Pontificali ostenditur , quam eximia vitæ puritas ac morum integritas in Presbyteris desideretur .

,, CUM magno timore ad tantum gradum ascendendum est, ait ,, Pontifex ad ordinandos in Presbyteros , ac providen- ,, dum , *ut cælestis Sapientia , probi mores , & diuturna justitiæ* ,, *observatio* ad id electos commendet " . Non sufficit ergo ut Ordinandus in Presbyterum in præsenti sit justus , sed requiritut ut *diuturna justitiæ observatio* ipsum commendet, adeoque credatur jam *in charitate radicatus & fundatus*.

Subdit Pontifex : ,, Filii dilectissimi, quos ad nostrum adjuto- ,, rium Fratrum nostrorum arbitrium consecrandos elegit , *ser-* ,, *vate in moribus vestris castæ & sanctæ vitæ integritatem : a-* ,, *gnoscite quod agitis ; imitamini quod tractatis , quatenus mortis* ,, *Dominicæ mysterium celebrantes , mortificare membra vestra a* ,, *vitiis & concupiscentiis omnibus procuretis* .

Si enim teste Apostolo ad *Galat. cap. 5. vers. 24. qui autem sunt Christi , carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis* ; quanto magis Presbyteri Dominicæ mysterium continuo tractantes , & sacrificium incruentum in commemorationem passionis ipsius offerentes , debent seipsos & carnem crucifigere cum vitiis & concupiscentiis , ut ita sibi ipsis secundum veterem hominem ejusque inclinationes morientes , quotiescumque Dominicæ passionis sacrificium offerunt , etiam spirituale , secundum carnem moriendo , sacrificium exhibeant .

Et quidem cum præcipuum , excellentissimumque Presbyteri officium sit , incruentum Altaris sacrificium in memoriam Dominicæ Passionis offerre , singularis quoque Presbyterorum virtus dicenda membrorum mortificatio , seu carnis & concupiscentiarum crucifixio & spiritualis immolatio ; ideoque per charitatem , quæ per *casulam* omnibus reliquis Sacerdotalibus vestibus superpositam designatur , merito intelligitur *charitas mortificans* , quæ adinstar *casulæ* , omnibus aliis virtutibus sic dominetur , ut dicere possit Presbyter : *Vetus homo noster simul crucifixus est , ut destruatur corpus peccati , & ultra non serviamus peccato* . Ad Rom. *cap.* 6. *vers.* 6. Item cum Apostolo : *Non judicavi me scire aliquid inter vos , nisi Jesum Christum , & hunc crucifixum . 1. ad Cor. cap. 2. vers. 2.*

Prosequitur Pontifex monendo Ordinandos : *Sit doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei . Sit odor vitæ vestræ delectamentum Ecclesiæ Christi ; ut prædicatione atque exemplo ædificetis domum , id est , familiam Dei* .

Recte ergo dixit S. Gregorius : ,, Quod sicuti sæpe videmus , ,, quod petra salis brutis animalibus ponitur , ut ex eadem salis ,, petra lambere debeant & meliorari , quasi ergo inter bruta pe- ,, tra salis debet esse Sacerdos in populis . Curare namque Sacer- ,, dotem necesse est , quæ singulis dicat , unumquemque qualiter ,, admoneat ; ut quisquis Sacerdoti jungitur , quasi ex salis tactu æternæ vitæ sapore condiatur . *Lib. 1. Hom. 17. in Evang.*

Quis hinc non videat eximiam quandam vitæ puritatem ab Ecclesia in Presbyteris desiderari ? quod amplius patebit , si Oratio , quæ pro Presbyteris funditur , expendatur .

,, Deus sanctificationum omnium auctor , inquit , cujus vera ,, consecratio , plenaque benedictio est : tu Domine , super hos fa- ,, mulos tuos , quos ad Presbyterii honorem dedicamus munus ,, tuæ benedictionis infunde ; *ut gravitate actuum , & censura vi-* ,, *vendi prebent se seniores his instituti disciplinis , quas Tito &* ,, *Timotheo Paulus exposuit ; ut in lege tua die ac nocte meditan-* ,, *tes , quod legerint , credant ; quod crediderint , doceant ; quod* ,, *docuerint , imitentur ; justitiam , constantiam , misericordiam ,* ,, *fortitudinem , cæterasque virtutes in se ostendant , exemplo præ-* ,, *beant , admonitione confirment : ac purum & immaculatum mi-* ,, *nisterii sui donum custodiant* .

Hanc Orationem aliaque , quæ ex Pontificali retulimus , expendentibus planum erit , non absimilem vitæ puritatem ac integritatem in Presbyteris hodie ab Ecclesia desiderari , quam Apostolus & qui eum sequuti SS. Patres olim exegerunt , scriptisque suis expresserunt . Nec mirum : non enim minus sancta ac immaculata a Presbyteris hodie quam olim hostia immolatur ; ac proinde eadem ratione modo qua olim Chrysostomus *Homil.* 83. *in Matth.* dicere licet : ,, Quo non oportet esse puriorem tali ,, fruentem esca ? Quo solari radio non splendidiorem manum ,, carnem hanc dividentem , os quod igne spiritali repletur , lin- ,, guam , quæ tremendo nimis sanguine rubescit .

Nec minus hodie quam olim verum est , quod omnis Sacerdos *ex hominibus assumptus pro hominibus constituatur in iis , quæ sunt ad Deum* : debet proinde omnis Sacerdos ejus esse sanctitatis & innocentiæ , ut officium mediatoris inter Deum & homines exercere valeat , id est , ut per preces ac sacrificia , vice populi Deum digne laudare , honorare , ei gratias agere , nova beneficia populo impetrare , ac denique ipsum populum Deo reconciliare valeat : quæ omnia requirunt , uti per se notum est , ut Presbyter singulariter Deo gratus sit (*a*).

Denique non minus hodie quam olim debent Sacerdotes , ad exemplum Christi , pro populo seipsos sanctificare ; ut sit , & *ipse* (populus) *sanctificatus in veritate* . Joan. *cap.* 17. *vers.* 19.

§. IX.

Corollaria ex illis , quæ præsenti capite dicta sunt .

PRÆCIPUAM ac fundamentalem Clericorum virtutem , in qua ipse spiritus Clericalis merito reponatur , esse charitatem , qua homo se totaliter a rerum mundanarum effectu exuens , rerum vero divinarum desiderio accendens , totus Dei atque Ecclesiæ servitio mancipatur , §. 1. hujus capitis ostensum fuit .

Ex quo consequens est , quod Episcopi , & quicumque de vocatione alicujus ad statum Ecclesiasticum judicare debent , præcipue attendere teneantur , num charitatis illius indicia sufficientia appareant ; & quidem tanto majora , quanto majore Ordine quis insigniendus est .

Constat quoque ex omnibus , quæ hoc capite ex Pontificali protulimus , magnam in sacris Ministris morum puritatem , vitæque integritatem desiderari ; quinimmo si singula , quæ Ecclesia in ipsis Ordinationum ritibus proponit , attente considerentur ; non difficulter deprehendetur , eamdem de sacrorum Ministrorum puritate hodie esse Ecclesiæ mentem , quam in Patrum scriptis expressam legimus .

Hinc collige , non minorem hodie , quam olim ab Episcopis , aliisque Ecclesiæ Ministris , quibus judicium de qualitatibus Ordinandorum creditum est , inquisitionem , de moribus Ordinandorum esse instituendam : nec minus hodie quam olim cavendum *ne cito manus alicui imponant* . Non minus quoque hodie , quam olim observandum esse monitum S. Gregorii *Lib. 5. Epist.* 27. datum Candido Episcopo , quo monetur in assumendis e Monachis ad Presbyteratum ,, præ omnibus esset sollicitus , ut vitam actusque ,, eorum , qui in hoc sunt officio constituendi , subtiliter debeat ,, inquirere , & tunc eos , si digni fuerint , ordinare .

Ex quo ulterius concluditur , quod merito Tridentina Synodus , conformiter ad ea , quæ SS. Patres prioribus sæculis adeo enixe Episcopis inculcaverant , statuerit *Sess. 23. cap. 7. De Ref.* ,, Ut Episcopus Sacerdotibus , & aliis prudentibus viris , peritis ,, divinæ legis , ac in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis , sibi ,, adscitis , Ordinandorum genus , personam , ætatem , *mores* , do- ,, ctrinam , & fidem *diligenter* investiget & examinet : volens in- ,, super ut nec Regulares sine diligenti Episcopi examine ordi- ,, nentur , privilegiis quibuscumque quoad hoc penitus exclusis .

Non difficulter quoque ex assertis concluditur , quod Episcopi multum a mente Ecclesiæ recederent , & contra Apostoli præceptum frequenter *manus suas* nimis cito *imponerent* , si omnes illos sacris Ordinibus dignos judicarent , qui Præfectorum aut Præsidum suorum testimoniis digni judicantur .

Quid enim certius ac evidentius , quam quod hodie plurimi , qui juventuti ad statum Ecclesiasticum formandæ præsunt , diversam plane de morum integritate in Ecclesiæ Ministris requisita , ideam habeant ab illa , quam Spiritu sancto edocta & directa Ecclesia in Pontificali , ac in sacris Canonibus expressit .

Nonne plurimos juventutis Moderatores hodie videmus testimonia capacitatis ad sacros Ordines annuere omnibus suis subditis , modo tempore aliquo studuerint , & ab externis illis defectibus , qui etiam laicos contemptibiles redderent , se continuerint , parum attendentes , num in illis Spiritus Ecclesiasticus , id est , charitas , qua rebus terrenis renuntiant , & se Dei ac Ecclesiæ servitio consecrare intendunt , effulgeat ; num ad Subdiaconatum promovendi tales sint , ut spes sit non incerta , quod perpetuam castitatem servabunt ; num tales , ut si humana fragilitate contingat in aliquo fideles maculari , præberi ab illis possit , ut loquitur Pontificale , *acqua cælestis doctrinæ , qua purificati ad ornamentum Altaris , & cultum divini Sacrificii redeant* .

Num ordinandi in Diaconos ejus sint vitæ integritatis , ut in Ordinem Leviticum succedentes *Ecclesiam Dei , veluti tabernaculum , portare & munire possent ornatu Sancto , prædicatu divino , exemplo perfecto* .

Circa ordinandos in Presbyteros parum solliciti , num tales sint , ut sperari possit , *quod eorum doctrina sit futura spiritualis medicina populo Dei , odor vitæ eorum delectamentum Ecclesiæ Christi ; ut prædicatione atque exemplo ædificent domum , id est , familiam Dei* .

Nec tantum in sæcularibus Seminariorum ac Collegiorum Directoribus hæc facilitas dandi capacitatis testimonia deprehenditur ; sed in plurimis quoque Regularium Superioribus , qui passim , ut experientia notissimum est , Episcopis tamquam dignos præsentant indifferenter omnes , qui ad ætatem legitimam pervenerunt , & tempore aliquo professi sunt ; sufficienter per hoc ostendentes , se non habere illam de morum integritate & vitæ innocentia in Ordinandis prærequisita , ideam , quam in Pontificali ac in suis Decretis Ecclesia expressit .

Unde non immerito ob hanc , aliasque rationes monuit Franciscus Hallier in *Append. ad Sect. 1. De SS. Ord. §. 3. pag.* 91. edit. Paris. ann. 1636. ,, non adeo Superiorum Regularium fidei ,, credendum esse , ut quos illis tamquam dignos obtulerint , ab- ,, sque alio examine atque discussione ad sacros Ordines Episcopi ,, recipiant ; tum , inquit , quia testimonium ab iis , qui *foris* ,, *sunt* , habere debent , qui ad Ordines promovendi sunt Regu- ,, lares ; tum auctoritate Pauli universum id statuentis ; tum Hie- ,, ronymi de Monachis expresse id exponentis . At , si solius Ab- ,, batis , seu Superioris Regularis testificatione idonei comproba- ,, rentur Regulares , jam non ab iis , qui foris sunt , sed dome- ,, stico solum ab iis , qui intus latent , testimonio niterentur ; ,, tum quia nemini , ut Jure Canonico cautum est , in propria ,, causa credendum est ; nec testes domestici seu ex eadem fami- ,, lia idonei ad testificandum creduntur . Quæ igitur fides Supe- ,, riori Regulari , aut cuicumque alteri , ex eadem cum eo , qui

(*a*) ,, Tales nos præbeamus Clerici , ajebat Orator sæculi XVII. quales ,, Apostolus jubebat esse , hoc est , ejusmodi , quibus objici merito nihil ,, possit ; qui pudorem asserere impietati , ac facere invidiam ipsa morum ,, sanctitate possimus . Immo tales omnino simus , quales esse , nos profani & ,, solutioris vitæ homines , ut ipsorum sermones , ac reprehensionem effugiamus , volunt .

" qui ad Ordines suscipiendos accedit, familia adhibenda erit? " maxime cum notum sit totius Monasterii interesse, ut quam- " plurimos Ordinibus sacris initiatos habeat: & facile probi " etiam, & boni, insita hominibus omnibus cupiditate Ordinis " sui gloriam promovendi (quia Regulares præ cæteris maxime " flagrant, quod Ordinis sui ampliationem & ornamentum ad " Dei gloriam & Ecclesiæ utilitatem spectare præsertim arbitren- " tur) facile, inquam, hac cupiditate ducti abripiantur; ut " levius de suis censeant quam par sit, & *in pondere*, *& pon-* " *dere* judicent, suorum industriam ac dotes magnifice, Sacer- " dotii & reliquorum Ordinum Ecclesiasticorum dignitatem tenui- " ter æstiment.

Parum igitur secure procedent Episcopi, si non aliunde de Ordinandorum moribus, quam per Superiorum aut Præsidentium testimonia ipsis constet; nisi prævie sciant, quod illi, qui testimonia dederunt sint tales, qui veram de sacris Ordinibus ideam habeant, ejusque sint probitatis & fortitudinis, ut nullis illa testimonia sint daturi, nisi quos secundum veram ideam credunt sacris Ordinibus idoneos.

CAPUT IV.

Canonici, aliique Ecclesiæ Ministri ab omni carnis immunditia, & intemperantia alieni esse debent.

§. I.

Ostenditur, quod sacris Ecclesiæ Ministris specialiter conveniat castitas.

Sacerdotibus veteris Legis per Moysen dixit Dominus: *Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen ejus: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt; sint sancti, quia & ego sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos*. Levit. cap. 21. vers. 6. Et rursus: *Loquere ad Aaron. Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium ejus*. Et iterum: *Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron Sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo . . . . . . nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet sanctuarium meum. Ego Dominus, qui sanctifico eos*. Et infra: *Dic ad eos & posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, & quæ obtulerint filii Israel Domino, in qua est immunditia, peribit coram Domino. Ego sum Dominus*. Levit. cap. 22. vers. 3. 4. &c.

Si tantam munditiam atque vitæ innocentiam requisiverit Deus in Sacerdotibus ac Ministris sanctuarii veteris Legis, quis non fateatur, summam munditiam ac puritatem requiri in Sacerdotibus novæ Legis? qui non hircorum aut vitulorum sanguinem, vel panes propositionis Deo offerunt: sed quorum officium est consecrare, tractare, tangere, Deo offerre, sumere, & distribuere hostiam illam immaculatam, agnum sine macula, corpus impollutum, quod Virgo castissima de Spiritu sancto concepit: cujus sanctitatem considerans ille, quo *non surrexit inter natos mulierum major*, confessus est, & non negavit: *Venit fortior me post me, cujus non sum dignus procumbens solvere corrigiam calceamentorum ejus*. Marci cap. 1. vers. 7. Et Princeps Apostolorum contremiscens *procidit ad genua ejus, dicens: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine. Cujus vultum desiderant Angeli prospicere; &* aspicientes, propter majestatem vultus ejus valent facies suas.

Si Apostolus conjuges Christianos, optet ad tempus abstinere ab actu conjugali, ut *vacent orationibus*; quomodo non ab omni impuritate & carnis immunditia alienus esse debet Sacerdos, *qui ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis*; id est, ut per continuas ad Deum preces, tamque juge labiorum suorum sacrificium, populum Deo reconciliet, vice populi Deum laudet, pro beneficiis acceptis Deo gratias agat, ac nova beneficia populo impetret?

Quomodo oratione pro populo levabit *puras manus*, qui corpus suum carnis immunditia conspurcaverit.

Sed quid huic rei adstruendæ tantopere immoror? quandoquidem, ut bene notarunt Patres Concilii Tridentini " quam tur- " pe, ac Clericorum nomine, qui se divino cultui addixerunt, " sit indignum, in impudicitiæ sordibus, immundoque concubi- " natu versari satis res ipsa, communi fidelium omnium offen- " sione, summoque Clericalis militiæ dedecore testatur ". *Seff.* 25. *cap.* 14. *De Reformat.*

Quantopere quoque in Ministris suis carnis immunditiam execretur Ecclesia, satis ostendit, dum per multa sæcula ab omnibus sacris functionibus in perpetuum dimovit, qui in hujusmodi immunditiam esset prolapsus, quantumvis multis pœnitentiæ lacrymis se ab illa immunditia emundasset.

§. II.

Castitas debet se ostendere in omnibus actionibus Clerici.

Non *est arbor bona*, inquit Christus Luc. cap. 6. vers. 43. & *seqq. quæ facit fructus malos: neque arbor mala, faciens fructum bonum. Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, & malus homo de malo thesauro profert malum*. Quasi diceret: Si dignoscere cupitis num thesaurus seu amor cordis bonus sit, fructus expendite; de bono enim cordis thesauro boni fructus, de malo mali fructus nascuntur. Si igitur amor castitatis tamquam quidam thesaurus in corde Clerici lateat, fructus boni illius thesauri in omnes exteriores actiones se diffundent. Amor enim seu thesaurus cordis, actionum exteriorum fons est & origo; ut propterea ad imitationem ejus, quod dixit Christus, *Matth. cap.* 12. *vers.* 34. & *Luc. cap.* 6. *vers.* 45. *ex abundantia cordis os loquitur* dicere liceat: ex abundantia seu thesauro cordis, oculi moventur, pedes incedunt, manus operantur & sic de reliquis exterioribus corporis operationibus.

Si proinde cor Clerici castum sit, vivatque in eo amor castitatis, ex abundantia cordis os ejus pudica loquetur; in oculis, manibus, omnibusque membris, ac gestibus non nisi pudica, tamquam boni illius thesauri fructus apparebunt.

E contrario vero, si verba Clerici sint minus casta, si aures suas sermonibus obscœnis, aut cantilenis parum pudicis non occludat, immo facile accommodet, si aliorum minus honestis actionibus, aut gestibus libenter eas inclinet, aut, quod pejus est, eis annuendo, illas faveat; picturas, statuas, aut immagines non satis honestas toleret; si in familia sua mulieres habitu lascivo vestitas secum patiatur; difficulter persuadebitur in corde illius Clerici amorem castitatis dominari.

§. III.

Ob periculum incontinentiæ Canonicis, aliisque Ecclesiasticis familiarior mulierum conversatio fugienda est.

Incontinentiam seu vitium carnis non vinci resistendo; & quasi ex adverso turpitudinem ejus aspiciendo, fugiendo omnibus constat. " Et Apostolus " Paulus evidenter (inquit Au- " gustinus, seu Cæsarius Arelatensis, ut alii volunt, *Serm.* 293. " *in Append. novæ edit.*) ostendit, qui cum omnibus vitiis præ- " dicaverit resistendum, dum contra libidinem loqueretur, non " dixit, *resistite*, sed *fugite fornicationem*. Ac si contra reliqua vi- " tia, Deo auxiliante, debemus in præsenti resistere, libidinem " vero fugiendo superare. Sic & alibi in *Scripturis divinis* le- " gimus: *Noli*, inquit, *in faciem virginis intendere, ne te scan-* " *dalizet vultus ejus*.

" Beatus *Joseph*, ut impudicam Dominam posset evadere, pal- " lium, quo apprehensus fuerat, reliquit, & fugit. *Ergo contra* " *libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam*. " Nec tibi verecundum sit fugere, si castitatis palmam deside- " ras obtinere. Unde, Fratres Charissimi, ab omnibus Chri- " stianis, præcipue tamen Clericis sive Monachis, indigna & in- " honesta familiaritas fugienda est: *quia sine ulla dubitatione, qui* " *familiaritatem non vult vitare suspectam, cito dilabitur in ruinam*.

Quod periculum & ipsa Scriptura non uno loco expressit: *Numquid*, ait Sapiens, *Prov. cap.* 6 *vers.* 27. & *seq. potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta ejus non ardeant? aut ambulare super prunas, ut non amburantur plantæ ejus? Sic ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cum tetigerit eam*. Et Ecclesiastici *cap.* 19. *vers.* 2. *Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguunt sensatos*. Et ibid. *cap* 42. *vers.* 12. & 13. *Omni homini noli intendere in specie, & in medio mulierum noli commorari*.

De vestimentis enim procedit tinea, & a muliere iniquitas viri.

Unde S. Hieronymus in Nepotiano suo omnes erudiens Clericos " hospitiolum tuum, inquit, aut raro, aut nunquam mu- " lierum pedes terant. Omnes puellas & virgines Christi aut " æqualiter ignora, aut æqualiter dilige: nec sub eodem tecto " manseris, nec in præterita castitate confidas. Nec Sampsone " fortior, nec Davide sanctior, nec Salomone potes esse sapien- " tior. Memento semper quod paradisi colonum de possessione " sua mulier ejecerit; Ægrotanti tibi quilibet sanctus frater as- " sistat, & germana vel mater, aut probatæ qualibet apud " omnes fidei.

" Sed dicet aliquis: Inter mulieres extraneas habitans conti- " nentiam teneo, & volo habere quod vincam. Quid est dice- " re, inquit Augustinus, vel Cæsarius Arelat. volo habere quod " vincam, nisi vivere desidero sub ruina? Sed ego, inquit, li- " bidinis impetum tamquam adversarium meum volo captivum " jugiter retinere. Vide ne contra te incipiat ipsa captivitas " prævalere; & ubi te putabas obtinere triumphum, inde in " æternum incurras opprobrium ". *Loco cit.*

§. IV.

Familiarior mulierum conversatio a Canonicis, aliisque Ecclesiasticis cavenda est, ob aliorum offensionem & scandalum.

Si omnibus inclamet Apostolus, ad *Rom. cap.* 12. *vers.* 17. *Providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus*, quomodo non sollicite Ecclesiastici providere tenentur? Qui tamquam lux mundi exemplo suo, populo prælucere jubentur bono vitæ odore fideles condire, tamquam sale; & non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus bona providere. Hinc illud ejusdem Apostoli universis Ecclesiæ Ministris adeo inculcatum: *Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum, sed exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia, in castitate*. 2. ad *Corinth. c.* 16. *vers.* 4.

Hanc speciem mali, atque ministerii offensionem, sacros Ministros ex familiariori mulierum conversatione facile incurrere, experientia satis superque notum est. Hinc cuidam familiare consortium volenti excusare his Proverbiorum *cap.* 10. *vers.* 9. verbis. *Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter*, reposuit S. Hie-

S. Hieronymus *Epist. ad Rust.* " Bene & argute; sed oportet bonum habere testimonium ab his, qui foris sunt. Licet coram Deo recte ambules, tamen coram hominibus bona providenda; quia astutiores sunt filiis lucis filii tenebrarum. Cum ergo a te hoc genus non amputatur, das reprehendentibus te locum, cum ipse te detrahentium morsibus tradidisti.

Debent igitur Canonici, aliique Ecclesiastici ita esse moderati in conversatione mulierum, ut non tantum se ab omni incontinentiæ vitio contineant, sed insuper provideant, ne ex ea conversatione offensionem fidelibus tribuant, ut non vituperetur ministerium ipsorum. Certum enim est inter omnia vitia nullum tantopere dedecere Ordinem Ecclesiasticum, quam vitium incontinentiæ, ita ut vel minima illius suspicio populum graviter offendat, Ecclesiasticosque laicis facile contemptibiles reddat; quapropter admodum sollicita semper fuit Ecclesia, ut familiariorem suspectamque mulierum conversationem Clerici sedulo evitarent; ne vel minima vitii illius macula fama ipsorum denigraretur, & vita ipsorum male olere inciperet.

Utque veteres Nicænos, Carthaginenses, aliosque Canones olim contra familiariorem mulierum conversationem, earumque cum Clericis cohabitationem editos, ac frequentissime renovatos silentio obvolvam, solum Decreta, quæ in Conciliis nostris Belgicis, & quidem nostra propemodum ætate contra dictam conversationem & cohabitationem edita fuere, subjiciam.

Biennio a finita Tridentina Synodo congregati Patres Provinciæ Cameracensis, contra familiaritatem Clericorum cum mulieribus Canonem sequentem ediderunt: " Consortium mulierum Sacerdoti non convenit, quem castitas & continentia ornare perpetuo debent: & ut castitas servari queat ut muliebri consortio, raro tamen bonum nomen retineri potest. Quare præcipit sancta Synodus, ne qui sacros Ordines susceperit, in familia secum habeat mulierem extraneam, de qua suspicio facile sinistra accipi possit. Quam suspicionem vitare nequeunt, qui juvenes, cultas, procaces, otiosas, impudentes, mali nominis ac famæ, aut quas anteactæ vitæ macula contaminet, vel secum alunt, vel frequenter aut adeunt, aut admittunt. Si quis hac in parte peccaverit, monitus, castigatusque, nisi animum & vitam mutaverit, graviter Ordinarii judicio puniatur ". *Ann.* 1565 *tit.* 8. *cap.* 3.

Canoni Prædicti Provincialis Concilii consonat Decretum Synodi Audomarensis *anno* 1583. *tit.* 16. *cap.* 2. in quo nonnulla præterea noeanda occurunt: " Cum fœminis etiam sanctitate spectatis, extra honestatis necessitatem, non conversentur; *de vestimentis enim* (quod inquit Sapiens) *procedit tinea, & a muliere iniquitas viri: & melior est*, minusque periculosa in virorum conversatione, *iniquitas viri, quam mulier benefaciens*; denique *vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes*. Ancillam non accipiant, per quam incontinentiæ periculum, opinionem, aut suspicionem possint incurrere. Quare non nimis familiariter utantur ancillis suis, quantumcumque honestis, nec cum eis ad convivia, quantumvis honesta, etiam vocati, accedant; etiam ad forum, multoque minus ad tabernas, aut ad choreas. *Sciat vero multo fore & tutius & honestius, si ancillarum loco, viri viris inserviant, atque iis præsertim qui soli agunt.*

Concilium Provinciale Mechliniense *anno* 1570. præcipit, ut Clerici a tabernarum frequentatione, *& suspecta cum mulieribus conversatione, & cohabitatione omnino abstineant*. Tit. de vita & honest. Cler. *cap.* 5.

Huic Provinciali Concilio consonant ejusdem Provinciæ Diœcesanæ Synodi, Mechliniensis *anno* 1609. *tit.* 18. *cap.* 8. & Gandensis, *tit.* 17. *cap.* 5. quæ insuper ostendunt, quod Clerici ab omni specie incontinentiæ cavere debeant: " Ut in hac hominum malignitate, omnis Cleri sugillandi occasio adimatur, & scandalis tempestive occurratur, non tantum incontinentiam, sed omnem quoque ejus speciem unusquisque caveat; ideoque si quis ancillam habeat, vel cum alia muliere sic conversetur; ut obloquium inde vel scandalum oriatur, ad monitionem nostram vel etiam Capituli, sub quo degit, hanc ancillam abdicare, seu ab hujus mulieris familiaritate se subtrahere mox teneatur. Quod nisi fecerit " &c.

Prædictis Synodis convenit quoque Antuerpiensis *ann.* 1610. *tit.* 17. *cap.* 6. " Quia vero, ait, incontinentiæ crimen maximum dedecus parit Ordini Ecclesiastico, ita ut sola illius suspicio Populum graviter offendat; districte prohibemus, ne quis Clericorum habeat ancillam, per quam incontinentiæ periculum, opinionem, vel suspicionem possit incurrere. Neque cum ancilla unquam ad convivia, multo minus ad tabernas accedat; teneaturque unusquisque suam ancillam sine strepitu judicii dimittere, quamcumque nos in Vicariatu nostro aut Decanus & Capitulum quoad sibi subditos, dimittendam judicaverimus.

Ut reliqua Synodorum Decreta præteream, unum Iprensis subnecto *ann.* 1577. *tit.* 3. *c.* 3. " Et quia non solum a malo, inquit Synodus, sed etiam *ab omni specie mali*, Ministris Dei abstinendum est; inhibemus, omnibus Presbyteris, ne cum suis ancillis, quantumcumque honestis, nimiam, contrahant familiaritatem, aut cum eis ad convivia, quantumvis honesta, etiam vocati, accedant, aut etiam ad forum negotiorum causa, multoque minus ad tabernas, aut ad choreas; imagines quoque, aut picturas lascivas, aut obscœnas in suis domibus aut hortis, nullo modo servent aut habeant.

Ex his omnibus Conciliorum sacrosanctis Decretis patet, quam sollicita fuerit Ecclesia, ut & periculum incontinentiæ & omnis ejus suspicio, quæ ex conversatione, & magis ex cohabitatione mulierum, nonnumquam contrahitur, a Clerico amoveantur.

§. V.

Canonicis, aliisque Clericis summopere cavenda est ebrietas & comessatio.

OMNIA, quæ hoc capite dicta fuerunt, ostendunt nihil adeo Clericorum dedecere ac luxuriam seu carnis immunditiam; ex quo non difficulter inferri potest, Clericis singulariter studendum esse sobrietati in cibo & potu, omnesque ebrietates ac comessationes summo studio esse cavendas. Nec enim ambigi potest, quin ebrietates atque comessationes libidinem provocent, juxta illud Apostoli: *Nolite inebriari vino in quo est luxuria*, Ad Ephes. *cap.* 5. *vers.* 18.

Hinc S. Hieronymus: " Secundum Apostolum, *in vino luxuria est*, & ubicumque saturitas atque ebrietas fuerint, ibi libido dominatur. Nunquam ego, pergit Hieronymus, ebrium castum putabo; qui etsi vino consopitus dormierit, tamen poterit peccare per vinum ", Item *lib.* 2. *contra Jovinian.* Esus carnium, & potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est ". Hinc & illud Sapientis; *Luxuriosa res est vinum, & tumultuosa ebrietas*. Prov. *cap.* 20. *vers.* 1.

Nec tantum libido per ebrietatem comessationesque incenditur, & provocatur, sed " accendit insuper, ut notat S. Ambrosius, cupiditates corporis: ipsam quoque mentem subruit, & animum capit, sensum extorquet. Nesciunt quid loquantur, qui nimio vino indulgent, jacent sepulti " *Lib.* 1. *De Abrah. cap.* 6.

Unde ibidem adjungit Ambrosius; *Sane discimus vitandam ebrietatem, per quam crimina cavere non possumus*.

Quid igitur turpius ac fœdius ipsa ebrietate Sacerdotibus esse potest, per quam, dum crimina cavere non possumus, omnium vitiorum seminarium efficitur.

Hinc Synodus Agathensis *Can.* 41. *Ante omnia, inquit, a Clericis vitetur ebrietas*, quæ omnium vitiorum fomes ac nutrix est; *itaque eum, quem ebrium fuisse constiterit (ut ordo patitur) aut triginta dierum spatio communione statuimus submovendum, aut corporali subdendum supplicio*, Apud *Grat. dist.* 35. *Can.* 9.

" A crapula & ebrietate omnes Clerici diligenter abstineant (inquit Concilium generale Lateranense sub Innocentio III.) unde vinum sibi temperent, & se vino ". *Cap.* 14. *tit. De vit. & honest. Cleric.*

Sed quid necesse est plura Conciliorum Decreta hic adducere, ut ostendatur ebrietatem Clericis abominandam & summe probrosam esse? quandoquidem, ut recte observarunt Patres Concilii Cameracensis *an.* 1565. *tit.* 8. *cap.* 1. " Quantum probri & incommodi ebrietas adferat, cum omnibus ordinibus Reipublicæ, *tum Clero maxime, res ipsa doceat*. Atque ob eam rem ebriosum hominem, inquiunt prædicti Patres, navigio jactato sine ullo gubernaculo Salomon comparat. *Nec enim ullum potest virtutis, aut mentis constans officium præstare, qui temulentiam & ebrietatem sectatur*. Propterea Lege veteri Sacerdoti mandabatur, vino, ut abstineret, quo tempore munus Sacerdotii esset obiturus. Quare præcipit, sancta Synodus, ut quicumque in Clero, id est, in sorte Domini fuerit annumeratus, ab hac ebrietatis, & crapulæ macula abstineat.

§. VI.

Canonicis, aliisque Ecclesiasticis tabernas frequentare severissime per Canones inhibitum est.

NIHIL adeo Clericis turpe ac probrosum esse quam ebrietati & comessationibus vacare, paragrapho superiori ostensum est; ut proinde mirum non sit, quod ab ipsis pene nascentis Ecclesiæ temporibus, severissime inhibitum legatur Clericis, ne ad loca accedant, in quibus ebrietates, comessationes, & quæ illas comitari solent vitia, committi consueverunt; quo contingeret, ut vel in similia Clerici inciderent, vel ad minus de ebrietate & comessationibus suspecti redderentur.

Et quidem sub initium sæculi quarti Synodus Laodicena *Can.* 24. decrevit; " Quod non oportet sacratos a Presbyteris usque ad Diaconos, & deinceps quemlibet Ecclesiastici Ordinis usque ad Ministros, vel Lectores, vel Cantores, vel Exorcistas, vel Ostiarios, vel exercitatorum Ordinis, in cauponam ingredi.

Sæculo sequenti Concilium Carthaginense tertium statuit *Can.* 27. *ut Clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi*.

Hunc Canonem rursus sæculo nono Aquisgranensis Synodus innovavit & confirmavit ann. 816. *Can.* 90.

Eodem quoque sæculo adeo indecens credidit Hincmarus Remensis, ut Presbyteri *tabernas* intrarent, ut decrevit inquirendum, " si de tabernis, & de comessationibus, & de familiaritate indebita mulierum se custodiant Presbyteri, sicut sæpissime interdiximus, & interdicimus: quia ad contumeliam nostram laici me petunt, ut si evidenter cum testibus, quo negari non possit a quoquam, Presbyterum in tabernis invenerint, caballum & cappam inde eis habere liceat. Quapropter si abhinc Presbyteri se de talibus non caverint, quia divinum non timent judicium, temporalem illis inveniemus contumeliam, & sæculare illorum incorrigibilitati adinveniemus detrimentum ". Habetur *tom.* 8. *Conc. edit. Labb. pag.* 574. *num.* 20.

Prædictos aliosque plures Canones ingressum tabernarum Clericis interdicentes, sæculo decimo tertio innovavit Concilium Lateranense sub Innocentio III. decernens, *ut Clerici tabernas pror-*

sus

sus evitent; nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Cap. 15. *tit. De Vita & honest. Cleric.*

Tandem ad nostræ ætatis Concilia descendendo, Synodus Tridentina mandat omnibus Canonicis, *ut a tabernis abstineant*. *Sess. 14. cap. 12. De Reform.*

Nec tantum ebrietatis vitandæ causa tabernæ a Clericis vitandæ sunt; sed insuper ne, dum laicis compotantibus immiscentur Clerici, ministerii Ecclesiastici vilescat auctoritas, ut Patres Concilii Cameracensis prudenter notarunt. *Ann. 1565. tit. 8. cap. 6.*

Clerici, inquiunt, ne tabernas potatorias adeant, neque diversoria frequentent, nisi sint viatores, nec omnino se misceant laicis compotantibus. Vilescit enim plurimum ex ea turpi & indecora consuetudine Ecclesiastici ministerii dignitas.

Similiter Concilium Provinciale Mechliniense sub pœna arbitraria interdicit *omnibus Clericis, ut neque edendi vel bibendi causa tabernas ingrediantur nisi peregrinationis, vel alia necessitate compulsi. Ann. 1607. tit. 17. cap. 6.*

Et ne ob quamcumque in specie honestam causam, Clerici sibi tabernarum ingressum licitum crederent, ejusdem Provinciæ Synodi Diœcesanæ declararunt, nec ipsis licitum esse tabernas ingredi sub *prætextu contractuum ibidem celebrandorum, ad quas tamquam Notarii vel alias publicæ personæ vocantur; quibus contractibus interesse in tabernis similiter, inquiunt, prohibemus. Mech. tit. 18. c. 6. & Gandens. tit. 17. cap. 4. sub Episcopo Triest.*

Hæc clarissima atque gravissima hactenus prolata Decreta plusquam sufficienter convincunt, quam enixe Ecclesia Clericis accessum ad tabernas, excepta causa necessitatis, inhibuerit; omittere tamen non possum, quin illis adjungam, quod ex zelo vere paterno & Pastorali, ad arcendos Clericos a tabernarum introitu S. Carolus decrevit: Ut flagitii, inquit *in* Conc. Mediol. I. edit. Labb. part. 2. tit. 25. col. 277. *occasionem, quæ in cauponis & tabernis deesse non solet, Clericis adimamus, cauponarum aditu & usu eos omnino interdicimus, nisi in itinere necessitatis causa; quo loco cum mulieribus ne discumbant. Monemus autem Episcopos, & vehementer hortamur, ut in singulis eorum civitatibus curent parandum unum aut alterum pudicum & honestum diversorium, quo suarum Diœceseon Clericis rusticanis necessitatis causa convenire liceat, nec in eo hospitio improbis, aut nequam hominibus locus sit, neve fœminis ullo modo; sed tantum Clerici, ac Religiosi viri, si fieri possit, in eo recipiantur.*

Quam foret optandum, ut hoc sanctissimi Pastoris monito inducti Episcopi similes domos, ad quas Clerici ad civitatem negotiorum causa divertentes, accedere possent, atque ita tabernas, & quæ in illis occurrit flagitiorum occasionem, evitare possent, immo evitare compellerentur.

Optandum quoque esset, ut Clerici qui, quamdiu domus similes ab Episcopis non sunt designatæ, necessitate urgente ad diversoria communia divertere coguntur; a mulierum immo & laicorum, quantum fieri potest, communi mensa se separarent; ut ita occasionem peccatorum, quæ in illa conversatione sæpe adesse solet, evaderent.

§. VII.

Canonici, aliique Ecclesiastici convivia, quantum fieri potest, evitare debent.

QUEMADMODUM magnæ & raræ artis est continuo versari inter spinas & ab ei non lædi, ita quoque inter concupiscentiarum objecta, quæ spirituales spinæ sunt, degere, & concupiscentiis non indulgere, Angelicæ potius, quam humanæ virtutis est. Cum igitur in conviviis occurrere soleant ea, quæ concupiscentiam carnis seu intemperantiam excitant atque alliciunt, nullus non videt, quantopere a conviviis abhorrere debeant Clerici; tum quia ipsis præ cæteris temperantia in cibo & potu, ob castitatis votum, quo adstringuntur, summopere est necessaria; tum etiam quia ipsi suo exemplo Fideles docere jubentur, alimenta non voluptatis, sed necessitatis causa esse sumenda, id est, quod ad *alimenta* tamquam ad *medicamenta accedere* debeant. Hoc vero difficulter suo exemplo persuadebunt Clerici, qui conviviis interesse amant.

Immo experientia notissimum est, verissimum esse, quod jam pridem in Nepotiano suo omnibus Clericis intimavit Hieronymus: *Facile contemnitur Clericus, qui sæpe vocatus ad prandium, ire non recusat*. In Ep. ad Nepotianum.

Si insuper attendamus, quam difficulter se quis in conviviis a vaniloquiis, nugis, aliisque facetiis, ut pejora sileam, & quæ illa consequuntur, mentis evagationes, ac ipsius spiritus devotionis diminutio, ne dicam extinctio, continere queat; quam insuper difficile sit, qua decet Ecclesiasticum fortitudine, servata tamen Christiana prudentia, corrigere vel arguere illa, quæ contra temperantiam, castitatem, aliasque virtutes in conviviis sæpe incidunt; si his addatur, quam multum illius brevissimi temporis, quod Sacerdotibus ad suam aliorumque salutem procurandum est datum, in conviviis inutiliter perdatur: si denique expendatur quantæ difficultatis sit, ut Sacerdotes ea moderatione in conviviis sint, ut ad sancte obeunda ea, quæ occurrunt sui muneris sacra negotia, sint dispositi: hæc, inquam, si serio expendantur, facile apparebit, quam merito sancti Patres tum factis, tum scriptis ostenderint omnibus, præsertim tamen Clericis, convivia, tamquam malorum multorum occasiones esse vitanda, servandumque illud S. Hieronymi *loco. cit. Numquam* (*convivia*) *petentes, raro accipiamus rogati*. Et addit, quod quotidie experimur nimis quam verum esse: *Nescio enim, quomodo etiam ipse qui deprecatur ut tribuat, cum acceperis, viliorem te judicat, & mirum in modum, si eum rogantem contempseris, plus te posterius veneratur.*

Immo vero, si prædicta incommoda, ex frequentatione conviviorum provenientia, attendatur; vix dubito quin admodum consultum esset, ut Pastores, præsertim in magnis civitatibus, qui ex quodam non contemnendo affectu a subditis suis sæpius ad convivia invitari solent, nec uni ordinarie negare possunt, quod aliis annuunt; consultum, inquam, esset, ut ad imitationem S. Ambrosii, quem sibi imitandum quoque proposuerat S. Augustinus, semel & simul ab omnibus conviviis se excusarent. *Servandum quoque in vita & moribus hominis Dei referebat* (*ait Possidius in Vita S. Augustini* cap. 27.) *quod in Institutis sanctæ memoriæ Ambrosii compererat, ne in sua patria petitus iret ad convivium: ne per frequentiam in patriæ conviviis constitutus, temperantiæ amitteretur modus.*

§. VIII.

Ecclesiastici, præsertim Canonici, frugalitatem ac temperantiam in mensa sedulo servare jubentur, ut ab illis laici frugalitatis exempla petere possint.

PER crapulam, excessumque in cibo & potu innumera in homines tum quoad animam, tum quoad corpus, mala derivare experientia & auctoritate probatissimum est. Quare Christus suos ad præparationem terribilis illius extremi diei exhortans, specialiter monuit, ut abstineant a crapula tamquam quæ maxime homines a debita præparatione ad diem illum abstraheret: *Attendite autem vobis*, inquit, *ne graventur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis hujus vitæ, & superveniat in vos repentina dies illa*. Lucæ *cap. 21. vers. 34.*

Quod vero non animæ tantum, sed & corporibus admodum noceat crapula, unum hoc Sapientis effatum convincit: *Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinens est, adjiciet vitam:* Eccles. *cap. 37. vers. 34.*

Facile hinc videre est, quod frugalitas in mensa a Clericis servanda sit, non tantum ut in seipsis sobrietatem, sibi adeo necessariam, servent; sed insuper, ut laici ab ipsis *frugalitatis*, tantopere commendatæ, exempla petere possint; atque ita fiat, quod olim monuit S. Basilius *in Regul. fus. disput. interogat. 20. ut si quis veniat ex sæculari vita, discat operibus quod ei ratio non persuasit, formam & exemplar vitæ* frugalioris *accipiat: recordetur mensæ Christianorum* (*dico ego Canonicorum aut Clericorum*) *& non pudendæ propter Christum paupertatis.*

Hinc tantopere non tantum Canonicis aut inferioribus Clericis, sed etiam Episcopis Ecclesia frugalitatem inculcavit.

Episcopus, inquiunt Patres quarti Concilii Carthaginensis Can. 15. vilem supellectilem, & mensam ac victum pauperem habeat, *& dignitatis suæ auctoritatem fide, & vitæ meritis quærat.*

Infinita propemodum tum Patrum, tum Conciliorum Decreta, eamdem frugalitatem Episcopis & Clericis inculcantia, passim occurrunt: sed his omissis, ea, quæ nostræ ætati magis appropinquant, referam.

Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 1. De Reform.* animadvertens *præcipuum ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam remedium esse, ut Episcopi, aliique Ecclesiastici, factis ipsis, ac vitæ actionibus, quod est veluti* perpetuum quoddam prædicandi genus, *se muneri suo conformes ostendant: monet Episcopos, omnesque Ecclesiasticos ut ita mores suos omnes componant, ut reliqui ab eis* frugalitatis, *modestiæ, continentiæ, ac quæ nos tantopere commendat Deo, sanctæ humilitatis exempla petere possint. Quapropter*, *subjungit Synodus, exemplo* Patrum nostrorum in Concilio Carthaginensi, *non solum jubet, ut Episcopi modesta supellectili*, & mensa ac frugali victu *contenti sint, verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota ejus domo caveant, ne quid appareat, quod a sancto hoc instituto sit alienum; quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ se ferat ..... Eadem non solum* in quibuscumque Beneficia Ecclesiastica, tam sæcularia quam regularia, obtinentibus pro gradus sui conditione observari; *sed & ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales pertinere cernit: quorum consilio apud Sanctissimum Romanum Pontificem cum universalis Ecclesiæ administratio nitatur, nefas videri potest, non iis etiam virtutum insignibus, ac vivendi disciplina eos fulgere, quæ merito omnium in se oculos convertant.*

Patrum Concilii Tridentini vestigia premens, fidelissimus Concilii illius executor, & frugalitatis atque abstinentiæ sæculi decimi-sexti admirabile exemplar, ne dicam prodigium, S. Carolus, miram frugalitatem Episcopis servandam præscripsit, omniaque escarum lenocinia, quæque ad luxum magis, quam ad necessariam corporis refectionem spectant, a mensa Episcoporum abesse voluit. Quæ omnia a Clericis quibuscumque, cujusque conditionis, ordinis & dignitatis sint, accurrate, inquit, servari jubemus. Ac tandem subjungit: „ Meminerint autem (Clerici) in quibusdam, quæ Episcopis „ permissa, ipsis communia esse possunt, eo majorem sibi mode„ rationem esse adhibendam, quo dignitatis gradu Episcopis „ sunt inferiores". *Tom. 15. Con. Labb. Con. Mediol. I. part. 2. tit. 23. col. 275.*

Nec tantum frugalitatem illam servari voluit in privata Clericorum mensa, sed nec ab ea in hospitum receptione recedendum credidit. Unde inter monita, quæ Clero suo ex affectu vere paterno deprompsit, & hoc unum fuit: „ Excipite hospites, at illis excipiendis intra parcimoniæ fines „ vos continete, ita ut *frugalitatis, non sumptuosi convivii* „ *testes illos habeatis*". In *Conc. 4. Mediol. part. 3. cap. 7. tom. 15. Conc. Labb. col. 527.*

Eodem indubie affectu Synodus Mechlinensis *anno 1606. tit. 18. cap. 14.* „ hortatur & rogat omnes in Domino præser„ tim Clericos, & quoscumque viros Ordinis Ecclesiastici, „ qui cæteris *& temperantiæ, & modestiæ exemplo prælu-*

„ *cere*

„ *cere merito debent*, ut amicitiæ, honeſtatis, vel alia quacum-
„ que ex cauſa, quodcumque convivium inſtituti, unicum tan-
„ tum Miſſum (*a*) adhibeant præter bellaria (*b*)
Rationem hujus ſuæ exhortationis, quæ merito Clericos ad
ejus obſervantiam inducere deberet; his verbis præmiſerat: „ cum
„ pluralitas miſſuum non modo longiorem faciat ſeſſionem, unde
„ temporis quo nihil pretioſius eſt, magna provenit jactura, ve-
„ rum etiam multum pecuniarum vane abſumat, non abſque
„ injuria vel detrimento pauperum, luxuſque ac gulæ magnum
„ irritamentum, & multorum ſæpe cauſa exceſſuum; hor-
„ tamur " &c.
Frugalitas igitur ab Eccleſiaſticis omnibus eo etiam titulo ſol-
licite ſervanda eſt, ut laici ab ipſis frugalitatis exempla petere
poſſint, utque diſcat laicus operibus quod ei ratio non perſuaſit.
Immo ut ipſi ſine ignominia de ſobrietate ad populum dicere
poſſint; Frugalitas tenenda eſt: quia quemadmodum olim ad
Eccleſiaſticos dicebat S. Hieronymus *in Michæam c. 2. col. 1511.*
edit. ultimæ, „ An non confuſio & ignominia eſt Jeſum cru-
„ cifixum Magiſtrum, pauperem atque eſurientem fartis prædi-
„ care corporibus; Jejuniorumque doctrinam, rubentes buccas,
„ tumentiaque ora proferre "? Eodem, inquam, jure liceret di-
cere; an non confuſio & ignominia eſt inter ſumptuoſa ſplendi-
daque convivia, & eſcarum delicias, menſarumque luxum Chri-
ſtianam deprædicare ſobrietatem, & tantopere commendatam lau-
dare temperantiam?

§. IX.

*Eccleſiaſtici cavere debent luxum omnem in conviviis, ne pro-
ventus Eccleſiaſticos inutiliter conſumendo bona
pauperum ſacrilege dilapident.*

ANTERIORI paragrapho oſtendimus frugalitatem ab Eccleſia-
ſticis ſollicite cuſtodiendam, ut laicis non verbo tantum,
ſed magis exemplo, virtutem tantopere neceſſariam & commen-
datam perſuadeant; quo titulo ad eam ſervandam tenentur non
ſolum Eccleſiaſtici, qui ex bonis Eccleſiæ vivunt, ſed & illi,
qui cenſu patrimoniali abundant; quandoquidem & hi, utpote
Chriſti Miniſtri, debeant tamquam lux mundi reliquis bonis ope-
ribus prælucere.
Verum ſi non proprium duntaxat patrimonium, ſed ipſos pro-
ventus Eccleſiaſticos, id eſt, ipſum patrimonium Crucifixi, ſeu
pauperum, in luxum menſarum, aut alias vanitates convertant,
non ſcandali ſolum, ſed furti, immo ſacrilegii unanimi Patrum
judicio condemnantur.
Utque priſtina Patrum tonitrua potius quam clamores contra
crudelem illam proventuum Eccleſiaſticorum diſſipationem præ-
teream, aliqua ex illis, quæ ſæculis multis quadripartita bono-
rum Eccleſiaſticorum diviſione ſunt poſteriora, in condemnatio-
nem ſacrilegæ rerum Eccleſiaſticarum profuſionis, adducam.
„ An ignorans (ſcribebat ſæculo undecimo ad quemdam Epiſ-
„ copum B. Petrus Damiani) quia ad hoc Eccleſiis prædia con-
„ feruntur, ut ex iis pauperes ſuſtententur, indigentes alantur,
„ & ex iis viduis atque pupillis ſubſidium procuretur? Perpende
„ ergo quantorum homicidiorum in die judicii reus erit, qui
„ modo tot orphanis diverſiſque pauperibus unde vivere debeant,
„ ſubtrahit. Si damnatur ille, qui vel unum perimit hominem
„ ferro; qua ſententia dignus eſt, qui bona Eccleſiæ profligando,
„ complures interficit famis & inopiæ gladio? *Apud Baron. ad*
„ *ann. 1055.*
„ Res pauperum (clamabat annis ut minus ſexcentis a facta
„ rerum Eccleſiæ diviſione S. Bernardus) non pauperibus dare
„ par ſacrilegio crimen eſſe dignoſcitur. Sane patrimonia ſunt
„ pauperum, facultates Eccleſiarum: & ſacrilega eis crudelita-
„ te ſurripitur, quicquid ſibi miniſtri & diſpenſatores, non uti-
„ que Domini vel poſſeſſores, ultra victum accipiunt & veſti-
„ tum. Nec enim ordinavit Deus his, qui Evangelio ſerviunt,
„ de Evangelio quærere delicias vel ornatum, ſed vivere, ait
„ Paulus, ex eo ut videlicet ſint contenti alimento corporis;
„ non irritamenta gulæ, aut incentiva libidinis, & quibus tegan-
„ tur, non quibus ornentur, accipere ". *In declamat. in Evang.*
Ecce nos reliquimus omnia. §. 17.
Et rurſus *Ep. 2.* §. 11. ſcribens ad Fulconem Canonicum:
„ Conceditur tibi ut ſi bene deſervis, de Altario vivas, non
„ autem ut de Altario luxurieris, ut de Altario ſuperbias; ut
„ inde compares tibi frena aurea, ſellas depictas, calcaria dear-
„ gentata, varia griſeaque pellicea a collo & manibus orna-
„ tu purpureo diverſificata. Denique quidquid præter neceſſarium
„ victum, ac ſimplicem veſtitum de Altario retines, tuum non
„ eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt ". *Sed hoc faciunt, inquis, cum*
quibus habito; ſi non facio quod cæteri, de ſingularitate notabor.
Ecce melliſluum Bernardi reſponſum (utinam omnibus Clericis,
qui ſe ob aliorum conſuetudinem in dilapidatione proventuum
Eccleſiaſticorum ſecuros credunt, ſaperet!) *Propterea, inquam,*
exi de medio eorum; ne aut in urbe notabiliter vivas, aut exem-
plo pereas aliorum.
Sciebat quoque decimi-ſexti ſæculi verus pauperum Patronus
S. Carolus: „ Quod ubi primum Eccleſiæ bona eſſe cœperunt
„ (verba ejus ſunt) eam naturam, & conditionem conſecuta
„ ſunt, ut in alium quam in ſacrum & pium uſum eo-
„ rum fructus converti nefas eſſet. Quamobrem univerſos,
„ qui Eccleſias & Beneficia Eccleſiaſtica quæcumque obtinent,
„ per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti obteſtatur atque monet,
„ ut meminerint ea bona non *eſſe ſibi credita ad luxum*, neque ad
„ augendos conſanguineos, ſed ad vitam honeſte, ut fidelem
„ Dei miniſtrorum, & pietatis Chriſtianæ Magiſtrum decet,
„ traducendum. Ex eo vero quod ſupervenit, ſi neceſſaria pau-
„ peribus alimenta denegaverint *intelligant ſe quos non paverint,*
„ *occidiſſe*; atque ob violatam ſanctiſſimæ caritatis legem *mor-*
„ *tale peccatum comiſiſſe; quo ſibi iram in die iræ theſauriza-*
„ *verint.* Modum autem & rationem, qua metiri ſe pro con-
„ ditione & gradu unumquemque oporteat ad vitam ſuam fru-
„ ctibus Eccleſiaſticis honeſte ducendam, eam eſſe omnes debent
„ intelligere, quæ ab iis non diſcrepet, *quæ in ſacris Cano-*
„ *nibus*, & præſertim in his noſtris Conſtitutionibus de Clericali
„ frugalitate & modeſtia ſtatuta ſunt ". *Conc. Mediol. I. part. 2.*
cap. 6. 4 edit. Labb.
Et in *Concil. Mediol. IV. part. IV. part. 3. cap. 7.* Chriſti viſ-
„ ceribus ſubſtantiam Eccleſiaſticam erogate, pauperibus ſcilicet,
„ peregrinis, viduis, pupillis, ægrotis, in vincula conjectis, ca-
„ ptivis; quibus egentibus, & eſurientibus cum ſubvenire poſſitis,
„ *ſi alimenta neceſſaria denegatis, violatæ charitatis rei eſtis in*
„ *conſpectu Domini.* Memores eſtote ejus, quod a ſanctiſſimo Pa-
„ tre Ambroſio ſcriptum eſt, ſua fideles eo animo obtuliſſe Ec-
„ cleſiæ Miniſtris, ut per eorum manus, quorum fidei atque in-
„ tegritati ſumma omnia tribuebant, ad pauperes pervenirent.
Canonici proinde, aliique Eccleſiaſtici, qui de bonis Eccleſiæ,
neglectis Chriſti pauperibus, ſplendide convivantur, aut in alium
ſuperfluum vanumque uſum convertunt, utinam tempeſtive re-
cogitent & advertant, quod quidam Prælatus (qui ſe aliorum
moribus conformans, res Eccleſiæ in vana & ſumptuoſa convi-
via expenderat) ex conſcientiæ remorſu, compunctione, ac
Dei illuſtratione diſſeruit; „ Hæc omnia judicabit, cujus judi-
„ cia occulta ſunt, & ideo plus timenda. Sumptus tam deteſta-
„ biles & enormes non de labore aut patrimonio noſtro fiunt,
„ ſed de eleemoſynis fidelium de oblationibus atque decimis, &
„ de tributis egentium animarum, de exactionibus & oppreſ-
„ ſionibus pauperum, de obventionibus etiam placitorum. Qui-
„ que in ſudore vultus pane noſtro veſci debuimus, labores mi-
„ ſerorum nobis uſurpamus ad delicias, atque in crapula, &
„ ebrietate ſudorem bibimus alienum. Scriptum eſt, Judicia
„ ejus abyſſus multa. Ille, qui intuetur abyſſos & ſedet ſuper
„ Cherubim, terribilis in conſiliis ſuper filios hominum, judica-
„ bit cauſam pauperum, quando ſtabunt in magna conſtantia
„ adverſus eos qui ſe anguſtiaverunt. Vindicabit hæc omnia
„ *pater orphanorum, & judex viduarum: patientia vero paupe-*
„ *rum non peribit in finem* ". Apud Petr. Bleſenſ. *Epiſt.* 102.

§. X.

*Perverſa eſt quorumdam Eccleſiaſticorum perſuaſio, qua credunt
ſibi licitum proventus Eccleſiaſticos in ſplendida convivia, aliam-
que, ſæcularem luxum convertere, ut auctoritatem ſibi apud
populum concilient.*

INANIS profecto, ne dicam perverſa eſt quorumdam Canonico-
rum, aliorumque Eccleſiaſticorum perſuaſio, qua ſibi licitum
credunt, *bona pauperum & Crucifixi patrimonium* in luxum ac
vanitatem, pompamque ſæculi convertere, *ut ſibi auctoritatem*,
ut ajunt *concilient*; quaſi alia auctoritas Eccleſiaſticis neceſſaria
eſſet, quam ut verbis & exemplis fideles ad omne virtutum ge-
nus excitare ac permovere poſſint. Hanc vero auctoritatem non
per ſæculi faſtum ac mundi vanitatem, ſed horum contemptu
comparari evidens eſt. Quis enim neſciat: populum ad mundi
contemptum potentius permoveri, ſi ille, qui ad mundi contem-
ptum hortatur, prius ſuo exemplo mundi contemptum perſua-
deat? E contra quis neſcit, ſine auctoritate & virtute voces
eſſe Eccleſiaſticorum, dum aliud ore proclamant, aliud factis
denuntiant?
Sciebant Concilii Carthaginenſis IV. Patres, neceſſariam Epiſ-
copis eſſe auctoritatem; ſed quibus mediis eam ſibi conciliandam
putarent, audiamus: „ Epiſcopus vilem, inquiunt, ſupellectilem,
„ menſam ac victum pauperem habeat, & dignitatis ſuæ auctori-
„ tatem *fide ac vitæ meritis* quærat ". *Can. 15.*
Nonne Concilium Tridentinum *Seſſ. 25. cap. 17. De Reform.*
oſtendit quantopere deſideraret, ut auctoritatem ſuam Epiſcopi
integram conſervarent; dum ſacros Canones omnes, Conciliaque
generalia, atque alias Apoſtolicas ſanctiones ad dignitatis Epiſ-
copalis decorem & gravitatem pertinentes renovando, præcepit,
ut Epiſcopi ab eo, quod eorum auctoritatem labefactaret, abſti-
neant; nonne, inquam, his abunde oſtendit, quantopere aucto-
ritatis Epiſcopalis decorem ſartum tectum deſideraret? Et tamen
en prædictum Canonem Carthaginenſem repetit, & novæ aucto-
ritatis pondere corroborat, hortaturque Epiſcopos omnes Ec-
cleſiaſticos: „ ut etiam in reliquo vitæ genere, ac tota ſua domo
„ caveant, ne quid appareat, quod a ſancto hoc inſtituto ſit
„ alienum, quodque non ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanita-
„ tum contemptum præ ſe ferat ", *Seſſ. 25. cap. 1. De Re-*
format.
Abſit ergo ut per conviviorum luxum, aliamque mundi vani-
tatem, auctoritatem Eccleſiaſticis accedere Patres Spiritu ſancto
edocti crediderint: ſed ut eorum major eſſet auctoritas, ea om-
nia ſummopere cavenda præmonuerunt & præceperunt. Unde
ut ad materiam noſtram propius accedamus, veriſſime di-
xerunt Patres Concilii Cameracenſis *ann. 1565. tit. 8. cap. 2.*
homini Eccleſiaſtico, quacumque dignitate fulgeat, plus laudis
affert frugalitas in menſa quam ſumptus: *plus dedecoris exquiſi-*
tus apparatus, quam ſimplex; plus moleſtiæ longus accubitus
quam brevis & naturæ ſufficiens. Sit ergo cultus in menſa,
& conviviis potius in gravitate, ſobrietate, ſale conditis ſer-
moni-

(a) Miſſus eo loci ſumitur Gallico idiomate pro *mets* aut *plat de viande.*
(b) Forte herbaria, ſeu legumina.

monibus, quam in pompa & deliciis, atque ita detestetur Clericus comessationes, quæ ventri sic serviunt.

Hinc illud S. Hieronymi: Judex sæculi plus deferet *Clerico continenti, quam diviti; & magnis sanctitatem tuam venerabitur, quam opes. Epist. ad Nepotianum.*

Ratione proinde, ac Patrum Conciliorumque testimoniis constans est & luculentum: *Eorum qui Dei Ministri sunt, ut dicere solebat S. Carolus, dignitatem ac existimationem non in humanis ornamentis, sed in Religiosis virtutibus consistere. Apud Car. a Basil. S. Petri, lib. 7.* Vitæ S. Carol. *cap.* 6.

§. XI.

Corollaria ex illis, quæ hoc capite dicta sunt.

Ex dictis constat, summo studio & cura Ecclesiasticis advigilandum esse, ne vel in minimam de incontinentia per familiariorem mulierum conversationem incidant suspicionem.

Hinc consectarium est, quod diligenter teneantur advigilare, ne vel ipsæ mulieres quibuscum conversantur, ea agant, ex quibus suscipio nimiæ familiaritatis nasci posset.

Unde singulariter attendere debent Canonici, Pastores, aliique Ecclesiastici, qui in familia sua ancillas habent, ut hæ semper ita se gerant, ne ex modo earum agendi videantur majorem quamdam auctoritatem quam ancillarem sibi arrogare, certum enim est, quod dum ancillæ se gerunt, non ut ancillæ sed auctoritatem matrumfamilias, aut totam, aut saltem pro parte usurpant, quod facile opinio aliqua sinistra, & laicorum offensio incurratur.

Quia vero non raro, quod Ecclesiastici circa similia in propria causa cæcutiant, aut non advertant, quantopere populus ex hac aut illa conversatione, vel ex modo agendi ancillæ scandalizetur & offendatur; hinc consequitur, admodum prudenter in multis Synodis statutum esse (ut in præcedentibus vidimus) quod Clerici sine ullo judicii strepitu ad Superioris admonitionem tenebuntur quamcumque ancillam, quam judicaverit ipse Superior dimittendam, dimittere, aut a conversatione mulieris, quam Superior suspectam, aut populo in offendiculum esse putaverit, abstinere.

Ex quo ulterius consectarium est, quod Archipresbyteri, aliique Superiores sollicite invigilare & inquirere teneantur, num ex cohabitatione vel conversatione Ecclesiasticorum cum mulieribus nulla suspicio, nullum obloquium aut scandalum in populo sit exortum, ut ex officio suo ipsos Ecclesiasticos ad dimittendam hujusmodi ancillam aut mulierem moneant, aut etiam compellant.

Constat quoque ex ante dictis severissime per Canones vetitum esse Clericis edendi vel bibendi causa, (excepta causa necessitatis, tabernas intrare, tum ne vitium ebrietatis aut comessationis, Ecclesiasticis summopere probrosum & nocivum, incurrant, tum ne se miscendo laicis compotantibus vilescat ministerii Ecclesiastici dignitas.

Cui consequens non tantum tabernarum introitum ab Ecclesiasticis vitandum esse, sed insuper evitanda esse consortia illa, quocumque loco habeantur, ad quæ non nisi compotandi, atque contabulandi gratia, ut ajunt, conveniri solet. Nec enim minus in similibus conventiculis, licet extra tabernam instituantur, comessationum atque intemperantiæ periculum est, quam in ipsis tabernis; immo nec raro ex frequentatione similium conventiculorum scandala oriuntur, non minora, quam ex frequentatione tabernarum; neque Clericos, qui similia consortia accedere consueverunt, ministerii sui dignitatem diu integram conservare experientia est manifestum. Ex quibus proinde non male concluditur, quod Ecclesia ingressum tabernarum, ob intemperantiæ ac scandalorum periculum, vetando, etiam prædictorum consortiorum frequentationem videatur prohibuisse; quantumvis, ob ea quæ dicta sunt, etiam præveniendo omnem Ecclesiæ positivam prohibitionem, Clericis omnino a frequentatione talium consortiorum sit abstinendum.

Tertio, ex dictis hoc capite constat, Ecclesiasticis summopere studendum esse frugalitati, tum ut laici ab ipsis frugalitatis exempla petentes, ad servandam frugalitatem invitentur, tum ne convivia lautiora & splendida exstruentes, proventus Ecclesiasticos, id est, patrimonium Crucifixi & pauperum, in luxum crudeliter insumant.

Hinc collige, quod luxum illum & vanitatem in conviviis singulariter præcavere teneantur, qui non modo laicos, sed ipsos quoque Ecclesiasticos verbo docere & exemplo tenentur.

Ex quo ulterius non difficulter intelligitur, quantopere esset optandum (quod plures jam diu vehementer desiderarunt) ut in ipsis Universitatibus sumptuosa illa convivia, quæ in actibus, præsertim Doctoralibus, multis in locis exhiberi consueverunt, abrogarentur; aut saltem, si quæ fieri debeant, ad debitam frugalitatem revocarentur. Quid enim magis a ratione alienum, quam ut in Universitatibus, in quibus non laicis tantum, sed etiam laicorum Magistris, id est, Ecclesiasticis Christiana vivendi norma tradenda est, ubi quotidie leges frugalitatis & temperantiæ præleguntur & inculcantur? quid, inquam, magis a ratione abhorret, quam ut illic convivia illa, quæ a Christiana modestia & frugalitate sunt aliena, instituantur, immo ut instituantur imperetur?

Utinam attenderent hujusmodi conviviorum & consuetudinum fautores, quam sit natum contingere, ut horum exemplo ab aliis Ecclesiasticis sumptuosa celebrentur convivia, in quibus dum patrimonium pauperum crudeliter profanatur ob *violatam sanctissimam charitatis legem*, ut ait S. Carolus, *mortale peccatum committitur, quo sibi iram in die iræ thesaurizant:* ac per consequens expendant, num crudelis illius profanationis non sint forte futuri participes.

Scio non deesse, qui similia convivia necessaria credunt, ut Graduum Academicorum vilescat auctoritas: verum summopere esset optandum, ut hi serio expenderent, quantum per conviviorum illorum instructionem vilescat Universitatem auctoritas: quantaque apud exteros pariant obloquia. Nonne luxus ille conviviorum in causa est, ut Doctorum dicta sæpius pondus suum & virtutem amittant, dum aliud docere, aliud facere videntur? Dicant, immo clament Doctores contra comessationes, & ebrietates, contra profusionem redituum Ecclesiasticorum in vanum & superfluum mensarum apparatum, nonne illico reponetur: *Medice, cura teipsum, & qui alium doces, teipsum non doces?* Luc. *cap.* 4. *vers.* 23.

E contrario si convivia illa ad Christianam reducerentur sobrietatem, & pecunia, quæ in illa consumi hactenus consuevit, in pios usus, vel pauperum alimenta erogaretur, quam bono odore universa Christianæ respublica exinde non aspergeretur, quanta efficacia & virtute alumnos suos ad sobrietatem ac frugalitatem servandam Magistri movere possent! Quanta exinde apud bonos omnes longe lateque Universitatibus accederet auctoritas! vera scilicet & solida, quæ juxta sanctissima ac verissima Conciliorum & Patrum effata *fide & vitæ meritis quæritur.*

Nonne & hodie contingit per similium conviviorum instructionem, quod jam pridem deplorabat Clemens V. ut in assumptione Gradus tantæ debeant fieri expensæ *quod & ipsi (Gradum assumentes) transeunte expensarum hujusmodi vanitate, vacui plerumque remaneant & gravati. Et cæteri, qui vel nolunt vel nequeunt similes expensas subire, hac occasione frequenter a receptione honoris hujusmodi retrahantur? Clem. II. De Magistris l. 5.*

Sed videor audire, qui dicant: Permittit Clemens V. ut in assumptione ipsis Gradus expendantur *tria millia Turonensium argenteorum*, quanta summa hodie in promotione ad Gradum, etiam Doctoralem, non videtur expendi. Verum Clemens non dicit summam illam consumi posse in sumptuosi convivii apparatum; sed tantum dicit, quod expensæ in actu faciendæ dictam summam excedere non possint. Ulterius, nullatenus ex ipsa Clementis Constitutione argui potest, quod Pontifex approbet illas expensas; sed cum summus esset circa expensas illas excessus, statuit, ut prædictam summam excedere non possent; non approbans, quod tanta summa expenderetur, sed præcavens ne major impenderetur. Quemadmodum Romani Pontifices *tam antiquis temporibus quam modernis* (*verba sunt Innocentii III:* Lib. 1. Epist. 460.) *certum tempus Canonicis & Capitulis præfixerunt ultra quod nec Ecclesiæ debeant, nec Ecclesiastica Beneficia seu Præbendæ vacare*; non approbantes quod tam diu vacent, sed præcaventes ne diutius Ecclesia quælibet solito Ministrorum obsequio defraudetur.

Vel ut exemplo præsenti materiæ admodum apposito utamur, Concilium Lateranense sub Alexandro III. deprehendens quomodo tum Episcopi, tum Archidiaconi in visitatione multis mutilibus expensis populum gravarent, statuit ut Episcopi 20. vel 30. evectionum (*a*) numerum, Archidiaconi 5. vel 7. nunquam excedant: inde tamen inferre, ergo licitum credidit Concilium, ut Episcopi aut Archidiaconi tot evectionibus in visitando uterentur; id omnino esse a mente Concilii alienum, verba sequentia ipsius Concilii ostendunt: *Sane quod de prædicto numero evectionis secundum tolerantiam dictum est, in illis locis, &c.* Proinde toleravit, non approbavit Concilium prædictum evectionum numerum.

Aliena igitur a mente Pontificis, & Conciliorum est hæc consequentia: *Hoc illudve pro moderando excessu statutum est, ergo illud approbatur.*

CAPUT V.

Canonici, cæterique Ecclesiastici debent singulariter esse alieni ab omni specie avaritiæ.

§. I.

Avaritia directe professioni Clericali opponitur.

Avaritia est nimius pecuniarum vel rerum pecunia æstimari solitarum affectus.

Excessus ille potest esse vel ex parte objecti, quod scilicet nimis multa appetantur; vel ex parte actus, quia etsi non nimis multa, nimio tamen affectu expetantur aut possideantur. Hinc Christus volens a vitio hoc liberare fratres illos, qui ipsum judicem familiæ erciscundæ constituere volebant, non dixit tantum, *Attendite & cavete ab avaritia*, Lucæ *cap.* 12. *vers.* 15. sed addit, *ab omni: quia, inquit Augustinus, non solum avarus est, qui rapit aliena; sed & ille avarus est, qui cupide servat sua. Serm. 28. De diversis.*

Hinc nimius rerum temporalium amor, qui avaritia dicitur; tametsi omnem Christianum, cujus conversatio & desiderium in cælis esse debet, in tantum dedeceat, ut propterea Apostolus ad *Ephes. cap. 5. vers.* 3. in persona Ephesiorum omnibus fidelibus dicat: *Avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos:* specialiter tamen adversari statui & professioni Clericali facile intelligetur, si ad ea, quæ superius *cap.* 3. §. 1. dicta fuerunt, reflectamus.

Ostensum enim ibidem fuit, primam ac fundamentalem Clericorum virtutem esse charitatem, qua homo se totaliter a rerum mun-

(a) Evectionum nomine intelligi debent *equi*, vel *equitaturæ*.

mundanarum affectu exuens, rerum vero divinarum gustu & desiderio accedens, totus Dei ac Ecclesiæ servitio mancipatur; atque propterea, ut eodem loco monstravimus, virtutem illam tonsurandis seu assumendis ad statum Ecclesiasticum specialiter inculcat Ecclesia, utpote in qua spiritus Ecclesiasticus, qui in promovendis ad statum Clericalem & esse & continuo crescere debet, jure & merito reponitur; immo a qua *Clerici* nomen suum sortiuntur.

Hanc igitur Clericorum præcipuam ac fundamentalem virtutem, immo ipsum Ecclesiasticum spiritum, si quis conferat cum nimio illo temporalium affectu, in quo vitium avaritiæ consistit, cæcus sit oportet, qui diametralem inter illa non videat oppositionem.

Avaritia enim animum rebus terrenis affixum tenet; spiritus vero Ecclesiasticus seu professio Clericalis animum a rebus terrenis plane avulsum, ut Deo soli & ejus Ecclesiæ cultum fidelem exhibeat, profitetur.

Hanc contrarietatem perspectam habentes Patres Synodi Aquisgranensis, dicere non dubitarunt, quod, Clerici juxta professionem, quam in Tonsuræ susceptione professi sunt, contendere debeant esse *pauperes spiritu*, ut congrue dicere possint illud Psalmistæ: *Dominus pars hæreditatis meæ*. Psal. 15. *vers.* 5.

Hinc quoque contigit, ut inter vitia, quæ statum Clericalem reddunt contemptibilem, emineat avaritia: quo enim vitium aliquod professioni alicujus amplius contrariatur, eo contemptibiliorem eum reddere solet.

§. II.

Nihil Ecclesiæ potest accidere luctuosius aut perniciosius, quam habere avaros Ministros.

RADIX *omnium malorum*, inquit Apostolus, 1. Timoth. *cap.* 6. *vers.* 10. *est cupiditas*, vel ut textus originalis exprimit, *pecuniæ amor* seu avaritia: unde juxta Sapientis infallibile testimonium, *Ecclesiastici cap.* 10. *vers.* 9. *Avaro nihil scelestius*; nullum enim scelus refugit avaritia, modo habendi expleat cupiditatem; omnia enim pecuniæ tamquam idolo suo consecrat avarus; quare ab eodem Apostolo *idolorum servitus* vocatur. *Ad Ephes. cap.* 5. *vers.* 5.

Hinc fit „ ut mens avari, teste S. Ambrosio *Sermone* 81. semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argentum videt, semper reditus computat.

„ Gratius aurum intuetur, quam solem videt: ipsa ejus oratio & supplicatio ad Dominum aurum quærit, & vellet ut omnia ei in aurum converterentur.

„ Denique quod potest frumentum in aurum mutat, lana ei aurum efficitur, omnes fructus ejus, omne quod movetur, in aurum vertitur.

Quis jam non videat, nihil Ecclesiæ posse contingere perniciosius aut luctuosius, quam Ministros seu Sacerdotes ejus avaritiæ vitio esse infectos?

Quidquid enim Ministrorum dispensationi commisum fuerit, ad suum referent idolum, id est, avaritiæ suæ consecrabunt; immo *quæstum esse pietatem* existimabunt. Quid hinc ulterius expectandum, nisi horrendæ sacratissimorum omnium mysteriorum, quæ Sacerdotum dispensationi credita sunt, sacrilegæ profanationes? Unde enim omnes illæ sordidæ pactiones & exactiones in ipsa Sacramentorum administratione? Nonne ex Sacerdotum avaritia? In tantum ut merito interrogare liceret cum Propheta: *Quis est in vobis qui claudat hostia, & incendat Altare meum gratuito?* Malach. *cap.* 1. *vers.* 10.

Quin si Sacerdotum animos occupaverit avaritia, nec ipsum tremendum Sacrificium ad sua convertere lucra verebuntur. Hinc enim, ut deplorant Patres Concilii Tridentini, tot inhonesta cujus generis pacta & mercedum conditiones circa ipsum Missæ Sacrificium, quæ Sacerdotum avaritia induxit.

Nonne ipsa est Sacerdotum cupiditas & sordida avaritia, quæ induxit deplorandum, & lacrymis sanguineis deflendum abusum, quem hodie circa celebrationem Missarum invaluisse videmus; ut nimirum illud, quo sanctius nec cælum nec terra habere potest, quæstui & lucro Sacerdotum videatur subservire? Adeo *ut de Missis faciant artem de pane lucrando*, ut loquitur Cardinalis Bellarminus in *epist. ad Nepot.* Nonne hinc sordidæ cursationes, utinam non & nundinationes, ad celebranda sacra, ubi sciuntur accipienda salaria? Sæpius non sacrificatur, si sua sacris desint salaria: multi ostendunt quod *sacrificent ut manducent*, adeoque ordine perversissimo ipsum Sacrificium tamquam medium ordinent ad cibum ut finem.

„ Ejusmodi Sacerdotes (recte dixit nuper quidam) dum sacra & preces pro obtinenda stipe ultro nobis offerunt, ne dicam, venum exponunt, malim ego nummo invitare, ut a celebrando abstineant.

Ipsa est non raro Sacerdotum avaritia, quæ nec *sancta* veretur *dare canibus*, modo auro acquirendo, aut retinendo, hæc sanctorum profanatio subserviat.

Ulterius, ubi Ministri Ecclesiæ semel illo avaritiæ vitio fuerint infecti, *semper argentum videbunt*; atque ita fiet, ut qui tamquam lux mundi, & tamquam candelæ positæ super candelabrum ad aliorum illuminationem lucere deberent, *sint futuri cæci & duces cæcorum*. Matth. *cap.* 15. *vers.* 14.

Oculi enim caligine cupiditatis obtenebrati, ipsam Evangelicæ veritatis lucem ferre non possunt; unde illis contingit, quod de Pharisæis refert sacer Textus: Audiebant *autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari, & deridebant illum*. Lucæ *cap.* 16. *vers.* 14.

Hinc contingere videmus, quod nihil eorum, quæ contra Simoniacas sordidasque Beneficiorum, Dignitatum, aliarumque rerum spiritualium nundinationes, vel pactiones, tanta severitate Pontifices, Conciliaque decernunt, Patres clamant, Sacerdotes ac Ministri Ecclesiastici, qui sunt avari, intelligant, aut verius, intelligere nolint: immo verius Pharisæos imitantes, ipsos Pontifices, ipsa Concilia, & Ecclesiam ipsam *deridere* videntur; dum sanctissima illa Decreta ad ridiculum plane sensum (ut illa cum idolo suo, id est, habendi libidine componant) contorquent; aut si ob claram nimis & evidentem expressionem contorquere non ausint, ea tamquam præteritis temporibus, pro aliis, non pro se statuta aut dicta fuisse asserunt, atque ita Christum per Ecclesiam docentem, quia *avari* sunt, derident & illudunt.

Quid Judam collegio Apostolorum associatum ad proditionem Christi adduxit, nisi hæc *idolorum servitus*? Et quid hodie tot Ecclesiæ Ministros ad prodendam veritatem, & tot animarum seductionem inducit nisi ipsa avaritia seu amor habendi? adeo ut hodie impletum videatur illud deplorandum Ezechielis vaticinium: *Et violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur .... mentientes populo meo credenti mendaciis*. *Cap.* 13. *vers.* 19.

Deinque si munera excæcent oculos sapientum, & mutent verba justorum, ut justa ab injustis, iniqua ab æquis discernere nequeant: qui erunt Sacerdotes *avari*, ut judicent inter *lepram, & lepram, ut more periti medici superinfundant vinum & oleum vulneribus sauciatis?* ut loquitur Concilium Lateranense *Cap.* 12. *tit. De Pœnit. & Remiss.* Denique *ut quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, salutares & convenientes satisfactiones injungant?* Hoc, inquam, justum judicium quis a judicibus *avaritia* excæcatis expectet? Verendum potius, ne impleatur illud ejusdem Prophetæ oraculum: *Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas, & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum*, nimirum prout credent suæ conducere cupiditati. *Ezech. cap.* 13. *vers.* 18.

Merito proinde decimo sexto sæculo dixit Synodus Coloniensis: *Ex quo in Ecclesia Dei crevit avaria, periit lex de Sacerdote, & visio de Propheta*. Et alio loco: *Præcipuæ causæ omnis mali sunt fastus, luxus, & avaritia, a quibus Clerici potissimum male audiunt*. Ann. 1536. *part.* 1. *cap.* 29.

Ex his omnibus bene apparet quam merito in Clericis requiratur, ut omnibus rebus terrenis affectu renuntiantes, profiteantur corde & ore: *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei; tu es qui restitues hæreditatem meam mihi*: quæ professio directe avaritiæ opponitur.

§. III.

Sordida avaritia laborant Canonici, aliique Ecclesiæ Ministri, qui Officium eo solo intuitu suscipiunt aut tenent, ut temporalia recipiant.

SI avaritia sit, ut jam dictum est, aut temporalia nimis multa, aut nimio & inordinato affectu appetere; qui ambigat esse avaritiam, tanto affectu temporalia prosequi, ut etiam ipsa spiritualia ordinentur tamquam media ad consequendum temporalia, immo spiritualibus terrena mercandum?

Id facere convincitur, qui evangelizat ut manducet. Qui enim Officium Ecclesiasticum eo quærit aut tenet animo, eoque intuitu, ut huic vitæ habeat necessaria, *perverso nimis ordine*, ut ait Bernardus, *cœlestibus terrena mercatur*. *Lib.* 2. *De Serm. Dom. in monte*, *cap.* 16.

Rationem reddit magnus Augustinus; „ quia quæcumque res propter aliud aliquid quæritur, sine dubio interior est (nimirum in æstimatione quærentis) quam id propter quod quæritur, & ideo illud primum est, propter quod istam rem quæris, non ista res, propter quam istud quæris. Quapropter si Evangelium & regnum Dei propter cibum quærimus, priorem facimus cibum, & posterius regnum Dei.

Quinimmo, teste eodem Augustino, si ideo evangelizemus ut manducemus, vilius habemus Evangelium quam cibum.

Unde & ille qui eo animo evangelizat, aut functiones Ecclesiasticas exhibet, non tam spirituale diligit, quam temporale, quod expectat: ac propterea nec mercedem Evangelii a Domino, ait idem Doctor ibidem, recipiet: „ Si coactus inopia earum rerum, quæ temporali vitæ sunt necessariæ, prædico Evangelium; alii per me habebunt mercedem Evangelii, qui Evangelium ipsum me prædicante diligunt: ego autem non habebo, quia non ipsum Evangelium diligo, sed ejus pretium illis temporalibus constitutum.

Hinc tamen ne inferas, omnes Ecclesiæ Ministros qui tamquam operarii debitam sibi mercedem corporalem recipiunt, vitio avaritiæ, seu nimio erga temporalia affectu laborare.

Si enim juxta Christi sententiam dignus sit operarius mercede sua: etiam illam Christi Minister suscipere potest, non ut pretium operis, sed ut operi *gratis* exhibito debitam sustentationem; quia, ut ait Augustinus *lib. De Pastorib. cap.* 2. „ non redditur sustentatio necessitatis a populo, *quasi merces* illis, qui sibi in charitate serviunt; sed tamquam *stipendium, quo, ut possint laborare, pascantur* “. Quare veri Christi Ministri *non evangelizant ut manducent*, & propterea, secundum eumdem Doctorem „ non in victu constituunt finem evangelizandi, sed ipsius victus sui finem in Evangelio collocant.

Non ergo avaritiæ perversitas in ipsa receptione temporalium consistit, sed in ordinis perversione; quod illi, qui Officium Ecclesiasticum suscipiunt aut tenent ut manducent, spirituale dirigant ad manducationem seu temporale: facile ergo dignoscetur, utrum quis *evangelizet, ut manducet*, an e contra *manducet ut evangelizet*, si noscatur, quod rationem finis, quid rationem medii in animo evangelizantis obtineat.

§. IV.

§. IV.

Proponuntur indicia, e quibus dignoscitur, num quis evangelizet ut manducet.

QUÆ præcedenti paragrapho dicta sunt, ostendunt, quod is, qui *evangelizat ut manducet*, ordine perverso ordinet Evangelium; ut medium ad manducationem; manducationem ut finem, ac per consequens, in animo hujusmodi Clerici manducatio obtinet primum locum tamquam finis, Evangelium vero posteriorem tamquam medium.

Ut ergo dignoscatur, num quis *evangelizet ut manducet*, num e contra *manducet ut evangelizet*, solum ad ipsius voluntatis motiones reflectendum erit; hæc enim pro diversitate finis, quem diligit, movetur & fertur, juxta illud vulgatum S. Augustini in suis *Confessionibus*: Amor meus, *pondus meum, eo feror quocumque feror*. Unde enim timor rei amittendæ, nisi ex amore habendæ & retinendæ? Unde aviditas adipiscendi, nisi ex amore assequendi rem, quam non habemus? Unde cura & anxietas conservandi, nisi ex affectu erga rem quam possidemus? Et sic de reliquis motionibus animæ ratiocinando, omnium radicem solum amorem esse deprehendemus.

Si itaque Canonicus seu alius quovis Ecclesiasticus scire desideret, num Canonicatum aut aliud officium eo quærat, aut teneat animo, eoque intuitu, ut temporalia habeat, & consequenter evangilizet seu functiones Ecclesiasticas faciat ut manducet, & perverso nimis ordine cælestibus terrena mercetur, attendat solerter quid diligat, quid metuat, unde gaudeat, aut contristetur. *Totum enim cor*, ait Bernardus, *in his quatuor affectibus est*. Serm. 2. *in Quadrag. num.* 3.

Si igitur prima cura Clerici, dum de Canonicatu, aliove Beneficio obtinendo tractatur, sit de proventibus temporalibus, parum sollicitus an spiritualia debite obire poterit; indicium erit, quod ordine inverso temporale priorem, spirituale posteriorem in ejus affectu locum obtineat.

Rursus, si multum sit sollicitus, ut nullus in temporalibus contingat defectus, num vero circa spiritualia error aut defectus occurrat parum anxius, inversi illius ordinis signum erit.

Si Canonici, Pastores, aut aliis Beneficiati sollicite perquirant de fidelitate ac sufficientia illorum, quibus temporalium curam committant, nihil aut parum anxii, quibus spiritualia concredant, hæc non obscure satis produnt perversam in corde ipsorum latere rerum æstimationem.

Ulterius, si Canonici etiam contra ipsa Conciliorum Decreta, quæ volunt, ut in Capitulis seu Congregationibus Capitularibus primum tractetur de iis, quæ ad Ecclesiæ cultum, & ad pietatem promovendam spectant, demum de privatis rebus, temporalibusque negotiis agant; si, inquam, etiam non obstantibus his Decretis, non tantum tractandorum negotiorum ordinem pervertant; sed adeo temporalibus suis occupentur, ut nulla aut admodum exigua de Ecclesiæ cultu, & Officio divino, aliisque ad pietatem & mores spectantibus sit cura, indicium est, quod magna sit de temporalibus sollicitudo, nulla aut exigua de spiritualibus anxietas. *Optimi videlicet rerum æstimatores*, ut de similibus jam pridem per ironiam dixit Bernardus *qui magnam de minimis, parvam aut nullam de maximis curam gerant*. Lib. 4. *De Consid. cad.* 6.

Quod si Canonici, contemptis sacris Canonibus (qui volunt ut Clericus Beneficio semel adscriptus, stationem suam sine necessitate aut utilitate Ecclesiæ non deserat) mox ut pinguiorem Præbendam obtinendi occasio affulget, Canonicatum & Ecclesiam deserant, indicium est, quod Canonicatum tamquam medium ad temporale, ipsum vero temporale tamquam finem habeant; nec tam sponsam suam, id est, Ecclesiam, quam in adeptione Canonicatus sibi quodammodo desponsaverant, quam ipsius dotem dilexerint.

Unde hanc Sacerdotum avaritiam adeo execrandam credidit Ecclesia, ut non semel decrevit, *quod si Clerici ambitionis vel cupiditatis causa ad aliam ditiorem migraverint Ecclesiam, utramque amittant*.

Et sæculo XIII. de similibus dicebat P. Cantor: „ Si quis legitime sortitus est Ecclesiam, & quærit occasionem, ut eam „ dimittat, *quia alia pinguior est & uberior*, secundum pœnam „ constitutam in Canonibus puniri deberet, & in ea manere omni „ tempore vitæ suæ ". *In verbo*, Abbrev. *cap.* 40.

Ulterius, Canonici, aliique Beneficiati, qui lucri causa Canonicatus & Ecclesias suas deserunt, evidenter quoque ostendunt se parum de vocatione sua ad munia Ecclesiastica fuisse aut esse sollicitos: si enim se ad hanc Ecclesiam divina vocatione pervenisse crederent; quomodo ex humano & carnali motivo, nullo divinæ voluntatis apparente indicio, tam facile stationem suam, in qua se a Deo positos putarent, deserere auderent? Cum Apostolus omnes adeo ferventer moneat, *ut unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat*. 1. *Cor. cap* 7. *vers.* 20.

Non obscurum proinde est, quod sicuti ex cupiditate stationem suam facile mutant, ita non nisi per cupiditatem in illam involaverint.

Quare non immerito jam olim Ecclesia censuit, Clericum, qui „ propter luxum vanitatemque præsumptam de officio sponte dis„ cedat, ita de Ecclesia repellendum, ut nisi rogando, aut ob„ secrando plurimis temporibus satisfecerit, non recipiatur, ut„ pote cujus vocatio admodum haberetur suspecta ". *Synod. Tarracensis can.* 6.

Hæc indicia aliaque, quæ indicant spiritualia propter temporalia quæri, si quis attente consideret, & una expendat modum, quo hodie Canonicatus præsertim, aliaque Beneficia non habentia curam annexam, quæruntur & possidentur; nescio num exclamare non poterit cum sancto Bernardo *in Declamat.* § 13. *Quis ea intentione gradus Ecclesiasticos, & ministeria sanctuarii quærit, immo quæritur (quæri nempe, quam quærere ipse debuerat) ut sine curis sæculi, in sanctimonia cordis & corporis illuminandus accedat ad Dominum, & suam pariter ac proximorum operetur salutem orationis studio deditus, & verbo prædicationis?*

§. V.

Utrum Canonici, aliique Clerici sine injustitia possint, reservatis proventibus patrimonii, vivere de Ecclesiasticis.

CERTUM in primis est & indubitatum, quod omnes Ecclesiæ Ministri teneantur ministerium seu officium suum populo exhibere *gratis*, ad sensum nimirum illius præcepti: *Gratis accepistis, gratis date*. Matth. *cap* 10. *vers* 18.

Huic Christi præcepto non contraveniunt Ministri Ecclesiæ, qui unde vivant non habentes, ex proventibus Ecclesiasticis, ut laborare *gratis* possint, alimenta accipiunt, seu quos ad accipiendum cogit *vivendi necessitas, non habendi cupiditas*, ut loquitur Synodus Aquisgranensis, *ann.* 816. *can.* 107. tales, inquam, Christi præcepto non contraveniunt; quia, ut supra ex Augustino notavimus, similes „ accipiunt sustentationem necessitatis a po„ pulo, non quasi mercedem operis, quod populo ex charitate „ impendunt, sed tamquam stipendium, quo, ut possint labora„ re, pascantur ": sive accipiunt alimenta, ut *gratis* & ex charitate populo servire queant.

Illi vero, qui patrimonium possident, & reservato patrimonio de Evangelio vivere volunt, dici nequeunt accipere sustentationem necessitatis a popolo, *tamquam stipendium, quo, ut possint laborare, pascantur*: nec potest dici, quod eos ad accipiendum *cogat vivendi necessitas, sed potius habendi cupiditas*. Nec etiam dici potest, tales sustentationem ex Evangelio sumere, ut possint *gratis* Evangelium annuntiare: quandoquidem supponitur, abunde ipsis provisum esse unde vivant, & *gratis* Evangelium annuntient.

Unde non immerito concluditur, quod tales sustentationem ex proventibus Ecclesiasticis non prætendant, ut evangelizare queant; sed potius *ne censum suum patrimonialem*, ut notat Synodus Aquisgranensis, *expensis quotidianis minuant*. Quomodo igitur tales *gratis* ad sensum prædicti præcepti evangelizent, aut functiones Ecclesiasticas exerceant, non video. Ideo enim Ministri Ecclesiæ ex Evangelio viventes *gratis* nihilominus evangelizare dicuntur, quia nihil de Evangelio prætendunt, nisi quod necessarium est, ut *gratis* & ex charitate evangelizare queant, quod de illis, qui patrimonium possident, & eo reservato, de Evangelio vivere prætendunt, verificari non potest.

Secundo, Canonum atque Patrum omnium testimonio adeo certum est, res Ecclesiæ esse vota fidelium, patrimonium pauperum & redemptionem animarum, ut trecentis & amplius annis a facta rerum Ecclesiæ divisione Patres Concilii Vernensis anno 844. *Can.* 12. dicere non dubitarint: *Certe nullus quamquam impudentissimus, negare audebit, Possessio Ecclesiæ votum est fidelium, patrimonium pauperum, redemptio animarum*.

Quis proinde non indignum, immo injustum dicet, quod divites ex patrimonio pauperum, redemptione animarum, votis fidelium accipere præsumant, non unde ditescant, & patrimonium suum augeant; quanto quoque hoc reputetur injustum in Ministro illius *qui pro nobis egenus factus est, cum esset dives*: qui adeo paupertatem dilexit, ut nec ubi *caput reclinaret* habere voluerit?

Si Bernardus *Serm.* 1. *in Festo omn. Sanct.* exclamet: *Qua fronte Christianus divitias quærit, postquam Christus beatus esse pauperes prædicavit?* quomodo non potiori jure exclamare licebit: *Qua fonte*, non tantum *Christianus*; sed Minister Christi *divitias*, idque ex patrimonio pauperum, *quærat, postquam Christus*, cujus servitio se specialiter consecravit, *beatos esse pauperes prædicavit?*

Si ad universos Fideles dixerit Apostolus 1. *ad Tim cap* 6. *vers.* 8. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*: quomodo non pudere debet Clericos, qui specialiter contemptum rerum temporalium & divitiarum profitentur, quod *habentes alimenta, & quibus tegantur* non contenti insuper ex patrimonio pauperum divitias quærant?

Si cui forsitan allegatæ rationes non videantur evincere, quod Ministris Ecclesiæ, reservato patrimonio, illicitum sit sustentationem ex proventibus Ecclesiæ accipere; saltem ut credo, convincent illum omnia illa sacratissima Decreta, quibus Spiritu sancto inspirata Ecclesia idipsum declaravit.

Canon quadragesimus primus Apostolorum ex illis, quos Dionysius exiguus in Codicem suum retulit, & Ecclesia Latina recepit, præcipit, *ut in potestate sua Episcopus Ecclesiæ res habeat; & ex iis in suas necessitates sumere queat*, addita tamen hac conditione: *si tamen indiget. Ex his autem* (rebus Ecclesiæ) ait, *quibus indiget, si tamen indiget, ad suas necessitates, & peregrinorum Fratrum usus ipse percipiat, ut nihil eis possit omnino deesse. Lex enim Dei præcipit, ut qui Altari deserviunt, de Altari pascantur; quia nec miles stipendiis propria contra hostes arma suscipit.*

Canoni Apostolico consonat per omnia Synodi Antiochenæ Decretum *Can.* 25. „ Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat „ potestatem ad dispensandum erga omnes, *qui indigent, cum* „ *summa reverentia & timere Dei*. Participet autem ipse *quibus* „ *indiget, si tamen indiget*, tam in suis quam in Fratrum, „ qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturis ". Apud Grat. *Can. Epis.* 12. *qu* 1.

Si Episcopi præcipui Ecclesiæ ministri, & vineæ Domini cultores ex rebus Ecclesiæ dispensationi suæ concreditis, in usus suos insumere non possint nisi *indigeant*, quo jure inferiores ministri minus laborantes proventus Ecclesiasticos in suos usus privatos convertere præsument, si *non indigeant*? ut mirum non

ſit quod olim ſuo & omnium Eccleſiæ Catholicæ miniſtrorum nomine; contra Donatiſtas dixerit S. Auguſtinus *Epiſt.* 50. *ad Bonif. Si privatum poſſidemus, quod nobis ſufficiat, non illa* (ſcilicet bona Eccleſiæ) *noſtra ſunt, ſed pauperum, quorum proprietatem nobis uſurpatione damnabili vendicamus.* Apud Grat. *Can. fin.* 12. *quæſt.* 1.

Auguſtino conſona ſunt, quæ ſub nomine S. Hieronymi Decreto ſuo inſeruit Gratianus *Can. fin. cauſ.* 16. *quæſt.* 1. „ Clericos „ autem illos convenit Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtentari, quibus pa„ rentum & propinquorum nulla ſuffragantur. Qui autem bonis „ parentum & opibus ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt „ accipiunt, ſacrilegium profecto committunt, & per abuſionem „ talium judicium ſibi manducant, & bibunt.

§. VI.

Oſtenditur, quod ſententia Eccleſiæ §. præcedenti expreſſa, eadem manſerit poſt rerum Eccleſiæ diviſionem inſtitutam & receptam.

QUo præciſe tempore quadripartita rerum Eccleſiæ diviſio inſtituta ſit, certo non conſtat; eam tamen ſub medium ſæculi quinti in uſu fuiſſe, ſufficienter indicat Simplicius Papa *Epiſtola* 3. ad Florentinum, Equitium, & Severum Epiſcopos ſcribens in hæc verba: „ De reditibus Eccleſiæ, vel oblatione Fi„ delium quid deceat neſcienti, nihil licere permittat, ſed ſola „ Epiſcopo ex his una portio remittatur. Duæ Eccleſiaſticis fa„ bricis, & erogationi peregrinorum & pauperum profuturæ a „ Bonargo Presbytero ſub periculo ſui Ordinis miniſtrentur; „ ultima inter ſe Clericis pro ſingulorum meritis dividatur ". Apud Grat. 12. *Can.* 28. *quæſt.* 2.

Immo eodem ſæculo Gelaſius Papa diviſionem bonorum dudum receptam fuiſſe teſtatur *Epiſt.* 9. *cap.* 27. „ Quatuor autem tam „ de reditu, quam oblatione Fidelium (inquit) prout cujuslibet „ Eccleſiæ facultas admittit (*ſicut dudum rationabiliter eſt de„ cretum*) convenit fieri portiones; quarum una ſit Pontificis, „ altera Clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis appli„ canda ", Apud Grat. *Can.* 27. *cauſ.* 12. *qu.* 2.

Conſtat igitur ex prædictis Pontificum Reſponſis, diviſionem redituum Eccleſiaſticorum in quatuor portiones ſæculo quinto factam & receptam fuiſſe. Ex illis proinde, quæ Concilia ac Patres, vel ſæculo ſexto vel ſub finem ſæculi quinti dixerunt, intelligere licebit, quid Eccleſia poſt receptam rerum Eccleſiæ partitionem ſenſerit.

Auctorem librorum De Vita Contemplativa non fuiſſe Proſperum Aquitanum, ut a multis creditum fuit, ſed Julianum Pomerium Eruditis hodie abunde eſt perſuaſum. Floruiſſe Julianum circa finem ſæculi quinti, adeoque poſt inſtitutam & receptam prædictam rerum diviſionem conſtat; ac per conſequens, quidquid de diſpenſatione redituum Eccleſiæ dixit, poſt factam illorum partitionem dictum fuiſſe intelligitur.

„ Paſtor Eccleſiæ iis (ait *lib.* 2. *De Vita Contempl. c.* 10. *& „ ſeqq.*) quibus ſua ſufficiunt, non debet aliquid erogare; *quan„ do nihil aliud ſit habentibus dare quam perdere*. Nec *illi qui „ ſua poſſidentes dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo „ unde pauper victurus erat accipiunt*. De Clericis quidem dicit „ per Prophetam Spiritus ſanctus: *Peccata populi mei comedunt:* „ ſed ſicut *nihil habentes* proprium, non peccata, *ſed alimenta*, „ quibus indigere videntur, accipiunt; ita poſſeſſores non ali„ menta, quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt ", Apud Grat. *Cauſ.* 1. *quæſt.* 2. *Can.* 7. *& ſeq.*

„ *Non eſt meum dicere* (exclamat idem Auctor) *quali peccato „ pauperum cibos ſuſcipiunt*, qui Eccleſiam, quam juvare de pro„ priis facultatibus debuerant, ſuis expenſis inſuper gravant, „ propter hoc fortaſſis in congregatione viventes, *ne cenſum „ ſuum expenſis quotidianis minuant*.

Pergit ulterius oſtendens, quinam Clerici ab Eccleſia alimenta cum laude petant: „ Clerici (inquit) quos pauperes aut volun„ tas aut nativitas fecit cum perfectione virtutis, vitæ neceſſa„ ria ſive in domibus ſuis, ſive in congregatione viventes acci„ piant: *quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, „ ſed cogit vivendi neceſſitas*.

In ſequentibus vero docet nimis carnaliter ſapere, qui Eccleſiæ fideliter ſervientibus & neceſſaria habentibus, tamquam operariis mercedem terrenam, non potius præmia æterna expectanda credunt: „ Qui autem Eccleſiæ ſerviunt, & labori ſuo velut „ debita reddi oportere credentes, ea, quibus opus non habent, „ aut accipiunt libenter aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt, „ ſi putant, quod Eccleſiæ fideliter ſervientes ſtipendia terrena, „ ac non potius præmia æterna percipiunt . . . . Quod „ ſi quilibet Miniſter Eccleſiæ non habeat unde vivat; non ei „ reddat hic, ſed neceſſaria præſtet Eccleſia, ut in futuro præ„ mium laboris recipiat, quod in vita jam ſpe Dominicæ pro„ miſſionis expectat.

Tandem exemplo ſancti Pauli oſtendit, quod indignum ſit, ſua poſſidentes Eccleſiam impenſis velle gravare, dum hic cum pauper eſſet, maluit manibus neceſſaria quærere, quam Eccleſiam gravare. „ Si ergo ille (inquit) qui nihil habebat, noluit „ de Evangelio ubi laborabat, ſed de ſuis manibus vivere ne „ gloriam ſuæ mercedis amitteret, quid nos, qui propria noluimus, amore poſſidendi, non vivendi neceſſitate, relinquere, „ & accipere inſuper volumus, *non unde vivamus, ſed unde „ cenſum noſtrum incrementis damnabilibus augeamus?*

Anno 816. tribus & amplius a diviſione rerum Eccleſiæ ſæculis, totius Romani Imperii Prælati ad Aquiſgranenſe Palatium juſſu Lotharii convenientes, ut Canonicis & Sanctimonialibus normam vivendi præſcriberent, regulas ipſis convenientes, ſparſim in Patrum ſcriptis contentas in unum collegerunt, per quas de ſpiritualibus inſtruerentur; & qualiter temporalibus Eccleſiæ uti deberent, Canonici docerentur.

Quod vero generalis ille Imperii Occidentalis Eccleſiæ conventus injuſtum putaverit, illo etiam tempore, ut Canonici de Eccleſiaſticis proventibus, patrimonio reſervato viverent, clariſſime expreſſit, dum allegatam Juliani Pomerii ſententiam ſub nomine Proſperi, Canonibus ſuis inſerens, recepit, & auctoritate ſua confirmans pro regula Canonicis propoſuit. Sed quid pluribus Synodi ſententiam probare volumus? ſolum enim argumentum capitis 107. paucis verbis conceptam ſententiam Synodi dilucide evincit: *Cum quo damno animæ ab Eccleſia, quæ pauperes paſcit, accipiunt illi, qui ſibi de ſuo ſufficiunt.*

Conſentiunt Patribus Aquiſgranenſibus Regnum Francorum Capitularia, quæ ex diverſis Conciliis, iiſdem pene temporibus celebratis, collecta fuere; „ Quod habet Eccleſia (inquiunt) „ cum omnibus *nihil habentibus* habet commune, nec *aliquid „ inde eis, qui ſibi de ſuo ſufficiunt, convenit erogare*, quando „ nihil aliud ſit habentibus dare, quam perdere, Nec illi, qui „ ſua poſſidentes dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato „ ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt ", *Addit.* 3. *cap.* 113. *&* 114.

§. VII.

Quod etiam ſæculo duodecimo eadem fuerit ſententia Eccleſiæ circa diſpenſationem proventum Eccleſiæ, quæ paragraphis præcedentibus exhibita fuit, oſtenditur auctoritate Gratiani.

ELAPSI erant 600. & amplius anni a diviſione rerum Eccleſiæ, cum Gratianus Canones, atque SS. PP. aliorumque ſententias in unum volumen, & in ordinem ſecundum materiarum diverſitatem, colligere inſtituit. Sed nec nuda relatione Canonum contentus, etiam in ſpecie diſcordantes ad concordiam revocare conatur; quapropter opus ſuum *Concordiam diſcordantium Canonum nominavit*; quo titulo & hodie in Corpore Canonico exhibetur, licet communiter *Decretum Gratiani* nuncupetur. Apparens illa Canonum diſcordantia, quam Gratianus tollere nititur, ſubinde provenit ex varia quarumdam particularium Eccleſiarum diſciplina, vel ex eo quod ſubinde Eccleſia exteriorem, pro temporum circunſtantiis, mutet diſciplinam. Ad concordiam frequenter reducit Gratianus, oſtendendo, quod illæſa veritate, & manente fidei unitate, varia poſſit eſſe Eccleſiarum particularium externa politia, ipſaque interdum potuerit variari, manente unius fidei immutabilitate.

Cum igitur Gratianus relatis Conciliorum & Patrum ſententiis, quas §§. præcedentibus ex ipſius Decreto retulimus, non laboret vel apparentis alicujus contrarietatis conciliationem afferre ſed omnium Canonum, quos retulerat, in compendium contracta ſententia opinionem ſuam ſimpliciter retulerit, non obſcurum eſt, Gratianum nec ſæculo duodecimo diverſam ab antiqua in Canonibus, aut ſanctorum Patrum ſcriptis doctrinam oſtendiſſe.

Sententiam vero ſuam ex præmiſſis Canonibus his verbis poſt *Can.* 7. *cauſ.* 1. *quæſt.* 2. reddidit Gratianus: „ Verum his au„ ctoritatibus, inquit, prohibentur ab Eccleſia ſuſcipi, non illi „ qui quondam fuerunt divites, poſtea vero omnia reliquerunt, „ ut Petrus & Matthæus & Paulus; aut pauperibus diſtribue„ runt, ut Zachæus; aut Eccleſiæ rebus adjunxerunt, ſicut illi, „ qui prædia ſua vendentes ponebant pretia ante pedes Apoſto„ lorum, ut eſſent omnia communia: *ſed illi, qui in domibus „ parentum reſidentes vel ſua relinquere nolentes, Eccleſiaſticis „ facultatibus paſci deſiderant*. " Ex his patet, quod ſæculo duodecimo Gratianus crediderit Canonum & Patrum auctoritate inhibitum fuiſſe, ne illi, qui ſua nolebant dimittere, de facultatibus Eccleſiæ paſcerentur.

§. VIII.

Proponitur ſententia Dionyſii Carthuſiani circa doctrinam §§. præcedentibus traditam.

SÆCULO decimo quinto Dionyſius Carthuſianus, vulgo dictus Doctor *Extaticus*, in tractatu contra pluralitatem Beneficiorum, item in libro, quem de vita Canonicorum conſcripſit, ſpeciali articulo examinat, *an Canonici & Miniſtri Eccleſiæ, qui de ſuo patrimonio poſſunt ſe ſuſtentare, licite convertant in uſus ſuos bona Eccleſiæ*. Priuſquam vero quæſtionis reſolutionem depromat, hæc pauca præmittit.

„ Quemadmodum, inquit *De vita Canonic. art.* 24. recitat „ Auguſtinus, & Thomas allegat, non ſolum Chriſti, ſed & SS. „ PP. verba & facta ad imitationem & auctoritatem trahenda „ ſunt, Securius quoque ac ſalubrius creditur ac paretur dictis „ Sanctorum, per quos locutus eſt Spiritus Dei, quam Schola„ ſticorum quorumdam, *qui ſuo magis, quam expedit, credunt „ & nituntur ingenio*, auctoritatem ſanctorum ad ſuam retor„ quentes opinionem.

„ Quamvis ergo, pergit idem Doctor, de propoſita quæſtione „ quidam dicant Scholaſtici, poſſe id licite fieri, conſultius „ tamen credendum & ſtandum eſt verbis Hieronymi & Ber„ nardi, immo & ſummi Pontificis, beatique Proſperi. Ait „ enim Damaſus Papa: *Qui bonis Parentum ſuſtentari poſſunt, „ ſi accipiant quod pauperum eſt, ſacrilegium incurrunt*.

Huic Damaſi dicto, SS. Hieronymi, Proſperi, & Bernardi ſententiis ſubjunctis, concludit: *Horum itaque Patrum ſententiis ſtatur ſecurius, quam aliorum aliter opinantium*.

Poſt hæc idem Doctor objectionem quorumdam prævenit & ſolvit: „ Præterea, inquit, ſi objiciatur prædictis, quod

„ bona

,, bona Ecclesiæ sunt Ministrorum ejus stipendia, & faciunt ea sua Deo atque Ecclesiæ serviendo; respondendum, quod sunt stipendia ministrorum indigentium eis: *Si autem non indigent ipsis, faciunt ea sua sic, ut pauperibus erogent ea, non ut in suos usus illa convertant.*

,, Cum enim temporalia ad spiritualia ordinentur, qui temporalibus non indiget, non habet ea convertere ad suum profectum in spiritualibus donis, sicut qui sanus est medicina non eget. Nec fit ei injuria, si temporalia illa non accipit ad commoda sua, sed promeretur spiritualia ac divina charismata incomparabiliter temporalibus digniora.

Finaliter ex antecedentibus infert subsequentia: ,, Constat, inquit, ex introductis, quantis se exponant periculis, qui Ecclesiasticis Beneficiis bene provisi, *eorum se sustentant reditibus, suumque patrimonium largiuntur suis propinquis, etiam quamvis juxta suum statum satis habentibus*. Nec minus damnabiles sunt, qui una cum bonis Ecclesiæ suum patrimonium immoderate carnaliterque consumunt.

Ex hoc igitur discursu Dionysii Carthusiani habemus; quod vir ille multæ lectionis & eruditionis non dubitaverit, quin ex Patrum sententia Clerici, qui ex patrimonio vivere possunt, illicite sustentationem ex proventibus Ecclesiasticis accipiant; quodque contra Patrum opinionem Scholastici nonnulli, *qui suo magis quam expedit, credunt & innituntur ingenio, auctoritates Patrum ad suam retorquentes opinionem*, contrarium docere inceperint. Ac per consequens, teste Dionysio, opinio, quæ dicit Clericos divites posse, reservato patrimonio, vivere ex reditibus Ecclesiasticis, nova est, ac proinde ut talis merito rejicienda & eliminanda.

§. IX.

Ex sententiis Concilii Tridentini illicitum est, ut Beneficiati vivant ex reditibus Ecclesiæ, & proventus patrimoniales relinquant consanguineis divitibus.

SYNODUS Tridentina sequuta sacros Canones ,, omnino interdicit Episcopis, ac omnibus quæcumque Beneficia Ecclesiastica obtinentibus, ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresve suos augere studeant: cum & Apostolorum Canones, inquit, prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si *pauperes sint, iis ut pauperibus* distribuant ". *Sess. 25. cap. 1. De Reform.*

Hoc Concilii Decretum tamquam justissimum, & redituum Ecclesiasticorum naturæ planæ consonum, omnia pene Concilia pro executione Concilii Tridentini celebrata suis Decretis inseruerunt, & plerumque latius exposuerunt. Ut plura omittam, unum Synodi Burdigalensis anno 24. XVII. sæculi habitæ subjungam.

,, Præcipue perpendant (Episcopi) inquit, reditus Ecclesiæ, *bona Christi & pauperum patrimonia esse*. Quare videant ne ex iisdem reditibus, consanguineos, familiaresve suos augeant & ditent, ac nisi *ut pauperibus* aliquid concedant.

Si ergo ex sententia Ecclesiæ non liceat Ecclesiasticis consanguineos familiaresve suos ex reditibus Ecclesiasticis augere & ditare, evidenter sequitur, quod non liceat Ecclesiasticis vivere ex proventibus Ecclesiasticis, & reditus suos patrimoniales in favorem consanguineorum reservare. Quis enim non videat, quod hoc faciendo consanguineos suos æque ex reditibus Ecclesiæ censeantur augere, quam si ex patrimonio suo viverent, & proventus Ecclesiasticos consanguineis donarent? Quid enim interest, num simpliciter proventus Beneficii elargiantur parentibus, num vero ipsi ex bonis Ecclesiasticis viventes, in favorem consanguineorum censum suum patrimonialem expensis quotidianis non minuant, sed quotidie augeant: atque ita efficiant ut in effectu per bona Ecclesiastica consanguinei ditentur.

Ut res clarius pateat, ponantur duo Beneficiati, quorum uterque patrimonio abundat, & alter ex patrimonio expensas quotidianas desumens, reditus Ecclesiasticos consanguineis donat: alter vero reditus patrimoniales consanguineis relinquens, de reditibus Beneficii sui vivit; nonne evidentissimum est, quod uter in effectu & reipsa æqualiter (si ponantur reditus æquales) consanguineis ex bonis Ecclesiæ consulat, necnon uno & altero modo Ecclesiæ res æqualiter pauperibus substrahantur.

§. X.

Ex eo quod Canonici, aliique Beneficiati non possint reservato patrimonio proventus Ecclesiasticos in suos usus convertere, nullatenus sequitur, quod Clericis divitibus Canonicatus & Præbendæ, aut alia Beneficia conferri non possint.

DUo in omni Beneficio Ecclesiastico considerari debent; ministerium scilicet, sive servitium, quod Clericus Ecclesiæ, cujus per Beneficii adeptionem constitutus est minister, præstare debet.

Alterum, quod in omni Beneficio Ecclesiastico hodie occurrit, est jus percipiendi proventus Beneficio annexos.

Primum quidem, ministerium videlicet Ecclesiæ impendendum (quod ut longe præcipuum in Beneficio Ecclesiastico Ecclesia semper suspexit) divitibus, ob hoc solum quod bona temporalia multa possideant, nunquam Ecclesia negavit. Novit enim illa non semper amplam temporalium possessionem ministris Evangelii obesse, immo nonnunquam conducere, & ministerium Ecclesiasticum melius obire, & cum majori fructu & auctoritate spiritualia seminare queant, Deum nimirum sunt tales, de quibus Apost. 2. Cor. *cap. 6. vers. 10. Quasi nihil habentes, & omnia possidentes;* observantes illud Prophetæ *Ps. 61. Divitiæ si affluant, nolite cor apponere*. Qui quidem sunt divites divitiarum possessione, sed affectu & spiritu earum contemptores: his, inquam, opulentia non præstat in ministerio spirituali impedimentum, sed præstat in fructificando subsidium; quare nec ullus nunquam ob solam divitiarum affluentiam credidit aliquem a ministerio Ecclesiæ repellendum aut excludendum.

Jus percipiendi fructus, quod alterum est in Beneficio Ecclesiastico, minus principale & priori accessorium, juxta hodiernam Ecclesiæ disciplinam, Clericis, etiam divitibus, & sufficiens patrimonium possidentibus Ecclesia concedit, tamquam ipsius ministerii quod illis conceditur, juxta modernam Ecclesiæ disciplinam, accessorium.

Cum enim hodie singulis officiis sive ministeriis Ecclesiasticis annexa sit quædam proventuum Ecclesiasticorum portio, cujus libera dispensatio Ministro concreditur, fit ut Ecclesia illam indifferenter omnibus, qui officium illud subeunt, concedat. Cum enim non sine magna difficultate scire queat, quorum patrimonium vitæ sustetandæ sit sufficiens, omnibus liberam dispensationem concredere vult, ut proventus suis necessitatibus, *si indigeant*, impendant; sin minus, in alios pios usus non arbitrio suo, sed juxta sacros Canones, & offerentium voluntatem, expendant: non secus ac olim indifferenter omnibus Episcopis solerent Ecclesiæ facultates expendendæ concedi, ut eas etiam in suas necessitates impenderent, *si tamen indigerent*; num vero *indigerent*, eorum permittebantur conscientiæ, rationem Deo redditurі.

Ex quibus concluditur, quod dum hodie portio fructuum, sive præbenda temporalis Canonici singulis, sine discrimine *divites* inter & *pauperes* conceditur, constituantur ipsi portionis illius liberi dispensatores, quemadmodum olim Episcopi omnium Ecclesiæ suæ proventuum; ut nimirum ex illa portione in suos proprios usus accipiant illi, *quos ad accipiendum non habendi ducit cupiditas, sed cogit vivendi necessitas*. Dumque Ecclesia singulorum ignorat facultates, cuiquam necessaria desint, omnibus, unde indigentiæ suæ occurrere queant, concedere maluit, singulorum interim conscientiæ expendendum committens, num ad ea percipienda *vivendi cogat necessitas, an habendi ducat cupiditas*: & an alimenta ab Ecclesia accipiat *ut evangelizet* an vero contorta & perversa intentione *evangelizet non tantum ut manducet*, sed insuper ut *censum suum patrimonialem incrementis damnabilibus augeat*.

Prudenter proinde Ecclesia non tantum spirituale Canonicorum officium Clericis bene meritis, sed & præbendam temporalem illi annexam concedit, ut ex illa sibi de alimentis, aliisque vitæ subsidiis provideant illi, qui a Domino, cui ministrant, bona unde ea sumant, non acceperunt. Qui vero jam tum a Christo, cujus sunt operarii & ministri, sufficientia vitæ subsidia susceperunt, eam proventuum portionem, non in usum proprium, sed pauperum alimoniam, aut alium pium usum expendant. Quod jam pridem apposite expressit Dionysius Carthusyanus *Tract. cont Plural. Benef. art.* 14. ,, Bona Ecclesiæ, inquit, sunt stipendia Ministrorum ejus indigentium hujusmodi bonis: quod si eis non egeant, non sunt capaces talium bonorum *ad proprium usum*. *Verumtamen serviendo Ecclesiæ faciunt hujusmodi bona esse sua, ut ea indigentibus pie dispensent, non ut sibi ea thesaurizent, possideant, & immoderate seu absque necessitate & indigentia assumant*.

§. XI.

Occurritur objectionibus, quæ adversus hactenus dicta formari possent.

ADVERSUS hactenus dicta, quibus probatum est Clericis nefas esse, reservato patrimonio, vivere de proventibus Ecclesiasticis, militare credunt nonulli omnia illa Apostoli divina oracula: *Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? . . . . Nescitis quoniam qui in sacrario sunt, edunt: & qui Altari deserviunt, cum Altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere*. 1. *Cor. cap. 9. vers. 7. & seq.*

Certum in primis est, quod si allegata Apostoli verba hactenus traditæ sententiæ obstanrent, atque evincerent Ecclesiasticis, reservato patrimonio, fas esse de rebus Ecclesiæ sustentationem accipere; idem quoque ante rerum Ecclesiæ divisionem licitum fuisse convincerent. Illo quippe tempore, quæcumque ex Apostolo prolata sunt, dicta erant; neque tunc minus, quam hodie dignum & justum erat, ut observarentur.

Constat tamen, neque ob Canonum nimiam evidentiam ab ullo negari posse videtur, quod ante rerum divisionem, non obstantibus prædictis Divinis oraculis, Ecclesia crediderit fas non esse Ecclesiasticis de Evangelio vivere, si aliunde, ex quo viverent, haberent. Nec mirum, quod Ecclesia Spiritu sancto inspirata, illa semper ita intellexerit; sciebat enim per totum illum discursum, aliud non intendere Apostolum, quam Corinthiis, & in ipsis universis Fidelibus ostendere, quam justum ac æquum esset, *ut qui Altari deserviunt, de Altari vivant*; non quasi mercedem sui operis accipientes, *sed tamquam stipendium, quo, ut possint laborare, pascantur*. *Quid est aliud* (perigit Synodus Aquisgranensis *nu.* 816. *Can.* 111.) *de Evangelio vivere, nisi laborantem inde; ubi laborat, necessaria vitæ percipere?* Qui vero patrimonium habentes insuper de reditibus Ecclesiæ sustentationem accipere volunt, non unde *vivant*, sed unde *censum suum incrementis*, ut loquitur dicta Synodus, *damnabilibus augeant*, sumere præsumunt.

Absit vero, ut Apostolus militiam Christi militiæ sæculari per

per omnia similem voluerit. "Sæcularis quippe militia, quia cœlestia non habet, terrena strenue militantibus præstat (ait rursus dicta Synodus *Can.* 107.) qui autem Ecclesiæ serviunt, & labori suo velut debita reddi oportere credentes, ea, quibus opus non habent, aut accipiunt libenter aut exigunt, nimis carnaliter sapiunt, si putent, quod Ecclesiæ servientes stipendia terrena, ac non potius præmia æterna percipiant.

Hinc tantopere omnibus Clericis in persona Nepotiani, S. Hieronymus inculcatum desideravit: "Obsecro itaque te, & repetens iterum, iterumque monebo, ne officium Clericatus genus antiquæ militiæ putes, *id est, ne lucra sæculi in Chisti militia quæras; ne plus habeas, quam quando Clericus esse cœpisti.*

Respondet forsitans alius: Licitum est non tantum operario pauperi & indigenti, sed & diviti, recipere mercedem ab illis, quibus operam impendit; quare igitur & Ministro Ecclesiæ, utpote operario, non licebit mercedem suis usibus, reservato patrimonio, applicandam recipere? Summam profecto ac evidentem inter operarium operas temporales impendentem, & operarium Christi operas spirituales exhibentem, esse diversitatem quis non videat? Ille enim non tantum stipendium, quo, ut possit laborare, pascatur, seu sustentationem necessitatis exigere potest; sed mercedem tamquam æquatum pretium operis exigere ac recipere potest, immo & operas illas locare & vendere licet: at Ministri Ecclesiæ *gratis* operam suam exhiberi jubentur; nec sine summa ipsius Evangelii ac functionum suarum irreverentia, & execrabili ordinis rerum inversione, mercedem tamquam illarum pretium fas est ipsis recipere; adeoque ut jam sæpius dictum fuit, quidquid accipere possunt, id unice accipere possunt tamquam stipendium necessarium, quo ut possint *gratis* ex charitate laborare, pascantur; sive ad quod accipiendum *cogit vivendi necessitas*.

Ut ergo verbo dicam, opificibus & similibus operariis, non obstantibus divitiis, fas est mercedem operarum exigere, quia illam exigunt, non tamquam *sustentationem necessitatis*, sed tamquam *pretium operarum*: operariis vero Ecclesiæ nefas est mercedem exigere ut pretium operarum: sed si quam exigant, eam ut *sustentationem necessitatis* recipiant necesse est, quæ *necessitas* cum in divitibus cesset, titulus quoque exigendi, aut recipiendi ex Evangelio mercedem, tamquam *sustentationem necessitatis*, deficit.

§. XII.

Corollaria ex illis, quæ hoc capite dicta fuerunt.

Ex dictis hoc capite facile apparet, quanta diligentia & cura adhibenda sit ab Episcopis, aliisque Beneficiorum, maxime tamen curatorum, Collatoribus, ut inquirant, num ille, cui Beneficium conferre intendunt, vitio *avaritiæ* non sit infectus. Quia, ut fuse hoc capite ostensum fuit, Clerici *avari* nihil nisi aurum & argentum videntes, sacratissima quæque cupiditati suæ, tamquam *idolo* servire faciunt.

De hoc vitio singulariter suspectos esse, qui mox ut pinguius aliquod Beneficium obtinere possunt, stationem suam deserere volunt, ante probatum fuit.

Hinc facile patet, quam merito S. Carolus a præficiendis Ecclesiis Parochialibus inquiri voluerit: "an alias unquam animarum curam gesserint: quod si affirment, tum interrogentur etiam, & ubi gesserint, & *cur inde discesserint*". Quis enim dubitet, si volentes transire de uno Pastoratu (idem est de aliis Beneficiis) ad alium, interrogarentur & examinarentur, cur a Pastoratu, cui hactenus præfuerunt, discedere velint: quis, inquam, dubitet, quin sæpius, unicam mutationis causam cupiditatem seu avaritiam esse, reperiretur?

Porro cum plurimum Episcopi intersit scire, num Ministri sui cupiditate seu avaritia ducantur: ut vel a regimine populi, cui minime conveniunt, amoveantur, aut saltem, in modum ipsorum agendi singulariter invigilet; jure ac merito, ab exemplo S. Caroli, dum de translatione aut mutatione Beneficii tractatur, investigabit, qua ex causa transitum illum meditentur.

Secundo, ex dictis consectarium est, quod quicumque ministerio Ecclesiastico se addicere intentit, animo suo amorem mercedis temporalis excludere debeat, si mercedem sui laboris a Deo habere voluerit; quia, ut ante probavimus, *qui evangelizat ut manducet*, non manducationem ad Evangelium, sed Evangelium ad manducationem referre censetur: adeoque non tam Evangelium diligit, quam manducationem; ac per consequens, ut docet Augustinus *lib. 2. De Serm. Dom. in monte cap.* 16. nec mercedem Evangelii, quod non diligit, consequentur. "Si coactus inopia earum rerum, ait, quæ temporali vitæ sunt necessariæ, prædico Evangelium (idem est de quocumque alio Ecclesiastico ministerio) alii per me habebunt mercedem Evangelii, qui Evangelium me prædicante diligent: ego autem non habebo, quia non ipsum Evangelium diligo, sed ejus pretium in illis temporalibus constitutum.

Vere miser dicendus hujusmodi Clericus, qui non tamquam filius, sed tamquam servus subministrans Evangelium "ut tamquam alienum eroget, subjungit idem Doctor nihil inde ipse accipiat præter cibaria, quæ non de participatione regni, sed ad sustentaculum miseræ servitutis dantur extrinsecus.

Hæc omnia, una cum indiciis, e quibus dignoscitur num quis *evangelizet ut manducet*, si mature perpendantur, vereor, ne plures de Clero, qui ut felices suspiciuntur, deprehenderentur miseratione dignissimi, utpote nihil de Evangelii prædicatione, aliave ministerii Ecclesiastici persolutione recepturi, *præter cibaria, quæ non de participatione regni, sed ad sustentaculum miseræ servitutis dantur extrinsecus.*

"Quam certe dignius, ampliusque consentaneum rationi; *quod evangelizans ut manducet*, pro carnali victu (verba sunt Bernardi *in Declamat.* §. 13.) carnalia magis opera, & negotia exerceret! nec fieret inversor rerum, aut inhonoraret ministerium spirituale.

Ante dicta quoque evincunt, quam utiliter, etiam communi populo proponi queat, sacrilegam esse Evangelii, atque sacrarum functionum profanationem, si illa ad temporalia commoda, immo & ipsa vitæ necessaria ordinentur, ut ita ipsum vulgus intelligat, quam sit inordinatum filios studiis applicare eo fine, ut postmodum ad statum Ecclesiasticum promoti & ipsi & filii ex Evangelio vivant, atque ita Evangelium tamquam opificium seu *artem de pane lucrando* considerent.

CAPUT VI.

An Canonicis, aliisque Clericis liceat vacare lusibus, aut venationi.

§. I.

Lusus interdum ad animi relaxationem licite adhibentur.

Non corpus tantum, sed & animum, honesta recreatione relaxare non utile modo, sed & subinde necessarium. "Quod sicut homo indiget corporali quiete ad corporis refocillationem, quia non potest continue laborare propter hoc quod habet finitam virtutem, quæ determinatis laboribus proportionatur; ita etiam est, inquit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 168. *art. 2. in corpore*, ex parte animæ, cujus est virtus finita, ad determinatas operationes proportionata. Et ideo quando ultra modum suum in aliquas operationes se extendit, laborat, & ex hoc fatigatur præsertim quia in operationibus animæ simul etiam laborat corpus, in quantum scilicet anima intellectiva utitur viribus per organa corporea operantibus ... Et ideo quando supra sensibilia elevatur, operibus rationis intenta, nascitur exinde quædam fatigatio animalis, sive homo intendat operibus rationis practicæ, sive speculativæ .... Sicut autem (pergit Doctor Angelicus) fatigatio corporalis solvitur per corporis quietem, ita etiam oportet, quod fatigatio animalis solvatur per animæ quietem: quies autem animæ est delectatio. Et ideo oportet remedium contra fatigationem animalem adhiberi per aliam delectationem, intermissa intentione ad insistendum studio rationis .... Hujusmodi autem dicta, in quibus non quæritur nisi delectatio animalis, vacantur *ludrica* vel jocosa: & ideo accesse est talibus interdum uti, quasi ad quandam quietem animæ.

Hoc Doctoris Angelici discursu patet, lusum esse adhibenbum, ut anima per operationem rationis fatigata nonnihil quiescat, atque ita per quietem rursus capacior ad functiones mentis exercendas reddatur. Unde recte monet S. Salesius *Introd. ad Vitam Devotam*, *par.* 3. *cap.* 31. ne nimis multum temporis lusui impendatur: "Si enim (ait) plus æquo temporis illis impendatur, non jam amplius recreatio, sed mera occupatio & studium, neque iis tam animus corpusve relaxatur, quam e contra obstupescit & obruitur. Si enim quinque aut sex horis continuo lusu schacorum luseris, ab eo surgens, exhaustus velut eris, & spiritus defatigatus. Diu pila in sphæristerio ludere, non tam corpus recreare est, quam id obruere.

Tria insuper in iis, quæ in recreationem assumuntur, attendenda esse monet S. Thomas *ibidem*: "Quorum primum & principale est, quod prædicta delectatio non queratur in aliquibus operationibus, vel verbis turpibus, vel nocivis.

"Alius autem attendendum, ne totaliter gravitas animæ resolvatur. Unde Ambr. dicit *lib.* 1. *De Offic.* Caveamus, ne dum relaxare animum volumus, solvamus omnem harmoniam, quasi concentum quemdam bonorum operum.

"Tertio autem attendendum est, sicut & in omnibus aliis humanis actionibus, ut congruat personæ & tempori, & loco, & secundum alias circunstantias debite ordinetur, ut scilicet sit & tempore & homine dignus.

His omnibus merito additur, de quo Philotheam suam monet S. Salesius: "Ante omnia cave ne affectum tuum his omnibus applices: quantumvis enim honesta sit recreatio, vitio certe non certe animum ei & affectum applicare.

§. II.

Clericis severissime per Canones inhibitum est lusus alearum, chartarum, aliusve a fortuna dependens.

Alearum lusum (quo nomine intelligitur omnis ludus, ut notat S. Antonius *parte* 2. *tit.* 1. *cap.* 23. §. 6. "qui innititur fortunæ, etiamsi fiat ibi aliquid de industria, sicut ludus taxillorum, chartarum, & alia hujusmodi) non esse solum recreationem periculosam, verum etiam simpliciter malam, ut observavit S. Franciscus Salesius, in *Introductione ad Vitam Devotam*, & vituperabilem, multa, quæ ex eo mala oriuntur, facile persuadent.

"Aleas tractare (dicebat S. Chrysostomus) perniciosum est, & infinita vitæ mala solet inferre. Circa aleas studium (subjungit idem) blasphemias, jacturas, iras, convitia, infinitaque alia his graviora sæpe produci". *Serm.* 15. *ad Popul. Antioch.*

Tria incommoda, quæ similem ludum comitari solent, expressit S. Salesius *Introd. ad Vitam Devot. part.* 3. *cap.* 32. Primo quod lucrum secundum sortem potius, quam secundum rationem cedat.

cedat. Secundo, quod contra finem ludi, ſpiritus affligatur potius quam recreetur. Tertio, quod de lucro gaudere non poſſis, niſi colluſori par ſit cauſa triſtandi de perditione.

Quibus merito additur frequens periculum murmurandi, dum ad votum jactus aleæ non ſuccedit.

Alia inſuper graviora mala frequenter ex luſu illo occaſionem ſumere experientia quotidiana docet, quæ jam pridem in *Summa ſua tit. De Exceſſ. Prælat.* Cardinalis Oſtienſis his verſibus expreſſit,

Hæc cum taxillis ludendo crimina fiunt:
Eccleſiæ ſpretus, uſuraque ſive rapina;
Scandala vel nugæ, blaſphemia, ſeu faciendi
Furti doctrina, violentia, crimina falſi,
Et mortis cauſa, deceptio, perditioque
Temporis, & deſiderium; corruptio, junges
Iſtis prædictis, adulatio, vitaque turpis.

Hinc patet, quam juſte ejuſmodi ludos (etiam laicis ſummopere pernicioſos, ac propterea per Leges jam pridem ipſis prohibitos) Canones non tantum Clericis ſeveriſſime inhibuerint; ſed etiam vel ludentes ſpectare vetuerint.

Decernimus, inquit Synodus quinta, „ nullum omnium ſive „ Clericum ſive laicum, ab hoc deinceps tempore *alea ludere*.

Hoc Synodale Decretum confirmavit Imperator Juſtinianus, „ interdicens omnibus Epiſcopis, & Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, & Lectoribus, & omnibus aliis cujulibet ordinis „ venerabilis collegii aut ſchematis conſtitutis, ad tabulas ludere, „ aut alias ludentibus participes eſſe, aut inſpectores fieri, aut „ ad quodlibet ſpectaculum ſpectandi gratia venire. *Auth. Interdicimus, Cod. De Epiſcop. & Cleric.*

Plura jam olim contra ludum alearum edita Decreta hic adjungere non eſſet difficile; ſed cum hodie ea videamus eſſe plurimorum ingenia, ut priſtina & avita Patrum graviſſima ac ſumma veneratione digna teſtimonia paſſim ut antiquata rejiciant, vel pro aliis conſcripta ſuſpiciant, atque ita illis parum moveantur ad ea, quæ noſtræ ætatis magis appropinquant, deſcendendum eſt.

Et quidem magnum Lateranenſe ſub Innocentio III. Concilium (cui interfuere Epiſcopi 412. inter quos Patriarchæ duo, Conſtantinopolitanus & Hieroſolymitanus: Primates autem & Metropolitani 71. Abates & Priores ultra octingentos; Legatorum vero Imperatorum, Regum, & aliorum Principum & Magnatum ingens multitudo) hic, inquam, numeroſiſſimus ſacer Conventus, illud, quod fuſius in Lege Juſtiniani eſt expreſſum, paucis verbis comprehendit, & innovavit: *Clerici* inquit, *ad taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint.*

Quanti ponderis atque auctoritatis hoc Decretum ob ſui auctoris dignitatem, habendum ſit, quantaque ſubmiſſione complectendum, quis non videat? Cui inſuper accedit, quod per relationem in decretales Gregorii IX. *Cap. 15. tit. De Vita & honeſt. Cler.* juris communis auctoritatem obtineat.

Hujus Decreti æquitatem & juſtitiam, atque cum priſtinis Patrum Canonibus conſonantiam, perſpicientes Eccleſiarum Prælati, illud paſſim Synodorum Decretis inſeruerunt & innovarunt, ut videre eſt in Synodis Albigenſi ad inſtantiam S. Ludovici Galliarum Regis an. 1255. *Can.* 24. Salzburgenſi an. 1420. *Can.* 4. Toletana anno 1473. *Can.* 11.

Quæ omnia rurſus Decreta noviſſime Synodus Tridentina innovanda, ac ſub iiſdem, aut gravioribus pœnis arbitrio Ordinarii obſervanda decrevit *Seſſ. 22. cap. 1. De Reform.* „ Quæ alias „ a ſummis Pontificibus, & a ſacris Conciliis, inquit, de Clericorum vita honeſtatem, cultu, doctrinaque retinenda, ac ſimul de luxu, comeſſationibus choreis, *aleis*, *luſibus* . . . . „ copioſe ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem in poſterum iiſdem pœnis, vel majoribus arbitrio Ordinarii imponendis, obſerventur". Et *Seſſ. 24. cap. 12. De Reform.* ſpecialiter hortatur Canonicos *ut ab illicitis luſibus abſtineant.*

Qui vero ſint ludi illiciti, ab ipſo ſanctiſſimo ac zeloſiſſimo Concilii Tridentini Interprete S. Carolo accipiamus.

„ Clericalis ordinis hominibus (inquit in primo ſuo Provinciali Concilio *par. 2. cap. 25.* pro executione Synodi Tridentinæ habito) „ omni genere ſaltationis, & ludi; præſertim vero „ *aleæ, & teſſerarum*, ac *talorum* interdicimus . . . . . nec ſolum ludere vetamus, ſed eos ludorum *ſpectantes* eſſe nolumus, „ aut quemquam ludentem in ſuis ædibus permittere.

Dicet quiſpiam, in nullo hactenus adducto Decreto luſum *chartarum* vetitum videmus: verum cum hic ludus annumerandus ſit luſibus illis, qui in varietate fortunæ conſiſtunt, indubie ludo *alearum* vetito, & his hic interdictus cenſetur: ut enim ante notatum eſt, & Canoniſtæ, ac Theologi obſervant, *Ludus aleæ* dicitur omnis luſus in varietate fortunæ conſiſtens, quique non ab arte tantum, ſed a caſu potius dependet.

Hinc etiam factum, ut recentiora Concilia (cum chartarum uſus invaluiſſet) iiſdem Decretis, eiſdemque pœnis, & alearum, taxillorum, *chartarum*, ſimileſque ludos interdixerint.

Synodus Burdigalenſis anno 1583. „ Clerici, inquit, ab alea, „ teſſeris, *chartis*, & quovis alio vetito & indecoro ludo, cum „ *privatim*, tum publice *penitus* abſtineant". *Cap. 21.*

Sub idem pene tempus Patres Concilii Bituricenſis ſimiliter ludum *chartarum*, & *alearum* eodem Decreto conprehendere non dubitarunt: *Aleam, teſſeras, chartas, omnes ludos vetitos . . .* Clerici, inquit, *devitent.* Anno 1584. *tit. 25. Can. 7.*

Anno ſubſequenti Aquenſis Synodus decrevit: „ ne Clerici *pagelis pictis* aut alia, aliove hujuſmodi ludi genere ludant, aut „ *ludentes ſpectent* „. *Tit. de vita & honeſt. Cleric.*

Conſentit Concilium Avenionenſe, Clericis præcipiens: „ ut „ ludos prohibitos non exerceant, taxillorum videlicet, & *pagellarum*. " *Ann. 1594. cap. 32.*

Denique ut finem citationibus Conciliorum, quæ facile in tomis Conciliorum videri poſſunt, faciam unicam Synodum Narboneſem adjungo, quæ & anno 1609. *chartarum* ludum eodem Decreto cum alearum luſu interdixit. „ Clerici, inquit, non ludant aleis, *chartis*, aut alio ludo prohibito vel indecoro.

Quis hanc Canonum omnium conſonantiam, ac per illos adeo enixam, & nunquam intermiſſam Eccleſiæ prohibitionem contra omne genus ludi a fortuna dependentis perpendens, non vereatur, ſi ab hujuſmodi luſibus ſe non contineat, ne fruſtra ſe fidelem Eccleſiæ Magiſtræ diſcipulum in fide jactet, qui in moribus & diſciplina genuinum ejuſdem matris filium ſe eſſe negaverit, nimirum ſanctiſſima ac toties iterata ejus Decreta moralia negligendo, immo quodammodo contemnendo.

§. III.

Quænam ſpecialiter ab Eccleſiaſticis, etiam in luſibus licitis, cavenda ſint.

In omni ludo, aliave recreatione, ut licite fiat, attendendum eſt, ut ait S. Thomas *2. 2. quæſt. 168. art. 2. in corp.* „ ſicut & in omnibus aliis humanis actionibus, ut congruat „ perſonæ, & tempori, & loco, & ſecundum alias circumſtantias debite ordinetur, ut ſcilicet ſit & tempore & homine „ dignus ", &c.

Tenentur proinde ſingulariter attendere Eccleſiaſtici, non tantum an ludus quiſpiam in ſe ſit licitus; ſe etiam an loco, tempori, ac præcipue perſonæ Eccleſiaſticæ conveniat.

Ludum igitur, & quamcumque aliam animi relaxationem ita temperare ac moderari tenentur, ut nihil inde ordini ſuo detrahatur.

Hinc multis Synodorum Decretis monentur Eccleſiaſtici, ne publice & coram ſæcularibus ſe ludendo exerceant ſeu recreent.

Et quidem S. Carolus, poſtquam omnis generis illicitos luſus interdixit, adjungit: „ Si autem valetudinis interdum cauſa, „ parva pila, aut alio non indecoro ejuſmodi exercitationis genere uti contigerit, *ne publice* id faciant ". *In Concil. Mediol. I. part. 2. cap. 25.*

Similiter Patres Provinciæ Mexicanæ anno 1685. „ ut omnem „ gravitatem & modeſtiam (prout decet Clericalem ſtatum) „ Clerici profiteantur, eis prohibuerunt, *ne publice pila ludant*, „ & *privatim quoque cum ſæcularibus vel coram ſæcularibus perſonis*: Globos ligneos *publice* ludendo ne impellant, ſub pœnis „ ſtatutis, præter quas amittant etiam veſtes, quibus ad globorum ludum exercendum exuti fuerint ". *Lib. 3. tit. 5. De lud.* §. 2.

Eodem indubie motivo Patres Synodi Gandenſis ſcandaloſum eſſe dixerunt, „ Paſtores, alioſque Sacerdotes ad pſittacum jaculari, aut in *locis publicis* ludere pila palmaria. Ideoque etiam „ quilibet ab eo abſtinebit ſub pœna arbitraria ". *Anno 1650. tit. 17. cap. 7.*

Notat quoque S. Thomas advertendum eſſe, ut ludus, aliave animi relaxatio *tempori* conveniat; hinc ſingulariter convenit Eccleſiaſticis, ut a recreatione quantumvis honeſta & licita, tempore quadrageſimæ, Adventus, aliiſque diebus, quæ ab Eccleſia operibus pœnitentiæ & luctus deſtinatæ ſunt, abſtineant: ut ſuo exemplo laicis oſtendat, illis diebus ſe a licitis temperare, ut pro illicite perpetratis Deo ſatisfaciant.

Unde Patres prædicti Concilii Mexicani declarantes ſe velle quod non obſtantibus prævius ſuis Decretis ut recreandi animi cauſa ludi liciti Clericis permittantur, expreſſe addendum cenſuerunt: *Extra tempus Quadrageſimæ & Adventus.*

Ulterius, ſumopere Eccleſiaſticis cavendum eſt (quod & laicis inculcat S. Saleſius) ne affectum ſuum luſibus quantumvis licitis & honeſtis applicent. „ Quantumvis enim honeſta ſit recreatio „ (ait Saleſius) vitio certe non caret animum ei & affectum „ applicare ". *Introd. ad Vitam Devot. par. 3. cap. 31.*

Ad hæc ſuper omnia nefas eſt Eccleſiaſticis ad quemcumque, etiam licitum ludum ſordidi lucri cupiditate duci: quod jam pridem Synodus Remenſis monendum duxit: „ Ab alea, inquit, & „ omni ludorum genere Eccleſiaſticis perſonis interdicto & inde„ coro, prorſus abſtineant, *nec unquam aliis quam honeſtis recreationibus ſeſe exerceant, nulla ducti ſordidi lucri cupiditate*. Anno 1583. *tit. De Cler. in genere* §. 6.

Huic periculo ut ſecurius provideret S. Carolus, ſtatuit „ ut „ ſi valetudinis interdum cauſa, parva pila, aut alio non indecoro ejuſmodi exercitationis genere uti contigerit, ne publice „ id faciant ". *Nec pecunia intercedat in ludo, nec quidquam quod facile pecunia æſtimari poteſt.*

Denique pro coronide merito memoriæ, præſertim Eccleſiaſticorum, imprimendum, quod ex Philoſopho refert S. Thomas 2. 2. *quæſt. 168. art. 4. in corp.* Quia ludus eſt utilis propter quietem & delectationem, delectatio autem & quies non propter „ ſe quæruntur in humana vita, ſed propter operationem . . . „ ideo defectu ludi minus eſt vitioſus, quam ludi ſuperexceſſus. „ Unde Philoſophus (pergit S. Thomas) dixit, quod pauci amici propter delectationem ſunt habendi, quia parum de delectatione ſufficit ad vitam, quaſi pro condimento; ſicut parum „ de ſale ſufficit in cibo.

Hanc in ludicris, ac aliis oblectamentis tum corporis tum animi moderationem non difficulter obſervabunt Eccleſiaſtici, qui meminerint, univerſos Eccleſiaſticæ militiæ adſcriptos, *ad pietatis religioniſque exercitationis*, ut jam pridem Clericos ſuos monebat zeloſiſſimus Pater S. Carolus, *vocatos eſſe*: atque ita intelligant tempus non ludicris illis, ſed pietati, eiſque, quæ ad pietatem ſibi ac proximo procurandam conducunt, eſſe tranſigen-

figendum, juxta illa, quæ sanctus Carolus subjungit, piissima monita, *in Concil. Mediol. IV. part. 3. cap. 7. Edit. Labb. tom. 15. col. 525. & 526.*

„ In omni in primis sancta oratione vos assidue exercete, tum in meditationis, taciteque piæ orationis studio singulis diebus, certo temporis spatio, toto castissimi animi sensu incumbite.

„ Quidquid vero temporis a divinis Officiis, ab orationis contemplationisque exercitatione, ab Ecclesiasticis functionibus, & ab aliis necessariis actionibus vacuum habetis, non in otio, neque in desidia, nec vero in rerum novarum curiositatibus illud conterite; sed cum in sortem Domini vocati sitis, in ejus lege die ac nocte meditemini. Sacrarum igitur litterarum studia diligentius colite, quæ usque adeo complecti debetis, ut qui aspernetur, contra eum dicat Dominus: (*Oseæ cap. 4. vers. 6.*) *Quia tu scientiam repulisti, & ego repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.*

§. IV.

Ostenditur, quod Canones venationem Clericis interdixerint.

„ NULLUM invenimus divinarum in serie Scripturarum de venatoribus justum " : inquit Ambrosius *Serm. 8. super Psalm.*

Cui consonat illud Hieronymi in *Psalm. 90. vers. 3.* „ Piscatores invenimus sanctos in scripturis sanctis, sed penitus non invenimus sanctum aliquem venatorem.

Quid mirum, præterquam enim quod venatio parum Reipublicæ sit utilis, ideoque tempus, quod illi impenditur frequenter, inutiliter transigatur; & ut notat S. Augustinus, post summos labores, summa discrimina, quæ venatores subeunt, *nec ipsius bestiæ carnes, propter quam hæc tanta sustinent, sine epulis necessariæ*; præterquam, inquam, quod multum temporis inutiliter in hisce insumatur, ac insuper expensarum inutilium fiat profusio, habet venationis exercitium illud quoque particulare, quod hominem ita capere & involvere soleat, ut a rerum, præsertim cœlestium consideratione abstrahat & abripiat.

Hinc mirum non est, si Ecclesia Clericis semper venationem interdixerit.

„ Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum, inquit Synodus Aurelianensis, canes, aut accipitres, aut hujusmodi ad venandum habere non licet. Quod si quis talium personarum in hac voluptate sæpius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus a communione; si Presbyter, duobus: si Diaconus ab omni officio suspendatur.

Deinde Canone sequenti omnibus servis Dei idem & prohibuit. „ Venationes (inquit) & silvaticas vagationes cum canibus, aut accipitres, falcones habere interdicimus ". *Cap. 1. 2. tit. De Cler. venat.*

Hæc Decreta non tantum Concilii alicujus particularis, sed Juris universalis & communis auctoritate, per relaxationem in Decretales Gregorii IX. donata sunt.

Utque Agatensis, Eponensis, Matisconensis II. Liptonensis sub Sancto Bonifacio, aliorumque veterum Conciliorum contra Clericorum venationem Decreta prætercam, Innocentius III. sæculo decimo tertio eamdem inhibitionem in Concilio generali anno 1215. omnibus Clericis fecit: " Venationem universis Clericis interdicimus, unde nec canes, nec aves ad aucupandum habere præsumant ". *In Concil. Lateran. IV. Can. 15.*

Synodus Nannetensis monet Episcopos, ut sint solliciti & intenti in puniendo Clericos venatores: " Quia nullum venatorem (inquit) invenimus sanctum: præcipimus, ut Prælati solliciti sint & intenti in puniendo Clericos venatores, & præcipue Presbyteros & Religiosos, de quibus majus scandalum generatur ". *Ann. 1264. Can. 3.*

Hos aliosque plures contra Clericos venatores editos Canones innovavit Concilium Tridentinum, dum omnia quæ alias a summis Pontificibus & a sacris Conciliis de Clericorum vita & honestate retinenda copiosa ac salubriter statuta fuerunt, sub iisdem & gravioribus pœnis arbitrio Ordinarii, observanda decrevit; tum etiam mandando in specie Canonicis omnibus, ut ab *illicitis venationibus & aucupiis abstineant*. Sess. 24. *cap. 12. De Reform.*

Quare Concilia pro Synodi Tridentinæ executione indicta; ad mentem ejusdem, venationem Clericis interdicere non dubitarunt, unicum Concilii Aquilejensis Decretum, ex quo una intelligere licebit quam merito Ecclesia venationes Clericorum ab horreat, subjicio.

Dicit Canon: " Esau venator erat, quoniam peccator erat: quam vero sit modestia Clericali indignum: qui paulo ante Breviarum manibus tractabat, sacræ lectionis studio intendebat, eum publice accipitrem deferre, & sua in eo studia profiteri: quique eum Angelis in Ecclesia gratiarum actiones & laudes Deo persolvebat, eum inter canum latratus & multitudinem versari, & incomptis obstrupere vocibus, sacri Canones declarant, omnes vero facile intelligunt. Consequitur autem, *ut panis, qui miserorum pauperum victui sufficeret, panis*, inquam, *de reditibus Ecclesiasticis collectus, quod est patrimonium Christi, ad bestiarum cibum indigne transferatur*: cujus criminis ratio districte in die Domini reddetur. Quod ut longe a Clericorum vita & honestate removeamus, omnibus Clericis cujuscumque conditionis, & gradus sint, venatorium studium interdicimus, & districte prohibemus, ac in eos gravius per illorum Ordinarios procedendum statuimus; ac si contumacia fuerit obstinatior, & inhibitionis mollioris ratio contemptui esse cœperit, graviori etiam animadversione prospiciendum mandamus ". *Conc. Aquilejense ann. 1569. tom. 15. Conc. Labb. 11. col. 1501.*

§. V.

Corollaria ex illis, quæ hoc capite dicta sunt.

QUI Canones, contra alearum, chartarum, aliumve fortunæ ludum præsenti capite adductos, serio expenderit? non difficulter intelliget Canones, non tantum frequentem illius usum, sed *absolute* omnem illius usum Clericis interdicere: ac proinde a sensu Canonum aberrare, qui credunt Clericum Canonibus non contravenire, si tantum ex occasione semel atque interum luserit, aut non multum temporis in istis terere soleat; modo tamen id quoque fiat sine scandalo, *quia talis non dicitur simpliciter vacare aleis, aut taxillis*. Hos, inquam, a sententia Canonum recedere, ex verbis Canonum sat est manifestum. Canones enim non tantum inhibent Clericis, ne aleis aliove ludo vetito *vacent*, sed simpliciter & absolute prohibent, *ne ludant*, immo nec hujusmodi *lusibus intersint*, ut loquitur magnum illud Lateranense Concilium, an. 1215. celebratum, & plura ex ante allegatis consentiunt.

Quare B. Petrus Damiani Episcopum Florentinum pro unico in itinere lusu (quem aleæ nomine contineri credebat) acriter monere, & ad pœnitentiam inducere non dubitavit; cujus monito auscultans Episcopus, pœnitentiam a B. Petro Damiani sibi injungendam humiliter postulavit: cui mox præcepi, ait Damianus " ut per Psalterium meditando percurreret, ac duodecim pauperum pedes sub totidem numismatum erogatione, eorumque recreatione lavaret. Sic ostendere volens, quam inhonestum, quam absurdum, quam denique fœdum sit hoc in Sacerdote ludibrium ", *Lib. 1. Epist. 10.*

Non dubitavit proinde S. Petrus Damiani; quin Canones *absolute* & simpliciter hujusmodi ludum alearum Episcopis prohibuissent; ac per consequens & Clericis iisdem quippe Canonibus, & Clericis, & Episcopis lusus ille interdicitur.

Secundo, qui dicta hoc capite attente consideraverit, non difficulter intelliget, Clericos alearum, chartarum, similique ludo vacantes, nullatenus per consuetudinem contrariam posse se reddere securos.

In primis enim si (teste Innocentio III. *Cap. 3. tit. De Consuetud.*) *consuetudo, quæ Canonicis obviat instituti, nullius debeat esse momenti*; quomodo non reputanda erit *nullius momenti* consuetudo, ubi contra prædictos ludos adeo est aperta Pontificum voluntas, & tam seria, sollicita, & expressa, totiesque repetita Canonum prohibitio?

Ulterius; si expendantur universa illa mala, quibus lusus illi occasionem dare consueverunt, & ob quæ S. Salesius lusus illos non solum periculosos, verum etiam *simpliciter malos & vituperabiles* esse asseruit: si, inquam, illa expendantur, planum erit Canones, qui tantum illorum exercitium ob mala comitari solita, Clericis interdixerunt, non esse mere positivos, sed aliquid juris naturalis habere admixtum, ac per consequens nec eatenus posse per consuetudinem abrogari.

Deinde si rationes illius prohibitionis attendantur, apparebit, quod si unquam ratio S. Thomæ (qua probat quod lex vincat consuetudinem) obtineat, hic obtinere debeat: " adhuc (inquit 1. 2. *quæst. 97. art. 3. ad 2.*) maneat ratio eadem, propter quam prima lex utilis erat; non consuetudo legem, sed lex consuetudinem vincit ". Quis enim negare ausit, hodie adhuc manere easdem rationes, ob quas Canones lusum alearum proscripserunt?

Hinc est, quod Synodus Tridentina *Sess. 22. cap. 1. De Reform.* Leges Canonicas de *aleis* & *lusibus* observari, & in usum revocari præcipiat, *non obstantibus consuetudinibus quibuscumque*, idque sub gravissima hac comminatione, *ne subditorum neglectæ emendationis ipsi* (Episcopi) *condignas Deo vindices pœnas persolvant*.

Similiter Innocentius III. in Epistola Decretalibus Greg. IX. inserta, Clericum quemdam alearum lusui vacantem, & obtentu consuetudinis *Clericorum Gallicanorum: qua fere universi Clerici frequenter sic ludunt*, se a culpa eximere volentem, refellit his verbis: " Nos ex officii nostri debito pestes hujusmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuosos (occasione quorum sub quadam curialitatis imagine ad dissolutionis materiam venitur) penitus improbamus, *excusationem* prædictam, quæ per *pravam consuetudinem* (*quæ corruptela dicenda est*) palliatur, *frivolam* reputantes, cum in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad excusandas excusationes in culpis, delinquendi auctoritas usurpatur ". *Cap. 11. tit. De excess. Prœl.*

Quis Canonicorum, aut Clericorum hæc omnia expendens, tutum credet, contra, tam severam atque costantem Ecclesiæ prohibitionem lusui alearum aut chartarum se dare obtentu consuetudinis toties reprobatæ, quæ quidem universalis non est, cum plures in Clero nec hodie desint, consuetudinem illam facto & verbo improbantes?

Sed dicet aliquis: Potest contingere ut illæ sint circumstantiæ, ut incommodorum, quæ lusum chartarum aut alearum comitari solent, nullum sit periculum: adeoque tali casu, cessante ratione prohibitionis, dicenda erit cessare prohibitio. Respondeo, ut supponatur aliquo casu, periculum illud plane abesse immo nec scandalum timeri, quis tamen inde inferet, eo casu cessare obligationem legis, nisi una inferat, quod cessante ratione legis *negative*, ut ajunt, etiam cesset obligatio legis: quam consequentiam perniciosam esse quis non videat?

Quod de consuetudine ludendi; idem quoque dicendum esse de consuetudine circa venationes per Canones inhibitas, ex ante dictis facile quisque intelligere potest.

PARS

PARS TERTIA.
DE TERTIO
OFFICIO CANONICORUM
SCILICET
De Divini Officii persolutione.

CAPUT PRIMUM.

Unde Horarum Canonicarum origo profluxerit, & quinam ad eas persolvendas teneantur?

§. I.

Olim distinctis horis ad horandum Fideles conveniebant, ut divino præcepto de semper orando satisfacerent.

OPORTET *semper orare*, inquit Christus, & *non deficere*: & Apostolus: *Sine intermissione orate*; non igitur certis temporum intervallis, sed *semper sine intermissione* orandum est.

Qua ratione *sine intermissione oretur*, docet Augustinus *Epist.* 130. *novæ edit. cap.* 9. *num.* 18. „ in ipsa fide & spe „ & charitate, inquit, continuato desi„ derio semper oramus . . . . ac per „ hoc, & quod ait Apostolus, *sine* „ *intermissione orate*, quid est aliud „ quam beatam vitam, quæ nulla nisi „ æterna est, ab eo, qui eam solus dare potest, *sine intermis*„ *sione desiderare?* Semper ergo hanc a Domino *desideremus*, & „ *oremus semper* ". Et De Morib Eccles. lib. 1. cap 17. num. 31. *Amore petitur, amore quæritur, amore pulsatur, amore revelatur, amore denique in eo quod revelatum est permanetur.* Unde in *Psalm.* 37. *Tacebis, si amore destiteris. Frigus charitatis, silentium cordis est.*

Quare continuam orandi obligationem paucis his verbis expressit; *Tota vita Christiani boni sanctum desiderium esse debet.* In Tract. 4. in Joann.

Causa itaque orationis *est desiderium charitatis*, quod ut ex Augustino audivimus, in nobis debet esse continuum. „ Ideo „ (inquit idem Doctor in *cit. Epist.*) ab aliis curis atque nego„ tiis, quibus ipsum desiderium quodammodo tepescit, certis ho„ ris ad negotium orandi mentem revocamus, verbis orationis „ nos ipsos admonentes in id, quod desideramus intendere, ne „ quod tepescere cœperat, omnino frigescat, & penitus extin„ guatur, nisi crebrius inflammetur.

Immo eodem Doctore teste: „ Ideo per certa intervalla ho„ rarum, & temporum etiam verbis rogamus Deum, ut illis „ rerum signis nos ipsos admoneamus, quantumque in hoc desi„ derio profecerimus, nobis ipsis innotescamus, & ad hoc au„ gendum nos ipsos acrius excitemus. " Ut igitur præcepto sine intermissione orandi Fideles satisfacerent, ab ipso nascentis Ecclesiæ exordio certa temporum intervalla elegerunt, quibus ab aliis curis & negotiis mentem ad negotium orandi certis horis revocarent; utque oratio & esset ferventior & efficacior, simul orandi causa convenire consueverant.

Sanctus Cyprianus postquam ostendisset, etiam in veteri Testamento per Danielem, aliosque sanctos homines in orationibus celebrandis observatas fuisse Tertiam, Sextam, & Nonam, statim subjungit: *Sed nobis præter horas antiquitus observatas orandi, nunc & spatia & Sacramenta creverunt* . . . . „ Quod si in Scripturis sanctis sol verus, & dies verus est Chri„ stus, hora nulla a Christianis excipitur, quominus frequenter „ ac semper, Deus debeat adorari; ut qui in Christo, hoc est, „ in sole & die vero sumus, insistamus per totum diem preci„ bus, & oremus . . . . Qui autem in Christo, hoc est, in lu„ mine semper sumus, nec noctibus ab orationibus cessemus. Qua ratione die ac nocte orandum esset, indicat eodem loco: „ Nam „ & *mane orandum est*, ut resurrectio Domini matutina oratio„ ne celebretur . . . recedente item sole ac die cessante, *neces*„ *sario rursum orandum est*. Nam quia Christus sol verus & dies „ verus est, sole ac die sæculi recedente, quando oramus & pe„ timus, ut super nos lux denuo veniat, Christi precamur ad„ ventum, lucis æternæ gratiam præbiturum ". *De Orat. Dom n.*

Quis hinc non videat, primos Fideles distinctis temporum intervallis ad orandum convenisse, ut ab aliis curis & negotiis, quibus ipsum desiderium quodammodo tepescit, liberi, ad nego„ tium orandi mentem revocarent; quo fieret, ut pium desiderium in se resuscitando, *in fide & spe & charitate continuato desiderio semper orarent*: non quod omnis, qui per diversa temporum spatia ad negotium orandi mentem revocat, *semper* oret; sed quod media opportuna pertingendi ad continuam orationem impendat.

§. II.

Olim etiam Fideles laici eisdem pene horis ad orandum conveniebant, quibus hodie Ministros suos orare jubet Ecclesia.

PRIMIS Ecclesiæ sæculis Fideles eisdem pene distinctis temporum intervallis ad orandum convenisse, quibus hodie Ministros suos orare jubet Ecclesia, Patrum testimoniis luculenter evincitur.

Et quidem inter Constitutiones vulgo Apostolicas, una præcipit omnibus Fidelibus, *precationes facere mane, tertia hora, ac sexta, & nona, & vespere, atque ad galli cantum*. *Lib.* 8. *cap.* 54.

Observat Tertullianus, suo tempore morem fuisse Christianorum de nocte ad orationem surgere, eumque causam sobrietatis, quam in cœnis servabant, fuisse: *Ita saturantur, ut meminerint etiam per noctem adorandum sibi Deum esse*. In Apolog.

Populum Cæsareæ in Capadocia de nocte una cum Episcopo suo in Ecclesiam convenisse irrefragabili ipsius Basilii testimonio comprobatur: „ De nocte siquidem populus: inquit, consurgens an„ telucano tempore domum precationis petit, inque labore & „ tribulatione, ac lacrymis indesinentibus ad Deum facta con„ fessione, tandem ab oratione surgentes *ad psalmodiam* tran„ seunt. Et nunc quidem in duas partes divisi alternis succi„ nentes psallunt, atque ex eo simul eloquiorum Dei exercita„ tionem ac meditationem corroborant: & cordibus suis attentio„ nem, & rejectis vanis cogitationibus mentis soliditatem sup„ peditant. Deinde uni committentes ut quod canendum est, „ prior ordiatur, reliqui succinunt: atque ita psalmodiæ varie„ tate precibusque subinde intersertis noctem superant. Illuces-

„ cente

„ cente jam die pariter omnes velut ore uno ac corde uno confessionis psalmum Deo offerunt, ac suis quisque verbis resipiscentiam profitentur ". *Epistola* 63. (a)

Ad hanc piam consuetudinem servandam universos Fideles excitat S. Chrysostomus: „ Non ideo facta est nox, ut per totam dormiamus, & otiosi simus. Testantur hoc & opifices, nautæ, negotiatores: Ecclesia Dei mediis surgit noctibus. Surge & tu, & vide astrorum choream, obstupesce admirabilem Dei dispensationem. Ad viros & mulieres mihi sermo est, flecte genua, ingemisce, ora ". *Homil. 26. in Act.*

Nonne ejusdem laudabilis praxeos locupletissimus testis est Ambrosius, dum dicit Christianis non esse fas matrimonium inire cum non Christianis? „ quia (inquit) simul ad orationem nocte vobis surgendum est, & conjunctis precibus obsecrandus Deus ". *Lib. de Abrah. cap. 9.*

Immo ad cantum Psalmorum non Clericos tantum, sed etiam laicos, tam viros quam mulieres convenisse refert: „ Bene mari (ait) plerumque comparatur Ecclesia, quæ primo ingredientis populi agmine totis vestibulis undas vomit: deinde in oratione totius plebis tamquam undis refluentibus stridet, cum responsoriis Psalmorum, cantus virorum, mulierum, virginum, parvulorum, consonus undarum fragor resultat ". *Hexam. lib. 3. cap. 5.*

Magnum illum ac primum fervorem quotidie statis horis ad orationem accedendi, nonnihil refriguisse circa tempora S. Augustini vel Cæsarii Arelatensis, satis insinuatur in quadam alterutrius ad populum exhortatione, ubi ab eo solum exigit, ut saltem tempore Quadragesimæ omnibus horis diligenter ad orandum conveniat: „ Ad Vigilias maturius surgite, ad Tertiam, ad Sextam, ad Nonam ante omnia convenite. Nullus se a sancto opere subtrahat, nisi quem infirmitas, aut publica utilitas, aut forte certa & grandis necessitas tenuerit occupatum ". *Serm. 55. De Temp.*

Quis hinc non intelligat, *horas*, quas hodie dicimus *Canonicas*, olim non Clericis duntaxat, sed etiam laicis, ut media ordinatissima, quibus ad satisfaciendum divino præcepto de orando *sine intermissione* sese pararent, a Patribus proposītas fuisse: ac per consequens quod obligatio interpolatis temporibus orandi, ex indispensabili illa obligatione *sine intermissione* orandi profluxerit.

§. III.

Quinam ex Clericis ad Horas Canonicas obligentur? Et in quo hæc Clericorum obligatio fundetur.

PRÆCIPUIS Ecclesiasticorum muniis annumerari debere studium orationis, Apostoli suo exemplo docuerunt, mensarum & pauperum curam abdicantes, ut *orationi & ministerio verbi Dei instantes* essent: sciebant enim, quod Apostolus postmodum dixit: *Quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat Deus*: adeoque & plantationem & irrigationem futuram esse sine fructu, nisi per continuas ad Deum preces cæleste attraherent incrementum.

Quis rursus nescit, quod omnis, qui Christi Sacerdotio associatur, *pro hominibus constituatur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis?* Ad *Hebr. cap. 5. vers. 1.*

Hinc S. Bernardus in *Declam.* §. 11. intrepide asserit, quod omnis verus Christi Minister tripliciter pascere populum debeat: *Exemplo conversationis, verbo prædicationis, fructu orationis.*

Si igitur tanto fervore fideles laici distinctis per diem ac noctem horis ad divinas laudes persolvendas convenirent, ut paragrapho præcedenti notatum est; quis ambigat, quin majore diligentia atque ardore ad horas illas convolaverint Clerici? Qui ultra communem orandi ac laudandi Deum obligationem, specialius insuper vi officii sui, non pro seipsis duntaxat, sed & pro populo *orationi instantes* esse jubentur. Qui ut *fidelem Deo cultum exhibeant*, in sortem Domini vocati sunt. Qui verbo pariter & exemplo reliquos fideles ad orationem & Dei cultum excitare debent. Qui denique, ut jam dictum est, tamquam spirituales agricolæ jubentur per continuas ad Deum preces rorem divinæ gratiæ super plantata ac rigata attrahere.

Si Sancti Patres adeo ferventer communem populum, ut anteriori paragrapho ex eorum scriptis observavimus, ad Horas, quas hodie Canonicas dicimus, excitaverint & adhortati fuerint; quis audeat dubitare, quin amplius ipsum Clerum, ne deesset, exhortati fuerint? immo vero nec Clericum habendum esse, qui ad divinum Officium ex ignavia non accederet, decernere non dubitarunt.

„ Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel *quilibet* Ecclesiæ deputatus Clericus, inquit Synodus Toletana I. an. 400. *Can.* 5. si intra civitatem fuerit, vel in loco, in quo Ecclesia est, aut castello, aut vico, aut villa, & ad Ecclesiam ad sacrificium quotidianum non accesserit, *Clericus non habeatur*, si castigatus veniam ab Episcopo noluerit promereri.

„ Clericus (ait sub idem pene tempus Concilium Carthaginense IV. *Can.* 49.) qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendiis privetur.

Consentiunt Patres Concilii Venetici circa annum 65. supra 400. statuentes *Can.* 14. ut *si Clericus, quem intra muros civitatis suæ manere constiterit, a matutinis hymnis sine probabili excusatione ægritudinis inventus fuerit defuisse, septem diebus a communione habeatur extraneus.* Rationem statuti subdunt: *quia Ministrum sacrorum eo tempore, quo non potest ab officio suo ulla honesta necessitas occupare, fas non est a salubri devotione cessare.*

Ex his Conciliorum Sanctionibus sat apparet, universis Clericis obligationem officium persolvendi injectam fuisse. Hinc indubie contingit, quod posteriora Concilia præceptum illud supponentia, Clericos ad divini Officii persolutionem non obligent, sed solum præcipiant, ut obligationi sibi impositæ debite satisfaciant; districte mandantia, *ut Divinum Officium nocturnum pariter & diurnum*, ut loquitur Synodus Lateranensis sub Innocentio III. *quantum eis dederit Deus, studiose celebrent pariter & devote*; sin minus, ut in Officii illius persolutione defectuosos Prælati pœnas decernant. *Cap. 9. tit. De Celebrat. Miss.*

Quin tamen aliqua circa hanc Ecclesiæ disciplinam veritas successu temporis intervenerit, qui Conciliorum Sanctiones, & Ecclesiæ praxim vel leviter attenderit, negare non poterit.

Multis enim sæculis omnes generatim Clericos ad Horarum Canonicarum persolutionem adstrictos fuisse, vel ex solis Canonibus supra relatis manifestum est, ac postrema ætate ea tandem obligatio penes solos Beneficiatos, & sacris Ordinibus insignitos remansit.

Mutationis illius quasi crepusculum in Synodo Coloniensi sæculo XIII. ostenditur: „ Nullus, ait Synodus, Horas Canonicas & Horas de Domina, ulla unquam die distincte & discrete dicere prætermittat, *maxime qui est in sacris Ordinibus, vel Beneficiis constitutus.*

Quis ex hoc Canone non intelligat, quod Synodus illa, etiam sæculo XIII. nullum Clericum ab Horis Canonicis persolvendis exemptum dicere voluerit, præ aliis tamen strictius obligatos esse Beneficiatos, atque in sacris Ordinibus constitutos affirmaverit? Ex quo contingit, ut sensim per quamdam Ecclesiæ conniventiam ad hos solos obligatio devoluta fuerit. Quare postrema tandem Concilia de divini Officii persolutione tractantia, hos solos ad illius lectionem excitant & urgent.

„ *Quoscumque Beneficiatos seu in Sacris constitutos* (inquiunt Patres Concilii Basileensis) *cum ad Horas Canonicas teneantur*, admonet hæc Synodus, sive soli, sive associati, diurnum nocturnumque Officium reverenter, verbisque distinctis peragant ". *Sess. 21. Can. 5.*

Itaque ex omnibus his intelligimus, Canones quidem olim omnes indifferenter Clericos ad Divini Officii recitationem obligasse; at successu temporis, connivente Ecclesia, obligationem penes solos Beneficiatos, & sacris Ordinibus initiatos remansisse.

Non difficulter quoque ex dictis colligitur, hanc Clericorum obligationem ex eorum indispensabili, & specialiori præ reliquo populo orandi & Deum laudandi obligatione, profluxisse.

Unde Ecclesia monens Sacerdotes, *ut signa tangant Horis Canonicis, & illorum officium agant, sive diurnale, sive nocturnale*; hanc suæ admonitionis rationem subjectit: *quia scriptum est; Sine intermissione orate.* Vide *Capitul. Caroli M. lib. 6. cap. 171.*

Non igitur proventuum Ecclesiasticorum, receptio istius obligationis est fundamentum, sed ipsum Clericale officium; cui, ut liberius & attentius sine curis vacare possent, temporalia, unde vivant, eis assignantur. „ Nam qui constituerunt, vel fundarunt sanctissimas Ecclesias, ait Imperator Justinianus *Leg. 42. §. 10, C. de Episcop & Cleric.* pro sua salute & communis Reipublicæ, reliquerunt illis substantias: *ut per eas debeant sacræ liturgiæ fieri, & ut in illis a ministrantibus piis Clericis Deus colatur.*

Quare Clerici dum Officium suum non persolvunt, merito proventibus Ecclesiasticis (qui dantur ut liberius illud persolvere queant) privantur, nec eo casu sine injustitia illos recipiunt.

§. IV.

Corollaria ex his, quæ hoc capite dicta sunt.

EX assertis hoc capite planum est, quod Clerici Officii divini persolvendi obligationem considerare debeant tamquam medium suavissimum ab Ecclesia ordinatum, quo obligationi orandi ac laudandi Deum, sibi ratione muneris Clericalis specialiter incumbenti, aliquatenus satisfacere possint; quemadmodum ipsos quoque pios fideles illud suspexisse in anterioribus probatum fuit.

Ex quo ulterius consequitur, quod Clerici Horarum Canonicarum pensum considerare non debeant, ut merum obsequium, perceptioni fructuum temporalium correspondens, sed tamquam partem servitii, quod Ecclesiæ præstare jubentur, dum in illius ministerium electi & instituti sunt.

Quare, ut §. præcedenti ostendimus, plurimis sæculis omnes Clerici Horis Canonicis interesse tenebantur; posterioribus vero (quando Clerici ordinari cœperunt absque eo quod speciali alicui Ecclesiæ adscriberentur) generatim omnes, qui per Beneficium seu titulum Ecclesiasticum alicui Ecclesiæ adscripti sunt, ad horas Canonicas Ecclesia adstrictos declarat, nulla fructuum seu emolumentorum habita consideratione.

Hinc provenit, ut ab aliquibus numerentur inter eos Scholasticos, *qui suo magis quam expedit, credunt & nituntur ingenio* (ut loquitur Dionysius Carthusianus *Tract. De Vita Can. art. 24.*) *auctoritatem Sanctorum ad suam detorquentes opinionem*, Theologi illi qui asserunt, Beneficium, si nullos fructus absque sua culpa & negligentia percipiat, non obligari ad Horas Canonicas neque illum obligari ad plenam recitationem officii Ecclesiastici: qui admodum tenues percipit fructus, ut si *sint inferiores tertia parte mediocris sustentationis pro Clerico communis conditionis.* Pergunt ulterius Theologi illi, & quæ sit reputanda tertia sustentationis pars e proprio cerebro determinare non verentur. Tertiam vero partem sustentationis, inquit eorum unus, videtur Suares æstimare ad minus *ad triginta aureos; sed in his partibus*, subdit ipse, *videtur, quod tertia pars posset æstimari ad 12. aut 15. aureos æstimando aureum ad 3. florenos.* Joan. Wiggers *De Jure & just. tract. 8. cap. 2. dub. 10.*

Uti-

(a) In nova Editione, quæ ann, 1730. publici juris facta est, Epistola citata numeratur 207.

Utinam similes Theologi in formandis sententiis sacros Canones potius quam proprium ingenium & rationem consuluissent: nunquam ad mercenarias, & exoticas illas opiniones declinassent: hinc Canonistæ verbis & menti Sac. Canonum pressius inhærentes, asserere non dubitant, quod *sicut non excusatur Clericus a residentia, ex eo quod ex Beneficio vitæ necessaria non percipiat, ita nec excusetur ab Horis dicendis*. Verba sunt Prosperi Fagnani ad *C. Conquirente, tit. De Cleric. non resid.*

CAPUT II.

Canonici tenentur cessante legitimo impedimento Officium divinum solemniter persolvere *per se*: non inutiliter tamen in adjutorium suum Vicarios assumunt.

§. I.

Probatur a ratione, quod Canonici teneantur cessante legitimo impedimento per se *Officium divinum peragere*.

INTER præcipua Canonicorum munia reponendam esse solemnis Officii persolutionem, qui ipsas Canonicorum institutionem, ac Regulas vel leviter expenderit, dubitare nequit; immo facile tertia pars regulæ in Aquisgranensi Concilio Canonicis præscriptæ, circa modum Officium divinum persolvendi versatur: unde in ipsis Conciliis, nihil adeo Canonicis inculcatur, quam *ut in Choro ad psallendum instituto, Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter* (verba sunt Concilii Tridentini *Sess. 24. De Ref. cap. 12.*) *distincte, devoteque laudent*. Quare recte ad quemdam Canonicum jam pridem scripsit S. Ivo Carnutensis *Epist. 318. Ad hoc instituta est Clericalis militia, ut psalmodiæ & hymnodia quotidianum Deo offerat sacrificium*.

Si ergo Canonici ad hoc sint instituti, hocque eorum sit officium, ut Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudent; quis non injustum, immo & ab ipsa ratione naturali alienum videt esse, munus sibi impositum non velle implere, sed in alios transferre, atque ita nomen & proventus Canonicorum velle retinere, officium vero a se rejicere?

Hanc quorumdam Clericorum inertiam, immo injustitiam notavit & execratus est, nec tolerandam esse jam pridem censuit Imperator Justinianus: "Sancimus (inquit *L. 42. §. 10. Cod. De Episc. & Cler.*) ut omnes Clerici ..... per seipsos psallant nocturna, & matutina, & vespertina, ne ex sola Ecclesiasticarum rerum consumptione Clerici appareant, nomen quidem habentes Clericorum, rem autem non implentes Clerici circa liturgiam Domini Dei: turpe enim est, pro ipsis scriptos necessitate ipsis indicta, psallere: Si enim multi laicorum, ut suæ animæ consulant, ad sanctissimas Ecclesias confluentes, studiosi circa psalmodiam ostenduntur, quomodo indecens non fuerit Clericos ad id ordinatos non implere suum munus? Quapropter omnimodo Clericos psallere jubemus, & ipsos inquiri a Deo amantissimis pro tempore Episcopis, & duobus Presbyteris in singulis Ecclesiis, & ab eo, qui vocatur archos vel exarchos, & ab Ecdico, sive defensore cujusque sanctissimæ Ecclesiæ, & eos qui inventi non fuerint inculpate in liturgiis perseverantes, extra Clerum constitui. Nam qui constituerunt, vel fundarunt sanctissimas Ecclesias pro sua salute, & communis Reipublicæ, reliquerunt illis substantias, ut per eas debeant sacræ liturgiæ fieri, & ut in illis a ministrantibus piis Clericis Deus colatur.

Consonat Dionysius Carthusianus *Tract. De Vita Canon. art. 19.* qui Canonicos non cantantes, quamvis in choro stent, sed pueris & cantoribus id committentes, monet, ut attendant quod ait Apostolus: *Qui non laborat, non manducet*. Nonne Beneficium ad Officium ordinatur; nec Ecclesiastici reditus nisi officiantibus in Divinis debentur?

§. II.

Probatur auctoritate Conciliorum Canonicos teneri per se; *non per solos substitutos, divina obire Officia*.

IGNAVIAM, ne dicam injustitiam Canonicorum proventus Ecclesiasticos percipientium, officium vero obire refugientium, ex ratione naturali plusquam sufficienter non præoccupatis, nec propria cupiditate excæcatis probatam, ipsa Concilia quoque uno eodemque consensu declarare, atque contrarium abusum improbare non dubitarunt.

Synodus Basileensis reformationi Ecclesiæ intendens, hunc Canonicorum abusum notare non prætermisit: "In cunctis Ecclesiis, inquit, Cathedralibus, ac Collegiatis horis debitis Laudes divinæ reverenter ab omnibus persolvantur ... & cum psallendi gratia conveniunt, inquit, juncta ac clausa labia tenere non debent; sed omnes, præsertim qui majori funguntur honore, in Psalmis, Hymnis, & Canticis Deo alacriter modulentur .... nemo ibidem, dum Horæ in communi publice cantantur, legat vel dicat privatim Officium: nam non solum obsequium, quo obnoxius est choro, subtrahit, sed alios psallentes perturbat". *Sess. 21. Decret. 3. col. 553. Edit. Labb.*

Hoc Basileensis Concilii Decretum Concilium Senonense *anno* 1528. *Can.* 18. innovavit, declarans, quod Canonici, cum psallendi gratia ad chorum conveniant, muta ac clausa labia tenere non debeant: sed omnes, præsertim qui majori funguntur honore, in Psalmis, Hymnis, & Canticis, Deo alacriter modulentur.

Consonat Synodus Coloniensis *an.* 1536. celebrata, quæ Canonicorum hujusmodi inertiam acriter, non tamen ultra meritum, perstringit *part. 3. cap. 5.* "Cum psallendi gratia ad chorum conveniatur (inquit Synodus) ibidem muta aut clausa labia nemo tenuerit.

Statis ergo ac debitis horis laudes divinæ, non cursim ac festinanter, sed tractim, non truncate, sed integre, distincte, devote, reverenterque ab omnibus decantentur, persolvanturque. Et cum psallendi gratia conveniatur, ibidem muta aut clausa labia nemo tenuerit; sed omnes pariter *senes cum junioribus laudent nomen Domini* in Psalmis, Hymnis, & canticis, Deo alacriter modulantes; sic tamen, ne beatus confundat recitationem. Nemo tum, cum publice vel preces horariæ, vel Missæ Sacrum cantando peraguntur, legat vel dicat privatum Officium: nam is id, cui obnoxius est, choro subtrahit .... Quem tamen aliud Officium Ecclesiasticum, aut publicum alio statim rapiet, ut nisi legens preces horarias, tempestive absolvere haud possit, hac lege teneri noluimus, Quam autem a vero aberrant, qui existimant sese non alicujus officii in Ecclesia exercendi, sed quietis & inertiæ tantum causa Canonicatus esse adeptos; perinde atque satis sit, paucis quibusdam Clericis admodum ignaris, tenui pretio conductis, curam divini Officii committi, quod deinde ejuscemodi mercenarii, non servatis temporum interstitiis, syncopando transcurrunt, interim ipsis Canonicis tota vita torpentibus.

Prædictam Canonicorum inertiam atque ignaviam nec Conciliorum illorum auctoritas, nec ipsa Officii ratio omnino extirpare potuit; unde rursus Synodus generalis Tridentina *Sess. 24. cap. 12. De Reform.* præcipere debuit, *ut omnes* Canonici *divina* per se, *non per substitutos, compellantur obire Officia*.

Prædictam Canonicorum obligationem divina *per se* obeundi Officia, præsertim *psallendi*, claris sed paucis verbis in Concilio Tridentino expressam, fusius in Synodis pro executione ejusdem Concilii celebratis expositam habemus.

S. Carolus fidelissimus Concilii Tridentini interpres postquam monuisset: "quod qui dignitates aut personatus in Ecclesiis obtinent, & Canonici nominis ac institutionis suæ memores ea pietate & assiduitate divina Officia colere debeant, ut aliicorum exemplo ad studium & amorem divini cultus accendantur": subjungit *in Conc. I. Mediol. part. 2. cap. 38.* Itaque *auctoritate etiam Tridentini Concilii* præcipit, ut, cum in choro psallendum est, ipsi quoque quanto honoris gradu præ cæteris præstant, tanto studiosis Psalmis, Hymnis, & canticis una cum *aliis modulantes Dei laudes concelebrent*. Cui officio si defuerint, pro absentibus habeantur; & earum horarum, quas ea ratione non obierint, distributionibus mulctentur.

Non dubitavit ergo S. Carolus, quin ex præscripto Concilii Tridentini Canonici in quacumque etiam dignitate constituti teneantur studiosius in *Psalmis* modulari, quantum honoris gradu cæteris præstant.

Utque Burdigalense, Turonense, aliaque plura extera Concilia omittam, quæ dictam Canonicorum obligationem proponere non omiserunt, ad nostra Belgica descendo.

Et quidem Cameracense biennio a soluta Tridentina Synodo celebratum, cui & plures e Tridentina Synodo reduces interfuerunt, adeo luculenter prædictam Canonicorumobligationem expressit, & contrarium abusum reprobavit, ut clarius proponere non potuisse: "In choro, inquit, cum psallitur, Canonici omnes, qui in choro fuerint, & Sacellani *psallant*: nec sint in sedibus suis otiosi; nec putent se functos officio, *si vicaria tantum opera* cultum divinum celebrari curent: modo tamen psallere per valetudinem queant, nec aliis impediti justis de causis fuerint". *An. 1569. tit. 6. cap. 7.*

Consonat ejusdem Provinciæ Synodus Diœcesana Audomarensis an. 1583. quæ simul unam ex præcipuis radicibus pravæ illius consuetudinis, nimirum *superbiam*, notat & sugillat: "Canonici, inquit *tit. 12. cap. 6.* in sedibus suis non sint otiosi, sed Deo laudando incumbentes, & voce & corde psallant Domino. Minime enim se indignum existiment Canonici, aut alii Canonicis etiam superiores, si canant cum aliis & ipsi Psalmos, quos non dedignatus est Rex & Propheta David canere, cum Deo canant, *sitque hoc proprium ipsorum officium*, denique & hæc nostra omnium quam omnes expectamus beatitudo, Dei laudibus, cum omnibus Dei Sanctis, cantandis & celebrandis, æternum occupari.

Finem citationi Conciliorum facio, si unum Provinciæ nostræ Mechliniensis Decretum adjunxero. "Meminerint omnes, inquit Synodus, tam in dignitate constituti, quam Canonici, Cappellani, Vicarii, Beneficiati, & reliqui habituati, mandati Concilii Tridentini; ut omnes divina *per se*, & non *per substitutos* compellantur obire Officia, atque in choro ad psallendum instituto Hymnis, & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devotque laudare". *An. 1607. tit. 12. cap. 2.*

Quis Canonicorum hunc unanimem Conciliorum consensum circa obligationem divina *per se* obeundi Officia conspiciens, adhuc de hac obligatione vel dubitare audebit.

§. III.

Theologi etiam justo laxiores docent Canonicos non facere distributiones suas, si cessante justo impedimento in choro non canant.

UT Canonici perspicuum sit, quam sit evidens & certa obligatio *per se psallendi in choro*, etiam e recentioribus Theologis de rigore non suspectis proferre volui, qui perculsi evidentia rationis obligationem illam negare non sunt ausi, quantumvis alias magis ad extenuendas, quam augendas obligationes sint proclives.

Et quidem Lælius Zecchius differens de Canonicorum psallendi Officio non tantum arguit peccati, qui cessante legitmo impedi-

pedimento cum reliquis in choro non cantant, sed insuper probat sententiam Navarri, qui docet tales nec tuta conscientia distributiones percipere posse: „ Omnes Canonici (inquit *De Resp. Eccl. c. 24. nu. 6.*) sub peccato (impedimento legitimo cessante) tenentur Horas simul cum aliis in choro recitare, & ad id cogi possunt per pœnas & mulctas a Prælatis. *Extantes, nec psallentes cum aliis, etiamsi Canonici sint, tuta conscientia in choro non possunt distributiones percipere.*

Consonat prædictis Joannes Azorius, qui probata opinione Navarri, obligante Canonicos ad psallendum divinum Officium cum aliis in choro, quærit ulterius; „ an sibi acquirant eos fructus, quos distributiones quotidianas appellant, si in choro non cantent? Respondeo, inquit, *minime:* quoniam hujusmodi fructus dantur Canonicis *ratione cantus* in choro, & non ratione solius præsentiæ: at quod datur ob causam, ea non secuta, minime debetur „. *Part. 1. Inst. Moral. lib. 10. cap. 11. qu. 5.*

Consentit Rodriguez, docens *part. 1. cap. 146. nu. 5.* „ Canonicum recitantem submissa voce, aliis canentibus, non posse distributiones, quæ conferuntur, percipere. Tum quia distributiones conferuntur canentibus, & inservientibus in choro cum aliis; siquidem institutus est ad communicationem unius cum alio, ita ut quidquid divini Officii ibi dicitur, sit commune alteri; sed non potest commune esse alteri, quando dicit sibi soli, quoniam ut sic, est sibi proprium. Tum quia, qui non facit quod debet, non recipit quod oportet. Tum quia hic facit contra justitiam commutativam: ergo tenetur ad restitutionem.

Huic sententiæ similiter subscribit Paulus Camitolus *Lib. 1. Resp. moral. quæst. 62. Et ne dura hæc*, subjungit, *nonnullis videatur esse sententia, sciant de Canonicis in choro non psallentibus, hoc ab illustrissima Congregatione Romana redditum esse responsum, Nisi psallant ipsi, officio suo minime satisfacere.*

Hanc Theologorum sententiam non obscure confirmat Synodus Tridentina, declarans „ quod Canonici si *personaliter* competens sibi servitium, juxta formam ab Episcopis præscribendam quolibet die statuto non impleverint, illius diei distributionem amittant „. *Sess. 22. cap. 3. De Reform.*

Hæc eo fine dicta sint, ut cognoscant Canonici quanto se periculo exponant, dum nullo occurrente justo impedimento juxta [illegible] sui exigentiam cum aliis in choro *psallere*, aliaque divina [illegible] *per se* obire negligunt, quando etiam præfati Scholastici [illegible] securos non reddunt.

§. I V.

Statuta Capitulorum eximere non possunt Canonicos ab obligatione divina per se *obeundi Officia.*

STATUTA inferiorum legibus Superiorum præjudicare non posse, certum est, & nullus negare potest. Cum igitur in præcedentibus luculentissime ostensum sit, unanimi Conciliorum consensu declaratum esse, quod Canonici juxta officii sui exigentiam teneantur divina *per se* obire Officia, quis non videat, per Capitulorum statuta hanc obligationem infringi non posse; maxime cum hæc obligatio ex ipsa Canonicorum primaria institutione profluat?

Frustra proinde per Capitulorum suorum statuta Canonici securitatem sibi permittunt; præsertim quia scitur, quam sit natum contingere, ut Canonici suaviter & commode vivere volentes, & propria commoda affectantes, onera vero subterfugientes (qui subinde majorem collegii partem constituunt) non difficulter in leges consentiant, quæ eorum favent concupiscentiis, parum attendentes, num religionem aut disciplinam Ecclesiasticam promoveant, vel Superiorum Decretis non adversentur; dumque reliquorum zelus se non opponit, paulatim pro lege invalescunt: quo fit ut inter Capitulorum statuta reperiantur plurima, quæ quæstum magis, quam pietatem resipiunt: quæ & juramento nonnunquam a Canonicis confirmantur: cujus generis plurima Patres Synodi Coloniensis reperisse deplorant: „ Habent, inquiunt *Parte 3. cap. 19.* fere quotquot sunt Cathedrales ac Collegiatæ Ecclesiæ suum volumen peculiariorum statutorum, quæ interdum pro affectu privato cujuslibet augentur, ac crescunt. *Inter hæc reperias quamplura, quæ quæstum magis quam pietatem resipiant*, & ad inæqualitatem magis quam æqualitatem faciant: unde discordia inter fratres (ut fieri solet) frequenter alitur, concordia vero scinditur laceraturque. *Et quantumvis pleraque inter hæc iniqua reperias, adiguntur tamen omnes, qui recens admittuntur, ut ad hujusmodi statutorum observationem* (etiam penitus ignari quid contineant illa) *citra ullum delectum jurejurando se alligent*, cum tamen juramentum non debeat esse iniquitatis vinculum, nec ad ignorantiam extendi. Operæ pretium itaque nobis videtur, hujusmodi statutorum volumina inter visitandum excutere, & quæ Evangelicæ puritati, atque fraternæ charitati, denique disciplinæ Ecclesiasticæ minus consentanea reperta fuerint, resecare, cavereque, ne posthac ulla nova statuta in ejusmodi Ecclesiis (nisi tamen noster accesserit calculus) edantur.

Hinc habemus, quod, teste Synodo Provinciali Coloniensi, inter ipsa Statuta, etiam Ecclesiarum Cathedralium, quorum observationem quoque ipsi Canonici *juramento* promittebant, reperta sint quamplurima, quæ *quæstum* magis quam *pietatem* saperent.

Ipsa quoque generalis Tridentina Synodus *Sess. 24. cap. 14. De Reformat.* deplorat, quod „ in pluribus Ecclesiis, tam Cathedralibus, quam Collegiatis, & Parochialibus, ex earum *Constitutionibus*, aut ex prava consuetudine in electione, præsentatione ... sive admissione ad possessionem alicujus Cathedralis Ecclesiæ, vel Beneficii, Canonicatuum, aut Præbendarum, vel partem proventuum, seu ad distributiones quotidianas certæ conditiones, seu deductiones ex fructibus, compensationesve illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Ecclesiis dicuntur Turnorum lucra, interponantur: hæc cum S. Synodus detestetur, mandat Episcopis, ut quæcumque hujusmodi in usus pios non convertuntur, atque ingressus eos, qui *Simoniacæ labis*, aut *sordidæ avaritiæ* suspicionem habent, fieri non permittant, ipsique diligenter de eorum *Constitutionibus* sive consuetudinibus super prædictis cognoscant, & illis tantum, quas ut laudabiles probaverint, exceptis, reliquas ut *pravas* ac *scandalosas rejiciant & aboleant*. Eos vero, qui adversus prædicta quavis ratione commiserint, pœnis Simoniacorum subjacere decernit, non obstantibus (inquit Synodus) quibuscumque *Statutis*, *Constitutionibus*, consuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam *Apostolica auctoritate confirmatis*: de quarum subreptione, obreptione, & intentionis defectu Episcopus, tamquam Apostolicæ Sedis Delegatus, cognoscere potest.

Ex his quis non videat, per Synodum Tridentinam supponi, in Statutis & Constitutionibus, etiam Cathedralium Ecclesiarum (tametsi per Sedem Apostolicam confirmatis) posse reperiri aliqua, quæ Synodus tamquam de Simoniaca pravitate suspecta detestatur?

Ex his apparet, quam periculoso fundamento nitantur Canonici, dum ab officii sui obligatione, tam enixe ab Ecclesia inculcata, prætextu Statutorum Capitulorum, quæ tam frequenter a regulis Ecclesiæ dissona repertuntur, se eximere non verentur.

§. V.

Canonici juste Vicarios sibi in divini Officii persolutione adjutores assumunt, & quid præcipue in illorum assumptione attendere debeant?

CONSTAT ex dictis hoc Tractatu, præsertim prima parte, Canonicos non tantum ad divini Officii persolutionem, sed etiam ad Hierarchicas functiones pro Ecclesiæ necessitate & utilitate obligari; unde non difficulter intelligi potest, quod Ecclesiæ negotia nonnumquam a divini Officii personali persolutione eos avocare queant; quapropter Ecclesia, dum Canonicos ad divina *per se* obeunda Officia adstrictos declarat, hanc salutarem clausulam adjicere non dubitavit: Modo tamen psallere per valetudinem queant, nec aliis impediti justis de causis fuerint. Unde & Synodus Coloniensis, quæ Canonicos non *psallentes* tam acriter perstringit, hanc tamen exceptionem addendam censuit: *Quem tamen aliud Officium Ecclesiasticum, aut publicum alio statim rapiet, ut nisi legens preces horarias tempestive absolvere haud possit, hac lege teneri noluimus.*

Ne tamen ob Canonicorum occurrentia impedimenta Officium divinum interrumpatur, aut non ea, qua decet, solemnitate absolvatur, merito Canonici assumunt Vicarios, qui sibi in persolvendis divinis laudibus sint Coadjutores.

Hunc esse Vicariorum finem indicat sæpe nominata Synodus Coloniensis, monens Vicarios „ ut attendant, quod Canonicis adjutores accedant: horum nimirum vice, qui vel adversa valetudine detenti, vel negotiis necessariis avocati, interesse non possunt.

„ Ita vicaria opera (inquit ante citata Synodus Audomarensis *cap. 6.*) Officium peragatur, ut nihilominus ii ipsis, quorum proprie est illud agere, qui Dignitatem, Canonicatum, aut quodvis aliud Beneficium vel officium in Ecclesia obtinent, nisi legitime impediantur, per seipsos, & non per alios duntaxat, illud faciant.

Laudabiliter itaque a Canonicis assumuntur Vicarii, qui ipsis in peragendo divino Officio accedant Coadjutores. Verum in assumendis Vicariis, qui vice sua Deo laudes persolvant, merito attendent Canonici, quod jam pridem Regula Canonicorum præscripsit: „ Tales ad legendum, *cantandum*, & *psallendum* in Ecclesia constituantur, qui non superbe, sed humiliter debitas Domino laudes solvant, & suavitate lectionis ac melodiæ & doctos demulceant, & minus doctos erudiant; plusque velint in lectione vel cantu populi ædificationem, quam popularem vanissimam adulationem „. *In Synod. Aquisgr. ann. 816. lib. 1. cap.* 133.

Et quia optima symphonia est, quæ non in vocibus tantum, sed & moribus resonat, & in certo virtutum temperamento, juxta illud S. Augustini *in Psalm.* 146. „ Vis recte psallere? Non solum vox tua sonet laudes Dei, *sed opere tua concordent cum voce tua*. Vis ut Deo tua jucunda sit laus? Noli bonæ cantilenæ tuæ obstrepere malis moribus. Plus ille attendit quid vivas, quam quid sones.

Hinc exclamat: „ Quam multi sonant voce, & corde muti sunt! Quis putas, interrogat Origenes *Homil. 6. in Judic.* ita sonoræ vocis est, & ita spiritus puræ mentis, qui sincere canat, ut cantilena ejus divinum delectare possit auditum? Ille profecto est, qui nullum raucum habet in se peccati sonum, qui nihil offensionis in lingua, nihil crassitudinis in spiritu gerit. *Quid prodest sonoris vocibus personare, si vita dissona sit.*

Ut igitur Canonicorum laudes, quas per Vicarios suos persolvunt, Deo sint gratæ, & orationes eorum exaudiantur, magis ad mores quam ad voces attendere debent; ne alias cantando non Deum laudent, sed offendant.

Quare Patres Concilii Cameracensis *ann. 1565. tit. 4. c. 15.* decreverunt „ ut in Ecclesiis, sive Cathedralibus, sive Collegiatis non constituantur Vicarii, qui Canonicas, quas vocant, Horas in choro canant, nisi aut Sacerdotes, aut in sacris Ordinibus constituti, aut saltem Lectores ordinati; atque hi quantum fieri potest, sint cælibes, *quorum mores vitaque pro-*

bata

„ *bata fuerit.* Nec permittantur in choro psallere, *nisi vestitu* „ *& habitu corporis ministros se esse Dei & Ecclesiæ demonstrent.*

Cui consentit Synodus Audomarensis, decernens ut nulli in qua„ cumque Ecclesia constituantur Vicarii, aut stipendiarii ad can„ tandum Horas Canonicas, nisi qui Lectores ut minimum sint „ ordinati, *vitæque honestate ac vestitus decentia ministros se esse* „ *Dei & Ecclesiæ monstrent.*

§. VI.

Corollaria ex his, quæ hoc capite dicta fuerunt.

Dicta hoc capite ostendunt, quod Canonici vi officii adstringantur, legitimo cessante impedimento, *per se & non per substitutos divina obire Officia, atque in choro ad psallendum instituto*, ut ait Synodus Tridentina, *Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare.* Sess. 24. *cap.* 12. *De Reform.*

Constat quoque hanc Canonicorum obligationem adeo evidenter, & in ratione naturali esse fundatam, & Conciliorum Decretis expressam, & Scholastici de rigore non suspecti eam agnoscere debuerint; immo Canonicos obligationi illi non satisfacientes, distributiones salva justitia recipere negaverint.

Ex dictis non difficulter quoque deducitur, quod non tantum Canonici, sed etiam Cappellani, aliique choro adstricti *per se psallere* teneantur: cum enim *chorus ad psallendum sit institutus*, ut declarat Concilium Tridentinum, sequitur, quod ad illum *psallendi* gratia conveniatur; ac per consequens, quod omnes, qui illum frequentare obligantur, una jubeantur *Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare.* Unde præcitatæ Synodi Cameracensis & Mechliniensis non Canonicos tantum, sed & Cappellanos *ad psallendum per se* obligatos declarant.

Colligitur quoque ex ante dictis, quod Canonici non sint omnino securi ex Capitulorum suorum statutis, præsertim si talia sint, ut ad relaxationem potius quam ad instaurationem tendant disciplinæ, magisque cupiditati quam charitati aut Religioni favere videantur. Ex quo non difficulter ulterius intelligitur, quod nihil securitatis Canonici accipere queant ex quibusdam, quæ hinc invaluisse videntur, consuetudinibus. Quis enim ignorat, quin facilius abusus ex quorumdam ignavia & cupiditate, accedente Superiorum in corrigendo negligentia, sensim & quasi insensibiliter irrepant, quæ consuetudinis nomine paulatim cohonestentur, quam iniqua condantur statuta? Hæc enim, quia nonnisi communi consilio & publice fiunt, facilius injusta sint, recte sentientium oppositionibus & contradictionibus impediuntur; hinc etiam videmus omnes passim abusus consuetudinis, non statuti nomine aut titulo palliari: quare & quæcumque unquam Concilia pro reformatione disciplinæ habita sunt, nonne in hoc unum pene incumbere debuerunt, ut pravas consuetudines extirparent?

Qui præcitatos Canones pervolverit, non difficulter quoque intelliget, quod quo majorem in Eclesia quisque obtinet dignitatem, eo præ reliquis in divinis *per se* obeundis Officiis debeat esse diligentior, nisi impediatur: ut suo exemplo alios excitet, ostendatque nihil in divinis Officiis esse humile vel abjectum; atque ita ex animis Canonicorum facto suo ejiciat indignam illam de divina psalmodia ideam; quasi statui Canonicali injuria aut ignominia irrogaretur, si cum inferioris ordinis Clericis Psalmis, Hymnisque decantandis insisterent. Quod enim ob hanc causam Canonici canere omittant, jam pridem notavit, Dionysius Carthusianus *De Vita Can.* art. 19. „ *Canonici*, inquit, *omnino* „ *non cantant, quamvis in choro stent; sed pueris, & cantoribus* „ *id committunt: consuetudo illa videtur esse corruptela, non lex:* „ *nec ex humilitate & devotione, sed magis ab elatione, abusu,* „ *& acedia processisse videtur.*

Quod idem & Dominicus Soto observasse legitur, cum enim multis asseruisset stipendia Canonicis non tantum ut assistant, sed ut *psallant* esse conferenda, subjungit: *Immo vero . . . . eo res pervenit; ut dedignentur canere, putentque suæ majestati derogare, sed Capellanis inferioris classis id committuntur.*

Denique quæ anteriori §. dicta fuerunt, evincunt, quod ii Canonici parum sint solliciti, num acceptæ & gratæ Deo laudes offerantur, qui in Vicariis constituendis non tam attendunt, quam ea morum sint honestate & gravitate, ut in Divinis persolvendis gratum Deo offerant labiorum suorum sacrificium, quam potius quinam minori stipendio pensum illud persolvere velint; quales non tamquam Christi Ministri in hymnis & canticis voluntarie Deo sacrificare, sed tamquam mercenarii sine ullo affectu aut reverentia pensum suum festinando & syncopando absolvere solent.

Denique cum ex dictis constet, obligationum *per se psallendi* oriri ex ipsa Officii Canonicalis ratione, consectarium est Canonicos illa constringi, tametsi Superiores in compellendo sint defectuosi: quare etiam Synodi pro executione Concilii Tridentini habitæ declarant absolute Canonicos ad *psalendum per se*, nisi legitime impediantur, obligatos.

CAPUT III.

Officium divinum *reverenter, distincte, devoteque* persolvi debet.

§. I.

De externa reverentia, quæ in Officio divino servanda est.

Ecclesiastica Hymnodia tametsi secundum se opus sit excellentissimum, si necessariis tamen conditionibus careat, nequaquam altissimo Deo placere poterit, qui modum operis magis attendit quam opus ipsum. *Juste*, inquit, *Deut. cap.* 16. *vers.* 20. *quod justum est persequeris.* E qua doctrina illud Gersonis pronuntiatum a viris spiritualibus proverbialiter usurpatum prodiit. *Deum* scilicet *esse non verborum, sed adverbiorum remuneratorem*: hoc est, Dominum non tam respicere ad actionis bonæ substantiam, quam ad modum, & circumstantias, quas Grammatici solent adverbialibus terminis explicare. Sunt autem tres conditiones necessariæ, ne oratio nostra fiat nobis in peccatum: nimirum ut *reverenter, ut distincte, ut devote* psallamus.

Reverenter divinum Officium persolvi dicetur, si debita reverentia eidem assistamus. Reverentia vero est virtus, quæ aliqua prælatione sublimitatis honorificationis cultum exhibet. Erga Deum est actus Religionis, & adoratio, quam Latini *servitutem*, Græci *latriam* vocant.

Quia vero totus homo se totum conferre debet ad laudandum & orandum Deum, ideo externus & animalis homo suam quoque exigit ordinationem secundum externas potentias per actum reverentiæ. Ejus necessitatem, dum divinas laudes persolvimus, elegantissime & pie explicat S. Bernardus *Serm. De quatuor modis orandi*: „ Nonnullos, ait, arbitror experiri interdum in oratione ariditatem, & hebetudinem quandam mentis, pro eo „ quod velut ex consuetudine quadam cum minus digna reve„ rentia & sollicitudine accesserunt; Quid enim aliud cogitare „ debet Frater intrans ad orationem, quam propheticum illud, „ *Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum* „ *Dei?* Omnino, siquidem oportet nos orationis tempore curiam „ intrare cælestem, illam utique curiam, in qua Rex Regum „ stellato sedet solio, circundante innumerabili, & ineffabili „ BB. Spiritum exercitu. Quanta ergo cum reverentia, quanto „ timore, quanta illic humilitate accedere debet a palude sua „ procedens, & repens ranuncula vilis! Quam tremebundus, „ quam supplex, quam denique humilis, & sollicitus, & toto „ intentus animo Majestati gloriæ in præsentia Angelorum, „ in concilio justorum & congregatione assistere poterit homun„ cio! Hic primus stipulus est (ait Bona) orantes excitans „ ad reverentiam, divinæ scilicet præsentiæ consideratio. Nam „ si mortalium Regum ministri, cum se Dominorum conspe„ ctibus præbent, quicquid sordidum, quicquid deforme, quic„ quid incompositum est, a se amovere summo studio nituntur; „ quanto majori tum gravitate vitæ, tum puritate cordis, tum „ morum elegantia æterno Regi assistere debent inutiles servi; *De div. Psalm. cap.* 19. §. 2.

Ad exteriorem vero reverentiam pertinent sensuum exteriorum custodia, gravitas morum, habitus decentia, totiusque externi hominis hujusmodi compositio, quæ actioni peragendæ non sit indigna.

„ Cum igitur in Officio divino negotium nobis sit cum Deo „ ipso (ait Synodus Provincialis Mechliniensis *ann.* 1607. *tit.* „ 12. *cap.* 1.) qui Rex Regum est & Dominus Dominantium, „ merito non modo statis horis ad chorum conveniatur, *sed in* „ *eo etiam a fabulis, risibus, & aliis insollentiis* omnino absti„ neatur sub pœna amittendæ distributionis, & alia arbitraria „ pro modo scandali.

Sub eadem pœna alià ejusdem Provinciæ Synodus prohibuit; ut „ nemo, cum publice preces horariæ cantantur, vel Sacrifi„ cium Missæ peragitur, *profanum* quidpiam, aut ab instituto „ *alienum* legat, neque etiam *dormiat*, aut *fabuletur*.

Alia plurima, quæ divini Officii majestate sunt indigna, jam pridem Seraphicus Doctor notavit *in Speculo disciplinæ ad Novitios, par.* 1. *cap.* 15. „ Adhæc, inquit, honesti Fratres in cor„ poris dispositione, decenter & uniformiter sint in choro: de„ center, qui sine vaga dispositione vel turpi; vaga ut quando „ chorum ingressi vel intrante vel adstante conventu, nunc se„ gniter resident, nunc stantes quidem hac & illac membrorum „ ut languentium incongrua quadam exagitatione se gyrant, „ nunc statuæ instar stallo affixi, & e regione dispositi, velut „ sui obliti, nec ad altare demissis, ut decet, luminibus, ante „ inceptum Officium, oraturi se vertunt, vel alias irreli„ giose disponunt: sed nudato etiam aliquando capite circum„ quaque, ut cervus in saltu ruralis in theatro, gyrovagando „ respectibus, oculos in advenientium, vel coadstantium vultus „ infigunt, suoque indisciplinato intuitu collateralium oratio„ nem, quam ipsi negligunt, etiam impediunt. Turpis autem „ erit situs, si sint ibi molliter, aut remisse se in stallis suis „ brachiis, tibiisque resolutis, notabiliter incurvando, aut in „ partem unam penitus ut possunt, protenso in alteram cor„ pore accubando, ita ut lecti mollitiem quærere videantur: „ aut dum ad Altare versi super lignum, quod stallum dividit, „ se inclinat extensione scapularum, vel capite anterioris stalli „ spatium occupando, & tergum ad retro stantem socium pro„ tendendo.

Canonici proinde, aliique divino Officio persolvendo occupati, ita sensus suos exteriores custodire, eamque morum gravitatem tenere, ac in tali totius corporis compositione esse debent, ut nihil in illis appareat, quod non reverentiam & pietatem præ „ se ferat. „ Chori enim disciplina, inquit S. Carolus plena „ religionis est, plena pietatis; ac propterea ab iis observanda

„ est, qui in eum locum conveniunt ad Dei laudes concelebrandas ". *In Concil. Mediol. V. par. 3. cap. 6.*

Ut hanc pietatem ac reverentiam Canonicus divino durante Officio melius servare queat, hisce se præmuniat, monet S. Carolus.

„ Primo ut studio quodam intimæ pietatis, cujus splendor foris etiam eluceat, unusquisque vel Canonicus, vel alius minister quicumque, qui Chori officiis adstrictus est, ad chori disciplinam sese instruat. Antea vero quam eo conveniat, paullum attente secum cogitet, & loci illius sanctitatem, & conveniendi causam, & divinarum laudum, quarum munus Angelorum est, officia, quæ castissime ab omnibus concelebrari oportet. Hac ipsa in cogitatione firmiter, inhærens, nec quidquam quidem mente animoque concipiet ab illius loci religione alienum, nedum aget quod Dei oculos offendat.

§. II.

Laudes divinæ distincte *persolvendæ sunt.*

QUIN magnum sit erga divinum Officium reverentiæ indicium, & singulare ad devotionem excitamentum illius modesta, distincta, ac gravis decantatio, dubium non est. Quare recte Canonicos docet generalis Synodus Tridentina, *in choro ad psallendum instituto, hymnis & canticis Dei* non tantum *reverenter*, *sed etiam distincte laudare*.

Quod idem, sed aliis verbis, expresserat Synodus Basileensis *Sess. 21. cap. 3.* „ præcipiens, ut laudes divinæ per singulas Horas, non *cursim* ac *festinanter*, sed tractim & cum *pausa decenti: præsertim in medio cujuslibet versiculi Psalmorum*, debitam faciendo inter solemne & feriale Officium diferentiam reverenter ab omnibus persolvantur ". Quibus Patres Concilii Viennensis præiverant rescindentes abusum Horas Canonicas *transcurendo*, & *syncopando* persolvendi. *Clement. 1. De celeb. Miss.* Quid de hac conditione senserit piissimus Mediolanensis Antistes S. Carolus, ex Decreto ipsius in prima Provinciali Synodo *Part. 2. cap. 25.* promulgato intelligere licet; „ Omnes, ait, in choro divina Officia, ut temporis ratio postulaverit, alternis vocibus canant, recitent, attenteque audiant; *idque non cursim, non perturbate, non oscitanter, sed leniter, distincte, ac studiose faciant.*

Canere igitur *distincte*, est canere non syncopando, non mutilando, non cursim, non festinanter, non commiscendo verba vel syllabas, faciendo pausam in medio, vel inter utrumque versiculum. Hinc mellifluus Pater filiis suis hoc monitum reliquit; „ Psalmodiam, inquit, non nimium protrahamus, sed rotunda & viva voce cantemus. Medium & finem versus simul intonemus, & simul dimittamus. Punctum nullus teneat, sed statim dimittat. Post medium bonam pausam faciamus. Nullus ante alios incipere, & nimis currere præsumat, aut post alios pneuma trahere vel punctum tenere. Simul cantemus, simul pausemus semper auscultando. Quicumque incipit Antiphonam, aut Psalmum, Hymnum, Responsorium, Alleluja, unum aut duas partes solus dicat, aliis tacentibus: & ab eo loco, quo ille dimittit, alii incipiant, non repetentes quod ille jam dixit. Monemus vos, dilectissimi, ut sicut reverenter, ita & alacriter Domino assistatis non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra transilientes, non fractis, & remissis vocibus muliebre quiddam de nare sonantes, sed virili sonitu & affectu voces sancti Spiritus depromentes.

„ Videant igitur Chorales & Cantores Christiani (adde Canonici) verba sunt Cornelii a Lapide, ne divina psalmodia ex festinatione *verba præcipitent, præmordeant, cum altero choro commisceant, & confundant*; ne audiant a Deo: *Aufer a me tumultum carminum tuorum, & cantica lyræ tuæ non audiam*. Apud Card. Bona *De divina Psalm. cap. 17. §. 5.*

§. III.

Ut Canonici, aliique ad Officii divini persolutionem adstricti suæ obligationi satisfaciant, debent illud devote *persolvere.*

REVERENTER & distincte divinum Officium persolvendum esse ostendimus: verum parum proderit reverenter, ac distincte laudes Deo persolvere, nisi *& devote*, id est, intimo cordis affectu persolvantur, ut scilicet dum psallimus, id versetur in corde, quod ore profertur; alioquin sugillabit nos Prophetica objurgatione Salvator noster, dicens: *Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.* Scite Prosper Aquitanicus cecinit:

Laus vera in Dominium depromitur ore precantis,
Si quæ voce fluunt, intima cordis habent.

Unde illud S. Hieronymi apud Gratianum *Dist. 92. Can. 1. Cantantes & psallentes cordibus vestris Domino.* Audiant hæc adolescentuli, audiant ii, *quibus in Ecclesia est psallendi officium: Deo non voce, sed corde cantandum.*

Ad hæc S. Hieronymi verba apposite Glossator Gratiani reproducit hos versus:

Non vox: sed votum, non cordula musica, sed cor,
Non clamans, sed amans; clamat in aure Dei.

„ Et quæ segnitia est, ut loquitur S. Cyprianus *De Orat. Dom.* alienari & rapi ineptis cogitationibus, cum Dominum deprecaris, quasi sit aliud quod magis debeas cogitare, quam quod cum Deo loqueris? Quomodo te audiri a Deo postulas, cum ipse non audias? Vis esse Deum memorem tui cum rogas, quando tu ipse memor tui non sis?

Merito proinde Œcumenica Lateranensis Synodus sub Innocentio III. „ Clericis districte præcipit in virtute obdientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrent, & *devote*. *Cap. 9. tit. De celeb. Miss.*

„ Hæc verba aperte ostendunt (inquit Fagnanus *ad C. Dolentes tit. De celeb. Miss. num.* 40.) Concilium præcepisse devotionem illam, quæ est donum Dei, & sic devotionem formalem & internam, quæ cum sit actus virtutis, divino indiget auxilio, non autem nudam devotionem materialem, & apparentem.

Non sufficit proinde ad debitam Horarum recitationem attentio intellectus, sed requiritur insuper pius affectus voluntatis. Perspicuum igitur est, attentionem ad sola verba, ne in illis erretur, esse insufficientem; quia similis attentio in solo hæret intellectu. Attentio vero ad finem orationis in idiotis, sive illis, qui verba orationis intelligere nequeunt, sufficere potest; per hanc enim & voluntas in Deum ferri valet.

Hinc de communi populo refert Augustinus *Tract. 22.* in Joan. *Cantat populus credens, nec putat se male optare, quod dicitur a divina lectione; & si parum intelligit: credit aliquid boni esse, quod cantat.*

Illi vero, qui & sensum verborum percipere possunt, non tantum ad finem orationis, sed & sensum verborum attendere debent; unde non tantum pio in Deum affectu ferri debent, sed affectu verbis orationis correspondente.

§. IV.

Quandonam distractiones censeantur voluntariæ, ut ob illas attentio debita non haberi censeatur?

NORUNT omnes qui orant, quantis evagationibus subjecta sit mens humana non volens, sed vel invita; & ne ad imperfectos tantum vel imbecilles id pertinere putes, audiamus quid de se dicat *Ps. 75.* eximius ille Dei cultor Sanct. Augustinus: „ Vere dicam, ait, tamquam homo in hominibus, & ex hominibus, attendat quisque & videat quanta agantur in corde humano, quemadmodum ipsæ plerumque orationes impediantur vagis cogitationibus, ita ut vix stet cor ad Deum suum, & vult se tenere, ut stet, & quodammodo fugit a se, nec invenit cancellos, quibus se includat, aut obisces quosdam, quibus retineat avolationes suas, & vagos quosdam motus, & stet jucundari a Deo suo.

Unde S. Thomas 2. 2. *quæst. 83. art. 13. ad 3. Evagatio mentis, quæ fit præter proprium, orationis fructum non tullit*, juxta illud S. Basilii in *Serm. De orando Deo*, a Doctore Angelico allatum „ Si debilitatus fixe nequis orare; quantumcumque potes, teipsum cohibeas, & Deus ignoscit, eo quod non ex negligentia, sed ex fragilitate non potes, ut oportet, assistere coram eo.

Si quis vero ex proposito, seu voluntarie evagationes seu distractiones patiatur, indubie peccatum est, & impedit orationis fructum, ut notat ibidem Doctor Angelicus, is enim attentionem seu pium affectum inter orandum non velle habere censetur.

Cum vero actio seu opus aliquod censeatur alicui voluntarium non tantum si illud ex proposito voluerit, sed etiam si sequatur ex aliquo voluntarie posito, quod ne illud sequeretur, omitti debuisset, quale a Theologis & Canonistis voluntarium in causa seu indirectum vocari solet; hinc quoque sequitur distractiones censendas esse voluntarias, dum oriuntur ex illis causis, quæ omitti debuissent, ne evagationes illæ orirentur.

Hinc facile colligitur, quod Canonici, aliique Horis Canonicis legendis adstricti voluntaria laborent distractione, si loco, quo juxta Sapientis consilium *ante orationem præpararent animam suam*, præligant superfluis colloquiis & vanis confabulationibus vacare. „ Quæcumque enim (ait Venerabilis Beda *De Temp. Salm.*) sæpius agere, loqui vel audire solemus eadem necesse est sæpius ad animam, quasi solitam propriamque recurrant sedem.

Similiter Canonici, qui sensibus suis exterioribus inter divini Officii persolutionem nimiam concedunt libertatem, voluntario defectu attentionis laborare convincuntur: nec dubium est, quia eo tempore sensus suos custodire deberent, ne mentis evagationes nascerentur. Vulgaris enim parœmia est: *incustoditum captat ovile pecus*, ita mentem non custoditam per apertas sensuum fenestras expugnat dæmon.

Distractiones quoque, quæ ex magna nimis & superflua negotiorum mole nascuntur, frequenter ipsum defectum attentonis inficiunt. *Sunt enim (ait Cardinalis Bona) quidam magni ardeliones, qui non nisi terram, & carnem sapiunt & quasi gigantes sub pondere negotiorum gementes, vel non orant omnino, vel tumultuaria celeritate suos Psalmos deglutientes, corpore in templo, mente in foro sunt; quibus illud profecto convenit, quod scriptum est*: Labor labiorum ipsorum operiet eos. De divina Psalm *cap. 19. §. 5. num. 3.*

His non immerito addi possunt distractiones illæ quæ ex nimia & anxia sollicitudine ad res terrenas etiam vitæ necessarias, originem ducunt. Quis enim ambigat, quin anxietas ad externas varias pariat mentis evagationes? adeoque ob has merito essent omittendæ hujusmodi anxietates & superfluæ sollicitudines; & consequenter si quis eas deponere non studeat, reddentur ejus distractiones voluntariæ in causa.

§. V.

Proponuntur media ex Concilio Mediolanensi quinto desumpta, ad devotionem excitandam & fovendam tempore divini Officii accommoda.

SANCTUS Carolus magno erga Dei cultum fervore excitatus; quanta potuit cura & studio Canonicos suos ad illius devotam & piam persolutionem excitare volens, piissima ac saluberrima media excitandæ ac fovendæ devotioni præscripsit: quæ non inutiliter hic, pro opportunitate eorum, qui Concilium, e quo desumpta sunt, non habent, adjungi posse credidi.

,, Chori disciplina (inquit in *Concilio Mediol. V. part. 3. cap. 6.*) plena religionis est, plena pietatis; ac propterea sancte ab iis observanda est, qui in eum locum conveniunt ad Dei laudes concelebrandas,

,, Quare præter illa, quæ in Concilio Provinciali primo de illius cultu præfinivimus, hæc admonemus, quo religiosius non modo excolatur, sed multis partibus augeatur sancta ejusdem chori institutio.

,, Primo, ut studio quodam intimæ pietatis, cujus splendor foris etiam eluceat, unusquisque vel Canonicus, vel alius Minister, quicumque sit, qui chori Officiis adstrictus est, ad chori disciplinam sese instruat.

,, Dumque ad chorum procedit, quamquam alii comes adjunctus, at quasi solus accedat, in ea meditatione fixus, ut secum cogitet, se ad chorum, nempe ad Sancta Sanctorum, ut Canone antiquo cautum est, & ad publicæ orationis sacrificium accedere.

,, Cum in choro est, animum, mentemque ab omnibus curis, perturbationibus, & cogitationibus a re, quæ geritur, sanctitate alienis, quantum fieri potest, abducat, & sese totum in Dei cultu colligat.

,, Illud etiam cogitet, quam ob causam eo se contulerit; tum sibi statuat, se in conspectu Dei omnipotentis, & in corona innumerabilium Angelorum, & Sanctorum esse.

,, Qua cogitatione videat, perpetuoque reputat, se eo loci consistere, ut Deo sanctissimum cultum, venerationemque tribuat, atque ab eo, & sibi, & aliis omne bonum deprecetur.

,, Consideret vero ipsum Deum tamquam Patrem & Redemptorem amantissimum, optimum, sapientissimum, misericordissimum, quique omnia intuens ubique & semper est.

,, Tum cordis castitatem, beneque orandi donum, & gloriam a Deo supplex petat, rationisque sacrificium simul cum meritis Jesu Christi, & SS. ejus, præsertim cujus memoriam Ecclesia illo die celebrat, ad gloriam sanctæ & individuæ Trinitatis, & ad suam proximorumque utilitatem dirigat.

,, Cum psallendum est, primum Psalmi argumentum mente animoque concipiat.

,, Observet præterea quis in Psalmo loquatur, an Deus, an Ecclesia, an pœnitens, an aspirans ad perfectionem, attendat; item ad quem præcipue salutarem affectum Psalmus referatur.

,, Cum ita se religiose pararit, magna animi attentione se ad verba, sententiasque Psalmi accommodet, ita ut laudet, gemat, extimescat, sicut psalmorum voces indicant, & quod denique ore profert, animo primum concipiat.

,, Tum verba singula notet, interpretationem studio assequatur, unde mens animusque ad aliquem salutarem affectum incendatur.

,, Ad verba etiam adjungat animo cogitationem, vel amoris, vel reverentiæ, vel humilitatis. Atque ita quidem affectum aliquem excitet, ut si de virtute verba Psalmi profert, desiderio accendatur imitationis; si de peccatis, intime doleat, quod in eo statu ipse fuerit, aut certe proximi ejus. Et sic de aliis, item quæ Psalmo significantur.

,, Eam porro attentionem initio uniuscujusque psalmi, orationis, & aliarum Divini Officii partium, tum singularum Horarum Canonicarum renovare, atque excitare studeat, præsertim dum illa verba, quæ ad sanctæ orationis spiritum inflammandum valeant, pronuntiat: Deus, in adjutorium meum intende, &c. Itidem faciat, cum aliorsum se cogitationibus distrahi animadvertit.

,, In fine etiam unicujusque Psalmi sese excitet illis verbis: Gloria Patri, &c.

,, In conclusione item orationum, cum dicitur: Per Dominum nostrum Jesum Christum; spe sancta erga illum redemptionis nostræ auctorem sese confirmet.

,, Et quoniam attentio valde admodum excitatur, quæ quisque profert, recte intelligit; ideo in ea potissimum expositione Psalmorum assidue versetur, quæ non varia sit, sed quæ tota in excitandis exercendisque sanctis affectibus versetur: cum autem magnus psallendi fructus in Psalmorum affectibus versetur, sive quis in choro, sive privatim, sive submissa, sive alta voce oret; idcirco certos sibi locos Psalmorum præfiniat, quibus omnis hæc oratio includatur.

,, Loci præcipui præter cæteros hi sint, unde salutares affectus existunt: Laus Dei, memoria bonorum nostrum, commemoratio nostræ miseriæ, & reprehensio male agentium.

,, Psalmorum verbis cum Dei bonitas prædicatur, ad illius dilectionem, & ad gratiarum actionem de beneficiis, quæ a divina benignitate proficiscuntur, se toto animo accendat. Cum illius infinita sapientia aut potentia commemoratur, admiratione afficiatur; non intime gratuletur, cum aliquid Dei auxilio bene gestum narratur.

,, Cum bonorum memoria, recordatioque Psalmorum vocibus excitatur, desiderium quoddam concipiat illa sibi, & aliis consequendi; tum illa eadem a Deo petat, tum in Deo spem animo capiat fore, ut divina ejus ope, non modo quæ bona sunt, quæque salutaria, assequatur, sed quæ mala, ac quæ mala, ac quæ perniciem afferunt, vitet.

,, Aliquando etiam intime in Domino gaudeat, se bona Deo juvante adeptum esse, & mala cavisse.

,, Ex miseriarum commemoratione timorem concipiat, dolorem, ac humilitatem, cum suas agnoscit infirmitates.

,, Ex reprehensione male agentium agnoscat zelum divinæ vindictæ, & indignationem contra nequitiam: atque ita quidem ex salutaribus his affectibus fructum psallendi uberrimum capiet.

,, Peroratis Psalmis, absolutoque Canonico Officio, paululum tacitus consistat, genibusque flexis veniam deprecetur, & negligentiæ, & distractionis, alteriusve culpæ, quam in eo precationis officio admiserit: tumque hoc oret, ut pro Christi, totiusque Ecclesiæ meriti, orationis suæ obsequium, ac ministerium gratum sit atque acceptum.

,, In eo psallendi officio, cum ea mentis attentio & salutaris affectus, tum corporis decens compositio requiretur.

§. VI.

Proponitur mystica Vestium Canonicalium significatio.

VARII varia de origine ac significatione sacrarum Vestium, & inter alias de illis, quibus hodie in divino Officio Canonici uti solent, curiose magis quam utiliter inquirunt, & in medium proferunt: quibus prætermissis, ea hic tantum adjungenda arbitratus sum, quæ de eorum mystica significatione piissimus Pater S. Carolus in *Concil. Mediol. V. part.* 3. *cap.* 6. Canonicis proposuit, ut vel ex sola vestium conspectione & consideratione ad reverentiam ac devotionem excitarentur, monerentur mores suos ita componere, ut nihil in illis occureret, quod persona simili ornatu decorata esset indignum.

,, Dum superpelliceum, qui amictus ex tela linea candida constant, induit, cogitet, quam personam sustineat, nempe a sordibus, labesque puram, qualem vestitus ille indicat.

,, Cum almutiam pelliceam, quod insigne Canonicorum est, humeris vel brachiis, prout moris est, Canonicus imponit, eam cogitationem suscipiat, in se restinctas, ac plane mortuas esse oportere rerum mundanarum affectiones, atque cupiditates, ut ejus rei significans est illa animalis intermortui pellis, quam de more induit.

,, Si vero, ut plerisque in Ecclesiis instituti; consuetudinisve est, cappam induit, quæ humeros contegit, & brachia quasi devincit, ex eo amictu intelligat, se expressas, quasique devinctas habere oportere appetitiones, ac se totum ad Dei voluntatem accommodare.

,, Cum igitur iis chori vestibus, alium vestitum, quo foris utitur, contegat, sicque aliam personam habitu gerat, caveat ne quidquam, etiam in sacristia agat admittatve, quod cum actione non recte conveniat, ob quam illum habitum induit. Ne in colloquiis quidem ab ea actione alienis se occupet; nisi curæ præsit, quæ id necessario postulet.

,, Abstineat autem semper, sed maxime dum chori vestibus indutus est, ubi sit in sacristia, vel alio loco, & a jocis, a ridicule dictis, facetiisque, a cachinnationibus, a verbis futilibus atque inanibus, quæ temere & imprudenter effunduntur.

,, In choro ne properanter quasi distributionum quæstu incitatus, accedat, sed gravi incessu,

§. VII.

Corollaria ex iis, quæ hoc capite dicta sunt.

EX dictis consequens est; quod Canonici aut ipsi Superiores jubeantur, quantum in ipsis est, providere, ne quid in divini Officii persolutione incidat, quod reverentiæ aut devotioni, qua persolvendum est, contrarietur (*a*).

Hinc Canonicis invigilandum, ut si quæ musica adhibeatur, *non sit lasciva*, ut loquitur Synodus Cameracensis, *nec choreis potius, quam choro congruens, sed gravis, ac movens pios affectus. Ann.* 1565. *tit.* 6. *cap.* 2.

,, Similiter ne & organa, & quæcumque instrumenta musica, tam in processionibus quam in Ecclesiis, ut loquitur Synodus Mechliensis, modulatione sua lascivas cantiones imitentur. Tintinnabula quoque & campanas ad harmoniam quamdam pulsantes, ejusmodi pulsatione turpes, inhonestas, vel scandalosas cantiones non exprimant, vel imitentur, sed potius Hymnorum & Canticorum Ecclesiæ modulationes. Et sic ubi necesse fuit, ait Synodus, cum Magistratu desuper agatur ". *An.* 1607. *tit.* 12. *cap.* 8.

Quæ omnia consonant Concilio Tridentino decernenti, ut Episcopi *ab Ecclesiis musicas eas, ubi sive organo, sive cantu lascivum aut impurum aliquid miscetur, arceant.*

Confectarium quoque est, quod merito in usum revocarentur, quantum temporum ratio permittit, Canones illi, qui decernunt ,, ut Laici secus Altare, quando sacra celebrantur (verbis loquor *Cap.* 1. *tit. De vita & honest. Cleric.*) stare vel sedere non præsumant. Sed pars illa, quæ cancellis ab Altari dividitur tantum psallentibus pateat Clericis.

Hos,

(a) De reverentia, quæ observari debet, cum divinum Officium persolvitur & cantatur, egregia dixit Dominus Nivers Regiæ Capellæ Organista in Gallico opere, quod ann. 1683. in lucem prodiit; in fronte gerit hunc titulum: *Dissertation sur le chant Gregorien.*

Hos, inquam, Canones non immerito renovandos esse ex dictis facile colligitur. Quis enim ambigat, quin Laicorum, præsertim mulierum, ad chorum accessus psallentium devotionem turbare, & divini Officii reverentiam natus sit diminuere?

Quare Canonum illorum sanctissima Decreta expendens Synodus Aquensis *an.* 1585. *tit. De Choro*, & una videns Ecclesiarum " choros hoc tempore, ut ipsa deplorat non magis Clericorum quam Laicorum, immo quod deplorandum est, & mulierum conventus dici posse, & ob eam causam divina Officia ea qua decet reverentia minime celebrari, priscum ordinis decorem ad Divinæ Majestatis obsequium revocare cupiens, decrevit: Laicos homines (& multo minus mulieres) dum divina celebrantur, intra cancellos chori nequaquam esse admittendos; his tantum præter cantores, & alios hujusmodi chori ministros, in eum ingressuris, qui Ecclesiastici sint, & honesto ac decenti habitu induti.

" Laici vero nobiliores, & qui vel Christianissimi Regis Consiliarii & Officiales, aut ex Militaribus ordinibus, aut communitatum Magistratibus fuerint, poterunt intra chorum admitti, si eo in loco divinis Officijs interesse velint; ita tamen ut post Clericos sedeant, nec inter Clericos ipsis sedere liceat.

" Fœminæ vero cujuscumque conditionis & status sint, nullo unquam tempore, nullave ex causa dum divina Officia celebrantur, aut verbum Dei prædicatur, denique iis horis, quibus Clericis tam sæculares, quam regulares, in choro præsentes esse debent, intra eumdem chorum aliquemve ejus locum secretum, etiam superiorem admittantur.

Procul ab horum Patrum zelo alieni esse convincuntur Canonici, aliique, seu Regulares seu Sæculares; qui tantum abest ut Laicos a choro excludant, ut eos etiam quasi invitare, & sibi honori ducere videantur, si locum in choro, immo & ipsa psallentium sedilla occupatum veniant; quin nec ipsas mulieres, quantumvis lascivo habitu ornatas, inter psallentium choros admittere vereantur.

Denique ex assertis hoc capite facile patet, quod si Officii Divini solemnis decantatio, ea reverentia, distinctione, ac devotione, quæ tanto operi congruit, perageretur, quod etiam sperari posset major ad illud frequentandum populi ardor & pietas; tunc enim spes esset, quod plurimi ad suave-sonantis Ecclesiæ voces similes in se sentirent affectus, quos se expertum fuisse refert Augustinus *lib.* 9. *Confess. cap.* 6. " Quantum flevi in Hymnis & Canticis tuis, inquit, suave-sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter! Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & exæstuabat: inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis.

CAPUT IV.

De quotidianis Distributionibus.

§. I.

Canonici non tantum Majoribus, sed etiam Minoribus Horis interesse debent.

SEPTEM esse hodie Horas seu preces horarias, quæ nocturnum pariter ac diurnum Officium Ecclesiasticum constituunt: nimirum Matutinum, quod & Laudes comprehendit, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas, & Completorium, indubitatum est. Multæ hujus septenarii numeri rationes mysticæ a diversis assignantur, e quibus plures Cardinalis Bona adducit; quarum una, eaque præcipua, & omnium Scriptorum calculo, teste dicto Cardinale, approbata, hæc est; ut conservemus copiosæ Redemptionis nostræ per Christum memoriam, juxta vulgatissimos Glossographi Juris Canonici versiculos, *Ad C.* 1. *tit. De celeb. Miss.*

Hæc sunt septenis propter quæ psallimus horis:
Matutina ligat Christum, quæ crimina purgat.
Prima replet sputis. Causam dat Tertia mortis.
Sexta cruci nectit. Latus ejus Nona bipertit.
Vespera deponit. Tumulo Completa reponit.

Cum igitur Canonici, aliique choro adstricti teneantur *Divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrare*, ut ait Concilium generale Lateranense IV. *pariter & devote*; evidens est Canonicos, ut Officio suo satisfaciant, non tantum Matutino, Sacro, & Vesperis, sed & reliquis Horis interesse debere: quandoquidem & illæ, quas hodie minores dicimus, notabilem Officii divini partem constituant; ac per consequens sicuti Clericus Officium divinum recitare constrictus judicaretur notabiliter culpabilis, si minores Horas ex negligentia omitteret, ita quoque Canonicus obligatus solemniter Officium divinum nocturnum pariter & diurnum celebrare, notabiliter dicendus erit culpabilis, si Horas minores, notabilem officii sui portionem constituentes, negligat.

§. II.

Ut Canonici desidiosi ad frequentandum divinum Officium incitentur, repertæ sunt distributiones quotidianæ.

DISTRIBUTIONUM, quas hodie quotidianas dicimus, eo, quotidie Clericis Divinis assistentibus distribuantur, exemplum apud S. Ivonem Carnutensem *Epist.* 219. qui sæculo XI. & ineunte XII. floruit, occurrit.

Is enim ad Paschalem II. scribit: " Cum in pluribus Canonicorum Carnutensium desuevisset disciplinæ Regularis observantia, ut de negligentibus facerem diligentes, de somnolentis vigilantes, de tardis assiduos ad frequentandas Horas Canonicas, deliberavi apud me, ut darem iis dimidiam præposituram, ut inde fieret *quotidianus panis*, quem acciperent assidui, amitterent tardi; ut ad quas eos panis interni dulcedo non movebat, panis corporei refectio provocaret, quamvis eorum annua Præbenda eis ad hoc sufficiens esse deberet.

Similiter Coloniensis Synodi Patres eum deliberassent de modo, quo Canonicorum in divini Officii negligentia castigaretur, tandem facilem modum, quo emendaretur, se recepisse testantur: " Facile, inquiunt, castigabitur hic lapsus, si negligentes substractione proventuum seu distributionum mulctentur.

Ipsa denique Synodus Tridentina distributiones probans, easque, ubi desierant, reduci desiderans, ac ob id præcipiens: " Tertiam fructuum, & quorumcumque proventuum & obventionum, tam dignitatum, quam Canonicatuum, personatuum, portionum, & officiorum, separari debere, & in *distributiones quotidianas* converti ": hanc suæ præceptionis rationem præmiserat: Cum Beneficia ad Divinum cultum atque Ecclesiastica *munia obeunda sint constituta, ne qua in parte diminuatur Divinus cultus; sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur, statuit* " &c. Sess. 21. *cap.* 3.

§. III.

Distributiones quotidianæ assignari debent non tantum majoribus, sed etiam minoribus Horis, ne qua in parte cultus Divinus negligatur.

DISTRIBUTIONES quotidianas ab Ecclesia esse ordinatas, ut Canonici excitarentur ad divini Officii frequentationem paragrapho superiori ostendimus, cumque Officium divinum septem Horis Canonicis constet ut §. 1. notavimus, non mirum, quod Ecclesia non majoribus tantum, sed omnibus Horis suas assignatas voluerit distributiones; *ne qua in parte*, ut ait Synodus Trid. *Sess.* 21. *cap.* 3. *Cultus Divinus minuatur, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur*. Unde Synodo Basileensi non suffecit aliquibus Horis distributiones assignatas esse; sed jussit, *quod in illis Ecclesiis, in quibus singulis Horis certæ distributiones statutæ non essent, omnino etiam de grossis fructibus (si opus sit) deputetur*.

Eamdem fuisse Patrum Concilii Tridentini mentem, luculenter ex contextu Decreti, & præcipue ex ratione ipsius Decreti patescit. Vult enim, ut mox notatum est, distributiones fieri " *ne qua in parte* cultus Divinus minuatur, sed ei debitum *omnibus* in rebus obsequium præstetur.

Verum ne vel umbra dubitandi de mente Concilii Tridentini supersit, ipsius fidelissimos interpretes ac executores, nimirum Conciliorum Provincialium Patres, & inter eos S. Carolum audiamus.

Hic in quarta sua Provinciali Synodo *part.* 2. *cap.* 13. statuit, ut " etiam in Ecclesiis vel Cathedralibus vel Collegiatis, quamvis reliquis divinis Officiis congruus quotidianarum distributionum census assignatus sit, *aliquibus* tamen *Canonicis Horis*, aut cæteris Officiis, etiam extraordinariis, quavis auctoritate institutis, nullæ quotidianæ distributiones adscriptæ attributæve sint; aut si attributæ sint, exiguæ illæ quidem, atque usque adeo tenues, ut verisimiliter negligantur: in iis Episcopus vel de communi residentiæ, distributionumque quotidianarum censu, si amplius sit, certam portionem arbitrio suo congruam, Capituli ac reliquorum, qui ejusdem census participes sunt, consensu detrahat, eamque ipsam statam unicuique ex illis Canonicis Horis Officiisve attribuat, adscribatque perpetuo, vel omnino ipse auctoritate & facultate sibi ab eodem Tridentino Concilio data, quemadmodum etiam a S. Sede Apostolica declaratum est.

Quis ex his non videat S. Carolum ex sententia Concilii, & S. Sedis conformi declaratione credidisse, distributiones omnibus & singulis oris, & Officiis etiam extraordinariis, ne *qua in parte* cultus Divinus negligeretur, esse assignandas.

Credidit quoque Concilium Remense præcipiens, ut distributiones quotidianas tertia pars fructuum convertatur, & *singulis cujuslibet diei Horis & Missæ distribuatur*.

Utque plura alia Concilia silentio involvam, unum Provinciæ nostræ Mechliniensis adjungo; " Distributiones chori, inquit, dispensentur secundum præscriptum Concilii Tridentini ad tertiam partem fructuum: ut vero minores Horæ non negligantur, pro illis certæ distributiones assignentur, aut minores illæ Horæ majoribus adjungantur; ita ut in majoribus illis Horis nemo distributione gaudeat, nisi qui in minoribus quoque Horis debite interfuerit ". *Anno* 1607. *tit.* 12. *cap.* 3.

§. IV.

§. IV.

Conſuetudines & ſtatuta, quæ diſtributiones concedunt in una aut altera Hora præſentibus, æque ac illis, qui omnibus interfuerunt, ut corruptelæ extirpandæ ſunt.

QUEMADMODUM Decreta Conciliorum, quibus diſtributiones ſingulis Horis aſſignantur, Canonicorum in iis frequentandis promovent diligentiam, expellunt teporem, atque ad Divini cultus augmentum non parum conducunt; ita e contrario conſuetudines, atque ſtatuta, quibus *integra dici* diſtributiones conceduntur illis, qui uni aut duabus tantummodo Officii partibus interfuerunt, Canonicorum negligentiam fovent, teporem nutriunt, & divini Officii neglectum inducunt. Quare ejuſmodi conſuetudines & ſtatuta non a zelo promovendi Divinum cultum, ſed quorumdam Canonicorum vagandi cupiditate, & in divinis Officiis ſocordia originem & incrementum acceperunt. Hinc etiam eadem tamquam meros abuſus & corruptelas Eccleſia reſcindere & eliminare non dubitavit.

Synodus Baſileenſis *ſeſſ.* 21. *cap.* 4. eodem ſuo Decreto, quo ſingulis Horis ſuas aſſignatas voluit diſtributiones, extirpari mandavit prorſus abuſum illum, *quo in una duntaxat Hora præſens, totius diei diſtributiones uſurpat.*

Non minore zelo ſtatutis *abuſum illum* foventibus ſeſe oppoſuere Synodi Aquenſis Prælati. „ Tridentini Concilii, & Bonifacii VIII. auctoritate nixi decernimus, inquiunt, ut nulla Canonicorum, aut aliorum pactio, remiſſio, vel colluſio fiat, aut facta vim habeat, nullumve ſtatutum, aut conſuetudo quæcumque illa ſit, valeat, quibus aut abſenti quavis de cauſa ejus, vel ſacræ Horæ, in qua muneri ſuo defuerit, aut omnino cuiquam contra quam jure communi & ejuſdem Tridentini Concilii definitum ſit, diſtributiones quotidianæ dari poſſint „. *Tit. De Can.*

Quin & hoc noſtro ſæculo pene eiſdem verbis, quibus abuſum hunc damnaverat Synodus Baſileenſis, eumdem Synodus Burdigalenſis reprobandum dixit: *ſed & abuſum illum*, inquit, *quo in una Hora aut duabus Officiorum divinorum, præſens totius diei diſtributiones uſurpat, tolli prorſus & aboleri præcipimus.* An 1624. *cap.* 9. §. 4.

Quinimmo cum hujuſmodi abuſibus pallio quodam conſuetudinis aut etiam ſtatuti contectis, totaliter evellendis auctoritas Eccleſiaſtica non ſufficeret, ipſi Regii Senatus nec ſuam auctoritatem adjungere dubitarunt.

Et quidem Senatus Pariſienſis anno 7. decimi ſeptimi ſæculi, abuſivum & nullum dixit ſtatutum Canonicorum Aurelianenſium quo ſtatuerant, ut *præſens in una Hora lucraretur diſtributiones totius diei*; tametſi ſtatutum illud per Bullam Gregorii VI. confirmatum diceretur. Fevret, *De Abuſu lib.* 3 *cap.* 1. *num.* 13.

Similiter Parlamentum Tholoſanum nullum declaravit ſtatutum Eccleſiæ Collegiatæ S. Gaudentii, per quod *Canonici, qui aderant tribus Horis, fructus integros lucrabantur*; quin & una ſolemne dedit Arreſtum, quo generaliter *hujuſmodi ſtatuta ut pernicioſa & abuſiva, reſciſſa & abrogata fuerunt, ſancitumque ut Canonici, aliique Eccleſiæ Miniſtri ſingulis Horis aſſiſterent, abſenteſque in ſingulis Horis, ex eorum albo, qui puncta ferunt, delerentur.* Durant. *De Rit. Ecc. lib.* 3. *cap.* 25.

Denique idem Regius Senatus ſtatutum Canonicorum Mirapicenſium concedens *diſtributiones totius diei* illi, qui uni duntaxat Horæ interfuiſſet, nullum pronuntiavit, non obſtante *trium ſæculorum curriculo*, quo prædictum ſtatutum ſervatum fuiſſe dicebatur. Dolives *in Quæſt. notab. cap.* 10.

Recte proinde Gloſſator Pragmaticæ Sanctionis agens de reprobatione ſimilium ſtatutorum per Synodum Baſileenſem, ſubjungit: „ Attendant hic multarum Eccleſiarum Canonici, ne in obſervatione ſtatuti, vel conſuetudinis ejuſmodi, reperiantur judicium ſibi manducare, & bibere. Non enim video illos in ea perceptione in foro animæ excuſatos eſſe, etiam nec in foro contentioſo eorum quere am defendi poſſe “. *In Comment. Sanctionis pragmat. tit. Quo tempore quiſque debeat eſſe in choro*, §. *Tollens*.

Nec dicant Canonici quod ultro donent diſtributiones abſentibus: quia, ut etiam ipſe Navarrus fatetur, talis donatio utpote in fraudem legis Eccleſiaſticæ facta, prohibita eſt & nullius momenti, nec ipſos accipientes a reſtitutione illarum eximit: „ quia, inquit *De Orat. Miſcellan* 59. ſi conſenſus eorum, quibus diſtributiones accreſceret, ſufficeret, facile fieret, ut omnes in abſentia perciperent illas: facile enim conſentiret unus Canonicus ne alius perdat in abſentia, ut alius conſentiat, ne ipſe perdat cum abfuerit, & ita omnes delinquerent. Hoc quoque videtur expreſſum in Concilio Tridentino, pergit Navarrus, ibi, *diſtributiones vero, qui ſtatis Horis interfuerint, recipiant, reliqui quavis colluſione, aut remiſſione excluſa; his careant.*

§. V.

Non ſufficit exiguo tempore intereſſe Officio, aut Horæ alicui; ut quis diſtributiones illi aſſignatas lucretur.

DISTRIBUTIONES quotidianas conſtitutas eſſe, *ne qua in parte cultus divinus negligatur*, ſupra oſtenſum eſt: quare ut quis alicujus Officii aut Horæ diſtributiones recipere poſſit, Officio illi aut Horæ *perſonaliter* (niſi juſta cauſa excuſet) intereſſe decet. Hinc facile eſt videre, quod ii qui ad breviſſima tantum momenta, puta ad lectionem Epiſtolæ, ſeu minus Pſalmi, aut Reſponſorii aſſiſtunt, diſtributiones accipere nequeant. Qui enim dicet illos Officio aut Horæ intereſſe, qui majorem illius partem negligunt? Unde merito Patres Concilii Moguntini *an.* 1549. *cap.* 72. „ non dubitantes, quin graviſſimæ indignationi divinæ ſubjacerent, qui cenſus Eccleſiæ, ſanctorum Martyrum patrimonia, & donaria piæ plebis ad divini miniſterii ſuſtentationem collata otioſe abſumunt, pro iis debita Eccleſiis obſequia rependere non curantes, animarum periculo obviare, & Eccleſiarum neceſſitati conſulere volentes, decreverunt & ordinarunt, ne quotidianæ diſtributiones, ad breviſſima quædam momenta, puta ad lectionem Epiſtolæ, ſeu unius Pſalmi, aut Reſponſorii; *ſed integris ac totis Officiis & Horis aſſignentur* & iis modo tribuantur, qui Officiis divinis, de quibus hæc emolumenta dantur, *ab initio ad finem interfuerint . . . . quibuſcumque irrationabilibus, aut pravis conſuetudinibus (quæ potius corruptelæ cenſendæ ſunt) non obſtantibus.*

Horum Prælatorum ſententiam jam ante expreſſerat Synodus Baſileenſis *Seſſ.* 21. *cap.* 4. declarans, ut „ qui in Matutinis ante finem Pſalmi *Venite, exultemus*, in aliis Horis ante finem primi Pſalmi, in Miſſa ante ultimum *kyrie eleiſon*, uſque in finem divino Officio non interfuerit, niſi forte neceſſitate cogente, ac petita ac obtenta a Præſidente chori licentia, diſcedere oporteat, pro illa Hora abſens cenſeatur, ſalvis, inquit, Eccleſiarum conſuetudinibus, ſi quæ forte circa hoc arctiores exiſtunt.

Eamdem Synodi Tridentinæ mentem fuiſſe ſufficienter inſinuat ratio, qua ad inducendum diſtributiones mota fuit: *ne qua in parte cultus divinus minuatur; ſed ei debitum omnibus in rebus obſequium præſtetur.* Seſſ. 21. *cap.* 3. *De Reform.*

Quapropter Concilia Provincialia pro executione Tridentini celebrata diſtributionibus quotidianis privandos non dubitarunt, qui ab initio ad finem ad normam Concilii Baſileenſis non interfuerint; utque Synodum primam Mediolan. *Part* 2 *cap.* 25. ſub S. Carolo, aliaſque prætеream, unicum Concilii Mechlinienſis Decretum ſubjungo: „ Careant, inquit, diſtributionibus, qui ante *Gloria Patri* primi Pſalmi cujuſque Officii uſque ad finem eidem Officio *actualiter* non interſint “. *An* 1067. *tit.* 12. *cap.* 4.

§. VI.

Qui ad divinum Officium tantum accedunt, ut diſtributiones accipiant, animum Simoniacum habere convincuntur.

MALITIAM Simoniæ in hoc potiſſimum conſiſtere conſtat, quod res ſpirituales ad vilitatem quamdam redigantur; quia quodammodo ſpiritualia temporalibus coæquantur: quam inordinationem in Simonia tamquam multum execrabilem in Simoniacorum anteſignano notavit Princeps Apoſtolorum dicens: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam exiſti naſti donum Dei pecunia poſſideri.* *Act. cap.* 8. *verſ.* 18.

Qui vero Officium Eccleſiaſticum eo quærit aut tenet animo, eoque intuitu, ut huic vitæ habeat neceſſaria, *perverſo nimis ordine*, ait S. Bernardus, *cæleſtibus terrena mercatur.*

Rationem reddit Auguſtinus, ut ſupra *par.* 2. *cap.* 4. §. 3. notavimus: „ quia quæcumque res propter aliud aliquid quæritur, ſine dubio inferior eſt (nimirum in æſtimatione quærentis) quam id, propter quod quæritur.

Si igitur quis Officium divinum eo peragat aut frequentet animo, eoque intuitu, ut diſtributiones corporales lucretur, convincitur *perverſo nimis ordine, cæleſtibus terrena mercari*; & inferiori loco in animo ſuo locare divinum Officium, quam temporale diſtributionum emolumentum; ac per conſequens nec animum a vitio Simoniæ alienum habere cenſetur. Unde Canoniſtæ poſt Gloſſam condemnare non verentur *Simoniæ mentalis Canonicum, qui Officio divino intereſt principaliter pro denario.* Vide Fagnan *ad Cap. Ex parte, tit. De Offic. deleg. num.* 16.

Hinc pernicioſum affectum in multis Canonicis dominari verentes ipſi Patres Concilii Colon. an. 1536. *part.* 3. *cap.* 13. ſequens Decretum omnium Canonicorum mentibus altius imprimendum ediderunt. „ Utinam, inquiunt, optando a Deo Opt. Max. conſequi poſſimus, ne quiſquam *lucri cauſa* Divinis intereſſet, *alioquin non acceſſurus Sacra*, veluti quem nummi magis quam Dei amor in templum trahit, quæſtum pietatem eſſe putantem, qui, non dubium, ex numero eorum eſt, de quibus Iſaias dixit: *Omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones.* Nec multum is abeſt (uti pleriſque doctiſſimis viris placuit) *ab horrendo crimine Giezi, qui exiſtimavit divinum munus pecunia redimendum.* Quare videant Clerici noſtri, ut eorum mens & intentio tota in Deum referatur, ut cum David confiteantur *Deo in directione cordis: ac in labiis ſuis pronuntient omnia judicia oris ejus.* In via etiam teſtimoniorum Domini delectentur ſicut in omnibus divitiis. Optandum ut Pſalmus ille 118. qui toties non ſine cauſa in Eccleſiis replicatur, ore ſimul & correſpondente ſingulis verbis mente decantetur; & cum eodem Pſalte ex animo dicatur: *Voluntarie ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum eſt.* Non adimit Chriſtus, ſed decernit operanti ſuam mercedem: *dignum eſt enim operarius mercede ſua; & qui Altario deſervit, de Altario & vivet.* Sed interim cogitare debet Clericus, *ſe vivere non ut edat, ſed edere ut in Chriſto vivat*, habereque ſemper menti reconditum Chriſti verbum: *Primum quærite regnum Dei & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.*

Similiter Stephanus Epiſcopus Pariſienſis dubitaſſe non videtur, Simoniam mentalem committi a Clericis, qui divinum Officium ob ſolam ſpem materialium diſtributionum frequentant. „ Prohibemus vobis omnibus (inquit in ſua Synodo) *ne committatis Simoniam etiam mentalem adeundo ad Divinum Officium ſub ſpe materialium diſtributionum* “. *Synod. Pariſ. p.* 114.

§. VII

§. VII.

Indicia; e quibus colligitur, num quis gratia distributionum principaliter Officio divino intersit.

INdicia; e quibus in anterioribus ostendimus colligi, num quis, *evangelizet ut manducet*, eadem indicabunt, num quis ad Officium divinum *distributionum* temporalium gratiam accedat.

Si igitur Canonicas Horas illas tantum frequentet, quibus distributiones majores sunt annexæ, illas vero, quibus nullæ, aut exiguæ constitutæ sunt, sine justa causa negligat, nullaque illas frequentandi sit cura, indicium erit non obscurum, quod Horas non amore religionis, sed amore pecuniæ frequentet, easque tamquam medium ad distributiones ordinet.

Canonicus quoque, qui mox ut Officium, cui distributionum lucrum annectitur, est absolutum, e choro discedere solet, neglecto Officio, quod distributiones non pendit, tametsi etiam immediate sequatur, difficulter se a suspicione Simoniaca liberabit.

Cum enim nullum sit Officium, sive Hora Canonica, quæ non ad Religionem & cultum divinum pertineat, & pietate atque erga Deum reverentia sit plena; intelligi nequit quomodo Canonici, si zelo & affectu erga divina Officia ducerentur, ea illa negligerent; alia vero, quibus distributionum lucellum est annexum, frequentarent.

Recte proinde Franciscus Probus famosus Jurisconsultus dixit in Notis *Gloss. Fragm. pag.* 495. ,, Colliges Canonicos ivisse ad ,, Ecclesias, ut habeant distributiones, quando solo chori ingressu cum continuo illius egressu, modico saltem dato temporis ,, intervallo, contentantur, *eis tamen prius distributionibus* ,, *receptis*.

Nonne igitur jure Petrus Cantor in verbo Abbreviato *cap.* 26. arguit jam pridem Simoniacæ pravitatis Clericos illos divinum Officium persolvere paratos, modo nummi numerentur, persolvere nolentes, licet persolvendi adsit facultas, dum nummorum deest distributio? In cujus rei detestationem exemplum adducit cujusdam Prælati petentis in Ecclesia a choro festum S. Stephani duplex fieri in fericis, & canticis Ecclesiasticis, sed non impetrantis, nisi cum pastum & refectionem annuam Clericis promitteret, insuper nummos matutinalis illius noctis duplicandos, ut sic celebrarent potius festum nummi duplicati, quam festum S. Stephani . . . , quibus sunt similes quidam in Ecclesia psallentes, & pro pretio cantantes: ,, quibus (inquit) *pecunia disciplina est*, ,, *nummus Decanus & etiam Deus: qui idololatræ sunt, nummum* ,, *potius adorantes quam Deum; non alias Deo cantaturi nisi pro*,, *pter nummum* ,, . Subdit deinde prædictus Petrus Cantor: ,, Quid vilius, quam duas Horas in Ecclesia quadam (quia ad ,, illas decantandas non est constituta certa pecunia) a Laicis ,, dici *Horas Domini*, *cæteras denarii*, immo diaboli? immo ad ,, has Horas decantandas, & Horas beatæ Virginis non adsunt ,, Clerici; sed præsentes in aliis, ab his fugiunt, ut nullum opus ,, sibi *vendicet in Ecclesia Spiritus Sanctus*, *cum nihil gratis in* ,, *ea fiat*, *sed omne sibi vendicet nummus*.

Si hodie superesset Petrus, in multis reperiret Ecclesiis, quod in una se reperisse deplorat, & quasdam Horas Vicariorum, quasdam Canonicorum, & Cappellanorum, non immerito appellandas videret.

Nonne cum magno divini Officii dedecore conspicitur, a duobus tribusve Vicariis Horas illas passim, cursim, & syncopando decantari, quibus decantandis nullus nummus est constitutus? Numquid qui diligunt decorem Domus Dei, magno animi dolore videre coguntur Canonicos, Cappellanos, aliosque Clericos Horis Canonicis, quibus distributiones quotidianæ sunt assignatæ, pene non absolutis, quasi aufugere, & ad plateas aut consortia, confabulationis causa se conferre, interim illa Officii parte, quæ distributione caret, neglecta?

§. VIII.

Corollaria ex his, quæ hoc Capite dicta sunt.

ASSERTA hoc Capite sufficienter ostendunt, Canonicos ex vi officii sui obligari, ut diurnum pariter & nocturnum Officium devote celebrent, & ita adstringantur ratione muneris Canonicalis, nisi justa de causa excusentur, non tantum majoribus, sed etiam minoribus Horis interesse: ex quo consectarium est, Canonicos, qui se ab Horis Canonicis absentant, coram Deo non excusari, licet distributiones Horis illis forsan assignatas non recipiant. Ecclesia quidem substractione distributionum censuit Canonicos desidiosos puniendos; minime tamen ab obligatione divinum cultum persolvendi pœnæ persolutione eos absolutos credit; immo ideo eos pœnæ illi potius subjicit, quia ipsos obligatos supponit.

Ex dictis quoque hoc Capite constat, quod Concilia omnia, quæ singulis Horis suas assignatas distributiones volunt, nec alios earum participes esse patiantur, nisi integris Horis aut Officiis assistant, eo unice tendere, *ne qua in parte cultus divinus negligatur*, *sed ei debitum omnibus in rebus obsequium exhibeatur*; patet proinde a veris Ecclesiæ filiis, unice debitum divino cultui obsequium desiderantibus, summa veneratione illa Conciliorum Decreta esse amplectenda.

Nonne protecto absurdum ac injustum esset, si Conciliorum sacratissima Decreta Hæreticis, ut fidem suam illis conforment, Catholici obtrudant; Sacerdotes vero, atque Ecclesiæ Ministri eadem Concilia ubi eorum cupiditati, ignaviæ, aut superbiæ resistunt, agnoscere renuant?

Certe adeo id a ratione alienum censuit Gregorius VII. ut scribat non minus coercendos, qui sanctorum Patrum Decreta de moribus convellunt, quam qui eorum fidem expugnant, & addit: *Nullatenus sane alicui fides SS. Patrum proderit, qui eorum Canonicis atque moralibus præceptis non obedire, sed pertinaciter resistere studuerit*. In Apol.

Canonici igitur, qui sanctissima illa Conciliorum Decreta pro augmento divini cultus, & contra Clericorum in celebrando desidiam & negligentiam, non suscipiunt, sed pertinaciter, ut suæ cupiditati liberius satisfaciant, rejiciunt, & quodammodo contemnunt, videant qualiter se Ecclesiæ filios probent.

Certe non videtur a vero aberraturus, qui crederet hujusmodi Canonicos obedientiam Matri Ecclesiæ exhibere velle, sed *commodam*, id est, quoad ea quæ eorum non obviant concupiscentiis.

Scio quidem interdum factum esse, ut aliquis, etiam generalis Concilii Canon non ubique fuerit receptus, verum id obtinere potest in iis, qui rationem generalem non habent, sed localem, qualis v. g. fuit Canon Nicænus de non flectendi genibus die Dominica; quoad Canones vero, qui mores concernunt, vitiisque & corruptelis opponuntur, omni semper veneratione a veris Ecclesiæ filiis recepti fuerunt.

CAPUT V.

De causis legitimis Canonicos a personali residentia excusantibus.

§. I.

Canonici ad continuam personalem residentiam tenentur, nisi justa & legitima causa excusentur.

CUM Beneficium detur propter Officium *Cap. fin. De Rescript. in* 6. etiam nullum ad illud assumendum esse, nisi qui in loco ejusdem residere possit, Canones decreverunt. & quidem cum olim nullus ordinaretur, nisi uni Ecclesiæ alicui adscriberetur, cujus quodammodo Beneficiatus, ut idiomate hodierno loquimur, constitueretur, etiam quotquot Clero adscribebantur, *locales* se futuros profitebantur. Et quidem Patres Synodi Valentinæ in Hispania præcipientes, ut nullum Episcopi ordinent, qui localem se futurum primitus non responderit, rationem illius reddunt, *ut singuli in delegata sibi Ecclesia assiduum pendant obsequium*. Ann. 524 *Can.* 5. & 6.

Quod ipsum & juri communi, quo hodie utimur, conforme est. Hoc enim jure ,, Beneficium, quantumcumque minimum, ,, (verba sunt Fagnani) puta viginti solidorum, ex quo habe,, tur pro titulo, de jure communi *personalem* residentiam requi,, rit, adeo ut non residens Beneficio privari debeat ,, . Hæc Fagnanus *ad Cap. Conquerente tit. De Cler. non resid.* Et subdit: ,, Iste Textus optime probat Beneficium, quantumvis tenue, ,, de jure communi obligare ad personalem residentiam.

Hinc collige, quod Canonici ratione Officii, quod Ecclesiæ præstare tenentur, jure communi teneantur ad personalem residentiam, id est, ad præstandum personale obsequium. Residere enim personaliter, ut bene notant Canonistæ, non est aliud, quam *personale debitum per se præstare*; quare etiam Concilium Lateranense sub Alexandro III. *residere, & curam Beneficii per seipsum exercere*, simul conjungere non dubitat. *Cap.* 3. *tit. De Cler. non resid.*

Hinc ulterius concluditur, Canonicos obligari ad personale obsequium in Ecclesia præstandum, nisi justa & legitima causa ab obligatione illa eximantur.

§. II.

Quid de residentia Canonicorum statuerit Synodus Tridentina? Et an sine justa causa Canonici tribus mensibus abesse possint.

CANONICOS ex vi officii sui teneri ad personalem residentiam, seu ad præstandum personaliter sibi injunctum officium, paragrapho anteriori ostensum est: verum cum huic suæ obligationi Canonici tempore Concilii Tridentini parum satisfacerent, sed passim omnes a suis Ecclesiis essent absentes, sufficere credentes, si per substitutos divinum Officium persolverent, ut ex multis Conciliorum Decretis contra hunc Canonicorum abusum editis est manifestum; Concilium Tridentinum corruptelam hanc rescindere, quantum temporum conditio patiebatur, desiderans, *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reform.* statuit: ,, quod obtinentibus in ,, Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut portiones, non liceat vigore *cujuslibet* ,, *statuti, aut consuetudinis*, ultra tres menses ab eisdem Eccle,, siis quolibet anno abesse: *Salvis nihilominus earum Ecclesia*,, *rum Constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt*.

Juxta hoc Concilii Decretum Canonici residere tenentur novem mensibus. *Residere*, id est ,, cum effectu Ecclesiæ in Divi,, nis deservire. Nam residentia, ait Fagnanus, debet esse labo,, riosa, non desidiosa, cum Beneficia ad divinum cultum, & ,, Ecclesiastica munia obeunda sint constituta ,, . *Ad Cap. Licet tit De Præb. num.* 23.

Ex eodem Decreto hoc quoque patet, quod Canonici nulla consuetudine a residentia novem mensium excusari queant. ,, Unde, teste Fagnano *ibid. num.* 32. in Cathedralibus, & Col,, legiatis insignibus eo Decreto sublata est consuetudo, etiam ,, *immemorialis*, vacandi ultra tres menses a servitio chori, ut ,, multoties respondit Sacr. Congregatio.

Tertio, ex eodem habetur, quod nec vigore *cujuscumque statuti*

statuit a residentia novem mensium excusari possint. " Unde ,, cum fuerit quæsitum, inquit idem Fagnanus *ibid. num.* 35. ,, num valeat statutum ut una vel duabus Horis interessentes ,, lucrentur massam grossam, sive Præbendam, amissis distribu- ,, tionibus? responsum est, non valere.

Hanc Congregationis Cardinalium declarationem merito attendant Canonici, qui residentiæ, ad lucrandum fructus Prebendæ suæ, satisfecisse credunt, si vel uni Officio diei intersint.

Facile quoque colligitur, verissimum esse, quod subjungit dictus Fagnanus, *ibid. num.* 36. & 37. nimirum præallegatum Concilii Decretum obligare Canonicos ad residentiam novem mensium " non obstante licentiam, quam Capitulum concedere con- ,, suevit vacandi a choro ultra tres menses. Immo censuit Sacr. ,, Congregatio, referente sæpe dicto Fagnano, non excusare a ,, pœna Concilii licentiam, quam Capitula Cathedralium Hispa- ,, niæ ab *immemoriali* tempore concedere consueverunt, ut Ca- ,, nonici abesse possint, *quoad Capitulo visum fuerit*. Quin etiam ,, hanc licentiam nec Episcopum, nedum Capitulum, etiam ex ,, rationabilibus causis in Jure non expressis, & supposita im- ,, memoriali, posse concedere.

,, Ampliatur etiam prædictum Concilii Deretum, subdit Fa- ,, gnanus *ibid. num.* 40. in Dignitatibus Cathedralium Ecclesia- ,, rum, quæ nullos habent reditus: nam nihilominus obligant ad *personalem* residentiam.

Colligitur quoque ex verbis Decreti Synodum non procedere concedendo, sed prohibendo, ibi, *non liceat prætextu cujuslibet statuti, aut consuetudinis, ultra tres menses*. Quare expresse præservat Constitutiones, quæ longius præsentiæ tempus requirunt: *salvis nihilominus, &c.* ". Unde proposito dubio, ait sæpe allega- ,, tus Prosper Fagnanus *ib. n.* 50. an Canonici, qui majori servi- ,, tio Ecclesiæ, quam novem mensium sunt adstricti, subjaceant, ,, si non resederint, eisdem pœnis, de quibus in *cap.* 12. *Sess.* ,, 24. *De Reform.* Sacr. Congregatio censuit subjacere. Ex Ca- ,, nonicis ut supra adstrictis, postulantibus ex gratia vacationem ,, trium mensium, Sacr. Congregatio pro eo tempore abnuit.

Ex quo ulterius colligitur, quod Concilium statuta, aut consuetudines, quæ indulgent trium mensium absentiam, non omnino approbaverit, sed toleraverit; ut nimirum, qui juxta illa statuta eo tempore abest, pœna contra absentes pro Canones & ipsum Concilium Decreta, puniri nequeat, tametsi nullam e Superiore licentiam obtinuerit, nullamque absentiæ causam allegaverit; relinquens ipsius conscientiæ, an justam absentiæ causam habeat. Neque enim Concilium intendit Canonicos ab obligatione præstandi continuum Ecclesiæ obsequium sine causa eximere, & Ministros Ecclesiæ reddere desidiosos; sed an sit justa absentiæ causa absentium conscientiæ relinquit; quam sperat religiosam & timoratam fore, ut in simili idem Concilium loquitur, dum Episcopis simile trium mensium absentiæ spatium permittit. *Sess.* 23. *cap.* 1. *De Reform.*

Semper igitur Canonici servitio Ecclesiæ, ac divino Officio juxta muneris exigentiam assistere tenentur, nisi æqua causa absentiam justificet; quæ eo justior & urgentior esse debet, quo longior est absentiæ mora.

§. III.

Quandoquidem legentes aut docentes juste fructus in absentia percipere possint?

Tametsi Canonicos ad residentiam Sacri Canones adstringant, nonnullas tamen esse causas legitimas absentiæ declararunt.

,, Et quidem jam pridem declaratum fuit docentes in Theolo- ,, gica Facultate, dum in scholis docuerint, integre per annos ,, quinque percipere posse de licentia Sedis Apostolicæ proven- ,, tus Præbendarum, & Beneficiorum suorum, non obstante ali- ,, qua contraria consuetudine vel statuto; *cum denaria*, inquit ,, Pontifex *Cap. fin. tit.* De Magist. *fraudari non debeant, in* ,, *vinea Domini operantes*.

Quod privilegium Synodus Tridentina ut æquum & justum innovandum censuit: *Sess.* 5. *cap.* 1. *De Reform.*

Cum vero privilegium, de quo supradicta Decretalis per Synodum Tridentinam innovata, tantummodo per *quinquenium* indulgeat licentiam percipiendi fructus, non difficulter ostendetur, quod privilegia de percipiendis fructibus indulta per Romanos Pontifices Martinum V. & Eugenium IV. Legentibus in hac Lovaniensi Universitate, longe excedant privilegium Juris communis.

Hæc enim concedunt ipsis Legentibus, sine ulla temporis præfixione: " ut eorum singuli fructus, reditus, & proventus Be- ,, neficiorum suorum Ecclesiasticorum cum ea integritate, di- ,, stributionibus quotidianis duntaxat exceptis, libere percipere ,, valeant, cum qua illos perciperent, si in ipsis Ecclesiis sive ,, locis personaliter residerent, & ad residendum interim in iis- ,, dem minime teneantur; non obstante, si primam in Ecclesiis ,, sive locis hujusmodi non fecerint residentiam &c.

Apparet proinde, quod Legentes in hac Universitate gaudeant ampliori privilegio percipiendi fructus in absentia, quam Jure communi esset indultum.

Cum igitur, referente Fagnano, Sacr. Congregatio alias censuerit: " Docentes Jus Canonicum in publica Universitate gau- ,, dere & potiri privilegio de percipiendis fructibus in absentia ,, quamvis Præbendæ, quas obtinent, sitæ sint in Cathedralibus ,, *ejusdem Civitatis*, in qua publici Lectoris munere funguntur ". Quidni & Docentes seu Legentes in hac Universitate gaudere queant fructibus suarum Præbendarum, quæ sitæ sunt in hac ipsa civitate, quando docendo aut legendo sunt occupati, vel ad illud se disponunt?

Constat proinde Legentes & Docentes fructibus Beneficiorum suorum in absentia gaudere posse, modo tamen muneri suo taliter incumbant, ut *in vinea Domini operantes* vere dici queant.

Privilegia enim similia, cum sint quædam Canonum relaxiones seu dispensationes, a Romanis Pontificibus non nisi ob utilitatem aut necessitatem Ecclesiæ conceduntur; juxta illud S. Bernardi *lib.* 2. De Consid. *Ubi necessitas urget excusabilis, ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est. Utilitas dico communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non plane fideliter dispensatio, sed crudelis dissipatio est.* Vel ut alio loco: *Novit fidelis servus & prudens, ibi tantum usurpare dispensationem, unde bonam possit habere compensationem.*

Hinc & Martinus V. privilegium Legentibus & Docentibus in hac Lovaniensi Academia indulgens, fructus uberes, qui per Legentes & Docentes in Ecclesiam redundarent, præ oculis habuit. " Qui creditum sibi a Domino, inquit, sensualitatis huma- ,, næ talentum virtuosis actibus lucrifacere quærentes, cupiunt ,, in agro litterarum studii acquirere scientiæ margaritam, quæ & ,, suos utique provehit, & illustrat possessores, ac domum Dei ,, multipliciter insignit & instruit, Apostolicis sunt privilegiis & ,, gratiis merito confovendi, eoque decet opportunitatibus eo- ,, rum benignius consuli, quo ex eorum profectibus *major etiam* ,, *potest in Dei Ecclesia utilitas provenire*.

Qui igitur privilegio seu dispensatione Apostolica in perceptione fructuum in absentia titulo Docentium volunt esse securi, ita Officio illi incumbant necesse est, ut ex eorum laboribus merito ea sperari possit Ecclesiæ utilitas, quæ incommoda ex relaxatione Canonum, & non residentia provenientia compensare queat; alias verendum est, quod ipsis quidem privilegia Apostolica proderunt *in foro fori*; ut phrasi utar Cardinalis Bellarmini, *non in foro poli*; vel ut loquitur Doctor Mellifluus, *velamentum* erunt, *non medicamentum*.

§. IV.

Quandonam studentes in Academiis publicis gaudeant fructibus Beneficiorum in absentia?

Quanta ex ignorantia Clericorum in Ecclesiam mala redundent, & e contra ex eorum eruditione fructus uberes proveniant, nulli est incognitum: quare Pontifices ut Canonicos, aliosque Beneficiatos ad studia incitarent, illis fructus Beneficiorum, tempore studii, in absentia concedendos esse decreverunt.

Et quidem ipsa Honorii III. Decretalis per Synodum Tridentinam confirmata & innovata studentibus in Facultate Theologica per annos quinque fructuum perceptionem indulsit: quod privilegium Martinus V. & Eugenius IV. ad studentes in aliis Facultatibus in Academia Lovaniensi extenderunt.

Hanc percipiendi fructus Beneficiorum in absentia facultatem novissima Concilia Provincialia post Synodum Tridentina celebrata, ut justam agnoverunt, quasdam tamen conditiones, ut intra æquitatis & justitiæ limites cohiberetur, suis Decretis expresserunt.

Et quidem Cardinalis Polus reformationi Cleri Anglicani intentus deprehendit, quod eorum quibus studiorum gratia ad certum ,, tempus indultum erat, ut fructus in absentia perciperent; pleri- ,, que in nulla ex Universitatibus, in quibus generale studium vi- ,, get, sed in locis, ubi nullus est studiorum usus, atque exercita- ,, tio, commorarentur, & non pauci etiam in studiis generalibus ,, degentes, quidvis potius aliud agerent, quam ut litteris operam ,, darent: idcirco, inquit, ne dolus & fraus hac in re cuipiam ,, patrocinetur, omnibus locorum Ordinariis mandamus, posthac ,, antequam ulli suæ jurisdictionis hujusmodi indulta concedant, ,, diligenter inquirant, an is ad litterarum studia sit aptus; *& an* ,, *eæ disciplinæ, quibus operam se daturum profitetur, tales sint,* ,, *quæ ei conveniant, & Ecclesiæ futuræ sint utiles, & an non te-* ,, *mere, vel in fraudem hanc licentiam petat*. Quam, si omnibus ,, mature perspectis, illi concedendam duxerint, tunc curent, ut ,, sciant quibus in locis is degat, *& quam vitam ducat, & quem* ,, *in litteris progressum faciat*: Quod si otiose eum vivere, aut ni- ,, hil in litteris proficere cognoverint, & indultum revocent, & ,, ad residentiam per substractionem fructum, & alia Juris reme- ,, dia compellant ". *Ann.* 1556. *Decreto* 3. *t.* 14. *Conc. Labb. col.* 1744.

Primum, quod hic vigilantissimus Prælatus statuit, nimirum ut Ordinarius inquirat, nam Canonicus, aut alius Clericus ad studia mittendus ad ea sit aptus, & num eæ disciplinæ, quibus operam se daturum profitetur, tales sint, quæ ei conveniant, & Ecclesiæ futuræ sint utiles, privilegio studiorum causa concesso inest. Ad hoc enim unice simile privilegium collimat, ut Canonici ea scientia imbuantur, qua sibi & Ecclesiæ utiles esse possint.

Quia vero huic scopo præcipue Theologicum studium, & Canonica scientia conveniunt; hinc S. Carolus, aliique Prælati, recipientibus fructus Beneficiorum causa studiorum hanc legem imposuerunt: *ut vere in publico, celebrique Gymnasio Theologiæ, vel sacris Canonibus studeant*. In Concil. Mediol. I. *cap.* 27.

Quibus conformis est praxis Curiæ Romanæ, quæ dando licentiam de non residendo *causa studiorum*, hanc clausulam addere consuevit: " Orator operam in aliqua approbata Universitate ,, studii generalis, seu Gymnasio publico *studio Theologiæ, aut* ,, *Decretorum, actu operam navare teneatur* ". Pyrrhus Corradus *De Dispens. lib.* 5. *cap.* 6.

Quod secundo loco prædictus Cardinalis expressit, scilicet ut Ordinarii perquirant *quam vitam ducat, & quam in litteris progressum faciat* is, qui causa studiorum absens fructus recipit; illud rursus ad finem hujusmodi privilegiorum obtinendum & retinendum recte statutum est.

Cum enim dispensationes seu privilegia hæc indulgeantur, ut Clerici scientiam atque doctrinam sibi comparent, qua possint in egregios Ecclesiæ Ministros aliquando evadere; æquum & justum est, ut Episcopus, aliusve Superior ex officio inquirat, num subditus suus privilegio sibi indulto non abutatur.

Eodem collimat quod S. Carolus, aliique Episcopi decreverunt, ut ,, ii, qui studiorum causa absunt, singulis sex mensibus Epi- ,, scopo scriptum sui Doctoris exhibeant, quo is ipsos in eo stu- ,, dii genere proficere testetur; quod etiam Episcopus secreto ab ,, aliis cognoscere studeat ,,. *Loco citato*.

Patres Concilii Tolosani *ann.* 1590. *par.* 1. *c.* 2. §. 15. voluerunt, ut ,, studentes Canonici temporis fideliter exacti, studio- ,, rumque progressus Capitulum singulo anno admoneant. Cujus ,, rei statim a Capitulo Episcopus certior fiet.

Patet ergo principalem rationem horum Privilegiorum esse, ut Canonicus, aliusve Beneficiatus fructuosior in Ecclesia Dei, per studia sua, minister evadat. Unde in licentia *de non residendo* Pontifex addere solet: ,, Orator studio Theologiæ, aut Decretorum ,, *actu operam navare teneatur: alioquin fructus suos non faciat*. ,, Quo fit (inquit Fagnanus ad *Cap. Ad hoc. tit. De Cler. non* ,, *resid. nu.* 11.) ut ad residentiam revocari possint etiam illi, ,, qui manentes in Universitate de licentia Episcopi *negligenter* ,, *& inutiliter* dant operam litteris; quia Scholares non intran- ,, tes, & non attendentes, nec studentes non gaudent privilegio ,, Scholarium, nec Scholares sunt nominandi.

Patet secundo, quod merito Episcopi, aliique Superiores de vita & progressu in studiis Canonicorum studentium inquirant; eosque obligent, ut Doctorum testimonia, quibus suam in studiis diligentiam probent, exhibere quotannis jubeantur.

Ex quibus ulterius planum est, quod Doctores hujusmodi testimonia dare non debeant, nisi ipsis probe de diligentia & progressu in studiis constet, ne alias Episcopis aut Capitulis imponatur.

Meminisse quoque oportet Canonicos, aliosque Clericos, quod tametsi privilegia Apostolica eos a personali residentia absolvant; ut majori otio studiis incumbere possint, non tamen eximant ab observandis iis omnibus, quæ de vita & honestate Clericorum Canones decreverunt, nec ullum studiis præbent impedimentum.

De quo non dubitantes Patres Concilii Provincialis Mechliniensis statuerunt, ut *Clerici, qui in Academiis, aut Scholis majoribus vel minoribus vivunt, & in alio quam in sui Beneficii loco resident, intra mensem a die publicati hujus Concilii Provincialis, corona, pileo, caligis simplicibus, & vestitu ordini suo & vocationi congruo utantur, & singulis annis hujus rei testimoniales litteras sigillo Universitatis, si in ea resideant, munitas, aut ludimagistri manu, si in privatis Scholis agunt; conscriptas, ei, cui litteras testimoniales studii exhibere debent, tempore congruo transmittant. Qua in re si defectuosi fuerint, fructibus suorum Beneficiorum priventur. Ann.* 1570. *tit. De Vita & honest. Cler. cap.* 4.

§. V.

Quinam in absentia distributiones percipere possint?

DISTRIBUTIONES quotidianæ, quæ *manualia* dici solent, eo quod in manum præsentium quasi dentur, non nisi personaliter & actualiter Officium Divinum persolventibus, paucissimis exceptis casibus, conceduntur. (a)

Hinc studiorum causa absentibus, tametsi grossi fructus debeantur, distributiones tamen negantur.

Similiter Canonici existentes in servitio Episcopi, licet fructus in absentia lucrentur, distributionibus tamen non gaudent.

Quinimmo etiamsi quis obtinuerit rescriptum de recipiendis fructibus, cum clausula, *ac si præsens esset: nihilominus* (*inquit Fagnanus ad* Cap. Licet tit. De Præbend. nu. 101.) *distributiones non deberentur. Nam harum distributionum ea est propria natura; ut debeantur his tantum, qui vere intersunt Officiis divinis, non autem his, qui ficte resident aut juris interpretatione.*

Utque verbo absolvam, *distributiones* recipere *possunt, qui statis Horis interfuerint*, id est, Officium persolverint; unde nec sufficit, inquit Fagnanus *ibid. num.* 89. Horas Canonicas in choro legere, aut submissa voce recitare: oportet enim psallere alta voce, ut articulo *diligenter discusso* in Canonicis Basilicæ S. Petri in Urbe declaravit Sac. Congregatio.

Reliqui vero (ait Tridentinum *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reform.*) ,, quavis collusione aut remissione exclusa, his careant, juxta ,, Bonifacii VIII. Decretum, quod incipit, *Consuetudinem*. Quod ,, S. Synodus in usum revocat, non obstantibus quibuscumque ,, statutis & consuetudinibus.

Hoc Bonifacii Decretum nullum nisi personaliter Officio assistentem distributiones recipere posse declaret, *exceptis illis, quos infirmitas, seu justa & corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret.*

Ex hac ab universali regula exceptione patet, tribus seu potius duobus casibus distributiones absentibus deberi: ob infirmitatem, seu justam & corporalem necessitatem, & evidentem Ecclesiæ utilitatem.

Quæ vero æstimanda sit infirmitas, & justa corporalis necessitas, ut ob eam absentia alicujus in tantum excusetur, ut etiam distributiones recipere possit, Medicorum potius, quam Jurisperitorum judicio terminandum est. Talis enim corporalis infirmitas aut necessitas exigitur, ut quis sine morali incommodo Officio divino assistere nequeat.

Illud constat, Canonicum infirmum distributionibus non gaudere, nisi sanus solitus esset divinis Officiis interesse: alias enim morbus non est causa non residendi in eo, qui etiam sanus non resedisset.

Secundus casus exceptus in Constitutione Bonifacii VIII. in quo debentur distributiones quotidianæ absentibus, *est evidens Ecclesiæ utilitas*.

Hæc conclusio, ait Fagnanus *ibid. quæst.* 106. intelligenda est procedere, dummodo absentia contingat ob utilitatem Ecclesiæ *in specie*, de cujus distributionibus agitur: secus, si absentia contingat ob utilitatem alterius Ecclesiæ particularis, aut Ecclesiæ generalis. Et hæc est ratio, cur distributiones non debeantur Canonicis existentibus in servitio Papæ, aut absentibus studiorum causa, aliisque, qui Ecclesiæ notabile servitium impendunt.

Illud equidem constat, distributiones deberi absentibus ob evidentem Ecclesiæ illius, de cujus distributionibus agitur, utilitatem.

Hinc quia interest Ecclesiarum Cathedralium, ut Pœnitentiarius rite suo munere fungatur, ideo declarat Synodus Tridentina *Sess.* 24. *c.* 8. *de Reform.* quod Canonicus Pœnitentiarius habendus sit pro præsente in choro, dum confessiones in Ecclesia audit.

Similiter quia in ipsius Ecclesiæ redundat utilitatem, quod Canonicus oneri Canonicatui suo incumbenti satisfaciat, rursus declaravit Concilium Tridentinum *Sess.* 22. *cap.* 3. *De Reform.* ut absens propter exercitium curæ animarum suæ dignitati vel Canonicatui incumbentis, quo tempore illam exercet, pro præsente habeatur, & quotidianas distributiones lucretur.

Unde Synodus Mechliniensis intelligit in Ecclesiæ negotiis occupari ,, non solum eos, qui Capituli, vel Fabricæ negotia tra- ,, ctant, sed & Episcopum, Archidiaconum, Pœnitentiarium, ,, atque illos omnes, qui propria Dignitatum vel Præbendarum ,, suarum munia obeunt; aut Episcopis Ordines conferentibus, ,, visitantibus, ac in aliis Episcopatus negotiis occupatis adsunt, ,, vel aliquo ab eis misso consilium & operam suam impendunt; ,, quos pro eo tempore (fraude & dolo secluris) decernit pro ,, præsentibus reputari, & omnibus emolumentis gaudere debe- ,, re, sicut si *personaliter* Divinis interessent ,,. *Ann.* 1570. *tit. De Offic. divin. cap.* 5.

Sed quid de celebrantibus tempore divini Officii, num hi distributionibus gaudere debeant? Resp. Si Ecclesiæ utilitas exigat, ut tempore illo Canonici celebrent, eo casu juxta decisionem Bonifacii VIII. illis gaudere posse videntur: ,, Si vero celebrent ,, Missam devotionis causa, distributiones non lucrari, nisi ce- ,, lebraverint ex onere sibi injuncto (referente Fagnano *ad Cap.* ,, *Licet tit. De Præbend. nu.* 118.) a Sacr. Congregatione re- ,, sponsum est. Et alias decisum, subdit idem, Canonicos Mis- ,, sam celebrantes submissa voce, dum divina celebrantur, distri- ,, butiones itidem percipere non debere, nisi illa hora ad cele- ,, brandam Missam ab eo, ad quem pertinent, compulsi fuerint. ,, Idem responsum de Canonicis, qui absunt a choro, ut cele- ,, brent in Cappellis, in quibus tenentur Missas celebrare, vel ,, devotionis gratia, qui non debent percipere distributiones illius ,, horæ. Quod si permissu Superioris id facerent, admonendum ,, esse Superiorem, ut abstineant ab his licentiis concedendis.

Ita a Sancta Sede declaratum fuisse, testis omni exceptione major est S. Carolus. ,, Quicumque, inquit, in *Concil. Mediol.* ,, *IV. part.* 2. *cap.* 13. dum alicujus statæ horæ Officium in cho- ,, ro peragitur, Missam celebrando tunc a choro abfuerit, illius ,, horæ distributionis, tamquam absens particeps ne sit, *ut a* ,, *Sancta Sede Apostolica declaratum est*.

Quam Sedis Apostolicæ Declarationem Tridentinæ Synodo conformem esse, ex verbis Decreti non obscure intelligitur; vult enim ut distributiones dentur juxta Bonifacii VIII. Decretum, *non obstantibus quibuscumque Statutis & consuetudinibus*; illud vero Decretum, ut jam notavimus, absentibus distributiones negat, nisi infirmitas aut necessitas corporalis, aut evidens Ecclesiæ utilitas excuset. Si igitur nulla Ecclesiæ utilitas requirat, ut Canonicus tempore divini Officii celebret, recte ad mentem Concilii Tridentini ipsi distributiones negantur; præsertim cum Canonicus juxta ante dicta, causa cessante, omnibus Officiis assistere jubeatur.

Quod igitur Synodus Mechliniensis *loco citato cap.* 6. ,, sub ,, divinis Officiis celebrantes, aut ad celebrandum se præparan- ,, tes, velit pro eo tempore præsentes in Divinis reputari, modo ,, tamen Sacrificio absoluto, sine notabili mora ad chorum re- ,, deant ,, indubie conformiter ad ante dicta intelligendum est; ,, absit enim, ut vel suspicemur sapientissimos illos Patres quidquam Tridentino Concilio contrarium statuisse.

§. VI.

Corollaria ex illis, quæ hoc Capite dicta sunt.

EX assertis hoc Capite constat, quod & ipsi Romani Pontifices, & ipsum Concilium Tridentinum judicaverint justum, ut Docentes in Universitatibus a personali residentia excusarentur; ut scilicet tempore quo Canonici, aliique Deo psallunt, ipsi aut alios ad justitiam erudiant, aut certe ad id præstandum seipsos præparent.

Ex quo facile colligitur, quantopere cæcutiant Canonici simili Officio non adstricti, dum exemplo Docentium negligentiam aut ignaviam suam in frequentando divino Officio palliare volunt; cum e contra ipsi tanto diligentiores in Officio esse deberent, dum sciunt Confratres suos aliis majoribus negotiis per Ecclesia occupari.

Patet quoque ex ante dictis, Canonicis, aliisve Beneficiatis studiorum causa absentibus concedi fructus Beneficiorum suorum, ut per studia sua *in vinea Domini fructuosiores ministri evadere possint:*

(a) D. Van-Espen distributiones *quotidianas a manualibus non distinguit*; quamvis sint Canonistæ, qui inter eas maximum intercedere discrimen arbitrentur: ajunt enim distributiones *quotidianas* eas esse, quæ a primævo Præbendarum reditu distractæ sunt; *manuales* vero oriri ex anniversariis, aliisque fundationibus, quæ ad fundum Capituli non pertinent. Docere solent Canonistæ distributiones *quotidianas* deberi non tantum iis, qui Officio divino personaliter adsunt, sed etiam iis, qui absunt, modo justissimis causis eorum absentia probetur; at distributiones *manuales*, inquiunt, non debentur nisi iis, qui actu & præsentia *personali*, & *reali* anniversariis, aliisque ejusdem fundationis Officiis intersunt.

possint : ex quo non difficulter intelligitur, quod Canonici eo titulo fructibus in absentia gaudentes, teneantur sedulo attendere, ut tali scientiæ incumbant, qua in similes ministros evadere queant.

Tertio ex assertis constat, Canonicos studiorum causa a personali quidem residentia eximi, ut liberius studiis vacare valeant; sed in reliquis, leges Canonicis præscriptas ab ipsis servandas esse. Ex quo evidens est, multum a Pontificum, ac Conciliorum mente aberrare Canonicos, quos hodie, etiam in hac nostra Universitate abjecto habitu Canonicali, & cum illo modestia ac gravitate, quam status ille requirit, vagari, & omnino sæculariter cum magno Ordinis Ecclesiastici dedecore; & studiosorum scandalo vivere conspicimus.

Qui abusus ut tollatur, non inconveniens, immo menti & sententiæ Conciliorum plane conforme videtur, si testimonia studiorum vel residentiæ ab Universitate aut Doctoribus non concederentur, nisi illis, qui se Canonicos aut Beneficiatos studiis, habitu, & moribus exterius etiam profiterentur. (*a*)

CAPUT VI.

De vita communi Canonicorum, quantopere illa Canonicis conveniat, quandonam & qua ratione ad vitam singularem transiverint, & quomodo ex hac vitæ Canonicalis collapsio magna ex parte originem sumpserit.

§. I.

Sæculo nono Canonicorum vita communis restituta fuit.

SÆculo octavo communem Canonicorum vitam, & Canonicam vivendi disciplinam fœde collapsam nonnulli Ecclesiæ Prælati restituere cœperunt. Et quidem de S. Chrodogango Metensi Episcopo, qui illo sæculo vixit, scribit Paulus Diaconus, *Lib. De Episc. Metens. tom. 2. De Script. Franc. Hic Clerum adunavit, & adinstar Cœnobii intra claustrorum septa conversari fecit, normamque eis instituit, qualiter in Ecclesia debent conversari: quibus annonas & vitæ subsidia sufficienter largitus est, ut perituris vacare negotiis non indigentes, divinis solummodo Officiis excubare deberent.*

Hæc Canonicorum Regula Tomo septimo Conciliorum Labbeanæ editionis inserta est. Quod sæculo octavo S. Chrodogangus pro sui Cleri reformatione inchoavit, id sæculo sequenti omnes pene Episcopi allaborante Carolo Magno, pro restauratione vitæ Canonicæ inducere studuerunt; ut ex Decretis Conciliorum sub initium sæculi noni cognoscere licet. *In omnibus*, inquit Can. 9. *illius temporis Concilium Moguntinum, quantum humana fragilitas permittit, decrevimus, ut Canonici Clerici canonice vivant, observantes divinæ Scripturæ doctrinam, & documenta Patrum, & ut simul manducent, & dormiant, ubi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus Ecclesiasticis stipendia accipiunt, & in suo claustro maneant, & singulis diebus mane primo ad lectionem veniant, & audiant quid eis imperetur. Ad mensam vero similiter lectionem audiant, & obedientiam secundum Canones suis Magistris exhibeant. Ann.* 813.

Similia in Concilio Turonensi, aliisque sub idem tempus celebratis, Statuta & Decreta leguntur. Majus vero incrementum, immo complementum communis Canonicorum vita accepit sæculo nono opera piissimi Imperatoris Ludovici, cujus pium & ardens desiderium restituendi Ecclesiasticam, præsertim Canonicorum, disciplinam summis laudibus extollunt Synodi Aquisgranensis Prælati *in Præfat. ad Synod.* fatentes illius suggestu & rogatu se inductos; ut ex sacris Canonibus, & SS. Patrum dictis, illam Canonicæ institutionis formam Canonicis delibarent, quam in Aquisgranensi Synodo multis capitibus expressam videmus.

Quam institutionis formam cum coram memorato glorioso Principe prolatam sacer Conventus (Aquisgranensis) laudibus extulisset, & Ecclesiastica auctoritate fulcitam, laudeque dignam ad S. Ecclesiæ utilitatem, atque proficuam consona voce prædicaret, nihilque in ea reprehensionis ab iis, qui sanum sapiunt, reperiri posse profiteretur, ab eodem victoriosissimo Principe, & ab omnibus, qui aderant, Deo gratias acclamatum est . . . . . Proinde omnium sententia statutum est, ab omnibus, qui in Canonica Professione Domino millitant, hanc institutionis formam, tot Ecclesiasticorum virorum vigilanti studio congestam, dignisque præconiis laudatam, juxta virium possibilitatem, modis omnibus observandam: quatenus hanc, sive aliarum scripturarum documenta sedula mediatione perlegentes, & Prælati & subditi vocatione, qua vocati sunt, ope divina adminiculati; infatigabiliter ambulent.

Hanc Canonicorum regulam, cujus præcipuum punctum erat *vita communis*; non tantum observari jussit ab illis, qui communem vitam eo tempore ducebant; sed omnes Episcopos ad eamdem recipiendam, & extruenda Canonicorum claustra adegit.

(a) Omisisse videtur Auctor noster Canonicos, qui Consiliarii Clerici dicuntur. Quæritur autem, utrum Officiis divinis præsentes censeri debeant, cum in subselliis Parlamentorum, quorum sunt Senatores, sedent Judices? Respondet Cabassutius *Juris Can. theor. & prax. l. 2. cap. fin. num. fin.* his verbis: „ Istud tenendum, eos, qui sunt simul Canonici & Consiliarii Curiæ Parlamenti, dum Curiæ intersunt, jurisdictione fungentes, potiri quidem suarum fructibus Præbendarum, sed privari distributionibus, quæ solis reservantur Clericis, qui divinis intersunt Officiis „. In Actis Cleri Gallicani tom. 1. cap. *de residentia*, referuntur Senatus Parisiensis Arresta quædam, quibus *grossi fructus* decernuntur Canonicis Senatoribus Clericis; at distributionum quarumlibet nulla in iis fit mentio.

Missa sunt (inquit Jacobus Sirmondus *in Not. ad Concil. Aquisgran. num.* 4.) „ Concilii Aquisgranensis exemplaria in „ singulas Provincias, cum Epistola Imperatoris ad uniuscujus„ que Provinciæ Metropolitanum. Hinc Epistolarum, quæ pas„ sim occurrunt, tituli diversi, omnes vero ejusdem sunt ar„ gumenti.

Exemplaria aliqua exhibuit prædictus Sirmondus, & Labbeanæ Conciliorum compilationi inserta sunt. *Tom. 7. pag.* 1437. & 1440.

Unica Hetti Trevirensis Archiepiscopi Epistola, quam de eadem re ad Frotarium Tullensem Episcopum tunc scripsit, luculenter demonstrat, duo in litteris illis Imperatorem præcepisse, nempe Regulam observari, & communia Canonicorum claustra instaurari; multumque Episcopos sollicitos fuisse, ut Imperatoris litteris parerent. Habetur *Tom. 7. Concil. pag* 1440.

„ Non nescitis, inquit, cum qua cautela mandatum suscepi„ mus D. Imperatoris nos in Diœcesi nostra, & Episcopi sin„ guli in Parochiis suis „ id est, de *regula augendæ Religionis, & de ministratoriis Canonicorum officinis*; ut si quibus in locis bene comptæ „ essent, deinceps cum summa diligentia ornaren„ tur. Nunc autem in proximo est placitum, quo sine dubio „ sciscitabitur de obtemperatione mandati Dominus mandati. „ Quapropter *scrutemini diligenter* in Parochia vestra, in ve„ stris, aliorumque Monasteriis, *si præfata regula digne per omnia* „ *conservetur, & si officinæ juxta ipsius Decreta constructæ atque* „ *innovatæ contineantur*; ut cum Imperiali solertiæ præsentabi„ mur, dejecto procul molimento aliorum, una vobiscum ex „ omnibus illi a nobis veritas nuntietur (*a*).

Quis ulterius ambigat quin tantopere ad instaurationem vitæ communis, allaborante una cum Episcopis zelosissimo Imperatore, magno cum successu conatus ad effectum deductus fuerit?

Et quidem cui luberet Canonicorum vetusta monumenta pervolvere, non difficulter, ut credo, omnium pene Canonicorum Congregationes olim vitam communem duxisse deprehenderet. Sed ut secretiora Capitulorum Archiva relinquamus, nonne illa, quæ modo plurimis Canonicorum Ecclesiis contigua supersunt claustrorum vestigia, evidens illius vitæ exhibent argumentum? Audiamus Patres Concilii Coloniensis anno 1536. *par. 3. cap. 4.* „ Porro Ecclesiæ istæ collegiatæ, inquiunt, quamdam vetusta„ tem spirant, & *Ecclesiæ primitivæ institutum præ se ferunt*, „ quod vel *forma ædificiorum* ostendit, quæ Canonicos prope „ templum, in unum pene habitaculum collocavit, ut procul „ a promiscua multitudine separati, divinis pariter laudibus ju„ giter insisterent.

Non exiguum quoque vitæ communis indicium est, quod Congregationes Canonicorum, quæ hodie *Capitula* aut *Ecclesiæ Cathedrales* vel *Collegiatæ* dicuntur, in pristinis monumentis & chronicis *Monasteria* passim dicantur: quemadmodum de plurimis Canonicorum Capitulis Belgicis ex solo Chronico Cameracensi per Baldericum conscripto videre licet. Immo hanc vitam multis sæculis in pluribus perseverasse inferius ostendetur.

§. II.

Exhibetur compendiosum specimen disciplinæ seu normæ vitæ communis ex illis, quæ Synodus Aquisgranensis præscripsit.

CANONICORUM in communi vivendi disciplinam accurrate proposuit Synodus Aquisgranensis, e qua breve hoc & compendiosum specimen subjicio, ut eo pateat, quam hæc vivendi norma conveniens esset, ut Canonici rite juxta vocationem suam viverent, ac proinde mirum non appareat, quod omni ætate Episcopi sanctitate & eruditione illustres, eam vivendi disciplinam, quantum temporum circumstantiæ ferebant, in usum revocare studuerint.

Omnes in uno eodemque claustro seu domo habitabant sub directione vel Episcopi vel alterius Superioris, cui obedientiam & debitum honorem impendere debebant.

In refectorio quotidie una reficiebantur, nisi forte quem necessitas abesse compulisset, & hoc non sine licentia Magistri fieri poterat. *Cap.* 123.

Ipsis comedentibus & silentium religiose tenentibus continuatim legebatur lectio. *Ibid.*

In singulis locis, in quibus socialiter canonice Domino militabatur, panem & pulmentum, & eleemosynarum partes æqualiter Canonici accipiebant. Mensura vero cibi & potus a discretione Superioris multum dependebat. Illud tamen specialiter Prælatis injungebatur, ut caverent, ne id quod dare debent aut possunt, qualibet dissimulatione aut tenacitate subditis subtrahant, ne paupertatis occasione compulsi per diversa vagari & turpibus se implicare negotiis cogantur. *Cap.* 122.

Quotidie ad collationem, seu, ut hodierno idiomate loquamur, ad Capitulum venire debebant, ubi & regulam Canonicorum, & aliarum Scripturarum sanctarum lectiones perlegerent, & pro admissis veniam postularent, & sententiam pro qualitate admissi susciperent; ubi etiam de communi profectu & utilitate pertractarent. *Cap.* 123.

Claustra quoque firmis undique monitionibus circumdata erant, ut nulli omnino intrandi aut exeundi, nisi per portam, pateret aditus. *Cap.* 117.

Unus similiter ex Canonicis eligebatur, cui officii erat portam Canonicorum cum summa obedientia & humilitate competenti tempore claudere ac reserare, ut nulli per eam nisi per *licentiam* aditus pateret intrandi aut exeundi. *Cap.* 143.

Fœmi-

(a) Id descriptum est ex Schedis S. Petri Carnutensis.

Fœminis vero nón ſolum in clauſtris Canonicorum prandendi aut dormiendi licentia non erat, quin nec in ea intrandi, excepto in Eccleſiam, ulla tribuebatur facultas, quia, inquit regula *valde hoc a ſanctis Patribus legitur inhibitum*. *Cap.* 144.

Ne curis rerum temporalium implicarentur, quidam ex ipſis magis exerciti, de quibus ſpes eſſet, quod quo magis in Fratrum curis implicarentur, tanto magis cæleſtibus ſtuderent obtemperare monitis, eligebantur, qui rerum temporalium curam haberent. *Cap.* 139. *&* 140.

Singuli juxta capacitatem ſuam diverſarum artium erudiebantur diſciplinis; *ut nullus*, ait regula, *in Collegio Canonicorum inutilis appareat, nec vota fidelium otioſus comedat*. *Cap.* 123.

Ad horas Canonicas omnes quam diligentiſſime convenire debebant. Mox enim, ait regula, ut auditum fuerit ſignum, feſtinato omnes ad Eccleſiam conveniant, quam non pompatice, aut inhoneſte, vel incompoſite, ſed cum reverentia & Dei timore ingrediantur. Inter alia ſpecieliter monebantur *ut laudes Deo in commune perſolventes, pro ſuis populorumque, quorum oblationibus vivunt, delictis Dominum exorent*. *Cap.* 131.

Expletis religioſiſſimo obſequio horis competentibus diurnis Officiis, ab omnibus Canonicis, dato ſigno, devotiſſime ad Completorium veniendum erat. Quo completo, oporteat, ut non epulis & potationibus; vaniſque inſervirent loquelis, ſed his penitus poſtpoſitis, humiliter & honeſte dormitorium petere debebant. *Cap.* 136.

In his omnibus ſi quid peccatum erat, mox a Prælato arguebatur, & condigna pro delicto impoſita pœnitentia, diluebatur, *Cap.* 144.

Hanc vivendi normam ſeu diſciplinam ſi quis vel leviter attenderit, & omnia, quæ de obligatione & Officiis Canonicorum in præſenti tractatu, & Conciliorum ac Patrum Decretis dicta ſunt, una expenderit, non difficulter intelliget hoc vitæ inſtitutum fuiſſe medium accommodatiſſimum, ut Canonici vocatione, qua vocati ſunt, digne ambularent.

§. III.

Quo tempore, & qua ratione ad vitam ſingularem, abjecta communi, Canonici tranſiverint?

QUo præciſe tempore Canonici laudabilem illam ac ſanctiſſimam vivendi normam (cujus ſpecimen §. anteriori exhibuimus) relinquerint, atque ad ſingulare vitæ inſtitutum tranſiverint, non ita conſtat.; hoc certum eſt, non in omnibus Eccleſiis eodem tempore mutationem illam factam fuiſſe.

Circa ſæculum undecimum ſeu finem decimi cæpiſſe paulatim diſciplinam illam flacceſcere, teſtis eſt Trithemius, qui ad an. 975. in Chronico Hirſaugiæ ſcribit: „ Sub Theodorico Archiep. „ Treverenſi, Canonici majoris Eccleſiæ ibidem abjecta vita regu„ lari, quam hucuſque in eadem Eccleſia Majores eorum con„ tinuaverant, deſierunt eſſe regulares, & facti ſunt nomine „ & converſatione ſæculares. Quorum exemplo malo Canonici „ quoque S. Paulini Treverenſes, S. Caſtri Confluentia Mogun„ tinenſes, Wormatienſes, Spirenſes, & complurium aliarum „ Eccleſiarum, diverſis quidem temporibus, ſed uno impietatis „ ſpiritu regularis vitæ communitatem abjecerunt.

In omnibus pene Galliæ Eccleſiis vitam communem ſæculo undecimo deſiiſſe deplorat S. Ivo Carnutenſis; & ſæculo duodecimo Stephanus Tornacenſis, ſcribit ad Decanum Rhemenſem, eumdem exhortans, ut illud, quod eo tempore in Eccleſia Rhemenſi de laudabili illa vivendi diſciplina ſuperaret, fulcire & ſuſtinere ſtuderet, ad exemplum multarum Eccleſiarum Germaniæ, in quibus eo tempore vitam communem ſuperfuiſſe teſtatur.

In Eccleſia Leodienſi ſæculo duodecimo vitam communem fuiſſe ſuperſtitem patet ex iis, quæ refert Fiſen in Alberone ad an. 1143. „ Ipſo Principe Canonicorum omnis diſciplina corruit, „ quam neque Præſides currarent, nec Epiſcopus ipſe, ut qui „ negligere cœpit ſolemnes deceſſoribus ſuis Collegiorum inſpe„ ctiones. Clauſtri ergo ratione ſublata, dies noctesque Collegia „ patuere, etiam equitibus curribuſque, *cum ad eam ætatem* „ *clauſa perſeveraſſent, quo ritu hodie Monaſteria*.

Non tamen omnes Canonicorum Eccleſias Leodienſes eo tempore ad ſingularitatem tranſiiſſe patet ex donatione Godefridi III. Ducis Brabantiæ facta Collegio Canonicorum S. Joannis Leodii; in hujus enim donationis Diplomate ſcribitur: *Reſidium fructuum in uſum Fratrum in Eccleſia veſtra reſidentium, juxta portionem, quæ unumquemque Fratrum in refectorio contingere debet, diſpenſetur*. Apud Myræum in Diplomat. Belg. 65.

Anno quinquageſimo ſupra milleſimum in pleriſque Belgii Canonicorum Collegiis ſuperſtitem fuiſſe vitam communem, & inde dicta fuiſſe *Monaſteria*, ex Chronico Cameracenſi per Baldericum concinnato conſtat: & quidem de Collegio Canonicorum S. Gaugerici in civitate Cameracenſi ita loquitur: „ Olim frequentior „ numerus Fratrum, nunc ad quinquagenos præ inopia deriva„ tur, qui D. Gerardo Epiſcopo ſatagente, quotidianum victum „ *in refectorio communiter ſummunt* ". *Lib.* 2. *cap.* 4.

Canonicos igitur non eodem tempore ad ſingularitatem tranſiiſſe conſtat; cauſam vero illius mutationis graphice expreſſit S. Ivo: *Quod communis vita, inquit, in omnibus Eccleſiis pene defecit, tam civilibus, quam diœceſanis, non auctoritati, ſed deſuetudini & defectui adſcribendum eſt, refrigeſcente charitate, quæ omnia vult habere communia; & regnante* cupiditate, *quæ non quærit ea, quæ Dei ſunt & proximi, ſed tantum quæ ſunt propria*. *Epiſt.* 219.

Similiter Stephanus Tornacenſis in *Epiſt.* 160. de tranſitu ad ſingularitatem Eccleſiarum Galliæ agens, eas tranſitum illum feciſſe dicit; *Quia diſpenſationis levamen libentius admittebant, quam auctoritatis vigorem*. Unde inſinuat Decano Rhemenſi, quod ſi Rhemenſis Eccleſia, quæ ſingulari quodam privilegio inter Gallicanas Eccleſias in communione ſociali perſeverabat, ad ſingularitatem tranſiret, reliquæ Eccleſiæ Gallicanæ clamarent: *Ecce Rhemenſis Eccleſia facta eſt quaſi una ex nobis, conſortio ſuo verecundiam noſtram operiens, auctoritate ſua negligentiam noſtram defendens*.

Sed quid plura? Quicumque de miſerabili illa metamorphoſi loquuntur, uno conſenſu Canonicorum cupiditati, & ſpiritui libertatis, atque Prælatorum ignaviæ eam imputare non dubitant: quare recte dictus Carnutenſium Antiſtes notavit mutationem illam *non auctoritati, ſed deſuetudini ſeu defectui adſcribendum eſſe*.

§. IV.

Oſtenditur, quod naturaliter quodammodo vitam ſingularem Canonicorum ſequuta fuerit diſciplinæ Canonicalis diſſolutio.

NUllum pene Auctoritatem reperire eſt, qui Canonicorum ad vitam ſingularem tranſitum refert, in una diſciplinæ Canonicalis diſſolutionem tamquam eidem conjunctam teſtetur, & e Regularibus re & nomine ſæculares factos aſſerat. „ Etenim „ quæ, quanta & qualia vita orta ſint, atque, quotidie oria„ tur (ait Dionyſius Carthuſianus *De Vita Canonicorum art.* 2.) „ ex relaxatione illa *vitæ communis*, dormitoriique ejuſdem, „ experientia potius docuit, quam lingua poſſit explicare ". Nec mirum id videbitur, ſi norma vivendi, quæ vitam ſingularem ſequuta eſt, conſideretur. Quando enim Canonici ſingulariter vivere, & ſinguli ſuas Præbendas habere cœperunt; tum non ſecundum providentiam Prælati cibum & potum acceperunt, ſed unuſquiſque juxta arbitrium ſuum menſam ſuam inſtruere potuit: ſi deliciis affluere volebat, nullus obſtabat. Non jam bona Eccleſiæ in communi diſpenſabantur, ut ex illis omnibus quod cuique neceſſarium eſſet tribueretur; ſed ſingulis ad beneplacitum ſuum erogandi proventus facultas facta fuit: quos ſi in ſuperfluis & illicitis impendere lubebat, non erat qui diſpenſationis rationem exigeret. Hinc aperta conſanguineis & familiaribus beneficiendi opportunitas. Hinc de patrimonio Chriſti impie luxuriandi campus apertus.

Dum in communi viverent, nemini, niſi de licentia Prælati, dabatur egrediendi facultas; atque ita cum hominibus ſæcularibus converſatio rara, cum mulieribus vero erat rariſſima; at cum deſerto clauſtro domos ſingulares inhabitare cœperunt, repagula clauſtri reſerata fuerunt, & libera cum ſæcularibus, non viris modo, ſed etiam mulieribus converſandi facta libertas. Quæ inde deſſolutionis occaſio!

Vita communi durante, erant qui actibus & occupationibus ipſorum intenderent: ſi quem minus recte agentem, vel otio diſluentem, reperiebant, pro debito monebant; & monitis non obtemperantem puniebant: cum vero ſingulariter vivere cœperunt, quidquid lubuit agere, immo otio vacare licuit; nec qui contradiceret, ſpeculator adſtabat.

Floreſcente Canonicorum vita communi, clauſtro communi; & vulgari ſupellectile contenti eſſe debebant: poſt vitam ſingularem quiſque particulares domos pro commoditate & arbitrio ſuo extruere & ſupellectili varia exornare cœpit.

Utque verbo abſolvam, cum vita ſingulari Canonicorum libertas vivendi pro libitu, redituſque Eccleſiaſticos pro arbitrio diſpenſandi irrepſit.

Hanc vivendi libertatem una cum divitiis, quibus Eccleſia abundanter donata erat, ſi quis expendat, facile videbit, quod quaſi infallibiliter, conſiderata hominum corruptione, ſequi debuerit diſciplinæ Canonicalis diſſolutio. Summum tamen diſſolutionis incrementum præbuit, quod hac normam vivendi Canonicis conceſſa cœperint homines carnales, ambitioſi, avari in vita Canonicorum invenire, quo ſuis poſſent ſatisfacere concupiſcentiis: & hinc contingit ut paſſim Canonicatus & Præbendas ambire cœperint illi, in quibus regnabat avaritia, imperabat ambitio, dominabatur iniquitas, & principabatur luxuria: ſicque aſpirare & currere ad Canonicatus, Præbendas, aliaſque Eccleſiaſticas dignitates & Curas cœperunt, non ut Curam agerent, ſed ut commode & delicioſe vivere poſſent. Sic & parvulis nondum pene natis provida parentum ſollicitudo Beneficia parare cœpit. „ Hunc nos, inquiunt apud S. Bernardum *in Declam.* §. 5. „ illi vel illi tradamus Epiſcopo, apud quem habemus gratiam, „ aut cui forte ſervimus, ut ditetur de bonis Domini, nec in „ tot liberos noſtra dividatur hæreditas.

Quid igitur mirum, ſi tum ſumma cœperit eſſe Canonicalis ordinis relaxatio: immo mirandum, quod adhuc diſciplinæ Canonicalis & Clericalis ſuperſint veſtigia? Quid enim expectandum ab omnibus, qui nec bene nec per Chriſtum, ſed humano affectu, immo plerumque perverſa intentione, ſæpe etiam Simoniace Canonicatus & Præbendas obtinuerunt?

Si teſte Cardinale Bellarmino *De Gemitu Columbæ lib.* 2. *c.* 8. „ Multitudo Monachorum ex monte perfectionis ceciderit ad „ vallem profundam nimiæ relaxationis, quia non duxit eos „ ſtella ad præſepium Chriſti, id eſt, non traxit eos divina „ vocatio ad humilitatem Chriſti ſectandam; ſed carnalis ſen„ ſus, qui mentem excæcat, duxit illos vel ad vitam com„ modiorem, cum eſſent pauperes, vel ad honores ambiendos „ in Religione, cum in ſæculo non invenirent qua via poſſent „ aſcendere: vel alio aliquo humano conſilio veſtem ſanctam „ induerunt. Et quid mirum, ſi multi veſtem religioſam indu„ unt, cum non Spiritus Domini, ſed carnalis ſenſus eos ad „ Religionem duxerit " ? Si, inquam, hæc de Religioſis non recta intentione Monaſteria intrantibus vere dixerit Bellarminus: quid dicendum erit de iis, qui vitam commodiorem & honores, non in Monaſterio, ubi adhuc vita quædam communis & auſteritas ſervatur; ſed in ſæculo, ubi ambitio & diſſolutio domina-

minatur, cum studio quærunt & sæpe inveniunt? Potiori certe jure timendum, ne multos ad Clericatum ducat carnalis sensus, quos divina vocatio (cujus nulla apparent signa) non traxit ad vitam Clericalem.

§. V.

Canonici, qui hodie vivunt vitam singularem, propterea non sunt culpandi.

VITAM communem ad normam in Synodo Aquisgranensi expressam, vitæ Canonicali rite peragendæ admodum conduxisse, in anterioribus ostensum est. Similiter §. præcedenti demonstratum est vitæ communis desertionem, summæ relaxationis & dissolutionis fomitem subministrasse, & propterea non immerito Episcopos, aliosque pro Ecclesiastica disciplina viros magis zelosos se omni quo potuerunt studio impendisse, ut vitam communem vigentem conservarent, collabentem sustinerent, collapsam restaurarent.

Verum cum ubique pene Canonici deserta vita communi ad singularem transivissent, nec spes affulgeret universos ad pristinam illam vivendi normam reducendi, vitam singularem Canonicorum Ecclesia tollerandam censuit; permittens interim Episcopis, ut temporum & locorum conditione ferente, ipsos Canonicos ad vitam communem reducere possint, ut jure communi cautum est, in cap. 9. tit. *De Vita & honest. Cler.*

Considerabat quidem pia Mater Ecclesia, admodum periculosam esse Canonicorum tantam vivendi libertatem; ideo, quantum potuit, obstitit, ne ad eam vivendi disciplinam descenderent: judicavit tamen posse statum illum tolerari, quia tametsi periculosus sit, nihil interim in illo occurrente, quod naturalem aliquam cum Officio Canonicali contrarietatem habeat; sciebat adeoque & in hujusmodi vivendi ratione posse obligationes, & munia Canonicorum perfecte, licet difficilius, compleri.

Quidni enim inter Canonicos esse possint & sint ejus pietatis, qui non Christianam duntaxat, sed & Clericalem in cibo, potu, aliisque corporis necessitatibus sibi moderationem præscribant & servent? Qui reditus Ecclesiasticos sibi concreditos cum timore & tremore tamquam *Patrimonium pauperum* fideliter dispensent? Qui curam temporalium sine curis agant? Qui, ut verbo absolvam, in familia particulari, vel aliquibus Confratribus conjuncti, ita vivant, ut Canonicorum munia ad præscriptum sacrorum Canonum tam perfecte absolvant, ac si in Congregatione vitam agerent communem?

Quidni & subinde contingat, ut tales sint temporum ac locorum circumstantiæ, ut hic & nunc Canonicis juxta sacros Canones vivere desiderantibus vita singularis præ vita communi conveniat? Quid enim si adeo quorumdam Canonicorum collapsa sit disciplina, adeo vita dissoluta, ut abusus plures, illique non leves in tantum invaluerint, ut a plerisque pro lege habeantur, vitæ vero Canonicalis officia & obligationes ignorentur, vitam adeo dissonam a Spiritu Christi & Ecclesiæ vivant; ut vitam Christianam & Clericalem instituere volentes, risui & ludibriis eorum, quin & injuriis ac calumniis sint exponendi? Hac, inquam, aut simili temporum malitia occurrente, non dubium quin Canonicis vitam vere Canonicalem meditantibus vita singularis præ communi convenientior esse queat. Sic enim fiet, ut hi a reliqua Canonicorum male viventium parte segregati, vel soli viventes, aut aliquibus aliis melioris frugis Confratribus conjuncti, facilius vitæ Canonicalis partes absolvere possint.

Nequaquam proinde Canonici, qui vitam singularem jam introductam, quamdiu ab Ecclesia toleratur, vivunt, culpandi sunt, modo munia & obligationes Canonicorum ad præscriptum Ecclesiæ & Fundatorum rite adimpleant.

§. VI.

Quid connivente Ecclesia circa vitam Canonicorum sit mutatum?

ECCLESIAM tandem Canonicorum vitam singularem tolerasse paragrapho superiori diximus: nihil tamen circa officium aut obligationes Canonicorum mutasse, ea, quæ præsenti tractatu dicta sunt, ostendunt. Si enim fontes, e quibus hæc hausta sunt, vel leviter attendantur, illa non ad Canonicos in communi viventes; sed illos, quos hodie *Sæculares* dicimus, fuisse directa luce meridiana clarius patebit; adeoque eamdem hodie, quam olim requiri in Canonicis morum puritatem, vitæ integritatem, non minorem in cibo potuque frugalitatem, parem in Ecclesiasticis reditibus dispensandis fidelitatem, æqualem in divinis Officiis persolvendis assiduitatem, reverentiam, & pietatem: non absimilem in functionibus Ecclesiasticis obeundis curam & diligentiam: verbo uno, quidquid connivente Ecclesia circa vitam Canonicorum mutatum est, unice ipsam exteriorem vivendi concernit disciplinam: nec hanc tamen per omnia collabi permisit; sed in multis, si non in totum, saltem pro parte, quantum potuit, conservavit.

Laudabiliter admodum & utiliter durante vita communi servabatur, ut quotidie Canonici ad *Collationem*, seu ut moderno idiomate loquamur, ad *Capitulum* venirent, ubi regulam suam, & aliarum Scripturarum lectiones perlegerent, & pro admissis veniam postularent, sententiamque pro qualitate admissi susciperent, ubi etiam de communi profectu & utilitate tractarent.

Nonne hoc disciplinæ punctum pro parte conservatum voluit Ecclesia, dum etiam inter Canonicos *sæculares* Capitula disciplinæ magna cura restituenda & habenda dixit: „ in quibus de moribus inquiratur, vita singulorum expendatur: & quod „ olim sancti Patres fecisse dignoscuntur, ex temporali oratione „ interdum commoneantur Fratres “. *In Concil. Colon. ann. 1536. part. 3. cap. 14.*

Dum item adeo frequenter statuit, etiam postrema hac ætate; ut Canonici convenientes ad Capitula primum tractent de iis, quæ divinum cultum spectant, tum de justa morum reformatione, delictorumque debita animadversione, demum de privatis rebus, temporalibusque negotiis agant; ut videre est in Conciliis Bituricensi *ann. 1584. tit. 34. Can. 6.* Tolosano *ann. 1590. par. 1. cap. 2. §. 7.* aliisque sub idem tempus celebratis.

Non parum conducebat vita communis, ut Canonicos in officio contineret, quod ea durante continuo ipsis adessent Superiores, qui actibus eorum intenderent; & si quid minus rectum deprehenderent, illico aut punirent, aut certe ut abstinerent, monebant.

Nonne & hic disciplinæ articulus inter Canonicos *sæculares* pro parte saltem conservatus est, dum in omnibus Canonicorum Collegiis etiamnum supersunt Decani aut alii Superiores, quibus cura incumbit ut Clericos suos (ut loquitur Synodus Coloniensis *ann. 1536. part. 3. cap. 2.*) *ad observationem priorum rituum provocent ac reducant, ut ad agendam vitam Clericis dignam perpetuo exhortentur ac impellant; ut a negotiis, a tumultibus mundanis revocent, ne magis sæculi, quam Christi milites videantur; ut comessationibus, ebrietatibus, ac omni luxui interdicant; denique ut suo officio satisfacere compellant?*

Punctum erat olim Canonicalis disciplinæ, ut in claustro Canonicis homines non cohabitarent sæculares, ne eorum cohabitatione de spiritu sæculi communicassent.

Nonne hanc disciplinam, si non in totum, saltem pro parte, in multis Conciliis servatam videmus, dum in illis statutum est: *ut Canonici Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum habitent in Canonicalibus ædibus, in quibus commode Episcopi judicio commorari possunt* (*verba sunt Concilii Mediolanensis I. part. 2. cap. 24.*) *qui inspectis ædibus, si quid reparandum, instituendumve sit ad habitationis commoditatem, pro modo fructuum Præbendæ, ab eo, qui Canonicatum obtinuit, reparari ac restitui jubeat? Quo facto curet, ut in illis ædibus habitent, quibus si abesse etiam justa de causa contigerit, nemini præterea, nisi Canonicus sit, in eis habitandi facultas concedatur sine jussu Episcopi.*

Quarum ædium atrium, ubi claudi potest, una clave concludatur, quæ a Decano, vel alio Episcopi & Capituli arbitratu, asservetur. Quota autem hora atrii janua aperiri claudive debeat; quidque ad honeste ibi vivendum pro loci ratione requiratur, judicium sit Episcopi.

Similiter & in aliis Conciliis constitutum fuit, ne liceat Canonicis, qui domos Canonicales habent, in ædibus laicorum habitare, ne quas a Capitulis habent ullo modo illis locare; *ut offensiones & scandala*, ut loquitur Synodus Burdigalensis *ann. 1583. cap. 17. quæ ex contubernio, atque convictu hominum Ecclesiasticorum cum laicis, præsertim matrimonio junctis, oriri solent, tollantur.*

Hanc Conciliorum ordinationem licet omnes Canonici defectu ædium Canonicalium, ad litteram servare nequeant: tamen Canonici pie vivere volentes plerumque se a contubernio laicorum separantes, & vel cum aliis Confratribus aut viris Ecclesiasticis, vel separatim viventes, mentem Ecclesiæ servant.

Si ulterius & Conciliorum Decreta & piorum Canonicorum praxim quis attendere velit, non pauca alia vitæ communis vestigia, quæ ad vitam Canonicam rite agendam facilitant, reperiet.

§. VII.

Corollaria ex his, quæ hoc Capite dicta fuerunt.

PRÆSENTI Capite ostendimus vitam communem inter Canonicos servatam, & a magis zelosis Prælatis omni studio conservatam, & collapsam, quantum temporum & locorum conditio patiebatur, restitutam fuisse.

Ostendimus quoque vitam illam communem multa suppeditasse media, quæ officiis & obligationibus Canonicalibus rite adimplendis admodum conducerent; e contra vitam singularem, ad quam sensim ex cupiditate potius quam ex charitate multi delapsi fuerunt, relaxationis fomitem magnum subministrasse.

Ex quo colligitur, quam merito Canonicorum Superiores solliciti sint, ut eam vivendi disciplinam, a Canonicis in communi viventibus observatam, vigentem conservent; & collapsam, quantum circumstantiæ temporis & locorum permittunt, restituant.

Consectarium quoque est, quod Canonici vere canonice vivere volentes, disciplinam illam vivendi, quantum possibile est, merito æmulentur; ut facilius ea, quæ officii sui sunt, præstare possint.

Cum ex ante dictis quoque constet, quod per vitæ communis desertionem, & vitæ *singularis* assumptionem factum sit, ut homines carnales spiritu carnali in Canonicorum Collegia sese intrudere studerint; facile apparet, mirandum non esse, si plurium Canonicorum vita dissona appareat vitæ Canonicali hoc Tractatu expressæ. Quid enim mirum, si homines carnali spiritu pleni, & eodem in ministeria Ecclesiastica protusi, non secundum spiritum Ecclesiæ, sed secundum spiritum carnis vitam instituant?

Hinc ulterius consectarium, quod majori & potiori ratione ad Canonicos, quam ad solitarios dici queat illud sancti Basilii *De Abdicat. rerum cap. 6.* „ Eorum, quos recte atque ex virtute „ videris vivere, æmulator esto, & institutorum vitæ; actio„ numque exempla descripta in animum tuum transfer. *Opta,* „ *ut sis de numero paucorum. Rara siquidem sint bona:* quæ quidem

„ dem etiam causa est, quamobrem pauci cæleste regnum intro-„ eant ". Hæc Basilius.

Illud quoque Abbatis Paphnutii, hodie, si unquam, memoriæ Canonicorum *singulariter* viventium, merito imprimendum: *Festinandam nobis est, ut a paucis ac rarissimis summamus exempla virtutum*. Apud Cassian. *collat.* 3. *cap.* 7. Item illud Abbatis Panufii: *Considera te de paucis & electis esse effectum, & ne exemplo ac tempore multitudinis refrigescas; sed vive ut pauci, ut cum paucis inveniri merearis in Regno Dei*. Apud eumd. *lib.* 4. *cap.* 27.

Ex ante dictis quoque facile intelligi potest, quomodo ex vita singulari Canonicorum natum sit contingere in multis verificari, quod de Decreto Canonicorum in *Speculo Vitæ Hom. lib.* 2. *cap.* 13. dixit Rodericus Zamorensis; „ Collegium regendum Decanus „ suscipit, immo verius feram indomitam gubernandam. Parva „ domus ægre & difficulter; magna Collegia præsertim sine sa-„ pientia aut virtute tanto reguntur difficilius, quanto quot sunt „ singuli, tot singulis ferantur opinionibus. Si Decanus lætatur „ de honoris dignitate, metuat onera, metuat pericula, quæ tot „ sunt, ut enarrari facile non possint.

C E N S U R A.

PErlegi hanc Dissertationem *vere* Canonicam De Institut. & Offiç. Canon. &c. *auctore* Zegero Bernardo Van-Espen *J. U. D. & Canonum Profess. Mihi quidem videtur tam solide e sacræ antiquitatis monumentis, & Conciliorum Patrumque sententiis deducta, ut non possim non censere, quod ob multam illius eruditionem spectabile ad universi Cleri splendorem, & fidelium salutem, si typis edatur, sincere legatur, & accurate observetur, Dabam Lovanii decima quarta Septembris* 1685.

Bartholamæus Parsmans
S. Th. Doctor, & Lib. Censor.

DIS-

DISSERTATIO CANONICO-HISTORICA DE HORIS CANONICIS ET SINGULIS EARUM PARTIBUS.

PRÆFATIO.

N*Overat jam pridem Eximius Præses Collegii Hadriani VI. Pontificis maximi, quam magno usui veniat Theologiæ Studiosis scientia Sac. Canonum, tum quidem ad mores Clerico dignos juxta eorum præscriptum formandos, tum ad scientiam Theologicam ex Conciliorum & Patrum Decretis solidus, quam ex Casuistarum Libris & placitis hauriendam. Quid enim sunt sacri Canones, nisi* particulares conclusiones, quæ ex primi principiis, quæ nobis SS. Patres in suis scriptis exhibuerunt, originantur *ut loquitur pius ac eruditus Gersonius,* sicut a fonte fluvii?

Hinc factum, ut Præses contubernii mei in suo Collegio occasionem nactus, me rogaverit ut sacros Canones Theologis suis exponere vellem. Ego vero pernoscens pariter, quantopere Sacr. Canonum scientia Theologis utilis sit, non ægre admodum me induci passus sum, ut Canones, qui Theologorum & vitæ & studio magis accommodi sunt, in lectione domestica hebdomadaria prælegerem, Cum ergo Decreta de Reformatione Concilii Tridentini (Theologis scilicet & Canonistis scitu cumprimis hodie necessaria) explananda suscepissem, incidi occasione Cap. 12. Sess. 24. Re Reformat. in argumentum de Horis Canonicis*: in quo aliquantisper versatus, nonnulla quæ in domesticis lucubrationibus de earum origine, recitatione, ac ritibus corraseram, auditoribus proposui. Cum vero non pauca, præsertim quæ ritus concernebant, ex historiis, atque antiquitate essent desumpta, nonnulli ea scripto mandari cupiebant. Facile morem gessi, & intermissis parumper, quæ de horis Canonicis fuse Mystici tradunt, alia, quæ sensum litteralem atque naturalem propius attingunt & elucidant, in has Dissertationis paginas congessi, quæ modico ære scribendi laborem sublevantes, sibi comparare possent.*

PARS

PARS PRIMA

De his quæ Horas Canonicas in generali concernunt.

CAPUT PRIMUM.

Quinam ex Clericis teneantur ad Horas Canonicas, ut minus privatim, recitandas?

§. I.

Pluribus sæculis omnes Clerici ad Horas Canonicas adstricti fuere: hodie tenentur Ordinibus sacri initiati, & Beneficium Ecclesiasticum obtinentes.

UI priorum sæculorum Canones pervolverit, nullum fuisse Clericos majores inter & minores distinctionem quoad obligationem Horas Canonicas recitandi, facile comperiet. Nec mirum: illis quippe sæculis, nullus etiam minoribus ordinibus initiabatur, quin una Ecclesiæ alicui, cui tamquam Minister deserviret, adscriberetur; quæ adscriptio vice collationis Beneficii Ecclesiastici, ut hodie loquimur, censebatur, atque ita universi Clerici quodammodo Beneficiati censebatur, ideo nec ante sæculum XI. ullum Beneficiatum inter & non Beneficiatum distinctionis vestigium occurrit. At postquam labente cum temporis lapsu ipsa puriori Ecclesiæ disciplina, cœperunt ordinari Clerici, & minoribus Ordinibus insigniri, nulla Ecclesiæ facta adscriptione, in qua tamquam Ecclesiæ Ministri deservirent; sensim etiam hi ab Officio Ecclesiæ obeundo se eximere cœperunt.

Et quidem jam sæculo XIII. vestigium aliquod distinctionis illius in quodam Concilio Coloniensi occurrit: „Nullus Clericus „Horas Canonicas, ait, & de Domina nostra, ulla un„quam die distincte dicere prætermittat, maxime qui est „in sacris Ordinibus vel Beneficiis constitutus". *Anno* 1180 *Can.* 1.

Hic quidem videmus, Patres Concilii nullum Clericum a recitatione Horarum Canonicarum eximere: quia tamen singulariter ad earum recitationem obligatum dicit in sacris Ordinibus vel Beneficiis Ecclesiasticis constitututum, facile hinc Clerici in minoribus Ordinibus duntaxat sine ullo Ecclesiastico Beneficio constituti, suam a recitandis Horis Canonicis exemptionem firmandi occasionem acceperunt; quam tandem sæculo sequenti Ecclesia connivente firmatam fuisse, vel inde colligitur, quod in Canonibus illius ac sequenti ætatis, non omnes universim Clericos, ut in pristinis Canonibus, sed sacris Ordinibus initiatos duntaxat, aut Beneficium obtinentes, ad Horas Canonicas recitandas moneri, & urgeri videamus.

Unde Concilium Basileense de Horis Canonicis differens, solos Beneficiatos, & in sacris Ordinibus constitutos Horis Canonicis adstrictos supponere videtur. Quoscumque Beneficiatos, seu in Sa„cris constitutos, cum ad Horas Canonicas, inquit, teneantur, „admonet hæc Synodus, ut sive soli, sive associati, diurnum „nocturnumque Officium reverenter, verbisque distinctis pera„gant". *Seß.* 22. *Can.* 5.

Itaque quamdiu laudabilis illa obtinuit Ecclesiæ disciplina, ut nullus ordinaretur Clericus, quin una Ecclesiæ intitularetur, tamquam Minister, vel ut moderna phrasi loquar, tamquam Beneficiatus deserviret, nullus quoque a divini Officii persolutione erat exemptus: at deficiente dicta laudabili disciplina, sensim quoque, connivente Ecclesia, ad solos Beneficiatos, & Sacris initiatos Officii recitandi necessitas devoluta est.

§. II.

Qua ratione Clericos merito injungatur Horarum Canonicarum recitatio?

HORAS Canonicas esse ab Ecclesia ordinatas, ut per illas certis distinctisque temporibus desiderium charitatis, & spiritus orationis in nobis excitaretur, nemo ambigit. *In i, sa fide, & spe, & charitate, ait Augustinus, continuato desiderio semper oramus; atque ideo ab aliis curis atque negotiis, quibus ipsum desiderium quodammodo tepescit, certis horis ad negotium orandi mentem revocamus, verbis orationis nos ipsos admonentes in id, quod desideramus intendere, ne quod tepescere cœperat, omnino frigescat, & penitus extinguatur, nisi crebrius inflammetur.* Et infra: *Ideo per certa intervalla* horarum *& temporum etiam verbis rogamus Deum, ut illis rerum signis non ipsos admoneamus, quantumque in hoc desiderio profecerimus, nobis ipsis innotescamus, & ad hoc augendum nos ipsos acrius excitemus.* *Epist.* 121.

Si igitur per certa temporum intervalla orandi consuetudo, atque Ecclesiastica disciplina, ad excitandum vel fovendum continuum orationis studium ab Ecclesiæ ipsius incunabulis servata sit, quis non videat, vel hoc titulo Horarum Canonicarum recitationem merito Clericis fore in præcepto.

Præcipuis quippe Clericorum muniis annumerandum esse studium orationis, suo docuere exemplo Apostoli, mensarum & pauperum curam a se ablegantes, ut *orationi* & ministerio verbi Dei instantes essent; scientes quod postmodum dixit S. Paulus, 1. *Cor. c.* 3. *vers.* 7. *Quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus*: adeoque Cleri plantationem atque irrigationem sine fructu futuram, ni per continuas ad Deum preces cæleste attrahatur incrementum.

Hin Ecclesia Gallicana monens Sacerdotes, *ut signa tangant Horis Canonicis, & illorum officium agant, sive diurnale, sive nocturnale*, hanc moniti sui rationem subdit: *Quia scriptum est, Sine intermissione orate. Et ideo non dimittant Horas Canonicas.* Vide Capitular. Reg. Franc. *lib.* 6. *cap.* 171. *tom.* 1. *Edit. Paris.* 1677.

Ad hæc, quicumque Clero adscribitur, in quantum de Sacerdotio participat, *pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis*; ut scripsit ad Hæbr. Apostolus *cap.* 5. *vers.* 1. atque hoc rursus titulo, Clerici non pro seipsis duntaxat, sed & pro populo dona & sacrificia labiorum suorum Deo persolvere tenentur.

Et quidem ut liberius & sine curis id facere queant, temporalia, unde vivant, a populo accipiunt. „Nam qui construxe„runt vel fundarunt sanctissimas Ecclesias, ut recte monet Imp. „Justinianus, pro sua salute & communis Reipublicæ, reliquerunt „suas substantias, ut per eas debeant sacræ Liturgiæ fieri, & „ut in illis a ministrantibus piis Clericis Deus colatur". *L.* 42. §. 10. *Cod. De Episc. & Cler.*

Quapropter Canonicorum regula in celeberrimo ac frequentissimo illo Patrum Conventu Aquisgranensi præscripta, sedulo inculcat Canonicis, *ut laudes Deo in communi persolventes, pro suis populorumque, quorum oblationibus vivunt, delictis Dominum exorent.* C. 131.

Ex ipsa ergo Cleri ad orandum pro suis populisque peccatis speciali obligatione, Canonicarum Horarum recitatio singulari titulo Clero congruit.

§. III.

Clerici omnes Beneficium, quantumvis exiguorum proventuum, obtinentes, ad Horarum Canonicarum recitationem obligantur.

QUEMADMODUM olim, dum nullus ordinabatur Clericus, qui una alicui Ecclesiæ tamquam illius minister non adscriberetur, omnes indistincte Clerici ad Horarum Canonicarum recitationem tenebantur; ita & posterioris ætatis Canones universos Clericos eidem obligationi subjiciunt, qui per Beneficii Ecclesiastici collationem alicujus particularis Ecclesiæ designantur ministri. Et sicuti in pristinis Canonibus sola Clericatus ratio nulla proventuum exiguorum aut notabilium facta consideratione attenditur; ita quoque in posterioribus Ecclesiæ Decretis, nulla ipsius Beneficii quoad annuos proventus facta distinctione, indifferenter omnes, qui per Beneficii alicujus collationem Ecclesiæ Ministri sunt designati, ad Horarum Canonicarum recitationem constricti declarantur.

Et sane, quid a mente Ecclesiæ remotius, quam ministris eum in divinis laudibus decantandis mercenarium agendi modum proponere, ut nimirum, proventibus temporalibus laudes divinas persolvendas commensuratas vellent, non secus ac alicujus sæcularis opificii mercedem? Hocne foret *voluntarie*, & non potius coacte Deo labiorum sacrificia offerre? Ut enim recte notat S. Augustinus *lib.* 3. contra Petil. *cap* 58. *Si bonus est, volens hoc facit; si autem malus, hoc est, sua quærens, non quæ Jesu Christi, invitus* hoc facit, *propter alia quæ requirit.*

Nequaquam proinde Clerici considerare debent pensum Horarum Canonicarum, ut onus aliquod sibi ab Ecclesia, tamquam proventum perceptioni correspondens impositum; sed potius ut medium suavissimum, quo obligationi orandi, & Deum laudandi, sibi tamquam Ecclesiæ ministris, & in sortem Domini specialiter vocatis & assumptis, incumbendi satisfaciant non *coacte*, sed *voluntarie* propter Deum.

Hinc

Hinc patet, & a Canonum littera, & a mente Ecclesiæ recedere Theologos, qui mercenario quodam modo divinarum laudum recitationem considerantes, hanc recitandi obligationem Beneficii Ecclesiastici annuis proventibus anxie & scrupulose commensurant; nimium credentes rigorem, si Ecclesia ministros suos ad laudum divinarum persolutionem, in qua ipsa Sanctorum æterna consistit felicitas & juge gaudium, constringeret, ni notabilem quoque proventuum temporalium portionem, ut quamdam operis illius mercedem assignaret.

Conformius sane & Canonum expressioni, & Ecclesiæ menti hic ratiocinantur Canonistæ, docentes, quod *sicuti non excusatur Clericus a residentia, ex eo quod ex Beneficio vitæ necessaria non percipiat, ita nec excusetur ab Horis dicendis*. Vide Fagnanum ad *Cap. Conquerente, tit. de Cleric. non resid.*

C A P U T II.

De Clericis, qui tenentur Horas Canonicas publice & in communi persolvere.

§. I.

Multis sæculis obtinuit, ut universus Clerus ad Ecclesiam peragendi divini Officii causa quotidie convenire deberet; hodie vero ad id tenetur Clerus Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum.

QUIN Horarum Canonicarum per distincta tempora publica ac solemnis recitatio præcipuam religiosi cultus & divini Officii partem constituat, nemo ambigit. Unde durante Ecclesiastica disciplina, qua omnes indiscriminatim Clerici alicui particulari Ecclesiæ tamquam ministri assignabantur, etiam omnes, ni legitimæ occupationes alio vocarent, ad Ecclesiam ad Horas Canonicas recitandas accedere jubebantur. „ Clericus, ait Synodus Carthaginensis IV. Can. 5. qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendiis privetur „. Et Toletana I. „ Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel *quilibet* Ecclesiæ deputatus Clericus, inquit, si intra civitatem fuerit, vel in loco, quo Ecclesia est, aut castello, aut vico, aut villa, & ad Ecclesiam ad Sacrificium quotidianum non accesserit, *Clericus non habeatur*, si castigatus veniam ab Episcopo noluerit promereri.

Sæculo IX. adhuc in more positum fuisse, ut non in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis duntaxat, sed etiam in Parochialibus Horæ Canonicæ distinctis temporibus quotidie publice persolverentur, constat ex Decretis, quæ anno 852. Presbyteris suis præscripsit Hincmarus Rhemensium Archiepiscopus.

Quin & anno 1429. celebratum Concilium (a) Dertusanum, præsidente Porro De Fuxo Cardinale Apostolicæ Sedis Legato, supponere videtur obligationem Clericorum Beneficium obtinentium, aut in sacris Ordinibus constitutorum, accedendi ad Ecclesiasticum Officium, si per occupationes liceat. *Ne divinæ servitutis census, ait* Cap. 4. *quem de fructu labiorum suorum offerre tenetur* quilibet Clericus, *Ecclesiasticum Beneficium possidens, vel in sacris Ordinibus constitutus, dum per occupationes alias* conventui Ecclesiæ interesse non valet, *ex defectu Breviarii omittatur, provide duximus statuendum, ut per locorum Ordinarios Beneficiati prædicti, & in sacris Ordinibus constituti ad habendum propria Breviaria infra tempus ipsorum Ordinariorum arbitrio moderandum, coercitione districta cogantur &c.*

Ex quibus concludi potest, ut etiam advertit R. P. Thomassinus in opere suo De Ecclesiastica disciplina, primitus ab Ecclesia ordinatum fuisse, ut Clerici omnes, si per occupationes liceret, Officio publico in Ecclesia, cui erant adscripti, interessent; atque non nisi per quamdam Ecclesiæ conniventiam, sive piam condescendentiam factum esse, ut tandem non nisi Clerici Beneficiati, & in sacris constituti divinum Officium persolvere constringantur, & quidem horum plerique privata Horarum recitatione satisfaciant: adeo ut ad solos pene Canonicos, aliosque Clericos Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum publica & solemnis Horarum Canonicarum persolutio devoluta sit; de quibus jam pridem loquens S. Ivo Carnutensis, dixit *Epist.* 318. *Ab hoc instituta est Clericalis militia, ut Psalmodiæ & Hymnodiæ quotidianum Deo offerat sacrificium*. Unde Concilium Viennense specialiter statuit, ut in Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis Ecclesiis horis debitis devote psallatur. *Clem. I. De Celeb. Miss.*

Verum cum ex sola Ecclesiæ conniventia contigerit, ut publica & communis in Ecclesia Horarum Canonicarum pia recitatio ad solos pene Cathedralium & Collegiatarum Clericos transierit; hinc colligitur Clericos illos voto & spiritui Ecclesiæ se conformare, qui nec Cathedrali, nec Collegiatæ Ecclesiæ adscripti, dum per occupationes licet, in Parochialibus Ecclesiis, quibus subsunt, Dominicis, Festisque ut minus diebus divino Officio assistunt, & una cum Parocho illud persolvunt.

§. II.

Canonici interesse debent quotidie omnibus Horis, iisque integris.

QUANDOQUIDEM obligatio Horas Canonicas in communi ac publice persolvendi olim universis Clericis communis, etiamnum hodie Canonicos, aliosque Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum Clericos constingat, ipsique teneantur, ut loquitur Concilium generale Lateranense, divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrare; consequitur, ipsos non partem duntaxat, sed integrum debere persolvere; neque uni alterive Horæ, sed omnibus Horis, quæ nocturnum pariter ac diurnum Officium conficiunt, teneri interesse.

Quis enim dicet, Canonicos suæ satisfacere obligationi, qui uni alterive Horæ Canonicæ duntaxat, reliquis neglectis, intersunt? Cum evidens sit, hos Officium nocturnum pariter & diurnum, quod ex septem Horis Canonicis, & Missæ Sacrificio constat, studiose non celebrare, sed illius solummodo partem?

Quapropter Ecclesia volens Canonicos, aliosque Clericos desidiosos & negligentes per distributionum assignationem ad satisfaciendum suæ obligationi incitare, sollicite cavit, ut non aliquibus duntaxat majoribus sed singulis etiam minoribus suæ assignentur distributiones; *ne qua in parte*, ut loquitur Synodus Tridentina, *cultus divinus minuatur, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium præstetur*. Sess. 21. cap. 3. De Reformatione.

Ut proinde a vero aberrare non videatur Joannes Wiggers *Tract. 7. cap. 3. dub. 20. De Jure & Just.* dum ait: „ ut Beneficiati, qui Præbendas habent liberas, sine alio officio, v. g. docendi, concionandi, audiendi confessiones, aut simili onere non gravatas, rite peragant suam residentiam; non sufficere quod in die intersint semel Officio chori, etiamsi forsitan ex consuetudine Ecclesiæ permittantur tales gaudere proventibus cum aliis; sed debent interesse divinis Officiis omnibus: ita ut a peccato mortali non videantur excusandi illi, qui justa cessante causa absentant se ordinarie ab uno aut pluribus Officiis.

Quin & si Fagnano credimus, cum fuisset quæsitum a S. Congregatione Cardinalium „ num valeat statutum, ut una vel duabus Horis interessentes lucrentur massam grossam, sive Præbendam, amissis distributionibus? responsum est, non valere „. *Ad cap. Licet, De Præb. num.* 35.

Immo ut Clericus choro adstrictus, nec aliis occupationibus legitime impeditus, muneri suo faciat satis, non sufficit, ut singulis nocturnis pariter & diurnis Horis aliquantulum intersit, sed iis integris ab initio usque ad finem assistere tenetur. Id & ipsa ratio Officii, quod ex integris, nequaquam vero ex partibus Horarum constat, evincit, & ipsi Sacri Canones evidenter declarant, vetantes pro præsentibus in Horis reputari, nisi qui ab initio usque ad finem iisdem interfuerint. Qui in Matutinis „ ante finem primi Psalmi, ait Synodus Basileensis *Sess.* 21. *cap.* 4. in Missa ante ultimum *Kyrie eleison* usque in finem divino Officio non interfuerit, nisi forte necessitate cogente, vel petita ac obtenta a Præsidente chori licentia discedere oporteat, pro illa Hora absens censeatur; salvis, inquit, Ecclesiarum consuetudinibus, si quæ forte circa hoc arctiores existunt.

Utque plura Conciliorum Decreta omittam, ipsa etiam Synodus Mechliniensis evidenter eamdem veritatem supponit, dum statuit: „ Ut careant distributionibus, qui ante *Gloria Patri* primi Psalmi cujusque Officii *usque ad finem* eidem Officio *actualiter* non intersunt „. *Anno* 1607. *tit.* 11. *cap.*

Quin & Patres Concilii Moguntini decernentes, ut quotidianæ distributiones *integris* ac *totis Officiis & Horis* „ assignentur, & iis modo tribuantur, qui Officiis divinis, de quibus hæc emolumenta dantur, *ab initio ad finem* interfuerint, adjungunt: „ *Quibuscumque irrationabilibus ac pravis consuetudinibus (quæ potius corruptelæ censendæ sunt) non obstantibus* „. An. 1549. *cap.* 72.

§. III.

Ne Canonici abstrahantur a divino Officio, Conventus Capitulares sine urgente causa tempore divini Officii non sunt celebrandi.

CONVENTUS Capitulares tempore divini Officii extra particularem occurrentem necessitatem celebrari passim Concilia improbarunt. „ Statuimus (inquiunt Patres Concilii Trevir. *anno* 1549. *cap.* 8.) & ordinamus, ut deinceps capitula, actus, & tractatus capitulares tantum pro festis seu ferialibus teneantur. Sed nec in iis, sub Missa, Vesperis, aut Completorio indicantur aut teneantur: quinimmo ut omnes Missæ intersint districte mandamus: in aliis vero, si subsit urgens necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas postulet, ut Capitulum teneatur, Decanus indicabit dilationem seu moram Capituli, & actuum capitularium non carere periculo, & propterea sub prædictis horis tractandum & agendum esse.

Et S. Carolus in Concilio I. Mediolanensi *Part.* 2. *cap.* 58. „ Canonici, ait, quo tempore divina Officia celebrantur, non habeant capitula, nisi fortasse aliter evidens necessitas postularit. Qui contra fecerint, distributionem ne capiant ejus Horæ, in qua id commiserint.

Quibus consonat Synodus nostra Mechliniensis, mandans „ ut deinceps Conventus capitularis non fiat sub Officio divino, nisi res, ob urgentes aut repentinas causas, moram non patiantur „ *Anno* 1607. *tit.* 12. *cap.* 11.

Neque horum Decretorum obscura est ratio: cum enim Canonici teneantur quotidie nocturnum pariter ac diurnum Officium persolvere, omnino consequens est, omittenda esse ea omnia, per quæ Canonici ab Officio abstraherentur: adeoque cum eodem tempore nequeant Conventui capitulari, & divino Officio interesse, necessario in aliud tempus ille differendus est, ne Canonici sine justa causa a divino Officio, cui assistere tenentur, retrahantur.

(a) Dertusa aut Dertosa a Gallis dicitur *Tortose*, Urbs Cataloniæ, Episcopalis sub Archiepiscopo Tarraconensi.

§. IV.

Canonici, aliique Clerici choro addicti, quotidie divino Officio interesse tenentur; nisi justa causa eos abesse cogat.

PLures esse justas causas, quæ Canonicos a personali divini Officii assistentia seu frequentatione excusent, & ob quas interdum non tantum quoad fructus grossos, ut hodie loquimur, sed etiam quoad distributiones quotidianas pro præsentibus reputentur, expeditum est; de quibus legitimis absentiæ causis, sufficienter in Dissertatione *De Canonicis* actum fuit. Ac cessantibus justis absentiæ causis, Canonicos ad continuam residentiam personalem, seu personale obsequium obligari, ratio ipsa evincit.

Cum enim Beneficium detur propter officium *Cap. fin. De Rescrip. in 6.* & Canonicorum munus sit, nocturnum pariter ac diurnum Officium devote a reverenter in Ecclesia persolvere; consequens est, ipsos sine justa causa illud omittere non posse.

Verum quidem est, Patres Concilii Tridentini volentes Canonicos ad residentiam & officii sui personalem persolutionem revocare, *Sess. 24. cap. 12. De Reform.* statuisse: „ quod obtinentibus in Cathedralibus aut Collegiatis Ecclesiis Dignitates, „ Canonicatus, Præbendas, aut portiones, non liceat vigore „ cujuslibet Statuti aut consuetudinis, ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse; salvis nihilominus earum „ Ecclesiarum Constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt „. Verum ex hoc Decreto nullatenus inferri potest, Tridentinum Concilium Canonicis indulsisse trium mensium sine justa causa a suis Ecclesiis absentiam, sed solum illius temporis absentiam tolerasse; ut nimirum absentes, etiam sine ulla Superioris licentia aut allegata causa... tribus mensibus per annum, pœnis per Canones absentibus inflictis puniri non possent: interim Canonicorum conscientiæ permittens, an justa ac sufficiens subsit causa, quæ temporis illius absentiam Deo probabilem faciat, quemadmodum in alio Decreto, de simili Episcoporum a suis Ecclesiis absentia idem Concilium expresse declarat.

Dicendum igitur, ut etiam bene advertit Joannes Wiggers, nemini de nimio rigore suspectus *concessionem seu permissionem absentiæ ad tres menses, quam admittit Concilium Tridentinum non sic esse accipiendam, quasi Canonici libere & licite abesse possint singulis annis tanto tempore pro mero libito; sed hoc sensu, quod ex honestis causis abesse possint illo tempore absque particulari licentia Superiorum. Tract. 7. De Just. & Jure, cap. 3. dub. 20. nu. 91.*

Canonici proinde, aliique Clerici choro addicti, ita officio suo defungi debent, ut nunquam illi deesse sine justa causa velint; quin tamen minor aut major causa sufficiens sit, vel requiratur, pro longioris aut brevioris temporis absentia, dubium non est; quemadmodum multo majorem causam ordinarie requiri ad justificandam absentiam Pastorum & curam animarum habentium, quam Canonicorum: eo quod majus Ecclesiæ & animarum præjudicium ex illorum quam horum absentia merito timeatur; tum quod Pastorum absentiam non tam facile per alios, quam unius alteriusve Canonici absentia per Confratrum præsentiam suppleri possit.

§. V.

Canonici & Clerici choro adscripti tenentur per seipsos divinum Officium publice persolvere.

QUANDOQUIDEM, ut supra notavimus, proprium Canonicorum officium sit, *ut in choro ad psallendum instituto, Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter* (ut loquitur Synodus Tridentina, *Sess. 24. c. 12. De Reform.*) *distincte devoteque laudent*; quis a ratione naturali alienum non reputet, præcipuum officii sui partem nolle implere, sed in alios transferre? Qui, ut jam pridem de talibus dixit Imperator Justinianus „ ex tota Ecclesiasticarum rerum consumptione Clerici apparent, nomen quidem „ habentes Clericorum, rem autem non implentes Clerici circa „ liturgiam Domini Dei „. *L. 42. §. 10. C. De Episc. & Cleric.*

Quamque id justum sit, hac ratione ostendit idem Imperator: „ Nam, ait, qui constituerunt, vel fundarunt sanctissimas Ecclesias pro sua salute, & communis Reipublicæ, reliquerunt „ illis substantias, ut per eas debeant sacræ Liturgiæ fieri, & „ ut in illis a ministrantibus piis Clericis Deus colatur.

Eodem fundamento monuit jam pridem Dionysius Carthusianus, Canonicos non cantantes „ quamvis in choro stent „ sed „ pueris & Cantoribus id committentes, ut attendant quod ait „ Apostolus, *2. Thessalon. cap. 3. vers. 10. Qui non vult operari, non manducet.* Nonne, inquit, Beneficium datur propter officium, nec Ecclesiastici reditus nisi officiantibus in divinis debentur „? *Tract. De Vita Canon. art. 19.*

Merito ergo Synodus Basileensis postquam declaravit in cunctis Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis *Horis debitis laudes divinas reverenter ab omnibus, esse persolvendas: tamquam subsequens subjungit: & cum psallendi gratia conveniunt, juncta ac clausa labia tenere non debent; sed omnes, præsertim qui majori funguntur honore, in Psalmis, Hymnis, & Canticis Deo alacriter modulentur... Nemo ibidem, dum Horæ in communi publice cantantur, legat vel dicat privatim Officium: nam non solum obsequium, quo obnoxios est, choro subtrahit, sed alios psallentes perturbat. Sess. 21. cap. 4.*

Hoc Basileensis Concilii Decretum plura subsequentia Concilia variis temporibus innovarunt, atque novissime generalis Synodus Tridentina evidentissime eam Canonicorum per se divinum Officium peragendi obligationem his verbis expressit: „ Omnes divina *per se*, & non per substitutos compellantur obire Officia, „ & Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti, assistere & inservire, atque in choro ad psallendum instituto, „ Hymnis, & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare „. *Sess. 24. cap. 12. De Reform.*

Quidam Neotericus asserit, Tridentinum non loqui ibi nisi de Ecclesiis Cathedralibus; sed quo fundamento non video, cum apertissime loquatur de retinentibus in Ecclesiis Cathedralibus, aut Collegiatis Dignitates, Præbendas, Canonicatus, aut portiones.

Quare nec PP. Concilii Provincialis Mechliniensis *an. 1607. tit. 12. c. 2.* dicere dubitarunt sine ulla distinctione, *Meminerit omnes tam in dignitate constituti, quam Canonici, Cappellani, Vicarii, Beneficiati, & reliqui habituati, mandati Concilii Tridentini, ut omnes divina per se, & non per substitutos compellantur obire Officia, atque in choro ad psallendum instituta Hymnis, & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare.*

Non minus infirmum est, quod prædictus Auctor in defensionem consuetudinis Canonicorum non psallendi, aut divina Officia *per se* non obeundi, adducit tamquam præcipuum fundamentum Consuetudinem Urbis & Orbis, *cui contradicere deberent*, inquit, *Ecclesiæ Antistites, & ipse in primis Vicarius Christi summus Pontifex, si judicarent eam esse contra jus naturæ corruptelam.* Ut nihil dicam de *consuetudine Urbis & Orbis*, quam tanta confidentia supponit Auctor, cum tamen passim plures sint tam in Cathedralibus quam in Collegiatis Ecclesiis pii ac doctiores Canonici, qui eam psallendi per se obligationem agnoscant, & nisi aliis negotiis impediantur, in choro præsentes cum reliquis reverenter ac devote Hymnis, & Canticis Dei nomen laudare non omittunt, ut nihil, inquam, de hac asserta consuetudine dicam, eodem hoc vago ac generali argumento, quidni gravissimi abusus & hodie, & jam pridem justificari ac palliari potuissent?

Nonne hoc argumento varii potuissent defendi abusus abominandi, qui subinde dormientibus Ecclesiæ Pastoribus in medio tritici in area Ecclesiæ seminantur & succrescunt? „ Scimus, „ ajebat Hadrianus VI. in hac Sede aliquot jam annis multa „ abominanda fuisse, abusus in spiritualibus, excessus in mandatis, & omnia denique in perversum mutata. Nec mirum, si ægritudo a capite in membra, a summis Pontificibus in alios „ inferiores Prælatos descenderit „. Vide Pallav. *Hist. Conc. Trid. lib. 2. cap. 7.*

An non hæc aliaque similia, dum ipso Romano Pontifice, aliisque Prælatis videntibus, & non contradicentibus, invaluerant atque vigebant, hoc specioso argumento defendi potuissent? Qui ambigat, quin illis majore cum colore, quam huic Canonicorum prætensæ consuetudini dictum argumentum applicari potuisset; quandoquidem nulla pene sit Episcoporum Synodus post Tridentinum Concilium celebrata, quæ consuetudini illi se non opposuerit, Canonicosque de obligatione per se psallendi non monuerit?

S. Carolus, ejusque Episcopi suffraganei simul in Concilio Mediolanensi congregati, postquam monuissent, quod qui dignitates in Ecclesiis obtinent, & Canonici nominis, & institutionis suæ memores ea pietate & assiduitate divina Officia colere debeant, ut alii eorum exemplo ad studium & amorem divini cultus accendantur, subjungunt: „ Itaque auctoritate etiam Tridentini „ Concilii præcipimus, ut cum in choro psallendum est, ipsi „ quoque, quantum honoris gradu cæteris præstant, tanto studiosius Psalmis, Hymnis, & Canticis una cum aliis modulantes, Dei laudes concelebrent. Cui officio si defuerint, pro „ absentibus habeantur, & earum Horarum, quas ea ratione non „ obierint, distributionibus mulctentur „. *Parte 2. cap. 83.*

Hinc videmus zelosissimum Ecclesiæ Antistitem, ejusque Coepiscopos consuetudini Canonicorum non psallendi contradixisse, immo & defectuosos amissione distributionum mulctasse.

Sub idem pene tempus Archiepiscopus Cameracensis cum Provinciæ suæ Episcopis ac Pastoribus in Concilio Provinciali non minus fortiter ac acriter hanc Canonicorum consuetudinem improbavit: „ In choro cum psallitur, Canonici omnes, qui in „ choro fuerint, & Sacellani psallant; nec sint in sedibus suis „ otiosi, nec putent se functos officio, si vicaria tantum opera „ cultum divinum celebrari curent, modo tamen psallere per „ valetudinem queant „ nec aliis impediti justis de causis fuerint „. *Anno 1565. tit. 6. cap. 7.*

Similia in plerisque Episcoporum Conciliis occurrunt; unum duntaxat Synodi Audomarensis anni 1583. quod una præcipuam hujus consuetudinis radicem detegit, ac sugillat, ipsamque Canonicorum obligationem *psallendi* ex *proprio* ipsorum *officio* profluere notat, Decretum adjungam: „ Canonici, ait *tit. 12. cap. 6.* in sedibus suis non „ sint otiosi, sed Deo laudando incumbentes, & voce & corde psallant Domino. Minime enim se „ indignum existiment Canonici, aut alii Canonicis etiam superiores, si canant cum aliis & ipsi Psalmos, quos non dedignatus est Rex & Propheta David canere: cum Deo canant, sitque hoc proprium ipsorum officium. Denique & hæc nostra „ omnium, quam omnes expectamus, beatitudo, Deo laudibus, „ cum omnibus Dei Sanctis, cantandis & celebrandis æternum „ occupari.

Numquid hæc Conciliorum iterata Decreta abunde evincunt, quam inepte vagum illud ac captiosum, immo perniciosum argumentum a non contradictione Antistitum Ecclesiæ desumptum, præsenti materiæ applicetur? Nonne ex illis Decretis evidenter constat, Antistites Ecclesiæ consuetudini illi contradixisse; eamque tamquam meram corruptelam ex Canonicorum desidia, & superbia natam, improbasse?

Quod vero post tot totiesque iterata Conciliorum adversus hanc consuetudinem Decreta, subinde ad tempus dissimulaverint Ecclesiæ Antistites, quid mirum? Cum enim experientia doceantur, nequidem ipsis Conciliorum adeo enixis sanctionibus Canonicorum hac in parte ignaviam, vel superbiam frangi, quidni desperent, particularibus suis Decretis se id consecuturus; præsertim cum nulli hodie pene sint Canonici, qui adversus Episcoporum Decreta, præcipue in materia disciplinæ Canonicalis, se non prætendant clypeo exemptionis munitos.

Quod ad non contradictionem Vicarii Christi summi Pontificis attinet, si Paulo Comitolo credimus „ de Canonicis in choro „ non psallentibus hoc ab illustrissima Congregatione Romana „ redditum fuit responsum; *Nisi psallam, ipsi officio suo minime* „ *satisfaciunt* „. *Lib. 1. Resp. Moral. quæst. 61.*

§. VI.

Canonici recte assumunt Vicarios, qui in persolvendo divino Officio sibi adjutores accedant.

ECCLESIA dum Canonicos ad divinarum laudum decantationem adstrictos declarat, ipsos ab aliis utilioribus interdum & magis necessariis Ecclesiæ occupationibus avocare non intendit; sed providere duntaxat, ne ex inertia, aut quadam animi elatione eas omittant.

Hinc Patres Concilii Coloniensis *an.* 1280. licet stylo satis acerbo Canonicorum non psallentium ignaviam insectentur, hanc nihilominus clausulam salutarem addunt: *Quem tamen aliud Officium Ecclesiasticum aut publicum alio statim rapiet, ut nisi legens preces horarias tempestive absolvere haud possit, hac lege teneri noluimus.*

Similiter Patres Concilii Cameracensis in præcitato Decreto, quo declarant Canonicos suo non functos officio, si vicaria tantum opera cultum divinum celebrari curent, expresse adjungunt: *Modo tamen psallere per valetudinem queant; nec aliis impediti justis de causis fuerint. Conc. Camer.* an. 1565. *tit.* 6. *cap.* 7.

Ut ergo ob Canonicorum, præsertim Cathedralium aut Collegiatarum, in quibus plures Canonici munere docendi, aut aliis functionibus sunt occupati, inter currentia impedimenta divinum Officium non intermittatur, aut non ea, qua decet, solemnitate peragatur; merito Canonici Vicarios assumunt, qui sibi in persolvendis divinis Officiis adjutores accedant.

Eumdem debere esse Canonicorum in assumendis Vicariis finem indicat prædicta Synodus Coloniensis, monens Vicarios *ut attendant, quod Canonicis* adjutores *accedant: horum nimirum vice, qui adversa valetudine detenti, vel negotiis necessariis avocati, interesse non possunt*, Consonat Concilium Audomarense, dum ait: *Ita vicaria opera Officium peragatur, ut nihilominus ii ipsi, quorum proprie est illud agere, qui Dignitatem, Canonicatum, aut quodvis aliud Beneficium vel Officium in Ecclesia obtinent, nisi* legitime impediantur, per se ipsos, *&* non per alios *duntaxat, illud faciant, atque in primis Altaris ministerium, & hebdomadarium in choro Officium.*

§. VII.

Quænam in assumptione Vicariorum vel Cantorum a Canonicis, aliisque attendenda sint?

VICARIOS a Canonicis assumi, ut vices eorum, qui vel adversa valetudine impediti, aut aliis negotiis Ecclesiæ occupati per seipsos divinum Officium solemniter persolvere nequeunt, suppleant, atque Canonicis adjutores accedant, superiori §. ostensum fuit, ex quo consequens est, Canonicis in assumendis Vicariis attendendum esse, ut tales assumantur, qui digne divinas laudes persolvant; quique non voce duntaxat, sed corde ac spiritu Deo psallant; quorum opera voci concordent, juxta illud S. Augustini in ps. 146. *Vis recte psallere? Non solum vox tua sonet laudes Dei, sed opera tua concordent cum voce tua.* Qui modo suo agendi ostendant, se *voluntarie* sacrificia labiorum suorum Deo offerre, non coacte aut mercenarie adinstar famulorum aut opificum mere intuitu lucelli, quod ex decantatione divini Officii accipiunt.

Quare Patres Concilii Cameracensis *ann.* 1565. *tit.* 6. *cap.* 15. monere non dubitarunt Canonicos „ ut non constituantur in „ Ecclesiis Cathedralibus sive Collegiatis Vicarii, qui Canonicas, „ quas vocant Horas, in choro canant, nisi aut Sacerdotes, „ aut in sacris Ordinibus constituti, aut saltem Lectores ordi„ nati: atque hi, quantum fieri potest, sint cælibes, quorum „ *mores vitaque probata fuerit*. Nec permittantur in choro psal„ lere, nisi vestitu & habitu corporis Ministros se esse Dei & „ Ecclesiæ demonstrent.

Similiter regula Canonicorum jam pridem in celeberrimo illo Aquisgranensi Conventu proposita decernit: „ ut tales ad legen„ dum, cantandum, & psallendum in Ecclesia constituantur, „ qui non superbe, sed humiliter debitas Domino laudes sol„ vant, & suavitate lectionis, ac melodiæ & doctos demul„ ceant, & minus doctos erudiant; plusque velint in lectione „ vel cantu populi ædificationem, quam popularem vanissimam „ adulationem.

Hæc si hodie a Canonicis, aliisque, quibus assumptio Vicariorum aut Cantorum incumbit, serio attenderentur, neque de sonora voce duntaxat, atque pravitate salarii sive mercedis, qua hujusmodi Vicarii seu Cantores quasi quidam Canonicorum famuli conducuntur, essent solliciti, sperandum esset fore, ut in plerisque Ecclesiis, proh dolor! non reperirentur multi, de quibus verissime dicere possemus, quod de similibus jam pridem dixit *in Panoplia Evang. lib.* 4. *cap.* 78. magnus ille Gandensium Antistes Wilhelmus Lindanus: „ non tantum ut de choro eji„ ciantur indignissimi, cum propter vitæ improbitatem, qua „ passim nimium sunt noti, tum propter impudicos amorum, „ ut indignos bellorum modulos sacris Dei laudibus inspersos: „ sed etiam propter theatricam magis sonorum confusionem, „ quam religiosam pietatis ac devotionis modulationem, quam „ piorum animis passim gignere noscuntur. Non enim nunc „ suo cantu musici auditorum animos tam ad pietatis cul„ tum cælestiaque excitant desideria, quam avocant, aver„ tunt, alienant „: qui suo agendi mercenario modo laudum divinarum decantationem turpissime contaminant, atque conspurcant; quique divina Officia eo modo persolvendo, maledictionem pro benedictione in populum ac Clerum sæpius accrescunt.

CAPUT III.

Qua ratione ad Horarum Canonicarum frequentationem exhortandi sint Laici?

§. I.

Officii divini publica persolutio principaliter a Clericis peragitur ad ædificationem populi.

SANCTUS Thomas 2. 2. *qu.* 13. *art.* 12. *in C.* quærens, utrum oratio debeat esse vocalis; respondet, quod „ duplex sit ora„ tio, communis & singularis. Communis quidem oratio est, „ quæ per Ministros Ecclesiæ in persona totius fidelis populi „ Deo offertur, & ideo oportet, quod talis oratio innotescat „ *toti populo*, pro quo profertur; quod non posset fieri nisi esset „ vocalis. Et ideo rationabiliter institutum est, ut Ministri Ec„ clesiæ hujusmodi orationes etiam *alta voce* pronuntient, ut „ ad notitiam omnium possint pervenire.

Porro dubitari nequit, quin divini Officii publica in Ecclesia persolutio sit oratio communis, quæ per Clericos, tamquam communes ac publicos Ecclesiæ Ministros peragitur: quod & idem S. Doctor *Opusc.* 29. *cap.* 5. asserit, dum ait: *Orationibus & Psalmis vacare in Ecclesia* divinum Officium *celebrando, est quoddam* opus publicum, *ad Ecclesiæ ædificationem ordinatum.*

Igitur non tantum ad devotionem Cleri divinum Officium publice in Ecclesia persolvitur, sed principaliter ad ædificationem populi: ut nimirum habeat divina Officia publica, quibus interesse possit, & Deum precari, vel laudare communes Ministros Ecclesiæ, suo modo iis cooperando vel assentiendo. Unde recte notavit pius Gersonius, quod „ inter cæteras causas multipli„ cationis psalmodiarum vocalium in Ecclesiis una sit vita Lai„ corum laudabilis occupatio „. *In Alphab. litt.* N.

Et quid sane S. Ambrosium movit, ut psalmos ac hymnos in Ecclesia Mediolanensi decantari juxta morem Orientalium juberet? Nonne ædificatio populi, si Augustino credimus? Qui de hoc instituto *Lib.* 9. *Confess. cap.* 7. ita loquitur: „ Annus erat „ non multo amplius, cum Justina Valentiniani Regis pueri mater „ hominem tuum Ambrosium persequeretur hæresis suæ causa, „ qua fuerat seducta ab Arianis. Excubabat pia plebs in Eccle„ sia, mori parata cum Episcopo suo, servo tuo ..... Tunc „ hymni & psalmi canerentur secundum morem Orientalium par„ tium, ne populus mœroris tædio contabesceret, institutum est, „ & ex illo in hodiernum retentum, multis jam ac pene omni„ bus gregibus tuis, & per cætera orbis imitantibus.

Et de S. Cæsario Arelatensi scribit in ejus vita Cyprianus Episcopus Tolonensis: „ De profectibus itaque cunctorum sollicitus „ & providus Pastor statim instituit, ut quotidie Tertiæ, Sex„ tæque, & Nonæ opus in S. Stephani basilica Clerici cum „ hymnis cantarent: ut si quis forte sæcularium vel pœniten„ tium sanctum opus exsequi ambiret, absque excusatione ali„ qua quotidiano interesse posset Officio „. *L.* 1. *M.* 10.

Sed si divinum Officium, ea qua decet opus Dei, reverentia ac devotione, & cordis compunctione decantaretur, non dubium quin multum ad populi excitandam devotionem conduceret, multique ad cordis compunctionem, & Dei amorem moverentur, ut dicere possent, quod olim Augustinus *Lib.* 9. *Conf. c.* 6. *Quantum flevi in hymnis & canticis tuis, suave sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter! Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & exæstuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & bene mihi erat eis.*

Unde passim Concilia enixe monuere Canonicos, aliosque, quibus divini Officii persolvendi munus incumbit, ut nihil in Officio divino ejusque persolutione fiat aut misceatur, quod non spectet ad populi ædificationem, ejusque excitandam devotionem. Qua de re Patres Concilii Provincialis Senonensis *an.* 1528. *cap.* 17. ita loquuntur: „ Cum in Ecclesiis Dei psalmodia can„ tanda præcipiatur, ut fidelium devotio excitetur, in hoc no„ cturnum diurnumque Officium & Missarum celebritates assidue „ a Clero & populo sub maturo tenore, distinctaque gradatione „ cantentur, ut eadem distinctione collibeant, & maturitate „ delectent. Propterea præcipimus, ut in Ecclesiis sint musici „ cantus distincti ac discreti, moventes cor ad devotionem, „ compunctionemque. Porro in Ecclesiis prætextu musici can„ tus non sunt audiendæ publicæ cantilenæ & lascive ... Cu„ rent ergo Sacerdotes & Clerici sic suos cantus instituere, ut „ modesta honestaque psallendi gravitate, placidaque & grata „ modulatione, sic audientium aures deliniant, ut provocent, „ excitentque ad devotionem compunctionemque; non ad lasci„ viam, cordisve aut animi titillationem.

§. II.

Intentio Ecclesiæ est, ut populus, præsertim diebus festis, divino Officio assistat.

HORAS Canonicas sive Officium divinum publice in Ecclesiis per Clericos decantari ad ædificationem populi, utque populus ad laudandum Deum per temporum intervalla incitetur, præcedenti §. ostensum fuit. Quapropter Ecclesia semper admodum sollicita fuit, ut ad frequentationem divini Officii populum Christianum excitaret.

Constitutiones vulgo Apostolicæ, quas admodum antiquas esse inficiatur nemo, ad universos fideles ita loquuntur: *Precationes facit mane, tertia hora, ac sexta, & nona, & vespere, atque ad galli cantum. Lib. 8. cap. 34.*

De Christianis sui temporis scribit in *Apologetico* Tertullianus: *Ita saturantur, ut meminerint etiam per noctem adorandum sibi Deum esse.*

Universos quoque fideles excitat & hortatur S. Chrysostomus *Homil. 26. in Acta.* " Non ideo facta est nox, inquit, ut per totam dormiamus, & otiosi simus. Testantur hoc & opifices, nautæ, negotiatores. Ecclesia Dei mediis surgit noctibus; surge & tu, & vide astrorum choream, obstupesce admirabilem Dei dispensationem. Ad viros & mulieres mihi sermo est, flecte genua, ingemisce, ora.

Quin & in Capitulari Episcoporum *anno* 801. *cap.* 8. ordinatum fuit, non solum " ut Clerici horis competentibus divina agerent Officia, sed etiam campanas pulsarent ad excitandum popolum ad prandum, ut omnes Sacerdotes; horis competentibus diei & noctis suarum sonent signa Ecclesiarum, & sacrata Deo celebrent Officia, & populos erudiant, quomodo aut quibus Deus adorandus est horis.

Verum licet Ecclesia desideret, ut fideles quotidie orationi & divinis laudibus sine intermissione vacent, specialiter tamen desiderat & præcipit, ut dies festos Dei cultui singulariter consecratos, orationi, aliisque piis operibus impendant: quapropter præcipua quoque cura fuit, ut illis diebus divinis Officiis ut minus interessent.

Hinc S. Theodulphus Episcopus Aurelianensis in suo ad Parochos Capitulari *Cap.* 23. & 24. voluit, ut populo diceretur, ut " *singulis diebus* qui amplius non potest, saltem duabus vicibus oret, mane scilicet & vespere ... & hæc faciant, quibus basilicæ locus prope est, in basilica: qui vero in itinere, aut pro qualibet occasione, in silvis, aut in agris est, ubicumque eum ipsa hora matutina vel vespertina invenerit, sic faciat: sciens Deum ubique præsentem esse, dicente Psalmista: *In omni loco dominationis ejus; & si ascendero in cælum, tu illic es* ". *Ps.* 102. & 138.

Post hæc quid Dominicis diebus faciendum sit, subjungit: " Diei vero Dominici, inquit, tanta esse debet observantia, ut præter Orationes, & Missarum solemnia, & ea quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat. Nam si necessitas fuerit navigandi, sive itinerandi, licentia datur; ita duntaxat, ut horum occasione Missa & Orationes non prætermittantur. Conveniendum est, Sabbato die, cum luminariobus cuilibet Christiano ad Ecclesiam: conveniendum & ad vigilias, sive ad matutinum Officium: concurrendum est etiam cum oblationibus ad Missarum solemnia.

Licet ergo sancto huic Antistiti sufficeret, si singulis diebus hi, qui per occupationes amplius non possunt, bis orent; nullatenus tamen dubitabat, quin diebus Dominicis ad integrum divinum Officium accedendum esset. Et sane eo tempore adeo constans erat ea Ecclesiæ disciplina, ut Nicolaus I. sub medium sæculi IX. dicere non dubitarit: " Idcirco in diebus festis ab opere mundano cessandum esse, ut liberius ad Ecclesiam ire, Psalmis & Hymnis & Canticis spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus.

Et quid plura? Etiam sæculo X. tam indubitata era hæc fidelium diebus Dominicis, Festisque divina Officia frequentandi necessitas; atque adeo sollicita erat Ecclesia, ne obligationi illi populus deesset, ut inter articulos, super quibus inquirere & interrogare teneretur Episcopus, Archidiaconus, aut Archipresbyter visitans, hic esset: " Si est aliquis, qui in die Dominico vel in præcipuis festivitatibus quidquam operis faciat, & *si ad Matutinas*, & ad Missam, & ad *Vesperas* his diebus imprætermisse omnes accurrant ". *Apud Reginon. lib.* 2. *De Discipl. Eccl. in Interrogat. num.* 17.

Inter Decreta quoque Ferdinandi Regis Castellæ & Sanciæ Reginæ, & omnium Episcoporum in diebus eorum in Hispania degentium, & omnium ejusdem Regni Optimatum an. 1086. hoc erat; " ut omnes Christiani, die Sabbati advesperascente, ad Ecclesiam concurrant, & Dominica *Matutinas*, Missas, & *omnes Horas* audiant.

Ex his facile intelligitur, Ecclesiæ mentem esse divina Officia, diebus præsertim Dominicis, Festisque, in Ecclesiis esse peragenda; ut populus illis pie ac reverenter assistendo dies istos divino cultui, & Dei laudibus impendat.

Patet quoque, quam longe a mente & spiritu Ecclesiæ recedant, qui asserere audent, sanctificationi diei Dominicæ aut Festi satisfieri per Sacri unius etiam privati auditionem, tametsi reliquum illius diei occupationibus & negotiis sæcularibus impendatur. Quem errorem, tamquam abusum *Divino & Ecclesiastico præcepto contrarium* penitus abolendum pridem censuit Synodus Cameracensis *anno* 1604. *tit.* 4. *cap.* 1.

§. III.

Quantus fuerit olim Christianorum, etiam Principum in frequentandis divinis Officiis fervor.

QUOMODO populus Cæsareæ in Cappadocia una cum suo Pastore de nocte ad Ecclesiam conveniret, testis est ipse S. Basilius Cæsareensis Episcopus *Epist.* 57. " De nocte siquidem populus, inquit, consurgens antelucano tempore, domum precationis petit; inque labore, & tribulatione, ac lacrymis indesinentibus ad Deum facta confessione, tandem ab oratione surgentes *ad psalmodiam instituuntur*. Et nunc quidem in duas partes divisi alternis succinentes psallunt, atque ex eo simul eloquiorum Dei exercitationem ac meditationem corroborant; & cordibus suis attentionem, & rejectis vanis cogitationibus mentis soliditatem suppeditant. Deinde uni ex ipsis hoc muneris dato, ut quod canendum est prior ordiatur, reliqui succinunt: atque ita psalmodiæ varietate, precibusque subinde insertis noctem superant. Illucente jam die, pariter omnes velut ore uno ac corde uno confessionis Psalmum Deo offerunt, ac suis quisque verbis resipiscentiam profitetur.

De populo Mediolanensi similiter testatur S. Ambrosius, non Clericos duntaxat, sed & Laicos, tam viros quam mulieres, ad " Psalmorum cantum convenisse. " Bene, ait, mari plerumque comparatur Ecclesia, quæ primo ingredientis populi agmine totis vestibulis undas vomit; deinde in oratione totius plebis tamquam undis refluentibus stridet; tum responsoriis Psalmorum, cantu virorum, mulierum, virginum, parvulorum, consonans undarum fragor resultat ". *Examen. lib.* 3. *cap.* 5.

Sub finem sæculi VI. populum ad Hymnos matutinos, præcipuo die Dominico convenisse, variis locis testatur S. Gregorius Turonensis, *Lib.* 6. *Hist. cap.* 25. " Cum die Dominico, ait, ad urbem Turonicam ad matutinas signum motum fuisset, & populus ad Ecclesiam conveniret " &c. & *Lib.* 2. *Hist. cap.* 7. " Venientibus ad matutinos Hymnos populis.

Nec populus tantum & communis plebs divina frequentabat Officia, & sed & ipsi Reges & Principes: unum alterumve exemplum proferre sufficiet.

De S. Ludovico Galliarum Rege legitur, quod cum exercitu super mare existens coram se in navi totum Officium Ecclesiasticum cantare juberet: " Ubi quotidie (inquit Guil. de Nangis vitæ ejus auctor) divinum Officium solemniter audiebat, videlicet omnes Horas Canonicas. Volebat etiam, quod pueri jam adultæ ætati propinqui, quotidie non solum Missam, sed & Matutinas ac Horas Canonicas cum cantu audirent.

Quin & de sanctissimo Rege refertur, quod quantumcumque " infirmus aliquando Horas solemniter cantari faciens, in Capella habebat duos Religiosos, vel alios, qui Horas juxta lectum suum de die, & de beata Maria dicebant, dicens cum eis versus sibi contingentes.

Simon Comes Montis-fortis adeo celebris ob partas contra Albigenses victorias: " cum esset in bellis strenuissimus, ait Rigordus, omni tamen die Missam, & *Horas Canonicas omnes* audiebat ". *De Gestis Philippi Franc. Reg. ad an.* 1213.

Philippus Dux Burgundiæ Cappellam suam adeo famosam fundavit, ut in ea quotidie cantaretur totum Officium Ecclesiasticum sicuti in Ecclesia Cathedrali, erantque 21. Cappellani. Laboureur, *in vita*.

Ex quo exemplo, uti & S. Ludovici jam relato, notat R. P. Thomassinus, unicum finem fundationis Cappellarum Regiarum fuisse, ut in iis Horæ Canonicæ quotidie decantarentur, quibus Principes cum familia assisterent. *De Discipl. Eccl. part.* 4. *lib.* 1. *cap.* 43. *num.* 2.

Plura exempla piorum Principum, qui fervorem suum in frequentandis divinis Officiis ostenderunt, profert dictus Thomassinus *ibid. cap.* 43. & 44.

Qui pristinus Christianorum, ac ipsorum Principium fervor in frequentandis Ecclesiasticis Officiis si populo proponatur; atque una exponatur, qua ratione publica hæc Ecclesiæ Officia primario ad excitandam ac fovendam populi devotionem peragantur; & quam enixe Ecclesia semper desideraverit, immo & præceperit, ut fideles, diebus præsertim festivis, divinis illis Officiis devote assisterent; hæc, inquam, si populo debito modo proponantur, sperandum est, hodiernum illum populi torporem in frequentandis divinis Officiis paulatim diminuendum, præsertim si & illud accederet omnium efficacissimum adversum hunc torporem remedium, ut divinum Officium ea, qua par est, devotione & reverentia a Ministris Ecclesiæ persolveretur.

§. IV.

Qua ratione in Parochialibus Ecclesiis, in quibus Horæ Canonicæ quotidie publice persolvi nequeunt, intentioni Ecclesiæ nihilominus satisfieri possit?

ECCLESIA volens, ut divina Officia sive Horæ Canonicæ, diebus præsertim Dominicis, Festisque, in Ecclesiis publice per temporum intervalla decantentur, atque ad eorum frequentationes fideles sollicite exhortans, id unice intendit, ut populus iis assistendo dies illos orationi, ac divinis laudibus, aliisque piis operibus impendat & consecret.

Proinde licet in Ecclesiis Parochialibus, præsertim ruralibus, in quibus frequenter Parochus vel solus, vel uno Vice-Pastore adjuncto, populi curam agit, eique Sacramenta & pabulum verbi administrare tenetur; atque ob id, neque quotidie; neque etiam Dominicis, Festisque diebus totum Officium diurnum pariter ac nocturnum solemniter pro populi devotione persolvi possit, ipsum tamen finem & scopum, quem per divini Officii decantationem intendit Ecclesia, seduli ac vigilantes Pastores non difficulter assequuntur, eo scilicet modo rem divinam atque exercitia Ecclesiastica disponendo, ut populus eo sedulo frequentando, dies festos Orationi, ac piis operibus dici possit impendere.

Atque in primis quod dies Festos, & Dominicos attinet, sedulus Parochus in primis curabit, ut tempore matutino, juxta Conciliorum præscripta, certa ac statuta hora Missa Parochialis solemniter celebretur, atque sub illa ad populum exhortationem sive concionem habere nequaquam omittat. Deinde si alium sibi Sacerdotem adjunctum habeat, qui Missam celebret, ut aiunt, matutinalem, curabit, ut nec sub illa ad præsentes adhortatio sive instructio desit.

Tem-

- Tempore promeridiano, Parochus ſedulam ſui gregis curam agens, juxta Canonum præſcripta, inſtructionem, quam Catechiſmum hodie dicimus, nullo unquam tempore omittet. Deinde conformiter ad Synodorum ſanctiones ſæpius iteratas, certa ac ſtatuta hora Veſperas ſolemnes celebrabit, una cum precibus illis ſive Hymnis, quæ vulgo hodie *Laudes* veſpertinæ vocantur.

His publicis Eccleſiæ Officiis vigilans Parochus alia pietatis exercitia populo adjunget & præſcribet; immo poterit, ſi ita viſum fuerit, vel ipſas Laudes a Veſperis ſeparare, vel circa tempus veſpertinum rurſus ad templum venire, populumque, ut eo conveniat, Deo pro beneficiis eo die acceptis gratias acturum, aut pro peccatis commiſſis veniam poſtulaturus, monere & adhortari.

Quæ omnia ſi ſedulo a Parocho obſerventur, non deerunt publica pietatis exercitia, quibus populus diebus Feſtis, ac Dominicis utiliter occupetur; atque ita finis, quem Eccleſia per Horarum Canonicarum ſolemnem decantationem intendit, obtinebitur.

Diebus vero feriatis, quibus in Parochialibus Eccleſiis, maxime ruralibus, ne quidem jam dicta publica Eccleſiæ Officia quotidie haberi poſſunt, nec illis, licet haberentur, populus victui ſuo lucrando tum occupatus, intereſſe poſſet; vigilans ac luminoſa veri Paſtoris charitas etiam reperit, quo defectum Officii publici, ac Horarum Canonicarum ſuppleat, ipſumque ſpiritum Eccleſiæ teneat.

Quotidie mane, hora populo commodiori, ad templum properat, eoque populum per pulſum campanæ convocat, preces aliquas una cum populo devote recitaturus, inter earum recitationem, meditationem aliqualem miſcendo. Poſt hæc brevem ad populum exhortationem facit, breviter proponendo illa, quibus ea die populus pie ac chriſtiane, etiam inter ſæculares occupationes, mentem ac cogitationes ſuas occupare queat.

Deinde ſedulus Paſtor non contentus ſi populus ſemel in die Deum oret, illum inſtruit, qua ratione, etiam inter ipſas operas, cor ſuum ad Deum levare poſſit; immo quaſdam breves ſcribit precandi aut aſpirandi formulas, quibus Deum ſæpius de die oret ac laudet.

Adhæc ſub veſperam, tempore rurſus populo commodiori templum oraturus, certaſque preces cum brevi aliqua adhortatione recitaturus accedet.

Illos vero, qui vel ob diſtantiam ab Eccleſia Parochiali, aut alia de cauſa, communi Orationi veſpertinæ aut matutinæ intereſſe nequeunt, Parochus ſedulam gregis ſui curam agens, inſtruit & hortatur, ut eo tempore, quo communis Oratio habetur (quod per pulſum campanæ indicari poterit) ipſi, ſi fieri poſſit, eo quo ſunt loco orent, aliiſque in communi orantibus ſe ſpiritu conjungant.

Quam ſollicite veſpertinam illam ac matutinam communem Orationem introduci, aut introductam conſervari deſideravit S. Carolus, quem Paſtorali ſollicitudo glorioſum reddidit, patet ex Decreto, quod in Concilio ſuo Provinciali Mediolanenſi IV. *part. 1. cap.* 24. edidit: " Norint, ait, Fideles, quod etiam Con-
„ cilio Aurelianenſi IV. olim juſtum eſt, ſibi ſæpius ſingulis die-
„ bus orandum eſſe; quod ſi aliquando frequentius non poſſunt,
„ ſaltem non veſperi ſolum, ſed etiam mane id a ſe præſtari
„ oportere. Quare Epiſcopi cura ſit, illum *veſpertinæ* oratio-
„ nis *quotidianæ communis* uſum, *mane* etiam, paulo ſcilicet
„ ante auroram, aut ſub ortum ſolis, id quod in *plerisque* hu-
„ jus Provinciæ locis jam *ſervari cœptum eſt*, ubique locorum
„ cum in urbe, tum in Diœceſi ſua paulatim introduci, atque
„ ea ratione inſtitui, ut vel in Eccleſia, vel ſuæ quique domi
„ cum familia certo loco, vel in officinis, tabernilve, vel in
„ ipſis etiam agris, atque adeo in itinere, vel in aliis denique lo-
„ cis ubicumque, ut illo Concilio cautum eſt, ea matutina hora
„ ſint, & patresfamilias, & liberi, & famuli, & artifices, opi-
„ ficeſve, & operæ inſtitoreſve, & cæteri, quicumque ſunt,
„ ſive mares, ſive fœminæ, hujus matutinæ orationis officio,
„ antequam artificium, negotium, remve ullam aggrediantur,
„ precibus, litaniis, omnique oratione, ac toto animo mente-
„ que vacent; ſicque quotidianarum actionum, operum, & ne-
„ gotiorum initium a Deo faciant, finemque itidem.

Hujus zeloſiſſimi Paſtoris exemplo quanto cum fructu eam communis Orationis matutinæ ac veſpertinæ praxim nonnulli zeloſiores in Belgio Paſtores induxerint, & obſervent, oſtendit Eruditiſſimus D. Opſtraet in ſuo *Paſtore Bono*; & indubie in pluribus Parochiis non ſine magna populi ædificatione & utilitate introduceretur, ſi Superiores, juxta ſancti Caroli monitum, ad ejus introductionem ſedulo allaborarent.

Hæc ſi obſervent Paſtores, quis ambigat, quin præcipuus finis, quem in publica Horarum decantatione etiam florentiſſimis ſæculis intendit Eccleſia, obtineatur; nimirum ut per temporum intervalla, ad communem orationem ac pias inſtructiones a præpoſitis ſuis accipiendas populus incitetur.

Quid enim aliud fuit, etiam apud ſanctiſſimos illos in Ægypto ac Palæſtina Anachoritas, Pſalmorum recitatio, niſi fervens ac devota rerum divinarum meditatio? Neque ipſi etiam in Palæſtina ſanctiſſimi Monachi opera ſua manualia intermittebant, ut præter matutinum & veſpertinum tempus ad orationem ac Pſalmorum recitationem convenirent; quia, ut refert Caſſianus *Lib. 3. Inſtit. cap.* 2. " ita ab iis inceſſanter operatio manuum pri-
„ vatim per cellulas exercetur, ut Pſalmorum quoque vel cæte-
„ rarum Scripturarum meditatio nunquam penitus omittatur.
„ Cui preces & orationes per ſingula momenta miſcentes, in
„ his Officiis, quæ nos ſtatuto tempore celebramus, totum diei
„ tempus abſumunt. Quamobrem exceptis veſpertinis ac noctur-
„ nis congregationibus nulla apud eos publica ſolemnitas, abſque
„ diei Sabbati vel Dominica celebratur, in quibus hora tertia
„ ſacræ communionis obtentu conveniunt.

Lectiones vero, quas ex ſacro codice Pſalmorum meditationi & recitationi interpoſuere ſanctiſſimi illi Anachoritæ, non aliud quam quædam piæ exortationes ſive inſtructiones erant; ut infra, ubi de Lectionibus agetur, oſtendetur.

Ex quibus intelligitur, quod licet zeloſi Paſtoris ſollicitudo & Eccleſiaſticæ diſciplinæ ardens zelus non reperiat, quo deſideratam Eccleſiæ diſciplinam quoad litteram aut vigentem interdum conſervare, aut abolitam reſtaurare queat, ejus tamen ſpiritum teneat, aut reſtauret. Quod non in hac tantum, ſed multis aliis diſciplinæ articulis a providis ac vigilantibus Paſtoribus fieri, qui Eccleſiæ ſpiritum novit, facile advertet.

CAPUT IV.

De Ritu, quo Horæ Canonicæ peragi debent.

§. I.

Quis Officii divini ritus præſcribere, aut mutare poſſit?

APOSTOLUS poſtquam Corinthiis, quod a Chriſto acceperat de Sacramento Euchariſtiæ, tradidiſſet, ſubjicit 1. *ad Cor. cap.* 11. *verſ.* 34. *Cætera autem, cum venero diſponam*; id eſt, ordinabo, conſtituam, ac ſigillatim præſcribam *cætera* ſpectantia ad dignam, honeſtam & ordinatam Myſteriorum celebrationem.

Exemplo Apoſtoli credidere Epiſcopi Apoſtolorum ſucceſſores, ſibi incumbere, tamquam Eccleſiæ principibus, & religioſi cultus præcipuis moderatoribus, ordinare, ac ſigillatim præſcribere ad dignam ac honeſtam divinorum Officiorum celebrationem ſpectantia: ut nimirum, juxta ejuſdem Apoſtoli monitum, *omnia honeſte & ſecundum ordinem* publicis Eccleſiæ conventibus *fiant*. 1. Cor *cap.* 14. *verſ.* 40.

Immo cum non ambigerent, quin res foret ſummi momenti, ne quid indecens aut minus honeſtum in divinum Officium irreperet, voluerunt, ut in Synodo Epiſcoporum prius, quod in Officio divino recitandum eſſet, probaretur, atque probatum ab omnibus obſervaretur.

„ Placuit etiam hoc, inquiunt Patres Africani; ut preces, quæ probatæ fuerint in Concilio, ſive præfationes, ſive commendationes ſeu manus impoſitiones, ab omnibus celebrentur,
„ nec aliæ omnino contra fidem præferantur, ſed quæcumque a
„ prudentioribus fuerint collecta (*a*) dicantur ". *In Conc. Eccleſ.*
„ *Afric. Can.* 103

Et Concilii Bracarenſis Patres " Placuit, inquiunt, omnibus
„ communi conſenſu, ut unus atque idem pſallendi ordo in ma-
„ tutinis ac veſpertinis Officiis teneatur; & non diverſæ ac pri-
„ vatæ, neque Monaſteriorum conſuetudines cum Eccleſiaſtica
„ regula ſint permixtæ ". *Ann.* 565. *Can.* 1.

Quin & ejuſdem Provinciæ habitum Epiſcoporum Concilium ſancivit: " ut per ſingulas Eccleſias Epiſcopi per Diœceſes (id
„ eſt Parochias juxta temporum illorum phraſim) ambulantes
„ primum diſcutiant Clericos, quomodo ordinem Baptiſmi te-
„ neant, vel Miſſarum, & qualiter quæcumque Officia in Ec-
„ cleſia peragantur. Et ſi recte quidem invenerint, Deo gratias
„ agant; ſi autem minus, docere debent ignaros ". *Ann* 572. *Can.* 1.

Ulterius progreſſus S. Theodulphus Aurelianenſis Antiſtes *in Cap. ad Presbyt. cap.* 4. decrevit, deferri ad Synodum libros, veſtimenta, & vaſa ſacra: " Quando, inquit, more ſolito ad Syno-
„ dum convenitis, veſtimenta, & libros, & vaſa ſacra, cum
„ quibus veſtrum miniſterium, & injunctum Officium peragitis,
„ vobiſcum deferte: necnon duos aut tres Clericos, cum qui-
„ bus Miſſarum ſolemnia celebratis, vobiſcum adducite, ut pro-
„ betur quam diligenter; & quam ſtudioſe *Dei ſervitium* pera-
„ gatis ".

Nullatenus ergo dubitabant Epiſcopi, quin ad ipſorum præcipue curam ſpectaret, ut honeſte ac ſecundum ordinem Officia Eccleſiaſtica perſolvantur: nec facile permittendum credebant, ut quiſque pro ſuo arbitrio ritibus Eccleſiaſticis addat vel demat.
„ Noverant enim, ut recte notat Cardinalis Bona, quam facile
„ foret in ſuperſtitiones & ineptias incidere, ſi omnibus permit-
„ teretur quidpiam vel minimum in ſacris ritibus innovare ".
De Reb. Liturg. lib. 1. *cap.* 7.

Hanc quoque ab antiquo Epiſcopis impoſitam circa ritus Eccleſiaſticos ſollicitudinem & auctoritatem agnoſcentes Concilii Tridentini Patres, ſtatuerunt, ut Canonici tam Cathedralium, quam Collegiatarum Eccleſiarum diſtributiones amittant illius diei, quo perſonaliter competens ſibi ſervitium *juxta formam ab Epiſcopis præſcribendam* non impleverint. *Seſſ.* 22. *cap.* 3. *De Reform.*

Porro ſicut Paſtoralis ſollicitudo, & is, quem in Eccleſia principatus obtinent Epiſcopi, eos invigilare jubet, ne quid inhoneſtum aut indecens in exteriorem religionis cultum irrepat; ita quoque eos attendere cogit, ut ſi quid aliquorum incuria aut errore indignum irrepſerit, tollatur & mutetur.

Quapropter etiam in noſtræ pene ætatis Conciliis injunctum legitur Epiſcopis, ut diurnalia Breviaria, Miſſalia, Antiphonalia, alioſque ad Eccleſiaſticum Officium ſpectantes libros diligenter viſitent & examinent; & ſi quid ſuperfluum, aut cultui divino indecens, aut minus dignum repererint, tollant.

Concilium Senonenſe anno 1520. Lutetiæ Pariſiorum ſub Antonio a Prato S. R. E. Cardinale, necnon Senonenſium Archiepiſcopo, & Galliarum Primate celebratum, ſtatuit *Can.* 1. " ut
„ Diœceſani ſtatim poſt diſſolutum præſens Concilium diligen-
„ ter

(a) In Collectione Canonum Africanorum editionis Pithæanæ legitur: *Quæcumque cum prudentioribus fuerint collocata.* Canon autem iſte recenſetur 70.

ter visitent Breviaria, Missalia, Antiphonalia, ac Sanctorum Legendas, & quæ deprehenderint in illis superflua, aut non satis pro Ecclesiæ dignitate convenientia, ipsi continuo tollent & resecabunt; & quæ viderint esse necessaria, adjicient.

Similiter sub idem pene tempus, Patres Concilii Coloniensis attendentes „ nonnulla in divinum Officium cæco quodam judicio invecta, judicarunt operæ pretium facturi, si Missalia perinde atque Breviaria pervideri curarent; ut amputatis tantum superfluis, & quæ superstitiosius invecta videri possint, ea tantum, quæ dignitati Ecclesiasticæ & priscis institutis consentanea fuerint, relinquantur " *Ann.* 1536. *part*, 2 *cap.* 11.

Concilium quoque Mechliniense intelligens „ quoniam in divino Officio quandoque, & potissimum in Festis, quæ certis Diœcesibus propria sunt, in historiis, quæ leguntur, & sequentiis Missarum quædam occurrunt, quæ subinde pios offendunt, ut curent Episcopi, & quod in eo Officio purgandum videtur & corrigendum, expurgent & corrigant, aut loco Officii hujusmodi jubeant Officium de Communi cantari ". *Ann.* 1570. *tit. De divino Offic, cap.* 7.

Certum proinde atque indubitatum est, præcipuam curam circa ritus divini Officii (salva tamen Constitutione Pii V. de qua §. sequenti) penes Episcopos esse (*a*).

§. II.

De Breviario Romano, quo hodie utimur; ejusque emendatione.

DEPLORAT Pius V. summam fuisse, non tantum omnium pene Ecclesiarum in recitandis Dei laudibus, & decantando divino Officio varietatem ante Concilium Tridentinum, sed etiam summam divini cultus perturbationem ex eo, quod Episcopi in Ecclesiis, quæ ab initio communiter cum cæteris veteri Romano more Horas Canonicas dicere & psallere consuevissent, privatum sibi quilibet Breviarium confecissent.

Huic vero divini Officii perturbationi, & nimiæ varietati remedium adhibere voluerat Paulus IV. sed eo, nondum opere perfecto, e vivis sublato, Patres Concilii Tridentini „ in illa salutari Reformatione ab eodem Concilio constituta, Breviarium ex ipsius Pauli IV. Papæ ratione restituere cogitarunt. Itaque quidquid ab eo in sacro opere collectum elaboratumque fuerat, Concilii Patribus Tridentini a Pio IV. Papa missum est. Ubi cum doctis quibusdam & piis viris a Concilio datum esset negotium, ut ad reliquam cogitationem, Breviarii quoque curam adjungerent, instante jam conclusione Concilii, tota res ad auctoritatem judiciumque Romani Pontificis ex Decreto ejusdem Concilii relata est: qui illis ipsis Patribus ad id munus delectis, Romam vocatis, nonnullisque in Urbe idoneis viris ad eum numerum adjunctis, rem perficiendam curavit.

Hæc ex Bulla Pii V. qui in eadem subjungit: „ Verum eo etiam in viam universæ carnis ingresso, nos, inquit, ita divina disponente Clementia, licet immerito ad Apostolatus apicem assumpti, cum sacrum opus, adhibitis etiam ad illud aliis peritis viris, maxime urgeremus, magna in nos Dei benignitate (sic enim accipimus) Romanum hoc Breviarium vidimus absolutum. Cujus ratione dispositionis, ab illis ipsis, qui negotio præpositi fuerant, non semel cognita, cum intelligeremus eos in rei confessione ab antiquis Breviariis nobilium Urbis Ecclesiarum, ac nostræ Vaticanæ Bibliothecæ, non discessisse, gravesque præterea aliquos eo in genere Scriptores secutos esse, ac denique iis remotis, quæ aliena & incerta essent, de propria summa veteris divini Officii nihil omisisse, opus probavimus, & Romæ imprimi, impressumque divulgari jussimus.

Hoc Breviarium ita probatum & evulgatum, ab omnibus quibuscumque tam Regularibus quam sæcularibus utriusque sexus ad Horarum Canonicarum recitationem adstrictis recipi mandavit, atque secundum illius præscriptum Horas Canonicas recitari voluit: „ abolendo una Breviarium novum a Francisco Cardinale S. Crucis editum, ac etiam quæcumque alia Breviaria, vel antiquiora, vel quovis privilegio munita, vel ab Episcopis in suis Diœcesibus promulgata, omnemque illorum usum, de omnibus orbis Ecclesiis, Monasteriis, Conventibus, Militiis, Ordinibus, & locis virorum & mulierum, etiam exemptis, in quibus alias Officium divinum Ecclesiæ Romanæ ritu dici consuevit aut debet; illis tamen exceptis, quæ ab ipsa prima institutione, a Sede Apostolica approbata, vel consuetudine, quæ vel ipsa institutio ducentos annos antecedat, aliis certis Breviariis usa fuisse constiterit: quibus ut inveteratum illud jus dicendi & psallendi suum Officium non adimimus, sic eisdem, si forte hoc nostrum, quod modo promulgatum est, magis placeat, dummodo Episcopus & universum Capitulum in eo consentiant, ut id in Choro dicere & psallere possint, permittimus.

Deinde statuit „ Breviarium ipsum (nimirum Romanum a se evulgatum) nullo unquam tempore vel totum, vel ex parte mutandum, vel ei aliquid addendum, vel omnino detrahendum esse ". Hæc ex Pii V. Decreto, quod Breviario Romano præfigitur (*b*), circa quod notanda sequentia.

Primo, quod Episcopis, sive particularibus Ecclesiis, quæ juxta exceptionem in dicto Decreto appositam, suis antiquis utuntur Breviariis, sua maneat salva auctoritas ea revidendi, corrigendi, aut mutandi, dum pro divini Officii dignitate, aut populi & Cleri ædificatione amplius congruere indicaverint.

Adhæc notandum, quod licet Episcopi, in quorum Ecclesiis Breviarium Romanum receptum est, nequeant illud vel in totum vel ex parte mutare propria auctoritate, illis tamen eo Decreto inhibitum non sit, divini Officii persolutioni intendere ac vigilare, suaque auctoritate ordinare, quæ ad conciliandum divino Officio majorem reverentiam, & in Clero ac populo devotionem crediderint expedire: tollere vero, quæ in divinas laudes, vel irreverentia, vel superstitio, vel avaritia forte induxissent.

Post hæc cum Pii V. successores Romani Pontifices comperissent, plura in Breviarium Romanum aut lapsu temporis irrepsisse, vel a Correctoribus a Pio V. electis non animadversa remansisse, quæ dignitate divini Officii videbantur prorsus indigna, rursus novam ipsius emendationem instituere muneris sui crediderunt; atque inter alios Urbanum VIII. „ in eamdem cogitationem traxere, ut ipse loquitur, & sollicitudo nostra, ait, erga res sacras, quas primam & optimam partem muneris nostri censemus, & piorum doctorumque virorum judicia & vota, conquerentium in eo contineri non pauca, quæ a primo nitore institutionis excidissent, sive inchoata potius quam perfecta forent ab aliis, certe a nobis supremam imponi manum desiderarent. Nos itaque huic rei sedulam operam navavimus, & jussu nostro aliquot eruditi & sapientes Viri suam serio curam contulerunt, quorum diligentia studioque Perfectum opus est, quod gratum omnibus, Deoque, & sanctæ Ecclesiæ honorificum fore speramus ". In Bulla Breviario Romano præfixa (*a*).

Denique indicatis illis, quæ in Hymnorum emendatione ac aliquorum mutatione, aut novorum editione, itemque circa Psalmorum & Canticorum interpunctionem additis asteriscis, ab ipso in hac correctione facta essent, subjungit: „ Patrum sermones & homiliæ collatæ cum pluribus impressis editionibus, & veteribus manuscriptis; ita multa suppleta, multa emendata atque correcta, Sanctorum historiæ ex priscis & probatis Auctoribus recognitæ; Rubricæ, detractis nonnullis, quibusdam adjectis, certius & commodius explicatæ.

Hactenus Urbanus VIII. Quæ ostendunt, non exiguam fuisse impensam operam, ut nihil apocryphum, nihilque divini Officii majestate indignum publice in Ecclesia recitaretur. Verum ea est humani ingenii & maxime circa factorum, & historiarum veritatem assequendam, imbecillitas, ut illa etiam sapientissimos ac diligentissimos suos non raro fugiat scrutatores; ut proinde mirari debeat nemo, quod non obstante adeo diligenti sub Urbano facta historiarum atque homiliarum, quæ Breviario Romano continebantur, discussione & inquisitione, aut eo quod in approbatione novorum Officiorum a Sacr. Congregatione Rituum hodie adhibetur examine, nonnulla postmodum a viris eruditis post iteratam de factis aut historiis illis discussionem, judicentur, & evidenter ostendantur apocrypha, aut ut minus de falsitate admodum suspecta.

Quis enim hodie est, qui non agnoscat falso adscribi primis Romanis Pontificibus, qui ante Siricium floruerunt, quæ ex Epistolis Decretalibus eorum nominibus inscriptis sunt desumpta, & in ipsorum respective Festis ex præscripto Romani Breviarii recitantur? Illarum enim Epistolarum adeo dilucide detecta est hodie suppositio & falsitas, ut R. P. Labbæus S. J. in ultima Conciliorum editione ad Epistolam I. sancto Clementi adscriptam notare non vereatur: „ Mirum est viris doctissimis Turriano, Binnio, & quibusdam aliis in tanta eruditionis Ecclesiasticæ luce probari potuisse Decretales illas Epistolas, a quocumque seu mercatore, seu peccatore fabricatas, & antiquis Romanæ Urbis Pontificibus circiter annum Christianæ epochæ octingentesimum suppositas: adeo enim perspicacibus viris deformes videntur, hoc saltem tempore, ut nulla arte, nulla cerussa aut purpurisso fucari possint. Eas omnes, saltem plerasque earum, repudiarunt eruditissimi quique Tractatores Catholici *Baronius*, *Bellarminus*, *Perrenius*, *Contius*, *Antoninus Augustinus*, *Lorinus*, *Sirmondus*, *Ducicius*, *Petavius*, *Marca*, *Bosquetus*, ut alios modo, sive antiquiores, sive recentiores silentio obvolvam.

Neque de eisdem dicere veretur P. Christianus Lupus: *Quisquis earum natales jam credit legitimos atque authenticos, censetur nugas vendere & fabulas.*

Idem prope est judicium eruditorum de lapsu ac pœnitentia S. Marcellini, cæterisque quæ ex actis cujusdam Synodi Sinuessanæ ad diem 26. Aprilis leguntur.

Item, quæ de Baptismo Constantini, ejusque circumstantiis in lectionibus secundi Nocturni in Festo S. Silvestri referuntur, nonne communi pene calculo pro apocryphis habentur ac rejiciuntur?

Quid de profectione Dionysii Areopagitæ, Sociorumque eius in Galliam sub Clemente I. aut scriptis per illum libris de Divinis nominibus, de Cœlesti, & Ecclesiastica Hierarchia, de mystica Theologia, & aliis quibusdam, quæ ipsi in Breviario Romano asseruntur & inscribuntur? Numquid illa hodie a plurimis in discernendis veris a falsis expertissimis ac oculatissimis viris, tamquam non satis firmo nixa fundamento rejiciuntur? Uti & illa, quæ de Marthæ, Mariæ Magdalenæ, Lazari, Marcellæ, atque Maximini in Massiliam appulsu; Lazarique in Massilensium, Maximini vero in Aquensium Episcopos ordinatione in Festo S. Marthæ recitantur.

Denique acta S. Catharinæ Virginis & Martyris, quibus desumpta sunt quæ in ejus Festo recitantur, ob varias, quæ in iis occurrunt, falsas narrationes, plurimis hodie suspecta sunt.

Quod in Festo S. Paulini Episcopi Nolani legitur, Paulinum seipsum in servitutem tradidisse, ut filium cujusdam viduæ a servi-

(*a*) Observandum est eum esse in Galliis morem, ut Episcopus sine consensu Capituli Cathedralis, ac sine litteris Regiis, vetus Breviarii Officium mutare non possit; id constat Arresto, quod supremus Senatus Parisiensis dedit die 27. Februarii ann. 1603. Hac de re legantur probationes Libertatum Gallic. *tit.* 2. *pag.* 1143.

(*b*) Decretum illud seu Bulla reperitur in Bullario Romano tom. 2. Edit. 1638. *pag.* 196. *col.* 1, 2. & 3.

(*a*) Hæc Bulla, quæ data est ann. 1602. legitur tom. 3. Bullarii, edit. 1638.

ſervitutem redieret, cæteraque, quæ in ſervitute egiſſe & contigiſſe narrantur, nonne a plurimis hodie magno cum fundamento ut falſa rejiciuntur? Illa, quæ de S. Petro Alexandrino 26. Novemris referuntur; nimirum de excomunicatione Arii per ipſum facta: itemque de acceſſu Achillæ & Alexandri deprecatorum Arii ad Petrum in carcere conſtitutum, reſponſoque ipſius Petri, *noctu apparuiſſe ſibi Jeſum veſte diciſſa, cauſamque rei ſciſcitanti dixiſſe: Arius veſtem meam, quæ eſt Eccleſia, dilaceravit;* nonne ſimiliter hodie de falſitate ſuſpecta a multis reputantur?

Hæc itaque, quæ quotidie deprehenduntur in Breviario Romano, non ſatis certa & fundata a viris in dignoſcendis ſinceris ab apocryphis, dubiis ab indubitatis, oculatiſſimis, atque inter cæteros R. P. Papenbrochio eiuſque ſociis, qui non ſine ingenti labore, neque exiguo fructu evulgandis atque diſcutiendis Sanctorum actis occupantur; hæc, inquam, multorum virorum, divini Officii majeſtatem ac excellentiam æmulantium, excitant vota & deſideria, ut aliquando Romanus Pontifex, prædeceſſorum ſuorum exemplo, Romani Breviarii, quo pene omnis Belgicus Clerus utitur, accuratum examen, emendationemque inſtituat; quo fiat, ut apocryphis, atque dubiis hiſtoriis, & factis ſublatis, nulla niſi firmis fundamentis innixa, & ædificationi Cleri & populi congruentia, ipſiuſque divini Officii excellentiæ digna relinquantur aut inſerantur.

Idque tanto majori cum fiducia de Sede Apoſtolica ſperandum, quod jam olim a S. Gelaſio Papa in Concilio Romano 70. Epiſcoporum dictum referatur: *Geſta SS. Martyum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & multiplicibus confeſſionum triumphis iradiant, ideo ſecundum antiquam conſuetudinem* ſingulari cautela *in ſacra Romana Eccleſia non legi; quia, inquit, & eorum, qui conſcripſere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus & idiotis* ſuperflua *aut* minus apta, *quam rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur: ſicut cujuſdam Quirici, & Julitæ; ſicut Georgii, aliorumque hujuſmodi paſſiones, quæ ab hæreticis perhibentur conſcriptæ. Propter quod, ut dictum eſt, ne vel* levis *ſubſannandi oriretur occaſio, in S. Romana Eccleſia non leguntur.* Hæc Gelaſius *apud Gratian. diſtinct. 15. Can. 3.* Quæ oſtendunt, quam ſollicita jam pridem fuerit Romana Eccleſia, ne geſta aut acta Sanctorum vel falſa, aut depravata in Eccleſia legerentur.

§. III.

Diverſitas particularium Eccleſiarum in Ritibus divini Officii, unitati Eccleſiæ non officit; & quem Ritum quiſque ſequi debeat.

OMNEM Chriſtianorum exteriorum Religionis cultum eo collimare & dirigi, ut per illum fideles moneantur & incitentur, ut tamquam *veri adoratores, adorent Patrem in ſpiritu & veritate*, nemo Catholicorum ambigit. Quapropter Apoſtoli eorumque ſucceſſores liberum ſibi eſſe non dubitarunt, varios diverſoſque ritus exterioris illius cultus præſcribere, prout inſtitutis & moribus gentis aut populi, cui præficiebantur, magis convenire judicabant. Quin & Eccleſiarum Antiſtites eam ſibi crediderunt eſſe poteſtatem, ut etiam a ſanctiſſimis & Apoſtolicis viris traditos & inſtitutos ritus interdum mutare poſſent, cum ob populi aut temporum circumſtantias ad pietatem & verum interiorem Religionis cultum promovendum ritus alios ſubinde judicarent convenientiores: quemadmodum recte notavit Vir eruditus Andreas Maſius *in Præfat. ad Liturg. Syrorum*. Cum enim animadverteret breviorem eſſe apud Syros, quam apud Græcos S. Baſilii liturgiam, hanc hujus rei affert rationem: *Quippe is fuit perpetuus hominum in Religione ſenſus, inquit, ut intra præſcriptas a Patribus cæremonias quantumvis ſanctiſſimas ſeſe continere pauci potuerint. Unde pro temporis tractu ad illas, pro vario Antiſtitum pietatis affectu, alia atque alia addita, multa etiam mutata videre eſt.*

Hinc illa tum olim, tum hodie Eccleſiarum & Congregationum in externis Religionis cæremoniis varietas, manente interim ipſius Eccleſiæ immota & inconcuſſa fidei unitate. *Plura ſunt, ait S. Fulbertus Carnutenſis Epiſcopus* Epiſt. 2. *in Eccleſiaſticis Officiis, in quibus Orientales Eccleſiæ & noſtræ communi obſervatione ſibi reſpondent: ſunt vero alia, in quibus alias ab aliis cultu diſpari & varia obſervatione audivimus diſſonare. Nec tamen nos offendit obſervantiæ diverſitas, ubi fidei non ſcinditur unitas.*

Illudque a Sanctis Patribus traditum eſſe, nimirum nihil officere conſuetudines diverſas rituum Eccleſiaſticorum, ſi unitas charitatis ſervetur in Fide Catholica, tradit S. Anſelmus Cantuarienſium Epiſcopus. Conquerenti enim Waleranno de varietate rituum Eccleſiaſticorum reſpondet: *Utique ſi per univerſam Eccleſiam uno modo & concorditer celebraretur, bonum eſſet & laudabile. Quoniam tamen multæ ſunt diverſitates, quæ non in ſubſtantia Sacramenti, neque in virtute ejus aut fide diſcordant, neque omnes in unam conſuetudinem colligi poſſunt; æſtimo eas potius cum pace concorditer tolerandas, quam diſcorditer cum ſcandalo damnandas: Habemus enim a SS. Patribus, quia ſi unitas ſervatur charitatis in Fide Catholica, nihil officit conſuetudo diverſa.*

Deinde ſubjicit: *Si autem quæritur, unde iſtæ natæ ſint conſuetudinum varietates, nihil aliud intelligo, quam humanorum ſenſuum diverſitates, qui quamvis in rei veritate & virtute non diſſentiant, in aptitudine tamen & decentia adminiſtrationis non concordant: quod enim unus aptius eſſe judicat, alius ſæpe minus aptum æſtimat: neque in hujuſmodi varietatibus non conſonare, puto ab ipſius rei veritate exorbitare. In. Reſponſ. ad querel. Waleran. cap. 1.*

Dicendum ergo cum Tertulliano: „ Regula fidei una omnino „ eſt ſola immobilis & irreformabilis. Cætera jam diſciplinæ „ & converſationis admittunt novitatem ”. *Lib. De veland. Virg.*

Regulam vero in hac rituum ac cæremoniarum Officii Eccleſiaſtici varietate quiſque tenere debet, quam in ſimili Eccleſiaſticæ diſciplinæ diverſitate tradit S. Auguſtinus: *Nec diſciplina ulla eſt, ait, in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quam forte devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores eſſe convincitur, indifferenter eſt habendum, & propter eorum, inter quos vivitur, ſocietatem ſervandum eſt. Epiſt. ad Januar. cap. 2.*

Conformiter ad hanc regulam, Clerici ſi alicui particulari Eccleſiæ ſint adſcripti, atque in ea reſideant, neceſſario ſequi debent ritum illius Eccleſiæ: neque recitando Officium divinum ritu Romano ſatisfaciunt. *Quoniam (ut recte notat Sanctus Thomas* Quodlibet 6. art. 8.) *quemadmodum Clericus, quia Eccleſiæ mancipatus atque addictus eſt, ad Officium Eccleſiaſticum obligatur, ſic etiam quia tali Eccleſiæ ratione Beneficii addictus eſt, talis Eccleſiæ Officium recitare debet.*

Indecens proinde atque abuſivum eſt, quod interdum Canonici recitari velint in choro per Vicarios divinum Officium juxta vetuſtum ritum ſuæ Eccleſiæ, ipſi vero illud ad præſcriptum Breviarii Romani perſolvant.

Illi vero, qui nulli particulari Eccleſiæ ſunt adſcripti, ſed titulo patrimonii ſunt ordinati, juxta jam traditam regula S. Auguſtini „ recte facerent (ait Bellarminus) ſi uſum illius Ec- „ cleſiæ ſequerentur, apud quam ordinarie verſari ſolent ”. *Lib. 1. De Bonis Operib. in partic. cap. 18.*

Immo juxta illam SS. Patrum traditam in hac materia regulam, idem dicendum videtur de Clericis, Eccleſiæ quidem particulari adſcriptis, ſed legitima de cauſa non reſidentibus, ut nimirum ſequantur ritum & conſuetudinem Eccleſiæ, apud quam pro eo tempore morantur.

§. IV.

Cantum in divinis laudibus adhibere ritus eſt vetuſtiſſimus: & quæ ejus utilitas?

CANTUM in divinis laudibus adhibere, ritum eſſe vetuſtiſſimum, ab ipſius quoque Chriſti & Apoſtolorum exemplo originem trahentem, docet S. Auguſtinus *Epiſt. 55. ult. edit. cap. 28. Sine dubitatione (ait) faciendum eſt maxime illud, quod de Scripturis defendi poteſt, ſicut de Hymnis & Pſalmis canendis, cum & ipſius Domini & Apoſtolorum habemus documenta, & exempla, & præcepta de re tam utili ad movendum pie animum & accendendum divinæ lectionis affectum.*

Nequaquam tamen ubique eodem tempore, neque ab omnibus æque receptum & probatum fuiſſe, fatendum eſt.

Teſtis enim eſt S. Auguſtinus *lib. 9. Conſ. cap. 7.* ſuo tempore primum a S. Ambroſio in Eccleſia Mediolanenſi inſtitutum fuiſſe, ut Hymni & Pſalmi canerentur ſecundum morem Orientalium partium ne populus mœroris tædio contabeſceret.

Ipſe vero Auguſtinus ſubinde ſentiens animum ſuum in ipſa ſonora vocum modulatione nonnihil hærere, voluptatemque quærere, dicebat: *Melos omne ſuavium cantilenarum, quibus Davidicium Pſalterium frequentatur, ab auribus meis removeri velim, atque ipſius Eccleſiæ; tutiuſque mihi videtur quod de Alexandrino Epiſcopo Athanaſio ſæpe mihi dictum commemini, qui tam modico flexu vocis faciebat ſonare lectorem Pſalmi, ut pronuntianti vicinior eſſet quam canenti. Veruntamen cum reminiſcor lacrymas meas, quas fudi ad cantus Eccleſiæ tuæ in primordiis recuperatæ fidei meæ, & nunc ipſo quod moveor, non cantu, ſed rebus quæ cantantur, cum liquida voce & convenientiſſima modulatione cantantur, magnam inſtituti hujus utilitatem rurſus agnoſco. Ita fluctuo inter periculum voluptatis & experimentum ſalubritatis; magiſque adducor, non quidem irretractabilem ſententiam proferens cantandi conſuetudinem approbare in Eccleſia; ut per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis aſſurgat. Tamen cum mihi accidit, ut me amplius cantus, quam res, quæ canitur, moveat, pœnaliter me peccare confiteor, & tunc mallem non audire cantantem. Lib. 10. Conſ. cap. 33.*

Hinc collige, S. Athanaſio magis probatam fuiſſe Pſalmorum recitationem, quæ *pronuntianti vicinior eſſet quam canenti*. Quam & hodie nonnullæ Religioſorum Congregationes amplecti malunt.

Patet deinde, Auguſtinum, licet fluctuantem, *cantandi* conſuetudinem magis approbaſſe in Eccleſia, tum ob affectum, quem in ſe ſenſerat ex cantu Pſalmorum, tum ex effectu, quem cantus in animis infirmorum excitare ſolet, dum nimirum *per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis aſſurgit.*

Hunc Eccleſiaſtici cantus effectum jam pridem expreſſerat S. Juſtinus *in Reſp. ad quæſt.* 107. aut alius quicumquæ eſt Auctor quæſtionum illarum, quæ inter opera Juſtini reperiuntur: „ Ex- „ citat enim cantus animum ad ardentem cupiditatem ejus, quod „ in carminibus canitur ”. Deinde addit: „ Ponit inſurgentes „ ex carne affectiones: cogitationes malas expellit, quæ nobis ab „ inviſibilibus inimicis injiciuntur: irrigat animum ad ferendos „ fructus divinorum bonorum. ” Porro quod hodierni cantus Eccleſiaſtici plerumque non ſint ſimiles effectus, non tam vitio ipſius cantus, quam vitio hominum adſcribendum. Si enim *liquida voce & convenientiſſimam modulatione* cantaretur, ut loquitur Auguſtinus, non dubium quin plures piæ animæ, non minus quam Auguſtinus, utilitatem hujuſmodi modulationis ſeu cantus in ſe reperirent.

§. V.

De cantu alternativo : & quæ ejus utilitas?

PLERIQUE antiquiores, qui de divinis Officiis scripserunt, secuti Socratem, crediderunt, alternativi cantus consuetudinem, suam sumpsisse originem a S. Ignatio Antiochiæ in Syra tertio post Beatum Petrum Episcopo: „ qui (ut narrat Socrates *Lib.* „ *6. Hist. cap.* 8.) vidit aliquando Angelos Hymnis *alternatim* „ decantatis S. Trinitatem celebrantes; & canendi rationem, „ quam in illa visione animadeverterat, Ecclesiæ Antiochenæ „ tradidit. Unde ista traditio ad omnes postea Ecclesias permanavit ". Hæc Socrates.

Verum nonnulli nescientes unde hæc acceperit Socrates, qui amplius quam tribus post Ignatium sæculis scripsit, cum nullus ante ipsum illius visionis aut traditionis meminerit, constanter asserunt, primos omnium Flavianum ac Diodorum, regnante Constantio, psallentium choros Antiochiæ bifariam divisisse, & Psalmos Davidicos alternis canendos eis tradidisse: eamque rem primum Antiochiæ institutam, postea ad reliquas totius orbis Ecclesias dimanasse, ut testatur Theodoretus; & ante ipsum Theodorus Mopsuestenus, qui tempore Flaviani & Diodori floruit; referens tamen ante Flavianum cantum alternativum Syris notum fuisse. *Vide Notas Henrici Vales. ad cit. cap. 8. Socratis.*

Porro quidquid sit, illud constat, tempore S. Basilii populum Cæsareensem in *duas partes* divisum *alternis succinentem* Psalmos cecinisse: eumque ritum asserit servatum fuisse apud *utramque Lybiam, Thebæos, Palæstinos, Arabes, Phœnicas, Syros, & qui ad Euphratem habitant; & ut semel dicam, ait, omnes apud quos vigiliæ, preces, communesque Psalmodiæ in pretio sunt. Epist.* 57.

Testis est B. Paulinus, S. Ambrosium *introduxisse in Ecclesiam Mediolanensem, quod in alias dein Ecclesias Occidentis manavit, ut Psalmi, & Hymni* alternatim *more Orientalium dicerentur. In Vita S. Ambrosii.*

Refert quoque Cassianus *Lib. 3. Inst. cap.* 8. sanctissimos Monachos in Palæstina Psalmos uno modulante, & aliis succinentibus recitasse; additque rationem, *ut labor hac diversitate divisus delectatione quadam defectionem corporis relevet.*

Adhæc cantus alternativi hæc est utilitas, quod nunc canendo, nunc tacendo facilius possit animus ad interiorem provocari devotionem: quia *dum lingua paululum cessat, spiritus magis excitatur*; ideoque, ut jam pridem advertit S. Basilius *Epist.* 57. hac forma recitandi contingit, ut oratio mentalis facilius conjungatur vocali: *alterius canunt*, ait, *atque ex eo simul eloquiorum Dei exercitationem & meditationem corroborant.*

Ab omni proinde ævo probata atque recepta fuit alternatim recitandi aut canendi Psalmos & Hymnos, quæ hodie viget, Ecclesiæ disciplina; ita ut unusquisque psallentium aut recitantium Horas Canonicas, tam publice quam privatim, suo muneri satisfaciat, si quisque alternatim versus Psalmorum aut Hymnorum recitet, licet nec Psalmorum nec Hymnurum versus ab altero socio vel choro recitatos privatim repetat.

Patet quoque, eum psallendi ritum receptum fuisse, tum ut labor hac diversitate divisus delectatione quadam defectionem corporis relevet, tum vel præcipue, ut *lingua paululum cessante, spiritus magis excitetur*; atque mens interius facilius se recolligere, & ad interiorem devotionem excitare queat.

Ex quo ulterius intelligitur, quod licet in alterno cantu aut recitatione, dum ab uno versus Psalmi aut Hymni canitur vel recitatur, alterius lingua cessare possit, spiritus tamen attendere debeat; ut nimirum, dum alius voce & spiritu Deum laudat, alter spiritu psallat.

Unde de alterno cantu agens S. Carolus, ait: „ Omnes in „ choro divina Officia, ut temporis ratio postularit, *alternis* „ vocibus, canant, recitent, *attenteque* audiant ". *In Conc. Mediol. I. part. 2. cap.* 25.

Atque hinc rursus consequitur, divinas laudes alternis vocibus esse decantandas tam distincte ac tractim, ut uno canente aut recitante, alius intelligere atque attendere possit. Quare etiam S. Carolus præcitatis verbis subjungit: „ Idque non cursim, non „ perturbate, non oscitanter, sed *leniter distincte*, ac studiose „ faciant.

§. VI.

De Musica, musicalibus Instrumentis, Musicis, & Pueris Chori.

PLURIMI sunt, qui jam pridem mirum in modum cantum musicæ extulere, tamquam movendis & excitandis animæ affectibus aptissimum. *Quid enim illa præstantius, ait Cassiodorus* lib. 2. Ep. 40. *quæ naturæ convenientiam ubique dispersam virtutis suæ gratia comprehendit? Quidquid enim in conceptum alicujus modificationis existit, ab harmoniæ continentia non recedit. Per hanc competenter cogitamus, pulchre loquimur, convenienter movemur; quæ quotidie ad aures nostras disciplinæ suæ lege pervenerit, imperat cantum, mutat animos: artifex auditus, & operosa delectatio . . . Tristitiam noxiam jucundat, timidos furores attenuat, cruentam sævitiam efficit blandam, excitat ignaviam, soporantemque languorem, vigilantibus reddit salubberrimam quietem, vitiatam turpi amore ad honestum studium revocat castitatem, sanat mentis tædium bonis cogitationibus semper adversum, perniciosa odia convertit ad auxiliatricem gratiam & quod beatum genus curationis est, per dulcissimas voluptates expellit animi passiones.*

Hæc Cassiodorus, cui consonat Maximus Tyrius, *Serm.* 21. „ Humanam musicam, ait quæ animos circuit, quidnam aliud „ esse dixerimus quam pædagogicum quoddam officium, quod „ animæ affectiones moderatur; id enim nimiam elationem, im„ petumque animi quasi quibusdam incantationibus demulcet, re„ missionem atque infractionem sublevat, exacuitque.

Ob hos, aliosque tum a veteribus, tum recentioribus recensitos musici cantus convenientes ad moderandas animi passiones effectus, creditum est, non inutilem, aut incongruum ejus futurum in Ecclesiasticis Officiis usum: nam, ut notat S. Thomas 2. 2. *quæst.* 91. *art.* 2. „ laus vocalis ad hoc necessaria est, ut „ affectus hominis provocetur in Deum: & ideo quæcumque ad „ hæc utilia esse possunt, in divinas laudes congruenter assu„ muntur.

Verum „ illud ab antiquis observatum est (ait Cardinalis „ Bona) nunquam ab aliqua gente mutatam fuisse musicam, quin „ & ipsa interius mutata sit. *De divina Psalm. cap.* 17. §. 3. *num.* 3.

Musica vetus, inquiebat Sextus Empyricus *Lib. 6. cap.* 22. virilis erat, recens effracta & effeminata. Et Severinus Boetius *lib. 1. cap.* 1. Amisit musica gravitatis & virtutis modum, ac pene in turpitudinem prolapsa minimum antiquam speciem servat.

De sui temporis musica ita loquitur Maximus Tyrius, *Serm.* 21. „ Musica ut nunc est extenuato corpore incedens, pulchri„ tudinem & suavitatem illam veterem abjecit. Quapropter a „ lege propria deflectens calamitosa nobiscum efficitur, animum„ que tum publice, tum privatim in perniciem trahit; relicta „ autem priori simplicitate, in levitatem fatuam abiit, & ut „ verissime dicamus, evasit in flagitium.

His aliisque veterum sententiis de musicæ depravatione relatis, subjicit Cardinalis Bona loco citato: Has veterum senten„ tias eo libentius transcripsi, quo magis hodiernæ musicæ deplo„ rabilis status innotescat. Fastidit ætas nostra concentum gra„ vem & stabilem, amatque modulos quosdam, quibus in fru„ sta concisus cantus dissiliat & enervetur.

Et sane qui etiam Belgii nostri ordinariam musicam attenderit, nonne fateri cogetur & vel invitus, jure merito veterum illorum dicta, ut plurimum illi applicari posse? Hodieque verum esse, quod *in Panoplia Evang. lib. 4. cap.* 78. dixit magnus ille Gandensium Præsul Wilhelmus Lindanus: „ Musicos plurimos „ esse dignissimos, ut de choro ejiciantur, tum propter impudi„ cos amorum, aut indignos bellorum modulos sacris Dei lau„ dibus insparsos, tum theatricam magis sonorum confusionem, „ quam religiosam pietatis ac devotionis moderationem, quam „ piorum animis passim gignere noscuntur. Non enim nunc suo „ cantu Musici auditorum animos (pergit laudatus Antistes) „ tam ad pietatis cultum, cælestiaque excitant desideria, quam „ avocant, avertunt, alienant. Scio enim aliquando divinis me „ interfuisse laudibus, subjungit Lindanus, cum vel attentissimus „ auscultarem, e quid forte psalleretur, ne unum quidem potuisse „ intelligere verbum: ita erant omnia syllabarum repetitionibus „ commista, vocibus confusa, clamoribus potius horridulis, quam „ cantu, obscurata.

Numquid quisque sibi id non semel accidisse, & frequenter accidere, cum divinis Officiis musice decantatis interesse contingit, lubenter fatebitur?

Quid igitur mirum, si ob hæc aliaque, quæ in musicam irrepserunt, eamque tam fœde conspurcarunt, Viri etiam sancti usum illius e Templis & divinis Officiis eliminandum censuerint? Atque inter alios B. Aelredus Abbas Rhievalensis in Anglia S. Bernardo coævus, in sui temporis musicam tamquam divinis laudibus plane indignam acriter invehitur, ejusque vitia graphice depingit. „ Ad quid, rogo, terribilis ille follium status, tonitrui „ potius fragorem, quam vocis exprimens suavitatem? Ad quid „ illa vocis contractio & infractio? Hic succinit, ille discinit, „ alter supercinit, alter medias quasdam notas dividit & in„ cidit. Nunc vox stringitur, nunc frangitur, tunc impingitur, „ nunc diffusiori sonitu dilatatur. Aliquando, quod pudet dicere; „ in equinos hinnitus cogitur, aliquando virili vigore deposito „ in fœminæ vocis gracilitates acuitur, nonnunquam artificio„ sa quadam circumvolutione torquetur, & retorquetur. Videas „ aliquando hominem aperto ore, quasi intercluso halitu expi„ rare, non cantare, ac ridiculosa quadam vocis interceptione „ quasi minitari silentium, nunc agones morientium, vel exta„ sim patientium imitari. Interim histrionicis quibusdam ge„ stibus totum corpus agitatur, torquentur labia, rotant oculi, „ ludunt humeri, & ad singulas quasque notas digitorum flexus „ respondet. Et hæc ridiculosa displosio vocatur religio; & ubi „ hæc frequentius agitantur, ibi Deo honorabilius serviri cla„ matur ". *Spec. char. lib. 1. cap.* 23.

Nonne hic depictum quodammodo intuemur musicorum nostrorum ordinarium agendi modum? Et quidem eo vivacius, quo musica creditur nobilior ac solemnior.

Pergit deinde Aelredus: *Stans interea vulgus sonitum follium, crepitum cymbalorum, harmoniam fistularum tremens attonitusque miratur; sed lascivas cantantium gesticulationes, meretricias vocum alternationes & infractiones non sine cachino risuque intuetur, ut eos non ad oratorium, sed ad theatrum, nec ad orandum, sed ad spectandum æstimes convenisse: nec timetur illa tremenda Majestas, cui assistitur; nec defertur mystico illi præsepio, cui ministratur, ubi Christus mystice pannis involvitur, ubi sacratissimus ejus Sanguis calice libatur, ubi aperiuntur cæli, assistunt Angeli, ubi terrena cælestibus junguntur, ubi Angelis homines sociantur. Sic quod SS. Patres instituerunt, ut infirmi excitarentur ad affectum pietatis, in usum assumitur illicitæ voluptatis. Non enim sensui præferendus est sonus; sed sonus cum sensu, ad incitamentum majoris effectus, plerumque admittendus Ideoque talis debet esse sonus, tam moderatus, tam gravis, ut non totum animum ad sui capiat oblectationem, sed sensui majorem relinquat portionem.*

Quis, quæso, vel paululum attendens hodiernum populi concursum ad Ecclesias sive Sæculares sive Regulares, in quibus exsiuntur divina Officia musice, variisque musicalibus instrumentis solemniter decantanda, non fatebitur, & hodiernos musicæ effectus graphice ab Aelredo fuisse expressos?

Numquid enim, si quis populum stantem attentius consideret, non raro fateri cogetur, eum non *ad oratorium*, *sed ad theatrum*, *nec ad orandum*, *sed ad spectandum* convenisse?

Quin & subinde fit, ut leves ac lascivas *vocem alternationes & infractiones*, sive musicam non sine cachino risuque auscultent, immo animo impuro & lascivo excipiant: quod tunc contingere frequentius solet, si musicæ atque musicalibus instrumentis voces sonoræ mulierum accedant. Quare si in Monasteriis Monialium musica canatur, specialiter invigilandum est earum directoribus, ne illa auditores ad lascivam potius, quam ad pietatem & devotionem alliciat; ipsamque lascivam frequentius juventutem, quam devotum populum ad Ecclesiam invitet.

Hæc omnia attentius quoque expendens sæpe dictus Gandesium Antistes, veritus non fuit dicere: *Illarum magis constantiam admiror Ecclesiarum, quæ istum prævidentes divini cultus abusum, semel musicam illam choro excludere maluerunt, uti Trajectensis, & quod audio Lugdunensis, quam illarum veneror magnificam, quam ipsi & putant, & jactant adeo majestatem, qua Dei chorum omni phonascorum syntagmate, vocum omnis generis discrimine, immo & turbarum clangore, cornutorum stridore, alioque strepitu vario, ne quid prætermittere videantur quod cantici verba semel obscuret, sensumque sepeliat & obruat, sibi præclare gloriantur implesse.*

Verum, ait sæpius citatus Antistes, non me fugit, quibusdam musicam cum organis & musicis rectius videri retinendam: quibus, inquit, equidem perlibenter assentiar, si una pro isto musices genere, quod nunc passim Ecclesias occupat, aliud introducatur & gravius, & rebus ipsis convenientius: & si non, ut oportet, pronuntiationi quam cantui vicinius, saltem rebus, quæ canuntur, aptius atque accommodatius.

Hæc Lindanus; quibus addi possunt, quæ circa musicam observanda præscripsit religiosissimus Mediolanensium Presul S. Carolus: *In divinis Officiis, aut omnino in Ecclesiis, nec profana cantica, sonive, nec in sacris Canticis molles flexiones, voces magis gutture oppressæ, aut denique lasciva ulla canendi ratio adhibeantur. Cantus & soni graves sint, pii ac distincti, & domui Dei ac divinis laudibus accommodati; ut simul & verba intelligantur, & ad pietatem auditores excitentur.* In Concil. Mediol. I. part. 2. cap. 5.

Illud quoque optandum esset, quod jam pridem summopere optabat Lindanus, ut Canonici aliique, quibus Musicorum incumbit assumptio, attenderent, ut eligerentur cantores *Psalmorum intelligentes, & Deum vita simul & voce moderata potius, quam incondito garritu laudantes.*

Neque ut plerumque fit, dum *ad sacrum ministerium blanda vox quæritur (quod olim deplorabat Sanctus Gregorius) quæri congrua vita negligatur, & cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat.* Lib. 4. Epist. 44.

Monebat Mutius Episcopus Bituricensis, inquit Stephanus Durantus *cantores seu musicos, quoties musæum ascendunt, orationem præmittere ad Dominum, ut det illis vocem in sua ipsorum ora bene sonantem; præcipue vero ut sursum habeant cor ad Dominum, & illud placeat cordi, quod cantant ore; ne Deus indignatus dicat illis;* Quare cantatis justitias meas, & assumit is verba mea per ora vestra. *De Ritib. Eccl.* lib. 3. c. 1.

Sane quantopere optanda sit in reformando hoc hominum genere Prælatorum cura & sollicitudo, nemo, qui vel leviter vitam ac mores illorum attenderit, non fatebitur; immo vereor ne & hoc tempore dici posset, quod dixit Durantus: *Verum hodie, dolenter refero, in Ecclesiis musici, qui cantorum vice funguntur, hominum omnium sunt dissolutissimi; adeo ut adagium populo dederint; Musice vivere hoc est, dissolute & effœminate.*

Neque obscurum est, unde in illo hominum genere natum sit evenire. Cum enim assidue divinis Officiis decantandis occupentur, facile contingit, ut pietatis ac religionis spiritum ac fervorem conformen non habentes, divina Officia sine ullo pietatis spiritu ex quadam necessitate, aut mere intuitu salarii inde provenientis modo plane mercenario ac profano peragant. Atque hinc ulterius contingit, ut sensim omnem circa sacratissima nostræ Religionis mysteria gustum amittant, nullumque proinde ex illis spiritualem animæ fructum percipiant: quo destituti, quid mirum, si continuo in pejora ruant, atque paulatim in malis obdurescant?

Quod circa musicos adultæ ætatis observandum diximus, id indubie quoad pueros chori, quos hodie Choristas, vel Chorales dicimus, similiter servandum: ut nimirum non tam attendatur vox sonora, quam vitæ morumque innocentia, eaque pietatis specimina, quæ in ea ætate haberi possunt, qui non tantum cantibus, sed & vitæ innocentia chorum Ecclesiæ excitent.

Deinde cum pueri illi ab infantia sua specialiter divino cultui consecrentur & deputentur, summopere quoque invigilandum, ut omni cura & studio a vitiis & corruptione sæculi conserventur, ipsamque Baptismi innocentiam illibatam conservent. Unde jam pridem statuit regula Canonicorum: *ut hujusmodi pueris custodiendis & spiritualiter erudiendis, talis a Prælatis costituendus sit doctrinæ & vitæ probabilis Magister, qui eorum curam summa gerat industria, eosque ita constringat, qualiter Ecclesiasticis doctrinis imbuti, & armis spiritualibus induti, & Ecclesiæ utilitatibus decenter parere possint.* In Concil. Aquis. an. 816. c. 135.

Insuper illud attendendum, ut pueri, pro majori pro minori pietate ac fervore, sæpius vel rarius divinis Officiis interesse jubeantur: dum enim a mane ad vesperam ut frequenter per abusum contingit, divinis Officiis continuo interesse coguntur, contingit, ut sæpius cum tædio & sine ulla pietate adesse & canere jubeantur; ex quo tunc ulterius fit, ut sensim omnem erga præcipua nostræ Religionis mysteria affectum devotionis amittant; & hinc paulatim insensibilitatem quamdam ad res divinas contrahunt, & per illam ad vitia etiam gravia prolabuntur.

Et sane, quia similis circa hujusmodi pueros cura negligitur; experientia, proh dolor! docet, pueros, qui reliquis pietate ac morum innocentia prælucere deberent, frequentius esse cæteris pejores, atque in solida pietate & devotione tepidiores: adeo ut etiam hodie vix alii, quam ex infima plebe, pueri ad id officii haberi queant; verentur nimirum honestiores parentes, ne si pueri choro destinentur, pejores fiant. Quod quam Religioni nostræ indecorum, sit, nemo non videt.

§. VII.

An organa in divinis laudibus sint assumenda? Et quid in illorum usu observandum, aut cavendum?

ORGANORUM usum tempore S. Thomæ in divinis laudibus sive Officiis receptum non fuisse, ex verbis ipsius 2. 2. *quæst.* 91. *art.* 2. colligunt nonnulli. Quærens enim utrum in divinis laudibus sint cantus assumendi, pro parte negativa hoc format argumentum: *In veteri Lege laudabatur Deus in musicis instrumentis & humanis cantibus; sed instrumenta musica sicut cytharas & psalteria non assumit Ecclesia in divinas laudes, ne videatur judaizare. Ergo pari ratione nec cantus in divinas laudes sunt assumendi.* Huic argumento respondens Sanctus Doctor, neque negat majorem, neque minorem; sed minorem concedendo, ostendit qua ratione convenerit hujusmodi instrumenta assumere in veteri Lege, nequaquam vero conveniat in nova Lege. *Hujusmodi enim musica instrumenta, inquit, magis animum movent ad delectationem, quam per ea formetur interius bona dispositio. In veteri autem Testamento usus erat talium instrumentorum, tum quia populus erat magis durus & carnalis: unde erat per hujusmodi instrumenta provocandus, sicut & per promissiones terrenas, tum etiam quia hujusmodi instrumenta corporalia aliquid figurabant.*

Ex his apparet, sanctum Thomam supposuisse, organi atque musicorum instrumentorum usum in divinas laudes suo tempore non fuisse receptum. Unde Cardinalis Caietanus commentans dictum locum: *Nota inquit, quod tempore divi Thomæ Ecclesia non utebatur organis.* Et post ipsum Navarrus asserens, quod usus organorum & horum sonus non sit faciendus tanti ad verum cultum divinum, quanti vulgus facit, hanc inter cæteras addit rationem: „ Quia est nova cæremonia laudandi Deum in „ Ecclesia Catholica; vivente enim sancto Thoma, qui abiit „ anno 1274. non erat adhuc eorum usus in Officiis divinis ". *De Orat. cap.* 16. *num.* 46. Quin & hodie, teste Cardinale Bona " Romæ in Sacello summi Pontificis semper sine instrumen„ tis Officiorum solemnia celebrantur; & Ecclesia Lugdunensis, „ quæ novitates nescit, ait idem Cardinalis, semper organa „ repudiavit, neque in hunc diem ascivit ". *De divina Psalm. cap.* 17. §. 5.

„ Verum licet ratio Doctoris Angelici contra organorum usum „ jam allegata, per se sit vera, inquit Cardinalis Cajetanus, „ potest tamen per accidens tolerari extensa jam consuetudo „ organorum, propter nimiam elongationem hominum a divino „ cultu, ut vel sic allecti, Divinis intersint. Qui tamen orga„ na, prosequitur Cajetanus, in Ecclesia medicinam animæ a „ remotis esse cogitaverit, parce illis utetur, ne sanis noceat, „ minuendo vel tollendo eorum devotionem.

Hactenus Cajetanus. Quæ multum consona Conciliis tum præterito tum præsenti sæculo celebratis, in quibus usus organorum, qui tum in divinis Officiis passim receptus erat, non absolute rejicitur, tamquam divinis laudibus indecens, aut populi devotionem impediens; sed quæ circa illum servanda, aut vitanda sint, præscribuntur.

„ Organorum usum (inquiunt Patres Concilii Senonensis an„ no 1528. *cap.* 17.) Ecclesia a Patribus ad cultum servitium„ que divinum recepit. Nolumus itaque quod organicis instru„ mentis resonet in Ecclesia impudica aut lasciva melodia; sed „ sonus omnino dulcis, qui nihil præter Hymnos divinos, & „ Cantica spiritualia repræsentet.

Simile est Decretum sub idem pene tempus Patrum Coloniensium. Similiter Synodus œcumenica Tridentina mandans " ar„ ceri ab Ecclesiis musicas eas, ubi sive *organo*, sive cantu la„ scivum aut impurum aliquid miscetur ": ostendit, se non universim organorum usum, sed ejus duntaxat damnare abusum. Unde S. Carolus Concilii Tridentini fidelis executor organa in Ecclesia admisit, tametsi reliqua instrumenta excluserit. *Organo tantum*, ait, *in Ecclesia locus sit; tibia, cornu, & reliqua musica instrumenta excludantur.*

Illud igitur sedulo curare tenentur, qui divino Officio intendunt, ut organa, quæ unice ad infirmioris populi devotionem sublevandam & fulcinandam in divinas laudes admissa sunt, nihil sonent, quod vel devotionem turbet, aut animum ad cogitationes sæculares, aut, quod impium est, lascivas & impuras incitet, aut moveat; quod & circa tintinnabula, aliaque similia instrumenta servari, anxie inculcarunt Belgii nostri Concilia.

„ Cohibeant, ait Synodus I. Mechliniensis, Episcopi *Cantores*, „ *Organistas*, *Campanarios*, & alios quoscumque a lasciva, mi„ litari, quavis indecore musica in cantu, organis, & campa„ nis sub pœna 10. stuferorum, ad pios usus arbitrio Episcopo„ rum applicanda. Et si semel puniti non obstinuerint, pœna „ carceris aut alias arbitraria plectantur.

Et Camerenſis, item Mechlinienſis II. addunt: " ut qui tintinnabula, & campanulas ad harmoniam quamdam pulſare ſolent, caveant omnino ne hujuſmodi pulſatione cantiones turpes, inhoneſtas & vulgo jactatas imitentur, ſed potius Hymnorum & Canticorum Eccleſiæ modulationes .. Si quis non paruerit, puniatur, ut qui multis labendi occaſionem præbuerit, & in re ſacris dicata, ſpurca & inhoneſta attulerit ". *Anno 1565. tit. 6. cap. 15.*

Inſuper ſupradictum Concilium Cameracenſe uſum organorum ita moderatur " ut quæ in Miſſis ad doctrinam & inſtructionem populi leguntur, aut canuntur, ita legantur & canantur, ut præſentes diſtincte ſingula verba exaudire poſſint. Quare, ait, in Symbolo canendo placet nec *organa*, nec muſicam adhiberi; niſi ſit ſimplex, ac talis, ut ſingula verba ſine repetitione poſſint intelligi ". Deinde addit; " Quæ in choro cani debent ad inſtructionem, ea canantur vere, ut intelligantur mente; non autem *organis*, quæ ſic ædificare nequeunt, ut viva vox piæ mentis interpres & nuntia."

Hinc apparet, quod ex mente Patrum Concilii Cameracenſis, non conveniat, ut in choro Pſalmorum, Canticorum, aut Hymnorum verſus organo canantur; quandoquidem illi cantentur, ut Clerus ſaltem eos intelligat & attendat, quod ita commode fieri nequit, dum organo canuntur.

§. VIII.

Ritus eſt vetuſtiſſimus, & fini divini Officii plane conſonus; ut per diſtincta temporum intervalla recitetur.

ANIMUS non eſt in præſenti §. oſtendere, quod diei aut noctis tempore ſingulæ divini Officii partes ſint exſolvendæ (id enim præſtabitur infra ubi de ſingulis agetur, ſed tantum quod ſit ritus antiquiſſimus, ipſi divino Officio ſeu Horis Canonicis coævus, & ubique ſemper receptus, & ſedulo conſervatus, ut divinum Officium non uno & eodem tempore, ſed per temporum intervalla per partes recitetur.

Illum ritum docent Apoſtoli, dum diverſis ac præſcriptis horis ad Sextam, Nonam, aliaſque horas orationis convenerunt. Docuere id primi Chriſtiani, qui adeo ſollicite ac religioſe ad communem orationem conſtitutis diei ac noctis horis, id eſt mane, hora tertia, ſexta, & nona, veſpere, & ad galli cantum, ut loquuntur Conſtitutiones vulgo Apoſtolicæ, conveniebant.

Denique ritum illum expreſſere uno conſenſu Sancti Patres, nihil adeo inculcantes, quam ut horis diſtinctis ad orandum, tum Clerus tum populus convenirent.

Quinimmo præcipuum fuiſſe Horarum Canonicarum ſcopum, ut frequentius per temporum intervalla, per exteriorem illum Religionis cultum, in nobis continuum orationis deſiderium excitaretur aut foveretur, communis ac conſonans eſt Patrum ſententia.

" Quamquam Apoſtolus ſemper orare nos jubeat, & Sanctis etiam ipſe ſomnus oratio ſit, inquit S. Hieronymus; tamen diverſas orandi horas debemus habere, ut ſi forte aliquo fuerimus opere detenti, ipſum nos ad Officium tempus admoneat ". Ad Euſtoc. *De Cuſtod. virg.*

Et S. Auguſtinus viduam illam vere probam docens modum ſemper orandi, ait *Epiſt. 130. cap. 9. ult. edit.* " In ipſa fide, & ſpe, & charitate continuato deſiderio ſemper oramus: ſed ideo per certa intervalla horarum & temporum etiam verbis rogamus Deum, ut illis rerum ſignis nos admoneamus, quantumque in hoc deſiderio profecerimus nobis ipſis innoteſcamus, & ad hoc augendum nos ipſos acrius excitemus.

Et infra: " Ideo ab aliis curis atque negotiis, quibus ipſum deſiderium quodammodo tepeſcit, certis horis ad negotium orandi mentem revocamus, verbis orationis nos ipſos admonentes in id quod deſideramus intendere; ne quod tepeſcere cœperat, omnino frigeſcat & penitus extinguatur, niſi crebrius inflammetur " *Epiſt. 130. cap. 9. ult. edit.*

Ergo intentioni Eccleſiæ, atque ipſarum Horarum Canonicarum inſtitutioni ſit conformis ille ritus, quo per diſtincta temporum intervalla ad communem orationem convenitur: " ut anima, quæ terrenis adhuc implicatur deſideriis, & curis ſæcularibus impeditur (quemadmodum in ſimili loquitur S. Leo) ex intervallo ſaltem ad divina reſpiret ". *Serm. 4. De Jejun. 7. menſis.*

Ut igitur nihil de obligatione, juxta Eccleſiæ intentionem, Horas Canonicas, etiam privatim, per diſtincta ac præſcripta tempora recitandi (quam nonnulli de reliquo etiam in iis, quæ juris naturalis ſunt, admodum indulgentes, ad ſuperſtitionem uſque aggravant & extollunt) determinem; illud tamen cum Cardinale Bellarmino *De bonis Operib. in part. lib. 1. cap. 18.* audeo aſſerere: " quod quidquid ſit de rigore juris, certe dubitari non debet, quin ſit longe perfectius, fructuoſius, & facilius Officia ſingularum horarum ſuis, propriiſque temporibus celebrare, quam multa ſimul Officia ſine ulla horarum & temporum diſtinctione conjungere. Sic enim ſatisfit Eccleſiaſticæ inſtitutioni, quæ ideo in certas horas diurnas atque nocturnas Officium diſtribuit, ut in iiſdem horis, atque adeo per omnes totius diei partes Deum laudemus; ſic etiam maxima utilitas ex Officii recitatione ad nos accedit, dum tam crebro ad nos ipſi redimus, & a tumultibus ſæculi ad pacem Dei animum revocamus; ſic denique labor precum horarum in tot partes diviſus ita minuitur, ut leviſſimus, ac pene nullus eſſe videatur.

Hactenus Cardinalis Bellarminus, qui & addit: " Denique ita faciendum eſſe tunc etiam, cum privatim Officium divinum perſolvitur, Sancti Patres apertiſſime docent ". Non dubium tamen, quin arctior ſit obligatio recitandi Horas Canonicas diſtinctis atque præſtitutis temporibus publice in communi, quam privatim: multoque inconvenientius, atque intentioni Eccleſiæ multo magis adverſum ſit, ſi Horæ Canonicæ conjunctim & uno tractu perſolvantur in publico Officio, quam ſi id privatim contingat.

Illud quoque aſſerere non dubito, quod qui neceſſariis aliis occupationibus non diſtractus, Horas Canonicas uno eodemque tempore perſolvere conſuevit, ſuo agendi modo convincatur parum de ſpiritu Eccleſiæ habere; quinimmo non obſcure oſtendat, ſe Horarum Canonicarum penſum potius reputare pro onere quodam, quo ſe exoneratum gaudet, quam medio ſuaviſſimo, ſæpius per diem Deum, tamquam publicus Eccleſiæ miniſter laudandi, ſeſeque ab aliis occupationibus recollendi, & ſpiritum orationis reſuſcitandi.

Illos vero, qui non verentur, etiam ipſas Veſperas & Completorium, contra præſcriptum ordinem, anticipare & recitare ante meridiem, eo quod invitati ad convivium timeant, ne, ſi non anticipaverint, poſt ſumptum prandium ſint indiſpoſiti ad Horas illas devote recitandas; aut ne convivio tanto tempore occupentur, ut tempus lectioni Horarum non ſuperſit: illos, inquam, non tantum ſpiritu Eccleſiaſtico vacuos, ſed nec dignos, ut Eccleſiaſtici nominentur, judico.

CAPUT V.

De externa reverentia in recitatione Horarum Canonicarum ſervanda.

§. I.

Rationes, quæ ſuadent, reverentiam exteriorem in divino Officio ſervandam eſſe.

SUMMAM in divinis Officiis etiam exteriorem corporis reverentiam eſſe ſervandam plura evincunt. " Si enim quis Principem ſæculi rogaturus habitu honeſto, geſtu decenti, prolatione non præcipiti, ſed diſtincta, attenta quoque mente, ſeipſum ac verba ſtudet componere (inquit Synodus Baſileenſis *Seſſ. 21. §. 3.*) quanto diligentius in ſacro loco omnipotentem oraturus Deum, hæc omnino curare debet!

Synodus quoque Mechlinienſis cum monuit, quod in Officio divino " negotium nobis ſit cum Deo ipſo, qui Rex Regum eſt, & Dominus dominantium " ſubinferre non dubitat, in eo ab omni actione inhoneſta & indecenti abſtinendum eſſe. *Anno 1607. tit. 12. cap. 1.*

Et ante omnes S. Bernardus, poſtquam dixerat: Oportet nos orationis tempore curiam intrare cœleſtem, illam utique curiam, in qua *Rex regum ſtellato ſedet ſolio*, circumdante innumerabili & ineffabili beatorum Spirituum exercitu ": mox infert: Quanta ergo cum reverentia, quanto timore, quanta illic humilitate accedere debet a palude ſua procedens & repens ranuncula vilis! Quam tremebundus, quam ſupplex, quam denique humilis & ſollicitus, & toto intentus animo majeſtati gloriæ in preſentia Angelorum, in concilio juſtorum & congregatione aſſiſtere poterit homuncio "! *Serm. De 4. Noviſſ.*

Alterum, quod ſuadet externam reverentiam, devotamque corporis totius compoſitionem in divino Officio eſſe ſervandam, eſt adſtantium ædificatio. Cum enim, ut ſupra oſtenſum eſt, Horæ Canonicæ publice in Eccleſia perſolvantur, etiam ad ædificationem & devotionem populi; quis ambigat, quin ea debeat eſſe perſolventium exterior compoſitio, quæ ipſos adſtantes ædificet, & ad pietatem animique devotionem excitet; eaque omnia vitanda ſint, quæ populum diſtraere, aut offendere poſſint?

Hinc Patres Concilii Moguntini monentes Canonicos, ut ad divina Officia peragenda non mente tantum, ſed & *corpore* ſe componant, rationem addunt: " quo ſimul & Deo cultum exhibere, & *populo conſideranti devotionem augere valeant* ". *Anno 1549. c. 53.*

Denique nemini dubium eſt, & ipſa experientia nimium compertum, exteriorem corporis devotam compoſitionem, ob intimam corporis & animæ connexionem & unionem, plurimum ad interiorem mentis & ſpiritus devotionem conducere, ut infra latius oſtendetur.

§. II.

Reverentia divino Officio debita exigit, ut eo durante abſtineatur a confabulationibus, riſibus, aliaque actione profana.

IPSAM reverentiam divino Officio debitam exigere, ut omnia exteriora ita componantur, ut etiam exterius oſtendatur, negotium eſſe non cum homine, ſed cum Deo; omniaque vitanda, quæ tanta majeſtate ſunt indigna, vel ipſum religionis ac pietatis opus turbare, aut adſtantes diſtrahere vel offendere poſſent, ratio ipſa docet.

Unde Patres Concilii Baſileenſis, cum oſtendiſſent ſumma reverentia Horas Canonicas eſſe perſolvendas, mox ſubjiciunt: " Clerici cum in choro fuerint, gravitatem ſervent, quam & locus & officium exigunt, non inſimul aut cum aliis confabulantes ſeu colloquentes, aut litteras ſeu ſcripturas alias legentes. *Seſſ. 21. §. 3.*

Immo

Immo Patres Concilii Coloniensis anno 1536. *part.* 3. *cap.* 6. *longe abominabile* esse pronuntiant: *quod quidem tum cum Divina aguntur, inter sese de rebus profanis tractent, mussitationes, colloquia, risus & cachinnos intermisceant. Quidquam aut in aliquem chori angulum se recipientes, de nugis, ne quid gravius dicamus commentantur; aut foris per templum magno cum populi offendiculo deambulantes, oculos pariter & aures ad vanitatem convertunt, atque sacra loca fœdant, positi* in lapidem offensionis & petram scandali.

Deinde adjungunt, quod merito a Canonicis notandum: *Hac lege nullum excipimus, sive claris sit natalibus prognatus, sive plebejus. Quin potius, qui genere præstant, meminerint se illic Canonicos agere, & non conversari in aulis, sed in scholis virtutum ac Ecclesiasticæ disciplinæ.*

Et S. Carolus de reverentia in choro servanda tractans: *Facessant*, ait, *somnus, risus, joci, rixa, colloquia.* In Conc. Mediol. I. *part.* 2. *cap.* 53.

Denique Synodus nostra Mechliniensis considerans, quod in divino Officio negotium nobis sit cum Deo ipso, cavit „ sub „ pœna amittendæ distributionis, & alia arbitraria pro modo „ scandali, ut in choro a fabulis, risibus, & aliis insolentiis ab„ stineatur „. *Anno* 1607. *tit.* 12 *cap.* 1.

Et sane quis hæc atque similia Ecclesiæ Decreta non miretur, Quid enim indignius, quam profanis illis confabulationibus cum populi scandalo occupari, quando cum ipsa divina Majestate tractandum est, quando pro beneficiis gratiæ agendæ: pro peccatis tum propriis, tum populi venia postulanda, atque rursus pro novis beneficiis impetrandis instanter orandum?

Convincuntur sane Canonici, aliique similes confabulatores nullam aut exiguam de Dei præsentia, atque de divini Officii majestate habere ideam. Aliam profecto ostendebant piissimi illi Monachi, qui licet in innumerosa essent multitudine, tantum tamen silentium in recitandis divinis laudibus a cunctis servabatur (ait Cassianus *lib.* 2. *Inst. cap.* 10.) „ ut cum in unum tam „ innumerosa fratrum multitudo conveniat, præter illum, qui „ consurgens Psalmum decantat in medio, nullus penitus homi„ num adesse credatur „.

Hæc Monachi illi, qui laici duntaxat erant. Pudeat ergo Canonicos, aliosque, qui jam in Clerum adscripti, immo plerumque Sacerdotio insigniti, tanto majore reverentia Dei laudibus, aliisque Religionis exercitiis præ illis deberent assistere, quanto status ipsorum perfectione statum laicalem antecellit, confabulationibus divinum Officium perturbare.

Verum si confabulari, aliisque sæcularibus actionibus tempore divini Officii occupari plane sit indignum, nonne merito reputatur *abominabile*, & a Superioribus severe puniendum, quod hodie, proh dolor! nimium frequens est, in risum & cachinos prorumpi, mox ut quidquam extra ordinem in choro contingit? Si quis error, aut quid inordinatum vel in ritu, vel in cantu accidat, mox aliquos in risum & cachinos moveri videre est. Cum e contra si aliquo pro religiosa persolutione divini Officii zelo agerentur, potius similis defectus cor ad tristitiam & dolorem excitare deberet, dum divinum Officium per hujusmodi defectum aliquo modo profanari conspiciunt.

§. III.

Reverentia divino Officio debita requirit in persolventibus honestum atque gravem, eumque uniformem corporis situm.

Divini Officii reverentiam exigere honestum modestumque totius corporis situm nemo ambigit: quare Doctor Seraphicus (*a*) de hac reverentia tractans *in Spec. disciplin. part.* 1. §. 15. inter alia acriter reprehendit inordinatos, qui hodie nimium frequentes sunt, corporis situs & gestus.

„ Adhæc, inquit, honesti Fratres in corporis dispositione, „ decenter & uniformiter sint in choro: decenter, quod sine „ vaga dispositione vel turpi; vaga, ut quando chorum ingres„ si, vel intrante, vel adstante conventu, nunc segniter desi„ dent, nunc stantes quidem, hac & illac membrorum, ut lan„ guentium incongrua quadam exagitatione se gyrant.

Deinde addit: „ Turpis erit situs, si sint ibi molliter, aut „ remisse se in stallis suis, brachiis, tibiisque resolutis notabili„ ter incurvando, aut in partem unam penitus, ut possunt pro„ tenso in alteram corpore accubando, ita ut lecti mollitiem „ quærere videantur.

Hos corporis inordinatos situs jam pridem in Canonicis, aliisque choro adstrictis, tamquam disciplinæ divini Officii adversos reprobarunt passim Concilia; volueruntque, *cum in choro fuerint, gravitatem servent, quam & locus & officium exigunt.* Illud præterea attendentes, ut omnes uniformem corporis situm observent.

„ In choro (inquit S. Carolus) pro temporis & Officii ratio„ ne, ex instituto & more Ecclesiæ sedant, stent, flectant ge„ nua, caput aperiant, & submittant: *omnes vero æque idem* „ *faciant* „. In Concilio Mediol. I. *part.* 2. *cap.* 53.

Idem in aliis Conciliis observare licet: ut nimirum dum surgendum est, aut genuflectendum, id per omnes fiat. Quod sane si observaretur, indubie non parum ad conciliandam Officio divino reverentiam valeret.

§. IV.

Reverentia divini Officii exigit, ut distincte & tractim illud persolvatur.

Plurimum valere ad conciliandam divino Officio reverentiam, si illud distincte, tractim, atque gravi tono recitetur, nemini dubium est: uti e contra, quod summam divino Officio irreverentiam, & adstantibus atque recitantibus turbationem ac distractionem, immo tædium quoddam & nauseam pariat festina nimium, atque præcipitata, & confusa ejus recitatio, ratione & experientia compertum est.

Quapropter Ecclesia sollicita, ut Horæ Canonicæ omni qua decet reverentia, seu publice seu privatim recitentur, nihil adeo sollicite ac studiose inculcat ac præcipit; quam ut distincte ac tractim recitentur.

Patres Concilii Basileensis, cum ostendissent omni reverentia divinas laudes fore persolvendas, mox tamquam consequens subjiciunt: „ Laudes divinæ per singulas Horas, non *cursim* ac *fe*„ *stinanter*, sed *sedatim*, ac *tractim*, & cum *pausa debita*, præ„ sertim in medio cujuslibet versiculi Psalmorum, debitam fa„ ciendo inter solemne ac feriale Officium differentiam, reve„ renter ab omnibus persolvantur „. *Sess.* 21. §. 3.

Et habita Synodus Senonensis sub Antonio a Prato S. R. E. Cardinale & Archiepiscopo Senonensi, *anno* 1528. *c.* 19. „ ad„ monet generaliter Beneficiatos, & alios in Sacris Ordinibus „ constitutos, qui ad Horas Canonicas tenentur, ut si orationes „ suas Deo acceptas fore cupiant, non in gutture, vel inter „ dentes; seu deglutiendo, aut syncopando, dictiones, vel col„ loquia, aut risus intermiscendo; sed sive soli sive associati, „ diurnum, nocturnumque Officium reverenter, verbisque di„ stinctis peragant; ac tali in loco, unde a devotione non re„ trahantur.

Quod prædicta Concilia pluribus exposuerunt, id paucis expresserat Concilium Viennense, rescindens abusum Horas Canonicas *transcurrendo & syncopando* absolvendi. Habetur *Clementina* 1. *De claratione Missarum.*

Et similiter Synodus Tridentina *Sess.* 24. *De Reform. cap.* 12, præcipit, ut compellantur omnes *in choro ad psallendum instituto Hymnis & Canticis Dei nomen*, non tantum *reverenter*, sed & *distincte laudare.*

Quid de hoc Concilii Tridentini Decreto censuerit fidelissimus ejus executor S. Carolus, supra retulimus; Præcipiens nimirum, ut Canonici divina Officia alternis vocibus, canant aut recitent, idque non *cursim, non perturbate, non oscitanter, sed leniter, distincte, ac studiose faciant* In Concilio Mediolanense I. *par.* 2. *c.* 53.

Similia in omnibus pene Conciliis inculcantur & præcipiuntur, & quidem nostra Mechliniensis, recitato supra citato Synodi Tridentinæ Decreto, addit: Quod *Decretum præsens Synodus inviolabiliter observari mandat.*

Verum quis non obstupescat, quod haud obstantibus tot totiesque iteratis Ecclesiæ severissimis Decretis, atque ipsa divinarum laudum majestate & excellentia, passim in Ecclesiis Canonicorum persolvantur Horæ Canonicæ cum tanta præcipitantia, tantaque confusione, ut vix quid canatur intelligi possit; ut subinde videaris confusum audire boatum potius, quam cantum suave sonantis Ecclesiæ.

Sed unde tantus ac tam universalis, atque adeo inolitus in decantandis divinis laudibus abusus? Non aliunde credo, quam quod plerique hodie Canonici „ a vero procul aberrantes falso „ existiment (ut loquitur Concilium Coloniense anno 1536. „ *part.* 2. *c.* 5.) sese non alicujus officii in Ecclesia exercendi, „ sed quietis & inertiæ tantum causa Canonicatus esse adeptos; „ perinde atque satisfit, paucis quibusdam Clericis admodum „ ignaris, tenui pretio conductis, curam divini Officii com„ mitti, quod deinde ejuscemodi mercenarii non servatis tem„ porum interstitiis, syncopando transcurrunt, interim ipsis Ca„ nonicis tota vita torpentibus.

Et sane, nonne hodie frequenter videre est in Ecclesiis seu Cathedralibus, seu Collegiatis, frequenti etiam Canonicorum numero constantibus, paucos aliquot Vicarios tenui pretio conductos Horis Canonicis cantandis occupatos; easque tanta dein præcipitantia & confusione percurrentes, ut etiam diei Dominicæ Nocturnos ex Psalmis 18. & 9. Lectionibus cum suis Responsoriis & Hymnis, item Laudes sive Matutinum constans 7. Psalmis & duobus Canticis cum Hymno & capitulo, unius circiter sesqui-horæ spatio cantantes absolvant? Feriales vero Nocturnum, una cum Laudibus, quantumvis longioribus constet Psalmis, uti Sabbati & Feriæ V. videas unius horæ spatio, quo pii Clerici legendo vix absolvere possunt, totum, etiam canendo, absolvi; non longius in cæteris Horis decantandis, cum proportione, spatium temporis impendentes.

Veniet profecto aliquando dies illa, in qua videbunt Canonici „ quod *Canonicus* nomen sit *officii, operis, & militiæ Cleri*„ *calis*; non autem redituum, Præbendarum, aut emolumento„ rum „: ut loquitur pius Guillelmus Parisiensis *De collat. Beneficiorum cap.* 4.

Videbunt quoque se esse constitutos, ut *laudes Dei in communi persolventis*, ut regula ipsorum inculcat, *pro suis populorumque, quorum oblationibus vivunt, delictis Deum exorent.* In Concilio Aquis. anno 816. *cap.* 131.

„ Heu miseros & infelices! Quid Deo vestro respondebitis „ (merito exclamat piissimus Cardinalis Bona) in die judicii, „ cum vobiscum ponet rationem, quod opus suum feceritis *frau*„ *dulenter*? Quid dicetis animabus, quarum bona percepistis in „ vita vestra, ut earum peccata portantes, indignationem Dei „ averteris ab illis „? *De div. Ps. cap.* 111. §. 2. *num.* 4.

(*a*) Sanctus Bonaventura dictus *Doctor Seraphicus*, eo quod virtute & scientia in Ordine Seraphico seu Franciscanorum eminuerit.

CAPUT VI.

Horæ Canonicæ *devote* persolvendæ sunt.

§. I.

Sola exterior reverentia in persolutione Horarum Canonicarum non sufficit, sed necessaria est interior devotio.

HORAS Canonicas *reverenter* ac *distincte* pro operis tanti dignitate & excellentia persolvendas esse, præcedenti conclusione ostendimus. Verum, si in hac exteriori reverentia sistatur Horarum Canonicarum recitatio, quantumcumque etiam solemnis atque exterius reverenter facta decantatio, erit non Christianus & Deo dignus Religionis cultus, sed mere Judaicus; quo exterius duntaxat nequaquam vero *spiritu* & *veritate* (uti a veris adoratoribus exigitur) Pater *adoretur* & colatur.

Unde merito, nisi interior devotio & spiritus accedat; ut scilicet dum Horas Canonicas psallimus sive recitamus, id versetur in corde, quod ore profertur, suggillabit nos eadem illa prophetica objurgatione Dominus, qua olim Judæos perstrinxit, *Matth. cap. 15. vers. 7. Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias, dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.*

Scite proinde dixit Prosper Aquitanicus:

Laus vera in Dominum depromitur ore precantis,
Si quæ voce fluunt, intima cordis habent.

Hinc & illud Hieronymi apud Gratianum, *Dist. 92. Can. 1.* „ Cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino. Audiant „ hæc adolescentuli, audiant ii, quibus in Ecclesia est, psallendi „ officium: Deo non voce, sed corde cantandum.

Ad quæ Hieronymi verba valde apposite Glossographus vos versus adducit:

Non vox, sed votum: non cordula musica, sed cor:
Non clamans, sed amans, clamat in aure Dei,

Cui consonat illud S. Benedicti, tantopere filiis suis inculcatum: *Sic stemus ad psallendum, ut mens nostra concordet voce nostra.*

Id pluribus verbis, sed eodem sensu expressit Augustinus in *Psalm. 30. Serm. 3.* dum dixit: " Si orat Psalmus, orate. Et „ si gemit, gemite. Et si gratulatur, gaudete. Et si sperat, sperate. Et si timet, timete.

Merito proinde generale Concilium Lateranense sub Innocentio III. " Clericis districte præcipit in virtute obedientiæ, ut „ divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum „ eis dederit Deus, studiose celebrent, & *devote* ", *Cap. Dolentes tit. De Celebr. Miss.*

„ Hæc verba (ait Prosper Fagnanus ad citatum *cap. nu.* 40.) „ aperte ostendunt, Concilium præcepisse devotionem illam, „ quæ est donum Dei, & sic devotionem formalem & interio„ rem, quæ cum sit actus virtutis, divino indiget auxilio; non „ autem nudam devotionem materialem & apparentem.

§ II.

Devotio exigit, ut cum quadam spirituali animi alacritate & gaudio Horæ Canonicæ persolvantur, & ad eas ex motu Spiritus sancti accedatur.

SOLIDAM ac vere Christianam devotionem in se completi promptam quamdam alacritatem exequendi, quæ officii nostri sunt, certum est. Quinimmo, teste devotissimo Genevensium Antistite Francisco Salesio *in Introd. ad vitam devot. part. 1. cap. 1.* " Devotio nihil aliud est, quam agilitas quædam & alacritas „ spiritualis, per quam suas in nobis charitas operatur actio„ nes, seu per quam nobis datur *promptitudo* & affectus easdem „ exequendi: & sicut charitatis officium est, ut ad omnia man„ data Dei generaliter & universaliter implenda nos moveat, „ sic effectus devotionis est, ut nos ad illa *prompte* & diligen„ ter perficienda inducat ". Hactenus Salesius

Hinc patet, devotionem in recitante sive persolvente Horas Canonicas, requirere quamdam alacritatem & promptitudinem animæ, quæ ipsum moveat ad alacriter & cum gaudio quodam spirituali canendum vel legendum. Unde nihil quoque in Scripturis tantopere commendatum, quam ut cum cordis jubilo cantetur, atque Domino psallatur.

Jubilate, ait Psalmista, *Deo, omnis terra: servite Domino in lætitia*. Ps. 65. *vers.* 1.

Quin & Ecclesia ut moneat Ministros suos cum lætitia ac gaudio psallendum esse, *Psalm.* 94. assumpsit, ut per illum ad Horarum Canonicarum recitationem Ministros suos invitet, & præparet. In quo Psalmo bis nos invitat Psalmista, ut cum gaudio Domino psallamus. *Venite*, inquit, *exultemus Domino, jubilemus Deo salutari nostro*. Et rursus: *In Psalmis jubilemus ei.*

Quid enim est jubilare? Respondet Augustinus in *Psalm.* 35. „ Gaudium verbis non posse explicare; & tamen voce testari, „ quod corde conceptum, & verbis explicari non potest, hoc „ est jubilare.

Hæc merito perpendent, qui ad Horarum Canonicarum recitationem vel decantationem inviti & coacti quodammodo accedunt; nihil tantopere, quam earum finem desiderantes: quos videmus etiam pigre & cum tædio quodam, exterius etiam nonnunquam se prodente, ad Horas accedentes; qua reputarent ipsum divinum Officium onus aliquid humeris suis impositum: cum e contra illud reputandum sit opus vere divinum; & præcipue Canonicis, aliisque Clericis, qui majoribus Ecclesiæ negotiis non distrahuntur, maxime desiderabile: ut nimirum illo occupati, nomine totius Ecclesiæ hic in terris agere incipiant, quod in tota æternitate cum beatis Spiritibus peragent in cœlis; scilicet misericordias Domini in æternum cantare.

Recte proinde monet S. Carolus in Concilio Mediol. V. *parte 6. cap. 6.* " ut studio quodam intimæ pietatis, cujus *splendor* „ *foris etiam eluceat*, unusquisque vel Canonicus, aliusve mini„ ster, quicumque sit, qui chori Officiis adstrictus est, ad cho„ ri disciplinam sese instruat.

Insuper devotio exigit, non tantum ut alacriter & cum gaudio divinis laudibus occupemur, sed etiam ut spiritu ad eas moveamur & excitemur: id est, ut sit Spiritus Sanctus sive charitas, quæ ad Horarum Canonicarum recitationem nos excitet & moveat.

Huic admodum sollicite invigilent, quicumque Horis Canonicis recitandis adstringuntur, necesse est. Cum enim quotidiana occurrat recitandi necessitas, facile contingit, ut, ni spiritus frequenter resuscitetur, tandem per frequentem illam, atque quotidianam recitationem, sensim quasi ex consuetudine, & modo plane humano, quemadmodum opifices ad suas quotidianas operas, nequaquam vero adigente Spiritu Sancto ad Horarum Canonicarum persolutionem accedatur; atque ita fiat, quod potius *ex more*, ut loquitur Synodus Coloniensis, *quam mente orare quis instituat, cujus pars inter hypocritas reputabitur, Anno 1536 part. 2. cap. 8.*

Pius quidam ac eruditus Auctor libri inscripti: *Abregè de la Morale de l'Evang. ad cap. 2. Lucæ vers. 27.* reflectens quomodo dicatur Simeon *in Spiritu venisse in templum*, exclamat: „ Quam multi Christiani hodie intrant templum per curiosita„ tem, *ex consuetudine*, ex humano perspectu, propter interes„ se; & quam pauci movente Spiritu sancto "! Nonne idem hodie jure dici posset de accedentibus ad Horas Canonicas? Quam multi ad eas accedunt *ex consuetudine*, humano respectu, spe lucri; & quam pauci movente Spiritu sancto?

Merito proinde monet S. Carolus accedentem ad Horas Canonicas: " ut secum cogitet, se ad chorum, nempe ad Sancta „ Sanctorum, ut Canone antiquo cautum est, & ad publicæ „ orationis Sacrificium accedere ...... Illud etiam cogitet, „ quam ob causam eo se contulerit; tum sibi statuat, se in „ conspectu Dei omnipotenti, & in corona innumerabilium An„ gelorum & Sanctorum esse. Qua cogitatione videat, perpe„ tuoque reputet se eo locis consistere, ut Deo sanctissimum „ cultum, venerationemque tribuat, atque ab eo, & sibi, & „ aliis omne bonum deprecetur ". *In Concilio Mediol. V. parte 3. cap. 6.*

§. III.

Devotio requirit, ut ad Horas Canonicas non accedatur spe lucri temporalis: & unde colligatur, quod aliquis principaliter intuitu lucri accedat?

UT devote psallatur, & divinæ laudes ex corde, non ore tantum Deo persolvantur, necesse est, ut charitas laudet & psallat: teste enim Augustino in Psalm. 37. *Tacebis, si amare destiteris. Frigus charitatis, silentium cordis est,*

Porro qui spe lucri temporalis ad psallendum incitatur, non charitate, quæ *non quærit quæ sua sunt*, sed cupiditate movetur; neque clamor est in corde, sed silentium.

Adhæc devotio exigit, ut *voluntarie* Laudis Sacrificium Deo offeratur *Voluntarie*, ait Psalmista, *sacrificabo tibi*: " Laudetur „ ergo, ait Augustinus in *Psal.* 53. voluntate, ametur charita„ te. Gratuitum sit & quod amatur, & quod laudatur .... „ Voluntarie sacrificabo tibi, noli ex necessitate; si enim pro„ pter aliud laudas Deum, ex necessitate laudas. Si adesset tibi „ quod amas, non laudares Deum. Vide quid dicam? Laudas „ Deum, v. g. ut tibi det amplam pecuniam. Si haberes aliun„ de amplam pecuniam non a Deo, numquid laudares Deum? „ Si ergo propter pecuniam laudas Deum, non voluntarie sa„ crificas Deo; sed ex necessitate sacrificas, quia præter illud „ nescio quid aliud amas.

Quin & *lib. 2. De Serm. Dei in monte, cap.* 16. idem Doctor asserere non dubitat: " Quæcumque res propter aliud aliquid „ quæritur, sine dubio inferior est, (nimirum in æstimatione „ quærentis) quam id, propter quod quæritur; & ideo illud „ primum est, propter quod rem istam quæris, non ista res, „ quam propter istud quæris. Quapropter si Evangelium & Re„ gnum Dei propter cibum quærimus ": (idem dic, si Officium „ frequentamus propter distributiones) priorem facimus cibum „ (vel distributiones) & posterius Regnum Dei " vel Officium divinum.

Et teste S. Bernardo: " qui Officium Ecclesiasticum quærit, „ aut eo tenet animo, eoque intuitu, ut hujc vitæ habeat ne„ cessaria, perverso nimis ordine cœlestibus terrena mercatur.

Quandoquidem ergo malitia Simoniæ in hoc potissimum consistat, quod res spirituales ad eam vilitatem quodammodo redigantur, ut quodam modo temporalibus coæquentur, immo inferiores habeantur; quid mirum, si Canonici, aliique Ministri, qui intersunt Horis Canonicis principaliter pro denario, sive ut distributiones accipiant, Simoniæ saltem mentalis rei judicentur.

Et quidem Patres Concilii Coloniensis hunc perniciosum affectum in plurimis Canonicis & Clericis dominari verentes, *anno* 1536. sequens Decretum, omnium Clericorum animis merito imprimendum ediderunt: " Utinam, inquiunt *parte 3. cap.* „ 13. optando a Deo Optimo Maximo consequi possimus, ne

„ quis-

„ quisquam *lucri causa* Divinis interesset, *alioquin non accessurus Sacra*, veluti quem nummi magis quam Dei amor in templum trahit, quæstum pietatem esse putantem: qui non dubium, ex numero eorum est, de quibus Isaias dixit: *Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones*, Nec multum is abest uti plerisque doctissimis Viris placuit) *ab horrendo crimine Giezi, qui existimavit divinum munus pecunia redimendum*. Quare viderint Clerici nostri, ut eorum mens & intentio tota in Deum referatur, ut cum David confiteantur *Deo in directione cordis, ac in labiis suis* pronuntient *omnia judicia oris ejus*. *In via etiam testimoniorum Domini* delectentur, *sicut in omnibus divitiis*. Optandum ut Psalmus ille 118 qui toties non sine causa in Ecclesiis replicatur, ore simul & correspondente singulis verbis mente decantetur, & cum eodem Psalte ex animo dicatur: *Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est*. Non adimit Christus, sed decernit operanti suam mercedem: *dignus est enim operarius mercede sua; & qui altario deservit, de altario & vivat*. Sed interim cogitare debet Clericus, *se vivere, non ut edat; sed edere, ut Christo vivat*, habereque semper menti reconditum Christi verbum: *Primum quærite regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*.

Idem veritus Stephanus Parisiensium Antistes: Probibemus, „ ait, vobis omnibus, ne committatis Simoniam etiam mentalem, adeundo ad divinum Officium sub spe materialium distributionum“. Synodus Paris. *pag.* 114.

Dignoscitur vero, an Canonicus, aliusve Ecclesiæ Minister principaliter ob distributiones materiales adeat divinum Officium, si ex modo ejus agendi pateat, eum spe illarum distributionum præcipue ad frequentandas Horas Canonicas moveri & excitari; quod enim præcipue ad agendum incitat, illud & primum in corde locum obtinere dubitari nequit, juxta illud compertissimum Augustini effatum in suis Confess. *Pondus meum amor meus; eo feror, quocumque feror*.

Si igitur Clericus aliquis Horas illas sollicite frequentet, quibus distributiones majores sunt annexæ, illas vero, quibus nullæ, aut exiguæ constitutæ sunt, sine justa causa passim negligat; nullamque illas frequentandi sibi curam esse ostendat; indicium erit non obscurum, quod Horas non amore Religionis, sed amore pecuniæ frequentet, easque tamquam medium ad distributiones ordinet. Canonicus quoque, qui mox ut Officium, cui distributionum lucrum annectitur, est absolutum, e choro discedere solet, neglecto Officio, quod distributiones non pendit, tametsi etiam immediate sequatur, difficulter se a suspicione Simoniaca liberabit.

Quapropter Petrus Parisiensium Cantor Simoniæ arguit Clericos, qui nolebant Festum S. Stephani, postulante quodam Prælato, ritu duplici cantari „ nisi una pastum & refectionem annuum Clericis promitteret, insuper nummos matutinales illius noctis duplicandos, ut sic celebrarent potius festum nummi duplicati, quam Festum S. Stephani . . . . Quibus sunt similes, pergit Petrus Cantor, quidam in Ecclesia psallentes, & pro pretio cantantes; quibus pecunia disciplina est, nummus Decanus, ac etiam Deus. Qui idololatræ sunt, nummum potius adorantes, quam Deum, *non alias Deo cantaturi, nisi propter nummum*“. In verbo abbrev. cap. 66.

Subdit deinde prædictus Auctor. „ Quid vilius, quam duas Horas in Ecclesia quadam (quia ad illas decantandas non est constituta certa pecunia) a laicis dici *Horas Domini*, *ceteras denarii*, immo diaboli? immo ad has Horas decantandas & Horas beatæ Virginis non adsunt Clerici, sed præsentes in aliis, ab his fugiunt, ut nullum opus sibi *vendicet in Ecclesia Spiritus sanctus, cum nihil gratis in ea fiat, sed omne sibi vindicet numus*.

Si hodie superesset Petrus, in multis reperiret Ecclesiis, quod in una se reperisse deplorat, & quasdam Horas Vicariorum, quasdam Canonicorum, & Cappellanorum non immerito appellandas videret.

Nonne cum magno divini Officii dedecore conspicitur, a duobus tribusve Vicariis Horas illas passim, cursim, & syncopando decantari, quibus decantandis nullus nummus est constitutus? Numquid qui diligunt decorem domus Dei, magno animi dolore videre coguntur Canonicos, Cappellanos, aliosque Clericos, Horis Canonicis, quibus distributiones quotidianæ sunt assignatæ, pene non absolutis, quasi aufugere, & ad plateas aut consortia confabulationis causa se conferre, interim illa Officii parte, quæ distributione caret, neglecta?

§. IV.

Quæ distractiones impediant, quominus quis debita cum devotione *Horas Canonicas dicendus sit recitare?*

NORUNT omnes piæ animæ, quantis evagationibus & distractionibus, etiam vel invita mens humana subiecta sit; & ne ad imperfectiores forsam duntaxat aut infirmioris sexus homines id spectare credas, quid de se dicat exercitatissimus ille Dei orator & cultor Augustinus, audiamus. „ Vere dicam, ait in *Psalm.* 73. homo in hominibus, & ex hominibus: attendat quisque, & videat quanta agantur in corde humano, quemadmodum ipsæ plerumque orationes impediantur vagis cogitationibus, ita ut vix stet cor ad Deum suum, & vult se tenere ut stet, & quodammodo fugit a se; nec invenit cancellas, quibus se includat, aut obices quosdam, quibus retineat avolationes suas, & vagos quosdam motus, & stet jucundari a Deo suo.

Hinc illud Sancti Thomæ 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 13. communiter ab omnibus receptum; *Evagatio mentis, quæ, fit præter propositum, orationis fructum non tollit*; juxta illud S. Basilii *in Serm. De orando Deo*, a Doctore Angelico allatum: „ Si debilitatus fixe nequis orare, quantumcumque potes, teipsum cohibeas; & Deus ignoscit, eo quod non ex negligentia, sed ex fragilitate non potes, ut oportet, assistere coram eo.

Dicendum ergo cum eodem Doctore Angelico, quod in spiritu & veritate oret, qui ex instinctu Spiritus ad orandum accedit, etiamsi ex aliqua infirmitate postmodum evagetur.

Involuntariæ proinde mentis evagationes atque distractiones Horarum Canonicarum fructum non impendiunt, iisque non obstantibus, qui ex instinctu Spiritus sancti ad eas accedunt, in spiritu & varietate Deo psallunt. Ac propterea nonunquam parvipendendæ sunt, neque ad eas expellendas nimia & anxia sollicitudine, quæ nonnunquam non solum amplius devotionem impediret, sed & capitis dolorem pareret, laborare oportet.

Verum Canonici, aliique Horis Canonicis recitandis adstricti, qui, cum juxta monitum Sapientis deberent *ante orationem præparare animam suam*, malunt superfluis colloquiis, & vanis confabulationibus vacare, nequaquam sibi persuadere debent se *ex aliqua infirmitate* evagationem mentis pati, aut *præter propositum*, ut loquitur S. Thomas, sed voluntarie saltem indirecte, sive in causa.

Dicitur enim a Theologis & Canonistis actio aliqua voluntaria in causa, si sequatur ex aliquo voluntarie posito, quod ne sequeretur, omitti debuisset.

Quis vero ambigat hujusmodi vana ac superflua colloquia, seu confabulationes immediate ante recitandas Horas Canonicas esse omittendas, ne similis mentis evagatio inter Officii divini recitationem sequatur.

Horum numero annumerandi indubie & hi, qui adinstar Atheniensium, *Act. cap.* 17. *vers.* 21. *ad nihil aliud* pene tota die *vacant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi*. Qui contra Canonum præscripta *sine officii sui necessitate per plateas vel andronas obambulant, ubique fabulis diversis commiscentur*. Vide Canonem 47. & 48. Synod. Carthag. & Narbon. anno 589. *Can.* 3. Quin & illi merito timeant, ne per suborientem mentis evagationem fructum amittant orationis, qui contra status Clericalis exigentiam negotiis temporalibus se totaliter immergunt.

„ Sunt enim (ait Cardinalis Bona *De divina Psalm. cap.* 19. §. 5. *num.* 3.) magni ardeliones, qui non nisi terram & carnem sapiunt, & quasi gigantes sub pondere negotiorum gementes, vel non orant omnino, vel tumultuaria celeritate suos Psalmos deglutientes, corpore in templo, mente in foro sunt, quibus illud profecto convenit quod scriptum est: *Labor labiorum ipsorum operiet eos*“. *Ps.* 139. *vers.* 10.

Adhæc experientia nimis compertum est illud venerabilis Bedæ: „ Quæcumque sæpius agere, loqui, vel audire solemus, eadem necesse est sæpius ad animum quasi solitam propriam sedem redire“, *De Templo Salom.*

Similiter qui sensibus suis exterioribus in ipsa Horarum recitatione nimiam indulgent vagandi licentiam, haud dubie voluntaria frequenter mentis evagatione laborare convincuntur. Nec enim dubium, quin sensus suos comprimere deberent, ne similis evagatio mentis oriretur; vulgaris enim parœmia est: *Incustoditum captat ovile pecus*, ita mentem non custoditam per apertas sensuum exteriorum fenestras expugnat dæmon, & multiplices intrudit alienas cogitationes & distractiones.

§. V.

Remedia adversus distractiones tempore Horarum Canonicarum.

PRÆCIPUUM ac pene necessarium adversus evagationem mentis & distractiones in oratione remedium est indefessum studium, & continuus conatus vitam suam ita componendi secundum Deum, seu ita Deo vivendi, ut hæc pia ac Christiana vitæ composito, omnisque a vanis & inutilibus, seu sensualibus occupationibus alienatio, sensuumque exteriorum continua mortificatio, sit assidua quædam ad orandum præparatio, & non interrupta quædam spiritus & animæ, quantum necessariæ status nostri occupationes permittunt, recollectio. Quem in finem indubie subserviunt non tantum orationis mentalis destinata tempora, sed quæ inter medias occupationes fieri possunt brevissimæ, sed crebræ & raptim ejaculatæ orationes, quas inter antiquos Monachos frequentissimas fuisse testatur S. Augustinus, & sollicite piæ mulieri Probæ commendat.

Alias si hæc cura absit cura, liberamque ac effrænem quis concedat sensibus suis evagandi libertatem, nullumque sese recolligendi, & in spiritu orationis vivendi studium impendat, in vanum ille sperabit, quod mentem suam ita indomitam & effrænem uno impetu, cum tempus divini Officii instat, continere atque recolligere poterit, ipsisque orationis objectis ita alligare, ut ad consueta objecta non diffluat.

Secundum remedium adversus distractiones in divino Officio obórientes assignant passim Sancti Patres, vivaciter apprehendere nos psalere, seu recitare Horas Canonicas in præsentia divinæ Majestatis. Quomodo obtinebit quis, ut in oratione sensus ejus non vagetur? interrogat S. Basilius *Interr.* 201. *in Regul. Brev.* „ Si sit certus, inquit, se assistere ante oculos Dei“ Et alibi: „ Hoc stude in vita tua, ut orationem puram offeras Deo, neque in diversa rapiatur mens tua. Memento enim te sub Dei stare conspectu, qui occulta cordis conspicit, & absconditа mentium novit.

Idem remedium contra mentis evagationem Filiis suis suggessit S. Benedictus, aliique Monachorum Patres, ut videre est in Concordia Regularum Benedicti Aniani *cap.* 25. Quorum vestigiis inhærens S. Carolus, sollicite monuit, ut Clericus

cum

eum in choro est ;, tum sibi statuat se *in conspectu Dei omnipo-„ tentis*, & in corona innumerabilium Angelorum & Sanctorum „ esse ". *In Concil. Mediol. V. parte 3. cap. 6.*

Idipsum nobis insinuat Ecclesia in Hymno Feriæ quintæ ad Laudes, Dei præsentiam his verbis nobis in mente renovans.

Speculator adstat desuper,
Qui nos diebus omnibus,
Actusque nostros prospicit,
A luce prima in vesperam.

Tertium remedium admodum conveniens est devota ac pia corporis dispositio, ac modesta, distincta, atque gravis Horarum recitatio vel cantus.

Licet enim exteriora sive in corporis gestibus, sive in vocibus & sonis secundum se Deo grata esse nequeat, sed solus interior ex charitate profluens cultus, nihilominus quin exteriora illa plurimum conducant ad excitandos in animo veræ pietatis affectus ambigi nequit. Ea enim corpus inter & animam est connexio, ut quæ corpus afficiunt, in animam quoque redundent suscitentque affectus conformes in anima; ita nimirum ut, quod experientia competissimum est, voces & motus corporis lascivi, similes quoque in anima affectus causent, uti & pii motus affectus pios producunt.

Hinc Christus Dominus totius pietatis exemplar, etiam vocibus orasse legitur; quod ad corpus attinet, interdum oculis in cœlum elatis, aliquando in genua provolutus, & subinde in faciem prostratus oravit.

Quartum remedium suppeditare poterunt illa, quæ in Horis Canonicis ad affectus per temporum intervalla excitandos interferuntur: ut v. g. Hymni, item Versus, Antiphonæ, Lectiones, Oratio Dominica, hymnus glorificationis in fine cujusque Psalmi, &c. quæ omnia si canantur, & dicantur secundum intentionem Ecclesiæ, plurimum ad recolligendum spiritum, & avertendam mentis evagationem valebunt, ut ex infra dicendis patebit.

Multum quoque valebit ad dispellendas distractiones, si per diligens studium Psalmorum aliqualem intelligentiam, præcipue per piam ac frequentem illorum mediationem, fuerit quis assecutus. De qua re inferius, dum de Psalmis agetur, latius tractabitur.

Quintum remedium nonnullis esse poterit, & quidem „ efficacissimum, ut observat Cardinalis Bona, ipsa quascumque in„ voluntarias evagationes, quæ nolentibus, nihilque cooperan„ tibus adveniunt, parvipendere, neque ob eas expellendas ni„ mia sollicitudine, quæ capitis dolorem pariat, laborare ". *De divin. Psal.* 19. §. 6.

Denique ad impetrandam in recitatione Horarum devotionem, indubie conveniens est quod suggerit S. Carolus loco citato: „ Peroratis, Psalmis, absolutoque Canonico Officio, paululum „ tacitus consistat, genibusque flexis veniam deprecetur, & ne„ gligentiæ & distractionis, alteriusve culpæ, quam in eo pre„ cationis Officio admiserit: tumque hoc oret, ut pro Christi „ totiusque Ecclesiæ meritis, orationis suæ obsequium ac mini„ sterium gratum sit atque acceptum ", *In Concil. Mediol. V. parte 3. cap. 6.*

PARS

PARS SECUNDA.

De ſingulis Partibus Horarum Canonicarum.

CAPUT PRIMUM.

De ſingulis partibus Officii nocturni.

§. I.

De Verſu Domine, labia mea aperies ; *&c. Et* Deus in adjutorium, *&c.*

FFICIUM nocturnum, cui inter Horas Canonicas primum locum damus, utpote quod aliis Horis præmittitur, inchoatur ritu Romano a verſiculo deſumpto ex Pſalmo 50. *Domine, labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam*. Cujus ritus meminit Amalarius ſæculo IX. In *nocturnali Officio*, ait, *dicimus primo: Domine labia mea*, &c. *Lib. 4. De Eccleſ. Offic. cap. 6.*

Et ante Amalarium, eumdem verſiculum ad inchoationem Officii nocturnalis, dici voluit S. Benedictus, & quidem tertio, at non *primo*, ut Romani, ſed poſt Verſum *Deus in adjutorium*, &c.

Neque obſcurum, cur hunc Verſum nocturnali ſive primo Officio præmitti voluerint; ſciebant enim; quod nemo poſſit digne laudare Deum, niſi Deus aperiat ejus labia, ut docet S. Auguſtinus. Unde Amalarius: „ Quia convenimus ad confitendum „ Domino, precamur eum, ut ſua directione labia noſtra ape„ riat, & ad ſuam laudem os noſtrum ſatiſcat.

Magno proinde affecto pronuntiandus hic verſiculus, non ut a Domino aperiantur labia oris, ſed adaperiatur cor noſtrum in laude ſua; ne alias ſilentium ſit in corde, dum eſt clamor in ore.

Verſum *Domine labia* ſequitur, ritu Romano, verſiculus *Deus in adjutorium*: qui etiam ritu Romano, & ex præſcripto S. Benedicti reliquis omnibus Horis præmittitur.

Recitationem illius verſiculi uſitatiſſimam fuiſſe etiam apud antiquos Monachos, conſtat ex Caſſiano, qui verbis Iſaac Abbatis multiplices ejus utilitates fuſiſſime deſcribit *Collat. 10. c. 10. His namque verſiculus, ait, non immerito de toto Scripturarum excerptus eſt inſtrumento. Recipit enim omnes affectus, quicumque inferri humanæ poſſunt naturæ, & ad omnem ſtatum atque univerſos incurſus præcipue ſatis & competenter aptatur. Habet ſiquidem adverſus univerſa diſcrimina invocationem Dei, habet humilitatem piæ confeſſionis, habet ſollicitudinis ac timoris perpetui vigilantiam, habet conſiderationem fragilitatis ſuæ, exauditionis fiduciam, confidentiam præſentis ſemperque adſtantis præſidii. Qui enim jugiter ſuum invocat protectorem, certus eſt eum ſemper eſſe præſentem.*

Veriſſimum proinde eſt, quod notat Walfridus Strabo *De Reb. Eccleſ. cap. 25.* antiquos Patres ſtatuiſſe verſum illum, *Deus in adjutorium*, non tantum Officiis, ſed etiam operibus omnibus præmittendum, *ut invocatio divinæ opitulationis initio cujuslibet actionis aſſumpta, faciliorem faciat & poſtulandi conſtantiam, & obtinendi virtutem.*

Tanto autem ſollicitus divinum auxilium initio orationis invocandum eſt, quanto acrius eo tempore inviſibiles hoſtes contra nos certamen inſtituunt, ut obſervant Sancti Patres, atque inter alios pulchre deſcribit Joannes Climacus.

Merito igitur monet S. Carolus: *ut Clericus ſingulariter attentionem renovare & excitare ſtudeat, dum illa verba, quæ ad ſanctæ orationis ſpiritum inflammandum valent, pronuntiat:* Deus in adjutorium meum intende.

Ritus quoque habet, cujus a 400. annis meminit Joannes Belet *De div. Offic. cap. 24.* ut ad pronuntiationem dicti verſus *Crucis fiat ſignaculum*; quo indicatur, quidquid a Deo ſperatur, id per merita Crucifixi ſperari.

§. II.

De Gloria Patri, &c. *& ritu per verſum illum finiendi ſingulos Pſalmos.*

VERSUS *Deus in adjutorium*, &c. concluditur per verſum *Gloria Patri, & Filio*, &c.

Hic verſus ab Antiquis dictus *Hymnus glorificationis*, ex eo tempore cœpit in Eccleſia, quo ab Apoſtolis promulgatum eſt Evangelium. Cum enim ſacrum Baptiſma ab iiſdem juſſu Domini in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti collatum eſt; a Fidelibus hunc Hymnum cani cœptum eſſe, & abſque ſcripto traditum, pluribus aſſerit S. Baſilius *Tract. De Spiritu ſancto cap. 27.* & ex ipſo aliiſque probat Baronius ad annum 325.

Clauſulam vero, quæ hodie Hymno glorificationis additur; *Sicut erat in principio*, &c. non ſtatim poſt Nicænam Synodum in omnibus Eccleſiis in uſu fuiſſe teſtatur Theodoretus; quin & ſæculo VII. patet ex Concilio Toletano IV. an. 633. quod *cap. 13.* præcipit, ut in fine omnium Pſalmorum dicatur: *Gloria & honor Patri & Filio & Spiritui ſancto in ſæcula ſæculorum.*

In multis tamen Eccleſiis clauſulam *Sicut erat* ſæculo VI. receptam fuiſſe, conſtat ex Decreto Concilii Vaſenſis II. anno 529. *Cap. 5.*

Ritum finiendi ſingulos Pſalmos per *Gloria Patri*, &c. in pluribus Eccleſiis ſæculo VI. & VII. receptum eſſe evincunt varia Concilia, & Benedicti Regula: quin & ſæculo V. eumdem in ſua Provincia uſitatum fuiſſe ſcribit Caſſianus; qui & refert nuſquam per Orientem in fine Pſalmorum, ſe audiviſſe Hymnum glorificationis cantari. Ex quo, uti & pluribus aliis, ut notat Baronius ad an. 325. commentitia eſſe detegitur Epiſtola illa Hieronymi nomine ad Damaſum Papam miſſa; in qua ſcribitur, quod Hieronymus Damaſum monuerit, ut more *Orientalis* Eccleſiæ in fine Pſalmorum Hymnus glorificationis etiam Occidentalis Eccleſia adderet; cum conſtet nequidem tempore Caſſiani, ac proinde multis annis poſt Hieronymum, ritum hunc in Oriente fuiſſe notum.

Ratio hujus ritus jam a mille & ducentis circiter annis in Eccleſia Occidentali recepti, eſt, ut dum forſan inter Pſalmorum cantum aut recitationem mens evagaretur, rurſus ad hujus Hymni ſonum recolligeretur, ſeque ad ſummæ illius Trinitatis glorificationem & adorationem incitaret; quapropter anno 589. *cap. 2.* decreverunt Patres Narbonenſes, ut per majores Pſalmos, prout fuerint prolixiores, pauſationes *fiant, & per quamque pauſationem* Gloria Trinitatis *Domino decantetur*. Cui conformis eſt ritus hodiernus in plures partes dividendi Pſalmum prolixiſſimum *Beati immaculati*, ſingulaſque partes terminandi per *Gloria Patri*.

Eadem ratione, ut refert Caſſianus, priſtini Monachi in Palæſtina ipſos Pſalmos cum interjectione orationis ſæpius interſcindebant: *Non enim multitudine verſuum, ſed intelligentia delectabantur; illud tota virtute*, ait Caſſianus, ſectantes; Pſallam ſpiritu, pſallam & mente.

Ut vero hanc mentis & ſpiritus attentionem & recollectionem, quam in hac iterata Hymni glorificationis repetitione intendit Eccleſia, facilius Clerici aſſequantur, conveniens judicarunt Concilia, ut Canonici, aliique Clerici ad recitationem Hymni glorificationis, ſive *Gloria Patri*, &c. corpus inclinando, ſeſe per illum exteriorem corporis motum ad interiorem ac religioſam SS. Trinitatis adorationem incitarent.

§. III.

De Alleluja.

VOx *Alleluja* vox Hebraica eſt, quæ latine ſignificat *Laudate Deum cum jubilo*, ſive *Jubilate Deo*, proprieque gaudium exprimit Beatorum; eorumque vox eſt, ut expreſſit S. Joannes in ſua Apocalypſi. Nam ut apposite Auguſtinus: *Quid habituri ſumus in illa Patria? Quid acturi ſumus? In ſæcula ſæculorum laudabunt te, inquit, hoc erit totum negotium noſtrum, ſine defectu Alleluja.*

Porro ut gaudium illud, ſive animæ jubilus aptius exprimatur: *dum pſallimus* Alleluja, *jubilamus magis quam canimus* (*inquit Rupertus Abbas* lib. 1. De divinis Officiis cap. 35.) *unamque digni ſermonis ſyllabam in plures neumas, vel neumarum diſtinctiones protrahimus, ut jucundo auditu mens attonita repleatur, & rapiatur illuc, ubi Sancti* exultabunt in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis.

Satis hinc patet, quamobrem tempore Paſchali frequentius quam aliis temporibus cantetur: dignum enim eſt ut beatitudinis & gaudii futuri vocabulum eo tempore magis frequentetur, quo reſurgens Dominus ejuſdem beatitudinis ſpem nobis propinavit, & portas cæli aperuit.

Quapropter licet tempore S. Auguſtini variæ eſſent Eccleſiarum conſuetudines circa tempus cantandi *Alleluja*, ipſis tamen

quinquaginta Pascha inter & Pentecosten *diebus ubique* canebatur, teste Augustino *Epist.* 55. *cap.* 17.

Patet quoque cur jam pridem tempore Quadragesimæ, hodie vero a Septuagesima usque ad Pascha non canatur; quia ajunt Patres Concilii Toletani IV. *Can.* 11. *Tempus est non gaudii, sed mœroris; tunc enim opus est fletibus ac jejuniis insistere, corpus cilicio & cinere induere, animum mœroribus dejicere, gaudium in tristitiam vertere, quousque veniat tempus Resurrectionis Christi, quando oportet Alleluja in lætitia canere, & mœrorem in gaudium commutare; hoc enim Ecclesiæ universalis consensio in cunctis terrarum partibus roboravit.*

Colligitur quoque ex dictis, cur a Septuagesima usque ad Pascha magis conveniat versiculus, *Laus tibi, Domine, Rex æternæ gloriæ*, qui eo tempore voci *Alleluja* substituitur: quia *Alleluja*, ut dictum est, non tantum significat *Laudate Deum*, sed Laudate Deum cum *jubilo* sive *gaudio*: ipseque modus canendi *Alleluja* ad gaudium & jubilum magis invitat, quam ille quo canitur, *Laus tibi, Domine*, &c.

Ex his sufficienter patet, quo affectu vox illa *Alleluja*, & versiculus *Laus tibi, Domine* &c. dici debeant juxta intentationem Ecclesiæ, qualesque affectiones ad illorum recitationem excitandæ sint.

§. IV.

De Invitatorio.

POST versum *Deus in adjutorium*, *Gloria Patri*, & *Alleluja*, vel *Laus tibi Domine*, immediate sequitur ritu Romano Psalmus 94. addita brevi *Antiphona*, quam ex ipso Psalmi argumento *Invitatorium* dicimus. Ab aliquibus vocatur *versus apertionis*, vel *responsorium exhortationis*, interdum *sonus*. Recitatur enim Psalmus hic, ut per modum *soni* aut *invitatorii* excitemur & præparemur ad psalmodiam: unde nec more aliorum Psalmorum alternatim recitatur, aut canitur, sed ab uno alterove; idque per modum excitantis & monentis. Chorus vero *Antiphonam* post singulos Psalmi versus, aut integram, aut dimidiatam repetens, atque excitanti seu invitanti succinens, seipsum quoque ad laudandum Deum exhortatur, idque sub varia consideratione pro temporum atque Festorum diversitate; id est, nunc tamquam *Dominus, qui fecit nos*: nunc ut *Regem Apostolorum, Martyrum, &c.* Atque ea ratione recte vocatur *Antiphona* illa, *responsorium exhortationis*; quasi per eam exhortanti respondeatur. Vide *Regulam Magistri, cap.* 44.

Nec sine ratione ab Ecclesia in hunc finem assumptus est Psalmus 94. Continet efficacissima motiva, quibus ad digne *Deum* laudandum incitemur. Dicit quippe Deum esse *Salutare* sive Salvatorem nostrum; quod sit *Rex magnus super omnes Deos: in cujus manu sunt omnes fines terræ, & qui altitudines montium conspicit*; quæ summam ejus Majestatem magnifice exprimunt.

Deinde monet, ut tamquam populus ejus & oves pascuæ ejus, *procidamus & ploremus coram*, illo, tamquam *Domino, qui fecit nos*. Quod indubie magnum est, ad reverenter atque cum humillima submissione Deum laudandum, incitamentum.

Denique in sequentibus minatur, quod si hodie vocem ejus non audierimus, exemplo patrum, qui ei in deserto rebelles fuerunt, in requiem ejus non introibimus. Unde Augustinus: *Magnus terror! ab exultatione cœpimus, sed ad magnum timorem concludit Psalmus ille.*

Hinc monemur, ut discamus exultare Domino cum tremore, quasi hilares, sed nondum securi.

§. V.

De Hymnis.

ABSOLUTO Invitatorio subsequitur *Hymnus*: quæ vox Græca est, Latine significans *Laudes*. Unde Hymni proprietates describens S. Augustinus in *Psalm.* 148. ait: *Hymnus scitis quid sit? cantus est cum laude Dei. Si laudes Deum, & non cantas, non dicis Hymnum. Si cantes, & non laudas Deum, non dicis Hymnum. Si laudas aliquid, quod non pertinet ad laudem Dei, etsi cantando laudes, non dicis Hymnum. Hymnus ergo tria ista habet, & Canticum, & Laudem, & Dei.*

Usus Hymnorum in divinis Officiis frequenter meminit S. Augustinus: eosque in Mediolanensi Ecclesia primum decantari jussit S. Ambrosius; tum ut populus mœroris tædio levaretur; tum ut contra Arianorum perfidiam, per veritatem Hymnis expressam armaretur.

Verum quidem est, nonnullos etiam ex Catholicis *Hymnos humano studio in laudem Dei, atque Apostolorum & Martyrum triumphos compositos, sicuti hi quos beatissimi Doctores Hilarius atque Ambrosius ediderunt, reprobasse; pro eo*, inquiunt Patres Synodi Toletanæ IV. ann. 633. *cap.* 13. *quod de scripturis sanctorum Canonum, vel Apostolica traditione non existunt*: sed contra hos, usum illorum Hymnorum dicti Patres, aliaque Concilia vindicarunt; ipsaque tandem universalis Ecclesia admisit: non quidem omnes, sed *qui digni sunt forma cantari*, ut loquitur Concilium Turonense secundum.

Duo quippe in Hymnis attendenda sunt: Primum quidem, ut nihil in illis irreligiosum aut profanum occurrat, sed omnia & audientium ac recitantium ædificationi, & excitandæ aut fovendæ pietati subserviant.

Alterum, ut eo tono canantur, quo ipsi præsentes ad Psalmorum, aut Canticorum, quibus præmittuntur, devotam decantationem excitentur & invitentur: idque pro ratione temporis & Officii; nimirum nunc ad gaudium, nunc ad mœrorem.

Quare merito culpat Lindanus musicos illos Cantores; qui *lætissimos divinæ laudis Hymnos, tristissimis Musicorum modulis, contra lugubres Ecclesiæ Threnos lætissimo modulamine contaminant. In Panop. Evang. lib.* 4. *cap.* 78.

Hinc quoque conveniens esset, ut Hymni, qui in Laudibus vespertinis, aliisque divinis Officiis, ad quæ populus convenire solet, in Quadragesima, Adventu, & similibus diebus tono lugubri, juxta Ecclesiæ intentionem canerentur; ut ita per exteriorem illum lugubrem cantum populo indicaretur, dies illos esse dies pœnitentiæ.

§. VI.

De Antiphonis.

ANTIPHONA est vox Græca, Latine idem significans quod vox *reciproca*, vel *contra sonans*, seu *cantus oppositus*.

Hinc alternum cantum S. Isidorus *lib.* 1. *De div. Offic. cap.* 10. vocat *Antiphonas*, & Socrates *Antiphonarium* appellat; (unde inquit vir eruditus Joannes Mabillonius *De Cursu Gallic.* §. 1. *num.* 6.) Antiphonæ, *quæ ad alternum Psalmorum cantum præcinuntur, nomen retinuerunt*.

Igitur, quæ hodie *Antiphonæ* dicunt, proprie hoc nomine vocari nequeunt, nisi in quantum *alternis* vicibus post absolutum Psalmum ab altero choro inchoantur, vel quia dant tonum Psalmo *alterne* canendo, at ita ab illis Psalmus quodammodo inchoari dicatur. Quæ enim hodie dicitur *Antiphona*, est brevis sententia, quæ Psalmo aut Cantico præmittitur, continens ordinarie versum aliquem Psalmi magis convenientem ad excitandum affectum conformem Officio quod celebratur, *& ad cujus symphoniam, ait Amalarius, Psalmus cantatur per duos choros. In ipsa enim, id est Antiphona, conjunguntur simul duo chori. Lib.* 4. *De Eccles. Offic. cap.* 7.

Quo titulo *Antiphona* quoque utilis est adversus distractiones: dum enim alternatim canendo mens fuerit evagata, per illum utriusque chori concentum quasi excitata, ad seipsam rursus reducitur, ut operi divino attendat.

Neuma in fine, ait Hugo a S. Victore, *loquitur ineffabile gaudium*.

Quo rursus ex capite, Antiphonæ cantus, per illam quasi jubilationem mentem suaviter afficiens, ad pietatem excitat, & attentionem conciliat.

Ex quibus sufficienter intelligitur, qua ratione illa, quæ Psalmorum recitationi præmittuntur, ab Ecclesia sint ordinata, ut vel ad piam Psalmorum decantationem præparemur, vel ad eam per intervalla excitemur.

§. VII.

De Psalmis.

PSALMODIAM sive cantum Psalmorum esse basim, immo & substantiam divini Officii, reliqua vero quasi ad eam facilius atque devotius peragendam addita esse, jam pridem observatum fuit: *Sacra Psalmorum modulatio (ait Dionysius Areopagita, aut alius verus Auctor de cælesti Hierarchia) quæ omnibus Pontificiis mysteriis* essentiæ *instar, & necessario adhibetur, ab eo quod sanctitate omnibus præstat, abesse non debebit.*

Psalmos in toto orbe, tam in nocturnis quam in diurnis fidelium conventibus recitatos fuisse constat, ita ut *primus, medius, & novissimus esset David*, teste Chrysostomo *Hom.* 7. *de Pœnit.*

Nec mirum videbitur Psalmorum librum præ reliquis Scripturæ sacræ libris ita ubique & ab omnibus ad Deum laudandum fuisse assumptum, si ejus excellentiam, tum ex materia, tum ex forma seu genere scriptionis attenderimus, quam adeo magnifice passim Patres deprædicant, & brevi compendio *in Præfat. in Psal.* expressit Cardinalis Bellarminus his verbis; „ Est enim
„ liber Psalmorum, ait, quasi compendium & summa totius ve-
„ teris Testamenti: quidquid enim Moyses vel in historia tra-
„ didit, vel in Lege præcepit, & quidquid Prophetæ cæteri vel
„ exhortando ad virtutes, vel prædicendo futura scripserunt,
„ id totum in Psalmis David brevissime comprehendit . . . . .
„ Hortatur ad virtutes, retrahit a vitiis, invitat, allicit, mi-
„ natur, terret; atque hæc omnia non simplici narratione com-
„ plectitur, sed vario carminum genere phrasibus pœticis & me-
„ taphoris plurimis & admirabilibus, denique novo quodam ge-
„ nere dicendi ita rapit animos in amorem, & laudem Dei, ut
„ nihil dulcius, nihil salutarius capi audirive possit.

Verum licet Psalmorum ubique recepta fuerit in divinis Officiis recitatio; circa tamen eorumdem distributionem per singulas divini Officii partes fuisse & nunc esse diversas apud varias Ecclesias & Monachorum Congregationes consuetudines, compertum est: illud tamen ubique sollicite observatum, ut ea Psalmorum esset dispositio, ut integrum Psalterium una hebdomada absolveretur.

Et quidem S. Benedictus, postquam pro singulis Officiis & Horis numerum & ordinem Psalmorum ordinavit, subjungit *cap.* 5. *Reg.* „ Hoc præcipue commonentes, ut si cui forte hæc distri-
„ butio Psalmorum displicuerit, ordinet, si melius aliter judica-
„ verit; dum *omnimodis* id attendatur, ut *omni hebdomada*
„ *Psalterium ex integro numero* 150. *Psalmorum psallatur*.

Similis quoque fuit, & modo est ordinatio Psalterii Ecclesiæ Romanæ, sive ritu Romano, & quidem „ Psalmi mutatio, unius
„ in alterum; ut pro *Confitemini* in Prima Dominicali dicatur
„ a Septuagesima usque ad Pascha Psalmus *Dominus regnavit*,
„ & pro *Jubilate* in Sabbato de B. Virgine, dicatur, *Bonum est*
„ *confiteri*; ideo decreta est, ait Gavantus, ut in *hebdomada*,
„ quoad ejus fieri potest, expleatur Psalterium, neque *Psalmus*
„ *unus* omittatur in Officio *totius* hebdomadæ „ . *Comm.* in
„ *Rubr. Brev. sect.* 5. *cap.* 8. *num.* 10.

Et

Et quis dubitet, eam Pſalmorum diſtributionem, & devotioni, & inſtructioni recitantium fore convenientiorem?

Inde enim contingit, ut diverſis quotidie, in majoribus ſaltem Horis, occurrentibus Pſalmis, facilius evitetur tædium, quod ex eorumdem Pſalmorum frequenti recitatione oriri ſolet.

Deinde cum Pſalterium tam veteris, quam novi Teſtamenti hiſtoriam, & myſteria juxta SS Patres repræſentet, indubie admodum convenit, ut vel eo titulo frequenter integrum Pſalterium recitetur.

Contingit quoque ex iterata Pſalterii recitatione, quod illud facile memoriæ mandabitur: quod adeo, præcipue Clericis, Patres utile judicarunt; ut nimirum ſic poſſent die ac noctæ in Pſalmis meditari.

Unde pius Tungrenſium Decanus Radulphus (qui ſæculo XV. floruit) cum dixiſſet, quod „ ſicut pauci ſunt dies Dominici, & „ multæ Feriæ, ita paucæ debent eſſe feſtivitates, & multæ Fe- „ riæ, ſeu dies Sanctorum trium lectionum “: ſubjungit pro ra- „ tione: Sit etiam ad hoc ſumma ratio, ut *Pſalterium conti-* „ *nuetur*, in quo *principaliter* Officium conſiſtit “. *De Can. obſervantia prop.* 17.

Hanc rationem Radulphi contra pluralitatem Feſtorum IX. lectionum (quibus intercurrentibus Pſalterii recitatio interrumpitur) probans Gavantus, addit: *Videant Epiſcopi, ne pluralitate Feſtorum fiat injuria Officio Feriali Domini Dei noſtri*. In *Rubr. Brev. ſect.* 3. *cap.* 3. *num.* 5.

„ Et ſane credendum eſt, ait Radulphus, hujuſmodi obſerva- „ tionem magis gratam eſſe ipſis Sanctis Dei ad finem, ut *Pſal-* „ *terium*, ſacra Scriptura, Officium Martuorum, Septem Pſal- „ mi Pœnitentiales, Quindecim Pſalmi Graduales, & hujuſmodi „ ſerventur juſto ordine, & Paucæ fiant feſtivitates. Non enim „ Sancti Dei appetunt indebitas laudes, ſed ut *rationabile fiat* „ *obſequium noſtrum*.

Cum igitur Pſalmorum recitatio præcipua ſit divini Officii portio, immo ejus quodammodo aſſentia & baſis, patet quam ſollicite curandum ſit, ut devote, & cum piis animi affectibus peragatur. Hac de cauſa Monachi in Oriente, ut refert Caſſianus, Pſalmos quoſque præſertim longiores, non continuo & uno tractu ad finem uſque percurrebant; ſed quibuſdam interſectionibus, poſt denos ſcilicet aut duodenos verſus, paliſper pauſando, brevi orationi, aut meditationi inſiſtebant.

Qui privatim Horas Canonicas recitat, horum ſanctiſſimorum Monacorum exemplum pro temporis opportunitate & Spiritus ſancti unctione imitari poterit: in choro vero, cum nullatenus expediat, ut aliis canentibus, alii abrumpant ac meditationi inſtant, hic modus excitandi affectum ſervari haud poterit; attamen non deerit occaſio & tempus ad Deum frequentius aſpirandi, & orationes breviſſimas ejaculandi, ſi, ut oportet, & ſuperius notatum fuit, cantus Pſalmorum ſit gravis, diſtinctus, & medios inter verſus debita ſervetur pauſa.

Et quando attentio valide admodum excitatur (*ait S. Carolus in Conc. Mediol. V.* part. 3. cap. 6.) *ſi, quæ quiſque profert, recte intelligit; ideo in ea potiſſimum expoſitione Pſalmorum aſſidue verſetur; quæ non varia ſit, ſed quæ tota in excitandis exercendiſque ſanctis affectibus verſetur: cum autem magnus pſallendi fructus in Pſalmorum affectibus verſetur; ſive quis in choro, ſive privatim, ſive ſubmiſſa, ſive alta voce oret; idcirco certos ſibi locos Pſalmorum præfiniat, quibus omnis hæc ratio concludatur*.

Loci præcipui præter cæteros hi ſunt, unde ſalutares affectus exiſtunt: laus Dei, memoria bonorum noſtrorum, commemoratio noſtræ miſeriæ, & reprenſio male agentium.

Pſalmorum verbis cum Dei bonitas prædicatur, ad illius dilectionem, & ad gratiarum actionem de beneficiis, quæ a divina benignitate proficiſcuntur, ſe toto animo accendat. Cum illius infinita ſapientia aut potentia commemoratur, admiratione afficiatur tum intime gratuletur, cum aliquid Dei auxilio bene geſtum narratur . . . .

Cum bonorum memoria, recordatioque Pſalmorum vocibus excitatur: deſiderium quoddam concipiat illa ſibi & aliis conſequendi; tum illa eadem a Deo petat, tum in Deo ſpem animo capiat fore ut divina ejus ope, non modo quæ bona ſunt, quæque ſalutaria, aſſequatur, ſed quæ mala, ac quæ perniciem afferunt, vitet.

Aliquando etiam intime in Domino gaudeat, ſe bona Deo juvante adeptum eſſe, & mala caviſſe.

Ex miſerorum commemoratione timorem concipiat, dolorem, ac humilitatem, cum ſuas agnoſcit infirmitates.

Porro hæc Pſalmorum intelligentia, quam hic commendat S. Carolus, ita debet eſſe in excitandis exercendiſque ſanctis affectibus, ut tamen non omnino a ſenſu litterali Pſalmorum recedat; ſed ex illa naturaliter quodammodo fluat: ita ut ipſe litteralis Pſalmorum ſenſus ex ſe non ad myſticum aut moralem incitet, & invitet. Pro hac intelligentia aſſequenda præ reliquis conveniens judicatur Paraphraſis Janſenii Gaudenſis in Pſalmos, nec utilis erit Commentarius D. de Sacy.

Monet quoque S. Carolus, ut recitans Pſalmos „ obſervet, „ quis in Pſalmo loquatur, an Deus, an Eccleſia, an pœnitens, „ an aſpirans ad perfectionem “. In hunc finem non inutilis erit libellus, cui titulus: *Règles de S. Auguſtin. pour l'intelligence des Pſeaumes*.

§. VIII.

De Verſibus, Oratione Dominica, Abſolutione, & Benedictione.

Post Antiphonas & Pſalmos in Officio nocturnali ſequitur *Verſus*, quem nonnulli a *vertendo* dictum autumant: jam enim

pridem receptum fuit, ut ad cantum ipſius Verſus faciem illico ad Altare vertamus. Alii vero, & veriſimilius, dictum volunt *Verſum*, eo quod ſoleat eſſe verſiculus alicujus Pſalmi, aut alterius Scripturæ, cujus medietas ab Acolytho aut Choraule canitur, & altera medietas a Clero ſuccinente ſuppletur.

Talis vero aſſumi ſolet verſiculus e Pſalmo, aut Scriptura pro *Verſu*, qui ipſum ſtatum Officii in memoriam revocet; quemadmodum pluribus probat Cardinalis Bona, & quiſque hodiernos Verſus, præcipue in Officio de Tempore, attendendo facile advertet.

Cantatur autem *Verſus* clara & acuta voce, & frequentius cum neuma; ut nimirum hoc cantu excitemur, mentemque noſtram evagantem revocemus & recolligamus: ut proide *Verſus* non incongrue comparentur *breviſſimis & raptim quodammodo jaculatis orationibus*, quas erebras fuiſſe apud Monachos Ægypti, teſtatur Auguſtinus *Epiſt.* 130. uſumque earum ad continum Orationis ſpiritum in nobis conſervandum mirifice commendat.

Canitur autem poſt Pſalmos ante Lectiones, ut qui inter pſallendum forſan diſtracti fuerint, per cantum ipſius Verſus ad Lectionum doctrinam diligenter & attente excipiendam excitentur.

Ritu Romano Verſum ſequitur *Oratio Dominica* ad „ mundan- „ da corda, & opera noſtra; & cum communi aſſenſu termina- „ ta proter Sanctorum communionem, inquit Hugo a S. Victo- „ re in *Spec. Eccl. cap.* 3.

Finita Oratione Dominica ſequitur alia Oratio dicenda ab eo, qui Officio præeſt, quæ *Abſolutio* appellatur. Dicerem, ait Stephanus Gavantus, *Abſolutionem* „ appellari ſumpta denomina- „ tione a nobiliori, quæ dicitur in tertio Nocturno, in qua ſunt „ ea verba: “ *A vinculis peccatorum noſtrorum abſolvat nos*, &c. In *Rubr. Brev. ſect.* 5. *cap.* 11.

Prædictæ Orationis ſub nomine *Abſolutionis* meminit a 200. annis Radulphus Tungrenſis, & a 400. annis ſub nomine *precum* Durantus: ſub nomine vero *Benedictionis* ſæculo VI. ut credit vir eruditus Hugo Menardus, S. Benedictus. Agens enim de Benedictione, quam *Verſus* recitato per Abbatem recitari jubet S. Pater, ait *Quæ Benedictio eſt capitulum illud, quod modo appellatur Abſolutio*. Ad Conc. Reg. *pag.* 344.

Hoc ritu nos docere voluit Eccleſia, quod per Orationem præparari debeamus ad audiendum verbum: quatenus precibus propitiatus *Dominus adaperiat cor noſtrum in lege ſua*, detque ſenſum ad intelligendum Scripturas.

Pronuntiata *Aſolutione*, Lector, ſeu qui lecturus eſt Lectionem, ſciens ſe ſine ſpeciali Dei adjutorio non poſſe officio rite defungi, præſertim ut illud, quod *ore legit, corde credat, atque opere compleat*; converſus ad eum, qui Officio præeſt, petit Benedictionem his verbis: *Jube, Domine, benedicere*.

Hic ritus, ait Cardinalis Bona *De divin. Pſalm. cap.* 16. §. 14. „ antiquiſſimus eſſe videtur: nam in manuſcriptis Græcorum Pa- „ trum Homiliis plerumque præfixa reperiuntur hæc verba, *Be-* „ *nedic Patres*, quod Jacobus Gretzerus ex antiquo more peten- „ di benedictionem a Prælato. priuſquam legere quis inciperet, „ derivaſſe arbitratur. Quare & in multis ſermonibus S. Ephrem „ hæc eadem verba prænotata vidimus; quia ejus ſcripta publi- „ ce in Eccleſia legi ſolebat, ut teſtatur D. Hieronymus.

In Eccleſia Latina ſæculo XI. ritum hunc poſtulandæ benedictionis in uſu fuiſſe, colligitur ex Capitulari Ludovici Pii *anni* 817. quo ſtatuitur *cap.* 67. *Ut Lector ſtando benedictionem petat*.

Humili Lectoris poſtulationi annuens Sacerdos, aliuſve, qui Officio præeſt, benedictionem a Deo poſtulat, hac aut ſimili brevi precatiuncula: *Benedictione perpetua benedicat nos Pater æternus*.

Quo ritu oſtenditur, quod licet Sacerdotes conſtituti ſint, ut populo benedicant, ipſi tamen nequeant ſua propria virtute eam impartiri; ſed per orationem a Deo, qui eſt fons omnis benedictionis, & ſibi ac aliis impetrare debeant.

§. IX.

De Lectionibus.

Usum Lectionum in divinis Officiis jam pridem uſitatum fuiſſe conſtat. Refert enim Juſtinus Martyr, lectiones ex Apoſtolis & Prophetis in conventu fidelium legi ſolitas fuiſſe.

Et Concilium Laodicenſe ſæculo IV. decrevit, ut *Pſalmis Lectiones interponerentur*.

Monachos quoque tum Ægypto, tum in Palæſtina lectiones inter Pſalmorum decantationem interpoſuiſſe, conſtat ex Caſſiano.

De Lectionibus differens S. Iſidorus *Lib.* 1. *De Eccl. Offic. cap.* 10. ait: *Eſt autem Lectio non parva audientium ædificatio, ut quando pſallitur, pſallatur ab omnibus; cum oratur, oretur ab omnibus: cum* Lectio, *legitur, facto ſilentio, æque audiatur a cunctis . . . . Nec putes parvam naſci utilitatem ex Lectionis auditu. Siquidem Oratio ipſa fit pinguior, dum mens recenti Lectione ſaginata per divinarum rerum, quas nuper audivit, imagines currit*.

Porro cum præ reliquis omnibus, licet a ſanctiſſimis viris, conſcriptis libris, longe excellat ad inflammandos affectus & inſtructionem fidelium Scriptura ſacra; etiam ſemper moris fuit, ut e libris Scripturæ lectiones præcipuæ ſumerentur.

De Monachis Ægypti refert Caſſianus: *Numero duodenario Pſalmorum adjungunt Lectiones geminas, id eſt unam veteris, & aliam novi Teſtamenti . . , . . In ipſo vero Sabbati vel Dominico die utraſque de novo recitant Teſtamento, id eſt unam de Apoſtolo vel Actibus Apoſtolorum, & aliam de Evangeliis* “. Hæc Caſſianus Lib. 2. *Inſtit.* cap. 6. qui nullibi meminit aliunde, quam e S. Codice deſumptas Lectiones a Monachis fuiſſe recitatas.

S. Benedictus *Cap. 9. & 11. Reg.* agens de recitandis Lectionibus; ait: „ Codices autem legantur in vigiliis tam *veteris Te-* „ *stamenti quam novi*. Die Dominico legantur aliæ 4. Lectiones „ de *novo Testamento* „. Deinde vult, ut „ dicto Hymno *Te Deum* „ *laudamus*, Abbas legat *Lectionem de Evangelio*, cum honore „ & reverentia stantibus omnibus.

Præcipuum proinde locum obtinuit Sac. Codex, e quo Lectiones desumerentur, quin tamen in nonnullis Ecclesiis, etiam primis sæculis, Lectioni S. Codicis adjuncta fuerit Lectio ex Actis Martyrum, aut scriptis SS. Patrum desumpta, ambigi nequit.

Et quidem S. Benedictus permittit, ut præter Scripturas sacras legantur earum expositiones, quæ a nominatis, & orthodoxis, Catholicisque Patribus factæ sunt.

Immo sæculo IV. in nonnullis Ecclesiis fuisse lecta scripta B. Ephrem, testatur S. Hieronymus *De Script. Eccles. cap. 115. Ad tantam*, ait, *venit* (B. Ephrem) *claritatem, ut post Lectionem Scripturarum publice in quibusdam Ecclesiis ejus scripta recitentur.*

Similiter sub idem tempus Concilium Carthg. III. passiones Martyrum legi permittit, *cum anniversarii dies eorum celebrantur.*

Nequaquam proinde hodierna Ecclesiæ consuetudo recitandi publice in Ecclesia, præter Scripturam sacram, acta Sanctorum, cum eorum dies anniversarii recurrunt, aut scripta sanctorum Patrum; a Majoribus nostris improbata fuit; sed illud solum sollicite cautum, ut nihil, nisi probatum & ad ædificationem audientium idoneum legeretur.

Hinc jam pridem in Synodo Milevitana sub Innocentio I. decretum est: „ ut nullæ Preces dicantur in Ecclesia; nisi quæ a „ prudentioribus tractatæ, vel comprobatæ in Synodo fuerint; „ ne forte, inquit, aliquid contra fidem, vel per ignorantiam, „ vel per minus studium sit compositum.

Quantopere sollicitus fuerit S. Gelasius I. ne quid apocryphum, aut dubiæ fidei in Ecclesia recitaretur, supra notavimus: ex cujus verbis recte intulit jam pridem Radulphus Tungrensis, *quod legenda & cantanda in Ecclesia Dei, ultra omnia debeant esse pura, clara, & facilia absque hæsitatione quacumque.* De *Canon. observ. prop. 17.*

Et ante Radulphum S. Bernardus expendens divini Officii dignitatem melliflue docet, quæ sint digna in Ecclesia recitari; „ „ In solemnitate celebri, ait *Epist. 312.* (*a*) non novella audiri decet vel levia, sed certe authentica & antiqua, quæ & „ Ecclesiam ædificent, & Ecclesiasticam redolent gravitatem. „ Quod si nova audire libet, & causa requirit; ea, ut dixit, „ recipienda consuerim, quæ cordibus audientium quo gratiora, „ eo utiliora reddat & eloquii dignitas, & auctoris. Porro sen- „ sa indubitata resplendant veritate, sonent justitiam, humili- „ tatem suadeant, doceant æquitatem; quæ etiam lumen veri- „ tatis mentibus pariant, formam moribus, crucem vitiis, af- „ fectibus devotionem, sensibus disciplinam.

Hodierna proinde disciplina legendi non tantum Scripturam Sacram, sed & Patrum scripta, & Sanctorum acta, jam pridem communiter & ubique pene recepta fuit; quamvis nonnullæ fuerint Ecclesiæ, quæ præter Scripturam Sacram alia in divinas laudes admittere diutius renuerint. Et quidem hanc disciplinam in Ecclesia Lugdunensi sæculo IX. adhuc superstitem acriter propugnavit S. Agobardus ejusdem Ecclesiæ Antistes in libris *De divina Psalmodia*, & *De Correctione Antiphonarii*. Vide Mabillonium *De Cantu Callic.* §. 2. *num.* 26.

Quoad alios hodiernos circa *Lectionum* recitationem ritus, nonnulla a pristinis intercedit diversitas.

Quod enim hodie Lectiones, tum ex sacra Scriptura, tum Patrum Homiliis, aut actis Sanctorum determinatæ sint, pristinæ disciplinæ non consonat. Solebant enim in Ecclesiis præsertim Cathedralibus, Collegiatis, & Monachorum, esse libri Scripturarum, Legendarii, quibus acta Sanctorum continebantur, & Homiliarii, e quibus Lectiones recitabantur; neque finis Lectioni imponebatur, quousque a Prælato aut Præside chori finis imponeretur. Vide Bona *De divin. Psalm. cap.* 16. §. 14.

Atque hinc indubie factum, quod in vetustissimis Breviariis MSS. nullæ reperiantur descriptæ Lectiones. Cum enim ad arbitrium Superioris ex Scriptura sacra, Legendariis, & Homiliariis legerentur, nequaquam incertæ atque indeterminatæ illæ Lectiones describi poterant. Vide Observationes Paschasii Quenel. in *antiq. Brev. Cassin.* in app. ad pœnit. Theodori, *pag.* 327.

Finis autem, ut nonnulli credunt, a Prælato imponebatur per hæc verba, quæ hodie a Lectore finita Lectione dicuntur, *Tu autem*: atque ad hunc ritum alludere videtur Petrus Cellensis, *Lib. 6. Epist.* 20. Volens enim significare quod in studio charitatis nunquam sit finiendum, ait: *Lectio illa sine Tu autem continuetur.*

His verbis Prælati statim parens Lector dicebat: *Domine, miserere nobis*; postulans nimirum sibi ignosci, si quid in lectione deliquisset.

Verbis Lectoris, prout & hodie in usu est, succinebat Chorus, *Deo gratias*: „ quod non ad ultimam precem Lectoris, ut recte „ notavit Rupertus Abbas, sed ad totam Lectionem respicit. „ Gratias namque agimus Deo, quod doctrinæ suæ panem nobis „ frangere dignatus sit, ne fame audiendi verbum Dei perea- „ mus “. *Lib. 1. De divin. Offic. cap.* 14.

Adhæc Lectiones præsertim e Scriptura sacra multo, quam hodie, prolixiores erant. Et quidem cum noctes essent longiores, adeo prolixa erat Lectio in quibusdam locis, ut in antiquis consuetudinibus Cluniacensibus notatur, quod nonnunquam in sex noctibus absolverent totum Isaiam præter Lectiones ex Patrum Homiliis; & integra Epistola ad Romanos duabus noctibus ferialibus legeretur. Vide Thomassin. *Par. IV. Lib. 1. cap.* 42. §. 6. Verum licet non ubique tam prolixa foret Lectio, illud tamen sedulo observatum fuit, ut Sacræ Scripturæ libri integri, nequaquam eorum partes duntaxat, ut hodie contingit, legerentur; quod & sæculo XI. adhuc in usu fuisse, ex ordine recitandi sacros Libros a Ruperto Abbate descripto, *lib. 12 De divin. Offic. cap. 24. & 28.* non obscure colligitur. Unde indubie puriori Ecclesiæ disciplinæ se conformant, qui, cum tempus suppetit, privatim quotidie supplent e Scriptura sacra, quod in Breviario ommittitur: quo fiat, ut cum ex dispositione Lectionum, alius Scripturæ liber est legendus, præcedentem integrum absolverint.

§. X.

De Responsoriis, & Hymno Te Deum laudamus.

POST Lectiones sequuntur *Responsoria*, quorum usum jam pridem receptum fuisse, non tantum probat Regula S. Benedicti, quæ frequenter illorum meminit, sed Concilium Tolet. IV. quod & vult, ut in fine Responsorium dicatur *Gloria Patri*: quem ritum etiam notat S. Benedictus, addens, ut dum a canente inchoatur *Gloria*, *mox omnes cum reverentia surgant*; quod merito hodie ubique religiose foret servandum.

Insuper vult dictum Toletanum Concilium, ut in dicendo *Gloria Patri* in fine Responsorium, hæc discretio servetur, *ut in lætis sequatur* Gloria, *in tristioribus repetatur principium*. Quibus verbis expressum cernimus hodiernum ritum Romanum, juxta quem tempore Passionis, omnium tristissimo, in Responsoriis omittatur *Gloria*, & repetitur principium.

„ Responsoria (ait Isidorus *lib. 1. De Eccles. Offic. cap.* 8.) „ vocata sunt hoc nomine, quod uno canente, chorus conso- „ nando respondeat. Ante autem id solus quisque agebat, nunc „ unus interdum, interdum duo vel tres communiter canunt, „ choro in plurimis respondente.

Unde non male ab Hugone a S. Victore *lib. 1. De divin. Offic. cap.* 15. Responsorium *assensus auditorum* dicitur, quasi per illud *assensum* monitis Rectoris præbentium. Cui consonat Rupertus Abbas, dum ait, Responsoria ita debere esse ordinata, ut tristia *tristibus, & læta lætis succinantur*, „ Si quidem, ait, neque moris est, neque decoris, ut cum Lector tristia dixerit, v. g. quæ „ sunt pœnitentiæ, sive lamentum aliquod Dominicæ Passionis, „ Chorus in Responsorio saltet de gaudio regni, & gloria resurrectionis “, *Rupertus lib. 1. De divinis Officiis, Cap.* 15.

Adhæc cum in Responsorio vocem levare soleamus, quin & sub eadem syllaba cursiones facere, recte quoque dicitur canticum spirituale ad sublevandum animos inter legendum.

Responsorium ritu Romano in Dominicis, excepto tempore Adventus, & Septuagesimæ usque ad Pascha, & in Festo Sanctorum, & toto tempore Paschali, etiam in ferialibus Officiis, sequitur Hymnus *Te Deum laudamus*.

Hymnus hic in Breviario Romano inscribitur, Hymnus S. Ambrosii & S. Augustini. Verum Eruditi quamplurimi dubitant num revera Patrum istorum opus sit, maluntque Sisebuto Monacho tribuere, cui in antiquis MSS. Breviariis nonnullis tribuitur.

Sufficiet hic de hac controversia judicium Viri singularis ac profundissimæ eruditionis Paschasi Quenel. qui in Observationibus ad Breviarium chori Monasterii Montis Cassini (quod a 600. ann. conscriptum esse multis probat argumentis) ait in prædicto Breviario titulum Hymni *Te Deum laudamus* ita habere: *Hymnus Sisebuti monachi*. „ Qui cum omnino in eo conveniat, „ inquit, cum altero codice MSS. Basilicæ Vaticanæ, quem E- „ minentissimus Doctissimusque Cardinalis Bona a se inventus „ fuisse testatur in Libro *De divina Psalmodia*, ubi idem Sise- „ butus hujus Hymni auctor asseritur; vix jam de Auctore tam „ celebris per totam Ecclesiam Cantici ambigendi locus relinqui- „ tur, præsertim cum ante Regulam S. Benedicti mentionem de „ hoc Hymno nullam inveniamus “. *In app. ad Pœnit. Theodori pag.* 327.

Hæc illæ: quibus addi possunt, quæ circa Chronicon Dacii Archiepiscopi Mediolanensis; cujus præcipue auctoritate Hymnus hic sancto Ambrosio & S. Augustino adscribitur, observat Mabillonius, *tom. 1. Analect. part.* 3.

Certum interim est, Hymnum illum a multis sæculis in divino Officio fuisse recitatum, ut constat ex Regula S. Benedicti, Amalario, & Micrologo. *In Prol. De Ord. Antiphon. Microlog. cap.* 46.

Constat quoque Hymnum hunc, si verba spectes & sonum, quo canitur, lætitiæ esse & gaudii, ac simul gratiarum actionis; ac propterea cum Hymno Angelico *Gloria in excelsis Deo*, pari passu procedere: ut dum hic in Missa dicitur, ille pariter in Officio dicatur; & si hic omititur, similiter ille omittatur.

Hinc patet, cur tempore Paschali, & omni die Dominica (nisi tempus pœnitentiæ gaudium non permittat) ob mysterium Resurrectionis, & dum triumphi Martyrum, aliumque Sanctorum recoluntur, excepto Festo sanctorum Innocentium (ob *lacrymas matrum*, ut credit Gavantus *in Rubr. Brev. Lect. 6. cap. 4. num.* 3.) dicatur; in diebus aliis, quæ gaudium speciale non requirunt, omittatur.

Facile quoque hinc colligitur, quo spiritu & affectu, nimirum gaudii, & gratiarum actionis, decantari bebeat.

(*a*) Hæc Epistola, quæ 312. dicitur, recensetur 398. in editione Operum D. Bernardi, quæ curis doctissimi Mabillonii in meliorem ordinem digesta sunt.

CA-

CAPUT II.

De Matutino, quod hodie *Laudes* dicitur, ejusque partibus.

§. I.

An Laudes sive Matutinum sint Officium distinctum ab Officio nocturno, & an distinctis horis sint recitandæ?

OFFICIUM, quod olim dicebatur Matutinum, hodie *Laudes* vocatur: inde nomen *Matutini* accepit, quod initio matutini crepusculi persolvi debeat, juxta intentionem Ecclesiæ; ut evidenter insinuant Hymni, qui ad Matutinum sive Laudes recitantur. *Ecce jam noctis tenuatur umbra, Lux & aurora rutilans coruscat*, &c. Item, *Aurora cælum purpurat*, & alius, *Nocturna lux viantibus a nocte noctem segregans, præco diei jam sonet*, &c.

Nomen vero *Laudum* Officium illud accepit a psalmo 148. & duobus sequentibus, qui per modum unius quotidie in hoc Officio recitantur: qui laudes Dei per omnes pene versus resonant, quos propterea Laudum nomine S. Benedictus *cap.* 12. & 13. *Regulæ* insignivit.

Constat quoque hoc Officium ab Officio nocturnali plane fuisse distinctum, non tantum apud Monachos, sed & apud Clericos distinctisque horis fuisse utrumque persolutum: Nocturnum quidem circa mediam noctem; *Matutinum* vero, illucente aurora.

Unde Radulphus Tungrensis *De Canon. Observ. prop.* 14. ait: „ Quamvis sæculares jungant *Vigilias Matutinis Laudibus*, & „ abusive utrumque appellent *Matutinas*, tamen sunt distinctæ „ Horæ, & divisim a Monachis per orationes terminantur.

Quin & hodiernus ritus, secundum quem finito Officio nocturno, ad Matutini sive Laudum inchoationem canitur versus, *Deus in adjutorium*, sat insinuat aliud Officium inchoari.

Hinc collige parum de spiritu Ecclesiæ esse instructos, qui ipsum Officium nocturnum a Laudibus separare verentur; creduntque illa duo Officia uno tractu esse recitanda; cum e contra illa a se separare intentioni Ecclesiæ sit conformius: unde nullatenus improbandum, si quis ob negotia occurrentia convenire judicans, ut Officium nocturnum præcedenti vespera persolvat, *Laudes* in diem sequentem ad auroram recitandas differat.

§. II.

De Capitulis.

SCIENDUM, ait Radulphus Tungrensis, *quod sicut ad Vigilias* „ *noctis leguntur Lectiones magnæ, ita ad Laudes & Vesperas, & ad quinque parvas Horas dicuntur parvæ Lectiones, sive Lectiunculæ, quas Sanctus Benedictus in Regula sua vocat Lectiones, & ita sæpe appellantur in multis scripturis. Communi autem usu sæculi appellantur* Capitula. Hæc Radulphus *De Can. Observ. prop.* 13.

Quæ igitur hodie *Capitula* dicuntur, sunt breves Lectiones, quæ in Horis diurnis post Psalmos recitantur.

Dicuntur autem breviores de die quam nocte; quia noctis tempore amplius vacabat Monachis & populo instructiones longiores excipere, quam de die, quando aliis operibus frequenter occupari debebant. Hinc apud Monachos in Palæstina, ne opera sua continuo intermittere tenerentur, *exceptis vespertinis & nocturnis congregationibus, nulla per diem solemnitas celebrabatur*, sed inter operas, *preces & orationes per singula momenta miscentes, in his Officiis*, ait Cassianus, *quæ non statuto tempore celebramus, totum diei tempus absumunt*. Epist. 3. *Instit. cap.* 2.

Adhæc cum de die Missarum solemnia peragenda essent, tempus permittere non videbatur, ut prolixiores instructiones haberentur: sed visum fuit sufficere, si brevis aliqua sententia ex S. Scriptura per modum brevis *instructionis* sive *lectionis* a Superiore diceretur.

Hinc ritus ille, quod *Capitula* non a Lectore, sed ab eo, qui Officio præest, recitentur; idque non postulata benedictione: quia cum hic Prælatum chori repræsentet, non convenit ut ab alio benedictionem petat.

Non concluduntur quoque ritu aliarum Lectionum per *Tu autem*, &c. quia cum hæc verba dicerentur a Superiore, ut finis lectioni imponeretur, facile apparet, cur in brevi Lectione a Superiore, aut ab eo, qui Officio præest, recitanda, non sint dicenda. Deinde a Lectore per illa, *Domine miserere nobis*, postulatur erratorum venia, quam a Superiore apud inferiores postulari non ita videbatur conveniens.

Respondetur tamen a Choro *Deo gratias*, ut pro singulis, etiam minimis gratiæ donis, gratias agamus, & hanc brevem instructionem nobis quoque a Deo venire confiteamur.

Igitur *Capitula* sunt breves quædam lectiones, sive exhortationes, quæ per diem a Superiore inter divinas Laudes fiebant, quibus interim mens quasi novo quodam spirituali pabulo reficeretur. Debebat autem recitari *ex corde*, sive *memoriter*: atque hinc forsan fit, quod eadem frequentius Capitula recitentur; immo idem *Capitulum* in variis horis ejusdem diei recurrat, cum Lectiones Nocturnorum semper varient. Vide *Cap.* 12. *Regul. S. Benedicti*.

§. III.

De Precibus *ferialibus*.

DE *Hymno* ac *Versu*, qui in Laudibus post Psalmos & *Capitulum* dicuntur, cum de his actum, hic non agam: hoc unum notandum, Hymnum & Versum in Laudibus, Vesperis, & Completorio recitari immediate ante Cantica Evangelica; ut nimirum, per eorum cantum excitemur ad illorum devotam recitationem, tamquam harum Horarum excellentiorem partem; nimirum ex Evangelio desumptam: unde sicuti ad excipiendam Lectionem Evangelii omnes cum *honore* & *tremore* stare debent, ita quoque ad Canticorum illorum cantum stare jubentur.

Post Canticum in Laudibus & Vesperis interdum sequuntur *preces*, quæ in plurimorum *versuum* alterna recitatione consistunt, quarum sæculo VI. evidenter meminit S. Columbanus *c.* 7. *Regulæ*, dicens; *Per diurnas Horas terni Psalmi pro operum interpositione statuti sunt a Senioribus nostris, cum* versiculorum augmento *intervenientium pro peccatis primum nostris, deinde pro omni populo Christiano, pro Sacerdotibus, & reliquis Deo consecratis sacris plebis gradibus; postremo pro eleemosynas facientibus, postea pro pace Regum &c.*

Hæc S. Columbani verba si conferantur cum hodiernis precibus, evidens erit, illas ad vivum fuisse expressas.

A Græcis originem suam sumpserunt, teste Isidoro: ideoque adhuc hodie a voce Græca *Kyrie eleison*, quæ Latine significat *Miserere mei*, inchoantur. *Lib.* 1. *De Eccles. Offic. cap.* 9.

Oratio Dominica inter has preces integra pronuntiatur *clara voce*: cujus ritus meminit S. Benedictus *cap.* 13. *Regulæ*, qui ei rationem addit: „ Propter *scandalorum* spinas, quæ oriri so„ lent in Monasterio; ut (a) conventi per ipsius orationis spon„ sionem, qua dicunt, *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos* „ *dimittimus debitoribus nostris*, purgent se ab hujusmodi vitio.

Ex his finalibus verbis evidens est, ut etiam notat Hugo Menardus ad *Concord. Reg. pag.* 355. *scandalum* hoc loco sumi pro peculiari peccato dissentionis, aut rixæ, sive iracundiæ, rancoris, aut odii.

Quidni ergo merito eadem ratione Ecclesia audientibus Canonicis & Clericis in unum congregatis jubeat Orationem Dominicam *clara voce* recitari, ut se ab hujusmodi vitio, quod non minus inter ipsos, quam Monachos, timendum est, *purgent*? præsertim diebus pœnitentiæ ac jejunio destinatis (quibus ritu Romano hæ preces duntaxat dicuntur); eo quod dies illi exigant, non tantum ut orationi & *precibus* diutius ac ferventius occupemur, sed etiam opera misericordiæ, inter quæ non minimum est offensarum remissio, alacrius exerceamus.

§. IV.

De Oratione sive Collecta, ac ritu quo recitatur.

RITU Romano in fine cujuslibet Horæ Sacerdos, sive qui Officio præest, recitat vel canit Orationem, quam *Collectam* dicimus; *eo quod Sacerdos, ut notat Micrologus* De Eccles. obs. cap. 3. *qui legatione fungitur pro populo ad Dominum, omnium petitiones ea ratione colligat atque concludat.*

Hinc antiquitus, qui Officium concludebat, dicebatur *Orationem colligere*; quia brevi quadam Oratione omnium vota precesque colligebat. Vide *Cass. l.* 2. *Instit. c.* 7. & 10. & *notas Gaz.*

Quis Orationum sive *Collectarum*, quibus hodie concluditur, auctor sit, incertum est. Illud constare videtur, quod Gregorius Magnus meliores & emendatiores in ordinem redegerit; ipseque merito primarius *Collectarum* auctor sit habendus: *nam & ante ipsum (ut observat Cardinalis Bona* De div. Ps. *c.* 16. §. 17. nu. 2.) *rarior earum mentio apud Scriptores Ecclesiasticos reperitur.*

Sunt tamen & aliæ a recentioribus editæ (ait idem Cardinalis Lib. 2. Rerum Liturg. *c.* 15. n. 4.) *quæ facile dignoscuntur, si cum antiquis & Gregorianis conferantur; elucet enim in antiqui veteris Ecclesiæ spiritus: elucet in rebus ipsis Apostolica quædam gravitas; in sensu & in collatione verborum grata quædam & perspicua concinnitas, adeo ut brevi compendio multa contineantur.*

Sacerdos Collectam recitaturus prius adstantes salutat, dicendo, *Dominus vobiscum*; quæ salutatio e veteri Testamento in Ecclesiam derivata est. Booz enim salutans messores suos, ait: *Dominus vobiscum*. Ruth. *cap.* 2. Ejus antiquitatem ostendit, & prædicat Synodus Bracarensis II. ann. 563.

Præmittitur hæc salutatio Orationi, ait Rupertus, ad excitandam attentionem ad Orationem: estque apprecatio Sacerdotis, ut Dominus in ipsis maneat, & petitionibus ipsorum effectum tribuat.

Apprecationi Sacerdotis respondet Chorus, *Et cum spiritu tuo*; quæ sumpta videntur ex Epistola Pauli, ubi ait: *Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo.*

Hunc ritum antiquissimum esse colligitur ex Chrysostomo, qui illius meminit, & scribit Florus Magister: „ nihil melius inve„ nisse Ecclesiam, quod optaret Sacerdoti, nisi quod Sacerdos „ optat Ecclesiæ; ut idem Dominus, qui dignatur esse cum Ec„ clesia, dignetur etiam esse cum *spiritu* Sacerdotis „. *Homil.* 18. *in* 1. *ad Cor. in exposit. Missæ.*

Porro Sacerdos *Collectam* dicturus, tam se quam alios ad orandum hortatur, dicens, *Oremus*: idque ex antiqua Ecclesiæ consuetudine, ut patet ex antiquis Liturgiis, & ejus meminit S. Augustinus *Epist.* 107.

Post

(a) *Ut conventi*. Caramuel contendit legendum esse *convicti*; Smaragdus autem monet dicendum *persuasi*, vel *attracti*. Nihilominus etiam legendo *conventi*, optimo sensu constare videtur textus; si quidem apud Jurisconsultos, *convenire* stat pro *in judicium vocare*, sive actionem adversus aliquem instituere, & interpellare. Ex Nonio Marcello, sic dicimus, *convenire debitorem*. Aptissime ergo textus legitur, *ut conventi per ipsius orationis sponsionem*; quasi diceret: Ideo Oratio Dominica publice dicenda est alta voce a Superiore nomine omnium, ut quoniam per illam promittimus Deo *dimittere debitoribus nostris*; si forte id facere sponte nollemus, saltem conventi per hanc sponsionem, id est, in judicium vocati, & interpellati ab ipsa promissione, omnem rancorem erga fratrem de corde pellamus.

Post precationem sive *Collectam*, Chorus respondet *Amen*: cujus responsionis ex Apostolo, & SS. Patribus antiquitas manifesta est.

Amen vox est Hebraica, qua Sacræ Litteræ utuntur ad aliquid confirmandum: Latine idem sonat, quod *fideliter*, *sic est*, *ita fiat*.

Hinc in responsione Chori accipitur pro *ita fiat*, quasi nimirum Chorus succinendo Sacerdoti *Amen*, dicat, *ita fiat*, ut postulasti, & orasti. Unde Augustinus monet, ut Ministri *distincte* preces pronuntient, quatenus populus ad id quod intelligit, dicat *Amen*.

Ex his patet, quo affectu nos componere debeamus ad Orationem, dum a Sacerdote proclamatur *Oremus*, & quam attenti esse jubeamur ad verba Orationis, ut ea finita intimo cordis affectu respondere possimus, *Amen*. Qua de re etiam Parochi non inutiliter populum instruent, qui toties illud *Oremus* inclamari audiunt, nec tamen quid significet intelligunt, aut certe ob frequentiam & consuetudinem non attendunt; aut certe ob frequentiam & consuetudinem non attendunt; ut rite instructi possint, si non ore, saltem corde dicere *Amen*.

C A P U T III.

De quatuor minoribus Horis, Vesperis, & Completorio.

§. I.

De Prima.

PArs illa Officii, quam hodie *Primam* dicimus, apud Patres ætate Cassiani antiquiores non invenitur. Et quidem ipse Cassianus asserit, *Primam* suo tempore in suo Monasterio Bethleemitico celebrari cœpisse, ne Monachi post Laudes usque ad *Tertiam* otiosi, & somnolenti jacerent in cellis, cum nulla conventus necessitas eos ad orationem compelleret. Unde alibi vocat eam *novellam* institutionem & solemnitatem.

Quare verissimum est quod observat Radulphus Tungrensis, *Primam* & Completorium (de quo infra) *post aliarum Horarum institutionem addita esse*.

Atque hinc facile intelligitur, qua ratione factum sit, ut ritum diversum ab aliis Horis jam institutis sortita sit: nec recitetur *Collecta* Officii occurrentis, ut in aliis, sed illa quæ incipit, *Domine Deus omnipotens*.

Quæ oratio, uti totius Officii partes, id est, Hymnus, Versus, atque preces, eo unice tendunt, ut Deus *in diurnis actibus nos servet a nocentibus: exurgat ut adjuvet nos*, & gratiæ agantur, quod ad *principium hujus diei nos pervenire fecerit*.

Unde merito hæc Officii pars operibus nostris præmittitur; immo & juxta Ecclesiæ intentionem primo mane persolvenda est, quod vel initialia verba ipsius Hymni evincunt: *Jam lucis orto sidere Deum precemur supplices*. Unde & ante *Primam* Monachis silentium solvere jam pridem interdictum fuit.

Ritu Romano in Dominicis post Psalmos sequitur Symbolum, vulgo S. Athanasii.

Symbolum hoc sub nomine S. Athanasii a multis sæculis receptum fuisse; quin & ante 600. annos in divino Officio recitatum, constat ex vetusto Breviario chori Montis Cassini (de quo supra mentio est) in quo dictum Symbolum sub hoc titulo legitur: *Fides Catholica edita ab Athanasio Alexandrinæ Sedis Episcopo*.

Olim quotidie in Prima recitatum fuisse asserit Honorius Augustodunensis. Hodie solis diebus Dominicis, qui SS. Trinitati (cujus Mysterium specialiter exponitur in hoc Symbolo) singulariter sacri sunt.

Verum eo non obstante complures Viri eruditi pluribus probarunt argumentis, Symbolum illud S. Athanasio tribui non posse: quorum argumenta hic proferre non est hujus instituti; illa apud Auctores, qui de ea re ex professo scripserunt: facile videri poterunt. Vide *P. Papenbroc. tom. 1. Maji in Append. ad cap. 3. vitæ S. Athanasii, & ab eo citatos*.

Finitur *Prima* proprie post Collectam *Domine Deus omnipotens*: quia recitata dicitur, *Benedicamus Domino*, quo finis Horis imponi solet.

Martyrologium & preces olim non in choro, sed in Capitulo, ad quod Monachi & Canonici convenire quotidie solebant, recitabantur; ut Radulphus etiam sæculo XV. testatur.

Recitabatur quoque Lectio prolixa ex Regula, idque eo ritu quo Lectiones Nocturnorum; *cujus vice*, ait Gavantus, *legitur hodie lectio brevis*: quæ & ob id Lectio ad *absolutionem* Capituli dicitur, & eodem, quo Lectiones Nocturnorum, ritu recitatur.

Itaque Lectio Martyrologii, cum reliquis subsequentibus, demum *Primæ* adjectæ fuerunt, dum Canonici & Clerici quotidiana Capitula habere desierunt.

Ideo autem legitur Martyrologium, sive fasti Sanctorum, ut eorum *intuentes exitum conversationis, imitemur & fidem*. Ad *Hebræos cap. 13. vers. 7.*

Illorum autem nomina Sanctorum anticipata Lectione recitantur, quorum memoria sequenti die recolitur, quatenus venturæ festivitatis celebrationem digniori ac devotiori apparatu præveniamus.

§. II.

De Tertia, Sexta, Nona, Vesperis, & Completorio.

DE partibus Horarum istarum, *Hymnis*, *Psalmis*, *Capitulis*, *Responsoriis*, *Versibus*, *Collectis*, hic agere animus non est, cum de his jam antea actum sit, nec in his pene quidquam occurrat speciali nota dignum; nisi quod in tribus minoribus, uti & *Prima*, quotidie recitetur Psalmus *Beati immaculati*, in varias partes quasi totidem Psalmos divisus.

Hic Psalmus merito Horis diurnis assignatus est, quia in eo Propheta studium fervens erga Dei mandata ostendit: quem fervorem præcipue Ecclesiæ Ministris summopere necessarium novit Ecclesia.

Tempus quo *Tertia* persolvenda est, nomen indicat, Tertia enim olim apud Romanos æquivalebat nostræ *nonæ* antemeridianæ.

Tempus *Sextæ* nomen & Hymnus indicat. Sexta enim apud Romanos nostræ *duodecimæ* respondebat, unde circa meridiem exsolvenda; ut & Hymnus indicat his verbis, *Splendore mane illuminas, & ignibus meridiem*.

Nona apud Romanos *tertiæ* nostræ promeridianæ respondebat quare non ante meridiem, ut in pluribus Ecclesiis moris est, sed post meridiem persolvenda est.

Vespertinum Officium antiquissimum esse nemo dubitat: illud quoque constat, jam dudum creditum fuisse, ut notat Radulphus, quod *Laudes & Vesperæ simili modo debeant officiari*.

Proinde ritu *Laudum* perspecto, & Vesperarum ritus cognoscitur.

Quod vero Vesperæ diei Dominicæ, & Festorum celebrentur die præcedenti, inde contingit, quod pluribus sæculis moris fuerit, ut dies Dominici & festivi celebrarentur de Vespera in Vesperam: qui celebrandi ritus, cum circa sæculum XII. aut XIII. paulatim apud populum defecit, mansit tamen in Officio divino. Cum in *Cap. 1. tit. De Feriis*, diceretur, dies Dominicos *a Vespera in Vesperam* esse celebrandos, Glossographus morem sui temporis attendens, ait; id non procedere quoad judices, sed *quantum ad celebrationem Officiorum*. Vide *Thomassin. De Festis lib. 3. cap. 5.*

Ritus *Completorii* & *Primæ* pene in omnibus conveniunt, & ut hæc post reliquas Horas instituta fuit, ita & hoc, & quemadmodum *Prima* dicitur, ut Deus *in diurnis actibus nos servet a nocentibus*; ita Completorium, ut dignetur *nocte ista sine peccato nos custodire, ac procul recedant somnia, & noctium phantasmata, hostemque nostrum comprimat, ut polluantur corpora*. Denique a *Prima* dies inchoari, & per *Completorium* finiri debet.

Inchoatur autem *Completorium* proprie a Versu *Deus in adjutorium*, aut *Converte nos*. Quæ enim antecedunt, nimirum *brevis Lectio*, & reliqua cum peccatorum confessione, adjecta fuere postquam Clerus ad vespertinas spirituales collationes ita desiit. In his enim ante Completorium Lectio prolixa ritu Lectionum Nocturnorum recitabatur, & confessio peccatorum fiebat, qua peracta, Completorium demum inchoabatur a Versu *Deus in adjutorium*. Vide *Regul. Canon. cap. 121.*

Vestigia igitur hæc sunt, uti & quæ Primæ adjecta esse supra diximus, pristinæ Canonicalis disciplinæ, a qua, proh dolor, cum omnimoda pene vitæ Canonicalis prolapsione recessum est.

TRA-

TRACTATUS
DE
SIMONIA
CIRCA BENEFICIA,
Administrationem Sacramentorum, & celebrationem Missarum.

ITEM
DE PENSIONIBUS
ECCLESIASTICIS.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

QUAM invisum & execrabile esse debeat veris Ecclesiæ filiis sacrilegium istud res sacras mercium instar tractandi genus, satis superque nos docet Christus Dominus & verbo & exemplo. Qui enim vivum alias mansuetudinis exemplar sese exhibebat erga maximos peccatores, velut clementiæ immemor, facto de funiculis flagello in profanos ejusmodi mercatores animadvertit, omnesque vendentes & ementes e Templo ejicit. Hic zelus domus Dei, non aliud, protestor (quidquid affingatur) me impulit, ut quæ in Canonum studio & antiquitatis scrutatione hanc in rem aliquot annis collegi, in publicum modo darem. Experientia namque docet, proh nimium frequens! quod licet mensæ nummulariorum & cathedræ vendentium in Templo sint eversæ, hoc est, apertæ rerum sacrarum nundinationes per tot Canones proscribantur; clam tamen irrepant, dum Beneficia ex. gr. in permutationibus, resignationibus, &c. non minus quam in clausis officinis, si modum agendi spectas, venum exponantur. Hinc fit, ut res Ecclesiæ non ad hoc, ad quod institutæ sunt, sed ad propria convertantur lucra, Ecclesia lupis impleatur, & in ipso fonte, hoc est, Sacerdotum ordine corrumpatur. Quid? Non ante peragitur consecrationis ministerium quam de nummo convenerit. Hic pacis causa avaritiam suam tegit, ille inæqualitatis fructuum compensatione, hic ad redimendam vexam, ille *Pensionis* pallio, alius alia nescio qua larva Simoniam occultat. Hoc pacto sæpe sæpius evenit, ut quæ per publicas fores e domo Dei ejecta est Simonia, per posticam clancularie denuo intromittatur. Quapropter non inutilem nec ingratum meum fore credidi laborem, si technas istas detegam, & involucra evolvam, sub quibus Simoniæ labes eo nocet & grassatur perniciosius, quo magis latenter. Tuas interim, *Lector*, preces exposco, ut quem inspiravit Deus domus suæ zelum, in me conservet suo & Ecclesiæ bono.

PARS PRIMA
DE SIMONIA.

CAPUT PRIMUM.

De malitia Simoniæ, & qua ratione melius occurri possit palliis, quibus illud vitium tegitur,

§. I.

Ostenditur enormitas vitii Simoniæ.

ER Simoniam res spirituales ad vilitatem quamdam rebus istis indignissimam redigi, dubitari nequit; Cum enim in omni Simonia commutatio, seu tacita quædam emptio, venditio rerum spiritualium cum temporalibus interveniat, quodammodo spiritualia temporalibus coæquantur, per quod spiritualia ad summam redigi vilitatem quis non videat? *Quis enim non vile esse putat*, inquit Hormisda Papa, *quod venditur*? *Aut quis denuo veneretur*, ut loquitur S. Gregorius, *lib. 7. Epist. 114. quod venditur? aut quis non vile putet quod emitur?*

Hanc rerum inordinationem in Simonia tamquam multum execrabilem, in Simoniacorum antesignano notavit Apostolorum Princeps, *Act. 1. cap. 8. vers. 20. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam*, inquit, *donum Dei existimasti pecunia possideri.*

Verum licet ex illa, quæ rebus spiritualibus per Simoniam contingit injuria, summa Ordinis oriatur perturbatio, ac consequenter vitii illius non exigua ex eo capite sit perversitas; si tamen vitii illius non tantum natura, sed insuper illius naturales quodammodo fœtus considerentur, facile intelligitur, verissime dixisse Pontifices in *Cap. fin. caus. 1. quæst. 6. Omnia crimina, ad Simoniacæ hæresis comparationem, quasi pro nihilo esse reputanda*; nullum quippe crimen quantumvis enorme, tantam malorum struem in Ecclesiam invehere, quam Simoniam, Patres notarunt.

„ Si venditur Sacerdotii dignitas (inquit sanctus Tarasius Pa-
„ triarcha Constantinopolitanus) supervacua est apud istos ven-
„ ditores honesta vitæ institutio, & puritatis virtutisque cul-
„ tus supervacuus apud ipsos, & Paulus divinus Apostolus do-
„ cens oportere Episcopum esse sine crimine, temperantem,
„ modestum, aptum ad docendum, continentem, sobrium, insi-
„ stentem fideli secundum doctrinam sermoni, *ut potens sit ex-*
„ *hortari in doctrina sana*, & contradicentes refellere. Pereunt
„ igitur hæc omnia, ex eo quod Sacerdotium venitur & emi-
„ tur „. *Epistola ad Hadrianum I.*

„ Etenim ex quo dona supernæ gratiæ pecuniis comparabilia
„ judicantur (ait S. Gregorius) ad Dei servitium non vita quæ-
„ ritur, sed magis contra Deum pecuniæ venerantur. Ex quo,
„ eodem teste, contigit, ut ipsi quoque, qui sacros Ordines ap-
„ petunt, non vitam corrigere, non mores componere studeant,
„ sed divitias, quibus honor sacer emitur, satagant congregare „.
Lib. 7. indict. 2. Epist. 115.

Hinc fit etiam (pergit S. Gregorius) ut insontes & pauperes
„ sacris Ordinibus prohibiti despectique resiliant. Et dum inno-
„ centia pauperis displicet, dubium non est quod præmium illic
„ delicta commendet: quia ubi aurum placet, ibi & vitium ...
„ Si enim is dignus Sacerdotio creditur, cui non actionis meri-
„ ta, sed præmiorum copia suffragatur, restat ut nihil sibi ad
„ honores Ecclesiasticorum gravitas, nil defendat industria, sed
„ totum auri profanus amor obtineat.

„ Quin, & eodem teste, nihil aliud per Simoniam agitur, nisi
„ ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla
„ sit de vita discussio; sed ille solummodo dignus, qui dare pre-
„ tium suffecerit, æstimetur „. *Epist. 111. lib. 7.*

Rectissime proinde Concilii Bituricensis Patres ann. 1584. *tit. 41. cap. 1.* notarunt: *Ubi hæresis Simoniæ in Ecclesia invaluit, probis atque eruditis viris aditus ad Beneficia præclusus est, indeque omnis prope Ecclesiastica disciplina collapsa est.*

Liceat proinde concludere, quod omnia crimina, ad Simoniacæ pravitatis comparationem, quasi pro nihilo reputanda sint; si nimirum perniciosi, qui ex illis in Ecclesiam redundant, effectus æqua lance librentur.

§. II.

Quare Ecclesia primis sæculis magis contra Simoniacas Ordinationes, postremis vero magis contra Simoniacas Beneficiorum Collationes insurrexerit?

QUANTOPERE ab initio Ecclesiæ allaboratum fuerit, ut perniciosa Simoniæ pestis ab Ecclesia extirparetur, Conciliorum Canones, atque Pontificum Decreta luculenter evincunt. Cui enim vel leviter vetera atque recentiora Ecclesiæ monumenta perlustrare libuerit, omni ætate severissimas leges ad extirpationem Simoniæ editas comperiet.

Verum hanc vetera inter & recentiora Ecclesiæ Decreta offendet differentiam, quod priora Simoniacas plerumque insectentur Ordinationes: posteriora vero raro Ordinationes Simoniacas, sed plerumque Simoniacas Beneficiorum Ecclesiasticorum collationes, seu provisiones insectenter atque condemnent.

Ex hac distinctione si quis arguere vellet, quod olim minus ac hodie Ecclesiæ execrabilis Simoniaca Beneficiorum collatio visa sit, aut hodie minus quam olim displiceat Simoniaca Ordinatio, multum falleretur. Idem quippe & veterum & recentiorum Canonum scopus est; nimirum, ut omnis in electione Ministrorum Ecclesiæ caveretur Simonia, atque servaretur illud Christi præceptum *Matth. cap. 10. vers. 8. Gratis accepistis, gratis date*; quod vero prioribus sæculis amplius contra Ordinationes Simoniacas, quam posterioribus decertatum fuerit, ex diversa, quæ circa electionem Ministrorum atque Officiorum Ecclesiasticorum distributionem intervenit, disciplina factum est.

Plurimis enim sæculis in more positum fuisse, ut Clerici per ipsam Ordinationem jus ad proventus Ecclesiasticos acciperent, immo per ipsam Ordinationem ad Ecclesiæ dignitates pervenirent, ita ut ipsa sacra Ordinatio collationis tituli Ecclesiastici loco esset, notius est, quam ut probari debeat: at posterioribus sæculis titulus Ecclesiasticus, cui jus percipiendi emolumenta annexum est, ab ipsa Ordinatione paulatim sejunctus fuit, neque per ipsam Ordinationem, sed separatim ab illa conferri cœpit. Hinc ulterius contingit, ut Simonia rarior circa sacras Ordinationes, frequentior vero circa titulorum Ecclesiasticorum collationes esse cœperit; ac per consequens ad illam extirpandam rarioribus, ad hanc vero evellendam frequentioribus Decretis opus fuerit.

Nec id mirum; cum enim Simoniaci non spiritualia propter spiritualia ambiant; sed temporalia lucra, honores atque dignitates per spiritualia adipisci unice contendant: nihil aut parum de sacra Ordinatione solliciti fuere, quando per illam nihil temporalis lucri accedere intellexerunt; sed quomodo titulum Ecclesiasticum, per quem ad emolumenta atque ad honores temporales pervenire possent, adipiscerentur, unice incumbere maluerunt.

Ut igitur verbo dicam, tota ac unica ratio, quare per decem sæcula Simonia tantum fere circa sacras Ordinationes versaretur, ac ob id eam extirpandam eo tempore Decreta edi, atque frequenter renovari deberent; postremis vero sæculis rarior in Ordinatione, frequentior in collatione Beneficiorum fuerit Simonia, hæc est: quod decem primis sæculis lucra sæculi, quæ Simoniaci potissimum intuentur, sacram Ordinationem sequerentur; ultimis vero sæculis, non sacram Ordinationem, sed tituli Ecclesiastici adeptionem illa consequantur.

§. III.

Omni ætate Simonia diversis fraudibus & fallaciis occultata & palliata fuit.

ETSI ab ipso nascentis Ecclesiæ initio „ (inquit Concilium
„ Mexicanum ad *anno 1585. lib. 5. tit. 3. De Sim.*) sem-
„ per Simoniæ vitium abominabile & execrabile fuerit, ac sa-
„ cris Canonibus prohibitum, gravibusque pœnis punitum; ta-
„ men ea fuit hominum malitia, ut *diversis fraudibus, & fal-*
„ *laciis sua Simoniaca pacta occultare & palliare procurent.*

De hisce Simoniacorum fraudibus & fallaciis sæculo quarto conquerebatur Magnus Basilius, & sæculo sequenti, *an. 459.* Synodus Constantinopolitana 73. Episcoporum, Præside S. Gennadio,

dio, testatur, multos *sophistica calliditate Christi præceptum, Gratis accepistis, gratis date*, eludere.

Multifarias fuisse fraudes ac technas, quibus diabolus vitium hoc abscondere, & etiam sub specie pietatis homines illaqueare tentaret tempore S. Gregorii ex ejus Epistolis constat; & quidem *De Simoniaca Hæresi* scribens Galliarum quibusdam Episcopis; " plerumque, ait, adversarius animarum, dum non potest ,, in his quæ ad faciem sunt prava surripere, *callide specie qua- ,, dam pietatis* injecta, nititur supplantare, suadetque forsitan ,, debere ab hominibus accipi; ut sit quod possit non habentibus ,, erogari, dummodo vel sic venena mortifera, eleemosynæ ce- ,, lata obumbratione, transfundat. Nam nec venator, pergit ,, Gregorius, feram, aut avem auceps deciperet, vel piscem pi- ,, scator caperet, si aut ille laqueum in aperto proponeret, aut ,, ille hamum esca absconditum non haberet. Omnino ergo metuenda & cavenda est hostis astutia; ne quos aperta nequit ten- ,, tatione subvertere, latente telo sævius valeat trucidare ". *Epist. 111. lib. 7. indict. 2.*

Quam multiplices atque variæ fuerint fallaciæ atque prætextus, quibus sequentibus temporibus diabolus sacrorum nundinatione colorare, atque ambitiosis avarisque hominibus ad Ecclesiæ munia Simoniacum introitum, tamquam omnino Canonicum, persuadere studuit; tum Conciliorum Acta, tum illustrium Virorum scripta, ad ejusmodi Simoniacorum pallia & fucos detegenda, & Canonicum in Ecclesiastica ingressum restituendum, sequentibus sæculis multoties edita, luculenter evincunt; ut vere de Simonia dicere liceat, quod de fœnebri malo olim dixit Seneca: *Multis plebiscitis obviam quidem irem fraudibus, quæ toties repressæ per miras artes rursus oriebantur.*

Et quidem hoc nostro sæculo tot inventæ fuere technæ atque sophismata, quibus non tantum Simonia occultatur, sed etiam ipsæ apertæ munerum largitiones & susceptiones ab omni Simoniæ labe publice vindicantur, atque ut omnino licitæ defenduntur; quin & ut media, quibus ad ministeria Ecclesiastica per munera sine ullo scrupulo ascendi queat, hominibus ambitiosis & avaris proponuntur; ut per illa ad ea videamur pene relapsi tempora, quibus *omnia ministeria Ecclesiastica habeantur venalia* (ut loquitur Glaber Rodulphus *lib. 5. Hist. cap. 5.*) *quasi in foro sæcularia mercimonia.*

Quin si vera sint, quæ in hac de Simonia materia tamquam licita recentiores quidam Theologi ac Canonistæ propugnare non sunt veriti, plane verendum est, ne Simonia, adversus quam tanto tempore Ecclesia decertavit, sit *Idea Platonica*, quæ nulli rerum existat.

§. IV.

Qua ratione fraudes ac technæ, quibus Simonia tegitur, securius atque clarius detegi possint?

Ut multiplices Simoniacorum larvas, necnon recentiorum quorumdam Theologorum seu Canonistarum sophismata, quibus nefandissimam Sacrorum mercimoniam a Simonia liberare volunt, hoc Tractatu clarius & securius refellam, sacrosque Canones sophisticis illis glossematibus ac interpretationibus adeo contortos, ut paleæ potius quam Canones dici deberent, suo splendori atque puritati restituam; unam hanc eamque brevissimam, sed æterna Dei Sapientia dignissimam sententiam, *Gratis accepistis, gratis date*, assumam; ut illa lucerna pedibus meis & lumen semitis meis, ad cujus splendorem omnes Simoniacorum larvæ, ac Casuistarum tenebrosa sophismata dispellantur, imitatus in hoc SS. Patres, quos videmus in suis adversus Simoniacorum effugia & figmenta præliis, hac unica Christi sententia, tamquam ariete fortissimo, usos fuisse, eamque solam omnibus Simoniacorum argutiis ac fallaciis refellendis plusquam sufficientem censuisse.

Patres Concilii Constantinopolitani sub S. Gennadio audiamus in Epistola Synodali, quam nobis tamquam fortem arietem ad demoliendas Simoniacas molitiones, speciali Dei providentia superstitem esse dicit Cardinalis Baronius ad *an. 459.* " Cum Do- ,, minus & Deus Salvator noster J. C. suis discipulis Evangelii ,, prædicationem credidisset, eosque per universum terrarum or- ,, bem inter homines ad docendum misisset, aperte jussit, ut ,, quod *gratis accepissent*, eis quoque *gratis darent*, non aurum ,, vel argentum, aut alias omnino materiales & terrenas facul- ,, tates pro eis acquirentes . . . . Hoc autem præceptum ,, non solum illis, sed etiam nobis per illos dedit, quos in il- ,, lorum gradum & locum substituere dignatus est: & oportet, ,, sicut illi tunc, nos quoque nunc *accurate & diligenter* serva- ,, re, nec in iis, quæ *technas sophisticas non admittunt*, *uti so- ,, phistica calliditate*, nec *aleam periculosam* jacere: *Gratis*, in- ,, quit, *accepistis, gratis date*: non possidentes æs, neque au- ,, rum, neque argentum in zonis vestris. *Simplex est & aper- ,, ta hujus mandati ratio, quæ nihil habet varium, quod non ,, sit facile & explicatum, nihil quod sophistica expositione egeat.* ,, A me, inquit, accepistis Sacerdotii dignitatem. Si mihi pro ,, ipso parum quid vel magnum solvistis, & hoc a me vendi- ,, tum est; vos quoque ipsum aliis vendite: si autem *gratis ac- ,, cepistis*, vos quoque *gratis date*. Quid hoc est mandato aper- ,, tius ,, ? Hactenus S. Gennadius.

Ex quo patet nihil isto mandato Christi, *Gratis accepistis; gratis date*, esse apertius, neque sophistica interpretatione egere, illudque ad refellendas Simoniacorum fraudes, ex sequentia S. Gennadii, ac 73. Episcoporum, qui Synodo intererant, esse aptissimum.

S. Gregorium (cujus in expugnanda Simoniaca hæresi, quæ Germanica Galliamque totaliter pene inundaverat, exantlatos labores nemo ignorat) hac unica fere Christi sententia, *Gratis accepistis, gratis date*; ad Simoniacorum fraudes ostendendas usum fuisse, Epistolæ illius abunde testantur.

Utque innumeros seu Pontifices seu Patres, qui allegatis Christi verbis contra Simoniacorum technas atque fallacias usi fuerunt, prætercam; Patrem Concilii Foro-Juliensis *anno 189. Can. 1.* audire lubet: qui ut Simoniacam pravitatem funditus extirparent, omnem Canonicæ deditum ditioni in hæc verba affantur: *Patenti semper cordis aure pertimescens intellige clarissimam illam Domini vocem; Gratis accepistis, gratis date.*

CAPUT II.

Deteguntur varia Simoniacorum pallia.

§. I.

Dum pro jure ad proventus spirituali annexos aliquid datur vel accipitur, tum ipsum spirituale gratis *non datur nec accipitur.*

Certum atque indubitatum est, secundum modernam Ecclesiæ disciplinam, jus percipiendi proventus Ecclesiasticos titulis Ecclesiasticis *consequenter* annexum esse, seu quod titulo Ecclesiastico adepto, una *jus* percipiendi proventus eidem destinatos adeptum censeatur; nec cuiquam *jus* ad proventus illos acquiri, nisi titulum prius obtinuerint.

Ex quo evidentissime sequitur, *jus* ad proventus titulo annexos, emi vel vendi non posse, nisi una titulus, cui *jus* illud *consequenter*, ut ajunt, annectitur, emptus venditusve censeatur: ut enim recte notat S. Thomas 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 4. *Rebus istis*, quæ spiritualibus *consequenter* sunt annexæ, venditis, *intelliguntur etiam spiritualia venditioni subjici*. Rationem reddit Paschalis II. *Caus.* 1. *quæst.* 3. *Can.* 7. *Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

Quare jam pridem B. Petrus Damiani *lib.* 3. *Epist.* 13. & *lib.* 5. *Epist.* 13. duos Cappellanos Ducis Gothofredi exagitare non dubitavit tamquam *hæreticos*, *Satanæ prædicatores*, & *apostolos Antichristi*, qui pertinaciter dogmatizabant, jure Simoniacum non dici, quisquis absque manus impositione Episcopatum comparasse convincitur. Dicebant enim: " Quia cum hoc fit, non ,, distrahitur Ecclesia, sed *facultas*: nec emitur *Sacerdotium*, ,, sed *possessio prædiorum*. Sub hac enim præstatione pecuniæ ,, opes tantum, non honoris vel Ecclesiæ redimitur Sacramen- ,, tum. Venalia siquidem sunt, sicut ajunt, *unde sint divites*: ,, gratis accipiunt, *unde fiant Sacerdotes*.

,, O novum Schismaticorum genus (exclamat idem Sanctus) ,, & os sacrilegum æterni silentii censura damnandum " ! Postmodum ipsum Pontificem Alexandrum II. urget " ut tamquam ,, novus Josue evaginato Canonico mucrone prosternat istos ,, Amalecitas, tollatque e medio tartareæ amaritudinis aconi- ,, tum, ne ferale venenum faucibus influat parvulorum ". Et quidem censuræ suæ eam, quam modo adduximus, rationem subjungit. " Cum aliquid sub venalitate suscipitur, & illud pro- ,, cul dubio comparatur, quod ex necessitate subsequitur. Ad ,, hoc enim Pastoralis Ecclesia cuique committitur, ut ad ejus ,, regimen obtinendum consecratione firmetur. Et ad hoc sine ,, dubio collatæ pecuniæ commercium spectat, ad quod is, qui ,, promovendus est, adspirat.

Sanctissima Petri consilia secutus est Alexander II. cujus vestigia secutus ejus successor Alexander VII. (a) sequentem articulum, tanquam summe perniciosum damnavit: " Non est ,, contra justitiam, Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, ,, quia Collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica pecunia in- ,, terveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed ,, veluti per *emolumento temporali*, quod tibi conferre non te- ,, nebatur.

Sed dicet quispiam, proventus Ecclesiastici sunt temporales, & a spirituali separari possunt, adeoque illis venditis, spirituale venditum dici non debet. Respondeo, verum esse proventus Ecclesiæ vendi posse, & quotidie sine ullo vitio alienari; sed non agitur hic simpliciter de ipsis fructibus seu proventibus, sed de jure vivendi ex rebus Ecclesiæ alicujus, tamquam illius Ecclesiæ membrum: hoc vero jus acquiritur eo ipso, quo quis Beneficium alicui Ecclesiæ adscribitur: nec obtinetur, nisi jam obtento Beneficio; adeoque habere jus participandi de rebus alicujus Ecclesiæ, & esse beneficiatum sive membrum illius Ecclesiæ, sunt taliter sibi conjuncta, ut unum sine altero haberi nequeat; ac per consequens *uno eorum vendito, & altero venditum censetur.*

,, Impudentissimum proinde prætextum detestamur eorum (ut ,, verbis Concilii Remensis loquar) qui de solo proventu reque ,, temporalia Canonicatus se pacisci dicunt; cum ea spirituali ,, tam arcto sit annexa vinculo, ut non magis ab ea divelli ,, queat, quam in homine vivo manente corpus a sua anima. ,, *Anno* 1585. *De Sim.* §. 6.

§. II.

(a) Alexander II. obiit anno 1703. Alexander VII. anno 1667.

§. II.

Spiritualia gratis nec dantur, nec accipiuntur dum pro illis obtinendis aut dandis, datur vel accipitur temporale per modum motivi.

PROFECTO dubitare quis posset, num unquam Christi præceptum, *Gratis accepistis, gratis date*, expenderint, immo vel legerint, qui ausi sunt asserere: *Dare temporale pro spirituali non est Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed duntaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale*. Quis enim vel lulcus non videat spirituale *gratis* non accipi, quando ad illud perveniatur, datur temporale; nec *gratis dari*, quando per temporale ad dandum spirituale quis induci ac moveri debet.

Quapropter sophistica atque fictitia hac distinctiuncula insuper habita, Innocentius III. *in Cap. 34. tit. De Sim.* Simoniacum pronuntiare non dubitavit Clericum, qui Canonicis donationem fecerat, ea intentione, *ut per temporalia bona quæ offert, spiritualia valeat adipisci*: & Canonicos similiter eidem crimini obnoxios dicit, *si non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri*.

Et quis non videat, hac distinctione semel admissa, planissimum ad Ecclesiasticas dignitates per munera patere introitum, Christique præceptum reddi plane inane & illusorium? Quid enim interest, num per *modum pretii*, num per *modum motivi* temporalia dentur vel accipiantur; modo ambitiosi per munera sibi ad Ecclesiæ munia viam parare queant, & Collatores temporalia ex earum collatione comparare possint?

Quare anno 1655. ad instantiam Reverendissimi Episcopi Gandensis, hanc distinctionem, tamquam merum Simoniacæ pravitatis pallium, sacra Facultas Theologica Lovaniensis proscripsit: cujus quoque judicium sequutus Episcopus Namurcensis, in Synodo sua anno 1659. illius praxim ut summe perniciosam, omnibus suæ Diœcesis Confessariis interdixit.

Nec in Gallia defuere Episcopi, qui eodem adversus Simoniacam pravitatem zelo animati, dictum figmentum e suis Ecclesiis eliminare studuerunt: & quidem inter alios Archiepiscopus Senonensis 1658. in Diœcesano suo Concilio hac illud censura perstrinxit: " Hæc doctrina, quæ Simoniæ contra jus divinum crimine eos omnes liberat, qui pecuniam propter Sacerdotia vel dederunt, vel acceperunt; modo pecunia *motivi* locum habeat, non *pretii*; tota falsa, nefaria, impia est, hæresim Simoniacam toties a sanctis Conciliis, & Pontificibus damnatam, subdole renovans, & ad implendam lupis Ecclesiam, & corrumpendam ejus in ipso fonte, hoc est Sacerdotum Ordine, sanctitatem inventa.

Sicuti prædicti Præsules zelo vere Apostolico suas respective Ecclesias ab hoc pestilentissimo dogmate per suas censuras expurgare studuerunt: ita etiam SS. D. Innocentius XI. illius perniciem pernoscens, tamquam verus Petri successor, adversus Simoniacam pravitatem Petri zelo animatus, & Episcopalium censurarum justitiam probavit, & universalem Ecclesiam ab ea peste purgare studuit, dum ad instantiam Doctorum Lovaniensium anno 1679. inter alias 65. scandalosas Propositiones, & has duas tamquam perniciosas atque scandalosas damnavit.

Dare temporale pro spirituali non est Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed duntaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale est solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale: immo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris æstimetur quam res spiritualis (a).

Post hanc Sedis Apostolicæ definitivam sententiam, ulterius dogmati illi improbando immorari superfluum credo; cum ea, quam omnes, qui Ecclesiæ Catholicæ gremio continentur, debent Sedis Apostolicæ Decretis, reverentia ac obedientia mihi spem non incertam faciat, quod nullus istam doctrinam propugnare vel in praxim deducere audebit: quare ad illas Simoniacorum fraudes & technas magis tectas detegendas progredior.

§. III.

Qui per munera amicitiam aut favorem alicujus directe vel indirecte sibi conciliant, ut per illa gratiam Patroni obtineant, non sunt immunes a Simonia.

SUNT nonnulli avaritia, aut ambitione vel totaliter excæcati, vel certe multum obnubilati, qui per munera se in Patroni aut Collatoris amicitiam insinuare non verentur, ut ea obtenta Beneficium Ecclesiasticum facilius consequi valeant; non intelligentes, aut certe intelligere nolentes, munera illa non tam conciliandæ amicitiæ, quam Beneficii obtinendi gratia dari, ac per consequens manifeste infringi hoc Christi præceptum: *Gratis accepistis, gratis date*.

Quis enim non videat gratis non esse acceptum, pro quo assequendo amicitia mercari debuit?

Eodem loco habendi sunt, qui quidem munera non dant, ut Collatoris aut Patroni amicitiam vel propensionem præoccupent, sed quem sciunt auctoritate & amicitia apud Patronum non parum valere, per munera sibi devincunt; ut hujus favore Patronus ad illis conferendum permoveatur.

Licet hic nihil Patrono aut Collatori offeratur, non magis tamen quam in priori casu Beneficium Ecclesiasticum dici potest *gratis* obtentum; quandoquidem evidens sit totum quod datur intercessori, unice & ultimate datum esse ad Beneficium assequendum.

Mirum proinde non est, si Ecclesia hujusmodi amicitiæ ac favoris conciliatores, tamquam apertos Simoniacos severissime puniendos duxerit; ut vel ex unico Urbani II. responso evincitur: " Præsentium, inquit, portatorem, quem parentum incuria per pecuniam *non Episcopo, sed cuidam Consiliario ejus datam*, invitum Sacerdoti dignitatem obtinuisse significasti, *licet sancti Canones deponendum esse testentur*, tamen quia culpam istam nesciens, & coactus commisit, & quia ab eodem Ordine ut deponeretur supplicavit ultroneus, ex consideratione discretionis (quæ mater est omnium virtutum) magis quam ex rigore Canonum, misericordiæ viscera adhibendo, ipsum in eodem Ordine esse fraternitati tuæ consulimus: ita tamen ut si Ecclesia illa, cui deservit, Sacerdotum penuriam non patitur, suspensus a Sacerdotali Officio permaneat ". *Apud Grat. Can. Præsentium, caus. 1. quæst. 5.*

Ex hoc Decreto patet, quod sacri Canones deponendum esse a Sacerdotio censeant eum, qui per pecuniam *non Episcopo*, sed *Consiliario* ejus datam Sacerdotium obtinuit; nec mirum, quia si hac larva pœnæ contra Simoniacos decretæ evadi possent, impune passim indigni per munera ad Sacerdotia introitum apertum haberent: quare sacra Facultas Theologica Lovaniensis anno 1655. rogata ab Episcopo Gandensi suum judicium depromere super sequenti articulo: *Pro intercessione ad Beneficium obtinendum potest aliquid dari sine Simoniæ suspicione*: illam hac censura perstrinxit: *Falsa est, & perniciosa, hominibus ambitiosis, & indignis aditum aperiens ad Beneficia per pecuniam promiscue procuranda.*

§. IV.

Per Christi verba, Gratis accepistis, gratis date, *detegitur Simonia, quæ sub pallio pietatis contegitur*.

" PLERUMQUE adversarius animarum, ait S. Gregorius *Lib. 7. Epist.* 111. dum non potest in his, quæ ad faciem sunt prava surripere, callide *specie quasi pietatis* injecta, nititur supplantare.

Et quidem hoc *pietatis* pallio se contegere solet serpens ille versipellis; ut ad munia Ecclesiastica intrudat, quos novit externam quamdam, sed parum solidam, præferre pietatem, & ab omni Simoniæ labe, immo vel illius specie videntur abhorrere, intus tamen occulto ambitionis æstu succensos cognoscit.

Tales enim quia scit Ecclesiæ Christi frequenter esse perniciosiores quam manifeste impios, omni qua valet astutia, in Ecclesiæ munia protrudere satagit.

Hujusmodi igitur hominibus persuadet, ut largas eleemosynas tribuant vel in ædificationem, ornamentumve Templi, aut familiæ sustentationem alicujus Congregationis, ut per ejus sodales Principi, alterive Collatori sive Patrono commendentur. Vel nonnunquam ut magis se occultet, suadet fieri eleemosynas eo etiam tempore, quo nullum adhuc Beneficium vacat, pro quo obtinendo gratiam in præsenti aucupentur; non tamen dubitantes, qui præoccupata per eleemosynarum elargitionem Congregationis benevolentia, spem sibi non incertam faciant, suo tempore, favore eorum, qui auctoritate apud Patronum valent, ad dignitatem aliquam Ecclesiasticam perveniendi; non enim ignorant quanta sit Congregationi illi, sibi devotos promovendi, cura & studium.

Has Diaboli versutias sola illa, quam pro detectione palliorum, quibus Simonia contegi solet, assumpsimus, Christi sententia luculenter deteget; si nimirum sepositis glossis, quas sola avaritia seu ambitio adinvenit, expendatur. Quis enim non videt dignitates *gratis* non accipi, quando ad illas obtinendas munera non exigua sub *specie eleemosynæ* data fuerunt? quantumvis enim accepta seu oblata in pia opera dispensari supponuntur; semper tamen verum manet *gratis* non esse acceptum, quod per munera eo modo data accipitur. Hinc Alexander II. postquam insequutus Prædecessorum suorum vestigia sub gravissimis pœnis prohibuisset, quodcumque Beneficium Ecclesiasticum pro aliquo pretio aut munere conferri, sub iisdem pœnis constituere non dubitavit, ut " nullus cujuscumque gradus Clericus pro Ecclesiæ Beneficio aliquid audeat conferre, aut *fabricæ Ecclesiarum, vel donariis Ecclesiarum*, seu etiam quod pauperibus sit tribuendum ". *Causa 1. quæst. 3. Can. 9.*

Nec minus evidenter ex consideratione Christi præcepti, *Gratis accepistis, gratis date*, detegi potest larva illorum, qui apud Patronos, Collatoresve Beneficiorum intercessores agunt pro aliquo, quia ab illo eleemosynas in constructionem ædificiorum aut familiæ alimentationem acceperunt, aut accipere sperant, tametsi enim in pia opera impendantur, quæ ex promotione ad Ecclesiæ munia accipiunt, aut sperantur, nunquam tamen non erit verum, spiritualia *gratis* data non fuisse.

Hinc S. Gregorius Episcopos quasdam, qui ab Ordinandis pecuniam in extructionem Xenodochiorum exigebant, tamquam Simoniacæ hæreseos reos damnare non dubitavit *Lib. 7. Epistola* 111. " Neque enim eleemosyna reputanda est, inquit, si pauperibus dispensetur; quod ex illicitis rebus accipitur... Unde etiam illud certum est, quia etsi Monasteria aut Xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quæ pro sacris Ordinibus (idem dic pro promotione alicujus ad Beneficium) datur,

(a) Ea fuit doctrina Tanneri, Valentiæ, Thesson Cadomensium superiori sæculo propugnatarum, Sanctii, & Sanchesii, cujus sententiam refert & approbat Escobarius *tract. 6. Exam. 2. num.* 40. Vide quoque Sanchesium *Opusc.* tom. 2. cap. 3. d. 23. numero 7. Sed eorum hac de re doctrina damnata est tum a Sede Apostolica, tum a Clero Gallicano, cujus censuræ omnibus notæ sunt.

tur, construantur, mercedi non proficit: quoniam dum perver-
„ sus emptor in locum sanctum transmittitur, & alios ad suam
„ similitudinem sub commodi datione constituit; plura male or-
„ dinando destruit, quam ille potest ædificare, qui ab illo pe-
„ cuniam malæ Ordinationis accepit.

Hisce aliisque in probationem latentis sub specie pietatis Simoniæ prolatis, tandem concludit: *Nimis ergo declinandum est, Fratres charissimi, sub obtentu eleemosynæ, peccata Simoniacæ hæreseos perpetrare.*

Recte proinde notavit Christianus Lupus *Dissertat. 2. proœmiali ad Tom. 3. Schol. cap. 2.* cujus verbis concludo: " quod Cle-
„ rici & Monachi, quotquot hodie apud laicos aut Ecclesiasti-
„ cos Principes agunt *proxenetas* ac *intercessores*, impetrare co-
„ nantes promotionem aut nominationem Prælatorum, qui *ipso-*
„ *rum pauperes Ecclesias, Collegia, Monasteria, aut Xenodochia*
„ *ditare, adjuvare, vel ornare obligentur*, committant plenissi-
„ mam Simoniam, & suis personis, ac rebus, evocent divinam
„ maledictionem. Etiam Antistites, & quivis hisce intercessioni-
„ bus promoti .... Et hinc vides a Magnatibus quoque, per-
„ git idem Lupus, dum quid a nominatis Episcopis vel Abba-
„ tibus exigunt, quasi ad publicas Regni necessitates, omnino
„ committi Simoniam.

§. V.

Sæpe sub pallio redemptionis vexæ *latet Simonia.*

MULTI electi, qui gratuitam & Canonicam habent electio-
„ nem, inquit S. Ivo Carnutensis *Epist.* 60. quia hujus-
„ modi *dilationibus* vel *fatigationibus* impediuntur, comparatis
„ sibi pecunia mediatoribus & prolocutoribus, *ut turpem pa-*
„ *tiatur repulsam, in Simoniaca offendunt aliquando consecra-*
„ *tionem.*

Rationem illius assignat B. Petrus Damiani *lib. 2. Epist. 3.* quia non Ecclesiæ consulere quærunt, *sed quiete possidendi sibi culminis aditum pandunt.* Hoc est, ne per tertium quempiam a Sacerdotio assequendo impediantur, aut ex illo deturbentur, datis muneribus sub specie *redemptionis vexæ*, ut ajunt, assequuntur.

Hic frequenter Simoniam latere posse dubium non est; quidni enim sæpius fiat; ut tertius illum *juste* aut a possessione impedire, aut possessionem turbare possit? quo casu, si temporali dato aut promisso tertius ille juri suo cedat, quis ambigat quin apertissima incurratur Simonia, & præcepto Christi: *Gratis accepistis, gratis date*, contraveniatur? quandoquidem non nisi temporali dato aut promisso Sacerdotii possessionem aut esset assecutus, aut assecutam retinuisse.

Quia vero plerumque incertus est litis eventus, ideo qui sub specie *redemptionis vexæ* per temporalis alicujus addictionem, a collitigante cessionem seu cessationem a lite impetrant, a Simonia ordinarie immunes non sunt; quia sæpius non Ecclesiæ consulere quærunt; sed datis muneribus, *quiete possidendi sibi culminis aditum pandunt.*

Quare cum quæsitum esset ab Alexandro III. " Utrum de Ec-
„ clesiastico Beneficio in litigium deducto possit fieri transactio:
„ tale damus responsum, inquit, quod transigi super re sacra
„ & litigiosa non potest: etenim res sacræ, ut possideantur ali
„ quo dato vel retento seu promisso, speciem credimus habere
„ Simoniæ ". *Cap. 7. tit. De Transact.*

Eadem de causa idem Pontifex admittere noluit pactionem inter certum Monasterium & quemdam Petrum ea conditione factam, ut pro *expensis*, quas Petrus fecerat, tres marchæ eidem persolverentur, & idem Petrus liti, quæ super certa Ecclesia vertebatur, cederet, & ab infestatione Monachorum cessaret; hanc, inquam, pactionem admittendam non censuit Pontifex, *pro eo quod videbatur illicitæ pactionis speciem continere.* Cap. 4. *tit. De Pactis.*

Quæ Pontificis responsa Decretalibus Gregorii IX. inserta, hodie Juris communis partem efficiunt.

Hæc Pontificum responsa dilucide evincunt, quod qui per temporalis alicujus promissionem, quin & expensarum refusionem aut compensationem, se a litigio super re spirituali eximunt, soleant sub pallio *redemptionis vexæ* Simoniacæ pravitatis voragini se immergere.

Quinimmo, licet non judicialis, sed solum extra judicialis sit tertii contradictio, a qua se electus quispiam aut præsentatus, interveniente temporali, liberare studet; nihilominus nec hic Simoniæ periculum cessare, unicum Lucii III. Responsum Decretalibus similiter Gregorii IX. insertum probat.

Cum quidam " ad Ecclesiæ regimen de voluntate majoris par-
„ tis Fratrum fuisset electus, paucis contradicentibus, quidam
„ amicus de ejus conscientia & voluntate turbata, ei, qui ma-
„ gister discordiæ videbatur, certæ quantitatis munus exsolvit,
„ & sic contradictio cessavit ". Postea dubitare incepit electus num esset a labe Simoniæ prorsus immunis. Cum enim *major pars* Fratrum eum elegisset, *paucis* tantum contradicentibus, non nisi mera *vexæ redemptio* fuisse videri poterat.

Consultus tamen Pontifex respondit: " Multum tibi consulis,
„ si administrationem celeriter ac sponte dimittas, illius verbi
„ memor existens: *Nihil prodest homini, si universum mundum*
„ *lucretur, animæ vero suæ, detrimentum patiatur* " *Cap. 23. De Simonia*

Prudentissime proinde S. Carolus, ne *redimendæ vexationis specie*, ut ipse loquitur, in causis Beneficiorum Simoniacæ pactiones intercedant, in *Concilio Mediol. I. De Constit. cont. Sim. num.* 11. statuit nemini licere ad *redimendam vexationem* „ ne
„ in casibus quidem jure permissis, pecuniam dare, quidquamve
„ pacisci aut transigere, nisi Episcopi consensus accesserit, cu-
„ jus partes erunt, & perspicere diligenter, an subsit aliqua
„ fraus: ubi rem fraude carere, & jure permissam cognove-
„ rit, non denegare ei, qui petierit, facultatem se a vexa-
„ tione liberandi. Qui contra quam decretum a nobis est, in-
„ quit, fecerit, Episcopi arbitrio plectatur; & quod actum
„ fuerit, irritum sit & nullum.

Quicumque igitur se a vexatione in causa beneficiali redimere meditatur, conformiter ad hoc sancti Caroli præceptum, prævie Episcopo, aut certe aliis quibusdam viris doctis ac peritis totam rei seriem merito exponet: ut ipsi dispiciant, num sub *redimendæ, vexationis* specie solitæ Simoniacæ pactiones non lateant: vel an periculum non sit, quod illicitis aliorum extorsionibus annuendo, ipse eorum injustitiæ complex fiat, aut saltem scandali causa sit. Quæ omnia indubie securius aliis expendenda committuntur; quia aviditas, qua cupimus a vexis liberari, facile excæcat, & proprium judicium corrumpit (*a*).

§. VI.

Sæpius committitur Simonia in exactione jurium, *ut vocant, pro institutione aut admissione ad possessionem.*

QUANDOQUIDEM per institutionem, seu investituram, & admissionem ad possessionem, ad titulum Ecclesiasticum non secus perveniatur ac per præsentationem aut collationem, evidens est; eadem ratione, qua collatio aut præsentatio *spiritualibus* annumeratur, ipsam quoque institutionem, seu admissionem ad possessionem, spiritualibus annumerandam esse.

Hinc sequitur, quod non tantum præsentatio aut collatio, sed & institutio atque admissio ad possessionem debeant, juxta Christi præceptum, *gratis dari & gratis accipi*: exactiones quoque tam pro his, quam pro illis Symoniæ labe laborarent: quod ipsum & sacri Canones, & Pontificum Decreta abunde testantur.

„ Cum in Ecclesiæ corpore, inquit Concilium generale Late-
„ ranense sub Alexandro III. *Can.* 7. omnia debeant ex chari-
„ tate tractari, & quod *gratis* receptum est, *gratis* impendi;
horribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas
„ perhibetur habere, ita ut *pro Episcopis vel Abbatibus, seu*
„ *quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis in sede, seu intro-*
„ *ducendis Presbyteris in Ecclesiam* .... aliquid exigatur. Pu-
„ tant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de *longa* in-
„ valuisse *consuetudine* arbitrantur; non satis, quia cupiditate
„ excæcati sunt, attendentes, quod tanto graviora sunt crimi-
„ na: quanto diutius animam infelicem tenuerint alligatam. Ne
„ igitur hoc de cætero fiat, & *vel pro personis Ecclesiasticis de-*
„ *ducendis ad sedem, vel Sacerdotibus instituendis* .... aliquid
„ exigatur, districtius inhibemus. Si quis autem contra hoc ve-
„ nire præsumpserit, *portionem cum Giezi* se noverit habitu-
„ rum, *cujus factum turpis muneris exactione imitatur* ". Refertur in *Cap. 9. tit. De Simonia.*

Ex hoc Concilii Decreto habemus: primo, quod Ecclesia credat esse *crimen horribile*, quidquam exigere *pro introducendis Presbyteris in Ecclesiam*, atque ob id denuntiet, de cætero exigentes *portionem cum Giezi* habituros.

Secundo, habemus ex eodem, quod nulla *consuetudo* quantumvis *inveterata*, similes exactiones justificare queat. Quare ipsi Romani Pontifices consuetudinem, qua hujusmodi exactiones sæpe sustinebantur, ut corruptelam damnare non dubitarunt.

Et quidem Innocentius III. Cantuariensi Archiepiscopo præcipit. " Ut *pravam* consuetudinem de sua Provincia studeat
„ abolere, per quam pro *investitura*, Archidiaconi *marcham argenti*, minores vero Decani *vaccam albam* sibi dari postulant, vel certam solvi *pecuniæ quantitatem* ". *Cap. 36. tit. De Simonia.*

Honorius III. Immediatus Innocentii successor consuetudinem non tantum inveteratam, sed & *juramento roboratam*, qua Canonici Laudunenses *a Canonicis, quos in Ecclesia canonizari contingebat scniphuum argenteum exigebant*, in irritum revocari jubet: " Quia, ait, consuetudo hujusmodi habere videtur spe-
„ ciem pravitatis, & continet *turpitudinem manifestam* " *Cap. 2. De consuet. in 5. compil.*

Similem consuetudinem, qua Canonici quidam a novo Canonico *convivium* exhiberi volebant, priusquam ad intentam fructuum perceptionem admitteretur, reprobat Gregorius IX *Cap. 24. tit. De Simonia.*

Quantopere Synodus Tridentina detestata sit conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationesve illicitas, aut etiam quæ in Ecclesiis dicuntur *Turnorum lucra*, aliaque similia in proprium Clericorum commodum convertenda, quæ tam in Cathedralibus, quam in Collegiatis, & Parochialibus Ecclesiis, ex earum *Costitutionibus*, aut ex prava consuetudine in electione, confirmatione, vel alia provisione, sive admissione ad possessionem interponuntur, patet ex Decreto *Sess. 24. cap. 14. De Reformat.* quo insuper mandat Episcopis, ut quæcumque hujusmodi speciem Simoniæ aut sordidæ avaritiæ habent, exigi non permittant.

Quapropter interrogata sacra Congregatio Concilii Tridentini, an per Decretum Concilii Tridentini *Sess. 24. cap. 14. De Reform.* & per Bullam Pii V. *Durum nimis*; esset sublata consuetu-
do,

(*a*) Sunt non infimæ notæ Theologi, qui non contendunt, eum, qui certum jus habet ad Beneficium possidendum, posse pecunias dare, ut ab injusta vexatione se redimat: injuste tamen recipit, qui vexat, adeoque ad restitutionem tenetur; ut statuit Cœlestinus III. *Cap. Dilectus filius.* Ajunt enim isti Canonistæ: „ Qui jus habet ad propulsandam, qua se lacessitum novit, oppressionem, potest dare pecunias eodem plane pacto, quo quis pecuniarum adjumento se e latronum manibus & lethi faucibus eriperet; modo tamen is, qui pecunias confert, nihil ab iniquo vexatore accipiat, & ejus factum ab Episcopo probetur.

do, cujus vigore Canonicus novus singulis Canonicis *chirothecas* distribuit, & donat post adeptam possessionem, & post admissionem ad fructus & distributiones; declaravit sacra Congregatio, teste Fagnano, nec fas esse hujusmodi *chirotecbas* distribui vel recipi. *Ad cap. Tua nos, tit. De Simon. num.* 38.

Ex hisce, necnon ex Epistola Honorii II. §. seq. subjicienda, quisque facile intelligit, ea omnia, quæ Archidiaconi, Decani Canonici, aliique ab introducendis Presbyteris, Canonicis, aliisque Beneficiatis in *proprium suum commodum* convertenda exigunt, de Simonia turpique quæstu admodum esse suspecta; atque ab omnibus, cui vitium hoc horrori est, eo titulo merito esse rejicenda.

Quod tamen non obstante adeo dilucida atque toties iterata a Conciliis ac Pontificibus dictarum exactionum reprobatione, adhuc a plurimis, sine ullo pene conscientiæ remorsu, exactiones illæ frequententur, inde provenire videtur, quod difficulter homines ab inveterata consuetudine divelli queant; præsertim si eo usque invaluerit, ut ea quæ exiguntur, in *jura* Dignitatum ac Officiorum transiisse videantur. De qua difficultate audire lubeat querelam, quam in litteris ad Richardum Sedis Apostolicæ Legatum sæculo undecimo deprompsit S. Ivo Carnutensis *Epist.* 133. “ Quod autem vobis suggestum est, ait Simoniacam hæresim, me permittente, in Ecclesia Carnutensi publice dominari, omnino veritate caret. Quia hoc malum ab initio Clericatus mei semper exhorrui; & postquam ad Episcopatum veni quantum Deo donante prævalui, in superficie resecavi. Quod manifestum fieret, si pace Confratrum & Coepiscoporum nostrorum fieri posset; in quorum Ecclesiis multæ *malæ consuetudines* adhuc caput erigunt, quæ temporibus nostri Sacerdotii Deo auxiliante in Ecclesia Carnutensi sopitæ sunt. Quæ autem adhuc sunt, quæ pro *consuetudine antiqua publice, exigant Decanus & Cantor, & alii Ministri ab his, qui Canonici fiunt, me contradicente, & persequente Romanæ Ecclesiæ consuetudine se defundunt, in qua dicunt Cubicularios & Ministros Sacri Palatii multa exigere a consecratis Episcopis vel Abbatibus, quæ oblationis vel benedictionis nomine palliantur, cum nec calamus, nec charta gratis ibi (ut ajunt habeatur; & hoc quasi lapide conterunt frontem meam, cum non habeam quod respondeam, nisi Evangelicum illud: Quod dicunt, servate & facite: sed si id faciunt, secundum opera eorum nolite facere.*

Hoc S. Ivonis responsum non docet primo, quod zelotissimus ille Antistes post multos pro evellanda Simoniaca pravitate, non sine fructu, exantlatos labores; nihilominus *consuetudinem inventeratam*, qua Decanus, Cantor, aliique Ministri a Canonicis recipiendis aliqua exigebant, tolerare coactus fuerit.

Docemur secundo, quod sanctissimus ille Præsul, licet *consuetudinem* illam omnino abrogare non potuerit, eam tamen persequi, & exigentibus contradicere non omiserit.

§. VII.

Epistola Honorii II. ad Episcopum & Clerum Leodiensem, qua improbat pravam consuetudinem exigendi pecunias a recipiendis ad possessionem Beneficiorum.

HONORIUS Servus Servorum Dei, Alexandro ,, Episcopo, & Clero Leodiensi, salutem & Apostolicam benedictionem. “ Relatione Fratrum vestrorum ad nos venientium comperimus, hanc in vestra Leodiensi Ecclesia *detestabilem ex antiquo fieri consuetudinem*, ut quicumque ibi fieri Canonicus voluerit, oporteat eum Præposito & Decano determinatam pecuniam exhibere; & hoc de investituris Ecclesiarum, & Altarium, Archidiaconos & Decanos facere accepimus. Scriptum est in Evangelio, quia Dominus noster vendentes & ementes eiecit de Templo ideoque per præsentia scripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus tam *prava consuetudo* de cætero apud vos nullatenus conservetur, sed modis omnibus annihiletur. Quod si quis deinceps contrarium præsumpserit agere, nos & dantem & accipientem jubemus locum in Ecclesia non habere. Datum Laterani 7. Id. Novembris ”. Extat *tom.* 12. *Specilegii Lucæ Dacherii, pag.* 158.

§. VIII.

Sæpe contegitur Simonia sub specie gratitudinis.

QUI a Simonia vindicare voluerunt accipientes aut dantes temporale pro spirituali, *modo temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra*, credidisse videntur Christi mandatum, *Gratis accepistis, gratis date*, atque universos Canones Simoniacæ pravitati oppositos, verbis tantum & non rebus positos fuisse. Quid enim, quæso, interest, num temporale dari ut accipi dicatur tamquam *gratuita compensatio* pro re spirituali, num vero tamquam *pretium*; modo eo fine detur temporale, ut per illud ad spirituale perveniatur, aut e converso spirituale conferatur, nisi ut temporale accipiatur.

Merito proinde Facultas Theologica Lovaniensis rogata ab Episcopo Gandensi, hanc propositionem tamquam Simoniacæ pravitati pallium subministrantem condemnavit: “ Dare temporale spirituali non est Simonia, quando per temporale fit solum *compensatio gratuita* pro spirituali, aut e contra.

Ejusdem quoque propositionis praxim anno 1659. Episcopus Namurcensis omnibus suæ Diœcesis Confessariis interdixit.

Quarum condemnationum justitiam probavit SS. D. Innocentius XI. dum eamdem inter cæteras 65. *n.* 25. solemni censura perstrinxit.

Qui igitur, ut Beneficium impetrare queant, hac aut simili loquendi formula Collatorem alloquuntur: *Domine, nolo quidquam promittere: si tamen placeat mihi Beneficium conferre, non ero ingratus, nec recedam a consuetudine virorum honestorum; etenim sum & vir honestus*; indubie Simoniaci sunt. Quod enim hisce verborum involucris rerum temporalium promissiones contegantur, clarius est quam ut probari debeat; neque Collatores indigent *Calepino*, ut verba illa intelligant.

Quinimmo, licet tacita illa de dando & accipiendo temporali per modum *gratitudinis* conventio, verbis non exprimatur; attamen remuneratione illas pecuniarias, quæ hodie passim contingunt, plerumque, si non semper, ex tacita conventione fieri, dubitare non poterit, qui remunerationes illas cum circumstantiis suis, quas §. sequenti expendemus, attentius consideraverit.

§. IX.

Ex circumstantiis, quæ hodiernas remunerationes comitari solent, ostenditur, quod consueverit sub illis latere turpis Simonia.

UT constet, num munerum datio animum Collatoris aut Patroni ad conferendum Beneficium inclinavit, tacitaque saltem de dandis muneribus conventio intercesserit; tria potissimum consideranda censuit Alexander III. *Dantis & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus.* Cap. 18. *t. De Simonia.*

Hæc si attentius paulo expendantur, vix ambigo, quin facile intelligetur, quod pleræque hodiernæ munerum retributiones ex conventione ut minus tacita procedant.

Personæ quidem, cui collatio fieri consuevit, qualitas, quæ a Collatoribus considerari solet, non obscure conventionem de munere dando & accipiendo innuit.

Primum quippe quod Collatores hujusmodi circa personam inquirunt, & de quo præcipue solliciti sunt, est, num is, qui se offert, dives sit & sufficiens, qui convenientem *remunerationem* faciat; parum anxii, num pietate, doctrina ad Statum Ecclesiasticum necessariis conditionibus sit instructus.

Immo nec divitem novisse similibus mercatoribus sufficit, nisi & *gratum* futurum pro *ratione Beneficii conferendi* pernoscant: si de eo dubitent, prævie sollicite admodum de eo inquirere non dubitant. Si inquisitione facta, eum *muneribus* dandis insufficientem, aut a *munerum* datione abhorrentem intelligant, eo quod bona Ecclesiastica ut ministrantium alimenta, & quod illis superest ut *patrimonium pauperum* suspiciat, illi Beneficium conferre sollicite cavebunt, tametsi a doctrina, pietate, ac moribus multum esset commendabilis.

Hinc fit, ut de illis Ecclesiis, in quibus hujusmodi remunerationes fieri solent, dicere possimus, quod jam pridem ad Lucensem Ecclesiam scripsit Alexander II. “ Ex multis temporibus hoc detestabile malum intra vestram Ecclesiam inolevisse cognovimus ut *nulli* unquam Clerico, quamvis *Religioso*, quamvis scientia & moribus prædito, Ecclesiasticum Beneficium concederetur, nisi ei qui *profano pecuniæ munere* illud emere studuisset: fiebatque Ecclesia & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena, & vilis merx a negotiatoribus ad vendendum exposita. Quod malum quam detestabile, quantum Deo Sanctisque sit contrarium, & Sacri Canones docent, & fere omnibus manifestum existit ”. *Canone* 9. *causa* 1. *quæst.* 3.

Secundo, circa *munerum* oblationem considerandam esse monet Pontifex ,, quantitatem muneris, si magni vel minoris pretii res data existat. Quod enim scriptum est, inquit, *Beatus qui excutit manus suas ab omni munere*, de illis donis dictum est, quæ accipientis *animum allicere* vel *pervertere solent*.

Usitatum hodiernum *remunerationum* valorem si quis expendat, & *munerum* illorum spe animum Collatoris aut Patroni allici vel perverti posse neget, sensus communis expers merito judicaretur.

Quin ut ex *munerum quantitate* manifestior pateat mercandi animus, advertendum, munera illa ac dona, pretii instar, pro ratione proventuum Beneficii conferendi, majora aut minora, juxta vulgarem similium negotiatorum æstimationem, esse constituta: quæ ni a Collatario persolvantur, si non injustitiæ, ut minus infamiæ notam apud illos incurrit.

Quantitatem vero munerum ex nefandissimo illo mangonum judicio taxatam si æqua lance libremus, indubie potiori jure hodie dicere licebit, quod olim dixit Petrus Blesensis *Epist.* 120. ,, O negotiatio detestanda! pro honore transitorio animam perdere, tantumque pecuniæ numerare pro reditu, quantum de obventionibus ejus non possit *per quinquennium* obvenire.

Subdit vero Pontifex: *Quod si dona modici pretii fuerint, Ecclesia interpretari non consuevit in his delinquere vel donantem vel accipientem.* Recte, inquam, dicit: *Ecclesia interpretari non consuevit*: quia, ut bene notat Fagnanus post S. Thomam, quod in hisce munusculis dicatur, non committi Simoniam, procedit in *foro exteriori* & *quoad Ecclesiam*: quia cum non sit probabile, ut “ animus Judicis spiritualis flectatur ad aliquid faciendum pro parvo munere: idcirco Ecclesia in his non judicat Simoniam committi: & ita loquitur textus in *Cap. Et si quæstiones De Sim.* sed apud Deum, qui cor videt, Simonia est, & in parvis & in magnis muneribus, si animus Judicis ex eis flectatur: & ita illum textum declarat S. Thomas in 4. *dist.* 25. *quæst.* 2. *art.* 3. *ad* 1. Item, Simonia est, etiam in parvis munusculis, ubicumque apparet de intentione, *Cap. Ex diæ De Simonia*, ubi patet sex solidos Simoniam inducere ”. Hæc Fagnanus ad *Cap. Tua nos, tit. De Simonia, num.* 39.

Hæc eo fine notanda duxi, ut ex circumstantiis, quæ hodiernas remunerationes comitari solent, pateat non Deo tantum, verum etiam hominibus, eas Simoniacas probari. Ut vero intentum magis appareat, tertium quod in dandis muneribus expendendum esse monet Pontifex, scilicet donationis tempus expendamus.

Experientia compertum est, illa, quæ *remunerationis* gratia hodie exhibentur, mox ab accepto Beneficio persolvi; non

secus

fecus quam in emptione-venditione pretium re tradita solet exsolvi; quinimmo non raro, quia fidem sufficientem de remuneratione non habent, ante collatum Beneficium, securitatis ergo sequestro munera committuntur.

Hanc rursus circumstantiam si quis expenderit, morali judicio sit destitutus oportet, qui Simoniam hic latere non judicet.

Singula igitur, quæ modernas munerum remunerationes comitari solent, si quis morali & incorrupto judicio expenderit; nescio quomodo ambigere poterit, quin sub illis munerum susceptionibus ac largitionibus nefandissima tegatur Simonia.

Illud præterea circa consuetas hodie remunerationes observandum, quod illæ fieri soleant ab his, qui nunquam vel vigesimam partem eorum, quæ remunerationis ergo Collatoribus offerunt, *gratis* alicui darent; adeo ut vel sola remunerationum in ea quantitate oblatio, deficientibus etiam aliis circumstantiis, animum Simoniacum sufficienter declaret: quis enim, nisi sensu communi destitutus, credat, quod munera, quæ aliquot annorum proventus Beneficii collati absumunt, a similibus *gratis* offerantur? Puderet quoque Collatores hujusmodi oblata accipere, nisi crederent ea ex quadam obligatione, saltem tacita, offerri, quæ ex prava illa consuetudine, remunerationes pro collatis Beneficiis faciendi, censetur inesse.

Sola proinde personæ dantis & accipientis qualitas, atque munerum quantitas, si moraliter considerentur, sufficit, ut illas modernas *munerum* retributiones & acceptiones Simoniacas probent.

Adhæc, si effectus illarum *retributionum* considerentur, latentis similiter Simoniæ indicium sunt; nec enim alios quam Simoniæ detestandos effectus reperire est.

Nonne ad oculum patet in partibus illis, in quibus hujusmodi munerum susceptiones & retributiones frequentantur, evenire, quod jam olim per Simoniacam labem factum scribit Glaber Rodulphus *lib. 2. hist. c. 6.* ut nimirum *illi, qui sacræ Religionis idonearum Decretores personarum esse debuerant, munerum largitione corrupti, potiorem quempiam ad regimen Ecclesiarum vel animarum dijudicant, illum videlicet, a quo ampliora munera suscipere sperant*.

Si per Simoniam evenire dixerit S. Gregorium *Epist. 111. lib. 7. ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla sit de vita discussio, sed ille solummodo dignus, qui dare pretium suffecerit, æstimetur*: nonne quoque idem per sordidas illas remunerationes contingere videmus; ut nimirum *ille solummodo dignus, qui munera remunerandi causa dare suffecerit* & voluerit, *æstimetur*?

CAPUT III.

De triplici munere, cujus interventu Simonia committitur.

§. I.

Ostenditur tria esse munera, quorum interventione Simonia contrahitur.

SUNT *nonnulli* (*inquit S. Gregorius* Hom. 4. in Evang.) *qui quidem nummorum præmia ex Ordinatione non accipiunt, & tamen sacros Ordines pro humana gratia largiuntur, a quo de largitate eadem laudis solummodo retributionem quærunt. Hi nimirum quod* gratis *acceptum est*, gratis *non tribuunt, qui de impenso sanctitatis officio nummum expetunt* favoris. *Unde bene, cum justum virum describeret Propheta, ait*: Qui excutit manus suas ab omni munere. *Neque enim dicit*: *Qui excutit manus suas a munere, sed adjunxit* ab omni, *quia aliud est munus* ab obsequio, *aliud munus* a manu, *aliud munus* a lingua. Apud Gratianum *Cauf. 1. quæst. 1. Can. 114.*

Tria horum munerum genera multo ante Gregorium notaverat S. Hieronymus *Comment. in Epist. ad Tit.* deplorans & suo tempore plures reperiri, qui non quærunt eos in Ecclesia erigere columnas, quos plus cognoscunt Ecclesiæ prodesse; sed quos vel ipsi amant, vel, quorum sunt *obsequiis* deliniti, vel pro quibus Majorum quispiam *rogaverit*, (ut det riora taceam) qui ut Clerici fierent, *muneribus* impetrarunt. Apud Gratianum *Cauf. 8. quæst. 1. Can. 6.*

Has tres munerum species tamquam certissimam Simoniæ materiam subsequentes Pontifices, ac Patres uno consensu agnoverunt: quare sæculo undecimo intrepide pronuntiare non dubitavit Urbanus II. *Cauf. 1. quæst. 3. Can. 8.* " Qui res Ecclesiasticas non ad hoc, ad quod institutæ sunt, sed ad propria lucra munere *linguæ*, vel *indebiti obsequii*, vel *pecunia* largitur, vel adipiscitur, *Simoniacus* est ". Et post ipsum sæculo duodecimo B. Petrus Damiani, hisce tribus muneribus enumeratis, *lib. 2. Epist. 1.* subjungit: " Quisquis in dandis accipiendisque dignitatibus Ecclesiasticis *una duntaxat earum*, quæ prædictæ sunt, peste corrumpitur, Simoniacæ hæreseos teneri crimine judicatur.

" Dicendum igitur cum Doctore Angelico, quod sicuti contrahitur Simonia accipiendo pecuniam, vel quamlibet aliam rem exteriorem, quod pertinet ad *munus a manu*; ita etiam contrahitur per *munus a lingua*, vel *ab obsequio* ". *2. 2. quæst. 100. art. 5. in corpore.*

§. II.

Quinam incurrant vitium Simoniæ per munus a manu?

MUNUS *a manu*, auctore S. Gregorio, est *pecunia*. " Totum vero, ait S. Augustinus, quidquid homines possidens in terra, omnia, quorum domini sunt, *pecunia* vocatur. Ideo autem *pecunia* vocatur, quia antiqui totum quod habebant, in pecoribus habebant ". *Can. Totum cauf. 1. quæst. 3.* Itaque sub munere *a manu* continetur omne, quod homines in terra possident, quodque pretio æstimari solet.

Hinc collige, munere *a manu* committere Simoniam, qui cujuspiam rei temporalis interventu spirituale acquirit aut largitur; idque, sive res illa magni, sive exigui pretii fuerit.

Unde Simoniacum pronuntiare non dubitavit Alexander III. Clericum, qui sex solidos Archidiacono solvit, quia ipsum aliter ad Ordines præsentare noluerat. *Cap. 20. tit. de Simonia.*

Sequitur secundo, per munus *a manu* incurrere Simoniam, qui dant vel accipiunt Beneficium cum promissione expressa vel tacita remittendi debitum vel proprium, vel alienum, licet illud ex officio spirituali contractum supponatur. Exempli gratia, si Parochus stipendii loco, quod suo debetur Vicario, daret vel resignaret suum Beneficium cum pacto tacito vel expresso debitum remittendi seu non exigendi, indubie Simoniacus esset & dans, & accipiens.

Eodem ex capite Patroni, præsertim Ecclesiastici, frequenter Simoniæ labe asperguntur, præsentantes ad Ecclesiam Parochialem ea lege, rursus tacite vel expresse, ut præsentatus minore competentiam sit contentus, aut saltem augmentum illius non prætendat. Similiter Clerici, qui tacite vel expresse remissionem illam addicunt, aut augmento, quod forsitan jure prætendere possent, renuntiant, ut præsentationem obtineant, lepram Simoniæ non evadunt.

Quid enim evidentius, quam quod eo casu vel debiti certi aut saltem probabilis fiat remissio, ut Beneficium conferatur vel accipiatur?

Nec minus evidens est, similem remissionem, emolumenti non exigui loco, Patronis reputandam esse, quia inde contingit, quod major decimarum portio ad ipsos devolvatur. Similes proinde sunt hujusmodi Clerici illis Clericis Cantuarensibus, qui teste Alexandro III. *in Cap. 6. tit. de pactis*, decedentibus Ecclesiarum personis, paciscebantur ex ipsis " Ecclesiis majores solito solvere pensiones, ut facilius possent easdem Ecclesias adipisci "; quorum factum Pontifex ut detestabile vitium omnimodis extirpandum, & severitate Ecclesiastica puniendum, pronuntiat.

Tertio, munere, *manu* Simoniaci sunt Patroni quidam laici, qui ad beneficia præsentant sub tacita vel expressa conditione, ut carnes, pisces, cerevisiam, aut merces alias ex officina ipsorum quærere teneantur: hac enim obligationem Patronis illis pretio æstimabilem esse nemo sanæ mentis dubitat.

Quarto, idem vitium per munus *a manu* frequenter incurrunt, qui, ut Patronos ad præsentandum alliciant, & eorum aucupentur amicitiam vel favorem, ipsis convivia ac symposia exhibent. Nec enim ambigere licet, quin hæc pretio æstimabilia sint.

Plures casus, quibus Simonia munere *a manu* committatur, hic adducere necesse non judicavi; quia allegatis sine difficultate intelligi posse credo, quandonam in aliis munus *a manu* Simoniacam Beneficii collationem faciat. Hoc tamen addendum putavi, quod ad munus *a manu* non requiratur, ut illud quod datur aut accipitur *revera* sit pretio aut pecunia æstimabile, sed sufficiat, quod ut tale habeat promittens aut acceptans: unde Simoniacum censuit Alexander III. Episcopum Oxoniensem, quia Archidiacono *Beneficium*, & cuidam Clerico ante electionem suam *Prioratum* dicebatur promisisse, ut uterque consentiret electioni. *Cap. 11. tit. De Simonia.*

§. III.

Quandonam committatur Simonia per munus a lingua?

MUNUS *a lingua* est *favor*, ait S. Gregorius *Cauf. 1. quæst. 1. Can. 14.*

Hujus muneris interventu, non secus quam muneris *a manu* Simoniam committi ex S. Gregorio, aliisque §. 1. hujus Capitis notatum est.

Rationem reddit Urbanus II. *Epist. 17. Quia qui res Ecclesiasticas non ad hoc quod institutæ sunt, sed a priora lucra, munere linguæ, vel indebiti obsequii, vel pecunia largitur, vel adipiscitur, Simoniacus est*. Apud Gratianum *Cauf. 1. quæst. 3. Can. salvator.*

Cui consonat Doctor Angelicus *2. 2. q. 100. art. 5. in C.* docens contrahi Simoniam per munus *a lingua*, sicuti accipiendo pecuniam; quia *quod aliquis satisfaciat precibus alicujus ad temporalem gratiam quærendam, ordinatur ad aliquam utilitatem, quæ potest pecuniæ pretio æstimari*.

Toties igitur Simonia *munere linguæ* committitur, quoties Beneficium ad preces alterius eo fine confertur, ut satisfaciendo ejus postulationi *gratia* seu *favor* ipsius ad utilitatem propriam habeatur: *Tales enim preces*, ut bene notat Glossa, *succedunt loco pretii*.

Similiter Simonia per munus *a lingua* inficitur, qui Beneficium ad preces alterius conferendum duxit; ne recusans offensam postulantis incurrendo, *gratiam* seu *favorem* ejus amitteret. Nec enim minus pretio æstimabile censetur *favorem* alicujus obtentum non amittere, quam non obtentum comparare.

Quinimmo nec collatio Beneficii facta ad preces alicujus desinet esse Simoniaca, si per eam *favor humanus* quæratur, tametsi preces pro *digno*, aut etiam *digniore* porrigantur; quia cum nihi-

nihilominus Beneficium collatum sit, ut *favor*, qui ad utilitatem propriam spectat, habeatur, non potest collatio vitio Simoniæ carere, non magis quam collatio facta dignissimo pro præstatione pecuniæ.

Quod ipsum docet S. Thomas, adstruens esse Simoniam saltem in intentione, conferre Beneficium ad preces alterius, licet illæ fiant pro *digno*: *Si non attendatur*, *inquit*, *ad dignitatem personæ*, *sed ad* favorem humanum. 2. 2. *qu.* 100. *art.* 5. *ad* 3.

§. IV.

An semper sit Simoniacum Beneficium ad preces vel ad commendationem alicujus conferre, vel obtinere?

SI *preces pro* digno *porrigantur*, *ait S. Thomas*, *ipsum factum non est Simoniacum*; *quia subest debita causa*, *ex qua illi*, *pro quo preces porriguntur*, *spirituale aliquid conferatur*: *tamen potest esse Simonia in intentione*, *si non attendatur ad dignitatem personæ*, *sed ad* favorem humanum.

Ex sententia proinde Doctoris Angelici collatio Beneficii ad preces alterius facta, semper Simoniaca non est. Si enim collator attenderit solum ad *dignitatem* personæ, non ad *favorem humanum*, sive quod idem est, si in collatione tantum habitus fuerit respectus ad merita personæ per tertium proposita & patefacta, adeo ut preces porrectæ potius habeantur pro attestatione meritorum, quam personæ commendatione, & consequenter talis collatio facta dicenda sit non in *gratiam* commendantis, sive ut *favor* ejus habeatur, sed ob *merita* personæ per preces & commendationem ipsius declarata & probata.

Similiter si postulans pro alio Beneficium non alio intuitu *preces* porrigat, quam ut *merita* personæ Collatori vel Patrono innotescant, atque per illa solum ad conferendum Beneficium Collatorem movere intendat; nulla quoque vel species Simoniæ ex parte supplicantis interveniet.

Recte proinde dixit Gratianus noster *Caus.* 1. *q.* 1. post *Can.* 122. *Non quorumlibet* precibus *Ordinationes factæ falsæ dijudicantur*, *sed hæ demum*, *quæ precibus ordinandi vel ejus amici*, non spirituali, *sed* carnali affectu *porrectis fiunt*, *cum alias futuræ non essent*; quas non charitas interveniens, sed amicitia supplicans extorquet.

Ut igitur verbo dicamus, rogans aut porrigens *preces* pro alio erit Simoniacus, saltem in intentione, si *preces* ea intentione offerat, ut Collatorem non per *merita* personæ, sed per *gratiam* aut *favorem* humanum, quem tacite ipsi addidit, ad conferendum movere intendat. Similiter nec Collator a Simonia erit immunis, si non ob merita personæ per supplicantem exposita, sed ob addictam sibi *gratiam* aut *favorem* ad conferendum processerit, juxta illud propositum S. Thomæ: *Qui dat spirituale si principaliter moveatur favore precum*, *vel timore rogantis*, *quantum ad judicium divinum Simoniam committit & rogatus & rogans*, *si hoc intendat*. 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 5.

§. V.

Quandonam committatur Simonia per munus ab obsequio?

MUNUS *ab obsequio*, inquit S. Gregorius, *est servitus indebite impensa*. *Caus.* 1. *quæst.* 1. *Canone* 104.

Hujus muneris interventu, non secus ac muneris *a manu*, Simoniam committi, §. 1. hujus Capitis ostensum fuit. Rationem dat S. Thomas 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 5.

Quia *idem est quod aliquis det rem spiritualem pro aliquo obsequio temporali exhibito vel exhibendo*, *ac si daret pro pecunia data vel promissa*, *qua illud obsequium æstimari posset*.

Eamdem rationem attigit S. Petrus Damiani perstringens Clericos aulicos, qui exhibendo obsequia Beneficia venabantur, a Simonia tamen se immunes gloriabantur, quia *nullam talenti summam pro suscipiendis honoribus se pepigere daturos*. *Sed dic mihi*, *o Clerice* (*inquit Petrus Damiani* lib. 2. Epist. 1.) *quisquis es*, *si redempto quolibet aureo vase*, *vel prædio*, *distractor exigeret*, *ut retento apud te* vice pretii, *hujusmodi sibi* sedulitatis impendium *exhiberes*; *numquid non postmodum constanter assereres*, *te quod acceptum est* justo pretio *comparasse*? *Non videlicet quia pecuniam persolvisti*, *sed quia* servitium *præbuisti*. *Diceres enim*, *& fortasse non impudenter adstrueres*: *Carius enim*, *dum tanto me labore vexarem*, *dum toties facultatum mearum sumptus expenderem*, *quam si semel præfixæ quantitatis pecuniam numerarem*. *Nequaquam ergo sibi innocentiam præbeant*, *& a Simoniacæ hæreseos maculis se mundos esse confidant*, *qui licet metalla vibrantia non appendunt*, *pretium tamen pro suscipiendis honoribus per subjectionis* & obsequii *quædam* quasi talenta *persolvunt*. Hæc S. Petrus Damiani.

Manifestam proinde incurrunt Simoniam, qui obsequium seu servitium Collatoribus aut Patronis *gratis* exhibent, ea conditione tacita vel expressa, quod ipsis, occasione occurrente, de Beneficio providebunt. Similiter & ipsi Collatores eodem vitio irretiuntur, si ea spe alliciant Clericos, ut sibi obsequium aut servitium *gratis* exhibeant.

Hoc Simoniæ periculum metuens S. Carolus, monuit atque obtestatus est *Episcopos*, *aliosque*, *quibus jus est conferendi Beneficia*, *ut familiaribus suis certam mercedem constituant*, *ne illi hoc subsidio destituti Beneficia Ecclesiastica*, *tamquam* suæ operæ *&* laboris pretium *præcipue sibi proponant*. *In Concil. Mediol. II.* in Constit. adversus Simoniac. *numer.* 13.

Eumdem Simoniæ reatum incurrunt, qui Principum, aut aliorum Magnatum liberos vel Episcoporum nepotes *nullo* aut *exiguo* stipendio regendos, erudiendosve suscipiunt, ea spe, ut Beneficia Ecclesiastica ab ipsis, vel eorum favore adipiscantur.

Neque labes Simoniæ abstergeretur, tametsi obsequium exhibitum vel exhibendum spirituale foret; quia & spiritualem operam exhibentes, tamquam operarii, digni sunt mercede sua: unde si hanc intuitu Beneficii accepti aut accipiendi remittant, indubie Simoniaci sunt. Similiter qui tale obsequium intuitu Beneficii dati aut promissi, sibi *gratis* exhiberi, tacite vel expresse postulant, aut oblatum acceptant, Simoniæ labe inficiuntur.

Hinc Simoniaci sunt Canonici, aliique Sacerdotes assumentes Vicarios, qui exiguo sint contenti stipendio, spe consequendi Beneficium.

Simoniacum quoque est, conferre alicui Beneficium ea lege & conditione tacita, vel expressa, ut ipse Beneficiatus teneatur Collatori, vel alteri aliqua obsequia etiam spiritualia, Beneficio non annexa, *gratis* præstare. Quis enim dubitat quin obsequia illa, licet spiritualia *gratis* exhibita, ad utilitatem redundent Collatorum? nec enim obsequia illa, tametsi spiritualia, sine constituto honorario ab aliis ipsis exhiberentur.

CAPUT IV.

De Simonia Confidentiæ.

§. I.

Quid de hac specie Simoniæ edixerit Pius V.?

ADVERSUS Simoniam confidentialem, quæ sæculo decimosexto aut circiter præcipue invaluisse videtur, diversi Romani Pontifices Constitutiones ac Decreta sua promulgarunt; inter quæ tamen præ cæteris eminet Constitutio Pii V. naturam illius vitii, atque perniciosos illius effectus, necnon modum illud detegendi probandique fusius proponens & explanans. *Multi*, *inquit Pius V.* Constit. 85. in Bull. Roman. *ipsa Beneficia jure retinere nequeuntes*, *alii enim coguntur ad sacros Ordines*, *ad residentiam*, *ad incedendum in habitu Clericali*, *ut ad bellum proficiscantur*, *ut inimicos occidant*; *alii ut alieno nomine lites agant*, *aut defendant*; *alii propter crimina incapaces*; *quidam ut purgato delicto vel absolutione consecuta illa repetant*, *eadem in alienos deponunt*, *& in plerisque fructus ipsorum aut eis ministrantur*, *aut quibus ipsi statuunt*, *sæpe laicis & inhabilibus*. *Plerique vel senes*; *vel infirmi*, *ut Beneficia in domibus suis perpetuent*, *illa renuntiarunt & renuntiant in alios*, *qui vel profanam familiam cedentium de fructibus Ecclesiasticis alant*; *vel illa etiamnum infantibus*, *aut nascituris*, *asservent*, *sacro interdum circuitu retrocessionis*, *cum reservatione fructuum*, *& aliorum rerum aut accessu*, *præsertim ab illis qui præstandorum Jurium Cam. Apost. sunt immunes*: *alii aut incapaces*, *aut aliis Beneficiis Ecclesiasticis onusti*, *aut Ecclesiastico Ordini sese mancipare refugientes*, *aut mere laici*, *Beneficia Ecclesiastica aliis conferenda procurant*, *ut de illis postmodum ad libitum suum disponatur*, *fructus etiam percipientes illorum*. *Adhæc plerique Ordinarii & Collatores*, *ac etiam Patroni laici curant deponenda Beneficia*, *ut fructus seu possessiones capiant eorumdem*, *aliisve faciant ministrari*. *Alia item permulta ejusmodi admittuntur*, *quibus immaculata divinarum rerum puritas impie violatur*, *disciplinæ Ecclesiasticæ nervus disrumpitur*, *& imminens patratur exitium animarum*.

Hisce perniciosis technis, quas Clericorum avaritia & cupiditas adinvenit, ut sacrorum Ecclesiæ muniorum sordidam mercimoniam tegere queat, prænotatis, Pius Pontifex subjungit, *Quare nos volentes periculosam talium audaciam novi juris subsidio cohibere*, *præsentium auctoritate statuimus*.

Ut si quis quacumque auctoritate Ecclesiam, *vel Monasterium*, *aut aliud Beneficium Ecclesiasticum qualecumque*, *ex resignatione vel cessione cujuscumque personæ*, *simpliciter aut cum circuitu retrocessionis cum regressu vel accessu etiam sola dimittentis intentione receperit*, *ut illa*, *vel illud etiam in eventum regressus vel accessus*, *eidem dimittenti vel alteri postea conferantur*, *aut illius fructus*, *vel eorum pars alii vel aliis concedantur*, *vel pensiones solvantur ex eisdem*, *hæc confidentia censeatur*.

Itidem si Ordinarius, *vel alius Collator contulerit antehac*, *aut conferat in futurum*, *Beneficium Ecclesiasticum quovis modo vacans*, *ea conditione tacita vel expressa*, *ut postea in alterum pro arbitrio Collatoris seu alterius cujuscumque contra juris communis ordinationem disponatur*, *sive ut eo provisus*, *fructus illius vel partem ad utilitatem vel libitum conferentis*, *vel decedentis*, *aut alterius relinquat & remittat*, *seu pensionem illi*, *vel illis*, *quem vel quos idem Collator*, *aut cedens*, *vel alius per se vel per alium*, *scripto aut verbo jusserit seu significaverit*, *persolvat*, *& pariter si a Patrono etiam laico*, *vel alteri præsentatori*, *seu electori contigerit aut contingit id fieri*.

Adhæc si Clericus prædictæ Cameræ, *aut Cardinalis*, *aut alius a solutione jurium ipsius Cameræ*, *vel etiam Cancellariæ Apostolicæ exemptus*, *post resignationem vel cessionem alicujus extranei*, *de Ecclesia*, *Monasterio*, *vel alio Beneficio Ecclesiastico in se*, *Apostolica*, *vel alia auctoritate factam & admissam*, *illam vel illud etiam confectis litteris Apostolicis*, *& possessione apprehensa*, *in eundem resignantem vel cedentem*, *modico spatio interjecto*, *veluti duorum vel trium mensium retrocesserit aut retrocedet in futurum*, *& ex illa retrocessione fructus Ecclesiæ seu Monasterii*, *aut Beneficii vel eorum pars*, *seu pensio*, *seu quid aliud super his reservatum aut regressus seu accessus*, *& ingressus*

ad

ad illam vel illud, ipsi Clerico, vel Cardinali, aut alii exempto sit, fueritque concessus.

Ex his facile esset concludere, quinam ad mentem Pii Pontificis Simoniaci Confidentiæ sint dicendi: (*a*) ut tamen clariores ad sensum Pontificum ac Ecclesiæ de hac Simonia conclusiones formentur, prius quid Concilia, Pontificum declarationes sequuta, de ea senserint, paucis proponam.

§ II.

Quid circa Simoniam Confidentiæ decreverint Concilia?

Quanta mala in Ecclesiam invehat Simonia confidentiæ, §. præcedenti ex Constitutione Pii V. vidimus; ut proinde mirum non sit, si & ipsa Concilia pro Ecclesiasticæ disciplinæ instauratione celebrata, Romanorum Pontificum exemplo, teterrimam hanc Ecclesiasticæ disciplinæ pestem eliminare totis viribus studuerint.

Et quidem anno 1583. Patres Concilii Remensis Simoniacam labem funditus extirpare volentes, adversus hanc ejus speciem hæc statuenda censuerunt. *Tit. De Simonia, num. 13, 14. 15, & 16.*

Quisquis acceptat Beneficium, ut ei postea cedat in favorem cujuscumque personæ capacis, vel incapacis, secularis vel regularis, laicorum, vel alicujus ex Clericis, fiduciarius esse censeatur. Idemque esto judicium de eo, qui per resignationem ejus Beneficium recipit, cujus prius erat illi facta promissio.

Qui eamdem Confidentiam verbo, vel facto juverit vel procuraverit, ejusdem criminis particeps habeatur. Qui Beneficium acceptat, non ut cedat, sed ut alius fructibus, vel eorum portione, sub ipsius nomine gaudeat, fiduciarius esse judicetur.

Patroni etiam seu Ecclesiastici seu laici, qui Clericorum personas interponunt, ut ex pacto vel expresso vel tacito, fructus Beneficiorum, ad quæ presentant, vel eorum partem aliquam in proprios usus convertant, vel qui aliquo supposito, vel etiam nullo titulo existente, fructus Beneficiorum occupant, non solum hujus criminis rei, sed etiam injustissimi raptores censeantur, & jure Patronatus ipso facto privati existant.

Eodem anno Turonenses Patres eodem adversus hanc Simoniæ pravitatem zelo animati Constitutionem Pii V. de qua §. præcedenti, ob omnibus exacte observandam *c.* 5. decernunt, insuper declarantes; *Ecclesiam fiduciarios Simoniacos non minore quam fidei desertores odio habere.* Ipsi etenim, subjungit Sacer Conventus, *magno Cleri scandalo, animarum suarum periculo, ac Ecclesiæ bonorum gravi dispendio ad Beneficia provehuntur.*

Utque plura adversus pestilentissimum illum Simoniæ fœtum Conciliorum gravissima Decreta prætercam, unum Concilii Mediolanensis sub S. Carolo adjungo. *Ne ita detur Beneficium cuiquam, ut is ad nutum ejus, qui dederit, vel cujusvis alterius postea cedat.*

Neve in eo dando ulla fructuum pars ab Episcopis, & inferioribus contra sacrorum Canonum instituta, quovis etiam pietatis studio reservetur.

Qui ex iis, quos diximus, secus fecerit, jure ac facultate eligendi, nominandi, vel præsentandi, deinceps uti non possit.

Qui vero Beneficium conditionibus hujusmodi acceperit, sciat ex sacrorum Canonum Decretis se nullum in eo jus adeptum esse, atque ideo fructus suos non facere; quosve præceperit, sine conscientiæ labe retinere non posse, ad eorumque restitutionem compellatur, Omnes item ii ceteras pœnas dent Simoniacis a sacris Canonibus, & Constitutione Sanctissimi D. nostri Pii Papæ V. constitutas, & quas Episcopi propterea de iis sumendas judicaverint.

Eamdem Pii Constitutionem Episcopi in Diœcesana Synodo, ac bis quotannis in celebratoribus suæ Diœcesis oppidis publice recitari jubeant.

§. III.

Quæ specialiter sint statuta ad probandum & detegendum Simoniam Confidentiæ?

Illud quidem ab initio nascentis Ecclesiæ omnium Simoniacorum studium fuisse, ut diversis fraudibus & technis Simoniacas suas sordes tegere & occultare possent, *Cap.* 1. §. 3. ostendimus, attamen in nulla Simoniæ specie tot pallia, quibus malitiam suam pallient, inventa esse, quam in præsenti, experientia docuit; adeo ut etiam oculatissimos quosque pene fugerent; ut ea propter non immerito monuerint Patres Concillii Burdigalensis *an.* 1624. *cap.* 15. ,, *Præcipuam* curam debere esse in sordida Confidentiæ labe detegenda, quo tandem pallam facta & comprobata, remediis juris ita confodiatur, ut nusquam reviviscat, sed evanescat prorsus & extinguatur ". Hinc ea ipsis visa sunt præscribenda, *quibus utcumque*, ajunt, *pateat abhorrendum scelus.*

,, Quicumque Clerici vel Sacerdotes, coram Ordinario suo ad exhibendas Beneficiorum sibi collatorum litteras citati, vel jussi ad Synodum Diœcesana asportarent, vel in visitatione præ manibus haberent, eas non potuerunt exhibere, sed ab alio detineri fassi fuerunt: qui ad sacros Ordines, sine justo titulo, & sufficienti ad vitam, promoti fuerunt: qui fructus Beneficiorum ad plures annos collatos in præpotentum domos transportari siverunt: *qui sæpius ægrotantes eadem Beneficia resignaverunt*, & rursus eadem convalescentes retinuerunt: quicumque etiam Collatores, & Resignantes, inter quos pessima quadam consuetudine convenit, ut resignatum Beneficium certæ personæ & designatæ infallibiliter conferatur: *qui sine intentione clericandi, Beneficia ad tempus retinent, in cognatos* tandem *resignanda*, eoque modo de uno ad alium transferenda, hi omnes de Simoniæ & Confidentiæ labe suspecti valde censeantur, ac in eos tam diu procedatur & inquiratur, quoad Simonia seu Confidentia detecta, Canonice puniantur. In aliis vero omnibus ita invigilent sedulo Collatores ordinarii, *ut minima Confidentiæ & Simoniæ suspicio provisiones quascumque remoretur; judicium* suspendat, donec discusso dubio, veritas plenius innotescat.

Illius Synodi Prælatos præiverat Pius V. in supra allegata Constitutione, modo & forma probandi Simoniam confidentialem præscriptis. ,, Ad probandum plene Confidentiarum abusum, ait, inter illas etiam hæ præsumptiones & conjecturæ habeantur legitimæ ", Videlicet: ,, Si quis post cessam a se Ecclesiam, vel Monasterium, aut Beneficium, & publicatam resignationem, seu cessionem, captamque a successore possessionem, sese in illa vel illo, seu rebus illius, per se, vel alium, seu alios de facto ingesserit, aut fructus perceperit, aut quicumque successor illi, vel ejus propinquis, ipsos, aut partem aliquam remiserit eorumdem.

,, Si recipiens Beneficium constituerit dimittentem, vel ejus parentes & propinquos, procuratores ad percipiendum, vel locandum fructus Beneficii dimissi, & illi vel illis de fructibus perceptis, aut percipiendis donationem fecerit.

,, Si vel sola procuratoris depositione, vel libris rationalibus mensariorum ex parte dimittendis, expeditio, quæ personam recipientis concernit, prosecuta sit, simulque expensæ pro ea necessariæ ab illo factæ fuerint.

,, Denique si quis pro concessione alicui facta, quacumque auctoritate de Beneficio Ecclesiastico, per se vel alium seu alios intercesserit, vel alias in negotio concessionis sese immiscuerit quoquo modo, deinde aliquis de fructibus talis Beneficii de facto, etiam per manus possessoris, ac etiam simplicis donationis titulo perceperit, seu de illo postmodum ad voluntatem intercessoris fuerit dispositum quandocumque.

,, Testes autem de quaque re singulares singulas probare valeant præsumptiones, & conjecturas, pluresque hujusmodi præsumptiones & conjecturæ plenam probationem faciant, in prædictis.

§. IV.

Conclusiones aliquæ ex allegatis hoc capite Pontificum ac Conciliorum Decretis eductæ.

Quinam ex Pontificum ac Conciliorum declarationibus, lepra Simoniæ confidentialis censeri debeant infecti, aut ut minus suspecti, qua ratione itidem contra Confidentiarios procedendum sit, antedicta ostendunt; attamen pro faciliore intellectu, nonnulla tamquam consectaria, quæ hodie magis notanda videntur, ex illis excerpemus.

Primo itaque, teste Pio V. constat per Simoniacos confidentiarios ,, permulta admitti, quibus immaculata rerum divinarum puritas impie violatur, disciplinæ Ecclesiasticæ nervus dirumpitur, & imminens patratur exitium animarum ". Quare (ut ait Synodus Turonensis loco citato) ,, eos Ecclesia non minore quam fidei desertores odio habet.

2. Ex Bulla Pii V. patet ,, quod si quis *quacumque* auctoritate Ecclesiam, vel Monasterium, aut aliud Beneficium Ecclesiasticum qualecumque ex resignatione, vel cessione cujuscumque personæ, simpliciter aut cum circuitu retrocessionis, cum regressu, vel accessu etiam *sola dimittentis intetione* receperit, ut illa vel illud etiam in eventum regressus, vel accessus eidem dimittenti, vel alteri postea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars alii vel aliis concedantur, vel pensiones solvantur ex eisdem hæc Confidentia censeatur.

3. Constat ex prædicta Bulla ,, Confidentiam committi, si Ordinarius vel alius Collator contulerit antehac, aut conferat in futurum Beneficium Ecclesiasticum quovis modo vacans ea conditione tacita vel expressa, ut postea in alterum pro arbitrio Collatoris seu alterius cujuscumque contra juris communis ordinationem disponatur; sive ut de eo provisus fructus illius vel partem ad utilitatem, vel ad libitum conferentis vel cedentis aut alterius, relinquat & remittat, seu possessionem illi vel illis, quem vel quos idem Collator aut cedens, vel alius per se vel alium scripto aut verbo jusserit seu significaverit, persolvat; & pariter si a Patrono etiam laico, vel alteri præsentatori, seu electori contingerit aut contingat id fieri.

Ex quo ulterius consectarium est, a Confidentia non videri plane immunia Capitula & Monasteria, ad Pastoratum ea conditione tacita vel expressa aliquem præsentantia, ut vel majorem decimarum portionem Capitulo aut Monasterio dimittat, vel portionem Capituli aut Monasterii, petendo ab ipsis competentiam non diminuat.

4. De Simoniæ confidentiæ labe admodum suspecti censendi sunt, ut notat Synodus Burdigalensis: ,, Qui sine intentione clericandi, Beneficia ad tempus retinent, in cognatos tandem resignanda, eoque modo de uno ad alium transferenda, & perpetuo in eadem domo quasi hæreditario jure possidenda.

5. Ex Bulla Pii V. Simonia confidentiæ ,, plane probatur, si

,, resi-

(*a*) Cum tamen Bulla Pii V. in Commentarios supremorum, Senatuum Galliæ relata non fuerit, Judices, qui de contestationibus, quæ confidentiam spectant, inquirunt, debent potius judicare secundum regulas Juris cammunis, quam attendere ad præsumptiones in ea Bulla notatas. *Quand on condamne un homme* comme *coupable sur des presomptios*, ait D. Hericourt, part. 1. Leg. Eccl. pag. 399. edit. 1743. *il faut qu'elles sojent du nombre de celles qu'on appelle* Juris & de Jure. *Plusieurs de celles qui sont marqués dans les Bulles de Pie IV. & de Pie V. ne sont pas de cette nature.*

resignatarius Beneficii resignanti, vel ejus propinquis fructus aut partem aliquam remiserit eorumdem. Si recipiens Beneficium constituerit dimittentem, vel ejus parentes aut propinquos procuratores ad percipiendum, vel locandum fructus Beneficii dimissi, & illi vel illis de fructibus perceptis aut percipiendis donationem fecerit.

6. ,, Convictus de Simonia confidentiæ censendus, qui pro concessione alicui facta, quacumque auctoritate de Beneficio Ecclesiastico per se, vel alium seu alios intercesserit, vel alias in negotio concessionis sese immiscuerit quoquo modo; denique aliquid de fructibus talis Beneficii de facto etiam per manus possessoris, ac etiam simplicis donationis titulo perceperit, seu de illo postmodum ad voluntatem intercessoris fuerit dispositum quandocumque.

7. Constat ex sæpe allegata Pii V. Constitutione, quod in hoc Confidentiæ crimine,, Testes de quaque re singulares singulas probare valeant præsumptiones & conjecturas, pluresque hujusmodi præsumptiones & conjecturæ planam probationem faciant in prædictis (*a*).

8. ,, Ex Concilio Burdigalensi intelligitur, quod merito ita invigilent *sedulo* Collatores ordinarii, *ut minima* Confidentiæ & Simoniæ *suspicio* provisiones quascumque remoretur, judicium suspendat, donec discusso dubio veritas plenius innotescat “. Monitum sane hodie Collactorum cordibus altissime imprimendum.

CAPUT V.

De Simonia in administratione Sacramentorum.

§. I.

Omnis pactio & actio in administratione Sacramentorum, tamquam de Simonia valde suspecta, per Canones reprobata est.

UT Ecclesia in filiis suis debitam, ac summam erga divina Redemptionis nostræ Sacramenta reverentiam atque appretiationem foveret, omnia, quæ vel Simoniæ, avaritiæ, turpisve quæstus suspicionem integre possent, ab eorum administratione longissime abesse voluit. Hinc pactiones, conventiones, atque temporalium exactiones, quæ ejusmodi suspicionem ægre evadere queunt, in sacrorum administratione nunquam non exhorruit.

Et quidem sæculo II. scribit Tertullianus in Apologetico: ,, Præsident probati quique seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti, neque enim *pretio ulla res Dei* constat; etiamsi quod arcæ genus est, non de *oneraria summa quasi redemptæ religionis congerat*. Modicam unusquisque stipem menstrua die, vel cum velit, si modo possit; apponit: nam nemo compellitur, sed sponte confert. Hæc quasi deposita pietatis sunt.

Offerebant ergo Fideles, quod Ecclesiæ Ministris, pauperibus sustentandis satis erat; sed longissime omnis pecuniæ exactio in sacrorum functionibus ab Ecclesiæ Ministris aberat.

Sed ne hæc crederetur primitivæ Ecclesiæ singularis integritas, quis media ac infima ætate Ecclesiæ sensus fuerit, paucis subjicio.

Duodecimo sæculo ineunte, Guido Paschalis II. Legatus in suis pro Gallicana Ecclesia Constitutionibus: ,, Prohibemus, ait, sub excommunicatione, ne Sacerdos vel Clerici, occasione alicujus consuetudinis, pro Baptismo, aliisque Sacramentis Ecclesiasticis, aliquid *exigere* vel *extorquere* præsumant, sed ea *liberaliter* & sine difficultate studeant Canonice ministrare. Moneantur tamen laici diligenter, ne quod pro reverentia Sacramentorum devotio fidelium introduxit, ex *avaritia* velint aliquatenus revocare.

Confirmat idipsum eodem sæculo Concilium Lateranense II. sub Innocentio II. & adjungit: ,, Nec sub obtentu *alicujus consuetudinis*, ante vel post a quoquam aliquid exigatur, vel ipse (initiatus) dare præsumat, quoniam Simoniacum est.

,, Dictum est solere, inquiebant sub idem tempus Patres Concilii Londinensis, in quibusdam locis pro perceptione Chrismatis nummos dari; similiter pro Baptismo, & Communione. Hæc *Simoniacæ hæresis* esse detestata est sancta Synodus, & anathematizavit. Statuimus ergo ut de cætero nec pro Ordinatione, nec pro Chrismate, nec pro Baptismo, nec pro Extrema-Unctione, nec pro Sepultura, nec pro Communione, nec pro Dedicatione quidquam *exigatur*: sed *gratis* dona Christi gratuita dispensatione donentur. Si quis contra hoc facere præsumpserit, anathema sit.

De omnibus generatim Sacramentis sæculo XII. idem in Lateranensi generali Concilio declarat Alexander III. hanc notandam adjungens regulam: Plures putant ,, sibi ex hoc licere, quia legem mortis de *longa* invaluisse *consuetudine* arbitrantur: non satis, quia cupiditate excæcati sunt, attendentes, quod tanto graviora sint crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerint alligatam “. *Cap. 9. tit. De Simonia.*

Quantopere, inquam, præfata a Patribus illis regula notanda sit, nemo ambigere potest, nisi qui nesciat, ordinarium & vulgatum argumentum, quo abusus defendi solent, a consuetudine desumi. Quare Concilii Turonensis Patres sub idem tempus pariter decernentes, ne pro sepultura, & Chrismatis, aut Olei receptione, ulla cujusquam pretii exactio attentetur, eamdem Regulam tradiderunt: ,, Nec sub obtentu cujusquam consuetudinis reatum suum quis tueatur; quia *diuturnitas temporis* non diminuit peccata, sed auget “. *Cap. 8. tit De Simonia.*

Finem referendis Conciliorum Decretis faccio, si unum Concilii Mediolanensis I. sub S. Carolo adjunxerim. ,, Cum Sacramenta Ecclesiæ non solum sine Simoniæ, verum etiam sine avaritiæ suspicione præbenda sint; caveant omnes, ne in eorum administratione quidquam *exigant*, aut etiam verbis & signis, *directe* vel *indirecte petant*: qui secus fecerit, eum & pœnis jure communi statutis, & aliis arbitrio Episcopi plecti volumus “. *Parte 2. §. 1.*

Prudenter proinde Paulus V. *in suo Rituali* filium traditionis secutus, Ministrum Sacramentorum monet: ,, Ut *diligenter* caveat, ne in Sacramentorum administratione aliquid *quavis* ex causa, vel occasine, *directe* vel *indirecte*, *exigat* aut *petat*, sed ea *gratis* ministret, & ab omni Simoniæ atque avaritiæ suspicione, nedum crimine, longissime absit.

§. II.

Quid in ultro oblatis in administratione Sacramentorum a ministris cavendum sit?

PAULUS V. verbis illis, quibus §. præcedentem conclusimus, hæc immediate subjungit: ,, Si quid vero nomine eleemosynæ, aut devotionis studio, *peracto* jam Sacramento a fidelibus *sponte* offeratur, id licite pro *consuetudine* locorum Minister accipere poterit.

Paulo V. prælusit Gregorius M. in Synodo Romana. Cum enim *antiquam Patrum regulam sequens* ita statuisset: ,, Pro ordinatione, vel pallio.... eum qui ordinandus, vel ordinatus est, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus si quis hic aliquid commodi appellatione *exigere*, vel deferre forte præsumpserit, in districto Dei omtipotentis examine reatui subjacebit “. Subjungit hoc lenimentum: ,, Is autem, qui ordinatus fuerit, *si non ex placito*, neque *exactus*, neque *petitus*... aliquid cuilibet ex Clero *gratiæ* tantummodo causa *dare* voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus; quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ *ex accipientis ambitu non processit* (*a*).

Seposito igitur omni jure positivo, fas est ex utriusque Summi Pontificis sententia, peracto jam Sacramento, aliquid eleemosynæ vel devotionis studio obblatum accipere; in qua tamen susceptione quædam a Sacrorum ministris sollicite sunt cavenda.

Primo, ne in similium oblatorum receptione tacita saltem exactio, Simoniæ aut avaritiæ suspicionem intercedat.

Tacite hujus exactionis frequenter sunt rei, qui verbo aut facto arguunt avaritiæ aut inhumanitatis, qui post administrationem Sacramentorum nihil aut parum offerunt. Quis enim ambigat, quin sic agendo cogant quodammodo Fideles ad dandum, dum negando, avaritiæ aut inhumanitatis notam sibi impingendam norunt.

Secundo, sollicite cavendum, ne Sacramenta majori promptitudine & hilaritate administrentur illis, a quibus plura offerenda sciuntur; facile enim major illa promptitudo & hilaritas avaritiæ turpisque quæstus suspicionem insinuabunt.

Tertio, cavendum est, ne gratuitæ oblationes ex devotione Fidelium procedentes facile in præceptum & necessitatem vertantur; adeo ut si quis offerre prætermittat, avarus, immo injustus audiat.

Hinc enim continget, ut Fideles vel paupertate, præsertim occulta; vel expensarum gravitate deterriti, Sacramenta aut non suscipiant, aut saltem diutius quam oportet differant. Quod hodie, proh dolor! non raro circa susceptionem Viatici & Extremæ-Unctionis evenire nimis quam manifestum est.

Ob hæc aliaque ex oblatorum receptione pullulantia incommoda, quæ difficulter in totum præcaventur, olim Synodus Eliberitana decrevit: *Hi, qui baptizantur, ut fieri solebant, nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur.* Statuti illius rationem exposuit in Concilio Basileensi Julianus Cardinalis: ,, Apostolus præcipit ab omni *specie* mali abstinendum. Nonne *gratis* offerre & eleemosynam dare est pium & charitatis opus? Sed quoniam tempore Baptismi nummos projicere in concham prætendebat *speciem* mali, emendari & aboleri talem consuetudinem jussit Ecclesia.

Eodem spiritu Patres Concilii Tridentini hoc edidere Decretum: ,, Quoniam ab Ecclesiastico ordine omnis avaritiæ suspicio abesse debet, nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericalis Tonsuræ, nec pro litteris dimissoriis aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam *sponte oblatum*, Episcopi & alii Ordinum Collatores, aut eorum Ministri quovis *prætextu* accipiant. Unde quod S. Gregorius suo tempore licitum dixit, Tridentinum illicitum fecit.

Quin S. Carolus ,, noluit ut Presbyteri quamcumque rem pro administratione Sacramentorum acciperent, etiam sub *obtentu eleemosynæ*, ut omnem *occasionem* & *notam avaritiæ* adimeret; utque exacte per omnia observarent hæc verba: *Gratis acce-*

(*a*) Melchior Pastor contendit, quod ubi agitur De Simonia, admitti non debeat probatio per testes facta, nisi antea hujus criminis probatio fieri scripto cœperit. Quænam in Galliis de hac re observetur jurisprudentia, indicare videtur D. De Hericourt *parte 1. Leg. Eccles. pag. 399. edit. 1743.*

(*a*) Decreta hujus Concilii Romani, quod secundum recensetur sub Gregorio Magno celebratum, reperiuntur in *Epist. 44. S. Gregorii lib. 4. col.* 1108. 1199. editionis Labbeanæ, *tom.* 5.

accepistis, gratis date „. Glossano *lib. 8. c. 4. Vitæ S. Caroli.*

Scio quidem hanc disciplinæ puritatem nec ubique vigere, nec in omnibus Ecclesiis hodie in præcepto esse, ut nimirum Ministri non possint, jam administrato Sacramento, *gratis* oblata recipere; ipsa tamen sacra ministerii functio omnes ministros adstringit, ut in oblatorum receptione, eam servent moderationem & agendi modum, ne avaritiæ, turpisque quæstus notam incurrendo, ministerium ipsorum vituperetur, & Sacramentorum debita reverentia vilescat. Caveantque sedulo ne liberales fidelium oblationes tandem in suspectas exactiones degenerent, quibus fiat, ut vel fideles a Sacramentorum receptione trahantur; aut ut diutius, quam convenit, differant.

§. III.

Qui Sacramenta administrant, ut vitæ necessaria accipiant; non omnino ab affectu Simoniaco sunt immunes.

SIMONIACÆ pravitatis quodammodo essentiam, in initio hujus Tractatus, dixi consistere in rerum spiritualium ad vilitatem quamdam, rebus illis indignissimam, depressione; quam in omni Simonia inde contingere probatum est, quod numquam vitium illud committatur, ni una contingat quædam, seu tacita seu expressa, rerum spiritualium cum temporalibus commutatio: quo fiat, ut spiritualia ordine perversissimo temporalibus quodammodo coæquentur; eamque perturbationem in ipso Simoniacorum principe suggillavit Apostolorum princeps *Actor. 8. vers. 20. Pecunia tua tempus sit in perditionem: quoniam*, inquit, *donum Dei existimasti pecunia possideri.*

His prænotatis non difficulter intelligitur, illorum animos non plane ab omni Simoniaco affectu esse purgatos, qui ipsam Sacramentorum administrationem ad ipsa vitæ necessaria, aut quod pejus est, turpem *quæstum* ordinant.

„ Si enim, teste Doctore Mellifluo *in Declam.* §. 17. qui Officium Ecclesiasticum eo quærit aut tenet animo, eoque intuitu, ut huic *vitæ* habeat *necessaria*, *perversa* nimis ordine cælestibus terrena mercatur „, an non similiter dicere liceat: Qui Sacramenta administrat eo animo, eoque intuitu, ut huic vitæ habeat necessaria, perverso nimis ordine cælestibus terrena mercatur?

Rationem illius a magno Augustino *lib. 2. De Serm. in monte cap. 16.* accipe: „ Quæcumque res propter aliud aliquid quæritur, sine dubio inferior est (nimirum in æstimatione quærentis) quam id propter quod quæritur, & ideo illud primum est, propter quod illam rem quæris, non ista res, propter quam istud quæris. Quapropter si Evangelium (idem dic de Sacramentis) & regnum Dei propter cibum quærimus, priorem facimus cibum, & posterius regnum Dei „. Hinc cum eodem Doctore dicere liceat: „ Si evangelizemus (vel Sacramenta dispensemus) ut manducemus, *vilius* habemus Evangelium (vel Sacramenta) quam cibum „: adeoque Simoniaca quadam animi perversitate sacrosancta Religionis mysteria ordine perversissimo infra res temporales deprimimus.

Hanc animorum inordinationem in Ecclesiæ Ministris corrigere voluit primus Simoniacorum impugnator, hoc ipsis divinum monitum præscribens: *Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntarie. 1. Petr. 5. vers. 2.* Per Sacramentorum administrationem pasci gregem Dei, quis ambigat? „ Sacramentorum enim, juxta S. Augustinum *Tract. 17. in Joan.* sacrosanctis significationibus *pascimur*, ut ad res ipsas perdurantes pervenire possimus. Nam si ista Sacramentorum lætitia subtrahatur a nobis deficimus in labore.

Quis vero pascat gregem Dei non *coacte*, sed *voluntarie*, ab eodem Doctore audiamus. Explicans *lib. 2. contra Parmen. cap. 11.* hæc S. Pauli verba *1. Cor. cap. 9. vers. 17. Si volens hoc facio, mercedem habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credita est.* „ Id est, inquit, illis prodest quibus hoc dispenso, non mihi, qui fictus sum. Qui enim invitus facit *propter commoda*, gaudiaque carnalia, quæ si aliter habere posset, illud desereret, ipse utique fictus est, ideoque invitus facit, sed eis prodest, erga quos facit; se autem tantum a mercede salutis alienat, non etiam illos privat, quibus cibaria dominica etiam malus servus impendit.

Item *Lib. 3. cap. 58.* contra Petilianum eumdem Apostoli locum versans, ait: „ Si bonus est, volens hoc facit; si autem malus, hæc est *sua quærens*, non quæ Jesu-Christi, invitus hoc facit, *propter alia quæ requirit.*

At quomodo *invitus & coactus*, cum ejusmodi homines, qui in Sacramentorum administratione lucra sæculi quærunt, ad Sacramenta administranda anhelare soleant, promptissimosque ad eorum ministerium ostendant? Immo vero, respondet Augustinus, *invitus* hoc facit; qui ministerium illud de se sacratissimum, non *propter seipsum* præstat, sed *propter alia*, quæ requirit; præstat illa *propter commoda*, gaudiaque carnalia, quæ si aliter habere posset, illa desereret. Temporalia itaque per se appetuntur, ministerium vero non nisi ex occasione, & quodammodo cogente temporalium necessitate quæritur: adeoque coacte Sacramenta administrantur. Quo pertinet hæc præclara a S. Bernardo tradita morum regula: *Quidquid propter aliud amare videaris, id plane amas, quo amoris finis pertendit.* Tract. *De dilig. Deo.*

Quicumque ergo animum suum ab omni Simoniaco affectu expurgatum cupit, cogitet gregi Christi de Sacramentorum pabulo non *coacte*, non ex carnali *cupiditate*, sed *spontanee secundum Deum*, ex liberrima castissimaque in Deum ac proximum charitate, esse providendum: cogitet sibi in persona primi Pastoris dictum: Si diligis me, pasce Sacramentis oves meas; quia, ut recte Augustinus *Tract. 123. in Joan.* „ Quid est aliud, Si diligis me, pasce oves meas; quam si diceretur; Non te pascere cogita, sed oves meas; sicut meas pasce, non sicut tuas: gloriam meam in eis quære, non tuam: Dominum meum, non tuum: lucra mea, non tua; ne sis in eorum societate, qui pertinent ad tempora periculosa, *seipsos amantes.*

Ex dictis nemo inferat, Ecclesiæ Ministros universos, qui administrando, Sacramenta, temporalia a populo recipiant, affectu Simoniaco esse infectos: si enim juxta Christi sententiam *Luc. cap. 10. vers. 7. dignus sit operarius mercede sua*, quidni Sacramentorum Minister illam accipere possit? non ut pretium operis, sed ut operis *gratis* exhibito debitam sustentationem; quia ut recte Augustinus *lib. De Pastoribus cap. 9.* „ Non redditur sustentatio *necessitatis* a populo, quasi *merces* illis, qui sibi in charitate serviunt; sed tamquam stipendium, quo, ut possint laborare, pascuntur „. Quare veri Ministri Christi non evangelizant, nec Sacramenta administrant ut manducent; ac propterea secundum eumdem Doctorem non in victu constituunt finem Evangelii, sed ipsius victus sui finem in Evangelio collocant.

Non ergo Simoniaci affectus perversitas in ipsa receptione temporalium consistit, sed in ipsa ordinis perversione.

§. IV.

Nec rationi, nec sacris Canonibus consonat, quæ oblata in administratione Sacramentorum in Parochorum competentiam *imputentur.*

MULTA eaque gravissima incommoda nata esse oriri, ex eo quod Parochi atque Ecclesiæ Ministri ex Sacramentorum administratione suam jubeantur quærere sustentationem, non difficulter ostenditur.

Hinc enim facile eveniet, quod Sacramentorum Ministri ad sordidas illas atque de Simonia, turpive quæstu multum suspectas exactiones, per Canones tantopere reprobatas delabentur: prætexentes non esse mercedem Sacramenti, quod alimentorum gratia Parocho datur; quo olim pallio Episcopi Orientales, teste Theodoro Balsamone, Simoniacas in Ordinationibus varias exactiones tegere studebant.

Ulterius, si Sacerdotes ex Sacramentis sua debeant exspectare necessaria, contingit ut necessitate cogente, ea *gratis* exhibere nequeant; quo natum est fieri, ut omnem notam ac suspicionem Simoniæ, præsertim apud rudem populum, ægre evadant.

Ad hæc quis ambigat, quin populi erga divina mysteria vilescat reverentia & devotio, dum ea non nisi mediante temporali sibi exhiberi conspicit? Quinimmo dubitari nequit, quin exinde Sacramentorum non raro orietur in populo neglectus. Quid enim ratione & experientia evidentius, quam ea a multis facile in neglectum venire, ex quibus nulla temporalia commoda sperantur, nec tamen sine temporali detrimento obtinentur?

Quis sufficiet edicere, quæ exinde pauperum, præcipue quorum paupertas publice non innotescit, murmura atque obloquia, quod defectu temporalium ad Sacramenta, sine paupertatis suæ publicatione, aut summo in temporalibus incommodo, accessum sibi haud patere conspiciant.

Ob hæc aliaque, quæ Sacramentorum reverentiam & devotionem in populo nata sunt diminuere, immo & neglectum quemdam inducere; notamque avaritiæ, turpisque quæstus, quin & Simoniæ Sacerdotibus inurere, nunquam Ecclesia præscripsit, ut ex oblatis in Sacramentorum administratione Parochi suam quærere tenerentur sustentationem. Quinimmo sollicita de Parochorum aliorumque suorum Ministrorum sustentatione, modosque quibus ea procuraretur præscribens, ante omnia sedulo cavendum censuit, ut ita de sustentatione provideretur Ministris, ut tamen in Sacramentorum exhibitione exacte servaretur hoc Christi præceptum: *Gratis accepistis, gratis date.*

Patres Synodi Coloniensis an. 1536. *part. 8. Can.* 1. audiamus: „ Superest, inquiunt, ut de victu Parochorum dispiciamus. Hic in primis, quod Christus docuit, & sacri Canones maxime serio præceperunt, præmittendum duximus; nempe ut Sacramenta Ecclesiastica *gratis* ministrentur, dicente Domino: *Gratis accepistis, gratis date.* Quamobrem neque pro baptizandis, consignandisque fidelibus, neque pro collatione Chrismatis, vel promotionibus graduum, neque aliis Sacramentis distribuendis, pretia quælibet vel præmia, nisi quid voluntarie offeratur, recipienda sunt. Neminem quoque ad quæstuosas exequias cogi, aut pro sepultura munus aut pretium *exigi* volumus.

Et Canoni sequenti subjungunt: „ At cum Lex divina percipiat, non aligandum os bovi trituranti .... dispiciendum est, ut Parochis Evangelii prædicatoribus *certa* ac *competens* subministratio victus & vestitus fiat, *idque ad eum modum, ne in administrandis Sacramentis quidpiam exigendo, oneri sint Parochianis.*

Hinc singularis illa Ecclesiæ cura, ut decimæ atque similes sacri reditus Parochis integri servarentur: ut ita ex illis sustentationem habentes, ad sordidas illas exactiones reccurrere non juberentur. Inde illa adversus laicos decimarum usurpatores, atque injustos detentores vibrata censurarum fulmina.

Et quorsum illa Conciliorum Decreta? ut *nullus Laicus decimas suas, aut Ecclesiam, aut quidquid Ecclesiastici juris est* (*ut loquitur Synodus Melfitana* an. 1089. Can. 5. & 6.) *sine consensu Episcopi, vel Romani Pontificis, Monasteriis, aut Canonicis offerre præsumat.* Item *nullus Abbas* (*ait eadem S. Synodus*) *nullus Ecclesiarum præpositus, quæ juris sunt Ecclesiastici, accipere sine Episcopi concessione præsumat.* Et illud Concilii genera-

lis

lis Lateranensis sub Alexandro III. (*a*) relatum in *Cap.* 3. *tit. De Privil. Ecclesias & decimas de manu Laicorum sine consensu Episcoporum (tam Fratres Templi & Hospitales, quam etiam quoscumque alios Religiosos) recipere prohibemus, dimissis etiam quascumque contra tenorem istum aliquo tempore receperunt.* Quibus plures ejusdem Synodorum Canones consonant. Quorsum, inquam, hæc omnia? Num forsitan Monachos & Canonicos plane incapaces usus decimarum judicavit Ecclesia? Absit: sed ut earum ad illos devolutioni justi præfigerentur limites; ne alias Parochis, aliisque Ecclesiæ ministris, quibus de jure decimæ competunt, ita subtrahantur, ut debita sustentatione deficiente, ad scabiosas & sacro ministerio indignas, necnon Parochianis invisas exactiones reccurrere deberent.

Licet enim, inquiebat ineunte sæculo XII. *Ivo Carnutensis* Epist. 192. *decimæ & oblationes principaliter Clericali debeantur militiæ, potest tamen Ecclesia totum quod habet cum omnibus pauperibus habere commune. Quanto magis cum his pauperibus, qui relictis facultatibus propriis, non in angaria bajulantes crucem Christi, sequuntur pauperem Christum. Est tamen, subjungit, in quo Abbatibus & Præpositis Monasteriorum parcendum non æstimo. Si ab illis, ad quos non pertinent, id est, a Laicis decimas & oblationes accipiant; si inordinate eas a quibuscumque personis acquirant; si terminos transgrediantur antiquos, id est*, si stipendia Presbyterorum antiquitus instituta minorent ac sibi usurpent.

Ex hoc Ivonis discursu tria habemus. Primo, quod decimæ & oblationes *principaliter* Clericali *militiæ* debeantur, id est, Clericis *militantibus*, non *otiosis*.

2. Quod Ecclesia Religiosis communicet decimas & oblationes, ut *pauperibus*: probat enim Ivo, Ecclesiam illis posse sua communicare, quia potest omne quod habet cum *omnibus pauperibus* habere commune.

3. Culpandos esse Abbates & Præpositos Monasteriorum, si a Laicis, ad quos non pertinent, decimas & oblationes accipiant; si *inordinate* eas a quibuscumque personis acquirant; si terminos transgrediantur antiquos, id est, si stipendia *Presbyterorum antiquitus instituta minorent, ac sibi usurpent.*

Consensit ergo Ecclesia ut Monachis tamquam Christi pauperibus, quin & Canonicis decimæ communes fierent, modo tamen Presbyterorum; id est, Parochorum, in quorum sustentationem a Fidelibus *principaliter* offeruntur, stipendia non minorentur.

Hinc illæ summæ gravissimæque Pontificum atque Conciliorum querelæ de Monachis, Canonicis, aliisque ita decimas sibi appropriantibus, ut nec ea quidem, quibus Parochi ac Ecclesiæ necessitati satisfiat, supersint.

In quibusdam partibus (ait Concilium Lateranense IV.) extirpandæ consuetudinis vitium inolevit, quod Ecclesiarum Patroni, & aliæ quædam personæ proventus ipsarum sibi penitus vendicantes, Presbyteris earum servitiis deputatis relinquerent adeo exiguam portionem, quod ex ea nequeant sustentari; unde fit ut in his regionibus pene nullus inveniatur Sacerdos Parochialis, qui ullam vel modicam habeat peritiam litterarum. Quare statuimus ait, ut consuetudine qualibet non obstante *portio Presbyteris ipsis sufficiens assignetur. Cap. 30. tit. De Præbendis.*

De Monachis, qui Vicarios Parochialium Ecclesiarum ita gravant (ait Alexander III. scribens ad Wigorniensem Episcopum) ut hospitalitatem *tenere non possint, eam providentiam habeas, quod ad præsentationem Monachorum nullum recipias, nisi tantum ei de* proventibus Ecclesiæ *coram te fuerit assignatum, unde* jura Episcopalia *possit persolvere, &* congruam sustentationem *habere. Cap. 12. tit. De Præbend.*

Ex his omnibus perquam manifestum est, decimas, aliosque Ecclesiarum proventus Parochorum, aliorumque in vinea Domini laborantium sustentationi primario destinatos ex intentione Ecclesiæ haud aliter ad Religiosos vel Canonicos transferri, nisi tantum de illis relinquatur *quod exinde Parochi competentem sustentationem habere, & Episcopalia jura solvere valeant, aliaque onera debita supportare*: ut loquitur Alexander IV. *in cap.* 2. *De Decimis in 6.*

Hinc communi Canonistarum calculo receptum est, portionem congruam ex decimis Parocho esse assignandam, tametsi totus decimarum proventus in eam esset absumendus, & decimator ad egestatem redigendus, & ita in contradictorio judicio in Senatu Sabaudiæ judicatum refert Antonius Faber ejusdem Senatus Præses. *In Cod. lib.* 1. *tit.* 1. *def.* 53.

Sed dicent forsitan decimarum possessores, sibi quidem onus assignandi Parocho portionem congruam incumbere, modo aliunde de sustentatione sufficienti non provideatur. Sit ita, sed quæ illa justitiæ æquitatisque species, ut decimæ similesve proventus qui a fidelibus ea intentione offeruntur & solvuntur, ut exinde Ministris sibi spiritualia seminantibus de alimentis aliisque, quæ functionibus debite peragendis necessaria sunt, provideatur, Parochis ita subtrahantur, ut necessitate cogente jubeantur victum sibi quærere ex illis, quæ sine nota avaritiæ, turpisve quæstus, immo & Simoniæ difficulter exigi queunt, quin ipsam erga divina Religionis mysteria reverentiam & devotionem nata sunt diminuere?

Adhæc, qua justitia Parochiani, qui decimas Parochorum sustentationi plusquam sufficientes persolvunt, rursus ad nova & scabiosa onera constringuntur? Non illa profecto est Ecclesiæ intentio, hinc in nullo Pontificis aut Concilii Decreto, quo de competentia Parochis assignanda tractatur, de oblatis in Sacramentorum administratione mentio occurrit. Quinimmo Synodus Tridentina Parochorum sustentationi per locorum Ordinarios provisum volens, non nisi deficientibus decimis ad *collectas* procedendum judicavit.

(*a*) Concilium illud Romæ habitum est ann. 1179.

Scio quidem nonnullos prætendere; oblata in Sacrorum administratione in congruam portionem imputanda, nixos Decreto Synodi nostræ Provincialis Mechliniensis, quæ vult, ut Episcopi Pastoribus de portione Canonica provideant, *computatis incertis seu accidentalibus emolumentis, quæ ad certam summam communibus tribus aut quatuor annis ultimo præteritis redigi possunt*: verum præterquam quod Synodus hæc (quæ unica est quod sciam, quæ ex accidentalibus portionem Canonicam Pastoribus dari constituit) non exprimat, de quibus accidentalibus intelligat, certum est ex verbis sequentibus, Synodum aliqua ibidem ob duritiam & difficultatem temporis *per provisionem* decernere, seu potius dissimulare.

Quinimmo Concilia aut Pontifices, siquando in Sacrorum administratione offerri consueta, *titulo sustentationis* nonnumquam exigi permiserunt, id non voluntarie, sed duritia Monasteriorum ac Capitulorum decimas in sustentationem, Presbyterorum dimittere nolentium factum fuisse, recte notat Christianus Lupus *Diss.* 2. *procem. ad tom.* 3. *Schol. cap.* 7. cujus hac de re discursum hic subjicere non inutile judicavi.

„ Quæstio est, ait, an istam, toties & adeo graviter, de Si-
„ monia damnatam, seu ante seu post (administrationem Sa-
„ cramentorum) exigendi consuetudinem purgare potuerit In-
„ nocent. III. Synodus Lateranensis *Can.* 66. ac probare. Re-
„ spondeo, inquit, a cunctis Ecclesiasticæ disciplinæ dilectoribus
„ optari, ut Ecclesia in avita castitate & sanctimonia mansis-
„ set. Cordis nostri duritia extorsit aliud permitti. Duritia illa
„ adversus quam apud Rogerum Hovedensem dicunt Decreta
„ Abrincensis in Normannia Synodi factæ per Cardinales Alber-
„ tum ac Theoduinum, Legatos Alexandri III. *de exactionibus*
„ *pro Baptismo nihil perfectum est, quia Episcopi Normanniæ*
„ *Decretum illud recipere noluerunt*: utique Decretum, quo quid
„ in Baptismo exigi vetabatur. Latius hæc referunt Joannes
„ Bromptonus Abbas Jornalensis *ann.* 1172. & *ann.* 1178. Ger-
„ vasius Monachus Cantuariensis. Similes in omni Gallia Epi-
„ scopos reperit Gualo seu Guido Cardinalis, qui vel ipsi vel
„ ipsorum Cathedrali aut Collegiata Capitula possidebant Paro-
„ chialium Ecclesiarum decimas, ideoque volebant de ipsis splen-
„ dide vivere, & miseros Parochos esurire, atque ita cogi ad
„ victitandum de solis oblationibus aut exactionibus Sacramen-
„ torum. Crevit assidue malum, & sua extirpante manu validius reperit laudatus Innocentius. Hinc Episcopos, & alios
„ Parochialium decimarum possessores, ad plenam Parochorum
„ sustentationem cogere non valens, antiquam spontaneæ in
„ Baptismo & quibusve Sacramentis oblationis consuetudinem
„ admisit in legem ac necessitatem, permisitque exigi, at post
„ datum gratis Sacramentum. Non sacri ministerii, sed Cleri-
„ calis alimentationis titulo per debitæ elemosynæ medium fit
„ exactio ista, atque ita pura est a lepra Simonis. *Attamen*
„ *Episcopi, & alii jam dictas decimas possidentes Prælati, eorum-*
„ *que Capitula ac Monasteria rigidum coram Deo onus portant*
„ *dandæ Parochis sustentationis integræ, & miseras plebes libe-*
„ *randi ab exactionibus variis, suspectis & offensivis, ad quas*
„ *isti a paupertate coguntur.*

Concludere igitur ex his omnibus licet, quod non nisi summo salutis discrimine Monasteria atque Capitula decimas possidentia, Parochos ad sordidas illas atque suspectas exactiones, defectu debitæ sustentationis cogant.

Concluditur quoque, quod Ordinarii aliique, quibus ex officio incumbit Parochis de competenti sustentatione providere, male ipsos adigant, ut eam ex juribus, ut vocant, in sacrorum administratione obvenientibus quærere jubeantur; quo fiat, ut sacra omnia venalia videantur, apprehendatque populus adimpletam esse lamentabilem illam Prophetiam *Malach.* 1. *vers.* 10. *Quis est in vobis, qui claudat ostium, & incendat altare gratuito*, quando nihil pene in Ecclesia exhiberi, nisi solutis *juribus*, conspicit?

Quin deficientibus decimis similibusve Ecclesiasticis proventibus, e quibus Parochis prospici possit, potius ad collectas, ut vult Tridentinum, aliave subsidia, quam ad sæpe dictas illas *jurium* in sacrorum exhibitione exactiones procedendum esset; atque ita provideretur, ut sacra omnia *gratis* exhiberi possent. Sicuti legimus quod „ magna Constitutio, ait *Lib.* 18. *Cod. De*
„ *Sacr. Ecclesiis*, adsignat magnæ Ecclesiæ Constantinopoleos
„ septuaginta librarum auri reditum, eam ob causam, ut sci-
„ licet *exequiæ sine sumptu & gratis* fiant in urbe Constantino-
„ politana „ &c.

Abrumpo, si hoc unum addidero, non esse expeditum, ut vulgo creditur, & Lupus supponit, exactionem *jurium* in administratione Sacramentorum per Synodum Lateranensem esse probatam: decernit enim ut *libere* Ecclesiastica Sacramenta conferantur, adjungens duntaxat: *Ut per Episcopum loci, veritate cognita compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare.*

C A P U T VI.

De oblationibus inter Miſſarum ſolemnia.

Quo ſpiritu fieri & recipi debeant: qua ratione in earum receptione Simonia, vel ejus ſuſpicio intervenire poſſit, & quomodo ex illis hodiernum Sacrorum honorarium profluxerit?

§. I.

Uſus oblationum inter Miſſarum ſolemnia a temporibus Apoſtolorum ad noſtra hæc tempora in Eccleſia obſervatus oſtenditur, & quid circa earum materiam mutatum ſit?

ANtiquum eſſe Chriſtianorum morem inter Miſſarum ſolemnia oblationes facere, dubitari nequit.

Et quidem S. Cyprianus increpans mulierem quamdam divitem, quod ſine oblatione ad Sacrificium accederet, priſtini illius moris teſtis eſt: *Locuples, inquit, & dives es, & Dominicum celebrare te credis, quæ in Dominicum ſine* Sacrificio *venis, quæ partem de* Sacrificio, *quod pauperum obtulit, ſumit. Lib. De opere & elemoſyn.*

Idipſum urget S. Auguſtinus, ſeu quiſquis eſt Auctor. Serm. 215. *De tempore*, dicens: *Oblationes, quæ in Altario conſerventur, offerte. Erubeſcere debet homo idoneus, ſi de aliena oblatione communicaverit.*

Utque vetuſtiora de praxi offerendi Chriſtianorum prætereamus, ad recentiora deſcendimus.

Sæculo nono Concilium Moguntinum præcipit: *Oblationem & pacem in Eccleſia facere jugiter admoneatur populus Chriſtianus; quia* ipſa oblatio ſibi & ſuis magnum remedium eſt animarum, *& in ipſa pace, vera unanimitas & concordia demonſtratur. Anno* 813. *Can.* 44.

Sub idem tempus Regum Francorum Capitularia obligationem offerendi ſæpenumero inculcant *lib.* 5. *cap.* 219. *Et hoc populo nuntietur, quod per omnes dies Dominicos oblationes Deo offerant, & ut ipſa oblatio foris ſepta Altaris recipiatur.*

Ad quid plura, ut oblationes a populo ſub id tempus frequentas fuiſſe probemus? quandoquidem ipſe Ordo Romanus circa illud tempus conſcriptus, ritum offerendi deſcribens, diſertis verbis dicat: *Populus dat oblationes*, id eſt, *panem & vinum, & offerunt cum fanonibus candidis primo maſculi, deinde fœminæ.* Erant autem *Fanones*, ſindones, ut notat ipſius Ordinis expoſitio apud Caſſandrum.

Hactenus panem & vinum inter Miſſarum ſolemnia oblata fuiſſe prolata teſtimonia fidem faciunt; at ſequentibus ſæculis, licet uſus oblationum in multis Eccleſiis conſervatus fuerit, illæ non amplius in pane & vino; ſed denariis aliiſque rebus in Presbyterorum aut pauperum uſum impendendis factæ leguntur.

Mutationis iſtius teſtis eſt Honorius Auguſtodunenſis *in Gemma animæ cap.* 58. ejus originem rariori communioni populi adſcribens: ,, Quia, ait, populo non communicante, non erat ,, neceſſe *panem* tam magnum fieri, ſtatutum eſt, eum in mo- ,, dum *denarios* formari, & ut populus pro obligatione farinæ ,, *denarios* offerret, pro quibus Dominum traditum recogno- ,, ſceret; qui tamen denarii in uſum pauperum qui mem- ,, bra ſunt Chriſti, crederent, vel in aliquid quod ad hoc ſacri- ,, ficium pertinet.

Erat hoc in uſu tempore Petri Damiani; ipſe enim ſcribit *Lib.* 5. *Epiſt.* 13. quod ſibi Miſſarum myſteria celebranti uxores Principum *Bizanteos* obtulerint. Bizantei autem erant nummi aurei.

Hinc factum, ut licet in Decretis Conciliorum poſt annum milleſimum oblationum memoria non raro recurrat, nulla tamen panis & vini mentio fiat.

Synodus Romana V. ſub Gregorio VII. ,, Omnis Chriſtianus, ,, ait *Can.* 12. procuret ad Miſſarum ſolemnia aliquid Deo offer- ,, re ,, aliquid, inquit; non panem aut vinum; ,, & duci ad ,, memoriam quod Deus per Moyſen dixit. Non apparebis in ,, conſpectu meo vacuus. Etenim in collectis ſanctorum Patrum ,, liquido apparet, quod omnes Chriſtiani offerre aliquid Deo ex ,, uſu ſanctorum Patrum debeant.

Similes aliæ quamplurimæ Conciliorum ſanctiones vel ad oblationum uſum conſervandum, vel jam pene abolitum reſtaurandum etiam noſtræ fere ætatis, occurrunt, nulla panis aut vini injecta mentione.

Utque Concilia Colonienſe, Moguntinum, Cameracenſe, aliaque, quæ decimoſexto ſæculo uſum oblationum aut commendarunt, aut præſcripſerunt, prætercam, unum Concilii Mediolanenſis IV. *part.* 2. *cap.* 15. ſub S. Carolo adjungo.

,, Oblationum inſtitutum, ait, jam pridem ab Apoſtolicis uſ- ,, que temporibus Apoſtolico etiam Canone ſancitum, ſanctiſſi- ,, morumque Pontificum Melchiadis, Fabiani, & Gregorii Con- ,, ſtitutionibus, & Conciliorum præterea Decretis communi- ,, tum, quo gravius his temporibus a fidei doctrinæque Catho- ,, licæ hoſtibus exagitatur, & langueſcente pietatis ſtudio ,, quo magis a fidelibus negligitur, hoc diligentius ſervari, atque ,, ad executionis uſum, ubi intermiſſum eſt, revocari convenit, ,, cum præſertim *& ad divinum cultum illud pertineat, & po-* ,, *pulis ſalutare ſit, ad expiandaque peccata utile.*

,, Quare Epiſcopi in ſua quiſque Diœceſi & ſuis & Concio- ,, natorum ſermonibus, & omni alio perſuadendi cohortandi- ,, que officio, omnique juris ratione illud ubi eſt, retineri; ac ,, ubi negligitur, reſtitui ſtudioſe ad ſacrorum Canonum præ-

,, ſcriptum ita curent, ut in ſolemnitatibus ſcilicet Domini, ,, diebuſque Dominicis, ac Feſtis item, quos coli aut præcepti, ,, aut conſuetudinis eſt, omnis Chriſtianus aliquid prout ſua ,, quiſque *pietate devotioneque maluerit*, Deo offerre procuret, ,, idque in Eccleſia vel Cathedrali, cum ad Miſſæ Sacrificium, ,, quod ſolemniter celebratur, vel Parochiali cum Parocho con- ,, venerit.

,, Quo in Officio ſervetur, ut quod Eccleſiaſticæ conſuetudi- ,, nis eſt, primo mares, deinde fœminæ offerant.

,, Sacerdoti Miſſam celebranti, oblationis accipiendæ cauſa ,, ab Altari paulum ſe removere liceat; at inde longe diſcedere, ,, ac per Eccleſiam vagari, eamque quaſi circuire nullo modo ,, liceat.

,, Quo gratius autem Deo ſit quod offerunt, ad præſtan- ,, dum accedant *Fideles intima animi pietate, ſpirituali hila-* ,, *ritate, ſancta charitate, omnique Chriſtianæ devotionis* ,, *teſtificatione.*

,, Offerentium autem, prout ſanctæ inſtitutionis eſt, *comme-* ,, *moratio in Miſſæ Sacrificio fiat.*

Finio, ſi hoc unum dixero, populum ad oblationes in uſum proprium Sacerdotum cedentes, rarius, hoc præſertim tempore, excitandum; quandoquidem ſimilis excitatio ſæpius ingerat hodie ſuſpicionem avaritiæ. Unde ubi uſus ſimilium oblationum nihil aut parum ſupereſt, ob periculum notam illam incurrendi, potius eſt intermittendus quam promovendus. Si vero ſuperſit, aut in pauperum uſum oblationes cedant, inſtruendus eſt populus quo ſpiritu offerri debeant, de quo ſequenti §. dicetur.

§. II.

Quo ſpiritu oblationes a populo fieri, & a Sacerdotibus recipi debeant?

MOrem offerendi inter Miſſarum ſolemnia ſemper a temporibus Apoſtolorum in fideli populo uſque ad noſtra pene tempora retentum fuiſſe §. præcedenti oſtendimus ,,. Verum res ,, tam altæ originis (verbis loquor Synodi Colonienſis *anno* ,, 1549. *cap.* 20.) & ratione tam ſancta ſubnixa, jam tota pro- ,, pe abire cœpit in deſuetudinem, hominibus piis *cauſam &* ,, *originem offerendi ad Altare* ignorantibus, & impiis cupidi- ,, tate Sacerdotum uſum illum introductum calumnioſe aſſeren- ,, tibus. Quam ob rem, inquit eadem Synodus, divini verbi ,, Concionatoribus, *illis præſertim qui de obligationibus populi* ,, *non participant*, ad cupiditatis ſpeciem tollendam, præcipi- ,, mus, ut populo veritatem rei iſtius & utilitatem exponant; ,, hortenturque omnes ſequi majorum ſtudia, ut vel exigui mu- ,, nuſculi oblatione ſuam pro rebus a Deo acceptis oſtendant ,, gratitudinem, quo etiam preces Eccleſiæ in eos conquadrent: ,, inculcentque eis, quod Deus non tam ad dona, quam ad vo- ,, luntatem & mentem piorum reſpiciat: quamquam locupletes ,, & divites convenit eſſe liberaliores, *quo gratitudinis ſignum* ,, *de ſe amplioris præbeant, & teſtentur ſe a Deo ad Dei hono-* ,, *rem & cultum habere quidquid habent.*

Primo igitur docendus eſt populus, morem offerendi non eſſe recens aliquod, cupiditate Sacerdotum excogitatum inſtitutum, ſed illud cum ipſa Eccleſia natum, & adultum, hocque titulo ſumma veneratione dignum.

Secundo, Eccleſiam in hoc tam ſancto inſtituto non quærere quæ ſua ſunt, ſed ea quæ fideli populo dona ſua offerenti ſint fructuoſa. Hinc

Tertio inſtruendus eſt populus, quæ ex oblatione utilitas proveniat, ſi eo ſpiritu, quo oportet, & Eccleſia intendit, dona ſua Deo offerat; atque

In primis, ut vel exigui munuſculi oblatione *ſuam pro rebus a Deo acceptis oſtendat gratitudinem*; quo fiat, ut oblatio hæc ſacrificii Euchariſtici ſeu gratiarum actionem apud Deum ſit habitura.

Ulterius, ut per rerum Deo factam oblationem teſtentur, ſe a Deo ad ipſius honorem & cultum habere quidquid habent, atque ita corde & animo dicant cum Davide, *Paralip. cap.* 29. *verſ.* 14. *Tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* Hinc fiet, ut oblatio rationem ſacrificii latreutici ſit obtentura, quatenus nimirum per hanc ſuam oblationem proteſtantur, *Deum eſſe primum principium creationis omnium rerum*, ut ait D. Thomas, *Dominumque omnium.*

Adhæc, ſi animo contrito & humiliato res ſuas temporales, quarum cupiditate harum largitorem ſæpius offenderunt, Deo, in Miniſtrorum ſuorum ac pauperum alimentationem aut divino cultui impendant, conſecrent, oblatio eorum propitiatorii Sacrificii loco erit: atque ita *oblationum inſtitutum*, ſicut recte monet S. Carolus, *populis ad expianda peccata utile erit*, conformiter ad illud Danielis: *Eleemoſynis redime peccata tua. Cap.* 4. *verſ.* 24.

Poſt hæc docendus populus, quod ſi hac intima animi pietate *honorent Dominum de ſua ſubſtantia*, ipſi ſit eventurum, non in temporalibus duntaxat, ſed vel maxime in ſpiritualibus, quod ſacer Textus de eleemoſyna dicit, *ſuper ſcutum potentis, & ſuper lanceam, adverſus inimicum tuum pugnabit. Eccl.* 29. *verſ.* 15.

Quapropter an. 585. Patres Concilii Matiſconenſis II. ſtatuentes: ,, Ut omnibus Dominicis diebus Altaris oblatio ab omni- ,, bus viris & mulieribus offeratur, tam panis quam vini ,, hanc ſui ſtatuti rationem adjungunt *Can.* 4. *ut per has immolationes & peccatorum ſuorum faſcibus careant, & cum Abel vel cæteris juſtis offerentibus promereantur eſſe conſortes.*

Non mirum proinde quod Eccleſia fidelium oblationes ſemper, ut quædam ſpiritualia Sacrificia ſuſpexerit.

Unde ... S. Joannis Monachi, primitias ac decimas sibi ablatas recipientis. *Devotionem hujus oblationis . . . . gratanter amplector, quia fideliter primitias vestras ac decimas indigentium usibus profuturas, velut* Sacrificium Domino bonæ suavitatis offertis. *Apud Cassianum* Coll. 21. cap. 2.

Hinc illa vulgata Patrum phrasis: Res a fidelibus Deo oblatæ, *vota sunt fidelium, & pretia peccatorum*.

Porro, ut similis de oblationibus idea populo imprimi queat, necesse est eas per Sacerdotes ita commendari, ne ipse commendandi modus populo persuadeat, eas proprii lucri gratia potius, quam ad Dei honorem populive utilitatem commendari quare citata Synodus Coloniensis utilitatem oblationum populo propositam volens, eam prudenter proponi præcipit a divini verbi Concionatoribus, *illis præsertim qui de oblationibus populi non participant, ad Cupiditatis speciem tollendam*.

Adhæc, quemadmodum populus excitandus est, ut ad offerendum accedat *intima animi pietate, spirituali hilaritate, sancta charitate, omnique Christianæ devotionis testificatione*; ita & Sacerdotes sollicite attendere oportet, ut oblationes tamquam spirituales & voluntarias quasdam populi hostias, purissima & ab omni cupiditate vacua intentione suscipiant. Hinc sedulo cavendum, ne conventiones ac pactiones speciem avaritiæ turpisve quæstus præferentes de oblationibus ineantur; & vel præcipue providendum, ne ipsa Sacrificia videantur ad oblationes ordine perversissimo ordinari; cujus suspicionem ægre evadent, qui tantopere super celebratione Sacrorum in quibus majores oblationes sperantur, contendunt.

Quam perversitatem, qua ipsi Sacrificia quodammodo venalia fieri videntur, veritus S. Augustinus de oblationibus pro spiritibus dormientium ad Aurelium scribit his verbis *Epist.* 64. „ Oblationes pro spiritibus dormientium, quas vere aliquid adjuvare credendum est, super ipsas memorias non sint sumptuosæ, atque omnibus petentibus sine typho & cum alacritate præbeantur, *neque vendantur*; *sed si quis pro religione aliquid pecuniæ offerre voluerit, in præsenti pauperibus eroget*.

Hoc Augustini responso monentur Ecclesiæ Ministri, ut fidelium oblationes alacri fortique animo nonnunquam *pauperibus in præsenti erogent*, quo omnem avaritiæ turpisve quæstus, vel Symoniæ notam in Sacrificii celebratione a se amoveant; atque ita verbo & opere Domino canant: *Voluntarie sacrificabo tibi*. Ps. 53. *vers.* 6.

§. III.

Ecclesia consuevit specialiter inter Missarum solemnia offerentium *memoriam facere, utque publicorum peccatorum oblationes rejicere.*

VETUSTISSIMUM Ecclesiæ usum recitandi inter Missarum solemnia eorum nomina, qui pia munera Ecclesiæ obtulissent, testatur Synodus Eliberitana *Can.* 29. decernens: " Energumeni, qui ab erratico spiritu exagitatur, nomen neque ad Altare cum oblatione recitandum.

De hac nominum recitatione sæculo V. *Epist.* ad Decentium Eugubinum Episcopum *cap.* 2. scribit in hæc verba Innocentius I. *De nominibus recitandis, antequam preces Sacerdos faciat, atque* eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, *sua oratione commendet, quam superfluum sit, & ipse pro tua prudentia recognoscis, ut cujus hostiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen insinues, quamvis illi incognitum sit nihil. Prius* ergo oblationes sunt commendæ, ac tum eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda; *ut inter sacra Misteria nominentur, non inter alia quæ ante præmittimus, ut ipsis Mysteriis viam futuris precibus aperiamus*.

Hoc in Canone multa ad hanc Ecclesiæ disciplinam notanda esse observat antiquitatis criticus & doctus investigator, Albaspinæus Aurelianensis Episcopus, *Lib.* 1. *Observat. cap.* 7.

Primum quidem, quosdam ejusmodi nominum oblationes celebrasse, non solum ante Eucharistiam, sed etiam antequam eorumdem munera offerantur; quem morem & consuetudinem corrigit Innocentius.

Secundo, ejusmodi nomina usurpata, & oblata fuisse, inter Eucharistiæ confectionem, & ejusdem Eucharistiæ Sacrificium & sumptionem.

Tertio, idque proposito nostro opportunum, eorum quorum Ecclesia oblationes & munera recipiebat & offerebat, nomina etiam *peculiari oratione* oblata fuisse Deo, & commendata. Quare *anno* 666. *Can.* 19. Synodus Emeritensis decernit: *Ut Presbyter in singulis quibusque Ecclesiis, quibus jussus fuerit per Episcopi ordinationem præesse, per singulos dies Dominicos Sacrificium Deo procuret offerre; & eorum, nomina, a quibus eas Ecclesias constat esse constructas: vel qui aliquid his sanctis Ecclesiis videntur aut visi sunt contulisse, si viventes in corpore sunt, ante Altare recitentur tempore, Missæ, quod si hac decesserunt, aut discesserint, luce, nomina eorum cum defunctis fidelibus recitentur*.

Sæculo IX. ad hæc verba in Canone Missæ: *Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum, & omnium circumstantium*, reflectens, Alcuinus: " Manifestum est, ait, quod quasi quidam locus sit, ubi aliquibus specialiter nominatis, etiam cæterorum, qui assistunt in Ecclesia commemoratio adjungatur. In quo loco liberum est Sacerdoti quod desideraverit, *peculiariter* nominatim Deo commendare: aut certe illud ab antiquis est observatum, ut *ibi offerentium nomina recitarentur*. Prius ergo *oblationes sunt commendandæ* ac *eorum nomina, quorum sunt, edicenda*, ut inter sacra Mysteria nominentur, non inter alia quæ præmittimus.

Ex his sat superque constat nomina offerentium specialiter inter Missarum solemnia fuisse recitata, ut eorum specialis a Sacerdote haberetur memoria.

Quinimmo licet sensim publica & solemnis illa nominum recitatio in desuetudinem abierit, Ecclesiæ tamen erga offerentes gratitudo non defecit; quapropter ipsorum dona Deo tempore Sacrificii se velle singulariter commendata etiamnum hodie, in Orationibus post Offertorium, quas secretas dicimus insinuat: *Suscipe* (*ait Sacerdos feria* 4. *post Dom.* 3. *Quadrag.*) *preces populi cum oblationibus*. *Item* (*Dom.* 5. *post Pentecost.*) *Propitiare, Domine, supplicationibus nostris, & has oblationes famulorum famularumque tuarum benignus assume: ut quod singuli obtulerunt ad honorem, cunctis proficiat ad salutem?*

Recte proinde dixit S. Carolus in *Concil. Mediol. IV. part.* 2. *cap.* 15. *Offerentium autem, prout sanctæ institutionis est, commemoratio in Missæ sacrificio fiat*.

Hic pius Ecclesiæ in offerentes affectus, si fidelibus vivaciter proponatur, non dubium quin singulariter ipsos sit excitaturus, ut non coacte, sed voluntarie, neque ex tristitia, sed ex hilaritate res suas Deo offerant.

Verum quia nihil Ecclesiæ placet, quod Deo placitum non est dona & oblationes iniquorum ad Altare suscipienda non judicavit, sciens quoniam *dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum, nec in multitudine Sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis*. Ecclesiastici *cap.* 34. *vers.* 13. & 14. Ideo S. Ambrosius, licet frendentibus Theodosii Imperatoris Comitibus, ipsius tamen oblationem recipere noluit. Causa commotionis hæc fuit, ait S. Paulinus in ejus vita, *quia munera Imperatoris, qui se sacrilegio commiscuerat, ab Ecclesia respuebantur, nec orandi illi cum Ecclesia societas tribuebatur*.

Hunc morem confirmat Epistola S. Augustini nomine scripta ad Bonifacium Comitem: " *Oblatio*, inquit, *domus tuæ a Clericis ne susciptatur indixi*, communionemque tibi interdico, donec *peracta* pro ausibus vel errore a me definita timebit pœnitentia & tempore condonato, pro hoc facto corde contrito & humiliato dignum offeras sacrificium Deo ". *Epist.* 6. *in App. tom.* 2. *operum Augustini*.

Eodem spiritu Patres Concilii Carthaginensis IV. *Can.* 83. & 94. statuerunt: " Oblationes dissidentium fratrum neque in sacrario, neque in gazophylacio recipiantur ". Item: " Dona eorum, qui pauperes opprimunt, a Sacerdotibus refutanda sunt.

Utque plura hujus Ecclesiasticæ disciplinæ ex antiquitate petita testimonia sileam, Concilium Lateranense III. eodem motivo usurariorum publicorum *oblationes a quoquam recipi vetat*. *Cap.* 3. *tit. De Usuris*. Et Lateranense IV. mandat, ut Clerici hæreticorum *nec eleemosynas aut oblationes percipiant, alioquin suo priventur officio*. Cap. 13. *tit. De Hæret*.

Conforme proinde votis & desiderio Ecclesiæ est Decretum S. Caroli, quo in *Con. Mediol. IV. part.* 2. *cap.* 15. decernit: " Ab iis oblationes ne recipiantur, ut antiquo Canone vetitum est, qui scilicet inter se iniquo animo dissidentes, inimicitias exercent, qui usurarii, meretrices, sacrilegi raptores, quive alio nomine publice notorieque criminosi sunt.

Hunc quis non videat; quam procul a spiritu Ecclesiæ recedant, qui oblationes eorum, qui publice notorieque criminosi sunt, non tantum recipiunt, sed etiam turpis quæstus *gratia* ad offerendum incitant; multumque Deo honoris deferri *credunt*, si etiam tales, præsertim nobilitate divitiisque potentes, dona ad Altare deferant?

O quam paucos hodie est reperire, qui non tantum cum Ambrosio criminosum Theodosium ab offerendo rejicere Sacerdotali magnanimitate non auderent; sed etiam nobilem quempiam, tametsi multis criminibus scandalosam vitam publice agentem, accessu Altaris prohibere vererentur!

Contra, quot non reperire est Ecclesiæ Ministros, qui ad exemplum Nectarii, prava quadam adulatione contra sacros Canones in Ecclesiis quæque Laicis indulgent.

Nonne Laici quique spiritu Ecclesiastico imbuti, dicere possent, quod olim Theodosius occasione Nectarii intra Sacrarium ipsi locum præsentantis, gemens dixit: *Ægre tandem didici quid inter Imperatorem intersit & Episcopum: ægre tandem reperi veritatis Magistrum: nam solum Ambrosium novi Episcopum, dignum eo nomine. Tantum commodi reprehensio a viro virtute præstanti adhibita secum apportare solet*. Theodoretus, lib. 5. cap. 17.

§. IV.

Quomodo sensim in locum oblationum successerit hodiernam Sacrorum honorarium?

OBLATIONUM usum inter Missarum solemnia a temporibus Apostolicis ad nostra usque tempora continuata serie devolutum ostendimus: at id una observatum, oblationum materiam, quæ primitus in pane & vino præcipue consistebat, posterioribus sæculis, referente Honorio Augustodunensis, in denarios mutatam fuisse; ita tamen, ut hi in pauperum usum, vel in aliquid, quod ad sacrificum pertinebat, converterentur. *Statutum est, ait Honorius, ut populus denarios offerret, qui in usum pauperum cederent, vel in aliquid ad Sacrificium pertinens*. In Gemma animæ, cap. 58.

Denarios igitur in Sacrificio oblatos in Clericorum usum cedere non volebant, quemadmodum nec Augustinus voluit; scribens enim de oblationibus ad Valerium Episcopum: *Si quis pro religione*, ait, *aliquid pecuniæ offerre voluerit, in præsenti pauperibus eroget*; ut sic omnis vel species avaritiæ, turpisque quæstus aut Simoniæ, in Sacrificii celebratione a Sacerdotibus fugaretur.

Verum licet optandum esset, ut hæc disciplinæ puritas remansisset, constat tamen, quemadmodum etiam notat Christianus Lupus *Dissert.* 2. *proœmial. ad tom.* 3. *Schol. c.* 11. *eam non diu mansisse*.

Cum

Cum enim de priſtina oblatione panis & vini olim Sacerdotes participaſſe conſtaret, neque his ſe privari paſſi ſunt; quare *uti antea panis, vinum & farina*, inquit Lupus, *ita hi denarii illos pedetentim appropriari cœperunt*. Quo vero præciſe tempore oblati denarii in uſum Sacerdotum cedere inceperint, quis dicet? Illud conſtat, tempore Petri Damiani pecuniam in uſum ſacrificantis oblatam fuiſſe. Scribit enim P. Damiani *lib. 5. Epiſt.* 15. ſibi Miſſam celebranti oblatos a quadam Duciſſa Byzanteos ſe noluiſſe accipere, ſed poſt Altare eoſdem deſeruiſſe, ubi furto a quodam Clerico ſublati fuere: cumque per Duciſſam reportari juſſi eſſent, eoſdem rurſus noluiſſe recipere, licet multis precibus a pœnitente fure fatigatus. Clam tamen ſocium ſuum Fratrem Paulum eoſdem accepiſſe fatetur. Et hinc a Godefridi Lotharingiæ Ducis Cappellanis ſumpta eſt anſa *notam ei cupiditatis incurrendi*.

Sane iſta calumnia oſtendit, ait Lupus ibidem, *ſimilem oblatæ pecuniæ admiſſionem & in Clerico & in Monacho male tunc oluiſſe*.

Interim hæc hiſtoria evincit, tum temporis *denarios* in Miſſarum ſolemniis ad uſum ſacrificantis oblatos fuiſſe; quin & jam nonnullis perſuaſum fuiſſe, nihil per ſe inordinatum continere admiſſionem ſeu receptionem oblati denarii, factum ſocii non obſcure oſtendit.

Porro cum perſuaſum eſſet, poſſe Sacerdoti inter Miſſarum ſolemnia denarios etiam in uſum celebrantis offerri, nec illicitum eſſe celebranti eoſdem recipere, non difficulter perſuaſum fuit, fas eſſe & prævie Sacerdoti Miſſam celebraturo denarium offerre, ut eo oblato *ſpecialis* offerentis in Miſſa memoria haberetur. Et quidem cum circa ſæculum undecimum ac ſequentia oblationum uſus inter Miſſarum ſolemnia multum contraheretur, immo pene ad ſolas defunctorum Miſſas redactus eſſet; exinde in Miſſa pro ſe *ſpecialiter* oratum volentes, prævie ad celebrationem denarium Sacerdoti offerre cœperunt, atque ita in locum *denarii* in Miſſa olim offerri ſoliti, modernus Miſſarum denarius ſucceſſiſſe dicendus eſt.

Et quidem denarium illum ſæculo duodecimo, ac ſequentibus uſitatum fuiſſe, non obſcure evincunt varia temporis illius Conciliorum Decreta, quibus occurritur avaritiæ turpique Sacerdotum quæſtui, qui illius quodammodo intuitu Sacrificium offerre videbantur; variaſque ſordidas pactiones atque conventiones ſacroſancto Miſſæ Sacrificio plane indignas, inire non verebantur, ut ex dicendis *Cap. ſeq.* pateſcet.

CAPUT VII.

De hodierno Miſſarum Honorario.

Quo ſpiritu offerri & ſuſcipe debeat? Quænam receptionem illius de turpi quæſtu, aut Simonia ſuſpectam reddant? Et quam pernicioſi abuſus illi veniant adſcribendi?

§. I.

Quo animo a fidelibus Miſſarum Honorarium Sacerdotibus ſit offerendum?

Quo ſpiritu oblationes ad Altare inter ipſa Miſſarum ſolemnia a fidelibus deferendas cenſuerit Eccleſia, ſupra vidimus. Cum igitur conſtet hodiernum Miſſarum honorarium in locum illarum oblationum ſucceſſiſſe, facile hinc eſt intelligere, quo ſpiritu hoc honorarium Sacerdotibus exhibendum veniat.

Atque in primis docendus populus, honorarium principaliter Deo offerendum & conſecrandum eſſe; qui, cum bonorum noſtrorum non egeat, Miniſtris ſuis in neceſſariam alimentationem datum, ſibi exhibitum reputat.

Ex quo ulterius conſequitur, quod moderna Sacrorum honoraria, eo quod oportet, ſpiritu exhibita: merito vocentur *vota fidelium*; quatenus nimirum illorum datio actus eſt religionis; rei ſcilicet temporalis in Dei cultum ſe ſervitium conſecratio, ſeu oblatio.

Adhæc populo inculcandum eſt, quod Deus non tam ad dona ſeu oblata, quam ad voluntatem & mentem piorum reſpiciat; adeoque non illos, qui plura & ampliora honoraria largiuntur, ſemper plus de Sacrificio aut orationibus participare; illos potius, qui majori pietate, & religionis affectu dona ſuo Deo offerunt: exemplo pauperculæ illius viduæ Evangelicæ, quæ duo minuta in gazophylacium mittendo, præ Phariſæis copioſam auri & argenti copiam mittentibus a Chriſto laudata legitur. *Marc. cap.* 12. *Luc. cap.* 21.

Utque verbo abſolvam, inſtruendus eſt populus, ut honoraria illa animo vere chriſtiano, & ea pietate, quo olim Chriſtiani ſuas ad Altare oblationes offerre conſueverant, honoraria ſeu ſtipendia Sacrorum Deo in Miniſtrorum ſuſtentationem conſecrent; quo fiet ut non minus, quam olim, offerentes ſpecialem Sacrificii fructum ſint conſecuturi.

§. II.

Nonnulli per Honorarii dationem faciunt Miſſæ Sacrificium ſuæ ſubſervire pigritiæ & ſuperbiæ, quo maxima Sacrificio irreverentia infertur.

Honorarium Miſſarum ceu Sacrificium aliquod Deo offerendum eſſe §. precedenti notavimus, quo fiat ut res ſuas una cum Sacerdote Deo quodammodo ſacrificantes, benedictionem cum Abel cæteriſque juſtis offerentibus *ſpecialiter* recipere, & Sacrificii participes fieri mereantur. At proh dolor! quam pauci hodie ſimplici hac ac ſancta intentione *honorarium* illud offerant, facile intelliget, qui vel parum finem, quo moderna honoraria offerri conſueverunt, attenderit.

Et quidem quam multi inter Nobiles reperiuntur, qui adeo non per *honorarii* dationem acceptabilem oblationem facere intendunt, ut e contra hononarii illius exhibitione ipſa ſacroſancta atque Angelis etiam tremenda Altaris Myſteria ſuæ pigritiæ vel ſuperbiæ ſervire faciant.

Ut quid enim a plurimis illorum ſtipendia Sacerdotibus ſeu Cappellanis aſſignantur, niſi ut ipſis tamquam famulis quodammodo ad Miſſæ ſacrificium, tempore & loco pigritiæ & ſuperbiæ eorum magis opportunis, celebrandum utantur?

Nonne experientia teſtatur a ſimilibus ſtipendiatis. Presbyteris Miſſam eſſe differendam aut præveniendam, prout ſtipendianti ſeu Domicellæ ſeu Domicello opportunum fuerit? Atque ita honorarii oblatio alio non tendit, quam ut ipſum Miſſæ ſacrificium hominum illorum pigritiæ ſerviat, & Sacerdotium quodammodo illis famuletur. Quo quid horribilius?

Quod & ſuperbiæ ſuæ ſervire faciant, non minus eſt clarum. Nonne Nobilium ac divitum ſuperbia fovetur, dum per Cappellanum aut ſtipendiatum Presbyterum in loco particulari aut privato Sacello, aliove ſibi commodo ad beneplacitum ſtipendiantis Miſſa celebratur? quo fiat ut cum communi vulgo & plebe ad Parochialem accedere aut intereſſe non teneantur. Nonne nutritur ſuperbia Nobilium, quando per hujuſmodi honoraria contingit, ut non ſicuti cæteri homines certa hora ad Eccleſiam pro audiendo Sacro venire conſtringantur; ſed omni tempore & hora ſibi opportunis Presbyterum habent, qui ceu quidam famulus ad Miſſæ ſacrificium offerendum jubetur eſſe paratos?

His motivis plurimos divitum atque illuſtrium ad ſtipendia pro Sacris exhibenda permoveri, qui inficiari auſit, cæcus ſit oportet: ſummam hinc tremendo Altaris Sacrificio injuriam ac irreverentiam inferri quid evidentius? Immo expendant, quæſo, num pejus fuerit, quod Judas Chriſtum adhuc paſſibilem ſuæ ſacrificaverit avaritiæ, quam quod illi Chriſtum jam ſemel pro nobis mortuum & cruente in Cruce oblatum, nunc glorioſum incruenteque ſeipſum pro nobis offerentem, ſuæ quodammodo conſecrent pigritiæ vel ſuperbiæ.

Perpendant quanta Chriſto injuria irrogetur, quando per hujuſmodi ſtipendiorum exhibitionem contingit ejus Sacerdotium ad hominum famulatum deprimi, & Sacerdotes ut viles famulos haberi.

Si Simoniaca pravitas maxime conſiſtat in rerum ſpiritualium infra temporales depreſſione, quin hic Simoniaca quædam pravitas reperiatur quis inficias ibit?

§. III.

Sollicite cavendum ne pro ſacroſancto Miſſæ Sacrificio honorarium aliudve temporale exigatur.

„ Quanta cura adhibenda ſit, ut ſacroſanctum Miſſæ Sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis facile exiſtimare poterit, ait Synodus Tridentina, qui cogitarit, *maledictum* in Sacris Litteris eum vocari, *qui facit opus Dei negligenter*. Quod ſi neceſſario, pergit dicta Synodus, fatemur, nullum aliud opus adeo ſanctum ac divinum a Chriſti Fidelibus tractari poſſe, quam hoc ipſum tremendum Myſterium, quo vivifica illa Hoſtia, qua Deo Patri reconciliati ſumus, in Altari per Sacerdotes quotidie immolatur; ſatis etiam apparet omnem operam & diligentiam in eo ponendam eſſe, quanta maxima fieri poteſt interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis ſpecie peragatur". *In Decreto de Obſerv. in Sacrificio Miſſæ.*

Hinc Eccleſia ſollicite cavit, præſertim ab eo tempore, quo *Honoraria* Miſſarum invaluerunt, ne qua temporalium exactione ſuſpicionem avaritiæ, turpiſve quæſtus, aut Simoniacæ pravitatis ingerente, ſanctum Miſſæ Sacrificium ullatenus polluatur.

„ Prohibemus (inquit Concilium Eboracenſe *an.* 1194. *Can.* 3.) ne Sacerdos Laico ad pœnitentiam venienti obtentu cupiditatis injungat ut Miſſas faciat celebrari: & illud etiam decrevimus prohibendum, ne Sacerdos aliquis pro celebratione Miſſarum *pretio conſtituto pactum ineat*, ſed hoc *duntaxat* quod offertur in Miſſa recipiat.

„ A viris Eccleſiaſticis monſtrum avaritiæ extirpare volentes; auctoritate legationis noſtræ" (inquit Robertus Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legatus in Synodo Pariſienſi præſidens *an.* 1212. *part.* 1. *Can.* 11.) "in virtute Spiritus ſancti probibemus ne, pro annalibus, vel triennalibus, vel ſeptennalibus Miſſarum faciendis, Laici vel alii dare aliquid vel legare *cogantur* in teſtamento, & ne ſuper his *aliqua pactio vel exactio*, vel ſub *aliqua ſpecie palliata, a Sacerdotibus vel aliis mediatoribus fiat*.

„ Multa mentis amaritudine concitamur (verba ſunt Synodi Toletanæ *anno* 1324. *Can.* 6.) " graviſque doloris aculeus perfodit mentem noſtram, intelligentes, quod aliqui Presbyteri deteſtanda & abominabili ambitione cæcati, pro Miſſis per eos celebrandis pecuniam exigunt, & ſuper hoc, ac ſi vellent vendere rem profanam, *impudenter mercantur*: quandoque etiam publice, qui eas faciunt celebrari, æſtimantes, quod ex eorum facto pernicioſo vendant gratiam Dei, quæ in Sacramento Miſſæ confertur, vel verius ipſum Deum, qui nobis ſub ſpecie dicti Sacramenti ſe exhibet, pecunia poſſe vendi. Verum cum dictum Sacramentum ſuper omnia pretioſum, ſit *liberaliter*, ſicut cætera Sacramenta, celebrandum: diſtrictius prohibemus, ne aliquis Presbyter pro Miſſis celebrandis pecuniam exigat; vel rem aliam temporalem: ſed grate accipiat, ſi aliquid per facientem Miſſas celebrari oblatum

„ ſibi *charitative* fuerit, *abſque compacto & conventione quacumque*: qui vero contrarium fecerit, a celebratione Miſſæ per „ annum noverit ſe ſuſpenſum, & alias pro tam gravi exceſſu „ ad arbitrium proprii Epiſcopi puniendum.

Igitur Synodus Tridentina decernens, ut ordinarii locorum Epiſcopi ea omnia prohibere, atque e medio tollere ſedulo curent ac teneantur, quæ avaritia idolorum ſervitus a tanti Sacrificii dignitate aliena induxit, illud conformiter ſacris Eccleſiæ Canonibus in primis ſtatuit *loco citato*, ut „ quoad ad avaritiam pertinet, *cujuſvis mercedum conditiones, pacta, & quidvis* pro „ Miſſis *novis celebrandis datur; necnon importunas atque illiberales eleemoſynarum exactiones* potius, quam poſtulationes; aliaque hujuſmodi, quæ a *Simoniaca* labe vel certe a turpi quæſtu „ non longe abſunt, omnino prohibeant.

Huic Decreto obſequens Synodus noſtra Provincialis Mechliniensis *ann.* 1570. *tit. De Decanis cap.* 11. „ Paſtoribus & quibuſcumque Sacerdotibus inhibet ſub pœna ſuſpenſionis, ne per „ ſe, vel alium *directe* vel *indirecte ſtipulentur* pro Miſſis votivis, ad piorum poſtulationem celebrandis; ſed quod eis *ſponte* „ oblatum fuerit, accipiat.

Ex his ſat ſuperque patet quantopere pactiones conventioneſque Sacerdotum, quibus majora vel minora Sacrorum ſalaria ſtipulantur, exiguntve, quia in hoc illove Altari, hoc vel illo ritu celebrant; aliave ſimilia ſordida & mercenaria pacta, ſacroſancto Miſſæ Sacrificio indigna, Eccleſia execretur & exhorreſcat.

§. VI.

Quam perniciosam ideam de Honorario Sacrorum aliqui recentiores Auctores imprimant; & quæ idea de Honorario illo ſit formanda?

NEſcio quis non miretur, immo non exhorreſcat, dum expendit, quam ideam de hodierno Miſſarum honorario nonnulli recentiores formaverint, & paſſim legentibus imprimant.

Propria bona Clericorum ſunt (*ait Valenſis* ad tit. de pecul. Cler. num. 4. 5.) *quæ vel ſucceſſione hæreditatis, legati, aut alio quocumque titulo, dummodo non occaſione Eccleſiæ vel Beneficii, Clericis obvenerint. Ac proinde, inquit, eorum nomine comprehenduntur* quaſi patrimonialia *quæ ſcilicet acquirunt ratione Clericalis Ordinis vel officii, ſed alia ratione quam Beneficii, velut* celebrando, *concionando, confeſſiones audiendo, Vicariæ temporali deſerviendo, aut alias ſimiles actiones ſpirituales exercendo.*

Cum vero Clerici, pergit Auctor ille, bonorum patrimonialium plene ſint Domini, *perinde ut laici ſuorum, de iis etiam liberrime quantum volunt & cui volunt donare, aut alio quovis modo, ſive inter vivos, ſive ultima voluntate, diſponere poſſunt. Idem dicendum, ait, de* quaſi patrimonialibus . . . . .

Sed quare quæret aliquis magis illa, quæ Clericus *celebrando*, concionando, canendo, confeſſiones audiendo, Vicariæ temporali deſerviendo acquirit, dicuntur quaſi patrimonialia, de quibus libere diſponere queat, quam quæ occaſione Beneficii ipſi obveniunt? Rationem aſſignat allegatus Auctor: *Quia illa dantur Clericis in mercedem laboris ac ſervitii, & operæ perſonalis præſtitæ.*

Quis non intelligat per hanc Auctoris iſtius ratiocinationem, duas eaſque admodum pernicioſas ideas legentibus imprimi? Nonne primo per hanc ratiocinationem clare inſinuatur, quod ea, quæ Clericis dantur ratione Beneficii, non dentur *pro labore, ac ſervitio & opera perſonali*? Atque ita fovetur peſſima illa multorum Eccleſiaſticorum perſuaſio, qua autumant ſe poſſe proventus Eccleſiaſticos ratione obtenti Beneficii licite ſine ullo pene ſervitio, labore, aut opera percipere, cum tamen Eccleſia ex fidelium oblationibus non otioſos, ſed in vinea Domini laborantes, in Sacrario pro populo excubantes, gregem Chriſti paſcentes, ſimileſque ſervitio ſuo conſecratos operarios ſuſtentare intendant. Num forte Eccleſiæ Miniſtrum dicemus, qui unam alteramve diei horam, Horarum Canonicarum penſum perſolvendo Eccleſiæ ſervitio impendens, reliquum tempus vel in otio vel in temporalibus negotiis agendis tranſigit?

Falſo proinde & pernicioſe aſſeritur, ea, quæ celebrando, concionando, ſimilibusve functionibus Clericis obveniunt, potius eſſe quaſi patrimonialia, quam ratione Beneficii accepta, *quia illa dantur Clericis in mercedem laboris ac ſervitii, & operæ perſonalis præſtitæ*; quandoquidem nullo alio titulo quam laboris & ſervitii præſtiti, proventus Eccleſiaſtici Clericis obveniant. Si enim totam Scripturam, ſeu vetus ſeu novum Teſtamentum percurramus, nullum præter laboris præſtiti titulum, quo Clerici a laicis juſte ſuſtentationem accipiant, reperiemus.

Filiis Levi, ait, olim Deus, *Num. cap.* 18 *verſ.* 21. 22. &c. *dedi omnes decimas Iſraelis in poſſeſſionem pro miniſterio quo ſerviunt mihi in tabernaculo fœderis . . . . . & comedetis eas in omnibus locis veſtris, tam vos quam familiæ veſtræ, quia pretium eſt pro miniſterio quo ſervitis in tabernaculo teſtimonii.*

Dignus eſt, inquit Chriſtus, *Luc. cap.* 10. *verſ.* 7. *operarius mercede ſua.* Hoc eſt, ait Theophylactus, a diſcipulis paſcemini; debebunt enim hoc vobis *ut operariis*.

Secundam eamque incruento Altaris Sacrificio parum dignam de honorario Miſſæ ideam, prædicta verba nata ſunt imprimere: nimirum, honoraria Miſſarum eſſe *quaſi patrimonialia*; decimas vero, cæteroſque proventus Clericis ratione Beneficii obvenientes, eſſe bona Eccleſiaſtica, adeoque hæc eſſe ſpiritualia, de quibus Clericus libere diſponere nequeat, illa autem eſſe quaſi *profana*, quæ Clericorum liberæ diſpoſitioni ſint ſubjecta. Num quid hoc Miſſæ ſacrificio indignum? Hæc ex Auctoris illius ratiocinatione.

Alius ait: *Stipendia hæc* (Miſſarum) *ad modum prætii rerum, habent medium, infimum, & ſummum.* Quis non intelligat, per verba illa foveri peſſimam illam ac mercenariam multorum de ſtipendiis Miſſarum ideam? ut nimirum illa conſiderent tamquam quædam rerum profanarum pretia, quæ infimum, medium, ac ſummum ex hominum æſtimatione obtinent.

Ut nulla ergo de ſanctiſſimo Altaris Sacrificio falſa habeatur idea, ipſum Miſſæ *honorarium* non tamquam ipſius Sacrificii *merces* conſiderandum eſt, ſed tamquam voluntaria & ultro oblata fidelis populi hoſtia, cujus oblatione, non reddatur ſuſtentatio „ neceſſitatis a populo, quaſi *merces* illis, qui ſibi in charitate „ ſerviunt, ut loquitur S. Auguſtinus, ſed tamquam ſtipendium, „ quo, ut poſſint laborare, paſcantur ". *Lib. De Paſtor. cap.* 9.

Hinc tantopere Sacerdotibus inculcatum, ut quidquid pro ſacrificio Miſſæ offertur, illud liberali atque grato animo tamquam voluntarie exhibitum recipiant.

Et quidem ſub finem decimi-ſexti ſæculi Octavius Frangipanus Myrthus Epiſcopus Tricaricenſis Apoſtolicæ Sedis per Germaniam interiorem, & Belgarum Provincias Nuntius, in ſuo Directorio Eccleſiaſticæ diſciplinæ, Colonienſi præſertim Eccleſiæ accommodato, & a ſacra Facultate Lovanienſi approbato, poſtquam ſtatuit *lib.* 1. *tit. De divinis Offic. num.* 53. *ut abſtineant omnes Sacerdotes a cujuſvis generis mecedum conditionibus & pactis, nec quidquam pro* Miſſis celebrandis, *aut quibuſvis aliis divinis Officiis ſeu orationibus exigant* " mox ſubjungit: „ *Et ſi quando nihil aut aliquid minus* liberali *animo* honorari *loco eis donatum fuerit*, non in hoc contriſtentur, minimeque aliquod indignationis dent indicium, ne de avaritia notentur, *vel certe a turpi quæſtu*, vel Simoniaca labe non procul abſint, *dignitatemque ſuam ex levi cauſa, turpiſſima macula conſpurcent. Quin potius ut oſtendant* ſe magno liberalique animo gratis *dare, quod gratis acceperunt, ab omni cogitatione & deſiderio muneris, ac honorarii ſe ſemper contineant; & ſi quando aliquid accipere cogantur, illud quamvis exiguum lætiori lubentiorique animo accipiant, quam paupercula illa vidua æra minuta duo, quæ ſola habebat in gazophylacium mittebat.*

Hodiernum ergo Sacrorum ſtipendium haberi & ſuſcipi debet, tamquam devota populi oblatio, quæ non in mercedem Sacrificii, ſed in ſuſtentationem cedat Miniſtrorum Eccleſiæ, quemadmodum decimæ, aliave fidelium oblata. Quamobrem quidquid Sacerdotes pro Sacris faciendis accipiunt, quantumlibet extra Beneficiorum ſuorum titulos, intuitu Eccleſiæ lucrari rectiſſime veriſſimeque dicentur, ait Boetius Epo quondam apud Duacenſes Canonum Primarius Anteceſſor; ideoque ſubdit, nec teſtamenta de talibus facere poterunt. *Ad Cap.* 1. *tit. De Teſtament. num.* 80.

Sed non acceperunt hæc honoraria ab Eccleſia, dicet aliquis. Reſpondet Boetius; *Fateor, ſed acceperunt intuitu Eccleſiæ, ſive per Eccleſiam, id eſt, propter Eccleſiaſtica munia*: ſive quod idem eſt, acceperunt illa non ſecus ac alios Eccleſiæ proventus, tamquam Miniſtri Eccleſiæ, ac propterea eodem loco illa habere debent.

§. V.

Summopere cavendum Sacerdotibus, ne intuitu Honorarii Sacrificium offerant.

SI, teſte Doctore Mellifluo *Qui officium Eccleſiaſticum eo quærit aut tenet animo, eoque intuitu, ut huic vitæ habeat neceſſaria*, perverſo nimis ordine cæleſtibus terrena mercetur: quis non horribile eſſe videat, ipſum Sanctum Sanctorum, ipſum, inquam, tremendum Altaris Sacrificium eo intuitu animoque offerre, ut huic vitæ neceſſaria habeantur? Quid enim id aliud, quam perverſiſſimo nimis ordine, non cœleſtibus tantum, ſed ipſomet Chriſto terrena mercari? Et ſi, auctore Auguſtino, qui evangelizat ut manducet, *vilius* habeat Evangelium, quam cibum, nonne qui Chriſtum in Altari offert, ut manducet, *viliorem* habet (teſte Cardinale Pullo) Chriſtum quam cibum? adeoque ipſum Sanctum Sanctorum perverſiſſima atque Simoniaca quadam pravitate infra res temporales deprimit.

Cum enim Simoniacæ pravitatis perverſitas præcipue conſiſtat in hoc, quod res ſpirituales ad vilitatem quamdam rebus illis indigniſſimam redigantur, per hoc quod rebus temporalibus quodammodo coæquentur, aut etiam infra illas perverſo ordine deprimantur, ut ipſe Princeps Apoſtolorum repellendo Simoniacorum anteſignanum notavit, dum dixit *Act. cap.* 8. *verſ.* 20. *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti, pecunia poſſideri* quis ambigat, quin quædam ſit dicenda Simoniaca pravitas, dum ipſum Sanctum Sanctorum tamquam medium ad temporale, tamquam finem ordine perverſiſſimo ordinatur?

Quamobrem non ultra meritum hanc Sacerdotum perverſitatem perſtrixit Cardinalis Pullus Par. 7. cap. 17. *Quid eſt, ait, Miſſarum ſolemnia intuitu temporalis commodi celebrare, niſi cum Juda Chriſtum vendere, tanto nequius quanto reſurgendo eſt ſublimatus. Heu quam multos hujus evi, exclamat Hugo Mathoud, Sacerdotes ferit hoc anathemate Pullus!* In notis ad dicta verba Card. Pulli.

Oportet ergo offerentem (*verbis loquor Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi* Epiſt. 54.) *puras manus inferre, ne quod impretiabile eſt, omnique veneratione digniſſimum*, vel ſub pretii recidat vilitatem, *vel cauſis indignioribus expendatur.*

Quapropter merito ſummo ſtudio ac otio renes & cor ſuum ſcrutantur, & omni ex parte exagitant Presbyteri, qui ſtipendia ſeu honoraria Sacrorum etiam ab Epiſcopo probata accipere ſolent; num nullus commodi temporalis intuitus ad tremendum hoc ac ſacroſanctum Sacrificium offerendum ipſos impellat; ſed liberrima, caſtiſſimaque charitate, ad ipſum Sacramentum, quod

eſt

est *vinculum charitatis*, impellantur; atque ita fiat, ut non in honorario, aliave re temporali horrenda perversitate finem constituant Sacrificii, nec ipsum honorarium voluntarie & ultro sibi oblatum, & ab Ecclesia probatum quasi *mercedem* Sacrificii, sed tamquam stipendium accipiant, quo, ut possint in Ecclesia laborare, pascantur (*a*).

§. VI.

Quinam censendi sint lucrum aut quæstum ex Sacrificio Missæ quærere?

SI non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sancte omnique cupiditatis affectu seposito; certe quo magis sanctitas & dignitas hujus Sacrificii perspecta est, eo diligentius cavendum, ne lucri quæstusve cupiditate polluatur.

Porro si Ministri Sacramentorum, non tantum avaritiam atque Simoniacam pravitatem, sed vel earum umbram in illorum administratione sollicite vitare debeant, quemadmodum supra *Cap.* 5. §. 1. ostendimus; tanto magis in hujus Sacramenti ac Sacrificii dispensatione hæc cavenda, quanto hoc sanctitate atque excellentia reliquis præstat.

Profecto si Apostolus 1. *Tim. cap.* 6. *vers.* 5. dixerit, esse homines mente corruptos, & qui veritate privati sunt, existimantes *quæstum esse pietatem*, id est, quod pietas sit inventa tamquam medium ad quæstum & lucrum temporale, quanta mentis corruptione credendi erunt laborare Sacerdotes existimantes, aut ita se gerentes quasi existimarent, quæstum esse ipsum Sanctum Sanctorum, sive ipsum sacrosanctum Missæ Sacrificium esse medium ad quæstum & lucrum temporale? Et tamen si multorum hodie ex honorariis Missarum victitantium agendi modus vel leviter attendatur, nescio utrum cum Alvaro Pelagio plangendo dicere non cogeremur: „ Tot hodie dicuntur Missæ *quasi* „ *quæstuariæ*, vel consuetudinariæ, vel ad complacentiam, vel „ ad scelera cooperienda, vel ad propriam justificationem. Qua- „ re apud populum vel Clerum Corpus Domini jam vilescit, „ quia omne rarum pretiosum “. *Lib.* 2. *De Planctu Eccles. art.* 5.

Quis non timeat Presbyteros illos seu sæculares, seu regulares, qui tam avide & importune domos mortuarias penetrant, hæredesque pro celebrandis Missis mediante honorario sollicitant, existimare quæstum esse ipsum Missæ Sacrificium? Immo, quo manifestius fit, lucrum præcipue ab ipsis intendi, nonne videmus plurimos illorum parum sollicitos esse, num is, pro quo Missas celebrandas postulant, vere Christiane vixerit, atque ita in vita sua meruerit, ut tot pro ipso Sacrificia post mortem offerantur? „ Congruit enim (ajunt sacri Canones) ut Sacerdos „ pro mortuis Catholicis memoriam faciat & intercedat, *non* „ *tamen pro impiis* (quamvis Christiani fuerint) tale quid agere „ licebit “. Vide *Can.* 21. *caus.* 13. *quæst.* 2. *Capitular. Reg. Franc. lib.* 7. *cap.* 407. *Capitul. Herardi Turonens. cap.* 116. Hæc, inquam, parum attendere solent hujusmodi Sacerdotes, modo honoraria solvantur.

A simili suspicione studeant se eximere, qui tanto studio & aviditate, relictis suis Ecclesiis, quibus adscripti sunt, ad alias Ecclesias, spe mercedis sive honorarii consequendi, transcurrere non verentur.

Neque satis etiam ab illa abominanda suspicione distant illi Monasteriorum Superiores, qui parum anxii, num subditorum ea ut vitæ integritas, morum sanctitas, atque in Deum charitas, ut spes sit quod quotidie sacris & tremendis Altaribus digne adstare queant, ipsos ad quotidianum Missæ sacrificium incitant, immo & cogunt, ut ita ex quotidiano Sacrificio quotidianum etiam honorarium Monasterio acquiratur. Quid porro hoc aliud est, quam *existimare quæstum esse* ipsum Missæ sacrificium?

Sordidum hunc atque sacrilegum animum veritus S. Franciscus „ voluit quod in quocumque loco Fratres contenti essent „ una Missa “; præsciens (inquit Alvarus Pelagius) „ Fratres „ se velle justificare per Missas, & *ad quæstum eas reducere*, „ sicut videmus hodie fieri “. Ah utinam nec modo! *Loco citato*.

Non paucos hodie invenire est Sacerdotes, qui nulla difficultate ad celebrandum certis locis etiam privatis, & horis quantumvis importunis atque incommodis se constringent, modo pinguiora dentur *honoraria*: si vero illa desint, nullatenus se constringi patientur ad celebrandum destinatis horis aut locis, tametsi populi salus, & Ecclesiæ utilitas id postularent. Num sane hi in Sacrificii oblatione animum ab omni quæstus cupiditate expurgatum habent, serio ipsi expendant.

Quid denique Sacerdotes illos credat ab omni quæstus lucrive cupiditate plane alienos, quos rixas, contentiones, quinimmo interdum lites excitare non pudet pro celebrandis Missis, quibus pinguiora sciuntur destinata stipendia?

Hæc aliaque, quæ circa Sacrorum celebrationem hoc tempore fieri conspiciuntur, si serio attendantur, nonne merito verendum, adimpletam esse gemendam illam Sophoniæ prophetiam: *Sacerdotes ejus polluerunt Sanctum*? Cap. 3. *vers.* 4.

(a) Observandum, quod si enormem Simoniam redoleat, cum supra consuetudinem stipendium petitur; damnabilis quoque est ille Simoniæ modus, cum infra consuetudinem petitur; ut vel plures Missæ habeantur, vel alii deferantur Sacerdotes, qui honorarium ab Episcopo probatum petunt, sicut vindictæ motu adversus Franciscanos superiori sæculo per summum nefas nonnulli egerunt.

§. VII.

Plane indignum est, quod Missæ Sacrificium subserviat victui acquirendo.

DEPLORABANT Patres Concilii Tridentini „ multa sive tem- „ porum vitio, sive hominum incuria & improbitate irrepsis- „ se, quæ a Sacrificii Missæ dignitate aliena sunt “. Verum quis sat deplorabit ea omnia, quæ occasione honorarii a tanti Sacrificii dignitate plane aliena irrepserunt?

Atque in primis quis sine sanguineis lacrymis expendat, qua ratione hodie sanctissimum illud, adorandum, tremendumque Altaris Sacrificium a plurimis ad rationem opificii, seu artis de pane lucrando redactum sit?

Canone 51. & 52. Concilii Carthaginensis IV. jam pridem cautum fuit, ut *Clericus victum & vestitum sibi artificiolo .... absque officii sui detrimento quærat*. Quinimmo, *Clericus quantumlibet eruditus*, ait alter Canon, *artificio victum quærat*. Horum Canonum æquitatem justitiamque non pristina tantum, sed & nostræ quoque ætatis Concilia agnovere: „ Quibus non sup- „ petit ex Sacerdotio, inquit Synodus Coloniensis, honesto arti- „ ficiolo victum quærant, secuti divi Pauli exemplum; sic ta- „ men, ne sordidam aliquam artem, Sacerdotio ignominiosam, „ exerceant “. *An.* 1536. *part.* 2. *cap.* 3.

Quid de hac Ecclesiæ disciplina censuerit S. Carolus, ex primo illius Provinciali Concilio *part.* 2. *cap.* 26. intellimus. *Negotiationem omnis generis Clerico omnino prohibemus*, ait: *artes vero honestas concedimus, ut aliquid manibus suis lucretur, quo sibi qua ad victum necessaria comparare possit*.

Et quid plura? Ipse generis Conventus Cleri Gallicani Melodunensis anno 1579. declaravit: „ Quamquam omne turpe lu- „ crum indignum sit Sacerdote, ne ubi thesaurus, ibi sit & cor; „ tamen quibus ex Sacerdotio non suppetit victus, honesto arti- „ ficiolo, ut scriptura, &c. victum quærere liceat. Neque enim „ hoc puduit Apostolum ipsum.

Dolens ac gemens petebat quondam pius & eruditus Parisiensis Universitatis Cancellarius Joannes Gersonius *tom.* 1. *tit.* 5. „ Ubi „ est quod Clericus quemlibet verbo erudiat, & ne pauperes „ graventur, ut Paulus artificio victum quærat? Quod Cleri- „ cus artificiolo ..... sibi victum absque officii sui detrimen- „ to quærat “? O si hodie superesset Gersonius, quomodo non gemeret & exclamaret, dum horrenda atque execrabili quadam metamorphosi artificiolo tremendum Missæ Sacrificium substitutum cerneret! idque non a Clericis duntaxat, sed etiam ab illis, quorum Patribus nihil antiquius, nihil gloriosius fuisse, quam opere manuum victum quærere, notius est, quam ut probatione egeat! Certe melius ageretur, si non conspiceremus integras Religiosorum Communitates ex Missis veluti ex quodam artificio victitare; adeo ut non tantum de Sacerdotibus e Clero, sed etiam de multis Regularibus verum sit, quod *de celebratione Missarum faciant artem de pane lucrando*, ut loquitur Cardinalis Bellarminus. Quo quid sacrosancto Altaris Sacrificio indignius? quod amplius patebit, si ea, quæ infamem illam Sacrificii tractationem consequuntur, paucis expendamus.

§. VIII.

Ex eo quod Missæ Sacrificium subserviat vitæ necessariis acquirendis, natum est fieri, ut illud modo mercenario tractetur.

SI quis vel leviter tantum attenderit hodiernam praxim Sacerdotum illorum, qui ex honorariis Missarum victitant, nescio quomodo sat deplorare poterit execrabilem ac horrendum illum mercenarium modum, quo sacrosanctum ac tremendum hoc Mysterium, quo vivifica illa Hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, offertur in Altari, indignissime profanatur, atque ad rationem cujusdam vilissimi opificii deprimitur.

Nonne conspicere jubemur, hujusmodi Sacerdotes sive e Clero sive Regulares passim ad domos mortuarias cursitare, ut Sacrorum suorum stipendia accipiant, non secus ac mercatores pannorum, candelarum, tedarum, similesve, ut mercium suarum pretia consequi valeant? Immo & sollicitantes pro Sacris celebrandis, ubi pinguia sperantur stipendia, non aliter atque opifices pro operibus, ubi majores sperantur operarum mercedes. Quid magis mercenarium?

Ulterius, sicuti mercenarii ad operam seu servitium obsequiosissimos se exhibent, si condignam sperent servitiis sui compensationem, difficillimos vero ubi hanc futuram desperant; ita & similibus Sacerdotibus accidere solet. Quid enim experientia evidentius, quam Sacerdotes ex salariis Missarum viventes, ad celebrandum se illis exhibere paratissimos, a quibus pinguia expectant vel accipiunt stipendia; difficillimos vero illis, a quibus nulla aut exigua honoraria offeruntur vel sperantur. Quinimmo moriatur quispiam vel sceleratissimus, pro quo nec Sacrificium ex voto Ecclesiæ offerri deberet, si tamen divitiis abundet, mox aderunt similis farinæ Sacerdotes, qui non tantum rogati Sacra pro illo quantumvis multa offerent, sed etiam pro offerendis instabunt & sollicitabunt: contra moriatur aliquis, qui vere Christiane vivendo meruit in vita, ut Fidelium orationes & Ecclesiæ Sacrificia ipsi post mortem prodessent, ut loquitur Augustinus; si tamen pauper sit, nec unde salaria Missarum solvantur relinquat: o quam difficulter, ut pro illo offerantur Sacrificia, inducentur similes Sacerdotes! Quam illud mercenarium sit, quis non videat.

Adhæc nonne conspicimus, quam difficiles se præbeant hujusmodi Sacerdotes, ut certis horis pro commoditate populi celebrent, si nullum speciale exinde commodum reportent? paratissimos

vero pro libitu & privato affectu cujuſque viri nobilis ut divitis pinque honorarium offerentis, quacumque hora, tametſi importuna & minus Canonica, ceu quidam famuli ſe ad celebrandum conſtringere.

Immo parum attendere ſolent ſimiles Sacerdotes, num Sacrificii oblatio tempore aut loco ædificationi populi, aut Eccleſiæ intentioni minus congruo expetatur, modo ſalarium majus illo, quam alio loco accipiatur.

Quid enim notius, quam ad Sacella, aliave Oratoria, in quibus ob, neſcio, quam popularem & humanam potius quam Chriſtianam devotionem populus Miſſas celebrari curat, Sacerdotes etiam Dominicis Feſtiſque diebus confluere; Parochias vero, ubi ſimilibus ſalariis deſtituuntur, Miſſis carere? Quo ulterius fit, ut contra tam enixam Eccleſiæ voluntatem, populus paſſim cum magno animarum detrimento a Parochiarum frequentatione avocetur.

Quod enim *audiendæ Dominicis Feſtiſque diebus Miſſæ Parochialis munus a Fidelibus minus diligenter præſtetur*, ait S. Carolus, *& a quibuſdam plane negligatur, multa incommoda inde exiſtunt*. In Concil. Mediolan. IV. cap. 6.

Hinc in pleriſque ſæpe fidei articulorum, & Dei ſanctæque Matris Eccleſiæ præceptorum, quæ ad ſalutem conſequendam Chriſtianum hominem noſſe oportet, imperitia; Feſtorumque dierum cultus neglectus; debita Chriſtianæ pietatis opera non exculta; non cognita Chriſtiana familiarum inſtitutio; langueſcens Sacerdotum Parochorum omne officium; eorum aliquis contemptus; ſanctiſſimorum Inſtitutorum, & Sacr. Canonum violatus uſus; hinc denique Eccleſiis Parochialibus, quæ a Majoribus tanto pietatis ſtudio exædificatæ ſunt, inſtaurandis, ordinandis, ſartis tectiſque habendis cura multis ex partibus neglecta, in illiſque nulla aut pene exigua Eccleſiaſtica ad divina Officia obeunda neceſſaria ſupellex.

Verum hæc parum curare videntur mercenarii illi Sacerdotes, vel per hoc ſat indicantes in Miſſæ ſacrificio peragendo (quod pignior miniſterii Sacerdotalis pars eſt) ſibi parum curæ eſſe, ut illud tamquam veri Chriſti Miniſtri in ædificationem Corporis ſui, quod eſt Eccleſia, utiliter impendant; modo majora & pinguiora ſalaria accipere queant.

Sed dicetur forſitan, non mirum ſi ſalaria a Sacerdotibus ſeu ſæcularibus ſeu Regularibus tam ſollicite quærantur, quia vel ipſi, vel eorum Monaſteria magna ex parte inde vivere coguntur. Non diffiteor; ſed illud quis non deplorandum atque exécrandum reputet, quod hodie Sanctum Sanctorum, ipſum ſcilicet incruentum Sacrificium eo ſit redactum, ut tamquam quoddam opificium, victui quærendo ſubſervire debeat?

Hoc eſt quod deplorabat Cardinalis Bellarminus, quando Nepotem ſuum tanto ardore monuit, ut abſtineret a Sacerdotum ordinatione, qui de *celebratione Miſſarum faciunt artem de pane lucrando*.

Hocquoque præ oculis habuerat Bellarmini Pater S. Ignatius, dum pro Regula Fratribus ſuis præſcripſit, ut *omnes, qui ſub obedientia ſunt Societatis, meminerint, ſe gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, nec poſtulando*, nec admittendo ſtipendium, *vel* eleemoſynas ullas, quibus Miſſæ, *vel confeſſiones, vel prædicationes, vel lectiones, vel viſitationes, vel quodvis aliud officium ex iis, quæ Societas juxta noſtrum Inſtitutum exercere poteſt, compenſari* videatur: *ut ſic majori cum libertate poſſit & proximorum ædificatione in divino ſervitio procedere. Conſtit. Societ. part. 6.*

Quid denique aliud clamant Eccleſiæ Canones, quidquam directe vel indirecte pro celebratione Miſſarum poſtulare vetantes, niſi Miſſæ ſacrificium non habendum pro medio quo victus quæratur? Quid enim evidentius, quam temporalia directe vel indirecte eſſe quærenda ex illo, quo quis ut medio ad parandam ſuſtentationem uti jubetur?

§. IX.

Ex taxatione ſtipendiorum, quæ a Sacerdotibus nonnullis hodie fieri ſolet, intelligi poteſt quantopere Miſſæ Sacrificium occaſione Honorarii contaminetur & profanetur.

OCCASIONE hodierni ſtipendii auguſtiſſimum Altaris Sacrificium a Sacerdotibus mercenario quodam modo pollui & labefactari, non poteſt non eſſe manifeſtum illi, qui dicta præcedenti §. cum quotidiana Sacerdotum ſtipendiis Sacrorum victitantium praxi conferre voluerit.

Adhæc, ſi quis ad conſuetas modernas Sacerdotum illorum taxationes ſtipendiorum ulterius animum reflectat, & hic rurſus fateri & ingemiſcere debebit, occaſione ſæpe dicti honorarii ſacroſanctum Miſſæ Sacrificium mercenario agendi modo horribiliter profanari & contaminari.

Nonne dolentes conſpicere jubemur, quod Sacerdotes quaſi quidam mercenarii aut opifices ſtipendia ſua pro ratione laboris, qui celebrationem Miſſæ concomitatur, taxent commenſurentque?

Quid enim hodie familiarius, quam majora taxari ſtipendia, quia in hoc illove Altari celebrandum; eo quod ob quamdam devotionem populi erga certam Imaginem vel Sanctum, plura ad illud Altare petantur fieri Sacra? Quo fiat, ut pluribus Sacerdotibus concurrentibus ad celebrandum, nonnunquam tempore aliquo ſit expectandum, ob quam expectandi moram, Sacerdotes illi quaſi mercenarii, Miſſæ celebrationem ampliori ſtipendio compenſatam volunt.

Si Eccleſiæ utilitas poſtulet, ut certis deſtinatiſque horis Sacra dicantur, nonne videmus quod more mercenariorum majus ſtipendium requiratur, quam ſi libertas hora quacumque celebrandi Sacerdotibus illis relinquatur? Quo quid evidentius, in oblatione Sacrificii non tam inſpici, quid hic & nunc poſtulet utilitas Eccleſiæ, quam quid exigat quantitas ſtipendii?

Si ulterius a ſimilibus Sacerdotibus requiratur, ut ad diſſitam aliquam Eccleſiam celebrandi gratia accedant, nonne mox ut quidam bajuli aut nuntii, volunt ſtipendium labori itineris, & tempori impendendo præciſe eſſe proportionatum?

Nec hic Sacerdotum ſiſtitur mercenarius animus. Eo enim hodie mercenarius ille taxandi modus devenit, ut ipſa Sacrificii ſolemnitas, non jam a Feſti ſolemnitate atque Eccleſiæ præſcripto, ſed a quantitate ſtipendii perſoluti aut perſolvendi deſumenda videatur.

Quid hodie frequentius, quam Miſſæ ſacrificium pro cujuſque privato affectu, nulla publica cauſa, aut Feſti ſolemnitate occurrente, ſolemniſſime peragi, modo ſtipendium pro ratione ſolemnitatis, more mercenario a Miniſtris illis taxatum offeratur? Econtra ſi deſit hujuſmodi ſtipendium, occurrat quantumvis magna feſtivitas, non ritus ſolemnis, ſed ritus ſimplicior ſtipendio proportionatus habebitur, quinimo, in nonnullis Eccleſiis fieri conſpicimus, per ſimiles mercenarios Miniſtros, ipſum ritum ab Eccleſia præſcriptum nonnunquam truncari, & fœde mutilari, quia ſtipendium ipſorum judicio, quo nonniſi ſtipendium ponderatur, non correſpondet labori, quem Sacrificii decantationi cum integro ritu peragendi impendere deberent. O marcimonia!

Famoſus ille ac pius Petrus Pariſienſium Cantor in deteſtationem Clericorum quærentium temporale commodum in ſpiritualibus, adducit exemplum *Prælati petentis in Eccleſia a Choro Feſtum S. Stephani duplex fieri in ſericis & canticis Eccleſiaſticis, ſed non impetrantis, niſi cum paſtum & refectionem annuam Clericis promitteret, inſuper nummos matutinales illius noctis duplicandos, ut ſic celebrarent* potius Feſtum nummi duplicati, quam Feſtum S. Stephani.

Si modo ſupereſſet Petrus, quam frequenter ingemiſceret, videns decantari Sacra potius nummi duplicati, quam Sacrum hujuſve Sancti!

Quin ſi totum illum hodiernum quorumdam Sacerdotum profanum Miſſarum mercatum attendamus, nonne cum eodem Cantore introducere poſſemus Simonem Magum Principi Apoſtolorum, ob repulſam, quam ab ipſo paſſus erat, exprobrantem:
„ Tu repellis me, & ego triumpho de te, immo de toto Cor-
„ pore Eccleſiæ. In ipſis etiam Altaribus *ponam ſolium*, cu-
„ bile, & *thronum*, & dominium meum; ut etiam præſentibus
„ Angelis & quaſi coadunatis in uno angulo Altaris conficere
„ Corpus Domini, ego in alio cum miniſtro Altaris, immo cum
„ meo potius, illud pro pretio conficiam. Cupiditas dominatur
„ in hoc Sacramento, quod tamen impretiabile eſt: ſi ego ab
„ Altari repellor, non ideo minus, ſed magis Simoniaca cupi-
„ ditas filia mea, filia ſummi Sacerdotis irrumpet in Sancta San-
„ ctorum, omnia in Altaribus proponens venalia „. Hæc Petrus, *ibidem cap. 27.*

Finio, ſi hoc unum præmonuero, nullatenus me intendere ſingula, quæ hoc atque præcedenti §. tamquam animi mercenarii indicia adduxi, Simoniaca dicere; ſed hoc unum aſſero, totam rationem agendi Sacerdotum, atque Miniſtrorum ſimili modo ſtipendia taxantium, & ad Sacrificium accedentium, non procul a Simoniaca labe aut turpi quæſtu abeſſe; adeoque ipſum Miſſæ ſacrificium ea agendi ratione fœde pollui & contaminari.

§. X.

Occaſione hodierni Miſſarum honorarii natum eſt contingere, ut plures indigne ad Sacrificium Altaris accedant.

SI non decet (ait Synodus Trident. *Seſſ.* 13. *De* „ *Euchariſt. cap. 7.*) „ ad ſacras ullas functiones „ quempiam ac-
„ cedere, niſi ſancte: certe quo magis ſanctitas & divinitas cœ-
„ leſtis hujus Sacramenti viro Chriſtiano comperta eſt, eo dili-
„ gentius cavere ille debet, ne abſque magna reverentia & ſan-
„ ctitate ad id percipiendum accedat, præſertim cum illa plena
„ formidinis verba apud Apoſtolum legamus: *Qui manducat &*
„ *bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans*
„ *Corpus Domini*. Quare communicare volenti revocandum eſt
„ in memoriam ejus præceptum: *Probet ſeipſum homo* „. 1. *Cor. cap. 11.*

Si ergo cavendum ſit viro Chriſtiano, ne abſque magna reverentia & ſanctitate ad percipiendum Euchariſtiæ Sacramentum accedat, atque communicare volenti revocandum ſit in memoriam Apoſtoli præceptum: *Probet ſeipſum homo*; quanta reverentia & ſanctitate oportet Sacerdotes ad percipiendum, tractandum, offerendumque hoc tremendum Sacramentum accedere? Quantaque diligentia celebrari volenti in memoriam revocandum dictum Apoſtoli præceptum: *Probet ſeipſum homo?*

At quam illa ab Apoſtolo prævie ad illius Sacramenti ſuſceptionem requiſita ſui ipſius probatio, in multis Sacerdotibus occaſione ſperati honorarii nata ſit intermitti, aut non ea qua oportet diligentia & ſcrutatione peragi, opus non eſt multis adſtruere.

Nonne enim attenta humana corruptione natum eſt contingere, ut ſpes conſequendi ex Miſſarum celebratione commodum temporale, oculos Sacerdotum excæcet, aut certe mentem obnubilet, quo minus ſincere *ſeipſos probent*, num cum ſatis magna reverentia & ſanctitate ad Sacrificium accedant? An non humano tantum affectu, & potius ex conſuetudine, aut neceſſitate conſequendi vitæ neceſſaria, quam devotionis ardore & Dei cauſa ad Altare properent.

Quinimmo, ſi quis Sacerdotum ſeu ſæcularium, qui ex ſtipendiis Miſſarum victitant, ſeu regularium, quorum Communitates ex eiſdem vivunt, hodiernum quotidie celebrandi morem, & modum ſerio attendat, vereor ne cum Patribus Synodi Colonienſis *an.* 1536. *par.* 2. *cap.* 10. dicere debeat: *Terret, nec immerito, nos ſermo Dominicus, qui vetat nos Sanctum dare cani-*

canibus , & margaritas nostras projicere ante porcos , dum quosdam leviculos Sacerdotes illotis manibus pedibusque , ut in proverbio est , audacius in hæc sacratissima mysteria , quam in profana irrumpere comperimus . Quales sunt , qui humano affectu tantum , & potius ex more , quam devotionis ardore *ad Altare accedunt , quorum polluta est mens & conscientia , quos merito horrendum Evangelii exemplum (quod Joannis decimo-tertio legimus in hæc verba* : Et postquam accepisset buccellam , introivit in eum Satanas , *& cætera quæ sequuntur) ad meliorem vitæ frugem , altioremque tanti mysterii contemplationem revocaret.*

An non magna cum Sacrificii irreverentia hodie conspicimus , Sacerdotes vitam otiosam , immo multis defectibus , ne dicam criminibus obnoxiam agentes , necessitate victum quærendi ex stipendiis Sacrorum quodammodo compulsos , accedere ad *quotidianum* Sacrificium , non secus fere atque opifices ad opus suum manuale lucelli causa in dies properare solent ?

Non dubium quin & hodie verum sit , quod olim dixit S. Augustinus *in Psalm.* 132. *Omnem conditionem includere bonos & malos , esseque Clericos perinde falsos ac Monachos . Sunt* , ait , *& Monachi falsi ; & nos novimus tales ; sed non periit fraternitas pia propter eos , qui profitentur quod non sunt : tam sunt enim Monachi falsi , quam Clerici falsi & fideles falsi* ; & tamen nonne inviti hodie videmus , quod in plerisque Monasteriis nulla bonos inter & malos , veros & falsos fratres intercedente differentia , omnes indifferenter , idque frequentissime , si non quotidie tremendis Altaribus assistant , quin assistere jubeantur , in illis præsertim Congregationibus , quibus vivere ex Sacrorum stipendiis in more positum est . O quot exinde non timenda sacrilegia !

Utinam omnibus Sacerdotibus , qui ex honorariis vivunt , vel sunt de Congregationibus ex illis viventibus , alte esset impressum illud Seraphici Doctoris monitum : *Primo vide (ait in suo* Tractatu De Præparatione ad Missam) *quid desideres , ne propter avaritiam , aut tumorem , aut vanam gloriam , aut consuetudinem , aut alicujus mundanæ complacentiæ , aut temporalis favoris causa accedas ; sicut multi diebus istis abutuntur ad sui perditionem , quod est datum ad salutem .*

Concludo , si hoc unum addidero , ex occasione hodierni Missarum stipendii id quoque contingere , Sacerdotes in peccatum prolapsi , raro se a sacris functionibus contineant , quoadusque per condignam pœnitentiam , veramque cordis contritionem , ac spiritus contribulationem se expurgaverint ; nimirum lucro , quod sibi vel Communitati ex Missarum celebratione obvenit , ipsos ad Altare propellente . Quod quam sacrosancto Missæ Sacrificio sit indignum , quis non intelligat ? Si enim teste Emerico de Bonis e Societate Jesu , *scelus sit horrendum dictu , & Angelis ipsis detestabile , quodque valeat soli tenebras offendere , terram tremefacere , & elementa permiscere* ; si quis laicus Eucharistiam sumere audeat , qui pridie , nudius-tertius vel quartus ante peccavit ; quanto non putandum scelus detestabilius , si Sacerdotes , nullo pene a peccato intervallo , Eucharistiam non sumere duntaxat , sed & conficere , atque Deo Patri pro fidelium reconciliatione in odorem suavitatis offerre attentent ? Verum , quam id a sensu Ecclesiæ alienum ! quæ Sacerdotes in crimen , præsertim carnis etiam *occultum* prolapsos , multis sæculis in perpetuum a Sacris exclusit . Et licet posterioribus sæculis dissimulante Ecclesia , illa quoad peccata occulta nonnihil sit relaxata ; nunquam tamen sacris Altaribus restituendos Ecclesia censuit , nisi prius diuturno lacrymarum fonte impurum peccatorum ardorem extinxerint nisi prius dignis pœnitentiæ fructibus conscientiæ puritatem recuperaverint , ut latius alibi ostendimus in *Diss. Canonica , De Canonicis , part.* 2. §. 8.

§. XI.

Occasione hodierni stipendii fit , ut plures ad Sacerdotium ex humano affectu ascendant .

„ VÆ , væ , væ , Domine Deus ! (exclamat Doctor Seraphicus in Tract. *De Præparat. ad Missam cap.* 8.) " quanti hodie infelices ad sacros Ordines accedunt , & divina Mysteria accipiunt , *non cœlestem panem , sed terrenum quærentes , non spiritum , sed lucrum* ; non Dei honorem , sed suam ambitionem : non salutem animarum , sed *quæstum pecuniarum*! An modo jure idem exclamare liceret , quando tam multos hodie ad Sacerdotium , tamquam medium ad parandum victum & ascendere , immo aspirare videmus ? aliud pene non attendentes quam quotidianum ex celebratione Missarum proveniens honorarium : quo de vitæ necessariis sibi provideatur : tamquam non virtutis exemplar (ait Gregorius Nazianzenus *Orat.* 1.) sed victus occasionem & subsidium hunc Ordinem esse judicantes . Qui non vocati a Deo tamquam Aaron , sed carnali affectu ad Sacerdotium accedentes fœdissime ac perversissime sad rationem cujusdam opificii id deprimunt . *Quam certe dignius ampliusque consentaneum rationi (cum Bernardo loquor) ut pro carnali victu carnalia magis opera & negotia exercerent , nec fierent inversores rerum , aut inhonorarent ministerium spirituale* : In Declamat. §. 13.

Cum igitur ex ratione vivendi multorum non obscure intelligatur , non ad aliud quam ad victum parandum ab ipsis Sacerdotium esse susceptum , merito hodie ab Episcopis aliisque , qui Ordinandorum examini præficiunt , videndum , quo affectu , ac proposito accedant Ordinandi : verba sunt Synodi Coloniensis *an.* 1536. *part.* 5. *cap.* 21. *accuratque investigandum est , num videlicet Dei causa tantum , an potius suæ* commoditatis *gratia ad Ordines capessendos aspirent , quærentes* quæ sua sunt , non quæ Jesu Christi . *Quid enim est sua quærere , & non quæ Christi sunt , nisi cum tales non gratis Deum diligunt , non Deum propter Deum quærunt , temporalia commoda sequentes , lucris inhiantes , & honores ab hominibus expetentes ? Quisquis ergo talis est , non Dei filius , nec ovili Christi idoneus Pastor futurus , sed mercenarius est . Ubique Deus hominis intentionem & mentem spectat , quam Christus in Evangelio lucernam corporis atque oculum vocat . Qui si simplex fuerit , totum corpus lucidum erit : sin autem fuerit nequam , totum corpus tenebrosum erit . Quare si lumen , quod in initiando est , tenebræ sunt , ipsæ tenebræ quantæ erunt ?*

Ut vero hic animus explicatior sit , vult dicta Synodus . *Ut Ordinandi ante Ordinationem se Vicarii Episcoporum præsentent : qui eos rogabunt , quid eos huc permoveat : an expenderint quid in hac vocatione præstare oporteat , an huic vocationi se sentiant posse respondere . . . .* an affectu carnis huc ducantur , ut videlicet in otio & suaviter vivant , opesve & honores parent . *Admoneantur quoque , subjungit Synodus , ut bene seipsos explarent , excutiantque , ne cum ad capiendos Ordines reversi fuerunt , Spiritum sanctum fraudent .*

Utinam hoc Synodale monitum omnibus , qui ordinationibus præsunt , alte foret impressum , accurateque Ordinatorum animus & intentio discuteretur , quam multorum in Sacerdotio suscipiendo distorta ac perversa reperiretur intentio !

Porro accuratam hanc intentionis discusionem hodierno tempore non tantum necessariam esse in illis , qui e Clero sæculari ad Sacerdotium ascendere volunt : sed etiam in regularibus , vel inde non difficulter intelligi potest , quod passim omnes indifferenter e Religiosorum Communitatibus , præsertim quæ ex Missarum stipendiis vivunt , modo ad ætatem requisitam pervenerint , & aliquo tempore professionem Religiosam emiserint ; ad sacros Ordines , immo ad ipsum Sacerdotium præsententur , quin & propellantur .

Non diffiteor quidem , vitam Religiosam debite institutam plurimum conducere , ut a sæculi corruptione segregati , in omni virtutum genere exercitentur , atque ita Sacris Ordinibus in suscipiendis idonei reddantur : illud tamen mecum omnes fateantur necesse est , non eam esse , nec unquam fuisse Religiose professionis virtutem , ut universi illam emittentes ad perfectionem etiam Monasticam , ad quam omnis professio Religiosa tendit , pertingant , multo minus Sacerdotalem attingant . " Multo major (ait „ Chrysostomus *lib.* 2. *De Sacerd. cap.* 2. & 4) vitæ integri„ tas huic (Presbytero) quam illis (Monachis) necessaria ". Item : " Eos , inquit , qui Sacerdotum munere funguntur , san„ ctiores ac puriores illis esse oportet , qui se ad montes contu„ lerunt . Hinc illud Hieronymi : " Sic vive in Monasterio , ut „ Clericus esse merearis .

Quibus consonat illud Doctoris Angelici 2. 2 *quæst.* 189. *art.* 1. *ad* 3. " Ordines sacri præexigunt sanctitatem : sed status Reli„ gionis est exercitium quoddam ad sanctitatem assequendam . „ Unde pondus Ordinum imponendum est parietibus jam per „ sanctitatem deprecatis . Sed pondus Religionis desiccat parie„ tes , quod est , homines ab humore vitiorum .

Hinc Pontifices , & SS. Patres etiam in primo Religionis fervore , non omnes in Religione viventes sacris Ordinibus idoneos judicabant : sed quos prævio diligenti examine & discussione tantis ministeriis virtutum meritis respondere invenissent . Unde ad Aurelium scribit Augustinus *Epist.* 67. " Cum ex his qui „ in monasterio permanent , non tamen nisi probatiores atque „ meliores ad Clerum assumere soleamus .

Sub idem tempus ad Himmerium Episcopum Tarraconensem scribens Siricius Papa , Monachos Clericorum officiis aggregari optat & voluit , at non omnes , *sed quos morum gravitas , & vitæ ac fidei institutio sancta commendat* . Epist. 1. *cap* 13.

Quam procul a mente S. Gregorii absuerit , ut omnes vitam Religiosam professos Sacerdotio dignos crederet , ex illius ad Candidum Episcopum responso luculenter patescit . Cum enim Candido licentiam dedisset Monachos de Monasteriis in sua Parochia (hoc est Diœcesi) positis , cum consensu Abbatis tollendi & Presbyteros ordinandi , hoc monitum subjungit : " Sed illius „ *præ omnibus* estote solliciti , ut vitam actusque eorum , qui in „ hoc sunt officio constituendi , *subtiliter* debeatis inquirere , & „ tunc eos , *si digni* fuerint , ordinare " . *Lib.* 5. *Epist.* 27.

Patrum vestigiis inhærens Tridentina Synodus , ætate Ordinandorum præscripta , adjungit ; " Sciant tamen Episcopi , non sin„ gulos in ætate constitutos , debere ad hos Ordines assumi , sed „ *dignos duntaxat , & quorum probata vita senectus sit* " . *Sess.* 23. *cap.* 12. *De Reform.* Et ne Episcopi ad credendum inducerentur , Regularium omnium eam esse vitæ integritatem , subjun„ git : „ Regulares quoque nec in minore ætate , nec *sine dili„ genti examine* ordinentur ; privilegiis quibuscumque , quoad hoc , „ penitus exclusis " . *Ibid. cap.* 14. Et nonne merito ? Quis enim credat Religiosos omnes " ita pietate ac castis moribus conspicuos , „ ut præclarum bonorum exemplum , & vitæ monita ab eis „ possint expectari " ? quemadmodum in assumendis ad Presbyteratum exigit Tridentinum ; vel " quod eorum doctrina sit fu„ tura spiritualis medicina populo Dei : odor vitæ eorum dele„ ctamentum Ecclesiæ Christi , ut prædicatione atque exemplo „ ædificent domum , id est , familiam Dei " ? ut loquitur Pontificale in *Ord. Presbyteri* .

Nonne ergo illi Monasteriorum Superiores , quos videmus indifferenter omnes ad Presbyteratum præsentare , immo propellere , jure ac merito in suspicionem veniunt , quod spe commodi temporalis ex Sacerdotio acquirendi excæcati , nec de Sacerdotio , nec de divina ad illud vocatione eam ideam concipiant , quam Patres & Concilia expresserunt ? Quod & exinde verisimilius fit , quod experientia constet , ex celebratione Missarum quotidianum

num stipendium in Monasterii utilitatem sollicite quæri; atque Sacerdotium velut medium ad victum quærendum quodammodo considerari.

Ut proinde non immerito monuerit Franciscus Hallier *in Append. ad sect. 1. de Sacr. Ordinat. §. 3. Non adeo Superiorum Regularium fidei credendum, ut quos illi tamquam dignos obtulerint, absque ullo alio examine atque discussione, ad sacros Ordines Episcopi recipiant* ... maxime cum notum sit, *inquit*, totius Monasterii interesse, ut quamplurimos Ordinibus sacris initiatos habeat, *& facile probi etiam & boni, insita hominibus cupiditate Ordinis sui gloriam promovendi (qua Regulares præ cæteris maxime flagrant, quod Ordinis sui ampliationem & ornamentum ad Dei gloriam & Ecclesiæ utilitatem spectare præsertim arbitrentur), facile, inquam, abripiantur, ut levius de suis censeant, quam par sit, & in pondere judicent suorum industriam, ac dotes magnifice Sacerdotii & reliquorum Ordinum Ecclesiasticorum dignitatem tenuiter æstiment.*

§. XII.

Episcopis incumbit tollere ea, quæ circa Sacrificium Missæ turpem quæstum sapiunt, eaque statuere, quæ ei debitum honorem & cultum conciliant; hisque Episcoporum Decretis Regulares quantumvis exempti obedire tenentur.

Res sacras contemni atque vilescere, si ad pecuniarium quæstum Sacerdotum illæ reduci videantur, notius est quam ut probari debeat: quis enim veneretur, ait Gregorius Magnus, quod venditur? aut quis non vile putet quod emitur? Adhæc, quam erga sacra Religionis Mysteria venerationem Ministri conciliabunt, si ea quæstui ipsorum subservire appareat?

Hinc tantopere Episcopis, tamquam præcipuis Sacrorum depositariis, & Mysteriorum Dei dispensatoribus inculcatum, ut omnia, quæ turpem quæstum sapiunt, a rebus sacris amovere studeant.

Et quidem Synodus Tridentina de Sanctorum invocatione, atque Reliquiarum & Imaginum veneratione agens, Episcopos monet, ut *omnis superstitio in Sanctorum invocatione, Reliquiarum veneratione, & Imaginum sacro usu tollatur*, omnis turpis quæstus eliminetur. In Decreto *De Invocat. Sanctorum*.

Similiter de Purgatorio sermonem faciens, rursus præcipit: *ut ea, quæ ad curiositatem quadam, aut superstitionem spectant*, vel turpe lucrum sapiunt, *tamquam scandala & fidelium offendicula prohibeant. In Decreto De Purgatorio.*

Quid adversus pravos eleemosynarum quæstorum abusus, sacrum indulgentiarum thesaurum ad turpem quæstum redigentium, eadem Synodus decreverit, ut *tandem cælestes hos Ecclesiæ thesauros, non ad quæstum, sed ad pietatem exerceri, omnes vere intelligant*, notum est.

Verum, quia fatendum est *nullum aliud opus adeo sanctum ac divinum a Christi fidelibus tractari posse, ut ait dicta Synodus* Sess. 21. *cap. 9. De Reform. quam hoc ipsum tremendum mysterium, quo vivifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in Altari per Sacerdotes quotidie immolatur; satis etiam apparet*, omnem operam & diligentiam in eo ponendam esse, *ut quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis specie peragatur.*

Quapropter speciatim decernit sancta Synodus, ut *Ordinarii locorum Episcopi ea omnia prohibere, atque e medio tollere sedulo curent ac teneantur, quæ* vel avaritia, *idolorum servitus, vel irreverentia quæ ab impietate vix sejuncta esse potest, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix, induxit.* Deinde varia enumerat, quæ vel avaritia, vel irreverentia, vel superstitio in hujus Mysterii vilipendium induxit. *Hæc igitur omnia, quæ summatim enumerata sunt, omnibus locorum Ordinariis ita proponuntur, ut non solum ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint; ipsi pro data sibi a sacrosancta Synodo potestate, ac etiam ut delegati Sedis Apostolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, statuant, atque ad ea inviolate servanda Censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant; non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque.*

Nulla proinde quantumvis inveterata consuetudo, seu potius abusus, remorari potest Episcopos, quominus omnem illam abominandam Sacerdotum mercimoniam, & turpem quæstum circa celebrationem Missarum, occasione stipendiorum introductum aboleant; eaque omnia ordinent, quibus Missæ sacrificio debitus honor & cultus ad Dei gloriam & fidelis populi ædificationem restituatur.

Constat quoque, nulla privilegia, nullasque exemptiones impedimento esse Episcopis, quominus ea, quæ pro illius Sacramenti debito cultu & veneratione decernenda credunt, suum effectum sortiantur. Unde teste Fagnano: *Generaliter hoc Decretum censuit S. Congregatio comprehendere etiam Regulares* quantumvis exemptos, *teneri ea omnia, quæ ab Ordinariis locorum circa observanda, & evitanda in Missarum celebratione statuta fuerint, omnino servare teneri, ad idque etiam pœnis ac censuris Ecclesiasticis ab iisdem Ordinariis cogi & compelli posse.*

Neque hæc positiva atque specialis derogatio seu restrictio exemptionis Regularium, sed illius legitima declaratio dicenda est. Quæcumque enim Regularibus exemptio concessa sit, ea Regulares ut Regulares spectat; nullatenus vero Regulares ut partem constituentes Hierarchiæ Ecclesiasticæ divina ordinatione institutæ, *quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris*, ideoque qualiscumque indulta Regularibus exemptio disciplinam duntaxat Regularem concernit, nec ad functiones Hierarchicas sine manifesto errore, atque ipsius Hierarchiæ Ecclesiasticæ destructione extendi potest.

Cum enim Regularium exemptio privilegium sit contra jus commune indultum, unanimi omnium Canonistarum sententia stricte venit interpretanda, & inter expressum verborum tenorem continenda. Quam regulam quoad exemptos sedulo ab Episcopis observatam voluit Synodus Tolosana *ann.* 1590. *part.* 4. *cap.* 16. §. 1. *Episcoporum jurisdictioni non mediocre impedimentum, exemptis profusioris vitæ occasionem, Christianis non vulgare scandalum afferre*, latius quam par est, *ait Synodus*, exceptæ exemptiones consueverunt. *Hunc igitur in exemptionum cognitione Episcopi modum adhibeant, & ut illas* ad unguem observent, & ultra quam loquuntur, *minime extendant.*

Ex hoc fundatissimo atque receptissimo Juris principio ulterius tamquam indubitatum, & multis Juris textibus probatum inferunt Canonistæ, exemptionem aliquibus in una qualitate concessam, minime concernere eosdem, ut alia disparata qualitate vestitos; atque ita Regularibus datam, non esse pertrahendam ad Regulares, in quantum Presbyterali, aliove officio a statu Regulari disparato & distincto funguntur: quemadmodum in simili, si in eodem concurrat qualitas Canonici & Pastoris, exemptio Canonicis facta eumdem in functionibus Pastoralibus non eximit, ut declarat Innocentius III. in *Cap. Cum Capella, tit. De Privilegiis*, & *Privilegia quæ residentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ Constitutionis, aut familiaritatis Cardinalium competere solent; ea in iis, qui Ecclesiastica Beneficia obtinent*, ratione prædictorum Beneficiorum minime intelligantur, *ait Synodus Tridentina, sed Ordinarii jurisdictioni subjecti permaneant.*

Juxta certum proinde & indubitatum Juris principium processerunt Patres Concilii Tridentini, dum declararunt Episcopos posse statuere ea omnia, quæ ad debitum cultum & reverentiam conciliandum pertinent, *non obstantibus exemptionibus*; quandoquidem exemptiones, si quæ Regularibus sint indultæ, sint restringendæ ad ea, quæ Regulares ut Regulares exercent; ut nec ad ea extendendæ, quæ ut Presbyteri aut Ecclesiæ Ministri ab Episcopis assumpti faciunt. Quam distinctionem notavit Doctor Angelicus, dum dixit: „ Monachus magis tenetur obedire Ab-
„ bati, quam Episcopo in illis, quæ ad statuta Regulæ perti-
„ nent; in *his autem, quæ ad disciplinam Ecclesiasticam perti-*
„ *nent, magis tenetur Episcopo*; quia in his Abbas est Episcopo
„ suppositus „. *In II. Sentent. Dist. 44. qu. 2. art. 3. ad 3.*

Prædictum Canonistarum certissimum principium, illamque Doctoris Angelici distinctionem, si attendisset P. Jacobus a S. Antonio Ordinis FF. B. V. Mariæ de Monte Carmelo, non tam fœde in suis Consultationibus Canonicis contra manifesta jura Canonica & cum totius Hierarchiæ Ecclesiasticæ eversione, exemptiones Regularium ad sacras Hierarchiæ functiones extendisset, & inter alia (quod huic nostræ materiæ magis propinquum) vidisset, quomodo exemptio, si quæ Regularibus competit, facere nequeat, ut Ordinariis quoad publicam Eucharistiæ expositionem obedire non teneantur: atque ita non tam fidenter, ut credo, asseruisset, *Regulares Mendicantes possunt in suis Ecclesiis SS. Eucharistiæ Sacramentum a populo adorandum publice exponere absque licentia Ordinariorum.*

Cum enim publica Eucharistiæ coram populo expositio non sit actus disciplinæ regularis, sed potius Hierarchicus, & ad debitam populi devotionem erga idem Sacramentum excitandam spectans, ex præmissis evidens fit, exemptionem Regularibus concessam, ad similem actum, qui ab ipsis non ut *Regularibus*, sed ut *membris* Hierarchiæ Ecclesiasticæ, & *cooperatoribus subsidiariis* Episcoporum, exercetur, porrigi posse.

Juxta quæ notoria Juris principia, generalis Ecclesiæ Gallicanæ Conventus, constans ex Cardinalibus, Archiepiscopis, aliisque pluribus Prælatis nihil detractum credidit legitimis juribus Regularium, dum *ann.* 1655. Decretum edidit tenoris sequentis.
„ Cum plures auctoritate privata, inquit Conventus, sub præ-
„ textu indulgentiarum, professionum Filiarum, processionum,
„ aut solemnitatum Ordinis sui præsumant *palam & publice SS.*
„ *Sacramentum exponere in Ecclesiis suis*; sese insuper gravare
„ fundationibus, quas in hunc finem suscipiunt, quod valde
„ *diminuit cultum & respectum huic SS. Sacramento debitum*,
„ quod Ecclesia consuevit reservare *pro ultimo refugio* in neces-
„ sitatibus suis extraordinariis, ad quam licentiam in posterum
„ impendendam, inhibetur expresse SS. Sacramentum exponi
„ palam super Altare, illudve deferri in processionibus, nisi in
„ solemnitate SS. Sacramenti aut diebus devotionum *extraordi-*
„ *nariis* pro publicis causis indictis, & per Episcopum approba-
„ tis, obtentaque *ejus permissione*. Eapropter non poterunt
„ Ecclesiastici sæculares & *regulares exempti* & non exempti se-
„ se per quamcumque conventionem aut contractum obligare ad
„ publice exponendum venerabile Sacramentum, aut in hunc
„ finem suscipere aliquam fundationem, sine *prævio consensu*
„ *Episcopi*.

Plura tum Synodorum, tum sacræ Congregationis Cardinalium Decreta, quibus declaratur, nec Regularibus exceptis fas esse, publice Venerabile adorandum populo exponere sine consensu Episcopi, refert Joannes Thiers in suo Tractatu Gallico *Expositione Venerabilis*.

Quidquid igitur statuendum Episcopi judicaverint, ut sacrosancto Missæ Sacrificio debitus honor & cultus ad Dei gloriam & fidelis populi ædificationem restituatur, omnes seu sæculares seu regulares tam exemptos quam non exemptos constringit.

§. XIII.

Efficax remedium, quo mercenarius modus, qui circa celebrationem Missarum occasione Honorarii invaluit, extirpetur, est ut ad sacros Ordines non assumantur, de quibus fundata sit conjectura, quod ad illos accedunt, ut ex celebratione Missarum sibi, vel Communitati temporalia quærantur.

OCCASIONE hodierni Missarum honorarii plurima sacrosancto Missæ Sacrificio indigna invaluisse hactenus sat ostensum, quorum præcipuam esse radicem vidimus; quod multi tum e Clero, tum Regularibus ordinentur, ut ex Missarum stipendiis, vel sibi, vel suæ Communitati temporalis vitæ subsidia quærantur.

Efficax itaque adversus abusus illos remedium erit, ut nulli ad sacrum Presbyteratus Ordinem admittantur, de quibus fundata conjectura sit, quod ad illum eo intuitu accedunt, ut vel sibi, vel Communitati de temporalibus ex Missarum celebratione provideatur.

Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, non ad temporalia, *ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis. Heb. cap.* 5. *vers.* 1. nequaquam vero ut sibi vel Communitati ex oblatione Sacrificiorum stipendia acquirat.

Declarat Ecclesia per Patres Concilii Tridentini *Sess.* 23. *c.* 4. *De Reformat.* nec prima Tonsura initiandos " de quibus proba-
,, bilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicii fugiendi
,, fraude, *sed ut Deo fidelem cultum præstent*, hoc vitæ genus
,, elegisse ". Unde Franciscus Richardotus e Concilio Tridentino redux in Synodo sua statuere non dubitavit: " Ut ad
,, Tonsuram non admittantur, nisi qui fidem faciunt, se eo ani-
,, mo hunc gradum optare, *ut Deo & Ecclesiæ serviant*.

Quid ergo? Neminem ad primam Tonsuram admittendum censebit Ecclesia, nisi qui fidem faciat, se eo animo hunc gradum optare, *ut Deo & Ecclesiæ serviat?* Ad Presbyteratum vero admittendum credet, de quibus conjectura sit, quod ad hunc gradum accedant, non tam ut Deo & Ecclesiæ serviant, quam ut sibi, vel Communitati honoraria plura parari queant? Absit. Audi quid ad Ordinandos ad Presbyteratum nomine Ecclesiæ dicat Pontifex ordinans, " Tales esse studeatis, ait, ut *in adju-*
,, *torium Moysi & duodecim Apostolorum, Episcoporum videlicet*
,, *Catholicorum, qui per Moysen & Apostolos figurantur*, digne per
,, gratiam Dei eligi valeatis. Itaque, Filii dilectissimi, quos *ad*
,, *nostrum adjutorium* Fratrum nostrorum arbitrium consecrandos
,, elegit, servate in moribus vestris castæ & sanctæ vitæ integri-
,, tatem. Agnoscite quod agitis: imitamini quod tractatis; quate-
,, nus mortis Dominicæ mysterium celebrantes, mortificare mem-
,, bra vestra a vitiis & concupiscentiis omnibus procuretis. Sit do-
,, ctrina vestra spiritualis medicina populo Dei. Sit odor vitæ
,, vestræ delectamentum Ecclesiæ Christi; *ut prædicatione atque*
,, *exemplo ædificetis domum, id est, Ecclesiam Dei*; quatenus
,, nec nos de vestra provectione, nec vos de tanti officii susce-
,, ptione damnari a Domino, sed remunerari potius mereamur.

Non igitur ad temporalia vel sibi vel Communitati comparanda, sed in *adjutorium* Episcoporum ad Presbyteratum eligendos censet Ecclesia: unde his verbis nomine Ecclesiæ Deum precatur Episcopus ordinans: " Quapropter infirmitati quoque no-
,, stræ, quæsumus, hæc *adjumenta* largire; qui quanto fragilio-
,, res sumus, tanto his pluribus indigemus .... Sint *providi*
,, *cooperatores Ordinis nostri*; eluceat in eis totius forma justi-
,, tiæ, ut bonam rationem dispensationis sibi creditæ reddituri
,, æternæ beatitudinis præmia consequantur.

Proinde dum Synodus Tridentina dicit *Sess.* 23. *cap.* 16. *De Reformat.* " Cum nullus debeat ordinari, qui judicio sui Episcopi
,, non sit *utilis* aut *necessarius suis Ecclesiis*; sancta Synodus ve-
,, stigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis inhærendo statuit "
&c. aliud non insinuat, quam nullum esse ordinandum, nisi qui judicio sui Episcopi utilis aut necessarius sit, ut tamquam membrum Hierarchiæ Ecclesiasticæ Episcopo, in ædificationem domus, id est, familiæ Dei, adjutor accedat.

Non immerito igitur cum vehementi indignatione quærit pius quidam ac eruditus Auctor: " An si ratio satis Canonica multiplicandi Presbyteros in quibusdam Communitatibus, quia Sacristia Communitatis subministrat ipsi familiæ reditum decem, duodecim, vel quindecim millium florenorum multitudine Missarum, quæ in Ecclesia similis Communitatis dicuntur? *Tractatu cui Titulus: Pratiques de piètè pour honorer le S Sacrament.* Pratiq 53. §. 16.

Si teste Synodo Tridentina *Sess.* 21. *cap.* 2. *De Reform.* " non deceat divino ministerio adscriptos, cum Ordinis dedecore mendicare; aut *sordidum aliquem quæstum* exercere: " nonne multo magis dedecet divino ministerio adscriptos quæstum ex missis quærere, cum summo Ordinis Sacerdotalis & ipsius Sacrificii dedecore? An non enim ob multiplicem illam Sacerdotum ordinationem, qui ex Missarum honorarii *quæstum* quærunt, dicere nis posset, quod olim Petrus Blesensis *Epist.* 123. dixisse legitur: Video " autem hodie, quod & flens dico, innumeros illiteratos, aut potius idiotas, & nihilominus carnaliter conversantes, usurpare tanti officii (Sacerdotalis) gradum, ita quod *Sacramenti dignitas ex indigna numerositate vilescit*, & evenit quod Osee Propheta conquerendo deplorat, & dicit: *Multiplicavit populus altaria ad peccandum, factæ sunt eis aræ in delictum* ". Cap. 8. *vers.* 11.

Ex his nemo inferat me voluisse asserere Sacerdotibus generaliter vitium esse, oblata sibi Missarum honoraria *liberali* atque *grato* animo accipere, & modo omnis turpis quæstus suspicio absit; id enim unice hic dicere animus fuit, quod Episcopi, ut mercenarium modum, qui circa celebrationem Missarum invaluit, extirpent, neminem ad sacros Ordines deberent assumere, de quo conjectura sit, quod ad illos accedat, ut ex celebratione Missarum vitæ subsidia aut sibi, aut Communitati habere quærat.

§. XIV.

Proponuntur varia remedia, quibus occurratur incommodis, quæ ex stipendiis Missarum nata sunt oriri.

IRREVERENTIA, quæ occasione hodierni Missarum stipendii circa sacrosanctum Altaris Sacrificium committuntur, magna ex parte oriri exinde, quod a nonnullis Missarum celebratio assumatur tamquam medium, quo necessaria sustentatio procuretur, ex ante dictis est manifestum: quare, ut §. præcedenti observatum est, multum ad extirpationem illarum irreverentiarum valebit, si Episcopi ad Ordines sacros non admittant, de quibus conjectura est, quod ad Sacerdotium veniant aut præsententur, ut ex Missarum celebratione sibi vel Communitati temporalia subsidia proveniant. Verum remedium illud ad mali illius eradicationem non omnino sufficiet, si etiam Pastores, aliive Ecclesiarum necessarii Ministri ex Missarum celebratione vitæ necessaria quærere jubeantur. Hinc enim facile continget, ut nonnulli necessitate compulsi modo mercenario Missæ Sacrificium sint tractaturi; quo ulterius eveniet, ut ipsi Ministri deturpi quæstu aut Simonia reddantur suspecti; & quod de ipso Missæ sacrificio, tamquam de quodam opificio, quo Sacerdotes victitare debeant, fidelibus idea ingeratur.

Nonne quoque exinde fiet, quod necessitate quodammodo cogente, frequentius Sacris Altaribus adstare debebunt: & nonne inde natum est fieri, ut apud plures ipsa Sacrificii oblatio non eo fidei ardore & reverentia, qua oportet, peragatur? Quid enim certius quam res tametsi sanctissimas, assiduitatem, & nimia familiaritate vilescere? Divinitus ab Augustino *De Civit. Dei lib.* 10. *cap.* 12. dictum est, quotidiana miracula, quibus rerum natura perpetuo Deus illustrat, longe esse iis mirabiliora, quibus ad sui cognitionem & fidem homines adduxit: immo *& omni miraculo, quod fit per hominem, majus miraculum esse hominem*: sed inusitatis inauditisque miraculis commoveri nos oportuisse, *quia miracula visibilium naturarum, licet multo majora, videndi assiduitate viluerunt*.

Multum proinde valebit, ut incommodis ex Missarum honorariis natis oriri occurratur: " Si curet Episcopus (quemadmodum statuit Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.*)
,, ut in Parochialibus Ecclesiis, quarum fructus adeo exigui sunt,
,, ut debitis nequeant oneribus satisfacere, si per Beneficiorum
,, unionem, non tamen regularium, id fieri non possit, ut pri-
,, mitiarum vel decimarum assignatione, aut per Parochianorum
,, symbola & collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratio-
,, ne, *tantum redigatur, quod pro Rectoris ac Parochiæ necessi-*
,, *tate decenter sufficiat*.

Provideant, inquam, *tantum*, quod non solum pro Rectoris, sed etiam Parochiæ necessitate decenter sufficiat; adeoque *tantum*, ut Rector seu Pastor possit sibi tot Sacerdotes adjungere, *quot sufficient ad Sacramenta exhibenda & cultum Divinum celebrandum*, ut loquitur Tridentinum *Sess.* 21. *cap.* 4. *De Refor.*

Et certe quid injustius, quam decimas, aliosque Ecclesiasticos proventus possideri ab illis, qui nihil aut parum pro populo laborant: & interim ipsos operarios, quibus decimæ primario debentur, adigere, ut ex Missarum celebratione victum quærere teneantur?

Plurimum quoque ad conciliandum Missæ sacrificio debitum cultum conduceret, si in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis nulli assumerentur Vicarii, *nisi quorum mores & vita probata fuerint*, ut loquitur Synodus Cameracensis *an.* 1565. *tit.* 6. *cap.* 15. illisque de honesta atque sufficienti sustentatione provideretur, ut non cogerentur (prout hodie, proh dolor! nimis frequenter non sine populi scandalo, & Sacrificii atque Sacerdotii vilipendio fieri videmus) more mercenario ex quotidianis Missarum stipendiis victum comparare.

Certe si ipsi Canonici justum ac æquum reputent, ut sibi tamquam Ecclesiæ operariis vitæ necessaria ex Ecclesiarum proventibus dentur, qua specie justitiæ Vicariis suis, qui onus officii cum ipsis ferunt, debitam sustentationem negant? Eosque non tamquam officii sui coadjutores, sed ut mercenarios suos quodammodo tractant, & ad sordidum quæstum ex Missarum celebratione adigunt? Quapropter non immerito jam pridem dixit Concilium Moguntinum *an.* 1549. *Can.* 70. Perniciosus abusus est, cum pudendo Cleri " dedecore, & animarum periculo, gravique Ecclesiarum detrimento conjunctus, quod in Ecclesiis qui-
,, busdam Cathedralibus & Collegiatis, potissima proventuum
,, portio Canonicis etiam apud Ecclesias non residentibus, nec
,, quidquam utilis aut necessarii ministerii exequentibus, distri-
,, buitur: Vicariis, qui diurna ac nocturna fatigatione omnes
,, Ecclesiæ functiones sustinent, vix tenui censu, & qui ad vi-
,, tam misere sustentandam ægre sufficiat, relicto. Hinc Capitu-
,, la & Canonicos Ecclesiarum in Domino exhortamur, ut æqui-
,, tatis & rationis olim Deo reddendæ memores, ad functiones
,, Ecclesiis suis necessarias his, qui eas gerunt, de fructibus Ec-
,, clesiarum sufficientem & honestum victum deputent, ne cau-
,, sam præbeant de Ecclesiarum proventibus necessario aliter
,, disponendi.

Adhæc, non parum valeret ad occurrendum irreverentiis, quæ tum circa Missæ sacrificium, tum circa Sacerdotium occasione moderni Missarum honorarii occurrunt, exacta custodia Decreti Synodi Tridentinæ, quo cavetur, ut in Monasteriis tam virorum quam mulierum, bona immobilia possidentibus vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in posterum

conſervetur, qui vel ex reditibus propriis Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commode poſſit ſuſtentari: hoc quippe pacto fieret, ut ex Miſſarum honoraris victum accipere non cogerentur, atque ita facilius evitaretur mercenarius ille modus, quo Miſſæ ſacrificium, neceſſitate habendi temporalia vitæ ſubſidia quaſi cogente, ſæpius tractari ſolet; neque adeo facile, eadem neceſſitate adigente, & nonnumquam excæcante, ſuos ad Sacerdotium præſentarent, & Epiſcopis ordinandos obtruderent.

Porro remedium hoc incommodis illis evitandis admodum congruere, jam pridem teſte Urbano VIII. notavit ſacra Cardinalium Congregatio. Poſtquam enim multa ad extirpandos abuſus, qui in quibuſdam Monaſterii circa celebrationem Miſſarum invaluerant, & *omne damnabile lucrum ab Eccleſia removendum* Pontifex decreviſſet, tandem ſubjungit; " Poſtremo illuſtriſſimi Patres, non ſine gravi animi dolore intelligentes, mala fere omnia, quæ regularem diſciplinam evertunt, ac præcipue nimia hanc facilitatem fovent in *oneribus Miſſarum ſupra vires ſuſcipiendis*, veluti ex infecta radice pullulare *ex majori Regularium numero, quam ferant reditus, & eleemoſynæ cujuſque Monaſterii*, inhærentes ſummorum Pontificum, ac ſacri Tridentini Concilii Decretis ſtatuerunt; Ut in proximo Capitulo ſeu Congregatione Generali aut Provinciali ſedulo examinetur, quot Religioſi homines connumeratis etiam laicis, aliiſque neceſſariis ſervientibus, in unoquoque Monaſterio, Conventu, domo Regulari, juxta regionis & proprii inſtituti morem, victum & veſtitum, & medicinalia in communi habentes, competenter valeant ſuſtentari. Tum eorumdem bonorum, redituum, eleemoſynarum, & onerum præciſam notam ipſimet Capitulo, ſeu Congregationi exhibeant, ut in illo diligenter diſcuſſis omnibus, cujuſque familiæ, Monaſterii, Conventus, ac domus Regularis, in ſingula quaque Provincia, *certus earum tantum perſonarum numerus*, *Patrum Capitularium voto*, *præfigatur*, *quæ reditibus*, *eleemoſynis*, *& obventionibus*, *ut ſuperius*, *ſufficienter ali poſſint*.

Ex his tamen ne quis inferat, Regularibus fas non eſſe Miſſarum honoraria a fidelibus *liberaliter* oblata recipere, eaque in communem Monaſterii uſum impendere; id enim ſolum dico, multorum malorum occaſionem eſſe, quod Religioſorum communitates ex Miſſarum *ſtipendii* vivere *cogantur*; quam neceſſitatem, atque ex illa tamquam radice pullulantia incommoda, ut Monaſteria evitent, convenientiſſimum eſſe, non plures ad Religionem recipi, quam ex communibus Monaſterii reditibus, aut conſuetis eleemoſynis ali poſſint, cum ſacra Congregatione, & Urbano VIII. dicere non vereor.

Quærebatur a Gerſonio "ſi melius eſſet quod conferentes temporalia ſtarent in ſola *generalitate* pro ſuffragiis habendis: & ſi ad hoc, & quomodo monendi"? Reſpondet Gerſonius; "Sollicitudo pia conferentis temporalia, ſi vult, poteſt in ſua *generalitate* ſuffragia requirere, Et ſub hac intentione ſola ſtando *non minus merebit ſæpe apud Deum*, *quam particularius exigendo*. Non habet prima pars dubitationem. Secunda pars utinam ſpiritualibus oculis (quales ſunt oculi columbini Sponſi & Sponſæ in Canticis) aſpiceretur: quam apud illos perſpicua eſſet, qui cognoſcant omnia benefactorum omnium quantumcumque occultorum præmia repoſita apud Deum, propter quem & in quo fiunt. Verum pauci ſunt ſpirituales hujuſmodi, qui non miſcere curent grano puriſſimo charitatis, in illud ſeminando quædam zizania vanitatis . . . Sollicitudo pia conferentis temporalia poteſt & debet admoneri clam aut palam per prædicatores, aut alios ſuper præmiſſa veritate pro directione puriori intentionis ſuæ. Suadenda quippe ſunt bona cum diſſuaſione malorum. Nihilominus obſervetur illud antiqui proverbii: *Ne quid nimis*: quia *qui nimis emungit*, *elicet ſanguinem*". Tractatu *De Sollicit. Eccleſiaſt.*

Hoc pium Gerſonii reſponſum, ſi fidelibus intimaretur, & ſedulo inculcaretur, procul dubio extirpandis ſæpe dictis irreverentiis, quæ circa Miſſæ ſacrificium occaſione ſtipendii natæ ſunt committi, ſubſerviret; ſi, inquam, populus doceretur, quomodo non illi amplius de Miſſæ ſacrificio participent, qui plures ſibi Miſſas (intercurrente ſeu immiſcente ſe ſæpius aliqua vana gloria) celebrari curant, ſed qui majore & ardentiore in Deum devotione eleemoſynas ſuas offerunt.

Quapropter monendus populus, quod ſi eleemoſynas ſuas Eccleſiæ aut Monaſterio in Miniſtrorum aut Fratrum ſuſtentationem, vel in augmentum divini cultus, aut pauperum alimoniam, ſive alium pium uſum offerat, abſque obligatione celebrandi certum numerum Miſſarum, plus nonnunquam ſit participaturus de Sacrificiis, quæ in Eccleſia aut Monaſterio celebrantur, quam ſi Religioſos aut Sacerdotes ad Miſſas pro ſe *ſpecialiter* dicendas conſtringeret.

Quis enim ambiget, quin illi, qui ſimpliciter & ſine obligatione Eccleſiis aut Monaſteriis ſua donant, frequenter amplius Dei cultum & reverentiam ſacrificio Miſſæ debitam promoveant, quam qui per ſua oblata Sacerdotes ad quotidianum Sacrificium nonnunquam cum periculo irreverentiæ incitant? quin & interdum cauſa ſunt, quod in Eccleſia non ſine magno ſcandalo, tot otioſo & mercenarios Sacerdotes *de celebratione Miſſarum artem de pane lucrando facientes*, aliaque ex honorariis Miſſarum profluenda incommoda, conſpicere debeamus.

Abſit tamen, ut univerſam hodiernam Fidelium praxim offerendi Miſſarum honoraria cum obligatione, ut Sacerdotes pro ſe *ſpecialiter* Miſſæ ſacrificium offerant, condemnem, aut credam, Sacerdotes uno Miſſæ ſacrificio poſſe ſatisfacere, ſi a pluribus vel ab uno diverſa ſtipendia cum ſimili obligatione acceperunt; quinimmo " ubi pro pluribus Miſſis etiam ejudem qualitatis celebrandis, ſtipendia quantumcumque incongruam & exigua, ſive ab una, ſive a pluribus perſonis collata fuerint, aut in futurum conferantur, Sacerdotibus, Eccleſiis, Capitulis, Monaſteriis, Domibus ac piis locis tam ſæcularibus quam regularibus " recte ex judicio ſacræ Congregationis, ſub obteſtatione divini judicii, mandat ac præcipit Urbanus VIII. in *citata Coſtitutione* " ut abſolute tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerunt, ita ut alioquin ii, ad quos pertinent, ſuæ obligationi non ſatisfaciant; quinimmo graviter peccent, & ad reſtitutionem teneantur.

Similiter idem Ponifex, *omne damnabile lucrum ab Eccleſia removere volens*, juſtiſſime prohibet Sacerdoti, qui Miſſam ſuſcipit celebrandam *cum certa eleemoſyna*, *ne eamdem Miſſam alteri*, *parte ejuſdem eleemoſynæ ſibi retenta*, *celebrandam committat*. (a).

Licitum proinde eſt Fidelibus, qui ſtipendia offerunt, rogare, immo & obligare Sacerdotes ſtipendia recipientes, ut unum plurave Sacrificia pro ſe *ſpecialiter* offerantur: attamen hoc ipſis inculcandum, ut ſemper quantum in ipſis eſt, per ſtipendiorum oblationem ſtudeant promovere cultum Dei, & reverentiam ipſi Sacrificio debitam; quo futurum erit, ut pura hac intentione offerentes, non raro amplius de fructu Sacrificii ſint participaturi, quam ſi Sacerdotes ad multa Sacrificia obligarent.

CAPUT VIII.

De Simonia & turpi quæſtu in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ vitando.

§. I.

Intuitu alicujus rei temporalis Pœnitenti reconciliationem impertiri, horribilis ſemper judicata fuit Simonia.

Olim in more poſitum fuit " Ut omnes graviorum peccatorum rei impoſitam ſibi a Presbytero ſatisfactionem adimplere cogerentur (ait Chriſtianus Lupus *Diſs. proœm. ad tom. 3. Schol. cap.* 8.) ante reconciliationem; quæ omnibus ſimul per Parochos adductis impendebatur ab Epiſcopo in quinta feria Dominicæ Cœnæ, A paucis ſæculis deſiit illa conſuetudo.

Vigente dicta diſciplina, nonnulli Sacerdotes avaritia excæcati, muneris intuitu pœnitentes, tametſi minus dignos, Epiſcopis reconciliandos adducere, aut teſtimoniales debite peractæ pœnitentiæ dare non verebantur; quorum avaritiam ut pernicioſam atque horrendam Simoniam Eccleſia per Canones ſuos perſtringere non dubitavit.

" Nemo Presbyterorum xenium vel emolumentum quodlibet temporale, immo ſpirituale detrimentum a quocumque publice peccante accipiat (ait Alexander III. in *Cap.* 14. *tit. De Simonia*) ut Epiſcopo vel Miniſtris ejus peccatum illius celet; nec pro reſpectu cujuſque perſonæ conſanguinitatis aut familiaritatis, alienis communicans peccatis, hoc Epiſcopo innoteſcere detrectet. Nec quemquam pœnitentem vel minus digne pœnitentem, gratia vel favore ad reconciliationem adducat, & teſtimonium reconciliationis ferat eidem, vel quocumque livore, digne pœnitentem a reconciliatione removeat; *quia Simoniacum eſt utrumque*.

Quæ eadem jam pridem Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis Presbyteris propoſuerat, qui & in Capitulari ad Archidiaconos ait: " Sollicite providete, ne vos vel Presbyteri negligenter pœnitentes pro aliquo munere ad pœnitentiam adducatis, vel poſt reconciliationem eos negligatis, quod *Simoniacum eſt* ". Quin Riculfus Epiſcopus Sueſſionenſis anno 889. Parochos monendos duxit *cap.* 9. " Videant ne Simoni Mago, & Judæ traditori efficiantur ſimiles, ſi pro pretio pœnitentes ante tempus ad reconciliationem adduxerint, & eis pro reconciliatione teſtimonium dederint.

Si Simoniacæ pravitatis rei ſint, qui muneris alicujus intuitu minus dignum pœnitentem pro obtinenda reconciliatione Epiſcopo præſentant; quis ambigat, quin ejuſdem criminis coram Deo rei conſtituantur, qui muneris alicujus intuitu minus dignum pœnitentem, non tantum Epiſcopo reconciliandum præſentant; ſed ipſam reconciliationem minus digno impendere non verentes, poteſtatem ſolvendi & ligandi ſibi a Chriſto datam ſacrilege vendunt, Sollicite proinde cor ſuum ſcrutari debent Confeſſarii, ne ſpe alicujus muneris ſive a manu, ſive ab obſequio, vel a lingua pœnitentibus minus dignis abſolutionis beneficium impendant, ne coram diſtricto Judice Simoniacæ pravitatis rei arguantur.

§. II.

Confeſſarii, qui munera aut favorem aliquem a Pœnitentibus accipiunt, aut ſperant, facile poteſtate ſibi data abutentur.

Confessarium in ſacro Pœnitentiæ tribunali partes Judicis agere nemo dubitat: ipſe enim eſt, qui judicare debet inter lepram & lepram. Ipſe eſt, cui data poteſtas peccatores ligandi & ſolvendi, juxta leges ab ipſo ſupremo omnium Judice præ-

(a) Idem Pontifex prohibuit, ut honorarium accipiatur pro Miſſis, qua Sacerdos tenetur celebrare ratione Beneficii, vel fundationis; vel &c. " Mandamus, inquit, Sacerdotes, quibus diebus tenentur Miſſas celebrare ratione Beneficii, ſeu Capellæ, ſeu ſalarii, ſi eleemoſynas pro aliis Miſſis celebrandis ſuſceperint, non poſſe eadem Miſſa utrique obligationi ſatiſfacere.

præſcriptas; adeoque ipſe eſt, cui incumbit judicare, quis a peccatorum vinculis ſolvendus, quis in illis retinendus veniat.

Quis vero juſtum exſpectet judicium a judice, qui munera vel favorem a reo accipit, aut ſperat?

Quid enim certius, ipſa Veritate id non ſemel aſſerente, quam *munera excæcare oculos ſapientum, & mutare verba juſtorum?* Ab excæcato vero quod ſperandum judicium, niſi cæcum?

Hinc de filiis Samuelis ſcribit ſacer Textus: *declinaverunt poſt avaritiam, acceperuntque munera*, ſtatimque ſubjungit, *& perverterunt judicium*. 1. *Reg. c.* 8. *verſ.* 3.

Nonne hæc fuit excæcatio, quæ jam pridem falſos Prophetas induxit, ut falſum proferrent judicium, & pacem darent, quibus Dominus non dederat? *Hæc dicit Dominus Deus*, ait *Ezechiel* cap. 13. verſ. 18. &c. *Væ, quæ conſuunt pulvillos ſub omni cubitu manus: & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum*. Quæ porro tam perverſi judicii ratio?

Audi Prophetam Ezechielem *cap.* 13. *verſ.* 19. *&c. Et violabant me ad populum meum, ait*, propter pugillum hordei & fragmen panis, *ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis*.

Et apud alium Prophetam; *Principes ejus in muneribus judicabant, & Sacerdotes ejus in* mercede docebant, *& Prophetæ ejus* in pecunia divinabant: *& ſuper Dominum requieſcebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio noſtrum? Non venient ſuper nos mala*. Michææ cap. 3. verſ. 11. &c.

Munerum proinde vel rerum temporalium perceptionem aut expectationem jam olim Prophetarum judicium pervertiſſe, & verba mutaſſe iniquet. Num forſan minorem hodie vim munerum ad excæcandum oculos Sacerdotum, eorumque pervertendum judicium eſſe credimus? (*a*)

Porro Confeſſarius non tantum ut judex ſententiam dicere tenetur, ſed inſuper *more periti Medici neceſſe eſt, ut ſuperinfundat vinum & oleum* (*verba ſunt Concilii Lateranenſis*) *vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere conſilium, & cujuſmodi remedium adhibere diverſis experimentis utendo ad ſalvandum ægrotum*. In Cap. 12. tit. De Pœnit. & Remiſſ.

Hoc ipſum ſpiritualis Medici officium Confeſſarios conſtringit: *ut habeant præ oculis* (*quemadmodum monet Tridentinum*) *ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem*. Quis vero hæc convenientia, ſed ſæpe multum dura & acerba ægrotanti medicamenta exſpectabit a Medico, qui munerum exſpectatione illectus, ægri favorem & gratiam aucupatur? Quare cum olim dixiſſet Propheta: *A minore uſque ad majorem* omnes avaritiæ ſtudent, *& Propheta uſque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum*: mox tamquam conſequens adjungit: *& curabant contritionem filiæ populi mei cum* ignominia *dicentes*: Pax, pax, & non erat pax. *Jerem.* cap. 6. verſ. 13. &c.

Quod Doctoris partes attinet, quam inidoneus ſit, ut illis faciat ſatis, qui rerum temporalium affectu aut exſpectatione ducitur, nullus non videt. Quid enim ſperandum ab illo, niſi quod munerum ſpe abductus & excæcatus ſtudebit obſequi illis, qui verbo & facto dicunt videntibus: *Nolite videre; & aſpicientibus. Nolite aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt: loquimini nobis errores? Iſaiæ* cap. 30. verſ. 10. &c.

Quomodo ſimiles genuinam Chriſti doctrinam, ac laborioſam pœnitentiæ ſemitam pœnitentibus (prætertim ſæculi faſtu, carnis deſideriis, atque divitiarum amore turgentibus) adeo odioſam & repugnantem, ea qua par eſt ſinceritate ac vigore, conſtantiaque proponere, atque ad ejus obſervantiam illos urgere audebunt, dum vix dubitare poſſunt, & jam periculum imminere vident, per ſimilis doctrinæ inculcationem & hujuſmodi pœnitentiæ requiſitionem, animos pœnitentium, a quibus munera favoremve avide ſperant, exacerbandos, atque a ſe alinandos, ac per conſequens ſpe conſequendi temporalia, quorum amore ducuntur, fruſtrandos.

Et quidni merito vereamur hujuſmodi Directores, imitaturos ſimilis farinæ Doctores, de quibus diſcipulum ſuum Titum adeo ſollicite monuit Apoſtolus *cap.* 1. *verſ.* 11. *Qui univerſas domos ſubvertunt docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia?* Immo admodum timendum, ne habentes oculos fumo concupiſcentiæ læſos, ipſum lucis Evangelicæ ſplendorem nec videre nec ferre poſſint. Quid enim Phariſæos impediebat, quod Chriſti ſermones non intelligerent, vel intelligere nollent, niſi rerum temporalium affectus? *Audiebant autem*, ait ſacer Textus, *hæc omnia Phariſæi, qui erant avari; & deridebant illum*. Luc. *cap.* 16. *verſ.* 14.

Ex his qui ſat ſuperque intelligitur, quam periculoſum ſit Confeſſariis, a pœnitentibus munera ſeu favorem, aliudve temporale accipere vel ſperare. Hinc quoque conſectarium, quanto periculo exponantur fideles, qui tales nanciſcuntur Directores. Ac per conſequens, quam merito ſe ſubtrahant a Directoribus, quos vident munerum aut favoris alicujus expectatione duci.

Et quidem ſi intelligant nonnullos, ſe per fas nefaſque in ipſum Confeſſionis tribunal ingerere, non dubium quin merito ipſis ſuſpecti ſint, ne in ipſo Pœnitentiæ tribunali aliquid commodi temporalis reſpiciant. Quis enim onus tantum, quale eſt onus Confeſſariorum, jure dictum *humeris Angelicis formidandum*, importune ambiret, niſi commodi temporalis atra concupiſcentia oculos obnubilatos haberet, ne oneris gravitatem videat, aut intelligat?

Quibus enim eſt oculus ab omni terreno affectu purus, hi non niſi neceſſitate cogente, & Eccleſia deſiderante humeros ſuos tantæ moli quaſi inviti ſupponunt, liberationem ab hujuſmodi onere nunquam non exoptantes; obſervantes illud Auguſtini *Epiſt.* 81. ad Eudoxium Abbatem: *Si quam operam veſtram mater Eccleſia deſideraverit, nec elatione avida ſuſcipiatis, nec blandiente deſidia reſpuatis, ſed miti corde obtemperetis Deo; cum manſuetudine portantes eum, qui vos regit, qui dirigit mites in judicio, qui docet manſuetos vias ſuas*.

Difficulter quoque ab omni ſimili ſuſpicione eximuntur, qui enixe multitudinem affectant pœnitentium, præſertim nobilitate aut divitiarum affluentia excellentium: ſi quippe ſolam animarum converſionem præ oculis haberent, pauperes præ divitibus, ignobiles præ nobilibus in pœnitentes deſiderarent; ſcientes quia *non multos ſapientes ſecundum carnem, non multos potentes, non multos nobiles; ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt, deſtrueret*. 1. ad Cor. cap. 1. verſ. 26.

§. III.

Multa incommoda nata ſunt ſequi, ex eo quod Sacerdotes vivere debeant ex illis, quæ a Pœnitentibus offeruntur.

EX dictis præcedenti §. non difficulter intelligi poteſt, quanta incommoda nata ſint conſequi, ſi Sacerdotes per Pœnitentium oblata, ſeu eleemoſynas, ſuſtentari debeant.

Primo quidem, quis ambigat, quin facile ſententiam proferet ſimilis judex in favorem & ad beneplacitum pœnitentis, a cujus gratia vitæ neceſſaria accipere ſperat? Si enim munera excæcent oculos ſapientum, & pervertant judicium prudentum, an non affectus, immo & neceſſitas obtinendi vitæ ſuſtentacula id efficient?

Nonne idem affectus natus erit efficere; ut ſollicite plures habere pœnitentes deſiderent, vereanturque, ne quos habent, & a quibus notabile vitæ ſubſidium accipere ſolent, ipſos deſerant, aliumque in Confeſſarium aſſumant? Quantus inde non timendus in officio Confeſſarii defectus! Hinc enim quaſi naturaliter atque inſenſibiliter fiet, ut pœnitentium offenſam indignationemque pertimeſcentes *non pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungent, ſed ex humano affectu, peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur*. Synodus Tridentina Seſſ. 14. cap. 8. De Pœnit.

Hinc quoque non raro contingit, ut quadam humana timiditate, non facile eorum, quos pœnitentes ob lucrum ſperatum habere atque retinere exoptant, ſcelera libere redarguere audeant; multo minus eos inducere, vel abſolutionis denegatione aut ſuſpenſione etiam cogere, ut *dignos* tantis ſceleribus *fructus pœnitentiæ faciant*.

Quidni ex eodem fonte profluat, quod nonnulli Sacerdotes, neſcio quo fucato prætextu, ægre alias ſibi adjunctos Sacerdotes patiantur Pœnitentiæ tribunali præeſſe, qui tamen nonnunquam majori cum fructu pœnitentes dirigerent?

Hactenus dicta incommoda non tantum timenda ſunt, ſi a Pœnitentibus ſingulis vicibus, quibus ad confeſſionem accedunt, nummum ſeu danarium accipiant; ſed etiam, ſi ſemel aut bis in anno a Pœnitentibus ſummam aliquam in ſuſtentationem recipere ſoleant: illud tamen priori caſu magis quam poſteriori verendum: nimirum quod Fideles facile a frequentatione Sacramenti retraherentur, ſi quoties ad confeſſionem eſt accedendum ex more ſeu conſuetudine denarium offerre conſueverunt.

Quinimmo nec prædicta incommoda ſine fundamento verenda ſunt, ſi vel ipſi Confeſſarii, aut eorum Communitates, ex liberalibus populi eleemoſynis & oblationibus vivere debeant. Spectata quippe humana fragilitate, quidni fiat, ut latente humano affectu, vel ſibi vel Communitati ſubſidia temporali procurandi, hominum, a quibus eleemoſynas ſperant, favorem aut quærant, aut certe amittere timeant; quo ulterius contingat, ut nec juſti fortiſque Judicis, nec experti Medici, nec ſapientis & intrepidi Doctoris partes in ſacro Confeſſionis tribunali ſuſtinere audeant.

Et certe quidni ex hac infecta radice pullules, quod plures hodie inveniantur, qui licet non verbo, ſaltem facto clamant illud *quod nonnulli* (*referente Illuſtriſſimo Epiſcopo Caſtorienſi*) *ut ſuas Synaxes quam copioſiſſimas reddant, pro concione aſſerere non verentur, ſe omnes quantumvis criminibus onuſtos, quantumvis in eadem crimina frequenter relapſos, quantumvis in propoſito & promiſſione vitæ emendandæ infidos libenter ſuſcipere, nec ſuſcipere ſolum, ſed etiam ſine cunctatione a criminibus abſolvere; tametſi nullos fecerint fructus dignos pœnitentiæ, & tametſi ab illis non receſſuri, ſed brevi in illa iterum prolapſuri videantur*. In Amore Pœnit. lib. 2. cap. 1.

(*a*) Abuſus, quem in recipiendis muneribus admittunt Confeſſarii, apud Græcos atque etiam apud Latinos radices egit; illum damnat & carpit Vates Gallus his verſibus.

Des qu'on fait briller l'or, le Pretre eſt careſſant,
Et le plus criminel lui paroit innocent:
Si vous voulez flechir ce Juge de vos vices;
Comme aux Juges du ſiecle il lui faut des epices.
Lorſque le Confeſſeur recoit de certains droits,
Tout pardon eſt ſcellè du grand Sceau de la Croix.

Hæc profecto nullis pro ſua attrocitate pœnis ſatis vindicanda ſunt.

Nonne hinc quoque fieri cum fundamento credimus, quod reperire sit Confessarios, qui " se ministros & dispensatores non ,, agnoscunt (verba sunt Cardinalis Bellarmini) qui, quasi non ,, essent Domino rationem reddituri, summa facilitate omnibus ,, munus imponunt ; & tam contritos , quam non contritos ; ,, tam plene & perfecte confitentes, quam peccata sua quadam ,, confusa generalitate involventes ; tam satisfacere paratos , ,, quam non paratos, quasi propria potestate & auctoritate ab- ,, solvunt? Isti sua imperitia & superbia corrumpunt populos , ,, & eis veræ pœnitentiæ viam præcludunt. *Nec enim esset hodie tanta facilitas peccandi , si non esset tanta facilitas absolvendi* ". Serm. 8. *De Adventu.*

Ex his non difficulter intelligitur , quam sollicite teneantur Episcopi, aliique Superiores al laborare, ut Sacerdotibus aliunde, quam ex oblationibus pœnitentium, de honesta sustentatione succurratur.

Intelligitur quoque, necessarium esse eximium paupertatis affectum, ut quis ex voluntariis fidelium oblationibus vivere cogatur, & una exacte partes Confessarii persolvat. Ni enim pauperem vitam ducere, illiusque vitæ molestias ferre ex animo velit, verendum erit, ne anxietas & timor incidendi in paupertatem defectu oblationum, judicium illius corrumpant , & ipsis Pœnitentibus , quorum favore a paupertate sublevamen exspectat; nimium conniveat , & condescendat; atque ita admodum timendum, ne impleatur quod dicit Scriptura apud Ecclesiasticum; *Propter inopiam multi deliquerunt*. Cap. 27. *vers.* 1.

§. IV.

Summopere cavendum, ne ex pœnitentiis seu satisfactionibus injunctis, Confessarii lucrum quærant.

IN satisfactionibus injungendis, omnem prorsus quæstus occasionem abesse debere, quisque facile inteliget, qui attenderit, quod " debeant Sacerdotes, quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum , & pœnitentium facultate , ,, salutares & convenientes satisfactiones injungere . . . . . at- ,, que præ oculis habere ut satisfactio, quam imponunt, non sit ,, tantum ad novæ vitæ custodiam sed etiam præteritorum pec- ,, catorum vindictam & castigationem ". *Synod. Trid. Sess.* 14. *cap.* 8. *De Pœnit.* Quis enim prudentiam illam atque circumspectionem in decernendis atque imponendis satisfactionibus exspectet ab illo , qui ex ipsis peccatorum pœnitentiis lucrum sperat? Deinde quod pondus aut auctoritatem apud pœnitentem obtinebit Confessarius, qui ex ipsis peccatorum pœnitentiis quæstum facere videbitur?

Hinc Ecclesia admodum semper fuit sollicita , ut si quando pœna pecuniaria, aut aliquid unde lucrum haberi queat , in satisfactionem imponi fuerit necesse aut conveniens , nihil exinde directe aut indirecte in commodum Confessarii redundaret.

Synodus Cantuariensis anni 1191. sub Huberto : Prohibemus , ,, ait *Can.* 3. ne Sacerdos laicos ad pœnitentiam venienti , ob- ,, tentu cupiditatis injungat, ut Missas celebrari faciat " . Cui consonat Synodus Londinensis anni 1200. " Adjicimus , inquit ,, *Can.* 4. ad Sacerdotum cupiditatem refrænandam , ut Missæ ,, non injungantur in pœnitentiam his , qui non fuerint Sacer- ,, dotes " . Et in suo ad Parochos Capitulari Odo Parisiensis ,, Episcopus : " Nullus Missas , quas injunxerit, celebret.

Utque plura hanc in rem Conciliorum Decreta omittam , solum hic adjungo quid in hac materia statuerit S. Carolus *Part.* 2. *Instruct. Confess. cap.* 8.

Ut liberior sit, ait, Confessarius in exequendo officio, quod illi cum pœnitente est , majoreque apud eumdem in auctoritate habeatur in decernendis iis omnibus , quæ ad pœnitentis salutem referuntur , non solum fugiet studiose avaritiam , sed etiam omnem ejus vel minimam suspicionem . *Nominatim autem pecunias vel aliquid hujusmodi pro confessionum audientia non petet , etiamsi occasio se præbeat ; ac ne signum quidem vel minimum ejus ostendat , quin potius voce & reipsa declaret animum se prorsus abhorrentem a talibus habere.*

Deinde , quod præcedentibus allegatis Decretis plane consentit : *Cum pœnitenti jubebit , ut Missæ sacrificium faciat uspiam peragi*, nec recte nec oblique *significet quasi velit ipse celebrare , vel in sua* Ecclesia, *aut* Monasterio *curere celebrari.*

Idem faciet, pergit S. Carolus, in satisfactionibus iis, cum pœnitens vel debita incerta reddere pauperibus , vel pro votorum commutatione aliquid solvere debebit.

Tandem ut Confessarius omnem vel speciem avaritiæ subterfugiat, eum monendum censuit: *ut neque pecunias aliave , quæ a pœnitente restituenda sunt , propriis dominis in se provinciam reddendi assumat , nisi necessitas id requirat , ut videlicet hoc modo pœnitens non prodatur : quod cum erit ab eo factum , curet ut is , cui rem restituit , chirographum suum in testimonium ei tribuat , ut illud pœnitenti consignet , ac plane eo modo procedat , ut* omnem speciem ac signum avaritiæ subterfugiat.

CAPUT IX.

De vitio acceptionis personarum in collatione Beneficiorum.

§. I.

Quandonam in collatione Beneficiorum committatur acceptio personarum, & quæ sit hujus vitii cum vitio Simoniæ affinitas?

BENEFICIA Ecclesiastica conferenda esse secundum justitiam distributivam, nullus Theologus aut Canonista negat. Rursus consentiunt Theologi pariter & Canonistæ justitiæ distributivæ opponi vitium acceptionis personarum : adeoque quod quicumque in distributione Beneficiorum a tramite justitiæ distributivæ recedit, in vitium acceptionis personarum incidat.

Consistit vero æqualitas distributivæ justitiæ (ait Doctor Angelicus) in hoc , quod diversis personis diversa distribuantur secundum portionem ad dignitates personarum . 2. 2. quest. 63. art. 1. in Corp.

Si ergo , pergit S. Thomas , aliquis consideret illam proprietatem personæ , propter quam id quod ei confertur , est ei debitum , non acceptio personæ , sed causæ . . . . . puta si aliquis promoveat aliquem Magistratum propter sufficientiam scientiæ : hic attenditur causa debita, non persona . Si autem aliquis consideret in eo cui aliquid confert , non id propter quod id quod ei datur , esset ei proportionatum , vel debitum ; sed solum hoc quod est iste homo (puta Petrus vel Martinus) hic est acceptio personæ : quia non attribuitur ei aliquid propter aliquam causam , quæ faciat eum dignum , sed simpliciter attribuitur.

Itaque *in justitia distributiva (rursus verbis S. Thomæ loquor* ibidem ad 1.) *considerantur conditiones personarum , quæ faciunt ad dignitatis vel debiti causam : sed in acceptione personarum considerantur conditiones , quæ non faciunt ad causam.*

Ex his facile intelligi potest, toties in distributione Beneficiorum justitiam distributivam violari , & acceptionem personarum committi, quoties in illorum distributione attenditur conditio non spectans ad causam, sed ad personam . " Ad perso- ,, nam autem refertur quæcumque conditio , juxta S. Thomam , ,, non faciens ad causam, propter quam sit dignus hoc dono ". *Ibid. in Corpore.*

Non difficulter quoque intelligitur, summam inter vitium acceptionis personarum & Simoniam intercedere similitudinem. Quemadmodum enim Simoniaci in collatione Beneficiorum non merita personarum , sed munera considerant ; ita quoque acceptores personarum , non merita personarum , sed conditiones humano carnalique suo affectui faventes attendunt.

Adhæc si mala , quæ ex vitio Simoniæ consequuntur, perpendantur , eadem pene ex vitio acceptionis personarum profluere facile intelligetur.

Si enim , teste S. Gregorio *lib.* 7. *Epist.* 111. illud per Simoniam agatur *ut nulla de actu probatio , nulla sollicitudo de moribus , nulla sit de vita discussio , sed ille solummodo dignus , qui dare pretium suffecerit , æstimetur* , nonne & per acceptionem personarum hoc agitur , ut nulla sit de actu probatio , &c. sed ille solummodo dignus , qui amicitia, consanguinitate , aliave humana qualitate Collatori conjungitur, æstimetur?

Cujus optime conscia Tridentina Synodus , quam maxime potest Episcopos monet : " ut omnem humanum erga fratres , ne- ,, potes , propinquosque affectum, *unde multorum* , inquit *malo- ,, rum in Ecclesia seminarium extat* , penitus deponant " . *Sess.* 25. *cap.* 1. *De Reformat.*

§. II.

Quid in collatione Beneficiorum justitia distributiva attendi jubeat?

JUSTITIA distributiva est virtus , quæ in distributione rerum communium , v. g. Beneficiorum aut officiorum , &c. servat æqualitatem proportionis ad qualitates personarum , *ad causam* , non ad personam spectantes , ut §. præcedenti latius expositum fuit.

Cum igitur causa distributionis Beneficiorum sit , providere Ecclesiæ de meliori Ministro , consequens est , quod justitia distributiva requirat , ut servetur æqualitas proportionis ad qualitates personarum ad *hanc causam* pertinentes , atque ita in hac distribatione solus respectu habeatur ad conditiones illas , quæ faciunt , ut melius Ecclesiæ de Ministro provideatur.

Hinc collige primo , quod in distributione Beneficiorum justitia distributiva exigat , ut bonum Ecclesiæ unice præ oculis habeatur, id est , ut Beneficiorum dispensatores æqualitatem servent proportionis , habito respectu ad qualitates , quæ ad bonum Ecclesiæ faciunt.

Collige secundo , in Beneficiorum distributione non esse attendendam qualitatem personæ etiam bonam , si illa *ad causam* , id est , ut provideatur Ecclesiæ de meliori Ministro , non pertineat . Contingit enim *aliquam conditionem personæ facere eam dignam respectu unius rei* , inquit S. Thomas , *& non respectu alterius* . 2. 2. *quæst.* 63. *in Corp.*

Hinc collige tertio , quod licet justitia distributiva sæpe requirat , ut paupertas personæ in distributione communium eleemosynarum attendatur , nullatenus tamen in Beneficiorum , præ-

sertim

sertim cum cura animarum collatione attendenda veniat : quia priori casu qualitas paupertatis facit *ad causam*, non vero posteriori. Causa quippe distributionis communium eleemosynarum est succurrere indigentiæ personarum ; econtra causa distributionis Beneficiorum non est succurrere paupertati seu indigentiæ eorum, qui ad Beneficia promoventur, sed Ecclesiis digniores Ministros præficere, seu Ecclesiis non personis providere ; quare cum paupertas non sit conditio ad hanc causam pertinens, si in distributione Beneficiorum illa attendatur, a justitia distributiva receditur.

Quare & illi erroneam de Beneficiis Ecclesiasticis ideam concipiunt, qui in eorum distributione attendendum putant, quod aliquis pauperes habeat parentes, quibus posset ex proventibus Beneficii succurrere, cum enim, ut dictum est, Beneficia Ecclesiastica non sint ordinata ad succurrendum paupertati & indigentiæ corporali, sed ut habeantur idonei Ministri Ecclesiæ ; evidens est, parentum indigentiam ad *hanc causam* non spectare. Immo econtra ob parentum egestatem non raro fit, ut ea de causa minus idoneus Beneficio Ecclesiastico, præsertim curato, censeri debeat : totum quippe est, quam frequenter parentum indigentia impedimento sit, ut non ea, qua oportet, libertate & vigore, Ecclesiastici functiones suas obeant.

Pariter contingere potest, ut justitia distributiva requirat, ut in collatione certi officii Reipublicæ, quinimmo etiam dignitatis Ecclesiasticæ, certa conditio seu qualitas consideretur, quæ tamen si in alterius Beneficii collatione attenderetur, justitia distributiva læderetur ; eo quod uno casu, & uno tempore *ad causam* spectare possit, & non altero. Unde sat apparet, quod ni Beneficiorum collatores habeant oculos omnino mundatos, ut nihil nisi bonum Ecclesiæ adspicant, facile a tramite justitiæ distributivæ sint deflexuri.

§. III.

An sine violatione justitiæ distributivæ Beneficio Ecclesiastico præfici possit minus dignus, dum dignior haberi potest?

SOLUTIO hujus quæstionis sua sponte ex dictis profluit ; quia *si potest haberi aliquis magis idoneus erga aliquam dignitatem* (*ut notat Doctor Angelicus* 2. 2. quæst. 63. art. 2. ad 3.) *& alius præferatur, oportet quod hoc sit propter aliquam causam : quæ quidem si pertinet ad negotium, quantum ad hoc erit ille, qui eligitur, magis idoneus : si vero non pertineat ad negotium, id quod consideratur ut causa, erit manifeste acceptio personæ* : quia juxta ante dicta toties est acceptio personæ in distributione rerum communium, quoties distributor movetur ad distribuendum ex motivo non spectante ad causam seu negotium, de quo tractatur.

Quamobrem idem Doctor alibi eamdem quæstionem versans, sibique objiciens *quod secundum jura sufficiat eligere bonum, non autem requiratur quod aliquis eligat meliorem* : *Respondet quod quantum ad hoc quod electio impugnari non possit in foro judiciali, sufficit eligere bonum, nec oportet eligere meliorem ; quia sic omnis electio posset habere calumniam. Sed quantum ad conscientiam eligentis, necesse est eligere meliorem, vel simpliciter, vel in comparatione ad bonum commune.*

Huic Doctoris Angelici responso consentiunt, teste Fagnano, Canonistæ omnes. *Quamvis*, inquit Fagnanus, *pro validitate electionis satis sit, si dignus eligatur, & electio de digno, omisso digniori, sustineatur ; id tamen procedit postquam facta est electio, quæ ex omissione dignioris non retractatur*, ut litium occasiones amputentur ; *sed ante electionem omnia jura clamant, ut meliores & sanctiores eligantur, & ideo peccant contra justitiam distributivam, qui omisso digniori eligunt dignum*, *ut* notant omnes in Cap. Constitutis, De Appellat. Ad *Cap. Cum dilectus, tit. De Consuet. num.* 19.

Porro cum omnia Beneficia Ecclesiastica, etiam simplicia, in bonum Ecclesiæ sint disponenda, sequitur, non posse sine læsione justitiæ distributivæ conferri ullum quodcumque Beneficium, minus digno, neglecto digniore, ob causam quæ bonum Ecclesiæ non respicit.

§. IV.

Etiam Patroni laici non possunt citra violationem justitiæ distributivæ præsentare minus dignum, dum dignior haberi potest.

QUANDOQUIDEM certum sit, nec ab ullo Theologo, aut Canonista in dubium vocetur, in distributione Beneficiorum servandam esse justitiam distributivam, evidenti consequentia infertur, Patronos omnes seu Ecclesiasticos seu laicos teneri præsentare ad Beneficia Ecclesiastica, qui omnibus consideratis Beneficio vacanti dignior apparet.

Quis enim ambigat, quin Patroni etiam laici vi juris Patronatus, annumerandi sint Beneficiorum distributoribus, & eorum præsentatio vices distributionis obtineat, atque adeo & ab ipsis in hac distributione leges justitiæ distributivæ servandas esse : ac per consequens in præsentatione sua, nullam aliam conditionem aut qualitatem attendere queant, quam quæ faciat ad utilitatem & bonum Ecclesiæ, seu ad causam, ob quam Beneficia Ecclesiastica ordinantur.

Obtinet igitur & in Patrono laico id quod notavit Doctor Angelicus : *Si potest haberi aliquis magis idoneus erga aliquam dignitatem, & alius præferatur, oportet quod hoc sit propter aliquam causam : quæ quidem si pertineat ad negotium, quantum ad hoc erit ille qui eligitur magis idoneus : si vero non pertineat ad negotium, id quod consideratur ut causa, erit* manifeste *acceptio personæ. 2. 2. quæst. 63. art. 2. ad 3.*

At dicet quispiam : Ex mente Synodi Tridentinæ videtur sufficere, ut laicus ad Beneficium, etiam curatum, præsentet *idoneum* : agens quippe de modo providendi Ecclesiis Parochialibus, dicit *Sess.* 24. *cap.* 18. De Reformat. *Quod si juris Patronatus laicorum fuerint ; debet qui a Patrono præsentatus erit, ab eisdem Deputatis examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti:* videtur itaque Concilio satis esse, si præsentatus a laicis *inidoneus* non sit. Respondeo, quod eodem motivo quo Ecclesia sustinet electionem minus digni neglecto digniori, ut nimirum *litium occasiones amputentur*, & *quia alias omnis electio calumniam pati posset*, toleret Ecclesia præsentationem Patroni laici de minus digno ; sed sicuti ante electionem *omnia jura clamant, ut meliores & sanctiores eligantur*, ita etiam, ut meliores & sanctiores præsentantur, & ideo *sicuti peccant contra justitiam distributivam, qui omissa digniori eligunt dignum*, ut post S. Thomam notant omnes Canonistæ, similiter peccant contra justitiam distributivam, qui omisso digniori præsentant dignum (*a*).

Nec tantum Patronos aut Beneficiorum Collatores, sed & permutantes aut resignantes eadem lege teneri ex infra dicendis apparebit ; quin & Commendantes debere ut a Patronis justitia distributiva non violetur, nullus dubitare potest.

§. V.

Patroni aliique Beneficiorum Collatores officio suo non satisfaciunt, eligendo digniorem inter illos, qui se præsentant, si digniorem non se offerentem præsentare possint.

QUICUMQUE distributioni seu provisioni Beneficiorum præest, indubie ab Ecclesia constituitur, ut tamquam fidelis dispensator constituat ministros *ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi*. Eph. *c.* 4. *vers.* 12.

Hinc quis non intelligat, Patronos, cæterosque Beneficiorum Collatores vi sui officii & dispensationis constringi, ut pro rei gravitate studeant eligere operarios & ministros, qui spirituali ædificationi Corporis Christi, id est Ecclesiæ, sint aptiores.

Quis enim non judicaret infidelem dispensatorem aut œconomum Regis vel Principis, qui ædificando Palatio Regis negligeret præficere operarios peritiores & aptiores, eo solo titulo, quia se ad laborandum non offerunt, dum illos adhibita vel nulla, vel aliquali inquisitione habere potuisset ? Qua ergo ratione ab infidelitate excusabuntur Patroni atque Collatores Beneficiorum Ecclesiasticorum, qui digniores aptioresque operarios in ædificationem spiritualis illius ædificii quærere atque præficere negligunt? Et quidem eo gravior reputandus ille neglectus, quo ædificium spirituale materiali cuicumque pretiosissimo amplissimoque Palatio prævalet.

Profecto Collatores Beneficiorum, qui se officio suo functos credunt, si ex illis, qui sese offerunt, eligant digniorem, dum alium multo digniorem, non se offerentem habere possent, modo pro momento rei diligentiam aliquam adhiberent ; *tenebris obscuratum habere* videntur *intellectum* (ait Apostolus *ad Eph. c.* 4. *vers.* 18.) propter *cæcitatem cordis eorum*, ex aliquo distorto affectu provenientem. Si enim de eligendo rerum temporalium suarum dispensatore tractaretur, non dubium, quin sedulo inquirerent ut aptiorem & convenientiorem invenirent ; eumque repertum, tametsi non se præsentantem rogare, & rebus suis præficere non prætermitterent ; indicium non incertum, quod similibus magna sit de rebus temporalibus sollicitudo, nulla vero aut exigua de spiritualibus, a quibus tamen plurimarum sæpius dependet salus animarum. *Optimi videlicet rerum æstimatores*, ut de talibus per ironiam olim dixit S. Bernardus, *qui magnam de minimis, parvam aut nullam de maximis curam gerant*. *Lib.* 4. *De Consid. cap.* 6.

Patroni vero qui Ecclesiæ bonum, tamquam veri dispensatores, & fideles illius ministri unice præ oculis habent, clarissime intelligunt, sibi omni studio atque diligentia, prout rei magnitudo exigit, esse allaborandum ; ut peritiores & convenientiores spirituali Ecclesiæ ædificio præponantur. Quare de S. Ludovico Galliarum Rege legitur ; „ Sane in Beneficiis Ecclesiasticis conferendis, quæ ad Patronatum, sive donationem ipsius pertinebant, Deum semper præ oculis habebat, & electis & probatis personis, quantum poterat, conferebat ; *quas personas eligi & inquiri faciebat per Cancellarium Parisiensem, & alios viros bonos.* „ In *Vita*, *pag.* 369.

Immo tantum abest, ut Patroni, aliive Beneficiorum Collatores regulas Ecclesiæ præ oculis habentes, sufficere credant obligationi suæ satisfactum iri, si digniorem ex illis, qui se offerunt, præsentent ; ut econtra vel eo titulo, quod quis se ministerio Ecclesiastico obeundo ultro præsentet, aliis se non offerentibus, si cætera sint paria, non raro postponendum censeant. Qui enim ad ministeria Ecclesiæ se ultronee præsentat, eaque obtinere rogat, de ambitu frequenter suspectus esse potest : ideoque vel hoc titulo suspectus, quod honores aut commoda temporalia potius, quam onera & labores in militia Christi spectet. Unde enim provenit, quod plurimi hodie tum avide ad dignitates Ecclesiasticas se offerant, & se in illas intrudant, nisi quia onera non considerant? Meditantibus enim honores & commoda temporalia, dignitates Ecclesiasticæ blandiuntur ; ad dispensantibus onera, horrori sunt atque formidini. Jam vero qui credat illos rite obituros obtenta ministeria, qui ne quidem eorum onera vel officia norunt, aut curant ? hinc illud Bernardi ad Euge-

(a) Pius V. in Bulla, quæ incipit *In conferendis*, eo casu quo minus dignus eligatur, vult in favorem dignioris electionem irritari.

Eugenium Papam: *Pro quo rogeris, sit suspectus, qui ipse rogat pro se, jam judicatus: Nec interest per se, jan per alium quis rogat*. Lib. 4. *de Consider. cap.* 6.

Sed dicet forsitan quispiam, inquisitio de capacitate & sufficientia præsentati illi potius, qui eum admittere debet, incumbit, quam Patrono. Respondeo: Licet ipsi indubie incumbat inquirere de capacitate & sufficientia illius, qui mediante ipsius approbatione ad Beneficium est admittendus; nihilominus & Patrono incumbit, ut quam potest dignissimum & capacissimum præsentet: nisi enim Patronus diligenti inquisitione facta, sine ulla acceptione personarum digniorem Episcopo præsentaverit, superflua sæpenumero, si non semper, erit Episcopi cura de digniore promovendo. Cum enim vi præsentationis ipse præsentatus habeat ut minus *jus ad rem*, eum, si modo vel capax sit, vel incapacitas probari nequeat, Episcopus hodie non facile excludet; tametsi alius multo dignior & capacior reperiatur. Ex quo evidens est, quod inquisitio de majore capacitate ad Beneficium principaliter incumbat Patrono præsentanti, utpote qui in ipsa Beneficii provisione præcipuas partes obtinet; ac per consequens, ipsius est allaborare ut justitia distributiva in illa Beneficii provisione servetur. Ni enim a Patrono servetur, neque Episcopum eam facile servare poterit; quandoquidem Episcopus præsentationem *digni*, licet præterito digniore, ob multitudinem litium, aliave timenda incommoda, sæpius hodie admittere sive tolerare cogetur.

Hinc quoque non difficulter intelligitur, quod qui in Universitatibus nominant ad vacatura Beneficia, teneantur advigilare, ut non nisi dignioribus nominationes concedantur: tametsi nominati jurent, se non accepturos Beneficium curatum, nisi prævio examine idonei reperti fuerint: hic enim rursus justitia distributiva in Beneficiorum distributione sæpe servari non poterit, si nominationes minus dignis concessæ fuerint. Qui enim nominatus est, jam jus aliquod ad Beneficium vacans est consecutus: quod jus ipsi eripi non solet, nisi incapax seu inidoneus ad Beneficium vacans reperiatur; adeoque si capax fuerit, ad Beneficium admittetur, etiam excluso multo digniore atque capaciore. Ex quo manifestum fit, quod male data nominatio causa sit, ut minus dignus digniori & capaciori præferatur, & consequenter quod Beneficia, non servata justitia distributiva, conferantur.

§. VI.

An Patroni aut Collatores possint Beneficia Ecclesiastica sine acceptione personarum conferre suis consanguineis? Et quæ præcipue in simili collatione veniane attendenda.

SI *aliquis consideret in eo, cui aliquid confert non id propter quod id quod ei datur, esset ei porportionatum vel dubium. sed solum hoc quod est iste homo (puta Petrus vel Martinus) hic est acceptio personæ*: quia non attribuitur ei aliquid propter aliquam causam quæ faciat eum dignum, ait S. Thomas, sed simpliciter attribuitur personæ: *Ad personam aut refertur quæcumque conditio non faciens ad causam, propter quam sit dignus hoc dono. Puta si aliquis promoveat aliquem ad prælationem vel magisterium, quia est dives, vel* quia est consanguineus suus, est acceptio personæ. 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 1. *in corp.*

Solo ergo intuitu consanguinitatis promovere ad Beneficium, acceptio personæ est: quia consideratur conditio, quæ non facit *ad causam*; sive ut dignior Minister detur Ecclesiæ.

Verum, quia in consanguineo Patroni aut Collatoris etiam concurrere possunt merita & qualitates *ad causam* spectantia, sive quæ ipsum Beneficio seu ministerio Ecclesiastico dignum reddant, ipsa consanguinitas per se spectata non obstat, quominus ipsi sine personarum acceptione collatio fieri queat; considerando nimirum (ut requirit justitia distributiva) solas conditiones personæ, quæ faciunt ad dignitatis vel debiti *causam*.

Porro duo maxime a Patronis consanguineo providere volentibus attendenda.

Primum, quod proprium judicium de meritis ac qualitatibus consanguinei sui semper debeant habere suspectum. Cum enim consistat æqualitas distributivæ justitiæ, ut ait S. Thomas, in hoc, quod diversis personis diversa tribuantur secundum proportionem ad dignitates personarum, necessarium est, Collatorem conferre inter se qualitates consanguinei, & qualitates extranei; ut illis inter se collatis, juxta justitiam distributivam Beneficium conferat, *secundum proportionem ad qualitates personarum*. Quis vero negare aut ambigere ausit, quin natum sit contingere, ut affectu naturali erga sibi propinquos præventi, & nonnihil excæcati, abripiantur, ut suorum industriam ac dotes magnifice, extraneorum vero tenuiter æstiment, aut etiam extenuent. Quapropter si, teste Doctore Mellifluo *Epist.* 82. *plerisque immo cunctis pene contingere sapientibus soleat, in rebus videlicet dubiis plus alieno se, quam proprio credere judicio*, indubie sapientes atque justi Beneficiorum Collatores aut Patroni in dijudicandis meritis consanguinei plus alieno se, quam proprio credent judicio; semper verentes ne carnalis in carnem & sanguinem affectus proprium judicium pervertat.

Hinc quoque planum est, quod si unquam ad exemplum Apostolorum, *Act. cap.* 1. *vers.* 24. Patronis aut electoribus clamandum sit: *Tu, Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris*; hoc casu clamandum sit dum caro & sanguis clamant, immo quodammodo cogant, favendum esse consanguineis; ipsorumque causa a tramite justitiæ distributivæ esse nonnihil deflectendum, aut saltem non scrupulose illam esse attendendam.

Secundo, Patronis aut Collatoribus in præsentatione consanguineorum attendendum est, ne ipsorum præsentatio in scandalum cedat pusillorum, ut post S. Thomam recte notavit piissimis Parisiensium Cantor. Hic postquam ostendisset, quod *ædificent Sion, scilicet Ecclesiam, in sanguinibus, in peccatis*, qui Beneficia pro meritis, sed affectu carnali largiuntur, subjungit & quærit: „ Sed quid, si æque honestus est, & dignus ut ex„ traneus? Sed & hoc periculosum est, inquit, nisi probitas ejus „ extinguat, & excludat omnem infamiam, scandalum, & ma„ lum exemplum, *quod de facile non fit* „. Rationem illius verissimam & notandam allegat: „ Non enim exemplum a bene „ gestis nostris sumitur, sed a cortice, specie, & superficie illo„ rum, non a veritate. Si enim dedi nepoti meo propter gra„ tiam; alii meo utentur exemplo, ut dent suis propter natu„ ram magis, quam propter gratiam, dicentes; Nonne meis, „ sicut & ille suis, dabo „. In *Verbo abbrev. cap.* 43.

Postponendus igitur quandoque erit extraneo consanguineus æque dignus, immo nonnunquam dignior, propter *scandalosum & malum exemplum aliorum*, qui merita atque qualitates ipsius non pernoscentes, nec rei veritatem, sed corticem duntaxat videntes, facile hoc exemplo promovebuntur, ut *carni & sanguini* dent, quod illi *gratiæ* dederunt.

Non dubium tamen, quin præ ceteris ob periculum *scandali*, a consanguineorum suorum promotione merito abstineant Doctores, Prælati, aliique, qui a Deo constituti sunt, ut alios verbo & exemplo doceant promoveantque: „ ut omnem humanum erga „ fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, unde multo„ rum malorum in Ecclesia seminarium existat, penitus depo„ nant „. *Trid. sess.* 25. *c.* 1. *De Reform.* Nihil verius quam quod *vocis virtus sit opus. Et cujus vita dispicitur, restat ut & prædicatio contemnatur*. S. Bern. *Epist.* 102. & *Serm.* 1. *De Pasch.*

Non tamen semper ob periculum *scandali* prætereundos esse consanguineos, sat insinuat Petrus Cantor, & ratio evincit. Dum enim hic periculosum asserit, consanguineum æque dignum ad Beneficium promovere, subjungit hanc exceptionem; *Nisi probitas extinguat & excludat omnem infamiam, scandalum & malum exemplum*. Si quippe contingat eam esse vitæ sanctitatem, eruditionem, aliasque ministro Ecclesiastico necessarias qualitates, ut omnibus vel parum attendere volentibus patere debeat, eum Beneficio vacanti admodum convenire, quis ambigat, quin hujusmodi consanguineo provideri possit, non obstante scandalo, non pusillorum, seu potius Pharisæorum, qui cupiditati suæ velamentum quærentes ad rei veritatem nec aspicere quidem volunt? Quare si hujusmodi scandalizari dicantur, responderi potest cum Christo: *Sinite illos, cæci sunt & duces cæcorum*. Matth. *cap.* 15. *vers.* 14.

Potest quoque nonnunquam contingere ex persona promoventis consanguineum, ut scandalum, si quod sit timendum non erit datum, sed acceptum ab illo, qui *noluit intelligere ut bene ageret.*; qui quærens cupiditatis & malitiæ suæ aliquid operimentum, corticem actionis attendit, non rei veritatem, quam facile videre posset, si vellet.

Quid enim, si ea sit personæ præsentantis in omnibus suis negotiis & actionibus ab omni carnali affectu integritas, ut omnibus attendere volentibus planum sit, quod non secundum carnem & sanguinem, sed secundum Deum in omnibus procedat? Certe tali casu non nisi malitiose ac Pharisaice judicare aut præsumere quis posset, personam illam, in promotione sui consanguinei, præter morem suum agendi ordinarium, attendisse carnem & sanguinem; nisi manifeste ex circumstantiis pateret ipsum a via justitiæ hoc casu deflexisse, ac per consequens ob eminentem virtutem & integritatem personæ promoventis fieri potest, ut scandalum quod alias esset datum, futurum sit acceptum & Pharisaicum.

Adhæc interdum contingere potest, tantum ex promotione consanguinei commodum Ecclesiæ sperari & prævideri, ut illius intuitu scandalum, quod exinde forsitan a nonnullis, alioquin sua cupiditate & carnali affectu sæpius excæcatis, capi posset, curari aut considerari non debeat.

Hisce similibusve casibus sepositis, admodum a consanguineorum promotione cavendum, potiusque extraneus quam consanguineus Beneficio præficiendus, tum ut hoc exemplo error ille sive abusus (qui hodie pro lege apud multos invaluit) in collatione Beneficiorum consanguineos extraneis, licet dignioribus, præferendi, extirpetur, tum ne promovendo consanguineos abusus ille magis foveatur & stabiliatur.

Ex his patescit, quantopere culpabiles sint omnes illi in dignitate Ecclesiastica constituti, qui ita conferunt aut resignant Beneficia consanguineis, ut ex qualitatibus consanguinei promoti, omnibus ad oculum pateat, quod caro & sanguis in collatione aut resignatione illa præcipuas partes habuerint. Certe si Veritas dicat *Matth. cap.* 18. *vers.* 6. *Qui scandalizaverit unum de pusillis illis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris*: quid non timendum illis, qui cum constituti sunt, per quos error auferatur cæterorum, scandalizant, non unum pusillum, sed quotquot ipsos ut morum Magistros respiciunt, & qui doctrinam ex operibus magis, quam ex verbis æstimantes, in perniciosum errorem ipsorum facto inducuntur?

§. VII.

Unde gravitas vitii acceptionis personarum in collatione Beneficiorum desumenda sit?

„ NEc sane, quantum arbitror, ait Augustinus *Epist.* 54. „ putandum est leve esse peccatum in personarum acce„ ptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi, si illam di„ stantiam sedendi ac standi ad honores Ecclesiasticos referamus. „ Quis enim ferat eligi divitem ad sedem honoris Ecclesiæ, con„ tempto paupere instructiore atque sanctiore.

Con-

Constat ergo quod non leve, ex sententia magni P. Augustini, peccatum sit acceptio personarum, si ad honores seu dignitates, vel ministeria Ecclesiæ referatur.

Porro hujus peccati gravitas ex duobus potissimum ponderanda videtur: nimirum ex multis gravibusque Ecclesiæ bonis, quæ per promotionem minus digni contempto digniore impenduntur; deinde ex malis, quæ per digniorem, non vero per minus dignum impediri possent.

Ad bona quod attinet, omnia illa censentur impediri per acceptionem personarum, quæ in functione talis Ministerii Ecclesiastici dignior præ minus digno procurasset.

Mala vero Ecclesiæ, quæ peccatum acceptionis personarum augent, sunt ea omnia, quæ dignior postpositus præ minus digno impedire potuisset.

Hinc facile est intelligere, quam enorme ac perniciosum possit esse hoc acceptionis personarum crimen.

Quid enim, si ad Episcopatum minus dignus præ digniore eligatur? Quam multa sæpe animarum lucra, quotque Diœcesis, immo interdum totius Ecclesiæ bona spiritualia impedientur, quæ dignior præ minus digno in sua Diœcesi procurasset, immo in reliquas nonnunquam Diœceses & Provincias diffudisset! Quam multa rurius mala impedire, quot abusus extirpare doctrina & pietate eminentior potuisset, quæ alius dotibus illis destitutus, impedire aut extirpare, vel non potuit, vel noluit!

Similiter quantum ad reformationem Cleri, & populi, ad extirpationem vitiorum, & virtutum omnium augmentum, ipsarumque animarum salutem promovendam, nonnunquam valeat Archipresbyter, Archidiaconus, Decanus, Plebanus, Pastor, aliusve animarum Director eruditione morumque integritate excellens, præ alio qui eruditione morumque integritate est inferior, nullus est qui non intelligat, & quotidiana experientia est planissimum. Quis enim non quotidie experitur, quantum vel unus interdum in dignitate, aut notabili aliqua Ecclesiastica functione constitutus, per eminentem suam scientiam, fundatissimamque pietatem, fructum in messe Dominica faciat, præ multis aliis scientia & eruditione inferioribus?

Quinimmo non raro fit, ut etiam inferiori ministerio, aut functioni Ecclesiasticæ applicatus, in pietate atque scientia exercitatior; tum exemplo, tum oratione, tum etiam instructione, plurima bona fideli populo, præ minus exercitato sit procuraturus, aut mala impediturus: ut consequenter nec leve futurum sit peccatum in simili provisione accipere personam; id est, ex privato affectu minus dignum digniori præponere.

Divinitus dictum est olim a sancto Hormisda, *Epist. 25. cap. 1. Æstimet quis pretium Dominici gregis, ut sciat quod meritum constituendi deceat esse Pastoris*. Dico quoque, *æstimet quis pretium Dominici gregis*, id est, salutem animarum, ut sciat, quam grave sit peccatum accipere personas in collatione Beneficiorum; ex quo contingit impediri, quominus Dominico gregi ea omnia bona, quæ dignior impendere potuisset, frequenter non impendantur: aut mala per digniorem avertenda, sæpius non avertantur.

Ex quibus concluditur, admodum esse verendum, ne quod Synodus Tridentina de concurrentibus ad promotionem Episcoporum affirmat, id coram summo animarum Pastore, gregis sui pretium in veritate æstimante, in Collatoribus quorumcumque Beneficiorum præsertim tamen curatorum, locum habeat: nimirum *eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverant, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint.* Seff. 24. *cap. 1. De Reformat.*

Facile quoque ex hactenus dictis est intelligere, quod promoventes minus dignum neglecto digniore, non tantum rei constituantur gravis delicti; sed etiam ipsi Ecclesiæ, cujus in distributione Beneficiorum constituti sunt ministri, ob infidelem dispensationem teneantur ad restitutionem bonorum, præcipue spiritualium, quæ per promotionem dignissimi (quam Ecclesiæ ut fideles ministri debebant) procurata fuissent: adeoque Patronis ac Collatoribus, qui hac in parte infideles fuerunt, incumbat, quantum in ipsis est, bona spiritualia illi Ecclesiæ, cui minus dignum ministrum dando, illa quasi abstulerunt, omni meliori modo procurare, atque ita justitiæ violatæ satisfacere.

§. VIII.

Quid Patroni & Collatores ante collationem attendere & agere debeant.

POSITO hoc certissimo principio, Beneficia Ecclesiastica instituta atque ordinata esse in utilitatem Ecclesiæ, conformiter ad illud Hadriani VI. aureum effatum: *Volo homines dare Beneficiis, non Beneficia hominibus*; posito inquam, hoc principio, non difficulter intelligitur, quid Patronis ac Collatoribus Beneficiorum considerandum agendumque veniat.

Primo quidem, ut se existiment dispensatores Beneficiorum; non in propriam, sed Ecclesiæ utilitatem.

Hinc secundo intelligant, quod in collatione, aut præsentatione non lucrum aut favorem humanum, aliudve in proprium commodum redundans respicere possint; sed unice utilitatem Ecclesiæ intueri debeant.

Ex quo ulterius sequitur, quod illas solas qualitates in promovendis ad Beneficia attendere queant, quæ Ecclesiæ utilitati subserviunt.

Tertio, ut tamquam fideles dispensatores satagant, quantum in ipsis est, Ecclesiæ optimos & meliores Ministros dare: quapropter studeant cognoscere spiritum, doctrinam, atque morum integritatem illorum, qui Beneficio vacanti præfici possent. Ut studiose inquirant; quinam inter Ecclesiasticos virtute & scientia emineant; qui exemplo suo populum ædificent; quorum vitæ probitati fama publica, & meliores testimonium perhibeant; qui dignitates non quærant, ac propterea magis quæri mereantur. *Quia sicuti iis, qui ad id dignitatis electi ab aliis fuerint, non satis est defensionem hanc afferre, voluntarius ipse ad hujusmodi munus administrandum non accessi .... sic neque eos, qui elegerint, sublevare quidquam poterit, si dixerint ignorasse se eum, quem elegere. Verum vel hoc ipso crimen gravius efficitur, quod quem ignoravere produxerint: ac certe quæ illis videtur excusatio, accusationem augeat. Nam qui id absurdum non sit, eos qui mancipium aliquod empturiunt, id tum medicis ostendere, tum emptionis sponsores postulare; tum vicinos interrogare, ac ne tum quidem adhuc confidere; quinimmo & diuturnum aliquod tempus poscere, intra quod probare illud possint: eos vero, qui quempiam ad Episcopale munus hujusmodi cooptaturi sunt si cui placitum sit, ad aliorum vel gratiam, vel invidiam testimonium suum accommodare, ita eum temere, atque ut casus tulit relegere, nulla prorsus alia discussione facta? ...... Proinde illum oportet, qui aliquem electurus sit, rem diligenter admodum expendere, sed multo etiam diligentius eum qui eligendus proponitur.* Hæc Chrysostomus *lib. 4. De Sacerd. cap. 2. tit. 4. edition. Frontonis Ducæi.*

Quarto, necessarium est, ut omnem humanum erga consanguineos familiaresve affectum penitus deponant. Si enim hoc affectu Patronos sive Collatores Beneficiorum laborare contigerit, de facili, favore consanguineorum vel excæcati, vel propensi justitiam distributivam offendent.

Quinto, ut Patroni Collatoresve ad præscriptum justitiæ distributivæ Beneficia dispensent, requiritur, ut se adversus hominum mundanorum (qui in dignitatibus Ecclesiasticis non nisi lucra, & honores sæculi respiciunt) preces, sollicitationes, humanasque eorum ratiocinationes, quin & terrores, specialiter muniant ac præparent; ne alias hisce frangantur, & a tramite justitiæ cum summo suo discrimine avertantur. Si enim contingat, ut is, cujus est eligere, *quempiam sive amicum, sive alterius cujuslibet occasionis gratia, indignum ad Episcopatus promoveat apicem, & magnum illi permittat regimen civitatis, quantis se ignibus facit obnoxium? Neque enim animarum pereuntium solum, quas perdit a religione & timore Dei alienus, verum & omnium, quæ ab illo geruntur, ipse pœnas exsolvet: nam qui in Ordine privato parum religiosus erat, multo profecto magis id patietur, cum Ecclesiæ gubernacula regenda susceperit*, Chrysost. *Homil. 1. in Epist. ad Titum.*

Verum ad hæc omnia quis sat idoneus, nisi ei fuerit datum desuper? Quamobrem nihil magis necessarium his, quibus incumbit Ecclesiæ Ministros constituere, & eligere, quam ad Patrem luminum, & Spiritum fortitudinis, instanter recurrere: ut ille & illuminando intellectum ostendat, quis utilior Ecclesiæ Minister eligendus, & voluntati robur tribuat, quo adversus humanas tentationes firma permaneat.

Legimus in Actibus Apostolorum, *cap. 1, vers. 23.* quod præsentatis duobus, *Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est, Justus, & Mathia*, ut unus eorum ad Apostolatum eligeretur, ad hanc electionem properare Apostoli non præsumpserint; sed ad Deum confugerint, ut ipse ostenderet quem ex duobus ad hoc ministerium elegisset, & orantes dixerunt, ait sacer Textus *Act. cap. 1. vers. 24. Tu, Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum. Si igitur Apostoli ipsi (inquit magnus ille Archiepiscopus Bartholomæus De Martyribus ad Patres Concilii Tridentini) electioni illi faciendæ sese impares judicaverint, & si Clerus universus pro more veteri cum populo congregatus, id demum se rite peracturum crediderit, si jejuniis, publicisque orationibus cœleste lumen opemque divinam sibi accersissent; non horrebunt Reges (idem dic de cæteris Collatoribus) eum per seipsos delectum habere? In ejus vita Gallice conscripta, lib. 2. cap. 12.*

§. IX.

Corollaria nonnulla ex his, quæ hoc Capite dicta sunt.

DICTA hoc capite sat superque evincunt, a Patronis & Collatoribus Beneficiorum, unice in præsentatione, aut electione attendendum esse bonum Ecclesiæ, cui Ministri sunt constituendi.

Ex quo consectarium est, quod nonnunquam contingere queat, ut quis, postulante id bono Ecclesiæ, minus dignum neglecto digniore eligere debeat. Quid enim si inter tres eligibiles, unus meritis esset infimus, alter medius, tertius vero supremus? Non dubium, quin bonum Ecclesiæ requirat, ut neglecto supremo digniore eligatur medius, si hac electione primus meritis infimus excluderetur, non excludendus si eligeretur tertius meritis supremus. Neque enim simili casu dignior negligitur, nisi ut meritis inferior excludatur, & capacior, qui haberi potest, promoveatur.

Unde si quis sua electione minus dignum cum effectu excludere non posset, omnium dignissimum eligere deberet; etsi sciret hunc cum effectu non esse promovendum. Quin & priori casu, nonnunquam ad evitandum scandalum, palam edicere tenetur, se tertium omnium capacissimum, non nisi cogente necessitate, scilicet excludendi minus dignum, præterire.

Secundo, hactenus dicta ostendunt non satis æstimare pretium Dominici gregis, & animarum Christi sanguine redemptarum, qui in constituendis Ecclesiæ Ministris, vel perfunctorie, vel ex actu carnali procedentes, indignos aut minus dignos promovere non verentur.

Tertio, ex dictis hoc Capite facile intelligitur, jus patronatus,

aut

aut jus electionis ad dignitates Ecclesiasticas, non esse reputandum ut aliquod Beneficium, sed ut summum onus humeris patronorum atque electorum impositum.

Hinc ulterius colligitur, ordinarie falsam de juribus istis habere ideam, qui illa tantopere appetunt, atque pro illis tamquam pro aris & focis decertant; quin & lites super illis movent Episcopis, quibus jure quodammodo naturali competit Ministros inferiores, sibi in gregis Dominici cooperarios, constituere: juxta quod ipsos in persona Titi monuit Apostolus, dicens: *Constituas per civitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Ad Tit. cap. 1. vers. 5.*

Denique, qui obligationem patronorum electorumque juxta ante dicta expenderit, non mirabitur, si plures hoc onus exhorruerint, & a se abjicere studuerint.

De Valentiniano Imperatore scribit Theodoretus *lib. 5. Hist. cap. 6.* quod cum Concilium Episcoporum Mediolani pro electione novi Episcopi congregatum, contendisset ab Imperatore *ut ipse, utpote sapientiæ & pietatis insignibus præclare exornatus Episcopum deligeret* memorandum hoc responsum dederit: *Major est hæc provincia, quam quæ viribus nostris sustineri queat. Proinde vos divina repleti gratia, & illius splendore illuminati, multo melius hoc Episcopi deligendi negotium transigetis.*

Quomodo S. Ludovicus Bullas Pontificias, quibus ipsi nominatio ad Episcopatus deferebatur, rejecerit; ratus sat multum oneris humeris suis incumbere, tametsi de Episcoporum provisiones rationem reddere non deberet, notum est.

Intelligebat indubie & hoc opus Catharina Regina Portugalliæ, de qua hoc vere virile dictum refertur: *Quod oportet ut, durante suo regimine, Prælati Portugalliæ essent immortales: quo fieret ut nullum ad Episcopatum promovere teneretur; dicens sibi plusquam satis esse, si pro seipsa & toto suo Regno deberet respondere, licet se responsalem non constituere pro salute animarum.* Vide *Vitam Barthol. De Martyribus* loco citato.

Sed quid mirum, si Reges aut Principes, aliive fideles laici onus illud reformidarint; cum & ipse Gregorius M. summus Pontifex, adeo lumine charitatis & cælestis sapientiæ illustratus, interrogatus a Clero Mediolanensi de persona in Episcopum eligenda, *lib. 7. Epist. 29.* responderit, se quidem contra personam illam nihil reponendum habere: verumtamen quia *antiquæ meæ deliberationis intentio est, inquit, ad* suspicienda pastoralis curæ onera pro nullius unquam misceri persona, orationibus prosequor electionem vestram; *ut omnipotens Deus, qui futurorum actuum nostrorum semper est præscius, talem vobis Pastorem præbeat, in cujus lingua & moribus exhortationis divinæ pascua valeatis invenire; in cujus mente & humilitas cum certitudine fulgeat, severitas cum pietate; qui vobis viam vitæ non solum legendo, vel loquendo, sed etiam vivendo possit ostendere, quatenus exemplo illius discat vestra dilectio ad æternæ patriæ desiderium suspirare.*

Utinam hanc sanctissimi Pontificis humilem deliberationem rite expenderint plures Ecclesiastici, & laici, qui quantumvis longissime a capacitate S. Gregorii in discernendis conditionibus personarum, quæ ad functiones Ecclesiasticas obeundas exiguntur, distent; avide tamen promotioni personarum ad Ecclesiasticas dignitates se immiscent.

CAPUT X.

De obligatione dimittendi Beneficium Simoniace obtentum, & de Dispensatione retinendi Beneficium taliter acquisitum.

§. I.

Justissime Ecclesia privat Clericos Beneficiis; quæ per Simoniam obtinuerunt.

Conveniens admodum esse, ut quis ministerium Ecclesiæ deserat, in quod per Simoniam se intrusit; plura ostendunt.

Primo quidem, quid convenientius esse potest Sacerdoti Simoniaco, quam ut Sacerdotii muneribus abstineat, qui Sacerdotium turpissime commaculavit, & ad summam vilitatem depressit?

Secundo, quid justius, quam ut ab ovili Christi repellatur, qui non ut Pastor, sed ut fur in illud intravit? *Qui* enim, teste ipsa Veritate *Joan. c. 10. vers. 1. non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro.* „ Nullus vero in Ecclesia Prælatus, ait Gregorius VII. in *Concil.* „ *Rom. I. c.* 10. per ostium, hoc est per ipsum Dominum, ad „ Pastoralem curam intravit, qui per avaritiam, id est, idolo- „ rum servitutem, ad hoc officium pervenit. Non est ergo in- „ dignum hujusmodi mercatorem sive mercenarium sub nomine fu- „ ris infamari, cujus furtivam irreptionem non expavit imitari.

Tertio, si nullus ad Christi ministerium admittendus sit, nisi qui a Christo *vocatur tamquam Aaron*, merito ab illo amovetur, qui non a Deo tamquam Aaron vocatus in illud intravit: sed propria cupiditate & avaritia impellente, seipsum intrudere præsumpsit.

His aliisque de causis Ecclesia a sacris suis Ministeriis nunquam non tamquam indignos & intrusos amovendos censuit, qui Simoniace in illa involassent.

„ Si quis Episcopus per pecuniam ordinationem fecerit, ait „ magna Synodus Chalcedonensis *Can.* 2. & non venalem grati- „ am in venditionem deduxerit, & propter pecunias ordinave- „ rit Episcopum, vel Chorepiscopum, vel Presbyterum, vel „ Diaconum, vel aliquem eorum, qui in Clero annumerantur. „ vel propter pecunias promoverit Œconomum, vel Defenso- „ rem, vel Paramonarium (*a*), vel omnino aliquem ex Cano- „ ne turpis quæstus gratia; qui hoc tentasse convictus fuerit, de „ proprio gradu in periculum veniat, & qui est ordinatus, ex „ ordinatione vel promotione, quæ instar mercatorum venun- „ datur, nihil juvetur; sed sit a dignitate vel curatione alienus „ quam pecuniis adeptus est.

„ Eos, qui per pecunias ordinati sunt, inquit Synodus in „ Trullo, sive Episcopi, sive quicumque Clerici, non secundum „ probationem & vitæ optionem, *deponi* præcipimus, sed & „ eos qui eos ordinasse noscuntur „, *Can.* 22.

Et Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus in Epistola lecta in Synodo Nicæna II. *Sessione* 8. intrepide pronuntiat: „ Omnis „ Episcopus, vel Presbyter, aut Diaconus convictus, quod pro „ muneribus ordinationem dederit, vel acceperit, *a Sacerdotio* „ *cadit* (*b*).

Sed quid plura? cum infinita propemodum sint Pontificum atque Synodorum Decreta, quæ Sacerdotio privant, qui illa profano mercatu usurpare non erubuerunt.

Prædictos vero Canones & Decreta, tametsi solum de Simoniacis Ordinationibus loqui videantur, Beneficiorum tamen similes collationes & invasiones comprehendere intelligi potest ex illis, quæ supra *Cap. 1. §. 2* notata fuerunt.

Quapropter & Alexander II. relatum Canonem II. Synodi Chalcedonensis non de sola Sacri Ordinis, sed & de Beneficii emptione loqui non dubitavit: „ Si aliquis divinorum præcepto- „ rum, & animarum salutis immemor, inquit *Epist. ad Clerum,* „ *& populum Lucensem, Beneficium Ecclesiæ* iniqua cupiditate „ ductus, vendere vel emere temerario ausu præsumpserit, *sicut* „ *in Chalcedonensi Concilio definitum est*, gradus sui periculo eum „ subjacere decernimus, nec ministrare possit Ecclesiæ, quam „ pecunia venialem fieri concupivit.

Similiter Calixtus II. qui obiit anno 1124. adeoque postquam sacri Ordinis collatio a Beneficii collatione fuit sejuncta, utrumque conjungit: „ Si quis ait, in Ecclesia ordinationem vel *pro-* „ *motionem* per pecuniam acquisierit, acquisita prorsus careat „ dignitate „. *Apud Gratianum* 1. *Can.* Sanctorum.

Plurima similia tum Conciliorum tum Pontificum recentiora Decreta, quibus Simoniaca Beneficiorum impetratio & collatio nulla atque invalida declaratur, passim in Corpore Canonico occurrunt, & inter alia videri possunt *Cap. 26. & 27. tit. De Simonia*, item *Extrav. Cum detestabile, De Simonia, in Communib.*

§. II.

Etiam illi dimittere tenentur Beneficium; qui illud per Simoniam, quantumvis ipsis ignorantibus commissam, obtinuerunt.

Ut Dominico gregi sive familiæ Christi non præficiantur, nisi quos Christum in regimen familiæ suæ misisse, & in Ministros suos elegisse constat, justissimum esse nunquam dubitavit Ecclesia; quapropter nec unquam dubitavit, illos a sacris Ministeriis rejicere, quos sciret non per ostium, id est Christum, in ovile ovium intrasse, sed aliunde ascendisse.

Porro certum est, quod etiam illi, qui parentum aut amicorum intervenientibus muneribus in ovile ovium, sive Ecclesiam intrant, non per Christum intrent, sed aliunde scilicet per munera ascendant; nec tamquam Aaron a Deo vocati sint, sed parentum potius cupiditate intrusi: quare & tales *a sacris Ordinibus deponendos esse sacri Canones testantur*, ait Urbanus II. *Can. Præsentium, Caus. 1. quæst. 5.*

Unde cum amici cujusdam Clerici, de cujus electione agebatur, uni vel omnibus eligentium promisissent se pecuniam soluturos, *eo tamen ignorante*, qui hujusmodi promissione interveniente postmodum est electus; consultus Cœlestinus III. respondit „ quod nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per „ fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat, id malitiose „ egisse „: quamvis *ipse promissionis conscius non sit*, „ ejus ta- „ men electio tamquam Simoniaca pravitate præsumpta, est *peni-* „ *tus* reprobanda „. *Cap. 27. tit. De Simonia.*

Patet ergo Ecclesiam non probare, immo improbare introitum ad munia Ecclesiastica non per ostium, id est, Christum, sed per parentum munera: unde cum quidam per parentum Simoniam adhuc puer ad Præbendam esset promotus, qui postea ad annos discretionis deductus, Præbendæ renuntiarat, eamque postmodum per nostram electionem denuo obtinuisset, interrogatus Clemens III. *Cap. 6 tit. De Simonia*, respondit: *Indulgentia, quam fratres tui* Canonici *tibi fecisse noscuntur, contentus existas, ratione primæ receptionis nihil audeas in ipsa Ecclesia vindicare.* Primam igitur electionem supponit Pontifex juxta Sacr. Canones fuisse nullam, ideoque declarat illum tamquam *ultimum Canonicum, postremum locum in Choro & aliis obtinere.*

Huic plane consonat quod de Malguino Nivernensi Episcopo in actis diei tertiæ Concilii Remensis anno 1049. sub Leone IX. refertur: „ Nivernensis Episcopus surgens, ajunt acta, pro Epi-

---

(a) Gratianus 1. *quæst.* 1. *can.* 1' pro *Paramoniarum* legit *Mansionarium*, uti & quædam editiones Dionysii & Isidori legunt. Quidquid fit, clarius est ex textu, *Paramonarium* vel *Mansionarium* hic significare aliquem rerum Ecclesiasticarum Administratorem: quod & confirmat *L. 42. Cod. de Episcopis & Clericis*, ubi *Paramonarii* inter Xenodochos, & alios; qui habent aliquam administrationem, recensentur.

(b) Consulere non pigeat Scholia, quæ D. Van-Espen adornavit in Canonem 2. Chalced. in Can. 22. Synodi in Trullo, & in Can. 19. Concilii VII. OEcumenici, Tom. VII. & VIII. hujus operis, ac hujusce editionis.

„ Epiſcopo plurimum pecuniæ confeſſus eſt a parentibus datum „ fuiſſe, *ſe tamen ignorante* . . . . . . ideoque, ſi Domino Papæ „ & præſenti Conventui dignum videretur , idem officium velle „ dimittere potius , quam in ejus retentione animam ſuam peſ„ ſumdare . Quæ ubi dixit, paſtorale pedum ante pedes ipſius „ Apoſtolici poſuit . Ille vero tanti viri flexus devotione , fa„ vente Synodo, eumdem quod *abſque ſuo conſenſu* eadem pecu„ nia data fuerat , Sacramento comprobare fecit : ſicque illi per „ *aliud pedum* miniſterium Epiſcopale reddidit .

Manifeſtum proinde eſt, quod Eccleſia pro nullo habeat introi-um illum in miniſteria Eccleſiaſtica , qui non per oſtium , ſive Chriſtum , ſed per munera amicorum obtinetur ; nec illos ut Chriſti Miniſtros agnoſcat, niſi poſtmodum denuo per legitimam ocationem, id eſt, per oſtium ſeu Chriſtum intrent.

Quod ipſum & hodierna Romanorum Pontificum praxis docet : ...ia ubi Simonia , ignorante proviſo , commiſſa reperitur , ſi auſa poſtulante diſpenſetur , Beneficium ſic obtentum ad manus Ordinarii eſt dimittendum, ac demum *nova* collatio ab Ordina-io obtinenda , juxta hanc clauſulam litteris diſpenſationis ad-ingi ſolitam : *Et committatur Ordinario , in cujus manibus , ntequam ad abſolutionem , & novam proviſionem procedat , di-um Beneficium dimittere teneatur .*

§. I I I.

...i per Simoniam in Beneficia aut ſacros Ordines ſe intruſerunt , nequidem poſt actam pœnitentiam ad illa redire poſſunt .

...I juxta ſacrorum Canonum priſtinam cenſuram Clericus in ... grave aliquod crimen , præſertim carnis , prolapſus , in per-etuum a ſacris Eccleſiæ functionibus repellatur (ut in *Differt. ...e Inſtit. Can. part. 2. cap. 2.* oſtendimus ;) quid congruentius ...am ut Clericus a Sacerdotii muneribus abſtineat , qui ipſum Sa-rdotium fœdiſſime conſpurcavit , & ad rerum temporalium vili-tem per Simoniam depreſſit ? Adhæc quid juſtius , quam eum Sacerdotio Chriſti perpetuo eſſe excluſum , qui illud per ava-iam & ambitionem concupivit ? quinimmo in illud *tamquam ...r & latro aliunde* , quam per Chriſtum, *intrare* præſumpſit.

Mirum proinde non eſt , quod ſacri Canones Simoniacos , non tempus duntaxat a functionibus ſuſpendant , ſed in perpetuum ...dem privent , & ab illis deponant .

Hinc requirentibus Epiſcopis Britanniæ „ de his , qui turpiſſimo lucro columbas in templo Domini vendere non pertimeſcunt , & ſua acta improba temeritate Simonis hæreſi conjungunt , utrum poſſint in *Ordine pœnitentiam agere , aut tantummodo extra Ordinem & Sacerdotalem fieri gradum* “ : re-ondit Leo IV. *Epiſt.* „ Quibus non quidem convictis , quitam deteſtabile nefas , quod jam multis eſt damnatum Conciliis , peregiſſe noſcuntur , *nulla pœnitentia poſſumus ſubvenire* , & tot ſpiritualibus Patribus obviare : ſed in illorum Patrum me ſententia convenire omnibus certum ſit .

Hunc Canonum juſtiſſimum adverſus Simoniacos rigorem cla-...s expreſſit S. Tharaſius Patriarcha Conſtantinopolitanus in ...iſtola ad Joannem Presbyterum lecta in Synodo VII. *Actione* in qua ſcribit : „ Omnis Epiſcopus , vel Presbyter , aut Diaconus convictus , quod per pecunias manus impoſitionem dederit vel acceperit , a Sacerdotio decidit. Fortaſſis autem , dicunt aliqui , quia *pœnitentiam agimus pro peccato* , & Deus ignoſcit illud . Ita & ego dico , quia & omnes agentes pœnitentiam Deus ſuſcipit , & indulget per pœnitentiam peccata , quæ jam patrata ſunt . Novi enim David adulterio depreſſum & homicidio , ſed acta pœnitentia receptum , & divino teſtimonio approbatum ; ſed iterum audiſſe illum a Deo : *Non tu ædificabis mihi domum , quia vir ſanguinum es* . . . . Novi & Monachos aliquot , cum in mundo eſſent , omni libidine conſpurcatos : cum autem ſolitarie viverent , tamquam faces in orbe reſplenduiſſe , *nullum tamen ex his in Sacerdotem ordina-...tum* . Quod ſi autem id ſemel atque iterum factum eſt, non tamen confeſtim legem in Eccleſia præſcripſit . Quorſum vero hæc dico? pergit Taraſius , ſequens ſanctos Apoſtolos & venerabi-...es Patres cum omni fiducia clamo : Qui per Simoniam ordi-...natus eſt , ſive Epiſcopus , ſive Presbyter , ſive Diaconus , *alte-...us eſt a Sacerdotio* : neque enim venalis eſt gratia Spiritus ...ancti . Caiphæ traditio & adinventio Simonis a ſancto Sacer-...otio eſt aliena ”. Vide *Gratianum cauſa 1. quæſt. 7. Can. 2.*

...ulla igitur acta pœnitentia ſufficit , ut Clerici ſacris Ordini-... aut Miniſteriis , in quæ per Simoniam ſe intruſerunt contra ...rorum Canonum rigorem , ſe immiſceant .

...t quorſum neceſſitas diſpenſationis , ut Clerici ad Beneficia ...oniace obtenta redire valeant , niſi quia ſacri Canones eos in ...petuum ab illis excludunt .

§. I V.

Oſtenditur , quam ægre Eccleſia a ſacris Canonibus contra Simoniacos editos recedat , & quæ in diſpenſatione attendenda .

...ANTA erat vitii Simoniæ ſæculo undecimo inundatio , tan-... taque Simoniacorum , aut a Simoniacis ordinatorum mul-...do , ut ea propter , cum Leo IX. „ omnes Simoniacorum Ordinationes Synodalis vigoris auctoritate caſſaſſet , protinus , ...it B. Petrus Damiani , a Romanorum Sacerdotum multitu-...ine *magnæ ſeditionis tumultus extortus ſit* ; ita ut non ſolum ...b ipſis , ſed a pleriſque diceretur Epiſcopis : *Omnes pene Baſi-...icas Sacerdotalibus officiis deſtituendas , & præcipue Miſſarum ...lemnia* , ad ſubverſionem Chriſtianæ Religionis , & deſpera-...ionem omnium circumquaque Fidelium , funditus omittenda .

Hac miſera temporum conditione occurrente ; certe Eccleſiæ Prælatis vitio verti non poterat , ſi aliquid Canonum ſeveritati detrahendum crederent . „ Ubi enim multorum ſtrages jacet , „ inquit Auguſtinus , *Epiſt.* 50. detrahendum eſt aliquid ſeve„ ritati , ut majoribus malis ſanandis charitas ſincera ſub„ veniat .

Temporum igitur neceſſitate cogente aliquid remittendum cenſuerunt , verum ita moderate , tantaque circumſpectione , ut vel ipſa moderatio ſeu relaxatio oſtendat , quantopere Eccleſia Simoniacorum ad ſacras functiones admiſſiones averſetur , & ægre eas tolerandas cenſeat .

Relaxationem ab Urbano II. in Concilio Romano *anno* 1099. datam , ſeu potius neceſſitate Eccleſiæ extortam attendamus .

„ In primis ea , quæ a ſanctis Patribus de Simoniacis ſtatuta „ ſunt , nos quoque , inquit , Spiritus ſancti judicio , & Apoſto„ lica auctoritate firmamus .

His ad cautelam , & pro Sac. Canonum reverentia præmiſſis , moderationem Canonum ſubjungit ; „ Quicumque ſane cupi„ ditate parentum , cum adhuc *eſſent parvuli* , Eccleſias vel Ec„ cleſiarum Beneficia per pecunias adepti ſunt ; poſtquam *eas* „ *omnino dimiſerunt* , ſi *Canonice* in iis vivere voluerint , *pro* „ *magna miſericordia* ibidem eos eſſe concedimus .

„ Illi vero , qui per ſeipſos , cum jam majoris eſſent ætatis , „ nefanda cupiditate ducti eas emerunt , ſi in *aliis* Eccleſiis *Ca*„ *nonice* vivere voluerint , ſervatis propriis Ordinibus *pro ma*„ *gna miſericordia* ibi eos miniſtrare permittimus . Quod ſi ad „ alias fortaſſe transferri *non potuerint* , & in eiſdem *Canonice* „ vivere promiſerint , *minoribus Ordinibus contenti* ad ſacros „ Ordines non accedant .

Ecce , quanta in hac relaxatione moderatio & prudentia ! Qui enim cum *adhuc parvuli eſſent* , cupiditate parentum Beneficia per pecunias adepti ſunt , tolerantur pro *magna miſericordia* , modo ea ante omnino dimittant , & in iiſdem Eccleſiis *Canonice* , id eſt , regulariter ſeu vitam communem Canonicorum (quæ parum admodum ab hodierna Canonicorum Regularium profeſſione , & vivendi norma diſtabat) juxta temporis illius phraſim , vivere voluerint .

Eos vero , qui cum majoris eſſent ætatis , nefanda cupiditate ducti Eccleſias emerunt , ſi ad *alias Eccleſias* tranſlati in iis *Canonice* vivere voluerint , ſervatis propriis Ordinibus , *pro magna miſericordia* ibi miniſtrare permittit . Si vero ad alias fortaſſe transferri non potuerint , & in iiſdem *Canonice* vivere promiſerint , minoribus Ordinibus contentos eſſe jubet , nec ad ſacros Ordines aſcendere permittit .

Ex quibus apparet , quod obtentum Simoniace Beneficium pro *magna miſericordia* retineri ſolummodo permittat , ſi *Canonice* vivere promiſerint : atque ita per vitam Religioſam (cui vita communis Canonicorum æquivalebat) purgaretur , ſi quid in adeptione Eccleſiæ contra ſacros Canones admiſſum fuiſſet .

Verum ne vel tantilla Canonum relaxatio , tot conditionibus moderata , & neceſſitate Eccleſiæ quodammodo extorta in legem aſſumeretur , ſubjungendum credidit Pontifex : „ Quamvis autem „ *miſericordiæ intuitu , magnaque neceſſitate cogente* , hanc in ſa„ cris Ordinibus diſpenſationem conſtituerimus ; *nullum tamen* „ *præjudicium ſacris Canonibus fieri volumus* : ſed obtineant pro„ prium robur , & ceſſante neceſſitate illud quoque ceſſet , quod „ factum eſt pro neceſſitate .

Urbanum II. præiverat Nicolaus II. qui eadem neceſſitate adigente ſimilem moderationem permittere debuerat . „ Tanta quip„ pe Simoniacorum , ait , multitudo eſt , ut dum rigorem Ca„ nonici vigoris ſuper eos ſervare non poſſumus , neceſſe ſit ut „ diſpenſatorie ad piæ condeſcenſionis ſtudium noſtros animos „ ad præſens inclinemus “ . Verum ne & ejus juſta moderatio „ pro lege aſſumeretur , notandam hanc & ſalutarem adjungit clauſulam : „ Ita tamen auctoritate ſanctorum Apoſtolorum Pe„ tri & Pauli omnimodis interdicimus , ne aliquando aliquis Suſ„ ceſſorum noſtrorum ex hac noſtra permiſſione *regulam ſibi vel* „ *alicui aſſumat* , vel præfigat : quia hoc non auctoritas antiquo„ rum Patrum jubendo aut concedendo promulgavit , ſed *tem*„ *poris nimia neceſſitas* permittendum a nobis extorſit “ . *In Decreto contra Simon. ann.* 1059.

„ Verum neceſſitas a multis ſæculis (ait *Thomaſſ. De Diſcipl. Eccleſ. part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 17. *nu.* 9.) „ ceſſaſſe videtur , nec „ tamen diſpenſandi ceſſavit facilitas . Non enim Simoniacis di„ ſpenſatio negatur ; nec ab ipſis exigitur , ut in reatus ſui pœ„ nitentiam , vitam *Canonicam* , ſive Regularem , adinſtar Canonicorum Regularium agant . Hæc eſt miſera rerum humanarum „ conditio ; relaxationes , quæ neceſſitate adigente pro tempore „ tolerantur , in conſuetudinem præſcriptam abeunt ; quia de „ facili in oblivionem veniunt conditiones & limites , quibus „ relaxatio primitus fuerat circumſcripta .

De hac nimia erga Simoniacos indulgentia , tamquam de ſummo & pernicioſo abuſu , apud Paulum III. querebatur Concilium delectorum Prælatorum , quod Synodo Tridentinæ in notandis abuſibus reformandis non infeliciter præluſit . „ Abuſus alius , „ inquit , in abſolutione Simoniaci : proh dolor , quantum in Ec„ cleſia Dei regnat hoc peſtilens vitium ! adeo ut quidam non „ vereantur Simoniam committere : deinde confeſtim petunt ab„ ſolutionem a pœna , immo eam emunt , ſicque retinent Bene„ ficium quod emerunt . Non dicimus Sanctitatem tuam non poſ„ ſe pœnam illam , quæ de jure poſitivo conſtituta eſt , eis con„ donare ; ſed quod nullo pacto debeat , ut tanto ſceleri reſiſta„ tur , quo nullum pernicioſius , nec magis ſcandaloſum .

Profecto , quam gravis urgenſque ratio ſubeſſe debeat , ut quis Eccleſiam ſeu Beneficium retineat , ſeu potius de novo obtineat , in quod per Simoniam , præſertim ipſo ſciente vel cooperante commiſſam intravit , non difficulter intelligit , qui novit nullum ad ſacrum Eccleſiæ Miniſterium , niſi a Deo vocatus

ſit, eſſe admitendum. Quis vero non videat, ſumma multaque vocationis indicia requiri in illo, qui jam Deo non vocante in ſacrum Eccleſiæ Miniſterium ſe intrudere non erubuit; qui juxta ſacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius Eccleſiæ reverentia roboratos, a ſacris functionibus in perpetuum debet eſſe alienus: quis, quæſo, non manifeſta & extraordinaria vocationis ſigna requirat, ut contra divinitus ſtatutas Regulas ad Chriſti Miniſterium admittatur?

Adhæc, cum nullus vel ambitioſus aut avarus, immo de vitiis illis ſuſpectus, Sacerdotio ſit aptus; tantus indubie ad diſpenſationem meritorum fulgor, & odor bonæ vitæ exigendus, ut is omnem, quam ex Simoniaco ad Beneficium introitu contraxit, ambitionis aut avaritiæ notam abſtergat.

Ex hoc non male deducitur, quod ſi ipſe, qui per Simoniam Sacerdotium maculavit, turpiſſimeque depreſſit, diſpenſationem petat, etiam hac ſua poſtulatione ſe ordinarie indignum diſpenſatione oſtendat. Quis enim illum in corde contrito & humiliato, de ſua pravitate dolere & pœnitere credat, qui audet Sacerdotium, quod per ſuperbiam vel avaritiam ambivit, & ſacrilege uſurpavit, rurſum poſtulare? Certe non illud humilitatis, ſed potius magnæ ſuperbiæ & præſumptionis frequenter ſignum eſſe poteſt.

Adhæc in diſpenſatione ſuper retentione Beneficiorum, quæ per Simoniam obtenta ſunt, ſpecialiter attendendum venit ſcandalum, quod ex ſimili diſpenſatione merito timetur. Cum enim ſemel perſuaſum eſt, Beneficia per Simoniam impetrata, mediante diſpenſatione, ſecure poſſe retineri, eamque non difficulter impetrari intelligitur; illi, quos timor magis, quam juſtitia a vitiis retrahere ſolet, ad Simoniam, ſpe obtinendæ diſpenſationis, facile prorumpent.

Nec ſcandalum illud verendum ſolum venit, dum diſpenſatur cum Clericis, qui Beneficia per Simoniam a ſe commiſſam impetrarunt, ſed etiam dum ipſis ignorantibus a parentibus commi
ſa fuit. Ex frequentiori enim diſpenſatione ſuper ſimili Simonia
ca Beneficii impetratione natum eſt contingere, ut parentes f
liorum ſuorum promotionem avide deſiderantes, per Simoniaca
artes filios ſuos in Beneficia intrudent, non intruſuri, ſi ſcirent
quod filius ita promotus, Beneficium, quod ſimili modo conſe
cutus eſt deſerere deberet, ſi unquam innoteſcet hujuſmodi frau
des interveniſſe; quinimmo, quod nunquam vel ipſi eſſent futu
ri ſecuri, quamdiu filius Beneficium illud per collationem nulli
ter factam retinet.

Hæc ſi parentes expenderent, nec ſpe diſpenſationis obtinenda
lactarentur, admodum indubie eſſent ſolliciti, ne munere inter
veniente filios ſuos ad Eccleſiaſtica miniſteria protruderent.

Ex his ſat apparet, quam merito Eccleſia ſe parciſſimam ſem
per oſtenderit in relaxandis Canonibus, qui Clericos a functioni
bus ſimoniace obtentis repellunt.

Patet quoque, quam merito prædictum Concilium delectorur
Prælatorum Paulo III. dixerit, quod licet non negarent Sancti
tatem ſuam poſſe pœnam, quæ de jure poſitivo in Simoniace
eſt conſtituta, condonare; tamen *nullo pacto debeat, ut tanto ſce
leri reſiſtatur, quo nullum pernicioſius, nec magis ſcandaloſum*.

Intelligitur ſimiliter mirum non eſſe, quod ordinarie, ſi no
ſemper, parum feliciter ſuccedat illis, qui in Beneficiis ſimonia
ce obtentis per diſpenſationem permanent, tum quia rariſſime
ſi unquam, utilitas aut neceſſitas Eccleſiæ diſpenſationem coram
Deo licitam reddit, quæ relaxationem Canonum poſtulat; tun
quia conditiones ad hujuſmodi diſpenſationem juxta ante dict
præréquiſita raro occurrunt.

Quapropter ſi de ulla, indubie de hac diſpenſatione dici pote
cum Thoma Cantipratano: *Quis ſapiens erit, qui fallat ſe, &
ſibi ſuper diſpenſationem aliqua blandiatur?* Lib. 1. *De Apibus*
cap. 19. num. 9.

PA

PARS SECUNDA DE PENSIONIBUS.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit Pensio Ecclesiastica? Et an illius in antiquitate reperiantur aliqua vestigia?

§. I.

Traditur definitio Pensionis Ecclesiasticæ prout hodie in usu est.

PENSIO Ecclesiastica, ut hodie est in usu, definiri solet: " Annua pecuniæ „ quantitas Clerico super emolumen„ tis sive proventibus alicujus Bene„ ficii auctoritate Superioris reser„ vata in ejus vitæ subsidium per „ possessorem præstanda.

Dicitur in definitione, *annua pecuniæ quantitas*; quia pensiones hodie non in certa fructuum portione, sed in pecuniæ quantitate assignari solent; quæ tamen summa pecuniæ, quia ex fructibus & reditibus Beneficii desumitur, & secundum horum quantitatem regulatur ac determinatur; hinc est, quod reipsa & in effectu pars proventuum Beneficiato detrahatur, & alteri Clerico assignetur."

Dicitur quoque in descriptione *Clerico reservata*; quia juxta hodiernum stylum, pensionis incapax est, qui *Clericus* non est; immo sicuti Clericus per matrimonium incapax fit Beneficii Ecclesiastici, ita quoque pensionis eamque obtentam per contractum matrimonii amittit.

Sic sumptæ pensionis vocabulum in sacris Canonibus non occurrere notant Canonistæ: " Licet enim (ait post Lotterium „ Augustinus Barbosa, *in praxi exig. pens. in proœm. num. 3.*) „ in aliquibus fiat mentio de pensionibus, constat tamen eos „ loqui de pensionibus latissime sumpto vocabulo, non de hac „ quæ per Papam ad vitam alicujus pro alimentis reservatur ". Aliqua tamen illius vestigia in sacris Canonibus occurrere fatentur; quæ expendere non erit inutile, ut pensionis hodiernæ origine cognita, facilius ipsius natura, illiusque justi limites cognosci queant.

§. II.

Referuntur quædam ex antiquitate exempla, in quibus Pensionis Ecclesiasticæ vestigium apparet.

PLURA eaque non obscura Pensionis Ecclesiasticæ vestigia in magno Chalcedonensi Concilio occurrunt.

Et quidem cum Actione decima & duodecima examinata esset causa Bassiani Episcopi Ephesini, & Stephani in locum illius electi, Synodus decrevit, ut uterque sedem Ephesinam desereret, & tertius in Episcopum eligeretur, ea conditione, ut uterque dignitatem Episcopalem retineret, & nutrimenti gratia ex reditibus Ecclesiæ Ephesinæ solidos aureos ducentos annis singulis acciperet: " Removebuntur quidem a sancta Ephesiorum Ecclesia „ Bassianus & Stephanus, ait Synodus, habeant autem dignita„ tem Episcopi; & ex reditibus memoratæ Sanctæ Ecclesiæ *nu„ trimenti gratia*, & *consolationis* annis singulis solidos aureos „ ducentos accipiant (*a*).

Similiter orta contentione inter Subinianum & Athanasium super Episcopatu Perrhenorum, dictum est, quod si Sabinianus cedere vellet, Athanasius ordinaretur: " Sabinianus vero Reve„ rendissimus Episcopus, & dignitatem Episcopalem habeat, & „ substitutus sit, & *pascatur*, sicut Reverendissimus Episcopus Antiochenorum Maximus secundum facultatem Perrhenorum san„ ctissimæ Ecclesiæ disposuerit ". *Actione 14. in fine* (*b*)

Tertium denique in eadem Synodo pensionis vestigium habetur in persona Domini Antiocheni Episcopi: qui cum depositus esset, eique Maximus substitutus, visum est Maximo Synodum deprecari, ut humanitatem exercere in Domnum, qui fuit Antiochiæ Episcopus, dignaretur, & statuere ei certos sumptus de Ecclesia, quæ sub se est. Annuit Synodus *Actione 9.* " Siquidem „ Maximus suo arbitrio Domno voluerit esse consultum, ut „ sumptum ei de sua Ecclesia, *miserationis* intuitu, prout æsti„ maverit, largiatur ut contentus *alimoniis* quiescat in poste„ rum (*a*).

(*a*) Id a D. Van-Espen Tom. VII. hujus operis, ac hujusce editionis Differt. in Concil. Chalced. . 13. art. 11. & 12. fuse expositum est, *de Convocat. actus hujus Concilii*.

(*b*) Legatur hac de re, quod fusius & doctius exposuit D. Van-Espen Tom. VII. hujus operis, ac hujusce editionis ciss. in Synod. Chalced. §. 15. act. 14. *de convocat. & act. hujus Concilii*.

Quis hic non agnoscat manifesta Pensionis Ecclesiasticæ præformata vestigia? nimirum portio aliqua fructuum seu proventuum alicujus Ecclesiæ, miserationis seu alimentorum, vel nutrimenti gratia indulta illis, qui Ecclesiæ non præerant.

Sanctus Gregorius, prædictæ Synodi exemplo, non absimilia pensionis lineamenta suppeditat.

Et quidem Episcopos per Illyricum constitutos monet, ut confratres suos, quos a propriis sedibus furor hostilitatis expulerat, quosque captivitas, diversarumque necessitatum *angustiæ* comprimebant, secum in Ecclesiasticis sustentationibus suscipiant. " Non „ quidem inquit *lib. 1. Epist. 43.* ut per communionem Episcopa„ lis Troni dignitas dividatur, sed ut ab Ecclesia juxta *possibi„ litatem sufficientiæ* debeant *alimenta* percipere.

Adhæc cum intellexisset quemdam Episcopum tanta capitis passione laborare, ut muniis Episcopalibus videretur insufficiens; ne languente Pastore grex insidiatoris laniandus dentibus exponatur, sollicite optabat *lib. 11. Epist. 7.* ut alius in locum illum ordinaretur: *Sic tamen, ut quosque eumdem Episcopum in hoc sæculo vita tenuerit, Sumptus ei Debiti de eadem Ecclesia ministrentur.*

Huic pio sancti Gregorii responso consonat Clemens III. respondens, Sacerdotem divino judicio lepræ morbo percussum pro scandalo & abominatione populi, ab administrationibus debere officio removeri, *ita quod juxta facultates Ecclesiæ sibi necessaria, quandiu vixerit, ministrentur. Cap. 4. tit. de Cler. ægrot.*

Plura hisce similia in Conciliis & Historiis Pensionis Ecclesiasticæ vestigia atque lineamenta occurrunt quorum & aliqua in hujus materiæ decursu attingentur.

§. III.

Reflexiones aliquæ ad exempla §. præcedenti exhibita.

CIRCA ea, quæ §. præcedenti ex Concilio Calcedonensi, & S. Gregorio, tamquam Pensionis Ecclesiasticæ manifesta vestigia protulimus, duo maxime notanda sunt.

Primum, quod illa, quæ ad instar pensionis Episcopis, aliisve Clericis ex rebus Ecclesiæ, cui actu non sunt adscripti, concessa leguntur, *miserationis intuitu*, *nutrimenti* vel *alimentorum* seu *necessariorum gratia* data sint, ut ex verbis, quibus indulta fuerunt, videre licet.

Secundo notandum, quod non legatur intercessisse ulla conventio inter illum, qui Episcopatum, aliudve Ecclesiæ ministerium dimittit, & illum, qui ipsi esset successurus, de danda annua aliqua pecuniæ aut proventuum portione: sed per Synodum aut Pontificem nullo præcedente partium pacto, miserationis atque æquitatis, justitiæque intuitu, statutum sive indultum fuisse, ut ab Ecclesia pascatur, vel vitæ necessaria reciperet.

Porro sicuti pensiones legitime per Ecclesiæ Prælatos indultæ, recte dici possunt a sacris Conciliis & Pontificibus quoad substantiam esse probatæ: ita e converso pensiones, quæ ab illis discrepant, non ex Canonum auctoritate, sed potius ex cupiditate introductas, abusive contra Ecclesiæ mentem, & Conciliorum atque Pontificum sæpius iterata Decreta frequentari, in sequentibus ostendetur.

CAPUT II.

Ostenditur, quod Pensio Ecclesiastica ab illo accipi non debeat, qui vel ex Beneficio vel patrimonio vivere potest.

§. I.

Ex natura redituum Ecclesiasticorum evincitur, quod perperam Pensio accipiatur ab illo, qui aliunde vivere potest.

RES Ecclesiæ, sicut a sanctis Patribus traditur (inquit Synodus Aquisgranensis anno 816. *Canone 116.*) " vota „ sunt

(*a*) D. Van-Espen Tom. VII. hujus operis, ac hujusce editionis Differt. in Synod. Calced. *de actis & convocatione hujus Concilii* §. 12. supposititium esse illud Maximi factum demonstrat.

„ sunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum; Fideles namque fidei ardore, & Christi amore succensi, ob animarum suarum remedium, & cœlestis patriæ desiderium, suis propriis facultatibus sanctam locupletem fecerunt Ecclesiam, ut his *milites Christi alerentur, & Ecclesiæ exornarentur; pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur.*

Proventuum proinde Ecclesiasticorum ea est natura ut ex illis Ministri Ecclesiæ honestam sustentationem Clericali modestiæ congruentem accipiant; reliquum vero in pauperum vel alium pium usum expendatur.

Hinc omnium consensu receptum, proventus Ecclesiasticos, qui honestæ ac frugali Ministri sustentationi supersunt, in pauperes, aut alium pium usum esse expendendos. Utque plures, easque vulgatissimas in hanc rem Patrum aut Canonum sententias prætercam solum quid de hac re sæculo decimo-sexto dixerit S. Carolus, hic subjungo: „ Ubi primum Ecclesiæ bona esse cœperunt, inquit, eam naturam & conditionem consecuta suos, ut in alium quam in sacrum & pium usum eorum fructus converti nefas esset .... Quamobrem per viscera misericordiæ obtestamur atque monemus, ut meminerint ea bona non *esse sibi credita ad luxum*, neque ad augendos consanguineos, sed ad vitam honeste, ut fidelem Dei Ministrum & pietatis Christianæ Magistrum decet, traducendam. Ex eo vero quod supervenit, si *necessaria pauperibus alimenta* denegarint, *intelligant se quos non paverint, occidisse*; atque ob violatam sanctissimæ charitatis legem *mortale peccatum commisisse, quo sibi iram in die iræ thesaurizaverint.*

Et alio loco: „ Christi visceribus substantiam Ecclesiasticam erogare, pauperibus scilicet, peregrinis, viduis, pupillis, ægrotis, in vincula conjectis, captivis, quibus egentibus & esurientibus cum subvenire possis, *si alimenta necessaria denegatis, violatæ charitatis rei estis in conspectu Domini.* Memores estote ejus, quod a sanctissimo Patre Ambrosio scriptum est, sua fideles eo animo obtulisse Ecclesiæ Ministris, ut per eorum manus, quorum fidei atque integritati summa omnia tribuebant, ad pauperes pervenirent.

Hac certissima fundatissimaque rerum Ecclesiæ conditione præmissa, planissimum est pensiones Clericis assignandas non esse, quando aliunde sive ex beneficio, sive ex patrimonio honeste vivere possunt. Supponitur enim Clericum, cui pensio assignatur, Beneficium seu Officium, ratione cujus tamquam Ecclesiæ Minister de reditibus Ecclesiæ sustentationem accipere posset, dimisisse. Consequenter cum amplius officium non præstet, fructus illius præcipere non potest, si habeat unde vivat; quandoquidem juxta naturam & conditionem proventuum Ecclesiasticorum: illud, quod honestæ Beneficiatorum seu Ministrorum alimentationi superest, in pauperes vel in pium usum expendi debeat.

Si ergo quidquam ex rebus Ecclesiæ, quæ honestæ Beneficiati sustentationi supersunt, accipiat, jam accipit illud, quod in pium usum expendi deberet; quia, ut dictum est, omne quod alimentationi Beneficiatorum superest, pauperibus aut in similem usum erogandum foret.

Quis vero ferat, quod Clericus patrimonio dives, aut saltem sufficiens ut honeste vivat, accipiat ea, quæ juxta fundatorum & Ecclesiæ voluntatem pauperibus sunt eroganda!

Profecto, si Patres de Clericis etiam actualiter Ecclesiæ servientibus dicere non dubitaverint, quod *nec illi, qui sua possidentes dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, accipiunt*; quid, quæso, dixissent de Clericis, qui cum Ecclesiæ non serviant, & sua possident, unde pauper victurus erat, accipiunt? *Caus. 1. quæst. 1. Can. 7.*

Pensiones igitur quia in effectu & reipsa portionem unam proventuum Ecclesiæ constituunt, nisi *miserationis intuitu, gratia alimentorum* Clericis aliunde vitæ necessaria non habentibus assignari possunt, quemadmodum Concilia & Pontifices jam olim fecisse, ex ante dictis constat. Ita enim fiet, ut res Ecclesiæ augendis divitiis non sint serviturae.

§. II.

Regulam circa Pensiones ex natura rerum Ecclesiæ desumptam probavit, & proposuit Concilium delectorum Prælatorum sub Paulo III.

REGULAM circa pensiones ex natura bonorum Ecclesiasticorum petitam, nimirum, eas non esse assignandas Clericis, nisi ut quasdam eleemosynas, quibus eorum inopia sublevari possit, optime intellexerunt delecti Cardinales, aliique Prælati, qui jubente Paulo III. congregati fuere; ut quanta possent maxima diligentia inquirerent abusus in futuro generali Tridentino Concilio reformandos, mediaque, quibus posset abusibus occurri, prælibarent.

Inter abusus vero, quos extirpandos notarunt, unum non exiguum in constituendis pensiobus irrepsisse detexerunt; cui ut efficacius occurreretur justissimam jam dictam regulam ex conditione rerum Ecclesiæ desumptam, servandam dixerunt.

„ Alius abusus, cum Beneficia conferuntur seu ceduntur aliis, irrepsit, ajunt, in constituendis super eorum fructibus pensionibus, immo quandoque cedens Beneficio omnes sibi fructus reservat. Qua in re illud animadvertendum est, inquiunt, *nulla alia de causa, nulloque alio jure pensiones constitui posse, nisi ut quasdam eleemosynas, quæ in pios usus & indigentibus concedi solent.*

Rationem sui asserti ex natura bonorum Ecclesiasticorum petitam subjungunt: „ Nam reditus, ajunt sunt annexi Beneficio, corpus animæ; ideo sua natura pertinent ad eum, qui Beneficium habet, ut possit ex eis vivere honeste pro suo ordine, simulque queat sustinere impensas pro divino cultu, & templi sacrarumque ædium reparatione, *ut quod reliquum est impendat in pios usus*, Hæc est enim natura eorum redituum.

Ex quibus tamquam necessarium consequens inferre non dubitarunt: „ Pensiones dari Clericis *divitibus*, qui commode & honeste vivere queunt ex reditibus, quos habent, *magnus, certe abusus.*

Manifestum proinde erat Prælatis illis oculatissimis, pensiones considerandas esse secundum naturam rerum Ecclesiæ, tamquam quasdam *eleemosynas*, quibus Clericis inopia laborantibus, & de Ecclesia bene meritis succurratur: quemadmodum a Conciliis, & SS. Patribus, quibus conditio bonorum Ecclesiæ apprime nota erat, factum fuisse ante ostensum est.

§. III.

Sola Clerici indigentia non sufficit, ut onus Pensionis Ecclesiæ imponatur; sed insuper merita in Ecclesiam, præsertim illam, quæ pensione gravatur, requiruntur.

PENSIONES juxta ante traditam definitionem, & usitatam hodiernam praxim, non sunt censendæ meræ eleemosynæ, quales passim pauperibus & indigentibus dari solent; sed amplius aliquid præ se ferunt; unus nimirum, sive quandam servitutem Beneficio vel Beneficiato impositam, dandi annue per possessorem Beneficii notabilem portionem proventuum ipsius Beneficii, Clerico actualiter Beneficio non deservienti. Quo fit, ut in effectu per pensionem subtrahatur notabilis pas fructuum a Beneficio, cui per Ecclesiæ ordinationem, in Beneficiati sustentationem, & alios pios usus est annexa; & alteri in vicem quodammodo Beneficii assignetur. Unde pensiones dicuntur obtinere vices Beneficii; quare juxta hodiernum stylum, nulli nisi Clerici earum capaces habentur.

Cum igitur pensiones hodiernæ conditionem eleemosynarum, quæ solo paupertatis intuitu tribuuntur excedant, solus quoque paupertatis sive indigentiæ titulus sufficere nequit, ut hujusmodi onus Ecclesiis imponatur; sed præter indigentiam merita sive præsentia, sive præterita, præstita Ecclesiæ præsentim illi, quæ pensione oneratur, accedere debent, quæ onus hujusmodi Ecclesiæ imponendum vel impositum justificent.

Porro mentem Ecclesiæ esse, ut ordinarie pensiones non dentur, nisi illis, qui per servitium Ecclesiæ præstitum mereantur; ut pensionis subsidio eorum indigentiæ succurratur; inde patet, quod similes pensiones concedi non soleant, nisi illis, qui Beneficium pensiones onerandum possederunt: quo quid Ecclesia aliud intendit, quam pensiones non esse dandas, nisi Clericis, qui laudabiliter Beneficiis deserviunt? Neque enim Ecclesia Spiritu Sancto directa nudam Beneficii possessionem, sed servitium in Beneficio præstitum considerare solet.

Abusus proinde, qui contra Ecclesiæ mentem invaluit, reputandus est, creare pensiones in favorem Clericorum eo solo titulo, quia Beneficium possederunt; licet illud nullo aut exiguo præstito servitio, sæpius etiam cum sacrorum Canonum infractione, deseruerint (*a*).

Huic abusui ut occurratur, sæpius in Regno Galliæ judicatum legitur, quod nullus ex resignato Beneficio curato pensionem percipere posset, nisi viginti annorum spatio eidem deservivisset. Vide *Acta Cleri Galic. tom. 1. part. 2. tit. 13.*

Quin anno 1671. generali Decreto statutum fuit, quod nullus Beneficium Parochiale, vel Præbendam ordinariam, sive Theologalem, sive in Ecclesia Cathedrali sive Collegiata, retenta pensione resignare possit, qui prius per quindecim annos Beneficio actualiter non deserviverit, nisi ex causa infirmitatis, per Ordinarium cognitæ & probatæ, ad eum statum redactus fuerit, ut functionibus Beneficii obeundis sit absolute factus impar.

Non sola proinde Clerici indigentia sufficit, ut tam notabile onus Ecclesiæ, etiam cum Canonum (qui sectionem Beneficiorum vetant) aliquali infractione imponatur; sed merita, præcipue præstita Ecclesiæ gravandæ, accedant necesse est, quæ onus illud imponendum persuadeant.

§. IV.

Corolaria ex illis, quæ hoc Capite dicta sunt.

QUÆ toto hoc Capite dicta fuerunt, evincunt, tum ex natura & conditione proventuum Ecclesiasticorum, tum ex mente ac sententia Pontificum ac aliorum Prælatorum, pensiones non esse dandas nisi ut Clericis indigentibus & de Ecclesia bene meritis, nonnunquam *miserationis intuitu* succurratur.

Hinc ulterius intelligitur, quod Pontifices & Episcopi annuentes Clericis de Ecclesia præsertim gravanda bene meritis, & *indigentibus* moderatam aliquam pensionem, premant vestigia Synodi Chalcedonensis, S. Gregorii, aliorumque Patrum, qui Episcopos, aliosque Clericos justa de causa Ecclesias suas deserentes, *miserationis intuitu* de rebus Ecclesiarum, quas deseruerant, pascendos esse interdum judicarunt.

Secundo, ex dictis infertur, nemini opulento, seu reditibus ad vitam Clericalem honeste & moderate agendam idoneo licere pensionem, citra justitiæ violationem, accipere.

Tertio, inde etiam deduci posset, quod Clerici divites, qui pensionem ex Beneficio Ecclesiastico acceperunt, ad hujusmodi pensionis restitudionem obligentur. Cum enim pensiones in Clericorum duntaxat eorum, qui aliunde vivere valent secundum quod honestas Clericalis (non a mundana æstimatione, sed ab Evangelio petita) requirit, utilitates sint institutæ & toleratæ;

certum

(*a*) Anno 1669. in Consilio private Regis Galliarum datum est Arrestum, quo Beneficia curata Diœceseos Alectensis exonerantur pensionibus, qui his Beneficiis fuerant impositæ,

ce.tum est, eas sacrilega aviditate percipi & interverti ab iis, qui jam necessariis præsidis, vel ab ipsa re familiari, vel ab altero sufficiente Beneficio subministratis instructi sunt, atque adeo ad *earum restitutionem* eos obligari.

Quarto, colligitur eos peccare graviter, quibus cum propter inopiam indulta sit pensio, tot cumulant pensiones, ut sustentationem homini Ecclesiastico congruentem excedant. " Unde & ,, gravius peccant (ait Toletus *lib. 5. instruct. Sacerd. cap. 83.*) & mirabilis est abusus eorum, qui multis hinc inde se onerant ,, pensionibus; cum unde vivere possint pro conditione sua, satis multa habeant; & quod pejus est, nulla adest causa, propter quam vel unam habere possint: quibus vix potest persuaderi, ut vel minimæ pensioni renuntiare ullo pacto velint; ,, sed in morte tandem, velint, nolite, cogentur male possessa & retenta dimittere.

CAPUT III.

Pensiones contrariæ sunt sacris Canonibus, & ideo sine dispensatione haberi nequeunt, quæ sine juxta causa data Pensionarios tutos non reddit.

§. I.

Ostenditur Pensiones sacris Canonibus contrariari.

QUANDOQUIDEM ex præcedentibus manifestum sit, & quotidiana praxis evincat, per pensionis assignationem in effectu unam partem fructuum Beneficii adimi sive auferri a Beneficiato, & alteri Clerico assignari; planum est, per pensiones Beneficiorum seu Præbendarum atque Ecclesiarum sectionem contra Sacrorum Canonum Decreta fieri.

Majoribus Ecclesiæ Beneficiis in sua integritate " manentibus, ,, inquit Synodus Turonensis, indecorum nimis videtur, ut minorum Clericorum Præbendæ patiantur sectionem. Idcirco, ut ,, sicut in magnis, ita quoque in minimis membris suis firmatam ,, Ecclesia habeat unitatem, divisionem Præbendarum aut dignitatum permutationem fieri prohibemus ", *Cap. 8. tit. De Præb.*

Dividi igitur sive secari non tantum majora Beneficia, sed & Præbendas vetat Concilium; quod & Concilio generali Chalcedonensi vetitum fuisse constet: " Si quis translatus est, ait Synodus *Can. 10.* ex alia in aliam Ecclesiam, prioris Ecclesiæ, ,, vel Martyriorum, quæ sub ea sunt, aut Ptochodochiorum ,, aut Xenodochiorum *rebus in nullo communicet.*

Quid evidentius, quam hoc Canone fructuum ex Beneficio dimisso substractionem prohiberi? Quare P. Christianus Lupus in Scholiis ad hunc Concilii Canonem sine cunctatione dicit: " Hæc ,, nostri Canonis verba, *Si quis translatus, &c.* ostendunt prioris ,, relicti aut resignati Beneficii pensiones tunc necdum fuisse.

Clarum ergo est, pensiones non nisi interveniente Canonum relaxatione seu dispensatione super Beneficio dimisso vel resignato retineri posse, quod & Canonistæ fatentur, & moderna praxis confirmat.

§. II.

Assignatio pensionis dispensative facta, ut sit licita, debet niti justa causa.

NUNQUAM dispensari, nisi una Canones detrimentum aliquod patiantur, Jurique communi, ut Canonistis loqui placet, *vulnus* aliquod infligatur, expeditum est. Unde facile est intelligere, ab Ecclesiæ Prælatis, quibus Canonum custodia specialiter incumbit, dispensandum non esse, nisi *vulneris* illa inflictio alterius boni accessione *compensetur*. Hinc illud S. Bernardi *De Dispens. & præcepto cap. 2. Novit fidelis servus & prudens ibi tantum usurpare dispensationem, unde bonam possit habere recompensationem.* Et ab Honorio II. dispensationem pro Episcopo quodam expostulans, in fine concludit; *Vestræ discretionis est judicare, an merito flagitetur a vobis facienda dispensatio, unde talis potest sequi recompensatio. Epist. 13.*

Cum igitur pensio constitui nequeat, ni una relaxatio Canonum intercedat, & Juri communi *vulnus* aliquod infligatur, evidenti consequentia sequitur, compensationem vulneri proportionatam, ab utilitate aut necessitate Ecclesiæ dispensationem exigente petitam, intercedere debere; unde indubie vulgata illa dispensationem regula, ab eodem mellifluo Doctore tradita hic observanda est: *Ubi necessitas urget, excusabilis; ubi utilitas provocat, laudabilis dispensatio est. Utilitas dico communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.* Lib. 2. *De Considerat. cap. 4.*

Adhæc, in quantum assignatio pensionis species quædam est dispensationis, debet & ipsa, sicut *omnis dispensatio petita a Prælato*, ut loquitur S. Thomas 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. *fieri ad honorem Christi, in cujus persona dispensat: vel ad utilitatem Ecclesiæ, quæ est ejus corpus.*

Ulterius certum est Ecclesiæ Prælatos bonorum Ecclesiasticorum non esse dominos, sed solum dispensatores. *Quamvis enim*, ait Doctor Angelicus, *res Ecclesiæ sint ejus* (Papæ) *ut principalis dispensatoris: non tamen sunt ejus ut domini & possessoris.* 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 1. *ad* 7.

Hinc rursus consequens, per Prælatos Ecclesiæ, in concedendis pensionibus expendendum esse, num ea sit conditio & merita personæ petentis, aut temporis circumstantiæ, vel Ecclesiæ necessitas, ut si pensio concedatur, dici queat, quod tamquam fidelis & prudens dispensator, res Ecclesiasticas secundum conditionem & naturam earum rerum, & Ecclesiæ atque fundatorum intentionem fideliter ac prudenter administraverit.

§. III.

Quænam ex parte postulantis pensionem expendenda veniant?

JUXTA modernam Ecclesiæ disciplinam, reditus cujusque Beneficii annexi sunt Beneficio ut *corpus animæ*; ,, ideo sua natu- ,, ra pertinent ad eum, qui Beneficium habet, ut possit ex eis ,, vivere honeste pro suo ordine (quemadmodum loquitur Con- ,, cilium delectorum Cardinalium) ,, simulque queat sustinere impensas pro divino cultu, & templi sacrarumque ædium reparatione, & quod reliquum est, impendat in pios usus. Hæc est ,, enim natura istorum redituum.

Expendendum proinde est postulanti pensionem, num sufficiens subsit ratio, ut pars fructuum seu proventuum Beneficio annexorum mediante dispensatione subtrahatur, & ipsi non Beneficiato concedatur.

Secundo, num ea sit ipsius conditio, ut ex illo, quod Ministro Ecclesiæ superest, alias pauperibus aut alteri pio usui impendendum, sibi in sustentationem accipere queat.

Pensiones quippe, ut ante probatum est, ex mente Ecclesiæ & Pontificum non dantur, nisi ut Clericis bene merentibus & honestam sustentationem non habentibus, interdum succurratur.

Ulterius, non tantum expendere debet pensionem petens, num honeste & commode non possit vivere; sed utrum ea sit ipsius necessitas, ut cum tanto Ecclesiæ onere, ex proventibus cum dispensatione & relaxatione Canonum a Beneficio detrahendi vivere debeat.

Id perpendens S. Franciscus Salesius, tametsi Episcopatus ipsius reditus necessitatibus, & oneribus ferendis vix sufficerent, nullatenus tamen adduci potuit, ut pensionem tametsi multoties ultro oblatam acciperet. *Lib. 6. Vitæ.*

Adhæc, non tantum expendere tenetur pensionem prætendens, num aliqua prematur egestate vel indigentia; sed insuper num ea ipsius sint in Ecclesiam merita, maxime in illam ex qua reditus in pensionem prætendit, ut justum sit & æquum, ut ab Ecclesia illa recipiat notabilem aliquam proventuum portionem, alias in ejus ministros, aut pauperes, vel ornatum templi aliumve pium usum impendendam.

§. IV.

Non semper tutos reddit Pensionarios obtenta, etiam a Pontifice, dispensatio.

PAUCOS hodie invenire est, qui solliciti sint ut prævie ante pensionis postulationem expendant, num justa percipiendæ pensionis causa subsit, unice solliciti qua ratione pensionem a Pontifice impetrent. " Modo enim Papa dispenset, inquiunt, ipse ,, sibi viderit, nos immunes sumus ". *Hic cavillus*, ait Cardinalis Bellarminus, *securos multo reddit, tutum vero neminem*, Rationem subdit dictus Cardinalis, " Quoniam Papa non est *dominus*, sed *dispensator*; ideoque, qui iniquam dispensationem petit, *iniquitatis causa est; & qui ea utitur, eadem semper irretitur iniquitate* ", In Epist. ad Nepotem, *Controv. 5.*

Pari ratione Synodus Coloniensis anno 1536. supposuit, dispensationem Apostolicam non semper præstare securitatem illis, qui ea mediante plura Beneficia obtinent; ideoque eos monendos censuit, *viderint ut causam dispensationis Deo comprobent*. Part. 1. *Can.* 32.

Porro eadem ratione qua dispensatio Apostolica sine causa retinentem plura Beneficia coram Deo tutum non reddit; quia nimirum Papa non est dominus Beneficiorum, sed dispensator: eadem, inquam, ratione nec tutum reddit percipientem pensionem; quia sicut Papa non est dominus Beneficiorum, ita nec bonorum Ecclesiasticorum, sed dispensator. Quare illud quod de dispensatione super pluralitate Beneficiorum dixit Bellarminus, idem de receptione pensionis ex dispensatione Papæ asserere non dubitavit Cardinalis Toletus *Lib. 5. De Instruct. Sacerd. cap. 82. n. 3.* ,, Sine justa causa, inquit, non habet in foro interiori & co- ,, ram Deo locum dispensatio, sed tantum in foro exteriori. ,, Unde qui pensiones retinent, etiam cum dispensatione, si *non* ,, *adest causa legitima, securi* non sunt, nec excusantur, quia ,, Papa dedit; & *ipsorum est considerare quomodo dederit*. Hoc, ,, inquam, non excusat. Si enim quis accipiat pecunias ad Œco- ,, nomo, quem scit male dispensare res Domini, & contra ju- ,, stitiam, non potest eas in conscientia tum retinere. Papa au- ,, tem non est dominus bonorum & redituum Ecclesiæ, sed tan- ,, tum universalis dispensator. Unde sicut cum dispensat homi- ,, nem in voto, non facit hominem securum in conscientia, nisi ,, causa adsit; ita in pensionum, & Beneficiorum distributione. ,, Causa autem hæc debet esse in utilitatem Ecclesiæ, cujus sunt ,, bona. Si enim nulla via vel pacto in Ecclesiæ hujus, vel uni- ,, versalis utilitatem tendat, non est causa legitima.

Toleto consentit Gambarus aperte docens, quod " in foro con- ,, scientiæ pensio sine causa constituta pro aliquo, quia subtra- ,, hitur alimonia pauperum & Ministrorum, non prosit obtinen- ,, ti; maxime quia istæ indiscretæ pensiones sunt causa mille ,, malorum ". *De Auctorit. leg. lib.* 10. *num.* 136. & 387.

Et ante hos fortius famosus Jurisconsultus Guillel Benedicti; ,, Causa imponendi, ait, pensionem semper injusta censetur, si ,, non pertineat ad utilitatem Ecclesiæ, cui pensio imponitur.... ,, Sine ergo causa legitima utilitatem Ecclesiæ pensionariæ con- ,, cernente, non valet etiam a Papa imposita pensio ". *Ad cap.* Raynutius, *De Testamentis.*

Qui igitur pensionem per dispensationem Apostolicam postulat, merito attendit illud sancti Bernardi *Epist.* 1. ad Nepotem, desertionem Monasterii sui mediante dispensatione Apostolica justificare volentem: *Attende cor tuum, discute intentionem, consule veritatem.*

Hoc p[illegible]ſimum Bernardi monitum ſi obſervarent hodierni penſionarii, attenderentque cor ſuum, & diſcuterent intentionem, quam ſæpe per cupiditatem plane diſtortum cor ſuum reperirent! Si conſulerent veritatem, non propriam cupiditatem, quam frequenter deprehenderent, ac fateri deberent, nullam aliam petendi, ac imponendi penſionem cauſam ſubeſſe, quam propriam cupiditatem, quæ divitias ac lucrum quærit; utilitatem vero Eccleſiæ penſione gravandæ nullam!

An forſan inſtabunt nonnulli: Num cauſa ſufficiens ſit, expendendum committimus Pontifici, ejuſque expetimus conſilium. *Utinam* (dicebat ſimilibus ſanctus Bernardus *Epiſt. 7.*) *non licentiam quæſiſſetis, ſed conſilium; id eſt, non ut arceret, ſed an liceret*: Sed, proh dolor! verendum quod plurimis eorum dici poſſit, quod ſubdit Bernardus: *Malum in corde conceperant, opere tamen auſi non ſunt adimplere, niſi cum licentia. Conceperunt dolorem, ſed non pepererunt iniquitatem, donec iniquo Papa conceptui præbuiſſet aſſenſum* .... Quod tamen cum eodem Doctore aſſerere auſim, *ſummum feciſſe Pontificem nequaquam crediderium, niſi aut circumventum mendacio, aut importunitate victum*.

Verum enim vero ſi vel leviter quis attendat, quomodo & a quibus hodie penſiones a Sede Apoſtolica ſuper reſignatis aut dimiſſis Beneficiis poſtulari ſoleant, facile comperiet, eſſe admodum paucos, quibus regeri non poſſet illud, quod olim idem Doctor regerebat ſimilibus, qui ſe per diſpenſationem Apoſtolicam juſtificare ſtudebant: *Non ſatis de propria cauſa confidentes, remorſas aut remordentes conſcientias Apoſtolica conati eſtis delinire licentia. Frivolum ſatis remedium, quod non eſt aliud niſi more Protoplaſtorum cauteriatis conſcientiis texere perizomata, videlicet ad velamentum, non ad medicamentum*.

§. V.

Poteſt contingere ut juſta ſit Penſio ex parte imponentis & dantis, licet injuſta ſit ex parte petentis, & recipientis.

Pontificem & Epiſcopos manſiſſe bonorum Eccleſiaſticorum ſuperintendentes ſeu diſpenſatores in utilitatem Eccleſiæ, etiam poſt rerum diviſionem, & Beneficiorum erectionem nemini dubium eſt. *Ut Epiſcopi poteſtatem habeant* (inquiebat tribus circiter a facta rerum Eccleſiæ diviſione ſæculis Synodus Moguntina) *res Eccleſiaſticas providere, regere, gubernare, atque diſpenſare ſecundum Canonum auctoritatem*.

Cum igitur nonnunquam ipſa neceſſitas, aut utilitas Eccleſiæ (cui rerum Eccleſiæ diſpenſatio ſubſervire debet) exigat aut poſtulet, ut etiam Clerico diviti, nec de Eccleſia merenti penſio aſſignetur, indubia Pontifex aut Epiſcopus, qui unice utilitatem, & neceſſitatem præ oculis habere tenentur, eam juſte ad redimendam vexam, ſeu majus Eccleſiæ malum avertendum, nonnunquam concedent, licet ipſe injuſte extorqueat, ac recipiat.

Quid enim ſi indignum quempiam Sacerdotem a ſacro Miniſterio, v. gr. Beneficio curato amoveri, & alium idoneum in locum illius ſubſtitui oporteret; & tamen ille ſine penſione Beneficium abdicare nollet? tunc indubie ſalus animarum & utilitas Eccleſiæ permittit, immo exigit, ut velut ad redimendam vexam potius ei penſio aſſignetur, quam ut cum tanto animarum detrimento in cura permaneat, ſi nimirum de ſuo gradu aliter exturbati, aut ſaltem non ſine majori incommodo & moleſtia poſſet.

Non abſimile penſionum exemplum occurrit in *Cap. 31. tit. De reſcriptis*, nimirum, quas nonnullæ Eccleſiæ pendere ſolebant, ut ſe a vexationibus eorum, qui mandatis a Sede Apoſtolica pro impetratione Præbendæ primo vacaturæ, & ſæpius ſubreptitie vel obreptitie obtentis vexabant, redimerent. „Solebant enim, ait Janus A Coſta celebris Canoniſta, mandatarii iſti plerumque eſſe contenti certa præſtatione annua, ſive penſione; cujus conſtitutione Eccleſiæ, contra quas impetraverant litteras, redimebant ſe a vexationibus impetrantium. Nam quamvis omnis conſtitutio penſionis hoc jure valde ſuſpecta ſit, pergit A Coſta, videntur tamen hoc caſu Pontifices conniventibus oculis hoc permiſiſſe Eccleſiis, quas contra veterum Canonum Statuta mandatis iſtis onerabant „. Ad *Cap. 31. tit. De Reſcriptis*.

Et certe quis hujuſmodi penſiones ex parte conſtituentium non probaret? Si enim nemo infidelitatis aut injuſtitiæ accuſet tutorem, qui ex rebus pupilli aliquid concedit alicui nihil juris ad illud habenti, ut pupillum adverſus injuſtum vitæ aut rerum ſuarum invaſorem defendat, eumque a ſummo illo diſcrimine liberet: quis Prælatos accuſare audeat injuſtitiæ, aut infidæ adminiſtrationis, ſi partem aliquam rerum Eccleſiæ non merentibus tribuant, ut ab Eccleſiis arceant lupos, qui non vitæ corporalis, ſed ſpirituali inſidiantur?

Adhæc quis non videat, quod eadem ratione, qua ob bonum Eccleſiæ Prælati ſimiles penſiones permittere coguntur, Clerici ad Beneficia illa vocati eaſdem perſolvere poſſint? Econtra eos, qui ſuis injuſtis vexationibus Prælatos ad penſionem conſtituendam cogunt, non juſtius eas recipere, quam is, qui a tutore pupilli in caſu propoſito, ad redimendum pupillum ab iniqua ſua vexatione pecuniam recipit.

Nullatenus proinde ſequitur: Pontifex aut Epiſcopus penſionem juſte permittit, & Beneficiatus juſte perſolvit, ergo penſionarius eam juſte recipit. Nonnulla tamen tam ex parte Superiorum imponentium quam perſolventium conſideranda eſſe, *Cap. 6. §. 2. & 3.* dicam.

CAPUT IV.

Utrum Permutatio Beneficiorum ſit juſta cauſa petendæ Penſionis, præſertim dum Beneficia in proventibus ſunt inæqualia?

§. I.

Permutatio Beneficiorum ſacris Canonibus eſt contraria.

Certum eſt in omni Beneficiorum permutatione duplicem Clericorum de una ad aliam Eccleſiam tranſlationem intercedere; adeoque iiſdem Canonibus, quibus Clericorum hujuſmodi tranſlationes vetantur, ipſa quoque Beneficiorum permutatio vetita cenſeri debet.

Adhæc in ipſa Beneficiorum permutatione quidam quodammodo contractus rebus ſpiritualibus directe repugnans & plane indignus intercedere videtur; nimirum contractus *do*, ut *des*. Ea enim conditione permutatio iniri ſolet, ut alter alterius Beneficium aſſequatur; ac per conſequens ſine quadam ſaltem ſpecie contractus ordinaria non abſolvitur.

Unde vel ex hoc capite Beneficiorum permutatio magis quam ſimplex tranſlatio Canonibus (qui omnem vel ſpeciem contractus in ſpiritualibus abominantur) contrariatur.

Hinc licet ſimplices tranſlationes ſæpius in Eccleſia primæva ſint viſæ (ait Boetius Epo apud Duacenſes Canonum Anteceſſor primarius) „ nunc auſu temerario, nunc, etiam legitima „ ſimul auctoritate frequenter interveniente traſlatorum; tamen „ *permutationis Beneficiali* exempla nullis in antiquis aut Cano„ nibus, aut Hiſtoriis Eccleſiaſticis reperiuntur: adeo ut nec „ apud Iſidorum, nec apud ipſum quidem noviſſimum Decreto„ rum collectorem Gratianum, ulla prorſus extet permutationis „ Beneficialis mentio ... nova ſcilicet poſteritatis novæ, ſem„ perque magis ac magis inſoleſcens audacia, novum peperit hoc „ permutationum Beneficialium jus, novas praxes, novos quæ„ ſtionum intricatiſſimarum labyrinthos ". *De Saturnino permut. Benefic. jure, num. 3.*

Hoc tamen novo permutationis Beneficialis jure circa ſæculum XII. exorto, mox ſe illi Eccleſia oppoſuit. *Diviſionem Præbendarum, aut Dignitatum permutationem fieri prohibemus*; ait eo ſæculo celebrata Synodus Turonenſis *Cap. 8. tit. De Præbend.*

Verum quia ingenioſa cupiditas ubique latebras & prætextus quærit, nonnulli Præbendarum permutationes licitas credebant, quia Turonenſi Concilio non niſi *dignitatum* permutatio prohibita fuerat; quod omnino a jure alienum eſſe declaravit Urbanus III. „ Quæſitum eſt (inquit in *Cap. 5. tit. De Rer. permut.*) „ ex parte tua ſi commutationes fieri valeant Præbendarum. „ Cum commutatio *dignitatum* in Turonenſi Concilio fuerit in„ terdicta, generaliter itaque teneas, quod commutationes Præ„ bendarum de jure fieri non poſſint, præſertim cum paſſione „ præmiſſa, quæ circa ſpiritualia vel connexa ſpiritualibus la„ bem continet ſemper Simoniæ.

Ex hoc Pontificis reſponſo liquet, permutationes Beneficiorum, præſertim cum pactione prævia, ab Eccleſia tamquam de Simonia admodum ſuſpectas, ac frequenter infectas reprobari. Hinc ſæpe laudatus novennarius Prælatorum Conventus, abuſibus in Synodo Tridentina reformandis hunc annumerare non dubitavit: „ Alius item abuſus, ait, in permutationibus Bene„ ficiorum, quæ fiunt cun pactionibus, quæ Simoniacæ omnes „ ſunt, nulloque reſpectu habito niſi lucri ". Et ſub idem pene tempus Synodus Bituricenſis Beneficiorum permutationem velut turpem nundinationem exagitat. „ Sacerdos, inquit, illa „ Eccleſia permaneat, ſub cujus titulo promotus fuit, nec *cau„ ponariam Beneficiorum permutationem* exerceat.

Propter tranſitum ergo de uno Beneficio ad aliud, qui ſæpius ex cupiditate magis quam utilitate Eccleſiæ contingit, & periculum Simoniæ, permutationes Beneficiorum interdictæ fuerunt.

§. II.

Utrum Permutatio Beneficiorum interdum auctoritate Prælatorum licite fieri poſſit; & quæ conditiones requirantur?

Juxta ante dicta, permutatio ſeu commutatio Beneficiorum duplicem quodammodo Beneficiatorum tranſlationem includit, utriuſque ſcilicet Beneficiati de uno ad aliud Beneficium; ideoque & quemadmodum tranſlatio, ita & permutatio Canonibus contrariatur. Verum ſicuti Beneficiati alicujus tranſlatio de uno ad aliud Beneficium utilis, immo & neceſſaria eſſe poteſt, ita quoque nonnunquam contingere poteſt, ut Eccleſiæ expediat, duos Beneficiatos ſibi invicem in ſervitio Eccleſiæ ſubſtitui. Quidni enim aliquando contingere poſſit, ut qui uno loco minus eſt utilis, alteri loco utilius deſervire queat, & econtra; ac proinde fiat, ut Eccleſiæ expediat, ut alter alterius Beneficium accipiat?

Hinc Pontifex Urbanus III. poſtquam dixit: „ Commutatio„ nes Præbendarum fieri non poſſe cum pactione præmiſſa, quæ „ circa ſpiritualia vel connexa ſpiritualibus labem continet ſem„ per Simoniæ " hanc ſubjungit regulam: „ Si autem Epiſco„ pus cauſam inſpexerit neceſſariam, licite poterit de uno loco „ ad alium transferre perſonas; ut quæ uno loco minus ſunt u„ tiles, alibi ſe valeant utilius exercere.

Eamdem regulam tradit Doctor Angelicus 2. 2. *quæſt.* 100. *art. 1. ad 5.* „ Nec permutatio Præbendarum, vel Eccleſiaſti„ corum Beneficiorum fieri poteſt auctoritate partium abſque „ periculo Simoniæ, ſicuti nec tranſactio, ut Jura determinant. „ Poteſt tamen Prælatus ex officio ſuo permutationes hujuſmo„ di facere, pro cauſa utili vel neceſſaria.

Ex hac per Pontificem tradita regula utiles has ac notandas concluſiones judicioſe elicit Thomaſſinus, *De Diſciplina Eccleſiæ part. 4. lib. 4. cap. 17.*

Pri-

Primo, quod Beneficiati non possint Beneficiorum suorum permutationem absolvere, sed Episcopi sit eos transferre.

Secundo, quod Episcopus in hac translatione non nisi utilitatem, aut necessitatem Ecclesiæ præ oculis habere possit, & Beneficiati non nisi obedientiam, quam Prælatis suis debeant, & servitia, quæ majori cum fructu fideli populo sint exhibituri.

Tertio, quod Episcopi sit dare initium huic permutationi; vel si Beneficiatos ipsos contingat initium dare, oportet ut illud non sit nisi simplex propositio, quam Episcopo faciunt, solo intuitu, ut se Ecclesiæ utiliores reddere valeant.

In his omnibus, subjungit idem Auctor, ne vel umbra est illius pactionis Simoniacæ; ideoque dispensatio vel auctoritas Episcopi necessaria non est, ut purgetur Simonia, aut super ea dispensetur; sed primo, ad absolvendum Beneficiatos a stabilitate, quam Ecclesiis debebant. Secundo, ut illis detur vocatio divina ad Ecclesiam & ministerium in quod de novo intrant. Vocatio enim divina necessaria est ad omnem novam Sacerdotii notionem, quam quis suscipit. Tertio, ut uterque permutantium absolvatur a vinculo, quo priori suæ Ecclesiæ quisque erat adstrictus.

Has conclusiones in præcitatis Pontificis verbis contineri, qui vel leviter verba expenderit, facile intelliget; ex quibus hæc ulteriora consectaria consequuntur.

Primo, quod Prælati permutationes Beneficiorum admittere non debeant, immo nec possint, nisi causam inspexerint necessariam; ut nimirum personæ, quæ uni loco minus sunt utiles, alibi se valeant utilius exercere.

Secundo, quod nullatenus Episcopi teneantur permutationes Beneficiorum sibi præsentatas approbare, tametsi nullum Canonicum adsit impedimentum; sed quod eas rejicere seu non admittere possint, eo solo titulo, quia necessitas, aut utilitas Ecclesiæ permutationem non requirit.

Hinc consequens est, quod merito Episcopi interrogent permutantes, cur Ecclesias suas, quibus per divinam vocationem & providentiam sunt adscripti, deserere velint, & ad aliam transire; ut ex interrogatis & responsis intelligant, num Ecclesiæ utilitas, aut necessitas, an potius cupiditas ad permutandum impellat & provocet. Hoc si Episcopi hodierno tempore exacte observarent, quis ambigat, quin de multis dicere possent cum Concilio Sardicensi, *quod appareat avaritiæ eos ardore inflammari, & ambitioni inservire?*

Tertio sequitur, quod illi, qui via permutationis de uno ad aliud Beneficium transire cupiunt, expendere teneantur, num necessitas, aut utilitas Ecclesiæ eam requirat.

Quarto, quod permutantes non semper sint tuti, dum sine justa causa de una ad aliam Ecclesiam contra sacros Canones transeant, tametsi Prælati permutationem probaverint; quia, ut ante dictum est, Prælati tantum sunt dispensatores, & consequenter si sine justa causa dispensent, non dispensatio, sed potius dissipatio erit.

Quinto, quod sacris Canonibus contraveniant, neque ulla, etiam Pontificis, auctoritate tuti esse possint, qui solo lucri, aut propriæ commoditatis intuitu, via permutationis Beneficium seu Ecclesiam, cui adscripti sunt, deserere non verentur. Quod etiam jam pridem recte notavit Petrus Cantor: ,, Si quis, inquit *in Verb. abbrev. cap.* 40. legitime sortitus est Ecclesiam, & quærit occasionem ut eam dimittat, *quia alia pinguior est & uberior*, secundum pœnam constitutam in Canonibus puniri deberet, & in ea manere omni tempore vitæ suæ.

Sexto, quod volentes via permutationis transire de una Ecclesia ad aliam, sedulo examinare teneantur, an appareant sat magna indicia divinæ vocationis, quæ eos a vocatione, in qua vocati erant, avocet & ad aliam impellat.

Septimo sequitur, quod admodum cavendum sit a pactionibus & conventionibus omnibus, quæ circa spiritualia ab omni labe Simoniaca vix immunes esse possunt.

Hæc omnia, aliave, quæ in permutatione Beneficiorum indispensabiliter observanda sunt, si hodierna permutantium multorum praxi & intentione conferantur, vix dubito, quin & hodie verissimum reperietur, quod pridem dixit Boetius Epo *De Saturnino permut. Benefi. jure nu.* 1. ,, Certe permutationes iste Beneficiales frequenter scrupulos gignunt in animis permutantium adeo duros, adeo præterea vehementes ac urentes, eosque justos, ut Saturnina voracitas nullo unquam consimiles genuerit cruciatus illis ipsis, qui devorabantur: cum graviter læsa conscientia non temporarios, at perpetuos experiatur cruciatus, qui ne morte quidem corporis finiuntur, sed magis & magis crescunt, & graviores acrioresque redduntur, nisi salutaribus ante mortem fuerit expiata pœnitentiæ Christianæ Catholicæque remediis. Quorum quidem remediorum præstat indigere prudenter abstinendo talibus a commerciis, quam temerarias, & quasi nundinatorias faciendo permutationes tantum subire periculum, cujus amator dignus est qui pereat in illo.

§. III.

An Permutatio sit justa causa recipiendi Pensionem?

QUod permutatio Beneficiorum non sit legitima & sufficiens ratio seu causa petendi pensionem, si non exigente utilitate aut necessitate Ecclesiæ canonice peragatur, omnes facile agnoscent. Quis enim dicere audeat, aliquem mereri, ut in ejus favorem per dispensationem portio fructuum a Beneficio contra Ecclesiæ ordinationem avellatur, quia permutationem Sacris Canonibus contrariam inire præsumit? Immo quis non videat, vel hoc ex capite eum reddi indignum, ut Ecclesia in ejus favorem pensionem constitueret, quia Ecclesiæ Decretis obviando, temere Ecclesiam, quam in sponsam acceperat, lucri aut propriæ commoditatis intuitu repudiare non veretur?

Hoc posito habetur, quod certum sit & evidens, quod nulla permutatio, quæ non ex causa necessaria, aut utili Ecclesiæ peragitur, esse queat causa legitima recipiendi aut imponendi pensionem.

Hinc ulterius facile intelligi potest, plerosque, si non omnes, qui pensionem in permutatione Beneficiorum prætendere solent, illam non solum ob suam permutationem non mereri, sed etiam propter illam indignos reddi.

Qui enim sunt, qui hodie in Beneficiorum permutatione pensionem prætendunt, nisi qui vel spe lucri, aut proprii commodi, aut etiam Officii Ecclesiastici persolvendi obligatione se eximendi, cupiditate impulsi ex uno in aliud Beneficium se protrudunt? Qui enim de Ecclesia, cui semel divina ordinatione & electione adscripti sunt, non nisi utilitate aut necessitate Ecclesiæ suadente & trahente, ad aliam transeunt, seu potius jussu Superiorum transferuntur, sciunt quod Ecclesia seu sponsa; quam necessitate cogente deserunt, non ideo gravanda sit, quia eam deserunt; & licet laudabiliter pro debito eidem deserviverint, servitium non temporali mercede seu pensione in hoc mundo, sed æterna a Domino remunerandum sperant.

Agnoscunt justissime ab Ecclesia decretum esse: ,, Si quis translatus est ex alia in aliam Ecclesiam, prioris Ecclesiæ vel Martyriorum, quæ sub ea sunt, aut Ptochodochiorum, aut Xenodochiorum rebus in nullo communicet ": *Synod. Chalcedonens. Can.* 10. adeoque nec pensionem temporalem ex dimissa Ecclesia percipere prætendat.

Sciunt quoque similes Ecclesiastici, quod qui permutant, ut pensionem ex dimisso Beneficio accipiant, non sint multum absimiles illis, qui resignant seu permutant Beneficia, ut summam pecuniæ (cui pensio æquivalet) recipiant; quod Simoniacam procul dubio, teste Pontifice Urbano III. continet pravitatem. ,, Sunt enim, inquit, quidam, qui Præbendæ suæ cedunt & juri renuntiant, ut majorem Præbendam obtineant, vel ex hoc etiam summam pecuniæ consequantur, quod quidem honestati est contrarium, *& Simoniacam procul dubio continet pravitatem* ". *Cap.* 5. *tit. De Rerum permutatione.*

Ecclesiastici, qui spiritu Ecclesiæ aguntur, Ecclesiam, quam divina vocatione sibi desponsarunt, non nisi Ecclesiæ utilitate aut necessitate cogente deserunt; in eaque dimissione solam Ecclesiæ necessitatem & utilitatem intuentes, lucrum temporale non quærunt; præcipue quod non sine gravamine Ecclesiæ, cui deservierunt, & Canonum infractione haberi potest: pernoscunt justissimum esse, ut quemadmodum ipsi, quamdiu Ecclesiæ deservierunt, fructus integros perceperunt, etiam successor eadem ratione percipiat; ut inde honeste vivere, & reliquum in pauperes, aliumve pium usum expendere queat.

Injustum proinde sciunt Ecclesiam, a qua, cum illi ministrarunt, temporalia receperunt, eo solo titulo gravare, quia illam Ecclesiæ necessitate aut utilitate impellente deserere coguntur.

§. IV.

Solo titulo inæqualitatis proventuum exigere Pensionem in permutatione Beneficiorum, illicitum est.

PLures hodie reperire est, qui solam Beneficiorum permutationem non esse causam legitimam & sufficientem petendi aut recipiendi pensionem facile mecum agnoscent: at si cum permutatione concurrat Beneficiorum inæqualitas in proventibus, peti ac exigi pensionem, ut hæc inæqualitas ad æqualitatem reducatur, nec injustum, nec Simoniacum credunt; at sine fundamento, ut patebit ex sequentibus.

Certum enim est, ut etiam laxiores fatentur, excessum sive inæqualitatem in spirituali non posse suppleri vel compensari pecunia aut aliquo dono temporali; cujus in promptu ratio est, quia spirituale venderetur pro temporali, quæ res ponit veram materiam Simoniæ; nihil hic faciente Prælati auctoritate, quæ vitium tollere nequit. Hæc Zoesius ad *tit. De rerum Permutantione.*

Si igitur certum sit, inæqualitatem proventuum in permutatione Beneficiorum non posse suppleri vel compensari pecunia, aut aliquo dono temporali, quia spirituale venderetur pro temporali; qua specie citra vitium Simoniæ licebit suppleri vel compensari excessum sive in æqualitatem in re spirituali per pensionem? Num forsitan pensio aliquot centenorum florenorum annue persolvenda aut redempta, *pecunia aut donum temporale* non est? O humana cæcitas, & cæca cupiditas! Si summa pecuniæ simpliciter in compensationem inæqualitatis, aut excessus petatur, Simonia est; sed si eadem vel longe major solo verbo *pensionis* velata exigatur, omnis Simoniæ labes abstergitur.

Adhæc, non minus certum est, quod jus ad proventus Beneficii pecunia, aliove temporali dari aut resignari nequeat, nisi una ipsum Beneficium, cui jus illud est annexum, pro temporali datum aut resignatum censeatur; quia *quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit*, ait Paschalis II. *Caus.* 3. *quæst.* 3. *Can.* 7. *neutrum invenditum derelinquit.* Unde recte notat Doctor Angelicus 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 4. *ad* 5. quod *rebus istis venditis, intelligantur etiam spiritualia venditioni subjici*. Qui ergo jus ad proventus sui Beneficii resignat, ut pro eo *pensionem* notabili summæ pecuniæ æquivalentem accipiat, nec aliter resignare, nisi resignatarius in illam consentiat, nec *ipsum spirituale*, scilicet Beneficium, a quo jus percipiendi proventus Ecclesiasticos dependet, *invenditum derelinquit*; *eoque vendito*, seu cum temporali, nimirum *pensione*, commutato, ipsum quoque *venditioni subjectum*, vel cum temporali commutatum *intelligitur*.

Qui igitur Beneficium cum alio Beneficio permutare non vult, nisi excessus proventuum sui Beneficii annua pecuniæ pensitatione compensetur, ipsum jus ad temporalia sui Beneficii pecunia compensatum vult; ideoque *gratis* dare non intendit; ac per

conse-

consequens nec ipsum Beneficium, cui jus illud *consequenter* est annexum, *gratis* dare censetur.

Quare qui licitum credunt; nec esse contra justitiam permutare Beneficia Ecclesiastica sub conditione solvendæ pensionis, quia permutans non exigit illam pro permutatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod illi conferre non tenebatur, non obscure comprehenduntur censura Alexandri VII. quam sequenti propositioni injussit in Decreto contra 45. Proposit. *nu.* 22. " Non est contra justitiam, Beneficia Ecclesiastica non con-„ ferre gratis, quia Collator conferens illa Beneficia Ecclesiasti-„ ca pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Be-„ neficii, sed velut *pro emolumento temporali*, quod tibi con-„ ferre non tenebatur.

Ulterius, si qua subtilitas actum aliquem a peccato contra certam legem ita excuset, ut simul universam illam legem pene inutilem, & sine fructu reddat, jure merito reputanda est elusio, *ad excusandas excusationes in peccatis*. At evidens est, quod si ab omni Simonia excusentur, qui solo titulo excessus seu inæqualitatis fructuum in permutatione pensionem exigunt, ac recipiunt, universam legem contra Simoniacas & nundinarias permutationes ac resignationes eludi. Cui enim rei lex illa servit, si omnis illa hodierna Beneficiorum appretiatio & nundinatio excusetur, modo ea, quæ dantur, pensionis vocabulo colorentur?

Quis, quæso, tam insipiens, qui in Beneficiorum permutatione aut resignatione pecuniam exigendo Simoniacam resignationem aut permutationem faciet, si eamdem pecuniæ summa *pensionis* nomine, citra vitium Simoniæ, habere possit?

Et certe qui vel leviter attenderit modum agendi eorum, qui Beneficia sua mediante pensione permutant, videbit modo plane profano & nudinario Beneficia Ecclesiastica tractari. Nonne enim dolentes conspicere jubemur, passim Beneficia Ecclesiastica quoad temporalia emolumenta expendi ac appretiari, inæqualitatemque eorum præscripta *pensione* annua compensari, non secus ac duorum equorum, aut fundorum permutandorum valor, & bonitas expenderentur, & reperta eorum inæqualitas pretii supletione ad æqualitatem reduceretur? Quis similes rerum spiritualium profanationes non exhorrescat & execretur?

CAPUT V.

Num resignatio simplex, vel in favorem, sit justa causa recipiendi Pensionem?

§. I.

Sacri Canones volunt, ut quis Ecclesiam, cui semel est adscriptus, sine causa non deserat.

PRISCUM jus est cum ipsis Apostolis natum: ne vel Episcopi, vel ulli Clerici sua loca, suasve quasi stationes, in quibus divina ordinatione semel sunt constituti, leviter & sine causa deserant; juxta illud Apostoli 1. *Cor. cap.* 7. *vers.* 20. *Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.*

Utque hanc in rem prioris ætatis Canones sileamus, etiam sæculo XI. disciplinam illam illibatam voluit Urbanus II. *Dist.* 70. *Can.* 2. " Sanctorum Canonum statutis consona sanctione decer-„ nens, ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur, *& in qua* „ *Ecclesia quilibet titulatus est, in ea perpetuo perseveret* ". Conformiter ad illud Concilii Valentini in Hispania: *Nullum Episcopi ordinent, qui localem se futurum primitus non spoponderit.* Can. *penult. & ult.*

Rationem illius disciplinæ dictum Concilium insinuat: " Ut „ singuli in delegata sibi Ecclesia assiduum dependant officium, & „ Episcopi sui præceptis obtemperent, & ne ab Ecclesiastica de-„ vient disciplina, ab una in aliam Ecclesiam transeuntes.

Eamdem Ecclesiæ disciplinam sæculo XII. Alexander III. Archiepiscopo Turonensi exacte servandam esse rescripsit. Cujus rescriptum Gregorius IX. Decretalibus suis *Cap.* 4. *tit De Renuntiat.* inserendo auctoritate juris donavit; adeoque nec jure Decretalium Clericus Ecclesiam, cui semel adscriptus est, sine Superioris auctoritate dimittere potest.

Scio quidem Canonistas recentiores nonnullos existimare decisionem illius Decretalis in desuetudinem abiisse: ex eo quod Episcopi passim permitterent, Clericos Beneficia sua proprio arbitrio dimittere: notandum tamen, quod observat Fagnanus, ejusmodi indulgentiam ex proprio interesse non raro profluxisse. *Num Superiores non curant*, ait Fagnanus: *ut Beneficiati recedant de Beneficiis, quin potius contenti sunt, ut possint aliis conferre.* Cap. 4. *De Renuntiat.*

Num igitur dicta indulgentia suffecerit, ut dicta Decretalis vere esset abrogata, non ita constat: hoc tamen constat, quod Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap*, 16. *De Reformat.* decreverit conformiter ad pristinam Ecclesiæ disciplinam: " ut etiam is, qui „ ad titulum patrimonii pro necessitate aut utilitate alicujus Ec-„ clesiæ ordinatur, eidem Ecclesiæ aut loco adscribatur, ubi „ suis fungatur, muneribus, nec incertis vagetur sedibus. *Quod* „ *si locum inconsulto Episcopo deseruerit, ei Sacrorum exercitium interdicatur.* Quo Decreto (ut etiam recte advertit Fagnanus) „ prohibentur Clerici licet nullum Beneficium habentes, sed in „ ipsa ordinatione alicui Ecclesiæ tantummodo adscripti, ab ea „ inconsulto Episcopo recedere. Unde cavendum est, subdit, „ idem Fagnanus, a modernis Collectoribus, dum aliis relatis „ dixerunt: Presbyteris & Clericis non habentibus Beneficium „ in titulum personalem residentiam requirens, licitum esse ire „ quo velint, & Ordinarios teneri eis litteras commendatitias conce-„ dere. Hoc est enim, inquit, contra præcitatum Concilii Decretum.

Sive igitur pristina, sive moderna Ecclesia Decreta spectentur, sat apparet, Ecclesiæ mentem & intentionem esse, ut quemadmodum sine Principis aut Ducis consensu milites stationes suas deserere nequeunt, ita nec Clericis stationes sive Ecclesias sibi commissas leviter, & sine Superioris voluntate deserant.

Manifestum quoque est, Ecclesiam stabiles & firmos velle Ministros, qui eo nimirum animo accedere debent, ut sedulum & stabile in sua vocatione servitium præstent neque ab ea recedant, ni alio eos necessitas aut utilitas vocet.

Quapropter si Patres Concilii Bituricensis *an.* 1584. *tit. De Benef. cap.* 2. " denuntient omnibus cujuscumque gradus & condi-„ tionis, qui Beneficia Ecclesiastica solius temporalis proventus „ gratia suscipiunt, eos non facere fructus suos, sed ad restitu-„ tionem teneri ": quanto majori jure denuntiarentur omnibus, qui Beneficia Ecclesiastica non suscipiunt, ut in illis officium aliquod Ecclesiæ præstent; sed ut illud quamprimum resignando pensionem aliquam ex illo distillent, *pensionem ullam non facere suam, sed ad restitutionem teneri.*

§. II.

Resignationes in favorem cum clausula, non aliter, nec alias, *multis titulis contrariæ sunt Sacr. Canonibus.*

RESIGNATIONIS in favorem cum clausula, *non aliter, non alias, non alio modo*, pluribus contrariari sacri Canonibus apertum est.

Planum enim est, ordinarie hujusmodi resignationes pactionem seu conventionem aliquam continere: *cum tamen in spiritualibus*, juxta Sanctiones Canonicas, *omnis pactio, omnisque conventio omnino debeat cessare. Cap.* 4. *tit. De Pactis.*

Secundo, sacris Canonibus vetitum fuit, ne Clericis liceat sibi successorem eligere, licet ad vitæ exitum perveniant: ne *alias Sanctuarium Dei quasi jure hæreditario possideretur.*

Quomodo per prædictas resignationes hisce Canonum constitutis contravenìatur, & ratio & experientia docet. Quis enim non videat, per similes resignationes Beneficiatos sibi successores eligere, Beneficiaque jure quasi hæreditario ad posteros transmittere? quod & experientia nimis quam manifestum fecit; cui malo etsi per regulas Cancellariæ *De Viginti*, *De publicandis Resignationibus*, aliasque Romani Pontifices occurrere voluerint, parum tamen remedii allatum esse quotidie experimur.

Tertio, per hujusmodi resignationes a Collatione & Provisione Beneficiorum excluduntur illi, quibus ex Ecclesiæ ordinatione incumbit Ministros constituere: & datur pene omnibus Beneficiatis facultas Beneficium pro arbitrio suo conferendi, & quasi de proprio disponendi.

Hæc & similia, quæ ab hujusmodi resignationibus vix abesse possunt, si attendantur: non mirum, si nec in Decreto Gratiani, nec in Decretalibus Gregorii IX. vel Bonifacii VIII. aut Clementinis, vel Extravagantibus ulla resignationis *in favorem* cum clausula, *non aliter, non alias, non alio modo*, mentio occurat; ut etiam Flaminius Parisius observat. Quo vero tempore primum originem cœperint, incertum illud est: constat quod tempore Georgii De Ambasia in regno Franciæ Legati a latere ventilatum fuerit, teste Ruzeo *Tract. Jur. Regul. Privil. Utrum resignatio facta in favorem certæ personæ valeret, vel censeretur Simoniaca*: ac tandem ab utraque parte allegatis argumentis per Parlamentum Parisiense similes resignationes ut *nullas & Simoniacas fuisse rejectas*, tamquam continentes pactionem saltem tacitam ex parte resignantis, & expressam in verbis procurationis cum clausula, *non aliter &c.*

Profecto si quis attenderit incommoda & abusus omnes, qui occasione resignationis *in favorem* in Ecclesiam redundant, non dubium quin fateri debeat, quod omnino optandum ac annitendum esset, ut resignationes illæ plurimis sæculis incognitæ, nec etiam hodie permitterentur: meritoque a nonnullis in Synodo Tridentina ad earum totalem abolitionem actum fuisse.

Nonne enim ad oculum patet, per similes resignationes & permutationes hodie Beneficia Ecclesiastica quasi commercio profano exponi & transferri? Nonne per similes resignationes Beneficia hæreditaria quodammodo facta esse conspicimus? Nonne per illas passim carni & sanguini in Beneficiorum resignatione indulgetur? Nonne quisque Beneficiatus per viam similis resignationis consistituitur quasi dominus sui Beneficii, ut de illo pro arbitrio suo disponat, & contra Sacrorum Canonum Decreta successorem sibi eligat.

§. III.

Permutantes & resignantes debent in sua permutatione & resignatione semper, quantum possibile est, digniorem eligere.

PERMUTANTES ac resignantes Beneficiorum distributioni seu provisioni cooperari, ad eamque concurrere, juxta usitatam modernam praxim, nemini dubium esse potest: consequenter sicuti Collatores & Patroni citra justitiæ distributivæ violationem, & sine peccato acceptionis personarum, minus dignum præ digniori, ex humano erga aliquem affectu eligere vel præsentare nequeunt, ut supra probatum est; ita nec permutantes aut resignantes, in quantum ipsi ad Beneficiorum distributionem (quæ unice in Ecclesiæ utilitatem fieri debet) concurrunt, non possunt dignum præ digniore ex privato affectu, aut humana aliqua consideratione eligere.

Sed dicent forte permutantes aut resignantes, Superiorum esse permutationem vel resignationem admittere vel rejicere. Resp. Sit ita; quid enim si Prælatus facilius forsan quam oporteret: immo quodammodo indifferenter, ut hodie aliquibus in more esse videtur, permutationes admittat, num propterea permutantes &

resignan-

reſignantes minus dignis erunt extra noxam? Nonne ipſi ſunt cauſa, quod manus digni Beneficium obtineant? Si enim in permutatione & reſignatione ſolum utilitatem Eccleſiæ attendiſſent, eaſque perſonarum conditiones, quæ faciunt *ad cauſam*, id eſt ut melius Eccleſiæ provideatur, indubie dignior promotus fuiſſet; adeoque per riſignationem minus digno fit ut Beneficium non diſtribuatur ſecundum juſtitiam diſtributivam.

Adhæc, quis neſciat, quin conſiderando hodiernam praxim, Prælati ac Superiores ſubinde cogantur tolerare reſignationes aut permutationes factas cum perſonis minus dignis, ex. gr. ut valde indignus excludatur; quo caſu equidem permutantes & reſignantes cauſa ſunt, quod minus digni præ dignoribus in Beneficia intrent.

Plura hic dicere ſuperſedeo, quia in anterioribus ſat oſtenſum fuit, quod in quacumque Beneficiorum diſtributione unice præ oculis haberi poſſint conditiones perſonarum, quæ faciunt *ad cauſam*, id eſt, ut aptiori Miniſtro Eccleſiæ provideatur (*a*).

§. IV.

Renuntiatio ſimplex, vel in favorem non eſt juſta cauſa petendæ Penſionis.

UT renuntiatio Beneficii juſta ac legitima cauſa eſſet petendi aut recipiendi penſionem, deberet ipſa eſſe titulus ſufficiens & legitimus, ut quis reditus Beneficio annexos perciperet: at quid a ratione magis alienum, quam ut quis jus acquirat ad fructus ſeu proventus deſtinatos in ſubſidium & ſuſtentationem Miniſtri aut operarii, per hoc quod miniſterium aut operas deſerat? Nonne econtra juſtiſſimum, ut ſicuti ipſe tamquam miniſter & operarius integros proventus habuit, eoſdem integros permittat illi, qui in idem miniſterium & operas ſuccedit?

Hinc magna Chalcedonenſis Synodus ſtatuit *Can.* 10. ut ſi quis „ translatus eſt ex alia in aliam Eccleſiam, prioris Eccleſiæ, „ vel Martyriorum, quæ ſub ea ſunt, aut Ptochodochiorum, aut „ Xenodochiorum *rebus in nullis communicet*.

Ulterius, qui ob ſolam renuntiationem ſeu reſignationem a reſignatario penſionem prætendit, nonne ob Beneficii collationem ſeu reſignationem temporale, penſionem nimirum aliquot centenorum florenorum exigit? Qua igitur ratione a Simonia eximitur? Quod enim apertius, quam Simoniacum eſſe, nolle Beneficium alicui, ſive via permutationis reſignationis dare, niſi ex reſignatione ſeu permutatione ſummam aliquam pecuniæ accipiat, eaque ei addicatur?

„ Sunt quidam, teſte Urbano III. qui Præbendæ ſuæ cedunt, „ & juri renuntiant, ut majorem Præbendam obtineant, vel ex „ hoc ſummam pecuniæ conſequantur, quod quidem honeſtati eſt „ contrarium, *&* (ait Pontifex) *Simoniacam procul dubio continet pravitatem* ". *Cap.* 5. *tit. De rer. permut.*

Si teſte Pontifice cedere ſeu renuntiare Præbendæ ut ex hoc *ſumma pecuniæ* obtineatur, *Simoniacam contineat pravitatem*, qua ratione, vel in ſpeciem a Simonia excuſabuntur, qui Præbendæ vel Beneficio renuntiant, ut penſionem aliquot centenorum florenorum obtineant? Num forte *penſio* illa non eſt æſtimanda *ſumma pecuniæ*? O humana cæcitas & perverſitas!

Aliter ſane id intellexerant Patres Synodi Oxonienſis *an.* 1222. „ Ne lepra, inquiunt *Can.* 11. Giezitica, quod abſit, per avaritiæ cultum latenter irrumpens Miniſtros Eccleſiæ collocet „ extra caſtra regni æterni, diſtrictius inhibemus, ne quis Eccleſiæ renuntians *recipiat ab eo, qui ſubſtituitur, vicariam*.

Non dubitavit proinde hæc Synodus, quin lepra Giezitica inficerentur renuntiantes Eccleſias, ea conditione, ut ab eo, qui ſibi ſubſtituitur, *vicariam* ſive penſionem recipiant.

Et certe quis, niſi penſionarii cupiditate avaritiæ excæcati, de hac veritate ambigere poſſet? Unde etiam Theologi alias de laxitate potius, quam de rigore ſuſpecti, ſimiles renuntiationes Simoniacas dicere non dubitarunt.

„ *Nullo modo juſtum eſt* (*ait Theophylus Raynaudus e Societate Jeſuitica Theologus* Tract. De bonis Eccleſ. lib. 1. ſect. 2. cap. 1.) *ut quis idcirco tantum depoſcat ſibi penſionem, quia reſignat Beneficium in favorem tertii*, tametſi hæc eſt praxis, vel potius abuſio quotidiana. *Reprehendunt eam Corduba, Valerius, & Molanus. Ratio cur non poſſit eo tantum titulo imponi penſio, inde ducenda, quod* deſit titulus accipiendæ ex ea cauſa penſionis... *Igitur titulus, ob quem penſio imponitur, eſt Beneficii renutiatio, quæ ſi ſola ſit, non eſt cauſa idonea penſionis imponendæ; quia Beneficiarius poſt renuntiationem nihil juris habet ad minimam partem fructuum Beneficii, quod dimittit: per ipſam vero renuntiationem nullum jus ad fructus acquirit. Tenetur enim vel rite miniſtrare, ut fructibus potiatur; vel ſi cedere Beneficio vult, tenetur* gratis *cedere, niſi aliquem titulum alleget, quo poſſit portionem fructuum retinere. Quod ſi omittat, & tamen fructuum* partem ſibi ſecuram velit, vel pro pretio Beneficii id depoſcit; eſt Simoniacus, *vel de ea nequitia eſt ſuſpectus; etiamſi* Pontificiam *conceſſionem obreptitie extortam obtentat, ut Corduba admonuit adductis Panormitano, Anania, Felino, Archidiacono, Imola, & Frederico*.

Ex ſententia proinde etiam laicorum ut Simoniaci condemnantur, qui ſolo titulo reſignationis *in favorem*, exigere penſionem non verentur.

(a) Eo loci obſervare non erit ſuperfluum, quod anno 1654. Urbanus VIII. prohibuerit ne eidem perſonæ licet digniori ejuſdem Beneficii fiant plures reſignationes. Hæc regula a Gallis obſervatur, ac recenſetur inter leges Juriſprudentiæ Ca onicæ.

CAPUT IV.

De Penſionibus *pacis cauſa*.

§. I.

Exigere Penſionem, ut liti cedatur, illicitum eſt.

INTERROGATUS Alexander III. in *Cap. 7. tit. De Tranſact.* „ Utrum de Eccleſiaſtico Beneficio in litigium deducto poſſit fieri tranſactio "; tale dedit reſponſum: „ Quod tranſigi ſuper re „ ſacra & litioſa non poteſt, etenim res ſacræ, ut poſſideantur „ aliquo dato vel retento ſeu promiſſo, ſpeciem credimus habe- „ re Simoniæ.

Nihil proinde temporale pro renuntiatione litis ſuper re ſacra ſive Beneficio, citra Simoniam exigi poteſt; cujus ratio non eſt obſcura. Jus enim, quod litiganti alter collitigantium cedit, indubie ſpirituale eſt; ſiquidem reſpicit Beneficii titulum, ſuper quo lis vertitur. Proinde ſi pro ceſſatione hujuſmodi prætenſi juris temporale exigatur, non poteſt non eſſe Simonia.

Hoc ſi omnes agnoſcere teneantur, nimirum Simoniacum eſſe, pro ceſſione ſive renuntiatione prætenſi juris ad Beneficium exigere aliquid temporale ſive *tranſigere ſuper re ſacra & litigioſa aliquo dato vel retento*; quis auſit inficiari, quin Simoniam redoleat, renuntiare ſive cedere juri litigioſo ad Beneficium ea conditione, ut aliquot centenorum florenorum penſio cedenti ſolvatur? Quis enim ambigat, quin eo caſu fiat tranſactio de re ſacra aliquo dato vel retento? ni forte nihil dare dicatur cedenti, dum illi notabilis penſio annua addicitur.

Penſiones proinde, quæ *pacis cauſa* petuntur & exiguntur, Simoniacæ pravitatis mera ſunt pallia. Quid enim, quæſo, intereſt, num quis ſimpliciter collitigantem obliget ad dandam ſimpliciter aliquam ſummam pecuniæ; num vero eumdem adſtringat, priuſquam liti cedere velit, ut ſimilem vel majorem ſummam, quam *penſionem* vocare lubet, perſolvat?

§. II.

Frequenter incurritur Simonia ab eo, qui promittit Penſionem pacis cauſa.

„ MULTI electi, qui gratuitam & Canonicam habent electionem, inquit S. Ivo Carnutenſis *Epiſt.* 6. quia dila- „ tionibus impediuntur, comparatis ſibi pecunia mediatoribus „ & prolocutoribus, ne turpem patiantur repulſam, in *Simoniacam* offendunt, aliquando conſecrationem.

Rationem aſſignat B. Petrus Damiani *lib.* 2. *Epiſt.* 3. quia non Eccleſiæ conſulere quærunt; *ſed quiete poſſidendi ſibi culminis aditum pandunt*. Hoc eſt, ne per tertium a Sacerdotio aſſequendo impediantur, aut ex illo deturbentur, datis muneribus, ſub ſpecie *redimendæ vexationis*, ut ajunt, aſſequuntur.

Sub hac vero larva non raro Simoniam latere *parte* 1. *cap.* 2. §. 3. oſtendimus; eo quod ſæpius contingat, ut tertius juſte ipſum vel a poſſeſſione impedire, aut ex poſſeſſione exturbare poſſit; quo caſu, ſi temporali dato aut promiſſo tertius ille juri ſuo cedat, quis ambigat, quin apertiſſima committatur Simonia, & præcepto Chriſti, *Gratis accepiſtis, gratis date*, contraveniatur

Quidni igitur & Simonia comittatur ab eo, qui annuam penſionem annuit & promittit collitiganti, ut a lite recedat, non Eccleſiæ conſulere quærens, *ſed quiete poſſidendi ſibi culminis aditum pandens*; atque ita, ne, per tertium a Beneficio retardetur, vel ex illo forſitan exturbetur, ſub ſpecie *redimendæ vexationis*, vel ut loqui placet, *pacis cauſa*, penſionem aliquot centenorum florenorum addicit & promittit?

Quapropter timendum eſt, ne qui collitigantibus, ſeu vexantibus penſionem facile annuunt & promittunt, quaſi Eccleſias a litibus & moleſtiis liberaturi, non raro ſub hoc ſpecioſo pallio Simoniam committant; quia revera non Eccleſiam a vexatione liberare, quam ſeipſos in Beneficii poſſeſſione ſecuros conſtituere, ac collitigantis jus penſione annua redimere intendunt.

Tametſi igitur nonnunquam contingere poſſit, ut penſio a Prælato ob juſtam cauſam, v. g. ad avertendum magnum malum ab Eccleſia, alias non avertendum, impoſita, juſte a penſionario accipitur, quemadmodum *parte* 2. *cap.* 2. §. 5. notavimus: ſollicite tamen cavendum, ne ipſe Beneficiatus proprio motu eam addicat aut promittat, ne, ut diximus, ſub illo pallio Simoniam incurrat; dum ſcilicet latente proprio affectu, per penſionis addictionem pacifica Beneficii poſſeſſionem quærit.

§. III.

Occurritur objectioni, quæ petitur ex Cap. 21. *tit.* De Præbendis.

ILLIS, quæ de penſionibus *pacis cauſa*, ſive redimendæ vexationis, dicta ſunt nonnulli contrariari credunt deciſionem ſeu reſponſum Innocentii III. in *Cap. Niſi eſſent, tit. De Præbendis*. Verum ſi tantum leviter contextus Decretalis expendatur, de facili apparebit, nihil in illo Innocentii reſponſo præſidii pro hodiernis penſionibus haberi; quod ut omnibus clarius appareat, integrum textum ſubjicio.

„ Niſi eſſent, inquit, viri providi & oneſti, tam qui ordina- „ tionem fecerunt, quam illi, circa quos eſt facta ordinatio, in „ Eccleſia veſtra ſuper negotio Prioratus, ordinationem illam „ valde ſuſpectam propter exempli perniciem haberemus. Quod „ ergo poſt concertationem diutinam ordinatum eſt circa unum „ de duobus electis, ut ipſe habeat Prioratum, hoc ex juriſdi-

ctione

,, ctione delegata secundum justitiam videtur esse statutum; quod ,, autem ordinatum est circa reliquum, ut ipse viginti libras de ,, redditibus Capituli, & quadraginta de proventibus Prioratus ,, percipiat annuatim; hoc secundum providentiam intelligitur ,, esse præceptum ex arbitraria potestate, cum in Delegatos ,, fuerit compromissum, qui auctoritatem sibi retinendo commis- ,, sam, se pro bono pacis & utilitatis hoc ordinasse fatentur. ,, Quia igitur hæc ordinatio ab omnibus est recepta, possuntque ,, licite Prior & Capitulum de proventibus suis propter causas ,, prædictas, non quidem ex pactione partium; sed ex jussione ,, Judicum, provisionem hujusmodi exhibere, nos eam hoc ad- ,, hibito moderamine *toleramus*, ut ad præstationem quadragin- ,, ta librarum non dignitas Prioratus, sed persona Prioris ma- ,, neat onerata: ne forte circa proventus aliqua videatur facta ,, sectio Priore defuncto, successor ipsius ad præstationem qua- ,, draginta librarum minime teneatur.

Circa illam Pontificis decisionem hæc notanda occurrunt, quæ clare ostendunt decisionem illam nullatenus pensionibus hodiernis patrocinari.

Primo dicit Pontifex, quod ordinationem illam haberet valde suspectam propter exempli perniciem, nisi essent viri providi & honesti, tam qui ordinationem fecerunt, quam illi, circa quos est facta ordinatio. Ut nimirum ex personarum prudentia & honestate præsumeret Pontifex, ordinationem illam unice in Ecclesiæ utilitatem factam esse.

Secundo notandum, quod Pontifex dicat, quod possint Prior & Capitulum licite de proventibus suis propter causas prædictas, *non quidem ex pactione partium, sed ex jussione Judicum* provisionem hujusmodi exhibere.

Quod igitur hic pensionis nomine dabatur, initium sumebat ex jussione Judicum, non *ex pactione partium*: immo nequidem scitur, partes de pensione mentionem fecisse; sed Judices ut viri honesti & providi judicarunt pro *bono pacis & utilitatis* Ecclesiæ justum esse, ut subsidium aliquod daretur ei, qui Prioratui cedebat: quemadmodum Synodus Chalcedonensis in causa Sabiniani & Athanasii contendentium de Episcopatu Perrhenorum ordinasse *parte 2. cap. 1. §. 2.* & *Differt. in Synod. Calced. cap. 2. §. 15. Act. 14.* diximus. Quidni enim fieri potuit, ut is qui cedebat, de Ecclesia esset bene meritus, nec aliunde, unde viveret, haberet; adeoque omnino justum esset, ut *miserationis intuitu* de alimentis ipsi per Judices provideretur.

Nullum ergo pensiones illæ hodiernæ, quæ *ex pactione & conventione partium* initium sumunt, licet postea Judici vel Superiori probandæ præsententur, præsidium habent: immo econtra non obscure reprobantur; cum Pontifex expresse dicat, quod Prior & Capitulum, *non quidem ex conventione partium, sed ex jussione Judicum*, provisionem hujusmodi exhibere possint.

Quare ad hanc Decretalem scribens Prosper Fagnanus, dicit; ,, Oportet tamen ut hujusmodi compositiones (qualis occurrit ,, in hac Decretali) super Beneficiis, ad hoc ut valeant & ex- ,, cusentur a Simonia, capiant principium ab auctoritate Supe- ,, rioris, & non a pactione partium, ut probat, inquit, hæc ,, littera, ibi *non quidem ex pactione partium, sed ex jussione* ,, *Judicum*. Quamobrem, pergit Fagnanus, qui prius faciunt ,, inter se compositionem, & postea adeunt Judices ut interpo- ,, nant auctoritatem, non excusantur secundum bonam conscien- ,, tiam, quominus incidant in vitium Simoniæ, ut advertunt ,, Butrius, Immola, Abbas, & Decius ". Hæc Fagnanus ad *Cap. nisi essent, tit. De Præbendis, num. 5.*

Nihil ergo commune habet provisio, de qua in dicta Decretali, cum modernis pensionibus. Hæ enim ex *conventione & pactione partium initium sumunt*; illa autem provisio facta erat ex *mero officio* Judicum delegatorum in qualitate arbitratorum, qui bonum pacis & utilitatis præ oculis habentes ita statuendum credebant.

Adhæc, licet ordinatio illa a Judicibus illis providis & honestis, pro bono pacis & utilitatis fama, nihil mali in se habere videretur, eam tamen Pontifex approbare noluit; sed *eam adhibito hoc moderamine*, inquit, *toleramus*.

Quis vero nescit, multa pro temporum ac rerum circumstantiis a Pontifice, aliisque Ecclesiæ Prælatis *tolerari* & *dissimulari*, quæ tamen non probantur. Unde etsi hic pensionis aliquod vestigium esset, nihil tamen pensionarii in suam defensionem habere possent. Sicuti enim superius dictum est, potest nonnunquam Superior pensionem aliquam permittere, & imponere & Beneficiatus impositam solvere, ut tamen pensionarius eam illicite percipiat. Unde non dicitur hic quod cedens eam licite percipiat.

Verum enim vero, tametsi Pontifex hoc suum responsum ita temperaverit, tantaque circumspectione loquutus fuerit, tamen ex *occasione hujusmodi provisionis*, ait Glossa, *assumunt quandoque aliquid causam male faciendi*. Quinimmo, ut recte nonnulli observarunt, ex hac Decretali originem sumpsere pensiones illæ quæ hodie *pacis causa* colorantur, ut vel inde pateat quam difficiles se exhibere teneantur Ecclesiæ Prælati, ut permittant aut etiam tolerent ea, quæ de facili in exemplum, cum ingenti malorum sequela trahi queunt.

Quamvis igitur Prælati Ecclesiæ juxta ante dicta, interdum ob bonum Ecclesiæ annuere possint pensionem alicui non merenti; ob exempli tamen perniciem, rarissime id faciendum erit: immo interdum expediret extrema quæque tentare, quam pensionem permittere seu indulgere; præsertim eo loco ubi pensiones tot malorum scaturigines nondum invaluerunt: aut non tales, quales petuntur (*a*).

C A P U T VII.

De incommodis, quæ ex hodiernis Pensionibus oriuntur. Et an Synodus Tridentina eas probaverit? Quidque de illis Sanctus Carolus senserit?

§. I.

Eadem pene incommoda oriuntur ex moderna Pensionum praxi, quæ ex Simonia.

PER hodiernas pensiones frequenter in Beneficiorum permutatione ac resignatione Simoniacam pravitatem tegi ac palliari, ex antedictis constat: eosdemque pene modernarum pensionum atque Simoniæ effectus esse, non difficulter intelliget, qui vel leviter hodiernum pensionariorum agendi modum consideraverit.

Per Simoniam contingit, ut res spirituales ad vilitatem quamdam rebus istis indignissimam redigantur: cum enim in Simonia commutatio quædam rerum spiritualium cum temporalibus interveniat, quodam modo spiritualia temporalibus coæquantur, quo res spirituales multum infra dignitatem suam deprimi nemo dubitat. Quis vero idem per usitatam pensionum praxim fieri neget? Nonne enim ad oculum patet, resignantes ac permutantes, æstimare Beneficia sua penes proventus annuos, eosque temporali pensione compensatos aut æquatos velle, non alias ac si res mere temporales in foro appretiarentur, atque pretii suppletione ad æquitatis terminos reducerentur? Num forsan res spirituales minus deprimuntur, si pensione annua aliquot centenorum florenorum commutentur, quam si certa pecuniæ summa interveniente commutatio fieret?

Ulterius per Simoniam fit ,, ut nulla de actu probatio, ut ,, nulla sollicitudo de moribus, nulla de vita discussio; sed so- ,, lummodo dignus, qui dare pretium suffecerit æstimetur ": ait S. Gregorius *lib. 7. Epist. 111.* An non idem est pensionum effectus? Nonne prima, ne dicam unica, est pensionariorum in Beneficiorum resignatione aut permutatione cura, quis ampliorem ac pinguiorem pensionem dare velit.

Sit Clericus aliquis moribus ac eruditione quantumvis excellens, qui Beneficium non ambiat; qui proventus ac reditus Ecclesiasticos consideret, ut Ministrorum sustentationi deputatos, & quod reliquum est, pauperum usibus applicandum: si pensionem proventibus Beneficii proportionatam annuere nolit, a Beneficio excludetur.

Nonne quoque constat, per pensionum praxim æque ac per Simoniam pauperibus plerumque ad Beneficia aditum intercludi? Quid enim experientia evidentius, quam pensionarios illos passim quærere, qui pensionem non tantum annuere volunt, sed de illius annua solutione securitatem dare possunt? Immo frequenter pensionariis nec hoc sufficit, sed eum invenire student, qui si non expresse, saltem tacite pensionis redemptionem addicat; aut ut minus ex circumstantiis colligant, eum ad redimendum esse inclinatum: quod cum a pauperibus non sperent, etiam illis, tametsi optime merentibus, Beneficia sua resignare cavent.

Quid plura? Nonne ingenue fatendum est per pensionarios hodie eo rem pene redactam, ut dicere liceat cum Alexandro II. ,, Quod nulli unquam Clerico, quamvis religioso, quamvis scien- ,, tia & moribus prædito, Ecclesiasticum Beneficium concedatur ,, (ego dico, resignetur) nisi ei qui *profano pecuniæ* (pensio- ,, nis) *munere* illud emere studuerit: sitque Ecclesia & res ejus ,, ita venalis, veluti quæ terrena & vilis merx a negotiatoribus ad vendendum exposita ". *Can. 9. caus. 1. quæst. 3.*

§. II.

Canonibus pluralitatem Beneficiorum vetantibus per Pensionarios illuditur.

CUM Ecclesiasticus ordo pervertatur, aut Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 17. De Reformat.* quando unus plurium Officia occupat Clericorum, sancte sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesiis conscribi. Verum quia plurium Beneficiorum venatores, non tam Officia, ac Ecclesiastica ministeria, quam temporalia commoda venari & æstimare solent, facili negotio per hodiernas pensiones sacris illis Canonibus illudunt.

Cum enim pensio, quantumvis notabilis, nomine Beneficii non venire credatur; creditur quoque, pensiones licet multiplicatas una cum Beneficio haberi posse, salvis Canonibus pluralitatem Beneficiorum damnantibus; atque ita pensionarii, non obstantibus tot Ecclesiæ severissimis Decretis, idem assequuntur per pensiones

(*a*) Ex his sequitur pensionem, quæ datur *propter meritum personæ*, ut ajunt, sæpius esse illicitam. Eo nomine donantur pensiones in Galliis concessæ super Beneficia, quæ ex nominatione Regia dependent. Constat autem traditione eas pensiones non esse Canonicas, cum in gratiam utilitatis Ecclesiæ non conferant, sed duntaxat in commodum temporale Clericorum, qui illas obtinent. Porro sæpius eo motivo dicuntur Clerici, qui istas pensiones a Rege efflagitant. Quales illi sunt; quibus aut splendidæ amicitiæ, aut familiæ splendor, aut affinitatum magnitudo, aut preces importunæ annuas pensiones in Beneficia impetrant. Quantum illi distant ab agendi ratione S. Francisci Salesii, cujus illud conscientiæ testimonium de pensionibus extat *lib. 5. pag. 222.* in ejus vita consignatum. En verba auctoris vitæ S. Francisci Salesii: ,, Rex ipse, dum vacaret Episcopatus, amplam obtulit pensio- ,, nem annuam, deditque eo inscio litteras ad Quæstorem; & Salesius quidem oblatis sponte pecuniis, pudore suffusus, statim ad Regem actum gratias, ,, simulque recusaturus accessit.

Observandum tamen est pensionem, quæ data dicitur *ob meritum personæ*, esse quandoque licitam; verbi gratia, si concedatur Clerico, qui Ecclesiæ utilem navat operam, quique ea pensione indiget, ut possit victum honestum colere.

siones, quod assequi per Beneficiorum pluralitatem ordinarie intendunt; & Ecclesia in eadem pene incommoda incidit, quæ vetando Beneficiorum pluralitatem vitare intendit.

Si enim quis Beneficium aliquod, v. g. Canonicatum Cathedralem possideat, eligatur vero ad aliud cum priori incompatibile, ex. gr. Decanatum in alia Ecclesia; prius Beneficium quidem specie tenus resignabit, sed in effectu, quoad majorem nimirum emolumentorum partem retinebit, scilicet retinendo pensionem, quæ ut minus duas partes, immo nonnunquam totam pene portionem proventuum absumet; sicque non duo duntaxat, sed quotquot assequi poterunt Beneficia in effectu simul retinere pensionarii poterunt, singula nimirum sub pensione resignando.

Inde contingit illud, quod præcipuæ per sua Decreta contra Beneficiorum pluralitatem cavere voluit Ecclesia „ ut unus, „ qui unum quantumvis modicum vix Officium; ut loquitur „ Joannes XXII. implere sufficeret, plurimorum sibi vendicat „ stipendia; quæ multis litteratis viris, vitæ puritate, ac te„ stimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, possent a„ liunde sufficere, æqua distributione collata “, *Extrav. Execrabilis De Præbend. in communib.*

Et quæso, quid interest, num quis retinendo plura Beneficia plurium Clericorum sibi stipendia usurpet, an vero tamquam pensionarius nullo Ecclesiastico titulo munitus illa sibi vendicet?

Certe non absimiles videntur hujusmodi pensionarii illis, qui jam pridem variis artificiis plura Beneficia retinere volentes, Beneficium alteri quidem modico constituto stipendio resignabant, ejusdem Beneficii Vicaria cum majore parte fructuum sibi retenta; quod perniciosum artificium dum Ecclesia detexit, condemnare non dubitavit. Vide *Synodum Lodinensem an.* 1237. *Can.* 10.

Nonne enim multi pensionarii in effectu Beneficium modico constituto stipendio resignant, sibi majori parte fructuum, *pensionis* nomine retenta?

§. III.

Propter Pensiones aspirant plures ad Beneficia, qui nec Beneficio deservire, immo nec in statu Ecclesiastico vivere intendunt.

MERCENARIOS, qui non nisi lucra sæculi in militia Christi quærunt, summopere semper execrata est Ecclesia. Hinc serio monet Episcopos, ut ne *prima quidem Tonsura initientur, de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicii fugiendi fraude, sed* ut Deo fidelem cultum præstent, *hoc vitæ genus elegisse*. Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 4. *De Reform.*

Eadem ratione declaratur in *Cap.* 35. *De Electione in VI.* „ Quod si quis promoveri ad Sacerdotium non intendens Paro„ chialem receperit Ecclesiam, ut fructus ex ea per annum re„ cipiat; ipsam postmodum dimissurus (nisi voluntate mutata „ promotus fuerit) teneatur ad restitutionem fructuum eorum„ dem, cum eos receperit fraudolenter: illum autem, qui eam „ illi contulit, cum ipsum non crederet ad hujusmodi Ordinem „ promovendum (præter divinam quam exinde incurrit offen„ sam ad servandam indemnem eamdem Ecclesiam decernimus „ obligari.

Quinimmo cum propter officium debeatur Beneficium, denuntiare non dubitavit Synodus Bituricensis, ut ante notavimus: „ Omnibus cujuscumque gradus & conditionis, qui Beneficia Ec„ clesiastica solius temporalis proventus gratia suscipiunt, eos „ non facere fructus suos, sed ad restitutionem teneri.

Quam vero latam portam huic abusui (nimirum suscipiendi Beneficia Ecclesiastica sine animo Ecclesiæ serviendi, & officium propter quod Beneficium datur, obeundi) hodierna pensionum praxis aperiat, vix dici potest.

Quis enim est, qui non intelligat sibi notabilem pecuniæ summam obventuram, modo Beneficium semel habere queat: licet nunquam Beneficio deservire, immo nec statum Ecclesiasticum assumere velit? Mox enim ut Beneficium obtinuerit, via ei resignationis aut permutationis sub pensione patet; qua mediante, nullo præstito officio, non exigua pecuniæ summa aut annue obveniet, aut certe redempta pensione, simul & semel præstabitur.

Sed quid pluribus opus est probare, per modernam pensionum praxim prædicto abusui portam aperiri? Quandoquidem nihil experientia quotidiana sit evidentius, quam Beneficia Ecclesiastica avide quæri ab iis, qui nihil minus in animo habent, quam ratione Beneficii officium præstare, immo nequidem statum Ecclesiasticum assumere resolverunt; sed Beneficium tamen quærere & acceptare non dubitant, certi, quod etiam nullo præstito servitio, nec ulla quidem in loco Beneficii facta residentia, ipsis nihilominus non incerta aut dubia spes maneat recipiendi via resignationis notabilem pecuniæ pensionem ex Beneficio vel modico tempore possesso. Hinc etiam videmus, quod mox Beneficia pensione retenta dimittant, signum non incertum, quod in Beneficii acceptione unice pensionem respexerint.

Ex eodem indubie fonte profluit, quod Patroni & Collatores carni & sanguini consulere volentes, facile inducantur, ut Beneficia conferant consanguineis suis, licet sat intelligant, eos statum Ecclesiasticum non meditari; sciunt enim, quod si statum sæcularem assumere voluerint, de Beneficio nihilominus notabile commodum via resignationis sub pensione consequi poterunt.

§. IV.

Referuntur plura alia incommoda ex Pensionum praxi pullulantia.

PLURA eaque notabilia incommoda ex moderna pensionum praxi pullulantia præcedentibus Paragraphis notavimus, quibus nonnulla forsitan nec minora hic adjicimus.

Primo quidem, per pensiones hodiernas, præsertim si ipsis Beneficiis imponantur, contigit, ut proventus Beneficiorum ipsis Ministris Ecclesiæ ita substrahantur, ut vix reliquum sit, unde juxta statum suum moderate ac frugaliter vivere queant: ex quo ulterius contingit, ut viri eruditione ac moribus sufficientes ægre reperiantur; qui Beneficiis illis præesse velint.

Hoc incommodum ex pensionibus impositis sensit in sua Diœcesi S. Carolus: Eo namque (ait vitæ ipsius Scriptor *lib.* 7. *cap.* 35.) „ primum Ecclesiam capessente vel magna ex parte, vel „ toti fructus Ecclesiarum alienis hominibus erant reservati, ex „ quo fiebat, ut qui essent aliquo numero Presbyteri, Sacerdo„ tia recusarent; quorum facultatibus, pro dignitate vitæ cul„ tum non possent conservare. Qui vero accipiebant, parvi „ pretii homines, neque doctrina, neque auctoritate satis mu„ neri suo facere valebant, ut præter Sacerdotis, ut tempora „ sunt, ex ea re contemptum, neque sacra supellex pro decore „ parari, neque refici, vel ornari Ecclesiæ, neque sarta tecta „ haberi possent.

His finalibus verbis aliud pensionum incommodum exprimitur: nimirum, quo per earum reservationem fiat, ut a Beneficiis sive ab Ecclesiis subtrahatur illud, quo sacra supellex parari, vel refici, aut ornari Ecclesiæ, & sarta tecta conservari possent & deberent.

Adhæc, Canonum atque Patrum unanimi testimonio adeo certum est, quod res Ecclesiæ sint vota fidelium, patrimonium pauperum, & redemptio animarum, ut trecentis etiam & amplius annis a famosa rerum Ecclesiasticarum divisione dicere non dubitarint Patres Concilii Vernensis ann. 884. *Can.* 12. *Certe quod nullus quamquam impudentissimus negare audebit: possessio Ecclesiæ votum est fidelium, patrimonium pauperum, redemptio animarum*. Quis igitur sat æstimet abusum, quo hodie otiosos Clericos nihil de Ecclesia meritos (nisi quod forsitam Beneficia profano commercio sacrilege nimis tractaverint) titulo pensionis de *patrimonio pauperum*, vel *patrimonio Jesu Christi*, sive *Crucifixi*, ut Pontifices loquuntur, ditescere, immo luxuriari conspicimus? *Cap.* 16. *tit. De Præb. & Extravag.* 5. *eod. in communib.*

Denique, quis sufficienter describet scandala, quæ illa pensionum hodierna praxis in animis fidelium gignit? Profecto fideles laici, qui res simpliciter ac de plano sine præventione considerant, videntes passim Ecclesiasticos de Beneficiis suis notabilem pecuniæ summam recipere, nec Beneficia sua nisi pensionis addictione, aut receptione dimittere, Beneficia Ecclesiastica vendi aut re temporali commutari non dubitant. Cum enim in materia illa nulla sint cupiditate præventi, facile vident in rei veritate nihil interesse, num quis simpliciter de summa pecuniæ danda paciscatur, an titulo pensionis eamdem stipuletur,

§. V.

Synodus Tridentina usum Pensionum non approbavit.

STATUIT Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* „ Ut omnes hæ Cathedrales Ecclesiæ, quarum reditus sum„ mam ducatorum mille, & Parochiales, quæ summam ducato„ rum centum, secundum rerum annuum valorem, non exce„ dunt, nullis pensionibus aut reservationibus fructuum graventur.

Ex hoc Concilii Decreto nonnulli approbationem pensionum inferri credunt; quasi Concilium vetando prædictas Ecclesias pensionibus gravari, cæteras posse gravari facile affirmasset. Verum sine fundamento: nec enim dicit Concilium Ecclesias pensionibus gravari posse; sed cum esset summus in gravandis Ecclesiis per pensiones abusus, statuit, ut Ecclesiæ jam expressæ saltem gravari non possent; non approbans quod cæteræ Ecclesiæ gravarentur, sed præcavens, ut istæ ab onere liberæ essent. Quemadmodum Romani Pontifices „ tam antiquis temporibus, „ quam modernis (verba sunt Innocentii III. *Lib.* 1. *Epist.* 460.) „ certum tempus Canonicis & Capitulis præfixerunt, ultra quod „ nec Ecclesiæ debeant, nec Ecclesiastica Beneficia seu Præben„ dæ vacare; *non approbantes quod tamdiu vacent, sed præca„ ventes ne diutius Ecclesia qualibet solito Ministrorum obsequio „ defraudetur*.

Illegitima proinde est consequentia: Hoc illudve pro moderando excessu pensionum statutum fuit, ergo pensiones in reliquo approbantur.

Scimus quidem a nonnullis in Synodo Tridentina ad totalem pensionum abolitionem actum fuisse; atque inter articulos ex parte Caroli IX. Galliarum Regis Consilio oblatos, hunc fuisse: „ Pensiones super Beneficiis non constituantur; & quæ sunt con„ stitutæ tollantur, quo reditus Ecclesiastici in alimenta Pasto„ rum, & pauperum, aliosque pios usus transferantur “: illud tamen quoque scimus, Patres Concilii Tridentini reperisse *Rempublicam Christianam malis, quibus dudum vexata erat, propemodum oppressam* ut loquitur Paulus III. *in Bulla Indict.* ut proinde mirum non sit; si universis Ecclesiæ morbis integram sanitatem reddere non potuerit; sed nonnulla adigente atque cogente temporum duritia ad tempus tolerare debuerit. Quod ne sine fundamento dicere videar, ipsos Concilii Patres in ultima Sessione Monasticæ disciplinæ restaurandæ intentos audire lubet: „ Cum „ pleraque Monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & præposi„ turæ ex mala eorum, quibus commissa fuerunt, administra„ tione non levia passa fuerint tam in spiritualibus, quam „ temporalibus detrimenta; cupit sancta Synodus ea ad con„ gruam Monasticæ vitæ disciplinam omnino revocare. Verum „ adeo dura difficilisque est præsentium temporum conditio, ut „ nec statim omnibus, nec commune ubique, quod *optaret*, „ remedium possit adhiberi, ut tamen nihil prætermittat “ &c. *Sess.* 25. *cap.* 21. *De Regularibus*.

Nullatenus igitur sequitur: Synodus Tridentina usum pensionum, qui tot incommoda natus est secum trahere, totaliter non abrogavit; ergo eum approbavit, aut abrogatum non optavit.

§. VI.

§. VI.

Proponitur quid circa Pensiones senserit S. Carolus Borromæus.

UT plenius innotescat quid Synodus Tridentina de pensionibus senserit, fidelissimi Synodi illius interpretis & executoris S. Caroli in hac materia praxim intelligere non inutile futurum credo; eam vitæ illius auctor Carolus a Basilica Petri ipsi non solum coævus, sed & admodum familiaris refert his verbis *lib. 7. cap. 35. Fructus suos unicuique Ecclesiæ, Presbyterisque singulis, integros relinqui curavit vehementer, & effecit. Eo namque primum Ecclesiam capessente, vel magna ex parte, vel tota, alienis hominibus erant reservati: ex quo fiebat, ut qui essent aliquo numero Presbyteri, Sacerdotia recusarent, quorum facultatibus, pro dignitate, vitæ cultum minima possent conservare. Qui vero accipiebant, parvi pretii homines, neque auctoritate satis muneri suo facere valebant; ut præter Sacerdotis, ut tempora sunt, ex ea re contemptum, neque sacra supellex pro decore parari; neque refici, vel ornari Ecclesiæ, neque sarta tecta haberi possent.*

Igitur, pergit Auctor, neque pensionis onus vel minimum cuiquam Ecclesiæ imposuit unquam, & si quis forte per auctoritatem superiorem obtinere vellet, contra totis viribus pugnavit.

Cum ex magnis Propositurae facultatibus, ex suis quidam quo plurimum utebatur, annuam pensionem sibi fere impetrasset; ea Carolus ut auferretur, statim effecit. Neque alius postea unquam conari aliquid simile ausus est.

Sacerdoti tantum pensionem concessam scio. Is cum Ecclesiæ diu utilem sane operam pro doctrina, virtuteque sua navasset, demum multi laboris Parochiam habens, infirmaque valetudine confectus, cum eam relinquere cogeretur, neque aliunde haberet vitæ sumptum, moderatam pensionem ex Ecclesia sua, quæ erat ex locupletioribus, a Carolo accepit. Hæc prædictus Auctor.

§. VII.

Reflexiones nonnullæ super praxi S. Caroli in materia Pensionum.

EX praxi S. Caroli Paragrapho præcedenti proposita colligere licet sequentia.

Primo, quod Carolus fructus unicuique Ecclesiæ, Presbyterisque singulis, integros relinqui curavit vehementer, & effecit. Sciebat enim, ex justissima ac ordinatissima lege unicuique Beneficio suos esse annexos proventus: ut is, qui Beneficium habet, possit ex eis vivere honeste pro suo ordine, simulque queat sustinere impensas pro divino cultu, & templi sacrarumque ædium reparatione, ut quod reliquum est, impendat in pios usus: adeoque nihil justius fore credebat, quam ut eum in finem Beneficio fructus sui integri manerent.

Experientia quoque didicerat (ut ex verbis præcedenti §. relatis constat) quanta incommoda & mala Ecclesiis eveniant, dum proventus ad alios, quam destinatos usus transferuntur: ac propterea mirum non est, si *vehementer* curaverit, ut fructus integros Ecclesiis singulis conservaret.

Secundo colligitur, quod S. Carolo adeo pensiones displicuerint, ut non solum ipse Ecclesiis onus pensionum non imponeret; sed etiam *si quis forte per Superiorum auctoritatem obtinere vellet, contra totis viribus pugnaverit.*

Quo exemplo Episcopi, aliique Ecclesiæ Prælati docentur, non tam facile pensionibus, etiam a Superiore, v. g. Pontifice probatis, annuere.

Quis enim nesciat, nonnumquam aliqua per importunitatem, & multiplicatas precum instantias a Sede Apostolica quodammodo in vita, alias non concedenda, extorqueri, ut alte jam pridem in ægritudine constitutus de Commendis Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum eo modo a se extortis querebatur Clemens V. *Extravag. De Præbend. in communib.*

Scimus quoque, interdum contingere posse, ut litteræ aliquæ e Cancellaria Romana emanent, quæ conscientiam Pontificis fugiant, ut jam pridem insinuavit Lucius III. in *Cap. 10. tit. De Rescript.* vel saltem aliqua subinde a Ministris contra mentem Pontificis, litteris inseri, quemadmodum teste Gregorii XIII. in *Constit. quæ incipit, In tanta,* sæpe conquestus fuerat ejus prædecessor Pius V. quod in sua Bulla, quæ incipit, *Etsi mendicantium, multa aliter alioque sensu a se prolata fuissent, quam litteris expressa essent.*

Adhæc quis nesciat, Sedem Apostolicam ob multiplicia ex omni parte ad ipsam delegata negotia, frequentioribus subreptionibus & obreptionibus subjacere?

Denique Pontifex *diversis occupationibus impeditus, singulis causis* (ut loquitur Lucius III. *Cap. 10. tit. De Rescript.*) *in integrum examinandis non sufficit.* Quid igitur mirum, si subinde contingat, ut aliqua sine plena causæ discussione & matura deliberatione concedatur, quæ concessa non fuissent, si per otium licuisset Pontifici momentum negotii, omnesque illius circumstantias mature librare & expendere?

Si igitur ad Episcopos, aliosve Ecclesiæ Prælatos deferantur litteræ, quibus a Sede Apostolica pensiones concessæ dicuntur, quæ non in utilitatem Ecclesiæ, sed potius in magnum illius præjudicium, immo ad tegendam Simoniam, vel pluralitatem Beneficiorum, aliudve simile tendere videntur, merito ab illarum executione supersedebunt; quamdiu jure præsumunt subreptitie vel obreptitie, aut per importunitatem, vel citra conscientiam Pontificis eas fuisse obtentas. *Hoc enim, teste S. Bernardo* Epist. 180. *solet habere præcipuum Apostolica Sedes, ut non pigeat revocare, quod a se forte deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum.*

Tertio, ex praxi S. Caroli habetur, quod speciali studio & cura allaboraverit, ut nullus ex familiaribus suis onus pensionis alicui Ecclesiæ impositum haberet. Quo rursus facto monentur Episcopi, aliique Superiores Ecclesiastici, ut singulariter studeant impedire, ne quis ex consanguineis aut familiaribus pensiones ex Beneficiis suis habeat; quia consanguineorum, aut familiarium facta ordinarie imputari solent illis, quibus conjuncti sunt; ac propterea ea, quæ consanguinei aut familiares Episcopi agunt, facile Episcopo adscribuntur, atque ita eo titulo alios magis ad imitandum incitant.

At licet quam maxime a pensionibus imponendis abhorruerit sanctissimus Antistes, nihilominus semel uni eam concessisse verba supra relata testantur; at cui, & quomodo eam indulserit, paucis reflectamus.

In primis tria in persona Sacerdotis, cui pensio concedabatur, concurrebant. Primum, quod *Ecclesiæ diu utilem sane operam pro doctrina, virtuteque sua navasset*; atque ita merita in Ecclesiam pensione gravandam haberet; quod requiri, ut quis licite recipiat pensionem, *part. 2. cap. 2.* §. 3. notatum est.

Secundum, quod *infirma valetudine confectus Parochiam multi laboris deserere cogeretur*; atque ita non voluntate, sed necessitate a statione sua recederet.

Tertium, *quod aliunde non haberet vitæ sumptum*; adoque non injustum esset, ut ipse pauper & de Ecclesia bene meritus, de proventibus Ecclesiæ participaret: quod ad pensionis justitiam requiri *part. 1. cap. 2. §. 1. & 2.* ostendimus.

Adhæc notandum, quod Ecclesia pensione gravanda esset *ex locupletioribus*; ut consequenter verisimile sit, quod sine aliquo incommodo fructibus in pensionem assignatis carere posset; præsertim, cum non nisi *moderatam* pensionem, resignatario seni, ac ægritudine confecto sufficientem assignaret.

His certe conditionibus concurrentibus: nimirum, quod quis *diu utilem sane operam Ecclesiæ navaverit*; quod *infirma valetudine confectus eam relinquere cogatur*; quod *aliunde non habeat vitæ sumptum*; quod Ecclesia deserenda sat abundet, ut ultra honestam Ministrorum sustentationem, pensionem *modicam* exhibeat; his, inquam, conditionibus concurrentibus, quis talem pensionem a resignatario ab Episcopo concessam recipi posse negaret? Similesque pensiones nec olim incognitas fuisse *part. 2. c. 1. §. 2.* ostendimus. At pensiones, quæ passim in permutatione Beneficiorum ob inæqualitatem fructuum, aut ratione resignationis in *favorem, pacis causa*, similive titulo exiguntur & recipiuntur, nec antiquitas novit, nec S. Carolum patronum, sed summum adversarium habuerunt.

Optandum, sane ut passim Episcopi, aliique Ecclesiæ Superiores moderationem S. Caroli in imponendis, & concedendis pensionibus imitarentur (*a*).

(a) De pensionibus super Beneficia impositis legenda est Dissertatio, quæ Rothomagi facta est publici juris anno 1671.

Huic Dissertationi quædam addere juvat, quæ jus Gallicum circa pensiones Beneficiis impositas spectant.

Primo quidem Gallia has tantum probat & recipit pensiones, quæ a summo Pontifice fuerunt constitutæ; ita Corasius *lib. 1. cap. 4.* Sunt tamen nonnulli Canonistæ Galli, qui contrarium docent: verum cum Corasio facile conciliari poterunt, si dicamus hunc loqui de pensione reali, istum autem de pensione personali: uti Pastor *lib. 3. tit. 12. num.* 12. eos conciliat.

2. Qui pensione fruitur, huic Jus Gallicum non permittit, ut eam in alium transmittat; uti pluribus docet Louet. *in Reg. de Publ. nu.* 277. Excipiuntur tamen pensiones consistoriales, quæ si Regi placet, transferuntur; sicuti asserit Louet. loco citato.

3. Resignatario non licet petere reductionem pensionis, qua Beneficia simplicia onerantur, sed tenetur eam solvere, aut Beneficia cedere: at si agatur de immodica pensione, qua Beneficia curam animarum habentia onerarentur, tunc reductionem petere potest: ita Louet *in Reg. de infirm. num.* 13.

4. Pensionis reductio fit per potestatem temporalem, quia pensio mere quid temporale habetur a Magistratu. Loute *in Reg. de Publ. num.* 274.

5. In Beneficiis ad Regiam nominationem vel collationem pertinentibus, sine Regis consensu pensio constitui non valet. Hujusmodi pensiones de consensu Regis obtentæ, quantumvis immodicæ videantur, juxta Arresta Magni Consilii reductionem non patiuntur. Consuli hac de re possunt *definitiones Juris Canon.* verbo *Pensio, num.* 19.

6. Episcopi, aliique Prælati, qui per suam promotionem ad Prælaturam amittunt sua Beneficia ante possessa, nisi dispensationem obtineant, non indigent dispensatione, ut retineant pensiones antea habitas. *Loter. l. 1. quæst.* 40.

7. Pensio communiter constituitur solvenda in pecunia: Id utilius est & commodius; cum certum sit pecuniæ pretium, specierum vero frumenti vel vini incertum sit pretium; adde quod prior solvendi modus minus fraudi sit obnoxius. Vide *Dictionar. Arrestor.* verbo *Pensio, num.* 160.

C E N S U R A.

QUanto rarior est casus, quo quis Simoniace ingressus in Beneficium potest in illo permanere; tanto utilior, ne dicam magis necessarius, est hic Liber *Clar. D. Zegeri Bernardi Van-Espen U.J. D. &c.* in quo ex ipsis principiis, hoc est, Canonibus & Monumentis Ecclesiæ clare detegit *Simoniam* committi solitam *circa Beneficia*. Cæcus enim sit oportet, qui non videat fœdas plurimorum cupiditates & distortas Beneficia aucupantium intentiones, nescio quibus clausulis & artificiosis technis hodiedum oblevari. Dum vero adeo Acanonicus est in Beneficia ingressus, ad ipsa etiam Sancta Sanctorum Simoniæ contagio prorepit, dum in *Missarum celebratione Sacramentorumque administratione* in speciem licitantium & mercantium proceditur. Unde non meo solius, sed omnium judicio hic Tractatus prælo est condignus. Dabam Lovanii hac 1. Junii 1686.

Bartholomæus Pasmans, S. T. D. & Lib. Censor

FINIS TOMI QUINTI.

ZEGERI BERNARDI

VAN-ESPEN

PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS

ET SACR. CANONUM IN ACADEMIA LOVANIENSI PROFESSORIS

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM

CÆTERAQUE SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehensa.

OPUS NATIVÆ INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESTITUTUM

Episcopis, eorum Vicariis, & Officialibus Ecclesiasticis, ac Laicis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, tam Sac. Theologiæ quam Jurisprudentiæ Viris studiosis utilissimum, & apprime necessarium.

EDITIO RECENTISSIMA

Omnibus anteactis longe præstantior, & nitidior, plurimis Tractatibus hactenus ineditis, Litteris, & Monumentis passim suo loco positis, præsertim vero selectis Adnotationibus

CLARISS. DOCT. THEOLOGI, ET CANONISTÆ

JOANNIS PETRI GIBERT

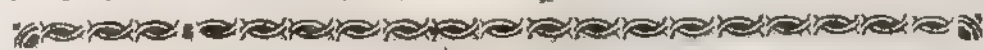
NUPERRIME AUCTA ET ILLUSTRATA.

TOMUS SEXTUS.

VENETIIS, MDCCLXXXI.

EX TYPOGRAPHIA JOANNIS GATTI,

IN VICO S. RAPHAELIS ARCHANGELI,

SUPERIORUM APPROBATIONE, AC PRIVILEGIIS.

INDEX
CAPITUM ET PARAGRAPHORUM
VARIORUM OPUSCULORUM,

Quæ in hoc sexto Volumine continentur.

DISSERTATIO CANONICA

De Dispensationibus, præsertim Matrimonialibus.

CAPUT PRIMUM.

In quibus causis Dispensatio locum habeat, & in quibus non habeat: & quibus personis dispensandi auctoritas competat?

§. PRIMUS.

CAPUT II.

Quas Regulas observare debeant, ut omni ex parte licite procedant dispensantes, & dispensationem postulantes.

CAPUT III.

De his, quæ Dispensationem reddunt subreptitiam aut de subreptione suspectam.

CAPUT IV.

De Dispensationibus Matrimonialibus.

TRACTATUS

De Jure Parochorum ad Decimas & Oblationes, & de Competentia Pastorali.

CAPUT PRIMUM.

De Jure Parochorum ad Decimas.

DISSERTATIO CANONICA

De pristinis Altarium & Ecclesiarum Incorporationibus & Donationibus.

DISSERTATIO

Ad regulam *In dubiis semita tutior est eligenda*, probatam a SS. PP. Clemente III. in Can. 12. tit. De Homicid. & Innocentio III. in Cap. 5. tit. De Clerico excomm. ministr.

EXPOSITIO REGULÆ JURIS

In pari delicto vel Causa, melior est conditio possidentis: *vel ut alibi exprimitur* In pari Causa possessor potior habetur.

§. V. *Et*

REPAGULUM CANONICUM

Adversus nimiam Exemptionum a Jurisdictione Episcoporum extensionem.

Cui præmittitur brevis discussio hujus Propositionis: *Quicumque titulo quis Beneficium Ecclesiasticum mediante temporali assequatur, Simoniam jure naturali probibitam incurrit Hoc temporale si* Pensionem *voces,* in voce, *non in re distinctio erit:*

PARS PRIMA.

Discutitur sequens Propositio: *Quocumque titulo, sive Collationis, sive Permutationis, sive Rassegnationis quis Beneficium Ecclesiasticum mediante temporali assequatur, Simoniam jure naturali probibitum incurrit. Hoc temporale si* Pensionem *voces,* in voce, *non in re distinctio erit.*

PARS SECUNDA.

De Repagulo nimiæ Exemptionum extensioni objecto.

CAPUT PRIMUM.

Proponuntur variæ Regulæ in materia Exemptionum a Canonistis communiter receptæ.

CAPUT II.

Proponuntur varia Corollaria ex Regulis ante traditis: & una referuntur ac refelluntur contraria Recentiorum quorumdam asserta.

DISSERTATIO CANONICA

Ad leg. Jul. *De Ambitu*, sive *De vetita Officiorum Venalitate*.

§. VII.

INDEX

Quorumdam Casuum Conscientiæ, eorumque solutionum.

DISSERTATIO
De Usura.

INDEX

COMMENTARII IN CANONES JURIS VETERIS ET NOVI,

PARS PRIMA,

De antiquis Canonum Codicibus,

DISSERTATIO PRIMA.

De veterum Canonum, & in eis contentæ disciplinæ stabilitate & legitimo eorum usu.

DISSERTATIO II.

De Codicibus Canonum generatim, & quid Auctoritatis accedat Cannonibus per relationem in Codicem?

DISSERTATIO III.

De Pristino Codice Ecclesiæ Romanæ.

DISSERTATIO IV.

De Prisco Codice Canonum Græcorum.

DISSERTATIO V.

De Codice Dionysii Exigui.

DISSERTATIO VI.

De Antiquo Codice Ecclesiæ Hispanicæ.

DISSERTATIO VII.

De Pristino Codice Ecclesiæ Gallicanæ.

DISSERTATIO VIII.

De Codice Ecclesiæ Africanæ.

DISSERTATIO IX.

De Codice Ecclesiæ Orientalis aucto.

PARS SECUNDA.

Scholia in Veteres Canones cum Dissertationibus Proœmialibus.

DISSERTATIO

In Canones vulgo Apostolorum.

SCHOLIA

In Canones vulgo Apostolorum.

DISSERTATIO

In primam Synodum Nicænam.

SCHOLIA

In Canones Nicænos.

DISSERTATIO

In Synodum Ancyranam.

SCHOLIA

In Canones Anciranos.

DISSETATIO

In Canones Neocæsarienses.

SCHOLIA

In Synodum Neocæsarienses.

DISSERTATIO

In Synodum Gangrensem.

SCHO-

SCHOLIA

In Canones Gangrenses.

DISSERTATIO

In Synodum Antiochenam.

SCHOLIA

In Canones Antiochenos.

DISSERTATIO

In Synodum Laodicenam.

SCHOLIA

In Canones Laodicenos.

DISSERTATIO

In Synodum Œcumenicam Constantinopolitanam primam.

SCHOLIA

In Canones Concilii OEcumenici Constantinopolitani primi.

ELENCHUS

Eorum, quæ in Sexto Volumine continentur.

JURIS ECCLESIASTICI OPUSCULA VARIA.

DISSERTATIO CANONICA DE DISPENSATIONIBUS PRÆSERTIM MATRIMONIALIBUS.

PROOEMIUM.

D*Ispensatio a Canonistis pro* Venia Legis, *quam* providam Juris relaxationem *vocant*, *accipitur*. *A Græcis Dispensationis nomen hoc modo sumptum manasse videtur; Græci enim ea omnia per Dispensationem fieri asserunt, quæ præter ordinarium naturæ cursum contingunt, unde dictionis hujus ad inflexam quamdam agendi rationem a Canonum tenore pro bono publico desciscentem traductus est, inde nonnunquam* Venia, Condescensio, Miseratio, Lenitas *dicitur, ut apud* Franciscum Florentem in Dissert. de Dispensat. *videre licet.*

Dispensatio hoc modo sumpta frequentius versatur circa mores, ritus, aut Ecclesiasticam disciplinam, dum aliqua circa illa remittuntur vel relaxantur ad tempus, ne quid deterius contingat.

Est hæc Dispensationis species frequentissima & majoris momenti, de qua breviter quæri potest; Quibus in causis locum habeat, & in quibus non habeat? Non utilis & conveniens sit hujusmodi Dispensatio? Quibus personis dispensandi auctoritas, & quibus conditionibus concredita sit? Denique quanam Dispensationem subreptitiam vel obreptitiam reddant, aut de subreptione saltem suspectam faciant? His de Dispensationibus in generali præmissis, nonnulla circa Dispensationum Matrimonialium subjiciemus.

CAPUT PRIMUM.

In quibus caussis Dispensatio locum habeat, & in quibus non habeat; & quibus personis dispensandi auctoritas competat?

§. I.

Ut clarius ostendatur, in quibus Dispensatio locum habeat, vel non habeat, præmittitur divisio Legis in naturalem, positivam divinam, & humanam,

NTER omnes Leges primum locum Legi naturali tum a duratione, tum a generalitate tribuunt Jurisconsulti; nec ullam digniorem dari non immerito existimant, Nec refert, si Legem æternam quid dignius aut sublimius sonare credant Theologi; si enim rem ipsam penitus expenderemus, Legem, quam Jurisconsulti naturalem appellant, non nisi penes connotatum a Lege, quam Theologi æternam dicunt, differre deprehendemus. Quid enim Lex æterna, teste Augustino *Lib. 22. contra Faust. c. 27. nisi ratio divina, vel voluntas Dei ordinem naturalem conservari jubens, perturbari vetans?* Lex vero naturalis, nisi Lex illa æterna, ut a creatura rationali cognoscibilis?

Lex proinde naturalis hoc modo sumpta, non secus ac illa, quam Theologi æternam dicunt, recte appellatur æterna ac incommutabilis justitia, quæ nunquam cessat ostendere quid justum, quid injustum sit. Ipsa namque fuit, quæ ab origine mundi impio Cain ubique ac indesinenter suam ostentavit impietatem: a cujus facie vagus ac profugus in terra abscondi non potuit; immo a cujus facie nec in profundum delapsus inferni absconditur: ipsa enim per nunquam finiendam æternitatem fratricidium Cain, & impietatem impiorum arguet, & statuet contra faciem eorum: hæc erit in tota æternitate *vermis qui non moritur*, conscientiam impiorum corrodens, nunquam consumens.

Hæc est „ Lex Dei sempiterna, quam consulunt omnes piæ „ mentes (ut loquitur Sanctus Augustinus *Quæst. 67. in Exod.*) „ ut quod in ea inveniunt, vel faciant, vel jubeant, vel vetent, secundum quod illa incommutabili veritate præceperit. Sed quid de piis mentibus dicam? Cum quidquid vel ab impiis justum judicatur aut statuitur, ex legis illius intuitu accipitur: per illam quippe omnes *Reges regnant, & Legum conditores justa decernunt*. Prov. *cap. 8. vers.* 15.

Quare quidquid unquam in Imperatorum Romanorum Legibus, in Jurisconsultorum, etiam Gentium Responsis justi ac recti reperitur, ex illo juris naturalis purissimo fonte haustum est. „ Nec enim in temporali Lege quidquam justum atque legitimum „ esse arbitror, ait Augustinus *Lib. 1. De Lib. Arb. c.* 15. quod „ non ex hac æterna, seu naturali, sibi homines derivarunt.

Quod nec ipsos Jurisconsultos Gentiles latuit, quare eorum unus, ut Juris Civilis justitiam suaderet, dicere non dubitavit; *Jus Civile nec in totum a jure naturali recedit*.

Immo hæc est illa, a cujus consonantia aut contrarietate actiones omnes humanæ justæ aut injustæ dicuntur: quid enim aliud peccatum, nisi *dictum, factum, aut concupitum contra legem æternam*, vel si malis, contra legem naturalem.

Ut reliqua, quæ legis naturalis dignitatem persuadent, prætercam: quis legem illam, ex cujus intuitu quid justum, quid injustum sit intelligitur; a qua quidquid in legibus positivis justum ac legitimum est, accersitur; cujus denique lumen neque ad extremas mundi oras fugiendo, nec ad superna cœlorum ascendendo, vel in profundum inferni descendendo effugere possumus; quis, inquam, legem hanc æternam ac divinam esse justitiam neget? immo quis dubitet cum Augustino ad Deum dicere: *Lex tua Veritas, Veritas tu?*

Si lex naturalis Deus est, quis eam immutabilem, omnisque variationis expertem neget? Hinc illud Imperatoris Justiniani in *Inst. De Jure natur.* § XI. „ Naturalia jura, quæ apud omnes gentes peræque observantur, divina quadam providentia constituta semper *firma* atque *immutabilia* permanent.

Hinc quoque intelligitur, quod qui legi naturali contrariatur, ipsi Deo contrarietur, & e converso qui agit aut patitur amore legis naturalis, agat & patiatur amore incommutabilis justitiæ, sive ipsius Dei.

Secundum locum inter Leges Jurisconsulti pariter ac Theologi tribuunt legi positivæ divinæ, quæ Deum ipsum immediatum auctorem agnoscit.

Hæc tametsi *Deum* auctorem habeat, multo lege naturali inferior est: nec enim ut hæc, æterna ac necessaria est, sed temporalis & contingens; nec ab ipsa, quid justum aut injustum sit, primitus accipitur, sed econtra quod ipsa justa, a convenientia cum lege naturali habet.

Quare quæcumque positivo Dei decreto in veteri Testamento statuta fuere, non diutius integra ac inviolata perdurarunt, nisi quousque legis naturalis adimpletioni necessaria, aut convenientia fuere: hinc cæremonialia ac judicialia veteris Testamenti omnia pene abrogata esse, quis nescit.

His duabus Legibus, naturali scilicet ac positiva divina, inferior est positiva humana: quæ præterquam quod variis mutationibus, prout temporum ac personarum conditio exigit obnoxia sit, non Deum ipsum, ut positiva divina, sed hominem tantum immediatum auctorem agnoscit: qui eam ex intuitu legis naturalis, potestate sibi a Deo data, pro Ecclesiæ, aut Reipublicæ utilitate edit, mutat, ac tollit. „ Ea, inquit Justinianus loco supra citato, quæ ipsa sibi quæque Civitas consti- „ tuit, sæpe mutari solent, vel tacite consensu populi, vel alia „ postea lege data,

§. II.

In Lege naturali aut positiva divina, nulla hominis proprie dicta dispensatio locum habere potest.

DISPENSATIONEM fieri non posse sine quadam Legis relaxatione, certum est: cum ergo lex naturalis, ut §. præcedenti ostensum, immutabilis sit, nullique variationi obnoxia, clarum est, nullam proprie dictam dispensationem in legem naturalem cadere posse. Hocque est quod dicere voluit S. Ivo Carnutensis, dum in Prologo sui Decreti multa docte de dispensationibus differens, hanc regulam proponit: „ *In his, in quibus ne-* „ *glectis mors indubitanter consequitur*, nulla est admittenda di- „ spensatio; sed ita sunt omnia mandata & interdicta servanda, „ sicut sint æterna lege sancita.

Huic Ivonis regulæ uno quodammodo consensu subscribunt Juristæ ac Theologi, constanter asserentes jure naturali interdicta, nulla hominis dispensatione licita fieri: sed ita omnia esse servanda, sicut sunt æterna lege sancita.

Quod de dispensatione, idem de consuetudine statuendum, nullam scilicet, quantumvis universalis ac diuturna sit, legi naturali præjudicare posse. Nec quisquam sanæ mentis de eo ambigere potest, teste Pontifice in *Cap. fin. tit. De Consuetud.* „ Nemo sanæ mentis intelligit, naturali legi (cujus transgressio „ periculum salutis inducit) quacumque consuetudine (quæ dicen- „ da est verius in hac parte corruptela) posse aliquatenus derogari.

Hinc collige, nulla dispensatione aut consuetudine tolli aut mutari posse, quæ in Canonibus jure naturali vetita aut præcepta occurrunt: si enim non stent jure positivo, semper tamen lege naturali subsistent.

Hinc ulterius intellige, quæcumque Synodus Tridentina *Sess. 22. cap. 1. De Reformat.* insecuta sacros Canones conformiter ad legem naturalem de luxu, comessationibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscumque criminibus, necnon sæcularibus negotiis a Clericis fugiendis statuit, nulla dispensatione aut consuetudine tolli posse.

Legem positivam divinam quod attinet, quantumvis mutationem accipere queat, eam tamen nemo tollere aut mutare potest, nisi Deus ipse, qui illam condidit: quare nec hæc dispensatione, vel consuetudine humana, mutationem, aut relaxationem suscipit.

§. III.

Aliqua prohibent Sacr. Canones inseparabilis cum lege naturali deformitatis; aliqua vero quorum deformitas non nisi per certas circumstantias tolli potest.

PRO faciliore intellectu eorum, quæ præcedenti §. dicta sunt, notandum, in sacris Canonibus quædam occurrere, quæ legi naturali adeo contrariantur, ut nullis unquam circumstantiis supervenientibus dictæ legi possint esse consona; qualia sunt adulteria, perjuria, rerum spiritualium nundinationes, & his similia; nonnulla vero in Canonibus reperiri, quæ quidem simpliciter secundum se considerata, deformitatem seu contrarietatem quamdam cum lege naturali important; sic tamen ut omnis illa deformitas seu oppositio, quibusdam circumstantiis advenientibus, quandoque abstergi queat: quo fieri possit, ut aliquo casu legi naturali non repugnent; sed omnis deformitas seu inordinatio per circumstantias conjunctas sit sublata; atque ita sola lex positiva obstet, quominus eo casu absolute licita sint. Id exemplo pluralitatis Præbendarum ostendit Sanctus Thomas *Quodl. 9. art. 15. Sunt, inquit, quædam actiones, quæ absolute consideratæ deformitatem, vel inordinationem quamdam important, quæ tamen aliquibus circumstantiis advenientibus bonæ efficiuntur. In numero harum actionum videtur esse habere plures Præbendas; cum hoc, quod est habere plures Præbendas, plurimas in se inordinationes contineat; utpote quod non est possibile aliquem in pluribus Ecclesiis deservire, in quibus est Præbendatus; cum Præbendæ videantur esse ordinatæ quasi quædam stipendia Deo ibidem ministrantium. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum testatorum, qui ad hoc aliqua bona Ecclesiæ contulerunt, ut certus numerus Deo servientium ibi esset. Sequitur etiam inæqualitas, dum unus pluribus Beneficiis abundat, & alius nec unum habere potest. Et multa alia hujusmodi, quæ de facili patent. Unde non potest contineri inter indifferentes actiones, multo minus inter eas, quæ sunt secundum se bonæ, ut dare eleemosynam, & ejusmodi. Quamvis vero has inordinationes pluralitas Præbendarum contineat, tamen, ait Doctor Angelicus, aliæ circumstantiæ possunt supervenire ita honestantes actum, quod prædictæ inordinationes totaliter evacuentur: ut puta, si sit necessitas in pluribus Ecclesiis ejus obsequii, ut posset plus servire Ecclesiæ, vel tantundem absens, quam alius præsens, & si quæ alia sunt hujusmodi, & tunc istis conditionibus supervenientibus cum recta intentione, non erit peccatum, etiam nulla dispensatione interveniente, si consideretur tantum secundum jus naturale; quia dispensatio ad jus naturale non pertinet, sed solum ad jus positivum.* Hactenus allegata ex S. Thoma circa pluralitatem Præbendarum etiam absentiæ seu non residentiæ Clericorum, permutationi Beneficiorum, Pensionum super Beneficio dimisso retentioni, aliisque hujusmodi per

Canones proscriptis, nullo negotio applicantur: quandoquidem & illa secundum se considerata, plurimas inordinationes secum trahant, quæ nonnunquam, quibusdam circumstantiis advenientibus, abstergi possunt.

§. IV.

Illa, quæ separabilem deformitatem conjunctam habent, per Dispensationem licita non fiunt, nisi circumstantiæ deformitatem abstergentes reipsa adsint.

QUæ Paragrapho præcedenti dicta fuerunt, evidenter evincunt pluritatem Beneficiorum, absentiam Episcoporum, Pastorum, aliorumque Beneficiatorum, pensionis retentionem, & his similia, quæ suapte natura plurimas inordinationes conjunctas habent, esse legi naturali contraria; nisi circumstantiæ reipsa adsint, quæ inordinationes illas abstergant.

Neque sola & voluntaria animi directio actiones in malum propensas, licitas reddit; sed insuper necesse est adsint hujusmodi circumstantiæ, quæ rectæ intentioni officii bonitatem adjungant. (a) Non enim sola recta intentio facit actionem aliquam ex se malam, aut in malum propensam, undequaque rectam; sed cum recta intentione exigitur ipsa officii rectitudo. Hinc sapienter S. Thomas loco jam citato, ut quis plures Præbendas citra prævaricationem juris naturæ habeat, hæc duo conjungit, *rectam intentionem*, *& circumstantias*, *quibus tollantur inordinationes*, quæ pluralitatem Præbendarum comitari solent. Quod ipsum advertens Fagnanus, ex verbis S. Thomæ supra relatis sex conclusiones deducens, & hanc apposuit ad *cap. Quia*, *De Præb. num.* 13. „ Cessantibus ejusmodi circumstantiis, quæ deformitatem seu inordinationem tollunt, licitum non est plures Præbendas obtinere, etiam *cum dispensatione*; eo quod dispensatio non auferat ligamen juris naturalis, sed solum ligamen juris positivi. Et in hoc, ait idem, tandem resident hic Canonistæ nostri ". Quod de pluralitate Beneficiorum, idem quoque de retentione pensionis, perceptione fructuum in absentia, aliisque ejusdem generis actionibus dici debet, illas nimirum totaliter licitas non fieri, *etiam cum dispensatione*, aut cum *privilegio Apostolico* (quod vices dispensationis obtinet) nisi reipsa circumstantiæ adsint, quæ inordinationes actionibus illis suapte natura conjunctas tollant.

Hæc si quis serio expenderit, & ab alia parte perpendat modum agendi illorum, qui sibi licita autumant pluralitatem Beneficiorum, retentionem pensionis, perceptionem fructuum in absentia, aliaque similia (quæ non nisi rarissime ob graves circumstantias legi naturali sunt consona) propter dispensationem aut privilegium Apostolicum; fateri debebit, plurimis quadrare illud S. Bernardi ad Nepotem *Epist.* 1. *Et quid tibi frustra quispiam blanditur de absolutione Apostolica, cujus conscientiam divina tenet ligatam sententia?*

§. V.

In his, quæ sunt mere juris positivi, usum Dispensationum nonnunquam utilem, immo & necessarium esse Ecclesia judicavit.

IN his, inquit Sanctus Ivo in præallegato Prologo, quæ propter rigorem disciplinæ, vel muniendam salutem posteriorum sanxit diligentia, si honesta vel utilis sequatur compensatio, potest procedere auctoritate Præsidentis diligenter deliberata dispensatio. Multa enim talia, pergit idem, in Evangelica historia, in Actibus Apostolorum, in gestis Conciliorum & contigisse legimus, & postmodum Apostolicorum virorum auctoritate roborata cognovimus.

Exempla plurima, & Patrum auctoritates ibidem refert S. Ivo, quibus ostendat rigorem disciplinæ, necessitate aut utilitate Ecclesiæ exigente, nonnunquam auctoritate Præsidentium fuisse relaxatum: quod idem præstitit Gratianus noster *Caus.* 1. *qu.* 7. & hic quidem inter alia antiquitatis veneranda monumenta refert Epistolam S. Cyrilli Alexandrini ad Gennadium Presbyterum, in qua ratio redditur, quæ dispensationis usum interdum necessarium facit: *Dispensationes rerum, ait, nonnunquam cogunt parum quidem a debito quosdam foras exire, ut* majus aliquid lucri faciant. *Sicuti enim ii, qui mare navigant, tempestate urgente, navique periclitante anxiati quædam exonerant, ut cetera salva permaneant; ita & nos, cum non habemus salvandorum omnium negotiorum penitus certitudinem, despicimus ex iis quædam, ne cunctorum patiamur dispendia. Caus.* 1. *quæst.* 7. *Can.* 16.

Huic consonat, quod apud eumdem Gratianum *Caus.* 23. *quæst.* 4. *Can.* 24. refertur ex *Epist.* 5. sancti Augustini. *Verum in ejusmodi causis, ubi per graves dissensionum scissuras, non hujus aut illius hominis est periculum, sed populorum strages jacent; detrahendum est aliquid severitati, ut maioribus malis sanandis charitas sincera subveniat.*

Ex his aliisque apud prædictos Auctores reproductis intelligere licet, verissimum esse, quod ad sanctum Anselmum Cantuariensem scripsit Paschalis II. *Epist.* 42. *Dispensationis modus, sicut B. Cyrillus in Epistola Ephesinæ Synodi loquitur, nulli unquam Sapientum displicuit. Novimus enim sanctos Patres nostros, & ipsos Apostolos, pro temporum articulis, & qualitatibus personarum, dispensationibus usus.*

§. VI.

Licet Ecclesia, necessitate cogente, rigorem Canonum interdum relaxat; non ideo tamen Canones abrogati censentur.

TAMETSI Ecclesia nonnunquam vitiis aut abusibus filiorum prægravata cogatur, adinstar nautarum tempestate urgente, quædam exonerare de rigore sacrorum Canonum, quos ipsa florens nec abundantia vitiorum aggravata, melioribus temporibus pro filiorum suorum, præsertim Ministrorum, moribus conformandis, nascentibus & succrescentibus vitiis resecandis, sanxit (quos Canones *Spiritu Dei conditos*, *& totius orbis reverentia consecratos*, sanctus Leo appellat) hos, inquam, Canones, licet necessitate urgente interdum relaxare teneatur, ut majoribus malis charitas sincera subveniat; eos tamen, tamquam purissimas morum regulas, in intimo spiritu gerit impressos, ut eos nunc teneat quantum potest; aut si non potest temporum difficultatibus præpedita, ingemiscat & doleat, meliora exspectans tempora, quibus regulas illas restitutas videre liceat. Cum enim idem Spiritus hodie eam regat, qui aureis illis sæculis; non minus nunc, quam olim scelera detestatur: non minus castos & sanctos optat esse Sacerdotes: non minus quam olim avaritiam & ambitionem in Ministris execratur: nec minus illos aversatur, qui sibi honorem rapiunt, & in sacros sine Dei jussu Ordines involant.

Plurimum proinde errant, qui Canones illos, in quibus purior morum disciplina resplendet, tamquam leges Atheniensium & Lacedæmoniorum prorsus abolitos censent. Quem perniciosum errorem infinitis propemodum Patrum testimoniis damnatum, ex professo in Synodo Romana repressit Urbanus II. In hac Synodo cum quædam necessitate cogente, circa rigorem Canonum contra ordinatos a Simoniacis, non tamen simoniace, essent relaxata, ne Canones propterea universim aboliti putarentur, Synodus subjungenda judicavit sequentia: *Quamvis autem*, inquit Can. 11. *misericordiæ intuitu, magnaque necessitate cogente, hanc in sacris Ordinibus dispensationem constituerimus; nullum tamen præjudicium sacris Canonibus fieri volumus: sed obtineant proprium robur, & cessante necessitate, illud quoque cesset, quod factum est pro necessitate. Ubi enim multorum strages jacet, subtrahendum est aliquid severitati, ut addatur amplius charitati.*

Qui ergo spiritu Ecclesiæ imbutus est, Canones illos pro moribus formandis, melioribus temporibus conditos, tamquam cœlestia quædam instituta ad formandos in temporum perpetuitate Christianorum mores, veneratur & probat: hinc in ipso exurgit ardens desiderium, ut instaurentur; diligens cura, studium & contentio ut adhuc vigentia teneantur; vel colapsa, quantum Christiana prudentia sinit, restaurentur.

Hoc spiritu animatus sanctus Carolus fuit: *Hinc Canonum ea scientia ipsi perjucunda erat, inquit Carolus a Basilica Petri lib.* 8. *cap.* 11. *quæ Patrum mores & acta repræsentans, Ecclesiæ componendæ atque ordinandæ optimam rationem continet: dolens autem, communi consuetudine eos tantum Canones ad interpretandum seligi, qui ad lites judiciaque valeant, constituit ipse qui iis declarandis præesset; unde Sacra Majorum instituta & ritus, optimum Ecclesiæ administrandæ genus hauriretur.*

Hinc collige quantopere a S. Caroli spiritu esset alienum, credere sacratissimos Ecclesiæ Canones & Patrum acta, licet propter temporum miseriam nonnihil relaxata, prorsus esse abolita; ut econtra omne suum studium illis perdiscendis impenderit, quo posset Ecclesiam sibi creditam ad formam in illis præscriptam reducere. Eadem de causa Juris Studiosis illa prælecta volens, ut partibus sibi aliquando concredendis, optimum Ecclesiæ administrandæ genus ex illis haurirent.

Hinc ulterius videre licet, quam longe a mente S. Caroli aberrent, qui simul ac audiunt quidpiam ex actis aut scriptis sanctorum Patrum proferri, id protinus tamquam a studio Canonum alienum rejiciunt.

§. VII.

Quibus potestas dispensandi concredita sit?

QUANDOQUIDEM, teste Synodo Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 18. *De Reform.* & continuo Ecclesiæ usu, ut Paragrapho præcedenti notatum est „ publice expediat, legis vinculum „ quandoque relaxari, ut plenius evenientibus casibus & neces„ sitatibus, pro communi utilitate satisfiat ": quis non videt dispensandi auctoritatem præcipue illis concedendam, qui principaliorem in Ecclesiæ regimine locum obtinent? Ut hi tamquam speculatores super domum Dei, despiciant quando rigore, quando vero benignitate utendum fuerit, ut bene notat S. Thomas. Cum igitur præcipuas indubie in regimine Ecclesiæ partes Episcopi sustineant, utpote qui (ut ait Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 4. *De Ordine*) „ in locum Apostolorum successerunt, quos„ que *Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*: Et quibus sin„ gulis, teste S. Cypriano, portio gregis est adscita, quam re„ gat unusquisque & gubernet, rationem Domino redditurus ":

(a) Tunc proprie bona intentio excusat, cum duo præcepta, quibus pareri simul non potest, simul tamen concurrunt. Tunc ipsa necessitate cogente, minus præceptum omittitur, ut graviori obtemperetur. Jubentur Episcopi sua præsentia gregem sibi commissum pascere; sed jubentur etiam Episcoporum Conciliis & conventibus adesse ad instaurandam disciplinam. Quid igitur fiet? cedat oportet graviori minor necessitas; cui qui paret, bona illa intentione excusatur, quod minori non pareat. Jubentur mulieres ab Apostolo vitare auri *circumpositiones*; sed & viris suis; id est capiti suo subesse jubentur: ergo si jubeat maritus, si prorsus exorari non possit, quin vana illa ornamenta sumantur, mulier christiana non illa recusabit, & in superbo illo vestitu Esther Reginæ poterit animum retinere, quæ cultum suum non aliter oderat, quam pannum menstruatæ.

consequens apparet, quod seposita omni positiva reservatione Episcopali auctoritati cohæreat plenaria rigorem Canonum relaxandi potestas, quoties necessitas aut utilitas gregis sibi crediti relaxationem postulaverit.

Quæ Episcoporum in dispensando libertas & inde non parum confirmatur, quod constet penes Episcopos plurimis sæculis fuisse dispensandi facultatem in omnibus illis disciplinæ Ecclesiasticæ articulis, quorum hodie relaxatio privative Sedi Apostolicæ competere noscitur.

Quis vel parum in historia, actisque Patrum versatus ignorat Episcopos in bigamia, defectu natalium, aliisque irregularitatibus dispensasse? Quin & translationes & cessiones Episcoporum (quæ omni ætate inter gravissima Ecclesiasticæ disciplinæ puncta reposita fuerunt) plurimis sæculis Synodali auctoritate factas, non tantum exempla, sed & Canones loquuntur.

Episcopus, ait magna Synodus Cartaginensis, *Can. 37. caus. 7. quæst. 1.* " de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non ,, transeat . . . . Sane si utilitas Ecclesiæ poposcerit; Decreto ,, pro eo Clericorum & populi Episcopis porrecto, *in presentia ,, Synodi* transferatur.

Non caret proinde fundamento regula, quam nonnulli Canonistarum in hac materia dispensationum allegant: Episcopis est auctorias dispensandi, nisi illa in materia occurrente ostendatur reservata. Quæ regula etiam non parum fundamenti habet, ut notat Glossa in *cap. 29. tit. De Sentent. Excom.* in verbis: *Quia tamen conditor Canonis ejus absolutionem sibi specialiter non reservavit; eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi*. ,, Est hic, inquit Glossa ad verbum *Non retinuit*, argumentum ,, Episcopos posse dispensare, ubi specialiter dispensatio non est inhibita.

Illud ex allegata habetur, quod dum de dispensandi potestate super certo disciplinæ puncto agitur, ea Episcopo competat, ni si ostendatur, vel ex posterioribus Ecclesiæ ordinationibus aut praxi, vel consuetudine, potestas super eo dispensandi privative ad Concilia, aut ad Romanum Pontificem (cui hodie aliqua, quæ olim Episcopali auctoritate absolvebantur, privative competere indubitatum) spectare.

CAPUT II.

Quas Regulas observare debeant, ut omni ex parte licite procedant & dispensantes, & dispensationem postulantes?

§. I.

Dispensatio non est indulgenda, nisi utilitate aut necessitate Ecclesiæ compensetur.

NUNQUAM dispensari, nisi una Canones detrimentum quoddam patiantur, aut juri communi, ut Canonistæ nostri loquuntur, *vulnus* aliquod infligatur, expeditum est; unde non difficulter intelligitur, cur a Præpositis Ecclesiæ dispensatio usurpanda non sit, nisi illa *vulneris* inflictio alterius boni accessione *compensetur*. Hoc docte & luculenter adstruit sanctus Augustinus *Epistola 50.* agens de relaxatione Canonum, qui Sacerdotes lapsos in hæresim, post actam pœnitentiam suis gradibus restitui non sinebant: quæ relaxatio tempore Donatistarum contigerat, ut facilius lapsos in hæresim, in gremium suum pia Mater Ecclesia attraheret; " Hoc non fieret, ut post pœnitentiam ,, Clerici, vel Episcopi (a Donatistis revertentes) permanerent, ,, inquit; quoniam fieri non deberet, nisi *pacis ipsius compensatione* sanarentur. Doleant, qui in tanta morte præcisionis jacent, ut isto quodam *vulnere* Matris Catholicæ reviviscant ... ,, detrahendum est aliquid severitati; ut majoribus malis sanandis charitas sincera subveniat ". Habetur apud Gratianum ,, *Can. Ipsa Pietas, causa 23. quæst. 5.*

Augustino per omnia consentit Bernardus *De Præcepto & Disp. cap. 2.* " Novit fidelis servus & prudens, ibi tantum usurpare ,, dispensationem, unde bonam possit habere *recompensationem*.

Non aliam proinde sanctus Bernardus credidit fidelem dispensationem, nisi quam justa consequeretur *compensatio*; unde ab Honorio II. postulans dispensationem pro Episcopo Cabilonensi: *Vestræ discretionis est judicare*, inquit Epist. 13. *an merito flagitetur a vobis facienda dispensatio, unde talis potest sperari recompensatio*.

Quid rursus aliud voluit idem S. Doctor scribens ad Eugenium III. " Ubi necessitas urget, excusabilis; ubi utilitas provocat, ,, dispensatio laudabilis est, Utilitas dico communis, non pro- ,, pria. Nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est " *Lib. 2. De Consid.*

Quid, inquam, hic aliud indicatum voluit, quam dispensationem, nisi necessitate aut utilitate communi *recompensetur*, *dissipationem* non *dispensationem* esse?

Nec aliud intendere Concilia & Patres, dum uno quasi ore cum Leone Magno dixerunt: *Ubi necessitas non est, nullo modo sanctorum Patrum Constituta violentur. Ubi ergo*, infert, *necessitas fuerit, ad utilitatem Ecclesiæ, quæ potestatem habet, ea dispenset*. Apud S. Bernardum *De Præcepto & disp. cap. 2.*

Quid plura? Adeo justa ac legi naturali conformis semper visa fuit hæc dispensationis regula, ut quantumvis posterioribus sæculis refrigescente charitate & abundante iniquitate, multa circa disciplinam remittere coacta fuerit Ecclesia. Constitutionesque suas duritiei temporis, ac filiorum infirmitati attemperare, hujusque remissionis atque relaxationis vestigia in Decretalibus Gregorii IX. plurima occurrant; hæc tamen regula fixa ac immobilis permanserit. Quid enim in prædictis Decretalibus luculentius expressum, quam dispensationem concedendam non esse, nisi utilitate aut necessitate relaxationem compensante? Videantur *cap. 30. 38. tit. De Elect. cap. 11. tit. De renunt. & cap. 10. tit. De Sent. & Re judicata.*

§. II.

Dispensatio fieri debet causa cognita, ac summa maturitate.

" SI is, qui habet potestatem dispensandi in lege humana, abs- ,, que ratione pro sua voluntate licentiam tribuat, non ,, erit fidelis in sua dispensatione, inquit S. Thomas 1. 2. *quæst. ,, 79. in corp.* aut erit imprudens. Infidelis quidem, si non ha- ,, bet intentionem ad bonum commune; *imprudens autem, si ,, dispensandi rationem ignoret*.

Ut igitur prudens inveniatur dispensator, tenetur prævie ad dispensationis indulgentiam expendere non tantum materiæ, in qua dispensatio petitur, gravitatem, sed insuper temporis, loci atque personarum circumstantias; ut omnibus rite ac mature expensis intelligat, num dispensationes justa ac honesta sequatur compensatio.

Quid enim evidentius quam utilitatem aut necessitatem, quæ compensationis justæ rationem obtinet, eo majorem esse debere, quo majora ex dispensatione sequuntur incommoda? Unde major indubie exigitur causa, ut Pastor quispiam dispensetur a residentia, quam ut Canonicus ea solvatur.

Quin nec minus certum, in una eademque materia pro varietate circumstantiarum, nunc majorem requiri, nunc minorem sufficere causam, quæ justæ compensationis locum habeat. Exemplo res evidentius patebit; Ponamus in Diœcesi aliqua necdum invaluisse Beneficiorum permutationem. Indubie urgentior causa exigetur, ut Episcopus illius Diœcesis permutationem aliquam probet, quam ut eam approbaret Episcopus, in cujus Diœcesi illa valuit. Quia majora mala merito timentur secutura ex approbatione priore, quam posteriore: per primam enim rima aperitur, qua sensim permutatio Beneficiorum, multorum malorum origo, invalescat: quæ rima non aperitur per approbationem mutationis in secundo casu (supponitur enim permutatio Beneficiorum invaluisse; sed solum Episcopus permutationem, quæ invaluit, pro hac vice sustinere pergit. Consequenter nec omnia illa mala, quæ permutatio Beneficiorum, ubi semel invaluit, secum trahere solet, huic permutationi adscribenda venient: per consequens causa aliqua poterit esse sufficiens, ut probetur permutatio in posteriori.

Hinc patet, quanta circumspectione ac maturitate omnes circumstantiæ sint ponderandæ, antequam dispensatio concedatur.

§. III.

Breviter proponitur, quænam a Dispensantibus observari voluerit Synodus Tridentina.

" SCIANT universi, inquit Synodus Tridentina *Sess. 25. De Re- ,, format. cap. 18.* sacratissimos Canones exacte ab omni- ,, bus, & quoad ejus fieri poterit, indistincte observandos. Quod ,, si urgens justaque ratio, & major quandoque utilitas postu- ,, laverit, cum aliquibus dispensandum esse; id causa cognita, ,, ac summa maturitate, atque gratis a quibuscumque, ad quos ,, dispensatio pertinebit, erit præstandum: aliterque facta dispen- ,, satio subreptitia censeatur.

Ex hoc Concilii Decreto colligimus sequentia.

I. Sacratissimos Canones exacte ab omnibus, & quoad fieri poterit, indistincte observandos; adeoque non facile ad dispensationem esse procedendum; quia (ut ipsa Synodus in principio citati Decreti sapienter advertit) " Frequentius legem solvere; exem- ,, ploque potius, quam certo personarum rerumque delectu, pe- ,, tentibus indulgere, nil aliud est, quam unicuique ad leges ,, transgrediendas aditum aperire.

II. Non esse concedendas dispensationes, nisi urgens justaque, & major quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse, Quibus clarissime expressam conspicimus regulam §. 1. propositam, nimirum dispensationem non esse indulgendam, nisi justa urgentique ratione, aut majore Ecclesiæ utilitate relaxationem legis compensante.

III. Dispensandum non esse nisi causa cognita, ac summa maturitate. Quibus verbis rursum probatam habemus regulam §. præcedenti adstructam, nimirum dispensantem, ut prudens inveniatur in sua dispensatione, prævie ad eam expendere teneri, quæ utilitas ex indulgentia dispensationis, aut incommoda ex denegatione prævideantur? & econtra, quæ mala ex relaxatione legis timeri debeant; ut omnibus inter se collatis prudenter judicet, num dispensationem sequetur utilis & honesta compensatio.

His omnibus attentis, qui cum Fagnano ad *Cap. Nimis, tit. De Filiis Presb. num. 8.* dicere vereatur; " Quod si unanimis ,, consonantia Canonum, Conciliorum, & Interpretum, quod ,, causa necessitatis vel utilitatis in dispensatione debet esse ma- ,, gna, seu quod idem est, major, maxima, justa, evidens, ur- ,, gens & his consimiles, quibus sacri Canones promiscue utuntur; ,, tamquam synonymis; alioquin si ejusmodi causa desit, non est ,, dispensatio, sed dissipatio,

Addit præterea Synodus: ut si dispensandum fuerit, id *gratis* a quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum. Quia præterquam quod accipere pecuniam pro usu potestatis dispensandi, sapiat Simoniacam pravitatem, etiam efficiet, ut minore integritate ac maturitate causa dispensationis expendatur, juxta verissimum illud Sapientis effatum: *Munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba justorum*. Deut. *cap. 16. vers. 19.*

§. IV.

§. IV.

Qui asserunt eam esse auctoritatem Pontificis, ut voluntas ejus sit regula, quam in dispensando sequatur, Primas sui Pontificis multum nocent.

ILLUD breviter dici potest, inquit Melchior Canus Episcopus Canariensis *De Locis comm. lib. 5.* " Qui summi Pontificis omne de re quacumque judicium, temere ac sine delectu defundunt; hos Sedis Apostolicæ auctoritatem labefactare, non fovere, evertere, non firmare. Nam . . . quid tandem adversum hæreticos disputando ille proficiet, quem viderint non judicio, sed affectu patrocinium auctoritatis Pontificiæ suscipere: nec id agere ut disputationis suæ vi lucem ac veritatem eliciat; sed ut se ad alterius sensum voluntatemque convertat? Non eget Petrus mendacio nostro, nostra adulatione non eget.

Quid dicam? Non tantum contra hæreticos non proficiunt, qui nescio quo zelo immoderato, futilibus ac vanis argutiis ultra verum auctoritatem Pontificiam extollunt; sed sæpius ansam præbent, ut ipsum indubitatum Romani Pontificis Primatum hæreticis odiosum reddant, ac ipsorum opprobriis & ludibriis exponant. Hæc etenim est rerum, quas oportet verissimas esse natura; ut si in quibusdam vel minimis, falsum quidpiam inesse deprehendatur, contestum omnem amittant auctoritatem & majestatem.

„ Hoc fecisse videntur (ut bene advertit sæculo decimo-sexto Purpuratorum non exiguum ornamentum Cardinalis Contarenus) Jurisperiti quidam: qui dum præ omnibus operam dant, ut auctoritatem & potestatem Pontificis amplificent, eo devenerunt, ut dum vana quædam, quid dicam vana, immo falsa; & quæ judicio doctorum & proborum hominum potius sapiunt idololatriam, quam pietatem ullam, adstruere conantur; adversariis hujus sanctissimæ Sedis occasionem dederint, ut queant facile populo Christiano illudere, eique persuadere, nullam esse Romani Pontificis auctoritatem, eumque æquent quibuscumque Episcopis: quodque si humano quodam jure hanc obtinuerit Romanus Pontifex hucusque auctoritatem, possit etiam in tot abusibus ea auctoritate privari. Hoc facile multis populis persuaserunt, occasionem nacti ab argumentis vanis illis, quibus nimio quodam affectu, dicti quidam Jurisperiti student hanc Pontificis auctoritatem amplificare; adeo ut eorum quidam non vereantur dicere: *Voluntatem Pontificis regulam quamdam esse*, qua ejus actiones dirigantur: neque in jure positivo constituendo, aut abrogando, aut etiam dispensando regulam quampiam Pontifici constitutam esse.

Quid de hac doctrina senserit dictus Eminentissimus ex his intelligimus: " Hæc positio adeo falsa, adeo repugnans sensu communi, adeo est contraria doctrinæ Christianæ, inquit idem Cardinalis, adeo *depravat universi Christiani populi gubernationem*, ut nihil perniciosius inveniri potuerit. Nam per Deum immortalem, exclamat idem, nonne hæc positio idololatriam sapit? Cui namque creaturæ hoc attribui potest, quod actionum suarum voluntas ejus sit regula? An non hoc proprium est solius Dei? . . . . Isti vero (Jurisperiti) ob imperitiam hujus potestatis (Pontificiæ) qualisnam sit, & ad quam animi vim pertineat, & ut *adulentur Pontificibus*, adeo absurdam positionem non sunt veriti in publicum prodere.

„ Amplius, pergit Contarenus, quid magis contra legem Christi, quæ est lex libertatis, excogitari potest, quam Christianos subjectos esse, parereque debere Pontifici, cui tributum sit a Christo, ut pro arbitrio leges constituat, leges abroget, dispenset in legibus, habeat in his omnibus voluntatem suam pro regula? Convenitne hujusmodi imperium, non dico Christianis hominibus, qui adsciti sunt in legem libertatis, ac propterea (ut inquit Augustinus scribens Januario de Ritibus Ecclesiæ) quam paucissimis exterioribus legibus adstringendi sunt, non dicam etiam liberis hominibus & cuipiam gubernationi hominum liberorum, quales sunt recta populorum atque approbata imperia; sed cuinam Domino in servos, quibus Domini imperent ad sui ipsorum utilitatem, quibusque utuntur ut organis animatis, convenit hoc imperium atque dominium, ut pro voluntate eis imperet? Facessat, Deum immortalem precor, a Christianis hominibus hæc impia doctrina?

His aliisque in destructionem illius positionis productis, ad Pontificem sermonem convertit; " *Pater Beatissime*, tu, qui doctrina excellis, & rerum experientia, naturalique prudentia plurimum vales, perpende an ex hac doctrina temere Lutherani ansam sumpserint componendi libros illos suos, *De Captivitate Babylonica*. Nam per Deum immortalem! quæ major captivitas & servitus induci potuisset Christiano populo, quam hæc; quam profitetur horum Jurisperitorum doctrina, de qua agimus? Nulla equidem.

Hæc ex Epistola, quam Paulo III. inscripsit Cardinalis Contarenus: " quem non tantum Cardinalitia dignitas, sed vel maxime Tractatus, quem in defensionem Primatus Romani Pontificis adversus Hæreticos conscripsit, ab omni sinistro in Pontificiam auctoritatem affectu eximit.

Si quis tamen, nec rationibus, nec auctoritate hujus Eminentissimi Viri moveretur, ut hanc Jurisperitorum, ne dicam *Juris imperitorum*, doctrinam, Pontificiæ auctoritatis diminutivam, Ecclesiæ Catholicæ injuriosam, & Hæreticis scandalosam fateatur; " attendant, quæso, quid de dicta doctrina cum laudato Cardinale dicant alii octo Illustrissimi ac peritissimi Prælati, quos Paulus III. prævie ad Synodum Tridentinam, ac se vocari mandaverat: " Ut nullius commodi ipsius, aut cujuspiam alterius habita ratione, ipsius significarent abusus illos, gravissimos videlicet morbos, quibus jam pridem Ecclesia laborabat, ac præsertim hæc Curia Romana, quibus effectum est ut paulatim ac sensim ingravescentibus pestiferis his morbis magnam hanc ruinam traxerit, quam videmus; obtestatus eos, reddituros esse rationem hujus negotii ipsis demandati Deo Optimo, si negligenter ac infideliter agerent.

Hi Prælati sincere ac fideliter abusus Pontifici serio Ecclesiæ reformationem meditanti aperire volentes, hæc ingenue de sæpe dicta Jurisperitorum doctrina candide & sine fuco pronuntiarunt.

„ Probe noverat Sanctitas Tua, inquiunt, principium horum malorum inde fuisse, quod nonnulli Pontifices tui Prædecessores *prurientes auribus*, ut inquit Apostolus Paulus, coacervaverint sibi magistros ad desideria sua, non ut ab eis discerent quid facere deberent; sed ut eorum studio & calliditate inveniretur ratio, qua liceret id quod liberet. Inde effectum est (præterquam quod principatum omnem sequitur adulatio, ut umbra corpus, difficillimusque semper fuit aditus veritatis ad aures Principum) quod confestim prodirent Doctores, qui docerent, *Pontificem esse Dominum Beneficiorum: ac ideo cum Dominus jure vendat id quod suum est, necessario sequi in Pontificem non posse cadere Simoniam. Ita quod voluntas Pontificis, qualiscumque ea fuerit, sit regula, qua ejus operationes & actiones dirigantur*: ex quo procul dubio efficitur, ut quidquid libeat, id etiam liceat. Ex hoc fonte, Sancte Pater, tamquam ex equo Trojano, irrupere in Ecclesiam Dei tot abusus, & tam graves morbi, quibus nunc conspicimus eam ad desperationem fere salutis laborasse, & manasse harum rerum famam ad Infideles usque (credat Sanctitas Vestra scientibus) qui ob hanc præcipue causam Christianam Religionem derident; adeo ut per nos, inquimus, nomen Christi blasphemetur inter gentes.

Hæc adversus Jurisperitorum sententiam Conventus ille selectorum Prælatorum, cui præter prædictum Cardinalem Contarenum interfuit Joannes Petrus Caraffa; qui ob eminentem scientiam, ac singularem pietatem, a vita Monastica, quam abdicato Archiepiscopatu Theatino professus erat, ad Cardinalatum a Paulo III. vocatus, ad extremum ad summi Pontificatus apicem evectus, Paulus IV. dictus fuit. Interfuit quoque Reginaldus Polus Cardinalis Anglicus; cujus quanta fuerit apud Paulus III. existimatio vel inde evincitur, quod ab eodem Pontifice fuerit judicatus in omnibus sufficiens, qui Concilio Tridentino, nomine Pontificis præsideret: ut nihil dicam de summa ejus eruditione, ac zelo pro disciplinæ Ecclesiastica restauratione, qui ein reformatione Cleri Anglicani enituit. Denique ne longior sim, quam Dissertationis scopus permittit, nihil dicam de Cardinale Sadoleto, qui ob eximiam eruditionem, ac rerum agendarum experientiam, difficillimis temporibus ac in causis summe arduis, ad Regem Galliæ Legatus Apostolicus missus fuit. Prætereo reliquos Archiepiscopus duos, Episcopum unum, Magistrum sacri Palatii, qui Conventum hunc constituerunt. Quanta enim omnium eruditio, prudentia, atque in Ecclesiæ abusibus, eorumque scaturigine detegendis fuerit industria ac sagacitas, inde plusquam sufficienter probatur, quod adeo feliciter Concilio Tridentino præluserint, ut omnia pene, quæ Concilium Tridentinum in suis de Reformatione Capitulis expressit, eadem, quin & sæpius eisdem verbis ab hoc Conventu præformata videamus. Ut non immerito credatur, quod per hunc novennarium Prælatorum Conventum Spiritus Sanctus systema quoddam efformatum voluerit, quod ad reformationem Ecclesiæ Patribus Concilii Tridentini inserviret.

§. V.

Theologi, ac sanior Canonistarum pars doctrinam Jurisperitorum, de qua Paragrapho anteriori, reprobant.

SENTENTIAM Jurisperitorum, seu potius Juris imperitorum, Pontificiæ auctoritati pariter ac toti Ecclesiæ Catholicæ injuriosam, ac perniciosam, Paragrapho præcedenti exhibitam, cum Cardinali Contareno, ac aliis præclarissimis octo Prælatis passim Theologi omnes, tamquam Ministro Christi, & ejus in terris Vicario indignam rejiciunt & aversantur.

Quid enim Jurisperiti illi asserentes *voluntatem Pontificis regulam quamdam esse, qua ejus actiones dirigantur; neque in jure positivo constituendo, aut abrogando, aut etiam dispensando regulam quampiam Pontifici constitutam esse, præter ejus voluntatem*, aliud intendunt, nisi Pontifici dominationem quamdam asserere, qua potestate sua non ad utilitatem aut ad ædificationem Corporis Christi, quod est Ecclesia, uti debeat, sed pro suo beneplacito in bonum particulare convertere possit? a qua tamen dominatione quantopere Ministros suos, ac precipue qui major inter illos constitutus est, abesse voluerit humilitatis Magister Christus, vel ex unico ad Petrum, ac reliquos Apostolos monito sciunt Theologi.

Scitis quia Principes gentium dominantur eorum, inquit Christus *Matth. Cap. 20. vers. 25. 26. & qui majores sunt, potestatem exercent in eos. Nam ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister; & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus*. Quasi diceret: Qui *major erit inter vos*, ita se præesse debere sciat, ut non suum commodum, aut imperandi fastum ex Principatu quærat; sed se exhibeat ministrum, salutem ac bonum illorum, quibus præest, quærendo: quin & amplius, qui *primitus* esse voluerit, *servus* fit aliorum, atque adeo sciat se, quidquid bonorum habet corporis, animi, fortunarum, & vitam ipsam saluti subditorum impendere debere, instar *servi* seu mancipii.

Ex his, inquam, Christi verbis, Theologis est indubitatum. Pontificem debere omnem, qua supra reliquos Ecclesiæ Prælatos eminet, potestatem utilitati gregis Christi impendere, ut ejus in terris fidelis Vicarius inveniatur.

Ex qua indubitata, & ratione etiam naturali evidendi doctrina

ctrina, tamquam ulterius consequens Theologi, etiam recentiores, unanimi consensu, præeunte Doctore Angelico, constanter asserunt, Pontificem posse quidem, secundum opportunitates temporum vel negotiorum, mutare illa, quæ sancti Patres determinaverunt esse *de jure positivo*, sed *servata intentione statuentium, quæ est utilitas Ecclesiæ*. Contra Impug: Relig. *cap.* 4. Velut idem Doctor 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. *Omni dispensatio petita a Prælato, debet fieri ad honorem Christi, in cujus persona dispensat: vel ad utilitatem Ecclesiæ, quæ est ejus Corpus*.

Quare cum eodem suo Magistro generaliter asserunt, quod cuicumque dispensandi auctoritas conceditur, erit infidelis in sua dispensatione, *si non habet intentionem ad bonum commune; aut imprudens, si rationem dispensandi ignoret*. 1. 2. *Quæst.* 97. *art.* 4.

Quantumvis a Theologis hac in parte dissentiant nonnulli Jurisperiti, seu potius Leguleji: *Qui, ut ait Contarenus, ob imperitiam hujus potestatis (Pontificiæ) qualisnam sit, aut ad quam animi vim pertineat, & ut adulentur Pontificibus, adeo absurdam positionem (de qua Paragrapho præcedenti) non veriti sunt in publicum prodere*: sanior tamen ac major pars Canonistarum Theologis consentit, asserens Pontificiam dispensandi potestatem utilitati Ecclesiæ debere subservire, ut in usu illius fidelis inveniatur.

Ubi non subest causa rationabilis, non excusatus quis, quoad Deum, etiam ex dispensatione Papæ ait Panormitanus ad *Cap. Cum adeo, tit. De Rescriptis*.

Quinimmo Didacus Covarruvias *De Matrimonio Parag.* 9. *n.* 15. *dicere non veretur: inter omnes convenire, dispensationem a Romano Pontifice concessam contra jus* sine causa; *etsi sit contra* positivum, *animæ tutam non esse . . . . Talis enim dispensatio, ait, dilapidatio potius dicenda est, auctore Bernardo*. Hæc Covarruvias.

Utque Joannem Andream, Cardinalem Hostiensem, aliosque veteres Canonistas ejusdem sententiæ omittam, unicum ex recentioribus adduco Prosperum Fagnanum, qui variis locis in Commentariis ad Decretales docet conformiter ad sanctum Thomam, quod omnis dispensatio debeat fieri intuitu boni communis, & signanter ad *Cap. Ex parte, tit. De Cler. non resid. n.* 65. *Ubi probat sententiam Joannis de Lignano concludentis Papam posse dispensare generaliter, ut unus habeat plura curata, & consequenter super residentia; totum tamen* debere referri ad cultum divinum; *alias si nuda voluntate, non habita relatione ad bonum publicum, non foret dispensator, sed dissipator. De fideli dispensatore loquitur Textus Lucæ* 12. *ubi*: Quis putas fidelis est dispensator, quem constituit Dominus super familiam suam, &c. Infidelis *autem dispensator est*, qui non habet intuitum rationis & boni publici. *Item imprudens, non considerans causas motivas in bonum publicum directivas. Ex quo sequitur, ut quoad Deum non sit tutus is, cum quo sic dispensatur, immo verius dissipatur. Hæc de Lignano, quem refert & sequitur Abbas, quibus consentit Divus Thomas*. Hactenus Fagnanus.

Consentiunt igitur Canonistæ, Pontificem *secundum plenitudinem potestatis de jure posse supra jus dispensare*; ut ait Innocentius III. in *Cap.* 4. *De concess. Præb.* sed eam potestatis plenitudinem pro temporum & personarum exigentia, in bonum & utilitatem Ecclesiæ dirigendam sciunt, juxta illud Gregorii IX. apud *Rainald. ad ann.* 1234. *n.* 16. Romanus Pontifex *qui claves in B. Petro discretionis &* potestatis, *accepit, nunc mansuetudine utitur, nunc rigore, consideratis universis circumstantiis, neutrum sine altero relinquens . . . . Prudenter attendit non solum* personas, *sed* causas; *cum quibus videlicet, & ex quibus dispensare disponit; ne forte sic* dispenset: *ut* dissipet; *immo* ne dissipet, si dispenset; *ne propter mansuetudinem subvertatur veritas* (a).

Et quid, quæso, ipsi Romani Pontifices per decem & amplius secula aliud indicatum voluere, nisi omnem quam a Christo acceperunt potestatem servorum Dei seu Ecclesiæ utilitati esse consecrandam: dum nunquam satis laudato humilitatis exemplo, se palam professi sunt, & etiamnum hodie profitentur *servos servorum Dei?*

Facessant proinde Hæretici, qui doctrinam illam Jurisperitorum quorumdam, tamquam doctrinam ab Ecclesia aut Pontificibus probatam, buccis concrepantibus populo proponunt, ut Romani Pontificis Primatum in invidiam trahant.

§. VI.

Quæ sint necessaria ex parte postulantium dispensationem, ut omni ex parte licite procedam?

QUæ Legi naturali contraria sunt, nulla hominis proprie dicta dispensatione licita fieri *cap.* 1. notatum fuit. Hinc consectarium, dispensationem postulantibus, ut prudenter procedant, mature expendendum, num in eo, super quo dispensari rogant, nihil juri naturali contrarium, quod nec per Pontificiam dispensationem tolli possit, occurrat.

Constat quoque ex dictis *cap.* 2. dispensationem in jure mere positivo, ut omni ex parte licita sit, debere necessitate, aut utilitate communi compensari: ex quo rursus consequens prævie ad postulationem dispensationis discutiendum est, num hic & nunc necessitas, aut utilitas communis relaxationem legis compenset.

Sed ait forte ille cum quo dispensatum est: *Papa dispensavit, ipse sibi viderit, ego immunis sum. Hic cavillus, ait Cardinalis Bellarminus, securos multos reddit, tutum vero neminem*. Et rationem subdit: *Quoniam Papa non est dominus, sed dispensator; ideoque qui iniquam dispensationem petit, iniquitatis causa est: & qui ea utitur, eadem semper irretitur iniquitate*. Epist. ad Nepotem controvers. 5.

Quod Cardinalis Bellarminus, idem ante ipsum notaverat alter Cardinalis, Canonistis admodum famosus, vulgo dictus Abbas Panormitanus: *Dispensatus, inquit ad* Cap. Dudum, tit. de Elect. *etiam per Papam circa pluralitatem Beneficiorum sine causa, licet sit tutus quoad Ecclesiam militantem, non tamen quoad triumphantem; & sic non valet dispensatio quoad Deum*. Et ad *cap. Cum adeo, tit. De Rescript.* de eadem pluralitate Beneficiorum loquens, ait: *Ubi non subest causa rationabilis, non excusatur quis quoad Deum, etiam ex dispensatione Papæ*.

Similiter Synodus Coloniensis *anno* 1536. *Part.* 1. *Can.* 32. supposuit, dispensationem Apostolicam non semper præstare omnimodam securitatem plura Beneficia obtinentibus, dum monuit plura Beneficia ex dispensatione Apostolica retinentes, *viderint ut causam dispensationis Deo comprobent*.

Quod de dispensatione super pluralitate Beneficiorum dixerunt dicti Cardinales, illud de dispensatione super retentione pensionis dicere non dubitavit Cardinalis Toletus: *Sine justa causa, inquit, non habet locum in foro interiori & coram Deo dispensatio, sed tantum in foro exteriori. Unde qui pensiones retinet, etiam cum dispensatione, si non adest causa legitima, securi non sunt, nec excusantur, quia Papa dedit; & ipsorum est considerare quomodo dederit. Hoc, inquam, non excusat. Si enim quis accipiat pecunias ab OEconomo, quem scit male dispensare res domini, & contra justitiam, non potest eas in conscientia tum retinere. Papa autem non est dominus bonorum & redituum Ecclesiæ, sed tantum universalis dispensator. Unde sicut cum dispensat hominem in voto, non facit hominem securum in conscientia, nisi causa adsit; ita in pensionum & Beneficiorum distributione. Causa autem hæc debet esse in utilitatem Ecclesiæ, cujus sunt bona. Si enim nulla via, vel pacto in Ecclesiæ hujus vel universalis utilitatem tendat, non est causa legitima*. In *Instruct. Sacerd. lib.* 5. *cap.* 38. *num.* 3.

Hactenus de dispensationibus circa pluralitatem Beneficiorum, & pensionis retentionem asserta, eadem ratione dispensationi super similibus materiis applicantur; ut proinde non immerito dispensationem postulare meditanti inculcetur illud Bernardi ad Nepotem, desertionem sui Monasterii dispensatione Apostolica justificare volentem: *Attende cor tuum, discute intentionem, consule veritatem*. Epist. 1.

Instabunt forsan alii: Num causa sufficiens subsit, expendendum committimus Pontifici, atque ejus expetimus consilium: *Utinam*, dicebat similibus sanctus Bernardus Epist. 7. *non licentiam quæsissetis, sed concilium: id est, non ut liceret, sed an liceret*. Sed proh dolor! verendum, quod plurimis eorum dici possit, quod subdit Bernardus: *Malum in corde conceperant, opere tamen ausi non sunt adimplere, nisi cum licentia. Conceperunt dolorem, sed non peperunt iniquitatem, donec iniquo Papa conceptui præbuisset assensum . . . . Quod tamen, cum eodem* Doctore asserere ausim, *summum Pontificem fecisse nequaquam crediderim, nisi aut circumventum mendacio; aut importunitate victum*.

Profecto si quis serio attendat quomodo, & a quibus hodie dispensationes sollicitari, ac postulari soleant: facile comperiet, quod pluribus sine injuria regeri posset, quod hujusmodi olim regerebat S. Bernardus *ibid. Non satis de propria causa confidentes, remorsas, ac remordentes conscientias Apostolica conati estis delinire licentia. Frivolum satis remedium, quod non est aliud, nisi more protoplastorum; cauteriatis conscientiis texere perizomata, videlicet ad velamentum, non ad medicamentum*.

CAPUT III.

De his, quæ Dispensationem reddunt subreptitiam, aut de subreptione suspectam.

Quandonam suppressio veri, aut expressio falsi Dispensationem reddant invalidam; aut de invaliditate suspectam?

AD dispensationem, non tantum ut licita, sed etiam valida sit, requiri voluntatem & consensum illius, cui dispensandi auctoritas competit, nemo inficiatur: nec illud quisquam negare potest, quin sæpius contingat voluntatem dispensantis propter subreptionem, & obreptionem, sive subticentiam veri aut expressionem falsi deficere: sed quæ præcise veri suppressio aut falsi expressio faciant deficere voluntatem dispensantis, ut ob ejus defectum dispensatio sit invalida, aut pro invalida habenda, non ita expeditum.

Subticentiam veri tunc dispensationem invalidam, aut ad minus de invaliditate suspectam reddere credidimus, si consensus

(a) Observandum est, quod summus Pontifex, neque etiam alii Superiores Ecclesiastici jus habeant dispensandi ab observatione legum, quas Reges aliique Principes civiles statuerunt; neque etiam possint dispensare ab impedimentis matrimonii, quæ ad iisdem posita sunt. Quapropter dispensatio, quam pupillo Papa concederet, ut independenter a consensu parentum, vel tutorum, aut curatorum, conjugium iniret, esset in Galliis invalida: pariter irrita foret dispensatio, quam summus Pontifex vel alter Præsul largiretur Principi e semine Regio, ut absque consensu Regis contraheret matrimonium.

dispensantis, judicio prudentum, non caderet in casum propositum, si verum subticitum a parte rei fuisset expressum.

Quod vero consensus dispensantis trahi nequeat ad casum, prout se habet, si verum tacitum esset sincere expressum, ex plurimis colligitur.

Primo ex eo quod jura expresse vel implicite velint dispensationem esse rariorem & difficiliorem, quando verum illud subticitum revera intervenit; tunc enim rationabiliter judicatur, quod Pontifex, qui juribus se conformare præsumitur, non dispensasset si verum suppressum fuisset sincere expressum.

Secundo contingit, consensum dispensantis super casu cum subticentia veri, immerito trahi ad casum, prout a parte rei se habet; eo quod stylus aut consuetudo Curiæ velit id quod suppressum est, ita exprimi, ut hinc colligatur, Pontificem, qui stylum Curiæ servatum velle præsumitur, dispensare nolle, dum verum illud non est expressum. Exempla inferius plura occurrent.

Tertio contingit, consensum dispensantis in casum cum suppressione veri, male applicari casui, ut in veritate subsistit: si verum suppressum sit ejus generis, ut hic determinatus Pontifex (quod ex modo ejus agendi intelligi potest) soleat denegare dispensationem, aut saltem difficilius illam annuere, quoties concurrit illud, quod suppressum fuit.

Denique ut verbo absolvam; toties ob subticentiam veri dispensatio merito habetur pro invalida, aut de invaliditate suspecta, quoties ex natura rei verum subticitum est tale, ut prudenti judicio consensus dispensantis in casum, ut fuit propositus, non involvat consensum in casum, ut a parte rei se habet.

Idem esto judicium de expressione falsi; quod nimirum, si falsitas expressa ita mutet casum, ut consensus dispensantis præstitus super casu cum illa falsi expressione, non nisi imprudenter extendatur ad casum, ut a parte rei se habet, dispensatio habenda sit pro invalida, aut saltem de invaliditate suspecta.

Ex his collige, quod si casus, qui propositus fuit, cum alicujus veri suppressione aut falsi expressione prudentum judicio non comprehendat casum, prout revera se habet, dispensationem esse invalidam; licet supponeretur, quod Pontifex etiam dispensaturus fuisset, tametsi casus secundum rei veritatem fuisset expressus. Ratio est, quod dispensatio non pendeat ab actu voluntatis, qui ponendus fuisset, si casus fuisset Pontifici propositus, sed ab actu voluntatis, qui a parte rei intervenit. Cum igitur supponatur, quod casus super quo est dispensatum sit diversus, moraliter loquendo, a casu prout revera se habet, clarum est, dici non posse super eo dispensatum; quandoquidem propositus non fuerit, sed ad summum dici posset, quod dispensatum fuisset casu quo Pontifici expositus esset. Unde nullatenus probanda illa a nonnullis assignata regula: Veri suppressio aut falsi expressio non vitiat dispensationem, quoties dispensans ita est constitutus, ut si verum esset expressum aut falsum omissum, equidem dispensasset.

§. II.

Executio Dispensationis subinde suspendi potest ob scandalum, quod ex eo oriturum timetur.

QUANTOPERE cavendum sit ne per actiones nostras pusillis ponatur scandalum seu offendiculum, quo in peccatum ducantur, evincit terribilis illa Christi sententia *Matth. cap. 18. vers. 6. Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Unde Apostolus 1. *Cor. cap. 8. vers. 13. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Quare ea semper fuit præcipua Sedis Apostolicæ cura, ut a populis scandala amoveat; hinc jam pridem Julius I. in Epistola ad Orientales Episcopos graviter monuit: „ In rebus Ecclesiasticis non specimen eloquentiæ, sed Canones Apostolici requiruntur, *operaque dari solet, ne quis ex pravis in Ecclesia scandalizetur.* Expedit enim, secundum Evangelicum verbum, *molam asinariam suspendi a collo, atque ita demergi*, quam unum ex pusillis scandalizare ". Apud *Athan. Apolog. 2.*

Et quid aliud hodie indicant Pontifices, nisi summum amovendi scandala studium, dum nulla pene alia de causa in Matrimonio cum impedimento dirimente contracto, dispensant, quam ut *scandalis*, quæ ex dissolutione Matrimonii timentur, occuratur? ut ex infra dicendis patebit.

Procul proinde abest a mente Pontificum, ut dispensationes, aliave eorum rescripta cum offensione & scandalo populi executioni mandentur, quando eorum executio sine læsione charitatis aut veritatis omitti potest, quod & in terminis respondit Alexander III. in *Cap. 6. tit. De Præb.* „ Si mandatum nostrum, inquit, pro alicujus provisione receperis, qui aliud Beneficium habeat, de quo valeat commode sustentari, nisi forte in literis ipsis de hoc mentio habeatur, aut si non potest *ei sine scandalo provideri*, æquanimiter sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non duxeris exequendum.

Quid enim innuit Innocentius III. in *Cap. Quod olim, tit. De Cleric. Conjug.* qui filium Græci Sacerdotis ex legitima uxore susceptum in Episcopum consecrari permittens, addi hanc cautelam: *Nisi pro eo quod inter Latinos Græci hujusmodi conversantur, regionis consuetudo repugnet.* Ubi Joannes Andreas recte annotavit, hanc exceptionem additam ob vitandum scandalum & offensionem, quæ inde contingere posset, si quid alienum a consuetudine inter Latinos induceretur.

Pontificum proinde intentioni obsequuntur Episcopi, si dispensationem aut mandatum ad ipsos directum non exequantur, si ex illius executione scandalum aut offensio populi timeatur; vel ad minus executionem suspendunt, quoadusque Sedem Apostolicam de scandalo verisimiliter exorituro certiorem fecerint.

§. III.

Si ex negotii qualitate aut circumstantiis colligatur, Dispensationem concessam non esse causa cognita, subreptitia censeri debet.

POSTQUAM Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 18. De Reform.* decrevit, ut si urgens justaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse; id causa cognita ac summa maturitate, atque gratis, a quibuscumque, ad quos pertinebit, sit præstandum, subjungit: *Aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur.*

Si igitur Episcopus ex negotii atque personarum qualitate, loci ac temporis circumstantiis judicet, quod dispensatio talis per Pontificem data non fuisset, si gravitas negotii, aliæque circumstantiæ cognitæ, ac summa maturitate ponderatæ fuissent, subreptitia ipsi merito censebitur, judicabitque eam vel per falsi insinuationem, aut veri suppressionem fuisse obtentam.

Nec enim uno solum ex capite contingere potest, ut dispensatio Sedis Apostolicæ auctoritatem præferens, per Pontificem cum sincera causæ cognitione, ac ea qua par est maturitate expedita non fuerit.

Primo quidem: quia non raro contingit, quod falsa quædam Pontifici insinuentur, vel vera subticeantur. Notum enim est Sedem Apostolicam ob multiplicia, quæ ad eam, tamquam ad Caput Ecclesiæ, devolvuntur negotia, frequentioribus subjacere subreptionibus: quo fit, ut sæpius plena ac sincera causæ cognitio a Sede Apostolica haberi nequeat.

Secundo scitur, quod nonnunquam aliqua per importunitatem, & multiplicatas precum instantias a Sede Apostolica, alias non concedenda, quodammodo invita extorqueantur: ut alte jam pridem in ægritudine constitutus, de commendis Ecclesiarum Cathedralium, & Monasteriorum eo modo a se extortis querebatur Clemens V. *Extrav. 2. De Præb. in Comm.*

Tertio, evenire subinde potest, ut litteræ aliquæ e Cancellaria emaneant, quæ conscientiam Pontificis fugiunt, ut indicat Lucius III. in *Cap. 10. tit. De Rescript. in ant. coll.* vel saltem aliqua subinde a Ministris contra mentem Pontificis litteris inferantur. Ita teste Gregorio XIII. in *Bulla quæ incipit, In tanta*, sæpe conquestus fuerat ejus Prædecessor Pius V. in Bulla a se promulgata, quæ incipit, *Et si Mendicantium, multa aliter alioque sensu a se prolata fuisse, quam litteris expressa essent.*

Denique quia, ut Lucius III. *dict. Cap. 10.* ingenue fatetur; Pontifex *diversis occupationibus impeditus, singulis causis examinandis non sufficit*; quid mirum, si subinde contingat, ut dispensatio aliqua sine prævia plena causæ cognitione ac matura deliberatione concedatur, quæ concessa non fuisset, si per otium licuisset pontificii negotii momentum, omnesque illius circumstantias mature librare & expendere.

Si igitur ad Episcopos, aliosque Ecclesiæ Prælatos litteras dispensationis dirigi contingat, quæ non appareat cum causæ cognitione ac summa maturitate concessæ, turbari non debent, ut Archipiscopo Ravennatensi scribit Alexander. III. *Cap. 5. tit. De Rescript.* sed qualitatem negotii pro quo scribitur diligenter considerantes, aut mandatum Apostolicum reverenter adimpleant; aut per litteras, quare adimplere non possunt, rationabilem causam prætendant; seu quod idem est, pro subreptitiis habeant, quousque Sedem Apostolicam plenius informaverint, propiusque judicium ipsius intellexerint.

CAPUT IV.

De Dispensationibus Matrimonialibus.

§. I.

Ostenditur quanta sit utilitas probe scire praxim Dispensationum Matrimonialium.

DE utilitate, immo & necessitate cognoscendi praxim Dispensationum Matrimonialium, in Praxi sua Dispensationum Apostolicarum *lib. 7. cap. 1. num. 1.* in hunc modum discurrit Pyrrhus Corradus, J. U. D. a Paulo V. in Collegio Officialium dispensationum in ipsa Cancellaria Apostolica adoptatus: „ Quæ in humanis actibus, ait, si perperam fiant, mala atque incommoda reperiuntur, ea omnia in solam fere dispensationum matrimonialium executionem, nisi rite recteque perficiatur, acervatim (ut ita dicam) confluunt & cumulantur: nemo quandoquidem est, qui nesciat, quænam ex hoc primo malo incomoda, ceu venenato fonte procedunt. Enimvero hinc natalium defectus in prole, hinc iniquæ successiones, atque promotiones, cæteraque ad optimum finem minime conducentia. Sane haud procul a tanti mali calamitate distamus: quippe cum frequentissimus sit nostro hoc tempore harum dispensationum usus, nescio quæ prava consuetudo, aut corruptela verius inolevit, qua Judices Commissarii tantæ rei pondus non æqua lance æstimantes, exposita, qua par est diligentia, veritate niti negligant edoceri, Pontificem dispensasse contenti, cum revera non dispensaverit; sed ipsis dispensandi auctoritatem certis sub conditionibus demandaverit; quæ nisi, ut jubetur, impletæ fuerint, quidquid superstruxerint, corruet. Olim quippe hujusmodi dispensationes in ipsa Romana Curia, causæ cognitione, narratorumque verificatione præcedente, in forma gratiosa ut plurimum conficiebantur;

„ & qui-

„ & quidem ; ut rarior, ita & tutior illarum ; erat usus at quoniam difficile, valdeque in commodum id comperiebatur, optima profecto ratione ita sacri Canones sancivere, ut omnes dispensationes extra ipsam Curiam locorum Ordinariis, in forma communi sive commissaria dirigerentur; qui non nisi causis in partibus verificatis, tum demum Apostolica auctoritate dispensarent. . At sæpe videmus summorum Pontificum providentiam delegatorum ex Judicum imperitia aut incuria, ita suo fine frustrari, ut quod ad boni communis ædificationem salubriter conspicimus institutum, id ad certam perniciem atque destructionem detorqueatur “. Hæc Pyrrhus Corradus, qui multa satis feliciter, quæ praxim dispensationum, præsertim matrimonialium concernunt, refert: optandum ut æque feliciter, ea, quæ jus, præsertim naturale, concernunt, proposuisset. His si addamus quod ex defectu dispensationis contingat, quod plures in perpetuo vivant incestu: item, quod ob insufficientem notitiam eorum, tum quæ a testibus, tum a partibus seu oratoribus, qui dispensatione uti volunt, juramento confirmari debent, multa committantur perjuria, ut ex infra dicendis patebit; non difficulter apparebit quam utile, immo & multis necessarium sit probe noscere praxim Dispensationum Matrimonialium.

§. II.

Proponitur veterum interum in concedendis Dispensationibus Matrimonialibus morositas.

VETERUM tenacissimam Canonum custodiam, & summam in dispensando morositatem nullus vel parum in Historia Ecclesiastica & avita Ecclesiæ disciplina versatus ignorat; adeo quidem ut nonnulli nec parum in veterum actis & scriptis exercitati asserant, plurimis sæculis nullam Canonis infringendi veniam datam fuisse, sed dispensationes, si quæ darentur, tantum fuisse pœnarum Canonicarum remissiones.

Et quidem ut ad materiam nostram propius accedamus, adeo rigida etiam sæculo decimo erat observatio Canonum, qui Matrimonia inter consanguineos & affines interdicebant, ut satius duxerit Gregorius VI. totam Galliam interdicto subjicere, quam tolerare matrimonium inter Robertum Regem Galliæ & Matrem Odonis Comitis Bertham nomine, quæ ipsum Robertum de sacro Fonte susceperat; adeoque non nisi spiritualis cognatio, ac solum impedimentum juris positivi intercedebat: ut mirum proinde cuiquam videri posset, quod Gregorius VI. & Gallicani Episcopi Regem excommunicarint, ac omne regnum supposuerint Ecclesiastico interdicto. Cur enim Apostolica & Episcopali auctoritate impedimentum non dispensarunt? Huic dubio respondet Eximius P. Christianus Lupus „ hodiernam matrimonialium dispensationum facilitatem tunc non fuisse. Nulla tunc, inquit ad *Canonem* 11. *Concilii Remensis parte* 3. *Schol.* etiam Regia vel Augusta, licet in sexto duntaxat, aut septimo sanguinis vel affinitatis gradu, vel ignoranter contracta, longe minus contrahenda Matrimonia dispensabantur: sed cuncta dirimebantur juxta rigorem sacrorum Canonum. Ejusmodi dispensationes adeo tunc ignorabat Ecclesia, ut Francus quidam Roma redux, similem sibi datam asseverans a Gregorio III. Pontifice, ac ejus vigore prætendens inire matrimonium, gravissime scandalizarit omnem Galliam, & a nostro Apostolo Bonifacio, credere id recusante, consultus Zacharias Pontifex responderit; *Absit ut Prædecessor noster hoc ita credatur præcepisse. Nec enim ab hac Apostolica Sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum, sive Canonum institutis reperiuntur.*

Quinimmo, si Christiano Lupo credimus, Matrimoniorum impedimenta fere primus relaxavit Innocentius III. At quam ardua & necessaria causa dispensationem hanc ab Innocentio extorserit, & quanta cura & studio voluerit *vulnus* illud Ecclesiasticæ disciplinæ *compensari*, ex Auctoribus illius temporis refert Christianus Lupus. „ Othonis IV. & Philippi pro Germanico Imperio horrenda bella, ait, quis ignorat? Post Philippi cædem lucidum erat Othonis jus, verum Philippi filia obviabat. Hinc omnibus pacificandis Othonis cum ista filia conjugium convenire censuerunt Imperii Proceres & Episcopi, quin & ipsi Sedis Apostolicæ Cardinales Legati: sed obstabat quartus consanguinitatis gradus (*a*). Hinc tandem ad totius Imperialis Cleri & populi preces dispensavit laudatus Pontifex “. Ea tamen lege dispensavit, ait Lupus „ ut duo amplissima Monasteria Otho fundaret, omneque Imperium largis eleemosynis & ferventibus orationibus istud Ecclesiasticæ disciplinæ *vulnus compensaret*. Ita habes apud Arnoldum Abbatem Lubecensem in Chronico Sclavorum. Otho de S. Blasio addit (ait idem Lupus) quod Cluniacensis & Cisterciensis Ordinis Abbates eamdem compensationem per varia suorum Monachorum pia opera complere promiserint; istudque Canonis *vulnus* acceperint in suas conscientias; & quod spondere Otho debuerit singularem omnium Ecclesiarum defensionem, ac resumptionem sacri belli “. Hactenus P. Lupus.

At quam periculosum sit semel a Canonum rigore recedere, ex eodem Christiano Lupo intellige. „ Rima facta, inquit, facile dilatatur, tandemque crescit in grande foramen, immo & in apertam portam.

Quod tamen P. Lupus dicat, quod impedimenta Matrimoniorum fere primus dispensaverit Innocentius III. id intelligendum est de dispensatione ad Matrimonium contrahendum cum impedimento. Notat enim multo tempore ante Innocentium III. dispensationes matrimoniales fuisse indultas. „ Verum, ait, hæ omnes fuerunt non præviæ ad contrahendum, sed duntaxat posteriores, male contracti Matrimonii toleratrices dispensationes. Adeoque dispensationes prævias initiavit Alexander III. Innocentius III. ac ejus Successores viam ampliarunt.

§. III.

Discutitur Decretum Concilii Tridentini circa Dispensationes Matrimoniales.

SYNODUS Tridentina modum dispensationum matrimonialium præscribens, distinguit inter Matrimonia cum impedimento dirimente contracta, & Matrimonia cum simili impedimento contrahenda. Quoad prima, statuit *Sess.* 24. *De Matrimonio*, *cap.* 5. „ Ut si quis intra gradus prohibitos sciens, matrimonium contrahere præsumserit, separetur & spe dispensationis consequendæ careat: idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit, siquidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis: non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cujus salubria præcepta temere contempsit. Si vero solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit; tunc facilius cum eo, ac gratis dispensari poterit.

Hæc quoad dispensationes super Matrimoniis contractis.

Quoad contrahenda vero statuit: „ In contrahendis Matrimoniis vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro; idque ex causa gratis concedatur. In secundo nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.

Ex hoc Concilii Decreto colligimus: Primo, quod spe dispensationis consequendæ carere velit, qui scienter aut ex culpabili ignorantia ob non adhibitas solemnitates, in gradu prohibito contraxerunt: idque in illis tamen magis locum habere vult, qui non tantum contrahere matrimonium, sed etiam consummare ausi sunt. Hinc habemus consummationem matrimonii incestuosi difficiliorem reddere dispensationem: quod non sine fructu notari infra patebit.

Secundo, intelligimus ex mente Concilii facilius posse dispensari super matrimoniis contractis cum probabili ignorantia impedimenti, quam desuper contrahendis; in quo cum antiqua Ecclesiæ disciplina convenit. Ut enim paragrapho præcedenti diximus, Ecclesia multo tempore a miserat dispensationes toleratrices male contracti matrimonii, antequam in contrahendis eas admisisset.

Tertio intelligimus, quod in contrahendis matrimoniis nullam omnino dari volens dispensationem, aut raro; & in secundo gradu nunquam dispensari permittens, nisi inter magnos Principes, & ex publica causa, reducere intenderit, quantum conditio temporis & Ecclesiæ disciplina permittebant, avitam in dispensando morositatem.

Denique ex hoc Decreto habemus, quod in hac dispensationis specie observanda quoque sit regula dispensationum *Cap.* 2. adstructa; scilicet dispensationem non esse concedendam, nisi justa causa relaxationem Canonis compensante (*a*).

§. IV.

Quod Dispensationes Matrimoniales hodie dari soleant in forma commissoria, *& quæ inde consectaria?*

DISPENSATIONES Matrimoniales olim in Curia Romana, causæ cognitione, narratorumque verificatione præcedente, *in forma gratiosa*, ut plurimum concedebantur: at hodie, ad præscriptum Concilii Tridentini in *forma commissoria* expediri solent; ita ut dispensatio hodie non fiat Romæ per Pontificem, sed committatur dispensatio alicui in partibus, qui auctoritate Apostolica sibi sub certis conditionibus delegata, dispenset.

Ex quo consequens, quod admodum conveniat scire cui Pontifex dispensandi facultatem faciat: cum enim tota ipsius Delegati potestas promanet ex delegatione Pontificis, inutilis & nulla erit dispensatio, si fiat ab eo cui Pontifex delegare non intendit.

Ulterius, ex eodem intelligitur, quam necessarium sit probe novisse conditiones, sub quibus dispensandi auctoritas Delegato credatur. Quandoquidem enim tota potestas dispensandi pendeat a speciali Pontificis delegatione, evidenter sequitur, quod deficiente vel una ex conditionibus delegationi copulative adjectis, ipsa delegatio, & consequenter potestas dispensandi ex ea promanans evanescat.

§. V.

(*a*) Dicitur tamen septimus in Gallica quam P. Barre elucubravit Germaniæ historia, *tom.* 5. *pag.* 573. Eodem quoque modo gradus consanguinitatis enumeravit Struvius *par. VII. pag.* 444. quia duo isti Auctores sequuntur computum, quod olim Jurisconsulti & veteres Scriptores observaverunt.

(*a*) Anno 1790. Hispanos Episcopos inter & Nuntium Apostolicum gravis controversia orta est, occasione dispensationum Matrimonialium in tertio & quarto gradu consanguinitatis. Hactenus in eo Regno jus illud dispensandi sibi vendicaverat Nuntius, a quo jure Episcopos semper excluserat. Ut illud sibi restitueretur, fortiter in Concilio Tridentino ann. 1563. egerant Hispani; sed res sub Judice mansit. Hodie non tantum Præsules, sed ipse Rex exigit, ut prædictarum dispensationum jus suis Episcopis quoque relinquatur; controversia Romam delata est, unde judicium expectant Hispani.

§. V.

Cui hodie Dispensatio delegari soleat?

DISPENSATIONES Matrimoniales juxta hodiernum Curiæ Romanæ stylum expediri in *forma commissoria*, Paragrapho præcedenti notatum fuit.

Commissio fieri solet, ad præscriptum Concilii Tridentini, *Ordinario* id est Episcopo, aut ejus in spiritualibus Vicario Generali, qui in his partibus *Officialis* dicitur. Nunquam tamen litteræ dispensationis utrique simul inscribuntur, sed alteri tantum: & frequentius Vicario Generali seu *Officiali*.

Nunquam in delegatione exprimi consuevit aut nomen Episcopi aut Vicarii; ideoque non personæ, sed dignitati facta præsumitur: quare & in successorem transit. Unde Episcopo aut Vicario ante expeditam dispensationem mortuo, successor sine nova delegatione dispensare poterit.

Quia tamen hæc potestas non est Jurisdictionis ordinariæ, vel ex eadem profluens, sed ex *speciali* delegatione Pontificis Episcopo conceditur, idcirco Episcopo defuncto ante dispensationem expeditam, non transit in Capitulum aut ejus Vicarium. Eadem de causa, *Officiali* facta delegatione, Episcopum dispensare non posse pro certo tenet Curia Romana: & sæpius ita in eadem judicatum refertur. Hinc delegatione facta *Officiali*, ipso, necdum dispensatione expedita, mortuo, debet exspectari Successor, vel novæ litteræ commissionis ad Episcopum petendæ.

Si Episcopo delegatio destinata foret, eo mortuo ante dispensationem absolutam, Successor erit expectandus, vel litteræ commissionis erunt postulandæ ad viciniorem Episcopum, aut hujus Vicarium; non autem ad Capitulum aut ejus Vicarium: nunquam enim litteræ diriguntur ad Capitulum vel hujus Vicarium sede vacante, sed ad viciniorem Episcopum vel ipsius *Officialem*.

Notatu dignum est, quod Pontifex juxta indubitatum & notorium stylum Curiæ semper intendat litteras dirigere ad Ordinarium oratricis, non oratoris. Ideoque si oratores sint diversæ Diœcesis, necessario exprimenda est Diœcesis oratricis: alias contingere posset, litteras ipsas dirigi Ordinario non oratricis, sed oratoris, contra mentem Pontificis: ac propterea illarum executor, si hujusmodi stylum ignoret, perperam litteras ipsas exequeretur, ait Pyrrhus Corradus *lib. 7. Dispens. Apost. cap. 5. num. 26.*

§. VI.

Proponuntur conditiones, sub quibus hodie dispensandi potestas committi solet.

UT clarius appareat, sub quibus conditionibus potestas dispensandi Delegato concedatur: dispositivam litterarum, quibus dicta potestas secundum hodiernum stylum Curiæ Romanæ committi solet, hic inserere conveniens judicavi. Litteræ igitur dispensationum matrimonialium hac fere forma expediri consueverunt.

Innocentius XI. Episcopus, Servus Servorum Dei: vel subinde in forma *Brevis* simpliciter: *Innocentius XI. dilecto filio Vicario venerabilis fratris nostri Archiepiscopi Mechliniensis in spiritualibus generali, salutem & Apostolicam benedictionem. Oblatæ nobis nuper parte dilecti filii Joannis N. laici, & dilectæ in Christo filiæ Catharinæ N. mulieris Mechliniensis Diœcesis, ex loco N. ortorum petitionis series continebat.* Hic subjicitur per modum narrativæ, id quod partes supplicantes per supplicam postularunt.

Quæ supplica cum varia sit pro diversitate, vel illius super quo dispensatio petitur, vel causæ ob quam postulatur, etiam narrativa sæpius variatur.

Præmissa narrativa, tunc inclinationem suam ad annuendum postulatis, Pontifex subjungit his verbis: *Nos igitur eosdem Joannem & Catharinam, & eorum quemlibet a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis a jure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, ac certam de præmissis notitiam non habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, Discretioni tuæ, de qua in his specialem in Domino fiduciam obtinebimus, per Apostolica scripta mandamus.*

His subnectitur dispositiva, qua Pontifex Delegato potestatem dispensandi auctoritate Apostolica, sub certis conditionibus indulget: *Quatenus deposita per te omni spe cujuscumque muneris aut præmii, etiam sponte oblati, a quo te omnino abstinere debere monemus, te de præmissis diligenter informes: & si per informationem eamdem preces veritate niti repereris, super quo tuam conscientiam o eramus; tunc cum eisdem Joanne & Catharina (dummodo illa propter hoc rapta non fuerit) quod impedimento quarti consanguinitatis gradus hujusmodi, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus, Matrimonium inter se publice servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere libere & licite valeant, auctoritate nostra dispenses. Distantiam vero tertii gradus præfato eis non obstare declares, prolem suscipiendam exinde legitimam nunciando. Volumus autem, quod si spreta monitione nostra, hujusmodi aliquid muneris, aut præmii occasione dictæ dispensationis exigere, aut oblatum recipere temere præsumpseris, excommunicationis latæ sententiæ pœnam incurras.* Datum Romæ, &c.

Ex tenore prædictæ dispositivæ patet: Primo, quod Delegatus prævie ad dispensationem debeat se de narratis in suplica *diligenter informare*.

Secundo, quod ad dispensationem procedere non possit, nisi *per informationem eamdem preces veritate niti repererit*.

Tertio, quod nihil muneris aut præmii occasione dispensationis exigere, aut oblati recipere possit.

§. VII.

De quibus, & quomodo Delegatus prævie ad Dispensationem se informare debeat?

CLAUSULA dispositivæ §. præcedenti exhibitæ: *Mandamus, quatenus deposita*, &c. *te de præmissis diligenter informes; & si per informationem eamdem preces veritate niti repereris, super quo tuam conscientiam oneramus... tunc cum iisdem auctoritate nostra dispenses*. Hæc, inquam, clausula satis superque ostendit nolle Pontificem, ut Delegatus stet simplici ac nudæ assertioni ipsorum oratorum; sed *se diligenter informet* de omnibus narratis, id est tam de impedimento per oratores allegato, quam de causa dispensationis, atque aliis clausulis per Pontificem adjectis. Quod vero hæc informatio facienda sit non perfunctorie, sed summa cum circumspectione & sagacitate, patet ex instructionibus pro examine testium, qui indicuntur pro contrahendis Matrimoniis, per Inquisitionem Romanam confectis & ordinariis, ut juxta eas procedant, submissis. Et quidem articulo primo ordinatur, ut per Delegatum *testis moneatur de gravitate juramenti* (testes enim de veritate dicenda jurare tenentur) *in hoc præsertim negotio pertimescendi, in quo divina simul ac humana Majestas læditur ob rei, de qua tractatur, importantiam & gravitatem*.

Quinimmo ut hæc informatio majore cum maturitate ac fidelitate perageretur, censuere Pontifices non cuilibet hanc committendam; sed ut minus Vicario Episcopi in spiritualibus Generali: de cujus fide & diligentia, ob ejus in Ecclesia majorem dignitatem, amplius confidunt, ut indicant verba, quibus dispensandi potestatem faciunt: *Discretioni tuæ, de qua in his specialem in Domino fiduciam obtinebimus, &c.*

Deinde ne forte Delegatus spe lucri lactatus, aut muneribus excæcatus, non ea qua par esset causæ discussione ac maturitate ad dispensationem procedit, serio eum monitum volumus: „ Ut „ deposita omni spe cujuscumque muneris aut præmii etiam „ sponte oblati, a quo, inquiunt, te omnino abstinere debere „ monemus, te de præmissis diligenter informes". Utque hanc „ rem efficacius inculcent, in fine rursus addunt: „ Volumus „ autem, quod si spreta monitione nostra, hujusmodi aliquid „ muneris aut præmii occasione dictæ dispensationis exigere aut „ oblatum recipere temere præsumpseris, excommunicationis „ latæ sententiæ pœnam incurras.

Ex quibus plusquam sufficienter intelligitur, quod mens Pontificum sit, ut Delegati non leviter, sed summa maturitate & severitate de veritate narratorum se informent. Nec mirum: „ Quia cum agatur (inquit Pyrhus Corradus in *Praxi De Dispensat. lib. 7. cap. 6. num. 3.*) de re tam gravi, nempe de „ dispensando super Matrimonio contrahendo, & vis mutui a„ moris inter sponsos facile posset decipere Delegatum, produ„ cendo testes minus idoneos, & non recte deponentes; debet „ propterea ipse Delegatus perpendere qualitatem ipsorum te„ stium: nam ut plurimum deponunt per unum, eumdemque „ præmeditatum sermonem, cum præcisa verba per ipsos spon„ sos testibus suggeruntur, qui a veritatis tramite sæpe solent „ deviare. Unde cum causa expressa non remanet verificata, „ dispensationes hujusmodi perperam exequuntur: & tam Dele„ gatus dispensans quam dispensati, necnon ipsi testes, viam „ ad inferos sibi parant; quia clausula prædicta non ad orna„ tum litterarum apponitur, ut dicebat quidam Jurisconsultus; „ sed ut per eam intelligat Delegatus se debere procedere super „ hoc cum pede plumbeo: quia totum negotium committitur „ conscientiæ suæ.

§. VIII.

Quandonam preces dicendæ sint veritate non niti, ob non sinceram expressionem impedimenti; ita ut propterea Dispensatio dicenda sit subreptitia?

DELEGATUM ad dispensationem procedere non posse, nisi preces quoad narrata, id est, allegationem impedimentorum, causam dispensationis, aliasque clausulas, adjecta prævia informatione, veritate niti deprehendantur, *superiori Paragr.* ostensum fuit. Hinc sequitur 1. nullam futuram dispensationem, si oratores dixerint se conjunctos quarto consanguinitatis aut affinitatis gradu, cum in tertio gradu se contingant: tametsi supponatur, quod error provenisset ex probabili ignorantia facti; quia similis ignorantia sufficere potest, ut factum per similem ignorantiam a culpa eximatur; sed efficere nequit, ut censeri possit dispensatum super tertio consanguinitatis gradu, super quo dispensatio nequidem petita fuit.

2. Dispensatio nulla erit, si oratores expresserint simpliciter consanguinitatem aut affinitatem in tertio gradu, si tamen se contingat tertio gradu ex duplici stipite, vel tertio ex uno, & quarto ex altero: eo quod preces suas ita proposuerint, quasi unum atque simplex consanguinitatis impedimentum intercederet; cum tamen duplex in effectu intercedat.

3. Preces veritate non nitentur, si duobus diversis impedimentis intercedentibus, unum tantum licet majus, subticito minori super quo facile dispensari solet, exprimatur; tametsi pone-

retur, quod Pontifex dispensasset, si utrumque expressum fuisset: quia equidem verum manet, super minori impedimento dirimente dispensatum non fuisse, utpote super quo dispensatio postulata non est.

4. Dispensatio erit invalida, si duo intercedant impedimenta, & super utroque petita fuerit dispensatio, sed diverso tempore unum sine altero exprimendo; atque ita duplex, ac separata dispensatio super utroque impetrata sit.

Quo factum fuit, ut utraque dispensatio eo modo postulata fuerit, ac si unum solum impedimentum tempore impetratæ dispensationis subesset; cum tamen duo revera intercederent, quæ si fuissent simul exposita, nulla forsitan dispensatio indulta fuisset; quia duo impedimenta concurrentia unum quasi vinculum fortius, ac difficilioris dissolutionis constituunt.

Denique ut verbo absolvam, toties dispensatio ob erroneam expressionem impedimenti, erit invalida, quoties ea est expressio impedimenti, ut illa non involvat expressionem impedimenti, prout revera subest; tametsi daretur, quod Pontifex dispensasset, & forte facilius, si impedimentum juxta rei veritatem expositum fuisset: quia, ut sæpius monuimus, non sufficit quod Pontifex dispensasset, si impedimentum foret allegatum; sed necessarium est, ut super impedimento revera dispensavit; quod factum esse dici non potest, quando impedimentum Pontifici nequidem est propositum.

Hinc dicimus dispensationem futuram invalidam, si expressus fuerit tertius gradus consanguinitatis, pro tertio gradu affinitatis,

§ IX.

Ut facilius intelligatur quando preces veritate nitantur, proponuntur causæ Dispensationum Matrimonialium cum suis formulis, ac in primis quatuor ex iis, quæ culpam annexam non habent.

PLures eæque diversæ causæ, ob quas Dispensationes Matrimoniales indulgeantur, in variis Congregationibus Romæ desuper habitis sunt admissæ, & suis formulis expressæ: nonnunquam tamen visum fuit quod causa aliqua, quæ certo tempore ut sufficiens admissa fuerat, postmodum ut insufficiens fuerit rejecta. Et quidem „ causa quæ vulgo dicitur *ob angustiam loci*, „ usque ad annum nonum Pontificatus felicis record. Pauli V. „ passim admittebatur, inquit Pyrrhus Corradus *lib. 7. c. 5. n. 40.* „ non modo in locis angustis, verum etiam amplis & populatis? „ quinimmo etiam in magnis civitatibus, nempe Neapoli, nec- „ non in ipsa Urbe: ex eo quod oratrices talis qualitatis esse „ poterant, quod respectu illarum non inveniebant in illis viros „ patris conditionis, quibus nubere potuissent. Verum re matu- „ re perpensa, cum inverisimile videretur, non solum in tam „ insignibus, verum etiam in parvis civitatibus posse hanc cau- „ sam ita passim & facile verificari; ipse Paulus meo tempore „ eam sustulit, quoad angustiam civitatis; suisque Officialibus „ ad id præpositis præcepit, ne deinceps illam admitterent, pro- „ ut ea regulariter denegatur.

Animus non est, omnes & singulas causas in diversis Congregationibus probatas, cum suis formulis hic referre, sed aliquas tantum, easque magis ordinarias.

Prima est: *Ob angustiam loci*, quæ exprimitur hac formula: *Quod cum dicta oratrix in dicto loco, propter illius angustiam, virum sibi non consanguineum, vel affinem paris conditionis, cui nubere possit, invenire nequeat, cupiunt, &c.*

„ Hæc est una ex frequentioribus causis, teste Pyrrho Corra- „ do, cum quibus conceduntur dispensationes matrimoniales „ nimirum dum oratrix oriunda est ex loco non ita amplo, ut „ mox ex eodem audivimus) præsertim in gradibus consangui- „ nitatis seu affinitatis *remotioribus*.

Quin & aliquando etiam in proximioribus, v. g. secundo & tertio gradu a communi stipite ob eamdem causam dispensatur; sed tunc exprimitur formula sequenti, & a præcedenti nonnihil diversa: *Quod cum dicta mulier in dicto loco, propter illius angustiam virum paris conditionis, cui nubere possit, invenire nequeat; & si extra dictum locum nubere cogeretur, dos, quam ipsa habet, non esset competens, neque sufficiens, ut cum ea virum, cui juxta status sui conditionem nubere posset, invenire valeret: Cupiunt, &c.*

Secunda, eaque hodie usitata, dicitur *ob incompetentiam dotis*; quæ hac formula exprimi consuevit: *Quod cum dicta oratrix dotem habeat minus competentem juxta status sui conditionem, cum qua virum sibi non consanguineum, vel affinem paris conditionis, cui nubere possit invenire nequeat; & dictus orator illam cum dicta minus competenti dote uxorem ducere intendat; Cupiunt: &c.*

Formula primæ causæ ostendit, pro verificatione illius non sufficere *angustiam loci*, sed insuper requiri quod mulier ob *loci angustiam*, virum non consanguineum vel affinem paris conditionis, in loco invenire nequeat. Plura insuper requiri, si exprimatur per secundam formulam, ex illius lectione patet.

Pro verificatione secundæ causæ exigitur, ut oratrix destituatur dote competente juxta status sui conditionem; quodque ob eam incompetentiam virum non consanguineum reperire nequeat, & præterea consanguineus cum dote incompetenti ipsam ducere velit.

Hæc si attendantur apparebit quod merito Delegatos moneat Genuensis in *Praxi Neap. c. 20. n. 14.* ut in verificatione harum causarum sibi attendant quia, ait, *ut plurimum solent esse subreptitiæ*.

Tertia, eaque hodie admodum frequens, est pro oratrice *excedente 24. ætatis annum*, quæ hoc tenore exprimitur: *Quod cum dicta oratrix vigesimum quartum annum & ultra agens, hactenus virum paris conditionis, cui nubere possit, non invenit: Cupiunt, &c.*

Quis, secundum expressionem præsentis formulæ, sit dicendus *vir paris conditionis*, ex qualitate ac conditione mulieris prudens Delegatus seu Commissarius determinare debet.

Illud omni specie veri caret, quod nonnullis persuasum videtur, nimirum causam hanc verificari, licet aliquis non consanguineus, etiam paris conditionis, oratricem ducere voluerit, modo ipsa noluerit eum accipere: si enim sola nolleitas mulieris sufficeret, ut diceretur *virum paris conditionis, cui nubere possit, non invenisse*; sequeretur quod eo ipso quo aliqua 24. annum excessisset, & nulli nisi consanguineo nubere vellet, dicenda esset justam habere dispensationis causam: quo quid ineptius?

Ut igitur causa hæc verificetur, expendendum num nullus hactenus cum oratrice matrimonium contrahere voluerit, qui prudentum judicio *paris* cum illa *conditionis* esset; & cum quo, omnibus consideratis, matrimonium inire potuisset.

Quarta causa, eaque pro Belgio multum frequens, in dicta *pro Belgis*, proponitur hac forma: *Quod cum dicti oratores orthodoxæ fidei cultores existant, ac Deo dante, sub obedientia sanctæ Romanæ Ecclesiæ vivere, & mori intendant; & in illis partibus, in quibus multi adsunt hæretici, non possunt animos singulorum explorare, & qui Catholicam Religionem vere profitentur internoscere: ac propterea, ne contingat eos cum hæreticis matrimonium contrahere: Cupiunt, &c.*

Attentius formulæ hujus tenorem consideranti non difficulter apparebit, quæ pro verificatione hujus causæ probanda sint; & quam raro his in partibus, hoc tempore causa hæc verificari queat.

Considerari meretur, quod ea omnia, quæ in hac formula exprimuntur, debeant verificari respectu oratorum, qui dispensationem impetrarunt: id est, *quod cum ipsi orthodoxæ fidei cultores existant, non possint animos singulorum sufficienter explorare, & qui Catholicam fidem vere profitentur, internoscere*; ac propterea periculum sit ne cum hæreticis matrimonium contrahant. Quod enim in partibus illis aliqui Hæretici existant, & ob id forsitan aliquibus periculum contrahendi cum hæreticis immineat; nihil ad rem facit, modo ipsis oratoribus simile periculum non sit.

§. X.

Quæ exprimenda & verificanda sint, ut Dispensatio super contrahendo Matrimonio, prævio incestu aut familiariori conversatione, sit valida?

QUANDOCUMQUE petitur dispensatio super Matrimonio contrahendo, de stylo Curiæ Romanæ, incestus prævius, si intervenerit, exprimendus est, etiam cum ignorantia impedimenti commissus, si tamen tempore incestus *scientiam impedimenti* Partes habuerint, non sufficiet simpliciter exponere actum conjugalem intervenisse; sed necessario exprimendum erit, illum commissum fuisse cum *scientia impedimenti*.

Praxis quotidiana docet, frequenter postulari, & concedi dispensationem propter prævium incestum, aut familiariorem conversationem inter oratores, quæ ut minus suspicionem commissi incestus causavit.

Quando hac de causa dispensatio postulatur, supplica juxta morem Curiæ concipi solet tenore sequenti:

Exponunt N. & N..: *quod ipsis alias scientibus se tertio consanguinitatis gradu invicem esse conjunctos, Orator prædictus non quidem peccandi data opera, ut crimine admisso, hæc causa foret S. V. & Sedem Apostolicam ad misericordiam & gratiam erga ipsos faciliores reddendi, sed solum vesana libidine victus oratricem cognovit. Cum autem, Pater Sancte, nisi matrimonium inter dictos oratores contrahatur, dicta mulier diffamata & innupta remaneret, graviaque exinde scandala possent verisimiliter exoriri, Cupiunt, &c.*

Eadem quoque est formula expressionis, quando non quidem incestus, sed familiarior conversatio allegatur.

Hinc collige, in hac dispensatione verificanda esse sequentia.

Primo, quod mulier *diffamata & innupta* remanere deberet.

Secundo, quod *gravia scandala ob incestum commissum* (idem est, quando allegatur familiarior conversatio) verisimiliter nata sint exoriri.

Tertio denique, quod spes sit, quod scandalis illis per contractum matrimonium inter dictos oratores occurretur, nec alio modo occurri posset,

Insuper pro praxi dispensationis, ex præallegata causa notandum est, quod de stylo Curiæ dispensatio non intelligatur concessa, nisi sub hac conditione: *modo incestus* (idem est de familiariore conversatione) *non sit commissus spe facilius consequendæ dispensationis*. Quare etiam injungitur Delegato, ut ad dispensationem non procedat, nisi recepto ab oratoribus juramento, *quod sub spe facilius habendæ dispensationis incestum hunc* (idem rursus est de familiariori conversatione) *non commiserint*.

Qui igitur dispensationem ex jam dicta causa petere meditatur, serio expendat, num tria illa pro verificatione requisita revera subsint; & utrum juramentum illud vere præstare poterit.

§. XI.

Quanam sint exponenda & verificanda in Dispensatione super cognatione spirituali, aut voto castitatis?

UT dispensatio super cognatione spirituali sit valida, exprimendum est, unde hæc cognatio ortum ducat. Si enim subesset spiritualis filiatio, seu quod alter alterum de sacro Fonte suscepisset, difficilior omnino erit dispensatio, quam si sola compaternitas spiritualis inter oratores intercederet. Quinimmo non solent Pontifices super filiatione spirituali dispensare, indecorum ac scandalosum id existimantes. Unde teste Fagnano, cum in casu occurrente Congregatio existimasset dispensationem annuen-

nuendam super filiatione spirituali; tamen relata ad Gregorium XIII. sententia, Sanctitas Sua noluit dispensare. „ Et quamvis, „ ait Fagnanus nonnunquam post tempora Gregorii XIII. di- „ spensatum fuerit ob dotis incompetentiam cum illius sufficien- „ ti augmento; *non tamen est judicandum exemplis; nec quod* „ *aliquando factum est, sed quod fieri debet, est spectandum* „. Ad *Cap. fin. De Cognat. spirit.*

Pro praxi hujus dispensationis notat Pyrrhus Corradus *lib* 8. *Dispens. Apost. cap* 8. de stylo Curiæ notorie receptum esse in postulatione dispensationis super impedimento spiritualis cognationis, prævium incestum, si intervenerit, exprimendum esse: quem stylum rationi ac juri conformem esse credimus, quidquid in contrarium dicat Thomas Sanchez *De Matrim. lib. 8. disp. 25. num. 2.*

Quod dispensationem super voto castitatis attinet, illa concedi solet ex causa hac: *Quod orator ita stimulis carnis agitetur, ut continentiam servare posse non speret, ac propterea Matrimonium contrahere desideret.*

Hæc formula clare innuit Pontificem in voto castitatis non dispensare, nisi ob moralem impossibilitatem servandi castitatem ab illo qui vovit. Quod indubie intelligendum est, si moralis illa impossibilitas continendi maneat, mediis opportunis pro servando voto castitatis adhibitis: postquam, v. g. peccandi occasiones vitaverit, jejunia, vigilias, aliasque corporis castigationes, quibus caro potenter reprimitur, & spiritui subjicitur, adhibuerit; insuper adjunxerit frequentiam orationum, cæteraque pietatis exercitia, quibus continentiæ donum a Deo impetratur. Qui enim hæc neglexit, vera affirmare non potest ita *se stimulis carnis agitari, ut continentiam servare posse non speret*; quandoquidem media ordinata ad servandam castitatem pro illo, qui stimulis carnis agitatur, non adhibuerit; adeoque nec videri finem, qui est custodia castitatis, unquam efficaciter intendisse.

Illud in dispensatione super voto castitatis advertendum, quod orator per dispensationem non amplius a voti obligatione absolvatur, quam ut incontinentiæ periculo hic & nunc occurratur. Quare sic restringi solet dispensatio, ut vi illius, *semel* tantum matrimonium contrahere possit: adjungitur enim, *quod si dictus orator mulieri, cum qua contrahet, supervixerit, maneat postea cælebs, & eodem voto, ut prius, obligatus*. Insuper Delegato mandatur, ut opera aliqua pœnitentiæ oratori injungat, *quæ quotidie facere teneatur ad eum finem, ut ea adimplens, meminisse semper possit obligationis, qua hujusmodi voto adstringebatur.*

§. XII.

Quæ exprimenda veniant, quando petitur Dispensatio super Matrimonio cum impedimento dirimente contracto?

MATRIMONIUM de facto quidem, sed nulliter de jure contrahitur, quandocumque inter contrahentes subest impedimentum dirimens, sive notitia impedimenti tempore initi matrimonii adfuerit, sive non: quapropter ut in simili matrimonio, qui sic contraxerunt, permanere valeant, dispensatione opus est. Pro cujus praxi notanda subsequentia.

Primo, si cum scientia impedimenti contractum sit matrimonium, illius scientiæ sub pœna nullitatis mentio injicienda est.

Secundo, si non tantum cum scientia impedimenti contractum, sed & consummatum fuerit; idipsum similiter sub pœna nullitatis exponendum esse indicant verba Concilii Tridentini *Sess.* 24. *De Matrim. cap.* 5. *Si quis intra gradus prohibitos matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat: idque in eo,* inquit, *multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere*, sed etiam *consummare ausus fuit*. Hæc enim finalia verba evidenter ostendunt, quod difficilior esse debeat dispensatio, quando ultra contractum matrimonii, accessit ipsa matrimonii consummatio.

Tertio, necessario declarari debet, num ad contractum matrimonii, processum non sit *spe facilius consequendi dispensationis*. Immo si non fuerit expressum, in dispositiva litterarum injungitur Delegato, ut ad dispensationem non procedat, nisi recepto ab eis juramento, *quod sub spe facilius dispensationis impetranda non contraxerint.*

Quarto, si quando matrimonium cum ignorantia impedimenti iniri contingit; si quidem solemnitates requisitæ in contrahendo matrimonio neglectæ sunt, neglectus ille necessario venit exponendus: quia Synodus Tridentina vult, ut eo modo ignoranter contrahentes spe consequendæ dispensationis careant, non secus ac si scienter cum impedimento contraxissent.

Quinto, si contingat matrimonium cum ignorantia impedimenti esse contractum, nec solemnitates requisitæ proprie neglectæ fuerint, sed de licentia Ordinarii proclamationes omissæ sint; de stylo Curiæ hujusmodi omissio est exponenda.

Sexto, si adhibitis omnibus solemnitatibus, matrimonium cum impedimento dirimente ignoranter contractum fuerit, & insuper consummatum; consummatio exponenda erit, tametsi durante ignorantia duntaxat intervenerit: sin vero, detecto impedimento, in actu conjugali permanserint, id specialiter erit declarandum.

§. XIII.

Expenditur causa, ob quam hodie dispensari consuevit super Matrimonio cum impedimento dirimente contracto.

CAUSA ordinaria, ob quam super matrimonio cum impedimento dirimente contracto, hodie dispensatio indulgeri solet, est aversio scandalorum, quæ ex divortio oritura timentur; eaque hac formula exprimitur: *Cum autem si divortium inter eos fieret, gravia exinde scandala possint verisimiliter exoriri, &c.*

Ex hac formula constat, pro verificatione hujus causæ necesse esse, ut revera periculum sit, quod gravia scandala ex divortio orientur; eaque avertenda credantur, si oratores vigore dispensationis in matrimonio contracto perseverare possint.

Quin prædicta scandala per dispensationem avertenda debeant esse admodum gravia, dum agitur de matrimonio cum impedimento dirimente *scienter* contracto, indicat Synodus Tridentina, dum statuit, ut *hujusmodi contrahentes separentur, & spe dispensationis careant. Unde* (*teste Pyrrho Corrado* lib. 8. De Dispensat. Apostolic. cap. 3.) *Pontifices non nisi summa cum difficultate dispensant, cum tales oratores tali judicent dispensatione indignos, stante Decreto ejusdem Concilii.*

Quin & eodem referente, Clemens VII. edito Decreto omnibus denuntiandum seu intimandum credidit: *quod in posterum, cum illis, qui in gradibus prohibitis matrimonia scienter contraxerint, etiamsi illa consummaverint, non intenderet dispensare; sed illa, scandalis, quæ oriri posse formidarentur, minime attentis, omnino separari mandabit.*

Similiter Paulus IV. deprehendens, quod dispensationes super matrimoniis in gradibus prohibitis scienter contractis, de facili concessæ, causam tribuerint delinquendi; Constitutione sua, quam refert ibidem Corradus, declaravit: *Absolutiones & dispensationes hujusmodi ex prætextu prædicto (nimirum quod ex divortio gravia scandala orirentur) etiamsi proles ex matrimonio sic contracto subsecuta fuerit; nullatenus, sed solum ex causa urgentissima pro bono publico, & a jure considerata per nos tantum,* inquit, *& non alium approbanda concedemus, & quod dispensationes ex alia causa nostris temporibus exulabunt: quod nobis licere non patimur, Successoribus indicantes.*

§. XIV.

Dispensatione super Matrimonio nulliter contracto obtenta; qua forma Matrimonium de novo contrahendum sit?

INDUBITATUM est, matrimonium cum impedimento dirimente contractum, nullum esse; ac consequenter dispensatione superveniente opus esse, quod omnia ex integro ponantur, ac si de novo matrimonium esset ineundum. Quod ipsum indicat Pontifex, dispensandi potestatem hoc tenore faciens: *Ut matrimonium inter se de novo publice, servata forma Concilii Tridentini, contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere libere & licite valeant, auctoritate nostra dispenses.*

Hinc collige, quod dispensatione obtenta non sufficiat quod Parocho interrogante mulierem, num hic sit suus maritus, & virum, num hæc sit sua uxor, uterque affirmet: eo quod illa affirmando, non contrahatur de novo matrimonium; sed ut summum declaratur, quod in matrimonio, quod subesse ab utroque, aut altero saltem creditur, se invicem pro conjugibus agnoscant.

Ulterius collige, utrique parti innotescere debere, quod prius matrimonium nullum fuerit; ac proinde ab utraque haberi notitiam impedimenti dirimentis, saltem in genere; ut ea habita libere de novo matrimonium contrahere queant.

Sed quid, si impedimentum marito sit certum, uxori vero proponatur ut dubium? Resp. Præterquam quod id sine mendacio fieri nequeat, etiam contingere posset, quod talem errorem matrimonium de novo contractum esset invalidum: quia fieri potest, ut uxor rationabiliter ita esset constituta, ut de novo matrimonium inire vellet, si tantum dubia esset illius invaliditas, nollet vero, si certa foret.

Ex dicta clausula colligitur 3. quod matrimonium de novo contrahendum sit *publice*, servata forma Concilii Tridentini, & merito: quia si sufficeret consensus clandestinus, ut matrimonium de novo valide iniretur; incommoda, ob quæ matrimonia clandestina Synodus Tridentina irrita voluit, ex simili matrimonio facile oriri possent: primum enim matrimonium, quod publice contractum erat, probari posset nullum esse ob impedimentum dirimens; secundum vero de novo clandestine contractum, probari non posset: atque ita marito facultas esset uxorem aliam ducendi, non obstante hoc matrimonio valide, ut supponitur, contracto. Neque per Ecclesiam ab hac ultima uxore separari posset, quandoquidem secundi illius matrimonii nulla probatio in foro externo haberetur.

Neque in contrarium moveri debet declaratio. Cardinalium a Martino Navarro adducta: quia, ut coram Urbano VIII. conquesta fuit S. Congregatio, *deprehensum fuit, in libris impressis passim circumferri multas declarationes alteratas, mutilitas, diminutas, aut forte alias merito sacræ Congregationis nomine confictas*. Quare 2. Augusti ann. 1631. Idem Urbanus edito Decreto declaravit: *his declarationibus sanctæ Congregationis Concilii Tridentini nullam fidem esse in judicio, vel extra, a quoquam adhibendam; sed tantum illis quæ authentica forma, solito sigillo & subscriptione Eminent. Cardinalis Præfecti, & Secretarii ejusdem sanctæ Congregationis pro tempore existentium, munitæ fuerint.*

§. XV.

De his quæ specialiter observanda sunt pro Dispensatione expedita in forma pauperum.

QUÆNAM ab oratoribus verificanda & facienda sint, dispensatione matrimoniali in forma ordinaria expedita, hactenus notatum fuit, sed quia speciali aliqua occurrunt in dispensatione, quæ concedi consuevit in *forma pauperum*, breviter praxim illius hoc Paragrapho proponere visum fuit.

Solet juxta modernum Curiæ stylum cum oratoribus pauperibus dispensari, idque ob incestum jam inter eos quovis mo-

do commissum, aut illius suspicionem subortam: ne contingat illos cum animarum jactura in ipso incestu; vel cum scandalo & infamia, in illius suspicione perseverare.

Quæ in hac dispensatione specialiter ab oratoribus verificanda aut facienda sint, vel quæ Delegato prævie ad dispensationem præmittenda, ex dispositiva litterarum, quibus dispensatio *in forma pauperum* committitur, non difficulter intelligi poterit.

Hujus itaque dispositivæ hic tenor esse consuevit: Nos igitur, &c. Discretioni tuæ *per Apostolica scripta mandamus*, &c. uti in ordinaria: *Tunc Joannem & Luciam prædictos, qui pauperes & miserabiles existunt, & ex labore & industria sua tantum vivunt, in primis ab invicem separes; deinde si veniam a te petierint humiliter, illis pœnitentiam publicam imponas, quæ alios deterreat a similibus committendis, utque dictus Joannes operam suam fabricæ, vel in aliud servitium alicujus Ecclesiæ, vel loci pii, tribus saltem mensibus, conferat; aliaque injungas, quæ de jure fuerint injungenda. Qua pœnitentia publica peracta, ac recepto ab eis juramento, quod sub spe facilius habendæ dispensationis hujusmodi, incestum hunc non commiserint, ipsos ab incestus reatu, & excessibus hujusmodi, imposita prius eis propter incestum hujusmodi, arbitrio tuo, pœnitentia salutari, hac vice duntaxat in forma Ecclesiæ consueta, in utroque foro, auctoritate nostra absolvas, & quatenus*, &c. *Parito judicato. Demum, si tibi expediens videbitur, quod dispensatio hujusmodi sit eis concedenda, nec scandalum sit ex eo oriturum, super quo tuam conscientiam oneramus: tunc, cum eisdem Joanne & Lucia, postquam ipsi in separatione præfata, arbitrio tuo perseveraverint, & dummodo ipsa Lucia propter hoc rapta non fuerit, quod impedimento, quarti*, &c. *prolem susceptam si qua sit, & suscipiendam exinde, legitimam decernendo. Volumus autem, quod si spreta monitione nostra hujusmodi, aliquid muneris aut præmii occasione præmissorum exigere, aut oblatum recipere, temere præsumpseris, excommunicationis latæ sententiæ pœna tamdiu innodatus existas, donec per satisfactionem condignam ab ipsa excommunicationis sententia absolutionem a Sede prædicta merueris obtinere, & nihilominus absolutio, & dispensatio per te faciendæ prædictæ nullius sint roboris vel momenti. Datum Romæ, &c.*

Ex verbis dispositivæ habemus, quod dispensationes in hac forma, juxta stylum Curiæ (cui Pontifex se conformare præsumitur) non expediantur, *nisi pro personis pauperibus & miserabilibus, & ex labore & industria sua tantum viventibus*. Num stante hoc Curiæ stylo atque Pontificis intentione, sat secure dispenset Delegatus vigore litterarum in *forma pauperum*, cum oratoribus, qui honestos nec exiguos reditus habent, quibus honeste familiam suam, accedente aliquali eorum labore & industria sustentent, quis non ambigat.

Secundo habemus, Delegatum teneri ob incestum prævium imponere eam pœnitentiam publicam, quæ alios deterreat a similibus committendis.

Tametsi non exprimatur quæ præcise pœnitentia imponenda sit, sed illius determinatio secundum circumstantias personarum, rerum & temporum, prudentiæ Delegati credatur; tamen hæc pœnitentia publica sit oportet: *Adeo* (*ait Pyrrhus Corradus* lib. 8. Disp. Apostol. cap. 6. num. 7.) *ut omnibus fere locis, seu oppidi, aut civitatis, ubi ipsos oratores hujusmodi pœnitentiam peragere contigit, innotescat*. Quo fiet ut per illam pœnitentiam publicam alii a similibus excessibus committendis deterreantur.

Tertio, tamquam speciale in hac dispensatione injungitur oratori, ut operam suam fabricæ, vel in aliud servitium alicujus Ecclesiæ, vel loci pii, tribus saltem mensibus conferat, scilicet per ipsum: *Quia cum hic agitur de pœnitentia injuncta servanda, non potest illam per alium adimplere, ut recte advertit sæpe citatus Corradus, etiamsi ipse orator vellet solvere pecuniam alicui volenti dictam pœnitentiam pro eo peragere. Nec unquam, inquit idem, contrarium circa præsentem casum visum fuit, nempe ut sub alia forma litteræ hujusmodi dispensationum fuerint concessæ, aut dicta pœnitentia adimpleta; quod quidem optima ratione servatur, inquit, quia juxta Isidorum in* Can. Pauper, Caus. 11. quæst. 3. *nullam reus pertimescit pœnam, quam scit pecunia se posse redimere. Lib. 8. Disp. Apost. cap. 6. num. 17.*

Quarto, tametsi ad dispensationem etiam in forma ordinaria expeditam non sit procedendum, si ex illius executione timeatur scandalum, ut *cap.* 3. §. 2. ostendimus; id tamen in his litteris specialiter expressum vult Pontifex: *ut magis, inquit Corradus, significetur, sua enixa voluntas circa hoc.*

Hæc sunt præcipua, quæ in litteris dispensationis *in forma pauperum* notanda apparent: si quæ alia minoris momenti supersint, non difficulter ex attenta lectione dispositivæ superius expressæ intelligi poterunt.

§. XVI.

Notantur aliqua circa causas Dispensationum matrimonialium, item circa exprimenda de jure & stylo Curiæ, unde appareat quantopere conveniat eorum exactam notitiam habere.

CIRCA causas earumque formulas, ob quas dispensationes matrimoniales in Curia Romana hodie conceduntur, & quarum magis ordinarias cum suis formulis supra retulimus, quædam in generali non inutiliter notantur: e quibus luce clarius apparebit admodum utile, necnon necessarium multis esse, causas illas cum suis formulis probe novisse.

Primo itaque notandum, causas dispensationum matrimonialium esse jam pridem in quibusdam Congregationibus desuper habitis, cum suis formulis, quibus exprimantur, approbata & præscriptas.

Secundo, dispensationes ordinarie non concedi, nisi ob aliquam ex causis probatis, quæ præscripta & consueta sua formula supplicæ fuerit inserta.

Tertio, quod licet oratores seu partes pro dispensatione supplicantes, causam aliquam etiam sufficientem allegassent: si tamen inter probatas ac usitatas non reperiatur, aut solito tenore non sit expressa, illa litteris dispensationis non inseretur: at una ex ordinariis exprimetur, idque juxta præscriptum tenorem.

Quarto, cum ex ante dictis constet dispensandi potestatem delegari sub conditione, *si preces veritate nitantur*; sequitur quod causa in supplica allegata, & quidem secundum expressionem consuetam, debeat verificari; non tantum ut dispensatio licite, sed etiam ut valide fiat: hinc.

Quinto notandum, quod non sufficiat pro validitate dispensationis, ut oratores causam aliquam etiam sufficientem coram Delegato probent; sed debent in specie seu in individuo verificare illam, quæ in litteris dispensationis fuit expressa. Quinimmo, licet verificare possent unam ex causis in Curia approbatis, & ob quam, modo allegata fuisset, Pontifex dispensasset, invalidam nihilominus futuram dispensationem, si expressam in litteris probare nequeant, pro indubitato habemus.

Quod de invaliditate dispensationis, ob defectum verificationis causæ in litteris expressæ, dictum est; idem locum obtinet, si in supplica omittatur unum eorum, quæ jus aut stylus Curiæ sub pœna nullitatis expressa vult; quia Pontifex, qui se juri & stylo Curiæ conformare præsumitur, dispensare non intendit, ubi aliquid eorum est prætermissum.

Hoc igitur notandum, quod invaliditas dispensationis ex defectu verificationis causæ, aut omissione alicujus, quod de jure aut stylo Curiæ erat exprimendum, non tam proveniat ex defectu potestatis Pontificis, quam voluntatis: unde si quis ex dictis inferre vellet, dispensationem Pontificis sine causa super impedimentis matrimonii, licet illicitam, etiam esse semper invalidam; adeo ut matrimonium in vim illius contractum nunquam esset revera coram Deo validum, negaremus consequentiam.

Hisce prænotatis, nemo, ut credo, inficiabitur, quin summa sit utilitas, ne dicam necessitas, exacte nosse causas, earumque formulas in Curia Romana pro dispensationibus matrimonialibus comprobatas; similiter ea omnia, quæ jus & stylus Curiæ sub pœna nullitatis expressa volunt.

Ut enim nihil de Delegatis aut Commissariis, quibus potestas dispensandi committitur, dicam (qui nisi harum perfectam notitiam habuerint, sæpius contra mentem Pontificis adeoque invalide ad dispensationem procedent) nihil evidentius, quam illorum notitiam summopere expedire illis, qui dispensationem petere meditantur; ut nimirum prævie ad postulationem dispensationis secum expendant, non tantum an causam sufficientem dispensationis verificare poterunt; sed num eam, quæ pro simili dispensatione in Curia Romana admittitur, & quidem juxta eum verborum tenorem ac clausulas, quibus illam Curia exprimere consuevit? idque ea certitudine, quæ sufficiens sit, ut sine periculo nullitatis, matrimonium vi illius dispensationis contrahatur. Ni enim hæc prævie serio expensa fuerint, de facili continget, quod dispensatione obtenta, cum summo supplicantium præjudicio ac incommodo preces verificari non poterunt, nec juramenta præstanda sincere coram Deo emitti.

Idem eadem facilitate eveniet, si nesciant illa, quæ pro ea, quam intendunt, dispensatione obtinenda, jura, vel Curiæ stylus sub pœna nullitatis expressa volunt.

Hinc ulterius facile intelligitur, rerum prædictarum notitia plurimum convenire Pastoribus, aliisque animarum Directoribus; ut ipsi subditis suis, quos mediante dispensatione contrahere velle sciunt, proponant ea omnia, quæ obtenta dispensatione verificare ac facere tenebuntur; eosque moneant, ut serio attendant, priusquam supplicam suam Romam mittant, expensasque faciant, vel rumor de ineundo matrimonio spargatur, num revera credant se ea omnia verificaturos, & quidem illa certitudine, ut matrimonium de nullitate non periclitetur; nec non juramenta præstanda cum veritate præstentur.

Unde, teste Pyrrho Corrado, *lib. 7. Disput. Apost. cap. 6. num.* 54. nonnulli Episcopi in Synodo Diœcesana ad hos errores vitandos mandare solent, ut cum Parochi de prohibitis matrimoniis verba faciunt, diligenter doceant, & caute demonstrent, nullo modo censeri dispensatum, nisi verificatis narratis; ac præcipue, ut supplicationibus curent verum exprimi.

§. XVII.

Expenditur praxis Dispensationum, quæ pro solo foro interno conceduntur in Pœnitentiaria Romana.

PLERAQUE hactenus in materia dispensationum matrimonialium dicta, unice concernunt dispensationes, quæ pro foro externo in Dataria vel Cancellaria Romana expediri consueverunt: a quibus in multis, tum quoad personam, cui delegantur, & modum eas expediendi, tum quoad clausulas adjici solitas, distinctæ sunt dispensationes, quæ pro solo foro interno, seu conscientiæ, in Pœnitentiaria Romana petuntur & expediuntur; ut ex tenore litterarum videre est.

Tenor commissionis seu delegationis consuetus hic est: *Joannes miseratione Divina, tituli S. Bartholomæi in insula Presbyter Cardinalis, discreto viro Confessori, Thologiæ Magistro, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino.*

Ex tenore hujus delegationis in primis constat, quod executio hujusmodi dispensationum non committatur Ordinario, sed alicui ab ipso oratore eligendo; tali tamen, qui his duabus qualitatibus ornatus sit.

Prima qualitas in Delegato requisita, est, ut sit Magister, seu quod idem est, Doctor Theologiæ vel Decretorum, adeoque supremum in altera istarum Facultatum gradum publice in aliqua Academia sit adeptus.

Hinc patet has dispensationes, ut etiam notat Thomas Sanchez *lib. 8. De Matrimon. disp. 34.* expediri non posse per Licentiatos, qui publice in Universitate Theologiam, aut Jus Canonicum docent: quia hi nec Magistri in Theologia, nec Doctores Juris Canonici appellari solent.

Patet secundo, prædictas dispensationes expediri non posse per Regulares, qui juxta suorum Ordinum instituta quibusdam Magistrorum privilegiis fruuntur, ac Magistri inter suos dicuntur; nisi vere ad Magisterii gradum in aliqua publica Universitate sint promoti: quia præterquam quod similes publice, & extra Monasterii septa pro Magistris aut Doctoribus non habeantur; etiam finis, ob quem ad Magistros aut Doctores ejusmodi rescripta diriguntur, non haberetur.

Diriguntur enim ad Doctores, ut rursus observat Sanchez, *quia publicum Academiæ testimonium suæ peritiæ habent:* ut propterea crediderint Pontifices executionem dispensationum, quæ non parum prudentiæ ac eruditionis requirit, ipsis concredi posse: eodem, nimirum motivo, quo Ecclesia noluit eminentiores Ecclesiasticas dignitates (quæ etiam majorem scientiam & eruditionem requirunt) conferri, nisi his qui gradu Doctoratus aut Licentiæ in Theologia, aut Jure Canonico, tamquam publico scientiæ eminentioris testimonio forent insigniti. Ex quo nullus non videat, Pontifices ac Ecclesiam quodammodo decipi, dum gradus illi Academici, seu publica eruditionis testimonia annuuntur illis, qui scientia gradui correspondente destituuntur.

Altera qualitas in Delegato requisita, est, ut sit Confessarius approbatus ab Ordinario; ita nimirum ut valeat excipere confessionem oratoris: unde nequaquam sufficit, quod ab aliquo Ordinario sit approbatus; sed ab Ordinario, qui Jurisdictionem dare potuit & dedit in oratorem: quare approbatus ad excipiendas confessiones mulierum, non poterit expedire litteras dispensationis, pro viro, aut econtra.

Secunda clausula huic dispensationi specialis, modum verificandæ causæ exprimens, hoc tenore proponitur: *Si ita esse per diligentem oratoris examinationem, ac post monita & consilia opportuna illi præstita inveneris.*

Ex formula hujus clausulæ constat, quod Delegatus se non debeat de veritate precum informare receptis testibus, ut pro foro externo fieri solent: sed sufficiat solum oratorem super veritate precum diligenter examinare & interrogare, monita & consilia opportuna illi suggerendo.

Monita intellige, ex quibus orator intelligat momentum rei, super qua examinatur, quod hinc dependeat dispensationis valor & ab hoc validitas Matrimonii; atque exinde ulterius dependeat, num tota sua vita forsitan non sit victurus in perpetuo incestu, cum evidentissimo æternæ damnationis periculo.

Consilia similiter intellige, quibus oratori consulatur rem tanti ponderis enarrare, sicuti coram Deo est; ne alias seipsum in re tanta decipiat.

Sed quid, si ex oratoris examine ac interrogatione falsitas precum non deprehendatur, aliunde tamen illa Delegato innotuerit? Nullatenus dispensare poterit: dispensando enim contingeret, quod forte conjuges, aut alter eorum in perpetuo viveret incestu.

Accedit, quod, cum hic petatur dispensatio occulte, nullum sit inconveniens, si privata & occulta scientia Delegatus utatur; præsertim cum præsumendum sit, Pontificem nolle dispensationem indulgere, quando revera causa dispensationis allegata non subsistit.

Tertia clausula exprimitur hac formula: *Ita quod ejusmodi dispensatio & absolutio in foro judiciario nullatenus suffragetur.*

Quapropter si vel per Superiorem ex officio, vel a quocumque privato matrimonii validitas in quæstionem ducatur, nullatenus dispensatio in Pœnitentiaria obtenta suffragabitur: sed quæstio discutienda & terminanda erit, ac si nulla dispensatio intervenisset.

Quarta clausula hac forma exprimitur: *Dummodo impedimentum inde proveniens occultum sit.*

Monitum vult Pyrrhus Corradus: *Quod cum contigit peti dispensationem a Sac. Pœnitentiaria super* occulto *impedimento, non sufficit illud esse* occultum *tantummodo tempore impetrationis dispensationis super eo; sed opus est, quod nullus adsit timor, quod aliquo modo possit fieri publicum in futurum; alias enim major Pœnitentiarius remitteret supplicationem ad Datariam, ut oratores petant secum dispensari in utroque foro; quia non occultum, sed manifestum dicitur quod potest probari.*

Quinta clausula juxta modernum stylum Curiæ hoc modo concipitur: *Audita prius oratoris Sacramentali Confessione, eumdem hac vice in forma Ecclesiæ consueta, & injuncta ei pœnitentia absolvas.*

Per hanc expressionem jam sublatum est dubium, quod olim movebant Doctores, num dispensationem præcedere deberet Sacramentalis Confessio: illam enim dicta formula, ut jam exprimitur, aperte requirit.

Sexta clausula hoc tenore concipitur: *Litteras* (dispensationis) *laniare tenearis, neque latori restituas: quod si restitueris, nihil illi præsentes litteræ suffragentur.*

Quod non ita intelligendum arbitror, quasi litteris restitutis dispensatio redderetur invalida; sed quod litteræ in foro judiciario seu externo nihil latori suffragentur.

Denique si in Pœnitentiaria detur dispensatio super matrimonio inito cum impedimento affinitatis occulto, ex fornicatione, additur hæc clausula: *Quod oratores diligenter experiantur, num sine scandalo possint separari. Quod si fieri potest, fiat omnino. Si autem fieri non poterit, saltem experiantur an cohabitantes, ut frater & soror, continenter vivere valeant. Quod si neutrum fieri valeat, & ex cohabitatione incontinentiam, ex separatione vero scandala oriri posse tibi visum fuerit; cum ipsis latoribus de nullitate prioris consensus certioratis, sed ita caute, ut si illa adhuc ignorarit, latoris delictum nusquam detegatur, dispensa, ut matrimonium secreto inter se contrahere valeant; prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam exinde, legitimam decernendo in foro conscientiæ tantum.*

Hæc clausula manifeste declarat mentem Pontificis esse, ut cum talibus non dispensetur, nisi certum vel incontinentiæ, vel scandalorum periculum adsit.

Ex eadem quoque firmatur, quod hoc Capite paragrahpo 14. notatum fuit; nimirum matrimonium nullum ob impedimentum dirimens, de novo valide non contrahi, nisi utrique conjugum alius invaliditas prius innotescat (*a*).

§. XVIII.

Ex hactenus assertis consectarium ostenditur, periculosum esse mediante Dispensatione statum aliquem assumere.

Ex hactenus dictis constat, dispensationem nullam concedi, nisi una vulnus aliquod sacris Canonibus a Spiritu Sancto pro regimine Ecclesiæ suggestis, infligatur: ex quo facile apparet, admodum periculose ad statum aliquem; præsertim Ecclesiasticum, mediante dispensatione promoveri. Nisi enim revera talis subsit causa, quæ Deo probetur sufficiens, ut contra ordinarias regulas ipso inspirante pro disciplina Ecclesiæ servanda conditas, statum illum assumat: non parum verendum, nec idem ille Spiritus, cujus regulæ temere negliguntur & violantur, gratias ac benedictiones statui rite peragendo necessarias deneget.

Quod ipsum experientia quoque docere videtur. Parum enim feliciter succedere illis, qui ad statum aliquem mediante dispensatione pervenerunt, non raro deprehenditur. Et quidem primum in Ecclesia Romana excitatum schisma, in ipsius Novatiani schismatis auctoris Ordinationem *dispensative* factam refundere non dubitavit Cardinalis Baronius, qui illius occasione hoc notandum & appositum monitum adjunxit: *At plane*, ait, *ex facto Novatiani apparet, quanto periculo quæratur per Dispensationem, quod est alias Ecclesiasticis Legibus interdictum.* Ad anno 254.

Ulterius, cum ex ante dictis pateat, dispensationem non esse omni ex parte licitam, nisi utilitas aut necessitas Ecclesiæ illam postulaverit: quis hinc non videat, rarissime aliquem sine præsumptionis ac temeritatis nota dispensative ad Statum, præsertim Ecclesiasticum, proprio motu ascendere? Quis enim, nisi præsumptuosus, judicabit se illius esse capacitatis, ut Ecclesiæ utilitas aut necessitas ipsum in tali casu requirat?

Patet quoque, quod qui ad Statum Ecclesiasticum non nisi mediante dispensatione ascendere potest, majora suæ vocationis indicia habere debeat: cum enim per Divinam Providentiam impedimento Canonico impediatur, nec possit sine violatione Legum, quas inspiratione divina Ecclesia edit, statum illum assumere; debent indubie tam evidentia vocationis signa concurrere, ut non obstantibus signis illis non vocationis; prudenter judicetur, illum hic & nunc vocatum esse.

Mirum proinde videri non debet, quod S. Bernardus agens de Ordinatione Malachiæ ante ætatem (quam illius temporis disciplina requirebat) facta, dicat: *Si quid præter Canonum formam processisse videtur, ut vere videtur, donandum sane tum zelo ordinantis, tum meritis ordinati. Ego vero, inquit, nec in sancto redarguendum*, nec usurpandum consulo ei qui sanctus non fuerit. *In vita Malachiæ cap. 4.*

Quod statum matrimonialem attinet, quam & hic periculose mediante dispensatione assumatur, inde non difficulter intelligitur. Præterquam enim quod requiratur causa, quæ Deo comprobetur sufficiens, ut licite matrimonium ineatur; ex hactenus dictis constat, quod adeo multa requirantur, etiam ut valida sit dispensatio juxta modernum stylum expediendi dispensationes matrimoniales, ut si quis ea attentius perpenderit, fateri debebit, raro ea omnia verificari atque impleri; præcipue illa certitudine, quæ in re tanta requiritur. Ut propterea merito timeatur, ne matrimonia illa sæpius Deo non comprobentur: quod & non raro etiam in hac vita ad aliorum cautelam ostenditur; dum tam infaustus frequenter apparet hujusmodi matrimoniorum successus. Et quidem infelicissimum matrimonii (quod primum in Ecclesia dispensative contractum credit Lupus) exitum, ex Auctoribus istius ætatis apud eumdem videre licet.

Concludo igitur cum Thoma Cantipratano *lib. 1. de Apib. cap. 19. nu. 9. Quis sapiens erit, qui fallat se, & sibi super dispensatione aliqua blandiatur?*

(*a*) Istam de dispensationibus matrimonialibus materiam docte ac nitide pertractavit D. Van-Espen *2. part. Juris Eccles. Sect. 2. tit. 14. integre, Tom. II,* hujus editionis.

TRACTATUS
DE
JURE PAROCHORUM
AD
DECIMAS ET OBLATIONES
ET
DE COMPETENTIA PASTORALI.

PRÆFATIO.

Quam frequentes hodie sint in foro tam Ecclesiastico quam Civili, super Competentia sive congrua Portione Parochorum vel Vicariorum, quæstiones & controversiæ, nemo ignorat.

Cum vero nec Parochis, nec Canonicis, quos inter hæ quæstiones oriri solent, litigia conveniant, eaque frequenter ex ignorantia Juris profluant; conveniens primum judicavi materiam illam in publica Lectione studiosis breviter explanare, & principia quædam scripto tradere. Cumque hæc ad aliquorum manus pervenissent, desiderarunt nonnulli ad instructionem tam eorum, qui Portionem congruam accipere, quam qui eam assignare debent, ea scripta Prælo subjici, quorum postulatis annuens, ea nonnihil limata & ampliata, atque ad maxime ordinarias & frequentiores controversias elucidandas accommodata, hoc præsenti Tractatu repræsento.

Quia vero fundamentum Portionis congruæ, sive Competentiæ Pastoralis fere unice dependet, & desumi debet ex jure, quod Parocho competit ad Decimas & Oblationes, quæ infra limites ipsius Parochiæ colliguntur; ideo priusquam de congrua Portione agerem, præmittendum censui, quod jus Parocho ad Decimas & Oblationes competat; & qua ratione, & cum quo onere ad alios translatæ sint.

CAPUT PRIMUM.

De Jure Parochorum ad Decimas.

§. I.

Ministris Ecclesiæ Jure naturali & divino debetur sustentatio: & in quantum huic obligationi satisfit per Decimarum solutionem, Decimæ dici possunt Juris divini, & vota Fidelium.

MINISTRIS Ecclesiæ in Sacrario operantibus, divinoque cultui pro populo specialius intendentibus, corporalem sustentationem a populo deberi, non solum Lex divina, tam vetus quam nova præcepit, sed & ipsius Legis naturalis instinctus omnibus persuasit.

Et quidem naturali instinctu ante Legis Mosaicæ promulgationem Sacerdotibus etiam Gentilium a Rege Pharaone Gentili traditam fuisse terram in alimentationem, Scriptura testatur. *Quibus*, inquit sacer Textus *Gen. cap. 47. vers. 22. & statuta cibaria ex publicis horreis præbebantur, & idcirco non sunt compulsi* (populo ob penuriam alimentorum possessiones suas vendente) *vendere possessiones suas.*

Hanc Legem naturalem per Legem Mosaicam & Evangelicam confirmatam fuisse, evidentius est, quam ut pluribus, quæ in veteri & novo Testamento occurrunt, probari debeat. Unus Apostoli locus sufficiet, quo dictam obligationem ex Lege naturali descendere, & per Moysen populo fuisse propositam, ac denique per Christum confirmatam, operose adstruxit: *Quis militat*, inquit 1. *Cor. 9. vers 7. 8. &c. suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?* Hactenus argumentum petitum a ratione naturali. Progreditur Apostolus: *Numquid secundum hominem hæc dico? Scriptum est in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est Deo? An propter nos utique hoc dicit? Quoniam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe, qui arat, arare, & qui triturat in spe fructus percipiendi: si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? . . . . Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt; edunt? & qui Altari deserviunt, cum Altari participant?* Hæc ex lege Mosaica petita: quæ ne putarentur forsitan per Christum tamquam cæremonialia vel judiacialia abrogata, subjungit: *Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.*

Ex toto Apostoli discursu luculenter concluditur, quod Ecclesiasticis spiritualia populo ministrantibus, sustentatio ex justitia debeatur: idque non minori jure quam operariis laborantibus, vel Principi & militibus in commune vigilantibus. Ut proinde merito a Concilio Constantiensi tamquam hæreticum damnatum sit hoc assertum Joan. Wicleff. *Sess. 8. art. 16.* inter damnatas: *Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt Parochiani propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum eas auferre.*

Dum

Dum igitur obligationi naturali & divinæ per Decimarum solutionem satisfit, ejus institutio ex jure naturali & divino poterit dici fluxisse; & eo sensu accipiendi sunt Canones, qui dicunt, *Decimas non ab hominibus, sed ab ipso Domino institutas esse*: Cap. 14. *tit. De Decimis*, quatenus scilicet eas Ecclesia dari voluit, ut divinæ ordinationi de sustentandis Ministris satisfieret.

Hoc titulo etiam verificari poterit, quod non tantum in veteri, sed etiam in nova Lege in signum universalis dominii, ut legitur in Cap. 33. tit. eodem, *quasi quodam titulo speciali sibi Dominus Decimas reservaverit*.

Hac quoque ratione Decimæ vocari possunt *vota Fidelium*; quia Fideles eas in sustentationem ministrorum Christi, & aliorum pauperum, qui specialiter membra Christi denominantur, offerendo, illas Christo offerre dicendi sunt, & per consequens cultu quodam religionis vota sua persolvere Deo.

§. II.

Decimæ non alio, quam laboris titulo. Ecclesiasticis dantur.

Hactenus Lege naturali ac Divina non tantum ex charitate, sed ex justitia sustentationem Ecclesiasticis deberi probatum est.

Verum sive naturalem sive divinam Legem spectemus, unicum obligationis illius seu activæ seu passivæ fundamentum vel titulum, esse ministerium seu officium ab Ecclesiasticis, ipsis laicis impendendum, deprehendemus.

Ut quid enim Lex naturalis Fideles ad sustentandum Ministros obligat? Non alia de causa, quam quia justum est, ut qui ipsis *spiritualia seminant*, ipsorum *corporalia metant*; quia *dignus est operarius mercede* seu *cibo suo*.

Neque alia de causa assignatæ sunt Decimæ Levitis & Sacerdotibus veteris Legis, nisi quod in Tabernaculo deservirent. Postquam enim Deus instituisset Tabernaculi sui ministros Aaron & filios eius, adjunctis in adjutorium ipsorum Leviticis, dixit universis *Num. III. cap. 18. vers. 5. 6. 7. Excubate in custodia Sanctuarii & in ministerio Altaris, ne oriatur indignatio super filios Israel ... Omnia quæ sanctificantur a filiis Israel, tradidi tibi, & filiis tuis pro officio Sacerdotali: filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio, quo serviunt mihi in Tabernaculo fœderis ... & comedetis ea in omnibus locis vestris, tam vos, quam familiæ vestræ, quia pretium est pro ministerio, quo servitis in Tabernaculo testimonii.*

Excubantibus ergo in custodia Sanctuarii, & in ministerio Altaris, temporalia pro *ministerio*, quod populo impendunt, dari voluit.

Unicus proinde titulus, quo in veteri Testamento Ministri Decimas acceperunt, fuit ministerium, quo Tabernaculo deserviebant.

Et quid plura? Tota argumentorum Pauli vis & congeries eo unice tendit, ut ostendat quod sit dignus operarius *mercede sua*; nam totus in eo est, ut ostendat militantibus, plantantibus, &c. cibum esse debitum. Ex quo constat, nullum alium titulum præter impensas operas ab Apostolo agnitum fuisse. Unde alio loco sine ambiguitate pronuntiat: *Quoniam si quis non vult operari, non manducet*, 2. *ad Thessal. c. 3. v. 10.*

Omnis ergo titulus, qui Ministri Ecclesiæ temporalia a populo accipiunt, in hoc unico ex Lege naturali petito principio fundatur; quia *dignus est operarius cibo suo*: hoc est, inquit Theophylactus, a discipulis pascemini; debebunt enim hoc vobis, ut *operariis*. Quibus convenit illud vulgatum Juris Canonici principium: *Beneficium datur propter officium*. *Cap. fin. De Rescriptis in VI.* Cui consonat Concilium Tridentinum *Sess 21. cap. 3. De Reformat.* dum dicit; *Cum Beneficia ad Divinum cultum, atque Ecclesiastica munia obeunda sint constituta, &c.*

Verum illud hic notandum, ab Ecclesiæ & offerentium Decimas sensu multum aberrare, qui totum officium, ratione cujus Beneficium dari dicitur, Horarum Canonicarum electione absolvi putant; quasi operarius aut minister alicujus dici mereretur, ut ab eo corporalem sustentationem accipiat, qui minimam temporis partem illi impendit.

Ex his intellige, quod nec Canonici, nec inferiores Beneficiati, juste percipient sustentationem ex Decimis, aliisque proventibus Ecclesiasticis, nisi tale Ecclesiæ vel fieri populo præstent obsequium, ut ratione illius vere dici queant *operarii & ministri*, qui sunt *mercede sua*.

Unde ad Canonicos dicebat jam pridem Dionysius Carthus. *in Tract. De Vita Canon. art. 2. pag. 455. edit. 1532. Idcirco a laicis & sæcularibus data sunt temporalia bona Ecclesiæ, ut quia laicis ipsis non vacat jugiter orationibus atque divinis obsequiis immorari ac inhærere; Ministri Ecclesiæ Clerici suppleant vices & imperfectum laicorum, orando, ac ministrando, & satisfaciendo pro ipsis, quorum eleemosynis stipendiisque foventur.*

Huic consonat S. Bernardi exclamatio, super illud *Ecce nos reliquimus omnia*, &c. *Væ, væ tibi Clerico, mors in olla, mors in ollis carnium, mors in ejusmodi deliciis, non modo, quia secus introitum delectationis posita esse cognoscitur, sed ob id maxime, quia constat populi esse peccata, quæ comedis. Sumptus Ecclesiasticos gratis te habere reputas? Cantando, ut ajunt, bona tibi provenire videntur; sed bonum erat magis fodere, aut etiam mendicare.*

Similiter ex dictis consectarium est, quod Beneficii etiam simplicis proventus injuste a Clerico percipiantur, nisi tale ministerium Ecclesiæ exhibeat, ratione cujus sustentationem mereatur. Quare Episcopi Gallicani (refertur in libro: *Memoires pour le Concile de Trente, pag. 77.*) inter articulos reformationis, quos Concilio Tridentino obtulerunt; illud quoque suggesserunt, ut „ Beneficiis, quibus ex depravata consuetudine nullum anexum „ est officium concionandi, Sacramenta administrandi, vel aliud „ onus Ecclesiasticum, ab Episcopo cum consilio Capituli cura „ aliqua spiritualis imponatur, aut ea vicinioribus Ecclesiis Pa- „ rochialibus uniantur; cum Beneficium sine officio nec esse de- „ beat, nec possit.

Horum Prælatorum postulatis Concilium Tridentinum satisfacere volens, in quantum scilicet duritia temporis permittebat, præcepit Episcopis (*Sess. 24. c. 13. de Reformat.*) *ut per unionem ejusmodi Beneficiorum, modo regularia non sint, provideant Ecclesiis Parochialibus, quarum exigui sunt reditus.*

§. III.

Parocho totius Parochiæ cura incumbit; eoque titulo ei Decimæ primario debentur.

Dioeceses sive Districtus Episcopale jam a pluribus sæculis in plures portiones, quas *Parochias* hodie dicimus, fuisse distributas notissimum est.

Porro sicuti uni Diœcesi unicus præfectus fuit Episcopus; ita singulis Parochiis suum voluit Ecclesia præfectum Præsbyterum, cui totius illius Parochiæ cura & sollicitudo immediate incumbat, & qui assidue gregi sibi commisso invigilet, eumque verbo & exemplo pascat & dirigat.

„ Statuimus, ait Synodus Parisiensis *anno 829. lib. 1. cap. 49.* decernentes, ut singulæ Basilicæ Plebes, & res, quibus consiste- „ re possint habentes, singulos habeant Præsbyteros.

Et fortius Synodus Remensis apud Gratianum 21. *quæst. 3. Can. 4.* „ Sicut in unaquaque Ecclesia unus Presbyter esse de- „ bet; ita ipsa, quæ sponsa vel uxor ejus dicitur, non potest „ dividi inter plures Presbyteros, sed unum tantummodo habe- „ bit Sacerdotem, qui eam caste & sincere regat.

His insistens Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 13. De Reform.* mandat Episcopis, in iis quoque Civitatibus ac locis, „ ubi Pa- „ rochiales certos non habent fines, nec earum Rectores pro- „ prium populum, quem regant, sed promiscui petentibus Sa- „ cramenta administrant; pro tutiori animarum eis commissa- „ rum salute, ut, distincto populo in certas propriasque Paro- „ chias, unicuique suum perpetuum peculiaremque Parochum as- „ signent, qui eas cognoscere valeat, & a quo solo licite Sa- „ cramenta suscipiant.

Ex mente ergo Ecclesiæ unicuique Parochiæ suus præficiendus Presbyter, cui totius Parochiæ cura spiritualis primario & immediate incumbat; quemque Parochiæ illius populus ut *proprium* suum Sacerdotem & *Pastorem* agnoscat & veneretur.

Unde & sæculo IX. celebrata Synodus Aquisgranensis sub Ludovico Pio ad Parochos dixit: „ Presbyteri, qui præsunt Ec- „ clesiis Christi, de omnibus hominibus ad eorum Ecclesiam per- „ tinent, per omnia curam gerant, scientes se pro certo red- „ dituros rationem in die judicii pro ipsis.

Hinc facile ex antecedentibus concludere est, Decimas primario Parochis deberi.

Cum enim, ut in præcedentibus notatum est, Decimæ a populo dentur in sustentationem eorum, qui ipsi spiritualia ministrant, quique pro ipsis laborant & vigilant; nihil naturalius, quam ut Parochi, qui ex officio, & vi sui muneris Pastoralis, populo spiritualia ministrare, & pro populo laborare & excubare primario & continuo tenentur, etiam ante omnes de Decimis participent.

Unde pius ille ac eruditus Universitatis Parisiensis Cancellarius Joannes Gersonius, postquam dixit, Dominis Curatis tamquam minoribus Prælatis competere ex statu jus prædicandi, jus Confessiones audiendi, jus Ecclesiastica Sacramenta ministrandi, etiam adjungit, *jus Decimas & alia jura Parochialia recipiendi* (a).

§. IV.

Ex jure probatur Decimas primario Parochis deberi.

Consulto Innocentius III. si in aliqua Parochia Decimarum perceptio ad personas aliquas Ecclesiasticas ab antiquo pertineat, utrum novalia etiam ad easdem personas pertinere incipiant, respondit negative: " Quia, ait, cum perceptio „ Decimarum ad Parochiales Ecclesias de jure communi perti- „ neat, Decimæ novalium, quæ fiunt in Parochiis earumdem, „ ad ipsas procul dubio pertinere noscuntur ". *Cap. 29. tit. De Decimis.*

Rur-

(a) Anno circiter 1640. mota est quæstio in Polonia, an Jesuitarum Collegia Decimas solvere tenerentur de reditibus bonorum, quæ eorum Collegiis data fuerant? Debitum illud negarunt Jesuitæ suffulti quibusdam privilegiis, quæ a summis Pontificibus obtinuerant: at Clerus Polonus scriptis demonstravit, *privilegium exemptionis decimarum amitti ob enormem læsionem Ecclesiæ & personarum, ad quas, sublato privilegio, decimæ de jure pert...ent*. Hanc litem Jesuitæ Poloni ad Rotæ Romanæ Auditorium detulerunt: sed ejus judicium datum in gratiam Jesuitarum Polonorum controversiam dirimere non potuit. Ubi vero illud Decretum in Poloniam delatum est, senserunt plurimi de Clero periculum juris amittendi decimas, si huic sententiæ morem gerent. Confestim ad arma itum est: tela ingesta sunt, consulta, dissertationes, scita Doctorum; expensa est consuetudo vetus, privilegia a Jesuitis obtenta examini subjecta sunt; & ut cui sua opinio maxime placuit, atque acerrime defensa est; ita secundum eam quasi prætorio jure decrevit. Mansit tamen lis indefinita, ut mos est Polonis, apud quos litigiorum æternorum sedent quot Patroni, tot Judices. Lege scriptum Venetiis editum anno 1664. Hujus est titulus: *Decima Cleri sæcularis in Regno Poloniæ defensa contra exemptiones Patrum Societatis.*

Rursus proposito dubio, utrum minutæ quædam Decimæ Monasteriis & Ecclesiis Conventualibus deberentur, respondit idem Innocentius: Quod si hi fructus perveniant ex iis fundis, e quibus Monasteria & Ecclesiæ Conventuales ab antiquo Decimas majores percipiebant, etiam horum fructuum Decimas iisdem deberi; cum ipsis terra illa ab antiquo fuerit decimalis, & non debeat una eademque Ecclesia divino jure censeri: *Alioquin*, *inquit*, *Parochialibus Ecclesiis exsolvantur, ad quas de jure communi spectat perceptio Decimarum. Cap.* 31. *tit. De Decimis.*

Ex his aliisque Juris apertissimis decisionibus, uno calculo hanc conclusionem probant Canonistæ: *Ecclesia Parochialis de jure communi fundat intentionem in perceptione Decimarum prædialium ex fructibus, qui colliguntur intra limites Parochiæ suæ.* Ita post alios Canonistas Fagnanus ad *Cap.* 29. *tit. De Decimis*, *num.* 21. hic subjungit statim: *eamque passim servat Rota, ut in pluribus decisionibus relatis a Cardinali Seraphico* Decis. 802. num. 1. *in quibus Rota firmavit Parochialem Ecclesiam fundare intentionem super Decimis, etiam contra Episcopum*: quod & tradit Rebuffus Tractatu *De Decimis quæst.* 7. *nu.* 5. nimirum, quod Curati fundati sint in Decimis prædialibus provenientibus intra limites suarum Parochiarum, contra Episcopum.

Antiquitus quidem; uti observat Claudius Le Preste in suis quæstionibus *Cent.* 3. *c.* 24. priusquam Ecclesia pluribus terris & possessionibus ditata esset, quarta pars omnium proventuum Ecclesiasticorum ad Episcopos in sua respective Diœcesi spectabat: at hodie in Decimis Parochialium Ecclesiarum non debet Episcopus, nec de jure communi, nec de consuetudine habere aliquam portionem, nisi forsan ex particulari conventione vel titulo portio aliqua ipsi esset reservata: de quo casu accipiendum ad *Cap.* 13. *tit. De Decimis*, ubi alicujus portionis Episcopo competentis mentio occurrit, uti notat Glossa ad dictum capitulum.

§. V.

Qui contra Parochum Decimas prætendit, debet plene titulum probare.

PAROCHUM esse fundatum de jure communi in perceptione omnium Decimarum prædialium, quæ intra terminos suæ Parochiæ levantur seu colliguntur, ex dictis §. 3. & 4. constat; nullumque esse præter Parochum, qui sit fundatus in perceptione illarum Decimarum de jure communi vi solius sui Officii & Ecclesiæ, absque probatione aut allegatione ullius alterius tituli, Canonistis omnibus indubitatum est: idque ad exclusionem etiam Episcopi, aut cujuscumque personæ Ecclesiasticæ.

Parocho ergo Decimæ per totum Parochiæ suæ districtum competunt, ni ostendatur ad sufficientiam juris, jus decimandi intra limites ipsius Parochiæ ad alium titulo legitimo esse translatum.

Hinc respondit Bonifacius VIII. in *Cap.* 2. *De Restitut. spoliatorum in VI.* quod Canonici, qui etiam aliquo tempore Decimas in certa Parochia perceperant, spoliati jure illo decimandi per Clericum istius Parochiæ, nequaquam adversus illam spoliationem sint restituendi *nisi* evidenter *docuerint, quod earum possessionem legitime assecuti fuissent. Quia, ait, eas occupasse injuste verisimiliter præsumuntur, cum proveniant ex prædiis intra alienam Parochiam constitutis; sitque manifestum* (*nisi aliud ostendat*) *eas de jure communi ad eamdem Ecclesiam pertinere.*

Hoc eodem fundamento, cum Prior certi Monasterii (qui simul Parochiæ, in qua Monasterium situm erat, esset Parochus, quemadmodum & ejus prædecessores fuerant) etiam sub qualitate Prioris Decimas sæpius elocasset; ac postmodum diviso Pastoratu a Prioratu, contentio esset super Decimis inter Priorem & Pastorem, judicatum fuit pro Pastore; eo quod Prior non probaret ad evidentiam juris, Decimas in qualitate Prioris ab ipso fuisse receptas; tametsi ea qualitas in instrumento elocationis esset expressa: quia in dubio præsumptio potius erat eas fuisse receptas in qualitate Parochi, eo quod qualitas hæc jus decimandi fortius & apparentius ad se trahat. Charondas *l.* 1. *resp.* 29.

Itaque si dubium sit privilegium, aut incertus titulus, quo Decimæ prædiales in certa Parochia contra Parochum prætenduntur, Parochus stante hoc dubio, in perceptione Decimarum manutenendus, utpote jure communi innixus; cui stari debet, quamdiu contrarium non probatur.

§. VI.

Quid requiratur, ut titulo præscriptionis Decimæ a Parocho auferantur.

JUs decimandi titulo præscriptionis acquiri posse, etiam contra Parochum, expeditum est.

At quia jure communi jus decimandi intra limites Parochiæ ad Parochum spectat, & consequenter jus commune contrarietur & resistat præscribenti Decimas in Parochia contra Parochum, non sufficit simplex possessio 40. annorum etiam cum bona fide; sed insuper requiritur cum lapsu illius temporis titulus capax ad translationem hujusmodi juris; idque contra quemcumque, etiam Episcopum, aut Parochum alterius Parochiæ. *Nam licet ei, qui rem præscribit Ecclesiasticam, si sibi non sit contrarium jus commune, vel contra eum præscriptio non habeatur, sufficiat bona fides; ubi tamen, ait Pontifex in* Cap. 1. De Præscript. in VI. *est ei jus commune contrarium, vel habetur præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit; sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi.*

Addit tamen Pontifex; nisi tanti temporis allegetur *præscriptio, cujus contrarii memoria non exstat.*

Tempus illud immemoriale communiter a Doctoribus centum annorum spatio concluditur; & quia rarissime reperiuntur, qui de usu tanti temporis testari queant, forma probationis hæc solet assumi. Interrogantur seniores illius loci, qui testentur se a juventute semper vidisse Decimas ab his aliisve collectas fuisse, aut eorum nomine elocatas; nec unquam viderint aut audierint contrarium, & quod communis sit, & semper fuerit opinio, quod sic fuerit, & quod non extet contrarii vel initii memoria. Ita Glossa ad citatum *Cap.* 1. verbo *memoria*; quæ addit: *Si autem contra hoc adversarius probare vellet, testes sui* (*si de ipsorum esset conscientia*) *deberent dicere, quod viderint tali tempore contrarium, & audierint a suis superioribus contrarium ejus fuisse. Quid ergo, si utraque pars probat? Tunc præferuntur testes magis idonei, & qui dicunt aptiora, & sic illi, qui dicunt se vidisse contrarium, deberent præferri; cum alii fatagant negativam.* Hæc Glossographus: quibus adde ex supradictis, quod si probatio contra Parochum ex se sit dubia, vel ex contrariis allegatis dubietas emergat; eo casu pro Parocho cui jus commune favet, esse judicandum.

Si tamen in casu diuturnæ possessionis, Parochus possessorem Decimarum de facto, neglecto juris ordine, spoliasset, condemnandus esset possessionem judicio redintegrandæ possessionis restituere.

Quinimmo, tametsi vel exiguo tempore Canonici vel Monachi aut alii quicumque fuissent in possessione colligendi Decimas, nequaquam hisce in Provinciis fas esset Parocho, ipsos illa possessione propria auctoritate spoliare, & si id attentatum esset, ante omnia ipse possessor judicio redintegrandæ possessionis a Senatu Regio restitueretur, & Parochus tamquam spoliator condemnaretur: neque enim Principes permittunt quemquam e possessione sua, privata alicujus auctoritate deturbari: neque alicui privato rerum suarum possessionem vi recuperare, & ita quoque in Gallia servari tradit Grimaudet *Lib.* 3. *De Decimis cap.* 8.

Licet ergo etiam in Belgicis provinciis Parochi omnibus præferantur in jure decimandi intra limites suarum respective Parochiarum: ideoque semper habeant fundatam intentionem ad illas Decimas, quamdiu titulo legitimo ad alium translatæ non probantur, ipsaque ratio, quam allegat Pontifex in *Cap.* 2. *De Restitut. spoliat. in VI.* etiamnum obtineat; ipsa tamen decisio Pontificis, qua decidit, Canonicos, qui *aliquamdiu* fuerant in possessione percipiendi, a Parocho spoliatos non esse adversus illam spoliationem restituendos, in Belgio nec in Regno Galliæ obtinet; uti notat Grimaudet loco citato.

§. VII.

Decimæ & Ecclesiæ a Laicis in Monasteria & Capitula quomodo translatæ.

CIRCA septimum, octavum, & aliquot sequentia sæcula, Decimas, ac bona Ecclesiastica, magna ex parte ad laicos transivisse ex temporum illorum historiis notissimum est.

Et quidem etiam ante Carolum Martellum, Regum ac Principum patrocinio & potentia, res Ecclesiasticas beneficii & remunerationis loco, in laicos transivisse evincit Synodus Aurelianensis IV. quæ ann. 541. ita decernit *cap.* 25. *Si quis Clericus aut laicus sub Potentum nomine aut patrocinio, res ad jus Ecclesiæ pertinentes, contempto Pontifice petere seu possidere præsumpserit, primum admoneatur quæ abstulit civiliter reformare, aut certe judicium sui Sacerdotis operiri, ut poscit S. Religio. Quod si in perversionis pertinacitate subsistat, tamdiu ab Ecclesiæ liminibus arceatur, donec cum satisfactione justissima pervasa aut occupata restituat.*

Hæc sub Childeberto I. Galliarum Rege, quæ sub sequentibus non diminuta, sed potius aucta mala fuere.

Cum enim tempore Caroli Martelli, Gallia undique potentissimis hostibus & exercitibus, præcipue Paganorum & infidelium impugnaretur, ad quos repellendos, cum Nobiles & Principes suas opes exhausissent: solatii & mercedis colore eis data fuere Ecclesiarum, etiam Parochialium reditus & bona: uti ex Synodis & historiis illorum temporum constat.

Et quidem de Carolo Martello vetus fragmentum de Majoribus Domus Regiæ a Petro Pithœo editum hoc prodit: „ Carolus Major Domus & Australiorum Princeps, res Ecclesiarum, „ propter assiduitatem bellarum *laicis* tradidit.

Ex quodam veteri Chronico idem de Carolo Martello refert vir eruditus Joannes Filesacus in suo de Sacrilegio laico Commentario, sive veteris Ecclesiæ Gallicanæ querela: „ Carolus, „ ait Chronicon, propter assiduitatem bellorum, Decimas, & „ quasdam alias res Ecclesiasticas *laicis concessit*.

Qui ob hanc concessionem Carolum Martellum flammis infernalibus adjudicatum volent, certiori ac solidiori nitantur fundamento necesse est, quam vulgari illi, ac ipsi quoque Baronio fabulosæ historiæ de ipsius Martelli apparitione & damnatione, quam Canoni 59. *caus.* 16. *quæst.* 1. subjecerunt Correctores Romani.

Morbus hic nec mortuo Martello cessavit; sed pluribus sub Regibus perdurasse docte demonstrat Filesacus in prædicto Commentario: notatque sub Carolo Magno laicos virtute quidem militari & bellica fortitudine illustres, ob fidelem Regi in bello navatam operam, beneficii loco, prædia & villas Ecclesiæ dono accepisse. Et hæc regiæ munificentiæ Symbola, ait Filesacus, *Beneficia* nominantur apud Scriptores nostros. Et de his Beneficiis intelligi oportet quod legitur *lib.* 1. *Capitular. cap.* 157. *Ut qui Ecclesiarum* Beneficia *habent, nonam & decimam ex iis Ecclesiæ, cujus res sunt, donent, & qui tale Beneficium habent, quod ad medietatem laborent, & de earum portione proprio Presbytero, id est Parocho, decimas donent.*

Quin nec Decimas duntaxat, & res temporales Ecclesiæ mi-

litibus vice *Beneficii* donabant, sed etiam ipsas Ecclesias & Altaria ad se trahebant; eaque etiam inconsultis Episcopis, Vicariis Presbyteris deservienda, modico salario committebant; in tantum ut hæreditario jure illa ad hæredes transmitterent, ipsique hæredes etiam Altaria sive Ecclesias in tot dividerent partes, quot erant hæredes; ita ut singulæ partes singulos haberent Presbyteros, qui laicorum vices in deserviendo supplerent, uti ex *Cap.* 1. & 2. *tit. De Jure Patronatus*, si integræ Decretales legantur, intelligi poterit, & docte observavit, & exposuit Franciscus Florens in Commentario ad *c.* 1. *De Jure Patronatus.*

Hinc illud sancti Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis: *Nunc non solum possessiones Ecclesiasticæ, sed ipsæ etiam cum possessionibus venumdantur. Lib. De Dispensat. cap.* 15.

Interdum tamen ex Pontificum & Episcoporum consensu, Decimas ex justa ac publica causa in laicos eos translata fuisse, non dubium.

In Charta dotationis Ecclesiæ sancti Donatiani Brugis, quæ nunc Cathedralis est, legitur apud Miræum in Codice *Piarum Donationum cap.* 34. quod Arnulphus Magnus Flandriæ Comes donet dictæ Ecclesiæ, de Episcoporum Tornacensis & Moriensis ordinatione ac consilio, quasdam Decimas: *De iis: inquit, quas mihi & Prædecessoribus meis, in Comitatu seu Marchionatu Flandriæ, de terris cultis & incultis Santissimi Patres Papæ Romani, pró adjutorio expensarum nostrarum, & nostrorum militum, pro expugnatione ac resistentia contra Wandalos, qui Flandriam, & alias terras vicinas, cum Ecclesiis in ipsis constructis crudeliter & damnabiliter devastabant, & incendio tradebant, in feudum perpetuum concesserunt.*

Plures similes Decimarum infeudationes in Principum & laicorum gratiam factas vetera monumenta evincunt, & etiamnum hodie a laicis possessæ, vocantur Decimæ *infeudatæ*; de quibus infra *Cap.* 3. paucis agemus.

Hæc laicorum possessio sive occupatio Decimarum occasio fuit, ut magna earum copia ad Monasteria & Canonicorum Collegia sit devoluta.

Cum enim Ecclesiarum Prælati non cessarint laicis ostendere, Decimas ad Ecclesiam pertinere, easque a prædecessoribus eorum, vel esse injuste occupatas, aut temporum duntaxat necessitate ab Episcopis, aliisque Ecclesiæ Prælatis ipsis fuisse indultas; plerique eorum ab iis se liberare, & in pia opera impendere voluere.

Plures itaque e laicis, de Monachorum potius quam de Clericorum sæcularium; & singulariter viventium propensione in pauperes confidentes, eas in Monasteria transfundere maluerunt quam Ecclesiis Parochialibus restituere, ait Christianus Lupus, & addit: *Certum ac clarum esse, quod Decimas possidentia Monasteria, ac etiam Clericorum Collegia seu Capitula ad largas eleemosynas non tantum ex charitate, sed omnino ex rigida justitia obligentur. Et Monachorum fidem a piis olim laicis fuisse electam ad hoc opus, jam dixi, & rursum dico, quod ab hujusmodi Monasteriis est perpetua memoria retinendum. Electa sunt ad ipsas dispensandas potius, quam possidendas. Et de Regularium in Europa Clericorum auctore sancto Rigoberto scribit in Remensis Ecclesiæ Historia Flodoardus: Canonicam Clericis religionem restituit, ac sufficientia victualia constituit, & prædia quædam illis contulit, necnon ærarium commune usibus eorum instituit, ad quod plures villas delegavit, Ecclesiam quoque Sancti Hilarii cum suburbio ad eam pertinente. Communis vitæ causa dedit eis istius Ecclesiæ decimas. Quod ipsum plures postea Episcopi facerent, & plures item laici. Sanctissima erat istorum Clericorum vita, ideoque per ipsos quam per Pagenses Presbyteros visæ sunt decimæ facilius in pauperes & Ecclesiæ fabricam dispensandæ. Horum sanctitati creditum fuit totum Decimarum onus & honesta Presbyteri alimentatio, & Ecclesiasticæ fabricæ reparatio, & cura pauperum & peregrinorum. Unde Regulares hodie singulares & sæculares Clerici, qui decimalium feudorum pauperes negligunt, & Presbyterum ad venandum ex scabiosis exactionibus victum compellunt, videant qualiter in divino judicio sint suam causam peroraturi.*

Adhæc, summa tunc temporis laicis erat fundandi ac dotandi Monasteria & Canonicorum Collegia ambitio, ut vel sic eorum nomen & posteritas fundatorum aut benefactorum catalogo inserta, quodammodo post vitam superfisterent, & nomen æternum hæreditarent.

Accedebant Monachorum frequenter instantes & importunæ preces & sollicitationes: qui & hoc fundationis dotationisque opus in cœlum usque attollere, atque ad demerendum Deum, peccatorumque remissionem impetrandam plurimum valere, persuadere omnimodo studebant.

Quin & suffragia suarum congregationum, fundatorum, atque benefactorum animabus e pœnis purgatorii liberandis, mirum in modum efficacia esse adstruebant & persuadebant.

Hæc omnia, mirum! quantum stimularint pios laicos, ut Decimas, aliaque bona in Monasteriorum fundationes & dotationes, præcipue per testamenta, cum iis amplius ipsi uti non possent, conferrent; adeo ut vix ullum reperias Monasterium, quod non aliqua ut minus ex parte per hujusmodi laicorum largitionem fundatum atque dotatum sit.

Quid? ni Episcopi & Concilia aliquos hujusmodi receptioni Decimarum limites fixissent, omnes passim Decimæ & Oblationes Ecclesiarum ad Monasteria facile fuissent devolutæ.

§. VIII.

Quomodo Episcopi & Concilia devolutioni Decimarum ad Monasteria obstiterint?

NUNQUAM quidem improbavit Ecclesia, ut Monachis per aliquam Decimarum subventionem succurratur, aut earum ipsis in paupere dispensatio credatur. Quia, ut recte annotavit S. Ivo Carnutensis: „Licet Decimæ & Oblationes principaliter Clericali debeantur militiæ, potest tamen Ecclesia omne quod habet cum omnibus pauperibus habere commune: quanto magis cum his pauperibus, qui relictis facultatibus propriis bajulantes crucem Christi, sequuntur pauperem Christum? *Epist.* 192.

Hac quoque ratione S. Bernardus in Synodo Trecensi anno 1128. sustinuit, militibus Templi Decimas assignari posse. „Credimus namque, ait, relictis affluentibus divitiis vos spontaneæ paupertati esse subjectos: unde Decimas vobis in communi vita viventibus juste hoc modo demonstravimus, si Episcopus, Ecclesiæ, cui Decima juste debetur, vobis eam charitative dare voluerit.

Verum, ut sine consensu Episcoporum & Ministrorum Ecclesiæ, quibus principaliter Decimæ debentur, & a quibus per laicos quodammodo violenter avulsæ fuerant, passim & sine modo ad Monachorum & Canonicorum Collegia transirent, & a Monachis & Canonicis reciperentur, non perinde probabatur.

Et quidem Sanctus Ivo Carnutensis verbis supra relatis subjungit: „Est tamen, in quo Abbatibus & Præpositis Monasteriorum parcendum non existimo, si ab illis, ad quos non pertinent, id est a laicis, Decimas & Oblationes accipiant; si inordinate a quibuscumque personis acquirant.

Ut igitur effræni & sine modo Decimarum & Oblationum ad Monachorum & Canonicorum Collegia devolutioni limites figerentur, in Synodo Melfitana 1078. statutum legitur: „Ut nullus Abbas, nullus Ecclesiarum Præpositus, quæ juris sunt Ecclesiastici, accipere sine Episcopi concessione præsumat“: In Concilio Romano sub idem tempus eumdem in finem decretum fuit: „Ut nullus Abbas Decimas & primitias, & reliqua, quæ secundum Statuta Canonum ad Episcopos pertinent, sine auctoritate Romani Pontificis, seu Episcopi, in cujus Diœcesi habitat, detineat, auctoritate Apostolica sancimus.

Et Joannes Cardinalis de Crema, Honorii II. in Anglia Legatus, in sua Londinensi Synodo *ann.* 1125. *Can.* 4. „Nullus Abbas, nullus Prior, nullus omnino Monachus vel Clericus, Ecclesiam sive Decimam, seu quælibet Beneficia Ecclesiastica de dono laici sine proprii Episcopi auctoritate & assensu suscipiat: quod si præsumptum fuerit, irrita erit donatio hujusmodi, & ipse Canonicæ ultioni subjacebit.

In Lateranensi Concilio sub Alexandro III. rursus conquesti Episcopi de Templariorum, aliorumque Religiosorum excessu in recipiendis Decimis e manibus laicorum, eorum querelam probans Synodus, ait: „Ecclesias & Decimas de manu laicorum sine consensu Episcoporum, tam illos (*Templarios*) quam alios Religiosos recipere prohibemus, dimissis, quascumque contra tenorem istum aliquo tempore receperunt.

Hoc Decretum anno 1200. rursus iisdem verbis renovavit Synodus Londinensis, & anno 1215. magnum illud Concilium Lateranense sub Innocentio III. *Can.* 61.

Hæ omnes Conciliorum inhibitiones, & Decreta eo unice collimabant, ut Decimæ ad naturales & legitimos possessores, id est, Presbyteros Parochiales, & operarios in vinea Domini reducerentur. In litteris ad Suessionense Capitulum ita scribit Innocentius III. „Postulastis vobis a Sede Apostolica indulgeri licentiam redimendi Decimas, quæ intra metas Parochiarum vestrarum in feudum a laicis detinentur. Nos autem volentes super hoc Ecclesiis, quibus hujusmodi debentur Decimæ, providere, præferre eas voluimus in redemptione talium Decimarum. Quod si nolint, aut forte non possint, redimendi eas ad opus illarum Ecclesiarum vobis concedimus facultatem. Proviso nihilominus, ut consueta servitia, ad quæ laici illis Ecclesiis pro Decimis tenebantur, etiam post contractum talis venditionis impendant, cum ad eos pretium preveniat earumdem.

Ad hæc reflectit Lupus in hunc modum, „Ita possessiones suas, Decimas præsertim ac primitias, de laicorum manibus effestucare variis modis conata semper fuit Ecclesia, ea tamen lege, ut ad propriæ Parochiæ redirent opus. Quod ubi non potuit, permissæ sunt transire ad aliquod Monasterium seu Capitulum.

His consonat illud Innocentii III. in *Cap.* 7. *tit. De his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*: „Laicus, qui Decimam detinet, monendus est, ut eam restituat Ecclesiæ, ad quam spectat: qui si forte induci nequiverit, & eam cum Diœcesani consensu Altari Ecclesiæ assignaverit, præsertim Religioso conventui, constabit ipsa donatio perpetua firmitate subnixa.

Malebat ergo Ecclesia, ut potius Monasteriis, aliisve piis locis Decimæ & Oblationes crederent, quam a laicis detinerentur: nequaquam tamen id sine auctoritate Episcopi fieri cupiebat! „Qui si forsan improbitatis aut avaritiæ causa consentire noluerit, Romano Pontifici nuntietur (inquit Urbanus II. *in Synodo Melfitana, Can.* 5.) & cum ejus licentia, quod offerendum est, offeratur.

Cum itaque Pontifex consensum Episcopi supplere posset, cœperunt passim opportune, importune a Romanis Pontificibus contra jam allegata Synodorum Decreta, privilegia impetrari, uti notat Petrus De Marta in notis ad *Can.* 7. Synodi Claromont. *tom.* 10. *Concil. Labb. edit. pag.* 540. quibus Monasteriis & Capitulis libertas reddita est acquirendi Decimas a laicis prius consulto Episcopo, licet renuente: *cujus generis privilegiorum*, inquit, *plurima extant Rescripta in Tabulariis Ecclesiasticis* (a).

Varias

(a) Quid in Gallis agere debeant Communitates, quæ vulgo dicuntur *Manus-mortua*, declarat Rex Ludovicus XV. in Edicto, quod mense Augusto anno 1749. dedit. Reperitur inter monumenta *Tomo I.* hujus Operis sub littera I.

Varias querelas de hujusmodi privilegiis subreptitiis, variisque artibus impetratis, videre est apud Auctores XI. & XII. sæculi; atque inter alios graphice privilegiorum illorum aucupes describit Joannes Salisberiensis *lib. 7. De Nugis Curial. cap. 21.* ubi inter cætera respondit iis, qui obloquentibus reponebant similia privilegia, iisque se plane tutos credebant: „ Nempe Apostolis omnia licent; sed omnia ab Apostolis fieri nequaquam expedit: estote quod illi vobis hoc licenter concesserint; vos an recte petieritis, videatis.

§. IX.

Qui sint Pastores primitivi; *quæ eorum origo & jura?*

SUb Carolo Martello, & variis Galliæ Regibus, non solum fundos & villas, sed etiam Ecclesias ipsas laicis concessas fuisse, superius ostendimus.

Porro Ecclesiarum nomine fere semper intelliguntur Decimæ Ecclesiasticæ, Oblationes, & cæteræ obventiones, quæ de jure Curionibus debentur; uti multis ostendit Du-Cange in suo *Glossario*, verbo *Ecclesia*.

Tunc ergo Ecclesiæ eo jure possessæ sunt, quo cetera Beneficia seu feuda sæcularia; adeo ut tandem in hæredes quoque transirent, & hominum commercio exponerentur.

In Cartha Raynaldi Archiepiscopi Remensis anno 1128. *tom. 13.* Spicilegii Dacheriani legitur: *Sparnacensem Ecclesiam ob remedium animæ suæ.... in manu nostra hujusmodi libertate donavit, cum prædictus Comes Theobaldus præfatam Ecclesiam a primogenitoribus suis quasi hæreditario jure sibi derelictam teneret, & Abbatiam Ecclesiæ suæ Waleramno Domini Andreæ Dapiferi sui filio dedisset &c.*

Et in Concilio Cabillonensi II. *Can. 26. Perlatum est ad nos, quod inter hæredes Ecclesiæ in rebus propriis constitutæ dividantur*, &c.

Nisi tamen Sacramentorum celebratio a laicis Ecclesiarum possessoribus pendere videretur, inducta est quædam nova verborum distinctio; ita ut in una eademque domo, pars una *Ecclesia* diceretur, quoad laicorum jura, & alia *Altare*, quoad juris spiritualis administrationem.

Est alius error gravissimus (inquiebat S. Abbo exeunte decimo sæculo) quo fertur Altare *esse Episcopi, &* Ecclesiam *alterius cujuslibet Domini, cum ex domo consecrata & Altari unum quoddam fiant, quod dicitur* Ecclesia; *sicut unus homo constat ex corpore & anima. Videte, æquissimi Principes, quo nos ducit cupiditas, dum refrigescit charitas.* Hæc Vir ille sanctus in Apologetico ad Hugonem & Robertum Francorum Reges.

Itaque *Altare*, sive Sacramentorum, aliorumque spiritualium administrationem & curam Presbytero alicui committebant; *Ecclesiam* vero, sive Decimas, Oblationes, cæterosque proventus sibi laici, jure quasi dominii & proprietatis, tamquam feuda retinebant.

Dum ergo successu temporis e laicorum manibus Ecclesiæ ad Monasteria & Canonicorum Collegia pervenerunt; cœperunt quoque Monachi & Canonici, exemplo laicorum, *Ecclesiam* ab *Altari* dividere, & *Ecclesiam*, sive Decimas, & obventiones sive spiritualium curam Altari demandare.

Ne vero Conciliorum Decretis, quæ Decimas a laicis receptas retineri sine Episcopi licentia vetant, contraire viderentur, Episcoporum consensum impetrabant mediante aliquo lucello, quod ex hujusmodi consensu Episcopis obveniebat.

Episcopi enim Monachis & Canonicis permittebant, ut Vicarii quidam ministeria *Altaris* peragerent, & spiritualium curam haberent; Monachi vero & Canonici proventus Ecclesiarum: ea tamen lege adjecta, ut quædam pecuniæ summa in Vicariorum mutatione, in signum recognitionis Episcopis penderetur.

Solutiones illæ pecuniariæ dicebantur *Altarium redemptiones*. Quæ vox petita videtur ex feudorum usu, in quibus invaluerat, ut Domino certa pecunia penderetur pro nova investitura, quæ hæredi ultimi possessoris concedenda erat. Concessio autem *Altarium* dupliciter fiebat ab Episcopis, aut retenta penes se *Altaris* dispositione, ita ut mortuo Vicario liberum omnino esset Episcopo, indulgere Monasterio Vicarii sustentationem, vel eam improbare; aut ita, ut perpetua esset penes Monasteria & Capitula Vicarios substituendi facultas, soluto *redemptionis* pretio, cedente quandocumque aut decedente Vicario.

Utriusque generis concessionem meminit *Can. 7.* Concilii Claromontani sub Urbano II. anno 1095. „ Ut *Altaria* Congregationibus Canonicorum vel Monachorum per *personas* data, *personis* mortuis libera redeant in manus Episcoporum; nisi fuerint iis per eorum scripta vel privilegia confirmata.

Itaque primo casu, obeunte Vicario, *Altaria* potestati liberæ Episcopi reddi debent: secundo autem casu, a Monasteriis & Capitulis retinentur per Vicarios.

Hæc porro Altarium redemptio tamquam Simoniaca in eodem Concilio Claromontano prohibita fuit; ac insuper decretum, ut *Altaria* a Monasteriis vel Canonicorum Collegiis per 40. aut 30. annos possessa iis firma manerent: *Quia, ait, quidam Simoniacæ pravitatis ramus in Galliarum partibus jam diutius inolevit, ut Ecclesiæ vel Decimæ, quæ vulgari vocabulo apud eos nuncupantur Altaria, Monasteriis datæ sæpius ab Episcopis sub palliata avaritia vendantur: mortuis nimirum, seu mutatis Clericis, quos* personas *vocant. Nos auctore Deo venalitatem omnem, tam ex rebus, quam ex ministeriis Ecclesiasticis propellentes, hoc ulterius Apostolica auctoritate prohibemus... Porro quæcumque Altaria vel Decimas ab annis 30. & supra, hujusmodi redemptione Monasteria possedisse noscuntur, quiete deinceps & sine molestia qualibet eis possidenda firmamus: salvo utique Episcoporum censu annuo, quem ex eisdem Altaribus habere soliti sunt.*

Eadem rursus anno sequenti 1096. innovavit & confirmavit idem Urbanus in Synodo Nemausensi *Can. 11.* Et refertur a Gratiano *Caus. 17. quæst. 3. Can. Quæsitum*: atque utriusque Decreti tamquam ab Urbano Synodaliter editi meminit Paschalis II. *Epist.* ad Ivonem Carnutensem & Ranulfum Santonensem Episcopos; quam in notis ad *Epist. 12. lib. 3.* Goffridi Vindocinensis evulgavit Jacobus Sirmundus; præcipitque Paschalis *ut Decretum illud omnino teneatur integre, nec super illud quidquam pro dictis Altaribus exigatur.*

Cæterum hisce Decretis id effectum est, ut Monasteriis, ac Canonicorum Collegiis Ecclesiarum seu Altarium quasi proprietas addicta sit; liberaque Vicariorum sive personarum, sine pensionis onere designatio.

Nequaquam tamen eis licitum fuit, Presbyteros illos Vicarios sine consensu Episcopi Parochialibus Ecclesiis præficere: sed ut loquitur dicta Synodus Claromontana *Can. 4. Parochiæ curam cum Abbatum consensu Sacerdoti committant; ut ejusmodi Sacerdotes de populi quidem cura Episcopo rationem reddant; Abbati vero de temporalibus ad Monasterium pertinentibus debitam subjectionem exhibeant: & sic cuique sua jura serventur.* Apud Gratianum 16. *quæst. 2. Can. 6.* ubi insuper additur: *In Parochialibus Ecclesiis Presbyteri per Episcopum instituantur, qui iis respondeant de animarum cura, & de his quæ ad Episcopum spectant.* Id quod jure Decretalium & moderno rite exprimitur; cum dicitur; Ad Monasteria, & Canonicorum Collegia spectare præsentationem; ad Episcopum vero institutionem Canonicam, & curam animarum.

Porro Monasteria, & Canonicorum Collegia Ecclesias seu Altaria sibi sic incorporata, ac quasi proprietatis jure possidentia, cum libertate præficiendi Presbyteros, qui spiritualium curam eorum vice gererent, tandem se postrema hac ætate, *primitivos Pastores*, Presbyteros vero spiritualibus & curæ animarum præfectos, *Vicarios* dixere.

Hic itaque habetur origo Pastorum primitivorum; quod nomen etiam in Jure Canonico novo ignotum est; nihilque aliud significat quam eos, qui se eo nomine distinguunt, jam olim habuisse Parochiales Ecclesias, aut Beneficia curata incorporata; eorumque curam in Presbyteros transtulisse, retentis sibi temporalibus.

Igitur si ea, quæ ad curam animarum pertinent, spectemus, omnia Vicariis solent pleno jure competere; non secus atque veris Pastoribus & Curatis, qui nullum Pastorem primitivum recognoscunt; ideoque passim in Jure Canonico *Rectores* Ecclesiarum simpliciter vocantur; neque ullibi aut in Decretalibus, aut etiam in Concilio Tridentino, ubi de cura animarum quæstio est, Pastores inter & hujusmodi Vicarios ulla occurrit distinctio; eodemque modo institutionem Canonicam, & curam animarum hodie ab Episcopo accipiunt, atque alii Pastores.

Jus igitur primitivorum Pastorum nequaquam spectat curam animarum, immo nequidem eo titulo administrationi Sacramentorum, aut alteri functioni Pastorali se immiscere possunt; neque ab hac functione Pastores *primitivi* dicuntur. Quod vel inde manifestum est, quod jus illud primitivi Pastoris etiam communitatibus mulierum, & virorum laicorum competat, uti bene annotat Le-Maistre, *Olaidoye* 9.

Exemplo Monachorum & Canonicorum factum fuit, ut etiam Clerici, quibus vel a laicis, vel etiam a quibusdam Monasteriis, aut Capitulis Ecclesiæ Parochiales cum emolumentis committebantur, Altaria sive spiritualium curam & regimen, retentis sibi temporalibus, Presbyteris committerent; seque *Personas*, Presbyteros vero substitutos, *Vicarios* nominarent: quos insigniter exagitabat Joannes Salisberiensis *lib. 7. De Nugis Curial. cap. 17. Utique, ait, & insignis prudentiæ, si quis tot quocumque modo conquirit Altaria, ut quasi ritu Memphitico* (a) *quotidianas hostias novis possit Altaribus immolare: nolunt tamen Sacerdotio dominari, aut servire Altario, qui de Altario vivunt, ne, ut populus arguit, dicam luxuriantur; sed* personatos *quosdam introduxerunt, quorum ad alium onera, ad alium referuntur emolumenta.*

Unde & apud eumdem Auctorem *Epist. 1. Personæ* opponuntur *conductis, conductitiis, & Vicariis Sacerdotibus.*

Et Annales Ecclesiæ Wintoniensis ad annum 959. *Nuda fuit Ecclesia intus & extra, quia Vicarii non habebant unde eam vestirent & tegerent; nec Præbendarii, qui* personæ *dicebantur, talibus poterant intendere.*

Dicebantur ergo *personæ*, qui Beneficia seu Ecclesias per *Vicarios* deserviri curabant, dum ipsi potiori fructuum portione fruebantur.

Cumque successu temporis abusus hic invaluerit, tandem factum fuit, ut mortua *persona* rursus alteri Ecclesia committeretur, qui similiter, Ecclesiæ per Vicarium deserviens, emolumenta ad se trahebat; & ita contigit, ut paulatim inde Beneficia, seu etiam dignitates exortæ sint, quæ hodie *Personatus*, & eorum possessores *personæ* dicuntur: multumque cum Pastoribus *primitivis* conveniunt. Nam ut his sola jura temporalia aut honoraria, nulla vero circa curam animarum reservata sunt, ita nec illis; unde & *Personatus* inter Beneficia sine cura animarum computari solent.

Inter hæc *Primitivorum* Pastorum & *Personarum* jura temporalia, præcipue & ordinarie esse solet *Decimarum* perceptio; interdum quoque; sed rarius, Oblationum aut earum partis communicatio.

Præterea hæc, reservata sunt nonnunquam Monasteriis, Capitulis, & Clericis, qui *Parochiales* Ecclesias sibi unitas *Vicariis* deman-

(a) *Memphiticum*, id est, profanum & execrandum, a verbo *Memphis*, *liquant*. Vide Du-Cangium in Glossario, verbo *Memphiticum*.

demandarunt, jura quædam honoraria ; quæ tamen nullatenus attingunt curam animarum, utpote quæ integra apud *Vicarium* manere debent.

Unde Ludovicus XIII. in sua Ordinatione *anno* 1629. *art.* 12. declaravit, quod posthac Monasteria, Capitula seu Cathedralia, seu Collegiata, quibus Ecclesiæ Parochiales fuerunt unitæ, non possint prætendere ulla jura super dictis Ecclesiis, nisi *honoraria*. Habetur volum. 2. Actorum Cleri Gallicani.

Conformiter ad hanc Ordinationem *anno* 1630. judicatum fuit, quod Prior cujusdam Monasterii Ordinis sancti Benedicti in qualitate Pastoris *Primitivi* posset in Ecclesia Parochiali, cui Presbyter sæcularis in qualitate *Vicarii perpetui* deserviebat, quatuor anni solemnioribus Festis divinum Officium facere, & cum Stola incedere : omnesque Oblationes, quæ diebus illis fierent, recipere ; ac deinde totius anni decursu, obtinere primum locum in Choro, & supplicationibus & inhumationibus mortuorum ; quibus quandocumque vellet, assistere posset ; atque tunc gaudere distributionibus, quemadmodum reliqui ejusdem Ecclesiæ Presbyteri : hac tamen cautione, quod nec in dictis solemnitatibus, nec alio quoquam tempore functionibus ullis Pastoralibus se immiscere posset. Refertur in libro cui titulus : *Conferences des Ordonnances tit.* 2. *lib.* 1.

Similiter *anno* 1654. per sententiam Senatus Parisiensis, Pastori Primitivo adjudicata fuit facultas cantandi in Ecclesia Parochiali integrum Officium divinum ; unaque percipiendi integras Oblationes in Festo Assumptionis & Purificationis B. Mariæ, & quatuor aliis præcipuis anni solemnitatibus.

Usu quoque passim in Belgio obtinuit, ut Capitula Canonicorum quædam hujusmodi jura honorifica, quæ curam animarum non attingunt, in Ecclesiis Parochialibus, prætertim quæ in ipsa civitate sunt, reservaverint. Ut exempli gratia, quod certis diebus Vicarii perpetui earum Ecclesiarum debeant accedere ad Ecclesiam Canonicorum, Officio divino, aut supplicationi una cum suo Clero & Cruce assistere ; quibusdam diebus ad Capitulum accedere, ut monitionibus Decani, qui & ipsorum Pastor solet esse, excipiant.

Nonnulla quoque Capitula retinuerunt, titulo Primitivi Pastoris, jus nominandi Custodem vel Matricularium, Vice Pastorem, item Concionatores pro Adventu & Quadragesima, aliaque similia ; in quorum possessione, si a tempore immemoriali Capitula, aliique Primitivi Pastores fuisse probentur, turbandi non sunt : modo ita suis hisce juribus utantur, ut integram Parochiæ curam & regimen in spiritualibus & directione animarum Vicario permittant ; neque illum in suis functionibus Pastoralibus impediant ut turbent.

Unde si Vicarius *per se* in Adventu, vel Quadragesima concionari velit, eatenus cessabit jus Primitivi Pastoris nominandi Concionatorem ; quemadmodum *an.* 1644. pro Plebano Ecclesiæ Collegiatæ & Parochialis Sancti Petri Lovanii, contra quosdam ejusdem Ecclesiæ Canonicos, Pastores Primitivos, judicavit Senatus Brabantiæ.

§. X.

Jus percipiendi Decimas contra Parochum non extenditur ad Novales.

NOVALE quidam dixere, terram præcisam, quæ anno cessat; at in hac materia decidit *Innocentius III.* in *Cap.* 21. *tit. De Verb. Sign.* Novale esse *agrum de novo ad culturam redatum, de quo non exstat memoria, quod aliquando cultus fuerit.*

Decimæ ergo *Novales*, sunt Decimæ, quæ ex hujusmodi agro novali percipiuntur.

Porro ager *novalis* non tantum primo anno, quo de novo cultus fuit, & fructus protulit, *Novalis est*; sed semel *Novalis*, semper *Novalis* censetur ; uti declarat Pontifex in *Cap. fin. tit. De Privilegiis* : adeoque Decimæ semel *Novales* eam naturam & speciem continuo retinent.

Ut vero ager sit *novalis*, & Decimæ ex eo perceptæ dicantur *Novales*, requiritur, ut ager ille ab hominum memoria non fuerit cultus ; id est, non tulerit fructus. Si enim fructus tulerit, licet non decimabiles juxta consuetudinem loci, non erit *Novalis*, licet nunc primum *Decimabiles* proferat ; uti post Zarabellam ad Clement. I. *De Decimis*, notavit Grimaudet De Decimis *lib.* 3. *cap.* 4. eo quod verum non sit illum nunc *primum* ad culturam esse redactum ; per accidens autem esse, quod ob particularem consuetudinem fructus illi non decimentur : contrarium tamen in quibusdam locis praxis servat.

Decimæ hæ *Novales*, præter cæteras majores & antiquas Decimas jure speciali Parocho reservatæ sunt : adeo ut si Monasterium, Capitulum, aut alia persona etiam Ecclesiastica titulo præscriptionis, aliove jure Decimas intra limites alicujus Parochiæ percipiat, nihilominus Decimæ Novales ad Parochum spectabunt ; ubi respondit Innocentius III. in *Cap.* 29. *tit. De Decimis*. Et Alexander IV. in *Cap.* 2. §. *fin. De Decimis in VI.* De Monachis, ait : *Nec pro eo quod forte in aliquibus Parœciis omnes majores Decimas seu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, possunt pro eadem vel simili portione* (*si de novo postmodum fiant Novalia*) *in eisdem petere, vel percipere Novalium Decimas eorumdem, nisi alia rationalis, per quam hoc facere valeant, causa subsit.*

Rationalem causam, de qua hic loquitur Pontifex, & cujus etiam meminit Innoc. III. in citato *Cap.* 29. restringit Glossa ad *privilegium*, quo ipsis specialiter *Novalium* perceptio sit indulta : quale privilegium aliquibus nonnunquam fuisse indultum, habemus ex *C.* 21. *tit. De Verb. Sign.* quod similis privilegii meminit ; ac una ibidem declaratur, privilegium percipiendi Decimas ex agro novali Religioso Conventui indultum, de illo duntaxat agro esse intelligendum : *cujus Decimam Religiosus Conventus potest absque gravi detrimento Parochialis Ecclesiæ detinere, cum talis sit sæpe locus incultus, de quo Parochialis Ecclesia magnos percipit, Decimarum ratione, proventus.*

Harum decisionum hoc unicum est fundamentum : Cum Decimæ prædiales, quæ intra limites Parochiæ colliguntur, de jure quodammodo naturali debeantur Parocho, cui Parochiæ totius cura spiritualis incumbit ; privilegia, præscriptio & consuetudo, quæ jus Decimas percipiendi auferunt a Parocho, & transferunt ad Monachos, aut Canonicos, nullam in spiritualibus curam populi illius Parochiæ gerentes, reputantur admodum odiosa : eoque titulo, quantum fieri potest, sunt restringenda.

Cum igitur nulli ex his fundis *Novalibus*, tempore quo Monasterium vel Capitulum jus decimandi per privilegium aut præscriptionem acquisivit, fructus perciperentur : neque ad fructus ferendos adhuc idonei essent : non judicarunt Pontifices, ea privilegia aut præscriptiones in Parochorum præjudicium ad illos agros esse producenda : quod & pene ubique locorum moribus & rerum judicatarum auctoritate firmatum est.

Plurima passim referuntur Parlamentorum Arresta, quibus Parocho adjudicatæ fuerunt Novales, contra Monasteria & Capitula, tametsi jus percipiendi grossas Decimas sive titulo privilegii, sive titulo præscriptionis per totam Parochiam habentia, vel grossas Decimas cum Parocho dividentia. Videri possunt Tournet *litt. D. cap.* 68. & 97. & ibidem citati : quibus addi possunt Louet *litt. D. num.* 53. ejusque Annotator Julianus Brodeau, & Claudius Le Prestre *Cent.* 1.

Et licet a multis dubitatum fuerit, num hæc *Novalium* reservatio etiam locum habeat respectu *Vicarii perpetui* contra *Pastorem* primitivum, qui jure incorporationis ipsius Ecclesiæ Parochialis, integrum jus decimandi obtinet, Vicario congruam duntaxat portionem obtinente : nihilominus, uti refertur in notis marginalibus ad citatum caput Claudii Le Prestre, sustinetur in Curiis Regiis, Vicarium esse fundatum in accipiendis *Novalibus*, & ita in terminis non semel fuisse judicatum, refert Brodeau loco citato. Quin & Carolus Fevret Tractatu De Appellatione *tamquam ab abusu*, *lib.* 6. *cap.* 1. asserit, id etiam procedere, tametsi Vicario assignata sit certa pecuniæ summa in portionem congruam, omnibus Decimis & proventibus Parochiæ in Pastorem primitivum ea mediante translatis.

Cæterum sententia & praxis adjudicandi Decimas *Novales* ipsi Parocho, aut etiam Vicario contra Monasteria, aut Capitula jus decimandi quocumque titulo habentia, adeo recepta est hodie, inquit D. Gueret in novis annotationibus ad citatum caput Claudii Le Prestre, ut an. 1663. cuidam Curato adjudicata fuerit possessio percipiendi Decimas Novales, etiam contra Commendatarium Ordinis Melitensis, qui ex speciali privilegio eas Ordini suo competere prætendebat. Videri potest Arrestum integrum relatum a D. Du Fresne *par.* 2. *Journal de Aud. lib.* 5. *cap.* 14.

Si tamen Monachis datum fuerit privilegium percipiendi Decimas cæterarum Parochiarum, quarum ipsi Monachi curam in spiritualibus gerunt, simile privilegium *Novales* Decimas quoque comprehendit : quia, ut recte notat Grimaudet *Tract. De Decimis lib.* 3. *cap.* 5. privilegium hoc proprie non est privilegium, quo receditur a jure communi ; sed potius est innovatio & reductio juris communis, quod vult ut Decimæ cedant Monachis intra limites earum Parochiarum, quarum curam in spiritualibus ipsi suscipiunt. Et de simili privilegio loquitur Pontifex in *Cap.* 27. *tit. De Decimis* : tuti cuique legenti integram Decretalem manifestum erit.

Cum itaque hoc privilegium a jure communi non recedat, sed potius illud innovet & reducat, nequaquam odiosum reputari debet : ideoque hic replicari potest regula, qua utitur Pontifex in dicto Capitulo : *Ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur* : quæ in mere odiosis non semper procedit : ut proinde mirum non sit, si hoc principio non utantur Pontifices, dum agitur de privilegiis, quibus Decimæ attribuuntur his, qui nullam in Parochia, in qua Decimæ recipiuntur, curam animarum agunt ; quandoquidem, ut ante notavimus, similia privilegia a jure communi recedant, & eo titulo odiosa reputentur.

Denique circa privilegium Religiosis, aut Canonicis concessum percipiendi Decimas *Novales*, illud notandum, quod si Novales concedantur pro ea portione, qua veteres percipiebant, id non intelligatur in primis de Novalibus, quas tempore indulti privilegii alii possidebant : nec extendatur ad alias nisi in his tantum locis, ubi veteres tunc, quando dictum Indultum impetratum fuit, ipsi impetratores habebant, & pro ea solummodo portione, qua ipsi tempore impetrationis hujusmodi percipiebant antiquas. *Cap.* 2. *Decimis in VI.*

Præterea simile Indultum de recipiendis Decimis Novalibus obtentum ab iis, qui tempore impetrationis *totaliter* veteres percipiebant Decimas, ultra medietatem Decimarum Novalium non extenditur ; quia, ait Pontifex in *cap.* 2. §. 1. *De Decimis in VI.* Non est verisimile si tunc de plena & integra perceptione *veterum fuisset expressum, quod Apostolica Sedes pariter & similiter Novalium Decimas in tam grave Parochialium Ecclesiarum dispendium indulsisset, quod ratione talis Indulti, sive impetrati jam, sive impetrandi deinceps non possit in Novalibus* (*quæ amodo fient*) *vindicari & acquiri vel percipi, plus quam medietas Decimarum ipsorum Novalium, etiamsi amplius in veteribus habebatur : cum non sit dicendum asperum, sed pium potius ac benignum, si super Decimis futurorum Novalium contra Parochialium Ecclesiarum gravamen* (*quod ex distinctione Indulti hujusmodi posset accedere*) *taliter obviatur. Religiosos tamen Cisterciensis & Carthusiensis Ordinum statuto & declaratione hujusmodi* (*quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate Decimarum Novalium*) *comprehendi nolumus, vel constringi.*

Ex his perspicuum, Pontifices admodum fuisse sollicitos, ne

per sua privilegia Ecclesiis Parochialibus nimium gravamen inferretur.

Hoc titulo cum Pontifices fere omnibus Religiosis concessissent privilegium non solvendis Decimas de suis terris sive fundis, & laboribus; illudque privilegium multiplicatis Monasteriis inciperet Clero esse in magnum gravamen, Hadrianus IV. quem secutus est Alexander III. in *Cap. 10. De Decimis*, *Solis Fratribus Cisterciensis Ordinis, & Templariis, & Hospitalariis Decimas laborum suorum, quos propriis manibus vel sumptibus colunt, Hadrianus indulsit: cæteris vero, ut de Novalibus suis, quæ propriis manibus vel sumptibus excollunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis Decimas non persolvant: quem sumus super his imitati. Quare ii, quibus hoc indultum est, hac occasione Decimas de aliis rebus Ecclesiæ suæ non possunt subtrahere, vel sibi aliquid ulterius vindicare.*

Pari ratione, ne privilegia nimium derogent juri Parochialium Ecclesiarum, respondit Pontifex in *Cap. 11. tit. De Decimis: Ob privilegium de non solvendis Decimis de laboribus, quos propriis manibus vel sumptibus Monachi colunt, iis non esse licitum Decimas de terris suis subtrahere, quas aliis tradunt excolendas.*

Quin & si privilegium, aliquando justa ex causa concessum, temporis lapsu, & mutatis circumstantiis incipiat esse damnosum Ecclesiæ, & ex eo scandalum suboriri, revocandum esse resolvit in *Cap. 9. tit. De Decimis*, cujus hæc est Rubrica: *Revocatur privilegium, si ex postfacto incipiat enormiter nocivum esse.*

Hinc licet concludere, & hanc generalem conficere Regulam, ut bene advertit Grimaudet loco cit. *c. 2.* Quod tametsi privilegium de percipiendis Decimis, aut iis non solvendis, tempore concessionis, justis & honestis rationibus niteretur; si tamen, lapsu temporis, vel ob hominum multiplicationem, vel diminutionem bonorum ad alios spectantium, aliove titulo incipiat esse nocivum & grave, merito tunc auctoritate publica restringatur vel revocetur.

Quidni enim subinde verum esse deprehendatur, quod suo tempore de hisce privilegiis loquens Joannes Sarisberiensis Episcopus, dixit? *Dum Religio paupertate gaudebat, & in aliorum necessitates aut usus effundebat viscera inopiæ suæ, indulta sunt privilegia professionibus, quæ necessitate cessante, & frigescente charitate, potius avaritiæ, quam Religionis instrumenta creduntur, Lib. 7. De Nugis Curialium* (a).

§. XI.

Quare Ecclesia uniones & incorporationes Ecclesiarum Parochialium non probaverit?

INDUBITATUM est, florente Monachorum ac Canonicorum in communi viventium pietate & disciplina, tam Fideles laicos quam Ecclesiæ Prælatos illis decimas obtulisse, & Ecclesias Parochiales cum suis proventibus univisse sive incorporasse: atque ita, inquit Christianus Lupus *Tom. 5. Schol. pag. 186.* „ Utramque illam professionem opulentissime ditarunt.

Verum sicut raræ admodum virtutis est servare castitatem inter carnis illecebras, temperantiam inter conviviorum epulas: ita quoque paupertatem Religiosam, omnis Religiosæ disciplinæ fundamentum, servare in divitiarum affluentia rara virtus.

Unde compertum fuit, & a sæculis multis deploratum, divitiarum copiam, quam Monachorum & Canonicorum vivendi sanctitas attraxerat, vitæ Religiosæ & Canonicæ sanctitatem suffocasse.

Contulit, inquit Trithemius *Sermone 2. ad Monachos*: „ Monachis Religio sancta divitias, donec matrem filia suffocavit.
„ Nam ut Scriptura dicit 1. *Tim. c. 6. vers. 9. Omnes, qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes diaboli: incrassatus est dilectus, & recalcitravit*; impinguatus & dilatatus terrenis possessionibus dereliquit institutionis primæ studia: abiit post vanitates falsas, quarum copia rerum temporalium, divitiis spiritualibus inopem & miserum fecit.

Porro vitæ sanctitate semel extincta, cœperunt non jam divitias contemnere, atque labori & operi insistere, sed divitias undique conquirere, conquisitas omnimodo conservare, & sine labore & opere vitam in deliciis agere.

Atque hinc factum, ut Decimas etiam contra Episcoporum voluntatem avide conquirerent, & a laicis importune impetrarent.

Pseudo-Monachos enim describens Joannes Sarisberiensis loco supra citato, ait: *Decimationes & primitias Ecclesiis subtrahunt, & Ecclesias ipsas accipiunt de manu laicorum, Episcopis inconsultis.*

Ulterius frigescente charitate, & collabente disciplina, Decimas & proventus Ecclesiarum possidere, atque ex illis commode vivere placebat; at Ecclesiæ deservire ac populo spiritualia ministrare Monachis & Canonicis non arridebat: unde illam Vicariis Sacerdotibus, sibi Decimis ac proventibus retentis, delegabant.

Hinc Abbati & Monachis majoris Monasterii de cujusdam Ecclesiæ Decimis cum Clericis contendentibus, scribens S. Bernardus dicit, parum convenire, ut super Decimis illius Ecclesiæ Monachi contendant, quod eidem Ecclesiæ, de qua præsens disceptatio est, Clerici soli deserviant; *Vosque, ait, cum illis non exhibentis obsequium .... Quia audacia, o Monachi, præsumitis seu vinum de vinea, quam non plantastis, seu lac de grege, quem non pascitis? Quo pacto ibi exigitis, ubi nihil exhibetis? Certe si ita vultis, baptizate nascentes, sepelite morientes, visitate jacentes, copulate nubentes, instruite rudes, corripite delinquentes, excommunicate contemnentes, absolvite resipiscentes, reconciliate pœnitentes: & in medio denique Ecclesiæ aperiat os suum Monachus, cujus officium est sedere & jacere. Sic fortasis dignum se probavit mercenarius mercede sua. Alioquin invidiosum admodum est, velle metere ubi non seminaveris; sed & colligere quod alius sparserit, etiam injuriosum.*

Et ante S. Bernardum scribit ad Urbanum II. S. Ivo Carnutensis *Epist. 12. Multa inordinata fieri video in Domo Dei, quæ me torquent; maxime quod apud nos, qui Altari non serviunt, de Altari vivunt.*

Verum cum semel Monachali atque Canonicali disciplina collapsa, atque avita pietate, & paupertatis amore refrigescente, divitiarum amor Monasteria, & Canonicorum Collegia occupavit, non tantum partiri Beneficium sive proventus Ecclesiarum cum Clericis Altari servientibus, atque in vinea Domini laborantibus voluere sed integros in suos usus deglutire studuerunt.

Hinc Ministros Ecclesiis Parochialibus necessarios præficere neglexerunt, aut certe mercenarios quosque Presbyteros quæsierunt; qui vilissimo stipendio sive honorario contenti, ex sordidis atque scabiosis exactionibus undique victum conquirere non erubescentes, Monasteriis & Capitulis fructus integros dimitterent; utque eos sibi amplius obstrictos haberent, manuales, seu ad nutum amovibiles Vicarios designabant.

Hunc abusum, & mala ex eo redundantia deplorat Concilium Lateranense sub Innocentio III. relatum in *Cap. 30. tit. De Præbendis. Extirpandæ consuetudinis vitium, ait, in quibusdam Parochiis inolevit, quod scilicet Parœcialium Ecclesiarum Patroni, & aliæ quædam personæ proventus ipsarum sibi penitus vendicantes, Presbyteris earum servitiis deputatis relinquunt adeo exiguam portionem, quod ex ea nequeant congrue sustentari. Nam (ut pro certo dicimus) in quibusdam regionibus Parœciales Presbyteri pro sua sustentatione non obtinent nisi quartam quartæ, id est sextam decimam Decimarum. Unde fit, ut in suis regionibus pene nullus inveniatur Sacerdos Parœcialis, qui ullam vel modicam habeat peritiam litterarum.*

Et de Monachis, qui Vicarios Parochialium Ecclesiarum ita gravant, ut hospitalitatem tenere non possint, conqueritur Alexander III. in *Cap. 8. tit. de Præbendis.*

Etiam sub medium seculi XV. Patres Concilii Senonensis lamentantur, a possidentibus Altaria Monasteriis & Capitulis non præstari Parochialium Ecclesiarum Presbyteris competentem Canonicam sustentationis portionem; atque adjungunt: „ Propter
„ hoc fiunt plures ex iisdem Ecclesiis vacantes, & Pastoribus viduatæ, in magnum animarum periculum" *Act. 3. cap. 4.*

Inter abusus, quos reformandos Hadriano VI. retulit Norimbergensis Principum Germaniæ Conventus, erat & hic; in quo copiose depingunt sentinam malorum, quæ ex hoc abusu in Ecclesiam redundant. *Pleræque Parochiales Ecclesiæ, inquiunt, Monasteriis, Prælatis, aliisque Ecclesiarum Curatarum Rectoribus incorporationis, ut vocant, seu alio quopiam jure subditæ sunt; quas si ipsi juxta Canonum Constitutiones per sese providere teneantur, ubi aliis elocant gubernandas, Beneficiorum dotem ac Decimas, plerumque sibi ipsis reservant; & præterea tam enormibus absentiarum pensionibus gravant atque onerant, ut conducti illi Parochi, eorumque Vicarii, & Vice-Plebani, Sacellani coadjutores, cæterique conductarum Ecclesiarum administratores competentem sustentationem, decentiaque alimenta inde habere nequeant. Quo fit, nam unde conductitii isti Pastores & mercenarii vivant, habeant oportet, ut illicitis exactionibus locatas sibi oviculas misere deprædent, dilanient, omnemque substantiam tantum non absumant. Postquam enim Altaris, Baptismique Sacramenta administranda sunt, primus, septimus, trigesimus, anniversariusque dies peragendus, agricularis Confessio audienda, mortui sepeliendi, & quidquid denique reliquum est, quod ad vita functorum cæremonias observandas operæ pretium arbitrantur, id gratuito faciunt nequaquam, sed tantum exigunt, extorqueant, exsugunt quantum misera plebecula vel cum summo suo dispendio præstare difficulter potest: talesque exactiones usque ad summum in dies augent, atque accumulant; nonnumquam quoque excommunicationis fulmine ad solvendum adigunt: plerosque etiam, quibus per inopiam non licet, ad celebranda vita functis obsequia, anniversarios, & alias ejus farinæ cæremonias, compellere conantur.*

Quod ipsum, inquit Lupus tom. 5. Schol. pag. 187. in Germanicorum gravaminum facta ad Julium II. relatione, (a), *questus fuit Imperator Maximilianus, & a Tridentino Concilio corrigi postulavit Carolus IX. Francorum Rex.* Hæc Lupus, qui ibidem subjungit: *Altarium Decimas possidentia Monachorum Cœnobia, aut Clericorum Collegia asseverabant se illis esse principales Pastores, ideoque illis conductitium & manualem imponebant Vicarium; & non data competenti sustentatione, cogebant ad omnis generis Simoniam. Sic Altaris Minister sordide esuriebat, & nescio quis ejus detentor usque ad animæ & corporis ebrietatem ex ipso luxuriabatur.*

Hæc aliaque, quæ ex unionibus & incorporationibus Ecclesiarum Parochialium, attenta hominum ad dimittenda sibi semel incorporata naturali difficultate, nata sunt evenire, qui attenderit

(a) Vide defensionem ann. 1644. Venetiis editam, quæ sic inscribitur: *Decima Cleri sæcularis in Regno Poloniæ defensa contra exemptiones Patrum Societatis.* Consule præsertim hujus scripti pag. 5, 6, 7, &c.

(a) In relatione gravaminum Germanicorum, quæ ad Julium II. delata sunt, lingua Allemanica legitur: *Dem* [illegible], [illegible]*willen, vnd geilheit, pflegen*; id est, rebus secundis otioque lasciviunt detentores.

derit, nullatenus mirabitur, quod Ecclesia hujusmodi uniones & incorporationes toleraverit potius, quam probaverit.

Et quidem Synodus Tridentina his malis, quantum temporum durities, & iniquitas patiebatur, occurrere volens, in primis *Sess. 7. cap. 6. De Reformat. voluit, ut uniones perpetuæ, a quadraginta annis citra factæ examinari ab Ordinariis, tamquam a Sede Apostolica delegatis, possint, & quæ per subreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur. Illæ vero, quæ a dicto tempore citra concessæ nondum in toto vel in parte sortitæ sunt effectum, & quæ deinceps ad cujusvis instantiam fient, nisi eas ex legitimis aut rationabilibus causis coram loci Ordinario, vocatis quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentæ præsumantur: ac propterea nisi aliter a Sede Apostolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.*

Deinde *Sess. 24. cap. 13. de Reformat.* præcedens Decretum innovans fortius contra hasce Parochialium Ecclesiarum incorporationes se declarat, statuitque *in unionibus quibuslibet; seu ex supradictis, seu aliis causis faciendis, Ecclesiæ Parochiales Monasteriis quibuscumque, aut Abbatiis, seu Dignitatibus, sive Præbendis Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, sive aliis Beneficiis simplicibus, aut hospitalibus militiisve non uniantur; & quæ unitæ sunt, revideantur ab Ordinariis juxta alias Decretum in eadem Synodo sub Paulo III. quod etiam in unitis ab eo tempore citra æque observetur; non obstantibus in iis verborum quibuscumque formis, quæ hic pro sufficienter expressis habeantur.*

Hæc Decreta non obscure innuunt, Synodo Tridentinæ hasce uniones & incorporationes Ecclesiarum Parochialium ob incommoda, quæ secum trahunt, non parum displicuisse; easque, quantum temporum conditio patiebatur, sustulisse.

Verum quidem est, Synodum pro temporum conditione, uniones seu incorporationes longa serie annorum roboratas tolerasse: attamen, si ea, quæ circa Vicariorum deputationem, & congruæ Portionis assignationem a Synodo Tridentina ordinata sunt, exacte & ad mentem Synodi observentur, incommodis & abusibus, quæ dictæ uniones & incorporationes parere solent, magna ex parte obviabitur; uti capite tertio hujus Tractatus ostendetur; sed quia prævidit, difficulter inducenda Monasteria, Capitula, aliaque corpora, quæ Parochiales Ecclesias incorporatas habent, ut ad mentem Ecclesiæ Portionem congruam Ecclesiis Parochialibus largirentur; ideo, quantum temporum conditio ferebat, similibus Ecclesiarum Parochialium unionibus & incorporationibus sese opposuit.

CAPUT II.

De Jure Parochorum ad Oblationes.

§. I.

Quid sint Oblationes; & in quo potissimum a Decimis distinguantur?

OBLATIO generaliter sumpta idem sonat, quod alicujus rei non petitæ spontanea largitio. Quæ si homini fiat, *donatio* dicitur; si Deo, magis proprie *oblatio*: quia cum Deo utpote omnium Domino nihil dari queat, maluerunt Canones eam largitionem *oblationem* vocare.

Oblatio ita generaliter sumpta comprehendit & Oblationes stricte dictas, & Decimas, primitias, & quidquid a Fidelibus in usum Ministrorum Ecclesiæ Deo consecratur.

Verum modo loquendi Canonistis usitato, Oblationes a Decimis distinguuntur, vocanturque *Oblationes*, quæ a Fidelibus, vel ad Altare, vel etiam extra Altare *ultro & voluntarie* citra ullam in quantitate aut specie determinationem Deo vel Ecclesiæ dantur.

Itaque in hoc præcipue Decimæ ab Oblationibus discernuntur, quod Decimæ partim ex jure, partim ex consuetudine soleant esse determinatæ ad certam quotam & speciem; nec earum determinatio & solutio Fidelium laicorum voluntati & libertati sit relicta: econtra vero, *oblationem*, tam quoad quotam, quam quoad speciem determinatio a nutu & beneplacito offerentium dependere consueverit.

Hoc modo sumptæ *oblationes* comprehendunt omnia, quæ sive inter vivos, sive mortis causa, sive per testamentum ultro & voluntarie Deo vel Ecclesiæ offeruntur; atque ita summuntur in *Cap. 83. tit. De Verb. Sign.*

At usu hodie fere ubique recepto *oblationum* nomen pene restringitur ad ea, quæ inter Missarum solemnia ad manum Sacerdotis ad Altare dari consueverunt.

In hoc tamen Tractatu *De Oblationibus* nonnihil generalius sumptis differemus; quatenus mirum comprehendunt & quæ in administratione Sacramentorum, purificatione mulierum, aliisque similibus functionibus Pastoralibus Fideles offerunt, & quæ, etiam in truncis ad colligendas Oblationes populi expositis ponuntur, aut Matriculariis sive Magistris Fabricæ, vel mensæ S. Spiritus, juxta morem in plerisque Belgicis Ecclesiis receptum, circumeuntibus per Ecclesiam; dantur; vel etiam alio modo in usum Ecclesiæ aut pauperum, v. g. in Ecclesiis ruralibus, in carnis, ovorum, buthyri, aut alterius edulii specie ipsis exhibentur: item illa, quæ a visitantibus certa Oratoria, vel Sacella, in quibus Imagines vulgo miraculosæ, vel Sanctorum Reliquiæ quiescunt, ibidem vel in Altari vel extra Altare offeruntur: quæ omnia nomine *oblationum*, ex modo loquendi Sacr. Canonum & Canonistarum, veniunt.

§ II.

Oblationum usus, præsertim inter Missarum solemnia antiquissimus; & quo animo offerendæ?

OBLATIONUM in Altari, & extra Altare meminit Canon 4. Apostolorum, earumque ritum exponit; & quæ in Altari offerri possint, declarat, uti latius in Scholiis ad dictum Canonem notavi.

Meminit quoque pristini moris offerendi in ipso Sacrificio S. Cyprianus *lib. De Opera & Eleemosyna: Locuples & dives es, ait, & Dominicum celebrare te credis, quæ in Dominicum sine* Sacrificio *venis, quæ partem de* Sacrificio, *quod pauper obtulit, sumis.*

Hic *Sacrificium* pro pane & vino in Sacrificio offerendis & conservandis, ex more illius ævi accipit S. Cyprianus.

Moris enim tunc erat, qui aliquot sæculis in Ecclesia constanter perseveraverit, ut populus ad Sacrificium accedens, panem & vinum inter Missarum solemnia offerret; uti probat Ordo Romanus circa sæculum nonum compositus, qui disertis verbis hanc panis & vini oblationem exprimit: *Populus, ait, dat Oblationes, id est,* Panem, & Vinum, *& offerunt cum fanonibus candidis; primo masculi, deinde fœminæ.*

Erant autem *Fanones*, uti habet Ordinis expositio apud Cassandrum, *Sindones*, quibus oblationes involvebantur, & tegebantur; cujus ritus adhuc hodie vestigium remanet, dum in Missa solemni Subdiaconus panem & Calicem ad Altare deferens, illa velo, quod vicem *Sindonis* subit, involvit.

Cæterum plura de hoc ritu offerendi panem & vinum inter Missarum solemnia habeo in Tractatu De Simonia circa Beneficia *parte 1. cap. 6. §. 1.* ibique fusius ostendi, quod quidem circa sæculum XI. mos offerendi panem & vinum paulatim in desuetudinem abierit; ipsas tamen Oblationes non desiisse, sed in nummorum aut aliarum rerum oblationes mutatas fuisse; semperque votum Ecclesiæ fuisse, ut usus Oblationum ab Apostolis ad nos transmissus conservaretur, aut neglectus restitueretur.

Utque plura Conciliorum de hac re Decreta, quæ in dicto Libello videri possunt omittam, unum hic sancti Caroli sive Concilii ejus Provincialis quarti Canonem proferam; e quo una patebit, quo affectu & qua animi dispositione Oblationes a fidelibus sint præsentandæ.

Oblationum institutum, inquit, jam pridem ab Apostolicis usque temporibus, Apostolico etiam Canone sancitum, Sanctissimorumque Pontificum Melchiadis, Fabiani, & Gregorii Constitutionibus, & Conciliorum Decretis communitum; quo gravius his temporibus a fidei doctrinæque Catholicæ hostibus exigitatur, & languescente pietatis studio, quo magis a fidelibus negligitur, hoc diligentius servari atque ad executionis usum, ubi intermissum est, revocari convenit; cum præsertim & ad divinum cultum illud pertineat, & populis salutare sit, ad expiandaque peccata utile.

Quare Episcopi in sua quisque Diœcesi & suis, & Concionatorum sermonibus, & omni alio persuadendi cohortandique officio, omnique juris ratione illud, ubi est, retineri, ac ubi negligitur, restitui studiose ad Sacr. Canonum præscriptum ita curent, ut in solemnitatibus scilicet Domini, diebusque Dominicis, ac Festis item, quos coli, aut præcepti, aut consuetudinis est, omnis Christianus aliquid prout sua quisque pietate devotioneque maluerit, *Deo offerri procuret, idque in Ecclesia vel Cathedrali, cum ad Missæ sacrificium, quod solemniter celebratur, vel in Parochiali cum Parocho convenerit.*

Quo in Officio servetur, ut quod Ecclesiasticæ consuetudinis est, primo mares, deinde fœminæ, offerant.

Sacerdoti Missam celebranti Oblationis accipiendæ causa ab Altari paulum se removere licet; at inde longe discedere, ac per Ecclesiam vagari, eamque quasi circuire nullo modo liceat.

Quo gratius autem Deo sit quod offerunt, ad præstandum accedant Fideles intima animi pietate, spirituali hilaritate, sancta charitate, omnique Christianæ devotionis testificatione.

§. III.

Oblationes, quæ fiunt intra limites Parochiæ, de jure communi spectant ad Parochum.

PROVENTUS singularum Parochiarum cedere Ecclesiæ Parochiali, ejusque Ministris, uno consensu concludunt Canonistæ ad *Cap. 9. tit. De his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*, in quo dicitur: „ Cum auctoritate Dionysii fuerunt Parochiæ „ limitatæ, quatenus singularum Parœciarum proventus in usus „ Ecclesiæ cederent necessarios, & Ministrorum.

Inter proventus vero Parœciarum numerandas esse Oblationes, quæ in districtu Parochiæ offeruntur, nemo negat.

Hinc ulterius pari consensu conficiunt Canonistæ. Parochum tamquam primarium Ecclesiæ Parochialis Ministrum *de jure communi* fundare suam intentionem in perceptione omnium Oblationum, quæ obveniunt infra limites suæ Parochiæ; easque ei deberi, ni ostendatur vel ex voluntate offerentium, vel ex immemoriali consuetudine, aliove legitimo titulo ad alium spectare.

Quamobrem Oblationes, quæ fiunt Sacræ Imagini infra limites Parochiæ, non ad dominum parietis, cui Imago adhæret, nec ad Episcopum spectare, sed ad Parochialem Ecclesiam, seu illius Rectorem, post alios Canonistas tradit Fagnanus ad citatum Capitulum IX. hancque esse communem Doctorum conclusionem asserit ex Socino: „ quam, ait, etiam sæpius secuti „ sunt Domini De Rota: ubi hæc sententia licet fuerit olim „ controversa, tamen hodie dicitur esse receptissima.

Pro-

Procedit quoque hæc concluſio in Oblationibus factis Imagini exiſtenti in aliqua Cappella ſeu Oratorio infra limites Parochiæ; ut ſcilicet oblationes illæ non cedant Cappellæ, ſed Eccleſiæ Parochiali, quemadmodum poſt Abbatem, alioſque veteres Canonum Interpretes docet Fagnanus *loco citato num.* 14., & Barboſa *De Officio Parochi cap.* 24. *num.* 22. qui & addunt, id etiam procedere, licet Oblationes eſſent factæ in Cappellis, ubi eſſent erecta diſtincta Beneficia. *Quia nihilominus Parochiali Eccleſiæ, & Paroco, non Cappellis, aut earum Cappellanis Oblationes cedunt*.

Quinimmo licet Oblationes offerantur celebranti Cappellano, aut alteri Sacerdoti in Sacello intra vel extra Eccleſiam Parochialem; ſed tamen infra limites Parochiæ, nihilominus cedunt Parocho, non Presbytero celebranti: *Nam Oblationes faciunt Parochiani, ait Fagnanus, propter adminiſtrationem Sacramentorum*.

Eodem fundamento *Oblationes, quæ fiunt tempore Jubilæi vel anno ſancto, in Eccleſia Cathedrali, ait Barboſa* loco citato num. 27. *ſpectant ad Archipresbyterum ejuſdem Eccleſiæ, non autem ad Epiſcopum: nam cum Archipresbyter habeat curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem, habet per conſequens de jure communi fundatam intentionem ad omnes Oblationes, idque privative ad Epiſcopum*. Hæc Barboſa poſt plures ibidem allegatos Doctores.

Si igitur Oblationes, uti Decimæ, præcipue dari cenſeantur in uſum & ſuſtentationem eorum, qui curam agunt animarum, & populo ſpiritualia ſeminant; conſequens eſt, de jure communi Oblationes Vicario perpetuo, & non Paſtori *primitivo* deberi: quandoquidem, uti ſupra *cap.* 1. §. 9. notavimus, cura animarum integra Vicario perpetuo incumbat, nec quoad eam curam Vicarius perpetuus a vero Parocho diſtinguatur.

Refert quidem Renatus Choppinus *lib.* 2. *de ſacra Polit. tit.* 7. §. 25. Parlamentum Pariſienſe cenſuiſſe, in receptione Oblationum Paſtorem primitivum Vicario ejuſdem Eccleſiæ eſſe præferendum; ſed monet Franciſcus Pinſonius Tractatu *De Beneficiis part.* 3. §. 2. *illud Decretum Curiæ non definitiva ſanctione pronuntiatum, ſed interim & pendente deciſione appellationis tamquam ab abuſu, ab ipſo Vicario interpoſitæ a Sententia Officialis Pariſienſis, qua primariis Paſtoribus Oblationes addixerat; adeo ut inde pateat, Senatum ex temporali judicio, non perpetuo jus dicere voluiſſe*. Hæc Pinſonius, qui *num.* 18. addit: *Nam & alias, ut obſervavit Laurentius Bochellus in Bibliotheca Juris Gallici in verbo* oblationes, *Senatus Oblationes in Eccleſia S. Salvatoris exhibitas ejuſdem Rectori ſeu Vicario perpetuo deberi pronuntiavit, excluſis Regularibus S. Martini Campeſtris; licet primariis Rectoribus ejuſdem Eccleſiæ, quod & hodie obſervatur, & æquius eſt*.

Hæc omnia, quæ hactenus de jure Parochi & Vicarii ad Oblationes dicta ſunt, procedent *in dubio* & de *jure communi*, id eſt, ubi non conſtat de contraria conſuetudine, vel de alia ipſorum offerentium voluntate, quæ in Oblationibus, utpote ordinarie & plerumque mere voluntariis, præcipue attendi debet; & ratione cujus frequenter Oblationes ad alia loca, vel perſonas, quam ad Eccleſiam Parochialem, aut Parochum pertinent; uti infra latius obſervabitur.

§. IV.

Oblationes, præſertim quæ fiunt in adminiſtratione Sacramentorum, & aliis functionibus ſpiritualibus, debent eſſe plane voluntariæ.

„ OBLATIONES de ſui ratione habent, inquit ſanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 86. *art.* 1. *in Corp.* quod *voluntarie* offerantur, ſecundum illud Exodi 25. *Ab homine, qui offert ultroneus, accipietis eas*.

Hæc vero offerendi libertas & voluntarietas præcipue permitti & elucere debet in Oblationibus, quæ fiunt ratione Sacrificii, vel in adminiſtratione Sacramentorum, & alterius cujuſcumque generis functione Paſtorali & ſpirituali. Niſi enim Oblationes, quæ occaſione hujuſmodi functionum offeruntur, plane ſint voluntariæ, ſed ex aliqua expreſſa vel ſaltem tacita pactione, vel coactione dentur, difficulter omnis ſpecies Simoniæ vel avaritiæ evitabitur.

Oblationes igitur ſemper probavit Eccleſia: at eas ſemper voluntarias eſſe voluit, omnemque exactionem & coactionem in iis exigendis exhorruit; ne ſacra venum exponi viderentur.

„ Prohibemus, inquit Gaulo Paſchalis II. Legatus in ſuis pro Eccleſia Gallicana Ordinationibus ſæculo undecimo, ſub excommunicatione, ne Sacerdos, vel Clerici, occaſione alicujus conſuetudinis, pro Baptiſmo, aliiſque Sacramentis Eccleſiaſticis, aliquid *exigere*, vel *extorquere* præſumant: ſed ea *liberaliter* & ſine difficultate ſtudeant canonice miniſtrare. Moneantur tamen laici diligenter, ne quod pro reverentia Sacramentorum devotio Fidelium introduxit, ex *avaritia* velint aliquatenus revocare.

Et Concilium Lateranenſe ſub Innocentio II. *anno* 1139. *Can.* 2. vetat, ne in adminiſtratione cujuslibet Sacramenti, *ſub obtentu alicujus conſuetudinis, ante vel poſt a quoquam aliquid exigatur*.

De omnibus ſimiliter Sacramentis idipſum declaravit Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. hanc notandam adjungens regulam: „ Putant autem plures ex hoc licere, quia legem mortis de longa conſuetudine invaluiſſe arbitrantur; non attendentes quod tanto graviora ſunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerunt alligatam “. *Cap.* 9. *tit. De Simonia*.

Circa idem tempus, & ſub eodem Pontifice Synodus Turonenſis decernens, ne pro ſepultura, & Chriſmate, aut Olei receptione, ulla cujuſcumque pretii exactio attentetur, eamdem regulam, qua vulgare argumentum pro ſtabiliendis inveteratis abuſibus penitus evertitur, repetiit; & expreſſit his verbis: „ Nec ſub obtentu cujuſquam conſuetudinis reatum ſuum quis tueatur; quia diuturnitas temporis non diminuit peccata, ſed auget “. *Cap.* 8. *tit. De Simonia*.

Hac de cauſa ſedulo monet Rituale Romanum ſub Paulo V. „ Miniſter Sacramenti diligenter caveat, ne in Sacramentorum adminiſtratione aliquid quavis ex cauſa, vel occaſione, directe, vel indirecte exigat, vel petat; ſed ea gratis adminiſtret, & ab omni Simoniæ, atque avaritiæ ſuſpicione, nedum crimine, longiſſime abſit. Si quid vero nomine eleemoſynæ, aut devotionis ſtudio, peracto jam Sacramento, a Fidelibus *ſponte* offeratur, id licite pro conſuetudine locorum miniſter accipere poterit.

His conforme eſt Decretum Synodi Provincialis Mechlinienſis anni 1570. *tit. De Decimis & Paſtoribus cap.* 11. quo „ Paſtoribus, & quibuſcumque Sacerdotibus inhibet ſub pœna ſuſpenſionis, ne per ſe, vel per alium, directe, vel indirecte ſtipulentur pro Miſſis votivis ad piorum poſtulationem celebrandis; ſed quod eis *ſponte* oblatum fuerit, accipiant.

Oblationes proinde, præſertim quæ in adminiſtratione Sacramentorum, aliiſque, ſpiritualibus functionibus a Fidelibus fiunt, de ſui natura & ex mente Eccleſiæ debent ſpontaneæ & liberæ offerentium voluntati permitti.

Unde cum ſub initium præſentis ſæculi, in Diœceſi Cabillonenſi Parochus prætenderet quamdam Viduam in anniverſario Mariti ſui defuncti debere offerre certam menſuram granorum, loco panum, qui in anniverſariis defunctorum conſueverant ibidem offerri, idque ſub prætextu cujuſdam tranſactionis cum incolis illius loci initæ, atque Officialis Cabillonenſis Viduam ad ſolvendam dictam granorum menſuram condemnaſſet; interjecta per Viduam ab hac Sententia Officialis appellatione tamquam ab abuſu ad Parlamentum Divionenſe, ſententia Officialis fuit caſſata; dictumque fuit nulla ſpecie Viduam ad ſolutionem dictæ menſuræ potuiſſe condemnari, quandoquidem Oblationes debeant eſſe voluntariæ, non coactæ; quod autem voluntatis eſt, non poſſe reddi neceſſitatis vi cujuſdam tranſactionis, *quæ redolet avaritiam*. Ita refert ex Bouvot in ſuis Arreſtis Joannes Tournet *Litt. O. cap.* 3.

Similiter Canonici Eccleſiæ Cathedralis Engoliſmenſis cum conveniſſent incolas cujuſdam Parochiæ coram Officiali Epiſcopi, ut ſolverent annue decem Turonenſes Parocho pro vino, quod in diebus Paſchalibus dabatur poſt Communionem, atque per Sententiam Officialis incolæ eſſent condemnati; interjecta rurſus appellatione tamquam ab abuſu, ſententia Officialis per Parlamentum Regium ſeu Pariſienſe caſſata fuit; ut refert Renatus Choppinus *lib.* 3. *De ſacra Polit. tit.* 4. §. 11.

Et ſane cum Oblationes de ſui natura ſint voluntariæ, & ſponte offerantur, difficulter tribunalia Regia admittent, ut laici ex diuturna conſuetudine offerendi, ad Oblationes faciendas, præſertim in certa ac determinata quantitate & ſpecie conſtringantur; eo quod Oblationes illæ, quantumvis longa annorum ſerie continuatæ, ſemper intelligantur, juxta naturam Oblationum, voluntarie & ſponte factæ; neque ullam ſibi crediderint per continuationem actuum obligationem in futurum injici: non magis, quam ſi quædam Abbatia per plures annos alicui familiæ Religioſæ menſtruam aut annuam alicujus grani vel panum oblationem voluntarie & ſponte offerre ſine interruptione continuaret.

Unde Sanctus Thomas docens, contingere poſſe, ut propter conſuetudinem in præcipuis Feſtivitatibus teneretur quis in Altari offerre; tamen ait, etiam in hoc caſu, oblationem remanere quodammodo voluntariam, ſcilicet quantum ad quantitatem, & ſpeciem rei oblatæ: 2. 2. *Quæſt.* 86. *art.* 1. *in Corp.*

§. V.

Quæ in Oblationum receptione, præſertim in adminiſtratione Sacramentorum obſervanda?

SEPOSITO omni jure poſitivo, poſſe Parochum, alioſve Sacerdotes accipere, quod ſacris functionibus peractis, populus voluntarie ac ſponte offeri, ex Rituali Romano paragrapho præcedenti vidimus, in qua Oblationum receptione nonnulla a Parochis, aliiſque Sacerdotibus ſollicite cavenda ſunt.

Primo, ne in ſimilium Oblatorum receptione tacita ſaltem exactio, Simoniæ aut avaritiæ ſuſpicionem ingerens, intercedat.

Tacitæ hujus exactionis frequenter ſunt rei, qui verbo aut facto arguunt avaritiæ aut inhumanitatis eos, qui poſt adminiſtratione Sacramentorum nihil aut parum offerunt. Quis enim ambigat, quin ſic agendo cogant quodammodo Fideles ad dandum, qui dum erogando parum, avaritiæ aut inhumanitatis notam ſibi impingendam norunt.

Secundo, ſollicite cavendum, ne Sacramenta majori promptitudine & hilaritate adminiſtrentur illis, a quibus plura offerenda ſciuntur: facile enim major illa promptitudo & hilaritas avaritiæ, turpiſve quæſtus ſuſpicionem inſinuabunt.

Tertio, cavendum eſt, ne gratuitæ Oblationes ex devotione fidelium procedentes, facile in præceptum & neceſſitatem vertantur; adeo ut ſi quis offerre pretermittit, avarus, immo injuſtus audiat.

Hinc enim continget, ut fideles vel paupertate, præſertim occulta, vel expenſarum gravitate deterriti, Sacramenta aut non ſuſcipiant, aut ſaltem diutius, quam oportet differant. Quod hodie, proh dolor! non raro circa ſuſceptionem Viatici & Extremæ-Unctionis evenire, nimis quam manifeſtum eſt.

Ob hæc aliaque ex oblatorum receptione pullulantia incommoda, quæ difficulter in totum præcaventur, olim Synodus Eliberitana decrevit *Can.* 48. his verbis: „ Emendari placuit, ut hi qui baptizantur, ut fieri ſolebat, nummos in concham

non

„ non mittant; ne Sacerdos, quod *gratis* accepit, *pretio* distrahere „ videatur ". Statuti illius rationem exposuit in Concilio Basiliensi Julianus Cardinalis: " Apostolus præcipit ab omni specie mali abstinendum. Nonne *gratis* offerre, & eleemosynam „ dare, est pium charitatis opus? Sed quoniam tempore Baptismi nummos projicere in concham, prætendebat speciem mali, „ emendari & aboleri talem consuetudinem jussit Ecclesia, "

Conformiter ad Synodum Eliberitanam, purioris disciplinæ zelosissimus Antistes S. Carolus *voluit, ne Presbyteri quamcumque rem pro administratione Sacramentorum acciperent, etiam sub* obtentu eleemosynæ; *ut omnem occasionem & notam avaritiæ adimeret; utque exacte per omnia observaret hæc verba:* Gratis accepistis, gratis date. Ita in ejus vita Guissano *lib. 8. cap. 4.*

Scio quidem hanc disciplinæ puritatem nec ubique vigere, nec in omnibus Ecclesiis hodie in præcepto esse, ut nimirum Ministri non possint, jam administrato Sacramento, gratis oblata recipere; ipsa tamen sacra ministerii functio omnes Ministros adstringit, ut in oblatorum receptione eam servent moderationem, & agendi modum, ne avaritiæ, turpisve quæstus notam incurrendo, ministerium ipsorum vituperetur, Sacramentorum debita reverentia vilescat. Caveantque sedulo, ne liberales Fidelium Oblationes tandem in suspectas exactiones degenerent, quibus fiat ut vel Fideles a Sacramentorum receptione retrahantur, aut diutius, quam convenit, differant.

§. VI.

Ex voluntate offerentium & consuetudine, aliisque titulis Oblationes ad alios quam Parochos spectare possunt.

CIRCA jus ad Oblationes duo apud Canonistas sunt in confesso, & uno quasi consensu recepta.

Primum, de jure communi seclusis consuetudine, & voluntate offerentium, aliove legitimo titulo contrariis, ad Oblationes omnes, quæ fiunt intra limites Parochiæ, Parochum habere fundatam intentionem.

Secundum, Oblationes vel ex consuetudine, privilegio, aliove titulo, ac præcipue ex voluntate offerentium cedere posse in alterius, quam Parochi privatum usum.

Itaque ubi *expresse, vel etiam adminiculariter & conjecturaliter constat de voluntate facientium Oblationes & eleemosynas, ut ipsi Ecclesiæ seu certis usibus applicari debeant, non autem ut ipse Rector impingetur, atque in privatos usus, privatamque utilitatem convertat; tunc absque dubio illa voluntas servari debet, eaque cuicumque Juris dispositioni prævalet.* Hæc Cardinalis De Luca *Disp. 19. De Decimis.*

Ex hac verisimili offerentium voluntate Oblationes, quæ colliguntur, etiam in ipsis Ecclesiis Parochialibus, per Magistros Fabricæ sive Æditujos, vel Magistros mensæ S. Spiritus, aliosve Magistros seu Intendentes alicujus Domus pauperum, aut Orphanotrophii, vel Sacelli, aut Altaris, non cedunt Parocho, sed Fabricæ, pauperibus, Sacello, aut Altari, in quorum respective usum sciuntur a Magistris illis, aut Intendentibus peti & colligi.

Similiter, quæ offeruntur in mensis aut truncis ad recipiendas Oblationes in certum usum expositis, indubie in eum usum cedunt. Cum enim populus sciat, eum in finem mensas, aut truncos esse expositos, Oblationes suas in mensas illas aut truncos conjiciendo, aut reponendo, sat significat, eas velle usui designato applicari.

Eodem ex capite usu ubique pene receptum, ut Oblationes notabiles, & frequentes, quæ fiunt ad Imagines vel Reliquias alicujus Sancti ob miracula vera, vel putativa, cedere Sacello vel Oratorio, in quo Imago vel Reliquiæ quiescunt. *Omnino, enim probabile est, inquit Cardinalis De Luca loco citato* nu. 11. *quod populus pro gratiis acceptis, vel speratis, ad illam Imaginem recurrendo cum eleemosynis, & Oblationibus, id agat animo donandi ipsi Imagini, & frequentius ut sumptuosa Ecclesia construatur, ac dotetur, & exornetur; non autem ad donandum Parocho, vel Episcopo, seu alteri Prælato ad privatam utilitatem.*

Si Oblationes fiant in Sacello, quod habet speciales Mamburnos seu Magistros, qui curam Fabricæ & ornamentorum habeant; itemque curam, ut divina ibidem Officia agantur, Oblationes illæ de consuetudine, non Parocho, aut Ecclesiæ Parochiali, sed ipsi Sacello, ex conjecturali offerentium voluntate, cedere solent, præsertim quæ extra Altare offeruntur.

Cum enim noverit populus, Magistros sive Mamburnos, aut Intendentes istorum Sacellorum colligere eleemosynas sive Oblationes in usum Sacellorum, populus offerendo præsumitur offerre ad intentionem colligentium.

Quin & consuetudo fere universalis habet, ut Oblationes, quæ vel colliguntur extra Altare, vel fiunt in truncis per Ecclesiam, vel Sacella, vel ad certum Altare aut Imaginem dispositis, cedant vel Fabricæ, vel ad ornatum Altaris, aut Imaginis, aliumve usum, in quem ex conditione colligentium, vel ex inscriptione trunco imposita, vel ex ejus locali dispositione sciuntur colligi & peti.

Ideoque pene de solis Oblationibus, quæ fiunt in Altari, & in administratione Sacramentorum, aut exequiis, vel anniversariis, sive inhumationibus defunctorum, jus aliquod Parocho competit, præsertim extra Ecclesiam suam Parochialem.

Quin & quoad has consuetudine, aliove titulo legitimo nonnunquam obtinuit, ut Oblationes etiam quæ fiunt ad Altare, aut in exequiis, vel anniversariis defunctorum, in Sacellis aut Ecclesiis succursalibus cedant non ipsi Parocho, sed vel celebranti, vel Presbyteris, & Ministris Sacellorum aut Ecclesiarum, vel etiam Fabricæ, aut alteri pio usui.

Immo & non raro etiam ex Oblationibus, quæ in Ecclesia Parochiali fiunt ad Altare vel extra Altare, pars aliqua cedit Fabricæ, aut interdum Canonicis, aut aliis, qui Pastores primitivos se vocant.

Hæc omnia conformia sunt iis, quæ de Oblationibus leguntur in Synodo Namurcensi sub Engelberto Desbois *anno* 1639. *tit.* 17. *Oblationes, quæ fiunt in Ecclesiis Parochialibus, & Cappellis in iisdem constructis, ad eos pertineant, qui hactenus illas ex antiqua consuetudine perceperunt. At ubi consuetudinem nihil introductum est, Pastor solus habeat Oblationes, quæ fiunt ad majus Altare, & ad Altaria dictarum Cappellarum non habentium Mamburnum particularem. Si quæ vero dictarum Cappellarum Mamburnum habent, Oblationes soli Cappellæ cedant, quemadmodum etiam Confraternitatibus Confraternitatum Oblationes; illis exceptis, quæ offeruntur in Altari ad manus celebrantis tempore Missarum, quæ erunt Pastoris.*

Itaque quæ de Jure Parochorum ad Oblationes hactenus dicta sunt, obtinent duntaxat, quando non constat quem in usum offerentes velint suas oblationes impendi; aut saltem non constat, eos velle illas impendi in alium usum, quam Parochi, aut Ecclesiæ Parochialis.

Si vero circumstantiæ non determinent usum, cui verisimiliter offerentes suas Oblationes velint applicari, sed simpliciter ad honorem Dei, idque ex quadam recepta offerendi consuetudine offerant, uti plerumque contingit in Oblationibus, quæ fiunt in Officiis defunctorum, item in Oblationibus, quæ fieri solent ad manum celebrantis in Festis solemnioribus; his & similibus casibus Parochus de jure communi habet fundatam intentionem ad Oblationes; & nisi ostendatur consuetudo aut privilegium, aliusve legitimus titulus contrarius, Oblationes integræ Parocho competunt.

§. VII.

Quibus competat Oblationum administratio?

OBLATIONES, præsertim extra Ecclesiam Parochialem, item extra Altare, & administrationem Sacramentorum, non raro ex voluntate verisimili offerentium, vel ex inveterata consuetudine, aliove legitimo titulo spectare ad alios, quam Parocum, præcedenti Paragrapho notavimus, quod & praxis ubique passim comprobat. Quia tamen Parochus de jure communi, tamquam primarius Ecclesiæ Parochialis Minister, & totius Parochiæ curam gerens, fundatam habet ad Oblationes intentionem, earum administratio eidem communiter asseritur, tametsi in alios, quam ejus privatos usus impendendæ sint.

Administratio Oblationum, etiam tali casu, quo ex voluntate offerentium in alium, quam Parochi privatum usum converti debent, ad Parochum spectare videtur, ait Barbosa De Offic. Parochi, par. 3. *cap.* 24. num. 30. *ex eodem jure Parochialitatis, & qua ratione Oblationes spectant ad Parochum, nisi fuerint in determinatum usum datæ.*

Itaque Parochus ab administratione & dispensatione Oblationum excludendus non est, tametsi in alium, quam Parochi usum, ex voluntate offerentium, aut consuetudine sit impendendæ.

Quinimmo, etiamsi alii sint in possessione dispensationis, vel administrationis eleemosynarum, nisi eodem titulo Parochus sit exclusus, una cum aliis dispensationi & administrationi superintendendi jus habet; ut scilicet, quantum fieri potest, juri communi, quod Parocho Oblationum dispensationem concedit, propius inhæreatur.

Unde in præcitata Synodo Namurcensi dicitur: *Reddatur computus omnium collectarum, etiam Confraternitatum, & quocumque alio titulo vel nomine fiunt, per Mamburnos in Ecclesia, præsente Parocho & Magistratu loci.*

Oblationum enim dispensationem, etiam ad laicos spectare posse dubitari nequit.

Neque inconveniens est, ut harum administratio sit penes laicos; quoniam ista, uti notat De Luca loco citato *non dicitur administratio istius juris spiritualis, cujus laici sunt incapaces, & de qua administratione loquuntur Sacr. Canones: dum illa consistit in ipso formali regimine, vel rectoria Ecclesiæ, vel Cappellæ cum administratione divinorum, illorumque actuum spiritualium explicatione, qui nonnisi Ecclesiasticis personis conceduntur, laicis autem interdicuntur: sed agitur de administratione temporali, prout facta est, qualis est custodia tam supellectilis, quam bonorum temporalium, eorumque cura, & œconomica administratio, ne dissipentur, seu in alios usus convertantur.* Hactenus De Luca.

Iste Auctor ibidem variis exemplis ostendit, ubique usu esse receptum, ut etiam custodia sacrarum Reliquiarum, aliarumque Imaginum & Oblationum, quæ ad eas conferri consueverunt, laicis in quibusdam Cappellis aut Confraternitatibus committatur: quia hic agitur solummodo de administratione œconomica & mere temporali; quæ versatur v. g. circa vestimenta, & vasa sacra, ut bene custodiantur; Oblationes & proventus in usus Cappellæ, Altaris, aut alium, in quem ex voluntate offerentium destinatæ sunt, fideliter impendantur; nequaquam vero ut in usum laicorum cedant, quod sacris Canonibus vetatur; eosque Oblationum eatenus percipiendarum incapaces declarant. Unde Joannes Tournet in suis Arrestis *litt. O. cap.* 4. monet, pro certo & indubitato esset tenendum, laicos nihil posse prætendere ad Oblationes, quæ fiunt in Ecclesiis vel Cappellis, nisi sint Matricularii, Magistri Fabricæ, aut Intendentes: eo quod hæc eorum qualitas sufficienter tunc ostendat, eos non recipere Oblationes in usus proprios, sed in usum Ecclesiarum, Fabricæ, Confraternitatum, &c. quarum procurationem agunt.

§. VIII.

§. VIII.

Qui ad Oblationes faciendas non admittendi?

NE peccatis sceleribusque publicorum peccatorum Ecclesia connivere, eisque communicare videretur, eorum oblationes & dona respuenda judicavit.

Hinc S. Ambrosius, frendentibus licet Theodosii Imperatoris Comitibus, ipsius oblationes recipere noluit; quia ait S. Paulinus *in Vita S. Ambrosii*, munera Imperatoris, qui se sacrilegio commiscuerat, ab Ecclesia respuebantur, nec orandi illi cum Ecclesia societas tribuebatur.

Eodem motivo Synodus Carthaginensis decrevit: *Oblationes dissidentium fratrum neque in Sacrario, neque in Gazophilacio recipiantur*. Item: *Dona eorum, qui pauperes opprimunt, a Sacerdotibus refutanda sunt*, Apud Gratianum *dist.* 90. *Can.* 2,

Similiter pubblicorum usurariorum *Oblationes a quoquam recipi vetat* Synodus Lateranensis III, in *Cap.* 3. *tit De Usuris*, Et Lateranensis IV. præcipit Clericis, ne *Hæreticorum eleemosynas aut oblationes percipiant; alioquin suo priventur Officio*. Cap. 13. tit De Hæreticis.

Hæc omnia uno Decreto comprehendit & expressit S. Carolus in suo Concilio Mediolanensi IV. *parte* 2. *cap.* 15. *Ab iis oblationes ne recipiantur, ut antiquo Canone vetitum est, qui scilicet inter se iniquo animo dissidentes inimicitias exercent, qui usurarii, meretrices, sacrilegi, raptores, quive alio nomine publice notorieque criminosi sunt*.

Et sane si de Oblationibus, quæ fiunt inter Missarum solemnia ad Altare sermo sit, ratio, quæ publicos & notorios peccatores a publica Sacramentorum perceptione removet, etiam suadet & impellit, ne similes peccatores ad Oblationes faciendas recipiantur.

Quis enim ignorat quod Oblatio ad Altare sit quædam cum reliquis Fidelibus, immo & ipso Sacerdote in Sacrificio communicatio, ipsa quoque ad Oblationem admissio, publica quædam pacis & reconciliationis tessera sit? Neque unquam ad Oblationem in Altari inter Missarum solemnia admisit Ecclesia, nisi quos pacis & reconciliationis cum Deo participes esse credebat. Unde & moris est, ut Sacerdos recipiendo Oblationes dicat, *Pax tecum*, quasi supponens, eum jam ad pacem & communionem admitti

Sicuti ergo ob scandalum a Sacramentorum perceptione publici peccatores repelluntur; ne si tales ad Sacramenta admitterentur, quæ non nisi reconciliatis & in pacem cum Deo receptis danda sunt, populus, qui eos publicos peccatores novit, nec ulla conversionis & pœnitentiæ opera vidit, credat etiam similes posse Sacramentis participare; ita quoque ob simile scandalum, noluit Ecclesia ad Oblationes admittere hujusmodi peccatores; ne scilicet crederetur nulla prævia conversione & pœnitentia, aut scandali reparatione, homines sceleratos & notorie impios *paci* restitui, & sacris Altaribus cum reliquis Fidelibus posse participare.

Nequaquam tamen dubitandum, quin majus scandalum sit, majorque indecentia, hujusmodi publicorum peccatorum admissio ad Sacramenta, quam eorumdem ad offerendum receptio: ideoque & in repulsione ab offertorio majore circumspectione & prudentia, ac moderatione esse procedendum, quam in exclusione a Sacramentorum receptione; atque nonnumquam aliquos ad Oblationes etiam in Altari inter Missarum solemnia faciendas admittendos, qui a Sacramentis, præsertim Eucharistiæ, omnino essent repellendi,

Quinimmo spectata moderna Ecclesiæ disciplina, maxime in locis ubi hæc ab oblationibus publicorum peccatorum exclusio plane obliterata est, Parochis, aliisque inferioribus Presbyteris consultum plane est, ut priusquam hanc tantopere a Patribus, & Conciliis probatam disciplinam, sed temporum injuria obliteratam, in praxim reducant, Episcopos consulant, eorumque consilium & judicium audiant & excipiant; ne alias horum adjutorio destituti non valentes perrumpere, zelo præcipiti plus subinde destruant, quam ædificent,

Interim tamen, si quis Parochus zelo disciplinæ Ecclesiasticæ, & evitandi scandali, publicum peccatorem ab Altari repulisset, haud sane ab Episcopo, ejusve Ministris arguendus esset, sed potius a zelo suo laudandus, & Episcopali auctoritate suffulciendus; utpote qui sacris Canonibus hac in parte se conformaverit; & id unum egerit, quod communi Canonistarum & Theologorum suffragio faciendum judicatur: ita ut non nisi ob duritiem temporum, & conculcatam passim disciplinam consulendos prævie Episcopos esse, conveniens judicemus.

CAPUT III.

De competentia Pastorali, sive de congrua Parochorum Portione,

§. I.

Quid Competentia Pastoralis, & quæ ejus origo?

EX iis, quæ Capite primo hujus Tractatus dicta fuere, haud difficulter comprehendi potest origo Competentiæ, sive congruæ Portionis Pastoralis.

Item quippe notatum fuit, quod circa sæculum x. & sequentia, passim Ecclesiæ Parochiales Canonicorum & Monachorum Collegiis incorporatæ fuerint cum omnibus suis proventibus; tandemque contigerit, ut Canonici ac Monachi plerique abdicata a se cura illarum Parochialium Ecclesiarum, eam in Presbyteros, quos Vicarios dixere, transtulerint; reservatis interim suis Collegiis & Conventibus Decimis; quæ primario in sustentationem eorum, qui populo spiritualia seminant, cedere deberent, & ea intentione penduntur.

Cum vero Ecclesia Decimas, aliosque proventus per hujusmodi incorporationes, aliove titulo ad Monasteria, Capitula, vel similia Corpora, vel personas devoluta, Parochis, aliisque curam populi sustinentibus restituere non posset, sed pleraque Collegia, & Monasteria in Decimarum possessione, connivente tandem ac dissimulante Ecclesia permanserint; ne defectu sustentationis Ministrorum, cura animarum negligeretur, ordinatum fuit, ut ex Decimis & proventibus Ecclesiæ tantum ut minus detraherentur, & eorum possessores dare cogerentur, quantum curæ animarum debite exercendæ requireretur.

Hæc portio ex Decimis, aut aliis proventibus Ecclesiasticis Ministris Ecclesiarum Parochialium curam sustinentibus subministranda, vocatur communiter *Portio congrua*; quo nomine etiam utitur Pontifex in *Cap.* 4. *De Regularibus in VI.* quasi *congruens* illi cui assignatur, id est, proportionata ejus nessitatibus; ideoque nonnunquam *sufficiens* dicitur, tamquam sublevandis necessitatibus, ejus, danda est, sufficiat. *Cap.* 30. *tit. De Præbend.* Subinde *congrua sustentatio* in Clementina I. *De Jure Patronatus*; interdum *Portio competens*. *Cap.* 2. *De Decimis in VI.* Quæ omnia idem significant; nimirum portionem debere sufficere, & congruere sustentationi Parochi, aliisque curam animarum gerentibus; quod & hodie indicatur, dum passim in Belgio vocatur *Competentia Pastoralis*, id est, portio *competens* Pastoribus.

§. II.

Qualis esse debeat Competentia Pastoralis?

ALEXANDER III. in *Cap.* 10. *tit. De Præbendis* scribit Vigonienti Episcopo: *Eam providentiam habeas, quod ad præsentationem Monachorum nullum recipias in Vicarium Ecclesiæ Parochialis, nisi tantum ei de proventibus Ecclesiæ coram te fuerit assignatum, unde jura Episcopalia possit persolvere, & congruam sustentationem habere*.

Similiter Concilium Lateranense sub Innocentio III. considerans, quod in quibusdam partibus extirpandæ consuetudinis vitium inoluisset, quod Ecclesiarum Parochialium Patroni, & aliæ quædam personæ proventus ipsarum penitus vendicantes, Presbyteris earum servitiis deputatis relinquant adeo exiguam portionem, quod ex ea nequeant *congrue* sustentari, atque inde fiat, ut in illis Regionibus pene nullus inveniatur Sacerdos Parochialis, qui ullam vel modicam habeat peritiam litterarum; statuit, ut consuetudine qualibet Episcopi vel Patroni, seu cujuslibet alterius non obstante, portio Presbyteris ipsis sufficiens assignetur.

Alexander IV. in *Cap.* 2. *tit. De Decimis in VI provideri vult per locorum Ordinarios, taliterque ordinari, quod Pastoribus Ecclesiarum Parochialium tantum de illarum proventibus relinquatur, quod exinde competentem sustentationem habere, & Episcopalia jura solvere valeant, aliaque debita onera supportare*.

Uno verbo, eo collimant universa Ecclesiæ Decreta, ut Ecclesiarum Parochialium proventus ad Monasteria, Capitula, aliosve devoluti, nec temporum conditione patiente, ut integri proventus Parochis, cæterisque curæ animarum incumbentibus restituantur, saltem de illis tantum detrahatur, quod sustentationi Rectorum Ecclesiarum Parochialium, & oneribus sustinendis sufficiat: ut loquitur Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 7. *De Reformatione*: "Cura animarum laudabiliter exerceatur": & *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reform.* "Tantum redigatur, quod Rectoris ac Parochiæ necessitati decenter sufficiat.

§. III.

Determinatio Competentiæ dependet ab arbitrio Judicis.

PORTIONEM congruam, sive *competentiam* Pastoralem debere esse talem, quæ Presbyterorum, qui Parochialium Ecclesiarum curam agunt, ipsiusque Parochiæ necessitati decenter sufficiat, Paragrapho præcedenti vidimus.

Porro cum hæc sufficientia temporum, personarum, & locorum diversitate plurimum dependeat, neque generaliter, quid sufficiat, decerni queat, sed ex plurimis factis frequenti mutationi obnoxiis judicandum sit; necesse est, ut determinatio Portionis congruæ sive Competentiæ Pastoralis, arbitrio Judicis fiat, qui omnibus rite expensis statuat quid hic & nunc sustentationi Presbyterorum, & Parochiæ necessitati succurrendæ decenter sufficiat.

Unde Synodus Tridentina noluit determinare portionem Vicariorum etiam perpetuorum; sed *cum tertiæ partis fructuum, aut majori vel minori, arbitrio ipsorum Ordinariorum, portione, etiam super re certa assignanda ibidem deputandos voluit, quo animarum cura laudabiliter exerceatur*. Sess. 7. cap. 7. *De Reformatione*.

Verum quidem est, per Synodos, Pontifices, atque etiam Anctoritate Regia, subinde determinatum fuisse quantum Vicariis Ecclesiarum Parochialium in congruam portionem assignari oportet: nequaquam tamen hæc determinatio ita generalis & stabilis fuit, quin ob certas temporum, locorum, aut personarum circumstantias Judici fas fuerit, interdum ab ea aliquantulum recedere, si viderit per determinatam portionem Parochi & Parochiæ necessitati decenter non satisfieri; nec sufficienter provideri, ut cura animarum *laudabiliter exerceatur*.

Hinc

Hinc Synodus Mechliniensis anno 1570. taxata portione congrua seu Canonica, addit: *Moderatione tamen Episcopi semper salva*. Et altera Synodus sub Hovio determinata portione congrua ad 50. libras grossorum Flandriæ, addit: *Nisi Episcoporum judicio Parochiæ amplitudo aliquid amplius ultra 50. libras requireret*.

Observat quoque post alios Pinsonius: „ Quod hæc portio primum Constitutione Caroli IX. Regis Galliæ ad 120. libras, „ omni onere liberas reduceretur inde variis Curiæ placitis plu- „ primum ad 150. producta, deinde ad 200. & tandem mercium „ pretiis excrescentibus, substractis ubique vitæ subsidiis, 300. „ portionis congruæ assignatio excrevit „. Hæc Pinsonius *Tractatu De Beneficiis, pag. 242. num. 7.*

Cum itaque portionis congruæ determinatio a Judicis arbitrio plurimum dependeat, primo attendere debet Judex tempus & locum.

Nec enim ambigi potest, quin portio pro uno tempore & loco sustentationi Parochi, & Ecclesiæ necessitati sufficiens esse queat, quæ alio tempore & loco ob raritatem, aut caritatem annonæ minime sufficeret.

Unde in Regionibus, in quibus est frumenti & vini caritas, & portio congrua in pecuniis assignatur, inquit Rebuffus, magis augeri debet portio, quam in locis, ubi adest frumenti & vini abundantia. Tractatu *De Portione Congrua, num. 76.*

Ulterius attendenda est Parochiæ amplitudo, & Parochorum numerus. Æquitas enim requirit, ut liberalius provideatur illi, qui plus laborare debet, quam illi, qui minus.

Deinde numerus Parochianorum, inter quos frequenter & pauperum copia non deest sua etiam secum onera trahit. Quare Rebuffus loco citato *num. 71.* docet, quod in assignanda portione congrua considerari debeat Beneficii locus, an sit frequens pauperum accessus.

Et in causa Comptentiæ Pastoralis inter Rectorem Ecclesiæ Pachialis de Reves, & Abbatissam d' Annyvers Senatus Brabantiæ per Sententiam interlocutoriam 16. Januarii 1676. injunxit Pastori, ut exhiberet numerum familiarum, & communicantium suæ Parochiæ, priusquam super portione congrua pronuntiaretur.

Præterea expendendi sunt Beneficii proventus; id est, utrum intra limites Parochiæ magnà Decimarum quantitas colligatur; quemadmodum, inquit Rebuffus, dos pro modo facultatum constituenda est. *Lib. 99. §. 5. num. 69. ff. De Jure Dotium*.

Et sane dum Parochiani tantam Decimarum copiam pendunt, idque primario, ut succurratur iis, qui curam ipsorum in spiritualibus agunt; æquum plane, ut hi etiam liberalius de illis participent; maxime cum Decimæ, quarum hæc portio pars quædam est, jure communi ad Parochos pertineant: adeoque per liberaliorem portionis assignationem ipsæ Decimæ non nisi pro majori aliqua parte ad naturales suos Dominos quodammodo reducantur.

Recte itaque post Canonistas dicit Joannes Tournet, nullam certam ac fixam regulam in determinatione hujus portionis figi posse, sed totum dependere ab arbitrio Judicis, qui attendere debet qualitatem partium, situm locorum, quantitatem proventuum, amplitudinem Parochiæ, numerum Parochianorum, onera ordinaria & extraordinaria, aliasque circumstantias; ut iis expensis, prout æquum ac justum judicaverit, portionem determinet, in suis Arrestis *litt. P. cap.* 120. quæ omnia relatis variis Arrestis seu Parlamentorum sententiis confirmat.

§. IV.

Portionis congrua assignatio est favorabilis.

DECIMAS excrescentes intra limites Parochiæ, de jure communi spectare ad Parochum supra notavimus.

Proinde in quantum portio congrua sive Competentia Pastoralis desumitur ex Decimis intra limites Parochiæ excrescentibus negari nequit, quin de jure favorabilis dicenda sit assignatio portionis congruæ „ Quia, ait Wamesius *Cons. 452. num. 9.* redu- „ cit hanc rem ad suam priorem naturam; hoc est, reddit & „ restituit Pastori Ecclesiæ partem Decimarum, quæ olim ante „ privilegium, seu præscriptionem omnes in solidum ad ipsum „ pertinebant; & nisi sub conditione seu onere præstandi hanc „ congruam portionem alii concedi, aut præscriptione per ali- „ um acquiri non poterant: ita ut per hanc congruæ portionis „ assignationem non tam detrahatur possessoribus Decimarum, „ quam restituatur Pastori, quod in effectu ipsi detractum „ fuit ". Hæc Wamesius, cui unanimiter consentiunt Canonistæ.

Ulterius, cum Decimæ, aliique Ecclesiarum proventus, primario debeantur in sustentationem eorum, qui populo spiritualia seminant, & in vinea Domini laborant, quid favorabilius esse potest hujus portionis congruæ assignatione, qua Parochi, aliorumque in vinea Domini laborantium necessitatibus succurritur ex Decimis, quæ principaliter ex voluntate offerentium & mente Ecclesiæ Parochis, aliisque in vinea Domini laborantibus debentur?

Itaque, uti bene notat Rebuffus Tractatu *De Congrua Portione num. 82.* „ potius debet Judex inclinare ad partem con- „ gruam Vicariorum, cum sit favorabilis, quam ad possessorem „ Decimarum; cum iste laboret in agro Dominico spiritualia „ Parochianis ministrando „. Ex eodem principio docet *nu.* 101. quod „ si temporalia, vel alii reditus Beneficii non sufficerent „ nisi Vicario, tunc præferetur Vicarius, tum quod illud tem- „ porale prius erat patrimonium suæ Ecclesiæ, & postea fuit „ Religiosis datum, vel ab ipsis occupatum, & sic agit damno „ vitando, & Monasterium de lucro captando; ideo præfertur „ Vicarii Ecclesia Monasterio: tum etiam quod hoc sit favora- „ bilius, videlicet alere plebem cibis spiritualibus, ut Vicarius „ faciat, & quod bona facile revertantur ad suam naturam „. Hæc Rebuffus, qui & *num.* 103. probat dictum Henrici Bohic: „ Tolerabilius esse quod Canonicus vel Prior egeat, qui habet „ annexam curam, quam Vicarius, qui illam exercet.

Quibus consonat Antonius Faber in suo Codice *Tit. De sacrosanctis Ecclesiis, definit* 52. certum esse asserens, Parocho, aut „ eis, qui Parochi vices gerunt, magis favendum esse, quam „ possessori Decimarum, quisquis ille sit, & cum Parochus ejus- „ ve Vicarius Altari, & Parochianis deserviat. Nec ad rem „ pertinebit, quod si Decimarum possessori quantulacumque por- „ tio detrahatur, futurum sit, ut non habeat ille quo se alat. „ Etsi enim dici solet, non esse discooperiendum unum Altare, „ ut alterum cooperiatur; prius tamen Parocho subveniendum „ est adversus Decimarum possessorem, tum possessori ab ipso „ Ordinario, cujus officium est providere, ne alimentorum pe- „ nuria cogantur ii, qui Altari serviunt, Religionis cultum de- „ serere „. Hæc ille, quem sequitur Zypæus *Tit. de Parochiis, num.* 11.

§. V.

In Causa competentiæ summarie & per provisionem procedendum est.

ASSIGNATIONEM portionis congruæ sive competentiæ pastoralis esse causam alimentorum, extra dubium est.

Porro si in causa alimentationis ex notorio jure & praxi summarie & per provisionem sit procedendum, vel magis in hac causa hic procedendi modus servandus erit, cum hic non tantum periculum sit, ne defectu alimentationis Parochus vitæ necessariis destituatur, si plenarie causa instrui & definiri debeat, priusquam congrua portio in alimentationem assignetur, sed insuper populus suo destituatur Parocho, & per consequens necessariis salutis subsidiis.

Hinc tamquam indubitatum tradit Rebuffus: *quod si Parochus aut Vicarius congruam portionem petat, & processus tractum & dilationem recipiat, debeat ei per modum provisionis adjudicari provisio congruæ portionis, donec videantur jure utriusque, & alia Sententia proferatur, ut interim Deo servire possit, & Sacramenta Parochianis administrare. In Tract. de Congrua Portione, num.* 54. Et in *Tract. De Sententia provisionali in Præfatione num.* 30. asserit, Curato petenti integras Decimas adjudicatam fuisse a Senatu quartam Decimarum per modum provisionis, ut interim vivere posset.

His conforme est Decretum Synodi Mecliniensis *anno* 1607. *tit. 17. cap. 4. Si contingat oriri aliquam difficultatem Pastoribus in assignanda judicio Episcopi Canonica portione, iidem Episcopi seu eorumdem Vicarii aut Officiales, summarie & de plano sine strepitu & figura judicii audita nuda petitione Parochorum, & eorum quorum interest responsione, & facta desuper summaria informatione, quod ipsis Parochis deesse compererint, ad summam superius taxatam per modum provisionis adjudicabunt, & appellatio executionem non suspendat.*

Potest autem hæc provisionalis adjudicatio peti in qualibet parte litis, etiam post litem contestatam, immo etiam post Sententiam, quæ transivit in rem judicatam, quando executio Sententiæ posset habere dilationem, uti tradit Rebuffus in *Tractatu De Sent. Provis, art. 1. gloss.* 2. eo quod nunquam non inhumanum sit, vel ad modicum tempus os bovi trituranti occludere.

Circa annum 1567. quidam Parochus convenit conductorem Decimarum suæ Parochiæ, quæ pertinebant ad certum Abbatem commendatarium tamquam Pastorem primitivum, ut ex Decimis conductis ei portionem congruam permitteret. Colonus excipiebat, hanc causam ad se non pertinere, sed Parochum debere convenire principalem Decimatorem, neque se esse sufficienter qualificatum, ut talem causam suscipiat, quæ principalem Decimatorem directe concernit; neque juribus ipsius se posse præjudicare. Hæc conductoris exceptio sat æqua videbatur: nihilominus cum esset tempus belli, & principalis Decimator extra Provinciam moraretur, & ita notabilis moræ & dilationis fuisset, si Parochus ad Decimatorem remitteretur: justumque sit, quod qui *Altari servit, de Altari vivat*, id est, de proventibus sive fructibus in alimentationem Parochi destinatis: Senatus Sententia condemnatus fuit Decimarum conductor per provisionem Parocho 300. florenos solvere, salvo conductori suo recursus adversus Abbatem Pastorem primitivum. Tournet *litt. P. cap.* 126.

Ita apparet inhumanum & odiosum, vel ad tempus Parocho suam, præcipue cum Decimæ sufficientes sunt, deesse congruam sustentationem.

Eumdem in finem Principes nostri Albertus & Isabella in Edicto ad Synodum Mechlin. *art.* 16. declararunt suam esse mentem; ut si Ordinarii essent defectuosi in assignanda congrua portione Pastoribus, eo casu Pastores possent recurrere ad Consilium Regium suæ respective Diœcesis, ut super eorum querelis provideretur; præsertim per interventionem Officii Fiscalis, si necesse sit. Et quidem ob hanc provisionalem adjudicationem, quæ a Regio Senatu in hac materia solet annui, causa congruæ portionis seu competentiæ hodie coram Regio Tribunali passim ventilatur, uti infra latius dicetur.

§. VI.

Competentia transactione vel conventione tolli nequit.

SOLENT nonnunquam Patroni Ecclesiastici, sive Pastores primitivi, aliique Decimatores cum Parochis seu Vicariis super congrua portione convenire.

Hæc conventio dum fit a Patronis ante institutionem Vicarii, subinde Simoniaca labe laborat, uti advertit Rebuffus in *Tract. De Portione congrua num.* 31. dum scilicet Patroni Vicarium sive Parochum præsentare nolunt, ni promittat se ea, quam ipsi offerunt, portione velle esse contentum, neque augmentum petiturum: atque ita tacite cedit juri suo ad majorem portionem, ut præsentationem obtineat; ipsique Patroni in effectu sibi mercantur majorem partem Decimarum per hanc præsentationem, non sine manifesta Simonia.

Ulterius, conventio sive transactio super competentia, si fiat Decimatores inter & Vicarios privata auctoritate, successoribus præjudicare nequit, quin ea non obstante majorem competentiam petere queant.

Si vero transactio auctoritate Superiorum interveniente legitime inita & firmata fuerit, ea quidem ad successores transibit, sed nequaquam ita ipsos ligabit, quin circumstantiis notabiliter mutatis portionis congruæ augmentum petere queant.

Nulla quippe transactione aut conventione, nulloque temporis lapsu effici potest, ut non dentur necessaria alimenta Parocho aliisque in vinea Domini laborantibus; & contra præceptum Apostoli, *os bovi trituranti occludatur*. 1. *Tim. cap.* 5. *vers.* 18.

Cum igitur contingere queat, ut portio aliqua sit congrua uno tempore, & in certis circumstantiis, quæ alio tempore mutatis circumstantiis esset insufficiens; evidens est, transactionem sive conventionem impedire non posse, ut portionis assignatæ augmentum petatur ita mutatis circumstantiis; ni una velimus, conventione seu transactione vel præscriptione tolli posse Legem divinam & naturalem, quæ præcipit, alimenta subministrari operariis in vinea Domini.

Unde quærens Rebuffus in præallegato *Tractatu Quæst.* 12. *An congrua portio tolli possit*, ait, *Respondeo quod non: quia non debet ligari os bovis triturantis; & qui spiritualia seminant, dignum est ut temporalia metant.*

Deinde subdit: *Etiam per transactionem, hæc congrua non tolletur portio, quæ cum sit alimentorum loco, & modico contentus Vicarius transigere posset, ideo non tollitur transactionem, sicut nec alimenta*. L. Cum Hi, ff. *de Transact.*

Quin & monet ibidem Rebuffus, quod ille idem Vicarius, qui super portione congrua convenit, possit augmentum ejusdem petere, si notorie appareat, illum Vicarium nunc ex illis vivere non posse.

Sicut per transactionem sive quamcumque conventionem tolli nequit congrua portio, eo quod necessariæ alimentationis loco sit; ita eamdem ob causam nec compensatione elidi potest. „ *Ideo*, inquit Rebuffus loco citato, non fuere auditi Decanus & „ Canonici S. Marcelli volentes compensare expensas in Parla„ mento factas in congrua portione, nec potuerunt uti aliqua „ retentione pro illis contra Vicarium de Gennevilliers: & ita „ pronuntiavit Senatus anno 1524. die 27. Februarii.

§. VII.

Onus assignandi Portionem congruam Decimis inhæret, & reale est.

IN unionibus seu incorporationibus Ecclesiarum Parochialium cum Decimis ac proventibus ad eas spectantibus, solet adjici seu intelligi hæc similisque clausula: *Reservata tamen de fructibus, reditibus, proventibus, juribus, obventionibus pro Vicario perpetuo in eis instituendo congrua portione, ex qua idem Vicarius commode sustentari valeat, jura Episcopalia solvere, & alia sibi incumbentia onera supportare*. Rebuffus ad Reg. Cancell. *De Unionibus gloss.* 11. *num.* 16.

Porro sicuti Monasteria, Capitula aliave Corpora ejusmodi Ecclesias incorporatas possidendo, perpetuo providere debent iisdem Ecclesiis de Presbyteris, qui curam animarum ibidem exerceant: ita quoque vi hujus clausulæ non sufficit, ut semel congruam portionem Vicario assignaverint, sed etiam toties assignare tenentur, quoties Vicarius animarum curæ incumbens illa indigebit. *Nam, ut recte notat Rebuffus, prius Papa vult reservari congruam portionem, postea reliquos fructus donat & unit: ob id præferri debet prima Ecclesia Vicarii, ut Panormitanus* in Cap. De Monachis, tit. De Præb. *probat, dicens: Habentes Ecclesiam quoad temporalia non posse omnes reditus Ecclesiæ consumere, & sibi usurpare, sed reditus tantum superfluos, detracta prius congrua portione Vicario seu Rectori instituendo, & pro juribus Episcopalibus.*

Itaque si semel assignata competentia, seu congrua portio perierit, vastata sit, aut mutatis temporum locorumque circumstantiis incompetens sive insufficiens inveniatur, ut Parochi aut Parochiæ necessitatibus per eam sit provisum, vi dictæ clausulæ expressæ, vel subintellectæ, de novo competentiam aut augmentum ex Decimis seu proventibus Ecclesiæ incorporatæ dare tenebuntur: quandoquidem proventus dictarum Ecclesiarum sub eo onere sint ipsis incorporati, ut primo Vicariis de congrua portione sit provisum; adeo ut assignatio hujus portionis non sit onus aliquod mere personale, quod uno actu sive una assignatione portionis congruæ consumatur, at potius onus reale ipsis Decimis & proventibus incorporatis inhærens; vi cujus teneantur eorum possessores ad congruam portionem iis assignandam, quoties necessaria judicatur; uti fundis sitis ad viam, flumen, mare, incumbit onus reficiendi viam, pontes, & aggeres, ut non semel tantum teneantur, sed quoties reficiendi sunt, inquit Zypæus *Consul.* 4. *De Parochiis*; additque: „ Neque primitivi „ Parochi aliud possunt prætendere, quam deducto eo onere „ quod excrescit.

Cum igitur onus illud Decimis, proventibusque incorporatis inhæreat, eorum possessores huic oneri manent subjecti, quamdiu Decimis proventibusque Ecclesiarum Parochialium unitarum incumbunt; nec ipsi ultronea abdicatione omnium proventuum ab eo eximuntur; exemplo possessoris fundi hypothecati pro certo reditu; qui demum liberatur, cum hypothecato fundo se exuit: quod vulgo Galli vocant *de guerpir*.

His consona est declaratio Cardinalium relata ad *Cap.* 7. *Sess.* 7. *De Reformat. Quod si apparent certi reditus Ecclesiarum Parochialium Monasteriis unitarum, cogendos esse Religiosos de suo portionem congruam dare Vicariis, nisi ipsi clare & evidenter probent, dictas Parochiales nullos prorsus habuisse reditus, quando fuerunt Ecclesiæ suis locis prædictis unitæ.*

§. VIII.

Portio congrua debet esse sufficiens pro tot Presbyteris, quod ad curam animarum Parochiæ requiruntur.

„ EPISCOPI etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegati, inquit „ Synodus Tridentina *Sess.* 21. *cap.* 4. *De Reformat.* in „ omnibus Ecclesiis Parochialibus, vel Baptismalibus, in quibus „ populus ita numerosus sit, ut unus Rector non possit sufficere „ Ecclesiasticis Sacramentis administrandis, & cultui divino „ peragendo, cogant Rectores, vel alios ad quos pertinet, sibi „ tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiunt ad „ Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum.

Si Rectori seu Parocho incumbat sibi tot Sacerdotes adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda & cultum divinum celebrandum, ea debet esse congrua portio sive competentia, quæ oneri illi sustinendo sufficiat; id est, sufficiat tot Sacerdotibus intertinendis.

Unde Rebuffus non dubitat: *Si Vicarius indigeat uno Sacerdote, vel pluribus propter Ecclesias accessorias, quas succursus vocant; tunc rationem illorum Judex habere debet, & omnino numerus personarum necessariarum considerari in hac congrua portione solet. Unde si Vicarius Cappellas annexas habeat, in quibus singulis Dominicis & Festis diebus celebrare tenetur sicut in Ecclesia principali, hoc considerandum erit: ideo non dicitur sufficiens Beneficium, nisi sufficiat habenti; & personis necessariis. Et sic non sufficeret hoc casu taxare pro victu unius Sacerdotis: sed oportet habere rationem ad alios duos, videlicet ad Sacerdotem necessarium, & ad Cappellam annexam.*

Et sane cum juxta Synodum Tridentinam *Sess.* 7. *cap.* 7. *De Reformat.* debeat assignari talis portio congrua, ut *animarum cura laudabiliter exerceatur*; vel ut ait *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* quæ *pro Rectoris ac Parochiæ necessitate decenter sufficiat*, nequaquam congrua sive sufficiens erit ex mente Synodi, si non sufficiat tot intertinendis Sacerdotibus, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum; quandoquidem non sit futura sufficiens portio, ut animarum cura laudabiliter exerceatur aut Parochiæ necessitati decenter succurratur: quia ex supposito defectu portionis congruæ, erit defectus Sacerdotum necessariorum, ut animarum cura, quæ in debita Sacramentorum administratione & cultu divino celebrando præcipue consistit, laudabiliter exerceatur.

Adhæc dum Ecclesia adeo sollicite inculcat, ut ex Decimis proventibusque Parochialium Ecclesiarum incorporatarum ante omnia detur congrua portio Vicariis, qui curam earum Ecclesiarum sustinent; quid, quæso, aliud intendit, quam providere, ne per Ecclesiarum Parochialium incorporationem, defectu temporalium, animarum cura negligatur, desintque Presbyteri, qui Parochianis spiritualia ministrare sufficiant? Igitur ex mente Ecclesiæ incorporantis Ecclesiarum Parochialium proventus est, ut ex illis portio assignetur, quæ non tantum uni Parocho aut Vicario sit sufficiens, sed tot Presbyteris sufficiat, quot ad animarum curam laudabiliter exercendam, & Parochianis spiritualia administranda sunt necessarii.

Potest ergo Parochus sive Vicarius perpetuus petere augmentum portionis congruæ, tametsi hæc, quam habet, sibi quidem sufficiat; sed nequaquam sufficiens sit Presbyteris, quos sibi in administrandis Sacramentis, & cultu divino celebrando, ob multitudinem Parochianorum, aut latitudinem Parochiæ adjungere debet.

Cum enim ipsi principaliter & immediate cura animarum totius Parochiæ incumbat, ac propterea ipsius sit, Presbyteros sibi adjungere, qui ad curam animarum debite & laudabiliter exercendam requiruntur, etiam ad ipsum præcipue spectat portionem congruam petere, qua Parochiæ necessitati satisfieri queat.

Hinc judicatum refert Joannes Tournet *litt. P. cap.* 119. Parochum teneri Ecclesiæ succursali assignare Præsbyterum, qui illi deserviat; sed Decimatores illi Presbytero nequaquam ad portionem congruam teneri, neque Presbytero jus esse eam petendi, at eam soli Vicario perpetuo sive Parocho assignandam, qui eam Presbytero seu Cappellano communicet, sive distribuat. Si tamen ipse Vicarius vel in adjungendis Presbyteris, vel in assignanda aut petenda ipsis congrua portione esset negligens, possent Episcopi, vel Parochiani, aut etiam Presbyteri ipsi, eo casu Parochi negligentiam supplere, uti infra latius exponetur.

Parochus postulans portionis congruæ augmentum, ut plures sibi Presbyteros adjungere queat, hoc unum ostendere debet, quod

uod in Ecclesia sibi concredita, populus ita numerosus sit, ut ec ipse, nec hi, qui modo ipsi adjuncti sunt, sufficere possint Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, & cultui divino peragen-o; tametsi forsan ejus Prædecessores vel soli, vel cum uno al-erove adjuncto Presbytero, curam animarum sustinuerint.

Certum quippe est nec a lapsu temporis, nec horum illorum-e praxi dependere, neque ex hac judicandum, quot Presbyte-i ad debite Sacramenta Ecclesiastica administranda, & cultum livinum peragendum requirantur: sed id judicandum esse juxta Regulas Evangelicas, & Ecclesiasticas, quæ non ad hominum raxim, quæ in cura animarum frequenter, leviter & perfuncto-ie nimis procedit, sed ad normam veritatis de labore & diffi-ultate in Sacramentis debite administrandis & Fidelibus ad ea ite suscipienda disponendis judicant, & procedi volunt.

Parum quoque refert, num forsan Prædecessores nomen boni Pastoris in vulgo habuerint. Sortur enim quam vulgi judicium n dijudicando, num quis bonus sit Pastor vel malus, cæcum it, quamque multis dici posset, quod Angelo Ecclesiæ Sardis di-it Spiritus in libro Apoc. *cap. 3. vers. 16. Quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.*

Quin & si sedulo inquireretur in Parochiis illis numerosis, uarum solus Pastor, vel cum uno alterove Presbytero curam ustinuit, non raro summus defectus instructionis in populo, & n suscipiendis Sacramentis exigua dispositio deprehenderetur; a-leo ut ad oculum pateret, quam leve & parum fundatum sit rgumentum a praxi Pastorum, quos vulgus etiam pro bonis habuit, petitum.

§. IX.

An Decimis non collectis, Portio congrua nihilominus solvenda sit?

MONASTERIA, Capitula, aliive Decimarum possessores ad assignandam Vicariis Ecclesiarum Parochialium portionem congruam adstricti, interdum certam partem Decimarum Parocho n portionem congruam assignant; interdum vero, idque frequen-ius, certam granorum quantitatem, aut summam pecuniæ an-nue solvendam addicunt.

Cum vero contingat subinde, aut ratione sterillitatis, aut per aeris tempestatem; vel hostium incursionem & devastationem, vel nullos fructus decimabiles nasci, vel nullos colligi; quæritur, num ex hujusmodi infortuniis, nullis Decimis perceptis, nihilomi-nus Parocho sua portio congrua a Decimatoribus sit solvenda.

Si in certa quantitate granorum, aut pecuniæ, congrua por-tio assignata sit, eam nec ob fertilitatem fructuum decimabilium augendam, nec ob sterilitatem diminuendam in communi Cano-nistarum opinione est, & rerum judicatarum auctoritate receptum.

Postquam in Gallia, aliisque Provinciis, ait Joannes Tournet *litt. P. cap. 116.* indultum fuit, ut alii, quam Parochi, Deci-mas Parochialium Ecclesiarum sibi attribuerent, data Parochis congrua portione in eorum alienationem, rationi congruum est, ut dicta portio solvatur, sine ulla diminutione, aut moderatio-ne ob quamcumque calamitatem hostilem, aut aeris tempesta-tem, quas ferre tenentur Decimarum possessores. Neque audie-tur Decimarum conductor, qui Decimas conduxit sub onere *sol-vendi Parocho certam granorum quantitatem, si velit ob has ca-lamitates assignatam quantitatem granorum diminuere; sed recur-sum suum habere tenetur ad principalem Decimarum possessorem, qui sub tali onere ipsi Decimas elocavit. Portio congrua enim est quasi quoddam debitum, seu dos æstimata ad sustinendam curam Ecclesiæ, & servitium in Altari exhibendum. Ita judicatum per Arrestum Curiæ pro quodam Parocho contra conductorem Decima-rum, reservato ipsi recursu contra Religiosos principales Decima-tores, 15. Decemb. 1570.*

Neque enim hæc portio in certa granorum aut pecuniæ quan-titate assignata solvitur ratione, aut cum respectu fructuum hoc illove anno emergentium; sed datur in exsolutionem oneris im-positi Capitulis, aut Monasteriis in ipsa unione vel incorpora-tione, aut translatione Decimarum, adeo ut onus dandi con-gruam portionem, in cujus redemptionem hæc granorum aut pecuniæ quantitas annuatim solvenda promittitur, non ipsis De-cimis, quæ annuatim realiter percipiuntur, sed juri decimandi, quod in Monasterium, aut Capitulum translatum est, perpetuo inhæreat.

Itaque portio in simili quantitate assignata, sicuti ob fertili-tatem fructuum non accipit augmentum, ita nec ob sterilitatem diminutionem recipere debet; eo quod nequaquam cum respectu ad Decimas hoc illove anno recipiendas determinetur, sed cum respectu ad honestam Parochi sustentationem debitam a Mona-steriis aut Capitulis, aliisve, ratione juris decimandi sive colli-gendi Decimas infra limites Parochiæ.

Si subinde fructuum mentio fiat, e quibus designata granorum quantitas sit solvenda, illa non taxationis, sed demonstrationis causa facta censetur, uti notat Joannes Tournet *litt. P. cap. 121.* ut consequenter illis fructibus non natis, ex aliis eadem grano-rum quantitas exsolvenda sit & supplenda, quemadmodum in ca-su non absimili cibariorum & vestiariorum legatorum respondit Scævola in *L. 12. ff. De Alimentis legatis*: nimirum cibaria in-tegra ab hæredibus solvenda esse, tametsi ex fundis, quos Te-stator fideicommissi jure obligaverat, *ut ex reditu eorum alimen-ta supra scripta perciperent*, minores reditus provenerint, quam est quantitas cibariorum & vestiariorum.

Simili ratione si quis mediante transactione jus solvendi Deci-mas certa quantitate pecuniæ annue solvenda redemerit, hæc transactio; uti recte notat Grimaudet *lib. 3. De Decimis cap. 3. num. 10.* est in utilitatem vel damnum possessoris fundi; eamque solvere tenetur, sive agrum suum colat, sive non: nec potest possessor fundi se a solutione eximere hac vulgari ratione, quod cessante causa Decimarum non teneatur solvere id quod vice Decimarum promissum est; quia mediante tali transactione, o-mnes casus fortuiti ejus periculo sunt, ni fundus chasmate alio-ve casu esset absumptus, & plane periisset, spe omni abjecta.

Refert quoque Renatus Choppinus ex Panormitano, Teutonicos sive Germanos pro Decimis solvere annuatim certas mensuras granorum, quæ nec minuuntur nec augentur ob quamcumque fertilitatem aut sterilitatem supervenientem, *lib. 3. De Pol. Ec-cles. tit. 4. parag. 4.*

Quidni igitur Monasteria, & Capitula, aliique Decimarum possessores, qui mediante certa granorum vel pecuniæ quantita-te jus decimandi quodammodo sibi reservant, & quasi redimunt, casum fortuitum sustineant, præsertim cum & commodum fer-tilitatis accipiant, nihilque ob eam Parocho accedat?

Neque Decimarum illi possessores conqueri possunt, quod nul-lis Decimis perceptis teneantur congruam portionem, sive desi-gnatam quantitatem granorum aut pecuniæ nihilominus pende-re; quia liberum eis est, si se nimium credant gravati, Deci-mis renuntiare, sive jus decimandi a se abdicare, Parochoque cedere; qua abdicatione se ab onere pendendi portionem con-gruam in futurum liberabunt: exemplo illius, qui ratione ac-quisiti fundi tenetur ad censum aut reditum annuum; quem nul-lis licet natis fructibus solvere tenetur, quamdiu fundi illius proprietate & possessione se non exuit; at abdicata a se fundi illius proprietate & possessione, a solutione census & reditus eo ipso se eximit, cum non nisi ratione possessionis fundi ad cen-sum & reditum obligatur.

Et hæc quidem si portio congrua assignata sit in certa grano-rum aut pecuniæ quantitate; si vero in portionem congruam Parocho relicta sive assignata sit una pars Decimarum, vel jus decimandi pro certa quota, cum eo casu habeat commodum fer-tilitatis, id est, majorem portionem percipiat, æquum quoque est, ut & sterilitatis incommodum sentiat.

Adhæc cum Parocho certa pars fructuum sive Decimarum quæ in Parochia colliguntur, sit assignata, Decimarum possessor sa-tisfacre videtur, si jus decimandi pro ea parte ipsi relinquat; id-que ejus commodo & incommodo. Neque enim eo casu certi fru-ctus assignati sunt, sed jus duntaxat decimandi pro tertia aut quarta parte.

Et ita in terminis hanc distinctionem probat Joannes Tournet loco citato, post Ludovicum Charondam *lib. 1. resp. cap. 63.*

Si tamen ea portio Decimarum adeo sit exigua, ut Parochus ob supervenientem sæpius sterilitatem, aut Decimarum aliunde devastationem, onera Parochiæ sustinere nequeat, augmentum competentiæ petere posset; aut si Decimarum primarius posses-sor portionem Decimarum sufficientem esse sustineat, ipsi to-tum jus Decimarum offerre, certamque sibi portionem congruam seu competentiam petere Parochus potest.

Nam licet Parochi aut Vicarii habeant aliquam Decimarum portionem, atque inde appareat antiquitus facta aliqua inter Pa-storem primitivum & Vicarium Decimarum divisio; nihilomi-nus, inquit Carolus Fevret lib. De Abusu cap. 1. §. 12. dimit-tendo suos proventus ordinarios, & portionem Decimarum Pastori primitivo, admittuntur ad petendum portionem congruam.

§. X.

Per unionem Beneficiorum Parochis providendum.

IN *Parochialibus Ecclesiis*, ait Synodus Tridentina *Sess. 24. c. 13. De Reformat. quarum fructus æque adeo exigui sunt, ut debi-tis nequeant oneribus satisfacere; curabit Episcopus si per Benefi-ciorum unionem (non tamen Regularium) id fieri non possit, ut primitiarum vel decimarum assignatione aut per Parochianorum symbola ac collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro Rectoris ac Parochiæ necessitate de-center sufficiat.*

Cum Synodus velit Ecclesiis Parochialibus, quarum fructus a-deo sunt exigui, ut debitis oneribus nequeant satisfacere, per primitias, decimas aut collectas tunc demum succurri, si per Beneficiorum unionem id fieri nequeat: sat manifestum apparet ex mente Synodi esse, ut ante omnia Parochialium Ecclesiarum necessitati per similem Beneficiorum unionem succurratur. Un-de, ait Zypæus *aliis modis providendi Ecclesiis Parochialibus te-nuibus locus non est, quam si per Beneficiorum unionem id fieri non possit, etiam in alia Ecclesia fundatorum, ut satis textus in-sinuat, præsertim excipiendo curata & regularia. Lib. 3. De Con-sult. Canon. Consult. 4. de Parochiis.*

Huic providendi modo præluit postulatio Regis Galliarum fa-cta in Concilio Tridentino; ut nimirum *Beneficia, in quibus contra Beneficiorum omnium institutionem invaluit depravata con-suetudo, ut qui ea possident, nullo teneantur concionandi, Sacra-menta administrandi, aut alio onere Ecclesiastico, Episcopus cum consilio Capituli his curam Beneficiis aliquam spiritualem imponat; aut si utilius videatur, ea Beneficia vicinioribus Parochialibus Ecclesiis uniat: Beneficium enim sine officio esse neque debet, ne-que potest.*

Illud interim in hac Beneficiorum unione serio advertendum, ne tot aliaque Beneficia in competentiam Parochorum uniantur, ut Parochus illorum oneribus satisfacere nequeat, saltem sine notabili in cura suæ Parochiæ, & functionibus Pastoralibus im-pedimento: quod facilius contingit, si extra Ecclesiarum Paro-chialem Beneficia fundata sint, & in locis a Parochiali Ecclesia remotis onera Beneficiis illis annexa exsolvere debeat.

Permittit quidem Synodus Mechliniensis anni 1607. *tit. 17. c. 3.* Episcopis non tantum per unionem simplicium Beneficiorum, sed etiam vicinarum & minorum Ecclesiarum, vel per concessio-

nem deſerviturarum Eccleſiis Parochialibus tenuibus providere : ſed addendo , id permitti *propter idoneorum Sacerdotum raritatem per modum proviſionis*, ſat inſinuat Synodus, eam Eccleſiarum vicinarum unionem, aut deſerviturarum conceſſionem non probari, niſi ob temporum illorum duritiem; & quoadque commodius, & ſine incommodis, quæ ex hac Eccleſiarum unione, & deſerviturarum conceſſione nata ſunt ſequi, Eccleſiis Parochialibus tenuibus provideri queat.

Unde nullatenus ex mente Synodi eſt, ut Epiſcopi per ſimiles uniones, & conceſſiones Eccleſiarum & deſerviturarum Eccleſiis Parochialibus provideant, ut ſe vel alios Decimarum poſſeſſores a danda competentia eximant; & interim Parochos ita per unitas Eccleſias vel conceſſas deſervituras gravent, ut curam Parochiæ negligere debeant, aut ſaltem functionibus Paſtoralibus plene ſatisfacere & ſedulo incumbere in ſua Parochia nequeant.

§. XI.

Quomodo ex oblationibus & collectis Parochianorum Competentia Paſtoralis conficienda?

SI per Beneficiorum ſimplicium unionem Eccleſiis Parochialibus ſufficienter provideri nequeat, vult Synodus Tridentina, *Seſſ.* 24. *cap* 13. *De Reform.* ut ,, Primitiarum aut Decimarum aſ- ,, ſignatione, aut per Parochianorum ſymbola ac collectas, aut ,, qua commodiori Epiſcopo videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro Rectoris ac Parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat.

Et quidem quod ad Primitias attinet, cum hodie non alio quam voluntariarum oblationum loco habeantur, atque inter voluntarias oblationes recenſeantur, merito in aſſignanda Parochorum congrua portione, earum ante Decimas ratio habetur.

Neque enim dubium, quin Oblationes, & quæ Oblationum nomine veniunt, magis proprie ad Parochum, quam Decimæ pertineant, uti ſuperius notatum; & monet Zypæus *lib.* 3. *De Conſult. Can Conſult.* 3. *De Parochiis, num* . 14. ac propterea ſi Oblationes alteri quam Parocho competant, prius ratione harum Oblationum ad congruam portionem is tenetur, quam Decimarum poſſeſſor; ac prius Oblationes Parocho vendicandæ; quæ ſi non ſufficiant, tum demum ad Decimas recurrendum. Hoc vero intelligendum de Oblationibus, quæ ex ſolo privilegio, aut præſcriptione ad Paſtores, v. g. primitivos transferunt; & quæ ſecluſo privilegio aut præſcriptione ex voluntate offerentium & jure communi ad Parochum ſpectarent: qualia eſſe ſolent ea, quæ in Defunctorum inhumationibus offerri ſive donari ſolent; ſecus vero de Oblationibus, quæ ex voluntate offerentium in alium pium uſum offeruntur. Hæ enim nullatenus in Parochorum competentiam convertendæ ſunt.

Quod vero ſymbola ſive collectas Parochianorum attinet, vult Edictum Principum noſtrorum (Belgarum ſcilicet) Alberti & Iſabellæ ad Synodum Mechlinienſem, *art.* 16. ,, Ut ſi per me- ,, dia a Concilio Tridentino ſuggeſta Parochialibus Eccleſiis ſuf- ,, ficienter provideri nequeat, Conſilia Regia & Magiſtratus co- ,, nabuntur per impoſitiones, collectas, aut alia media inveni- ,, re, quæ Epiſcopi judicabunt deeſſe ad congruam Parochorum ,, ſuſtentationem.

Similiter Philippus II. in Edicto ad Synodum Cameracenſem ,, *art.* 11. conſiderans in pluribus locis tenuiter admodum Pa- ,, rochis de temporalibus eſſe proviſum, nec poſſibile eſſe, præ- ,, ſertim in Civitatibus, ipſis provideri de congrua & canonica ,, portione per aſſignationem Decimarum, aut unionem ſimpli- ,, cem Beneficiorum; ſed neceſſarium eſſe, ut veniatur ad ter- ,, tium medium a Concilio Tridentino propoſitum, nimirum col- ,, lectas Parochianorum; quæ collectio cum fieri non poſſit, ait, ,, ſine noſtra auctoritate & conſenſu, præcipimus Magiſtratibus, ,, ut aſſiſtant Epiſcopis in reperiendis iis, quæ deſunt ad ſuſten- ,, tationem Parochorum, in locis in quibus non poterit ipſis ,, provideri per duo priora media a dicto Concilio Tridentino ,, propoſita, uſque ad ſummam per Synodum hanc Provincia- ,, lem taxatam: qui Magiſtratus ſupplebunt id, quod dicti Epi- ,, ſcopi declaraverint deeſſe duobus prioribus mediis, ad haben- ,, dam congruam ſuſtentationem dictorum Parochorum.

Hæc Principum Edicta, tum etiam ordo verborum Synodi Tridentinæ ſufficienter oſtendunt, ad collectis Parochianorum veniendum non eſſe, niſi deficientibus Beneficiis ſimplicibus, quorum unione Parochialibus Eccleſiis tenuibus provideri poſſit; ac inſuper, Decimis & proventibus Eccleſiæ, ad Parochi, aliorumque curam Parochiæ ſuſtinentium ſuſtentationem primario deſtinatis exhauſtis, neque ſufficientibus.

Ulterius Edicta Principum oſtendunt, fas non eſſe in Belgio Epiſcopis, ſua auctoritate populum compellere ad danda temporalia per modum collectarum; ſed Regia auctoritate & conſenſu opus eſſe: quod & in receptione Concilii Tridentini monuere Conſilia Regia.

Cum enim Margareta Parmenſis Belgii Gubernatrix Decreta Concilii Tridentini *De Reformatione*, nomine Philippi II. miſiſſet ad Senatus Regios, ad *cap.* 4. *Seſſ.* 11. *De Reformat.* qua datur Epiſcopis facultas novas Parochias erigendi, & ſi neceſſe fuerit *compellendi* populum ea ſubminiſtrare quæ ſufficiunt ad vitam Sacerdotum ſuſtinendam: ,, Communis omnium Senatuum nota ,, fuit compulſionem illam populi & exactionem illam fieri non ,, poſſe ſine auctoritate Regia, neque hanc jurisdictionem Ec- ,, cleſiaſticis Judicibus unquam competiiſſe ". Anſelmo in Triboniano Belgico.

§. XII.

Quo ordine Decimarum poſſeſſores ad Portionem congruam tenentur.

DECIMAS de jure communi ad Parochum ſpectare, ipſumque habere fundatam intentionem ad omnes Decimas infra limites ſuæ Parochiæ excreſcentes, eo quod primario Decimæ dentur ad ſuſtentationem eorum, qui curam ſpiritualem populi habent, ſupra *Capite* 1. hujus Tractatus oſtendimus: ideoque Decimæ in alios transferri non ſolent, ni cum onere Parochum ſuſtentandi; id eſt, ut ex iis Parocho, & aliis, qui populo ſpiritualia adminiſtrant, primum de honeſta ſuſtentatione provideatur, ac tum ſuperfluum aliis concedatur.

Verum licet omnibus Decimis hoc titulo indifferenter onus competentiæ videatur inhærere, atque cum hoc onere ad ſuos tranſiiſſe poſſeſſores; tamen indubitatum eſt, quod & inter Decimas nonnullæ ſint, quæ ſpecialiori titulo præ reliquis huic oneri ſunt ſubjectæ; eo quod proprius & ſpecialius ad Parochos pertineant: ideoque & prius quam cæteræ Decimæ ad Parochum reducendæ ſunt.

Hac ratione Decimæ novales, cæteris paribus, prius Parocho addicendæ ſunt, & ad congruam portionem poſſeſſoribus excutiendæ; quia proprie Parochorum ſunt, ac difficilius quam veteres Decimæ a Parocho ad alios transferuntur, uti *Capite* 1. §. 10. dictum fuit. Zypæus *lib.* 3. *De Conſ. Canon. Conſult.* 3. *De Parochiis num.* 5.

Quoad Decimas non novales ſeu veteres, ante alias congruæ portioni obnoxiæ ſunt, ,, quæ ultimo loco ab Eccleſia Paro- ,, chiali deciſæ, ad eam rationem, inquit Zypæus *Conſult.* 4. ,, *De Parochiis*, quæ in donationibus inofficioſis eſt, ut ſi a ,, quoquam plures factæ ſunt diverſo tempore, & per eas legi- ,, tima liberorum læſa, ultima tantum donatio eatenus reſcin- ,, datur, quia ea ſola eſt inofficioſa." *L. 7. Cod. De inoff. Donat*

Adhæc inter Decimarum poſſeſſores ante reliquos ad congruam portionem ordinarie tenentur hi, qui dicuntur primitivi Paſtores; qui ſolent poſſidere ipſas Eccleſias Parochiales incorporatas cum Decimis & proventibus, ſub expreſſa conditione aſſignandi Vicario congruam portionem, ſi ipſi per ſe curam earum Eccleſiarum non habeant.

Præterea de jure communi in *Clem. I. De Jure Patronatus* ,, Diœceſanis ſub obteſtatione divini judicii diſtricte inhibetur, ,, ne præſentatum aliquem per quamcumque perſonam Eccleſia- ,, ſticam jus præſentandi ad Eccleſiam aliquam habentem admit- ,, tant, niſi intra certum terminum competentem per Diœceſa- ,, nos ipſos præſentantibus præfigendum, ipſi præſentato fuerit ,, coram eis congrua de proventibus Eccleſiæ portio aſſignata, ,, quam ſi forſan iidem præſentantes intra terminum ipſum aſ- ,, ſignare neglexerint, ne factum eorum noceat præſentato, ſta- ,, tuitur, ut ex tunc Diœceſani debeant præſentatum niſi aliud ,, Canonicum obſtet) admittere, & in pœnam præſentantium, ,, ad Diœceſanos ipſos poteſtas aſſignationis hujuſmodi devolvatur.

Porro Patroni Eccleſiaſtici ad portionem congruam ſuis præſentatis aſſignandam ideo ſpecialiter adſtringuntur; quia, uti recte notat Zypæus citata *Conſult.* 3. raro accidit in Eccleſiaſticis, ut ipſi Parochiales Eccleſias extruxerint, vel dotaverint, cum res Eccleſiæ ſuæ alienare nequeant; & ſi de ſuo dederint, Patroni laici nomen habeant. Quare qui hodie dicuntur Patroni Eccleſiaſtici, & una Eccleſiarum Parochialium, quarum ſunt Patroni, Decimas percipiunt, non ſolent eſſe veri Patroni; ſed primitivi Paſtores titulo unionis ſive incorporationis dictarum Eccleſiarum; atque in ea qualitate præſentare Vicarium, cu congruam portionem eo titulo aſſignare tenentur.

Nec mirum, nullam in dicta Clementina fieri mentionem *Paſtoris primitivi*; quia ut ſupra notavimus, nomen illud primitivi Paſtoris recentius eſt collectione Corporis Canonici, quo hodie utimur: ſed quos nunc Paſtores primitivos dicimus, tunc plerumque Patroni Eccleſiaſtici nuncupabantur.

Dubitandum tamen non eſt, quin interdum jus præſentandi a jure primitivi Paſtoris, qui vi unionis & incorporationis ad congruam portionem ſpeciatim obligatur, ſit ſejunctum; quo caſu ſi dubitetur quis ſit primitivus Paſtor, nec de unionis & incorporationis forma & conditionibus ſat conſtet, ad alia indicia & argumenta, quæ Paſtoris primitivi jus innuunt recurrendum erit: v. g. ſi Canonici vel Religioſi, eorumve Prælati jus habeant functiones aliquas Eccleſiaſticas certis diebus in Eccleſia Parochiali obeundi; Parochus ipſos ut Superiores ſuos in aliquibus agnoſcere teneatur: ſi Decimas minutiores aut novales, quæ Parochis præ aliis Decimis ſpeciali titulo reſervari ſolent, percipiant, aliave jura exerceant, quæ primitivis Paſtoribus reſervari ſolent, de quibus ſupra *Cap.* 1. §. 4.

Dum igitur ex his aliiſve argumentis conſtat, quis ſit Eccleſiæ Parochialis Paſtor primitivus inter Decimarum poſſeſſores, poterit Vicarius ſive Parochus contra illum directe agere ad congruam portionem, eamque integram, relictis aliis Decimatoribus, ſalvo regreſſu Paſtori primitivo adverſus alios Decimarum poſſeſſores: & ita 7. Martii 1634. in Parlamento Divionenſi judicatum teſtatur Carolus Fevret *lib.* 6. *Tract. De Abuſu cap.* 6. §. 10. Et tamquam indubitatum tradit Grimaudet *lib.* 2. *De Decimis cap.* 8. *num.* 7. additque: ,, Quod ſi congrua portio fuiſ- ,, ſet aſſignata, ſed ſufficiens non eſſe deprehenderetur, Vicarii ,, contra Paſtores primitivos agere deberent coram Epiſcopo, ,, ad hoc ut condemnentur & cogantur ſupplere exemplo filii, ,, cui pater reliquit portionem ſuorum bonorum pro legitima; ,, quæ ſi ſit inſufficiens, poteſt filius agere ad ſupplementum, ,, eo quod pater nequeat filio relinquere minorem portionem quam ,, legitimam: inſuper cauſa Parochorum eſt favorabilior, quia

omnes

„ omnes reditus Ecclesiæ Parochialis non dantur nisi ob curam „ animarum, quam ipsi Vicarii seu Parochi sustinent; & valde „ scandalosum est in Ecclesia (in qua omnia juxta meliorem „ disciplinam deberent esse ordinata) quod uni laborent, & a- „ lii otiosi manducent eorum salaria & substantiam ". Hæc ille; moneteque *num.* 14. „ Monachum vel Canonicum, aliumve „ similem colligentem Decimas in aliqua Parochia, æquiparari „ extraneo a patre instituto hæredi, qui semper obligatus manet ad legitimam dandam, filio legitimo pauperi jure natali „ debitam.

Neque enim eximitur Parochus primitivus ab onere solvendi portionem congruam, eo quod in ipsa incorporatione sive unione semel portionem congruam assignaverit; sed eam toties dare vel augere tenetur, quoties contingit Vicario portionem congruam vel in totum, vel pro parte deesse, ut *paragr.* 10. latius ostensum fuit.

Si vero inter ipsos Decimatores non conveniat, quis sit Pastor primitivus, aut quis ante alios ad portionem congruam teneatur, omnes ad portionem congruam dandam interpellari poterunt, omnesque per provisionem respective pro ea parte, qua Decimis gaudent, ad congruam portionem comdemnari; salva ipsis ulteriori inquisitione, quis eorum assignationi congruæ portionis specialiori titulo sit obstrictus; ne alias ob diuturniorem illam Decimatorum inter se disceptationem, Parocho sua interim desit sustentatio; atque ejus defectu cura animarum minus laudabiliter exerceatur. Ita judicatum refert Charondas *lib.* 1. *Resp. cap.* 50. & novissime in Senatu Brabantiæ pro incolis Parochiæ Gelensis contra Episcopum Antuerpiensem, Abbatissam, & Conventum de Roosendael, Capitulum S. Dymphæ in dicta Parochia Gelensi, & Pastorem Gelensem Decimatores.

Cum enim inter hoc haud conveniret, quis ad congruam portionem dandam Presbyteris ad curam animarum in dicta Parochia necessariis teneretur, concluserunt dicti incolæ, ut hac controversia & dispositione ipsis inter se decimatoribus salva, saltem per provisionem ad congruam portionem condemnarentur Decimatores: quam conclusionem probans Senatus Brabantiæ declaravit, ad minus duos Presbyteros esse Parocho adjungendos, qui una tum ipso functionibus Pastoralibus intenderent; quorum uni Parochus ipse ex suis Pastoralibus congruam sustentationem dare teneretur; alteri vero congrua portio centum pataconum annue daretur a tribus aliis Decimatoribus; salva ipsis inter se dispositione, vel conventione, quo ordine, aut pro qua parte ipsi ad hanc portionem concurrere debeant

Hanc Sententiam extensam ex idiomate Flandrico in Latinum versam, ad calcem hujus Tractatus edendam credidi; eo quod plura puncta in hac materia non raro occurrentia per eam decisa sint.

§. XIII.

An Decimæ infeudatæ Portioni congruæ sint subjectæ?

ORIGO Decimarum, quas *infeudatas* dicimus, & quæ plerumque a laici possidentur, aut a laicis, Monasteriis, & Capitulis donatæ sunt, non parum obscura est.

Verisimile est aliquas tum a Romanis Pontificibus, tum ab Episcopis, laicis ob servitia Ecclesiis præstita, aut præstanda, quasi in feudum olim esse concessas; aliquas vero a Regibus, conniventibus Ecclesiæ Prælatis, donatas fuisse militibus & nobilibus ob expensas in militia sustinendas; alias a laicis turbulentis temporibus primum etiam violente usurpatas, ac tandem, cum eas illorum manibus eripere non possent, sub quibusdam conditionibus a Prælatis quasi in feudum concessas & relictas fuisse, uti pluribus ostendit Thomassinus *De Disciplina Ecclesiast. part.* 4. *lib.* 3. *c.* 3.

Verum cum per hujusmodi infeudationes Decimæ passim ad laicos devenirent, quæ tamen principaliter in sustentationem Ministrorum Ecclesiæ dantur, sæpius laicis inhibita fuit Decimarum acquisitio & retentio.

Et Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. anno 1179. ait: *Prohibemus, ne laici Decimas cum animarum suarum periculo detinentes, in alios laicos aliquo modo, possint transferre. Si quis vero receperit, & Ecclesiæ non reddiderit, Christana sepultura privetur.*

Tametsi hoc Decretum sat aperte improbet detentionem Decimarum per laicos, nihilominus ex communi Canonistarum opinione hoc Decretum occasionem dedit laici secure & sine scrupulo Decimas infeudatas retinendi, quas jam tempore illius Concilii possidebant, quasi scilicet Concilium solum inhibuisset, ne in posterum laici Decimas acciperent; atque de hoc Concilio loqui credunt Alexandrum IV. in *Cap.* 2. §. *Sane, & Decimis in VI.* ubi dicit: *Illas autem Decimas intelligimus posse taliter a Religiosi de manibus laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateranense Concilium ipsis laicis in feudum perpetuo sunt concessæ.*

Quidquid sit de hac vulgari Canonistarum opinione, illud certum, Innocentium III. qui Alexandro III. immediate successit, de Decimis in feudum laicis perpetuo concessis sæpius in suis Decretalibus mentionem sine ulla earum reprehensione fecisse, in *Cap.* 7. *tit. De his, quæ fiunt a Prælato sine cons. Capit.* item *Cap.* 25. *tit. De Decimis*: atque ex eo tempore opinionem fuisse probatam, quæ asserit Decimas infeudatas ante Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. licite & secure retineri posse; nec hodie laicis super similium Decimarum possessionem ullum scrupulum movendum esse.

Illud tamen laicis, non tantum per dictum Concilium Lateranense III. sed etiam per Gregorium IX. in *Cap. fin. De Decimis* inhibitum erat, ne Decimas illas ad alium quemcumque transferre possent, quam ad Ecclesiam illam, a qua illas in feudum acceperant.

Verum, cum hæc alienationis prohibitio aliquatenus videretur contra conditionem Decimarum infeudatarum, quæ ex contractu & conventione ad laicos translatæ, naturam quasi rerum profanarum videbantur induisse, paulatim hæc Juris prohibitio in desuetudinem abiit.

Et quidem teste Guillelmo Benedicti ad *Cap. Raynutius; de Testamentis*, verbo *Duas habent filias*; consuetudo in Regno Galliæ habet: *quod si Decimæ tenerentur per laicum in feudum, vendi possent, etiam aliis similiter laicis, sicut alia feuda..... Et de facto servatum in Francia, quod libere venduntur feuda Decimarum...... Immo & hic & ubique, ait, citra montes ex generali consuetudine servatur, quod de talibus bonis testatur, sicut de Patrimonialibus, & Allodialibus.*

Porro ut laici hodie secure Decimas possideant, & in earum possessionem auctoritate Regia manuteneantur, non requiritur ut ipsi ostendant infeudationem ante Concilium Lateranense III. factam; sed ad probandam infeudationem sufficit dicere, se Decimas tamquam infeudatas ante dictum Concilium Lateranense possedisse, atque in ea possessione fuisse a tempore memoriam hominum excedente; vel per aliqua antiqua documenta titulum præsumptivum antecedentem ostendere; uti notat Carolus Fevret, *Tract. De Abusu, lib.* 6. *cap.* 2. §. 2.

Cum ergo hæ Decimæ titulo feudi a laicis hodie possideantur quasi bona patrimonialia, ut etiam ad hæredes transeant, neque in laicos nisi sub onere aliquo instar feudorum transierint; non sine fundamento dubitatum fuit, num similes Decimæ portioni congruæ Parocorum essent subjectæ.

Illud in primis constat, & rerum judicatarum auctoritate firmatum est, Decimas infeudatas a laicis possessas, non nisi deficientibus Decimis, & proventibus Ecclesiasticis, in contributionem congruæ portionis subsidiarie assumi posse; ita sæpius judicatum refert Brodeau in notis ad Louetium *litt. P. cap.* 8. ibidem affirmans, quod cum *anno* 1633. agitaretur, num in portionem congruam Decimæ infeudatæ a laicis possessæ concurrere deberent, in hoc omnes convenisse, Decimas illas, non nisi subsidiarie omnibus Parochiæ Ecclesiasticis proventibus excussis, assumendas. Item, judicatum testatur Cladius Henrys in sua collectione Arrestorum *tom.* 1. *lib.* 1. *quæst.* 27. & tamquam indubitatum tradit Zypæus *lib.* 3. *De Cons. Canon. Consult.* 4. *De Parochiis, num.* 2. *Nam ad laicos quod attinet, inquit ad hanc causam (congruæ portionis) non ante conveniri possunt, quam si proventus desint Ecclesiastici, qui ante omnes alios tenentur... Unde laici Decimarum etiam possessores ordine tantum subsidiario ad congruam portionem vocantur*, Choppinus *De Sacra Polit. tit.* 2. *num.* 10. Charondas *lib.* 1. *resp.* 34. Hæc Zypæus, qui & ibidem monet: *alios plerosque Doctores adstruere, Decimas hujusmodi omnino esse liberas, cum tamquam Patrimonialia, eademque immunitate possideantur.*

Et quidem cum super hac quæstione, num scilicet Decimæ infeudatæ a laicis possessæ in contributionem portionis congruæ, saltem subsidiarie venire debeant, *anno* 1604. coram Regio Senatu dudum in utramque partem disceptatum esset, nihil ob opinionum varietatem concludi potuit, ipsaque quæstio indecisa mansit; quemadmodum refert Louetius in suis Arrestis *lit. P. cap.* 60. ubi rationes utrimque productas videre licet.

Post hæc tamen non semel eadem quæstione exorta frequentius decisum fuit in favorem Parochorum, quoad nimirum ipsos laicos Decimarum infeudatarum possessores ad dandam portionem congruam, saltem subsidiarie convenire possent: uti videre est apud Brodeau, & Claudium Henrys locis citatis, & novissime *anno* 1662. solemni arresto decisum refertur in notis recentioribus ad Le Prestre *Cent.* 1. *cap.* 13. quod Decimæ infeudatæ deficientibus Ecclesiasticis subjaceant congruæ portioni.

Et sane, si Decimæ infeudatæ relevent ab Ecclesia, sive pro Domino directo recognoscant Ecclesiam, vel Monasterium: aliudve corpus Ecclesiasticum: æquum plane est ut saltem subsidiarie in portionem congruam veniant.

Cum enim ex illa recognitione seu relevatione colligatur, Decimas illas ab Ecclesia profectas esse, atque per consequens non tantum portioni congruæ fuisse subjectas, sed quodammodo Parochis, quibus principaliter Decimæ debentur, substractas, mens Ecclesiæ aut Prælatorum eas laicis in feudum donantium fuisse videtur, ut illas eatenus tantum retinerent, quatenus aliunde ipsis Parochis sat esset provisum.

Si vero dominium temporalem sive laicum agnoscant, & sub illo relevent, difficilius ad hanc portionem congruam etiam *subsidiarie* compellentur.

Hoc quippe casu sat verisimile est, has Decimas nunquam fuisse penes Ecclesiam, nec proprie fuisse Decimas Ecclesiasticas, sed plane profanas.

Cum enim primitus feuda, & fundi censuales constitui cœperunt, Toparchæ, aliique Nobiles terras suas Vassallis in feudum concedebant cum reservatione Decimæ aut nonæ partis fructuum; cumque hæc portio fructuum annue pendenda plane similis esset Decimis Ecclesiasticis, successu temporis & hæc portio a Vassallis pendenda dominis temporalibus, nomine Decimæ infeudatæ vocari cœpit: cum tamen si originem spectemus, nihil commune habeat cum Decimis Ecclesiasticis, nec ulla appareat ratio, cur potius ratione similium laicus ad portionem congruam teneatur, quam aliarum rerum suarum feudalium, aut allodialium.

Hanc inter decimas infeudatas distinctionem in terminis observavit, & notavit Zypæus in *Jure novo, titulo De Feudis. n.* 3. asseritque: *Decimas vere infeudatas & laicos dominos recognoscentes, ac ante Concilium Lateranense (a) possessas, immunes esse*

(a) Zypæus eo loci intelligit Concilium Lateranense III. quod anno 1179. habitum est, præside summo Pontifice Alexandro III.

esse ab oneribus Ecclesiasticis reparandarum Ecclesiarum, & alendorum Parochorum; non tamen illas, quæ dominum aliquem Ecclesiasticum agnoscunt. Ideoque ad reparandam Ecclesiam de Watermeul damnavit Consilium Brabantiæ Joannem Hooclant 14. Julii 1598. qui sub ea Parochia Decimas possidebat motas ab Abbate Affligemiensi.

Declarat quoque Philippus II. in Edicto ad Synodum Cameracensem *art.* 12. si probari possit, Decimas quocumque titulo ab Ecclesiasticis ad laicos pervenisse post Concilium Lateranense celebratum sub Alexandro III. *anno* 1179. eas congruæ portioni Parochorum esse subjectas.

Insuper eodem Edito declaratur Decimas ab Ecclesiasticis possessas in contributionem portionis congruæ venire; tametsi olim laicales fuerint, cujuscumque sint conditionis, feudalis aut alterius, tamquam jam reversas ad primam suam naturam.

Conformiter ad hoc Edictum non tantum in Belgio, sed & in Gallia sæpius judicatum est, Decimas etiam infeudatas reversas ad Ecclesiam, esse subjectas congruæ portioni, uti videre est apud Louetium, & ejus Commentatorem *litt. P. cap.* 60. & Claudium Henrys in collectione Arrestorum *tom.* 1. *lib.* 1. *quæst.* 7. ibique dicit: *Reversionem Decimarum ad Ecclesiam esse favorabilem; quia reducit ad primævam earum naturam, & Ecclesiastici potius sua propria recuperant, quam de novo acquirunt.... Itaque hodie indubitatum est, Decimas infeudatas reversas ad Ecclesiam fieri Ecclesiasticas, & sequi communes regulas aliarum Decimarum.*

Quin & portioni congruæ obnoxias esse, tametsi titulo oneroso ad Ecclesiam reversæ sint, asserit Wamesius *Caus.* 452. *n.* 7. & id conforme esse Arresto, quod Senatus Parisiensis 16. Febru. 1628. pronuntiavit, ex iis, quæ recitat Claudius Henrys loco citato, non obscure colligitur.

Volunt non pauci hæc quidem procedere, si Decimæ tametsi infeudatæ simpliciter ad Ecclesiam revertantur; secus si cum onere feudi, ipsumque feudum expresse reservetur: quo casu credunt eas naturam infeudatarum Decimarum retinere; atque de his esse judicandum, ac si adhuc penes laicos tamquam infeudatæ mansissent: quod & verisimilius Zypæo apparet: *Quamvis*, ait, *Edicta* nostratia *non consonent*: *Resp.* 2. *De Parochiis n.* 6. Et sane citatum Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem indistincte loquitur, neque ullam distinctionem ponit; sed generaliter Decimas infeudatas a laicis possessas, & ad Ecclesiam reversas declarat oneri congruæ portionis esse subjectas. (*a*)

§. XIV.

Portio congrua in re certa peti potest.

SYNODUS Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 7. *De Reformatione*, injungens Ordinariis, ut Beneficia curata Monasteriis, Capitulis, aliisve Beneficiis unita annis singulis visitentur, vult, ut quidem *sollicite providere procurent, ut per idoneos Vicarios, etiam perpetuos, nisi ipsis Ordinariis pro bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertiæ partis fructuum, aut majori vel minori, arbitrio ipsorum Ordinariorum, portione etiam super re certa assignanda ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur.*

Ex hoc Decreto facile colligitur, in sustentationem Vicariorum posse quidem assignari aliquam fructuum partem; at portionem congruam proprie non consistere in aliqua portione Decimarum, cujus annui fructus incerti sunt; sed in *certa* & determinata quantitate granorum aut pecuniæ, annue pendenda.

Hinc videmus, quod Synodi, aut etiam Principum Edicta, cum de portione congrua Parochorum aut Vicariorum assignanda vel determinanda agunt, nullibi aliquam Decimarum partem assignent, sed certam & determinatam pecuniæ summam annue pendendam.

Neque Parochi aut Vicarii aliquam Decimarum partem possidentes, dicuntur habere portionem congruam. Ut vel hinc appareat, portionem congruam proprie consistere *in re certa*, atque eum, qui obligatur ad dandam portionem congruam, eam debere *in re certa* assignare, si Vicarius aut Parochus congruam portionem petat.

Quare Vicarius seu Parochus possidens aliquam Decimarum partem, adeo ut etiam ex illa possessione præsumatur aliqua Decimarum partitio antiquitus fuisse facta inter Vicarium & Pastorem primitivum, tamen decimas Pastori primitivo integras remittens, ad petendam congruam portionem admittitur, inquit Carolus Fevret. *lib.* 6. *De Abusu cap.* 1. *paragr.* 12. notatque ibidem, quod in Burgundia Parochus vel Vicarius, cui adjudicatur portio congrua, non dimittat fundationes universariorum, sed illæ ipsi reserventur cum oblationibus; cæterisque, quæ intra Ecclesiam recipiuntur.

Immo & in Gallia aliquando judicatum fuit, quod Parocho assignata portione congrua salvæ manerent non tantum Oblationes, fundationes anniversariorum & similia, verum etiam Decimæ novales & minutiores: at anno 1636. solemni arresto declaratum fuit, ultra portionem congruam Vicario, salvas quidem manere Oblationes, jura quædam annua, & anniversaria; at Decimas omnes etiam minutas, necnon terras & reditus, quos jure Parochiali possidebat, Pastori primitivo esse remittenda, qui vice omnium portionem congruam assignare debet. Ita videre est apud Henrys in Collectione Arrestorum *tom.* 1. *lib.* 1. *quæst.* 27. & in Annotationibus ad *cap.* 14. *Cent.* 1. Le Prestre.

Unde monet Tournet. *litt. P. cap.* 120. *Notandum, quod Curatus accipiens portionem congruam & Canonicam non nisi illam prætendere queat cum sua domo Pastoralis & Oblationibus. Tenetur autem dimittere terras amortizatas, & aliud quodvis patrimonium suo Beneficio unitum: nihilominus si sint terræ oneratæ anniversariis, hæ illi manebunt sine diminutione suæ portionis.* Hæc ille.

Itaque liberum semper est Vicario congruam petere portionem; modo Decimas, & proventus Beneficio suo annexos Pastori primitivo, aut Decimarum possessori dimittere velit.

Neque dubitari potest, quin Parocho, aliisque animarum curam sustinentibus conveniat, portionem congruam super *re certa* potius habere, quam Decimarum partem.

Quis enim nescit, quas curas secum trahat Decimarum collectio, si eas Parochus seu Vicarius per se sive per familiam suam faciat? Quæ sane non modicum in functionibus Pastoralibus impedimentum generant.

Si vero eas aliis elocet, quam ex ea elocatione natæ non sunt oriri difficultates, & nonnunquam contentiones cum subditis, dum ab his solutio exigenda est? Quæ murmurationes & obloquia adversus Parochum hinc non nascitura timentur? dum facile sibi persuadent in earum elocatione nimium a Parocho exigi, aut unum alteri ex quadam humana consideratione præferri; atque hinc affectus erga Parochum diminuitur, & charitas frigescit.

Si ergo tantopere olim sancti Patres desideraverint, ut Episcopi & Ministri Ecclesiæ ab omni rerum temporalium cura possent esse liberi, ut liberius ministerio verbi & orationi instare possent; quemadmodum videre est apud Chrysostomum *Homilia* 37. *in Matthæum*: quidni merito Parochi, cæterique curam animarum gerentes a Decimarum cura & sollicitudine liberabuntur, certa eis portione annua in sustentationem assignata, quo liberius, & sine rerum corporalium curis & distractionibus toti possint *ministerio verbi, & orationi* ad instar Apostolorum *instantes esse*. Act. *c.* 6. *vers.* 4.

§. XV.

Qui Competentiam petere possint?

DECIMAS, aliosque Ecclesiæ reditus præcipue spectare ad sustentationem eorum, qui spiritualia populo exibent, sive ut cura animarum laudabiliter exerceatur, expeditum est.

Hinc non tantum ex Decimis, & proventibus Ecclesiasticis desumendam esse portionem congruam Parocho aut Vicario perpetuo sufficientem; sed talem quæ & Presbyteris ad curam Parochiæ cum Parocho sustinendam necessariis sufficiat, supra *paragr.* 8. dictum fuit.

Et licet Parocho principaliter incumbat non sibi duntaxat, sed etiam Presbyteris subsidiariis portionem congruam petere; tamen si Episcopus judicaverit propter amplitudinem & extensionem Parochiæ in aliqua Ecclesia succursali Presbyterum esse necessarium, isque auctoritate Episcopi ibidem divina celebret, hic poterit Parocho negligente portionem congruam petere; uti judicatum refert Tournet *litt. P. c.* 119.

Ulterius cum intersit Episcopi, eique incumbat providere, ut Ecclesiis Parochialibus de sufficientibus & idoneis Ministris provideatur: immo & ipsi injungat Synodus Tridentina, ut per Beneficiorum unionem, aut Primitiarum vel Decimarum assignationem, aut qua commodiori ei videretur ratione, curet, ut tantum redigatur, quod pro Rectoris ac Parochiæ necessitate decenter sufficiat, dubitari nequit, quin Episcopi sit, omni modo allaborare, ut congrua portio assignetur non tantum ipsi Parocho, sed etiam tot Presbyteris, quot necessarii sunt, ut Parochiæ necessitati decenter satisfiat, & cura animarum laudabiliter exerceatur.

Denique ad portionem congruam agere possunt ipsi Parochiani: Quia sua interest, inquit Zypæus *lib.* 3. *Cons. Canon. Consult.* 6. *n.* 2.
„ *De Parochiis*, bonum habere Pastorem, eumque commodius
„ sint semper inventuri, si dos detur liberalis.

Immo frequenter expediret, ut incolæ, aut Episcopus potius ad congruam portionem, ad ejus augmentum agerent, quam ipse Parochus: ne hic ex avaritia agere videatur.

Adhæc cum populi non tantum intersit habere bonum Pastorem, sed etiam tot Presbyteros, quot requiruntur ad curam Parochiæ laudabiliter sustinendam, si Parochus, & Episcopus hujusmodi Presbyteros non assignent, & pro eorum cultu & victu portionem congruam petere negligant: poterunt incolæ pro portione congrua his Presbyteris necessaria instare: cum injustum sit, ut Decimæ & reditus Ecclesiæ ab aliis retineantur, ac interim populus spiritualibus subsidiis privetur.

Hoc titulo nuper admissi fuere a Senatu Brabantiæ incolæ Gelenses ad petendam portionem congruam pro Presbyteris, qui una cum Parocho functiones Pastorales obirent.

Et licet Decimatores opponerent, proprie ad Vicarium Apostolicum Buscoducensem spectare Presbyteros sive Vicarios ad curam Parochiæ necessarios designare, ipsum vero hactenus non judicasse, eos esse necessarios, nihilominus Senatus considerans, Parochiæ illius amplitudinem atque extensionem, necnon populum adeo esse numerosum, ut evidens esset, unum Rectorem non posse sufficere Ecclesiasticis Sacramentis rite administrandis, cæterisque functionibus Pastoralibus obeundis, judicavit a Parocho

alios

(a) An Decimæ infeudatæ, licet ad Ecclesiam non sint reversæ, in Galliis portioni congruæ sint obnoxiæ, declaravit hæc præsens observatio. Cum in eadem Parœcia adsunt Decimæ Ecclesiasticæ, & Decimæ infeudatæ; solæ Decimæ Ecclesiasticæ obnoxiæ sunt integræ portioni solvendæ; nec nisi deficientibus Decimis Ecclesiasticis in congruæ portionis solutionem subsidiarie assumuntur Decimæ infeudatæ. In locis vero ubi adsunt duntaxat Decimæ infeudatæ, onus earum possessoribus incumbit solvendæ integræ portionis congruæ. Consulatur hac de re Declaratio, quam Ludovicus XIV. ann. 1686. emisit. Quod si sint Parœciæ, in quibus Decimæ nec Ecclesiasticæ, nec laicæ seu infeudatæ colliguntur, tunc Pastori primitivo incumbit cura solvendi portionem congruam, nisi Vicario perpetuo reditus omnes, quos ex ea Parœcia percipit, malit cedere. Legantur hac de re Regiæ Declarationes. Prima quidem data est 30. Junii ann. 1690. Secunda 5. Octobris ann. 1726. Tertia 15. Januarii ann. 1731.

alios duos Presbyteros adjungendos; quorum unus a Parocho, alter a reliquis Decimatoribus portionem congruam acciperet; uti ex Sententia ad calcem præsentis tractatus adjecta videre licet.

§. XVI.

Quæ in Compententiam seu in congruam Portionem imputanda sint.

REBUFFUS in Tractatu *De congrua Portione q. 11.* quærens, quæ debeant Vicorio computari in congrua portione, respondet: *Omnia certa, quæ habet ratione sui Beneficii seu Vicariæ. Et sic omnia, quæ jure suo Ecclesia habet, computantur pro congrua portione: omnia vero alia, quæ non habet jure suæ Ecclesiæ, sed extra, non ei computantur, argumento* L. In quartam ff. ad Legem Falcid. *ubi hæres omnia, quæ capit jure hæreditario; in quartam partem Falcidiæ imputat; alia vero, quæ alio jure capit, non.*

Hinc ulterius tamquam consequens infert: *Non computari ei anniversaria ratione prædicta, & quod in his majus habeat onus, & ab ipso recipitur gratia remunerationis, ideo non debet ei computari in sua congrua portione; nempe si quid ex his causis lucratus sit filius, quam ex substantia patris, omnia quasi jure adventitio eum lucrari vult Imperator*, L. Scimus §. Repletionem, Cod. De inoff. Testam. *Sic & cum Vicarius aliquid habet pro Missis laicorum legato in Ecclesia fundatis per alios quam per fundatores, hoc habet præcipuum: nec debet ei computari in sua congrua portione . . . . . Adhæc si nobilis ob Sacellum vel ædiculam in Ecclesia constructam det pensionem Vicario, non debet computari in congrua portione; quia hoc non habet ratione sui Beneficii, sed Cappellæ fundatæ ibi.*

Si ergo Beneficium simplex, aut reliqua fundatio auctoritate Episcopi unita sive incorporata sit Beneficio Curato, indubie proventus illius sunt computandi in portionem congruam, quandoquidem per unionem sive incorporationem, proventus hujus uniti Beneficii vel fundationis sint facti proventus Beneficii Curati; idque eo maxime intuitu, ut per illius proventus Parocho de congrua portione esse provisum.

Cumque per similem incorporationem Beneficium incorporatum quodammodo supprimatur, & in Beneficium curatum, cui incorporatum est, quasi transfundatur; hinc est, quod onera Beneficii simplicis, etiam in Beneficium curatum transeant, & onera Beneficii curati post incorporationem reputentur: ac propterea Curatus ea onera tamquam sua propria subire teneatur.

Quare, ut superius monui, in unione sive incorporatione Beneficiorum, aut fundationum attendendum, ne occasione hujusmodi incorporationum tot onera Parocho imponantur, ut necessariis suis functionibus Pastoralibus rite fungendis minime sufficiat. Ipse quoque Judex in determinanda portione, dum rationem proventuum Beneficiorum unitorum sive incorporatorum habet, indubie & onerum, rationem illorum Beneficiorum unitorum Parocho incumbentium, habeat necesse est.

Sed quid, si Episcopus aut Patronus Ecclesiasticus ad portionem congruam adstrictus, Beneficium simplex Parocho sive Vicario conferat, citra tamen unionem sive incorporationem ipsi Beneficio curato; ita ut Vicarius Beneficium illud non obtineat jure sui Beneficii curati sive Vicariæ, sed speciali titulo collationis aut præsentationis? Sane cum detur Episcopis potestas, non tantum per Beneficiorum unionem primitiarum vel decimarum assignationem, aut per Parochianorum symbola ac collectas, sed qua commodiori eis videbitur ratione, tantum redigendi, quod pro Rectoris ac Parochiæ necessitate decenter sufficiat; non apparet, cur Episcopus haud posset per simplicis Beneficii, aut alicujus fundationis collationem, citra unionem seu incorporationem, Rectoris ac Parochiæ necessitati satisfacere; atque Parochi super congrua portione postulationem excludere: maxime cum finis congruæ portionis sit, ut Parochi & Parochiæ nessitati ita succurratur, ut cura animarum laudabiliter exerceatur. Qui finis si per proventus Beneficii Vicario ab Episcopo aut Patrono collati habetur, cessare debent media ad finem obtinendum ordinata; præsertim cum Beneficium illud ab Episcopo aut Patrono Vicario censeatur collatum, aut expresse conferatur, ut per illius proventus Parocho de portione congrua satisfiat. Alia ratio esse potest, si quis extraneus volens gratificari Parocho, aut Ecclesiæ Parochiali, fundationem aliquam, pinguem, & onera ordinaria excedentem faciat.

Fundator quippe simili casu intendens suam in Parochum, aut Ecclesiam Parochialem libertatem & munificentiam ostendere, non censetur eam fundationem seu ejus proventus in competentia velle computari; quia sic non tam Parocho, aut Ecclesiæ Parochiali gratificari, quam ipsis Decimatoribus vel Patronis ad portionem congruam adstrictis, velle videretur.

Itaque simili casu procedunt, quæ de Sacello a Nobili aliquo in Parochiali Ecclesia fundato ex Rebuffo retulimus.

§. XVII.

An in taxanda Portione congrua attendendæ sint Oblationes, præsertim quæ offeruntur in administratione Sacramentorum?

CUM Oblationes dependeant a mera & voluntaria Fidelium devotione, neque ulla quoad eas coactio Fidelibus imponi soleat; immo in Sacramentorum præsertim administratione omnis earum vel minima coactio speciem Simoniæ, aut saltem turpis quæstus suspicionem ingerat: duplici titulo eas ab imputatione in congruam portionem eximendas esse ratio ipsa suadet.

Si enim in portionem congruam imputarentur, ita nimirum, ut ex illis sustentationem Parochus accipere deberet, jam a mera liberalitate populi Parochi sustentatio dependeret; & quandocumque populo vel non placeret, vel non videretur, aut non esset opportunum Oblationes facere, Parochus sua destitueretur sustentatione.

Adhæc continget, quod Parochus, dum se ex Oblationibus voluntariis Parochianorum debere victitare videt, facile vitiis & desideriis Parochianorum connivebit: atque ita per hujusmodi congruam portionem nullatenus Parochi, ac Parochiæ necessitati ita providebitur, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur.

Hinc non immerito tamquam indubitatum tradit Rebuffus in prædicto tractatu *num. 86.* Oblationes, cum sint incertæ, non computandas in congruam portionem Vicarii.

Similiter Grimaudet *lib. 2. De Decimis cap. 8. nu. 29. & 39.* ait: *Assignatio portionis congruæ seu canonicæ debet fieri de bonis certis & patrimonialibus ipsius Ecclesiæ Parochialis, quæ debent assecurari ab illo, qui ea in portionem congruam assignat; & si evincantur in totum, aut pro parte quocumque titulo, tenetur assignare alia bona spectantia ad Ecclesiam Parochialem; nec tenentur Vicarii vel Curati perpetui alia bona in vicem illorum accipere. Neque præcomputantur Oblationes, quæ pertinent ad Vicarium tamquam Altari præsidentem: neque denarii, qui ratione particularium precum distribui solent: quia hi denarii sunt incerti*. Atque ita frequenter judicatum esse testatur Brodeau ad Louetium *litt. D. num. 8.*

Verum præterquam quod Oblationes voluntariæ generatim incertitudinis titulo in portionem congruam merito non computentur, ne sustentatio Parochi a mero & gratuito beneplacito Parochianorum dependeat: multa præterea sunt, quæ suadent, ut ea quæ in Pastoralibus functionibus a popolo voluntarie offeruntur, in portionem congruam minime imputentur; neque eorum in taxanda portione congrua ratio ita habeatur, ut Parochus, aut alii curam animarum sustinentes ex illis sustentationem accipere debeant: adeo ut si ea deficerent, Parocho, aliisque curam animarum gerentibus sua honesta sustentatio deesset.

Si enim Sacerdotes ex oblatis in administratione Sacramentorum, aut aliis functionibus Pastoralibus necessaria ad honestam sustentationem quærere jubeantur, jam necessitate vivendi quodammado cogente, hujusmodi Oblationes, si non expresse, saltem tacite exigent.

Fiet quoque eadem urgente necessitate, ut facile ad sordidas, atque de Simonia, turpive quæstu multum suspectas exactiones delabentur: prætexentes non esse mercedem Sacramentorum, quod alimentorum causa Sacerdotibus datur: quo simili prætextu jam olim Episcopi aliqui Orientales, teste Theodoro Balsamone, Simoniacas varias exactiones in ordinationibus tegere conabantur.

Adhæc, quis non videt, quantopere erga sacras functiones, & Sacramenta diminuatur populi reverentia, & de eorum dignitate idea: dum vident, quod illa Sacerdotum victui subservire debeant, videanturque ea respectu Sacerdotum esse ad istar artis de pane lucrando?

Præterea dum Sacerdotes ex illis victitare debent, idque populus non ignorat, persuasum facile populo est, quod in administratione Sacramentorum, aliisve sacris functionibus semper aliquid offerre, & quidem pro ea conditione, qua vulgo quisque reputatur, debeat; & ni offerat, avaritiæ, aut etiam injustitiæ quamdam notam se incursurum; quasi subtrahatur ea, e quibus Sacerdotes vivere debent.

Quis vero sat eloquatur, quæ inde pauperum, præsertim quorum paupertas publice nota non est, murmura atque obloquia, quod nihil in Ecclesia *gratis* dari videatur: omniaque ad Sacerdotum quæstum, ac pauperum oppressionem in Ecclesia appareant inventa?

Denique justum non est, ad plebis populique gravamina in dies excrescentia continue & sine intermissione per Ecclesiasticos adjici: quod contingit, dum Monasteria, & Capitula Decimas a plebe ac populo recipiunt, nec sufficientem ex illis, Parochis, cæterisque curam animarum sustinentibus portionem assignant: sed eos cogunt, ut e mendicatis, & quasi extortis plebis Oblationibus sustentationem quærant, atque ita ultra Decimas Parochorum sustentationi sufficientes misera plebs ad similes Oblationes sensim cogitur: cum tamen Decimis sufficientibus ab omni ulteriori contributione pro Parochi alimentatione plebs absolvi deberet.

Quamdiu Decima sufficit, ait Antonius Faber ad tit. Codicis De Episcop. & Cler. definit. 25. *nihil est, quod præterea exigi debeat a Parochianis; quia nec aliud quam Decimas & primitias Deus ab hominibus exigit.*

Ob hæc aliaque, per Sacramentorum reverentiam & devotionem in populo nata sunt diminuere, immo & neglectum quemdam inducere, notamque avaritiæ, turpisve quæstus, quin & Simoniæ Sacerdotibus inurere: nunquam Ecclesia præscripsit, ut ex oblatis in Sacramentorum administratione Parochi suam quærere tenerentur sustentationem. Quinimmo sollicita de Parochorum, aliorumque suorum Ministrorum sustentatione, modosque, quibus ea procuraretur, præscribens, ante omnia sedulo cavendum censuit, ut ita de sustentatione provideretur Ministris, ut tamen in Sacramentorum exhibitione exacte servaretur hoc Christi præceptum: *Gratis accepistis, gratis date.*

Patres Synodi Coloniensis (*an. 1536. pag. 8. Can. 1.*) audiimus: *Superest, inquiunt, ut de victu Parochorum dispiciamus. Hinc in primis, quod Christus docuit, & sacri Canones maxime serio præceperunt, præmittendum duximus: nempe ut Sacramenta Ecclesiastica* gratis *ministrentur, dicente Do-*

mi-

mino : Gratis accepistis, gratis date . *Quamobrem neque pro baptizandis, consignandisque Fidelibus, nempe pro collatione Chrismatis , vel promotionibus graduum , neque aliis Sacramentis distribuendis pretia quælibet vel præmia , nisi quid voluntarie offeratur , recipienda sunt . Neminem quoque ad quæstuosas exequias cogi , aut pro sepultura munus aut pretium exigi volumus .*

Et Canone sequenti subjungit : *At cum Lex divina præcipiat, non alligandum os bovi trituranti . . . . . . dispiciendum est ut Parochis Evangelii prædicatoribus certa ac competens subministratio victus & vestitus fiat ; idque ad eum modum , ne in administrandis Sacramentis quidpiam exigendo oneri sint Parochianis .*

Et alterum ejusdem Provinciæ Concilium , *anno* 1549. *Remedio* III. *cap.* 10. *Quod si portio Vicariorum sit accisa , nec sufficiat , ut honeste ac decenter ex ea vivatur , & ea causa sit cur animæ negligantur , aut deferatur Officium , vel ad curas sordidas Pastor ille pro victu comparando adigatur , mandat & decernit , ut justa portio secundum reformationem ei de Decimis Collegii , vel Monasterii bonis assignetur , sive per Episcopum loci , sive per ejus Visitatores .*

Inter Articulos , qui nomine Caroli IX ad reformationem Ecclesiæ oblati fuere Patribus Concilii Tridentini , erat hic XVI. *Ut a Sacerdotali ordine sordes omnes , & omnis avaritiæ labes procul expellantur , nec ullo prætextu pro rebus divinis quidquam exigatur , curet Episcopus , aut per unionem Beneficiorum , aut Decimarum assignationem , & si id fieri non poterit commode , Principes provideant , ut per Parochianorum symbola & collectas , Plebanus , & cum eo duo aut plures Clerici habeant , unde vitam congrue traducant , & hospitalitatem præbeant .*

Sed & a mente Synodi Tridentinæ procul aberrare eos , qui ex hujusmodi Oblationibus quasi emendicatis portionem congruam conflandam volunt , Decreta hac de re edita loquuntur .

Vult enim *Sess.* 7. *cap.* 7. *De Reformat.* ut Vicariis prospiciatur de *tertia aut majori vel minori parte fructuum* (non scabiosarum & sordidarum obventionum) *portione etiam* super non fluxa & caduca , sed *certa re assignata* ; quo ab illis *animarum cura* non mendice , sordide , sed *laudabiliter exerceatur* .

Neque vero in hoc Decreto novi aliquid & inauditi Synodus Tridentina constituit , sed duntaxat ab antiquo stabilita , & passim ab Auctoribus tradita , & omni æquitati consentanea confirmavit .

Nam , ut supra notatum fuit , in unionibus seu incorporationibus Ecclesiarum Parochialium , semper in favorem congruæ portionis hæc clausula adtexi consueverat : *Reservatis tamen , de ipsis fructibus & proventibus Beneficiorum ipsorum pro singulis perpetuis Vicariis , portionibus , ex quibus dicti Vicarii congrue sustentari valeant , & alia sibi incumbentia onera supportare .*

Hinc Grimaudet *lib.* 2. *De Decimis cap.* 8. *num.* 29. ait *Assignatio congruæ portionis debet fieri super bonis certis & patrimonialibus ipsius Ecclesiæ Parochialis .*

Ratio suffragatur : quippe si portio congrua non e certis aliquibus fructibus ac proventibus , sed inconstantissimis , & continue reciprocantibus obventionibus coaptanda est , igitur vita Parochorum eventualis futura est , vel dicta portio pro temporum vicissitudinibus , & majori vel minori Parochianorum liberalitate indesinenter pingenda erit , ac repingenda , formanda , aut reformanda ; quod enim vero Pastores ad angustias miseræ conditionis detruderet .

§. XVIII.

Honoraria Missarum in Competentiam minime imputanda .

INTER Oblationes plane voluntarias , atque ab arbitrio offerentium pendulas numeranda esse Missarum honoraria , suadet ipsa tremendi Sacrificii dignitas , quæ omnem pactionem aut licitationem super mercede præstanda exhorret , & sacri Canones vehementissime & rigorosissime inculcant .

Prohibemus , inquit Synodus Eboracensis *anno* 1194. *Can.* 3. *ne Sacerdos laico ad pœnitentiam venienti obtentu cupiditatis injungat , ut Missas faciat celebrare , & illud etiam decrevimus prohibendum , ne Sacerdos aliquis pro celebratione Missæ in pretio constituto pactum ineat , sed hoc duntaxat , quod offeretur in Missa , recipiat .*

Et in Synodo Parisiensi *anno* 1212. *part.* 1. *Can.* 11. Robertus Cardinalis Sedis Apostolicæ Legatus , ait : *Volentes Ecclesiasticis monstrum avaritiæ extirpare volentes , auctoritate Legationis nostræ in virtute Spiritus sancti prohibemus , ne pro annualibus Missarum faciendis , laici vel alii aliquid dare vel legare cogantur in testamento , & ne super his aliqua pactio vel exactio , vel sub alia specie palliata , a Sacerdotibus vel aliis mediatoribus fiat*

Patres Concilii Toletani *anno* 1374. *Can.* 6. deplorantes , quod *aliqui Presbyteri detestanda & abominabili ambitione cæcati , pro Missis per eos celebrandis pecuniam exigerent , & super hoc ubi si vellent vendere rem profanam , impudenter mercarentur , dicti Patres prohibuerunt , ne aliquis Presbyter pro Missis celebrandis pecuniam exigat , vel rem aliam temporalem ; sed gratis recipiat , si aliquid per facientem Missas celebrari oblatum sibi charitative fuerit absque compacto , & conventione quacumque . Qui vero contrarium fecerit , a celebratione Missæ per annum noverit se suspensum , & alias pro tam gravi excessu ad arbitrium proprii Episcopi puniendum .*

His consonans Synodus Mechliniensis *anno* 1570. *tit. De Decanis cap.* 11. *Pastoribus , & quibuscumque Sacerdotibus inhibet sub pœna suspensionis , ne per se , vel alium , directe vel indirecte stipulentur pro Missis votivis ad piorum postulationem celebrandis ; sed quod eis sponte oblatum fuerit , accipiant .*

Circa idem tempus Octavius Frangipanus Myrthus Episcopus Tricaricensis , Apostolicæ Sedis per Germaniam inferiorem , & Belgarum Provincias Nuntius , in suo Directorio Ecclesiasticæ disciplinæ , Coloniensi præsertim Ecclesiæ accommodato , & a sacra Facultate Lovaniensi approbato , postquam statuit : *Ut abstineant omnes Sacerdotes a cujusvis generis mercedum conditionibus & pactis , nec quidquam pro Missis celebrandis , aut quibusvis aliis divinis Officiis seu Orationibus exigant mox subjungit : Et siquando nihil aut aliquid minus liberali animo honorarii loco eis donatum fuerit , non in hoc contristentur , minimeque aliquod indignationis dent indicium ; ne de avaritia notentur , vel certe a turpi quæstu , vel Simoniaca labe non procul absint , dignitatemque suam ex levi causa turpissima macula conspurcent . Quin potius ut ostendant se magno liberalique animo gratis dare quod gratis acceperunt , ab omni cogitatione & desiderio muneris ac honorarii se semper contineant , & siquando aliquid accipere cogantur , illud quamvis exiguum lætiori lubentiorique animo accipiant , quam paupercula illa Vidua æra minuta duo , quæ sola habebat , in gazophylacium mittebat .*

Si ergo ex mente Ecclesiæ , ipsaque Sacrificii dignitate nihil exigi queat pro Missis celebrandis , ac id duntaxat grato animo recipi possit , quod *voluntarie* offertur ; evidens est , honoraria Missarum esse annumeranda Oblationibus a voluntate ac arbitrio Fidelium omnino dependentibus , ideoque plane *incertis* , super quibus portionem congruam constitui non posse apud omnes in confesso est , juxta illud Jurisconsultis vulgare : *Venter non pendet ab incerto , nec patitur dilationem .* Vide D. Mean ad jus Leodiense , *Observ.* 286.

Ulterius , si Parocho , aliisve Presbyteris curam animarum sustinentibus hæc honoraria in portionem congruam assignentur , jam Missæ sacrificium tamquam medium sustentationis esse debebit , atque ita necessitate cogente quodammodo redigentur ad classem Presbyterorum , *qui* , ut loquitur Bellarminus , *faciunt de celebratione Missarum artem de pane lucrando .*

Adhæc , si Parochi , eorumque Vice-Pastores ex celebratione Missarum victitare jubeantur , quid inde consequens , nisi quod vivendi necessitate quasi compellente , Missæ sacrificium modo plane mercenario tractent ?

Quis enim sat deploret horrendum illum atque mercenarium modum , quo sacrosanctum ac tremendum illud Missæ sacrificium indignissime profanatur a Sacerdotibus seu sæcularibus seu regularibus , qui ex Missarum honorariis victum quærunt ?

Quis non videt similes Sacerdotes passim ad domos mortuarias cursitare , ut Missarum honoraria venari possint ; non secus ac mercatores pannorum , candelarum , aliive ejusdem generis homines , ut merces suas elocare queant ?

Nonne conspicere est , hujusmodi honorariorum aucupes instare pro Missis celebrandis , ubi pinguiora sperantur honoraria , non aliter atque opifices pro operis suis elocandis , ubi major speratur operarum retributio ?

In hæc aliaque similia verendum est , ne defectu honestæ alimentationis sensim incidant Parochi , aliive curam animarum gerentes , si portionem congruam ex honorariis Missarum quærere cogantur .

Præterea dum Parochi , aliique curæ animarum intendentes Presbyteri ex ejusmodi scabiosis ac propudiosis obventionibus victitare coguntur , fit , ut eorum apud plebem vilescat auctoritas , atque inter viliores reputentur .

Quis eloquatur , quam vili loco passim reputentur Presbyteri , qui e celebratione Missarum victum suum quæritare jubentur ? Nonne honestiores , etiam secundum mundum , dedecori sibi passim ducerent , si vel nomen duntaxat haberent , quod ex honorariis victum quærerent ? Immo ea est vulgaris de honorariis idea , ut ea Sacerdotibus , quos honestiores reputant , vix offerre audeant .

Denique si Pastores ex honorariis sustentationem accipere cogantur , atque consequenter honoraria Missarum in vitæ alimentationem accipere ; inde continget , ut populus intelligens , Pastores Missas specialiter non offerre , nisi pro illis , qui honoraria offerunt , apprehendat , Pastores non pro pauperibus , sed pro solis divitibus Sacrificium offerre : ipsumque Sacrificium potius pro divitibus , quam pauperibus offerri , atque Pastorem divitum & non pauperum mediatorum esse . Quæ hinc de Pastoribus idea .

S. ergo Societatis *Jesu* Fundator S. Ignatius voluerit , ut *omnes , qui sub obedientia sunt Societatis , meminerint se gratis dare debere , quæ gratis acceperunt , nec postulando , nec admittendo stipendium , vel eleemosynas ullas , quibus Missæ , vel confessiones , vel prædicationes , vel lectiones , vel visitationes , vel quodvis aliud officium ex iis , quæ Societas juxta suum Institutum exercere potest , compensari videatur , ut sic ,* inquit , *majori cum libertate possit & proximorum ædificatione , in divino servitio procedere .* Si , inquam , hæc ordinaverit hic Sanctus , ut Sodales sui liberius & cum majore Fidelium ædificatione in divino servitio procedere queant ; an suspicabimur , quod Ecclesia Spiritu Dei animata & directa , non tantum permiserit , ut sui Ministri hujusmodi obventiones & eleemosynas ultro oblatas reciperent , sed etiam ut ex illis victitare cogerentur , cum tot obstaculorum exinde in regimine animarum & divino servitio rite ac digne obeundo , orientium sequela ?

Ex hactenus dictis facile quoque est colligere , Episcopos , qui in titulum ordinationis computari sinunt Missarum honoraria , nullatenus satisfacere Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 21. *cap.* 2. *De Reform.* quo ipsis injungitur , nullum Clericum sæcularem ordinare , nisi ipsis constiterit , quod titulum habeat , qui ipsi ad victum honeste sufficiat .

Syno-

Synodus enim in principio sui Decreti declarat, se per hanc tituli requisitionem velle, ne Clerici cum Ordinis sui dedecore cogantur defectu temporalium *mendicare, aut sordidum quæstum exercere*. Notissimum porro est nullos ad sordidiorem quæstum, ne dicam & mendicitatem, declinare, quam Presbyteros illos, qui ex Missarum celebratione victitare coguntur.

Immo si verum dicere liceat, credo quod non raro Ordini Sacerdotali per ostiariam mendicitatem minus dedecoris inferetur, quam per sordidam illam ac mercenariam honorariorum aucupationem.

Et quis non fateatur, amplius vilescere Sacerdotum & sacrorum Ordinum dignitatem per propudiosam illam de honorariis Missarum Fratrum Mendicantium victitationem, quam per eorumdem ostiatim institui solitam mendicitatem?

An non per hujusmodi Sacerdotes, qui e Missarum honorariis vivunt, contingit id quod jam pridem deplanxit Alvarus Pelagius; nimirum, *tot hodie dicantur Missæ quasi quæstuariæ, ut apud populum vel Clerum Corpus Domini vilescat?*

Nonne quoque verendum, ne Sacerdotes illi e Missarum celebratione suam sustentationem quærentes, ex quadam potius consideratione temporalia & vitæ necessaria conquirendi causa, quam instinctu Spiritus sancti, veraque devotione ad Altare accedant?

Et sane qui illorum Sacerdotum sæcularium ex illis honorariis victitantium, aut Regularium, quorum Communitates illis honorariis ex parte subsistunt, quotidie celebrandi morem & modum serio expenderit, vereor ne cum Patribus Synodi Coloniensis *ann.* 1536. *part.* 2. *cap.* 10. dicere cogatur: *Terret, nec immerito, nos sermo Dominicus, qui vetat nos* Sanctum dare canibus, & margaritas *nostras* projicere ante porcos, *dum quosdam leviculos Sacerdotes illotis manibus pedibusque, ut in proverbio est, audacius in hæc sacratissima mysteria, quam in profana irrumpere comperimus. Quales sunt, qui humano affectu tantum, & potius ex more quam ex consuetudinis ardore ad Altare accedunt, quorum polluta est mens & conscientia, quos merito horrendum Evangelii exemplum* (*quod Joannis* 13. *legimus in hæc verba*: Et postquam accepisset bucellam, introivit in eum Satanas, *& cætera quæ sequuntur*) *ad meliorem vitæ frugem, altioremque tanti Mysterii contemplationem revocaret*.

An non magna cum Sacrificii irreverentia hodie conspicimus, Sacerdotes vitam otiosam, immo multis defectibus, ne dicam omnibus obnoxiam agentes, necessitate victum quærendi ex stipendiis Sacrorum quodammodo compulsos accedere ad *quotidianum* Sacrificium; non secus fere atque opifices ad opus suum manuale lucelli causa in dies properare solent? (*a*)

§. XIX.

An nulla accidentia in congruam Portionem imputanda?

ACCIDENTIA in hac materia vulgo dicuntur obventiones, quæ ultra certos & fixos reditus seu proventus Beneficio curato annexos vel assignatos, quasi contingenter accedunt.

Hæ obventiones sive accidentia duplicis generis sunt.

Aliæ enim sunt ex mera plebis liberalitate pendulæ ac profluæ, nec exigi possunt; sed ob ancipitem populi favorem, ministrorum gratiositati, temporumque, ac mercaturæ prosperitati se attemperantis, aliasve circumstantias, semper sunt admodum incertæ; neque a Parochis annotari solent, sed gratiola, prout offeruntur, accipi: ideoque nec facile est certam summam, computatis retro aliquot annis, reduci possunt: cujus generis sunt, quæ passim in administratione Baptismi, Viatici, Extremæ-Unctionis, atque mulierum purificatione dari consueverunt; quæ nullo modo in competentiam computari posse supra ostensum est.

Alia sunt accidentia seu obventiones, quas jam exigi quasi de jure, usus vel abusus obtinuit.

Hujus generis præcipue sunt, quæ in sepulturis dari consueverunt, & communiter *jura funeralia* dicuntur.

Pro sepultura aliquid exigi aut peti irreligiosum valide, quin & Simoniacum jam pridem judicarunt Patres. *Siquando aliquem in Ecclesia vestra sepeliri conceditis* (*scribit ad Constantium Episcopum Mediolanensem Sanctus Gregorius*) *siquidem parentes ipsius, proximi vel hæredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint, accipere non vetamus. Peti vero aut aliquid exigi omnino prohibemus, ne quod valde irreligiosum est, aut vos de humanis videamini mortalibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studeatis quærere quolibet modo compendium.*

Hæc Gregorius *lib.* 7. *Epist.* 56. & refertur apud Gratianum 13. *quæst.* 12. *cap.* 12. cui consonant sequentes tres Canones, in quorum tertio ex Concilio Vasensi dicitur: *Præcipiendum est, secundum Canonum auctoritatem, ut de sepulturis, & hominibus sepeliendis nihil muneris exigatur*. Quibus aperte innuit, se nihil novi præcipere, sed quod ante decretum erat, firmare.

Quin & in *Cap.* 5. *tit. De Simonia*, legitur: *Pro sepultura ... nulla cujusquam pretii exactio attentetur: nec sub obtentu cujusquam consuetudinis reatum suum quis tueatur, quia diuturnitas temporis non diminuit peccata, sed auget*.

Et in *Cap.* 9. *tit. eod.* ex Concilio Lateranensi III. arguuntur, qui putabant pro sepeliendis mortuis aliquid exigi licere posse; eo quod *legem mortuis, ait, de longa consuetudine invaluisse arbitrentur, non attendentes, quod tanto graviora sunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerunt alligatam*.

Hinc non difficulter conficitur, Patres, & Concilia supposuisse, nullam consuetudinem cujuscumque temporis has exactiones a Simonia posse purgare; ideoque recte notasse doctissimum Notatorem in citatam Epistolam S. Gregorii: „Istam Simoniam „non ideo malam esse, quia prohibita fuit; sed ideo prohibi„tam, quia vitium est & prava consuetudo, avaritia & oc„casio scandali, irreligiosum quid.

Nihilominus, hisce severissimis Canonum statutis, & Patrum sententiis quasi spretis, seu neglectis, dum consuetudine jam invaluisset, quod fideles passim pro sepultura aliquid offerrent; ipsaque Decimatorum tenacitas plures Parochos cogeret ex illis oblationibus victum quærere, sensim invaluit, ut quæ primo gratis & voluntarie offerebantur, & tamquam taliter oblata recipiebantur, tandem etiam ab invitis exigi cœperint.

Hinc praxi inducendæ non parum favisse creditur *Cap.* 42. *tit. De Simonia*: ubi redarguuntur Clerici pariter & laici; illi quidem „quod pro exequiis mortuorum pecuniam exigerent, & „extorquerent; hi vero, quod laudabilem consuetudinem erga „sanctam Ecclesiam pia devotione fidelium introductam, ex „fermento hæreticæ pravitatis niterentur infringere sub præ„textu Canonicæ pietatis.

Utrique huic excessui occurrens „pravas exactiones fieri pro„hibet, & pias consuetudines præcipit observari: statuitque; „ut libere conferantur Ecclesiastica Sacramenta; sed per Epi„scopum loci compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem „consuetudinem immutare.

Huic Decreto innixi nonnulli, cœperunt ea, quæ a fidelibus in sepulturis jam dudum gratis & spontanee offerri consueverant, habere tamquam comprehensa sub illa laudabili consuetudine, quam observari vult citatum capitulum.

Cumque Textus dicat, per Episcopum loci veritate cognita esse compescendos, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare; inde concluserunt, quod ad ea, quæ a fidelibus hactenus ex laudabili consuetudine fuerant ultronee oblata, vi hujus consuetudinis continuandæ etiam inviti compelli possent: atque hinc factum est, ut quæ sua origine fuerant voluntaria, paulatim facta sint necessitatis.

Cui mutationi indubie multum contribuit Parochorum & Sacerdotum ex hujusmodi oblatis vivendi necessitas.

Dum vero semel persuasum fuit, aliqua ex sepulturis tamquam debita peti posse, veri tituli excogitati fuere, quibus continuo plura peterentur: conventiones & stipulationes interponi; non sine magno populi scandalo, & pauperum sæpe incommodo, cœperunt; atque hinc frequentes populi de his gravaminibus & scandalosis ac scabiosis exactionibus querelæ; uti videri est in Edicto Carolino 23. Martii anno 1528.

Ut his suspectis & scandalosis conventionibus, ac stipulationibus, necnon Parochianorum querelis occurrerent Episcopi, ac Civiles Magistratus, quantum temporum ac locorum circumstantiæ, ac conditio patiebantur, certa quædam jura in sepulturis danda determinarunt.

Et quidem illa majora vel minora pro conditione sepeliendi, dijudicanda ex majori vel minori pompa exteriori, aut honoratiori loco pro sepultura eligendo.

De hac determinatione loquitur Synodus Cameracensis anno 1565. *tit. De Decimis cap.* 7. „In Ecclesiis, in quibus jura Pa„storalia vel conventione, vel auctoritate Magistratus sunt ordi„nata vel determinata, ea jura maneant, si æqua fuerint; si „minus, vel augeantur vel minuantur, Episcopi ac Magistratus „judicio. In quibus autem non sunt determinata, ineatur ratio „cum eodem Magistratu, ut fiat.

Et taxa jurium funeralium civitatis & Comitatus Namurcensis, prout illa inita & conventa est de mandato Regio cum Concilio illius Provinciæ, describitur ad calcem Synodi Namurcensis *anno* 1659.

Quin in Belgio taxatio similium jurium ægre reciperetur, & difficilius in vim illius actio contra Parochianos concederetur, nisi Regius consensus intervenerit, eo quod ejusmodi jura reputentur ut collectæ quædam aut symbola Parochianis imposita, & post mortem ab hæredibus solvenda; immo in locum Decimarum personalium, quæ plerisque in locis in desuetudinem abierunt, successisse dicuntur.

Itaque dum jura utriusque Magistratus Ecclesiastici & Civilis consensu determinata sunt, non amplius inter Oblationes voluntarias, & a beneplacito populi totaliter pendentes recensenda sunt; sed juribus quodammodo Pastoralibus fixis & certis, aut saltem ad certitudinem non difficulter reducendis annumeranda sunt.

Cum enim quisque debeat juxta taxationem certa jura solvere, illa Parochis in libro mortuorum solent annotari: dum vero tribus aut quatuor retro computatis annis fere sciri possit, quot in certa Parochia mori & sepeliri contingat, facile quoque statui potest, ad quam summam hæc jura ascendere possint; quia nec mors ab hominum voluntate, neque jura in morte seu sepultura danda ab eorum arbitrio pendent.

De his juribus intelligenda videtur Synodus Mechliniensis an. 1570. *tit. De Decimis cap.* 1. ubi portionem congruam institui vult; computatis certis fructibus & emolumentis, ac *incertis seu accidentalibus, quæ ad certam summam communibus tribus aut quatuor annis ultimo præteritis redigi possint*.

Hæc enim jura, quæ in certa quantitate quodammodo exigi possunt, & a Pastoribus annotantur tamquam jura Pastoralia, inter proventus Pastorales certos aliquousque reduci possunt: at Oblationes ab omnimoda ac plena offerentium liberalitate dependentes, & ad quas exigendas nemo admittitur, nec a Parochis notari consueverunt, ad hujusmodi certitudinem redigi nequeunt, ideoque nec de his Synodus intelligi potest.

(*a*) Docuit tamen doctissimus Van-Espen, *Tomo II. part.* 2. *sect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 6. *hujusce editionis*, fas esse fidelibus Sacerdoti offerre temporalia, quorum *spiritualia metunt*; fas item *esse* Sacerdotibus, qui *Altari deserviunt*, *de Altari vivere*: at semper damnavit Sacerdotem ut Simoniacum, cujus voluntas in offerendo Sacrificio pecuniam præcipue propositam habet.

Ulterius, qui hæc jura speciem quamdam collectarum Parochianis in sublevamen Parochi & Parochiæ impositarum habent, rationi congruum non videtur, ut hæc Parochianis imponantur in locis, ubi Decimæ Parochi & Parochiæ necessitatibus sublevandis sufficiunt. Quia autem in pagis Decimæ prædiales sufficere solent, Synodus Cameracensis anno 1586. *tit. De Decimis cap. 9.* vult, ut, quoad *Urbes tantum* habeatur ratio eorum „ accidentium, quæ tribus aut quatuor annis simul computatis „ *aliqualiter* ad suum valorem in singulos annos reduci possunt: eo quod in urbibus Decimæ solvi non consueverint, quibus Parochis subveniri queat.

Addit insuper Synodus capite sequenti: *Si in aliquibus locis, accidentia in æstimationem non venire jam usu receptum fuerit, declarat Sacra Synodus suæ intentionis non esse, ut ab illo usu, in præjudicium Pastorum recedatur.*

Hic non obscure insinuat Synodus, non esse omnino ex voto, quod hæc accidentia in competentia Pastorum imputentur, sed id potius ex necessitate tolerari & admitti; cum scilicet aliter Parochorum & Parochiæ necessitatibus succurri nequit.

Quis enim ignorat, quam facile jurium illorum exactio apud populum Simoniæ, aut saltem turpis quæstus speciem imprimat, dum in singulis defunctorum sepulturis, & quidem pro singulorum conditione majora vel minora jura exigi videt?

Contentiones illæ, quæ super juribus illis inter Ecclesiasticos excitari solent, quanta in populo scandala generent, quis satis exprimet?

Hæc aliaque in scandalum fidelium ex jurium illorum exactionibus quotidie profluentia sat evincunt, quam merito Ecclesiæ ac Reip. Magistratus juncta manu agerent, ut quantum temporum conditio patitur, introduceretur quod in *L. 18. Cod. de SS. Ecclesiis* legitur: *Magna constitutio assignat magnæ Ecclesiæ Constantinopoleos septuaginta librarum auri reditum, eam ob causam, ut scilicet exequiæ sine sumptu & gratis fiant in urbe Constantinopolitana.*

Et Carolus IX. in Edicto Aurelianensi an. 1560. *art. 15.* inhibuit omnibus Ecclesiasticis quidquam exigere pro administratione Sacramentorum, *Sepulturis*, aut alia quacumque re spirituali, non obstante prætensa laudabili consuetudine & communi usu: permittens nihilominus cujusque discretioni offerre quod sibi videbitur. His conforme est Arrestum Senatus Tholosani apud Papon. *lib. 1. tit. 3. art. 7.* (a).

§. XX.

Quis sit Judex competens in materia Competentiæ?

Sive jus commune, sive Concilium Tridentinum, atque Synodos Belgicas spectemus, cognitio & determinatio portionis ad Ordinarium loci spectat; idque etiam contra exemptos, *Cap. 1. De Præbend. in VI. Clem. 1. De Jure Patronatus*; *Concil. Trid. Sess. 7. cap. 7.* & *Sess. 24. cap. 13. De Reformat.* Ideoque etiam a Senatus Regio litigantes super hac materia ad Episcopum remissi fuere, ut videre est apud Brodeau in Notis ad Louetium *litt. C. num. 48.* & Renatum Choppinum *lib. 3. de S. Polit. tit. 4. §. 8.*

Verum cum moribus Belgii & vicinarum Provinciarum obtineat, quod Episcopi de possessorio rerum etiam spiritualium, ac singulariter de possessorio Decimarum non cognoscant, ideoque nec per provisionem possessionem adjudicare queant; hinc fit ut quæstio super congrua portione seu Competentia hodie passim ad Judices Regios devolvatur; ut hi saltem per provisionem congruam portionem assignent.

Unde Antonius Faber in Codice *tit. De Jurisdict. omnium Judicum definit. 18.* postquam dixit de congruæ portionis debito cognoscere Judicem laicum non posse, quoniam ea res ad Ordinarii cognitionem pertinet, subjungit: *Obtinuit tamen præsertim apud Gallos & apud nos, ut de eo Judex laicus incidenter saltem & provisionaliter pronuntiet. Neque id per usurpationem duntaxat & sine ratione, ut quidam calumniantur; sed vel ob id maxime quod cum lis super petitorio coram Judice Ecclesiastico magnas plerumque moras secum trahat, permittendum non est Curionem & Parochum laborare interim inopia, & alimentis destitutum necessariis animarum sibi commissarum curam salutemque deserere. Interest namque Principis & Reipublicæ providere, ne quid tale accidat: ideoque & ad Principem Principisque Magistratum ea cura pertinet, non solum si Parochus probet se esse in quasi possessione percipiendæ congruæ portionis (qui casus nullam haberet dubitationem, cum etiam in Beneficialibus possessorii cognitio ad Judicem laicum spectet, ut sæpius diximus) sed etiamsi nulla possessionis ejusmodi probatio adferatur.*

Eamdem apud Belgas consuetudinem esse, quotidiano & notissima praxis manifeste ostendit.

Et quidem hæc Sententia provisionalis, ait Brodeau *loco citato*, *maneat, & executioni mandatur, donec per tres Sententias conformes coram Judice Ecclesiastico petitorium plene fuerit evacuatum; & hæc est praxis Curiæ, pluribus Arrestis confirmata; notatque Officiali Curiæ Ecclesiasticæ fas non esse, pendente petitorio, Vicario minorem portionem assignare per provisionem, quam Judex Regius assignaverat: & ita judicatum duodecimo Februarii 1637.*

Adhæc, quia Decimæ infeudatæ a laicis possessæ moribus hodiernis tamquam feuda & bona profana ac patrimonialia reputantur, etiam cognitio tantum super possessorio, sed & petitorio Decimarum privative ad Judices Regios spectat: cumque portio congrua faciat partem Decimarum, cognitio de portione congrua, quæ prætenditur ex Decimis infeudatis, omnimode devoluta est moribus nostris ad Tribunal Regium: nec potest Judex Ecclesiasticus ullatenus cognoscere de congrua portione, si Decime, e quibus portio petitur, a laicis possideantur, & infeudatæ esse prætendantur. Vide late Brodeau ad Louetium loco citato, & Rebuffum *Tract. De Portione congrua, quæst. 7.* ubi asserit quod anno 1557. *remissa fuit causa ad Judicem Regium cujusdam Curati, qui petebat Decimas coram Judice Ecclesiastico, & Portionem congruam; a quo fuerat appellatum tamquam ab abusu, dicens Decimas esse infeudatas, & abusive judicatum decrevit Curia.* Plura Arresta similia notat Tournet *litt. P. cap. 108.*

(a) Vide quæ de vetita exactione pro sepulturis, & de juribus funeralibus disseruit D. Van-Espen *Tom. III. part. 2. sect. 4. tit. 7. cap. 4. pag. 705.* hujusque editionis.

EPILOGUS

Ex Molano, Oratione de Decimis defendendis, Capite finali.

Illud postremum sit, quod per *viscera misericordiæ Dei* rogo Canonicorum & Monachorum Collegia atque Capitula, ut Decimas suas non defendant sordide contra Pastores suos; sed meminerint, primo loco eas deberi Pastoribus, ut videlicet exinde duplicem honorem, hoc est, abundantem Competentiam ac sustentationem percipiant. Quare quod eis Canonice debetur, qui præ reliquis *portant pondus diei & æstus*, hoc integre ac sine ulla molestia percipiant. Imminuatur potius numerus Monacorum & Canonicorum. Nimia enim absurditas est, Pastores Canonica portione Viros Ecclesiasticos defraudare, quod nemo vir bonus flagitare, neque ullus Episcopus tolerare potest. *Hæc Molanus.*

APPENDIX PRIMA.

Responsum Doctorum Lovaniensium in materia Competentiæ.

CASUS.

In pago *N.* quondam assignata fuit certa portio Decimarum in sustentationem Pastoris, quæ intercepta Civitate Bredana (sub cujus territorio pagus *N.* est situs) integra per Hollandos confiscata & ablata est; adeo ut ab eo tempore Pastor sustentationem suam accipere coactus sit ex voluntariis Collectis seu Oblatis Parochianorum, non sine magno eorum tum spirituali tum temporali incommodo.

Quod enim animarum regimen detrimentum patiatur per hoc quod Pastor ex voluntariis Oblatis subditorum vivere cogatur, facile potest intelligi. Quid enim frequentius, quam ut Parochiani voluntarias illas Collectas renuant, si Pastor eorum vitiis viriliter obsistat, nec concupiscentiis consentire velit; atque ita insensibiliter fit, ut eo timore etiam perculsus Pastor, subditorum vitia aut dissimulet, aut palpet, vel etiam placentia loquatur? Quod temporale attinet, Parochianos non posse sine eorum incommodo, sufficientem sustentationem Parocho subministrare, hodiernæ præsertim temporum calamitates, atque gravissimæ onerum impositiones per Status Hollandiæ, per se loquuntur. His ita constitutis.

QUÆRITUR I.

An Abbatissa & Principissa Torrensis, quæ etiam hodie in prædicto pago retinet omnes Decimas etiam novales, ad minus annue valentes quatuor millibus florenorum, non teneatur in conscientia & ex justitia ex Decimis assignare congruam portionem ipsi Pastori, non obstante quod Pastor congruam portionem olim habuerit: & an Episcopus Antuerpiensis (sub cujus Diœcesi pagus *N.* continetur) non possit & debeat prædictam Abbatissam ad portionem illam congruam cogere & condemnare?

QUÆRITUR II.

An Portio congrua non debeat assignari, saltem in hoc casu, sine consideratione eorum, quæ in administratione Sacramentorum accipi possunt; quia etsi semper, ut minus speciem mali præ se ferat temporalium susceptio in administratione Sacramentorum, maxime tamen in hoc casu nata est parere scandalum propter Hæreticos, qui videntes Pastores victitare ex administratione Sacramentorum, facile credunt & aliis persuadent, illa ad quæstum Sacerdotum esse inventa?

R E S O L U T I O.

Decimas & Oblationes ex intentione offerentium, & Ecclesiæ mente principaliter offerri in alimentationem & sustentationem Pastorum, aliorumque in vinea Domini laborantium, nemo dubitat: quare Decimæ si ad alios transferantur, non nisi cum onere sustentandi Ecclesiæ Ministros transeunt. Hinc frequentissimæ illæ adversu Decimarum, aliorumque proventuum Ecclesiasticorum possessores huic suo oneri non satisfacientes Conciliorum ac summorum Pontificum querelæ.

In quibusdam, ait Innocentius III. *in Concilio Lateranensi; extirpandæ consuetudinis vitium inolevit, quod Ecclesiarum Patroni, & aliæ quædam personæ proventus ipsarum sibi penitus vendicantes, Presbyteris earum servitiis deputatis, relinquant adeo exiguam portionem, quod ex ea nequeant sustentari: unde fit ut in his Regionibus pene nullus inveniatur Sacerdos Parochialis, qui ullam vel modicam habeat peritiam litterarum. Quare statuimus, ait, ut consuetudine qualibet non obstante, portio Presbyteris ipsis sufficiens assignetur. Cap. 30. tit. De Præbendis.*

Similem querelam in Epist. Decretali Alexandri III. Juri communi incorporata *Cap. De Monachis* 12. *De Præbendis*, reperimus *de Monachis, qui Vicarios Parochialium Ecclesiarum ita gravant, ut hospitalitatem tenere non possint*, ad Vigorniensem Episcopum ita scribi: *eam providentiam habeat, quod ad præsentationem Monachorum nullum recipias, nisi tantum ei de proventibus Ecclesiæ coram te fuerit assignatum, unde jura Episcopalia possit persolvere, & congruam sustentationem habere.*

Quibus consonat Concilium Tridentinum *Sess. 24. cap. 13. De Reformat.* statuens, ut in Parochialibus Ecclesiis, quarum fructus adeo exigui sunt, ut debitis oneribus nequeant satisfacere: *curet Episcopus si per Beneficiorum unionem, non tamen Regularium, id fieri non possit, ut primitiarum, aut Decimarum assignatione . . . . . . tantum redigatur, quod pro Rectoris necessitate decenter sufficiat.*

Ex quibus manifestum est (quod post Rebuffum, aliosque Canonistas notat Zypæus *Consult. 4. De Parochiis*) *uniones Ecclesiarum non aliter fieri, quam sub onere alendi Parochum, Cap.* 1. §. 2. De Decimis in VI. *neque primitivos Parochos aliud prætendere posse sibi datum, quam deducto onere quod excrescit.*

Cum igitur D. Abbatissa Torrensis omnes Decimas etiam novales possideat in pago *N.* indubie onus alendi Parochum ipsi incumbit: neque ad collectas Parochianorum veniendum est, quoadusque Decimæ supersint; neque Concilium Tridentinum Parochialibus Ecclesiis per Parochianorum symbola ac collectas, nisi in defectu Decimarum provideri voluit.

Neque refert Parocho semel assignatam fuisse portionem congruam; quia, ut rursus post illos Canonistas recte notat Zypæus *lib. 3. Consult. 4. De Parochis: Patrono Ecclesiastico seu Parocho primitivo non sufficit semel functum esse in erectione novæ Parochiæ aut unione, suo officio, assignata portione congrua; tum quia in unionibus, ut ea clausula, quæ de congrua Vicariorum portione agit, & jus Tridentini* Sess. 7. cap. 7. De Reformat. *est perpetuum . . . . tum quia minus & onus reale est, ut fundis sitis ad viam, flumen, mare, incumbit, ut non semel tantum teneatur, sed quoties viæ, pontes, aggeres reficiendi sunt: sic quoties institutis præsentatio datur, jubetur Ordinarius congruam ante eis portionem curare.* Cap. 1. De Præb. in VI. *Alioquin rebus in eodem statu permanentibus, nec minuenda est semel decreta portio*, Cap. Avaritiæ, De Præb. *nec* augenda. Huc usque Zypæus.

Ex quibus omnibus ulterius concludatur, Episcopum Antuerpiensem tamquam loci Ordinarium, posse, & debere cogere D. Abbatissam, ut Parocho, ratione possessionis Decimarum, competentem sustentationem exhibeat.

Quod secundum attinet, certum est multa eaque gravissima incommoda nata esse oriri, eo quod Parochi ex oblatis in administratione Sacramentorum suam jubeantur, quærere sustentationem.

Primo, hinc enim facile eveniet quod Sacramentorum Ministri sordidas illas, atque de Simonia turpique quæstu multum suspectas exactiones, per Canones tantopere reprobatas, delabentur; prætexentes non esse mercedem Sacramenti, quod alimentorum gratia Parocho datur.

Ulterius, si Sacerdotes ex Sacramentis sua debeant expectare necessaria; contingit ut necessitate cogente, ea gratis exhibere nequeant: quo natum est fieri, ut omnem notam suspicionem Simoniæ; præsertim apud rudem populum ægre evadant.

Adhæc, quis ambigat quin populi erga divina Mysteria, vilescat reverentia ac devotio, dum ea non nisi mediante temporali sibi exhiberi conspiciunt? Quinimmo dubitari nequit, quin exinde Sacramentorum neglectus non raro oriatur in populo: quid enim ratione & experientia evidentius, quam ea a multi facile in neglectum venire, ex quibus nulla temporalia commoda sperantur, nec tamen sine temporali detrimento obtinentur.

Ecquis sufficiet edicere, quæ exinde pauperum, præsertim quorum paupertas publice non innotescit, murmura atque obloquia quod defectu temporalium ad Sacramenta, sine paupertatis suæ publicatione, aut summo in temporalibus incommodo, accessum sibi haud patere conspiciant.

Adhæc, qua justitia Parochiani, qui Parochorum sustentationi Decimas plus quam sufficientes persolvunt, rursus ad nova & scabiosa onera constringuntur? Non illa profecto est Ecclesiæ intentio; hinc in nullo Pontificis aut Concilii Decreto, in quo de congrua sustentatione Parochis assignanda tractatur, de oblatis in administratione Sacramentorum mentio occurrit: sed ubique generaliter præcipitur, ut *tantum ex Decimis Parochis relinquatur, quod exinde competentem sustentationem habere, & Episcopalia jura persolvere valeant, aliaque onera debita supportare*; ut loquitur Pontifex in *Cap. 2. De Decimis in VI.* Quin & ipsa Synodus Tridentina Parochorum sustentationi per locorum Ordinarios provideri mandans, non nisi deficientibus Decimis ad collectas procedendum judicavit.

Concilia vero aut Pontifices, si quando in Sacrorum administratione offerri consueta titulo sustentationis nonnumquam exigi permiserunt; id non voluntate, sed duritia Monasteriorum aut Capitulorum Decimas in sustentationem Presbyteri dimittere nolentium, factum fuisse, recte notat Christianus Lupus: cujus ea de re hic est discursus.

Quæstio est, *ait* Dissert. 2. procem. ad tom. 3. Schol. cap. 7. *an istam toties & adeo graviter de Simonia damnatam, seu ante, seu post administrationem Sacramentorum, exigendi consuetudinem purgare potuerit Innocentii III. Synodus Lateranensis* Can. 66. *ac probare? Respondeo, inquit, a cunctis disciplinæ Ecclesiasticæ Directoribus optari, ut Ecclesia in avita castitate ac sanctimonia mansisset, cordis nostri duritia extorsit aliud permitti, duritia illa, quam apud Rogerum Hevedensem dicunt Decreta Abrincensis in Normandia Synodi, factæ per Cardinales Albertium ac Theodinum, Legatos Alexandri III. de exactionibus pro Baptismo nihil perfectum est, quia Episcopi Normandiæ Decretum recipere noluerunt. Utique Decretum, quo quid in Baptismo exigi vetabatur. Latius hæc referunt Joannes Promptonus Abbas Jornalensis, & Gervasius Monachus Cantuariensis. Similes in omni Gallia Episcopos reperit Gualo Cardinalis, qui vel ipsi vel ipsorum Cathedralia aut Collegiata Capitula possidebant Parochialium Ecclesiarum Decimas; ideoque volebant de ipsis splendide vivere, & miseros Parochos esurire, atque ita cogi ad victitandum de solis Oblationibus aut exactionibus Sacramentorum. Crevit assidue malum, & sua extirpante manu validius reperit laudatus Innocentius. Hinc Episcopos, & alios Parochialium Decimarum possessores ad plenam Parochorum sustentationem cogere non valens, antiquam spontaneæ in Baptismo, & quibusvis Sacramentis Oblationis consuetudinem admisit in legem ac necessitatem, permisitque exigi: at post datum gratis Sacramentum non sacri Ministerii, sed Clericalis alimentationis titulo per debitæ eleemosynæ medium fit exactio ista, atque ita pura est a lepra Simoniæ. Attamen Episcopi, & alii jam dictas Decimas possidentes Prælati, eorumque Capitula ac Monasteria rigidum coram Deo onus portant dandæ Parochis sustentationis integræ, & miseras plebes liberandi ab exactionibus variis, suspectis & offensivis, ad quas isti a paupertate coguntur.*

Ex quibus omnibus licet non difficulter appareat justitiæ æquitatique parum esse consonum, unquam in portionis congruæ assignatione rationem habere oblatorum in Sacramentorum administratione, prælertim Decimis sufficientibus; id tamen vel maxime locum habet in casu occurrenti, propter scandalum Hæreticorum, de quo in ipso quæsito.

Profecto si S. Carolus, ut refert Glossanus *lib. 8. cap. 4.* noluerit, ut *Presbyteri quamcumque rem pro administratione Sacramentorum acciperent, etiam sub otentu eleemosynæ, ut omnem occasionem ac notam avaritiæ adimeret, utque exactæ per omnia observarent hæc verba*: Gratis accepistis, gratis date: majori profecto jure loci Ordinarius inhiberet Parocho pagi *N.* ut propter Hæreticorum scandalum, etiam gratis oblata in Sacramentorum administratione recusaret. Ita resolutum Lovanii 7. Septembris anno 1686. & signatum erat.

H. Loyens J. U. *Doctor & Professor primarius.*
N. Chamart J. U. *Doctor & Professor primarius.*
J. Blanche J. U. *Doctor & Professor primarius.*

APPENDIX SECUNDA.

Sententia extensa Consilii Brabantiæ in Causa Competentiæ.

Cum in Senatu Regio in Brabantiæ Ducatu per Supplicam pro parte Rectorum & communitatis municipii Gelensis die 13. Nov. 1683. expositum fuerit, in dicto municipio reperiri circiter 3000. communicantium, habitantium tam in dicto municipio, quam in decem appendicibus, quarum aliquæ sesquihora, aliquæ quinque quadrantibus, aliæ una hora ab Ecclesia Parochiali dissitæ essent, aliæ nonnihil viciniores eidem Ecclesiæ; quarum nonnullæ tantæ sunt considerationis, ut integris pagis & Parochiis æquiparari valeant, ita ut Decimæ sub prædicta Parochia in tantum excrescant, ut jam aliquibus annis mille modiis siliginis elocatæ sint ad utilitatem variorum Decimatorum Ecclesiasticorum; quibus non obstantibus, necdum præfatæ communitati provisum erat de numero competenti personarum Ecclesiasticarum necessario ad præstanda consueta Ecclesiastica officia, utpote qui in unico Pastore & unico Sacellano seu Vice-Pastore consistat; cujus Sacellani auxilio jam etiam a bimestri frustrati fuerunt; unde factum, ut juvenes, uti & senes privarentur necessaria ad salutem instructione, immo sæpe morerentur absque assistentia, & solatio Sacerdotum ex eorumdem insufficientia; nec totius communitatis Confessiones præcipuis Festis excipi possent: quæ tandem in pejus ruerent, nisi Supplicantes resolvissent desuper ad hunc prædictum Senatum querelas deferre, quapropter se ad eumdem convertebant, humillime petentes Citatoriales coram Commissariis ad onus Pastoris, & aliorum Ecclesiasticorum Decimatorum, ut, coram iisdem partibus summarie auditis, indilate & per pro-

provisionem designetur numerus idoneorum Vice-Pastorum, qui possent præstare consueta & necessaria munia Pastoralia una cum Pastore, juxta sanctum Tridentinum Concilium, & Statuta Episcopatus Buscoducensis, cui subsunt.

Qua Supplica visa & examinata in præfato Senatu, Supplicantibus concessæ & expeditæ fuerant prædictæ Citatoriales, vi quarum Apparitor Thomas citaverat R. D. Episcopum Antuerpiensem, uti & Apparitor Jacobus Hullet etiam citaverat D. Abbatissam & Conventuales Monasterii de Roosendael, denique Petrus Herman Prætor in Gele accepta auctorizatione citaverat D. Melchiorem Vanden Weyer Pastorem, & D. Decanum & Capiturales Ecclesiæ Collegiatæ S. Dymphnæ ibidem, ad comparendum 26. præfati mensis Novembris, coram D. Vanden Dicke Consiliario, & Secretario Loyens, tamquam Commissariis inter partes deputatis, ad audiendam conclusionem a Supplicantibus prædictis, & dictarum Citatorialium impetrantibus tunc proponendam: quando dicti Impetrantes comparuerunt per Procuratorem suum Charliers, & Citati per suos respective Procuratores Goubat, Mayolet, & Vanden Neuckere. Dicebatque Impetrantium Procurator in verbali tunc habito, ultra id quod in præfatis litteris allegabatur, adhuc considerandum esse, præfati municipii Gelensis Parochiam extendi ad duo miliaria cum dimidio in diametro; esseque varias domos ex opposito etiam tantundem dissitas, quarum incolæ sæpe eodem tempore decumberent, & spirituali egerent animæ medicina: ideoque impossibile esse eisdem infirmis Sacramenta ministrari, eos visitari, solari, & adversus diaboli tentationes adjuvari, nisi per competentem numerum Ecclesiasticorum; præfatum vero Pastorem super eo admonitum agnovisse se in iis providere non posse, absque certo Vice-Pastorum numero: cum uno impedito in Officio Ecclesiastico, altero in administrandis infirmis, adhuc alii necessarii sint ad invisendos ægros, & obeunda reliqua onera Pastoralia.

Hinc concludebant Impetrantes, ut singuli Citatorum in solidum, vel ad minus omnes conjunctim condemnarentur, ut Supplicantibus provideant, aut provideri sinant, de tribus ut minus Cappellanis seu Vice-Pastoribus, aut saltem eo Cappellanorum numero, qui judicio hujus Senatus sufficiant, & capaces sint una cum Pastore ordinario Parochiæ servire, & functionibus Pastoralibus satisfacere, tam in excipiendis Confessionibus, Catechizationibus, administrandis Sacramentis, quam visitandis, assistendis, & consolandis infirmis: idque cum mandato, ut per Citatos unicuique Cappellanorum annue assignetur & detur necessaria ipsorum competentia, ad ratam trecentorum florenorum annue, vel aliam quamcumque, vel majorem summam (ultra accidentia) prout Senatus pro causæ circumstantiis arbitrabitur, & in casu ulterioris litis saltem per provisionem, eo quod causa dilationem haud patiatur ob periculum in mora; permittentes interim ipsis Citatis, ut via amicabilis, vel juris, inter se dispiciant, & conveniant, quo ordine & pro qua parte quilibet ipsorum in dictam competentiam concurrere debeat: concludendo cum expensis; super omnibus petentes jus dici, sive conjunctum, sive divisum, prout Senatus secundum justitiam æquum judicabit. Quibus prædicti duo primi Citati, nimirum Episcopus Antuerpiensis, & Abbatissa de Roosendael, & quartus, scilicet Capitulum S. Dymphnæ, respondentes, ita concluserant, ut Impetrantes, in quantum contra ipsos requisierant & concluserant in hac sua requisitione & conclusione, saltem in modo & forma declararentur non fundati & non receptabiles cum expensis; eo quod jam a quadraginta annis communitas Gelensis parum sit imminuta vel aucta, quæ nunquam fuerit conquesta de defectu Officiorum divinorum apud Vicarium generalem Buscoducensem; cui privative competeret illi defectui providere, juxta Synodum & Edicta, quæ hanc materiam spectant; neque etiam tertius Citatus Rector sive Pastor ordinarius Gelensis unquam fuisset conquestus; cujus prædecessor laudabiliter functionibus Pastoralibus satisfecerat, cum eo adjutorio Cappellanorum seu Vice-Pastorum, quod sibi necessarium judicabat; quo non obstante adhuc notabiliter patrimonium suum auxerat: quemadmodum dictus tertius Citatus Pastor Gelensis etiam similes Cappellanos sive Vice-Pastores assumpserat, & dimiserat, prout judicabat necessarium pro munere suo Pastorali obeundo; cui sustinendo non parum ipsi subserviebant (licet citra ullam obligationem) Domini quarto loco citati; quorum quatuor actualiter Confessiones excipiunt. Insuper, quod ex supplica & ratiocinio verbali Impetrantium sua sponte proflueret, ipsos nullam actionem habere contra primo, secundo, tertio respective locis citatos, quæ actionis exclusio singulariter locum habere respectu duorum priorum Citatorum; eo quod nullas Decimas Ecclesiasticas levent in Parochia Gelensi & quod tertio loco citatus tantum solus haberet, quam quatuor ex quarto loco citatis, id est, Canonicis S. Dymphnæ; ac insuper ejus accidentia quotidiana ad majorem summam annue ascenderent, quam annui proventus unius Canonici.

Concluserat quoque tertius Citatus Pastor Gelensis in suo scripto *ad omnes fines*, ad hoc ut Impetrantes declararentur non fundati, nec receptibiles cum expensis, prout contra ipsum concluserant 26. Novembris, hac inter reliquas ratione, quod Impetrantes debuissent adire Vicarium generalem Buscoducensem; utpote cui privative competit de eorum querelis dispicere & providere; quod ut adhuc faciant, liberum permittit Impetrantibus, quemadmodum agere adversus reliquos Decimatores citatos. Insuper dicebat quod tertia pars Decimarum, quam cum Capitulo S. Dymphnæ dividebat, sibi competeret titulo oneroso & Pastoratus; cujus annui proventus, uno anno respective cum altero collato, deductis deducendis vix ascenderent ad trecentos Patacones, quodque se semper valde laudabiliter exhibuerit in functionibus Pastoralibus, in catechizando, concionando, Confessiones excipiendo, assistendo & administrando infirmis, & omnibus suis subditis; quibus tantum poterat satisfacere, totaliter seipsum impendendo. Quod si quandoque ipse & Prædecessores sui assumpserint in commodum suum Vice-Pastores aliquot, suoque sumptu aluerint, id ab iis absque ulla vel minime obligatione factum esse. Fateri quidem se, si permanentes aliqui Vice-Pastores existerent, communitatem melius curandam, solandam, & juvandam esse, quam modo defectu permanentium Coadjutorum, & quamquam plane confidat se ad petitionem Impetrantium nullatenus retineri, ut tamen ostendat inclinationem suam ad quietem & bonam cum ipsis, ut Pastor eorum, correspondentiam, si eo adducere possint alios Citatos, ut aliqui permanentes Vice-Pastores procurarentur, se lubenter pro nona parte contributurum ad id quod pro competentia eorum aut via amicabili, aut juris decerneretur: modo vice versa Impetrantes eum ab omnibus oneribus publicis, pro nona sua parte, quam in dictis Decimis possidet, eximant. Quas rationes, aliasque per Citatos allatas ipsi Impetrantes in suo verbali rejecerant ut abusivas, frivolas, & impertinentes: adeoque persisterant simpliciter loco Replicæ, petentes ut Citati simpliciter persisterent loco Duplicæ: utque partibus hinc inde injungeretur scribere per *Advertissementum*, ut ajunt: quo injuncto, utrimque ita scriptum fuit, & conclusum in causa.

Postque duo primi Citati, scilicet Episcopus Antuerpiensis, & Abbatissa de Roosendael 11. Febr. 1684. per Libellum Civilem dixerant, quod etiamsi non sine causa considerent clare se demonstrasse, quod Impetrantes perperam & injuste ad onus eorum conconclusissent, sibi tamen ad majorem causæ elucidationem visum fuisse exponere, quod quarto loco citati, nimirum Canonici S. Dymphnæ, sint Pastores primitivi Gelæ, quodque tertio citato Pastore Gelensi taliter sit provisum de Competentia & Canonica portione, ut annue summam 2000. florenorum reciperet: quod ulterius in dicto municipio essent varia Beneficia simplicia, uti & personatus aliquis magni proventus. Sed duos primos Citatos levare Decimas in dicta Parochia quemlibet pro tertia parte, alia tertia manente penes Pastores primitivos, videlicet quarto loco citatos, quique in ea qualitate, ex prædicta sua tertia, pro congrua seu Canonica portione & Competentia, tertiam partem assignarunt tertio citato Pastori Gelensi, quam & recipit ultra Decimas novales, quæ magnæ ibidem sunt considerationis. Quibus jungebant, Decimas suas se non solum e manu laica accepisse, verum etiam titulo oneroso Anniversariorum & aliorum onerum possidere; specialiter secundo loco citatæ, quæ initio suæ fundationis pro primis suis bonis dictam tertiam Decimarum acceperant a D. Ægidio Berthout, idque in dotem duarum suarum filiarum in præfato Monasterio profitentium, quarum una prima ejusdem Abbatissa extitit. Petebant igitur ut hæc omnia per Libellum Civilem præcedentibus jungere liceret: super quibus Senatus mandaverat, ut portionem suam coram Commissariis exponerent, Partibus ad id citatis: in cujus conformitatem Verbali habito 26. prædicti mensis, repeti curarunt tenorem ejusdem Libelli Civilis; concludentes ad ejusdem admissionem cum expensis: exhibentes copias Procuratori Impetrantium una cum duobus annexis: qui illi respondens concludebat ad ejusdem rejectionem cum expensis & pœna; contentus nihilominus ut liti jungeretur, salva Impetrantibus facultate respondendi eidem Libello, quo responso exhibito, dictum fuit a Commissariis, ut omnia actis litis jungerentur: atque ita rursus in causa utrimque conclusum fuit, petitumque jus dici. Itaque visis & examinatis in præfato Brabantiæ Senatu præfatis citatorialibus, ibidem ab Impetrantibus obtentis 13. Novembris præterita, una cum Verbali in eorumdem conformitatem coram Commissariis habito, continente tres conclusiones a Partibus hinc inde sumptas: visis etiam respective Scriptis *Advertissementi*, ut vocant, utrimque traditis, uti & Libello Civili duorum primorum citatorum obiatorum 11. Februarii præteriti, una cum rationibus impertinentiæ ab Impetrantibus oppositis: omnibus attentis DD. præfatum Brabantiæ Senatum constituentes, jungentes liti Libellum Civilem 11. Februarii, una cum rationibus impertinentiæ illi oppositis: declarant Citatos teneri, & obligatos esse curare, ut intra 14. dies Impetrantibus provideatur de duobus Vice-Pastoribus, qui una cum tertio loco Citato Communitati ministrent & assistant in omnibus functionibus Pastoralibus, uti decet, & in eum finem persolvere cuilibet illorum ultra accidentia annue centum Patacones pro Competentia: quorum unus erit ad onus tertio loco Citati solius, alius ad onus primo, secundo, & quarto loco Citatorum ad ratam portionem, quam in Decimis præfati municipii Gelensis possident: idque per provisionem, donec & quousque aliter per Senatum ordinabitur, quibus mediantibus Impetrantes absolvuntur ab instantia: manentibus eo non obstante præfatis Citatis in integro quoad præfatam Competentiam, ejusque ratam, tam inter se, quam adversus quoscumque alios, uti expedire eis videbitur: expensas ob rationes compensantes, excepto quod judicatum remanebit ad onus præfatorum Citatorum. Ita actum & pronuntiatum Bruxellis 14. Martii 1684.

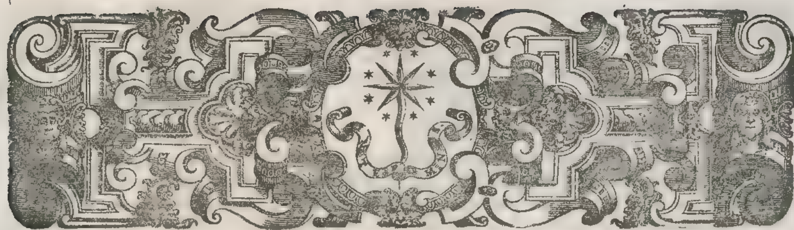
Signatum, Goubau.

C E N S U R A.

LEgi Tractatum hunc *De Jure Parochorum ad Decimas Oblationes, &c.* Nihil contra fidem aut bonos mores occurrit; immo Parochorum & Parochianorum sublevandis necessitatibus opportune consulit, Decimatorum animas variis periculorum fluctibus liberare quit, studiorum in sua materia difficultatibus explanandis aptus visus est. Hinc publicam lucem mereri censeo. Dabam Leodii, hac 4. Junii 1694.

Joannes la Beau, S. Adalberti Curator, & Pastorum Decan. Exam. Synod.

D I S-

DISSERTATIO CANONICA DE PRISTINIS ALTARIUM ET ECCLESIARUM INCORPORATIONIBUS ET DONATIONIBUS;

Necnon varia earum ſpecie & effectu, notanter circa acquiſitionem Decimarum Novalium; item de Jure ad temporalia, quod Presbyteris ſive Vicariis perpetuis illarum Eccleſiarum competit; & denique quis titulus præſcribendi ex illis Donationibus reſultet.

MONITUM.

IN anterioribus Editionibus Operum D. Van-Eſpen hæc Diſſertatio de *priſtinis Altarium & Eccleſiarum incorporationibus* collocata legitur poſt Tractatum *Hiſtorico-Canonicum de Cenſuris*. In hac nova Editione, eadem Diſſertatio ſuo movetur loco, ut immediate apponatur Tractatui de *Jure Parochorum ad Decimas*; propter maximam affinitatem quam cum eo habet Opuſculo; quippe in præſenti Diſſertatione, quid circa *Jus Parochorum* ſentiat D. Van-Eſpen, magis dilucide & ex profeſſo declaratur, ut ipſe Auctor teſtatus eſt in fine Præfationis, quam Diſſertationi Canonicæ *de priſtinis* &c. præmiſit.

PRÆFATIO

In qua occaſio hujus Diſſertationis oſtenditur.

ANno 1129. *Burchardus Epiſcopus Cameracenſis dedit Monaſterio Cortenbergenſi Ordinis S. Benedicti duo Altaria de Hombeek & de Leeſt, ad uſum Monialium ibidem Domino ſervientium ſub hoc tenore*: „ In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Burchardus divina miſeratione Cameracenſium Epiſcopus, tam futuris quam præſentibus in perpetuum. Poſtulatione Cortenbergenſis Eccleſiæ, Abbatiſſæ, & ejuſdem loci Congregationis ſibi commiſſæ, immo etiam nos Paſtoralitatis cura ad bene poſtulata cogente, præfatæ Eccleſiæ duo Altaria, de Hombeek ſcilicet & Leeſt, ad uſus inibi Deo ſervientium libera & abſque perſona concedimus; ita tamen ut de reditu Epiſcopali nobis aut Miniſtris noſtris Abbatiſſa quotannis reſpondeat, & Presbyter ibi cantaturus de manu noſtra curam accipiat, & Capitula Archidiaconi & Decani cuſtodiat. Ut igitur hoc firmum & inconvulſum permaneat ſub imaginis noſtræ impreſſione ſignavimus, & authenticarum perſonarum noſtrarum teſtimonio corroboravimus F. Anſelli eorumdem Altarium Archidiaconi, F. Erheboldi Præpoſiti & Archidiaconi, Joannis Archidiaconi, Celardi Decani, Roberti Cantoris, F. Ethumenſii Abbatis Giſleberti, F. Balduini Decani, Rotberti Decani, Riberti Subdecani. Actum anno Incarnati Verbi milleſimo centeſimo vigeſimo-nono, Indictione ſeptima, Prælatus vero mei anni Burchardi XIII. ”. *Et erat infraſcriptum* „ Ego VVenegaldus Cancellarius ſcripſi & recognovi. Et appendebat ſigillum Epiſcopi Cameracenſis in cera impreſſum.

Vigore hujus donationis dictum Monaſterium Cortenbergenſe ſibi appropriavit ad uſum Monialium ini-

bi Domino servientium, omnes proventus dictorum Altarium sive Ecclesiarum, qui tunc temporis dictis Altaribus seu Ecclesiis competebant, relicta tamen in sustentationem Presbyterorum, qui curam spiritualem Ecclesiarum donatarum sustinerent, certa Decimarum portione.

Hanc portionem retinuit Pastor in Leest usque ad annum circiter 1637. quando ipsi dari cœpit Competentia in certa summa pecuniæ, quæ sensim aucta fuit, quoadusque anno 1650. auctoritate Episcopi Mechliniensis tamquam Ordinarii aucta & taxata fuit ad 400. florenos annuos ultra accidentia & domum Pastoralem.

Ab eo vero tempore, quo Competentia in certa pecuniæ summa in vicem portionis Decimarum Presbytero sive Vicario perpetuo Ecclesiæ Parochialis de Leest a prædicto Monasterio persolvi cœpit, Monasterium collegit omnes veteres Decimas, quæ tempore donationis sive incorporationis per Buchardum factæ Ecclesiæ seu Altari Leest competierunt, & Novales per diversa tempora excretas, soluta Vicario Competentia per Ordinarium taxata.

Verum modernus Vicarius perpetuus sive Curatus de Leest prætendere cœpit sibi ultra prædictam Competentiam competere jus ad Decimas Novales, ut minus quæ in terris ad culturam noviter redactis excrescerent, & e quibus Monasterium nunquam Decimas percepisset.

In consequentiam hujus suæ prætentionis anno 1767. aliquot manipulos avenæ propria auctoritate tamquam Decimas Novales ex quadam terra, quæ supponebatur a tempore immemoriali non fuisse reducta ad culturam, levavit & sibi asseruit.

Monasterium Cortenbergense credens, se per hanc a Vicario factam Decimarum levationem esse turbatum in quasi possessione juris universi levandi Decimas Novales per universam Parochiam de Leest excrescentes, petiit in Parlamento Regio Mechliniensi litteras protectionis Regiæ, vulgo manutenentiæ; *qua mediante, auctoritate Regia manuteneretur in pacifica quasi possessione prædicti juris universi levandi omnes indifferenter Decimas etiam Novales, in quacumque parte Parochiæ de Leest excrescentes, adversus prædictam Vicarii perpetui seu Pastoris turbationem.*

Super hoc casu ab utraque parte consultus respondi, non esse fundatum Vicarium perpetuum seu Pastorem de Leest in jure ad Decimas Novales etiam de novo excrescentes, sed eum debere esse contentum Competentia in re certa per Ordinarium taxata & assignata, nisi crederet ob mutatum forsan monetæ valorem, vel auctum annonæ pretium, vel numerum Parochianorum, aliave de causa Competentiam illam modo esse insufficientem; quo casu posset juxta praxim in Belgio usitatam petere supplementum Competentiæ judicio Ordinarii taxandum, quod a Monasterio Cortenbergensi non recusandum existimabam.

Verum Monasterium Cortenbergense esse fundatum in petitione manutenentiæ adversus prædictam levationem Decimarum Novalium via facti per ipsum attentatam.

Nihilominus dictus Vicarius perpetuus sive Pastor litteris manutenentiæ a Monasterio in Parlamento Mechlinensi obtentis se opposuit, prætendens se jure suo Decimas illas Novales levasse; neque quasi possessionem juris universi levandi Decimas per Monasterium Cortenbergense prætensa ad has Decimas Novales de novo excretas sese extendere, easque sibi de jure communi ultra Competentiam debere esse salvas.

Causa hæc longius quam credebatur extracta fuit, multaque hinc inde pro asserendo jure partium adducta fuere, multumque agitatum quid juris per incorporationes Ecclesiarum Parochialium Monasteriis vel Capitulis ad Decimas, præsertim Novales, censeatur acquisitum; & quid juris Presbyteris seu Vicariis Ecclesiarum incorporatarum ad proventus earum superesset.

Et ut Patroni ipsius Vicarii perpetui seu Pastoris in Leest firmarent jus ipsius ad Decimas Novales ultra Competentiam, idipsum adstruebant quibusdam ex Tractatu, quem de Jure Parochorum ad Decimas, a sedecim circiter annis evulgaveram, sed præter mentem meam.

Ne forsan tamen expressio aliqua minus clara dubium relinquat, quid sentiam in hac quæstione, hac præsenti Dissertatione ex professos, quid circa hanc quæstionem & casum sententiam, magis dilucide & ex professo exponendum censui.

CAPUT PRIMUM.

De Clausulis quibusdam, quæ Concessionibus Ecclesiarum & Altarium inseri consueverunt.

§. I.

De Clausula: Concedimus libera & absque persona,

T genuinus sensus dictorum verborum, quæ in variis vetustis Ecclesiarum & Altarium Concessionibus & Incorporationibus occurrunt, habeatur, prænotandum cum Petro De Marca Archiepiscopo Parisiensi in notis ad *Canonem VII.* Concilii Claromontani sub Urbano II. Quod " post Caroli Martelli Ducis Francorum tempora, „ qui primus bona Ecclesiastica militibus suis utenda permisit, Pippinus, Carolus, Ludovicus, & reliqui Gallorum Reges, licet pietate „ insignes, Edictis suis & Episcoporum connivventia precariam „ possessionem laicis hominibus confirmarunt, Tunc non solum „ fundi & villæ, sed etiam *Ecclesiæ ipsæ* in Beneficium illis „ concessæ sunt, Ecclesiarum nomine oblationes, Decimæ, alii„ que reditus data & concessa intelligebantur, ut patet ex veteri„ bus Actis. Tunc Ecclesiæ eo jure possessæ sunt, quo cætera „ Beneficia sive Feuda, adeo ut tandem in hæredes quoque tran„ sierint, & expositæ sint hominum commercio.

Porro post tempora Caroli Magni, ejusque successorum, circa sæculum undecimum cœperunt Pontifices Romani & Episcopi Decimas & Ecclesias a laicis repetere, eosque etiam per Censuras Ecclesiasticas ad restitutionem urgere.

Plures laici tum Pontificum tum Episcoporum, aliorumque monitis & minis permoti & territi, alii mordente conscientia stimulati, Ecclesias & Decimas a se dimittere, & restituere resolverunt.

At ea potius Monasteriis, & Canonicis tum temporis in communi viventibus, quam Episcopis, & Ecclesiis Parochialibus, quibus quasi jure debebantur, dare maluerunt, uti loco citato notat de Marca, & latius ostendimus in *Jure Ecclesiast. Tom. III. parte 2. Sect. 4. tit. 1. cap. 6. hujusce editionis, alias tit. 32.*

„ Cæterum collatæ in Monasteria donationes Ecclesiarum mi„ nus gratæ erant Episcopis, qui bona sua in alios transferri „ iniquum esse ducebant. Unde & legimus in variis illius æta„ tis Synodis, & Romanorum Pontificum Decretis prohibitum „ esse, *ne ullus laicus Decimas suas, aut Ecclesiam, aut quid„ quid Ecclesiastici juris est, sine consensu Episcopi, aut Romani*

„ *con-*

concessione Pontificis, *Monasteriis aut Canonicis offerre præsumat*: ut verbis utar Synodi Melfitanæ sub Urbano II. anno 1090. quæ antiqua interdicta renovavit.

Idipsum renovatum fuit in pluribus posterioribus Conciliis, ac signanter in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. cujus Decretum extat in *Cap. 3. tit. De Privilegiis.*

Ex necessitate autem consensus præstandi, nonnulli Episcopi occasionem lucri captantes consensum illum facile dederunt, modo eis summa pecuniæ aliqua penderetur veluti resarciendi damni colore, quod ex hac Ecclesiarum & Decimarum devolutione ad Monasteria Monachorum & Collegia Canonicorum pati videbantur. Quin & ipsi Episcopi hac lucri aviditate, & Monachorum, aliorumve sollicitatione & importunitate permoti etiam Ecclesias & Decimas sub se constitutas Monachis & Canonicis concedebant, seu mediante summa pecuniæ vendebant.

Verum hæc Altarium vel Ecclesiarum venalitas tamquam sacrilega & simoniaca mercimonia reprobabatur; unde videmus quod sub idem tempus scriberet Diensi Episcopo Legato suo Gregorius VII. *lib. 4. Epist. 7. interdiceret illud commune malum pene totius terræ, quod Altaria venduntur.*

Episcopi ut hanc Simoniacam labem, eamque manifestam & odiosam Altarium & Ecclesiarum venalitatem tegerent, & tamen lucrum ex Ecclesiarum concessione obvenire solitum non omnino amitterent, velamen, quo hæc venalitas tegeretur, excogitarunt: ut scilicet, in ipsa concessione sive incorporatione Ecclesiarum nulla quidem pecunia numeraretur, aut determinata summa danda addiceretur; sed ut census aliquis per temporum intervalla pendendus, Ecclesiis donatis imponeretur.

Episcopi igitur, dum concedebant, sive incorporabant Monachorum Monasteriis aut Canonicorum Capitulis Ecclesias seu Altaria, una Clericum nominabant (vel subinde, ut per ipsos Monachos, vel Canonicos nominaretur, indulgebant) qui Clericus Persona dicebatur Ecclesiæ vel Altaris incorporati; & in cujus capite hæc Ecclesia sive Altare constitutum censebatur.

Ab hac enim *Persona* dependebat jus Monasterii aut Capituli, quod ex hac concessione prætendere poterat. Persona enim decedente, Ecclesia sive Altare rursus ad Episcopum redibat, atque cogebantur illi, quibus Ecclesia fuerat concessa, rursus eam ab Episcopo, soluto statuto censu, redimere; dicebaturque hujus census solutio, *Altarium redemptio*.

Inductum id fuit exemplo Feudorum, pro quibus Monasteria, aliave Corpora Ecclesiastica *personam* designant, qua decedente feudum quasi ad Dominum directum reversum ab ipsis quasi redimi debet soluto, ut vocant, Jure *Relivii*.

Interdum autem ipsi Vicarii seu Presbyteri Ecclesiis incorporatis pro agenda cura animarum Præpositi *personam* ræpresentabant; ut consequenter toties, soluta pecunia, Altare redimendum esset, quoties Vicarius mutabatur.

Exemplum similis redemptionis occurrit in Diplomate Radbodi Episcopi Tornacensis apud Myræum in Donat. Belgicis *cap.* 21. quo donat Canonicis Insulensibus Altare *VVervy*, ea adjecta conditione, ut ejusdem Altaris persona *Episcopo seu Vicario decem solidos solvat; persona vero morte seu quacumque occasione a personatu illo decedente, alia subrogeretur persona, quæ in sua restitutione decem similiter solidos solvat.*

De his Altarium *redemptionibus* mentio fit in Concilio Claromontano sub Urbano II. anno 1094.

Conqueritur enim Concilium: *quia quidam Simoniacæ pravitatis usus in Galliarum partibus jam diutius inolevit, ut Ecclesiæ vel Decimæ (quæ vulgari vocabulo apud eos* Altaria *nuncupantur) Monasteriis datæ, sæpius ab Episcopis sub palliata avaritia vendantur, mortuis nimirum seu mutatis* Clericis; *quos personas* vocant.

Deinde subjungit Concilium: *Nos auctore Deo venalitatem omnem tam ex rebus, quam ex Ministeriis Ecclesiasticis propellentes, hoc ulterius fieri* auctoritate Apostolica prohibemus.

Certum est hoc Canone agi de hac *Altarium redemptione*, eamque ut Simoniacam pravitatem improbari.

Canoni enim præmittitur: *Quæsitum est de Episcopis, qui Altaria Monasteriis data frequenter redimi compellebant pecunia.*

Hoc Decretum insuper legitur in duobus aliis Conciliis sub eodem Pontifice Urbano II. celebratis; nempe Nemausensi, & altero habito *Alverniæ*, e quo refertur a Gratiano *Caus. 1. quæst. 3. Can. 4.* sub hoc titulo. *Item ex Concilio Urbani Papæ habito Alverniæ.*

Summarium Canoni a Gratiano præfixum probat quoque hanc Altarium redemptionem, una cum Præbendarum emptione esse reprobatam: *Nec Altaria* (ait) *nec Præbendas Episcopis vendere licet.*

Meminit & horum redemptionum Altarium Gofridus Abbas Vindocinensis *lib. 3. Epist. 12.* eas ab Urbano II. in Concilio Alvernensi, ut Simoniacas damnatas asserens. *Redemptiones Ecclesiarum, quæ vulgari hoc vocabulo* Altaria *nuncupantur, beatus Vir* (*Urbanus II. Simoniacam pravitatem vocavit, & Apostolica auctoritate damnavit.*)

His Pontificum & Conciliorum Decretis permoti Episcopi, Altaria sive Ecclesias sive onere redemptionis, sive libera a persona concedere cœperunt, ut ita omnem Simoniacæ pravitatis speciem evitarent.

Itaque Burchardus Cameracensis Episcopus his similiter Decretis obsequens, & omnem evitare Simoniacæ pravitatis speciem volens, Ecclesias sive Altaria de Hombeek & Leest Monasterio Cortenbergensi *libera & absque persona concessit*; id est, sine onere redemptionis, sive absque obligatione censum aliquem solvendi pro redemptione Altaris in ipsa Presbyterorum vel Personarum aut Vicariorum mutatione, non absimili pene modo, quo feudum liberum ab onere Relivii in Vassallorum aut Personarum mutatione daretur.

Similium Concessionum Ecclesiarum & Altarium, notanter per Episcopos nostrates & Galliarum post edita præcitata Decreta plurimæ leguntur, atque inter alias in manus meas incidit Charta, qua Rogerius Cameracensis Episcopus concessit anno 1180. Ecclesiæ S. Auberti duo Altaria de Willebroeck & Wimmede, idque sub expressa quoque clausula, *sine persona*.

Quin & legimus quod circa annum 1117. prædictus Burchardus Cameracensium Episcopus de novo confirmaverit concessionem Altaris De Uccle cum appendiciis suis, quam eius prædecessor Odo Episcopus fecerat ad usum Monialium Monasterii De Foresta extra mœnia civitatis Bruxellensis, idem Monasterium liberando ab onere personæ, quod dictus Odo in concessione Altaris eidem Monasterio imposuerat, in verbis: *Liberam a persona, liberam quoque a nostris & Archidiaconis, seu reliquorum nostrorum Ministrorum absoniis, & omni exactione, usibus ipsarum* (Monialium) *concedentes manumittimus.*

§. II.

De Clausula: *Ita tamen ut de ritu Episcopali Nobis aut Ministris Abbatissa quotannis respondeat.*

IN plerisque Ecclesiarum incorporationibus seu Donationibus inserta legitur *Clausula*, Salvo jure seu censu Episcopis solvi solito; quæ clausula nequaquam jura redemptionis spectabat, sed alia jura Episcopalia, puta Cathedratica, Synodica, & similia, uti pluribus ostendit Stephanus Baluzius in Appendice ad *cap.* 31. *lib.* 6. Petri de Marca *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, ibidem exhibens Epistolam Paschalis II. qua declarat dictus Pontifex prædictam Clausulam de his dumtaxat juribus intelligi, non autem de jure redemptionum; redarguitque Episcopos, qui sub velamine juris Clausulæ & jurium conabantur jura redemptionum contra Decreta Urbani II. in Alvernensi Concilio edita justificare.

Refert ibidem quoque Baluzius Epistolam Gaufridi Episcopi Carnutensis Andegavensis Ecclesiæ Archidiacono & Decano inscriptam, qua ipsis scribit: *Quod a SS. Patribus inhibitum est, & a Romanæ Sedis Pontificibus solemniter sub Anathemate condemnatum, nobis aut vobis retractare non licet, nec a quoquam minore debet resciadi. Quapropter eam pravam & antiquam consuetudinem de revelandis post decessum alicujus* Personæ *Ecclesiis, a beatæ memoriæ Papa Urbano, & ejus successore Domino Paschali dudum prorsus abolitam & damnatam innovare vel restituere, vel ejus aliquam adinvenire compositionem plane Simoniacum est, & hæreseos ab omnibus improbandæ notam incurrit; unde vestræ fraternitati Apostolica auctoritate & nostra per præsentia scripta mandando præcipimus, quatenus abominabilem illam & ignominiosam consuetudinem de annuo censu apud Legionem a fratribus nostris Monachis beati Albini exigendi prorsus omittatis.*

Cum autem Gaufridus se referat ad Decreta Paschalis, recte observavit allegatus Baluzius censum annuum de quo in Epistola Paschalis nequaquam intelligi de censu annuo, quem in mutatione personæ exigebant Episcopi per Decreta Pontificum & Synodorum damnatum; sed de censu annuo Episcoporum & Archidiaconorum, quem Synodicum vel Cathedraticum appellabant.

Quem censum etiam Episcopis reservavit Synodus Claromontana & Avernensis sub Urbano II. apud Grat. *Caus. 1. quæst. 3. Can. Quæsitum*, his verbis: *Salvo utique Episcoporum censu annuo, quem ex eisdem Altaribus habere soliti sunt.*

Neque ad alia jura referenda supra relata Clausula Diplomati Buchardi Cameracensis Episcopi inserta: *Ita tamen ut de reditu Episcopali Nobis aut Ministris Abbatissa quotannis respondeat.* Ut proinde pateat Burchardum in donandis seu incorporandis Ecclesiis se voluisse per omnia conformare supra relatis Pontificum & Synodorum Decretis contra Altarium venialitatem, sub pallio redemptionis Personarum contectam.

§. III.

De Clausula in Concessione Burchardi his verbis expressa: *Et Presbyter ubi constitutus de manu nostram curam accipiat.*

NEQUAQUAM obscurum est, & hanc clausulam rursus respicere Canonem Claramontanum apud Gratianum *Caus.* 15. *quæst.* 2. *Can.* 6. quo statuitur: *Ne Monachi in Parochialibus Ecclesiis, quas tenent, absque Episcoporum consilio Presbyteros collocent; sed Episcopi Parochiæ curam cum Abbatum consensu Sacerdoti committant, ut hujusmodi Sacerdotes de populi quidem cura Episcopis rationem reddant: Abbati vero pro rebus temporalibus ad Monasterium pertinentibus debitam subjectionem exhibeant.*

Nec enim hic Canon aliud vult, quam ut Monachi, eorumve Abbates in Ecclesiis Parochialibus, quas habent, Presbyteros collocent, sive uti hodie loquuntur, præsentent sive nominent, qui curam populi sive animarum ab Episcopo accipiant.

Hunc Canonis sensum clarius expressit ipsemet Urbanus II. hujus Canonis auctor & conditor, in Epistola ad Hugonem Abbatem Cluniacensem scribens; „ Liceat quoque vobis seu Fra„ tribus, in Ecclesiis vestris Presbyteros *eligere*, ita tamen *ut* „ *ab Episcopis vel Episcoporum Vicariis animarum curam absque* „ *venalitate suscipiant.*

Quæ clausula iisdem verbis repetitur in Epistola Paschalis II. immediati successoris Urbani ad eundem Abbatem: Utraque legitur in Bibliotheca Cluniacensi *pag.* 52. *& seq.*

Et paucis annis ante hanc factam a Burchardo Episcopo Came-

meracensi concessionem, anno scilicet 1111. Lambertus Episcopus Atrebatensis, qui Concilio Claromontano interfuerat, Canonicis Ecclesiæ S. Petri Insulensis concedens Altare de Moncellis, hanc cautionem prædictum Canonem explanantem adjecit: *ut Ecclesia Beati Petri per Vos* (*scilicet* Canonicos) *Presbyterum idoneum Episcopo Atrebatensi præsentet, qui ei obedientiam promittat, & de vitæ suæ honestate, sicut canonicum est, promissionem faciat, ac deinde curam in populo de Moncellis gerendam gratis suscipiat* ". Apud Ferreolum Locrium in Chronico Belgico, *pag.* 260.

Recte proinde observatum est, huic Claromontano Canoni adscribendam originem juris Patronatus sive præsentationis, vigore cujus Abbates, Abbatissæ, & Capitula Canonicorum præsentant Presbyteros ad vacantes Ecclesias Parochiales ipsis Episcopis, & ab ipsis instituendos, & ad curam spiritualem populi, si idonei reperti fuerint, admittendos.

Eumdem esse sensum clausulæ in hac Burchardi concessione expressæ, contextus verborum satis ostendit.

Supponit enim clausula, Presbyterum pro regimine Ecclesiarum esse *constitutum*, ac tunc demum debere de *manu* Episcopi Cameracensis *curam accipere.*

Porro hæc Presbyteri constitutio sive designatio ad neminem referri potest, nisi ad Monasterium Cortenbergense sive ad ejus Abbatissam, cui ipsa Ecclesia concessa erat.

Quapropter Domina Abbatissa Cortenbergensis adinstar aliorum Abbatum, Abbatissarum, aut Capitulorum, quæ ex simili concessione Ecclesias Parochiales tenent, jure præsentationis tamquam Patrona harum Ecclesiarum usque in hodiernum diem pacifice utitur, & tamquam Patrona Ecclesiastica per Universitatem Lovaniensem & Facultatem Artium gravatur, & Nominati has Ecclesias tamquam ad ejus Provisionem spectantes accipiunt, prout nuperrime Nominatus ex parte Facultatis Artium accepit in vim suæ nominationis Pastoratum de Hombeeck, & per Sententiam Parlamenti Mechliniensis manutentus fuit.

§. IV.

De Clausula: *Et Capitula Archidiaconi & Decani custodiat.*

ARCHIDIACONOS & Decanos circa sæculum undecimum & duodecimum, etiam hisce in partibus, Synodis præfuisse, ad quas convenire deberent Presbyteri Parochiales, ex monumentis illorum sæculorum constat.

Et quidem occurrit apud Myræum in Codice piarum Donationum *cap.* 87. Chartha Lotharii III. Imperatoris de anno 1132. qua confirmat jura ac privilegia Ecclesiæ S. Servatii Trajectensis ad Mosam, in qua inter alia legitur: *Et consuetudo est longo usu in habitum conversa, ut Presbyter Parochiæ S. Servatii, & Presbyter Parochiæ S. Mariæ, præsidente Archidiacono, communiter habeant Synodum in Ecclesia Sanctæ Mariæ: ita ut Presbyter Parochiæ S. Servatii appellet suos, videlicet omnes pertinentes ad justitiam Regis, ubicumque maneant in eadem urbe, & culpas eorum Synodali lege corrigat.*

Et ibidem *capite* 71. occurrit Charta Baldrici Noviomensis ac Tornacensis Episcopi, qui donat Capitulo Harlebacensi Ecclesiam Tiletanam cum omnibus suis proventibus *ad mensam Fratrum ibidem Salvatori deservientium*; atque inter alia dicitur: *Porro si Archidiaconus sive Decanus in Ecclesia supra nominatæ villæ Synodum tenuerit, ad* Procurationem *suam statuto tempore, priores* consuetudines *habeant.*

Porro in his Synodis præcipue tractabantur, quæ ad curam Pastoralem, & Ecclesiasticam disciplinam conducebant, uti patet ex Synodo Londinensi habita anno 1237. ubi Canone 20. præcipitur, ut *Archidiaconi in Decanatuum suorum* conventibus, *Sacerdotes maxime in his studeant erudire, docentes eos, qualiter circa Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, & Matrimonium debeant se habere.*

Itaque per supradictam clausulam Diplomatis Burchardi: *De Capitula Archidiaconi & Decani custodiat*, aliamve similem in Chartis donationum Altarium occurrentem, duntaxat significatum voluerunt Episcopi, ut Presbyter Parochiæ præpositus subjectus esset Episcopo, ejusque Archidiacono & Decano in his, quæ curam animarum concernebant, sive ut se sisteret Synodis sive Conventibus, in quibus de spectantibus ad curam animarum per Archidiaconos & Decanos Presbyteri instruebantur.

Unde prædicta clausula per Burchardum Diplomati suo inserta spectat pariter ad citatum Canonem Claromontanum, in quantum hoc Canone præcipitur, quod Presbyter *de populi cura Episcopis ratione reddat*, sive quod Episcopo debeat esse subjectus in his, quæ ad curam populi spectant & ordinantur.

§. V.

De Clausula: *Salvo jure tertii, sive sine præjudicio jus alteri quæsiti.*

IN Diplomatibus gratiarum, signanter Pontificum & Episcoporum, solet exprimi Clausula, *salvo jure tertii*; aut si non exprimatur, subintellecta intelligitur, ut passim notant Doctores: eo quod nec Pontifices, nec Episcopi per suas Concessiones, sive Gratias præsumantur velle præjudicare juri tertii jam quæsito; nisi juri illi se velle derogare expresse declarent.

Hinc & prodita Regula Cancellariæ *De non tollendo jus quæsitum*, in qua declarat Pontifex: *Suæ intentionis fore, quod deinceps per quamcumque signaturam, seu concessionem pro commissionibus per sanctitatem suam vel de ejus mandato faciendam, nulli sibi jus quæsitum quomodolibet tollatur.*

Notant autem passim Commentatores, in hac regula & clausula agi de jure, quod speciali titulo alteri esset acquisitum; non autem de jure, quod duntaxat ex jure communi, præveniendo hanc gratiam sive concessionem, alicui competeret.

Cum enim Pontifex, aliusve Superior, cui gratiæ concessio competit, eam uni tertio facere intendat, ex ipsa gratiæ concessione consequitur per necessariam consequentiam, quod juri communi in hoc casu intendat derogare, sive per hanc concessionem gratiosam pro hac vice concedere, quod alias de jure communi, præveniendo omnem concessionem seu gratiam tertio factam, alteri competeret.

Si ergo Parochus seu Vicarius non habeat jus ad Decimas, nisi ex jure communi, quod Decimas intra limites Parochiæ excrescentes attribuit Ecclesiæ Parochiali, censetur huic juri derogatum, si Decimæ una cum Ecclesia Parochiali Capitulo Canonicorum, vel Monasterio Religiosorum in eorum sustentationem fuerint concessæ.

Sed si speciali titulo, puta præscriptionis aut Privilegii, certa portio Decimarum hujus Parochiæ seu Ecclesiæ alicui tertio fuerit acquisita, hoc jus per dictam clausulam in concessione Decimarum expressam vel subintellectam salvum manebit, sive huic juri derogatum non censebitur.

Hanc distinctionem inter jus speciali titulo quæsitum, & jus Parochi ex solo jure communi profluens recte observavit Zypeus Consult. 7. De Decimis *n.* 2. ibidem notans clausulam hanc, *sine juris præjudicio alieni*, intelligi de jure utique jam quæsito, non autem de jure Parochi ad Decimas; quia alias concessio hæc Decimarum nullum sortiretur effectum: nam, ut bene Zypæus observat, semper Parocho præjudicatur quoad jus Decimarum.

Et licet Burchardus Cameracensis Episcopus in Charta donationis, qua Monasterio Cortenbergensi dedit duas illas Ecclesias Parochiales de Hombeek & de Leest, non expresserit prædictam clausulam, *salvo jure tertii*, nihilominus eam subintellectam reputans Monasterium Cortenbergense sibi vendicare non præsumpsit tres parvas Decimas, quæ speciali titulo, tempore hujus donationis, avulsæ erant ab Ecclesia Parochiali de Leest, & quæ diversis competebant, sed eas postmodum per temporum intervalla titulo emptionis sibi comparavit.

Solum proinde jus Decimarum, quod dictis Ecclesia Parochialibus tempore hujus donationis erat salvum, sibi integrum vendicavit Monasterium Cortenbergense censuitque per hanc donationem jus Parochi ad Decimas esse extinctum, sive Episcopum proventus earum Ecclesiarum attribuisse in sustentationem Monialium ibidem Deo servientium, quod de jure communi competiisset Parocho tamquam ipsius Ecclesiæ Parochialis Titulari.

Præterea cum in hac, aliisque similibus Ecclesiarum Parochialium incorporationibus seu concessionibus, reservetur Ecclesiis Parochialibus congrua portio seu competentia in honestam sustentationem Presbyterorum, qui curam animarum sustinere debeant, & cultum divinum peragere, juri Parochorum ad Decimas sat consultum crediderunt Episcopi.

Sciebant enim, Decimas, aliaque bona Ecclesiastica Ecclesiæ seu Prælatorum dispensationi ita esse ex voluntate & intentione offerentium concredita, ut ex illis Ministri Ecclesiæ, & signanter curam animarum sustinentes suam acciperent honestam sustentationem, reliquum autem in pios usus & pauperum alimenta impenderetur.

Nihil ergo alienum ab intentione & voluntate fidelium Decimas offerentium se facturos arbitrati sunt Ecclesiarum Prælati, si Decimas illas, aliaque bona Ecclesiastica donarent Monasteriis aut Capitulis ad sustentationem eorum, qui ibidem Domino inserviunt, si modo ante omnia ipsis Ministris Ecclesiæ & operariis de debita mercede sive honesta sustentatione sufficienter esset provisum.

Compertum enim est, parum interesse quibus Decimæ cedant, modo Parochis & Ecclesiæ necessitatibus aliunde de temporalibus sufficienter sit provisum.

Ita videmus, quod in Græcia, ac signanter Constantinopoli nullæ Decimæ, etiam ab iis, qui Romanæ Ecclesiæ sunt uniti, ex fructibus terræ solvantur, sed per certa imposita tributa Ecclesiæ Ministris providebatur, uti constat ex Novellis Justiniani, & Bulla aurea Imperatoris Isaaci Comneni, & passim observant Canonistæ ad *Cap.* 32. *De Decimis*, & præ reliquis exponit Emmanuel Gonzalez in notis ad dictum Capitulum.

Quapropter antiquas Ecclesiarum incorporationes jam pridem factas nunquam absolute tamquam abusivas, & conditioni bonorum Ecclesiasticorum contrarias improbavit Ecclesia; sed duntaxat earum abusus, signanter avaritiam & tenacitatem Monachorum & Canonicorum, qui Presbyterorum & Ecclesiarum Parochialium necessitatibus non sufficienter providentes proventus Ecclesiasticos integros, aut pene integros sibi contra intentionem Ecclesiæ applicabant: necnon ipsos proventus Ecclesiasticos in luxum & usus profanos profundebant, ob quos abusus Synodus Tridentina similes Ecclesiarum Parochialium incorporationes posthac fieri inhibuit; de quibus abusibus latius in Jure Ecclesiastico tractavi, hic unice examinare intendens quid juris vi harum incorporationum Monasteriis aut Capitulis competat ex intentione incorporantium, & quid juris Vicariis seu Parochis post factas has incorporationes ad Decimas notanter Novales supersit.

CA-

CAPUT II.

De variis ſpeciebus Conceſſionum Eccleſiarum; & qui earum effectus?

§. I.

Proponuntur variæ ſpecies Conceſſionis ſeu incorporationis Eccleſiarum.

VARIOS modos, quibus ſenſim Eccleſiæ Parochiales concedi & ſubjici cœperunt Monaſteriis & Capitulis, ſignanter ſæculo decimo & ſequentibus, ex variis Juris Canonici textibus annotarunt Canoniſtæ, ac inter cæteros poſt Gloſſographum ad *Cap. De Monachis* 12. *tit. De Præbendis*, Panormitanus in commentario ejuſdem textus.

Notat igitur ibidem *num* 5. quod quinque modis poſſint Eccleſiæ ſæculares ſpectare ad Religioſos.

Primo quoad jus Patronatus duntaxat, & *hoc caſu* (ait) *non poſſunt capere aliquid de reditibus: ſed tantum conſequuntur id, quod conſequitur quilibet laicus ratione juris patronatus.*

Secundo, ſpectare poſſunt quoad Collationem ſeu quoad inſtitutionem tituli collativam.

Tertio, quoad inſtitutionem autorizabilem, ſicut poſſint inſtituere Presbyterum etiam quoad curam populi: ſive ut hodie loquimur, etiam dare curam animarum.

Monet autem Panormitanus, quod, tametſi in tertio caſu queant Religioſi inſtituere Presbyterum quoad curam populi, ſive queant non tantum concedere inſtitutionem tituli collativam, ſed etiam *curam animarum*, non tamen poſſint extendere manus ſuas ad temporalia.

„ Quarto, ſpectare poſſunt *quoad temporalia tantum*. Et talis Conceſſio intelligitur, ut poſſint percipere reditus, & convertere in utilitatem propriam.

„ Quinto & ultimo, quoad temporalia & ſpiritualia. Hoc
„ caſu dicitur ſubjecta *pleno jure*: & in tali Eccleſia (ait Pa-
„ normitanus) habent ipſi Religioſi *plenam* inſtitutionem etiam
„ auctorizabilem *quoad populum*: nec tunc neceſſe eſt recurrere
„ ad Epiſcopum.

At bene monet Molinæus ad *Cap.* 3. §. 2. *tit. De Privilegiis*, quod Religioſi nequeant habere inſtitutionem *autorizabilem*, ſive dare curam populi, niſi habeant *populum exemptum*, & *in eo Juriſdictionem Epiſcopalem*.

Similes nonnulli Abbates & Prælati habentes Eccleſias *pleno jure* ſibi ſubjectas cum populo exempto, & Juriſdictione Epiſcopali, reperiuntur in Italia, & alibi, dicunturque *nullius Diœceſis*: atque in Belgio nullum novimus, nec in Gallia.

§. II.

Quando cenſeatur Eccleſia conceſſa quoad temporalia?

EX ipſa formula Conceſſionis potiſſimum ſtatuendum eſt, quomodo Eccleſia cenſeatur conceſſa.

Et quidem ſi in ipſa Conceſſione dicatur, Eccleſiam datam in *uſum* ſive ſuſtentationem *Religioſorum*, *ſive Canonicorum inibi Deo ſervientium*, cenſetur conceſſa & incorporata *quoad temporalia*.

Non enim jus Patronatus, vel ſola ſpiritualia cadere poſſunt in uſum & ſuſtentationem, ſed ipſa temporalia, quæ propterea conceſſa creduntur.

Unde notat Gloſſa ad *Cap.* 12. *tit. De Præbend.* quod ſi Monachi Eccleſias obtineant ex fundatione, eas habeant *quoad temporalia*.

Quin, ut recte notat Panormitanus, quod ſi Epiſcopus conceſſerit Eccleſiam Religioſis ſimpliciter, eam cenſeatur conceſſiſſe *quoad temporalia*; *quia* (ait) *conceſſio eis fit, ut habeant unde vivant*.

Huic congruit quod ſcripſit Gloſſa in Clementina 1. *De Exceſſ. Prælat.* verbo, *ad Menſam*, quod licet Prælati habeant Eccleſiam ſubjectam quoad inſtitutionem Rectoris, non propterea eam habeant quoad temporalia, *niſi illam habeant ad menſam vel in ſuos uſus convertendam*.

Interrogatus Innocentius III. ſi Epiſcopus, conſentiente Patrono, viris Religioſis aliquam Eccleſiam concedendo, hac utatur ſimplicitate verborum, *Concedimus vobis illam Eccleſiam*, utrum eo ipſo in eorum uſus videatur fuiſſe conceſſa, vel jus tantummodo Patronatus?

Huic quæſtioni reſpondit Innocentius in *Cap* 7. *tit. De Donationibus: quod ſi Epiſcopus Eccleſiam illis conferat de conſenſu Patroni, profecto Patronus quod ſuum eſt, videtur conferre, jus videlicet Patronatus, & Epiſcopus quod temporaliter obtinet in ea; ut ſi fructuum Eccleſiæ ejuſdem aliquam recipiat portionem, in eorum uſus illa portio convertatur. Quod ſi ex ipſius proventibus nullam debeat portionem habere, omnes proventus præter Cathedraticum* in eorum uſus credimus convertendo.

In primis ex hac Decretali nequaquam obſcurum, quod idem eſſe cenſeatur, Eccleſiam concedi in *uſus aliquorum*, & eam concedi *quoad temporalia*, & per conſequens conceſſionem Eccleſiæ factam *ad uſum Religioſorum* cenſeri expreſſe factam *quoad temporalia*.

Ulterius, ex hac Decretali conficitur, quod Epiſcopus dicens ſimpliciter, *Concedimus vobis Eccleſiam*, cenſeatur eam conceſſiſſe cum omnibus ſuis proventibus, ſalvo *Cathedratico* Epiſcopi, *in eorum uſus convertendis*, niſi ex quadam circumſtantia colligatur, hanc ſuam conceſſionem ad certam proventuum portionem limitaſſe.

Si enim Epiſcopus ipſe *portionem proventuum* hujus Eccleſiæ ſibi propriam habeat, præſumitur de ſua duntaxat portione diſpoſuiſſe, ſive Eccleſiam cum hac proventuum portione duntaxat conceſſiſſe: quia in dubio quis præſumitur de *ſuo* diſponere.

Ex his evidens eſt, Conceſſionem Altarium ſive Eccleſiarum de Hombeeck & de Leeſt factam per Burchardum Epiſcopum Cameracenſem, factam cenſeri Monaſterio Cortenbergenſi *quoad temporalia*, quandoquidem expreſſe facta ſit in *uſum inibi Deo ſervientium*, quod idem eſt, atque in Monialium uſum, vel ad earum *menſam*.

Indubitatum autem eſt, Eccleſiæ Conceſſionem *ad menſam*, vel *in uſus*, intelligi factam quoad omnia temporalia, niſi ex circumſtantiis aliqua reſtrictio aut limitatio colligatur.

§. III.

Eccleſiæ Monaſteriis vel Capitulis conceſſæ quoad temporalia cenſentur eis appropriatæ.

PER Conceſſionem Eccleſiarum ad uſum & ſuſtentationem, ſeu ad menſam Religioſorum vel Canonicorum, eas cenſeri conceſſas ac unitas quoad *temporalia* Paragrapho præcedenti probatum eſt.

Cum autem dominium ſive proprietas alicujus rei præcipue reſpiciat ipſum temporale, non autem ſpirituale, ſi quod eidem annexum eſt; non mirum quod Eccleſiæ Monachis & Canonicis quoad temporalia conceſſæ ipſis *appropriatæ* dicantur, eorumque Eccleſiæ quodammodo eſſe cenſeantur.

Et quidem in Decretis Eccleſiaſticis & Auctoribus ſæculi decimi & ſequentium (quibus ſimiles Eccleſiarum Conceſſiones invaluere) frequentiſſima mentio occurrit de Eccleſiis Parochialibus ſæcularibus, quæ Monachis & Canonicis appropriatæ dicuntur.

Sic in ſæpius allegato Canone Claromontano apud Gratianum *Cauſ.* 16. *quæſt.* 2. *Can.* 6. legitur: *Statuimus ut in Eccleſiis Parochialibus, quas Monachi tenent.*

Et Paſchalis II. in Epiſtola ad Ivonem Carnutenſem & Ranulfum Santonenſem Epiſcopos ſcribit, ut conformiter ad Decretum Concilii Alvernenſis, *Altaria, quæ ab annis* 30. & *ſupra ſub Vicariorum redemptione Monaſteria poſſediſſe noſcuntur, quiete deinceps & ſine moleſtia qualibet Monaſteriis ipſis firma permaneant.*

Habetur integra apud Baluzium in Appendice ad *lib.* 6. De Concordia Sacerdotii & Imperii *cap.* 31. Petri De Marca.

Quæ verborum formula palam indicat, ſimilia Altaria, & Eccleſias Monaſteriis donata, ab ipſis tamquam propria fuiſſe poſſeſſa.

Quare & ipſorum Monachorum & Canonicorum Eccleſiæ eſſe dicuntur. Alexander III. ſcribens Canonicis Regularibus, & Monachis Eboracenſis Diœceſis, ſimiles Eccleſias ipſorum eſſe dicere non dubitat. *Intelligimus* (ait) *quod in Eccleſiis veſtris, de quibus certas portiones conſueviſtis percipere, &c.* Refertur in *Cap.* 11. *tit. De Præbendis.*

Et Eugenius III. ſub idem tempus in variis litteris, quibus urget obſervationem Decreti Claromontani contra redemptionem Altarium, vocat Eccleſias has Monachorum & Canonicorum. *Et in veſtris Eccleſiis, quas in ejus* (Epiſcopi Narbonenſis) *Epiſcopatu habetis.* Apud Sthephanum Baluzium in citata Appendice.

Similiter Urbanus II. & Paſchalis II. in litteris ad Hugonem Abbatem Cluniacenſem in Bibliotheca Cluniacenſi *pag.* 520. & *ſeqq.* ſic Monachis conceſſas Eccleſias earum eſſe ſupponunt, ſcribentes: *Liceat quoque vobis in Eccleſiis veſtris Presbyteros eligere, &c.*

Hæc autem ſcribi & dici de Altaribus & Eccleſiis quoad ſola temporalia incorporatis, manifeſtum eſt.

In omnibus quippe allegatis textibus, & litteris remittuntur Presbyteri a Monachis aut Canonicis electi vel nominati ad Epiſcopos, ut ab his inſtitutionem tituli collativam, & curam animarum accipiant; quod fieri non deberet, ſi Eccleſiæ *pleno jure* non tantum quoad temporalia, ſed & ſpiritualia eſſent incorporatæ, uti uno conſenſu docent Canoniſtæ.

Quare Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. nominatim agens de Eccleſiis, quas Fratres Templi ſive Templarii poſſidebant, non *pleno jure*, ſed duntaxat quoad temporalia, de quibus etiam ſolis Presbyter Parochialis ipſis rationem reddere tenetur illas eſſe ipſorum dicere non dubitat: *Ne in Eccleſiis etiam ſuis.*

Decretum Concilii extat in *Cap.* 3. §. 2. *tit. De Privileg.* ubi recte notat Molinæus: *His Paragraphus loquitur, quando in temporalibus tantum ſpectant ad eos: quia temporalia ſpectant ad jus & proprietatem eorum, alias non poſſent exigere rationem.*

Simili modo, ſi quis etiam laicus in ſuo proprio fundo ædificet de conſenſu Epiſcopi Oratorium vel Cappellam, eique, aſſignata dote, præficiat cum approbatione Epiſcopi Presbyterum, qui ibidem Divina peragat, hoc Oratorium ſive Cappella revera ſpectat ad jus & proprietatem hujus laici, tametſi quoad ſpiritualia ſubjaceat Epiſcopo, & Presbyter de his rationem Epiſcopo reddere teneatur.

Hoc itaque ſenſu merito reſolvit Zypæus Conſultatione 7. *num.* 6. *De Decimis*, quod *Eccleſia ſive Parochia dicitur propria illius, cui jura Parochialia competunt, ſalva Vicariæ portione, ut merito dici queat, eas percipere in* propria *Parochia ad ſenſum Cap. Ex parte, tit. De Decimis.*

Itaque Eccleſiæ de Hombeeck & de Leeſt per Burchardum Epiſcopum Cameracenſem conceſſæ Monaſterio Cortenbergenſi ad uſum *inibi Deo ſervientium*, dici poſſunt hoc ſenſu Eccleſiæ ipſius Monaſterii, ut Monaſterium in his Parochiis percipiens Decimas, dici queat eas in *propria* Parochia percipere. Quemadmodum.

dum Cappellaniæ, aliave Beneficia simplicia Capitulis aut Dignitatibus quoad temporalia unita, sub onere satisfaciendi oneribus in fundatione adjectis, puta exsolvendi certum numerum Missarum, dicuntur Cappellaniæ istorum Capitulorum seu Dignitatum tametsi onera spiritualia per Cappellanos aut Vicarios debeant exsolvi.

§. IV.

Per concessionem Ecclesiarum quoad temporalia, censetur etiam datum jus ad Decimas Novales.

OSTENSUM est per Concessionem Ecclesiarum in *usus* & ad *mensam* Religiosorum vel Canonicorum, ipsas Ecclesias censeri datas quoad omnes proventus temporales ipsarum Ecclesiarum, ipsasque Ecclesias quoad temporalia ipsis esse appropriatas, ipsosque Religiosos & Canonicos in similibus concessis Parochiis Decimas percipere, quasi in *propriis* Parochis.

Quare reflectens supra citatus Petrus De Marca ad Canonem Claromontanum, quo redemptionem Altarium tamquam Simoniacæ reprobatæ leguntur, ait: *Illud consequuti sunt Monachi & Canonici, ut Altarium sive Ecclesiarum quasi proprietas, adempta personarum substitutione, illis addicta sit absque ullius pensitationis onere.*

Eam generalem omnium temporalium ad Monachos ex Ecclesiarum Concessione devolutionem supponit Alexander III. in *Cap. 12. tit. De Præbendis*, mandans Episcopo Vigorniensi, ut ad præsentationem Monachorum nullum admittat Presbyterum, nisi tantum ei de proventibus Ecclesiæ *fuerit assignatum, unde jura Episcopalia possit persolvere, & congruam sustentationem habere.*

Evidens argumentum, quod ad Monachos omnes proventus essent devoluti, & non nisi ex illis teneretur congruam portionem Vicario assignare.

Quod & ad eum textum observavit Glossographus verbo *de proventibus*, scribens: *Per hoc patet, quod loquitur de Ecclesiis, quæ sunt Monachorum* quoad temporalia, *in quibus possunt Monachi sibi* omnia appropriare, *reservata honesta sustentatione Presbytero.*

Porro notum est, speciali titulo ad Ecclesias Parochiales spectare ipsas Decimas infra limites cujusque Parochiæ excrescentes, necnon oblationes a Fidelibus fieri solitas.

Quin & inter Decimas specialiori titulo ad has Ecclesias pertinere Decimas novales & minutas expeditum est.

Proinde ambigi non potest, quin Decimæ, ac notanter Novales & minutæ, ipsæque oblationes inter proventus ordinarios Ecclesiarum Parochialium sint computandæ, & tamquam earum proventus habendi.

Igitur Monachi, aliique, qui Altaria sive Ecclesias Parochiales acceperunt *in usum eorum, qui inibi Deo serviunt*, hoc est, *quoad temporalia*, & cum omnibus suis proventibus, indubitanter & jus ad Decimas omnes etiam novales & minutas, atque oblationes acceperunt una cum ipsa Ecclesia.

Hinc & uno consensu docent Canonistæ, quod habentes Ecclesias Parochiales sibi eo modo *quoad temporalia* incorporatas, & eo titulo jus Primitivi Pastoris, habeant fundatam intentionem de jure communi ad Decimas notanter novales & minutas, ad exclusionem omnium aliorum, qui vel ex privilegio, præscriptione, aliove legitimo titulo sub eadem Parochia partem verum Decimarum percipiunt, nisi ostendant ex *rationabili causa*, sive titulo Novales ad se pertinere, juxta *Cap. Cum contingat 29. tit. De Decimis.*

Cum enim Decimæ novales de jure communi specialiter spectare dicantur ad Ecclesias *Parochiales*, consequenter eodem titulo spectant ad illos, qui has Ecclesias vi concessionis tenent & possident tamquam *proprias* cum omnibus suis proventibus, seu juribus temporalibus ad eas Ecclesias pertinentibus.

Quare & observavit Zypæus *Consul. 7. De Decimis num. 6.* quod Novalia pertinere sint dicenda ad eos, qui habent jus primitivi Pastoris, tamquam in *propria* Parochia excrescentia, atque ea de causa in his non obtinere dispositionem *Cap. 2. De Decimis in VI.* quod in multis restringit Privilegium de percipiendis *Novalibus*, eo quod duntaxat dictum Capitulum loquatur de perceptione Decimarum ex privilegio, vel privilegio in Parochiis *alienis*, ac signanter de concessione facta per laicos.

Similiter Wamesius *Consil. 440. num. 10.* respondere non dubitavit, Decimas *Novales* pertinere ad eos, qui Ecclesias incorporatas possident; vocanturque Primitivi Pastores: eo quod per hanc incorporationem eis *universalitas fructuum seu Decimarum Ecclesiæ relicta sit.*

Ex his perquam manifestum est in casu præsenti, Monasterio Cortenbergensi, vigore Concessionis Altaris de Leest factæ per Burchardum Episcopum Cameracensem *ad usum inibi Deo servientium*, Ecclesiam illam Parochialem fuisse appropriatam cum omnibus suis proventibus, & consequenter & eidem Monasterio competiisse omnes Decimas, etiam Novales & minutas, quin & ipsas oblationes tamquam spectantes ad Ecclesiam Parochialem huic Monasterio propriam.

Qua ratione autem successu temporis una cum portione Decimarum veterum Decimas *Novales*, & oblationes transierint ad Vicarium sive Parochum de Leest, ac dein rursus jure quasi postliminii Decimæ omnes, etiam Novales & minutæ ad Monasterium redierint, infra exponetur.

§. V.

Vigore Concessionis Ecclesiarum quoad temporalia, transeunt jura primitivi Pastoris in Monasteria etiam Monialium, & ad Ordines Militares.

RECENS plane esse nomen *primitivi Pastoris* vel inde probatur, quod nulla in libris Juris Canonici, etiam recentioribus, puta Clementinis aut Extravagantibus, istius nominis mentio occurrat.

Quin nec in Glossario mediæ & infimæ Latinitatis, quod summa diligentia & eruditione compilavit Carolus Du-Fresne, nulla hujus vocabuli, *primitivi Pastoris*, mentio habetur: argumentum admodum verisimile, virum hunc in scrutandis Ecclesiasticis monumentis occupatissimum & oculatissimum nusquam nomen illud reperisse.

Illud notat Zypeus *Consultatione 4. num. 7. De Parochiis*, quod qui in *Clementina 1. De Jure Patronatus*, dicuntur jus habere præsentandi, sive jus Patronatus ad Ecclesias Parochiales, & quorum præsentatio dicitur non admittenda ab Ordinariis, nisi prius per ipsos præsentantes assignata portione congrua Vicariis, quos præsentant, non sint *veri Patroni*, sed Pastores *primitivi*, qui vigore unionis & incorporationis Altarium seu Ecclesiarum Vicarium Parochum constituere consueverunt, uti etiam supra notatum est.

Quare qui jam pridem dicti fuere Patroni Ecclesiastici titulo Concessionis Ecclesiarum, tandem dicti sunt Pastores *primitivi*, tamquam qui ipsas Ecclesias titulo Concessionis & incorporationis quasi suas & proprias acceperunt.

At illud notandum, quod per has Concessiones Ecclesiarum in *usus & ad mensam* Monachorum vel Canonicorum, Ecclesias concessæ censeantur duntaxat quoad *sola temporalia*, & de his solis Presbyter Abbati seu Canonicis rationem reddere teneatur, de cætero manentes hæ Ecclesiæ subjectæ quoad *spiritualia* seu *curam populi* Episcopo, cui & Presbyter de his rationem reddere tenetur, uti loquitur sæpius citatus Canon Claromontanus, & eum renovans Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap. 3. §. 2. De Privilegiis.*

Ex quibus consequens est, jura Pastoris *primitivi*, quæ in hac Concessione fundantur, nullatenus attingere ipsa spiritualia ad ipsam curam populi sive animarum spectantia, quandoquidem hæc jura spiritualia in Monachos aut Canonicos ex simili Concessione non transeant.

Hinc & uno consensu tradunt Canonistæ, nihil ad curam animarum proprie pertinens, ut sunt Verbi divini prædicatio, Sacramentorum administratio, aliæve Pastorales functiones, in Monachos, aut Canonicos primitivos Pastores transire, nec ipsos posse hoc titulo in Ecclesiis incorporatis similes functiones exercere.

Omnia itaque jura, quæ titulo similis incorporationis prætendere possunt, qui hodie dicuntur Pastores *primitivi*, sola temporalia & honorifica jura spectant, quæ & laicis & mulieribus plerumque competere possunt.

Id recte observavit famosus Jurisconsultus Claudius Le Maistre *Discursu 9.* una inde concludens nomen *primitivi* Pastoris originem non habere ex cura Pastorali, quam Monachi vel Canonici primitus *per se* in his Ecclesiis Parochialibus exercuissent; sed ex concessione sive incorporatione harum Ecclesiarum, qua mediante hæ Ecclesiæ ipsis quoad temporalia appropriatæ fuerunt.

Et in casu præsenti manifestum est ex actis causæ, Abbatissam Cortenbergensem habere jura illa, quæ titulo Pastoris *primitivi* habere solent passim Abbates & Canonici in Ecclesiis Parochialibus incorporatis & sibi subjectis.

In primis ipsa Abbatissa semper fuit, & hactenus est Patrona Ecclesiastica Ecclesiarum Parochialium de Hombeeck & Leest; quod est argumentum & jus primitivi Pastoris.

Adhæc Monasterium seu Abbatissa hactenus in Parochiis illis levavit Decimas salva portione congrua Pastorali: quæ Decimarum levatio concurrens cum jure Patronatus in eadem persona Ecclesiastica, argumentum esse urgentissimum Pastoris primitivi apud omnes in confesso est.

Accedit quod Abbatissa Cortenbergensis non tantum præsentat Vicarium sive Pastorem, sed & ipsum Matricularium sive Custodem ad exclusionem ipsius Pastoris: argumentum sane admodum concludens, Ecclesias illas Monasterio Cortembergensi esse subjectas & appropriatas.

Immo constat Monasterium Cortenbergense in prædictis Ecclesiis jam pridem jus habuisse ab ipsas *oblationes*, in quarum recognitionem seu redemptionem Vicarii tam in Leest, quam in Hombeeck soliti fuerunt solvere certam pecuniam, uti habetur ex antiquis Computibus & Registris ipsius Monasterii. Evidentissimum jus & indicium Pastoris primitivi.

Verum quidem est, jura primitivorum Pastorum non eadem esse in omnibus Ecclesiis; sed hæc subinde pauciora & minora esse, quod dependet a consuetudine, vel specialibus conventionibus Ecclesiarum: interim ea, quæ Monasterio Cortenbergensi sive ejus Abbatissæ hactenus conservata sunt, sufficientia sunt, ut evincant, Ecclesias illas eodem jure ad hoc Monasterium spectare, & ipsi esse subjectas, quo similes Ecclesiæ subjectæ sunt Monasteriis Monachorum, & Capitulis Canonicorum, qui Pastores primitivi vocantur, licet hi forsan nonnullis aliis prætetera juribus honorificis gaudeant.

CAPUT III.

De Presbyteris seu Vicariis præficiendis Ecclesiis incorporatis, & horum congrua Portione sive Competentia.

§. I.

Per Concessionem Ecclesiarum consequuntur Monasteria & Capitula præsentationem Vicarii seu Pastoris.

PEr Concessionem sive incorporationem Ecclesiarum ad usum & mensam Monachorum & Canonicorum, eàs censeri concessas quoad *temporalia*, supra ostendimus.

Insuper probatum est per similem Concessionem seu incorporationem Ecclesias illas ipsis Monachis & Canonicis fuisse quasi *appropriatas*, & ipsorum proprias Ecclesias effectas, non secus pene ac Oratorium & Cappella dicuntur spectare ad eum, & propria esse illius, qui ea in suo fundo, & de suo proprio ædificavit & dotavit: quemadmodum & Cappellaniæ Capitulis vel Dignitatibus incorporatæ dicuntur eorum propriæ, licet onera spiritualia per Vicarios adimplere debeant.

Cum igitur Ecclesiæ hoc modo ad Monachos & Canonicos spectarent, & ipsorum Ecclesiæ reputarentur, ipsis quoque cura ac onus incumbebat providendi, ut Ecclesiæ illæ in spiritualibus detrimentum non paterentur.

Concessiones enim similes factæ censebantur sine detrimento earum Ecclesiarum in spiritualibus, uti passim notant Doctores *ad Cap. 11. tit. De Præbendis. Nota* (*ait Panormitanus*) *quod licet Ecclesia sit subjecta Monachis* quoad temporalia, *non tamen possunt Religiosi ad libitum alterare antiquum statum Ecclesiæ, sed tenentur conservare Rectores seu Vicarios illarum Ecclesiarum in antiquo statu.*

Cum igitur nulla esset Ecclesia Parochialis, cui ut minus necessarius non esset unus Rector seu Vicarius, qui curam populi daberet, etiam Monachis & Canonicis similes Ecclesias tenentibus sibi appropriatas, injunctum fuit, ut in his Ecclesiis Presbiteros collocarent, sive Episcopo præsentarent, qui curam populi sustinerent, ut supponit Canon Claromontanus apud Gratianum *Caus. 16. quæst. 2. Can 6.* Id unum præcavens, ne sine consilio Episcoporum Presbyteros collocent, uti supra latius exposuimus.

Hinc communiter statuerunt Canonistæ post Glossam in *Cap. 12. tit. De Præbend.* Monachos & Canonicos per concessionem Ecclesiarum quoad temporalia, consequi jus præsentandi Presbyteros sive Vicarios pro sic concessis Ecclesiis. *Si Monachi* (*ait Glossa*) *ex fundatione obtinent Ecclesias, habent eas tantum quoad temporalia, reservata sufficienti sustentatione Presbytero, & Episcopus habet institutionem ad* præsentationem *Monachorum.*

Id & praxis & usus modernus confirmant, Jure Patronatus Ecclesiarum Parochialium incorporatarum penes Monachos & Canonicos has Ecclesias possidentes, residente.

Nec alio titulo in casu præsenti, Abbatissa Cortembergensis jus præsentandi vel nominandi Rectorem & Matricularium Ecclesiarum de Hombeek & Leest hactenus conservavit, nisi titulo Concessionis harum Ecclesiarum per Burchardum Episcopum Cameracensem *in usum inibi Deo servientium*, seu *quoad temporalia factam.*

§. II.

Vicarii perpetui Ecclesiis incorporatis præfecti, sunt veri Curati & Pastores.

QUEMADMODUM Monachi & Canonici habentes sibi subjectas & unitas Ecclesias Parochiales ad usum & mensam, improprie dicuntur *Pastores* primitivi, ita & Presbyteri ad eorum præsentationem his Ecclesiis per institutionem Episcoporum præfecti, admodum improprie eorum dicuntur *Vicarii*.

Presbyteri enim hi ad curam spiritualem populi præsentantur, eamque ab Episcopo accipiunt.

In hac autem *cura* nequaquam dici possunt vices sustinere Monachorum vel Canonicorum: hi enim vigore incorporationis hanc curam non acceperunt, nec Presbyteri eam ab ipsis, sed ab Episcopo accipiunt.

Cumque nullum spirituale regimen populi, neque cura animarum sit penes Monachos vel Canonicos, integrum vero resideat in his Presbyteris, merito a cura ista *Curati*, a pascendo *Pastores*, & a spirituali regimine Parochiæ *Parochi* vocantur, ac reputantur.

Quin si Ecclesiis illi præficiantur Vicarii *perpetui*, erecta eum in finem per Episcopos in singulis Ecclesiis *Vicaria perpetua*; (uti in omnibus pene Ecclesiis Parochialibus factum est auctoritate Concilii Tridentini *Sess. 7. cap. 7. De Reformat.*) Vicarii hi in omnibus habendi sunt ut veri Beneficiati quoad titulum & functiones, earumque exercitium, neque in his magis dependent a Monachis & Canonicis, qui se vocant Pastores *primitivos*, quam alii Pastores, quorum Ecclesiæ nulli fuere concessæ.

Unde Joannes Choquier ad Regulam VIII. Cancellariæ, quærens quænam cadant sub reservatione hujus Regulæ, resolvit *num. 7.* quod Vicaria *temporalis*, & ad nutum amovibilis non comprehendatur, quia non datur in titulum: quod secus est ait (*num. 8.*) in Vicariis *perpetuis*, quæ dantur in *titulum*, cum sint *vera Ecclesiastica Beneficia*.

Idipsum latius deducit & probat, post alios Prosper Fagnanus ad *Cap. Ex parte, tit. De Officio Vicarii*, dicitque *num. 21.* pro Regula constitui, *ut dispositio loquens de Parochiali, habeat locum in Vicaria perpetua, quæ venit appellatione Beneficii Curati.*

Hac de causa etiam Synodus Tridentina in suis Decretis nullam inter Parochos Ecclesiarum non incorporatarum & incorporatarum distinctionem facit, tametsi non ignorarent hisce Ecclesiis passim præfectos esse Vicarios *perpetuos*, quorum Ecclesiæ Monasteriis & Capitulis quoad temporalia essent appropriatæ.

Si ergo Domina Abbatissa Pastorem de Leest subinde nominaverit *Vicarium* istius Ecclesiæ, nequaquam intendit vel qualitatem veri Pastoris disputare, vel in minimo huic derogare, sed ipsi duntaxat hac appellatione *Vicarii* denotare, quod hanc Ecclesiam teneat tamquam dependentem a suo Monasterio, eique quoad temporalia subjectam & appropriatam: quemadmodum passim Vicarii perpetui suas Ecclesias recognoscunt dependentes & appropriatas Monachorum aut Canonicorum Collegiis.

§. III.

Temporalia non competunt Monasteriis vel Capitulis, nisi prius detracta portione congrua Parochorum seu Vicariorum.

INDUBITATUM est, Decimas Ecclesiasticas primitus ordinatas ac institutas esse in sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, atque hinc profluxit commune Canonistarum assertum, quod Ecclesiæ Parochiales habeant de jure communi intentionem fundatam ad Decimas intra suos limites excrescentes.

Et Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 87. *art.* 3. quærens utrum Decimæ debeantur Clericis, resolvit, quod jus recipiendi Decimas, tamquam *debitum* Ministris altaris, competat solis Clericis habentibus curam animarum.

Deinde cum sibi objecisset, quod generalis consuetudo in quibusdam terris habeat, quod *Religiosi etiam quasdam Decimas accipiant, quod ergo non videatur, quod tantum Clericis curam animarum habentibus Decimæ debeantur: Respondet dicendum, quod sicut res nomine Decimæ acceptas potest Ecclesia, jure accipiendi Ministris Ecclesiæ reservato, etiam ad subveniendum pauperibus concedere, sicut quibusdam Religiosis laicis, sive non habentibus curam animarum aliquæ Decimæ sunt concessæ per modum eleemosynæ.*

Supponit proinde Sanctus Thomas, Decimas primario ex suo instituto ordinatas esse ad sustentationem Clericorum curam animarum habentium, sed ad instar aliarum rerum ad Ecclesiam pertinentium, posse auctoritate eorum, quibus earum rerum dispensatio concredita est, per modum *eleemosynæ* communicari Religiosis curam animarum non habentibus.

Porro eleemosynæ dandæ non sunt, nisi prius satisfactum sit illis, quibus de jure res Ecclesiæ in sustentationem debentur.

Hinc uno consensu concludunt Canonistæ, concessiones Ecclesiarum non censeri factas, nisi prius deducta portione congrua eorum, qui curam animarum sustinent, & Ecclesiæ ministerio sunt addicti.

De Ecclesiarum concessione facta Monachis agens Glossographus *ad Cap. 12. De Præbendis*, ait: *Habebunt temporalia, reservata sufficienti sustentatione Presbytero.*

Similiter Panormitanus de hisce Concessionibus Ecclesiarum in usus Religiosorum agens ad *Cap. 7. tit. De Donationibus*, dicit, *quod concessa censeantur respectu redituum, ut eos convertant in proprios usus, reservata portione pro Vicario & Ministris Ecclesiæ.*

Et ad citatum *Cap. 12.* monet, quod *habentes Ecclesiam quoad temporalia, non possint sibi applicare omnes reditus Ecclesiæ, sed reditus* dumtaxat superfluos, *detracta prius portione pro Vicario seu Rectore ibidem instituendo.*

At pene incredibile est, quam difficulter sibi temperare potuerint Monachi & Canonici, aliique Ecclesias quoad temporalia sibi concessas possidentes, ut non nisi superfluos reditus in usus proprios converterent, & sibi appropriarent, ac prius Ministris Ecclesiæ suam honestam ex illis sustentationem permitterent.

Conqueritur sæculo XIII. celebratum Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *Cap. 30. De Præbendis*, *quod extirpandæ consuetudinis vitium in quibusdam Parochiis inolevisset, quod scilicet Parochialium Ecclesiarum Patroni, & aliæ quadam personæ proventus ipsarum sibi penitus vendicantes, Presbyteris earum servitiis deputatis relinquant adeo exiguam portionem, quod ex ea nequeant congrue sustentari. Nam* (ait) (*ut pro certo didicimus*) *in quibusdam Regionibus Parochiales Presbyteri pro sua sustentatione non obtinent nisi quartam quartæ, id est, sextam Decimam Decimarum; unde fit ut in his Regionibus pene nullus inveniatur Sacerdos Parochialis, qui ullam vel modicam habeat peritiam litterarum.*

Ad has Ecclesiarum Concessiones, & Monachorum & Canonicorum avaritiam, ac tenacitatem reflectens Christianus Lupus *tom. 5.* Scholiorum in Canones, ait: *Altarium Decimas possidentia Monachorum Cænobia, aut Clericorum Collegia asseverabant, se illic esse principales Pastores; ideoque illis conductitium & manualem imponebant Vicarium, & non data competenti sustentatione, cogebant ad omnis generis Simoniam. Sic Altaris Minister sordide esuriebat, & nescio quis ejus detentor usque ad animæ & corporis ebrietatem ex ipso luxuriabatur.*

Hinc toties reiterata Decreta, quibus Monachis, aliisque Ecclesias tenentibus severissime injungitur, *ut portio Presbyteris ipsis sufficiens assignetur*, uti loquitur citatum Concilium Lateranense in *Cap. 30. tit. De Præbendis: Idque consuetudine qualibet Episcopi, vel Patroni, seu cujuslibet alterius non obstante.*

Quin ut ad portionem congruam amplius costringerentur, & semel constitutos Presbyteros non fallerent in assignanda congrua portione, non semel decretum fuit, ut Episcopi nullum a Monachis præsentatum Præsbyterum ad curam populi admittant: „ Nisi tantum ei de proventibus Ecclesiarum coram ipsis „ fuerit assignatum, unde Episcopalia jura possit persol„ vere & congruam sustentationem habere “: ut habet Ale-

Alexander III. in *Cap. 12. tit. De Prebendis*, ad rurſus renovatum in Concilio Viennenſi, cujus Decretum legitur in Clementina I. *de Jure Patronatus*.

§. V I.

De modo, quo Decimæ olim in Portionem congruam fuerint aſſignatæ.

EX Decretis, quibus Monachis, aliiſque Eccleſias quoad temporalia poſſidentibus, injungitur Presbyteris curam animarum ſuſtinentibus congruam portionem aſſignare, intelligitur, portionem congruam primitus in portione Decimarum ſive proventuum fuiſſe aſſignatam, conqueriturque Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. in citato *Cap. 30. tit. De Præbendis*, quod nonnulli ex Parochialium Eccleſiarum proventibus tantam ſibi portionem aſſumerent. " Parochiales Presbyteri pro ſua ſuſtentatione non obtinerent niſi *quartam quartæ*, id eſt, *ſextam Decimam Decimarum*.

Et Vigornienſi Epiſcopo ſcribit Alexander III. in *Cap. 12. tit. eod.* " Quod ad præſentationem Monachorum nullum recipias, niſi ei tantum de *Proventibus* Eccleſiæ coram te fuerit aſſignatum, unde jura Epiſcopalia poſſit perſolvere, & congruam ſuſtentationem habere.

Ex eadem Decretali, nec non præcitata Clementina nequaquam obſcurum, portionem congruam jam pridem aſſignatam fuiſſe Vicario ſive Rectori, quoties novus præficeretur, ita ut nulla eſſet ſtabilis & fixa ſtatuta *portio* Vicarii ſive Rectoris; ſed Monachi vel Canonici omnes reditus ſibi appropriatos retinerent, & ex illis in ipſa Vicarii præſentatione coram Epiſcopo portionem congruam in Vicarii ſuſtentationem aſſignarent.

Varium hunc modum aſſignandi portionem congruam Vicariis notavit quoque Gloſſographus ad citatum *Cap. 12. tit. De Præbendis*: *Quandoque* (*ait*) *Monachi totum applicant uſibus ſuis, reſervata honeſta ſuſtentatione Presbytero. Quandoque certam partem recipiunt, ſive certam dimittunt Presbytero, aliud totum ſibi retinent, & hoc ſecundum conſuetudinem diverſorum locorum*.

Poſterior modus hiſce in partibus uſitatus eſt, diciturque pars illa proventuum, quæ Vicario dimittitur, *portio Paſtoralis*, eamque Vicarius inſtitutus jure ſuo tamquam ſibi vigore ſuæ Vicariæ, ſive Beneficii Parochialis competentem occupat ſine ulla nova conceſſione aut aſſignatione, & tamquam propriam colligit & adminiſtrat, atque in uſus ſuos convertit.

Hiſce Decretis, & uſitato hic in partibus modo portionem congruam conſtituendi, ſeſe ſubjiciens Monaſterium Cortenbergenſe, portionem Decimarum Presbyteris ſive Rectoribus Eccleſiarum Parochialium de Hombeeck & de Leeſt dimiſit, quam portionem Vicarius ſive Paſtor in Hombeeck etiam hodie percipit, & Paſtor in Leeſt percepit uſque ad annum circiter 1637. quando, ea dimiſſa, accepit competentiam in re certa de qua infra.

§. V.

Quid Synodus Tridentina circa Portionem congruam; & ſignanter in re certa *aſſignandam, decreverit?*

QUANTUS eſſet Monachorum, Canonicorum, aliorumque Eccleſias, earumque Decimas, ac proventus poſſidentium, in aſſignanda portione congrua, & præficiendis idoneis & ſufficientibus Miniſtris neglectus ante tempora Synodi Tridentinæ, evincunt multiplices ſuper eo neglectu, & abuſibus inde ſcaturientibus, depoſitæ querelæ.

Atque inter cæteros, Conventus Principum Germaniæ habitus Norimbergæ inter gravamina propoſita Hadriano IV. hunc neglectum tamquam multorum malorum ſentinam graphice expreſſerunt.

Pleræque Parochiales Eccleſiæ (*inquiunt*) *Monaſteriis, Prælatis, aliiſque Eccleſiarum curatarum Rectoribus incorporationis, ut vocant, ſeu alio quopiam jure ſubditæ ſunt; quas ſi ipſi juxta Canonum Conſtitutiones per ſeſe providere teneantur, ubi aliis elocant gubernandas, Beneficiorum dotem, ac Decimas plerumque ſibi ipſis reſervant, & præterea tam enormibus abſentiarum penſionibus gravant atque onerant, ut conductitii iſti Parochi, eorumque Vicarii & Vice-plebani, Sacellani, Coadjutores, cæterique conductarum Eccleſiarum Adminiſtratores competentem ſuſtentationem, decentiaque alimenta inde habere nequeant.*

Quo fit, nam unde conductitii iſti Paſtores, & Mercenarii vivant, habeant oportet, ut illicitis exactionibus locatas ſibi oviculas miſere deprædent, dilanient, omnemque ſubſtantiam tantum non abſumant; poſtquam enim Altaris Baptiſmique Sacramenta adminiſtranda ſunt, primus, ſeptimus trigeſimus, anniverſariuſque dies peragendus, auricularis Confeſſio audienda, Mortui ſepeliendi; & quidquid denique reliquum eſt, quod ad vita functorum cæremonias obſervandas operæ pretium arbitrantur, id gratuito faciunt nequaquam, ſed tantum exigunt, extorquent exugunt quantum miſera plebecula vel cum ſummo ſuo diſpendio præſtare difficulter poteſt: taleſque exactiones uſque ad ſummum in dies augent, atque accumulant, nonnunquam quoque Excommunicationis fulmine ad ſolvendum adigunt; pleroſque etiam, quibus per inopiam non licet ad celebranda vita functis obſequia, anniverſarios, & alias ejus farinæ cæremonias, compellere conantur.

Quod ipſum, inquit Lupus *tom. 5.* Scholiorum *pag. 187.* in Germanicorum gravaminum facta ad Julium II. relatione, queſtus fuit Imperator Maximilianus I. Et a Tridentino Concilio corrigi poſtulavit Carolus IX. Francorum Rex.

His igitur querelis excitata Synodus Tridentina, & abuſibus reformandis intenta, tot anterioribus Decretis inhærens injunxit Ordinariis locorum, ut ſollicite provideant Vicariis ſive Rectoribus Eccleſiarum Parochialium Capitulis vel Monaſteriis incorporatarum, de congrua portione ad honeſtam Paſtoris ſuſtentationem, & Eccleſiæ neceſſitatem.

Hoc unum præcedentibus Sanctionibus *Seſſ. 7. cap. 7. De Reformat.* addit, quod Ordinariis determinationem hujus portionis expreſſis terminis deferat, ac inſuper permittat, ut pro Portione congrua non tantum deſignent aliquam partem Decimarum, ſed etiam ut eam *ſuper re certa* aſſignare poſſint.

Ex ipſo contextu Decreti evidens eſt, Synodum per *rem certam* nequaquam intellexiſſe aliquam determinatam partem Decimarum, quandoquidem nominatim rem certam diſtinguat, immo opponat determinatæ portioni Decimarum.

Statuit enim Concilium, ut Ordinarii ſollicite provideant, ut in Eccleſiis incorporatis cura animarum laudabiliter exerceatur per Vicarios perpetuos, *cum tertiæ partis fructuum, aut majore vel minore portione, etiam ſuper re certa aſſignanda.*

Dum igitur Synodus permittit, non tantum ſuper certa parte fructuum Portionem congruam aſſignari, ſed etiam ſuper *re certa*; nihil evidentius, quam certam partem fructuum non eſſe *rem certam* ad ſenſum hujus Decreti.

Licet enim determinata pars fructuum aliquo ſenſu dici queat *res certa*, nihilominus quantum ad ſuſtentationem honeſtam ipſius Paſtoris ſive Vicarii eſt quodammodo *incerta*: eo quod a multis caſibus & eventibus dependeat, quid ſimilis fructuum determinata portio in ſuſtentationem Vicarii annue ſit reddítura.

Synodus autem optavit, ut ipſis Vicariis ſeu Rectoribus Eccleſiarum Parochialium ſua ſuſtentatio eſſet certa & ſtabilis, ut ita ſine ſollicitudine & anxietate circa temporalia poſſent animo liberiori curæ animarum incumbere.

Itaque Synodus Tridentina per *rem certam* hic intellexit non determinatam partem fructuum vel Decimarum, ſed certam ſummam pecuniæ, aut certam granorum menſuram ipſi Vicario a Decimatoribus, vel aliis, quibus onus dandi competentiam incumbit, annue præſtandam.

Hinc indubie contigit, quod poſt Synodum Tridentinam Vicarii ſeu Rectores Eccleſiarum Parochialium, qui ſuam portionem canonicam habent aſſignatam *ſuper re certa*, non dicantur habere, præſertim hiſce in partibus, *congruam portionem*, ſed *competentiam*, eo quod congrua portio videatur ſignificare *portionem* ſeu *partem* Decimarum.

Quare Vicarii dicuntur habere *plenam* competentiam, quando in ſuam ſuſtentationem nullam habent aſſignatam partem Decimarum, ſed duntaxat certam ſummam pecuniæ, aut certas granorum menſuras annue ſolvendas.

Si autem aſſignatam habeant partem Decimarum, dicuntur habere portionem congruam, ſed non dicuntur habere *competentiam*, aut ſaltem non *plenam*, ſi partim in pecunia, partim in Decimis conſiſtat.

§. V I.

Magis convenit Paſtoribus competentia in re certa*, quam portio Decimarum.*

DUM Paſtores ſive Vicarii habent pro ſuſtentatione aſſignatam partem ſeu portionem Decimarum, earum in primis adminiſtratio quodammodo ipſis incumbit, iiſque tamquam ſuis proventibus intendere tenentur.

Et quidem ſi eas colligendas retineat ipſe Vicarius, neceſſe eſt, ut iis colligendis, excutiendis familiam alat, equos teneat, & quodammodo villicum agat, idque non raro magna cum diſtractione, ob quam monet Apoſtolus, *ne militans Deo negotiis ſæcularibus ſe implicit. 2. Tim. cap. 2. verſ. 4.*

Si vero Decimas aliis elocet Paſtor, cum id vix fieri queat aliis, quam Parochianis, facile hinc exoriri ſolent Paſtorem inter & Parochianos diſſenſiones & jurgia, quin & ſubinde lites.

Quid enim frequentius, quam ſimiles Decimarum conductores in ſolutione eſſe juſto moroſiores, vel frivolis infundatiſque titulis remiſſionem conventæ mercedis elocationis prætendere.

Si contingat Paſtorem moroſos hos debitores urgere, aut ſimiles prætenſas remiſſiones negare, totalemque ſolutionem urgeat, quæ non inde Parochianorum in Paſtorem obloquia, & animorum averſiones timenda? atque apud plurimos ſimplices de re ipſa non plene informatos, aut ex affectu erga conductores præventos, contra Paſtores temerariæ ſuſpiciones, vel de injuſtitia, avaritia, aut nimia in exigendis debitoribus duritia?

Hæc autem quantum ſpirituali profectui per Paſtorem unice intendendo nata ſint officere, nemo non videt.

Præterea ſuſtentatio aſſignata in quadam determinata parte Decimarum dependet ab excretione fructuum: quæ cum ſit incerta a multis caſibus dependens, etiam ipſa Paſtorum ſuſtentatio ſuper his fundata, reditur incerta.

Hinc & non raro contingit, Paſtores ſimiles portiones Decimarum habentes, tempore bellorum ob devaſtatas fruges ad ſummam redigi inopiam, & ex defectu congruæ ſuſtentationis quodammodo cogi ad conquirendum neceſſaria ex mendica Miſſarum celebratione, aliiſque parum honeſtis mediis.

Hæc aliaque incommoda, quæ tum ipſa Decimarum collectio, conſervatio, vel elocatio, necnon incertus earum ſucceſſus ſecum trahere ſolent, evitantur per competentiam in *re certa*, qua mediante, Paſtor ſine cura aut anxietate annue recipit in pecunia aut granis, quæ ad ſuſtentationem neceſſaria ſunt. Non mirum proinde quod Paſtores zelum animarum habentes eligant competentiam in re certa præ portione congrua in Decimis, etiamſi hæc nonnihil eſſet pinguior.

Norunt

Norunt enim, quod salus animarum omnibus temporalibus commodis & emolumentis sit præferenda, atque sollicite esse præcavenda etiam subinde cum temporalis emolumenti dispendio, omnia, quæ profectum spiritualem in regimine animarum impedire possent.

Norunt, quod Apostoli etiam mensis pauperum intendere noluerint, ut *Orationi & Ministerio verbi Dei instantes esse possent. Act. cap. 6. vers. 4.*

Sicut quam ardenter desiderarunt Patres, ut Ecclesia ab omni cura & administratione fundorum, villarum, Decimarum, aliorumque temporalium posset esse libera, & laici hæc possidentes & administrantes liberali & Christiano animo suppeditarent, quæ Ministris Ecclesiæ & pauperibus essent necessaria.

Hac de re videri potest *Homilia* 37. S. Joannis Chrysostomi in Matthæum, in qua vehementer deplorat ipsam duritiam & tenacitatem laicorum, quæ Ecclesiam ad hanc necessitatem possidendi agros & villas, eorumque curam & administrationem suscipiendi adegit. *Nunc* (*ait ad populum Antiochenum*) *agros, domos, locationes ædificiorum, vehicula, equos, mulos, multaque alia hujusmodi propter vos, & vestram crudelitatem Ecclesiam possidet.*

His verisimiliter motivis moti Pastores de Leest maluerunt, abdicata congrua portione in parte Decimarum, competentiam in *re certa*, quam & obtinuerunt sub initium sæculi decimi septimi.

§. VII.

Si Vicarius, abdicata portione Decimarum, obtinuerit auctoritate Ordinarii Competentiam in re certa, *hæc surrogatio etiam obligat Successores.*

PER Synodum Tridentinam Ordinariis locorum sive Episcopis datam esse auctoritatem providendi Vicariis Ecclesiarum Parochialium, quæ Monasteriis vel Capitulis, aliisve concessæ sciuntur, de competentia in *re certa*, supra §. 4. ostensum est.

Præterea supra probatum fuit, quod multis titulis Pastoribus, sive Vicariis perpetuis Ecclesiarum Parochialium, magis conveniret habere competentiam in *re certa*, quam in aliqua portione Decimarum; tametsi competentiam in *re certa* esset aliquantulum minoris valoris, quam esset portio Decimarum in portionem congruam assignata.

Hinc contigit, ut plures Pastores seu Vicarii abdicare maluerint portionem suam Decimarum ipsis in competentiam assignatam, & accipere competentiam in *re certa*.

Quæ competentia si Vicario in vicem Decimarum Monasterio vel Capitulo in *re certa* fuerit assignata, & super ea fuerit conventio inita & firmata auctoritate Ordinarii, hæc surrogatio rei certæ in locum Decimarum stabilis & perpetua erit, non tantum durante vita Vicarii vel Pastoris, ad cujus instantiam hæc competentia in vicem portionis congruæ concessa & assignata est, sed & Successores obligat,

Cum enim Vicarius seu Pastor non disponat de rebus sibi propriis, quales sunt annui proventus, sed de ipsa portione Decimarum ad ipsam Ecclesiam in sustentationem Vicarii spectante, non censetur abdicationem illam facere tamquam singularis persona, sive nomine suo privato, sed tamquam Administrator rerum ad Ecclesiam spectantium,

Similiter Ordinarius eam abdicationem Decimarum & assignationem competentiæ in *re certa* in vicem Decimarum approbans, censetur id facere tamquam bonorum Ecclesiæ superintendens & dispensator.

Hoc enim casu similis omnino videtur Prælatus Tutori Minoris vel Pupilli, res Minoris elocantis vel alienantis, uti loquitur Covarruvias *lib. 2. variarum Resolut. cap. 15. nu 6.* ubi pluribus probat distinctionem inter elocationes & contractus factos a Prælato de rebus propriis, & de rebus Ecclesiæ nomine dispensatorio factis, ut priori modo initi duntaxat ipsum Prælatum contrahentem obligent, in posteriori vero etiam successores adstringant.

Eamdem distinctionem non obscure quoque probavit Synodus Mechliniensis celebrata anno 1609. *tit.* 21. *cap.* 3. declarans *elocationes bonorum beneficialium a Beneficiatis initas non diutius durare quam pro illo anno, in quo moritur, vel Beneficium dimittit Beneficiatus contrahens.*

Quia Beneficiatus nomine proprio duntaxat disposuisse censetur de annuis proventibus ad se ratione Beneficii pertinentibus.

Addidit deinde Synodus præcedenti declarationi hanc exceptionem: *Nisi a Nobis (Episcopo) aut Capitulo, sub cujus jurisdictione Beneficia existunt, confirmatæ sint.*

Qua clausula sufficienter insinuat, quod hoc casu etiam Successores factæ elocationes adstringant: eo quod Episcopus vel Capitulum elocationes tamquam bonorum illorum dispensatores seu superintendentes nomine dignitatis probaverint.

Cum igitur constet, quod in casu præsenti dimissio congruæ portionis, & conventio super competentia in *re certa* in vicem Decimarum, non tantum sit postulata & acceptata per Pastorem de Leest, sed insuper fuerit per Ordinarium, sive Archiepiscopum Mechliniensem approbata; indubitatum est, hanc transactionem, sive portionis congruæ super parte Decimarum dimissionem, & competentiæ in *re certa* admissionem obligare ipsos Successores, non secus ac alii quicumque contractus super bonis Ecclesiæ auctoritate Superiorum legitime initi & conclusi.

Quare nec liberum est moderno Pastori huic conventioni seu transactioni contravenire, vel eam intringere, & portionem congruam super Decimis, dimissa competentia in *re certa*, repetere.

Neque est, quod existimetur id cedere in læsionem Ecclesiæ Parochialis vel Vicarii, quandoquidem multis titulis soleat esse convenientius Vicario habere competentiam in *re certa*, quam portionem congruam in parte Decimarum, uti supra ostensum est.

§. VIII.

Vicarius sive Curatus habens plenam Competentiam in re certa, nullum jus habet ad Decimas Novales.

PROBATUM est supra *cap.* 2. §. 4. quod Monasterium vel Capitulum possidens Ecclesias Parochiales sibi *quoad temporalia* appropriatas, habeat jus ad omnes Ecclesiarum illarum proventus temporales: adeo ut tali casu Vicarius *perpetuus* vel Curatus petens fructus, vel Decimas ad se spectare, teneatur id probare, uti monet Rebuffus *De Portione congrua n.* 112.

Dum igitur Vicario sive Curato de plena competentia in *re certa* provisum est, totale jus ad Decimas Ecclesiarum seu Altarium Capitulis, aut Monasteriis concessorum in usus *inibi Deo servientium*, remanet ipsis salvum pro ea integritate, qua primitus concessum fuit.

Et quidem, si certæ Decimæ, vel alii determinati proventus assignati sint Vicario, & hi auctoritate Ordinarii Vicariæ perpetuæ in portionem congruam annexi sint, indubie Vicarius vi suæ Vicariæ perpetuæ, sive Beneficii Curati habet jus ad hos proventus in portionem congruam assignatos, & Vicariæ perpetuæ annexos, reliquis proventibus remanentibus penes Capitulum, vel Monasterium vigore primævæ incorporationis Ecclesiarum Parochialium quoad temporalia.

Postquam enim Ecclesiæ Parochiales quoad temporalia, modo supra dicto, probantur Monasteriis, sive Capitulis appropriatæ seu concessæ in usus ibidem Deo servientium, nullum jus superest ipsi Vicario sive Curato ad Decimas, vel proventus qualescumque Ecclesiæ istius Parochialis.

Sed hi omnes una cum ipsa Ecclesia Parochiali translati sunt in Monasterium, vel Capitulum, sub onere dandi congruam Vicariis competentiam juxta superius dicta.

Nullum igitur aliud Vicario seu Curato ad proventus similis incorporatæ Ecclesiæ superest jus, nisi quod a Monasterio, vel Capitulo possit prætendere portionem congruam, sive competentiam virtute oneris Ecclesiarum concessioni adjecti, de præficiendis scilicet Ecclesiæ Parochali necessariis Ministris, eorumque sustentationi providendi.

Dum ergo Vicarius sive Curatus plenam obtinet competentiam in *re certa*, integrum jus ad Decimas etiam *novales* Ecclesiis Parochialibus competens, titulo primævæ concessionis & appropriationis manet ipsis Monasteriis vel Capitulis salvum.

Quemadmodum igitur Monasterium vel Capitulum assignando Vicario vel Curato integram competentiam in *re certa*, retinet plenum jus ad omnes proventus & Decimas sibi per appropriationem Ecclesiæ in suos usus concessum: ita quoque integrum illud jus recuperat, & ad ipsa jure quasi *postliminii* revertitur, si in vicem partis Decimarum in portionem congruam assignate, assignetur integra competentia in *re certa*.

Neque enim post factam concessionem sive appropriationem Ecclesiæ Parochialis quoad temporalia ad ullam partem Decimarum sive veterum sive novalium, manet jus aliquod ipsi Vicario, sed tantum jus ad competentiam.

Si igitur pars Decimarum vel veterum vel novalium Vicario seu Curato fuerit in competentiam assignatæ, hæc pars Decimarum ei non competit, nisi solo titulo portionis congruæ seu competentiæ vel a Monasterio vel a Capitulo ei debitæ.

Cum igitur in vicem assignatæ hujus portionis congruæ assignatur competentia in *re certa*, justum est, ut Decimæ in exsolutionem hujus obligationis sustentandi Vicarium assignatæ ad eos rursus redeant, qui vigore concessionis, & Ecclesiarum incorporationis fundatam habent intentionem titulo *juris universi* ad omnes generaliter Decimas sub onere sustentandi Vicarium seu Curatum.

Et sane si quæ Decimæ seu veteres, seu *Novales*, remanerent penes Vicarium, harum Decimarum in taxatione competentiæ ratio haberetur.

Indubitatum est enim, quod *omnia certa, quæ Vicarius habet ratione sui Beneficii, & sic omnia, quæ jure suæ Ecclesiæ habet, ei computentur pro congrua portione*: uti sine ulla hæsitatione resolvit Rebuffus in citato Tractatu *num.* 85.

Immo quod amplius est, videmus hic in Belgio rationem haberi in taxanda competentia, etiam accidentium incertorum, quæ ad quamdam certitudinem, facta annorum aliquot fractione, reduci possent.

Et quidem Synodus Mechliniensis habita anno 1609. *tit.* 16. *cap.* 4. præcipit, ut „ Pastor quilibet de Canonica portione „ summarie & de plano sibi provideri desiderans, ante omnia „ exhibeat declarationem bonorum, quæ ratione Ecclesiæ suæ „ Parochialis ipsi competunt; *neque certi tantum fructus & emo-* „ *lumenta exprimantur, sed incerta quoque & accidentalia trium* „ *aut quatuor communium ultimo annorum.*

Licet ergo accidentia integra soleant Vicario seu Curato salva manere ultra ordinariam competentiam, certum nihilominus est, aliquam eorum in taxatione competentiæ rationem haberi, uti & domus Pastoralis: quare & indubitanter Decimarum quoque ratio haberetur, si quæ Vicario ultra competentiam remanerent.

Et quod notandum, in ipsa competentiæ taxatione & assignatione ex consueto stylo exprimi solet: *ultra accidentia & domum Pastoralem.*

Con-

Consequenter non dubium, quin & Decimæ, vel jus ad Decimas sive veteres sive *Novales* similiter exprimerentur, si ultra competentiam Vicario salvæ remanerent.

Et reipsa exprimuntur Decimæ, quotiescumque aliquæ penes Vicarium remanent, atque pro earum æstimatione competentia, quæ alias pro similibus Parochiis taxari & assignari consuevit, diminuitur.

Ita nuperrime judicatum in Consilio Brabantiæ, ordinariam competentiam diminuendam pro quantitate Decimarum *minutarum*, quas Vicarius percipiebat.

Dum igitur Curatus sive Vicarius accipit integram & solitam competentiam in *re certa* in vicem portionis congruæ, censetur renuntiasse omni juri ad Decimas, easque restituere Monasterio vel Capitulo, a quo eas in congruam portionem & sustentationem suam acceperat.

Dicet quis, forsan per accretionem Decimarum novalium, sive per reductionem terrarum sterilium ad culturam, etiam ordinarie accrescere numerum Parochianorum, qui his terris colendis occupantur, & consequenter onus ipsius Vicarii seu Parochi.

Justum proinde apparet, ut, crescente onere animarum, etiam augeatur competentia temporalis.

In primis animum sapit mercenarium velle adæquare præcise temporale functionibus spiritualibus, quas in salutem animarum populo Pastores impendunt, & pro quibus expectant coronam immarcescibilem sibi reservatam in cœlis.

Deinde si contingat ob excrescentem Parochianorum numerum, aliamve ob causam judicio Ordinarii competentiam assignatam hic & nunc esse insufficientem, poterit indubie Vicarius sive Parochus petere augmentum competentiæ eodem fundamento, quo petita fuit competentia; si, exempli gratia, ob auctum Parochianorum numerum solus Parochus curæ animarum sustentandæ non videretur sufficiens.

In hac vero taxatione & adjudicatione supplementi sive augmenti procedendum est eadem forma, qua in ipsius competentiæ taxatione & assignatione procedi consuevit.

Nullum ergo jus ad Decimas novales acquiritur Vicario ob prætensum auctum numerum Parochianorum, sed ad summum posset auctus hic numerus præbere titulum petendi aliquod supplementum competentiæ.

§. IX.

Ostenditur, quod Vicarius seu Pastor in Leest accipiendo Competentiam in re certa fassus sit, se omni juri ad Decimas renuntiasse.

EX actis hujus causæ sat constare videtur, quod Pastor in Leest perceperit portionem congruam in certa portione Decimarum usque ad annum circiter 1635.

Saltem non reproducitur ullum instrumentum, quo probetur, illum accepisse competentiam in *re certa* ante illud tempus.

Sed ex Apocha Nicolai De Clerck Vicarii quondam perpetui seu Pastoris de Leest exhibita in lite, & consignata sub littera *B*, habetur, quod anno 1635. cœperit dictus Vicarius præeligere competentiam in *re certa*, sive in certa summa pecuniæ annue solvenda, abdicata portione congrua in parte Decimarum & obventionum Vicario de Leest per Monasterium Cortenbergense jam pridem assignata.

Fatetur enim se recipisse a Nicolao Coeckelbergh nomine Dominæ Abbatissæ Cortenbergensis summam 337. florenorum semel, tam pro suo annuo supplemento, quam pro omnibus proventibus ad hunc Pastoratum spectantibus, quos præfata Domina nunc ad suum usum habet, idque pro anno elapso 1635. Verba Teutonice expressa ita sonant: *Over myn jaerlyck Supplement, als van alle incomen hier mede begrepen dese Pastorye, die de voornaemde Mevrouwve nu tot haeren profyte heeft, ende dat voor het jaer verschenen Kersmis.* 1635.

Et rursus ex secunda Apocha ejusdem Pastoris de Leest de tertia Junii 1637. qua fatetur rursus se accepisse a prædicto Nicolao Coeckelbergh similem summam 337. florenorum, nomine Dominæ Abbatissæ: *Soo over geheele myne gerechtigheyt ende jaerlack incomen, dat sy nu tot haerrevvaerts heeft als tot Supplement van myne sustentatie ende dat voor het jaer veschenon Kersmis* 1636.

Num hæc competentia 337. florenorum fuerit eo tempore auctoritate Ordinarii taxata vel probata, an sola tantum conventione omnia peracta sunt, hactenus non constat.

At hoc constat, quod anno 1638. competentia hæc in *re certa* per Ordinarium fuerit approbata & aucta ad 350. florenos, uti habetur ex libello supplici Domini Petri van-Hanswyck Pastoris in Leest oblato Archiepiscopo Mechliniensi Jacobo Boonen anno 1650. pro supplemento ejusdem competentiæ ob auctum pretium annonæ, & aliarum rerum.

Archiepiscopus Mechliniensis competentiam auxit ad 50. florenos annuos, atque ita ab illo tempore competentia fuit 400. florenorum, quam ab eo tempore usque in præsens Monasterium Cortenbergense annue persolvit Pastori de Leest.

Habetur quoque ex prædictis Apochis, Pastorem de Leest eo tempore nequaquam dubitasse, quin per hanc competentiam omnes Decimæ, quæ in portionem congruam ei cessæ fuerant, ad Monasterium rursus sint reversæ, sive Monasterium illas ad suum usum retraxerit, assignata in earum vicem competenti 337. florenorum, quæ sensim acta fuit ad 400. florenos.

In Apocha enim, qua scribit, satisfactum sibi de anno 1635, expresse fatetur, hanc solutionem cedere pro anno suo supplemento, & in vicem omnium proventuum, *quos* (ait) *Domina Abbatissa ad suum commodum recepit*; verba Teutonice posita hæc sunt: *Over myn jaerlyck Supplement, als van alle incomen hier mede begrepen dese Pastorye, die de voornoemde Mevrouwes tot haer profyt heeft*,

Et in alia Apocha fatetur, eam summam se accepisse in vicem *universi* sui juris, & annui proventus quod ipsa (Domina Abbatissa) ad se retraxit, *soo over geheele yne gerechtigheyt, ende jaerlyck incomen dat sy tot haerwvaerts heeft, als tot Supplement van myne sustentatie*.

Evidens igitur est, quod, fatente ipso Vicario, hæc competentia successerit in locum juris & proventuum, quos antea in portionem congruam habuerat.

Quod & evidenter probat extractum ex Visitatione Domini Archipresbyteri Civitatensis de anno 1665. ubi inter alia est annotatum: *Reverenda Domina Abbatissa de Cortenbergh colligit Decimas cum Pastore; sed modo sola, quia dat ei competentiam 400. florenorum.*

Ex quo patescit, Pastorem olim collegisse partem Decimarum; sed post datam competentiam nullatenus ulterius percepisse.

Ratio enim cur modo Abbatissa dicatur sola Decimas colligere, hæc unica datur: *quia dat ei competentiam* 400. *florenorum*.

Evidens autem est, quod ratio, quæ assignatur, quare Abbatissa colligat sola Decimas, militaverit ab eo tempore, quo plena competentia Vicario data fuit, ut proinde illud *modo* non sit referendum ad præcisum tempus factæ hujus visitationis, sed tempus datæ competentiæ.

Itaque jus ad integras Decimas tam veteres quam novales, quod per concessionem *Altaris* anni 1129. Monasterio Cortenbergensi erat acquisitum, ut supra notavimus, sed pro parte Vicario sive Pastori in Leest erat assignatum in sustentationem, rursus ab an. 1636. Monasterio est restitutum, quod & hucusque in quasi-possessione hujus juris permansit per levationem omnium indifferenter Decimarum etiam novalium per totum Districtum Parochiæ de Leest.

Et revera a tempore solutæ competentiæ in *re certa*, id est, ab anno circiter 1635. non reperitur, Pastorem de Leest levasse ullas Decimas seu veteres, seu novales; sed eas omnes per totum Districtum pacifice levavit dictum Monasterium, soluta Pastori competentia per Ordinarium taxata & probata.

Quandocumque enim, præsertim in Belgio, assignatur competentia in *re certa*, una censetur fieri abdicatio omnis juris ad Decimas, quas in congruam portionem acceperat, hæque rursus integræ ad Monasterium vel Capitulum censentur reversæ.

Cum enim Monasterium vel Capitulum per resolutionem integræ competentiæ oneri sibi in concessione sive incorporatione Ecclesiæ, de danda honesta & sufficienti sustentatione ipsi Vicario sive Pastori imposito satisfecerit, æquum & justum est, ut Ecclesia quoad temporalia sibi appropriata, salva quoque ipsi & integra maneat.

§. X.

De praxi Regni Galliæ circa Competentiam Vicariorum seu Pastorum, signanter post Edictum Regium de anno 1686.

VARIAM fuisse taxationem portionis congruæ in Regno Galliæ pro varietate temporum, constat ex variis Edictis Regiis ejus quantitatem determinantibus, quæ inserta habentur Actis Cleri Gallicani *Tomo 2. part. 2. cap. 12.*

Quin ex illis habetur, non fuisse hanc taxationem uniformem per totum Regnum Galliæ, donec tandem per Edictum Regis Ludovici XIV. anno 1686. ad uniformitatem reducta fuit.

Per hoc Edictum declaratur, per totum Regnum Galliæ, omnesque terras Ditioni Regiæ subjectas portionem congruam per Decimatores Curatis vel Vicariis perpetuis in posterum solvendam 300. librarum Gallicarum, quæ efficiunt 240. florenos nostrates, idque ultra oblationes, honoraria, & jura accidentalia, quæ solvuntur tam pro fundationibus, quam aliis de causis: item ultra Decimas Novales ex terris, quæ de novo ad culturam redactæ fuerint: postquam dicti Curati vel Vicarii præelegerunt hanc competentiam in vicem proventuum sui Beneficii sive Curæ. Verba Edicti sunt: *Par ces presentes Lettres signees de notre main, Voulons & Nous plait, que les Portions Congrues que les Decimateurs sont obligez de payer aux Curez ou aux Vicaires perpetuels, demeurent à l'avenir fixees dans toute l'ètenduè de notre Royaume, Terres & Pays de notre obeissance, à la somme de trois cens livres par chacun an: & ce outre le Offrandes, les Honoraires & Droits casuels, que l'on paye tant pour des Fondations, que pour d'autres causes: ensemble les Dixmes Novales sur les terres qui seront defrichèes depuis que lesdits Curez ou Vicaires perpetuels auront fait l'option de la Portion Congruè au eliu du revenu de leur Cure au Vicairie.*

Integrum hoc Edictum refertur per Michaelem Du Perray in suo Tractatu Gallico de Portionibus congruis, *pag.* 17.

Ex hoc Edicto habetur, quod in Gallia liceat Curatis & Vicariis perpetuis, abdicata portione congrua in Decimis, eligere competentiam in *re certa*.

Secundo, quod electa hac competentia, Decimæ tam veteres quam novales, quas in portionem congruam hactenus Curatus seu Vicarius perpetuus receperat, rursus redeant ad Decimatores, qui competentiam dare tenentur, quemadmodum & usus Belgii habet.

Tertio patet, quod ultra taxatam, competentiam, accidentia remaneant salva ipsis Curatis seu Vicariis, quemadmodum in Belgio remanere consueverunt; uti supra notatum est.

Quarto, ex præfato Edicto habetur; taxam competentiæ Curatorum vel Vicariorum perpetuorum esse duntaxat 240. florenorum nostratium, ac consequenter notabiliter minorem, quam sit competentia, quæ Curatis vel Vicariis adjudicari & taxari hactenus in Belgio consuevit.

Licet enim hic in Brabantia soleat esse moderatior hæc competen-

petentia, quam in Flandria, nihilominus vix unquam, etiam quoad minores & reſtrictiores Parochias rurales, taxari ſolet infra 350. florenos noſtrates, ultra accidentia & domum Paſtoralem, in aliis ad 400. aut etiam ſubinde ad 500. & amplius florenos.

Ultra accidentia & domum Paſtoralem addicit prædictum Edictum Curato vel Vicario perpetuo ultra taxatam competentiam 300. librarum Gallicarum, Decimas *novales*, quas excreſcere continget ex terris poſt acceptionem hujus competentiæ de novo ad culturam redactis.

Admodum veriſimile eſt, in taxanda competentia ad ſummam adeo exiguam reflexionem factam ad jus percipiendi has *Novales* ſive Vicario ſive Curato nominatim reſervatum.

Nihil proinde concludi poteſt ex praxi Regni Galliæ in hoc & ſimilibus Regiis Edictis fundata, pro praxi Belgica quoad jus ad noviter excreſcentes Decimas novales ultra competentiam.

Sicuti enim in Gallia Curatus ſeu Vicarius acceptando eam competentiam Edicto Regio præfixam nihil poteſt ultra eam retinere præter nominatim reſervata, ita nec in Belgio alia retinere poteſt.

Unde in Gallia abdicare tenetur omnes Decimas veteres & *Novales*, quas in portionem congruam hactenus perceperat, eo quod nominatim ultra competentiam non reſerventur.

In Belgio autem in taxatione plenæ & ordinariæ competentiæ nihil nominatim reſervatur præter accidentia & domum Paſtoralem.

Quapropter in Belgio poſt acceptam plenam & ordinariam competentiam in *re certa*, nullum plane jus ad Decimas novales de novo excreſcentes Curato ſeu Vicario reſervatur.

Quod ſane jus in Gallia reſervatum, abunde in Belgio compenſatur per pinguiorem competentiæ taxationem in Belgio receptam.

Quæ Belgica praxis omnino præferenda eſt moribus Galliæ in hoc puncto.

Uti enim ſupra oſtendimus, multis titulis convenientius eſt pro regimine animarum Curato ſeu Vicario incumbentes, ut competentia ſit fixa in *re certa*, quam quod vel pro parte dependeat ab incerto Decimarum excremento, necnon cura & adminiſtratione earum.

Præterea dicta praxis Galliæ nata eſt exponere Parochos novis difficultatibus, & implicare litibus, dum frequenter contingit oriri dubia, quænam pro novalibus ſint reputanda. Ut proinde merito præferenda ſit praxis Belgica integram competentiam ſuper re certa Parochis aſſignandi.

CAPUT IV.

De Præſcriptione juris Decimandi, notanter *univerſi*.

§. I.

Quomodo acquiratur poſſeſſio jurium incorporalium.

CERTUM eſt, rerum incorporalium poſſeſſionem acquiri non poſſe per occupationem, vel corporalem traditionem, ſeu actum corporalem; eo quod hujuſmodi res incorporales ſive jura nec corporaliter tractari, nec per ſenſus corporales percipi queant.

Hinc & uno conſenſu notant Juriſperiti, res incorporales, ut ſunt ſervitutes tam reales quam perſonales, actiones, jura ſeu temporalia ſeu ſpiritualia, proprie apprehendi aut occupari non poſſe, eoque ſenſu ſimilium quoque jurium non eſſe proprie dictam poſſeſſionem, ſed duntaxat *quaſi-poſſeſſionem*.

Hæc vero *quaſi*-poſſeſſio non reali vel corporali, quemadmodum corporalia, traditione vel apprehenſione, ſed uſu & patientia acquiri dicitur.

Itaque quaſi-poſſeſſio jurium, quantum ad præſcriptionem, ſolet ſuum habere initium a tempore, quo quis incipit eſſe in uſu vel exercitio horum jurium.

Quapropter nemo dubitat, quin aliquis conſtituatur, in quaſi-poſſeſſione juris præſentandi ad Beneficia per actum pacificum præſentationis: immo communiter tradunt Doctores, quod unicus actus ſit ſufficiens, ut quis dicatur eſſe in quaſi-poſſeſſione ſimilis juris, uti poſt alios citatos monet Covarruvias in Relectione *cap. Poſſeſſor., part.* 1. §. 1. *num.* 6.

Neque ullus ambigit, quin per ſimiles actus acquiratur jus levandi Decimas in aliqua Parochia.

Porro jura illa quandoque verſantur duntaxat circa res ſingulares & determinatas, præſentationem puta ad particulare aliquod Beneficium, vel ad Decimas certo in agro vel parte Parochiæ levandas, aut certam duntaxat Decimarum ſpeciem, minutarum, puta, novalium, aut veterum.

Interdum vero jura hæc ſunt generalia & indeterminata, qualia ſunt jus præſentandi ad omnia & qualiacumque Beneficia alicujus Diœceſis, Civitatis, aut Eccleſiæ: item jus levandi generaliter omnes Decimas intra limites alicujus Parochiæ excreſcentes.

Poſterius hoc genus vocari ſolet jus *univerſi*; eo quod ſua univerſalitate ad omnia ſeſe extendat, neque ad ulla ſingularia ſit reſtrictum.

§. II.

Quomodo acquiratur quaſi-poſſeſſio juris univerſi?

CIRCA modum acquirendi quaſi-poſſeſſionem juris *univerſi* major difficultas apparet, quam circa modum acquirendi quaſi-poſſeſſionem juris particularis & determinati.

Dum enim quis actu præſentat ad certum Beneficium, aut certo in fundo Decimas levat, nequaquam obſcurum eſt, ipſum habere animum ſibi aſſerendi & appropriandi jus præſentandi ad hoc Beneficium, vel levandi Decimas in hoc fundo vel diſtrictu, in quo eas levavit & ſibi appropriavit.

At circa jus *univerſi* non æque expeditum eſt, quandonam per actus aliquos particulares *quaſi-poſſeſſio* hujus juris acquiri poſſit.

Cum enim hi actus duntaxat verſentur circa quædam particularia ſub iſto jure *univerſi* comprehenſa circa præſentationem, puta ad hoc illudve Beneficium, prout ea vacare contingunt, vel levandas Decimas in his illiſve excretas; difficultas eſt, qualiter ex illis actibus haberi animus quaſi poſſidendi queat, & ſibi appropriandi jus *univerſi* complectens non tantum jus præſentandi ad Beneficia, ad quæ aliquando præſentavit, aut jus levandi Decimas ex illis fundis, e quibus realiter illas levavit, ſed jus præſentandi ad Beneficia omnia, etiam ad quæ hactenus non præſentavit, vel ad Decimas excretas in fundis, e quibus hactenus Decimas non levavit.

Et quidem ſi quis alius ſit in quaſi-poſſeſſione juris *univerſi*, præſentandi puta aut levandi Decimas, eo caſu ex particulari præſentationis, aut certarum Decimarum levationis actu, acquiri non poſſe quaſi-poſſeſſionem juris *univerſi* poſt Panormitanum ad *Cap. Cum olim tit. De Præſcrit.* communiter docent Canoniſtæ, tametſi etiam actus illos exercuiſſet animo acquirendi quaſi-poſſeſſionem juris *univerſi*.

At ſi nemo alius ſit in quaſi-poſſeſſione juris *univerſi*, tunc ex uno actu quaſi-poſſeſſionis infertur ad poſſeſſionem *univerſi*, ſive omnium aliorum ejuſdem generis, præſertim ſi ſat appareat, actus illos particulares eſſe factos animo utendi jure *univerſi*.

Animus autem ille haberi cenſetur, ſi actum exercens habeat cauſam ſeu titulum univerſalem, ex quo actus ille procedit, uti notat poſt Innocentium, & alios Panormitanus loco citato, & ſequitur Fagnanus ad idem *Cap. cum olim*.

Præſumitur enim is, qui actum exercuit, egiſſe conformiter ad titulum ſeu cauſam, cui jus, vi cujus actum hunc exercuit, innitur.

Cum ergo cauſa illa ſive titulus ſpectet ad jus *univerſi*, etiam cenſetur actum illum exercuiſſe vigore hujus juris *univerſi*, & conſequenter animo aſſerendi ſibi jus illud *univerſi*.

Unde recte reflectit Poſtius in Mandato de manutenendo *Obſervat.* 73. *num.* 85. quod *circa acquiſitionem poſſeſſionis magis ſit conſideranda cauſa actus, quam exercitium ipſius actus, & ſic etiam per unicum actum ſingularem; ſi tamen cauſa ſeu privilegium ſit univerſale, acquiritur univerſalis poſſeſſio manutenibilis.*

Id quoque venit in acquirenda poſſeſſione rei corporalis.

Ut enim per occupationem acquiratur poſſeſſio alicujus rei corporalis, fundi puta quantumvis extenſi, non requiritur occupatio realis totius ipſius fundi, ſive omnium ejus partium; ſed ſufficit occupatio realis *unius glebæ* animo occupandi fundum univerſum & integrum, ſive ſingulas ejus partes juxta Juriſconſultum in *L.* 3. §. 5. *ff. De acquirenda vel amitt. poſſeſſ.*

Poſtquam enim dixiſſet, poſſeſſionem corpore & animo acquiri, ſubdit: *quod autem diximus &* corpore & animo acquirere nos debere poſſeſſionem, *utique ſic accipiendum eſt, ut qui fundum poſſidere velit, omnes glebas circumambulet; ſed ſufficit quamlibet partem fundi introire, dum mente & cogitatione hac ſit, ut totum fundum uſque ad terminum velit poſſidere.*

Hinc uno conſenſu concludunt Juriſconſulti cum Dionyſio Gothofredo in notis ad hanc legem, quod apprehenſione partis fundi cenſeatur totius fundi poſſeſſio apprehenſa, *etiam ejus quod per alluvionem adjicitur*, uti expreſſe monet Gothofredus.

Cum igitur in acquirenda *quaſi* poſſeſſione rerum incorporalium ſive jurium, idem valeat actus exercitus hujuſmodi jurium, quod apprehenſio ſive occupatio realis in acquirenda poſſeſſione rei corporalis, recte concluditur, quod ſicuti per occupationem unius particulæ rei corporalis poſſeſſio totius rei acquiritur, ita per unicum actum juris alicujus *univerſi* quaſi-poſſeſſio hujus integri juris cenſeatur obtenta, modo ea cogitatione ſeu animo actus ille cenſeatur exercitus, ut quaſi poſſeſſio juris *univerſi* habeatur, quemadmodum etiam requirit Juriſconſultus, ut per apprehenſionem partis fundi, totius fundi poſſeſſio habeatur.

Itaque in caſu præſenti Domina Abbatiſſa Cortenbergenſis, ſive Monaſterium levando Decimas tam veteres quam novales, titulo primævæ conceſſionis ipſius Eccleſiæ ſeu Altaris de Leeſt *quoad temporalia* factæ per Burchardum Epiſcopum Cameracenſem, cenſenda eſt per actum illum fuiſſe in quaſi poſſeſſione juris *univerſi* levandi Decimas tam veteres, quam novales, tametſi in quibuſdam fundis nullas hactenus actualiter levaſſet: quemadmodum quis cenſetur eſſe in poſſeſſione iſtarum partium fundi, quas numquam realiter occupavit, immo nec tempore, quo poſſeſſionem per occupationem partis accepit, erant partes iſtius fundi, ſed demum poſtmodum per alluvionem acceſſerunt, eo quod per occupationem partis fundi cenſeatur accepiſſe poſſeſſionem *univerſi*.

Igitur per actum levandi Decimas in certa Parochia ex cauſa ſive titulo univerſali, cenſetur etiam vigore juris *univerſi* habita poſſeſſio levandi Decimas novales ex fundis, qui hactenus ad culturam redacti non fuerant.

Quod & in ſimili caſu reſolvit & notavit Wameſius Conſilio Canonico 440. *num.* 8. dicens, quod qui eſt in poſſeſſione percipiendi Decimas *generaliter animo acquirendi omnes omnino Decimas in omnibus Parochiæ fundis, etiamſi ex certo aliquo prædio non percipiat Decimas, quia decimabiles fructus ex culto forte fundo nati non ſint, in eo quoque prædio jus decimandi acquiſiviſſe cenſeri debet, ſi modo alius non ſit in poſſeſſione Decimas ex illo fundo percipiendi.*

Idipſum docet Poſtius in Tractatu Mandati de manutenendo,

Obſerv.

Observ. 93. num. 85. „ Quod si cum possessione probetur etiam „ titulus seu privilegium , tunc ex possessione universali , licet „ jus resistat , datur manutentio ; ita ut probans possessionem „ ex privilegio decimandi in toto aliquo territorio fructus , qui „ in eo alias nascebantur , juvetur etiam respectu Novalium „ postea ruptorum in eodem territorio: ratio est , quia probato „ privilegio , cessat juris assistentia & resistentia respective , cum „ possessio justificetur ex titulo , & consequenter permittitur ex„ tensio ipsius possessionis , quæ alias erat prohibita , quia ma„ gis est consideranda causa actus , quam exercitium ipsius actus , „ & sic etiam per unicum actum singularem : si tamen causa seu „ privilegium sit universale , acquiritur universalis possessio ma„ nutenibilis .

§. III.

Quid requiratur ad præscriptionem juris levandi Decimas Novales?

DECIMAS seu veteres seu Novales de jure communi pertinere ad Ecclesiam Parochialem , eamque habere intentionem fundatam ad universas Decimas infra limites suos excrescentes , quoadusque alius legitimum titulum in contrarium protulerit , indubitatum est .

Hinc communiter concludunt Canonistæ , quod præscriptio juris decimandi contra Ecclesiam Parochialem nemini suffragari queat , nisi hæc fulciatur possessione 40. annorum cum titulo , vel possessione per tempus immemoriale , cujus initii non extat hominum memoria , juxta *Cap. 1. De Præscript. in VI.*

In hac enim Decretali resolvit Bonifacius VIII. quod præscribenti non sufficiat bona fides , si ei sit contrarium jus commune , vel habeatur præsumptio contra illum : *sed sit necessarius titulus , qui possessori causam tribuat præscribendi , nisi tanti temporis allegetur præscriptio , cujus contrarii memoria non extat .*

Ut ergo jus levandi Decimas in aliqua Parochia titulo præscriptionis contra Ecclesiam Parochialem acquiratur , sufficit præscriptio longissimi temporis , quod de jure est 40. annorum , cum bona fide & titulo ; vel præscriptio tanti temporis , cujus initii memoria non extat , sive temporis immemorialis , quod titulum seu ejus probationem non requirit .

Tanti quippe temporis præscriptio sive quasi possessio levandi Decimas ; inducit tituli præsumptionem juris & de jure , omnemque tituli probationem supplet .

Cum autem Decimæ veteres & Novales non differant , nisi quod illæ crescant in fundis coli ab antiquo solitis , Novales vero percipiantur quidem de eadem specie fructuum , & eodem jure & titulo , sed ex agris de novo ad culturam redactis ; eodem præscriptionis modo jus ad Novales acquiri posse , quo acquiritur jus ad veteres , uno consensu tradant Canonistæ .

Licet enim non omnes admittant , quod præscriptio juris levandi Decimas extendatur ad Novales , nullus tamen inficiatur , quin per quasi possessionem 40. annorum cum titulo , vel temporis immemorialis sine titulo juris levandi Decimas *Novales* , etiam jus ad has Decimas acquiratur .

Ita Andreas Vallensis ad titulum *De Decimis* §. 9. *numor.* 5. postquam dixisset præscriptionem simplicem Decimarum non extendi ad *Novalia* in præjudicium Ecclesiæ Parochialis , subjungit hanc exceptionem : „ Nisi etiam possedisset Novalium Deci„ mas tempore immemoriali sine titulo , aut cum titulo quadra„ ginta annis .

Et in terminis tamquam indubitatum scripit Rebuffus in Tractatu De Decimis *quæst.* 14. *num.* 17. quod *eodem tempore* præscribi possint Decimæ *Novales* , quo *veteres Decimæ* .

Hinc ulterius concludit , quod „ si Monachi de Novalibus ha„ beant titulum *coloratum* , tunc quadraginta anni sufficient „ ad præscribendum eas sicut in aliis .

§. IV.

An Monasterio vel Capitulo , cui Ecclesia Parochialis est incorporata quoad temporalia , resistat jus commune in perceptione Decimarum Novalium .

PROBATUM est supra *cap.* 2. §. 2. quod Monasteria & Capitula possidentia Ecclesias Parochiales sibi appropriatas quoad temporalia , vigore hujus incorporationis habeant fundatum jus ad omnes Decimas , & proventus ad Ecclesiam Parochialem sic incorporatam spectantes .

Itaque si per authentica instrumenta , aliaque Juris adminicula probatum fuerit Ecclesiam aliquam Monasterio , vel Capitulo incorporatam sive concessam quoad temporalia , una censetur illud habere intentionem fundatam de jure communi percipiendi omnes Decimas tam Novales quam veteres infra limites hujus Parochiæ excrescentes .

Cum enim de jure communi Decimæ illæ pertineant ad Ecclesiam Parochialem , consequenter pertinent ad Monasterium vel Capitulum , cui hæc Ecclesia una cum temporalibus proventibus est concessa & appropriata .

Dum erga probatum est , quod Monasterio vel Capitulo fuerit prædicto modo Ecclesia concessa , non amplius jam commune Monasterio vel Capitulo in perceptione Decimarum resistit , sed potius favet : cum sufficiat , eas ad Ecclesiam Parochialem spectare , ut Monasterio vel Capitulo ad eas jus competat ratione Ecclesiæ Parochialis sibi appropriatæ .

Et hoc est quod voluit Rebuffus in Tractu de Portione congrua *num.* 108. scribens : „ Quando Religiosi vel alii percipien„ tes Ecclesiæ reditus probant omnes illius proventus in funda„ tione vel unione sibi donatos , tunc ipsi sunt fundati de jure „ communi in illis fructibus ; adeo quod Vicarius perpetuus vel „ Curatus petens fructus vel Decimas tenetur probare ad se spe„ ctare , seu pertinere .

Porro indubitatum est , quin sufficienter probent Religiosi omnes Ecclesiæ proventus in fundatione vel unione esse sibi donatos , quando Ecclesiam sibi probant concessam , sive incorporatam *quoad temporalia* in usus ibidem Deo servientium .

Si quis igitur contra Monasterium vel Capitulum , cui Ecclesia Parochialis eo modo concessa probatur , Decimas sive veteres sive Novales prætendat , habet resistentiam juris communis : eo quod prætendat Decimas infra limites Parochiæ , quæ de jure communi spectant ad Ecclesiam Parochialem juxta *Cap. cum contingat tit. De Decimis* , & consequenter ad Monasterium vel Capitulum , cui Ecclesia hæc cum omnibus suis proventibus est appropriata .

Hinc ulterius concludendum , quod requisita ad præscriptionem Decimarum expressa in citato *Cap. 1. De Præscrit. in VI.* ob juris resistentiam non obtineant respectu Monasterii vel Capituli , cui Ecclesia quoad temporalia probatur concessa : quia tunc Monasterium vel Capitulum non habet resistentiam juris , sed e contrario Vicarius aut quivis alius Decimas sive Novales sive veteres prætendens : eo quod tali casu deberent probare , illas ad Ecclesiam Parochialem Monasterio vel Capitulo appropriatam non spectare .

Nequaquam ergo Monasteria vel Capitula , quibus Ecclesiæ Parochiales sive Altaria simili modo quoad temporalia sunt incorporata vel donata , æquiparanda sunt iis Monasteriis vel Capitulis , quibus vel ex speciali privilegio , vel titulo præscriptionis competit jus levandi Decimas in aliqua Parochia .

Dum enim ex simili præscriptionis aut privilegii titulo simpliciter jus decimandi Monasterio aut Capitulo competit , vigore hujus privilegii vel præscriptionis , ipsa Ecclesia non habetur ipsi Monasterio vel Capitulo appropriata vel incorporata ; sed duntaxat jus Decimas levandi in illa Parochia competit Monasterio vel Capitulo , salva manente Ecclesia in Presbytero sive Curato , qui illam in titulum tamquam sibi propriam per institutionem Canonicam accipit tam quoad spiritualia quam temporalia , excepto solo jure Decimarum , quod Monasterium vel Capitulum probare debet sibi ex speciali privilegio vel præscriptione esse acquisitum .

Verum si Ecclesia sive Altare sit incorporatum vel donatum quoad temporalia Monasterio vel Capitulo , vigore hujus donationis & incorporationis , Monasterium vel Capitulum non tantum simpliciter acquirit jus Decimarum , sed ipsa Ecclesia Parochialis censetur per eam donationem & incorporationem Monasterio vel Capitulo quoad temporalia appropriata , & quasi propria ipsius Ecclesia effecta : ideoque proventus istius Ecclesia Monasterium vel Capitulum eo casu sibi appropiat tamquam proventus suæ Ecclesiæ .

Hinc ulterius contingit , quod Presbyter seu Vicarius Ecclesiæ sic incorporatæ præfectus Ecclesiam illam quoad temporalia non possideat tamquam propriam , utpote proprietate quod temporalia in Monasterium vel Capitulum vigore istius incorporationis translata : & consequenter nec Vicario ullum jus ad temporalia istius Ecclesiæ amplius competit excepto solo jure ad competentiam sive portionem congruam , idque vigore clausulæ in ipsa Ecclesiæ incorporatione expressa vel tacite subintellecta .

Multum proinde distinguendi sunt tituli , quibus Monasterium vel Capitulum jus levandi Decimas in aliqua Parochia sibi competere probat .

Si enim ex simplici privilegio vel præscriptione simile jus prætendat , indubie jus commune stabit pro Ecclesia Parochiali , eritque tunc procedendum quoad titulum præscriptionis juxta decisionem *Cap. 1. De Præscript. in VI.* ac insuper privilegium & præscriptio in simili casu restringenda erunt intra præcisos terminos privilegii & possessionis , utpote contraria juri communi attribuenti Decimas Ecclesiæ Parochiali , sive illi , qui Ecclesiam Parochialem quoad temporalia in titulum possidet .

Si vero Monasterium vel Capitulum probet , sibi Ecclesiam Parochialem quoad temporalia appropriatam , tunc Monasterium vel Capitulum non prætendit levare Decimas in aliena Parochia vel Ecclesia , sed tamquam in propria ; neque Presbyter seu Vicarius eas proprio jure prætendere potest , eo quod Ecclesiam hanc in titulum quoad temporalia non possideat , sed quoad hunc titulum transierit in Monasterium vel Capitulum .

Multo proinde pingujus est jus ad Decimas , aliosque proventus , quod acquiritur per incorporationem seu donationem Ecclesiæ Parochialis , quoad temporalia , quam illud quod acquiritur ex speciali privilegio vel præscriptione levandi Decimas in aliqua Paroshia : eo quod Priori modo Ecclesia quoad titulum incorporetur , & fiat propria Monasterii vel Capituli , non autem posteriori .

Hinc ulterius contingit , quod vigore ejusmodi privilegii aut præscriptionis levandi Decimas , Monasterium vel Capitulum non acquirat jus Patronatus , aliaque jura , quæ vocari solent jura primitivi Pastoris , quæ tamen acquiruntur vigore incorporationis seu donationis Ecclesiarum Parochialium quoad temporalia .

Hæc enim jura primitivi Pastoris non ex aliquo speciali privilegio vel ex cura animarum primitus per Monachos aut Canonicos exercita , competunt Canonicis aut Abbatibus , sed vigore solius incorporationis & unionis Ecclesiarum Parochialium quoad temporalia , uti recte post alios notat Le Maistre , *Plaidoye* IX. ubi in primis sustinet , quod Pastor primitivus dicatur ob Ecclesiam incorporatam , quæ primitus erat Beneficium Curatum , seu per unionem conversa est in Beneficium simplex , cura animarum translata in Vicarium . Verba ejus sunt ; *Le Curé pri-*

mitif

mitif en France eſt celui qui a droit de jouir des fruits un Bénéfice uni, lequel avoit charge d'ames, ſelon ſa première & pimitive inſtitution; mais qui depuis a èté converti en Bènèfice ſimple, le ſoin des ames ayant ètè transferè à un Vicaire perpètuel, avec réſerve d'une partie des fruits pour ſon entretenement.

Obſervat quoque idem Auctor nomen hoc primitivi Paſtoris eſſe recens, nec in Jure Canonico mentionem ejus fieri. *Quant au non* (inquit) *de Curè primitif, il a ètè inconnu aux Anciens, & il ne ſe trouve point dans le Droit Canonique, quoiqu' ils' y traite ſouvent de l'union des Egliſes Parochiales, & de l' inſtitution des Vicaires perpètuels.*

Utque probet jura primitivi Paſtoris non derivari ex cura animarum primitus per Canonicos aut Religioſos exercita, ſed ex ipſa incorporatione Eccleſiarum, notat hæc jura etiam competere Congregationibus Laïcorum & Filiarum. *Puiſque nous voyons* (ait) *que non-ſeulement des Chapitres, mais encore des Colleges & des Communautez ſæculiéres, des Monaſteres d'hommes & de filles, & même de Chevalieres, comme ceux de S. Jean de Jeruſalem, ont droit de jouir des fruits de diverſes Cures, & ſont Curez primitifs.*

§. V.

Monaſterium Cortenbergenſe fuit in quaſi poſſeſſione juris univerſi levandi Decimas Novales per Parochiam de Leeſt, nec ei jus commune reſiſtit.

CONSTAT evidenter ex actis hujus cauſæ, quod Monaſterium Cortenbergenſe a tempore memoriam hominum excedente per integram Parochiam de Leeſt Decimas levaverit, non tantum veteres, quæ ad Eccleſiam Parochialem pertinebant, ſed & Novales in quacumque Parochiæ parte excretas,

Quæ continua Decimarum levatio, ſive perceptio pacifica Monaſterium Cortenbergenſe indubitanter conſtituit in quaſi poſſeſſione juris levandi Decimas per Parochiam de Leeſt, idque ſine diſtinctione loci aut fundi, in quo contingeret fructus decimabiles exſcreſcere.

Accedit quod conſtet, Monaſterium Cortembergenſe Decimas illas levaſſe titulo conceſſionis ſive incorporationis Eccleſiæ ſeu Altaris de Leeſt *quoad temporalia*, ſibi factæ per Burchardum Epiſcopum Cameracenſem tunc temporis Ordinarium iſtius Eccleſiæ ſive Altaris.

Cum autem hæc cauſa ſive titulus ſit generalis, conſequens eſt juxta ante dicta, Monaſterium Cortenbergenſe per continuam illam levationem Decimarum etiam Novalium fuiſſe in quaſi poſſeſſione *juris univerſi* levandi Decimas quoque Novales ex omnibus fundi hujus Parochiæ quandocumque ad culturam reducendis, & fructus decimabiles proferendis.

Præterea quia Monaſterium titulo hujus Conceſſionis habet ſibi Eccleſiam Parochialem de Leeſt appropriatam quoad temporalia *in uſus ibidem Deo ſervientium*, conſequens eſt ex ante dictis Monaſterium Cortenbergenſe, probata hac incorporatione ſeu donatione non habere juris communis reſiſtentiam in perceptione Decimarum Novalium, ſed potius ejuſdem aſſiſtentiam: quandoquidem de jure communi Decimæ Novales ſpectent ad Eccleſiam Parochialem, adeoque ad Monaſterium, cui Eccleſia Parochialis probatur appropriata quoad temporalia, id eſt, Decimas, alioſque ejus proventus.

Ex quo ulterius deducitur, requiſita ad præſcribendum Decimas in aliqua Parochia, de quibus in *Cap.* 1. *De Præſcripta in VI.* non requiri reſpectu hujus Monaſterii: eo quod probata appropriatione ſeu conceſſione Eccleſiæ Parochialis quoad temporalia ſibi facta, non reſiſtat ipſi jus commune, ſed potius aſſiſtat, addicens utpote Decimas etiam *Novales* ipſi Eccleſiæ ſeu Altari Monaſterio jam appropriato.

At ſi Vicarius vel quis alius prætendat Decimas Novales contra Monaſterium Cortenbergenſe, debebit oſtendere titulum cum poſſeſſione 40. annorum, vel quaſi poſſeſſionem, cujus initii memoria hominum non extat, juxta Præſcripta in citato *cap.* 1. Ratio eſt, quia Vicarius vel alius quiſcumque Decimas Novales contra Monaſterium ſibi aſſerens, debet una ſuſtinere, eas non ſpectare ad Eccleſiam Parochialem: nam niſi hoc probetur, manebunt penes Eccleſiam Parochialem vigore juris communis, & conſequenter una cum Eccleſia Parochiali pertinebunt ad Monaſterium, cui Eccleſia cum ſuis Decimis eſt appropriata.

Verum eſt quod Vicarius de Leeſt levaverit aliquando Decimas *Novales* in Parochia de Leeſt, etiam poſt conceſſionem & incorporationem factam anno 1129. per Burchardum Epiſcopum Cameracenſem, uti & partem veterum Decimarum; at illas Novales non levavit quaſi de jure communi, & titulo ſuæ Vicariæ ſibi competentes, ſed tamquam ſibi a Monaſterio Cortenbergenſi in congruam portionem aſſignatas & relictas, quo titulo & veteres percepit, uti in præcedentibus notatum fuit.

Si ergo quæratur, quo jure Monaſterium Cortenbergenſe prætendat jus *univerſi* levandi Decimas tam veteres quam Novales, per diſtrictum Parochiæ de Leeſt; reſpondetur, quod jus illud prætendat jure Eccleſiæ Parochialis ſibi quoad temporalia appropriatæ ad uſus *inibi Deo ſervientium*, ſub onere dandi Presbytero curam animarum ſuſtinenti portionem congruam ſive competentiam, non autem titulo ſimplicis privilegii aut præſcriptionis levandi partem Decimarum, vel etiam integras Decimas in Parochia de Leeſt.

JUDICIUM

Doctorum J. U. *Univerſitatis Lovanienſis.*

VISIS & examinatis rationibus in hac Diſſertatione allegatis & deductis, ſuppoſita omnium factorum veritate, ſuppoſitis nominatim etiam incorporatione, ut tali, & inſuper poſſeſſione immemoriali conſtanter ſecuta (quæ poſſeſſio in Jure vim tituli habet, & ſervire poteſt ad interpretandum titulos anteriores) per Monaſterium Cortenbergenſe percipiendi Decimas omnes etiam Novales in Parochia de *Leeſt*: Prior & Doctores ſtrictæ Facultatis Utriuſque Juris cenſent, ſufficienter probatum eſſe dictum Monaſterium Cortenbergenſe fundatam intentionem habere, dictas Decimas omnes etiam Novales percipiendi. Ita viſum Lovanii hac 22. Januarii 1711.

Inferius habebatur:

De Mandato Dominorum meorum;

Signatum erat:

P. DE VADDERE Facultatum J. U. Bedellus; Secretarius & Notarius Apoſtolicus.

DISSERTATIO AD REGULAM

In dubiis ſemita tutior eſt eligenda,

Probatam a SS. PP. Clemente III. *in Cap.* 12. *tit. De Homicid.* & Innocentio III. *in Cap.* 5. *tit. De Clerico excomm. miniſtr.*

Cui adjungitur Explanatio Regulæ Juris: *In pari delicto vel cauſa, potior eſt conditio poſſidentis.*

PRÆFATIO

Duæ *ſunt regulæ morum, quas hac Diſſertatione diſcutere ſtatui. Altera hæc eſt:* In dubiis ſemitam debemus eligere tutiorem, *Clemens III. in* Cap. 12. *tit.* De Homicid. *Eamdem Innocentio III. in Cap.* 5. *tit.* De Cler. excomm. miniſtr. *exprimit his verbis:* In dubiis via eſt eligenda tutior. *Altera eſt Caſuiſtarum, laxiorumque Canoniſtarum:* Quod eſt ſpeculative probabile, eſt practice certum; *vel ut hodie ineptius incipiunt eamdem proponere;* Quod eſt practice probabile, eſt practice certum; *ſeu quod valet idem*, eſt practice tutum. *De his Regulis quatuor in hac noſtra Diſſertatione examini ſubjiciemus. Primum quidem, quod duæ hæ regulæ diametraliter ſibi ſint oppoſitæ. Secundum, quod prior ſit vera regula; at poſterior non niſi pſeudo-regula. Poſt hæc ſubſequentur prioris regulæ conſectanea, quo ipſius veritas magis pateſcat. Deinde palam faciam abſurditates, quas ſecum trahit poſterior regula, ut etiam ex his clarius oſtendatur ejus falſitas. Denique adjiciam verum intellectum Regulæ Juris in* Cap. 65. De Reg. Jur. *in VI.* In pari delicto vel cauſa potior eſt conditio poſſidentis; *oſtendamque quantopere hac regula abutantur quidam Theologi, ut ſuas Probabiliſmo opiniones ſtabiliant.*

§. I.

UOD dictæ Regulæ ſibi opponantur; nemo negaverit qui adverterit, quod omne probabile ſit dubium. Dubium iſtud voco, de cujus nec veritate nec falſitate conſtat, ſive quidquid hujuſmodi eſt, ut & veritas & falſitas nobis ſint incertæ. Non enim ſola negative, ſed etiam poſitive dubia, incerta ſunt & dubia: quin haud difficulter oſtendetur, quod minus probabile quam ſuum oppoſitum, ſemper de falſitate magis debeat eſſe ſuſpectum, quam hoc negative dubium, *Arenæ maris ſunt numero pares*. His præmiſſis, pone duo contradictoria probabilia, id eſt, incerta ac dubia, de quorum alterutro (ut ſexcenties fit) dubites merito, an non ſit contra jus naturæ. In hac ſuppoſitione, ſecundum dictam Laxonum regulam, utrumque titulo probabilitatis licitum erit, & utrumque pro libitu eligi poterit: at juxta regulam a Pontificibus traditam, ſola *via tutior eligenda erit*. Clarum itaque eſt quod inter dictas regulas intercedat oppoſitio.

§. II.

Regulæ prioris veritas, & poſterioris falſitas jam tum aliquouſque probatæ ſunt, dum Clemens III. & Innocentius III. priorem adſtruendo, hoc ipſo ut ex oppoſitione patet poſteriorem deſtruxere. Neque tamen dictos Pontifices prioris regulæ conditores fuiſſe, ſed approbatores ſolum exiſtimamus. Priuſquam enim illum in modum reſponderunt, incommutabilis naturæ lex dictabat peccare illum, qui legis v. g. naturalis tranſgreſſionem vult, ſaltem per conſequentiam, vel, ut loquuntur alii, interpretative. At vero per conſequentiam ejus tranſgreſſionem vult, qui pro libitu præſumit exercere actionem, quam novit probabiliter eſſe contra jus naturæ: nam ſine neceſſitate (actionem, ut ponimus, omittere potuiſſet) illud facit, cui novit eſſe annexum morale periculum reipſa impingendi in jus naturæ.

§. III.

Præterea, quid aliud eſt peccatum, niſi dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam? Oportet igitur actionibus noſtris regulæ loco præfigere legem æternam; unde nequaquam ſufficit, ſi probabilitas ſolum conſideretur: probabilitas enim neque lex æterna eſt, neque legi æternæ magis commenſurata, quam ſors. Etenim ſicut ſors ad veritatem & falſitatem ſe habet indifferenter, ita probabilitas ad legem æternam, & ejus contrarietatem: ut proinde ſicut in *Can.* 5. *diſt.* 8. reſpondet Gregorius Pontifex: *Si conſuetudinem fortaſſis opponas, advertendum quod Dominus dicit: Ego ſum veritas & vita: non dicit: Ego ſum conſuetudo ſed, Veritas.* Ita nobis dicere licet, ſi probabilitatem fortaſſis opponas, Dominus non dixit: *Ego ſum probabilitas*, ſed *Veritas*, ſive lex æterna, juxta illud Auguſtini *lib.* 4. *Confeſſ. cap.* 9. ad Deum: *Lex tua veritas, veritas tu*

§. IV.

Aliud inſuper argumentum, petitur ex Gratiano *Can.* 4. *cauſ.* 1. *quæſt.* 4. *Ignorantia juris naturalis omnibus adultis damnabilis eſt*. Si ergo ignorantia, quomodo non probabilis erit, ſi ei ſe quis in praxi conformet? Nam ſi affectus intellectum obſcurantes excuſationem præripiant ei, qui jus naturæ tranſgreditur, etſi tranſgreſſionis periculum propter plenam ignorantiam non videat; quomodo excuſabitur ille, qui cum non plene ignoraret jus naturæ, illud tranſgreditur, ubi tranſgreſſionis periculum clare videt, ut fit, quoties ſe novit probabiliter jus naturæ tranſgredi? Verum quia doctrina, quam hic tradimus longe notior eſt: quam doctrina ex Gratiano tradita, huic argumento immorandum non duximus.

§. V.

Hanc doctrinam ipſamet Veritas probat ſubſequenti ſententia: *Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt*; Dicebatur hoc de Doctoribus, qui eo tempore erant præ omni hominum genere in lege Dei ac Synagogæ peritiſſimi, quia dicebatur de Legiſperitis gentis Judaicæ, in qua ſola notus Deus, & quidem de primariis in ipſa Metropoli reſidentibus

Si proinde rationes, ob quas vera ipsis videbantur, quæ a parte rei contra legem naturæ docebant, non excusaverunt ipsos: si etiam ipsorum auctoritas non recusavit sequaces: quomodo nunc laxitatum patroni excusabuntur ob suas ratiunculas? Quomodo sequaces ob illorum auctoritatem?

§. VI.

QUISQUIS hæc accurate expenderit, nihil mirabitur, illam, quam refellere instituimus pseudoregulam in Decreto nusquam vel Decretalibus, ne in universo quidem Corpore Juris Civilis, quin oppositum potius comperiri. Si Decretum consulis, *Can. 9. dist. 8.* ita sonat: *Si solus Christus audiendus est, non debemus attendere, quod aliquis ante nos agendum putaverit; sed quid, qui ante omnes est, Christus fecerit: neque enim hominis consuetudinem* (idem esto de probabilitate in lege præsertim naturæ judicium) *sequi oportet, sed Dei veritatem; cum per Isaiam Prophetam Deus loquatur, & dicat: Sine causa colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes*. Jam vero mandata & doctrinas hominum esse universa, quæ (etsi probabilia sint) legi naturæ adversantur, Evangelio docemur.

§. VII.

SI Decretales consulis, *Cap. 3. tit. De Sponsal.* decernit Pontifex: *In his quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus*. Si igitur juri naturæ probabiliter contra est actio quæpiam, cujus omissio in illud certo non impingit; hujusmodi actionem probabilitatis titulo exercere nefas erit. Pontifici ergo subscribendum, *quod certius existimamus, tenere debemus*. Obtinebit proinde, quod Augustinus relatus in *Can. Siquis De Pœnit. dist. 7. Tene certum, dimitte incertum*. Cui quam optime consonat, quod alibi: *Graviter peccaret in rebus ad salutem animæ pertinentibus, vel eo solo, quod certis incerta præponeret*. Augustinus lib. 1. de Bapt. contra Donatistas, cap. 3.

§. VIII.

SI Leges legeris nihil adeo solemne in iis, quam juxta leges, non juxta probabilitatis commenta judicandum. *Novell. 24. cap. 2. Ad leges respiciat, & secundum eas judicet . . . insuper ad Deum quoque respiciat; neque præterea quidquam omnino in animo cogitet*. Vin' nosse, quo loco habenda sit in legum materia Doctoris auctoritas? Audi, quid de acutissimi ingenii viro, & merito ante alios excellenti Papiniano Justinianus, qui Papiniani sententiam non nisi opinionem & dubitationem vocat, *L. fin. Cod. de Instit. & Substit.* Vide, quid hinc statuendum de iis Causidicis, qui non Papiniani, sed nescio cujus auctoris sententiam sectantes causæ patrocinium suscipiunt.

§. IX.

NUNC, quod tertio loco promissum fuit; quænam videlicet ex hac vera regula a summis Pontificibus comprobata, *In dubiis &c.* consentanea sint, ostendendum. Primo quidem conficitur, quod Judex omnis & Jurisconsultus, quin & homo quilibet veritatem seu legem incommutabilem, non probabilitatem consulere nunquam non debeat. Illam, ajo, lucem, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: de qua alibi: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine*. Hinc *divinam naturalemque legem* Zeno apud Lactantium *lib. 1. de falsa Relig.* Deum ipsum indigitat. Quo facit & illud Augustini, *Lex tua veritas, & veritas tu*. Quam merito igitur asseruit Justinianus: *Naturalia jura semper firma atque immutabilia permanere*. §. 11 *Instit. De Jure nat. gent. &c.* cui accinit Gratianus: *Nec variatur, sed immutabile permanet*. Ad legem namque æternam, hoc est, ad Deum loquebatur, qui olim: *Mutabis ea, & mutabuntur; tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient*. De hac ipsa, sub nomine Sapientiæ dicebat Regum sapientissimus: *Proposui pro luce habere illam, quoniam inextinguibile est lumen illius*, & rursum: *Lætatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista sapientia*. Sap. c. 7. vers. 12.

§. X.

QUÆRITUR illa intellectu, item & voluntate; verum non nisi ipsamet illum illuminante, hanc inflammante: hinc belle Zosimus Pontifex relatus apud celeberrimum Jurisconf. Antonium Augustinum in *Epist. juris Pontif. vet. lib. 19. tit. 1. cap. 2.* „ Quod tempus intervenit, quo non egeamus auxilio? „ In omnibus igitur actibus, causis, cogitationibus, moribus ad„ jutor & protector orandus est „. Neque enim difficile admodum ex veritate, non ex probabilitate vivere. Siquidem recte Joan. Dartis Jurium Doctor, & SS. Can. in Academia Paris. profess. ex Augustino: *Novit recte vivere, qui recte novit orare.*

§. XI.

HANC regulam, *In dubiis via tutior est eligenda*, recte bina consequuntur corollaria. Quorum alterum est: Si juri naturæ probabiliter adversatur quædam actio, cujus omissio illi certo non est contraria, actio illa erit illicita; sin oppositum, omissio erit vetita. Alterum: Dum actio jus naturæ probabilius infringit, quam illius omissio, itidem actionem illicitam dicito. E primo rectissime intuleris homicidium (finge esse probabilem) in rerum temporalium defensionem, neutiquam licitum esse: e postremo, Judicem non posse adjudicare causam illi, cujus jus minus habet probabilitatis. Si lubet ulterius arguere, nec Advocato allaborare licitum, nec ipsi quidem Clienti desiderare, ut ejusmodi sententiam ferat Judex, non magis operose conficies?

§. XII.

PERPERAM tamen ad primum corollarium consequens dices; quod, cui jus est ad centum æque probabile ac adversario, nihil possit exigere; siquidem dimidium ab eo juste petitur, ut simili in dubio faciendum respondit Julianus in *L. 40. ff. De Hæred. Inst.* ante quem in causa servi proprii idem constituisse Tiberium Cæsarem refert Justinianus §. 4. *Inst. de Vulg. Substit.* quando occurrente dubio, cujus foret hæreditas, substituti, an domini servi instituti, utrique dimidia assignatur. Si igitur priori regulæ insistit Judex, ubi gentium comperiet casum pro amico? Perperam item ad secundum corollarium sequi putabis, quod arbitrator sive amicabilis controversiæ compositor, dum alter contendentium jus habet probabilius ac pars adversa, possit illi totum, huic nihil attribuere: utrique enim contendentium ad probabilitatis proportionem assignandum.

§. XIII.

E COROLLARIO secundo consectaneum est; quod in dubio non possit sibi totum semper vindicare possidens: quod amplius est, nec retinere potest totum possessor; esto æqualis sit ipsi cum adversario probabilitas, præveniendo possessionem. Hinc tamen Juris regulæ, *In pari causa vel delicto potior est conditio possidentis*, tamquam verissimæ subscribimus: multum quippe ab invicem dissident, *conditio possidentis est melior*, & *totum sibi vindicare potest possidens*.

§. XIV.

PRIUSQUAM aggrediar hujus pseudo-regulæ, *quod est speculative probabile, est practice certum*, falsitatem ostendere ex absurditatibus illam consequentibus; præmissum oportet longe aliter antiquis æque acque modernis hunc terminum *probabile* usitatum fuisse. Immo hodieque invenias, quibus nequaquam sufficiunt, quæ satis ad probabilitatem sunt Casuistis & Canonistis laxioribus: unde ea, quæ probabilitatem constituunt, non iisdem verbis omnes circumscribunt. „ Apud multos *enim*, teste „ Prospero Fagnano Jurisconsulto Romano, acerrimo probabili„ tatum profligatore *in Comment. ad 5. lib. Decret. ad cap. Ne* „ *innitaris tit. De Constitut. num.* 331. receptum videtur, ut „ probabilitas opinionis non solum eliciatur ex rationibus, & „ argumentis congruentibus; sed etiam ex simplici auctoritate „ unius docti & pii Doctoris, ut tenent “ &c.

§. XV.

HOc posito; ecce quo tandem veniendum, ne vel unam reperies sententiam in tanta Casuistarum farragine, quam probabilem non censuerint ii, quibus etiamnum in pretio sunt hujus farinæ Doctores. An vero unicus ad probabilitatem tibi suffecerit; an tres quatuorve requiras, quid interest? Cum vix aliquam, ne dixerim nullam, invenire sit sententiam, quin complures ei, quamprimum lucem viderit, ut probabili illico subscripserint, quotquot nimirum probabilem sentiunt eo ipso, quo fuerit ab uno aliquo asserta. Bella profecto probabilitas extrinseca! nihilo meliorem esse intrinsecam, etsi *rationibus & argumentis congruentibus* niti venditent, facile evinces ex tot absurdis sententiis, quas illi velut probabiles, nos infra improbandas prostituemus. Nihil enim tam ineptum, tam absurdum vel insulsum, quin ex illa pseudo-regula, *quidquid est speculative probabile, est practice certum*, quam optime inferri queat, velut pium, certum & tutum; si, quod unus alterve, quem doctum vocitant & pium, Auctor docuerit, universim probabile esse dixeris juxta ante datam definitionem, & tale probabile eo ipso practice certum esse admittas.

§. XVI.

HÆc ubi admiseris, Deus bone! quam monstruosi partus tam monstruosa matre! Regula humanæ vitæ non tam erit statuendus Deus, hoc est, lex æterna, quam fabricatores fautoresque probabilitatum, seu probabilitas ab ipsis fabricata & defensa. Item Regula mentis humanæ non erit deinceps immutabilis; verum ubi tempus variabit vel locus, immo quoties unius alteriusve Probabilistarum cupiditati allubescet, variabit & illa. Præterea Principum leges, & Pontificum Decreta a *Placeto* hujusmodi Doctorum pendebunt. Quod deterius est, Deus ipse, seu legem spectas naturalem sive positivam, non erit habendus posthac legislator, nisi admodum dependens a limitationibus nimirum, interpretatiunculisque, quibus probabilitatum cusoribus Dei legem restringere, & ad curvas cupiditates incurvare placuerit. „ Si enim verum est (inquit Fagnanus) quod „ Laxones ajunt, jam opiniones probabiles erunt supra legem „ Dei & naturæ. “. Accedit & hoc; utilius erit conscientiæ suæ regimen cuipiam probabilitatum Patrono, quam vel ipsi Doctori gentium Paulo committere; hic quippe per viam veritatis solum tuto ducet; ille & per viam falsitatis, utpote probabilium, quæ sexcenties fallunt, nec tamen (ut putant) minus tuto, quam Apostolus per veritatis semitam.

§. XVII.

TRIBUNALIA quoque invertit monstruosa hæc opinandi libertas. Judex namque illi, cui libuerit, parti favebit;

modo ut sequatur sententiam, a qua stabit ad minus illius partis patronus, qui opinionem suam in tanta scribentium copia, unius cujuspiam auctoritate facillime tuebitur. Deinde incomparabiliter commodius fuerit, probabilitatem in ejusmodi Doctorum scriptiunculis; quin & unius solum indagare, quam veritatem aut justitiam e S. Scripturæ, Canonum, vel Legum monumentis eruere. Quapropter dictus Fagnanus id recte docuit: *Hæc doctrina reddit homines ignavos, eosque ab omni studio contemplandæ veritatis abducit; nam ubi primum quis in aliqua controversia morali intelligit extare opiniones probabiles, & se habere libertatem sequendi quam maluerit, licet minus probabilem ac minus tutam, non laborat pro veritate ulterius essequenda.* Postremo, frustraneus erit labor tam Theologorum; quam Jurisperitorum contendentium quippiam esse illicitum, quod unus aliquis, quem pium vocare lubet & doctum, licitum censuerit. Ex. gr. Probabilistarum quidam doceat, ad Beneficium etiam Curatum nequaquam eligendum esse dignissimum. Teneat alius, ad indicendum bellum sufficere jus probabile. Tertius doceat, pro intercessione ad Beneficium obtinendum, aliquid sine Simoniæ suspicione dari posse, & si quæ id genus alia; supervacaneam insumet operam, qui contrarium probare conatus fuerit, quia sententiæ illæ (si credimus) tutæ manebunt, modo vel unus, quem pium dicent, & doctum, illas contra mille defendendas susceperit.

§. XVIII.

VIDIT Fagnanus, quam nulla est veritas, in quam non grassetur probabilitas, si sententiæ probabilis jam dicta definitio, cum illa pseudo-regula subsistat; quare in hæc verba erumpit: *Cum enim nulla fere sit veritas moralis, quæ plausibili aliqua ratione oppugnari non possit; nulli dubium est, quin omnis regula morum possit everti ex libertate opinandi non modo in præceptis humanis, verum etiam in divinis & naturalibus, dum de ipsis interdum non occurrunt nobis rationes demonstrativæ: unde his temporibus eo res perducta est, ut nullus fere sit articulus in moralibus, in quo non sit varietas vel contrarietas opinionum; adeo ut in solo opere non ita pridem impresso Resolutionum Moralium Antonini Dianæ numerentur in unum collectæ quæstiones supra ter mille opinionibus, & Auctoribus pro utraque parte affirmantibus,* (a) *aut ambas esse probabiles, aut unam probabilem, & alteram probabiliorem, & in quibus fere omnibus agitur de peccato mortali, ut de Sacramentis, de censuris, de votis, de jejunio, de restitutione & aliis hujusmodi, quæ complectuntur universam fere materiam ad forum conscientiæ pertinentem. Quem scribendi morem passim observant & alii plures ex recentioribus Theologis.* Hæc Fagnanus. Ut non immerito Cardinalis Bona *in principiis vitæ Christianæ*, §. 46. *parte 2. incuset Magistros prurientes auribus* (*sic quippe laxitatum Patronos vocat*) *qui ut noxiæ libertati faveant, mandata Dei & Ecclesiæ tot limitationibus, & perniciosis interpretationibus convellunt, ut vix remaneat præcepto locus. Vivunt itaque homines, non sicut oportet, sed sicut volunt; quia tot jam sunt de humanis actibus opiniones, ut fere liceat quidquid lubet.*

§. XIX.

QUOD Prosper Fagnanus generalibus terminis dixit, specialibus exemplis demonstrare pergit eodem loco *num.* 335. ubi agit de innumeris fere opinionibus falsis; verba ipsius sunt: *Temerariis & scandalosis, quæ ex libertate eligendi quascumque opiniones probabiles tamquam ex equo Trojano in dies prodeunt, & quamplurimæ pallio probabilitatis tectæ traduntur in Scriptoribus nostri temporis, quæ revera non sunt tollerandæ.* En aliquas (omnes Dissertationis brevitas complecti nequit) e quibus velut ex ungue leonem discat quilibet, quousque in doctrina morum hallucinati sint hodierni animarum consultores, dum hac pseudo-regula seducti fuerunt.

§. XX.

ECCE quot doli inde scaturiunt. *Qui perdit aliquam authenticam Scripturam, licite potest aliam similem confingere ... Falsum accusatorem atque adeo testes & Judicem licere occidere, quando aliter oppressio innocentis impediri nequit .... Licitum est tam in judicio, quam extra judicium jurare cum restrictione mentali, non habito respectu ad intentionem ejus, qui petit juramentum.* Neque rebus civilibus sat cautum est ab hac pseudo-maxima toties nominata: *Neminem teneri aut jure naturæ aut legum restituere acceptum pro ferenda Sententia injusta ... Restituenda non esse damna, quæ tertius fecit nobis auctoribus. Famuli & famulæ domesticæ possunt occulte heris surripere ad compensandum operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.* Judicia pervertit: *Clarum & certum est Judicem non posse punire aliquem, qui secutus est sententiam probabilem.*

Vita in discrimen venit: *Posse quoque occidi, qui bona nostra eripit, etiam fugientem, modo pretiosum quid auferat ... Quibusdam casibus permitti acceptationem duelli ... Licet aliquando interficere adversarium, aut illum infamare (etiam illi imponendo falsa crimina) sine peccato mortali ... Ad defendendum honorem suum acceptare duellum, & occidere provocantem non est peccatum mortale ... Posse quempiam occidi, ut ejus impediatur alapa, aut percussio fustis .... Etiam Ecclesiastico & Religioso licere scientia ac virtute partum honorem tueri hominem perimendo, qui contumeliis atque calumniis illum impeteret.*

Nec rebus sacris parcitur; *Missam rite audiri, dum quatuor ejusdem partes eodem tempore audiuntur ... Absolvendos esse qui sunt in proxima occasione peccandi, tametsi incestus, absque obligatione ut sese sejungant, quando horum lapsus frequentes non sunt aut fere quotidiani, sed solum quoto mense semel atque iterum ... Licet sacramentaliter absolvere mediante tantum confessos; ratione magni concursus pœnitentium.*

Immisericordiam inducit: *Superfluum non est, quod homines servant pro status sui vel parentum qualitate habita vel adipiscenda; adeoque vix poterunt inter sæculares inveniri, qui superfluum habeant.*

Gravissima peccata excusat: *Ut actio quæpiam sit peccaminosa, oportet ut procedat ab homine, qui noscit & percipit quid boni malive in ea sit, & antequam id videat, aut animum reflectat, actio neque bona est neque mala.*

§. XXI.

HÆ quidem omnes ad verbum ex Fagnano: inter alias plurimas, quædam ibidem referuntur, quas ob nimiam absurditatem huic Dissertationi inscribere pudet. Tres tamen apud Fagnanum non repertas adscribimus. Primo: *Judicem in dijudicando partium jure, seu in ferenda Sententia posse, quam maluerit opinionem probabilem sequi, saltem quando opiniones sunt æque probabiles ex parte juris. Addo*, inquit idem Auctor, *posse modo juxta unam, & modo juxta aliam opinionem judicare secluso scandalo. Probabiliter*, ait idem, *etiam existimo Judicem posse judicare juxta opinionem minus probabilem ....* Secundo: *Vir doctus diversis secundum diversa, sententias opposita consilia dare potest.* Quidni igitur Advocatus in eadem causa secundum diversas sententias utrique parti patrocinari posset? ... Tertio: *Qui odio deposito benefacit proximo, & mala illius avertit, non videtur ad amorem internum obligatus.* Numquid igitur merito dictus Fagnanus alium quemdam Jurisconsultum laudat, *quod hic rotundis*, ut ait, *verbis affirmavit usum probabilitatum esse commentum diaboli ad enervandam vim præceptorum?*

§. XXIII.

QUIS igitur non videat, quantam imprudentiæ notam incurrit, quisquis probabilitatem velut regulam in agendo sibi præstituit? Nequaquam; ajunt Probabilistæ, omni namque sententiæ probabili assentitur *prudenter*, atque ita nullam non sequitur *imprudenter*. Hoc quidem palmarium eorum argumentum, quo mundum fascinarunt, invexeruntque complures opiniones *Christianæ disciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, & quo, in rebus ad conscientiam pertinentibus (cum Alexandro VII. loqui pergo) modus opinandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina.* Ast quam caducum & infirmum mox deprehendes, si cum Philosophis reflectas, assentiri cuidam sententiæ, nil esse aliud, quam omnibus, quæ tam pro illius veritate quam falsitate novimus, consideratis, determinari propter illa, ut veram potius judicemus quam falsam: fieri proinde nequit, ut assentiaris sententiæ, quæ tibi sit minus vel æque probabilis ac illius opposita. Tantum igitur abest, ut *prudenter* assentiaris propositioni minus vel æque probabili, ut nullo modo illi assentiri valeas. Huic accedit, quod assensum præbens sententiæ quantumcumque probabili merito formidet, ne assensus suus sit falsus, cum *omne probabile sit dubium. Imprudentiæ* itaque notam non effugiet, quisquis hunc in modum processerit. Verum ut & hoc donemus, quod hujusmodi assensum ægre feras vocari *imprudentem*, quia falsitas, de qua assensus tuus periclitatur, malum quidem erit, at judicio tuo non ita magnum. Grande tamen malum est, legem naturalem reipsa infringere, actionem in re notabili exercendo secundum opinionem; probabilem quidem, at fortassis a parte rei falsam. Fingas denuo ex. gr. probabile esse, quod hominem in rerum temporalium defensionem interficere licitum sit. Esto malum sit, at judicio tuo non ita magnum, falsitas de qua periclitatur assensus illius: Grande tamen malum est, hominem interficere, quem lex naturæ vetat occidi, cujus homicidii periculo te exponis. Hactenus fere de Probabilibus in jure naturæ.

§. XXIII.

NUNC de iis, quæ jus positivum concernunt. Quamvis dari ignorantiam juris positivi invincibilem, quæ & agentem contra illud, etiam divinum excuset, nullus dubitet; inepta tamen hæc est sequela: Ignorantia juris positivi excusare potest; ergo & probabilitas. Hæc quidem omnis ex ignorantia nascitur; haud equidem plane ignoratur juri positivo contrarium esse, quod in illud probabiliter impingere scitur. Non inficior Legislatorem humanum quibusdam in casibus controversis ita temperare legem suam potuisse, ut eam non obligare tum vellet. Verum an & quo casu id fecerit, quis ostendet? Nobis longe facilius fuerit ostendere, quod sine manifesta injustitia a Legislatore indulgeri nequeat, ut in quolibet celebris etiam probabilitatis casu quis possit modo hanc, modo oppositam, ut lubet, probabilitatem amplecti. Iniquus ex. gr. foret Legislator, qui eidem concederet, ut dum controvertitur de testamento minus solemni favore probabilitatis, ab intestato in hæreditatem hic succederet, & alibi patrocinio probabilitatis oppositæ ex testamento idem hæres foret.

EXPO-

(a) Auctorum vero, quorum meminit Diana, catalogum in limine suorum Operum præmisit; ducentos supra nonaginta sex enumerat.

EXPOSITIO
REGULÆ JURIS
In pari Delicto vel Causa, melior est conditio possidentis.
Vel ut alibi exprimitur: *In pari Causa possessor potior habetur.*

§. I.

Quid sit possessio, & in quo potissimum conditio possidentis sit melior?

POSSESSIO a Jurisconsultis dicitur detentio rei animo & affectu dominantis; & possidere dicitur, qui rem animo affectuque dominantis retinet. Qui vero alieno nomine retinet, nec se pro dominis rei detentæ gerunt, non tam possidere quam in possessione esse dicuntur: ut v. g. colonus, inquilinus, & similes, uti uno consensu docent juris Interpretes ad *L. 2. Cod. De Præscript. 30. vel 40. annorum.*

Ex hac possessionis descriptione patet, quod possessor, rem, quam possidet, retineat, eaque utatur tamquam *propria*. Hoc posito facile intelligitur, unde fiat, ut in controversia super rei possessæ dominio, probatio dominii non possessori, sed adversario incumbat. Quid enim publicæ tranquillitati magis consonum, quam ut is, qui rem aliquam *tamquam dominus* tenet & possidet, in illius detentione & possessione permittatur, donec probetur, quod injuste rem illam detineat & possideat? Quid insuper naturalius, quam ut Leges onus probationis injiciant illi, qui alteri rem, cujus usum jam pacifice obtinet, eripere, sibique asserere intendit?

Possidens igitur quamdiu in pacifica possessione permittitur, neque injusta possessio probatur, vice *domini* est; tametsi in rei veritate dominus non esset. Atque hinc præcipuum possessionis commodum, a Justiniano jam pridem notatum & expressum; *Commodum*, ait, *possidenti in eo est, quod etiamsi ejus res non sit, qui possidet, si modo actor non potuerit suam esse probare, remanet in suo loco possessio*, *§. 4. Instit. De Interd.* Quasi diceret, eam ob causam in *pari* causa melior est conditio possidentis, seu possessor potior habetur, quia probatio dominii, quæ ordinarie non exiguæ est difficultatis, non possessori, sed adversario incumbit; atque ipso non probante, in pari causa possessio & usus rei apud possessorem remanet, etiamsi forsitan res ad possessorem revera non pertineat.

Præterea ex ipsa rei possessione, præsertim notabilis temporis, & de cujus titulo non satis constat, præsumptio aliqua, maxime in foro externo pro possessore haberi debet. Leges enim nolunt ut temere & sine probatione præsumatur, quod quisquam re aliqua tamquam sua utatur, cujus revera dominus non est; sed econtra volunt, ut pro domino habeatur, donec sufficientia motiva in contrarium adducantur. Quæ rursus præsumptio facit, ut recte dicatur, in *pari* causa possessor *potior* habetur, seu *in pari causa melior est conditio possidentis.*

§. II.

Non sequitur: Judex possessionem rei a possessore auferre non potest, nisi Actor probet; ergo & possessorem juste retinet, donec Actor sufficienter contrarium probet.

PRIUSQUAM hanc consequentiam illegitimam ostendam, prænotatum cupio, animum mihi non esse, hic ostendere, aut determinare, qua ratione actore non probante Judices procedere debeant: num scilicet pro ratione dubii & juris teneantur rem dividere possessorem inter & actorem; sed unice hoc paragrapho evincere contendo, falsam & absurdam esse hanc consequentiam: *Actore non probante, Judex possessorem absolvit, & in possessione rei tuetur; ergo possessor juste rem retinere potest.*

In primis certum est, quod Judex interdum possessori rem adjudicare possit & debeat, & tamen possessor eamdem sine injustitia retinere nequeat. Quid enim si possessor *certo* noverit rem esse alienam, actor vero omni probatione destituatur? Quis ambigat, quin Judex ob defectum probationis possit, & sæpe debeat possessorem absolvere, actorum vero condemnare: & tamen possessorem eo casu rem juste retinere posse, nemo quamvis laxissimus dixerit.

Certum quoque est, quod ad obviandum fraudibus & fallaciis, litiumque multitudini, Respublica statuere queat, ut in quibusdam negotiis majoris momenti, non omnis generis probatio admittatur; sed ea duntaxat, quæ paucioribus contentionibus & difficultatibus subjacere creditur. Nullus tamen ausit asserere, debitorem, qui *certo* novit se obligatum, a debito esse exemptum, eo quod actor simili probationis genere destituatur. Ex. gr. Edicto Principum Belgii anno 1611. decretum fuit, ut quisquis disponere voluerit de re excedente valorem seu quantitatem *trecentorum* florenorum, sive per ultimam voluntatem, sive per quamcumque dispensationem inter vivos, id faciat in scriptis sive chirographo coram Notario, & testibus, sive aliis publicis personis pro rei dignitate, de qua agitur, qui super ea legitimum conficiat instrumentum, quod *solum* recipietur ad probationem rei gestæ; adeo ut nec Judices aliam probationem per testes super tenore instrumenti admittere possint: quis tamen dicet, idcirco reum omnino absolutum ab obligatione, quia forsitan actor chirographum perdidit; ideoque illud coram Judice reproducere non valens, Judex reum absolvere debet?

Fallissimum proinde & perniciosum est, *quod nemo cogatur solvere quid, nisi probetur debere, non minus in foro conscientiæ quam externo*: quemadmodum more suo secutus nonnullos Casuistas & Theologos docet Zoesius ad tit. Decretalium *De voto*, *nu. 50.*

Evidens quoque est, quod tametsi Leges statuissent, quod Judices deberent & possent possessorem absolvere, actore *plene* non probante; inde tamen nullatenus sequatur, quod possessor *dubitans* an res sit *sua*, possit rem possessam *integram* retinere: quia, ut jam dixi, modus probationis ab ipsa obligatione plane est disparatus, neque ipsam obligationem afficit vel immutat; sed tantum ostendit & statuit, quod ad obviandum fraudibus & litium multitudini in foro *externo* circa probationes observari consuevit.

Cum vero sufficiat, ut quis in conscientia obligetur, quod *sciat* obligationem subesse; sat apparet, nihil referre, utrum desint ea, quæ quidem requiruntur, ut Judici obligatio probetur, sed sine quibus obligatio esse, & possessori innotescere potest. Non sequitur proinde; Judex possessorem ob defectum probationis a restitutione rei absolvit; ergo possessor rem possessam sine injustitia retinere potest.

§. III.

Regula, In pari Causa melior est conditio possidentis, *nullum novum jus tribuit possessori rem retinendi.*

ILLA quorumdam Canonistarum, & Theologorum sententia, quod possessor, qui, pendente possessione, incipit *dubitare*, an res sit sua, eam possit manente dubio *integram* retinere, in eo vel maxime fundata videtur, quod credant, Leges *in dubio* rem aliquo modo in possessorem transferre, per hoc quod dicatur: *In pari causa melior est conditio possidentis*; unde unus illorum fatetur, *quod Regula non habeat vim ex Lege natu ræ; ex qua*, ait, *si procederetur debitor dubius, in bonis fortunæ teneretur solvere dimidium*. Verum quandoquidem Leges aliud non dicant, quam in *pari* causa meliorem esse conditionem possidentis; non apparet, quod Leges quid attribuant possessori, præter id quod ex natura rei possessioni annectitur. Commodum quippe possessionis in eo consistit, ut *paragr. 1.* ostendimus, quod actori, non possessori, probatio dominii incumbat: possessorque actore nihil probante in foro *externo* veniat absolvendum. Item, quod ex ipsa possessione, præsertim *notabilis* temporis, aliqua dominii *præsumptio* pro possessore habeatur: quæ duo independenter ab omni juris positivi constitutione possessioni annexa sunt.

Rationi enim naturali congruit, ut qui alium e possessione sua deturbare cupit, intentionis suæ justitiam probare teneatur: naturale itidem est, ut qui notabili aliquo tempore pacifice rem aliquam tamquam *dominus* possedit, pro domino præsumatur, quoadusque contrarium probetur.

Quod ergo in *pari* causa sit melior conditio possidentis, ipsa possessionis natura postulat; ut consequenter sæpe dicta regula solum exprimat, quod ex natura rei inest, ac per consequens nihil juris ad rem possessam potestate Legis in possessorem transferatur. Quod & exinde evincitur, quod hactenus in re sit inauditum, per possessionem jus aliquod auctoritate Legum in possessorem transferri, nisi *temporis continuatio*, aliaque ad *præscriptionem* requisita intervenerint.

Dum ergo nonnulli docent in *dubio*, vel etiam in *pari* causa possessorem rem *integram* retinere posse; quasi Leges tali casu possessori rem talem *totam* attribuant, falso principio, in nullo Juris textu fundato, innituntur. Quia, ut dixi, Leges nihil dicunt aliud, nisi in *pari* causa meliorem esse conditionem possidentis: quod sufficienter verificatur per hoc, quod actori probatio incumbat; quodque possessio præsumptionem dominii inducere soleat.

Sed opponet non nemo: Leges permittunt possessori in dubio rem retinere, ergo eam nec in totum nec in parte restituere tenetur. Resp. Leges non aliter rei detentionem concedunt, nisi eo sensu, quod in judicio ad dimittendum rem cogi nequeat, quoadusque rem alienam esse Judici sufficienter probetur. Hinc inferre, Ergo rem retinere potest in foro *conscientiæ*, admodum impertinens est; quia, ut paragrapho superiori ostendimus, res aliqua *injuste* sæpius retinetur, licet juxta Leges certum probationis genus requirentes, in judicio auferri nequeat.

§. IV.

Ex antedictis consectarium ostenditur, quod Regula: In pari Causa, &c. *potissimum sibi locum vindicet in foro externo.*

PRÆCIPUA possessionis commoda, ob quæ in *pari* causa melior dicatur conditio possidentis, eaque ex natura possessionis profluentia, duo esse *paragr. 2. & 3.* ostendimus: nimirum quod actori, non possessori ipsa dominii probatio incumbat; quodque ex ipsa possessione ordinarie aliqua dominii præsumptio pro possessore: quæ duo faciunt, ut recte dicat Regula: *In pari causa &c.*

Porro

Porro primum illorum ; non forum internum , sed externum concernere clarum est . Dum enim dicitur , actori probationem incumbere , id intelligitur , ut ipsi *Judici* probetur , possessorem rem injuste possidere : cum vero in foro interno possessori negotium non sit cum extraneo ; sed tantum secum , sive cum sua conscientia : unice considerandum & exponendum venit , quid *sibi* probetur , non vero quid alius Judici probare queat : atque adeo hoc ex capite Regula illa forum internum minime attingit .

Alterum ob quod in pari causa possessoris conditio melior dicitur , similiter forum externum potius , quam internum concernere ex ipsa natura præsumptionis facile ostenditur . Præsumptio enim est conjectura ex aliquo verisimili signo ad probandum assumpta , & quidem , quo signum est verisimilius , præsumptio fortior est . Quandocumque ergo in particulari casu , signum , cui innititur præsumptio , alicui constat esse falsum , respectu ipsius , in tali casu præsumptio in tali signo fundata cessat , juxta commune Dictum : *Veritati cedit præsumptio* .

Quandoquidem ergo præsumptio in casu præsenti fundetur in eo , quod conjectura sit , possessorem rem accepisse ex justo & legitimo titulo ; patet , quod rarius in foro interno præsumptio illa locum habere possit . Ut enim præsumptio in foro interno cesset , sufficit ipsi possessori innotescere , an juste vel injuste possideat . Quam scientiam cum possessores sæpius habeant , aut habere possint , facilius contingit , ut præsumptio hic cesset ; ac per consequens , Regula *In pari causa , &c.* quæ in hoc possessoris commodo fundatur , in foro interno locum habere nequeat .

Attamen interdum præsumptionem ex possessione *notabilis* temporis desumptam ; etiam in foro interno pro possessore facere posse dubium non videtur . Quid enim , si quispiam in rei alicujus possessione notabili tempore fuerit , nonne interdum contingere potest , ut ex illa tam diuturna possessione , accedente adversarii diuturno silentio , ipsi possessori fundamentum aliquod exurgat præsumendi & credendi , rem illam ad se legitimo titulo pervenisse , & e contrario titulum adversarii in aliquo esse defectuosum ; atque ita fiat , ut possesso aliquid conferat *in foro interno* ; quia scilicet ipse possessor aliquam fundatam conjecturam ex sua possessione , & adversarii silentio habere potest ?

Quomodo vero possessores procedere debeant , ut se in retentione rei in totum vel pro parte per similem conjecturam juvare queant , infra latius dicemus .

§. V.

Ex prædictis ulterius concluditur , quod Regula In pari Causa , &c. *male assumatur etiam in materia justitiæ , tamquam titulus sufficiens , qui possessorem ex speculativo dubio faciat practice certum .*

FIERI potest , ut aliquid sit dubium seu incertum , abstractum ab omnibus circumstantiis , quod quibusdam tamen certis circumstantiis concurrentibus certum & indubitatum fiat ; exempli gratia , dubium seu incertum esse potest , utrum hoc illove liquore valide baptizem , eo quod incertum sive dubium sit , num similis liquor *revera* sit aqua naturalis , & tamen si adsit necessitas baptizandi infantem , nec alius liquor haberi possit , dubium sive incertitudo tollitur , & practice concluditur , tali liquore baptismum in his circumstantiis posse & debere conferri . Quia licet incertum sit , utrum hic liquor sit materia baptismi , certum tamen est , quod in *necessitate* baptismus , etiam dubius , conferendus veniat , & consequenter materia dubia adhiberi possit .

Hoc similive modo , præsertim in materia justitiæ , non pauci Theologi ac Jurisconsulti occasione hujus Regulæ procedunt . Dicunt enim , qui bona fide rem quampiam possidere incepit , jamque dubitare incipit , num res sit sua , an aliena , posse manente illo dubio speculativo (ut ajunt) concludere certo *practice* , Ergo rem illam retinere possum . Quia *in pari causa* , sive ut alii loquuntur , *in dubio melior est conditio possidentis* : sive quod idem est , speculative quidem dubito , num res sit mea ; sed quia cum dubio concurrit possessio , practice certo concludo , rem illam posse retineri .

Verum ut argumentum illud concluderet , suppositum probandum esset , nimirum quod sicuti per accedentem necessitatem , materia dubia baptismi transit quodammodo in materiam certam , sive talem , quæ certo adhiberi possit & debeat : ita possessio efficiat , quod possessor rem , de qua dubitat num sit sua , quamque sine possessione sibi integram asserere non posset , accedens possessio faciat , ut certo retinere queat . Porro hoc sine fundamento assumi , ex antedictis non difficulter intelligitur . Probatum quippe fuit *paragr.* 3. per hanc Regulam , *In pari causa , &c.* possessori nihil de novo tribui , nihilque exprimi in Regula præter id , quod possessioni naturaliter est annexum : consequenter ex natura rei possessio , etiam notabilis temporis , possit relinquere dubium , num revera res sit mea ; immo non obstante illa possessione , possit esse verisimilius , rem esse alienam . Quo ergo titulo concludam , me certo posse retinere rem , ad quam alium æque aut plus juris habere credo , adeoque æque ac magis ad ipsum , quam ad me spectare : nec enim res ad nos pertinet , nisi in quantum juris ad illam habemus .

Sed dicent : Possessio facit ut res in dubio retineri possit , sive restitui non debeat juxta Regulam , *In pari causa &c.* Resp. Leges non aliter rem retinere permittunt nisi eo sensu , quod possessor *in judicio* ad dimissionem rei cogi nequeat , quamdiu Judici non probatur , possessorem rem injuste possidere ; non vero quod possessio aliquid juris possessori ad rem possessam tribuat , ut supra *paragr.* 3. dictum fuit , & per consequens , possessio dubium relinquere potest , num hic & nunc rem illam in conscientia retinere possit ; eo quod stante possessione vere dubium subesse queat , num res non sit aliena : neque Leges ullibi permittant , vel decernant per possessionem ante completam præscriptionem aliquid juris in possessorem transferri , quo sibi securitatem in conscientia asserere potest .

Igitur nec ex natura rei , nec ex lege positiva habetur , quod possessio sit titulus sufficiens , etiam in materia justitiæ , ut ex speculative dubio faciat practice certum ; sive quod aliquis dubitans , utrum res sit sua , & consequenter utrum tamquam suam sibi asserere possit , ob nudam possessionem in praxi concludere possit : Ergo in conscientia retinere possum .

§. VI.

Quomodo Possessores in dubio , num res sit aliena , in foro interno procedere debeant ?

JURE positivo per nudam possessionem , saltem ante completam præscriptionem , nihil quidem juris in possessorem transferri *paragr.* 3. ostendimus , possessionem tamen notabilis temporis propter præsumptionem dominii ex ipsa resultantem aliquod subinde pro possessore facere posse , etiam in ordine ad forum conscientiæ , *paragr.* 4. dictum fuit .

Ut ergo dubitans de proprietate rei possesse , secure & juste procedat , expendere tenetur argumenta ac motiva tam pro se , quam contra se militantia ; quibus & argumentum quod ex sua diuturna possessione , ac adversarii silentio desumi potest , merito adjungitur . Quibus omnibus rite & juste expensis , secum statuat judicetque , utrum res ad se , an adversarium æque verisimiliter , aut verisimilius spectet ; sive quis ipsorum plus minusve juris ad rem possessam habere videatur . Hoc cognito , facile etiam intelliget , utrum in totum vel pro parte , & pro qua parte res possessa restituenda veniat . Si enim ex argumentis clare appareat , rem adversarii esse , indubie tota restituenda erit : si vero jus dubium maneat , pro ratione dubii dividi debebit ; vel in se vel in æquivalenti , quia in tantum res nostra est , in quantum juris in illam habemus , & in tantum aliena , in quantum alteri jus in illam competit .

Hinc collige , fieri posse ut etiam in dubio major pars non possidenti restitui debeat . Quid enim si aliquid quidem juris pro possessore appareat , sed tamen omnibus mature consideratis , etiam præsumptione , quæ ex sua possessione & adversarii silentio haberi potuit , plus juris pro non possessore habeatur ? Indubie res tali casu pro parte majori *non possessori* restituenda erit ; utpote cui plus juris ad illam rem competere creditur , quam possessori .

Ex quo ulterius concluditur , quod saltem spectando forum *internum* , non semper in dubio sit melior conditio possidentis : unde nec Regula in Jure Canonico ullibi reperitur expressa his terminis : *In dubio , &c.* sed *in pari Causa melior est conditio possidentis* .

Quinimmo , nec semper in *pari* causa melior est conditio possidentis ; quia cum nuda possessio in foro *interno* non operetur , nisi in quantum ex illa possessor fundatam aliquam conjecturam habere potest credendi rem illam ad se legitimo titulo pervenisse , uti ante notatum fuit , consequens esse possessionem nihil possessori contribuere , si adeo exigui sit temporis , aut adeo clare ipsi possessori constet , quo ex titulo res ad se pervenerit , ut nulla fundata conjectura ex titulo haberi queat : quo casu in pari causa par erit conditio utriusque , nihil pro possessore faciente possessione ; utpote quæ tali casu ad fundandam intentionem pro possessore sit inefficax .

Nec refert quod Regula generaliter dicat : *In pari causa , &c.* quia omnis definitio seu Juris regula vel ex eo capite periculosa est , *eo quod parum sit ut non subverti possit* , quia ordinarie nimirum plurimas exceptiones patitur .

Denique hic merito notandum , quod si teste Doctore Mellifluo *Epist.* 82. *plerisque , immo cunctis pene sapientibus contingere soleat in rebus videlicet dubiis plus alieno quam proprio credere judicio* ; indubie si possessores , qui de re possessa dubitant , sint justitiæ amantes in discussione super re a se possessa , alieno potius , quam proprio credent judicio ; semper nimirum timidi , ne per proprium interesse judicium eorum corruptum esse contingat (*a*).

§. VII.

Regula : In pari Causa , &c. *nulla ratione extra materiam justitiæ locum habere potest .*

PLURA sunt , quæ clare evincunt , Regulam , *In pari causa ; &c.* extra materiam justitiæ in foro conscientiæ militare non posse , sive quod possessio in materia aliarum virtutum , sive obligationem in dubio nihil contribuere queat , ut aliquem ab obligatione eximat .

Primo

(*a*) Sed quæri potest , utrum qui bona fide rem possidet , cujus verus dominus ignoratur , teneatur lege naturali , rem illam largiri pauperibus ? Responderi solet , quod non teneatur lege naturali ; ratio hæc est , quod solus sit verus dominus , qui ratione dominii de re illa possit disponere , porro cum dominus ille non appareat , tunc habetur quasi non existeret , quapropter in ea hypothesi nemo est , cui res illa magis sit propria , quam illi , qui eam bona fide possideat . *Bona fides* , inquit Lex , *tantundem possidenti præstat , quantum veritas , quoties Lex impedimento non est* . Digest. lib. 50. tit. 17. *de divers. Reg. Jur.* Leg. 136. Cum ergo ille , de quo agitur , sit bonæ fidei possessor , lex naturalis ei non indicat rem illam pauperibus esse distribuendam ; ex eo quod ad alterum possessorem , sed ignotum , res illa pertineat : alioquin in eo casu bona ipsius fides esse desineret .

Primo quidem, quia ratio, quæ facit quod poſſeſſio in materia juſtitiæ ſubinde pro poſſeſſore aliquid contribuere poſſit, in materia aliarum virtutum obtinere non poteſt; quia ut ſæpius dictum eſt, ratio illa deſumitur ex præſumptione, quæ in materia juſtitiæ ex poſſeſſione notabilis temporis, & diuturno adverſarii ſilentio ſubinde oritur. Hæc vero præſumptio ex poſſeſſione non profluit, niſi quia nullus præſumitur detinere rem animo & affectu dominantis, ſive poſſidere, niſi revera ſit dominus: ubi ergo de dominio aut quaſi dominio rerum temporalium non agitur, nullam præſumptionem aut conjecturam poſſeſſio inducere poteſt; quinimmo ubi de rebus hujuſmodi non agitur, nec poſſeſſio proprie dicta eſſe poteſt. Ex omnium enim Juriſconſultorum ſententia, poſſeſſio tantum dicitur earum, quarum dominium aut quaſi dominium, ſive ut *propria* poſſunt haberi. Cum igitur Regula noſtra expreſſe agat de poſſidente, patet etiam hoc ex capite, non poſſe extra materiam juſtitiæ eam trahi; quandoquidem extra illam materiam nullus poſſeſſor dicatur.

Quod vero quidam dicant, in materia aliarum virtutum in dubio occurrere *poſſeſſionem libertatis* contra obligationem legis, in Jure inauditum eſt; nec in ullo textu Juris vel veſtigium occurrit poſſeſſionis libertatis, quæ a libero arbitrio agendi unum aut alterum dicitur. Quare nec ullibi in Jure, ubi de dubio agitur extra materiam juſtitiæ, ulla poſſeſſionis ipſius libertatis ratio habetur; ſed generaliter dicitur tutius eſſe amplectendum, ut *parag. ſeq.* oſtendetur. Cum tamen ſi poſſeſſio libertatis eſſet attendenda, nunquam aut raro daretur caſus, ut recte notat Fagnanus: *ut quis teneretur tutiorem partem eligere, & hoc præceptum tam crebro a ſacris Canonibus inculcatum, eſſet ludibrio poſitum, ut cum Baldo loquar:* " inquit Fagnanus ad *Cap. Ne innitaris, tit. De Conſtitutionibus, num.* 193.

Adhæc, nonne æque ſe exponit periculo committendi contra legem, v. g. præcipientem certis diebus ab Eccleſia indictis abſtinentiam a carnibus, qui dubius in die Jovis, an tranſacta ſit media nox, comedit carnes, quam qui in die Sabbati ſimiliter dubitans an media nox exceſſerit, carnes manducat? Quid, quæſo, amplius in priori caſu facit poſſeſſio libertatis, ut conſcientiam pacificet, quam in poſteriori? Nonne æque in primo quam in ſecundo caſu manet dubius de obligatione, & conſequenter in utroque caſu, ſi non obſtineat a carnibus, ſe committit periculo agendi contra legem, adeoque & peccat? Quia juxta Regulam lumine naturali notiſſimam, non ſolum peccatur, malum determinate eligendo, ſed etiam illius mali periculo ſine juſta cauſa ſe exponendo.

Merito proinde Proſper Fagnanus, poſtquam oſtendit in *quantas abſurditates ſuos propugnatores conjiciat aſſertio, quod in foro conſcientiæ homo ſit manutenendus in poſſeſſione ſuæ libertatis & famæ contra Deum & legem*, dicit: *valde mirandum eſſe quod nonnulli Confeſſores in foro Sacramentali talem theoricam in praxi ſervare & docere non vereantur in perniciem animarum.* Ad *Cap. Ne innitaris, tit. De Conſtitutionibus, num.* 200.

Illud ſane amplius mirandum, quod etiam hodie poſtquam a Fagnano, aliiſque adeo claris argumentis oſtenſum eſt. Regulam *In dubiis, &c.* extra materiam juſtitiæ nullatenus extendi poſſe, adhuc reperiantur, qui ſimilem theoricam docere pergunt.

Mirum! quantas laxitates, & quantam conſcientiæ libertatem principium illud in moralibus induxit, ut videre licet apud Fagnanum, plures ex pernicioſis ſententiis ſuper principio illo fundatis referentem dicto loco *num.* 174.

§. VIII.

Probatur ex Jure Canonico, in dubio ſive facti, ſive juris, nulla habita ratione poſſeſſionis libertatis, tutius ſemper eſſe ſequendum.

ANimus in præſenti non eſt, ex Jure naturali, Scriptura ſacra, aut ſanctorum Patrum auctoritate adſtruere neceſſitatem ſequendi in dubio, quod tutius & ſecurius exiſtimamus, ne vel eo ſolo titulo peccemus, quod ſine juſta cauſa periculo peccandi nos exponamus; id enim alii jam pridem abunde præſtiterunt, ut Diſſertatione præcedenti oſtenſum eſt: ſed ſolum animus eſt oſtendere, quod Jus Canonicum generaliter decernat, in dubio ſive *juris* ſive *facti*, non attendendo *poſſeſſionem libertatis*, procedendum eſſe juxta Regulam lumine naturali clariſſimam; nimirum, *In moralibus ſequendum eſſe quod tutius & ſecurius exiſtimamus.*

Terminis adeo evidentibus in Jure Canonico Regula illa pluribus locis proponitur, ut vix ullus probabilitatum patronus id negare auſus fuerit; ſed ad neſcio quas gloſſas & reſtrictiones recurſum habuere.

Quidam enim illorum dixerunt, Regulam illam reſtringendam eſſe ad caſus in Jure expreſſos, quaſi Pontifices illa ſua Deciſione jus poſitivum de via tutiore ſequenda in certis caſibus conſtituiſſent. Sed hanc reſtrictionem vel ſola Decretalium lectio refellit. Legenti enim *cap.* 12. *tit. De Homicidio* patebit, quod exiſtente dubio de incurſa irregularitate ex homicidio, Pontifex reſponderit, injungendum eſſe Presbytero, ut in ſacris Ordinibus non miniſtret, non ex ratione ſpeciali concernente ſacrorum Ordinum miniſterium, ſed hac generali: *quia in dubiis ſemitam debemus eligere tutiorem.*

Similiter in *cap.* 18. *eod.* reſpondit Pontifex, Sacerdotem, de quo dubitabatur, num cauſam homicidio dediſſet, a Sacerdotali officio debere abſtinere, non ex aliquo motivo *ſpecialiter* cauſam irregularitatis concernente, ſed ex ratione fundata in principio illo generali & univerſali: quod ubi prævidetur periculum impingendo in legem, *tutius & ſecurius eligere debeamus*; pro ratione enim ſubjungit: *cum in hoc caſu ceſſare ſit tutius quam temere celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur.* Similiter in *cap.* 3. *tit. De Sponſalibus*, exorto dubio de valore cujuſdam matrimonii, decidit Pontifex, conjuges ſeparandos ex ratione: *quia in his*, inquit, *quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus.*

Ex his igitur, & aliis mox citandis textibus Juris clarum eſt, quod Pontifices Regulam illam: *In dubiis, quod tutius & ſecurius exiſtimamus, tenere debeamus*, aſſumpſerint tamquam certum & indubitatum principium, ſecundum quod ſive in materia irregularitatis ſive matrimonii, aliave, caſus occurrentes deciderent. Unde gloſſa poſt expoſitionem caſus dicti *cap.* 3. ſubjungere non dubitat: *Notandum ergo, quod in dubiis ſemper tenendum eſt illud, quod ſecurius eſt & certius.*

Quod vero Pontifices rationem *poſſeſſionis* nullam habuerint, infiniti propemodum Juris textus probant, & quidem in *cap.* 5. *tit. De Clerico excommunicato miniſtrante*; quamvis Epiſcopus, de quo agebatur, eſſet in poſſeſſione libertatis communicandi cum fidelibus, tamen dicitur deponendus, *quia in dubio non geſſit ſe pro excommunicato.* Similiter in *cap.* 18. *tit. De Homicidio*, non obſtante quod Presbyter eſſet in *poſſeſſione* munus Sacerdotale exercendi, ſtatuitur, ut ſi decerni non poſſit ex cujus ictu percuſſus interiit, debeat tamquam homicida haberi, etſi forte homicida non ſit, & a Sacerdotali officio abſtinere debeat ex ratione ſubjecta: *tum in hoc caſu ceſſare ſit tutius quam temere celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur.* Pariter in *cap.* 12. *tit. eodem*, Presbyter erat in poſſeſſione functionis majorum Ordinum; & tamen ob ſolum dubium, utrum irregularitatem incurriſſet, decernitur, quod in Ordinibus illis non poſſit ulterius miniſtrare; quia *in dubiis*, inquit Pontifex, *ſemitam debemus eligere tutiorem.*

Ex quibus patet Pontifices judicaſſe, in dubio ſequendum eſſe, quod tutius & ſecurius exiſtimamus, nulla poſſeſſionis habita ratione.

Sed dicent forſan nonnulli, textus Juris, qui dicunt in dubiis eligendam eſſe ſemitam tutiorem, loquuntur de dubio *facti*, non de dubio *Juris*. Reſp. textus Juris indifferenter de uno & altero loqui nam v. g. in dicto *cap.* 5. *tit. De Clerico excommunicato miniſtrante*, occurrit dubium Juris; nimirum, an ſententia excommunicationis lata a Delegato non præmiſſa monitione, & ante intimationem, liget, nec ne; & tamen in hoc dubio deciditur, *Epiſcopum debuiſſe tutiorem partem eligere.*

Similiter in Clementina *Exivi, de Verb. Sign.* in dubio meri Juris, nimirum an Fratres Minores teneantur ſub præcepto peccati mortalis ad ea obſervanda, quæ in Regula verbo imperativi modi negative vel affirmative appoſito inſeruntur? Pontifex eamdem regulam ſequendam eſſe dicit: *Nos itaque attendentes*, inquit, *quod in his, quæ animæ ſalutem reſpiciunt, ad vitandos graves remorſus conſcientiæ pars ſecurior eſt tenenda, &c.* Ex quibus patet æque in dubio Juris quam in dubio facti hanc regulam a Pontificibus fuiſſe aſſumptam: nec mirum, quia æquale periculum eſt impingendi in legem occurrente dubio Juris, quam dubio facti; ac per conſequens, in utroque caſu ex eadem ratione ſequenda via tutior, ne alias ſcilicet exponamus nos ſine juſta cauſa periculo impingendi in legem.

Illud ſane ridiculum eſt, quod nonnulli dicere non verentur, in citatis Juris locis agi de dubio ſpeculativo, non vero de dubio practico, quid enim evidentius quam Pontifices ideo dicere in caſibus ibidem relatis eſſe dubium practicum, qui erat dubium ſpeculativum? hoc eſt, quia dubitatur, v. g. num Sacerdos homicidium commiſiſſet, inde Pontifex concludit, eſſe dubium practicum, ſive dubium, utrum Sacerdos officio Sacerdotali fungi poſſet, an vero ab eo abſtinere debeat: & quia tale dubium practicum erat, reſolvit Pontifex potius eſſe abſtinendum, ex ratione, quia in *dubiis ſemitam debemus eligere tutiorem.*

Ex his omnibus manifeſtum eſt, Jure Canonico in foro conſcientiæ non eſſe probatam hanc Regulam: *In dubiis melior eſt conditio poſſidentis*; ſed generaliter tamquam principium lumine naturali notiſſimum, propoſitam & probatam eſſe hanc Regulam: *In dubiis quod tutius & ſecurius exiſtimamus, tenere debemus*; ſive quod in idem recidit: *In dubiis ſemitam debemus eligere tutiorem.*

Et licet in materia juſtitiæ, ut ante dictum eſt, poſſeſſio notabilis temporis ſubinde aliquid facere queat; tamen nec in illa materia in dubio ſemper in foro conſcientiæ pro poſſeſſore judicandum eſſe, ſuperius ſæpius diximus; ſolumque poſſeſſio facit, ut ob præſumptionem ex ipſa reſultantem, motiva ex parte poſſeſſoris interdum augeantur, ob quæ contingat, ut vel dubium tollatur; vel ſi dubium remaneat, ex poſſeſſione aliquid veriſimilitudinis pro poſſeſſore exurgat, qua conſiderata etiam in hac materia, quod certius & ſecurius exiſtimamus, in dubio tenere debemus: ne alia & hic nos ſine cauſa exponamus periculo impingendi in legem juſtitiæ. Dum enim juxta dicta §. 6. poſseſsor manente dubio circa proprietatem rei poſseſsæ, quo veriſimilitudine juris rem dividit, ſupponitur certus eſse, ſaltem moraliter, quod ipſi jus aliquod veriſimile ad rem poſseſsam, correſpondens parti rei, quam retinet, competat; adeoque non dubie, ſed ex morali certitudine, rem illam retinendo, procedit.

Hactenus dictis non obſtat *cap.* 18. *tit. De Cenſibus*; immo potius eo confirmantur. Cum enim ex parte Archiepiſcopi Compoſtellani quæreretur, in qua menſura quidam vota ſua ad beati Jacobi peſſolvere deberent; Reſpondit Pontifex. Si ad varias & diverſas menſuras hujuſmodi vota perſoluta fuerint *quod volentes ad minorem, non ſint cogendi ut ad majorem perſolvant quoniam*, inquit, *cum hujuſmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius ſunt a viris Eccleſiaſticis exigenda, ne tamquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.*

Quis vero dubitet, hoc ſecurius & tutius eſse interrogantibus, adeoque Pontificem juxta dictam Regulam reſpondiſse?

REPAGULUM CANONICUM
ADVERSUS

Nimiam Exemptionum a Juriſdictione Epiſcoporum extenſionem:

Cui præmittitur brevis diſcuſſio hujus Propoſitionis: Quocumque titulo quis Beneficium Eccleſiaſticum mediante temporali aſſequatur, Simoniam Jure naturali prohibitam incurrit. Hoc temporale ſi PENSIONEM voces, IN VOCE, non IN RE, diſtinctio erit.

PRÆFATIO
HISTORICO-APOLOGETICA.

CUM 24. Decembris nuper elapſi diſtributæ eſſent Theſes De Simonia, *29. ejuſdem me Præſide propugnandæ, intellexi aliqua in Theſibus illis a nonnullis Academicis redargui; quin & die immediate præcedente diem Diſputationibus præſtitutam, indicatum mihi fuit, finalia verba Concluſionis ſecundæ etiam ipſis Confratribus meis J. U. Doctoribus ita videri expreſſa, quaſi per illa negaretur Pontifici & Epiſcopis omnis plane conſtituendæ Penſionis auctoritas: ea propter eoſdem J. U. Doctores deſiderare, ut ante Diſputationum inchoationem aliquam verborum explanationem præmitterem, qua mentem meam ſuper verbis illis clarius exponerem. His intellectis, tametſi nullatenus crederem verba illa ſenſum illum præ ſe ferre, ſtatui tamen, potius verba illa delere, quam diminutæ per me Pontificiæ aut Epiſcopalis poteſtatis vel umbram permittere; præſertim cum verba illa per modum cujuſdam conſequentis ex præcedentibus Concluſionis verbis ſollummodo eſſent adjecta; nullumque per hanc expunctionem veritati præjudicium generandum crederem, eo quod mentem meam in materia Penſionum abunde expreſſiſſem in Libello* De Simonia circa Beneficia.

Nullo proinde inſtigante aut monente, finalia verba Concluſionis ſecundæ occultanda cenſui, non quod aliquid falſi, aut Superiorum auctoritati contrarium verbis illis expreſſum crederem, ſed ut umbraticæ illi quorumdam opinioni occurrerem, omnemque offenſionis lapidem amoverem.

Idiſum ſignificavit Strictum Juris Collegium in litteris ſuis ad Illuſtriſſimum D. Internuntium, quibus prædictas Theſes una cum enarratione rei geſtæ tranſmiſit; quarum litterarum hæc erat concluſio: Hæc eo ſcribimus, ut ſi quæ forte Theſis ante dictam correctionem ad manus veſtras devenerit, conſtare Illuſtriſſimæ Veſtræ Gratiæ poſſit, quam prompte & Præſes & Facultates noſtræ occurrere voluerint illis, quæ vel in ſpeciem ſupradictas auctoritates (*Pontificiam & Epiſcopalem*) lædere poſſe viderentur. *Adhæc Illuſtriſſimus D. Internuntius per litteras Stricto Collegio de ſua in Sanctam Sedem obſervantia gratias egit. Cumque eidem Illuſtriſſimo 20. Januarii per occaſionem me adeſſe contigit, & ſermo de his Theſibus incidiſſet, dixi me non credere verba finalia Concluſionis aliquam Pontificiæ auctoritatis præferre diminutionem: mox reſpondit, ſe quoque non videre, quid in illis Sedem Apoſtolicam offendere potuiſſet.* Neque enim, *inquiebat*, verbis illi Pontifici negatur poteſtas juſta de cauſa conſtituendi Penſiones. *Cumque repoſuiſſem, quod licet id quoque mihi certo haberem perſuaſum, voluiſſem tamen ob quorumdam licet parum fundatam ſuſpicionem, verba illa delere, ut ſic læſæ Pontificiæ auctoritatis etiam umbra a me amolirer: ſummas mihi pro mea in Sedem Apoſtolicam obſervantia gratias egit. Sicque ſcena de Theſibus illis peracta fuit: & nihil amplius auditum, quouſque Eximius quidam in Theſibus ſuis ſcenam illam renovare cœpit.*

Cumque nihil in occulto in ſcena illa a me actum ſciam, ipſe tamen Eximius dicere audet: Facta tua particularia, quæ hanc ſcenam ſunt concomitata ſileo, quia noſter ordo amoris nequidem oculta propalat vitia, ut proximus diffametur.

Bene habet, Eximie Pater: Veſter ordo amoris occulta non propalat vitia, ut proximus diffametur, & interim proximum in ſuſpicionem vitiorum occultorum adducere, immo tamquam infectum vitiis occultis infamare permittit.

Hunc profecto recte ſuum dixit amoris ordinem, non Auguſtini: qui ſi occulta vitia etiam vera propalare vetat; quanto magis prohibet confingere non facta? Niſi forte detractor habendus non ſit, qui de Eximia veſtra Paternitate diceret palam: Facta ejus particularia ſileo, quia noſter amoris ordo nequidem occulta propalat vitia, &c.

Quid enim aliud hæc inſinuant, quam ſi quis aperte diceret: Facta habet particularia digna redargui; ſed ea ſingulatim a me dici prohibet amoris ordo. Præterea, ſi occulta ſileres; quid ſilendum magis occultandumque oportuit, quam quod ipſemet, ne palam fieret, occultatum fuiſſe a me agnoſcis: quod etſi reprehenſione digniſſimum fuiſſet (contrarium ex ipſo D. Internuntio jam audivimus, & infra amplius patebit) non plus in Auguſtiniano amoris ordine mihi objici jam poterat, quam ipſimet Auguſtino ſua qualibet doctrina retractata. Propitius ſit mihi Deus ab hujuſmodi Cenſoribus, ſi quid aliquando in libris aut dictatis publicis exciderit imprudentius; quando etiam privata mea & occultata ſcrutantur in lucernis.

Verum amplius obſtupui, mecumque obſtupuit Academia ad hæc Eximii Patris verba: Quid tibi tandem perſuadebunt homines Antipa-Pales, ut per te faciant quod ipſi facere erubeſcunt. *Hic ut homines Anti-Papales proſcindi, quos immediate ante* ſelectiſſimos menſales meos *dixerat, circumſtantiæ atque verborum expreſſio dubitare vix ſinebant.*

Proinde verba illa præferebant, duos e præcipuis hujus Academiæ Viris & Magiſtris, tamquam homines Anti-Papales, *ſeu adverſarios Papæ palam traduci; ipſiſque affingi per Eximium hujus Academiæ,*

Magi-

Magistrum, quod ne unus quidem ex tota illa adversariorum phalange, quæ tot annis Viros, illos, præsertim apud Sedem Apostolicam odiosos reddere studuit, unquam attentare præsumpsit. Quis adhæc non obstupescat? Sed erro forsan in verbis tuis. Non istos, inquies, sed alios mente intelligo homines Anti-Papales: *ita quidem primariis quibusdam Academiæ Viris te professum fuisse intelligo.*

Sane ut vera sit tua, hæc, Eximie Pater, privata professio, num tuus ordo amori permittit, sic verba adornare, ut in viros innocentissimos atque selectissimos *calumniæ atrocissimæ conjectæ videantur.*

Dicis, Eximie Pater, Præpositi nostri nunquam permittunt corrodere Claves S. Petri. *Utinam! Sed utinam aliquando vigilantes illi Præpositi evigilent, ut cohibeant vafrum illum scribendi modum, quo adornatis verborum ambagibus & involucris, Virorum spectantissimorum fama & doctrina impune corroditur & laceratur.*

Huic præfationi Apologeticæ consultum duxi adjicere brevem discussionem Propositionis, ex Thesibus meis de Simonia desumptæ: Quocumque titulo, sive Collationis, sive permutationis, sive resignationis, quis Beneficium Ecclesiasticum mediante temporali assequatur, Simoniam jure naturali prohibitam incurrit. Hoc temporale si Pensionem, voces, in voce, non in re, distinctio erit.

Quo vero æquius judicet Lector de hac Propositione, neque obtingat, quod fieri solet, ut de parte avulsa aut truncata aliter, quam si de ea judicetur, ut toti suo adhærente, visum fuit disputationem integram, cui præfata Propositio inseritur, hisce subjicere.

Hasce denique & Præfationem Apologeticam, & Præfatæ Propositionis discussionem una præmittendas censui, ut notam Anti-Papalis *inique mihi impactam a me & scriptis meis amolirer. Quod vel maxime hic necessarium judicavi, cum in eo versaturus sim argumenti, scilicet Exemptionum,* Canonicum *illis objiciens* Repagulum, *unde, ex ullo, suspicio mihi nascitur fore ut prædicta imminutæ auctoritatis Pontificiæ nota scriptum meum aspergatur.*

DISPUTATIO
DE SIMONIA.

Conclusio prima.

Materia Simoniæ sunt res spirituales, aut spiritualibus annexæ. Prioris generis sunt, v. g. Sacramenta, divina Officia, Clavium potestas, aliaque similia. Pro horum administratione temporale exigere, procul dubio Simoniacum est. Quapropter Synodus Tridentina decernens dispensationes *gratis* dandas esse, nullum jus novum induxit; sed jus naturale, cui etiam summus Pontifex subjicitur, declaravit. Consequens etiam est, Canonicos, aliosque Ecclesiæ Ministros divina Officia intuitu rerum temporalium persolventes, ab omni affectu Simoniaco non esse immunes: & hinc ulterius consentaneum esse facile ostendemus, Canonicos frequentantes Officia, quibus distributiones quotidianæ sunt annexæ, neglectis illis, quæ hujusmodi distributionibus carent, non esse ab omni Simoniaco affectu alienos.

Conclusio secunda.

Res temporales spiritualibus annexæ materiam constituunt Simoniæ; quia rebus illis temporalibus venditis, etiam spirituales, quibus annectuntur, venditæ censentur: quare qui Præbendam sive jus percipiendi fructus Canonicatui, aliterive Beneficio Ecclesiastico annexum vendit aut emit, ipsum Canonicatum vendere aut emere censetur: unde quocumque titulo sive collationis, sive permutationis, sive resignationis, quis Beneficium Ecclesiasticum mediante temporali assequatur, Simoniam jure naturali perhibitam incurrit. Hoc temporale si *pensionem* voces, *in voce*, non *in re* distinctio erit.

Conclusio tertia.

Nec tantum Beneficii Ecclesiastici collatio, sed etiam admissio ad ejus possessionem materiam constituit Simoniæ; hinc Concilium Lateranense III. in *cap. 9. tit. h. t. Horribile nimis est*, inquit, *quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere: ita ut pro Episcopis, vel Abbatibus, seu quibusdam personis Ecclesiasticis ponendis in sede, seu introducendis Presbyteris in Ecclesiam, aliquid exigatur*. Et Innocentius III. in *cap. 26 h. t.* rescribit Episcopo Cantuariensi, ut *pravam* consuetudinem, per quam pro *investitura* Archidiaconi & minores Decani certam pecuniæ quantitatem sibi dari vel solvi postulant, studeat abolere. Similiter consuetudinem exigendi a novo Canonico convivium confratribus exhibendum, priusquam ad integram fructuum perceptionem admittatur, reprobat Gregorius IX in *cap. 29. tit. h. t.* & Honorius III. cum intellexisset *in Leodiensi Ecclesia consuetudinis esse, ut si quis Canonicus fieri voluerit, oportet eum Præposito & Decano determinatam pecuniam exhibere; & hoc de investituris Ecclesiarum & Altarium Archidiaconos & Diaconos facere intellexisset*: scribens Alexander (a) Episcopo & Clero Leodiensi, hanc consuetudinem tamquam *detestabilem*, & Simoniacam reprobavit: præcipiendoque mandavit, *quatenus tam prava consuetudo de cætero apud illos nullatenus conservetur, sed modis omnibus annihiletur*. Habetur hæc Epistola *tom. 12.* Spicilegii Dacherii *pag.* 158. Quibus consonat Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 14. De Reformat.* Ex his concludimus, non esse probandam consuetudinem hodiernam, qua quidam Archidiaconi, Decani & Canonici in admissione ad possessionem, certam summam pecuniæ in suum privatum commodum ab admittendis ad possessionem exigunt.

Conclusio quarta.

Munus, cujus interventione Simonia committitur, alius est *a manu*, aliud *a lingua*, & aliud *ab obsequio*, *Can. 8 Caus. 1. quæst. 1.* Ratione muneris *a manu* Simoniacus est, qui pro obtinenda remissione debiti sive contracti, sive contrahendi, confert aut procurat alicui Beneficium. Item Canonici, & Abbates, qui Pastoratum conferunt alicui ea conditione expressa vel tacita, quod minori portione Decimarum erit contentus, aut augmentum *competentiæ* non exiget. Item, qui ad terminandam litem sic transigunt, ut unus Beneficium pacifice possideat, alter vero nudas expensas litis exsolvat. Munere *a lingua* toties incurritur Simonia, quoties ad preces alterius confertur Beneficium eo fine, ut per hanc collationem favor rogantis in utilitatem privatam habeatur, v. g. ut eo mediante ad officium aliquod aut Beneficium perveniatur. Munere *ab obsequio* incurrunt Simoniam, qui obsequium sive temporale, sive spirituale exhibent Patronis aut Collatoribus nullo aut minore salario, spe consequendi Beneficium in compensationem exhibiti obsequii.

Conclusio quinta.

Qui mediante temporali spirituale consequitur, Simoniacus est, sive id detur per modum *pretii*, sive *motivi*, uti per proscriptionem Propositionis 45. & 45. inter 65. declaravit SS. D. N. Innocentius IX. Nihil quoque interest, num temporale detur Collatori, an alteri: modo detur, ut per illud ad Beneficium perveniatur. Hinc Simoniaci sunt, qui mediante aliquo munere venantur amicitiam vel favorem illius, quem sciunt auctoritate apud Collatorem valere: licet id etiam in causam piam daretur aut promitteretur, v. g. in exstructionem aut ornatum alicujus Ecclesiæ, vel usum Religiosorum: si modo detur, ut eo mediante gratiam illius communitatis ineat, eaque media ad dignitatem Ecclesiasticam sibi viam pandat. Sicuti hujusmodi muneris interventione promotio ad Beneficium inficitur labe Simoniæ: ita quoque qui hujusmodi seu directa, seu indirecta a cujus muneris promissione ad officia Reipublicæ ascendunt, & juxta usitatam juramenti formulam jurant, *quod pro officio assequendo, nec pecuniam, nec quicquam aliud obtulerint, promiserint, aut dederint; aut offerri aut promitti fecerint; nec dabunt, cuicumque tamdem, nec directe nec indirecte, aut alio quocumque modo*; a perjurio exempti non sunt.

Conclusio Impertinens.

Facultas Parisiensis, ut induceret Prælatos Ecclesiæ ad abusum inveteratum tollendum, scripsit: Nolite subdolas hominum voces audire, sic dicentium: Prædecessores nostri, qui erant notabiles viri reputati, istud permiserunt; sufficit nobis vivere ut ipsi: procul dubio istud argumentum diabolicum est, & infernalis hæc persuasio: vos illorum exitum ignoratis, an bonus vel malus fuerit. *Utinam hoc monitum attendant, qui hodie subdolis illis hominum vocibus nimium auscultant;*

(a) Alexander ille, de quo eo loci agitur, est Alexander III. qui obiit anno 1281. postquam summum gessit Pontificatum per annos xxi.

PARS PRIMA.

DISCUTITUR SEQUENS PROPOSITIO:

Quocumque titulo sive Collationis, sive Permutationis, sive Resignationis, quis Beneficium Ecclesiasticum mediante temporali assequatur, Simoniam jure naturali prohibitam incurrit. Hoc temporale si Pensionem *voces*, in voce, *non* in re *distinctio erit.*

§. I.

Expenditur primum membrum superioris Propositionis.

ISCUTIENDÆ positionis ex Conclusione secunda Thesium mearum desumptæ duo statuenda membra, quorum primum hoc paragrapho breviter probandum, his verbis expressum erat.

Quocumque titulo sive collationis, sive permutationis, sive resignationis, quis Beneficium Ecclesiasticum mediante temporali assequatur, Simoniam jure naturali prohibitam incurrit.

Hæc positio, in quantum hic Simoniam *jure naturali* prohibitam asserit, difficultatem haud patitur; communique Canonistarum, ac Theologorum calculo comprobatur.

Certum quippe ac indubitatum est, juxta modernam Ecclesiæ disciplinam, jus percipiendi proventus Ecclesiasticos Titulis Ecclesiasticis *consequenter*, ut ajunt, esse annexum: ac proinde jus ad proventus seu præbendam temporalem, mediante temporali obtineri non posse, ni una mediante temporali obtineatur Titulus Ecclesiasticus. Quod jam pridem notavit Doctor Angelicus dicens 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 4. *Rebus istis, quæ spiritualibus consequenter sunt annexæ, venditis, intelliguntur etiam spiritualia venditioni subjici.* Rationem reddit Paschali II. *Caus.* 1. *quæst.* 3. *Can.* 7. *Quisquis*, inquiens, *horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

Ea propter B. Petrus Damiani *Lib.* 3. *Epist.* 13. & *Lib.* 5. *Ep.* 13. quosdam Cappellanos Ducis Gothofredi suo tempore exagitare non dubitavit tamquam *hæreticos*, *Satanæ prædicatores*, *& Apostolos Anti-Christi*, eo quod pertinaciter dogmatizarent, proventus Episcopatus mediante temporali absque emptione ipsius Episcopatus comparari posse: *Venalia siquidem sunt*, inquiebant, *unde sint divites*, (Episcopi) *gratis accipiunt, unde fiant Sacerdotes.*

„ O novum Schismaticorum genus, exclamat Damiani, & os „ sacrilegum æterni silentii censura damnandum "! Post hæc Alexandrum II. urget, ut tamquam „ novus Josue evaginato „ Canonici mucronis gladio prosternat istos Amalecitas, tollat- „ que e tartareæ amaritudinis aconitu, ne ferale illud venenum „ faucibus influat parvulorum ". Hujus suæ censuræ fundamentum consonum rationi ex Sancto Thoma jam adductæ, subjicit: „ Cum aliquid sub venialitate suspicitur, & illud procul dubio „ comparatur, quod ex necessitate subsequitur. Ad hoc enim „ Pastoralis Ecclesia cuique committitur, ut ad ejus regimen ob- „ tinendum consecratione firmetur. Et ad hoc sine dubio col- „ latæ pecuniæ commercium spectat, ad quod is, qui promo- „ vendus est, aspirat.

Concilia ac rationes P. Damiani probans Alexander II. tamquam alter Josue novos illos Simonis discipulos Petri gladio percussit, ut idem Damiani testatur. „ Impudentissimum proinde „ prætextum detestamur eorum (verbis loquor Concilii Remen- „ sis) qui de solo proventu, reque temporaria Canonicatus se „ pacisci dicunt; cum ea spirituali tam arcto sit annexa vincu- „ lo, ut non magis ab ea divelli queat, quam in nomine vivo „ manente corpus a sua anima ". *Ann.* 1583. *De Sim.* §. 6.

Detestandum hunc prætextum pluribus insequi supersedeo; tum quia in Libello meo De Simonia circa Beneficia, & administrationem Sacramentorum illum fusius refutavi; tum quia Eximius Thesista, cum quo mihi in præsenti quæstio est, prætextum illum mecum detestatur; agnoscitque Præbendam temporalem *consequenter* Titulo Ecclesiastico annexam, mediante temporali, citra Simoniam jure divino prohibitam comparari non posse: ita enim in Thesibus 7. Septembris 1685. defensis Conclus. 33. loquitur: *Simonia alia est juris divini, humani altera; primum incurrit, qui temporale vendit spirituali consequenter* annexum.

Neque referre an per modum pretii temporale interveniat, admittit Eximius Pater. Immediate enim præmiserat: *Dare temporale pro spirituali, tamquam motivum conferendi illud, Simonia est.*

Inconteflatum ergo manet primum positionis meæ membrum, nimirum: *Quocumque titulo, quis Beneficium Ecclesiasticum mediante temporali assequatur, Simoniam jure naturali prohibitam incurrit.* Idque sive temporale per modum motivi, sive per modum pretii interveniat.

§. II.

Ostenditur, secundum membrum Propositionis necessario consequi ex primo.

PRIMO Propositionis membro, de quo paragrapho præcedenti actum, subjunxi alterum, tamquam priori evidenter inclusum, his finalibus Conclusionis verbis expressum: *Hoc temporale si Pensionem voces, in voce, non in re distinctio erit.*

Eximius Thesista licet priorem Conclusionis partem probet; consequens tamen inde eductum, mirum! quanto clamore exagitet.

Proh Deus bone, exclamat! *ergone semper Lovanii aliquid novi.*

Sed amabo te, Eximie Pater, quo te tuus abripit clamor? Ergone te judice aliquid novi, atque spernendæ novitatis fœtus, dicere illum *voce, non re* eximi a Simonia, qui reipsa Beneficium mediante temporali assequitur, modo temporale illud callide & astute *Pensionem* dixerit?

Mirum profecto artificium! En duo sunt, quorum uterque mediante notabili pecuniæ summa sibi ad Beneficium Ecclesiasticum aditum paravit. Alter eorum homo simplex, hujusque artificii ignarus, pecuniam promissam nominare *Pensionem* nescivit; hic Simoniæ *juris divini*, nulla humana auctoritate, etiam Pontificia purgandæ condemnatur. Alter vero nonnihil astutior summam promissam *Pensionis* vocabulo cohonestare novit: hunc si Simoniæ juris divini seu naturalis insimules, eumque voce non re a priore distingui dixeris, exclamatur: *Proh Deus bone ergone semper Lovanii aliquid novi?* Sed ego: Proh Deus bone! ergone Lovanii texuntur ac consuuntur nova semper Simoniarum pallia? Ergone posthac Simonia non in re, sed in verbis sita erit? Licebitque in posterum Ecclesiasticis ad munia Ecclesiastica permutationis, resignationis, aliove titulo *mediante temporali* impune & citra Simoniæ labem ascendere, modo temporale hoc *Pensionem* dicere noverint?

Verum ulterius clamando pergit Eximius, & tamquam absurdissimum ex præfata mea assertione infert: *Igitur qui mediante pensione assequitur Beneficium Ecclesiasticum, Simoniam jure naturali prohibitam incurrit?*

Bene habet, Eximie Magister. Patere ut verbo uno te compellem: qui mediante temporali, seu summa pecuniæ, sive per modum pretii, sive per modum motivi Beneficium Ecclesiasticum assequitur, nonne, te judice, Simoniam *juris divini* incurrit? Qua igitur ratione a simili Simonia eximes illum, qui mediante temporali, quod *pensionem* vocat, assequitur Beneficium Ecclesiasticum?

Si Juri studuisti, Canonistarumque commentarios aliquando vel obiter pervolvisti, nonne intelligis pensionem esse quid temporale; quamdam nimirum quantitatem pecuniæ a resignatario, v. g. resignanti annue præstandam?

Consequenter, nonne luce ipsa meridiana clarius est, quod qui mediante pensione, id est, mediante annua pecuniæ præstatione ejusque addictione, Beneficium Ecclesiasticum assequitur, ille mediante temporali ad Beneficium perveniat?

Si ergo Simoniæ juris divini reus est, qui mediante temporali, etiam per modum motivi Beneficium Ecclesiasticum quocumque titulo assequitur; qua specie, vel umbra disparitatis eximemus a pari vitio, qui mediante notabilis summæ pecuniæ addictione sibi ad Beneficium viam parat, modo hanc summam dixerit *pensionem*? Ni forsan omnia, quæ in sacris Litteris & Ecclesiæ Decretis contra Simoniam dicuntur, verbis, non in re sita esse dixerimus.

Sed replicabit forsan eximius Pater: Qui alteri annuam pecuniæ summam *pensionis* nomine addicit, eam promittit sub ea conditione, si Pontifex aut Episcopus annuat. Sit ita; sed numquid Pontificis aut Episcopi auctoritate a Simonia eximi poterit, qui ad Beneficium Ecclesiasticum *mediante temporali* intravit? Numquid fatente Eximio Patre, ac suffragante saniorum Canonistarum, Theologorumque turba, incurrit Simoniam *juris divini* nulla humana potestate dispensabilem, qui *mediante temporali* ad Ecclesiasticum Beneficium sibi viam parat?

Quomodo igitur juxta Eximium Patrem summus Pontifex a Simonia purgare poterit resignationem vel permutationem Beneficii, quam quis per addictionem alicujus *rei temporalis*, nimirum notabilis summæ pecuniæ, impetravit? Licet enim honesto pensionis vocabulo hoc temporale palliare studuerit, semper tamen manet verum, hujusmodi resignatarium seu permutantem *mediante temporali* ad Beneficium Ecclesiasticum intrasse; ac per consequens, quacumque auctoritate etiam interveniente, tali verissime exprobari poterit: *Pecunia tua sit tecum in perditionem: quoniam existimastis donum Dei*, sive Beneficium Ecclesiasticum *pecunia possideri*, seu acquiri.

§. III.

§. III.

Ex ſecundo Propoſitionis membro conſequens non eſt, omnem omnino Penſionis creationem eſſe Simoniacam, aut omnes, qui Beneficium Eccleſiaſticum ſuſcipiunt cum onere ſolvendi annuam Penſionem, eſſe Simoniacos.

EX ſecundo propoſitionis meæ membro, *Hoc temporale ſi penſionem voces, in voce, non in re diſtinctio erit*, infert Eximius Pater: *Ergo penſionum creatio eſt Simoniaca contra jus naturæ indiſpenſabile*. Atque hinc ulterius inclamando ſubinfert: *Ergo damnas univerſum, condemnas ipſum Eccleſiæ Caput, Urbis & Orbis Pontificem penſionum Eccleſiaſtico more creatorem, ac indultorem ſanctiſſimum; quo te tuus abripit calamus, tuus abripit zelus?*

Conſequi ergo credit Eximius ex hac mea poſitione, omnem penſionis creationem eſſe Simoniacam contra jus naturæ indiſpenſabile.

Sane, cum Eximius Theſiſta me his verbis interpellet: *An non ſtudes Juri, clariſſime Domine?* non indignetur, ſi pari jure interrogem: An non ſtudes, vel ſaltem ſtuduiſti Philoſophiæ, Eximie Magiſter? An non a Profeſſoribus tuis audiviſti: Quod in topicis non procedatur a certa ſpecie ad genus diſtributum?

Hoc tamen argumenti genere uti Eximium Patrem, dum ex allegata mea poſitione inferre tentat, omnem penſionis creationem Simoniacam eſſe, facile intelliget, qui vel obiter Concluſionem, de qua in præſenti agitur, totam expenderit.

In dicta Concluſione dictum fuerat: *Quocumque titulo ſive reſignationis, ſive permutationis, quis Beneficium Eccleſiaſticum mediante temporali aſſequatur, Simoniam jure naturali prohibitam incurrit*. Huic aſſertioni immediate tamquam ex priori conſequens ſubjicitur: *Hoc temporale ſi penſionem voces, in voce, non in re diſtinctio erit*.

Nonne omnibus evidens eſt, totum quod de penſione hic dicitur, reſtringi ad penſionem, quæ reipſa correſpondet illi temporali, quo mediante Beneficium Eccleſiaſticum obtineretur? Quid evidentius quam *hoc* referre vocem *temporale* ſecundo Concluſionis membro expreſſum, ad temporale, de quo in priori membro ſermo fuerat?

Conſequenter evidens eſt, ſermonem duntaxat inſtitui de penſione, quæ reſpondet temporali, *quo mediante* quis Beneficium Eccleſiaſticum aſſequitur, ſive per cujus addictionem ſeu promiſſionem aliquis ſibi viam ſternit ad Beneficium; vel per quam inducit reſignantem, ſaltem per modum motivi, ut in ſuum favorem Beneficium reſignet.

Ad hanc igitur formam argumentum Eximii Patris reducitur: Illa penſionis creatio, *qua mediante* quis Beneficium Eccleſiaſticum aſſequitur, eſt Simoniaca; ergo omnis penſionum creatio eſt Simoniaca. Hoc vero argumentum eſſe a certa ſpecie ad genus diſtributum, intelliget qui advertat, non omnem penſionem eſſe illam, *qua mediante* quis Beneficium Eccleſiaſticum aſſequitur; neque omnes, qui penſionem ſolvunt, aſſequi Beneficium mediante penſione.

Quod ut clarius intelligatur, dico, illum *mediante penſione* aſſequi Beneficium, cui per promiſſionem ſeu oblationem penſionis inducit aliquem ſaltem per modum motivi, ut in ſuum favorem Beneficium reſignet: adeoque mediante illa promiſſione ad Beneficium ſibi viam parat. Illum vero, qui alias legitime ad Beneficium vocatus, penſionem juſta de cauſa per Superiorem Beneficio impoſitam ſuſcipit ſolvendam, ad Beneficium *mediante penſione* non pervenire aſſero, ſed Beneficium cum onere penſionis a Superiore legitima de cauſa impoſito ſimpliciter ſuſcipere, & conſequenter, talem penſionem non eſſe illam, *qua mediante* quis Beneficium aſſequitur.

Inepte ergo ex mea poſitione concluditur: *Ergo penſionum creatio eſt Simoniaca contra jus naturæ indiſpenſabile*; niſi una aſſeratur, nullam poſſe creari penſionem, niſi correſpondentem *temporali*, *quo mediante* quis Beneficium Eccleſiaſticum aſſequitur; ſive omnem penſionem eſſe rem temporalem, qua mediante ad Beneficium Eccleſiaſticum intratur: quo nihil inſulſius imperitiuſque dici poterit.

Si enim vel leviter Canones, Canonumque Commentatores pervolvantur, quid erit apertius, quam penſiones juſtis de cauſis per Superiores *ex officio* Beneficiis aut perſones imponi? ut is quidem, qui Beneficium aſſequitur, penſionem ſolvere teneatur, nequaquam tamen per penſionis promiſſionem ad Beneficium ſibi viam paraverit. Exemplo rem declarare juvat: Aliquis ab Epiſcopo, aliove ſuo Superiore, legitime vocatur ad Paſtoratum, quem modernus poſſeſſor ſenio confectus deſerere meditatur; ſed cum hic mediis temporalibus ſit deſtitutus, ſtrenuamque in vinea Domini operam naraverit, juſtitiæ, æquitatique conſonum judicatur, ut illi portio aliqua fructuum in alimentationem auctoritate Pontificis vel Epiſcopi reſervetur: huic juſto pariter ac æquo Superiorum judicio ſi ſe ſubjiciat Clericus, Paſtoratum cum hoc onere legitima auctoritate impoſito ſuſpiciens; nec ipſe reſignatarius, nec penſionis reſervatio, vel in ſpeciem Simoniæ labe inficientur.

E contrario erit aliquis, qui deſiderans titulo v. g. reſignationis aſſequi Canonicatum, poſſeſſorem illius ſive per ſe, ſive per alium ſuper reſignatione Canonicatus in ſuum favorem ſæpius tentat, intelligitque tandem, animum illius a reſignatione in ejus favorem non alienum, modo ſummam pecuniæ (qua ſimiles Canonicatus inter profanos rerum ſpiritualium licitatores æſtimari ſolent) ex ſuo Canonicatu diſtillare poſſit.

Eccleſiaſticus hic avidus Canonicatus aſſequendi, ſummam millium aliquot v. g. florenorum, penſionis nomine, Canonico offert; qua facta oblatione, reſignatio inter ipſos concluditur, Superioris auctoritate firmanda. Poſteriori hoc caſu reſignatarium Simoniacum eſſe aſſero, neque enim Beneficium Eccleſiaſticum cum onere per Superiorem impoſito, ut in priori exemplo, ſimpliciter ſuſcipit; ſed per temporale, tamquam motivum ut minus, ad Beneficium Eccleſiaſticum ſibi viam paravit: quod Simoniacum eſſe contra jus naturale, non negabit, ut credo, Eximius Pater. Quis enim adeo ſtolidus aut mente captus, qui non videat reſignatarium ſimili caſu per temporale tamquam motivum ad Beneficium Eccleſiaſticum aſcendere, illamque reſignationem in ſuum favorem *gratis* non obtinuiſſe?

Quare nec ſuperveniens Pontificis aut Epiſcopi approbatio, ſeu confirmatio, unquam efficiet, ut non ſit verum hujuſmodi reſignatarium per temporale ad Beneficium intraſſe; reſignationemque per oblationem & promiſſionem notabilis ſummæ pecuniæ, ſaltem per modum motivi, in favorem reſignatarii impetratam fuiſſe.

Sit igitur hæc concluſio: Qui ad Beneficium Eccleſiaſticum Canonice vocatus, illud cum penſionis onere per Superiorem juſta de cauſa impoſito ſuſcipit, Simoniacus non eſt; qui vero mediante promiſſione penſionis Beneficium Eccleſiaſticum aſſequitur, Simoniam juris divini nulla Superioris auctoritate purgandam incurrit.

§. IV.

Exempla Penſionum, *quæ in antiquis Eccleſiæ monumentis occurrunt, nullatenus favent* Penſioni, *qua mediante, quis Beneficium aſſequitur.*

IN magno Chalcedonenſi Concilio, actione decima, & duodecima, a Patribus examinata & diſcuſſa cauſa Baſſiani Epiſcopi Epheſini, & Schephani in locum illius electi; cum placuiſſet, eo quod uterque contra Regulas factus eſſet Epiſcopus, neutrum eorum dominari, neque præeſſe ſanctiſſimæ Epheſiorum Eccleſiæ, glorioſiſſimi Judices dixerunt: „ Removebuntur quidem „ a ſancta Epheſiorum Eccleſia Baſſianus & Stephanus Reverendiſſimi; habeant autem dignitatem Epiſcopi, & ex reditibus „ memoratæ ſanctiſſimæ Eccleſiæ, *nutrimenti gratia & conſolationis, annis ſingulis ſolidos aureos ducentos* accipiant: alter „ vero, ſecundum Regulas, ejuſdem ſanctiſſimæ Eccleſiæ Epiſcopus ordinabitur". Omnis ſancta Synodus exclamavit: „ Hæc „ juſta ſententia, hæc juſta forma, hæc bene habent (*a*).

En penſionis Eccleſiaſticæ exemplum ab univerſali Concilio probatum, & Concilii auctoritate Eccleſiæ Epheſiorum impoſitæ, atque ab Epiſcopo præficiendo perſolvendæ; nequaquam vero per aliquem Baſſiano aut Stephano oblatæ, aut promiſſæ, ut ea *mediante* ſibi ad Epheſiorum Cathedram viam panderet.

Plura ſimilia Penſionis Eccleſiaſticæ præformata exempla in eadem Synodo memorantur (de quibus in libello De Simonia circa Beneficia *part.* 2. §. 2.) eamdem plane Penſionis Eccleſiaſticæ Regulam exprimentia.

Si Sancti Gregorii Epiſtolas conſulamus, non obſcura quoque Penſionis Eccleſiaſticæ reperientur veſtigia. Et quidem Epiſcopos per Illyricum conſtitutos monet S. Gregorius, ut Confratres ſuos, quos e propriis Sedibus furor hoſtilitatis expulerat, quoſque diverſarum neceſſitatum anguſtiæ comprimebant, ſecum in Eccleſiaſticis ſuſtentationibus ſuſcipiant. Non quidem, ait, ut per communionem Epiſcopalis throni dignitas dividatur; ſed ut ab Eccleſia juxta *poſſibilitatem ſufficientiæ debeant alimenta percipere*. Lib. 1. *Epiſt.* 43.

Similiter cum idem ſanctus Pontifex intellexiſſet, quemdam Epiſcopum tanta capitis paſſione laborare, ut muniis Epiſcopalibus crederetur non ſufficere, ne languente Paſtore grex inſidiatoris laniandus dentibus exponatur, ſollicite optabat, ut alius in locum languentis ordinaretur: *Sic tamen, ut quouſque eumdem Epiſcopum in hoc ſæculo vita tenuerit, ſumptus ei debiti de eadem Eccleſia miniſtrentur*. Lib. 2. *Epiſt.* 7.

Et rurſus clariſſima lineamenta Penſionis Eccleſiaſticæ, *auctoritate Judicis* in alimentationem Eccleſiaſticorum juſtis de cauſis impoſitæ. Quibus plura ſimilia, tum in veteribus, tum in recentioribus Conciliorum Decretis, ac Pontificum Decretalibus habentur. Penſionis vero, quæ a conventione partium initium ſumit, reſignationique perficiendæ, ut minus per modum motivi, ſubſervit, nullum in Conciliis aut Pontificum Decretalibus vel veſtigium reperiretur: quinimmo hujuſmodi penſionem Jure Canonico poſitive reprobatam eſſe, *paragr.* 6. ex ipſo Juris textu, tum conformi Canoniſtarum interpretatione evincam.

§. V.

Penſiones, *quibus mediantibus ad Beneficium Eccleſiaſticum aſcenditur, fundamentum non habent in Cap.* 21. *tit.* De Præbendis.

SCANDALOSAS illas hodiernas Beneficiorum nundinationes, quæ ſub fucato *Penſionum* titulo palam & impune frequentantur, præcipuum ſuum excuſationis prætextum habere in Reſponſo Innocentii III. relato in *Cap. Niſi eſſent* 21. *tit. De Præbendis*, notum eſt.

Unde jam pridem ad Capitulum illud obſervavit antiquus Juris Canonici Gloſſographus: *Occaſione hujuſmodi proviſionis* (de qua in dicto Capitulo) *aſſumunt quandoque aliqui occaſionem male faciendi*.

Idipſum prævidens Pontifex reſolutioni ſuæ præmittendum cen-

(*a*) Ut hoc Decretum intelligatur, adire non pigeat, quæ D. Van-Eſpen *Tom. VII.* hujuſce editionis, *Differt. in Conc. Chalced.* §. 13. *act.* 12. erudite elucidavit, ubi *de convoc. & actis Concilii Chalcedonenſis* diſceptatur.

censuit : *Nisi essent Viri providi & honesti , tam qui ordinationem fecerunt , quam illi , circa quos facta ordinatio in Ecclesia vestra super negotio Prioratus ; ordinationem illam valde suspectam propter* exempli perniciem *haberemus*.

Videndum igitur , num ordinatio , de qua in præfato Capitulo , quam Pontifex non uno adhibito moderamini *tolerat*, quamque propter *exempli perniciem* valde suspectam habebat , quæque , si ulla , in Jure Canonico hodiernis pensionariis favere videtur : videndum , inquam , num hæc ordinatio , Pontificisque *tolerantia*, vel apparenter faveant pensioni , quæ a compositione Partium initium sumit ; vi cujus ad Beneficium quis sibi viam pandit.

Casus erat : Vacante quodam Prioratu , duo fuerunt electi in Priorem . Causa commissa fuit duobus Judicibus delegatis . Ut negotium facilius posset componi , Patres compromiserunt in Judices illos delegatos , ut nimirum quæstionem potius ex arbitrio boni viri , quam ex stricto Jure deciderent , Judices illi retenta sibi Jurisdictione delegata , & una ex Partium compromisso assumpta potestate arbitraria , post concertationem diuturnam , ordinaverunt circa unum de duobus electis , ut ipse habeat Prioratum ; alter vero viginti libras perciperet annuatim de reditibus Capituli , & quadraginta libras perciperet annuatim de reditibus Prioratus . Quid evidentius , quam pensionem per hanc ordinationem officio Judicum , sive arbitrorum laudo fuisse impositam ? Eamque consequenter initium non habuisse a pactione Partium ; nec per illius promissionem seu addictionem , ipsum Prioratum , aut ejus pacificam possessionem vel retentionem fuisse impetratam.

§. VI.

Ex veterum Canonistarum sententia , Pensiones , quæ a pactione Partium *initium sumunt , improbantur in Cap.* 21. tit. De Præbendis.

RESPONSUM Innocentii III. in *Cap. 21. tit. De Præbendis* , nullatenus favere *Pensionibus* , quæ initium sumunt a *pactione Partium* , seu quibus mediantibus ad Beneficium Ecclesiasticum ascenditur , superiori Paragrapho abunde ostensum fuit : hoc vero Paragrapho ostendam , quod ex antiquorum ac recentiorum Canonistarum sententia similes pensiones , etiam *positive* in prædicto Pontificis Responso sint improbatæ .

Illud innuit una ex conditionibus , sub quibus Pontifex ordinationem (de qua in prædicta Decretali) tolerandum censuit . *Quia igitur , ait , hæc ordinatio ab omnibus est recepta , possuntque licite Prior & Capitulum de proventibus suis propter causas prædictas , non quidem* ex pactione partium , *sed* ex jussione Judicum *provisionem hujusmodi exhibere*.

Ad quæ verba reflectens antiquus Juris Canonici Glossographus, ait : *Ex pactione Partium non liceret , nec eam tolerasset Papa ; sed quia Judicis auctoritate factum fuit , & ad tempus sustinetur* .

In eamdem sententiam ab annis amplius ducentis scripsit celebris Jurisconsultus Joannes de Imola , qui ad *Cap. 21. De Præbendis num.* 19. probans ordinationem , cujus meminit prædicta Decretalis , monendum censuit : *Oportet tamen , ut hujusmodi compositiones super Beneficiis & Beneficialibus , ad hoc ut valeant, & a Simonia excusentur , capiant principium ab auctoritate Superioris , & non a pactione Partium , ut probat hæc littera , ibi* , non quidem ex pactione partium , sed ex jussione Judicum , *Quamobrem qui prius faciunt inter se compositionem , & postea adeunt Judices , ut interponant auctoritatem , non excusantur secundum bona conscientiam , quominus incidant in vitium Simoniæ*. Hæc Joannes de Imola , quem sequitur Prosper Fagnanus ad *cit. Cap. 21. num.* 5. citans pro eadem sententia Antonium de Butrio, qui sub initium sæculi xv. Commentarios in Decretales scripsit .

Hæc eo fine adducta sunt, ut me a singularitatis ac novitatis nota purgarem , quam Eximius Magister , forsan in Canonistarum Commentariis admodum hospes , tam fidenter mihi affingit; eo quod asseruerim , *Pensionem* , quæ a *pactione Partium* initium sumit , sive qua mediante quis Beneficium Ecclesiasticum assequitur , Simoniacam esse .

Dico itaque cum præcitatis Canonistis , promissionem pensionis , quæ a *pactione partium initium sumit* ; sive qua mediante aliquis inducit alterum , saltem per *modum motivi* , ut in suum favorem resignet Beneficium, Simoniacam esse : Pensionem vero quam Superior *ex officio* Beneficio imponendam censet , nec Simoniacam , nec injustam esse; si modo quæ ad justitiam pensionis requiruntur , conditiones concurrant , quas in libello De Simonia circa Beneficia *parte* 2. fuse recensui .

§. VII.

Ex modo procedendi Pensionariorum , evincitur plurimas hodie Beneficiorum Resignationes sub Pensione , *de Simonia admodum esse suspectas*.

MALITIAM Simoniæ præcipue in eo consistere , quod res spiritualis in ordinem rerum temporalium redigi videatur , innuit Princeps Apostolorum ipsorum Simoniacorum Ducem *Act. cap. 8. vers.* 20. his verbis repellens : *Pecunia tua sit tecum in perditionem , quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri* . Quis vero , nisi forte acceptæ aut accipiendæ pensionis amore excæcatus , neget per usitatam hodiernam pensionum praxim eamdem inordinationem plerumque committi .

Nonne ad oculum patet , resignantes & permutantes æstimare Beneficia sua penes proventus annuos , eosque temporali pensione compensatos aut æquatos velle , non alias ac si res mere temporales in foro appretiarentur , atque pretii suppletione ad æqualitatis terminos reducerentur.

Ulterius per Simoniam fit , ait sanctus Gregorius , *lib. 7. Epist. 111.* „ ut nulla de actu probatio , nulla sollicitudo de moribus , „ nulla de vita discussio : sed solummodo dignus , qui dare pre- „ tium suffecerit , existimetur " . An non idem est pensionum effectus ? Nonne prima , ne dicam unica , est pensionariorum in Beneficiorum resignatione aut permutatione cura , quis ampliorem ac pinguiorem pensionem dare velit ,

Sit Clericus aliquis moribus ac eruditione quantumvis excellens, qui Beneficium non ambiat ; qui proventus , ac reditus Ecclesiasticos consideret , ut Ministrorum sustentationi deputatos , & quod reliquum est , pauperum usibus applicandum : si pensionem proventibus Beneficii proportionatam annuere nolit , a Beneficio excludetur .

Nonne quoque constat , per pensionum praxim , æque ac per Simoniam , pauperibus plerumque ad Beneficia aditum intercludi ? Quid enim experientia evidentius , quam pensionarios illos passim quærere , qui pensionem non tantum annuere volunt , sed de illius annua solutione securitatem dare possunt . Immo frequenter pensionariis nec hoc sufficit ; sed eum invenire student , qui si non expresse, saltem tacite pensionis redemptionem addicat : aut ut minus ex circumstantiis colligant , eum ad redimendum esse inclinatum . Quod cum a pauperibus non sperent , etiam illis, tametsi optime merentibus , Beneficia sua resignare cavent.

Quid plura ? Nonne ingenue fatendum est per pensionarios hodie eo rem pene redactam , ut dicere liceat cum Alexandro II: „ Nulli unquam Clerico , quamvis Religioso , quamvis scientia „ & moribus prædito Ecclesiasticum Beneficium conceditur (ego „ dico resignatur) nisi ei , qui *profano pecuniæ* (pensionis) *mu-* „ *nere* illud emere studuerit : fitque Ecclesia & res ejus ita vilis „ merx a negotiatoribus ad vendendum exposita.

PARS SECUNDA.

De Repagulo nimiæ Exemptionum extensioni objecto.

CAPUT PRIMUM.

Proponuntur variæ Regulæ in materia Exemptionum a Canonistis communiter receptæ.

REGULA PRIMA.

Episcopus de Jure communi fundat suam Jurisdictionem in omnia Monasteria suæ Diœcesis.

ESSIONE 6. Concilii Chalcedonensis *Can.* 4. hæc leguntur : „ Divinissimus & piissimus Dominus „ noster (Marcianus) ad Synodum dixit : Quæ- „ dam Capitula sunt , quæ ad honorem Reveren- „ tiæ Vestræ vobis servavimus , decorum esse „ judicantes , a vobis hæc regulariter potius for- „ mari , quam nostra Lege sanciri . Et jubente „ Divinissimo & piissimo Principe nostro Beronicianus Vir devo- „ tus , Secretarius divini Consistorii Capitula sic relegit.

„ Eos qui vere & sincere solitariam arripiunt vitam , debito „ honore dignos judicamus , Quoniam vero quidam prætextu „ solitariæ vitæ & Ecclesias , & communes perturbant causas : „ placuit nullum quidem ædificare Monasterium , *præter vo-* „ *luntatem Episcopi Civitatis* , neque in possessione præter volun- „ tatem domini possessionis . *Eos vero Monachos , qui per singu-* „ *las Civitates sunt atque Provincias , subjici Episcopis* , & am- „ plecti quietem , & intendere solum jejunio & orationi , & neque „ Ecclesiasticis , neque publicis importunos rebus existere ; nisi „ forte jubeatur eis propter necessariam causam ab Episcopo Ci- „ vitatis : sed neque potestatem habere Monachos suscipiendi in „ suis Monasteriis servos , aut inscriptitios , præter voluntatem „ dominorum .

Hoc Capitulum a piissimo Imperatore Marciano pro tranquillitate

ſitate Eccleſiæ Synodo propoſitum ; unanimi Patrum conſenſu ſuſceptum, atque inter Canones Concilii repoſitum fuit (*a*)

Proinde ex Concilii œcumenici ſententia, Monachi univerſi Epiſcopo ſubjiciuntur.

Porro hanc Synodum tanta veneratione ſuſcepit Eccleſia, ut de illa dicere non dubitet ſanctus Gregorius *Lib. 1. Epiſt. 24. Sicuti ſancti Evangelii quatuor Libros, ſic quatuor Concilia* (Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedonenſe) *ſuſcipere & venerari me fateor*. Non mirum proinde, ſi ejus Decreta ſumma veneratione complexa ſit, & ſollicite cuſtodierit.

Et quidem quod præſens Decretum ſpectat, tanta veneratione, tantoque ſtudio ſuſceptum ac conſervatum fuit, ut nullum pene Concilium a celebrata Synodo Chalcedonenſi habitum fuerit, in quo illud vel confirmatum vel renovatum non legatur. Utque v. vi. vii. viii. ſæculi Concilia omittam, quæ magno numero refert Franciſcus Hallier, ſæculo ix. Tullenſe I. apud Saponarias, quod ab Epiſcopis 12. Provinciarum, aſſidentibus Carolo Calvo, ejuſque Nepotibus Lothario & Carolo Regibus, celebratum eſt anno 859. *Can. 9.* ſtatuit : *ut Congregationes Canonicorum & Monachorum, ac Sanctimonialium, ſecundum Canonicam Inſtitutionem*, a propriis Epiſcopis ſtrenue viſitentur, *& eorum religio & habitus exquiratur ; ſi vita & moribus ſint probi, ac officii & unanimitatis ſtudio ſolliciti, a leviſſimis quoque & perniciosiſſimis actibus cauti*.

Ex hoc proinde numeroſiſſimo ac celeberrimo Conventu cognoſcimus, Canonem Concilii Chalcedonenſis Monaſteria Epiſcopis ſubjicientem, integrum retinuiſſe vigorem ſæculo ix.

Quod & aperte teſtatur Hadrianus II. ſub idem tempus de hac Monaſteriorum ſubjectione, tamquam de re notiſſima, ſcribens ad Carolum Calvum : *Noſtis enim, inquit, quia omne Monaſterium in poteſtate Epiſcopi conſiſtere debet* juxta Canonicam auctoritatem, *& quia hoc eſt tranſgreſſum, ideo, plurima Monaſteria habentur deſtructa. Epiſt. 33.*

Sæculo X. in Concilio Confluentino, præſentibus Carolo Franciæ, & Henrico Germaniæ Regibus *Can. 6.* legitur : *Quatenus Eccleſiæ quorumcumque Monachorum in ſingulis Parochiis ſitæ*, Epiſcoporum divinitus ſubdantur regimini, *eiſque obſequia in exercendis Eccleſiaſticæ curæ negotiis ſollicite exhibeant* : Ipſi procul dubio Monachi Epiſcopis ſuis in omnibus obediant.

Hoc Synodale Decretum innuit, Patres illius Synodi ſuppoſuiſſe, Monachos Epiſcopis ſuis eo tempore indiſtincte fuiſſe ſubjectos; nulla exemptos inter & non exemptos facta diſtinctione.

Quod & ſæculo xi. indicat Synodus Coyacenſis omnium Epiſcoporum in Hiſpania degentium, & omnium ejuſdem Regni Optimatum, ſub Ferdinando Rege Caſtellæ & Sancia Regina, anno 1050. ſtatuens indefinite & ſine ulla exceptione *Can. 11. Ut omnes Abbates ſe & Fratres ſuos, & Monaſteria, & Abbatiſſæ ſe & Moniales ſuas, & Monaſteria, ſecundum Beati Benedicti regant ſtatuta, & ipſi Abbates, & Abbatiſſæ cum ſuis Congregationibus, & Cœnobiis* ſint obedientes, & per omnia ſubditi ſuis Epiſcopis.

Sæculo xii. nonnullos Abbates emancipationem ſeu exemptionem a juriſdictione Epiſcoporum a Sede Apoſtolica poſtulaſſe & obtinuiſſe, ex querelis S. Bernardi adverſus ſimiles emancipationes cognoſcitur : eaſque ſubſequentibus ſæculis, non obſtantibus Epiſcoporum contradictionibus, multiplicatas fuiſſe ſcitur. Id tamen ſemper verum manſit, quod juxta Canonicam auctoritatem, Epiſcopalis juriſdictio in omnia Monaſteria extendatur ; exemptiones vero non ſint niſi quædam Privilegia, contra ſacros Canones, aliquibus a Sede Apoſtolica ex cauſa indulta.

Hinc Regula a Pontifice etiam poſt ortum exemptionum tradita in *Cap. 7. De Privilegiis in VI. De jure communi Ordinariorum intentio eſt fundata quoad juriſdictionem*. Unde illud Gloſſæ : *Ad Epiſcopum pertinet omnis cura ſuæ Diœceſis, tam in Monaſteriis quam aliis Eccleſiis ; ſcilicet de jure communi*.

R E G U L A II.

Quouſque Exemptio dubia eſt, Epiſcopus juriſdictionem ſuam exercere poteſt.

HÆc Regula tamquam ex præcedente profluens traditur a Pontifice in citato *Capite 7. De Privilegiis in VI. Si, inquit, privilegium per ſe ſufficiens, quando ſolo privilegio ſe defendunt, vel ſaltem tale quod præſcriptioni Canonicæ cauſam præſtet . . . . non exhibuerint, cum de jure communi Ordinariorum intentio ſit fundata*, ſua juriſdictione uti poſſunt *in eoſdem libere, donec de præſcriptione Canonica fecerint* plenam fidem.

Juxta hanc probatiſſimam Juris Regulam reſpondit Fagnanus ad *Cap. 18 De Præſcript. num. 50. Quod Archiepiſcopus, qui fundat intentionem de jure communi, non ſit prohibendus viſitare, donec Abbas de præſcriptione Canonica* plenam *fidem fecerit.*

Et generaliter Zypæus in *Jure novo De Offic. Ordin. num. 19. In iis, inquit, ubi exemptio dubia eſt, Epiſcopus* ex ſe *ſua juriſdictione uti poteſt; adeoque etiam in caſu Capituli 3.* Seſs. 6. *Concilii Tridentini* ſolus *procedere poteſt, donec Capitulum per* tres conformes ſententias docuerit de legitima ſua exemptione ; *ut Congregatio Concilii, inquit, Joanni Maldero Epiſcopo Antuerpienſi reſpondit, & alias ſæpius*.

(a) Vide qua ratione hunc Canonem D. Van-Eſpen expoſuerit, *Tomo VII.* hujuſce editionis, *ſuorum operum Schol. in Can. 4. Conc. Chalced.*

R E G U L A III.

De Exemptionibus judicandum eſt ex tenore Privilegiorum ; ipſaque Privilegia Ordinariis exhibenda ſunt.

HAnc Regulam apertiſſime tradit Pontifex in *Cap. 7. tit. De Privilegiis* : ubi quærenti Epiſcopo Ambianenſi, qua libertatis prærogativa donati eſſent Templarii, & Hoſpitalarii, reſpondit Alexander III. *Non dubitamus quin aliam libertatem habeant in locis, in quibus antequam perveniſſent ad eos, fuerant habitatores ; quod totum ex* inſpectione Privilegiorum *plenius advertere potes, & ſecundum quod inveneris, ita obſerves. Sic enim eos* volumus Privilegiorum ſuorum ſervare tenorem, *quod eorum metas minime tranſgredi videantur*.

Rurſum idem Pontifex Legatum ſuum inſtruens, qua ratione de exemptionibus judicare debet, ſcribit in *Cap. 8. tit.* De Privilegiis : *inſpicienda ſunt Eccleſiarum Privilegia, & ipſorum tenor eſt diligentius attendendus*.

Et quid plura ? Leges enim communes quibus Epiſcoporum Juriſdictio in omnia ſuæ Diœceſis Monaſteria innititur, ſervandæ ſunt, niſi quantum ab illis receſſum eſſe oſtenditur. Clarum ergo eſt, quod ſi per exemptiones ſeu privilegia quædam a Legibus illis eſſe receſſum contendatur ; ex eorum tenore ſit judicandum, quomodo & in quantum receſſum ſit.

Ex hac Regula ſequitur alia, tradita in *Cap. 4. tit. De fide inſtrumentorum*, & *Cap. 7. De Privilegiis in VI.* nimirum : *Privilegia ab illis, qui exemptionem prætendunt, Epiſcopis inſpectionem poſtulantibus, eſſe exhibenda*,

Quia *alias* (*ut recte notat Gloſſa ad dictum* Cap. 4. *nec redargui poſſunt, nec etiam ſciri quod ſervari deberet per ipſa ; quod totum ex ipſarum inſpectione deprehenditur*.

Sit igitur hæc Regula, quam ex citatis Juris textibus poſt Gloſſam ad præcitatum *Cap. 7.* probant Canoniſtæ : *Privilegia ſervanda ſunt, ſecundum quod continetur in iis, & nulli Privilegiato credendum eſt, niſi privilegium ſuum inſpiciendum concedat*.

R E G U L A IV.

Exemptiones utpote odioſæ ſtricte ſunt interpretandæ.

CUm ex præcedentibus conſtet, exemptiones ſacris Canonibus, Jurique communi, quibus Juriſdictio Epiſcoporum in omnes ſuæ Diœceſis Eccleſias & loca innititur, contrariari ; illos eo titulo odioſas eſſe, omnium Canoniſtarum calculo comprobatur. Idque plane ad mentem Eccleſiæ.

Eccleſia quippe ſummopere deſiderans, ut ſacri Canones, ſive Regulæ pro directione morum & cuſtodia diſciplinæ editæ, exactiſſime ab omnibus obſerventur, violentum atque *odioſum* reputat omnem, quem ob certas rerum & temporum circumſtantias quandoque tolerare cogitur, a Regulis ſeu Canonibus ſuis receſſum. Unde illud Gloſſæ a Canoniſtis vulgo receptum : *Regulæ & antiquo Juri ſtandum eſt, niſi in quantum reperimus receſſum*. Canoniſtarum proinde dubitat nemo, quin *odiorum* appellatione veniant exemptiones in Regula Juris, quæ dicit : *Odia reſtringi, & favores convenit ampliari*. Cap. 15. De Reg. Jur. *in VI.* Similiter & alteram Juris Regulam *cap. 28. De Reg. Jur. in VI.* dictantem : *Quæ a jure communi exorbitant, nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda*, in materia Exemptionum eſſe ſervandam, apud Canoniſtas expeditum eſt.

Materia, Exemptionis (ait Fagnanus ad *Caput Bonæ memoriæ, De Poſtulat. Prælat. num. 7.*) *eſt ſtricte accipienda, propter præjudicium, quod infert poteſtati Ordinarii*.

Et clarius ac expreſſius, conformiter ad hanc Regulam, Zypæus *Conſult. 1. De Privil. Exemptiones, inquit*, odioſæ *ſunt, tamquam juri communi adverſæ, Hierarchiæ Eccleſiæ inimicæ, & quæ jus alteri auferant ; ſcilicet auctoritatem ſuam Ordinariis locorum, quod Princeps aut Pontifex* nunquam facere cenſetur, *niſi* diſertis admodum verbis *expreſſerit*.

Hinc & illud Canoniſtarum : *Exemptio indiget ſpeciali beneficio, quia eſt odioſa, & pugnans contra jus commune*. Vide Alteſeram ad *Cap. 18. tit. De Privil.*

Conforme igitur Juris Regulis, atque menti Eccleſiæ eſt Decretum Patrum Concilii Toloſani, quo *anno 1590. part. 4. c. 16.* decreverunt : *Ut hunc in exemptionum cognitione Epiſcopi modum adhibeant, & ut illas* ad unguem *obſervent, & ultra quam loquuntur, minime extendant*. Rationem hanc ſui Decreti præmittentes, quia *Epiſcoporum juriſdictioni non mediocre impedimentum, exemptis profuſioris vitæ occaſionem, Chriſtianis non vulgare ſcandalum afferre, laxius quam par ſit, acceptæ exemptiones conſueverunt*.

Huic Regulæ innititur alia Regula, propoſita in *Cap. 17. tit. De Privilegiis*, & Canoniſtis admodum familiaris : quod licet Monaſterium liberum ſit in Capite, Membra tamen, id eſt Eccleſiæ & Cappellæ dependentes a Monaſterio, propterea non ſint exempta, niſi expreſſe de Membris contineatur in Privilegio. *Et pro illis Membris non exemptis Abbas tenetur Epiſcopo exhibere reverentiam, obſequium, & honorem*.

Ex eodem Juris principio profluit, quod Exempti ratione delicti commiſſi, aut contractus initi, vel rei ſitæ in loco non exempto, quantumcumque ſic exempti gaudeant libertate, conveniri poſſint coram Ordinario, juxta *Cap. 1. De Privilegiis in VI.* innovatum a Synodo Tridentina *Seſſ. 7. cap. De Reformat.* ne alias exemptio contra apertiſſima Juris principia extenderetur ad locum in Privilegio non expreſſum.

REGULA V.

Exemptus sub una qualitate non propterea est exemptus consideratus sub alia qualitate.

IN unam eamdemque personam sæpenumero concurrere diversas qualitates, sive officia plane ab invicem separata, quibus mediantibus unus idemque plures quasi repræsentet personas, notissimum est. Ita enim in eumdem concurrunt, ver. gr. Canonicatus & Pastoratus, status Religiosus & Clericalis, officium Doctoris aut Præsidis in Academia, & Canonici aut Confessarii, vel Pastoris alteriusve functionis, &c.

Quibus sic in unum eumdemque concurrentibus, evidens est, eumdem quasi diversas personas repræsentare, ver. gr. Canonici & Pastoris, Religiosi & Clerici, &c. quorum disparata plane sunt officia.

Ex quibus evidenter sequitur, quod si Exemptus sub una qualitate, etiam censeretur propterea exemptus quoad ea, quæ gerit, consideratus in qualitate a priore plane disparata, exemptiones, contra notissimum Juris principium, extenderentur de persona ad personam, vel de re ad rem. Hinc, cum quæreretur ab Innocentio III. an Canonici Cappellæ Ducis Burgundiæ obtinentes una cum Canonicatu Ecclesias Parochiales, in omnibus essent a jurisdictione Ordinarii exempti propter privilegium prædictæ Cappellæ concessum, conformiter ad hanc regulam respondit Pontifex: *Quod quatenus Exempti ratione ejusdem Cappellæ, Pontificiis Privilegiis Episcopus deferat reverenter; sed in quantum ratione Parochialium Ecclesiarum, vel aliàs jurisdictionem ejus respicere dignoscuntur, officii sui debitum in eosdem libere prosequatur. Cap.* Cum Cappella, *tit. De Privilegiis.*

Exempti proinde Canonici Cappellæ Ducis Burgundiæ, ex sententia Pontificis, exempti non sunt quoad ea, quæ regimen Ecclesiarum Parochialium respiciunt: atque ita notissima Juris Regula, qua Exemptus sub una qualitate non censetur proptera exemptus sub alia qualitate consideratus, a Pontifice comprobatur.

Juxta hanc etiam Regulam declaravit Concilium Lugdunense sub Innocentio IV. *Cap. 1. De Privileg. in VI.* quod si Monachus exemptus constituatur Prior Monasterii non exempti, ratione ejusdem Prioratus Ordinarium sua jurisdictione in ipsum licite uti posse.

Eamdem proculdubio Regulam præ oculis habuere Patres Concilii Tridentini *Sess. 24. cap. 11. De Reform.* declarantes: *Quod privilegia, quæ residentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ Constitutionis aut familiaritatis Cardinalium competere solent, ea in iis, qui Beneficia Ecclesiastica obtinent*, ratione prædictorum Beneficiorum *minime intelligantur; sed Ordinarii jurisdictioni subjecti maneant*

Rationi proinde, ac Conciliorum Pontificumque Decretis conforme est hoc Canonistarum principium: Quod si exemptus a jurisdictione Ordinarii promotus fuerit ad Officium vel Beneficium non exemptum, ejus respectu & contemplatione Ordinarium esse Judicem competentem, cujus jurisdictioni ratione illius Officii subjectus est; sive quod idem est, *Exemptus ratione rei non exemptæ subjacet jurisdictioni Ordinarii.* Vide Fagnanum *ad Cap.* Cum Cappella, *De Privilegiis, num. 13. 14.*

REGULA VI.

Receptio alicujus loci aut personæ in protectionem *Sedis Apostolicæ, non arguit ejusdem exemptionem.*

CUM protectio aliud non sit, quam defensio seu tuitio, consequens est, suscipere aliquem in protectionem idem esse, quod suscipere alicuius defensionem adversus injurias aut molestias, quibus avertendis sine potentioris auxilio solus forsan non sufficeret.

Quamobrem pii Ecclesiarum, ac Monasteriorum Fundatores credentes a nullo melius potentiusque quam a summa Potestate Monasteria, Ecclesiasque protegenda, sæpius protectionem Regiam aut Pontificiam contra invasores piorum locorum implorandam censuerunt.

Nec alium fuisse scopum imploratæ protectionis Regiæ, ex omnibus pene fundationum monumentis colligi potest. Verum hic unum sufficiet Decretum Concilii Ticinensis, quo Patres illius Synodi monendos censuerunt Imperatores officii, ipsis ratione susceptæ protectionis Monasteriorum, & Ecclesiarum incumbentis, *suggerendum est (inquiunt ad* annum 850. Can. 16.) *Beatissimis Imperatoribus, quia hi, qui Monasteria & Xenodochia sub defensione Sacri Palatii posuerunt, ideo fecisse probantur, quod* a nullo melius quam a summis Potestatibus protegenda crediderint: *& si ea contra Decreta Institutorum personis quibus non licet dederint, ipsi impugnatores efficiuntur, qui propugnare debuerunt. Et cavendum summopere Principibus, ut quia minime nunc judicantur, ne in futuro judicio ab omnipotenti Deo gravius judicentur, secundum Apostolum* Hebr. 10. Etenim horrendum est incidere in manus Dei viventis. *Nos vero, qui debitores sumus suggerimus, quod silere non audemus.*

Eumdem fuisse Fundatorum finem in petenda protectione sive tuitione Sedis Apostolicæ, ex fundationum quoque monumentis difficile non foret ostendere: unum duntaxat ex fundatione celeberrimi illius Cluniacensis Monasterii evidentissimum argumentum adducam.

Guillelmus Comes Arvernorum & Dux Aquitaniæ, in testamento suo, bona sua universa offerens SS. Petro & Paulo *ut in Cluniaco in honore eorumdem SS. Apostolorum Petri & Pauli Monasterium Regulare constituatur, ibique Monachi juxta S. Benedicti Regulam viventes congregentur, qui res ipsas perenni tempore possideant, teneant, habeant, atque ordinent* inter alia Monachis injunxit, ut per quinquennium Romæ *ad limina Apostolorum ad luminaria ipsorum concinnanda decem solidos præfati Monachi persolvant, habeantque* tuitionem ipsorum Apostolorum, atque Romanum Pontificem defensorem. *Habetur tom. 9. Concil. Edit. Labb. pag. 565.*

Quis porro hujus imploratæ protectionis scopus fuerit, ex sequentibus ejusdem Fundatoris verbis intelligi potest: *Placuit etiam huic testamento inseri, inquit, ut ab hoc die, nec nostro, nec parentum nostrorum, nec fascibus Regiæ Magnitudinis, nec cujuslibet terrenæ Potestatis subjiciantur iidem Monachi ibidem congregati. Nec aliquis Principum sæcularium, non Comes quisquam, non Pontifex supradictæ Sedis Romanæ, per Deum & in Deum, omnesque Sanctos ejus, & tremendi judicii diem contestor ac deprecor, invadat res ipsorum Dei servorum, non distrahat, non minuat, non procamiet, non beneficiet alicui personæ, non aliquem Prælatum supra eos contra eorum voluntatem constituat. Et ut hoc nefas omnibus temerariis ac improbis arctius inhibeatur, adhuc idem inculcans subjungo, & obsecro vos, o sancti Apostoli Petre & Paule, & te, Pontifex Pontificum Apostolicæ Sedis, ut per auctoritatem Canonicam & Apostolicam, quam a Deo accepisti, alienes a consortio sanctæ Dei Ecclesiæ & sempiternæ vitæ, prædones, & invasores, atque distractores harum rerum, quas vobis hilari mente, promptaque voluntate dono: sitisque tutores ac defensores jam dicti loci Cluniaci, & servorum Dei ibi commorantium, harum quoque omnium facultatum, propter eleemosynam, & clementiam, & misericordiam piissimi Redemptoris nostri.*

Quid evidentius, quam unice per pium hunc Fundatorem Sedis Apostolicæ protectionem imploratam, ut Monachi eorumque res seu facultates ab injuriis & invasione potentius defendantur?

Igitur per imploratam *protectionem* seu *tuitionem* Regiam vel Pontificiam Monasteria, & Ecclesias ab oppressionibus & injuriis liberare intenderunt pii Fundatores, nequaquam a Canonicæ obedientiæ jugo eximere.

Hinc Ludovicus Pius Imperator expresse fatetur, se recepisse Monasteria & cellas Senonensis Provinciæ in suam *protectionem*: sed ne hujus Decreti causa, ait, " in eisdem Cœnobiis Abba„ tes vel Monachi constituti contra suum incipiant superbire „ Episcopum; præcavimus omnem occasionem amputandam, ne„ que locum diabolo dandum; *salva* scilicet *in omnibus auctori„ tate & potestate Episcopi* in cunctis Ecclesiasticæ Regulæ disci„ plinis ". Habetur in *Append. Capitular. Baluzii, tit.* 38.

Quod hic Ludovicus, idipsum sæpius Romani Pontifices declarasse comprobantur.

Utque vetustiora Pontificum testimonia omittam, evidens illius in Rescripto Alexandri III. probatio habetur *Cap. 8. tit. De Privileg. Si ad indicium perceptæ*, ait, *protectionis census persolvatur, non ex hoc juri Diœcesani Episcopi aliquid videtur esse subtractum.*

Similiter quærenti Episcopo Ausonensi, " Utrum Clerici & „ laici, qui *protectionis* litteras ostendunt, quibus in personæ „ expresso nomine cum omnibus rebus suis sub *Apostolica pro„ tectione* consistere declarantur, a Jurisdictione Episcopi Diœ„ cesani sint *exempti* ". Respondet Innocentius III. " quod per „ litteras hujusmodi ab Episcoporum suorum potestate minime „ subtrahuntur ". *Cap. 18. tit. De Privilegiis.*

In jure proinde ac ratione fundatissima est hæc Canonistarum Regula: *Licet Papa recipiat aliquos sub sua protectione, non sunt propterea subtracti a Jurisdictione Episcoporum.* Glossa ad *cit. c.* 8.

Hanc Regulam præ oculis habuisse videtur S. Bernardus, dum *lib. 3. De Consid. cap. 4.* dixit: " Nonnulla tamen Monasteria „ sita in diversis Episcopatibus, quod specialius pertinuerint ab „ ipsa sui fundatione ad Sedem Apostolicam ex voluntate Fun„ datorum, quis nesciat? Sed aliud est quod largitur devotio, „ aliud quod molitur ambitio impatiens subjectionis ". Illa nimirum largitur protectionem adversus injurias & oppressiones, hæc vero impatiens subjectionis, Canonicæ auctoritatis jugum excutere molitur.

REGULA VII.

Exemptionum non nisi justa de causa, utilitatem necessitatemve Ecclesiæ concernentes, sunt concedendæ.

EPISCOPORUM Jurisdictioni universa loca, omnesque personas intra limites suæ Diœcesis constituta juxta Canonicam auctoritatem subjacere; exemptiones vero sacris Canonibus atque Juri communi violentiam quamdam inferre ex præcedentibus constat; consequenter exemptiones speciem quamdam Dispensationis esse, legibusque dispensationum regi debere negaverit nemo.

Porro prima certissimaque dispensationis hæc est Regula: dispensationem indulgendam non esse, nisi ea interveniat Ecclesiæ utilitas aut necessitas, quæ vulnus Canonibus per dispensationem inflictum compensare queat. " In his (inquit S. Ivo Carnuten„ sis *in Prologo sui Decreti*) quæ propter rigorem disciplinæ vel „ muniendam salutem posteriorum sanxit diligentia; si honesta „ vel utilis sequatur compensatio, potest procedere auctoritate „ Præsidentis diligenter deliberata dispensatio.

Et quid plura? Cum sit " unanimis consonantia Canonum, „ Conciliorum, & Interpretum (ut recte advertit Prosper Fa„ gnanus *ad Cap. Nimis, tit. De Filiis Presbyterorum num.* 8.) „ quod causa necessitatis vel utilitatis in dispensatione debet „ esse magna; seu, quod idem est, major, maxima, ju-

„ sta,

„ ſta, evidens, urgens, & his conſimiles, quibus ſacri Canones utuntur tamquam ſynonymis, alioquin ſi ejuſmodi cauſa „ deſit non eſt diſpenſatio, ſed diſſipatio.

Quis igitur dubitet, quin & hæc Regula in conceſſione Exemptionum, utpote certiſſima diſpenſationis ſpecies, ſervanda ſit?

Certe quin hæc Regula in concedendis privilegiis ſervari debeat, non dubitavit Doctor Mellifluus. Poſtquam enim incommoda ex Abbatum emancipatione ſeu exemptione profluentia Eugenio III. propoſuiſſet; tandem, ne Sedis Apoſtolicæ auctoritatem lædere videretur, addit; "Quid, inquit, prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare. Non ſum tam rudis, ut ignorem poſitos vos diſpenſatores, ſed *in ædificationem*, non in *deſtructionem*. „ Denique quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur. „ Ubi *neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio*. Ubi *utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt*. Utilitas dico *communis*, non *propria*. Nam cum nil horum eſt, non plane *fidelis diſpenſatio*, ſed *crudelis diſſipatio* eſt". *Lib. 3. de Conſid. cap. 4.*

Quid ex his evidentius, quam præcitatam diſpenſationum Regulam, ex mente S. Bernardi in Exemptionum indulgentia ſervandam? Et quidni? *Privilegia ſiquidem* (ait Gregorius VII. *lib. 6. Epiſt. 2.*) *non debent SS. Patrum auctoritatem infringere, ſed utilitati ſanctæ Eccleſiæ proſpicere*.

Hanc Regulam indubie ſibi propoſitam habuit Martinus V. revocans exemptiones Capitulorum, Monaſteriorum, aliorumque locorum, quas nonnulli Romani Pontifices, aut pro Romanis Pontificibus ſe gerentes, & in ſuis diverſis obedientiis reputati, a tempore obitus Gregorii XI. *pro ſua voluntate*, aut per *importunitatem petentium* conceſſerant: addenſque, *ſe non intendere exemptiones de cætero facere, niſi cauſa cognita, & vocatis quorum intereſt*. Seſſ. 43. Concilii Conſtant.

REGULA VIII.

Exempti tenentur legibus Epiſcoporum in materia communi.

SI conformitas unitaſque, quæ inter ejuſdem territorii incolas requiritur, eaque quæ Legibus debetur obſervantia, evincant, Clericos, non obſtante ſua a Juriſdictione laicorum exemptione, teneri Legibus & Statutis Regis ac Principis pro tota Communitate in materia Clericis ac laicis plane communi, verbi gratia, ne equi extra Provinciam educantur, merces avehantur, hoc illudve pretium rerum perſolvatur, &c. nonne a fortiori conformitas unitaſque, quæ eſſe debet inter Membra unius Eccleſiæ evincet, exemptionem a Juriſdictione Ordinariorum adeo odioſam, minime extendendam eſſe ad leges ſtatutave Epiſcoporum pro tota Diœceſi in materia exemptis pariter & non exemptis communi evulgata? Et ſane; cum Capitula, Monaſteriaque omnia, quantumvis exempta (modo non ſint *nullius Diœceſis*) cum reliquo Clero ac populo unam eamdemque particularem Eccleſiam, immo & Hierarchiam, quæ ex Epiſcopo, Presbyteris, & Miniſtris conſtat, ſimul conſtituant; quis non videat, ſummam Eccleſiæ illius perturbationem, & Hierarchiæ totalem confuſionem, Legum quoque everſionem conculcationemque futuram, ſi Exempti (majorem ac præcipuam Cleri portionem ordinarie conficientes) Legibus illis non teneantur? Quæ laicorum vel Clericorum erga leges Epiſcopales ſperanda reverentia aut obſervantia, ſi conſpiciant præcipuos Eccleſiæ Miniſtros, eoſque, qui præ aliis obedientiam profitentur, populumque ſuo vivendi exemplo ad Legum cuſtodiam promovere deberent, illas impune violare ac quaſi contemnere?

Ratio proinde naturalis, ipſaque Eccleſiæ unitas propoſitam Juris Regulam probat; quam & ipſa Pontificum, Conciliorumque reſponſa confirmant ſolidantque.

Sic enim privilegia intellecta volunt Pontifices, ne diſſolvatur aut vileſcat diſciplina Eccleſiaſtica, aut vilipendatur Epiſcopalis auctoritas. *Cap. 24. tit. De Privil.*

Et quidem cum ex eo *quod Fratres Minores in ſuis reciperent Eccleſiis ad audienda divina Officia, tempore interdicti, Fratres & Sorores de Ordine Tertio exiſtentes, qui Continuentes ſeu de Pœnitentia nuncupantur*, ſcandalum aliorum, *qui ab his excluduntur, ait Concilium Viennenſe*, mentibus generetur, cenſura vileſcat Eccleſiaſtica, & minoris auctoritatis interdicti ſententia reputetur: *eiſdem Fratribus Minoribus diſtrictius inhibemus, pergit Concilium ne de cætero aliquem, vel aliquos prædictorum (etiamſi ſuper hoc hi vel illi* Privilegiis quibuſcumque *muniti extiterint, quæ ipſis in nullo prorſus quoad hoc volumus ſuffragari) ad Divina in ſuis Eccleſiis, tempore interdicti, quoquomodo admittant*.

Firmum proinde manet ex mente Eccleſiæ, privilegia ſic eſſe intelligenda, ut eorum occaſione nec ſcandalum generetur puſillorum, Cenſura non vileſcat Eccleſiaſtica, nec minoris auctoritatis Prælatorum reputetur ſententia.

Quapropter Patres Tridentini nequaquam reputandi ſunt ſpecialiter Exemptionibus Regularium derogaſſe, ſed potius hanc Regulam ſequuti, Exemptiones veluti privilegia declaraſſe, dum dixerunt: *Quod cenſuræ & interdicta, nedum a Sede Apoſtolica emanata, ſed etiam ab Ordinariis promulgata mandante Epiſcopo, a Regularibus in eorum Eccleſiis ſint publicanda atque ſervanda. Dies etiam feſti, quos in Diœceſi ſua ſervandos idem Epiſcopus præceperit, ab* Exemptis omnibus, *etiam Regularibus, ſint ſervandi*. Seſſ. 25. cap. 12. De Regularibus.

Eodem ex fonte emanat, Exemptos teneri illis, quæ de comeſſationibus, choreis, aleis, tarbenarum frequentatione, aliiſque ſimilibus Epiſcopi pro bono ſuæ Diœceſis ſtatuenda cenſuerint.

Et ſane, ni Regula hæc inviolata permaneat, & exacte ſervetur, verendum ne quod de exemptionibus particularium perſonarum dixit Tridentinum, de univerſis exemptionibus dici debeat: *Privilegia & exemptiones, quæ variis titulis conceduntur, hodie perturbationem in Epiſcoporum juriſdictione excitare, & Exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere dignoſcuntur*, Seſſ. 24. cap. 11. De Reform.

REGULA IX.

Exemptiones a juriſdictione Epiſcoporum ad functiones Hierarchicas non extenduntur.

PRÆTER univerſalem Eccleſiæ Hierarchiam, cujus Caput ac centrum eſt Romanus Pontifex, *alia eſt in Eccleſia Catholica Hierarchia* (ait Trid. Seſſ. 23. Can. 6.) *divina ordinatione inſtituta, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris*, cum quadam tamen ſubordinatione univerſali Hierarchiæ rurſus incluſa.

Sicuti vero univerſalis Hierarchia non foret ut *caſtrorum acies bene ordinata*, ſed *Regnum in ſe diviſum*, ſi unus omnibus tamquam Caput & unitatis centrum non præponeretur; ita pariter, nec inferior ulla Hierarchia ut *caſtrorum acies bene ordinatur*, niſi Presbyteri, cæterique Miniſtri hanc Hierarchiam conſtituentes, cum quadam ſubordinatione uni tamquam Capiti & Principi illius *ſacri Principatus* (id enim latine ſonat Hierarchia) ſubjiceretur.

Cum igitur ad cujuſque particularis Eccleſiæ Hierarchiam *præcipue* ſpectent Epiſcopi (ut ait Trid. *ibid. cap.* 4.) ſive præcipuum ac primum locum occupent, ni cum debita ſubordinatione reliqui Hierarchici Epiſcopo ut capiti ſubdantur, non Hierarchiam ſeu ſacrum Principatum *terribilem ut caſtrorum aciem ordinatam* habebimus ſed potius *Regnum in ſe diviſum quod deſolabitur*. Quod jam pridem contra Luciferianos advertit S. Hieronymus in Dialogo adverſus Luciferianos. *Eccleſiæ ſalus in ſummi Sacerdotis* (Epiſcopi) *dignitate pendet*, inquit; *cui ſi non exors quædam & ab hominibus eminens detur poteſtas, tot in Eccleſia efficiuntur ſchiſmata quot Sacerdotes*. Et ante ipſum vir Apoſtolicus Ignatius: *Sine Epiſcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ſpectant ad Eccleſiam: & honora Deum ut omnium Auctorem* & *Dominum, Epiſcopum vero* ut Principem Sacerdotum, *imaginem Dei referentem: Dei, inquam, propter* Principatum; *Chriſti vero, propter Sacerdotium*. Epiſt. ad Smirnenſ.

Exemptiones igitur Capitulorum vel Academiarum, aut Monaſteriorum ad functiones extendi nequeunt Hierarchicas; ſive vi illarum a juriſdictione Epiſcopi eximi non poſſunt Canonici, Academici, vel Clauſtrales, quatenus tamquam Presbyteri, vel Miniſtri Hierarchiam ſimul cum Epiſcopo formant: ni una Hierarchia divina ordinatione inſtituta confundatur, & Epiſcopis ſacer *Principatus*, ipſis ab omni antiquitate tributus adimatur.

Quapropter Pontificale Romanum, nulla exemptos inter & non exemptos facta diſtinctione, præſcribit omnibus in Presbyteros ordinatis, ut Epiſcopis, quorum reſpective Clero adſcribuntur, *promittant obedientiam & reverentiam*. Evidens indicium, exemptionem ex mente Eccleſiæ ad functiones Hierarchicas, ſeu quas ordinati tamquam Eccleſiæ illius, cui adſcribuntur, miniſtri exercent, non extendi; ſed in earum functione, ab Epiſcopis tamquam a Capite ipſos debere eſſe dependentes.

Unde ſæculo V. Synodus Arelatenſis, controverſiam Epiſcopum Arelatenſem inter & Fauſtum Abbatem Lirinenſis Monaſterii componere volens, dixit: *Hoc enim & rationis & religionis plenum eſt*, ut Clerici *ad ordinationem Epiſcopi* debita ſubjectione *reſpiciant; laica vero omnis congregatio ad ſolam & liberam Abbatis proprii, quem ſibi ipſa elegerit, ordinationem diſpoſitionemque pertineat*. An. 455.

Et ſane tanta reputabatur olim Clericorum ad ſuos Epiſcopos ſubjectio, ut eam obedientiæ Monachali pene crederent repugnare; atque ideo Monachum adſcriptum Clero ſive Hierarchiæ alicujus Eccleſiæ, Monachatum amiſiſſe reputarent.

Quamvis vero non ea hodie Clericalem inter & Monachalem ſtatutum intercedat repugnantia, manet tamen verum illud S. Thomæ: *In his, quæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinent, magis tenetur Monachus obedire Epiſcopo quam Abbati; quia in his Abbas eſt Epiſcopo ſuppoſitus*. In *lib. 2. Sentent. diſt. 44. quæſt. 2. a.3.*

Si noviſſima Pontificum Decreta perſolvere lubeat, quid aliud clamant & inculcant, quam Canonicos, Monachos, alioſque functiones Hierarchicas obeuntes, Epiſcopis quoad functiones illas ſubjacere: quinimmo *an.* 1586. Synodus Colonienſis *par. 4. quæſt.* 12. non tantum juſtum credidit, ut Fratres Mendicantes in prædicatione verbi divini ordinariæ Epiſcoporum juriſdictioni ſubjicerentur, *ſed ut eatenus Monaſticæ profeſſionis Regulis, obligationibuſque eximantur, non decens tantum, & juſtum putavit*. Ut nimirum tanto liberius Epiſcopus Hierarchiæ ſuæ Caput & Princeps in ſibi ſubditos intendere poſſet.

Ex ſententia igitur & mente Eccleſiæ, quæ tum in Pontificum ac Conciliorum Decretis, tum in ipſo Pontificali Romano exprimitur ac manifeſtatur, veriſſima manet hæc Regula: *Exemptio a juriſdictione Epiſcopi ad functiones Hierarchicas non extenditur*; ne alias Eccleſiaſtica Hierarchia, quæ eſt *ut caſtrorum acies bene ordinata*, plane confundatur & diſſolvatur.

REGULA X.

Juriſdictio delegata data Epiſcopis in Exemptos, non tollit ordinariam; illaque conceſſa omnia cenſentur Epiſcopis competere, ac ſi exemptio foret ſublata.

EXEMPTOS multis caſibus juriſdictioni ordinariæ Epiſcoporum manere ſubjectos, eſt expeditum, quibus caſibus, cum naturalis & Canonica Epiſcoporum auctoritas illæſa ac integra maneat, neque per exemptionem impediatur, manifeſtum eſt, eam ſecun-

secundum plenum primævumque suum vigorem exerceri posse; Episcopum posse in Exemptos procedere, ac si nulla plane exemptio intercederet. Juxta hoc notissimum principium respondit Innocentius III. Episcopo Lingoniensi, ut in Canonicos Cappellæ Ducis Burgundiæ " in quantum ratione Parochialium Ecclesiarum vel alias Jurisdictionem ejus respicere dignoscuntur, „ Officii sui debitum in eosdem *libere* prosequatur ". *Cap. Cum Cappella tit. De Privilegiis*.

Ulterius ex dispositione Juris communis, & præcipue e Decreto Concilii Tridentini, frequenter concessum esse Ordinariis, ut tamquam Delegati Sedis Apostolicæ contra Exemptos procedant, notum est.

Duo vero circa hanc delegationem apud Canonistas sunt recepta.

Primum, per hanc delegationem nihil derogari auctoritati ordinariæ Episcoporum, si quæ ante hanc delegationem competierit Episcopis in exemptos. Concilium quippe Tridentinum admodum sollicitum, ut quantum temporum acerbitas ferret, auctoritas Episcopalis, multiplicibus privilegiis ac prætensis exemptionibus pene conculcata, in pristinum erigeretur, noluit eam, per adjunctionem auctoritatis Pontificiæ diminuere, sed potius roborare ac firmare.

Unde recepta est Canonistarum Regula, quibus casibus Episcopus ante delegationem procedebat contra Exemptos jure ordinario, eodem etiam procedere post delegationem. Hanc Regulam secutus est S. Carolus, dum statuit: *ut si Episcopus tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus, sententiam in i is causis tulerit, in quibus ante Concilium Tridentinum tamquam Ordinarius* eadem Jurisdictione *potestateve uti poterat*, non ad Sedem Apostolicam, *sed* ad Archiepiscopum *ab illa sententia devolveretur appellatio*. Concil. Mediol. V. part. 3. cap. 11.

Alterum, circa similem delegationem Episcopis factam, a Canonistis est receptum; quod Episcopus vi delegatæ hujus potestatis possit non tantum de causis Exemptorum agnoscere, sed etiam per censuras, aliave Juris remedia sententiam exequi; omniaque facere tum quoad litis præparatoria, sive ejus instructionem, quæ Judex ordinarius facere posset aut deberet.

Si enim de quocumque Judice a Sede Apostolica delegato, in Jure dicatur, *ex eo quod causa ipsi committitur super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem*: quanto magis id dictum oportet de delegatione facta Episcopis, qui naturales quodammodo Judices sunt eorum, in quos potestas delegata conceditur? adeo ut potius avita auctoritas decenda sit restitui, quam nova concedi.

Proinde recte hic tradunt Canonistæ; *Delegatam Jurisdictionem, quam Concilium Tridentinum & Apostolicæ Constitutiones tribuunt locorum Ordinariis supra Regulares, aliosque exemptos, æquipollere ordinariæ, eamdemque latam & favorabilem naturam habere; quoniam, inquiunt, in effectu est restituere quod erat proprium, ac removere obstaculum exemptionis: secus autem, ubi agitur de delegatione facta speciali personæ, quæ in eo genere causarum naturalem seu habitualem propriam Juridictionem vel potestatem non habet, cum tunc* stricte *ad limites verborum, ac juxta præcisam formam delegationis Jurisdictio attributa censeatur*. Vide *D. Joannis Karg Fecialem Pacis Religiosæ, pag.* 127. Quod ibidem allato exemplo vulgari, hominis habentis membra valida, sed vinculis impedita declarant: *Quoniam si superveniat*, ajunt, *vinculorum solutio, ista non importat concessionem novæ facultatis ambulandi, cum id sequatur jure proprio ac naturali*.

Sint ergo hæ Regulæ: Jurisdictio delegata Episcopis in Exemptos, *ordinariam* Jurisdictionem in eosdem non excludit. Item, concessa potestate delegata Episcopis in Exemptos, omnia censentur concessa, quæ ipsis competerent, si exemptio esset sublata.

C A P U T II.

Proponuntur varia Corollaria ex Regulis ante traditis: & una referuntur ac refelluntur contraria Recentiorum quorumdam asserta.

§. I.

Varia Corollaria ex Regula IV.

PRIVILEGIA sacris Canonibus ac Juri communi contraria, *odiosa* atque violenta ex mente Ecclesiæ reputati, eoque titulo *restringi* oportere, neque *ad consequentiam trahenda* esse, Regula quarta ostendit....

Hinc ulterius deducitur, Privilegia eo magis reddi *odiosa* atque violenta, quo magis vim ac vigorem Canonum, quos Ecclesia semper optat ab omnibus exactissime observari, per illa enervari contingit: atque ita privilegia integris atque numerosis Congregationibus, ver. gr. Fratribus Mendicantibus indulta, procul dubio censenda sunt magis *odiosa*, magisque violenta, quam similia privilegia uni alterive concessa; quia, ut evidens est priora amplius Canonum vim enervant quam posteriora, quibus non nisi una alterave persona a Canonum observantia eximitur. Et inde ulterius consequens, priora quam *strictissime* fore interpretanda.

Secundo, ex quarta illa Regula consequitur, sacris Canonibus, præsertim quos universalis Ecclesiæ probavit assensus, in dubio non censeri derogatum; atque hinc illa Canonistarum Regula, Privilegium seu Rescriptum Sedis Apostolicæ, contrarium Canoni Concilii Œcumenici, censendum subreptitium, nisi *expresse* Canoni sit derogatum. *Cap. 3. tit. De Cappellis Monachor.*

Rationem assignat post alios Prosper Fagnanus ad *Cap. 28. tit. De Rescript. num. 32. Idcirco, ait, in derogationibus generalibus Litterarum Apostolicarum non includuntur Decreta* conciliaria; *quia cum hæc edantur in* Generali Concilio summa cum deliberatione *ac* maturitate; *& e converso a summis Pontificibus nonnumquam Litteræ contra jus per* occupationem, *vel* importunitatem *extorqueantur, quas verisimiliter non concessissent, si ad* contrariam dispositionem conciliarem animum applicassent: *propterea iidemmet Pontifices sanxerunt, ut eorum Rescripta, quæ Decretis alicujus Concilii Generalis adversantur, vigorem non habeant, nisi in eis fuerit* derogatum Generali Concilio. Et Glossa dicit: *Tales Litteras præsumi extortas, vel per occupationem, vel per importunitatem petentium*. Ad *Cap. 3. tit. De Cappellis Monach.*

Hanc Regulam præ oculis habuisse videtur Concilium Ansanum (*a*) plurium Archiepiscoporum & Episcoporum, in quo legitur: *Quod Odilo Abbas Cluniacensis cum suis Monachis ostendit privilegium, quod habebant a Romana Ecclesia; quod eis tantam libertatem tribuebat, ut nulli, in cujus territorio degebant, nec aliqui aliquatenus subjacerent Episcopo; sed quemcumque vellent, vel de qualibet regione adducerent Episcopum, qui faceret ordinationes vel consecrationes in eorum Monasterio. Relegentes ergo (Episcopi)* sancti Chalcedonensis & plurimorum authenticorum Conciliorum sententias, *quibus præcipitur, qualiter per unamquamque regionem, Abbates & Monachi* proprio *subesse* debeant Episcopo: *& ne Episcopus in Parochia alterius audeat ordinationes vel consecrationes absque licentia ipsius Episcopi facere, decreverunt chartam* non esse ratam, quæ Canonicis non solum non concordaret, sed etiam contrairet sententiis. Anno 1025. tom. 9. Concil. pag. 859.

Horum Patrum exemplo merito Episcopo chartas privilegiorum Canonicis Institutis contrarias, ut subreptitias, aut a Sede Apostolica extortas per nimiam Pontificis occupationem, aut petentium importunitatem, rejicient; vel ut minus earum executionem suspendent, quousque de mente Pontificis melius fuerint instructi.

Econtrario privilegii, præsertim quæ integris ac admodum numerosis Congregationibus indulta prætenduntur, per posteriores Conciliorum sanctiones in dubio præsumi derogatum, ex prædicta quarta Regula consequens est.

Res enim quælibet facile ad suum redit statum naturalem. Cum itaque per privilegia res in violento quodammodo statu ponatur, non difficulter privilegia præsumuntur sublata, resque suo naturali statui restituta.

Atque inde ulterius consequens est, privilegia Fratrum Mendicantium, aliorumque ipsis in privilegiis communicantium per Concilium Tridentinum censeri sublata, in quantum Decretis ejusdem Concilii adversantur; tametsi etiam corpore Júris clausa essent, neque specialiter ipsis foret derogatum; ut pluribus docet Fagnanus *loco citato, num. 46. & 47.* hac inter alias notanda ratione: *Nam in his, quæ in Generali Concilio eum tanta maturitate & solemni deliberatione transeunt, & examinatione eliminantur, nihil est, nec esse debet, quod frustra membranas occupet . . . . . quæ conjectura eo magis sumenda est, ait, in casu præsenti; quia si Decreta Concilii Tridentini ex hoc defectu specialis derogationis non valerent*, magna ejusdem Concilii pars subverteretur: *quod quam sit absurdum nemo non videt*. Hæc Fagnanus. Et sane, si privilegia, quæ Fratres Mendicantes, ipsique in privilegiis communicantes, contraria Decretis Tridentini Concilii habere prætendunt, subsisterent; nullus certe aut exiguus Decretorum Synodi Tridentinæ esset effectus.

Cum enim Decreta maxima ex parte circa Ministros Ecclesiæ, eorumque functiones versentur, horumque majorem partem hodie constituant Fratres Mendicantes, cæterique Regulares eisdem privilegiis per communicationem, ut ajunt, gaudentes; quis non videt, pro majori etiam parte Concilii Decreta futura sine effectu, si privilegia subsisterent?

Hoc fundamento Pius IV. cujus potissimum labore & industria Synodus Tridentina feliciter ad finem perducta fuit, omnia *& universa* privilegia, exemptiones, immunitates, etiam *Mare magnum* (*b*), ut vocant, quæ variis tam Cathedralibus quam Collegiatis Ecclesiis, Monasteriis, Conventibus, & aliis Religiosis, etiam FF. Mendicantium Domibus & Ordinibus per Romanos Pontifices, etiam *motu proprio &* ex *certa scientia*, ac de *Apostolicæ potestatis plenitudine*, seu etiam Imperatorum, Regum, Ducum, & aliorum Principum contemplatione & intuitu, etiam de Fratrum consilio, in genere vel in specie, *ex quavis etiam honesta causa concessa*, & etiam *pluries* confirmata & innovata fuerunt: hæc omnia, inquam, Pius IV. motu proprio & *ex certa scientia*, ac de *Apostolicæ potestatis plenitudine*, in omnibus & singulis, in quibus illa *Statutis & Decretis Concilii hujusmodi contrariantur, ipso jure* revocata, cassata, & annullata, ac ad ipsius Concilii terminos atque limites reducta esse; nec quidquam adversus ipsa Decreta & statuta, quominus ubique & apud omnes observentur, in aliquo suffragari posse; sed ea perinde haberi & reputari debere, *ac si nunquam emanassent, auctoritate Apostolica declarat, ac etiam statuit, & ordinat*. In Constit. quæ incipit: *In Principis*.

§. II.

(a) A Gallis nuncupatur *Anse*. Oppidum Galliæ est prope Ararim fluvium, quatuor leucis Lugduno distans.

(b) Nomine *Mare magnum* donatur Bulla, quæ privilegia cujuslibet generis complectitur.

§. II.

Primum assertum Regulæ IV. adversum, *Exemptiones in favorem Regularium* largissime *sunt interpretandæ*.

PLURA apud recentiores, præsertim Regulares, qui de exemptionibus, ac de privilegiis suis tractatus ediderunt, eisque amplificandis impense studuerunt, reperiuntur contraria Regulis capite præcedenti exhibitis; sed rationi, ac notissimis Juris principiis adeo perspicue contraria, ut ea vel retulisse, pene refutasse sit.

Inter alios tractatus pro privilegiorum amplificatione Consultationes Canonicas edidit anno 1676. easque auctas denuo imprimi jussit anno 1682. R. P. Jacobus a S. Antonio Ordinis FF. B. V. M. de Monte-Carmelo. In quibus pene omnia, quæ alii pro amplificandis exemptionibus & privilegiis suis scripsere, in compendium contraxit.

Hic Auctor inter alia, quæ Regulæ quartæ a me traditæ adversantur, docet: „ Quoties super privilegiorum intelligentia, „ legalitate, perseverantia, &c. occurrunt dubia interpretatio„ ne aliqua indigentia, hanc in favorem Regularium debere fieri, „ & quidem *largissime* . . . . ita etiam novissime plurimis cita„ tis noster Petrus ab Angelis *in Speculo Privilegiorum*, *disp.* 1. „ *sect.* 2. *nu.* 21. ubi ita concludit: *Quando sunt duæ sententiæ* „ *contrariæ, quod valeat aut non valeat Privilegium, quod sit* „ *revocatum vel non sit revocatum: censendum valere, & non* „ *esse revocatum* “. Hæc ille *Consult.* 2. *resol.* 23. *nu.* 285. qui & alio loco ait: „ Privilegium *exemptionis* semper *extendendum* „ est erga Regulares, & *coarctandum* erga Ordinarios, cum ab „ eorum in punitione Regularium excessus summi Pontifices fue„ rint coacti eos ab eorum Jurisdictione eximere. *Consult.* 4. *re*„ *sol.* 2. *num.* 1058.

Quid ineptius, & notissimo jurium principio magis adversum dici posset.

Sed dicet: Varii concessere Pontifices, sic *ut quando dubium fuerit in intellectu Privilegiorum Regularium, semper per Jurisperitos, & alios Judices in favorem Regularium fiat interpretatio*.

Verum, amabo te! Qui illi Pontifices, qui concesserunt, seu potius obligarunt Jurisperitos, aliosque Judices, ut neglectis notissimis probatissimisque Juris principiis, exemptiones ac privilegia sacris Canonibus adversa *largissime* interpretentur? Respondet citatus Auctor *Consult.* 2. *resol.* 13. *num.* 385. illi „ quos addu„ cit noster Augustinus a Virgine Maria *Privil. Medicant.* verb. „ *Interpretatio Privileg. & Constit.* & plures Donat. Laynen„ sis “. Authentica certa & solida probatio. Ideone credemus Pontifices voluisse, ut Jurisperiti ac Judices a receptissimis solidisque Juris Regulis in privilegiorum interpretatione recedant, quia aliquibus privilegiorum compilatoribus similia referre placuit? An forsan hic Pater volet, ut omnia pro genuinis Pontificum Bullis aut Rescriptis, vel Constitutionibus recipiantur, quæ in simili privilegiorum farragine, aut aliquo immenso eorum Oceano continentur?

Sane nihil injuriosius, nihil indignius Ecclesiæ Catholicæ, aut Romanis Pontificibus accidere posse credo, quam ea omnia summis Pontificibus & Ecclesiæ adscribere.

Tam enim inepta, & nunquam credenda, tamquam a Romanis Pontificibus indulta, ab illis privilegiorum compendiariis & compilatoribus proferuntur, ut nihil adeo Primatum Romani Pontificis hæreticis odiosum reddere posse credam, quam similia Romanis Pontificibus adscribere. Immo, si ea omnia a summis Pontificibus emanata crederemus; eos certe non ut fideles dispensatores Mysteriorum Dei, & Clavium Ecclesiæ, Canonum præcipuos ac primos defensores, sed potius ut dissipatores ac prævaricatores Orbi universo exhiberent.

Utque mihi ita pene in hanc rem, quæ legentibus similes privilegiorum farragines sunt obvia, omittam; unum duntaxat proferam ex Antonio Corduba Franciscano; qui tantam privilegiorum peritiam profitebatur, ut annotationes in compendum Privilegiorum publicare dubitaverit. Hic igitur *in Annot. ad Comp. Privileg. verb.* Privil. Fratrum, refert Leonem X. (*ut habetur*, inquit, *in registro Ordinis facto tempore Reverendissimi Ministri Generalis Francisci de Licheto*) „ anno Domini 1519. in Vigilia „ Visitationis B. M. vivæ vocis oraculo concessisse Minoribus, „ ut iis omnibus Privilegiis indultis, & concessionibus in utroque „ foro per Fratrem Joannem a Costa Commissarium quondam „ Ultra-montanum impetratis, uti secure liceret; *quamvis fue*„ *rint impetrata indebite, absque causa legitima, vel quovis alio* „ *modo indebito, etiam malitioso, & mendaciter, & dolose*.

Quis ad hæc non exhorreat? Absit ergo, ut cum tanta Romanorum Pontificum in familia recipiamus pro veris eorum dictis aut factis, quia illa a similibus Privilegiorum compilatoribus pro talibus venditantur.

Verum ulterius in sui asserti probationem urget prædictus Pater *Consult.* 4. *Resol.* 2. *num.* 1056. „ Sedis Apostolicæ interest „ multos habere immediate subjectos, & ideo ampliari debet „ exhemptio in Sedis Apostolicæ favorem “. Sed quid rursus ineptius? Immo quid Sedi Apostolicæ injuriosius? Num forsitan Sedis Apostolicæ interest, infringi sacros Canones, quos universalis Ecclesiæ Probavit assensus, quibus exemptiones contrariatur? Audiamus ipsos Romanos Pontifices; „ Confidimus (*ait Gelasius I. Epist. ad Episcop. Dardaniæ*) quod nullus jam veraciter igno„ ret Christianus, uniuscujusque Synodi constitutum, quod uni„ versalis Ecclesiæ probavit assensus, non aliquam magis exequi „ Sedem præ cæteris oportere, quam primam.

Defensores enim divinorum Canonum sumus & custodes, non prævaricatores, inquiebat Gloriosissimus Pontifex & Martyr Martinus I. *Epist.* 1. Et Liberius ejusdem Sedis Episcopus in *Dial. cum Const.* „ Leges Ecclesiasticas observare pluris faciendum cen„ seo, quam Romæ domicilium habere.

Hæc est digna Successoribus Petri, & Christi Vicariis, Ecclesiæque Capite vox: quæ non Canonum violationem, sed eorum strenuam conservationem, seu Sedis Apostolicæ privilegium & favorem clamat.

Et quid, quæso, Romano Pontifici cum hujusmodi sive Canonicorum sive Regularium exemptionibus? Num forsan sine hisce exemptionibus aliquid ipsius deesset Primatui? An onus humeris Pontificis ex cura totius Ecclesiæ incumbens non sat ponderosum, si singulis Episcopis, portionis ipsis creditæ immediata cura *integre* permitteretur?

§. III.

Secundum assertum Regulæ IV. & Corollariis inde deductis contrarium: *Privilegia per Tridentinum non censentur revocata, nisi expressa eorum sit revocatio, per privilegia vero Tridentino est derogatum, licet non: sit expressa ejus derogatio*.

EX regula IV. consequens esse diximus, exemptionibus & privilegiis, utpote odiosis facile intelligi derogatum: econtra vero Decretis Conciliorum, præsertim generalium, non præsumi derogatum, nisi *expresse* & specifice de illis mentio fiat.

Atque hinc ulterius consequens esse ostendimus, privilegia Mendicantium Decretis Concilii Tridentini contraria censeri abrogata, licet eorum *expressa* derogatio sive revocatio facta non sit.

Econtra P. Jacobus a S. Antonio sustinet, quod nullæ provisiones, privilegia, favores, gratiæ Apostolicæ Mendicantibus concessæ, vel etiam innovatæ vel confirmatæ, ante vel post Concilium Tridentinum, censeantur revocatæ, nisi illæ, quibus Concilium *aperte & manifesta* auctoritate Apostolica interveniente, per clausulas *expressas & sufficientes* derogat. Et addit: „ No„ ta quod alia privilegia, quæ ante Tridentinum habebant Re„ ligiosi, tam ex *Mari magno*, quam ex aliis concessionibus, & „ *expresse* non revocantur ab ipso Tridentino, non solum habeant „ valorem antiquum; verum etiam habeant firmitatem novæ „ confirmationis a Tridentino “. *Consult.* 2. *Resol.* 25. *nu.* 367.

Proinde ex mente hujus Auctoris privilegiis per Tridentinum non censetur derogatum, nisi *expresse* revocentur. Sed quid, si privilegia post Concilium Tridentinum concedantur ipsi Concilio contraria? „ Ut per illa Concilio derogetur, ait non requiritur „ *expressa* derogatio, sed sufficit Bulla vel Rescriptum Pontificis „ contra Decreta ipsius “. *Ibid. num.* 369.

Bene habet, juxta hunc R. Patrem, ut per confirmationes aut concessiones privilegiorum derogetur Decretis Concilii OEcumenici Tridentini, non requiritur *expressa* derogatio: sed ut per Tridentinum derogetur privilegiis Fratrum Mendicantium, requiritur ut illis derogetur *aperte & manifesta* auctoritate Apostolica interveniente, per *clausulas expressas & sufficientes*.

„ Rationem hujus exotici asserti audiamus: Quia, ait, *cap.* 21. „ *Sess. ult.* declaratur formalibus terminis: *Sancta Synodus om*„ *nia & singula sub quibuscumque clausulis & verbis, quæ de* „ *morum reformatione atque Ecclesiasticæ disciplina in hoc sacro* „ *Concilio statuta sunt, declarat; ita decreta fuisse, ut in his sal*„ *va semper auctoritas Sedis Apostolicæ & sit, & esse intelliga*„ *tur*. Ex quibus concludendum, inquit, cum perdocto Petro „ Marchant, quod omnia Decreta auctoritate Apostolica emana„ ta, sive in Conciliis Generalibus, sive in Bullis & Brevibus „ Summorum Pontificum, tam ante, quam durante Concilio, „ subsistant in suo vigore, exceptis iis, quibus idem Concilium „ derogavit per *clausulas sufficientes*: alioqui auctoritas S. Sedis „ non mansisset illæsa contra declarationem & protestationem, „ quam faciunt Patres Concilii “. *Consult.* 2. *Resol.* 25. *nu.* 361.

Insignis ratiocinatio! Synodus Tridentina quoad Decreta morum & disciplinæ salvam voluit in omnibus auctoritatem Sedis Apostolicæ: ergo per Concilium non censetur derogatum privilegiis, nisi per *expressas* clausulas ipsis sit derogatum: quasi auctoritas Sedis Apostolicæ salva non esset, nisi privilegia Fratrum Mendicantium, Decretis Concilii adversa, subsisterent; aut illis derogatum non censeretur, nisi ea derogatio per clausulas *expressas & sufficientes* facta fuisset. Aliter sane intellexit Pius IV. ut §. 1. vidimus.

Sed forsan dicet R. P. Concilium saltem voluit esse salvam in omnibus auctoritatem Sedis Apostolicæ, ut Decretis Concilii derogare posset; „ ac proinde cum Papa disponit, decernit, vel „ in contrarium aliquid ordinat, absque *specifica & expressa* men„ tione ipsius Concilii, non solum utitur jure suo, cum sit su„ pra Concilium, (*a*) sed etiam Patrum Concilii desiderio satis„ facit, qui nec auctoritate Concilii Generalis, nec jussu præ„ decessorum summorum Pontificum voluerunt, in casu abroga„ tionis, aut dispensationis Decretorum hujusmodi, nec *specifi*„ *cam* nec *genericam* mentionem fieri “. *Ibid. num.* 369.

Verum est, Tridentinum per citata verba intendisse, & quidem unice, declarare, quod Sedis Apostolicæ auctoritas salva maneret quoad Decreta morum atque disciplinæ Ecclesiasticæ, ut illa interdum pro utilitate vel necessitate Ecclesiæ sua auctoritate moderari posset: sed inde inferre, ergo per Rescriptum Sedis Apostolicæ derogatum censetur Concilio Tridentino, licet nulla ejus *specialis* fiat derogatio, plane ineptum est. Nec enim quæritur, an Pontifex *possit* Concilio derogare, sed an *velit*. Declarunt

(*a*) Hæc ratio (*Cum Papa sit supra Concilium*) a Gallis non admittitur, siquidem docent auctoritatem summi Pontificis subjectam esse saltem auctoritati Concilii OEcumenici.

rarunt vero summi Pontifices non censeri derogatum Concilio Generali per sua Rescripta, utpote subreptioni & obreptioni, aliisque vitiis exposita, nisi illius *expressa* mentio fiat; sed econtra Rescripta eo casu pro subreptitiis aut male impetratis esse habenda.

Quod igitur illa Rescripta Apostolica contraria Tridentino, aliisque Generalibus Conciliis, pro nullis sint habenda, nisi *expresse* Concilio derogetur, non arguit defectum potestatis, ut supponere videtur dictus Pater, sed defectum voluntatis.

§. IV.

Corollarium primum ex Regula V. & IX. *Exemptio Regularibus, aliisve concessa, illos non concernit, quatenus sunt cooperatores aut subsidiarii Episcoporum.*

ORDINES Mendicantes ab aliquot sæculis institutos, & ab Ecclesia receptos fuisse, ut Prælatis ac Pastoribus in regimine animarum coadjutores & subsidiarii accederent, notum est.

Sicut Religiones aliquæ, inquit S. Thomas de his Ordinibus agens, *instituuntur ad militandum, non quidem ut militent auctoritate* propria, *sed* auctoritate Principum, *vel* Ecclesiæ, *quibus ex officio competit, sicut dictum est; ita etiam Religiones instruuntur ad prædicandum & confessiones audiendum, non quidem* auctoritate propria, *sed* auctoritate Prælatorum *superiorum & inferiorum, ad quos ex officio pertinet, & ita subvenire Prælatis in tali ministerio, est hujusmodi Religionis* proprium. 2. 2. *quæst.* 188. *art.* 4. ad 2.

Cui consonat S. Bonaventura, docens per Petrum, & socios in navi laborantes præsignatos Ordinarios Pastores, qui cum rete præ multitudine piscium trahere non possent, annuerunt sociis in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos. *Quia Prælati Ecclesiæ cum Clero non sufficientes per se tantam plebium multitudinem trahere ad litus vitæ perpetuæ, annuerunt sociis Religiosis, scilicet Jacobo, & Joanni activis & contemplativis, ut venirent compatiendo animarum periculis*, adjuvarent *eos, tam illos, qui trahunt, quam illos, qui trahuntur, illorum insufficientiam, istorum indigentiam relevando In Tract. Quare Fratres Minores prædicent.*

Hinc & Romani Pontifices sæpius monendos censuerunt Ecclesiæ Pastores, ut Fratres Ordinum Mendicantium tamquam *suos adjutores & cooperatores benigne susciperent*, Clem. **Dudum** De Sepult.

Sodalitia itaque seu Religiones Ordinum Mendicantium, aliorumque, qui postmodum eumdem in finem ab Ecclesia suscepti fuerunt, seminaria quædam sunt, e quibus Prælatis vocantibus, & annuentibus subsidiarii & cooperatores emittuntur & accipiuntur.

Similes proinde Religiones institutæ non sunt, ut eorum Sodales per simplicem Ordini adscriptionem sive professionem: protinus efficiantur & sint cooperatores & subsidiarii Prælatorum vel Pastorum; sed duntaxat, ut Prælatis vocantibus & annutorentibus id muneris parati sint obire, eumque in finem studia & actiones suas dirigant.

Unde Ordinum illorum Fratres veri sunt Regulares; tametsi nulli functioni Hierarchicæ sint applicati, neque ullo Ordine sacro insignit.

Hinc ulterius consequens est, status Regularem & Clericalem etiam in similibus Religiosis esse plane disparatos, Fratresque Ordinum Mendicantium assumi & transferri in statum plane diversum a regulari, dum ad functiones Hierarchicas tamquam Prælatorum subsidiarii & cooperatores assumuntur.

Ex his sua sponte profluit, quod exemptio Regularibus concessa, juxta Regulam V. a me capite præcedenti exhibitam, extendi nequeat ad Fratres Mendicantes, aliosque Regulares, ut cooperatores & subsidiarios Prælatorum consideratos.

Exemptio enim indulta Regularibus, v. g. Fratribus Ordinum Mendicantium, illis data est ut Fratribus illorum Ordinum; sicuti exemptio data Canonicis & Academicis.

Cum ergo Regulares assumpti ad functiones Clericales assumant qualitatem seu personam plane diversam, & exemptio alicui indulta sub una qualitate, non concernat eumdem consideratum sub alia qualitate, v. g. Canonicis aut Academicis concessa, eosque non tangat in qualitate Parochorum aut Confessariorum, etiam exemptio data Regularibus sive Fratribus Ordinum Mendicantium nequit, juxta citatam Regulam, extendi ad ipsos consideratos, non ut simplices Regulares, sed in alia plane diversa qualitate superaddita.

Præsertim cum qualitas seu officium illud superadditum eosdem arctius Episcopis subjicit & unit, quam qualitas illa, quæ in exemptionis Privilegio exprimitur.

Quis vero dubitet, quin officium Hierarchicum subjiciat arctiori vinculo, & specialiori ratione Regularem Episcopo, quam ipse Status Regularis nude & simpliciter consideratus? Officium enim illud ipsos tamqua Ecclesiæ illius, cui opitulantur, ministros Ecclesiasticæ Hierarchiæ annectit; atque ita ipsa ratio Hierarchiæ ipsum speciali ratione Episcopo, tamquam Capiti & Principi illius sacri Principatus subjicit; ne alias, ut in Regula IX, dictum fuit, Hierarchia divina ordinatione instituta plane confundatur.

Sit igitur hæc conclusio: Sicut exemptio Canonicorum aut Academicorum extendi nequit ad functiones Hierarchicas, v. g. prædicationem verbi divini, Confessiones, &c. ne alias exemptio extenderetur de re ad rem, & ne ipsa Hierarchia Ecclesiastica divina ordinatione instituta confundatur, ita exemptio Regularium, quantumvis illimitata, extendi non potest ad Regulares Hierarchicas functiones obeuntes.

§. V.

Secundum Corollarium ex Regula V. & IX. *Regularium exemptio non extenditur ad munus Confessarii.*

INTER functiones Hierarchicas administrationem Sacramenti Pœnitentiæ seu officium Confessarii præcipuum esse, nemo facile negaverit.

Confessarius enim non tantum Doctoris ac Magistri partes, respectu Pœnitentium subire debet: „ sed & discretus sit oportet, „ ut more periti Medici (ut loquitur Concilium Lateranense sub „ Innocentio III.) superinfundat vinum & oleum vulneribus sau- „ ciati diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & pec- „ cati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere con- „ silium, & cujusmodi remedium adhiberi, diversis experimentis „ utendo ad salvandum ægrotum “. *Cap. Omnis utriusque sexus, tit. De Pœnitet.*

Nec Medici & Doctoris partes duntaxat Confessarius probe callere & strenue implere debet, sed & partes judicis, ut nec solvendum liget, nec ligandum solvat justumque judicium lepram inter & lepram ferat, pœnasque satisfactorias pro delictorum gravitate & Pœnitentium conditione imponat; quæ sint & ad vitæ novæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, atque etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem. Horum si vel unum in Confessario desit, partes Confessarii debite non implebit; & quotquot ejus subjicientur directioni, evidenti salutis periculo exponentur.

Quis hinc non intelligat, exemptiones Regularium ad officium seu munus Confessarii extendi non posse, ni una Hierarchiæ Ecclesiasticæ horribilis confusio, ac totius regiminis Episcopalis sequatur eversio?

Quæ enim Hierarchia illa, ut *castrorum acies bene ordinata*, in qua Ministri Hierachiam constituentes in præcipuis functionibus Hierarchicis Capiti non subjiciuntur? Denique quod illud Episcopale animarum regimen, si illi, qui præcipuas partes in animarum directione, tamquam subsidiarii seu cooperatores subeunt, ipsi non subjiciantur?

Hæc perpendentes PP. Concilii Tridenti non dubitarunt declarare, Regulares omnes, quantumvis exemptos, Episcopis in officio excipiendi sæcularium Confessiones eodem plane subjacere modo, quo Presbyteri sæculares Parochiale Beneficium non habentes; nec ut sæcularium Confessiones audiant, ullo exemptionis Privilegio gaudere, sed ab Episcopis in hac functione esse dependentes. Sciebant enim exemptiones Regularium hujusmodi functiones non concernere, ac per consequens, Regulares in similibus habendos esse, ac si nullo exemptionis Privilegio gauderent. *Quamvis Presbyteri (ait Synodus* Sess. 23. *cap.* 15. *De Reformat.) in sua Ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant: decerni tamen S. Synodus, nullum etiam Regularem posse Confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videtur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat; privilegiis, & consuetudine* **quacumque**, *etiam immemorabili, non obstantibus.*

Ex hoc Decreto, patet, Patres Tridentinos considerasse Regulares Parochiales Beneficium non obtinentes quoad Confessiones excipiendas, non ut ab Episcoporum auctoritate & jurisdictione exemptos, sed sicuti Presbyteros non obtinentes simile Beneficium ab Episcopis plane dependentes.

Et sane ut ita statueretur, Hierarchiæ ratio, & animarum regimen Episcopis incumbens omnino requirebant.

Qua enim ratione Hierarchia divina ordinatione instituta stabit, si Regulares ad præcipuas Hierarchicas functiones assumpti, Episcopo ut Hierarchiæ Capiti non subjiciantur? Quomodo Episcopus animas sibi commissas diriget, si illi, qui primas in directione animarum partes occupant, ab ipso sint independentes?

Hinc universa Concilia post Concilium Tridentinum celebrata, eamdem plane obtinendæ approbationis necessitatem ad excipiendas sæcularium Confessiones, absolutionemque valide impertiendam, in Regularibus & sæcularibus Presbyteris sine ullo distinctionis vestigio requirunt.

Immo & ante Concilium Tridentinum *an.* 1528. *part.* 3. *cap.* 37. Antoninus a Prato tituli S. Anastasiæ Presbyter Cardinalis, Senonensis Archiepiscopus, in provinciali sua Synodo. Absolutiones Fratrum Mendicantium invalidas declaravit, licet, essent per suos respective Superiores, *tamquam sufficientes, & idonei, vita probati, discreti, modesti, atque periti, ad Confessiones excipiendas electi, & Episcopis præsentati, nisi ab eisdem Episcopis fuerint admissi & approbati.*

Supposuit proinde prædictum Concilium, quod Fratrum Mendicantium qualiscumque exemptio aut privilegium ipsos a dependentia Episcoporum quoad similem materiam Hierarchicam eximere non posset, ipsosque, etiam perveniendo omnem specialem Concilii Generalis derogationem, Episcopis quoad has functiones manere subjectos, & consequenter, Regularium subjectionem & dependentiam ab Episcopis in hujusmodi materia non profluere ex aliquo positivo Pontificis aut Concilii Generalis Decreto, sed ex ipsa Ecclesiasticæ Hierarchiæ & Episcopalis regiminis ratione.

Verum cum singulorum Episcoporum jurisdictio ultra suæ Diœcesis limites non protendatur, atque singuli Episcopi suarum duntaxat ovium curam gerant; consequens est, non sufficere approba-

tionem

tionem cujuscumque Episcopi, ut aliquis etiam Regularis censeatur approbatus ad excipiendas Confessiones, sed requiri approbationem Episcopi loci, in quo Confessiones excipit: quandoquidem per approbationem alterius Episcopi in subditos illius jurisdictionem accipere nequeunt.

Merito proinde generalis Cleri Gallicani Conventus constans ex 10. Archiepiscopis & 73. Episcopis, plurimisque Abbatibus & inferioribus Prælatis, reprobavit hanc propositionem: *Regulares Ordinum Mendicantium semel approbati ab uno Episcopo ad Confessiones audiendas in sua Diœcesi, habentur pro approbatis in aliis Diœcesibus, nec nova Episcoporum indigent approbatione.*

Justam hanc fuisse Cleri Galicani censuram probavit Alexander VII. eamdem propositionem reprobando in Decreto ad Henricum Arnaldum Episcopum Andegavensem. Quin & eodem nixus fundamento declaravit S. Carolus: „ Ne in Monasteriis quidem & locis, ubi Regulares spiritualem temporalemque jurisdictionem habent, quisquam Sacerdos etiam *Regularis & exemptus* Confessiones audiat, nisi primum ab Episcopo, *intra cujus Diœcesis fines* ea Monasteria locaque sunt, ad id probatus fuerit.

§. VI.

Ulterius consectarium ex præcedenti: *Episcopus potest pro libitu approbationem Regularium restringere ac modificare, suspendere, ac renovare.*

EXEMPTIONEM Regularium ad munus Confessarii extendi non posse, ni una Hierarchia Ecclesiastica plane confundatur, & regimen Episcoporum evertatur, paragrapho præcedenti ostensum fuit; ideoque Concilium Tridentinum declarasse, Regulares æque ac Presbyteros sæculares, ut idonei sint ad audiendas Confessiones sæcularium etiam Sacerdotum, debere suam ab Episcopis mutuare jurisdictionem.

Ex quo juxta notissima ac receptissima Juris principia consectarium est, Episcopos posse Regularium æque ac sæcularium Presbyterorum, Beneficium Parochiale non obtinentium, approbationem vel jurisdictionem pro arbitrio restringere ac modificare. Jurisdictionem quippe delegatam (qualis est illa, quæ Presbyteris Regularibus & sæcularibus Parochiale Beneficium non obtinentibus communicatur) ad libitum delegantis restringi ac modificari posse, nullus Canonistarum ambigit.

Huic notissimo Juris principio innixi Episcopi aliique Prælati Clerum Ecclesiæ Gallicanæ constituentes, sæpius in suis generalibus Conventibus declararunt; „ quod Regulares, qualiacumque „ privilegia aut immunitatem obtendant, sæcularium Confessio„ nes audire non poterunt, quin Episcopi Diœcesani examen „ subjerint, & ab ipso, vel ejus Generali Vicario fuerint ap„ probati, e *quorum nutu & arbitrio pendebit iis vel tempora„ riam, vel perpetuam Confessiones excipiendi facultatem facere, „ vel sub quacumque restrictione placuerit concedere* “. Anno 1633. & 1645.

Cumque non obstante tam perspicua juris ratione, nec non iterata totius Cleri Gallicani declaratione, quidam in Diœcesi Andegavensi hanc Episcoporum auctoritatem in dubium vocare attentarent, convenientes 10. Archiepiscopi cum 73. Episcopis, plurimisque Abbatibus, aliisque Prælatis, hanc propositionem proscribere non ditaverunt; „ *Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possunt Episcopi restringere vel limitare approbationes, „ quas Regularibus concedunt ad Confessiones audiendas* “. Anno 1656. in causa Episcopi Andegavensis.

Quam Prælatorum censuram ut justam postmodum confirmavit Alexander VII. in citato Decreto ad Episcopum Andegavensem, eamdem propositionem tamquam falsam, temerariam, scandalosam, & erroneam condemnans (*a*).

Liberum proinde est Episcopis, approbationem Regularium non secus ac sæcularium Presbyterorum *ad tempus* limitare: si ita bono suæ Diœcesis, & regimini animarum convenire judicaverint.

Atque ita anno 1650. Clerus Gallicanus e Conventu suo generali per literas circulares mandavit omnibus Episcopis, ut *quemadmodum in Italia, quin & Romæ & plurimis aliis Provinciis, & Diœcesibus observatur, posthac nulli Regulari detur facultas excipiendi Confessiones, nisi ad certum tempus limitata*. Hac insuper formula admissionis Regularium ad excipiendas Confessiones, & annuntiandum verbum Dei præscripta: *N. Ecclesiæ N. Episcopus, dilecto nobis in Christo N. Ordinis vel Societatis N. Presbytero, salutem & benedictionem. Cum multa Jesu Christi messis nos cogat, undequaque ad auxilium nostrum operarios advocemus, teque, charissime Frater, pium & doctum examine noverimus, aptumque, ut sub nostri regiminis magisterio procurandæ Fidelium saluti inservias, Verbo Dei prædicando, administrandoque Pœnitentiæ Sacramento admovere statuimus ad* . . . (hic debet exprimi tempus) *Præsentibus post illud tempus non valituris: ea tamen conditione, ut a casibus nobis reservatis non absolvas.*

Ex eodem principio, nimirum quod Regulares jurisdictionem delegatam ab Episcopo accipere debeant profluit, quod Episcopi non tantum ad certum tempus, sed etiam ad certas personas, aut personarum status approbationem Regularium limitare valeant (*a*).

Unde si Episcopus, non tantum Moniales, aliasve illius sexus personas declaret sub generali & ordinaria admissione ad excipiendas Confessiones non comprehendi) ut varii Episcopi in suis respective Synodis, & Ordinationibus declararunt); sed etiam exemplo Sancti Caroli, suis Clericis speciales Confessarios, eruditione ac prudentia, aliisque qualitatibus pro directione Cleri capaciores, deputatos velit, quibus solis & non aliis confiteri deberent; eo casu Regulares simpliciter approbati Clericos illos absolvere non possunt; eo quod ex declaratione Episcopi jurisdictionem delegantis constaret, jurisdictionem simpliciter datam ad Clericos non extendi. Vide *Synodum Diœcesenam Mediolanensem IV.*

Recte proinde declaravit Synodus Provincialis in civitate Mexicana, quæ Provinciæ novæ Hispaniæ Caput est & Metropolis, anno 1585. celebrata, a Sua Majestate Catholica revisa, & a Sede Apostolica examinata & approbata, illos Confessarios, quibus Episcopus „ *limitatam facultatem ad certum personarum „ statum* concesserit, reputari idoneos non debere ad aliarum „ personarum Confessiones audiendas. Nec per Bullam Crucia„ tæ eligi posse in Confessarios ab aliis quam ab hujusmodi per„ sonis. Confessiones vero, si quas audierint, facultatem & ap„ probationem suam excedentes, irritas esse & nullas “. *Lib.* 5. *tit.* 13. §. 2.

Jurisdictionem delegatam non tantum quoad tempus & personas ad arbitrium delegantis restringi posse, sed etiam quod materiam, notissimi juris est.

Consequenter si Episcopi ad Christiani populi disciplinam pertinere judicent, ut hæc illave crimina non a quibusvis Sacerdotibus inferioribus simpliciter approbatis remittantur, sed eorum absolutionem sibi specialiter reservandam duxerint, Regulares simpliciter approbati ab illis absolvere non poterunt; cum evidens sit, jurisdictionem simpliciter datam ex intentione dantis ad peccata illa minime extendi.

Quod & innuit Concilium Tridentinum, dum generaliter *Sess.* 14. *c.* 7. *De Pœnit.* pronuntiat: „ Quod cum extra articulum mor„ tis Sacerdotes inferiores nihil possint in casibus reservatis, id „ unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores & „ legitimos Judices pro beneficio absolutionis accedant.

Id vero non tantum de Presbyteris sæcularibus, sed etiam Regularibus, non obstantibus quibuscumque prætensis privilegiis, intelligendum esse, præterquam quod manifesta ratio evincat, etiam consona est omnium Synodorum, quæ pro executione Concilii Tridentini celebratæ sunt, sententia.

Utque plurimas omittamus, in Concilio Mediol. III. *Tit.* 8. sub Sancto Carolo legitur: „ Nec Confessarii Regulares eorum „ peccatorum, quorum absolutio Episcopo reservata est, vincu„ lis irretitos pœnitentes absolvant, quemadmodum, ait Conci„ lium, a S. Sede Apostolica declaratum est, id eis non licere, *quamvis Privilegiorum suorum auctoritate* „. Et rursus in Concilio Mediolanensi V. sub eodem sancto Præsule decernitur: „ Ne facultatum, privilegiorumque jure, quæ cuicumque, etiam „ Rosarii, & Cruce signatorum Scholæ, Confratriæ, Collegio„ ve, etiam laicorum, quæve Collegis Confratribusve in eo ad„ scriptis ante vel post Concilii Tridentini confirmationem, con„ cessa sunt; Confessarius cujusvis Ordinis sit, ab iis casibus, „ quos sibi Episcopus in sua Diœcesi reservaverit, Pœnitentes „ sine illius facultate absolvat; si contra fecerit, suspensionem „ a Divinis ipso facto incurrat.

Eisdem principiis insistens sæpe nominatus Conventus Cleri Gallicani, hanc propositionem tamquam regimini Episcoporum perniciosam proscripsit: *Regulares habent potestatem absolvendi sæculares a peccatis Episcopo reservatis, etiamsi ab Episcopo auctoritas illa ipsis indulta non fuerit*. Quam censuram probavit Alexander VII. eamdem propositionem in Decreto seu Brevi ad Episcopum Andegavensem directo *ut falsam auctoritati Episcoporum, & Sedi Apostolicæ injuriosam* condemnans.

Liberum esse mandanti Jurisdictionem non tantum restringere aut limitare, sed & modificare, id est, conditionem aut formam adjicere, nemo ambigit. Consequenter si Episcopus Regularium approbationi conditionem aliquam adjiciat, non nisi conditione illa observata absolvere poterunt; quia approbatio, a qua Jurisdictio pendet, a conditione suspenditur.

Proinde si Episcopus sub hac v. g. clausula approbet Regulares, *de consensu Pastorum loci; seu eorum quorum interest*, non poterunt, nequidem valide, Regulares ita approbati, in aliqua Parochia absolvere incolas illius absque consensu Pastoris, ob non adimpletam conditionem, sub qua approbatio data fuit.

Sicuti in potestate dilegantis est jurisdictionem delegatam restringere & modificare, ita quoque pro arbitrio ipsius eamdem jam latam revocari aut suspendi posse, apud Canonistas est expeditum: per consequens, possunt quoque Episcopi Jurisdictionem ad audiendas Confessiones Presbyterorum, sive Regularium sive sæcularium Beneficium Parochiale non obtinentium, pro arbitrio non tantum limitare aut modificare, sed etiam datam suspendere & revocare.

De hac Episcoporum auctoritate non dubitans zelosissimus Mediolanensium Antistes, quem *Pastoralis sollicitudo gloriosum reddidit*, Sanctus Carolus; unaque perpendens non sine evidenti animarum discrimine permitti posse in munere Confessarii illum, de quo Episcopus cum fundamento dubitat, num boni Confessarii partes rite expleat, statuit, „ ut Episcopus a Confessio-

„ nibus

(a) Hoc Decretum dicitur *Breve*, quod ab Alexandro VII. ad Henricum Arnaldum Andegav. Episc. anno 1659. directum est, ut controversias de functionibus Hierarchicis adversus præfatum Antistitem a Carmelitis, Minoritis, Augustinianis, &c. excitatas componeret.

(a) Unde Presbyteri Regulares suorum privilegiorum virtute non possunt absque speciali Episcopi Diœcesani approbatione excipere Monialium Confessiones. Ita declaravit Greg. XV. Constitutione, quæ incipit. *Inscrutabili*, & statuit Clerus Gallicanus in comitiis anno 1700. habitis.

„ nibus audiendis suspendat, aut omnino amoveat Confessarios „ etiam *Regulares jam approbatos*, quos pro *suæ timoratæ conscientiæ religione* viderit in eo munere non ita sincere integreque „ & cum ædificatione se gerere, quemadmodum & tanti mini„ sterii illis commissi sanctitas, & animarum salus deposcit, quæ „ suæ fidei concreditæ sunt “. *Concil. Mediol. VI. tit. De his, quæ ad Sacram. Pœnit. pertinent.*

§. VII.

Primum assertum contrarium prædictis Corollariis: *Regulares non accipiunt jurisdictionem ad audiendas Confessiones sæcularium immediate ab Episcopo, sed a Pontifice.*

EX Regula IX. quæ dictat, exemptionem Regularium ad functiones Hierarchias extendi non posse, consectarium esse ostendi, Regulares quoad audiendas Confessiones sæcularium dependere ab Episcopo eodem plane modo ac si nulla exemptione gauderent; omnemque Jurisdictionem ad audiendas Confessiones sæcularium ipsos ab Episcopo mutuare.

Huic consectario evidenter ex ipsa ratione Hierarchiæ Ecclesiasticæ consequenti, se opponit prædictus Pater Jacobus a S. Antonio, contendens „ Regulares Mendicantes ita ab Episcopis „ accipere approbationem ad Confessiones sæcularium excipien„ das, ut *Jurisdictionem habeant a summo Pontifice*: hoc habe„ tur ex variis privilegiis etiam corpore Juris insertis, relatis „ a Passarino “. Additque ex eodem Passarino quod jurisdictio, „ quam habent, sit *Papalis*.

Quis, amabo te! credet a Romanis Pontificibus hujusmodi privilegia emanasse, quæ non in ædificationem, sed in destructionem potius Hierarchiæ tendant; quæ membra a suo capite quodammodo divellant, confusionemque Hierarchiæ, quæ esse debet ut *castrorum acies bene ordinata*, inducant?

„ Suscepti regiminis cura nos admonet, inquiunt Innocentius „ II. & Alexander III. ita disponente Domino, erga singulos „ attentam sollicitudinem atque vigilantiam adhibere, ut in Ec„ clesiasticis dispositionibus *nulla confusio* inducatur, sed potius „ unicuique suum *jus & propria dignitas conservetur* “. Epist. „ ad Episc. Meldens.

Et Innocentius III. scribens ad Mediolanensem Episcopum, ait: “ Pastoralis officii debitum nos invitat, & ipse ordo ra„ tionis deposcit, ut ea sollicitudine utilitatibus Ecclesiarum in„ tendere debeamus, quod ipsis Ecclesiis *ordo debitus* conservetur. Ille autem est *ordo debitus* Ecclesiarum, ut inferiores Ministri, qui una cum Episcopo tamquam capite, unam Hierarchiam seu sacrum Principatum constituunt, ab ipso Episcopo tamquam summo Sacerdote, immo Sacerdotum Principe, suam jurisdictionem & potestatem *immediate* accipiant.

Proinde Ecclesiarum Prælati, dum hunc ordinem Ecclesiarum in Privilegiis aut Bullis Pontificiis turbatum advertunt, non dubitant ea ut ficta, aut subreptitie, vel obreptitie obtenta rejicere eorumque executioni fortiter resistere.

Unde cum anno 1409. Fratres Mendicantes Bullam quandam sibi ab Alexandro V. ex Ordine Fratrum Minorum assumpto, concessam dicerent, quæ Ordini Hierarchico nonnihil adversa apparebat; *Universitas Parisiensis graviter commota est & conquesta de Mendicantibus, qui* subreptitie & dolo malo *Bullam hujusmodi impetrarant, qua status primitus a Christo institutus de Prælatis & Curatis subvertebatur. Dominicani factum excusarunt, publiceque testati sunt, se insciis, hujusmodi Constitutionem impetratam fuisse, satisque sibi esse gaudere privilegiis ab Ecclesia concessis: atque ideo humillime supplicarunt, ne sibi succenseret eam ob rem, utque Ordinem commendatum haberet. Eorum exemplum secuti sunt Carmelitæ, necnon cæteri Mendicantes. Renitentibus vero cæteris, interdictum Regium obtinuit Universitas, quo publica Præconis voce prohibitum Curatis & Viris Ecclesiasticis sub pœna amissionis seu privationis bonorum temporalium, sinere Franciscanos & Augustinianos in suis Ecclesiis Conciones habere, Confessiones audire, aut Sacramentum absolutionis administrare.* Hæc ex actis ipsius Universitatis Parisiensis *tom. 5. Hist. Univers. Paris. pag.* 200. Nec sane alia de causa Universitas illa tantopere executioni illius Bullæ repugnavit, nisi quia non dubitaret, eam subreptitie a Pontifice obtentam, utpote status Hierarchici destructivam. Quod licet ex actis Universitatis sat liqueat, evidentius tamen ex sermone, quem sub idem tempus Cancellarius ipsius Universitatis Joannes Gerson contra dictam Bullam habuit, patet. In quo sermone hæc inter alia dixit: *Christianitatis regnum fundatum est & institutum in ordine & dispositione Hierarchicæ Prælationis; hoc est, Deus sic ordinavit Ecclesiam, ut in sancta Ecclesia Ordo esset Prælaturæ ad gubernandos alios, & ad Deum dirigendos, secundum tres quæ ad Prælaturam spectant operationes, purgare, illuminare, & perficere. Et hunc servando ordinem stare debet regnum sanctæ Ecclesiæ hic inferius: sic etiam & in superiori regno cœlorum. Et quoniam videtur & visum est compluribus S. Ecclesiæ Prælatis, præcipue Domino Parisiensi, visum est filiæ Regis Universitati,* hunc Hierarchicum Ordinem Prælationis aliquo modo in perturbationem aut impedimentum casurum; *voluit & vult (ut potest) obviare & resistere. Hæc perturbatio accidit propter Scripturam quamdam in forma Bullæ, quam aliqui Ordinum quatuor Mendicantium impetrarunt, aut, ut verius dicam, extorserunt, vel per cautelam, vel per inadvertentiam Sancti Patris nostri. Sanctus enim Pater noster, qui magnus est Theologus, nunquam rem talem admisisset, si eam examinasset. Sed (ut per solemnes in Universitate est relatum Magistros) omnia facta sunt ipso ignorante & ipso invito, saltem sine judicio aut deliberatione. Sicut homines occupati concedunt per importunitatem, aut per cautelas, aut aliquam largam conscientiam plures res aliis. Hæc est ergo prima protestatio, quam Dominus Parisiensis facit. Nec sui, nec Universitas, nec ego ipse intendimus aliquid dicere in præjudicium, aut S. Patris inhonorationem. Tenemus etiam, quod posteaquam bene fuerit instructus; ipse cassabit omne hoc aut destruet: de quo conquerimur. Pro honore suo laboramus, pro statu suo, pro officio & potestate sua, quæ nihil potest contra potestatem.* In sermone contr. Bullam Mendicant. (a).

Plura similia exempla reproducere non esset difficile, quibus ostenderetur, Ecclesiæ Prælatos sine Sedis Apostolicæ offensione rejecisse, tamquam subreptitie vel obreptitie impetratas Bullas Sedis Apostolicæ auctoritatem præferentes, quandocumque in illis conspiciebant Hierarchiam Ecclesiasticam inverti.

Verum ulterius urget prædictus Pater Jacobus: Quod jurisdi„ ctio, quam habent Regulares, sit *Papalis*, nedum habetur ex „ privilegiis & juribus, verum etiam ex eo quod hæc jurisdi„ ctio excedat cujuscumque Episcopi fines, cum se ad *totum* „ *mundum extendat*, & universalior sit in ordine ad plures ca„ sus, a quibus absolvere possunt, quam posset haberi ab Epi„ scopo, cum extendatur *etiam ad casus Papæ reservatos*. Un„ de & Gregorius XV. Episcopos Sedis Apostolicæ fecit *Delegatos*, dum Regulares Confessarios eorum subdidit Jurisdictionis „ correctioni.

Contendit igitur R. Pater, jurisdictionem Regularium esse *Papalem*: primo, quia illa se extendit *ad totum mundum*: Episcopi vero cujuscumque Jurisdictio limitibus Diœcesis concluditur. Secundo, quia jurisdictio Regularium extenditur ad *casus Papæ reservatos*, quos Episcoporum Jurisdictio non attingit. Tertio, quia Gregorius XV. subjiciendo Regulares Episcopis quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, facit ipsos *Delegatos* Sedis Apostolicæ.

Sane quis non videt primum argumentum risu potius quam refutatione dignum esse? Nonne enim ridiculum atque explosione dignum est, dicere, quod Episcopi Apostolorum successores, Ecclesiæ Principes, summi Sacerdotes; immo & ipsi *Sacerdotum Principes*, ut loquuntur Patres, Jurisdictionem terminis suæ Diœcesis circumscriptam obtineant: Presbyteri vero inferiores, qui in Episcoporum adjutorium ordinantur, jurisdictionem nullis terminis nisi totius Universi circumscriptam obtineant, modo vel uni Ordini Mendicantium sint adscripti?

Secundum argumentum, non modo ridiculum, sed Ecclesiæ perquam perniciosum est: *Cum enim, teste Synodo Tridentina* Sess. 14. *De Pœnit. cap. 7. magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere SS. Patribus nostris visum sit, ut atrociora quædam & graviora crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur*: nonne hæc saluberrima disciplina evacuabitur, immo plane subvertetur, si omnium Regularium indifferenter jurisdictio ad casus, ob specialem atrocitatem aut enormitatem Pontifici reservatos, extensa intelligatur.

Et sane si eam criminum illorum atrocitatem existimant Pontifices, ut eorum absolutionem nec ipsis Episcopis indifferenter concredant, nonne injuriosum esset Sedi Apostolicæ, vel suspicari, quod jurisdictionem Presbyterorum, modo alicui Ordini Mendicantium adscripti fuerint, ad crimina illa reservata extensam vellent? Quasi plus prudentiæ ac sapientiæ in Presbyteris inferioribus, eo solo titulo quod de Ordine sint Mendicantium, quam in ipsis Episcopis esse crederent. Sed quid plura? cum & ipsi Regulares aperte satis recognoscant suam jurisdictionem ad similes casus reservatos non extendi: dum quotidie a Sede Apostolica Indulta petant & obtinent, quibus a casibus reservatis absolvendi potestatem accipiant. Quæ Indulta quia non raro subreptitie vel obreptitie obtinentur, non immerito declaravit Clerus Gallicanus, quod *Regulares vigore similium Indultorum a casibus reservatis absolvere non poterunt, nisi prius Indulta illa Episcopo Diœcesano exhibuerint, & ipse pro validis & legitimis recognoverit: exceptis Indultis secretis Pœnitentiariæ Romanæ. An. 1625. 1635. & 1645.*

Tertii argumenti solutionem suppeditat Regula decima superius exhibita. Illa enim ostendit, jurisdictionem delegatam Sedis Apostolicæ non arguere in Episcopis defectum Jurisdictionis ordinariæ.

Sit igitur hæc conclusio: Ordines Mendicantes a Romanis Pontificibus sunt approbati, & ab Ecclesia recepti, ut eorum Sodales Ecclesiarum Prælatis in functionibus Hierarchicis adjutores & cooperatores accedant: sine ullo tamen cujusque particularis Hierarchiæ, cui tamquam Ministri subsidiarii vocantibus Prælatis adscribuntur, præjudicio aut perturbatione.

§. VIII.

Secundum assertum prædictis Corollariis contrarium: *Episcopus non potest approbationem Regularium pro arbitrio suo limitare, aut datam suspendere vel revocare.*

EX Regulis V. & IX. paragrapho 4. consectarium ostendi, jurisdictionem Regularium, quantumvis exemptorum, & ad absolvendum sæculares, perinde atque Presbyterorum sæcularium imme-

(a) Pater Cellotius Jesuita, instante sacra Facultate Parisiensi, revocare coactus est hanc propositionem; in qua dixerat Regularem Presbyterum, qui approbationem ab Episcopo petierat, deinde repulsam passus fuerat, sibi putandum esse approbationem a summo Pontifice esse concessam, quam Episcopus injuste denegavit.

immediate ab Episcopo approbante procedere, eamque non *Ordinariam*, sed *Delegatam*, sive *Vicariam* esse. Ex quo ulterius paragrapho sequenti tamquam consectarium intuli, Episcopum posse, ad exemplum Judicis delegantis jurisdictionem sive approbationem Regularium Parochiale Beneficium non obtinentium, pro *libitu* sive ad tempus sive personas aut materiam limitare; immo datam approbationem *libere* suspendere & revocare.

Huic Corollario tam evidenti consequentia ex ipsa Jurisdictionis delegatæ ratione educto, necnon universali Episcoporum praxi probato, se opponere non veretur P. Jacobus *Consul.* 3. *resol.* 8. sustinens: “quod Ordinarii non possint approbationes Regularium Mendicantium, sese pro admissione ad excipiendas sæcularium Confessiones, eisdem præsentantium, *ad suum libitum* limitare.

Quia, *inquit* ibid. num. 858. *Si approbationes Darentur cum limitatione* ad certum tempus, *elapso isto tempore*, *Regulares*, *quibus fuissent datæ*, *non amplius essent approbati*; *adeoque ipsis necesse foret se denuo præsentare*, *&* *sistere examini in ordine ad novam approbationem obtinendam*. *Atqui summi Pontifices exemerunt Regulares*, *& singulariter Mendicantes*, *a præsentatione*, *examine*, *& approbatione* de novo; *& ita satis frequenter judicarunt Eminentissimi Patres in suis Declarationibus*, *necnon testantur unanimiter Theologi & Canonistæ*. *Ergo Regulares*, *& particulariter Mendicantes exempti sunt ab obtinendis novis approbationibus*; *& consequenter primæ*, *quæ illis dantur*, *sunt perpetuæ*, *nec possunt esse limitatæ*.

Verum est, Regulares ad tempus approbatos elapso tempore non amplius esse approbatos; atque necesse esse, ut sese de novo pro approbatione obtinenda examini sistant: quin & hunc fuisse præcipuum scopum, ob quem per omnes passim provincias praxis limitandi approbntionem Presbyterorum, sive sæcularium sive Regularium Parochiale Beneficium non obtinentium ad certum tempus invaluerit, facile concessero. Ita enim futurum creditur, ut Confessarii officio suo diligentius atque circumspectius peragendo incumbant; cum se ad novum examen obeundum, novamque approbationem obtinendam certo tempore elapso constrictos noverunt: quod quantum saluti animarum conducat, quis non videat?

Sed “Summi Pontifices exemerunt Regulares, & singulariter Mendicantes, ait P. Jacobus, a præsentatione, examine, & approbatione *de novo*”. Nugæ: ubi, quæso, Pontifices exemerunt Mendicantes *a præsentatione*, *examine*, *& approbatione de novo*, *tempore approbationis elapso*? Nullibi sane; quod & manifeste evincit non solum Hispaniæ, Galliæ, Belgii, sed & Italiæ, immo & Urbis ipsius (scilicet *Romæ*) notissima praxis limitandi ad tempus approbationem Mendicantium, æque atque Presbyterorum sæcularium, ipsosque ad novum examen, novamque approbationem obtinendam elapso approbatonis tempore cogendi.

Quod Declarationes Cardinalium attinet, tantum abest ut limitatis Regularium approbationibus contrarientur, ipsosque Regulares a nova approbatione, elapso tempore præstituto, exemptos declaraverint, ut contra, si fides sit Prospero Fagnano ad *Cap. Grave tit. De Off. Ord.* non semel declaraverint, posse Regulares ad *certum tempus* approbari, eoque tempore elapso facultatem audiendi Confessiones expirare.

Instat ulterius P. Jacobus: “Concilium Viennense in Clem. *Dudum*, De sepult. & Extrav. *Super Cathedram*, & *Inter cunctas*, redactæ in Corpus Juris, Mendicantes semel Ordinariis præsentatos & admissos, quoad Confessiones pares faciunt Parochis seu Curatis. Atqui unus Curatus, qui semel ab Episcopo obtinuit suum *Visa*, habet pro semper, & absque eo quod possit revocari & obligari ad novas Provisiones. Ergo simili ratione, cum summi Pontifices prætati, & Concilium illud velit sortem Regularium Mendicantium esse quoad prætacta *æqualem*, sicuti hi suum *Visa* accipiunt *pro semper*; ita illud debent suas approbationes accipere *pro semper*, absque eo quod possint obligari ad post *certum tempus* quærendum novas.”

Quid igitur, Fratres Mendicantes in subsidium & adjutorium Prælatorum superiorum & inferiorum admissi, tandem an ordinariam Parochorum jurisdictionem, ad arbitrium Episcoporum non restringibilem aut revocabilem evecti dicentur? Audiatur S. Thomas, 2. 2. *quæst.* 187. *art.* 1. *ad* 3. “Ad tertium dicendum, inquit, quod ista duo se non compatiantur, scilicet quod aliquis *ordinariam* curam Ecclesiasticorum officiorum habeat, & Monasticam Regulam in Monasterio servet. Per hoc tamen non excluditur, quin Monachi & alii Religiosi possint interdum circa Ecclesiastica officia occupari ex *commissione Prælatorum*, qui ordinariam curam habent, & præcipue illi, quorum Religiones ad hoc sunt specialiter institutæ.”

Non possunt igitur ex sententia Doctoris Angelici Fratres Mendicantes Monasticam Regulam in Monasterio servantes, curam *ordinariam* habere; sed solum subsidiariam seu vicariam. Quod & P. Jacobus postea agnoscere videtur, fatendo Mendicantes *limitate* approbatos, quamvis *injuste*, ut ait, ultra limites præfixos Confessiones excipere non posse.

In allegatis vero Juris textibus id duntaxat dicitur, quod Fratrum Mendicantium auctoritas ad absolvendum, non intelligitur amplior quam Presbyterorum Parochialium, quoad casus Episcopo reservatos; ut post Glossam ad Clem. *Dudum*, tradunt Canonistæ. Inde vero inferre, ergo Regulares in omnibus pares sunt Curatis, quoad audiendas Confessiones; quanta impertinentia!

Alteri membro Corollarii, nimirum Episcopum posse pro suo arbitrio approbationem Regularium suspendere vel revocare, similiter se opponit prædictus P. Jacobus: “quia, inquit, approbatio Confessariorum Regularium, simpliciter & absolute idoneorum, juxta formam Concilii Tridentini legitime per Episcopum Diœcesanum pro sua Diœcesi facta, est jure antiquo, & ex vi ejusdem Concilii *perpetua*: ergo ad *arbitrium* Episcopi & sine justa causa revocari non potest, aut Regularis ab eo suspendi. Ratio antecedentis sumitur ex ipso Tridentino, in quo nec verbum quidem reperitur, quo hæc potestas Episcopo fiat post legitimam approbationem”. Insignis profecto ratiocinatio! Concilium Tridentinum expresse non tribuit potestatem Episcopo, approbationem Regulari datam pro arbitrio revocandi; ergo illam potestatem Episcopus non habet. Nonne eodem argumento inferri posset, quod nec Presbyterorum sæcularium approbatione revocare possit, quia in Concilio ne verbum quidem reperitur, quo hæc potestas Episcopo fiat? Quemadmodum ergo revocandi potestas quoad approbationem Presbyterorum sæcularium non sumitur ex verbis Concilii Tridentini, sed ex natura Jurisdictionis delegatæ seu vicariæ, quæ ad nutum Delegantis revocari potest: ita quoque ex eodem principio astruitur quoad Regularium approbationem; ut supra *Paragr.* 6. ostensum fuit.

Sed dicet R. P. Jacobus: “Ex sententia Canonistarum in Clem. *Dudum*, Confessarii Ordinum Mendicantium semel admissi, quoad potestatem excipiendi sæcularium Confessiones, æquiparantur in omnibus eam concernentibus Curatis, eo excepto, quod horum potestas sit *ordinaria*, & istorum *extraordinaria*. . . . Atqui Curati nequeunt prohiberi aut suspendi per solam voluntatem & ad arbitrium suorum Prælatorum: ergo neque etiam Confessarii Regulares”. Falsum esse, Canonistas in Clem. *Dudum* docere, Confessarios Regulares in omnibus æquiparari Curatis, supra ostendimus. Quod vero dicat P. Jacobus, Regularium jurisdictionem esse *extraordinariam*, si per illam intelligat *delegatam* seu *vicariam*, qualis est Presbyterorum sæcularium Parochiale Beneficium non obtinentium, sequitur, quod quemadmodum horum, ita & Regularium approbatio sive jurisdictio, utpote duntaxat delegata, ad libitum revocari possit.

Sit igitur hæc conclusio: Potest Episcopus approbationem Regularium etiam Ordinum Mendicantium limitare, & datam suspendere aut revocare, perinde ac Presbyterorum sæcularium Parochiale Beneficium non obtinentium; neque ullam suæ limitationis aut revocationis rationem reddere tenetur, sed id ipsius conscientiæ seu arbitrio committitur (a).

§. IX.

Ex Regula IX. consectarium est, *Regulares quoad Prædicationem Episcopis omnino esse subjectos*.

PRÆDICATIONIS munus, quod Episcoporum præcipuum est, inter functiones Hierarchicas etiam præcipuum locum obtinere, nemo facile dubitaverit; consequenter exemptionem Regularium ad simile munus extendi non posse: sive ipsos in quantum uti Episcoporum adjutores in hoc munere vicariam operam navant: subesse Episcopis ex Regula IX. consectarium est.

Et sane, ut supra ostensum fuit, ipsius Hierarchiæ confusionem, atque regiminis Episcopalis perturbationem futuram, si Regulares quoad audiendas Confessiones Episcopis non subessent, ita quoque futurum esse, si in hoc Hierarchico munere non subjicerentur, nemo non videt.

Unde inter prima Ordinis sui fundamenta reposuit S. Franciscus: *Fratres non prædicent in Episcopatu alicujus Episcopi; cum ab eo illis fuerit contradictum*. Reg. S. Francilci *cap.* 9.

Et ante Synodum Tridentinam, Patres Concilii Co.oniensis postquam dixissent: *Aliquot retro sæculis in Ecclesiam recepti sunt quatuor Mendicantium Fratrum Ordines*, *quo Parochorum in verbo ministerii cooperarii forent*: mox tamquam consequens subjungunt: “ipsos Fratres tamquam consequens subjungunt: “ipsos Fratres quoad ejusmodi functionem ordinariæ Episcoporum potestati esse subjectos: nec ante debere accedere, quam per ipsorum Prælatos, ut viri inculpatæ vitæ, discreti pariter ac modesti, ac verbi divini probe gnari judicentur, atque ad hoc munus deligantur: *deinde etiam Vicariis Episcoporum in Pontificalibus præsentati*, *tales inventi fuerint ac præmissi*”. Quin & ut eatenus Monasticæ perfessionis Regulis, obligationibusque eximantur, non decens tantum sed & justum putabant. *Anno* 1536. *part.* 4. *cap.* 7. *&* 12.

Hanc quoque Hierarchiæ Ecclesiasticæ, atque Episcopalis regiminis rationem præ oculis habentes PP. Tridentini, statuerunt “quod Regulares cujuscumque Ordinis etiam a Superioribus suis de vita, moribus, & scientia examinati & approbati, etiam de eorum licentia in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, prædicare non possunt, nisi ultra licentiam suorum Superiorum, etiam licentiam Episcoporum habeant. In Ecclesiis vero suorum Ordinum cum licentia suorum Superiorum, se personaliter coram Episcopis præsentare, & benedictio-

(a) Id in Gallia clare pronuntiavit Rex Christianissimus Ludovicus XIV. Edicto, quod dedit mense Aprili an. 1659. Articulo enim 4. sic legitur: *Les Pretres seculiers & Reguliers ne pourront administrer le Sacrement de Penitence, sans avoir obtenu permission des Archeveques ou Eveques, lesquels la pourront limiter pour les lieux, les personnes, le temps, & le cas, ainsi qu'ils le jugeront a propos, la revoquer meme avant le temps expiré*. &c. Ubi notandum est in Edicto Regis spectari duntaxat statum exteriorem Confessariorum, & Episcoporum externam jurisdictionem. Observat doctiss. Van-Espen *part.* 2. *de Promulg. leg. Eccl. cap.* 3. Principi incumbere ex officio & titulo suæ Regaliæ, ut caveat, ne quidquam in sui Regni Clerum invehatur, quod Ecclesiam & Regnum perturbare valeat; Extat tractatus *de Promulg. legum* Tom. IX, hujus Editionis in IV.

„ dictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant; „ ipso autem Episcopo *contradicente*, etiam in Ecclesiis suorum „ Ordinum prædicare non præsumant “. *Sess.* 6. *cap.* 2. & *Sess.* 24. *cap.* 4. *De Reformatione*.

Igitur Synodus Tridentina voluit, ut Regularis ultra licentiam sui Superioris, insuper habeat licentiam *expressam* Episcopi, ut in Ecclesiis non suorum Ordinum prædicare possit; tacitam vero, ut minus, licentiam, ut idipsum in Ecclesiis sui Ordinis facere valeat. Cum enim benedictionem Episcopi petere teneatur, simplexque Episcopi contradictio sufficiat, ut ipsum a concionandi munere repellat, evidens est, tacitam Episcopi licentiam præcedere, cum Regularis ad concionandum in sui Ordinis Ecclesiis admittitur.

Ipsa enim Episcopalis benedictionis impartitio licentiæ loco est. Si enim licentiam dare non vellet, benedictionem denegaret & contradicendo a concionandi munere impediret.

Unde a mente Synodi Tridentinæ nullatenus aberravit Concilium Bituricense statuens: *ut Regulares cujuscumque sint Ordinis prædicare non præsumant, etiam in Ecclesiis* suorum Ordinum, *nisi prius examinati & probati a suo Superiore, & impetrata ab Episcopo, aut ejus Vicario benedictione & licentia* “. *Anno* 1582. *Can.* 4.

Constat proinde Synodum Tridentinam voluisse, ut juxta rationem ipsius Hierarchiæ, Regulares potestatem omnem ad annuntiandum verbum Dei ab Episcopis accipiant.

Porro cum hæc potestas concionandi, quæ Regularibus Parochiale Beneficium non obtinentibus ab Episcopis conceditur, sit duntaxat vicaria seu delegata, sequitur, quod eodem modo atque approbatio ad audiendas Confessiones pro arbitrio Episcopi limitari, modificari, ac revocari possit.

Hic rursus se opponit P. Jacobus sustinens, quod Episcopi non possint licentias prædicandi verbum Dei Regularibus Ordinum Mendicantium *ad libitum* suspendere aut revocare; ita scilicet *quod Episcopus non possit interdicere Regulari, ne concionetur, sive eum suspendere a Concionibus*, non reddita causa, *quando est concionaturus in* propria Ecclesia: *quicum possit ibi concionari* ipso contradicente (*puta si petieverit benedictionem & Episcopus irrationabiliter eam denegaverit*) *nisi* assignet causam, *ob quam de jure potest interdicere aut suspendere*, non tenetur Regularis obedire; *sed poterit* existimare quod non habeat justam causam, *nec sit nisi mera contradictio ipsius, & consequenter* continuare suum munus. *Consult.* 3. *Resol.* 10. *num.* 923.

Itaque Episcopus, ut Regularem, quem judicat muneri Concionatoris non convenire, recusare queat, causam recusationis exprimere, ipsumque Regularem, ejusve Superiorem constituere judicem tenetur, num justa sit recusationis aut suspensionis causa. Quo quid Episcopali auctoritati indignius?

Aliter sane censuerunt Patres Concilii Tridentini, non nisi simplicem Episcopi contradictionem, ut Regularis a munere concionandi, etiam in sui Ordinis Ecclesiis repellatur, requirentes; ipsius permittentes conscientiæ, num justa contradicendi causa subsit.

Porro cum P. Jacobus in hujus asserti probatione iisdem fundamentis nitatur, quibus probare voluit, Episcopum non posse ad libitum limitare aut revocare approbationes Regularium ad audiendas Confessiones sæcularium; illis, utpote superius sufficienter refutatis, refellendis supersedeo.

Interim ex illis, quæ hoc & præcedentibus paragraphis ex P. Jacobo adducta sunt & refutata, colligitur, quam merito Episcopi in suis Synodis & Ordinationibus præcipiant Parochis, ut neminem etiam Regularem, ad prædicandum aut Confessiones excipiendum admittant, nisi de legitima sua approbatione per litteras fidem fecerit.

Quin & his non contentus Sanctus Carolus statuit: *ne* patia„ tur Parochus, cujusvis Ordinis Regulares in *Ordinis sui Ec-* „ *clesiis*, intra fines Parochiæ suæ Concionem habere, nisi ex „ *scripto testimonio* perspexerit, eos muneris hujusmodi in illis „ Ecclesiis obeundi causa, se ad Episcopum cum concionandi „ facultate, quam a Superioribus suis ipsi obtinuerunt, contu„ lisse, & benedictionem, ut Tridentino Concilio cautum est, „ ab eodem petiisse “. *In Concil. Mediol. III. cap.* 3.

§. X.

Ex Regula V. & IX. consectarium est, *Exemptiones Regularium ad sacras Ordinationes non extendi, ipsosque a proprio Episcopo, prævio examine, & servatis interstitiis, ordinandos.*

REGULARES Sacris Ordinibus, præsertim Presbyteratus, initiati, non uno titulo & arctiori vinculo Episcopis subjiciuntur, quam Regulares simpliciter ut tales considerati.

Primo, quia in Presbyteros ordinati, participes effecti Sacerdotii, cujus in Episcopo plenitudo continetur, unum cum Episcopo, & reliquo Diœcesis Clero quodammodo Sacerdotium sive Presbyterium constituunt: atque ex hoc capite arctissime Episcopo uniuntur.

Secundo, quia ab Episcopo in Presbyteros ordinati, ut adjutores oneris Episcopalis, & Episcoporum subsidiarii cooperatores assumuntur: „ Tales esse studeatis, inquit Pontifex ordinans „ ad ordinandos, ut in *adjutorium Moysi, & duodecim Aposto-* „ *lorum*, Episcoporum videlicet Catholicorum, qui per Moysen „ & Apostolos figurantur, digne per gratiam Dei eligi valea„ tis.... filii dilectissimi, *quos ad nostrum adjutorium* Fratrum „ nostrorum arbitrium consecrandos elegit “ &c.

Tertio, ad sacrum Presbyteratus Ordinem assumpti, ad Hierarchiam Ecclesiasticam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, reducti, unam quasi cum Episcopo Hierarchiam constituentes, speciali titulo Episcopo tamquam Hierarchiæ Capiti subduntur.

Ex quibus perquam manifestum est, exemptionem Regularibus simpliciter concessam juxta Regulam V. & IX. ad ipsos, in sacro præsertim Presbyteratus Ordine insignitos, aut insigniendos extendi non posse: sed cum per illius Ordinis assumptionem ad Statum Clericalem a Regulari distinctum, & speciali titulo Episcopis subalternum transeant, etiam Leges communes illius Status subire debent.

Unde cum olim in Africa nonnulla Monasteria plenissima libertate perfruerentur, atque immediate Primati subjicerentur; hæc tamen limitatio semper addebatur, *ut quandoque voluerit sibi Clericos ordinare, ipse Episcopus, in cujus planitie* (*a*) *vel civitate locus Monasterii consistit, ipse hujus muneris gratiam compleat*. V. Synod Carthag. anno 543.

His Regulis quoque insistens Synodus Tridentina statuit: *ut unusquisque a proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii prætextu, etiam statutis temporibus permittatur; nisi ejus probitas, & mores Ordinarii sui testimonio commendentur*. *Sess.* 23. *cap.* 8. *De Reformatione*.

Unusquique igitur a proprio Episcopo ordinandus, neque prætextu cujusvis privilegii generalis aut specialis ab alio ordinari potest, nisi de consensu Ordinarii litteras commendatitias, quas dimissoriales hodie dicimus, acceperit. Quo Decreto comprehendi Regulares quoscumque, etiam Ordinum Mendicantium, constans est, non tantum Synodorum Provincialium, quæ pro executione Concilii Tridentini habitæ sunt, sententia, sed & Pontificum sæpe iterata declaratione id pro certo haberi debet: ut videre est apud Franciscum Hallier de Sacris Ordinationibus, *Sect.* 5. *cap.* 3. *art.* 8.

Porro cum severe admodum Episcopis per Apostolum in persona Timothei mandatum sit, 1. *Tim. cap.* 5. *vers.* 22. *manus cito nemini imponant*; diligenter inquirant necesse est, num scientia, morumque ac vitæ totius integritas Ordini suscipiendo Ordinandos reddant dignos; idque non tantum quoad sæculares, sed etiam Regulares.

Nec enim ea est Monasticæ professionis efficacia, ut omnes ad perfectionem etiam Monasticam perducat. Notum est illud Augustini in *Ps.* 132. *Omnem conditionem includere bonos & malos, esseque Clericos proinde falsos ac Monachos. Sunt & Monachi falsi, & nos novimus tales; sed non periit fraternitas pia per eos, qui profitentur quod non sunt; tam enim sunt Monachi falsi, quam Clerici falsi, & fideles falsi*.

Notum quoque est, non omnes, quæ Monachis sufficeret perfectio, ad sacros Ordines, præsertim Presbyteratus, sufficere. *Multo major* (inquit Chrysostomus *lib.* 2. *De Sacerdot. cap.* 2.) *vitæ integritas huic* (Presbytero) *quam illis* (Monachis) *necessaria*. Hinc illud Augustini: *Aliquando bonus Monachus vix bonum facit Clericum*.

Quibus consonat illud Doctoris Angelici 2. 2. *quæst.* 189. *art.* 1. *ad* 3. *Ordines sacri præexigunt sanctitatem, sed Status Religionis est exercitium quoddam ad sanctitatem assequendam: unde pondus Ordinum imponendum est parietibus jam per sanctitatem desiccatis; sed pondus Religionis desiccat parietes, id est, homines ab humore vitiorum*.

Quapropter SS. Patres, etiam in primo Religionis Monasticæ fervore, non omnes passim ad Ordines sacros promovendos judicabant, sed *quos morum gravitas, & vitæ ut fidei institutio sancta commendat*, ut loquitur Siricius Papa *Epist.* 1. *cap.* 13. Unde ad Aurelium scribit Augustinus Epist. 67. *Cum ex his, qui in Monasteriis permanent, non tamen nisi probatiores atque meliores ad Clerum assumere soleamus*. Et Sanctus Gregorius Candido Episcopo scribens, ut de Monasteriis in sua Diœcesi positis cum consensu Abbatis aliquos accipiant in Presbyteros ordinandos, hoc monitum subjungit: *Sed illius præ omnibus estote solliciti, ut vitam actusque eorum, qui in hoc sunt officio constituendi*, subtiliter debeatis inquirere; *& tunc eos, si digni fuerint, ordinare Lib.* 5. *Epist.* 27.

Expendens Synodus Tridentina, nec minorem hodie quam olim in Presbyteris scientiam, morumque probitatem requiri; nec majorem hodie quam olim esse professionis Monasticæ virtutem, semperque per Apostolum Episcopis inclamari, *Manus cito nemini imponatis*, Patrum vestigiis inhærens, ætate Ordinandorum præscripta, subjungit: *Sciant tamen Episcopi, non singulos in ea ætate constitutos debere ad hos Ordines assumi, sed dignos duntaxat, & quorum probata vita senectus sit. Regulares quoque nec in minori ætate, nec sine* diligenti *Episcopi examine*, privilegiis quibuscumque, *quoad hoc penitus exclusis*. *Sess.* 23. *cap.* 12. *De Reformatione*.

Illud porro examen, non solum circa doctrinam, sed etiam Ordinandorum *institutionem & mores* versari debere, immediate præmiserat.

Ex mente ergo Concilii Tridentini Episcopi non solum possunt, sed & tenentur ea sollicitudine, in doctrinam ac vitam Regularium inquirere, atque examen instituere, ut quantum humana fragilitas nosse sinit, sciant eos esse dignos, *quibus manus imponant*.

Hinc collige, non semper sufficere probandis moribus Regularium, vitæque rectitudini testimonium Superiorum. Quid enim, si Superiores ideam condignam de Sacerdotii dignitate non habentes, passim omnibus, modo ætatem Ordinibus præstitutam attigerint, testimonium capacitatis indifferenter concedant? ut hodie a multis Monasteriorum Superioribus, præsertim quæ ex Missa-

(*a*) In Editione legitur, *in cujus plebe*,

Missarum honorariis victitare solent, fieri videmus. Quam certitudinem de probitate ac sufficientia Ordinandi ex hujusmodi testimonio habere poterit Episcopus? Quod expendens Franciscus Gallier *De Sacris Ordinationibus*, postquam ostendit in vitam Regularium sedulo ab Episcopis esse inquirendum, hoc monitum adjungit: *Non adeo Superiorum Regularium fidei credendum, ut quos illi tamquam dignos obtulerint, absque ullo alio examine atque discussione ad sacros Ordines Episcopi recipiant... maxime cum notum sit, inquit, totius Monasterii interesse, ut quamplurimos Ordinibus sacris initiatos habeant, & facile probi etiam & boni insita hominibus cupiditate Ordinis sui gloriam promovendi (qua Regulares præ cæteris maxime flagrant, quod Ordinis sui amplificationem & ornamentum ad Dei & Ecclesiæ utilitatem spectare præsertim arbitrentur); facile, inquam abripiantur, ut levius de suis censeant, quam par sit, & in pondere judicent suorum industriam ac dotes magnifice; Sacerdotii, & reliquorum Ordinum Ecclesiasticorum dignitatem tenuiter æstiment. In Append. sect. 1. De Sacris Ordinat.* §. 3.

Porro ut promovendi ad Gradus Ecclesiasticos bene probari queant, explorarique, num altiorem gradum mereantur, jam pridem SS. PP. visum fuit, certa tempora præfigere, quibus in inferioribus gradibus ministrent, priusquam ad superiores promoveantur: *Quia* (ut ait Innocentius I. *Epist. 4. cap. 5.*) *in minoribus officiis si diu perdurent; & vita eorum pariter & obsequia comprobantur, ut ad Sacerdotium postea emensis stipendiorum meritis veniant.*

Synodus Tridentina magnopere desiderans, ut Ordinandi sedulo *probentur primum*, ne alias in sacros Ordines inidoneos irrepere contingat, exemplo SS. Patrum, certa temporum interstitia inter singulos Ordines ab omnibus indifferenter servari voluit: *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas, judicio Episcopi, aliud exposcat.*

Hoc Decreto Regulares comprehendi, ipsa ratio dictans Regulares ante Ordinationem esse probandos, & generalis verborum expressio evincunt. Unde de hac Synodi Tridentinæ sententia non dubitans S. Carolus, requirit in Ordinatione Regularium *intervallum anni inter postremum Ordinum minorum gradum & Subdiaconatum, ac rursus inter unum & alterum ex sacris Ordinibus, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas* judicio Episcopi *aliud postulet. Concil. Mediol. V. part. 3. cap. 3.*

§. XI.

Varia asserta prædictis Corollariis contraria.

Ex Regula V. & IX. consectarium esse ostendi, Regulares etiam Mendicantes quoad Ordines sacros subjectos esse Ordinariis; atque idcirco a proprio Episcopo ordinari debere: quod & Synodum Tridentinam declarasse ostensum fuit.

Idipsum quoque fateri videtur P. Jacobus. Citato enim Decreto Concilii Tridentini *Sess. 23. De Reformat. cap. 10.* juncta Gregorii XIII. Constitutione *In tanta*, & Declaratione jussu Clementis VIII. edita anno 1596. subjungit: *Hinc colligitur, revocata esse privilegia, quantum ad hoc, ut Regulares possint ordinari a quocumque Episcopo; sed in hoc subjici Diœcesano, seu Episcopo proprio. Est autem Episcopus proprius ille, intra cujus Diœcesim constructum est ordinandi Monasterium. Consult. 3. Resol. 6. num.* 807.

Sed ecce mirum artificium, quo illud Concilii Tridentini Decretum, atque eam Privilegiorum revocationem plane inania reddat, potestatemque Mendicantibus faciat a quocumque Episcopo Ordines suscipiendi.

Per præcitatum Decretum Clementis VIII. potestas fit Superioribus Regularibus, casu quo Diœcesanus abfuerit, vel non esset habiturus Ordinationes, vel Sedes Episcopalis vacaret, ad quemcumque alium Episcopum subditos pro Ordinibus suscipiendis mittendi, hac adjecta conditione, *dum ipsi Regulares non distulerint de industria concessionem Dimissoralium in id tempus, quo Episcopus Diœcesanus vel absuturus, vel nullas habiturus esset Ordinationes. Et in litteris Dimissorialium hujusmodi causa absentiæ Diœcesani Episcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum exprimatur.*

Hanc, ni fallor (*ait Franciscus Hallier De Sacr. Ordinat. sect. 5. cap. 5. art. 8. §. 1.*) *moderationem & interpretationem Tridentinæ Synodi Regularium importunæ flagitationes extorserunt, cui tamen ne sic quidem parere aliqui ipsorum volunt.* Quidquid sit de hoc Hallerii asserto, illud constat, P. Jacobum in hoc Decreto adinvenisse medium, quo fas sit Mendicantibus proprium Episcopum declinare, & ad quemcumque sibi faventem pro Ordinibus suscipiendis recurrere.

„ Præfata concessio dimittendi ad quemlibet Episcopum in „ casu absentiæ Diœcesani Episcopi, &c. (inquit P. Jacobus „ *loco citato num.* 809.) limitatur, dummodo Superiores Re„ gulares ex industria non distulerint dare Dimissoriales suis subditis usque ad id tempus, quo Episcopus sit absens, vel nullas habiturus sit Ordinationes. Per quod excluditur *dolus & fraus*, ait, *non vero causa rationabilis & justa.*

Sed quandonam causa rationabilis & justa suberit? *Etiam, inquit, in quocumque casu, in quo Regulari Prælato constet subditos suos esse, & quantum ad mores, & quantum ad doctrinam sufficienter idoneos, & tamen habeat unde probabiliter timeat fore ut ab Episcopo rejiciantur; quia tunc rationabiliter movetur, & vere utitur jure suo, non faciet contra Decretum Clementis VIII. si exspectet tempus, in quo non sunt habendæ Ordinationes in Diœcesi, ut subditos suos extra Diœcesim dimittat ordinandos.*

Bene habet: ergo quandocumque Superior probabiliter timet fore ut ab Episcopo non sint admittendi ad Ordines, quos ipse præsentandos duxerit (hos enim & *quantum ad mores, & quantum ad doctrinam sufficienter idoneos* judicat) tunc non faciet contra Decretum Clementis VIII. si exspectet tempus, in quo non sunt habendæ Ordinationes in Diœcesi, ut subditos suos extra Diœcesim dimittat ordinandos; sive quod secundum modernam praxim loquendo, idem est, si probabiliter timeatur fore, ut ab Episcopo non *omnes indifferenter* Regulares; præsertim Mendicantes, ætatem & certum in Religione tempus habentes admittentur.

Quid enim notius, quam omnes plane Regulares, si illos, quos laicos vocant, excipias, mox ut ætatem attingerint, certoque tempore in Religione vixerint, Ordinibus sacris, & *quantum ad mores, & quantum ad doctrinam sufficienter idoneos* a Superioribus judicari?

Sit igitur Episcopus, de quo probabiliter timeatur fore, ut non omnes indifferenter Regulares ordinare velit, en paratum medium, quo possint ejus declinare tribunal, modo tempus non habendarum Ordinationum exspectare velint. Sed quia fortassis tantilla mora nonnullis, præcipue Fratribus Mendicantibus foret molesta, ecce aliud commodius & promptius medium proprii Episcopi tribunal declinandi, Fratribus Mendicantibus offertur. *Immo, inquit Pater Jacobus, tali casu poterit Superior subditum suum* ex industria *collocare in alio Conventu alterius Diœcesis, ut ibi ordinetur, & postea cum ordinatum recollocare in priori Conventu... Si dicas, quod non mutetur Diœcesis, nisi mutetur domicilium, quodque hoc non mutetur, nisi quis ad alium locum se transferat animo perpetuo ibi manendi, unde non censetur Regularis mutasse domicilium, qui transfertur ad aliquem locum animo revocandi illum* statim *postquam ibi Ordines susceperit: Respondeo enim, inquit, quod in Regularibus non valeat Regula illa; quia cum non habeant velle vel nolle, Cap. Si religiosus, De Elect. in 6. nullibi esse possunt animo ibi semper manendi; sed solum animo ibi manendi, quamdiu Superiori placuerit.* Insignis sane ratiocinatio! Quia Regularis *velle & nolle non haberi*, ideo censebitur *incorporatus* Monasterio, & esse *de familia* Monasterii, in quo *ex industria* a Superiore collocatur, ut Ordines suscipiat, *statim* susceptis Ordinibus revocandus. Estne hic vel species aliqua *incorporationis*? Quis sanæ mentis dicet Regularem per similem fraudulentam in Monasterio collocationem factum esse *de familia* illius Monasterii? Quod tamen requiritur, ut ab Episcopo Diœcesano ordinari possit. An dicemus filiumfamilias ætate minorem, v. g. septem annorum, qui *velle & nolle non habet*, fieri de Diœcesi alicujus pro accipienda Tonsura, quia a patre ad Universitatem studiorum causa mittitur? Interim, quod horrendum est, hic Auctor dicere audet, quod Religiosi isti *ex industria* eo fine ad Monasterium missi, vel alii, qui eos more solito præsentant, *interrogati ab Episcopis, an sint istius Conventus & suæ Diœcesis, possint & debeant respondere affirmative, & casu quo cogerentur, possunt hoc ipsum jurare.*

Sed subjicit Auctor; „ Non spectat ad Episcopos talia inter„ rogare, & longe minus ad cathegorice respondendum sub ju„ ramento cogere Regulares exemptos". Quid tandem? ergo Episcopi inquirere non poterunt, num Ordinandi sint sui subditi; ne contra Sacr. Canones alienis subditis manus imponant? Immo Episcopi, qui sciunt aut scire debent, hoc pernicioso artificio passim Regulares proprios Episcopos declinare, videntque immensam continuo Regularium turbam undequaque sine Episcopi sui Dimissorialibus ad se confluere, eosque sine prævia diligenti super hoc inquisitione ordinant, qua ratione ipsi a pœnis in Ordinantes alienos subditos statutis sint immunes, ignoro.

Circa examen Regularium rursus prima fronte consentire videtur P. Jacobus: „ Privilegia olim Regularibus concessa (in„ quit *Consult. 3. Resolut. 5. num.* 814.) quod suscepturi Ordi„ nes non essent subjecti examini Episcopi, per Leonem X. in „ Concilio Lateranensi, & per Concilium Tridentinum *Sess* 23. „ *cap. 12, De Reformat.* & postea de mandato Clement. VIII. „ sunt revocata. Igitur conformiter ad istas Ordinationes pra„ xis habet, ut etiam Regulares examinentur.

Sed circa quæ examen illud versari debet ex sententia hujus Patris? Circa doctrinam, & quidem quoad Religiosos ordinandos in Presbyteros: „ cum hic & nunc ordinentur solum in „ ordine ad celebrandum, inquit P. Jacobus *ibid. num.* 816. suf„ ficit si hic & nunc sciant, quæ necessaria sunt *pro celebran„ da Missa*": videtur sufficere, si examen fiat circa scientiam sufficientem *pro celebranda Missa*. Insignis sapientia in Presbytero! Et durum profecto & operosum examen! Estne hæc illa *cœlestis sapientia*, quæ electos ad Presbyteratus officium commendet, ut loquitur Pontificale in *Ord. Presbyt.* Eritque hæc *doctrina spiritualis medicina populo Dei*, ut rursus Pontificale requirit? Eritque tandem hæc sufficiens *ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est, ad salutem*, quam Tridentina Synodus *Sess. 23. cap. 14. De Reformat.* in Presbyteris omnibus exigit? Quis sane jam miretur, si Episcopi, eorumve examinatores, qui examen juxta Regulas Ecclesiæ instituunt, passim a Regularibus, ut æquo rigidiores traducantur.

Sed quid de examine circa mores ex mente Patris Jacobi? „ Hoc examen Regularium fieri non debet, inquit, nisi quan„ tum ad *doctrinam duntaxat*, nam quantum ad mores, Regu„ laribus *sufficiunt* testimoniales suorum Superiorum". Ita-ne ergo Episcopus supponere debebit, omnes Regulares a Superioribus suis ad Ordinem v. g. Presbyteratus, ut idoneos præsentatos, *ita pietate ac castis moribus conspicuos, ut præclarum bonorum operum, & vitæ monita ab iis possint exspectari*, ut loquitur Tridentinum *Sess. 23. cap. 14. De Reform.* sive ut Pontificale in *Ordin. Presby.* quod *odor vitæ eorum sit delectamentum Ecclesiæ Christi; ut prædicatione atque exemplo ædificent domum, id est, familiam Dei*; & universim ad Sacros Ordines præsentatos esse tales, quorum *probata vita senectus sit*? Immo si Litte-

ris

ris hujuſmodi teſtimonialibus hodie ita credere debeant Epiſcopi, ut aliud circa mores examen ab iis inſtituendum non ſit; credere conſequenter tenebuntur, omnes paſſim Regulares poſtquam ætatem attigerint, & aliquo tempore in Religione vixerint, ad eam vitæ perfectionem pertigiſſe: cum, ut ante diximus, notum ſit, omnes indifferenter ad Ordines Sacros a Superioribus ut idoneos præſentari. Quo quid a ſenſu mortalium, & quotidiana experientia magis alienum?

Abſit ergo, ut Eccleſia Epiſcopos ad credulitatem adeo infirmo innixam fundamento cogat. Voluit quidem ipſa ante Ordinationem ſeu Regularium ſeu ſecularium *fidelem examen* præcedere, ut eo mediante ſciant, quantum *humana fragilitas noſſe ſinit*; num Ordinandi ſcientia ac vitæ integritate ſacris miniſteriis ſint idonei: ſed quantum in hoc examine valere debeant teſtimonia Superiorum, ſive ſæcularium, ſive Regularium, ex circumſtantiis dijudicandum Epiſcopis committit.

Sit igitur hæc concluſio; Regulares ordinandi ſunt ab Epiſcopo Diœceſano Monaſterii, cui *revera* non fictitie & ſimulate *incorporati* ſunt; & de cujus *familia* vere dici poſſunt. Neque ſine diligenti Epiſcopi examine tam quoad mores, quam quoad doctrinam ordinandi ſunt; neque ſufficient Litteræ teſtimoniales Superioris, niſi Epiſcopus noverit, eam eſſe Superioris eruditionem & perſpicacitatem, ut ſciat quanta vitæ perfectio pro ſingulis Ordinibus requiratur; ejuſque ſit integritatis & ſpiritus, ut ſolam miniſterii ſacri dignitatem ac Eccleſiæ bonum, nequaquam vero aliquod particulare Monaſterii aut Religionis commodum præ oculis habeat; ut proinde merito confidat, non niſi bene probatos, & in omni virtutum genere exercitatos per illum ad ſacros Ordines ſepoſito omni humano reſpectu, præſentandos.

§. XII.

Ex Regula VIII. conſectarium eſt, *Exemptos teneri Ordinationibus Epiſcoporum circa celebrationem Miſſæ, expoſitionem & circumgeſtationem Venerabilis, & ſimiles in materia communi.*

REGULA VIII. ſuperius data oſtendit, exemptiones Regularium non poſſe extendi ad Leges exemptis pariter & non exemptis communes, quas Epiſcopi pro bono ſuæ Diœceſis evulgandas cenſuerunt, ni una totius Epiſcopalis regiminis turbatio, & Hierarchiæ Eccleſiaſticæ ſequatur confuſio.

Cum vero admodum devotioni populi ac animarum ſaluti, ipſiuſque Religionis augmento conducat, ut omni reverentia ac ſolida veraque devotione, & debito cultu peragatur incruentum Miſſæ Sacrificium, præcitatam Regulam ſequuti Patres Tridentini declararunt, penes Epiſcopos eſſe poteſtatem, ea omnia prohibendi, mandandi, corrigendi, ſtatuendi, quæ ad debitum honorem & cultum tanto Sacrificio debitum, & populi devotionem excitandam judicaverint expedire, *non obſtantibus privilegiis & exemptionibus*, Seſſ. 22. *in Decret. De obſerv. & vitand. in celebr. Miſſ.*

Et ſane ni his Epiſcopi Ordinationibus exempti tenerentur, nonne Ordinationes inutiles redderentur & inanes, cum longe major pars Sacrificium offerentium eas negligeret? Sic autem intellecta voluere ſua Privilegia Pontifices, ut nec Eccleſiaſtica vileſcat diſciplina, neque Epiſcopalis vilipendatur auctoritas. *Cap. 24. tit. De Privil.*

Si igitur Epiſcopus quaſdam exactiones honorariorum aut alias nonnullas avaritiæ aut turpis quæſtus ſpeciem præferentes circa Miſſæ Sacrificium pactiones prohibuerit, exempti etiam Regulares ea Lege tenebuntur. Idem eſt judicium de Ordinationibus Epiſcoporum, quibus poſt certam horam Miſſæ Sacrificium offerri vetatur. Item quibus præcipitur, ne tempore Sacrificii laicis, præſertim mulieribus; ad gradus Altaris aut intra cancellos pateat introitus.

Similiter ſi Epiſcopus quemdam templi ornatum, aut certas picturas, ut tanto Sacrificio indignas prohibeat, huic prohibitioni obedire debent exempti, licet ipſi ornatum illum aut picturas non indecentes judicarent: quia judicium ejuſmodi non penes inferiores, ſed penes Epiſcopum eſt.

Ex eadem Regula & principio conſectarium eſt, exemptos pariter ac non exemptos obligari illis, quæ Epiſcopi ſtatuenda cenſuerunt pro conſervanda populi reverentia erga ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum.

Porro quotidiana experientia notum eſt, quod familiaritas & frequentia non raro pariat contemptum: *reſque uſu tritas & undecumque parabiles* (*ut ait S. Baſilius Tract. de Spirit. Sanct. cap. 27.*) *expoſitas eſſe contemptui, atque id quod ſepoſitum eſt, quodque rarum eſt, huic natura conjunctam eſſe ſummam admirationem & ſtudium.*

Ne igitur per nimiam frequentiam aut familiaritatem reverentia populi erga hoc venerabile Myſterium diminueretur, admodum ſolliciti fuere Epiſcopi, etiam his poſtremis ſæculis (quibus publica venerabilis Sacramenti in oſtenſoriis expoſitio, & per plateas circumgeſtatio invaluit) ut non niſi *raro* & *publicis* de cauſis per Epiſcopum probandis, ſimilis publica expoſitio aut circumgeſtatio fieret.

Synodus Colonienſis anno 1542. noluit, „ ut ſanctiſſimum „ Sacramentum *viſibiliter* in quibuſcumque *Monaſteriis* ponatur „ aut circumferatur, niſi in ſanctiſſimo Feſto Corporis Chriſti „ cum ſuis Octavis *ſemel* in anno in qualibet civitate, oppido, „ aut Parochia, vel ex *ſingulari indulto Ordinarii*. " Similiter S. Carolus ſtatuendum cenſuit: „ ne quavis de cauſa Euchariſtia *palam* & *aperte* exponeretur, ſed *publica* tantum ac gra„ vi; aliis vero de cauſis orationes quidem 40. horarum inſti„ tuerentur, ſed non Sacramento *aperte* expoſitio ". *In inſtructione De Sacramento Euchariſtiæ.*

Agnoſcite quoque Synodus noſtra Mechlinienſis „ ſacroſan„ ctam Euchariſtiam pie & laudabiliter ad populi devotionem „ interdum in publicis Proceſſionibus deferri, potiſſimum vero „ in Feſto Sacro Chriſti Corpori proprie conſecrato, ejuſque „ Octava; ſed ne nimia frequentia, ait, minuat reverentiam, „ *rarius* extra prædicta tempora id fiat, & non niſi in *arduis* „ *cauſis pacis & publicæ neceſſitatis* ". *Anno 1570. tit. de Sacrament. cap. 7.*

Et anno 31. XVII. ſæculi Synodus Cameracenſis edixit: *ut ubi toties Proceſſiones cum ſacratiſſimo Sacramento inſtituuntur, ne nimia frequentia minuat reverentiam, Epiſcopi* moderationem *adhibeant*.

Epiſcoporum ergo eſt, nimiam tremendæ hujus Hoſtiæ expoſitionem, ac circumgeſtationem ita moderari, ne frequentia reverentiam populi diminuat. Quæ ſane Epiſcoporum vigilantia ac cura irrita plane eſſet ac inanis, ni his Epiſcopalibus Ordinationibus, etiam exempti ſubjicerentur. Quid enim, quæſo, intereſt ad diminuendam populi reverentiam, num frequentior hæc publica Euchariſtiæ expoſitio aut circumgeſtatio fiat per exemptos, vel per non exemptos?

De hac ſubjectione nihil dubitans Clerus Gallicanus an. 1655. declaravit, *nullos exemptos* ſive *Sæculares* ſive *Regulares* poſſe exponere *palam* SS. Sacramentum, illudve deferre in *publicis Proceſſionibus*, niſi in ſolemnitate SS. Sacramenti, aut diebus devotionum extraordinariis pro *publicis* cauſis indictis, & *per Epiſcopum approbatis, obtentaque ejus permiſſione*.

Et quid plura? Cum anno 1644. ſuper publica expoſitione Venerabilis quæſtio incidiſſet inter Archiepiſcopum Burdigalenſem & Patres Dominicanos, re delata ad Sacram Congregationem, & rite examinata, miſſum fuit ad Cardinalem Grimaldum Nuntium Apoſtolicum in Gallia, & per eumdem publicatum Decretum tenoris ſequentis; *Congregatio Concilii cenſuit non licere Regularibus, etiam in eorum Eccleſiis SS. Euchariſtiæ Sacramentum* publice *adorandum exponere, niſi ex* cauſa *publica, quæ probata ſit ab Ordinariis. Tom. 1. Act. Cleri Gallican. pag. 535.*

Pluribus Epiſcoporum Decretis in hanc rem omiſſis, unicum ex Synodo Cataneenſi an. 1668. Præſulatus Fratris Domini Michaelis Angeli Bonadies Epiſcopi Cataneenſis, & quondam totius Ordinis S. Franciſci *Generalis* (qui privilegia Fratrum Mendicantium conſequenter non ignoraſſe præſumitur) Decretum ſubjicio: *Regulares quid in* propriis Eccleſiis *circa expoſitionem SS. Euchariſtiæ facere poſſint, docentur e deciſione Sacr. Congr. rituum, quam omnino obſervari præcipimus ſub* multa interdicti Eccleſiæ, & ſuperiorum ſuſpenſionis. *Nimirum ne ſine ſpecialis Sedis Apoſtolicæ privilegio, quod* nobis *oſtendere teneantur, illam exponant abſque cauſa*, quam approbare ad nos ſpectat, *& quidem illa* publica *eſſe debet, non vero privata .... Quare Superiores omnes Regularium jubemus, intra menſem ab hujus Synodi publicatione, nobis demonſtrare, quibus temporibus in eorum Eccleſiis SS. Synaxim in populorum conſpectu dare hactenus conſueverunt, velintque in poſterum, ut* nos cauſas recognoſcamus, & facultatem litteris obſignatam impertiamur: *qui negligentes fuerint, annuam* ſuſpenſionem *incurrunt a divinis. Declaramus præterea nemini* Regularium *licere extra clauſtra quacumque occaſione, nobis* inſciis & non approbantibus, *cum Euchariſtia Proceſſionem inſtituere. Seſſ. 1. cap. 4. num. 72.*

Ulterius, ſi Epiſcopus judicet in ipſa expoſitione aut circumgeſtatione aliquid occurrere, quod hic & nunc propter aliquam inordinatam, v. g. populi devotionem diminueret honorem tanto Sacramento debitum, illud ſua auctoritate prohibere poterit. Unde quantumvis nihil *per ſe* inordinatum contineat Sanctorum Imagines aut Reliquias una cum Venerabili circumferre, *ſignificantes*, ut ait Synodus Colonienſis anno 1549. *illos nunc cum ipſo regnare & triumphare in cœlis, qui veſtigia ejus hic in terris ſecuti ſunt*; ſi tamen Epiſcopus videat eam eſſe populi ſui circa alias SS. Immagines aut Reliquias inordinatam devotionem, ut ex externo agendi modo fac appareat honorem SS. Sacramento debitum ad Sanctorum Imagines potius quam ad ipſum Venerabile referri, idque etiam non raro cum ſummo hæreticorum ſcandalo, poterit Epiſcopus præcipere, ne cum ipſo Venerabili Sanctorum Imagines aut Reliquiæ circumferantur.

Quod etiam pridem, ob illud indubie periculum, ſæpius decretum fuit: *In ſolemni illa Proceſſione, ait S. Carolus, in qua ſanctiſſ. Domini Corpus per urbem religioſo cultu defertur*, ne Reliquiæ ullæ, *ſed* illud ſolum, *ut* veteris *inſtituti*, Eccleſiæque Romanæ Matris conſuetudinis eſt, *pro Religioſoque apparatu, ſolemnique celebritate feratur. Mediol. IV. part. 2. cap. 4.*

Similiter anno 1639. Synodus Namurcenſis ſtatuit: *Quando continget venerabile Sacramentum deferri, nullæ aliæ Reliquiæ vel Imagines Sanctorum deferantur .... in die vero Patroni ſola ejus Imago vel Reliquiæ deferantur.*

Quin & anno 1651. Maximilianus Henricus Archiepiſcopus Colonienſis decrevit: *quod tametſi pium & laudabile ſit, ut in communibus Proceſſionibus & ſupplicationibus, ac ſtationibus deportentur Sanctorum* (*ſi quæ in Eccleſiis habentur*) *Reliquiæ, vel ſola Imago Divi loci Titularis; in eis tamen Proceſſionibus & ſupplicationibus, ubi SS. Sacramentum circumfertur, nullæ merito Sanctorum vel Imagines vel Statuæ juxta S. Caroli Borromæi præſcriptum* (*niſi pia multorum locorum conſuetudo aliud poſtulet*) *deportentur; de qua tamen* conſuetudine integrum erit nobis, noſtrove in ſpiritualibus Vicario generali, ſeu Decanis ruralibus cognoſcere, an cum pietate vera & perſuaſa conſiſtat.

Hinc patet dictum Archiepiſcopum deſideraſſe quidem, ut juxta Caroli præſcriptum cum venerabili Sacramento Sanctorum Imagines non circumferantur, aliquid tamen conſuetudini in re de ſe minime inordinata detuliſſe; ita tamen ut ſibi integrum eſſe declaravit, judicare, num hic & nunc conſuetudo illa veram populi devotionem potius non impediat, & ejus erga SS. Sacramentum reverentiam diminuat quam promoveat.

Et

Et merito; in his enim quæ interdum devotioni congruere, subinde vero ob temporum circumstantias & populi conditionem officere possunt, Episcoporum est invigilare & judicare, quid conveniat; subditorum vero obedire, & judicio Episcopi se submittere; juxta illud Augustini in simili materia indifferenti: *Episcopo tuo in hac re noli resistere, & quod facit ipse, sine ullo scrupolo vel disceptatione sectare. Epist. 36. ult. edit.*

Utinam hoc Augustini consilium attenderent, qui cum ut subsidiarii, aut inferiores ministri se Episcoporum judicio submittere, & populum ad obediendum incitare deberent, judicium sibi contra Episcopos usurpant, eorumque Decreta coram populo tamquam injusta improbare audent; *quo nihil aliud efficiunt* (ut de similibus similia attentantibus Synodus Coloniensis ann. 1536. *part. 4. cap. 9.*) *quam ut plebem, alioquin in Clerum satis irritatam, irritatiorem reddant, ac glifcenti seditionum igni oleum subministrent.*

Quod de subjectione exemptorum, etiam Regularium, quoad ea quæ celebrationem Sacrificii, expositionem ac circumgestationem publicam SS. Eucharistiæ ex Regula VIII. consectarium ostendimus, idem dicendum esse de illis, quæ circa administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, annuntiationem Verbi Divini, aliaque similia, quæ Episcopi statuenda censuerint ex ratione, cui Regula X. nititur, facile est videre.

Hinc in omnibus Conciliis Episcoporum videmus quoad similia Decreta Regularibus & sæcularibus omnino partem servandi obligationem impositam. Quin & S. Carolus, suspensionem a divinis ipso facto incurrendam, in Regulares sine speciali sua licentia a casibus sibi reservatis absolventes, tamquam sibi in hac materia subjectos, decernere non dubitavit. *Concil. Mediol. V. part. 1. tit. 10.*

Et prædictus Cataneensis Episcopus antea Ordinis S. Francisci Minister Generalis in sua Synodo exprimens casus, quibus Regulares exempti Ordinariis subjiciantur; *Primo quidem*, ait, *circa ea quæ de Confessionibus excipiendis, habendis Concionibus, supplicationibus publicis suo ordine assistendis supra sancivimus, obedientes esse debent. Sess. 3. Decret. 25. cap. 1.*

§. XIII.

Assertum contrarium Regulæ VIII. & Corollariis ex ea deductis: *Regulares non tenentur Legibus Episcoporum, etiam ex vi directiva; possuntque sine licentia Ordinarii Venerabile publice in suis Ecclesiis populo adorandum exponere.*

REGULA VIII. superius exhibita dictat, quod sicuti exemptio Clericorum a Jurisdictione laicorum extendi non potest ad Leges in materia communi, ne alias summa in Republica oriatur confusio, & inutilis reddatur Legum auctoritas; sæcularium sive Regularium exemptio ad Leges Episcopales in materia communi extendi nequit.

Huic se opponit P. Jacobus sustinens, Regulares præsertim Mendicantes, Legibus Episcoporum aut Synodorum etiam ex *vi directiva* minime teneri; nec posse sumi argumentum a subjectione Ecclesiasticorum quoad Leges laicorum in materia communi; *quia* (*inquit Consult. 3. Resp. 3. num. 716.*) *communicatio Ecclesiasticorum in civilibus cum laicis* (*ratione cujus hujusmodi laicorum Legibus tenentur*) *radicatur in jure naturali: nam cum non possint laici sine Ecclesiasticis subsistere, nec Ecclesiastici sine laicis, Lex naturalis copulat utrosque tamquam duas Communitates sibi invicem necessarias. Hoc autem non habet locum quoad Regulas & subditos Episcoporum; quia Episcopi non possunt statuere, nisi circa spiritualia, in quibus Regulares sibi sufficiunt* per proprias Regulas, nec indigent communicare cum subditis Episcoporum; *& ideo Lex naturalis sicut non copulat eos in materia necessaria communicatione, ita nec obligat ad servandas Leges eorumdem.*

Quid hac ratiocinatione ineptius? Nonne Regulares quantumvis exempti, unam cum populo & Clero Diœcesim & Communitatem Ecclesiasticam constituunt, quemadmodum Clerici cum laicis unam faciunt civitatem? Num Regulares, præsertim Mendicantes, cum subditis Episcoporum non communicant, atque inter ipsos conversantur & vivunt? Nonne plerique aut ratione Sacr. Ordinum, aut functionum Hierarchicarum, quas exercent, ab Episcopo tamquam Hierarchiæ Capite dependent; atque ratione illorum spiritualia ab Episcopis accipere tenentur? His ergo Episcoporum Legibus, quæ materiam exemptam, nempe disciplinam Regularem non attingunt, parere debent Regulares: neque ad similes Leges sive in materia communi, sive Hierarchia eorum exemptio magis, quam Canonicorum aut Academicorum similis exemptio extenditur; ne alias omnis Legum auctoritas, & Hierarchiæ divinitus institutus ordo plane evertantur: atque ita, cessante in similibus eorum exemptione, jus commune (cui Episcoporum in ipsos auctoritas innititur) subintrat, Legibus Episcopalibus ipsos subjiciens.

Ex hoc Corollario ulterius consequens esse, & Conciliorum auctoritate firmatum ostendi, Regulares quoad *publicam* expositionem sacræ Eucharistiæ Episcopis fore subjectos. Cui rursus, suis innixus principiis, contrariatur P. Jacobus, contendens, *Regulares Mendicantes posse in suis Ecclesiis SS. Eucharistiæ Sacramentum a populo adorandum* publice *exponere, absque licentia Ordinariorum; quis, inquit, insistendo tenori exemptionum, Ordinarii nihil jurisdictionis habent, neque exercere possunt in Ecclesiis Mendicantium. Consult. 3. Resolut. 4.*

Respondeo, quod sicuti falsum est, Episcopos non posse in Regulares exemptos exercere ullam jurisdictionem, dum ver. gr. in Ministros subsidiarios Episcoporum quoad functiones Hierarchicas sunt admissi; ita quoque falsum est, insistendo tenori exemptionum, quantumvis generalium, Ordinarios nihil jurisdictionis habere, aut exercere posse in Ecclesiis Mendicantium, quatenus nimirum hæ sunt Parochialium Ecclesiarium subsidiariæ, & populi frequentationi patentes: eatenus enim jurisdictioni Ordinariorum subjectas esse, in quantum in illis populo Sacramenta, aliave spiritualia ministrantur, Legesque Episcoporum eam administrationem spectantes in illis Ecclesiis a Mendicantibus, eodem plane modo atque in Ecclesiis sæcularium servari debere, & ratio Hierarchiæ, & regimen animarum, Episcopo præcipue incumbens, necessaria requirunt, ut sæpius ostensum fuit.

Cum igitur SS. Eucharistiæ publica expositio ad populi salutem spectet, Mendicantes eam *populo* publice exponere volentes, Leges Episcopi expositioni illius præscriptas observare debent.

Sed dicet P. Jacobus *ibid. num.* 744. S. Congregatio Cardinalium declaravit, quod Regulares possint exponere Venerabile in suis Ecclesiis. Respondeo, in primis in illa Declaratione, quam ibidem refert, tantum dicitur, Regulares posse in suis Ecclesiis Venerabile exponere: sed illud indubie, juxta Declarationes sæpius datas, intelligi debet, modo id fiat *publice coram populo ex causa ab Ordinario probata.*

Adhæc, ponatur eam Declarationem id habere: quam debile exinde argumentum sumi possit, apparebit, si attendamus, quid de similibus Declarationibus ipsemet Pater dicat.

Loquens enim de quibusdam Decretis S. Congregationis sibi in hac materia contrariis, ait. *Cum nunquam fuerint publica, non videntur posse obtinere vim legis universalis, de cujus essentia est, ut promulgetur... adeoque sunt Declarationes Doctorales & Magistrales, ut etiam modo sunt Decissiones Rotæ... quæ proinde non faciunt jus, neque pro foro conscientiæ, neque pro foro fori. Nam ex speciali jussu SS. D. N. Urbani VIII. eadem Congregatio mandavit & præcepit nullam fidem esse adhibendam in judicio vel extra judicium hujusmodi Declarationibus, sive impressis, aut etiam imprimendis, nisi* authentice *cum solito sigillo & subscriptione Emin. Cardinalis Præfecti, & Secretarii ejusdem Congregationis pro tempore existentis, exhibeantur... Ad hoc vero ut obligent, Rodriq. asserit, requiri præterea quod vel Summus Pontifex det Breve, quo jubeat eas servari, vel quod Auditor Cameræ det monitorium in eorum executionem, vel sub censura mandet servari. Immo etiamsi hæc intercedant, necdum debent censeri proprie leges; quia etiam solet concedi, & quidem* satis facile, *Breve a Papa, vel ab Auditore Cameræ monitorium in executionem pro* rescriptis *SS. Pontificum, quæ tamen non ideo statim obtinent vim legis. Hæc autem ita vera sunt, etiamsi Declarationes consulto Summo Pontifice emanarint. Hactenus P. Jacobus, ibid. num. 756. & seq.*

Ex quibus patet, quanti ponderis sit farrago illa Declarationum Cardinalium, quas nescio ex quibus auctoribus collegit, & quibus librum suum implevit; quarum ne una, ut credo, mediam partem habet eorum, quæ ab ipso requiruntur.

Patet quoque quam merito authenticis & probatis Juris Regulis, atque Sacr. Conciliorum Decretis potius, quam hujusmodi vagis & incertis Declarationibus dicta nostra superædificemus; ex quibus Regulis & Decretis perquam manifestum est, SS. Eucharistiam a Regularibus etiam exemptis *publice* coram populo exponi non posse, nisi ex *causa ab Ordinario probata*.

§. XIV.

Ex Regula X. consectarium est, *Episcopum posse per Juris remedia procedere contra Regulares exemptos in casibus, in quibus ordinaria vel delegata potestas ipsi competit; posseque ab ipsis petere reverentiam & obedientiam debitam.*

REGULARIUM quacumque exemptione non obstante, jurisdictionem Episcoporum in ipsos multis casibus salvam manere, inter Canonistas convenit, & in præcedentibus probatum est.

Hinc consequens est, quod illis casibus Episcopi, utpote integra & illæsa manente eorum jurisdictione contra exemptos per omnia Juris remedia procedere possint, ac si exempti non essent.

Unde S. Carolus non dubitavit fulminare excommunicationem ipso facto in Regulares, eadem qua hic & alibi exemptione gaudentes, sine approbatione Episcopi Confessiones excipere tentantes, aut a casibus Episcopo reservatis sine speciali ejus licentia absolventes.

Similiter Episcopus Cataneensis, Ordinis S. Francisci quondam *Generalis*, contra Regulares exemptos per censuras Ecclesiasticas in casum inobedientiæ procedere non dubitavit, ut ex Decreto *paragr.* 13. citato videre est.

Et sane quid Episcopis obstare posset, quominus hisce casibus per Juris remedia procederent? quandoquidem jam cessante exemptione, Jurisdictio pristinas ac integras vires obtineat; subintretque receptissima atque notissima Juris Regula: *Cui Jurisdictio data est, ea quoque concessa videntur, sine quibus Jurisdictio explicare non potuit. L. 2. ff. De Jurisdict. om. Jud.*

Ex qua Regula insuper habetur, quod Episcopus per omnia Juris remedia, etiam censuras, procedere queat contra *exemptos* in casibus, quibus solum subjacerent Episcopis tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis: quod & Regula X. superius exhibita manifeste ostendit.

Ex his ulterius consequens est, posse Episcopos juxta praxim jam pridem usitatam a Regularibus, etiam a Mendicantibus, petere reverentiam & *debitam* obedientiam, sive ut in litteris præsentationis ad Ordines, vel ad Confessiones audiendas, aut habendas Conciones, salutent Episcopum his verbis: *Reverendissimo Domino Episcopo N. reverentiam & obedientiam debitam.*

Cum enim certum sit, Fratres Mendicantes non obstante quacumque sua exemptione, in multis subjectos esse Episcopis, eis-

que quoad illa *obedientes eſſe debere*; quidni *obedientiam debitam*, ſeu quam *debent*, agnoſcant; & Epiſcopi ipſos cogere poterunt, ut agnoſcant?

Atque ita Patres Concilii Colonienſis *an.* 1536. nihil refragante Fratrum Mendicantium exemptione: *Æquum cenſuerunt, ut qui ex Fratribus muneri concionandi accingi velint, Epiſcoporum Vicariis in Pontificalibus* ſerio promittant, *ſeſe hiſce Synodalibus Inſtitutis omnino obtemperaturos*.

Et quid plura, cum ipſum Pontificale expreſſe præcipiat, ut omnes, qui ordinantur a ſuo Ordinario in Presbyteros, promittant Ordinanti *reverentiam & obedientiam*?

Hoc Decreto etiam comprehendi Fratres Mendicantes dubitari non poteſt; cum enim ipſi ab Epiſcopo Diœceſano Monaſterii, de cujus *familia* ſunt, tamquam ab Ordinario ſuo debeant juxta præſcriptum Concilii Tridentini ordinari, neceſſario formulam præſcriptam *omnibus ab Ordinario ſuo* ordinandis, obſervare debent.

Neque obſtat, quod ſubjungitur in Pontificali: *Si Pontifex non eſt ſuus Ordinarius, dicit ſingulis: Promittis Pontifici vel Prælato Ordinario tuo*, &c. quia verba illa, *vel Prælato*, non concernunt Fratres Mendicantes, quorum Superiores nunquam dicuntur *Prælati*, multo minus *Ordinarii*; ſed poſita ſunt propter ſæculares & Regulares *nullius Diœceſis*; qui nimirum nulli Epiſcopo ſeu Pontifici inferiori ſubjiciuntur, ſed alicui *Prælato* omnem Juriſdictionem Epiſcopalem in certum territorium habenti; qui & ideo *Ordinarius* ipſorum dicitur.

Et quia ſimiles nunquam a *proprio Ordinario*, utpote charactere Epiſcopali deſtituto, ordinantur, ideo verba illa, *vel Prælato*, in formula præſcripta *ordinandis a ſuo Ordinario* non ſunt addita; addi tamen debuiſſent, ſi Mendicantes concernerent, utpote qui ſæpius *a ſuo Ordinario* ordinantur.

§. XV.

Aſſertum Regulæ X. & Corollario inde deducto contrarium, *Epiſcopi non poſſunt a Regularibus exemptis exigere reverentiam & obedientiam*.

EX Regula X. conſequens eſſe oſtendi, Epiſcopos jure poſſe a Regularibus petere *reverentiam & debitam obedientiam*, ſive ut agnoſcant ſe velle obedire Epiſcopis in illis, ad quæ eorum ſe non extendit exemptio, vel in quibus ſpecialiter exemptioni & privilegiis eſt derogatum.

Huic Corollario rurſus fortiter ſe opponit P. Jacobus, contendens Epiſcopos citra juſtitiæ violationem talem *obedientiam* exigere non poſſe. *Obedientia enim* (*inquit Conſult.* 2. *Reſol.* 12, *num* 264.) *debetur ratione Juriſdictionis, & verſatur in exequendis Superiorum juſſionibus; nec alio jure competit Epiſcopis in ſubditos, quam quia ſunt ſubditi, & Epiſcopo ſubſunt, ſicut membra Capiti: illaque debetur in retributionem adminiſtrationis ſive regiminis. Cum autem Epiſcopi nullam habeant ſuperioritatem, adminiſtrationem & directionem in Regulares exemptos; nec ſint eorum Capita, nullum habent jus exigendi ab illis obedientiam*. Ut nihil dicamus de majori præmiſſa hujus argumenti, falſiſſimum eſt quod in ſubſumpto aſſeritur: Epiſcopos *nullam habere juriſdictionem in Regulares exemptos*, nec eſſe eorum Capita: obtinent enim Juriſdictionem in omnibus caſibus, ad quos exemptio ipſorum ſe non extendit; ut in præcedentibus ſat fuit oſtenſum, & nemo Canoniſtarum dubitat; atque eatenus ipſorum *Capita* dicuntur, ut & Canonicorum, non obſtante quacumque horum exemptione; qui & propterea *obedientiam* in Ordinatione aut admiſſione ad Confeſſiones audiendas, aliaſve ſimiles functiones Hierarchicas, ſuo Epiſcopo promittere non reformidant.

Sed quid magis exoticum & a Jure alienum, quam quod *ibid. num.* 265. ſubdit; nimirum *quod juriſdictio Epiſcopi, per Tridentinum, & alias Pontificias Conſtitutiones Apoſtolicas poſteriores in certis caſibus, conceſſas, tantum concedatur in particularibus caſibus, & præſertim tranſgreſſionum, & ideo non poteſt afficere univerſitatem Religioſorum, ſed ſolos tranſgreſſores; nec exiſtit in Epiſcopo, niſi poſt tranſgreſſionem, ante quam poſſet exigere* obedientiam, ſi debita eſſet.

Quid enim in Jure notius, quam juriſdictionem Epiſcoporum, per exemptionem quaſi violente impeditam, reſtitui ac redintegrari hoc ipſo, quo per Concilium, aut per Pontifices poteſtas Epiſcopis in certa materia non obſtantibus privilegiis aut exemptionibus conceditur, vel quoad iſtam materiam exemptionibus derogatur; tuncque Epiſcopo liberum eſſe, vi ſuæ juriſdictionis ſibi competentis Decreta materiam illam concernentia edere, quibus Regulares (eorum exemptione jam ceſſante) debeant *obedire*, pœnaſque in non obedientes apponere, & exequi?

Sed ulterius urget Pater Jacobus: „ Sancta Sedes ſæpius Epiſ„ copis inhibuit illam Regularibus expoſcere, & nominatim Gre„ gorius IX. in Bulla *Inducimur* anno 1240. tertia in Bullario „ Rodriques: Ut *nullus ex Prælatis Eccleſiarum, abſque manda„ to Sedis Apoſtolicæ, a vobis* (Minoritis) *dictam obedientiam „ manualem præſumat exigere, diſtrictius inhibemus.* “ Quidquid ſit de hac, ac ſimilibus incertis Bullis, quas ibidem ex aliquibus privilegiorum compendiariis refert Pater Jacobus, fateor fuiſſe jam pridem inhibitum Epiſcopis exigere *quamdam obedientiam* ſive fidelitatem, non tantum a Monachis, ſed & Clericis; nimirum eam, quæ *homagii* cujuſdam præferebat imaginem. *Indignum eſt*, inquit Regula Juris, *& a Romanæ Eccleſiæ conſuetudine alienum, ut pro ſpiritualibus facere quis homagium compellatur*, Cap. *fin. tit. De Regulis Juris*.

Quin & Simoniacum plerique credebant, ſimilem *obedientiam* ſive *fidelitatem* in Ordinum ſuſceptione Epiſcopo facere. Hinc S. Guillelmus Abbas Divionis maluit ſacri Ordinis ſuſceptionem differre, quam juxta conſuetudinem Epiſcopatus Vercellenſis *aſſertione* jurisjurandi ſervaturum *fidelitatem* Epiſcopo promittere: non quod exemptioni ſui Monaſterii timeret præjudicare (juriſdictioni enim Epiſcopi ſubjectum erat) *ſed quia ſalubriter non poterat perpendere, ut pro his, quæ ſolius Dei imperio gratis præſtari debeant, horum miniſtro alicujus firmandæ fidei aſſertionem ullo modo exhiberet*. In vita apud Bollan. ad 1. Jan. c. 3.

Hujuſmodi ergo fidelitatis juramenta, aut promiſſiones jam pridem reprobavit Eccleſia, & ob periculum Simoniæ etiam Sancti quidam præſtare recuſarunt: ſed illa ab *obedientia debita*, quam hodie Epiſcopi requirunt, multum ſunt diſtincta.

Hæc enim non exigit & poſtulat niſi ſubjectionem & obedientiam Canonicam in licitis & honeſtis, & in quibus ſecundum Canones etiam ipſi exempti Epiſcopis ſubjiciuntur: illa vero homagii cujuſdam (quale Vaſallus præſtat Domino directo) ſpeciem præferentia, ad legem ſpectant mundanam, & mundanam potius quam Canonicam ſubjectionem deſignant.

Fidelitatis igitur ſeu obedientiæ juramenta hujuſmodi per Epiſcopos Eccleſia exigi vetuit, & ſancti Viri præſtare renuerunt: at Canonicam obedientiam nec Eccleſia exigi vetuit, nec Sancti promittere recuſarunt; quin & recuſantes pro refractariis habendos cenſuerunt.

S. Fulbertum Carnutenſem Epiſcopum cuidam ſuo Coepiſcopo de hac re ſcribentem audiamus; „ Si Abbas S. Benedicti (ait „ *Epiſt.* 41.) de veſtro contemptu culpam ſuam recognoverit, „ & *illam* deinceps *ſubjectionem promiſerit*, quæ vobis *canonice* „ debetur, hortor & ſuadeo ut recipiatis: *Sacramenta* vero, & „ cætera, *quæ ad mundanam legem* pertinent, propter amo„ rem Regis miſſa faciatis; ut *Religionem* magis quam *ſæcula„ rem ambitionem* vos ſectari cognoſcat, At ſi Abbas in *tantam „ ſuperbiam intumuerit, ut ipſam quoque ſubjectionem Canoni„ cam vobis derogare contendat; ſuperbiæ, cui non parcit Deus, „ Dei Servus quomodo parcat, neſcio*.

Hæc ſanctiſſimi Præſulis verba utinam ſerio expenderent Regulares, qui adeo proterve, non juramentum fidelitatis (quod Epiſcopi non requirunt); ſed reverentiam & *obedientiam debitam*, ſeu *Canonicam ſubjectionem* promittere renuunt; quoſque non pudet aſſerere: „ Ordinarios ſub *peccato mortali*, & obligatione reſarcien„ di omnia damna inde oriunda, non poſſe a Superioribus Regu„ laribus in præſentationibus ſuorum ſubditorum ad Confeſſiones „ & Ordines exigere *obedientiam*; alioqui horum præſentationes „ non acceptaturi, neque eorum ſubditos ad examen, & multo „ minus ad Confeſſiones, vel Ordines admiſſuri “. Ita P. Jacobus *Conſult.* 2. *Reſol.* 12. *num.* 249. Quæ profecto hominum temeritas, Principes populi ſumma modeſtia, ac religione ab obedientiæ cum *juramento fidelitatis* exactione abſtinentes, & ſolum *Canonicam ſubjectionem*, ſeu *obedientiam debitam* ſecundum Canones poſtulantes, *peccati mortalis* arguere!

E P I L O G U S
SECUNDÆ PARTIS.

Nimus non fuit hoc Tractatu originem ac progressum Exemptionum sive Regularium sive sæcularium a jurisdictione Episcoporum examinare; sed solum quasdam Regulas a Canonistis communiter receptas, & a Pontificibus probatas proponere: quibus Exemptiones illæ regi & concludi debent, ne alias in totalem Hierarchiæ Ecclesiasticæ confusionem, & Episcopalis regiminis, & auctoritatis eversionem, contra intentionem Pontificum, extendantur, ut jam paucis ostendimus; & jam pridem Ecclesiæ Prælati recognoverunt, & alte deplorarunt: multo minus hic perstringere animus fuit omnes excessus, quos videre est in libro sæpe nominati P. Jacobi.

„ Fratrum & Coepiscoporum nostrorum conquestione conperimus, quod Fratres „ templi, & Hospitalis, & alii Religiosi, inquit Concilium Lateranense III. sub A„ lexandro III. indulta sibi ab Apostolica Sede *privilegia excedentes*, contra Episco„ palem auctoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum faciunt, & grave faciunt „ periculum animarum". *Cap. 3. tit. De Privilegiis.*

Similes Episcoporum querelas ob extensionem & excessum privilegiorum recepit & probavit Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *Cap. 12. tit. De Excess. Prælat.*

Querelas Episcoporum Provinciæ Remensis circa anno 1287. (dum notabilis Belgii pars huic Provinciæ in spiritualibus suberat) de scandalis, & animarum periculis intelligimus ex Epistola circulari Concilio Provinciali scripta; in qua scribunt; „ gravem dissensionem inter ipsos Prælatos & viros Religiosos Fratres Prædicatores, „ & Minores exortam fuisse, occasione cujusdam concessionis a Martino IV. super Con„ fessionibus audiendis & injungendis Pœnitentiis sibi factæ: pro eo videlicet quod „ iidem Fratres dicunt & asserunt, se intelligere eo modo quod dilucide obviant „ juri communi, Conciliis, & Constitutionibus Romanorum Pontificum, & in„ tentioni etiam concedentis: ex quibus assertionibus præsumptuosis temerariisque, „ quod dolentes referimus, multa scandala, & animarum pericula in Clero & po„ pulo sunt exorta, cum periculo subditorum nostrorum, quorum sanguis in distri„ cto examine de nostris manibus requiretur; præsertim cum nos in suspiciendo „ curam ipsorum, nostras obligaverimus animas.

Ecce qui sint Privilegiorum fructus, dum semel legitime constituti limites contra dantis intentionem exceduntur.

Utque plura missa faciamus, quid acerbas Prælatorum querelas adversus Mendicantium privilegia, illorumque studia, ad eorum revocationem in Concilio Lateranensi sub Leone X. excitavit, nisi privilegiatorum in utendis Privilegiis excessus? *Instantissime* (inquit Odericus Raynaldus ann. 1516. *Sess. 9. postularunt, ut Privilegia, quæ Mare magnum dicuntur, reducerentur ad jus commune; quia ipsi Fratres nimis confundunt ordinem & jurisdictionem Episcopalem.*

„ Et in Consistorio secreto, pergit Historicus, deputati Prælati proposuerunt, pe„ tentes, propter nimias & incredibiles licentias, quibus utuntur Fratres contra „ splendorem Episcopalem & potestatem, omnes revocari debere, præsertim cum „ illis abutantur: & demonstrarunt deputati quomodo Fratres abutantur.

Nonne rursus fuit nimia illa exemptionis & Privilegiorum extensio, & ex illa profluens Ecclesiasticæ Hierarchiæ, atque regiminis Episcopalis turbatio, quæ summas illas querelas Prælatorum in Synodo Tridentina adversus exemptiones excitarunt? Nonne hæc movit Prælatos Germaniæ, ut inter sua postulata hunc reformationis articulum exhiberent? „ Revocandas omnes exemptiones contra jura commu-

„ nia passim concessas, Monasteriaque omnia sub Episcopi potestate constituenda, „ sub cujus sunt Diœcesi ". Spondanus *ad annum* 1563.

Denique quid omnia illa Decreta a Patribus Tridentinis pro restituenda Episcoporum auctoritate edi postulavit, nisi auctoritatis illius, per nimiam Privilegiorum extensionem, conculcatio?

Hanc confusionem atque Ecclesiæ turbationem ex Privilegiis & exemptionibus, præsertim illorum, qui functionibus Hierarchicis obeundis ex suo Instituto destinantur, facile oriundam prævidens S. Franciscus, *gratum ipsi non fuit*, ut Fratres ipsius ab *Episcopali obedientia ejusmodi privilegiis se substraherent, sed Fratris Eliæ*, inquit Baronius ad anno 676. *hominis non divino spiritu, sed carnis prudentia nitentis, opus fuit*. Hinc illud S. Patris apophthegma: „ Hoc meum & Fratrum meorum est privilegium, nullum habere privilegium super terram, sed omnibus obedire, & inferiores nos omnibus reputare ". Item, illud suæ ultimæ voluntatis elogium: *Præcipio Fratribus universis per obedientiam, quod ubicumque sint, non audeant petere aliquam litteram in Curia Romana* (a)

Quam verum fuerit sanctissimi Patris augurium, refert, & Ecclesiam super eo plangentem inducit ejus fidelis Filius P. Alvarus Pelagius *lib.* 2. *De Plantu Eccles. cap.* 66. Postquam Fratres Minores *non curantes servare voluntatem Patris*, inquit, *quam in testamento suo Fratribus notificaverat, & servare mandaverat, & sic fractores testamenti, & indigni hæreditate perfectionis Evangelicæ, quæ maxime in paupertate, & humilitate, & charitate consistit, a Sede Apostolica declarationes & privilegia plurima impetrarunt: per quæ a sancta paupertate, & humilitate quasi omnimode recesserunt. Nam eorum privilegia, per quæ nemini subsunt, nisi Sedi Apostolicæ, eos in superbiam erexerunt, & in* contumaciam contra omnes Prælatos.... *Contra quos S. Bernardus: Quanti usque hodie fœda sequuntur infeliciaque vestigia! immo quam pauci evadunt, quibus libido dominandi non dominetur! Quæ sæquimini miseri? Nonne iste est mons, in quem ascendit Angelus, & factus est Diabolus? Maxime Fratres Minores, qui magis humiles esse debent quam homines de mundo, per Regulam & professionem & vocationem suam omnibus subesse debent, maxime DD. Episcopis, & aliis Prælatis, & ordinariis locorum Sacerdotibus; & eis honorem & reverentiam exhibere: sicut ipse Pater in Regula, & in testamento mandavit ..... Eorum privilegia faciunt eos contendere tota die .... Faciunt etiam eos* contemnere Prælatos Ecclesiæ, *& occasione privilegiorum magis sunt insolentes, & magis delinquunt.*

Similiter nonnulli Romani Pontifices perpendentes, quam difficulter privilegia & exemptiones intra legitimos limites contineantur, præcipue cum Exempti una functionibus Hierarchicis impenduntur, resolverant potius omnia privilegia revocare, privilegiatosque ad jus commune reducere, quam periculo turbationis, ex privilegiorum irregulari extensione profluentis, Ecclesiam exponere. Et quidem Calixtum III. litteras concepisse „ quibus Mendicantium familiæ ad jus commune redi„ gendæ erant, refert Odericus Raynaldus *an.* 1471. *num.* 69. sed sane memoran„ dum quod subjicit: quas cum Paulus II. promulgare meditaretur, Mendicantium „ Ordinum Magistri in eam prorupere temeritatem, *ut provocationis ad Concilium* „ *generale formulam* ediderint.

Utque concludam, quid est quod nostris etiam temporibus tantas excitat Prælatorum querelas adversus tum Canonicorum, tum Regularium exemptiones, nisi indebita earum ad materias non exemptas extensio? Quid aliud nostri sæculi sanctissimum Præsulem Franciscum Salesium movit ad quemdam suum Confratrem scribere *lib.* 1. *Epist.* 30. In hoc maximam esse Dei gloriam, quod „ Ordo Episcopalis „ agnoscatur qualis est: quodque *muscus ille exemptionum* ab Ecclesiæ arbore sit avul„ sus, *in qua tantum mali fecit*: sicuti bene observavit Sacr. Tridentinum Concilium.

Con-

(a) E memoria Minoritæ Didaci exciderat illud S. Francisci præceptum; cum Romæ ann. 1749. publici juris fecit opus, quod titulum, qui sequitur, præfert in fronte: „ Dilucidatio privilegiorum Ordinum Regularium, præsertim Mendicantium, ubi privi„ legia in communi, & alia plurima in particulari clare recensentur; sed præcipue facultates Superiorum Generalium, Localium, „ Concionatorum, Confessariorum Regularium & sæcularium, etiam Monialium, tam quoad absolvendum, tam quoad dispensan„ dum ". Quod dictum est in Repagulo, id in antecessum confutavit scriptum Minoritæ Didaci, qui ut Mendicantium exemptiones vindicaret, nihil novi protulit.

Concludamus igitur magnopere Ecclesiæ interesse, ut regulæ & limites exemptionum figantur, atque sedulo observentur: omnesque sive sæculares sive Regulares debere esse sollicitos, ut magna cum circumspectione ac sobrietate, immo timore ac tremore religioso privilegiis, si quæ legitime obtinuerunt, utantur; ne forte ea nimium extendendo, Hierarchiam Ecclesiasticam confundentes, aut Episcopale regimen impedientes, schismatis ac divisionis auctores curam Deo habeantur; aut perditionis animarum, cujus, impediendo Episcopos, forte sunt causa, rei constituantur, semper memoria retinentes illud, quod de Episcopis in persona Apostolorum dixit Christus: *Luc. cap. 10. vers. 16. Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit.* Quod bene intellexit fidelis Evangelii interpres D. Paulus, quando de præceptis suis pronuntiare non dubitavit: *Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum.* 1. Thess. *cap. 4. vers. 8.*

A P P R O B A T I O.

Nemo potest non approbare scripta eorum, qui omnia sua asserta ad communes universalis Ecclesiæ Canones velut ad incudem formant; & ad eos revocant, quæ minus recte dicta putant. Ejusmodi est scriptum Clariss. D. Van-Espen J. U. D. quod Repagulum Canonicum *censet, & ego luce publica dignum, hac 23. Aug. 1688.*

Bartholomæus Pasman S. T. D. & Lib. Censor.

DIS-

DISSERTATIO CANONICA AD LEGEM JULIAM DE AMBITU

SIVE

De vetita Officiorum Venalitate.

§. I.

Analogia inter crimen Simoniæ, & crimen Ambitus.

INTER crimen Simoniæ, & crimen Ambitus summa intercedit analogia. Utriusque radix est ambitio & avaritia: illud tendit, ut per pecuniam malasque artes perveniatur ad honores & dignitates, muniaque Ecclesiastica; hoc vero, ut iis mediantibus ad honores & munia Reipublicæ pertingatur. Recte enim dixit jam pridem Isidorus Dei Ærymolog. vocum *lib. 5. cap. 21. Ambitus judicium est in eum, qui largitione honorem cupit*, sive ambit.

In hoc quoque utriusque hujus criminis analogia quædam est, quod sicuti crimen Simoniæ jam pridem *enormissimum* a Patribus dictum fuit ob mala ex illo in Ecclesiam redundantia, eadem ratione vitium Ambitus perniciosissimum merito reputatum sit, propter mala ex illo in ipsam Rempublicam profluentia. Notum quippe est, male cum Republica agi, cum quod meritis obtineri debet, pecunia tentatur; cumque *Virtutis præmia ambitio occupat*, ut Salustius ait.

§. II.

Vetustissimis Romanorum Legibus repressus Ambitus.

SICUTI ergo nunquam non execrationi fuit Ecclesiæ Præfectis venalitas sacrorum Officiorum; ita jam pridem ipsis Reipublicæ Moderatoribus, etiam Gentilibus, vitium Ambitus, sive venalitas honorum & dignitatum Reipublicæ horrori fuit, multisque legibus repressum. Et quidem in Republica Romana per Tribunos Plebis lata fuit Lex contra ambitum illorum, qui Magistratus appeterent, qua, ne cui album in vestimentum petitionis causa quemquam adire liceret, cavebatur: uti refert Alexander ab Alexandro *lib. 3. Dier. genial. cap. 17.* qui addit: „ Deinde Petilius Tribunus Plebis Legem tulit ad populum, qua „ largitiones illorum, qui *pecunia* honores mercarentur, gravi „ damno & pœna mulctavit: fuitque severissima disciplina & sub „ gravi censura lex servata, qua ambitioni & cupiditati obviam „ sæpe itum est: ita ut inter exempla relatum sit, Q. Coponium, quod vini amphoram ei, cujus suffragio Magistratum petebat, dono dederat, ambitus condemnatum pœnas luisse.

Sed cum quotidie hoc malum magis serpere videretur, Paulus Æmilius Consul Legem tulisse fertur ad populum, qua, ne cui suffragii causa munus dare liceret, multiplici pœna interdixit. Postea quoque Lege Calphurnia his, qui prandium ad captandos animos, aut quid muneris exhibitum foret, præter pœnas Legibus constitutas, etiam pecuniaria mulcta dicta fuit.

Hisce Legibus illud evincitur, quod & ipsi Ethnici Reipublicæ Moderatores vel solo lumine naturæ viderint, ipsaque experientia fuerint edocti, nihil hoc crimine ambitus Reipublicæ esse perniciosius; illudque penitus esse eliminandum crediderint, si Rempublicam florentem & rite institutam conservare vellent. Sed hisce aliisque vetustissimis Romanorum Legibus (quas recitat Alexander ab Alexandro loco citato) omissis, videndum quid Principes Christiani, quorum sanctissimæ Sanctiones etiamnum hodie, cum in Codice Justinianæo tum Theodosiano extant, de hoc crimine ambitus variis temporibus edixerint.

§. III.

Constantini M. adversus honorum nundinationem Sanctiones.

CONSTANTINUM M. ambitum & venalitatem officiorum & honorum repressisse, constat e pluribus ejus sanctionibus in Codice Theodosiano superstitibus. Et quidem in *Leg. 1. Cod. Theod. De Honorariis codicillis* sanxit, solam eam dignitatem ad evitanda onera Curialia prodesse, quæ *bonorum virorum suffragio, nulla data pecunia* impetrata est. Quin & addit, in plebem sive plebæam conditionem, in subeundis oneribus Curialibus, redigendos, qui *data pecunia* honorarios codicillos adepti essent. Similiter in *Leg. 5. Cod. Theod. De Decurionibus*, extat ejusdem Imperatoris Constitutio, qua cavetur, Decuriones Curia non liberari, si dignitates *suffragio* meruerint; id est, data pecunia. Suffragium enim apud Romanos dicebatur pecunia, quæ suffragatoribus aulicis, aut etiam ærario Principis inferebatur vel promittebatur, honoris adipiscendi causa. De hoc extat in Codice Justinianæo *lib. 4.* titulus *De Suffragio*.

Unde non immerito intelligitur de Constantino quod in *Leg. 2. Cod. Theod. De honorariis codicillis*, dixit Constantius Constantini filius, & in imperium successor: *Ab honoribus mercandis suffragia, vel qualibet ambitione quærendis certa mulcta probibuit.*

§. IV.

Quid adversus eamdem sanciverint Constantini filii?

CONSTANTIUS Constantini filius in citata *Lege 2. Cod. Theod. De honorariis codicillis*, relata patris sui sanctione, addidit, „ ut quicumque fugientes obsequia Curiarum, umbras & no- „ mina affectaverint dignitatum, tricenas libras argenti inferre „ cogantur: manente illa præterita inlatione auri, qua perpe- „ tua *lege* constricti sunt „. Hanc Legem, quam hic firmam manere vult Constantius, esse Constantini, sat indicant verba initialia & finalia hujus Legis, uti notat hic Jacobus Gothofredus; qui una monet, hanc Legem esse unam adversus honorum & codicillorum nundinationem.

Extat & Constantii adversus honorum nundinationes Constitutio in *Leg. 25. Cod. Theod. De Decurionibus*, qua una deplorat hujusmodi nundinationibus Curias evacuari. „ Quoniam *emptæ* „ dignitatis obtentu (ait) Curias vacuefactas esse non dubium „ est; placuit, ut cuncti, qui suffragiis dignitatum insignia con- „ secuti sunt, immeriti honoris splendore privati, civilium mu- „ nerum solemnitate fungantur. Eorum sane intemeratas incon- „ cussasque Dignitates volumus permanere, qui vel judicio Pro- „ vinciarum in officium Legationis electi sunt, vel honestis te- „ stimonii (a) adminiculis enitentes talium Dignitatum privile- „ gia insigniaque meruerunt.

Rursus in *Leg. 26. Cod. Theod. eod.* sub nomine Constantii & Constantis Impp. per has mercaturas *fœdari honores* dicuntur. Et in *Leg. 27.* edicitur, ut per totam Africam solertissime servetur, ut civicis muneribus subjugentur, qui *indebitæ dignitatis insulas fœda familiaris rei vexatione mercantur*; id est, fœda rei familiaris erogatione seu profusione; uti in notis ad hanc Legem monet Jacobus Gothofredus.

§. V.

(a) Gothofredus legit, *testimonii*,

§. V.

Juliani Imperatoris contra venalitatem Officiorum sanctiones.

JULIANI Imperatoris Constitutio refertur in *Leg.* 1. *Cod. Theod. Si certum petatur de suffragiis*, ubi has honorum nundinationes vocat *fœda commenta*, cum quæ bonorum *merito deferuntur*, quidam occupare merentur; id est, ut occupare possint, impetrant *fœdis commentis*; declarans quod qui pecuniam *inhoneste & turpiter* dedisset, & tamen dignitate haud potiretur, dati repetitionem non haberet. *Quia (ait) Leges Romanæ hujusmodi contractus penitus ignorant, omnem repetendi eorum, quæ prodige nefarieque projecerint, copiam prohibemus*. Hujus Legis meminit quoque Ammianus Marcellinus *lib.* 22. ex quo & intelligimus, quod Julianus, eo ipso die, quo Augustus declaratus fuit, aliqua adversus honorum nundinationes caverit, ipsum Julianum *lib.* 20. ita loquentem ad populum introducens; *Ut autem rerum integer ordo servetur, præmiaque virorum fortium maneant incorrupta, nec honores ambitio prœripiat clandestina, id sub reverenda Concilii vestri facie statuo; ut neque civilis quispiam Judex, nec militiæ Rector, alio quodam præter merita suffragante, ad potiorem veniat gradum non sine detrimento pudoris eo, qui pro quolibet petere tentaverit, discessuro.*

§. VI.

Venalitas Officiorum invaluerat sub Theodosio M. & quæ inde mala?

OBSERVATUM est a nonnullis, quod hoc vitium ambitus plus minusve jam pridem recruduerit, inpleveritque, prout Principes Libertis, Eunuchis, Palatinis, aliisque suis Ministris magis obnoxii fuere. Atque hoc ex capite malum hoc maxime recruduisse sub Theodosio M. indicat Zosimus *lib.* 4. scribens; *Spadonum plerique quos vellent Rectores subvehebant, & totius Imperii potestatem habebant; Principis animum quo vellent flectentes*. Deinde nonnullis interpositis subjungit; *Cum enim temere & in indignos publica insumeret, pluribus egere cœpit pecuniis, eaque re provinciarum administrationes venales proposuit quibusvis accedentibus, nulla existimationis aut honestæ vitæ ratione habita; quin eum idoneum judicans qui agri vel argenti plus afferret: adeoque videre erat Collectarios & Nummularios, aliosque professiones in foro fœdissimas obeuntes, Magistratuum insignia ferre, majoremque pecuniæ vim habentibus provincias tradere.*

Durius forsan, quam oportuit, hic scripsit auctor Gentilis Theodosio non parum adversus, nihilominus officia circa hæc tempora venalia fuisse testatur S. Chrysostomus, scribens *Homil.* 16. ad populum Antiochenum; *Magistratus non Penitus sint animi virtutis demonstrationes*; pecuniis *enim sunt* venales, *& amicorum vendicantur assentationibus.*

Idipsum innuunt sanctiones filiorum Theodosii, de quibus §. sequenti.

§. VII.

Huic vitio se opposuere Honorius & Arcadius Theodosii filii.

THEODOSII filii Honorius & Arcadius attendentes, ex hoc nundinationis usu Rempublicam ineptissimis ministris repletam, eum abolere decreverunt. De Honorio fidem facit Constitutio ejusdem in *Lege penultima Cod. Si certum petatur: Quisquis Judici fœnebrem pecuniam mutuaverit, si in provincia fuerit versatus, quasi emptor Legum atque provinciæ; vel si quis Collectarius honoris pretium dederit ambienti, exilii pœna una cum ipso Judice plectetur.*

Hanc legem ex Græco ita Latinam reddit Synopsis Basil. *Sap.* 58. *Quid si mutuum dederit nondum Præsidi, sed futuro Præsidi, ut pecunia accepta Magistratum emeret? Tam ipse, quam Præses exilio mulctetur.*

De Arcadio fidem facit *L. I. Cod. Theod. Ad legem Jul. de Ambitu. Si quis ad inlustrem Palatii nostri ambierit dignitatem, atque ad eos honores ascendere ambitione tentaverit, qui non nisi probatis nobis viris nostro judicio deferuntur, cujuslibet ille sit loci, ordinis, dignitatis, amissis bonis, & fisco nostro protinus vendicatis, deportationis mulctetur exilio.*

Præterea addit Arcadius: *Neque aliud inter cœptum ambitum atque perfectum esse arbitretur; cum pari sorte Leges scelus, quam sceleris puniant voluntatem*. Id est, non tantum qui honorem *suffragio* exambierit seu obtinuerit, verum etiam, qui etsi non exambierit, tamen ambivit, sive pecuniam suffragatori dedit, neque tamen honore potitus est. Unde non de sola voluntate interna hic agitur, sed de voluntate, quæ jam in actum aliquousque deducta est; vel, ut loquitur Lex, si *cœptum* crimen fuerit. Neque enim unquam sola interna voluntas, quæ nullatenus in actum exteriorem prodiit, Legibus punitur, nequidem in crimine læsæ Majestatis: quod quidem male colligunt ex *L. Quisquis, Cod. ad L. Jul. Majest.*

§. VIII.

Theodosii junioris contra venalitatem Officiorum Constitutio.

THEODOSIUS junior Arcadii in Imperium successor, videns, quod solas pœnas in ambientes decernendo, non satis occurreretur ambitui, quia frequenter tam occulte perpetraretur, totque palliis velaretur, ut Judici sat probari, ad pœnas decernendas, non posset, sanctionem evulgavit, quæ extat in *L. fin. Cod. Ad Legem Juliam repetundarum*, scribens Florentino Præfecto Prætorio *quod sanciverit ejusmodi viros ad provincias regendas accedere, qui ad honoris insignia*, non ambitione vel pretio, *sed probatæ vitæ amplitudinis tuæ solent testimonio promoveri.*

Tum addit: Ita sane ut quibus hi *honores per Sedis tuæ, vel per nostram fuerint electionem commissi, jurati inter gesta depromant, se pro administrationibus sortiendis neque dedisse quidpiam, neque daturos unquam postmodum fore, sive per se sive per interpositam (personam) in fraudem legis, Sacramentique, aut venditionis donationisve titulo, aut alio velamento cujuscumque contractus, & ob hoc (exceptis solis salariis) nihil penitus tam in administratione positos, quam post depositum officium, pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis, quam gratuito meruerunt, accepturos.*

Post hæc, ut efficacius sit remedium, illud subjungit: *Et licet* neminem divini timoris *contemnendo jusjurandum arbitramur immemorem, ut saluti propriæ ullum commodum anteponat; tamen ut ad salutis timorem etiam necessitas periculi subjungatur: Si quis ausus fuerit præbita sacramenta negligere, non modo adversus accipientem, sed etiam adversus dantem accusandi cunctis tamquam crimen publicum, concedimus facultatem: quadrupli pœna eo qui convictus fuerit modis omnibus feriendo.*

§. IX.

De Sanctione Justiniani in Novella 8.

HOc vitium quantumvis tot severissimis sanctionibus repressum, rursus recruduisse testis est Justinianus in *Novella* 8. cui hic est titulus: *Ut Judices sine quoquo suffragio fiant*. In præfatione hujus Constitutionis narrat Imperator, quod dies noctesque impenderit, ut subjectos suos omni onere liberaret.
„ Invenimus enim (ait) plurimam ingressam causis injustitiam:
„ hanc non olim, sed ex quibusdam temporibus violenter ac-
„ cessisse, & omnes nostros subjectos ad inopiam compulisse, ut
„ ad novissimam ipsi penuriam devenire fluctuarentur, & neque
„ consuesa & legitima tributa, & pro veritate pias functiones
„ secundum publicum censum possint sine maxima necessitate per-
„ solvere.

Recogitans igitur pius & pro quiete populi sui solicitus Princeps, quomodo *uno actu* hæc omnia ad meliora reduceret, hoc
„ omnino eventurum credidit, si Præsides Gentium quicumque
„ civiles administrationes provinciarum habent, *puris* procure-
„ mus *uti manibus*, & ab omni abstinere acceptione, pro illis
„ solis contentos, quæ eis a fisco dantur.

Sed quomodo id obtinebitur? Respondet Justinianus: „ Quod
„ non aliter fiet, nisi & ipsi cingula sine mercede percipiant,
„ nihil omnino dantes, nec occasione suffragiorum, neque iis,
„ qui cingula habent, neque alii omnino ulli.

Rationem hujus evidentem subjicit: „ An certe non omnibus
„ manifestum est, quoniam qui aurum dat, & ita administratio-
„ nem emit; non dat hoc solum quantum occasione adinventum
„ est suffragiorum, sed & aliud extrinsecus addit amplius occa-
„ sione commodi administrationem aut dantibus aut spondenti-
„ bus? Et sic uno principio illicito dato plurimas necesse est ma-
„ nus circumire eum qui donationem facit, & hoc non de suo
„ forte præbere, sed mutuatur, & ut mutuare possit damnifi-
„ catum & computare apud se, quia convenit eum tantum ex
„ provincia percipere, quantum liberet ei quidem debitas sortes,
„ & usuras, & damna pro ipso mutuo: computabit autem & in
„ medio expensas largiores, jam & Judici, & qui circa ipsum
„ sunt convenientes, & quemdam etiam sibimet recondet quæ-
„ stum in tempore sequenti, in quo forte non administrabit.

Quibus significare voluit, quod ab Alexandro Severo olim dictum refert Lampridius: „ Necesse est, ut qui emit, vendat.
„ Ego non patiar Mercatores Potestatum; quos si patiar, damna-
„ re non possim. Erubesco enim punire illum hominem, qui
„ emit & vendit.

Gravissima ex hac reciproca venditione in Rempublicam redundantia mala enumerat dein Imperator, dicens: „ Admini-
„ strationes namque habentes provinciales, ad hanc acceptionem
„ respicientes, multos quidem reorum dimittunt, vendentes eis
„ delictum: plurimos autem innoxiorum condemnant, ut noxiis
„ præstent, & hoc non solum in pecuniariis causis agitur, sed
„ & in criminalibus, ubi de anima est periculum; fugæque fiunt
„ ex provinciis, & confluunt huc omnes ingemiscentes Sacerdo-
„ tes, & curiales, & officiales, & possessores, & populi, & agri-
„ colæ, Judicum furta merito & injustitias accusantes, & hæc
„ non fiunt sola, sed etiam civitatum seditiones, & publicæ
„ turbæ plerumque pecuniæ causa fiunt atque sedantur.

Utque compendio multa comprehendat, tandem concludit:
„ Et omnino una quædam est hæc omnium occasio malorum:
„ & accipere suffragium a Judicibus, totius nequitiæ est princi-
„ pium, & terminus. Est quoque hoc sacrorum eloquiorum mi-
„ rabile & verum, quod avaritia omnium sit mater malorum;
„ maxime quando non privatorum, sed Judicum inhæret ani-
„ mabus.

§. X.

Quid per suffragia intelligat Justinianus? Et de Juramento ab ipso præscripto.

UT intelligitur hæc novella Justiniani Constitutio; notandum, duplex olim fuisse *suffragium*, privatum scilicet, quod Suffragatoribus Aulicis dabatur, & *publicum* sive *Dominicum*; quemad-

quemadmodum vocatur *Novella* 9. quod *Imperialibus rationibus inferebatur*, uti loquitur Novella Tiberii 161. inter Novellas Juſtiniani, addens: *Et magnum reddebant pecuniarum cumulum*, Utrumque ſuffragium ſuſtulit Juſtinianus, dum vetuit quidquam exigi occaſione *ſuffragiorum*; agnoſcens quidem quæſtum non immodicum minui Imperio, ſed quod maximum incrementum perciperent ſubditi; " Conſideravimus enim (ait) quia licet quæ-
„ ſtus immodicus imminuitur Imperio, attamen noſtri ſubjecti
„ incrementum maximum percipient, ſi indemnes a Judicibus
„ conſerventur: & Imperium & *fiſcus abundabit utens ſubjectis*
„ *locupletibus*: & uno hoc introducto ordine, plurima rerum &
„ innumera erit ubertas.

Ut hæc firmius ſincerinſque ſervarentur, non tantum pœnam in contravenientes decrevit; ſed inſuper voluit, *ut is, qui adminiſtrationem accepit, cum Dei memoria juret, nihil penitus nec quodlibet ſe præbere, neque occaſione ſuffragii, neque patrocinii, & neque promittere, & neque de provincia profiteri dirigere, neque glorioſiſſimis Præfectis, neque aliis cingula habentibus, neque iis, qui circa eos conſtituti ſunt, nec alteri cuilibet per occaſionem patrocinii: ſed ſicut ſine ſuffragio accepit adminiſtrationem, a publico percepturus annonas* (has enim ſolas accipere enim ſinimus:) *ſic eam puris cuſtodire manibus, Deo & nobis pro ea redditurus rationem*.

Idem juramentum eodem ſenſu, ſed clarioribus terminis exprimitur in Novella 9. *Juro, quod nulli penitus neque dedi neque dabo occaſione dati mihi cinguli, neque occaſione patrocinii, neque promiſi, neque profeſſus ſum de provincia mittere, neque mittam, neque occaſione dominici ſuffragii, neque famoſiſſimis Præfectis adminiſtrationem habentibus, neque iis, qui circa eos ſunt, neque alii hominum ulli: ſed ſicut ſine ſuffragio percepi cingulum, ſic etiam pure me exhibebo circa ſubjectos piiſſimorum noſtrorum Dominorum: contentus iis, quæ ſtatutæ ſunt mihi de Fiſco, annonis*,

§. XI.

Quid jam pridem in Gallia contra Officiorum venalitatem decretum?

SÆCULO XIII. ſanctum Ludovicum Regem Galliæ officia in Regno ſuo mercari vetuiſſe ſcribit in ejus vita Gaguinus *lib.* 7. *cap.* 2. hæc ſcribens: " Per id tempus Præfectura apud Pariſios
„ venalis habebatur, ſolique cives pretio illam ſibi vel liberis
„ ſuis comparabant ". Quid inde ſequeretur, addit idem Auctor: " Unde fiebat ut inopes premerentur, opulenti omnia li-
„ center agerent, fures nullis pœnis afficerentur. Hanc venali-
„ tatem (pergit Gaguinus) Rex prohibuit, conſtituto annuo
„ ſtipendio ei, qui Præfectus eſſet: atque ita Stephanum Boil-
„ leum juſtitia atque æquitate ſpectatum hominem Præpoſitum
„ inſtituit: quod officium adeptus intra paucos dies ſtatum ci-
„ vitatis longe tranquilliorem reddidit.

Cum autem rurſus recruduiſſet hoc vitium, Carolus Delphinus Galliarum Adminiſtrator Regens anno 1358. prohibuit officia qualiacumque eſſent ad exercitium juſtitiæ pertinentia vendi (*a*). Idipſum ſtatuit Carolus VII. anno 1453. & Carolus VIII. anno 1486. qui & voluit, ut interceptione ſeu in adipiſcenda poſſeſſione officii judicaturæ jurent proviſi, quod nihil dederint aut promiſerint, & ſi poſtea perjuri reperirentur, privat eos officio, quod declarat eo ipſo impetrabile ut vacans. Ita refert Guillelmus Benedicti Præſes Parlamenti Toloſani ad *Cap. Raynutius*, verbo *duas habens filias nu.* 56. Addit autem ibidem Benedicti: *Et quia ex poſt multi litteras Regias congedii de vendendo & emendo dicta officia obtinuerant a Rege, Ludovicus* XII. *anno Domini* 1498. *ſui Regni principio, ordinatione ſua declaravit, quod per dictas litteras congedii derogare non intenderat, nec intendebat, in futurum. Et ſi per importunitatem vel alias aliquis tales litteras commendaret, prohibuit Cancellario eas ſigillare. Et ſi ſurpriſia, vel alias ſigillarentur, prohibuit Gentibus Curias Parlamenti tenentibus, & quibuſcumque aliis Officiariis inferioribus, talibus litteris obedire, licet iterativis*.

§. XII.

Quomodo a prædictis Conſtitutionibus ſenſim in Gallia receſſum?

REFERUNT Francorum Hiſtorici, quod licet Ludovicus XII. declaraſſet, nolle ſe derogare Conſtitutionibus ſuorum prædeceſſorum adverſus venalitatem officiorum, ipſum nihilominus ob ſingularem neceſſitatem Regni, vendidiſſe officia quædam, quæ judicandi munus annexum non habent; quod & notat Carolus Loyſeau in ſuo tractatu *De Officiis lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 86. qui & monet, hunc Regem ex venalitate Officiorum, etiam non Judicaturæ, nequaquam feciſſe reditum ordinarium Fiſci; ſed duntaxat ob præſentem neceſſitatem officia illa gravaſſe.

Sed ſicut in Francia (*ait Loyſeau ibidem* num. 91.) *rima ad emungendum pecunias ſemel facta, continuo per ſucceſſum temporis creſcit, ob ſummam reverentiam & obedientiam hujus Gentis erga Regem, & ſub ſpecioſo prætextu publicæ neceſſitatis Rex Franciſcus* I. *ſucceſſor Ludovici* XII. *hanc venalitatem palam & ſine reſtrictione exercuit, atque ut proventum ordinarium & fixum inſtituit in locum ſui dominii quod alienaverat*.

Et quidem ſub ipſo aut ſaltem ejus ſucceſſoribus hæc venalitas etiam ad officia *Judicaturæ* extenſa eſt; quæ & ad certam taxam poſita fuerunt; initio quidem non per modum venditionis, ſicuti officia non Judicaturæ, ſed *mutui* duntaxat; at nunquam reddendi, atque ita *mutui imaginarii*, ſeu potius venditionis, nomine *mutui* coloratæ: quare & tandem officia Judicaturæ & non Judicaturæ quoad venalitatem officiorum æquata fuerunt, teſte Loyſeau *loco citato*.

Cum autem Parlamentum venalitatem officiorum probare non poſſet, non obſtante publica hac venalitate ſemper exigebat ab admittendis juramentum per Regis Ordinationes præſcriptum, quod ad verbum reſpondet formulæ juramenti præſcriptæ in *l. fin. Cod. Ad L. Jul. repetund.*

At tandem advertens Parlamentum, nullam ſpem ſupereſſe abolendi hanc venalitatem; & una attendens, quam indignum & abominandum eſſet, non tantum per pecuniam, ſed inſuper per ſolemne & publicum perjurium ingredi Parlamentum, & officium Judicis aſſumere, anno 1597. juramentum hoc abrogavit,

Ita citatus Loyſeau, qui concludens *nu.* 97. ait; Sic tandem
„ ſucceſſu temporis, & gradatim hæc officiorum nundinatio &
„ mercatus ad ſummum venit, & in eam confuſionem, quam
„ impræſentiarum conſpicimus; immo nec tantum officia ſtabi-
„ lita & neceſſaria *pretio ſummo* vendere ſatis fuit; ſed inſu-
„ per erecta ſunt plurima, & quaſi infinita officia non neceſſa-
„ ria & ſuperflua, idque ut venderentur." Quanta huic in Rempublicam mala redundaverint, quantaque ex hac officiorum nundinatione, & novorum erectione, populi oppreſſio ſequuta ſit, pluribus ibidem enarrat citatus eruditus Juriſconſultus & Galliæ Pragmaticus. Idipſum deplorat alter non minus famoſus Galliæ Pragmaticus Renatus Choppinus *lib.* 1. *De Moribus Pariſiorum tit.* 1, *num.* 39. rationem addens: " Nam utrobique,
„ per largitionem Magiſtratus adepti, curant ſedulo, ut po-
„ teſtate gerenda, lacunam illam rei familiaris expleant, atque
„ exinanitas, vel immunitas, emptione Dignitatis, opes redin-
„ tegrent.

§. XIII.

Quid jam pridem Principes noſtri contra venalitatem Officiorum decreverunt?

SÆCULO XIII. conſuluit S. Thomam Aquinatem Aleydis Duciſſa Brabantiæ, ſi licitum foret officia ſæcularia vendere? Reſpondit autem ſanctus Doctor, quod " talis venditio expediens
„ omnino non videretur; cum frequenter contingat; quod ma-
„ gis idonei ſint pauperes, ut tale officium emere non poſſint.
„ Quin etiam ſi tales divites ſint, tamen quia boni ſunt, offi-
„ cia non ambiunt, nec ad lucra inhiant: & ſic illa officia
„ emunt ut plurimum hi, qui pejores ſunt.

Huic conſilio acquievit Duciſſa; atque ejus ſucceſſor Joannes Dux Brabantiæ, qui anno 1321. pro ſe & Succeſſoribus promiſit Brabantiæ Ordinibus, nullos officiarios conſtituendos, qui munus aut pecuniam daturi aut mutuaturi eſſent; & ſicuti Principes in ſuo læto introitu promittere ſolent; quod ad Magiſtratum & Conſilia & officia aſſumendi jurabunt " ſe pro
„ Conſulatu, Scabinatu, Conſiliariatu, nec bona, pecuniam,
„ munera, nec cujuſcumque generis obſequium, nec beneficium
„ dediſſe, promiſiſſe, obtuliſſe: aut dari, promitti, & offerri
„ ſuo nomine curaſſe, inſuper nec precibus ſollicitaſſe, aut ſol-
„ licitatorem interpoſuiſſe.

Hac formula etiamnum hodie jurare debent Ordinibus Brabantiæ, juxta juratam Principis pollicitationem, qui ad Senatum Brabantiæ nominantur Senatores.

Similis fere formula juramenti præſtandi ab omnibus ad Magiſtratus & majora Officia aſſumendis, præſcripta eſt per Ordinationem Philippi II. Regis Hiſpaniæ 9. Julii 1750 cuius hic eſt tenor:
„ Juro quod occaſione officii hujus, vel ad favorem, benevo-
„ lentiam, aut patrocinium alicujus habendum, nullam rem de-
„ derim, aut dabo, nec promiſerim mittere, aut mittam cui-
„ cumque directe vel indirecte.

§. XIV.

De Philippi IV. Ordinatione.

PHILIPPUS IV. Rex Hiſpaniæ pro omnibus hiſce Ditionibus generalem publicavit ſanctionem 2. Maji 1626. in qua inter alia dicit, iteratas querelas etiam Statuum quarumdam provinciarum ſuper venalitate Officiorum ipſum moviſſe, ulterius non differre remedium adhibere opportunum tollendo tanto malo; quod (ait) ſub alio prætextu & per parvam rimam clam ingeſtam; tam profundas radices jacere palam cœperat; ut vel ſola temporis diuturnitas malum illud incurabile reddere videretur.

Inſuper aſſerit, ſibi compertum eſſe, quod nonnulli etiam Gubernatores, Officiarii ſive Miniſtri, & Magiſtratus, abutentes ejus licentia & conniventia conferendi certa Officia, has collationes in *propriam utilitatem* vertant, primo prætextu ſecretæ recognitionis ac dein venditionis, aut elocationis annui emolumenti; Officia illa venum exponentes, & plus offerenti illa addicentes.

Mandavit igitur, ne officia Juſtitiæ, cuiuſcumque nominis aut gradus *venalia* habeantur, cum dedecore Juſtitiæ & oppreſſione ſubditorum, eorumve cauſa quocumque prætextu quidpiam recipiatur, præter conſueta jura ſigilli; etiam a quibuſcumque vaſſallis, quacumque Juriſdictionum gradum obtinentibus, ſub pœna quod eadem officia ipſo jure vacabunt, ab aliis impetrari poterunt, & pro ea vice a Rege conferentur, dantes munera & accipientes officiis privabuntur, & omni vita inhabiles erunt. Idemque cenſendum de iis officiis, quæ pendent a Magiſtratibus pagorum, civitatum, & territoriorum,

(a) Datum eſt hoc Edictum a Carolo Delphino Regente, qui Regnum Galliarum adminiſtrabat, dum Joannes Rex ab Anglis captivus tenebatur.

§. XV.

De Juramento a Philippo IV. præscripto.

UT ea, quæ ordinata erant contra venalitatem Officiorum, facilius obtinerentur, voluit Philippus IV. ut in omnibus provisionum litteris seu *patentibus*, ut vocant, insereretur formula juramenti prius præstiti in hæc verba: *Quod ipse ut prædictum statum adipisceretur, aut ratione illius, nec pecuniam, nec aliud quidpiam qualecumque demum cuiquam obtulerit, promiserit, aut dederit, nec offerri, promitti, aut donari curaverit, nec cuicumque tandem, directe aut indirecte, aut alio quocumque modo; eo duntaxat excepto, quod pro litterarum confectione dari consuetum est.*

Inhibet, cuiquam litteras provisionis tradi, priusquam realiter hoc juramentum præstiterit, mandans insuper, ut præstatio juramenti in actis annotetur, cum Provisio litteræ traduntur, aut ad exercitium sui officii recipietur. Præcipiens Officiariis seu Ministris, quos id contingit, prædicta exequi sine ulla omnino dissimulatione, sub pœna suæ indignationis, & alia exemplari castigatione. Idemque in creationibus & *continuationibus* quorumcumque Magistratuum observari vult; quibus & sub pœna nullitatis & privationis Officii, quod eo ipso tamquam ipso facto vacans impetrari, & a Rege pro illa vice conferri poterit, inhibetur ne ante præstitum juramentum exercitio se immisceant.

Et quamvis quoad has novas pœnas Edictum de futuris, non autem de præteritis disponat, non tamen præterita, ob factam aliqualem dissimulationem vult conniveri; sed in illa inquiri, & secundum Jus, & priora Edicta puniri. Hinc concluditur, etiam Regi persuasum fuisse, & merito, neque ob Principis dissimulationem, neque temporis diuturnitatem, vel multorum praxim, a perjurio excusari, qui aliquo dato Officium impetravit, & tamen juxta dictas formulas jurat.

§. XVI.

De Juramento nihil pro Officii recipiendi.

QUIA collatio Officiorum nonnunquam ad inferiores Officiarios vel Magistratus spectat, tenentur & hi in sua ad Officia vel Magistratum admissione hac formula jurare: Juro me non accepturum *sive per meipsum, sive per alium, ullum munus aut honorariam oblationem, sive in pecunia, sive in bonis, pro collatione cujusquam Officii vel ministerii mihi competente; nec permissurum, ut ulla mihi fiat ejusmodi promissio eo intuitu.* Ex his manifestum est, quam enixa sit Principum nostrorum intentio, ut Officia gratis, & sine omni muneris interventione juxta justitiam distributivam conferantur: quæ & omni juramento & positiva ordinatione sepositis exigit, ut Officia citra omnem carnalem affectum dignioribus conferantur.

§. XVII.

Formula Juramenti omne munus, etiam ab obsequio & lingua excludunt.

SI formulæ juramenti a provisis ad Officia præstandi hactenus relatæ inter se conferantur, & proprius expendantur, haud difficulter deprehendetur formulas illas potius verborum aliquali expressione, quam sensu esse inter se diversas; potiusque, juxta sensum & constituentium ac exigentium intentionem, esse unam eamdemque formulam, omnem plane rei temporalis dationem aut promissionem, vel acceptionem pro impetratione aut collatione Officii excludentem.

Et quidem omnes hæ formulæ omnem *cujuscumque* rei temporalis dationem, promissionemque, vel receptionem adeo generaliter excludunt, ut evidens sit, non tantum pecuniam, aliudve temporale, quod venit nomine *muneris a manu* comprehendi; sed & omnia, quæ per munus *a lingua*, vel *ab obsequio* intelliguntur, licet hæc in aliquibus formulis disertius & terminis formalioribus exprimantur; cum revera hæc etiam *munera* aliquid *temporale* contineant, cujus dationem & promissionem omnes hæ formulæ generaliter excludunt. Idcirco jurantes juxta prædictas formulas non minus debent esse immunes ab interventu triplicis istius muneris, ne sint perjuri, quam provisi de Beneficiis Ecclesiasticis, ne sint Simoniaci.

§. XVIII.

Similiter omnem speciem venditionis vel emptionis directæ & indirectæ.

SIMILITER omnium formularum una est consonantia quoad ipsam dationem promissionemve. Omnes quippe omnem prorsus dationem promissionemque rei temporalis, ad consequendum Officium directe vel indirecte factam excludunt, quantumvis aliquæ eam pluribus verbis expresserint. Hinc dantes aut promittentes Collatoribus aliquod temporale non per se, sed per tertiam personam, ad consequendum Officium, erunt perjuri, licet formula juramenti verbis expressis duntaxat removeat simpliciter & generaliter omnem dationem aut promissionem directam vel indirectam, quemadmodum omnes passim formulæ exprimunt.

Hinc ulterius consequens est, non tantum exclusam oportere omnem dationem aut promissionem factam ipsis Officiorum Collatoribus sive Suffragatoribus; sed & eam, quæ eorum Ministris aut amicis fit, ut horum intercessione seu patrocinio apud Collatores tandem ad Officium pertingatur: quod formula juramenti a Justiniano præscripta, his verbis expressit: *Neque iis, qui circa eos constituti sunt cuilibet per occasionem patrocinii*, quamvis evidenter similis datio seu promissio contineatur saltem sub *indirecta* datione. Quid enim notius quam hujusmodi dationem ultimate & directe fieri, ut per eam Officium obtineatur?

Notat Zypæus *lib. 1. De Judice cap. 38. n. 5.* quod ambitiosis, contra quos apud Romanos variæ Leges latæ fuerunt "homines accedant, qui in speciem religionis fortunas effundunt, & aliquibus piis locis donationes faciunt, ut per eorum Præfectos suffragia consequantur, quæ apud alios emere non liceat. Quin & hos perjurios esse, si ad præscriptum dictarum formularum jurent, nescio quis dubitare queat; cum ad oculum pateat, si non directam, ut minus saltem indirectam dationem seu promissionem ad consequendum Officium hic intervenisse; & nisi ipsis jurantibus fumus ambitionis mentis oculos inficeret, nihil ipsis certius & evidentius appareret, quam se non posse, salva veritate jurare se nihil pro assequendo Officio directe aut indirecte dedisse vel promisisse.

Omnis igitur qualiscumque rei temporalis datio vel promissio quovis modo, sive directe, sive indirecte facta ad assequendum Officium penitus abesse debet, ut quis ex præscripto dictarum formularum jurans a perjurio sit immunis; non secus atque abesse debet in consecutione Beneficii Ecclesiastici, ut a Simonia in totum eximatur.

§. XIX.

Pallia quibus venalitas Officiorum, & falsa Juramenta teguntur.

QUEMADMODUM vitium Simoniæ jam pridem multis palliis obtectum fuisse scitur, juxta illud Synodi Constantinopolitanæ sub S. Gennadio Patriarcha: " Multi sophistica calliditate Christi præceptum, *Gratis accepistis, gratis date*, illudunt: ita quoque ambitio humana technas & palliamenta plurima adinvenit, sive potius finxit, quibus perniciosum ambitum tegat, quin & perjuria tegat & excuset; ut simul & honores ac dignitates, ad quæ ambitio eos stimulat, possidere, & una remorsum conscientiæ suffocare queant.

Verum sicuti una Christi sententia sine umanæ inventionis glossematibus accepta, *Gratis accepistis, gratis date;* sufficit universis Simoniacorum palliis detegendis; ita quoque ipse naturalis & obvius sensus formularum, quibus juramentum proponitur, omnes ambitiosorum hominum, qui mediantibus muneribus officia & honores mercantur; & avarorum, qui collatione illorum commoda temporalia sibi aucupantur technas & restrictiones omnes abscindit & excludit.

Cum enim verba formularum, necnon ipsa Regia & Principum Edicta; quibus hæ formulæ præscribuntur, evidenter ostendant, ipsaque verba in obvio & communi sensu accepta significent, omnem plane dationem & promissionem munerum directam & indirectam pro assequendis Officiis debere abesse, nihil quoque acceptum esse pro eorumdem collatione; nihil hic ad excusanda perjuria facere possunt restrictiones mentales seu verius artificiosa mendacia, quibus contra obvium & naturalem verborum sensum, & exigentium enixam voluntatem ipsa juramenta restringuntur per aliqua in mente retenta, puta *non dedi*, vel *non accepi*; scilicet subintelligendo, *non publice*, vel *non ultra solitum*, aut, *non accepi ut indignis conferrem*. Notum quippe est illud ex S. Isidoro apud Gratianum *Can. Quacumque, Caus. 22. quæst. 5.* " Quacumque arte verborum quisquis juret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut iste, cui juratur, intelligit. Dupliciter autem reus fit, quia & *Dei nomen in vanum assumit*, & proximum dolo capit " Et breviter S. Augustinus *Epist. 224.* alias 125. " Perjuri sunt, qui servatis verbis, exspectationem eorum, quibus juratum est, deceperunt.

Pluribus nunc restrictionum fucum solidissime detexerunt, ejusque inanitatem ostenderunt tres superiores hujus Academiæ Facultates, Theologica, Canonica, & Civilis, in resolutione data anno 1634. super dubio proposito a Parochis hujus oppidi: " Utrum liceat ambire Magistratum, aut Officium sollicitando suffragia Collatorum, promissis symposiis, pecuniis, muneribus per se vel per suos? Rursus, utrum liceat munera, symposia, pecunias, aut simile quidquam accipere, per se vel suos, aut sinere ut promittantur sibi in eum finem, ut ad Officium quodcumque suæ collationis aliquem quis suo suffragio promoveat; & simul tamen liceat ista juramenta respective præstare?

Ostenditur in hac resolutione " omnem jurisjurandi fidem ex hominibus exterminari, si hic liceat commentitio verborum fuco Principis & Reipublicæ exspectationem fallere; ubi scilicet & Princeps legitimus jurare veritatem jubet, & legitime jubet; & tota Respublica, id quod jubet, probat, & quo sensu jubeat, verba clamant, ut vel tardissimis notum; & res gravissima est, & Reipublicæ omnino necessaria, & neminem ad jurandi necessitatem adigit, nisi propriæ ambitionis æstus, qui ad honores per ambitus corruptelas anhelat & properat ". Adhæc singulares restrictionum strophas hic adhiberi consuetas, & supra expressas funditus enervant; probantque eas omnes, & verbis juramenti, & intentioni Principis & Reipublicæ evidenter contrariari.

Ad tegendam fraudem his juramentis fieri solitam subservit quoque Consultatio a Senatu Brabantiæ facta Archiduci Leopoldo de ve-

de venalitate Officiorum; quæ supplet locum *decisionis* 150. Stokmannii, in qua evincitur frustra ad palliandum perjurium velamentum *creditæ pecuniæ adhiberi: Juramentum quod non tantum suæ Majestati (ajunt) sed Ordinibus Provinciæ ex præscripto* læti introitus, *a novis Consiliariis præstandum est, strictissima formula conceptum, non tantum apertam donationem excludit: sed diserte continet, nullum officii seu servitii genus, ad obtinendum id munus, ab eo, qui ad Consilium assumitur, præstitum fuisse; quod sane juramentum sine fraude præstare nequeunt, pecuniæ* mutuæ *ad tempus creditores, sortem, sine eo quod interest, recepturi.*

§. XX.

Incommoda ex venalitate Officiorum in Rempublicam redundantia.

MERITO justisque de causis, Principes & Rempublicam strictissime omnique rigore venalitatem Officiorum, præsertim Judicaturæ & Magistratuum interdixisse; famulasque juramenti proposuisse, ut subditos ab hac venalitate deterrerent, apparebit, si multiplicia ac gravissima mala in Rempublicam ex hac venalitate redundantia expendantur.

Dicebant sæculo decimo sexto Patres Concilii Bituriensis: *Ubi hæresis Simonis in Ecclesia invaluit, probis atque eruditis viris aditus ad Beneficia præclusus est, indeque omnis prope Ecclesiastica disciplina collapsa est*. Nonne idipsum de vitio ambitus sive venalitate Officiorum dici potest; quod ubi hæc in Republica invaluit, probis atque eruditis ad Officia & honores Reipublicæ aditus præclusus sit? Nonne *fiet hac ratione ut spretis melioribus prævaleant ditiores; quorum ingenia & in commercia hæc proniora sunt, & pravis artibus exercendis magis idonea: cum e contrario modestia, & honorum fuga soror esse soleat bonorum mentium; uti loquitur Senatus Brabantiæ in citata Consultatione Archiduci Leopoldo facta.*

Adhæc *nemo etiam existimabit virtuti aut eruditioni amplius superesse locum (pergit Senatus Brabantiæ in sua Consultatione) cum conspiciet id, quod bonis artibus fieri debebat, peragi pecunia, & accedi ad honorum insignia, non probatæ vitæ testimonio, sed ambitione & pretio*. An non plus congregandis pecuniis, quam comparandis virtutibus & scientia intenti & sollicici erunt, qui ad Officia & honores Reipublicæ pervenire desiderant.

Quin & *verendum erit, ne invalescente ambitu (ait Senatus Brabantiæ) venalia fiant & ipsa judicia, & hoc novo concessionis genere spolientur Provinciæ, ac* nummarium tribunal, *quod olim querebatur Seneca*, audita utrimque sollicitatione, alteri licitantium addicatur, *nam animadversum est eos, qui per largitionem Magistratus adepti sunt, dare protinus operam, ut ita potestatem gerant, ut illam lacunam rei familiaris explere possint.*

Quot non hinc ad lucrum captandum lites nutriuntur & extrahuntur; necnon excessiva jura durius, quam oporteret, a litigantibus exigi contingit? quot hinc casus pro amico, quos nunquam in Judice licitos arbitramur?

Hæc aliaque mala, quæ ex venalitate Officiorum evenire sunt nata, evincunt, quam merito jam pridem Reipublicæ Moderatores fuerint solliciti, ut hanc eliminarent; vereque dictum a Justiniano: *Accipere suffragium a judicibus totius nequitiæ principium est & terminus.*

LICENTIA.

VAria Opuscula clarissimi viri ac domini *Zegeri Bernardi ab Espen*, Juris utriusque Doctoris ac sacrorum Canonum in Universitate Lovaniensi Professoris, alias alibi typis excusa & evulgata, in Archidiœcesi Coloniensi recudi & evulgari permittuntur. Datum Coloniæ 12. Junii 1708.

CORNELIUS BREVVER Sacr. Theol. Doctor, ordinarius & publicus Professor, Collegiatarum respective & Archidiaconalis Ecclesiarum S. Severini & B. M. V. ad gradus Canonicus, necnon primo dictæ Parochialis quoque Pastor, Librorum Censor.

CASUS CONSCIENTIÆ EORUMQUE SOLUTIONES.

MONITUM EDITORIS.

SEQUENTES Conſcientiæ Caſus, eorumque ſolutiones Domino Van-Eſpen propoſitos, & ab ipſomet ſolutos Gallica editio, ob maximam quamdam cum variis quæſtionibus, quæ *de Simonia*, *de Diſpenſationibus*, *De Competentia Paſtorali*, *de Jure Parochorum ad Decimas*, *de Unione Beneficiorum*, *&c.* jam antea pertractatæ ſunt, affinitatem atque ſimilitudinem, hoc in loco præfixit. In Anterioribus aliis jam editis, ac variis editionibus prædictos caſus, eorumque ſolutiones non eumdem locum, ac ſedem occupare, ac ipſummet ordinem ſibi vendicare legenti cuique obvium eſt; immo in pleriſque iidemmet hic adnexi deſiderantur. Non incongruum igitur fore poſt præfata opuſcula jam cuſa, huc eoſdem collocare, eorumque ſedem præfigere operæ pretium duxi; ne a Gallico exemplari, quod proſequi omnino ſtudui, ut in Præfatione Primo Volumini hujuſce noſtræ editionis adjecta ſatis ſuperque monui, longius recedere cuipiam hæc nova noſtra editio, proindeque quorumdam obtrectantium querelis aditus pateſcere, videatur.

CASUS PRIMUS.

TITIUS intendit inire Matrimonium cum Caja ſibi conjuncta in tertio conſanguinitatis gradu; uterque habitat Bruxellis, Lovanii, aut Mechliniæ: obtinetur diſpenſatio Romana ſuper prædicto impedimento; pro Cauſa diſpenſationis allegatur periculum ex patre oratricis contrahendi cum hæretico occulto; quæ Cauſa in Bulla diſpenſationis exprimitur hoc verborum tenore: *Quod cum dicti oratores orthodoxa fidei cultores exiſtant, ac Deo dante ſub obedientia ſanctæ Romanæ Eccleſiæ vivere & mori intendant; & in illis partibus, in quibus multi adſunt hæretici, non poſſint animos ſingulorum explorare, & qui Catholicam Religionem vere profitentur, internoſcere: ac propterea, ne contingat eos cum hæreticis matrimonium contrahere, cupiunt, &c.*

Cum vero juxta notoriam praxim poteſtas diſpenſandi concedatur Officiali Epiſcopi in forma commiſſoria, hoc eſt, ſi poſt diligentem informationem officialis repererit preces veritate niti; poteſtne auctoritate Apoſtolica ſuper impedimento cum oratoribus diſpenſare? ut certa cum methodo hic caſus enodetur, diſtinguendæ ſunt difficultates, quas videtur involvere.

QUÆSITA.

Quæritur primo: an cenſeri debeat morale periculum ex parte oratricis contrahendi cum hæretico ſufficiens, ut preces prædicto verborum tenore expreſſæ verificentur, quia oratrix eſt filia mercatoris v. g. Bruxellis aut Lovanii, cujus ædes quandoque hæretici negotiationis cauſa frequentant?

Secundo: an Paſtor poſſit aſſiſtere Matrimonio dictorum oratorum, ſi ipſe moraliter ſit certus, nullum ejuſmodi periculum ex parte oratricis ſubeſſe; ac per conſequens nec preces veritate niti?

Tertio: quid Paſtori agendum, ſi non obſtante tali morali certitudine D. officialis urgeat & inſtet, ut Paſtor Matrimonio aſſiſtat?

RESPONSA.

Ex verbis formulæ, quibus Cauſa diſpenſationis, de qua in Caſu propoſito exprimitur; patet non ſufficere ſimpliciter aliquos hæreticos eſſe in quadam civitate, aut hæreticos nonnunquam domum oratricis parentum ejus frequentare, ſed inſuper requiri, quod oratores non poſſint ſingulorum animos ſufficienter explorare, neque inter noſcere illos, qui Catholicam fidem vere profitentur, ab illis qui hæretici ſunt: atque ita reſpectu oratricis ſubeſſet morale periculum contrahendi ignoranter & præter ſuam voluntatem cum viro hæretico.

Cum vero jam dicta ex ipſis verbis formulæ ſint clara, ſat etiam apparet nullatenus ſufficere, ut preces allegatæ verificentur, quod domum oratricis aut parentum ejus hæretici quandoque negotiationis cauſa frequentent; præſertim ſi, ut ſupponitur, id in civitate Bruxellenſi aut Lovanienſi contingat; quis enim in tali civitate vel parum prudens vel aſtutus eſt paterfamilias, aut materfamilias, qui non internoſcat ac ſecernat Catholicos ab Acatholicis, aut ab illis, de quibus ſuſpicio hæreſeos eſſe poſſet? ac per conſequens ſi vel tantilla inquiſitio circa perſonam inſtituatur, qualis fieri ſolet & debet, dum agitur de collocanda filia in Matrimonium, procul dubio omne periculum incidendi in hæreticum facile averteretur: hinc ulterius conſectarium, periculum illud, quod pro cauſa diſpenſationis allegatur, non ſufficienter verificari, ad hoc ut preces veritate niti dicantur, eo quod nonnulli Acatholici ædes paternas oratricis, negotiationis cauſa interdum accedant. Quandoquidem ordinarie, ſi non ſemper, periculum, quod inde evenire poſſet, caveri queat, ſi modo vel ea tantummodo prudentia procedatur, quæ communiter in contrahendo Matrimonio adhiberi ſolet & debet.

Ad ſecundum reſpondetur, quod ſi Paſtori moraliter certo conſtet preces veritate non niti, apparet illum non poſſe Matrimonio cum ſimili diſpenſatione contrahendo aſſiſtere: quia aſſiſtendo ſimili Matrimonio, exponeret ſubditos ſuos periculo in perpetuo inceſtu vivendi, ut minus, materiali, quinimmo ſæpius etiam formali, ſaltem interpretativo: quia frequenter ipſimet oratores, niſi eſſent concupiſcientia admodum magna excæcati, probe intelligerent cauſam allegatam & expreſſam non ſubeſſe.

Ad tertium reſpondetur: Paſtor adeat Ordinarium loci & exponat illi rationes, ob quas cenſeat diſpenſationem eſſe invalidam, item ob quas ipſe Paſtor non poſſit aſſiſtere Matrimonio in vim talis diſpenſationis contrahendo: ita reſolutum Lovanii hac die 21. Decembris anno 1686. erat ſignatum.

G. Huygens Sacr. Theol. Doctor.
B. Paſmans Sacr. Theol. Doctor.
J. L. Hennebel S. Theol. Doctor.
J. G. Blanche J. U. Doct. & Sacror. Can. Profeſſ. primarius.
J. Huens J. U. Doct. & Prof. ordinarius.
Z. B. Van-Eſpen J. U. Doctor & Sacror. Can. Profeſſor.

CASUS II.

FILIA N. petit admitti ad Monaſterium Monialium: Superiores hujus Monaſterii cum parentibus dictæ filiæ contrahunt ſub conditionibus ſequentibus.

I. Parentes cum filia ſua dabunt in dotem ſive alimentationem Monaſterio bis mille & quingentos florenos, e quibus ducenti numerabuntur in filiæ ingreſſu, & quadringenti in illius veſtione, & reliquum numerabitur ante profeſſionem.

II. Parentes tenebuntur dare Religioſis dicti Monaſterii die ingreſſus filiæ quamdam ut vocant recreationem pro diſcretione ſua & beneplacito, poteruntque ſecum ducere duos treſve amicos ad convivium.

III. Dicti parentes dabunt centum quinquaginta florenos pro ornatu imaginis N. . . .

IV. Si dicta filia incidat in morbum ante ſuam profeſſionem parentes ſolvent expenſas, ſi vero ante profeſſionem egrediatur, pro victu illius ad ratam temporis centum quinquaginta florenos in annum, & pro veſte det rita quinquaginta florenos, reliqui autem nummi ſicut & lintea reſtituentur parentibus dictæ filiæ.

V. Obligat ſe Reverenda Mater Prioriſſa dicti Monaſterii, quod ſolvet omnes expenſas pro recreationibus die veſtitionis & Pro-

fessionis faciendas in Monasterio, parentes autem tractabunt suos extra Monasterium.

Vicissim obligat se dictum Monasterium, quod dabit dictæ filiæ omnia necessaria, aletque illam tum ægram tum sanam bene & laudabiliter adinstar reliquarum Monialium ejusdem Monasterii sine ulla prætensione ulteriori respectu amicorum aut Patrimonialium dictæ filiæ. Actum 6. Feb. erat signatum frater N. Definitor & Confessarius. Et infra Soror N. Priorissa. Soror N. Soror N. Soror N. Procuratrix.

QUÆRITUR.

I. An hic contractus sit Simoniacus?
II. Si Simoniacus, quid dictæ filiæ taliter receptæ sit agendum?
III. Item quid parentibus dictæ filiæ tum faciendum?

RESPONSA.

Ad quæsitum primum respondetur.

Respondeo I. Si Monasterium habeat, unde filiam (de qua in Casu) intertineat, contractus est simoniacus: cum nullus sit alius tum extorquendi pecunias titulus, censentur illæ extorqueri ob ipsam admissionem filiæ ad Religionem, adeoque non nisi falso paupertatis prætextu. Hoc vero evidenter Simoniæ damnatur cap. *Quoniam 40. tit. de simonia, Quoniam simoniaca labes adeo plerasque Moniales infecit, ut vix aliquas sine pretio recipiant in sorores paupertatis prætextu, volentes ejusmodi vitium palliare, ne id de cætero fiat, penitus prohibemus.*

II. Si Monasterium sit pauper & non sufficiat alendæ isti filiæ, quæ admitti efflagitat, observandum nihilominus erit Decretum Concilii Trid. sess. 25. c. 3. & Regul. & Monial. *Is*, inquit, *tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur, qui vel ex reditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari.* Hanc legem a Concilio Tridentino latam esse ad vitandam labem, & speciem detestabilem simoniæ, asserit Concilium Cameracense de Monasteriis virorum & mulierum *cap. 12. Quandoquidem raro admodum terminantur bono fine, quæ malo inchoantur principio, abesse omnino vult sancta Synodus a Religionis ingressu labem, etiamque speciem detestabilem simoniæ; quocirca præcipit serio, Sacr. Canones insecuta, ne Monachi vel Moniales aliquem vel aliquam ad professionem recipiant, mediante alicujus pecuniæ aut muneris pacto, ne ea quidem ex causa quod plures alere non possunt sine aliquo subsidio, cum Trid. Synodus cap. 3. de Regular. aperte velit ne plures recipiantur in Monasterium quam ex propriis Monasterii reditibus, vel ex consuetis eleemosynis commode ali possint* (*a*).

Notatu dignum quod huic Concilio Cameracensi plures viri docti interfuerint, qui paucis ante annis interfuerant Tridentino, adeoque hujus mentem facile poterant novisse.

Præterea etiamsi Monasterium foret tenue, & quamvis Concilium Tridentinum non obstaret, contractus equidem dictus improbatur; in primis quia profanus iste contrahendi modus singulariter dedecet rem adeo sacram, & ideo Jus commune pactiones ejusmodi sæpius damnat; deinde quia in Casu paupertatis Monasterii non liceret equidem exigere ultra id, quod sustentationi filiæ est necessarium. Centum vero & quinquaginta floreni, qui pro ornamento imaginis N. stipulati sunt, nullo modo necessarii sunt ad intertentionem filiæ, sicut nec illa, quæ dari debent pro recreatione; hinc est quod Pontifex in *Extravag. 1. de simon. in comm.* damnet tamquam simoniacas similes exactiones, non obstante quod fiat applicatio ad res sacras.

Accedit quod bis mille & quingenti floreni excedant taxam sustentationis, quia sustentationi filiæ sufficit reditus vitalitius; immo nec hic quidem requiritur, cum deberet aliquando succedere in locum morientium, quæ erant dotatæ.

Denique ex ejusmodi contractibus, qualis est de quo in quæstione, solent in animis fidelium gravia admodum oriri scandala, & Monasteria repleri personis parum idoneis sine spiritu devotionis, sine vera vocatione, aliis longe magis idoneis ob tantæ pecuniæ carentiam exclusis, quæ omnia vergunt in grave detrimentum disciplinæ religiosæ, & cultus divini.

Ad quæsitum secundum respondetur.

Non videmus quomodo filia dicta possit durante illo contractu profiteri.

Ad quæsitum tertium respondetur.

Consectaneum est quod parentes ad minus debeant rescindere istum contractum (*b*): erat signatum.

L. Vicent S. T. D. & Profess.
G. Huyghens S. T. D.
Natalis Chamart J. U. D. & C.
Z. B. Van-Espen J. U. D.

(*a*) Circumstantiæ, in quibus licet aliquid recipere ab iis, qui nomen dant alicui Religioni, leguntur quæst. 18. Apol. adversus illos, qui Ordini Fratrum Minorum adversantur: hujus Apologetici parens est sanctus Bonaventura.

(*b*) Qui solutiones explicatiores, quibus triplex illud quæsitum elucidetur, desiderat, consulere poterit partem secundam Dissertationis Canonicæ, cui Espenius hunc fecit titulum; *De Peculiaritate in Religione & de simonia circa ingressum Religionis.* In secunda hujus Dissertationis parte docet Espenius, quod *simonia & quidem Juris divini incurratur, quando temporale exigitur ab ingressuro:* insuper demonstrat Canonista eruditus, quod *Ecclesia posset interdicere, ne Monasteria egentia quidquam ab ingredientibus requirerent:* permittit tamen *ultro oblata citra simoniam accipi posse.* Dissertatio citata extat *Tomo V.* hujusce nostræ editionis. Legatur quoque titulus 26. *De simonia circa ingressum Religionis. To. I. part. 2. p. 458. & seq.* præfatæ nostræ editionis.

CASUS III.

Circa litteras dimissoriales, quæ hodie nuncupantur Exeat.

TITIUS natus & educatus in Diœcesi Atrebatensi, ibidem continuat domicilium, studia perficit, atque tandem ad sacros Ordines usque ad Presbyteratum inclusive ab Episcopo Atrebatensi tamquam suo Ordinario promovetur; ac deinde aliquanto post promovetur ad Beneficium Curatum in Diœcesi Audomarensi, ubi ita laudabiliter Pastorali munere fungitur, ut Episcopus Bononiensis fama ejus excitatus eum ad majorem curam vocet & applicet, sed nec Audomarensis nec Bononiensis ullas litteras commendatitias, seu dimissoriales, quas *Exeat* hodie vocant, ab Episcopo Atrebatensi Titii Ordinario petierunt, neque Titius unquam hujusmodi litteras habuit.

Contigit ergo Titium ob eminentes suas qualitates a Capitulo Duacensi Diœcesis Atrebatensis in primarium civitatis Parochum eligi. Verum Episcopus Bononiensis, cujus Diœcesis Titius Curatum Beneficium actu obtinet, recusat dare Titio litteras dimissoriales seu *Exeat*, quamvis instanter a Titio, & etiam ab Episcopo Atrebatensi ipsius Titii Ordinario naturali interpellatus; insuper Titius cum ab Episcopo Bononiensi ab Pastoratum fuit assumptus, ea conditione consensit, ut liberum ipsi esset quandocumque vellet Pastoratum deserere, quam conditionem & Episcopus admisit:

QUÆSITA.

Quæritur primo: An in Casu proposito Episcopus Atrebatensis impinget in sacros Canones, si Titium ad Pastoratum Duacensem, ad quem electus est, admittat, eique Curam animarum largitur, tametsi Episcopus Bononiensis in recusatione litterarum *Exeat* persistat, Titioque migrandi e sua Diœcesi licentiam neget.

Secundo, an Episcopus Atrebatensis id faciens injuriam faciat Episcopo Bononiensi, aut in aliquo jus ejus lædat.

RESPONSUM.

Cum in Casu proposito dicatur Titium natum & educatum fuisse in Diœcesi Atrebatensi, ibique domicilium continuasse, ac tandem ab Episcopo Atrebatensi tamquam suo Ordinario ratione duplicis tituli, nimirum originis & domicilii, *juxta caput tertium de temporibus ordinationum in* 6. ad sacros Ordines fuisse promotum, non apparet, qua specie Episcopus Atrebatensis esset arguendus & infractor Sacr. Canonum, si Titium in Casu proposito ad Pastoratum in sua Diœcesi promoveat sine litteris dimissorialibus seu *Exeat* Episcopi Bononiensis.

Neque enim ullibi sacri Canones hujusmodi litteras requirunt, ut quis proprium Clericum ordinet, aut alicui Ecclesiæ in sua Diœcesi adscribat, sed eas requirunt duntaxat, si Episcopus Clericum *alienum* nullo proprio jure sibi subjectum ordinare, Ecclesiæ suæ adscribere, & alteri quodammodo eripere velit, atque de hoc casu intelligendum responsum Alexandri III. Archiepiscopo Eboracensi in cap. *Fraternitati tuæ, tit. de Clericis non residentibus*, in verbis: *præterea Clericum alterius Diœcesis absque commendatitiis litteris sui Episcopi non debes recipere.*

De hoc solo casu hanc, similesque Decretales loqui, neque Casui proposito applicari posse, vel hoc argumento evincitur: certum est quod in hac Decretali, aliisque Canonibus præcipue caveatur, ne quis sine litteris commendatitiis, seu dimissorialibus alienum Clericum ordinet.

Insuper certum est magis Canonibus adversari alienum Clericum sacris Ordinibus insignire, quam sine hujusmodi litteris alienum Clericum ad Beneficium promovere, eoque titulo beneficiali Ecclesiæ suæ adscribere, & tamen indubitatum est, & notoria praxi compertum, quod si Titius in allegato casu fuisset ab Episcopo Atrebatensi titulo originis & domicilii promotus ad subdiaconatum, ac dein ab Episcopo Bononiensi accepisset Beneficium Curatum in Diœcesi Bononiensi, & titulo illius Beneficii promotus ab Episcopo Bononiensi ad Diaconatum, potuisset nihilominus ab Episcopo Atrebatensi, tamquam Ordinario suo ratione originis ordinari Presbyter, idque absque dimissorialibus Episcopi Bononiensis.

Neque in speciem dici posset Episcopus Atrebatensis Titium sic ordinans in Presbyterum, impingere in Canones vetantes ordinari alienum Clericum sine dimissorialibus proprii Episcopi; ratio evidens illius est, quod Titius in Casu proposito, non sit alienus Clericus ad sensum Canonum respectu Episcopi Atrebatensis, sed proprius ratione originis.

Si autem id locum habeat in ordinatione, quanto potiore jure id obtinere debet in collatione alicujus Beneficii, præsertim spectata moderna Ecclesiæ disciplina.

Quid enim notius quam juxta modernam Ecclesiæ disciplinam, nullum *alienum* Clericum sine dimissorialibus litteris posse ordinari, Clericos vero passim admitti ad Beneficia in aliena Diæcesi, & de una Ecclesia transire ad aliam sine litteris dimissorialibus seu *Exeat* sui Ordinarii.

Id jampridem & etiam de Clericis habentibus Beneficia Curata notavit Cardinalis Hostiensis *ad cap. Admonet, tit. de renuntiatione*, postquam enim ostendit inspecto tenore Canonum Clericos non posse sine consensu sui Prælati transire de una Ecclesia ad aliam, subjicit: *verumtamen etsi prædicta de jure scripto vera sint, tales tamen quotidie sine licentia & eliguntur, & electioni de se factæ consentiunt; & transferuntur & recipiuntur & ex quo sic translati recepti sunt ad Prælaturam sive Rectoriam*

cum

cum Cura, vel perſonatum ſeu dignitatem Eccleſiæ ſine Cura, priora Beneficia quæ habebant ſimilia ipſo jure intelliguntur vacare.

Idem teſtatur Cardinalis Zabarella ad citatum cap. *Admonet* tranſcriptis verbis Hoſtienſis, ac deinde ſubjungit: *ex his dic quod iſtud cap.* (*Admonet*) *non eſt in obſervantia.*

Ad hoc ſupponatur in aliquibus Diœceſibus ſubinde exigi juxta jus commune litteras dimiſſoriales ſeu *Exeat*, a Clericis, qui in aliena Diœceſi volunt ad Beneficia Curata admitti, non creditur tamen id unquam fieri, dum Clerici, qui pro tempore in aliena Diœceſi alicui Curæ fuerunt obligati, redeunt ad propriam Diœceſim: maxime ſi etiam ſine litteris *Exeat* fuerint ad alienam Diœceſim recepti, prout contingit in Caſu præſenti.

Denique Canones conſenſum Epiſcopi requirentes, ut Clericus Beneficium præſertim Curatum dimittere queat, & ad aliud tranſire, id maxime attendunt, quod alias vinculum, quod intercedit inter Clericum & Eccleſiam, diſſolvi nequeat.

Cum vero in Caſu præſenti Titius expreſſe proteſtatus ſit, quod Beneficium Curatum non aliter acceptare vellet, niſi ſibi liberum maneret illud quandocumque vellet, dimittere, atque huic conditioni Epiſcopus conſenſerit vinculum illud ſaltem indiſſolubile inter Titium & Eccleſiam, non interceſſit, ideoque nec conſenſus Epiſcopi requiritur ut diſſolvatur, nec ſine ratione Titius hanc conditionem adjecit, cum de beneficio in aliena Diœceſi ageretur; quidni merito libertatem Diœceſis ubi ad eam vocaretur, eo quod unuſquiſque in propria potius quam in aliena Diœceſi operam ſuam impendere & functiones obire teneatur.

Itaque non apparet ullum periculum impingendi in ſacros Canones, ſi in Caſu propoſito Epiſcopus Attrebatenſis Titium proprium ſuum Clericum ex aliena Diœceſi revertentem recipiat, & ad Beneficium Curatum admittat, neque vel in ſpeciem dici poteſt quod aliquam injuriam irroget Epiſcopo Bononienſi Titium ſine litteris *Exeat* admittendo, præſertim cum Titius ad Diœceſim Bononienſem, ad quam nullo titulo ſpectabat, ſine hujuſmodi litteris admiſſus fuerit, immo nequidem petitæ ſint, atque Titius ea conditione prædictæ Diœceſi fuerit alligatus, ut libera ſua voluntate poſſet ex ea recedere.

Ita reſolutum Lovanii hac 23. Julii 1697. erat ſignatum.

Matth. Chamart J. U. D. & ex-Profeſſor Primarius.
A. Tonſern J. U. Doctor, & Profeſſ. ord.
J. Heris J. U. Doctor & Legum. Profeſſor Regius.
Nicolaus Bonez Sacror. Can. Prof. Regius.
Z. B. Van-Eſpen J. U. D. & Sacr. Can. Profeſſor.
J. Liſer J. U. Doct. & Sacror. Can. Profeſſ. ordinarius.

CASUS IV.

SYNODUS Tridentina *Seſſ. 24. cap. 18. de Reformat.* agens de forma concurſus ad Eccleſias Parochiales ſtatuit, ut examinatores adhibendi in examine hujus concurſus ſint *Magiſtri ſeu Doctores aut Licentiati* in Theologia aut Jure Canonico, vel alii Clerici ſeu Regulares etiam ex ordine *Mendicantium*, aut etiam ſæculares, *qui ad id videbuntur magis idonei.*

QUÆSITUM.

Quæritur utrum vigore hujus Decreti poſſint Epiſcopi, eorumve Vicarii aſſumere in examinatores Clericos ſeu Sæculares, ſeu Regulares, qui non ſunt graduati in Theologia aut Jure Canonico, etiam non deficientibus Graduatis, qui ad id officium eligantur.

RESPONSUM.

Ex plurimis Synodi Tridentinæ Decretis conſtat Synodum non exiguam habuiſſe de graduatis in publica Univerſitate, necnon de eorum capacitate ac eruditione exiſtimationem, conſideraviſſeque gradus Academicos tamquam publica eruditionis & capacitatis teſtimonia, & propterea deſideraverit, ut ad primarias Eccleſiæ dignitates, ſimilibus gradibus tamquam publicis capacitatis teſtimoniis inſigniti ac muniti aſſumerentur. Cum igitur nihil magis interſit Eccleſiæ quam ut capaciores Sacerdotes ad Eccleſias parochiales regendas aſſumantur, ambigi nequit, quin Synodus Tridentina voluerit etiam capaciſſimos quoſque ad examen illud adhiberi, qui juſtum de concurrentibus judicium ferre poſſent.

Dubitari proinde non poteſt, quin præ reliquis eligi in examinatores voluerit Synodus, qui gradibus Academicis inſigniti eruditionis & capacitatis teſtimonia haberent.

Veriſimile proinde eſt ex mente ipſius Synodi, quod non graduatos in examinatores duntaxat admiſerit in Caſu, quo graduati haberi non poſſent, & conſequenter duo quaſi ordines a Synodo ſint deſignati, primus graduatorum, & alter non graduatorum, nec ad ſecundum deveniri voluerit, niſi deficiente primo, uti etiam advertit & ſolide probat Proſper Fagnanus ad capitulum *Inter cætera, tit. de reſcriptis num. 45. & ſeqq.* necnon Auguſt. Barboſa *de Officio Parochi cap. 2. num. 73. & ſeqq.* referens non ſemel a ſacra Congregatione in eamdem ſententiam fuiſſe reſponſum, nimirum in examinatores Synodales ab Epiſcopo aſſumi non poſſe Regulares, nec Sæculares minime graduatos, quando graduati haberi poſſunt, ſive ex mente Concilii Tridentini, ſecundæ parti alternativæ locum non eſſe, niſi deficiente prima parte alternativæ (*a*). Reſponſum Lovanii hac die 3. Octobris 1710. Et erat ſignatum.

Z. B. Van-Eſpen J. U. Doctor, & Sacr. Can. Profeſſ.
H. de la Hamaide J. U. Doctor, & Anteceſſor primarius.
J. A. Brenaert J. U. Doctor, & Sacr. Canonum primarius.
L. Hacquius J. U. Doctor, & Profeſſor ordinarius.

CASUS V.

UTRUM Vicarius Generalis Sede vacante poſſit unire Paſtoratus, aut alia Beneficia, quæ nullo modo ſpectant ad collationem Epiſcopi?

RESPONSUM.

Quin Epiſcopus talia Beneficia in ſua Diœceſi unire valeat, nulli dubium eſſe poteſt, dum in *cap. Sicut unire 8. tit. de exceſſ. Prælat.* dicitur expreſſe, *ita Epiſcopi eſt Eccleſiarum ſuæ Diœceſi unio.* Atque ita uno conſenſu concludunt Canoniſtæ, quia Epiſcopo totum regimen, omniſque ordinatio, & diſpoſitio circa Beneficia ſuæ Diœceſis deferendum eſt, niſi ſpeciali titulo aut jure ad alium ſpectare oſtendatur.

Poteſt itaque Epiſcopus poteſtate ſua ordinaria iſtas uniones facere; quia etiam pars eſt Juriſdictionis Epiſcopalis, prout late declarat *Fagnanus ad dictum cap. Sicut.*

Cum autem Sede vacante Vicarius Generalis ſuccedat in ea, quæ ſunt Juriſdictionis & auctoritatis, recte inferri poſſe videtur, etiam Vicarium Sede vacante unioni auctoritatem præſtare poſſe, ſe juri Epiſcopali per eam nihil detrahatur.

Ideoque cum hoc Caſu ſupponatur Beneficia nullo modo ſpectare ad collationem Epiſcopi, atque ita per talem unionem Juribus Epiſcopalibus nihil detrahatur, non videtur Vicario Generali hæc uniendi facultas poſſe denegari.

Propter hanc rationem Capitulum Sede vacante præſentatos inſtituere poteſt *cap. 1. de Inſt. in 6.* quia Sede vacante Capitulum ſuccedit in Juriſdictione Epiſcopali in actibus, per quos non fit rei alienatio, nec fit præjudicium Epiſcopo futuro. Argen. *cap. 11. tit. de Major. & Obed. cap. 14. eod.*

Cum vero Vicarius Generalis Sede vacante totam poteſtatem habeat, quam Capitulum, qui ex ſtatuto Concil. Trid. *Seſſ. 24. cap. 16. de Reform.* Sede vacante a Capitulo intra octo dies eligi debet, in quem proinde Epiſcopalis Juriſdictio transfertur, tunc etiam præſentatos indubie inſtituere poteſt *d. cap. 1.* etiam electos confirmare *d. cap. 11.* atque etiam per conſequens Beneficia unire, quæ ad collationem Epiſcopi non ſpectant, de cujus Juribus nihil detrahitur.

Hanc poteſtatem uniendi poſt alios in terminis Capitulo Sede vacante tribuit *Van-Axel ad Decret. ad tit. De Præb. & dignit. part. 4. num. 61.* in verbis: *Capitulum Sede vacante in poteſtate uniendi ſuccedit. Atque ita etiam Vicarius Generalis, qui a Capitulo, ut dictum, ex ſtatuto Tridentino electus fuerit* (*b*).

Reſolutum Lovanii hac 13. Sept. 1713. Et erat ſignatum.

Z. B. Van-Eſpen J. U. D. & Profeſſ.
L. Hacquius J. U. D. & Prof. Ordin.

CA-

(*a*) Iſtum concurſus & examinis morem in Belgio ſervatum abrogarunt Galli, ut conſtat Arreſto, quod 12. Januarii anno 1660. a ſupremo Pariſiorum Senatu datum eſt; hujus autem Arreſti hæc ſunt motiva.

I. Concurſus ille ad Beneficia obtinenda Gallis videtur conciliari non poſſe cum Concordatis inter Leonem X. ſummum Pontificem, & Franciſcum I. Galliarum Regem habitis.

II. Creditur, quod ille concurſus & examen ipſi adjunctum, Jus graduatum ad Beneficia requirenda, aliaſque prærogativas, quas vocant *gratias* exſpectativas deſtruant.

III. Additur hujus abrogationis ratio altera, quia Jus Patronorum & eorum, qui Beneficia fundarunt, aut qui eis ſucceſſerunt, funditus evertit; quippe concurſus & ejus examen ſpoliant Patronos & fundatores Jure, quod habent, nominandi vel præſentandi, ubi Beneficia poſſeſſore vacua ſunt.

Hæ tamen rationes non impediunt, quominus apud Belgas, aliaſque nationes vigeant concurſus & examen ipſi adjunctum, ubi de Beneficio Parochiali comparando agitur.

„ Examen, inquiunt Canoniſtæ, per concurſum ad Parochiales Eccleſias „ adeo neceſſarium eſt, ut toties fieri debeat, quoties contingit vacare Ec„ cleſiam; nec ſufficiat quem pro alio ante vacante fuiſſe examinatum & „ approbatum.

Id profecto conforme eſt diſpoſitioni, quam Synodus Tridentina cap. 18. Seſſ. 24. inſtituit.

Qui plura deſiderat conſulat opus Gallico idiomate conſcriptum, cujus hic eſt titulus: *Les definitions du Droit Canonique, contenant un recueil fort exat de toutes les matieres Beneficiales ſuivant les maximes du Palais*, &c. edit. 1679. pag. 238. &c.

(*b*) Cæterum obſervandum eſt hanc unionem recte fieri non poſſe, niſi ea peragatur auctoritate ſummi Pontificis, ſuam Bullam hac de re concedentis; niſi etiam in Galliis accedat Regis conſenſus, qui unionem litteris patentibus approbet & muniat.

Nec erit ſuperfluum cum auctore quodam Gallo advertere, quæ in Galliis de unione Beneficiorum feratur ſententia: en ejus verba: *Les Docteurs tiennent que, lorſqu'on recut l'uſage des Unions en France, ce fut ſous la condition qu'elles ne pourroient avoir de lieu, ſi elles ne ſe faiſoient* rei ad rem, Beneficii ad Beneficium, *mais non pas* ad perſonam; *parce que celles-là ne peuvent etre que temporelles; auſſi on ne les a jamais voulu recevoir en France, comme etant entierement abuſives, n'etant introduites que pour favoriſer une perſonne particuliere, & frauder la Loi ancienne de l'Egliſe, qui defend la pluralite des Benefices ſuivant le ſecond Concile de Nicée.* Hucuſque auctor operis Gallico idiomate conſcripti, cujus hic eſt titulus: *Les definitions du Droit Canon*, &c. edit. 1679. pag. 79.

CASUS VI.

ALbertus Presbyter vitæ admodum scandalosæ, immo & super excessibus suis conventus a procuratore officii per sententiam Ordinarii declaratur convictus plurium graviorum excessuum, & legitime suspectus incontinentiæ: ob quæ præter alias pœnas, relegatur ad aliquod Monasterium causa pœnitentiæ ad biennium. Eo peracto obtinet Romæ in forma gratiosa Canonicatum & præbendam in insigni aliqua Collegiata Belgii; idque sine legitimo testimonio veri sui Ordinarii, adeoque plane subreptitie & obreptitie, sed Consilium Status, commissum ad regimen Belgii, informatum de dicta subreptione & obreptione uti & indignitate dicti Alberti, denegat eidem litteras *Placeti*.

Bonifacius Presbyter interim eosdem Canonicatum & præbendam tamquam vacantes via caduci ratione indignitatis dicti Alberti, subreptionis & obreptionis, obtinet, & expediuntur litteræ in forma dignum, directæ ad Episcopum loci, aut ejus officialem. Officialis vero aditus in ordine ad executionem partes coram se citavit, processum judiciarium supra dicta vacatione instituit, & licet interim vacatio Sedis occurrerit, Episcopo ad aliam Cathedram translato, equidem præfatus Officialis ad sententiam processit, qua dictum Bonifacium condemnavit.

RESPONSUM.

Respondeo: in toto hoc processu gravissime esse peccatum, quemadmodum & formam ex ignorantia vel inadvertentia Jurisprudentiæ Belgicæ in materia beneficiali, quæ multum differt ab Italica & Romana, juxta quam Bullæ expediuntur. Romæ enim & in Italia omnis cognitio beneficiaria tam possessoria quam petitoria spectat ad judicem Ecclesiasticum, & Curia Romana causas ejusmodi in quacumque instantia delegat, immo & evocat, ut sibi videtur.

In Gallia vero & Belgio, quæ in materia beneficiali iisdem fere regulis reguntur, possessorium spectat ad judices Regios, petitorium vero ad Ordinarios, nec in prima instantia ullæ delegationes admittuntur. De Regno quidem Galliæ res est cuivis notoria, patetque ex omnibus Pragmaticis ejusdem regni.

Quantum vero ad Belgium, quamvis etiam praxis sit notoria, insuper tamen extat luculentum Edictum Philippi Archiducis de data 20. Maji 1497. quo in perpetuum exauthorantur omnes conservatores & judices delegati, causæ omnes Beneficiales reservantur, in possessorio quidem, Consiliis Regiis, in petitio vero in prima instantia Ordinariis, & in ulterioribus instantiis coram judicibus in patria delegandis: quod edictum merito dici potest palladium libertatis Belgicæ, & fundamentum Jurisprudentiæ Beneficialis Provinciarum Belgicarum.

Unde conformiter ad prædicta etiam hodiernæ litteræ Placeti super Bullis Beneficialibus constanter adjiciunt præfatas cautelas, nimirum de litibus super iis orituris prosequendis in possessorio coram Consilii regiis, & petitorio coram Ordinario, & demum in ulterioribus instantiis coram delegandis.

Quæ dispositiones, uti & cautelæ non solum enervarentur, sed etiam manifeste eluderentur, si delegatus ante executionem processum judiciarium posset instituere, de validitate tituli cognoscere, & super ea pronuntiare: hoc enim esset ipsum petitorium decidere, & omnem cognitionem ordinariis Consiliis Regiis intercipere, petitorio enim deciso, nihil restat ordinariis, cum res judicata ulterius examinari non possit, neque conveniat, & insuper petitorium absorbet possessorium, adeoque nihil restabit Consiliis Regiis.

Unde auctores Galli ex iisdem principiis, quæ in Belgio vigent, concorditer asserunt executori delegato nihil aliud incumbere, quam examen personæ quoad vitam & mores & aptitudinem ad beneficium, de quo quæstio, illudque impetranti idoneo reperto conferre absque ulla cognitione de titulo, sed salvo Jure cujuslibet, uti late deducit *Fevret Traité de l' Abus lib. 3. cap. 4. num.* 18. ubi citatis *Chopin, Mollineo, du Clos, Chenu, & Brodeau*, ostendit executori omnem cognitionem de titulo esse interdictam: adductis etiam Parlamentorum Arrestis, quibus, quoties contrarium attentatum fuit, toties abusivum declaratum est, & tamquam tale rescissum sive cassatum.

Ejusdem etiam meminit Perard Castel in suo opere sic inscripto *Traité sommaire de la Pratique de la Cour de Rome fol.* 244. ejusdem quoque notator *Guillelmus Noyer fol.* 257. hac de re præteriri non debet.

Neque in præmissis ulla est inconvenientia, cum ob rationes prædictas delegatus habeatur, ut merus executor, & ea qualitate tantum conferat titulum Canonicum, & eo modo tribuat ingressum in judicium sive possessorium sive petitorium, in quo dictus titulus pro eos, ad quos respective pertinet, discutietur.

Ex eventu vero collatio in vim illius facta erit resolutiva; sive per se concidet, si titulus inveniatur vitiosus, quod per se importat clausula collationibus inseri solita, *Jure nostro & cujuslibet alterius salvo*; juxta prædicta autem debuisset pro executione Bullæ adiri Episcopus vel eius Vicarius in spiritualibus (cum actus hic sit voluntariæ jurisdictionis) potius quam officialis, qui moribus Belgii tantum est commissus ad exercitium jurisdictionis contentiosæ, quam in qualitate delegati exercere non potest in causis beneficialibus, obstantibus Edictis & rationibus præmissis. Fevret loco cit. *num.* 13.

Nec attendi debuisset tenor Bullæ facientis mentionem processus judiciarii, & sententiæ privationis, &c. Item quod dirigatur ad officialem, quia clausulæ illæ sunt conformes praxi Italiæ, de qua ante; sed in Gallia & Belgio considerantur tamquam meri styli, & nullo modo admissibiles.

Deinde etiam Romæ & in Italia Officialis & Vicarius Generalis confunduntur, quia propter parvitatem Diœcesium uni solet in eis utraque jurisdictio voluntaria & contentiosa committi.

Ex his omnibus apparet, quod admodum abusive processerit Officialis, totumque quod egit esse attentatum contra jura patriæ, & sic nullius roboris vel momenti, & cassationi obnoxium.

Unde præfatus Bonifacius omissa via, quam perperam ingressus est, de novo debet se sistere Episcopo vel ejus Vicario Generali, & petere executionem suarum Bullarum, qui ipsi, idoneo reperto, dabit collationem Canonicatus & præbendæ, de quibus hic agitur, cum illa clausula: *Jure nostro & cujuslibet alterius salvo*: eaque obtenta sistat sese similiter Capitulo pro capienda possessione, quæ & ipsi dabitur cum simili clausula.

Iis autem obtentis nullo modo se moveat ulterius, sed quiete chorum & Capitulum frequentet, aliasque functiones Canonicales obeat; quod si intra triennium non turbetur, in perpetuum manebit tutus tam in petitorio quam in possessorio, vigore & beneficio regulæ *de triennali possessore*.

Quod si contingat illum turbari via facti; recurrat ad Concilium Provinciale, ibidemque agat interdicto retinendæ possessionis, & judicii successum expectet (*a*). Infra habebatur: ita responsum Lovanii hac 13. Septembris 1713. & erat signatum.

Z. B. Z. Van-Espen J. U. D. & Professor.

CASUS VII.

TItius Canonicus est in Ecclesia Cathedrali Tornacensi, cujus Ecclesiæ Episcopi bonis omnibus per supremum Principem Acatholicum fisco addictis, contulit hic supremus Princeps *Cajo* jure confiscationis Canonicatum & præbendam præfatæ Ecclesiæ Cathedralis. Cujus libera collatio ad Episcopum; ad Capitulum vero nuda installatio seu immissio in possessionem spectabat. Sub gravissimis minis mandans Capitulo, ut Cajum ad possessionem admitteret.

Pro admissione ad possessionem suffragium suum tulerunt undecim Canonici, quos inter fuit Titius, sed tredecim alii recusarunt Cajum admittere ad possessionem, qui propterea mansit e possessione exclusus. Cum vero iterato instaret supremus Princeps, ut Cajus ad possessionem admitteretur, lectum fuit in Capitulo Breve Apostolicum, quod plusquam ad anno datum fuerat, quando Capitulo communicabatur per litteras internuntii nulla facta mentione placetationis Regiæ. Brevi autem illo, Titius, eique adjuncti prætenduntur incidisse in pœnas per sacros Canones, & Apostolicas Constitutiones adversus perturbatores Ecclesiasticæ disciplinæ sancitas: quo Brevi Apostolico prælecto, Canonici unanimiter recusarunt Cajum ad possessionem admittere. Eo non obstante nonnulli Titium, ejusque socios prætendunt incidisse in excommunicationem, & Titio communicare detrectant, & revera de choro exeunt, dum Titium missarum solemnia in choro persolventem vident, eumque urgent ad petendam absolutionem.

QUÆSITA.

Quæritur primo, an in casu proposito Capitulum, cui sola installatio seu missio in possessionem competebat, potuerit Cajo recusare dictam installationem seu missionem in possessionem sub prætextu, quod Capitulum crederet collationem a supremo Principe factam non niti titulo valido & sufficienti?

Secundo, an Capitulum potuerit prædictam installationem seu missionem in possessionem recusare Cajo propter Acatholicismum præfati supremi Principis; aut ejusdem Principis excommunicationem.

Tertio, an ob hunc consensum in admissionem ad possessionem dici queat Titium, eique adjunctos incidisse in excommunicationem, maxime inspecto Brevi Apostolico hic juncto, & an ideo vitandi?

Quarto, an Titius possit urgeri ad petendam absolutionem? immo an eam tuta conscientia petere queat?

RESPON-

(a) In solutione prædicti casus nonnulla occurrunt, quæ non satis accurate dicuntur, ubi Jurisprudentia Gallorum circa possessorium & petitorium Beneficii Ecclesiastici exponitur; ut vero brevis & accuratior istius Jurisprudentiæ habeatur cognitio, liceat referre quæ Doctissimus Fleury in Institutione Gallica Juris Ecclesiastici *tit. 2. cap. 5. de competentia Judicis Eccles.* docuit. Ecce ejus verba: *Apres que le Juge Laic a prononcé definitivement sur le possessoire, il semble, qu'il devroit suivant l'Ordonnance, renvoyer les parties pourle petitoire pardevent le Juge d'Eglise: mais dans la pratique on ne le fait plus; parce que, comme sous pretexe du possessoire, on a examiné la matiere dans le fonds, & souvent en deux ou trois degrez de Jurisdiction: il semple inutile & meme onereux aux parties, de les engager dans un nouveau procès pour le jugement du meme different. Quelqu' il en soit, on ne souffre plus que les parties se poursuivent devant le Juge d'Eglise pour le petitoire des Benefices, & s'il rendoit quelque Jugement ou quelqu'Ordonnance en cette matiere, les Gens du Roi en appelleroient comme d'abus. Le premier Arret, qui ait jugé abusive une telle citation, est du 15. Juin. 1626. Ainsi l'Eglise est entierement privée en France de la connoissance des matieres beneficiales.* Hactenus eruditus Abbas Fleury, cujus contextus Jurisprudentiam de possessorio & petitorio beneficiorum in Galliis observatam delucide exponit.

RESPONSA.

Ad primum quæsitum respondetur,

Plures Principes jampridem fuisse & esse in possessione vendicandi sibi usum fructuum omnium bonorum ad Episcopatum spectantium pro tempore vacationis Episcopatus, Jure regaliæ ut vocant, omnibus notum est, atque nominatim hoc jure potitos fuisse Principes in Ecclesia Tornacensi compertum est. Constat insuper quod eodem Jure regaliæ Principes non tantum sibi attribuerint, & hodie attribuant proventus bonorum temporalium pro tempore vacationis Episcopatuum huic juri subjectorum, sed quod insuper in consequentiam sibi vendicaverint collationem sive dispositionem beneficiorum ad collationem Episcoporum spectantium, uti recte observavit Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis de *Concordia Sacerdotii & Imperii lib. 8. cap. 22. nu. 7.* Principes in hac extensione Juris regaliæ ad collationes præbendarum opportune usi fuere communi Canonistarum principio, quod collatio Beneficiorum inter fructus computetur sive pertineat ad fructus, eoque fundamento sibi hoc jus collationis Reges Angliæ attribuisse pro tempore vacationis Episcopatuum sæculo XII. non obscure colligitur; quemadmodum quoque notavit *de Marca* ex rescripto *Alexandri III.* quod extat apud Antonium Augustinum in antiqua collectione Decretalium *collect. 1. lib. 3. tit. 33. cap. 6.* ex quo rescripto ait *de Marca* Regem Angliæ Henricum II. frui solitum reditibus Episcopatus vacantis, & in consequentiam hujus possessionis, præbendarum quoque collationes ad se traxisse; verba rescripti sunt: „ Episcopo de medio „ sublato, & reditibus Episcopatus ad fiscum devolutis, cum „ quædam præbenda in jam dicta Ecclesia vacaret, charissimus „ in Christo filius noster H. illustris Rex Anglorum eam Thomæ „ Clerico suo contulit; cui etiam aliam postmodum in eadem „ Ecclesia vacantem cum Archidiaconatu, ad quem dicitur per- „ tinere, concessit; quas insimul non debet habere, cum nulli „ sit licitum in una & eadem Ecclesia duas præbendas obtinere“. Ex hoc principio indubitanter contigit, ut quandocumque & quacumque ex causa reditus annuique proventus Episcoporum etiam viventium fisco Regio fuerunt addicti, una in consequentiam fisco regio addicta censeretur collatio sive provisio præbendarum & beneficiorum ad liberam collationem Episcopi pertinentium, quia beneficiorum collatio inter fructus Episcopatus recensebatur, atque idcirco una cum proventibus temporalibus haberetur fisco addicta: quapropter etiam Principes nostri, ubi contigit tempore belli Jure confiscationis in fiscum regium redactos fuisse reditus temporales spectantes ad Episcopos, aliosque Prælatos commorantes sub ditione Principis, cum quo erat bellum, asseruerunt sibi in consequentiam hujus confiscationis collationem & provisionem beneficiorum ad liberam collationem illorum Episcoporum pertinentium, eoque Jure Principes Belgii, uti & Reges Galliæ, aliique supremi Principes Catholici sine ulla contradictione palam hactenus usi fuerunt.

Cum igitur in casu proposito asseratur, quod universi reditus temporales Episcopi (in cujus Ecclesia Titius erat Canonicus) Jure confiscationis per supremum Principem fisco essent addicti, atque in consequentiam hujus confiscationis idem Princeps sibi vendicaret collationem præbendarum ad liberam collationem Episcopi, cujus reditus erant fisco addicti, pertinentium, non videtur quo titulo huic Principi hoc Jus collationis a Capitulo Cathedrali hujus Ecclesiæ negari aut disputari potuerit renuendo admittere ad corporalem possessionem illum, quem supremus Princeps vigore hujus Juris regaliæ, quo Belgii cæterique Principes vicinorum Regnorum hactenus pacifice usi fuere, de præbenda vacante providerat, & a Canonicis ad possessionem corporalem vigore hujus provisionis recipi mandaverat. Neque Capitulum Cathedralem suam recusationem sub hoc prætextu justificare poterat, quod crederet a Principe factam confiscationem esse injustam, vel sufficienti fundamento destitutam, quandoquidem non esset Capituli in controversiam trahere validitatem aut justitiam ipsius confiscationis, aut de ea cognitionem suscipere.

Cum enim collatio seu libera provisio harum præbendarum spectaret ad solum Episcopum; Capitulo vero duntaxat competeret nuda & simplex missio in corporalem possessionem, non erat Capituli cognoscere aut judicare de validitate ipsius tituli aut provisionis. Uti enim recte observavit *Choppinus lib. 1. de sacra Politia cap. 8. num. 1. in possessionem missio est nudi ministerii, nec ullam flagitat causæ cognitionem, illis enim* (ait *Choppinus*) *sacerdotii donatoribus* (id est Pontifici, Ordinariis, & Regi, de quibus ibidem ait auctor) *fieret injuria, si Canonicorum societas, quorum in Album novus beneficiarius recipi postulat, altius inquireret de Jure ac viribus collati tituli, notionemque de eo interponere conaretur.* Testaturque ibidem *Choppinus* idipsum adversus Canonicos de validitate tituli notionem capere volentes, eoque prætextu ad possessionem provisum recipere renuentes, per iterata Parlamentorum Arresta fuisse ad dandam possessionem compulsos notione tituli ipsis inhibita.

Et ante Choppinum idipsum notavit & latius deduxit famosissimus Galliæ Pragmaticus Amulphus Ruzæus in Tractatu de Regaliæ privilegio 6, ubi num. 1. pro privilegio Regaliæ ponit, *quod Capitulum non possit impedire Regalistam, quin teneatur ipsum recipere, etiamsi* (inquit) *constaret eis de injustitia & defectu tituli, & possunt compelli per captionem temporalitatis, ita fuit decisum inter Decanum & Capitulum Laudunense & magistrum Nicolaum de Savigniaco pro præbenda Laudunensi vacante in regalia anno 1339. 11. Martii.*

Cum autem huic Arresto inter alia opposuisset: *illud videri contra dispositionem Juris, quod Capitulum videns notorium defectum tituli non possit resistere receptioni ipsius regalistæ, cum regula sit, quod beneficium Ecclesiasticum sine Canonica institutione obtineri non potest, in regula prima de regulis Juris in 6. respondet num. 7. quod cum regalista habeat titulum auctoritate superioris, censetur coloratus, & justus ad tollendam omnem intrusionem*, additque illam esse decisionem Dominorum de Rota in decisione 270. alias 271. *ubi dicunt sufficere ad colorandum titulum, quod possessionem accipiat superioris auctoritate.* Hinc ulterius concludit, *unde cum habeat a Rege superiore, Jure regalia dicitur titulus coloratus ad hoc, ut Canonici & Capitulum adstringantur ad receptionem illius, cum Capitulum*, ait, *non habeat nisi ministerium nudum installationis.* Deinde post alios ibidem citatos observat, quod licet sine legitimo titulo sive Canonica institutione beneficium non possit obtineri, potest tamen *possideri*, eo quod possessio duntaxat consistat *in facto*.

Post hæc probat Capitulum in casu ibidem proposito constringi potuisse ad receptionem regalistæ, *quia Canonici nullam habent causæ cognitionem, quia ad eos non spectat collatio præbendarum Sede vacante, secus quando conferunt, quia tunc potest Capitulum se opponere & appellare, & interea conferre,*

Similiter alter non minus celebris Pragmaticus Philippus Probus in Tractatu Juris regaliæ, *quæst. 36. num. 1.* quærens *quod si regalista vigore litterarum regiarum executorialium ad possessionem & saisinum beneficii sibi Jure regaliæ collati per Decanum & Capitulum Ecclesiæ, in qua versatur dictum Beneficium petat recipi, an Decanus ipse & Capitulum regalistam istum teneantur recipere?* Respondit, *breviter dic, quod sit, alias si non recipiunt, per curiam Parlamenti solent cogi ad eam receptionem seu inductionem, quæ possessionis dicitur executio. Sic illis non prodest illorum contradictio. Ita fuit in ea Curia judicatum contra Decanum & Capitulum Ecclesiæ Parisiensis 14. Augusti 1381. in favorem magistri Guillielmi de Barone pro cantoria ejusdem Ecclesiæ, & hoc absque præjudicio seu salvo Jure cujuscumque quod est Juris, quia hoc in casu Curia habetur loco Principis, qui Jus tertii non tollit, seu illi non derogat.* Subditque, *etiamsi eisdem appareat de tituli defectu & injustitia, quia ad eos*, inquit, *de viribus tituli inquirere non pertinet, alias si cognoscere attentent, tamquam ab abusu appellatur.*

Verum quidem est præallegatos auctores in dictis suis Tractatibus discutere Jus regaliæ, quod in Gallia proprie *Jus regaliæ* dicitur, quo Rex prætendit vacantibus Ecclesiis Cathedralibus Jure hoc regaliæ collationem præbendarum, aliorumque beneficiorum ad liberam Episcoporum collationem pertinentium ad se spectare, atque regalistas ab istis auctoribus, dici istos, qui vigore hujus Juris regaliæ ad beneficia sunt nominati, adhæc ex ipsa casus positione patesit supremum Principem provisionem de præbenda in Ecclesia Tornacensi non fecisse titulo Juris regaliæ prout jam descriptum est, sed titulo confiscationis temporalium ipsius Episcopi,

Sed cum ipsa confiscatio bonorum temporalium privative competat supremis Principibus Jure regaliæ sive supremæ potestatis, atque ex eodem principio collatio præbendarum, & beneficiorum vigore hujus confiscationis ad Principem censeatur devoluta, quo Jus conferendi attribuitur Principi, qui gaudet Jure Regaliæ vacantibus Ecclesiis Cathedralibus (prout in Ecclesia Tornacensi hoc Jure hic Princeps gaudet) æque provisio præbendæ, de qua in casu, reputari debet facta Jure Regaliæ, quam si facta esset per Principem Jure Regaliæ vacante ipsa Ecclesia, atque ea omnia, quæ præcitati auctores asseruerunt de admissione regalistarum ad possessionem, indubitanter & nominati per supremos Principes Jure confiscationis, sive Jure hujus regaliæ obtinere debent,

Igitur cum in casu proposito Capitulum Cathedrale Tornacense non prætendat Jus collationis præbendarum, sed quod duntaxat Capitulo sit jus immitendi in possessionem corporalem, ex prædictis sufficienter intelligitur, *Titium* cum suis juxta regulas Canonicas processisse ad possessionem admittendi illum, qui per Principem litteras collationis obtinuerat, & in vim harum litterarum ad possessionem per Capitulum admitti petebat. Qua enim specie Canonici credere poterant hunc omni titulo etiam colorato destitutum, quem litteris superioris scilicet supremi Principis munitum conspiciebant; ac insuper ex litteris provisionis ipsis esse perspicuum, Principem fecisse hanc provisionem Jure regaliæ, sive in consequentiam confiscationis temporalium ipsius Episcopi; quo Jure Principes Belgii uti, nec ipsi Canonici ignorare poterant,

Ad secundum quæsitum respondetur.

Reges & Imperatores in electionibus Episcoporum, aliorumque Prælatorum etiam a primis sæculis, notanter postquam ex Principum, aliorumque fidelium liberalitate fuerunt dotatæ Ecclesiæ, præcipuas habuisse partes in confirmanda ipsorum electione, nec non in sopiendis dissensionibus & difficultatibus quæ occasione electionis exortæ sunt, ex historicis & Ecclesiasticis monumentis notissimum est.

Quin & constat eam fuisse Imperatorum, Regumque Romanorum auctoritatem in electione etiam Romani Pontificis, ut electio Cleri & populi vim nullam habere censeretur, neque quisquam vigore similis electionis in Episcopum Romanum ordinari posset, nisi prius ipsius Imperatoris consensus in personam electam, sive electionis confirmatio ab Imperatore, sive ejus Exarcho petita & obtenta fuerit.

Quin si in electione Episcopi Romani suffragia Cleri & plebis in diversas personas essent divisa, atque inter ipsos electos exurgeret dissidium, cujus electio prævaleret, & quis ipsorum esset ordinandus in Episcopum Romanum, ad Imperatorem recursus habebatur, ejusque decisioni dissidium sopiendum deferebatur, isque pro legitimo Pontifice reputabatur, quem legitime electum præ-

prævia cauſæ cognitione Imperator judicaverat, atque hoc modo plura in Eccleſia Romana exorta ſchiſmata extincta fuiſſe, ex fide digniſſimis iſtius ætatis ſcriptoribus, necnon indubitatis documentis conſtat.

Porro hæc Regum & Imperatorum jura nemo antiquorum ipſis negare præſumpſit, immo vel in dubium revocare eo titulo, quod à Catholica religione circa fidem deviarent, ſive hæreſim publice profiterentur.

Chriſtiani enim veteres noverant Principibus obediendum eſſe, omnemque rationabilem ſubjectionem ac fidelitatem ſervandam & exhibendam etiam infidelibus, modo quæ mandant aut imperant vel jure ſibi debere contendunt, cum lege divina & Evangelica, ipſaque Catholica religione conſiſtant. Jura autem illa, quæ Principibus in electionibus Epiſcoporum, ac Prælatorum pro Regnorum ſuorum, necnon ipſius Reipublicæ ſecuritate circa perſonam electam, necnon exortas in electione diſſenſiones Jure ſuæ regaliæ ſive ſupremæ ſuæ poteſtatis ſibi aſſerebant, nullum Catholicæ religioni per ſe nocumentum adferre planum eſt, quandoquidem ſimilia Jura (modo iis Principes recte utantur) nihil omnino Catholicæ religioni officiunt, ſed ad conſervandam Sacerdotium inter & Imperium concordiam, ipſamque Reipublicæ pacem non parum ſerviant; ut proinde mirum videri non debeat hæc Jura etiam Principibus a fide Catholica deviis, fuiſſe conſervata, & a Romanis etiam Pontificibus in ipſis recognita.

Pluribus id exemplis confirmari poteſt, ſed unum hic ſufficiet; cum poſt mortem Anaſtaſii Romani Pontificis occaſione electionis ortum eſſet diſſidium inter Symmachum & Laurentium, diſſidium hoc ad Regem Theodoricum publice Arianiſmum profitentem delatum fuit, ejuſque auctoritate, diſſidio compoſito, Symmacho Pontificatus adjudicatus fuit, prout refert Thodorus Lector lib. 2. litt. D. edit. Valeſianæ anno 1673. pag. 560.

Quod mortuo Anaſtaſio præter morem duo eſſent electi in Epiſcopum, ſcilicet Symmachus & Laurentius, eaque de cauſa cædes, & dereptiones, & alia mala innumerabilia Romæ perpetrata eſſent, ſubdit: *Cumque ejuſmodi perturbatio tres continuos annos in urbe Roma perſeveraſſet, Theodoricus Afer, qui tum Romæ regnabat, quamvis ſecta eſſet Arianus, collecta tamen Epiſcoporum Synodo, Symmacho quidem Epiſcopatum urbis Romæ confirmavit, Laurentium vero cujuſdam urbis, quæ Nuceria dicitur, Epiſcopum conſtituit.*

Idipſum ſcripſit Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Symmachi, poſtquam etiam notaſſet in diſcuſſione fuiſſe ordinatum, atque ea de cauſa ſeparatum fuiſſe Clerum, & diviſum Senatum, aliis cum Symmacho, aliis cum Laurentio communicantibus, ſubdit: *& facta contentione hoc conſtituerunt partes, ut ambo Ravennam pergerent ad judicium Regis Theodorici, qui dum ambo introiſſent Ravennam, hoc judicium æquitatis invenerunt, ut qui primus ordinatus fuiſſet, vel ubi pars maxima cognoſceretur, ipſe ſederet in Sede Apoſtolica, quod tandem æquitas in Symmacho invenit, & cognitio veritatis, & factus eſt Præſul Symmachus.*

Hujus quoque judicii Regis Theodorici in favorem Symmachi meminit Caſſiodorus in Epiſtola, quam nomine Regis Athalarici ſcripſit ad Senatum Romanum ita ſcribens: *Gratiſſimum noſtro profitemur animo, quod glorioſi Domini avi noſtri reſpondiſtis in Epiſcopatus electione judicio; oportebat enim arbitrio boni Principis obediri, qui ſapienti deliberatione pertractans quamvis in aliena religione, talem viſus eſt Pontificem delegiſſe, ut nulli merito debeat diſplicere: ut cognoſcatis illum hoc optaſſe præcipue; quatenus boni Sacerdotibus Eccleſiarum omnium religio pullularet. Recepiſtis itaque virum, & divina gratia probabiliter inſtitutum, & regali examine laudatum.*

Habentur hæc in editione operum Caſſiodori de anno 1622. pag. 438. Nequaquam igitur crediderunt Romani, neque ipſi electi & ordinati Pontifices negandum Theodorico quantumvis Ariano jus, quo Principes Catholici Jure ſuæ regaliæ in electione Romanorum Pontificum utebantur, propterea quod Arianiſmum profiteretur, neque Symmachus eo prætextu judicio ipſius Theodorici ſe ſubmittere renuit, ipſaque Eccleſia, quæ Symmachum pro legitimo Pontifice agnovit, repudiato Laurentio, Jus hoc in Rege Theodorico non obſcure agnovit.

Porro Jus, vigore cujus ſupremus Princeps in caſu præſenti providit de præbenda Eccleſiæ Cathedralis Tornacenſis, non minus ex ipſa regalia ſive ſuprema Principis poteſtate profluit, quam Jus, quo Imperatores & Reges Romanorum electiones Epiſcoporum moderabantur, & ſine ſuo conſenſu effectum habere non ſinebant.

Præterea illud Jus, quo ſupremus hic Princeps Acatholicus in hac proviſione ad exemplum Principum Catholicorum prædeceſſorum ſuorum uſus fuit, non magis adverſatur religioni Catholicæ, quam Jus illud, quo Imperatores & Reges ab ipſis primæ Eccleſiæ ſæculis circa electiones Epiſcoporum & Prælatorum pacifice uſi fuere.

Cum igitur juxta Chriſti præceptum reddere debeamus *Cæſari, quæ Cæſaris ſunt*, nequaquam debuit Jus hoc regaliæ ſupremo Principi prætextu hæreſeos negari; cum enim hoc Jus ſupremi Principes Catholici ſibi vendicent, eoque pacifice utantur titulo ſuæ regaliæ ſive ſupremi Imperii, huic Principi ſupremo licet Acatholico negari aut diſputari non potuit. Niſi una huic ſupremo Principi prætextu hæreſeos ſive Acatholiciſmi negaretur, vel in controverſiam traheretur ipſe Principatus, ſive ipſum Imperium, quod directiſſime Chriſti & Apoſtolorum doctrinæ adverſatur, qui nihil adeo fidelibus inculcarunt, quam ſupremis poteſtatibus etiam gentilibus reddenda eſſe, quæ eis competunt, & omnem ipſis obedientiam & ſubjectionem eſſe exhibendam in iis, quæ legi divinæ & Evangelicæ non adverſantur. Fas proinde non fuit Canonicis Tornacenſibus renuere poſſeſſionem proviſo per ſupremum Principem eo prætextu, quod hæc proviſio facta eſſet a Principe Acatholico, quandoquidem hoc jus cum ipſo ſupremo Principatu in ipſum Principem Acatholicum tranſiviſſet, eique jus illud tamquam ſupremo Principi reddendum eſſet, ut illo jure ad exemplum aliorum Principum Catholicorum pacifice uti permitteretur, quemadmodum cæteris juribus regalibus Principatui annexis, hic Princeps uti & paſſim omnes Principes Acatholici, qui ſubjectos habent Catholicos, frui permittuntur.

Quod in hujus quæſiti altera parte proponitur, an Canonici renuere potuerint in caſu præſenti admittere proviſum ad poſſeſſionem præbendæ, de qua ſe per ſupremum Principem proviſum docebat, ſub prætextu excommunicationis, quam hic ſupremus Princeps incurriſſet. Reſpondetur, hunc prætextum Canonicorum æque ac prætextum Acatholiciſmi, omni plane fundamento deſtitui; in primis ſupponitur hunc ſupremum Principem nulla alia excommunicatione notari poſſe, quam ea, quæ generaliter per Bullam *in Cœna Domini*, aliaſque Conſtitutiones Pontificias in hæreticos ſchiſmaticos, eorumque fautores vibratæ leguntur.

Ignorare non poterant Canonici ex communi omnium etiam recentiorum Canoniſtarum doctrina, & notiſſimo ipſius Romanæ Curiæ ſtylo receptum eſſe, ſub generali expreſſione aut fulminatione cenſurarum, non comprehendi perſonas, quæ ſpeciali vel ſpecialiſſima nota dignæ ſunt, quales indubitanter ſunt ſupremi Principes: & ſane ſi in ulla materia ſpecialis ratio ſupremorum Principum ſit habenda, in materia excommunicationis ſingulariter moderatio, ſummaque circumſpectio quoad ſupremos Principes ſervanda eſt; ſi enim, teſte Auguſtino, Eccleſia a privatorum hominum excommunicatione abſtinere omnino debeat, ubi ille qui excommunicatur ex ſola morum ſimilitudine habet ſociam multitudinem, quæ illi potius adhæreat, quam Prælato inhibenti cum illo conſuetudinem & ſocietatem obtemperet, merito Eccleſia judicavit, vel omnino abſtinendum ab excommunicatione fulminanda in ſupremos Principes, aut ut minus ſumma cum circumſpectione & moderatione, & nec niſi omnibus aliis mediis ſuavioribus adhibitis eam contra ſupremos Principes impendendam.

Novit enim Eccleſia Principem fere ſemper habere ſociam multitudinem, ſi non amore & morum ſimilitudine, ſaltem timore & ob naturalem erga ſuum Principem obedientiam ac fidelitatem, quique partim beneficiis, partim ſtipendiis obligatos ac devinctos numerat plurimos, & quoties vult etiam armatos exercitus.

Unde obſervatum eſt ab eruditioribus, in Eccleſia pluribus ſæculis ignoratum fuiſſe vibratam & in Imperatores & Reges, aliosque ſupremos Principes excommunicationem ſive anathema ſaltem cum eo effectu; ut per eam excommunicationem ſubditi abſolverentur ab obedientia & ſubjectione Principi exhibenda, in omnibus iis, quæ ejus regaliæ vel ejus coronæ & ſceptro eſſent annexa: nec ſine fundamento aſſerunt primum fuiſſe Gregorium VII., qui ſimilem excommunicationem contra Henricum IV. Imperatorem attentarit, ſed quam funeſto exitu omnibus notum eſt.

Mirum proinde videri non debet, ſi generales illæ excommunicationes, quæ vulgo dicuntur *latæ ſententiæ*, non cenſeantur ex mente proferentium ferire ſupremos Principes, neque quidquam ſub obtentu ſimilium excommunicationum a ſubditis ſubtrahendum ex iis, quæ ad Principum regaliam ſpectant.

Adhæc ignorare non poterant Canonici excommunicationes generaliter & indefinite promulgatas, & Pontificiis Bullis, aut Conſtitutionibus inſertas, nullum hodie habere effectum ſaltem quoad forum externum, & ipſius excommunicati evitationem, tametſi etiam notorium eſſet quemquam admiſiſſe crimen, in cujus perpetratores aut criminis reos excommunicationes per generale Decretum leguntur vibratæ; nimis quippe notum eſt per Extravagantem Martini V. quæ incipit, *Ad evidentia*, hic in Belgio, aliiſque orbis regnis & provinciis receptam & probatam, declaratum: *Ad evitanda ſcandala & multa pericula animarum, ſubveniendumque conſcientiis timoratis, quod nemo deinceps a communione alicujus in Sacramentorum adminiſtratione vel receptione, aut aliis quibuſcumque divinis, vel extra, prætextu cujuſcumque ſententiæ aut Cenſuræ Eccleſiaſticæ, ſuſpenſionis aut prohibitionis ab homine, vel a Jure generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere vel aliquem vitare, aut interdictum Eccleſiaſticum obſervare, niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel Cenſura hujuſmodi fuerit vel contra perſonam, Collegium, Univerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum a judice publicata vel denunciata ſpecialiter & expreſſe.*

Itaque noviſſe debuerant Canonici hodie nullum ut excommunicatum eſſe vitandum, niſi excommunicatio aut Cenſura contra certam perſonam ſpecialiter & expreſſe ſit lata, uti dicitur in Decreto, id eſt nominatim, ut omnes Hiſtorici, Theologi, & Canoniſtæ exponunt, uti videre eſt etiam apud Suareſium de Cenſuris *diſput.* 9. *ſect.* 2. *nu.* 7. & Covarruviam ad cap. *Alma mater, part.* 1. §. 2. *num.* 8. & ut ibidem obſervat Suareſius nequidem ſufficit aliquem ſpecialiter & nominatim excommunicatum eſſe, ſed inſuper requiritur, ut excommunicatio a judice lata publicetur vel denuncietur.

Quandoquidem igitur in hunc ſupremum Principem nulla ſciretur ſpeciatim ac nominatim a judice lata aut publicata ſententia excommunicationis, nullo vel in ſpeciem nitebatur fundamento prætextus excommunicationis hujus ſupremi Principis ad renuendam proviſo poſſeſſionem præbendæ, de qua vigore ſuæ regaliæ Princeps providerat, & ut daretur, Canonicos nonnullos hujus Capituli adeo fuiſſe juris ignaros, ut nullam præallegatæ Extravagantis Martini V. notitiam habuiſſent, ignorare tamen non poterant, quod ipſi plebeji noverunt, & omnibus perſpicuum eſt, quod, omnibus ſpectantibus, paſſim Catholici hic in Belgio, Gallia, Germania, immo & in Italia libere communicent cum notoriis hæreticis & ſchiſmaticis, quin nec eos ab Eccleſiaſticis officiis excludant, modo illis ſine ſcandalo, & divinorum officiorum perturbatione intereſſe deſiderent.

Et

Et quod ad præsentem quæstionem specialius pertinet, omnibus compertum est Principem Arausicanum licet notorie Acatholicum sua vita durante contulisse præbendas, aliaque beneficia in civitate Disthemiensi, item in Ecclesia Collegiata Turnhoutana, provisosque ab ipso sine ulla contradictione ad possessionem admissos, neque ulli unquam in mentem incidit Principem Arausicanum Jure illo ob Acatholicismum aut excommunicationem ejus occasione contractam excidisse, vel ejus provisioni eo titulo minus esse deferendum, quam provisioni patroni aut collatoris Catholici.

Quis redarguendos unquam censuit Canonicos Ecclesiæ Collegiatæ sancti Servatii Trajecti ad Mosam, quod sine ulla remora admittant ad possessionem Præpositum & Canonicos vigore provisionis Statuum generalium confœderati Belgii tametsi notorie Acatholicorum? his indubie fundamentis & notoriæ praxi innixi Canonici Ecclesiæ Cathedralis Ruremondensis ad possessionem Decanatus suæ Ecclesiæ non ita pridem admittendum censuerunt, provisum a Statibus confœderati Belgii, qui de eo providerant vigore summi Imperii, quod Jure belli in eam civitatem acquisivisse censebantur.

Ad tertium quæsitum respondetur.

Ex resolutione præcedentium quæsitorum ad oculum patescit, *Titium* eique adjunctos in admissione ad possessionem præbendæ, de qua in casu, processisse secundum Jura hodie recepta, necnon juxta regulas prudentiæ Christianæ, nihilque sacris Canonibus adversum commisisse consentiendo receptioni provisi ad possessionem vacantis præbendæ, cujus collatio ad solum Episcopum pleno Jure spectabat, ad Capitulum vero sola provisi installatio sive immisio in possessionem corporalem. Cum igitur indubitatum sit neminem posse excommunicari, sive vigore clavium rescindi a communione fidelium tamquam Ethnicum & publicanum, nisi ob gravissimum & enorme crimen, non videtur qua specie in dubium vocari potuerit, vel quæstio moveri super hac *Titii*, eique adjunctorum ob præstitutum consensum in hanc provisi ad possessionem admissionem contracta excommunicatione. Cui enim nisi sensu communi destituto potuit incidere *Titium*, ejusque socios in hac admissione ad possessionem, crimen hac Censura, qua nulla gravior invenitur, dignum admisisse.

Quantum ad Breve Clementis XI. summi Pontificis de 5. Decembris anni 1711. de quo in casu, & per copiam nobis exhibitum est; in primis ex ipso tenore Brevis habetur Pontificem, ejusque Consiliarios, qui huic Brevi conficiendo impensi fuere, nequaquam nullitatem sive invaliditatem hujus provisionis refudisse in Acatholicismum supremi Principis, vigore cujus provisionis possessio præbendæ vacantis postulabatur, neque in excommunicationem, quam ratione Acatholicismi hic Princeps contraxisse potuisset: neque eam provisionem, vel provisi in vim hujus provisionis ad possessionem admissionem reputasse jurisdictioni aut libertati Ecclesiasticæ adversam, eo quod hæc provisio procederet a summo Principe Acatholico vel excommunicato.

Indubie noverant hujus Brevis compilatores supremos Principes ob Acatholicismum nequaquam dici posse excidere juribus, quæ prætenduntur ipsorum regaliæ esse annexa & quasi propria, nisi una prætenderetur Princeps ob Acatholicismum suo Principatu, necnon Juribus regaliæ ipso facto excidere.

Quare nec in toto ipso Brevi ullum Acatholicismi vel excommunicationis illius, qui ad præbendam vacantem nominasse dicebatur vel verbum occurrit, sed omnis hujus provisionis invaliditas, & cum jurisdictione & libertate Ecclesiæ repugnantia ex hoc desumitur, quod hæc provisio processerit *a potestate Laica*, præsertim, nullo speciali Sedis Apostolicæ indulto munita.

In ipso prooemio sui Brevis narrat Pontifex, quod præcipuo animi sui gaudio ex ipso rumore præceperit Canonicos singulari zelo, & ea qua decuit & oportuit constantia ad jurisdictionem & libertatem Ecclesiæ adversus eos asseruisse, vel incompetenti prorsus, hoc est *Laica potestate* fulti, jus ac facultatem nominandi seu conferendi etiam Sede Episcopali plena, in præbendis, beneficiis, ac dignitatibus illius Ecclesiæ usurpare nitebantur.

Ex quibus evidens est Pontificem eam provisionem jurisdictioni & libertati Ecclesiasticæ eo solo titulo adversam reputasse, & modo incompetenti factam, quod *a potestate Laicæ* processisset; ac propterea singularem zelum & constantiam Canonicorum, qui huic provisioni se opposuerant, provisumque ad possessionem admittendum non esse resolverant, Sedem Apostolicam consuluisse, ejusque oraculum expetisse. Huic postulationi satisfacere volens Pontifex declarat Jus legitimæ collationis, provisionis seu nominationis ad quæcumque Beneficia, Canonicatus, Præbendas, Dignitates, & ad quoscumque Ecclesiasticos titulos nemini competere unquam posse, præterquam ordinario collatori sive huic Sanctæ Sedi, aut iis, quibus ab eadem Sede specialiter fuerit indultum juxta sacrorum Canonum, Conciliorum, summorumque Pontificum prædecessorum nostrorum Decreta, atque Constitutiones; ita ut nulli prorsus, ipso jure irriti & inanes, nulliusque roboris & effectus sint quicumque actus provisionis ab alia quacumque potestate initi, qui spoliativi & intrusivi esse dignoscuntur, ac ut tales perpetuo censeri debent.

Tandem sub finem sui Brevis adversus Ecclesiasticæ disciplinæ perturbatores hæc declarat Clemens XI: *Pœnis & Censuris inflictis, irretitos se esse noverint omnes & singulos, qui ab ejusmodi* Laica potestate *de præfatis titulis sibi provideri, atque intrudi curaverint.*

Ex quibus permanifestum est hoc Brevi indifferenter omnes provisiones vel nominationes ad Canonicatus, aliaque Beneficia Ecclesiastica a *potestate Laica* procedentes declarari jurisdictioni & libertati Ecclesiasticæ adversas, nisi probetur potestati Laicæ jus illud nominandi aut providendi specialiter a Sede Apostolica indultum.

Insuper ex his quoque intelligitur eo solo titulo provisionem supremi Principis de præbenda vacante in Ecclesia Tornacensis declarari contra sacros Canones, & RR. Pontificum Decreta attentatam, quia hic Princeps utpote Laicus de hac præbenda ad collationem liberam Episcopi spectantem providere attentasset, vivo adhuc ipso Episcopo, idque sine prævio Sedis Apostolicæ indulto. Mirum sane quod ii, quorum zelus & constantia in hoc brevi laudantur & excitantur, non viderint hoc brevi feriri indifferenter omnes Principes Catholicos, qui sine ullo speciali a Sede Apostolica postulato aut impetrato privilegio aut indulto ad Canonicatus, aliaque Beneficia Regiæ fundationis quotidie nominant & pleno Jure conferunt.

Utque ad præsentem quæstionem propius accedamus, an ignorare poterant hi Canonici, quod Principes Catholici & in Belgio & in Gallia, aliisque ditionibus tempore belli provideant, & a tempore immemoriali providerint Jure confiscationis de Canonicatibus, aliisque beneficiis quorum collatores vel patroni morantur in ditione Principis, cum quo est bellum, idque sine ullo speciali Sedis Apostolicæ indulto.

Quis enim Princeps legitur unquam postulasse aut impetrasse a Sede Apostolica speciale indultum, quo sibi indulgeretur jus providendi de beneficiis spectantibus ad collationem aut provisionem Prælatorum, aliorumque collatorum aut patronorum, quorum bona temporalia jure belli essent fisco regio addicta.

Itaque attento hoc Brevi, si *Titius*, eique adjuncti dicendi essent incidisse in pœnas contra perturbatores Ecclesiæ jurisdictionis & libertatis directas ob receptum provisum ad possessionem, eo quod provisio procederet *a potestate Laica* nullo privilegio Sedis Apostolicæ instructa, consequens esset eos omnes in hasce pœnas incidisse, qui Principum Catholicorum provisiones eodem Jure confiscationis sine ullo speciali Sedis Apostolicæ indulto tum hic in Belgio tum in Gallia sine ulla contradictione admiserunt, & in eas consenserunt: immo & Principes ipsos esse perturbatores Ecclesiasticæ disciplinæ, ac iisdem pœnis obnoxios.

Quod denique quæritur, utrum ob excommunicationem contractam *Titius*, eique adjuncti sint vitandi, adeo a Jure exorbitat, ut nesciatur quomodo hoc dubium alicui incidere potuerit, potissimum post notissimam & ubique receptam Extravagantem Martini V. *Ad evitanda*, de qua in resolutione secundi quæsiti, in qua tam aperte deciditur nullum esse vitandum sive in spiritualibus sive civilibus ob excommunicationem, aliasque censuras in aliquem vibratas, nisi sententia excommunicationis aut suspensionis vel interdicti fuerit nominatim in ipsum prolata & enunciata sive publicata, uti latius deductum est in resolutione secundi quæsiti.

Porro neque in hoc Brevi Apostolico, neque in ullo alio, ut creditur, Decreto nominatim in *Titium*, vel aliquem ex ipsis adjunctis prolata fuit excommunicationis, alteriusve censuræ sententia, cum in prædicto Brevi nulla excommunicationis sententia in aliquem nominatim feratur, neque *Titii*, alteriusve particularis Canonici nomen exprimatur, aut speciatim alicujus personæ designetur.

Præterea tametsi in hoc Brevi supponeretur aliqua in *Titium* nominatim excommunicatio aut censura prolata, hæc tamen omni plane effectu signanter in ordine ad evitationem caret, quoadusque Breve, quo hæc excommunicatio infligitur, esset rite publicatum, quod nec hactenus factum, nec facile attentatum iri creditur.

Ad quartum quæsitum respondetur.

Quandoquidem absolutio a censura præsupponat censuram contractam fuisse ab eo, qui absolutionem postulat, & hic recognoscat se censuram incurrisse juxta communem & receptam Canonistarum sententiam; consequens est *Titium* non posse urgeri ad postulandam absolutionem ab excommunicatione seu censura in casu proposito, quandoquidem ex deductis in resolutione priorum quæsitorum constet, nullam vel in speciem a *Titio*, ejusque sociis fuisse contractam censuram ob admissum provisum ad possessionem vacantis præbendæ.

Ad alteram partem quæsiti, utrum *Titius* absolutionem tuta conscientia petere posset? respondetur, cum in præcedentibus ostensum sit supremum Principem vigore suæ regaliæ adinstar aliorum Principum Catholicorum de vacante præbenda providisse; non videtur, quod *Titius* in casu proposito tuta conscientia, & juxta regulas prudentiæ absolutionem a censura petere queat; quandoquidem eam petendo palam profiteatur supremum Principem in hoc casu indebite de præbenda providisse, immo notorie per eam provisionem contra jurisdictionem, & libertatem Ecclesiæ attentasse in tantum, ut qui huic provisioni vel solum consensissent admittendo provisum ad possessionem, incurrissent censuras contra infractores jurisdictionis & libertatis Ecclesiæ decretas; quod indubie non parum injuriosum esset ipsi supremo Principi, ipsumque irritare natum esset, neque posse consistere videtur cum honore & reverentia, quæ supremis potestatibus etiam Acatholicis debetur.

Ita resolutum Lovanii hac die 23. Julii 1714. Erat signatum.

Z. B. Van-Espen J. U. Doctor, & Professor.

Amandus Banvvens J. U. D. & Professor ordinarius.

MONITUM EDITORIS.

OBSERVARE liceat non unam esse sententiam circa Jus, quod sibi vendicant Heterodoxi Principes, conferendi beneficia Ecclesiastica. Sunt enim qui solutioni ab Espenio concessæ non suffra-

suffragantur, in primis Canonici sancti Amati Duacensis; id quidem constare videtur monitis scripto traditis anno 1721. Ecce factum, uti expositum ac descriptum est in hoc opusculo litigioso.

Jacques Gilbert dernier titulaire de la Prevotè de S. Amè étant mort le premier de Frèvier 1712. les Etats Gènèraux des Provinces Unies, qui occupoient la Ville de Douay depuis le 25. de Juin 1710. prètendirent prèsenter à ce Bènèfice, comme avoient fait les Rois d' Espagne depuis Charles-Quint, & le feu Roi Louis XIV. de glorieuse memoire, & conformèment à ce qu'ils venoient de faire à l'ègard de l' Abbaye de Beaulieu, dite de Sin, situèe de même la Ville de Douay.

Mais tout le Chapitre de S. Amè, ne jugeant pas qu' une prèsentation à la Prevotè de leur Eglise, qui seroit faite par une Puissance d' une Communion differente, fut conforme à l' Esprit de l' Eglise sur les prèsentations aux Bènèfices, crut unanimenent qu' il ètoit de son devoir de faire tous ses efforts pour obtenir de Etats Gènèraux la permission de se choisir un Prevot, en usant dans cette occasion de leur ancien droit, & que cette affaire ètoit d' une assez grande importance pour dèputer à la Haye; puisqu' il s' agissoit de remplir la premiere dignitè de leur Eglise, qui à le droit de conferer de plein droit dix-huit Canonicats des vingt-un, dont ce Chapitre est composè: outre que la qualitè de Chancelier de l' Universitè de Douay est attachèe à cette Prevotè.

Le Chapitre dèputa donc à la Haye pour demander aux Etats Gènèraux la permission, au moins pour cette fois, de se faire un nouveau Prevot. Sur la requeste du Chapitre, les Etats Generaux declarerent que le droit de nommer a la Prevotè de S. Amè leur appartenoit: Cependant ils autoriserent le Chapitre de se pouvoir choisir un Prevot, pour cette fois seulement & sans consèquence, en prenant un Sujet de leur domination ou de celle de leurs Alliez.

Le vingt-neuvième de juillet le Chapitre procèda à l' èlection; il choisit le sieur Jean Francois Malpaix Chanoine de S. Amè . . . le mit en possession de la Prevotè & l' installa solemnellement.

Selon les regles de l' Eglise, disent les Chanoines de S. Amé, *les Etats Gènèraux ne pouvoient consommer legitimement le droit de nomination à la Prevotè du Chapitre: ce droit n' a ètè donnè qu' aux Princes Catholiques, en faveur desquels il a ètè dèrogè au droit des Eglises; cette derogation cessant, l' Eglise de S. Amè rentroit dans son droit, qui a toujours subsistè, mais dont l' exercice n' à ètè permis au Chapitre qu' en second sur la presentation des Rois d' Espagne depuis Charles Quint, & sur la prèsentation des Rois de France depuis le Traitè d' Aixla-Chapelle; de sorte que les Etats Gènèraux ne pouvant jouir de ce privilege* (parce qu' ils sont exclus de la Communion de l' Eglise Catholique) *ces circonstances ont fait revivre pour cette fois le droit naturel & particulièr de l' Eglise de S. Amè, tel qu' il est* a fundatione.

Ea expositio facti modo relati ostendit Canonicos S. Amati Duacensis non ita suffragari sententiæ D. Van-Espen circa Jus, quod de conferendis Beneficiis *Regaliæ* annexis sibi vendicarunt Status confœderati, vel Princeps Auriacus eorum Statouderus, è communione Romana & fide Catholica sejuncti.

CASUS VIII.

IN Comitatu Namurcensi ab antiquo solitum fuit exigi & præstari juramentum ab admittendis ad certum officium; juxta hanc formulam.

Je N. jure pardevant les saintes Reliques & Reliquaires & par les Saintes Evangiles, les Chanoines de l' Eglise S. Pierre, leurs Suppôts; les nobles Feodaux, Oppidains, Communautez, les Veuves, Femmes, les Orphelins, & les Hopitaux de la Comtè de Namur, garder & entretenir en leurs droits, loix & coutumes anciennes & bonnes: ainsi m' aide Dieu.

Porro qui hodie assumuntur ad similia officia, omni plane jurisdictione, & auctoritate, ejusque exercitio sunt destituti, nec nisi nudum aliquem honoris titulum assequuntur: insuper moraliter certum est, quod nunquam ad hujusmodi honoris titulum promoti, ullam jurisdictionem aut auctoritatem recuperabunt, ut possent præstare, quod jurant.

QUÆSITUM.

Utrum positis his circumstantiis, exigi vel præstari possit hoc juramentum?

RESPONSUM.

Quantumvis certum sit juramentum per se non esse malum, neque etiam Christianis prohibitum esse jurare: uti quidem prætendisse feruntur, nihilominus & hoc indubitatum est, & unanimi SS. Patrum consensu probatum, summa discretione juramentum adhibendum esse, ne vel falso juretur, aut levi de causa *nomen Domini in vanum assumatur*. Licet enim Christus dixerit: *Ego dico vobis, non jurare omnino*, tamen crediderunt Patres, Christum his verbis non quidem absolute jurare vetuisse, sed sollicite monuisse, ne non satis cavendo juramentum, aut in perjurium incidatur, aut nomen Domini in vanum assumatur, uti post SS. Patres expressit Innocentius III. in cap. *Etsi Christus* 26. *tit.* de Jurejurando, quædam enim prohibentur (ait) *quia per se mala sunt, ut furtum, adulterium, & hujusmodi, quæ non sunt aliquatenus facienda, quædam vero prohibeatur ex causa, non quia per se mala sunt, sed quia si fiant frequenter, & multum, ex his mala sequuntur: ut vinum per se malum non est, & tamen prohibet Apostolus dicens: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, quoniam ex frequenti & immoderata potatione vini luxuria generatur, sic & juramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio veritatis, sed tamen prohibetur ex causa, quoniam ex frequenti & incauta juratione perjurium sæpe contingit, sicuti in Ecclesiastico legitur: Vir multum jurans replebitur iniquitate, & non discedet a domo ejus plaga.*

Hinc summa fuit jampridem tum Christianorum Imperatorum, seu Principum, tum Episcoporum cura & vigilantia, ne juramenta multiplicarentur, aut leviter, & sine necessitate inducerentur, aut ubi introducta essent, tollerentur.

Ita in vetustis Visigothorum legibus legitur; *lib.* 2. *cap.* 22. *Judex ut bene causam cognoscat, primum testes interroget: ac deinde scripturas inquirat, ut veritas possit certius inveniri, ne ad sacramentum facile veniatur, hoc enim justitiæ potius indagatio vera commendat, ut Scripturæ ex omnibus intercurrant, & jurandi necessitas sese omnino suspendat.*

Et in Capitularibus Regum Francorum nominatim statuitur *lib.* 7. *c.* 97. editionis *Beluziana*: *Volumus, ut sacramenta cito non fiant; sed unusquisque judex prius causam veraciter cognoscat, ut eum veritas latere non possit; ne facile ad sacramenta veniant.*

Hinc communi Theologorum & Canonistarum calculo improbantur juramenta quæ *nulla*, aut non *sufficienti fiunt necessitate*, aut *utilitate*, uti post alios loquitur nominatissimus & doctissimus Jansenius primus Gandavensium Episcopus in concordia Evangelica *cap.* 40. qui idipsum dixit commentans in *cap.* 23. Ecclesiast. *vers.* 9. & 10. notatque ibidem, etiam Socratem hominem Gentilem docere, non dandum jusjurandum nisi *necessitas* cogat, vel nostra, vel amicorum *salus* in discrimen vocetur; additque, *sic & Christiani duas potissimum causas habent, ob quas jurare possunt, unam gloriæ Dei, alteram salutis*; atque *utilitatis proximorum*.

Quapropter cum labentibus sæculis juramentum frequentior usus in quibusdam partibus invaluisset, videmus quam solliciti fuerint Episcopi, ne forte inter juramenta essent, quæ vel veraciter præstari non possent, vel non ex sat sufficienti *necessitate*, aut *utilitate* exigerentur, atque ita nomen Domini in vanum assumeretur.

De hac multiplici & facili juramentorum exactione, quæ etiam in judiciis Ecclesiasticis irrepserat, informati Patres Provincialis Concilii Coloniensis anno 1536. statuerunt *part.* 13. *c.* 13. ut eorum officialis admoneat *Causidicos, atque alios juramenta exigentes, ut ea, quæ judiciarii processus solemnitas necessario non requirit, remittant, atque memores sint eamdem manere pœnam temere exigentem, quæ manet frustra præstantem juramenta.*

Insuper cum prædicti Concilii Patres comperissent inter statuta Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum plurima reperiri, quæ *quæstum*, ajut, *magis respiciant, quam pietatem; adigantur tamen omnes, qui recens admittuntur, ut ad ejusmodi statutorum observationem, etiam penitus ignari, quid contineant illa, citra ullum delectum jurejurando* se alligent; operæ pretium ipsius visum fuit ejusmodi statutorum volumina inter visitandum excutere, & ea, quæ Evangelicæ puritati, atque fraternæ charitati, denique disciplinæ Ecclesiasticæ minus consentanea reperta fuerint, resecare.

Rursus Patres Concilii Moguntini anno 1549. *c.* 87. injungunt Prælatis Ecclesiarum, *ut Ecclesiarum statuta diligenti cura revideant, & juramenta non necessaria a Sede Apostolica non confirmata, in primis vero injusta, & perniciosa corrigant, cassent, & tollant; adduntque Patres, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, cum iniquitati longinquitas temporis patrocinari non debeat.*

Cum vero non tantum ab Ecclesiasticis, sed etiam & a Laicis soleat in horum admissione ad quodcumque opificii corpus, juramentum super observantia Statutorum exigi; quod advertens Synodus Antuerpiensis sub Miræo anno 1610. *tit.* 17. *cap.* 12. hortatur in Domino omnes, quos ea res concernit, *ut revideant, atque perpendant juramenta antiqua, quæ ab admittendis ad officia, opificia, aliaque omnia præstari solent, eo fine ut, quæ in usum deduci non possunt, omittantur.*

Hunc in finem Capitulum Canonicorum secundæ fundationis in Ecclesia Collegiata, S. Petri Lovanii, constans ex decem Professoribus publicis, scilicet duobus e singulis respective facultatibus senatum Academicum constituentibus, anno proxime elapso jussit revideri antiqua statuta hujus Capituli, quorum observantiam singuli Canonici, a tempore immemoriali, in sua admissione, mediante juramento promittere solebant.

Cum vero, facta statutorum relectione, comperissent quædam hodie nec observari, nec observari posse, hæc e statutis delenda aut mutanda resolverunt; & quoad ea, quæ adhuc hodie erant in usu, & merito observanda videbantur resolutum fuit, ab admittendis ad possessionem, horum observantiam a novis Canonicis simpliciter esse promittendam sine juramenti interpositione, quia censebant ea non esse ejus ponderis & momenti, ut eorum observantia cum Dei nominis invocatione roborari deberet. Id unum jurejurando asseri volentes, quod admittendus Canonicum haberet ingressum, uti fit in omnibus Capitulis.

Igitur cum formula juramenti, de qua in casu, contineat ea, quæ nec a jurantibus præstari posse sciuntur, indubitatum est simile juramentum juxta prædictam formulam, nec exigi, nec præstari posse: in primis enim ex dictis manifestum est, nullum juramentum posse exigi, sine sufficienti necessitate, aut utilitate.

Porro nulla necessitas, aut utilitas exigendi juramentum hic prætendi potest, quandoquidem hoc juramentum juxta tenorem formulæ unice tendat, ut jurantes tueantur, & protegant juxta officii sui debitum personas ibidem expressas.

Cum autem hi, a quibus hodie hoc juramentum exigitur, omni jurisdictione & auctoritate tuitionem, seu protectionem illam impartiendi, sint spoliati, evidens est illa, super quæ juramentum cadit, a jurantibus præstari non posse, adeoque nec cum juramento promitti posse.

Præterea nequaquam obscurum est, quod nec ejusmodi juramentum hodie exigi possit, quodque sic exigentes, non secus ac ipsi jurantes pœnam perjurii incurrerent, uti in prædictis pro-

batum

batum est, merito attenderent exigentes, quod mala, quæ jurationem comitari solent, non tam jurantem, quam eum, qui perjurio causam, cum debet & potest, non subtrahit, involvunt; uti loquitur prædictum Concilium Moguntinum loco citato.

Ita responsum Lovanii hac die 17. Julii 1723. signatum,

Z. B. Van-Espen J. U. D. & Sacr. Can. Professor.

CASUS IX.

RESOLUTIO

VIso & examinato libello supplici ex parte advocati Regii oblato Consilio Status, nec non apostilla marginali ejusdem Consilii Status huic libello apposita, atque sententia provisionali Consilii Montensis lata 12. Nov. 1715. censet Doctor infra scriptus Decretum Consilii Status, nec non sententiam provisionalem Consilii Montensis juri conformia, nec in speciem auctoritati vel jurisdictioni Ecclesiasticæ sive Vicariatus Cameracensis derogare.

Certum enim est Principes tantum Reipublicæ, sed etiam ipsius Ecclesiæ curam gerere debere, uti jampridem post sanctum Isidorum Hispalensem serio ipsos Principes monuerunt PP. Concilii Parisiensis habiti anno 829. *lib. 2. cap. 2.* & sub nomine Isidori refertur apud Gratianum *Caus. 23. quæst. 5. Can. 20. Principes, ait, sæculi nonnumquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant*, & postquam ostendit qua ratione potestates sæculi in Ecclesiæ regimine sint necessariæ, tandem concludit *cognoscant Principes sæculi Deo se debere rationem reddere propter Ecclesiam, quam a Christo tuendam suscipiunt, nam sive augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit* (a).

De hac cura Ecclesiæ sibi a Christo commissæ instructi Christiani Principes multiplices pro recto Ecclesiæ regimine variis temporibus leges edidere, quas tum Cod. Theod. tum Justin. nec non Regum Francorum Capitularibus relatas habemus.

Cum vero nihil tam necessarium sit pro recto Ecclesiæ regimine, quam conveniens Pastorum & Sacerdotum numerus, instructioni fidelium, nec non divini cultus celebrationi & Sacramentorum administrationi sufficiens; indubitatum est Principum curam in hoc præcipue incumbere debere, ut hic numerus juxta Canonicas sanctiones habeatur.

Verum quidem est Ecclesiæ curam & regimen, quantum ad salutem animarum spectat, primario & principaliter ipsis Prælatis & Pastoribus tamquam Ecclesiæ ministris & animarum curatoribus incumbere, sed & illud verissimum est, quod Prælatis aut Pastoribus in exequendis Canonicis sanctionibus incuriis & negligentibus Principum vigilantia, pro ea, quam Ecclesiæ debent, sollicitudine, subvenire subinde debeat.

Porro Prælatorum & Pastorum negligentia in exequendis Canonicis sanctionibus frequentior esse solet, dum eorum interesse in hisce exequendis in discrimen venit: quare & Principum cura etiam magis invigilare, & in adjutorium venire debet.

Quandoquidem igitur certum sit quod non raro Prælati Belgæ in assignandis & taxandis Parochorum & Sacerdotum congruis portionibus conformiter ad sacras sanctiones suum proprium interesse reperiant: eo quod tamquam decimarum possessores plus aut minus de suis decimis perdendum vel diminuendum prævideant, quo plus vel minus in has portiones impendendum esse judicaverint, non mirum si in hac taxatione & assignatione Prælatorum judicium non semper inveniatur sacris Canonibus sat conforme, vel in his exequendis Prælatorum negligentia, vel nimia mora non semel reperiatur, ut proinde ad Principem, ejusque magistratum frequentior recursus habendus sit.

Id probe intelligentes Principes nostri Albertus & Isabella per Edictum de anno 1608. ad Synodum secundam P. Mechliniensem postquam *art. 16.* ordinassent, ut Consilia Regia, nec non locorum magistratus prompte exequerentur ea, quæ per Concilium Tridentinum super congrua portione parochorum erant ordinata, nec non juberent per suos officiarios executioni mandare, quæ ab Ordinariis in portionem congruam parochorum fuissent assignata, immediante *art. 16.* declarat esse suam mentem, ut si contingat ipsos Ordinarios fore defectuosos in assignanda hac portione sive competentia ipsis Parochis debita, tunc licebit Pastoribus recurrere ad Consilia Regia suarum respective Diœcesium, ut ad ipsorum querelas hac in parte provideatur, præsertim intervenientibus, si opus sit, fiscalibus regiis: integrum Edictum habetur *part. 2. lib. 1. rubr. 2. edit. Fland.*

Ut autem portio sit congrua sive competens, non satis est eam sufficere honestæ sustentationi ipsius parochi, sed requiritur, ut hæc portio tanta sit, ut non tantum pro ipsius Vicarii necessitatibus, sed & pro parochiæ necessitate decenter sufficiat, ut nominatim præcipit Synodus Tridentina *sess. 24. cap. 13. de Reformat.* vel ut loquitur *sess. 7. cap. 7. de Reformat.* ut cura animarum laudabiliter exerceatur, si ergo latitudo parochiæ, aut parochianorum numerus exigat plures Sacerdotes, ut cura animarum laudabiliter exerceatur, portio congrua non tantum congruere debet necessitatibus & sustentationi ipsius Vicarii perpetui, sed & horum Presbyterorum, qui requiruntur, ut cura animarum laudabiliter exerceatur.

Vult Synodus Tridentina *sess. 21. cap. 4. de Reformat* ut *Episcopi etiam tamquam Apostolicæ Sedis delegati in omnibus. Ecclesiis parochialibus & baptismalibus in quibus populus ita numerosus sit, ut unus rector non possit sufficere Ecclesiasticis sacramentis administrandis, & cultui divino peragendo, cogant rectores vel alios ad quos pertinet sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum.*

Si rectori aut parocho incumbat sibi tot Sacerdotes adjungere, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum, ea debet esse congrua portio, sive competentia, quæ oneri illi sustinendo sufficiat, id est sufficiat tot Sacerdotibus intertinendis.

Et quomodo ex mente Synodi Trid. erit congrua sive sufficiens ut cura animarum laudabiliter exerceatur, si non sufficiat tot Sacerdotibus sustentandis, quot requiruntur ad Sacramenta exhibenda, aut cultum divinum celebrandum, cum cura animarum præcipue consistat in convenienti & debita administratione sacramentorum, & ut ad ea suscipienda populus convenienter instruatur, & disponatur, quod sine pluribus Sacerdotibus frequenter in una parochia fieri nequit.

Adhæc dum Ecclesia adeo sollicite inculcat, ut ex decimis proventibus Ecclesiarum parochialium incorporatarum ante omnia detur congrua portio Vicariis, qui curam earum Ecclesiarum sustinent, quid quæso aliud intendit quam providere, ne per Ecclesiarum parochialium incorporationem defectu temporalium, animarum cura negligatur, desintque Presbyteri, qui parochianis spiritualia ministrare sufficiant? igitur ex mente incorporantis Ecclesiarum parochialium proventus est, ut ex illis portio assignetur, quæ non tantum uni Parocho aut Vicario sit sufficiens, sed tot Presbyteris sufficiat, quot ad animarum curam laudabiliter exercendam, & parochianis spiritualia administranda sunt necessarii.

Igitur in casu proposito parochus & parochiani processerunt conformiter ad sacros Canones & Edictum Principum, deferendo querelas suas ad Senatum regium, ut hic defectum Ordinarii in assignanda & taxanda portione congrua sua auctoritate suppleret, ipseque Senatus jure merito querelas supplicantium admisit, & interveniente officio fiscali defectum Ordinarii congruentem portionem assignando provisionaliter supplevit, postquam ut minus summarie ipsi constitit per solum parochum curam animarum in ea parochia laudabiliter exerceri non posse.

Quod autem prætendunt Domini Vicarii, quod ad se tamquam Ordinarios spectet judicare, num in parochia præter parochum plures requirantur Presbyteri, ut cura animarum in ea laudabiliter exerceatur, verum est, quemadmodum & ipsa taxatio & assignatio portionis congruæ ad ipsos tamquam Ordinarios ex præcepto sacrorum Canonum, nec non Decreto Concilii Tridentini spectare dignoscitur, quod & citatum Edictum Alberti & Isabelæ *art. 15.* aperte supponit.

Nec vero minus verum est, quod sicuti Ordinarii in taxanda & assignanda portione congrua ipsius parochi possunt esse defectuosi, eo quod judicent portionem taxatam esse sufficientem, quæ tamen omnibus rite consideratis revera competens sive sufficiens non sit; ita quoque contingere queat, ut Ordinarii in assignanda aut taxanda portione congrua Presbyterorum subsidiariorum defectuosi reperiantur, eo quod Presbyteros subsidiarios judicent, non esse necessarios, ut cura animarum laudabiliter exerceatur, qui attento parochianorum numero, vel parochiæ extensione revera necessarii existunt.

Quemadmodum igitur parocho & parochianis ex Principum Edicto licitum est querelas suas ad Senatum regium deferre; si Ordinarii in taxanda vel assignanda portione congrua deprehendantur defectuosi, indubitanter eadem ratione ipsis patet recursus ad Senatum regium, si existiment ipsos Ordinarios in assignandis Presbyteris subsidiariis & portione congrua in eorum sustentationem defectuosos, quandoquidem defectu horum Presbyterorum, & portionis congruæ eis sustentandis necessariæ, salus animarum in evidens periculum adducatur, neque sine his cura animarum laudabiliter exerceri queat.

Ulterius eadem ratione, qua defectus Ordinariorum in adjungendis parocho Presbyteris subsidiariis præbet ex mente Edicti justam causam parochianis, querelas deferendi ad Senatum regium, præbet quoque justum titulum Senatui regio, ut conformiter ad Edictum Principum querelas parochianorum recipiat, & num justæ sint, examinet, & si defectum deprehendat, eumdem corrigat & suppleat.

Quapropter Senatus Brabantiæ ad querelas incolarum parochiæ Gelensis per Sententiam die 14. Martii anni 1684. declaravit necessarios esse in eadem parochia duos ultra pastorem vice-pastores sive Presbyteros subsidiarios, & condemnavit decimatores ejusdem parochiæ ad solvendam singulis hisce Presbyteris competentiam annuam 100. pataconum ultra accidentia; non obstante quod decimatores opposuissent proprie ad Vicarium Apostolicum Boscoducensem tamquam ordinarium spectare Presbyteros seu Vicerios ad curam parochiæ necessarios designare; ipsum vero hactenus non judicasse eos esse necessarios. Sententia integra refertur in appendice 2. ad tractatum de Jure Parochorum ad decimas.

Et sane cum præcipue ex numero communicantium, nec non ex amplitudine & extensione parochiæ, aliisque similibus circumstantiis judicium super necessitate Presbyterorum necessariorum, ut cura ani-

(a) Præclarum est, quod hac de re scripsit P. Cossartius in Epistola Conciliorum nuncupatoria Ludovico XIV. Regi Christianissimo, his verbis: „ Cum enim (Deus) tutores eos (Reges) curandis populorum bo„ nis instituerit: religionem certe, qua nihil est in omni bonorum genere „ præstantius, ipsorum tutelæ ante omnia commendavit. Hinc adeo summa „ iis divinitus delata potestas est; qua & reipublicæ cum imperio præessent „ & essent Ecclesiæ præsidio; ut eadem auctoritate & jura sancirent, & di„ vina tuerentur; haberetque rex Cælestis, quod ait Sixtus III. Pontifex, „ terrarum Reges suo numini fœderatos,

animarum laudabiliter exerceatur formandum sit ; non mirum si senatui regio hoc judicium saltem subsidiarie deferatur, quandoquidem de hisce circumstantiis æque facile ipsi senatores regii, atque ipsi ordinarii, informari, & ex illis judicium formare queant.

Quinimmo si expendatur quam ægre plerumque adducantur Prælati Abbates, Canonici, aliique decimarum possessores, ut convenientem portionem e suis decimis in Parochi & Presbyterorum honestam sustentationem convertendam dimittere & abdicare velint, facile apparebit in hac materia justius a regiis Senatoribus quam ab Ecclesiasticis judicibus, qui plerumque sunt decimarum possessores, esse sperandum, ut proinde non immerito Principes suis Consiliis detulerint auctoritatem, defectum Ordinariorum in hac materia supplendi, ne alias defectu congruæ portionis, passim Parochiæ decenti numero Presbyterorum, per quos laudabiliter cura animarum exerceatur, destituantur cum summo salutis animarum discrimine.

Igitur cum in præsenti casu senatui regio tum ex amplitudine Parochiæ & Parochianorum numero, tum ex testimonio majoris Scabinorum & Decani Christianitatis constaret solum Parochum non sufficere, ut cura animarum illius Parochiæ laudabiliter exerceatur, conformiter ad sacros Canones, & Edictum Principum, regius senatus interveniente officio fischalis, quin & eo supplicante provisionaliter portionem congruam subsidiario Presbytero sufficientem adjudicavit, ne pendente lite salus populi defectu ministrorum in discrimen adduceretur (a).

Resolutum Lovanii die hac 13. Decembris 1715. signatum,

Z. B. Van-Espen J. U. Doctor, & Professor.

DECRETUM CONSILII STATUS

De quo in præfata resolutione.

Vû l' avois du Conseili d' Hainault, Sa Majesté Imperiale & Catholique autorise le Suppliant de veiller pour que les Communauté soient dument pourvues des Ministres Ecclesiastiques pour leur servir dans leurs nécessités spirituelles, à quelle fin il pourra entendre les parties, & en cas de besoin se joindre avec elles pour faire telles représentations à notre Conseil d' Hainault, comme il jugera convenir, qui y disposera comme en justice appartiendra. Fait a Bruxelles le 7. de Settembre 1715.

(a) Quæstionem de competentia Pastorali erudite pertractavit Espenius supra in *Tractatu de jure Parochorum ad decimas & oblationes*, *cap.* 3. *hujus Tom. VI. pag.* 29. hujusmet editionis.

DISSERTATIO DE USURA.

XAMINABIMUS hic 1. quæ sit definitio ; quæ visio Usuræ?

2. Quo jure sit prohibita?

3. Variis regulis doctrinam moralem Christianam circa Usuram explicabimus.

4. De pœnis & obligationibus Usurariorum differemus.

ARTICULUS PRIMUS.

De definitione & divisione Usuræ.

USURA definitur lucrum ex mutuo exactum aut speratum.

Lucrum eo loci nihil aliud est quam accessio quævis ad sortem, sive summam capitalem, accessio, inquam, sive pecuniæ, sive rei pecunia æstimabilis ; ergo ille est Usurarius, qui ob pecunias alicui mutuo datas exigit ab eo has pecunias, & insuper alteram pecuniæ summam vi mutui : idem dicendum de eo, qui exigeret secundum S. Thomam vel munus a lingua, ut causæ patrocinium ; vel munus ab obsequio, id est servitia, in quibuscumque rebus inhibenda vel quæcumque munera, puta fructus, & alia id genus. E contra qui ex mutuo sperat, & intendit alicujus amicitiam & benevolentiam, is non est Usurarius, eo quod amicitia neque sit pecunia neque alia re, quæ pecuniam exequet, æstimabilis.

Lucrum porro, de quo agimus, exigitur ex mutuo ; quod ut inteligatur explicanda est mutui natura. Mutuum itaque definiri potest contractus, quo quis alteri rem suam ipso usu consumendam gratuito tradit eo animo, & ea lege, ut statim fiat accipientis, & ab eodem suo tempore mutuanti, eadem non quidem numero, sed specie seu valore restituatur.

1. Ergo mutuum versatur circa res, quæ consumuntur ipso usu, qualis est pecunia, frumentum, vinum, &c. Aliæ autem sunt res, quæ ipso usu non pereunt, sed permanent, ut domus, agri, vites, & alia immobilia, & mobilia ; quæ utenti non pereunt, ex quibus, & ex quorum usu emolumenta citra ullum Usuræ peccatum percipi possunt.

2. Traditio rei mutuo datæ debet esse gratuita, nihil enim mutuo dari potest sub alio onere, quam ut debito tempore simili specie mutuanti restituatur, juxta illud Christi *mutuum date, nihil inde sperantes.*

3. Denique est de ratione mutui, ut rei mutuo datæ dominium in mutatarium transferatur ; dicitur, inquit Justinianus, *lib.* 3. institutionum, *mutuum quia a me tibi datur, ut ex meo tuum fiat.* Quamobrem in mutuo necesse est, ut ille, qui dat, dominus sit, ut rei dominium in alterum transferre possit ; unde pupillus mutuum dare sine tutoris auctoritate non potest, quia ei sine tutoris auctoritate aliquid alienare non licet, neque tamen ad Usuram necessarium est ut lucrum exigatur, sufficit si speretur ; unde Usura dividitur in realem & mentalem ; exactio lucri ex mutuo spectat Usuram realem, quæ externo opere completur, spes vero lucri ex mutuo spectat Usuram mentalem, quæ in voluntate sistitur : V. G Joannes, qui probitatis & honestatis laudem ambit, Petro dat mutuo centum aureos post semestre reddendos, nulla facta cujuscumque pacti mentione ; sed intendit & sperat Petrum summæ capitali inter solutionem quinque aut sex aureos additurum, quod de facto præstat Petrus ; libenter Joannes sex illos aureos accipit, quos speraverat, mentalis Usuræ reus est, & ad restitutionem obligatur.

Usura rursus dividitur in apertam & palliatam. Aperta, est contractus mutui cum pacto expresso aliquid reddendi supra sortem ex vi mutui ; palliata vero committitur in contractu mutui revera formaliter non expressi, sed alterius contractus honesto prætextu velati ; sic v. g. hujus Usuræ reus est mercator, qui colorato justæ venditionis titulo supra sortem rigorosum pretium ut vocant, ob dilatam solutionem merces venditat, sicut & emptor, qui rem aliquam infra imum pretium emit, ob nempe anticipatam solutionem : uterque enim implicite dat mutuum & lucrum capit ex mutuo vi ipsius mutui. Sed de his postea uberius.

ARTICULUS II.

Quo Jure Usura sit prohibita?

CALVINUS, Carolus Molinæus, Salmasius, docuerunt usuram, si moderata sit, & non a pauperibus aut indigentibus exigatur, honestam ac justam esse, neque cum lege divina neque cum lege naturali pugnare.

PROPOSITIO (a).

Usura prohibita est Jure naturali, divino, & humano.

Probatur prima pars. Jus naturale quoad prima sua principia continetur in Decalogo, atqui Usura prohibetur in Decalogo, vetatur ubi furtum prohibetur, ut censent Magister sententiarum, S. Bonaventura, S. Thomas, & alii complures : nomine enim furti in lege prohibetur omnis illicita usurpatio rei alienæ ; porro Usura est illicita &c.

Rursus contra Jus naturæ pugnat rem eamdem bis vendere aut id vendere quod non est ; atqui Usurarii bis idem vendunt aut certe id vendunt, quod non est ; nam qui ex mutuo aliquam accessionem ad sortem exigit vel illam exigit ex vi mutui ; vel ex vi usus ipsius : atqui si vi mutui exigat, duplicem compensationem ex una eademque re exigit, sive bis eamdem rem vendit ; si quidem & totam sortem exigit, & præterea accessionem ad sortem, sive Usuras. Si vere exigat ex vi ipsius Usus, jam vendit id quod revera non est ; nam Usus pecuniæ sive rei alterius mutuo datæ, ab ipsa separari nequit ; itaque sicut is, qui seorsim vellet vendere vinum v. g. & vini usum, peccaret contra rationem & Jus naturale, quia rem eamdem bis vendere vellet, aut saltem venderet quod revera non est. Quapropter qui Usuras accipit ex vi mutui, is aperte Jus naturale violat & evertit.

Hinc vel ipsimet Ethnici solo lumine naturali ducti agnovere Usuram esse injustam : " similia sunt, inquit Aristoteles, *tit.* 1. „ *politicon c.* 7. ea quæ gignuntur iis quæ gignunt ac procreant ; „ in fœnore autem pecunia pecuniæ partus est ; quamobrem hæc „ ipsa quærendæ pecuniæ ratio maxime omnium abhorret a na- „ tura, Seneca *lib.* 7. *De Beneficiis* ait, quid fœnus, & Calen- „ darium, & usura, nisi humanæ cupiditatis extra naturam „ quæsita nomina ". Sanctus Ambrosius lib. de Tobia *cap.* 4. refert ex Catone fœnerari nihil aliud esse quam hominem occidere. " Quid est fœnerari, inquiebat Cato, hominem occidere.

Probatur secunda pars 1. ex veteri Testamento. *Exodi cap.* 22. *vers.* 25. " Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, „ qui habitat tecum ; non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimet. Et *Deut. cap.* 23. *vers.* 19. " non fœnerabis fra- „ tri tuo ad Usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet „ aliam rem ". Ezechielis *cap.* 18. *vers.* 5. " Vir si fuerit ju- „ stus, & fecerit judicium & justitiam . . . . ad usuram non „ com-

(a) In hac, quæ publici juris fit, dissertatione, scholarum Theologicarum rationem tentavit Espenius, quam in cæteris suis operibus non observavit. In lucem prodit istud opusculum, uti junior Espenius Canonum Professor illud suis alumnis dictavit. Hujus aliquando mens extitit ; ut in Canonum scientia profitenda methodum scholasticam sectaretur : at deprehendens quod Canonistis ac Jurisconsultis Lovaniensibus ista methodus non arrideret, eam deseruit ; ut illorum docendi viam, quam primum inierat, prosequeretur. In ratione scholarum Theologicarum adhibenda, vix unum aut mensem alterum insumpsit

„ commodaverit, & amplius non acceperit .... hic justus est, „ vita vivet, ait Dominus: .... quod si genuerit filium latro- „ nem ad Usuram dantem & amplius accipientem ... cum uni- „ versa hæc detestanda fecerit, morte morietur.

Eadem secunda pars probatur 2. ex novo Testamento. Christus apud Lucam *cap.* 6. sic loquitur, *Si mutuum dederitis his, a quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? nam & Peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia ... mutuum date nihil inde sperantes ... & erit merces vestra multa & eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos.* Ex quibus verbis sic confici potest argumentum. Qui vult ut Christiani mutuum dent etiam iis, a quibus ne quidem sortem recipere sperant, ille sane prohibet, ne iidem Christiani aliquid supra sortem recipiant: atqui id vult Christus, ut patet ex verbis modo laudatis; prohibet igitur, ne Christiani aliquid supra sortem recipiant, sive sint Usurarii. Et sane, qui legem non solvere, sed adimplere venit, qui vult ut justitia nostra abundet plusquam Scribarum & Pharisæorum, ille sane non premittit in novo, quod prohibitum fuit in veteri Testamento: atqui, ut modo vidimus, usura plane prohibita fuit in veteri Testamento; ergo Christus eam prohibuit in novo Testamento his verbis, *mutuum date nihil inde sperantes.*

Probatur tertia pars: scilicet Usuram esse prohibitam Jure humano. Concilium Nicænum I. Can. 7. Clericos Usurarios de Clero & omni gradu Ecclesiastico dejicit: idipsum constat ex infinitis prope aliis Conciliis, Eliberitano *cap.* 2. Arelatensi 1. Carthaginensi 3. Turonensi 3. &c. quin & vel ipsimet Pagani usuram olim prohibuere suis legibus. Auctor est Cornelius Tacitus *lib.* 6. *Annalium*, Usuram moderatam primo, toleratam fuisse apud veteres Romanos, sed labentibus annis prorsus fuisse rescissam: *postremo, inquit vetita Usura multis plebiscitis obviam itum fraudibus; quæ toties repressæ miras per artes rursum oriebantur*, Quam severis legibus Usurarios coercuerint Reges Galliarum, patet ex edictis S. Ludovici, Philippi IV. Caroli IX. Henrici III. &c.

Dices 1. nedum Usura prohibita sit Jure aut naturali, aut divino, immo ab ipsomet Deo permittitur; nam Deuteronomii 23. *cap. vers.* 19. *non fœnerabis fratri tuo ad Usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno*: ergo permissa erat Usura Judæis respectu alienorum, idque Deo ipso permittente.

Respondent quamplurimi Theologi post S. Thomam, nusquam Usuram ita Judæis fuisse permissam, ut eam exercendo, etiam respectu alienigenarum, crimine vacarent. *Dicendum, inquit S. Thomas* 2. 2. quest. 78. art. 1. ad 2. *quod Judæis prohibitum fuerit accipere Usuram a fratribus suis, scilicet Judæis; per quod datur intelligi, quod accipere Usuram a quocumque homine sit simpliciter malum; debemus enim habere omnem hominem quasi proximum, & præcipue in statu Evangelii, ad quod omnes vocantur, unde in* Psalm. 14. *absolute dicitur*; qui pecuniam suam non dedit ad Usuram ... *quod autem ab extraneis Usuram acciperent non fuit eis concessum quasi licitum, sed permissum, ad majus malum vitandum; ne scilicet a Judæis Deum colentibus Usuras acciperent, propter avaritiam, cui dediti erant.*

Respondent alii, S. Ambrosium aliter & quidem probabilius, ut, mihi videtur, explicare, quomodo Judæis ab alieno Usuras exigere permissum fuerit. Sic enim loquitur *lib. de Tobia cap.* 15. *Legis ipsius verba considera*; fratri tuo, *inquit*, non fœnerabis ad Usuram, sed ab alienigena exiges; *quis erat tunc alienigena, nisi Amalec, nisi Amorrhæus, nisi hostes? ibi, inquit Usuram exige, cui merito nocere desideras, cui Jure inferuntur arma, huic legitime indicuntur Usuræ, quem bello non potes facile vincere, de hoc centesima cito potes vindicare te; ab hoc Usuram exige, quem non sit crimen occidere.* Et infra: *Ergo ubi Jus belli, ibi etiam Jus Usuræ.* Ex quo sequitur Deum utpote mortis bonorumque hominum supremum arbitrium, eam fecisse Judæis potestatem, ut sicut hostes suos occidere jure poterant, sic ab eis Usuras exigere.

Dices 2. quoties vetus Testamentum prohibet Usuram, hanc duntaxat prohibet respectu pauperum: *si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, inquit Deus ipse* Exodi 22. *non urgebis eum quasi exactor, nec Usuris opprimes.* Ergo licita est Usura respectu divitum.

Respondeo 1. negando antecedens. Nam ut antea advertebat S. Thomas in Psalmum 14. absolute dicitur, *qui pecuniam suam non dedit ad Usuram*, & Ezec. cap. 18. *Vir si justus fuerit, & fecerit, judicium & justitiam ... ad Usuram non commodaverit, & amplius non acceperit*, &c. quæ verba, utpote generalia, sese tum ad divites, tum ad pauperes extendunt.

Respond. 2. pauperem loco Exodi laudato in exemplum positum esse; nam nonnisi fere pauperes mutuum ab aliis accipiunt; unde sensus est, si pecuniam tuam mutuo dederis Judæis præsertim pauperibus, hos, utpote qui sunt populus meus, Usuris non opprimes.

Dices 3. Montes pietatis, ut vocant, sunt fœneratitii, & tamen permittuntur legibus tum Ecclesiasticis, tum civilibus; igitur omnis Usura legibus humanis prohibita non est.

Antequam respondeatur, observandum Montem pietatis nihil aliud esse, præter quandam pecuniæ summam, aut aliarum rerum usu consumendarum, ex publico ærario, vel aliunde conflatam, ut ex ea mutuum detur pauperibus, ea lege ut modicum quid ultra sortem pensitent pro Montis indemnitate, nisi aliter eidem indemnitati prospectu fuerit: huic Monti definitæ sunt nonnullæ conditiones, quarum 1. hæc est, ut pecunia, vel frumentum non detur mutuo, nisi ad certum & determinatum tempus, v. g. ad medium, aut integrum annum, 2. Ut non detur mutuum sine pignore, quia periculum foret, ne plures debitum non redderent. 3. Ut evoluto solutionis termino pignora non repetita vendantur, & si ad illud pretium pervenerint, quo & debito Montis, expensisque satisfieri queat, quod excrescit, restituatur Dominis. 4. Ut ab iis, qui mutuum accipiunt, modicum quid recipiatur ultra sortem.

His positis respondeo falso asseri Montes pietatis esse fœneratitios. Quod enim in iis ultra sortem exigitur & percipitur ratione mutui, sed pro expensis, ut scilicet Montium indemnitati consulatur; declaramus, inquit Leo X. sacro approbante Concilio Lateranensi, Montes pietatis ... in quibus pro eorum impensis & indemnitate aliquid moderatum; ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerum ad illorum conservationem pertinentium, pro eorum indemnitate duntaxat ultra sortem absque lucro eorumdem Montium recipitur, nec speciem mali præferre, nec peccandi incentivum præbere.

Dices 4. Ratio desumpta ex sterilitate pecuniæ omnino futilis est, siquidem nec ex ipso rerum frugiferarum mutuo aliquid ultra sortem exigere liceat.

Respondeo: tametsi pecunia & res frugiferæ, puta frumentum, in eo secernantur ab invicem, quod pecunia suapte natura sit sterilis, non item frumentum, in eo tamen conveniunt, cum mutuo dantur, quod sterilescant; cum enim per mutuationem transferantur in alterius dominium, ea in mutuatarii commodum & emolumentum cedere necesse est, juxta indubitatam hanc utriusque Juris regulam: res fructificat Domino. Quæmadmodum ergo iniquum est ex re suapte natura sterili, qua talis est, fructum exigere; ita & iniquus est, qui ex pecunia mutuo data, & eo nomine sterili, aliquid ultra sortem exigit.

Dices 5. Falsum omnino est in mutuo vendi id quod non est; nam prædium v. g. quod ex pecunia mutuo accepta emitur, est aliquid subsistens; atque adeo pecunia semper subsistit, si non specie saltem in predio æquivalente.

At respondetur, quod pecunia desierit esse illius, qui hanc mutuo dedit, tum quoad dominium, tum quoad usum: sive ergo penes debitorem in specie remaneat; sive in rem alteram, eamque solidam & permanentem fuerit commutata, respectu creditoris habet quasi non esset, si quidem ejus amplius non est, atque ita verum est eum vendere rem, quæ habito ad eum respectu in nihilum interiit.

Dices 6. Contractus in constituendis annuis reditibus, sive censibus celebrari solitus, est merum mutuum, nec tamen illicitus est ejusmodi contractus, ergo licet contractum inire, quo ex mutuo aliquid ultra sortem percipiatur.

Negatur antecedens. Constitutio siquidem census annui est verus venditionis & emptionis contractus, quo magna pecuniæ summa semel numerata & soluta jus emitur percipiendæ annuæ pensionis, sive annui reditus; qui autem hunc censum emit, sortem in perpetuum alienat, eamque sic in alterum transfert, ut ipsi non liceat eam repetere, neque compellere possit venditorem ad eam refundendam, sed solum ad solvendum annuas pensiones, ad quas percipiendas emptor jus acquisivit, numerato pretio: ea æ contra mutui natura est, ut sors repeti possit, cum creditor illius dominium in debitorem non transferat, nisi ea lege ut sibi reddatur.

Nec refert, quod emptor post longam annorum seriem tandem plus accipiat quam dederit, quod enim ultra sortem recipit, non ex mutuo recipit, sed ex emptione; alioquin dicendum foret emptionem prædiorum fœneratitiam esse; siquidem fructus, quos percipit emptor post plures annos, superant pretium, quo prædia empta sunt.

Non diffitemur tamen plures conditiones requiri, ut illi contractus ab omni Usuræ labe ac suspicione immunes sint.

Prima & præcipua hæc est, ut pretium sit justum, quale censetur illud, quod lege sive Regis Constitutionibus sancitum est.

Secunda; ut venditor rem unam aut plures assignare possit, super quibus census constituatur, quæ quidem tanti sint valoris, ut ad censum quotannis solvendum sufficiant, nec aliis censibus aut oneribus sint impeditæ, alioquin venderetur id, quod non est, aut quod vendi non potest.

Tertia, ut res, super qua census constituitur, sit in libera dispositione constituentis: nam secundum Juris regulam, nemo plus Juris in alterum transferre potest, quam ipse habet; ideoque non potest maritus sine uxoris consensu constituere censum in fundo dotali.

Quarta in censu mere reali, si res, super qua census est constitutus, pereat, aut sterilis evadat sine culpa censuarii, sive in totum sive pro parte, cessat vel in totum vel pro rata parte obligatio census: dixi *in censu mere reali*: triplex enim distinguitur census, realis, personalis, & mixtus: realis est jus percipiendæ annuæ pensionis ex re alterius frugifera, v. g. ex domo, agro, prato, &c. personalis est, qui fundatur in persona, ejusque labore & industria: mixtus denique est is, qui super re simul & persona constituitur. De censu personali & mixto hæc sententia haberi potest. Si census personalis sit aut mixtus, ita ut res locum habeat pignoris seu hypothecæ, census non extinguitur pereunte re, super qua constitutus est. Cum ea sit natura pignoris & hypothecæ, ut etiam si perierint, debitor tamen ad solvendum maneat obligatus.

Quinta conditio est, ut venditor census possit eum extinguere omni tempore cum libuerit, non obstante quacumque præscriptione etiam immemorabilis temporis, nec etiam impedientibus pactis directe aut indirecte redimendi facultatem auferentibus. Dominus autem sive emptor census non potest cogere venditorem ad redemptionem: ita sentiunt Theologi morales, qui de Usura accurate scripserunt. Cæterum quod ibi diximus de censu constituendo, id tam debet intelligi de censu vitalitio & temporali, quam de censu perpetuo.

Dices 7. Usura moderata proximo est utilis, Reipublicæ favet, ex ea regna & Respublicæ maxime efflorescunt; non igitur lædit charitatem, ac proinde nulla lege prohibita est.

Respon-

Respondeo, non ad utilitates nostras, commodaque temporalia lex Dei inflectenda est, sed secundum illam judicandum an justum sit, quod nobis utile, commodumque videtur: prohibet Deus, ne Usura exerceatur, jubet Christus ut mutuum gratis detur; mutuum date nihil inde sperantes. Sileat itaque Deo jubente cupiditas; quid revolvis, inquiebat olim Tertullianus *lib. de Pœnitentia cap. 4. Deus præcipit, ad exhibitionem obsequii prior est majestas divinæ potestatis; prior est auctoritas imperantis, quam utilitas servientis.* Præterea negamus Usuram esse Reipublicæ utilem, unde Gallicani Præsules in conventu Melodunensis congregati ajunt: *Usuram lienis instar inflati, & totum corpus macidum efficientis, omnem Rempublicam enervare.* Et sane ab utilibus & necessariis artibus & negotiis homines abducit negotium fœneratitium, quo nullum facilius est certiorisque lucri: præterea negotio fœneratitio Reipublicæ status perturbatur, cum æqualitatem dati & accepti non servet, ut necesse sit creditores crescere, debitores minui, omniumque facultates tractu temporis a fœneratoribus exhauriri.

At urgebis: inde fiet ut fœneratores nunquam mutuo daturi sint pauperibus, sicque grave detrimentum orietur ex nostra doctrina.

Hanc olim objectionem sibi proposuit S. Gregorius Nissenus in oratione in Usurarios elaborata: ut hanc difficultatem solvat, inducit fœnatores ita loquentes, *ergo a mutuo dando supersedebimus, & quam vitam agente inopes & afflicti?* his sic respondet S. Doctor. *Digna profecto moribus istorum oratio, conveniesque objectio iis, qui divitiarum tenebris obnubilati sunt .... ego quidem primum dandum & donandum esse prædico deinde ad mutuum quoque exortor; altera enim donationis species est mutuum: sed addo hoc dandum esse sine fœnore, & Usuraria exactione, & eo modo quo divina oracula præstare præcipiunt: æque enim obnoxius est pœnæ, qui non dat mutuum, ac ille qui dat suo fœnoris onere.*

Dices 8. In Cambio licet aliquid exigere supra sortem: ergo & in mutuo.

Respondeo negando consequentiam; nam magnum est discrimen inter lucrum, quod ex mutuo, & lucrum quod ex Cambio percipitur: ut illud intelligatur; hæc Cambii definitio permitti debet. Cambium dicitur permutatio negotiatoria pecuniæ cum pecunia. Itaque qui in mutuo solvit incrementum sortis, ille est qui mutuum sumit: in Cambio autem qui tradit pecuniam permutandam, vel transmittendam, mercedem aliquam solvit Campsori, sive nummulario, ob onera quæ ipsi incumbunt, pretio certe æstimanda: quippe qui pecuniæ varias species semper paratas habere debeat, collibisticas litteras scribere, vernacule *lettres de change* (*a*), damnum interdum pati ob minorem valorem specierum in variis Regionibus, curam, laborem, periculum suscipere transmittendæ pecuniæ, & asservandæ Campsario, ministris, quorum opera indiget, mercedem solvere; at onera, quæ mutuum danti incumbunt, ipsi mutuo ita cohærent, ut ab eo sint inseparabilia. Quapropter sicut mutuum debet omnino esse gratuitum; uti Christus testatus est & imperavit, *Lucæ cap. 6. vers. 35.* his verbis: *mutuum date, nihil inde sperante: & erit merces vestra multa, & eritis filii Altissimi*: ita onera cum mutuo conjuncta gratis suscipi debent.

Cambii tamen genus esse aliquod usurarium negari non potest. Scilicet geminum assignatur Cambium, reale nempe & siccum. Cambium reale est legitima pecuniarum permutatio: hoc Cambium subdividitur in minutum & locale: minutum est de manu ad manum permutatio pecuniarum diversæ rationis; puta aureæ cum argentea vel ærea, majoris cum minutiori, vetitæ cum legitima, detritæ cum integra & proba, antiquæ cum nova, externæ cum vernacula: Cambium locale est permutatio pecuniæ Præsentis cum absente, quæ, ut plurimum, fit per litteras collibisticas; utrumque autem hoc Cambium legitimum est, ob titulum legitimum exigendi aliquid supra sortem, quem Campsor sibi jure vendicat.

At Cambium, quod dicitur siccum, ita nominatum quod humore sive justo percipiendi lucri titulo careat ut loquuntur Canonistæ, est verum mutuum Cambii realis velamine obtectum, quo scilicet Campsor alicui his pecuniis indigenti dat summam pecuniæ confictis litteris ad locum distantem, ad quem tamen non mittuntur, cum certum habeat, nullum ibi Campsoris agentem residere, nec pecuniam illic numerandam postulet, sed hic numeratam mutuetur; quin Cambium illud falsi nominis sit Usurarium, negari non potest, cum in eo detur summa quædam pecuniæ, ut postmodum tota recipiatur cum lucro, cujus exigendi, aut recipiendi nullum titulum habet Campsor ille fraudulentus: & ideo Cambium illud damnatum fuit a Pio V. in Constitutione, quæ incipit *Meam*.

ARTICULUS III.

Proponuntur variæ regulæ, quibus doctrina Christiana circa usuram explicatur.

PRIMA REGULA: ratione damni emergentis licet aliquid accipere supra sortem citra Usuram.

Explicatur hæc regula, damnum emergens illud est, quod quis incurrit dando mutuum, quodque non incurreret, si abstineret a dando mutuo: porro nemo, cæteris paribus, cum proprio damno alteri succurrere tenetur; at quædam sunt conditiones requisitæ, ut damnum emergens vere eximat ab Usura.

Prima conditio hæc est; ut mutuum certa sit ac vera causa damni, non autem culpa mutuantis; quippe in tantum licet damnum illud emergens in pactum deducere, in quantum mutuator damnum patitur ob mutuum.

Secunda; ut non deducatur in pactum aliquid supra damnum illud emergens, si quidem, quod acciperetur, ultra ejusmodi damnum, non propter illud, sed vi mutui acciperetur, adeoque illicitum & Usurarium esset.

Tertia denique; ut mutuatarius præmoneatur de damno emergente. Itaque contractus tempore deducendum est in pactum damnum illud, quod ex mutuo mutuanti vel reipsa emersit, vel probabiliter emersurum est. Hinc si propter moram debitoris in solvendo, v. g. cum debitor præfixo tempore non solvit, creditor, qui patitur aliquod damnum, potest illud repetere ab ipso debitore, & cum tanta æquitate, ut debitor illud ipsum damnum etiam in foro conscientiæ resarcire teneatur.

REGULA II. Ratione lucri cessantis aliquid licite supra sortem accipi potest. Lucrum cessans accidere dicitur, cum quis privatur lucro, quod de præsenti & proxime facturus erat, nisi mutuas dedisset pecunias, quarum adjumento illud haud dubie consecuturus erat: ideoque dicitur cessans, eo quod fieri nequeat, & cesset ob mutuum datum. Hæc autem sunt necessaria, ut ratio lucri cessantis eum ab Usura eximat, qui præter sortem aliquid accipit.

1. Ut res mutuo data negotiationi sit exposita, aut proxime ad negotiationem parata sit destinatione sincera non palliata; non sufficit igitur quod pecunia negotiationi potuerit exponi, quoniam illa potentia remota est, cujus nulla ratio habetur, ut lucrum interceptum propter mutuum censeatur.

2. Ut nullam aliam pecuniam otiosam habeat creditor, quæ in locum ejus, quæ mutuo data est, possit substitui ad negotiationem quæ imminet. Attamen, Cabassutio teste, ea non est dicenda otiosa pecunia quæ in alios eventus gravi ex causa est seposita, talis est ea, quæ familiæ sustentationi, filiorum doti ac inopinati casibus vitandis destinata est.

3. Ut lucrum viro prudenti probabile appareat, nec satis est quod sit mere possibile.

4. Ut pericula, damna, labores, impensæ deducantur, antequam lucri cessantis compensatio exigatur ac percipiatur a debitore.

5. Denique is non potest uti ratione lucri cessantis, qui idcirco a negotiatione pecuniam retrahit, ut ea mutuo det ad *interesse*, ut loquuntur Canonistæ: quia scilicet nonnisi ad proprium commodum spectat, & eum certo lucro malvult mutuari, quam cum incerti lucri spe negotiari.

Regula III. Propter periculum aliquando licet aliquid accipere supra sortem, aliquando non licet.

Scilicet duplex distinguitur periculum, unum facti, quod est mutuo intrinsecum, & ab eo indivulsum; aliud juris, quod est mutuo extrinsecum, quodque ab eo separari potest; propter periculum facti aliquid ultra sortem exigere Usura est, cum enim mutuum sit ex se gratuitum, quidquid mutuo intrinsece cohæret, debet pariter esse gratuitum, Porro periculum facti, mutuo intrinsece cohæret, siquidem res mutuo data, & in dominium debitoris transiens variis fortunæ casibus est exposita, fierique potest ut ipse debitor ad inopiam redactus æri alieno solvendo impar fiat: igitur vi illius periculi nihil ultra sortem exigi debet, alioquin nullum prorsus mutuum foret Usurarium; præterea si propter illud periculum facti liceret Usuras exigere, tunc plus exigendum esset a pauperibus, quam a divitibus: quia res mutuo data majori est in periculo apud pauperes, quam apud divites. Id autem nequidem Usuræ patroni dixerint.

At vero propter periculum Juris, quod mutuo penitus extrinsecum est, creditor aliquid ultra sortem sine Usuræ vitio exigere potest a debitore; siquidem onus aliquod pretio æstimandum præter officia ac jura mutui suscipit, ipsumque debitorem omni periculo & obligatione solvendi liberat, si res mutuo data casu pereat: cum tamen periculum rei mutuo datæ debitorem sequi deberet, in cujus dominium translata est.

Hinc necesse est ut periculum, quod creditor suscipit, non sit vanum, illusorium, & in fraudem legis excogitatum, & ipse debitor ad pactum illud mutuo adjiciendum non cogatur a creditore, sed illud ipsum potius postulet, cum mutuum sumit tamquam rebus suis opportunum.

Hinc si quis gratis & libere summam pecuniæ navigio trans mare ferendam naviganti mutuo det, & deinde remota omni fœnoris intentione, recipiat in se periculum illius pecuniæ, potest ultra sortem aliquid recipere ratione suscepti periculi & assecurationis, cujus virtute tenetur navigantem indemnem servare in omnem eventum fortuitum, ita ut si pecunia citra navigantis culpam pereat, ipsi mutuanti pereat. Idem dicendum de eo, qui pecuniam mutuo dat iis, qui hanc per loca periculis plena & prædonibus infesta deportare debent. Jam vero qui suscipit in se periculum pecuniæ mutuatæ aut mercium vehendarum per mare aut alia loca periculis infesta, non tenetur de periculo & damno, quod incurritur ex culpa vehentis aut alterius, sed tantum in casibus fortuitis: hujusmodi autem hominum culpa deprehenditur ex inassuetis & prohibiti loci navigatione, ac rerum prohibitarum deportatione, quarum ratione bona deportata fisco addicuntur.

Hinc explicari potest caput *Naviganti* quod est Gregorii IX. responsum: *Naviganti, inquit, vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, pro eo quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid supra sortem; Usurarius est censendus.* Verba hæc (*pro eo quod*) non denotant causam susceptionis lucri, sed causam mutuandi; adeo ut si quis mutuo det ea lege & conditione, ut periculum in se suscipiat, aliter non mutuo daturus, indeque aliquid supra sortem exigat; jam tum fit Usurarius, quia ex mutuo vult consequi lucrum mediante saltem ratione periculi. Porro mutuator non debet compellere mutuatarium ad suscipiendum se ipsum pro assecu-

(*a*) Itali vocant *Lettere di Cambio, o Cambiali.*

assecuratore & fidejussore, sed mutuatario debet relinquere libertatem eligendi quem velit.

Hic autem advertendum, quod si quis dixerit se non recipere aliquid ultra sortem ratione mutui, sed ratione periculi, nihilominus in foro exteriore judicabitur Usurarius: quia forum externum Ecclesiasticum tunc de externa tantum actione non de interna judicat. Suæ enim intentionis, cum nemo homo testis sit præter ipsum hominem, semper diceret creditor intentionem suam rectam extitisse, seque mutuum fuisse daturum quamvis hujusmodi pactio non intercessisset, sicut ergo ubi pecunia data est pro electione ad dignitatem Ecclesiasticam electores judicantur simoniaci, etiamsi ad hanc electionem faciendam negent se invitatos fuisse ob pecuniam; ita non est audiendus creditor dicens se non moveri ad exigendum aliquid ultra sortem ratione mutui, qui alias mutuum erat daturus, ac ratione duntaxat periculi: verum in foro conscientiæ, si creditor dicat se mutuo non dedisse eo fine, ut aliquid vi mutui lucraretur, sed periculo suo duntaxat consuluisse, tunc ipsi fides est adhibenda.

Regula IV. Quibusdam observatis conditionibus, aliquid ultra sortem, conventionalis pœnæ titulo a debitore moroso exigere licet.

Tunc nempe non vi mutui id ixigitur, sed ratione aut damni emergentis, aut lucri cessantis, aut saltem intentionis corrigendæ debitoris negligentiæ & moræ præcipuæ autem conditiones requisitæ hæ sunt,

1. Pœna, de qua infligenda conveniunt & mutuator & mutuatarius, debet esse moderata.

2. Non imponatur in fraudem, quod tunc fit cum mutuator probabiliter judicat, mutuatarium non fore solvendo parem constituto tempore.

3. Debitor debet esse in culpabili mora solvendi, ut aliquid possit ab eo exigi, nisi tamen aliud postulet, aut damnum emergens aut lucrum cessans.

4. Tandem debitor non tenetur solvere conventionalem pœnam, nisi post sententiam judicis, saltem juxta leges Imperii Gallicani: id enim statutum fuit Aurelianensi constitutione Caroli IX. art. 60.

Regula V. Pactum legis commissoriæ Usurarium est.

Pactum illud in eo positum est, ut creditor pignus accipiat pro mutuo vel alio debito, ea conditione, ut si debitor præfixo tempore non solvat, pignus illud fiat ipsius creditoris. Lex autem hæc vocatur commissoria, eo quod si debitor non solvat statuto tempore incidat in commissum; hoc est amittat Jus rei suæ possidendæ ob culpam, quam dilata solutione admisit. Porro pactum illud ita est injustum, ut tum Jure Canonico tum Jure civili fuerit reprobatum.

Hinc qui mutuo dat pecuniam indigenti, & recipit ab eo frugiferum pignus pro securitate, debet computare fructus, quos interim recipit in sortem. Proindeque cum fructus ex pignore percepti vel etiam culpa & negligentia supina creditoris non percepti adæquent ipsam sortem, jam mutuator tenetur reddere pignus mutuatario, nec potest sine Usura repetere capitale: *Dilectioni vestræ mandamus, inquit Alexander III. ad Abbatem & Fratres S. Laurentii, quatenus si terram ipso titulo pignoris detinetis, & de fructibus ejus sortem recepistis, prædictam terram Clerico memorato reddatis, nisi terra ipsa de feudo sit Monasterii.*

Hæc ultima Alexandri III. verba indicant aliter judicandum esse de feudis, ac de aliis rebus oppigneratis. Feudum autem, juxta Cujacium relatum in Glossario ad scriptores mediæ & infimæ latinitatis, est jus in prædio alieno in perpetuum utendi, fruendi eo, quod pro beneficio Dominus dat, ea lege, ut qui accipit, sibi fidem & militiæ munus, aliudve servitium exhibeat: hæc autem est nativa feudorum conditio, ut cum loco pignoris ad verum propriumque Dominum redierint, fructus ex iis percepti non computentur in sortem, quia iis utitur Dominus tamquam re propria. Nam ante oppignerationem, directum habebat feudi dominium; & post oppignerationem dominium utile cum directo conjungitur: ergo fructus feudi ad Dominum revera pertinent, modo tamen vassallus sive feudatarius absolvatur ab omni onere servitii, cui adstringebatur vi feudi. Ita Innocentius III.

Regula VI. Fidejussio justus est titulus aliquid supra sortem accipiendi, cum fidejussor aliquid detrimenti patitur ex fidejussione.

Moneatis, inquit Lucius III. cap. Pervenit, *eosdem, ut memorato Clerico pecuniam, quam pro iis solvit, restituant; ipsumque servent indemnem, & damna etiam, quæ propter hoc pertulit, resarciant.*

Loquitur ibi de Clerico fidejussore, qui compulsus fuerat solvere Usuras pro debitore; ideo illum ab ipso indemnem servari oportere, summus Pontifex declaravit, ne is ex eo quod præmium merebatur, afficeretur damno, nam fidejussor in eo casu non repetit usuras solutas creditori, tamquam Usuras quia nullum inde reportat lucrum, sed tamquam damnum; quod in debitoris gratiam & commodum pertulit, quod quidem jure repeti potest.

Regula VII. Positis quibusdam conditionibus, venditio cum pacto de retrovendendo licita est, & ab Usura immunis.

Quod sit licita, patet ex Levitici *cap.* 25. ubi sic Deus populum suum alloquitur: *cuncta regio possessionis vestræ sub redemptionis conditione vendetur.* Quia autem in illa venditione rei sic venditæ dominium transfertur in emptorem, propterea fructus ut rei suæ jure percipit, donec redemptio facta sit a venditore.

Hæ autem conditiones requiruntur ut justa sit illa venditio.

1. Ut res vendita vere ad emptoris proprietatem & dominium pertineat, qua in re a contractu pigneratio secernitur, in quo rei in pignus traditæ dominium penes pignerantem remanet, adeo ut omnis ejus proventus non ad creditorem pignus accipientem, sed ad debitorem suum fundum in pignus dantem pertineat.

2. Ut venditionis pretium non sit tenue & exiguum, sed rei cum ista redemptionis facultate venditæ valori respondeat.

3. Ut nullum sit pactum de re majori pretio retinenda, quam empta sit.

Contra hanc regulam sic explicatam objicitur locus petitus *ex Levitici cap. 25. Sin autem (ait Dominus) non habuerit proximum, & ipse pretium ad redimendum potuerit invenire, computabatur fructus ex eo tempore quo vendidit, & quod reliquum est reddet emptori, sicque recipiet possessionem suam.*

Putarem ego hanc legem non esse stricti juris, sed potius benignitatis, & in favorem pauperum; ut nempe ad possessiones suas facilius possint redire; ita tamen ut si agatur de stricto jure absque læsione justitiæ possint fructus percipi ab eo, qui rem venalem emit.

Alii respondent hanc legem judicialem abrogatam fuisse per Christum; ideoque nec obligare in foro conscientiæ; ita S. Thomas 1. 2. *quæst.* 104. *art.* 3.

Tria autem hic sunt observanda. I. Venditionem aut agri, aut alterius rei immobilis non eo præcise esse Usurariam, quod emptor determinet tempus, intra quod venditor eam redimere possit extra quod amplius redimere nequeat: etenim in Levitico *cap.* 35. definitur domum intra urbis muros venditam posse redimi per solidum annum, quo spatio præterito, redimi nullatenus poterit, neque etiam in Jubilæo.

II. Venditionem non reddi Usurariam præcise ex pacto, quod res non possit redimi nisi post certum tempus, v. g. post septennium aut decennium, quia emptor exempli causa vult proprio suo sumptu meliorem, feracioremque reddere possessionem; potest itaque opponere pactum, ut infra tempus, quo suæ indemnitati consulere possit, non redimatur.

III. Denique quando venditor & emptor pactioni de retrovendendo nullum certum adjecere tempus, sed duntaxat in id uno animo convenere, ut venditor rem venditam, restituto venditionis pretio, redimere posset, tunc redimendi facultas ultra 30. annorum spatium non sese extendit, quia nempe præscriptio hoc spatio continetur; est autem præscriptio, acquisitio vel adeptio dominii utilis, vel directi rei alienæ per continuationem possessionis bonæ fidei spatio temporis a lege definiti.

Regula VIII. Usura est alicui præsentem pecuniam quærenti quippiam carius vendere, ut statim a venditore per se, vel per interpositam personam vilius ematur. Hæc regula desumpta est ex Concilio Burdigalensi celebrato an. 1583. quam autem sit vera patet ex eo quod in hujusmodi contractu mutuum virtuale seu interpretativum delitescat, ex quo aliquid extra sortem exigitur ac percipitur. Hunc contrarium recentiores casuum arbitri *Mohatra* vocant; composito vel ad ludibrium vel ad terrorem nomine; sic autem fit ille contractus: indigens quis viginti aureis emit equum 30. aureis post annum integrum venditori solvendis. 2. Eumdem equum venditori mox revendit viginti aureis, sed præsentibus & numeratis: simplex hujus contractus expositio abunde ejusdem injustitiam detegit.

Regula IX. Nemo rem aliquam ob dilatam solutionem carius debet vendere justo pretio.

Ita Urbanus III. *cap. Consuluit.* Concilium Mediolanense I. sub S. Carolo, Concilium Burdigalense modo laudatum.

Quædam tamen exceptiones afferuntur a Theologis.

1. Quidem asserunt ratione lucri cessantis & damni emergentis licitum esse merces carius justo pretio vendere ob dilatam solutionem.

2. Qui rem suam, inquiunt, v. g. triticum, vinum, aut aliquid id genus servaturus erat in tempus illud, quo verisimiliter pluris quam nunc, erat valitura, vendit nunc, emptore efflagitante, potest remota omni fraude & servatis servandis, vendere pluris, quam nunc valeat, eo nimirum pretio quo verisimiliter est valitura, eo tempore in quod ejus venditionem differre decreverat.

Hujus regulæ corollarium est, non licere ob anticipatam solutionem rem emere minoris justo pretio, vel solvere minus quam debeatur.

At sicut potest res aliqua ob dilatam solutionem vendita justo pretio rigido, ita ob anticipatam aut præsentem potest emi pretio infimo citra peccatum: non licet tamen venditori frumentum v. g. vendere pretio indefinito, ea conditione, ut emptor pretio maximo, quo valiturum est toto tempore ad solutionis usque terminum intercursuro, illud emat, sed debet assignare pretium illud, quo emetur eo præcise tempore, quo frumentum vendere decreverat.

Regula X. Si quis oblatas reipsa loco & tempore pecunias sibi debitas accipere recusaverit, nihil præter sortem sub quocumque respectu accipere potest absque Usuræ vitio.

In hac enim hypothesi damnum acceptum vel lucrum cessans v. g. non est propter mutuum; adeoque nullus est titulus legitimus, quo exigi possit, aut percipi aliquid ultra sortem. Hæc regula expressis verbis definita fuit a Conciliis Mediolanensi & Burdigalensi modo laudatis.

Regula XI. Tutores & Curatores ex pecuniis pupillorum mutuo datis exigere non possunt Usuras eo nomine, quod has pecunias cum suo justo lucro pupillis restituere teneantur juxta leges.

Hæc rursus regula ab utroque Concilio mox laudato lata fuit. Et sane si, juxta Alexandrum III. *cap. Super eo*, Usura non est licita, ne quidem ad redimendam vitam captivi, multo minus erit licita, ut pupillorum utilitatibus consulatur.

Fortasse dicent Tutores se condemnandos esse a judicibus ad solvendas pupillis legitimas Usuras; id autem injustum erit, nisi ex pecunia pupillorum mutuo data licitum sit ipsis aliquid supra sortem exigere, ac recipere.

Respondeo, Tutores ad solvendas pupillis legitimas Usuras non

teneri,

teneri, eo quod pupillares pecunias fœnerati non fuerint, sed quod ad legitimum usum non converterint; v. g. ad emptionem prædiorum, vel census annui constitutionem, id enim si Tutores præstiterint consanguineorum consilio, & adhibita etiam, si necesse fuerit, magistratus auctoritate, tunc non poterunt damnari, siquidem regiæ Caroli IX. Aurelianensi constitutioni ipsos paruisse compertum erit.

Regula XII. Usuræ Usurarum prohibitæ sunt.

Tunc fiunt Usuræ Usurarum, quando quis in sortem convertit Usuras sibi legitime debitas: & novas ex illa sorte Usuras exigit. Prohibuit Pius V. ne census antea constitutus augeatur ex pensionibus debitis pridem, sed nondum solutis, quamvis ex solutis augeri possit.

Regula XIII. Contractus societatis quandoque legitimus est, quandoque Usurarius.

Contractus societatis dicitur conventio duorum, vel plurium conferentium suam pecuniam, vel industriam, vel laborem, vel aliam rem pretio æstimabilem, ad lucrum in negotiatione faciendum, quod postea in omnes socios æquis partibus dividatur. Porro ad hujus contractus justitiam exiguntur nonnullæ conditiones, quibus omissis in Usuram degeneraret.

I. Hæc est, ut pecuniæ in societatem collatæ periculum spectet ad conferentem; in eo nempe differunt mutuum & societas, quod in mutuo rei mutuo datæ dominium a mutuatore transferatur in mutuatarium: e contra in societate, qui pecuniam confert, illius dominium non transfert in socios, sed ipse retinet: cum ergo res Domino pereat, propterea si capitale perit, ipsi perire debet uni qui illud contulit, modo tamen pereat absque dolo, culpave sociorum, qui tantam diligentiam communibus rebus adhibere debent, quantam suis solent adhibere.

II. Conditio, ut omnes & singuli aliquid pretio æstimabile puta pecuniam, operam, industriam conferant in commune, ut lucrum ex societate profectum pro rata rei collatæ æstimatione unicuique tribuatur, ita ut omnimoda servetur æqualitas, & omnia, lucrum scilicet, damna, expensæ sint illis communia; debet igitur lucri distributio constitui per quotas, partes, hoc est, haberi debet ratio justa vel pecuniarum, vel industriæ, vel operarum, quas singuli in commune contulerunt; atque ita ex prudentum & peritorum arbitrio & æstimatione, unicuique, quod suum est, debet distribui.

Hinc sequitur tres famosos contractus a fœneratoribus celebrari solitos, & a nonnullis Casuistis approbatos citra Usuram fieri legitime non posse.

Primus horum contractuum dicitur societatis, in quem contractum unus pecuniam, alter operam & industriam confert, ita ut ambo lucri, damnique communionem ineant.

II. Dicitur assecurationis sortis, quo is, qui pecuniam confert, cum socio pasiscitur de securitate capitalis, & pro securitate dat ei aliquod pretium, vel aliquid ex lucro remittit.

III. Dicitur venditionis lucri majoris, quod speratur pro lucro minori sed certo, quo is, qui pecuniam contulit, ac de capitalis sui securitate pactus est, cum socio rursus paciscitur de certo lucro probabili, pro incerto lucro sperato: atque ita socium ab onere rationum reddendarum, tam quoad lucrum, quam quoad damnum eximit: itaque ex sola trium illorum contractuum expositione perspicuum est, trium illorum conjunctionem in mutuum fœneratitium degenerare, nam revera qui securus est de sorte, & de lucro sorti adjecto, quid aliud facit, quam mutuo dare sortem, ut aliquid supra sortem recipiat?

Horum olim contractuum suscepit defensionem Navarrus, adversus quem insurrexerit Dominicus Soto. Navarrus rem ad Sixtum V. detulit, qui præter expectationem Navarri Constitutione sua, quæ incipit *Detestabilis*, declaravit hujuscemodi contractus Usurarios esse & illicitos.

Regula XIV. Usurarium est cum altero ita contrahere, ut is totam pecuniæ summam ei, qui dederit, solvat, cum ille partim pecunia dederit, partim nominibus sive debitis, quæ difficile exigi possunt, vel in rebus pluris q am valeant æstimatis.

Hæc regula excerpta est ex Conciliis Mediolanensi & Burdigalensi sæpius jam laudatis. Et certe mutuum implicitum, sive virtuale in ejusmodi contractu intercedit, & de aliquo lucro pecunia æstimabili ultra sortem accipiendo pactum initur.

Regula XV. Plures & quidem gravissimi momenti conditiones requiruntur, ut in societate animalium Usura non admittatur.

Prima est, ut animalia in societatem tradita, si citra recipientis dolum aut culpam pereant, danti pereant, quia revera ille dominus est; porro res domino perit: quisquis ergo animal in societatem contulit, non potest pacisci cum socio, ut sortem semper salvam habeat, & nihilo socius reliquia societatis emolumenta percipiat. Nec etiam cum eodem pacisci potest, ut de primis societatis fructibus illam ipsam sortem detrahat, & ab omni periculo liberet: tunc enim jure ac merito præsumeretur dedisse mutuum, ex quo, & cujus titulo prædictæ societatis emolumenta caperet.

II. Conditio spectat recipientem: debet is, qui animalia recipit, esse fidelissimus in animalibus conservandis, non in alia mutandis & declarandis emolumentis, quæ ex contracta societate provenerint.

III. Demum conditio est, ut æqualiter emolumenta inter socios dividantur, ita ut recipienti obveniat pars, quæ juxta æstimationem prudentum, ejus laboribus, curis, industriæ, & expensis respondeat: alter autem sibi, ut pote animalium domino debitam ex justitia partem accipiat. His principiis positis explicari possunt variæ quæstiones, quæ de hac animalium societate fieri solent.

Articulus IV.

De pœnis & obligationibus Usurariorum.

Primo quoad pœnas hæ multiplices sunt: has tamen non incurrunt Usurarii, nisi manifesti sint & notorii; hoc est quando tam publice Usuras exercent, ut eorum crimina nulla tergiversatione celari, aut negari valeant, aut quando eorum Usuræ per idoneos testes in judicio probantur.

Prima harum pœnarum est privatio communionis Eucharisticæ, ut habetur *cap. Quia in omnibus*.

II. Est denegatio absolutionis in Sacramento pœnitentiæ, donec ablata per usuras proximo restituantur.

III. Ex Consilio Lateranensi est privatio Christianæ sepulturæ: quicumque autem, inquit, Usurarium manifestum Christianæ sepulturæ tradiderint, hi ab officii sui executione suspendantur, donec ad arbitrium Episcopi satisfecerint.

IV. Pœna specialis est Clericis Usurariis, hisque verbis exprimitur a Concilio Eliberitano: *si quis Clericorum detectus fuerit Usuras accipere, placuit degradari, & abstineri*. Quia in re tamen hunc ordinem Canones servari voluerunt, ut scilicet Usurarius Clericus de officio admoneretur, & ab exercendo fœnore avocaretur; quod si monitus ab Usuris abstineret sese, degradationis pœnam effugeret; sin autem se præberet contumacem, de suo gradu dejectus exauctoraretur.

Secundo nemini dubium est, quin Usurarii ad restitenda bona per Usuras comparata teneantur; nam revera furati sunt hæc bona, pariter quicumque aliquid ad Usuras conferunt, sive tamquam consultores, sive ad id impellentes, sive alio quopiam modo, iisdem restitutionis tenentur legibus. Porro constat Usurarium teneri restituere quidquid ex mutuo, & mutui titulo ultra sortem a mutuatariis acceperit, nam juxta S. Augustinum *si res aliena, propter quam peccatum est, reddi potest, & non redditur, pœnitentia non agitur, sed simulatur.*

Usuras autem eis, a quibus extortæ sunt, vel eorum hæredibus restituere oportet, vel his non superstitibus pauperibus erogare, ut ait Alexander III. *cap. Cum tu*, hoc est, adhibita ea diligentia, quam in gravioris momenti negotiis adhiberi par est, verum si ii, a quibus extortæ sunt Usuræ, nec eorum hæredes reperiri possint, Usuræ tunc possunt citra scrupulum, & citra ullam restitutionis in posterum faciendæ obligationem pauperibus erogari.

Dices: in casu extremæ necessitatis licitæ sunt Usuræ: ergo qui in hac circumstantia mutuo dat pecuniam suam indigenti cum aliquo lucro, is non tenetur postea ad restituendum idem lucrum.

Respondeo distinguendo antecedens: licitæ sunt Usuræ, id est, licet pauperi v. g. ob extremam necessitatem ad Usuram pecuniam accipere. Concedo antecedens. Licet fœneratori pecuniam suam ad Usuram dare; nego antecedens & consequentiam. Rem hanc sic explicat S. Thomas 2. 2. *qu.* 78. *ar.* 4. *inducere hominem ad peccandum nullo modo licet, uti tamen peccato alterius ad bonum licitum est quia & Deus utitur omnibus peccatis ad aliquod bonum: ex quolibet enim malo elicit aliquod bonum . . . dicendum quod nullo modo liceat inducere aliquem ad mutuandum sub Usuris, licet tamen ab eo, qui hoc paratus est facere, & Usuras exercet, mutuum accipere sub Usuris, propter aliquod bonum, quod est subventio suæ necessitatis, vel alterius*: sicut etiam licet ei, qui incidit in latrones manifestare bona, quæ habet, quæ latrones peccant diripiendo, ad hoc quod non occidatur. Unde patet eum revera non peccare, qui recipit necessitate pressus pecunias ad Usuras, quibus necessitatem suam sublevet: at eum gravissime peccare, qui easdem pecunias dat ad Usuram; sicut latrones bona viatorum diripiendo gravissime peccant: ac proinde ad restituendam fœneratitiam pecuniam; necessario teneri.

ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN IN CANONES JURIS VETERIS COMMENTARIUS.

PRÆFATIO EDITORIS.

ADEST in Jus Canonicum Commentarius a Doctiſſimo Van-Eſpen elaboratus; primam hodie lucem aſpicit, qualis e ſui auctoris calamo prodiit; talis ſine fraude Lectori exhibetur: opus ſane ob ſui auctoris eruditionem & famam merito expetitum, atque expectatum; diutius itaque latere ſine injuria non poterat.

Tres in partes pro triplici jure, ſcilicet, veteri, novo & noviſſimo, cujus eſt expoſitio, diſtribuitur. Prima pars a diſſertatione, quæ de vera Canonum idea habetur, incipit, inſiſtit potiſſimum Eſpenius materiæ, quam Canones includunt, auctoribus ad quos referuntur, temporibus quibus conditi ſunt, & mutationibus quibus obnoxii extitere.

In Canonibus diſciplinam ſpectantibus quid Juris naturalis, quid Juris poſitivi ſit, dijudicat Canoniſta.

Eccleſiæ Decreta, uti monet Eſpenius, non unius modi ſunt, alia tantum cæremonias indicant, alia ad componendos mores, & frænanda vitia inſtituuntur: rurſus alia mere poſitiva ſunt, novamque obligationem declarant; alia id ſanciunt, aut circumſcribunt, quod jure vel naturali vel poſitivo divino ſtatutum fuit. Decreta, quæ ad cæremonias pertinent, ut contemnere vigentia irreligioſum eſt, ſic abolita præfractius revocare periculoſum.

Alia longe habetur ratio Canonum, quibus Eccleſia ſuorum miniſtrorum mores dirigit, naſcentes reſecat labes, vitia ſuccreſcentia recidit. „ Diſcutiantur „ ait auctor recens „ Canones, qui de Clericorum honeſtatæ, cultu, & doctrina retinenda, de luxu, comeſſationibus, „ choreis, aleis .... fugiendis copioſe & ſalubriter editi fuerunt; comperies ea pene omnia (ſi „ pœnas Canonicas exceperis) non ad Jus poſitivum, ſed ad Jus naturale divinumque eſſe „ referenda. Quis enim ambigit, quin comeſſationes, luxus, choreæ, aleæ, & ſimilia, Clericis etiam ante Canonum, qui mores ſpectant, promulgationem interdicta fuerint „? Itaque in Canonibus Jus naturæ a poſitivo accurate diſtinguendum eſt; nec Canones, qui morum diſciplinam præſcribunt, abrogati fuerunt, quia eorum diſciplina exterior paſſim non obſervatur.

Non alia eſt hodierna die Eccleſiæ mens, ac olim extitit: Mutantur ejus tempora, ſed non ejus mutatur ſententia, eodem ſemper ſpiritu afflata cum pari ſollicitudine nunc quærit eximios illos miniſtros, qui ſuis virtutibus emineant, qui ſint ea præditi doctrina, qua fiat, ut quod obſcurius eſt in Religione niteat; placeat quod eſt apertius; quod humilius videtur eſſe venerandum cenſeatur.

Ea Canonum idea, quam in animo ſibi informaverat Eſpenius, hunc manu duxit ad indagandas collectiones Canonum, quibus primis ſæculis uſa eſt Eccleſia: Ex earum potiſſimum numero ſunt Codices Eccleſiæ Romanæ, Græcorum, Dionſiyi Exigui, Eccleſiæ Hiſpanicæ, Eccleſiæ Gallicanæ, Eccleſiæ Africanæ, & Eccleſiæ Orientalis.

Occaſione Codicis, qui Canones Africanos complectitur, obſervat primo Eſpenius ad Synodos Africanas plurimum accedere generalia Cleri Gallicani Comitia: advertit ſecundo primas Synodos, quæ in Africa habitæ fuerunt, nationales dictas fuiſſe; ſimileſque in Galliis eſſe celebratas, qualis exiſtit Synodus Matiſconenſis anni 585. in Hiſpaniis quoque, uti nuncupari ſolent Concilia, quæ Toleti ſexto & ſeptimo ſæculo habita ſunt.

Singulis Conciliis, quorum Canones exponit Eſpenius, præmittitur diſſertatio hiſtorica & critica.

Sequuntur deinde ſcholia in ſingulos Canones adornata; mirum quantum in iis elucidandis extiterit examen, ut fides eorum integra reſtitueretur.

Expoſito Jure veteri, cui finem impoſuiſſe videtur octavum Concilium OEcumenicum, proximus legitur Commentarius in Jus novum: incipit a diſſertatione, quæ Iſidori vulgo Mercatoris collectionem exagitat: ſi quid in ea acriter dictum videatur; totum id in vitia hujus collectionis, non in perſonam auctoris noverit lector eſſe conjectum.

Adiunt deinde diſſertationes in Capitula, quæ vulgo Hadriani dicuntur, in Capitularia Regum Francorum, in collectionem Reginonis Abbatis, in Decretum Burchardi VVormatienſis Epiſcopi, & in collectionem Ivonis Carnutenſis.

His omnibus ſuo ordine poſitis ſuccedunt diſſertatio proœmialis, & Commentarius in Gra-

tiani Decretum; quod si in notando Gratiano vehementiam quamdam declaret Espenius, ace bitas tamen ei deest, eumque induit animum, quem Augustinus his præcepit verbis. *Diligi homines, interficite errores, sine superbia de veritate præsumite, sine sævitia pro veritate certate.* Com mentario in Gratianum nonnulla passim addita sunt, quæ intra duas manus leguntur; hæc de sumpta ex fragmentis manuscriptis, quæ in eum finem reliquit Espenius.

Gratiani Decreto successit collectio, quam Bernardus *Circa* Episcopus Faventinus confecit Suam collectionem ipse nuncupavit *Breviarium extra*, seu Extravagantium, eo quod consta ex iis, quæ extra Decretum Gratiani vagabantur. Hoc Breviarium ab Espenio vocatur pri ma Decretalium collectio.

Secunda vero tribuitur Joanni Gallensi seu Vallensi, quam iste adornavit ex Decretalibu Pontificum in prima omissis, quibus quasdam Cœlestini III. Decretales adjunxit, antiquior quoque statuta nonnulla, quæ Decreto Gratiani desunt, intermiscens.

Tertiæ compilationis auctor dicitur Bernardus Archidiaconus Compostellus; sua auctoritat eam munivit Innocentius III. Quapropter prima inter Decretalium collectiones auctoritat publica prodiisse in lucem dicitur.

Elapso quinquennio ab ista collectione edita, quarta producta est, cui ortum dedisse vide tur Concilium Lateranense IV. plurimum inservit ad lumen prioribus conferendum.

Quinta collectio ex Epistolis Honorii III. concreta, ejusdem Pontificis auctoritate promul gata est.

De iis collectionibus disseruit Espenius; ac earum originem, utilitatem, & auctoritatem potissimum discutit.

Cum ex ea compilationum varietate Jus minime certum, sed potius obscuritas & confusi orirentur, desiderari cœpit altera collectio, quæ Decretales pugnantes conciliaret, & rata vel antiquatas statueret. Canonistarum votis satis facere volens Gregorius IX. S. Raymund munus imposuit adlaborandi novæ compilationi, quæ in quinque libros distributa prodiit. Ist collectione hactenus nulla in eo genere perfectior evaserat atque utilior. Fuerunt tamen & sunt in ejus corpore nævi, qui lectores eruditos offenderunt; ea sors est hominum ac condi tio, ut nemo sine venia placeat. Istos virga censoria notavit nævos Espenius, tum in disse tatione, quam in fronte suarum observationum, quas in hanc collectionem peregit, tum i suis observationibus ad Decretales, quas selegit inter plurimas, ut eas præsertim suis noti elucidaret; neque enim singulas Decretales, quæ in compilatione S. Raymundi includuntur exponere aggressus est Espenius: Eamdem secutus est methodum, ubi disserit de Sexto De cretalium, de Clementinis, de Extravagantibus Joannis XXII. & Communibus, quibus Ju novum Canonicum absolvitur.

Jus Canonicum novissimum ab Espenio dicitur illud, quod post evulgatas prædictas colle ctiones in œconomia Ecclesiastica personas, res, judiciorum formam, & ordinem spectat Nonnulli Canonistæ servata Raymundi, aliorumque collectorum methodo, in plurima volu mina recentiores Decretales, Bullas, Rescripta, ac Brevia congesserunt: harum collectionu originem, incrementum, & auctoritatem inquirit primum Espenius; deinde scrutatur Cancel lariæ Romanæ regulas, quæ Juris Ecclesiastici novissimi partem constituere dicuntur; pertra ctat quoque de Concilio Tridentino, de negotio ejus promulgationis; de variis Synodis po Tridentinam celebratis, tandem de Edictis, quæ disciplinæ Ecclesiasticæ occasione decime sexto & decimo-septimo sæculo a Principibus sancita sunt.

Cum in suo Commentario sibi proposuerit Espenius, ut largiretur media, quibus discipli næ Ecclesiasticæ cognitio utilis compararetur; idcirco non omnes Juris Canonici partes, se præcipuas duntaxat explicandas elegit; iste delectus ipsi visus est ad faciliorem Juris Canoni ci notitiam magis conferre, quam si indiscriminatim quoslibet Canones, singulas Decretales & quælibet rescripta exponere aggressus fuisset.

Ut suum opus ad felicem exitum perduceret Espenius, manuscriptos Codices Canonum & Decretalium assidue pervolvit; amicos, qui in Brabantia & in Provinciis exteris degebant consuluit; ut si quos reperirent editos vel ineditos Codices, ex iis decerperent, quæ ad illu strandum argumentum, quod iis indicabat, conducebant; nec enim sumptibus pepercit Espe nius, nec labori, quo suus Commentarius in Jus vetus, novum, & novissimum in lucen prodiret accuratissimus.

His de opere tam erudito prælibatis, mihi nunc liceat breviter declarare methodum quam in determinando sensu Canonum & Decretalium observat Espenius.

1. Textum Canonis primigenium diligenter scrutatur; ubi enim de Canonibus Græco idio mate conceptis agitur, ad fontes Græcos, ut eorum sensum detegat confugit: unde profer plurima, quæ liquidum sensum fœcunde ac significantius repræsentant. Græca enim lingua ut nullo dictionis exoticæ fuco inquinata habetur, sicut erudita est & locuples; suum lecto rem nedum inopem & jejunum deserat; eum quinimmo saturum & doctiorem dimittere ex periuntur, qui de Græcis litteris optime meriti sunt.

2. Si in Canone exponendo nævos detegat Espenius, eos suis in scholiis manifestos facit sensumque genuinum restituit.

3. Refert abusus, qui ex Canonibus perperam expositis invaluerunt, deinde eos confutat rationemque subjicit, cur abrogari debeant.

4. Si

4. Si veteres ac recentiores interpretes circa Canonis ſenſum dubii & ancipites exſtiterint, ſi ex eorum dubitatione variæ Canonis lectiones natæ ſint, tunc eas præſertim graviores elucidat Eſpenius, & lectionem, quæ ad genuinum Canonis ſenſum magis accedit, amplectitur.

His commodis, quæ ex Commentario in Jus Canonicum referri poſſunt, alterum adhuc adjici poteſt; quid illud autem? accipe. Scilicet Canones ac potiſſimum Decretales, quæ in collectionibus ordine materiis incongruo & inverſo leguntur, idonea atque congruenti ad docendum & diſcendum methodo, in Commentario habentur. Ut ea utilitas facilius percipiatur, noverit lector, quod in Decretalium collectionibus ordo temporum pro methodo duntaxat habeatur; at ordo iſte nec ſufficit, nec ad tradendam Juris Canonici ſcientiam eſt accommodatus; quia caſus, qui in Decretalibus de eodem argumento propoſiti fuerunt ac ſoluti, a ſe invicem diſſiti ſæpius ſunt ac leguntur: diverſis temporibus conditæ fuerunt Decretales, quarum argumentum maximam ac neceſſariam habet affinitatem cum aliis Decretalibus, quæ a diverſis Pontificibus datæ ſunt: ſed intervallum inter Decretales, quarum argumenta ſunt affinia, poſitum prohibet ne earum neceſſitudo advertatur; ut huic incommodo occurrat Eſpenius, Decretales, & earum argumenta eo ordinavit modo, quo ſecundum materiarum ſeriem legendæ ſunt, ut nitide poſſint intelligi.

Hoc ordine inter Decretales poſito, eam in illis diſcutiendis obſervat diligentiam Canoniſta noſter, quam ſecutus eſt ubi ſenſum alicui Canoni attributum diſcuſſit, impugnavit, vel amplexus eſt: id clare conſpicitur in obſervationibus Decretalium, quæ Juriſdictionem Eccleſiaſticam definierunt: Canoniſtarum gens hac de re in duas potiſſimum dividitur opiniones; plurimorum ea cura eſt ut Juriſdictionis Eccleſiaſticæ fines nimirum contrahant, dum alii ad eos plus æquo producendos animum appellunt: At Eſpenius inter utramque opinionem medius incedens, quod æquum eſt, unicuique impartiri ſtudet.

Ignoſcat lector, ſi, ut fit in brevibus tabellis & punctim quaſi delineatis, non utilitates ipſas, quæ ex tanto opere naſcuntur, ſed utilitatum apices duntaxat referam; talis quoque erit expoſitio commodi, quod ex comparatione Eſpeniani Commentarii facta cum Operibus aliorum Canoniſtarum facile innoteſcit. Canoniſtæ in ſuis Commentariis nihil de Juris veteris Canonici origine & progreſſu, nihil de ejus viciſſitudine, nihil de modo, quo Juriſprudentia recens Juris antiqui Canonici locum occupavit, nihil de diſciplina Eccleſiæ Græcæ fere dixerunt; harumce rerum, quæ majoris ſunt momenti, ne rubricatus apex in plurimis Decretiſtarum ſcriptis deprehenditur; at Eſpenius ſedulo exponit Jus vetus Canonicum, ejus originem repetit: progreſſum explicat; Jus novum & rationem, qua veteri diſciplinæ ſucceſſit, evidenter exponit. Nec obliviſcitur diſciplinæ in Eccleſia Græca antiquitus & recens obſervare. Demonſtrat etiam quanta priſcis Conciliorum Decretis, eorumque canitiei reverentia debeatur: eorum Canones ſicut inſtituta quædam ad formandos in temporum perpetuitate mores ſpectat, & veneratur.

Atque ea potiſſimum ratione a Gallis pluris æſtimari debet Eſpenii Commentarius, cum ſua Jura ſeu Libertates ex antiquis priſcorum Canonum fontibus derivent; nec diffiteri poſſumus, quin Eſpenius in exponendis veterum Conciliorum Canonibus auctoritatem prærogativarum, quas Eccleſia Gallicana ſibi vendicat, plurimum commendaverit. Tandem ab omnibus probari debet præſens Eſpenii opus, quod in eo ſic res attemperet, ut cuncta ad eum revocet modum, quem recta ratio, & Chriſtianæ leges ſapientiſſime fixerunt; Conciliorum Canones, & ſummorum Pontificum Decreta ſic interpretatur, ut de obſcuris dilucide, de perturbatis diſpoſite, de dubiis enucleate diſſerat.

Eo loci præfationi meæ modum facerem; ſed cum nonnulla adhuc ſuperſunt, quorum ratione poſſet lector a me repoſcere, de iis dicam breviter, ut nemo ex opere lecto recedat offenſus.

1. Cum Eſpenius varias Canonum lectiones vel notat vel recenſet, eas diſtinguit variis litteris majuſculis initialibus, quas exponere non erit ſuperfluum.

Si occurrant litteræ	Gr.	indicatur Codex Græcus.
Si occurrant	G. H.	deſignatur Codex Gentiani Herveti.
Si occurrat littera	Q.	ſignificatur Codex Quenelli.
Si	IS.	Codex Iſidori.
Si	E. R.	Codex Eccleſiæ Romanæ.
Si	G. H. Q.	Codices Gentiani Herveti & Quenelli.
Si	D. Ex.	Codex Dionyſii Exigui.
Si	C.	Coteleri verſio.

In ſcholiis, quæ Concilii Nicæni II. Canones ſpectant, inter duas anſulas addidit nonnullas periochas ex verſione Anaſtaſii Bibliothecarii petitas, quæ notantur littera A. Quaſdam vero protulit ex verſione Greca, uti hæc legitur in Pandectis Canonum Græcorum a Guillelmo Beveregio editis, quapropter indicantur per litteram majuſculam B.

2. Monet Eſpenius prædictos collectores non conſentire inter ſe de numero & ordine, qui obſervari debet in Canonibus recenſendis. Notat exempli cauſa ordinem, quem in diſponendis Canonibus ſervavit Dionyſius, plurimum differre ab eo, quem Gentianus Hervetus ſecutus.

tus est: etenim Canon Sardicensis, qui in versione Dionysii computatur octavus, sed numero septimo apparet in collectione Herveti.

3. Quæ intra duas manus inclusa in Commentario Espeniano leguntur, hæc decerpta sunt ex brevi tractatu historico Canonico, quem in Canones & Decretales juris publici fecerat olim Espenius. Hic autem tractatus in præsenti editione omissus est. Primo quia plurima in hoc opusculo descripta leguntur, quæ in novo Commentario iisdem verbis & eodem sensu reperiuntur. Secundo cum brevis ille tractatus plurimis refertus sit nævis, quos in suo Commentario notavit & emendavit Espenius; molestum profecto ac fastidiosum fuisset opusculum istud oculis rursus subjicere.

Non idem ferendum est judicium de prima Dissertatione, quæ in hocce Commentario hunc titulum in fronte gerit: *De veterum Canonum stabilitate & legitimo eorum usu, &c.* Lovanii inclinante superiori sæculo comparuerat hæc dissertatio præ se ferens titulum, qui sequitur: *Theses Canonicæ de veterum Canonum, & in iis contentæ Canonicæ disciplinæ stabilitate & legitimo eorum usu, quas Præside D. Zegero Bernardo Van-Espen J. U. Doctore defendet Josephus de Brigode.* Hoc opusculum pro sua doctrina & methodo visum fuit suo auctori dignum, quod in Commentario primum ordinis locum occuparet.

Quarto in Commentario integro disseminatæ apparent notæ, quibus suppletur quod ex attentione auctoris excidere forsan potuit; raræ sunt notæ, quia rari ejus lapsus, aut leves admodum exstiterunt.

Quinto tandem ex istius operis lectione constabit quanti Clericorum refert edicere Jus Canonicum; sive ii spectentur, quibus onus regiminis incumbit, sive illi, quibus Lex est obsequendi præscripta.

Quod quidem de Sacerdotibus, qui præsunt, certum est ac perspicuum. Duces enim sunt aliorum, noverint e Canonibus Conciliorum, ex Pontificum Decretis, quæ via tuta sit, quæ periculosa, ut certo eam indicare valeant. Magistri sunt, adeoque necesse est ea esse eruditione instructos, ut suos docere possint, quos morum Canones, quas doctrinæ formulas traditio comprobavit. Pastores sunt, operæ pretium est ut cognoscant quæ ab ovibus removenda, quæ vero ipsis præbenda sint pabula doctrinæ, fidei, & morum. Animarum curæ suæ creditarum sunt medici, opus igitur est, ut judicent inter lepram & lepram, & varia morborum genera secernant, ut facultates noverint medicamentorum; quod quidem cum ex se difficile est & arduum; asserente sancto Gregorio Magno, *artem artium esse regimen animarum*, tum in parochiis ruralibus, aut in urbibus modicis nonnunquam difficilius, ubi Pastores vel qui peccata confitentibus dant operam stare tenentur suo judicio, cum juvari vix possint alieno: eo quod socios aut parochos vicinos, qui in scientia Juris Canonici hospites sunt & peregrini, consulere sit periculosum; Episcopum vero Diœcesanum aut ejus Consilium adire, loci longinquitas, viæ difficiles, angustiæ temporum, ac negotium, quod celerem & promptam definitionem exigit, non patiantur.

Hæc si attente considerentur, procul dubio constabit, Ecclesiasticos, qui ad hoc munus accedunt, ut vitæ rationem ab aliis reposcant, suscipere sibi indictam legem non solum innocentiæ morum, sed etiam scientiæ Canonum, nec magis eos eniti debere ne minus probi videantur, quam ne minus docti. *Qualis enim* (ait Hieronymus in cap. 2. Epist. 1. ad Timoth.) *ædificatio erit discipuli, si se intelligat magistro esse majorem.*

De Clericis, qui in loco inferiori sunt constituti, etsi fateor eamdem non esse rationem, id tamen existimo inficiari posse neminem; eos non nisi magno salutis suæ periculo scientia Canonum esse privandos. Cum in omnibus metuenda sit rerum sacrarum ignoratio: multo tamen illa est in iis periculosior, quorum vitæ conditio & norma e cognitione Canonum & Decretorum Pontificiorum dependent.

Ea autem Juris Canonici cognitio præsertim eos spectat, qui ad sacros Ordines suscipiendos debent se comparare; attendant necesse est ad dotes, quas Ecclesia exigit ab iis, qui consecrandi sunt Presbyteri, quæ futura sint eorum munia, quæ sint virtus & dignitas sacramenti Ordinis, quo a Præsulibus aliquando insigniendi sunt. Præter Jus Canonicum cedo scientiam alteram, quæ dotes illas accuratius edoceat? ita sane accepimus, estque Conciliorum Canonibus, Pontificum Decretis, Statutis Synodalibus proditum, quod Ecclesia olim removeret longius ab aris, qui vitio aliquo notati erant; quod a suis exigeret virtutes, quibus inter populos eminerent: quamvis eadem exterior disciplina hodie non vigeat, quæ antiquitus floruit; viget tamen idem Ecclesiæ spiritus; cujus sanctitas, sicut ejus fides, est indefectibilis.

PRÆ-

PRÆFATIO AUCTORIS.

Otissimum est, Ecclesiæ in suis condendis Decretis sive Canonibus unicum scopum studiumque esse, proponere regulas, e quibus Fideles, ac præcipue ejus Ministri morum suorum vitæque normam sumant; optimumque Ecclesiæ administrandæ genus haurire queant. Porro sicuti in Sanctorum Patrum scriptis purissima morum ac disciplinæ principia, Evangelicam simplicitatem ac sanctitatem spirantia exhibentur, ita quoque in illis potissimum Canonibus, quos Patrum ætas parturivit, purior illa morum disciplina conspicitur. Ecquid enim sunt Canones, quos Patres edidere, nisi particulares quædam quasi conclusiones e principiis in suis scriptis fusius propositis, eductæ? ut recte notat pius ille Parisiensis Cancellarius Joannes Gersonius: *Ex primis enim principiis*, ait, *quæ Sancti Patres in suis scriptis exhibuerunt, originantur, sicut e fonte fluvii conclusionum particularium in Sacris Canonibus contentarum.*

Hinc nemo non videt, quam non modo utilis, sed quodammodo necessaria sit Clericis Canonum lectio, non tantum qui a singulari Canonum studio *Canonistæ* dicuntur; verum & iis, qui a studio Theologico *Theologi* vocantur; nimirum ut in illis optimam Ecclesiæ administrandæ normam conspiciant.

Unde illud Cælestini I. *Nulli Sacerdotum liceat ignorare Canones*. Et illud Concilii Carthaginensis VI. ad suggestionem S. Augustini: *Placuit ut ordinandis Episcopis, vel Clericis, ab Ordinatoribus placita Conciliorum auribus eorum inculcentur ne se aliquid contra Statuta Concilii fecisse pœniteat*. Est Canon 18. in Codice Ecclesiæ Africanæ exhibitus.

Et quidem adeo necessaria est Canonum lectio, si Ghristiano Lupo credimus in præfatione Scholiorum, ut „ ex quo antiquorum Canonum & intelligendorum & „ observandorum cura apud nos cœpit tepescere, irrepere in Scholas cœperit subti„ liter disputandi & probabiliter opinandi licentiosa cum prurigine & sine fræno „ libertas. E Scholis in Ecclesiæ ambones, & hinc in fidelis populi mores transiit, „ atque ita purum avitæ, moralis præsertim Theologiæ vinum cœnosa humanæ per „ peccatum obscuratæ rationis aqua miscuit; & lucidum Evangelicæ vitæ aurum „ vertit in scoriam multæ corruptionis. Patrum cordibus in filios reducendis nulla „ via compendiosior, quam reditus, verum sale conditus, ad antiquos, nostris no„ vissimorum temporum infirmitatibus congruos Canones, quos Sanctus Leo Ma„ gnus *Epist.* 84. alta voce prædicat esse *Spiritu Dei conditos, totius mundi reve„ rentia consecratos*, & usque ad sæculi finem, utique in electorum cordibus per„ mansuros.

Hæc probe intelligebat S. Carolus, ideo *Canonum ea scientia ipsi perjucunda erat, quæ Patrum mores & acta repræsentans Ecclesiæ componendæ atque ordinandæ rationem continet. Dolens autem eos communi consuetudine tantummodo Canones ad interpretandum seligi, qui ad lites judiciaque valent; constituit ipse, qui iis declarandis præesset, unde Sacra Majorum instituta & ritus, optimumque Ecclesiæ administrandæ genus hauriretur.* Petrus a Basilica in ejus vita *lib.* 7. *cap.* 11.

Neque Clericis, iisve, qui Ecclesiæ administrandæ vi sui officii præsunt, hæc Sacrorum Canonum ac avitæ Patrum disciplinæ notitia solum utilis ac prope necessaria est: sed & iis, qui Civilibus & Regiis Tribunalibus præfecti sunt: aut se disponunt, ut iis aliquando admoveantur.

Cum enim spectata moderna non Belgii tantum, sed & Galliæ, aliorumque Regnorum disciplina quæstiones Ecclesiasticæ disciplinæ frequenter devolvantur ad Regia Tribunalia: immo vix quidquam alicujus momenti disciplinam exteriorem concernens cum effectu decernere queant Episcopi, ni Regia auctoritas assistat: vix dici

po-

poteſt, quam Epiſcopis aliiſque Paſtoribus in reſtauranda, aut ſuſtinenda, puriori Eccleſiæ diſciplina ſint impedimento Miniſtri Regii, dum antiquorum Canonum, & purioris Eccleſiaſticæ diſciplinæ plane expertes, quidquid a relaxata aut collapſa diſciplina diſſonum apparet, quaſi noxiam & periculoſam novitatem abominantur, & rejiciunt.

Atque contra, cum Regii Miniſtri Sacrorum Canonum atque ſinceriſſimæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſcientia probe ſunt imbuti, mirum quid in redintegranda, aut ſuſtinenda, aut promovenda optima illa Eccleſiæ diſciplina valeant: idque non tantum Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiæ Miniſtris ſua auctoritate aſſiſtendo; ſed inſuper tamquam Sacrorum Canonum ab Eccleſia inſtituti Vindices & Executores, eam auctoritate Regia promovendo; aut collabentem ſuſtinendo, vel collapſam reſtaurando.

Verum quia non omnibus, quibus Sacr. Canonum & Eccleſiaſticæ diſciplinæ notitia convenit, vacat fuſiores Conciliorum tomos, aut longos Canonum commentarios pervolvere; nec inutile, nec ingratum fore credidi, Canones illos Conciliorum tam Græcos, quam Latinos, quos Eccleſia Græca & Latina jam a multis ſæculis probavit, ac pro Regulis Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſuſcepit, repræſentare, & ſcholiis tam ad ſenſum Canonum, quam ad notitiam diſciplinæ conducentibus, explanare.

Et licet inter hos Canones ſint nonnulli, qui Synodos particulares duntaxat habent auctores; quia nihilominus univerſalis Eccleſiæ conſenſu in Codicem Canonum recepti & probati ſunt; merito de his omnibus dici poſſe videtur, quod de Nicænis dixit Leo Magnus: *Canones eſſe Spiritu Dei conditos, & TOTIUS Eccleſiæ reverentia conſecratos*. Epiſt. 84.

Si ex auctoritate Canonum de auctoritate diſciplinæ in illis exhibitæ judicari debeat, nemo non videt, quantæ auctoritatis reputanda ſit his Canonibus repræſentata diſciplina: ac per conſequens, quam utilis horum Canonum lectio & notitia ſit futura. Immo id aſſerere auſim, his in Canonibus omnem pene Eccleſiæ diſciplinam, ſi non fuſe explanatam, ut minus inſinuatam & præformatam reperiri.

Qui tamen accuratiorem ac prolixiorem Sacrorum Canonum, totiuſque Eccleſiaſticæ diſciplinæ notitiam deſiderat, regulas ad eam perveniendi in hoc Tractatu ſeu Commentario reperiet.

Sed cum ea ſit diſciplinæ exterioris ratio, ut ea nonnunquam pro temporum ac locorum perſonarumque variis circumſtantiis, ipſa fide manente invariata, mutari queat; nec poſſit, immo nec ſemper & ubique conveniat, priſtinam Patrum diſciplinam, abolita recentiori, reducere, aut pertinaciter ſuſtinere: non dubium, quin omnibus, quibus Eccleſiaſticæ diſciplinæ conſervatio, vel reſtauratio, aut ejus uſus incumbit, ita priſtinæ ſtudium congruat, ut tamen moderna cognitionem non omnino negligant.

Quia vero hæc potiſſimum e recentioribus Canonum & Decretalium Collectionibus, quæ hodierno Corpori Canonico concluduntur, accipienda eſt harum Collectionum hiſtoriam, & Epitomen exhibere volui unaque regulas ac principia aſſequendo, earum genuino ſenſui, & notitiæ obſervanda: quique commentatores potiſſimum conſuli poſſent.

Ulterius, quia ad Sacrorum Canonum, & priſtinæ diſciplinæ, necnon hodierni Juris Canonici notitiam non parum conducunt Canonum Collectiones ſive Codices, qui variis temporibus prodierunt, & e quibus Gratianus, Raymundus, aliique moderni Corporis noſtri Canonici Compilatores ſua pro magna parte hauſerunt, eas quoque in hoc Tractatu ſeu Commentario exhibui, ac una notavi, quæ pro notitia tum veteris, tum modernæ diſciplinæ in illis obſervanda occurrunt: ac ſingulariter apocrypha a ſinceris monumentis, quæ in illas Collectiones, & ex illis in Corpus Canonicum irrepſerunt, ſecernere ſtudui.

Denique ut diſciplina Eccleſiaſtica, quæ in Belgio, Gallia, Italia Germania, Hiſpania, facilius poſſit innoteſcere, ea notata ſunt, e quibus hæc cognitio accipienda ſit.

COM-

COMMENTARIUS IN CANONES JURIS VETERIS

PARS PRIMA.

De Antiquis Canonum Codicibus.

DISERTATIO PRIMA.

De Veterum Canonum & in eis contentæ Canonicæ Diſciplinæ ſtabilitate, & legitimo eorum uſu.

§. I.

Qui inter Canones ſint præcipui & utiliores?

Finis, quem patres ſibi propoſuerunt in Canonibus condendis,

NTIQUOS Epiſcoporum ac Patrum Eccleſiæ Conventus ſeu Synodos ſi quis pervolvat, facile intelliget, præcipuam eorum curam fuiſſe, ut Regulas, quas Græci *Canones* dicunt, conderent, quibus Fidelium, ac præcipue Miniſtrorum Eccleſiæ vivendi rationem exprimerent; id eſt, quibus oſtenderent ea, quæ ipſorum vocatio & miniſterium requireret; qua ratione vitia naſcentia reſecanda, ſuccreſcentia reſcindenda eſſent; quæ media curandis peccatoribus opportuna; quæ ſingulis peccatis convenientia; quæ in admittendis ad uſum Sacramentorum, aut ab eo removendis diſciplina ſervanda; quæ in aſſumendis ad ſacros Ordines, & miniſteria Eccleſiæ ſcientia ac morum integritas requirenda; quæ vocationis ſigna exigenda eſſent; quam fidelitatem ac moderationem in diſpenſandis Eccleſiæ proventibus Miniſtri ipſius ſervare deberent: verbo, eo præcipue Patres collimaſſe apparebit, ut Fidelibus, ac præcipue Miniſtris Eccleſiæ in ſuis Decretis ſeu Canonibus vivendi rationem, atque Eccleſiæ rite adminiſtrandæ optimam maximeque convenientem diſciplinam præformarent.

Unde Leo IV. conſultus ab Epiſcopis Britanniæ, per quæ Decreta judicare debeant Epiſcopi; relatis Apoſtolorum Canonibus, aliiſque veterum Conciliorum, quos ſæculos VI. in ſuum Codicem retulerat Dionyſius Exiguus, & quem pro Codice Canonum primum Romana, ac tandem Univerſalis Eccleſia aliquando ſuſcepit, ſubjicit: „ Iſti omnino ſunt, per quos judicant Epiſcopi ſimul „ & Clerici judicantur ". Quin nec niſi his deficientibus, ad dicta SS. Hieronymi, Auguſtini, Iſidori, & ſimilium Sanctorum recurrendum eſſe pronuntiat, addens: *Quam ob cauſam luculentius, & magna voce pronuntiare non timeo: quia, qui illa, quæ diximus, Sanctorum Patrum Statuta, quæ apud nos Canonum nomine prætitulantur (ſive ſit ille Epiſcopus, ſive Clericus, ſive Laicus) non indifferenter recipere convincitur, nec Catholicam & Apoſtolicam fidem, nec Sancta quatuor Evangelia utiliter & efficaciter ad effectum ſuum retinere, vel credere probatur.* Apud Gratianum *Diſt.* 20. *Can.* 1.

Veneratio Canonibus debita.

Et quid mirum, ſi tanta veneratione excipiendos hos a Sanctis Patribus jam pridem editos Sacros Canones pronuntient Pontifex; quia, ut recte advertit S. Agobardus Lugdunenſium Archi-Præſul: *Si ſecundum verbum Dominicum*, ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine ejus, ibi eſt & Dominus in medio eorum, *quanto magis ubi viginti, aut triginta, aut multo amplius congregati fuerint, non ſolum in nomine Domini, ſed inſuper etiam Fide præditi, ſapientia illuſtres, vita clari, ſanctitate reverendi, ſignis & prodigiis formidandi? Lib. adverſus legem Gundobadi c.* 12.

Cur eos ignorare non licet?

Hi ſunt igitur Canones, de quibus loquitur S. Cœleſtinus Papa: *Nulli Sacerdotum liceat Canones ignorare. Diſt.* 38. *Can.* 4. Et Synodus Carthaginenſis, cui Auguſtinus interfuit, & Auctor Decreti fuiſſe ſcribitur: *Placuit, ut ordinandis Epiſcopis, vel Clericis prius ab Ordinatoribus ſuis Decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur; ne ſe aliquid contra Statuta Concilii feciſſe pœniteat. Can.* 7. *ibid.*

Hi ſunt illi Canones, in quibus ſanctiſſimam morum diſciplinam atque optimum regendi Eccleſiam inſtitutum relucere videbat S. Carolus; & quorum propterea ſcientia tantopere delectabatur uti his verbis teſtatur in ejus vita Carolus a Baſilica S. Petri *lib.* 7. *c.* 11. *Canonum ea ſcientia, inquit, ipſi perjucunda erat, quæ Patrum mores & acta repræſentans, Eccleſiæ componendæ atque ordinandæ rationem continet. Dolens autem eos communi conſuetudine tantummodo Canones ad interpretandum ſeligi, qui ad lites judiciaque valent, conſtituit ipſe, qui iis declarandis præeſſet, unde ſacra Majorum inſtituta & Ritus, optimumque Eccleſiæ adminiſtrandæ genus hauriretur.*

Quid plura? Hi ſunt Canones illi, quorum neglectui corruptionis Moralis Chriſtianæ primam cauſam adſcribere non veretur Chriſtianus Lupus, in Præfatione in Scholia ſcribens: *Ex quo antiquorum Canonum & intelligendorum & obſervandorum cura apud nos cœpit tepeſcere, irrepere in Scholas cœpit ſubtiliter diſputandi, & probabiliter opinandi licentioſa cum prurigine & ſine fræno libertas: e Scholis in Eccleſiæ ambones, & hinc infidelis populi mores tranſiit, atque ita purum avitæ, moralis præſertim Theologiæ, vinum cœnoſa humanæ per peccatum obſcuratæ rationis aqua miſcuit, & lucidum Evangelicæ vitæ aurum vertit in ſcoriam multæ corruptionis. Patrum cordibus in filios reducendis nulla via compendioſior, quam reditus, verum ſale conditus, ad antiquos noſtris noviſſimorum temporum infirmitatibus congruos Canones, quos S. Leo Magnus alta voce prædicat eſſe Spiritu Dei conditos, totius mundi reverentia conſecratos, & uſque ad ſæculi finem, utique in electorum cordibus permanſuros.*

De eorum Canonum, & in eis contentæ Canonicæ Diſciplinæ ſtabilitate, & legitimo eorum uſu præſens Diſſertatio præcipue inſtituitur.

§. II.

In Canonibus diſcernendum quid juris naturalis ſit, quid poſitivi.

CANONES, quos ad formandos mores, vitia eluenda, atque rite regimen Eccleſiæ inſtituendum jam pridem Patres edidere, tametſi frequenter aliquid juris poſitivi contineant, præcipuum nihilominus, quod in iis occur-

occurrit, atque decernitur, potius juris naturalis ac divini interpretatio, declaratio, atque ad particulares casus & causas applicatio, quam juris positivi nova constitutio dicenda est.

Assignantur Canones, qui juris naturalis aliquid in se complectuntur.

Discutiantur namque ea omnia, quæ in Canonibus, illis ordinantur ac decernuntur, qui alias a summis Pontificibus, & a sacris Conciliis *De Clericorum vita, honestate, doctrinaque retinenda, ac de luxu, commessationibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscumque criminibus, nec non sæcularibus negotiis fugiendis copiose ac salubriter* editi fuerunt; comperiet, ea pene omnia, si pœnas Canonicas excipias, non ad jus positivum, sed ad jus naturale divinumque esse referenda. Quis enim ambigat, quin commessationes, luxus, choreæ, alearum lusus, similiaque Clericis, etiam ante Canonum illorum promulgationem interdicta fuerint?

His Canonibus consuetudo, vim obligandi detrahere non potest.

Hi proinde similesque Canones, si non stent jure positivo, semper tamen stabunt jure naturali; saltem quoad ea, quæ juris naturalis in illis continentur. Unde nec ulla quantumvis inveterata consuetudo, nec contraria multorum praxis eos in totum abrogare unquam poterit: ita ut his, qui se adversus hos Canones consuetudine tueri volent, merito respondeatur, quod Concilium Lateranense sub Alexandro III. aliquando reposuit iis, qui exactiones suas Simoniacas longa consuetudine tutari volebant: *Putant autem, ait, plures ex hoc licere, quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur, non attendentes, quod tanto graviora sunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerint alligatam. Cap. 9 tit. De Simonia.*

Ne quis igitur hic aberret, credatque contraria consuetudine hos Canones omnino aliquando aboleri posse, convenit ut expendat (uti recte monet Eminentissimus, atque solidissimus Canonum Interpres Cardinalis Aguirrius Differ. 8. ad Concilium Toletanum III.) doctrinam Doctoris Angelici *Quod lib. 9. art.* 15. ubi de antiquis Canonibus pluritatem Beneficiorum vetantibus ita scribit: *Quantum ad hoc quod jura illa antiqua continent jus naturale, abrogari non possunt per contrariam consuetudinem, utpote irrationalem. Quantum autem ad hoc quod solum de jure positivo continent, possunt esse abrogata: præcipue si dissimulantes hanc contrariam consuetudinem, in quorum potestate est jus positivum mutare, intendunt per talem dissimulationem antiqua jura mutare.*

Cur hi Canones non possunt abrogari?

Circa illud quod juris positivi nonnunquam in his Canonibus occurrit, notandum, id frequentius esse tale, ut vix sine illius observantia ipsum, quod juris naturalis est, servari queat: ut propterea Canones hi etiam quoad illud, quod juris positivi in illis occurrere videtur, quasi perpetuam ac immobilem rationem habere videantur; ac ideo in his præcipue militet illud Doctoris Angelici 1. 2. *quæst. 97. art. 3. ad 2. Si maneat ratio eadem, propter quam lex primo utilis erat, non consuetudo legem, sed lex consuetudinem vincit: nisi forte propter hoc solum inutilis lex videatur, quoniam non est possibilis secundum consuetudinem patriæ, quæ erat una de conditionibus legis.*

§. III.

Ægre a Canonum rigore Ecclesia recedit.

Sollicitudo Patrum in conservandis Canonibus.

PRima *salus est*, inquit Hormisdas Papa, *rectæ fidei regulam custodire, & a Constitutis Patrum nullatenus deviare*. Causa 25. *quæst.* 1 *Can.* 9 Et ibidem *Can.* 7. ex Zosimo Papa. Contra *Statuta Patrum condere aliquid vel mutare, nec hujus quidem Sedis potest auctoritas. Apud nos enim inconvulsis radicibus vivit antiquitas, cui Decreta Patrum sanxere reverentiam.*

Quin & OEcumenica Synodus Chalcedonensis reflectens a nonnullis Regulas seu Canones non servari, *Canones* 1. ait: *A Sanctis Patribus in unaquaque Synodo usque nunc probatas regulas teneri statuimus.* Apud Gratianum loco citato, *Can.* 14.

Hæc aliaque a Gratiano relata evincunt, quanta fuerit in conservandis sacris Canonibus sollicitudo. Et licet negari nequeat, nonnunquam, etiam Patrum ætate, a rigore Canonum fuisse recessum: ex hac ipsa nihilominus Canonum relaxatione seu dispensatione elucet, quantus fuerit Patrum pro eorum observantia zelus, quantusque in iis relaxandis renisus.

Nonnisi urgente necessitate rigor eorum relaxatus est.

Acta monumentaque, quibus Canonum relaxatio Patrum ætate admissa continetur, si quis pervolvat, videbit, nonnisi rarissime, ac necessitate urgente, aut publica Ecclesiæ utilitate flagitante eam relaxationem indultam; idque ea semper cautione, ut cessante necessitate pristinus Canonum vigor servaretur.

Disciplina Ecclesiæ habebat, ne quisquam post alicujus criminis pœnitentiam Clericatum accipiat, vel ad Clericatum redeat, vel in Clericatu permaneat; *quod ut constitueretur*, ait S. Augustinus, *non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ.*

Ab hoc rigore nonnihil recedendum esse tempore Donatistarum judicaverant Episcopi Catholici; ut nimirum revertentes a Donatistis apud ipsos ordinati in suis Ordinibus permitterentur.

Cum vero nonnulli pertinaces Donatistarum hanc Augustino, aliisque Catholicis Episcopis piam dispensationem seu relaxationem objicerent, dicentes: *Si oportet ut nos extra Ecclesiam, & adversus Ecclesiam fuisse pœniteat, ut salvi esse possimus, quomodo post istam pœnitentiam apud vos* Clerici, *vel etiam* Episcopi *permanemus? Respondet Augustinus; Hoc non fieret, quoniam revera (quod fatendum est) fieri non deberet, nisi pacis* ipsius compensatione *sanaretur. Sed sibi hoc dicant, & multo* maxime doleant, *qui in tanta morte præcisionis jacent, ut isto quodam* vulnere *Matris Catholicæ revivîscant .... Verum in hujusmodi causis, ubi per graves dissensionum scissuras* non hujus aut illius hominis *est periculum, sed* populorum strages *jacent, detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis charitas sincera subveniat.* Hæc Augustinus *Epist.* 185. ultimæ edit. & refertur apud Gratianum *Dist.* 50. *Can.* 25. & *Caus.* 23 *qu.* 4. *Can.* 24.

Id exemplis nonnullis probatur.

Per indulgentiam Ecclesiæ nihil rigori Canonum detrahitur.

Gelasio I. Papæ exposuerant Episcopi per Lucaniam & Brutios & Siciliam constituti, per diversas Italiæ partes fame atque hostium incursione contigisse eam Clericorum raritatem, ut in *plurimis locis per inopiam competentis auxilii, salutare subsidium deesset animarum*; quapropter petunt, ut Canonum rigor circa servanda interstitia nonnihil relaxaretur. Annuit Pontifex; sed quanta moderatione! Primo declarat, quod per hanc suam relaxationem, quam Ecclesiarum præsens necessitas exigit, nihil priscis Canonibus detractum velit. *Priscis*, ait, *pro sui reverentia manentibus Constitutis; quæ ubi nulla vel rerum vel temporum perurget necessitas, regulariter convenit custodire*. Secundo, quod quando Ecclesiis his de competenti Clericorum numero fuerit provisum, in *Ecclesiasticis gradibus subrogandis Canonum paternorum vetus forma servetur: nec contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro accidentis defectus remedio providetur, non adversus Scita Majorum nova lege proponitur* Tertio declarat, hac dispensatione alias Ecclesias nullatenus uti posse: *quas non simili clade vastatas, pristinam faciendis ordinationibus convenit tenere sententiam*. Apud Gratianum *Dist.* 77. *Can.* 9.

Ecce quanta moderatio & circumspectio, ne a Canonum rigore, etiam in leviori disciplinæ articulo, recedatur! quantumque studium, ut Majorum Constituta & Canones suum obtineant vigorem!

S. Martinus I. Papa negat Clericis impudicis gradum restitutionem post pœnitentia peractam.

Scripserat ad Martinum I. Papam S. Amandus Trajectensis Episcopus plures Presbyteros, Diaconos, aliosque Sacerdotalis officii post ordinationem vitiis carnis coinquinari, instanter petens, num ob multitudinem, ac duritiam gentis a rigore Canonum nonnihil recedendo, eos in Clericatu post actam pœnitentiam remanere permittere posset. Audiamus quid hic Sanctissimus Pontifex, ac gloriosissimus Martyr respondeat. Nullatenus, *inquit*, in hujusmodi peccato delinquentibus ad destructionem Canonum compassionem exhibeas. *Nam qui semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adipisci, sed sufficit ei lamentationibus fletibusque assiduis, quo, que adhæserit in eadem pœnitentia perdurare, ut commissum delictum divina gratia extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad sacros Ordines promovendos, quibus nulla ruga, nullumque vitæ contagium mentes & corpora præpediat: quanto magis, si post ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, & prævaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus est cum manibus lutulentis atque pollutis mysterium nostræ salutis tractare? Sitque hujusmodi* semper, *juxta sacrorum Canonum Statuta, in hac vita depositus; ut ab illo, qui mentis interiora scrutatur, nullamque de ovibus errare congaudet, dum aspexerit sinceram pœnitentiam ejus, in terribili judicio habeat reconciliatum. Ideoque iterum hortamur charitatem tuam, exemplo ejus, qui pro nobis pati & mori voluit, promptos vos in cunctis ejus servitiis permanere*. Tomo 6. Concil. edit. Labb. *col.* 383. & apud Gratianum *Dist.* 50 *Can* 2.

Ratio hujus disciplinæ.

Ad hoc Sancti Pontificis responsum reflectens Eminentissimus Aguirrius, notat, quod Episcopis Donatistis, uno Donato præcipuo Schismatis auctore excepto, indultum fuerit, ut correcti ab eo errore intra Ecclesiam Catholicam cum suis ordinibus susciperentur, & in suo gradu honoris remanerent (de qua indulgentia supra actum est); sed *cum iis, ait, qui post receptum Sacrum Ordinem lapsi sunt palam, sive deprehensi aut convicti de peccato carnis* nunquam *invenimus sive legimus in Concilio aliquo, aut Epistola Decretali, dispensatum fuisse, ut redirent ad exercitium sacrorum eorumdem Ordinum, vel ascenderent in alium superiorem, adhuc* post dignam pœnitentiam: *ut vidimus toto Dissertationis decursu. Nimirum, licet peccatum hæresis, & schismatis, ex genere suo sit gravius juxta Theologos, quam delictum incontinentiæ, sive carnale crimen; aliunde hoc videtur majorem indecentiam & deformitatem afferre tractandis divinis mysteriis, quæ jure suo speciali exigunt insignem puritatem in corpore nec solum in anima, ac proinde vel in iis, qui jam dignos pœnitentiæ fructus egerunt, & veniam apud Deum & homines acceperunt, relinquunt veluti maculam quamdam, sive notam apud omnes ejus turpitudinis antiquæ conscios, ut indecens appareat cum illis dispensare, aut eos restituere, vel promovere.*

§. IV.

§. IV.

Pro abolitione Canonum, aut Ecclesiæ disciplina statuenda periculose assumitur multorum in Ecclesia praxis.

avendum
: mala
onsuetudo
o Eccle-
e praxi
beatur.

QUI consuetudinem, multorumque in Ecclesia praxim pro ipsius Ecclesiæ disciplina ac praxi accipiunt, non raro ipsos abusus, eosque enormes pro disciplina Ecclesiæ, erroresque pro veritate facile obtrudent & tuebuntur. Nam ut jam pridem dixit Nicolaus I *Can. 3. Dist. 8. Mala consuetudo, quæ non minus quam perniciosa corruptela vitanda est, nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus assumitur, & incipiunt prævaricationes & variæ præsumptiones celerrime non compressæ, pro legibus venerari & privilegiorum more perpetuo celebrari.*

Et sane quid frequentius, quam corruptelas sive pravas consuetudines ita invalescere, ut nec Prælatorum cura aut vigilantia evelli queant. Ecce quid de consuetudine seu potius abusu retinendi plura Beneficia Genuensi Archiepiscopo rescribat Alexander III. *Mirabile gerimus & indignum, quod uni personæ locum in pluribus Ecclesiis velis concedere, vel in Episcopatu tuo inducere consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ: quæ cum unum ad plura recipiat Beneficia, contra Sanctorum Canonum Instituta, non approbatur a nobis, licet non possit præ* multitudine *delinquentium emendari: Refertur in Cap. 15. tit. De Præbend. & Dignit.* in *Parte decisa.*

lutimo-
m abu-
um ori-

Ut ad recentiora nobisque viciniora tempora veniamus; quam late per Ecclesiam universam maximi ac perniciosissimi abusus sese diffudissent, cum jam de Concilio Generali Tridentino cogitaretur, sincere exposuit novenarius ille Prælatorum Conventus a Paulo III. ad hoc specialiter delectus, ut abusus in futuro Concilio reformandos colligerent & exponerent. *Beatissime Pater, inquiunt, Spiritus ille Dei.... labentem, immo fere collapsam in præceps Ecclesiam Christi per Te restaurare, & huis ruinæ manum, ut videmus, supponere decrevit.... Sanctitas Tua probe noverat, principium horum malorum inde fuisse, quod nonnulli Pontifices tui prædecessores... coacervaverint sibi Magistros... qui docerent Pontificem esse dominum Beneficiorum omnium: ac ideo cum dominus jure vendat id quod suum est, necessario sequi, in Pontificem non posse cadere Simoniam. Ita quod voluntas Pontificis, qualiscumque ea fuerit, sit regula, qua ejus operationes & actiones dirigantur: ex quo procul dubio effici, ut quidquid libeat, id etiam liceat.*

Ex hoc fonte... irrupere in Ecclesiam Dei tot abusus, & tam gravissimi morbi, quibus nunc conspicimus eam ad desperationem fere salutis laborasse, & manasse harum rerum famam ad infideles usque.... Gravissimis verbis injunxisti, ut omnes hos abusus colligeremus, tibique illos significaremus.

Perversos post hæc abusus plerosque universales, ac maxime conspicuos in Ecclesia regnare fatentur prædicti Præsules, absit tamen ut illos pro usu ac pro praxi Ecclesiæ obtruderent, eoque titulo tutari vellent (*a*).

enumera-
o quo-
mdam a-
usuum,
ti in Ec-
esia in-
luerunt.

Et quidem primus abusus, quem hi delecti Prælati notarunt, atque corrigendum prætenderunt, versatur circa malam Sacramenti Ordinis administrationem, quem his verbis expresserunt: *Primus abusus in hac parte, inquiunt, est ordinatio Clericorum, & præsertim Presbyterorum, in qua nulla adhibetur cura, nulla adhibetur diligentia; quod* passim, *quicumque sint, imperitissimi sint, vilissimo genere orti sint, malis moribus ornati sint, adolescentes admittantur ad Ordines Sacros & maxime ad Presbyteratum.*

Non ergo tantum circa mores aliquos in Ecclesia (ut quod Clerici venationibus, potationibus, vel lusui alearum seu chartarum addicti sint); sed etiam circa ritum praximque alicujus Sacramenti administrandi communis abusus in Ecclesia invalescere potest; ideoque in hoc articulo discrimen inter mores aliquos in Ecclesia & praxim administrandi Sacramenta frustra prætenditur; quasi aliqua macula Sanctitati Ecclesiæ inferretur, si communior esset in Ecclesia praxis male aliquod Sacramentum administrandi, potius quam cum abusus circa mores versatur: quia non majori jure abusus Ministrorum male administrantium Sacramenta, quam male viventium Ecclesiæ adscribi debent; aut pro praxi Ecclesiæ reputari.

Nihil ergo perniciosius, quam a communi multorum praxi ipsam Ecclesiæ disciplinam statuere; illudque velle ab Ecclesia probatum, quod communiter practicatur; aut prætendere disciplinam Ecclesiæ consuetudine contraria abrogatam, eo quod communiter ab ea recedatur.

cclesia
gorem
æ disci-
inæ mi-
gat, non
rogat.

Scio quidem, consuetudine, Prælatorum ac Superiorum tacito interveniente consensu, posse interdum rigorem disciplinæ mitigari; quin & Canones ipsos aliquatenus abrogari; at communem praxim Fidelium aut Clericorum pro praxi Ecclesiæ statuere, eamque generaliter ad abrogationem Ecclesiasticæ disciplinæ sufficientem pronuntiare, esse viam certissimam ad gravissimos abusus Ecclesiæ adscribendum, dicimus.

§. V.

Male sumitur argumentum pro abolitione Canonum a tolerantia Ecclesiæ.

Ecclesia ad
tempus a-
busus dissi-
mulat.

CERTUM est, abusus interdum adeo invalescere, multitudinemque illis patrocinantium tantam esse posse, ut si eos eradicare velit Ecclesia, nonnunquam contra Domini præceptum eradicando zizania simul eradicaret & triticum; quapropter eos ad tempus sustinet, dissimulat, aut saltem impunitos permittit: tamen zizania Ecclesiam approbare nefas est dicere.

Contingit quoque, Ecclesiam aliqua permittere, aut saltem in judicio nequaquam improbare, eo quod vel hæc improbatio plures secum traheret difficultates: quamquam interim non desinat filios ac ministros suos de obligatione sua monere; & qualiter se gerere debeant, instruere, ut coram Deo a culpa immunes sint.

Scitur Ecclesiam, in dispensandis Ecclesiasticis proventibus eam fidelitatem ac moderationem in suis Ministris jam pridem exegisse, ut eos in suas necessitates duntaxat impendere possent sub hac conditione; *si tamen indigerent*, quemadmodum *Can.* 41. Apostolorum, & *Can.* 25. Antiocheno cautum fuit. Apud Gratianum *caus.* 12. *qu.* 1. *Can.* 22. & 23. juxta illud S. Augustini ibidem *Can.* 28. *Si privatum possidemus, quod nobis sufficiat, non illa nostra sunt, sed* pauperum, *quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem usurpatione damnabili vendicamus.*

Ex quibus sæculo IX. hanc conclusionem tamquam indubitatam eruit, multisque probavit Synodus Aquisgranensis, quam in ipso titulo *cap.* 107. his verbis expressit: *Cum quo damno animæ suæ ab Ecclesia, quæ pauperes pascit, accipiunt illi, qui sibi de suo sufficiunt.*

Ex ea tolerantia
perperam
concluderetur Canonum abrogatio.

Dicemusne Ecclesiam ab hac disciplina recessisse, eo quod Clericos divites patrimonio suo parcentes, eoque consanguineos ditantes, ac interim ex proventibus Ecclesiasticis viventes non puniat, neque rationem dispensationis ab eis exigat? Nequaquam sane.

Hæc enim dissimulat, quia scit, quantis difficultatibus subjaceat singulorum facultates indagare, atque judicare quis sibi e proprio sufficiat, quis vero indigeat; unde credit sufficere, si Ministros suos de sua obligatione moneat, de cætero eorum permittens conscientiæ, proventus suos ita dispensare, ut Deo rationem fidelis dispensationis reddere valeant.

Eodem ex capite passim sustinetur, & toleratur usus testandi Clericorum, non tantum de bonis patrimonialibus, sed & de Ecclesiasticis, etiam in usus profanos, & in favorem divitium consanguineorum; non quod similem dispositionem approbet Ecclesia, licitamque credat, sed eam ob difficultates alias exorituras propter confusionem proventuum Ecclesiasticorum & patrimonialium, & difficilem eorum ab invicem separationem, tolerat, & testamentum non rescindit.

Simili ratione Ecclesia tolerat electionem digni omisso digniore ad ministeria Ecclesiastica, ut *litium occasiones*, inquit Fagnanus, *amputentur*; nequaquam tamen recedit a Canonibus, qui clamant, digniorem omnino sine omni personarum acceptione esse eligendum; quod & in præsentatione patronorum, permutatione, resignatione, quin & in nominatione Academica locum habere non dubitamus.

Dicimus ergo cum Gregorio VII. *Lib.* 2. *Epist.* 50. *Solet Sancta & Apostolica Sedes pleraque considerata ratione tolerare, sed nunquam in suis Decretis & Constitutionibus a concordia* Canonicæ *Traditionis recedere.*

§. VI.

Ecclesia optat instaurationem Sacrorum Canonum, & ad hoc laborat.

Eum in finem Papæ
& Synodi
adlaborarunt, ut
pristini
Canones
in usum
revocarentur.

SICUTI in materia fidei omnem novitatem respuit Ecclesia, sollicita servare depositum fidei sibi ab Apostolis, eorumque successoribus per continuam & non interruptam Traditionem creditum; ita quoque morum disciplinam a Majoribus traditam, integram ac illibatam servare, collabentem sustentare, aut jam collapsam restituere sollicite studet, & adlaborat.

Hinc prima Patrum in generali Chalcedonensi Synodo cura fuit, ut Canones jam pridem editi & recepti firmi manerent, ut supra §. 3. vidimus.

Et rursus Synodus VI. *Can.* 2. declarat: *Hoc quoque huic Sanctæ Synodo pulcherrime & honestissime placuit, ut ab hoc nunc tempore deinceps ad animarum medelam & perturbationum curationem firmi stabilesque maneant, qui a Sanctis Patribus, qui nos præcesserunt, suscepti ac confirmati sunt Canones.*

Fragmentum Canonis refert Gratianus *Dist.* 16. *Can.* 7. sed admodum mendose, uti notant Correctores Romani.

Neque alio tendit Ecclesiasticæ reformationis studium, nisi ut pristina Patrum disciplina labefactata reformetur, ac suo restituatur vigori.

(*a*) Paulus III. ad notandos abusus in Concilio Trid. reformandos selegerat 4. Cardinales & 5. Prælatos; in abusuum indice, quem summo Pontifici exhibuerunt, 24. abusus in administratione rerum Ecclesiasticarum, & 4. in speciali regimine Curiæ Romanæ observarunt.

Sufficerant quidem priscorum Patrum Regulæ Sanctæ *Ecclesiæ Catholicæ, restissimæque normæ ad mortalium* correctionem *prolatæ (inquit Synodus Vernensis anno 755. in præfatione) si earum sanctissima jura perseverassent illæsa : sed quia emergentibus causis quibusdam (non) congruis, temporeque inquieto superveniente, contingit nonnulla ex hac re, negligentia faciente, fuisse intermissa, ideoque gloriosissimus atque Deo religiosus, illustris Vir Pipinus Rex Francorum universos pene Galliarum Episcopos aggregari fecit ad Concilium Verna palatio publico, recuperare aliquantisper cupiens Instituta Canonica. Et quia Facultas modo* non suppetit ad integrum, *tamen aliqua ex parte vult esse correctum, quod Ecclesiæ Dei valde cognoscitur esse contrarium. Et si tempora serena, spatiaque tranquilla divinitus fuerint ei collata, cupit* ad plenum *secundum Sanctos Canones, plenius opitulante divina gratia, melius, perfectius integreque in antea conservare.*

Quid aliud actum sæculo sequente, cum zelo religiosissimorum Principum Caroli Magni, Ludovici Pii, eorumque Successorum reformatio adeo urgebatur, totque eum in finem Synodi cogebantur, nisi ut pristini Patrum Canones in usum revocarentur? In Synodo Moguntina sub initium illius sæculi, Caroli Magni Imperatoris jussu coacta: „ consederunt Episcopi cum qui„ busdam Notariis, legentes atque tractantes sanctum „ Evangelium, nec non Epistolas & Actus Apostolo„ rum, *Canones* quoque, ac diversa Sanctorum Patrum „ Opuscula, Pastoralemque librum Gregorii, cum cæ„ teris sacris Dogmatibus, diligenti studio perquirentes, „ quibus modis statum Ecclesiæ Dei, & Christianæ ple„ bis profectum sana doctrina, & exemplis justitiæ in„ convulsum, largiente gratia Dei, perficere & con„ servare potuissent.

Utque nobis viciniora consulamus; quo Patrum Tridentinorum in toto Reformationis negotio labores omnes & conatus directi, nisi ut pristinam, quantum temporum rerumque conditio ferebat, Patrum disciplinam, ac Sacros Canones in usum revocarent?

Canones jam pridem *a Summis Pontificibus, & a Sacris Conciliis de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrinaque retinenda* editos sancta hæc Synodus innovat *Sess. 22. cap. 1. De Reform.* additque, ut quæ in iis statuta sunt „ eadem in posterum iisdem pœnis vel „ majoribus, arbitrio Ordinarii imponendis, observen„ tur .... Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse „ comperierint, ea quamprimum in usum revocari, & „ *ab omnibus accurate* custodiri studeant.

Hanc Canonum restaurationem & praxim injunxit Synodus Tridentina.

Hoc desiderium revocandi restituendique sacra Patrum Instituta amplius expressit, dum *Sess. 25. cap. 18. De Reformat.* „ monet universos Fideles, ut sciant sacra„ tissimos Canones *exacte* ab omnibus, & quoad ejus „ fieri poterit, *indistincte* observandos.

Illud in Reformationis negotio desiderium in Patrum Tridentinorum cordibus accendere studuit zelosissimus Antistes Atrebatensis Franciscus Richardotus in oratione *Sess. 24.* pronuntiata: „ Attendite, ait, ad Sacram, „ quæ vos peperit, *priscam* illam Sanctorum Ecclesiam, „ Principem gentium, columnam & firmamentum ve„ ritatis... *Hoc exemplar oculis subjicite*: atque ex eo „ *lineamenta* denuo formandæ ac refigendæ Reipublicæ „ deducite. In moribus, legibus institutis præsentis Ec„ clesiæ, *veram* illius, & *omnibus* numeris expressam „ imaginem reddite ". Habetur Tom. 14. Concil. Labb. *col.* 1654.

Quid sane aliud ipsa Synodus Tridentina in singulis pene Decretis clamat, nisi antiquorum Canonum observantiam aut restaurationem? In illo contra non residentes Prælatos Decreto, residendi necessitate demonstrata, subjicit: *Placuit Sacrosanctæ Synodo, antiquos Canones, qui temporum atque hominum injuria pene in desuetudinem abierunt, adversus non residentes promulgatos innovare; quemadmodum virtute præsentis Decreti innovat. Sess. 6. cap. 1. de Reformat.*

Rursus *Sess. 25. cap. 1. de Reform.* Canones Carthaginenses modestiam, ac frugalitatem in mensa ac victu, totoque vitæ genere Episcopis commendantes innovat; nec non Canones Apostolorum prohibentes, ne Episcopi res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, inculcat, & suo Decreto confirmat.

Si vero temporum ac rerum conditio integram primævæ disciplinæ instaurationem non ferret, de eo & se dolere haud dissimulavit; testata se ea interim ordinasse, per quæ paulatim Pontificum ac Prælatorum diligentia, melioribus affluentibus rerum circumstantiis purior Patrum disciplina reviviscere posset.

Postquam enim multa pro reformatione Regularium sanctissima ediderat Decreta, *Sess. 25. De Regularibus*, tandem *cap. 21.* protestatur, quod cuperet Monasteria, quæ tam in spiritualibus quam in temporalibus ex mala eorum, quibus commissa fuerant, administratione passa erant detrimenta, *ad congruam vitæ monasticæ disciplinam omnino revocare; verum adeo* dura difficilisque *est præsentium temporum conditio, ait, ut nec* statim omnibus, *nec* commune *ubique*, quod optaret, *possit adhiberi remedium; ut tamen nihil prætermittat, unde prædictis salubriter aliquando provideri possit; primum quidem confidit* &c.

Sentent Ecclesi Gallica declara ex verb Cardin Lothar gi.

Unde nec ægre tulit ipsa Synodus, quod Cardinalis Lotharingus nomine Episcoporum Galliæ publice protestaretur, se valde cupere, ut prisca Ecclesiastica disciplina restitueretur; sed „ cum intelligeret corruptissi„ mis temporibus & moribus, non posse ea, quibus „ maxime opus est, *protinus* adhiberi remedia, interim „ assentiri & probare ea, quæ nunc sunt decreta: Non „ quod ea judicem, ait, satis esse ad integram ægrotan„ tis Reipublicæ Christianæ curationem: sed quod sper„ rem his prius levioribus fomentis adhibitis, cum gra„ viora medicamenta pati potuerit Ecclesia, Pontifices „ Maximos, & maxime SS. D. N. Pium pro sua insi„ gni pietate, & prudentia diligenter curaturum, ut „ ea quæ desunt implens & efficaciora inveniens reme„ dia... eam suæ *pristinæ* restituat sanitati: Hanc au„ tem meam mentem & sententiam, tum meo tum „ omnium Galliæ Episcoporum nomine in acta referri „ volo, & ut id fiat a Notariis peto & postulo.

§. VII.

Quomodo Prælati Ecclesiæ in restaurandis Sacris Canonibus procedere debeant?

Cleri primis formati nem sa vit Cor Lateran se.

NEMO dubitaverit, quin universi Ecclesiarum Prælati, & Pastores, ac præcipue Episcopi constituti in Ecclesia, ut ædificent, plantent, & evellant, morum reformationi intendere debeant; quod Concilium Lateranense sub Innocentio III. expressit his verbis: *Irrefragabili Constitutione sancitum est, ut Ecclesiarum Prælati ad* corrigendos *subditorum excessus, maxime Clericorum, &* reformandos mores *prudenter ac diligenter intendant: ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Cap. 13. tit. De Officio Ordin.*

Hanc morum reformationem, & disciplinæ restaurationem ut securius inchoent, & eam facilius assequantur, ipsam Patrum normam, atque ab eis delineata media sibi proponant, necesse est.

„ Morum disciplinam *facile* restituemus (inquiebat „ zelosissimus Archi-Præsul Mediolanensis S. Carolus ad „ Patres in Synodo sua I. Congregatos) si qua ratione „ quibusque factis primum constituta diuque conservata „ est, eamdem nos in restituenda adhibebimus.

Cleri formati plurim allabora S. Caro

„ Non *adumbratam* (inquiebat ad Patres in Synodo „ sua II.) quamdam, sed *expressam* illam Christianæ „ disciplinæ formam afflante Spiritu Sancto Decretis „ nostris restituere curemus, quam *nascente* Ecclesia in„ stituit vivus sermo Dei & efficax.... Nec vero est, „ cur a muneris nostri ratione deterreamur, vel quia „ his Pastoribus nostris studiis actionibusque animos eo„ rum exulcerari videamus, qui filii sunt perditionis; „ vel quia populares illæ, quibus quasi ficus foliis de„ formes, pravique mores contegi solent, voces audian„ tur: *Non ferunt hæc tempora veterum Canonum se„ veritatem; sic jamdiu viximus, ita vixerunt, ita ege„ runt, qui ætate nos antecesserunt; vitæ institutum, „ nihil est quod immutemus.* At nos hæc, atque adeo „ alia ejusmodi contemnamus.

Hæc expendantur, & apparebit, quam procul a mente hujus Zelosissimi Præsulis aberrent, qui prætendunt hujus temporis disciplinam Patrum disciplinæ præferendam; neque ut ad illam redeatur, adlaborandum.

Ejus stigiis stiterun nonnull Præsule Belgici

Eamdem Patrum disciplinam in Sacris Canonibus expressam præ oculis habuerunt Episcopi Belgici, cum ex præcepto Concilii Tridentini in suis respective Synodis morum reformationi institerunt.

Magnus ille Mechliniensium Antistes Mathias Hovius in sua ad Synodum Provincialem exhortatione ita loquitur: „ Nemo contra id quod verum, justum, & san„ ctum est, quod *Canonibus veteribus*, quod denique no„ vo juri Sacrosancti Concilii Tridentini conforme, sui „ Monasterii, sive Ecclesiæ consuetudines alleget, sed „ evelli obedienter patiatur, quod per inolitam con„ suetudinem male succrevit, ut meliori plantæ locus „ fiat: Nemo hic jus acquisitum contra jus in *Sacris „ Canonibus*, aut Sancto Concilio Tridentino sancitum „ alleget.

Similiter Ludovicus Berlaymontius Cameracensium Archi-Episcopus rationem convocatæ Synodi Patribus in Synodo Provinciali congregatis exponens, ait, se, quamprimum licuit, ad Ecclesiæ reformandam œconomiam, & ad *antiquam disciplinam pristino statui* hac in Provincia restituendam convertisse.

Pervolvantur Synodorum, atque vigilantissimorum Episcoporum reformationis Decreta universa, in restitutionem veteris disciplinæ, & Sacr. Canonum innovationem tendere videbuntur; neque aliud esse ipsam *Reformationem*, quam deperditæ jam pridem formæ restaurationem.

Quemadmodum autem in reformandis moribus, Prælati Ecclesiæ, uti monet Concilium Lateranense loco supra citato, *prudenter & diligenter* intendere debent; ita indubie & in restituenda pristina Patrum disciplina, & veteribus Canonibus inolita consuetudine, aut verius corruptela collapsis renovandis, *prudentia* quoque & diligentia opus est.

Eccles interdu prudent cogitur sciplina gorem temperа

Prudentia quidem, ut ita suum in veteri disciplina renovanda zelum temperent, ne præcipiti zelo, volendo omnia reformare, cuncta perturbent.

Pru-

Prudentiam hanc oſtendit Synodus Vernenſis relata §. præcedenti, dum leviori reformatione pro tempore contenta, pleniorem in tempus magis opportunum diſtulit. Simili prudentia uſi Patres Tridentini a leviore reformatione ſenſim ad pleniorem aſcenderunt; quemadmodum ex Decretis contra Prælatorum non reſidentiam, & Beneficiorum pluralitatem partim in initio, partim in fine Concilii editis legenti manifeſtum fiet. Quin, ut ſupra vidimus, nonnulla ob temporum difficultatem irreformata permiſit, melioribus temporibus Pontificibus, & Eccleſiarum Prælatis reformanda committens.

Hac prudenti Œconomia in reformationis negotio ſe proceſſiſſe expoſuit in ſua ad II. Synodum Provincialem exhortatione S. Carolus: *Nam quo tempore huc primo in Concilium convenimus*, ait, *populis noſtris, tamquam parvulis, aut certe infirmioribus, ſi præter lac eſcam dedimus, at* ſolidiorem *cibum* tum *præbere vix potuimus, idque Chriſto Domino magiſtro, qui multa cum haberet, quæ Apoſtolis diceret, non omnia tamen uno tempore eos docuit, propterea quod ad ea portanda tunc ſane eſſent minus idonei*.

Ita *prudenter* infirmitati ovium ſuarum pabulum attemperando proceſſit zeloſiſſimus Paſtor; ſed ne *diligentia*, quæ vel maxime in Prælatis circa *reformandos* mores requiritur, deeſſet, mox Patribus oſtendit, in hiſce primis reformationis lineamentis non eſſe ſiſtendum, ſed peragendum ad conſummationem & *perfectam* quamdam ſanctitatis diſciplinam. *Inanes profecto conatus noſtri, inquit, fruſtraque ſuſcepti eſſent labores, jactis primum illis fundamenti, niſi reliqua, quæ ad Edificii exſtructionem &* conſummationem *deſunt, perfici contendamus omni ſummo ſtudio*.

Prælatorum ergo eſt, omni ſtudio, omnique *diligentia* reſtaurandis Sacr. Canonibus incumbere; eaque, quæ forſan etiam in Synodus reſtaurari, ob temporum & rerum conditionem non potuerunt, ſenſim, quantum circumſtantiæ locorum & perſonarum ſinunt, ad perfectum deducere.

Quis enim ambigat, quin uno tempore facilius minorique cum turbatione, aut alicujus gravioris mali periculo, quam alio aliqua induci ac practicari poſſit?

Nec illud quoque dubium eſt, quin Epiſcopus quandoque in ſua particulari Diœceſi veterem & puriorem diſciplinam reducere *prudenter* poſſit; tametſi eam velle per totam Eccleſiam inducere, eſſet imprudentiæ, & majoris mali periculo expoſitum.

Quidni & ſubinde Parochus, aliuſve inferior Eccleſiæ miniſter poſſit populum ſibi commiſſum paternis exhortationibus & monitionibus ita diſponere, ut ſine ullo perturbationis metu praxim ac diſciplinam aliquam perfectiorem ibidem inducere & ſervare queat, quam non poſſet prudenter Epiſcopus in totam ſuam Diœceſim introducere.

Igitur Eccleſiarum Prælati, ut *diligenter* reformandis moribus, juxta quod eorum miniſterium exigit, intendant, non quid eorum Anteceſſores fecerint, nec quid aliquando Synodi infauſtis temporibus & corruptis moribus ſtatuerint, duntaxat attendant, ſed ad conſummationem & perfectionem contendere debent; atque ad eam exhortari inferiores miniſtros, ut contendant, zelo quidem forti & diligenti, at ſale prudentiæ & moderationis condito.

§. VIII.

Studium Canonum, qui aliquouſque videntur aboliti, non parum utile eſt.

EXTERIOREM Eccleſiæ diſciplinam, ipſorumque Sacrorum Canonum externum rigorem, ſubinde pro temporum & rerum conditione mutari & relaxari poſſe expeditum eſt.

Veterum [Ca]nonum [mi]tigatio eorum [ſtu]dio detere non [de]bet.

Nonnunquam enim contingit, ut ea temporum difficultas, & rerum conditio occurrat, ut Eccleſia merito nonnihil externam ſuam diſciplinam, atque Sacrorum Canonum rigorem relaxet, & mitiget, aut ſaltem in omni ſuo rigore ſervari non præcipiat: atque hoc ſenſu Canones illi dici potuerunt aliquatenus aboliti, aut ut minus eorum rigor mitigatus; ſed nequaquam propterea eorum ſtudium ac diligens perſerutatio erit ſuperflua aut inutilis; quod exemplo amplius eluceſcet.

Jam pridem Canonibus cautum fuit, quod qui in crimen carnis eſſet prolapſus, nullatenus ad Clerum aſſumi poſſet; aut ſi poſt ordinationem id contigiſſet, in perpetuum ſine ulla reſtitutionis ſpe ab Ordinum functionibus excluſus manere deberet. Canones hanc diſciplinam continentes refert Gratianus *Diſt.* 50.

Horum Canonum *ſeveritatem integram permanſiſſe per octo priora ſæcula Æræ Chriſtianæ* (*notat Eminentiſſimus Aguirius citata Diſſertatione* X. Excurſu *XI. num.* 145.) *& exacte cuſtoditam in toto orbe Chriſtiano, ac nominatim in Hiſpania*.

Verum uti recte notavit ibidem citatus Eminentiſſimus, circa ſæculum IX. occaſione Epiſtolarum quas Pſeudo-Iſidorus ſuppoſuit Calixto I. S. Gregorium ad Secundinum, & S. Iſidoro Hiſpalenſi ad Maſſanum, cœpit Canonum illorum rigor nonnihil relaxari; adeo ut tandem ſæculo XII. præeunte Gratiano noſtro (qui citatas Epiſtolas in ſuum Decretum retulerat *Diſt.* 50. *Can.* 14. 16. & 28.) a Canoniſtis communi conſenſu recepta ſit diſtinctio inter crimina *occulta* & *manifeſta*, quam his verbis expoſuit Gratianus: *Quorum enim crimina* manifeſta *ſunt, ante vel poſt ordinationem, a Sacris Ordinibus dejiciendi ſunt: quorum autem peccata* occulta *ſunt, & ſatisfactione ſecreta ſecundum Sacerdotis edictum purgata, in propriis Ordinibus poſſunt remanere*. *Diſt.* 50. poſt *Canonem* 32.

Hac tandem diſtinctione recepta, non aliquo Eccleſiæ Decreto, ſed ipſa Eccleſia diſſimulante hæc canonica diſciplina, quæ omnes in crimen carnis prolapſos in perpetuum ab Ordinibus excludebat, nonnihil mitigata & relaxata fuit, & Canonum rigor remiſſus.

Num propterea inutilis horum Canonum intelligentia, aut ſuperfluum ſtudium? Nonne vel ex hoc Canonum rigore pateſcit, qualem jam pridem Patres ipſaque Eccleſia in Clericis, præſertim Sacerdotibus neceſſaria crediderint puritatem, & ab omni carnis ſpurcitia exemptionem? Cum vero Eccleſia eodem ſemper ſpiritu animata, non minus hodie, quam olim caſtos & immaculatos optet Sacerdotes; neque minorem hodie de ſanctitate Sacerdotii habeat ideam, facile intelliget diligens Canonum ſtudioſus, quod licet Eccleſia aliquid hodie circa exteriorem diſciplinam remittat, non minus tamen hodie quam olim optet, ut in crimen carnis prolapſi a Sacris Altaribus in perpetuum amoverentur; ac non niſi neceſſitate quodammodo cogente externum Canonum rigorem remittat.

Eorum intelligentiæ utilitas exponitur.

Adhæc intelliget diligens horum Canonum ſtudioſus, illos quidem ſuum vigorem aliquantulum amiſiſſe quoad prolapſos in crimen *occultum*, at non pariter quoad *publice & notorie* prolapſos; quos citatæ ſuppoſititiæ Epiſtolæ, quæ prolapſioni diſciplinæ occaſionem præbuere, etiam in *perpetuum* ab Ordinibus, eorumque functionibus excludunt.

Unde ſæpius laudatus Eminentiſſimus in citata Diſſertatione X. advertens, quod nonnulli poſtremis hiſce ſæculis adhuc poſt peccata carnalia *publice* nota, vel etiam juridice probata, immo & punita in Epiſcoporum carceribus, legantur & viſantur reſtitui exercitio Sacri Ordinis; & forſan aliqui non exhibitis dignis pœnitentiæ fructibus, nec editis ſignis veræ converſionis; quin & aliquos contingat etiam ad altiorem Ordinem promoveri, ſubjicit. *Sane nihil horum Eccleſia ſive Sedes Apoſtolica unquam probavit, nec Decreto aliquo univerſali (quantum mihi legere licuit) hominibus iis palam ſeu publice, aut cum nota aliorum lapſis, indulſit, ut permanerent in exercitio Sacri Ordinis jam antea recepti adhuc poſt dignam pœnitentiam factam: multo autem minus, ut ad Ordinem altiorem promoverentur*.

Intelliget inſuper horum Canonum perſcrutator, eorum rigorem non eſſe mitigatum, etiam quoad Clericos poſt Ordinationem in crimen carnis quantumvis *occultum* prolapſos, ut Ordinum exercitio reſtitui valeant niſi tantummodo, ut reſtitutio illa fiat poſt *actam condignam* tanto crimine *pœnitentiam*; atque per aquas ſalutaris pœnitentiæ impurum concupiſcentiæ ignem extinctum.

Ex eo ſtudio innoteſcet, an rigor Canonum ſit hodie mitigatus, cum agitur de Clericis, qui lapſi ſunt in crimen carnis

Neque enim Epiſtolarum Auctores, e quibus recentior diſciplina originem cœpit, Clericos in crimen lapſos reſtitui prætenderunt, niſi poſt *actam pœnitentiam*. „ Errant enim (ait Pſeudo-Calixtus *Can.* 14. *Diſt.* 50.) qui „ putant Domini Sacerdotes poſt lapſum, ſi *condignam* „ *egerint pœnitentiam*, Domino miniſtrare non poſſe, „ & ſuis honoribus frui, ſi bonam deinceps vitam duxerint, & ſuum Sacerdotium condigne cuſtodierint.

Fictitia Epiſtola Gregorii ad Secundinum in *Can.* 16. *ibid.* relata ait: „ Si ovis errans poſt inventionem reportatur, cur poſt *pœnitentiam* ad oviles ad Eccleſiæ „ miniſterium *lapſus* (Clericus) non revocetur?

Denique fabricata ſub nomine S. Iſidori Epiſtola relata *Can.* 28. *ib.* hoc dicit: *Non immerito conſequi ademptæ (ſive ut alii legunt* adeptæ) *dignitatis ſtatum, qui per* emendationem pœnitentiæ *recepiſſe noſcuntur remedium vitæ*.

Quapropter Canoniſtæ dum quærunt, num Clericus in crimen lapſus poſſit reſtitui, non niſi de Clerico poſt *actam pœnitentiam*, quæſtionem inſtituunt, ſequuti Gratianum, qui eam in principio *Diſtinct.* 50. ſui Decreti, his verbis proponit: „ Ex præmiſſis auctoritatibus liquido monſtratum eſt, quod variis criminibus irretiti in „ Sacerdotes ordinari non poſſunt. Nunc autem de iiſdem quæritur, utrum poſt peractam pœnitentiam, „ vel in propriis Ordinibus remanere, aut ad majores „ gradus conſcendere valeant.

Merito ergo dicit Covarruvias ad Clem. *Si furioſus*; *part.* 3. *num.* 7. *impium* cenſeri *ſolere*, & cenſendum eſſe, quod Sacerdotes, qui nocte præterita in fornicationem incidiſſet, die immediate ſequenti celebraret, etiam *confeſſione & contritione præmiſſa*, hoc eſt licet ſupponeretur confeſſus & contritus.

Similiter Illuſtriſſimus Epiſcopus Vencienſis Godæus reflectens, quoſdam noſtri infelicis ſæculi Caſuiſtas auſos aſſerere, Sacerdotem in crimen carnis de nocte prolapſum poſſe mane ſacris Altaribus adſtare, exclamat: „ Si iſta doctrina poſſit componi cum diſciplina multis „ ſæculis in Eccleſia ſervata, & cum puritate victimæ, quæ in Altari offertur, componi quoque poterit lux cum tenebris, & Chriſtus cum Belial ". In *Hiſt. Eccleſ. an ann.* 594.

Obſervatio Godæi Epiſcopi circa Caſuiſtas Laxiores.

§. IX.

Utilitas ſtudii veterum Canonum adſtruitur exemplo Canonum Pœnitentialium.

Quinam Canones vocantur pœnitentiales?

CANONES Pœnitentiales vocari ſolent illi, quibus jam pridem Epiſcopi & Patres expreſſerunt, qualiter peccatores pœnitentiam pro peccatis agere, & Sacerdotes eam imponere deberent; quæ in decurſu pœnitentia agenda; quæ opera pœnitentialia pro ſingulis criminibus imponenda.

Cumque lapſu temporis excreſcerent Epiſcoporum ac Patrum hac de re Canones & præceptiones; atque nonnulla alio ſpectantia frequenter intermiſcerentur, ſic ut omnibus, præſertim inferioribus Presbyteris (ad quos circa ſæculum VIII. & IX. pœnitentiam imponendi, nec non peccatores, præcipue occultos reconciliandi poteſtas devoluta fuit) opportunum non eſſet hos Canones ſecernere & conſulere, conveniens viſum fuit, componere libellos, quos *Pœnitentiales* dixerunt, in quibus ſoli Canones Pœnitentiales continerentur, & ordine exprimerentur.

Hos in pœnitentiis imponendis ſequi tenebantur Confeſſarii.

Secundum hos Canones debebant Presbyteri pœnitentias imponere; neque ab iis recedere illis fas erat. Unde in ordine ad celebrandam Synodum circa ſæculum X. formato, inter cæteras admonitiones Epiſcopales ad Presbyteros hæc erat; " Feria 4. ante quadrageſimam, ,, plebem ad confeſſionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti pœnitentiam injungite, *non ex corde* ,, *veſtro*, ſed ſicut *in Pœnitentiali* ſcriptum eſt.

Similiter in formula viſitationis Epiſcopalis hæc a Parochis per Epiſcopum facienda interrogatio præſcribitur: " Si habeat *pœnitentiale* Romanum, vel a Theo- ,, doro Epiſcopo, vel a venerabili Presbytero Beda edi- ,, tum, & *ſecundum quod ibi ſcriptum eſt*, interroget ,, confitentem, & confeſſo *pœnitentiam* imponat "? Vide Reginonem *lib.* 1. *De Eccleſiaſticis diſciplinis artic.* 57. *&* 95. inquiſitionis; & notas Viri Clariſſimi Stephani Baluzii ad dictum *artic.* 57.

Hæc diſciplina xi. ſæculo relaxari cœpit.

Hæc diſciplina, quæ Presbyteros adſtringebat, pœnitentias juxta antiquorum & pœnitentialium Canonum præſcriptum imponere, circa ſæculum XI. paulatim relaxari cœpit; ac tandem ſæculo XIII. pene totaliter abolita fuit; Presbyteris facta libertate imponendi pœnitentias, non ſervato rigore Canonum, ſed juxta prudens cujuſque Confeſſarii arbitrium; adeo ut Confeſſariorum eo ſæculo invaluerit communis perſuaſio, pœnitentias quaſcumque in foro conſcientiæ, Sacerdotum arbitrio eſſe infligendas, nequaquam vero ex Canonum præſcripto. Hiſtoriam & cauſas hujus prolapſionis fuſe ac docte deducit Joannes Morinus *lib.* 10. De adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ, & ex illo compendioſe D. Guillemans Canonicus & Archi-Presbyter Eccleſiæ Cathedralis Gandenſis in Præfatione ad Canones pœnitentiales S. Caroli.

A quatuor circiter ſæculis abrogati videntur Canones pœnitentiales.

Itaque a quatuor circiter ſæculis Canones pœnitentiales eatenus aboliti fuerunt, ut Presbyteri nequaquam pœnitentias ſecundum illos imponere, modumque eas peragendi in illis præſcriptum ſequi teneantur; num propterea Canonum illorum poſthac ſtudium inutile, atque eorum ſcientia ſterilis ac ſupervacanea credita?

Aliter ſane judicarunt, qui ad ſtudioſæ juventutis inſtructionem Corpus Juris Canonici, quo hodie in ſcholis utimur, adornarunt; in quo ad calcem Decreti Gratiani Canones pœnitentiales cum hac epigraphe exhibentur: *Canones Pœnitentiales, quorum notitia viris Eccleſiaſticis eſt valde neceſſaria: ſunt enim regulæ directivæ ad pœnitentias imponendas.*

In ipſis quoque Decretalibus Gregorii IX. remiſſio fit ad ipſos Canones Pœnitentiales in *Cap.* 2. *tit. De Pœnit. & Rem.* ubi dicitur: *Qui Presbyterum occiderit, 12. annorum pœnitentia ei ſecundum Canones imponatur.* Per Canones ibidem intelligi *Pœnitentiales*, poſt Gloſſam communi conſenſu notant Canoniſtæ.

Eorum tamen notitiam commendarunt & injunxerunt Card. Hoſtienſis, & S. Carolus.

Quid de notitia horum Canonum ſenſerit famoſiſſimus ac nominatiſſimus Canoniſta Cardinalis Hoſtienſis, etiam poſt ſtabilitam modernam diſciplinam, audiamus; *Ut autem, ait, Sacerdos circa pœnitentias diſpenſando cautius arbitretur, notandi ſunt caſus, in quibus per* Canones *certæ pœnæ ſeu pœnitentiæ imponuntur; nam* Canones Pœnitentiales ſcire tenetur Sacerdos, alias vix in eo nomen Sacerdotis conſtabit. *Hæc ille in Summa ad* lib. 5. Decretalium *tit. De Pœnit. & Remiſſ. num.* 60.

Notitiam horum Canonum præterito ſæculo non inutilem credidiſſe zeloſum ac ſanctum Canonum ſcrutatorem & inſtauratorem S. Carolum patet ex ejus Concilio I. *parte* 2. *tit.* 6 ubi ait: *Confeſſores Canones Pœnitentiales bene noverint.* Et in Concilio V. *parte* 3. §. 2. præcipitur, ut Examinandi interrogentur; *An Canones Pœnitentiales rite teneant.*

Fructus, qui ex horum Canonum notitia hauriendi ſunt, ipſe non uno loco expoſuit. *Patres docuerunt (ait in Præfatione ad Canones pœnitentiales a ſe editos) quam* neceſſaria admodum *ſit Sacerdotibus Canonum pœnitentialium ſcientia. Etenim ſi omnia, quæ ad pœnitendi modum pertinent, non prudentia ſolum ac pietate, ſed juſtitia etiam metienda ſunt: certe norma e Canonibus Pœnitentialibus ſumatur oportet. Sunt namque ii quaſi regulæ quædam, quibus tum ad culpæ commiſſæ gravitatem recte dignoſcendam, tum ad imponendam pro illius ratione* veram Pœnitentiam *Sacerdotes Confeſſarii dirigantur, aut ubi ſingula, & quæ ad peccati magnitudinem, & quæ ad pœnitentis ſtatum, conditionem, ætatem, intimumque cordis contriti dolorem, pertinent, accurate perpenderint: tum demum pœnitentiam judicio, ac prudentia ſua moderentur.*

Eorum ſtu[dii] utilit[a]tes plur[i]mæ.

Et alibi poſtquam monuit, quod in imponenda pœnitentia Confeſſarius prudens eſſe debeat, ne forſan aut leviores, aut graviores & diuturniores, quam oportet, imponat, pro remedio non errandi ſubjungit: *Ideo Sacerdos* Canones Pœnitentiales *conſulet, quibus licet cum prudentia, diſcretione, & modo, pro pœnitentis contritione, qualitate, ſtatu, aliiſque circumſtantiis uti debeat; obſervandi tamen ſunt, ita ut juxta eos quaſi traditam ſibi regulam Sacerdos ſe gerat, prout expedire ei viſum fuerit, & quando pœnitentiam Canonum rigori omnino conformem non imponet, eam tamen pœnitenti ſignificabit, ut ad contritionem eum moveat, & leviorem injunctam pœnitentiam ipſe ardentius exequatur; motus ſcilicet ex hodiernæ Eccleſiæ benignitate, qua antiquioris diſciplinæ rigor mitigatur.*

Primo itaque notitia horum Canonum ad peccatorum gravitatem & enormitatem cognoſcendam ſubſervire poterit. Si enim non tantum in certis caſibus aut ſingularibus circumſtantiis, ſed conſtanter & ubique uni peccato præ alio gravior ac diuturnior pœnitentia impoſita deprehendatur, pro indubitato erit, ex mente Patrum illud præ hoc gravius eſſe: cum ſemper fixum fuerit & indubitatum, pœnitentias, ſepoſitis particularibus circumſtantiis, ſecundum gravitatem criminum eſſe imponendas.

Exempli gratia, dum in omnium temporum ac locorum Canonibus & libris pœnitentialibus videbitur pro fornicatione, etiam ſimplici non minorem unquam, ſed frequentiſſime majorem, quam *annalem* pœnitentiam, in jejuniis, aliiſque carnem cruciantibus operibus peragendam, fuiſſe impoſitam; pro ebrietate vero, etiam in homine Eccleſiaſtico, atque etiam cum aliqua circumſtantia aggravante, 40. duntaxat dierum, aut in Laico 15 aut 7. dierum, nequaquam dubium eſſe poterit, quin fornicationem multo graviorem quam ebrietatem Patres & Concilia Canonum illorum Auctores exiſtimaverint.

Secundo notitia horum Canonum utilis, erit, ut ipſis peccatoribus oſtendatur (uti etiam monet celebris ille Canonum interpres Antonius Auguſtinus in præfatione ad libros pœnitentiales a ſe evulgatos) quam pœnitentiam & vindictam illis peccatis olim Patres impoſuerint; ut ita levius ferant pœnitentias leviores & modum leviorem, quibus nunc cum illis agitur; videantque veriſſimum eſſe quod obſervat Eminentiſſimus Aguirius *Differt. VIII. ad Concil. Tolet. III. num.* 159. Nempe: *Satisfactiones imponi ſolitas hoc tempore ante vel poſt abſolutionem pro gravioribus peccatis (etiam ab iis Confeſſariis, qui* rigidi *habentur, &* crudelitatis *incuſari ſolent, tamquam* conſcientiarum carnifices) *non æquare ne centeſimam quidem partem ejus pœnitentiæ, quam imponebant Canones illi, nec penes durationem, nec ſecundum acerbitatem; ut patebit conſideranti.*

Tertio hi Canones oſtendunt, quomodo de acceleratione vel procraſtinatione reconciliationis, non tam ex verbis, quam operibus pœnitentium ſtatuendum ſit. Ut enim *Can.* 13. Nicæno cavetur, Epiſcopus de iis pœnitentibus aliquid humanius ſtatuere, & tempus pœnitentiæ contrahere poterit, qui *lacrymis, tolerantia & bonis operibus converſionem*, & *opere & habitu oſtendunt.* E quibus quoque facile conſtabit, uti loquitur Aguirius *quam injuſte & imprudenter (ii delicati peccatores) criminentur confeſſarios (quamvis doctos, pios, ac notæ prudentiæ) nolentes abſolutionem impendere* ſtatim, *ſed illam differentes, donec ea* pœnalia opera *exhibeantur per aliquot hebdomadas, vel dies ſaltem, juxta prudens ipſorum judicium.*

Quid c[...] Pœnitentiarum in[...]junctione ſenſerit Synodus Tr[i]dentina.

Serviet denique horum Canonum notitia, ut ſint Sacerdotibus regulæ directivæ, quibus tamquam in ſpeculo videant, quæ pœnitentiæ ſingulis peccatis conveniant. Nec minus hodie, quam olim, veriſſimum eſt, quod dixit Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. *De Pœnitentia cap.* 8. *Debent Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungere; Ne ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, pergit Synodus, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem; nam Claves Sacerdotum non ad ſolvendum duntaxat, ſed ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent; nec propterea exiſtimarunt, Sacramentum, Pœnitentiæ eſſe forum iræ, vel pœnarum.*

Optan-

Optandum, ut hæc Concilii monita Sacerdotum mentibus impressa essent. " Magnus enim timor est (ait ,, Aguirius citata Dissert. VIII. *Excursu V. nu.* 194.) ,, plurimos Confessarios, aut ea non legere, aut non ,, considerare, dum *experimento* constat, ab iis absolvi *sæpe*, imposita *levissima* satisfactione, multos reos *gravissimorum* scelerum, quorum ipsi participes efficiuntur, teste Concilio,

Veterum Canonum notitia inservire potest ad aliqualem proportionem servandam in satisfactionibus imponendis.

Prædicta Concili verba, si attenderent, haud difficulter caperent, quod " quidquid sit de solemnitate il- ,, la & diuturnitate satisfactionum *priscis Canonibus* ,, præscripta in vindictam variorum criminum (quæ a ,, multis sæculis in desuetudinem abiit usque modo, & ,, privata cujuspiam auctoritate, instaurari nequit) ,, saltem illorum notitia (verbis loquor laudati Emi- ,, nentissimi loco citato *num.* 188.) deservire in praxi ,, possit Confessariis, ad *aliqualem* proportionem ser- ,, vandam in *pœnitentiis* imponendis ". Et *num.* 189. rursus monet, quod tametsi hi Canones jam in desuetudinem abierint " *semper* tamen notitia exacta eo- ,, rumdem Canonum, & veteris disciplinæ, deservire ,, *plurimum* possit Confessariis in satisfactionibus impo- ,, nendis ad normam quamdam & aliqualem regulam,

Adhæc ex notitia horum Canonum intelligent Sacerdotes, quod tametsi *solemnis* pœnitentia (cujus ritus describitur in *Can.* 64. *Dist.* 50.) hodie Episcopo sit reservata, uti & solemnis pœnitentium reconciliatio, sicuti communiter docent Canonistæ, tamen *publicam* pœnitentiam pro peccatis publicis & enormibus nonnunquam imponendam, juxta illud in *Cap.* 1. *tit. De Pœnitent. & Remiss. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda*: Neque hac in parte Confessariorum auctoritatem diminutam, post alios monet Fagnanus ad citatum Caput ... 1. *num.* 19. & consuetudo, ait, si quæ olim aderat in contrarium, videtur sublata a Concilio Tridentino, antiquos Canones innovante; notatque quod & post Concilium ac in ejus executionem hujusmodi pœnitentias in usum revocari mandent Concilia Provincialia Mediolanensia, ac signanter primum in titulo, *Quæ pertinent ad Sacramentum Pœnitentiæ*, cujus hæc sunt verba: " Iidem, scilicet Confessores, ,, quemadmodum a sacra Tridentina Synodo jussum est ,, *publice* peccantibus *publicam* pœnitentiam imponant, ,, neque illud publicæ pœnitentiæ genus, nisi data ab ,, Episcopo facultate, secreta alia pœna commutare ,, audeant ". Hæc Fagnanus, qui & ibidem cum aliis multis advertit & monet, ex hujusmodi pœnitentiæ publicæ impositione *non sequi manifestationem confessionis*.

Quando publicæ pœnitentiæ imponuntur, prudentia necessaria est.

Cæterum in hisce *publicis* pœnitentiis imponendis prudentia necessaria est; ne alias præcipiti atque imprudenti zelo scandalis occurrere volentes, scandalum excitent: quare nonnunquam convenit, ut casibus similibus incidentibus, Episcopi, aut alii Superiores consulantur, quo & merito subinde fiet, cum de repellendis publice a Sacramentorum perceptione, notoriis & publicis peccatoribus casus incidunt, At prætendere non posse publicis & notoriis peccatoribus *publice* a Sacerdotibus Sacramenta, præsertim Eucharistiæ, negari, nisi prævie per sententiam declarati sint tales Canonum ac Synodalium Decretorum verbis manifeste repugnat, & eorum sententiam evertit, atque Sacramenta scandalosæ profanationi exponit.

§. X.

Canonum ratio & spiritus magis quam verba attendi debent.

Spiritus Canonum attendi debet, ut eorum utilitas detegatur.

QUod aliquando dixit Celsus Jurisconsultus in *L.* 17. *ff. De Legibus*: *Scire Leges, non est verba earum tenere, sed vim & potestatem*; id vel maxime in Canonibus & disciplina Ecclesiastica locum sibi vendicat; quia ut ait Gregorius in *Cap.* 8. *tit. De Verb. Sign. Plerumque dum proprietas verborum attenditur, sensus veritatis amittitur*.

Et sane, si verba duntaxat Canonum, atque nude externa Ecclesiæ disciplina illis contenta attendantur, frequenter nihil, quod moribus subservit, quodque præcipue Ecclesia intendit, apparebit; at si sententia ac intimus Ecclesiæ Patrumque sensus in iis Canonibus inquiratur, sanctissimæ ac utilissimæ non raro ibi contentæ morum regulæ detegentur.

Fixa est & a tempore Apostolorum in Ecclesia saltem Latina stabilita & conservata disciplina, a sacris Ordinibus & muniis Ecclesiasticis excludens *conjugatos*; ni usui & cohabitationi uxorum renuntient; immo Clericos beneficia obtinentes, si Matrimonium contrahant, eos hodierna disciplina ipso jure privatos declarat. Hæc disciplina & Decreta, quibus exprimitur, si nude ac simpliciter duntaxat attendantur, nihil nisi *nuptias* Clericis inhibitas apparebit; at si intimus Decretorum sensus, & Ecclesiæ sententia attentius expendatur, videbitur, id Clericis præcipue hic ab Ecclesia inculcari, & ab iis observatum desiderari, ne temporalium rerum sollicitudine, atque carnalibus desideriis & voluptatibus se implicent; quo impedirentur divinis Officiis & Ecclesiasticis Ministeriis, quibus vi suæ vocationis, mancipati sunt; se *totaliter* impendere; quasi ad Clericos verbis Apostolicis diceret Ecclesia: *Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est.* 1. Corinth. *cap.* 7. *vers.* 32. & 33.

Hanc Ecclesiæ mentem non obscure expressit Alexander III. in *Cap.* 2. *De Clericis conjugatis* in prima compilatione Decretalium apud Antonium Augustinum, ubi rationem matrimonii Clericis interdicti reddit his verbis; " Quoniam uxorati cum divisi sint, & eos ,, cogitare oporteat, quomodo uxoribus placere valeant ,, & servire, obsequiis non solummodo possunt inten- ,, dere divinis ", Vel ut paucioribus expressit in *Cap.* 3. *tit. eodem*; " Quod simul voluptatibus & carnali- ,, bus desideriis, ac divinis & Ecclesiasticis obsequiis ,, vacare non valeant,

Spiritus Canonum semel detectus ducit ad rationem immunitatum, quas Imperatores Clero indulserunt.

Hinc facile intelliget Canonum diligens scrutator, Clericos illos, qui a nuptiis abstinent, sed sæcularibus negotiis, ac sensualibus desideriis sese immergunt, licet verba Canonum externamque disciplinam tenere videantur, ipsam tamen sententiam & rationem Canonum negligentes, revera in ipsos Canones dici queant impingere.

Nemo quoque ignorat, quomodo non tantum per sacros Canones, sed etiam per leges imperiales Clericis indulta sit immunitas ab omnibus tam civilibus quam personalibus oneribus; hi Canones & leges si nude, prout exterius sonant, inspiciantur, nihil hic nisi aliquam Clericorum ab illis oneribus, quibus laici sæpius non parum gravantur, exemptionem atque per eam commodius & tranquillius vivendi occasionem Clericis datam putabitur. Verum si ratio Canonum expendatur, aliud aliudque sublimius hic ab Ecclesia & Imperatoribus intentum fuisse constabit; nimirum idcirco eam immunitatem Clero indultam esse, ut jugiter, ac sine distractione divinis Ministeriis incumbere queat, juxta illud Synodi Carthaginensis apud Cyprianum, *Epist.* 66. " Ne quis de Clericis & Dei Ministris ,, tutorem testamento suo constituat, quando singuli ,, divino Officio honorati, & in Clerico ministerio ,, constituti *nonnisi in Altari & sacrificiis deservire*, ,, *& precibus & orationi vacare debeant*.

Et Justinianus eis tantum Clericis & Monachis immunitatem ab omni cujuscumque generis tutela & curatela concessam voluit, qui apud Sacrosanctas Ecclesias vel Monasteria permanent. " *Cum propter hoc*, ,, ait, *ipsum Beneficium eis indulgeamus, ut aliis de-* ,, *relictis, Dei Omnipotentis Ministeriis inhæreant* ". *Leg.* 52. *Cod. de Episcopis & Clericis*.

Sic videmus hic vel præcipue continuam & jugem in Ministeriis Ecclesiasticis occupationem Clericis inculcari; dum eos ab oneribus istis eum in finem exemit; nequaquam ut otio vacantes vitam oneribus exemptam agant.

Quid Canones legesque Principum decimas, oblationes, aliaque jura Clericis a laicis persolvi jubentia, aliud exterius, & in cortice verborum sonant, quam Clericis temporaliter esse providendum, quo commode vivere queant? At si ex mente Ecclesiæ & Principum expendantur, deprehendetur, vel illud hic rursus principaliter intendi, non ut Clericus commodis temporalibus augeatur, commodeque vivat; sed ut jugiter, ac sine sollicitudine conquirendi temporalia, Altari servire queat; id est, vivere ut evangelizet. Nam, ut verissime dixit Justinianus Imperator " qui constitue- ,, runt, vel fundaverunt sanctissimas Ecclesias pro sua ,, salute & communis Reipublicæ, reliquerunt illis sub- ,, stantias, ut per eos debeant sacræ Liturgiæ fieri, ,, & ut in illis a ministrantibus piis Clericis Deus co- ,, latur ". *Leg* 43. *Cod. de Episcopis & Clericis*.

Denique ut innumera omittam, si sententia ac intimus Canonum, atque Ecclesiasticæ disciplinæ sensus sive spiritus propius inquiratur, neque in ipso verborum cortice hæreatur, deprehendetur, Ecclesiam in suis Canonibus, & stabilienda disciplina præcipue semper præ oculis habere rectam morum ac vitæ disciplinam stabilire vel promovere; immo apparebit non immerito sacris Canonibus applicari, quod de Scriptura dixit Augustinus: *Non præcipit nisi charitatem, nec culpat, nisi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum.* Lib. 3. *de Doctr. Christ. cap.* 10.

In disciplina morum idem hodie est Ecclesiæ spiritus, qui olim extitit.

☞ Quis Porro dubitet, quin Ecclesia, eodem semper spiritu animata, summopere desideret, ut quantum temporum difficultates patiuntur, & Ecclesiæ necessitas permittit, antiqua & sanctissima Patrum disciplina, juxta spiritum Dei observetur. Certum enim est quod non minorem de sanctitate Sacerdotii ideam modo habeat Ecclesia, quam olim habuerit; nec minus hodie quam olim vitia sanctitati Ministerii Ecclesiastici contraria esse arbitretur.

Qui igitur votis desideriisque Ecclesiæ tamquam sinceri filii ac ministri obsequi volunt, Canones illos spiritu Dei a SS. Patribus jam pridem pro morum directione conditos, non debent considerare tamquam plane abolitos & sepultos, eo quod disciplinam iis expressam in suo rigore non servari conspiciant, sed potius dolere debent cum ipsa Matre Ecclesia, quod tam sancta

ſta præcepta ob temporum duritiem, & vitiorum abundantiam in ſuo rigore ſervari nequeant: debent ardenter deſiderare & adlaborare, ut vel inſtaurentur, aut adhuc vigentia teneantur, aut collabentia ſuſtineantur: omnia tamen non mundana, quæ ſua quærit, ſed Chriſtiana, quæ ſolam Eccleſiæ utilitatem & neceſſitatem præ oculis habet, moderante prudentia.

§. XI.

Ut recte ſtatuatur de Canonis alicujus auctoritate, primo attendendum, quo Auctore editus ſit.

SANCTUS Agobardus poſtquam demonſtraſſet Canonibus etiam Gallicanis magnam deberi reverentiam, ſubjungit: " Neque hoc idcirco dicitur, ut paſſim omnium Epiſcopalium Conventuum Sanctiones *æquali* auctoritate recipiendæ credantur, ut Nicæni, Chalcedonenſes, & cæterorum generalium ex totius mundi conſenſu congregatorum, & receptorum.

De Canonibus Synodi OEcumenicæ.

Et ſane cum indubitatum ſit, Concilii OEcumenici univerſalem & Catholicam Eccleſiam repræſentantis majorem eſſe auctoritatem, quam cujuſvis alterius Concilii, aut Conventus particularis, nequaquam dubitari poteſt, quin hoc titulo Canones Concilii OEcumenici reliquorum Conciliorum Canonibus auctoritate prævaleant.

Ulterius, inter Concilia Œcumenica indubie eo major eſt eorum auctoritas (cæteris intellige paribus) quo magis ad Œcumenicam Synodum accedunt, & majorem totius Eccleſiæ partem repræſentant.

De Canonibus Synodi Nationalis.

Hac ratione inter non Œcumenicas Synodos, eminent Synodi, quæ olim Diœceſanæ, hodie Nationales dicuntur; ad quas Patriarchæ cum Metropolitanis & Epiſcopis totius Diœceſis, ſive ut hodie loquimur, *diſtrictus Patriarchalis*, conveniunt: quas Synodos *Majores* vocat Synodus Antiochena; quin & ab Auguſtino, & Epiſcopis Africanis ſæpius *Univerſales*, vel *Plenariæ* vocantur: quarum ſcilicet *Plena* erat auctoritas, ut ait Canon 18. in Codice Africano.

Hujus generis plurima reperiuntur in tomis Conciliorum, Antiochenſia videlicet ex Diœceſi, vel phraſi hodierna, Patriarchatu Orientis, Aquilenſia ex Diœceſi Italiæ, Galiciana ex Diœceſi Hiſpaniarum, Africana ſeu Carthaginenſia ex Diœceſi Africæ, quæ paſſim in Codice Africano *Univerſalia & Plenaria* Africæ Concilia vocantur.

Ea ratione Concilium *Univerſale* pro Synodo Diœceſeos Galliarum accipitur *Can.* 20. Conſilii Matiſconenſis II. ſub Patriarcha Lugdunenſi celebrati.

Simili locutione Concilia Toletana ſæpius dicuntur *Univerſalia & Generalia.*

De Canonibus Synodi Provincialis & Diœceſanæ.

Aliud Conciliorum genus eſt, ad quod cum ſuo Metropolitano conveniunt omnes unius Provinciæ Epiſcopi; quod Concilium idcirco *Plenarium* Concilium uniuſcujuſque Provinciæ dicitur *Can.* 98. in Codice Africano, & in Synodo Antiochena *Perfecta* Synodus appellatur.

Quin hæc Concilia auctoritate cedant Nationalibus Conciliis, ſeu quæ olim Diœceſana dicebantur, indubitatum eſt; ſicuti quoque indubitatum eſt, Provincialia auctoritate præſtare Synodis, quas hodie *Diœceſanas* dicimus; quibus nimirum ſolus Epiſcopus cum ſui diſtrictus Clero præeſt.

Canones ſpecialem mutuantes auctoritatem e ſanctitate & doctrina Prælatorum, qui eos condiderunt.

Ut ergo recte ſtatuatur de auctoritate Canonum, & quouſque vim legis obtineant, attendi debet, cujus generis Concilium, ſeu Synodum auctorem habeant.

Quin ſingularem venerationem & auctoritatem congregationi ſeu conventui concilicet illuſtrium Virorum aſſiſtentia, ambigi nequit.

Si igitur conſtet, Synodum aliquam conſtitiſſe e pluribus tum divinæ Sapientiæ, tum Sanctitatis gloria illuſtribus Prælatis, quis dubitabit, quin hujuſmodi Synodus majori veneratione ſuſcipienda ſit, quam alia quæpiam, licet forte numero Epiſcoporum, aut Prælatorum priorem excedens, ſed qui ſapientia & ſanctitate Epiſcopis priorem Synodum conſtituentibus nullatenus ſunt comparandi.

Hoc titulo ſingulari ſemper in veneratione fuere Canones Conciliorum primis Eccleſiæ ſæculis celebratorum, quibus plures Epiſcopi ſpiritu Apoſtolico pleni interveniſſe noſcuntur.

§. XII.

Merito attendendum, qua cura & ſtudio adlaboratum fuerit pro Canonum obſervantia, ut de eorum Auctoritate ſtatuatur.

Sedulum Epiſcoporum ſtudium pro Canonum obſervantia probat eorum utilitatem.

SI deprehendatur, Epiſcopos, alioſve Eccleſiæ Prælatos multo ſtudio & labore ſe impendiſſe pro Canonum aliquorum obſervantia, aut ubi eos conculcatos videbant, multo labore, non obſtante etiam magna Adverſariorum contradictione inſtauraſſe: merito diſciplina Canonibus illis contenta, vel pro regimine Eccleſiaſtico, aut formandis moribus majoris momenti reputabitur; Canoneſque pro quibus Viri illi tantopere deſudarunt, eo titulo majori veneratione recipiendi.

Canonum receptio, & iterata innovatio eorum auctoritatem adſtruunt.

Ulterius, ſi Canones particularium Conciliorum frequenter a variis Conciliis, etiam aliarum Eccleſiarum recepti, ſæpiuſque renovati deprehendantur, non dubium, quin hæc receptio, vel iterata innovatio, horum Canonum & in iis contentæ diſciplinæ ſpecialem probet utilitatem; hocque nomine Canonibus illis ſingularis accedat auctoritas, & ſpecialis debeatur veneratio.

Ut ergo recta de Canonum auctoritate formetur idea, jure merito, quæ jam dicta ſunt, ſedulo expenduntur.

DISSERTATIO SECUNDA.

De Codicibus Canonum generatim, & quid Auctoritatis accedat Canonibus per relationem in Codicem.

§. I.

Oſtenditur, quod Eccleſia ſuos jam pridem habuerit Canonum Codices.

Codex Legum in Imperio Romano

COMMUNITER, & in omni Republica uſuvenire ſolet, ut poſtquam leges in molem aliquam pro Reipublicæ neceſſitate, temporumve utilitate, latæ excrevere, vel eædem neglectæ in obſcuro latere cœperunt, vel abrogatæ inutiles redditæ ſunt, earum collectio quædam deſideretur, ſive a privato ſtudio ſuſcipiatur, ſive publica auctoritate inſtituatur.

Gregorianus, Hermogenianus.

Et quidem circa tempora Diocletiani & Maximiani, vel Conſtantini M. id eſt, circa ſæculum quartum, duo Codices emerſere, Gregorianus & Hermogenianus, quorum meminit S. Auguſtinus, *lib.* 2. *De Adult. Conjug. cap.* 8. ubi quamdam Conſtitutionem Antonini e Gregoriano memorat.

Et ex iis Theodoſianus.

Ad horum exemplum ſæculo ferme poſt integro novus Codex editus eſt a Theodoſio juniore, qui & inde dictus *Theodoſianus*; in quem conjectæ ſunt Imperatorum Chriſtianorum Conſtitutiones a Conſtantino Magno, & ſequentibus Imperatoribus uſque ad annum circiter 438. quo hic Codex evulgatus fuit. Hujus Codicis meminit Proſper Aquitanicus *lib.* 1. *Chronic.* ſcribens: *Theodoſianus liber omnium Legum legitimorum* (ideſt Chriſtianorum) *Principum in unum collectarum editus*. Et Iſidorus Hiſpalenſis, *lib.* 5. *Origin. cap.* 1. ait: *Leges novæ a Conſtantino Cæſare cœperunt, & reliquis ſuccedentibus, erantque permixtæ & inordinatæ. Poſtea Theodoſius minor eas ad ſimilitudinem Gregoriani & Hermogeniani Codice facto Conſtitutionum a Conſtantini temporibus ſub proprio cujuſque Imperatoris titulo diſpoſuit, quem a ſuo nomine Theodoſianum vocavit.*

Optime fine confectus.

Quo conſilio & qua de cauſa hunc Codicem condi voluerit Theodoſius, ſat aperit in Novella, qua hunc Codicem confirmat; ut nimirum Judices & Juriſperiti in uno Codice breviter haberent Conſtitutiones omnes, quas obſervare & ſcire deberent, reſecatis iis, quas Gentilitas induxerat, & Religio Chriſtiana non recipiebat; id eſt, ut Conſtitutiones ab obſcuritatis injuria vindicarentur, earumque repurgatio fieret, diſcuſſiſque tenebris, & compendio brevitatis, lumen legibus daretur, & ſic quod ipſe ait: *deterſa nube voluminum, in quibus multorum nihil explicantium ætates attritæ ſunt, compendioſam Divalium Conſtitutionum ſcientiam ex Divi Conſtantini temporibus roboramus, nulla poſt Kal. Januar. conceſſa licentia ad forum & quotidianas Advocationes jus principale deferre, vel litis inſtrumenta componere, niſi ex his libris, qui in noſtri nominis vocabulum tranſierunt, & ſacris habentur in ſcriniis.*

Codici Canonum occaſionem dedit.

Eccleſia nata in Imperio, ſicuti plura alia e politia civili ad ſuam formandam diſciplinam mutuavit; ita & in hoc puncto exemplum, & morem in Imperio receptum imitata eſt.

Id autem potiſſimum contigiſſe circa tempora illa, quibus & Theodoſius ſuum Codicem condidit, admodum veriſimile eſt. Cum enim per Conſtantinum pace data, licuit Epiſcopis & Paſtoribus in unum convenire, & cœtus Eccleſiaſticos agere, plurimæ ad formandam Eccleſiæ adoleſcentis diſciplinam prodiere leges, quas Græci *Canones*, Latini *Regulas* vocarunt: quæ ne in incerto vagarentur, omnibuſque innoteſceret, quas Regulas

ſequi

sequi oporteret, Codex Canonum componi cœpit, quo quidquid pro regula disciplinæ recipi volebant, inserebatur; atque Ecclesiam Romanam suum proprium Codicem, & Orientalem suum habuisse tempore Concilii Chalcedonensis, Dissertatione sequenti videbimus.

Et sicuti Theodosius noluit, quidquam ad *forum deferri*, nisi ex suo Codice desumptum; ita Episcopi nihil pro authentico & legitimo agnosci volebant, nisi e Canonum Codice desumptum; quæ autem extra hunc Codicem adferebantur, vel tamquam spuria, vel tamquam ad se non spectantia, respuebant: uti mox §. 3. videbitur.

§. II.

Varii fuerunt Ecclesiarum Codices.

Omnium Ecclesiarum particularium una fides, sed varia disciplina.

IN causa fidei nulla inter Ecclesias particulares potest esse discordans, nec alia uno, & alia alio tempore fides; juxta illud vulgatissimum Tertulliani: *Regula fidei una omnino est, sola immobilis & irreformabilis.*

Diversum est plane de disciplina Ecclesiastica. Hæc enim varia esse potest pro varietate Ecclesiarum, & alia uno, & alia alio tempore. *Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores esse convincitur, indifferenter habendum est* inquit S. Augustinus, *Epist. 54. ad Januarium, Edit. Benedicti.*

Pro varietate disciplinæ varii Codices.

Si igitur manente communione & societate Ecclesiastica, varia possit esse Ecclesiarum disciplina, variæ quoque Ecclesiarum possunt esse Regulæ, disciplinam huic aut illi Ecclesiæ convenientem præscribentes.

Ut ergo Ecclesiæ suam singulæ perspectam haberent, quam sequi oporteret, disciplinam, præter Canones universali Ecclesiæ præscriptos, variæ Ecclesiæ suum habuere Codicem, in quem ultra dictos Canones generales referebantur illi, quos quæque Ecclesia sibi convenientes judicabat.

Sic Ecclesiam Orientalem, Africanam, Galicanam, Hispanicam, aliasque suos proprios respective habuisse Codices ex infra dicendis patebit, ubi de singulis Codicibus agetur.

§. III.

Quam auctoritatem Canonibus addat relatio in Codicem.

Canones Codici inserti.

CODICEM Canonum formabant Ecclesiarum Præpositi, ut unicuique innotesceret, quas Regulas in disciplina sequi oporteret, neque ullus de auctoritate earum Regularum dubitandi locus superesset, nullique spurii pro veris Canonibus obtruderentur.

Vim legis obtinebant.

Hinc quidquid in Codicem erat relatum, vim & auctoritatem legis obtinebat in ea Ecclesia, cujus usui Codex primum adaptatus, vel postmodum susceptus erat.

Quapropter, non tantum Canones Conciliorum generalium, sed & particularium, eo solo titulo, quod in Codicem Ecclesiæ essent relati, vim legis in illa Ecclesia accipiebant; tametsi editi fuissent a Synodo alicujus Ecclesiæ, cujus legibus hæc particularis Ecclesia non obstringebatur.

Probatur exemplis.

Ex. grat. licet Romana Ecclesia non ligaretur Canonibus Africanis, nec Ecclesia Africana Gallicanis, &c. eo ipso tamen, quo Ecclesia Romana in suum Codicem retulit Africanos, aut Africana Gallicanos, illos pro legibus suæ disciplinæ recepisse & approbasse censebatur.

Id de Carthaginensibus seu Africanis Canonibus recte notarunt Correctores Romani. *Et eos Canones* (Carthaginenses) *Sedes Apostolica videtur probasse, & usa eis esse*, inquiunt, *quando in Codicem Canonum referendos curavit.*

Eadem ratione quemadmodum observat & probat Paschasius Quenellus, *Pontificum Epistolæ missæ ad privatas exterasque Ecclesias ad Sedem Apostolicam pertinentes* robur accipiebant, *atque* obediendi indicebant necessitatem, *cum e privatis scriniis in* publicum Codicem *eductæ promulgari, ac pro Decretali Constituto haberi cœperant. Dissert. 12. tom. 2. Oper. S. Leonis inserta.*

Quinimmo tantam vim Canonum in Codicem relatio habebat, ut Canones topici seu locales, ejusdem censerentur auctoritatis in negotiis disciplinæ decidendis cum ipsis Canonibus Conciliorum Œcumenicorum; ut auctoritate & testimonio Concilii Chalcedonensis infra ostendetur.

In codicem vero non relati respui poterant.

Ulterius Codex non tantum ostendebat, quibus Regulis seu Canonibus in dirigenda disciplina Ecclesiastica utendum esset, sed etiam quinam ut spurii, aut saltem ut hactenus non recepti repudiari possent.

Hoc fundamento Ecclesia Romana Canones Concilii Constantinopolitani concernentes disciplinam in Concilio Chalcedonenli ab Orientalibus productos agnoscere noluit: *quia*, inquiebat Legatus Sedis Apostolicæ, *in Constitutionibus Ecclesiasticis non reperiuntur.*

Ea ratione rejecti Canones Sardicenses, & Epistolæ Decretales.

Eodem fundamento Episcopi Africani, inter quos & fuit Sanctus Augustinus, Canonum Sardicensium auctoritatem admittere renuerunt, uti in scholiis ad *Canonem* 34. Africanum ostendetur. Similiter Hincmarus Remensis, aliique Episcopi Gallicani Decretales Epistolas primorum Pontificum a Nicolao I. Pontifice allegatas, recognoscere noluerunt, ut testatur ipse Nicolaus in Litteris ad Episcopo Galliæ pro vindicanda auctoritate harum Epistolarum datis; quarum fragmentum refert Gratianus, *Dist.* 19. *Canonem* 1, in his Litteris queritur Nicolaus, Episcopos Galliæ has Decretales recipere nolle, *quia in Codice Canonum non habentur adscriptæ*: de quo latius in *Observationibus in Jus Novum & Novissimum*, ubi de Codice Canonum Isidori vulgo *Mercatoris* agetur.

§. IV.

An omnium Codicum sit publica auctoritas?

Codex privata auctoritate collectus publicam non habet.

CERTUM est quod Legum aut sententiarum in unum volumen vel Codicem collectio, quæ facta est auctoritate privata, nullam legibus illis sententiisve publicam auctoritatem addere queat; neque leges, sententiasve ibidem collectas habere publicam auctoritatem, nisi eam aliunde mutuaverint.

Secus si publica auctoritate collectus.

Si vero Codex, publica auctoritate compositus & editus sit, ea intentione, ut quæ in eo continentur, vim legis habeant, indubie relatio in similem Codicem auctoritatem publicam legibus sententiisque addet, tametsi eam alias non haberent.

Aut etiam privatus.

Quin etsi Codex, *privata* primum auctoritate, esset compositus & evulgatus; si postmodum publica auctoritate, tamquam Codex legum recipiatur & probetur, indubie in eo contenta vim *legis* acquirent.

Quod probatur exemplo Codicis Hermogeniani & Gregoriani.

Codices Hermogenianum & Gregorianum, privata horum auctoritate, collectos esse sat verisimile est, & tamen hos *publica auctoritate* potitos sat innuit S. Augustinus; quia nimirum, ut docet antiquus Auctor interpretationis ad *Legem unicam*, *Cod. Theod. de Resp. Prud.* speciali Constitutione confirmati fuerunt.

Item Dionysii Exigui.

Hoc quoque pacto Codex Canonum a Dionysio Exiguo privata auctoritate compositus, & evulgatus, a Romana Ecclesiæ postmodum ut proprius Canonum Codex susceptus, auctoritate publica donatus est: uti infra, ubi de hoc Codice tractabitur, latius ostendetur.

Ex auctoritate Codicis sæpe dependet auctoritas Canonum.

Si ergo Codex aliquis seu Canonum collectio, privata auctoritate instituta sit, nullaque publica auctoritas accesserit, quæcumque in collectionem illam relata fuerint, non aliam obtinebunt auctoritatem præter eam, quam acceperunt ex fontibus, unde desumpti sunt: ac per consequens, ut de Canonibus in simili Codice occurrentibus verum formetur judicium, ad fontes, unde desumpti sunt, recurrendum erit.

§. V.

Nonnulla circa Codices Canonum observanda pro discernenda Canonum auctoritate.

Discernenda auctoritas Collectoris, an publica?

UT vera de Canonibus in Codice contentis habeatur idea, inquirendum primum, num Codex, publica aliqua auctoritate collectus, aut probatus fuerit; an vero privatum duntaxat sit alicujus opus nulla publica auctoritate probatum. Si posterius, tum de Canonum illorum auctoritate judicandum, ac si in Codicem illum redacti non essent; quia, ut supra dictum est, similis Codex Canonibus nullam auctoritatem addere potuit.

An plurium Ecclesiarum?

Si deprehendatur Codicem publica auctoritate collectum, aut probatum fuisse, ulterius inquirendum erit, an Ecclesiæ universalis, vel plurium particularium Ecclesiarum, an unius consensu confectus, aut saltem receptus fuerit?

Cum enim juxta ante dicta Canones in hujusmodi Codicem relati specialem a Codice robur, & vim obligandi mutuent, nemo non videt, eo majorem Canonum censendam esse auctoritatem, quo universalior fuerit Codicis receptio, aut comprobatio.

Quo tempore?

Adhæc merito investigabitur, quo tempore Codex confectus, receptusve fuerit, item quanto tempore usus illius perseveraverit?

Dum enim noverimus, Codicem primis illis felicioribus Ecclesiæ sæculis comprobatum, multisque sæculis perseverasse, unam sciemus, disciplinam in eo contentam viris Apostolicis illius ætatis fuisse comprobatam, & in Ecclesia dudum conservatam.

Quis vero ambigat, hoc titulo Canones, & disciplinam in iis contentam speciali veneratione dignam, & consequenter diligentiori studio ac sollicitudine suscipiendam ac fovendam?

Denique etiam hoc titulo Canonista Codices, seu Collectiones veteres a recentioribus distinguere debet; quia apocrypha plurima, id est, suspectæ & incertæ fidei pro veris & certis nimium patenter, ut notat vir rei Canonicæ peritissimus Franciscus Florens, Collectores recentiores, eorumque Interpretes sibi tulerunt obtrudi, quæ a veris secernere Antiquis summa fuit Religio (a).

D I S-

(a) Quintam hanc Sectionem integram desumpsit D. Van-Espen ex suo Tractatu Historico-Canonico; sequentem voluit primum in Dissertatione secunda sui Manuscripti exarare; sed deinde satius duxit eam transferre in illam sui codicis Manuscripti partem, ubi de Collectione Gratiani, ejusque auctoritate agitur.

DISSERTATIO TERTIA.

De Priſtino Codice Eccleſiæ Romanæ.

§. I.

Eccleſia Romana olim habuit ſpecialem Codicem.

Probatur ex Actione 16. Concilii Chalcedonenſi.

ECCLESIAM Romanam habuiſſe proprium & ſpecialem Codicem Canonum evincunt in primis, quæ in Actis Concilii Chalcedonenſis leguntur.

Poſtquam enim *actione* 16. pro aſſerenda prærogativa Epiſcopi Conſtantinopolitani lectus eſſet *Canon* 3. Conſtantinopolitanus, Lucentius Reverendiſſimus Epiſcopus Vicarius Sedis Apoſtolicæ dixit: *Accedit ad cumulum quod trecentorum decem & octo* * *Conſtitutionibus poſtpoſitis*, centum quinquaginta, *qui in* Synodicis Canonibus non habentur, *mentionem tantum feciſſe noſcuntur*.

* Sabaudi: Patrum?

Per Conſtitutiones trecentorum decem & octo Patrum intelligit Canones Nicænos; per Conſtitutiones autem centum quinquaginta, Canones Concilii Conſtantinopolitani I. quos in Synodicis conſtitutionibus non haberi dixit Lucentius Vicarius Sedis Apoſtolicæ.

Hinc evidens eſt, Lucentium habuiſſe Codicem diverſum a Codice Orientalium; utpote qui Canones Conſtantinopolitanos huic inſertos non contineret.

Ulterius in eodem Concilio, & eadem Actione Paſchaſinus Reverendiſſimus Vicarius Sedis Apoſtolicæ recitavit. „ 318. SS. Patrum Canon VI. * Quod Eccleſia Romana ſemper habuit primatum. Teneat autem Ægyptus, ut Epiſcopus Alexandriæ omnium habeat poteſtatem, quoniam & Romano Epiſcopo hæc eſt conſuetudo &c.

* Sabaudi: ſic habet.

Poſtmodum Conſtantinus devotus Secretarius divini Conſiſtorii, ex dato Codice, ab Ætio Archidiacono Conſtantinopolitanorum Sanctiſſimæ Eccleſiæ, recitavit: „ Regula ſexta 318. Sanctor. Patrum *, Antiquæ conſuetudines teneant in Ægypto, ut Alexandrinus Epiſcopus omnium habeat poteſtatem; quoniam & Romano Epiſcopo hæc eſt conſuetudo.

* Sabandi: ſic habet.

Hinc manifeſtum eſt alium fuiſſe Codicem, quo uſus fuit Vicarius Sedis Apoſtolicæ, & alium, quo utebantur Græci, atque aliis verbis Canonem VI. Nicænum ex utroque codice recitatum fuiſſe.

Ex Dionyſio Exiguo.

Et quid plura? Cum ipſe Dionyſius Exiguus aſſerat, ſe cohortatione quorumdam, qui *confuſione* priſtini Codicis Romani offendebantur, inductum fuiſſe, ut novam translationem Canonum adornaret.

Nulli ergo dubium eſſe poteſt, quin ante Dionyſii Exigui Codicem, qui ſub finem ſæculi V. primum confectus eſt, Eccleſia Romana alium Canonum Codicem proprium habuerit: qui Codex an hodie extet, quidque comprehenderit, item quid utilitatis ex ejus notitia hauriri poſſit expendemus, ſi prius ejus notas, ſive characteres notaverimus.

§. II.

Characteres Codicis Romani.

Primus character ex verſione Canonis VI. Nicæni.

HUjus Codicis characteres, quibus dignoſci queat, §. præcedenti prælibavimus.

In primis notavimus Actione 16. Concilii Chalcedonenſis, poſtquam glorioſiſſimi Judices dixiſſent, utraque pars, ſcilicet Vicarii Sedis Apoſtolicæ, & Orientales Canones, proponat, Paſchaſinum unum e Vicariis Sedis Apoſtolicæ recitaſſe Canonem 6. Nicænum cum his verbis: *Quod Eccleſia Romana ſemper habuit primatum.* Indicium haud obſcurum Canonem ita in ſuo Codice expreſſum reperiſſe Paſchaſinum.

Et merito præcipuus.

Hic eſt primus character Codicis Romani, quo in Chalcedonenſi uſi ſunt Vicarii Sedis Apoſtolicæ. Et quidem hic character merito ut ſpecialiſſimus illius Codicis habetur; quia, ut notat Paſchaſius Quenellus *Nec in Textu Græco, nec in ulla alia verſione, nec in ipſo priori Codice Romano reperitur, ut dubium non ſit, vel eam ex margine irrepſiſſe in textum, vel a Romanæ Eccleſiæ Clericis aliiſve eſſe additam, ne Romanæ dignitatis obliti eſſe Sacror. Patres viderentur.* Hæc ille in notis ad *Can.* 10. Nicænum in Codice ab ipſo evulgato.

Secundus ex defectu Canonum Conſtantinopol.

Secundo ex Actis Synodi Chalcedonenſis habetur, quod tempore hujus Synodi, Canones Conſtantinopolitani Codici Romano non eſſent inſerti: atque hic ſecundus Codicis illius character.

Tertio ex confuſione Codicis.

Tertio ex Dionyſio Exiguo intelligimus, priſcum Romanæ Eccleſiæ Codicem adeo magna confuſione laboraſſe, ut ea plures Viri eruditi offenſi, ipſum Dionyſium ad novam Canonum collectionem ſollicitaverint & induxerint.

Quartus ex conjunctione Canonum Nicænorum & Sardicenſium.

Quarto Canones Nicænos, & Sardicenſes in Priſco Codice Romano in unum fuiſſe confuſos, ſive Canones Sardicenſes continua numerorum ſerie Canonibus Nicænis fuiſſe ſubjectos, & quaſi pro iiſdem reputatos, plura ſunt quæ evincunt.

In primis ſcribit Innocentius I. ad Theophilum Alexandrinum: *Si conſcientiæ confidis, tu quoque judicio accurre ad Synodum in Chriſto proxime celebrandam, & illic juxta* Nicæni Concilii *Canones, & Decreta contende*: alios quippe Canones Romana non admittit Eccleſia. Item ad Clerum populumque Conſtantinopolitanum ſcribit: *Canonibus porro obſequendum eſſe ſcribimus, qui Nicææ ſunt decreti; quos ſolo conſectari decet Eccleſiam Catholicam, & juxta eos judicare.*

Si igitur fides Innocentio, *ſolos Canones Nicænos* noverat Eccleſia Romana, iiſque *ſolis* utebatur, & tamen Canonum Sardicenſium auctoritate uſum fuiſſe Innocentium, ex pluribus ejus Epiſtolis conſtat. Signum admodum probabile, in Codice Eccleſiæ Romanæ eo tempore, Sardicenſes Canones Nicænis ita fuiſſe ſubjectos, ut pro eiſdem haberentur.

Confirmat hoc ipſum factum Zoſimi, & Bonifacii Romanorum Pontificum in cauſa Appiarii Presbyteri Africani.

Sufficienter enim modo compertum eſt, Zoſimum Pontificem, per ſuos in Africam Legatos pro Canonibus Nicænis (quorum auctoritate provocationem Appiarii a Synodo Africana ad Romanum Pontificem tueri volebat) Canonem Sardicenſem allegaſſe, & in eodem errore ejus Succeſſorem Bonifacium perſtitiſſe.

§. III.

An Characteres §. præcedenti exhibiti conveniant Codici a Juſtello evulgato?

Hic Codex a Juſtello ſub initium XVII. evulgatus.

CODICEM Canonum, quo Eccleſia Romana tempore Concilii Chalcedonenſis, & ante editum & receptum Codicem Dionyſii Exigui uſa fuit, eum eſſe crediderunt Guilielmus Voellus Theologus, & Socius Sorbonicus, atque Henricus Juſtellus, quem ipſi evulgarunt, & Tomo I. Bibliothecæ Juris Canonici veteris inſeruerunt poſt Codicem Dionyſianum, quemque lectori repræſentare aſſerunt, ex *venerandæ antiquitatis codice MS. litteris majuſculis & bene quadratis deſcripto bibliothecæ Chryſtophori Juſtelli.*

Huic Codici non conveniunt characteres Codicis Romani.

Verum ſi priſtini Codicis Romani characteres, §. præcedenti expreſſi conferantur cum hoc Codice, parum veriſimile eſt hanc collectionem eſſe eam qua Eccleſia Romana tempore Concilii Chalcedonenſis, aut circa illud tempus uſa ſit.

Quia Canones Conſtantinopolitani inſerti.

In primis enim in hoc Codice referuntur Canones Concilii Conſtantinopolitani I. quos tamen ipſe Lucentius Vicarius Sedis Apoſtolicæ coram Patribus Concilii Chalcedonenſis palam aſſeruit, *in Canonicis Conſtitutionibus non haberi.*

Idque ſub falſo titulo.

Adhæc Canones Conſtantinopolitani in hoc codice referuntur cum hac epigraphe: *Hi Canones expoſiti ſunt ab Epiſcopis CL. congregatis in unum Conſtantinopolim, quando ordinatus eſt B. Nectarius Epiſcopus, conſulatu piiſſimi atque amatoris Chriſti Imperatoris noſtri Fl.* Marciani *Aug. III. Kalendas Novembris, per gratiam Dei, conſtitutione piiſſimorum & fidelium Imperatorum, una cum Sancta Synodo in Baſilica Sanctæ & Victricis Martyris* Euphemiæ.

Quis porro neſcit Concilium hoc Conſtantinopolitanum habitum fuiſſe imperante Theodoſio ſeniore, adeoque ut minus 70. annis ante Marciani Imperium. Quid deinde certius quam Conſtantinopoli nullum fuiſſe templum S. Euphemiæ dicatum, ſed Chalcedoni, atque in hoc Concilio Chalcedonenſe fuiſſe congregatum.

Item Canon 28. Chalcedonenſis.

Inſeritur quoque hic Codici *Canon* 28. Chalcedonenſis. Quis autem credat in codicem Eccleſiæ Romanæ relatum hunc Canonem eſſe, idque immediate poſt celebratum Concilium Chalcedonenſe, cui in ipſo Concilio ſumma contentione & animi vigore obſtitere Sedis Apoſtolicæ Vicarii, uti in notis ad hunc Canonem notabitur.

Et multa antiquitus ignota.

Plurima occurrunt & in hac Canonum collectione toti antiquitati ignota; quæ tamen, ſi vera eſſent, occultari aut ſileri non potuiſſent.

Profeſſioni fidei Concilii Nicæni præmittitur in eo codice hoc præambulum: *Cum conveniſſet ſanctum & magnum Concilium apud Nicæam Metropolim Bythiniæ, ſtatuta ſunt, quæ infra ſcripta ſunt. Et placuit ut hæc omnia mitterentur ad Epiſcopum Urbis Romanæ Silveſtrum.*

Nullus Antiquorum, nec ipſe Dionyſius Exiguus, qui Romæ codicem ſuum pro uſu Eccleſiæ efformavit, hujus præambuli meminit. Quis vero in animum inducat, quod ab omnibus fuiſſet neglectum adeo favens & authenticum teſtimonium prærogativæ Eccleſiæ Romanæ?

Quæ evincunt eſſe collectionem alicujus privati.

Hæc aliaque plura, quæ contra hanc collectionem producit Joannes Davii in Tractatu Gallico, cui titulus; *Des Jugemens Canoniques des Evêques*, c. 3. *art.* 3.

plane evincunt hanc collectionem nequaquam dici posse pristinum Ecclesiæ Romanæ codicem, quo ipsa ante Dionysianum usu fuisset; & cujus meminit Dionysius in Præfatione suis codicis; sed opus informe, confusum, ac barbarum alicujus imperiti Canonistæ, ut loquitur Davii; qui & probat admodum verisimile esse hanc collectionem esse opus posterius collectione Isidori vulgo Mercatoris; ideoque sæculi noni.

§. IV.

Codex sub nomine Codicis Ecclesiæ Romanæ a Quenello editus.

VIR notæ eruditionis Paschasius Quenellus, Presbyter Oratorii, Tomo 2. Operum S. Leonis evulgavit anno 1675. Codicem Canonum, cujus hic est titulus: *Codex Canonum Ecclesiasticorum & constitutorum Sanctæ Sedis Apostolicæ omnium, qui hucusque prodierunt vetustissimus & amplissimus, qui quidem in usu fuit in Ecclesia Romana Innocentio I. Zosimo, &c. ac Leone I. Pontificibus.*

Titulus hujus Codicis.

Scribit autem *Dissertatione* 12. inter eas quas appendit Tomo 2. Operum S. Leonis, se hunc suum codicem hausisse ex quodam manuscripto codice, qui asservatur in Orielensi Oxoniensis Academiæ collegio: & cujus apographum sibi ex Anglia missum esse asserit.

Evulgatus e codice MS. Codex Collegii Orielensis.

„ Collectio Canonum (ait *cap.* 2.) Decretorum sexaginta capitula continet, & unumquodque capitulum „ in titulos dividitur, cum ita res patitur: Concilia „ enim in Canones, & Epistolæ in capita seu decreta „ scinduntur,

Pergit dein: „ Sexcentorum fere annorum esse dicitur codex manuscriptus, cujus apographum ad nos „ transmissum est. Sed ex codice alio longe *antiquissimo* „ descriptum est, uti tum ex aliis, tum ex hac scribæ „ nota intelligitur, quam descriptam habes *pag.* 34. Codicis: *Iste Codex transcriptus est ex vetustissimo exemplari, quocirca de veritate scriptorum, nec in isto primo capitulo Nicænorum Canonum, nec in omnibus sequentibus aliquis dubitare debet, licet aliter in novellis exemplaribus inveniatur.*

Scripto ante 600. annos ex alio antiquiore.

Monet insuper alterum hujus collectionis exemplar MS. octingentorum circiter annorum ac optimæ notæ repertum a se in bibliotheca Thuanæa.

Cujus exemplar alterum est in Bibliotheca Thuanæa.

Tertium denique exemplar huic prorsus simile delitescere in bibliotheca Monasterii S. Vedasti Atrebati, colligit ex iis, quæ e codice MS. ibidem asservato jam pridem citarunt Jacobus Pamelius in notis ad librum Sancti Cypriani, *De Unitate Ecclesiæ*; & Alanus Copus Londinensis, *Dial.* 1. *adversus Novatores*; quorum textus refert Quenellus *cap.* 3. dictæ dissertationis. Ex quo conficit credi non posse, codicem, quem ex manuscripto Collegii Orielensis exhibet, ad fraudem faciendam recenter confictum esse: cum duo alia exemplaria tam vasta locorum intervallo a se invicem distantia, & multum antiqua illi plane consonent.

Tertium in Bibliotheca S. Vedasti. Hæc ejus sinceritatem probant.

Plura alia ibidem sinceritatis & vetustatis indicia admodum erudite deducit, quæ hanc collectionem ab omni fraudis & suppositionis suspicione vindicant: cujus nec aliquod apertum indicium produnt ea, quæ in hoc codice continentur aut allegantur, cum tamen, ut recte advertit idem Auctor, nullus hucusque suppositionis fœtus visus sit, qui certas præ se non tulerit suppositionis notas, ex quibus a sinceris scriptis dignosceretur.

Quæ & aliis argumentis asseritur.

Hujus rei duplicem eamque valde notandam rationem assignat: „ Una, ait, quod plerumque ab imperitis consarcinatoribus cudi solent miseræ hujusmodi scriptiunculæ, quas ita veritatis coloribus vestire ac ornare „ nequeunt, quin certa sponte erumpant indicia, quæ „ malam artem mendaciorumque artifices retegant. Altera ratio est, quod falsis hujusmodi scriptis quæritur „ plerumque falsis seu juribus privilegiisque, seu dogmatibus patrocinium, quæ cum unico mendacio fidem obtinere admodum difficile sit, aliorum mendaciorum avocari suffragium necesse est: quæ dum eo „ consilio multiplicantur, contrario successu evenire solet, ut veritati magis patrocinentur quam mendacio, „ fraudemque eo amplius aperiant, quod adornant curiosius.

§. V.

Inquiritur, nunc hic Codex compositus sit ad usum Ecclesiæ Romanæ?

CODICEM Canonum hunc primitus concinnatum esse ad usum ipsius Ecclesiæ Romanæ, multis probat Quenellus in supra citata Dissertatione duodecima operibus S. Leonis subnexa; in primis id probari credit ex præfatione huic codici præfixa. „ Quid enim, (ait) „ aliud indicant hæc verba de Nicæna fidei expositione. *Quam (sancta)* inquit, *& reverentissima Romana* „ *complectitur & veneratur Ecclesia*? Quid quod *mediantibus Victore atque Vincentio religiosissimis Romanæ Sedis Presbyteris* esse prolatam asserit? Nonnullas „ etiam *subnexas esse regulas, quas memorata suscipiens* „ *confirmavit Ecclesia*: Eamdem *nullis Synodicis Decre-*„ *tis, sed Salvatoris nec esse prælatam ac primatum obtinuisse.* Denique quidquid ibi de Romanæ Ecclesia „ fundatione ac fundatoribus, Privilegiisque scribitur, „ argumento est, pro illa Codicem esse exaratum."

Id insinuat ejus Præfatio.

Hæc Quenellus.

Adhæc si characteres pristini Codicis Romani supra parag. 2. relatos huic Codici applicemus, fatendum erit, plausibili fundamento asseri, hunc esse sincerum ac genuinum Codicem, quo Ecclesia Romana antea receptum Dionysianum codicem usa, & e quo in Concilio Chalcedonensi Vicarius Sedis Apostolicæ Canonem Nicænum recitavit.

Characteres pristini codicis Romani.

Primo quidem Canon VI. Nicenus in hoc Codice legitur iisdem verbis, quibus in Concilio Chalcedonensi a Vicario Sedis Apostolicæ lectus fuit: *Ecclesia Romana habeat*, aut *habuit primatum*: atque hunc esse Codicis Romani plane singularem characterem monuimus.

Lectio Canonis VI. Nicæni.

Secundo in hoc Codice Canones Sardicenses sub uno titulo, ac numerorum serie Nicænis injungitur: ita ut nomine Synodi Nicænæ exhibeantur 46. Canones: qui rursus est pristini codicis Romani specialis character.

Canonum Sardicensium & Nicænorum conjunctio.

Tertio, Canones Constantinopolitani a codice hoc non quidem absunt, sed ita extra ordinem positi, & ad calcem rejecti, ut dubitari nequeat, quin post Synodum Chalcedonensem; cujus etiam Canonibus postponuntur, adjecti fuerint, ideoque tempore hujus Synodi in hoc codice non haberentur: qui est tertius codicis Romani character.

Canonum Constantinopolitanorum ad calcem rejectio.

Quarto, confusio, quia pristinum Ecclesiæ Romanæ codicem laborasse testatur Dionysius Exiguus, nec huic codici deest. Nam quod translationem Canonum spectat, ea paraphrasi aliquot in locis similior est, quam translationi. 2. Quoad Canonum distinctionem & integritatem; aliqui omittuntur, ut vigesimus Nicænus & Gangrensis quartus: alii ejusdem Concilii in unum conflantur: quidam etiam nonnullorum Conciliorum miscentur aliorum Canonibus: quidam truncantur, quidam amplificantur. 3. Quantum ad ordinem, cum Conciliorum decreta Pontificum decretis misceantur, nec pro ætatis suæ ordine collocentur; sed posteriora præponantur prioribus, topica œcumenicis. „ Neque tamen hæc „ confusio codicis auctoritati detrahit quidquam: sua „ enim ratione hæc confusio nititur, nec ordine vacat „ ipsa ordinis perturbatio; inde nimirum orta quod obscuriores quandoque Canonum regulæ luce paraphrasis indigerent: quod ante Chalcedonensem Synodum „ nullis nisi Nicænis Canonibus adstringi se Romani existimaverunt, nec eis alias regulas admittere placuit, „ nisi quas Ecclesiæ suæ consuetudini ac moribus convenire censuerunt. Inde factum ut eas aliqua immutatione facta suis usibus accommodarint, nec alio ordine digestæ reperiantur in Codice, quam serie temporis, per quod visum est, earum unasquasque in usum recipere.

Et confusio Codicis.

Hæc latius deducit & explanat Quenellus in citata *Dissert.* 12. *cap.* 4. qui deinde *cap.* 5. & 6. summa eruditione satisfacit argumentis, quibus vel codicis sinceritas, vel ejusdem usus apud Ecclesiam Romanam impeti posset: quæ legisse haud pœnitebit rei Canonicæ studiosum. Plurima enim antiquitatis Canonicæ arcana erudite ac utiliter pro notitia Ecclesiasticæ disciplinæ elucidata reperiet.

Porro quandocumque citabimus in hoc opere *Codicem Romanum*, sive *Codicem Ecclesiæ Romanæ* intelligendus veniet is, quem modo a Quenello evulgatum diximus supra §. IV.

§. VI.

Quid contineat hic Codex?

CODEX ille Romanæ Ecclesiæ constat sexaginta Capitulis, quæ in plura capita vel Canones dividuntur, non quidem (ait laudatus Auctor) quod omnes codicis partes ejusdem esse ætatis credendæ sint, sed aliæ aliis antiquiores, & per succedentia ætatum intervalla additæ.

Per tempora sensim multa addita.

Et quidem solis Nicænis Canonibus, & qui pro Nicænis habebantur, nimirum Sardicensibus, Codicem constitisse tempore quo primum editus est, credit Quenellus: Unde & hi soli Canones primum Codicis Capitulum, sive partem implent.

Primo inserti Canones Nicæni.

At sub Innocentii I. postrema tempora adolevisse Codicem, auctioremque Canonibus Carthaginensis Concilii factum autumat: cum videlicet suborta Pelagiana hæresis, majoris Romanam inter & Africanam Ecclesias commercii necessitatem fecit, ut indicat Sanctus Augustinus, *lib.* 2. ad Bonifacium *c.* 2. atque hac occasione disciplina Africana Romanis amplius innotuit. Nam suis moribus accommodatam judicantes Romani Clerici Proceres, suam illam facere, ac proprii codicis partem esse voluerunt, & hac ætate secundum capitulum primo accessit.

Deinde Canones Carthaginenses.

„ Majores vires (ait idem Auctor) sumpsit sub Innocentii Successore Zosimo: qui cum natione Græcus „ esset, patriarum legum amore captus, Græcos Canones Romana civitate donavit, tresque illas Synodos „ Ancyranam, Neocæsareensem, & Gangresem, quæ „ Car-

Post hos Canones Græci.

„ Carthaginensem in codice excipiunt, Romanæ colle„ ctioni attexuit ": & Capitula 3. 4. & 5. conficiunt.

Constituta adversus Pelagianos.

Virile robur adeptus esse mihi videtur (pergit Quenellus) *post Zosimi mortem. Finita enim sub ejus Pontificatu Pelagianorum causa, quidquid de ea re vel scriptum erat ad Romanum Pontificem ab Africanis Episcopis, vel his ab illo rescriptum, ac propterea Synodos adversus Pelagianos in Africa celebratas, placuit in codice Romano reponi: adjunctis etiam Imperatoriis Constitutionibus & Præfectoriis Edictis adversus eosdem hæreticos datis; ut si forte aliquando pugnam adversus Catholicam doctrinam redintegrarent, vel illis decretis subscribere, vel pœnis illis sancitis plecti juberentur.*

Epistolæ Decretales Innocentii I.

Ex his conflata sunt capitula quindecim. His subnectuntur 4. Epistolæ Decretales Innocentii I. quibus varia magni momenti disciplinæ capita, fraterna Coepiscoporum suorum Exuperii, Victricii, Decentii, & aliorum consultatione pulsatus secundum Ecclesiasticas Regulas, ac Romanæ in primis Ecclesiæ normam explicat, confirmatque; quæ conficiunt Capitula 21. 22. 23. & 24.

Canones Chalcedonenses.

Et hæc quidem omnia ante Leonis M. tempora codici Romano apposita fuisse contendit idem S. Leonis Editor. *Post Calcedonense Concilium Leonis cura & solicitudine* (verba sunt Quenelli) *ut ex ejus Epistolis non semel habemus, collecta hujus Synodi gesta, latine reddita, & in unum corpus redacta sunt. Quæ cum seorsim in scriniis servarentur, placuit tamen præcipua capita ex illis delibata Codici Romano annecti, ut ad manum omnibus essent. Et ea sunt, quæ jacent in hoc Codice post Innocentii Papæ Epistolam ad Victricium, in Capite 25. 26. 27. & 28.*

Epistolæ Siricii Papæ & Rescriptum S. Ambrosii.

Chalcedonensia monumenta sequuntur Epistolæ Siricii Papæ cum S. Ambrosii Rescripto, necnon Epistolæ Zosimi, Bonifacii, & Cœlestini Pontificum Romanorum, quæ capitulis 29. 30. 31. 32. 33. 35. & 36. continentur. Has a Leone I. Codici fuisse insertas evincere studet Quenellus.

Epistolæ aliorum Pontificum.

Narratio Eutychianorum.

Sequitur narratio quædam Eutychianorum, ubi de Dioscori & Acacii quoque damnatione tractatur; hancque narrationem una cum Epistolis Simplicii, Felicis, & Gelasii Pontificum Romanorum, cæterisque Incarnationem Domini attinentibus usque ad Capitulum 56. Gelasii tempore insertam esse codici probabile est, inquit laudatus Auctor.

Canones quatuor Conciliorum.

Quatuor Conciliorum Canones, qui omissi fuerant in anterioribus, Ephesini scilicet definitio, Antiocheni, Laodicæni, & Constantinopolitani Decreta cum Thelensi Synodo, totum claudunt codicem.

Quo tempore, & qua occasione singula fuerint Codici addita, mira eruditione & exactitudine exponit: multaque hac occasione & rei Canonicæ & etiam Chronologicæ studiosis multum utilia exponit ac elucidat; quæ una cum Dissertationibus 13. 14. & 15. ad elucidationem contentorum in hoc codice spectantibus legisse nunquam pœnitebit; utpote monumenta eruditione multa referta (*a*).

§. VII.

Qua utilitas hujus Codicis.

Hic Codex utilis.

CUM argumentis non obscuris probatum sit, hunc esse revera codicem illum, quem sibi Ecclesia Romana confecit, statim ut ipsa jure scripto administrari, & alias Ecclesias ad suam ordinationem spectantes regere cœpit, & e quo usque ad receptum Codicem Dionysianum disciplinam suam formabat; nemo non videt quanta vel hoc titulo Codex hic omnibus veneratione, ac pretio esse debeat.

Quia ex e[o] patet prist[i]na discipl[i]na Ecclesi[æ] Romanæ, ...

Codex enim hic consequenter exhibet disciplinam, qua prima orbis Ecclesia & Magistra cæterarum, per bina ut minus sæcula administrata & gubernata.

Præterea ex versione Canonum Græcorum, quæ hoc Codice repræsentatur, Ecclesiæ Romanæ disciplina innotescet; dum aliquos ab ea rejectos, alios mutatos, suoque accommodatos usui; (uti circa Canonem 10. Ancyranum contigisse infra ad collectionem Martini Bracarensis observabimus Dissert. VI. §. 3. in fine) quod ex versione Dionysii obscurum manet: quippe qui Canones ad finem Græci textus transtulit, nulla aut modica habita ratione receptæ ab Ecclesia Romana disciplinæ.

Et quando ab Ecclesia Romana receptæ sint aliæ Synodi.

Denique præter alia, quæ utilitatem Codicis mirifice commendant „ duo sunt (ait Doctissimus hujus Codicis „ Evulgator in Præfatione operibus S. Leonis præfixa) „ quæ Ecclesiæ Romanæ Studiosos (Ecquis porro hujus „ studiosus non sit, si Catholicus) & antiquitatis Ec„ clesiasticæ amatores magis afficient. Unum quod ope „ hujus Codicis dignoscatur, quæ quove tempore Orien„ tales Synodi in usum receptæ fuerint in Ecclesia Ro„ mana, quo Antiocheni Canones, Constantinopolitani, „ Africani, & si qui alii in controversiam vocantur.

Ex illo confutantur hæretici.

„ Alterum est, ex eodem Codice repelli ac funditus „ convelli impudentem calumniam, quam famosi illi „ Magdeburgenses Centuriatores adversus Sanctissimos „ Pontifices Romanos Zosimum, Bonifacium, & Cœle„ stinum scelleratissime struxerunt; cum eos palam & „ publice traducunt velut Nicænorum Canonum *adul„ teratores, falsatores, corruptores*: quasi *per immane „ scelus & impietatem ac furiosam ambitionem* a Zosimo „ Papa sciente ac volente suppositi sint, Sardicenses Ca„ nones per Legatos suos obtulit in celebratissima illa Ap„ piarii Presbyteri causa: *In qua nefaria decretorum Ni„ cænorum adulteratione pervivaciter steterit Bonifacius „ homo ambitiosus*, inquiunt, *& impius, ac pertinaciter „ perseveraverit Cœlestinus; licet Africanam Synodum „ veriora exemplaria Nicænorum Canonum Constantino„ poli & Alexandria accepisse, ac sceleratam fraudem „ falsatorum Canonum detectam esse probe sciret*. Certa „ erit deinceps ex codicis inspectione non dicam modo „ apud Catholicos, sed & apud quosvis non desperatæ „ conscientiæ homines, & scelerata hominum mente „ corruptorum protervia, & sinceritas candorque Epis„ coporum Romanorum, qui quod acceptum a majori„ bus in suo Codice legebant, bona fide protulerunt; „ quos eam ob rem ignorantiæ accusari non possis, „ quin Africanos Episcopos Orientales, ac plerosque „ Occidentales pariter insimules, quibus vel nullatenus, „ vel obscure admodum innotuerant Sardicenses Cano„ nes ac Nicænorum numerus, de quo ad nostram us„ que ætatem perseveraverit Eruditorum controversia.

Hæc utilitas facile patebit, si attendatur, ex hoc Codice intelligi, quod supra notavimus, Canones Sardicenses in Codice Romano cum Nicænis fuisse confusos; ideoque Pontifices in citandis dictis Canonibus sequutos fuisse bona fide suum Codicem.

Utile ergo Codicis Rom. Eccl. studium.

Hæc abunde sane adstruunt, quantopere notitia pristini Codicis Romani tum ad illustrandam Canonicam scientiam, tum ad illustrandas alias inter eruditos hodiedum motas quæstiones conducere possit. Ut proinde nullatenus inutilis reputandus sit labor, qui in assequenda hujus codicis notitia, eoque revolvendo impenditur.

DISSERTATIO QUARTA.

De Prisco Codice Canonum Græcorum.

§. I.

Probatur Græcos jam pridem habuisse specialem Canonum Codicem.

Probatur ex actione 4. Concilii Chalcedonensis.

FUisse tempore Concilii Chalcedonensis Codicem Canonum, quo Orientales seu Græci utebantur, & e quo in ipso Concilio Canones ad decidendas disciplinæ quæstiones relecti fuerunt, ex Actis Concilii manifestum est.

Actione 4. cum quæstio incidisset de Caroso & Dorothæo, & aliis nonnullis Monachis, qui Dioscoro adhærebant, postquam is a Synodo depositus fuerat, decretumque esset, ut sacri Canones relegerentur, qui de hujusmodi Monachis pronuntiant, *sumpto libro Aetius Archidiaconus & Primicerius magnæ Ecclesiæ legit; Canon octogesimus tertius: Si quis Episcopus a Synodo depositus, &c.* Deinde legit: *Alius Canon octogesimus quartus: De his qui seipsos separant. Si quis Presbyter, aut Diaconus, &c.*

Canones hic ex libro ab Aetio sub *numeris* 83. & 84. recitati, sunt Canones 4. & 5. Antiocheni; quos integros infra *parte* 2. exhibebimus.

Item ex actione 11.

Rursus Actione 11. exorta quæstione inter Bassianum & Stephanum, de Episcopatu Ephesiorum, dixit Sthephanus; „ Supplico, ut Canones relegantur, qui dicunt „ ut is, qui in alia civitate ordinatus est, constitui „ non possit in altera. Gloriosissimi judices dixerunt: „ Relegantur hi Canones.

Hoc dicto, *Leontius reverendissimus Episcopus ex eodem codice relegit regulam nonagesimam-quintam: Si quis Episcopus vacans, &c.*

Post hæc *idem reverendissimus Leontius Episcopus ex eodem Codice legit regulam nonagesimam-sextam: Si quis Episcopus ordinationem acceperit, &c.*

Canones hic a Leontio relecti, sunt Canones Antiocheni 16. & 17. quos similiter integros infra *parte* 2, dabimus.

Ex his manifestum est Canones hos Antiochenos non fuisse recitatos ex ipso Concilio Antiocheno, in quo consignati erant respective sub numeris 4. 5. 16. & 17. sed aliquo tunc recepto codice seu collectione, in qua hi Canones conficiebant respective numeros 83. 84. 95. & 96. ut quoque recte annotavit Cardinalis Baronius ad *an.* 341 & Labbæus in nota marginali ad citatam Actio-

(*a*) Codex Canonum vetus Ecclesiæ Romanæ ab eruditio Francisco Pithæo restitutus est, & notis illustratus. Legatur hujus codicis editio, quæ Parisiis e Typographia Regia manavit ann. 1687.

Actionem 11. verbo *Codice*, dicens: *Antiquam collectionem Canonum intelligit certis numeris definitam*. *Tomo* 4. *Concil. General. col.* 692.

Codex fuit proprius Græcorum.

Codicem, seu collectionem hanc fuisse Grecorum, probatur vel exinde, quod Episcopi Orientales illo tamquam proprio in Concilio usi sint, & ad illum pro Canonum recitatione recurrerint, & alio usi fuerint Vicarii Sedis Apostolicæ; uti Dissertatione III. §. 1. notatum est.

§. II.

Ex characteribus statuitur quis fuerit hic Codex.

UT sciatur quis fuerit Codex ille, e quo in Concilio Chalcedonensi Canones pro decidendis quæstionibus disciplinæ recitati fuere, convenit annotare characteres, sive notas speciales hujus Codicis, quæ in ipsis Actis Concilii occurunt.

Hic codex initium sumpsit a Canonibus Nicænis.

In primis constat Codicem hunc a Canonibus Nicænis initium duxisse. Nam Actione 4. postquam magnificentissimi & gloriosissimi Judices dixerunt, legantur Regulæ: *Atticus reverendissimus Episcopus Nicopolis Epiri legit: trecentorum decem & octo Sanctorum Patrum, qui Nicææ convenerunt, Canon quartus: Episcopum maxime quidem convenit, &c.*

Et actione 16. scribitur: *Constantinus devotus Secretarius divini Consistorii, ex dicto Codice ab Aetio Archidiacono Constantinopolitanorum Sanctissimæ Ecclesiæ, recitavit: Regula sexta trecentorum decem & octo Sanctorum Patrum: antiquæ consuetudines teneant in Ægypto, &c.*

Manifestum est Canones hos in Codice illo consignatos fuisse sub numeris 4. & 6. insuper certum est hos Canones esse 4. & 6. Nicænos. Ex quibus conficitur, in hoc Codice nullius alterius Synodi Canones ante Canones Nicænos fuisse consignatos: eo quod compertum sit, Canones in hoc Codice sub *continuata* numerorum serie fuisse expressos; uti mox notabitur.

Inter Nicænos, & Antiochenos plures Canones intercedebant.

Ex dictis §. præcedenti habetur, quod *Canones* 4. 5. 16. & 17. Antiocheni in hac collectione confecerint *numeros* 83. 84. 95. & 96. e quo duo colliguntur.

Primum, in Codice illo inter Canones Nicænos, & dictos Canones Antiochenos tot intercessisse alios Canones, ut a primo Canone Nicæno usque ad Canonem IV. Antiochenum numerantur 83. Canones, & usque ad V. 84. & sic de reliquis. Ecce secundus Codicis hujus character.

Omnes sub continuata numerorum serie.

Secundum, colligitur in dicto Codice Canones perpetua serie, & eadem consequentia numerorum fuisse conjunctos, nec unius Synodi Canones ab alterius Synodi Canonibus novis numeris fuisse disjunctos.

Et quidem ob hanc conjunctionem & continuam Canonum sub una numerorum serie consequentiam factum est, ut hic codex, tum in Synodo Chalcedonensi, tum alibi appellatus sit *Series Canonum*, *Consequentia Canonum*. Atque hic est tertius Codicis illius character.

Unde conficitur nunc esse Codicem, quem Dionysius e Græco in Latinum vertit.

Hos characteres si conferamus cum iis, quæ Dionysius Exiguus præfatur de ea Græca collectione Canonum, quam ipse latinitate donatam suæ Canonum collectioni inseruit, apparebit, haud dubium esse, quin hæc sit illa collectio Græca, qua Patres Chalcedonenses usi sunt.

Dicet enim Dionysius in præfatione sui Codicis: In
„ principio itaque Canones, qui dicuntur Apostolorum,
„ de Græco transtulimus..... deinde Regulas Nicænæ
„ Synodi, & deinceps omnium Conciliorum, sive quæ
„ ante eam, sive quæ postmodum factæ sunt usque ad
„ Synodum 150. Pontificum, qui apud Constantinopolim
„ convenerunt, sub ordine numerorum, id est, a pri-
„ mo capite usque ad 165. sicut habetur in *Græca au-*
„ *ctoritate*, digessimus.

Ex his Dionysii verbis constat, Canones Nicænæ Synodi, & deinceps omnium Synodorum usque ad Synodum Constantinopolitanam, eodem ordine & forma sicut habebantur in *Græca auctoritate* seu Codice, a Dionysio e græco in latinum fuisse translatos, & suo codici insertos adeoque pristinum Græcorum Codicem collectioni Dionysii esse insertum.

Unde ex verbis Dionysii patet, Codicem hunc græcum a Canonibus Nicænis initium duxisse, qui est primus character pristini Codicis, quo usa fuit Synodus Chalcedonensis.

Constat præterea ex verbis Dionysii, in Codice Græco per ipsum translato, Canones 165. e diversis Synodis desumptos sub uno & continuo numerorum contextu fuisse dispositos, prout & in ipsa collectione Dionysii hodie dispositi leguntur. Hinc secundus character Codicis Græci, quo Synodus Chalcedonensis usa fuit.

Denique si a primo Canone Nicæno numeremus usque ad Canonem 4. Antiochenum, prout Canones in codice a Dionysio translato dispositi sunt, deprehendemus, Canonem illum Antiochenum esse Canonem 84. totius Codicis Græci, & Canonem 5. Antiochenum esse 85. Codicis; & tandem 16. & 17. ejusdem Synodi Antiochenæ esse in Codice 95. & 96. & consequenter sub eisdem numeris fuisse consignatos in Græco Codice per Dionysium translato, quibus in Concilio Chalcedonensi relicti fuerunt, modo tamen hoc unum observetur, ut Canon 5. Ancyranus in translatione Dionysii in duos dividatur; uti in omnibus exemplaribus Græcis divisus legitur. Hinc tertius pristini Codicis character Codici Dionysiano competens.

§. III.

An hic Codex recte dicatur Codex Ecclesiæ universæ?

Hoc titulo evulgatus sub initium sæculi XVII.

CODICEM sive collectionem Canonum, quam e Græco in Latinum vertit Dionysius Exiguus, & qua usi fuere Patres Concilii Chalcedonensis sub initium sæculi decimi septimi, græce & latine evulgavit Christophorus Justellus sub hoc titulo: *Codex Canonum Ecclesiæ universæ*; quem postmodum sequuti Henricus Justellus Christophori filius, & Gulielmus Voellus Theologus, & Socius Sorbonicus sub eodem titulo primum locum assignarunt in Bibliotheca Juris Canonici veteris, quam in duobus tomis an. 1661. evulgarunt.

Non fuit talis tempore Concilii Chalcedonensis.

Si Justellus, eumque sequuti credant, hunc Codicem tempore Concilii Chalcedonensis fuisse *Codicem Ecclesiæ universæ*, quod omnes quotquot essent Ecclesiæ particulares, eum pro suo agnoscerent, Canonesque in eo contentos reciperent, manifeste errant.

Non enim eo utebatur Ecclesia Romana.

Evidens quippe est Actis Concilii Chalcedonensis primam ac principalem Ecclesiam, scilicet Romanam, alio & diverso Codice usam esse, uti supra Dissertat. III. §. 1. ostensum est.

Nec agnoscebat relatos in hunc Codicem Canones Constantinopolitanos.

Ulterius constat ex eisdem Actis Orientales ex suo Codice recitasse Canonem Constantinopolitanum, ut adstruerent prærogativam Ecclesiæ Constantinopotanæ, atque Lucentium unum e Vicariis Sedis Apostolicæ conquestum esse, quod neglectis Canonibus Nicænis tantum recitaretur Canon Concilii Constantinopolitani, quem in Constitutionibus Canonicis non haberi asserebat. *Trecentorum decem & octo constitutionibus postpositis* (*ait*) *centum quinquaginta, qui in* Synodicis Canonicis non habentur, *mentionem tantum fecisse noscuntur*.

Constantinopolitani ergo Canones non habebantur in Codice Ecclesiæ Rumanæ, nec eos inter Synodicos Canones agnoscebat Vicarius Sedis Apostolicæ.

Neque Antiochenos.

Adhæc huic Codici inserti erunt Canones Antiocheni, quos tempore Concilii Chalcedonensis Nondum agnovisse, aut recepisse Ecclesiam Romanam sat compertum est, & infra *parte* 2. in scholiis ad hos Canones notabimus.

Nec ut talis fuit probatus a Concilio Chalcedonensi.

Plura adducit Joannes Davii in tractatu Gallico, cui titulus: *Des Jugemens Canoniques des Eveques*, cap. 2 quibus evincit, hunc Codicem nequaquam dici posse *Ecclesiæ universæ*, eo sensu, quod ante Concilium Chalcedonense omnes Ecclesiæ eo usæ fuissent: ubi una ostendit, nec hunc nec alium ullum particularem Codicem probatum fuisse per *Canonum*. 1. Concilii Chalcedonensis, sed tantum generaliter pronuntiari, reverentiam sacris Canonibus esse exhibendam: uti & in notis ad illum Canonem ostendetur.

Licet Concilium eo uteretur.

At si Codex per Dionysium Exiguum latine donatus, & a Justello græce & latine evulgatus prætendatur esse *Ecclesiæ Universalis*, quia Synodus universalis Chalcedonensis eo usa fuit in negotiis & controversiis decidendis, nemo titulum illum hoc sensu ei jure disputare poterit: cum indubitatum sit, Synodum Chalcedonensem Codice hoc seu altero Corpore Canonico, ut phrasi moderna loquar, & non alio usam fuisse.

Insuper si de tempore, quod a sæculo VII. vel VIII. fluxit sermo sit, nullus negabit, faterurque & ipse Quenelius, hunc Codicem posse dici *Ecclesiæ Universæ*; etiam eo sensu, quod Ecclesia universalis Græca & Latina illum receperit, Canonesque in eo contentos probaverit.

Uti enim sæpius dictum fuit, integrum hunc Codicem Dionysius Exiguus in suum Codicem retulit: qui Codex Dionysianus sæculo VI. ab Ecclesia Romana, & tandem circa sæculum octavum sensim per Universam Ecclesiam Latinam receptus fuit, uti in progressu fusius probabitur.

§. IV.

De Canonibus hoc Codice contentis, eorumque auctoritate.

Enumeratio Canonum.

CODEX hic initium sumit a Canonibus Nicænis, quibus immediate subjiciuntur Canones Ancyrani: *qui quidem* (ut in Codice notatur) *priores sunt Nicænis, sed ideo postpositi sunt, propter auctoritatem Syn. OEcumenicæ*.

Ancyranos subsequuntur Neocæsareenses Canones 14. *qui quidem*, ut monet titulus Codici præfixus, *sunt Ancyranis posteriores, Nicænis vero anteriores*.

His immediate subjiciuntur Concilii Gangrensis Canones 26. post hos subnectuntur Concilii Antiocheni Canones 25. Deinde Concilii Laodiceni 59. Ac demum Concilii Constantinopolitani I. Canones 7. in Codice a Justelio edito: at in Codice Dionysii 3. duntaxat; huncque fuisse numerum Canonum Constantinopolitanorum in Codice Græco tempore Concilii Chalcedonensis, infra ostendetur.

Canonum auctoritas a dignitate Auctorum.

Quæ horum Canonum censenda sit auctoritas, haud difficulter judicabit, qui attenderit, Canones illos plerosque editos fuisse in Conciliis, ubi non duo duntaxat, aut tres, sed 20. aut 30. pluresve Episcopi fide prædi-

ut verbis loquar S. Agobardi, sapientia illustres, vita clari, sanctitate reverendi, signis & prodigiis formidandi in nomine Christi, pro formanda Ecclesiæ disciplina, abusibusque evellendis convenerunt.

Ab auctoritate Codicis, cui sunt inserti.

Qui insuper advertit hos Canones relatos fuisse in Codicem, quo jam pridem in controversiis disciplinæ usa fuit œcumenica Synodus Chalcedonensis; immo qui una cum sacro Codice Evangelii positus fuit supra mensam in Conciliorumque Codicem, successu temporis ab universali Ecclesia, tam Græca, quam Latina, receptum & probatum; haud difficulter fatebitur de Canonibus hoc Codice contentis vere affirmari posse, quod de Nicænis olim pronuntiavit Leo Magnus: *Canones spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia consecrati.*

Auctoritas Canonum probat auctoritatem disciplinæ in iis contentæ.

Ex his cuique facile compertum est, qua veneratione disciplina Canonibus his expressa suscipienda & probanda sit, quo studio & cura ubi adhuc superstes est, conservanda, labescens, suffulcienda, abolita, seu potius conculcata restituenda; omnia tamen, moderante christiana prudentia, quæ temporum & personarum circumstantias, ubi de disciplina agitur, sedulo expendit. Novit enim illa, disciplinam uno tempore sanctissimam & utilissimam, alio tempore, si in omni rigore introduceretur, posse non solum non esse utilem, sed subinde etiam nocivam.

DISSERTATIO QUINTA.

De Codice Dionysii Exigui.

§. I.

Quis fuerit Dionysius? quo movente, & quo tempore Codicem aggressus sit?

Dionysius Scytha natione, moribus Romanus.

CASSIODORUS, libro *Divinarum Litterarum*, cap. 23. scribit: *Fuit nostris temporibus & Dionysius Monachus, Scytha natione, sed moribus omnino Romanus, in utraque lingua valde doctissimus; reddens actionibus suis, quam in libris Domini legerat, æquitatem.*

Coævus Cassiodoro.

Dionysium sibi coævum ac notum fuisse testatur Cassiodorus verbis sequentibus: *Qui mecum Dialecticam legit, & in exemplo (vel ut MSS. habent, templo) gloriosi magisterii plurimos annos vitam suam (Domino præstante) transegit.*

Jotum vita functum fuisse, dum hæc scribebat Cassiodorus, allegata verba insinuant, & clarius exprimunt sequentia: *Fuit in illo cum sapientia magna simplicitas, cum doctrina humilitas, cum facundia loquendi parcitas; ut in nullo se vel extremis famulis anteferret, cum dignus esset Regum sine dubitatione colloquiis. Interveniat pro nobis, qui nobiscum orare consueverat; ut cujus hic jam fuimus oratione suffulti, ejus possimus nunc meritis adjuvari.*

Peritissimus in Græcis & Latinis.

Insuper teste Cassidoro *tanta latinitatis & græcitatis peritia fungebatur, ut quoscumque libros græcos in manibus acciperet, latine sine offensione transcurreret, iterumque latinos Attico sermone relegerat: ut crederes hoc esse conscriptum, quod os ejus, inoffensa velocitate, fundebat.*

Quod præter Cassiodorum alii Scriptores testantur.

Simile de morum sanctitate, & litterarum peritia testimonium Dionysio perhibent, quotquot ejus inter Scriptores Ecclesiasticos meminere, eumque Trithemius vocat *virum ingenio & scientia magnum atque clarissimum, in Scripturis sacris eruditum, & in disciplina sæcularium litterarum notabiliter doctum, Græco & Latino eloquio clarum.*

Canones Ecclesiasticos Græcos Latinitate donavit.

Hic ergo Latinis & Græcis litteris ita instructus, petitus a Stephano *Episcopo ex Græcis exemplaribus Canones Ecclesiasticos moribus suis pares, ut erat plenus, magna eloquentiæ suæ luce composuit*, ait Cassiodorus loco citato.

Idque rogante Stephano Episcopo, & adhortante quodam Laurentio.

Rogante Stephano Episcopo se hanc versionem aggressum scribit ipse in præfatione sui Codicis illi Episcopo inscripta, una asserens, se hujus Episcopi consideratione hunc laborem suscepisse: *quamvis* (*ait*) *charissimus frater noster Laurentius, assidua & familiari cohortatione, Pravitatem nostram Regulas Ecclesiasticas de Græco transferre pepulerit.*

Cur autem se ad preces Stephani Episcopi ad hanc translationem faciendam inclinari permiserit, expressit in citata præfatione seu Epistola ad Stephanum: *Inter plurima virtutis ornamenta, quibus Ecclesiam Domini morum sanctitate condecoras, etiam sacratissima jura Pontificalibus per Dei gratiam digesta conventibus, intemerata conservans, perfecto regimen Clerum plebemque moderaris.*

Idque verisimiliter aggressus Dionysius inchoato sæculo VI.

Quo præcise anno hanc translationem Canonum Græcorum in Latinum adorsus fuerit Dionysius, incertum est. Illud constat ex ipsius epistola ad Julianum, Dionysium Romam e Scythia non venisse ante annum 490 cum ibidem asserat, se Gelasium Papam non vidisse, qui illo anno obiit: *quantique sit* (*ait*) *apud Deum meriti Beatus Papa Gelasius, & nos, qui eum præsentia corporali non vidimus, per vos alumnos ejus facilius æstimamus.*

Adhæc nullatenus verisimile est, Monachum extraneum & Scytham, tantam sibi sapientiæ & sanctitatis famam conciliasse, nisi aliquot annorum spatio se Romanis probasset.

Cumque hoc Opus aggressum non sit, nisi amicorum *assidua & familiari* cohortatione sollicitatus, ac tandem Stephani Episcopi urgentibus precibus inductus, admodum probabile est, saltem nonnisi inchoato sæculo VI. hoc Opus a Dionysio susceptum, aut saltem evulgatum esse.

§. II.

De Materia & Forma hujus Codicis.

Ad preces Stephani Episcopi Salonitani Dionysius Codicem Canonum composuit.

SI Cassiodoro credimus verbis §. præcedenti relatis, Dionysius petitus a Stephano Episcopo Salonitano ex Græcis exemplaribus Canones Ecclesiasticos, magna eloquentiæ luce composuit: quod hactenus suscipere noluerat, ut ipse testatur in Præfatione seu Epistola ad Stephanum: „ quamvis (ait) charissimus frater noster „ Laurentius assidua & familiari cohortatione, parvi„ tatem nostram regulas Ecclesiasticas de *Græco* trans„ ferre pepulerit.

Dionysius ergo ad preces Stephani Canonum collectionem, sive Codicem composuit, atque „ in princi„ pio Canones, qui dicuntur Apostolorum, de Græco „ transtulimus (ait in citata Præfatione) quibus quia „ plurimi consensum non præbuere facilem, hoc ipsum „ vestram noluimus ignorare Sanctitatem: quamvis „ postea quædam constituta Pontificum ex ipsis Cano„ nibus desumpta esse videantur.

Licet nondum in Ecclesia Romana receptis.

Hic obtinet nota, Canones vulgo Apostolorum ea ætate nondum a Romana Ecclesia fuisse unanimi consensu receptos, nequidem quinquaginta priores, quos solos Dionysius suo Codici inseruit. Sed de hoc latius parte secunda, ubi de Canonibus agetur.

His subjungit Canones Græcos in Codice Græcorum contentos.

Prosequitur Dionysius materiam sui Codicis describere, dicens: „ Deinde Regulas Nicænæ Synodi, & de„ inceps omnium Conciliorum, sive quæ ante eam, „ sive quæ postmodum facta sunt, usque ad Synodum „ centum quinquaginta Pontificum, qui apud Constan„ tinopolim convenerunt, sub ordine numerorum, id „ est, a primo Capite usque ad centesimum sexagesi„ mum quintum, sicut habetur in Græca auctoritate „ digessimus, Tum Sancti Chalcedonensis Concilii De„ creta subdentes, in his Græcorum Canonum finem „ esse declaramus.

Ex his perquam manifestum est Dionysium ipsam pristinam Græcorum *auctoritatem*, seu Canonum Græcorum Codicem integrum latinitate donasse, & Canones in eo contentos in suum Codicem transtulisse; idque sub ordine numerorum usque ad Canones Constantinopolitanos, *prout* habebatur in græca *auctoritate*, seu Codice adjunctis Chalcedonensibus, qui in Codice Græcorum, quem Dionysius præ manibus habebat, hactenus non continebuntur.

Adjungit Canones Sardicenses & Africanos.

Hac translatione Canonum Græcorum precibus & votis amicorum, & Stephani Episcopi Salonitani satisfecisse videbatur Dionysius: utpote qui solos Canones Græcos latinitate donari, atque in ordinem redigi a Dionysio suo postularant: nihilominus & Latinos nonnullos Canones, sed distinctis numeris adjungere voluit: quod ipsi Stephano Episcopo Salonitano indicare voluit: „ Nec quid præterea notitiæ vestræ credar „ velle subtrahere, Statuta quoque Sardicensis Conci„ lii, atque Africani, quæ *latine* sunt edita, suis a „ nobis numeris cernuntur esse distincta.

Qui una cum Græcis conficiunt Codicem Canonum Dionysii Exigui.

Hi Canones una cum præcedentibus e Græco in Latinum translatis conficiunt opus Dionysii, quod vulgo dicitur, *Codex Canonum Ecclesiasticorum Dionysii Exigui*, quem integrum ex Codice MS. Bibliothecæ Cl. Viri Christophori Justelli, tomo 1. Bibliothecæ Juris Canonici veteris inseruerunt Gulielmus Voellus, & Henricus Justellus Christophori filius.

Qui ob confusionem pristini Codicis Romani expetitus fuit.

Quamobrem continua & familiari cohortatione sollicitatus fuerit Dionysius, ut eam Canonum Græcorum translationem, & in novum ordinem digestionem aggrederetur, significat ipse in sæpius citata præfatione. *Confusione credo* (ait) *priscæ translationis offensus*, scilicet Laurentius.

Erat ergo ante Dionysianam translationem pristina translatio illorum Canonum Romanis nota & usitata; sed quæ sua *confusione* plures offendebat, atque ad novam & politiorem excitabat.

Hæc autem confusio evincit

Hinc non immerito concludit Paschasius Quenellus, *Dissertat.* 12. *cap.* 1. nullatenus verisimile esse, quod post Concilium Chalcedonense jussu Leonis M. *nova*

Cano-

Non fuisse a Leone M. novam collectionem institutam.

Canonum Græcorum translatio & collectio fuerit concinnata, uti prætendit Petrus De Marca, *Dissert. de Veteribus Collectionibus Canonum*.

Quis enim dubitet, quin tantus Pontifex, ut fuit Leo M. si de nova translatione cogitasset, eam ita curasset, ne in eamdem confusionem posterior incidisset: sed eam potius omni ex parte accuratam absolutione pro sua rei Canonicæ peritia dedisset; ut nec novæ post ipsum collectionis conficiendæ laborem suscipere coactus esset vel Dionysius Exiguus, vel quisquam alius *confusione priscæ translationis offensus*.

Præsertim cum hæc collectio a Dionysio *prisca* dici non potuisset.

Deinde unicam Dionysius translationem, quæ ante extabat, commemorat, eamque vocat *priscam*: quæ profecto *prisca* a Dionysio vocanda non erat, si antiquior ætate Leonis non fuisset, quem ultimos saltem vitæ annos adhuc viventem videre potuerat.

§. III.

De Dionysii Exigui Decretorum Romanorum Pontificum Collectione.

Collegit Dionysius Decreta Romanorum Pontificum.

Dionysius vulgo Exiguus, præter Codicem Canonum, de quo §. præcedenti, quamdam Decretorum Pontificum Romanorum collectionem concinnavit ad preces Juliani Presbyteri tituli S. Anastasiæ, uti ipse in Præfatione seu Epistola ad eumdem Julianum huic collectioni præfixa scribit; una materiam formamque suæ collectionis exponens.

„ Sanctitatis vestræ (ait) piis excitatus studiis, quibus nihil prorsus eorum, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent, omisi inquirere, præteritorum Sedis Apostolicæ Præsulum constituta, qua valui cura diligentiaque collegi.

Cura igitur Dionysii fuit in unum colligere *Constituta* præteritorum Sedis Apostolicæ Præsulum, quibus ipsa disciplina Ecclesiastica stabiliri & formari posset.

Siricii, & subsequentium Pontificum.

Constat autem opus hoc ex Constitutis seu Decretis Sedis Apostolicæ Præsulum Siricii, Innocentii, Zosimi, Bonifacii, Cœlestini, Leonis Magni, Gelasii, & Anastasii; quæ vero Decreta sub nomine Hilarii, & sequentium Pontificum usque ad Gregorium Minorem in hac collectione visuntur, ad hanc Dionysii collectionem non pertinent, sed ab aliis Dionysio posterioribus addita esse dubium non est; uti recte notant Voellus & Justellus in Præfatione *tomo* 1. Bibliothecæ Juris Canonici veteris præfixa; qui & propterea hæc posteriorum Pontificum Decreta a collectione Dionysii separata ediderunt.

Aliqua tamen omisit.

Voellus & Justellus ibidem quoque observarunt, quod vetusti Scriptorum coactores, collectis duntaxat Synodorum regulis, omiserint Pontificum Epistolas. Licet autem Dionysius dicat, se collegisse præteritorum Sedis Apostolicæ Præsulum Constituta, *qua valuit cura diligentiaque*, nihilominus certum est, non omnes illorum Pontificum Epistolas inseruisse; notatque Quenellus, *Dissert.* 16. *num.* 12. quod „ in Bibliotheca Sancti Germani a Pratis sit insignis collectio ad usum „ Ecclesiæ Gallicanæ concinnata, quæ Gelasii temporibus coæva credita est a Viris doctis, & triginta „ fere Romanorum Pontificum Epistolas habet insertas, quarum plurimæ etiam apud Dionysium desiderantur. Hic enim septem tantum habet a Leone „ scriptas, Codex vero Sangermanus sexdecim". Similiter & Codex Ecclesiæ Romanæ a Quenello evulgatus plura Pontificum Decreta exhibet, quam a Dionysio sunt relata.

Hæc omissio non evincit illa esse supposititia.

Idipsum notavit Eminentissimus Cardinalis De Aguirre in Dissertatione 2, præfixa tomo 1. Collectionis maximæ Conciliorum omnium Hispaniæ & Novi Orbis, qui & inde elidi credit vim argumenti, quod ex silentio Dionysii sumitur pro falsitate & suppositione Epistolarum Decretalium primorum Pontificum, qui Siricium præcesserunt; an recte, infra examinabitur, ubi de collectione Isidori agetur; interim hoc Aguirrio concedimus, *generaliter* non posse Epistolas Pontificum, qui etiam Dionysio antiquiores sunt, argui ut supposititias hoc solo argumento, quod eas non referat Dionysius.

Dionysius Epistolas Pontificum in titulos distinxit; ut ipse testatur in citata Præfatione ad Julianum: *Et in quemdam redigens ordinem titulus distinxi compositis*. Hi ceu quædam summaria ipsi Operi præmittuntur numeris correspondentibus ipsis titulis seu Decretis in ipsa collectione relatis, quibus rursus eadem summaria præfiguntur.

Collectio hæc ad normam prioris confecta.

Sicuti autem in Codice suo omnes Canones e Codice Græcorum desumptos enumeraverat, sub una & continua numerorum serie terminavit: id est, omnia Decreta Siricii sub una serie numerorum, & rursus Innocentii, Zosimi, &c.

Ut itaque in colligendis hisce Pontificum Decretis formam prioris suæ Canonum collectionis servaret, Epistolas Pontificum in titulos distinxit, atque summariis adjunctis, quos integros suæ collectioni præposuerat, rursus iisdem verbis in ipsa collectione singulis Decretis præfiguntur: nisi quod titulus *Decreto* 49. Leonis præfixus non consonet titulo in fronte collectionis exhibito. Sed vel ex hac a reliquis dissonantia, non sine fundamento conjicit Quenellus, hoc Decretum *aliena & recentiori manu* cæteris esse annexum, in notis ad Epistolam 1. Leonis *num.* 9. Præsertim quod hæc Epistola sub titulo repræsentetur, cum tamen Dionysius Epistolas omnes, tametsi multo hac breviores, in plures titulos dissecuerit. Hæc enim nullis titulis distincta quinque columnas occupat in Justelliana editione. Epistola vero Leonis ad Nicetam Aquiliensem, quæ immediate præmittitur, cum tres tantum columnas impleat, in octo tamen partes cum prolixioribus titulis distributa invenitur.

Epistolas Pontificum non tantum in titulos distinxit Dionysius, sed & singulorum Pontificum Decreta sub una numerorum serie terminavit; ut, licet unius Pontificis essent variæ Epistolæ, tamen Decreta ex illis desumpta *continua* serie numerorum disponantur, & initium novi numeri sumitur a Decretis singulorum Pontificum; idque ad imitationem formæ, quam in priore sua Canonum collectione servaverat, quamque placuisse cognoverat, quemadmodum ipse asserit in Præfatione ad Julianum dicens: Præteritorum Sedis Apostolicæ Præsulum Constituta, qua valui cura diligentiaque collegi, & in quemdam redigens ordinem titulis distinxi compositis: ita duntaxat ut singulorum Pontificum, quotquot a me Præcepta reperta sunt, sub „ una numerorum serie terminarem, omnesque titulos „ huic Præfationi subnecterem, eo modo quo dudum „ de Græco sermone Patrum transferens Canones ordinaram, quod vobis nimium placuisse cognoveram.

Sicuti ergo in priore collectione Canones singulorum Conciliorum sub una serie numerorum terminaverat, ita quoque Decreta singulorum respectivæ Præsulum Sedis Apostolicæ tamquam Canones seu Decreta ejusdem Auctoris sub continua numerorum serie terminare voluit.

Cur Canones Græcos sub una numerorum serie compilaverit?

Verum quidem est, Dionysium Canones Græcos plurium Conciliorum sub una consequentia numerorum expressisse; quia Canones hi sub tali numerorum serie continebantur in *auctoritate* seu *collectione* Græca, quam integram non immutatam latinitate donare, & suo Codici inserere voluit Dionysius, expresse propterea monens in Epistola ad Stephanum Episcopum Salonitanum, se omnes illorum Conciliorum Regulas de Græco sub ordine numerorum digessisse, *sicut habetur in Græca auctoritate*.

Similiter & Carthaginenses.

Similiter Canones Carthaginenses in variis Synodis editi sub, una numerorum consequentia a Dionysio sunt expressi; quia illos tamquam unius Synodi repererat dispositos, & ut tales edidit sub hoc titulo: *Incipit Synodus apud Carthaginem Africanorum, quæ constituit Canones num.* 138. Quæ fuerit hæc Synodus, & qua ratione huic omnes hi Canones adscribantur, *parte secunda* suo loco videbimus.

Ad singula Decreta nomen Pontificis non adscripsit.

Utque amplius Codex Codici consonaret, noluit Dionysius nomen Pontificis ad singula Decreta, aut etiam Epistolas exprimere; sed semel in ipsa Decretorum fronte expressisse suffecit; sicuti nomen Synodi non ad singulos Canones, sed ad ipsum Canonum seu Concilii initium in Codice Canonum expressum erat. Quia autem id rursum observatum non est in *Decreto* 49. Leonis, in cujus titulo nomen Leonis expressum est, aliud argumentum pro ejus suppositione & adjectione suppeditatur.

Collectio hæc *dudum* post primam concinnata.

Hanc collectionem Decretorum Pontificum Romanorum non esse editam nisi aliquo notabili temporis intervallo ab edita priore Canonum collectione, manifestum est ex verbis Dionysii supra relatis; ubi expresse dicit hanc collectionem esse concinnatam *eo modo, quo dudum de Græco sermone Patrum transferens Canones* ordinarat. Admodum proinde plausibile est, hunc posteriorem Codicem Dionysii recentiorem esse Concilio Agathensi celebrato anno 506. ubi contendit Quenellus: *Dissert.* 16. atque hinc concludens, nullum argumentum pro usu hujus Codicis in Gallia, ex hoc Agathensi Concilio desumi posse; de quo infra, ubi de pristino Codice Ecclesiæ Gallicanæ tractabitur.

§. IV.

De Auctoritate Codicis Dionysiani.

Nulla fuit primitus hujus Codicis publica auctoritas.

Sive Codicis seu collectionis hujus Auctorem spectemus, sive eos, quorum precibus, vel familiari cohortatione ad Codicem hunc concinnandum incitatus & permotus fuit Dionysius Exiguus, nonnisi privati opus fuisse, nec Codici auctoritatem aliquam publicam primitus datam esse fateri oportet.

Nec ea intentione a Dionysio concinnatus.

Quinimmo nec Dionysii mens fuit, hanc collectionem sive priorem sive posteriorem ad publicum Ecclesiæ Romanæ, aut alterius Ecclesiæ usum conficere; sed ad usum duntaxat privatorum, ac sibi familiarium, qui pristini Codicis Ecclesiæ Romanæ confusione offensi erant, aptare.

Ut legi cœpit, multum placuit.

Cæterum ut primum Codex hic privatorum manibus teneri cœpit, mox apparuit, illum, sive Canonum Græcorum versio spectaretur, sive Canonum & totius materiæ ordinata dispositio, & relationis fidelitas attenderentur, pristino Canonum Codici in multis præstare quia, ut recte notat Baronius „ si fidelitas atque peritia in transferendo, & sinceritas in edendo quam„ maxi-

„ maxima requiratur; nulla exquiri potest editio exa„ ctior atque fidelior, quam quæ a magno illo, sed „ cognomento *Exiguo* Dionysio elaborata est; cujus „ eximiam in utraque lingua peritiam, & morum egre„ giam probitatem Cassiodorus dignis laudibus mirifice „ prædicat ". Hæc Baronius ad annum 325.

Eumque complexa est Ecclesia Romana.

Unde & de Canonibus a Dionysio collectis testatur Cassiodorus ipsi Dionysio coævus, quod eos etiam suo tempore *usu celeberrimo Ecclesia Romana complecteretur*.

Eo usus Joannes II. Papa.

Et quidem Joannes II. qui sedebat anno 532. usum fuisse Codice Dionysiano manifestum est ex ejus Epistola ad Cæsarium Arelatensem; in qua tum Decreta Syricii Papæ, tum Canones Apostolorum, & Antiochenos ex ejus versione transcripsit, & Cæsario Arelatensi misit, ut secundum illos de causa judicaret. Habetur tom. 4. Concil. ult. edit. col. 1756.

Tandem pro Codice Ecclesiæ susceptus.

Deinde continuo usu a Romana Ecclesia ita probata & suscepta fuit, ut a Nicolao I. *dist.* 19. *Can.* 1. & Leone IV. *dist.* 19. *Can.* 1. ac omnibus sequentibus Canonum Collectoribus *Codex Canonum* dicta sit, quemadmodum observant Correctores Romani, qui & addunt: *Et hæc ea est* collectio, *quæ in notationibus: quæ nunc eduntur, absolute Codex Canonum vocatur.* In præf. ad Decret. Gratiani.

De hoc tamen hic monitum velim Lectorem, receptionem sive approbationem Codicis Dionysiani ab Ecclesia Romana nequaquam eo cum rigore contigisse, ut universos Canones, totamque in eis contentam disciplinam pro sua receperit: quandoquidem certum sit, plures in hoc Codice Canones contineri, quos vel nunquam, vel multo post receptum Dionysii Codicem tempore Romana Ecclesia recepit; utpote quibus disciplina Ecclesiæ Romanæ directe contrariabatur. Itaque Codex Dionysianus a Romana Ecclesia probatus & susceptus fuit modo non absimili, quo Decretales Gregorii IX. aliæque moderni corporis Canonici partes in Belgio, aliisque Provinciis pro jure communi, ubi singularia Provinciarum jura, aut non improbandæ consuetudines haud repugnant, agnoscitur & recipitur.

Non tamen omnia quæ in eo continentur.

Quamvis admodum verisimile sit, Ecclesiam Gallicanam aut Hispanicam hoc Codice ante tempora Caroli Magn. usam non esse, uti infra ostendetur; constat tamen quod post hæc tempora, non tantum Ecclesia Gallicana aliæve vicinæ; sed & Africana auctoritate hujus Codicis usa sit, uti in sequentibus videbitur. Atque hinc facile de auctoritate hujus Codicis judicari poterit.

Nec tantum a Romana, sed ab aliis Ecclesiis tandem receptus.

DISSERTATIO SEXTA.

De Antiquo Codice Ecclesiæ Hispanicæ.

§. I.

Ostenditur, Ecclesias Hispaniarum suum jam pridem habuisse Canonum Codicem.

Ecclesiam Hispanicam suum habuisse Codicem probat Concilium Toletanum IV. Item Bracarense II.

ECCLESIAM Hispanicam exemplo cæterarum Occidentalium Ecclesiarum jam pridem suum habuisse Codicem Canonum, constat ex variis Hispaniarum Conciliis.

In Concilio Toletano IV. anno 633. *Can.* 4. legitur: „ Diaconus alba indutus *Codicem Canonum* in medio „ proferens, capitula de Conciliis agendis pronuntiat.

Et in Bracarensi II. an. 563. post Capitula septemdecim contra hæresim Priscilliani edita „ Lucretius Episco„ pus dixit: Quoniam ea, quæ a Catholicis abominanda „ sunt & damnanda, manifestius & apertius etiam igno„ rantibus declarata sunt, necessarium post hoc arbi„ tror, si Vestræ Fraternitati videtur, ut Instituta no„ bis Sanctorum Patrum, recensitis antiquis Canonibus „ innotescant. Quæ etsi non omnia, certo vel pauca „ quædam, quæ ad instructionem Clericalis disciplinæ „ pertinent, relegantur. Omnes Episcopi dixerunt: Pla„ cet quod dictum est & congrua res est, ut quibus for„ taste per incuriam abolita sunt Ecclesiastica Constitu„ ta, audiant Sanctorum Canonum Regulam, & obser„ vent. Relecti ex Codice coram Concilio tam Gene„ lium Synodorum Canones, quam localium.

In eo continebantur Canones Græci.

Synodi generales & locales, quarum Canones hic relecti dicuntur, indubie sunt Nicæna, Chalcedonensis, Sardicensis, Ancyrana, & aliæ, quarum Canones in antiqua Canonum collectione continentur, & qua Hispanicæ, uti & Gallicanæ Ecclesiæ multis sæculis usæ sunt.

Item Canones Synodorum in Hispania celebratarum.

Non dubium tamen quin his juncti essent plures Canones Synodorum, quæ variis temporibus in Hispaniæ Provinciis celebratæ fuerant.

Unde non tantum ad Canones Græcos, qui in veteri collectione Romana continebantur; sed & Hispanicos respexerunt Patres Concilii Toletani II. an. 531. in ipsa præfatione; ubi dicunt: „ Si qua vero in *anterioribus* „ Conciliis sunt decreta, sed abusione temporum ha„ ctenus sunt neglecta, redivivæ ordinationis censuram „ obtineant.

Epistolæ quoque Decretales Pontificum.

Ulterius in Toletano III. 589. cui S. Leander præsedit, præcipitur *cap.* 1. „ Maneant in suo robore Con„ ciliorum omnium Constituta, simul & Synodicæ SS. „ Præsulum Romanorum epistolæ.

Hinc intelligimus, etiam Decretales seu Synodicas Romanorum Pontificum Epistolas Hispaniarum Ecclesiis fuisse notas.

Varii in Ecclesiis Hispanicis fuerunt Codices.

Quin & credit Christophorus Justellus in præfatione ad *Codicem Ecclesiæ Universæ*, habuisse Hispanos quamdam Synodorum suarum *specialem* collectionem ex Hispaniæ Conciliis compositam; idque innuere „ videtur (ait Justellus) Innocentius III. Papa in Epistola ad Pe„ trum Compostellanum illius verba referens: Emeri„ tense, inquit, Concilium authenticum esse, multis „ rationibus adstruebas, tum quia cum aliis Conciliis „ continetur in libro, qui *Corpus Canonicum* appellatur, quem Alexander Papa per interlocutionem authenticum approbavit.

Utebantur etiam Canonibus Gallicanis.

Scribit Cardinales De Aguirre in *Dissertatione* 2. *tomo* 1. collectioni maximæ Conciliorum omnium Hispaniæ & novi orbis præfixa, *Excursu* 1. quod „ exstare etiam „ modo dicitur in Ecclesia Urgellensi Codex antiquissimus „ in tres partes divisus. Prima exhibet quatuor Concilia „ Generalia, & Synodos Nationales ab iis confirmatas; „ ac præterea eas, quæ in Africa coactæ sunt, secun„ da continet Concilia Gallicana, inchoando ab Arela„ tensi primo. Tertia tandem Concilia Hispanica, quo„ rum initium ducit ab Elibertiano. Eumdem ordinem, „ servabat Codex ille vetustissimus Bibliothecæ Tole„ tanæ, memoratus ab Archipræsule Loaisa.

Tametsi nihil certi habemus de sinceritate aut antiquitate horum Codicum, illud tamen nihil de sinceritate ipsorum detrahit, quod secunda pars dicatur exhibere Concilia *Gallicana*.

Notum quippe est, quod jam pridem Canones *Gallicani* in Hispania ad disciplinam stabiliendam assumpti fuerint. Ita Concilium Tarraconense sub initium sæculi VI. Monachorum disciplinam disponens, eisque negotia sæcularia interdicens vult, quoad hoc punctum, ante omnia servandum quod præcipiunt Canones Gallicani: *Canonum ante omnia* Gallicanorum *de eis constitutione servata*. Et Ilerdense circa idem tempus præcipit, ut circa Monachos servetur, *quod Synodus Agathensis & Aurelianensis noscitur decrevisse*. Verbum *noscitur* insinuat, quod Decreta illarum Synodorum Gallicanarum tum multum nota essent.

Antiquissima hodie extans Hispanorum collectio Martini Bracarensis.

Antiquissima collectio Canonum pro usu Ecclesiarum Hispaniæ, quæ hodie extat, videtur illa, quam circa finem sæculi sexti collegit Martinus Bracarensis; e qua plures Canones citat Gratianus, quamvis in referendis ex hac collectione Canonibus non unus error Gratiano obrepserit, uti infra §. IV. ostendetur; e quo una apparebit, ad intellectum Decretum Gratiani hujus collectionis notitiam non parum utilem esse posse.

Quæ de hac inquirenda sint?

Circa hanc itaque collectionem inquiremus, primo, quis fuerit Martinus Bracarensis hujus Collectionis Auctor, & an e Græco Canones verterit? Secundo, quo ordine & qua methodo Collectionem formaverit, & quæ ejus materia? Tertio, quid circa Canones mutaverit Martinus? Quarto, quomodo Gratianus hac Collectione usus sit?

§. II.

Qualis fuerit Martinus Bracarensis, qui pro usu Ecclesiarum Hispaniæ Canonum Collectionem instituit?

Nonnulli credunt fuisse Græcum.

DE hoc Martino ita scribit Isidorus Hispalensis *De Viris illustribus cap.* 22. „ Martinus Dumiensis „ Monasterii sanctissimus Pontifex, ex Orientis parti„ bus navigans in Galliciam venit, ibique conversis „ ab Ariana impietate ad Fidem Catholicam Suevo„ rum populis, Regulam Fidei & Sanctæ Religionis con„ stituit; Ecclesias confirmavit, Monasteria condidit, „ copiosaque præcepta piæ institutionis composuit.

Eadem pene ad verbum habet Honorius Augustodunensis de Scriptoribus Eccles. *lib.* 3. *cap.* 4.

Alii Pannonium.

Horum auctoritate inducti Antonius Augustinus, Garzias a Loaisa S. J. Franciscus Florens, aliique non pauci crediderunt, Martinum fuisse natione *Græcum*; at nec verba Isidori id convincunt, nec aliorum auctorum & monumentorum fides patitur.

Refert enim Gregorius Turonensis Hist. Francorum *lib.* 5. *cap.* 38. „ Hoc tempore & Beatus Martinus Galli„ ciensis Episcopus obiit, magnum populo illi faciente „ planctum. Nam *Pannoniæ* ortus fuit, & exinde ad „ visitanda loca sancta in Orientem properans, in tan„ tum se litteris imbuit, ut nulli secundus suo tempo„ re haberetur: exinde Galliciam venit; ubi cum B. „ Martini reliquiæ portarentur, Episcopus ordinatur: „ in quo Sacerdotio impletis plus minus triginta an„ nis, plenus virtutibus migravit ad Dominum.

Gregorio succinit Amoinus *De Gestis Francorum, lib.* 3. *cap.* 38. hæc scribens. „ Ea tempestate Beatus Mar„ tinus Gallicienfis migravit ad Dominum. Hic *Panno*„ *nia*

„ *nia* oriundus loca in Oriente circumiens, abunde ſe „ illis litteris imbuit; & per Galliciam revertens in „ Baſilica, quæ prima apud Hiſpanos in honorem San- „ cti Martini dedicata eſt, Pontifex ordinatus, trigin- „ ta in hoc officio implevit annos.

Horum opinio veriſimilior.

Denique Aubertus Miræus, in Scholiis ad citatum locum Iſidori, præmiſſis nonnullis de vita & ſcriptis Martini concludit: *Fuit autem natione Pannonius, ut ex ejus epitaphio conſtat.*

Hæc itaque ideo clara & expreſſa teſtimonia dubitari vix ſinunt, quin Martinus natione, non Græcus, ſed *Pannonius* fuerit. Nec contrarium relata Iſidori verba omnino evincunt; cum ejus ex Oriente in Gallicia adventus, cujus meminit Iſidorus, tantum evincat, eum aliquando ex Oriente in Gallaciam veniſſe; quod citati auctores non negant; immo diſerte aſſerunt, eum ex Pannoniam ad *viſitanda loca Sancta in Orientem properaſſe; ibique in tantum ſe litteris imbuiſſe, ut nulli ſecundus ſuis temporibus haberetur*; adduntque, *exinde Galliciam veniſſe.*

Ex quo ulterius conficitur, Martinum licet natione Pannonium, Græcis litteris aliunde fuiſſe imbutum, ut e Græco Canones Latinos redderet; quod & feciſſe ſatis ſignificat ejus epiſtola Nitigeſio Epiſcopo inſcripta, & vice præfationis Codici præfixa: " Canones, ait, „ qui in partibus Orientis ab antiquis Patribus conſti- „ tuti ſunt: Græco prius ſermone conſcripti ſunt: po- „ ſtea autem ſuccedenti tempore in Latinam linguam „ tranſlati ſunt. Et quia difficile eſt, ut ſimplicius ali- „ quid ex alia lingua transferatur in aliam; ſimulque „ & illud accedit, ut in tantis temporibus Scriptores, „ aut non intelligentes, aut dormitantes multa præ- „ termittunt; & propterea in ipſis Canonibus aliqua „ ſimplicioribus videantur obſcura. Ideo viſum eſt, ut „ cum omni diligentia, & ea quæ per tranſlationes „ obſcurius dicta ſunt, & ea quæ per Scriptores ſunt „ immutata ſimplicius & emendatius reſtaurarem.

An e Græco tranſtulerit, dubium.

Quapropter paſſim aſſeritur Martinum fuiſſe natione Pannonium: ſed eam habuiſſe Græcarum litterarum peritiam, ut Canones e Græco latine vetere potuerit, atque reipſa verterit, quamvis Quenellus non immerito de hoc ultimo dubitet.

§. III.

De Ordine, forma, & materia hujus Codicis.

Opus in duas partes diviſit.

CODICEM ſuum in duas partes diviſit. " Id primum „ obſervans (ait ipſe in præfatione) ut illa, „ quæ ad Epiſcopos & univerſum Clerum pertinent, „ una in parte conſcripta ſint: Similiter & quæ ad „ Laicos pertinent, ſimul ſint adunata; ut de quo ca- „ pitulo ſcire aliquis voluerit, poſſit invenire celerius.

Integer Codex conſtat 84. Capitulis: quorum 68. priora Clerum & res Eccleſiaſticas concernunt: reliqua vero Laicos ſpectant.

Unde ſua deſumpſerit non indicat.

E quibus vero hæc ſua Capitula deſumpſerit, ipſe Martinus non indicaverat; unde nec in antiquis editionibus, nec in ea, quam ex antiquis manuſcriptis ſe edidiſſe dicit Garzias a Loaiſa in collectione Conciliorum Hiſpaniæ, horum Capitulorum fontes indicantur.

Indicavit Joannes Doujatius.

At Joannes Doujatius in Academia Pariſienſis Primarius Canonum Profeſſor, & Hiſtoriographus Regius, Collectionem hanc, non tantum cum cæteris editionibus & antiquis manuſcriptis de novo contulit, variaſque lectiones ad marginem annotavit; ſed inſuper fontes ſeu Canones, e quibus capitula Martini ſunt deſumpta indicavit & adſcripſit; quæ hac Lectionum varietate, & Canonum adſcriptione adornata, inſerta eſt *tomo* 1. Bibliothecæ Juris Canonici veteris anni 1660. & tomo V. collectionis Conciliorum Labbeanæ, *col.* 902.

Ea Ex Synodis Græcis maxime deſumpſit.

Capitula ſeu Canones potiſſimum e Synodis Græcis deſumpſit, paucis tantum ex Hiſpanicis & Africanis Conciliis adjunctis.

Sed non integros Canones.

Integros Canones in ſuum Codicem ſeu Collectionem inſerere animus non fuit, ſed *Capitula ex Græcorum Synodis collecta*, ut ipſa Præfationis inſcriptio innuit, quæ in vulgata editione ita exprimitur; *In librum Capitulorum ex Græcorum Synodis collectorum Præfatio ejuſdem S. Martini Bracarenſis*. Monet tamen Doujatius in MS. Corpore Canonum Iſidori in Bibliotheca Henrici Juſtelli, loco præfatæ inſcriptionis legi: *Epiſtola Martini Bracarenſis Epiſcopi ad Lucenſes Epiſcopos.*

Et nonnunquam mutilavit & mutavit.

Quidquid ſit de hac inſcriptione, hoc ſat clarum eſt, quod Martinus volens " cum omni diligentia, & ea „ quæ per translatores obſcura dicta ſunt, & ea quæ „ per Scriptores ſunt immutata, ſimplicius & emen- „ datius reſtaurare, nonnulla hinc inde mutaverit, „ interpolaverit, aut detraxerit.

Id obſervarunt Correctores Romani, ad *Can.* 15. *Diſt.* 18. ubi monent, Martinum Bracarenſem " Capitula „ Græcarum Synodorum latina feciſſe, & in nonnul- „ lis (inquiunt) quædam addidit; in aliis vero ali- „ qua detraxit, quemadmodum in hoc capite, quod „ ſumpſit ex Concilio Antiocheno *Can.* 20.

Et plures in unum conflavit.

Similiter Antonius Auguſtinus in Judicio de Collectoribus Canonum, *cap.* 15. quod extat *part.* 2. Epitomes Juris Pontificii notavit: " Capitula e Græcis ſumpta, aliquando non ita Latina facta, ut Græce ha- „ bentur, ſed ex duobus aut tribus Capitibus diverſo- „ rum Conciliorum uno capite conſcripta.

Hujus exemplum.

Exemplum hujus conflationis diverſorum Canonum in unum ſuppeditat *Capitulum* 32. Martinianæ Collectionis, quod ex *Canone* 3. Nicæno, Canone 15. Concilii Bracarenſis I. & Canone 6. Toletani I. conflatum eſſe notavit Doujatius; atque ex collatione dicti Capituli cum citatis Canonibus quiſque cognoſcere poteſt.

Etiam Canones moribus ſuis accommodavit.

Obſervavit præterea Garzias a Loaiſa in Præfatione ad hæc Martini Capitula in Collectione Conciliorum Hiſpaniæ, quod non tantum a Græcis aliqua detraxit, ſed " & ad mores noſtrorum hominum Græcos ritus „ ſancte & prudenter accommodavit.

Unde & contrarium ſenſum ſubinde dedit.

Verum dum ſuorum moribus Græcos ritus accomodare voluit, nonnunquam a ſenſu Canonum Græcorum receſſit; quin & contrarium ſenſum affinxit, quemadmodum ex iis, quæ de hac collectione diſſeruit Antonius Auguſtinus *lib.* 1. *De Emendat. Grat. Dial.* 10. 11. & 12. videre licet.

Exemplum hujus immutationis.

Notabile exemplum habemus ex *Capitulo* 39. quod deſumptum eſſe ex *Canone* 10. Ancyrano notavit Doujatius; & ante ipſum Antonius Auguſtinus citato *Dial.* 10. & cuivis legenti manifeſtum eſt.

Hic in puncto diſciplinæ admodum notabili Martinum a ſenſu Canonis Ancyrani receſſiſſe, contrariumque ſenſum expreſſiſſe ex collatione utriuſque facile oſtenditur, & infra *parte* 2. in ſcholiis ad hunc Canonem 10. Ancyranum latius exponetur, & occaſio erroris vel mutationis inquiretur.

§. IV.

Quomodo hac collectione uſus Gratianus?

Gratianus Capitula Martini Bracarenſis refert ſub nomine Martini Papæ; uti & Ivo.

GRATIANUM ſuo Decreto multa Capitula, quæ extant in collectione Martini Bracarenſis inſeruit; ſed non ſub nomine Martini Epiſcopi Bracarenſis; at cum hac inſcriptione; *Ex Concilio Martini Papæ*: quemadmodum & Ivo plura Martini Bracarenſis Capitula retulit ſub hac inſcriptione: *Ex Decretis Martini Papæ*, quemadmodum annotavit Antonius Auguſtinus, *lib.* 1. *De Emend. Gratiani, Dial.* 10.

Erroris origo indicata ab Antonio Auguſtino.

Si hac ultima inſcriptione duntaxat uſi fuiſſent, hoc aliqua ratione defendi poſſet, inquit ibidem Antonius Auguſtinus: *Epiſcopos enim Papas aliquando dictos conſtat* ". Hanc ergo erroris originem credo (ait) ut cum „ aliquis hæc capita Martini Papæ, hoc eſt, Epiſcopi „ inſcripſiſſet, alias Papæ Romani interpretaretur.

Item a Correctoribus Romanis.

Idipſum annotarunt Correctores Romani ad *Canonum* 15. *Diſt.* 18. ubi Gratianus Capitulum 18. collectionis Martini Bracarenſis refert ſub hac inſcriptione; *Ex Concilio Martini Papæ*: cui hanc notam appendunt hi Correctores: " Gratianus hoc primum citat nomi- „ ne Martini Papæ, deinceps eodem nomine multa ci- „ taturus: quæ omnia ſumpta ſunt ex libro Capitulo- „ rum Martini Epiſcopi Bracarenſis: antiquitus enim „ Epiſcopi *Papæ* dicebantur.

Hic error Gratiani pleriſque in locis a Correctoribus Romanis diligenter notatur; & capitulum Martini Bracarenſis, cui reſpondet citatus Canon, in margine indicatur.

Gratianus Capitula Martini ex Canonibus Græcis deſumpta, ut diverſa ab his refert.

Adhæc Gratianus non advertens Capitula Martini e Canonibus Græcis deſumpta; illa tamquam a Canonibus Græcis plane diverſa in ejuſdem quæſtionis deciſione retulit, ver. gr. *diſtinctione* 64. *Can.* 1. Exhibet quartum Canonem Nicænum, & eumdem ex verſione Martini rurſus refert *Can.* 7. ejuſdem diſtinctionis. Immo *diſtinctione* 14. *Can.* 11. relato Neoceſarienſi *Canone* 8. immediate rurſus eumdem Canonem ſubjicit ex verſione Martini. Plurima alia exempla, quibus probetur, Gratianum credidiſſe Capitula Martini plane fuiſſe a Canonibus Græcis diverſa; neque advertiſſe eſſe Canones Græcos in Latinum verſos, videri poſſunt apud Antonium Auguſtinum loco citato *Dial.* 10. & 11.

Capitula Martini non fideliter refert.

Quin & interdum nec ipſa Martini capitula fideliter a Gratiano relata ſunt. Sic enim 26. *quæſt.* 5. *Can.* 3. plura capitula Martini in unum Canonem conflavit: idque ordine, quo in Codice Martini exſtant, plane inverſo.

Hinc ergo patet Collectionem Martini Bracarenſis nonnumquam poſſe ſubſervire aſſequendo genuino ſenſui Canonum in Decreto Gratiani occurrentium.

Ex hac Collectione innoteſcit diſciplina Eccleſiæ Hiſpanicæ.

Deinde, licet Martinus in multis a Canonibus Græcis recedat, nihilominus ex ejus Collectione non parum eluceſcit, quæ diſciplina tempore Martini in Eccleſiis Hiſpaniarum viguerit, Cum admodum veriſimile ſit, Martinum Canones ſuos præcipue adaptaſſe diſciplinæ, quam ibidem vigere videbat.

DISSERTATIO SEPTIMA.

De Pristino Codice Ecclesiæ Gallicanę.

§. I.

Ecclesia Gallicana suum jam pridem habuit Canonum Codicem.

Ecclesia Gallicana suum habuit Codicem, in quo erant Canones Græci.

PLURIMA quæ supersunt antiqua monumenta evincunt, Ecclesiam Gallicanam jam pridem habuisse Codicem Canonum.

Et quidem duplici Codice Canonum Ecclesiam Gallicanam usam fuisse passim tradunt Eruditi, uno quidem quo Canones Græci, puta Nicæni, Ancyrani, & similes continebantur; altero autem qui solos Canones Gallicanos continebat; ideoque & specialis Ecclesiæ Gallicanæ Codex merito appellari poterat.

Ad Canones Ancyranos, Gangrenses non obscure respexit Synodus Agathensis anno 506. *Can.* 7. cum decernit, *sicut prisca Canonum præcepit auctoritas*.

In Concilio Aurelianensi I. anno 511. *Can.* 15. *antiquorum Canonum Statuta* servanda præcipiuntur, ut omnia bona Ecclesiastica in Episcopi potestate consistant: quod ad Canones Antiochenos referri haud obscurum est.

Concilium Epaonense anno 571. *Can.* 31. pœnitentiam homicidis indicendam statuit, *quam Ancyrani Canones decreverunt*.

Ex his recte conclusit Petrus de Marca, *lib.* 3. *De Concordia Sacerd. & Imp. cap.* 4. Gallicanis Episcopis magna in veneratione fuisse Canones Græcos in antiqua Collectione comprehensos.

Item Canones Gallicani.

Nec tantum hoice, sed & Gallicanos Canones in veneratione iis fuisse, quis ambigat, creditque de Marca, quod, ubi Concilio Agathensi anno 506. *Can.* 1. placuit, *ut Canones & Statuta Patrum per ordinem legerentur*; " voluerit Concilium, ut Codex Canonum an„ tiquorum & Gallicanorum, coram Synodo, serie „ temporum servata, recitaretur.

Hi a prioribus omnino separati.

Cæterum Canones Gallicanos separatos fuisse a Nicænis, aliisque pristinis Canonibus Græcis evincit Contumeliosi Rejensis in Gallia Episcopi negotium.

Cum enim hic in crimen carnis prolapsus esset; atque propterea eum a Sacerdotio & Episcopatu deponendum esse censeret Cæsarius Arelatensis ejus Metropolitanus, nonnulli Episcopi Contumelioso faventes, quibus *pro nimia pietate Sanctorum Patrum severitas non placebat*, (uti habet scriptum Cæsario ipsi a Sirmondo attributum) quippe *per falsam potius pietatem, ita totis viribus elaborabant, ut aut nec mitteretur Contumeliosus in Monasterium, aut non post longum tempus, importunitate nimia & disciplinæ Ecclesiasticæ inimica extorquere conabantur, ut rediret ad honorem*.

Ut ergo horum importunitatem vinceret Cæsarius scripsit ad Joannem II. Papam Romanum, ut ab eo resciret, quid in hoc negotio sibi agendum esset.

Cæsario rescripsit Pontifex: " Dolemus de amissione Pontificis, rigorem tamen Canonum servare necesse est. „ Atque ideo prædictum ab Episcopatus ordine nostra „ suspendit auctoritas. Neque enim fas est pollutum „ criminibus, sacris ministeriis deservire.

Addit insuper: " Quæ vero de his Canones præci„ piunt, subter adjecimus, ut quæ sancienda sunt, „ possitis agnoscere.

Adjecta a Pontifice erant desumpta ex Epistola Siricii Papæ ad Himerium, Canonibus Apostolorum & Antiochenis, ex versione Dionysii.

His receptis, Cæsarius Arelatensis ursit depositionem Contumeliosi, adductis hisce Canonibus a Pontifice submissis, necnon *Canone* 9. Nicœno, & Canonibus Gallicanis.

Hos autem Canones sub tribus separatis titulis proponit: quorum primus, sub quo exhibentur Canones a Joanne Papa missi, erat: " Hi tituli Canonum, quos „ nobis suprascriptus Sanctus & Dominus meus Joannes „ Papa Sedis Apostolicæ cum præfata auctoritate di„ rexit.

Et sub distinctis titulis exhibiti.

Secundus, cui Canon Nicænus subjiciebatur, erat: „ Tituli infra scripti ad hoc de Canonibus excerpti „ sunt, ut unusquisque breviter possit agnoscere, quod „ Clerici post crimina capitalia non possint ad hono„ rem pristinum revocari ". Tertius erat: " Incipiunt „ tituli Canonum Gallicani.

Hæc omnia una cum Scripto, quod Cæsario adscripsit Sirmondus, exstant Tomo 4. Concil. general. *col.* 1756. & sequentibus.

Hic indicantur tres auctoritatum ordines sive classes; quorum primus continebat Canones a Joannes Papa ex Codice Ecclesiæ Romanæ excerptos; secundus Canones Nicænos, aliosque Græcos jam receptos; tertius Gallicanos; qui duo posteriores conficiebant duos Canonum Codices in Gallia admissos; vel si mavis, unum Codicem, sed *bipartitum*, prima parte continentem Nicænos, aliosque Canones Græcos, altera Gallicanos, uti vult Quenellus *Dissert.* 16. *tomo* 2. Operum S. Leonis adjecta.

Sirmondus in *Præf. ad Concilia antiqua Galliæ* fatetur Gallos in suis *Codicibus* habuisse Canones Græcos, Africanos, & Decretales RR. Pontificum; sed credit, nullam olim certam & receptam Synodorum Galliæ Collectionem, nullam Gallicanorum Canonum corpus fuisse. Docet id (ait) varietas ipsa exemplarium. Quot enim exstant Codices antiqui, totidem fere sunt diversæ collectionis.

Quidquid sit, constat, Canones Gallicanos sub separato titulo a Canone Nicæno in causa Contumeliosi fuisse exhibitos, signum saltem quod a Canonibus Græcis separati haberentur.

§. II.

Speciales characteres pristini Codicis Gallicani.

Primus character a versione Ruffini, qua Galli utebantur.

PRIMUS hujus Codicis specialis character est, quod Canon Nicænus a Cæsario in negotio Contumeliosi allegatus referatur iisdem verbis, quibus exstat apud Ruffinum, *lib.* 2. *Hist. Eccles. cap.* 6. " Et si qui for„ te indiscrete ad Sacerdotium provecti, postmodum „ vel ipsi aliquid de se criminosum confessi sunt, vel „ ab aliis revicti, ut abjiciantur.

Quæ Canonis Nicæni versio non parum dissonat a versione Dionysii Exigui & Isidori, ut proinde verisimile admodum sit, Nicænos in Gallicanis Synodis non ex Isidoriana, ut credunt nonnulli; sed ex Ruffini versione fuisse desumptos.

Evincit & hæc quod ait *Canon.* 10. Concilii Arelat. II. " De his qui in persecutione prævaricati sunt, si „ voluntarie fidem negaverint, hoc de eis Nicæna Sy„ nodus statuit, ut *quinque* annos inter cathecumenos „ exigant, & *duos* inter communicantes.

Quin hæc Gallicana Synodus in hoc suo Decreto respiciat ad Canonem undecimum Nicænum dubium non est; a cujus tamen disciplina & sensu recedit, si Canonis illius sive Isidorianam, sive Dionysianam versionem sequamur.

Isidoriana quippe, cui Græca convenit, *duodecim* annorum pœnitentiam hujusmodi lapsis injungit; Dionysiana vero *undecim*, vel juxta quorumdam lectionem etiam *duodecim*. At Gallicana Synodus *septem* duntaxat annorum pœnitentiam injungit, idque conformiter ad id, quod *de eis Nicæna Synodus statuit*; quod non aliunde quam ex versione Ruffini derivari potuit; utpote quæ *septem* solum annorum pœnitentiam expressit. Verba Canonis a Ruffino relata sunt: " Si qui absque tor„ mentis in persecutione lapsi sunt, & ex corde agunt „ pœnitentiam, *quinque* annis inter Catechumenos fa„ ciant, & *duobus* annis post hoc Fidelibus tantum in „ oratione jungantur, & ita postmodum suscipiantur.

Plura ex eodem Concilio Arelatensi loca notavit Paschasius Quenellus in doctissima Dissertatione *De Codice antiquo Ecclesiæ Gallicanæ tomo* 2. Operum S. Leonis inserta, quæ evincunt, Nicænos Canones ex versione Ruffini assumptos fuisse.

Canones Laodicæni ex versione Dionysii Synodo Agathensi recentiori manu adscripti.

Monet ibidem vir eruditus, quoad Canones aliarum Synodorum Græcarum, ex qua versione in Synodis Gallicanis citati fuerint, non liquere " Canones qui„ dem 65. 66. 67. 68. Agathensi Concilio subjuncti, „ ex versione Laodicæni Concilii, quæ Isidoriana vo„ catur, transcripti sunt, sed quo tempore, cujus au„ ctoritate, an ab aliqua Synodo Gallicana, an potius „ a famoso illo interpollatore Isidoro, ad hæc usque „ tempora ignoratum est ": ait Quenellus.

Quin & addit: " Hoc apud Eruditos ex antiquissi„ mis, plurimisque Codicibus MSS. constat, Agathen„ sis Concilii Canones istos non esse, sed eis fuisse po„ steriori ævo annexos ". Videri potest nota Sirmondi in hanc Synodum Agathensem, ubi non tantum de his quatuor, sed de 25. qui sequuntur post Canonem 47. in antiquissimis hujus Synodi exemplaribus (quæ in admonitione ad Lectorem Synodo præfixa designat) non exstare, sed ab aliis postea insertos esse, additque: " Jam „ olim certe inditos fuisse, fidem faciunt Codices ali„ quot non modicæ vetustatis, & quod eosdem pro „ Agathensibus, ante Gratianum, & cæteros agnove„ rit Hincmarus ab hinc annis fere 800. ". Hunc errorem non observant Correctores Romani in Grationo, qui hosce Canones sub nomine Agathensis Concilii in suum Decretum retulit, locis ad marginem horum Canonum in Labeana editione notatis.

Ecclesia Gallicana suscepit Romanorum Pontificum Decreta.

Nec tantum antiquorum Conciliorum Orientalium Canones Ecclesia Gallicana in auctoritatem recepit, sed etiam Romanorum Pontificum Decreta venerata est.

In Synodo Aurelianensi III. anno 538. *Can.* 3. legitur; *De Metropolitanorum vero ordinationibus, id placuit, ut Metropolitani a Metropolitanis omnibus, si fieri potest, præsentibus comprovincialibus, ordinentur: ita ut ipsi Metropolitano ordinandi privilegium maneat, quem ordinationis consuetudo requirit. Ipse tamen Metropolitanus a comprovincialibus Episcopis*, sicut Decreta Sedis Apostolicæ continent *cum consensu Cleri vel civium eligatur: quia æquum est, sicut ipsa* Sedes Apostolica *dicit*,

dicit, ut qui præponendus est omnibus, ab omnibus eligatur.

Synodum his verbis, *sicut Decreta Sedis Apostolicæ continent*, respicere ad Epistolam S. Leonis ad Episcopos provinciæ Viennensis, *cap.* 5. vix dubitari potest, si conferantur cum his verbis epistolæ: *Per pacem & quietem Sacerdotes, qui præfuturi sunt, postulentur. Teneatur subscripto Clericorum, Honoratorum testimonium, Ordinis consensus & plebis. Qui præfuturus est omnibus, ab omnibus eligatur.* Et pluribus ostendit Quenellus in citata Dissertatione, una probans contra Petrum de Marca, citata verba Concilii non posse referri ad epistolam S. Leonis ad Anastasium.

In Synodo Agathensi *Can.* 9. habetur: *Placuit etiam, ut si Diaconi aut Presbyteri conjugati ad torum uxorum suarum redire voluerint, Papæ* Innocentii *ordinatio*, & Siricii *Episcopi auctoritas, quæ est his Canonibus inserta, conservetur.*

Monet Jacobus Sirmondus in notis ad hanc Synodum *hæc verba*; quæ est his Canonibus inserta, *in unico Pithæi exemplari reperta, in quo* (ait) *Innocentii epistola mox sequebatur: a cæteris omnibus absunt, ab iis nimirum expuncta, quibus Innocentii epistolam describi hoc loco non placebat.*

Sed licet hæc verba in Canone non extarent, nec Epistola hoc loco descripta fuisset, nihilominus constat, Synodum Gallicanam auctoritatem Decretorum Innocentii & Siricii Romanorum Pontificum recepisse.

Testatur Paschasius Quenellus in citata Dissertatione in Bibliothecis Gallicanis extare antiquissimas Collectiones Gallicanas Canonum & Pontificiorum Decretorum; atque in primis, (ait) *in Bibliotheca S. Germani a Pratis insignis extat Collectio ad usum Ecclesiæ Gallicanæ concinnata, quæ Gelasii temporibus coæva credita est a viris doctis. Addit Quenellus hunc Codicem continere fere triginta Epistolas Romanorum Pontificum.*

Dubitari igitur fas non est, Ecclesiam Gallicanam etiam Decretalibus Romanorum Pontificum pro formanda disciplina usam esse.

...non rece- ...t Cano- ...es vulgo ...postolo- ...um.

Præteriri hic nequit, quod S. Gregorius Turonensis, *lib.* 5. *Hist. Franc. cap.* 19. scribit Regem Chilpericum contra Prætextatum Rothomagensem Episcopum, transmisisse Episcopis Galliæ simul congregatis „ *Librum Ca-* „ *nonum*, in quo erat quaternio *novus* adnexus, habens „ Canones, *quasi Apostolicos* continentes hæc: *Episcopus* „ *in homicidio, adulterio, & perjurio deprehensus, a* „ *Sacerdotio divellatur.*

Hunc *Librum Canonum* fuisse illum quo continerentur Canones, quibus in Gallicanis judiciis tunc uterentur, nemo dubitat.

Cum autem teste Gregorio, qui huic Conventui una cum aliis Gallicanis Episcopis intererat, huic libro Canonum esset *quaternio novus annexus, habens Canones quasi Apostolicos*, indicium est, inter Canones hoc libro contentos non fuisse Canones vulgo Apostolorum; quia alias necesse non fuisset, in Libro *novum* quaternionem Canones quasi Apostolicos habentem annectere.

...eque Co- ...cem Dio- ...sianum.

Ulterius hunc admodum verisimile evadit, nec Codicem Dionysianum eo tempore in Gallia usu receptum fuisse: quia in hoc exhibentur quinquaginta priores Canones vulgo Apostolorum, quorum ille, quem Rex per *novum* quaternionem annexuerat libro Canonum, erat vigesimus quintus. Nequaquam autem verisimile est, quod Rex illum per *novum* quaternionem annexuisset, si in Codice, quo Gallia utebatur, jam fuisset insertus, & usu receptus; sed de hoc latius §. sequenti.

§. III.

An Collectio Dionysiana in Gallia ante tempora Caroli Magni in usu fuerit?

...ollectio- ...m Dio- ...sianam ...tim ut ...ita est, ... Gallia ...ceptam ...edit de ...arca. ...rgumen- ...m a ni- ...re Colle- ...ionis id ...n evin- ...t.

PETRUS de Marca *lib.* 3. *De Concordia Sacerdotii & Imperii cap.* 4. scribit: *Usum collectionis Dionysianæ, statim atque edita fuit, priore interpretatione spreta, per Gallias invaluisse mihi facile persuadeo, tum quia apud Sedem Apostolicam vigebat, tum etiam quod nitore suo commendabatur præ squallore veteris interpretationis.*

Licet negari nequeat, Dionysianam collectionem suo nitore plurimum commendatam esse præ veteri Canonum Græcorum interpretatione & collectione, nequaquam tamen hinc concludi potest, eam in Galliis statim atque edita fuit, invaluisse. Scitur enim quam difficulter recedatur a semel longo usu inductis & receptis, præsertim circa ea, a quibus totus judiciorum & disciplinæ ordo dependet, cujus generis est *Codex Canonum.* Scitur super verissimum esse illud S. Augustini effatum: *Ipsa quippe mutatio consuetudinis, etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

...ura con- ...rium ...obant.

Ea quoque, quæ de characteribus seu notis pristini Codicis Canonum per Gallias usitati §. præcedenti dicta fuerunt, insinuant nec sæculo sexto Codicem Dionysianum in Galliis usu receptum fuisse.

...imum ar- ...mentum.

Ostendimus enim ibidem, Canonem 9. Nicænum in causa Contumeliosi Rejensis Episcopi ex versione Ruffini, non autem prout apud Dionysianum extabat, fuisse a Gallicanis Episcopis assumptum; cum tamen minus scopo Episcoporum, præcipue Cæsarii Arelatensis, depositionem Contumeliosi urgentis, congrueret ex versione Ruffini quam Dionysii: ipsaque e Codice Dionysiano assumptio insuper pondus vel hoc ex capite Canoni addidisset, quod desumptus fuisset e Codice Canonum, quo Ecclesia Romana utebatur. Indicium admodum probabile, Codicem Dionysianum necdum per Gallias fuisse usu receptum.

Præterea in hac causa Contumeliosi Episcopi, nec Canones Apostolorum, nec Epistola Siricii Papæ ad Himerium a Cæsario Arelatensi aut Episcopis Galliæ in auctoritatem assumpti fuere, nisi postquam eos ad Cæsarium misisset Joannes II. Papa: cum tamen vel maxime scopo ipsorum congruerent, & in Codice Dionysiano extarent: ut vel hinc conjecturare liceat, Gallicanis Episcopis Codicem Dionysianum usitatum non fuisse. Secundum.

Adhæc ipse Cæsarius hisce Canonibus Apostolicis, & Epistola Siricii a Joanne Papa transmissis non utitur ut Decretis ex *Libro Canonum* excerptis, sed unice Sedis Apostolicæ auctoritatem & suffragium intuetur; uti patet ex tractatu hisce excerptis adjecto, qui incipit, *Ecce manifestissime*, & exstat *Tom* 4. *Conc. Gener. col.* 1758. retulitque initium illius Gratianus, *Dist.* 50. *Can.* 29. sub nomine Horsmidæ Papæ, sed per errorem; cum Cæsario Arelatensi adscribendus sit, ut §. præcedenti ex Sirmondo monuimus. Tertium.

Notatum insuper fuit §. præcedenti in negotio Prætextati Rothomagensis Episcopi *Librum Canonum* a Rege Chilperico Episcopis Gallicanis missum fuisse *in quo erat quaternio* novus *adnexus, habens Canones quasi Apostolicos continentes hæc*: Episcopus in homicidio, adulterio, & perjurio deprehensus, a Sacerdotio divellatur. Quartum.

Porro quid necesse fuisset, *novum* hunc quaternionem libro Canonum annectere, si codex Dionysianus per Gallias sub finem sæc. VI. dum hæc contigerunt, usu receptus esset: quandoquidem Canon quasi Apostolicus hic annexus inter quinquaginta a Dionysio relatos extaret:

Nonne hinc manifestum est, per eam ætatem necdum viguisse in Gallia Codicem Dionysianum, cum de Canonibus quasi Apostolicis; qui in codicis Dionysiani capite erant, tamquam de *novellis*, & in usu nondum receptis loquatur Gregorius Turonensis, qui totam hanc historiam refert *Lib.* 5. *Hist. Franc. cap.* 19.

Sed nec Canonem hunc quasi Apostolicum a Rege oblatum, esse e Codice Dionysiano desumptum, ostendit ejus versio, quæ a Dionysiana versione plurimum distat.

Hoc argumentum pluribus prosequitur Quenellus in Dissertatione De Codice antiquo Ecclesiæ Gallicanæ; ostenditque, nulla veri specie dici posse, Canonem Apostolorum desumptum quidem fuisse e Codice Dionysii, sed a Rege ad opprimendum Prætextatum fuisse immutatum.

Præterea an. 754. Stephanus Papa II. in Carisiaco Galliarum Villa ad Isaram (*a*) fluvium agens responsa dedit Monasterio Britannico ad varia consulta, super quibus erat interrogatus. *Porro cum plurima* (*ait Quenellus*) *tum Conciliorum, tum Pontificum Romanorum Decreta referat, ea non ex Dionysiano Codice accepisse manifestum est ex diversitate numerorum, quibus notantur, ac etiam textus ipsius Decretorum. Quod inde contigisse probabile est, quod cum Roma Codicem non asportasset, uti coactus est in Galliis Gallicano, qui a Dionysiano diversus erat.* Quintum.

Hinc ulterius concludit Quenellus: *Ex quibus patet, Dionysianam collectionem per id temporis non modo a Gallis in usu non fuisse receptam, sed nec iis valde notam, ea enim procul dubio usus fuisset Pontifex, si ad manum eam habuisset: tum ut conciliaret eidem usu ipso auctoritatem, tum ut Romanum morem inveheret Gallicanis regionibus.*

Ob usum Codicis Dionysiani non fuit vetus Canonum interpretatio totaliter rejecta.

His argumentis motus Quenellus post Christophorum Justellum, Jacobum Sirmondum in præfatione ad antiqua Galliæ Concilia, aliosque concludit, demum post medium sæculi octavi, postquam Codicem Dionysianum dono dedit Hadrianus Papa Carolo M. ejus usum in Gallia invaluisse; *non spreto tamen veteri Codice Gallicanis Episcopis familiari.*

Hoc postremum & Petrus de Marca fatetur. Quamvis enim collectionem Dionysianam, statim ut edita est, per Gallias usu susceptam fuisse asserat: addit tamen, priorem Canonum Græcorum interpretationem omnino Gallos non deseruisse.

Neque illud diffitetur De Marca, Ecclesiam Gallicanam in controversiis dirimendis, non solum Canonum codicem, quem Dionysianum ipse fuisse credit, sed etiam Gallicanarum Synodorum Canones usurpasse.

Ante receptum Codicem Dionysii receptæ Decretales RR. Pontificum.

Similiter Quenellus, quamvis usum codicis Dionysiani non admittat in Gallia ante ætatem Caroli Magni, admittit nihilominus Decretalium RR. Pontificum auctoritatem viguisse ante illa tempora: eosque graviter redarguit, qui ex citatis hisce Decretalibus, receptam Collectionem Dionysianam inferunt: *quasi non licuerit* Gal-

(*a*) Vulgo dicitur OEsia, Oise.

Gallis Apoſtolicæ Sedis Decreta in promiſcuis codicibus deſcripta habere, vel aliarum Eccleſiarum Sanctiones in ſuarum ſuffragium & confirmationem laudare, niſi proprios illarum omnium codices, ſuos feciſſent.

Dicit inſuper *Gallorum ſingulari erga diſciplinam Eccleſiaſticam ac Apoſtolicam Sedem ſtudio injurioſum videtur, ſi Collectionem Dionyſianam exſpectaſſe credantur, ut aliquam decretorum Apoſtolicæ Sedis notitiam, vel exemplaria ſibi compararent, qui & particularia Græcorum Concilia & Africana toties uſurparunt in ſuis Conciliis.*

Immo & aliquando Dionyſiana collectione uſi ſunt Galli antequam ut Codex Canonum eſſet recepta.

Jacobus Sirmondus quamvis aſſerat in Præfatione ad antiqua Galliæ Concilia, Gallos priſcam Canonum Græcorum translationem libentius ſemper uſurpaſſe, ejuſque uſum uſque ad tempora Caroli Magni frequentaſſe, fatetur nihilominus *& Dionyſianam quoque Canonum translationem ignotam Gallis non fuiſſe, priuſquam ejus exemplar a Sede Apoſtolica ſub Carolo Magno acciperent; atque hac (ait) interdum uſos eſſe deprehendimus ex antiquiſſima collectione Canonum e Bibliotheca Sancti Benigni Divionenſis, atque ex aliis ejuſmodi, Caroli ævo longe anterioribus; in quibus Canones Græci promiſcue nunc ex Dionyſiana, nunc ex vetere illa proferuntur.*

Ita quoque videmus, quod licet unum ſit Corpus Canonicum, quo hodie utimur, & quod quaſi pro Codice Canonum Eccleſiæ Latinæ reputatur, nihilominus alii Canonum Codices, una cum Canonum verſionibus non ſint ignoti; eorumque etiam non infrequens ſit uſus; tametſi ſub nomine Corporis Canonici non ſint hactenus recepti, Ut proinde mirum non ſit, ſi Canones e verſione Dionyſiana in Synodis Gallicanis interdum eſſent citati, priuſquam collectio Dionyſiana eſſet ſeu quoddam Corpus Canonicum ſeu liber Canonum in Gallia receptus.

Qui & aliarum Eccleſiarum Codicibus utebantur.

Obſervat quoque Quenellus citata *Diſſertatione* 16. familiare fuiſſe Epiſcopis Gallicanis aliarum Diœceſium Canones & Decreta commemorare, ac etiam exſcribere: ut proinde nullum argumentum deſumi queat, Collectionem Dionyſianam apud Gallos *ut Codicem Canonum* uſu publico ſuſceptum fuiſſe, licet nonnulla ex eo Decreta apud Gallos citata reperiantur.

A tempore Caroli M. receptus Codex Dionyſianus.

Poſtquam autem Codex Dionyſianus per Hadrianum Papam Carolo M. communicatus fuit, ſenſim a priſtina Canonum verſione deflexere Gallicani Epiſcopi, Codicemque Dionyſianum amplexi, a vetere illa librorum Synodalium forma, ad novam converſi, Dionyſii exemplaribus bibliothecas inſtruxerunt (ait Sirmondus in citate præfatione) ac Dionyſii proinde verſione, Decretalibuſque ad Dionyſii formam digeſtis perpetuo deinceps uſi ſunt.

Conſtatque ex Hincmaro Remenſi ſua jam ætate, hanc Dionyſii Collectionem nomine *Codicis Canonum* antonomaſtice nuncupatum; atque vel hoc titulo Archi-Præſule Remenſi rejectas fuiſſe Decretales Pontificum, qui Siricium præceſſerunt, quia in *Codice Canonum*, id eſt, Dionyſiano non continerentur; uti infra videbitur ubi de Collectione Iſidori vulgo Mercatoris agetur.

DISSERTATIO OCTAVA.

De Codice Eccleſiæ Africanæ.

§ I.

Quando primum conditus Codex Eccleſiæ Africanæ, & quid eo contineatur?

Juſtellus credit Codicem extitiſſe ante Concilium Carthaginenſe VI.

CHRISTOPHORUS Juſtellus in præfatione ad Codicem Eccleſiæ Africanæ credit, ante Concilium Carthaginenſe ſextum habitum annò 419. Codicem Canonum Africanorum, quem ipſe Græce & Latine edidit, & Dionyſius Exiguus ſuo Codici inſeruit *in Africa eſſe receptum, atque poſtea in illo Concilio probatum, & 217. Epiſcoporum Diœceſi Africæ auctoritate confirmatum*, ut ipſa Acta Synodalia teſtantur *inquit*.

Id ex Actis non probatur,

Verum acta Synodalia nequaquam referunt, Codicem aliquem, ſeu librum Canonum eſſe in Concilio recitatum & probatum; ſed ſolummodo, *recitata etiam eſſe diverſa Concilia univerſæ Provinciæ Africæ tranſactis temporibus Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi celebrata.* Hæc relatio evincit quidem varia anteriora Africæ Concilia in hoc Concilio fuiſſe recitata ſed Acta vel Decreta in unum Codicem ſeu ſpeciale Corpus eſſe in ordinem redacta, huncque codicem ſic collectum fuiſſe in Concilio recitatum, non ſignificatur; nec veriſimile eſt, hujuſmodi Codicem exſtitiſſe; cum Ferrandus Diaconus ejus non meminerit.

In hoc ergo Concilio Canones quidem, quibus Codex Africanus conſtat, relecti ſunt & probati; ſed nondum erant in unum codicem per ordinem collecti & diſpoſiti.

Sed ea Acta probant Canones Conciliorum ſub Grato & Genetlio, & Concilii Hypponenſis primo recitatos, Dein de varia Concilia ſub Aurelio.

Primo quidem occurrunt Canones 33. quos Concilio huic Carthaginenſi tamquam primo auctori adſcribit Petrus De Marca in Diſſertatione De veteribus collectionibus Canonum *cap.* 4. culpatque Dionyſium, quod in capite ſuæ Collectionis hos Canones retulerit, omiſſis Canonibus Conciliorum Carthaginenſium ſub Grato & Genetilio jam ante celebratorum; non animadvertens, hos 33. Canones eſſe excerptos ex Conciliis Carthaginenſibus ſub dictis Epiſcopis Grato & Genetilio, & Hypponenſi ſub Aurelio; uti in ſcholiis ad hos Canones notabitur.

Immediate poſt hos 33. Canones ſubjicitur: *Recitata ſunt etiam in iſta Synodo diverſa Concilia univerſæ Provinciæ Africæ, tranſactis temporibus Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi celebrata.*

Cum dicatur, *Recitata ſunt etiam*, per hanc voculam *etiam* ſatis inſinuat Annotator, alias prius Concilia relecta & excerpta fuiſſe; & intelligitur nexus utriuſque partis collectionis Africanæ.

Ex his Codex Eccleſiæ Africanæ conflatus.

Concilia autem ſub Aurelio habita juxta dictam annotationem ſunt ſeptemdecim; quæ & in Codice Eccleſiæ Africanæ, qui hodie extat, ordine recenſentur; quorum etiam *parte ſecunda* de Canonibus hoc Codice contentis agendo annotabimus.

Interim ex his intelligitur, varia quidem Concilia in hac Synodo fuiſſe relecta & probata; ſed ea prius ſimul collecta unum Codicem conſtituiſſe, ex his nulla veri ſpecie concluditur, ſed poſtquam in hac Synodo omnia illa relecta fuere, & quaſi unius Synodi Decreta probata & ſuſcepta, non immerito pro uno Canonum Africanorum Codice ſive collectione reputari potuit, Unde de Collectione Canonum Africanorum in unum Corpus redactorum loquendo, non apparet, ante hujus Synodi anni 419. tempora in Africa Canonum Codicem ſive collectionem extitiſſe, ſed huic Synodo ejus originem deberi.

§. II.

An hic Codex, privata auctoritate, an publica confectus?

De varia hujus Codicis editione.

PRIMUM Eccleſiæ Africanæ Canonum Codicem ſub initium ſæculi XVII. Græce & Latine edidit Chriſtophorus Juſtellus, nactus, ut ipſe ait, a Nicolao Fabro, exemplar MS. *maxime & venerandæ antiquitatis*. Codicem hunc rurſus edidere, & Tomo I. Juris Canonici veteris inſeruerunt Guillelmus Voellus, Socius Sorbonicus, & Henricus Juſtellus Chriſtophori filius.

Codicem hunc Severinus Binius, prætermiſſis Canonum illorum breviariis in editione Græco-Latina anni 1618. quatuor in partes diſcerpſit, nullo ſervato numerorum, aut quod pejus eſt, omnino perturbato tenore, uti obſervat Philippus Labbeus in ultima Conciliorum Generalium editione *tom.* 2. *col.* 1042. eam Binii perturbationem demonſtrans.

Ipſe dein Labbeus profitetur, ſe *repræſentare integrum Codicem illum, non interciſum, nec in varia veluti membra diſcerptum, atque ad Juſtellianam utramque editionem anni 1614. in 8. & 1661. in folio, & manuſcriptos nonnullos Codices ſedula cura diligenter exactum.*

Eum ſuæ Canonum collectioni inſeruit Dionyſius Exiguus.

Porro Codicem hunc, prout Græce & Latine a Juſtello, necnon Labbeo repræſentatur, integrum jam pridem in ſuam Canonum collectionem inſeruit Dionyſius Exiguus ſub hoc titulo: *Incipit Synodus apud Carthaginem Africanorum, quæ conſtituit Canones nu.* 138. Et in Epiſtola ad Stephanum Epiſcopum ſcribit: *Ne quid præterea notitiæ veſtræ credat velle ſubtrahere, Statuta quoque Sardicenſis Concilii atque* Africani, *quæ Latine ſunt edita, ſuis a nobis numeris cernuntur eſſe diſtincta.*

Idque Latine ut primitus editus erat.

Hic ſignificat Dionyſius, Canones Africanos a ſe non fuiſſe Latine verſos; ſed editos, ut primitus editi erant, nimirum Latine: quod & latius adſtruit Juſtellus in præfatione ad Codicem Eccleſiæ Africanæ.

An cummutaverit, & de novo conformaverit Dionyſius?

De hoc igitur Codice prout Latine extat, & Dionyſianæ collectioni inſertus fuit ſub finem ſæculi V. aut initium ſæculi VI. quæritur, num ſit opus *privatum* Dionyſii Exigui, an vero auctoritate Concilii Carthaginenſis anni 419. probatum, & a Dionyſio Codici Canonum ſimpliciter inſertum.

Id prætendit de Marca.

Petrus de Marca in Diſſertatione De Veteribus collectionibus Canonum *cap.* 4. multis contendit, Dionyſium privata auctoritate Canonum Africanorum collectionem formaſſe, eamque ſic formatam ſuo Codici inſeruiſſe.

Et quidem *num.* 4. dicit; Dionyſium alium *ordinem ſecutum eſſe in deſcribendis Canonibus Africanis ab eo, qui jam receptus erat. Etenim præmiſſo univerſali totius Africæ Concilio, quod habitum fuit ſub Aurelio, & poſitis 33. Canonibus in eo editis, ſtatim ſubjungit collectionem a ſe confectam Canonum in variis Conciliis Africanis editorum: in qua ſelectis iis, qui ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinebant, cæteros omiſit. Præterea cum Canones aliqui in ſuperiore Concilio editi poliantur aut explicentur in ſequenti, Dionyſius ut compendium laboris legenti faceret, unica editione contentus fuit; & ipſe alicubi verba quædam ex prioribus addit aut demit.*

Hæc

Hæc de Marca, qui inde *num.* 5. confidentius loquens subdit: Dubitandum enim non puto, quin collectio illa Africanæ Auctorem habeat Dionysium: quin & collectionem hanc, *Canonum Africanorum rapsodiam* nominare non veretur.

Primum hujus opinionis argumentum.

Neque desunt etiam in ipsa Dionysii collectione, quæ huic sententiæ faveant.

Primo postulaverat Aurelius Episcopus Carthaginensis a Patribus Concilii Carthaginensis VI. non tantum Synodi Nicænæ professionem Fidei, sed & ejus statuta recitari, & actis inseri *omne Concilium dixit: Exemplaria fidei & statuta Nicænæ Synodi, quæ ad nostrum Concilium per beatæ recordationis olim prædecessorem Tuæ Sanctitatis, qui interfuit, Cæcilianum Episcopum adlata sunt, sed & quæ Patres exemplaria sequentes hic constituerunt, vel nunc communi tractatu statuimus, his gestis Ecclesiasticis inserta manebunt.*

Ergo oportuit ex ista determinatione Concilii, ut non tantum Synodi Nicænæ professio Fidei; sed & ejusdem *Statuta* seu Canones actis essent inserta. Dionysius autem, relata sola Nicænæ Synodi fidei professione simpliciter subjungit: *Statuta quoque Nicæni Concilii in* 20. *Capitulis similiter recitata sunt, sicut in* Superioribus *continentur.*

Ecce fatetur Dionysius, statuta Nicæni Concilii recitata fuisse; at ea omisit Dionysius: quia in *superioribus continebantur*: hoc est, in capite suæ collectionis, uti interpretatur de Marca, dicens: *Intelligit Dionysius Canones Nicænos locatos in capite suæ collectionis: quin tamen aliis verbis sunt concepti, id est, suis a Dionysio novo Interprete, non autem Tellonis & Tharisti verbis expressi: quibus verbis in Concilio Charthaginensi fuerant recitati & actis inserti.*

Itaque Dionysius brevitati consulens, omisisse videtur, quæ minus necessaria videbantur.

Secundum argumentum.

Huc etiam alludere videtur, quæ post relectas Cyrilli Alexandrini & Atrici Constantinopolitani litteras subjicitur annotatio: *Huic Symbolo fidei etiam exemplaria statutorum ejusdem Concilii Nicæni a memoratis Pontificibus annexa sunt*, sicut superius *per omnia continentur: quæ* nos hic iterum conscribi necessarium non esse credidimus.

Hinc concludit de Marca *num.* 20. *Ex quo etiam patet hunc Scriptorem hominem esse privatum, qui gesta a Pontificibus refert.*

Sane privatum esse (pergit de Marca) & nulla publica auctoritate fultum, qui hoc compendium digessit in ordinem, ex eo etiam patet, quod de se veluti studiosorum antecessore loquatur in Concilio habito ann. CCCCV. *Stilicone II. & Anthemio Coss.* Hujus Concilii gesta ideo non ex integro descripsi, quoniam magis ea, quæ in tempore necessaria fuerunt quam aliqua generalia constituta sunt, sed ad instructionem studiosorum ejusdem Concilii Brevem digessi.

Hæc sunt præcipua argumenta, quibus inductus de Marca sustinet, Dionysium, privata auctoritate, ex Synodis & Actis in Concilio Carthaginensi VI. relectis, novam collectionem instituisse, iis excerptis quæ rei Canonicæ magis convenire judicavit. Cui opinioni & ego in prima hujus operis editione, *part.* 2. *cap.* 3. §. 2. accessi (*a*),

Hæc opinio non congruit sinceritati Dionysii.

Verum attentius expendens modo ipsam Dionysii Exigui in colligendis Canonibus sinceritatem, & rei Canonicæ peritiam, nescio an dici queat, Dionysium ex Actis illius Synodi plura resecasse; ipsumque Ordinem Canonum Africanorum mutasse, quin & *novam* Canonum illorum collectionem formasse, & tamen eam integram ut *unius & ejusdem Synodi apud Carthaginensem Africanorum* repræsentare?

Videtur Canones retulisse, ut eos Romæ invenit.

Ut potius dicendum appareat, Dionysium Canones Africanos repræsentasse prout illos Romæ sub *unius* Synodi titulo invenit.

Per Legatos enim S. A. fuerant Romam allati.

Hoc equidem constat, Legatos Sedis Apostolicæ Faustinum Episcopum Ecclesiæ Potentinæ, Filippum & Agellum Presbyteros secum tulisse exemplar Actorum, quæ in Concilio hoc Carthaginensi 217. Episcoporum relecta & probata erant; ut hoc pacto Sedi Apostolicæ disciplina Ecclesiæ Africanæ innotesceret, uti constat ex epistola hujus Concilii ad Bonifacium Papam, quæ conficit *caput* 134. collectionis seu codicis, in qua Patres Africani scribunt: *Quod rerum nobis, etiam gestis, quæ secum ad vos deferunt, est allegatum.*

Duæ fuere classes gestorum Concilii Charthaginensis VI.

Insuper evincit eadem epistola, admodum *prolixa* fuisse gestorum volumina; multaque sed non omnia ad Pontificem missa. *Ea* (*inquiunt Africani*) breviter *insinuare debemus, quæ utrorumque concordia terminata sunt, non ea quæ* prolixis *gestorum voluminibus continentur, in quibus salva quidem charitate, non tamen sine parvo altercationis labore demorati sumus, ea gestis deliberantes, quæ nunc ad causam pertinent.*

Admodum verisimile apparet, *prolixa* illa gestorum volumina, de quibus hæc epistola, nequaquam respicere ea, quæ in Synodo illa acta sunt, postquam Episcopi omnes, & Provinciarum Africanarum Legati convenissent; sed quæ ante horum adventum contigerant.

Ante adventum enim Legatorum Provinciarum Africanarum, cum convenissent Legati Sedis Apostolicæ, & omnes Provinciæ Proconsularis Episcopi, necnon aliquarum Provinciarum Africanarum Legati, interim dum reliqui expectarentur, omnia fere in antecessum agitata & præparata sunt; & Actis inserta, ut dum omnes adessent, & Concilium integrum constaret, breviter, & sine multis altercationibus absolverentur.

In duas igitur classes gesta hujus Concilii dividi posse videntur; quarum prima contineat gesta, antequam omnes Episcopi aut Provinciarum Deputati advenissent; eaque *prolixiora*; quæ ad nos pervenerunt.

Altera contineat gesta, quæ coram Synodo jam plena, acta vel relecta & probata sunt.

Ad priora hæc gesta alludere videntur, quæ Faustinus Legatus Romanæ Ecclesiæ dixit: *Injuncta nobis sunt a Sede Apostolica per Scripturam, aliqua etiam in mandatis, cum vestra beatitudine tractanda, sicut &* gestis superioribus *meminimus, hoc est de Nicænis Canonibus: ut conserventur & constituta eorum, & consuetudo, quia & aliqua ordine & Canone tenentur, aliqua consuetudine firmata sunt.*

Hæc sub initium Synodi jam plene congregatæ a Faustino dicta, nonne clare supponunt, nonnulla *gesta* præcessisse? Quid enim aliud significant, *sicut & gestis superioribus meminimus*, quam de his in superioribus actum esse?

Id & confirmant, quæ ab eodem Faustino adjunguntur: *De his ergo primitus, si placet beatitudini vestræ, tractemus, & postea cætera, quæ* acta, *vel* inchoata *sunt, inserta firmabuntur.*

An non hæc supponunt, aliqua *acta*, vel *inchoacta* fuisse priusquam Concilium plane convenisset; & Legatus Sedis Apostolicæ hæc proponeret?

Insuper, cum ex discursu Faustini patescat de Canonibus *Nicænis* mentionem factam fuisse in *superioribus*, probabile est, Canones Nicænos gestis superioribus fuisse insertos.

Quid insuper aliud insinuat, quod Aurelius Episcopus dicit: *Proferatur commonitorium, quod Fratres & Consacerdotes nostri, ut* actis nuper *allegaverunt, & cætera quæ* acta sunt, *vel agenda sunt subsequenter?*

Dum remissio fit in Actis Concilii ad *Superiora*, intelliguntur gesta anteriora.

Quod ergo dictum fuit in Concilio: *Statuta quoque Nicæni Concilii* 20. *in Capitulis similiter recitata sunt*, nequaquam evincit, ea hisce Actis Conciliaribus fuisse inserta, sed verisimiliter hic omissa sunt, quia in gestis *superioribus* erant expressa.

Cum enim ex verbis Faustini jam adductis intelligamus, de Canonibus *Nicænis* in *gestis superioribus* mentionem factam, quidni præsumamus, illos iisdem *gestis* fuisse insertos: & hic omissos, non a Dionysio, sed a Notario Concilii?

Hæc remissio non Dionysio, sed Notario Concilii adscribenda.

Similiter quæ post relectas Cyrilli Alexandrini & Attici Constantinopolitani litteras scribuntur in Codice: *Huic symbolo fidei etiam exemplaria Statutorum ejusdem Concilii Nicæni a memoratis Pontificibus annexa sunt*, sicut superius *per omnia continentur, quæ* nos hic iterum conscribi necessarium non esse credidimus non sunt Dionysii Exigui; sed Notarii Acta ex auctoritate Concilii scribentis; qui ad *superiora gesta*, in quibus hi Canones erant descripti, brevitatis causa, remittebat: quemadmodum idem Notarius loquens de primo Aurelii Concilio, quod in Hyppone Regio factum est, ad *superiora* remittit dicens: *Gesta hujus Concilii ideo descripta non sunt, quia ea, quæ ibi statuta sunt*, in superioribus *probantur inserta.*

Hæc verba in *superioribus*, non solum de primis 33. Canonibus hujus Codicis Africani, quibus Hypponenses plerique inserti sunt, intelligenda sunt; sed de *prolixis* gestis priorum sessionum; quibus verisimiliter inserta erat epistola Byzacenorum cum integro Canonum Hypponensium Breviario, cujus mentio occurrit in Codice ante Canonum 33. indicem.

Uti & monitum subjectum Actis Concilii an. 405.

Monitum quod Concilio anni 405. in Codice Africano jungitur; *Hujus Concilii gesta ideo non ex integro descripsi, quoniam magis ea, quæ in tempore necessaria fuerunt, quam aliqua generalia constituta sunt, sed ad instructionem studiosorum ejusdem Concilii brevem digessi.* Hoc, inquam, monitum non Dionysio, sed ipsi Notario Concilii attribuendum apparet; qui eam Brevem ex nutu Concilii digessit: Cum Concilium in id maxime intenderet, ut quæ ad instaurandam communem Ecclesiæ Africanæ disciplinam apta essent, excerperentur, ac renovarentur, relictis quæ vel historica erant, vel ad particulares duntaxat controversias, aut ad ea pertinebant magis, *quæ in tempore necessaria fuerant, quam aliqua generalia.*

Unde verisimilius est Dionysium nihil immutasse.

Apparet igitur satis verisimile, Dionysium suæ Collectioni integra acta Synodi Africanæ prout a Legatis Sedis Apostolicæ Romam erant allata, inseruisse, idque sub nomine unius ejusdemque *Synodi apud Charthaginem Africanorum*:

(*a*) D. Van-Espen eo loci loquitur de Tractatu historico-Canonico, cujus prima Editio an. 1693. comparuit, Iste autem Tractatus Breve & imperfectissimum est compendium Operis manuscripti, quod hodierna die duobus Tomis in folio in primam lucem editum est. Hoc Opus brevi Tractatui præstat infinitis prope rebus maximi momenti, quarum ne rubricatus apex deprehenditur in Tractatu historico-Canonico. Consule quæ ipse Van-Espen dixit inferius, Dissert. 9. §. 4.

rum : nihilque Dionyſium immutaſſe ; aut detraxiſſe , ſed ſi quæ omiſſa ſunt , vel nunquam actis hujus Concilii jam *plene* congregati fuiſſe inſerta ; vel forſan a Notario , qui nomine Legatorum Sedis Apoſtolicæ exemplar ſcripſit , brevitatis cauſa fuiſſe contracta : atque huic fortaſſis adſcribi poſſet monitum Concilii anni 405. adjectum , & compendium Auctorum ei ſubjectum .

Hunc titulum non tantum Latini in omnibus paſſim Canonum ſuorum collectionibus retinuerunt ; ſed & Græci eam hoc titulo decorarunt : hoſque Canones ſub nomine *Synodi Carthaginenſis* probavit Synodus Trullana *Canon.* 2. cui adhærentes Græci Commentatores Canonum , collectionem hanc Canonum Africanorum ſimpliciter *Conſilium Carthaginenſe* dixerunt , uti ex Photio , Balſamone , Zonara , aliiſque conſtat.

Quod non tantum Latinis, ſed & Græcis perſuaſum fuit.

Indicium non obſcurum , quod non Latinis duntaxat, ſed & Græcis perſuaſum fuerit , hanc collectionem Canonum *Concilii Carthaginenſis* opus eſſe , eatenus nimirum , quod quæ in eo continentur , in Concilio Carthaginenſi probata & renovata ſunt : unde & apud Balſamonem exhibentur hi Canones cum hac inſcriptione: *Canones 217. Beatorum Patrum , qui Carthagine convenerunt .*

§. III.

De Breviario Canonum Ferrandi Diaconi Carthaginenſis.

Quis fuerit Ferrandus Diaconus?

FERRANDI Diaconi Carthaginenſis plures tam antiqui quam Recentiores Scriptores meminere , quorum teſtimonia collegit Petrus Franciſcus Chifflетius, Presbyter e Societate Jeſu , qui anno 49. ſæculi XVII. novam Operum Ferrandi editionem dedit , notiſque illuſtravit , & inter alia de ipſo ſcribit Trithemius *Libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis* . „ Ferrandus Diaconus Eccleſiæ Carthaginenſis , ad quem S. Fulgentii nonnulla extant „ opuſcula , vir in Divinis Scripturis & ſtudioſus & „ eruditus , & non minus ſanctitate converſationis , „ quam doctrina venerabilis , fertur quædam vivacis „ ingenii cudiſſe volumina .

Quem ordinem in ſua Breviatione obſervarit?

Præſtantiſſimum ac hodie nominatiſſimum opuſculum Ferrandi creditur , *Breviatio* ſeu *Induculus Canonum* ; in quo habita materiarum ratione, non autem ſervato Conciliorum ordine aut conſequentia , Canonicam omnem diſciplinam, ad Cleri informationem , ducentis & & triginta duobus titulis comprehendit, ad ſingulos titulos ſubnotatis Canonibus & Decretis ,

Quis eam typis ediderit?

Hanc Ferrandi *Breviationem* ſeu *Indiculum Canonum* primus in lucem edidit Petrus Pithæus ex Codice MS. (*a*) Eccleſiæ Trecenſis , Lutetiæ Pariſiorum anno Chriſti 1588, (*b*) uti monet Henricus Juſtellus , & Guilielmus Voellus in Præfatione ad lectorem Tomo I. Bibliothecæ Juris Canonici Veteris præfixa , adduntque : „ Hanc editionem in hoc opere ſecuti ſumus , ſed emendatam & diligentiſſime collatam cum duabus aliis poſterioribus , Alteſerrani ſcilicet & Chiffletii , quas „ ille Auguſtoriti Pictonum anno 1630. hic Divione „ anno 1649. typis mandari curarunt .

E qua verſione Canonum confecta, & quando.

Vir eruditus Franciſcus Florens in Diſſertatione *De Origine , arte , & auct. Jur. Can.* editionis Pariſienſis an. 1679. *pag.* 27. agens de hac Breviatione Canonum monet , Ferrandum hanc breviationem Canonum confeciſſe ex antiqua Canonum Græcorum verſione Latina , quæ viguit in Africa ante verſionem Dionyſii Exigui ; additque nullam Canonum collectionem reperiri apud Latinos antiquiorem hac Ferrandina , „ Ferrandus enim floruit (ſub Juſtino & Juſtiniano , ut ex Victoris Tununenſis Chronico colligitur ; cujus etiam ut jam vita „ functi meminit Facundus Hermanienſis Epiſcopus Africanus *lib.* 4. *c.* 3. ubi & ejus perhonorifica fit mentio, „ Illa autem breviatio Canonum (pergit Florens) „ hanc methodum retinet , pluribus Canonibus ex diverſis Conciliis collatis in unum , quibus eadem de „ re agitur, brevem titulum & ſummam proponit , & „ quod de Græcis diximus , jus omne Canonicum , paucis exceptis , ad perſonas revocat , quas diſtinguit eodem fere modo in Epiſcopos , Presbyteros , Diaconos &c. Præterea non tantum ex antiqua interpretatione deſumpta eſt illa breviatio , ſed etiam ex variis Africæ Conciliis .

Nonnulli in hac Breviatione ſuperſunt nævi.

Quamvis autem non levis auctoritatis , præſertim in Africa , hanc Canonum Breviationem fuiſſe credat Florens : „ quin tamen aliqui nævi in illa Ferrandi Breviatione ſuperſit , nemo inficiabitur , qui attentius „ (ait) inſpexerit Ferrandum .

Idipſum notarunt Alteſerra , & Chiffletius in notis ad Ferrandi Breviationem , & noviſſime oſtendit Quenellus *Diſſertat.* 15. De ſuppoſititio Concilio Telenſi ſeu Zellenſi , & pſeudo-epiſtola Siricii Papæ , quæ tractatoria ad Epiſcopos Africanos dicitur ; eſtque ordine IV. inter epiſtolas Siricii t. 2. Conciliorum generalium inſertas .

Exemplum illorum.

In hujus probationem inter alia adducit Quenellus titulum 6. Breviationis Canonum , qui ita habet : *Ut unus Epiſcopus Epiſcopum non ordinet : excepta Eccleſia Romana . Concil. Zellen. ex Epiſtola Papæ Siricii .*

Clauſulam hanc , *excepta Eccleſia Romana* , non eſſe in ullo Codice MS. vel edito illius Concilii , nec in Epiſtola Siricii , uno conſenſu Eruditi agnoſcunt ; eamque a Ferrando additam credit Chiffletius , eumque ſecutus Emmanuel Schelſtratius in ſua Eccleſia Africana *Diſſert.* 3, *cap.* 12. At Quenellus additam putat non a Ferrando, ſeu ab alio quopiam recentiore Impoſtore. „ Quis enim „ crediderit (ait) eruditum virum , & Canonicæ ſcientiæ peritiſſimum hanc labem inurere voluiſſe ſanctis Canonibus ; ut contra celebratiſſimos Nicæni Concilii „ Canones totius mundi reverentia , Leone teſte , conſecratos , cuiquam liceret Epiſcopos ab uno Epiſcopo ordinandos decernere vel ordinare , Longe profecto ab „ ejuſmodi diſciplina abhorrebat Eccleſia Romana etiam „ temporibus Siricio poſterioribus , ut paſſim ex Leone „ noſtro manifeſtum eſt ; ſed & ex ipſo Innocentio in „ Epiſtola ad Victricium , quam Pſeudo-Siricius ille totam fere exſcripſit . Abſolute enim ac ſine exceptione pronuntiat : *Ne unus Epiſcopus ordinare præſumat ; „ ne furtivum beneficium præſtitutum videatur ; hoc „ enim a Synodo Nicæna conſtitutum eſt atque definitum,*

Pluribus idipſum ibidem proſequitur , ut oſtendat , eam exceptionem nullatenus congruere diſciplinæ Africanæ, quæ tempore Ferrandi vigebat ; conaturque oſtendere , plura in hac Canonum Breviatione occurrere , quæ Impoſtoris recentioris fraudes redolent ; ut ita evincat , ex Ferrandi Breviatione , prout nunc extat , nullum ſolidum argumentum deſumi poſſe pro veritate Concilii Zellenſis , & Epiſtola tractatoria Siricii Papæ , quæ in hoc Concilio Africano lecta & prolata aſſeritur ; quam una cum ipſa Synodo Zellenſi commentitiam eſſe , hac Diſſertatione evincere conatur; quamvis fateri debeat , ab omnibus pro legitima ac vera Synodo eſſe habitam , ad hanc uſque diem , nec aliquem ſe ſcire , qui de ejus ſinceritate controverſiam hactenus moverit . An intentum ſat ſolidis argumentis probet , judicet eruditus Lector .

Interim plura circa nævos, variaſque lectiones hujus Breviationis Canonum notantur in notis Alteſſerræ , & Chiffletii , & aliqua in Commentario ad Canones præſertim Africanos , obſervabimus .

§. IV.

De Collectione Creſconii.

Præfatio indicans materiam Collectionis.

PRÆTER Breviationem Canonum a Ferrando Diacono Carthaginenſi ſub initium ſæculi VI. elaboratam , habemus & Breviarium Canonicum a Creſconio , vel ut alii legunt , Criſconio Epiſcopo Africano ſub finem ſæculi VII. concinnatum , cui vice tituli hæc præfiguntur ; „ Hic habetur Concordia Canonum , Conciliorum infra ſcriptorum & Præſulum Romanorum , id eſt , Canonum Apoſtolorum , Nicænorum , Ancyranorum , Novæcæſarienſium , Gangrenſium , Antiochenenſium , „ Laodicenſium , Chalcedonenſium , Sardicenſium , Carthaginenſium . Item Præſulum Siricii , Innocentii , „ Zoſimi , Cæleſtini , Leonis , & Gelaſii .

Cui inſcripta?

Scribit autem Creſconius in præfatione ſui Breviarii , ſe hoc Breviarium confeciſſe ad iteratas preces cujuſdam Liberini ſeu Liberii Epiſcopi , quem in dicta præfatione ſive Epiſtola Liberino inſcripta de ſedula gregis ſibi commiſſæ cura laudat ; ac dein ſubjungit : „ Ad cujus veſtri „ expletionem officii , induſtriam nihilominus veſtrorum „ exquiritis ſubjectorum : quos ita neceſſe eſt ut ſpiritualis alimonia panis eum ipſum Dominicum gregem largiſſime nutriatis . Unde pervidens mundanis ac divinis „ legibus humanæ vitæ regimen conſiſtere, & juris quidem præcepta exorbitantium greſſus frænis arctioribus coercere Eccleſiaſticas vero ſanctiones recte vivendi terminum piis ac fidelibus animis præfixiſſe: illis floralibus ſubrelictis præcipis , ut cuncta Canonica „ conſtituta , quæ ab ipſis exordiis militiæ Chriſtianæ „ tam SS. Apoſtoli, quam Apoſtolici viri per ſucceſſiones temporum protulere , vobis colligamus in unum, „ eorumque concordiam facientes , ac titulorum prænotationem interponentes , ea lucidius declaremus .

Ejus editio correctior.

Breviarium una cum Breviatione Canonum Ferrandi edidit primus Petrus Pithæus ; eumque ſecutus Chiffletius Breviationi Canonum Ferrandi hoc Breviarium Creſconianum adjunxit , *ut alteri ab altero lux affulgeret* , ait Chiffletius .

„ Dedimus autem (pergit Chiffletius) ex manuſcriptis „ Codicibus ſuæ integritati reſtitutum : prodierat enim „ hactenus , & ordine capitum aliquot locis turbato , „ & fallacibus numerorum notis aſperſum , adeoque ad „ Eruditorum uſus perincommodum .

In duas partes dividitur; quarum prior Breviarium, & poſterior Concordia Canonum dicitur.

Monent autem Guillelmus Voellus , & Henricus Juſtellus in Præfatione ad Bibliothecam Juris Canonici veteris , quod collectio Creſconiana duas partes habeat . „ Prior (inquiunt) Breviarium Canonicum dicitur , in „ quo diſciplina omnis Eccleſiaſtica ad Ferrandi exemplum brevibus quibuſdam ſummulis , & per ſubtilitatem titulorum , ut loquitur Juſtinianus , comprehenditur , citatis tantum quæ ad rem ſpectant , ad ſingulos titulos Conciliorum Canonibus aut Pontificum „ De-

(*a*) Hoc Manuſcriptum aſſervatur Trecis in Bibliotheca Collegii Trecopithœani Patrum Oratorii Domini Jeſu.

(*b*) Mendum eſt in Juſtello quippe non anno 1588. ſed anno 1581. prima hujus Breviationis editio facta eſt a doctiſſimo Pithœo, ut ipſe teſtatur in præfatione.

„ Decreta Διὰ πλάτιων eo ipso ordine , quo in Breviario citantur , exprimit , inscribiturque in MSS. Codicibus , vel Concordia Canonum vel liber Canonum ,

Quare posteriorem adjunxerit.

Id & ex præfatione Breviario præfixa non obscure colligitur . Postquam enim honorifice de Breviario per Ferrandum Diaconum fuit locutus , addit , quod equidem se inclinari permisisset ad alterum conficiendum ; *illa maxime invitatus ex parte , quod antefatus venerabilis vir ad conversationem memoriæ eorum hoc efferisse noscitur Breviarium , qui illa ipsa jam bene cognita perceperant , quo per eum cum voluerit , quæ cupiunt , recordentur : indoctorum vero , quorum est maxima multitudo , in eodem opere studium probatur , ut ita dixerim , sequestrasse; dum eos ad inquisitionem earum rerum præmisit , quæ nec ab omnibus reperiuntur , nec repertæ sine fastidio perleguntur . Nulli siquidem dubium est , quam molestissime præferat Lector , dum avidius cujusque rei cognitionem exspectat , & ad librum præmittitur , quem aut forte non legit , aut ubi reperiat , non novit . Quamobrem , antefati viri laude prælata , necessarium duxi profectui subserviens parvolorum , juxta vestrum imperium , cuncta Ecclesiastica , ut dictum est , constituta , quæ ad nostram notitiam pervenerunt , in hoc opere sub titulorum serie prænotare , & ea condiscere valentibus & volentibus dubitationis ambagem auferre , ut eorum plane desidia jam non ex difficultate scriptoris , sed ex instructione dependeat Lectoris .*

Quis ergo dubitet , quin Cresconius integros Canones , integraque Decreta ad commoditatem lectorum suo Breviario subjecerit ; ut ita non doctis duntaxat , sed & indoctis hæc ejus elucubratio utilis & commoda , ac facilis esse posset ; evitareturque incommodum , quod in Breviario Ferrandi ipse notaverat .

Et a quo primum typis edita.

Posteriorem hanc partem , quæ intitulatur *Concordia Canonum* , vel *liber Canonum* , antehac non editam , ex antiquo MS. libro Bibliothecæ Collegii Claromontani , primum publici juris fecerunt prædicti Voellus , & Justellus , & tomo 1. Bibliothecæ Juris Canonici veteris inseruerunt sub hoc titulo : *Cresconii Episcopi Africani* Liber Canonum , *in quo integros ipsos Conciliorum Canones , & Pontificum Decreta eo ordine , quo in Breviario allegantur , descripsit* .

In forma conveniunt Ferrandus & Cresconius.

Si formam hujus Cresconianæ collectionis spectes , similis plane est Ferrandi *Breviationi* , Uterque quippe neglecto Conciliorum ordine , & Canonum consequentia , sed habita duntaxat materiarum ratione , Canonicam omnem disciplinam , certis capitibus , ad singula subnotatis Canonibus & Decretis, complexus est. Ferrandus quidem ducentis triginta duobus, Cresconius vero trecentis.

Sed non in materia.

Licet methodus & ratio tradendi eadem sit utriusque , non tamen per omnia in materia conveniunt . Ferrandus enim plura refert ex quibusdam Conciliis Africanis , puta Suffetulensi , Septimenicensi , aliisque , quorum Cresconius non meminit . Cresconius vero utitur auctoritate Canonum vulgo Apostolorum , Chalcedonensis Concilii , Decretis item Romanorum Pontificum Siricii , Innocentii , Zosimi , Cœlestini , Leonis , & Gelasii , quæ a Ferrando nullibi allegantur . Utrique communes quidem sunt Canones Nicæni , Ancyrani , Neocæsarienses , Gangreses , Antiocheni , Leodicenses , sed cum hoc discrimine , quod Ferrandus hos Canones referat ex versione & editione antiqua , quæ ante editionem Dionysianam in usu erat : Cresconius autem ex editione Dionysiana , e cujus Codice Canonum Cresconius suum Breviarium compilavit ; tametsi in annotandis numeris Canonum Carthaginensium non nihil a Dionysio recedat , prout notatur in Præfatione ad Lectorem tom. 1. Bibliothecæ Juris Canonici veteris præfixa ; quæ autem de consonantia , & dissonantia utriusque collectionis Ferrandi & Cresconii dicta sunt , proprius & exactius intelligi poterunt ex tabula , seu indice Breviario Canonico Cresconii , qui in prædicto tomo 1. Bibliothecæ juris Canonici veteris subjicitur cum hoc titulo ; *Index alter , quo Canonum Conciliorum , atque Ferrandi & Cresconii Capitulorum consonantia demonstratur* .

Monent correctores Romani in Præfatione ad Lectorem , Cresconium in colligendis Canonibus se præclare exercuisse , suamque operam probasse ; notantque se emendationi Gratiani accinctos , accepisse *Cresconii Nomo-Canonem ex Bibliotheca Cardinalis Vercellensis* .

DISSERTATIO NONA.

De Codice Ecclesiæ Orientalis Aucto.

§. I.

Quo tempore huic Codici varia accesserunt , augmenta?

Nonnulli Canones Synodi Chalcedonensis in Oriente recepti ante Imperium Justiniani.

ECCLESIAM Græcam seu Orientalem suum specialem habuisse Canonum Codicem , atque ex illo in Concilio Chalcedonensi Canones fuisse prolatos supra Dissert. IV. §. 2. notatum fuit : ibidemque probatum fuit hunc Codicem eo tempore diversum fuisse a Codice Ecclesiæ Romanæ ; eumque eumdem esse , quem e Græco vertit Dionysius Exiguus , & suo Codici inseruit.

Præter hunc Codicem Canonum , Ecclesiam Orientalem alium Canonum Codicem ante sæculum VII. quo Imperio potitus est Justinianus Imperator , habuisse non creditur , quantumvis ex Novellis Justinianæis sat manifestum sit , nonnullos Canones ac signanter Concilii Chalcedonensis ab Ecclesia Orientali fuisse receptos ante Imperium Justiniani .

Saltem sæculo VI. Codex Ecclesiæ Græcæ adauctus Canon. Apostol. Nicænis , Ancyranis , Neocæsariensis Sardicensibus, Gangrenis, Antiochenis, Laodicenis, Constant. Ephesinis Chalcedonensibus, & S. Basilii.

Verum sub idem tempus , sive regnante Justiniano Imperatore , & quo Romæ Dionysius Exiguus suum confecit Codicem ; *claruit Joannes Scholasticus Presbyter Antiochenus , qui & ab eodem Imperatore Justiniano ad Thronum Constantinopolitanum Eutychii expulsi loco promotus est . Hic autem omnes Canones ab Ecclesia Græca tunc temporis receptos , in quinquaginta titulos digessit ; quod eximium opus vocavit* (a) Collectionem Canonum , *cui indicem præfixit omnium Canonum , quod ipse ad dicta quinquaginta Capita reduxerat . Verum tam in isto Codice , quam in ipsa collectione præter Canones in prisco Codice congestos , ille Apostolicos etiam , Sardicenses , Ephesinos , Chalcedonenses , & S. Basilii nonnullos Canones recenset , idque hoc ordine : Apostolorum Canones LXXXV. , Synodi Nicænæ XX. , Ancyranæ XXV. Neocæsarianæ XIV. Sardicensis XXI. , Gangrenæ XX. , Antiochenæ XXV. , Laodicenæ LIX. , Constantinopolitanæ primæ VI. , Ephesinæ VII. Chalcedonensis XXVII. , S. Basilii LXVIII. Hos autem Canones ille haud indubie in quinquaginta titulos non redegisset , nisi omnes in Græcorum Nomo-Canonem ante recepti fuissent , quos præterea universos in Ecclesia Græca tunc dierum obtinuisse constat , etiamsi incertum sit , utrum a Concilio aliquo , an a privato viro antiquus Codex reliquis istis Canonibus adauctus fuerit* " ; uti & notavit Clarissimus Guillelmus Beveregius in Præfatione ad Pandectas Canonum Græcorum num. IX.

Hanc Joannis Antiocheni Collectionem seu Codicem primus evulgavit ex vetustis MSS. exemplaribus Henricus Justellus Christophori filius , eamque tomo 2. Bibliothecæ juris Canonici veteris inseruit .

§. II.

De augmento , quod Codici Ecclesiæ Orientalis post Collectionem Joannis Antiocheni accessit .

Synodus Trullana sæculo VII. confirmavit varios alios Canones præter supra expressos.

QUANTUMVIS non legatur post editam collectionem , sive Codicem Canonum Joannis Antiocheni , de quo §. præcedenti , alium Codicem Canonum ab Ecclesia Orientali editum esse aut probatum ; nihilominus & hoc constat , plures Synodorum & Patrum Canones sensim fuisse receptos , atque tandem currente sæculo VII. quo habita fuit Synodus in Trullo vulgo dicta *quini-sexta* , plures Canones & plurima Patrum Decreta solemniter fuisse probata . Hæc quippe Synodus Canone secundo , non modo eos Canones , quos Joannes Antiochenus in suam collectionem sive Codicem Canonum congesserat ; probavit , verum etiam complures alios Canones in collectione non expressos confirmavit , & observari præcepit , sed & multorum Patrum Canones ex eorum Canonicis Epistolis desumptos , prout omnes in citato Canone secundo nominatim exprimuntur , & in scholiis ad hunc Canonem notabitur.

Sæculo VIII. accessere Canones Synodi Nicænæ secundæ.

Quin notat Beveregius in supradicta Præfatione num. XI. sæculo octavo habitam fuisse Synodum Nicænam secundam , atque Canones XXII. ab hac Synodo editos ab Ecclesia Orientali fuisse receptos , & Codici suo insertos , qui & ab Ecclesia Romana primum , atque tandem ab Ecclesia Latina fuere recepti , uti tum in Præfatione ad hanc Synodum , tum in parte secunda Juris Ecclesiastici *Sect. secunda, Tit. XVI. cap. 2.* observatum fuit .

Denique sæculo IX. adjuncti Canones duarum Synodorum sub Photio.

Denique advertit Beveregius num. XII. quod labente sæculo IX. sub Photio Patriarcha Constantinopolitano celebratæ fuerint duæ Synodi ; „ una , quæ *prima & secunda* dicitur , in templo SS. Apostolorum , altera in „ templo S. Sophiæ sive Sapientiæ , quarum illa XVII. „ hæc III. Canones exposuit " . Porro monet ibidem Beveregius , Photium utriusque hujus Synodi Canones in suum Nomo-Canonem cum reliquis Canonibus congessisse , atque tandem etiam Ecclesiam Orientalem eos ab

eo

(a) Eruditus Pater le Quien Dominicanus de eo Codice hoc habet Tomo I. operis, cui titulum hunc præfixit ; *Oriens Christianus*, col. 225. *Hic* (Joannes) *Canones Synodorum in unum volumen eo modo, quo ante Theodoretus, compegerat*.

eo usque tempore, tamquam partem Canonici sui juris perpetuo habuisse, itaque ita Codex Canonum Ecclesiæ Græcæ, sive corpus juris Canonici ab eo tempore usque nunc constitisse videtur ex his omnibus.

Corpus Juris Canonici apud Græcos.

Pergit ulterius Beveregius num. XIII. cum hoc Canonici Græcorum juris Corpus omnibus hoc modo numeris suis absolutum, omnesque Ecclesiasticæ causæ ex Canonibus in illud collectis per totam Græciam dijudicatæ fuissent, postea de ipsis Canonibus, & eorum auctoritate nunquam controversum est, sed tantum de vera ipsorum interpretatione. Quo factum est, ut complures e doctissimis viris, & Juris Canonici peritissimis, multum studii & laboris in iis interpretandi impenderint. Hoc studiorum genus XII. præcipue sæculo in Oriente viguit, quo currente tres eruditissimi viri, *Theodorus Balsomon*, *Joannes Zonaras*, & *Alexius Aristenus* claruerunt, qui omnes egregiam huic rei Canonicæ operam dederunt.

Studium Juris Canonici in Oriente maxime viguit sæculo XII. interpretibus Balsamone, Zonara, & Aristeno.

§. III.

De novissima hujus Codicis editione per Guillelmum Beveregium Ecclesiæ Anglicanæ Presbyterum.

Beveregii Pandectæ Canonum.

HUnc Codicem seu corpus Juris Canonici Græcorum Græce & Latine anno 1672. evulgavit Guillelmus Beveregius Presbyter Ecclesiæ Anglicanæ sub hoc titulo: *Pandectæ Canonum SS. Apostolorum, & Conciliorum ab Ecclesia Græca receptorum, &c.*

Huic & adjunxit commentaria sive scholia Theodori Balsamonis Patriarchæ Antiocheni, & Joannis Zonaræ in omnes & singulos horum Conciliorum Canones, nec non Alexii Aristeni in Epitomen eorumdem Canonum; præfixa doctissima Præfatione, in qua in primis num. XIV. exponit, quis fuerit Theodorus Balsamon, probatque eum fuisse Constantinopolitanum, atque eum in Ecclesia Constantinopolitana primum ordinatum fuisse Diaconum, atque quod in hac Ecclesia fuerit Nomophylax (*a*), atque etiam Chartophylax (*b*), ac postmodum evectum fuisse, ad sedem Patriarchalem Antiochenam.

De Balsamone, ejusque Commentariis in Canones.

Hunc porro (pergit Beveregius num. XV.) Jure Canonico pariter ac civili instructissimum fuisse, non tam ex aliorum testimoniis, quam ex suis ipsius operibus constat. Multa siquidem composuit, quæ omnia ad jurisprudentiam spectant". Hæc ab eo edita juris opera ibidem enumerat Beveregius. Qui tamen monet num. XVI. " Inter omnia autem opera, quæ illustris hic in utroque jure Princeps elaboravit, primum illud jure merito habetur, quo antiquos Conciliorum Patrumque Canones interpretatus est, quodque his verbis inscribitur": *Expositio sacrorum divinorumque Canonum, sanctorum celebratissimorumque Apostolorum & sacrorum OEcumenicorum, atque etiam Provincialium, sive particularium Conciliorum, reliquorumque sanctorum Patrum &c.*

Quantæ autem auctoritatis Balsamon ipse, & hæc illius in Canones Commentaria Constantinopoli olim fuerint, ostendit ibidem Beveregius num. XVIII. & num. XIX. monet: " A tempore autem, quo confirmata sunt doctissima hæc Balsamonis in Nomocanonem Photii, & Conciliorum, Patrumque Canones commentaria, quadragentos propemodum annos inter Græcos latuerunt, Latinis plerisque incognita: donec Gentianus Hervetus, Tridenti, cum Concilium ibi haberetur, commorans & accuratum eorum nactus exemplar a Joanne Tilio Episcopo Briocensi, illud latine vertit: Quæ ejus versio sine Græco textu, & Guillelmo Morelio Lutetiæ Parisiorum typis mandata fuit, anno Dom. CIↃDLXI. post multos autem annos Bibliopolæ Parisienses Græcum quoddam consecuti Apographum, illud una cum prædicta Herveti versione in publicam lucem emiserunt, Lutetiæ Parisiorum anno Dom. CIↃDCXX. & hæc quidem editio, eaque sola, ab eo usque tempore Doctorum manibus trita fuit. Verum enimvero licet ad illam exornandam editionem Parisiensem, multa ex MSS. Vaticanis, & nonnulla ex Codice hæredum Achillis Harlæi, in suprema Curia Parisiensi Proto-Præsidis, collecta fuerint; quamplurima tamen in ea a doctis adhuc desiderata sunt. Multæ enim lacunæ in ipso Græco textu relictæ sunt, quas a nullo exemplari Græco suppleri poterant: & ipsi editores ingenue fatentur, se in nullum incidisse perfectum & expletum Codicem Græcum qui Latinam Herveti versionem æquaret) quam nihilo secius adhibuerunt. Quo factum est, ut inter Græcum textum, & Latinam versionem, quamplurimis in locis minime conveniat, cum exemplar, quo usus est Gentianus Hervetus, nunc plura nunc pauciora habuerit, quam illud quod ejus versioni adjunxerant. Et ubi totidem utrobique sunt sententiæ, sensus tamen hic atque ibi alius sæpe deprehenditur.

" Cumque itaque Parisiensis horum Balsamonis in Canones commentariorum editio adeo mutila fuerit, atque imperfecta (pergit Beveregius num. XX.) summo rei Canonicæ emolumento accidit, ut vetus admodum & completum eorumdem exemplar in locupletissima nostra Bibliotheca Bodlejana Oxoniæ haberemus, quod quadringentis circiter abhinc annis, ut ex charta, characteribus, ligaturis, aliisque istiusmodi antiquitatis indiciis conjicimus eleganti manu exaratum, prælo tandem aliquando subjecimus, & publici hoc in opere juris fecimus. Neque enim fas erat, ut tam pretiosum Juris Canonici κειμήλιον in una Bibliotheca diutius lateret: quo non modo omnes, quæ in priori fuerint editione, lacunæ suppletæ sunt, verum etiam alia quam plurima ibi desiderata, hic intersunt, & omnia fere usque adeo emendantur, ut vera Balsamonis Antiocheni in Canones Commentaria nunc primum in lucem emissa videantur.

Monet tamen num. XXI. quod ad majorem operis ornatum duobus aliis eorumdem scholiorum Codicibus MSS. usus fuerit, nimirum Ætoniensi & Amerbachiano, notatque ibidem inter tres hosce Codices MSS. optime convenire, at inter eos & Parisiensem editionem multum discriminis passim occurrere, & idcirco (ait) etiamsi Latinam Gentiani Herveti versionem, quoad ejus fieri potuit, retinere enitseremur, eam tamen quamplurimis in locis immutare coacti sumus, ut Græco eam textui a nobis edito adaptaremus. Et ubi Gentianus Hervetus sensum alicujus loci, quod sæpe accidit, male intellexit, vel saltem non bene expressit, nos versionem ejus emendavimus, & emendationis istiusmodi rationem in annotationibus ut plurimum reddidimus.

Posthæc (ait num. XXII.) hactenus de Balsamone, & eruditis ejus in Canones Commentariis: " Sequitur Zonaras, qui sub Alexio Joanne Comneno floruit, & summos in imperio Orientali honores gessit: nam magnus Drungarius Viglæ (*a*), & Protoasecretarius fuit, sive primus a secretis. Post aliquot autem annos sæcularium pertæsus negotiorum ad monasticam vitam secessit, quam transigens, multa scripsit, quibus posteros sibi obligatos tenet. Primo enim universalem conscripsit historiam a mundo condito usque ad Alexii Comneni Imperatoris, sub quo vixit, obitum, hoc est, usque ad annum Domini CIↃCXVIII.

De Zonara, ejusque Operibus.

" Quin etiam (pergit Beveregius) majorum jussu, & amicorum suasu compulsus, Canonico Græcorum juri interpretando egregiam operam navavit, quod eruditum opus a se conscriptum sic inscripsit": *Expositio Sacrorum divinorumque Canonum, tam sanctorum & venerandorum Apostolorum, quam sacrarum OEcumenicarum Synodorum, sed & localium sive particularium, reliquorumque Sanctorum Patrum, elaborata per Joannem Zonaram Monachum, qui fuit olim Magnus Drungarius Viglæ, & primus a secretis.*

Illud autem hic monet Beveregius num. XXIII. in hisce autem scholiis in Canones componendis, Conaræ aliud atque Balsamoni propositum fuit. Hic enim civilis æque ac Canonici juris consultissimus, utriusque concordiam persequitur, apparentes discrepantias componit, & Canonicas quæstiones a se motas multoties solvit. At Zonaras e contra ipsius Canonum verbis & sensui interpretandis stricte adhæret; raro admodum ad civiles leges digrediens. Hinc fit, quod Balsamon totum Zonaræ Commentarium totidem nonnunquam verbis transcribat: superfluum nimirum judicans, alia Zonaræ dictis addere, cum nihil in tali Canone occurrat, de quo ex legibus politicis, & Imperialibus Constitutionibus disputatio instituatur, hoc est, nihil quod ad suum propositum pertineat.

Hoc monitum Beveregii verissimum esse ex utriusque Commentariis patenter elucescit: quapropter libentius etiam Zonaræ in Canones Commentariis, quam Balsamonis in scholiis ad Canones sæpe usus fui: eo quod & in hisce scholiis mihi animus fuerit ipsis Canonum verbis & sensui interpretandis, & in illis contentam disciplinam, nec non spiritum Ecclesiæ in illis expressum proponere: nequaquam vero civiles leges sive Juris Civilis notitiam exponere.

Zonaræ Commentaria hic præferantur Balsamonis Commentariis.

Præterea monet ibidem Beveregius, quod licet Balsamon totum Zonaræ Commentarium in quibusdam Canonibus totidem nonnunquam verbis transcribat, nullibi tamen ejus mentionem faciat, præterquam in Commentariis ad Epistolam Canonicam S. Athanasii ad Ammum, ubi eum vocat, *summe excellentissimum illum Zonaram*, eumque dictam Epistolam, *sapienter & peraptissime, atque ita ut nemo melius*, interpretatum esse affirmat.

Hæc Zonaræ Commentaria tum Græce, tum Latinæ Commentariis Balsamonis subjecta in hoc opere ad eorum jam pridem edita exemplaria, nec non MSS. Codices emendata seu correcta nobis exhibet Beveregius.

Post

(a) Nomophylax apud Græcos forte is erat, qui facta hominum observabat, & ad leges revocabat, earumque vim assidua jurisdictione custodiebat.

(b) Carthophylax dicebatur Archivii & Chartarum Ecclesiæ custos.

(a) Drungarius Viglæ, fuit olim præfectus excubitorum Vigilum

Epitome Canonum & Aristeni in eam scholia.

Post autem Balsamonis & Zonaræ Commentaria, epitomen cujusque Canonis, & Alexii Aristeni in eamdem scholia exhibet.

Quod autem spectat ad hanc „ Canonum epitomen, „ ea partim in Bibliotheca Juris Canonici veteris edi„ta est " (uti hic monet Beveregius num. XXIV.) idque sub ipsius Alexii Aristeni nomine, perinde nimirum ac si is epitomes istius auctor fuisset; sed Aristenum nequaquam auctorem hujus Epitomes Canonum esse, solide ibidem probat Beveregius; quod & infra in scholiis Canonis Apostolorum LXXV. & decimi quinti Canonis Synodi Ancyranæ notabimus.

Quis porro hujus Epitomes Canonum auctor fuerit, hactenus est incertum: eamdem exactam apparuisse Aristeno inde apparet, quod in eamdem commentaria elaborare voluerit.

Qualis fuerit Aristenus.

Scribit autem ibidem num. XXVIII. Beveregius, quod „ Aristenus Zonara posterior claruerit, sed anterior „ Balsamone vel saltem eadem ætate. Balsamon enim „ (ait) eum commemoravit in sua sexti Canonis Apo„stolici interpretatione, ubi ait: *Nam & incompara„bilem illum & magnum OEconomum Aristenum: tri„bus publicis XXX. dierum edictis a juris dicendi offi„cio cessare jussit Sancta Synodus*. Similem honorificam ejus mentionem idem Balsamon etiam in scholiis suis ad Synodi Trullanæ Canonem XXXVII. facit his verbis: " Hunc enim Canonem incomparabilis ille Domi„nus Alexius Aristenus contra Sanctissimum illum Pa„triarcham Hierosolymitanum Nicephorum protulit: „ ubi obiter etiam observatum velim (ait Beveregius) „ quantum in Jure Canonico interpretando nomen Ale„xius Aristenus tunc dierum habebat, cum consultus „ esset, & in isto jure contra Patriarcham responderet.

Et sane hujus Aristeni commentaria in hanc Canonum Epitomen evincunt, ipsum non mediocri Canonum notitia fuisse instructum: quare ad assequendum interim Canonis sensum non semel in Scholiis ad hos Canones illo usi sumus.

Trium horum nimirum Balsamonis, Zonaræ, & Aristeni Commentariis ad singulos Canones adjecit in hoc suo opere Beveregius, ad calcem primi Tomi paraphrasim Arabicam Josephi Ægyptii in quatuor prima Œcumenica Concilia, eorumque Canones.

Josephi Ægyptii Paraphrasis.

Quisnam vero fuerit hic Josephus, & quando scripserit, inquirit Beveregius *num.* 31. suæ Præfationis, & fusius de ejus in Canones Commentariis discurrit *num.* 32. & quis usus horum Commentariorum sua paraphrasis esse possit.

Monet tandem *num.* 34. " ne quid rei Canonicæ a studiosis in hoc opere desideraretur, secundo illius „ Tomo celebre illud a multis recentioribus laudatum, „ a nonnullis promissum, sed a nemine antehac edi„tum, Alphabeticum Matthæi Monachi sive Blastaris „ syntagma adjunctum esse, quod ab ipso auctore sic „ inscribitur: *syntagma Alphabeticum rerum omnium, „ quæ in sacris, divinisque Canonibus comprehenduntur „ elaboratum pariter & compositum per minimum ex „ Hieromonachis Matthæum Blastarem*.

Matthæi Blastaris syntagma Alphabeticum.

Hoc Opus sive syntagma compositum & editum fuisse anno Domini 1335. notat ibidem Beveregius *nu.* 34. illudque ex duobus optimæ notæ Codicibus MSS. hic adjunxisse.

Annotationes Beveregii in Canones. &c.

Denique ad calcem totius Operis doctas & eruditas annotationes subjunxit ipsis Beveregius, in quibus quid præstiterit, vel saltem præstare conatus sit, exponit num. 37. *primo enim (ait) nobis minime propositum fuit, in singulos Canones, eorumque scholia Commentarios edere, quod operæ nobis pretium haud visum est; at proinde istiusmodi tantummodo locis, quæ obscuriora visa sunt, quæ perperam ab aliis intellecta, aut majoris momenti & frequentioris in Ecclesiasticis discutiendis controversiis usus, dilucidandis, vindicandis, & ad genuinum ipsorum sensum restituendis, totam, qualis fuit, operam locavimus. Hinc etiam variantes passim lectiones ex Codicibus tam MSS quam impressis, adnotavimus; alia etiam quamplurima scholia, quæ ut neque ad Balsamonis, nec Zonaræ, nec Aristeni Ἑρμηνείας pertinentia, in ipso operis corpore consulto prætermissa sunt, ex MSS. Bodlejanis & Amerbachiano, ad suos quæque Canones inter annotationes apposuimus. Quicquid etiam scholiastes in Constantini Harmenopuli epitomen Canonum conscripserunt, ad locum itidem quodque suum congessimus. Adeo ut nihil a Græcis quibuslibet in hoc Canonici ipsorum juris corpus conscriptum ad notitiam nostram pervenerit, quod non in hoc unico opere collectum exhibetur. Ut hæc autem omnia, quæ in plurimis Codicibus manu exaratis & impressis dispersa hucusque latuerunt, in unum hoc corpus tandem aliquando colligerentur, & publici juris fierent, omnes bonarum litterarum, & rei præsertim Canonicæ studiosi illi celebri Bibliopolæ Londinensi Roberto Scot singulares debent gratias, quippe qui nec sumptui pepercit, nec labori, quo Canonicum hoc opus instrutissimum quoad ejus fieri potuit, & accuratissimum in lucem prodiret.*

Et revera, qui has hujus eruditi auctoris annotationes, attente pervolverit, reperiet in iis plurimas summæ eruditionis Canonum expositiones, aliaque ad rei Canonicæ notitiam non parum conducentia.

§. IV.

Canones hoc Codice Canonum Græcorum contenti præ cæteris pro asserenda avita Patrum disciplina majoris auctoritatis sunt.

Auctoritas Canonum Græcorum.

IN primis in hoc Codice Ecclesiæ Orientalis inserti & probati sunt omnes Synodorum Canones, quos e Græco in Latinum versos in suum Codicem jam pridem retulerat Dionysius Exiguus. Constat præterea hunc Dionysianum Codicem primum ab Ecclesia Romana, ac postmodum sensim ab universa Ecclesia Latina pro Codice Canonum, seu pro corpore Juris Canonici fuisse receptum, prout ostendimus supra *Dissert.* 5. §. 4.

Hinc habemus Canones hos non tantum ab Ecclesia Romana & Latina, sed & ab Ecclesia Orientali pariter receptos fuisse, quin & ab Orientalibus fuisse in verum Codicem relatos ante versionem Dionysianam, & divulgatum ab eo Codicem constat, ut supra notavimus *Dissertatione* 4. §. 2.

Cæterum præter Canones Codici Dionysiano insertos, huic Codici Græcorum aucto, & quo Codice Ecclesia Orientalis utitur, inserti sunt, in primis Canones CII. Synodi quini-sextæ, sive in Trullo, necnon Canones viginti-duo Synodi Nicænæ secundæ, seu Concilii Œcumenici septimi.

Porro tametsi hi Canones utpote posteriores Dionysio ejus Codici non sint inserti, ac propterea dici non possit quod Ecclesia Latina Codicem Dionysianum, recipiendo hos Canones, receperit, nihilominus, ut hoc sat constat, Ecclesiam Latinam sensim quoque his Canonibus usam esse, eosque Latinos Collectores Canonum, ac notanter Gratianum pro stabilienda disciplina Ecclesiastica impendisse.

Proinde his Canonibus tandem ab Orientali ac Latina Ecclesia sensim receptis (si paucos excipiamus) applicari merito posset, quod jam pridem de Canonibus Nicænis dixit S. Leo Magnus: *Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia consecrati.*

Dubitari igitur nequit, quin præ cæteris Canonibus pro assequenda genuina & avita Patrum Ecclesiastica disciplina hi Canones auctoritate præponderent.

Ratio edendi hæc *scholia in Canones.*

Pro hac itaque exhibenda disciplina hosce Canones una cum quibusdam scholiis publicandos sub initium currentis sæculi (*a*) in Commentario, seu tractatu historico-Canonico evulgandos judicavi.

Verum cum intellexissem scholia his Canonibus subjecta breviora esse quam oporteret ad notitiam verumque Canonum sensum assequendum, necnon disciplinæ eisdem contentæ minus sufficientia judicavi, eosdem recudendos, adjunctis scholiis nonnihil amplioribus, necnon præmissa Dissertatione ad singulas respective Synodos, e quibus hi Canones leguntur desumpti, in qua breviter harum Synodorum acta referuntur, quæ plerumque & ad ipsorum Canonum assequendam notitiam, necnon ad avitam Patrum disciplinam intelligendam, non parum conducere possunt.

(a) Id est. decimi-octavi sæculi.

COM-

COMMENTARIUS IN CANONES JURIS VETERIS.

PARS SECUNDA.

Scholia in Veteres Canones cum Dissertationibus procemialibus.

DISSERTATIO

In Canones vulgo Apostolorum.

§. I.

De numero horum Canonum.

Numerus Canonum Apostolorum.

E Numero horum Canonum non una est, præsertim Latinorum opinio, nec eorum numerus in ullo antiquo monumento, quod sæculum quintum præc. dit, expressus aut annotatus reperitur. Exstat quidem Epistola Decretalis ad Episcopos Sicilienses sub nomine Zephyrini Papæ, qui sedit sub finem sæculi secundi, in qua dicitur: *Septuaginta enim Apostoli sententias præfixerunt, cum aliis quamplurimis Episcopis, & servandas censuerunt*: sed præterquam quod Gratianus *Dist.* 16. *Can.* 2. conformiter ad Ivonem legat *sexaginta*, & Gregorius Presbyter in sui Polycarpi *lib.* 3. *tit.* 2. legat *quinquaginta*, compertum est viris eruditis, hanc & alteram Epistolam sub nomine hujus Pontificis exstantem, esse e putridis pseudo-Isidori mercibus.

Nihil itaque certi de fixo horum Canonum numero habemus ante sæculum quintum, quo exeunte Dionysius Exiguus Codicem Canonum confecit, in quo ante omnes alios Canones exhibet quinquaginta Canones sub hoc titulo: *Incipiunt regulæ Ecclesiasticæ Sanctorum Apostolorum probatæ per Clementem Ecclesiæ Romanæ Pontificem.*

Horum quoque meminit ipse Dionysius in Epistola vice Præfationis Codicis Canonum præfixa, & Stephano Episcopo inscripta: " In principio itaque Canones, " qui dicuntur Apostolorum, de Græco transtulimus, " quibus quia plurimi consensum non præbuere facilem, hoc ipsum vestram noluimus ignorare Sanctitatem: quamvis postea quædam constituta Pontificum ex " ipsis Canonibus adsumpta esse videantur.

Cum vero hic Codex Dionysianus mox a Romana Ecclesia fuerit probatus, & ut minus sæculo octavo ejus auctoritas totam Ecclesiam Latinam pervaserit, *quinquaginta* Canones sub nomine Apostolorum Latini conformiter ad hunc Codicem numerarunt.

Et quidem Leo IV. apud Grat. *Dist.* 20. *Can.* 1. ait, *quibus autem in omnibus Ecclesiasticis judiciis utimur, sunt Canones Apostolorum, Nicænorum, &c. videlicet quinquaginta in Codice Dionysii* contenti.

Unde & Anastasius Bibliothecarius an. 872. ad Joannem VIII. Papam scribit, Stephanum prædecessorem ejus solos quinquaginta Apostolorum Canones recipiendos synodice promulgasse; " & certe, ait, de Apostolorum Canonibus liquide novimus, quoniam his " quidam facile non præbuere consensum, sed & prædecessor vester Beatissimus Papa Stephanus non ex " *his plus quam quinquaginta synodice promulgavit.*

Item Humbertus Sylve-candidæ Episcopus in disputatione de jejunio Sabbati contra Nicetam anno 1050. apud Gratianum *Dist.* 16. *Can.* 3. hæc habet. " Et " hoc asserere conaris ex apocryphis libris & Canonibus pari sententia SS. Patrum repudiatis, nam Clementis librum, id est, Petri Apostoli itinerarium, & " Apostolorum Canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis decem Capitulis, quæ decreverunt orthodoxæ fidei adjungenda.

Unde liquet, tunc temporis apud Latinos solos quinquaginta Canones Apostolorum, reliquis repudiatis, fuisse agnitos. Hinc Urbanus II. iisdem pene temporibus scripsit Præposito S. Juventii: *Sciendum vero quod Canones Apostolorum, quorum auctoritate Orientalis, & ex parte Romana utitur Ecclesia, &c.*

Grat. *Dist* 32. *Can.* 6. & ipse Gratianus in præfatione *Dist.* 16. ait: " Apostolorum vero Canones, qui " per Clementem Romanum Pontificem, sicut quidam " asserunt, dicuntur esse translati, sunt *quinquaginta*.

Sed & Isidorus vulgo Mercator in sua collectione quinquaginta tantum Canonum Apostolorum meminit, idque ex *versione Dionysii*, etiamsi in reliquis Conciliorum Canonibus antiquam versionem retineat.

Hunc Canonum numerum recentiores quoque e Latinis retinuerunt, hosque solos pro sinceris Canonibus agnovere.

Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis in Clemente Romano objiciens sibi Decretum Gelasii Papæ, quo Canonum Apostolicorum liber pronuntiatur Apocryphus, ait: " hæc conciliari possunt, si dicamus, Canones legitimos esse solos *quinquaginta* priores, reliquos non esse legitimos, quamvis a Græcis recipiantur.

Quinquaginta priores duntaxat a Latinis usque ad sæculum XI. recepti.

Bellarmino consentit Baronius ad annum 102. asserens: " quod quinquaginta tantum Canones, eosdem- " que a *Dionysio* in Latinum translatos noverit antiquitas. Equidem, ait, qui his supersunt usque ad " numerum octogesimum quintum, quos habet Canon " ille, qui dicitur sextæ Synodi, postea emanarunt.

Et sane Græcos jam pridem ultra hos quinquaginta a Latinis receptos, recepisse & alios triginta quinque sub nomine Apostolorum constat.

Ecclesia Orientalis jam pridem ut authenticos recepit 85. Canones Apostolorum.

Equidem sæculo sexto hos omnes simul conficientes octoginta quinque apud Græcos notos fuisse, evincit collectio Joannis Antiocheni in 50. titulos distributa.

In hac enim Canones hi passim aliis Canonibus intermiscentur; immo in serie Synodorum juxta ordinem temporum, quo celebratæ fuere, collectioni præfixa, primo loco collocat hos Canones sub hoc titulo: *Sancti Domini Discipuli & Apostoli octoginta-quinque Canones Clementis opera ediderunt.*

Cum

Cum autem Joannes Antiochenus collectionem fuam inftituerit fub Imperatore Juftiniano, a quo ad Sedem Conftantinopolitanam promotus fuit, admodum verifimile eft, etiam ad hos 85. Canones reflexiffe Juftinianum Novella 6. in verbis: *Hoc autem futurum effe credimus, fi facra regularum obfervatio cuftodiatur, quam jufti & laudandi & adorandi infpectores & miniftri Dei verbi tradiderunt Apoftoli, & Sancti Patres cuftodierunt & explanaverunt.*

Non dubium proinde, Canones hos omnes ea ætate pro authenticis agnitos fuiffe, ut mirum non fit, fi Synodus quini-Sexta, five Trullana inter alias regulas Ecclefiafticas numeraverit hos 85. Canones volens, ut *firmi ftabilefque maneant, qui a Sanctis & Beatis Patribus, qui nos præcefferunt, fufcepti ac confirmati funt, atque adeo nobis etiam traditi funt, Sanctorum & glorioforum Apoftolorum nomine 85. Canones.*

Poft hanc Synodum unanimi Græcorum confenfu hi omnes Canones pro authenticis & probatis Canonibus fub nomine Apoftolorum agniti fuerunt ab Ecclefia Orientali, five a Græcis.

[T]andem [e] Latinis [n]umerus [re]ceptus [fu]it.

Hac autem Græcorum auctoritate, inducti fenfim fuere nonnulli e Latinis, ut & octoginta quinque hofce Canones fub nomine Apoftolorum pro authenticis reciperent.

Et quidem e recentioribus Turrianus Jefuita fpeciali tractatu hos 85. Canones ut authenticos propugnat; ipfofque pofteriores Conciliorum & Canonum Latini collectores cum aliis authenticis Canonibus, & quidem primo loco, retulerunt, extantque & hodie ad calcem Decreti Gratiani in corpore Canonico fub hoc titulo: *Canones Sanctorum Apoftolorum per Clementem a Petro Apoftolo Romæ ordinatum Epifcopum, in unum congefti.*

§. II.

Quæ horum Canonum auctoritas?

[Ci]rca auctoritatem [ho]rum Canonum va[riæ] Doctorum opi[niones]. [Græ]ci hos [Ca]nones [ja]m pridem [ab] Apoftolis con[ditos], & [a] Clementem [co]llectos & [vu]lgatos [cre]diderunt.

QUEMADMODUM de numero Canonum vulgo Apoftolorum varia fuit jam pridem opinio, ita quoque de eorum auctoritate & tempore, quo hæc Canonum collectio prodiit, diverfæ fuere jam pridem & hodie funt Doctorum opiniones.

Græci a mille & amplius retro annis non tantum omnes octoginta quinque Canones pro authenticis agnoverunt, fed infuper ab *Apoftolis* traditos, atque per S. Clementem Papam editos & collectos crediderunt.

Eam fuiffe fæculo fexto Joannis Antiocheni fententiam non obfcure innuit Epigraphe hifce Canonibus præfixa: *Sancti Domini difcipuli, & Apoftolici octoginta quinque Canones Clementis opera ediderunt.*

Synodus Trullana Canone 2. fimpliciter dicit traditos nobis effe *Sanctorum & gloriofororum Apoftolorum nomine octoginta quinque Canones.*

Quamvis hæc non plane evincant Synodum agnoviffe *Apoftolos* horum Canonum auctores, communiter tamen interpretes Græci notarunt, hic a Synodo Apoftolis hofce Canones attribui.

Hinc Theodorus Balfamon perftringens Latinos, qui folos quinquaginta priores Canones recipiebant, ait: *Hujus præfentis Canonis perpetuo recordare: per ipfum enim os eis fecludes, qui dicunt ab Apoftolis non fuiffe editos octoginta quinque Canones.*

Neque facile erit reperire Græcorum aliquem, qui Canones hofce Apoftolis non adfcripferit poft habitam Synodum Trullanam. Immo Joannes Damafcenus, *lib. 4. de Fide orthod. cap. 16.* ipfos libris Canonicis, five S. Scripturæ annumerare non dubitavit. Recenfitis enim libris agiographis tam veteris quam novi Teftamenti, immediate poft Apocalypfim S. Joannis fubdit: *Canones denique Apoftolorum per Clementem concinnati.* Quod tamen ipfum nimis inconfulte feciffe, monet Baronius ad annum 102. neque ullus aut Græcorum aut Latinorum præter Damafcenum, fcitur hos Canones libris facris annumeraffe.

[Nonnull]os e Latinis præ[ser]tim recentiori[b]us non[nu]lli fecuti funt.

Quidam e Latinis, ficuti auctoritate Græcorum non folos quinquaginta priores, fed & triginta quinque pofteriores tandem admiferunt; ita & eos cum Græcis adfcripfere Apoftolis tamquam Auctoribus, & Sancto Clementi ut collectori & promulgatori.

Wilhelmus Lindanus in chronico Panopliæ Evangelicæ præfixo, ita de Canonibus his pronuntiat: *Apoftolorum Canones certo Apoftolorum.*

Et expreffius Lambertus Guiterus in Præfatione Operum Clementis, dicens: *Iftos Canones* ab Apoftolis *conftitutos, a Beatoque Clemente confcriptos effe, multis & certis argumentis adducor ut credam.*

Quin & Francifcus Turrianus fpeciali tractatu adverfus Magdeburgenfes oftendere voluit hos Canones five fcriptos, five ab Apoftolis traditos, & a Clemente fcriptorum memoriæ configuatos.

[Sed] Eam feu [G]ræcorum [fe]u Latinorum opinionem [h]odie paf[fi]m rejiciunt eruditiores.

Verum hanc feu Græcorum, feu Latinorum illis confentientium de horum Canonum auctoribus fententiam eruditiores paffim tam Catholici quam Heterodoxi, tamquam plane infundatam rejiciunt.

Multa quippe in iis adeo clare diftincteque explicata & conftituta funt, ut de eorum fenfu nullatenus dubitari queat, quæ tamen tertio quartoque fæculo acerrime inter Catholicos difputata fuere, uti in fcholiis ad hos Canones notabitur.

Si autem Canones hi ab Apoftolis probati, fancitique fuiffent, quis exiftimet ea, quæ his Canonibus continentur, in dubium fuiffe revocata? an credendum adeo ignaros fuiffe illius ætatis Patres, ut fi hi Canones ab Apoftolis probati, & ex eorum traditione a S. Clemente promulgati extitiffent, eos in controverfiis occurrentibus non produxiffent?

Adhæc multa in his Canonibus occurrunt, quæ a temporibus Apoftolicis funt aliena, quæque tunc nondum nota erant, quæmadmodum in fcholiis ad hos Canones annotabitur.

Itaque communi eruditorum confenfu hodie compertum judicatur, hos Canones Apoftolis adfcribi non poffe, neque eo fenfu poffe dici *Apoftolorum*, quod ab Apoftolis effent primitus dictati, & poftmodum a S. Clemente fcripto mandati & evulgati.

Verum licet eos Apoftolis eruditiores e Latinis paffim abjudicent, plures tamen tam Catholici, quam Acatholici ipfos admodum antiquos effe agnofcunt. Eos tamen effe antiquiffimos fatentur.

Ita vir in antiquitate verfatiffimus Gabriel Albafpinæus Epifcopus Aurelianenfis, *Lib. 1. Obferv. cap. 13.* poftquam probavit hos Canones Apoftolis adfcribi nequaquam poffe, fubjicit: *Sunt tamen illi Canones* antiquiffimi, *multaque in illis excellentiffima & magni ponderis continentur. Nec dubito quin olim Græcæ Ecclefiæ pro legibus, in Manuali, Pontificali, Rituali, ut vocant, Codice fuerint.*

Hanc de Canonum horum antiquitate opinionem propugnant Guillelmus Beveregius Presbyter Ecclefiæ Anglicanæ in præfatione ad fuas in hos Canones annotationes: cumque quidam anonymus Differtationem oppofuiffet, fententiam fuam fpeciali tractatu pluribus elucidavit Beveregius, extatque fub hoc titulo: *Codex Canonum Ecclefiæ primitivæ illuftratus*, tomo 2. SS. Patrum, qui temporibus Apoftolorum floruerunt, editionis anni 1700.

Contendit itaque Beveregius poft Albafpinæum, Canones hos, non quidem ab Apoftolis, fed ab Apoftolicis Catholicifque viris, fecundo, tertiove fæculo a Chrifti Nativitate, conftitutos, publicatofque fuiffe.

Nequaquam tamen cenfet, fingula quæ nunc dierum in his habentur verba, adeo antiqua fuiffe: *Nihil enim dubii effe poteft, ait, quin hoc æque ac alia quæcumque Ecclefiæ primitivæ monumenta, nonnullis in locis interpolatum fuerit, & mendis quibufdam, de quibus poftea agemus, vitiatum. Verum res ipfa in dictis Canonibus comprehenfas, a variis Apoftolicorum virorum Synodis definitas, & ante tertium finitum fæculum in iftud quod fub Canonum SS. Apoftolorum titulo hodie circumfertur corpus collectas fuiffe arbitramur.*

Ita ipfe in citato tractatu, *lib. 1. cap. 2. num. 1.* concluditque hanc Canonum antiquiffimorum fyllogen nihil aliud fibi videri quam *Codicem Ecclefiæ primitivæ*, per quem fcilicet Ecclefiaftica difciplina, plurimis faltem in locis, ante confeffum Nicænum adminiftrata fuit.

Ulterius monet *num. 4.* fe exiftimare, hos Canones nihil aliud fuiffe quam ftatuta quædam five decreta Synodorum, quæ per tria æræ chriftianæ fæcula diverfis temporibus locifque habitæ fuere.

Et fane dubitari nequit, plura in hifce Canonibus occurrere, quæ fcimus a primitivis illis Synodis conftituta fuiffe, ut in fcholiis notabimus.

Hoc quoque fatetur Beveregius: *Ex ipfa Canonum horum textura conftare, eos non ab una omnes, fed a multis Synodis, iifque diverfis in locis habitis conftitutos effe. Et hinc eft, ait, quod in Codice, quo ufus eft Dionyfius Exiguus, quinquaginta foli Canones inventi funt, & ab eodem latine redditi, cum alii Codices iifdem etiam diebus extantes, octoginta quinque Canones numerarent.*

Præterea fatetur: *quod priores quinquaginta Canones prius compacti, & reliqui triginta-quinque iftis poftea additi videantur, non fecus, inquit, ac in Codice Canonum Ecclefiæ univerfæ accidiffe liquet, qui primo Ephefinis terminatus Canonibus, poftea Calcedonenfibus; Trullanis, Carthaginenfibus, aliifque quamplurimis locupletatus & exauctus eft.*

Denique afferit: *quod Apoftolici & SS. Apoftolorum Canones idcirco appellentur, quod a viris Apoftolicis fanciti fint & publicati, quod & SS. Apoftolorum doctrinæ confentanei, & quod ab ipfis denique traditi crederentur.*

Enim vero pergit vir eruditus, proximis poft *Apoftolos fæculis, quæcumque in Ecclefia ortæ funt controverfiæ, de ritibus faltem & externa Ecclefiæ politia, eas omnes ex Apoftolorum traditionibus determinare folemne fuit. Ut e magna ifta de Pafchæ contentione patet, utraque parte Apoftolorum, hac D. Petri &* Pauli, *illa* Joannis *&* Philippi *traditiones, ad opinionem fuam adftruendam afferente, Eufeb. Eccl. Hift. l. 5. c. 23. 24.* hinc *multiplices Apoftolorum traditiones iftis diebus collectæ funt. Papias enim, qui mox poft Apoftolos vixit, ut exactam rerum Ecclefiafticarum fcientiam affequeretur, a Senioribus, qui cum ipfis Apoftolis verfati fuerant, fe fcifcitatum fuiffe dicit,* quid Andreas, *quid* Petrus, *quid Phi-*

Philippus, *quid* Thomas, *quid* Jacobus, *quid* Joannes, *quid* Matthæus, *quid cæteri Discipuli Domini dicere soliti essent. Neque enim ex librorum lectione tantam se utilitatem capere posse existimabat, quantum ex hominum adhuc superstitum viva voce*, apud *Euseb. Hist. Eccles. lib. 3. cap. 39.*

Ita hic suum de Canonibus istis judicium exposuit: idem judicium fuisse Joannis Pearsonii Episcopi Cestrensis in Anglia, viri multæ lectionis & eruditionis, satis aperuit ipse in suis eruditis pro Epistolis Ignatianis contra Dallæum vindiciis, *lib. 1. cap. 4.*

Hanc quoque de hisce Canonibus sententiam amplexus est recentissime D. Dupin Doctor Theologus, & Professor Regius in Academia Parisiensi, tomo 1. suæ Bibliothecæ Ecclesiasticæ.

Nec ab eorum sententia alienus fuisse videtur Hincmarus Rhemensis vir in re Canonica non parum versatus, qui sæculo nono ita de his Canonibus scripsit in Opusculo quinquaginta-quinque Capitulorum *n. 24. Canones, qui vocantur* Apostolorum, *non Episcopalium Conciliorum auctoritate constituti sunt, sed a primis temporibus traditione virilium Apostolicorum virorum mentibus commendati, & partim verbis, partim sensu, ac sparsim diversis quorumdam Epistolis pro qualitate causarum ac temporum inditi, atque exinde antequam Episcopi Concilia libere inciperent celebrare a devotis quibusque collecti.*

Finalia hæc verba haud obscure innuunt, Hincmarum supposuisse hos Canones ante tempora Constantini Magni, sub quo Concilia *libere* incœperunt celebrari, fuisse a devotis quibusque collectos.

§. III.

Argumenta pro adstruenda horum Canonum antiquitate.

DUPLEX est argumentorum genus, quæ pro horum Canonum antiquitate ac auctoritate adducuntur.

Primi generis sunt, quæ ex ipsis Canonibus desumuntur.

Antiquitas horum Canonum adstruitur ex eorum materia.

In primis enim auctoritatem horum Canonum adstruit, quod nihil in iis contineatur a moribus & institutis primitivæ Ecclesiæ alienum, sive quod secundo, tertio, aut saltem quarto exeunte sæculo non fuerit, saltem in aliquibus Ecclesiis, observatum, quemadmodum in scholiis notabimus.

Secundo, in Canonibus his plura continentur, quæ scimus sæculis illis fuisse in quibusdam Synodis constituta; ut propterea admodum verisimile sit, Canones illos esse constituta earum Synodorum: exemplis id in scholiis ostendemus.

Tertio Canones hi sub nomine Canonum Ecclesiasticorum vel Apostolicorum, a Synodis & Patribus primitivorum sæculorum citantur, quod in scholiis de nonnullis nominatim probabitur.

Antiquitas horum Canonum adstruitur auctoritate Auctorum, qui eorum meminerunt.

Alterum argumentorum genus est eorum, quæ desumuntur ab auctoritate Auctorum, qui de his Canonibus nominatim loquuntur.

Et primo quidem constat, exeunte sæculo quinto, aut incipiente sæculo sexto, Dionysium Exiguum majorem horum Canonum partem, id est, quinquaginta priores prout hodie extant, suo Codici non tantum inseruisse, sed insuper e Græco in Latinum vertisse, usque primum locum ante omnes alios, etiam Nicænos Canones dedisse, idque sub nomine *Regularum Ecclesiasticarum Sanctorum Apostolorum*...

Hinc illud ut minus habetur, ante Dionysii ætatem, hos Canones eo modo, quo a Dionysio referuntur extitisse. Eos enim se de Græco transtulisse scribit in Epistola ad Stephanum Episcopum, sed ordinem aut quidquam in eis mutasse silet.

Insuper ex verbis Dionysii habemus, quod eo tempore tantæ fuerint auctoritatis, ut a nonnullis saltem crederentur ab Apostolis conditi, sive esse Apostolorum; quamvis *plurimi*, ait Dionysius, *consensum non præbuere facilem*, nimirum ut crederent, eos ab ipsis Apostolis, quorum nomen præferebant, sancitos esse.

Addit autem Dionysius; *quamvis postea quædam constituta Pontificum ex ipsis Canonibus adsumpta esse videantur*. Quod sane supponit Canones hos ætate Dionysii ejus fuisse auctoritatis, ut iis quoque Pontifices, qui Dionysium præcesserunt in suis decretis conficiendis usi essent.

Simile argumentum pro horum Canonum antiquitate suppeditat Joannes Antiochenus cognomento *Scholasticus*, eo quod in foro causarum esset advocatus. Hic enim circa an. 536. regnante Justiniano, omnes Canones Ecclesiasticos, qui tunc temporis in Ecclesia Orientali obtinebant, in quinquaginta titulos distribuit, cuique titulo eos assignans Canones, qui eamdem materiam concernunt. Priusquam autem opus aggressus est, ordinem Synodorum cum numero Canonum in singulis editorum, prout collecti extabant, præmittit, eoque ordine ante omnes alios in primo constituit loco Canones Apostolorum octoginta-quinque sub hoc titulo: *Sancti quidem Domini Discipuli & Apostoli 85. Canones per Clementem ediderunt.*

Cum itaque collectos hic voluerit præmittere suo operi Canones, eorumque ordinem ac numerum prout in anteriore collectione continebantur, nequaquam dubitandum est, quin hi octoginta quinque, prout a Joanne Antiocheno referuntur, & hodie extant, in anteriore Canonum collectione continerentur.

Præterea in præfatione ad suam Canonum collectionem, postquam lectorem certiorem reddidit de ordine & methodo in sua collectione servatis, & quo motivo ad eam fuisset inductus, dicit plures quidem ante ipsum Canones collegisse & in titulos divisisse; sed Canones S. Basilii adjunxisse, nec ad certas materias reduxisse. Verba ejus sunt: *Cum non ipsi soli, & primi inter cæteros ad hoc faciendum incitati fuerimus, sed alios comperimus, qui Canones in titulos sexaginta diviserint, ac neque S. Basilii Canones cum aliis conjunxerint, neque res similes cum similibus, ut oportebat, composuerint.*

Hinc manifestum est anteriores Canonum in sexaginta titulos distributorum collectiones, quarum meminit Joannes Antiochenus, & quæ editæ fuere antequam ipse suam adornaret, omnes Canones comprehendisse, quos collectio Joannis Antiocheni complectitur, exceptis Canonibus S. Basilii, ac per consequens & omnes Canones Apostolorum, quos in suam collectionem retulit Joannes. Si enim hi omissi fuissent, de hoc non secus atque de Canonibus S. Basilii omissis præmonuisset Lectorem.

§. IV.

Expenduntur argumenta, quibus auctoritas & antiquitas horum Canonum convellitur.

Recentiores Sectar[ii] horum C[a]nonum a[n]tiquitate[m] & auctor[i]tatem co[n]vellere te[n]tarunt, [&] quare?

HORUM Canonum auctoritatem & antiquitatem nonnulli hodie præsertim e Sectariis omni studio evertere studuere, eo quod fateri juberentur, plura e novitiis suis dogmatibus in his Canonibus penitus everti, e contra vero Catholicorum dogmata stabiliri & exprimi.

Itaque ut hoc Catholicis armamentarium eriperent, asserere cœpere hos Canones esse apocryphos, ac demum circa medium sæculi quinti confictos, prout & recenter adstruere voluit nominatissimus inter Calvinianæ reformationis Sectatores Joannes Dallæus in suo de pseudo-epigraphis Apostolicis tractatu, cujus liber tertius totus est de his Canonibus Apostolicis.

Joannes Dallæus [...]nus e Sectariis sat solide pro[...]bat contra Turrianum hos Canones Apostolis tribui non posse.

Primis autem capitibus præcipue certat contra Franciscum Turrianum, ejusque asseclas, qui Canones hos Apostolis tanquam primis eorum Auctoribus adscribunt, quorum sententiam multis argumentis invictissime confutat, habetque in hoc certamine eruditos passim omnes sibi suffragantes.

Verum his non contentus etiam Albaspinæi de his Canonibus judicium, qui eos secundo tertiove labente sæculo editos & collectos asserit, reprobat, sustinetque non ante annum 451. hos Canones notos fuisse; ast tum demum a tenebrione aliquo confictos & coarcevatos esse.

Antiquitatem horu[m] Canonum contra Albaspinæ[um] impugnat Sententia Dallæi de auctoritate & antiquitate horu[m] Canonum proponitur.

Albaspinæi sententiam aggreditur, suamque oppositam exponit *c. 21. l. 3.* atque ante omnia præmittit, hic distinguendam esse materiam a forma. *Materiam hujus sylloges appello res ipsas*, ait *pag 669. quæ in Canonibus vel præcipiuntur, vel vetantur, singulaque decreta, ex quibus coagmentis & inter se colligatis facta est sylloge.*

Formam vero, pergit, intelligo & ipsum illum ordinem, quo Canones per numeros decurrunt, iis tamquam hamis conserti, & orationis totius speciem, hoc est, & verba, quibus hæc decreta hic expressa habentur & personas, quæ inducuntur, hæc decernentes & loquentes.

Si materia spectetur seorsim a forma, quam in hac sylloge habet, fatetur se propemodum convenire, quod ait Albaspinæus, ejusque adeo sententiam proxime ad verum accedere.

Fatetur enim plurima ac fere omnia, ex quibus hæc sylloge sive collectio constat, decreta variis temporibus, aliis alia sæculis & locis toto quatuor primorum sæculorum decursu; in Ecclesia Orientali facta fuisse, paucis exceptis, puta quæ de libris Canonicis, quibus liber tertius Machabæorum annumeratur, & de Clementinis Constitutionibus, Canone 84. & 85. continentur, de quo in scholiis agetur.

Circa *formam* vero operis a sententia Albaspinæi, & eorum, qui sæculo secundo aut tertio, vel etiam quarto collectionem hanc factam dicunt, omnino recedit. Atque pluribus argumentis, quibus Albaspinæi, ejusque sequacium sententiam confutatam credit, præmissis, tandem *pag. 683.* ita concludit, *His ergo explosis ac confutatis omnibus adversariorum de Apostolorum Canonum Codice sententiis diversis quidem, sed tamen juxta falsis, unum id verum esse relinquitur, quod nos defendimus nimirum librum illum, non ab Apostolis, vel a Clemente scriptum aut editum, quod somniat Turrianus; non ab Apostolicis viris cœptum & inchoatum, vel ab aliis ante Synodum Nicænam perfectum, atque adeo a pluribus auctoribus consarcinatum, quod fingit Albaspinæus, sed ab uno eodemque impostore, vel certe a duobus in hanc, quam videmus, speciem compositum Apostolorum nomen impudentissime mentitis, ut suis decretis pondus darent.*

Tum multis de auctore, ejusque in adornanda collectione methodo & scopo, interpositis *p. 685.* ait: *Denique si de tempore quæratur, quo pseudo-apostolica illa &*

apo-

apocrypha Canonum collectio facta & edita primum fuerit, apparet ex iis, quæ hactenus diſputata ſunt, eam neque ante quintum ſæculum adultum innotuiſſe, & quinto exeunte jam extitiſſe, publicarique cœpiſſe.

Sane diffiteri non poſſumus, & huic opinioni ſua non deeſſe plauſibilia fundamenta; quæ capite ſequenti proponemus & expendemus, ipſi interim lectori judicium relinquentes.

§. V.

Argumenta Dallæi contra hos Canones expenduntur.

Argumenta Dallæi contra antiquitatem horum Canonum ex materia eorum petita expenduntur.

ARGUMENTA, quibus contra Canones Apoſtolicos pugnat Dallæus, alia ſunt interna, id eſt ex ipſis Canonibus deſumpta, eaque pro majore parte Turriani, ejuſque ſequacium opinionem unice attingunt, ut in ſcholiis ad ipſos Canones oſtendetur, in quibus hoc genus argumentorum expendetur, videbiturque an ipſam quoque Albaſpinæi, Beveregii, & his conſentientium ſententiam profligent.

Alia argumenta a Dallæo producta ſunt externa ab auctoritate nimirum ſeu negativa ſeu poſitiva petita, quibus evincere conatur, nec tertio, nec quarto ſæculo hos Canones innotuiſſe, ſed demum ſæculo quinto jam adulto ab aliquo impoſtore, & hæretico confictos, & in eum, quo hodie extant, ordinem conglomeratos.

Expenditur argumentum Dallæi ex omiſſione horum Canonum in Codice Eccleſiæ univerſæ.

Primo itaque Dallæus lib. 3. de Pſeudo-epigraphis *cap.* 21. *pag.* 672. Hanc Canonum collectionem non breviarium eſſe ac Epitomen Eccleſiaſticorum ante Synodum Nicænam decretorum, nec ante hanc Synodum conſtitutos eſſe contendit hac ratione: *Si res ita ſe haberet omnino hanc Syllogen Codici Canonum Eccleſiæ univerſalis ejus auctores inſeruiſſent, immo primo loco Codicis poſuiſſent, velut & a viris Apoſtolicis exortum, & ipſa antiquiſſimi temporis vetuſtate venerabile monumentum.*

De Codice Canonum, cujus hic ſub nomine Codicis Eccleſiæ univerſalis meminit Dallæus, egimus *Diſſ. IV.* §. 3. atque ibidem oſtendimus, quod Codex hic ſpecialis fuerit Eccleſiæ Græcæ, eoque Græci in Concilio Chalcedonenſi uſi fuerint, quodque alio Codice ibidem uſi fuerint Legati S. Leonis Papæ; adeoque & tum alium fuiſſe Græcorum, alium Romanæ Eccleſiæ Canonum Codicem, ideoque nec proprie eum codicem, de quo hic agit Dallæus dici poſſe *Eccleſiæ univerſalis*.

Illud nihilominus veriſſimum eſt, hunc Codicem initium accipere a Canonibus Nicænis, nullamque de Canonibus Apoſtolicis in eo fieri mentionem, cum tamen conſtet eum ad uſum Eccleſiæ Græcæ fuiſſe concinnatum, cui tum temporis Canones Apoſtolicos innotuiſſe contendit Albaſpinæus, atque ita ſuis viribus ſubſiſtit Dallæi argumentatio.

Neque hæc diffitetur Beveregius, ſed reſpondet primo, auctori codicis Eccleſiæ univerſæ propoſitum fuiſſe a Canonibus Nicænis exordium ducere, eoſque ſolos colligere, qui ab iſta Synodo ſanciti eſsent, vel confirmati, aut ab aliis poſt eam conſtituti. Quo factum eſt, ait, ut nulli colligantur præter Ancyranos, & Neocæſarienſes, quos etiam ab iſta Synodo confirmatos probat ex actis Concilii Florentini Seſs. 7. ubi hæc verba leguntur: *Ante primam Synodum multæ aliæ celebratæ ſunt, Antiochiæ adverſus Paulum Samoſatenum. Ancyræ contra eos qui non ſuſcipiebant accedentes ad fidem, quod prius Chriſtum abnegaſſent propter tormenta, & Neocæſareæ tertia, quas omnes Sinodos recepit Synodus Nicæna.*

Verum cum de confirmatione aut receptione harum Synodorum nihil in actis Nicænæ Synodi, aut aliquo monumento occurrat, neſcio an Concilii Florentini de hoc particulari facto teſtimonium ſufficiens ſit, ut plenam de ejus veritate fidem faciat.

Vidiſse apparet & Beveregius hujus teſtimonii infirmitatem, ac propterea alteram hujus motæ difficultatis ſolutionem præfert dicens, auctori Codicis Eccleſiæ univerſæ propoſitum fuiſse, colligere Canones Nicænos, & qui eodem pene tempore, ut ſunt Ancyrani & Neocæſarienſe, aut poſt Nycænam Synodum, editi erant, in quibus præſens tum Eccleſiæ diſciplina continebatur. Unde neceſse non fuit adjungere Canones Apoſtolorum, qui & in unum Codicem jam relati erant, & in quibus primitivæ Eccleſiæ diſciplina potius, quam ea, quæ tempore confecti Codicis Eccleſiæ univerſæ obtinebat, repræſentabatur.

Illud ulterius probat Beveregius exemplo Codicis Africani, in quo nec unum e Decretis, quæ ſub Cypriano aliiſque vetuſtioribus Africæ Conciliis divulgata fuerant, continetur, ſed ea tantum, quibus Eccleſiaſtica diſciplina iis, quibus collectus eſt hic Codex, diebus adminiſtrabatur. Fuſius hanc ſolutionem deducit, & contra quemdam obſervatorem anonymum pro Dallæo ſcribentem tueri conatur in opere, cui titulus: *Codex Canonum Eccleſiæ primitivæ illuſtratus, lib.* 1. *cap.* 16.

Diluitur ſecundum argumentum Dallæi.

Urget ulterius Dallæus contra horum Canonum in unum Codicem collectorum antiquitatem, dicens: *Tum ſi quis exſtitiſſet hujuſmodi Codex, cur numquam eum diſerte ac nominatim memorant Ancyrani, Nicæni, Neocæſarienſes, Antiocheni, aliique Patres? cur non interdum aliquem ex iſtius Codicis Canonibus, indicato ac nominato numero, ſub quo in eo poſitus exſtat, citarunt & laudarunt: verbi gratia hoc modo: decernit Canon Apoſtolorum primus vel trigeſimus, vel quinquageſimus, &c. ſicuti a Patribus Chalcedonenſibus in Codice Eccleſiæ univerſalis uſurpatum eſt, quos ſcilicet ejus Codicis Canonem* 4. 83. 84. 95. & 96. *his diſerte numeris expreſſis, laudaſſe ac deſcripſiſſe, nuper demonſtravimus?*

Contra hanc Dallæi objectionem excipiens Beveregius dicit Codicem Eccleſiæ univerſæ confectum eſſe ante Concilium OEcumenicum Epheſinum, & tamen in Actis ejuſdem Concilii nullam de eo Codice fieri mentionem; hinc tamen non ſequi Codicem hunc eo tempore non exſtitiſſe.

Præterea nonniſi in Actis ipſius Concilii, Chalcedonenſis, non autem in Canonibus citantur Canones expreſſis numeris, quos in Codice obtinebant: cum autem Acta Conciliorum Nicæni, Ancyrani, Neocæſarienſis, Antiocheni, aliorumque ante Epheſinum Concilium celebratorum, nulla pene Acta præter ſolos Canones ſuperſint, mirum non eſt, ſi Canones Apoſtolorum expreſſis numeris non habeantur, quod latius exponit Beveregius, citato *c.* 16. additque in dictorum Conciliorum Canonibus frequenter hos Apoſtolicos Canones citari, licet numeri, quos in Codice obtinent, non exprimantur, de quo plura in ſcholiis ad Canones.

Tertium argumentum Dallæi expenditur.

Alterum argumentum format pro ſua opinione Dallæus ex ſilentio eorum, qui ſæculo IV. ſcripſerunt. Poſtquam enim dixit, *pag.* 685. Canonum Apoſtolorum collectionem neque ante quintum adultum ſæculum innotuiſſe, & quinto exeunte jam exſtitiſſe, publicarique cœpiſſet, ait; *Prius demonſtrat univerſale omnium, qui ante annum Domini* 451. *vixerunt, de ea ſilentium. Neque enim credibile eſt nullam ejus mentionem, ſi exſtitiſſet, fuiſſe facturos Euſebium, Hieronymum, & alios illorum temporum eruditiſſimos ſcriptores, qui etiam ea, quæ apocrypha judicabant, præcipue quæ Apoſtolis afficta erant, diligenter perſequi & refellere ſolent.*

His reponit Beveregius *cap.* 17. ex ſilentio dictorum ſcriptorum ſolidum contra Canones Apoſtolicos non poſſe formari argumentum, niſi una concludatur Canones Ancyranos, Neocæſarienſes, & ſimiles eo tempore non exſtitiſſe; cum horum nulla quoque apud hos Scriptores memoria occurrat, quin nec Canonum Nicænorum meminit Euſebius.

Ad hæc notandum, quod nequaquam veriſimile ſit, tempore Euſebii, vel Hieronymi hos Canones Apoſtolis fuiſſe afflictos, aut pro talibus reputatos.

Dein perſecutione jam ceſsante, alia cœpit eſse Eccleſiæ facies, aliaque introduci diſciplina, ita ut ætate Euſebii, & Hieronymi jam cœperint hi Canones Apoſtolici ſenſim in deſuetudinem abire, ac propterea & minus uſitati, uti latius proſequitur idem Beveregius.

Quartum argumentum Dallæi.

Urget inſuper Dallæus teſtimonium Dionyſii Exigui, qui ſub finem ſæculi quinti aut initium ſæculi ſexti ſuum conficiens Codicem, quinquaginta duntaxat priores Canones Apoſtolorum in ſuum Codicem retulit, quem pluribus ſæculis ſecuti Latini, nonniſi hos quinquaginta Canones, pro genuinis agnoverunt, rejectis triginta quinque poſterioribus aut apocryphis, & recentiore manu adjectis.

Hinc concludit Dallæus, nec ætate Dionyſii plures quam quinquaginta Canones ſub nomine Apoſtolorum notos fuiſse, creditque & hoc argumento motus vir eruditus Jacobus Uſserius in prolegomenis in Ignatium, *cap.* 6. ætate Dionyſii Exigui, ſive ſub initium ſexti ſæculi, quinquaginta tantum exſtitiſse Canones Apoſtolorum, poſteriores autem triginta quinque circa idem tempus, a quodam falſario fuiſse adjectos, & prodiiſse ex eadem officina, e qua ſuppoſitiæ aliquot circa ſæculum ſextum prodierunt Epiſtolæ Ignatianæ.

Verum, uti ſupra notatum fuit, qui antiquitatem horum Canonum propugnant, agnoſcunt, Canones hos non uno eodemque tempore ſimul conditos aut collectos, ſed variis temporibus & locis auctor fuiſſe, adeoque mirum videri non debeat plures vel pauciores in variis exemplaribus, & manuſcriptis exſtitiſſe.

Hinc concludit fieri potuiſſe, ut Dionyſius exemplaria ſortitus ſit, quibus ſoli priores quinquaginta eſſent deſcripti; licet jam revera octoginta quinque exſtarent, quare ſolos quinquaginta priores, & non item reliquos Latine reddiderit Dionyſius, incertum eſt, ait Beveregius. Nobis ſane, ait, mutilum eorum exemplar nactus videtur, *lib* 1. *cap.* 8. *num.* 2.

§. VI.

Diſcutitur Argumentum Dallæi, quod deſumit ex Decreto Gelaſiano de Libris Apocryphis.

Expenditur palmare argumentum Dallæi deſumptum ex Decreto Gelaſiano de libris Apocryphis.

ARGUMENTA plura, quibus Dallæus auctoritatem & antiquitatem Canonum Apoſtolorum convellere, immo penitus evertere conatur, præcedenti §. ſummatim retulimus, unaque annotavimus quæ hiſce a Canonum horum defenſoribus, ac ſignanter Guillelmo Beveregio eorum acerrimo vindice reponuntur: unum quod reſtat, illudque palmare Dallæi argumentum eſt deſum-

sumptum e Decreto, quod sub nomine Gelasii Papæ in Concilio Romano septuaginta Episcoporum exstat, speciali §. examinandum credidi; tum quod Decreto omnem his Canonibus auctoritatem detractam existimet Dallæus, omniaque pro eorum sinceritate & antiquitate allegata testimonia, hoc unico Papali & Synodali Decreto elidi; tum quod a viris eruditis plura nota de hoc Decreto scripta sint, quæ non utiliter hic referenda judicavi.

De hoc Decreto agit Dallæus in suo de pseudoepigraphis Apostolicis *lib.* 3. *cap.* 3. & 4. asseritque Gelasium Papam anno 494. Synodum Romæ celebrasse, & in ea Decretum edidisse de Libris Ecclesiasticis recipiendis vel non recipiendis.

Hoc Decreto prout exstat apud Gratianum *Dist.* 15. *Can.* 3. & *Dist.* 21. *Can.* 3. & refertur in collectione Conciliorum, post recensitos veteris novique Testamenti libros Canonicos, nonnulla ex antiquis Ecclesiæ primitivæ monumentis commemorantur, quæ S. Romana Ecclesia suscipi non prohibet, ut in initio Decreti dicitur. Post ad notitiam librorum apocryphorum, & non recipiendorum pergens, ait: Cæterum *quæ ab hæreticis sive schismaticis conscripta vel prædicata sunt, nullatenus recipit Catholica, & Apostolica Ecclesia Romana, e quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, & a Catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda.* Inter hæc autem scripta ab Ecclesia Romana repudiata, ac apocrypha ideo dicta, Canones Apostolorum numerantur his verbis: *Liber Canonum Apostolorum Apocryphus.* His notatis subjungit Dallæus *pag.* 437. *Hæc Gelasii Synodus; quibus nihil clarius aut luculentius dici potest.* Et *pagina* 481. allegatis auctoribus, qui pro auctoritate Canonum adducuntur, subdit: *Horum omnium quotcumque & quanticumque de cætero sunt, auctoritatem omnem obterit antiquius Gelasii, Romanæ quæ Synodi Decretum, neque ullis posterorum sententiis convalescere possunt, quæ tot jam ante sæculis legitimo ac Canonico non Romani modo Præsulis, & quidem ejus qui inter sapientissimos habetur, sed & Romanæ & quidem 70. Episcoporum Synodi statuto convulsa, & ex Ecclesiæ Catholicæ finibus exterminata fuerunt. Hoc ergo Romanæ veteris Ecclesiæ Decretum omnibus Recentiorum scitis ac disputationibus oppono; hoc unum pluris facio quam & Trullanæ Synodi, & Græculorum omnium Canones & sophismata; neque satis mirari possum degenerem Turriani & aliorum ignaviam, qui in tota hac causa Romani nominis dignitate fœdissime prodita; unius Scytæ nugas, & Græcorum levitatem sui Gelasii suæque Synodi auctoritati anteponunt.*

Huic palmari Dallæi, ejusque asseclarum argumento plura a viris eruditis opponuntur.

In primis observant admodum esse dubium quis hujus Decreti auctor sit. Scimus quidem hodie Decretum hoc tribui Gelasio Papæ istius nominis primo, at in veteri Codice MS. Ecclesiæ Urgellensis, in quo continetur sincera Isidori collectio; hoc Decretum tribuitur Hormisdæ Papæ, uti monet Baluzius in notis *ad Epistolam* 128. *Lupi Ferrariensis*, uti & eidem tribuitur in Codice Monasterii Jurensis, teste Francisco Chiffletio in notis ad Vigilium Tapsensem. Quin & testatur Baluzius loco citato, se olim beneficio Lucæ Dacherii vidisse vetustissimum Codicem MS. collectionis Dionysianæ, in quo scriptum erat Decretum hoc a Damaso Papa, diu videlicet ante Gelasii tempora editum fuisse. Cum autem tale quidpiam neque de Damaso, neque de Gelasio, neque de Hormisda, vetus Ecclesiæ historia doceat, illud ex hac MSS. Codicum varietate eliciendum apparet, incertum plane fuisse, a quo Pontifice, immo a quo auctore hoc Decretum conditum sit.

Neque enim quispiam hujus Decreti meminit, nisi trecentis prope annis post Gelasii decessum, siletque de eo Dionysius Exiguus, qui paucis post obitum Gelasii excitatus piis studiis Juliani Presbyteri titulo S. Anastasiæ, *præteritorum Sedis Apostolicæ Præsulum constituta, qua valuit cura diligentiaque, collegit*, uti ipse loquitur in Epistola dicto Juliano inscripta.

Neque sane constituta Gelasii omisit, hoc indubie tam notabile non omissurus, si extitisset, præsertim cum in hac Epistola Gelasium non parum laudet, ipsumque Decretum utpote recenter editum vix ignorare potuisset.

Accedit quod de forma, qua editum fuit, non conveniat; apud Gratianum quidem, uti hodie legitur *Dist.* 15. *Can.* 3. editum dicitur a Gelasio *in Concilio habito Romæ cum* 70. *Episcopis*, sed in vetustissimis MSS. illa; *in Concilio*, omittuntur; notaturque a Labbæo in ultima Conciliorum collectione in nota marginali, *tomo* 4. *col.* 1261. in Codice Justelli hic titulus legitur: *Decreta G. P. de recipiendis libris, quæ scripta sunt ab eo cum* 70. *eruditissimis Episcopis.*

Extat antiqua Canonum collectio Codicis Herovalliani, quam cum pœnitentiali Theodori Cantuariensis nuper publicavit vir eruditus Jacobus Petitus, *pag.* 98. & 99. præmissa docta præfatione, monet inter alia; quod hæc collectio *nullis fœdata sit Pseudo-Isidori epistolis.* Ulterius monet, quod hæc collectio *non solum nullis fœdata sit epistolis a Pseudo Isidoro confictis, verum etiam genuinas, quæ postmodum innumeris mendis & interpretationibus corruptæ sunt, integras atque illæsas exhibeat;* notat deinde *quod quasdam loquendi formulas posterioribus temporibus usitatas ista collectio vetustissima non admittat V. G. ait cum sic Ecclesia describitur: Ecclesia Catholica, Apostolica, & Romana, ubicumque hoc vocabulum, Romana, legitur in Epistolis Pontificum Romanorum quarti & quinti sæculi, illud abest ab eisdem Epistolis in collectione Codicis Herovalliani citatis.*

Ex his aliisque pro adstruenda sinceritate & antiquitate hujus collectionis adductis, concludit vir clarissimus, hanc collectionem videri antiquissimam, ipsaque tempora Caroli Magni, necnon publicatas falsas Decretales Isidorianas præcessisse.

In hac collectione *cap.* 4. refertur Decretalis *de recipiendis & non recipiendis libris*, cui hæc subjunguntur, *hæc scripta sunt a Gelasio Papa cum* 70. *Episcopis eruditis.* Monet autem Petitus in altera collectione Codicis Herovalliani hunc esse titulum. *In Christi nomine incipiunt decreta de recipiendis libris, quæ scripta sunt a Gelasio Papa cum* 70. *eruditissimis viris.*

Nulla in his fit Concilii mentio, cujus nec mentionem facit Lupus Ferrariensis, qui primus aut e primis est, qui hujus Decreti meminit scribens *epist.* 126. Quoniam *docet Gelasius cum* 70. *Episcopis viris eruditissimis, qui scriptores essent, vel non essent recipiendi.*

Hæc varietas lectionis, quæ in diversis Codicibus occurrit, Decreti hujus suppositionem indicat.

In citata collectione Canonum Herovalliana, quam publicavit Petitus, enumeratis libris Canonicis subditur: *Post Propheticas & Evangelicas atque Apostolicas scripturas, quibus Ecclesia Catholica per gratiam Dei fundata est, has suscipi eadem Ecclesia non prohibet, primam sanctam Synodum Nicænam, & Constantinopolitanam, & Ephesinam, primam & Chalcedonensem, quæ est quarta Synodus.*

Porro ut notat Petitus *pag.* 104. in editis exemplaribus hujus Decreti post verba *fundata est: Plura fere per integram paginam interjecta sunt, quæ ad rem nullo modo pertinent, quorsum enim tot ac tanta de primatu Ecclesiæ, & quidem contra hæreticos, cum agatur quæstio de recipiendis & non recipiendis libris?*

Præterea nonne illa sunt a re prorsus aliena, quæ interponuntur his verbis? *Illud etiam intimandum putamus, quod quamvis universæ per orbem Catholicæ Ecclesiæ unus thalamus Christi sit, Sancta tamen Romana Catholica & Apostolica Ecclesia nullis Synodicis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est, sed Evangelica voce Domini & Salvatoris nostri primatum obtinuit.* Eadem verba Silvestro Papæ in præfatione Nicæni Concilii perperam adscribuntur a quibusdam auctoribus, ut ab Ænea Parisiensi Episcopo, libro adversus Græcos *quæst.* 4. 5. *tomo* 7. Spicilegii Dacheriani, & sic de cæteris usque ad ista verba, *has suscipi.*

Deinde post enumeratas Synodos notatur, quæ fuerit harum Synodorum convocandarum causa, quo tempore & adversus quos hæreticos habitæ fuerint, & quis Episcoporum numerus; *quæ omnia, inquit Petitus cum absint a vetustissima Canonum collectione Codicis Herovalliani, verisimile est explicationis gratia posthac adjuncta fuisse.*

Similiter opuscula Patrum in editis exemplaribus multo aliter referuntur, multaque interponuntur, quæ omnino a scopo hujus Decreti aliena videntur, nec aliis cohærent, uti in notis ad hanc collectionem observavit Petitus. Nec tantum varietas hæc occurrit in hac Herovalliana collectione, sed & in aliis MSS. Codicibus, quemadmodum notarunt Correctores Romani ad *Can.* 3. *Dist.* 15. ubi hoc Decretum refertur, & pluribus in notis marginalibus notatur in Labbæana collectione Conciliorum, *tom.* 4. *col.* 1262. & sequentibus. Unde Binius in notis ad hoc Decretum fatetur, quod *lectio ejus ab originali tantopere discrepet, ut satis certo statui non possit quæ sit vera & pura Gelasii, nec magnopere mirandum sit, si nonnulla sint, quæ difficultatem faciunt.*

Verum quoad hanc, quæ de Canonibus Apostolorum quæstionem propius attingit, testatur Petitus; *librum, qui in editis vocatur apocryphus, sub titulo Canonum Apostolorum in utraque collectione inter apocryphas scripturas non recenseri.*

Similiter in nota marginali ad illa verba, *liber Canonum Apostolorum apocrychus*, Labbæus *tomo* 4. *Conciliorum col.* 1265. monuit: *deest in Codice Justelli.* Neque librum hunc inter apocryphos huic Decreto ætate Hincmari Rhemensis fuisse insertum evidenter evincunt verba Hincmari in Opuscula 55. Capitulorum contra Hincmarum Laudunensem *cap.* 24. ubi cum ostendisset Canones hos ab Apostolis non esse editos, licet ex illis SS. Patres in suis Opusculis, & Concilia in suis constitutionibus, quædam desumpserint, subdit: *& beatus Gelasius in catalogo, qui libri in Ecclesia Catholica recipiantur, descripto, authenticis Scripturis & Nicænæ, Constantinopolitanæ, Ephesinæ, Chalcedonensis quoque Synodi, & aliis Conciliis a Sanctis Patribus institutis, & orthodoxorum opusculis; atque decretalibus Apostolicæ Sedis Pontificum, aliisque Scripturis discrete commemoratis, de his Apostolorum Canonibus penitus tacuit; sed nec inter apocrypha eos misit.*

Quid evidentius, quam teste Hincmaro, Gelasium

de

de his Canonibus tacuisse, nec eos inter apocrypha misisse, ut proinde satis appareat Hincmarum in hoc Gelasiano Decreto hæc verba, *Liber Canonum Apostolorum apocryphus*, non legisse.

Sed hic Dallæus finalia illa Hincmari verba mendosa esse pronuntiat, & verbum *misit*, in verbum *omisit* mutandum censuit, ut textus Hincmari esset: *sed nec inter apocrypha omisit*, idque contra omnium Codicum lectionem & evidentem contrariam Hincmari sententiam in præcedentibus verbis expressam: nam in præcedentibus totus est Hincmarus, ut ostendat quod licet Canones hi ab ipsis Apostolis editi non sint, nequaquam tamen plane sint rejiciendi.

Denique si Gelasius reposuisset librum Canonum Apostolorum inter scripta, *quæ ab hæretici, sive schismaticis conscripta vel prædicata sunt, & quæ nullatenus recipit Catholica & Apostolica Ecclesia Romana*, verisimile ne est, quod Dionysius, qui Gelasium tantopere laudavit, quoque paucis a morte Gelasii annis suum Codicem Romæ collegit, hisce Canonibus primum in suo Codice ante omnes alios Canones etiam Nicænos, locum dedisset?

Sane si simili censura Canones hi per Gelasium confixi fuissent, numquam translatio Dionysii horum Canonum e Græco in Latinum, aut in Codicem relatio efficere potuisset, ut hi Canones mox ab Ecclesia Romana reciperentur, atque Romani Pontifices paucis annis post evulgatum Codicem his Canonibus uterentur, ut iis usum fuisse Joannem II. patet ex ejus Epistola ad Cæsarium Arelatensem, ubi expresse annotat Canonem 25. Apostolorum ex Codice Dionysii, cujus vigore Contumeliosus Regiensis Episcopus ab Episcopatu suspendendus probatur.

Plura, quæ probant huic Decreto hæc verba, *Liber Canonum Apostolorum apocryphus*, recentiore manu Decreto fuisse inserta, adfert Beveregius in citato tractatu *lib.* 1. *cap.* 9. item Pearsonius in vindiciis Ignatianis, *lib.* 1. *cap.* 4.

Sed & si daremus, hoc Decretum a Gelasio fuisse editum, atque ibidem librum Canonum Apostolorum apocryphis esse annumeratum; hincne sequeretur quod prætendit Dallæus, nimirum hos Canones circa tempus editi hujus Decreti, id est sæculo v. eoque *adulto*, ab hæretico impostore confictos esse, publicarique cœpisse? nonne eadem argumenti forma sequeretur, quod historia Eusebii Pamphili, opuscula Tertulliani, Arnobii, necnon liber, qui vocatur Pastoris, quæ apocrypha in in eodem Decreto pronuntiantur, sæculo v. eoque adulto esse conficta, quorum tamen primorum sæculorum auctores meminerunt, & ut Catholica scripta habuerunt.

Itaque Gelasius, vel quisquis est illius Decreti auctor, nihil de antiquitate librorum, quos recenset, definire voluit; sed tantum de auctoritate, quam nunc temporis in Ecclesia Romana obtinebant, adeo ut ex illis verbis, *Liber Canonum Apostolorum apocryphus*, aliud inferri nequeat, nisi quod judicio Gelasii alteriusve illius Decreti auctoris, Apostolorum nomen his Canonibus falso inscriptum esset, idemque nullam tunc temporis adhuc in judiciis Ecclesiasticis obtinuissent Romæ auctoritatem, uti post Petrum de Marca *lib.* 3. De Concordia Sacerd. & Imp. *cap.* 2. latius probat Beveregius citato *cap.* 9. *num.* 7.

MONITUM.

Circa versionem aut lectionem Canonum Veterum, qui in hoc opere exhibentur.

EXHIBENTUR in hoc opere Veteres Canones prout extant in Codice *Dionysii Exigui apud* Henricum Justellum in *Bibiiotheca Juris Canonici Veteris* Tom. 1. pag. 101. & sequentibus. Ii vero, quos Codex ille non complectitur, nempe 35. *posteriores Canones Apostolici*, desumpti sunt ex versione *Gentiani Herveti* apud *Labbeum*, Tom. I. Conc. col. 38. quemadmodum & *Trullani* ibid. Tom. VI. col. 1136. & Canones Synodi *Nicænæ II.* Tom. VII. col. 903. Denique Synodi *Photianæ* ex Pandectis Canonum *Guillelmi Beveregii* Tom. I. pag. 360. ex quibus etiam desumpsit auctor Lectionem Græcorum, quam in scholiis inter variantes lectiones exhibet.

S C H O L I A.

In Canones vulgo Apostolorum.

CANON PRIMUS.

Episcopus a duobus aut tribus Episcopis ordinetur.

SCHOLION.

Ordinatio Episcoporum an a pluribus Episcopis fieri debeat? & jam pridem facta fuerit?

JOANNES Dallæus Nominatissimus Calvinianæ Sectæ Theologus in suo de pseudo-Epigraphis Apostolicis lib. III. volens ostendere Canones Apostolorum non posse adscribi Apostolis, immo nec primis quatuor Ecclesiæ sæculis notos fuisse, sed demum quinto labente sæculo ab aliquo Tenebrione hæretico fabricatos & Apostolis suppositos esse, uti supra in Dissertatione §. IV. dictum est, hanc suam opinionem *cap.* 14. & sequentibus adstruere nititur argumentis ex ipsis Canonibus desumptis, contendens in Canonibus hisce contenta & deposita primitivæ & notanter Apostolicæ disciplinæ non congruere.

Atque in primis hunc Canonem aggreditur, dicens *pag.* 595. *Quod in ipso statim collectionis limine occurrit*; ut Episcopus a duobus aut tribus Episcopis ordinetur; *id inquam, ab Apostolicis temporibus, alienum est, quibus ex Paulo constat, a Presbyteris solitas imprimi manus.*

Licet Dallæus locum Pauli, eo quo id constare tam confidenter asserit, non allegat, non dubium tamen quin alludat ad verba Pauli 1. ad Timotheum 4. *vers.* 14. quibus præcipit Timotheo, ut non negligat gratiam, quæ est in ipso, quæ data est ei per prophetiam *cum impositione manuum Presbyterii*. Sed unde habet Dallæus hic *de Presbyteris* distinctis ab Episcopis loqui Apostolum? Verum quidem est, per *Presbyterium* hoc loco intelligi cœtum seu Collegium Presbyterorum, at & id scimus, quod juxta consuetudinem Scripturæ nomine Presbyterorum etiam *Episcopi* comprehendantur, uti notat hic Estius, fateturque ipse Dallæus *pag.* 596. quod *qui sunt Paulo Presbyteri, eosdem quoque Episcopos esse.*

Unde ex hoc loco statui nequit, Timotheo a Presbyteris & non ab Episcopis manus impositas fuisse, immo Timotheo ab Episcopis, idest, Apostolis, qui Episcopi erant, manus fuisse impositas expresse notat in hunc Apostoli textum S. Chrysostomus dicens: *non de Presbyteris hoc in loco, sed de Episcopis loquitur: neque enim Presbyteri ipsum ordinarant.* Hunc sequuntur alii tum veteres tum recentiores, uno consensu tradentes, Timotheo manus a cœtu seu Collegio Apostolorum sive Episcoporum fuisse impositas, quorum se unum fuisse indicat Apostolus 2. ad Timoth. 1. *vers.* 6. monens Timotheum, ut resuscitet gratiam Dei, *quæ est in te*, inquit, *per impositionem manuum mearum.*

Itaque hinc habemus, non tantum quod temporibus Apostolicis, Episcopus ordinaretur ab Episcopo, sed insuper quod a cœtu sive Collegio Episcoporum; seu a pluribus manuum impositionem acciperet.

Quamquam demus Dallæo, ab Apostolis expresse statutum non fuisse, Episcopum a duobus aut tribus Episcopis ordinandum esse, ex dictis nihilominus patet, disciplinæ hoc Canone expressæ Apostolos si non suo præcepto, saltem suo exemplo, statuendæ viam stravisse; eo quod cum Apostoli quempiam ad majus aliquod munus obeundum ordinarunt, a pluribus ei manus impositas fuisse memoretur. *Actorum Apost. cap.* 13.

Nihil igitur continet hic Canon alienum a temporibus Apostolicis; tametsi igitur libenter fateamur, eum ab Apostolis conditum non esse, nihil tamen obstat, quominus sæculo I. aut II. conditus fuerit: cum & certum sit, etiam ante Synodum Nicænam hanc disciplinam fuisse stabilitam, atque per omnes Ecclesias religiose observatam, uti notabimus ad Canonem 4. Nicænum.

Præsenti Canone de ordinatione, non autem de Electione Episcopi tractari, probat verbum Græcum, quod manus impositionem significat, & expresse adstruit hic Balsamon.

CANON II.

Presbyter ab uno Episcopo ordinetur, & Diaconus, & reliqui Clerici.

SCHOLION.

Unus Episcopus conferre potest Ordines inferiores.

APUD Cotelerium hic Canon præcedenti conjungitur, & duo unicum Canonem constituunt, licet in omnibus tam Græcorum quam Latinorum editis Codicibus & versionibus distinguantur. Verisimiliter ob materiæ connexionem in exemplari, quo usus est Cotelerius, in unum confusi sunt incuria scriptoris.

Contra hunc Canonem primo movet Dallæus, quod *Episcopi* & *Presbyteri* nomina distinguantur contra morem temporibus Apostolorum usitatum. Verum ut demus in scriptis Apostolorum Episcopos & Presbyteros penes nomina sæpius confundi, immo nec distingui, aliud inde concludere nequit Dallæus, nisi Canones hos Apostolis tribui non posse.

Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus Ordines distincti.

At Canones hos sæculo III. recentiores esse hinc constare nequit; cum certum sit sæculo isto Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus ordines, suis nominibus fuisse distinctos, atque istius temporis scriptores, cum hos ordines enumerant, aut eorum officia, aut ritus describunt, semper nomina quoque propria eis dedisse; nec unquam nomen *Episcopatus* tribuisse ordine Presbyteratus aut secundi ordinis Presbyteros vocasse Episcopos, at hos ab illis etiam penes nomina perpetuo distinxisse.

Ter-

Tertullianus sæculo III. hanc inter Episcopos & Presbyteros distinctionem luculentissime exposuit *lib.* de Baptismo *cap. 17.* dicens : *dandi quidem Baptismi habet jus Summus Sacerdos, qui est Episcopus, & hinc Presbyteri, & Diaconi; non tamen sine Episcopi auctoritate, propter Ecclesiæ honorem : quo salvo salva pax est, alioquin etiam Laicis jus est. Quod enim ex æquo accipitur, ex æquo dari potest, nisi Episcopi jam, aut Presbyteri, aut* Diaconi *vocantur, discentes; Domini sermo non debet abscondi ab ullo &c.*

Plura plurimorum sæculorum testimonia, quibus sacrorum ordinum distinctio solidissime contra Dallæum, aliosque Calvinianæ Sectæ Sectatores adstruitur, plures viri *eruditi* congesserunt, atque novissime duo celeberrimi Anglicani Scriptores, Guillelmus Beveregius in suo Codice Canonum primitivæ Ecclesiæ illustrato *lib. 2. cap. 11.* & Joannes Pearsonius Cestrensis in vindiciis Ignatianis *part. 2. cap. 13.* ubi hic pro vindicandis contra Dallæum, aliosque Epistolis Ignatianis; solidis ex antiquitate ac præsertim primi & secundi sæculi momentis petitis argumentis adstruit hæc quatuor. Primum, alios quamplurimos secundi sæculi scriptores idem discrimen inter vocabula *Episcopatus* & *Presbyteratus* observasse, quod docuit Ignatius. Secundo, nullum secundi sæculi scriptorem simplici Presbytero in secundo ministerii ordine constituto Episcopi nomen tribuisse. Tertio nullum sæculi secundi scriptorem, cum gradus enumerat, aut cum de singularibus sui temporis ministris loquitur, nomen Presbyteri ei, qui Episcopus esset, tribuisse. Quarto ea ætate, qua Sanctus Ignatius scripsisse dicitur, tres sacros distinctos ordines in Ecclesia extitisse.

De antiquitate Subdiaconorum, Acolythorum, Exorcistarum, Lectorum, Ostiariorum.

Præterea contra hunc Canonem movet Dallæus, quod in eo præter Presbyteros & Diaconos nominentur reliqui Clerici : Apostolis enim ait *pag. 599. non alios legitimos cognitos fuisse Clericos, quam Episcopos, sive Presbyteros, & Diaconos*. Esto Apostolis nulli præter Episcopos, Presbyteros, & Diaconos noti fuerint Clerici, inde quidem concludi non posset, Canonem hunc Apostolis non esse tribuendum. At eum sæculo III. & IV. recentiorem nequaquam hinc evincet: quia constat istis sæculis præter dictos ordines, alios Clericos notos fuisse, Tertullianus enim de præscript. *cap.* 42. meminit *Lectoris* ita scribens : " alius hodie Episcopus, erat " alius hodie Diaconus, qui erat Lector, hodie Pres- " byter, qui erat Laicus " : & S. Cyprianus *Epist.* 24. ad Clerum scribit, " fecisse me sciatis Lectorem Sa- " turum, & hypodiaconum Optatum confessorem, quos " jam pridem communi consilio Clero proximos fece- " ramus ". Et rursus *Epist.* 34. ad Clerum & plebem asserit, Celerinum & Aurelium Lectores constitutos, & ita Clero conjunctos dicit; Lectorisque officium ita scribit, ut " loci altioris celsitate subnexus, & plebi uni- " versæ, pro honoris sui claritate conspicuus, legat " præcepta & evangelium Domini.

Quin & sub idem tempus, S. Cornelius in *Epist.* ad Fabium apud Eusebium *lib.* 4. *cap.* 43. præter Presbyteros & Diaconos, etiam Subdiaconos, Acolythos, Exorcistas, & Lectores cum Ostiariis, in Ecclesia sua constitutos docet. Infinita propemodum sunt eorum temporum monumenta, quæ evincunt, præter Presbyteratus, & Diaconatus ordines alios inferiores, quibus insigniti clero adscripti censebantur, iis temporibus notos fuisse. Quamvis & illud ultro fateamur, non omnes & eosdem in omnibus Ecclesiis, aut eodem tempore institutos & receptos fuisse.

Ordo Presbyteratus, aliique inferiores, nonnisi ab Episcopo conferri possunt.

Quod hoc Canone edicitur, Presbyterum ab Episcopo, eoque uno ordinandum esse, veteris quoque est instituti. Hinc cum Synodus Constantinopolitana I. *Can.* 4. declaravit, Maximum Cynicum non fuisse rite Episcopum ordinatum, una declarat, quod nec fuerint nec sint, qui ab eo ordinati fuerunt, in ullo quocumque gradu Cleri.

Similiter cum vitio verteretur Athanasio, quod Macarius unus ex ipsius Diaconis calicem fregisset, Synodus Alexandrina tunc temporis celebrata accusationem istam examinans, reperit eo loco ubi poculum confractum dicebatur, nullum adfuisse Presbyterum, nec Ecclesiasticum, præter certum Ischyram, qui se fingebat a Colutho quodam ordinatum : at Coluthum istum Presbyterum duntaxat, non *Episcopum* fuisse dicit Synodus; ex quo infert Ischyram ab eodem ordinatum, nec Presbyterum, nec in quovis Ecclesiastico gradu constitutum, sed Laicum esse. Verba Synodi refert S. Athanasius in Apologia 2. *pag.* 752. Edit. Parisiensis anni 1721.

Hæc ostendunt jam pridem creditum fuisse Presbyteros, aliosque ad Clerum pertinentes ab Episcopo ordinari debere, unde & Hieronymus, licet Episcopos pene Presbyteros exæquare visus sit, fateri tamen debuit ordinationem Episcopo propriam esse: *Quid facit, ait, excepta Ordinatione, Episcopus quod Presbyter non faciat.*

Pluribus id probat Beveregius ad hunc Canonem, qui & præterito sæculo scribens, ait : *ante delirum hoc nostrum & præcedens sæculum, Apostolicum hoc institutum ab universa Ecclesia religiosissime observatum est: & nec inter inferiores Clericos necdum inter Presbyteros, qui, quam recenseretur, nisi ab Episcopo ordinatus.*

Itaque veteri primorum temporum disciplinæ consonat præsens Canon statuens; Presbyteros: aliosque Clericos ab Episcopo ordinandos esse.

Similiter conformis est eidem disciplinæ in quantum decernit, ab *uno* Episcopo ordinandos. Si enim temporum illorum monumenta consulantur, reperietur singulis Episcopis liberum fuisse, suos Presbyteros, Diaconos, aliosque ministros ordinare; nec unquam decretum fuisse scitur, plures Episcopos Ordinationi Presbyterorum debere assistere. Unus Episcopus ad id sufficit.

Hinc Concilium Hispalense 2. *Can.* 6. tamquam indubitatum & solitum id statuit; *Episcopus Sacerdotibus & Ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest.*

Canon III.

Si quis Episcopus aut Presbyter, præter Ordinationem Domini, alia quædam in Sacrificio offerat super Altare; id est, aut mel, aut lac, aut pro vino siceram & confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina contra constitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

Canon IV.

Offerri non liceat ad Altare, præter novas spicas, uvas, & oleum ad luminaria, & Thymiama, id est, incensum tempore quo sancta celebratur oblatio.

Canon V.

Reliqua poma omnia ad domum primitiæ Episcopo & Presbyteris dirigantur, non offerantur in Altari : certum est autem quod Episcopis & Presbyteris dividant, & Diaconis, & reliquis Clericis.

Scholion.

Variæ horum Canonum extant lectiones.

In primis hi tres Canones apud Cotelerium unicum constituunt : apud Hervetum autem & Balsamonem duo priores Canones in unum conflantur : tertius autem separatum Canonem constituit. Quæ ad altare tempore sacrificii offerri permittuntur, & quæ prohibentur.

Non una quoque in ipso contextu Canonum varietas lectioni occurrit, quam in eorum expositione annotabimus.

Priore Canone decernitur : Si quis Episcopus aut Presbyter præter ordinationem Domini (seu G. *præter Domini de sacrificio ordinationem*) vel C. *præter a Domino factam de sacrificio constitutionem*): *alia quædam in sacrificio offerat super Altare* : (sive C. *ad Altare attulerit, id est, aut mel aut lac, aut pro vino siceram & confecta quædam*). Pro finalibus verbis, *& confecta quædam*, Græci *ad siceram* addunt, *factitiam*, ut legant *siceram factitiam*, omissis vocibus *confecta quædam*, quæ lectio videtur verisimilior, uti mox ostendetur.

Addit præterea Canon, quod in Altari offerri nequeant *aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina.*

Sensus igitur hujus Canonis est, quod in Altari, aut ad Altare nihil offeratur, aut afferatur, præter ea quæ Dominus jussit in sacrificio offerri, id est *panem & vinum*, uti notant Balsamon & Zonaras. Sensus Canonis III.

Est autem *sicera*, ait Balsamon, *quidquid præter vinum inebriat.* Et latius exponit Hieronymus *epist.* ad Nepotianum : *Sicera Hebræo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest, sive illa, quæ frumento conficitur, sive pomorum succo, aut cum favi decoquuntur in dulcem aut barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctisque frugibus aqua pinguior coloratur.* Hinc non obscurum est veriorem esse lectionem Græcorum, quæ legit *siceram factitiam*.

Plura eam in rem videre licet apud Beveregium in annotationibus ad hunc Canonem.

Canon hic apud Dionysium pœnam in contravenientes adjicit his verbis : *Contra constitutionem Domini faciens congruo tempore deponatur*. Verum hic variant lectiones.

Omnes quidem Codices & versiones pœnam depositionis in transgressores decernunt, sed verba *congruo tempore*, cæteræ versiones & Codices, uno Dionysiano excepto, referunt non ad verbum *deponatur*; sed ad oblationem *novarum spicarum & uvarum*, cujus quidem apud Dionysium fit mentio in Canone sequenti, scilicet quarto : at in reliquis versionibus jungitur huic Canoni tertio; atque hoc modo legitur apud Balsamonem : *Si quis Episcopus aut Presbyter præter Domini de sacrificio ordinationem alia quædam ad Altare attulerit .... deponatur, præter quam novas spicas vel uvam tempore opportuno*. Cotelerii versio ita habet *exceptis tempore opportuno, novis granis, sive spicis frumenti, sive uvis*. Hervetus autem legit; præterquam *nova legumina tempore opportuno.*

Hæc lectio uti est communior, ita & verisimilior & convenientior apparet. His enim significatur frumenti spicas, sive nova grana & uvas esse offerenda, quando enata & matura sunt, tunc enim est tempus congruum & opportunum ea offerendi.

Canon IV. vult tantum Sa-

Monet autem hic Balsamon, quod " cum audis Ca- " nonem dicentem; *præterquam novas spicas vel legu-* " *mina*,

„ *mina*, ne putes per hæc permitti fieri sacrificium, „ & hoc enim prohibetur, sed dic ea offerri Sacerdoti, tamquam novorum fructuum primitias, & ut ea „ ex manibus Sacerdotis cum benedictione accipientes „ Deo gratias agamus.

Sacerdoti offerri *spicas, uvas, oleum*, & *Thymiama* id est, ea quæ quoquo modo serviebant ad perficiendum sacrificium.

Permittuntur autem uvarum & frumenti primitiæ ad Altare offerri, quia ex his materia sacrificii scilicet vinum & panis conficitur, immo ex his oblatis desumebatur tantum, ut inde confici posset vinum & panis ad sacrificium necessaria, uti de uva expresse notat ad *Can.* 4. Aristenus dicens: " uva enim in Ecclesia peculialiter offertur ab aliis fructibus, ut & a vino ex „ ea facto, quod assumitur ad perficiendum incruen„ tum sacrificium.

Hac ratione indubie etiam permittitur offerri ad Altare, *oleum ad luminaria* (seu C. *ad sanctam lucernam*) *& Thymiama, id est, incensum tempore quo sancta celebratur oblatio* (seu G. *tempore oblationis sanctæ*.

Nequaquam obscurum est horum ad Altare oblationem permitti, eo quod ad oblationem sacrificii deservirent, sive quia oleo & incenso tempore oblationis utebantur.

Porro luminaria *oleo* accensa primis sæculis in Ecclesia usitata fuisse, constat ex Eusebio, qui *lib.* 6. *cap.* 9. refert in magna Paschæ vigilia, oleum ministris defuisse; aquam autem S. Narcissi mandato lucernis infusam in olei pinguedinem miraculose conversam esse.

Usum quoque incensi sive Thymiamatis in primitiva Ecclesia fuisse testatur Hypolitus, qui tractans de consummatione mundi ait: " Lugebunt etiam Ecclesiæ lu„ ctu magno, quia nec oblatio, nec suffitus fiet ". Evidenter supponens suo tempore, id est, sæculo III. thurificationem sive *suffitum*, in Ecclesiis usitatum, & S. Ambrosius in cap. 1. Lucæ de eodem usu fidem facit scribens: " Utinam nobis quoque adolentibus Al„ taria, sacrificium deferentibus assistat Angelus, im„ mo præbeat se videndum.

Oblationum congrua distributio.

Reliquorum autem fructuum, qui ad usum sacrificii & officii divini non deserviunt, prohibentur Canone 5. in versione Dionysii, sive 4. secundum Græcos offerri in Altari; sed jubentur ad domum, Episcopo & Presbyteris dirigi, quod in Dionysii versione ita exprimitur; *reliqua poma omnia ad domum primitiæ, Episcopo & Presbyteris dirigantur, nec offerantur in Altari*. Apud Cotelerium vero legitur; *alius vero omnis fructus ad domum mittatur, primitiæ Episcopo & Presbyteris, non autem ad Altare*, Eademque lectio occurrit apud Balsamonem & Hervetum.

Cur autem ad Episcopum & Presbyteros dirigi debeant hi fructus, in Canone subjicitur: *clarum autem est, quod Episcopus & Presbyteri Diaconis, & reliquis Clericis distribuunt*: uti legitur apud Balsamonem, Cotelerium, Hervetum, quin & apud Dionysium, prout in plerisque editionibus extat: quam lectionem & ipse Canonis contextus postulat; ut proinde dubitari nequeat, quin mendum irrepserit in exemplar Codicis Dionysiani, quo usus est Christophorus Justellus, in quo legitur dativus *Episcopis & Presbyteris*, loco nominativi hoc modo: *certum est autem quod Episcopis & Presbyteris dividant, & Diaconis & reliquis Clericis*, quæ sensum non habent,

In primitiva Ecclesia antequam annui reditus & stipendia ministris Ecclesiæ essent constituta, ipsi ex liberali fidelium contributione, vel etiam e primitiis lege debitis alebantur, uti constitutionibus vulgo Apostolicis legitur *lib.* 3. *cap.* 30. *omnes primitiæ offerantur Episcopo, & Presbyteris, & Diaconis, ad eos alendos*.

Porro quæ offerebantur, Episcopus reliquis ministris juxta eorum gradus distribuebat, ut ex Cypriano, aliisque patescit. & latius dicemus ad *Canon.* 7. & 8. Synodi Gangrensis, quibus cautum est, ne quis præter Episcopi sententiam ea vel accipiat, vel distribuat.

Canon VI.

Episcopus aut Presbyter uxorem propriam nequaquam sub obtentu Religionis abjiciat: si vero rejecerit, excommunicetur; sed si perseveraverit, dejiciatur.

Scholion.

De legitima uxore per Episcopos, aut Presbyteros prætextu Religionis non dimittenda.

TEMPORE hujus Canonis, non tantum Presbyteros & Diaconos, sed & Episcopos ex more Orientalium habuisse uxores, satis manifestum est; notantque Balsamon & Zonaras, ante Synodum VI. vulgo Trullanam licuisse Episcopis habere uxores: cum igitur etiam juxta disciplinam istius temporis, & præsertim Ecclesiæ Græcæ uxorati possent promoveri in Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, & suis uxoribus uti, prohibet ipsi præsens Canon prætextu religionis sive pietatis uxores suas legitimas dimittere, ne ipsi Sacramento injuria fiat, quasi conjugium cum vera pietate non consistere videretur; atque exemplo Clericorum etiam alii fideles sub simili prætextu uxores dimittere vellent.

Porro quia hæc disciplina apparebit opposita disciplinæ Ecclesiæ Latinæ, quæ usum Matrimonii etiam ante legitime contracti non permittit personis sacratis, idcirco plures e Latinis non reflectentes ad morem primitivæ Ecclesiæ ac notanter Græcorum, putarunt, hic duntaxat prohiberi, ne uxorem rejiciat quoad curam & temporalium subministrationem, quod sensui & verbis Canonis non satis conforme apparet, uti multis ostendit Guillelmus Beveregius ad hunc Canonem.

Canonem quoad *sensum*, non autem quoad *verba* refert Gratianus *Dist.* 28. *Can.* 14. inquiunt Correctores Romani; videtur autem Gratianus magis accedere ad sensum Latinorum: pro verbo enim *ejiciat*, legit *contemnere*; id est negligere, non gerendo ejus curam, & non subministrando necessaria (a)

Canon VII.

Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, nequaquam sæculares curas assumant, sin aliter dejiciantur.

Scholion.

Clerici prohibentur sæculares curas suscipere.

SCRIBIT autem S. Cyprianus Epist. 66. Edit. Rigaltii: *Cum jam pridem in Concilio Episcoporum statutum sit, ne quis de Clericis & Dei ministris tutorem vel curatorem testamento subconstituat, quando singuli divino Sacerdotio honorati, & in Clerico ministerio constituti nonnisi altari & sacrificiis deservire, & precibus & orationibus vacare debeant; scriptum est enim*, nemo militans Deo, obligat se molestiis sæcularibus, *ut possit placere ei, cui se probavit. Quod cum de omnibus dictum sit, quanto magis Clerici molestiis & laqueis sæcularibus obligari non debent, qui spiritualibus occupati, ab Ecclesia recedere, & ad terrenos & sæculares actus vacare non possunt*.

Ex finalibus verbis epistolæ non obscure colligitur verba ipsa Concilii sive Canonis fuisse, quod & notat Rigaltius: *Ne quis frater excedens, ad tutelam vel curam Clericum nominet. Si quis hoc fecerit, non offeratur pro eo, nec sacrificium pro dormitione ejus celebretur. Neque enim apud Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes & Ministros voluerit avocare*.

Integra epistola Cypriani merito legenda a Sacerdotibus, qui relicto sacerdotali ac præsertim pastorali officio, cui sunt adstricti, curis & negotiis sæcularibus se immiscent; nec non a Laicis, qui Sacerdotes talibus negotiis intricant.

Cum autem etiam Cypriani tempore statutum fuisse legamus, quod hoc Canone decernitur; hinc & Canonis hujus antiquitas commendatur.

Sæpius autem sequentibus sæculis hic Canon tamquam vocationi Clericorum admodum conformis, renovatus est, ac signanter anno 813. in Concilio Moguntino Canone 14. ubi una exprimuntur negotia sæcularia Clericis speciali ratione fugienda. Et latius in *capite* 1. *tit. Ne Clerici vel Monachi, &c.* (b).

Canon VII.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus sanctum Paschæ diem ante vernale æquinoctium cum Judæis celebraverit, abjiciatur.

Scholion.

Interdicitur celebratio Paschæ luna 14. more Judæorum.

JOANNES Dallæus de pseudo-epigraphis *lib.* 3. *cap.* 15. hunc Canonem non tantum Apostolis abjudicandum, sed primis tribus sæculis incognitum arbitratur, eo quod hic sub depositionis pœna vetetur id, quod diu in multis iisque sanctissimis Parœciis, immo Diœcesibus Asiæ, Orientis, & Syriorum servatum fuit.

Dein nonnullis adductis, quibus probat a multis practicatum esse, quod hoc Canone vetatur, tandem concludit. *Eos, qui ita atrocibus in quarto-decimanos Paschæ celebratores detonant, ut eos gradu Ecclesiastico dejiciant, vel ad Judæorum communem morem ablegent, Apostolos non esse, sed impostores post Nicænam demum Synodum viventes, qui, quod fere apud omnes Christianos suo sæculo observari in Paschæ celebratione videbant, Apostolis non minus stulte quam impudenter more suo affinxerunt*.

Canon hic Apostolis non est adscribendus.

Lubenter Dallæo assentimur, in eo quod Canonem hunc ipsis Apostolis abjudicet, Si enim Canon hic tamquam ab Apostolis scriptus aut dictatus, notus fuisset primis illis temporibus, quibus quæstio de die celebrationis Paschæ acerrime disputata fuit, dubium non est, quin pro decisione quæstionis adductus fuisset, præsertim cum utrimque pro traditione Apostolica certaretur, atque utraque pars praxim Apostolicam pro sua praxi allegaret.

Verum

(a) Ad hunc Canonem Apostolorum referri potest quod iisdem pene verbis scribit Gregorius Magnus *lib.* 7. Ep. 39. *ut sicut Canonica decrevit auctoritas, uxores, quas caste debent regere, non reliquant*.

(b) Extat quoque hic Canon apud Gratianum, Dist. 88. cap. *Episcopus aut Sacerdos*,

Verum ea, quæ a Dallæo proferuntur, nequaquam vel apparenter probant Canonem hunc ante Synodum Nicænam editum non fuisse.

Contentio inter Victorem & Polycratem.

Scimus enim aerem admodum, præsertim tempore quo Victor Romanæ & Polycrates Asianæ Ecclesiæ præerant, contentionem fuisse, quo die Pascha celebrandum esset, contendente Polycrate una cum aliis Asianis Episcopis quarta decima luna Martii, in quamcumque diem incidisset, Pascha esse celebrandum.

Omnes enim per Asiam Ecclesiæ vetusta quadam traditione nixæ quarta-decima luna salutaris Paschæ festum diem celebrandum esse censebant, quo die præscriptum erat Judæis, ut agnum immolarent, eaque omnino luna in quemcumque diem septimanæ incidisset, finem jejuniis imponendum esse statuebant. Ait Eusebius *lib. 5. Hist. Eccles. cap. 23.* addens: *Cum tamen reliquæ totius orbis Ecclesiæ alio more uterentur, qui ex Apostolorum traditione profectus etiamnum servatur, ut scilicet non alio quam Resurrectionis Dominicæ die jejunia solvi liceat*.

Si igitur Eusebio credamus, tempore Victoris Episcopi Romani, id sæculo secundo labente, omnes per orbem Ecclesiæ, excepta Diœcesi Asiana, censebant, quod hoc Canone præcipitur, Pascha nequaquam cum Judæis luna 14. esse celebrandum.

Quanta autem vehementia a Victore Episcopo Romano Asianorum mos Pascha cum Judæis celebrandi improbaretur, ex iis colligi potest, quæ Eusebius ab hoc Pontifice in hac causa gesta narrat capite sequenti ex versione Valesii. *Illico, ait, omnes Asiæ, vicinarumque Provinciarum Ecclesias tamquam contraria rectæ fidei sentientes, a Communione abscindere conatur (Victor) datisque litteris universos, qui illic erant fratres proscribit, & ab unitate Ecclesiæ prorsus alienos esse pronuntiat*.

Verisimile est Canonum sæculo II. labente conditum.

Ulterius ex Eusebio habemus, quod eodem tempore *plures Synodi ob id cœtusque Episcoporum convenirent; atque omnes uno consensu, ait Eusebius dicto* cap. 23. *Ecclesiasticam regulam universis fidelibus per Epistolas tradiderunt, ne videlicet ullo alio quam dominico die mysterium Resurrectionis Domini unquam celebretur*.

Quidni igitur Episcopi harum Synodorum, qui credebant morem celebrandi Pascha die dominico descendere ex traditione Apostolica, hancque Asianorum praxi contrariari, hunc Canonem statuere potuerunt contra Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, suarum Provinciarum, qui ab hac praxi recederent; quamvis simili pœna Asianos contrarium sentientes plectendos non censerent: nec Ecclesias Asianas a communione riscindendas judicarent, quales fuisse plures Episcopos, ac notanter S. Irenæum scribit Eusebius, qui & refert litteras Irenæi, quibus decenter Victorem admonet, ne integras Dei Ecclesias morem sibi a majoribus traditum custodientes a communione abscindat.

Canon IX.

Si quis Episcopus, aut Diaconus, vel quilibet ex Sacerdotali catalogo, facta oblatione, non communicaverit, aut causam dicat, ut si rationabilis fuerit, veniam consequatur, aut si non dixerit, communione privetur, tamquam qui populo causa læsionis extiterit, dans suspicionem de eo, qui sacrificabit, quod recte non obtulerit.

Scholion.

Ministri Altari assistentes communicare seu Eucharistiam percipere jubentur.

THEODORUS Balsamon interpretans hunc Canonem ait: " Dicimus quod qui in sacrum catalogum annumerantur, & Sacramentorum mysteria peragunt; oblationi autem, quæ fit, non communicant, segregantur, nisi justam causam dixerint.

Pro faciliori Canonis intellectu sciendum, antiqui moris fuisse, ut Episcopo Missam solemnem celebrante, reliqui de Clero sive Sacerdotes, Diaconi, aliique inferiores ministri, una assisterent, & cum ipso Episcopo sacrificium ad divinam liturgiam peragerent.

Hi igitur omnes tamquam cum ipso Episcopo sacrificium & liturgiam peragentes, una etiam communicare jubentur, & nisi causam rationabilem non communicandi dixerint, *communione privantur* (sive G. *segregantur*) *tamquam qui populo causa læsionis extiterit, dans suspicionem de eo, qui sacrificavit, quod non recte obtulerit*; id est interprete Zonara: Perinde ac si nollet hujus " particeps esse, quod in sacrificante sciret impedimentum aliquod inesse ad sacrificium.

Atque hinc natum esset contingere, ut exemplo cleri populus se ab Episcopi communione segregaret, quod pristinis Ecclesiæ sæculis insolitum non erat, uti notavimus in *Jure Ecclesiast. p. 3. t. 11. c. 4. n. 16. & 17.*

Mos iste observatur Romæ in insignioribus Basilicis.

Interim hinc notent Diaconi, Subdiaconi, aliique e Clero sacris Missarum solemniis assistentes & cum Sacerdote liturgiam peragentes, decens omnino ac pristinæ Ecclesiasticæ disciplinæ conforme esse, ut sicuti cum Sacerdote sacrificium peragunt, etiam de ipso sacrificio per Sacram Communionem realiter participent. Testaturque Cardinalis Bona *lib. 2. rerum Liturg. c. 17. §. 2.* quod *in Missa solemni retenta sit ab aliquibus Ecclesiis communio ministrorum, quæ, ait, Romæ nunc permanet in insignioribus Basilicis; & ubi desierat, Apostolicæ visitationis Decreto restituta est*.

Olim omnes, qui sacrificio aderant, communicabant.

Addit autem Bona consuetudinem hanc sapientissimo sane consilio retineri, ne alias in desuetudinem abeat antiquissimus Ecclesiæ ritus, juxta quem omnes, qui sacrificio aderant, communicabant, quod & hodiernæ Missæ ritus & preces sive collectæ supponunt, ut propterea & recte moneat ibidem Bona, quod sine *hoc ritu vix possint intelligi, quæ in liturgicis orationibus quotidie recitantur*.

Canon X.

Omnes fideles, qui ingrediuntur Ecclesiam, & Scripturas audiunt, non autem perseverant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ commoventes, conventi communione privari.

Scholion.

De segregandis a communione, qui ad finem usque non perseverant in Ecclesia.

HOc Canone segregari fideles, qui Ecclesiam ingrediuntur, & Scripturas audiunt, sed non communicant, satis clare insinuat textus Canonis prout a Dionysio refertur his verbis: *Nec sanctam communionem percipiunt*; atque ita & Theodorus Balsamon intellexisse videtur: nam in commentario Canonis expresse dicit: *Præsentis Canonis constitutio est acerbissima. Segregat enim eos, qui in Ecclesia conveniunt, & non ad finem usque expectant*, nec communicant.

Videtur quoque idem sentire Zonaras dicens: *Canon præsens exigit omnes, dum sanctum celebratur sacrificium, ad finem usque in oratione, sanctaque communione perseverare, si quidem tum temporis a Laicis exigebatur, ut frequenter communicarent*.

Hunc quoque Canonis sensum secutus sæculo IX. Amalarius in specilegio Acheriano, *tomo... pag. 171.* (a) conjungens hunc Canonem & præcedentem, ait: *Præcipitur in Canonibus, ut omnes ingredientes Ecclesiam communicent; quod si non communicaverint, dicant causam quare non communicaverint, & si rationabilis extiterit, indulgeatur illis, sin autem excommunicentur*.

Verum citatus Balsamon in interpretatione præcedentis Canonis, negat in illo Canone præcipi omnibus Laicis Ecclesiam ingredientibus communicare, sed tantum usque in finem liturgiæ assistere, immo nec Clericis, seu sacratis hominibus; qui Altari non assistunt; verba ejus sunt. *Sacrati autem, qui sancta super Altare non tractant, & omnes Laici fideles, qui non exspectant, seu ad finem usque non perseverant donec a dignis sancta facta fuerit communicatio, ut inordinati segregentur, dicere enim omnes nos fideles Laicos, & consecratos, qui sacra non tractant, oportere quotidie Sanctis communicare, alioqui segregati, nec est ex sententia Canonis, nec potest fieri, & ideo nonus Canon dixit puniri fideles, qui non permanent, & non addit eos, qui non communicant*.

Finalia verba clare indicant, Balsamonem hæc scribentem præ oculis habuisse lectionem Græcam, quæ pro his verbis apud Dionysium, *nec sanctam communionem percipiunt*, legit *& in sacra communione non permanent*, quemadmodum & Hervetus vertit, neque dissonat Cotelerius ita vertens, *non autem perseverant in oratione & sancta communione*.

His & consentit Synopsis, quæ post commentaria Balsamonis & Zonaræ cum observationibus Alexii Aristeni extat apud Beveregium, in quo Canon hic ita compendio legitur: *Segregabis eum qui in precibus & communione non permanet*. Subjecto hoc Aristeni scholio: *Qui non manet in Ecclesia usque ad finem, sed de Ecclesia egreditur, dum adhuc Sacra Liturgia celebratur, eum ut confusionem facientem in Ecclesia segregari oportet*.

Facit pro hac interpretatione, quod si Canon omnes fideles Ecclesiam ingredientes, & sacrificio assistentes ad communicandum adstringere intendisset, indubie addita fuisset & hic clausula salutaris Canoni præcedenti inserta: *nisi causa rationabilis non communicandi extiterit*. Cum Laici facilius ex causa a communione excusari, quam sacrati homines, præsertim Altari servientes, possint.

Itaque hoc Canone unice præcipi videtur, ut fideles Ecclesiam ingredientes, divino officio intersint, & ad finem usque Sacræ Liturgiæ permaneant, ne alia *confusionem* sive *inquietudinem* statutum ordinem invertentes, inducant.

Hinc in primis intelligimus, quam jam pridem solliciti fuerint Patres, ne quis confusionem aut inquietudinem induceret in Ecclesiam tempore divini officii, ipsum ordinem officii, turbando.

Olim omnes sacrificio assistentes communicabant.

Notandum autem quod etiam si genuina esset lectio Dionysiana, atque præciperetur, ut omnes fideles Ecclesiam ingredientes, & sacras scripturas audientes, deberent sanctam communionem percipere, nequaquam hinc consequens esset, Canonem hunc primis Ecclesiæ sæculis haud editum esse: immo e contrario ejus suaderet vetustatem, Certum enim est & exploratum in primordiis Ecclesiæ omnes fideles, *quorum erat cor unum & anima una, quo-*

quotidie

(a) Pervolvi spicilegium Acherianum; nec inveni textum a D. Van-Espen citatum.

tidie perseverasse in communicatione & fractione panis, ut Acta Apostolorum testantur, nec ullus sacris mysteriis interesse permittebatur, nisi qui offerre poterat, & de oblatis participare, quam consuetudinem diu perstitisse evidens est, inquit Cardinalis Bona *lib. 2. rerum Liturg. cap. 17. §. 2.* pluribus ex antiquitate argumentis petitis id adstruens.

Retulit hunc Canonem Gratianus *Dist. 1. de Consecr. Can. 62.* ex versione Dionysii, sed additis his verbis, *in solemnitatibus sacris*, secutus, ut apparet, Ivonem, qui *part. 6. cap. 163.* Canonem cum eadem clausula recitat: & Burchardus *lib. 2. cap. 67.* addit *in solemnibus sacris*. Regino autem *lib. 1. de Ecclesiast. discipli. c. 193.* recitans hunc Canonem, interserit hæc verba, *Die Dominico*. Cum enim tempore horum collectorum desiisset quotidiana fidelium communio, atque ad dies Dominicas, vel etiam præcipuas solemnitates esset redacta, Canonem disciplinæ sui temporis accommodantes, eas particulas inserunt, non satis attendentes, aliam fuisse tempore conditi Canonis disciplinam.

[Lectio S. Scriptu-ræ in Con-ventibus sacris.]

Interim & ex hoc Canone habemus jam pridem apud Christianos usitatum fuisse, ut in sacris Conventibus diebus præsertim Dominicis, & Festis prælegerentur *Sacræ Scripturæ*, vetarenturque ante lectionem Scripturarum egredi. Et hinc verisimiliter communis fidelium persuasio habet, quod præcepto Ecclesiæ de audienda Missa non satisfiat, si quis post recitatum Evangelium intraverit.

C a n o n XI.

Si quis cum excommunicato, saltem in domo (a) simul oraverit, iste communione privetur.

C a n o n XII.

Si quis cum damnato Clerico veluti cum Clerico, simul oraverit, iste damnetur.

S c o l i o n.

[...e com-municante ...um ex-communi-cato, aut ...lerico de-posito.]

HI Canones coincidunt cum Canone 5. Nicæno, & Canone 9. Codicis Africani, quorum scholia consule.

Illud circa posteriorem Canonem hic notandum, quod eo Canone agatur non de Clerico excommunicato, sed *deposito*. Ideoque apud Balsamonem, Hervetum, & Cotelerium pro *damnato*, legitur *deposito*.

Deinde agitur *de Clerico*, cum alio *Clerico deposito* orante: quare & apud eosdem legitur, si quis *Clericus*, vel *cum sit Clericus*.

Itaque decernitur, quod si quis *Clericus cum Clerico* deposito, veluti *cum Clerico*, (uti legunt Dionysius & Cotelerius) oraverit, id est, functiones Clericales obiverit, *iste damnetur*; aut ut alii legunt, *& ipse deponatur*, utpote qui depositionem ab Episcopo factam, hac communicatione contempsisse, & vilipendisse videatur.

C a n o n XIII.

Si quis Clericus aut Laicus a communione suspensus, seu communicans, ad aliam properet civitatem, & suscipiatur præter commendatitias litteras, & qui susceperunt, & qui susceptus est, communione priventur. Excommunicato vero proteletur ipsa correptio, tamquam qui mentitus sit, & Ecclesiam Dei seduxerit.

S c h o l i o n.

[...excom-...nicato ...nseunt ...aliam ...clesiam ...com-...ndatiis ...eris ...prii ...scopi.]

HIc Canon in duos divisus exstat apud Balsamonem & Zonaram. Priore parte, quæ apud ipsos conficit Canonem 12. decernitur, ut *si quis Clericus aut Laicus a communione suspensus* (sive G. *segregatus*, *seu communicans*) (G. sive *non recipiendus*) (aut C. *non receptus*) *ad aliam properet civitatem, & suscipiatur præter commendatitias litteras, & qui susceperunt, & qui susceptus est, communione priventur.*

Canonem quoad hanc partem convenire cum *Canone* 6. Antiocheno monet hic Zonaras: notandum autem hic esse versionem Dionysii, ut observat Cotelerius, creditque exponi posse *suspensum pro eo cujus res perspectæ non sunt, vel cujus adhuc sub judice lis, accusatus nimirum coram Episcopo, necdum judicatus reus aut innocens*.

Posteriore autem Canonis parte, quæ apud Græcos conficit Canonem 13. statuitur, ut *excommunicato proteletur ipsa correptio*. Græci autem conficientes distinctum Canonem ita legunt, *si vero fuerit excommunicatus, aggravetur in eumdem excommunicatio*.

Porro particula *vero* satis indicat hanc periodum esse Canonis præcedentis appendicem, ut propterea non tantum in Dionysii versione, sed & Cotelerii & Herveti unum cum superiore Canonem conficiat: legit autem Cotelerius: *Si autem fuerit segregatos, prorogetur ei segregatio*. Hervetus autem, *ejus intendatur segregatio*.

Harum versionum licet diversa sint verba, eadem tamen est sententia, nimirum segregatum aut excommunicatum, qui sine sui Episcopi litteris commendatitiis in aliam Ecclesiam fraudulenter se intrusit, sive recipi fecit, gravius esse puniendum, sive segregationem vel excommunicationem ad tempus inflictam, esse *prorogandam, intendendam, protelandam, sive aggravandam*.

Ratio hujus *aggravationis*, seu *protelationis* exprimitur in Canone apud Dionysium his verbis: *tamquam qui mentitus sit, & Ecclesiam Dei seduxerit*, vel uti legit Cotelerius: *ut qui verbis fefellerit ac deceperit Ecclesiam Dei*.

Hæc clausula quidem nec apud Balsamonem aut Zonaram, nec apud Hervetum reperitur, habetur tamen apud Joannem Antiochenum in collectione Canonum *tit. 18.* atque ita legisse Alexium Aristenum patet ex ejus ad Synopsim hujus Canonis commentario.

Synopsis ita habet. *Qui segregationem suam mentitur; est minime recipiendus*,

Huic synopsi subjungit Aristenus hunc commentarium. *Si quis a proprio Episcopo segregatur, & proficiscens ad alium Episcopum celat segregationem, & ab eo recipitur, aggravetur ei segregatio, tamquam mentienti & decipienti Ecclesiam Dei*. Immo totus Canonis hujus contextus, hanc rationem patenter insinuat.

Hoc autem observandum, in hac posteriore Canonis parte expresse sermonem esse, de *excommunicato* vel *segregato*, idque cum oppositione, ut apparet, *ad suspensum*: ita ut hic de Laico, non vero de Clerico statui verisimile sit. In primitiva enim Ecclesia Clericus semel *depositus*, nunquam ad functiones Clericales restituebatur, at Laici ad tempus a communione segregabantur; ideoque ex causa superveniente eorum segregatio seu excommunicatio vel correptio protelari sive intendi aut aggravari poterat.

C a n o n XIV.

Episcopo non licere alienam Parochiam propria relicta pervadere, licet cogatur a plurimis, nisi forte rationabilis eum causa compellat, tamquam qui possit ibidem constitutis (a) plus lucri conferre, & in causa Religionis aliquid profecto (b) prospicere, & hoc non a semetipso pertentet, sed multorum Episcoporum judicio, & maxima supplicatione perficiat.

S c o l i o n.

HOc Canone in primis præcipitur, *Episcopo non licere alienam Parochiam, id est Diœcesim, propria relicta pervadere* (sive G. *ad aliam transilire*) *licet cogatur a plurimis*. [Episcopi jubentur contenti esse regimine propriæ Ecclesiæ.]

Sensus apparet, quod Episcopus debeat esse contentus regimine propriæ Ecclesiæ seu Diœcesis, neque alienæ se immiscere, aut populi illius regimen aut instructionem suscipere tametsi forsan plures e populo alterius Diœcesis id instanter postulent, & quodammodo eum cogant: idque ne confusio & dissensio oriatur inter Episcopos, ubi recte hic notat Zonaras, dicens. *Varii Canones Synodici prohibent Episcopis a suis Ecclesiis in alias migrare: sed unumquemque mandant in ea, quæ forte sibi contigit. Ecclesia manere*, ne diffideant inter se.

Anno 673. celebrata est Synodus Herefordiensis in Anglia sub Theodoro Archiepiscopo Dorovernienssi (c); qui ibidem coram Synodo librum Canonum protulit, ex quo decem capitula recitavit a Synodo suscepta, quorum secundum hoc erat: *ut nullus Episcopus alterius Parœciam invadat, sed contentus sit gubernatione creditæ sibi plebis*.

Evidens est hoc statutum omnino consonum esse præcedenti Canoni ex versione Dionysii; ideoque non sine fundamento suspicatur Beveregius in annotationibus ad hunc Canonem, librum Canonum a Theodoro prolatum eumdem fuisse, quem Dionysius in latinum verterat, & Canones hosce vulgo Apostolorum saltem 50. priores in eo fuisse descriptos, præsertim quod inter statuta libro illo descripta, reperiantur alia plurima, quæ e Canonibus his desumpta videntur, puta de die celebrandi Paschatis, de non recipiendis Clericis sine commendatitiis litteris de cogendis Conciliis bis in anno. Extat hæc Synodus ex Beda, *lib. 4. Hist. Angl. cap. 3. t. 6. Concil gener. col. 537.*

Haud obscurum est quod Synodus hæc, si ad Canonem præsentem reflexerit, eum non intellexerit de Episcopo suam Ecclesiam abdicante, & ad aliam transeunte, sed de Episcopo, qui non contentus propriæ plebis administratione, alienæ se immisceret, ideirco mandans, *ut contentus sit gubernatione creditæ sibi plebis*.

Quia tamen contingere potest, ut Episcopus alteri populo multum utilis sit, aut necessarius, subjungit Canon hanc modificationem, *nisi forte eum rationabilis causa compellat* alienæ eum Parochiæ sive Diœcesi assistere, *tamquam qui ibidem constitutis plus lucri adferre, & in*

(a) In quibusdam Codicibus legitur, *locutus fuerit vel*, &c.

(a) Suspicatur eruditus Pithæus, quod ita lectum olim fuerit, *ibidem constitutus*.

(b) Idem conjicit legendum esse *profectus*.

(c) Dorovernum, vel Durovernum, aut Darvernum dicitur hodie Cantuaria, *Cantoberi*.

& in causa Religionis aliquid profecto prospicere (sive C. *quod ipse majorem utilitatem illis, qui ibi habitant, possit per doctrinam pietatis conferre*).

Et sane non ita scrupulose distinctæ fuere primitus diæceses, ut Episcoporum, qui Apostolorum successores sunt, zelus Apostolicus nequeat se subinde etiam ultra limites suæ Diœcesis extendere, si id charitas proximi & Ecclesiæ utilitas postulet. De qua latius in *Tom. I. Juris Eccles. part. 1. tit. 16. cap. 2. & 3.*

Verum ne hic præcipiti zelo fallantur, & sub pallio promovendæ pietatis se tegat ambitio aut dominandi cupido, recte addit Canon noster, ut si causa majoris profectus ad alienam Diœcesim pergere intendant, sive ejus administrationi se immiscere, hoc non a semetipso pertentet, *sed multorum Episcoporum judicio & maxima supplicatione* (sive G.) *exhortatione perficiat*.

„ Præsens igitur Canon pro temporis ratione, vult „ aliam in Parochiam transire Episcopum doctrinæ, „ sermocinationisque causa propter utilitatem commo„ rantis illic populi; neque tamen sua solius hoc vo„ luntate, sed ab aliis vocatum & dignum habitum „ non prohibet „. Ita Zonaras hic.

CANON XV.

Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum relinquens propriam Parochiam, pergat ad alienam, & omnino demigrans præter Episcopi sui conscientiam in aliena Parochia commoretur, hunc ulterius ministrare non patimur: præcipue si vocatus ab Episcopo, redire contempserit, in sua inquietudine perseverans. Verumtamen tamquam Laicus ibi communicet.

SCHOLION.

Clerici vetantur Ecclesiam, cui adscripti sunt, deserere sine licentia proprii Episcopi.

PRO intellectu hujus Canonis observandum, quod primis Ecclesiæ sæculis, non tantum Presbyteri & Diaconi, sed omnes etiam inferiores Clerici, vi suæ ordinationis adscriberentur certæ Ecclesiæ, cui tamquam ministri singuli juxta ordinem susceptum, ministrare & laborare debebant, uti sæpius in hisce scholiis annotatum est.

Itaque hoc Canone decernitur, ut nemo de numero Clericorum alicujus Ecclesiæ, sive Diœcesis, transeat ad aliam, *& omnino transmigrans* (sive G. *cum penitus migraverit*) *præter Episcopi sui licentiam in aliena Parochia*, id est, Diœcesi commoretur (sive G. *maneat*, *hunc ulterius* (C. *sacris*) *ministrare non patitur*; hoc est a sacris sive Clericalibus functionibus suspendit, *præcipue si vocatus ab Episcopo, redire contempserit* (sive C. *Episcopo ad reditum non obtemperaverit*) *in sua inquietudine perseverans* (vel G. *in sua contumacia & insolentia perseverans*) (aut C. *in ordinis desertione perseverans*).

Postremæ Cotelerii lectioni congruit Josephi Ægyptii Arabica hujus Canonis paraphrasis, in qua asserit hunc Clericum a Sacerdotibus, eorumque commercio segregari, *propterea quod Sacerdotii Ordinem dissecare, eumque corrumpere velit.*

Itaque Canon eum tamquam Sacerdotii & Ordinis corruptorem a Sacerdotio alienum declarat, & ad statum Laicorum sive communium fidelium redigit, permittens ut in Ecclesia, ad quam propria voluntate migravit, *tamquam Laicus communicet*.

Optandum ut hodie Clerici, qui mox ut lucrum, aut promotio aliqua vel minima affulget de una ad aliam Ecclesiam demigrant, Canonem hunc, aliosque similes serio expenderent, nec Sacerdotium, hoc suo modo agendi, adeo deprimerent, ut non alio quam lucri, aut proprii commodi vel promotionis intuitu videantur Ecclesiæ esse adscripti; eam deserturi, ubi majus lucrum, vel aliud quidpiam temporale offeretur.

CANON XVI.

Episcopus vero, apud quem memoratos (a) *esse constiterit, si contra eos Decretam cessationem pro nihilo reputans, tamquam Clericos forte susceperit, veluti magister inquietudinis communione privetur.*

SCHOLION.

De Episcopo Clericos alienos sine licentia proprii Episcopi suscipiente.

CONTEXTUS hujus Canonis, ipsaque particula adversativa *vero* sufficienter insinuant hunc esse præcedentis Canonis appendicem, meritoque in exemplari, quo usus Cotelerius, superiori conjungi, unumque cum eo Canonem conficere.

Præcedens enim Canon a sacris suspendit Clericos, qui sine conscientia sui Episcopi, transeunt ad aliam Diœcesim, neque revocanti Episcopo obtemperant; hic autem Canon vult, ut Episcopus, apud quem hujusmodi Clericos esse constiterit, si eos tamquam Clericos forte susceperit, puta ad functiones Clericales admittendo, quasi decretam ab ipsorum Episcopo *contra eos cessationem* (C. *a ministerio*) (sive G. *a munere*) *pro nihilo reputans, communione privetur*: (sive G. *segregetur*) *velut magister inquietudinis* (seu G. *interturbati ordinis* (aut. C. *immodestiæ & insolentiæ*).

S. Alexander Episcopus Alexandriæ quosdam Clericos excommunicaverat, eo quod divinam Christi naturam negarent, qui a nonnullis Episcopis in communionem, sine Alexandrini licentia recepti sunt. Hoc eorum factum Alexander reprehendens in litteris ad Episcopum Constantinopolitanum apud Theodoretum, *lib. 1. cap. 4.* ait: „ Quod factum, mea quidem sententia maximam „ infamiæ notam collegis nostris, qui illud ausi sunt, „ inussit, qui non modo id, quod Canon Apostolicus „ non permittit, faciunt, sed eorum contra Christum, „ conatum plane diabolicum, qui eis inest, vehemen„ tiorem efficiunt.

Canon Apostolicus hic ab Alexandro citatus videtur esse præsens Canon, quo communione privandus dicitur Episcopus, qui Clericos a suis Episcopis segregatos suscipit, quod & late probat Beveregius in Codice primitivæ Ecclesiæ illustrato, *lib. 1. cap. 13.* exinde argumentum pro horum Canonum antiquitate eliciens.

Quod hoc Canone edicitur, indubie intelligendum de Clerico Ordine judiciario suspenso, & ut tali publice denunciato.

CANON XVII.

Si quis post Baptisma secundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse Episcopus, non Presbyter aut Diaconus, aut prorsus ex numero eorum, qui ministerio sacro deserviunt.

SCHOLION.

De bigamis & fornicariis a Sacerdotio exclusis.

CUM præsens Canon nequaquam generaliter a Clericatu excludat, qui *secundis fuerit nuptiis copulatus*, sed eum, qui *post Baptisma* iis *fuerit copulatus*, sive ut legunt Græci, *qui post sanctum Baptisma duobus conjugiis fuerit implicitus* (seu C. *conjunctus*) haud obscurum est, hoc Canone duntaxat tamquam Bigamum & irregularem a Clericatu excludi, qui post susceptum *Batismum* duobus conjugiis fuit implicitus, aut post Baptisma secundis fuerit nuptiis implicatus, & ita communi sensu Græci intellexerunt.

Existimarunt quippe Patres præsertim Græci hanc irregularitatem fundari in quadam incontinentiæ suspicione, quam ingerit nuptiarum reiteratio, atque idcirco iteratas nuptias hoc Canone cum concubinatus expressas videmus, eodemque Canone excludi a Clericatu illum, qui sæcundas nuptias contraxit, & illi qui concubinam habuit.

Sicuti igitur concubinatus ante Baptismum neminem a Clericatu excludebat, eo quod a vitio & maculis per Baptismum homo totaliter expurgetur, & quasi in novum hominem renovetur ita & maculam per iterationem nuptiarum contractam aquis Baptismi totaliter elutam crediderunt.

Hinc Balsamon ait; „ Eum, qui post sanctum Ba„ *ptismum* bigamus fuerit, vel fornicatus sit, prohibet „ Canon fieri Episcopum, vel Sacerdotale quidpiam „ exercere. Quæ enim *ante* Baptismum admissa sunt, omnis generis peccata prætermittit, cum factus sit *novum* opus sola gratia Sancti Spiritus.

Idem sensit Zonaras scribens; *Divinum lavacrum sancti Baptismatis omnes credimus abluere sordes ipsis baptizatis illicitas ante Baptismum, nullumque peccatum, quod ante Baptismum fuerit ab aliquo patratum, probibet ad Sacerdotium promoveri baptizatum, quod si post Baptismum scortatus fuerit, aut nuptiis duplicibus adhæserit, indignus qualicumque Sacerdotio judicatur.*

De hac sententia Græcorum latius egi in jure Ecclesiastico, *Tom. II. part, 2. sect. 1. tit. 10. cap. 2.* ubi una notavi S. Hieronymum e Latinis Patribus huic sententiæ fuisse suffragatum; eamque Græcorum sententiam satis consonam esse textui Apostoli in Epistolis ad Timotheum & Titum.

Hujus Canonis non obscure meminit Theodosius senior *in lege 3. Cod. de S. Trinitate*, quemdam Irenæum condemnans *post secundas nuptias præter Apostolicos Canones Tyriorum civitatis Episcopum factum.*

Illud hic quoque notandum, eum, qui concubinam habuerit, æque *irregularem*, & a Clericatu exclusum pronunciari, ac illum, qui *secundas* nuptias contraxerit, quin & concubinarium amplius excludi, notat hic Aristenus dicens: „ Quilibet bigamus ad Sacerdotium non est admittendus: *multo magis* qui pellicem nutrit.

Unde non secus ac verus Bigamus in perpetuum a Clericatu habetur exclusus, quod & multis sæculis observatum fuisse ostendi in Jure Ecclesiastico *Tom. II. part. 2. sect. 2. tit. 10. c. 2. & c. 6.* Notavi autem facilius cum Bigamis quam cum fornicariis fuisse dispensatum & unde contraria praxis invaluerit.

Extat præsens Canon apud Gratianum *Dist. 33.*, *Si quis post.*

(a) Forte legendum est *moratos*.

CANON XVIII.

Si quis viduam aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de his, quæ publicis spectaculis mancipantur, non potest esse Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deserviunt.

SCHOLION.

A Sacerdotio repellitur, qui uxorem duxerit de incontinentia suspectam.

SICUTI præcedenti Canone excluditur a Clericatu, qui vel per iteratas post Baptismum nuptias, vel per concubinatum incontinentiæ suspicionem aut maculam contraxit, ita & hoc Canone excluditur, cujus uxor ab ea macula, ejusque suspicione immunis non est.

Existimarunt quippe Patres, maculam & vitium in virum redundare, ejusque famam nonnihil obscurare, atque propterea a Sacerdotio excludi.

Ita uno consensu Canonem accepere Græci interpretes. *Nota præsentem Canonem, ait Balsamon, vult enim non solum eum, qui est sacratus, esse modestum & continentem, sed etiam ejus conjugem; & ideo mulieres, quæ hic comprehenduntur, probibuit cum sacratis hominibus matrimonio conjungi, utpote quod eas continenter vivere non credatur, propter earum sordes & improbitatem.*

Similiter Zonaras, notatis mulieribus in Canones expressis, rationem prohibitionis reddens: ait: *tales enim mulieres promiscue viventes inverecunde cum quibusvis occurrentibus conversantes & colloquentes, non creduntur pudice vivere. Quamobrem quisquis aliquam de numeratis acceperit, hunc ad ullam sacri ministerii functionem provehi non permittit Canon.*

Itaque Græci nullatenus attenderunt in irregularitate resultante ex Matrimonio cum vidua defectum aliquem Sacramenti, quemadmodum Latini præsertim recentiores considerant, sed suspicionem incontinentiæ in vidua nuptias reiterante, natam per uxorem redundare in maritum.

Unde videmus, quod hoc Canone non tantum prohibentur esse *ex eo numero, qui ministerio sacro deserviunt* (sive G. *omnino ex numero sacerdotali* (vel C. *Catalogo Sacerdotali*) qui *viduam* duxerit; sed etiam qui *ejectam* (seu C. *repudiatam*, aut *meretricem*) vel *ancillam*, vel *aliquam de iis, quæ publicis spectaculis mancipantur*: (seu G. *Mimam*, seu *scenicam*) (aut C. *aliquam ex numero scenicarum*). Extat apud Gratianum *Dist.* 34. *c.* *Si quis viduam.*

CANON XIX.

Qui duas in conjugium sorores accepit, vel filiam fratris, Clericus esse non poterit.

SCHOLION.

Qui consanguineam in gradu vetito in uxorem duxerit, e clericatu excluditur.

TAMETSI in Canone ex versione Dionysii tantum fiat mentio *filiæ fratris*, decisionem tamen æque respicere filiam sororis evincit identitas rationis, & Græcorum lectio, quæ pro *filia fratris* legit *consobrinam*, quæ tam filiam sororis quam fratris significat; Cotelerius autem legit *aut fratris vel sororis filiam*.

Cum Canon eadem pœna feriat, & eum qui duas sorores duxit, & eum qui unas illicitas nuptias contraxit cum consobrina, planum est non ad Bigamiam similitudinariam, sed ad indignitatem facti, Patres respexisse. Unde etiam observandum monet Balsamon, quod *non solum qui duas sorores aut consobrinam duxit; sed & qui aliud Matrimonium propter consanguinitatem vel affinitatem probibitum contraxit, non fiet Clericus, sed ei pœna potius imponetur.*

CANON XX.

Clericus fidejussionibus inserviens abjiciatur.

SCHOLION.

Fidejussio quatenus Clerico vetita.

DUM hic agitur de Clerico fidejussionibus inserviente, vel ut legit Cotelerius *qui dat fidejussiones*, satis insinuatur, hic agi de Clerico, qui fidejussionibus se implicat, ut lucrum inde captet, non autem de Clerico, qui ex motivo charitatis subinde se pro proximo obligat, uti recte observant Zonaras & Aristenus.

„ Qui pro alio fidejussorem se præstat, aut propter „ lucrum fidejubet, aut propter charitatem, propter „ quam & nostras ipsorum animas pro fratribus ponere „ jubemur " inquit Zonaras. Dein monet „ quod a „ Publicanis, qui publicorum tributorum redimunt exa„ ctiones, si manifestis non abundent facultatibus, *fi„ dejussores* exiguntur; & nonnullos adducunt, qui bo„ na sua propter eos oppignerant. Hoc igitur, ait, & „ quæ sunt huic similia prohibetur Clericis, ne se ne„ gotiorum molestiis & actionibus interponant judicia„ libus. Suspicio namque est, quod illa propter lucrum „ fuerant, Clericos autem dedecet esse turpis lucri cu„ pidos. Propterea depositionis pœna talibus infligitur.

Sane cum experientia notum sit per fidejussiones frequenter in molestias & tricas litium incidi, merito Clerici ab iis, quantum possibile est, abstinent, quod & posteriores Synodi decrevere, ac notanter Synodus Provincialis Mechliniensis anno 1607. *tit.* 18. *cap.* 1. statuit: *Nemo etiam in ordine sacro constitutus fidejubeat.*

CANON XXI.

Eunuchus si per insidias hominum factus est, vel si in persecutione ejus amputata sunt virilia, vel ita natus, & est dignus, efficiatur Episcopus (a).

CANON XXII.

Si quis abscindit semetipsum, id est, si quis amputaverit sibi virilia, non fiat Clericus, quia sui (b) *homicida est, & Dei conditionis inimicus.*

CANON XXIII.

Si quis, cum Clericus fuerit, absciderit semetipsum, omino damnetur, quia suus est homicida.

CANON XXIV.

Laicus semetipsum abscindens annis tribus communione privetur, quia suæ vitæ insidiator extit.

SCHOLION.

Eunuchi quando ab Ordinibus excludendi?

CIRCA initium sæculi III. prodiisse videtur hæresis Valesiorum seu Eunuchorum, qui teste Epiphanio *hæresi* 58 omnes, quos recipiebant, vel ut semetipsos castrarent, adigebant, vel si id facere detrectarent, alligatos vinculis ipsi exsecabant, ad litteram implendum putantes, quod dixit Dominus, *sunt Eunuchi, qui se castraverunt propter regnum cælorum*. Idipsum testatur S. Augustinus, *hær.* 37. Eodem prorsus errore Origenes adhuc juvenis & Laicus seipsum abscindere ausus est, uti scribit Eusebius *lib. 6. Hist. Eccles. cap.* 8. nam cum verba illa „ *sunt quidem Eunuchi, qui seipsos castrave„ runt propter regnum cælorum* simplicius & juvenilius „ accepisset, partim ut Servatoris nostri verbum adim„ pleret, partim ut omnem obscœni rumoris & calu„ niæ occasionem infidelibus adimeret, eo quod ipse „ ætate juvenis non solum viris, sed & fœminis divi„ næ fidei præcepta tradebat, dictum Servatoris reipsa „ exequi adortus est.

Demetrius autem Alexandriæ Episcopus, qui Origenes suberat, de facto ejus certior factus „ juvenis *auda„ ciam vehementer* admiratus est, ac primum quidem „ alacritatem animi, ac fidei sinceritatem in eo collau„ dans bono animo jussit esse; utque tanto majore cu„ ra instituendis Catechumenis vacare pergeret choor„ tatus est ". Teste Eusebio, ibidem *cap.* 23.

Porro Presbyter ordinatus „ cum Demetrius ejus E„ piscopus per litteras eum revocasset, missisque Eccle„ siæ suæ Diaconis reditum ejus urgere non desiisset, „ Alexandriam reversus, consuetum munus obiit ": „ ait Eusebius ibidem *cap.* 19.

Origenes autem cum prosperis successibus in dies augeretur, & magnus jam & illustris omnium sermonibus celebraretur, Demetrius ejus Episcopus „ humani „ quidpiam passus litteris ad omnes ubique terrarum „ Episcopos scriptis, facinus illud Origenis proscindere „ tamquam absurdissimum cœpit ": uti Eusebius scribit *lib. 6. Hist. Eccl c* 8. additque „ Demetrius quando nihil „ aliud habebat, quod ei objiceret, facinus illud, quod „ adolescens olim patraverat, gravissime criminatus est, „ illos etiam, qui eum ad Presbyterii honorem evexe„ rant, accusationibus suis conatus involvere.

Scribit quoque S. Hieronymus de *Scriptorib. Eccles. cap.* 54. quod Origenes „ a Theoctisto & Alexandro „ Cæsareæ & Hierosolymorum Episcopis Presbyter or„ dinatus, Demetrii ostendit animum, qui (ait) tanta „ in eum debacchatus est insania, ut per totum mun„ dum sub nomine ejus scriberet.

Testatur etiam Eusebius citato *c.* 23. quod motus causa ordinationis Origenis fuerint excitati, & super iisdem motibus a Præsulibus Ecclesiarum nonnulla constituta.

Cum igitur Demetrius unice facinus illud in juventute ab Origene perpetratum ejus ordinationi opposuerit, quando nihil aliud haberet, quod ei objiceret, atque etiam illos, qui eum ad Presbyterii honorem evexerant, accusationibus suis conatus sit involvere, apparet tunc temporis notum fuisse Demetrio Canonem aliquem, qui eum, qui abscidit semetipsum, a Sacerdotio excluderet; atque hinc concludit Beveregius hos Canones contra Eunuchos ante Origenis ordinationem occasione hæresis Valesiorum esse editos.

In tractatu seu Epistola Justiniani Imperatoris adversus Origenis errores dicitur. „ Quod Origenes Presby„ ter ordinatus a Canonica, ab una, a vera manu di„ gnitatem Presbyteri *nudam* ac solam habuit, quemad„ modum & Apostolatus habuit honorem fur ac pro„ ditor Judas ". Habetur *T.* 5. *Concil. general. col* 659.

Neque vitium Ordinationis refundi potest in hoc, quod

(a) Extat hic Canon apud Grat. Dist. 55. cap. *Eunuchus.*

(b) In quibusdam Codicibus legitur *sui ipsius*. Canon iste a Gratiano refertur Dist. 55. cap. *Si quis absciderit.*

quod citra licentiam Demetrii ab Episcopo esset ordinatus, uti contendit Baronius: quia expresse scribit S. Hieronymus *de Script. Eccles. cap. 62. Quod Alexander scripserit litteras ad Originem, & pro Origene contra Demetrium, eo quod juxta testimonium Demetrii eum Presbyterum constituerit*. Præterea testatur Eusebius, uti supra notavimus, quod præter facinus abscissionis nihil haberet Demetrius ordinationi Origenis opponendum.

Quidquid sit, an hi Canones contra Eunuchos editi fuerint ante patratum ab Origene hoc facinus, an non? hoc certo constat, ex tumultibus, qui occasione hujus Ordinationis exorti sunt, factum illud eo tempore habitum fuisse tamquam inducens irregularitatem ad sacros Ordines, sive per legem positivam promulgatam, aut saltem tacito Ecclesiæ consensu probatam & fundatam in horrore, quem ipsa natura de hujusmodi facto, tamquam de sui homicidio incutit, ut recte advertit vir eruditus Tillemontius, *Tomo 3. Memoires pour l' Hist. Eccles.* in Origene, *artic.* 6.

Adhæc cum teste Eusebio *lib. 6. cap.* 23. super motibus occasione hujus Ordinationis excitatis, nonnullis a *Præsulibus Ecclesiarum*, constituta sunt, quidni & inter hæc constituta fuisse dicamus, quæ his Canonibus continentur.

Hinc & concludi posse hos Canones tertio saltem sæculo editos, non autem sæculo quinto confictos, uti contendit Dallæus, qui tamen bene probat contra Turrianum, eos Apostolis tribui non posse, *lib.* 3. de pseudo-epigraphis *cap.* 17.

Cæterum Canones hi explanatione non egent, consulique potest scholion primi Canonis a Nicæna Synodo editi, ubi ratio hujus inductæ irregularitatis fusius deducitur.

CANON XXV.

Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione aut perjurio, aut furto captus est, deponatur, Non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura: Non vindicabis in idipsum (*a*).

CANON XXVI.

Similiter & reliqui Clerici huic conditioni subjaceant.

SCHOLION.

In gravia crimina prolapsi Clerici in perpetuum deponendi.

AD hos Canones allusisse videtur Sanctus Basilius in prima Epistola Canonica *Can.* 3. ubi scribit. „ Diaconus post Diaconatum fornicatus a Diaconatu quidem ejicitur; in Laicorum autem locum extrusus, a Communione non arcebitur, quoniam antiquus est Canon, ut qui a gradu exciderit, huic soli punitionis generi subjiciatur: antiquis, ut existimo, legem illam secutis, *Non vindicabis bis in idipsum*.

Nec enim ullus Canon antiquus præter hunc Apostolorum id constituisse legitur: ut proinde probabile sit S. Basilium hunc Canonem Apostolorum præ oculis habuisse.

Deinde prosequitur Basilius. „ Et etiam propter aliam causam, quod qui sunt in ordine Laico, a loco fidelium ejecti, rursus in eum, ex quo exciderunt, locum recipiuntur: Diaconus vero semel habet, quod sufficiat, depositionis judicium. Tamquam ergo ei non reddendo Diaconatu in ea sola punitione steterunt. Hæc quidem sunt, quæ ex constitutionibus habentur.

Quæ rursus hæ constitutiones? nisi relatus Canon Apostolorum; cum nullæ aliæ veteres reperiantur.

Eumdem Canonem Rex Chilpericus allegavit contra Prætextatum Episcopum Rothomagensem, de quo scribit Gregorius Turonensis, *lib. 5. Hist. Franc. cap.* 18. „ Ipse (Rex) vero ad Metatum discessit, transmittens librum Canonum, in quo erat quaternio annexus, habens Canones quasi Apostolicos continentes hæc; *Episcopus in homicidio; adulterio, & perjurio deprehensus a Sacerdotio divellatur*.

Cum in omnibus antiquis hujus Canonis exemplaribus non tantum Dionysiano, sed etiam Græcis occurrat vox *furto*, quæ in Canone per Chilpericum transmisso deest, ejusque loco substituta sit vox *homicidio*, quæ apud Dionysium & Græcos deest: credit Petrus de Marca, *lib. 3. de Concord. Sacerd. & Imp. cap. 4. num.* 3. Canonem hunc corruptum fuisse a Chilperico, ad premendum Prætextatum, qui de designati homicidii reum esse, spe veniæ professus fuerat. Verum hanc corruptionem nullatenus verisimilem esse ostendit vir eruditus Paschasius Quenellus, *Diss. 16. de Codice antiq. Eccles. Rom. tom. 2. Operum* S. Leonis inserta; sed verisimilius apparet, ut ibidem probat Quenellus, Canonem hunc prout a Chilperico fuit transmissus, lectum fuisse in ea Canonis versione, quæ tum tempori per Gallias circumferebatur. Nec difficile fuit vocem *homicidio* in Canonem irrepere, eo quod in *Can.* 28. Apostolorum, Episcopus *percussor* deponi jubeatur.

Recentiores Canonum Collectores in Dionysianam forsan, & Gallicanam versionem incidentes, utramque vocem scilicet *homicidio* & *furto* retinuerunt, eosque secutus est Gratianus, *Dist.* 81. *Can.* 12. quomodo etiam legisse Patres Concilii Triburensis notant ibidem Correctores Rom.

Ex ejus Canonis, & S. Basilii relatis verbis patet, Patres censuisse Episcopos, Presbyteros, & Diaconos in crimen fornicationis prolapsos *in perpetuum* a sacro ministerio deponendos esse; quam disciplinam usque ad sæculum X, conservatam fuisse probatum est in *Dissertatione de Instituto Canonicorum, part. 2. cap. 2.* ex quo facile quisque colliget, quam horrenda visa fuisset Sanct. Patribus, horum Canonum auctoribus & propugnatoribus, sententia, quæ Sacerdotem de nocte simili impuritatis crimen pollutum, die sequenti sacris Altaribus adstare & sacrificare permittit.

CANON XXVII.

Innuptis autem, qui ad Clerum provecti sunt, præcipimus, ut si voluerint uxores accipiant, sed Lectores, Cantoresque tantummodo.

SCHOLION.

Qui Clerici post Ordinationem uxores ducere queant?

CANON hic expressit disciplinam Ecclesiæ Orientalis, quæ quidem Matrimonio junctos, ad sacros Ordines admittit, sed nequaquam post ordinationem Matrimonium inire permittit. Unde, ait Zonaras ad hunc Canonem, „ Presbyteri quidem, & Diaconi, & Hypodiaconi ante Ordinationem interrogantur, an continenter vivere velint, & siquidem pollicentur hoc, ordinantur; si minus ante Ordinationem permittuntur venire ad nuptias; post nuptias autem ad ministerium deliguntur; post Ordinationem vero, si prædicti uxores accipiant, a ministerio removentur, solis autem Lectoribus & Cantoribus, etiam postquam sunt in Clerum delecti, matrimonium contrahere licet, in suoque statu proprio manere.

Quoad nuptias permissas Lectoribus & Cantoribus; Canonem in aliquibus saltem Provinciis diu observatum fuisse, constat ex *Can.* 14. Chalcedonensi sic incipiente: *Quoniam in nonnullis Provinciis concessum est Lectoribus & Cantoribus uxores ducere*: quæ disciplina hodie etiam per universam Ecclesiam Latinam recepta est, permittiturque post contractum Matrimonium modo bigami non sint, Ordinis Lectoratus functiones obire.

CANON XXVIII.

Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per hujusmodi volentem timeri, dejici ab officio suo præcipimus, quia nusquam hoc nos (a) Dominus docuit. E contrario vero ipso cum percuteretur, non percutiebat, cum malediceretur, non remaledicebat; cum pateretur, non comminabatur.

SCHOLION.

Episcopum non oportet esse percussorem.

HIc Canon intendit, ut ministri Altaris sint alieni a vindicta, nec sint contra præceptum Apostolicum percussores, neque durius agendo se timeri faciunt, sed magis ad omnes se mansuetos, & mites, exemplo Christi, ostendant & exhibeant.

Unde ad hunc Canonem scribit Theodorus Balsamon. „ Qui sunt ex sacro tribunali, non debent ab ira superari, & verberare eos, qui in ipsos peccarunt; suos autem discipulos mediocriter castigare peccantes, & post denunciationem se non corrigentes, Sacerdotibus permissum est „. Vide *Jus Eccles. part. 3. tit. 11. cap.* 1. ubi refertur hic Canon ex Gratiano, *Dist.* 45. *Can.* 7.

CANON XXIX.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus depositus juste super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscindatur.

SCHOLION.

Presbyteri, & Diaconi a ministerio depositi, si ministerium continuent, ab Ecclesia ejiciuntur.

SACERDOTES ob crimen a Sacerdotio depositi, ulterius a communione fidelium abscindi non poterant, juxta supra citatum *Can.* 25. *ne idem crimen bis vindicaretur in idipsum*, sed post justam depositionem peccantes, & honorem proprium mordicus retinentes, ab Ecclesia jure expelluntur, & propter impudentiam summam, & quia nequeunt aliter puniri canonice, & tamquam putridum membrum ab Ecclesia perfecte abscinduntur, inquiunt Zonaras & Aristenus ad hunc Canonem.

CA-

(a) In Codice Pithæano legitur, *Non vindicabit Dominus bis in idipsum*. Addit Codex, quem Beveregius secutus est, *Similiter reliqui quoque Clerici*.

(a) Sunt Critici, qui contendunt pro nomen *nos* fuisse additum a recentiore Amanuensi, cui persuasum fuerat, hos Canones ab Apostolis fuisse conditos.

CANON XXX.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipse, & Ordinator ejus, & a communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon Magus a Petro.

SCHOLION.

Simoniaci ordinati & ordinantes deponuntur.

DICTA in scholio ad *Can.* 4. Chalcedonensem hic applicari sufficiet. Unum tamen hic notandum occurrit *in Canone* Græco legi *a me Petro*, voculam autem *me* deesse apud Dionysium uti & in Epistola Tarasii ad Hadrianum Papam, ut suspicentur non immerito eruditi, eam in Græco additam ab eo, qui hos Canones Apostolis tamquam eorum auctoribus affingere studuit, ab eodem verisimiliter, qui libros Constitutionum Apostolicarum eisdem supposuit.

Hujus Canonis meminit Gelasius in Epistola ad Episcopos per Lucaniam constitutos, *cap.* 21. ,, Quo vero constiterit indignos meritis sacram mercatos esse pretio dignitatem convictos, oportet arceri, non sine periculo facinus tale perpetrantes: quia dantem pariter, accipientemque damnatio Simonis, quam sacra lectio testatur, involvit.

CANON XXXI.

Si quis Episcopus sæculi potestatibus usus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregentur omnes, qui illi communicant.

SCHOLION.

Episcopus, qui per potestates sæculares Ecclesiam invadit, deponitur.

JUNTA hanc Dionysii versionem & lectionem deponitur Episcopus, qui sæculi *Potestatibus* (seu G. *sæcularibus Principibus*) *usus Ecclesiam per ipsos obtinet*: at cum *segregari* hæc versio non evincit, verbum enim *segregentur* pluraliter positum videtur duntaxat referri ad eos, *qui illi communicant*.

Sed apud Hervetum, Cotelerium, & Græcos legitur, *segregetur* in singulari, & evidenter refertur quoque ad *Episcopum*: legitur enim, *deponatur & segregetur*, & in Codice Cotelerii notatur in margine apud Dionysium alias ita legi, *segregentur omnes, qui*.

Patescit ex Græcorum Commentariis, ipsos supposuisse, Episcopum in præsenti Canone segregari, advertuntque, quo licet, Canone 25. dictum sit Clericum in crimen prolapsum duplici pœna non esse plectendum; hoc tamen & præcedenti Canone duplici pœna puniendum esse decerni, depositione & segregatione, nimirum propter sceleris magnitudinem & peccatorum gravitatem, ait Zonaras, addens; Nihil enim ,, deterius eo, qui divinam gratiam seu venalem sibi comparat aut nummis, aut potestate Principis, nihilque pejus eamdem vendente.

Extat apud Gratianum *Dist.* 63. *Can.* 7. ibique citatur ex versione Dionysii, legiturque, *& segregentur ab Ecclesia omnes, qui illi communicant*: sed monent Correctores Rom. quod in quibusdam vetustis exemplaribus Gratiani sit *segregetur*, & apud ipsum Gratianum ex alia versione *caus.* 16. *quæst.* 7. *Can.* 14. legitur, *& segregetur, omnesque qui illi communicant*.

Hunc Canonem merito attendent, qui in aulis Principum sibi ad Episcopatum per munerum oblationem, aliave illicita media Episcopatum aut Ecclesiasticas dignitates sollicitant, & ad illas viam pandunt.

CANON XXXII.

Si quis Presbyter contemnens Episcopum suum, seorsum collegerit, & Altare aliud erexerit, nihil habens quod reprehendat Episcopum in causa pietatis & justitiæ, deponatur, quasi Principatus amator exsistens, est enim Tyrannus, & cæteri Clerici quicumque tali consentiunt, deponantur; Laici vero segregentur. Hæc autem post unam & secundam & tertiam Episcopi obtestationem fieri conveniet.

SCHOLION.

Presbyteri erigentes Altare contra Episcopum, tertio moniti tamquam Schismatici excommunicantur.

CANONEM hunc tempore S. Cypriani contra Felicissimum ac Novatianum homines seditiosos, & schismaticos editum fuisse, non improbabiliter quidem arbitrantur; de illo enim scribit Cyprianus *Epist.* 38. Edit. Rigaltii; ipsum nunc quoque cum Episcopo dividere portionem plebis, idest, a Pastore oves, & filios a parente separare, & Christi membra dissipare tentaverit: scribitque quomodo Felicissimus se a communione sua separaverit, collectionem seu Congregationem faciens contra suum Episcopum, comminatus etiam eos, qui cum Cypriano Episcopo suo communicarent, secum non communicaturos.

Et propius ad Canonum præsentem scribit S. Cyprianus *Epist.* 67. ad Stephanum Papam de Novatiano, Edit. Pam. ,, Et cum ad nos in Africam legatos misisset optans ad communicationem nostram admitti, hinc a Concilio plurimorum Sacerdotum, qui præsentes eramus, sententiam retulerit, se foris esse cœpisse, nec posse a quoquam nostrum sibi communicari, qui Episcopo Cornelio in Catholica Ecclesia de Dei judicio, & Cleri, ac plebis suffragio ordinato, profanum Altare erigere, & adulteram Cathedram collocare, & sacrilega contra verum Sacerdotem sacrificia offerre tentaverit.

Illud ex hoc Canone notandum, veteris admodum disciplinæ esse, & in Ecclesia usitatæ, ut nec in gravioribus delictis quis præcipitanter, sed ut minus tria monitione præcedente, & post trinam monitionem pertinaciter in crimine perseverans a communione secludatur, sive segregetur; unde ibi recte notat Zonaras. ,, Non autem vult Episcopos ad punitionem præcipites esse. Quapropter e vestigio minime vult ipsos condemnationi subjicere: verum talium conventiculorum magistros tertio commoneri jubet, ut ab inordinato conatu desistant: pertinaces autem condemnari.

Olim usitatum fuisse, ut plebs a suo Episcopo, sub prætextu perversæ doctrinæ, aut non Canonicæ Ordinationis, aliove simili obtentu se subtraheret, prout Canone innuitur, notavi in *Jure Eccles. part.* 3. *tit.* 11. *cap.* 2.

CANON XXXIII.

Si quis Presbyter, aut Diaconus ab Episcopo suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi, sed ab ipso, qui eum sequestraverat, nisi forsitan obierit Episcopus ipse, qui eum segregasse cognoscitur.

SCHOLION.

Segregatus a suo Episcopo ab alio recipi non potest.

QUOD dicitur segregatum Clericum ab Episcopo ab alio suscipi non posse, pluribus aliis Canonibus; & signanter Nicæno 5. constitutum est, cujus scholion consuli potest.

Exceptio, quæ additur *nisi forte* &c. non significat, segregatum a suo Episcopo, post ejus mortem, a quocumque recipi posse: ,, sed ab alio, inquit Zonaras, sic accipitur, idest, ab eo, qui vita functi dignitatem Pontificalem suscepit: alterius enim Diœcesis Episcopo non conceditur absolvere condemnatum ab alio, nisi forte fuerit Synodica inquisitio, & Episcopus injuste videatur excommunicasse.

Et Balsamon notat: ,, Quod segregatus a segregatione absolvitur post mortem Episcopi, qui eum segregavit, vel qui succedit ei Episcopus, ait, segregationem solvit, vel is primus Antistes, qui defunctum præfecit, Patriarcha scilicet vel Metropolitanus, sed post excommunicationem.

CANON XXXIV.

Nullus Episcoporum peregrinorum aut Presbyterorum, aut Diaconorum sine commendatitiis suscipiatur Epistolis. Et cum scripta detulerint, discutiantur attentius, & ita suscipiantur, si prædicatores pietatis extiterint; sin minus nec quæ sunt necessaria subministrentur eis, & ad communionem nullatenus admittantur, quia per subretionem multa proveniunt.

SCHOLION.

Extranei ad sacra ministeria sine litteris & examine non admittendi.

HOc Canone docemur sacratos homines etiamsi commendatitias litteras habeant, non mox ad communionem admittendos. Sed *cum scripta detulerint* (sive G. *his allatis*) *discutiantur attentius* (vel G. *interrogentur illi ac examinentur*); quæ lectio innuit, quod non tantum discutiendæ sint litteræ, an revera profectæ sint ab his, quorum nomen præferunt, sed quod & illi examinandi sint qui eas deferunt; hæcque lectio conformior apparet iis, quæ sequuntur, *& ita suscipiantur, si Prædicatores pietatis extiterint*.

Si autem facto examine tales non inveniantur, vult Canon juxta Dionysii versionem, *nec quæ sunt necessaria subministrentur eis, & ad communionem nullatenus admittantur*. At aliæ versiones hisce negari volunt communionem, sed necessaria subministrari (G. *iis quæ sunt necessaria illis exhibitis, ad communionem eos ne admittatis*): consentit versio Herveti & Cotelerii, atque ita legisse Balsamonem & Zonaram manifestum est ex eorum commentariis. ,, Eos enim ad vitam necessariis indigentes negligere, & sic dimittere inhumanum judicatum fuit ab Apostolis, avaritiamque eorum simul arguens, qui eos non receperunt " inquit Zonaras.

Rationem hujus præmittendæ discussionis subjicit Canon, *quia per subreptionem multa proveniunt*.

Notent hoc Sacerdotes, qui nimium faciles sunt, ut exteros quoscumque ad sacra Ministeria admittant, sed in subministrandis vitæ necessariis admodum parci & circumspecti: ut satis insinuent sibi de temporalibus non inutiliter dispensandis majorem curam esse, quam ut spiritualia non contaminentur, aut minus recte administrentur.

CANON XXXV.

Episcopos Gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment, & nihil amplius præter ejus conscientiam gerant, quam illa sola singuli, quæ Parochiæ propriæ, & villis, quæ sub ea sunt, competunt: sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid (a). Sic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu-Sancto.

SCHOLION.

Episcopi nihil magni momenti agere possunt sine suo Primate, seu Metropolitano, nec Metropolitanus sine consensu Episcoporum; & quæ sint negotia magni momenti?

AD hunc Canonem videtur alludere *Canon 9. Antiochenus*. Cum enim dixisset: " Reliquos autem " Episcopos nihil magni momenti aggredi sine ipso " Metropolitano, subjungit, *ut vult antiquor, qui obtinuit e Patribus nostris, Canon*. Nullus autem antiquior reperitur, quod id decretum est, nisi præsens Canon.

Interim & hoc satis constat Canonem hunc Apostolis adscribi non posse: quia *Metropolitani* meminit, quam tempore Apostolorum nondum notum fuisse compertum est.

Exemplum ejus, quod hoc Canone circa Episcopos decretum est, ut nihil magni momenti agant sine Metropolitano, illustre occurrit act. 4. Concilii Calcedonensis, ubi decem Episcopi Diœceseos Ægyptiacæ noluerunt subscribere Epistolæ S. Leonis contra Eutychetem, quousque in locum Dioscori sui Patriarchæ depositi, alius esset suffectus: *extra voluntatem*, inquiebant, *Archiepiscopi nostri, non possumus subscribere*. Et nonnullis interjectis; *Petimus autem vestram sublimitatem, & hanc sanctam & magnam Synodum, ut misereamini nobis, & exspectetis nostrum Archiepiscopum, ut secundum antiquam consuetudinem, illius sequamur sententiam.*

Illa autem magni momenti, quæ Episcopi agere nequeunt, sunt ea quæ totam Provinciam, sive Ecclesiæ communem statum concernunt cujusmodi sunt: " Dogmaticæ quæstiones, super erratis communibus dispositiones, Pontificum Constitutiones, & quæ sunt ejusmodi " inquit Zonaras, non autem illa, quæ ad solam particularis Episcopi Ecclesiam pertinent; nam, ut ait Canon, *illa sola singuli*, Episcopi, *quæ Parochiæ propriæ & villis, quæ sub ea sunt, competunt* (sive G. *quæ ad suam Parochiam pertinent, & pagos, qui ei subsunt*) *gerunt*.

Sicut Episcopi nihil sine conscientia Metropolitani, sive *qui inter eos primus* habetur, & quem velut *caput existimare* debent, agere possunt *magni momenti*; ita nec hic, *præter omnium conscientiam faciat aliquid*, inquit Canon; additurque in aliquibus exemplaribus; *in eorum Parochiis*, id est, in Episcoporum Diœcesibus.

Hoc autem merito statutum est, ne alioquin primus Episcopus vel Metropolitanus, honore abutens " hunc mutet in Dominium, & uni sibi potestatem arroget, tum ut Episcopi sibi consentientes, charitatisque vinculo colligati exemplum sint Clero & populo dilectionis & concordiæ " ut loquitur Zonaras, quod & innuere voluit Canon concludens; *sic enim unanimitas* (seu G. *concordia*) *erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu Santo.*

Canonem hunc recentiorem Synodo Nicæna esse contendit Dallæus, eo quod Metropolitanorum jura hoc Canone constituantur, quod & Canoni Nicæno contrariari credit, sed sine fundamento, ut in scholio ad illum Canonem ostendemus.

CANON XXXVI.

Episcopum non audere extra terminos proprios ordinationes facere in Civitatibus & Villis, quæ illi nullo jure subjectæ sunt: si vero convictus fuerit hoc fecisse præter eorum conscientiam, qui Civitates ipsas & Villas detinent; & ipse deponatur, & qui ab illo sunt ordinati.

SCHOLION.

Episcopi extra suam Diœcesim Ordinationes facere non possunt.

HIc Canon non secus ac præcedens positus est ad unionis ordinisque boni conservationem, ait Zonaras, nihil quippe ad unionis ordinisque stabiliti conservationem aptius quam ut unusquisque terminis suis contentus, alienos non invadat, quod hoc Canone cavetur: adeo quidem ut nec " ipsi totius Provinciæ Metropolitanæ liceat, ad alicujus eorum, qui sub se sunt, Episcoporum fines proficisci, præterque legem quid agere quod ad *Pontificis munus* pertineat ": uti notant hic Balsamon & Zonaras, & modernæ disciplinæ consonat, juxta dicta in *Jure Ecclesiastico, part. 1. tit. 16. cap. 5.*

(a) In quibusdam Codicibus additur: *Aliquid in eorum Parochiis.*

CANON XXXVII.

Si quis Episcopus non susceperit Officium, & curam populi sibi commissam, hic communione privetur, quoadusque consentiat obedientiam commodans: similiter autem Presbyter & Diaconus. Si vero perrexerit, nec receptus fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia populi, ipse quidem maneat Episcopus, Clerici vero Civitatis communione priventur, eo quod eruditores inobedientis populi non fuerunt.

SCHOLION.

De Episcopis, qui curam populi non recipiunt, vel per malitiam populi non recipiuntur.

HIc Canon consonat Canonibus 16. 17. Antiochenis, uti notabitur in scholiis ad dictos Canones; finalis tamen clausula hujus Canonis tamquam specialis notanda est, scilicet quod si Episcopus pro malitia populi receptus non fuerit, *Clerus civitatis communione privetur, eo quod eruditores inobedientis populi non fuerint* (vel G. *quod ejusmodi insolentis*) (vel C. *contumacis populi correctores*) seu (G. *correptores non fuerint*).

Hic in primis notandum, quomodo generaliter Clerus ob insolentiam populi a communione segregetur, cumque sub Clero esse queant plane innocentes, prætendunt nonnulli, hic haberi saltem obscurum interdicti personalis vestigium. Vide Morinus, *libro secundo Exercitat. Eccles. cap. fin.*

Hoc ulterius evincit Canon Clero in culpam imputari, quod populum non docuerit, nec ad meliorem frugem reduxerit: " Ipse videas igitur, ait Zonaras, quales Canon vult habere Clericos, non solum doctos, verum etiam aptos, natos ad docendum, qui possint alios docere, modestosque reddere.

Hic observent Canonici seu Capitula Ecclesiarum Cathedralium, quam curam & sollicitudinem populi habere debeant tempore saltem sedis vacantis.

CANON XXXVIII.

Bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur, ut inter se invicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Ecclesiasticas contentiones amoveant, semel quidem quarta septimana Pentecostes, secundo vero duodecima die mensis Hyperberetæi, id est, juxta Romanos quarto Idus Octobris.

SCHOLION.

Bis in anno Synodi Provinciales habendæ, & quem ob finem.

QUARTA hebdomada Pentecostes est quarta hebdomada post Pascha. Intervallum enim a Dominica Resurrectionis ad Festum Pentecostes Græcis & Latinis Scriptoribus passim etiam *Pentecoste dicitur*. Hyperberetæus vero coincidit cum mense *Octobris*, uti non solum Balsamon & Zonaras, sed etiam Dionysius Exiguus interpretatur.

Neque enim dubitari potest; quin finalia verba, id est, *juxta Romanos quarto idus Octobris*, per Dionysium Romæ Codicem suum compilantem fuerint adiecta.

Quod autem de bina Synodorum celebratione statuitur, idem *Canone 5. Nicæno, 20. Antiocheno*, plurimisque aliis statutum fuit; sed pro dolor! nec ea toties iterata Canonum Decreta efficere potuerunt, quin hodie verissimum sit, quod ad hunc Canonem notavit suo tempore Zonaras: " Nunc autem harum Synodorum magnus ubique contemptus.

De habendis Synodis bis in anno, & quomodo sensim tempus celebrandi has Synodos ad biennium protensum sit, ac tandem ad triennium, diximus in Jure Eccles. *part. 1. tit. 20. cap. 1. & 2.* ibi una ostendimus, quæ sint præcipuæ causæ, quibus hodierna Synodorum intermissio non sine Ecclesiasticæ disciplinæ prolapsione sit adscribenda.

Docet hic Canon, in his Synodis & dogmata Religionis sive pietatis communi Episcoporum Concilio examinata ac decisa fuisse, necnon emergentes Ecclesiasticas contentiones compositas.

Ad similes enim quæstiones & contentiones terminandas præcipue Synodi convenire debebant, uti ostendit *Canon 5. Nicænus*, & ibidem latius notabitur.

CANON XXXIX.

Omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam Episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset, nec ei liceat ex his aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis, quæ Dei sunt condonare. Quod si pauperes sunt, tamquam pauperibus subministret, nec (a) eorum occasione Ecclesiæ negotia deprædentur.

C A-

(a) Forte legendum est *ne*,

CANON XL.

Presbyteri, & Diaconi præter Episcopum nihil agere præsentent, nam Domini populus ipsi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus est rationem sint autem manifestæ res propriæ Episcopi (si tamen habet proprias) & manifestæ Dominicæ, ut potestatem habeat de propriis moriens Episcopus sicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere. Nec sub occasione Ecclesiasticarum rerum, quæ Episcopi esse probantur, intercidant: fortassis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut servos. Et justum est hoc apud Deum & homines, ut nec Ecclesia detrimentum patiatur ignoratione rerum Pontificis, nec Episcopus vel ejus propinqui sub obtentu Ecclesiæ proscribantur, & in causas incidant, qui ad eum pertinent, morsque ejus injuriis & malæ famæ subjaceat.

CANON XLI.

Præcipimus, ut in potestate sua Episcopus Ecclesiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretiosæ illi sint creditæ, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut potestate ejus indigentibus omnia dispensentur per Presbyteros & Diaconos, & cum timore omnique sollicitudine ministrentur. Ex his autem quibus indiget, (si tamen indiget) ad suas necessitates, & ad peregrinorum fratrum usus ipse percipiat, ut nihil eis possit omnino deesse: Lex enim Dei præcipit, ut qui Altari deserviunt, de Altari pascantur, quia nec miles stipendiis propriis contra hostes arma sustulit.

SCHOLION.

Dispensatio rerum Ecclesiæ Episcopis concredita, & quomodo hæ dispensandæ.

PRIOR horum Canonum extat apud Gratianum *caus.* 1. *quæst.* 1. *Can.* 21. posteriorem autem in duas partes divisum retulit ibidem *Can.* 22. & 24. hi autem Canones absolutam & perfectam de natura redituum Ecclesiasticorum, necnon de pristina norma administrationis eorumdem ideam exhibent.

Et primo quidem res Ecclesiæ, ut res Dei reputatas fuisse probant, 2. Episcopum curam & administrationem earum habuisse. *Si enim*, ait *Canon* 41. *pretiosæ hominum animæ sunt ei creditæ, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere*, 3. Episcopum tamquam res Dei administrare debere, & *tamquam Deo intuente*, sive cum Dei timore & omni religione. 4. Res Ecclesiæ iis, qui *indigent*, subministrandas. 5. Distributionem in pauperes exercendam per Presbyteros, & Diaconos „ ut „ immunem se servet Episcopus, ait Zonaras, ab omni „ suspicione “. 6. Episcopum nihil posse dare propriis cognatis, mere quia cognati sunt ex rebus Ecclesiæ; sed *si pauperes* sint, ut pauperibus suppeditet. Quod & sub nomine Canonum Apostolorum Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 1. *de Reform.* rursus innovavit. 7. Ex his rebus suppeditanda esse, quæ ministris Altaris necessaria esse videbuntur, 8. Episcopum quoque in necessarios suos usus posse accipere, cum hac tamen moderatione, *si sit opus*, vel *si tamen indiget*: quæ clausula seu modificatio ex ipsa rerum conditione sumpta est.

Si enim res Ecclesiæ tamquam res Dei in *pauperes* sunt distribuendæ, qua specie Episcopi aliunde *divites*, res pauperum usibus deputatas sibi applicare audeant? unde Hadrianus VI. *in quartum sententiarum de Sacramento Pœnitentiæ*, ex natura bonorum Ecclesiasticorum deducere non dubitat, Clericum ex patrimonio divitem non posse ex reditibus Ecclesiasticis, reservato patrimonio, vivere, probans sententiam Alexandri de Hales, quam refert verbis sequentibus: „ Clericus habens stipendium „ sufficiens vel reditum, unde possit aliter quam decimis „ sustentari sufficienter, & secundum statum personæ, „ potest recipere decimas; *ut procurator in necessitates* „ *pauperum, vel utilitate Ecclesiæ expendendas*; non „ autem in usus *proprios* convertendas, vel in usus „ malos detrahendas: immo si in usus proprios convertant, committunt sacrilegium: si in malos usus expendant, incurrunt judicium. De illis enim intelligitur, quod scribit Augustinus ad Bonifacium: *si privatim, quæ nobis sufficiant, possidemus, non illa nostra sunt, sed pauperum, quorum procurationem quodammodo gerimus; non proprietatem nobis usurpatione* „ *damnabili vendicamus. Hæc ille* “: ait Hadrianus, „ qui & hanc Alexandri opinionem non solus amplectitur, sed multis argumentis confirmat, & rationes „ in contrarium refellit.

Hos si consuluisset eximius auctor appendicis Wiggerianæ, de contraria sententia non tam fidenter pronuntiasset: „ Post Doctorem Angelicum scholastici passim „ non tam tradiderunt hanc sententiam, quam ut certam & extra controversiam positam supposuerunt .... „ solus interea videtur contradixisse Dionysius Carthusianus ab alterius sententiæ defensoribus allegari „ solitus.

Adhæc si dictus appendicis auctor serio & attente hos Apostolicos Canones expendisset, videre potuisset, „ quam inepta esset argumenti pro sententia Hadriani ex Canone Apostolico petiti solutio: nimirum clausulam Canonis, *si tamen indiget* „ non respicere Episcopos, qui aliunde haberent, unde viverent, cum passim tempore Apostolorum illi sua deseruissent, sed „ dici propter illos, qui forte ultra indigentiam ex bonis Ecclesiæ sumerent, quos Canon ille monet non „ ultra sumere quam ad sustentationem vere opus haberent “. Quidquid enim sit de tempore Apostolorum, evidens est ex Canone 39. tempore horum Canonum Episcopos etiam propria retinuisse: quandoquidem adeo sollicite Canon ille moneat, & præcipiat res Episcopi *proprias* a rebus Ecclesiæ debere secerni; modumque, quo de utrisque Episcopus disponere debeat, præscribat.

Deinde si Canon solum vetuisset, ne Episcopus ultra indigentiam sumeret ex bonis Ecclesiæ, non dixisset, *si tamen indiget*, sed *uti*, vel *in quantum indiget*.

CANON XLII.

Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleæ atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur.

CANON XLIII.

Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens aut desinat, aut communione privetur, similiter etiam Laici.

SCHOLION.

De Episcopis & Clericis aleæ, & ebrietatibus servientibus.

UTRUMQUE hunc Canonem in unum conflatum exhibet Gratianus *Dist.* 35. *Can.* 1. quemadmodum & apud Cotelerium unum Canonem faciunt. Ostendunt hi Canones jam pridem in Ecclesia usitatum fuisse, ut peccata eo gravius puniantur, quo perpetrantes vi sui ordinis, & status ad ea evitanda arctius obligantur. Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi damnantur, seu *deponuntur*. Inferiores vero Clerici & Laici duntaxat communione *privantur* (seu G. *segregantur*). Interim ex his Canonibus illud patescit, ebriosos & aleatores, sive *aleis & ebrietati deservientes* (sive G. *vacantes*) jam pridem graviter fuisse punitos, præsertim Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, si ab iis vitiis moniti non destiterint. „ Hos enim præcipue oportet esse incitamentum „ ad virtutem, formamque primam & extimulationem „ ad bona opera “ inquit Zonaras. Quid posteriora Ecclesiæ Decreta habeant de vetito Clericis alearum usu, annotavi in *Jure Eccles. Tom.* I. *part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 5.

CANON XLIV.

Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus usuras a debitoribus exigens, aut desinat, aut certe damnetur.

SCHOLION.

De Episcopo, Presbytero, & Diacono usuras exigente.

EXTAT hic Canon apud Gratianum *Dist.* 47. *Can.* 1. Canonem loqui de eo, qui mutuum postulatus usuras mutui, sive mutuum cum fœnore exigit, ostendit versio Hervetiana ita legens: *Pecunias mutuo datas cum fœnore exigens*, cui consonat lectio Cotelerii; *Qui usuras exigit ab iis, qui mutuo accipiunt*. Hanc lectionem probant uno consensu commentatores, atque Zonaras: „ Si veteri lege vetitum fuit hoc dicente: *Fœ-* „ *nori non dabis argentum tuum fratribus*; multo ma- „ gis vetatur illius usuras capere, qui secundum Evan- „ gelium vivere pollicentur.

Epitome hujus Canonis hoc Scholion subjecit Aristenus. „ Misereri postulatus, si auferat & aliena per „ usuras, deponitur; nisi desinat hoc facere “. Consonat hic Canon *Canoni* 17. Nicæno, cujus notas seu scholion consule.

CANON XLV.

Episcopus, Presbyter, & Diaconus, qui cum hæreticis oraverit, tantummodo communione privetur: si vero tamquam Clericos hortatus eos fuerit agere, vel orare, damnetur.

SCHOLION.

Hæretici ad functiones Ecclesiasticas a Clericis non admittendi.

PRIMI Christiani admodum sollicite vitabant consortia hæreticorum, eorumque commercia etiam in civilibus, ne familiariore conversatione subinde hæretica contagione inficerentur: nihilominus, ubi necessitudo hanc conversationem requirebat, eam admittebant, cujus rei exemplum de Origene habetur apud Eusebium *lib.* 6. *Hist. Eccles. cap.* 2. qui refert, quod Origenes, post mortem patris sui „ exceptus & refocillatus sit a „ Matrona quadam opulentissima & alioqui eximia, „ sed quæ celeberrimum quemdam virum Antiochia „ oriundum *hæreticorum*, qui tunc erant Alexandriæ, „ *propugnatorem* fovebat .... sed Origenes tametsi cum „ supradicto viro *necessitate* compulsus versaretur: ipse „ tamen nunquam adduci potuit, ut cum illo in *precatione*

„ *tione consideret*: Ecclesiæ scilicet *regulam* servans a „ puero, & ut ipsemet alibi loquitur abominatus hæ„ reticorum dogmatum prædicationem„

Porro de publica & Ecclesiastica precatione hunc Canonem agere dubium non est: atque in posteriore parte de hæreticorum ad ipsas Hierarchicas, sive Clericales functiones peragendas admissione, uti clarius exprimit versio Græcorum Cotelerii & Herveti, qui omnes ita legunt: *Sin autem eis tamquam Clericis aliquid operari permiserit*. Et sane non dubium, quin abominandum sit hujusmodi cum hæreticis commercium & communio, ut proinde hujus admissionis ad functiones Clericales auctores merito pœna depositionis, tamquam manifesti & nefandi hæreticorum fautores plectantur.„

CANON XLVI.

Episcopum, aut Presbyterum hæreticorum suscipientem Baptisma damnari præcipimus: quæ enim conventio Christi ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli?

CANON XLVII.

Episcopus, aut Presbyter, si eum, qui secundum veritatem habuerit Baptisma, denuo baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponatur tamquam deridens crucem & mortem Domini, nec Sacerdotes a falsis Sacerdotibus jure discernens.

SCHOLION.

Contra iterationem Baptismi in Ecclesia legitime collati, & de iteratione Baptismi ab hæreticis collati.

NON tantum in priore Canone, sed & posteriore de hæreticorum sive ab hæreticis collato Baptismate agitur, uti hic notat Balsamon, asseritque eo Canone *ab impiis pollutum* dici, qui ab hæreticis Baptismum accepit.

Mandat hic Canon non rebaptizari, qui secundum veritatem (sive G. *vere*) habuerit Baptismum, & præcipit baptizare *pollutum ab impiis*.

„ Itaque, ait Zonaras, deponi tales mandavit; al„ terum quidem tamquam qui duo baptismata contra „ Ecclesiæ traditionem faciat: alterum vero tamquam „ qui pollutum per illegitimum Baptismum non abluat „ divino lavacro, Dominique mortem, quam tolera„ vit per Crucem, illudat.

Hi Canones si Apostolos auctores habuissent, quis dubitet, quin Cyprianus, aliique Africani Episcopi illos in quæstione de iterando hæreticorum Baptismo produxissent: ipsamque quæstionem vel sola Canonum horum auctoritas decidisset.

Porro dum hæc evincunt Canones hos Apostolis tribui non posse, una ostendunt, admodum esse verisimile, illos Canones esse ejus temporis, quo nondum ea de iterando hæreticorum Baptismo quæstio decisa erat: & quando plures eam iterationem necessariam magno animi vigore sustinebant.

Et sane Canones de rebaptizandis his, qui ab hæreticis erant baptizati, ante tempore Cypriani editos fuisse, testatur Cyprianus in Epistola ad Jubajanum LXXIII. " Apud nos autem non nova aut repentina „ res est, inquit, ut baptizando censeamus eos, qui „ ab hæreticis ad Ecclesiam veniunt, quando multi jam „ anni sint, & longa ætas, ex quo sub Agrippino bo„ næ memoriæ convenientes in unum Episcopi pluri„ mi hoc statuerunt, atque exinde hodie dum tot mil„ lia hæreticorum in Provinciis nostris ad Ecclesiam „ conversi, non aspernati sunt, neque cunctati, im„ mo & rationabiliter & libenter amplexi sunt, ut „ lavacri vitalis & salutaris Baptismi gratiam conse„ querentur.

Quin & constat ex Epistola Dionysii Alexandrini apud Eusebium *lib. 7. Hist. Eccles. cap. 7.* in Ecclesiis populosissimis, & in Conciliis fratrum apud Iconium & Synnadam, & apud alias Ecclesias idem sancitum fuisse, Ejusdem Synodi Iconiensis tamquam jam pridem celebratæ meminit Firmilianus in Epistola ad Cyprianum, uti ad relata verba notat Valesius constanter asserens, *diu ante Stephani Papæ tempora hanc Synodum fuisse celebratam*.

Quid mirum ergo, si Canones hac de re editi primum dicti sint *Apostolici*, ac dein ab aliquo Apostolis suppositi, præsertim cum Orientales, ac maxime Cappadoces morem suum in rebaptizandis hæreticis longo tempore constantissime retinuerint, ut patet ex S. Basilii ad Amphilochium *Epist. 1. Can. 2.*

CANON XLVIII.

Si quis Laicus uxorem propriam pellens, alteram vel ab alio dimissam duxerit, communione privetur.

SCHOLION.

De Laico propriam uxorem dimittente, vel ab alio dimissam ducente.

HIC Canon *communione privat*, (sive G. *segregat*) qui *uxorem* propriam *pellens* alteram duxerit, vel ab alio *dimissam*, vel ab alio *solutam*, idque tamquam adulteram juxta illud Christi: *Qui uxorem suam dimiserit, excepta causa fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur.*

CANON XLIX.

Si quis Episcopus, aut Presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris & Filii & Spiritus-Sancti, sed in tribus sine initio principiis, aut in tribus filiis, aut in tribus Paracletis abjiciatur.

SCHOLION.

De forma verborum administrandi Sacramentum Baptismi.

APUD Græcos uti apud Cotelerium legitur, *si ex Domini ordinatione non baptizaverit in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, sed in tres principii expertes, vel in tres Filios, vel in tres Paraclitos deponatur*: sed uti ex commentariis Græcorum patescit, id unum voluere, ut Baptismus conferretur in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, tamquam unius in substantia & Trini in personis.

Fuisse jam pridem quosdam hæreticos, qui baptizarent juxta formam hoc Canone damnatam, notat hic Balsamon; & Vigilius Papa Epistola 2. hunc Canonem probavit: atque de Ecclesia Dei projici vult, qui in una persona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus Patribus, aut in tribus Filiis, aut in tribus Paracletis ptizet.

„ Ideo autem, ait Balsamon, Episcoporum, aut Pres„ byterorum tantum meminit Canon, quod alicui alii „ non permittitur baptizare. Quod verum est jure proprio & ex Officio. Porro quæ de ritibus & modo administrandi Sacramenta constituuntur, dirigi solent ad eos, quibus jure & ex officio eorum administratio competit, non autem ad eos, quos ex delegatione, aut necessitate cogente ea administrare interdum contingit, qui supponuntur facile secuturi formam, quam observari vident ab iis, qui ex officio administrant.

CANON L.

Si quis Episcopus, aut Presbyter non trinam mersionem unius ministerii celebret, sed semel mergat in Baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus in morte mea, baptizate; sed, euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti (a).

SCHOLION.

In una vel trina immersione baptizandi.

PER tria Baptismata & unum Baptismum, uti apud Græcos exprimitur, Balsamon, aliique commentatores Græci significari notarunt, *trinam & unam mersionem*, uti vertit Dionysius.

Vocula *nobis* occurrens apud Dionysium, & ex Dionysii versione apud Gratianum *Dist. 4. de Consecrat. Can. 79.* addita videtur ab illo, qui hos Canones ipsis Apostolis supponere voluit.

Cæterum *trinæ* mersionis ritus, cujus meminit Canon apud veteres primis sæculis ad signandum Mysterium SS. Trinitatis, in usu fuisse evidens est ex eorum scriptis. Quin & eum ritum ex traditione Apostolica descendere pro indubitato asseruit S. Basilius *lib. de Spiritu Sancto, cap. 27.* & plura SS. Patrum testimonia refert Gratianus *Dist. 4. de Consecrat. can. 78. & seq.* eam tamen ad Sacramenti integritatem non requiri, ostendit responsum S. Gregorii ad Leandrum, *lib. 1. Epist. 41.* & relatum a Gratiano dicto loco *Can. 80.* Et unicam mersionem probavit Concilium Toletanum IV. *Can. 5.* Ibidem apud Gratianum *Can. 85.* contra Arianos, qui ex hoc ritu trinæ mersionis, trinam in personis, divinis arguebant naturam: contra Canon noster trinam vult adhiberi, ut ostendat, non in nomine Christi, sed *SS. Trinitatis* juxta formam a Christo traditam, Baptismum esse conferendum. Ut vel hinc pateat, Ecclesiam ritus suos interdum mutare, uti nascentibus erroribus reprimendis magis convenire judicat.

Cum igitur primitus praxis haberet, idque quasi ex Apostolica traditione, ut trina immersio fieret, singulæ scilicet ad singularum personarum in divinis nominationem: quidni sub gravi pœna sanciri potuit observandum, quod ubique observabatur? an non justum est punire eos, qui universalem Ecclesiæ praxim privata auctoritate invertere, & schismatice turbas excitare vellent, tametsi hic ritus ad essentiam seu validitatem Baptismi non spectaret?

Ulterius hoc Canone non videntur puniri, qui simpliciter *trina* immersione non utuntur, sed hi duntaxat, qui baptizandum propterea ter non immergunt, quod Baptismum non in nomine *SS. Trinitatis*, sed tantum in mortem *Christi* celebrandum credant: quod indicant verba Canonis: *sed unum Baptismum, qui datur in mortem Domini*, quæ conjunctim cum præceden-

(a) In Codice Pithæano numerantur tantum 50. Canones, qui Apostolorum dicuntur, id est, quot a Sancta Romana Ecclesia receptos, Anastasius & Hincmarus testantur.

dentibus legenda sunt. Quibus & ratio verbis allegatis subiuncta congruit: *Non enim dixit Dominus in morte mea baptizate; sed, euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti.* His autem facile diluuntur omnia, quæ contra hunc Canonem objicit Dallæus *lib.* 3. *c.* 17. uti latius ostendit Beveregius in Codice Ecclesiæ primitivæ illustrato, *l.* 2. *cap.* 6. Apud Cotelerium legitur & hoc additamentum: *Vos igitur Episcopi, in unum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum ter immergite secundum Domini sententiam, & nostram in Spiritu constitutionem.*

CANON LI.

Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex Sacerdotali numero a nuptiis, carnibus, & vino, non propter exercitationem, sed propter abominationem abstinet, oblitus quod omnia valde bona, & quod masculinum & fœmininum fecit hominem, sed blasphemans calumniatur opificium, vel corrigatur, vel deponatur, & ex Ecclesia ejiciatur; conformiter & Laicus.

SCHOLION.

Condemnatur, qui nuptias, aut vinum aut carnes tamquam ex se illicita abominantur.

A Nuptiis, & esu carnium, vinique potu abstinentiam temperare probandum est, ait Zonaras, sed & hæc abhorrere velut animæ perniciosa, & ejicere non caret crimine.

Jam pridem fuisse, qui similes errores propugnarent, & quibus hujusmodi Canones merito oppositi fuere, constat ex iis, quæ Synodus Gangrensis adversus Eustathianos decrevit, & pluribus probat Baronius ad ann. 57. & infra in Scholiis ad Canones istius Synodi ostendetur.

CANON LII.

Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, eum, qui a peccatis convertitur, non recipit, sed ejicit, deponatur, quoniam Christum molestia afficit, qui dixit, gaudium est in cœlo propter unum peccatorem pœnitentiam agentem.

SCHOLION.

Veri pœnitentes nequaquam ejiciendi.

NOVATIANUM negasse aliquorum gravium peccatorum puta mœchiæ dari etiam pœnitentibus remissionem posse, constat ex *Epistola* 52. S. Cypriani, uti scribit Novatianos quidem admittere, & hortari lapsos ad pœnitentiam, sed pœnitentibus spem veniæ subtrahere: „ o frustrandæ fraternitatis irrisio! o miserorum „ lamentantium caduca deceptio! o hæreticæ institu- „ tionis inefficax & vana traditio! hortari ad satisfa- „ ctionis pœnitentiam, & subtrahere de satisfactione „ medicinam: dicere fratribus nostris: Plange & lacry- „ mas funde, & diebus ac noctibus ingemisce, & pro „ abluendo & purgando delicto tuo largiter & frequen- „ ter operare, sed extra Ecclesiam post ista omnia mo- „ rieris: quæcumque ad pacem pertinent, facies; sed „ nullam pacem, quam quæris, accipies.

Quod & ipse Novatianus significavit in Epistola ad omnes Ecclesias relata a Socrate, *lib.* 4. *Hist. cap.* 28. exhortans Episcopos „ ut eos, qui Idolis sacrificave- „ rant, hortarentur quidem ad pœnitentiam: indulgen- „ tiam autem criminum relinquerent Deo, penes quem „ jus arbitriumque est, crimina remittendi.

Hinc non obscurum est hunc Canonem adversus hujusmodi hæreticos, qui pœnitentibus pacem & communionem negabant, & consequenter de Ecclesia sive communione fidelium ejiciebant illos, conditum fuisse, quod & ex Baronio notat Binius in notis ad hunc Canonem, una monens, hunc ab Origene *l.* 3. contra Celsum fuisse jam pridem citatum. Ideoque nihil est quod repugnet, hunc Canonem sæculo saltem tertio editum fuisse.

CANON LIII.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus carnibus & vino diebus festivis non utatur, idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponatur tamquam qui cauterio notatam habet conscientiam, & multis auctor sit offendiculi.

SCHOLION.

Presbyter, vel Diaconus Dominicis aut festivis diebus a carnibus abstinens deponendus est, & quare?

NONNULLOS jam olim primis Ecclesiæ sæculis fuisse; qui die Dominica & Sabbato jejunandum esse ex præcepto Domini & Apostolorum dicerent, patet ex S. Augustini Epistola ad Casulanum, quæ nota est in refutando hoc errore. Potuit ergo hic Canon esse editus adversus Presbyteros & Diaconos, qui suo agendi modo huic errori occasionem & fomentum aliquod dare videbantur: quod indicant finalia verba; *ut qui cauterio notatam habeat* (seu G *injustam* (aut C. *cauteriatam conscientiam propriam*) *& multis sit auctor* (seu G. *causa offendiculi* (sive C. *scandali.*)

Evidens est hoc Canone non damnari abstinentiam a certis cibis, cum duntaxat damnetur, *qui carnem & vinum non sumit per abominationem* (sive G. *abhorrens* (vel C. *abominans*) *non propter exercitationem ad cultum pietatis.*

CANON LIV.

Si quis Clericus in caupona comedens deprehensus fuerit, segregetur, præter quam si in publico diversorio in via propter necessitatem divertit.

SCHOLION.

Clericis in caupona seu taberna, nisi in itinere, comedere non licet.

POPINARUM ingressum, tamquam multorum criminum & excessuum occasionem etiam Julianus apostata suis in Gentilium religione sacrificulis prohibuit, ut est in ejus Epistola ad Arsacium Sacerdotem Galatiæ apud Sozomenum, *lib.* 4. *cap.* 16. ubi scribit: „ Deinde singulos Flamines hortare, ut nec ad theatrum accedant, nec in *tabernis bibant*, nec artem ullam aut „ opificium turpe, ac probrosum exerceant. Et eos „ quidem, qui obtemperaverint, honore affice, contu- „ maces vero atque immorigeros expelle.

Quæ autem recentioribus Canonibus, & etiam Decretis Synodorum nostratium contra Clericos cauponas frequentantes statuta sunt, videri possunt in *Jure Eccles, Tomo I. part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 4.

CANON LV.

Si quis Clericus Episcopum contumelia affecerit, deponatur: Principi enim populi tui non maledices.

CANON LVI.

Si quis Clericus Presbyterum, vel Diaconum injuria affecerit, segregetur.

SCHOLION.

Clericus Episcopum aut Presbyterum, aut Diaconum injuria afficiens, deponitur.

QUIA injuria sive contumelia agravatur pro ratione personæ injuriatæ, major pœna his Canonibus merito imponitur contumelia afficientibus Episcopum, quam injurantibus Presbyterum, aut Diaconum. Quia, ait Balsamon, Episcopo major honor debetur. Quod & observat Zonaras, dicens: „ Pontifices in typum Domini nostri Jesu Christi exsistentes, & caput „ Ecclesiæ corporis existimati, majore etiam sunt ho- „ nore digni. Quapropter qui aliquid in hos contume- „ liose agit, deponitur. Presbyteri vero & Diaconi „ manuum typum gerentes, (per quos ut per manus „ Episcopus administrationes excercet Ecclesiasticas) & „ hi quidem digni sunt honorari; non tamen ut Epis- „ copus: nec enim capitis & manuum cura similiter „ habenda est; quapropter qui contumeliosus his fuerit, „ minus punitur: ab aliorum conventu solum separatus.

CANON LVII.

Si quis Clericus claudum vel surdum, vel eum, cui vitiosus est incessus; irreserit, separetur; similiter & Laicus.

SCHOLION.

Punitur, qui cæcum, surdum, aut claudum, ob vitium corporis irriserit.

„ MEMBRIS aliquibus mutilatus misereri convenit, „ inquit Zonaras, illosque, quantum fieri po- „ test, infirmos suscipere, manuque regere, non autem „ illudere.

Huc ex mente Patrum referri possunt, qui homines mente captos in recreationem suam alunt: de quibus S. Augustinus *lib.* 1. *de peccatorum meritis & remiss. cap.* 35. „ Ipsos quoque fatuos videmus, quos vulgo „ *Moriones* vocant, ad cordatorum delicias adhiberi, „ & in mancipatorum æstimatione pretiosiores esse cor- „ datis, tantum valet *carnalis* affectus, etiam minime „ fatuorum in declaratione alieni mali.

CANON LVIII.

Episcopus, aut Presbyter, qui Cleri aut populi curam non gerit, & eos pietatem non docet, segregetur. Et si in socordia perseveret, deponatur.

SCHOLION.

Contra Episcopos, qui sibi subditos non docent.

OSTENDIT hic Canon Patribus injustam fuisse visam persuasionem multorum Pastorum existimantium satis esse, si curam populi & Cleri aliis committant, dum ipsi interim in otio torpent; & de Ecclesiæ reditibus commode & splendide vivunt.

„ Episcopalis dignitas, ait Balsamon, in docendo „ consistit: & omnis Episcopus debet docere populum „ pia dogmata, & statum orthodoxorum. Speculator „ enim ideo constituitur, ut quæ sunt sui populi at- „ tendat: & ideo Episcopus est appellatus". Idipsum adstruit hic Zonaras addens. „ Cathedra propterea con- „ stituitur Episcopo in edito & sublimi templi loco,

,, quæ quidem res denotat qualem eum eſſe & quod ab ,, illa ſublimitate ſubditum populum reſpicere, valide- ,, que diligenter obſervare debet ". Vide latius infra ad *Can.* 19. Trullanum.

Canon LIX.

Si quis Epiſcopus, aut Presbyter Clerico ex inopia laboranti neceſſaria non ſuppeditaverit, a communione rejciatur: ſin perſeverat, deponitur (a), *ut qui fratrem ſuum necaverit.*

Scholion.

De Epiſcopo, aut Presbytero qui Clerico inferiori inopia laboranti, neceſſaria non ſuppeditat.

SI Epiſcopi & Presbyteri, quibus bona Eccleſiaſtica ſunt concredita, debeant ea tamquam *res Dei* in Laicos pauperes & indigentes diſtribuere, quanto magis pauperibus Clericis ſibi ſubjectis, ait Zonaras.

His enim Canonibus præcipue agitur de Clericis, qui Epiſcopis & Presbyteris in functionibus Eccleſiaſticis ſubſerviebant; quique certos proventus aſſignatos non habebant, ſed quaſdam diſtributiones per temporum intervalla recipiebant, quas ſportulas, & Clericos iis viſitantes, *fratres* ſportulantes appellabant, quorum meminit S. Cyprianus *Epiſt.* 66.

Igitur Epiſcopus vel Presbyter, qui in hoc negligens fuerit, primum *ſegregatur*, & demum creſcente contumacia *deponitur*, rationem adjungit Canon: ut *qui fratrem ſuum necaverit:* Notat hic Balſamon; ,, Fratrem ,, autem interfeciſſe dixeris, ne ad factum uſque proceſ- ,, ſiſſe; etſi enim non eſt mortuus, quod ad Epiſcopi au- ,, tem vel Presbyteri propoſitum attinet, id factum eſt.

Utinam ad hæc ſerio reflecterent Epiſcopi, aliique pingues & opulenti decimatores, qui defectu neceſſariorum Parochos, cæteroſque inferiores Eccleſiæ miniſtros egere permittunt, dum interim ipſi ex decimis, quæ ad alendos Parochos, alioſque in vinea Domini pro populo laborantes primario deſtinatæ ſunt, laute & faſtuoſe vivunt.

Canon LX.

Si quis falſo inſcriptos impiorum libros tamquam ſanctos in Eccleſia publicat ad populi & Cleri perniciem, deponatur.

Scholion.

Contra publicantes impia ſcripta ad ædificationem populi non ſpectantia.

PER falſo inſcriptos impiorum libros hic intelligi edita ab hæreticis ſub ementitis Apoſtolorum & Diſcipulorum nominibus Evangelia, acta, itineraria, & alia ejuſdem farinæ opuſcula recte advertit Dallæus *lib.* 3. *cap.* 12. at inde nequaquam concluditur Canones hos ſaltem ſæculo II aut III. non fuiſſe editos: cum ex Clemente Alexandrino *Stromatum lib.* 2. & 3. item Irenæo *lib.* 3. *cap.* 11. & *lib.* 1. *cap.* 35. aliiſque conſtet ea ætate ſimilia ficta opera plura extitiſſe.

De his itaque falſo inſcriptis libris decernit Canon, quod ſi quis (ſcilicet Epiſcopus vel Presbyter) eos tamquam ſanctos in Eccleſia publicat ad populi & Cleri perniciem, deponatur.

Hic non agi de privata horum librorum lectione, ſed de publica in Eccleſia, ſive in Eccleſiaſtico fidelium conventu eorum prælectione, ipſe Canonis contextus ſat oſtendit, notatque Zonaras; poſtquam enim expoſuit, de quibus ſcriptis Canon loquatur, ſubjungit: ,, Quod ,, ſi quis hæc publice profert, in Eccleſiaque legere co- ,, natur, hunc etiam conſecratum miniſtrum, dignum ,, depoſitione cenſet.

Si conformiter ad hunc, alioſque Canones Patribus, aliiſque ſuppoſita opera hodie rejicerentur, nec ad lectionem publicam & Eccleſiaſticam ſaltem proponerentur, norunt eruditi, quam multa merito hodie eſſent eradenda ex libris Eccleſiaſticis.

Canon LXI.

Si adverſus fidelem aliqua accuſatio intendatur, ut fornicationis, vel adulterii, vel alicujus alius prohibitæ actionis; & convictus fuerit; ad Clerum non provehatur.

Scholion.

Deprehenſi in fornicatione, adulterio, & ſimili crimine ad Clerum non provehendi.

HIC notat Zonaras: *Quod in adulterio vel ſcortatione, vel alia qualibet abſurditate deprehenſus, non ſolum a Sacerdotio prohibetur, ſed nec in ullum quidem Cleri gradum promovetur* ". Idipſum & reliqui Commentatores Græci obſervant.

Hujus Canonis, diſciplinæque in eo contentæ meminit Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus in Epiſtola ad Joannem Presbyterum, & Hegumenum ſeu Anachoretam recitata actione 8. Synodi Nicænæ II. *In ſcortatione aut adulterio ſi quiſquam poſt Baptiſmum fuerit deprehenſus, divini Canones illum ad Sacerdotium non admittunt.* Quin & idipſum a S. Cornelio Papa Decretum fuiſſe teſtatur S. Cyprianus, immo & in hoc ipſi conſenſiſſe omnes Epiſcopos in toto mundo conſtitutos, *Epiſt.* 68. Plura vide in *Diſſ. Canonica, part.* 2. *c.* 2. §. 1.

(a) Forte *deponatur.*

Canon LXII.

Si quis Clericus propter metum humanum Judæi, vel Græci, vel Hæretici negaverit, ſi quidem nomen Chriſti, ejiciatur: ſi autem nomen Clerici, deponatur. Pœnitentiam tamen agens, ut Laicus recipiatur.

Scholion.

Clericus, qui ob metum Chriſti nomen negaverit, ab Eccleſia ejicitur. Qui vero ſe Clericum negaverit deponitur.

PŒNA ejectionis decreta in Clericum, qui ex metu negavit nomen Chriſti, ſumitur pro abſoluta reſciſſione ſeu ejectione ab Eccleſia, ſive majore excommunicatione: unde verſio Latina, quæ hodie extat ad calcem Decreti Gratiani habet: *ab Eccleſia rejicitur.*

At pœna depoſitionis decreta in Clericum, qui nomen Clerici negaverit, aliud non eſt quam ab obeundis Clericorum muneribus prohibitio, & in priſtinum Laicorum ordinem reductio: ideoque ex phraſi veterum, *ut Laicum communicare*, depoſitionem perpetuam a functionibus Clericalibus indigitat, ſed tamen ſine excommunicatione.

Itaque Clericus, qui huic pœnæ ſubjiciebatur, ita tamen ut tamquam Laicus recipiatur, deponitur quidem a Clericatu, ſed communionis particeps erit, ut alius fidelis Laicus. Hinc etiam eſt, quod hujuſmodi pœnam ſolis Clericis inflictam legamus.

Qui igitur nomen Chriſti negaverit, ab Eccleſia Chriſti merito ejicitur, utpote qui caput ipſum negans ſeipſum quaſi abſcindit: quomodo tamen metus nonnunquam in iis pœnam imminuat. Vide infra ad *Canonem* 1. & 3. *Ancyranum.*

Qui vero ſe Clericum fateri erubeſcit, Clerici functionibus obeundis ſe indignum oſtendit.

Hinc notandum, ait Balſamon: ,, Quod qui tonſuræ ,, characterem acceperunt, & deinde in lectorum ordi- ,, ne conſtituti ſunt, *ſi ſacras veſtes projecerint*, & ad ,, inſtar Laicorum fuerint, non poſſunt quidquam *tam-* ,, *quam lectores* agere, ſi rurſus ad Clerici habitum re- ,, dierint, vel etiam Monachi facti fuerint; ſed ut Lai- ,, ci vitam agent ". Si enim qui propter metum Cleri- ,, catum ſuum negavit, deponitur, & tamquam Laicus ,, ſolum poſt pœnitentiam admititur, multo magis qui ,, talem abnegationem ſua ſponte admiſit, & ſanctum ,, amictum illuſit, dignus priori Clericatu non cenſebitur.

Qua ratione juxta hodiernam diſciplinam Clericus per veſtium Clericalium abjectionem privilegiis Clericalibus exuatur, & pœnis Canonicis ſubjiciatur, latius id proſequor in Jure Eccleſiaſtico Belgis accommodato, *T. I. part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 2.

Canon LXIII.

Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex Sacerdotali Catalogo, comederit carnes in ſanguine animæ ſuæ, vel quid a feris captum, vel morticinum, deponatur. Hoc enim lex prohibuit. Si autem ſit Laicus, ſegregatur.

Scholion.

De vetita ſanguinis, & ſuffocati, ſive morticini manducatione.

QUÆ hic vetantur manducari, ſcimus etiam apud Latinos multis ſæculis interdicta fuiſſe, ſaltem in pluribus Eccleſiis, uti latius oſtendetur in ſcholiis ad Canonem 2. Gangrenſem, & etiam modo ab his Græci abſtinent, ut propterea Balſamon moneat ,, Canonem ,, propter Latinos, qui his utuntur, conditum eſſe ". Nota, ait ,, Canonem propter *Latinos*, qui ſuffocata indiſcriminatim comedunt.

Canon LXIV.

Si quis Clericus, vel Laicus in Synagogam Judæorum, vel Hæreticorum introierit ad orandum, & deponatur, & ſegregetur.

Scholion.

De vetito introitu in ſynagogam Judeorum, & Hæreticorum.

PŒNA hoc decreta Canone ita dividenda videtur; ut *depoſitio* Clericum ſpectet, *ſegregatio* Laicum; cum Laicus nec deponi poſſit, & ita Canonem explicant Græci.

Hic Canon evincit, Canones hos ipſis Apoſtolis adſcribi non poſſe, quandoquidem tempore Apoſtolorum prohibitum fuiſſe Chriſtianis ingredi Synagogam Judæorum nullatenus ſit veriſimile: at ſtabilita jam nonnihil Religione Chriſtiana id vetitum fuiſſe, ſatis ſit credibile, uti latius exponitur in *Canone* 2. Trullano, cujus & ſcholion conſule.

Canon LXV.

Si quis Clericus in jurgio quempiam pulſaverit, & uno ictu interemerit ob impotentis animi ſui effrænationem, deponatur: Laicus vero ſi fuerit, ſegregetur.

SCHOLION.

Pœna homicidii patrati a Clerico, aut Laico.

„ CUM Dominus *Matth. cap. 5.* omnibus imperet, „ ut etiam obvertant sinistram verberanti maxil„lam dexteram, inquit Zonaras, & non obsistant: „ Clericus, qui quempiam percusserit in pugna, si per„cussus interierit, etiamsi uno ictu, tamquam teme„rarius ordine movetur. Lacius autem hoc faciens ex„communicatur. Pugnam vero esse rixosam contentio„nem, nihil amplius putes oportet.

Quod hic Zonaras meminerit Laici segregandi, licet in Canone ex versione Herveti nulla Laici mentio fiat, mirum non est; quia apud Græcos, uti & Cotelerium in fine Canonis additur: *Laicus vero si fuerit, segregetur.*

Item pro *in pugna* Græci habent, in *jurgio*: Cotelerius autem *in altercatione*: Insuper lectio Cotelerii habet: *Si quis Clericus aliquem in altercatione pulsaverit, & vel uno ictu occiderit*: quæ lectio innuit, quod specialiter reflexerint ad occisionem *uno ictu* factam. Idque ne putaretur, hanc occisionem mitiore pœna puniendam, quasi *uno ictu* facta non deberet reputari voluntaria, atque ad hanc partem referenda addita ratio: *propter suam proclivitatem*, (sive G. *ob impotentis animi sui effrænationem*).

CANON LVI.

Si quis Clericus deprehendatur die Dominico jejunans, aut Sabbato, præter unum solum deponatur; si vero Laicus, segregetur.

SCHOLION.

De interdicto jejunio diebus Dominicis, aut Sabbati.

HIc Canon occasionem dedit quibusdam e Latinis rejiciendi non tantum hunc, sed & omnes 35. posteriores Canones tamquam suppositios & apocryphos: eo quod jejunium Sabbati interdiceret directe contra Ecclesiæ Romanæ consuetudinem. Verum immerito: nam cum sciatur jejunium Sabbati esse e rebus istis, de quibus ait S. Augustinus *Epist.* 36. *ad Casulanum n. 2. Edit. Benedict. In his rebus, de quibus nihil certi statuit Scriptura divina, mos populi Dei, vel instituta majorum pro lege tenenda sunt.* Ac insuper certum sit, eodem Augustino testante *ibid. n.* 4. tam Orientis quam Occidentis populos Christianos, exceptis Romanis, & paucis adjacentibus, Sabbato non jejunasse: Quidni hic Canon edi potuit ab illarum Ecclesiarum Episcopis, ubi non jejunandi die Sabbati mos obtinebat, contra illos, qui institutis majorum jam pro lege receptis tamquam malis, quadam temeritate se opponebant. Nam, ut notat Balsamon; hoc Canone nequaquam condemnantur *Divini Patres, qui propter exercitationem nonnunquam jejunant etiam his diebus.*

Videtur autem Canon editus occasione exortæ hæresis Marcionis, qui blasphemans asserebat, alium esse & colendum Deum, præter Creatorem a Judæis; cultum autem improbum ut hoc suum dogma stabiliret, sabbatum quo Judæorum Deus a creatione requievit, non requie, sed jejunio a suis discipulis transigendum constituit, uti scribit Epiphanius *hæres.* 42. quin & ob hanc causam, post exortam hanc hæresim sabbatum a jejunio immune passim servatum fuit, idque non tantum in toto Oriente, sed & in Occidentis partibus plurimis.

At tandem extincta hac hæresi, sabbata jejunii rursus plurimis in locis indicta sunt, atque inde usque modo apud nonnullos jejunium invaluit, apud alios prius institutum mansit.

Quidni dicamus igitur Canonem esse ab Episcopis eo tempore conditum, quo ob exortam dictam hæresim, sabbato non jejunandum esse judicabatur convenire?

CANON LXVII.

Si quis Virginem non desponsam vi allata habet, segregetur; ei autem aliam accipere non liceat, sed illam retinere; quam elegit, etiam si pauper sit.

SCHOLION.

De eo, qui Virginem desponsatam violaverit.

SENSUM hujus Canonis ita exponit Balsamon; ut significetur hoc Canone segregari eum, qui non desponsam alicui alteri virginem violaverit: & cogi cum ea habitare, quamvis pauper sit, & genere illius indigna, neque ab illa sejungi, atque alteram sumere. *Atque hæc quidem*, ait, *hoc Canone sancita sunt; nam qui desponsæ vim attulit, ut adulter punitur.*

Apparet Balsamonem conformiter ad supra positam Canonis expressionem *per non desponsatam intellexisse alteri non desponsatam.* At in Canone prout legitur ad calcem Decreti Gratiani habetur *sibi non disponsatam*. Verior apparet Balsamonis expositio, & ipsi Canoni conformior.

CANON LXVIII.

Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus secundam ordinationem ab aliquo susceperit, deponatur, & ipse & qui ordinavit, nisi utique constiterit quod ab hæreticis ordinationem habeat: qui enim ab eis baptizati & ordinati sunt, ut fideles vel Clerici sint, fieri non potest.

SCHOLION.

De reordinatione eorum, qui ab hæreticis sunt ordinati.

REITERATIO Baptismi ab hæreticis collati arguit quidem Canonem Apostolis tribui non posse, sed eum fictitium sive suppositicium esse nequaquam probat, uti notatum est ad *Can.* 47. multo minus reordinatio ejus, qui ab hæreticis ordinatus fuit, suppositionem sive falsitatem Canonis infert.

Expeditum enim est sæculis multis ordines quocumque modo ab hereticis collatos, habitos fuisse non tantum in Orientali, sed & in Occidentali Ecclesia pro invalidis: quin & usque ad sæculum XI. aut XII. de eorum validitate etiam apud Latinos dubitatum fuisse, ex Petro Damiani, aliisque ostendit Morinus *de Sacris Ord. pag. 3. exercitat.* 5. hinc illud Gratiani 1. *quæst.* 1 *post Canonem* 45. „ Patet ergo illud Augustini *Sacramenta* „ *videlicet Christi per hæreticos collata suo non carere* „ *effectu*) non de omnibus intelligi generaliter, sed de „ Sacramento Baptismi.

Quidni igitur hic Canon sit illius temporis, quo communi quasi omnium Ecclesiarum consensu, ut citato loco ostendit Morinus, ordines ab hæreticis collati habebantur pro invalidis? (*a*)

Quod hic ordinatio conferatur cum Baptismo quoad reiterationem, consonat ei, quod apud Gratianum legitur *Dist.* 68. *Can.* 1. ex Sancto Gregorio: *sicut semel baptizatus, iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel, in eodem iterum ordine non debet consecrari.*

CANON LXIX.

Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor, sanctam Paschæ quadragesimam non jejunat, vel quartam diem, vel Parasceven, præterquam si propter imbecilitatem corporalem impediatur, deponatur, si sit autem Laicus, segregetur.

SCHOLION.

De jejunio Quadragesimali.

ANTIQUISSIMUM est jejunium quadragesimale ante Paschæ Festivitatem, atque in illud omnes Ecclesias convenisse infinita propemodum Patrum testimonia evincunt, licet de numero dierum, quibus peragendum erat hoc Ante-Paschale jejunium, non eadem omnium Ecclesiarum disciplina, uti videre est apud Socratem, *lib. 5. Hist. cap.* 22. omnes nihilominus, ut notat Socrates, hoc tempus *quadragesimum appellabant.*

Jejunium quoque feriæ 4. & 6 per annum æque pene ac quadragesimale antiquum est; & quidem Gratianus ex dictis Apollonii refert *Dist.* 3. *de Consec. Can.* 16. *Jejunia sane legitima, id est, quarta & sexta feria non sunt solvenda, nisi grandis aliqua necessitas fuerit: quia feria quarta Judas de traditione Domini cogitavit, & sexta feria crucifixus est Salvator.*

Et quidem Balsamon & Zonaras, aliique Græci, hæc jejunia jejunio Quadragesimali æquiparata asserunt: nam *& in eis similiter ac in quadragesima aridis vesci jussi sumus*, ait Balsamon, & Zonaras notandum monet: *Quod eodem in ordine Canon ponat, sanctam Paschæ Quadragesimam, & quartam feriam, & Parasceven.*

Verum circa tempus protrahendi jejunium hæc erat differentia: quod Quadragesimale ad vesperam protraheretur: hoc vero ad nonam, id est, tertiam nostram promeridianam solveretur, idque dicebantur *jejunia dimidiata.*

Præterea Patres non agnovisse aliam legitimam causam solvendi jejunium, nisi infirmitatem, sive imbecillitatem corporalem, sat præsens Canon innuit. Quantumvis hic jejuniorum rigor in Ecclesia præsertim Latina non sit in obligatione, nihilominus hic Canonum rigor indicat multum a mente Ecclesiæ recedere eos, qui jejunia ab Ecclesia præscripta ita peragunt, ut vix ad mortificationem carnis conducere videantur. Poteruntque ex hoc Canonum præscripto judicare quantopere a mente spiritu Ecclesiæ recedant.

Quæ contra antiquitatem hujus Canonis, & jejunii Quadragesimalis ante Pascha objicit Dallæus, funditus ac erudite refellit Beveregius, *lib.* 3. Codicis Canonum primitivæ Ecclesiæ vendicati.

CANON LXX.

Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex Clericorum Catalogo jejunat cum Judæis, vel cum ipsis festos dies agit, aut ab ipsis festi Xenia accipit, ut verbi gratia azyma, aut quid tale, deponatur: si vero Laicus sit, segregetur.

SCHO-

(*a*) Ea quidem extitit Morini opinio, at fere omnes alii Canonistæ, ac Theologi contrariam docent sententiam. Quidquid plurimi contendunt in Canone Apostolorum 68. *hæreticorum* nomen esse strictus accipiendum, sed de iis duntaxat esse intelligendum, qui Sacramentorum formas adulterabant; quod prorum sæculorum hæreticis erat frequentissimum, ut Augustinus monet: atque ita hunc Canonem esse interpretandum docent Dionysius Exiguus *in titulo Canonis* 47. Cresconius *in Breviario Canonum cap.* 50. Hadrianus Papa *in epitome Canonum n.* 41. Auxilius *lib.* 1. *c.* 18. Theodorus in *Epist. ad Naucratium in additis ad Balsamonem*, pag. 1100. Beveregius *lib.* 2. *vindiciarum Ignatii c.* 12. *& ad Canones Apost.* 47. *&* 68. Cotelerius *ad* l. 6. *Constitutionum c.* 15. *& ad Canonem Apost.* 68. VVitassius *tract. de Ordine quæst.* 4. *sect.* 7. innumerique alii Theologi doctrina notissimi.

De Canone 68. Apost. hæc habet vir doctissimus Nicolaus Faber. *Errorem, qui B. Cypriani temporibus inoleverat, & non paucos ex Orientalibus infecerat, sapit, ut & 46, horum vetustiorum, nisi Nicano sale condiatur.*

Scholion.

De vetito cum Judæis commercio in feriis.

DE Judæis Festivitatem solemnem, quæ dicebatur *Phurim*, de qua in libro Esther *cap* 9. celebrantibus dicitur, quod sibi *mutuo mitterent partes epularum & ciborum*, Et sic in aliis quoque festivitatibus. Christianos autem inter Judæos conversantes hujusmodi portiones nonnunquam suscepisse verisimile est; quod hoc Canone prohibetur: ne per hoc viderentur Christiani cum Judæis *jejunia* vel *festa* peragere. Eodem pertinet Canon sequens.

Quod apertius indicat lectio hujus Canonis prout extat apud Cotelerium, ubi non agitur de iis, qui simpliciter *Xenia a Judæis* accipiunt, sed qui eorum festi Xenia, *vel eorum festorum Xenia*, uti legit Joannes Antiochenus *in Collect. Can. tit.* 37. ita ut agatur de *Xeniis*, quæ ad celebritatem festorum distribuebantur, Itaque eorum susceptio tacitam festivitatum approbationem habere videbatur.

Canon LXXI.

Si quis Christianus oleum deferat in Templum Gentium, vel in Synagogam Judæorum in eorum festis, ut lucernam accendat, segregetur.

Scholion.

Vetitum quidquam subministrare pro solemnitate festi Gentium, vel Judæorum.

EVIDENS est ex hoc Canone pœnam in Christianum talia agentem decerni, quia similia agendo Gentium & Judæorum ritibus consentire censetur, quin & sacrificiis eorum participem se reddere, dum ea, quæ ad sacrificium & cultum eorum agendum necessaria sunt, subministrat.

Notat autem Balsamon, quod " ex hoc Canone levius castigetur talis, ex aliis autem *graviter* puniatur ". Id autem contingit, quia Canones hi, nec uno tempore, nec ab iisdem conditi & editi fuere, uti supra in Dissertatione procemiali monuimus,

Canon LXXII.

Si quis Clericus, vel Laicus in sancta Ecclesia ceram vel oleum auferat, segregetur.

Scholion.

De ablatione rei ad divinum cultum oblatæ.

HUNC Canonem referens Joannes Antiochenus in sua collectione Canonum, *tit.* 4. post verbum *segregetur* addit sequentia; *quintam autem partem cum eo quod cepit, adjiciat*. Ita quoque legisse auctorem epitome Canonum, quam interpretatus est Alexius Aristenus, patet ex textu epitome & interpretatione Aristeni; ita enim legit epitome, *excommunicatur, qui ceram aut oleum Ecclesiæ aufert, illudque cum quintuplo persolvet*; huic epitome hæc interpretatio subjicitur. " Latitudo Canonum non vult quintuplicatum reddi ablatum, sed illud ipsum quod aufertur & illius sesquiquintum ". Interpretatio hæc consonat cum versione Joannis Antiocheni supra relata.

Non absimili modo Canonem hunc legit Josephus Ægyptius in versione Arabica, qui hunc Canonem sic interpretatur, uti refert Beveregius. " Quicumque Sacerdos, aut Laicus oleum vel ceram ex Ecclesia, vel loco hujus rei, quam accepit, quintuplum restituat, & puniatur insuper, prout præfecto ejus visum fuerit, & eum recipiat; sin contradixerit, eadem pœna mulctetur, & prorsus excommunicetur.

Similiter ex epitome Simeonis Magistri & Logothetæ constat, ipsum sic legisse, ita enim habet; " Qui ceram aut oleum Ecclesiæ *furatur*, excommunicetur, ac præterea *quintuplum* persolvat.

Observat ibidem Beveregius in Græcis Balsamonis Codicibus antehac editis prædictam clausulam etiam legi. *At in Codice Bodlejano, ait, quem nunc edimus, hæc verba non habentur, uti & in Harmenopuli Canonum epitome* sect. 5. tit. 2. *omittuntur, & in Latina Gentiani Herveti translatione: & quod præcipuum est, nec Balsamon in hujus, nec Zonaras in proximi Canonis (qua hunc etiam tractat) interpretatione, horum verborum meminit: & idcirco nec eos in suis Codicibus legisse non immerito suspicemur.*

Neque in versione Latina Gregorii Haloandri hæc verba leguntur, qui pro vero *auferat*, ponit, *subripiat*, quod furtivam oblationem magis innuit: constatque ex ve bis relatis Josephi Ægyptii, ipsum hunc Canonem intellexisse de eo, qui furto abstulit, uti & Simeonem Magistrum.

Quidni hæc adjecta dicamus ex Jure civili, quo furtum pœna quadrupli punitur?

Quidquid sit, constat hoc semper grave visum fuisse, res ad divinum cultum a Fidelibus oblatas in proprium & privatum usum auferre, vel applicare, quod ex sequenti Canone patescit.

Canon LXXIII.

Vas aureum, vel argenteum, vel velum sanctificatum, nemo amplius in suum usum convertat, hoc enim fit præter jus & contra leges. Si quis autem deprehensus fuerit, mulctetur segregatione.

Scholion.

Ad cultum divinum dedicata, nequaquam applicanda ad usum profanum.

CUM hic agatur specialiter de his, qui res Deo sacras in proprios usus convertunt, apparet præcedenti Canone non agi de his, qui aliquo forsan Religionis prætextu res sacras in proprios usus auferunt, sed qui eas apertius furantur; qui & ideo restitutioni ampliori subduntur, uti plures Canonis versiones indicant, ut supra notavimus.

" Ea, quæ Deo consecrata sunt, ait Zonaras, usu communi pollui non oportet.

" Sunt enim sanctificata .... in Dei nempe templo facta hujuscemodi rerum oblatio sanctificat eas.

Hæc tamen sanctificatio non obstitit, quominus SS. Patres vasa templi in usum pauperum distrahi, & impendi posse, verbo & facto docuerint, scientes vel tunc maxime Domino consecrari, dum membris ejus ex charitate impenduntur.

Objecta Dallæi adversus hujus ac trium præcedentium Canonum antiquitatem docte refutat sæpius citatus Beveregius *lib.* 2. Codicis Canonum primitivæ Ecclesiæ vendicati *cap.* 9.

Canon LXXIV.

Episcopum a viris fide dignis ob aliquid accusatum ipsum ab Episcopis vocari necesse est: & si se quidem stiterit, & confessus vel convictus sit, statuatur pœna. Si autem vocatus non paruerit, secundo etiam vocetur, missis ad ipsum Episcopis duobus. Si autem etiam sic non obedierit, vocetur & tertio, duobus ad eum rursus missis Episcopis. Si autem vel sic aspernans & contumax se non stiterit, Synodus ea, quæ videntur, adversus eum pronuntiet, ne lucrifacere videatur, dum judicium subterfugit.

Scholion.

Episcopus accusatus de crimine, si tertio vocatus non comparens, a Synodo provinciali judicandus.

CUM in Synodo Provinciali Constantinopolitana anno 394. examinaretur causa Agapii, & Bagadii contendentium de Episcopatu Bostrenorum (Bagadius enim depositus fuerat, & Agapius in ejus locum electus); atque compertum esset Bagadum a duobus duntaxat Episcopis depositum fuisse, ne quid simile in posterum contingeret, a Nectario consentientibus reliquis Episcopis decretum est, *non licere in posterum, nec a tribus quidem, nedum a duobus eum, qui reus examinatur, deponi, sed majoris Synodi Episcoporum Provinciæ sententia, sicut Apostolici definiere Canones*. Quibus verbis hunc Canonem indigitari non obscurum est; utpote quo solo ex Apostolis constituitur, Episcopi autem accusati causam a Synodo Provinciali dijudicandam esse, Beveregius *tom.* 2. *Annotat. in Can.* 74.

Insuper ex hoc Canone, & citato Synodali Decreto rursus patet, causas etiam majores, qualis indubie est Episcoporum depositio, olim in Synodis Provincialibus fuisse discussas & decisas.

Quod hoc Canone decernitur, Episcopum a viris fide dignis de aliquo crimine accusatum, si vocatus non paruerit, secundo & tertio debere vocari, *missis* ad eum *duobus Episcopis*, non esse hodie observandum notat Balsamon. " Cum hic enim scriptus fuit, ait, nec judicibus, nec Notariis Patriarchalibus per se fidem haberi in usu fuit, & ideo determinatum fuit Antistitum vocationes a duobus fieri Episcopis. Hodie autem cum judicibus & Notariis Patriarchalibus per se fides habeatur, necessario & quæ ab eis sunt edicta, reprobari non possunt.

Quamquam hodie in citatione Episcoporum non requiratur solemnitas hoc Canone præscripta, solet tamen & in civilibus modestiori quodam ac humaniori modo fieri Episcoporum citatio, idque etiam in ipsis Tribunalibus regiis, puta libellum oblatum eis per litteras clausas communicando.

Cæterum hujus Canonis sententia esse videtur, quod a viris fide dignis accusatus, si vocatus non compareat, bis denuo vocetur, & si nec tunc compareat, a Synodo etiam absens judicari queat.

Ut proinde Canonis sententiam auctor epitome, quam commentatus est Alexius Aristenus, comprehendisse videatur; " Episcopus reus factus, si vocatus non pareat, bis & ter vocetur, si vero perseveret, sententiam Synodus proferat.

Canon LXXV.

In testimonium adversus Episcopum hæreticus non admittatur: sed nec unus solus fidelis, in ore duorum vel trium stabit omne verbum.

Scholion.

Nec unus solus, nec hæreticus contra Episcopum, ut testis admittatur.

EXTAT tomo 2. Bibliothecæ Juris Canonici veteris Christophori Justelli epitome Canonum sub nomine Alexii Aristeni, quæ & eisdem verbis exhibetur ibidem sub nomine Simeonis Logothetæ, in qua epitome sive

synopsi

synopsi præsens Canon his verbis repræsentatur „ *hæreticus non accusat Episcopum, neque fidelis unus.* Verum Guillelmus Beveregius in præfatione ad Pandectas Canonum Græcorum notat, hanc epitomen sive synopsim Canonum, nec Alexio Aristeno, nec Simeonis Logothetæ adscribendam, sed eam videri antiquiorem, eamque memoriæ sublevandæ causa confectam fuisse; adeo ut nonnunquam totius cujusvis Canonis suppleret vicem, quod exemplo ex Leone Allatio petito, ibidem probat Beveregius.

Illud equidem constat Alexium Aristenum in hanc Canonum synopsim scholia composuisse, quæ una cum ipsa Canonum synopsi evulgavit citatus Beveregius ex antiquis Codicibus manuscriptis, eaque commentariis Balsamonis Zonaræ subjiecit: monetque in allegata præfatione, quod „ Aristeni nomen ad epitomen eo tantum „ nomine præfixerit, quod ille eam interpretatus est.

Sane vel solum scholion prædictæ synopsi hujus Canonis subjectum evincit, eam synopsim Aristeno adscribi non posse: ait enim: „ *Qui synopsim præsentis Canonis* „ *fecit, non bene eum intellexit*, illud enim, quod hæ„ reticus non potest accusare Episcopum, nec in eum „ testimonium dicere, verum est; hoc autem quod unus „ fidelis non potest in Episcopum accusationem ferre, „ falsum testimonium enim unius contra quempiam „ non admittitur; accusatio autem fit, & per unum, & per plures.

Porro de accusatione Episcopi, & accusationis forma vide infra *Canonem sextum Constantinopolitanum*.

CANON LXXVI.

Quod non oportet Episcopum fratri, vel filio, vel alii cognato, gratificantem ad Episcopatus dignitatem quem vult eligere. Episcopatus enim hæredes facere justum non est, ea, quæ Dei sunt, humano affectu largientem. Non enim licet Ecclesiam Dei in hæredes conferre. Si quis autem hoc fecerit, irrita quidem electio maneat, ipse autem segregatione mulctetur.

SCHOLION.

Episcopi successores sibi eligere nequeunt, ne videatur Episcopatus jure hæreditario transmitti.

SI totus contextus hujus Canonis attendatur, satis apparebit, hoc Canone præcipue vetari, ne Episcopi Episcopatuum suorum successores eligant, & quasi hæreditatem post mortem transmittant, quod & Canone 23. Antiocheno vetatur. Unde Balsamon ad hunc Canonem monet, quod „ etiamsi non ad suum cognatum „ Episcopus Episcopatum transmittat, sed ad alienum, „ idem futurum. Episcopos enim, ait, a Synodis fieri „ decretum est.

Ejusdem sententiæ fuisse Zonaram probat ratio Canonis ab ipso adducta: „ Pontificiam potentiam Sancti „ Spiritus gratiæ donum convenit existimari. Gratiam „ Spiritus igitur velut hæreditatem quomodo quis in „ alterum transferret, ipsi gratificans? Propterea non „ est Episcopis permissum loco sui, quos volunt alios „ in Ecclesias sibi subjectas intrudere.

Juvat hunc Canonis sensum lectio Cotelerii, quæ habet, *Non oportet Episcopum fratri, vel filio, vel alteri propinquo dignitatem Episcopatus largiendo, ordinare quos ipse vult*; ac deinde hæc addit; „ Nam Christi „ Ecclesiam non debet hæreditati subjicere.

Et Joannes Antiochenus *tit.* 6. legit, „ Nec debet Ecclesiam Dei *pro hæreditate ducere*.

Ad hæc ratio Canonis a Zonara allegata non tantum in Episcopatu, „ sed quocumque Ecclesiæ beneficio sive „ ministerio militat: cum nec hæc ex humana affectio„ ne liceat ad hæredes transmittere ", a qua rarissime „ omni ex parte immunes sunt resignationes beneficio„ rum in favorem, quæ ob has aliasque sordes, quibus pleræque sunt aspersæ, multis sæculis ignotæ fuere. Utinam nec unquam admissæ nec admitterentur. (*a*)

CANON LXXVII.

Si quis vel oculo orbatus, vel femore oblæsus, Episcopatu autem dignus sit, fiat. Non enim corporis damnum eum polluit, sed animæ inquinatio.

CANON LXXVIII.

Qui autem est surdus & cæcus ne sit Episcopus: non ut pollutus, sed ne Ecclesiastica impediantur.

SCHOLION.

Solum vitium corporis non arcet ab Episcopatu, nisi præstet impedimentum functionibus obeundis.

HI duo Canones ob materiæ affinitatem unicum constituunt apud Cotelerium, qui pro *oculo orbatus* legit, *oculo læsus*, & pro vel *femore oblæsus*, legit, vel *cruce debilitatus*.

Ex his Canonibus præsertim posteriore evidens est; juxta disciplinam iis expressam, ex defectu corporis irregularitatem non induci, nisi talis sit defectus, qui ad functiones Sacerdotii obeundas ineptum absolute reddat.

Hoc & Balsamon & Zonaras notarunt una observantes differentiam inter legem Mosaicam, & legem Christi, quod illa exigeret quidem consecratos ministros integros esse corpore, notam nullam habentes: hæc vero corpore mutilatos ad divinum Sacerdotium admittat, modo quæ Sacerdotii sunt exequi non impediantur. „ Animam enim puram & integram volunt „ habere omnes, ait Balsamon, non autem corpus „: vel ut ait Zonaras: „ Animam requiritur habere pu„ ram sine vitio & sorde: quod si quis uno forte est „ oculo, vel strabos habet oculos, aut claudus est, „ aut aliquam naturæ imperfectionem habet, ad Epi„ scopale munus obeundum sibi non obstantem, dignus „ vero Episcopatu, non prohibetur ordinari.

Quid hodierna disciplina de irregularitate ex defectu corporis habeat, notavi in *Jure Ecclesiastico*, *Tom. II. part.* 2. *sect.* 1. *tit.* 10. *cap.* 1.

CANON LXXIX.

Si quis dæmonem habeat, ne fiat Clericus, sed neque cum fidelibus precetur; purgatus autem recipiatur, & si sit dignus, fiat.

SCHOLION.

Dæmoniaci a Clero arcentur, sed liberati admittuntur.

RATIONEM Canonis allegat Balsamon: „ ne forte si „ quid mali aut inhonesti egerit, aut dæmoniacas „ voces emiserit, populum Dei conturbet, atque offi„ cium divinum impediat.

Sed quid si dilucida intervalla habeat? nec ei conceditur in Clerum coaptari: „ Ne Sacerdotium, inquit „ Balsamon, furoris tempore contumelia afficiatur, „ probrisque & blasphemiis numen appetatur.

Arreptitii vel Epileptici sacris Altaribus non ministrent, ait Gratianus *Dist.* 83. in cujus probationem plura ibidem profert decreta, atque inter alia *Can.* 3. unum sub nomine Pii I. sed uti monet Ferdinandus Mendosa, *lib. de Confir. Concilii Eliberit. c.* 59. non est Pii I. sed Concilii Toletani XI. *Can.* 13. cui ea inscriptio etiam in Decreto Gratiani restituenda est, ait Mendosa.

Cæterum de his Epilepticis & Dæmoniacis vide notata *ad Can.* 17. *Ancyranum*.

CANON LXXX.

Eum, qui ex vita gentili accesserit, & baptizatus fuerit, vel ex improba vivendi ratione, non est æquum protinus Episcopum fieri. Iniquum est enim, ut qui sui nondum experientiam ostenderit, sit aliorum magister, nisi forte hoc divina gratia fiat.

SCHOLION.

Recenter baptizatus aut ex vita gentili conversus ad Episcopatum non promovendus, nisi extraordinaria vocationis signa appareant.

CANON hic Neophytorum ordinationem improbat conformiter ad Apostoli præceptum 1. ad Timotheum *cap.* 3. *Non Neophytum; ne in superbiam elatus in judicium incidat Diaboli*: creditque Beveregius Synodum Nicænam *Can.* 2. ad hunc Canonem respexisse, ubi & iterato Neophytorum ordinationem interdicit de qua interdictione ibidem latius agemus...

Hoc autem notandum, non tantum hic Neophytum dici, qui recenter *ex vita Gentili accessit, & baptizatus est: sed insuper qui ex improba vivendi ratione*: sive ut habet Canonis epitome apud Aristenum; *recens illuminatus non sit Episcopus, neque qui nuper a malo accessit*.

Quod autem in præsenti Canone additur; *nisi forte hoc divina gratia fiat*, idest, nisi satis forte manifestetur, quod Deus velit hujuscemodi in Episcopum ordinari. Ubi enim Deus suam manifestat voluntatem, Canones & leges humanæ silere debent.

Hoc titulo admissa & laudata fuit repentina S. Ambrosii adhuc catechumeni & laici in Episcopum Mediolanensem electio & ornatio, ipseque Imperator Valentinianus Ambrosium divinitus electum agnoscebat, & consensionem populi admiratus Dei opus esse confessus est. „ Agnoscens quod evenerat, rescripsit Episcopis, „ ut obsequerentur *Deo*, qui illum ordinari jusserat. „ Dei namque potius quam hominum suffragia illum „ esse designatum „. Ita refert Socrates *lib.* 4. *cap.* 30. & Rufinus *lib.* 2. *cap.* 11.

CANON LXXXI.

Diximus non oportere Episcopum, vel Presbyterum seipsum ad publicas administrationes demittere; sed in Ecclesiasticis negotiis versari. Vel ergo ita facere persuadeatur, vel deponatur. Nemo enim potest duobus Dominis servire, *secundum Domini præceptum.*

SCHOLION.

Clero adscriptus non debet se negotiis sæcularibus implicare.

NOTANT commentatores Græci hic per verbum, *diximus*, remissionem fieri ad *Can.* 7. Apostolorum supra relatum, quod inhibetur Episcopis, Presbyteris, & Diaconis sæculares curas suscipere sub pœna depo-

(a) Quid censendum sit de resignationibus Beneficiorum in favorem, docuit eruditus Van-Espen Juris Universi *Tom. III. part.* 2. *sect.* 3. *tit.* 10. *cap.* 1. hujusce editionis.

depositionis ; quem conformiter ad hunc Canonem intelligi volunt Balsamon & Zonaras, ut nimirum, *nisi pareat & abstineat a negotiis sæcularibus, tunc deponatur*, quemadmodum præsens Canon exponit.

Præterea verbum *diximus*, evincit quod si genuina sit hæc Canonis lectio, quæ est Græcorum & Herveti, Canonis hujus atque Canonis sexti eosdem fuisse auctores, atque ita ab eisdem duos conditos de eadem re fuisse Canones.

At Haloander loco *diximus*, legit *dicimus*, quæ lectio præferenda videtur, in qua verbum *dicimus*, mutatum videtur in *diximus*, ab aliquo, qui Apostolos horum Canonum auctores credit aut persuadere voluit, quam lectionem avide posteriores Græci commentatores arripuerunt, utpote qui passim hos Canones Apostolis adscribunt.

Hoc notandum quod in omnibus editionibus vel versionibus excepta Labæana, quæ *tomo* I. *Concil.* exhibetur, in fine addatur : *Nemo enim potest duobus Dominis servire juxta præceptum Dominicum* : quare ea verba omiserit in hac versione Hervetus, nescio. Extant autem in Canone prout extant ad calcem Decreti Gratiani ex versione Haloandri.

CANON LXXXII.

Servos in Clerum provehi sine venia Dominorum non permittimus ad possessorum molestiam, domorum enim eversionem illud efficit. Si quando autem etiam dignus servus visus sit, qui ad gradum eligatur, qualis noster quoque Onesimus visus est, & Domini concesserint, ac liberaverint, & ædibus emiserint, fiat.

SCHOLION.

Consensus Dominorum in ordinatione servorum requirendus.

VOCULA *noster*, cujus nec Balsamon, nec Zonaras in suis commentariis meminere, uti nec Josephus paraphrastes Arabicus horum Canonum, adjecta videtur ab interpolatore amanuensi, qui hos Canones Apostolis tribuendos credidit, uti recte advertit Beveregius.

Rationem hujus Canonis exponit Zonaras dicens : *Fideles decet ea fugere, quæ scandala generent aliquibus. Alienum autem servum contra Domini sententiam Clericum fieri, causa est scandali atque molestiæ. Quamobrem prohibet hoc Canon, uti rem quæ domos totas evertit. Fortassis enim servus ille procurator sit domus Domini sui, vel tabernæ dominicæ præpositus, vel cujus fidei creditæ sunt pecuniæ ad negotiationem, & propterea Domino suo molestiæ foret ejus ordinatio. Quod si servus gradu sacro dignus existimetur, Episcopum de eo negotio cum Domino communicare oportet : Et si is quoque consenserit, ordinetur.*

Et Balsamon ait : *Hic Canon nolens nostris fratribus aliquid a nobis offendiculi afferri, non permittit, ut servus in Clerum promoveatur, etiamsi sit prudentissimus & dignus, nisi & Dominus ei rei consenserit, & cum prius libertate dignum existimaverit.*

Cæterum de ordinatione servorum & manumissione permittenda late tractat vir eruditus Hieronymus Bignonius in notis ad appendicem formularum Marculphi Monachi *cap.* 8. quæ extant *Tomo* 2. Capitularium Regum Francorum, editionis Baluzianæ. Addi possunt interpretes Decretalium ad titulum *De servis non ordinandis.*

CANON LXXXIII.

Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus exercitui vacans, & utraque obtinere volens, Romanum scilicet Magistratum, & Sacerdotalem administrationem, deponatur. Quæ sunt enim Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.

SCHOLION.

Clericus ad Civilem Magistratum simul & Ecclesiasticum nequaquam admittendus.

VERBIS his *exercitui* (sive C. *militiæ vacans*) videtur significari qualibet civilis publica administratio, ratione cujus vere dicatur, quod civile Magistratum gerat, & Reipublicæ militet ; quem sensum & hæc verba sequentia satis insinuant, *Romanum scilicet Magistratum & Sacerdotalem administrationem* ; ut tota vis Canonis sit, ne quis simul & civilem Magistratum & Ecclesiasticum gerat, unde in synopsi, quam commentatus est Alexius Aristenus, hic Canon ita refertur, *Sacerdos Magistratum obiens deponitur. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari, & quæ Dei, Deo*. Posterior autem clausula omittitur in Codice Justelli, adeo ut appareat, ex alio Codice Justellum, & ex alio Beveregium edidisse hanc synopsim.

De vetita autem Civili administratione aut Magistratu a Clericis suscipienda latius vide *Can.* 7. Chalcedonensem, & ibidem notata.

CANON LXXXIV.

Quisquis Regem vel Principem præter jus contumelia affecerit, pœnas luat, & si sit quidem Clericus, deponatur : si vero Laicus segregetur.

SCHOLION.

Nec Clericus, nec Laicus Regem aut Principem contumelia afficiat.

„ REGES & Magistratus afficere contumelia, quis„ que prohibitus est, inquit Zonaras, at hos re„ prehendere aliquid agentes contra quam deceat, non „ prohibetur, etiamsi reprehensionis verba forte acer„ biora existentia ad reprehensorum contumeliam spe„ ctare existimentur.

Post hæc subjungit ex libris Basilicorum hanc Christiano Principe dignam sententiam. „ Si quis male men„ tionem Regis fecerit, non subjacet pœnæ, sed quæ „ de illo sunt Regi significari oportet. Nam si per le„ vitatem excessit, contemnendus est. Quod si per in„ famiam, miseratione dignus est. Quod si veluti inju„ ria affectus, ei remittendum est.

Consentit Harmenopulus in synopsi horum Canonum, *sect.* 3. *tit.* 3. hoc Canone „ contumelia quidem affice„ re Imperatorem prohibitum est, reprehendere autem „ nequaquam „. Quod & exempla Sanctorum, qui Reges & Imperatores reprehendisse leguntur, probat.

CANON LXXXV.

Sint nobis omnibus Clericis & Laicis libri venerandi veteris quidem Testamenti, Moysis quinque, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. Jesu Filii Nave unus. Judicum unus. Ruth unus. Regum quatuor. Paralypomenon, idest, derelictorum libri dierum duo : Esdræ duo. Esther unus. Machabæorum tres. Job unus. Psalterii unus. Salomonis tres, Proverbia, Ecclesiastes, Cantica Canticorum. Prophetarum duodecim, Isaiæ unus. Jeremiæ unus. Ezechielis unus. Danielis unus. Extrinsecus autem a vobis intelligitur, debere vestros adolescentes dicere sapientiam eruditissimi Sirach.

Nostra autem, idest, Novi Testamenti. Evangelio quatuor. Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis. Pauli epistolæ quatuordecim. Petri epistolæ duæ. Joannis tres. Jacobi una. Clementis epistolæ duæ, & Constitutiones vobis Episcopis per me Clementem in octo libris editæ, quæ non sunt omnibus divulgandæ, propter ea quæ sunt in eis mystica : & Actus Apostolorum.

SCHOLION.

Qui Libri pro Canonicis habendi?

HIc rursus advertitur ab eruditis in fine Canonis adjectam esse voculam *nostri*, ab eo, qui hosce Canones Apostolis primus supposuit.

Cardinalis Baronius, aliique non pauci, non solum hunc Canonem esse ab hæreticis confictum credunt, sed etiam ob ea, quæ hic occurrunt omnes 35. posteriores ut supposititios rejiciendos arguunt.

Primo quidem quod in catalogo sacrorum librorum veteris testamenti omittantur liber Judith, Tobiæ, & Ecclesiastici : e libris Novi Testamenti, Apocalypsis S. Joannis. Secundo, quia de libro *Sapientiæ* veluti ad legendum *utili* differitur. Tertio, quia in catalogum sacrorum librorum referuntur libri tres Machabæorum; & Clementis epistolæ duæ, necnon octo libri Constitutionum ejusdem Clementis.

Quantum ad primum, tantum abest ut suppositionem aut falsitatem Canonis evincat, ut potius ejus abstruat antiquitatem.

Constat enim primis tribus sæculis præsertim in Ecclesia Græca nonnullos libros veteris Testamenti Canonicis annumeratos fuisse : præter eos, qui in Canone *Judæorum* habebatur, e quorum numero non erant libri hoc Canone omissi, ut vel hinc colligi possit, hunc Canonem primis illis sæculis editum esse, quando catalogus librorum Canonicorum nullos præter hic enumeratos Hebræorum Canone contentos libros exhibebat.

Ad Apocalypsim S. Joannis quod attinet, plures ex antiquis de ejus auctoritate dubitasse, immo & eam ut librum *apocryphum* ab aliquibus rejectum fuisse constat ex Dionysio Alexandrino, sed nec in Canone ultimo Laodicæno libris Canonicis annumeratur. Quidni igitur hic Canon editus sit ab illa Ecclesia, quæ necdum Apocalypsim, tanquam librum Canonicum receperat?

Quod modum loquendi de libro Sapientiæ spectat, is nil minus quam Canonis suppositionem probat, cum eodem modo de hoc libro Patres olim locutos fuisse reperiatur. Et quidem S. Athanasius, relatis libris veteris Testamenti, in Judæorum Canone contentis, subdit : „ præter istos autem sunt adhuc alii veteris „ Instrumenti libri *non Canonici*, qui *Cathecumenis tan*„ *tum leguntur* in synopsi „. His autem annumerat librum *Sapientiæ*.

Epiphanius de libris Ecclesiastici, & Sapientiæ ita loquitur. *Utiles quidem sunt, & commodi, sed in numerum receptorum non referuntur*, lib. de *mens. & pond.* quid verbis præsentis Canonis similius esse potest?

Sed & ipsum Sanctum Hieronymum audiamus. „ Sicut Judith & Tobiæ & Machabæorum libros quidem le„ git Ecclesia, sed eos inter Canonicas scripturas non „ recipit. Si hæc duo volumina Ecclesiastici & Sapien„ tiæ legat, ait *ad ædificationem plebis*, non ad aucto„ ritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam „.

Præf.

Præf. in Prov. Salomon. En rurſus ipſiſſimus modus loquendi Canonis ab Hieronymo expreſſus.

Sed dicet quis, ſi Canon expreſſerit catalogum ſacrorum librorum ſecundum communem primorum ſæculorum expreſſionem: qua ratione libris Canonicis *Machabæorum tres libros* annumerat? Quandoquidem ex citatis verbis Hieronymi, omnibuſque antiquis præſertim Græcorum catalogis compertum ſit, nequidem duos Machabæorum libros ut canonicos fuiſſe ea ætate receptos? Verum eſt libros Machabæorum tribus primis ſæculis Eccleſiæ, extra catalogum librorum Canonicorum a multis Patribus fuiſſe rejectos, nec in catalogis illius ætatis, libris ſacris annumerari, ideoque ſuſpiciantur nonnulli hos libros manu recentiori Canoni fuiſſe adjectos, maxime quia in Græca collectione Canonum Joannis Antiocheni, (qui primus tempore Juſtiniani Imperatoris hos omnes Canones cum aliis Græcorum Canonibus in unum Codicem collegit) libri Machabæorum in Canone non reperiuntur. Accedit quod Joannes Damaſcenus Machabæorum libros pro Canonicis non habeat; ſignum non obſcurum, eos tempore Damaſceni in hoc Canone non fuiſſe, quia, ut ſupra monuimus, ipſos hos Canones libris apocryphis annumeravit.

Quod epiſtolas S. Clementis ſpectat, in primis ſat conſtat Clementem Romanum duas ſcripſiſſe epiſtolas, utramque ad Corinthios. Et quidem priorem ſumma laude ac approbatione a primis Chriſtianis exceptam fuiſſe, uſque adeo, ut in Eccleſiis etiam publice legeretur, teſtatur Euſebius *lib. 3. Hiſt. Eccleſ. cap. 16. Hujus Clementis Romani extat epiſtola, ab omnibus, ait, uno conſenſu recepta, eximia prorſus atque mirabilis, quam nomine Eccleſiæ Romanæ ad Corinthiorum Eccleſiam ſcripſit, cum apud eos gravis eſſet exorta diſſenſio. Hanc in pleriſque Eccleſiis, & noſtra & ſuperiori memoria palam recitari conſueviſſe comperimus.*

Eui bio conſentit S. Hieronymus de Scriptoribus Eccleſ. *in Clemente*, aliique non pauci cum laude hanc Clementis epiſtolam citantes, quorum teſtimonia relata videri poſſunt *Tom. 1. Conc. edit. Labbæi, pagina 116. & ſeq.*

Hanc Clementis epiſtolam ex vetuſtiſſimo manuſcripto anno 1632. evulgavit, notiſque illuſtravit Patritius Junius Scotus Britannus, eamque una cum notis ſuæ collectioni Conciliorum inſeruit *Labbæus*: „ eaque, ait „ Dupin, ſi Scripturam ſacram excipias, unum eſt, „ mea ſententia, ex pulcherrimis antiquitatis monu„ mentis.

Non idem fuit veterum de altera Clementis epiſtola judicium, ut ex Euſebio, Hieronymo, aliiſque manifeſtum eſt. Nonnullos tamen e Patribus eaſdem paris auctoritatis reputaſſe conſtat, & quidem in vetuſto illo manuſcripto veteris & novi Teſtamenti, e quo Patritius Junius primam Clementis epiſtolam nuper evulgavit: *ambæ hæ epiſtolæ eadem, qua totus liber, manu & grandioribus characteribus exarantur, ut notat Beveregius, unde, inquit, non ineptam liceat conjecturam facere, has epiſtolas, tempore & loco, quo tranſcriptus eſt dictus codex, in Canonicorum etiam librorum cenſum, juxta hujus Canonis præſcriptum relatas eſſe, alioquin enim difficillimum eſſet reddere rationem, quamobrem una compingerentur.*

Quidni igitur hic poſſit eſſe verus ac genuinus Canon illius Eccleſiæ, quæ tum temporis ambas illas epiſtolas in cenſum Canonicorum librorum referebat? nec id mirum videri debet; cum liber Hermæ, vulgo *Paſtoris*, *apud quaſdam Græciæ Eccleſias publice legeretur, licet apud Latinos pene ignotus eſſet*, ut ſcribit S. Hieronymus.

Conſtitutiones Clementis octo libris comprehenſas per earum auctorem eſſe Canoni adjectas, ex verbis Canonis non eſt obſcurum, ut nimirum ſuis his libris auctoritatem conciliaret.

Adhæc olim extitiſſe aliquas conſtitutiones ſub nomine Apoſtolorum colligitur ex Epiphanio, aliiſque veteribus, ſed ab his, quæ hodie ſub Clementis nomine extant, multum diverſas, ita ut Petavius fidenter aſſerat, *aliud fuiſſe conſtitutionum genus, quam quibus hodie nomen imponitur.*

Licet ergo non videatur veriſimile, ab ulla unquam Eccleſia inter libros Canonicos relatas fuiſſe, quæ hodie ſub Clementis nomine extant conſtitutiones, nullatenus inde conſequens eſt, quod illæ, quarum veteres meminerunt, non potuerint ſaltem ab aliquibus adſcribi libris ſacris, & catalogo illorum inſeri.

Et quidem Patres Synodi Quini-ſextæ ſive in Trullo *Can. 2.* conſtitutiones has reprobant, licet fateantur in Canonibus Apoſtolorum præceptum eſſe, ut *eorumdem ſanctorum Apoſtolorum per Clementem conſtitutiones ſuſciperentur.*

Rationem reprobationis ſubjungunt; quia *jam olim ab iis, qui a fide aliena ſentiunt, ad Eccleſiæ exitium adulterina quædam, & a pietate aliena introducta ſunt.*

Ex his, quæ tum in Præfatione tum in ſcholiis ad hos Canones annotata ſunt, facile intelligimus hos Canones nullatenus, poſſe dici Apoſtolicos, quaſi ab Apoſtolis, aut etiam a S. Clemente eorum nomine editos.

Inſuper hos Canones prout hodie extant, & quaſi unum Codicem Canonum conſtituunt, nequaquam ab una eademque Synodo, neque eodem tempore editos aut probatos fuiſſe.

Ulterius non eodem tempore, neque ab omnibus Eccleſiis fuiſſe receptos. Denique nullum apparere ſolidum argumentum, quo evincatur hos Canones demum quinto labente ſæculo ab aliquo impoſtore hæretico eſſe fabricatos, & ſuppoſitos, uti prætendit Dallæus, quamvis inficiari nequeam poſterioribus ſæculis aliqua recentiori manu fuiſſe addita ſeu intermixta; notanter per eos, qui hos Canones Apoſtolis vendicare voluerunt, uti in ſcholiis paſſim annotatum eſt.

Quin ex dictis facile intelligitur, neque ex Canone ſive catalogo librorum Canonicorum per hunc Canonem probato, argumentum deſumi poſſe contra modernum Codicem Canonicorum librorum ab Eccleſia, ac notanter a Synodo Tridentina probatum (*a*).

(a) Hac de re legantur vindiciæ Deuteron. Canonicorum veteris Teſtamenti, quas Pariſiis apud Ægidium le Mercier an. 1730. publici Juris P. Barre Canonicus Regularis.

D I S S E R T A T I O

In primam Synodum Nicænam.

§. I.

De Ario, & hæreſis Arianæ exordio.

TRIA potiſſimum erant, quæ circa initium ſæculi quarti Eccleſiam Catholicam turbabant, ejuſque unitatem lacerabant, & Catholicos Epiſcopos inter ſe dividebant.

Primum erat hæreſis Ariana, quæ circa illud tempus initium accepit; ſecundum erat ſchiſma Meletianum; tertium punctum concernebat diem, quo Paſcha in Eccleſia eſſet celebrandum.

Quæritur, quis ſacros Ordines Ario contulerit.

Hæreſis Ariana initium habuit ab Ario. Hic cum circa ſæculum quartum a S. Petro Epiſcopo Alexandrino Diaconus ordinatus fuiſſet, uti ſcribit Sozomenus, *lib. 1. Hiſt. cap. 1.* ab eodem poſtmodum Eccleſia pulſus fuit: *propterea quod cum Petrus fautores Meletii excommunicaſſet, nec eorum Baptiſmum admitteret; ipſe Petri acta reprehendebat, neque ullo modo quieſcere ſuſtinebat*: uti loquitur ibidem Sozomenus, qui & addit; *Poſtea vero quam Petrus Martyrium pertuliſſet, Arius ab Achilla (ſucceſſore Petri in Epiſcopatu Alexandriæ) veniam precatus, ad Diaconi officium rediit, & ad Presbyterii dignitatem promotus eſt.* Aſt Gelaſius Cyzicenus, in hiſtoria Concilii Nicæni, *lib. 2. cap. 1.* ſcribit quod Achillas, *multa prius exhortatione uſus, ſuſceperit Arium in ordinem Diaconorum*: ſed quod Achillæ ſucceſſor S. Alexander, Arium proximum ſibi Presbyterum conſtituerit.

Immo in Actis Petri Martyris, quæ ante aliquot annos Pariſiis edita ſunt, legitur Arium fuiſſe Presbyterum ſedente ipſo Petro, uti ad citatum locum notat Waleſius, una monens Acta illa Martyrii Petri vetuſtiſſima eſſe, quæ ab Imperatore Juſtiniano citantur in oratione contra errores Origenis, licet verbis aliquantulum mutatis.

Arius videtur fuiſſe Parochus.

Quidquid ſit de ordinatione Arii, hoc equidem conſtat Arium initio ab Alexandro in honore habitum fuiſſe, teſte Sozomeno, loco citato, ſcribitque Sanctus Epiphanius, *hæreſi* 69. eum tum Baucalenſis cujuſdam Eccleſiæ præfecturam geſſiſſe. Etenim, ait Sanctus Epiphanius: *quotquot Alexandriæ Catholicæ communis Eccleſiæ ſunt, uni Archiepiſcopo ſubjectæ, ſuus cuique præpoſitus eſt* Presbyter, *qui Eccleſiaſtica munera iis adminiſtret, qui circa Eccleſias illas habitant.* Unde apparet Arium fuiſſe Parochum Eccleſiæ Baucalenſis.

Arii ingenium & vafrities.

Teſtatur Sozomenus Arium dialecticam apprime calluiſſe, & hujuſmodi diſciplinarum haudquaquam inexpertem fuiſſe. Dicit Epiphanius, quod eſſet proceriore ſtatura, triſti oris ſpecie, in colloquiis blandus, ut omnium animos adulationis illecebris devinctos teneret, virtutis quoque ſpeciem & Religionis zelum exterius præferret. Verbo: *tota corporis configuratione ſubdoli ſerpentis inſtar, ad fraudem & fallaciam compoſita; ita ut callido illo externoque habitu facile ſimplicioribus animis obreperet.* Ait Epiphanius.

Scribit Philoſtorgius acerrimus Arianorum fautor, *libro primo, capite tertio*, quod cum poſt mortem Achillæ Epiſcopi Alexandrini, ageretur de electione ſucceſſoris, & ſuffragia pro Archiepiſcopatu Alexandrino

in

in Arium inclinarent, Arium sibi Alexandrum prætulisse, & suffragia illi contulisse. Verum si Theodoreto fides sit, hæc sancta & laudanda moderatio plane aliena erat a spiritu Arii, cujus ambitio ad Episcopatum, & invidia & zelotypia de prælato sibi Alexandro ad dictam Archiepiscopatum, perditionis ejus causa fuerunt. Nam uti ipse narrat Theodoretus, *lib.* 1. *Hist. Eccles. cap.* 2. *Cum Alexandrum videret Ecclesiæ administrationem suscepisse, livoris impetum ferre non potuit; sed invidiæ stimulis exagitatus, contentionis ac discordiæ causas aucupari cœpit. Post hæc prosequitur: Et calumnias quidem adversus illum contexere nullas potuit, cum vitam ejus & conversationem omni laude dignam videret; invidia tamen eum quiescere non sinebat. Hunc igitur nactus dæmon veritatis inimicus, ejus opera Ecclesiam miscere & turbare cœpit; persuasit enim illi, ut Apostolicæ Alexandri doctrinæ palam contradiceret.*

Hic jam palam discordias seminare, & venenum evomere visus est Arius; quamvis, uti verisimile est, jam aliquo tempore venenum hoc animo concepisset, priusquam palam evomeret. Immo primo occulte illud proponere, & quibusdam simplicioribus instillare cœpisse, satis insinuat ipse S. Alexander Archiepiscopus Alexandrinus in litteris ad Alexandrum Constantinopolitanum, apud Theodoretum, *lib.* 1. *cap.* 4. dicens, quod *serius* Arii, & ei adhærentium conatibus obstiterit; quod *serius* ipsas latebras deprehendisset.

§. II.

Sanctus Alexander Episcopus Alexandrinus se Ario fortiter opposuit.

S. Alexander Arium, bonitate haud correctum, a Presbyteri gradu deponit.

CUM igitur S. Alexander Episcopus Alexandrinus de impiis Arii dogmatibus, necnon eorum in populum disseminatione certior factus esset; primum admonitionibus & consiliis, hominem ab instituto revocare conatus est, ait Theodoretus *lib.* 1. *Hist cap.* 2. Quin & testatur Epiphanius *hæresi* 69. quod Alexander noluerit, referentibus facinora & impia dogmata Arii credere: *sed Arium ad sese evocans, ecquid ita sese res haberet, interrogavit.* Tum ille (ait Epiphanius) *nihil tergiversatus aut cunctatus, statim frontem perfricans, primum omnem suam opinionem evomuit, uti ex epistolis & actis illius inquisitionis constat.*

His non obstantibus S. Alexander plus sollicitus erat, & cogitabat, qua ratione Arium corrigeret, & ab errore revocaret, quam quomodo eum condemnaret, uti latius exponit Sozomenus, *lib.* 1. *Hist. cap.* 15. referens S. Alexandrum collationem instituisse, in qua ipse una cum Clero judex residens, Ario, & iis, quos in partes suas traxerat, defendendi se locum concessit; *satius esse ducens de rebus ambiguis & controversis, utrique parti disserendi locum concedere, ne vi potius ac necessitate, quam persuasione eos a contentione revocasse videretur.* Verum uti in similibus concertationibus contingere solet, utraque pars suas pertinaciter opiniones propugnabat, nec possibile fuit partes ad concordiam adducere, ut idem narrat Sozomenus.

Itaque intellexit Alexander, quod Arius neque auctoritate scripturarum, neque monitis, neque precibus moveretur, aut a sua prava opinione recedere vellet; quinimmo nonnullos Episcopos in suam pravam opinionem pellexisset.

Idipsum testatur Socrates, *lib.* 1. *Hist. Eccles. cap.* 6. narrans, quod opinioni Arii complures faverent, sed præ cæteris eam tueretur Eusebius Nicomediensis: *quod cum audiret ac cerneret Alexander Episcopus, inquit Socrates, gravi exarsit ira, & collecto multorum Episcoporum concilio, Arium & reliquos, qui sententiam ejus amplectebantur, gradu movit, & Episcopis per singulas urbes constitutis scripsit.*

§. III.

Quæ fuerint Arii dogmata, & de hæresis progressu.

Arii hæresis adversus divinitatem Verbi.

SCRIBIT S. Alexander in epistola ad universos fideles apud Socratem, *lib.* 1. *cap.* 6. *ea vero, quæ sine ulla auctoritate Scripturarum commenti temere effutiunt, sunt hujusmodi*: Deus non semper fuit Pater, sed tempus extitit, cum Deus minime esset Pater. Verbum Dei non semper fuit, sed ortum est ex nihilo: Deus enim qui est, illum qui non erat ex eo quod non est procreavit. *Hæc & plura similia evomebat Arius: uti hic scribit Alexander, quæ omnia collimabant, ut Filium evinceret esse creaturam, nec Patri esse consubstantialem: nam, uti scribit Theodoretus* lib. 1. Hist. cap. 2. *Alexander quidem sacrarum litterarum vestigiis insistens, Filium esse ejusdem dignitatis cum Patre, eamdemque cum Deo, qui ipsum genuit, habere substantiam asserebat. Arius vero aperte veritatem impugnans, Filium Dei creaturam & facturam vocabat.*

Admodum verisimile est, tunc contigisse, quod in citata epistola scribit S. Alexander. Et cum quidam eos (Arium & ejus asseclas) interrogasset, *utrum* Dei Verbum mutari posset, *sicut mutatus est Diabolus? ipsi non veriti sunt respondere: certe potest: est enim creatura mutabilis, cum gigni possit & creari.*

Post hæc subjicit S. Alexander: *Hæc igitur dicentem Arium, & summa cum impudentia affirmantem, nos quidem una cum Ægypti ac Lybiæ Episcopis prope centum numero in unum congregatis, tum ipsum, tum eos, qui illi adhæserunt, anathemate perculimus.*

Idipsum asserens Epiphanius scribit; *quod & cum eo (Ario) ingens Virginum & Clericorum, quos ille depravarat, vis ejicitur*

Arii fautores, quorum caput Eusebius Nicomediensis.

In hac epistola enumerat quoque S. Alexander præcipuos Arii fautores, inter quos eminebat, & caput erat Eusebius, qui relicta Beritiorum Ecclesia ad Nicomediensem Episcopatum transmigraverat. Unde & Epiphanius testatur, quod *Arius fugiens, in Palæstinam abiit, inde Nicomediam profectus, ex ea urbe ad Alexandrum litteras dederit, in quibus ab insana mente, ac furioso dogmata non recessit.*

Extat quoque apud Theodoretum epistola ipsius Arii ad Eusebium Nicomediensem, quam ad ipsum dederat, priusquam ipsum accessisset; cujus hoc est proloquium: *Domino desideratissimo, viro Dei fideli orthodoxo Eusebio, Arius, qui injuste persecutionem patitur ab Alexandro Papa, ob victricem omnium veritatem, quam tu quoque defendis, in Domino salutem.*

In hac epistola exponit Arius doctrinam S. Alexandri, & suam ei oppositam; quæ tota tendit ad destruendam Filii consubstantialitatem, vocatque Alexandrum, eique adhærentes *hæreticos*, protestaturque quod eorum impietates ne audire quidem possit, *etiamsi*, ait, *mille mortes nobis minentur hæretici*. Ex his apparet, quanta esset hominis in impio suo dogmate pertinacia.

Tametsi doctrinam suam satis obscure expressisset Arius, ipse nihilominus Eusebius Nicomediensis sat percipiebat quid sentiret, uti colligitur ex fragmento Epistolæ Eusebii ad Arium, quod nobis S. Athanasius conservavit, & quæ verisimiliter erat responsoria ad relatam epistolam Arii. Verba Athanasii sunt in epistola de Synodis Arimini & Seleuciæ: ,, Eusebius porro Nicomediensis magnificis verbis Arium in epistola laudavit; cum recte, inquiens, sentias, opto cunctos ita sentire, cuivis enim liquet id quod factum est, non prius fuisse quam conderetur, & quod natum est, nascendi initium habuisse.

Scribit in eadem epistola Arius; omnes per Orientem Episcopos, tribus duntaxat exceptis, suæ doctrinæ subscribere, eosque idcirco ab Alexandro esse anathemate perculsos. Sed fuit hæc Arii impudentissima calumnia, quia S. Alexander nullum Episcopum anathemate percusserat, nequidem Eusebium Nicomediensem, licet illum vivis coloribus depinxisset, ut annotavit vir eruditus Tillemontius, in sua compendiosa Arianorum historia, *art.* 6.

Illud equidem verum est, Arium, ejusque fautores, venenum suæ doctrinæ per plures Provincias disseminasse, pluresque etiam Episcopos prævenisse; scribitque Sozomenus: ,, qui cum Ario erant, ut cujuscumque ,, Civitatis Episcoporum benevolentiam præriperent, ,, legationem ad eos mittunt, & conscripta fidei suæ ,, formula, ab eis contendunt, ut si quidem recte se ,, habere ipsis videretur, scriberent Alexandro, ne ,, ipsis succenseret: sin minus docerent ipsos quemadmodum sentire oporteret.

Addit autem Sozomenus: ,, atque hoc illorum studium non parum illis profuit; etenim in omnes fere ,, dispersa hujusmodi opinione, ab universis Episcopis ,, eadem quæstio passim agitari cœpit. Et alii quidem ,, scripserunt Alexandro, ne Arium ejusque sectatores ,, in Ecclesiam admitteret, nisi opinionem suam prius ,, abjecissent. Alii vero, ne id faceret, obsecrabant.

Zelus S. Alexandri adversus Arianos.

Pergit dein Sozomenus: ,, Cum igitur Alexander ,, multos sanctioris vitæ specie venerabiles, & dicendi ,, arte pollentes, Arianis favere animadverteret, ac ,, præcipue Eusebium, qui tunc temporis Ecclesiam Nicomediensem gubernabat; virum doctissimum, magnæque in Palatio auctoritatis: cunctis ubique Episcopis scripsit, ne cum illis communicarent.

Extat hanc in rem Epistola hujus Alexandri ad Alexandrum Constantinopolitanum apud Theodoretum, *l.* 1. *c* 4. in qua primum exponit, quod Arium, ejusque asseclas communi omnium suffragio ex sancta Ecclesia, quæ Christi divinitatem adorat, ejecerit. Ipsi vero, pergit Alexander, contra nos huc illucque discurrentes ad Collegas nostros, idem sentientes, proficisci instituerunt: specie quidem pacem & concordiam expetere ,, se simulantes; reipsa vero quosdam eorum blandis ,, sermonibus in errorem suum traducere conantes, & ,, a quibus etiam verbosiores litteras flagitant, ut eas ,, legentes hominibus, quos ipsi deceperunt, eos pertinaciter in errore perseverare faciant, absque ,, ullo pœnitentiæ sensu, in impietate obduratos: quasi qui Episcopos idem secum sentientes ac sibi suffragantes habeant. Ea porro, quæ apud nos perperam ,, docuerunt, & egerunt, & quorum causa a nobis ,, expulsi sunt, nequaquam illis confitentur, sed vel ,, silentio ista tradunt, vel fictis sermonibus, & libellis ,, conscriptis velantes, fucum faciunt. Probabilibus itaque, & ad assentationem compositis colloquiis pestiferam

suam

„ ſuam doctrinam obtegentes, ſimpliciorem quemque, „ & fraudi expoſitum circumveniunt: neque interim „ parcunt pietatem noſtram apud omnes calumniari.

Poſt hæc late exponit Alexander, & adſtruit ſolidiſſime doctrinam Catholicam, exponitque Arii, ejuſque ſequacium impia dogmata: concludens tandem, & ſuos collegas Epiſcopos adhortans, ut ſecum adverſus furioſam illorum audaciam inſurgerent, ſuæque doctrinæ ſubſcriberent: *perinde*, *ait*, *ac collegæ noſtri*, *qui indignati ſunt*, *& nobis epiſtolas ſcripſerunt adverſus illos*, *& tomo noſtro ſubſcripſerunt*. *Quæ etiam ad vos miſi per filium meum Apionem Diaconum*, *partim ex univerſa Ægypto ac Thebaide*, *partim ex Lybia ac Pentapoli: item ex Syria*, *Pamphilia*, *Aſia*, *Cappadocia*, *aliiſque finitimis Provinciis*. *Quorum exemplo a vobis quoque litteras me accepturum confido. Nam cum multa a me præſidia comparata ſint*, *ad ſanandos eos*, *qui læſi ſunt*, *tum illud præcipue remedium excogitatum eſt*, *ad curandam multitudinem*, *quæ ab illis decepta eſt*, *ut Collegarum noſtrorum conſenſui obtemperent*, *& per hoc ad pœnitentiam redire feſtinent*.

Addit Theodoretus S. Alexandrum *his conſona ſcripſiſſe ad Philogonium Antiochenſis Eccleſiæ Antiſtitem*, *& ad Euſtachium*, *qui tunc temporis Beroenſem regebat Eccleſiam*, *& ad alios quotquot Apoſtolicæ doctrinæ defenſores erant*; *ſed neque Arius quieſcere ſuſtinuit*, *ait Theodoretus*; *nam & ipſe ſcripſit ad illos*, *quos idem ſecum ſentire exiſtimabat*.

Quomodo autem hiſce litteris nequaquam diſſidia ſopita; ſed ſtudia multo magis accenſa ſint, & acrior excitata contentio, pluribus exponit Sozomenus, *l.* 1. *cap.* 15. ut etiam per Arii fautores *collecta apud Bithyniam Synodo*, *ad omnes ubique Epiſcopos ſcriptum ſit*, *ut cum Arii fautoribus*, *tamquam recte ſentientibus communicarent*, *darentque operam*, *ut Alexander cum iiſdem communicaret*.

Immo ulterius adjungit Sozomenus: *Cum autem multis in Ægypto Conciliis celebratis*, *contentio nihilominus invaleſcens*, *ad ipſum uſque Palatium perveniſſet*, *Imperator Conſtantinus non mediocri dolore perculſus eſt*, *quod cum Religio Chriſtiana recens cœpiſſet augeri*, *opinionum diſcrepantia multos ab ejus profeſſione revocaret*.

§. IV.

Quomodo Conſtantinus Imperator ſe impenderit his diſſidiis componendis?

Oſius Cordubenſis a Conſtantino miſſus Alexandriam ad diſſidia componenda.

MULTIS ſe impendit Conſtantinus, ut diſſidia hæc componerentur; *atque confeſtim ex Dei cultoribus*, *quos ſecum habebat*, *quemdam*, *quem ob modeſtiam fidei ſpectatum*, *& ob Religionis confeſſionem ſuperiori tempore præ cæteris nobilitatum cognoverat*, *Alexandriam dirigit*, *ut inter eos*, *qui diſſidebant*, *pacem componeret*, *eidemque litteras dat ad contentionis auctores*: uti ſcribit Euſebius *lib.* 2. *de vita Conſtantini*, *cap.* 63. dictaſque litteras Conſtantini ibidem integras ſubjungens. Idipſum ſcribit Sozomenus ſignificans, virum a Conſtantino ablegatum fuiſſe Oſium Epiſcopum Cordubæ, ut ad concordiam reduceret tum illos, qui in Ægypto de doctrina fidei diſſentiebant; tum eos, qui in Orientis partibus de feſtivitate Paſchæ diſceptabant.

Imperator de cogenda Nicæna Synodo cogitat.

Sed cum eventus ſpei non reſponderet, & contentio reconciliationem minime admitteret, iſque, qui ad pacem componendam miſſus fuerat, re infecta reverteretur; Imperator Synodum convocavit apud Nicæam urbem Bithyniæ, & ad omnes reliquos Eccleſiarum Antiſtites ſcripſit, ut præſtituto die adeſſent, ut loquitur Sozomenus *lib.* 1. *cap.* 17. ſimiliter Socrates *lib.* 1. *c.* 8. ſcribit, quod malum invaluerat, ut nec Imperatoris diligentia, nec auctoritas illius, qui litteras attulerat, quidquam profecerit. Itaque Imperator de Synodo generali convocanda, quæ contentionem decideret, cogitare & deliberare cœpit; atque hinc prima hujus Synodi Nicænæ occaſio.

§. V.

De Schiſmate Meletiano.

TURBABAT præterea eodem tempore Eccleſiam, ipſoſque Epiſcopos inter ſe dividebat ſchiſma Melatianum, cui ineunte ſæculo quarto quidam Meletius Lycopolis in Ægypto Epiſcopus initium fecit.

Meletius Lycopolenſis ab Epiſcopatu depoſitus, caput factionis.

Hunc de multis convictum criminibus, & in primis quod idolis ſacrificaſſet, S. Petrus Archiepiſcopus Alexandrinus, in communi Epiſcoporum Synodo depoſuit, ait S. Atanaſius in Apologia ſecunda ad Imperatorem Conſtantinum. Huic depoſitionis ſententiæ minime acquievit Meletius: neque ad aliam Synodum confugit; neque ſuam ſtuduit poſteritati innocentiam oſtendere, ut loquitur Athanaſius; ſed cum multos ſe habere ſectatores conſpiceret, maluit ſe conſtituere caput cujuſdam factionis, atque dominandi ſpiritu ſchiſma facere, & ab Eccleſia ſe ſegregare. Porro *cum nullam habere idoneam cauſam*, *cur ſe ab Eccleſia ſegregaſſet*, *ſe quidem affectum injuria dicebat*; *Petrum vero maledictis & conviciis inceſſabat*: ait Socrates, *lib.* 1. *cap.* 16.

Similiter S. Athanaſius teſtatur, quod Meletius, ut ſchiſma ſuum juſtificaret, & depoſitionis infamiam elueret „ in Epiſcopos convicia dicere inceperit: & primum, ait, Petrum, deinde ejus ſucceſſorem Achillam „ calumniatus eſt; & poſt Achillam Alexandrum, idque magna cum calliditate exemplum ab Abſalone „ mutuatus, ut pudorem ſuæ depoſitionis calumniis innocentum ulciſceretur.

Addit Theodoretus *lib.* 1. *Hiſt. cap.* 9. quod & „ Thebaidem, ac vicinam Ægyptum tumultu ac perturbationibus impleret adverſus *Alexandrinum Primatum* „ *tyranidem* exercens.

Quod hic de Meletii contentione adverſus Alexandrinum *primatum* ſcribit Theodoretus, veriſimiliter refertur ad ordinationes, quas ſibi temerarie, & contra jura Eccleſiæ Alexandrinæ uſurpabat Meletius; quas ordinationes ipſa Synodus Nicæna reprobavit, ut refert Sozomenus, *lib.* 1. *Hiſt. cap.* 24. una ſcribens, quod Meletius *dum Petrus Epiſcopus Alexandrinus*, *qui poſtea martyrium conſummavit*, *ob ſævientem tunc perſecutionem fugiſſet*, *ordinationes ad illum pertinentes ſibi vendicaverat*. Huc quoque ſpectat cura Synodi Nicænæ ſtabiliendi jus Epiſcopi Alexandrini; de quo infra in ſcholiis ad Canonem ſextum Nicænum.

Meletiani jungunt ſe Arianis.

Meletiani, ſive aſſeclæ Meletii, ut ſe fortius contra Alexandrum armarent, ſe Ario, ejuſque fautoribus declaratis Alexandri adverſariis junxerunt, atque Arianorum doctrinæ adhæſerunt, & ita pariter diſſidia foverunt, uti ſcribit Socrates citato *cap.* 6. monetque quod „ quibus Arii opinio abſurda eſſe videbatur, ii „ prolatam ab Alexandro adverſus Meletium ſententiam approbarunt; eoſque qui ita ſentirent jure da„ mnatos cenſuerunt. Euſebius vero Nicomedienſis; & „ quotquot Arii opinionem amplectebantur, ad Alexan„ drum ſcripſerunt, ut latam jam excommunicationis „ ſententiam diſſolveret; & excommunicatos ad Eccle„ ſiam revocaret, neque enim illos male ſentire ". Verum notat Valeſius hanc Meletianorum communicationem cum Arii fautoribus demum contigiſſe poſt Synodum Nicænam; fallique hic Socratem credit. Quidquid ſit, hoc ſat conſtat Meletii ſchiſma Synodi Nicænæ convocandæ occaſionem quoque dediſſe; ſcribitque Euſebius *lib.* 3. *de vita Conſtantini cap.* 4. *quod livor invidiæ*, *quæ Eccleſias Dei in urbe Alexandrina etiam tum conturbabat*, *& Thebæorum*, *atque Ægyptionum peſtilens ſchiſma non mediocriter animum Conſtantini angebat*. His relatis, ſubjungit Euſebius *cap.* 6. *qualiter ad hæc ſopienda Synodum generalem indixerit*.

§. VI.

De Diſſenſione Eccleſiarum circa diem, quo Paſcha celebrandum erat.

Quæſtio de die celebrandi Paſchatis ſub Polycarpo, & Aniceto.

PRÆTER has duas diſſenſionum ſcaturigines, erat & tertia, ſcilicet quæſtio de die quo Paſcha celebrandum eſſet; quæſtio hæc Eccleſias ipſas ſcindens, præſertim Aſiaticas a reliquis dilacerabat. Aſiatici enim pertinaciter contendebant, Paſcha celebrandum eſſe more judaico, luna XIV. Martii, in quamcumque diem incidiſſet: reliquæ autem omnes pene Eccleſiæ feſtum hoc celebrandum credebant Dominica, quæ proxime ſequitur lunam XIV. Et quidem ex Irenæo tradit Euſebius *lib.* 7. *Hiſt. cap.* 24. „ Aniceto Romanæ Eccleſiæ „ præſidente, Polycarpum, qui etiamnum ſuperſtes e„ rat, Romam veniſſe ob quamdam quæſtionem, quæ „ de Paſcha inciderat, & cum Aniceto colloquium habuiſſe.

Sed nec Anicetus Polycarpo, nec Polycarpus Aniceto perſuadere potuit, ut hic aut ille morem apud ſuos receptum abjiceret; nec tamen ob hanc diſſenſionem ſchiſma factum fuit, ſed pacifice ſibi mutuo communicabant, non obſtante hac in celebratione Paſchatis differentia; uti teſtatur S. Irenæus in epiſtola ad Victorem Romanum Epiſcopum, cujus inſigne fragmentum exſtat apud Euſebium *lib.* 5. *Hiſt. cap.* 24.

„ Omnes enim per Aſiam Eccleſiæ, *vetuſta quadam* „ *traditione nixæ*, quarta-decima luna ſalutaris Paſchæ „ feſtum diem celebrandum eſſe cenſebant, quo die „ præſcriptum erat Judæis, ut agnum immolarent, ea„ que omnino luna, in quemcumque demum diem ſe„ ptimanæ incidiſſet, ſine jejuniis imponendum eſſe „ ſtatuebant.

His Aſianis Eccleſiis quædam vicinarum Provinciarum Eccleſiæ junctæ erant: reliquæ vero totius orbis Eccleſiæ alio more utebantur; ut ſcilicet non alio quam Reſurrectionis Dominicæ die jejunia ſolvi liceat, *qui* mos *ex Apoſtolorum traditione profectus*, *etiamnum ſervatur*, inquit Euſebius, *lib.* 5. *cap.* 23.

Itaque tam Aſiani quam cæteri ab ipſis diſſidentes morem celebrandi Paſcha in ſuis Eccleſiis ſervatum, ex traditione Apoſtolica deſcendere ſuſtinebant.

Porro ex ſupra relatis habetur, quod primitus hæc diſcrepantia in celebrando die Paſchatis, & ſolvendo jejunio, ſine ulla perturbatione Eccleſiaſticæ pacis aut unitatis utrimque ab Eccleſiis tolerata ſit; neque ob hanc in praxi diſſenſionem ſibi mutuo communicare recuſaſſe.

Ea quæſtio majori æſtu agitata ſub Pontificatu Victoris.

At ſub Pontificatu Victoris Papæ, circa annum 197.
hæc quæſtio majori æſtu utrimque agitari cœpit, ipſaſ-
que Eccleſias inter ſe dividere.

Immo plura ſuper hac quæſtione Concilia celebrata
fuiſſe ſcribit Euſebius *lib. 5. cap. 23.* nimirum *Paleſti-*
num, *Romanum*, *Ponti*, *Galliarum*, *Oſrænæ Provin-*
ciæ, *& Corinthiorum*, omniaque eamdem fidem, eam-
demque doctrinam proferentia unam edidere ſententiam,
ne ,, videlicet ullo alio, quam Dominico die, myſte-
,, rium Reſurrectionis Domini unquam celebretur: ut-
,, que eo duntaxat die Paſchalium jejuniorum terminus
,, obſervetur; " ut loquitur ibidem Euſebius.

Teſtatur ibidem Euſebius a Conciliis his datas fuiſſe
litteras, quibus ſuam ſuper hac quæſtione deciſionem
exponebant; refertque *cap. 25.* compendium litterarum
Concilii Paleſtini, in quibus ,, poſtquam de traditione
,, diei Paſchalis, quæ jam inde ab Apoſtolis ad ipſos
,, continua ſucceſſione manaverat, multa in ſuis litte-
,, ris diſſeruerunt, tandem ad finem epiſtolæ his utun-
,, tur verbis. *Date operam, ut Epiſtolæ noſtræ exempla-*
,, *ria per omnes Eccleſias mittantur, ne nobis crimen*
,, *imputent, qui animas ſuas a recto veritatis tramite*
,, *facile abducunt* ,,. Denum adjungunt: ,, *illud etiam*
,, *vobis ſignificamus, eodem, quo apud nos, die Paſcha*
,, *Alexandriæ celebrari. A nobis enim ad illos, & vi-*
,, *ciſſim ab illis ad nos, litteræ perferuntur; itaut uno*
,, *conſenſu & ſimul ſacroſanctum peragamus diem.*

Litteræ hæ veriſimiliter ad Romanos datæ fuere;
admodumque probabile eſt, has Synodos, inſtante &
rogante Victore Epiſcopo Romano indictas fuiſſe, utpo-
te qui ſupra alios in hoc puncto ferventior erat, uti
mox apparebit.

Polycrates.

Huic uniformi Conciliorum reſolutioni nequaquam ac-
quievere Aſiæ Epiſcopi, qui more ſibi a *majoribus tra-*
ditum, retinendum acriter contendebant, ait Euſebius
cap. 24. his autem tum præerat Polycrates Epiſcopus
Epheſiorum.

Victor datis litteris ad Polycratem petiit, ut Provin-
ciæ ſuæ Epiſcopos convocaret; quod & fecit, ut ipſe
Polycrates teſtatur in Epiſtola ad Victorem, & ad Ro-
manæ urbis Eccleſiam. *Poſſem etiam Epiſcoporum*, ait,
qui mecum ſunt, facere mentionem, quos petiiſtis, ut
convocarem, ſicut & feci, quorum nomina ſi adſcripſe-
ro, ingens numerus videbitur.

Hi Epiſtolam noſtram (ad Victorem) *aſſenſu ſuo com-*
probarunt, inquit Polycrates, *gnari me cænos iſtos non*
fruſtra geſtare, ſed vitam ex præceptis inſtitutiſque Jeſu
Chriſti ſemper egiſſe.

In hac epiſtola nomine iſtius Concilii ad Victorem,
& ad Romanæ urbis Eccleſiam, cujus fragmentum re-
citat Euſebius, *lib. 5. Hiſt. cap. 24.* & meminit S. Hie-
ronymus *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, *cap. 45.* ſcribit,
morem celebrandi Paſcha in Aſia uſitatum, ſervari ex
traditione & praxi quam ſervarunt SS. Philippus & Joan-
nes Apoſtoli, aliique plures Sancti Epiſcopi, quos ibi-
dem nominatim exprimit. ,, Hi omnes, ait, diem Paſ-
,, chæ quarta decima luna juxta Evangelium obſerva-
,, runt, nihil innovantes, ſed regulam fidei conſtanter
,, ſequentes.

Poſt hæc adjungit: ,, Ego quoque omnium veſtrum
,, minimus Polycrates, ex traditione cognatorum meo-
,, rum, quorum etiam nonnullos aſſectatus ſum, fue-
,, runt enim ſeptem omnino e cognatis meis Epiſcopi,
,, quibus ego octavus acceſſi; qui quidem omnes ſem-
,, per Paſchæ diem celebrarunt, cum Judæorum Popu-
,, lus fermentum abjiceret; ego, inquam, fratres, quin-
,, que & ſexaginta annos natus in Domino, qui cum
,, fratribus toto orbe diſperſis ſermones ſæpe contuli,
,, qui ſcripturam ſacram omnem perlegi, nihil moveor
,, iis, quæ ad formidinem nobis intentantur; etenim
,, ab illis, qui me longe majores erant, dictum: *Obe-*
,, *dire oportet Deo magis quam hominibus.*

His litteris receptis, Victor excandeſcens, *& immo-*
dico, ait Socrates *lib. 5. cap. 22. iracundiæ ſuccenſus æ-*
ſtu, Quarto-decimanis qui in Aſia erant, excommunica-
tionis libellum miſit; vel uti narrat Euſebius, dicto *c. 24.*
,, Illico omnes Aſiæ, vicinarumque provinciarum Eccle-
,, ſias, tamquam contraria rectæ fidei ſentientes a com-
,, munione abſcindere conatur; datiſque litteris ad uni-
,, verſos, qui illic erant, fratres proſcribit, & ab uni-
,, tate Eccleſiæ prorſus alienos eſſe pronuntiat ". Ve-
rum, proſequitur Euſebius, hæc non omnibus placebant
Epiſcopis; teſtaturque etiam S. Hieronymus, *de Scripto-*
ribus Eccleſiaſticis; *cap. 35.* quod in hac ſententia de da-
mnandis Aſianis ,, hi etiam, qui diſcrepabant ab illis,
,, Aſianis, Victori non dederunt manus.

Proinde Victorem ex adverſo hortati ſunt: ,, ut ea
,, potius ſentire vellet, quæ paci & unitati, charita-
,, tique erga proximum congruebant ,, ait Euſebius
ibidem. Extant etiamnum eorum litteræ, quibus Vi-
ctorem acerbius perſtringunt; & S. Hieronymus loco
citato, agens de Operibus S. Irenæi, ait: ,, Feruntur
,, ejus, & aliæ ad Victorem Epiſcopum Romanum de
,, quæſtione Paſchæ epiſtolæ, in quibus commonet eum
,, non facile debere unitatem Collegii ſcindere ". Sup-
,, ponit quoque Photius in Bibliotheca *cap. 120.* plures
,, hac de re ad Victorem ab Irenæo datas fuiſſe epiſto-
las. Unius nobis notabile fragmentum conſervavit Eu-
ſebius citato *cap. 24.* quam ſcripſit *nomine fratrum*,
quibus præerat in Gallia, ait Euſebius.

In hac epiſtola, teſte Euſebio, illud quidem defendi:
ſolo die dominico Reſurrectionis Domini myſterium eſ-
ſe celebrandum, Victorem tamen decenter admonet
,, ne integras Dei Eccleſias morem ſibi a majoribus tra-
,, ditum cuſtodientes, a communione abſcindat.

Poſt hæc oſtendit, quod etſi non probetur Aſianarum
Eccleſiarum conſuetudo celebrandi Paſcha *luna* XIV. ni-
hilominus ob hanc diſſenſionem, Eccleſiæ unitatem ne-
quaquam ſcindendam, quemadmodum nec majores ipſo-
rum ſciderunt: deinde hanc notandam narrationem ſub-
jungit. ,, Sed & Presbyteri illi, qui ante Soterem Ec-
,, cleſiam, cui tu nunc præes, gubernarunt; Anicetum
,, dico, & Pium, & Hyginum, cum Theleſphoro, &
,, Sixto, neque ipſi unquam obſervarunt, neque his,
,, qui cum ipſis erant, ut id obſervarent, permiſerunt;
,, ipſi tamen cum hoc minime obſervarent, pacem ni-
,, hilominus colebant cum iis, qui ad ſe veniſſent ex
,, Eccleſiis, in quibus id obſervabatur. Atqui obſer-
,, vantia inter eos, qui minime obſervabant, tanto
,, magis contraria videbatur, nec ulli unquam ob ejuſ-
,, modi conſuetudinem rejecti ſunt. Verum illi ipſi, qui
,, te præceſſerunt Presbyteri, quamvis id minime ob-
,, ſervarent, Eccleſiarum Presbyteris, qui id obſerva-
,, bant, Euchariſtiam tranſmiſerunt. Et cum beatiſſi-
,, mus Polycarpus Aniceti temporibus Romam veniſſet,
,, atque inter illos de quibuſdam aliis modica eſſet con-
,, troverſia, ſtatim mutuo pacis oſculo ſe complexi ſunt,
,, de hoc capite non magnopere contendentes. Neque
,, enim Anicetus Polycarpo perſuadere unquam poterat,
,, ut obſervare deſineret, quippe qui cum Joanne Do-
,, mini noſtri diſcipulo; & cum reliquis Apoſtolis qui-
,, buſcum familiariter vixerat, eum morem perpetuo
,, obſervaſſet. Neque item Polycarpus Aniceto perſua-
,, dere conatus eſt, ut obſervaret, cum Anicetus eo-
,, rum, qui ante ſe fuerant, Presbyterorum morem ſi-
,, bi retinendum eſſe diceret. Quæ cum ita ſe habe-
,, rent, communicarunt ſibi invicem, & Anicetus in
,, Eccleſia conſecrandi munus Polycarpo honoris cauſa
,, conceſſit; tandemque cum pace a ſe invicem diſceſ-
,, ſerunt, tam iis, qui obſervabant, quam illis, qui
,, minime obſervabant, pacem communionemque totius
,, Eccleſiæ retinentibus.

Teſtatur & ibidem Euſebius Irenæum *non ad Victorem*
ſolum; *ſed ad multos alios Eccleſiarum Antiſtites, de*
quæſtione propoſita litteras in eamdem ſententiam miſiſſe.
Irenæus quidem ſuo nomine vere reſpondens, nec ſolo
nomine, ſed etiam vitæ inſtituto, ac propoſito pacificus,
pro Eccleſiarum pace hæc monuit, & allegavit: ait Eu-
ſebius.

Monita & exhortationes Irenæi, aliorumque Epiſco-
porum, optatum videntur habuiſſe effectum; omnem-
que deinde Eccleſiarum concertationem ac diviſionem
ceſſaſſe apparet; interim pacifice retinentibus ſingulis
morem celebrandi Paſcha, & ſolvendi jejunium, quem
a majoribus acceperant. Et quidem uſque ad Synodum
Nicænam plures Eccleſias, ſignanter Aſiæ, morem Ju-
dæorum celebrandi Paſcha luna XIV. retinuiſſe conſtat:
Attamen Conſtantinus Imperator hanc in celebratione
Paſchatis diverſitatem *permoleſte tulit*; quia licet *ob hanc*
diſſonantiam & mutua quidem inter ſe communione mi-
nime diſcederent; *nihilominus hujuſmodi diſſenſione ſplen-*
dorem ejus feſtivitatis imminuebant: ait Sozomenus *l. 1.*
Hiſt. cap. 16. additque a Conſtantino miſſum eſſe Oſium
Epiſcopum Cordubæ *qui ad concordiam reduceret* (*etiam*)
eos, qui in Orientis partibus de feſtivitate Paſchæ diſ-
crepabat. Cum autem nec hic eventus ſpei reſponderet,
etiam ad tollendam hanc diſſenſionem, indicendam ju-
dicavit Conſtantinus Synodum generalem; teſtaturque
S. Athanaſium; in *Epiſtola ad Africanos*, Synodum
hanc non tantum ob Arianam ſectam, ſed & propter
controverſiam Paſchatis celebratam fuiſſe: *eo quod,*
ait, Syri Cilices, & qui in Meſopotamia degunt, no-
biſcum diſſentiebant in temporis Paſchæ celebrandæ, quod
eodem die cum Judæis celebrabant

Tribus igitur de cauſis Synodum generalem convo-
candam judicavit Conſtantinus; videlicet ob hæreſim
Arianam, ſchiſma Maletianum, & diſſenſionem ſuper
die celebrationis Paſchæ; quid de his decreverit Syno-
dus, infra notabitur.

§. VII.

Synodi Nicænæ convocatio, & Epiſcoporum atque Con-ſtantini Imperatoris ad eam acceſſus.

Conſtantinus convocat Synodum Nicænam anno, 325.

VIDENS igitur Conſtantinus fruſtra adhibita hactenus
remedia ad pacem Eccleſiæ conciliandam aut ad
tollendam Eccleſiarum diſſonantiam in celebratione fe-
ſtivitatis Paſchalis, exhortantibus Epiſcopis, ac præ-
ſertim *ſtudio & hortatu S. Alexandri, Alexandriæ E-*
piſcopi; uti loquitur Epiphanius, *hæreſi 68.* & allabo-
rante Oſio Cordubæ Epiſcopo, tandem Conſtantinus *in*
Urbe Nicæna Synodum congregat, inquit Epiphanius.

Idipſum iiſdem pene terminis, expreſſit Euſebius *l. 3.*
de vita Conſtantini, *c. 5. & 6.* ,, Poſteaquam enim Con-
,, ſtantinus litteris, quas ad Alexandrinas Eccleſias mi-
,, ſerat

„ miserat, nihil se profecisse cognovit, mentis suæ sollertiam ipse excitans, ait: Novum sibi bellum adversus invisibilem hostem, Ecclesiæ statum perturbantem, conficiendum esse dixit."

Quod autem fuerit hoc bellum, subjicit Eusebius, *cap. 6. Mox, inquit, velut divinam phanlangem adversus eum instruens, generalem Synodum convocavit.*

Et quid teste Eusebio, *honorificis litteris Episcopos undique invitans*, ut *quantocius* adessent. Et Socrates *lib. 1. cap. 8.* ait: *Cum igitur Imperator duobus his malis (hæresi Ariana & dissidio super die Paschatis) Ecclesiam concuti videret, universalem Synodum congregavit, omnesque undequaque Episcopos per* litteras *invitans, ut Nicæam Bithyniæ convenirent.* Idem refert Sozomenus *lib. 1. cap. 17. addens eum scripsisse, ut præstituto die adessent.* Et Gelasius Cyzicenus *lib. 2. de Actis Concilii Nicæni, cap. 5.* ait: *Cum videret Imperator conturbatam Ecclesiam; Concilium generale convocat, Episcopos undecumque per litteras, ut Nicæam Bithyniæ concurrerent, exhortans.*

Scribit insuper Eusebius citato *cap. 6. quod propterea multum ad hoc opus contulit Imperatoris benignitas; qui aliis quidem cursus publici copiam præbuit; aliis vero jumentorum usum abunde subministravit.*

Tempus autem, quo Synodus congregata est (ait Socrates lib. 1, cap. 13.) *sicut in notationibus temporis ipsi Synodo præfixis inveni, fuit Consulatu Paulini & Juliani, die undecimo Kalendas Junias, anno sexcentesimo trigesimo sexto, a regno Alexandri Macedonis:* hoc est, anno Christi 325. regni vero Constantini circiter vigesimo; quam Synodi hujus epocham omnes passim hodie amplectuntur.

Perlato igitur in omnes Provincias Imperatoris præcepto, statim cuncti velut ex transenna emissi summa cum alacritate advolarunt: ait Eusebius *dicto cap. 6.* qui dein *cap. 7.* nominatim expressit Provincias etiam remotissimas, e quibus Episcopi undique convenerunt; nullum tamen Episcopum nominat, nisi solum Osium Episcopum Cordubæ, quem his verbis sufficienter designavit. *Ab ipsa quoque Hispania, vir ille multo omnium sermone celebratus, una cum reliquis aliis consedit.* Romanum seu Regiæ Urbis Episcopum ob senilem ætatem abfuisse significat his verbis: *Aberat quidem Regiæ Urbis Antistes ob senilem ætatem: sed præsto erant Presbyteri, qui vices ejus implerent.* Videlicet Vito & Vincentius Romanæ Ecclesiæ Presbyteri, ut notavit Sozomenus *lib. 1. cap. 17.*

Scribit autem Gelasius Cyzicenus in Historia hujus Concilii *lib. 2. cap. 5.* quod & Osius Silvestri Episcopi maximi Romæ locum obtineret, quibus indicare videtur Osium quasi Legatum Silvestri Synodo interfuisse: quod sine fundamento esse dictum probat Tillemontius, nota 4. in Synodum Nicænam; notatque in primis quod hic Gelasius, qui vivebat sub finem sæculi V. sit primus, qui reperitur dixisse Osium fuisse Legatum Papæ in Concilio Nicæno, cum Presbyteris Vitone & Vincentio; multisque ibidem probat hanc Osii qualitatem Legati Romani Pontificis nullo probabili niti fundamento, nihilque apud veteres Historicos de hoc Osio, nisi ipsum huic Concilio interfuisse, nullumque Historicum ante Gelasium, immo nec posteriorem alicujus considerationis loquentes de Legatis, quos Pontifex Romanus ad Synodum misit, inter eos Osium posuisset, sed solos Presbyteros Vitonem & Vincentium.

...18. Epi-...scopi Sy-...nodo Ni-...cænæ in-...terfuere.

Erant porro universi Episcopi trecenti decem & octo, inquit Theodoretus, *lib. 1. Hist. cap. 7.* Eumdem numerum annotavit S. Athanasius in epistola ad Africanos, & in epistola de Synodi Nicænæ Decretis scribit: *Episcopos, qui Nicææ convenerunt, fuisse plus minus trecentos*, & Sozomenus ait: *Erant autem Episcopi trecenti circiter & viginti.* Hunc numerum omnes passim antiqui Historici & Patres annotarunt, ut proinde mendosus videatur textus Eusebii *lib. 3. de vita Constantini, cap. 8.* in quo dicitur; *In præsenti autem Choro, Episcopi quidem supra ducentos & quinquaginta adfuerunt.* Socrates enim *lib. 1. cap. 8.* Verba Eusebii exscribens ait, quod trecenti & amplius adfuerint; hunc numerum Episcoporum pluribus adstruit Tillemontius, nota 2. in Concilium Nicænum.

Presbyterorum, vero, qui eos (Episcopos) comitati sunt, Diaconorum, Acolytorum, aliorumque complurium numerus iniri vix potest: inquit Eusebius, *dicto cap. 8. Aderant una cum illis viri in disputationibus exercitati, qui eos adjuvare parati essent.* ait Sozomenus, *lib. 1. Hist. cap. 17. His omnibus quotidie annonas copiose præberi Imperator mandaverit.* Teste Eusebio *dicto libro cap. 9.*

Cum in unum convenissent Episcopi, priusquam dies decisionibus destinatus advenisset: „ *interea assidue convenientes, Ario in medium adducto, assertiones ejus summa diligentia examinabant, cavebant autem sollicite, ne in alterutram partem temere sententiam promerent.* Sozomenus *libro 1. Histor. cap. 19.*

...nstan-...præsen-...in Si-...do.

Constantinus cum intellexisset Episcopos Nicæam convenisse, & ipse adesse festinavit postquam celebrasset Nicomediæ festivitatem reportatæ victoriæ contra Licinium, quæ annue die tertia Julii celebrari consueverat. *Venit igitur Imparator Nicæam, tum Episcoporum cœtum videre, tum eos inter se conciliare desiderans:* uti loquitur Theodoretus *lib. 1. Hist. cap. 7.* Advenit autem pridie solemnis & generalis sessionis, sive conventus Episcoporum, ut notavit Gelasius Cyzicenus, *lib. 2. cap. 6.*

Die vero sequenti, qui finiendis controversiis fuerat destinatus *postquam universa Synodus cum decenti modestia resedit, omnes primum conticuere, Imperatoris processum exspectantes. Mox unus ex proximis Imperatoris, deinde alter ac tertius ingreditur: deinde Imperator ingreditur, non stipatus militibus, sed ex amicis iis solis, qui fidem Christi profitebantur, totus auro & gemmis coruscans. Quod vero ad animam spectat, satis apparebat eum timore Dei, ac Religione decoratum esse; atque id indicabant oculi demissi, robur in vultu, motus corporis, atque incessus*, ait Eusebius, *lib. 3. de vita Constantini, cap. 10.*

Introgressus, ad caput subselliorum venit, primum medius stetit, ait Eusebius: „ Non prius resedit quam „ ejus rei licentiam ab Episcopis postularet „. Teste Theodoreto, *lib. 1, Hist. cap. 7.* vel ut narrat Eusebius; „ Posita ante eum humili sella ex auro fabricata, non prius assedit, quam Episcopi ei annuissent. „ Idem omnes post Imperatorem fecere, ait Eusebius, „ idest, narrante Theodoreto, simul cum eo universus „ ille divinus cœtus consedit.

„ Tum ex Episcopis, pergit Eusebius *cap. 11.* is, „ qui in dextra parte primum locum obtinebat, consurgens; modica oratione Imperatorem allocutus est „ propter illum gratias & laudes perhibens Omnipotenti Deo ". Quis fuerit hic Episcopus, multum inter eruditos controvertitur, de qua controversia videri potest Tillemontius, nota sexta super Synodo Nicæna.

Discursu hujus Episcopi finito, Constantinus „ *lætis* „ *oculis*, & placido vultu *universos* intuitus, ac deinde mentem suam in se colligens, leni & moderata „ voce verba facit.

Totus ejus discursus, uti ab Eusebio refertur *cap. 12.* exprimebat gaudium, quod tantum Episcoporum cœtum conspiceret, dolorem vero ob divisionem Ecclesiæ, & deinde fortissimam ad pacem & unitatem exhortationem.

„ Quippe intestina seditio Ecclesiæ Dei, inquiebat, „ mihi quidem omni bello & concertatione gravior ac „ periculosior videtur, nec externæ res tantum animo „ meo dolorem afferunt, quantum hæc negotia „. Deinde nonnullis interpositis, quibus significat quanto dolore has dissensiones audiverit, quodque ipsos accersiverit, ut his remedium adhiberetur; tandem concludit: „ Date igitur operam, o charissimi Dei ministri, „ & communis omnium vestrum Domini, ac Servatoris fideles famuli, ut sublatis quamprimum mutuæ „ inter eos dissensionis causis, omnes controversiarum „ nodos pacis legibus sine ulla mora dissolvatis. Hac „ enim ratione & summo omnium Deo, rem gravissimam facturi, & mihi conservo vestro ingens beneficium collaturi estis. Cum igitur de pace & concordia abundare disseruisset, deinceps ut de Religionis no- „ stræ dogmatibus accurratius disquirerent, eorum arbitrio potestatique permisit ": ait Socrates *l. 1. c. 8.*

§. VIII.

Patrum super dogmate Arii disceptatio, & hujus dogmatis & auctoris condemnatio, atque fidei Catholicæ expositio.

„ POst hæc itaque Episcopi de dogmate fidei disputare cœperunt ": ait Sozomenus, *lib. 1. cap. 20.* „ ac primum quidem habita est quæstio coram piissimo „ Principe Constantino, de impietate & perversitate „ Arii & sociorum ejus ": uti habet epistola Synodalis, apud Socratem *l. 1. cap. 9.* „ Imperator vero, „ ait Sozomenus, ea, quæ ab utraque parte dicerentur „ leni ac placido animo auscultabat. Et iis quidem, „ qui recte dicerent, assentiebatur, pervicaves vero a „ contentione revocabat; cum singulis benigne loquens, „ prout unumquemque intelligere poterat, neque enim „ linguæ Græcæ penitus fuit ignarus.

Disceptatum super dogmate Arii.

Quamvis assertiones & opiniones Arianorum jam ante summa diligentia fuissent discussæ: priusquam Imperator ad Synodum accederet, nihilominus plures habitæ fuere coram ipso Imperatore disputationes & contestationes, in quibus „ multi tam ex Episcopis, qui „ tunc convenerant, quam ex Clericis, qui illos comitabantur, cum acres essent in disputando, & in „ hujusmodi sermonibus exercitati, inclaruerunt: nec „ Imperatori solum, sed etiam iis, qui in illius erant „ comitatu, noti esse cœperunt ". Ut scribit Sozomenus, *lib. 1. cap. 17.*

Inter omnes autem eminebat Athanasius, licet tunc nondum Episcopus, sed duntaxat *Diaconus*, comitatus S. Alexandrum Alexandriæ Episcopum; ut ibidem scribit Sozomenus, dicens, quod ex illo tempore maxima pars hujus disceptationis haberi cœperit, notatque Socrate, *lib. 1. cap. 8.* quod adversus Eusebium Nicome-

Præcipuas hic partes habuit Athanasius.

comediensem, Theognem Nicænum, Marim Chalcedonensem Episcopos & Arii fautores fortiter dimicabat. Plura habet Theodoretus, *lib.* 1. *cap.* 26. una notans, quod ejus in tuenda veritate zelus excitavit in ipsum implacabile Arianorum odium.

Quantum temporis his concertationibus impensum fuerit, vel quot sessionibus quæstio hæc excussa fuerit incertum est. Hoc constat, quod Ariani, qui & Eusebiani dicti sunt, formarint, & Synodo obtulerint quamdam formulam fidei, qua ipsas Arii blasphemias tegere quibusdam verborum involucris & æquivocationibus studebant; uti hac ratione doctrinæ suæ condemnationem declinarent; „ quam perlectam statim omnes discerpsere, spuriam atque adulterinam appellantes „: ait Theodoretus *lib.* 1. *Hist. cap.* 7.

Filius consubstantialis Patri dictus.

Hoc insuper constat, quod Patres Synodi sublatis Arianorum, seu Eusebianorum vocabulis, multum allaborarint, quibus verbis doctrinam Catholicam de Divinitate Filii, contra argutias, ac technas Eusebianorum exprimerent, & proponerent: cumque variis formulis propositis, viderent eas ab Eusebianis in sensum etiam suæ hæresis detorqueri, uti late narrat Athanasius in tractatu de *Nicænæ Synodi Decretis*; tandem Synodus claris verbis & terminis dixit: Filium esse *ex substantia Patris*; sive *Patri consubstantialem*. „ In his verbis: *Ex substantia & consubstantialem esse*, vim peremptoriam Patres voluerunt contineri, ad eludendas has argutiolas, Filium creatum aut factum, aut mutabilem esse, aut non fuisse antequam nasceretur „; ait S. Athanasius loco citato.

Symbolum Nicænum.

Huic expressioni, qua ipsa Doctrina Catholica dilucide proponebatur „ tandem omnes Episcopi inter se consenserunt, & Filium Patri consubstantialem esse decreverunt. Soli inter eos septemdecim fuisse dicuntur, qui initio quidem opinionem Arii comprobarunt: plures tamen ex illis ad eam sententiam, quæ omnibus simul placuerat, illico se transtulerunt. Huic autem sententiæ Imperator etiam accessit, hanc totius Concilii concordiam divinitus approbatam esse existimans.

Volens insuper Synodus brevi compendio exponere adversus Arianorum blasphemias, Filii supra omnem creaturam prærogativas, symbolum fidei composuit & probavit; quod hodie vulgo symbolum *Nicænum* nuncupatur, referturque a Socrate, *lib.* 1. *cap.* 8. cujus & meminit Theodoretus citato *cap.* 7. ubi testatur formulam fidei Patres Synodi *communi* consensu dictasse, & subscriptionibus suis confirmasse; quæ ait, *ad hunc usque diem in Ecclesiis obtinet*. Quod symbolum tamquam tutissimam adversus Arianorum impia dogmata tesseram, miris encomiis Patres extulerunt; eamque satis idoneam efficacemque existimavit S. Athanasius ad omnem impietatem avertendam, & pietatem ejus, quæ in Christo est, fidei constituendam.

Cum tantum circa divinitatem & prærogativas Filii esset difficultas, etiam Synodo curæ duntaxat fuit has dilucidis verbis exponere: hoc solummodo dicens de Spiritu Sancto, *credimus* & in *Spiritum Sanctum*; eo quod nulla circa ejus divinitatem aut processionem quæstio eo tempore mota esset.

Arii errores damnati.

Finitur autem Symbolum post expositionem doctrinæ Catholicæ per condemnationem & anathematizationem dogmatum & expositionum Arii, „ eos autem qui dicunt fuit aliquando tempus, cum non esset, & antequam gigneretur non erat; vel quod de non extantibus factus sit; aut qui ex altera substantia vel essentia, dicunt esse Filium Dei; aut creatum conversioni mutationique obnoxium, anathematizat Sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia.

Quin ipse & sui Asseclæ anathematizati, & in exilium missi.

Non tantum doctrinam Arii condemnatam fuisse, sed & ipsum Arium anathematizatum, & ab Ecclesia exturbatum scribit *citato cap.* 7. Theodoretus; quin & addit Socrates *lib.* 1. *Hist. cap.* 8. quod cum nonnulli nollent depositioni Arii subscribere; „ Synodus quidem Arium & omnes, qui cum eo sentiebant, anathemate percussit, adjecto insuper ne Alexandriam ei ingredi liceret.

Sententiam Synodi probans Constantinus „ Arium ipsum tum Eusebium ac Theognin exilio mulctavit: uti notavit ibidem Socrates.

Libri prohibiti, & igne combusti.

Refert præterea Socrates *cap.* 9. Edictum Constantini, quo præcipit: „ Si quis forte liber ab Ario conscriptus reperiatur, flammis eum abiungi; ut non solum prava illius doctrina funditus aboleatur; sed ne monumentum quidem ejus ullum posteritati relinquatur: Illud etiam denuntio, ait, quod si quis librum ab Ario compositum, occultasse deprehensus sit, nec eum statim oblatum igne combusserit, mortis pœnam subibit.

§. IX.

De Actis in Synodo occasione schismatis Meletiani.

Quid in causa Meletii actum?

HÆc quidem a Synodo decreta sunt, & a Constantino probata in causa Arii, nunc quid circa Meletium, & ab eo ordinatos statuerit, videndum.

Meletius quidem „ summo jure nullam veniam merebatur; placuit tamen *clementius* erga Meletium agere Synodo ": inquit Theodoretus, *lib.* 1. *Hist. cap.* 9. & ipsum cum asseclis in Ecclesiam admittere. De hac agendi ratione sat frigide loquitur S. Athanasius in Apologia secunda ad Constantinum, dicens: Meletiani *autem* aliquo modo, vel ut habet textus græcus, *taliter qualiter*, *bene* vel *male*, recepti sunt; additque: *Neque necesse est, ut rei causam dicam*. Et interius rursus loquens de hac susceptione, ait: *Quod utinam nunquam factum esse*.

Visum Athanasio mitius quam oportebat cum Meletio actum.

Ardens desiderium, quo Constantinus pacem Ecclesiæ optabat, forsitan induxit Patres Concilii, ut facilius & amplius quam optassent, condescenderint.

Interim quocumque motivo inducta fuerit Synodus ad eam agendi rationem, id constat, quod Synodus Meletio permiserit „ ut in civitate sua maneret, retineretque nudum honoris (id est Episcopatus) nomen; sed nec ullam haberet manus imponendi aut eligendi potestatem; nec hujus rei causa, aut in vico, aut in urbe ulla compareret "; uti scribit Theodoretus *citato cap.* 9. Auctoritas autem ejus ita restituta fuit, ne temerarium aut præceps hominis ingenium, easdem rursus turbas excitare posset; ait ibidem Theodoretus.

Quomodo actum cum iis, qui a Meletio ordinati?

Mitius adhuc actum fuisse constat cum iis, qui a Meletio in schismate ordinati fuerant; de quibus hæc ibidem scribit Theodoretus; „ ii vero, qui ab ipso constituti sunt, sanctiore Ordinatione confirmati, ad communionem admittantur ea lege, ut honorem quidem ac ministerium suum retineant, secundo tamen semper loco sint ab iis omnibus, qui in unaquaque parœcia & Ecclesia versantur, a charissimo Collega nostro prius ordinati; adeo ut his quidem nulla facultas suppetat, quos visum fuerit eligendi, aut nomen cujuspiam suggerendi, aut omnino quidquam gerendi sine consensu Episcopi Catholicæ Ecclesiæ, qui Alexandro subjectus est. Illi vero, qui juvante gratia, vestrisque precationibus, nullo unquam in schismate deprehensi sunt, sed in Catholica & Apostolica Ecclesia, absque labe ulla perseverant, potestatem habeant eligendi & proponendi nomina eorum, qui in Clerum eligi meruerint; cuncta denique peragendi juxta legem & sanctionem Ecclesiæ. Quod si quempiam eorum, qui in Ecclesia censentur, diem suum obire contigerit, tum in defuncti locum atque honorem provehantur ii, qui nuper adsciti sunt, modo digni videantur, & modo populus eos eligat, suffragante nihilominus, plebisque judicium confirmante, Alexandrinæ urbis Episcopo.

An revera tentes reordinati fuerint?

Per hæc verba, *sanctiore ordinatione confirmati*, intelligi ordinatos a Meletio *revera fuisse reordinatos*; prætendit Henricus Valesius, ad hunc locum Theodoreti. Econtra vir eruditus Godefribus Hermantius, in vita Sancti Athanasii, multis evincere conatur reordinationes, tam in Ecclesia Latina, quam Græca fuisse ignotas, nec ordinatos a Meletio per *veram reordinationem*, sed per quasdam duntaxat cæremonias confirmatos & receptos esse: quod & confirmat Tillemontius nota 12. super Synodo Nicæna.

§. X.

Quid circa quæstionem de die celebrandi Paschatis?

Statutum Pascha celebrandi non more Judæorum, sed die Dominico, &c.

CIRCA quæstionem de die, quo Pascha esset celebrandum & jejunium solvendum, communi omnium sententia decretum est, eam festivitatem uno eodemque die ab omnibus ubique celebrari oportere; uti loquitur Constantinus epistola ad Ecclesias, apud Eusebium *l.* 3. *de vita Constantini*, *cap.* 18. additque: „ Ac primum quidem visa est omnibus res esse prorsus indigna, ut in sanctissimæ hujus solemnitatis celebratione consuetudinem Judæorum sequeremur: qui cum manus suas nefario scelere contaminarint; merito impuri homines cæcitate mentis laborant. Quippe rejecta illorum consuetudine possumus rectiori ordine, quem a primo passionis die ad hæc usque tempora servavimus, ad futura etiam sæcula hujus observantiæ ritum propagare.

In hoc enim mire collimat hæc Constantini epistola, ut evincat morem Judæorum in celebratione Paschatis a Christianis servandum non esse, & quamvis conveniens sit, ut omnes omnino uno eodemque die hanc solemnitatem celebrent. „ Illud, ait, considerandum est, nefas esse, ut in tanti momenti negotio, & in hujusmodi solemnitate dissensio reperiatur.

Et in Epistola Synodica apud Socratem *lib.* 1. *cap.* 9. nuntiat Synodus de concordia sanctissimi Paschæ. „ Hoc etiam negotium precibus vestris adjuvantibus feliciter confectum fuisse, cunctosque, qui in Oriente sunt fratres, qui antea cum Judæis Pascha celebrabant, cum Romanis in posterum & vobiscum, & cum omnibus, qui ab ultima antiquitate vobiscum Pascha peregerunt, concorditer esse celebraturos.

Cur alii forma utantur

Notandum quod observat S. Athanasius in epistola *de Synodis Arimini & Seleuciæ*, quod in decretis contra Arianos, ubi de fide agebatur: „ nec consulem, nec „ men-

Patres in hoc Decreto quam in Decreto fidei.

„ menfem, nec diem addiderint Patres Concilii; fed in negotio Pafchatis non abhorruerint ab iftiufmodi appendice: Ibi enim, ait, placuit ut adderetur, *vifum eft*, ut omnes obtemperarent. De fide vero non fcripferunt, *vifum eft*, fed ad iftum modum credit *Catholica Ecclefia*, & ftatim Confeffio ipfa credendi adjuncta eft, ut oftenderent eam non novam effe fententiam, fed Apoftolicam, & quæ ipfi fcripfiffent, non effe fua inventa, fed Apoftolorum documenta.

§. X I.

Confirmatio & publicatio Decretorum Synodalium.

Acta Concilii per litteras Ecclefiis fignificata.

HIs ita geftis, tum a Conftantino, tum a Synodo fcriptæ fuere litteræ, quibus ea, quæ definita & decreta erant, fignificabantur.

Erat epiftola Conftantini ad Ecclefias, relata ab Eufebio, Socrate, & Theodoreto, qui poftremus dicit eam fcriptam ad Epifcopos, qui ad Concilium venire non potuerunt, de rebus in eo geftis eos certiores faciens. Tota eft de celebratione diei Pafchatis, eos exhortans ut more Judæorum relicto, fe aliis Ecclefiis conforment; verba epiftolæ fupra relata funt,

Altera epiftola extat apud Socratem, *lib. 1. cap. 9.* infcripta Catholicæ Alexandrinorum Ecclefiæ; præcipue tamen dirigitur ad eos, qui per Arium fuerant decepti, ejufque errores fuerant amplexi, Hortatur ipfos, ut Arii dogmata abjiciant. *Revertamur*, ait, *ad chariffimos fratres noftros, a quorum confortio impudens ille diaboli minifter nos feparavit. Ad commune corpus & propria noftra membra omni ftudio properemus .... nam quod trecentis placuit Epifcopis, nihil aliud exiftimandum eft quam Dei fententia; præfertim cum in tantorum virorum mentibus, infidens Spiritus Sanctus divinam voluntatem aperuerit.*

Extat epiftola fynodica infcripta Alexandrinorum Ecclefiæ, & dilectis fratribus per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim conftitutis apud Socratem loco citato, & Theodoretum *lib. 1. Hift. cap. 9.* & Gelafium Cyzicenum *lib. 2. Hift. Concilii Nicæni, cap. 23.* Synodus ipfis fignificat condemnationem Arii, ejufdem dogmatum; item quæ circa Meletium, ejufque fautores Decreta erant: *atque hæc funt*, ait, *quæ ad Ægyptum, & fanctiffimam Alexandrinorum Ecclefiam privatim pertinent. Si quid autem præterea, præfente Domino & chariffimo Collega, ac fratre noftro Alexandro, fancitum ac definitum eft, id ipfe vobis accuratius referet, quippe qui geftorum auctor ac particeps extitit.* Ut hunc fuum Epifcopum S. Alexandrum *majore cum honore & benevolentia excipiant*, hortatur: *qui & fua præfentia*, ait, *maximam nobis attulit voluptatem; & in tam provecta ætate plurimum laboris fuftinuit, ut pax inter vos reftitueretur.*

Nuntient præterea iis de concordia fanctiffimi Pafchæ, hoc etiam negotium precibus ipforum adjuvantibus feliciter confectum fuiffe.

Epiftola ad Silveftrum, & hujus refponforia, fuppofititia.

Edita etiam eft primum a Surio ex vetufto libro Colonienfi, epiftola Synodi Nicænæ ad Silveftrum Papam Urbis Romæ, qua petunt Patres Synodi: *Quidquid autem conftituimus in Concilio Nicæno, precamur veftri oris confortio confirmetur.*

Verum tanta eft ejus epiftolæ barbaries, ut vix intelligibilis fit, & adeo genuinis Synodi litteris, quarum meminere veteres Scriptores, diffimilis, ut eruditi paffim uno quafi confenfu, eam tamquam fuppofititiam rejiciant; ipfeque Labbæus eamdem exhibens *tom. 2. Conciliorum Generalium, col. 58.* ei appendit hanc notam marginalem: *Stylus arguit fuppofitionem cum temporis nota.* Ejufdem farinæ habetur Refcriptum Silveftri ad Synodum, cui ibidem apponit hanc notam Labbæus: *Nec fincerius eft hoc refponfum, quod commentitium & mendofiffimum vere dixeris*, & non tantum *fere*, ut ait Binius ..... quam fuppofitionem utriufque hujus epiftolæ adftruit Richerius, *lib. 1. Hift. Con. cap. 2. num. 6.* obfervans ibidem Dionyfium Exiguum notaffe quidem hujus Synodi acta omnia Romam fuiffe miffa, fed una monet, aliud effe dicere, ficut Dionyfius Exiguus: *Omnia acta Synodi Romam abfolute & fimpliciter miffa, & afferere conditionaliter fuiffe illuc miffa, ut a Silveftro probarentur, atque ita confirmarentur, ut robur & vis illorum omnino ab ejufmodi acceptione & confirmatione manaret*, prout illa fictitia monumenta indicant: fed ideo Romam acta illa miffa, ut Epifcopus Romanus more aliorum fefe illorum obfervationi atque executioni dederet.

§. X I I.

De numero Canonum Nicænorum.

Probatur folos xx. Canones a Concilio Nicæno editos.

THEODORETUS *lib. 1. Hiftor. Ecclef. cap. 8.* enarratis iis, quæ occafione Arii in Synodo gefta erant, fubdit; *Poft hæc Epifcopi rurfus in unum convenientes, de Ecclefiæ difciplina viginti leges confcripfere.* Et Gelafius Cyzicenus *lib. 2. cap. 3.* poftquam retulit Canones Nicænos, tandem ad calcem ait: *Has viginti leges, fanctus ille Epifcoporum confeffus, in præfentia Deo chariffimi & celeberrimi Imperatoris Conftantini de adminiftratione ecclefiaftica fcripferunt.*

Hic numerus Canonum Nicænorum pluribus, ipfifque convincentibus argumentis adftrui poteft.

In primis illud fufficienter conftat, in priftino Codice Græcorum, quo Synodus Chalcedonenfis ufa fuit, viginti duntaxat fub nomine hujus Synodi Canones fuiffe. Dionyfius enim, qui Canones Nicænos, prout in græca auctoritate feu Codice habebantur, e græco in Latinum verfos, fuo Codici inferuit, folos viginti Canones huic Synodo affignat.

Ulterius Concilium Carthaginenfe VI. 219. Epifcoporum habitum anno 419. adeoque necdum integro fæculo a celebrata Nicæna Synodo elapfo, duntaxat 20. Canones Nicænos agnovit. Lecta enim Nicæna fidei confeffione, fubjungitur: *Similiter & Decreta Nicænæ Synodi in viginti capitulis recitata funt.*

Teftantur autem Concilii Patres, nec plura capitula a fe fuiffe reperta in exemplaribus Nicænæ Synodi, quæ a Cæciliano Carthaginenfi Epifcopo, qui ipfe Synodo interfuerat & fubfcripferat, in Africam allata fuerant, ut in actis Concilii afferitur.

Denique cum in hoc ipfo Concilio Carthaginenfi quæftio effet inter Vicarios Sedis Apoftolicæ & Patres Concilii, num Canones a Zofimo Pontifice allegati fub nomine Canonum Nicænorum, revera forent Nicæni: communi confenfu rogati fuere Conftantinopolitanus, Alexandrinus, & Antiochenus Epifcopi, ut Nicænæ Synodi exemplaria ibidem extantia tranfmittere vellent. Africanorum poftulatis obfequentes Atticus Conftantinopolitanus, & Cyrillus Alexandrinus Epifcopi, exemplaria e Græco in Latinum fideliter traslata, ad Concilium Carthaginenfe tranfmiferunt: quæ exemplaribus a Cæciliano in Africam allatis per omnia confonantia, fimiliter viginti Canones duntaxat continebant,

Plures Canones fub nomine hujus Concilii relati, fed fuppofititie.

His atque aliis argumentis perfuafum eft hodie eruditis omnibus a Nicæna Synodo viginti duntaxat Canones, qui & vulgo fub ejus nomine leguntur, editos fuiffe: rejectis, ut fuppofititiis 80. Canonibus Arabicis a Turriano editis, & ab Abrahamo Ecchelenfi Maronita Synodo Nicænæ vendicatis: quos per errorem & ipfi Romani Correctores pro veris agnoverunt in notis ad *Can. 12. Dift. 16.* auctoritate cujufdam Epiftolæ S. Athanafii ad Marcum Papam, una cum ipfa hujus Papæ epiftola refponforia, fed utraque a Baronio, Bellarmino, aliifque peritis rejicitur.

Labbæus referens dictas epiftolas, S. Athanafii ad Marcum Papam, & Marci ad S. Athanafium, hanc iis notam marginalem, *tom. 2. Concil. general. col. 469.* appendit. *Hæ Mercatoris merces, Baronio, Bellarmino, aliifque peritis Catholicis merito fufpectæ & fuppofitæ vifæ funt; nec Binius ipfe diffitetur Baronianis rationibus oppreffus.* Videri etiam poteft Joannes d' Artis, in Commentario ad *Dift. 15.* Gratiani, *pag. 58. edit. Parif. 1658.* ubi notat & probat epiftolas effe *fuppofititias*, additque: *Et plenus eft Gratianus his & fimilibus.*

Fragmentum quoque epiftolæ Stephani Papæ, ex Ivone Gratiani Decreto infertum *Can. 13. eadem dift. 16.* in quo dicitur: *Viginti tantum Capitula Nicænæ Synodi in fancta Ecclefia Romana habentur, fed quo neglectu alia defecerint, ambiguum eft, plurimi arbitrantur ea Antiocheno Concilio effe inferta.* Ejufdem cum prædicta epiftola Athanafii fidei effe, omnibus hodie perfuafum eft.

Fictitiæ epiftolæ, quibus ufus eft Gratianus.

Ulterius Canones, quos nomine Nicænæ Synodi, de modo fcribendi epiftolas *formatas*, refert Gratianus *Can. 1. & 2. Dift. 73.* & qui inter famofos 20. Canones non reperiuntur, nullam apud eruditos fidem merentur. Cum enim earum litterarum nulla apud veteres extet memoria, neque in exemplaribus Nicænæ Synodi ab ipfo Attico, item a Cyrillo ad Concilium Carthaginenfe miffis, ullum occurrat Canonum iftorum veftigium, litteras has Attici, æque ac Athanafii ad Marcum Papam fictitias credunt eruditi. Denique Canonem de judicibus in partes collitigantes electis, quem huic Synodo adfcribit Gratianus *cauf. 11. quæft. 1. can. 4.* agnofcunt Correctores Romani, in Concilio Nicæno non haberi. Addunt quidem: *fed fuiffe olim plures Canones illius Concilii, fupra Dift. 16. cap. 70.* eft annotatum; *quorum partem refert Julius in Refcripto contra Orientales, ubi num. 30. habetur hoc caput, & ex eo citatur in Polycarpo.* Verum id nequaquam addidiffent, fi tam luculenter ut hodie detecta tunc fuiffet fuppofitio Decretalium primorum Pontificum a Clemente ufque ad Siricium. Agnoviffent indubie cum Labbæo, *Baronio, aliifque eruditis hanc epiftolam feu Refcriptum Julii Papæ effe fuppofititium, non fecus atque alias Ifidori merces, ex Hifpania primum, ut volunt profectus.* Hæc Labbæus in notis ad primam epiftolam Julii Papæ, *tom. Concil.*

Refertur & a Gratiano *cauf. 16. q. 1. Can. 1.* Decretum fub nomine fanctæ Nicænæ Synodi, verum ut monent Correctores Romani *Caput hoc, neque in prima Nicæna Synodo, neque in fecunda hodie habetur.* Notatque Joannes d' Artis in Commentario ad *Dift. 15.* Gratiani, *pag. 57.* dicendum effe *penitus ignorari, unde Gratianus fumpferit jam dictum Canonem.*

Itaque foli viginti Canones huic Synodo abfcribendi funt;

Viginti duntaxat Canones Synodo Nicæna conditi sunt.

sunt, atque hi sunt Canones, seu regulæ, quæ in Synodo Nicæna ad totius Ecclesiæ regimen, spiritu Dei influente, sunt conditæ, uti loquitur S. Leo *Epist. 78. ad Marcianum Augustum, cap. 3. edit. Quenelli*, *quas nulla posse improbitate convelli, nulla novitate violari, sive mutari*, asserit. Et de quibus rursus *Epist. 79. ad Pulcheriam Augustam, cap. 2.* scribit; " Quoniam contra Statuta Paternorum Canonum, quæ ante longissimæ ætatis annos in urbe Nicæna spiritualibus sunt fundata Decretis, nihil cuique audere conceditur; ita ut si quis diversum aliquid decernere velit, se potius minuat; quam illa *corrumpat*. Quæ si, ut oportet, a cunctis Pontificibus intemerata serventur per universas Ecclesias, tranquilla erit pax & firma concordia.

Hos Canones græce editos fuisse nemo dubitat. Variæ hodie extant eorumdem e græco in Latinum versiones: eos hic e versione Dionysii Exigui, prout extat apud Justellum in Bibliotheca Juris Canonici veteris, exhibebo; annotatis tamen in scholiis variantibus eorum lectionibus, quæ ad elucidationem eorum conducere, aut alium sensum reddere videbantur.

S C H O L I A.

In Canones Nicænos.

C A N O N I.

Si quis a Medicis per languorem desectus est, aut a barbaris abscisus: hic in Clero permaneat. Si quis autem se sanus abscidit, hunc & in Clero constitutum abstineri conveniet, & deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret; quod de his qui hanc rem affectant, vel audent, qua semetipsos abscidere dictum sit; sic eos quos barbari aut Domini castraverunt; inveniuntur autem alias dignissimi, tales ad Clerum suscipit Regula.

S C H O L I O N.

Factum Leontii huic Canoni occasionem dedisse videtur.

SANCTUS Athanasius in epistola *ad solitariam vitam agentes*, de Leontio, qui Anthiochiæ Episcopatum solitarie occupaverat, scribit: " Leontius ille *castratus*, quem ne sub Laici quidem specie ad Communionem admitti oportuit, eo quod *seipsum abscidit*, ut libere cum Eustolia quadam dormiret, revera quidem ejus muliere, Virgine autem dicta.

Dein de hoc Leontio testatur Theodoretus, *l. 2. Hist. cap. 24.* scribens: Antiochiæ vero post Stephanum Flaccilli successorem, qui Ecclesia ejectus fuerat, Leontius Episcopatum obtinuit, contra *Nicænos* Canones cum honorem sortitus, erat enim *Eunuchus*, suaque manu seipsum absciderat. Causam hujus facinoris ex S. Athanasio subjicit Theodoretus: " Nam cum Leontius male audiret ob consuetudinem cum Puella quadam nomine Eustolia, & cum ea simul degere prohibitus esset; illius causa seipsum exsecuit, ut deinceps libere cum illa versari posset. Et suspicionem quidem nequaquam abolevit: immo vero hac de causa cum Presbyter esset, gradu motus est.

Putat Dallæus *lib. 3. de pseudo-epigraphis cap. 17.* Athanasium respexisse ad hunc Canonem *Nicænum*, dum dicit ob facinus a se commissum Presbyterio abdicari, & etiam laica communione privari; verum cum hic Canon non loquatur de excommunicandis Eunuchis, sed tantum de iis in Clerum admittendis, vel non admittendis, fieri non potuit, ut Leontius hoc pœnæ genere vigore hujus Canonis mulctaretur, uti notat Beveregius in Codice Canonum Ecclesiæ primitivæ illustrato, *lib. 2. cap. 4.* sed Athanasium reflexisse ad *Can. 24. Apost.* qui statuit, ut *Laicus, qui seipsum mutilavit, tribus annis communione privetur*, qui suæ vitæ *insidiator extitit*. Quem Canonem sæculo III. occasione hæresis Valesiorum, & facti Origenis verisimiliter editum fuisse, in scholio ejusdem notavimus. Verum est quod verbis Athanasii statui nequeant, num ad hunc Canonem respexerit: at Theodoretum credidisse Leontium contra hunc Nicænum Canonem promotum fuisse, ex verbis ejus manifestum est. Quidquid sit, hoc certe fatetur Beveregius, admodum probabile esse occasione Leontii Canonem hunc editum, & Canonem Apostolorum renovatum fuisse.

Pro quo notandum, quod S. Athanasio, & post ipsum Theodoreto, Leontius esset vaferrimus Arianorum fautor; qui suas novitates subdole tegere sciebat, & multos seducere sua vafricie poterat: ut proinde mirum non esset, si ejus occasione, & ut depositionem ejus a gradu Presbyterii factam confirmaret, Synodus hunc Canonem constituerit, prælertim cum eo tempore non pauci hoc facinus committerent.

Illud & admodum verisimile est, Patres Nicænos in condendo hoc Canone etiam præ oculis habuisse sententiam Apostoli, qua in promovendis ad ministerium Ecclesiæ specialiter requirit castitatem sive pudicitiam, dicens: *1. ad Timoth. cap. 3. vers. 2. 3. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse ... pudicum, filios habentem subditos cum omni castitate; Diaconos similiter pudicos.*

Sensus Canonis quoad primam partem juxta Latinos.

Rufinus *lib. 1. Hist.* his verbis compendium hujus Canonis exhibet: " Statuunt præterea, observandum esse in Ecclesiis, ne quis ex his qui semetipsos *impatientia* libidinis exsciderunt, veniret ad Clerum.

Et Concilium Arelatense II. *Can. 7. apud Gratianum Dist. 55. Can. 5.* eumdem sensum non obscure expressit, dicens: " Hi, qui se *carnali* vitio repugnare nescientes abscindunt, ad Clerum pervenire non possunt.

Et Martinus Bracarensis in sua collectione Canonum, *cap. 21.* hunc Canonem ita refert & vertit: " Si quis autem sanus, non per disciplinam Religionis & abstinentiæ, sed per abscissionem plasmati a Deo corporis, existimans posse a se *carnales* concupiscentias amputari, castraverit se, non eum admitti decernimus ad aliquod Clericatus officium.

Spiritus Canonis.

Videtur itaque Synodus hujusmodi a Clericatu exclusisse, quod ex hujusmodi infanda actione cognosceret, in hisce esse vehementem luxuriæ & incontinentiæ passionem, & ad vitium illud summam inclinationem, quæ ad remedium illud in seipsos exercendum eos adigeret.

Sciebant & Patres remedium hoc non semper adhiberi amore servandæ castitatis, sed ut liberius, & sine exteriore infamia cum altero sexu conversari possent, uti in Leontio visum fuit. Præterea notum erat nec hanc castrationem remedium esse opportunum ad extinguendum libidinis ardorem; sed magis augeri, uti late ostendit S. Basilius, *lib. 2. de vera Virginitate* (a), dicens inter alia: " Cæterum impudicitiæ non abstulit flamma, sed animo desiderioque luxurians, incontinenter per omnem concupiscentiam, assidueque mœchatur ". Postquam id multis etiam exemplis adductis probavit, hæc addit: " Danda tamen nobis, ut reor, venia, qui ista non tantum præmuniendæ virgineæ integritatis gratia diximus; sed ut plurimos ejusmodi Eunuchos, qui nomen illustre consecuti sunt in Ecclesia coerceremus, constat enim profecto dæmonis artem, & inventionem id opus esse.

Juxta hunc Canonis sensum, spiritus illius est a ministerio Ecclesiæ removere omnes, qui quocumque modo de incontinentia aut passione luxuriæ sunt suspecti.

Sensus Græcorum hujus Canonis.

Græci fundamentum, seu rationem hujus Canonis desumunt a violentia, quam in seipsum exercere nemini licitum est; & quod Deo injuriosum sit, ejus opus immutare, quam utramque rationem expressit Canon XXII. vulgo Apostolorum, & quem hoc Canone Nicæno renovatum credunt Balsamon, Zonaras, aliique Græci. Juxta hunc sensum, spiritus hujus Canonis esset, requirere in ministris Ecclesiæ spiritum *lenitatis & mansuetudinis*, remotum ab omni spiritu violentiæ & vindictæ, juxta illud Apostoli, *non percussorem 1. Tim. cap. 3. vers. 3. Tit. cap. 1. vers. 7.*

Irregularitas ex defectu corporis videtur ex hoc Canone originem duxisse.

Hæc Græcorum hujus Canonis interpretatio etiam a Latinis sensim recepta videtur: videmus enim quod hi Canones postmodum ita fuerunt accepti, ac si ob solam cujuscumque membri abscissionem aliquis fieret irregularis: ita ut subsequentes Canonum conditores, eamdem inducentes irregularitatem, ob aliorum membrorum mutilationem, videantur hunc Canonem Nicænum, & Canones vulgo Apostolorum ita interpretati, ac si vox *abscissio* generaliter ad omnis membri abscissionem referenda esset, tametsi hic Canon ad certi membri abscissionem restringat. Innocentius I. videtur huic extensioni initium fecisse, declarans irregularem qui partem digiti sibi abscidit. " Qui igitur partem cujuslibet digiti, inquit, sibi ipse volens abscidit, hunc ad Clerum Canones non admittunt ": verbum *abscindere* generaliter accipiendo. De hac irregularitate latius actum in *Jure Ecclesiastico, Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 10. cap. 5. pag. 128.*

Quod autem in fine additur de iis, *quos aut Domini aut barbari castraverunt, inveniuntur autem alias dignissimi, tales ad Clerum suscipit regula.* (seu G. H. *admittit Canon*) reflectit ad Canonem XXI. Apostolorum. Cum enim clarum sit aliquem alium Canonem antiquiorem tum obtinuisse, qui tales ad Clerum admittendos declararet, nullus autem inveniatur præter hunc

---

(a) Operum S. Basilii recens & eruditus Editor arbitratur hoc opus non esse genuinum S. Basilii fœtum, sua tamen canitie esse venerandum asserit. *Vide tom. 3. Oper. S. Basil. pag. 588.*

hunc Canonem Apostolorum ; non sine fundamento hic a Synodo Nicæna indicatus creditur ; quod pluribus contra Dallæum adstruit Beveregius in Codice Canonum primitivæ Ecclesiæ illustrato , *lib. 1. cap. 4. & cap. 11.*

CANON II.

Quoniam plura aut per necessitatem , aut alias cogentibus hominibus , adversus Ecclesiasticam facta sunt regulam , ut homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem , & instructos brevi tempore mox ad lavacrum spirituale perducerent ; simulque ut baptizati sunt , etiam ad Episcopatum , vel ad Presbyterium promoverent : optime nihil tale de reliquo fieri . Nam & tempore opus est ei , qui catechizatur , & post baptisma probatione quamplurima . Manifesta est enim Apostolica scriptura , quæ dicit ; Non Neophytum , ne in superbiam elatus , in judicium incidat & laqueum diaboli . *Si vero processu temporis aliquod delictum animæ circa personam reperiatur hujusmodi , & a duobus vel tribus testibus arguatur , a Clero talis abstineat . Si quis autem præter hæc fecerit ; quasi contra magnum Concilium se offerens , ipse de Clericatus honore periclitabitur .*

SCHOLION.

Necessitate cogente plura contra Canones acta, quæ eadem cessante corrigenda.

SIGNIFICANT Patres Nicæni hoc Canone plura contra regulam Ecclesiasticam facta fuisse , aut per necessitatem , aut cogentibus hominibus . Necessitas , quæ ad hoc quodam modo coegerat , proveniebat ex raritate personarum , ad Episcopatum aut Sacerdotium capacium , adhuc durante & sæviente Imperatorum Gentilium persecutione , quæ præcipue in ipsos Ecclesiæ Patres dirigebatur . Coactio autem , quæ significatur per hæc verba , *aut cogentibus hominibus* , verisimiliter est illa , qua sæpius populus per importunitatem cogebat ordinari sibi aliquos Neophytos : atque ita expressit Paraphrasis Arabica Josephi Ægyptii apud Beveregium, primam Canonis periodum sic exprimens : " Quandoquidem nonnullos vidimus , " qui necessitate ex se , vel „ ex , (videtur legendum) populo Ecclesiæ coacti , „ Sacerdotes faciant , &c. Interim hinc notent Ecclesiæ Pastores , quod licet nonnunquam quædam per necessitatem facta , & dissimulata sint , ea postmodum necessitate cessante , esse corrigenda , nec ulterius toleranda .

Verbum græcum , quo utitur Canon , *Νεόφυτον* , & cui respondet in latina versione verbum *Neophytus* , proprie significat , *nuper insitum* , *nuper plantatum* , & juxta phrasim Ecclesiasticam , illum qui recenter ab infidelitate ad fidem venit : *ex Gentili vita nuper accedentes ad fidem .*

Hi Neophyti duplicis erant generis.

Agit præsens Canon de Neophytis sive ex vita Gentili nuper accedentibus ad fidem , hi Neophyti duplicis erant generis , unum eorum qui nuper , id est , abexiguo tempore se ad fidem præsentarant , seu in numero Catechumenorum erant adscripti ; alterum qui nuper duntaxat baptizati erant .

Quæ circa primum genus servanda disciplina?

Circa primum Neophytorum genus Canon decernit , ne mox ad Baptismum admittantur : *nam & tempore opus est ei qui catechizatur* : ait Canon : vel ut alia versio habet : *nam & Catechumeno tempore opus est* , nimirum ut fidei eorum ac intentionis integritas nota sit ; uti bene expressit citata Paraphrasis Arabica , dicens : *Oportet enim ut longo certoque tempore admoniti sint , & ad Religionem excitati usquedum fidei eorum ac intentionum integritas cognita fuerit .*

Indicat idipsum Augustinus , *de fide & operibus cap. 6.* ubi ait : " Quid autem aliud agit totum tempus , „ quo Catechumenorum locum & nomen tenent , nisi „ ut audiant quæ fides , & qualis vita debeat esse Christiani , ut cum *seipsos probaverint* , tunc de mensa Do„ mini manducent , & de calice bibant " : plura de „ hoc examine & tempore Catechumenatus dicta sunt in *Jure Ecclesiastico , Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 2. cap. 4.*

Quæ disciplina servanda circa secundum genus Neophytorum?

Quod aliud Neophytorum genus , præcipit Synodus , ne simul ut baptizati fuerint ad Episcopatum , vel ad Presbyteratum promoveantur ; nam & *post Baptismum opus est probatione quamplurima* . Et allegata paraphrasis Arabica , verbis supra relatis , immediate subjicit : *Et cum illi post admonitionem & excitationem baptizati sunt , & id quod requiritur ab iis cognitum est , oportet etiam ut conversatio eorum perspicua experientia probetur .*

Rationem subdit Canon : *manifesta est enim scriptura , quæ dicit : non Neophytum , ne forte in superbiam elatus , in judicium incidat & laqueum diaboli .* " Novitate enim , inquit Ambrosiaster in *epist. ad Timoth.* & potestate inflatur , arbitrans se præ cæteris „ digniorem .

Aliam rationem reddit Hormisdas Papa *in Epist.* ad Episcopos Hispaniæ , apud Grat. *Dist. 61. c. 2. Debet vitam suam longa probatione monstrare , cui gubernacula committuntur Ecclesiæ .*

Non dubium proinde in spiritum hujus Canonis committere , qui ex vita impia & plus quam gentili conversos , sine *multa* aut quamplurima probatione ad sacros Ordines admittunt . Unde & Canon 79. Apostolorum (*a*) Neophytos recenter & e vita gentili venientes conjungit cum recenter venientibus e conversatione prava . *Qui ex vita gentili* , ait , *advenerit , & baptizatus est , aut ex conversatione prava , eum justum non est protinus promoveri in Episcopum* . Videri poterunt scholia in citatum Canonem Apostolorum ; ubi ostenditur Neophytorum ordinationem interdum laudatam fuisse , cum ea , Deo specialiter inspirante , facta cognoscitur . Videri & poterit scholion ad *Canonem 13. Sardicensem* ; ubi notatur , quod Ecclesia spiritum potius quam litteram hujus Canonis attendendo , eum extenderit ad eos , qui recenter e vita seu officio sæculari & laicali venerint .

Ulterius decernitur hoc Canone , quod si quis Neophytorum , non obstante hac prohibitione , ordinatus sit , & procedente tempore , aliquod *animale* peccatum circa personam inventum fuerit , cesset a Clero , id est , a functionibus sacris .

Neophytus , qui convincitur post Baptismum ante ordinationem grave peccatum commisisse , cessare debet a Clero .

Vult ergo Canon , quod Neophyti ordinatio , si facta sit , toleretur quidem ; sed tamen si *processu* temporis reperiatur post Baptismum ante ordinationem aliquod *animale* peccatum admisisse , cesset a Clero . Unde Isidorus , & ex ipso Gratianus *Can. 1. Dist. 48.* pro *inventum fuerit* , male legit , *admiserit* : quo indicatur agi de peccato post ordinationem admisso : quod est contrarium textui originali , & omnibus versionibus una Isidori excepta .

Quid peccatum animale?

Peccatum *animale* , de quo in Canone , non ab animali , sed ab anima deduci , evincit ipsum verbum græcum . Unde Dionysius legit *animæ peccatum* : quo nomine interpretes Græci passim intelligunt quodcumque peccatum grave . Quibus consonat Gratianus , qui ex Isidoro legit *mortale peccatum* .

Hic nota quam solliciti fuerint Patres , ne quis de gravi aliquo crimine convictus , sacras functiones obiret .

Apud Dionysium legitur : *& a duobus vel tribus testibus arguatur* : quasi sola accusatio sufficeret ; at Græci , uti Hervetus , quos sequitur Isidorus , loco *arguatur* , legunt *convincatur* .

Hæc quidem quoad ordinatos , vel ordinandos . Ordinatores vero concernit finalis clausula Canonis , qua decernitur , ut si quis præter hæc fecerit , *quasi contra magnum Concilium se efferens* ; vel ut legit versio Græcorum ; *ut qui magnæ Synodo adversus esse audeat , ipse de Clericatu periclitabitur .*

In Codice *Ecclesiæ Romanæ* hæc verba Canonum separatum constituunt cum hoc titulo , *de prævaricatoribus Canonum* .

Et Labbæus *tom. 2. Concil. General. col.* 46. ad eam Canonis clausulam appendit hanc notam marginalem : „ in C. H. Canonis tertii locum occupat hæc clausu„ la cum hoc titulo ; *De vindicta eorum , qui contra fecerint* .

Per *regulam Ecclesiastiam* (seu G. *Canonem Ecclesiasticum*) contra quem plura facta esse in principio Canonis narratur , intelligi Canonem 80. Apostolorum , quo diserte prohibetur ; *eum qui ex vita gentili accesserit , & baptizatus fuerit vel ex improba vivendi ratione , non est æquum protinus Episcopum fieri* . Contendit Beveregius in *Codice Can. primit. Eccles. illustr. lib. 1. cap. 4. & 11.*

CANON III.

Interdixit per omnia magna Synodus , non Episcopo , non Presbytero , non Diacono , nec alicui omnino , qui in Clero est , licere subintroductam habere mulierem : nisi forte matrem , aut sororem , aut amitam ; vel eas tantum personas , quæ suspiciones effugiunt .

SCHOLION.

THEODORUS Balsamon in Commentario in Epistolam S. Basilii ad Gregorium Presbyterum , ait : " Eas „ autem *introductitias* appellat tertius Canon Nicænæ „ Synodi , quæ *introducuntur* in ædes sacratorum ho„ minum , qui uxores non duxerunt , & *cum eis co„ habitant* .

Mulieres subintroductæ, accipiuntur pro extraneis.

Præsens igitur Canon interdicit Clericis *subintroductam* habere mulierem , id est , aliquam mulierem quam ipsi in domos suas , secum cohabitandi causa , introducerent . Cum autem similes mulieres , quæ a Clericis in domo assumuntur cohabitandi causa , essent *extraneæ* , sive ex his quæ erant extra familiam , hinc in multis horum Canonum versionibus , pro muliere *subintroducta* , legitur *extranea* . Ita in Codice Romano legitur ; & apud Rufinum : " ne quis Episcoporum , „ cæterorumque Clericorum , cum extraneis mulieri„ bus habitet " . Isidorus quoque *extraneam* mulierem vertit , & Ferrandus Diaconos in sua Canonum Breviatione hunc Canonem citans , dicit : ut Clerici cum mulieribus *extraneis* non habitent ; pluresque Synodi posteriores auctoritate hujus Canonis utentes , aut eum renovantes , eadem versione usæ sunt .

Has

(a) In quibusdam Codicibus recensetur Canone 80.

Hæ mulieres subinde sorores vocatæ.

Has mulieres *introductitias*, vel *extraneas* subinde *sorores agapetas* aut adoptivas vocabant, pro varietate prætextuum, quibus ad introducendas aut assumendas sibi hujusmodi mulieres utebantur.

Vocabunt enim eas *sorores*, ut indicarent se eas assumere ex affectu *charitatis fraternæ*; ut tamquam frater & soror christiane inter se viverent. Hoc nomen indicat constitutio Honorii Imperatoris, quam anno 420. contra contubernium Clericorum cum mulieribus hoc prætextu coloratum publicavit; extatque in *L.* 19. *Cod. de Episcopis & Clericis*: " eum qui probabi-„ lem seclusо disciplinam agit, *decolorari* consortio *so*-„ *roriæ* appellationis non decet: quicumque igitur cu-„ juscumque gradus Sacerdotis fulciuntur, vel Cleri-„ catus honore censentur, *extranearum* sibi mulierum „ interdicta consortia cognoscant.

Clerici sub diversis prætextibus mulieres extraneas assumebant.

Dicebantur *Agapetæ* quasi ad opus aliquod *charitatis* assumptæ; ut nimirum Clericis in suis necessitatibus quotidianis ex *charitate* assisterent; contra quas *Agapetas*, sive mulieres sub prætextu charitatis, Clericis cohabitantes, multum suo tempore invectus est S. Hieronymus.

Appellabantur quoque *adoptivæ*, eo quod a Clericis quasi in locum sororis aut matris adoptarentur, sive substituerentur; atque hoc titulo sibi licitum earum contubernium credebant, etiam juxta hunc Canonem, qui matrem & sororem Clericis cohabitare permittit.

In Concilio Bracarensi anno 562. *Can.* 15. decernitur: " Si qui Clericorum præter matrem aut germa-„ nam, vel etiam quæ proxima affinitate junguntur, „ alias aliquas quasi *adoptivas* fœminas secum reti-„ nent, & cum ipsis habitant, sicut Priscilliani secta „ docuit, anathema sit.

Testatur quoque Henricus Valesius, in notis ad *cap.* 30. *lib.* 6. *Eusebii*, titulum hujus Canonis in vetustissimo Codice Corbejensi, hanc præferre inscriptionem. De subintroductis, sive adoptivis sororibus; cui pene respondet inscriptio ejusdem Canonis apud Martinum Bracarensem, *part.* 1. *tit.* 32. *de subintroductis adoptivis mulieribus*. Et convenit ipse textus a Martino Bracarensi ibidem relatus: " Nullus Episcopus, Pres-„ byter, neque Diaconus, neque omnino aliquis ex „ Clero licentiam habeat intromittendi ad se quasi *ado*-„ *ptivam* aliquam mulierem, quasi in loco aut sororis „ aut matris; nisi forte sororem patris vel matris, „ & illas solas personas quæ ab omni mala suspicione „ alienæ sunt.

Patres intellexerunt vinculum naturale non adoptitium.

Vir clarissimus Joannes Doujatius antecessor Parisiensis, & sacrorum Canonum Professor, qui novam & emendatiorem editionem collectionis Martini Bracarensis procuravit, notat in margine ad verbum, *sororem*; in Codice MS. legi sororem *veram ex germanitate, aut sororem* scilicet patris vel matris; quæ lectio, si genuina sit, indicare voluit Martinus, Synodum Nicænam, excipiendo sororem, amitam, &c. non adoptivas & fictitias, sed veras intellexisse; id est vera germanitate, seu consanguinitate & affinitate junctas, quod ex textu Canonis manifestum est.

Recte quoque notatum est, Martinum Bracarensem Canonem Nicænum & Bracarensem quasi in unum conflasse; quod haud fecisset, nisi ipsi perspectum fuisset, etiam hujusmodi *adoptivarum* contubernium Clericis hoc Canone esse interdictum.

Et sane evidens est, quod Canon excipiens matrem, sororem, & amitam attenderit vinculum sanguinis & naturæ in his personis; hoc enim solum suspicionem eluit; non autem fictitium & legale ex adoptione oriens: unde Honorius in citata *lege* 19. excipiens quasdam personas, rationem exceptionis a naturali vinculo petit: dicens: *In his enim nihil sævi criminis existimari fœdus naturale permittit*.

Juxta versionem Dionysii & Græcorum; Canon a regula generali interdicente Clericis *introductam seu extraneam* mulierem, excipit duntaxat *matrem*, *sororem & amitam*, addita tamen hac clausula, *vel eas tantum personas, quæ omnem suspicionem effugiunt*.

An finalis clausula Canonis sit extensiva, vel restrictiva?

An hæc clausula sit restrictiva, ut nimirum prædictas personas tantum admittat, *modo omnem suspicionem effugiant*, an vero sit extensiva tamquam admittens præter expressas insuper omnes illas personas, quæ omnem suspicionem effugiunt, incertum est ob varias hujus Canonis versiones. Versio Isidori ad priorem sensum magis videtur accedere. " *In his namque*, ait, *solis personis*, & harum similibus, omnis quæ ex mulieribus est suspicio, declinatur ". Aliæ versiones ad-„ modum dubiæ sunt.

Gratianus occasionem dedit finalem clausulam extenпendi.

At Gratianus referens hunc Canonem, *Dist.* 32. *Can.* 16. posteriorem sensum clarissime expressit, exceptionem Canonis referens his verbis: *Nisi forte aut matrem, aut sororem, aut amitam, aut etiam eas idoneas personas, quæ fugiant suspiciones*. Notant autem Correctores Romani, Gratianum hac in parte recessisse a textu græco, in quo legatur: *vel eas tantum personas, quæ omnem fugerint suspicionem*. Interim ex hac Gratiani expressione factum est, ut passim Canon hic juxta hunc intellectum, a recentioribus Canonistis & Synodis acceptus fuerit.

Illud indubitatum est, quod si Synodus exceperit omnes personas *omnem suspicionem fugientes*, indubie permiserit omnibus superioribus determinare & judicare, quæ personæ pro locorum & temporum circumstantiis haberi debeant tales, *quæ omnem fugiant suspicionem*, quarum consequenter contubernium Clericis sit, vel non sit permittendum.

Hinc & videmus Canonem hunc frequentissime fuisse renovatum; ita tamen ut non semper eadem exceptio servetur, eo quod ipsum Canonis sensum & spiritum potius quam litteram sequi maluerint Canonum conditores, Et quidem Justinianus Imperator, in *Novella* 123. *cap.* 29. conformiter ad sacros Canones, sive ut loquitur, *secundum sanctarum regularum virtutem*, interdicens Clericis *mulierem aliquam in domo propria subintroductam* habere, idque sub exceptione in Canone Nicæno expressa; nihilominus ab hac exceptione excludit Episcopum (qui a Synodo Nicæna erat in exceptione comprehensus) *nullam penitus mulierem ipsum habere, aut cum ea habitare permittens*.

Citatus Concilii Bracarensis Canon tantum permittit retinere matrem, aut germanam, vel etiam quæ proxima consanguinitate junguntur. Quin & plures Synodi nec matrem, nec sororem permiserunt ex ratione, quæ jam pridem induxerat sanctum Augustinum sororum conturbernium non admittendi, dicentem: *quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt*. Hanc in rem notandus est Canon 4. Concili Forojuliensis a Paulino Patriarcha Aquilejensi, anno 791. celebrati. Renovato enim hoc Canone Nicæno, in quantum inhibet Clericis habere *subintroductas mulieres*, subjicit. „ Et quamquam de quibusdam inhonesta carentibus su-„ spicione, *clementius* aliquo modo inibi legatur indul-„ tum; nos tamen *omnes* omnino *nunc* necessario ve-„ tare prospeximus; eo quod experimento didiceri-„ mus, illarum velamento alias licentius ad eos adi-„ tum veniendi perditionis causam habuisse.

Synodus Nicæna nonnihil indulgens fuisse videtur.

Hæc verba *clementius indultum* ostendunt posteriores Synodos exceptionem Synodi Nicænæ habuisse pro quadam condescendentia & *clementia*, quæ toleranda non sit, dum apparet eam plus nocere quam prodesse.

Hanc condescendentiam nonnulli Episcopi aboleverunt.

Videri quoque potest capitulare Theodulphi Episcop Aurelianensis *cap.* 12. qui statuit, " ut nulla fœmina „ cum Presbyero in una domo habitet; quamvis enim, „ ait, Canones matrem & sororem, & hujusmodi per-„ sonas, in quibus nulla sit suspicio, cum illo habi-„ tare concedant, hoc nos modis omnibus idcirco am-„ putamus, quia in obsequio sive occasione illarum, „ veniunt aliæ fœminæ, quæ non sunt ei affinitate „ conjunctæ, & eum ad peccandum illiciunt.

Ex his videmus Synodos, & Episcopos nonnunquam rigidius hoc in puncto egisse, quam Synodum Nicænam: at quantum postremis sæculis relaxata sit in hoc puncto disciplina, & quam procul extensa sit exceptio a Synodo Nicæna admissa, facile videri potest ex Decretis Synodorum quæ retuli in *Jure Ecclesiastico*, *Tom. I. parte* 1. *titul.* 2. *cap.* 3. & in *Dissertatione de Instituto Canonicorum*, *Tom. V. part.* 2. *cap.* 2. §. 3. & 4.

Spiritus hujus Canonis.

Indubie spiritus hujus Canonis, & omnium, qui ejus executionem urgent, est removere a Clericis omnem incontinentiæ occasionem, aut etiam suspicionem: & quamvis in aliqua particulari persona ob singulares circumstantias similis cohabitatio posset esse sine peccati periculo; eam tamen permittendam non censuit S. Basilius, ne aliis occasio peccandi daretur.

Monitum S. Basilii.

Cum enim Gregorius Presbyter eum rogasset, ut sibi mulierem retinere permitteret, eo quod septuagenarius ab omni corporali perturbatione liber esset, respondit „ S. Basilius: " Neque enim credo eum, qui septua-„ ginta annos natus est cum muliere animi perturba-„ tione commotum habitare; nec tanquam propter „ aliquam turpem actionem, quæ facta fuerit, statui-„ mus ea, quæ statuimus; sed quia ab Apostolo docti „ sumus fatri non esse ponendum offendiculum vel „ scandalum. Scimus autem quod id quod recte & sa-„ ne fit ab aliquibus, erit aliis occasio ad peccatum: „ ea de causa decrevimus SS. Patrum constitutionem „ sequentes, ut a muliere separeris ". Itaque Episco-„ porum & Superiorum est examinare & judicare, „ quid in hoc puncto sit vetandum, & quod dissimu-„ landum pro temporum, & locorum, ac personarum „ varietate & conditione.

CANON IV.

Episcopum convenit, maxime quidem ab omnibus, qui sunt in Provincia, Episcopi ordinari. Si autem difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem; tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus, & per scripta consentientibus: tunc ordinatio celebretur. Firmitas autem eorum, quæ geruntur, per unamquamquem Provinciam Metropolitano tribuatur Episcopo.

SCHOLION.

Canon agit & de electione, & de ordinatioen.

UTRUM præsens Canon agat de ordinatione sive consecratione, an vero de electione Episcopi, qui-

quibusdam dubium est. Et quidem interpretes Græci, ut Balsamon, Zonaras, aliique, quos novissime secutus est vir eruditus Guillelmus Beveregius Presbyter Anglicanus in notis ad hunc Canonem, credunt solum de electione hic tractari. At inter Latinos non pauci sustinent de ordinatione Episcopi Canonem loqui. Hisque favet versio Dionysii & Isidori, qui legunt: Episcopum oportere *ordinari*; item ordinationem fieri.

Si textum Græcum seu originalem consulamus, verisimilius est, tam de electione, quam de ordinatione hic agi; nam præterquam quod in priore parte Canonis ipsum verbum Græcum proprie significet, *constitui*, abstrahens ab electione & ordinatione; ipse absentium in scriptis assensus requisitus, sat innuit de electione potius, quam ordinatione tractari.

Cum vero verbum Græcum in altera parte Canonis propriissime significet *manuum impositionem*, vix dubitari potest, quin de *ordinatione* loquatur. Itaque Canonis, hic videtur proprius sensus: Episcopum constitui oportere ab omnibus Episcopis comprovincialibus; aut si id fieri nequeat, saltem a tribus præsentibus; cæteris absentibus electioni per scriptum assentientibus: quo assensu præstito, tunc *manuum impositio* sive ordinatio a præsentibus fiat.

Est hæc Canonis explanatio conformis temporis illius disciplinæ, juxta quam electio & ordinatio Episcoporum simultanee peragi solebant.

Ratio Canonis.

Canonis hujus rationem jam pridem expressit Innocentius I. in *epist. ad Victricium cap. 1. apud Gratianum, Dist. 64. Can. 4. Ne unus*, ait, *Episcopus ordinare præsumat Episcopum, ne furtivum beneficium præstitum videatur. Hoc enim & in Nicæna Cynodo constitutum est atque definitum.*

Hoc est, juxta Innocentium, voluit Synodus ut Episcopus non furtive, sive clam in ovile, seu in Ecclesiam Christi intraret, sed Ecclesia integra (quæ per Ecclesiam cujusque Provinciæ repræsentatur) quasi probante & assentiente.

Ex corrupta lectione Canonis apud Ferrandum creditam est, solum Romanum Pontificem ab antiquo potuisse concedere, ut Episcopus ab uno ordinaretur.

De disciplina hoc Canone expressa circa Episcoporum consecrationem, videri etiam possunt, quæ notavi in *Jure Ecclesiastico, Tomo I. part. 1. tit. 15. cap. 1. pag. 85*, ubi & ostendi ordinationem licet ab uno Episcopo factam, semper reputatam fuisse validam, etsi tamquam contra Canones facta reputaretur illicita; quod & asserit Christianus Lupus in appendice scholii hujus Canonis subjecta, una contendens quod potestate dispensandi, ut Episcopus ab uno ordinetur, Sedes Apostolica ab ipsis Apostolorum temporibus usa fuerit; nam, ait & Fulgentius Ferrandus, Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus, antiquus Canonum Collector ex Synodo Zelensi, & Siricii Pontificis sanctionibus adducit hunc Canonem, ut unus Episcopus Episcopum non ordinet, *excepta Romana Ecclesia*; verum Vir eruditus Paschasius Quenellus in *Dissert. 15. t. 2.* Operum S. Leonis inserta, qua evincere conatur suppositionem illius Concilii Zelensis, sive Tellensis, probat *cap. 2.* ex omnibus exemplaribus impressis, & MSS. Breviarii Canonum Ferrandi Diaconi, hanc clausulam, *excepta Ecclesia Romana*, esse adsititiam, neque a Ferrando, sed recentiore manu esse adiectam; demonstratque eam, nec disciplinæ antiquæ Ecclesiæ Romanæ convenire. Etenim admodum est verisimile, quod hæc adjecta clausula non minus conduxerit, ut hæc dispensandi auctoritas Sedi Apostolicæ posterioribus sæculis fuerit reservata.

Metropolitano confirmatio defertur.

Ultima clausula Canonis in Codice Ecclesiæ Romanæ conficit separatum Canonem, cum hac inscriptione; *de potestate Metropolitani*, ipseque textus convenit cum versione Isidori. Hæc autem versio aperte significat hic solum tractari *de potestate Metropolitani*, in confirmandis Episcopis suffraganeis; dicit enim; *Potestas sane vel confirmatio pertinebit per singulas Provincias ad Metropolitanum Episcopum*. Aliæ autem versiones generaliores sunt, atque firmitatem eorum, quæ gerunt, per unamquamque Provinciam Metropolitano tribuunt: sive ut habet versio Græcorum & Herveti: *Eorum autem, quæ fiunt, Confirmationem in unaquaque Provincia a Metropolitano fieri.*

At si hæc qualiscumque generalis expressio conferatur cum præcedentibus verbis Canonis, dubium non apparebit, quin hæc confirmatio Metropolitano delata præcipue pertineat ad ordinationem Episcoporum, in unaquaque Provincia faciendam. Hunc Canonis sensum disciplina Ecclesiæ pluribus sæculis inconcusse servata probavit, quæ Confirmationem Episcoporum Metropolitanis conformiter ad hunc Canonem detulit, ut ostendimus in *Jure Ecclesiastico, T. I. part. 1. tit. 14. c. 1. & 2.*

Voluit igitur Synodus Nicæna hoc Canone stabilire ritum Canonicum eligendi & ordinandi Episcopos per singulas Provincias, ut nimirum ad electionem & ordinationem omnes Episcopi ejusdem Provinciæ conveniant; aut *saltem tres*, aliis legitime absentibus, scripto consensum suum addentibus; ipsaque electionis confirmatio ad Metropolitanum Episcopum pertineat; quem ordinem ipse Meletius intervertebat, uti in Dissertatione procemiali observatum est: ideoque hunc Canonem occasione Meletii editum fuisse recte advertit Beveregius ad hunc Canonem.

Canon V.

De his, qui communione privantur, seu ex Clero, seu ex Laico ordine, ab Episcopis per unamquamque Provinciam sententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur ab aliis, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, vel alio quolibet Episcopi vitio, videatur a congregatione seclusus. Ut hoc ergo decentius inquiratur, bene placuit annis singulis per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari: ut communiter omnibus simul Episcopis Provinciæ congregatis, discutiantur hujusmodi quæstiones. Et sic qui suo peccaverunt evidenter Episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur, usquequo vel in communi, vel eidem Episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam. Concilia vero celebrentur, unum quidem ante Quadragesimam Paschæ: ut omni dissensione sublata, munus offeratur Deo purissimum: secundum vero circa tempus autumni.

Scholion.

Quatuor hujus Canonis partes. 1. excommunicatus ab uno, non recipiatur ab altero.

Canon hic dividi potest in quatuor partes. Prima parte agitur de Clericis & Laicis, qui per suos respective Episcopos a communione sunt segregati seu privati. Vult ut circa hoc *sententia regularis obtineat* (sive G. *valeat sententia secundum Canonem, qui pronuntiat*) *ut hi qui abjiciantur*, (seu G. *abjecti sunt*) (sive Isid. *excommunicantur*) *ab aliis, ab aliis non recipiantur*: hoc est, quod segregatus, sive suspensus, aut excommunicatus ab uno Episcopo, debeat haberi ut talis ab omnibus Episcopis.

Fundata est hæc regula in unitate Ecclesiæ & Episcopatus, juxta vulgatum illud, & solemne S. Cypriani effatum: „ Episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur " *lib. de Unitate Ecclesiæ.*

Ut enim unitas illa Ecclesiarum requirit, ut ille, quem cum una Ecclesia communionem habere constaret, ab aliis reciperetur; eadem exigit pariter ab una rejectum, ab aliis similiter rejici.

Regula Ecclesiastica, sive Canon cujus hic fit mentio, & servari præcipitur, videtur Canon 32. vulgo Apostolorum, & pluribus probat Beveregius in *Codice Ecclesiæ primitivæ illustrato, lib. 1. cap. 4. & 11.*

Ut tamen hæc regula obtineat, debet ipsa sententia esse *regularis*, sive secundum regulas & Canones Ecclesiæ prolatæ.

Secunda pars; causa excommunicationis in Synodo Episcoporum examinanda.

Itaque in secunda parte decernit Canon, ut examinetur, quo motivo ad decernendas has pœnas Episcopus inductus fuerit; ne videretur velle probare quorumdam Episcoporum passiones, quibus interdum ad opprimendos sua auctoritate subditos impelluntur. Requiratur, sive examinetur, ait, *ne pusillanimitate, vel contentione, aut alio quolibet Episcopi vitio*; vel aliqua ejusmodi Episcopi acerbitate, aut qualibet *commotione* (vel G. *pro aliqua animi indignatione aut contentione, aut qualibet tali commotione, stomachantis Episcopi*, ut legitur in Codice Thuano, *videantur a segregatione seclusi*) (sive Isid. *excommunicati sunt* sive *abjecti*).

Hæc satis ostendant Synodum examinari velle, num pœna segregationis pro motivo non habeat particularem aliquam Episcopi contra suum subditum passionem, quæ ipsum ad injustam sententiam pronuntiandam contra innocentem, nec pœnam eam merentem induxerit.

Neque enim ignorabant Patres Nicæni, etiam Episcopos esse homines, & humanis passionibus subjectos, suaque, quam a Deo & Ecclesia acceperunt, auctoritate nonnunquam abuti; esseque inter illos, qui contra præceptum Principis Apostolorum gestiunt *dominari in Clericis. Sæpe sinit divina Providentia, per nonnullas nimium turbolentas carnalium hominum seditiones expelli de Congregatione Christiana etiam* bonos viros .... hos coronat in occulto Pater in occulto videns. Rarum hoc videtur, sed tamen exempla non desunt, immo plura sunt quam credi potest, ut loquitur S. Augustinus, *lib. de vera Religione, cap. 6.*

Ut hoc ergo *decentius inquiratur*, sive *convenientem examinationem bene accipiat* (vel Isid. *digna hæc possint examinatione perquiri*) *placuit annis singulis per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari* (sive Isid. *Episcoporum Concilium fieri*) id est, *ut Synodi Provinciales bis in anno in singulis Provinciis habeantur, ut communiter omnibus simul Episcopis Provinciæ congregatis discutiantur hujusmodi quæstiones.*

Hic patet quæstiones, quas Clerici vel Laici contra suum Episcopum habebant, delatas fuisse ad judicium Synodi Provincialis, non per modum appellationis, sed simplicis & humilis querelæ.

Synodus bis in anno celebranda & quando?

Synodi autem habendæ præscribuntur, una quidem ante *Quadragesimam Paschæ*, altera autem circa tempus autumni.

Rationem designati prioris temporis expressit Canon: *Ut, omni dissensione sublata* (G. *omnibus animi sordibus sublatis*) (seu Isid. *omnibus, si quæ sunt, simultatibus amputatis*) *munus* (G. *purum*, seu Isid. *mundum & solemne offeratur Deo gratissimum.*) Cum enim Paschalis solemnitas esset omnium maxima, in qua speciali ratione

ne ad imitationem Chriſti ſpiritualiter reſurgendum, etiam neceſſarium erat ut omnis amaritudo, omniſque odiorum fomes deponeretur. Tunc enim & pœnitentes reconciliabantur; Catechumeni baptizabantur, Imperatores etiam ſuarum legum ſeveritate emollita, captivos liberabant, ipſique fideles invitabantur, ut pauperibus ſuis debitoribus debita relaxarent, & ſuis inimicis injurias condonarent. Notanda hanc in rem ſunt verba S. Leonis, *Sermone 2. de Quadrageſima*, dicentis: *Optime tunc tranſigi Quadrageſimam, ſi odia tranſeant in dilectionem, ſi inimicitiæ convertantur in pacem, ſi tranquillitas extinguat iram, ſi manſuetudo remittat injuriam.*

Hic per quadrageſimam a Synodo intelligi jejunium quadraginta dierum ante feſtum Paſchale celebrari ſolitum, contra Dallæum ſolidiſſime adſtruit Beveregius, *l. 3. Codicis Canonum Eccl. primitivæ vindicati, c. 1. & 2.*

Cur pro ſecunda Synodo celebranda deputatum ſit tempus *autumni*, non expreſſit Canon; & rationem notandam aſſignat ſupra citata paraphraſis Arabica Joſephi Ægyptii: *ſecunda autem, inquit, tempeſtas, quæ eſt poſt feſtum Crucis, Synodo celebrandæ idcirco deſtinatur, quia tunc autumnum & hiemem, & multos morbos, & peſtilentiam lethalem futuram expectant, & hæc amicitiæ, & pax, & munera, & malorum amputatio, ante mortem erunt, ut in Chriſto obviam eant, cum ipſi puri ſunt cordibus, & corporibus impolluti: ut digni ſint, qui miſericordiam ab eo & remiſſionem accipiant, atque a judicio, gravique ſupplicio liberentur.*

Vult igitur Synodus, ut in Conciliis Provincialibus diſcutiantur hujuſmodi quæſtiones: *& ſic qui ſuo peccaverint evidenter Epiſcopo* (ſive G. *quos Epiſcopum offendiſſe conſtiterit*) (ſive Iſid. *qui ob culpas ſuas Epiſcoporum ſuorum offenſas merito contraxerunt*) excommunicati, vel a Congregatione ſeparati rationabiliter (ſeu G. *juſte*) ab omnibus æſtimentur (ſeu Iſid. *habeantur*) juxta priorem Canonis partem.

Hanc excommunicationem ſive a Congregatione ſeparationem durare declarat Synodus, *uſquequo vel in communi, vel eidem Epiſcopo* (Iſid. *ſuo*) *placeat humaniorem pro talibus ferre ſententiam.*

Ita habet lectio Dionyſii, congruitque Iſidoriana, necnon Codicis Romani; datque lectio facultatem humaniorem pro excommunicatis ferre ſententiam, non tantum Synodo, ſive Epiſcopis in communi, ſed & Epiſcopo proprio ipſius excommunicati. Quin & Canon in priſca Canonum editione latina, apud Juſtellum in Bibliotheca Juris Canonici veteris, *excommunicationem durare pronuntiat ſimpliciter, quamdiu Epiſcopo placeat humaniorem pro his ferre ſententiam.* At lectio Græcorum uti & Hervetiana, hanc auctoritatem duntaxat tribuunt ipſi Synodo, ſive Epiſcoporum congregationi. Ita enim legunt: *Donec Epiſcoporum congregationi videatur pro eis humaniorem proferre ſententiam;* prout & in quodam Codice Dionyſii Exigui notatur ad marginem apud Labbæum *t. 2. Concil. col. 40.* Atque ita legiſſe Zonaram manifeſtum eſt ex ejus ad hunc Canonem commentario; ubi quærentem inducit: *cur ad Epiſcoporum potius conventum, quam ad Epiſcopum illum, qui ſegregationis auctor fuit, de eo, qui ſegregatus eſt, decerni facultas delata?*

Excommunicatus a ſuo abſolvendus?

At ex reſponſo Zonaræ pateſcit, ipſum non dubitaſſe quin non obſtante hac expreſſione, nihilominus ex mente Synodi, etiam *proprio Epiſcopo* ſit facultas excommunicatum abſolvendi. Immo nec ad Synodum, ſive ad Congregationem Epiſcoporum eſſe pro abſolutione confugiendum, niſi proprius Epiſcopus ſe juſto duriorem oſtendat. Ipſe enim reſpondet: *Ego vero id arbitror ita accipiendum, ut quoties auctor ſegregationis Epiſcopus æquo duriorem ſe præbeat, neque decurſu temporis hominem pœna abſolvat, vel nondum abſoluto forte deceſſerit; tunc quem & ſupplicii diuturnitate & dolore animi, ſatis pœnarum pro criminis ratione dediſſe cognitum ſit, licet Epiſcopus ejus inexorabilis & implacabilis perſeveret, aut forte defunctus ſit, de illo ſtatuendi, hominemque pœna abſolvendi penes Synodum facultas ſit.* Itaque Dionyſius & Iſidorus, ſi non verba, ſaltem mentem Synodi in ſua verſione expreſſerunt.

Porro ex ratione, ob quam Synodus ante quadrageſimam cogenda Concilia decernit, ſufficienter indicatur, quod Synodi Nicenæ intentio fuerit, ut quæcumque controverſiæ Eccleſiaſticæ in Provincia emergentes, in Synodo Provinciæ abſolute terminentur; licet etiam quæſtiones ipſos Epiſcopos concernant; quemadmodum hunc Canonem Epiſcopi Africani in Epiſtola ad Cœleſtinum Papam, in cauſa Apiarii intellexerant: ut infra ubi de Canonibus Africanis, & de hac Epiſtola agitur, latius exponetur.

Canon VI.

Antiqua conſuetudo ſervetur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem. Quia & Urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt. Similiter autem & apud Antiochiam, cæteraſque Provincias, ſuis privilegia ſerventur Eccleſiis. Illud autem generaliter clarum eſt, quod ſi quis præter ſententiam Metropolitani factus fuerit Epiſcopus; hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere. Sin autem communi cunctorum Decreto rationabili, & ſecundum Eccleſiaſticam regulam comprobato, duo aut tres, propter contentiones proprias contradicunt, obtineat ſententia plurimorum.

Scholion.

Occasione hujus Canonis multum inter eruditos diſceptatum, variaſque in ſententias itum eſſe conſtat; cujus tamen non adeo obſcurus ſenſus apparet.

Jus Metropoliticum Epiſcopi Alexandrini ſe extendit in Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim.

Primo, illud ex ipſo textu Canonis clarum eſt, Patres Nicænos hoc Canone, nihil novi de Eccleſiis hic nominatis conſtituere, ſed antiquas duntaxat & majorum inſtituto receptas conſuetudines, ſive antiqua Eccleſiarum privilegia confirmare. Præcipue vero ac nominatim privilegia Alexandrinæ Eccleſiæ inviolata ſervari; nimirum ut qui ſunt in Ægypto, Lybia, & Pentapoli, Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem.

Ex his verbis inſuper apparet Nicænos Patres ſupponere, quod antiqui mores, ſive *antiqua conſuetudo* habeat, ut Epiſcopus Alexandrinus exerceret poteſtatem per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, id eſt, non ordinationem tantum, ſed omnem Eccleſiaſticam poteſtatem, uti latius oſtendit Henricus Valeſius *lib. 3. Obſervationum in Hiſtoriam Socratis & Sozomeni, cap. 5. & 6.* ubi una demonſtrat Epiſcopum Alexandrinum hoc jure uſum ante Synodum Nicænam.

Itaque antiquis moribus, ſive *antiqua conſuetudine* introductum & receptum erat, ut Epiſcopus Alexandrinus, per plures Provincias, ſcilicet per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim haberet jus ordinandi Epiſcopos, ſive quod ordinationes Epiſcoporum, ab ipſo ſaltem eſſent confirmandæ, aliaque agendi, quæ *Metropolitanis* ſingulis in ſuis reſpective Provinciis competebant.

Non agitur hic de Jure Patriarchico.

Hoc enim Canone agi de Jure Metropolitico & de Metropolitanis, non autem de Jure Patriarchico, aut Patriarchis, prout hi poſteriori tempore accepti fuere, probat ipſe Canonis contextus, & ipſa circumſtantia temporis, quo hic Canon editus fuit.

Nec enim in Canone, immo nec in Synodo Nicæna ulla mentio Patriarchæ occurrit; ſed duo Epiſcoporum ordines recenſentur, videlicet Epiſcoporum Provincialium & Metropolitarum. Neque Epiſcopis hic recenſitis ullæ aſſignantur Diœceſes (quæ juxta temporis illius phraſim deſignabant diſtrictum *plurium Provincialium*, quibus ſinguli præerant Metropolitani, quales ſunt diſtrictus Patriarchales) ſed Provinciæ duntaxat in verbis: *Apud Antiochiam, cæteraſque Provincias, ſuis privilegia ſerventur Eccleſiis.* Quin & in Canone prout a Patriarcha Conſtantinopolitano miſſus fuit ad Patres Concilii Carthaginenſis VI. additur ad vocem *Eccleſiis* vox *Metropolitanis;* indicium evidens de Metropolitanis, non autem de Patriarchis hic ſermonem eſſe.

Inſuper Canon vendicat Epiſcopo Alexandrino ordinationes Epiſcoporum, quas & in Epiſtola Synodica eidem vendicaverat Synodus contra molitiones Meletii, qui ſine ejus conſenſu Epiſcopos per Ægyptum ordinare preſumpſerat, uti ſupra in *Diſſertatione proœmiali*, §. 2. oſtendi. Ordinationes autem Epiſcoporum, non Patriarchis ſed Metropolitanis competiiſſe notorium eſt.

Adhæc notant eruditiores, nec nomen, nec jura Patriarcharum, ante ſæculum V. ullis Epiſcopis data fuiſſe; neque ante illud tempus diſtrictus Patriarchales fuiſſe deſignatos.

Itaque Patres Nicæni, nullum jus Patriarchale Eccleſiis hic recenſitis attribuerunt aut firmarunt; ſed tantum Jus Metropoliticum, ſive Jus quibuſvis Metropolitis, in ſuis reſpective Provinciis competens.

Verum Jus illud, quod in ordinariis & communibus Metropolitis ad unam Provinciam reſtringitur, id *ex antiqua conſuetudine* Epiſcopo Alexandrino competebat per plures Provincias, nimirum Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim.

Hoc itaque jus adverſus contrarias molitiones Meletii, vendicant Epiſcopo Alexandrino Patres Nicæni; tum ob *antiquam conſuetudinem*, quam in ſimilibus Juribus ſervari volunt, tum quod Epiſcopus Romanus ſimili quoque Jure uteretur: *Quia & Urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt.*

Jus Metropoliticum Epiſcopi Romani in Provincias ſuburbicarias.

Si ergo Epiſcopo Alexandrino non Jus Patriarchale, ſed ſolum Metropoliticum ad plures Provincias *ex antiqua conſuetudine* protenſum, confirmetur, evidens, non aliud Jus hoc Canone aſſeri Epiſcopo Urbis Romæ: quandoquidem dicatur ideo ſervari Epiſcopo Alexandrino hoc Jus, *quia & Urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt;* ſcilicet exercendi Jus Metropoliticum, puta ordinandi Epiſcopos per plures Provincias.

Quæ vero eſſent hæ Provinciæ, in quibus Romano Epiſcopo eſſet parilis mos illud Metropoliticum Jus exercendi, Synodus Nicæna non expreſſit, quia ex quotidiano uſu non controverſo, illas notorias eſſe ſupponebat.

Rufinus ergo ſub finem ſæculi IV. adeoque eodem ſæculo, quo hæc Synodus habita eſt, hanc partem Canonis, non ad litteram, ſed prout eum iobſervari videbat, per compendium inferens, Provincias illas expreſſit, dicens: *& ut apud Alexandriam & in Urbe Roma vetuſta conſuetudo ſervetur, ut vel ille Ægypti, vel hic ſuburbicanarum Eccleſiarum ſollicitudinem gerat.*

Ve-

Vetus versio Latina apud Justellum expressit hos limites per *suburbicaria loca*, quod cum Rufino convenit.

Suburbicariæ enim Ecclesiæ erant omnes illæ, quæ intra loca, vel regiones suburbicarias continebantur. Dicebantur autem regiones *suburbicariæ*, quæ Vicario, sive Præfecto urbis parebant.

Itaque juxta Rufinum & auctorem illius veteris versionis Romano Episcopo *parilis mos* erat in Ecclesiis vel locis suburbicariis, qui Alexandrino per Ægyptum. Lybiam, & Pentapolim.

Et sane Episcopum Romanum primitus Jus suum Metropoliticum exercuisse in Ecclesiis suburbicariis, tametsi Roma procul dissitis, constat ex variis Epistolis S. Leonis, & notanter *Epist.* 16. ad universos Episcopos constitutos *per Siciliam*, quæ Vicario Urbis Romæ parebat. In hac Epistola *c.* 1. redarguit hos Episcopos, quod novitatem inducerent. *Baptismi Sacramentum numerosius in die Epiphaniæ, quam in Paschali tempore celebrantes, in quam culpam, ait, nullo modo potuissetis incidere, si unde* consecrationem honoris *accipitis, inde legem totius observantiæ sumeretis; & Beati Petri Apostoli Sedes, quæ vobis* sacerdotalis mater est dignitatis, *esset Ecclesiasticæ magistra rationis.*

Ex his constat ordinationes Episcoporum per Siciliam Episcopo Romano tunc competiisse, quod erat Jus proprium Metropolitanorum. Insuper constat, quod ad Episcopum Romanum, tamquam *Metropolitanum* debuissent in regimine Ecclesiarum habuisse recursum.

Sed quod vel maxime notandum, eadem Epistola, *c.* 7. mandat, ut terni semper ex ipsis ad diem tertium Kalendarum Octobris, Romam *fraterno Concilio* sociandi indissimulanter occurrant, idque, uti expresse dicit: *Quia saluberrime a Sanctis Patribus constitutum est, binos in annis singulis Episcoporum debere esse conventus.* Hic S. Leonem alludere ad Canonem Nicænum indubitatum est. Illo autem Canone duntaxat de Synodis, sive conventibus per *Metropolitanos* cogendis agi clarum est; adeoque & sequitur Leonem sibi Jus Metropoliticum in hisce Ecclesiis vendicasse, uti & pluribus & solide adstruit Paschasius Quenellus, nota 1. in citatam Epistolam; una evincens ex ipsis quoque Leonis Epistolis, hujusmodi jus extra Ecclesias suburbicarias sibi eo tempore, Episcopum Romanum non asseruisse; sed Metropolitanis singularum respective Provinciarum sua jura integra servasse.

Comparatio igitur in hac parte Canonis duntaxat instituitur inter Episcopum Alexandrinum & Romanum tamquam Metropolitanos; sed *privilegiatos*, id est, qui Jus Metropoliticum ex *vetusto more*, sive consuetudine in plures Provincias extensum habebant & exercebant.

Nec his solis duabus primariis Sedibus & Ecclesiis sua privilegia salva & intemerata esse, vult Synodus, sed & aliis omnibus, dicens: *Similiter autem & apud Antiochiam, cæterasque Provincias, suis privilegia serventur Ecclesiis.*

Sine consensu Metropolitani nullus ordinetur Episcopus.

Post hæc subjicit: „ Illud autem generaliter clarum „ est, quod si quis præter sententiam Metropolitani „ fuerit factus Episcopus, hunc magna Synodus defini- „ vit, Episcopum esse non oportere.

Hic generaliter comprehendit Synodus omnes Metropolitanos, tam simplices seu ordinarios, de quibus *Can.* 4. *actum erat*, quam *privilegiatos*, de quibus præcipue egerat in hoc Canone; voluitque ferire Episcopos a Meletio sine consensu Episcopi Alexandrini ordinatos; utpote qui Episcopo Alexandrino jus Metropoliticum per Ægyptum negare videbatur, ordinando Episcopos sine ejus consensu.

Quod autem hoc Canone præcipue de Metropolitanis *privilegiatis* agatur, indicavit Dionysius Exiguus, hunc titulum ei præfigens. *De Privilegiis, quæ quibusdam Civitatibus competunt.* Huic & consonet titulus Canonis hujus in Codice Ecclesiæ Romanæ, *de Privilegiis primarum Sedium.*

Forma electionis in Episcopum.

Ex toto Canonis contextu, præsertim Græco, evidens in ultima Canonis parte, agi de electione Episcopi, cui cum juxta disciplinam illius temporis non tantum Episcopi Comprovinciales, sed & populus interveniret, voluit Canon, ut Metropolitanus electionem probet, si eam canonice, sive secundum Ecclesiasticam regulam factam esse cognoverit, ex communi & plurium suffragio; licet duo vel tres propter *proprias contentiones*, vel ut vertit Isidorus, *animositate ducti*, per contentionem contradixerunt; hoc est, ut notat Zonaras, *contentionis studio non aliqua certa ratione discrepent.*

Canon hic in Codice Ecclesiæ Romanæ in tres Canones divisus.

Canon hic in Codice Ecclesiæ Romanæ conficit tres distinctos Canones, quorum primus præfert jam dictum titulum: *De Privilegiis primarum Sedium*. Secundus exhibetur sub hoc titulo: *Ne sine voluntate Metropolitani quis ordinetur Episcopus.* Tertius sub hoc titulo: *De sequendo majori numero in electione.*

Notat quoque Labbæus *t.* 2. *Concil. col.* 46. similem distributionem hujus Canonis sub diversis titulis occurrere in Codicem Viri clarissimi Claudii Hardy Senatoris Parisiensis. Insuper in hoc & in citato Codice Romano Canon hic incipit per hæc verba: *Ecclesia Romana semper habuit, vel habeat primatum*; sed notat Quenellus hanc esse partem *adjectam quæ videlicet nec in textu Græco, nec in ulla alia versione, nec in ipso posteriori Codice Romano Dionysii reperitur: ut dubium non sit, vel eam ex margine irrepsisse in textum, vel a Romanæ Ecclesiæ Clericis, aliisve, esse additam, ne Romanæ dignitatis obliti esse viderentur.*

Interim hoc negari nequit, quin in Concilio Chalcedonensi hic Canon cum hac epigraphe recitatus fuerit a Paschasio Sedis Apostolicæ Vicario, *actione* 16. uti infra ad Canones Chalcedonenses notabitur.

Num ex aliquo prædictorum Codicum præsentem Canonem hauserit Gratianus, nescio; hoc constat, quod ipse eum in tres partes divisum, ut tres separatos Canones referat distinctis titulis. *Dist.* 64. *Can.* 8. *Dist.* 65. *Can.* 1. & 6.

CANON VII.

Quia consuetudo obtinuit & antiqua traditio, ut Æliæ Episcopus honoretur: habeat honoris consequentiam, salva Metropoli propria dignitate.

SCHOLION.

Unde urbs, quæ hodie dicitur Hierosolymitana dicta fuit Ælia?

URBEM Jerusalem a Tito & Vespasiano submersam Ælium Hadrianum non instaurasse quidem, sed aliam alio in loco ei propinquo civitatem de novo condidisse constat: hancque a suo conditore Æliam dictam esse, & usque ad tempora hujus Synodi nomen hoc retinuisse.

Verum successu temporis, ut Episcopi hujus urbis se altius extollerent, sedem suam non *Æliam*, sed Jerusalem cui propinqua erat, & in cujus quasi locum successerat, vocitarunt: quo factum ut nomen *Ælia* pedetentim evanuerit, & nomen *Jerusalem* frequentius a recentioribus usurpatum fuerit. Certum igitur est, quod eo Canone agatur de Episcopo, qui deinceps dictus est Hierosolymitanus.

Episcopus Hierosolymitanus non Patriarchalis, sed Episcopalis honoris prærogativa decoratur.

Ex ipso Canonis contextu concludere licet Episcopum Hierosolymitanum nec Patriarcham, nec Metropolitanum per hunc Canonem constitui; sed honoris prærogativam inter Episcopos Comprovinciales ipsi duntaxat servari, ut contra Petrum de Marca recte notat Beveregius ad hunc Canonem. Quin tamen hæc honoris conservatio a Synodo OEcumenica speciali Canone expressa multum contulerit, ut facilius ad dignitatem Patriarchalem elevaretur, nemo ambigit.

CANON VIII.

De his, qui se cognominant Catharos, *id est mundos, si aliquando venerint ad Ecclesiam Catholicam; placuit Sancto & magno Concilio, ut impositionem manus accipientes, sic in Clero permaneant. Hæc autem præ omnibus eos scriptis convenit profiteri, quod Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant & sequantur; id est, & bigamis se communicare, & his qui in persecutione prolapsi sunt; erga quos & spatia constituta sunt, & tempora definita, ut ita Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ placita sequantur in omnibus. Ubicumque vero, sive in municipiis, sive in Civitatibus ipsi soli reperti fuerint ordinati: qui inveniuntur in Clero, in eodem habitu perseverent: ubi autem Catholicæ Ecclesiæ Episcopo, vel Presbytero constituto, quidam ex illis adveniunt, certum est quod Episcopus Ecclesiæ habebit Episcopi dignitatem. Is autem qui nominatur apud eos Episcopus, honorem Presbyterii possidebit, nisi forte placuerit Episcopo nominis eum honore censeri. Si vero hoc ei minime placuerit, providebit ei aut Chorespiscopatus, aut Presbyterii locum; ne in una Civitate duo Episcopi probentur existere.*

SCHOLION.

Cathari iidem qui Novatiani, & unde sic dicti?

HOc Canone de Novatianis tractari, atque hos per *Catharos*, sive *mundos*, intelligi uno consensu tradunt interpretes. Unde Isidorus omisso vocabulo, Catharorum, simpliciter vertit *ex Novatianis*. Teste enim S. Augustino: „ Novatiani seipsos isto nomine, quasi „ propter munditiam superbissime atque odiosissime no- „ minant „: *Lib. de hæresibus.*

De his itaque in primis placuit Synodo Nicænæ, ut *si aliquando venerint ad Ecclesiam Catholicam; impositionem manuum accipientes, sic in Clero permaneant*; quemadmodum vertit Dionysius Exiguus. Hac expressione non obscure innuitur, quod ex Novatianis redeuntes ad Ecclesiam, debeant prius a Catholicis Episcopis impositionem manuum accipere, sive ordinari, & sic in Clero permanere, postquam a Catholicis ordinati fuerint.

Hunc sensum clarius expressit Isidorus, & eum secutus Gratianus noster *causa* 1. *quæst.* 7. *Can.* 8. ita hanc Canonis partem referens. „ Si quis voluerit venire ad „ Ecclesiam Catholicam & Apostolicam ex *Novatianis* „ placuit sancto Concilio, ut ordinentur, & sic maneant „ in Clero ". Huic versioni consonat ipsa versio Canonis in Codice Ecclesiæ Romanæ.

An Novatiani redeuntes, sint reordinandi? id innuit versio Latina.

His Canonis versionibus plurimi fuere inducti, ut crederent redeuntes ex Novatianis, licet a suis fuissent ordinati, in Ecclesia Catholica rursus debuisse ordinari, & sic in Clero permanere, uti ipse Gratianus in titulo dicti Canonis expressit. *Iterum ordinentur, qui ex Novatianis ad Ecclesiam redierint.*

Verum nec textus originalis horum verborum, neque sequentia Canonis verba sensum illum admittunt; sed sat aperte significant per manuum impositionem intelligendam eam ordinationem, quam redeuntes e Novatianis apud

ſuos acceperant ; ut ſenſus ſit ; *ut redeuntes maneant in Clero, ſi jam eſſent ordinati, & in Clero.*

Verior apparet Lectio Græca.

Et quidem Græcus textus eum ſenſum manifeſte præfert, & huic conformis verſio Latina hujus Canonis facta auctoritate Synodi VI. Carthaginenſis, quæ habet: *Si aliquando veniunt ad Eccleſiam Catholicam Cathari, placuit magnæ Synodo eos ordinatos ſic manere in Eccleſia*, ideſt, *ſic ut ſunt ordinati.*

Ulterius hæc, quæ in Canone ſequuntur: *Ubicumque ipſi ſoli reperti fuerint ordinati qui inveniuntur, in eodem habitu perſeverent* (ſive G. *erunt in eodem ordine*) (vel Iſid. *Sic etiam in Clero perſiſtant, unuſquiſque tamen in ſuo ordine*) evincunt hic agi de his, qui ordinati accedunt.

Hinc jam pridem Ferrandus in ſuo Canonum Breviario *cap.* 172, ita legit: „ Ut hi, qui Cathari nominantur, accedentes ad Eccleſiam, ſi ordinati ſunt, ſic maneant in Clero.

Et in compendio Canonum, cui Commentarium ſubjecit Ariſtenus, hic Canon ita refertur: „ *Hæretici Cathari, ſi qui ordinati reperiantur*, ſint in eodem „ ordine; exempli gratia, qui vere eſt Epiſcopus, ſit „ Epiſcopus ". Eumdem ſenſum Canoni dat Rufinus, dicens: *Catharos Clericos in ſuo quidem ordine ſuſcipi debere.* Ita quoque ſine ulla hæſitatione Canonem acceperunt Balſamon & Zonaras, pluribuſque eum adſtruit Guillielmus Beveregius, poſt Chriſtianum Lupum in ſcholiis ad hunc Canonem, una notans quod Dionyſius in poſteriori parte Canonis hunc ſenſum clare expreſſerit: „ quocirca, ait Lupus, ſuperior Canonis pars „ perperam ab illo verſa eſt: Pro *accipientes* dicere „ debuerat, *manus impoſitionem acceptam habentes.*

Conditiones, ſub quibus recipiendi Clerici a Novatianis redeuntes.

Poſt hæc exprimuntur conditiones, ſub quibus Clerici e Novatianis redeuntes recipiendi ſint, & in Clericatu permittendi.

Dicit itaque Synodus: *Hæc præ omnibus eos ſcriptis convenit profiteri, quod Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ dogmata ſuſcipiant & ſequantur; ideſt & Bigamis*; (ſed Iſid. *his qui ſecundas nuptias experti ſunt*) *ſe communicare* (ſeu Iſid. *ſe communicaturos*) *& his qui in perſecutione* (ſeu Iſid. *perſecutionis tempore*) *prolapſi ſunt; erga quos & ſpatia conſtituta ſunt, & tempora definita* (ſive Iſid. *pœnitentiæ modus & tempus adſcriptum eſt*) *ita ut Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ placita* (ſeu Iſid. *ea quæ in Catholica & in Apoſtolica obſervantur Eccleſia*) *ſequantur in omnibus.*

Cum enim Novatiani ſe per ſchiſma ab Eccleſia reſciderant; eo quod Decreta Eccleſiæ Catholicæ ſequi nollent; priuſquam recipiantur, ſchiſmati ſe renuntiare, & Eccleſiæ *Decreta in omnibus* ſequi velle, profiteri debebant; ſpecialiter tamen in iis punctis, in quibus ſe Eccleſiæ Decretis, ejuſque diſciplinæ cum pertinacia opponere ſciebantur.

Teſte enim S. Auguſtino loco citato, Cathari *ſecundas nuptias* non admittebant, & Pœnitentiam *denegabant*. Similiter & S. Hieronymus, commentando in *cap.* 1. *Epiſt. ad Titum*, loquens de his, qui Novati ſchiſma ſequuntur, ſcribit: *eos putare ſecunda matrimonia ab Eccleſiæ communione prohibenda*. Et alibi dicit: *quod Novatus neget Pœnitentiam, & reformari poſſe peccatores in priſtinum ſtatum, ſi digna fecerint opera pœnitentiæ.*

Lapſis in idolatriam pœnitentiam concedebant, reconciliationem negabant Novatiani.

Verum, ut ex S. Ambroſio *lib.* 1. *de Pœnitentia cap.* 1. colligitur, Novatiani lapſis poſt Baptiſmum in idolatriam aliudve grave crimen, non denegabant, aut recuſabant abſolute pœnitentiam; ſed ſuſtinebat, nec poſt actam pœnitentiam cum iis communicandum: nec ab *Eccleſiæ* iis dandam eſſe reconciliationem, ſed eam Deo eſſe ſervandam: ideoque & eis pœnitentiam indicebant, & ad eam hortabantur; eos tamen ab Eccleſiæ communione *perpetuo* excludendos cenſebant. „ Quid „ autem durius, ait Ambroſius, quam ut indicant pœ„ nitentiam, quam non relaxent; cum utique veniam „ negando, incentivum auferant pœnitentiæ, nemo „ enim poteſt agere bene pœnitentiam, niſi qui ſpera„ verit indulgentiam ". Ergo pœnitentiam indicebant, etiamſi ipſi remiſſionem non darent, ſed Deo reſervarent: „ nam ajunt ſe Domino ferre reverentiam, cui „ ſoli remittendorum criminum poteſtatem reſervent ": uti ibidem *cap.* 2 loquitur Ambroſius.

His convenit quod ab Aſclepiade Novatianorum Epiſcopo reſponſum fuiſſe Attico Epiſcopo Conſtantinopolitano ſcribit Socrates *l.* 7. *c.* 25. *Præter idolorum, ait ſacrificium, ſunt & alia multa peccata ad mortem, ut loquuntur Scripturæ, propter quæ vos quidem Clericos, nos etiam Laicos communione excludimus, ſoli Deo poteſtatem illis condonandi relinquentes.*

Videntur ergo Novatiani pœnitentiam Canonicam omnino aboleviſſe, ſed ad pœnitentiam, quam quiſquis pro peccatis ſuis arbitrio ſuo faceret, ut apud Deum, non autem apud Eccleſiam veniam conſequeretur, invitaſſe. Vide latius Tillemontium, *tom.* 3. *part.* 3. *de Novatianis, art.* 1.

Cum igitur Novatiani bigamos, ſeu contrahentes ſecundas nuptias; item lapſos in perſecutione etiam poſt actam *per ſtatuta tempora* congruam pœnitentiam, a communione fidelium contra decreta & diſciplinam Eccleſiæ excluderent; voluit Synodus ut priuſquam recipiantur, profiteantur quod utriſque *communicabunt.*

Errores hos damnare jubebantur.

Poſt hanc igitur profeſſionem, quam ex amore veritatis, ac ſincera erroris deteſtatione proceſſiſſe Patres ſupponunt, ex quadam condeſcendentia & diſpenſatione, *amore pacis & unitatis*, permittuntur redeuntes e Novatianis Clerici in ſuo ordine permanere. Nam ut in ſimili reſpondit Auguſtinus *Epiſt.* 50. „ nec hoc fieret, „ quoniam revera fieri non deberet, niſi pacis ipſius „ compenſatione ſanaretur ". Hinc & Gratianus no„ ſter, *cauſ.* 1. *qu.* 7. pro exemplo *diſpenſationis* aſſignat, quod præſenti Canone ſtatutum eſt. Ad hanc diſpenſationem annuendam indubie Synodum facilitavit, quod hi redeuntes non eſſent ſchiſmatis auctores, aut ab Eccleſia receſſiſſent, ſed quod in ſchiſmate nati eſſent. Quia uti loquitur Auguſtinus, *lib.* 2. *contra Creſconium, cap.* 16. „ Hoc diſcernitur apud nos, ut aliter recipian„ tur, qui Catholicam Eccleſiam reliquerunt; aliter qui „ ad illam primitus veniunt. Illos enim amplius gra„ vat crimen diſertionis; hos autem non diſruptum, „ ſed cognitum & retentum vinculum relevat unitatis.

Ulterius, quamvis crimen ſchiſmatis & hæreſis habitum fuerit ſemper pro *graviſſimo*, eo quod *multitudinem* ſecum trahere ſoleat; nihilominus ab hoc facilius ac breviori tempore quempiam purgari poſſe, quam a crimine incontinentiæ, aliove ſimili, Patres credidere. Ideo & permiſit Eccleſia, ut ſchiſma aut hæreſim abjurantes, in ordine ſuſcepto citius & facilius perſeverarent, quam in crimen incontinentiæ prolapſi. Nam uti recte annotatur ad *gradum* 15. Joannis Climaci *nota* 6. „ hæreſis, ſolius animæ macula eſt, ideoque ſola re„ nunciatione erroris deletur. Fornicatio vero etiam „ corporis eſt immundities, & ob hoc opus eſt ut ea „ pœnitentiæ lacrymis eluatur, & libidinis flamma „ fletu penitus extinguatur, priuſquam ad tremenda „ hæc & puriſſima myſteria fornicator admittatur.

Canon vetat duos Epiſcopos eſſe in una civitate.

Nequaquam obſcurum eſt Patres Nicænos, ad facilitandum reditum Catharorum, ſive Novatianorum ad Eccleſiam Catholicam, omnino deſideraſſe, ut inter ipſam ordinati reciperentur, & permitterentur manere in eodem ordine, quo erant apud Novatianos; unum præcaventes, ne in una civitate duo Epiſcopi probentur exiſtere (ſive G. *duo ſint Epiſcopi*).

Per hanc clauſulam; id unum præcaventes, ne duo Epiſcopi in eadem Eccleſia, & in eodem populo regimen Epiſcopale exercerent, ſive proprie cum exercitio Juriſdictionis Epiſcopalis eſſent Epiſcopi. Semper enim admodum ſollicita fuit Eccleſia, ut nonniſi unus Epiſcopus, eodem in loco, eodemque tempore Clero plebique præficeretur. Sciebat enim vix unitatem conſervari poſſe, niſi unum eſſet ſingularum Eccleſiarum caput. Qua de re multis agit S. Cyprianus in ſuis Epiſtolis, & in tractatu *de unitate Eccleſiæ*. Hoc tamen intelligi oportet, non de Epiſcopo, qui nomine duntaxat & charactere eſt Epiſcopus, qualem cum alio Epiſcopo in una civitate permittit præſens Canon; ſed de Epiſcopo, qui cum alio Epiſcopo poteſtatem & Juriſdictionem Epiſcopalem eodem in loco exerceret, uti recte hanc clauſulam accepit Joſephus Ægyptius in paraphraſi Arabica hujus Canonis, „ Ne optimo, inquit, de nobis conci„ piatur, quod præceperimus, ut duo eſsent ſuper unam „ civitatem, aut unam Eccleſiam, aut unum populum „ Epiſcopi, quorum uterque poteſtatem habeat „. Hunc Canonem ſe ignoraſſe fatetur S. Auguſtinus, dum permiſit ſe in Epiſcopum Hipponenſem, vivente Valerio, dictæ civitatis Epiſcopo, ordinari. „ Sedi, ait, cum „ Patre & Epiſcopo meo ſene Valerio, quod in Con„ cilio Nicæno prohibitum neſciebam ". Rufinus quoque ut ſpecialem Synodi hujus Canonem retulit prædicta verba, *& ne in una civitate duo Epiſcopi ſint*. Indubie & Auguſtinus, & Rufinus loquuntur hic de duobus Epiſcopis, qui revera eſſent Epiſcopi in una civitate cum actuali exercitio curæ Epiſcopalis, non de iis quorum unus eſſet ſolo honore & nomine Epiſcopus, qualis erat, qui redibat e Novatianis.

CANON IX.

Si qui Presbyteri ſine examine ſunt provecti, vel cum diſcuterentur, peccata ſua confeſſi ſunt, & homines contra Canones commoti manus confeſſis imponere tentaverunt; tales Regula non admittit, quia quod irreprehenſibile eſt, Catholica defendit Eccleſia.

CANON X.

Quicumque de lapſis ad ordinem Cleri promoti ſunt per ignorantiam, vel per ordinantium diſſimulationem; hoc Eccleſiaſticæ non præjudicat Regulæ, cognitì namque deponantur.

SCHOLION.

Utriuſque Canonis idem ſcopus.

PRIORE Canone ſtatuitur, ut *ſi qui Presbyteri ſine examine ſunt provecti*, vel *cum diſcuterentur* (ſive G. *examinati*; ſeu Iſid *poſtea examinati*) peccata ſua confeſſi ſunt, *& homines contra Canones commoti*; (ſive Iſid. *contra Regulam venientes*) manus *confeſſis* (Iſid. *temere*,) imponere tentaverint, (ſeu G. *impoſuerint*,) *tales Regula*, (ſive G. *Canon*, (ſeu Iſid. *Eccleſiaſticus Ordo*) non admittit (ſive Iſid. *non recipit*).

Sen-

Sensus igitur Canonis est, quod si quis temere & citra discussionem, sive examen sine delectu ordinentur; aut etiam postquam sua vitia sunt confessi, nihilominus neglectis Canonibus, ab aliquo essent ordinati, similes non esse recipiendos, neque ex hujusmodi ordinatione adjuvari, sive nec quidquam *iis illegitimam creationem prodesse*; uti hic loquitur Zonaras.

Rationem subjungit Synodus: *quia quod irreprehensibile est* (sive G. *quod est a reprehensione alienum*) *Catholica defendit Ecclesia*. Hoc est, quoniam Sancta & Apostolica Ecclesia nullum admittit nisi qui integræ vitæ, scelerisque purus, & a culpis, omnibusque hisce sceleribus immunis; uti recte exposuit Josephus Ægyptius, paraphrasi hujus Canonis. Itaque voluit Synodus juxta Canonem Apostolorum, ordinandum esse *irreprehensibilem*.

Canonis sequentis idem est scopus, eademque sententia. Declarat enim, ut *quicumque de lapsis* (sive G. *ex iis qui lapsi sunt*) ad ordinem Cleri promoti sunt (seu G. *ordinati*) *per ignorantiam, vel per ordinantium dissimulationem*; (sive G. *scientibus iis qui promoverunt*) *hoc Ecclesiasticæ non præjudicat Regulæ, sive Canonis auctoritatem non retundit, nec lædit*, inquit Zonaras.

Vult ergo Canon, ut *sive ignoratum fuerit, sive scitum fuerit crimen, lapsi*, nihilominus ordinati *postquam cogniti fuerint*, (sive Isid. *cum compertum fuerit*) *scilicet crimen, deponantur, ut qui ex ordinatione non juventur, licet ipso sciente illo qui ordinat, facta sit*, ait Balsamon, qui & addit rationem, quare Canon specialiter meminerit ordinationis acceptæ ab eo, cui crimen tempore ordinationis fuerat notum. *Posset enim fortasse*, inquit, *aliquis dicere, illos juvari ex eo quod ab hominibus essent ordinati, quibus eorum peccatum cognitum fuit, & qui per ordinationem illud quodammodo permiserunt*.

Utriusque igitur Canonis eadem sententia est, ut proinde non immerito Rufinus utrumque conjunxerit, & in hæc verba contraxerit. „ Et qui forte *indiscrete* ad „ Sacerdotium provecti, postmodum vel ipsi aliquod de se „ criminosum confessi sunt, vel ab aliis revicti, abjiciantur; sed & si qui de his, qui lapsi sunt, & per „ ignorantiam forte ordinati, recogniti fuerit, abjiciantur.

Monet ad Canonem IX. Balsamon; quod „ dicerent nonnulli; quemadmodum Baptisma novum hominem „ facit eum qui baptizatus est, ita & Sacerdotium: „ ea, quæ prius admissa sunt, peccata abstergit". „ Quod, ait, Canonibus non est conforme.

Eamdem quorumdam fuisse opinionem tempore Innocentii I. Papæ, testatur ipse *Epist. 22. ad Episcopos Macedoniæ*, ubi eam acriter perstringit: „ dicitur, inquit, „ vera ac justa legitimi Sacerdotis benedictio, alias „ ordinatio, auferre omne vitium, quod a vitioso fuerat injectum: ergo, si ita est, applicentur ad ordina- „ tionem, sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum „ rei, quia benedictione ordinationis, crimina vel vitia „ putantur auferri; nullus sit pœnitentiæ locus, quia „ id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio „ præstare consuevit; sed nostra lex Ecclesiæ est ve- „ nientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati „ sunt, per manus impositionem Laicam tantum tri- „ buere communionem, nec ex eis aliquem in Clericatus honorem vel exiguum subrogare". *Apud Gratianum caus. 1. quæst. 1. Can. 18.*

In crimen lapsi nec post pœnitentiam ad Clerum admittendi, & promoti deponendi.

Dum Canon e Clero abjici voluit, quicumque de lapsis ad ordinem Cleri promoti sunt, indubie intelligit etiam post *actam* pœnitentiam: certum enim est, neminem eo tempore voluisse *lapsos* ante actam pœnitentiam ad Clerum posse promoveri, aut promotum in eo posse permanere, & ita intellexisse Innocentium I. *Epist. 6.* manifestum est; ait enim: „ Canones apud Ni- „ cæam constituti, pœnitentes etiam ab infirmis Cle- „ ricorum officiis excludunt.

Idipsum innuit Innocentius I, cujus textum Gratianus corrupit.

Scio quidem, quod Gratianus *Dist. 50. Can. 60.* relata hac Innocentii sententia, subdat: *Hoc non de quibuslibet pœnitentibus intelligitur; sed de illis tantum, qui post actam pœnitentiam sæcularis militiæ cingulum accipiunt*.

At quam hæc glossa sit difformis a sententia Innocentii, vel sola Epistolæ illius lectio evincit, in qua hujus restrictionis nec verbum occurrit. Sed Gratianus eam addit, ut sententiam Innocentii suæ ætatis disciplinæ accommodaret: utpote quæ pœnitentes nonnunquam post *actam pœnitentiam*, contra pristinam disciplinam ad Clerum admittebat: de qua disciplinæ mutatione actum in *Jure Ecclesiastico*, *Tom. II. part. 2. sect. 2. tit. 10. cap. 6. pag. 130.* & latius *de Instituto Canonicorum*, *Tom. V. part. 2. cap. 2. pag. 125. & seqq.*

CANON XI.

De his, qui præter necessitatem prævaricati sunt; aut præter ablationem facultatum: aut præter periculum, vel aliquid hujusmodi, quod factum est sub tyrannide Licinii; Placuit Synodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. Quicumque ergo veraciter pœnitudinem gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur, & sex annis omni se contritione dejiciant; duobus autem annis sine oblatione, populo in oratione communicent.

CANON XII.

Quicumque vocati per gratiam, primum quidem impetum monstraverunt deponentes militiæ cingulum: postmodum vero ad proprium vomitum sunt relapsi, ita ut quidam & pecunias tribuerent, & beneficiis militiam repeterent, hi decem annis post triennii tempus (quo inter audientes erunt) in afflictione permaneant. Sed in omnibus propositum & speciem pœnitentiæ convenit explorare? quotquot enim metu & lacrymis, & pœnitentiæ, vel bonis operibus rebus ipsis conversionem suam non simulatione demonstrant; hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent, postmodum vero licebit Episcopo de his aliquid humanius cogitare. Quicumque vero indifferenter tulerunt, & aditum introeundi Ecclesiam sibi arbitrati sunt ad conversionem posse sufficere, hi definitum modis omnibus tempus implebunt;

SCHOLION.

Persecutio Licinii gemino huic Canoni occasionem dedisse videtur.

PROLAPSIONEM nonnullorum a Religione Christiana, sub persecutione Licinii, quæ annis circiter quatuor ante hanc Synodum contigerat, & describitur ab Eusebio, *lib. 10. Hist. cap. 8. Can. 11.* occasionem dedisse ex ipso Canone habemus.

Hoc igitur Canone agitur generaliter de his, qui grassante persecutione lapsi sunt, idque priusquam vel ablationem bonorum, vel ullum aliud periculum causa fidei sustinuissent; idest, quodammodo ultro sine necessitate fidem abnegarunt.

Quinam pœnitentes quibuscum humanius est agendum?

Recte enim jam dixerat S. Cyprianus, *Epist. 52. Neque enim æquandi sunt, ille qui ad sacrificium nefandum statim voluntate prosilivit, & qui reluctatus & congressus, diu ad hoc funestum opus necessitate pervenit: ille qui & se & omnes suos prodidit, & qui ipse pro cunctis ad discrimen accedens, uxores & liberos, & domum totam periculi sui perfunctione protexit; ille qui inquilinos vel amicos suos ad facinus compulit, & qui inquilinis & colonis pepercit; fratres etiam plurimos, qui extorres & profugi recedebant, in sua tecta & hospitia recepit, ostendens & offerens Domino multas viventes & incolumes animas, quæ pro una saucia deprecentur.*

Declarat autem Synodus, quod licet hujusmodi quidem *humanitate* indigni essent, clementia tamen & benignitate in eos uti visum sit.

In quo humanitas hæc consistat?

Hæc autem *clementia & benignitas* in eo consistit, quod qui ex lapsis *veraciter* pœnitudinem gerunt, ita ad pœnitentiam admittantur, ut tribus annis inter audientes (seu G. *auditores*) *habeantur* (sive G. *tres annos exigent*) *bis expletis*, & sex annis (G. H. Q. *septem annis*) *omni se contritione dejiciant*, (sive G. *prosternentur*; (vel Q. *inter pœnitentes*). *Post hos expletos, duobus annis sine oblatione* (seu Q. *extra communionem*) *populo in oratione* (Q. *sola*) *communicent*, (sive G. *erunt orationum cum populo participes*; (vel Q. *particeps fiant populo*). Si versio Dionysii attendatur, apparet, quod pœnitentes in primo gradu, scilicet *auditionis* dicerentur *fideles*. Ita enim legitur: *Tribus annis fideles inter audientes habeantur.*

Cum tamen certum sit pœnitentes in eo gradu nunquam dictos esse fideles, sed bene constitutos in gradu substrationis, ut proinde præferenda videatur Lectio Græcorum, referens vocem, *fideles* ad secundum gradum. Ut fideles & septem annis prosternantur.

Hic tres gradus pœnitentiæ tamquam eo tempore notos, expressos habemus; de quibus videri possunt quæ dicta sunt in *Jure Eccles. Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 6. cap. 3. pag. 68.* Tyrannidem Licinii non priori duntaxat Canoni, sed & posteriori etiam occasionem dedisse, admodum verisimile est. Innuit id in primis particula exceptiva, seu adversativa *autem*, qua hi, de quibus in hoc Canone, separantur ab iis, quorum meminerat Canon præcedens.

In precedenti enim Canone actum fuerat generaliter de his, qui sua sponte in persecutione Licinii lapsi fuerant; in hoc vero de militibus speciatim, qui cingula semel deposita resumpserant. Teste enim Eusebio citato *cap. 8.* Licinius ex odio, quo in Christianos ardebat, inter cætera edictum edidit, „ *cunctos in urbibus* militantes, *nisi dæmonibus sacrificare mallent, exauctorari & honore militiæ spoliari jubet*.

De solis militibus hic agi a nonnullis creditur.

Idipsum repetit Eusebius *lib. 1. de vita Constantini*, *cap. 54.* dicens: *quod tandem rejectis ambagibus, nudo, quod ajunt, capite, decreverit, ut milites, qui per singulas urbes apparebunt, judicibus, nisi dæmoniis sacrificare mallent, ab apparitione Præsidialis officii removerentur. Proinde officia magistratuum per singulas provincias, viris piis ac Religiosis nudabantur*. Nonnulli vero post emissum hoc Licinii edictum, maluerant militaribus suis dignitatibus, sive cingulis suis spoliari, quam Christo renuntiare, & dæmoniis sacrificare.

Verum & cum inter illos essent, qui forsan ex humano quodam respectu, eam in fide constantiam exterius ostentassent, ac primum suum in fide ardorem ostendissent, postmodum cum summo ipsius Religionis dede-

core,

core, ipſas militares dignitates, etiam *profuſis pecuniis*, reſumerent, ſub conditionibus a Licinio expreſſis; contra hos, tamquam canes reverſos ad vomitum ſeverius decreverunt Patres Nicæni, ut ſi poſt hunc relapſum reverti vellent, non tantum ſeptem, uti lapſi in Canone præcedenti, ſed decem annis in ſecundo pœnitentiæ gradu proſternerentur ſupplices.

Quis juxta hos Canonis ſenſus.

Hunc ſenſum Canonis amplexus videtur Iſidorus, qui jungit eum Canoni præcedenti, & ex duobus unum conficit, uti & antiquus interpres Latinus apud Juſtellum, *in Bibliotheca Juris Canonici Veteris*. Ut dubium non ſit, quin hi crediderint, utrumque ad perſecutionem Licinii, & in illa perſecutione lapſos pertinere. Juvat hunc ſenſum Codex Claudii Hardi, in quo titulus hujus Canonis hic eſt: *De pœnitentia eorum, qui baptizati ad ſæcularem militiam redeunt*; uti monet Labbæus in nota marginali ad hunc Canonem ex verſione Iſidori Mercatoris, *tom. 2. col.* 48. Verum hæc Canonis expoſitio non placet Viro erudito Gabrieli Albaſpinæo Epiſcopo Aurelianenſi, qui putat hoc Canone nequaquam agi de *militibus*, qui cum, poſitis abjectiſque armis, ad martyrii lauream advolaſſent, iidem poſtea a fide, Deoque defecerant, & pecuniæ vi ac magnitudine iterum ad arma tractanda ſibi viam aperuerant.

Hunc ſenſum rejicit Albaſphinæus, & alium huic Canoni tribuit.

Rationes ſubjungit. 1. Quia Canon nullo modo de Martyribus diſputat; Chriſto aliquando ſtetiſſent; ut potius militiæ & honoribus ac commodo ei annexis renuntiaverint, quam Chriſtum ejerarent. Sane illud indubitatum eſt, præcedenti Canone agi de iis, qui Chriſto renuntiaverant, & in crimen idolatriæ lapſi erant.

Quare cum præſens Canon videatur præcedentis appendix, immo apud Iſidorum unum cum præcedenti conſtituat Canonem, ſatis veriſimile apparet, hoc Canone agi de lapſis illis, quorum meminit præcedens; ſed qui crimen ſuum auxerunt, dum vocati *per gratiam* in pœnitentia conſtituti, tamquam canes reverſi ad vomitum eam deſerentes, rurſus ad ſæcularia negotia redierunt.

Notandum enim monet Albaſpinæus: *pœnitentes eo animo fuiſſe, ut pœnitentiam nec ſe unquam (pœnitentiæ tempore) depoſituros, nec habitum, veſtitumque, qui communis ac peculiaris eſſet pœnitentium, voverent; quo facilius deplorandum ac miſerandum ſuæ conditionis ſtatum prætereuntium oculis ſubjicerent; comam, ſeu capillitium alerent; a congreſſu & conſuetudine uxorum abſtinerent, a publicis ſe negotiis removerent, neque in publicum facile e tenebris domeſticis emergerent, ut, uno verbo complectar, nullam mercaturam exercerent.*

Hæc ille quidem ſubjicit; idcirco Canon Nicænus illos vehementiſſime inſectatur & carpit: *quod non ſolum munerum publicorum adminiſtrationem, quæ prius ſtudio pœnitentiæ neglexerant, attigerint, verum etiam ardentiſſimis animis ea conquiſierint, & ambitioſius pecuniæ vi maxima rem unam redemerint; quam oblatam repudiare ut adverſariam ac repugnantem voto, quod emiſerant, debuiſſent.*

Et dubium non eſt hæc verba, *cingulum militiæ*, eſſe generalem loquendi modum, quo non ſolum militaria munera, ſed etiam forum, ſæcularia negotia, mercatura ipſa, Eccleſiaſtica inſuper negotia ſignificantur: ſic dicitur quis & in foro judiciali *militare*, vel etiam in Eccleſia militare.

Itaque ſecundum hanc Canonis expoſitionem, quæ maxime naturalis apparet, agitur hoc Canone de *pœnitentibus*, qui relicta, quam profeſſi fuerant, pœnitentia, *tamquam Canes reverſi ad vomitum*, rurſus ad ſæcularia, vel militiam, quibus in ſuſceptione pœnitentiæ renuntiaverant, revertebantur.

Poteſtatem facit Synodus Epiſcopis tempora pœnitentiæ hoc Canone Decreta contrahere, prout viderint pœnitentes majore vel minore cum fervore hactenus tranſacta pœnitentiæ tempora peregiſſe.

Epiſcopi pœnitentium opera examinare jubentur. Et his attentis tempus pœnitentiæ relaxare vel prolongare.

Habemus ex hoc Canone, quod non ex verbis, ſed ex operibus pœnitentium potiſſimum de eorum converſione ſtatuendum ſit, ideſt, uti loquitur Canon, *qui metu & lacrymis*, (Iſid. *perſeverantibus*, aut *perſeverantia*) atque patientia, *vel bonis operibus rebus ipſis*, (Iſid. *non verbis ſolis*) *converſionem ſuam non ſimulatione*, (Iſid. *ſed opere & veritate*,) *demonſtrant. De his* Epiſcopus *aliquid humanius cogitare* poterit. Itaque, ut verbo dicatur, ſi Epiſcopus ſerio non ficta ſpecie, reſipiſcentiam demonſtrantem invenerit, de iiſdem pœnis aliquid pro arbitrio remittendi conceditur facultas, uti loquitur Zonaras.

Hunc Canonem refert Gratianus, *Diſt. 5. de Pœnitentia can.* 4. ex verſione Iſidori, quæ clarius expreſſit: cum iis ab Epiſcopo humanius agendum, qui converſionem ſuam, *non verbis ſolum, ſed opere & veritate demonſtrant.*

Diſcant ex his Sacerdotes, converſionem pœnitentium, non ex ſolis verbis, ſed operibus bonis & fructibus pœnitentiæ metiri: atque ex his diſcernere num abſolutione digni vel indigni ſint.

CANON XIII.

De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regulariſque ſervabitur, ita ut ſi quis egreditur de corpore, ultimo & neceſſario viatico minime privetur. Quod ſi deſperatus & conſecutus communionem, oblationiſque particeps factus, iterum convaluerit, ſit inter eos, qui communionem orationis tantummodo conſequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi communionis gratiam tribui, Epiſcopus probabiliter ex oblatione dare debebit.

SCHOLION.

Hic Canon æque ac duo præcedentes, occaſione lapſorum in perſecutione Licinii editus apparet. Cum in præcedentibus declaraſſet Synodus tempora pœnitentiæ lapſis præfigenda, hoc Canone determinat quid agendum eſſet, ſi hujuſmodi lapſi, durante tempore pœnitentiæ, ad exitum vitæ venirent. Unde in Codice Eccleſiæ Romanæ, & apud Iſidorum legitur; *de his vero*; apud Græcos, *de his autem*, quæ particulæ non obſcure innuunt connexionem & dependentiam præſentis Canonis a præcedentibus.

Perſecutio Licinii etiam huic Canoni occaſionem dediſſe videtur.

Canon dividi poteſt in tres partes. 1. Qua declaratur quod ſi quis ex pœnitentibus ante completa pœnitentiæ tempora venerit ad vitæ exitum; circa ipſum *lex antiqua regulariſque ſervetur*; ita ut ſi quis egredietur de corpore, *ultimo & maxime neceſſario viatico minime fraudetur.*

Difficultas non exigua hic occurrit, quid nomine ultimi & maxime neceſſarii viatici intelligatur. Albaſpinæus in notis ad hunc Canonem, & ipſum ſequutus Chriſtianus Lupus, credunt per viaticum hic nequaquam intelligi *Euchariſtiam*, ſed ſimplicem *reconciliationem*, quæ ſola pœnitentibus e vita recedentibus, eſt *maxime neceſſarium viaticum*, quo ad vitam & ſalutem æternam pertingere queant.

Quid nomine Viatici intelligendum.

Hoc negari nequit, quin antiquitus nomine Viatici, non tantum Euchariſtia moribundis dari ſolita ſignificaretur, ſed & nonnunquam ipſam reconciliationem, aut pœnitentiæ impoſitionem, & generatim omne quod conducere poſſet, ut quis feliciter ex hac vita migraret, nomine *Viatici* veniſſe, uti oſtendit Albaſpinæus *lib.* 1. *obſ. cap.* 11. quamvis nec id negari poſſit etiam antiquitus frequentius pro *Euchariſtia* acceptum fuiſſe.

Illud etiam negari nequit, quin fideles primis Eccleſiæ ſæculis Euchariſtiam reputaverint, ut perfectionis Chriſtianæ complementum, & tamquam ultimum ſpei & ſalutis ſigillum. Hinc in ipſo vitæ exordio, poſt Baptiſmum & Confirmationem, dabatur Euchariſtia etiam infantibus, & in fine vitæ reconciliationem & extremam Unctionem ſequebatur *Euchariſtia*: ita ut proprie & ad litteram Euchariſtia dici debeat *ultimum Viaticum*.

Quin & neceſſarium reputabatur maxime *pœnitentibus*, ut per eam ad *pacem* Eccleſiæ redire poſſent: nam perfecta pax ipſa Euchariſtiæ communione dabatur.

Dicit S. Cyprianus *Epiſt.* 54. in Concilio Epiſcoporum *fuiſſe ordinatum, ut pœnitentes, ſi periculum infirmitatis urgeret, pacem ſub ictu mortis acciperent, nec enim fas erat, aut permittebant paterna pietas & Divina clementia Eccleſiam pulſantibus claudi, & dolentibus, ac deprecantibus, ſpei ſalutaris ſubſidium denegari, ut de ſæculo recedentes, ſine communicatione & pace ad Dominum mitterentur.*

Per *ſpei ſalutaris ſubſidium & pacem*; quæ pœnitentibus in infirmitate conſtitutis negari non poſſe ſtatuerat Concilium, intelligi *Euchariſtiam*, clariſſimis verbis in eadem Epiſtola exponit Cyprianus; vult enim ut id, quod *infirmis tempore* Pacis Eccleſiæ Concilium ſtatuerat, id & pœnitentibus ſanis, ob perſecutionem exortam, periclitantibus indulgeatur. Quid autem illud ſit, audiamus. „ At vero nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus, ſed viventibus communicatio a nobis danda eſt, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, ſed protectione *Corporis & Sanguinis Chriſti* muniamus, & cum ad hoc fiat *Euchariſtia*, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra adverſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturatis armemus.

Sub idem pene tempus Dionyſius Epiſcopus Alexandrinus Presbyteris ſuis in mandatis dederat: morituris, *ſi peterent, & maxime ſi antea ſuppliciter poſtulaſſent, venia indulgeretur, quo bonæ ſpei pleni, ex hac vita migrarent*: uti ipſe ſcribit in *Epiſt. ad Fabium, apud Euſebium lib. 6. cap.* 33.

Quomodo autem Presbyteri mandatum illud exequerentur, oſtendit exemplum, quod in eadem Epiſtola refertur. Quidam Serapion jam ſenex in perſecutione lapſus, ſæpenumero veniam petierat, nec quiſquam ei attendebat, eo quod ſacrificaſſet. Idem poſtea morbo correptus, puerum nepotem ad ſe vocat: „ & quouſque tandem, inquit, me detinetis, Fili? properate, quæſo, & me quantocius abſolvite: accerſi mihi unum ex Presbyteris". Puer ad Presbyterum concurrit. Cum autem Presbyter ægrotaret, ideoque ad eum accedere non poſſet, & tamen mandatis ſui Epiſcopi obſequi volens, exiguam *Euchariſtiæ partem* puero tradidit, jubens ut in aqua intinctam ſeni in os inſtillaret. Puer dictis obſequens *bucellam intinxit, & in os ſenis infu-*

infudit : qui ea paulatim abſorpta , continuo animam exhalavit (a).

Non dubitavit ergo Presbyter , quin venia , quam Epiſcopus dare mandaverat, pœnitentibus infirmis danda eſſet per *Euchariſtiam tamquam ultimum Viaticum*, & pacis ſignaculum; nec factum Presbyteri improbavit Dionyſius , ſed potius probavit , ut ex Epiſtola ipſa elucet.

Cum autem Synodus Nicæna in præſenti Canone dicat , ſe nihil novi conſtituere; ſed tantum velle ut etiam nunc *lex antiqua regulariſque ſervetur* , veriſimilius apparet per *Viaticum* hic intelligi *Euchariſtiam*.

Idipſum & in ſequenti parte Canonis videtur ſignificari. Et quidem verſio Dionyſii illum ſenſum clare expreſſit; dicit enim: Quod *ſi deſperatus & conſequutus communionem , oblationiſque particeps factus* , &c. non poterat autem *eſſe oblationis particeps* , niſi per Euchariſtiam.

Similiter verſio Latina Conſtantinopoli miſſa ad Concilium Carthaginenſe habet: *communione ſumpta , & oblatione accepta*, Gelaſius Cyzicenſis , *lib.* 3. *Hiſt. Conc. Nicæni* , *cap.* 31. legit in priore Canonis parte : *Dominico viatico non fraudetur* ; & in ſecunda parte ; *Communione ſumpta & hoſtia percepta*. Joannes Antiochenus in ſua Canonum Collectione , *tit.* 18. in ſecunda parte habet: *oblationiſque particeps*.

Et licet in Græco, vel apud Iſidorum hæc, *Oblationiſque particeps*, non occurrant , nihilominus ex omnibus hiſce verſionibus illud conſtat , Canonem in eo ſenſu fuiſſe receptum iis in locis, in quibus hæ verſiones factæ ſunt.

Adhæc ſi infirmi, de quibus in Canone agitur, *Euchariſtiam* non percepiſſent , ut quid ſolliciti fuiſſent Patres Nicæni in ſecunda parte Canonis ordinare , ut infirmi a morbo convaleſcentes , ad Euchariſtiam non admitterentur , ſed in gradu Conſiſtentiæ conſiſterent inter eos , qui communionem orationis tantummodo conſequuntur ? an veriſimile fuiſſet, ut jam ſani & ſufficientes ad pœnitentiam impoſitam peragendam , prætenderent ad Euchariſtiam admitti ante expleta pœnitentiæ tempora , ſi nec vitæ exitu inſtante , ad eam fuiſſent admiſſi ?

At ubi, durante morbo, ſemel fuerant ad *Euchariſtiam* admiſſi, prætendebant nonnulli jam ſani , facti, quaſi plene reconciliati, ſe non ad pœnitentiæ gradum ulterius retrudendos , ſed ad Euchariſtiam admittendos . Contrarium autem Patribus viſum eſt , eo quod hæc communio tantum fuiſſet *diſpenſatoria* ob mortis periculum ante tempora pœnitentiæ impleta , ex quadam indulgentia conceſſa ; ideoque volunt ut ſani tempora pœnitentiæ compleant , & ita probentur, *ut oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus , legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione percipiant*; uti loquitur Concil. Arauſican. 1. *Can.* 3.

Ita hunc Canonem quoque intellexere Balſamon & Zonaras ; ut patet ex ipſorum Commentariis : Item Joſephus Ægyptius , qui in Paraphraſi ſua Arabica . hunc ei titulum dedit: *De eo qui excommunicatus eſt , & incidens in lethalem morbum , Euchariſtiam ſibi concedi cupit*.

De quibus infirmis hic agatur. In tertia Canonis parte credunt nonnulli ; non agi de pœnitentibus, qui acta aliquo tempore pœnitentia, ante eam completam incidunt in morbum , ſed de lapſis, qui ſani nec ad pœnitentiam admitti petierant, at demum morbo correpti , Euchariſtiam ſibi dari petunt ; & hos nonniſi cum examinatione Epiſcopi admittendos ; quod Zonaras ſat clare ſupponit.

Verum ſi verba hujus partis attendantur , apparet quod de iiſdem hic loquatur , de quibus in præcedentibus actum eſt ; atque univerſim velle ut Epiſcopus examinet , quibus Euchariſtia ſit danda ; nam Græca habent: *In ſumma autem de quolibet excedente , & Euchariſtiæ participationem petente . Epiſcopus cum examinatione oblationem impertiat*. Huic conſonat lectio Codicis Eccleſiæ Romanæ: *De omnibus tamen his , qui ex nodo corporis exeunt , & Euchariſtiam poſtulant, in tradenda eis communione , cura ſit & Epiſcopi probatio*. Conformis eſt & verſio Iſidori , niſi quod hic *& Euchariſtiam poſtulant*, non ponantur in textu , ſed ad marginem apud Labbæum , *tom.* 2. *concil. col.* 48. quæ & connexionem cum præcedentibus & generalitatem exprimunt : & ita intellexit Balſamon una notans: " ,, ſi non adſit Epiſcopus , etiam dari poſſe cum exa- ,, minatione Sacerdotum , ne bono Viatico privetur ".

An abſente Epiſcopo, Presbyteri Euchariſtiam dare poſſent. Eumdem ſenſum amplexus eſt recenter vir eruditus Tillemontius, *nota* 17. in Concilium Nicænum ; recte monens idcirco Patres Nicænos hic nominaſſe *Epiſcopum*; quia juxta diſciplinam iſtius temporis , Epiſcopi per ſe diſpenſabant Euchariſtiam , & reconciliabant pœnitentes : unde idem eſt ac ſi hodie diceretur , Parochus det ; quod nullatenus excluderet Vicarium , aliumve Presbyterum , qui abſente , aut impedito Parocho dare poſſet. Et ſive de abſolutione , ſive de Euchariſtia ſermo ſit, nemo unquam dixerit eam etiam infirmo ſine examine datam fuiſſe , uti bene advertit ibidem Tillemontius , ut nihil proinde ex hac Canonis parte pro ſua opinione concludere poſſit Albaſpinæus.

Canonem refert Gratianus , *cauſ.* 26. *quæſt.* 6. *Can.* 9. clariuſque exprimit in poſtrema parte agi generaliter de infirmis ; dicit enim: *De omnibus enim his qui a corpore recedunt, &c.*

CANON XIV.

De Catechumenis ſancto & magno Concilio placuit , ut tribus annis ſint inter Audientes (vel Auditores) tantummodo; poſt hæc autem cum Catechumenis orent.

SCHOLION.

PRO intellectu hujus Canonis notandum , quod qui e Gentilibus Baptiſmum petebant , primum ablegarentur ad claſſem eorum , quibus duntaxat permiſſum erat audire Evangelium , ſive ad infimam claſſem , quæ dicebatur Audientium. *Gradus, in quibus Catechumeni probabantur.*

Cum vero in hac claſſe tempore aliquo perſeveraſſent , ac zelum aliquem pro Religione Chriſtiana oſtendiſſent ; quin & aliquouſque in fide eſſent inſtructi , ad ſublimiorem Catechumenorum claſſem admittebantur , in qua non ſolum audirent exponi Evangelium & Religionis Chriſtianæ fundamenta , ſed inſuper *orationum*, quæ ſuper Catechumenis fiebant , participes eſſent , & una cum aliis; dum orationes recitabantur, *genua flectebant* , & inde dicti *genuflectentes* . Hi autem de Eccleſia non prius exibant , quam a Diacono pronunciatum erat: *Quotquot eſtis Catechumeni; egredimini* ; & quidem hi, juxta Iſidorum Hiſpalenſem , proprie dicebantur *competens*, id eſt gratiam Chriſti petentes : nam Catechumeni , ait, *tantum audiunt, necdum petunt*: lib. 2. *de Eccleſ. Offic. cap.* 22.

Senſus igitur Canonis hic eſt: quod ſi Catechumenus Conſtitutus in ſuperiore claſſe, id eſt, inter *competentes*, vel *orantes*, ſeu *genuflectentes* , lapſus ſit, redigatur ad infimam claſſem, id eſt, ad *Audientes tantum* , neque cum Catechumenis , *oret*, niſi tribus annis expletis , ut interea animus & zelus , quo ad ſuſcipiendam fidem Chriſtianam movetur , rurſus exploretur . *Senſus Canonis XIV.*

Quod enim hoc Canone agatur de Catechumenis lapſis , ſignificat titulus hujus Canonis in Codice Dionyſii apud Juſtellum , *de Catechumenis lapſis* ; & quamvis in textu Canonis , prout hic refertur à Juſtello , non occurrat vox *Lapſis*, occurrit tamen apud Labbæum ex verſione Dionyſii , & apud Iſidorum legitur, *de Catechumenis , qui lapſi ſunt* . In Codice Eccleſiæ Romanæ, *de Catechumenis placuit , ut ſi qui lapſi ſunt*. Et Græci, *de Catechumenis , & qui lapſi ſunt* . Non dubium proinde hic agi de Catechumenis *lapſis* , durante Catechumenatu ; unde & prædictum Canonis ſenſum etiam agnovit Balſamon poſt Zonaram; & Ariſtenus clarius expoſuit ſcribens: " Duæ ſunt ſpecies Ca- ,, techumenorum ; nonnulli enim modo advenerunt , ,, alii evaſerunt perfectiores in fide ſufficienter initia- ,, ti ; perfectior itaque Catechumenus lapſus & peccans , ,, ſine reprehenſione non relinquitur , tametſi ſacrum ,, Baptiſma ad omnem diluendam ſordem ſufficiens ſit, ,, ſed inter audientes collocatur , & poſt triennium ,, rurſum cum Catechumenis precatur .

De hac Catechumenorum pœnitentia loquitur Sanctus Auguſtinus, dicens: " Quia omnes *competentes* , " uterus matris Eccleſiæ Chriſto reſpirante *concepit* , ,, nihil injuſtum aut inhoneſtum exerceant , ne forte ,, male agendo , viſcera materna concutiant , & ante ,, legitimum partum velut abortum eos mater ſancta ,, projiciat .

Hic Canon rurſus non docet , quanta ſollicitudine Patres ſinceram converſionem exploratam vellent , priuſquam Gentiles ad Baptiſmum recipere vellent , uti latius expoſui in *Jure Eccleſiaſtico , Tom. II. part.* 2. *tit.* 2. *cap.* 4. *pag.* 15.

CANON XV.

Propter multam perturbationem & ſeditiones , quæ fiunt , placuit conſuetudinem omnimodis amputari , quæ præter regulam in quibuſdam partibus videtur admiſſa : ita ut de civitate ad civitatem non Epiſcopus , non Presbyter , non Diaconus trasferatur . Si quis autem poſt definitionem ſancti & magni Concilii , tale quid agere tentaverit , & ſe hujuſcemodi negotio manciparit : hoc factum prorſus in irritum ducatur , & reſtituatur Eccleſiæ , cui fuit Epiſcopus , aut Presbyter , aut Diaconus ordinatus .

CANON XVI.

Quicumque temere ac periculoſe , neque timorem Dei præ oculis habentes , nec Eccleſiaſticam regulam agnoſcentes , diſcedant ab Eccleſia Presbyteri , aut Diaconi , vel quicumque ſub regula prorſus exiſtunt ; hi nequa-

quam

(a) Hæc hiſtoria & Epiſtola, quæ S. Dionyſio tribuitur , in dubium revocari poſſunt ; ſaltem Epiſtola poſſet dici vitiata ; conſule Valeſium in ſuis ad hunc locum notis , & Albaſpinæum in ſuis Obſervationibus.

quam debent in aliam Ecclesiam recipi; sed omnem necessitatem convenit illis imponi, ut ad suas Parochias revertantur: quod si non fecerint, oportet eos communione privari. Si quis autem ad alium pertinentem, audacter invadere, & in sua Ecclesia ordinare tentaverit, non consentiente Episcopo, a quo discessit is qui regulæ mancipatur: ordinatio hujuscemodi irrita comprobetur.

S C H O L I O N.

De Clericis suas Ecclesias deserentibus, & ad alias transeuntibus.

PRIORE Canone Synodus vult omnimodis tolli & amputari consuetudinem, quæ præter Ecclasiasticam Regulam in nonnullis partibus inveniebatur, sive admissa videbatur, quod Episcopi, Presbyteri, aut Diaconi, de una civitate, cui erant adscripti, ad aliam transirent, declarans: *Si quis contra hanc Concilii definitionem, tale quid agere tentaverit* (seu G. *tale quippiam aggressus fuerit*) *& se hujusmodi negotio manciparit; hoc factum*, (sive G. *quod factum erit.*) (sive Isid. *hujusmodi conatus*) *prorsus in irritum ducatur* (seu G. *omnino infirmabitur*) (seu Isid. *infringetur omni genere*).

Post hæc vult Canon ut *restituatur* (Isid. *propriæ*) *Ecclesiæ, cui fuit aut Presbyter, aut Diaconus ordinatus*, id est, illi Ecclesiæ, cui fuit primitus in ipsa ordinatione alligatus. Nullus enim juxta disciplinam illius temporis ordinabatur, qui non certæ Ecclesiæ, cujus esset Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, alligaretur.

Rationem sui Decreti refundit Synodus in *multam perturbationem & seditiones* (seu Isid. *frequentes tumultus seditionum*) quas Episcopi, Presbyteri, & Diaconi suis Ecclesiis non contenti, sed majores & ditiores ambientes excitabant, ob quas *consuetudinem*, seu potius *abusum*, qui invaluerat, omnino tolli voluit.

Quia vero hæ transitiones & translationes hominum ambitioni & avaritiæ subserviunt, mirum quam mala hæc semina facile repullulent, ut propterea novis & acrioribus continuo sarculis opus fuerit, uti ad Canones sequentes, ac notanter ad Canonem 1. Sardicensem ostendetur.

Pœna adversus Clericos, qui proprias Ecclesias deserunt, statuta.

Posterior Canon, sequela est præcedentis, specialem pœnam decernens in Presbyteros, Diaconos, & omnes sub regula existentes. *Quicumque temere ac periculose* (G. *& inconsiderate*) *neque timorem Dei præ oculis habentes, nec Ecclesiasticam regulam agnoscentes, discedunt ab Ecclesia* (Isid. *sua*) id est, cui per ordinationem erant adscripti, de his decernit Synodus, quod *nequaquam debent in aliam Ecclesiam*, (seu Isid. *& in alia Ecclesia*) *recipi, sed omnem necessitatem convenit illis imponi, ut ad suas Parochias revertantur: quod si non fecerint* (sive G. *si perseverent*) (vel Isid. *permanserint in aliena Ecclesia*) ad quam propria deserta transierant, *oportet eos communione privari* (sive G. *a communione separatos esse*, vel *excommunicatos esse*). Per communionem, qua Clerici hic privari dicuntur, non sacrorum mysteriorum perceptionem, sed in sacris muneribus ac ministeriis, una cum iis ad quos accedunt obeundis societatem.

„ Hoc a Patribus reor esse significatum " ait hic Zonaras, cui Balsamon & Aristenus consentiunt; magisque consonat huic intellectui versio Dionysii & Græcorum, ut latius confirmat Beveregius.

Dicuntur sub regula in Canone existere, qui ad ministerium alicujus Ecclesiæ ordinati illius catalogo erant inscripti tamquam ministri ejus, proventibus Ecclesiasticis sustentandi, conformiter ad ætatis illius disciplinam, titulis beneficiorum nondum erectis, per quæ singulis ministris particulares proventus assignantur.

C A N O N XVII.

Quoniam multi sub regula constituti avaritiam, & turpia lucra sectantur, oblitique Divinæ Scripturæ dicentis: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram; *mutuum dantes, centesimas exigunt: Juste censuit magna & sancta Synodus, ut si quis inventus fuerit post hanc definitionem, usuras accipiens, aut ex inventione aliqua, vel quolibet modo negotium transigens, aut hemiola, id est, sescupla exigens, vel aliquid tale prorsus excogitans turpis lucri gratia, dejiciatur a Clero, & alienus existat a regula.*

S C H O L I O N.

Duplex genus usuræ; prima ex mutuata pecunia.

DUPLICIS usuræ meminit hic Canon; nimirum centesimæ, quæ exigi solebat ratione mutui pecuniarii, eratque gravissima; non enim annue duntaxat, sed singulis mensibus pendi debebat ultra mutuum datum, *centesima* pars ipsius mutui, adeoque annue 12. ex centum. Hinc illud Ambrosii *de Tobia cap.* 12. „ Τόκους Græci appellarunt usuras, eo quod dolores „ partus animæ debitoris excitare videantur. Veniunt „ Kalendæ, parit sors *Centesimam*. Veniunt menses „ singuli, generantur usuræ. Malorum parentum mala proles; hæc est generatio viperarum ". Vide notas Dionysii Gothofredi *ad leg.* 26. §. 1. *Cod. de usuris*.

Secunda ex mutuatis frugibus.

Altera usuræ species exigebatur ex frugibus commodatis, dicebaturque græce *Hemiolia*, quod a diversis diversimode vertitur, uti ex variantibus lectionibus patet. Dionysius legit, *hemialia*, id est *sescupla*: Græci & Hervetus *sesqui alteras*, Isidorus *sescuplum*. Rufinus nihil dicens de usura *centesima*, ita Canonem reddit: *Et ne quis Clericus aut usuras accipiat, aut frumenti vel vini ampliationem, quod solet in novo datum vel sescuplum, vel etiam duplum recipi: quod si faciat, tamquam turpis lucri reum accipiendum.*

Græci commentatores crediderant, per hanc usuram intelligi dimidiam centesimæ, id est, sex in centum annue, sed verisimilius est intelligi illud quod continet totum, & dimidium totius, ut expressit Aulus Gellius *Noct. Att. lib.* 18. *cap.* 14. " *est autem hemialius, qui numerum aliquem totum in se habet,* „ *dimidiumque* habet ejus, ut tres ad duo, quindecim „ ad decem, triginta ad viginti.

Usuram igitur hanc exigebat, qui exempli causa, aliquot modios frumenti ad tempus commodaverat, ea conditione ut eosdem præstituto tempore reciperet, & insuper dimidium ejus quod dederat. De qua usura exigi solita loquitur S. Hieronymus *in Ezech. cap.* 18. „ Solent in agris frumenti & milii, vini & olei, cæterarumque specierum usuræ exigi; sive, ut appellat sermo divinus abundantiæ verbi gratia, ut hiemis tempore demus decem modios, & in messe accipiamus quindecim; hoc est amplius partem mediam.

Quo titulo hæc usura defenderetur?

Et quod notandum est, qui hoc usurarum genere utebantur, vix sibi fœnatores visi sunt; sed per callidum commentum; leges contra usuras latas elusisse credebant; ut testatur eodem loco ipse Hieronymus; ut vel hinc magis consonet hæc usura præsenti Canoni. Verba Hieronimi sunt: " Qui justissimum se putaverit quartam plus accipiet portionem, & solent „ argumentari ac dicere, dedi unum modium, qui satus fecit decem modios; nonne justum est ut medium modium de meo plus accipiam, cum ille mea libaralitate novem & semi de meo habuit.

Ex contextis Hieronymi sufficienter patescit, per hunc prætextum hoc lucrum nullatenus ab usura mutuantem posse excusare. Pluribus hunc Canonis sensum adstruit Breveregius in notis ad hunc Canonem in pandectis Canonum Græcorum.

Canon videtur de omni usura intelligendus.

Licet autem Canon tantum exprimat duas has species usuræ, si tamen rationes prohibitionis attendantur, manifestum erit omnem omnino usuram Clericis esse interdictam, ideoque nec a mente Canonis alienam esse versionem Canonis ab Orientalibus missam ad Concilium Carthaginense VI. in qua nullius *specialis* usuræ mentio fit, sed indefinite pœna decernitur in Clericum, qui *inventus fuerit post hanc definitionem usuram accipiens*, aut aliud aliquid excogitans turpis lucri gratia.

Quid illa verba: Alienus existat a Regula?

Per finalia Canonis verba, *& alienus existat a regula*; vel ut alias versiones habent: *Si alienus a Canone*, videtur indicari Clericum contra definit[illegible] Concilii agentem, e matricula sive catalogo Ecc[illegible] dendum, utpote e Clero depositum, non amp[illegible]s ex proventibus Ecclesiæ cum aliis Ministris Ecclesiæ deservientibus, & in matricula descriptis, debere participare. Unde male vertisse videtur Isidorus; *& ut alienus ab Ecclesiastico habeatur gradu*, quod ante jam erat expressum verbis immediate præcedentibus; *dejiciatur de Clero*.

Canonem hunc refert Gratianus, *dist.* 47. *Can.* 2. ex versione Dionysii; & rursus *causa* 14. *Can.* 8. ex versione Isidori.

C A N O N XVIII.

Pervenit ad sanctum magnumque Concilium, quod in quibusdam locis & Civitatibus, Presbyteris gratiam sacræ Communionis Diaconi porrigant: quod nec regula, nec consuetudo tradidit, ut ab his, qui potestatem non habent offerendi, illi, qui offerunt, Christi corpus accipiant. Necnon & illud innotuit; quod quidam Diaconi ante Episcopos sacra oblata contingant. Hæc igitur omnia resecentur, & in sua Diaconi mensura permaneant: scientes quod Episcoporum quidem ministri sint, inferiores autem Presbyteris habeantur per ordinem. Ergo post Presbyteros gratiam sacræ Communionis accipiant, aut Episcopo eis, aut Presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio Presbyterorum Diaconis liceat: quia si hoc fiat, præter regulam & ordinem probatur existere: si quis autem etiam post has definitiones obedire noluerit, a ministerio cessare debebit.

S C H O L I O N.

Hic Canon editus ad instantiam Presbyterorum Romanor.

PRÆSENTEM Canonem adversus insolentiam & arrogantiam quorumdam Diaconorum a Synodo editum fuisse, instantibus duobus illis Presbyteris Romanis, qui vice Silvestri Pontificis Romani interfuerunt huic Synodo, non sine fundamento creditur a nonnullis.

Con-

Arrogantia Diaconorum Urbis Romæ notata ante hoc Concilium in Synodo Arelatensi.

Constat enim Romæ magis, quam alibi, Diaconos arrogantia & superbia elatos fuisse, atque plurima supra Presbyteros sibi arrogasse.

Fidem facit Synodus Arelatensis I. paucis annis ante hanc Synodum celebrata; quæ *Can.* 18. ait. *De Diaconibus urbicis, ut non aliquid per se præsumant; sed honor Presbyteris reservetur.*

S. Hieronymus, *epist.* 85. ad Evagrium refutat quemdam, qui Diaconos Presbyteris præferebat; suamque opinionem stabiliebat praxi Ecclesiæ Romanæ, in qua ad testimonium Diaconi ordinabantur Presbyteri: *Sed dicis, ait Hieronymus, quomodo Romæ, ad testimonium Diaconi Presbyter ordinetur? Quid mihi profers unius Urbis consuetudinem?* Respondet Hieronymus. Hic *obiter nota* peculiarem tunc Romanæ Ecclesiæ morem fuisse, nec ab Hieronymo fuisse probatum, quod ad testimonium Diaconi ordinaretur Presbyter; & tamen sensim invaluit, ut in omnibus Ecclesiis, ad testimonium primi Diaconi, qui *Archidiaconus* dicitur, Presbyteri ordinentur. Neque obscura, aut improbanda est hujus moris introducendi ratio. Cum enim Presbyteri e Diaconis assumantur, merito ejus testimonium attenditur, cui cura erat Diaconis, tamquam ipsorum capiti, invigilare.

Fatetur & ipse Hieronymus, se vidisse Romæ Diaconum sedentem inter Presbyteros, & in conviviis domesticis dantem benedictiones, præsentibus Presbyteris. *Paulatim, ait, increbrescentibus vitiis, inter Presbyteros, absente Episcopo; sedere vidi Diaconum, & in domesticis conviviis, benedictiones eorum Presbyteris dare.*

Auctor (*a*) quæstionum veteris & novi testamenti inter opera S. Augustini, extatque hodie in appendice ad *t.* 3. illorum operum, *q.* 101. agit adversus quemdam, qui Diaconos Presbyteris præferre, aut, ut minus, æquare volebat: „ Quidam, ait, qui nomen habet Falcidii, duce stultitia, & civitatis *Romanæ* jactantia, „ *Levitas* sacerdotibus, & Diaconos Presbyteris coæquare contendit, non dicam præferre ". Et paulo infra: „ Romanæ Ecclesiæ Diaconi, modico verecundiores... quia Romanæ Ecclesiæ ministri sunt, idcirco honorabiliores putantur quam apud cæteras Ecclesias, propter magnificentiam Urbis *Romanæ*, quæ „ caput esse videtur omnium civitatum.

Quæ huic arrogantiæ occasionem dederint.

Ex his non tantum habemus Diaconos urbis Romæ hoc elationis & arrogantiæ vitio specialiter laborasse, sed insuper habemus hujus arrogantiæ & insolentiæ radicem & fundamentum, quod nimirum essent Ministri, qui Episcopo continuo assisterent, sive ut loquitur S. Hieronymus, a *Pontificis latere non recederent*; quo fiebat, ut apud Episcopum plurimum possent; atque hinc iis facile blandiebantur etiam Presbyteri, qui ab Episcopo aliquid sperabant. Ulterius, cum Diaconi thesauri Ecclesiastici essent œconomi & dispensatores, divitiis præ Presbyteris abundare consueverant; atque hinc altera superbiendi occasio: *Diaconi, ait Hieronymus, ignorantes humilitatem status sui, ultra Presbyteros intumescebant, & dignitatem non merito, sed divitiis æstimabant.*

Quatuor excessus Diaconorum damnat, saltem indirecte, præsens Canon.

Primus erat, quod ipsi *Presbyteris gratiam sacræ communionis* (sive Gr. *Eucharistiam*) (vel Isid. *Sacramenta*) *porrigerant*.

Primus excessus Diaconorum.

Pro faciliore intellectu Canonis, notandum, hic non agi de Presbyteris, qui ad Altare sacrificabant, sed de illis, qui una cum Episcopo sacrificante offerebant: ritu non absimili, quo hodie recenter ordinati Presbyteri, vel Episcopi, cum Episcopo ordinante Missam celebrant; qui ritus olim quotidianus erat. De quo vide Morinum, *de Sacr. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 8.

His itaque Presbyteris cum Episcopo offerentibus, quidam Diaconi Eucharistiam porrigebant.

Porro spectata Diaconorum potentia facile invalescere potuit, ut hi Presbyteri etiam de manibus Diaconorum *Eucharistiam* acciperent; eo quod tunc in more positum esset, ut Diaconi Eucharistiam ab Episcopo vel Presbytero consecratam, populo & minoribus Clericis distribuerent: ut indicat S. Justinus *apol.* 2. *dicens*: „ Qui „ apud nos Diaconi vocantur, dant unicuique eorum, „ qui adsunt, percipiendum panem & vinum & aquam, „ quæ cum gratiarum actione consecrata sunt, & ad „ eos, qui absunt, perferunt ". Plura vide apud Morinum, *de Sacris Ordin. part.* 3. *exerc.* 9. *c.* 3. *n.* 6. Præsens Canon non aufert Diaconis auctoritatem distribuendi Eucharistiam laicis, vel minoribus Clericis, sed reprobat tantum insolentiam & audaciam Diaconorum, qui distribuere Eucharistiam præsumebant Presbyteris, qui una cum Episcopo, aut alio Presbytero consecraverant, indignum reputans Synodus, ut ab his, qui potestatem offerendi non habent, illi, qui offerunt, Christi corpus accipiant; declaratque, quod *nec consuetudo, nec regula id tradidit*.

Secundus.

Secundus abusus erat, quod quidam Diaconi *ante Episcopum sacra oblata*, (seu H. *Eucharistiam*) *contingerent* (vel ut Isidorus vertit, *Sacramenta sumant*) & ita quoque sequutus Isidorum, habet Gratianus, *dist.* 93. *Can* 14. quamvis Labbæus, *t.* 2. *Concil. gen. col.* 49. notet in quibusdam etiam apud Isidorum legi, *contingunt*. Versionem Isidori vulgarem, quæ habet *sumunt*, sequuti quoque videntur Balsamon & Zonaras, ita intelligentes hæc verba, ac si revera quidam Diaconi, summa ac intoleranda insolentia præsumpsissent, *Eucharistiam sumere*, sive communicare ante Episcopum; & nisi obstaret verbum græcum, quod significat, *attingere*, versio & sententia Isidori a contextu Canonis non videretur aliena; quandoquidem in sequentibus expresse statuant ordinem, quem in accipienda communione Diaconi servare deberent.

Interim sive de attactu, sive de sumptione Eucharistiæ agatur, volunt Patres Nicæni, *ut hæc omnia resecentur, & in sua Diaconi mensura permaneant, scientes quod Episcoporum quidem Ministri sunt, inferiores autem* (seu H. *minores*) *Presbyteris habentur* (sive H. *sint*).

Posthac *mensuram*, sive ordinem, quem tenere debeant Diaconi; subjicit Canon, ut nimirum, *post Presbyteros gratiam communis* (sive Gr. *Eucharistiam*) *accipiant, aut Episcopo eis, aut Presbytero porrigente*.

Hic innuitur Diaconos quosdam præsumpsisse Sacram Communionem saltem ante Presbyteros accipere; atque est tertius Diaconorum excessus a synodo repressus. Tertius.

Denique Canon decernens, *nec sedere in medio Presbyterorum Diaconis liceat*; notat quartum Diaconorum excessum; quod ipsi locum occuparent *in medio Presbyterorum*, nimirum tempore ipsius sacrificii; sive *ad sanctum Altare*, uti observat Balsamon; atque de hac sola sessione sermonem esse in hoc Canone verisimile est: & ita sæculo quinto hunc Canonem exposuit Gelasius I. *Epist.* 9. *c.* 7. & 8 De Presbyterorum prærogativa sedendi ante Diaconos etiam agit Can. 7. *Synodi VI. in Trullo*. Quartus.

Quantum Diaconorum Romanorum, (qui Diaconi Cardinales appellantur) dignitas sensim accreverit posterioribus sæculis, exposuimus in *Jure Eccl. T. I. part.* 1. *tit.* 22. *c.* 1. *pag.* 157. Fundamentalis hujus Canonis Nicæni ratio est Regula ab Apostolo 1. *Cor. cap.* 14. tradita: *omnia autem honeste & secundum ordinem fiant*.

Ex hoc Canone habemus, quod Patres Nicæni non dubitarint, quin fideles in sacra Communione vere sumerent *Corpus Christi*. Secundo, quod illud in Ecclesia *offeratur*, quod est vocabulum, quo in novo Testamento *sacrificium* designatur, ideoque constans erat tunc traditio, quod esset sacrificium, in quo *Corpus Christi offerretur*. Tertio, quod non omnibus, immo nec Diaconis, sed solis Episcopis & Presbyteris esset offerendi potestas. Denique quod agnosceretur in Ecclesia quædam Hierarchia constans ex Episcopis, Presbyteris, & Diaconis sibi subordinatis, uti definit Synodus Tridentina, *sess* 23. *Can.* 6. *de Ordine*. Nonnulla Ecclesiæ dogmata hoc Canone exprimuntur.

CANON XIX.

De Paulianistis ad Ecclesiam Catholicam confugientibus definitio prolata est, ut baptizentur omnimodis; si qui autem de his præterito tempore fuerint in Clero; si quidem immaculati & irreprehensibiles apparuerint, baptizati ordinentur ab Episcopo Ecclesiæ Catholicæ: quod si discussio incongruos eos invenerit, abjici tales conveniet. Similiter autem & de Diaconissis, & omnino de his, qui sub regula versantur, hæc forma servabitur. Meminimus autem de Diaconissis, quæ in eodem habitu esse probantur, quod non habeant aliquam manus impositionem, & ideo modis omnibus eas inter Laicos deputari.

SCHOLION.

QUod prima parte statuitur de redeuntibus e Paulianistis, sic nominatis a Paulo Samosatensi quondam Episcopo Antiocheno, cujus errores sectabantur, rebaptizandis, credendum est, teste Augustino *eos regulam baptismatis non tenere, quam secum multi hæretici, cum de Ecclesia Catholica discederent, abstulerunt, eamque custodiunt* ". *Hæresi* 44. Quasi diceret; cum Synodus OEcumenica declarat Paulianistas rebaptizandos, reverentia, quam Synodo debemus, exigit, ut credamus hoc Hæreticos regulam, seu formam baptismatis non tenuisse, ideoque & ipsorum Batismum potius quam aliorum Hæreticorum, qui regulam Baptismatis secum ab Ecclesia abstulerunt, & custodiunt, esse invalidum. Paulianistæ a Paulo Samosatensi. Hi non videntur observasse formam Baptismi a Christo statutam.

Et revera Paulum Samosatenum, æternam Christi Divinitatem, & proinde personarum Trinitatem negasse testis est Eusebius, *lib.* 7. *Hist. Eccles. cap.* 27. scribens de hoc Paulo. *Hic cum adversus Ecclesiæ doctrinam nimis abjecte & humiliter de Christo sentiret, quasi is nihil supra hominum naturam habuisset; Dionysius Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus rogatus ut ad Concilium veniret*, &c. Error Pauli Samosateni.

Et Synodus Antiochena anno 272. in Epistola Synodica apud Eusebium ibidem *c.* 30. ait de eodem: *filium Dei a cœlo discendisse confiteri renuit*. Et infra: *Jesum Christum e terra ortum fuisse*; atque in Codice Ecclesiæ Romanæ id legitur: „ De Paulianistis, quos homuntionitas vocant; quia scilicet Christum solum Hominem „ esse blasphemant ". Cum igitur Mysterium Sanctiss. Trinita-

(*a*) In Additione, quam publici juris fecerunt Eruditi Benedictini, legitur hic titulus: *Quæstiones ex utroque mixtim*.

nitatis non agnoscerent hi hæretici, credebatur, quod non baptizarent in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: unde merito Baptismus ab iis collatus pro nullo habitus est.

Quomodo quia a Paulianistis ordinati sunt, recipiuntur, ab Ecclesia.

Hinc ulterius mirum non est, quod Canon non permittat a Paulianistis ordinatos in suis ordinibus ministrare, nisi baptizati (Isid. *rursus etiam*) ordinentur ab Episcopo Catholicæ Ecclesiæ; nimirum si quidem immaculati (sive Isid. *inculpati*) & irreprensibiles (sive Gr. *a reprehensione alieni*) apparuerint. Addit Canon; quod si discussio (seu Gr. *examinatio*) *incongruos eos* (sive Gr. *non esse aptos*) *invenerit*; *abjici* (seu Gr. *deponi*) *tales convenit* (seu G. *oportet*): hoc est, vult similes omnino e Clero ejiciendos, tamquam nullatenus ordinatos, & tamquam indignos non ordinandos, uti exponit Zonaras.

Quid circa Diaconissas statutum?

In ultima periodo rationem reddit Synodus cur in præcedenti periodo specialem Diaconissarum mentionem fecisset. *Meminimus autem de Diaconissis, quæ in eodem habitu esse probantur* (seu Gr. *habitu quidem censentur*) *quod non habeant aliquam manuum impositionem, & ideo modis omnibus eas inter laicos deputans.*

Quasi dicerent; ideo Diaconissarum specialiter meminisse oportuit, quia cum *manuum impositionem* non accipiant, habeanturque communiter pro laicis nisi specialiter expressæ, videri potuissent non comprehensæ. Atque adeo si quæ inter Paulianistas in hoc ministerio essent, & ad Ecclesiam reverterentur, ad idem ministerium in Ecclesia Catholica forsan admissæ non fuissent, nisi specialis earum mentio facta foret.

Hic est naturalis & obvius verborum illorum sensus, quæ in alienum sensum detorquet Morinus, dum credit, in priori parte indicari Diaconissas per manuum impositionem communiter esse ordinandas, & in posteriori a regula generali exceptionem subjici: cum nequidem ex ullo antiquitatis monumento constet, Diaconissas per manuum impositionem, saltem tempore Synodi Nicænæ, fuisse ordinatas.

Ex Ritualibus & manualibus a Morino prolatis, quorum antiquius nongentos annos vix excedit; illud duntaxat confici posset, successu temporis in aliquibus Ecclesiis receptum fuisse ritum ordinandi etiam per manuum impositionem Diaconissas; sed eum morem tempore Synodi Nicænæ extitisse haud probatur, nec id vel apparenter hic Canon insinuat.

Hunc Canonem refert Gratianus *caus. 1. q. 1. Can. 52.* se pro *Diaconissis* legit Diaconos; sequutus versionem Isidori; sed ex Græco errorem emendarunt Correctores Romani; Gratianus insuper ultimam Canonis partem omisit.

Canon XX.

Quoniam sunt quidam in die Dominico genuflectentes, & in diebus Pentecostes; ut omnia in universis locis consonanter observentur, placuit sancto Concilio stantes Domino vota persolvere.

Scholion.

Ritus orandi flexis genibus exemplo Christi, & Apostolorum in Ecclesia receptus.

Præsens Canon sufficienter insinuat ordinarium ac solitum ritum orandi tunc temporis fuisse orare *flexis genibus*, idque ad exemplum Christi; de quo legitur prævie ad suam passionem: *positis genibus orabant*. Quin & additur; *& procidens in terram orabant*; ut hac exteriore Corporis constitutione doceret nos, qua humilitate Deus orandus esset.

Magistrum imitati Apostoli, similiter flexis genibus orasse leguntur. Sic Petrus volens a Deo impetrare resuscitationem Dorcæ, *Act. cap. 9. ponens genua, oravit*: & S. Paulus scribit *ad Ephes. cap. 3. vers. 14. flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi*. Eusebius referens historiam militum Christianorum, qui sub Marco Aurelio pluviam suis precibus impetrarunt, ait: „ Flexis in terram genibus, ut nostris orantibus mos „ est, preces ad Deum fudisse perhibentur.

Excipiuntur dies Dominici, & tempus Paschale.

Ab hoc generali & solito ritu exceptionem habemus ex hoc Canone: nimirum diebus *Dominicis*, & toto tempore inter Pascha & Pentecosten stantes, & non *genibus flexis* orandum esse.

Hujus exceptionis, tamquam in Ecclesia jam stabilitæ, meminit ante hanc Synodum Tertullianus, *lib. de Corona militis, cap. 3.* ubi inter observationes, quas sine ullius scripturæ instrumento, solius traditionis titulo, & exinde consuetudinis patrocinio Christiani sibi vindicabant, enumerat hanc: „ Die Dominico jejunium nefas ducimus, vel *de geniculis* adorare, eadem immunitate a die Paschæ in Pentecosten usque gaudemus.

Cur diebus Dominicis, & tempore Paschali non sit genuflectentur?

Ejusdem consuetudinis frequenter meminerunt Patres, eamque inter ea, quæ ex consuetudine, non autem ex scripto ad nos pervenerunt, enumerant: ejusque ritus rationem mysticam exponit S. Augustinus, *Epist. 55. alias 119. vel 117. ad Januarium, num. 28.* ubi ait. *Quinquaginta (dies) complentur post Domini Resurrectionem, jam in figura non laboris; sed quietis & lætitiæ. Propter hoc & jejunia relaxantur*, & stantes oramus, *quod est signum resurrectionis. Unde etiam omnibus diebus Dominicis id ad Altare observatur.*

Similiter Sanctus Ambrosius, *serm. 61.* Scire *debet Sanctitas vestra, fratres, hanc Sanctam Pentecostes diem, qua ratione curemus, vel cur istorum quinquaginta dierum numero, sit nobis jugis & continua festivitas, ita ut ab hoc omni tempore, neque ad observandum indicamus jejunia, neque ad exorandum Deum genibus succidamus; sed, sicut Dominica solemus facere, erecti & levati Resurrectionem Domini celebramus.*

Late eumdem ritum exponunt S. Basilius, tractatu de Spiritu Sancto, *cap. 27.* & auctor quæstionum ad Orthodoxos, inter opera Justini Martyris, *quæst. 115.* & S. Isidorus, *lib. 1.* De Divinis, *cap. 13.* ubi & fuse rationem illius ritus desumpti ex celebratione resurrectionis Dominicæ prosequitur.

Cum antiquus hic ritus in nonnullis, uti videtur, Ecclesiis Orientalibus, hujus Concilii temporibus, qua par est Religione non observaretur, sed præter morem hisce Ecclesiis jam pridem receptum, flexis genibus, etiam his diebus oraretur, & forte titulo, quod S. Paulum Pentecoste, hoc est diebus a Pascha ad Pentecosten interlabentibus, genibus flexis orasse diceretur; *Act. cap. 20. vers. 36. & cap. 21. vers. 5.* Hinc Patres Nicæni hoc Canone ritum hunc uniformiter observari præcipiunt, addita insuper hac ratione; *ut omnia similiter in omni Parochia observentur*; hoc est, ut eadem præcandi formula ubique obtineat, & omnia sacra uniformiter peragantur.

An ritus hoc Canone præscriptus in Ecclesia Romana obtinuerit?

Notandum in Codice E. R. præsentem Canonem non inveniri, cujus nec Ruffinus meminit. Credit autem Quenellus, vix dubium esse, quin ex consilio omissus sit Canon iste, nec aliam ob causam, ut ipse opinatur, quam quia ab Ecclesia Romana receptus non fuerit, nec forsan in Occidentalibus partibus, *dissertatione 12. tom. 2.* Operum S. Leonis inserta, *cap. 51.* qui multis ibidem adstruere conatur, disciplinam hoc Canone expressam, in Romana Ecclesia, primis illis sæculis non fuisse receptam, neque mentem fuisse Synodi Nicænæ uniformitatem rituum & cæremoniarum inter omnes Ecclesias, tam Occidentales, quam Orientales introducere; cum apprime nosset in his optimam regulam, quam tradidit S. Augustinus citata *Epistola 55. nec disciplina ulla in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quamcumque forte devenerit; quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum, inter quos vivitur, societate servandum est.*

Itaque contendit unice voluisse Synodum cohibere *quosdam*, qui præter consuetudinem, in suis Ecclesiis receptam, contendebant illis diebus orandum esse *genibus flexis*, nec verba Canonis *in omni Ecclesia* tam generaliter accipienda, ut non Orientales tantum, sed & Occidentales Ecclesias complectantur. Legi merentur, quæ summa eruditione, pro sustinenda Codicis sui sinceritate ibidem vir ille eruditus proponit.

Interim illud indubitatum est Ecclesiam Romanam ritum hoc Canone præscriptum recepisse, postquam Dionysius Exiguus Canonem suo Codici inseruit; quare & hodie Ecclesiæ, quæ ritu Romano utuntur, Dominicis diebus, uti & quinquaginta inter Pascha & Pentecosten in publicis Officiis, *stantes*, quasdam preces persolvunt, quas aliis diebus genibus flexis recitant.

DISSERTATIO.

In Synodum Ancyranam.

§. I.

De tempore Synodi, numero Episcoporum & Canonum.

Creditur hæc Synodus celebrata anno 314.

Dionysius Exiguus Nicænis Canonibus subjiciens Canones Ancyranos hoc monitum præmittit: *istæ Regulæ priores quidem sunt Nicænis, sed ideo Nicænæ prius positæ sunt, propter auctoritatem ejusdem magni sanctique Concilii congregati apud Nicænam*": hoc monitum similiter legitur in codice, quem sub titulo codicis Ecclesiæ universæ edidit Christophorus Justellus; atque in omnibus passim antiquis Canonum Collectionibus: ut manifestum sit hoc non esse adjectum a Dionysio Exiguo, sed eum reperisse illud in antiqua græca collectione quam latinam reddidit.

Hinc Eruditis omnibus persuasum est, Synodum hanc habitam esse ante Synodum Nicænam, crediturque communiter celebrata anno 314.

Noc

Hoc enim anno, extincto in Oriente Maximino Tyranno, unaque ejus interitu sæva in Christianos cessante persecutione, & pace Ecclesiæ per Constantinum data: *Votivum nobis ac desideratum spectaculum præbebatur, Dedicationum scilicet festivitas per singulas Urbes, Oratoriorum recens structorum consecrationes, ad hæc Episcoporum conventus*: inquit Eusebius *lib.* 10. *Hist. Eccl. cap.* 3.

Ancyra autem civitas ad hujusmodi Sacrum Conventum celebrandum electa est propter loci opportunitatem; utpote in meditullio regionis constituta, quo minoris Asiæ Episcopi, Cappadoces, Pontici pariter & Armeni, Cilices & Syri convenire facilius potuissent, uti scribit Baronius ad annum 314.

Huic Synodo interfuisse ex dictis singulis Provinciis unum saltem Episcopum constat; quin & admodum verisimile est, hos non casu huic Synodo interfuisse, sed speciatim vocatos, ut disciplinæ constituendæ testes futuri, eam in suis respective Provinciis notificarent, & ut executioni mandaretur, adlaborare possint.

Huic Concilio XVIII. Episcopos interfuisse, atque eidem præfuisse Vitalem Antiochenum Episcopum, legitur apud Gratianum, *dist.* 16. *Can.* 2. *Prima annotatio Ancyranæ Synodi dicitur, quæ ante Nicænam fertur fuisse: in qua Patres XVIII. statuerunt Canones XXIV. quorum auctor maxime Vitalis Antiochenus Episcopus fuit.* Ita in editione Decreti post correctionem Romanam; sed in Decreto ex editione Antonii Contii anni 1570. tantum habentur Patres XVII. qui & in antiquiore ejusdem Decreti editione anni 1515. & 1518. solum ponuntur XVI. neque forsan in ulla editione ante correctionem Romanam numeris XVIII. Patrum reperietur.

Numerum vero hunc verisimiliter Correctores Romani desumpserunt ex recentiore Isidorianæ collectionis edito exemplari, prout & in Labbæana Conciliorum compilatione extat; in quo huic Synodo subjicitur subscriptio XVIII. Episcoporum; atque Primus ordine ponitur Vitalis Antiochenus Syriæ Cœles. (*a*); Secundus Agricolaus Cæsareæ Palæstinæ; Tertius Marcellus Ancyræ Galatiæ primæ. Verum in Collectione Isidori edita Parisiis anno 1525. & 1535. item Coloniæ anno 1530. opera Jacobi Merlini Doctoris Theologi Parisiensis, dicuntur duntaxat convenisse XII. Episcopi, quorum nomina ibidem exprimuntur; atque primo hic nominatur Marcellus Ancyranus; Secundus Agricolaus Cæsariensis; Tertius Lupus Tharsensis; Quartus demum Vitalis Antiochensis.

Pristinæ Isidori lectioni congruit libellus Synodus complectens brevi compendio omnes Synodos a tempore Apostolorum usque ad Synodum VIII. primum græce ante annos septingentos scriptus, ac dein latine versus a Joanne Pappo, & insertus græce & latine *tom.* 2. Bibliothecæ juris Canonici veteris Justelli. In hoc libello de hac Synodo hæc leguntur: *Synodus divina & sacra Provincialis duodecim Episcoporum collecta Ancyræ Galatiæ; cui præfuit Marcellus ibidem Episcopus, & Agricola Cæsareæ Cappadociæ; quæ Canonicam præscripsit emendationem eorum, qui in persecutione cecidissent.*

Cum hic libellus ob antiquitatem fidem non exiguam mereatur, nec in ullo alio auctore Græco habeamus numerum & nomina Episcoporum, qui huic Synodo interfuerunt, consonetque Isidoro saltem juxta aliquas ejus antiquiores editiones, quidni his adhæreamus potius quam auctoribus recentioribus, qui nullum aliunde sinceritatis adjumentum habent.

Consequenter admodum verisimile erit, ultimos quinque Episcopos, qui in pristina Isidori editione omittuntur, & in recentiore omnes ordine ponuntur; nec non Vitalem Antiochenum, qui in libello Synodico omittitur, recentiore manu appositos fuisse.

Quod autem Marcellus Ancyranus apud Isidorum primo loco ponatur, & in libello Synodico dicatur Synodo præfuisse, nequaquam evincit, quod ipse esset inter omnes ordinatione senior; quandoquidem constet Marcellum hunc, ut minus 50. annis post hanc Synodum adhuc superfuisse; ut proinde sit verisimile, ipsum eo tempore recenter ordinatum fuisse.

Vera proinde hujus præeminentiæ ratio apparet expressa ab auctore dicti libelli Synodici, dum Marcellum nominavit ibidem Episcopum, id est, civitatis Ancyræ, in qua Synodus celebrata fuit, ut & ideo idem auctor hanc Synodum in epigraphe vocet Ancyranam Marcelli.

Hic notari potest exemplum adstruens præeminentiam Episcoporum, in quorum Diœcesibus Synodi celebrantur. De numero Episcoporum, qui huic Synodo interfuisse leguntur, late quoque agit vir clarissimus Tillemontius in suis Memoriis, *tom.* 6. *part.* 1. ad vitam Vitalis & Philogonis Episcoporum Antiochæ, notatque post Baronium, quod hæc Synodus merito dici queat Synodus universalis totius Orientis; licet nonnisi octodecim ad summum Episcopos interfuisse etiam Tillemontius fateatur. Scribitur enim hanc ex omnibus Provinciis collectam; licet forsan unus duntaxat aut duo ex unaquaque Provincia vice omnium deputati intervenerint; vel in subscriptione, quæ hodie extat, nec originalis est, celebriores soli exprimuntur, uti monet Tillemontius, qui notat Episcopos hic expressos eruditione & pietate fuisse admodum celebres; plures etiam per martyrium vitam finierunt.

Hinc habemus, quantæ venerationis & auctoritatis Canones hujus Synodi reputandi sint; qui & ab Ecclesia quoque fuerunt suscepti & recogniti.

Edidit hæc Synodi viginti-quatuor Canones, uti apud Latinos Canonum Collectores legitur; quibus reipsa & Græci conveniunt, licet hi 25. referant: quia hæc differentia solummodo inde provenit, quod hi Canonem quartum in duos diviserint.

His Canonibus in editione Conciliorum Labbæana subjiciuntur Capitula duo Ancyrani Concilii, quorum priore agitur de illo, qui Domino suo jubente, homicidium fecerit, *vultque* ut talis *pœniteat*, altero decernitur, *ut Episcopi de Parochiis suis sortilegos & maleficos expellant.*

Utrumque esse supposititium uno consensu cum Baronio censent eruditi, & nominatim de posteriore relato a Gratiano *caus.* 26. *qu.* 5. *Can.* 12. monent ibi Correctores Romani. *Verumtamen in Concilio Ancyrano, Græco aut Latino neque impresso, neque manuscripto est inventum: licet, qui tomos Conciliorum ediderunt, asserant haberi in quodam vetusto Codice 16. librorum partialium.*

§. II.

De occasione habitæ Synodi, & super quo præcipue deliberatum.

Occasio Synodi.

OCCASIONEM celebratæ Synodi expressit Auctor libelli Synodici, (de quo §. præcedenti) monens, quod hæc Synodus Canonicam præscripsit emendationem eorum, qui in persecutione cecidissent: idest, convenientes pœnitentias persolvendas ab iis, qui in persecutione cecidissent; quod & ex ipsis Canonibus constat, modum & tempora pœnitentiæ agendæ pro casuum & personarum varietate determinantibus.

Sane nemo negare potest, quin circa tempora hujus Synodi gravissima excitata fuerit in Christianos persecutio sub Maximino, eamque persecutionem etiam Galatiam pervasisse, ac nominatim urbem Ancyranam. Testantur Acta Sancti Theodoti Martyris Ancyræ, quæ extant apud Bollandum ad diem 18. Maji; creditque Bollandus, pauca ad nos pervenisse illius ætatis Martyrum Acta tam authentica & certa, quam hæc sunt.

Illud præterea notum, quod licet Tyrannorum persecutio multos fortiter & constanter pro fide Christi certantes, palma martyrii coronavit, non defuisse tamen & inter fideles, qui acerbitate tormentorum vel Tyrannorum, & mundi carnisque blanditiis succumbentes fidem negaverint, quin & idolis immolaverint.

Persecutione autem cessante, & pace Ecclesiæ data, plurimi ex illis lapsis pœnitudine ducti ad Ecclesiam redire cupiebant, dignos fructus pœnitentiæ facere parati.

Super quo potissimum in hac Synodo deliberatum.

Hujusmodi ergo casibus occurrentibus, cura & studium erat Episcoporum deliberare & decernere, quæ potissimum pœnitentiæ in persecutione lapsis, & ad Ecclesiam regredi desiderantibus imponendæ essent, quibus tum divinæ justitiæ satisfieret, tum vera eorum conversio Ecclesiæ probari posset: quin & ipsi lapsi per opera pœnitentiæ, & alia pietatis exercitia, quæ curriculo pœnitentiali durante intercurrebant, priorem suam in fide imbecillitatem & infirmitatem vincerent, ac in fide, spe, & charitate solidarentur, ut adversus novas ingruentes tentationes firmi & immobiles posthac consistere possent.

Antiqui hujus moris locupletissimus testis est S. Cyprianus, variis in locis ac signanter *epist.* 53. ubi sex Episcopi eum consulunt, an tuto post triennii pœnitentiam iis reconciliatio concedi posset, qui fortissime coram Magistratu & populo frequente tormenta passi fuerant & vicerant, deinde a Proconsule tenti, & gravissimis pœnis diutissime excruciati, tandem ceciderant, & gloriam priore certamine partam maculaverant. Neque tantum de hac re Cyprianum consulunt, sed etiam rogant, ut cum aliis Episcopis quæstionem illam communicet.

Verba Cypriani sunt: „ Quoniam tamen scripsistis,
„ ut cum pluribus Collegis de hoc ipso plenissime tra-
„ ctem, & res tanta exigit majus & impensius de mul-
„ torum collatione consilium, & nunc omnes fere in-
„ ter Paschæ prima solemnia apud se cum fratribus
„ demorantur, quando solemnitati celebrandæ apud
„ suos satisfecerint, & ad me venire cœperint, tracta-
„ bo cum singulis plenius, ut de eo quod consuluistis,
„ figatur apud nos, & rescribatur vobis firma senten-
„ tia multorum Sacerdotum consilio ponderata.

Quanta fuerit Patrum cura in determinandis pœnitentiis, pro

Hujusmodi plurima inter Epistolas Cypriani testimonia illius disciplinæ occurrunt, atque inter alia etiam testimonium Cleri Romani tempore Cypriani, sede vacante, per mortem Fabiani Papæ, ita ad ipsum Cyprianum de causa lapsorum scribentis. „ Quamquam nobis „ in

(*a*) Abbreviatum nomen est. Legi enim debet Cœlesyriæ, quæ sita est inter Syriam propriam, Phœniciam, & Palæstinam.

varietate criminum, & diversitate personarum.

„ in tam ingenti negotio placeat, quod & tu ipse tractasti prius: Ecclesiæ pacem sustinendam, deinde sic „ collatione consiliorum cum Episcopis, Presbyteris, „ Diaconis, Confessoribus, pariter ac stantibus Laicis facta lapsorum tractare rationem". Hæc Clerus Romanus, *Epist.* 31. inter Epistolas Cypriani, & ne horum lapsorum interim cura & salus neglecta prorsus videretur, moderamen quidem aliquod excogitarunt, sed iterum nonnisi de consilio plurium Episcoporum, uti liquet ex subsequentibus: „ cujus temperamenti „ moderamen hic tenere quærentes diu & quidem multi, & quidem cum quibusdam Episcopis vicinis nobis & appropinquantibus, & quos ex aliis Provinciis „ longe positis persecutionis istius ardor ejecerat; ante „ constitutionem Episcopi nihil innovandum putavimus, sed lapsorum curam mediocriter temperandam „ esse credimus, ut interim dum Episcopus dari nobis „ a Deo sustinetur, in suspenso eorum, qui moras possunt dilationis sustinere, causa teneatur.

Argumentum quoque non leve suppeditat Epistola Canonica S. Gregorii Thaumaturgi; hic enim interrogatus a vicinis Episcopis, quæ pœnitentia certis criminibus noviter in eorum Diœcesibus, occasione incursionis barbarorum perpetratis, esset imponenda? Illis hac epistola respondet, eosque modum pœnitentiarum docet; ac præterea Presbyterum a se bene instructum ad eos ablegat, una addens nonnullis peccatis pœnitentiam se definire non audere, sed expectandam Episcoporum Synodum, ac interim criminum reos ab Ecclesia pellendos. Sic scribit *Can.* 5. „ propterea ergo „ fratrem & consenem nostrum Euphrosynum ad vos „ misimus, ut secundum formam, quæ hic est, etiam „ ibi det similiter, & quorum accusationes admittere „ oporteat, & quos a *precibus* abdicare istic similiter „ disponat". Et *Can.* 17. de quodam speciali crimine „ loquens, ait: „ illius criminis reos etiam ab auditione arcere oportet, donec de iis congregatis Sanctis aliquid commune visum fuerit, & ante eos Sancto Spiritui,

Insigne quoque illius disciplinæ exemplum est epistola Canonica Sancti Petri Alexandrini constans 14. Canonibus, in quibus singulæ species lapsorum examinantur, & singulis pœnitentia conveniens assignatur, ut eam universæ Patriarchatus Alexandrinæ Ecclesiæ teneant.

Simili igitur zelo & sollicitudine, hujus Synodi Patres pœnitentias lapsis imponendas, maturo & communi consensu, ac deliberatione determinarunt, regulasque, quas Sacerdotes sequerentur, conceperunt, uti recte observavit Cardinalis Baronius ad annum 314. Postquam enim monuit in Ancyrano Concilio, in primis de iis agi, qui in persecutione lapsi per pœnitentiam restituendi erant, subjungit. *Quod igitur Cornelius Romæ, Cyprianus Carthagine, & Gregorius Episcopus Neocæsariensis in Ponto Decianæ persecutionis tempore lapsos, nonnisi (ut vidimus) prævia satisfactione, & secundum delicti pondus pœnitentia compensata in Ecclesiam recipiendos esse statuerunt, atque rursum de iis, qui urgente Diocletiani vexatione a fide exciderant, pariter decreverunt in Occidente Hispaniarum Episcopi in Concilio Eliberitano, necnon in Ægypto magnus ille Petrus Martyr Episcopus Alexandrinus; idipsum æque Syriæ atque Asiæ plures simul coeuntes Episcopi præstiterunt; ut videas unum eumdemque Spiritum Sanctum Ecclesiam Catholicam moderari, in eamdemque de lapsis recipiendis, ne nisi prævia satisfactione ad communionem Ecclesiasticam admitterentur, diversis in locis, diversisque temporibus Sanctos Episcopos, eodem sacro afflante spiritu, conspirasse sententiam, ut pro distinctione criminum, personarum, & temporum, proque diversitate affectuum, pœnitentiam, diversas quoque inire rationes, ejusdem sancti Spiritus discretio persuaserit.*

Ex his discant Sacerdotes, non leviter, sed maturo consilio procedendum esse in determinandis ac imponendis pœnitentiis, ut pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungant; quemadmodum monet Synodus Tridentina, *Sess.* 14. *De Pœnitentia*, *cap.* 8.

S C H O L I A

In Canones Ancyranos.

Canon primus.

Presbyteros immolantes, & iterum luctamen adeuntes, si hoc non per illusionem aliquam, sed ex veritate fecerint, nec ante patrantes & affectantes atque suadentes, ut æstimentur quidem tormentis aptari, sed his visu & habitu tantum subjici: hos placuit honorem quidem retinere propriæ sedis, offerre vero aut alloqui, aut omnino sacerdotalibus officiis fungi non licere.

Scholion.

De Presbyteris in persecutione lapsis, & qui postmodum fidem coram Tyrannis confessi sunt.

PRÆSENS Canon concernit Presbyteros, qui quidem idolis immolaverant; at rursus quasi pœnitudine ducti ad certamen redierant. De his Presbyteris ante omnia inquiri, seduloque examinari vult Synodus, si horum Presbyterorum sincerus fuerit dolor, veraque pœnitentia, & an sincere ad certamen redierint, ac tormenta pro fide sustinuerint; sive utrum hic ad certamen, sive tormenta reditus non fuerit simulatus, an non intervenerit collusio, qualis erat illorum, qui postquam Magistratibus Gentilibus satisfecerant sacrificando, conveniebant cum ipsis mediante aliqua summa pecuniæ, quod se iterato præsentarent, aut se capiendos offerrent, simulante Magistratu quasi ipsos revera tormentis subjicerent, cum tamen nihil paterentur, atque ita per immolationem evadebant mortem, & una etiam famam apud Ecclesiam sive Christianos integram servabant.

Qui enim in simili occasione succubuerat, idolis immolando, a Catholicis ut tepidus, perfidus, & apostata reputabatur. Hic est verus hujus Canonis sensus, & in versione Isidori, item Codice Ecclesiæ Romanæ exprimitur his verbis: *Si ergo ex fide luctati sunt, & non ex compacto*, (vel ut alii legunt *conficto*) *ad ostentationem, uti caperentur, ipsi fecerunt*: (vel ut Græci legunt: *nec hoc prius machinati sunt, nec consulto & de industria id fecerunt, & persuaserunt, ut tormentis subjici viderentur cum ea specie & opinione tantum inferrentur*).

Examen circa conversionem similium Presbyterorum, & de eorum restitutione.

Nihil proinde annuere voluit Synodus hisce Presbyteris lapsis, nisi post serium examen de sinceritate & veritate conversionis ipsorum; constaretque ipsos ad certamen non ficte & ex compacto, sed ex sincero cordis dolore rediisse, & tormentis se supposuisse.

Hinc discere possunt Sacerdotes, quomodo pœnitentium opera discutienda sit, ut de sincera ipsorum conversione statuatur.

Si igitur post adhibitum examen constet, quod non per illusionem aliquam (sive G. *non simulatione aliqua*) (aut H. *non fraudulenter & insidiose*); sed ex veritate, idest, vera prius commissis delicti pœnitudine, iterum luctamen adierint, placuit Synodo hos Presbyteros honorem *quidem sedis retinere* (sive G. *Cathedræ quidem honoris esse participes*); *offerre autem illis, & sermonem ad populum facere, aut aliquibus sacerdotalibus officiis fungi, non liceat.*

Quam innocentiam & puritatem in Sacerdotibus Patres requisierint, ut sacerdotales functiones subire sinantur, prædicta sat evincunt; quandoquidem nec iis Sacerdotibus eas permittant, „ quibus vere cruciatus „ adhibiti, quique in acerbitate tormentorum aliquando constantes, ita demum intolerabili asperitate victi, aris immolaverunt, deinde vero iterum reluctati sunt, hoc est, hostem, a quo prius in certamine dejecti fuerant, pœnitentia duce, prostratum „ vicissim prostravere, fidemque suam apud Tyrannos „ confessi fuere; uti post Balsamonem loquitur Zonaras ad hunc Canonem „. Et ut ex Sancto Cypriano notat Baronius ad annum 314. „ Tanto candore conspicuos ministros suos Ecclesia decernebat, ut licet „ secundo certamine, elatum priori victoria hostem „ superassent, ac proinde se negationis labe maculassent, non tamen idoneos amplius existimaverit.

Per indulgentiam autem conceditur his Presbyteris, ut Presbyteratus honorem retinere possint, sive non dejiciantur, aut degradentur ab Ordine sacerdotali, sed solummodo ab Officio sacerdotali suspendantur. Officium autem sacerdotale potissimum juxta hos Patres in duobus consistit; nimirum in oblatione incruenti sacrificii, & in annuntiatione verbi Dei ad populum. Reputabant enim manus illas indignas ad offerendum Deo viventi agnum immaculatum, quæ per oblationem idolis fuerant pollutæ. Similiter nec utiliter, ac fructuose ad populum sermonem habendum ab eo, qui Christum, quem annuntiat, negaverit.

Notandum etiam quanta cautela procedat Synodus in eo, quod per indulgentiam, sive quamdam dispensationem concedendum censuit; & quantopere hæc agendi ratio condemnet illos, qui criminibus onusti, adeo facile ad sacros Ordines ascendunt, creduntque per quamcumque dispensationem, frequenter etiam sub vel obreptitie obtentam aut importunitate, idque sine causæ cognitione, & sine necessitate, aut utilitate Ecclesiæ extortam, potius quam datam, se esse coram Deo securos; *sed mentitur iniquitas sibi*.

Extat hic Canon apud Gratianum, *Dist.* 50. *Can.* 32. non quidem integer, sed in compendium redactus, uti monent Correctores Romani.

C A

CANON II.

Diaconi similiter, qui immolaverunt, honorem quidem habeant, cessent vero ab omni sacro ministerio, sive a pane, sive a calice offerendo, vel prædicando. Quod si quidam Episcoporum conscii sunt laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & voluerint aliquid eis amplius tribuere vel adimere, penes ipsos erit potestas.

SCHOLION.

De Diaconis lapsis, & postmodum reluctantibus.

EVIDENS est in hoc Canone de Diaconis agi, quibus idem contigit, quod Presbyteris, quorum meminit præcedens Canon. De his nimirum Diaconis, qui immolaverunt, postea autem reluctati sunt, uti legunt Græci, Hervetus, & Isidorus, ipseque Canonis contextus patenter exposcit, ut mirum sit hæc verba, *postea autem reluctati sunt*, apud Dionysium esse omissa.

Per sacrum ministerium, quod Diaconis hoc Canone interdicitur, intelliguntur functiones Diaconi oblationem sacrificii respicientes, sive quas tempore liturgiæ Diaconi tamquam Ministri Episcoporum & Presbyterorum obibant. Aliæ vero functiones officium Sacerdotale non respicientes, quales erant curam Martyrum & Confessorum, aut etiam pauperum gerere, rerum temporalium dispensationem agere, denique alia Episcoporum exteriora & temporalia negotia curare, his Diaconis interdictæ non erant.

Quæ functiones similibus Diaconis interdictæ? & quæ fuerint eorum temporum Diaconorum ordinariæ functiones Ecclesiasticæ?

Duæ autem præcipue Diaconorum functiones exprimuntur; prima scilicet *oblatio panis & calicis*, quæ Diaconis lapsis interdicitur.

Credunt nonnulli per oblationem hic intelligi distributionem, sive delationem Eucharistiæ, sub specie panis & vini per Diaconos populo faciendam.

Verum cum satis constet Diaconos non fuisse solitos Eucharistiam distribuere populo sub specie panis, nisi tantum in necessitate, & de speciali licentia & indulgentia Sacerdotum, ita ut porrigere Eucharistiam fidelibus sub specie panis ordinaria functio Diaconorum fuisse non videatur. Canon vero agat de ordinariis Diaconorum functionibus, apparet verisimilius hic agi de ea oblatione, qua Diaconi tamquam Sacerdotum ministri, Sacerdotibus materiam sacrificii offerebant, sive præsentabant, cujus functionis Diaconalis meminit S. Isidorus, dicens: *Levitæ inferunt oblationes in Altaria*. Hinc & indubie mansit hodiernus ritus, quo Diaconi in Missæ sacrificio Sacerdoti celebranti offerunt seu præsentant panem & calicem offerendum.

Secunda functio nominatim hoc Canone Diaconis interdicta exprimitur apud Dionysium, aliosque nonnullos Latinos Canonum traductores per verbum *prædicandi*. Atque hinc vulgo creditur, vetari Diaconis habere *sermonem ad populum*. At Diaconos primis Ecclesiæ sæculis reputatos fuisse ordinarios Ministros annuntiationis vel prædicationis verbi Dei ad populum, nullibi legitur; ut proinde admodum verisimile sit, Canonem non de *prædicatione*, sive de exhortatione ad populum agere, sed de proclamatione, vel annuntiatione, qua Diaconi tempore sacrificii tamquam Sacerdotum ministri ordinem liturgiæ populo indicabant. Puta instar præconis indicando fidelibus & Catechumenis quando flectendum, quando surgendum, quando exeundum esset, aliaque similia, de quibus populus per Diaconos monebatur; atque inde & hodiernus ritus jubens per Diaconum in missa solemni cantari *flectamus genua; procedamus in pace; ite, missa est, &c.*

Huic sensui congruit versio Isidori, quæ & occurrit in Codice Ecclesiæ Romanæ, quæ pro verbo *prædicando* habet, *nec pronuntient*. Apud Gratianum *Dist.* 50. *Can.* 30. legitur: *nec Evangelium pronuntient*; at vero *Evangelium* in antiquiore versione non haberi monent ibidem Correctores Romani.

Rigor disciplinæ circa similes Diaconos relinquitur judicio Episcopi.

Post stabilitam Canonicam & ordinariam disciplinam circa lapsos Diaconos permittit Synodus Episcopis, in casibus particularibus ejusdem disciplinæ moderationem; non quidem pro suo beneplacito & arbitrio metiendam, sed attentis laboribus eorum, & humilitate & mansuetudine. Permittitur autem Episcopis non tantum aliquid ulterioris gratiæ tribuere, sed etiam de gratia in Synodo indulta aliquid adimere (sive G. *auferre*); prout nimirum viderint eos majora vel minora doloris signa edere.

Unde hic notandum monet Balsamon, quod omnis animæ medela dependet ab Episcopi judicio ac prudentia.

Hic rursus notant Sacerdotes, in pœnitentiis moderandis, non verba, sed opera pœnitentium esse maxime attendenda, præcipue humilitatis & mansuetudinis, a Christo specialiter inculcata; *Matth. cap.* 11. *vers.* 29. *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde.*

CANON III.

Qui fugientes comprehensi sunt, vel a domesticis traditi, vel ademptis facultatibus sustinuere tormenta, aut in custodiam trusi proclamaverunt se Christianos esse, & eo usque adstricti sunt, ut manus eorum comprehendentes violenter attraherent, & funestis sacrificiis admoverent, aut aliquid sibi polluti cibi per necessitatem sumere cogerentur, confitentes se Christianos esse, & luctum rei, quæ contigit incessabiliter ostendentes omni dejectione & habitu & humilitate vitæ, hos velut extra delictum constitutos, a communionis gratia non vetari. Si vero probibiti sunt ab aliquibus, propter ampliorem cautelam, vel propter quorumdam ignorantiam, statim recipiantur. Hoc autem similiter & de Clericis & de Laicis cæteris observari conveniet. Perquisitum est autem & illud, si possunt etiam Laici, qui in has necessitatis angustias inciderunt ad Clericatus ordinem promoveri; placuit ergo & hos tamquam qui nihil peccaverunt, si & præcedens eorum vita probabilis sit ad hoc officium provehi.

SCHOLION.

Cura Patrum in examinandis circumstantiis, & gravitate peccari, prævia ad receptionem in communionem.

CANON hic magis reflexione quam expositione egit. Si enim attendamus circumstantias casus, qui in Canone proponitur, apparebit, stupendam fuisse Patribus illis curam, ne quis indignus ad communionem, aut sacros Ordines admitteretur, vel ex hoc solo quod de admittendis his dubitatum fuerit.

I. Supponunt, quod fugientes comprehensi sint, adeoque potius patriam & res suas domesticas deserere, quam fidem, aut etiam tentationi ab ea deflectendi se exponere in animo habuerint.

II. Quod ademptis facultatibus tormenta sustinuerint, aut in custodiam trusi proclamaverint se Christianos esse, & consequenter cum evidenti mortis periculo fidem suam professi sunt.

III. Quod etiam eo tempore, quo per violentiam manus eorum ad sacrificia attrahebantur, aut cibos pollutos per necessitatem sumere cogebantur, confessi sint jugiter se Christianos esse, proinde suam in fide constantiam *jugiter declararint*.

IV. Quod luctum rei, quæ contigit, *incessabiliter ostenderint omni dejectione, & habitu, & humilitate vitæ.*

Quid requisierit Synodus, ut hi ad Clerum recipi possent?

Quis hanc Patrum curam in admissione ad communionis gratiam cum hodierna die Sacerdotum incuria conferens non perhorrescat? sed quod omnem excedit stuporem, hos generosos Christi athletas, ne dicam gloriosos Martyres ad Clerum admittere noluit Synodus, nisi etiam præcedens eorum vitæ institutæ ratio recta inveniatur, quasi macula vitæ præcedentis, nec per martyrium sufficienter elui videretur, ut illorum innocentia sanctitati Sacerdotii responderet; sed petet quis pro prætextu sive titulo nonnulli similes a communione excludendos prætendebant, uti innuit Canon.

Fuga in persecutione a Patribus ut justa probatur.

Prætextum illum notasse videtur Canon in verbis initialibus, *Qui fugientes comprehensi*, quasi præ timiditate non christiana martyrium fugissent, atque eatenus aliquo modo Christum confiteri erubuissent. At Patres attendentes a Christo dictum esse, *Matth. c.* 10. *vers.* 23. *Cum vos persequentur in una civitate, fugite in aliam*, declarant Tyrannorum sævitiam fugientes, nihil hac fuga deliquisse. Nam, ut monet Zonaras „ lex martyrii est, „ magni Theologi testimonio, ut neque nos sponte certamini offeramus, & iis, qui nobis infesti sunt, & „ imbecillioribus parcentes, &c. proinde nonnulli suæ „ sibi imbecillitatis conscii, dum Tyrannorum furor „ in Christianos debaccharetur, fuga sibi & latebris „ prospiciebant, Evangelicum in ea re præceptum secuti (dicente Domino, cum vos in hac urbe persequentur, fugite in aliam).

Extat apud Gratianum *Distinct.* 50. *Can.* 32.

CANON IV.

De his, qui sacrificare coacti sunt, insuper & cœnaverunt in idolio, quicumque eorum cum ducerentur, lætiore habitu fuerunt, & vestimentis pretiosioribus usi sunt, & præparatæ cœnæ indifferenter participes extiterunt, placuit eos inter Audientes uno anno constitui, succumbere vero tribus annis, in oratione autem communicare biennio, & tunc ad perfectionis gratiam pervenire. Quotquot autem ascenderunt templa veste lugubri, & recumbentes per omne tempus flevere discubitus, si compleverunt pœnitentiam triennii temporis, sine oblatione suscipiantur. Si autem non manducaverunt, biennio subjecti pœnitentiæ, tertio anno sine oblatione communicent, ut perfectionem quadriennio consequantur. Penes autem Episcopos erit potestas modum conversionis eorum probantes, vel humanius erga eos agere, vel amplius tempus adjicere, ante omnia vero præcedens eorum vita & posterior inquiratur, & ita eis impertiatur humanitas.

SCHOLION.

Sollicitudo Patrum in determinandis pœnitentiis pro qualitate & gravitate delicti.

PRÆSENS Canon a Græcis, uti & ab Herveto, atque dividitur ab Isidoro in duos; atque hinc fit, ut in horum versionibus habeantur Canones 25. cum apud Dionysium duntaxat 24. Canones numerentur.

Priore parte Canonis, quæ in Codicibus Græcorum, quos secutus est Isidorus, facit Canonem IV. agitur de his, qui sacrificare coacti sunt (sive G. *qui vi sacrificaverunt*)

runt) insuper & cœnaverunt in idolio (seu G. *ad idola pransi sunt*) (aut Isid. *in templis idolorum*).

Horum autem duo erant genera. Prioris generis (de quibus hic) erant, qui cum ducerentur, lætiore (sive Isid. *cultiore*) habitu fuerunt, (sive potius G. *accesserunt*) (vel Isid. *ad templa perducti sunt, & vestimentis pretiosioribus usi sunt*) *& præparatæ cœnæ*, (seu G. *parati prandii*) indifferenter (sive G. *non ægre id ferentes*) (aut Isid. *indifferenter sumentes omnia quæ fuerunt apposita*) *participes extiterunt*. . .

Quod dicitur de veste lætiore aut pretiosiore, intelligendum apparet de veste eo fine assumpta, ut per eam se ostenderent cum hilaritate prandio seu cœnæ assistere: quod & non obscure indicat versio Isidori, qui legit, *si qui eorum cum habitu cultiore ad templa perducti sunt, atque ibi pretiosiori adhuc veste mutata, &c.*

De his itaque placuit eos inter Audientes uno anno constitui (sive G *anno audi*): hoc est, ut notant Balsamon & Zonaras, *unius anni spatio audire in Narthece stantes, sacrarum Scripturarum lectioni attentos*.

Dein, anno illo expleto, *succumbere tribus annis* (sive G. *substerni*) (aut Isid *agere pœnitentiam*): hoc est interpretibus Balsamone & Zonara, " post ambonem consistere, & cum Catechumenis egredi ". Expleti his tribus annis, vult Synodus eos in oratione communicare biennio: " hoc est, (ait Zonaras) ad finem usque cum fidelibus interesse, & cum iis una „ orationi vacare ": quibus absolutis declarat eos ad perfectionis gratiam pervenire (sive Gr. *tunc ad id quod est perfectum accedere*) hoc est etiam divinorum „ Sacramentorum erunt participes " : unde legit Isidorus *Sacramentis reconciliari*.

Canonis sensum invertit Isidorus.

Evidens est juxta unanimem lectionem Codicum Græcorum, & ipsius Dionysii hic sex annos pœnitentiæ præscribi lapsis, priusquam id quod perfectum est, assequi valeant, sive divinorum Sacramentorum participes fieri, quam lectionem plane invertit Isidorus, qui quatuor duntaxat annos pœnitentiæ assignat, tres annos substrationi assignatos, contra fidem omnium Codicum Græcorum, & Ecclesiæ primitivæ praxim, simul orationi & consistentiæ tribuens. Ita enim legit: „ sed ex ipso triennio per biennium orationi tantum„ modo communicare, tertio autem anno reconciliari „ Sacramentis ": confundens gradum substrationis cum gradu orationis & consistentiæ contra praxim tunc usitatam.

Plura de his pœnitentiæ gradibus seu stationibus dixi in *Jure Eccles. Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 6. cap. 3. pag. 68. & cap. 4. pag. 72.* ubi una notavi, gradum substrationis dictum fuisse specialiter gradum *pœnitentialem*, eo quod in hoc gradu varia opera pœnitentiæ imponerentur pœnitentibus; ut proinde mirum non sit, quod Isidorus pro *sucumbere*, vel *substerni* verterit *pœnitentiam agere*.

In altera Canonis parte, quæ apud Græcos & Isidorum facit Canonem quintum, agitur de his quidem etiam *ascenderunt templa*, (& G. *accumbentes comederunt*) scilicet idolothyta, sive idolis immolata, sed ascenderunt cum veste lugubri, & recumbentes per omne tempus flevere accubitus; palam ostendentes se invitos & reluctantes accumbere, & de idolothytis participare: quia tamen succubuerant, idque metu forsan amittendarum facultatum, aut etiam vitæ, minus tamen deliquissent, quam qui accedentes & accumbentes etiam lætitiæ signa monstrabant, decernit Synodus, si compleverint pœnitentiam triennii (sive G. *triennale substrationis tempus impleverint*) *sine oblatione suscipiantur*; hoc est, „ (ait Zonaras) in Ecclesia qui„ dem cum fidelibus consistere non tamen communi„ care jubet.

Qui enim offerebant, & ad oblationem in sacrificio admittebantur, hi quoque admittebantur ad communicandum de oblatis. Si autem (Isid. *perducti ad templa*) *non manducaverunt*, id est, si quidem ad templa idolorum, & convivia accesserint; sed tamen de idolothytis non gustaverint, uti præcedentes, placuit Synodo, *ut biennio subjecti pœnitentiæ* (seu G. *biennio substrati*) *tertio anno sine oblatione communicent, ut perfectionem quadriennio*, (vel juxta Græcos *triennio*) *consequantur*: (aut Isid. *in quarto autem anno perfectionem suam recipiant*).

Itaque hi postremi duobus duntaxat annis in substratione sive gradu *pœnitentiali* manere debent, & uno anno in gradu consistentiæ, tribus his completis, quarto anno inchoato, perfectionem consequuntur, & ita conciliari poterunt variantes lectiones Latinæ & Græcæ, quarum illæ quadriennio, sive in quarto anno ad perfectionem demum admittunt: hæ vero tertio anno scilicet completo, & quarto inchoato.

Quid in Canone significetur per communicare sine oblatione?

Per *communicare sine oblatione*, hic intelligitur communicare fidelium societati, uti recte hic monet Zonaras, qui & addit: " Communionem namque hoc loco, non Sacramentorum perceptionem, sed solam cum fide„ libus consociationem intelligit: quare illud addidit, „ *sine oblatione*, ut tertio anno quod perfectum est ac„ cipiant, ut, inquam, exacto triennio, communio„ nis quoque boni participes fiant.

Huc notatu dignum, quanta cura & exactitudine omnes circumstantias peccati expendant hi sanctissimi Episcopi, ut tempora pœnitentiæ & reconciliationis peccato proportionata determinent.

Episcopi vita & conversatione pœnitentium perspecta, tempus modumque pœnitentiæ moderari, vel extendere possunt.

Verum quia nec ignorabant periculosum esse in generali pœnitentias peccatis imponendas, earumque tempora determinare, eo quod non sit æqualis in omnibus pœnitentibus pœnitendi ratio, nec omnium eadem constitutio & vita, ideo volunt ut *penes Episcopos sit potestas modum conversionis* (seu D. Ex. vel H. *conversationis*) *eorum probantes* (sive G. *examinantes*) *vel humanius erga eos agere* (seu G. *clementia utendi*) *vel amplius tempus adjicere*.

Isidorus autem Canonum interpretando potius quam ad verbum vertendo ita legit. Episcopum autem hanc licentiam habere oportet, ut perspecta singulorum conversatione, normam regulamque conversationis attribuat: id est, aut humanius agens secundum vitæ modum, tempus alicui pœnitentiæ breviet, aut etiam prolixius quod correctione necessarium viderit, addat. Vult autem ut in moderanda aut statuenda pœnitentia ab Episcopis ante omnia præcedens eorum vita & posterior (sive G. *quæ consecuta est*) *inquiratur* (seu G. *examinetur*) & ita eis impertiatur humanitas: (vel Isid. *ita circa eos sacerdotalis se humanitas moderetur*).

Hic rursus attendant Sacerdotes in retinendis vel remittendis peccatis, & in pœnitentiis relaxandis ad vitæ rationem respiciendum, & non solis verbis credendum esse.

CANON V.

De his, qui minis tantum cessere pœnarum, aut privatione facultatum territi, aut demigratione, sacrificaverunt, & hactenus pœnitudinis negligentes, neque conversi sunt, nunc hujus Concilii tempore semel obtulerunt conversionis suæ concilia capientes: placuit usque ad magnum diem eos inter Audientes suscipi. & post magnum diem triennio pœnitentiam agere, & postmodum duobus annis sine oblatione communicare, & tunc demum sex annis completis ad perfectionis gratiam pervenire. Si vero quidam ante hanc Synodum suscepti sunt ad pœnitentiam, ex illo tempore initium eis sexennii computetur. Si quod autem periculum vel mortis expectatio, aut ex infirmitate, aut ex aliqua occasione contigerit, his sub definitione statuta communio non negetur.

SCHOLION.

De his, qui solis minis cesserunt, sive lapsi sunt.

PRo intellectu casus, qui hoc Canone proponitur, advertendum agi hic de iis, qui sacrificaverant victi solo terrore minarum, nulla hucusque tormenta perpessi, nec rerum temporalium jacturam vel exilium passim, sed solis minis deterriti, succubuerant, uti notarunt Balsamon & Zonaras, ipseque textus Græcus luculenter demonstrat. Apud Græcos enim ipsum verbum *minis* evidenter omnia sequentia, id est, pœnas, privationem facultatum, & demigrationem, sive exterminationem afficit: ita enim legunt: " De his, qui „ solis supplicii minis, & bonorum ablationis & exterminationis cesserunt, & sacrificaverunt.

Quid per magnum diem in Canone intelligatur?

Per magnum diem hic intelligi festum Paschale, nemo ambigit. Cum igitur dicatur hos lapsos, sex annis pœnitere debere, & tantum quinque anni pœnitentiæ peragendæ post hunc magnum diem designentur, verisimile est quod Synodus immediate post Pascha fuerit celebrata, uti notat Baronius ad an. 314. ideoque & supponitur, quod qui tempore Synodi pœnitentiam agere incepissent, ante proximum futurum Pascha annum unum pœnitentiæ absolvissent, & sic post illum magnum diem quinque pœnitentiæ anni restarent.

Pœnitentibus in periculo mortis constitutis, communio est neganda, etiam ante expletam pœnitentiæ.

Quod in fine Canonis additur periculo vel mortis exspectatione aut ex infirmitate, aut ex aliqua occasione contingente, hi *sub definitione statuta communio* non negetur (sive G. *sub definitione recipiantur*) significat, quod secundum Canonem, sive definitionem jam statutam; pœnitentibus etiam ante peractam pœnitentiam periclitantibus non esse negandam communionem, unde Auctor Codicis Ecclesiæ universæ apud Justellum in Bibliotheca Juris Canonici veteris ita vertit; " sed si „ periculum mortisque expectatio ex morbo, aut aliqua occasione contigerit secundum Canonem recipiatur.

Isidorus in sua versione rationem non negandæ communionis addere voluit, dicens; " His communio pro„ pter viaticum suum non negetur ". Eadem est lectio in Codice Ecclesiæ Romanæ, quasi diceret: ideo his non est neganda communio, quia indigent viatico suo ituri ad æternitatem.

CANON VI.

De his, qui in festis diebus Gentilium in remotis eorum locis convivia celebrarunt, cibosque proprios deferentes ibidem comederunt, placuit post pœnitentiam biennii eos suscipi, utrum vero cum oblatione, singuli Episcoporum probantes vitam eorum, & singulos actus examinent.

SCHO-

SCHOLION.

ERANT apud Gentiles quidam dies Festi, qui epulando transigebantur, & licet epulæ non agerentur in idolorum templis, erant tamen loca specialiter conviviis hisce agendis deputata, ut ex hoc Canone manifestum est.

De pœnitentia injuncta iis, qui cum Gentilibus festa peregerunt.

Nonnulli igitur Christiani præ timore a celebrandis hisce festis, & a conviviis eorum causa institui solitis se absentare non audentes, proprios cibos afferebant, ne cibis forsan immolatis pollucrentur, credentes se hac ratione ab omni reprehensione immunes.

Verum Patres hujus Synodi attendentes, idolum nihil esse, per consequens nec cibos idolis immolatos esse in se immundos, sed ab eorum manducatione fore abstinendum, ne frater infirmus ex nostra manducatione scandalizetur, judicarunt nec eos, qui in loco conviviis Gentilium destinato, etiam proprios cibos manducaverunt a culpa omnino exemptos; eo quod definito & destinato loco convivia cum Ethnicis celebrantes exterius se gesserint, quasi cum ipsis festum diem celebrassent, atque scandalum infirmioribus hac agendi ratione posuerint, & Christianam Religionem profiteri erubuerint.

Insuper attendentes Patres hujus Synodi, quod etsi execrabilibus cibis non essent inquinati, tamen cum fidelibus accumbendo, idque in communi Gentilium mensa & loco, specialiter conviviis illis agendis pro gentilibus destinato, palam videbantur diem festum cum Ethnicis celebrasse, atque ita cum iisdem communicasse, decernunt eos per biennium substratione puniendos.

Judicio Episcopi permittitur, quid alterius post peractam pœnitentiam per Synodum præscriptam sit faciendam.

Biennio in substratione expleto, permittit judicio Episcopi tamquam pœnitentiarum Canonicarum primario moderatori & ministro, quomodo recipiendi sint; ad solam consistentiam, sive ad communionem precum cum aliis fidelibus; an vero ad perfectiorem communionem cum oblatione; *probantes* (scilicet Episcopi) *vitam eorum, & singulos actus examinantes*: vel ut legit Isidorus: *vitæ eorum præteritæ ac præsentis habita consideratione.*

Hic rursus docentur Sacerdotes, ut cum de reconciliatione pœnitentium, aut de eorum ad sacram communionem admissione agitur, non tantum vitæ præsentis, sed & præteritæ rationem habendam, singulosque actus expendendos, hoc est, totam vitæ seriem, præsertim ubi de magnis & inveteratis peccatoribus agitur.

CANON VII.

Hi, qui secundo & tertio sacrificaverunt coacti, quatuor annis pœnitentiæ subjiciantur, duobus autem aliis sine oblatione communicent, & septimo anno perfecte recipiantur.

SCHOLION.

Gradus substrationis.

QUod apud Dionysium legitur *quatuor annis pœnitentiæ subjiciantur*, vel juxta Isidorum *se se ad pœnitentiam submittant*, apud Græcos sequitur *quadriennio substernantur*: ut inde rursus intelligatur gradum substrationis habitum fuisse pro gradu, in quo pœnitentes operibus pœnitentialibus præcipue exercerentur, ut supra monuimus.

Frequentia criminis, circumstantia aggravans.

Hic Canon evincit jam pridem in Ecclesia fuisse receptum, pœnitentias majores esse imponendas pro ejusdem criminis frequentiore iteratione; ac per consequens & tunc creditum fuisse iterationem peccatorum in confessione exprimendam esse, ut pœnitentia peccatis correspondens major vel minor imponatur, & tempora probationis protrahantur vel remittantur.

CANON VIII.

Quotquot autem non solum ipsi deviarunt, sed etiam insurrexerunt & compulerunt fratres, & causas præbuerunt, ut cogerentur, hi per triennium quidem locum inter Audientes accipiant, per aliud vero sexennium pœnitentiæ subjiciantur acriori, & alio anno communionem sine oblatione percipiant, ut perfectionem (expleto decennio) consequantur. Inter hæc autem & eorum vita pensanda est.

SCHOLION.

EX hoc Canone docemur, circumstantias peccati commissi in pœnitentiis imponendis esse attendendas.

De iis, qui aliorum lapsus causa fuerant.

Præcedentibus Canonibus levior pœnitentia imponitur iis, qui acerbitate tormentorum victi succubuerunt; in præsenti autem Canone diuturnior, scilicet 10. annorum pœnitentia illis imponitur, qui non tantum succubuerunt metu forsan mortis victi, sed insuper insurrexerunt (Isid. *in alios*) *& compulerunt fratres suos* (Isid. *fratribus suis persuaserint*) " *& rei facti sunt* „ *persuasionis* (Gr. *& causæ fuerunt ut cogerentur*) „ dum scilicet eos fugientes aut latebris occultatos „ produnt, aut Christianos esse cum ignorarentur, „ hostibus Christiani nominis indicant " uti exponit Zonaras, quod sane non naturali & innato mortis horrori, sed vel invidiæ aut malitiæ socios criminis desideranti adscribendum.

Decennium autem pœnitentiæ ita distribui volunt Patres, ut per triennium quidem locum inter Audientes accipiant (sive Isid. *inter Catechumenos habeantur*) per *aliud sexennium pœnitentiæ subjiciantur acriori*, (sive G. *substernantur & alio anno* (id est Isid. *decimo*) *Communionem sine oblatione percipiant* (sive Gr. *sine oblatione communicent*) *expleto autem decennio perfectionem consequantur*, (sive G. *ejus quod perfectum est sint participes*.

Vita pœnitentium pensanda confessarii.

Monet Canon; inter hæc autem eorum vita pensanda est: sive ut legit Isidorus: *in eo autem ipso tempore* (scilicet pœnitentiæ) etiam vita eorum & conversatio consideranda est. " Si namque (ait Zonaras) otiosam vel etiam vitiosam vitam agere significatum „ sit, pœnarum quoque præfinitum ipsis tempus diu„ tius prorogabitur.

Quomodo Episcopi sive per se sive per Diaconos pœnitentibus olim invigilarent ac intenderent; quo fervore & affectu pœnitentias peragerent, qualiterque vitam instituerint late ostendi in *Jure Ecclesiastico, Tom. II. part. 2. Sect. 1. tit. 6. cap. 3. pag. 68. & cap. 4. pag. 72.*

CANON IX.

Diaconi quicumque ordinentur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerunt velle se conjugio copulari, quia sic manere non possunt, hi si postmodum uxores duxerint in ministerio maneant, propterea quod Episcopus eis licentiam dederit: quicumque sane tacuerint, & susceperint manus impositionem, professi continentiam, & postea nuptiis obligati sunt, a ministerio cessare debeant,

SCHOLION.

De Diaconorum incontinentia.

CAsus Synodo propositus, & hoc Canone decisus erat: Episcopo volenti duos ordinare Diaconos, unus declarat quod non intendat seipsum adstringere ad servandam perpetuam continentiam, sed intendat inire matrimonium, quia continens manere non possit. Alter silet: utrique Episcopus manus imponit, & Diaconatum confert.

Post ordinationem contingit utrumque matrimonio jungi: quæritur quid circa eos statuendum? Resolvit Synodus, quod ille, qui protestatus esset in ipsa ordinatione, in ministerio maneat: *Propterea quod ei Episcopus licentiam dederit*, sive ut habent Greci, *eo quod hoc sit illis ab Episcopo concessum*; nimirum post susceptionem Diaconatus matrimonium contrahere.

Circa illum vero, qui siluit, declarat Synodus, quod *a ministerio cessare debebit.*

Resolutio Synodi ad priorem partem evincit, legem aliquam generalem fuisse, quæ Diaconis continentiam imperabat: sed judicasse hanc Synodum; Episcopos posse ex causa in hac lege dispensare: eamque dispensationem seu licentiam censeri ab Episcopo concessam, si illum, qui in ipsa ordinatione protestatus est se velle conjugio copulari, quia sic manere non posset, simpliciter ordinaverit: quasi hac agendi ratione ejus protestationem tacite probaverit.

Ulterius ex hac resolutione evincitur, quod sic ordinatus Diaconus possit post ordinationem non tantum matrimonium contrahere, sed etiam matrimonio uti. Ideo enim protestatus est se velle conjugio copulari, quia sic (id est sine uxore) manere non posset. Indubie ob periculum incontinentiæ: cui non per matrimonium, sed per ejus usum occurritur.

Præterea Diaconus, qui emissa hac protestatione contraxit matrimonium, eoque utitur, non tantum manet Diaconus, sed etiam in ministerio perseverat; id est functiones Diaconi obit: quod est contrarium hodiernæ disciplinæ. Si enim cum Diacono dispensetur, ut contrahat matrimonium, is amplius functiones Diaconi exercere nequit, & quasi desinit esse Diaconus.

Notandum præterea disciplinam hujus Canonis quoad Diaconos, qui in sua ordinatione fuere protestati, ab aliis Ecclesiis non fuisse receptam.

Et quidem Græcos eam non recepisse probat Canon VI. Synodi Trullanæ, observantque Balsamon, Zonaras, aliique Græci Canonum interpretes; monetque Balsamon hic in notis: " Hunc Canonem ne sequaris, „ qui definit Diaconos posse cum mulieribus matrimo„ nio conjungi, postquam ordinati fuerint; quando „ dum ordinarentur testificati sunt, id est dixerunt „ suis Episcopis necesse esse, ut ad matrimonium ve„ niant, & veluti permissionem acceperunt: sive enim „ hoc prædixerint, sive silentio præterierint, qui or„ dinantur, non permittetur eis, ut post ordinatio„ nem cum mulieribus conjungantur, sextus enim Ca„ non Synodi in Trullo deponendos decernit Presby„ teros & Diaconos & Subdiaconos, qui post ordina„ tionem matrimonium contraxerint.

Eccle-

Ecclesiam Romanam nunquam permisisse Diaconos conjungi matrimonio, eoque uti sat manifestum est: creditque Paschasius Quenellus in dissertatione XII. de Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ, quod auctor hujus Codicis præsentem Canonem Ancyranum voluerit vigenti disciplinæ hujus Ecclesiæ accommodare, eum hoc modo vertens & exponens: "Diaconi quoque cum „ ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, „ dicentes, se velle habere uxores, neque posse se con„ tinere, hi postea, si ad nuptias convenerint, ma„ neant in Clero tantum, & a ministerio abjiciantur". Quæ finalia verba alium plane sensum Canonis reddunt ab illo, quem omnes aliæ versiones & editiones hujus Canonis exhibent, excepta tamen lectione Martini Bracarensis, qui *part.* 1. *Can.* 39. hunc Canonem refert his verbis. "Diaconus, qui eligitur, si conte„ status fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit „ non posse in castitate permanere, hic non ordine„ tur". Quæ ultima verba eumdem sensum reddunt, quem repræsentat Canon in codice Romano. Hinc ulterius concludit Quenellus Martinum Bracarensem hunc Canonem retulisse ad eum modum, quo in Ecclesia Romana illum receptum & expressum videbat. Ex quo ulterius conficit codicem Canonum, a se vulgatum, esse genuinum codicem Canonum, quo Ecclesia Romana usa fuit ante susceptum codicem Dionysii Exigui. Plura sunt admodum notanda, quæ hunc in finem ab hoc erudito auctore adducuntur.

Secunda Canonis pars manifeste supponit, fuisse legem aliquam generalem, quæ Diaconos vi suæ ordinationis ad servandam castitatem adstringeret; & ratione cujus hi, qui sine prædicta protestatione Diaconi erant ordinati, & motrimonio jungebantur, a Diaconatu sive ministerio cessare debebant.

Adhæc in secunda parte non obscure innuitur susceptioni Diaconatus annexam fuisse quamdam tacitam promissionem abstinendi a matrimonio.

Dicit enim " qui autem hoc silentio præterito, & „ in ordinatione ut ita maneant, suscepti sunt, *postea „ autem ad matrimonium venerunt, hi a Diaconatu cessent* ": uti vertunt Græci; vel uti legit Dionysius: *Quicumque sane tacuerint, & susceperint manus impositionem, professi continentiam, & postea nuptiis obligati sunt, a ministerio cessare debebunt*. Quasi diceretur, si siluerint, hi ita suscepti sunt *ut ita maneant*; sive *tamquam qui professi sunt* continentiam. Quemadmodum hi, qui in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerunt velle se matrimonio copulari, & *sic ordinati sunt*, videntur suscepti, ut post ordinationem uxores accipere queant, & manere in ministerio, propterea quod eis Episcopus licentiam dederit, eos sic suscipiendo.

Extat hic Canon apud Gratianum *Dist.* 28. *Can.* 8. ex versione Dionysii Exigui.

CANON X.

Desponsatas puellas, & post ab aliis raptas placuit erui & eis reddi, quibus ante fuerant desponsatæ, etiamsi eis a raptoribus vis illata constiterit.

SCHOLION.

De puellis raptis quid agendum?

TAMETSI verbum Græcum non satis determinet, num hic agatur de puellis, quæ duntaxat per sponsalia de futuro; num vero de iis, quæ per matrimonium desponsatæ essent; nihilominus quin dubitatum fuerit, num hujusmodi puellæ reddi deberent iis, quibus erant *desponsatæ*, sat innuit de prioribus hic agi. Quod enim dubium esse potuisset, ut super eo Synodus consuleretur, si puellæ raptæ jam per matrimonium alicui desponsatæ fuissent?

Præterea eum sensum indicat lectio Isidori, cui consonat codex Romanus, cujus hæc est clausula finalis; *etiamsi a raptoribus florem pudoris sui amisisse constiterit*. Et ita passim omnes interpretes hunc Canonem intellexere; non tantum Latini, quos secutus est Gratianus *Caus.* 27. *quæst.* 2. *Can.* 46. sed & Græci, uti videre est in notis Balsamonis, Zonaræ, aliorumque. Hi etenim monent, raptas quidem restituendas esse iis, quibus desponsatæ erant, sed nequaquam eos cogi posse, eas accipere. Conformiter ad Canonem XXII. S. Basilii in Epistola Canonica ad Amphilochium, quo decernitur; " eos, qui ex raptu habent mulieres, si „ aliis quidem desponsatas abripuerint, non prius opor„ ter admittere quam ab iis ablatæ sint, & sit in po„ testate eorum, quibus desponsæ fuerant, an eas ve„ lint accipere, an desistere.

Quid hodierna Ecclesiæ disciplina habeat circa impedimentum raptus dixi in *Jure Ecclesiastico*, *Tom. II. part.* 2. *sect.* 1. *tit.* 13. *cap.* 11. *pag.* 186.

CANON XI.

Eos, qui ante Baptismum sacrificaverunt idolis, & postea Baptisma consecuti sunt, placuit ad Ordinem provehi, eo quod probentur abluti.

SCHOLION.

Catechumeni lapsi ordinari postea possunt.

DIONYSIUS huic Canoni dedit hunc titulum: *De his qui cum Catechumeni essent, idolis immolaverunt*. Quo indicavit, hic non agi generaliter de omnibus, qui ante baptismum sacrificaverant. Et sane si Canon generaliter loqueretur de omnibus, qui ante Baptismum idolis sacrificassent, videretur dubitatum fuisse num Gentiles ad fidem conversi, post susceptum Baptismum ad Clerum fuissent admittendi ob idololatriam in gentilitate admissam: de quo nunquam vel dubitatum esse certum est. Itaque recte titulum expressit Dionysius indicans de solis Catechumenis Canonem loqui, id est, de his, qui jam probati erant vere ac sincere Religionem Christianam desiderare, publice ac instanter eam expetentes; qui non tantum monita & instructiones Pastorum avide excipiebant; sed etiam legibus & disciplinæ Ecclesiæ se submittentes in numerum Catechumenorum per signum crucis fronti eorum impressum erant recepti, & ita quodammodo in utero matris Ecclesiæ formabantur, ut per Baptismum tandem renascerentur. " Nondum, ait S. Augustinus ad Catechu„ menos, per sacrum Baptismum renati estis, sed per „ crucis signum in utero matris Ecclesiæ concepti „ estis.

De His Catechumenis dubitatum fuit, an lapsi in idololatriam irregularitatem non incurrissent; quia licet nondum essent baptizati legibus Ecclesiæ tamen videbantur subjecti.

Decrevit nihilominus Synodus, eos ad Ordines esse admittendos tamquam ab omni crimine lavacri salutaris sanctificatione purgatos. Quasi diceret; cum per Baptismum crimina omnino abluantur: *vetus homo exuatur, & novus induatur*, etiam irregularitas, quæ in crimine unice fundatur, cessare debet.

Notat insuper Zonaras hic, quod olim mysteria quidem nostræ religionis audita plures admitterent, ac fidei, quæ de Christo est, plane assentirentur; sed diem Baptismi longius nihilominus extraherent. Si igitur aliqui ex his ante susceptum Baptismum comprehensi, tamquam professionis Christianæ cultores, immolassent, ac postea Baptismo essent initiati: " nihil „ ex eo (ait Zonaras) quod sacrificaverunt impedi„ ri, quominus eos ad Ordinem, hoc est Sacerdotii „ gradum evehi liceat, Canon decernit ": cæterum de Catechumenis lapsis tempore Catechumenatus videri potest Scholion ad *Can.* 14. *Nicænum*.

CANON XII.

Chorepiscopis non licere Presbyteros aut Diaconus ordinare, sed nec Presbyteris civitatis sine præcepto Episcopi, vel litteris in unaquaque Parochia.

SCHOLION.

De Chorepiscopis.

IN antiqua Joannis Antiocheni collectione *tit.* 21. præsens Canon sic legitur, " Chorepiscopis non „ licere Presbyteros vel Diaconos ordinare, sed neque „ urbis Presbyteris, nisi cum litteris ab Episcopo per„ missum fuerit; in unaquaque parochia.

Hæc lectio admodum similis nostræ Dionysianæ. Sed nec ipsa caret difficultate. Supponit Presbyteris civitatis licitum esse ordinare Presbyteros & Diaconos, modo id iis ab Episcopo jussum fuerit: quod manifeste pristinæ disciplinæ; & toti antiquitati contrariatur. Licet enim inter Scholasticos disputetur, num Papa delegante possit Presbyter Presbyterum ordinare; id tamen ad praxim deductum fuisse præsertim primis Ecclesiæ sæculis, non legitur.

Videtur tam in lectione Joannis Antiocheni, quam Dionysii aliquid desiderari, nimirum supplendum esse verbum agere; ut sensus sit; *nec Presbyteris civitatis sine præcepto Episcopi, vel litteris in unaquaque Parochia agere licere*.

Versio Isidoriana præfertur.

Itaque verior ac sincerior apparet hujus Canonis lectio, quæ extat apud Isidorum, & consonat codici Ecclesiæ Romanæ, nisi quod pro *Parochia* in hoc codice legatur *provincia*. Verba Canonis ex hac versione sunt: *Vicariis Episcoporum quos Græci Chorepiscopos vocant, non licere vel Diaconos ordinare, sed nec Presbyteris civitatis sine Episcopi præcepto amplius aliquid imperare, vel sine auctoritate litterarum ejus in unaquaque Parochia aliquid agere.*

Lectionem hanc confirmat Ferrandus Diaconus Carthaginensis Dionysio suppar, qui in sua Canonum Breviatione *Can.* 32. posteriorem hujus Canonis partem ita reddit; *ut Presbyteri civitatis sine jussu Episcopi nihil jubeant, nec in unaquaque Paræcia aliquid agant*. Conformis est & Epitome hujus Canonis, quod sub nomine Hadriani I. extat *tom.* 6. *Concil. col.* 1803. & ex Dionysii collectione desumpta est. *Chorepiscopi Presbyterum vel Diaconum non ordinent, nec Presbyter aliquid agat in Parochia sine præcepto Episcopi*.

Vult ergo Synodus, ut Chorepiscopi nec Presbyteros nec Diaconos ordinent, nec Presbyteri civitatis aliquid

amplius

amplius imperent sibi subditis aut agant in Parochia præter ordinaria sine præcepto vel licentia in scripto suorum Episcoporum.

An Chorepiscopi vi suæ ordinationis essent Episcopi, disputatur.

Num Chorepiscopi, quorum in antiquis Canonibus frequens mentio occurrit, fuerint vi suæ ordinationis veri Episcopi, non exigua apud eruditos est quæstio, de qua nonnulla tum *ad Can.* 14. Neocæsariensem, tum ad Canonem X. Antiochenum notabimus: ubi & dicetur, qua ratione dicti sint Vicarii Episcoporum. Item & ex his Canonibus manifestum est, Chorepiscopos etiam ante has Synodos notos fuisse, ac insuper saltem in quibusdam Ecclesiis vi suæ ordinationis fuisse veros Episcopos, uti manifestum est ex Canone X. Antiocheno, ut ibidem notabimus.

CANON XIII.

Hi qui in Clero sunt Presbyteri & Diaconi, & a carnibus abstinent, placuit eas quidem contingere, & ita si voluerint continere, quod si in tantum eas abominantur, ut nec olera, quæ cum eis coquuntur, existiment comedenda, tamquam non consentientes regulæ, ab Ordine cessare debebunt.

SCHOLION.

A carnibus abstinere bonum est sed non tamquam ab immundis.

OCCASIONEM huic Canoni verisimiliter dedere quidam hæretici, puta Ebionitæ, vel Manichæi, aut similes, qui quosdam cibos, ac præsertim carnes brutorum abominabantur tamquam impuras, earumque usum per se illicitum reputabant. Ut ergo Presbyteri ac Diani, qui spiritu mortificationis aut pœnitentiæ a carnibus abstinere volebant, se ab hujusmodi hæreticis secernerent, statuere Patres Ancyrani hoc Canone, ut eas saltem contingant, ut hoc contactu ostendant, se eas non abominari tamquam immundas; quemadmodum clarius exprimitur apud Isidorum, qui ita legit, *ut non eas tamquam immundas contemnant*.

Ulterius declarat Synodus eos de prædicta hæresi, sive errore haberi suspectos, qui legumina cum carnibus cocta reiciunt, quasi aliquid immunditiæ ex contactu carnium contraxissent; jubetque hos tamquam suspectos ab Ordine suscepto cessare; quod rursus clarioribus terminis expressum est in versione Isidori, quæ habet: *ut si quando cum oleribus coquuntur, eadem tamquam carnibus polluta non judicent, sed ex his ad cibum assumant, quamvis a carnibus abstineant.*

Unicus igitur Patrum scopus fuit, damnare eos, qui carnes tamquam in se impuras & abominandas contemnebant, & ab iis ut talibus abstinebant. Unde apud Isidorum, & in Codice Ecclesiæ Romanæ additur finalis hæc clausula: *Si quis autem huic regulæ monitus non obedierit, sed carnes, ut dictum est, immundas & abominandas existimaverit, cessare debebit ab Ordine suo.*

Admodum verisimilis apparet annotatio Zonaræ, qui *attingere* hic accipiendum credit pro *vesci*; mentemque Canonis esse præcipere: *ut ii, qui a carnibus abstinere sunt soliti, quibus diebus Fidelium conventus peragitur, eas (carnes) attingerent, hoc est*, eis vescerentur, *atque ita rursus, si voluissent, ab iis postea temperarent*: postquam scilicet quis in fidelium conventu eas *attingendo*, sive iis vescendo, palam est professus, quod eas non tamquam immundas exhorreat, sed ob exercitationem & corporis mortificationem ab earum esu abstineat.

Disciplinæ mutationes.

Evincit quoque hic Canon, quod uno tempore aliqua præcipi queant, quæ alio tempore mutatis circumstantiis prohibeantur. Ut enim suspicio hæresis tunc vigentis tolleretur, præcipiunt Patres hoc Canone, ut olera cum carnibus cocta comedantur ab iis, qui volunt a carnibus abstinere: cessante autem periculo & suspicione hæresis illius, non tantum esum carnium, sed & leguminum cum carnibus coctorum quibusdam diebus, fidelibus Ecclesia interdixit: quod nullatenus huic Canoni adversatur; qui auctoritatem non ademit Ecclesiæ, uno tempore statuta, mutatis circumstantiis alio tempore abrogandi, & si fidelibus convenire judicaverint, etiam contrarium statuendi.

CANON XIV.

De his, quæ pertinent ad Ecclesiam, quæcumque, cum non esset Episcopus, Presbyteri vendiderunt, placuit rescisso contractu ad jura Ecclesiastica revocari. In judicio autem erit Episcopi, si pretium debeat recipi, necne: quia plerumque rerum distractarum reditus ampliorem summam pro pretio dato reddiderit.

SCHOLION.

Prohibita rerum Ecclesiæ alienatio sine consensu Episcopi.

APUD Græcos pro *Ecclesia* ponitur *Dominicum*. At sciendum apud veteres templum, sive Ecclesiam materialem, frequenter dictum fuisse *Dominicum*, tamquam locum Domino dicatum. Ita sumitur in *Can.* 5. Neocæsariensi: *Catechumenus si in Dominicum ingrediatur*. Similiter Rufinus, *lib.* 1. *Hist. cap.* 3. ait, *surge & sequere me ad Dominicum, & hujus fidei signaculum suscipe.* Et apud S. Hieronymum in Chronico: *In Antiochia Dominicum, quod appellatur aureum, ædificari cœptum*. Eusebius quoque *lib.* 9. *Hist. cap.* 10. eodem sensu hanc accepit scribens: *sed & Dominica sua* (Christianis) *ipsis instaurare permittitur.*

Rationem illius nomenclaturæ exponit idem *de laudibus Constantini*, *cap.* 17. dicens de Constantino: „continuo igitur servator noster victoriæ trophæa ubique „terrarum erexit, templisque sanctissimis & oratoriis „consecratis universum orbem de integro exornavit, „& in urbibus ac pagis, in agris ac desertis Barbarorum locis fana ac delubra in honorem unius omnium „Regis ac Domini dedicavit. Unde etiam Domini vocabulo honorata sunt, non ab hominibus, sed ab „ipso omnium Domino cognomentum sortita, ab eo „quippe *Dominica* appellantur.

Dom-Heeren.

Ab hoc vocabulo etiamnum hodie quædam Ecclesiæ Cathedrales dicuntur germanice *Dom*, & Canonici earum *Dom-Heeren*, quasi Domini illius Ecclesiæ.

Canon agit de tempore sedis vacantis.

Igitur sive Græcas, sive Latinas hujus Canonis lectiones & versiones spectemus, præsenti Canone interdicitur alienatio rerum ad Ecclesiam spectantium, sede vacante, id est, *dum non esset Episcopus*.

Vult autem Synodus ea, quæ Presbyteri vendiderunt, *rescisso contractu ad jura Ecclesiastica revocari* (vel G. *revocare Dominicum*) id est, ut interpretatur Zonaras, Ecclesia suo jure repetere, vel etiam Episcopus poterit.

Nomine autem Presbyterorum, qui vendidisse supponuntur, Clerum Ecclesiæ vacantis intelligi notant hic Balsamon, Zonaras, & Aristenus, notantque Patres tantum meminisse Presbyterorum, quod in superiori ordine collocati sint.

Cum autem quæstio esset, num pretium rerum sic distratarum empturi reddendum esset, permittit decisionem hujus quæstionis judicio Episcopi, qui pro casuum occurrentium circumstantiis judicet (sive Isid. *constitutum pretium debeat recipi, nec ne*); nimirum ab emptore qui pretium dedit; unde Græci legunt, *pretium recipere*, quod manifeste ad emptorem, qui dedit, refertur; quod & sequentia verba ostendunt: quibus indicatur sæpius pretium non esse reddendum, *quia plerumque* (sive G. *sæpe*) *rerum distractarum reditus ampliorem summam* (seu G. *majus pretium*) *pro pretio dato* (G. *his ipsis*) emptoribus *reddiderit*.

Hic nota jam pridem Ecclesiam admodum sollicitam, ne temere res ad Ecclesiam spectantes alienarentur, præsertim sede vacante, sive quando non est Episcopus, qui semper ut primarius rerum ad Ecclesiam spectantium intendens & dispensator reputatus fuit.

CANON XV.

De his, qui irrationabiliter versati sunt, sive versantur, quotquot ante vicesimum annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in pœnitentia, communionem mereantur orationum: deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum oblationis sacramenta contingant. Discutiatur autem & vita eorum qualis tempore pœnitudinis extiterit, & ita misericordiam consequantur. Quod si inexplebiliter his hæsere criminibus ad agendam pœnitentiam prolixius tempus insumant. Quotquot autem peracta 20. annorum ætate & uxores habentes hoc peccato prolapsi sunt 25. annis pœnitudinem gerentes, in communionem suscipiantur orationum, in qua quinquenio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiant, quod si qui uxores habentes & transcendentes quinquagesimum annum ætatis ita deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam consequantur.

SCHOLION.

Pœnitentia pro peccato contra naturam.

HOC Canone agi de crimine carnis contra naturam convenit inter interpretes: quamvis textus græcus tantum loquatur generaliter de his, qui *irrationabiliter* versati sunt: & quidem apud Justellum in Codice Dionysii Exigui legitur titulus huic Canoni præfixus: *De his qui fornicantur irrationabiliter, id est, miscentur pecoribus, aut cum masculis polluntur.*

Isidorus in sua collectione prout extat apud Merlinum, & Petrum Crabbe relatis verbis græcis ipsius tituli, ait ea sic verti posse: *De his qui irrationabiliter versati sunt, sive versantur: Sensus autem in hac sententia duplex esse potest* (pergit Isidorus) *qui ex subjectis conjicitur, aut de his qui cum pecoribus coitu commixti sunt, aut more pecudum incesta cum propinquis sanguinum commiscuerunt*. At in Isidoriana versione, quæ extat apud Labbæum, *tom.* 1. *Conciliorum*, hæc non leguntur, sed Canon sic incipit: *quotquot igitur ante 20. ætatis suæ annum tale crimen commiserint, &c.* sed particulæ relativæ, *igitur* & *tale* sufficienter indicant aliqua præcessisse. In margine quidem hæc notantur, tamquam addenda, *qui animaliter in animalibus tale aliquid committunt*; ut particula *tale* rursus hic occurrens, evincit aliquid præcessisse, quod voculam hanc determinet.

Unde præferenda apparet prior Isidori lectio, licet non tam sit Canonis versio quam interpretatio, a genuino tamen Canonis sensu non aliena, neque enim ambi-

ambiguum videtur; quin hic de criminibus ab Isidoro expressis Synodus egerit.

His igitur, qui hujusmodi crimina contra naturam perpetraverint, præsenti Canone pœnitentia imponenda præscribitur. In hac autem pœnitentiæ descriptione, tria genera personarum distinguuntur. Primum est juvenum, qui ante 20 ætatis annum in hoc crimen prolapsi sunt. His præscribunt ut quindecim annos agant in pœnitentia (sive G. 15. *annis substrati ac supplices sint*). Ac dein *iis exactis, communionem mereantur orationum* (vel G. *communionem ad preces consequantur*); *deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum communionis sacramenta contingant* (vel G. *oblationem attingant*) (sive Isid. *post vigesimum cum oblatione ad communionem suscipiantur*).

Secundum genus est eorum, qui hanc ætatem 20. annorum egressi, & uxores habentes in hoc peccatum prolapsi sunt; *hi 25. annis pœnitudinem gerentes* (sive G. 25. *annis substrati*) *in communionem suscipiantur orationum* (sive H. *communionem ad preces assequantur*); in hoc autem gradu *quinquennio perdurantes, tum demum oblationis sacramenta percipiant* (sive G. *oblationem assequantur*).

Tertii autem generis sunt, qui & *mulieres habentes, & transcendentes quinquagesimum annum ætatis peccaverunt*; de his decernitur, ut *ad exitum vitæ* (sive G. *in exitu vitæ*) *communionis gratiam consequantur*.

Pœnitentia proportionata peccato.

Hic videmus quam solliciti fuerint jam pridem illi sancti Episcopi, ut pro gravitate criminum pœnitentia proportionata imponeretur. Juniorum enim peccatum minus grave existimaverunt Patres, ideoque & minori pœnitentia eluendum, eo quod ob florentem ac lascivientem ætatem sint in malum procliviores, iidemque insipientiores, rationis & consilii infirmiores; ætate autem provectis & uxores habentibus majorem & prolixiorem pœnitentiam infligunt. ut sapientioribus, & qui non possunt naturæ necessitatem prætexere, sive eos severius excipiunt, ut quibus neque propter perturbationum vehementiam, nec ætatis instabilitatem venia detur, uti notavit Balsamon ad hunc Canonem.

Permittit autem Canon post inflictam primi generis peccatoribus pœnitentiam Episcopo, ut tempus pœnitentiæ contrahat, sive misericordiam exhibeat pœnitentibus, si forte pia eorum in substratione conversatio, & pœnitentia id mereatur; ideoque vult, *ut discutiatur vita eorum, qualis tempore pœnitudinis extiterit*.

Præterea observari meretur, quod Synodus ibidem velit, ut ad agendam pœnitentiam prolixius tempus insumant, (sive H. *longe substrationem habeant*) (aut Isid. *viginti annorum pœnitentiam habeant* (*si inexplebiliter his hæsere criminibus* (sive G. *perseverantius his peccatis adhæserunt*) (vel Isid. *si quis perseverantius abusus fuerit hoc crimine*).

Peccandi consuetudo pensanda.

Judicarunt ergo hi Sancti Patres aliud de consuetudinariis & habituatis peccatoribus judicium ferendum, acrioraque remedia adhibenda ad eorum sanationem, quam de iis; qui semel duntaxat ceciderunt: & ita condemnarunt per antecessum quorumdam Casuistarum impium dogma ab Innocentio XI. justissime damnatum. *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.*

Huic Canoni consonant Canones Ecclesiæ Anglicanæ.

Ad hunc Canonem reflexisse apparet, qui Canones Ecclesiæ Anglicanæ sæculo X. conflavit, & evulgavit sub Edegaro Rege; ubi *part.* 3. *Can.* 16. legitur: „ Si „ quis viginti annos natus, se cum bestia coinquinaverit, vel masculus cum masculo, jejunet annos quindecim; & si uxorem habeat, fueritque ipse quadraginta annorum ætatis, & tale quid fecerit, abstineat „ jam & jejunet totius vitæ spatio, nec præsumat do- „ nec moriturus sit corpus Domini suscipere. Juvenis „ & insipiens acriter flagellabuntur, qui simile quid- „ piam perpetraverint.

Et *Can.* 37. „ Si quis cum bestia coeat, jejunet quin- „ decim annos, scilicet octo pane & aqua, & in septem reliquis, tres quadragesimas quolibet anno, diebus etiam Mercurii & Veneris, usque dum vixerit, „ & defleat semper iniquitatem illam.

Facile ex his quisque de gravitate horum criminum judicare poterit, atque intelligere, quam procul a spiritu Ecclesiæ alieni sint Confessarii, qui nescio quæ levia pœnitentiæ opera pro hujusmodi flagitiis imponunt.

CANON XVI.

Eos, qui irrationabiliter vixerunt, & lepra injusti criminis alios polluerunt, præcepit Sancta Synodus inter eos orare, qui spiritu periclitantur immundo.

SCHOLION.

Varia lectio Canonis.

VARIA est admodum hujus Canonis lectio, uti videre est in variis versionibus, quæ passim extant, observatque Labbæus, in nota huic Canoni ex versione Isidori subjecta, quod Codices MSS. tantam patiantur lectionis diversitatem, ut vix duo inter se perfecte consentiant, *tom.* I. *Concil. col.* 1474.

Hæc lectionum diversitas etiam valde difficilem & intricatum reddit hunc Canonem; testeque Labbæo specialem in hunc Canonem dissertationem paraverat Petrus de Marca.

In primis hoc satis constat, præsentem Canonem esse appendicem quamdam præcedentis, ideoque in Codice Ecclesiæ Romanæ eidem jungitur, & duo unum Canonem efficiunt.

Agit hic etiam Canon de peccatis contra naturam.

Præterea certum est de eodem crimine, de quo in præcedenti actum fuit, etiam hic agi: quod & titulus Canonis apud Dionysium evincit: *De his, qui in pecudes vel in masculos aut olim polluti sunt, aut hactenus hoc vitio tabescunt*. Græci primam Canonis partem ita legunt: *Eos, qui rationi expertia animantia inierunt, & qui leprosi sunt, aut fuerunt*.

Hæc lectio insinuat hic agi de lepra passiva, sive de iis, qui ipsi lepram patiuntur, aut passi sunt, cui & congruit lectio Codicis sub nomine priscæ Canonum latinæ editionis, quem *t.* 1. Bibliothecæ Juris Canonici inseruit Christophorus Justellus, ubi legitur: *in masculis leprosi efficiuntur*.

Sed quia lepra sive lues ex hoc nefando & animali seu brutali crimine contracta, facile aliis communicatur, passim Latini Interpretes Canonem de lepra activa intellexerunt.

Dionysius apud Justellum legit, *& lepra injusti criminis alios polluerunt*: sed melius, ut apparet, legitur apud Labbæum *injusti criminis*; ut sensus sit eos lepra iniusti sive contracti criminis alios polluisse. Clarius Isidorus: *Hoc eodem sane non solum leprosos crimine hujusmodi factos, sed & alios isto suo morbo replentes*. Congruit & Codex Ecclesiæ Romanæ.

Hos igitur, qui lepra ex hujusmodi crimine contracta, etiam alios polluebant & inficiebant, jussit sancta Synodus *inter hiemantes orare*, ut habet textus Græcus.

Dionysius Exiguus, ut patet ex textu Canonis supra relato per *hiemantes* videtur intellexisse, *qui spiritu periclitantur immundo*, cui consonat Collectio Cresconii, *cap.* 99. item Codex, quem sub nomine Codicis Canonum Ecclesiæ universæ evulgavit Christophorus Justellus. in citato Codice, quem sub titulo *priscæ Canonum editionis Latinæ* Justellus edidit, legitur: *De his præceptum, ut cum eis, qui tempestatem patiuntur, orare*. Ab hac lectione non multum recedit Isidorus ita vertens: *Placuit inter eos orare, qui tempestate jactantur, qui a nobis Energumeni appellantur*. Martinus Bracarensis, *parte* 2. suæ Collectionis *Can.* 81. legit: *oportet autem tales inter dæmoniosos orare*.

Nec tantum Latinos, sed & nonnullos Græcos interpretes, per *hiemantes* jam pridem intellexisse Energumenos sive a Dæmone correptos, testantur Balsamon, & Zonaras (quamvis hi contrarium credant); creditque & Morinus, quod, attenta communiore opinione, & versione, per *hiemantes* intelligi oporteat Energumenos sive spiritu immundo correptos & vexatos.

Verum si hos designatos voluissent Patres Ancyrani, cur usi essent expressione & vocabulo adeo æquivoco, quandoquidem hoc hominum genus sat notum esset.

Adhæc, uti advertit Zonaras, Energumenos hoc loco a Synodo intelligi haud existimans: „ Dæmone correpti, vel omnino furiosi sunt, ac perpetuo insanientes, nullo unquam tempore precationi vacant, vel „ ex intervallo laborant, eisque interea dum sui compotes sunt, ex Timothæi Alexandrini *Can.* 3. etiam „ communicare permissum ". Quod si cum eis (pergit Zonaras) „ qui ex intervallo a dæmone agitantur, sine „ discrimine bestiariis hujusmodi desultoribus precari concessum sit; quæcumque superiori Canone de variis peccantium ordinibus constituta fuerant, hic Can. evertit. Denique observat Morinus *de administ. Sacr. Penit. l.* 6. *c.* 7. quod Energumeni collocarentur inter ipsos pœnitentes & Cathechumenos, ut hi etiam essent longius quam Energumeni a sanctuario separati.

Manifestum autem videtur, quod Synodus hos sceleratos & infectos voluerit in infimum & remotissimum a Sanctuario locum detrudere, idque vel maxime ne alios inficerent; quod facile evenisset, si juxta præcedentem Canonem in gradu *substrationis* inter reliquos pœnitentes toto tempore per Canonem præscripto consistere debuissent.

Huic ergo periculo ut occurrant Patres, decreverunt, ut si ex iterato peccato illo infami lepram, similemve morbum contraxissent, omnino ejicerentur, & sub dio collocarentur, ubi alios inficere non possent.

Itaque per *hiemantes* hic intelligi, qui non solum ab Ecclesia, sed & ab omni tecto removebantur, recte observat Albaspinæus in notis ad hunc Canonem; ideoque & tempestate jactari dicuntur, quia ventis pluviæ, aliisque aeris tempestatibus erant expositi. Neque ab hac sententia alienus est Balsamon, scribens: *hibernantes ergo proprie appellabantur, qui stant in Narthece, & divinas Scripturas audiunt, qui locum eorum tenent, qui hieme, seu tempestate agitantur, & Ecclesiasticum salutis portum ingredi non sinuntur*.

Hanc in rem est notandus locus Tertulliani libro de pudicitia *cap.* 4. *reliquas autem libidinum furias impias, & in corpora, & in sexus ultra jura naturæ, non modo limine, verum etiam omni Ecclesiæ tecto submovemus, quia non sunt delicta. sed monstra.*

CANON

Canon XVII.

Si qui Epiſcopi ordinati ſunt, nec recepti ab illa Parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare Parochias, & vim Præſulibus earum inferre, ſeditiones adverſus eos excitando; hos abjici placuit. Quod ſi voluerint in Presbyterii ordine, ubi prius fuerant, ut Presbyteri reſidere, non abjiciantur propria dignitate; ſi autem ſeditiones commovent, ibidem conſtitutis Epiſcopis, Presbyterii quoque honor talibus auferatur, fiantque damnatione notabiles.

Scholion.

Contra Epiſcopos, qui cum a propria plebe non recipiantur, turbas cient.

PRo intellectu hujus Canonis notandum, quod primis Eccleſiæ ſæculis, non raro contingeret, ut Epiſcopi pro aliqua Diœceſi ordinati a plebe rejicerentur: eo quod juxta diſciplinam illius temporis ad electionem Epiſcopi etiam plebs ſive populus, cui Epiſcopus præficiendus erat, concurrerent; uti latius oſtendimus in *Jure Eccleſiaſtico, T. I. part. 1. tit. 13. cap. 1. pag. 65.* Unde & in antiquis Canonibus hujuſmodi Epiſcoporum frequens mentio occurrit, dicunturque a Concilio Antiocheno *Can.* 16. Epiſcopi *vacantes*, utpote qui Epiſcopalem quidem characterem acceperunt, ſed Eccleſiam ſive populum, cui præſint & miniſtrent, non habent.

Porro nonnunquam contingebat, ut hujuſmodi Epiſcopi non ſatis humiles & modeſti, vel Eccleſias illas, ad quas ordinati erant, vel etiam alias turbarent, ſeditioneſque & motus excitarent, commovendo populum adverſus Epiſcopos ibi exiſtentes, ut horum locum occupare poſſent; quibus hoc Canone Synodus Ancyrana providere deſiderans ſtatuit.

Primo, *Si quis Epiſcopi ordinati ſunt, nec recepti ab illa Parochia*, ſive Diœceſi, *in qua* (ſive G. *in quam*) *nominati fuerant, voluerint alias Parochias occupare, & vim Præſulibus earum* (ſeu G. *iis qui conſtituti ſunt*) *inferre, ſeditiones adverſus eos excitando, hos abjici placuit*; uti habet verſio Dionyſii, cui congruit Codex Eccleſiæ univerſæ apud Juſtellum. At verſio Herveti, & Balſamonis, aliorumque Græcorum habet *eos ſegregari*, cui conſonant Iſidorus, & Codex Eccleſiæ Romanæ, apparetque hæc lectio ſincerior; quia nimirum ſignificatur, eos Epiſcopos non omnino *deponi*; ſed duntaxat *ſegregari*, hoc eſt honore Epiſcopatus privari, quod notavit Zonaras, & indicat antiquus Canonum Interpres in dicto Codice Eccleſiæ Romanæ, qui ad hæc verba, *hos ſegregari*, addit, *& ad Presbyterii gradum revocari oportet*.

Probat & hunc ſenſum, quod ſecundo loco ſtatuitur, *quod ſi* hi Epiſcopi non ſuſcepti *voluerint in Presbyterii ordine, ubi prius fuerant, reſidere ut Presbyteri, non abjiciantur dignitate* (ſive G. *ſin autem velint in Presbyterio reſidere, in quo prius erant Presbyteri, ipſos honore non moveri*).

Licet Græcorum lectio non ſatis determinet, num *in Presbyterio ut Presbyteri* duntaxat reſidere poſſint, an autem tamquam Presbyteri cum aliqua prærogativa propter ordinem Epiſcopatus; atque hæc verba *ipſos honore non moveri* intelligantur de honore Epiſcopatus, an duntaxat de honore *Presbyteratus*. Si hic poſterior ſenſus accipiatur, dicendum erit, in hac parte Synodum agere de Epiſcopis vacantibus, qui in quiete conſiſtunt nullam ſeditionem aut turbationem excitando. At prior ſenſus magis cum contextu cohærere videtur, eumque ſat aperte præfert lectio Dioniſii jam relata, expreſſe volens ut reſideant ut Presbyteri. Convenit & Iſidorus, qui vertit, *quod ſi volunt in Presbyteri honore, &c.* eumque ſenſum & Balſamon, aliique Græci commentatores amplectuntur.

Tertio ſtatuit Synodus, quod ſi *ſeditiones commovent ibidem Epiſcopis, honor quoque Presbyterii talibus auferatur*, ſive quod nec inter Presbyteros ſedere queant; fiantque damnatione notabiles (ſive G. *abdicatos effici*) id eſt, abjiciantur *ſcilicet, ne ſeditioſus, ut cum Sacerdotibus quidem ſedeat, dignus habeatur* ait Balſamon, ut ita his gravior quam prioribus pœna infligatur, utpote qui proprias Eccleſias, quarum erant Presbyteri, turbare auſi ſunt.

Hic Canon oſtendit, quantopere Patres horruerint ambitionem & turbolentum ſpiritum in Epiſcopis. Præterea evincit ſuperioritatem Epiſcoporum ſupra Presbyteros, illiſque præcipuum honorem deberi. Extat apud Gratianum ex verſione Dionyſii, *Diſt. 92. Can. 6.*

Canon XVIII.

Quotquot virginitatem promittentes, irritam faciunt ſponſionem, inter bigamos cenſeantur. Virgines autem quæ conveniunt cum aliquibus tamquam ſorores habitare prohibemus.

Scholion.

De Virginibus irritam facientibus ſponſionem.

CAnon hic duas habet partes, prior pars probat, tunc temporis fuiſſe notam profeſſionem virginitatis, utpote ſtatuens, *quotquot virginitatem promittentes*

irritam faciunt profeſſionem; (G. *ſuam inter bigamos*) (Iſid. id eſt, *qui ad ſecundas nuptias tranſierunt*) *cenſeantur* (ſeu G. *Bigamorum definitionem impleant*); id eſt Bigamorum pœnitentiæ ſint ſubjecti, tamquam qui poſt contractas ſpirituales cum Chriſto per virginitatis promiſſionem nuptias, alias cum homine nuptias contraxiſſent.

Quæ autem fuerit bigamorum pœnitentia, quam hic Patres ob irritam factam virginitatis profeſſionem imponunt, dicemus infra ad *Can, 7. Neocæſarienſem.*

Prohibet Canon virginitatem profeſſas tamquam *ſorores* habitare cum viris.

„ Quia autem nonnullæ virgines ſe futuras profeſſæ, „ multos offendebant, eo quod cum quibuſdam viris, „ qui dicebantur fratres earum, habitarent, hoc quoque „ Patres prohibuerunt " ait Balſamon, idque juxta Græcum, qui habet *tamquam ſorores*; ſed idem eſt omnium ſenſus; prohibetur enim cohabitatio hujuſmodi virginum cum viris, etiam ſub prætextu ſeu pallio, quod tamquam fratres & ſorores cohabitarent, quod apertiſſime ſignificat Iſidorus ita legens, virgines autem puellas, quæ tamquam ſorores cum nonnullis viris habitare volunt, ab eorum conſortio prohibemus. De quo latius actum eſt ad *Can.* 3. Nicænum.

Non agitur hic de virginibus clauſtralibus.

Interim hic vera apparet nota Balſamonis, quod hic debeamus intelligere virgines, non quæ mundo renuntiavere, & vitam monaſticam elegere, ſed alias quaſdam cum laico habitu ad Deum accedentes, & virginitatem profitentes.

Priorem Canonis partem ex verſione Iſidori refert Gratianus *cauſ. 27. q. 1. can.* 24. atque hinc Canoniſtæ noſtri deducunt bigamiam *ſimilitudinariam*; unde & hic notat Gloſſographus, quod repellantur ab Ordine ſicut bigami: verum an Synodus hos voluerit ab Ordine excluſos & irregulares eſſe, ſicut veros *bigamos*, incertum eſt; videturque duntaxat de pœnitentia bigamis inflicta agere, atque huic ſubjicere eos, qui contra promiſſionem virginitatis nuptias contraxerunt.

Canon XIX.

Si cujus uxor adultera fuit, vel ſi ipſe adulterium commiſerit, ſeptem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem conſequi, ſecundum priſtinos gradus.

Scholion.

Contra adulteros.

ISidorus hunc Canonem ita legit: *Si quis adulterium commiſerit, ſeptem annis in pœnitentia completis, perfectioni reddatur ſecundum priſtinos gradus.* Eadem occurrit lectio in Codice Eccleſiæ Romanæ.

Attenta hac Canonis lectione, nulla de uxoris adulterio, aut de uxore adultera hic quæſtio eſt. At conſtans Græcorum exemplarium omnium lectio convincit, etiam de muliere adultera hoc Canone mentionem factam eſſe; idque & Græcorum interpretum commentarii uno conſenſu ſupponunt, & conſonat Dionyſiana verſio.

At hoc non obſcure ſupponit Textus Græcus, & Græca verſio, non agi hoc Canone de pœnitentia imponenda uxori adulteræ, quandoquidem dicatur, *ſi alicujus uxor adultera fuerit, vel quis eam adulteravit, oportet eum in ſeptem annis quod perfectum eſt aſſequi*. Manifeſtum eſt *eum* non poſſe referri, niſi ad maritum.

Præterea cum agatur de pœnitentia publica per gradus tunc temporis deſignatos peragenda, nequaquam mulieri adulteræ poteſt applicari. Scitur enim mulieres adulteras pœnitentiæ huic publicæ non fuiſſe ſubjectas; ne alias facile furori virorum exponerentur; juxta hunc *S. Baſilii can.* 34. *adulterio pollutas mulieres, & confitentes ob pietatem vel quomodocumque convictas* publicare *quidem Patres noſtri prohibuerunt, ne conjunctis mortis cauſam præberemus, eas autem ſtare ſine communione juſſerunt, donec impleretur tempus pœnitentiæ*. In quarto igitur gradu ſolum hujuſmodi mulieres ſtabant, eo quod plures etiam nullius criminis reæ, ſe in hoc gradu, tamquam ſacra communione indignæ continerent.

Sed petet quis cur maritus ſeptem annorum pœnitentiæ publicæ ſubjicitur, cujus uxor adulterata eſt: durum quippe apparet, quod maritus luere debeat pœnam uxoris adulteræ?

Negari nequit, quin id durum eſſet, & in Eccleſia inauditum: quare id voluiſſe Synodum nequaquam veriſimile eſt. Unde Dionyſius Exiguus non dicit, cujus uxor *adulterata eſt*; ſed cujus uxor adultera eſt: id eſt, qui accepit uxorem adulteram, ſive qui uxorem ab altero dimiſſam ob adulterium duxit, & ita mœchatus eſt, juxta Chriſti ſententiam; & illud S. Baſilii, *Can.* 31. „ quæ cum vir ſeceſſit & non apparet, antequam de „ morte certior facta ſit, cum alio cohabitavit, mœ„ chatur ": unde titulus Canonis ita exprimitur apud Dionyſium: *De his, qui adulteras habent uxores, vel ſi ipſi adulteri comprobentur*. Idem dicit *Canon* 87. Synodi Trullanæ: „ quæ maritum reliquit eſt adultera, „ ſi ad alium veniat, ut vult ſacer & divinus Baſi„ lius.

Itaque videtur Canon noſter loqui de marito, qui uxorem ab alio ex cauſa adulterii dimiſſam, illo adhuc vivente, duxit & cognovit; atque ita adulteravit, ſive mœchatus eſt.

Hunc ſenſum clare ſupponere videtur citatus Canon Trullanus, diſtribuens ſeptem annos pœnitentiæ, quos hujuſmodi adulteri ex Patrum ſtatuto obire debent. *Is qui legitime ſibi datam uxorem reliquit, & aliam ducit, ex Domini ſententia, eſt adulterii judicio obnoxius, a Patribus autem noſtris ſtatutum, ut qui ſunt hujuſmodi uno anno defleant, biennio audiant, triennio ſubſternantur, & ſeptimo cum fidelibus conſiſtant, & ſic oblatione digni habeantur, ſi cum lacrymis pœnitentiam egerint*. Patres Trullanos hic indicaſſe præſentem Canonem, nimis quam manifeſtum eſt.

Nec mirum videri debet hoc adulterium non niſi ſeptem annorum pœnitentia puniri, licet paſſim adulterio imponatur XV. annorum pœnitentia. Cum enim leges civiles permitterent Matrimonium diſſolvi etiam quoad vinculum, ob adulterium: quin nec inter ipſos Catholicos adhuc plane conſtaret, num ex lege evangelica non diſſolveretur Matrimonium ex cauſa adulterii quoad vinculum, ut liberum eſſet ad alias nuptias tranſire, idcirco hoc adulterium mitius puniendum cenſuere Patres.

Adulterio ſolvi nequit Matrimonium. Interim ex hoc Canone habemus, Patres hujus Synodi ſuppoſuiſſe revera ob adulterium non diſſolvi matrimonium, & eum, qui dimiſſam duxit, revera eſſe adulterum, & mœchari (*a*).

Ulterius oſtenditur quod eo tempore eſſent jam pridem conſtituti gradus pœnitentiæ; determinatumque quid in ſingulis eſſet agendum, & quomodo per ſingulos gradus anni pœnitentiæ eſſent diſtribuendi, illudque tamquam notorium a Synodo ſupponitur. Dicit enim ſimpliciter ſeptem annorum pœnitentia, (ſive G. *in ſeptem annis*) (ſeu Iſid. *in pœnitentia completis*) *oportet eum*, (G. *quod perfectum eſt*) *conſequi ſecundum priſtinos gradus* (*ſeu G. per gradus qui eo deducunt*) evidenter ſupponens gradus illos & notos eſſe, & qualiter anni per gradus hic diſtribuendi eſſent.

C A N O N XX.

De mulieribus, quæ fornicantur & partus ſuos necant, vel quæ agunt ſecum, ut utero conceptos excutiant; antiqua quidem definitio uſque ad exitum vitæ eas ab Eccleſia removet: humanius autem nunc definimus, ut eis decem annorum tempus ſecundum præfixos gradus pœnitentiæ largiamur.

S C H O L I O N.

Contra mulieres fœtus ſui necatorias. SI verſionem Dionyſii ſupra relatam, cui convenit Iſidori verſio, conſulamus, manifeſtum eſt hic agi de mulieribus, quæ vel fœtus in utero necant, vel quæ ipſæmet agunt, ut conceptos utero excutiant, ſive inanimati ſint, ſive non. Eam lectionem ſequutus eſt Martinus Bracarenſis, *part. 2. cap. 77.* additque, *ſive ex adulterio, ſive ex legitimo conjugio*. At Græcorum verſiones ſupponunt agi de mulieribus, quæ ſunt fornicatæ, & fœtus in utero perimunt, & fœtuum necatoriis medicamentis faciendis dant operam. Quidquid ſit de hac lectionum varietate, illud indubitatum eſt, ſemper pro homicidio, eoque enormi valde reputatum fuiſſe, fœtus in utero conceptos vel animatos necare, vel non animatos excutere.

Tertullianus in Apologetico reſpondens calumniis Gentium accuſantium Chriſtianos de homicidiis, & infantium manducatione, ait; *Nobis homicidio ſemel interdicto, etiam conceptum utero, dum adhuc ſanguis in hominem delibatur, diſſolvere non licet; homicidii feſtinatio eſt, prohibere naſci, nec refert natam quis eripiat animam, an naſcentem diſturbet: homo eſt, & qui futurus, & fructus hominis jam in ſemine eſt*. Et ſimiliter Minutius Felix in ſuo Octavio, ait: *Sunt qui in ipſis viſceribus medicamentis epotis originem futuri hominis extinguant, & parricidium faciant, antequam pariant.*

Habemus in Concilio Eliberitano *Can. 63.* quod Synodum Ancyranam præceſſiſſe vult Ferdinandus Mendoza: *Si qua mulier per adulterium, abſente ſuo marito, conceperit, idque poſt facinus occiderit; placuit ei nec in fine dandam eſſe communionem, eo quod geminaverit ſcelus*. Hunc Canonem præ oculis habuiſſe Patres Ancyranos, ubi in præſente Canone dicunt: *Antiqua quidem definitio uſque ad exitum vitæ eas ab Eccleſia removet*, (ſive G. *prior quidem definitio uſque ad exitum vitæ prohibebat*) credit Mendoza in notis ad dictum Canonem.

Interim quidquid per antiquam aut priorem definitionem intelligatur, illud conſtat quod licet quidam e Patribus antiquum rigorem retinendum cenſuiſſe videantur (ut textus Græcus inſinuat, qui ſupra relatis verbis addit, *& ei quidam aſſentiuntur*). Nihilominus Synodus humanitate utens, judicaverit, *ut eis decem annorum tempus ſecundum præfixos gradus pœnitentiæ largiamur* (ſive G. *ut decennium per gradus præfinitos impleant*).

Diſciplinæ mutatio. Licet autem Patres Ancyrani antiquum pœnitentiæ rigorem, aliquatenus mitigandum crediderint, nequaquam tamen aliam de enormitate hujus criminis eos habuiſſe ideam hinc colligitur. Scimus in Eccleſia uſitatum fuiſſe, ut cum eorumdem criminum reis, nunc rigidius, nunc mitius agendum crediderit Eccleſia, prout temporum & perſonarum conditio exigebat, & ſaluti peccantium congruere judicabat. Et quidem tempore perſecutionum Imperatorum Gentilium, ſolebat durior eſſe diſciplina, ut vel hoc fræno adverſus ingruentes perſecutiones & graviores tentationes retinerentur; uti quoad præſentem materiam oppoſite docet Innocentius I. in *Epiſt.* ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum. Hic enim quæſierat, quid de his obſervari oporteat *qui poſt Baptiſmum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti, in extremo fine vitæ ſuæ pœnitentiam, & ſimul reconciliationem communionis expoſcunt*. Reſpondit Innocentius; *de his obſervatio prior, durior; poſterior, interveniente miſericordia, inclinatior eſt. Nam conſuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, ſed communio negaretur, nam cum illis temporibus crebræ perſecutiones eſſent, ne communionis conceſſa facilitas homines de reconciliatione ſecuros non revocaret a lapſu, negata merito communio eſt, conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur, & duriorem remiſſionem fecit temporis ratio. Sed poſteaquam Dominus noſter pacem Eccleſiis ſuis reddidit, jam terrore depulſo, communionem dari abeuntibus placuit, & propter Domini miſericordiam quaſi viaticum profecturis, & ne Novatiani hæretici negantis veniam, aſperitatem & duritiam ſequi videamur.*

C A N O N XXI.

Qui voluntarie homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem jugiter ſe ſubmittant, perfectionem vero circa vitæ exitum conſequantur.

C A N O N XXII.

De homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcipit, ſecunda vero quinquennii tempus explere.

S C H O L I O N.

Contra homicidas voluntarios. INTER crimina, quibus primis Eccleſiæ temporibus, in aliquibus ſaltem Eccleſiis negata fuit reconciliatio, etiam in fine vitæ numeratur homicidium voluntarium, uti videre licet apud Morinum, *lib. 9. de Adminiſtrat. Sacram. Pœnitentiæ cap. 19.* At præſens Canon homicidiis voluntariis poſt actam toto vitæ tempore pœnitentiam, annuit in fine vitæ communionem ſcilicet Euchariſticam, quæ eſt perfecta communio; dicit enim textus, *qui voluntarie homicidium fecerint*, pœnitentiæ quidem jugiter ſe ſubmittant (ſive G. *ſupplices quidem ſubſternantur*) perfectionem vero (ſeu G. *quod perfectum eſt*,) circa *vitæ exitum conſequantur*) (vel Iſid. *communione digni habeantur*).

Item involuntarios. *De homicidiis non ſponte commiſſis*, (ſive G. *involuntariis cædibus*) *prior quidem definitio*, (ſeu G. *conſtitutio*) *poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcipit*, (ſive G. *jubet in ſeptennio per præfinitos gradus eſſe perfecti participes*).

Incertum quid hic per priorem & ſecundam definitionem intelligatur; ſed hoc rurſus intelligimus, Patres nunc ſeverius, nunc mitius cum peccatoribus egiſſe, quia ſtatuit Synodus, ut modus hujus pœnitentiæ (pro cæde involuntaria) in Epiſcoporum ſit arbitrio, ut ſecundum converſationem poſſint & extendere tardantibus, & minuere ſtudioſe *feſtinantibus*, uti legitur in antiqua Dionyſii editione, quam ſecutus eſt Labbæus; at in Codice Juſtelli deeſt, uti & deeſt apud Iſidorum & Græcos, ut appareat ex aliis Canonibus hoc recentiore manu tranſlatum.

Quid cædes involuntaria? Quæ ſint voluntaria, quæ involuntaria homicidia, hiſce

(*a*) Nec defuerunt Theologi, qui docuerunt ſententiam de Matrimonii indiſſolubilitate in cauſa adulterii prioribus ſæculis non fuiſſe certam; varia in eam rem proferunt teſtimonia, quibus probare conantur non tantum Græcos, ſed etiam complures e veteribus Latinis Patribus faviſſe diſſolutioni Matrimonii in caſu adulterii. Launojus in tractatu, quem de Regia in Matrimonium poteſtate ſcripſit, longum Scriptorum Eccleſiæ Græcæ & Latinæ catalogum texuit, ut inde concluderet ad Concilium uſque Tridentinum in Eccleſia univerſa licitum fuiſſe adulterii cauſa uxorem dimittere, & aliam ducere, aut eam quæſtionem de indiſſolubilitate Matrimonii ſpectatam fuiſſe ut diſciplinæ caput. Ea extitit Eraſmi opinio in ſuis notis ad *c. 7. 1. Epiſt. ad Corinth.* cui ſuffragantur Cajetanus comm. ad *c. 19. Matth. & Cathar. tract. de Matrimonio*, quem an. 1552. edidit cum privilegio Julii III. Summi Pontificis. Fuerunt quoque XVII. ſæculo celebres Theologi, qui matrimonialis vinculi diſſolutionem in cauſa adulterii ad diſciplinæ quæſtionem revocaverint; hos inter recenſentur Chriſtianus Lupus *diſſ. de opinione probabili*, *c. 5.* Launojus tract. de Regia in Matrimonium poteſtate, *quæſt. 3. c. 5.* ac tandem ineunte XVIII. ſæculo Hamelius tract. de Matrimonio, *lib. 1. c. 4. & 5.*

Quod ſi ipſis objiciatur *Can. 7.* Concil. Tridentini, reſpondere ſolent eam fuiſſe Patrum Tridentinorum mentem, ut Lutheranos & Calviniſtas damnaret, eo quod aſſererent Eccleſiam non poſſe ſine errore prohibere & impedire, ne Matrimonium in cauſa adulterii diſſolveretur.

Ab ea Lutheranorum & Calviniſtarum ſententia diſceſſerunt Hierarchici ſeu Epiſcopales Angli, ut aperte teſtatur Joannes Prideaux, Epiſcopus Vvigornienſis. Ipſe enim Matrimonii indiſſolubilitatem etiam in cauſa adulterii tuitus eſt in faſciculo controv. *c. 6.* de Sacram. *quæſt. 6.*

hisce Canonibus non declaratur. Distinctionem hanc explicat S. Gregorius Nicænus in Epistola Canonica ad Letojum Melitinensem Episcopum, *Can.* 5. aitque: *Est cædes quidem voluntaria, quæ præparato suscepta est ab eo, qui se ad hoc comparaverat, ut facinus perpetraret. Deinde illud quoque in voluntariis existimatum est, quando quis in congressu verberans, & verberatus plagam per iram lethalem intulerit.*

Deinde pergit Gregorius: *involuntariæ* (*cædes*) *autem habent manifesta indicia; quando quis alicui rei alteri studium applicans, casu aliquod gravissimum malum patraverit*.

Abbreviare licet pœnitentiam propter zelum pœnitentis.

Definivit autem hic sanctus vir pro homicidio voluntario pœnitentiam 27. annorum, & pro involuntario 9. annorum, ita tamen ut Episcopus tempus contrahere queat pro ratione conversionis, *si pœnitentiæ magnitudo*, ait, *tempus vincat & superet* (pœnitens) *correctionis studio eos, qui longo tempore præstituto, susceptas in se maculas segniter eluunt*. Idipsum latius inculcat *Can.* 4. ubi de pœnitencia ab adulteris & fornicatoribus agenda agit, additque hanc notandam hujus disciplinæ rationem: *quemadmodum enim porcis margaritas projicere est vetitum, ita & pretiosa margarita privare eum, qui jam per alienationem a vitio, & purgationem homo factus est, absurdum est.*

Quam hæc consonent clausulæ in pristina Dionysii editione præsenti nostro Canoni adjectæ nemo non videt; atque hinc discant Sacerdotes statuere de dilatione & acceleratione reconciliationis pœnitentiam, non *ex solis eorum verbis*, sed ex *vita*, *conversatione*, & *correctione*, uti Patres declarant.

Exemplum praeproperæ absolutionis.

Notabile est quod apposite in hanc rem narrat Scholiastes Harmenopuli, *Epitom. Canonum sect.* 5. *tit.* 3. *sub Luca Patriarcha, militi cuidam, qui cædem voluntariam commiserat, Episcopus quidam intra perexiguum tempus absolutionem per scripturam concesserat, & cum accusaretur apud Synodum, Canonem prætendebat, qui pœnitentiam agentibus pœnas vel remittendi, vel augendi potestatem dat Episcopis. Sed & responsum fuit, concessum id quidem Pontificibus, non tamen ut citra explorationem, & nimia commiseratione uterentur. Quare militem Synodus Canonicis pœnis subjecit, & Pontificem quoque mulctavit ad certum tempus, a ministerio abstinere jussum*:

De his homicidiis voluntariis & involuntariis late quoque agit S. Basilius in *Epist. Can.* ad Amphilochium, *Can.* 5. 56. & 57. designatque tempus pœnitentiæ 20. annorum pro voluntariis annorum autem 10. pro involuntariis.

Hinc apparet variam fuisse Ecclesiarum pœnitentiam pro hoc crimine, quamvis sat pateat ex prolixitate pœnitentiæ, admodum enorme hoc crimen reputatum fuisse: nec levi aut brevi pœnitentia eluendum.

CANON XXIII.

Qui divinationes expetunt, & morem Gentilium subsequuntur, aut in domos suas hujuscemodi homines introducunt exquirendi aliquid arte malefica aut expiandi causa, sub regula quinquennii jaceant, secundum gradus pœnitentiæ definitos.

SCHOLION.

Contra eos qui maleficos accersunt in domos suos aliquid arte magica exquirendi causa.

NONNULLI Christiani carnalibus adhuc desideriis & passionibus pressi, Gentilium consuetudines, si non publice, privatim sequebatur, credentes hisce vel a malis temporalibus liberari, aut futuræ præscire. Ipse enim textus Græcus ostendit hic præcipue agi de iis, qui in suas ædes introducunt incantatores ad medicamentorum inventionem, vel *lustrationem*, uti vertit Hervetus; quæ incidere videntur cum eo quod vertit Dionysius; *exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi causa*: verbum *exquirendi* referendo ad lustrationem, & *expiationem* ad medicamentorum inventionem. Versio apud Balsamonem habet *ad medicamenta arte invenienda*.

Contra illos ergo agit Synodus, qui *divinationes expetunt* (seu G. *vaticinantur*) *& morem Gentilium sequuntur, aut in domos suas hujuscemodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte malefica* (vel G. *ad medicamenta arte invenienda*) *aut expiandi causa* (aut G. *lustrationem*).

Ex hisce admodum verisimile est, Synodum agere & contra illos, qui ipsi per se superstitionibus Gentilium se impendunt, & contra eos, qui tales sibi advocant & impendunt, ut per eos quod quærunt arte magica adipiscantur. Unde & Balsamon ita Canonem exponit: *Quoniam nonnulli ægrotantes & artibus magicis se ita affici existimantes, vel etiam cum quasdam res ad se pertinentes perdidissent, incantatores in ædes suas accersebant, qui pollicebantur se artes magicas inventuros, ex quibus scilicet ægrotantes decumbebant, & eorum abominationem expiaturos, vel id etiam quod amissum erat indicaturos, alii vero Gentilibus consuetudinibus mentem adhibentes, de felicibus & infelicibus eventis interrogabant astrologos, & alios, qui dæmoniaca opera tractant.*

Hic haud obscure supponit Balsamon, hunc Canonem generaliter pœnitentiæ ibidem præscriptæ subiicere illos, qui quemcumque in finem superstitiones & divinationes Gentilium adhibent: quod & supponit Isidorus, uti & auctor Collectionis Rom. ubi hic Canon ad mentem Patrum potius, quam ad verbum expositus ita legitur: *Qui auguria, auspiciaque, sive somnia, vel divinationes quaslibet secundum morem Gentilium observant; aut in domos suas hujusmodi homines introducunt in exquirendis aliqua arte maleficiis, aut ut domos suas lustrent, confessi pœnitentiam quinquennio agant secundum regulas antiquitus constitutas.*

Quid per *auguria*, aliaque hic expressa nomina intelligatur, exposui in *Jure Ecclesiastico*, *Tom. IV. part.* 3. *tit.* 4. *cap.* 5. ubi late de crimine magiæ, & de superstitionibus hodie inter Christianos usitatis actum est.

Optandum ut Episcopi & Pastores exemplo Patrum Ancyranorum excitati, strenue eliminandis e populo superstitionibus incumberent, enormitatemque hujus vitii populo vivaciter exponerent:

Vult autem hic Canon, ut similes *sub regula quinquenni jaceant*; *secundum gradus pœnitentiæ definitos* (sive Isid. *secundum regulas antiquitus constitutas*) (G. *tres annos substrationis, & duos annos orationis sine oblatione*).

Hic rursus ostenditur tempore hujus Synodi gradus pœnitentiæ per Canones sive Regulas fuisse definitos; & quidem si versioni Isidori, necnon Codici Rom. fides sit *secundum regulas antiquitus constitutas*.

CANON XXIV.

Quidam sponsam habens, sororem ejus violavit, & gravidam reddidit: postmodum desponsatam sibi duxit uxorem, illa vero, quæ corrupta est, laqueo se peremit. Hi qui fuerunt conscii post decennem satisfactionem jussi sunt suscipi, secundum gradus pœnitentiæ constitutos.

SCHOLION.

SATIS patet ex contextu Canonis, casum particularem Synodo fuisse propositum, & resolutionem Synodi hoc Canone contineri, quod & notavit Balsamon, dicens: *ex facto quodam moti sunt Patres, ut præsentem Canonem ederent*. Hic obiter observamus, jam pridem in more positum fuisse, ut graviores & difficiliores casus Synodis proponerentur, earumque resolutio ab iis expeteretur.

Gravis casus Synodo proposito, de consciis criminis quo quis sororem sponsæ suæ violarat.

Sanctus Basilius *Can.* 78. duntaxat septem annorum pœnitentiam injungit ei, qui duabus sororibus nefarie matrimonio conjunctus fuit. Hoc vero Canone injungitur pœnitentia decem annorum; nec mirum, uti monet Balsamon: *Hic enim multa nefaria commissa sunt, fornicatio, illicitum Matrimonium, & cædes; illic autem tantum nefarium matrimonium.*

Quod conscii quoque puniantur, idcirco decretum putat Aristenus, quia qui suffocationem impedire potuerunt, & non impediebant, ut auctores cædis judicantur. Balsamon autem intelligit de consciis, qui huic nefario facto fornicationis & illicito matrimonio, occasione cujus *suffocatio* sequuta est, absque ulla necessitate auxilium tulere.

Hinc rursus habemus, Patres in determinandis & imponendis pœnitentiis serio attendisse & ad gravitatem & multiplicationem criminum, quæ ad unum eumdemque nefarium actum concurrunt. Sane qui hujus Synodi Canones attenderit, reperiet in his expressam vere apostolicam pœnitentialem disciplinam, quam merito Episcopi & Patres, atque animarum directores, & ministri Sacramenti pœnitentiæ continue præ oculis habeant, uti & optasse S. Carolum notavi in *Jure Ecclesiastico, Tom. II. part.* 2. *Sect.* 1. *tit.* 6. *c.* 5. *pag.* 73.

Similiter in his Canonibus expressa est pristina Patrum & Apostolica circa pœnitentiarum moderationem, sive remissionem, seu indulgentiam ab Episcopis servandam, quæque per undecim circiter sæcula servata scitur, uti latius exposui in *Jure Eccles. Tom. II. part.* 2. *sect.* 1. *tit.* 7. *cap.* 1 *pag.* 87. *cap.* 2. *pag.* 90. & *cap.* 3. *pag.* 92. ubi notavimus ad hanc disciplinam videri reflexisse Synodum Tridentinam dum decrevit in indulgentiis elargiendis, moderationem juxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem esse servandam.

DIS-

DISSERTATIO.

In Synodum Neocæsarienſem.

§. *Unicus*.

Creditur hæc Synodus celebrata inter anno 313. & 319.

SUb idem tempus, quo celebrata fuit Synodus Ancirana, creditur quoque habita Synodus Neocæſarienſis, ſcilicet inter annum 313. & 319. uti monet vir eruditus Tillemontius in ſuis Memoriis ad *Hiſt. Eccleſ. tom. 6. part.* 1. in Vitale & Philogone.

Plures eoſdem Epiſcopos utrique Synodo interfuiſſe: atque Vitalem Antiochenum utrique quoque præſediſſe notat idem auctor.

Præſtantia Patrum, qui Synodo interfuerunt.

Præterea ibidem nominatim recitat & examinat, qui veriſimiliter fuerint Epiſcopi, qui duabus hiſce Synodis adfuiſſe dicuntur.

Notat autem quod juxta ſubſcriptionem Epiſcoporum, uti hic legitur *tom. 1. Conciliorum generalium*, *col* 1488. fuerint decem Epiſcopi, qui utrique Synodo, ac inſuper præter hos decem alii quinque, qui huic Synodo interfuerunt: qui omnes, ait, & Nicænæ Synodo adſtitiſſe leguntur.

Inſuper monet, quod inter Epiſcopos, qui his Synodis interfuerunt, fuerint aliqui & doctrina & ſanctitate illuſtres, immo etiam nonnulli martyrii coronam conſecuti, qui ut tales ab Eccleſia celebrantur.

Non dubium, quin hinc non exigua harum Synodorum Canonibus auctoritas accedat, & veneratio debeatur, ut proinde mirum non ſit hos Canones in Eccleſia ſemper fuiſſe ſummæ venerationis.

Epiſcoporum numerus, & ſeſſionis ordo incertus.

Circa numerum Epiſcoporum, qui vel Ancyranæ, vel huic Synodo interfuerunt, non exiguam occurrere difficultatem, fatetur præfatus auctor. Neque eam omnino poſſe tolli per ſubſcriptiones Epiſcoporum, quæ ad calcem harum Synodorum leguntur, reflectitque non deeſſe, qui ſuſtineant ſubſcriptiones, quæ ad calcem utriuſque Synodi hodie reſtant, omnino tamquam recentiore Iſidori manu adjectas habendas eſſe, præſertim quia nec apud Græcos, nec apud Dionyſium Exiguum leguntur, ſed duntaxat apud Iſidorum. Accedit, inquit Tillemontius, in his ſubſcriptionibus reperiri, quod nonnulli Epiſcopi ſic ſubſcribant *Galatiæ primæ*, *Capadociæ*, *primæ*, & *ſecundæ Ciliciæ*, cum tamen certum ſit tempore harum Synodorum has Provincias necdum fuiſſe diviſas; ſed eam diviſionem demum contigiſſe circa annum 370. Similiter obſervat veriſimile non eſſe in his ſubſcriptionibus ordinem ſeſſionis, quem in his Synodis obtinuerunt Epiſcopi, eſſe expreſſum, quandoquidem S. Leontius Primas totius Capadociæ, *nonniſi decimus quartus compareat*.

Hinc concludit, quod omnino probabile ſit originales non eſſe ſubſcriptiones, quæ hic habentur, ſed eas copiſtis aliiſque recentioribus eſſe interpolatas.

Veriſimile eſt unum, alterumve tantum Epiſcopum ex ſingulis Provinciis acceſſiſſe.

Hoc denique obſervat, quod his Synodis legantur interfuiſſe plures Epiſcopi ex plurimis Provinciis etiam remotiſſimis; & nonniſi pene unicum ex ſingulis, creditque dici poſſe quod ſingulæ provinciæ unum aut duos e ſuis deputaverint, qui vice omnium aſſiſterent, vel quod præcipui & notabiliores in ſubſcriptione duntaxat fuerint nominatim expreſſi.

Synodus hæc ante Nicænam celebrata.

Jam pridem pro indubitato creditum fuiſſe hanc Synodum celebratam eſſe poſt Ancyranam Synodum, ſed ante Nicænam conſtat ex veteri Canonum Collectione, quam latine reddidit Dionyſius Exiguus, & ſuo Codici integram inſeruit, in qua ita habebatur, teſte Dionyſio: *Poſt Canones Ancyranos ſequuntur Sanctorum & beatorum Patrum, qui convenerunt Neocæſareæ, qui quidem poſteriores ſunt Ancyranis, priores vero Nicænis, ſed propter dignitatem Nicænis eiſdem præponuntur*.

XIV. Canones, quos Græci XV. numerant.

In hac Synodo pro recta Eccleſiæ diſciplina, ac præſertim pœnitentiaria editi leguntur 14. Canones, nec plures apud Iſidorum, aut etiam Dionyſium Exiguum leguntur, nec plures extitiſſe in veteri Græca Collectione, quam e Græco Latine reddidit Dionyſius, veriſimile eſt, licet hodie Græci numerent quindecim, eo quod Canonem 13. in duos dividant, ut proinde & quoad materiam, & quoad numerum reipſa conveniant.

Gratianus *Diſt.* 16. *Can.* 11. huic Synodo aſſignavit Canones 24. ſed hunc Gratiani errorem notarunt & emendarunt Correctores Romani.

SCHOLIA.

In Canones Neocæſarienſes.

CANON I.

Presbyter ſi uxorem acceperit, ab Ordine deponatur, ſi vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.

SCHOLION.

De Presbytero uxorem ducente, aut fornicante.

EVIDENS eſt ex Canonis contextu hic duntaxat agi de Presbyteris, qui poſt ordinationem uxores ducere, ſive accipere præſumunt, non autem de his, qui ante ordinationem legitimam habebant uxorem; ut recte notavit hic Balſamon & Zonaras.

Græci jam pridem, ut hodie quidem, permittunt Presbyteris uſum Matrimonii ante ordinationem legitime contracti; ſed nec olim, nec hodie permittunt, ut Presbyteri poſt ordinationem, uxores accipiant, ut in ſcholiis ad Canones ſæpius notamus.

Hoc inſuper ex hoc Canone habemus, quod licet Patres hujus Synodi decreverint, ut Presbyter, ſi uxorem acceperit, *ab Ordine deponatur*, hoc eſt ſecundum Zonaram, *Sacerdotii dignitate privetur*, nihilominus Patres illi oſtenderunt ſibi viſum fuiſſe, multo gravius peccare Presbyterum, qui poſt ordinationem *fornicatus fuerit*, vel adulterium commiſerit, quam qui uxorem accepit.

Hunc enim ſimpliciter ab Ordine deponendum eſſe pronuntiant, ſive Sacerdotii dignitate privari, ſed illum *amplius pelli debere*, *& ad pœnitentiam redigi decernunt*, id eſt, notante Ariſteno, ille Sacerdotio privatur, hic vero *perfecte* repellitur.

Hic Ariſteni Commentarius quoad hanc ſecundam partem, in qua agitur de pœna Presbyteri, qui vel fornicationem, vel adulterium commiſit, admodum conſonat lectioni *Iſidori*, qui ita legit: quod ſi fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, *extra Eccleſiam abjiciatur*, *& ad pœnitentiam inter laicos redactus agat*.

Presbyter non ſubjicitur pœnitentiæ publicæ.

Itaque hunc Presbyterum non tantum a functionibus Sacerdotalibus removent, ſive Sacerdotii dignitate privant, ſed *perfecte* ſive omnino *extra Eccleſiam abjiciunt*.

Lectionem Iſidori ſecutus eſt Gratianus *Diſt.* 28. *Can.* 9. ubi tamen monent Correctores Romani, quod nec apud Græcos, nec apud Dionyſium Exiguum reperiantur hæc verba, *inter laicos*, ſive *pœnitentiæ inter laicos agendæ*.

Et ſane primis Eccleſiæ ſæculis ſimiles publicæ pœnitentiæ inter laicos Presbyteris imponi non ſolebant, uti & Correctores Romani notarunt ad Canonem finalem, *Diſt.* 30.

Addunt autem: Sed quando *in graviſſima crimina publice incurrebant*, *depoſiti*, *peregrinari jubebantur*.

Verum nec id priſtinæ diſciplinæ conſonum eſt, nec de hac pœnitentia Patres hujus Synodi cogitaſſe veriſimile eſt. Demum enim ſæculo decimo aut undecimo, ſimiles pœnitentias invaluiſſe, a pluribus notatum fuit. Immo pœnitentibus parum convenire peregrinationes, & per diverſas regiones diſcurſiones SS. Patres exiſtimabant; quin immo nihil convenientius eſſe pœnitentibus, quam omnimodum quantum fieri poſſit ad hominum conſpectu & conſortio ſeceſſum: unde etſi attendantur, quæ in hujus aſſerti confirmationem adducunt Romani Correctores ex Gratiano, apparebit ipſos parum attendiſſe, num quæ a Gratiano allata ſunt, congruant Patrum diſciplinæ, quandoquidem nec Gratianus deſignet ſuorum decretorum auctores.

Tametſi autem Presbyteris inter laicos publica pœnitentia agenda non imponeretur, nihilominus ultra depoſitionem a Sacerdotio extra Eccleſiam expelli, & ad pœnitentiam agendam cogebantur; ut hic Canon habet ex verſione Græcorum, & Dionyſii Exigui, ſolis his verbis omiſſis, *inter laicos*, quemadmodum nonnullæ aliæ perſonæ ob evitandum ſcandalum, aliave incommoda, puta mulieres conjugatæ ab agenda pœnitentia publica & Canonica per præſcriptos gradus pœnitentiales excuſabantur; uti oſtendit Joannes Morinus in ſuo Opere de *Pœnitentia*.

CANON II.

Mulier, ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem: verumtamen in exitu propter miſericordiam, ſi promiſerit quod facta incolumis, hujus conjunctionis vincula diſſolvat, fructum pœnitentia conſequatur. Quod ſi defecerit mulier aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti.

SCHO-

Scholion.

Inceſtuoſæ nuptiæ cum duobus fratribus.

HOC Canone agitur de muliere, quæ inceſtuoſas nuptias contraxerat cum duobus fratribus, quæſitumque fuit, quæ pœnitentia eſſet huic mulieri ob perpetratum crimen, ſive ob hunc inceſtum imponenda. In primis reſolvunt ac decernunt Patres hujus Synodi, ut hæc mulier abjiciatur uſque ad mortem (ſive Iſid. *uſque ad diem mortis*); & additur in Græco apud Balſamonem, *ſi matrimonium diſſolvere non perſuadeatur*.

Itaque in hac parte vult Synodus, ut ſi mulier, durante vita, in hoc ſacrilego matrimonio perſeveraverit, abjiciatur, ſive extrudatur extra Eccleſiam, nec vita durante ad pœnitentiam, ſeu inter pœnitentes uſque ad mortem, ſive diem mortis admittatur. Poſt hæc ſubjungit Canon: *Verumtamen in exitu propter miſericordiam, ſi promiſerit quod facta incolumis hujus conjunctionis vincula diſſolvat, fructum pœnitentiæ conſequatur* (ſive G. H. *pœnitentiam conſequatur*).

Apud Iſidorum poſt verba *propter humanitatem*, hæc leguntur: *in extremis ſuis ſacramentis reconciliari oportet*. Vel ut in margine notat Labbæus, *in hora mortis ſuæ viaticum accipiat*; adeoque juxta hanc lectionem verba illa, *propter miſericordiam*, ſeu *humanitatem*, non ad pœnitentiæ conſecutionem, ſed ad perfectam reconciliationem referenda videntur, ſcilicet per admiſſionem ad perceptionum Sacramentorum notanter Euchariſtiæ, quæ ætate Iſidori cœperat venire in nomine Viatici, idque contra communem hujus Canonis lectionem, & priſtinam Patrum diſciplinam; ut non dubium appareat, hæc ab Iſidoro addita eſſe.

Senſus Canonis.

Senſus igitur Canonis hic eſſe videtur, quem & Balſamon amplectitur; quod ſi mulier in exitu vitæ ſeu in extremis promiſerit, quod ſi convaluerit, conjugium diſſolvet, ſive divortium faciet, & a ſacrilego uſu matrimonii abſtinebit, tunc propter miſericordiam *fructum pœnitentiæ conſequatur*; nimirum mox ab excommunicatione, quæ ei inflicta erat, ubi erat abjecta, ſive extruſa ab Eccleſia, abſolvatur.

Certum enim eſt, quod juxta Patrum diſciplinam cenſeretur quis ab excommunicatione ſolutus, ubi ad pœnitentiam erat receptus, & hic erat *fructus pœnitentiæ*, de quo in Canone. Perfectam autem reconciliationem non conſequebatur, niſi peracta pœnitentia.

Ad hanc pœnitentiam peragendam admittitur hæc mulier, ſi de morbo convaluerit, & juxta promiſſa durante periculo mortis facta, matrimonium diſſolverit, uti notant Græci Commentatores; illudque notat lectio Iſidori ita vertens: *ut ſi forte ſanitatem recuperaverit, matrimonio ſoluto, ad pœnitentiam admittatur*.

Difficilis pœnitentia eum ablata eſt peccandi poteſtas.

Notari meretur clauſula ſive monitum ſubjunctum Synodi; *quod ſi defecerit mulier aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti*.

Rationem hujus difficultatis ita exprimunt Balſamon & Zonaras: *qui enim agit pœnitentiam a peccato deſiſtens, is creditus pœnitentia duci. Qui autem ad mortem uſque ab eo non deſiſtit, oſtendit quod etiam ſi illa pars adhuc ſupereſſet, quæ eſt mortua, non deſtitiſſet. Quia ergo qui vivit, videtur adhuc in illo malo, quantum in ſe eſt, perſeverare, difficilem habebit pœnitentiam*.

Canon III.

De his, qui in plurimas nuptias inciderunt, & tempus quidem præfinitum manifeſtum eſt, ſed converſatio eorum & fides tempus abbreviat.

Scholion.

De iterantibus nuptias.

ISIDORUS, quem ſequitur Gratianus 31. *quæſt.* 1. *Can.* 8. primam Canonis partem exhibet his verbis: *Qui frequenter uxores ducunt, & de his, qui ſæpius nubunt, tempus quidem pœnitentiæ, quod his conſtitutum eſt, obſervabunt*: quæ lectio innuit hic agi de his, qui ſucceſſive plurima matrimonia contrahunt, ſive de veris bigamis: & ita hunc, uti & *Can.* 7. hujus Synodi, intellexit Cardinalis Baronius, & poſt ipſum Binius in notis ad *Can.* 7. *non quod ſecundum matrimonium contrahendo peccent*, inquit, *ſed quod ſuam ipſius incontinentiam manifeſtent, & bigamiam, quæ in humanæ imbecillitatis remedium*, 1. Corinth. 7. *inſtituta eſt, licentius uſurpent*. Baronius ad *ann.* 313. *num.* 91.

Traditio diſciplinæ non ſcriptæ.

Quod vero, ait, *tempus quidem præſtitutum manifeſtum eſt*, ad conſuetudinem referendum eſſe notat Zonaras: *quia nullus ante hanc Synodum reperitur Canon, tempus pœnitentiæ bigamis præſcribens*. Unde S. Baſilius in *Epiſt. ad Amphilochium*, *Can.* 4. de pœnitentia trigamorum loquens, ait: "conſuetudine accepimus, non a *Canone*; ſed ab eorum, quæ præceſſerunt, conſequentia": hinc patet Patres multa per traditionem accepiſſe, eaque tamquam legem obſervaſſe.

Zelus pœnitentis contrahit tempus pœnitentiæ.

Ex finali clauſula Canonis habemus mentem Patrum hujus Synodi, non ſecus ac Ancyranæ & Nicænæ fuiſſe, in concedenda indulgentia, ſive in contrahendo pœnitentiæ tempore, conſiderandam eſſe ſingulorum pœnitentiam, converſationem, ſeu converſionem, & fidem.

Ad hanc clauſulam hic reflectens Zonaras, ait: "Si namque qui illorum pœnitentiæ præfectus eſt, eos in luendis pœnis, ſtudium, ardoremque præ ſe ferre animadvertat, nec conſternari mente, ſed præſidentes divinæ bonitati veniam ſibi contractæ noxæ polliceri, præſtituti temporis intervallum contrahet ac præcidet.

De hac Patrum priſtina praxi ac diſciplina in contrahendis pœnitentiæ præſcriptis temporibus, vel exercitiis ſeu operibus mitigandis fuſius egi in *Jure Eccleſ. Tom. II. part. 2. ſect. 1. tit. 7. De Indulgentiis pag. 87. & ſeqq.* ibidemque notavi demum circa finem ſæculi XI. modernam indulgentialem formulam ſenſim introductam, idque cum non modica diſciplinæ pœnitentialis collapſione.

Canon IV.

Si quis propoſuerit concupiſcere mulierem ad dormiendum cum ipſa, ejus autem deſiderium ad opus non venerit, videtur eſſe a gratia liberatus.

Scholin.

Pœnitentia publica non imponitur pro peccatis internis.

APPARET, quod in præſenti Canone agant de eo, qui quidem concupivit mulierem ad peccandum cum ea, ſeu revera interius habuerit voluntatem actum carnalem committendi, ſed per impedimentum ad opere ſeu actu externo fuit impeditus, adeoque ejus peccatum mere fuit internum, ſoli Deo cognitum; dicunt Patres hujus Synodi, *quod videatur a gratia liberatus*, id eſt, quod pœnæ canonicæ non ſubjiciatur, uti recte reflectit D. Fleury, *lib.* 10. *Hiſt. Eccleſ. num.* 17. notans quod non imponeretur pœnitentia canonica pro peccatis ſimplicis cogitationis, ſive mere internis, ſcilicet invitis, uti oſtendimus in *Jure Eccleſ. Tom. II. part. 2. ſect. 1. tit. 6. cap. 2. pag. 64.*

Canon V.

Cathecumenus ſi ingrediatur Eccleſiam, & in ordinem eorum, qui inſtruuntur, adſiſtat, hic autem deprehenſus fuerit peccans, ſi quidem genuflectit, audiat, ut non delinquat ulterius: ſi vero & audiens peccaverit, expellatur.

Scholion.

Catechumeni Audientes & Flectentes.

HOC Canone volunt Patres hujus Synodi, "ut ſi Catechumenus in ordine eorum, qui inſtruuntur, abſiſtat & peccet; ſi genu quidem *flectens audiat*, non amplius peccans", vel juxta Dionyſium, ut *non delinquat ulterius*, aut juxta Iſidorum, *ut ſe abſtineat ab ipſo peccato, quod fecit*. Deinde ſubjungitur; "ſin autem etiam audiens adhuc peccet, extrudatur.

Canon hic alias de ſe obſcurus erit perſpicuus, ſi ſolum attendatur, duos fuiſſe Catechumenorum ordines, ut ſupra ad Canonum XIV. Nicænum notatum fuit.

Catechumeni, alii perfectiores, alii imperfectiores.

"Nonnulli enim modo accedunt, ait Ariſtenus, quocirca ut imperfectiores poſt Scripturarum & Evangeliorum auditionem ſtatim emittuntur. Alii autem ante tempus aliquod advenerunt, & perfectiores evaſerunt, quare & poſt Evangelium preces pro Catechumenis factas expectant: & cum illud dicitur: *Catechumeni, capita veſtra Domino flectite*: genuflectunt. Perfectiores itaque, ut qui bona Dei verba prægustarunt, ſi lapſi fuerint, ſtatione ſua moventur, & cum Audientibus collocantur; ſi autem & cum Audientes ſint, peccant, ab Eccleſia perfecte expelluntur.

Canon VI.

Gravidam oportet baptizari, quando voluerit, nihil enim in hoc, quæ parit, naſcenti communicat: propterea quod uniuſcujuſque propoſitum in confeſſione declaretur.

Scholion.

Catechumena gravida baptizata, non idcirco cenſetur fœtus baptizatus.

HOC Canone declarant Patres mulierem gravidam eſſe baptizandam, quandocumque voluerit, ſive dum Baptiſmum expetierit, neque ejus Baptiſmum eſſe differendum, donec fœtus ſit editus. Ratio hujus declarationis videtur, quod nonnulli dubitarent, utrum Baptiſmus matris non afficeret fœtum in utero matris adhuc exiſtentem, adeoque ſi poſtmodum editus baptizaretur, non cenſeretur rebatizatus, uti & reflectit D. Fleury, *lib.* 10. *Hiſt. Eccleſ. num.* 17.

Et hanc fuiſſe rationem non obſcurum eſt ex ipſo contextu Canonis: ut enim probent Patres, mulierem gravidam ante enixum fœtum baptizari poſſe, declarant, quod Baptiſmus matris non afficiat fœtum in utero contentum, eo quod, inquiunt, *proprium uniuſcujuſque inſtitutum*, ac propoſitum in confeſſione oſtendatur.

Ut

Ratio Canonis.

Ut hæc ratio intelligatur, notandum, quod priſtinis Eccleſiæ ſæculis Catechumeni de fide interrogarentur, priuſquam baptizarentur, eamque fidem palam profiteri, & ſæculi pompas palam abjurare debebant; ut obſervat Albaſpinæus ad hunc Canonem. " Paulo ante " quam mergerentur, inquit, Baptiſmum ſe optare, ſe " batizari velle, magna voce conteſtabantur. Quæ " cum ab iis, qui parentum utero includebantur, non " poſſent fieri, ad eoſdem res & gratia Baptiſmi pervenire & penetrare non poterat ". Cui congruit " Iſidorus ita legens: quia unuſquiſque in illa confeſſione libertas arbitrii declaratur "; id eſt illa confeſſione declarat ſe libere Baptiſmum deſiderare.

Canon VII.

Presbyterum in nuptiis bigami prandere non convenit, quia cum pœnitentia bigamus egeat, quis erit Presbyter, qui propter convivium talibus nuptiis poſſit præbere conſenſum?

Scholion.

Presbyter non interſit nuptiis Bigami.

Præsens Canon rurſus oſtendit, quod licet Eccleſia nunquam improbaverit, aut illicitas reputaverit ſecundas, ſeu ulteriores nuptias, nihilominus jam pridem Patres aliquam pœnitentiam injunxerint bigamis ſive nuptias iterantibus, eo quod iterando nuptias ſuam ipſorum incontinentiam manifeſtent, uti ſupra ad *Can.* 3. notatum eſt.

Igitur quia ſecundas nuptias contrahens proprie non peccat, ſeu delictum pœna dignum non committit, hinc & ſi quid in eo inordinatum apparet, leviori pœnitentia eluendum eſſe creditum fuit, uti obſervat Balſamon, ſupponitque Zonaras, quod Canones ſuam bigamis mulctam ſtatuerint: *uno ſiquidem anno*, ait, *Bigamus a perceptione ſacrorum munerum arceri jubent.*

Supponit autem Canon, quod bigamus, ſive qui nuptias iteravit, hanc pœnitentiam a Presbytero accipiat, ſive quod Presbyter eam pœnitentiam imponere debeat, quod clarius indicat verſio Iſidori, quæ ſic habet: *maxime cum præcipiatur ſecundis nuptiis pœnitentiam tribuere.* Idipſum notavit Zonaras, poſtquam verbis ſupra relatis expreſſit mulctam ſeu pœnam, quam Canones in bigamos ſtatuerint, ſubjungit: *eam vero pœnam bigamis, ſibi a pœnitentia remedium quærentibus, Sacerdotes injungunt.*

Quia ipſe Presbyter Bigamis pœnitentiam imponit.

Cum ergo Presbyter bigamis pœnitentiam injungat, declarat præſens Canon: *Presbyterum in nuptiis bigami prandere non convenit* (ſive Iſid. *convivio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debere*).

Rationem ſubjicit Canon: quia *cum pœnitentia egeat bigamus, quis erit Presbyter, qui propter convivium talibus nuptiis poſſit præbere conſenſum?* hoc eſt, inquit Zonaras, *qui fieri poteſt, ut pœnam a bigamo exigere non pudor ſit ei, qui bigami factum a ſe non improbari, cum nuptiis ſecundis ipſe interfuerit, ſatis oſtendit.*

Hoc Canone docentur illi, qui alios ex officio arguere tenentur, ne facto ſuo probent, quod in aliis reprehendere debent. Hæc diſciplina, quæ bigamis a Presbyteris pœnitentiam injungi volebat, hodie deſiit, quantumvis non minus hodie quam olim ſecundæ nuptiæ præ primis odioſæ reputentur, & ſuam ipſius incontinentiam manifeſtent.

Immo & eam diſciplinam tempore Zonaræ etiam apud Græcos in uſu non fuiſſe, indicare videtur dicens: *Verum hæc in libris ſcripta reperiuntur, nos autem & Patriarcham & Metropolitanos complures in convivio Imperatoris ſecundas nuptias celebrantis adſpeximus.*

Canon VIII.

Mulier cujuſdam adulterata laici conſtituti, ſi evidenter arguatur, talis ad miniſterium Cleri venire non poterit: ſi vero poſt ordinationem adulterata fuerit, dimittere eam convenit: quod ſi cum illa convixerit, miniſterium ſibi commiſſum obtinere non poterit.

Scholion.

De Presbytero, cujus uxor eſt adulterata.

Quantumvis Orientalis Eccleſia conjugatos ad Clerum immo ad Sacerdotium jam pridem admiſerit, & poſt ordinationem uſum matrimonii continuare permiſerit, tamen ſummam in ipſis continentiam conjugalem requiſivit, uti ex præſenti Canone intelligitur.

In primis enim declarat: *mulier cujuſdam adulterata laici conſtituti, ſi evidenter arguatur, talis ad miniſterium Cleri venire non poterit*; vel eo ſolo titulo, quod incontinentia uxoris aliquouſque videatur etiam in maritum redundare, uti in ſcholiis *ad Can. Apoſt.* & in *Jure Eccleſiaſt. Tom. II. part. 2. ſect. 1. tit. 10. de Irregularitate, pag. 138. & ſeqq.* notavi. Ulterius declarat Canon, quod *ſi vero poſt ordinationem adulterata fuerit, eam dimittere convenit* (ſeu *eam dimittere debet*;) quod *ſi cum illa convixerit* (ſed G. cohabitet) *miniſterium ſibi commiſſum obtinere non poterit* (ſive G. *non poterit exequi*); hoc eſt, ait Zonaras, *a ſui Ordinis gradu dimoveri decretum eſt. Patrato namque adulterio, mulier polluta eſt; qui vero pollutæ commiſcetur, unum corpus efficitur, eademque proinde contagione ipſum maculari neceſſe eſt. Hominem vero pollutum in ſacro miniſterio quis ferat?*

Hic videmus vel etiam minimam incontinentiæ ſpeciem Patres voluiſſe a ſacratis hominibus abeſſe.

Canonem hunc refert Gratianus. *Diſt.* 34. *Can.* 11. ex verſione Iſidori, & rurſus *Can. ſeq.* ex verſione Martini Bracarenſis, ſed more ſuo ſub nomine Synodi Martini Papæ.

Canon IX.

Presbyter ſi præoccupatus corporali peccato provehatur, & confeſſus fuerit de ſe, quod ante ordinationem deliquerit, oblata non conſecret, manens in reliquis officiis, propter ſtudium bonum: nam peccata reliqua plerique dixerunt per manus impoſitionem poſſe dimitti: quod ſi de ſe non fuerit ipſe confeſſus, & argui manifeſte nequiverit, poteſtatis ſuæ judicio relinquatur.

Scholion.

Presbyter ante ordinationem lapſus in peccatum carnale, a ſacerdotali miniſterio removetur.

Hic Canon rurſus evincit, quod Patres deſideraverint omnimodam in ſacratis hominibus, ac præſertim qui divinis miniſteriis inſerviunt, continentiam.

In primis decernunt Patres, *ſi Presbyter corporali peccato præoccupatus* (ſive G. *qui corpore peccavit*) *& confeſſus fuerit de ſe, quod ante ordinationem deliquerit, oblata non conſecret* (vel Iſid. *non offerat*) *manens in reliquis officiis propter ſtudium bonum* (ſive Iſid. *ſtudii utilitatem*) (vel G. *propter aliud ejus bonæ vitæ ſtudium.*

Si itaque is, qui ante ordinationem corporale peccatum cum muliere commiſit, ultro confeſſus fuerit poſt ordinationem ſuam, ſive jam Presbyter factus, ſacerdotale officium obire, ſive offerre, vel oblata conſecrare nequit, tametſi poſt ordinationem vitæ integer, & virtutis exercendæ ſtudioſus ſit, uti hæc verba, *ſtudium bonum*, recte interpretatur Zonaras.

At ſi his virtutibus ornatus appareat, ob eas permittunt Patres, *ut maneat in reliquis officiis*, ſive reliquas Sacerdotii prærogativas, ſive officia retineat, ſcilicet, ait Zonaras: *Sacerdotum honorem, Cathedræ prærogativam, juſque præterea in Altari communicandi retinebit.*

Proinde voluerunt Patres, ut is, de quo conſtat, quod etiam ante ordinationem peccatum corporale ſive carnis commiſerit, ab oblatione ſive Sacerdotali officio omnino ceſſet, tametſi & vitæ ejus integritas, & virtutis exercendæ ſtudium ſufficienter evincant veram ejus & ſinceram converſionem.

Quod autem addunt Patres; *nam peccata reliqua plerique dixerunt per manus impoſitionem poſſe dimitti*, indubie de minoribus peccatis ante ordinationem perpetratis intelligi debent, & quidem ut apparet de his, qui aliquo modo ad peccatum carnis accedunt, uti ſunt, notante Zonara, contrectare manu fœminam, oſculum quoque eidem impertire, hæc per manuum impoſitionem tolli poſſe videntur, ſeu diſſimulari; ſi vitæ integritas & virtutis exercendæ ſtudium concurrat.

Verum ne id quidem tamquam omnino certum, ſed cum ea moderatione aſſeveraverunt, ut a quibuſdam dicitur, ſive *ut plerique dixerunt*, prout recte hic reflectit Zonaras.

Addit denique Synodus: *quod ſi de ſe non fuerit ipſe confeſſus, & argui manifeſte nequiverit* (G. *aperte ipſe convinci non potuerit*) *poteſtatis ſuæ judicio relinquatur*. Hoc eſt, interprete Zonara, *tunc ſacra miniſteria obeundi, vel ab eis ceſſandi poteſtas illius arbitrio permitti debet, ut ſi quidem conſcientia flagitii premitur, ſua ſponte a ſacrarum munerum functione deſiſtat.*

Et ſane cum hic agatur de peccato ante ordinationem commiſſo, necnon de Presbytero, qui fuit poſt ordinationem integræ vitæ, & virtutis exercendæ ſtudioſus, merito voluere Patres, ut is ab officio ſacerdotali invitus non deponatur.

Canon X.

Simili modo etiam Diaconus, ſi eodem peccato ſuccubuerit, ab ordine miniſterii ſubtrahatur.

Scholion.

Idem eſt de Diacono.

In hoc Canone idem decernitur ſervandum circa Diaconum, quod præcedenti Canone de Presbytero fuerat ſtatutum. Unde & Gratianus *cauſ. 15. quæſt. 8. Can. 2.* utrumque ut unicum retulit, idque ex verſione Iſidori, nonnihil a reliquis verſionibus diverſa, uti monent Correctores Romani, quorum correctio conſuli poterit.

Canon XI.

Presbyter ante trigeſimum ætatis ſuæ annum nullatenus ordinetur, licet valde ſit dignus; ſed hoc tempus obſervet. Nam Dominus noſter trigeſimo ætatis ſuæ anno baptizatus eſt, & ſic cœpit docere.

SCHOLION.

Ante annum trigesimum non ordinetur Presbyter.

REFERT hunc Canonem Gratianus *Dist. 78. Can. 4.* qui ibidem notat, quidem regulare esse, sed quod Ecclesia, necessitate urgente, nonnullos ante 30. annos ordinare consueverit. Cui convenit id quod circa tempora Gratiani Concilium Rothomagense, anno 1074. decreverat *Can. 6. nullus ordinetur Presbyter ante* 30. *annos, nisi summa necessitate, sed tamen Presbyter nullus ordinetur, nisi ante 25. annos.*

Dispensatio disciplinæ noverca.

Cum vero hæc dispensandi auctoritas credita esse judicio Episcoporum, tandem adeo frequentari cœperunt dispensationes, ut spatio unius sæculi priori disciplina abrogata. quod ob necessitatem indultum fuerat, in legem transierit: nimirum ut Presbyter anno 25. ordinari posset: ut & hic appareat verissimum esse, nullam esse certiorem ad disciplinæ & legum abrogationem viam, quam sit legum dispensatio ac relaxatio. Vide Thomassinum *de Disciplin. Eccles. part. 4. lib. 1. cap. 46.*

CANON XII.

Si quis in ægritudine baptizatus fuerit, ad honorem Presbyterii non potest promoveri, quod non ex proposito fides ejus, sed ex necessitate descendit: nisi forte propter sequens studium ejus, & fidem, atque hominum raritatem talis possit admitti.

SCHOLION.

In ægritudine baptizatus, non ordinetur Presbyter.

PRESENS Canon nullatenus arguit nullitatis aut defectus alicujus Baptismum ipsum in ægritudine, vel etiam in exitu vitæ susceptum, sed duntaxat fidem seu propositum illius, qui usque ad ægritudinem Baptismum distulit, suspectum habendum censuit; ideoque illum si convaluerit, in Presbyterum ordinari vetat.

Rationem hujus prohibitionis subjicit: *quod non ex proposito fides ejus, sed ex necessitate descendit* (sive G. *fides enim ejus non est ex instituto, sed ex necessitate*) sive, ait Balsamon, *quasi a necessitate morbi, non autem a bono instituto, seu proposito stimulatus baptizatus est. Ideo ut fidelis quidem, postquam convaluerit, recipietur: sed ad Sacerdotii gradum non promovebitur.*

Ratio Balsamonis.

Supponit igitur Balsamon hunc sic baptizatum non promovendum ad Sacerdotium ob moram, qua sanus Baptismum usque ad ægritudinem expetere distulit; quod & clarius expressit Zonaras. dicens: *Quicumque incolumis Baptismi diem longius extraxit, deinde vero morbo grassante, salutique metuens, salutari lavacro ablutus est, ad Sacerdotii gradum non promovebitur.* Ut enim „ voluptati ac libidini indulgeret, vitamque dissolute „ ageret, atque a jugo Evangelii immunis esset, idcir- „ co Baptismo moram interposuisse censendus est; pro- „ indeque ab illo fides necessitate quadam, non libera „ animæ voluntate, suscepta videri potest.

Hanc Græcorum expositionem amplectitur, & post Baronium Severinus Binius in notis ad hunc Canonem *tom.* 1. Conciliorum generalium, *col.* 1489.

Ratio Albaspinæi.

Verum vir Eruditus Gabriel Albaspinæus Episcopus Aurelianensis credit, hanc Canonis interpretationem a mente Patrum esse omnino alienam; asseritque hos egregie hallucinari, qui putant hunc Canonem a Sacerdotio arcere eum, qui usque ad periculum mortis, vel morbum urgentem Baptismum prorogasset; quod infamia quadam notaretur: *nam*, ait, *in hoc Canone non agitur de his, qui in mortem Baptismum distulissent, sed de his, quos mors in ipso Catechumenatu, & antequam ad ejus temporis exitum potuissent pervenire, occupasset. Neque a Sacerdotio propterea arcentur, quod ea de causa essent infames, aut male audirent, sed ordinari nequaquam poterant, ut in quodam Canone habetur, quod docere, fidei arcana tradere, exponere, & cætera Sacerdotii officia implere non posse viderentur, quos valetudo prima fidei elementa non sivisset ediscere, & rerum omnium ignaros, & rudes baptizari coegisset.*

Quidquid sit de hac Canonis interpretatione, hoc sat constat mentem Patrum semper fuisse, non facile ad Sacerdotium esse suscipiendos, quorum fides ut plena in fide ad aliorum eruditionem instructio non esse perspecta.

Spiritus Canonis.

Quod & indicat moderatio, quæ subjicitur: *nisi forte propter subsequens studium ejus; & fidem atque hominum raritatem talis possit admitti*, id est, interprete Zonara, *si postea Baptismo initiatus in exhauriendis strenue Dei mandatis operam suam, fideique constantiam probaverit, & vero si eorum, qui ad Sacerdotale munus idonei sunt, paucitas suadeat, tunc admittatur.*

Monet & Balsamon, quod utrumque debeat concurrere, *virtutis scilicet studium, & raritas hominum, si enim unum eorum desit, Canon observabitur.* Unde hic male vertit Isidorus pro copulativa &, leges disjunctive.

Hic attendant Prælati, cæterique, quibus incumbit munus sacerdotale conferre vel committere: quanta circumspectione Patres procedendum censuerint.

CANON XIII.

Presbyteri ruris in Ecclesia civitatis Episcopo præsente; vel Presbyteris urbis ipsius, offerre non possunt, nec panem sanctificatum dare, calicemque porrigere. Si vero absentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, soli dare debebunt. Chorepiscopi quoque ad exemplum quidem & formam septuaginta videntur esse: ut comministri autem propter studium, quod exhibent erga pauperes honorentur.

SCHOLION.

Presbyteri rurales non sacrificent in urbe, Episcopo, ejusve presbyteris præsentibus.

PRIMA hujus Canonis parte decreverunt Patres; *ut Presbyteri ruris* (seu G. *Vicarii*) *in Ecclesia civitatis* (seu G. *Dominico*) *Episcopo præsente, vel Presbyteris urbis ipsius, offerre non possunt, nec panem sanctificatum* (G. *panem precationis*) *dare, calicemque porrigere.*

Evidens est Synodum id unum voluisse, ut Presbyteri ad regendas Ecclesias rurales destinati intra terminos suarum respective Ecclesiarum se contineant, neque Episcopum aut Presbyteros Ecclesiæ civitatis præpositos in sacerdotalibus functionibus turbent, has in Ecclesia civitatis obeundo. „ Hoc enim ait Balsamon, spectat „ ad confusionem, & ad Episcopi & Presbyterorum „ contemptum & injuriam.

Verum quia Patres noverant; omnem legem positivam cedere necessitati & charitati proximi, addendam censuerunt hanc moderationem: *si vero absentes hi Episcopi & Presbyteri civitatis fuerint, & ad dandam orationem vocentur, soli dare debebunt*: sive ut legunt Græci, *& solus ad orationem vocatus fuerit, dat.*

Quomodo in spiritum hujus Canonis impingant, qui in subsidium parochorum duntaxat vocati, se in eorum functiones, ipsis etiam invitis, & per se eas obire volentibus, intrudere volunt nemo non videt.

Chorepiscopi hic dicuntur esse ad formam 70. discipulorum.

Secunda Canonis pars, quæ apud Græcos efficit Canonem decimum quartum, agit de Chorepiscopis, de quibus ait præsens Canon, *quod quidem ad exemplum & formam septuaginta videantur esse.*

Id innuere videtur, quod Synodus eos non habuerit ut veros Episcopos, utpote qui semper reputati ac dicti fuerint successores non septuaginta discipulorum, sed duodecim Apostolorum.

Idipsum probat, quod dicantur *comministri, utque propter studium, quod erga pauperes exhibent, honorentur.*

Hinc & intelligitur, quod eorum ministerium existimaretur præcipue versari circa curam pauperum. Cæterum de his Chorepiscopis, eorumque officio & dignitate latius agetur in scholio ad Canonem X. Antiochenum.

CANON XIV.

Diaconi septem debent esse, juxta regulam, licet & magna valde sit civitas. Idipsum autem & Actuum Apostolorum liber insinuat.

SCHOLION.

In una civitate tantum septem sint Diaconi.

PRÆSENS Canon non vult ordinari nisi septem Diaconos, *licet & valde magna sit civitas.*

In fundamentum hujus statuti advocant alium præcedentem Canonem sive regulam: *juxta regulam*, inquiunt, aut ut legunt Græci, *septem debent esse ex Canone.* Quis vero sit hic Canon, non expressit Synodus, neque indicant hujus Canonis commentatores Græci, Balsamon aut Zonaras, sed uterque pro intellectu hujus Canonis remittunt ad Scholion Canonis 16. Synodi VI.

Provocant vero Patres pro stabiliendo hoc statuto ad librum Actuum Apostolorum, in quo legitur per Apostolos septem fuisse constitutos Diaconos, sed nequaquam dixere Apostoli, non plures constitui seu ordinari posse, si ministerium Ecclesiarum plures requirat (*a*); uti ostendetur latius ad dictum Canonem 16. Synodi VI.

(*a*) Suo tempore & antea non plures quam septem fuisse Diaconos in Ecclesia Romana testatur Sozomenus, lib. 7. Hist. c. 19 his verbis: *Diaconi apud Romanos hactenus non plures sunt quam septem, ad similitudinem eorum qui ab Apostolis ordinati fuerunt.* Hunc tamen numerum inter consuetudines mobiles sua ætate habitum monet verbis sequentibus. *Apud alios vero haudquaquam definitus est numerus Diaconorum.*

D I S S E R T A T I O.

In Synodum Gangrensem.

§. I.

De Eustathio & Eustathianis, adversus quos congregata fuit Synodus Gangrensis.

Synodus contra Eustathianos.

SYNODUM hanc congregatam fuisse contra Eustathium & Eustathianos, manifestum est ex Epistola Synodica Canonibus præfixa a Patribus hujus Synodi ad consacerdotes in Armenia constitutos; scribunt enim: *Quoniam Sancta Synodus Episcoporum in Ecclesiam Gangrensem conveniens propter quasdam Ecclesiasticas & necessarias causas, & quæ ex Eustathii mente gesta sunt inquirenda, ab ipsis Eustathianis multa fieri nefarie invenit, necessario decrevit, &c.*

Porro cum in omnibus Codicibus hujus Synodi tam Græcis quam Latinis constanter legatur, *Eustathius*, sive *Eustasius*, vel *Eustachius*, dubitari nequit, quin ita dictus fuerit, qui huic Synodo occasionem dedit; & a quo aut saltem a cujus discipulis dogmata in Synodo damnata evulgata fuerunt: præsertim cum Socrates, *l. 2. Hist. Ecclesiast. c. 43.* & Sozomenus, *l. 3. c. 14.* idipsum sine ulla ambiguitate testentur; ut proinde nequaquam verisimilis appareat opinio Baronii ad annum 361. qui putat pro Eustathio legendum *Eustactus*, qui fuit Monachus in Armenia, cujus fit mentio apud Epiphanium *Geresi* 40. cumque nullum istius erroris antiquum Codicem aut testem adferat Baronius, nequaquam a communi lectione recedendum est.

Eustathius de quo hic, plane videtur diversus ab Eustathio Sebasteno.

Non perinde certum est quis fuerit hic Eustathius vel Eustachius, atque de eo etiam dubitasse videntur Balsamon & Zonaras in præfatione ad Canones hujus Synodi, dicentes hanc Synodum coactam esse adversus *quemdam Eustathium*.

Verum quidem est Socratem & Sozomenum asserere Euvathium, ratione cujus Synodus hæc congregata fuit, fuisse Sebastiæ in Armenia Episcopum: hos secuti communiter recentiores, ac novissime Henricus Valesius in Observationibus ad Socratem, crediderunt hunc Eustathium esse illum Episcopum Sebastenum, quem *Epist. 74.* ad Occidentales exagitat, & atris coloribus depingit S. Basilius.

Baronii sententia de isto Eustathio discutitur.

Verum Baronius multis contendit, hunc Eustathium non esse Eustachium Sebastiæ Episcopum cujus meminit S. Basilius.

Primo, quod Basilius duabus Epistolis cum diligenti scopa cunctas Eustathii Sebastenii turpitudines in unum congerat, easdemque singulas spectandas palam exponat, nullam prorsus de hujusmodi hæresibus, quæ in Eustachio a Synodo Gangrensi damnantur, vel ejus damnatione in hac Synodo facta, mentionem habuit, quæ quidem ad totam ejus vitam sugillandam ponendæ esse videbantur.

Secundo, cum in pluribus Synodis, teste ibidem S. Basilio, & aliis reperiatur Eustachius Sebastenus fuisse damnatus a Catholicis ob perfidiam Arianam, quam sectabatur, in nulla ipsarum apparet proposita fuisse querela, vel saltem in memoriam revocata hominis damnatio, aut ad infamiam ipsius aliqua ex more facta mentio tot ejus hæresum, quæ damnatæ habentur in dicto Gangrensi Concilio.

Tertio, cum apud neminem antiquorum Auctorum, qui hæreticorum catalogum scriptis fuerit prosequutus, idem Eusthachius ea laboret infamia, ut illorum errorum, qui Gangris recensiti, atque damnati fuere, auctor esse dicatur, satis aperte demonstrari posse videtur, aliquem alium Eustathium, a Sebasteno diversum fuisse earumdem hæresum institutorem.

Plura eam in rem a Baronio sunt adducta, quæ idipsum evincere videntur; unde hanc Baronii sententiam Vir Eruditus Dupin, *t. 2.* suæ Bibliothecæ Ecclesi. probans, sine hæsitatione asserit in hoc Gangrensi Concilio damnatos errores cujusdam, qui dicebatur Eustathius, sed qui a Sebasteno diversus est.

Non tam Eustathio, quam ejus discipulis vicentur adscribenda nefarie gesta.

Eustathius, cujus in hac Synodo errores damnati fuere *de arctioris vitæ disciplina, de cibis, quibus utendum esset, de vestibus, quibus uti oporteret, de moribus, denique & exacta vivendi ratione, præcepta tradidisse dicitur*, ut Scribit Sozomenus, *l. 3. c. 14.* additque, adeo ut quidam *affirment librum asceticum, qui Basilio Cappadoci vulgo adscribitur, ab isto conscriptum fuisse* Ad id perperam & contra omnium antiquorum auctoritatem dici ostendit Baronius, aliique Viri Eruditi uno consensu hunc librum Sancto Basilio vendicantes. Post hæc subjungit Sozomenus: *præ nimia severitate ad absurdas quasdam observationes prolapsus esse dicitur, ab Ecclesiasticis legibus plurimum discrepantes.*

Similiter Socrates de Eustathio scribit, eum in Synodo Gangrensi condemnatum fuisse, eo quod post condemnationis sententiam adversus ipsum prolatam in Synodo Cæsariensi, multa *contra leges Ecclesiasticas ageret*, aliqua illorum ibidem enumerat Socrates, uti & Sozomenus, qui monet, quod *alii tamen ipsum Eustathium hac culpa liberarent, quosdam vero ex ejus discipulis accusarent, qui nuptias damnaret, &c.*

Pluribus quoque hæ absurditates exponuntur in supra citata epistola Synodica; dicunt autem Patres Synodi *ab ipsis Eustathianis multa nefarie fieri invenisse*, ita ut potius videantur Eustathianis, sive discipulis Eustathii, quam Eustathio adscribere nefarie gesta; licet dubitari nequeat, quin Eustathius occasionem dederit, atque ex instructione magistri in eas absurditates discipuli sint prolapsi; quamvis forsitan eos ultra mentem magistri extenderent.

Porro ipsos errores seu absurditates Eustathianorum a Socrate, Sozomeno, & in Epistola Synodica recensitas, hic enumerare non judicavi, eo quod ad Canones, quibus hi errores damnantur, eosdem singulatim referre necessarium crediderim, pro majori elucidatione ipsorum Canonum.

Cæterum de Eustathio scribit Sozomenus loco citato, quod post dogmata ipsius, sive discipulorum ejus, quæ fuerunt in Concilio Gangrensi damnata, dicatur *ex eo tempore Eustathium, ut ostenderet se non arrogantiæ causa, sed divinæ disciplinæ studio ista introduxisse, & exercuisse, mutata veste, eodem quo cæteros Sacerdotes cultu, deinceps in publicum processisse.*

§. II.

Occasio & tempus celebratæ Synodi.

Diversæ subscriptiones in diversis Codicibus.

OCCASIONE Eustathii & Eustathianorum Synodum hanc congregatam fuisse, unanimis est omnium antiquorum & recentiorum sententia, & quidem Sozomenus post relatas, quæ Eustathianis adscribebantur, absurditates, ait: *his de causis cum Episcopi finitimi Gangris, quæ Metropolis est Paphlagoniæ, in unum convenissent, eos ab Ecclesia Catholica alienos esse decreverunt, nisi supra dicta dogmata sigillatim condemnarent.*

Qui autem fuerint finitimi Episcopi, qui Gangris convenerunt, & Synodum constituerint, notatur in Epilogo Epistolæ Synodalis hoc ordine, & hac forma: *Dominis honorabilibus consacerdotalibus in Armenia, Eusebius, Elianus, Eugenius, Olimpias, Bithynicus, Gregorius, Philetus, Pappus, Eubatus, Hypatius, Pirænesius, Basilius, Bassius, qui convenerunt in sanctum Concilium Gangrense, in Domino salutem.* Ita legitur apud Balsamonem & Zonaram.

Apud Isidorum ex editione Jacobi Merlini, diverso nonnihil ordine exprimuntur, atque *pro Olympia*, *Bithynico*, ponitur simpliciter Bithynicus & *pro Pirænesio* ponitur *Piressius*, adduntur que *Alpius* & *Heratius*, qui apud Balsamonem non leguntur.

In Codice Ecclesiæ Romanæ exprimitur *Bitenius*, & post hunc tamquam ab eo diversus ponitur *Olympius*, dein pro *Phileto* legitur *Silectus*, & pro *Pirænesio*, dicitur *Pirserius*, pro *Pappo*, *Pappius*, additur autem *Eracles*, omittitur vero *Basilius*.

Synodus post Nicænam celebrata.

Hanc Synodum habitam fuisse post Synodum Nicænam, non tantum recentiores, ut Balsamon & Zonaras, sed antiquiores quoque testati sunt, & quidem Dionysius Exiguus his Canonibus hunc titulum præfixit: *Incipiunt Regulæ Gangrenses, quæ post Concilium Nicænum expositæ sunt.* Et in prisca Canonum Latina editione apud Justellum in præfatione ad hos Canones dicitur: *Hi Canones post Sanctam Synodum Nicænam expositi sunt in Grangrensi, titulis* 20.

Ast quo anno nescitur.

Quo autem tempore post Synodum Nicænam celebrata sit, non pariter certum est.

Baronius, & eum more suo sequutus Severinus Binius ad annum 361. certum esse, ait, ex præsentia Osii Episcopi Cordubensis *qui eidem Synodo interfuisse legitur, ipsam celebratam fuisse temporibus Constantini Magni, cum Osius a Romano Pontifice legatus in Orientem missus est, ut omnem labantem Ecclesiarum statum componeret.* Hæc Baronius.

Admodum Verisimilis appareret hæc Baronii opinio, si tam certum esset, quam hic supponit Baronius, Osium Cordubensem huic Synodo interfuisse.

Legitur quidem in inscriptione Epistolæ Synodalis ex editione vulgata apud Petrum Crabbe & Severinum Binium, sed uti notat Labbæus, *hic* (Osius) *in textu Græco non apparet*, T. 2. *Concil.* 414.

Neque constat apud Isidorum ex editione Merlini, nec in prisca Canonum editione apud Justellum, neque in Codice Eccl. Rom. monente Quenello, *Osii* nomen abesse a textu Græco, ab Isidoro; & a MSS. Codicibus Thuanæo & Oxoniensi, adeo ut vix dubium sit, nomen *Osii* recentiori manu appositum esse, aut per incuriam irrepsisse; ac proinde ista opinio Baronii omni prorsus fundamento destituta videatur.

Cæterum credunt nonnulli, hanc Synodum demum post annum 362. celebratam, eo quod constanter in omnibus editionibus Græcis & Latinis primo loco signet

Euse-

Euſebius, qui veriſimilius fuit Euſebius Epiſcopus Cæſareæ in Cappadocia prædeceſſor S. Baſilii, qui huic Eccleſiæ præfuit ab anno 362. uſque ad annum 371. ut hoc medio tempore Synodus hæc veriſimiliter ſit celebrata; quamvis præciſe tempus hujus Synodi determinare admodum difficile & obſcurum eſſe fatendum ſit, licet a multis jam ſæculis magno in pretio fuiſſe ſatis conſtet, uti §. ſequenti oſtendemus.

§. III.

Utrum huic Synodo nomine Romani Pontificis Oſius præfuerit, & quis numerus Canonum, quæque eorum auctoritas & receptio.

Non Conſtat Rom. Pontificem in hac Synodo ullas habuiſſe partes.

IN primis dicit Severinus Binius in notis ad hanc Synodum verbo *Concilium*, quod „ auctoritate Silveſtri „ Romani Pontificis hæc Synodus congregata fuerit.

Idipſum ſcribit Baronnius ad annum 361. affirmatque Oſium Apoſtolicæ ſedis legatum eidem Gangrenſi Concilio præfuiſſe: pergitque dicens: „ inde puto, accidit „ ut Symmachus Papa in ſexta Synodo Romana libere „ teſtatus ſit, Canones Gangrenſes auctoritate Apoſto- „ lica conditos eſſe.

Verum cum tota hæc opinio Baronii de auctoritate Sedis Apoſtolicæ circa hujus Synodi convocationem aut celebrationem fundetur in aſſiſtentia Oſii Cordubenſis, quem Baronius huic Synodo ut Legatum Sedis Apoſtolicæ interfuiſſe ſupponit, patet ex dictis §. præcedenti, totum hoc Baronii ratiocinium ſtramineo inniti fundamento; cum ibidem demonſtratum ſit nomen Oſii in Græcis omnibus, & pleriſque Latinis Codicibus hujus Concilii deeſſe.

Abutitur quoque Baronius verbis Symmachi Papæ. Dicitur quidem in Synodo Romana VI. *in Canonibus in Gangrenſi Eccleſia Apoſtolica auctoritate conditis ſcriptum habetur, ſi quis oblationes &c.* ſed quis neſcit Epiſcopos utpote Apoſtolorum ſucceſſores, jam pridem dictos fuiſſe viros Apoſtolicos, & conſequenter inſignitos *Apoſtolica auctoritate*: ut perperam hinc Baronius deducat, Symmachum hic voluiſſe dicere, Canones Gangrenſes auctoritate Romani Pontificis fuiſſe conditos.

Illud tamen diffiteri non poſſumus, quod licet conſtet Romanum Pontificem in convocanda hac Synodo, aut condendis his Canonibus ullas habuiſſe partes tamen hos Canones ante editum Dionyſii Exigui Codicem, tam in Codice Eccleſiæ Romanæ, quam in Codice Græcorum extitiſſe, uti ex præfatione Dionyſii in ſuum Codicem manifeſtum eſt, & ex citatis Symmachi verbis (qui ſub initium ſæculi ſedit) patet, hos Canones tunc temporis in Eccleſia Romana pro legibus adductos fuiſſe. — Magna horum Canonum auctoritas.

Hæc eorum auctoritas per totam Eccleſiam Latinam, una cum Codice Dionifii Exigui, cui inſerti fuere ſenſim ſe diffudit; atque ab omnibus paſſim Canonum Collectoribus pro regulis Eccleſiaſticis allegati fuere.

Apud Græcos quoque hanc Synodum in magna veneratione fuiſſe conſtat tum ex Socrate & Sozomeno, qui cum laude de ea loquuntur; tum quod in codice Canonum primitus hujus Synodi Canones inſerti, ac tandem in Synodo VI. Trullana ſigillatim probati, acceptique ſint, atque ab omnibus obſervari mandatum ſit.

Viginti Canones huic Synodo tribuit Dionyſius Exiguus, nec plures Iſidorus Mercator, nec auctor priſcæ Canonum Latinæ Editionis apud Juſtellum. At in Codice Eccleſiæ Romanæ novemdecim *duntaxat* leguntur; eo quod *quartus* omittatur, ut in ſcolio ad eum Canonem notabitur; & ratio omiſſionis indicabitur. — Gangrenſes Canones 20.

Nec tantum Latini hunc Canonum numerum retinuerunt; ſed nonnulli quoque e Græcis; ac nominatim Joannes Antiochenus in ordine Canonum ſuæ Collectioni præfixo, ait: *Patrum Gangris congregatorum, a quibus expoſiti ſunt Cann.* 20. Similiter & Photius in præfatione ad Nomocanonem, ait: *Synodi Gangrenſis Canones* 20.

Apud Balſamonem & Zonaram, alioſque recentiores recitantur quidem *Canones* 21. ſed hi per errorem, appendicem, quæ ad univerſos Canones refertur, pro ſpeciali Canone aſſumpſerunt, uti in ſcholio ad hanc appendicem notabimus.

S C H O L I A

In Canones Gangrenſes.

CANON I.

Si quis nuptias accuſet, & dormientem cum viro ſuo, fidelem piamque ac religioſam deteſtatur, ac vituperet, quaſi non poſſit in regnum Dei introire, anathema ſit.

SCHOLION.

Anathema in eos, qui matrimonium ut illicitum reprobant.

HOc Canone damnantur, qui *nuptias*, ſeu matrimonium vituperant (ſive Iſid. *accuſationem duxerint*); ac propterea *dormientem cum viro ſuo, fidelem ac religioſam* (ſive *fidelis cum ſit & religioſa*) *deteſtatur* (*abhorret, aut inſimulat*) *aut culpabilem* (Iſid. *aut etiam accuſandam*) *velut quæ in regnum Dei introire*: (vel Iſid. *tamquam non poſſe conjugatos in regnum Dei ingredi.*) Hæc Iſidoriana lectio, cui conſonat Codex Eccleſiæ Romanæ oſtendit, hunc Canonem eſſe editum contra generaliter nuptias vituperantes; quod & inſinuat verſio Dionyſiana prout extat apud Juſtellum, & ſupra exhibita eſt.

Canonem male reſtringit Gratianus.

Retulit hunc Canonem Gratianus *Diſt.* 30. *Can.* 12. ex verſione Iſidori, & *Diſt.* 41. *Can.* 8. ex verſione Dionyſii; atque hic eum Canonem reſtringit ad conjugia Sacerdotum, & Manichæorum cauſa editum eſſe exiſtimat, ſed utrumque erronee, uti obſervant Correctores Romani ad citatum *Can.* 8. „ cum in eo, inquiunt, damnentur illi, qui omnino nuptias vituperabant, nec „ volebant ullum Chriſtianum, etiam Laïcum liberis „ operam dare; nec fuit editus proprie contra Manichæos, ſed contra quemdam Euſtachium, qui hunc „ errorem cum aliis multis in Armenia diſſeminaverat.

De iis, qui olim dicebant nuptias eſſe illicitas.

De Euſtachio ſcribit enim Socrates *lib.* 3. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 43. „ Nam & uxorem ducere prohibebat ". Sozomenus autem *lib.* 3. *cap.* 14. ſcribit quoſdam ipſum Euſtachium ab erroribus his liberare: *quoſdam autem* (ait) *ex diſcipulis ejus accuſant, qui nuptias damnarent*. Ejuſdem erroris meminit Epiſtola Synodica, in qua ſcribitur: „ Declaratum eſt enim hos eoſdem *nuptias accuſare*, & docere quod nullus in conjugali poſitus gradu ſpem habeat apud Deum ". Quin & ante Euſtachium fuiſſe, qui nuptias damnarent, teſtis eſt S. Epiphanius, qui *hæreſ* 123. ſcribit, quod quidam Saturnilus aſſeruerit *jam uxores ducere, liberoſque gignere a Satana eſſe*. Et rurſus *hæreſ.* 67. Hieracitarum erorem fuiſſe ſcribit: „ Nuptias in Veteri Teſtamento licitas fuiſſe, ſed poſt adventum Chriſti eaſdem rejiciendas, utpote quibuſdam cœleſte regnum obtineri nequibat.

Apoſtolus hanc hæreſim in noviſſimis diebus futuram præmonuit 1. *Tim. verſ.* 1. 2. 3. ſcribens: *Spiritus autem manifeſte dicit, quia in noviſſimis temporibus diſcedent quidam a fide attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum... prohibentium nubere.*

CANON II.

Si quis carnes edentem, præter ſanguinem, & idolis immolatum & ſuffocatum, cum Religione & fide, condemnat, velut ſpem propter hujuſmodi perceptionem non habentem, anathema ſit.

SCHOLION.

IN Epiſtola Synodica de Euſtachianis aſſeritur, nullos eorum etiam cibos carnium tamquam illicitos reputaſſe. — Contra eos, qui eſum carnium illicitum eſſe docent.

Et Socrates: *lib.* 2. *c.* 43. de Euſtachio ſcribit: *& a cibis eſſe abſtinendum docebat*. Hos cibos fuiſſe carnes conſtat ex citata Epiſtola & Sozomeno, *lib.* 3. *cap.* 14. ubi ait: *& eos qui carnes ederent, averſarentur.*

Huic errori opponitur hic Canon, anathema dicens iis, qui *carnes edentem cum religione*, ſeu pietate & *fide condemnant velut ſpem propter hujuſmodi perceptionem non habentem.*

Dum ſic cum errore Euſtachianorum hic Canon confertur, patet quam temere Sectarii eum legi Eccleſiaſticæ de abſtinentia carnium apponant; cum manifeſtum ſit, nec ipſos latere poſſit, Eccleſiam nullos cibos averſari tamquam de ſe *illicitos*; ſed uſum illorum duntaxat ad refrenandam carnem & exercitium pœnitentiæ moderari.

Exceptio: *præter ſanguinem, & idolothitum, & ſuffocatum*, indicat eo tempore adhuc viguiſſe præceptum Apoſtolorum de non comedendis prædictis cibis. Idem conſtat ex Tertulliano in *Apolog. c.* 9. multiſque aliis, qui circa ea tempora ſcripſerunt. Quin & hodie hanc legem in Orientali Eccleſia vigere, horum teſtatur Euchologium, in quo extat oratio repetenda ab iis, qui hujuſmodi cibos vetitos comederent: unde Balſamon ad *Can.* 63. *Apoſt.* arguit Latinos, quod contra hunc Apoſtolorum Canonem indiſcriminatim comedant ſuffocata. — Sanguis, idolothytum, & ſuffocatum prohibita.

Et ſane fatendum eſt, non adeo diu eſſe, quod Eccleſia Latina ubique cibis illis veſci permiſerit: nam Gregorius III. qui Cathedram Petri aſcendebat an. 731. inter Canones pœnitentiales hunc reponit: „ ſuffocatum „ dicimus, quod ſine ſanguinis effuſione perimitur, vel „ quod in laqueo necatur. Si quis a lupo, vel a cane, „ aut in laqueo ſuffocatum invenerit, nullatenus manducetur; nec ſanguinem alicujus beſtiæ quis manducare præſumat; quod ſi quis fecerit, quadraginta dies „ pœniteat ". *Tom.* 6. *Concil. pag.* 1483. *veteris edit.*

Nequaquam tamen, etiam primis ſæculis, ubique hanc legem viguiſſe, ſed perſuaſum fuiſſe, eam Eccleſiæ auctoritate poſſe deſinere, multis docet S. Auguſtinus, & alii, quos refert Lupus ad *Can.* 67. Trullanum.

Extat hic Canon ſecundus apud Gratianum, *Diſt.* 36. *Can.* 13.

CANON III.

Si quis servum prætextu divini cultus doceat Dominum contemnere proprium, ut discedat ab ejus obsequio, nec ei cum benevolentia & omni honore deserviat, anathema sit.

SCHOLION.

Contra eos, qui docent prætextu Religionis servos deserere posse Dominos suos.

FERIT hic Canon eum, qui *prætextu divini cultus* seu G. *pietatis* (vel Isid. *occasione Religionis*) *servum* (Isid. *alienum*) *docet Dominum* suum debere *contemnere proprium, ut discedat ab ejus obsequio* (Isid. *& ejus ministerium destituere*); *nec ei cum omni benevolentia & honore deserviat*. (Isid. *ac potius non docuerit eum suo Domino bona fide, & cum omni honorificentia deservire*).

Illum Canonem contra Eustachium, ejusve discipulos editum, haud obscurum est.

De Eustachio enim scribit Socrates *lib. 2. c. 43. sed & servos prætextu pietatis a Dominis suis abstraxit*. Et in Epistola Synodica scribitur Eustachianos *insolitos habitus assumpsisse; primitias quoque fructuum & oblationes .... sibimet vendicasse .... servos a Dominis recedentes per hunc inusitatum Religionis morem Dominos contempsisse*.

Contra hunc errorem conditus est Canon conformiter ad doctrinam Apostoli, 1. *Tim. 6. vers.* 1. ubi præcipit Timothæo, ut doceat, *quicumque sunt sub jugo servi, Dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Dei & doctrina blasphemetur*. Et rursus idem Apostolus monet discipulum suum Titum, ut exhortetur: *Servos Dominis suis subditos in omnibus placentes non contradicentes, non fraudentes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes; ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus*. Tit. *cap. 2, vers. 9. & 10.*

Finalis clausula Canonis præsertim ex versione Isidori supra relata apprime consonat Apostolico monito, in verbis *ac potius non docuerit eum (servum) suo Domino bona fide, & cum omni honorificentia inservire, anathema sit*.

Extat apud Gratianum, *caus. 17. quæst. 4. Can. 37.* ex versione Isidori. Et rursus *Can. seq.* ex collectione Martini Bracarensis.

CANON IV.

Quicumque discernit a Presbytero, qui uxorem habuit, quod non oporteat, eo ministrante, de oblatione percipere, anathema sit.

SCHOLION.

Presbyteri conjugati communio non rejicienda.

DE Eustachianis in Epistola synodica refertur. *Et Presbyteros, qui matrimonia contraxere, spernunt, nec Sacramenta, quæ ab iis conficiuntur, attingunt*. Et Socrates ait *Presbyteri uxorem* habentis, *quam dum esset Laicus, legitimo matrimonio sibi copulaverat, benedictionem, & communionem instar piaculi declinandam docebat*. Et Sozomenus: *quod Presbyteros, qui uxores duxerint, contemnerent*.

Si Canon conferatur cum errore, cui opponitur, haud obscurum erit, Canonem intelligi debere de Presbytero *conjugato*, sive de Presbytero, qui uxorem, quam Laicus existens duxerat, factus Presbyter retinet, & ea utitur; quem sensum innuit versio Herveti, quæ habet; *De Presbytero, qui uxorem duxit*, & clarius lectio apud Balsamonem, quæ legit: *de Presbytero conjugato*. Unde dictum sensum secuti sunt Balsamon, Zonaras, & Aristenus: eumque sensum etiam plerique collectores latini, puta Ivo Carnutensis, Burchardus, & Gratianus *dist. 28. can. 15.* expresserunt, referentes Canonem ex versione Isidori his verbis: *Si quis discernit Presbyterum conjugatum, tamquam occasione nuptiarum quod offerre non debeat, & ab ejus oblatione ideo se abstinet, anathema sit.*

Verum quidem est versionem Dionysii alium sensum innuere, quasi hic ageretur de Presbytero, qui aliquando Laicus existens uxorem duntaxat habuit; sed Presbyter factus ea non uteretur, uti advertit Baronius, & eum secutus Severinus Binius ad hunc Canonem *litt.* P. qui adhærentes huic Dionysianæ lectioni, asserunt, in hoc Canone agi tantum de Presbyteris, qui uxores *habuerant* etiamsi viventibus adhuc maritali consortio non cohabitarent. Sed sat verisimile est quod Dionysius Romæ, & ad usum Ecclesiæ Romanæ versionem Canonum efformans, disciplina tunc in hac Ecclesia vigente abreptus, a mente Synodi Græcæ, & secundum disciplinam Ecclesiæ Orientalis procedentis, nonnihil recesserit, ut Canonem disciplinæ Romanæ accommodaret.

Hic Canon ab Ecclesia Romana non receptus.

Similiter in Codice Ecclesiæ Romanæ hic Canon omittitur: *quem*, (*ait Quenellus*) *& ab Ecclesia Romana ob id non receptum crediderim: ne videlicet de Presbytero conjugato conjugiique juribus utente intellectus, incautos deciperet, & quia per eam tempestatem, qua Canones isti ab Ecclesia Romana recepti sunt, jam pridem ea necessitas desierat, quæ olim impulerat, ut conjugati ad Sacerdotium assumerentur modo a conjugibus abstinerent.*

Cæterum licet hac in parte Dionysii versione postposita versioni Isidori, tamquam menti Synodi magis consonæ adhæreamus; nihil ex præsenti Canone adversus legem cœlibatus, aut disciplinam Ecclesiæ Latinæ, vel in speciem possunt deducere Sectarii, uti timuisse videtur Baronius, & post illum Binius ad hunc Canonem; qui propterea tam avide versionem Dionysii arripuere; quandoquidem & Catholici ultro fateantur, legem cœlibatus Presbyterorum duntaxat esse punctum disciplinæ, erroremque fore respuere seu condemnare Presbyteros conjugatos, dum eos Ecclesia tolerat, & permittit. Cum ergo Ecclesia Orientalis eo tempore Presbyteros conjugatos admitteret, merito Eustachius, qui Ecclesiæ in puncto disciplinæ se opponebat, anathemate percussus est. Quam Synodi sententiam suo facto non obscure probat Ecclesia Romana, Presbyteros Græcos *conjugatos* ad sacrificandum admittens; filiisque suis, ut eorum intersint sacrificiis, non absistens.

Canon iste non officit disciplinæ Ecclesiæ Latinæ circa cœlibatum Presbyterorum.

Interim hic videmus, quod jampridem Ecclesia Romana recipiens hanc Synodum, eam cum ea moderatione & restrictione receperit, ut Canonem disciplinæ suæ adversum vel omnino rejecerit, vel ad disciplinam ipsæ Ecclesiæ inflexerit.

CANON V.

Si quis docet domum Dei esse contemptibilem, & Conventus, qui in ea celebrantur, anathema sit.

CANON VI.

Si quis extra Ecclesiam seorsum conventus celebrat, & despiciens Ecclesiam, ea quæ sunt Ecclesiæ voluerit usurpare, non conveniente Presbytero, juxta decretum Episcopi, anathema sit.

SCHOLION.

Conventus Ecclesiæ non despiciendi propter conjugatos, qui illis intersunt.

DE Eustachio sic scribit Socrates *l. 2. Hist. Eccles. c. 43. unde multos quidem, qui matrimonium contraxerant, a conjugibus separavit, & illis, qui Ecclesias aversabantur, suasit, ut domi communicarent*.

Porro hic notat Henricus Valesius, finalia illa Socratis verba non ita, ut jam relata sunt, esse vertenda, sed jungenda esse superioribus, & capienda de illis, qui Eustachii suasu se se ab uxorum consortio separaverant.

His suadebat Eustachius, ut Ecclesiarum consortia refugerent; nec cum reliquis fidelibus communicarent, sed tamquam *puri* atque *integri* seorsum domi sacra mysteria participarent: ita Valesius qui & notat textum Græcum hanc lectionem pati.

Et sane admodum verisimile est, quod conventus fidelium recusarent ob impuritatem, quam ipsi in conjugatis fingebant illuc convenientibus; nam teste Socrate loco citato, Eustachius *in ædibus conjugatorum* precationes fieri vetuit. Sozomenus quoque *lib. 3. cap. 14.* scribit, quod quidam nonnullos ex discipulis Eustachii accusarent, *qui nuptias damnarent, & in ædibus conjugatorum orare recusarent*.

In Epistola Synodica, uti apud Balsamonem legitur, de Eustachianis scribitur: *reperti sunt itidem dissensiones ac separationes a domibus Dei & Ecclesia facere, & quæ in ea sunt* (sive ut legit Hervetus, *quæ in Ecclesiis aguntur*) *contemptui habentes privatis conventiculis institutis*, atque, ut addit Hervetus, *ad imitationem eorum, quæ in Ecclesiis aguntur, omnino præsumere celebrare ..... in domibus deinde conjugatorum orationes celebrare nolunt*.

Itaque adversus has Eustachianorum insolentias duo hi Canones conditi sunt. Eorum primo anathema dicitur *ei, qui docet domum Dei contemptibilem esse* (Isid. *debere*, sive G. *esse contemnendam*) *ut conventus* (seu *congregationes*) *quæ in ea celebrantur* (vel *quæ fiunt in ea*).

Haud obscurum est, hunc Canonem ferire Eustachium, quatenus suos docebat se a publicis fidelium conventibus separare, & tamquam impiorum hominum congregationes contemnere.

Altero Canone feriuntur Eustachiani, privata conventicula in propriis suis domibus instituentes, dicto anathemate in eum, qui extra Ecclesiam *seorsum* (seu *privatim*) *conventus celebrat* (sive *conciones habet*), *& despiciens Ecclesiam* (vel Isid. *contemnat Ecclesiasticas sanctiones*) *ea, quæ sunt Ecclesiæ*, volunt *usurpare* (sive *agere*) *non conveniente Presbytero, juxta decretum Episcopi* (sive *de Episcopali licentia*) *ipsamque Ecclesiam apud se sine consilio Episcopi, & sine Presbytero agat*.

Absque Episcopi licentia Ecclesiæ conventus non celebrentur.

Hæc finalis clausula ex versione Isidori innuere videtur, quod Eustachiani suos conventus agerent sine *Presbytero*. At verius est, conformiusque textui, quod quidem etiam suæ partis Presbyterum adhiberent: sed sine licentia, *sine decreto Episcopi*: sine cujus licentia Presbytero conventibus populi præesse, & sacra peragere minime liceret: vel saltem non adhiberent Presbyterum Ordinarium, qui vice Episcopi, ipso absente, aut impedito conventui præesset; hunc postremum sensum videtur indicare prisca Canonum editio Latina apud Justellum, ubi legitur: *Si quis præter Ecclesiam propriam congregat contemnens Ecclesiam, voluerit extra agere, non consentiente Episcopo, aut Presbytero,*

tero,

tero, sit anathema. Quod de Presbytero proprio intelligendum apparet.

Interim Canonem hunc intelligi etiam de conventu, præsente Presbytero, sed sine licentia Episcopi, notant Commentatores Græci; aitque Zonaras, „ Eustachiani contemnentes Ecclesiam, hoc est, fidelium „ cœtum (id namque proprie est Ecclesia) nam templum ipsum, ut asserit Sanctus Isidorus Pelusiota, „ Ἐκκλησιαστήριον dicitur, privatim coibant, ideft, con„ventus, aut conventicula potius peragebant, ibique, „ quæ in Ecclesia fieri debuerant, sacra videlicet my„steria, nullo ex Episcopi sententia delecto sacerdote „ celebrabant. In oratorio enim, quod est intra do„mum, Presbyter sacra celebrare non permittitur, nisi „ venia prius ab Episcopo civitatis impetrata, proinde „ & in eos damnatio anathematis constituta.

Extant hi Canones apud Gratianum *Dist.* 30. *Can.* 10. & 11. ex versione Isidori, sed monent Correctores Romani versionem Dionysii optime respondere verbis Græcis.

Canon VII.

Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere, vel dare voluerit, præter conscientiam Episcopi, vel ejus, cui hujuscemodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit.

Canon VIII.

Si quis dederit vel acceperit oblata præter Episcopum, vel eum, qui constitutus est ab eo, ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema sit.

Scholion.

Dispensatio proventuum Ecclesiasticorum penes Episcopum.

EUSTACHIANI multum de seipsis præsumebant, cumque externis quibusdam exercitationibus & inusitato vestitu, a cæteris fidelibus se discernerent, miram de sua sanctitate concipiebant ideam, quare reperti sunt *primitias quoque fructuum, & oblationes eorum, quas veterum institutio Ecclesiis tribuit, sibimet & suis tamquam sanctis dispensare*, uti legitur in Epistola Synodica apud Balsamonem, additurque apud Hervetum, quod docerent sibi eos *offerri debere*.

Hic usurpatio tamquam disciplinæ Canonicæ contraria hisce Canonibus damnatur; vultque Synodus, ut oblationes, aliique Ecclesiæ proventus, per Episcopos, vel per eos, quos huic dispensationi Episcopi præposuerint, distribuantur; utpote penes quos rerum Ecclesiæ dispensatio & distributio primis illis sæculis plenarie credita erat, quemadmodum infra ad *Can.* 24. Antiochenum latius ostendetur, & hujus auctoritatis Episcopalis etiamnum hodie plura superesse vestigia notavi in *Jure Eccles. Tom. III. part.* 2. *sect.* 4. *tit.* 5. *cap.* 1. *pag.* 208. notantque Balsamon & Zonaras, hos duos Canones inter se æquivalentes.

Canon IX.

Quicumque virginitatem custodiens, aut continentiæ studens, velut horrescens; nuptias temerat, nec propter hoc quod bonum & sanctum est, nomen virginitatis assumit, anathema sit.

Canon X.

Si quis ex his, qui virginitatem propter Dominum servant, extollitur adversum conjugatos, anathema sit.

Scholion.

Virginitatem profitentes pie humiliterque de conjugatis sentiant.

PRIMO horum Canonum decernitur anathema in eum, *qui virginitatem custodiens, aut continentiæ studens* (sive Isid. *virginitatem aut continentiam professus*) *velut horrescens nuptias temerat* (sive G. *a matrimonio tamquam abominando recedens*) (seu Isid. *tamquam abominabiles nuptias judicat*) *nec propter hoc quod bonum & sanctum est* (Isid. *continentiæ & virginitatis propositum*) (sive G. *non propter ipsam virginitatis pulchritudinem*).

Altero Canone anathema dicitur: *Si quis ex his, qui virginitatem propter Dominum servant* (vel Isid. *professi*) *extollitur adversus conjugatos* (seu Isid. *in conjugio positos per arrogantiam vituperaverit*).

Nequaquam dubitandum quin ea, quæ his Canonibus damnantur, profluxerint ex dogmate Eustachinorum, nuptias tamquam illicitas aversantium.

Ulterius evidens est, Patres his Canonibus nequaquam improbare propositum virginitatis & continentiæ, sed ostendere quo fine servandum sit, nimirum virginitatem & continentiam esse amplectendam & servandam ob pulchritudinem & sanctitatem, quæ in ipsa virginitate occurrit. Unde & notat Zonaras: *pulcherrima quidem res est virginitas, honestas vero & continentia, si eas tamen ob honestatem ipsam, quæque illas comitatur sanctitatem sequamur.* Vel ut habet prisca Canonum Latina editio apud Justellum, *secundum fidem hoc ipsum bonum & sanctum virginitatis nomen custodiunt.*

Discere hic quoque possunt virginitatem & continentiam profitentes, non arroganter & superbe de se sentire, nec insultare iis, qui minus perfectum statum matrimonialem amplexi sunt.

Extant hi Canones apud Gratianum *Dist.* 30. *Can.* 4. & 5. ex versione Isidori, & rursus *Dist.* 36. *Can.* 9. ex versione Dionysii.

Canon XI.

Si quis despicit eos, qui fideliter Agapes, id est, convivia pauperibus exhibent, & propter honorem Domini convocant fratres & noluerint communicare hujuscemodi vocationibus, parvipendens quod geritur, anathema sit.

Scholion.

Contra eos, qui pauperum Agapes irrident.

PRIMITUS Christiani in præcipuis solemnitatibus celebrabant quasdam epulas, seu instituebant convivia, etiam in ipsis Ecclesiis, hæcque vocabant *Agapes* a voce Græca, quæ charitatem significat. Has enim epulas seu cœnas instituebant tamquam mutuæ charitatis indices, ac illices: quod & hic notavit Zonaras, dicens: „ Antiqui moris olim fuit apud fideles, ut sacrorum „ ministeriorum participatione refecti, simul ad epu„landum postea convenirent: ita scilicet ut cibis e „ ditiorum penu ministratis ad convivium ipsi quoque „ pauperes advocarentur.

Synodus igitur hoc Canone anathema dicit ei, qui *despicit eos, qui fideliter* (seu *ex fide*) *Agapas* (vel Isid. *Agapen*) id est, *convivia pauperibus exhibent, & propter honorem Domini convocant fratres* (Isid. *pauperes*) *& noluerit communicare hujuscemodi vocationibus, parvipendens quod geritur* (sive Isid. *tamquam nihili, quod fit, ducens*).

Quis hic fuerit Eustachianorum error, nec a Socrate, aut Sozomeno, nec a Synodo in Epistola Synodica indicatur: sed ex Canone colligitur, quod ipsi hosce fidelium conventus contemnerent, & irriderent, ut habet prisca Canonum Latina Editio apud Justellum.

Et vel ex hoc ipso Canone constat, quod hæ Agapæ ex mente Ecclesiæ essent convivia pauperum; unde & constat, quod dum fideliter instituebantur, præcipue ad refectionem pauperum tenderent: quare & veteres eleemosynas vocabant convivia, quod pauperum causa quodammodo exhiberentur: uti multis adductis testimoniis ostendit Du-Cange in Glossario mediæ & infimæ latinitati verbo *Agape* (a).

Extat hic Canon apud Gratianum, *Dist.* 42. *Can.* 1. ex versione Dionysii.

Canon XII.

Si quis virorum propter continentiam, quæ putatur, amictu pallii utatur, quasi per hoc habere se justitiam credens, & despicit eos, qui cum reverentia birrhis & aliis communibus & solitis utuntur, anathema sit.

Scholion.

Habitus insolitus non affectandus.

DE Eustachio scribit Socrates, *lib.* 2. *cap.* 42. „ Ipse „ vero philosophi habitum gestans, sectatores suos „ nova atque insolenti veste indui jussit. Et in Epistola Synodica refertur, quod Eustachiani inventi sint, *vestibus communibus spretis, novos etiam atque insolitos habitus assumpsisse.*

Eustachius igitur vestem insolitam affectabat, quasi hujusmodi insolitæ & inusitatæ vesti aliquid sanctitatis adhæresceret.

Itaque Synodus hic rursus condemnat Eustachianos, anathema dicens: *Si quis virorum propter continentiam, quæ putatur* (sive *propter eam, quæ existimatur, pietatis exercitationem*) *amictu pallii* (seu *amiculo*) *utitur, quasi per hoc habere se justitiam credens* (vel *tamquam ex eo justitiam habiturus*): *& despicit eos, qui cum reverentia birrhis & aliis communibus & solitis* (sive Isid. *alia veste communi, quæ in usu est*) (vel *cum pietate beros ferunt*) *utuntur.*

Quid Pallium; quid Birrhus?

Monet hic Zonaras, quod Pallium amiculum vocarent Eustachiani vestem, quæ aliis superinduitur: quæ & hodie Pallium aut chlamys dicitur. Per *beros* hic intelligi dicit serica indumenta: *Est, ait, berus textile quoddam indumentum, unde & nunc quoque in usu sunt vestimenta, quæ holobera appellantur.*

Quidquid sit de horum verborum significatione, quæ varia sunt apud veteres, uti ostendit Du-Cange, verbo *Birrhus*, & verbo *Pallium*, hoc certum est id unum in Eustachianis a Synodo reprehendi, quod vestem insolitam affectarent, quasi per hoc justitiam habere se, aut habituros credentes; despicerentque eos, qui cum reverentia & pietate veste communi, & quæ in usus est, utuntur; uti recte notat & exponit Zonaras.

Habitus monasticus non vetatur.

Hinc ulterius consequitur, nulla specie Canonem hunc damnare habitum hodiernum monasticum: tametsi

(a) De iis conviviis videri potest Baronius ad ann. 57. ibidem ostendens, quomodo tandem in abusum degeneraverint, ac tandem in Ecclesia celebrari vetita sint.

metsi a communi & solita vulgarium veste multum diversum: neque enim Monachorum Patres vestem insolitam affectarunt, aut in veste justitiam collocarunt; nec communi veste utentes condemnasse leguntur; id unice in amictu spectantes, ut & paupertati & mundi contemptui, quem profitentur, foret conformis, & operi, cui incumbendum esset, necnon corpori tegendo, & aeris injuriis repellendis commodus; ut vel ex una Sancti Benedicti regula manifestum est.

Quid in habitu præcipue attenderint Monachorum Patres?

„ Vestimentum, ait *cap. 5.* Fratribus secundum locorum qualitatem ubi habitant, vel aerum temperiem, „ detur, quia in frigidis regionibus amplius indigeretur, „ in calidis vero minus. Hæc ergo consideratio penes „ Abbatem est ". En vestes aeris tamperiei accommo„ datæ. Prosequitur S. Benedictus: Nos autem medio„ cribus locis sufficere credimus Monachis per singulos „ cucullam & tunicam: cucullam in hieme villosam, „ in æstate *puram & vetustam* " (ecce paupertatem in vestibus) „ *& scapulare propter opera* ": scapulare, quippe ait Abbas Trappensis in Commentario Regulæ, amictus est accommodus conservandis vestibus Monachorum, qui molestis duris operibus se occupabant. Vide latius Du-Cange, verbo *Scapulare*. Pergit Sanctus Benedictus: „ de quarum rerum omnium colore, aut gros„ situdine non causentur Monachi: sed quales inveniri „ possunt in Provincia, quia degunt, aut quod vilius „ comparari possit.

En rursus spiritus paupertatis & contemptus mundi in summo gradu a Benedicto expressus, ut recte monet jam citatus Abbas verus Benedicti filius, & spiritu Benedictino plenus: nihil vero quod vel innuat, in veste religionem aut justitiam collocari.

Unde factum, ut Monachorum habitus a communi tantopere sit discretus?

Sed dicet quispiam, in hoc ut minus Eustachium imitantur Monachi, quod vestem insolitam, & præter communem affectent; eaque se a communi vulgo distinguere ament. Nequaquam sane. Monachorum etenim Patres vestem quidem vilem & pauperem assumpsere, sed quæ eo tempore a vulgari & pauperum veste haud differebat. Sed cum eorum discipuli ne sæculo se conformare viderentur, amictum a Patribus acceptum tenacius retinuerunt; successu temporis factum est, ut vestis, quæ prius fuerat communis & vulgaris, tandem a vulgari plane fuerit discreta: non tam facto Monachorum quam vulgarium, qui vestem suam mutare solent. De qua re vide D. Fleury, in Libello Gallico, *de moribus Christianorum, cap. 43.*

Negari tamen nequit, quin Monachi illi, qui de antiquitate suarum vestium, earumque forma aut colore, acres inter se movent quæstiones & pugnas, ostendant se non omnino ab Eustachianorum errore, & spiritu exemptos.

Refertur Canon apud Gratianum, *Dist. 30. Can. 15.* ex versione Isidori.

CANON XIII.

Si qua mulier propter continentiam, quæ putatur, habitum mutat, & pro solito muliebri, amictum virilem sumit, anathema.

SCHOLION.

Contra mulieres vestem virilem assumentes.

De Eustachianis scribitur in Epistola Synodica, *mulieres propter consuetudinem, & sui sexus ornatum, hinc se justificari credentes, virilem habitum suscepisse.* Et Sozomenus testatur: *Secus quam mulieres deceret, virili habitu indutas fuisse.*

Hinc Eustachianorum morem condemnat Synodus, anathema pronuntians in mulierem, quæ *propter continentiam, quæ putatur* (vel *propter eam quæ existimatur, pietatis exercitationem*) (sive Isid. *suo proposito utile judicans*) *habitum mutat, & pro solito muliebri indumento amictum virilem sumat* (vel Isid. *propter hoc virilem habitum imitetur*).

Condemnat igitur Synodus mutationem habitus muliebris in virilem, tametsi id videatur fieri ad securius & tutius conservandam continentiam; quare Regino Abbas Prumiensis *lib. de Ecclesiast. disc.* breviter Canonis mentem his verbis expressit: *Si qua mulier pro solito muliebri amictu, virilem sumit, anathema sit.* In prima appendice, *Can. 6.*

Si mulieres hac intentione habitum virilem assumentes condemnet Synodus, quid de Christianis tempore Bacchanalium ex levitate, quin & frequenter ex affectu impudico assumunt vestem alterius sexus, quem abusum jam pridem notasse videtur Concilium Bracarense apud Burchardum, *lib. 10. cap. 39.* „ Si quis balationes ante „ Ecclesias Sanctorum fecerit, seu *qui faciem suam trans„ formaverit*, in habitu muliebri, & mulier in habitu „ viri emendatione pollicita tres annos pœniteat ". Utinam Christiani recordarentur eius, quod jam pridem per Moysem denuntiatum est: *Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste fœminea. Abominabilis enim apud Deum est, qui facit hæc.* Deut. *cap. 22. vers. 5.* Late contra eumdem abusum agit S. Ambrosius *lib. 4. Epist. 15.*

Extat Canon apud Gratianum *Dist. 30. Can. 6.* ex versione Isidori.

CANON XIV.

Si qua mulier virum proprium relinquens, discedere voluerit, nuptias execrans, anathema sit.

SCHOLION.

Contra mulieres, quæ nuptias execrantes, viros suos relinquunt.

Ad Canonem primum notavimus, quod Eustachiani nuptias execrarentur: „ unde factum est (ait E„ pistola synodica) quod multæ mulieres eos secutæ „ relictis propriis viris, & viri uxoribus destituti vin„ culum conjugale dissolverent, continentiam profiten„ tes: quam cum retinere non possent, adulterium com„ miserunt ". Idem habet Sozomenus, atque de Eustachio scribit Socrates: „ unde multos quidem, qui ma„ trimonia contraxerant, a conjugibus separavit.

Hunc perniciosum errorem proscribens Synodus anathema pronuntiat *in mulierem, quæ virum proprium relinquens discedere voluerit, nuptias execrans.* Hoc est si mulier discedere vult a viro, aut vir a muliere tamquam usum matrimonii improbans, & illicitum existimans.

Videntur enim Eustachiani præcipue improbasse usum matrimonii, atque prætextu servandæ continentiæ induxisse mulieres conjugatas, ut ab usu matrimonii tamquam illicito abstinerent, & a viris suis recederent, matrimonium quoad torum separantes; uti & interpretes Græci hunc Canonem intellexere, nec enim Eustachiani accusabantur, quod vinculum matrimonii dissolvendum esse suaderent; ita ut menti Synodi conformis non videatur lectio Isidori, quæ habet, *soluto vinculo conjugali nuptias contemnendo.*

Extat apud Gratianum *Dist. 30. Can. 3.*

CANON XV.

Si quis filios suos relinquens, non eos enutrit, & quod ad se pertineat, non ad pietatem divini cultus informat, sed per occasionem continentiæ negligit, anathema sit.

SCHOLION.

Contra parentes, qui sub obtentu Religionis filios suos negligunt.

Vix credibile, quousque stultus ac superbus quidam erga continentiam virginalem exterius conservandam affectus, seu potius prætextus, legatur Eustachium, ejusque sectatores protraxisse, ut videantur suis persuasisse quod parentes curam liberorum, prætextu servandæ continentiæ, abjicere a se possent, uti ex hoc Canone manifestum est, quo anathema pronuntiatur: si quis *filios suos relinquens, non eos enutrit, & quod ad se pertinet, non ad pietatem divini cultus informat* (sive G. *nec quantum in se est ad convenientem, pietatem, religionemque adducit*) (sive Isid. *secundum pietatem necessaria non præbuerit*); *sed per occasionem continentiæ* (sive G. *exercitationis prætextu*) *negligit.*

Hinc docent Patres hujus Synodi, parentum officium & obligationem esse, filios enutrire corporaliter, & quantum in ipsis est, ad pietatem divini cultus eosdem informare; eamque esse pietatem parentum privatis aliis pietatis exercitiis anteponendam; qua de re videnda *epist. 32. lib. 4.* Sancti Francisci Salesii.

Relatus est Canon a Gratiano *Dist. 30. Can. 14.* ex versione Isidori.

CANON XVI.

Si qui filii a parentibus prætextu divini cultus abscedunt, nec debitam reverentiam dependunt illis, qui divinum cultum sibi procul dubio præferunt, anathema sit.

SCHOLION.

Contra filios, qui prætextu Religionis, parentes deserunt.

Sicut justum non est, ut parentes prætextu exercitationis ad pietatem, vel per occasionem continentiæ curam corporalem vel spiritualem liberorum negligant, uti docuit Canon præcedens, ita & crudele & inhumanum est, ut simili prætextu filii curam parentum deserant, quare præsens Canon anathemati subjicit *filios, qui prætextu divini cultus* (vel G. *pietatis*) *a parentibus* (vel G. *maxime fidelibus*) *abscedunt* (Isid. *hoc justum judicantes*) *neque debitam reverentiam dependunt illis* (seu G. *parentibus quam par est honorem non tribuerint*) *qui divinum cultum sibi procul dubio præferunt;* (sive G. *apud eos scilicet præposita in Deum pietate*) (Isid. *& non potius debitum honorem parentibus reddiderunt, ut hoc ipsum in eis venerentur, quod fideles sunt*).

Græcorum lectio, uti & Isidori insinuat, quod Synodus in honore parentibus a filiis exhibendo maxime attendi voluerit, quod fideles sint; nequaquam tamen parentes quamvis infideles negligendos esse: cum etiam honor infidelibus parentibus sit exhibendus, quia parentes sunt, quod & notat Zonaras dicens. *Honoris autem genus est ipsos in senectute alere, si egeant, vel si ob affectam ætatem inopia premantur. Neque solum hæc officia parentibus, si fideles sunt, sed etiam a fide alienis præstare debent. Ex illis enim verbis*, maxime si fideles sint, *de infidelibus quoque Canonem loqui facile apparet.*

Ex-

Extat hic Canon apud Gratianum *Dist.* 30. *Can.* 1. ex versione Isidori, quam ibi correctores vocant *priscam versionem*; monentque „ quod ea, quæ est Dio„ nysii Exigui longe magis respondeat originali græco, „ quamvis nec ipsa usquequaque.

Ad hæc observant, quod clausula finalis, *ut hoc ipsum* &c. supra ex versione Isidori exhibita, græce sit: *quod scilicet divinus cultus apud ipsos rebus omnibus præferatur*: apud Labbæum in nota marginali pro istis verbis habentur hæc; quia *in hoc Dei veneratio est*: quæ lectio innuit Eustachianos hunc suum errorem hac ratione colorasse, quod cultui divino parentes cedere deberent: quo eodem obtentu Pharisæi persuadebant populo, melius esse sua bona temporalia Altari offerre, quam parentibus in necessitate constitutis succurrere; quos redarguit Christus *Matthæi* 15. Et sane hunc esse verum ac genuinum Canonis sensum ipse contextus satis probat. Unde finalis clausulæ, prout habet lectio Græcorum apud Balsamonem, *apud eos proposita scilicet in Deum pietate*, videtur hic sensus; quod apud Eustachianos in Deum pietas, sive *divinus cultus*, sive potius ejus prætextus, præponeretur honori; & reverentiæ parentibus debitæ.

A vero igitur, ac genuino sensu Canonis aberrasse videntur Balsamon & Zonaras, dum hac clausula credunt noluisse monere Synodum, honori parentum esse præferendam pietatem, dum hæc simul combinari nequeunt, quod licet verissimum sit, nequaquam tamen convenire sensui contextus apparet.

CANON XVII.

Si qua mulier propter divinum cultum (ut æstimat) crines attondet, quos ei Deus ad subjectionis memoriam tribuit, tamquam præceptum dissolvens obedientiæ, anathema sit.

SCHOLION.

Contra conjugatas, quæ comam sibi abscindunt.

IN Epistola Synodica asseritur repertum esse " plures „ mulieres occasione religionis tonsas, genuini de„ coris comas penitus amputasse ". : & Sozomenus testatur, relatum esse de Eustachianis " quasdam mulie„ res pietatis prætextu comam totondisse ": de Eustachio quoque scribit Sozomenus " mulieres quoque tonderi fecit.

Porro ex iis, quæ tum in Epistola Synodica, tum apud citatos auctores, præsertim Sozomenum, dicuntur, manifestum est hanc comæ attonsionem ab Eustachianis attentatam, ut hoc pacto ostenderent se nuptias improbare; atque mulieres viris non debere esse subjectas; quod & Canon satis expressit, dum rationem, ob quam crines non abscindendos, indicans, ait: *quod ei* (mulieri) *Deus ad subjectionis memoriam* (vel G. *ad recordationem subjectionis*) *tribuit*. Quin & expressis verbis asserit, quod mulieri, quæ ob divinum cultum (ut existimat) crines attondet, anathema dicat tamquam præceptum dissolventi obedientiæ (vel G. *ut quæ subjectionis præceptum dissolvat*): quidni & de similibus intelligenda est *Lex* 28. *cod. Theod. de Episcopis & Clericis*, qua gravissimæ pœnæ decernuntur in mulieres comam sibi amputantes, & in Episcopos similes mulieres ad sacra admittentes.

Canon non ferit Religiosas.

Cum itaque hoc Canone duntaxat feriantur mulieres conjugatæ, quæ comam sibi amputabant in signum *abjectæ subjectionis matrimonialis*, quam viris suis debebant; nullatenus potest Canon trahi ad mulieres religiosas, quæ *in signum pœnitentiæ, & mundani contemptus* comam sibi amputari permittebant. Uti etiam observavit Baronius in notis ad Martyrologium Romanum ad diem 20. Septembris; ubi & notavit circa Virginum attonsionem, varias jam pridem fuisse Ecclesiarum consuetudines. In Belgio consuetudo resecandi comam Monialium viget: ut tamen libertati professionis Virginum consulatur, prohibet Synodus II. Provincialis Mechlinensis *tit.* 27. *cap.* 7. " Ne quarumcum„ que Virginum capilli ante professionem resecentur.

Extat Canon apud Gratianum *Dist.* 30. *Can.* 2. ex versione Isidori, quam a lectione græca, & Dionysii versione diversam esse monent Correctores Romani.

CANON XVIII.

Si quis propter continentiam, quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico jejunat, anathema sit.

CANON XIX.

Si quis eorum, qui continentiæ student, absque necessitate corporea, tradita in commune jejunia, & ab Ecclesia custodita, superbiendo dissolvit, stimulo suæ cogitationis impulsus, anathema sit.

SCHOLION.

Jejunandum diebus ab Ecclesia præscriptis. Item de iis, qui jejunant diebus Dominicis.

DE Eustathio testatus Socrates *lib.* 2. *cap.* 43. " Et „ præscripta quidem jejunia fugienda, diebus vero Dominicis jejunandum præcipit ": quod & hi Canones satis insinuant.

Ostendunt hæc mirum in Eustathio ejusque asseclis spiritum singularitatis, ut etiam in rebus indifferentibus amaret esse singularis, & a cæteris distingui, ut supercilio Pharisaico dicere posset, *non sum sicut cæteri hominum*; huncque spiritum hæc Synodus in Eustathianis videtur execrata. Tradita enim in commune jejunia, & ab Ecclesia custodita superbiendo dissolvebant; Dominico autem die jejunandum esse dicebant; cum tamen disciplina Ecclesiæ haberet, eo die ob lætitiam Dominicæ resurrectionis non esse jejunandum.

Priore itaque Canone anathma dicitur in eum, *qui propter continentiam* (sive G. *eam, quæ existimatur, exercitationem*) (vel Isid. *tamquam hoc continentiæ convenire judicans*) *aut contumaciam* (seu Isid. *in ejusdem diei contemptum*) *in die Dominico jejunat*.

Altero Canone anathema pronuntiatur: *si quis eorum, qui continentiæ student* (sive Isid. *in proposito sunt continentiæ*) (vel G. *qui exercentur*) *absque necessitate corporea* (G. *se insolenter gerat*) *& tradita in commune jejunia, & ab Ecclesia custodita* (sive G. *quæ communiter servantur ab Ecclesia*) (vel Isid. *jejunia communia totius Ecclesiæ*) *superbiendo dissolvit* (vel Isid. *putaverit contemnenda*) *stimulo suæ cogitationis impulsus*; (vel Isid. *perfectam in sua scientia vindicans ratione*) (sive G. *perfecta in eo residente ratione*).

Hæc postrema clausula insinuant Patres superbum Eustathianorum spiritum, putantium, & volentium supra reliquos sapere.

Extat prior Canon apud Gratianum *Dist.* 30. *Can.* 7. ex versione Isidori, notantque recte ibidem Correctores Rom. " in originali hujus priscæ versionis (id est „ Isidori) legi; *in ejusdem diei contemptum*, quod in „ versione Dionysii, quam attulerunt Burchardus, & „ Ivo videtur his vocibus exprimi; aut *contumaciam* „ alias *propter contumaciam*; sed in Græco vulgato nihil esse quod istis verbis respondeat.

Posterior Canon extat ibidem *Can.* 8. sed ex versione, quæ multis discrepat a prisca versione (scilicet Isidori) & a Dionysiana, ut ibidem notant Correctores Romani; monentque nihil mutatum esse ob glossas, ac præterea post relatam varietatem versionum „ hic notari Eustathianos (quos postea Bogomilici se„ ctati sunt) qui ita statuebant, peracto certo quo„ dam jejunio ad eam se perfectæ vitæ rationem per„ venisse, ut postea omnia sibi essent indifferentia, „ nullisque præceptis obligarentur, sed soluti omnino „ essent; ac si ne peccare quidem possent.

CANON XX.

Si quis superbiæ usus affectu, Conventus abominatur, qui ad confessiones Martyrum celebrantur, & ministeria, quæ in eis fiunt, simul cum eorum memoriis execratur, anatema sit.

SCHOLION.

Martyrum veneratio.

IN Epistola Synodica de Eustathianis refertur, *Martyrum tandem congregationes* (vel H. *loca sanctorum, Martyrum, vel Basilicas*) *& omnes, qui illuc conveniunt, & sacra faciunt, reprehendunt*.

Hanc Eustathianorum arrogantiam retundit præsens Canon anathema pronuntians in eum, *qui superbiæ usus affectu* (sive G. *arrogantia utens*) (vel Isid. *per superbiam tamquam perfectum se existimans*) *conventus abominatur, qui ad confessiones Martyrum celebrantur* (sive Isid. *per loca & Basilicas Martyrum fiunt*) (vel simpliciter G. *Martyrum congregationes abhorreat*) *& ministeria, quæ in eis fiunt* (sive G. *sacra, quæ in eis celebrantur*) (vel Isid. *etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit* (*simul cum eorum memoriis execratur*) vel Isid. *memoriasque Sanctorum contemnendas putaverit*) (a).

Notum est primis Ecclesiæ sæculis durante Ethnicorum persecutione, Christianis in more fuisse, ut in caveis & cœmeteriis, in quibus Martyrum corpora quiescebant, suos conventus sacros colligerent, & synaxim peragerent: dein cessante persecutione, cum licuit publica sacra loca Christianis habere, eos potissimum haberent ad Martyrum sepulcra, sive iis in locis, ubi ipsi Martyres Christum confessi martyrium ejus causa subierant, ipsæque Marty[illegible] memoriæ celebrabantur. Hinc illa sacra dici solebant Martyria; vel interdum *memoriæ, aut confessiones*, ut ostendit Du-Cange in suo Glossario; verbo *Martyrium*, verbo *Memoriæ*, & verbo *Confessiones*.

Itaque hoc Canone condemnantur Eustathiani; qui spiritu superbiæ elati, tamquam se perfectos existimantes, communes fidelium conventus, qui in locis illis celebrabantur, vitabant & contemnebant tamquam imperfectorum & impurorum hominum illuc convenientium. Videri potest Scholion *ad Can.* 4. *& 6. hujus Synodi*.

CA-

(a) Extat Canon iste apud Gratianum *Dist.* 30. *Can.* 9.

CANON XXI.

Sive *Appendix* ad Canones Gangrenſes.

Hæc autem ſcripſimus, non qui in Eccleſia Dei ſecundum ſcripturas ſanctum propoſitum Eccleſiæ eligunt vituperantes, ſed eos qui abutuntur propoſito in ſuperbiam, & extolluntur adverſus ſimpliciores, abſcindimus, & damnamus, eos, qui adverſum Scripturas & Eccleſiaſticas Regulas, nova introducunt præcepta; nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur; & continentiam, quæ cum caſtitate & religione ſuſcipitur, approbamus; & renunciationem negotiorum ſæcularium cum humilitate recipimus; & nuptiarum caſtum vinculum honoramus; & divitias cum juſtitia & operibus bonis non ſpernimus; & habitum ſimplicem, & veſtem viliorem pro corporis diligentia infucatum laudamus; ſicut etiam ſolutas ac fractas in veſtibus proceſſiones reprobamus; & Domos Dei honoramus, & conventus, qui in his fiunt tamquam ſanctos & utiles ſuſcipimus; pietatem in privatis domibus non claudentes; ſed omnem locum in nomine Dei ædificatum honoramus, & congregationem ſanctam in eadem Eccleſia pro utilitate communi recipimus, & bona opera, quæ ſupra vires in fratres pauperes exercentur, ſecundum Eccleſiaſticas traditiones beatificamus, & omnia, quæ per ſanctas Scripturas & Apoſtolos ſunt tradita, in Eccleſia celebrari exoptamus.

SCHOLION.

Appendix Canonum Gangrenſium, ex qua ii rite intelliguntur.

NOTANT paſſim Eruditi prædicta a Synodo non eſſe edita per modum Canonis, ſed tamquam Epilogum ſeu Appendicem, qua Patres mentem ſuam in Canonibus edendis clariorem faciunt, ne perperam intelligerentur: eaque forſan ratio eſt, quare non occurrat in codice Dionyſii Exigui apud Juſtellum, neque apud Joannem Antiochenum, nec apud Photium mentio ejus fiat, qui 20. duntaxat Canones hujus Synodi referunt. Monet quoque Paſchaſius Quenellus in nota marginali ad hanc Appendicem in codice Romano a ſe evulgato, eam fuiſſe omiſſam in utroque codice MS. quo in edendo ſuo codice uſus fuit, ideoque illam ſuppleviſſe ex Iſidoro; aſſeritque de hac appendice: "hæc „ eſt Synodica clauſula, qua maxime poſtremi codices „ explicantur.

Obſervat ſimiliter Labbæus de hac *Appendice*, eam abeſſe a quibuſdam, ſed paucis iiſque latinis MSS. Codicibus. Extat ea obſervatio *tom. 2. Concil. col.* 424. Exhibetur autem per modum Appendicis in verſione Gentiani Herveti; item Iſidori Mercatoris, nec non in Codice Canonum Dionyſii Exigui juxta editionem Moguntinam an. 1525. item Colonienſem Petri Crabbe anni 1537. & Jacobi Merlini anni 1530. item editionem Pariſienſem anni 1609. ſtudio atque opera Jacobi Leſchaſſerii; quas ſecutus Labbæus hanc Appendicem verſioni Dionyſii quoque adjecit.

Legitur inſuper in Balſamonis, aliorumque Græcorum editionibus, idque per modum Canonis ultimi hujus Synodi: quomodo & eam retulit Gratianus in duas partes diviſam, *diſt.* 30. *Can.* 16. & *diſt.* 41. *can.* 5. (*a*) item Ivo *part.* 8. *cap.* 321. Caute ſane, ſummaque cum prudentia hæc Appendix a Patribus Canonibus ſubjecta fuit, quippe qui aliter facile in perverſum ſenſum Canones detorqueri a quibuſdam potuiſſent, ſuoque exemplo oſtenderunt, in condemnatione errorum, & abuſuum, caute ac prudenter eſſe procedendum, ne ſubinde errorem, aut abuſum unum condemnando, oppoſito errori, aut abuſui occaſio detur.

Inſuper docet hæc Appendix veriſſimum eſſe, quod in ſcholiis ſæpe monuimus, præcipue in Euſtathianis reprehenſum fuiſſe ſpiritum ſingularitatis quoad obſervationes quaſdam externas, quibus libenter ſingulares apparerent, & a cæteris diſtinguerentur.

Denique Patres quid univerſim intenderint, comprehendunt hoc compendio verborum: *& ut ſemel dicamus, quæ a divinis Scripturis & Apoſtolicis Traditionibus tradita ſunt; in Eccleſia fieri optamus.* Canones Apoſtolici veriſimiliter hic indigitantur.

Notent hic moderni noſtri Sectarii, Patres Gangrenſes non tantum Scripturas ſacras, ſed & Apoſtolicas Traditiones pro regula morum agnoviſſe.

Ulterius notandum eſt, quod ſub initium hujus *Appendicis*, ſeu Canonis ſcribunt Patres Gangrenſes: *Hæc autem ſcripſimus non* (G. *eos*) *qui in Eccleſia Dei ſecundum Scripturas ſanctum propoſitum eligunt continentiæ* (ſive G. *volunt in pietate exerceri*) *vituperantes* (ſeu G. *abſcindentes*), *ſed eos qui abutuntur propoſito in ſuperbiam* (vel G. *qui prætextum exercitationis ad arrogantiam aſſumunt*) *& extolluntur adverſus ſimpliciores* (ſive G. *qui ſimplicius vivunt*) *abſcindimus & damnamus eos, qui adverſum Scripturas & Eccleſiaſticas regulas* (ſeu G. *Eccleſiaſticos Canones*) *nova introducunt præcepta* (ſive G. *novitatem*).

Nequaquam obſcurum eſt hic Eccleſiaſticos aliquos Canones a Patribus hujus Synodi commemorari tamquam ab Euſtathianis violatos: hos autem Canones vulgo Apoſtolorum ſuſtinet Beveregius in Codice Canonum Eccleſiæ primitivæ illuſtrato *lib.* 1. *cap.* 5.

Neque ſane improbabiliter; certum quippe eſt, uti recte admonet Beveregius, dogmata Euſtathianorum per hanc Synodum condemnata, directe adverſari Canonibus iſtis Apoſtolorum; atque plura in hiſce eadem damnari, uti oſtendit Beveregius, & ex collatione Canonum inter ſe facile videri poteſt; ut ex hinc non exigui ponderis argumentum pro antiquitate & auctoritate Canonum Apoſtolorum petatur.

(*a*) Utramque partem iſtius Appendicis, uti & pleroſque hujus Synodi Canones non parum ab originale Græco diſcrepantes, retulit Gratianus; quemadmodum ad ſingulos pene Correctores Romani obſervarant.

DISSERTATIO.

In Synodum Antiochenam.

§. I.

Occaſio Synodi, & quis Patrum numerus?

Synodus Antiochena ſub Conſtantio Imperatore congregata prætextu Encæniorum, ſed ad evertendam fidem *conſubſtantialis* circa ann. 341.

SCRIBIT S. Athanaſius de Euſebianis: „ Adhuc aliquid „ ſuæ dementiæ deeſſe exiſtimantes, Antiochiæ novam Synodum per cauſam *Encæniorum*, quæ vocant, „ coegerunt: „ in Epiſtola de Synodis Arimini & Seleuciæ *pag.* 891. *Edit. Pariſ. an.* 1627. & infra *pag.* 89?. „ fuere autem numero, qui tempore Encæniorum convenerant, nonaginta; Conſulibus Marcellino & Probino, indictione decima quarta; præſente ibidem impiſſimo Conſtantio". Idem clarioribus terminis narrat Socrates, *lib.* 2. *cap.* 8. Euſebius Concilium Antiochiæ „ in Syria curat congregari: prætextu quidem dedicandæ Eccleſiæ, quam Auguſtorum Pater Conſtantinus „ ædificare cœperat, poſt ejus autem obitum, Conſtantius filius, decimo poſt anno quam jacta fuerant fundamenta abſolverat. Reipſa vero ut *conſubſtantialis* fidem „ everteret, ac profligaret. In hoc Concilio ex diverſis „ civitatibus convenerunt Epiſcopi numero nonaginta: His accedit Sozomenus, ſcribens *lib.* 3. *c.* 5. His confectis, Imperator Antiochiam Syriæ perrexit; ubi cum „ abſoluta eſſet Eccleſia, amplitudine ſimul ac pulchritudine excellens, quam Conſtantinus, dum in vivis eſſet, adminiſtro uſus Conſtantio filio ædificare cœperat; „ Euſebianis jampridem hoc molientibus; opportunum „ id tempus viſum eſt ad Synodum colligendam. Iſti igitur cum aliis ejuſdem opinionis fautoribus, ſimul omnes ſeptem & nonaginta Epiſcopi variis ex locis Antiochiam tunc temporis convenerunt, ſpecie quidem; ut Eccleſiam recens ædificatam dedicarent, „ reipſa autem, ſicut exitus declaravit, ut Decreta „ Nicæni Concilii abrogarent.

Ex his communiter creditur hanc Synodum celebratam fuiſſe anno 341. qui incidit cum indictione, & Conſulibus a S. Athanaſio annotatis, & a Socrate, qui verbis ſupra relatis ſubjungit: *Congregatur itaque Synodus, præſente ipſo Imperatore Conſtantio, Conſulatu Marcellini & Probini anno quinto poſt obitum Conſtantini, Patris Auguſtorum.*

Adhæc ex his pateſcit, cur hæc Synodus vocari ſolebat Synodus *in Encæniis*; eo quod occaſione dedicationis celebris & ampliſſimi illius templi, quod dictum fuit *Dominicum aureum*, hæc Synodus celebrata ſit.

Prolata teſtimonia inſuper evincunt, huic Synodo interfuiſſe ut minus 90. Epiſcopos; ac proinde corrigendum textum Gratiani, *diſt.* 16. *Can.* 11. ubi dicitur: *quinta Antiochena, in qua Patres 29. ſtatuerunt Canones 25.* In hac Synodo fuere 90. & amplius Epiſcopi.

Legitur quidem in Epiſtola Julii Papæ ad Epiſcopos hujus Synodi. *Qui igitur ſunt, qui contra Canones agunt? nos ne, qui cum tantis rerum documentis virum recipimus? an qui ſolum ad 36. ſuffragia eorum, qui Antiochiæ fuerunt externum hominem Epiſcopum ſalutarunt, cumque militari manu Alexandriam deduxerunt?* Apud Labbæum *Tom.* 2. *Concil. General. col.* 504.

Verum advertendum, quod nonnulli notarunt, emendandam hoc loco verſionem hujus Epiſtolæ e textu Græco, quo ſignificatur Gregorium in ſedem Alexandrinam fuiſſe intruſum *triginta ſex manſionibus* ab Alexandria; adeoque hominem externum Clero, populoque Eccleſiæ Alexandrinæ inauditis, contra temporis illius diſciplinam, utpote qui non eſſet Alexandriæ ordinatus, ſed in urbe Antiochia *triginta ſex manſionibus*; id eſt, triginta ſex dierum itinere diſtante.

Pro-

Proinde, si textui Græco fides sit in hac Epistola, Julius id unum significare voluit, quod externum hominem, scilicet Gregorium non Alexandriæ ordinatum, sed Antiochiæ 36. mansionibus ab Alexandria distantis, tamquam Episcoporum Alexandrinum cognoverint Eusebiani.

Sane & illud constat Arianos, quorum coriphæus erat Eusebius Nicomediensis Episcopus, a quo & Eusebiani dicti sunt, captasse hanc Synodum, ut S. Athanasium, cui erant infesthissimi, de Sede Alexandrina deturbarent. Quapropter Socrates, *l. 2. c.* 8. & Sozomenus *lib.* 3. *c.* 3. scribunt, quod Eusebiani ante omnia Athanasium calumniari cœperint. Calumnias ipsorum iidem recitant; ac deinde historiam electionis, sive intrusionis Gregorii in Sedem Alexandrinam, ex ea deturbato Athanasio, quam quidem intrusionem, & ejus circumstantias refert Julius Papa in citata Epistola ad Episcopos hujus Synodi.

Denique ex citatis testimoniis probatur „ Eusebium „ Nicomediensem procurasse hanc Synodum, prætextu „ quidem dedicandæ Ecclesiæ, reipsa vero ut *consubstan-„ tialis* fidem everteret, ac profligaret ": ait Socrates *lib.* 2. *c.* 3. aut loquitur Sozomenus: „ reipsa, sicut exi-„ tus declaravit, ut Decreta Nicæni Concilii abrogarent.

Hoc ut facilius assequerentur Eusebiani, se ortodoxos astute simularunt, quapropter nihil in Decretis Synodi Nicænæ reprehenderunt; Litteras vero ad singularum urbium Episcopos miserunt, quibus indicabant se utpote Episcopos Arium nequaquam secutos esse. Quomodo „ enim, ajebant, eum, qui erat Presbyter, nos „ secuti essemus "? Ita Sozomenus *lib.* 3. *c.* 5. & Socrates *lib.* 2. *c.* 9. qui & ibidem describunt vafriciem, qua usi fuere Eusebiani ad decipiendos orthodoxos, variasque ab iis conceptas formulas fidei, quas ita adornabant, ut vix ab oculatissimis venenum latentis hæreseos detegi posset. Prætermissis enim de industria vocabulis, quæ „ utrique ex æquo requirebant, ea verba, quæ ab u-„ trisque admittebantur, formulæ suæ indiderunt ": ait Sozomenus: immo eodem teste formulæ, qua fidem suam exprimebant, sensus adeo anceps & ambiguus erat, „ ut nec Ariani, nec ii, qui Nicænam Synodum seque-„ bantur, compositionem verborum illius accusare pos-„ sent, quasi verba ignota essent sacræ Scripturæ.

Videri etiam potest S. Athanasius in Epistola de Synodis Arimini & Seleuciæ, referens ibidem varias formulas fidei, quas Eusebiani in hac Synodo fabricaverunt, ut orthodoxi quidem exterius apparerent, ac simul suam hæresim occultarent.

Episcopi, qui huic Concilio adfuerunt, omnes professione exteriori fidem Nicænam profitebantur.

Si igitur omnes, qui huic Synodo aderant, Episcopi palam se profiterentur fidei Nicænæ adhærere, & Arianam hæresim detestari, magnaque dexteritate latentis hæresis venenum occultarint; quid mirum si Julius Papa Epistolam ad eos missam inscripserit: *Danio, Flacillo ... cæterisque eorum, qui nobis dilectissimis in Christo fratribus ex Antiochia scripserunt* (a).

Quis item miretur a S. Hilario Pictaviensi Concilium hoc *Sanctam Synodum* appellari? præsertim quia eo tempore Episcopi Catholici passim dicebantur *Sancti*, vel etiam *Beatissimi*, tum etiam quia formulæ in hac Synodo editæ, ita erant expressæ, ut nihil, nisi orthodoxum, continere viderentur.

§. II.

De Canonibus hujus Synodi.

EPISCOPI hic congregati, Duce Eusebio Nicomediensi, Arianorum fautore, ut suam de hæresi Ariana opinionem cautius occultarent, atque a Nicænis, & antiquis Canonibus se non recedere persuaderent, admodum solliciti fuere, ut disciplinam Ecclesiasticam, editis Canonibus, rite stabilirent, ut vel sic se orthodoxos ostenderent.

XXV. Canones Antiocheni.

Itaque viginti quinque Canones pro stabilienda Ecclesiæ disciplina ediderunt: qui in omnibus tam Latinis, quam Græcis Canonum Collectionibus tamquam hujus Synodi Canones referuntur: nec ullibi vestigium aliquod occurrit, quo innueretur hos esse diversarum Synodorum Canones, sub unius Synodi nomine collectos. Apud Dionysium Exiguum hic Titulus præfigitur: *Incipiunt expositæ apud Antiochiam in Encæniis XXV.*

Verum quidem est, plures ex hisce Canonibus sanctioris disciplinæ studium spirare; sed quis nescit etiam ab hominibus hæresis fermento infectis, nonnunquam sanctissimam, optimamque Ecclesiæ regendæ disciplinam præscribi decerni & palam prædicari; maxime dum & ipsi orthodoxi videri amant?

Immo nonnunquam a similibus solent optima quæque & sanctissima præscribi; aut saltem ut præscribantur permitti, licet nec ea ipsi observent, nec servare intendant; ut proinde neque mirum esset, etiam ab Eusebianis prolatum fuisse Canonem XI. quo Aulæ Imperatoriæ aditus sub certis conditionibus limitatur, uti in scholiis dicti Canonis dicetur.

Similiter non esse eam Canonis XIII. & XXII. identitatem, ut ob eam a diversis Synodis duos hos Canones dicamus, in scholiis illorum Canonum ostendetur.

Illud equidem apud omnes in confesso est, hisce Canonibus, puriorem ac pristinam Patrum disciplinam mire elucere; neque ullius pene Synodi Canones hisce utilitate, & disciplinæ puritate ac sanctitate præstare.

Jampridem in Codicem Canonum relati.

Quin & hos Canones jam pridem in Codicem Canonum relatos fuisse, evidenter evincitur ex Actis Concilii Chalcedonensis. Constat enim e Codice Canonum relectos fuisse quatuor hujus Synodi Canones, & a Patribus ut *justas Patrum regulas*, item ut *sacros Patrum Canones* fuisse probatos.

A Dionysio Exiguo latine versi.

Post hæc Dionysius Exiguus hos Canones e Græco latine vertit, atque in suum Codicem retulit eodem ordine, quo in Græco Codice prius extabant; quem Codicem Dionysianum pro suo Codice Canonum suscepisse Ecclesiam Romanam certum est.

Iis Ecclesia Romana usa est sub Leone IV.

Quodque sæculo IX. Ecclesia Romana his Canonibus uteretur, & tamquam *Sanctorum Patrum Regulas* veneraretur, probat Synodus Romana, sub Leone IV. Cum enim a Patribus illius Synodi peteret Leo „ quid cum Presbytero Anastasio Patrum Regulas, ac statuta vio-„ lante, agi oporteret? mox omnes Episcopi, ut in-„ quiunt Acta, unanimiter dixerunt: Quid aliud arbi-„ trari, aut proferre valemus, nisi ut *Sancti Patres*, „ *qui in Antiocheno Concilio residentes*, tertio Capitu-„ lo promulgarunt, & inviolabiliter statuerunt.

Horum sententiam probans Pontifex, respondit, *Placet*. Quin & ad Episcopos Britanniæ scribens idem Pontifex, Canones Antiochenses recitat inter illos „ per quos judicant Episcopi, & „ per quos Episcopi judicantur & Clerici ", *Dist.* 20. *Can.* 1.

Baronius perperam carpit Gratianum circa hanc Synodum Antiochenam.

Mirum proinde displicuisse Baronio, quod Gratianus noster hanc Synodum Antiochenam inter Concilia a Catholicis habita recenseat, quia ut Baronio detur Synodo huic nonnullos etiam professione Arianos interfuisse, eosque ibidem dominatos esse; illud tamen nimis manifestum est Canones hujus Synodi tamquam disciplinæ utiles, ab Ecclesia non Orientali duntaxat, sed & Occidentali sæculis multis ante Gratiani tempora fuisse agnitos & receptos: quare Antonius Augustinus, Canonum illorum auctores, credit quidem fuisse Arianos: „ sed tamen, ait, receptos esse constat, & in corpore „ Canonum positos ante Concilium Chalcedonense, ut „ ex ejus actione undecima apparet, ex libro etiam La-„ tino, quem eodem nomine Corpus Canonicum dici-„ mus ... fortassis propter eorum utilitatem " *lib.* 1. *Dial.* 11. *de Emendat. Grat.*

Quod contra hos Canones, ac præsertim XII. objicitur ex S. Chrysostomo, Innocentio I. & Julio I. examinabimus in scholiis ad dictum Canonem XII.

(a) Hæc Epistola genuina est & responsoria ad litteras, quas Iulio scripserant Eusebiani.

S C H O L I A

In Canones Antiochenos.

CANON I.

Omnes, qui ausi fuerunt dissolvere definitionem sancti & magni Concilii, quod apud Nicæam congregatum est, sub præsentia piissimi & venerandi Principis Constantini, de salutifera solemnitate sacratissimæ Paschæ, excommunicandos, & de Ecclesia pellendos esse censemus; si tamen contentiosius adversus ea, quæ bene sunt decreta, perstiterint, & hæc quidem de Laicis dicta sint. Si quis autem eorum, qui præesse noscuntur Ecclesiæ, aut Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, post hanc definitionem tentaverit ad subversionem populorum, Ecclesiarumque perturbationem, seorsum colligere. & cum Judæis Pascha celebrare; Sancta Synodus hunc alienum jam hinc ab Ecclesia judicavit, quod non solum sibi; sed & plurimis causa corruptionis & perturbationis extiterit, nec solum tales a ministerio removet, sed etiam illos, qui post damnationem hujusmodi communicare tentaverint: damnatos autem omni quoque extrinsecus honore privari, quem sancta Regula & Sacerdotium Dei promeruit.

SCHOLION.

Decretum Synodi Nicænæ de Paschæ celebratione confirmatur.

DECRETUM editum esse de celebranda solemnitate Paschali die Dominico, post plenilunium martiale in Nicæna Synodo, diximus supra in *Dissertatione de Synodo Nicena.*

Hoc Decretum in præsenti Canone renovatur, decernunturque pœnæ in non observantes: *Et quidem Lai-*

Laicos, qui ausi fuerint dissolvere definitionem magni & sancti Concilii Nicæni, quod congregatum est apud Nicæam, sub præsentia piissimi & venerandi Principis Constantini, de salutifera solemnitate sacratissimæ Paschæ, excommunicandos, & de Ecclesia pellendos (sive G. *excommunicatos, & ab Ecclesia ejectos esse*) *censuit.*

Si tamen contentiosius adversus ea, quæ bene sunt Decreta, persiterint (sive Isid. *maxime si perseverent studio contentionis, ad subvertenda ea, quæ optime constituta sunt*).

Non ergo crediderunt Patres excommunicandos Laicos, qui simpliciter contraveniunt Decretis; sed qui *contentiosius* adversus Decreta ab Ecclesia sancita, & recepta, recalcitrant; eisque obedire renuentes, eadem subvertere conantur. Hos tamquam Ecclesiæ rebelles, quidni ab Ecclesia repellantur, sive ejiciantur?

„ Si quis autem eorum, qui præesse noscuntur Ecclesiæ, aut Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, „ post hanc definitionem tentaverit, ad subversionem populorum, Ecclesiarumque perturbationem seorsim colligere, & cum Judæis Pascha celebrare: sancta Synodus hunc alienum jam hinc ab Ecclesia judicavit.

Rationem inflictæ hujus pœnæ subjungit Synodus; *quod non solum sibi, sed & plurimis causa corruptionis & perturbationis extiterit*: (vel Isid. *suæ & aliorum corruptæ mentis & conversationis supplantator extiterit*).

Ut autem ostendat Synodus, quanti criminis rei sint Ecclesiæ præfecti, qui constituti ad docendum & inducendum populum verbo & exemplo, ut Ecclesiæ Decretis obediant, eum subvertunt & ad contraveniendum & resistendum Ecclesiæ definitionibus excitant & colligunt; *non solum tales a ministerio removet*; quæ est simplex & ordinaria depositionis pœna; *sed etiam illos, qui audent iis post damnationem* (sive G. *depositionem*) *hujusmodi communicare*; quin & ulterius eosdem *damnatos, omni quoque extrinsecus honore privari, quem sancta regula, & Sacerdotium promeruit* (sive G. *cujus sanctus Canon & Dei Sacerdotium fuit particeps*) (vel Isid. *depositos autem etiam externo honore privari, cujus sanctus Canon & Dei Sacerdotium fuit particeps*). Sive ut legit Codex Ecclesiæ Romanæ, *depositum autem etiam honore, qui extrinsecus est, privari oportet, quem sanctis Canonibus, & Dei Sacerdotio meruit*, ut sensus sit, eum privari honore *externo*, seu *extrinseco*, quem *ob sacerdotium sacris Canonibus meruit*. Quod congruit cum lectione marginali ad hunc Canonem ex editione Isidori in Conciliorum Collectione Labbæi, *col.* 282. apposita; per sanctos Canones, per externum seu extrinsecum honorem intelligitur, qui ad Episcopos, Presbyteros, aut Diaconos, tamquam sacratos homines extra sacrum Tribunal, sive divinorum celebrationem ex præscripto Canonum pertinet, uti Cassamon & Zonaras notarunt; puta honor Cathedræ, & Nominis, similiaque Sacerdotalia privilegia, quibus hi per præsentem Canonem privantur; licet qui alias simpliciter a divinorum celebratione depositi hisce privilegiis gaudeant, & ea, quæ sunt extra sacrum Tribunal, peragant.

Ostendit denique hic Canon, non solos Episcopos, & Presbyteros, sed & Diaconos positos fuisse inter eos, qui *præesse noscuntur Ecclesiæ*. Argumentum, Diaconos tum temporis functionibus quoque hierarchicis fuisse impensos.

Credit Guillelmus Beveregius, hoc Decretum a præsenti Synodo editum, ob Arianorum hæresim, tunc temporis exortam, qui non obstante Patrum Nicænorum Decreto adhuc cum Judæis Pascha celebrare volebant, teste Epiphanio, *hæresi* 70. *num.* 9.

Cardinalis Baronius vero putat, quod sicuti Eusebiani „ in prima fidei confessione, ad evitandum nomen „ hæreticum contestati in primis sunt, se Arium minime sectatos esse, ita in Canonum editione, ut ab eis „ statuta reciperentur ab omnibus, ipso ingressu Canonem illum posuerint, quo Nicæni Concilii Decreti de „ Paschatis tempore instituti se vindices exhiberent, ac „ proinde maculam illam, qua aspersi erant, quod ferrentur ipsi Nicænæ Synodo adversari, hoc dolo prorsus eluerent.

Quidquid sit de hac conjectura Baronii, qui acriori, quam par est, hos Canones, & Synodum stylo perstringit: illud constat hisce Canonibus plura Nicænæ Synodi Decreta clarius exponi, & disciplinam iis contentam stabiliri.

Sed tamen nec illud negari potest, quod sicuti sub formulis fidei, quæ exterius fidem Catholicam præferebant, hæresim Arianam immiscuerint; ita quoque Canonibus, quibus disciplina Nicænis, & aliis antiquis Canonibus proposita stabilitur, immiscuerint, atque quosdam Canones ita fabricaverint, ut illorum auctoritate fortissimos Nicænæ fidei de consubstantialitate Filii propugnatores facile opprimere possent, scilicet S. Athanasium Alexandrinum, & Paulum Constantinopolitanum Episcopos; uti in scholiis ad hosce Canones latius ostendetur.

CANON II.

Omnes, qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & Scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam intemperantia se a perceptione sanctæ communionis avertunt, hi de Ecclesia removeantur, quamdiu per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur, cum excommunicatis autem non licere communicare, nec cum his, qui per domos conveniunt, devitantes orationes Ecclesiæ, simul orandum est: ab alia quoque Ecclesia non suscipiendum, qui in alia minime congregatur; si quis autem de Episcopis, vel Presbyteris, vel Diaconis, seu quilibet ex Clero deprehensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iste privetur communione, tamquam qui Regulam confundat Ecclesiæ.

SCHOLION.

Contra eos, qui sacrificio intersunt, sed Sanctam communionem aversantur.

HUjus Canonis duæ sunt partes, quarum prima desumpta apparet ex Canone X. Apostolorum: posterior vero renovare videtur Canonem V. Nicænum. Prima itaque parte conformiter ad Canonem X. Apostolorum: *Omnes, qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & Scripturas audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam intemperantia* (seu G. *propter aliquam insolentiam*) (aut Isid. *secundum aliquam propriam disciplinam*) *se a perceptione sacræ communionis avertunt* (vel G. *sanctam Eucharistiæ participationem adversantur*) *hi de Ecclesia removeantur* (seu G. *ab Ecclesia expellantur*).

Hactenus Canon convenit cum citato Canone Apostolorum, poteritque Scholion hujus Canonis hic repeti. Hoc tamen notandum, quod hic monet Balsamon, hæc verba Canonis, *vel sanctam Eucharistiæ participationem, propter aliquam insolentiam aversantur*, uti legunt Græci, non posse intelligi de iis, *qui eam odio habent, vel abominantur; hi enim non solum segregarentur, sed etiam ut hæretici exterminarentur*. Porro hi, de quibus præsens Canon loquitur, duntaxat de Ecclesia removentur, sive ab Ecclesia expelluntur, id est, Ecclesiam ad audiendas Scripturas sacras ingredi vetantur.

Cum autem Canon Apostolorum tempus hujus segregationis non determinaret, Patres Antiocheni id supplentes declararunt, hos de Ecclesia removendos, *quamdiu per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur* (vel Isid. *donec confitentes pœnitentiæ fructum demonstrent, & deprecati fuerint, ut data venia suscipiantur*) (aut G. *donec postquam confessi fuerint, fructusque pœnitentiæ ostenderint, & impleverint, veniam assequi possint*.

Fructus pœnitentiæ requirendi a pœnitente.

Hic per transennam notetur, Patres Antiochenos, ut veniam impartiantur, non solam oris confessionem a pœnitentibus requirere, sed ut fructus pœnitentiæ ostendant; adeoque hoc Canone jam pridem perstrictos modernos illos confessarios, qui solis verbis contenti, nullos veræ ac sinceræ pœnitentiæ, ac conversionis fructus requirunt, veri Audæanorum successores, de quibus scribit Theodoretus *lib.* 4. *hæreticorum fabularum*: „ confessis donat remissionem, *non tempus ad pœnitentiam*, „ ut jubent Leges Ecclesiasticæ, præscribentes, sed sua „ potestate condonantes.

Communicans cum excommunicato.

Ut autem hæc segregatio, sive remotio ab Ecclesia suum habeat plenum effectum, subjungit Canon, *cum excommunicatis aut non licere communicare*, hoc est, eatenus quatenus sunt *excommunicati*.

Hi enim, de quibus loquitur Canon, non sunt plene excommunicati, id est, totaliter rescissi ab Ecclesia, sed exclusi duntaxat a communione fidelium in divinis, ut nimirum divinis Officiis cum reliquis fidelibus assistere nequeant, atque eatenus dicuntur esse extra *communionem*, & *excommunicati* specie quadam minoris excommunicationis, quales apud veteres multæ erant, uti ostendi in *Jure Ecclesiast. Tom. IV. part.* 3. *tit.* 11. *c.* 4. & *cap.* 5.

Ex generali igitur hoc principio, *cum excommunicatis non licere communicare*, ad præsentem casum inferunt Patres Antiocheni, primo nec cum his, qui per domos *conveniunt, devitantes orationes Ecclesiæ, simul orandum est*: (vel G. *neque in domibus convenientes, cum iis orare, qui precibus Ecclesiæ non communicant*) (vel Isid. *neque cum his per domos ingredi, & cum eis orare, qui Ecclesiæ non participant in oratione*). Secundo, ex eodem principio statuunt, *ab alia quoque Ecclesia non suscipiendum, qui in alia minime congregatur* (sive G. *neque in alia Ecclesia recipi, qui in alia Ecclesia non conveniunt*) (sive Isid. *qui ab alia excommunicantur*) id est, a divinis excluduntur.

Sensus igitur est, quod cum non liceat cum excommunicatis communicare in his, a quibus per excommunicationem exclusi sunt; non liceat cum segregatis a divinis Officiis, sive oratione Ecclesiæ in his communicare, vel in privatis oratoriis, sive in alia Ecclesia.

Addit autem Concilium, quod *si quis de Episcopis, aut Presbyteris, vel Diaconis, seu quilibet ex Clero* (G. *vel ex Canone*) (Isid. *etiam qui in Canone detinentur*) *deprehensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iste privetur communione*: (sive G. *eum quoque esse excommunicatum*) *tamquam qui Regulam* (seu G. *Canonem*) *confundat Ecclesiæ*.

Certum est per *Regulam*, sive *Canonem* hic indicari Canonem V. Nicænum, quo præcipitur, ut *sententia regularis obtineat, ut hi, qui abjiciuntur ab aliis, ab aliis non recipiantur*: pro cujus intellectu videri poterit Scholion ad citatum Canonem Nicænum.

CANON

C A N O N III.

Si quis Presbyter, aut omnino quilibet ex Clero Parochiam propriam deserens, ad aliam properaverit, vel in uno demigrans, in alia Parochia per multa tempora nititur immorari; ulterius ibidem non ministret, maxime si vacanti suo Episcopo, & regredi ad propriam Parochiam commonenti obedire contempserit. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, a ministerio modis omnibus removeatur, ita ut nequaquam locum restitutionis inveniat. Si vero pro hac causa damnatum alter Episcopus suscipiat, hic etiam a communi coerceatur Synodo, velut qui Ecclesiastica constituta dissolvat.

S C H O L I O N.

Clerico non licet sine consensu Episcopi ad aliam Dioecesim migrare.

QUÆ hoc Canone statuuntur contra *Presbyterum, Diaconum, & omnino quemlibet ex Clero*, (sive G. *omnino ex Sacerdotali ordine*) *qui Parochiam suam propriam deserens, ad aliam properavit* (sive Isid. *deserta sua Ecclesia alias Dioecesi*) *ad aliam transeundum esse crediderit; deinomni o demigrans, per multa tempora* (sive G. *longo tempore*) *nititur immorari*; (seu Isid. *& ibi paulatim tentet, quo migraverit perpetuo manere*).

Hæc eadem Decreta leguntur Canone XV. vulgo Apostolorum, & Canone XVI. Nicæno, valde his affinia constituta sunt; quorum Scholia repeti poterunt (*a*).

Ulterius quæ hoc Canone decernuntur contra Episcopum, qui hujusmodi *Clericum pro hac causa damnatum* (seu G. *depositum*) suscipit, pene coincidunt cum Canone XVI. Apostolorum, nisi quod hoc Canone statuatur, *ut hic Episcopus etiam a communi coerceatur Synodo, velut qui Ecclesiastica constituta* (seu Isid. *jura*) vel G. *ritus Ecclesiasticos, dissolvat*. Per Synodum *communem*, hic intelligitur Synodus Provincialis ex Metropolitano & Episcopis suffraganeis, quæ & subinde dicitur Synodus perfecta, in qua secundum pristinam Ecclesiæ disciplinam majora negotia Ecclesiastica terminabantur, ac de Episcoporum causis præcipue judicabatur, & propterea bis per annum ex Decreto Synodi Nicænæ congreganda erat.

Ex hoc aliisque Canonibus intelligitur, quam odiosæ semper fuerint Presbyterorum & Clericorum de una ad aliam Ecclesiam transitiones, quæ raro aliam quam avaritiæ aut ambitionis radicem habent.

Extat hic Canon apud Gratianum *causa 7. quæst. 1. Can. 24.*

C A N O N IV.

Si quis Episcopus damnatus a Synodo, vel Presbyter, aut Diaconus a suo Episcopo, ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere; sive Episcopus juxta præcedentem consuetudinem, sive Presbyter, aut Diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia Synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis; sed & communicantes ei, omnes abjici de Ecclesia, & maxime, si postea quam didicerint adversum memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentaverint.

S C H O L I O N.

Si Episcopus, Presbyter, aut Diaconus depositus aliquid de sacro ministerio attingat, spe resolutionis excidit.

PRÆSENTI Canone duo statuuntur ad tuendam auctoritatem Synodorum & Episcoporum, in judicandis respective Episcopis, Presbyteris, & Diaconis.

Primo itaque statuit: *Si quis Episcopus damnatus a Synodo, vel Presbyter, aut Diaconus a suo Episcopo* (vel G. *depositus*) *ausi fuerint aliquid de ministerio sacro* (sive G. *aliquid de ministerio agere*) (seu Isid. *præsumpserit Sacerdotii, seu sacri ministerii aliquam actionem*) *sive Episcopus juxta præcedentem consuetudinem, sive Presbyter, aut Diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia Synodo restitutionis spem aut locum habere satisfactionis*. Hervetus legit: *Si sacrum celebrare ausus fuerit*: quasi Canon duntaxat loqueretur de Episcopo, Presbytero, aut Diacono Altaris sacrificium peragente, aut ei assistente, cum de omni parte Officii Ecclesiastici intelligendus sit, uti omnes passim versiones indicant, & etiam Græci interpretes notarunt; ac signanter Zonaras specialiter monet. „ Liturgiæ nomine hoc loco non *sacrorum celebratio*, „ *incruentique sacrificii oblatio solum; sed omnes prætera summi sacerdotii functiones* intelliguntur. Proinde „ etiamsi a Sacro faciendo abstineat, Baptismum tamen „ ministret, aliaque, quæ ex præcedente, hoc est in„ veterata consuetudine, summi Sacerdotis propria „ munia sunt, pœnæ hujus Canonis subjicitur.

Non negat igitur hic Canon, Episcopo, Presbytero, aut Diacono appellationis, aut defensionis remedium, cum se injuste depositos, vel damnatos credunt; sed vult ut interim sententiæ latæ se subjiciant, sive nihil per arrogantiam, sive quasi per contemptum faciant contrarium ipsi sententiæ, antequam per aliam Synodum hujus sententiæ correctio facta sit, uti recte notavit Aristenus.

Sensum igitur bene expressit Martinus Bracarensis *Can.* 37. ita legens: „ Si præsumpserit sive Episcopus ille, „ aut Presbyter, vel Diaconus facere oblationem, vel „ matutinum, aut vespertinum sacrificium, quasi in „ Officio agere *sicut prius*, non liceat ei, nec in alio Con„ cilio spem reconciliationis habere, nec ultra reconciliari.

His ergo negatur appellationis, & defensionis auxilium, qui quadam *præsumptione*, vel *audacia*, sententiam latam quasi despicientes, agunt *sicut prius*, antequam sententia lata correcta fuerit per legitimum judicem.

Addit & Canon: *omnes* hujusmodi depositis, seu damnatis *communicantes abjici ab Ecclesia* (sive G. *ut ex Ecclesia rejiciantur*) *& maxime, si postea quam didicerint adversus memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem contumaciter communicare tentaverint.*

Hic non agi de simplici, se de contumaci excommunicatione, quæ ob suam contumaciam, abjectionem ab Ecclesia mereatur, satis indicat lectio Isidori, cui congruit Codex Ecclesiæ Romanæ.

Fuit hic Canon relectus & probatus in Concilio Chalcedonensi *act.* 4 adversus quosdam Monachos, volentes communicare Dioscoro Archiepiscopo Alexandrino, postquam a Synodo Chalcedonensi fuerat depositus. Refertur apud Gratianum, *caus.* 11. *qu.* 3. *Can.* 6. & rursus *Can.* 7. ex versione Martini Bracarensis supra citata.

Hic ostenditur auctoritas Synodorum Provincialium in judicandis & terminandis causis Episcoporum, de qua disciplina videri possunt, quæ dicta sunt in *Jure Eccles. Tom. 1. part 1. tit. 20. c. 3. pag. 128.* (*a*) Ubi & mutationem hujus disciplinæ sensim introductam annotavi.

Notandum præsenti Canone, sermonem esse de sententiis contra Ecclesiasticas personas pronuntiatis ordine juris servato, sive prolatis secundum præscriptum Canonum, nequaquam vero pronuntiatis via facti, sive neglecto ordine juris, quas nonnunquam sperni posse tamquam nullas & irritas notum est.

C A N O N V.

Si quis Presbyter, aut Diaconus Episcopum proprium contemnens, se ab Ecclesia sequestravit, & seorsum colligens, Altare constituit, & commonenti Episcopo non acquieverit, nec consentire vel obedire voluerit semel & iterum convocanti, hic damnetur omnimodo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quod si Ecclesiam conturbare & sollicitare persistat, tamquam seditiosus per potestates exteras opprimatur.

S C H O L I O N.

Presbyter contra proprium Episcopum Altare erigens.

PRÆSENS Canon multum similis est Canoni XXXII. vulgo Apostolorum, decernitque: *Si quis Presbyter, aut Diaconus Episcopum proprium contemnens; se ab Ecclesia*, hoc est a cœtu publico, *cui Episcopus præsidet, sequestravit* (seu G. *segregavit*) *& seorsum* (sive G. *privatim*) *apud se collectis populis colligens Altare constituit* (seu G. *congregationem effecerit*) *& Altare fixerit, & commonenti Episcopo non acquieverit, nec consentire, vel obedire voluerit semel & iterum convocanti; hic damnetur omnimodo* (seu G. *is omni modo deponatur*) *nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem*, (vel G. *& non amplius curationem assequi, nec suum possit honorem capere.*) Quibus fat manifeste appellationis remedium tamquam *contumaci*, denegatur. Cum autem similes rebelles, & Ecclesiasticæ unitatis perturbatores nonnunquam sola Ecclesiæ auctoritate cohiberi nequeant, addit Canon: *Quod si Ecclesiam conturbare & sollicitare persistat, tamquam seditiosus per potestates exteras opprimatur*; (vel G. *sin autem perseveret turbas & seditionem in Ecclesia concitare, is per externam potentiam, ut seditiosus castigetur*) (sive Isid. *per eam, quæ foris est potestatem*).

Si seditiones excitet sæculari puniendus est potestate.

Verum omnes hæ in verbis dissonantes lectiones eumdem habent sensum; nimirum hujusmodi inobedientem & seditiosum per potestatem sæcularem, quæ *externa*, sive *extera* vocatur respectu potestatis Ecclesiasticæ, quæ Ecclesiæ *propria* est & quasi *interna*, uti uno consensu hic notant interpretes, coercendos esse.

Canon IV. & V. Antiocheni a Concilio Chalcedon. tamquam *sacra Patrum Regula* probati.

Hic Canon cum præcedenti in Concilio Chalcedonensi *Act. IV.* in causa Carosi & Dorothæi, aliorumque his adhærentium Monachorum, ex Codice Canonum relectus fuit: atque sententia conformis in illos, si Concilio non obedirent in condemnatione Eutychetis, concepta est his verbis. „ Sciant se eum Monachis, qui „ cum ipsis sunt, privatos esse & gradu, & omni digni„ tate, & communione, una cum eo, ut desinant præ„ esse Monasteriis, ac siquidem perfugere conentur, „ valere in eos eamdem pœnam decernit sanctum hoc „ & universale magnum Concilium, externa videlicet „ auctoritate, juxta divinas sacrasque Patrum Regulas, „ corroborante sententiam in contumaces latam.

Ostendit hic Canon, Monachos & Clericos rebelles nonnunquam per potestatem sæcularem coercendos, scilicet Ecclesiastica potestate ad coercendum haud sufficien-

(*a*) Nonnulla in Canone Antiocheno adduntur, quæ præscindant prætextas, quibus ambitiosi suas migrationes purgare, & Nicænis Decretis illudere conabantur, v. g. quod vi populi illata, aut ab Episcopis coacti de sua ad aliam Ecclesiam migrassent.

(*a*) Hæc pertractata sunt *cap.* 2. si consulantur anteriores Editiones.

ficiente, atque hinc est usitata brachii saecularis imploratio.

Postrema haec Canonis clausula apud Martinum Bracarensem annectitur Canoni praecedenti, his verbis: *si autem permanserit turbans & concitans Ecclesiam, per forasticam potestatem oportet eum, sicut seditionarium ab omni plebe expelli*, & ita refertur a Gratiano *causa* 11. *quaest.* 8. *Can.* 8. ubi videnda Correctorum Romanorum annotatio.

CANON VI.

Si quis a proprio Episcopo communione privatus est, non ante suscipiatur ab aliis, quam suo reconcilietur Episcopo, aut certe ad Synodum, quae congregatur, occurrens, pro se satisfaciat, & persuadens Concilio, sententiam accipiat alteram. Haec autem definitio maneat circa Laicos, & Presbyteros, & Diaconos, omnesque, qui sub regula esse monstrantur.

SCHOLION.

Excommunicatus ab Episcopo, ab alio non recipiatur.

QUOD hoc Canone statuitur, id ipsum & Canone Nicaeno decretum fuit.

Declarat autem hic Canon, quod haec definitio generaliter obtinere debeat, id est, *maneat* tam *circa Laicos*, quam *Presbyteros & Diaconos*, *omnesque* (vel juxta Dionysium *qui sub regula esse monstrantur*) (vel Isid. *qui in Clero sunt*) (sive G. *& omnes qui sunt in Cleri Catalogo*); quo notandum primitus usitatum fuisse, ut omnes, qui Ecclesiae tamquam ministri servirent, in catalogo, sive Matricula Ecclesiae annotarentur, ut iis ex bonis Ecclesiasticis necessaria subministrarentur. Apud Gratian. *caus.* 11. *quaest.* 3. *Can.* 2. extat praedictus Canon, ut autem securius, efficaciusque observetur, sequens conditus.

CANON VII.

Nullus peregrinorum sine pacificis, id est, commendatitiis suscipiatur Epistolis.

SCHOLION.

Peregrinus sine litteris pacificis non recipiatur.

PRAESENS Canon, quasi appendix est praecedentis; ut enim nemo a proprio Episcopo depositus, vel excommunicatus ab alio recipiatur, statuitur, ut nullus ex una Ecclesia ad aliam veniens recipiatur *sine pacificis litteris* proprii Episcopi, ut hoc pacto innotescat eum pacem & communionem cum proprio Episcopo habere. De his litteris autem agitur ad Canonem XIII. Chalcedonensem. Extat apud Gratianum *Dist.* 71. *Can.* 9. ex versione Isidori, qui perperam videtur hunc Canonem restringere ad *peregrinos Clericos*, quandoquidem praecedens loquatur indistincte de Laicis & Clericis. Legit enim Isidorus: *nullum absque formata, quam Graeci Epistolam vocant, peregrinorum Clericorum suscipi oportet*. Notant ibidem Correctores Romani aliam esse Graecorum & Dionysii lectionem.

CANON VIII.

Presbyteri, qui sunt in agris, Canonicas Epistolas dare non possunt: ad solos tantum vicinos Episcopos litteras destinabunt. Chorepiscopi autem, qui sunt irreprehensibiles, dare possunt pacificas, id est, generales Epistolas.

SCHOLION.

A quo pacificae concedendae?

IN praecedenti Canone dictum fuit, nullum peregrinum *sine pacificis*, id est, *commendatitiis Epistolis* esse suscipiendum, praesenti vero Canone declaratur, quibus similes litteras dandi competat auctoritas.

Primo itaque dicitur: *Presbyteri, qui sunt in agris* (seu Isid. *in pagis*) seu G. *in regionibus*) *Epistolas dare non possint* (sive G. *nec dent Canonicas Epistolas*) *ad solos tantum vicinos Episcopos litteras destinabunt*, (sive Isid. *neque ad regiones longiquas formatas*) id est, *Canonicas Epistolas dare, & nisi ad finitimos Episcopos simplices litteras mittere praesumant.*

H c sat aperte Canon vetat Presbyteris, quos hodie Parochos dicimus, dare Epistolas Canonicas, sive formatas, quae dabantur Clericis peregre proficiscentibus, ut sacra officia obire possent. Ad vicinum autem Episcopum de talibus Clericis scribere, & ordinationem, ac fidem, ac opinionem eorum notam facere, etiam illis conceditur, ut hic exponit Aristenus. Hasque litteras vocat Isidorus *simplices*, utpote simpliciter testimonium vitae & ordinationis continentes.

Altera parte Canonis declaratur, quod *Chorepiscopis* „ qui sunt irreprehensibiles, id est, quorum existimatio „ nulla accusatione, quae labem afferat, tentata est " ut ait Balsamon, dare possint *pacificas id est, generales Epistolas*.

Canoni huic congruit hodierna Ecclesiae praxis, quae testimoniales dare permittit Presbyteris, sive Parochis; at pacificas, sive dimissoriales, quibus Clericis ministrandi licentia extra Dioecesim conceditur, Episcopis eorumque Vicariis reservata esse solet, nec sine litteris Episcopi ad divina celebranda, admittendum Presbyterum externum, Synodi nostrae praescribunt. Uti ostendi in *Jure Eccles. Tom. II. part.* 2. *sect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 9. *pag.* 59. Laicos vero de una Parochia ad aliam transmigrantes, solis testimonialibus Parochi munitos admitti permittunt.

Interim & ex hoc Canone intelligimus, quam solliciti fuerint jam pridem Patres: ne temere litterae testimoniales de vita & moribus darentur, cum nec Parochis eas siderent, nisi ad solos Episcopos vicinos, qui de prudentia & circumspectione Parochorum certiores esse possent, & consequenter quid de litteris eorum foret deferendum, judicare.

CANON IX.

Per singulas regiones Episcopos convenit nosse Metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius Provinciae gerere. Propter quod ad Metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrunt. Unde placuit eum & honore praecellere, & nihil amplius praeter eum, caeteros Episcopos agere (secundum antiquam a Patribus nostris Regulam constitutam) nisi ea tantum, quae ad suam Dioecesim pertinent, possessionesque subjectas. Unusquisque enim Episcopus habet suae Parochia potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem; & providentiam gerat omnis possessionis, quae sub ejus est potestate, ita ut Presbyteros & Diaconos ordinet, & singula suo judicio comprehendat. Amplius autem nihil agere tentet praeter Antistitem Metropolitanum, nec Metropolitanus sine caeterorum gerat consilio Sacerdotum.

SCHOLION.

Metropolitanus praeest toti Provinciae.

PRAESENS Canon in multis convenit cum Canone XXXIV. vulgo Apostolorum, crediturque in hoc Canone fieri allusionem ad dictum Canonem, uti observavi in scholiis in illum.

Equidem hic Canon evincit eo tempore inter Episcopos cujusque Provinciae, unum fuisse, qui aliis *honore praecelleret*, sive *honore praeced ret*, quique & *sollicitudinem totius Provinciae gereret*.

Hic autem erat ille Episcopus, qui totius Provinciae *Metropoli praeerat*, uti habet Canon ex lectione Graecorum, inde dictus Episcopus *Metropolitanus*. Dicit autem *per singulas regiones Episcopos* (seu G. *qui sunt in unaquaque Provincia*) *convenit nosse* (vel G. *scire oportet*) *Metropolitanum Episcopum* (seu G. *Episcopum, qui Metropoli praeest*) *sollicitudinem totius Provinciae gerere* (seu G. *curam suscipere totius Provinciae*).

Ulterius habetur ex hoc Canone, quare haec praeeminentia huic Episcopo delata fuerit: *nimirum propter quod ad Metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrant* (vel G. *eo quod in Metropolim undequaque concurrunt omnes, qui habent negotia*) (sive Isid. *propter quod ad Metropolitanam civitatem, ab his, qui causas habent, sine dubio concurratur*).

Hinc videmus Metropolim Ecclesiasticam, jam pridem a Metropoli Civili dependisse, uti latius notabimus ad Canonem XII. Chalcedonensem, & in *Jure Eccles. Tom. I. part.* 1. *tit.* 19. *cap.* 1. *pag.* 128. diximus.

Negotia magni momenti non tractent Episcopi sine Metropolitano.

Praeterea noscitur ex hoc Canone, nihil magni momenti quod propriam cujusque Episcopi Dioecesim excedit, Episcopos agere posse, sine Metropolitano. Dicit enim Canon: *Unde placuit eum & honore praecellere* (seu G. *praecedere*) *& nihil amplius* (seu G. *nihil magni momenti*) *praeter eum*, (sive G. *sine illo*) *caeteros Episcopos agere* (vel G. *aggredi*) *secundum antiquam a Patribus nostris Regulam constitutam* (sive G. *ut vult antiquior, qui & obtinuit e Patribus nostris Canon*) *nisi ea tantum, qua ad suam Dioecesim pertinent* (sive G. *quae ad uniuscujusque paroeciam conferunt*) *possessionesque* (seu G. *Regiones*) *subjectas* (sive G. *quae ei subsunt*).

Vult ergo Canon, ut negotia magni momenti, quae Provinciam concernunt, non agantur sine Metropolitano; at illa, quae concernunt singulorum Episcoporum proprias paroecias, sive Dioeceses, absolvantur per singulos respective proprios Episcopos. Rationem posterioris subjicit Canon: *Unusquisque enim Episcopus habeat suae Parochiae potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem* (sive Isid. *secundum competentem sibi reverentiam*) (vel G. *pro unicuique conveniente Religione*) *& providentiam gerat omnis possessionis, quae sub ejus est potestate* (sive G. *totius regionis, quae suae urbi subest, curam gerat*): *ita ut Presbyteros & Diaconos ordinet, & singula suo judicio comprehendat* (sive G *& unaquaeque cum judicio tractet*) (vel Isid. *de singulis illius regionis causis, cum pondere & moderatione disceptet*).

Singulis ergo Episcopis regimen & curam suae Dioecesis, sive Regionis vult esse: ita ut *Praesbyteros & Diaconos etiam ordinet, & singula suo judicio comprehendat*, sive ut legunt Graeci, *& unaquaeque cum judicio tractet*. Isidorus autem hanc finalem clausulam intellexit de causarum disceptatione: ita enim legit, *& de singulis illius regionis causis cum moderatione & pondere disceptare.*

Praeter illa autem, quae propriam cujuslibet Episcopi Dioe-

Diœcesim spectant, nihil agere possunt Episcopi sine Metropolitano, nec Metropolitani sine Episcopis suæ Provinciæ.

Amplius autem nihil agere tentet præter Antistitem Metropolitanum; (sive G. *& nihil ultra facere aggrediatur Episcopus sine Metropolitano Episcopo*) . Addit denique Canon ; *nec Metropolitanus sine cæterorum gerat consilio Sacerdotum*.

Nec Metropolitanus absque Episcopis Provinciæ.

Porro de disciplina hujus Canonis , tam quoad liberum cujusque Episcopi regimen suæ Diœcesis , etiam cum exclusione Metropolitani , quam jus & prærogativam Metropolitani supra Episcopos, in negotiis magni momenti , latius egi in *Jure Eccles. Tom. I. part. 1. tit. 16. cap. 5. pag.* 102. *cap.* 6. *pag.* 103. *& cap.* 7. *pag.* 104. item *tit.* 19. *cap.* 1. *pag.* 128. Alias , id est , in anterioribus editionibus *tit.* 16. *cap.* 3. *&* 4. & *tit.* 19. *cap.* 1. *&* 4.

Ex hoc Canone habemus quod juxta hunc Canonem causæ majores , sive magni momenti essent tractandæ in Synodo Provinciali , quæ constabat ex Metropolitano , & cæteris Episcopis Provinciæ .

Per antiquiorem Canonem , cujus hic fit mentio , intelligi Canonem XXXIV. Apostolorum vix dubitari potest ; quandoquidem eadem ac iisdem pene verbis , in eo legantur , quæ nonnihil hic latius exponuntur ; neque ullus alius Canon occurrat , quo ante hanc Synodum constituta legantur, unde hic habetur argumentum pro antiquitate Canonum Apostolorum .

Canon X.

Qui in vicis vel possessionibus Chorepiscopi nominantur , quamvis manus impositionem Episcoporum perceperint, & ut Episcopi consecrati sint ; tamen sanctæ Synodo placuit, ut modum proprium recognoscant ; ut gubernent sibi subjectas Ecclesias , earumque moderamine curaque contenti sint . Ordinent etiam Lectores , & Subdiaconos , atque Exorcistas , quibus promotiones istæ sufficiant . Nec Presbyterum vero , nec Diaconum audeant ordinare , præter Civitatis Episcopum , cui ipse cum possessione subjectus est . Si quis autem transgredi statuta tentaverit, depositus, quo utebatur honore privetur . Chorepiscopum vero Episcopus Civitatis ordinet , cui ille subjectus est .

Scholion.

De Chorepiscoporum excessibus.

Hic Canon evincit , Chorepiscopos eo tempore limites suæ auctoritatis excessisse , ipsumque Episcoporum regimen turbasse; ut propterea modum & limites iis præscribere necesse fuerit .

Hinc habemus ante hanc Synodum notos fuisse Chorepiscopos , quandoquidem jam tempore hujus Synodi necessum fuerit eorum excessus corrigere.

Primum igitur decernitur , ut *qui in vicis vel possessionibus* (seu G. *Regionibus*) (vel Isid. *villis*) *Chorepiscopi nominantur , quamvis manus impositionem Episcoporum* (vel G. *Episcopi*) (sive Isid. *ab Episcopis*) *perceperint , & ut Episcopi consecrati sint* ; *ut modum proprium recognoscant , ut gubernent sibi subjectas Ecclesias, earumque moderamine & cura contenti sint* : hoc est , sint contenti Ecclesia , cui præfecti sunt , neque curam quasi Episcopi per totam Diœcesim , ultra terminos sibi constitutos protendere præsumant , sed oportet esse contentos propria sollicitudine & gubernatione, quam susceperunt , uti legit Isidorus .

Chorepiscopi non ordinent nisi Subdiaconos , Lectores, & Exorcistas.

Ulterius decernitur , ut *ordinent Lectores , & Subdiaconos , atque Exorcistas , quibus promotiones istæ sufficiant* (sive G. *& eorum promotioni sufficere existiment*) (vel Isid. *quibus sufficiat istorum tantum graduum licentiam accepisse*); quæ insinuant hæc referenda ad ipsos Chorepiscopos , quorum promotioni sufficere debet , si hosce constituere , vel ordinare queant . Subditur autem in Canone , *nec Presbyterum vero , nec Diaconum audeant ordinare præter civitatis Episcopum , cui ipse cum possessione subjectus est* : (vel Isid. *præter conscientiam Episcopi civitatis , vel Ecclesiæ , cui adjacens invenitur , seu ipse , seu regioni , in qua præesse dignoscitur*) (aut G. *absque urbis Episcopo , cui subjicitur ipse & regio*).

Hæc autem limitatio ex Canone præscripto procedit, *etiamsi* (Chorepiscopi) *Episcopi manum impositionem acceperint*. Hic manuum impositionem intelligi ordinationem Episcopalem prætenditur a nonnullis , ipsaque versio Herveti insinuat, quæ habet, *etiamsi Episcopi ordinationem manuumque impositionem acceperint* . Sed clarius hanc interpretationem expresserunt Dionysius & Isidorus , quorum iste ita legit : *quamvis manus impositionem Episcoporum acceperint , & ut Episcopi consecrati sint* . Isidorus autem : *tametsi manus impositionem ab Episcopis susceperint , & ut Episcopi sint consecrati* .

Chorepiscopi illi erant veri Episcopi, sed an vi suæ ordinationis, controvertitur.

Hæc dubitari non sinunt , quin hoc Canone supponatur Chorepiscopos , quorum limitatur auctoritas , Episcopali charactere fuisse insignitos .

At illud inter Eruditos est controversum , an Chorepiscopi vi suæ ordinationis fuerint veri Episcopi , sive charactere Episcopali insigniti ; an vero duntaxat per accidens , aliqui eorum fuerint Episcopi : puta quia cum quondam essent Episcopi ordinati; postmodum vero ad ordinem Chorepiscoporum redacti; uti de Novatianis ad Ecclesiam revertentibus notavimus ad Canonem VIII. Nicænum .

Quidquid sit de hac Eruditorum inter se controversia illud nequaquam obscurum est , ex contextu Canonis , quod Patres Antiocheni supposuerint Chorepiscopos veros fuisse Episcopos vi suæ ordinationis , & qui ordinabantur , ut curam Episcopalem agerent in vicis , seu villis majori alicui civitati adjectis . Sed & hoc constat , quod licet fuerint veri Episcopi , quia tamen duntaxat essent ordinati , ut curam agerent Episcopalem in villis , unde & Episcopi villani aliquando vocati fuere, inde & contigit ut sensim majoris civitatis Episcopo fuerint subjecti , & Episcopus civitatis aliquam superioritatem in ipsos acceperit , quemadmodum Metropolitanus a civitate Metropoli ex ipsa Metropoli civili sensim accepit superioritatem aliquam & prærogativam super Episcopos ipsius Provinciæ .

Hoc insuper notandum quod origo & institutio Chorepiscoporum nequaquam ex hujus , aut aliarum Synodorum , puta , Ancyranæ Neocæsariensis , aut etiam Nicænæ Canonibus petenda sit , quandoquidem omnes hæ Synodi de his Chorepiscopis tamquam jam institutis loquantur & statuant .

Porro ex hoc Canone liquet Patres Antiochenos credidisse & supposuisse Chorepiscopos generatim fuisse veros Episcopos , id enim manifeste supponunt priora verba præsentis Canonis : *Qui in vicis vel possessionibus Chorepiscopi nominantur , quamvis manus impositionem Episcoporum perceperint , & ut Episcopi consecrati sint , &c.* Hi enim generaliter loquuntur de Chorepiscopis; fatenturque , quod hi *non tantum manus impositionem Episcoporum perceperint* , sed insuper *ut Episcopi consecrati sint.*

Sed licet eos , ut veros Episcopos recognoscat Synodus ; tamen subjungitur : *sanctæ Synodo placuit , ut modum proprium recognoscant , ut gubernent sibi subjectas Ecclesias , earumque moderamine curaque contenti sint* . Quæ rursus ad omnes generaliter Chorepiscopos referuntur , ut proinde dubitari nequeat , quin Canon spectet ad omnes generaliter Chorepiscopos.

Moderamen a Chorepiscopis servandum in hoc præcipue consistit, nimirum , *ut ordinent etiam Lectores , & Subdiaconos , atque Exorcistas , quibus promotiones istæ sufficiant*.

Itaque restringitur horum Chorepiscoporum , sive Episcoporum , qui in vicis sunt constituti , auctoritas , quod quidem ordinare queant inferiores Clericos ; *sed nec Presbyterum , nec Diaconum ordinare audeant , præter civitatis Episcopum , cui ipse cum possessione subjectus est*.

Quin & ex hoc moderamine nequaquam obscurum est, Patres Antiochenos supposuisse Chorepiscopos revera fuisse Episcopos , sive in Episcopos fuisse ordinatos, alias enim , nec de licentia aut consensu Episcopi civitatis potuissent Presbyterum, aut Diaconum ordinare.

Admodum igitur verisimile est primitus etiam hos Chorepiscopos , qui in villis ac vicis ad regendum populum ordinabantur , fuisse veros Episcopos , & æqualis auctoritatis in regimine suarum Ecclesiarum cum Episcopis , qui in majoribus civitatibus erant constituti .

Videntur Chorepiscopi fuisse Episcopi villicani.

Verum cum crescente Ecclesia regimen Ecclesiasticum sensim institui cœpit ad normam regiminis politici ; cœperunt Episcopi , qui civitatibus præerant , prærogativas , & jura aliqua sibi vendicare in Episcopos , qui in vicis & regionibus civitati illi quoad civilia subjectis erant , quemadmodum videmus , quod Episcopus civitati Metropoli alicujus Provinciæ perfectus tandem in Episcopos Provinciæ prærogativas & jura Metropolitica acquisierit .

Quemadmodum igitur Synodus Nicæna voluit , ut Metropolitanis & majoribus Ecclesiis , sua jura serventur , ita quoque & hæc Synodus decrevit , ut Chorepiscopi Episcopo civitatensi , cui eorum regio est subjecta , sua jura conservent , & ipsi sint contenti moderamine , curaque subjectarum sibi Ecclesiarum , & ipsis sufficiat ordinare posse inferiores Clericos , prout in Canone exprimitur .

Quod autem in Canone dicatur , ut Episcopus civitatis ordinet Chorepiscopum , nequaquam evincit Episcopum contra Canonem Nicænum , sine aliorum Episcoporum assistentia potuisse ordinare Chorepiscopum , sed hic solummodo nominavit Synodus civitatis Episcopum , tamquam ordinantem , eo quod ille esset principalis , ad quem hæc ordinatio pertineret , sicuti subinde dicitur Episcopum esse ordinandum a suo Metropolitano , licet non excludantur alii Episcopi assistentes , ut proinde ex his concludi non possit Chorepiscopos non fuisse Episcopos . Ad hæc justum videbatur , ut Episcopus civitatis in ordinatione Chorepiscopi obtineret locum principalem , & ipsum ordinaret , quandoquidem Chorepiscopus ordinaretur , ut gereret curam regionis civitati Episcopali subjectæ . Et indubie hæc erat una ex prerogativis , quæ sensim Episcopis civitatensibus accesserat super Episcopos illos villanos , sive Chorepiscopos , quemadmodum ordinatio Episcoporum Provincialium devoluta fuit ad Episcopum præfectum Metropoli Civili Provinciæ .

Quapropter nequaquam concludi potest ex hoc Canone , Chorepiscopos fuisse ordinatos ab uno solo Episcopo, licet in Canone dicatur non posse ordinari sine licentia Episcopi civitatis ; sive ab Episcopo civitatis constitui debere : quemadmodum concludi non potest Episcopos Provinciales a solo Metropolitano constitui, quantum-

vis

vis sine ejus licentia ordinari nequeant; sive quod etiam dicatur Episcopos a suo Metropolitano esse ordinandos.

Acris quæstio excitata circa sæculum IX. an Presbyteri valide ordinarentur a Chorepiscopis

Illud nihilominus constat, eos Chorepiscopos limites suæ jurisdictionis aut auctoritatis excessisse, necnon quæstiones de ipsorum ordinatione fuisse excitatas signanter sub finem sæculi VIII. aut initium sæculi IX. Quæstio acris fuit excitata in Gallia & Germania, occasione Presbyterorum & aliorum a Chorepiscopis ordinatorum, quos multi invalide ordinatos esse sustinebant, ideoque & plurimi Laici eorum missas fugiebant, liberosque suos ab iis confirmari nolebant, *ne magis vulnus quam benedictionem acciperent*.

Ut hæc contentio sopiretur, Episcopi de consensu & auctoritate Caroli Magni misere Arnonem Saltsburgensem Archiepiscopum ad Leonem III. Papam, ut ab eo ancipitis quæstionis solutionem referret.

Respondit autem Leo, quæstionem a suis prædecessoribus jam esse finitam, nec alio judicio opus esse. Dicit enim „ nullum fore Presbyterum, vel Diaconum, aut „ Subdiaconum, ab eis ordinatum, nec Ecclesiam ab „ eis dedicatam, nec virginem consecratam, nec quem„ quam confirmatum, neque quidquam quod de Episco„ pali ministerio præsumpsere esse peractum; sed quid„ quid ex his ab eis illicite erat præsumptum, omnia „ a canonice ordinatis Episcopis debere rite peragi, & „ in meliorem statum reformari; quia quod non ostendi„ tur gestum, ratio non sinit, ut videantur iteratum.

Hæc latius referuntur *lib.* 7. Capitul. Regum Francorum, *cap.* 260. editionis Baluzianæ, additurque in quadam Synodo definitum, Chorepiscopos nihil potuisse Episcopale peragere: „ nam Episcopi, inquit, non erant „ quia nec ad quamdam civitatis Episcopalem sedem titu„ lati erant, nec canonice a tribus Episcopis ordinati.

Non dubium igitur quin Leo III. crediderit Chorepiscopos non fuisse charactere Episcopali insignitos, ejusque sententiam Episcopos Germaniæ & Galliæ amplexos esse. Quapropter suspicatur Eruditus Paschasius Quenellus *Disser.* 2. *tom.* 2. Operibus Sancti Leonis inserta, Epistolam de Chorepiscopis, cujus fragmentum refert Gratianus *Dist.* 68. *Can.* 4. huic Leoni III. adscribendam, non autem S. Leoni, cui attribui nequaquam posse ibidem multis ostendit, quamquam eam illi adscribunt Correctores Romani in Decreto Gratiani, secuti nimirum communem opinionem, quæ eam Sancto Leoni attribuebat.

Verum non obstante hac Leonis III. responsione, & Episcoporum Synodali resolutione, non defuerunt etiam ex Episcopis, qui causam Chorepiscoporum acriter tuerentur, eosque omnia munia Episcopalia de licentia Episcopi civitatis obire posse assererent; uti testatur Rabanus Maurus, in libro de Chorepiscopis, & dignitate & officio eorum, quem annis aliquot post hoc Leonis responsum misit ad Drogonem Metensem Episcopum, in quo & ipse fortiter causam Chorepiscoporum, præsertim auctoritate hujus Canonis Antiocheni propugnat. Extat hic liber cum præfatione Stephani Baluzii ad calcem *tom.* 1. Operis Petri de Marca, *de Concordia Sacerdotii & Imperii*. Remansit & in hæc usque tempora de Chorepiscoporum dignitate inter eruditos controversia, de qua videri possunt. Morinus *de sacris Ordinationibus*, *part.* 3. *exercit.* 4. *cap.* 3. & 4. Natalis Alexander in Appendice ad Dissertationem de Episcoporum super Presbyteros eminentia, qui sustinent Chorepiscopos vi suæ ordinationis non fuisse Episcopos; novissime autem Gulielmus Beveregius in notis ad Canonem XIII. Ancyranum, contrarium contendit.

Interim illud indubitatum est sæculo IX. & sequentibus plura fuisse edita Decreta, quibus Chorepiscoporum ordinatio vetita fuit; eo quod Episcopi indocti otio & voluptatibus vacantes, Chorepiscopos ordinarent, uti habetur in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 6. *cap.* 121. „ Placuit ne Chorepiscopi a quibusdam deinceps „ fiant, quoniam hactenus a non sentientibus sanctorum Pa„ trum, & maxime Apostolorum Decretum, suisque „ *quietibus*, ac *delectationibus* inservientibus facti sunt. „ Idcirco & olim persæpe, & nostro, a Sancta Aposto„ lica Sede, tempore sunt prohibiti, & ne deinceps a quo„ quam, tam ordinante quam ordinari cupiente, talis præ„ sumptio assumatur, a cunctis nostri regni Episcopis „ est in Synodo canonice prohibitum". Eadem ratio redditur, & similiter improbatur a Concilio Meldensi *Can.* 44.

His Decretis relatis, concludit Morinus loco citato *cap.* 5. *nu.* 4. „ Itaque Chorepiscopis eo tempore ute„ bantur Episcopi multi, ut nunc in Germania potis„ simum ditissimi & Principes illi Episcopi, titulari„ bus Episcopis, sive pro partibus infidelium ordinatis, „ qui pauca mercede contenti, Diœcesis onera ferunt, „ quamdiu veri Episcopi Endymionis somnum dor„ miunt (*a*).

(*a*) *Cap.* 6. ejusdem Exercitationis docet, qua occasione defecerint Chorepiscopi in Oriente & Occidente; nec pigebit legisse illud caput.

Canon XI.

Si quis Episcopus aut Presbyter, aut quilibet Regulæ subjectus Ecclesiæ, præter Consilium & litteras Episcoporum Provinciæ, & præcipue Metropolitani, adierit Imperatorem, hunc reprobari & abjici oportere, non solum a Communione, verum & ab honore, cujus particeps videtur existere. Quia venerandi Principis auribus molestiam tentavit inferre contra Leges Ecclesiæ: si igitur adire Principem, necessaria causa deposcit; hoc agatur cum tractatu & consilio Metropolitani, & cæterorum Episcoporum, qui in eadem Provincia commorantur, qui etiam proficiscentem suis prosequantur Epistolis.

Scholion.

Nullus e Clero ad Imperatorem pergat, absque litteris Episcoporum.

DISCIPLINA hujus Canonis tamquam admodum conveniens, ac pene necessaria pluribus Canonibus renovata fuit, ac notanter Canonibus Sardicensibus & Africanis, quorum scholia videri poterunt.

Canon XII.

Si quis a proprio Episcopo Presbyter, aut Diaconus; aut a Synodo fuerit Episcopus forte damnatus, & Imperatoris auribus molestus extiterit; oportet ad majus Episcoporum converti Concilium, & quæ putaverint habere justa, plurimis Episcopis suggerant, eorumque discussiones, ac judicia præstolentur: Si vero hæc parvipendentes, molesti fuerint Imperatori: hos nulla venia dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem restitutionis penitus operiri.

Scholion.

De Episcopis depositis ad Imperatorem confugientibus.

PRIMO decernit hic Canon, *quod Presbyter, aut Diaconus a proprio Episcopo; aut a Synodo fuerit Episcopus forte damnatus* (seu G. *depositus*) *& Imperatoris auribus molestus extiterit* (seu G. *ausus fuerit Imperatoris auribus molestiam exhibere*) *oportet ad majus Episcoporum converti Concilium* (sive G. *cum oporteat ad majorem Synodum converti*) (*& quæ putaverint habere justa*) sive G. *jus quod se habere putat* (*plurimis Episcopis suggerant*) seu G. *ad plures Episcopos referre* (*eorumque discussiones ac judicia præstolentur*:) seu G. *eorumque examinationem & judicium suscipere*.

Sat manifestus apparet hac in parte Canonis sensus; nimirum quod si Presbyter, aut Diaconus a proprio Episcopo; aut Episcopus a Synodo fuerint depositi, non recurrant ad Imperatorem, seu molestiam ei non inferant, ut sententia contra ipsos lata, auctoritate ejus infirmetur. Sed si putent se injuste damnatos ad majus Episcoporum Concilium se convertant, *& quæ se putant habere justa, in eorum Concilio allegent, atque ab his de se expectent, quæ fuerit deprompta sententia*, uti legit Isidorus.

Si vero his contemptis, sive ea parvi-pendentes, molesti fuerint Imperatori, ut per eum restituantur, eos nulla venia dignos esse; nec locum defensionis habituros, omnique spe restitutionis destitutos pronuntiat.

Hic Canon objectus Sancto Chrysostomo.

Hunc Canonem objectum fuisse S. Chrysostomo, atque vi illius fuisse depositum constat ex Socrate & Sozomeno.

Cum enim instigante Eudoxia Arcadii Imperatoris uxore Episcopi simul congregati, Chrysostomum coram se citarent; ipseque de multis coram eis accusaretur; adversarii ejus animis cadebant, ob excelsam ejus fiduciam, qua ad purgandum se de criminibus objectis sistebat: „ Episcopi, qui aderant, ait Socrates, *l.* 6. *c.* 18. reli„ qua quidem omnia scrutari supersederunt: de hoc „ autem uno quæstionem habendam esse dixerunt: quod „ post depositionem absque Synodi auctoritate suo ipsius „ arbitrio, in Episcopalem sedem invasisset.

Duo huic objectioni respondit Chrysostomus: primum „ quinque & sexaginta Episcopos, qui ipsi communicave„ rant, istud decrevisse". Huic responso reposuit Leontius unus est Chrysostomi adversariis Episcopis: „ plu„ res fuere, o Joannes, qui te in Synodo condemnave„ re; vel, ut refert Sozomenus, *l.* 8. *c.* 20. cumque ille „ (Joannes Chrysostomus) suffragia eorum proferret, „ qui post priorem Synodum cum ipso communicave„ rant, judices eam defensionem minime admiserunt, „ eo quod plures fuissent, qui ipsum condemnaverant, „ & *Sacerdotalis Canon id diserte prohiberet*.

Nequaquam obscurum est *Canonem sacerdotalem*, qui profertur contra S. Joannem Chrysostomum, esse hunc Canonem XII. Antiochenum: præsertim si genuina sit Græcorum lectio, quæ non simpliciter habet; *ad majorem Synodum*, sed *ad plures Episcopos*: ad quæ verba adversarii Chrysostomi manifeste videntur allusisse, dum replicarunt; quod licet nonnulli Episcopi post priorem Synodum, in qua fuerat depositus, ipsi communicassent, nihil tamen hoc ei prodesse posset contra

Canonem sacerdotalem, eo quod plures fuissent, qui ipsum condemnaverunt; sed quod juxta Canonem debuisset jus suum referre *ad plures Episcopos*; & ab his restitui.

An in odium S. Athanasii ab Arianis fuerit fabricatus?

Alterum, quod opposuit S. Chrysostomus Canoni, fuit quod contenderet „ non Ecclesiæ Catholicæ, sed „ *Arianorum Canonem* illum esse “: uti testatur Socrates, citato *cap.* 18. addens: „ Episcopi enim olim „ Antiochiæ congregati, ad evertendam *consubstantia-* „ *lis* fidem, præ odio, quo adversus Athanasium flagrabant, eum Canonem condiderunt “. Idem testatur Sozomenus dicto *cap.* 20. una notans, qua intentione hunc contra Athanasium Canonem condendum crederent Ariani. Nam cum Ariani, ait, concinnatis adversus Athanasium calumniis, Alexandrinam Ecclesiam ei ademissent, mutationem temporum formidantes, eam regulam condiderunt: studiose videlicet caventes, ut illa, quæ adversus ipsum machinati fuissent, indiscussa remanerent.

Porro tam Socrates, quam Sozomenus testantur, quod non obstantibus hisce Chrysostomi contra hunc Canonem argumentis, ipse ab Episcopis ibidem congregatis, prætextu violati hujus Canonis depositus sit.

Hinc illud ut minus verisimile apparet, hujus Canonis tunc temporis non exiguam fuisse auctoritatem, dum auctoritate illius ausi fuerint adversarii S. Chrysostomi sententiam depositionis contra ipsum pronuntiare: quin & ipse Chrysostomus videtur ejus auctoritatem præsagisse, & agnovisse, etiam priusquam ipsi ab Arianis esset objectus; uti ex Socrate *lib.* 6. *cap.* 16. & Sozomeno *lib.* 8. *cap.* 18. habetur. Postquam enim narrarunt, Chrysostomum post depositionem suam in Synodo *ad Quercum*, jussu Imperatricis ad postulationem populi fuisse revocatum, subjungitur: “ at Joan- „ nes reversus in suburbano Imperatricis ipsius circa „ Anaplum (*a*) resedit, nec ante judicium *majoris* „ *Synodi*, quo palam fieret Episcopatum ipsi injuste „ ademptum fuisse; ingredi in urbem sustinebat. Ut „ quid enim majorem Synodum expostularet, nisi ut „ se contra auctoritatem hujus Canonis præmuniret “? Præterea ex responso Sancti Chrysostomi satis evinci videtur, eo tempore creditum fuisse, hunc Canonem ab Eusebianis, sive ab Arianis ad opprimendum Athanasium conditum esse: quod & Palladius in vita S. Chrysostomi testatur, dicens, quod Theophilus Alexandrinus Sancti Joannis Chrysostomi adversariorum caput, miserit tres Episcopos: „ mittens una & Canones quosdam *ab Arianis contra Beatissimum Atana-* „ *sium factos*, quibus utentes, Joanni insidias struerent; quod post depositionem suam, sine Episcopali „ decreto redire ausus esset “, Deinde nonnullis interpositis asserit, Leontium Ancyre Galatiæ una cum aliis nonnullis Episcopis sententiam nequissimam tulisse. “ Obtinere sancientes “ Theophili indiscretum ju- „ dicium, ut locus purgandi se Joanni nullus omnino „ daretur; vigore scilicet Canonum eorum, quos Theo- „ philus miserat, a quadraginta complicibus Arii edi- „ tos, atque ita continentes: *Si quis Episcopus, aut* „ *Presbyter injuste, sive juste depositus, ex seipso abs-* „ *que Synodo in Ecclesiam redierit; hic jam excusatio-* „ *nis non habeat locum; sed omnino expellatur* “. Si Canon a Palladio relatus cum hoc Canone conferatur, haud obscurum erit, Canonem a Palladio recitatum esse ipsum nostrum Canonem in compendium redactum, verbis quidem nonnihil discrepantem, sed sententia eumdem: præsertim cum nulla Synodus proferatur, in qua ullus unquam similis Canon editus, similisque disciplina stabilita fuisset tempore sancti Chrysostomi, nisi in hac Synodo Antiochena. Illud facile concessero, S. Athanasium nequaquam revera in hunc Canonem, aut disciplinam eo propositam impegisse, eo quod nequaquam ad Imperatorem recurrerit, tamquam *parvipendens* Synodale Decretum; nec auctoritate Imperatoris contra Synodalem sententiam restitui postulavit; sed petiit, ut major Synodus auctoritate Imperatoris cogeretur, in qua se justificare posset, uti scribit Synodus totius Ægypti in litteris apud S. Athanasium, in Apolog. secunda exstantibus. “ Ad Reli- „ giosissimum Imperatorem ascenderat, deprecans & „ iniquitatem hominis, & adversariorum calumnias, „ postulansque, ut legitima Episcoporum Synodus in- „ diceretur.

S. Athanasius huic Canoni non contravenit.

Verum quid frequentius, quam per homines invidos, & bonorum oppressores procurari, & interdum cudi decreta, quæ in se quidem optima sunt, & quibus revera boni & sancti non contraveniunt; sed tamen quæ ipsis serviunt, ut prætextum saltem aliquem habeant bonos, quos oderunt, opprimendi, assumentes ea, quæ in speciem videntur Canoni aut Decreto contraria, & supprimentes, quæ eorum innocentiam & rectam agendi rationem probarent; quemadmodum hic in Sancto Athanasio fieri posse prævidebant.

Cum enim sciret, sine auctoritate Imperatoris, secundum morem illius ætatis, Synodum cogi non posse, facile suspicabantur S. Athanasium recursum ad Imperatorem habiturum, si in majore Synodo se justificare vellet, & sententiam contra ipsum in Concilio Tyrio pronuntiatam retractari; quo casu, saltem in speciem accusandi occasionem captare posse credebant, quasi contra hunc Canonem a sententia Synodi ad Imperatorem recurrisset, quamvis revera in Canonem non peccasset.

Itaque admodum verisimile est, Eusebianos qui in Synodo Antiochena ob præsentiam Constantii Imperatoris dominabantur, hunc Canonem ad opprimendum sanctum Athanasium condidisse, quamvis alias probandam exhibeat disciplinam, ac propterea verisimiliter a Catholicis ibidem Episcopis etiam probatus fuerit (*b*).

Hoc constat, Canonem hunc cum reliquis Canonibus hujus Synodi Codici Græcorum, quem e Græco in Latinum vertit Dionysius Exiguus, & e quo in Concilio Chalcedonensi Canones relegit Aetius Archidiaconus Constantinopolitanus, insertos fuisse, idque sub una numerorum serie, sive *consequentia*, sine expressione Synodi, uti supra parte 1. *dissert.* IV. §. 2. notavimus. Quod factum fuisse a Theophilo Alexandrino S. Chrysostomi adversario, & homine admodum vafro, nonnulli suspicantur; postquam scilicet intellexit hisce Canonibus, ratione Synodi, in qua editi erant, invidiam aliquam conflari, & eorum auctoritatem convelli.

Quidquid sit; hoc certum, quod non tantum Græci, sed & Latini sensim hunc Canonem cum reliquis receperint, etiam sub nomine hujus Synodi, præsertim postquam in oblivionem venire cœpit occasio conditi Canonis, solaque disciplina illo contenta nota fuit, uti ex omnibus tam Græcis, quam Latinis Canonum collectionibus patescit, refertque eum Gratianus noster *Caus.* 21. *quæst.* 5. *Can.* 2. ex versione Isidori

Neque Correctores Romani ullam reprobati Canonis notam adjiciunt, sed in margine monent, illum quoque referri a Synodo Aquisgranensi *cap.* 74. Buchardo *lib.* 2. *cap.* 180. & Ivone *part.* 6. *cap.* 225. & Antonius Augustinus *lib.* 1. *de emend. Grat. cap.* 11. reflectens ad hunc Canonem, ait: “ hoc esse caput arbitror con- „ tra Beatum Athanasium scriptum “. Hoc ingenue fatendum est, recte notasse post Baronium, Severinum Binium, hoc Canone, uti & nonnullis aliis hujus Concilii Canonibus, declarari causas etiam Episcoporum in Synodis esse ultimate judicandas; nec admissas fuisse appellationes ad Romanum Episcopum; ob id tamen hos Canones esse rejiciendos perperam itidem notat Binius post Baronium, quandoquidem id etiam Nicænis Canonibus esse conforme sciatur, & a Patribus Africanis strenue fuisse assertum.

Canon XIII.

Nullus Episcopus ex alia Provincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerii aliquos in Ecclesiis ordinare, licet consensum videantur præbere nonnulli, nisi litteris tam Metropolitani, quam cæterorum, qui cum eo sunt Episcoporum, rogatus adveniat, & sic ad actionem ordinationis accedat. Si vero, nullo vocante, inordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus, & Ecclesiasticis negotiis ad eum non pertinentibus, componendis; irrita quidem, quæ ab eo geruntur, existant, ipse vero incompositi motus sui, & irrationabilis audaciæ subeat ultionem, ex hoc jam damnatus a Sancto Concilio.

Scholion.

Episcopus in aliena Provincia nil agat nisi litteris Metropolitani, cæterorumque Episcoporum accersitus.

PRIMA hujus Canonis parte videtur duntaxat agi de ordinatione non facienda ab Episcopo in aliena provincia, *nisi litteris, tam Metropolitano, quam cæterorum, qui cum eo sunt Episcoporum, rogatus adveniat, & sic ad actionem ordinationis accedat*. Per cæteros Episcopos, hic designari Episcopos illius Provinciæ, ad quam Episcopus rogatus ex alia Provincia accedit, lectio Græcorum determinat, quæ habet; *nisi venerit litteris accersitus Metropolitani & Episcoporum, qui sunt cum ipso, in quorum regionem accedit*.

Vetat ergo Episcopum in alienam Provinciam transire, & ad promotionem ministerii aliquos in Ecclesiis ordinare, nisi a Metropolitano & Episcopis illius Provinciæ rogetur, *licet consensum videantur præbere nonnulli* (vel G. *nec si alios una secum inducat* aut *adducat*) uti ex Græco transferunt Correctores Romani *causa* 9. *quæst.* 2. *Can.* 6. ubi hic Canon refertur ex versione Isidori.

His verbis apparet, Patres significare voluisse ordinationem ab Episcopo in aliena Provincia non esse faciendam, tametsi plures Episcopi ordinationi assisterent, aut consensum præberent. Unde contra mentem Cano-

(*a*) Anaplus locus est ita dictus, ad sinistrum latus Ponti Euxini, ut docet Procopius, *lib.* 1. de Ædificiis.

(*a*) Nihilominus Schelestratius contendit Canonem, quem Chrysostomus, Innocentius I. aliique veteres in odium & suppressionem Sancti Athanasii editum dixere, esse alium ab hoc Canone; ea potissimum ratione nititur; quod si ab Arianis confectus fuisset ille Canon, ab antiquis Patribus fuisset reprobatus, nec una cum aliis Canonibus Catholicis ab Ecclesia fuisset receptus.

Canonis vertit Isidorus; *nec alios illuc secum attrahat Episcopus*. Nec melius Gratianus legens; *nec ab aliis illuc trahatur Episcopis*. Canon enim sat ostendit, hic duntaxat agi de vetanda ordinatione in aliena Provincia.

Porro licet in priore de sola ordinatione, tamquam præcipuo Episcopi munere Canon loquatur, tamen in parte posteriore dispositiva generaliter loquitur. *Si nullo vocante inordinato more deproperet* (seu G. *inordinate insolenterque processerit*) *super aliquibus ordinationibus, & Ecclesiasticis negotiis, ad eum non pertinentibus, componendis* (seu Isid. *aliquos vel ordinare præsumpserit, vel quoslibet actus, illi Ecclesiæ competentes, quæ ad se minime pertinent, usurpare tentaverint*).

Quæcumque Episcopus in aliena provincia sic agere præsumpserunt, *irrita* esse declarat (sive Isid. *vacua & inania erunt omnia*). Insuper declarat Synodus: *Ipse autem incompositi motus sui, & irrationabilis audaciæ subeat ultionem, ex hoc jam damnatus a sancto Concilio*: (sive G. *ipse autem suæ insolentiæ, & præter rationem factæ aggressionis debitas det pœnas, a sancta scilicet Synodo exinde depositus*.) Merito vocat Synodus hanc *aggressionem, sive usurpationem incompositum motum, & irrationabilem audaciam & insolentiam*: quia hæc usurpatio alienæ potestatis non potest provenire, nisi ex motu incomposito, audacia & insolentia, quæ ipsum ad aliena ministeria usurpanda sat incompositum, audacem, & insolentem reddere queant.

Pœna hic infligenda videtur esse ipsa *depositio*, quam in antecessum contra violatores hujus decreti pronuntiat Synodus; *ex hoc jam damnatus a Synodo*, vel *exinde depositus* (Isid. *& propter hujusmodi præsumptionem jam prædamnatas*).

CANON XIV.

Si quis Episcopus de certis criminibus judicetur, & contingant de eo Comprovinciales dissidere, cum judicatus, ab aliis innocens creditur; reus ab aliis; pro totius ambiguitatis absolutione, sanctæ Synodo placuit, ut Metropolitanus Episcopus e vicina Provincia judices alios convocet, qui controversiam tollant, & per eos simul Comprovinciales Episcopos, quod justum visum fuerit, approbetur.

SCHOLION.

Episcopi in Synodis Provincialibus judicandi, vel ab Episcopis e vicina Provincia advocandis.

SYNODUS hoc Canone unice voluit modum suggerere, quo componenda sit dissensio Episcoporum Provinciæ, ubi coram ipsis synodaliter congregatis, Episcoporum aliquis accusatur de certis criminibus, *& contingat de eo Provinciales Episcopos* (Isid. *qui convenerunt*) *dissidere, cum judicatur* (sive G. *de quo fertur sententia*) *ab aliis innocens creditur, reus ab aliis* (sive G. *illis quidem eum innocentem pronuntiantibus, his vero reum*).

Itaque *pro totius ambiguitatis absolutione* (seu G. *pro componenda controversia*) *sanctæ Synodo placuit*, seu placuit in hac Episcoporum discordia, *ut Metropolitanus Episcopus, a vicina Provincia judices alios convocet, qui controversiam tollant; & per eos simul & per Comprovinciales Episcopos, quod justum visum fuerit* (sive G. *quod probatum fuerit*) *approbetur*.

Juxta versionem Isidori, cui consonat Romana in casum dissensionis, *placuit sanctæ Synodo Metropolitanum Episcopum alterius vicinæ Provinciæ advocari oportet, & aliquantos cum eo Episcopos alios*. Quod advocandos dicat, *aliquantos Episcopos alios*; scilicet alterius vicinæ Provinciæ in hoc aliis versionibus consonat. Certum quippe est *per judices* e vicina Provincia evocandos, non alios intelligi, quam Episcopos, qui soli sunt Episcoporum competentes judices.

Quoad *Metropolitanum* vicinæ Provinciæ evocandum, contraria est hæc versio textui Græco, & lectioni Dionysii, uti & notarunt Correctores Romani ad Gratianum, *caus.* 6. *quæst.* 4. *Can.* 1. ubi hic Canon refertur ex versione Isidori, adduntque Correctores: "Sane, quod Metropolitanus ad alterius Metropolitani „ vocationem deberet venire, atque in eodem Conci„ lio duo Metropolitani futuri essent, vix videtur „ convenire.

Martinus Bracarensis in sua Collectione, *cap.* 13. & apud Gratianum loco citato *Can.* 2. ita expressit: ut tantum *de vicina Provincia, alter Metropolitanus convocetur Episcopus, ut per eum confirmetur, quod secundum rectum placuerit Canonem*; manifeste contra Canonis sensum.

Hoc Canone, uti & aliis pluribus Canonibus conformiter ad Canones Nicænos, exprimitur disciplina Ecclesiæ, quæ volunt Episcopos in provincialibus Synodis esse judicandos, eorumque causas in his Synodis esse terminandas. Quin si Episcopi non conveniant, nonnisi ab aliis Episcopis ex vicina Provincia vocandis, causam finiendam.

CANON XV.

Si quis Episcopus de certis criminibus accusatus, condemnatur ab omnibus Episcopis Provinciæ; cunctique consonanter eamdem contra eum formam Decreti protulerint; hunc apud alios nullo modo judicari; sed firmam concordantium Episcoporum Provinciæ manere sententiam.

SCHOLION.

Episcopus in Synodo Provinciali condemnatus, non ab aliis denuo judicandus.

CANONE præcedenti cautum fuerat, quomodo, dissentientibus Episcopis, super sententia in causa Episcopi criminaliter accusati procedendum, & discordia componenda foret. Hoc vero Canone agitur de casu, quo Episcopus de certis criminibus accusatus, condemnatur ab omnibus Episcopis ejusdem Provinciæ, *cunctique consonanter eamdem contra eum formam Decreti protulerint*. Hoc casu vult Synodus, *hunc apud alios nullo modo judicari* (sive G. *is ne amplius ab aliis judicetur*); *sed firmam* (Isid. *ratamque*) *concordantium Episcoporum Provinciæ* (Isid. *tamquam convenientem*) *manere sententiam* (Isid. *quæ ab omnibus prolata est*).

Per vocem, *apud alios*, vel *ab aliis*, intelligi videntur Episcopi evocandi e vicina provincia, de quibus in Canone præcedenti, quos in casu concordantium Episcoporum evocari non vult Synodus, etiamsi ab Episcopo condemnato id postularetur. Sed firmam vult esse sententiam *concordantium Episcoporum Provinciæ*; ut nec evocatis ex altera Provincia Episcopis, amplius debeat judicari: atque ita Canon hic supplementum quodammodo est præcedentis. Unde in Breviario & Collectione Canonum Cresconii, hi duo Canones sub hoc eodem titulo referuntur *cap.* 144. "de Dissensione, quæ supra „ Episcoporum judicatione contingit, vel cum ab om„ nibus in sua provincia Episcopus excluditur.

Hanc esse genuinum Canonis sensum multis adstruere conatur Schelestratius in scholiis ad hunc Canonem; prætenditque non prohiberi hoc Canone a sententia concordantium Episcoporum Provinciæ, *provocationem ad majorem Synodum*, juxta Canonem XII. supra relatum contra Petrum de Marca, qui hoc Canone credit stabiliri supremam Synodorum Provincialium auctoritatem in decernendis causis Episcoporum.

Gratiani opinio sui temporis disciplinæ accommodata.

Cæterum sensui Canonis supra proposito suffragatur Gratianus, qui post relatum hunc Canonem, *caus.* 6. *quæst.* 4. *Can* 5. subjungit: „ subintelligendum vero „ est, nisi ad judicem majoris auctoritatis fuerit pro„ vocatum: tunc enim per appellationem soluta sen„ tentia, firmitatem non obtinet.

Sed hic notandum, quod Gratianus reflectens ad sui temporis disciplinam, nonnumquam a mente Canonum procul aberret, atque in alium plane sensum detorqueat: ut eos sui temporis disciplinæ accommodet, ut in decursu amplius patebit.

Quin & ex verbis Gratiani nequaquam obscurum est, Gratianum in hac clausula loqui non de provocatione ad majorem Synodum, sed de appellationem ad Romanum Pontificem.

Interim ex hisce Canonibus manifestum est, jam pridem causas Episcoporum in Synodis provincialibus fuisse agitatas & decisas, quod multis sæculis durasse ostendi in *Jure Ecclesiastico, Tom. IV. part.* 3. *tit.* 3 *cap.* 5. (a) ubi una deduxi, quomodo sæculo VIII. & IX. sensim ab hac disciplina recessum sit.

CANON XVI.

Si quis Episcopus vacans, in Ecclesiam prosiliat, sedemque pervadat, absque integro perfectoque Concilio; hic abjiciatur necesse est, etsi cunctus populus, quem diripuit; eum habere delegerit. Perfectum vero Concilium illud est, ubi interfuerit Metropolitanus Antistes.

SCHOLIN.

Episcopus Ecclesiæ non præficiendus, nisi per Concilium Provinciæ.

„ VACANS Episcopus ille est, ait Zonaras, qui vel „ nullius vel occupatæ a gentibus Ecclesiæ præfe„ ctus est, vel a populo ejus urbis, cui datus Episco„ pus fuit, nullo ipsius vitio, sed sola populi pervicacia exclusus". Dicit quoque Balsamon, quod cum aliquando multa controversia fuisset, quis diceretur *vacans Episcopus*: omnibus placuerit "eum dici vacan„ tem, qui non potest proficisci ad eam Ecclesiam, in „ quam suffectus est, eo quod vel a gentibus, vel et„ iam ab hæreticis occupetur.

Itaque & hodierni Episcopi titulares, qui Ecclesiam suam habent in remotis regionibus, a gentibus & hæreticis occupatis, recte dicuntur Episcopi vacantes ad sensum hujus Canonis.

De vacante autem *Ecclesia* nulla fuit dubitatio, in„ quit Balsamon: " omnes enim dixerunt, eam esse vacan-

(a) Vel *Cap. IV.* juxta editiones anteriores.

„ vacantem, quæ Antistite orbata est.“ Unde non male Martinus Bracarensis, *cap.* 9. pro *vacante Ecclesia*, vertit *Ecclesiam non habentem Episcopum*.

Similis igitur Episcopus vacans prætendebat, se nulli facere injuriam, si Ecclesiam vacantem invaderet, ejusque administrationem susciperet, præsertim si populus illius Ecclesiæ vacantis illum elegisset.

Cum enim ad propriam Ecclesiam accedere non posset, & Ecclesiæ vacanti nullus esset præfectus Antistes; nulli judicabat fieri præjudicium, nec Canonibus contrairi, si sic *vacans Episcopus* vacantis Ecclesiæ administrationem susciperet; non more prædonis vacantem Ecclesiam occupando, sed populo incitante & eligente, eam suscipiendo.

Verum Patres attendentes, *neminem sibi* posse *sumere honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron*; hujusmodi introitum reprobant, utpote qui nulla legitima Ecclesiæ auctoritate fulciatur.

Decernit igitur Synodus. Si quis hujusmodi *vacans in vacantem Ecclesiam*, cui ipse hactenus non fuit legitime præfectus prosilierit, *sedemque pervaserit, absque integro, perfectoque Concilio, hic abjiciatur necesse est* (vel Isid. *sit abjectus*): *idque etsi omnis populus, quem diripuit, eum habere delegerit*.

Perfectum vero Concilium, cujus auctoritate Episcopus vacans præficiendus est Ecclesiæ vacanti, esse declarat Synodus; *illud ubi* (G. *una quoque*) *interfuerit Metropolitanus Antistes*; id est una cum aliis Episcopis Provinciæ, cui Ecclesia vacans subjacet. Voculæ illæ *una quoque*, quæ apud Græcos occurrunt, evincunt, per *Concilium perfectum* intelligi Synodum provinciæ, in qua præsidet Metropolitanus, cum supponant Metropolitanum *una* cum aliis interesse; ut sicuti auctoritate Metropolitani, assistentibus Episcopis Comprovincialibus, Episcopi ordinantur, similiter & Ecclesiis vacantibus præficiantur.

Hic Canon una cum sequenti prælectus in Synodo Calcedonensi, act. XI.

Hic Canon una cum sequenti prælectus fuit a Leontio Episcopo Magnesiæ e Codice Canonum in Synodo Chalcedonensi act. XI. in causa Bassiani & Stephani, qui dicebantur Ecclesiam Ephesinam invasisse. Quibus lectis, “ gloriosissimi judices dixerunt: omnibus examinatis, de Bassiano & Stephano Reverendissimis: relectis etiam Canonibus, dicat sancta Synodus de Episcopatu Ephesiorum, quid eis videatur? Reverendissimi Episcopi clamaverunt; justitia Bassianum vocat, regulæ variant. Gloriosissimi judices dixerunt: nobis quidem videtur, neque Bassianum Reverendissimum dignum existere, ut Ephesiorum Civitatis Episcopus sit; quoniam ex invasione violenta sibimet vendicavit. Sancta Synodus clamavit: hæc justa sententia est. Christus judicavit causam: Deus per vos judicat: hæc sententia Christi est; Canones & leges vos custoditis.

Ad hæc Concilii verba reflectens Schelestratius ait. „ Tantæ nimirum auctoritatis ad annum 451. erat orbe catholico Antiochenum Concilium, ut ejus Canon VI. a 630. Episcopis, cum Sedis Apostolicæ Legatis, in Concilio universali meruerit probari, & eousque propugnari, ut ejus temeratores fuerint depositi, & pœnas a Patribus Antiochenis hoc Canone statutas perpessi.

Extat apud Gratianum, *Dist.* 92. *Canone* 8. ex versione Isidori, quæ a Græco non nihil recedit, uti notant Correctores Romani.

Canon XVII.

Si quis Episcopus per manus impositionem Episcopatum acceperit, & præesse populo constitutus, ministerium subire neglexerit; nec acquieverit ire ad Ecclesiam sibi commissam, hunc oportet communione privari, donec susceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreverit ejusdem Provinciæ Synodus Sacerdotum.

Scholion.

Episcopus [c]ogendus [a] Synodo [a]d regendum suam [E]cclesiam.

PRÆCEDENS Canon egerat contra Episcopos, qui nimia præsumptione Ecclesias vacantes absque legitima auctoritate occupare tentabant: hic vero de Episcopo, *qui per manus impositionem Episcopatum acceperit, & præesse populo constitutus* (sive G. *jussus*) *ministerium subire neglexerit* (vel G. *munus non susceperit*) (seu Isid. *non suscipiat ministerium Sacerdotii*); *nec acquieverit ire ad Ecclesiam sibi commissam* (sive G. *nec ut ad sibi concreditam Ecclesiam proficiscatur, persuaderi possit*).

De hoc Episcopo, decernit Synodus *oportere communione privari* (sive G. *is sit excommunicatus*) (seu Isid. *incommunicabilem esse debere*) *donec susceperit coactus officium* (vel Isid. *donec coactus consentiat plebem suscipere sibimet deputatam*).

Quia tamen posset subinde justa subesse causa, quare ad Ecclesiam sibi commissam proficisci nollet, addidit Synodus hanc cautionem; *aut certe de eo aliquid integra* (seu G. *perfecta*) *decreverit ejusdem provinciæ Synodus Sacerdotum* (seu G. *Episcoporum*).

Exigitur hic integra, seu perfecta Provinciæ Synodus, quæ judicet, an Episcopus cogendus sit ire ad suam Ecclesiam, ut ita eadem auctoritas judicet de cogendo Episcopo ad Ecclesiam sibi commissam administrandam, quæ Ecclesiam regendam commisit.

Interim spiritus hujus, & præcedentis Canonis est, ut nemo sine legitima auctoritate, & vocatione, se in ministerium Ecclesiasticum, aut alicujus Ecclesiæ ad se non pertinentis administrationem, præsumat intrudere; ubi vero legitime vocatus & ordinatus est, muniis suis sedulo incumbere, & Ecclesiam sibi concreditam instar Pastoris boni diligenter curare satagat.

Refertur Canon a Gratiano, *Dist.* 92. *Can.* 7.

Canon XVIII.

Si quis Episcopus ordinatus ad Parochiam minime, cui est electus, accesserit, non suo vitio; sed quod eum aut populus vetet, aut propter aliam causam, non tamen ejus vitio perpetratam, hic & honoris & ministerii sit particeps, dummodo nil molestus Ecclesiæ rebus existat, ubi ministrare cognoscitur. Quem etiam observare conveniet, quidquid Synodus perfecta provinciæ, quod visum fuerit, judicando decreverit.

Scholion.

PRÆSENTEM Canonem esse prosecutionem Canonis præcedentis, sufficienter probat Canonis contextus: cum enim Patres Canone præcedenti puniendum dixissent Episcopum, qui ordinatus ad Ecclesiam suam, ut proficiscatur, induci non posset; in præsenti excipit illum, qui *ad parochiam*, id est Ecclesiam, *minime, cui est electus* (sive G. *ad quam ordinatus est Episcopus*) *accesserit, non suo vitio* (seu G. *non sua culpa*); *sed quod aut eum populus vetet* (seu G. *propter populi recusationem*), *aut propter aliam causam, non tamen ejus vitio perpetratam* (sive G. *quæ a se non oritur*). Hic Canon prosecutio præcedentis.

Patres Antiocheni volunt, *ut honoris sit, & ministerii particeps* (vel Isid. *hic honorem susceptum retinere debebit*) *& sacerdotio fungi*, id est Cathedra, Nomine, & Episcopalis officii exercitio, uti notant Balsamon & Zonaras.

Hanc tamen cautionem addit Synodus: *dummodo nil molestus Ecclesiæ rebus existat, ubi ministrare cognoscitur* (vel ut legit Isid. *ita ut nihil molestiæ afferat Ecclesiæ illi, in qua constitutus est*) (vel G. *dummodo rebus Ecclesiæ, in qua convenit, non molestiam afferat*): hoc est “non se ingerat negotiis illius Ecclesiæ, in qua habitat: scilicet ne doceat, ne ordinet, neque aliud Episcopale exerceat, sine illius Regionis Episcopi permissione“. Ita Balsamon, & Zonaras, qui & addit: „ neque vero aliquid ex illius Ecclesiæ reditibus, in suos usus transferendi potestas erit.

Hic notent qui tamquam subsidiarii & cooperatores Episcoporum, & Parochorum vocantur, turbationis & molestiæ allatæ Ecclesiæ se reos esse, si qui se functionibus & muniis Episcopalibus, aut Pastoralibus, sine licentia Episcoporum, & Parochorum, ad quorum Parochias accedunt, fungi contendant. Subsidiarii Ministri non turbent proprios Episcopos, & parochos.

Denique dicit Canon: *quem etiam observare conveniet* (seu G. *is autem suscipiat*) *quidquid Synodus perfecta provinciæ, quod visum fuerit, judicando decreverit*.

Quo significat Synodus, Episcopum debere quietum consistere, quousque per Provinciæ Synodum judicatum sit, quid eum agere oporteat, uti clarius expressit Isidorus, ita legens: *Expectare autem eum oportet plenariam Synodum Provinciæ, donec de eo, quod competit, statuatur*. Vel ut Martinus Bracarensis *cap.* 10. suæ collectionis: *sustineat autem quid de eo sanctum Concilium judicare voluerit*.

Eumdem sensum huic clausulæ dant Balsamon, aliique Græci.

Evincit rursus hic Canon, causas Episcoporum olim in Synodis Provincialibus agitatas; hasque fuisse Episcoporum quasi unicos judices; ut ita ab iis judicentur, corrigantur, & doceantur, a quibus ordinantur, & Ecclesiis præficiuntur. Causæ Episcoporum in Synodis judicandæ.

Extat Canon tam ex versione Martini Bracarensis, quam Dionysii *Dist.* 92. *Can.* 4. & 5. ubi & videndæ correctiones Romanæ.

Canon XIX.

Episcopus præter Synodum & præsentiam Metropolitani, nullatenus ordinetur. Hoc autem modis omnibus coram posito, melius quidem est, ut omnes simul adsint ejusdem Provinciæ Sacerdotes, quos Metropolitanus Episcopus advocare debebit, & siquidem omnes occurrerint, optime: quod si hoc difficile fuerit, saltem plures adesse omnino convenit, aut certe scriptis ejusdem sententiæ comprobari, & ita sub plurimorum vel præsentia vel decreto, ordinario celebretur. Quod si secus contra definita factum fuerit, nullas ordinatio vires habeat; si vero juxta definitam Regulam fiat, & nonnulli pro contentione propria contradicant, obtineat sententia plurimorum.

SCHOLION.

Electio & ordinatio Episcopi ex plurimorum in Synodo suffragio.

RECTE notat hic Balsamon, quod præsens Canon eadem præcipiat, quæ *Can. IV. Nicæno* circa formam electionis & ordinationis Episcopi statuta sunt; attamen pro faciliore Canonis Nicæni executione, adjicit: *Quod si secus contra definita factum fuerit, nullas ordinatio vires habeat* (sive G. *non valeat ordinatio*) nequaquam tamen, licet contra præscriptam formam facta fuerit, irrita erit ordinatio, sed duntaxat ordinatus ab exercitio, tamquam illegitime ordinatos ab officio, suspensus habebitur: uti notavi in Scholio ad Canonem IV. Nicænum.

Addit insuper: *Quod si vero juxta definitam Regulam* (sive G. *ex præfinito Canone*) *fiat* (seu G. *facta fuerit constitutio*) (vel Isid. *secundum definitas Regulas celebretur ordinatio*) *& nonnulli pro contentione propria* (sive G. *propter suum contentionis studium*) (vel Isid. *propter proprias & domesticas simultates*) *contradicant, obtineat sententia plurimorum* (sive G. *vincat plurium suffragium*) (aut Isid. *his contemptis sententia de eo obtineat plurimorum*). Nimirum contemni possunt, quando legitime ad electionem vocati, ab aliis contentiose, sive contentionis studio, aut propter proprias & domesticas simultates, contradicunt: alias vel unius contemptus, sive non vocatio electionem irritare posset, uti latius in *Jure Eccles. Tom. III. part. 2. sect. 3. tit. 4. cap. 3. pag. 36.* deduxi (a).

Extat Canon apud Gratianum, *Dist. 56. Can. 3.* ex versione Isidori, sed uti monent Correctores Romani „ verbis græcis melius respondet versio quæ Dionysii „ est, ideoque illa consulenda " innuentes eam maxime versionem Canonum Græcorum consulendam, quæ conformior est textui Græco, utpote originali.

CANON XX.

Propter utilitates Ecclesiasticas, & absolutiones earum rerum, quæ dubitationem controversiamque recipiunt, optime placuit, ut per singulas quasque Provincias Episcoporum Concilia celebrentur. Servetur quidem post tertiam septimanam Festi Paschalis; ita ut quarta septimana conveniat Synodus, Metropolitano Provinciales Episcopos admonente. Secunda vero Synodus fiat Idibus Octobris, id est, quinto-decimo die mensis Octobris, quem Hyperberetæon Græci nominant. In ipsis autem Conciliis adsint Presbyteri & Diaconi, & omnes, qui se læsos existimant, & Synodi experiantur examen. Nullis vero liceat apud se celebrare Concilia, præter eos, quibus a Metropolitanis videntur esse jura commissa.

SCHOLION.

Synodus Provincialis bis in anno celebranda.

INNOVATUR hoc Canone Nicænus Can. V. de celebranda bis per annum Provinciali Synodo, in qua controversiæ Ecclesiasticæ dirimerentur: hac tamen differentia, quod Synodus Nicæna, unam ante quadragesimam habendam decrevisset; hic vero statuatur hanc Synodum esse celebrandam quarta hebdomada post Pascha, creditque Schelestratius, in Scholiis ad hunc Canonem, Synodum Antiochenam determinando hoc tempus celebrandæ Synodi, veterem, quæ ante Canonem Nicenum fuit, disciplinam sollummodo sequutam, quæ hac septimana quarta post Pascha Synodum celebrabat; uti colligit ex *Can. 38. vulgo Apostolorum*: „ vel certe tempus „ a Concilio Nicæno ante quadragesimam statutum, „ non fuisse receptum in Oriente, & Episcopos mansisse in antiqua consuetudine celebrandi Concilium quarta septimana post Pascha, eo quod tempus ante quadragesimam frequenter incidat in hiemem, quando „ molestissimum erat, ex longe dissitis civitatibus venire ad Metropolitanum Provinciæ.

Provocatio ab Episcopo ad Synodum.

Vult autem Synodus, *ut in ipsis Conciliis adsint Presbyteri & Diaconi, & omnes qui se læsos existimant, & Synodi experiantur examen* (sive G. *a Synodo judicium assequantur*) (vel Isid. *ut in Concilio eorum causa examinata, ad debitum judicium perveniant*); eorum videlicet, qui Episcopos suos accusant, sive ab Episcopis se læsos existimant, conformiter ad citatum Canonem Nicænum, qui tantum loquitur de Presbyteris & Clericis, qui se per sententiam Episcoporum læsos credunt.

Et sane de controversiis Presbyterorum & inferiorum Clericorum inter se judicabant Episcopi, nec ad Synodum ibatur, nisi quando de sententia Episcopi, querela erat deponenda. Atque ita de facto Episcopalis erat quæstio, quæ a Synodo Provinciæ tamquam legitimo Episcoporum Judice terminanda erat.

Jus Metropolitani ad convocandam Synodum Provincialem.

Addit denique præsen Canon: *Nullis liceat apud se celebrare Concilia, preter eos, quibus Metropolitana videntur esse jura commissa* (vel G. *nullis autem liceat Synodos per se facere, sine iis, quibus creditæ sunt Metropoles*): hoc est, Episcopis Provincialibus solis, sive Metropolitanis, sive Episcopis Metropoleos, liceat Concilia Provinciæ, quæ plenaria dicuntur, celebrare: uti exponit Zonaras.

Unde & Martinus Bracarensis, *cap. 18.* legit: *Nulli autem Episcopo liceat propria apud semetipsum Concilia facere, præter eos, quibus Metropoles sunt creditæ.*

Quidem Codices Collectionis Isidori, ac notanter codex, quo usus est Jacobus Merlinus, postremam Canonis clausulam ita legunt: *nec liceat aliquibus apud semetipsos Concilia, sine Metropolitanorum Episcoporum conscientia facere, quibus de omnibus causis constat permissum esse judicium*: finalia verba nec apud Dionysium, nec in textu Greco, nec in Codice Isidori apud Labbæum occurrunt, sed ea notavit in margine Labbæus indubie ex editione Merlini forsan adjecta, quando jam Metropolitanorum auctoritas creverat, & Synodorum celebratio intermissa.

Quomodo ab hac disciplina celebrandi Synodos Provinciales sensim deflexerimus, cum ingenti Ecclesiasticæ disciplinæ prolapsione, & Ecclesiasticorum judiciorum perturbatione ostendimus in *Jure Eccles. Tom. I. part. 1. tit. 20. cap. 1. pag. 139.*

Error Gratiani.

Gratianus refert hunc Canonem, *Distinct. 18. Can. 15.* tamquam *ex Concilio Martini Papæ*. Cum tamen revera sumptus sit ex Collectione Martini Bracarensis, de quo Gratiani errore, qui frequenter occurrit, videndæ notæ Correctorum Romanorum ad citatum Canon. 15. Gratiani.

CANON XXI.

Episcopus ab alia Parochia nequaquam migret ad aliam, nec sponte sua prorsus insiliens; nec vi coactus a populis, nec ab Episcopis necessitate compulsus: maneat autem in Ecclesia, quam primitus a Deo sortitus est; nec inde transmigret secundum pristinum de hac re terminum constitutum.

SCHOLION.

Migratio Episcopi ad aliam Ecclesiam prohibita.

HIc Canon reprobat migrationem Episcoporum de Parochia, sive Ecclesia, cui ordinatus est, ad aliam Ecclesiam; mandans, ut *maneat in Ecclesia, quam primitus a Deo sortitus est: nec inde transmigret, nec sponte sua prorsus insiliat, secundum pristinum de hac re terminum constitutum* (vel G. *secundum prius Decretum de ea re editum secundum Regulam, super hoc a Patribus olim institutam*): verisimiliter intelligit Canon. XV. Nicænum, qui similiter has transmigrationes prohibet.

Canoni Nicæno tamen aliquid addit præsens Canon; quod scilicet migrans, non possit *nec vi coactus a populis* (sive Isid. *neque si fuerit violenter a populis attractus*) aut juxta lectionem Martini Bracarensis, *cap. 6.* suæ collectionis, *neque invitatus*: id est quantumvis populo urbis urgente, vel invitante, uti notat Zonaras. Addit insuper Synodus: *nec ab Episcopis necessitate compulsus* (vel Isid. *neque si etiam hoc ei ab Episcopo suadeatur*).

Hic nequaquam Episcopos *synodaliter* congregatos indicat lectio Græcorum, quæ habet: *nec ab Episcopo coactus*, prout in singulari legit Martinus Barcarensis.

Et sane ex justa causa a Synodo Provinciæ probata, Episcopos potuisse subinde de una ad aliam Ecclesiam etiam primitus transire, probat Canon XIV. vulgo Apostolorum, cujus scholion videri poterit.

Interim ex hoc Canone perquam manifestum est, migrationes Episcoporum de una ad aliam Ecclesiam fuisse admodum odiosas; & rarissime admittendas: quod & singulariter probat Canon I. Sardicensis, uti in scholio illius infra ostendetur.

Exstat apud Gratianum, *Caus. 7. quæst. 1. Can. 25.* ex versione Isidori.

CANON XXII.

Episcopus alienam civitatem, quæ non est illi subjecta, non adeat; nec ad possessionem accedat, quæ ad eum non pertinet, super ordinationem cujusquam; nec constituat Presbyteros, & Diaconos alteri subjectos, nisi forte cum consilio & voluntate Regionis Episcopi. Si quis autem tale aliquid facere tentaverit, irrita sit ejus ordinatio, & ipse coerceatur a Synodo. Nam si ordinare non potuerit, nullatenus judicabit.

SCHOLION.

Episcopus circa Presbyteros & Diaconos alteri subjectos nil constituat sine alterius consensu.

PASSIM Commentares Græci tradunt idem statui hoc Canone, quod statutum erat Canone XIII. hujus Synodi, atque hinc nonnulli nuper suspicati sunt, Canones qui huic Synodo passim adscribuntur, non esse ejusdem Concilii, atque inter alios Vir Eruditus Godefridus Hermantius in vita S. Athanasii *lib. 5. cap. 12.* ait: „ Difficile creditu est idem Concilium edidisse duos „ Canones, qui idem omnino continerent. Et nonisi „ penes terminos & expressionem differunt ". Et natalis Alexander in historia sæculi IV. *Dissert. 35.* ponit hanc conclusionem: *Antiochenos Canones ejusdem Concilii fœtus non esse, verisimile est*. Deinde subjungit: „ probatur quidem ex convenientia XIII. & XXII. Ca„ nonis: cum enim idem decernant, non videntur ea„ dem in Synodo editi.

Quin in multis hi duo Canones inter se conveniant,

negari

(a) Hac citatio fit juxta novam Edifionem: nam juxta anteriores Editiones ita peragi debet, *part. 2. tit. 21. cap. 3.*

negari non potest : at quod idem omnino decernant, & eumdem casum decidant, non satis apparet.

Ostenditur quod uterque Canon non idem omnino decernant.

Prior enim cavet, ne Episcopus in aliena Provincia aliquid ordinare præsumat, nisi litteris tam Metropolitani, quam cæterorum, qui cum eo sunt, Episcoporum, rogatus adveniat. Canon vero XXII. vetat Episcopum in aliena civitate, aut regione, quæ ad eum non pertinet, aliquid ordinare, nisi *cum voluntate* proprii Regionis illius *Episcopi*.

Quid porro insinuat, quod in priori Canone *requirantur litteræ tam Metropolitani, quam cæterorum, qui cum eo sunt, Episcoporum*; in posteriori vero solum *requiratur voluntas* proprii illius *regionis Episcopi*? nisi quod in illo agatur de Ecclesia vacante, sive Episcopo viduata, cujus vices Metropolitanus cum cæteris Episcopis suppleat; in hoc autem de Ecclesia habente Episcopum proprium, cujus sola voluntas sufficit, ut alterius Ecclesiæ Episcopus aliquid in sua Ecclesia ordinare possit.

Et hanc inter hos Canones differentiam latius prosequitur Schelestratius in scholiis ad dictum Canonem XIII.

Interim ex hoc rursus Canone patet, semper desiderasse Ecclesiam, ut sui ministri in vinea sibi commissa strenue laborent, & alienam non invadant, aut turbent.

Decretum Gratiani correctum

Extat hic Canon *caus. 9. q. 2. Can. 7.* sed in multis a Textu originali dissonum esse notant Correctores Romani, qui & insuper hic monent aliquid in textu emendatum ex vetustis exemplaribus, & cæteris editionibus Conciliorum; ut hinc rursus pateat, Decretum Gratiani, quod hodie habemus, ex Correctione Romana non esse omnino idem cum eo, quod scripsit & compilavit Gratianus, uti observabitur tum in præfatione, tum in reflectionibus in Gratianum, & ubi agam de auctoritate Decreti Gratiani.

CANON XXIII.

Episcopo non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vitæ perveniat. Quod si tale aliquid factum fuerit, irritum esse hujuscemodi est constitutum. Servetur autem jus Ecclesiasticum, id continens: oportere non aliter fieri, nisi cum Sinodo & judicio Episcoporum, qui post abitum quiescentis potestatem habent, eum, qui dignus extiterit, promovere.

SCHOLION.

Episcopus non potest sibi constituere successorem.

HIc Canon decernens *Episcopo non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vitæ perveniat*, declarat, *quod si tale aliquid factum fuerit, irritum esse hujuscemodi constitutum* (sive G. *irrita sit constitutio*, seu *hujuscemodi ordinatio*).

Addit autem; ut *servetur jus Ecclesiasticum*, (sive G. *ritus Ecclesiasticus*) *id continens: oportere non aliter fieri* (G. *Episcopum*) *nisi cum Synodo & judicio* (seu Isid. *consensu*) *Episcoporum* (Isid. *eorum duntaxat*) *qui post obitum quiescentis* (seu G. *defuncti*) *potestatem habet, eum, qui dignus extiterit, promovere*.

Hinc rursus innotescit, antiquitus præcipuam auctoritatem promovendi, sive statuendi Episcopos, fuisse penes Synodum, sive Episcopos Comprovinciales cum Metropolitano, qui Synodum constituebant Provinciæ; quæ nomine *Synodi* in pristinis Canonibus solet intelligi, utpote quæ habebatur pro *perfecta Synodo*,

Canonem præsentem retulit Gratianus, *caus. 8. qu. 1. Can. 3.* ex versione Dionysii, & *Can. 4.* ex versione Martini Bracarensis. Profert & ibidem Gratianus *Can. 1.* fragmentum Epistolæ Joannis III. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ, *Can. 2.* Laciniam Epistolæ S. Clementis ad Jacobum Hierosolymitanum; quibus probari videtur, quod S. Petrus Beatum Clementem sibi successorem instituerit.

Licet utramque hanc Epistolam supposititiam agnoscant Eruditi; uti in nota marginali utriusque monet Labbæus, & in *Jure novo & novissimo part. 2. § 5. & 6.* ostendemus: nihilominus Gratianus, qui in discernendis apocryphis a sinceris monumentis parum fuit versatus, aut attentus, ut dictas Lacinias cum Canone Antiocheno, aliisque ei consonantibus, in concordiam vocaret, post hos relatos Canones subjecit: „ His omnibus auctoritatibus prohibentur Episcopi, successores sibi instituere; sed aliud est de sui successoris electione cum fratribus deliberare; aliud est ex testamento, tamquam suæ dignitatis hæredem sibi quærere. Illud fieri permittitur; hoc autem penitus prohibetur.

Licet Episcopo successorem suggerere, uti suggessit S. Augustinus.

Quidquid sit de hac conciliandi ratione, & an dictis fragmentis conveniat; hoc equidem constat, illud, quod hic licitum scribit Gratianus, S. Augustinum suo facto jam pridem comprobasse. „ Scio, inquiebat Augustinus, post obitus Episcoporum, per ambitiosos, aut contentiosos solere Ecclesias perturbari, & quod sæpe expertus sum, & dolui. Debeo quantum ad me attinet, ne contingat, huic prospicere civitati ". *Epist. 213. n. 1.*

Cum igitur ad gravem ætatem pervenisset, & ut civitati Hipponensi de idoneo successore in Episcopatum provideret post obitum suum, proposuit Episcopis & plebi Hipponensi, quemdam Presbyterum nomine Eraclium, qui ipsi in Episcopatu succederet. Episcopi & populus acclamarunt, eumque dignum qui succederet

laudarunt; ait S. Augustinus, acclamationibus finitis, dixit: „ scio quod scitis & vos; sed nolo de illo fieri, quod de me factum est. Quid autem factum sit, multi scitis; illi soli nesciunt, qui tunc, aut nondum nati erant, aut nondum habebant ætatem sciendi. Adhuc in corpore posito beatæ memoriæ Patre & Episcopo meo sene Valerio, Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo. Quod Concilio Nicæno prohibitum fuisse nesciebam, nec ipse sciebat. Quod ergo reprehensum est in me, nolo reprehendi in filio meo. " *Ibid. num. 4.*

Deinde cum & huic Augustini discursui fuisset acclamatum, addidit ipse. „ Erit Presbyter, ut est quando Deus voluerit, futurus Episcopus ". *num. 5.*

Hæc omnia latius referuntur *Epist. 213.* in Editione Benedictinorum: meritoque legenda, ut hinc discatur, quomodo Sanctus Augustinus ostenderet suo exemplo Episcopis & Pastoribus, ut, quantum ad ipsos attinet, allaborent, ut post eorum obitum veri pastores, non autem mercenarii & lupi, in suum gregem intrent, qui exiguo tempore destruant, quod ipsi multo labore, & longo tempore ædificarunt.

CANON XXIV.

Quæ sunt Ecclesiæ, sub omni sollicitudine, & conscientia bona & fide, quæ in Deum est (qui cuncta considerat, judicatque) serventur: quæ etiam dispensanda sunt judicio & potestate Pontificis, cui commissus est populus, & animæ, quæ in Ecclesia congregantur. Manifesta vero sint, quæ pertinere videntur ad Ecclesiam, cum notitia Presbyterorum, & Diaconorum, qui circa ipsum sunt: ita ut agnoscant, nec ignorent quæ sint Ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat. Ut si contigerit Episcopum migrare de sæculo, certis existentibus rebus, quæ sunt Ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depereant, nec quæ propria probantur Episcopi, sub occasione rerum pervadantur Ecclesiæ. Justum namque, & acceptum est coram Deo & hominibus, ut sua Episcopus, quibus voluerit, derelinquat, & quæ Ecclesiæ sunt, eidem conserventur Ecclesiæ. Ut nec Ecclesia aliquod patiatur incommodum; nec Episcopus sub occasione (prætextu) Ecclesiæ proscribatur, & in causas incidant, qui ad eum pertinent, & ipse post obitum, maledictionibus ingravetur.

SCHOLION.

De administratione bonorum Ecclesiæ.

QUod hoc Canone dicitur: *quæ sunt Ecclesiæ, sub omni sollicitudine, & conscientia bona & fide, quæ in Deum est, qui cuncta considerat, judicatque, serventur, atque hæc dispensanda sint judicio & potestate Pontificis* (seu G. *Episcopi*), *cui commissus est populus, & animæ, quæ intra Ecclesiam congregantur*, sumptum videtur ex Canone XLI. vulgo Apostolorum, in quo eadem habentur.

Manifestæ sint res propriæ Episcopi.

Ut autem, quæ Ecclesiæ sunt, fideliter ei serventur, nec ab Episcopo divertantur, aut ab ejus hæredibus vendicentur, tamquam Episcopo propria: præcipit Canon XLI. qui vulgo dicitur Apostolorum, huic admodum similis, ut *manifestæ sint res propriæ Episcopi, si tamen habet proprias, & manifestæ dominicæ*. Idipsum statuit hic Canon Antiochenus, addens *esse debere cum notitia Presbyterorum, & Diaconorum, qui circa ipsum sunt: ita ut cognoscant, nec ignorent, quæ sunt Ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat*. (Isid. *eorum quæ sunt propria Ecclesiæ*).

Rationem hujus discretionis bonorum & notitiæ subjicit, tam citatus Canon vulgo Apostolorum, quam Antiochenus: *ut si contingat Episcopum migrare de sæculo; certis existentibus rebus, quæ sunt Ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depereant; nec quæ propria probantur Episcopi; sub occasione rerum pervadantur Ecclesiæ*. Totam autem hanc & præcedentem periodum sic expressit Martinus Bracarensis *c. 15.* „ In conscientia eorum, qui circa Episcopos sunt, Presbyteri & Diaconi, ut hi omnes sciant, quæ sunt Ecclesiæ propria; ut si Episcopi contigerit transitus, eos nihil latere possit ex his, quæ ad Ecclesiam pertinent, ut nullo modo possint minui & perire: neque res propriæ Episcopi debent importunitatem pro rebus Ecclesiæ pati.

Hujus ulteriorem rationem addit uterque Canon: „ est enim justum & apud homines acceptum, ut Episcopus propria, quibus voluerit, relinquat: & quæ Ecclesiæ sunt, eidem serventur: ut nec Ecclesia aliquod patiatur incommodum, nec Episcopus Ecclesiæ prætextu proscribatur; vel qui ad eum attinent, in causas incidant, quo & ipse (seu Isid. memoria ejus post mortem maledictionibus gravetur.

Sensus finalis clausulæ est: quod si res Ecclesiæ, & res propriæ Episcopi, non exacte fuerint annotatæ, facile fieri possit, ut post mortem Episcopi vel Ecclesia, vel hæredes Episcopi, in lites & molestias incidant, atque sic contingat, ut Episcopi memoria, vel ab ipsius hæredibus, vel a viris Ecclesiasticis, jura Ecclesiæ læsa prætendentibus, infametur, tamquam qui harum vexarum & molestiarum causa sit.

Notandum ex hoc Canone, quod jam pridem nota fuerit differentia inter res Ecclesiasticas & patrimoniales seu proprias Ecclesiasticorum, de qua latius actum est in *Jure Eccles. Tom. III. part. 2. sect. 4. tit. 1. cap. 5. pag. 198.*

alias, id est in anterioribus editionibus, *parte 2. tit. 32.*

Presbyteri & Diaconi senatus Ecclesiæ.

Insuper quod vult Canon, ut manifestæ sint res Ecclesiæ & res Episcopi, *cum notitia Presbyterorum & Diaconorum, qui circa ipsum sunt*, probat pristinam disciplinam, juxta quam Presbyteri & Diaconi urbis Episcopalis, qui circa ipsum esse, sive Cathedræ ejus adhærere dicebantur, repræsentabant Senatum Ecclesiæ, qui cum Episcopo Ecclesiam administrabat, & sede vacante, curam ejus habebat. Quod manifestius expressit in sua versione Martinus Bracarensis, supra relata, & latius notavi in *Jure Eccles. Tom. I. part. 1. tit. 8. cap. 1. pag. 42.* ubi una ostensum, quod huic Presbyterorum & Diaconorum Senatui tandem successerit Capitulum Cathedrale.

CANON XXV.

Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes, qui indigent, cum summa reverentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget (si tamen indiget) tam in suis, quam in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturis, ita ut in nullo qualibet occasione fraudentur, juxta Sanctum Apostolum sic dicentem : habentes victum & tegumentum, his contenti simus. *Quod si contentus istis minime fuerit; convertat autem res Ecclesiæ in suos usus domesticos, & ejus commoda, vel agrorum fructus non cum Presbyterorum conscientia Diaconorumque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiisque committat; ut per hujusmodi personas occulte ceteræ lædantur Ecclesiæ, Synodo provinciæ pœnas iste persolvat. Si autem & aliter accusetur Episcopus, aut Presbyteri, qui cum ipso sunt; quod ea, quæ pertinent ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet Ecclesiastica facultate sibimet usurpent, ita ut ex hoc affligantur quidam pauperes, criminationi vero & blasphemiis, tam sermo prædicationis, quam hi, qui dispensant, taliter exponuntur & hos oportet corrigi, sancta Synodo id quod condocet approbante .... Et subscripserunt 30. Episcopi, qui in eodem Concilio convenerunt.*

SCHOLION.

De Canonica proventuum Ecclesiasticorum dispensatione.

QUod hoc Canone de dispensatione rerum Ecclesiæ per Episcopos facienda, in pauperes & in proprios usus (*si indigent*) & fratrum, qui hospitio suscipiuntur, id quoque Canone XLI. vulgo Apostolorum decretum est, cujus Scholion videri poterit.

Hic autem expresse additur clausula, ita res Ecclesiæ in Episcopi & fratrum usus impendendas esse, ut necessitati, non autem cupiditati satisfiat: *tam suis*, inquit, *quam fratrum, qui ab eo suscipiuntur* (sive Isid. *qui apud eum hospitalitatis gratia commorantur*) *necessariis usibus profuturis* (Isid. *ut nulla ex parte per inopiam defraudentur*) *juxta Sanctum Apostolum*, habentes victum & tegumentum, his contenti simus. *Quod si contentus istis minime fuerit; convertat autem res Ecclesiæ in usus domesticos* (seu Isid. *necessitates domesticas*) *& eius commoda* (seu G. *Ecclesiæ reditus*) *vel agrorum fructus non cum Presbyterorum conscientia Diaconorumque pertractet* (seu G. *administret*); *sed horum potestatem domesticis suis* (aut G. *cognatis*) (seu Isid. *vel etiam affinibus* (*aut fratribus*), *filiisque committat; ut per huiusmodi occulte ceteræ lædantur Ecclesiæ* (seu G. *ut ratione Ecclesiæ per ipsos clam detrimentum capiant*, *Synodo Provinciæ pœnas iste persolvat* (vel G. *is Synodo Provinciæ rationem administrationis reddat*).

Denique declarat Synodus, quod si accusetur Episcopus vel qui cum eo sunt Presbyteri, quod ea, quæ pertinent ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia quacumque Ecclesiastica facultate sibimet usurpent, vel uti vertit Martinus Bracarensis; *ita in suos sinus colligunt, ut pauperes quidem affligantur, atque ex ipso, non solum Ecclesiasticæ rationi, verum dispensatoribus eius maledicta, & reprehensio augeantur* : uti legit Isidorus, vel juxta Græcos: *ac iis, qui sic administrant, criminatio & infamia innuratur; hos*, ut legit Isidorus, *correptionem oportet mereri, quæ condecet, sancta cognoscente Synodo* : quæ lectio, quoad sensum, congruit cum aliis lectionibus (*a*).

Utinam serio hos Canones expenderent Episcopi, aliique, quibus proventus Ecclesiastici creduntur; cogitarentque, quod licet hodie ob minus puram & Canonicam proventuum Ecclesiasticorum dispensationem coram Synodis, aut aliis Superioribus non arguantur, nec rationes administrationis reddere jubeantur; nihilominus aliquando exacta ratio reddenda erit coram Patre pauperum, num res Ecclesiæ ut res pauperum dispensaverint, nec eas in vanos & superfluos usus expenderint. Quamvis enim lapsus temporis disciplina externa dispensandi res Ecclesiæ mutata sit, invariata tamen mansit natura & conditio proventuum Ecclesiasticorum, ut pluribus ostendi in *Jure Eccles. Tom. III. part. 2. sect. 4. tit. 2. cap. 6. pag. 224.* Alias id est editionibus anterioribus *part. 2. tit. 32. cap. 6.*

Quæ de numero Episcoporum apud Labbæum huic Canoni adjiciuntur in versione Dionysii & Isidori, apud Græcos & Martinum Bracarensem non reperiuntur, atque Canon sine hac additione extat apud Gratianum, *Caus. 12. qu. 1. Can. 21.* & parum verisimile est, quod ista clausula ejusdem sit antiquitatis ac sunt Canones, ut constat ex iis, quæ dicta sunt *part. I. dissert. prima.*

(a) Ex dictis constat Ecclesiasticos non esse Dominos redituum, quos ex Beneficiis, vel ex honorariis suarum functionum percipiunt? quapropter non satis exagitandus est Sanchesius, qui *Concl. Moral. lib. 2. cap. 2. dub. 43.* docet, in patrimonii loco habenda, quæ pro administrandis Sacramentis, audiendis confessionibus, Clericis dantur, & posse de iis pro arbitrio disponere, tametsi hæc bona superfluant.

D I S S E R T A T I O

In Synodum Laodicenam.

§. *Unicus.*

NOn exigua jam pridem fuit horum Canonum auctoritas, utpote qui in omnibus etiam vetustissimis Canonum codicibus & collectionibus cum aliis Canonibus, quibus Ecclesiastica disciplina dirigenda est, exhibentur; neque ab aliquo scitur eorum auctoritas in dubium vocata.

Laodicea hæc non est Syriæ, sed Phrygiæ.

Extant autem apud Græcos cum hac Epigraphe Canoni primo præfixa, *Canones Synodi Laodicenæ, quæ est urbs Phrygiæ Capatianæ ex diversis Asiæ Provinciis congregatæ.*

Hanc epigraphem ita exhibet Dionysius Exiguus; *Sancta Synodus, quæ apud Laodiceam Phrygiæ Capatiam convenit ex diversis regionibus Asiæ, definitiones exposuit Ecclesiasticas, quæ subter annexæ sunt.* Eodem modo extat apud Isidorum.

Itaque hinc constat, primo, Synodum hanc nomen accepisse a civitate, in qua celebrata est, nimirum *Laodicea.*

Secundo hanc civitatem sitam fuisse in Phrygia: quod additum fuit ad distinctionem Laodiceæ civitatis sitæ in Syria.

Uti enim monet Baronius in appendice *tom. 4.* Annalium, constat ex Strabone, Plinio, Ptolomæo, & aliis cosmographis, duas fuisse Laodiceas, alteram Syriæ, quæ dicta Seleuciæ Terapolis, alteram vero in Phrygia, dictam a Satrabone Laodiceam Hierapolim, hodie vocatur Hihissar. Ejus meminerunt S. Paulus in Epistola ad Collossenses IV. S. Joannes in Apocalypsi II. unde de ea dicit Baronius: *nobilis quidem civitas, sed nobilior elogio divinæ scripturæ.*

Testatur Tacitus *lib. 4. hist.* & Eusebius in *Chronico*, eam sub Nerone circa annum Christi 64. terræ motu concidisse; sed cum divitiæ essent in ea plurimæ, exiguo post tempore reædificata fuit. Hodie totaliter destructa est, ut vix quidpiam supersit, præterquam quatuor theatra marmorea, & inscriptionem græcam in laudem Titi & Vespasiani Imperatoris, uti notat Morery in suo Dictionario Historico (*a*).

Cum itaqua constet, hanc Synodum habitam esse Laodiceæ in Phrygia provincia minoris Asiæ, non autem Laodiceæ in Syria, recte redarguit Baronius Anselmum, e quo apud Gratianum *distinct. 16. Canon. 11.* legitur, quod Canonum hujus Synodi auctor maxime *Theodosius*, seu *Theodotus* Episcopus extiterit. Fuit enim is Episcopus Laodiceæ *Syriæ*, successitque Stephano, qui successerat Anatolio, teste Eusebio *lib. 7. hist. cap. ult.*

Quis huic Synodo præsederit, quotquot numero Episcopi eidem interfuerint, hactenus incertum est, nullusque Canonum codex eorum subscriptionem aut numerum exhibet. — Præses, & numerus Patrum incerti.

Dicitur quidem apud Gratianum citato *Can. 11.* Patres hujus Synodi Canones 61. statuisse, sed quam exigua sit Gratiani in hujusmodi factorum relatione auctoritas, nisi antiquioribus & firmioribus testimoniis fulciatur, notum est. Cum autem nihil de hujus Synodi actis & historia præter editos Canones apud pristinos scriptores habeatur, quidquid a nobis dicetur incertum erit.

In omnibus autem tam Græcis quam Latinis antiquis Canonum collectionibus, Canones hi post Canones Antiochenos constanter collocantur; quem ordinem etiam in codice, quem Aetius & Leontius in Concilio Chalcedonensi legerunt, observatum fuisse constat ex Canonibus Antiochenis, quos e codice illo citabant, sub eadem numerorum serie, qua hodie in codice Ecclesiæ universæ apud Justellum, & in codice Dionysii Exigui referuntur. — Synodus Laodicena posterior Antiochena.

Hinc

(a) Quod de Laodicea, auctoritate Morerii dictum, id revocari potest in dubium.

Hinc non infundate concluditur Correctores iftorum codicum pro certo ac comperto habuiffe hanc Synodum Laodicenam celebratam fuiffe poft Antiochenam : cum fat fit manifeftum, eos ordinem temporis in collocandis Canonibus fervare voluiffe.

Poftpofuerunt quidem Canones Ancyranos & Neocæfarienfes Synodo Nicænæ ; fed expreffe munit auctor collectionis, Canones Nicænos prius pofitos effe *propter auctoritatem ejufdem magni fanctique Concilii congregati apud Nicæam.*

Præterea mentio Photinianorum in *Can. 7.* occurrens evincit, Synodum, hanc pofteriorem effe Synodo Antiochena. Scio quidem nullam Photinianorum mentionem fieri in collectione Ifidori ; fed confona omnium codicum Græcorum, nec non Dionifiana lectio, quæ condemnationem Photinianorum conftanter exhibet, elidit & planæ enervat contrariam Ifidori lectionem. Immerito proinde erroris arguit Gratianum Baronius, eo quod *dift. 16. Can. 11.* Synodum Laodicenam poftponat Synodo Antiochenæ tamquam hac recentiorem.

Synodus Laodicena habita verifimiliter circa annum 364.

Quo vero anno poft Antiochenam fuerit celebrata hæc Synodus non perinde conftat. Creditur communiter habita circa annum 364. atque hunc annum in margine huic Synodo apponit Juftellus in codice Ecclefiæ univerfæ. Cumque in collectione Conciliorum Severini Binii exhibetur Concilium Laodicenum fub Silveftro : Labbæus in fua collectione appofuit hanc notam marginalem: „ alii quippe rectius fub Liberio circa annum „ 364. (ut pluribus explicabimus notis) aut 357. alii „ fub Damafo 367. &c.

Et fane conftat ex Theodoreto *lib. 4. hift. Ecclefiaftico cap. 8.* nonnullos fub id tempus in Afia & Phrygia doctrinam fidei in controverfiam vocafse; hancque controverfiam Synodo in Illyrico cogendæ occafionem dediffe.

Refert quoque ibidem Theodoretus *cap. 7.* litteras, quas congregata dicta Synodo in Illirico fcripferunt fuper hac controverfia Imperatores Valentinianus, Valens, & Gratianus, Epifcopis Diocæfeos Afianæ, Phrygiæ, Carophrigiæ, Pacatianæ; fimiliter & ipfa Synodus fimiles litteras ad eofdem Epifcopos mifit, quas Theodoretus exhibet ibidem *c. 8.* vocanturque *Illyrici Concilii Libellus Synodus de fide.*

Igitur verifimile apparet, fub hoc tempus Synodum in Laodicea Phrygiæ Metropoli Epifcopos conveniffe, ut de controverfia fidei, aliifque in epiftola contentis inter fe differerent, & deliberarent, eaque occafione Synodo coacta, hos Canones ediditfe.

Ubinam Canones Laodiceni exftent?

Exftant hi Canones in tom. I. Conciliorum generalium collectionis Labæane, græce & latine ex verfione Herveti, item latinæ ex verfione Dionyfii & Ifidori, apud Juftellum græce & latine in codice Ecclefiæ univerfæ ; nec non in codice Dionyfii, & itidem græce & latine in pandectis Canonum & Conciliorum ab Ecclefia Græca receptorum, quas una cum commentariis Balfamonis & Zonaræ, aliorumque Græcorum publicavit & propriis notis illuftravit Guillelmus Beveregius.

In his verfionibus feu lectionibus fubinde varietas notanda occurrit, quam in Scholiis, prout ad illuftrandum & eruendum fenfum Canonum conducere credemus, annotabimus, prout circa reliquorum Conciliorum Canones obfervavimus. Tam apud Græcos, quam apud Ifidorum exhibentur fub nomine hujus Synodi Canones 60. at apud Dionyfium duntaxat 59. omifso fcilicet Canone finali, qui exibet Catalogum librorum Canonicorum; cujus omiffionis ratio redditur in Scholio ad eum Canonem.

S C H O L I A

In Canones Laodicenos.

Canon I.

De his qui fecundum Ecclefiafticam Regulam libere ac legitime fecundis nuptiis juncti funt, nec occulte nuptiarum copulam fecerunt : oportet, ut parvo tempore tranfacto vacent orationibus, & jejuniis ; quibus etiam juxta indulgientiam communionem reddi decrevimus.

Scholion.

Pœnitentia Bigamis injuncta.

PRÆSENTI Canone agitur de his, qui fecundum Regulam *libere & legitime fecundis nuptiis juncti funt*, *nec occulte nuptiarum copulam fecerunt* (G. *& non clam uxores duxerunt*) vel ut apud Juftellum in Codice Ecclefiæ Univerfæ *Can.* 105. legitur ; *neque clandeftinum matrimonium inierunt*,

De his ergo decernit Synodus, quod oportet *ut parvo tempore tranfacto vacent orationibus & jejuniis ; quibus etiam juxta indulgentiam communionem reddi decreverit*. Ita Dionyfius, a cujus lectione nonnihil differt lectio Græcorum, quæ habet ; *quod oportet, fecundum Ecclefiafticum Canonem, eos . . . . . cum exiguum tempus præterierit, & orationibus & jejuniis vocaverint, ex venia dare communionem.*

In primis hæc lectio id, quod dicitur *fecundum Ecclefiafticum Canonem*, refert ad modum, quo juncti fecundis nuptiis recipiendi funt ad communionem : at verfio Dionyfii verba *fecundum Regulam Ecclefiafticam* refert ad contractas nuptias, uti ex textu fupra exhibito manifeftum eft. Hoc autem minus verifimile eft ; nam quandoquidem Patres expreffe dicant fe loqui de fecundis nuptiis *legitime* contractis, fuperfluum videtur, quod poftmodum dixiffent, contractas oportere *fecundum Ecclefiafticam Regulam* ; cum hoc fupponendum fit, dum legitime funt contractæ. Proinde merito præferenda lectio Græca, cui confonat Ifidoriana.

Ad hæc lectio Græcorum fatis infinuat, non requiri, ut vacet orationibus & jejuniis poft exactum *exiguum tempus*, uti Dionyfiana verfio indicare videtur, fed duntaxat quod exiguo tempore poft contractas *fecundas nuptias orationibus & jejuniis vacaverint* : hoc eft exiguo tempore pœnitentiam egerint & oraverint; ut notant Balfamon & Zonaras.

Senfus Canonis.

Itaque verus fenfus Canonis, quod *libere & legitime*, id eft juxta Regulas Ecclefiafticas *fecundis* five *fecundo nuptiis junctis*, poft aliquantulum tempus pœnitentiæ juxta *indulgentiam* in communionem reddere oporteat (five G. *ex venia dare communionem*) ; modo tamen *nec occulte nuptiarum copulam fecerint* (five G. *non clam uxores duxerint*) ; hoc eft, interpretantibus Balfamone, Zonara, & Arifteno, modo ante contractas legitime nuptias, nulla prius conjunctio inter ipfos furtiva intercefferit. Cui interpretationi apprime congruit lectio Ifidoriana (nec *occultam commixtionem operati funt*). Hoc fi intervenerit fcortatorum præterea pœnis puniri debent, ut iidem annotarunt.

Tradidere paffim interpretes tam Græci quam Latini, hic agi de veris Bigamis, qui priore uxore mortua duxerunt legitime fecundam, prout & in Can. VIII. Nicæno, Ancyrano XIX. & Neocæfarienfi VII. At Chriftophorus Juftellus fequutus Jacobum Lefchafferium in obfervatione gallice fcripta *de Bigamiæ*, putat, hic & citatis Canonibus agi de quadam fpecie Bigamiæ vulgo ignota ; cum quis priore conjuge abfque legitimo & Canonibus probato rupudio dimiffa, alteram fuperinducit. Planum quippe eft, ut ait Lefchafferius, & ipfum fequutus Juftellus, plures divortiorum caufas legibus fæculi olim fuiffe receptas, & ab Imperatoribus excogitatas, quæ nunquam ab Ecclefia ut legitimæ & fufficientes ad folvendum matrimonium admiffæ fuerunt. Contendunt igitur, Canones agere de his, qui ex caufa legibus probata, fed ab Ecclefia non admiffa, repudiata uxore, aliam duxerint.

Verum non apparet, quod de his proprie afferi poffet, quod *legitime* fecundis nuptiis efsent juncti, fi juxta Canones revera adhuc duraret vinculum nuptiarum cum priore uxore : quod adhuc minori fimilitudine dici poffet juxta Dionyfium, qui verba, *fecundum Ecclefiafticam Regulam*, refert ad contractas fecundas nuptias. An Synodus dixifset, nuptias *legitime* contractas, quas Ecclefia etiam improbabat, uti fatetur Juftellus? Ulterius qui vinculo nuptiarum initarum adhuc durante, aliam ducit, per Canones ut adulter gravi & diuturna pœnitentia punitur : hoc autem Canone *exiguum pœnitentiæ tempus* duntaxat præfigitur, ut proinde non appareat de illis hic agi. Vide latius Guillelmum Beveregium in notis ad hunc Canonem, refutantem hanc Juftelli obfervationem.

Qua de caufa plures Synodi Bigamis pœnitentiam impofuerint, licet fecundas nuptias Ecclefia nunquam reprobaverit, ex Baronio notavi in Scholio ad Can. VII. Neocæfarienfem.

Canon II.

De his, qui diverfis facinoribus peccaverunt, & perfeverantes in oratione confeffionis & pœnitentiæ, converfionem a malis habuere perfectam : pro qualitate delicti, talibus pœnitentiæ tempus impenfum propter clementiam, & bonitatem Dei communio concedatur.

Scholion.

Quomodo ad Communionem admittendi qui in diverfa peccata funt prolapfi?

HOc Canone agitur de his, *qui* diverfa facinora *perpetraverunt, perfeverantes in oratione confeffionis* (vel Ifid. *in oratione confeffioneque* (*& pœnitentiæ*) Ifid. *malorum fuorum* (*converfionem habuere perfectam*) vel Ifid. *perfectam converfionem demonftrantes* (: *pro qualitate delicti, talibus pœnitentiæ tempus impenfum*) five G. *pro qualitate delicti tempore pœnitentiæ eis dato* (*propter clementiam & bonitatem Dei communio concedatur*) five Ifid. *pro qualitate peccati pœnitentiæ tempus tribuendum, & propter mifericordiam bonitatemque Dei, qui hujufmodi funt, revocandi, & ad communionem funt applicandi.*

Nequaquam obfcurum eft ex contextu Canonis dubitatum fuifse, num ei, qui in plura facinora incidifset, efset con-

concedenda pœnitentia; uti hic annotat Gabriel Albaspinæus Episcopus Aurelianensis. Cum enim, qui unum crimen capitale admiserat, gravissima 30. etiam annorum pœnitentia premeretur, videbatur neganda ei, qui pluribus ac diversis hujusmodi flagitiis tenebatur; attamen Patres propter bonitatem & clementiam Dei pœnitentiam annuendam censent.

Verum eam non annuunt, nisi his, qui *in oratione confessionis & pœnitentiæ perseverantes, perfectam* a peccatis perpetratis *conversionem* ostendebant.

Confessio non sacramentalis.

Pro quo notandum, per *confessionem* hic non intelligi confessionem *sacramentalem*, qua Sacerdoti peccata simpliciter aperiuntur, quæ nunquam *oratio confessionis vocatur*; neque in hac requiritur *perseverantia*, uti recte observavit Albaspinæus sed *confessionem humilem*, qua sæpius repetita misericordiam Sacerdotum & Fidelium erga se alliciebant.

Cum enim quis ob perpetrata atrocia delicta a Fidelium communione erat rejectus, " si cura suæ salutis eos tan„ geret, in squalore & miseriis limina Ecclesiarum pe„ netrabant (ait Albaspinæus) cum lacrymis, & sin„ gultibus conabantur a prætereuntibus misericordiam „ extorquere, ostentantes quanta ægritudine, quantis „ ærumnis discruciarentur propter commissa, proster„ nebant se humi ante Episcopos, advolvebant se ge„ nibus Presbyterorum, vestigia Fidelium adorabant. „ Quibus frequenter repetitis misericordiam alliciebant, „ & tum demum pœnitentia eis concedebatur.

His igitur, qui tam constanter in oratione confessioneque humili peccatorum pœnitentia conversionem a peccatis ostenderunt, volunt Patres Laodiceni, ut pro *qualitate peccati* (sive G. *delicti proportione*) tempore pœnitentiæ dato, propter clementiam & bonitatem Dei communio concedatur.

Per *communionem* hic nequaquam intelligitur *communio Eucharistica* sive perfecta, sed communio Fidelium, quæ excommunicatis censebatur concessa, hoc ipso quo ad pœnitentiam erant admissis; uti ibidem vult Albaspinæus.

Isidorus tamen verisimiliter intellexit communionem perfectam seu Eucharisticam; ut propterea verterit, quod qui hujusmodi sunt, *revocandi & ad communionem sunt applicandi*, sive sensim disponendi.

Fructus digni pœnitentiæ.

Interim ex hoc Canone discant Sacerdotes gravium peccatorum conversionem non ex verborum foliis, sed perseverantia orationis, humilis peccatorum confessionis, & pœnitentiæ esse desumendam: ipsamque pœnitentiam esse proportionandam peccatis commissis.

Extat apud Gratianum *caus.* 26. *quæst.* 7. *Can.* 4. ex versione Isidori, quæ a textu græco nonnihil recedit, uti monent Correctores Romani.

CANON III.

De his, qui nuper sunt illuminati Baptismate, quod eos in Sacerdotali non conveniat ordine promoveri.

SCHOLION.

Non ordinandus Neophytus

PER nuper illuminatos Baptismate intelliguntur *neophyti*, uti notant hic Interpretes; nec dubitavit Isidorus ita legens: *non oportet promoveri Neophytum ad Ordinem Sacerdotalem*: unde hic Canon coincidit cum Canone II. Nicæno, cujus Scholion videri potest.

CANON IV.

Quod non oporteat Ordinationes sub conspectu Audientium celebrari.

SCHOLION.

Quare ordinationes non sub omnium conspectu celebrandæ.

HIc Canon apud Dionysium, Isidorum, & Latinos suo ordine quartus existit, sed apud Hervetum, & Græcos quintus recensetur. Vetat autem *ordinationes* (seu G. *electiones*) (seu Isid. *manus impositionem super ordinandos*) *sub conspectu Audientium* (vel Isid. *præsentibus Catechumenis*) *celebrari*.

Isidorus pro *Audientibus* legens *Catechumenis*, strictius apparet accepisse quam vult Canon; verbum enim Græcum *Audientes significat*: vetat enim fieri ordinationes vel electiones sub conspectu *Audientium*: quorum nomine non tantum *Catechumeni*, sed & quidam pœnitentes, qui ad auditionem Verbi divini solum admittebantur, comprehendebantur: nec ulla apparet ratio, cur hi minus quam Catechumeni excluderentur.

Coram Audientibus enim ordinationes fieri vetantur, quod priusquam inchoaretur Missa Catechumenorum perfectorum (qui *Competentes* dicebantur) sub qua ordinationes peragi debebant, hi exire deberent; vel juxta Balsamonem & Zonaram, qui credunt hic de electionibus agi, ideo interesse nequeunt: " quia cum in electio„ nibus aliquorum crimina, propter quæ illi forte a sa„ cro Ordine arcendi sint, a Præsulibus enuntientur, „ adesse homines, qui ea, quæ dicerentur, exciperent, „ rationi minime consentaneum Patres existimavere: quod „ ea scilicet, quæ audiebant, & iis, contra quos dice„ bantur, pudori, & a quibus audiebantur, ad nequi„ tiam incitamento essent, & aliis, quorum non ita „ constans in fide ratio, blasphemandi Numinis causam „ præberent.

Crimina Prælatorum non leviter propalanda.

Discere hic possumus, vitia Ecclesiasticorum coram populo præcipue infirmo non facile propalanda: nisi forsan ipsa perniciositas & nequitia Sacerdotum occulta, esset in ruinam & seductionem populi: quo casu nonnunquam foret grave peccatum saltem contra charitatem proximi, similes nequitias non revelare iis, quibus periculum seductionis & scandali imminet, si alio modo, quam iis manifestando occurri nequeat.

CANON V.

Quod non oporteat Sacerdotes & Clericos fœnerantes usuras, vel quæ dicuntur sescuplæ, id est & summam Capitis, & dimidium summæ percipere.

SCHOLION.

De usura sescupla.

INTERPRETATIONEM hujus Canonis repete ex Scholio Canonis XVII. Nicæni, qui huic conformis est: extat apud Gratianum *Dist.* 46. *Can.* 9.

CANON VI.

Quod Hæretici non permittendi sint ingredi in domum Dei in hæresi permanentes.

SCHOLION.

Hæret eus non admittendus in Templum.

HÆRETICUS doctrinam Ecclesiæ pertinaciter rejiciens merito domo Dei, in qua doctrina ejus exponitur, ejicitur, nimirum in hæresi permanens. Unde de Hæreticorum ad Ecclesiam admissione consultus Timoteus Archiepiscopus Alexandrinus respondet *Can.* 9. suæ Epistolæ Canonicæ, eos, nisi se pœnitentiam acturos, hæresimque aversaturos polliceantur, nullo modo ad Fidelium precationes admittendos esse.

CANON VII.

De his, qui ab Hereticis convertuntur, id est, Novatianis, aut Photinianis, aut Tessarescædecatitis, sive baptizati sint illi, seu Catechumeni; non ante suscipiantur, quam omnes hæreses anathematizent, & precipue illam, qua detinebantur. Et tunc demum hi qui apud eos dicebantur Fideles, nostræ doceantur Fidei Symbolum, & uncti Sancto Chrismate sic misteriis communicent sacrosanctis.

SCHOLION.

Quomodo recipiendi Hæretici?

AGITUR hoc Canone de reverentibus ab hæresi Novatianorum: qui & *Catuari*, sive *Puri* dicti fuerunt, de quorum receptione actum in Can. XIX. Nicæno, item Photinianorum, dicti ita a Photino Episcopo Firmiensi, qui sub medium sæculi IV. hæresim suam spargere cœpit, uti colligitur ex Socrate *lib.* 2. *cap.* 14. atque inter alia asseruit, Christum initium accepisse ex Maria, & merum esse hominem, ut constat ex sancto Epiphanio *hæresi* 71. Theodoreto *lib.* 3. *Hæret. fabul. cap.* 2. aliisque.

Verum Isidorus nullam Photinianorum mentionem facit, qui in codice Ecclesiæ Romanæ omittuntur, uti & apud Ferrandum Diaconum in Breviario Canonum *n.* 177. in Græcis autem codicibus constanter additur: uti & apud Cresconium, qui titulo 56. hunc Canonem recitat versione Dionysii. Versionem hanc Isidori propugnat Baronius, & prætendit nomen Photinianorum esse omittendum, & quod Photinianorum, tamquam, de sancta Trinitate non recte sentientium, Baptisma semper ab Ecclesia sit rejectum.

Novatianis & Photinianis jungit Synodus Tessarescædecatitas (sive G. Quartodecimanos) (Isid. quos Græci Tessarescædecatitas appellant, id est, qui quarta-decima luna cum Judæis Pascha celebrant) & Ferrandus Diaconus citato numero simpliciter legit: *Quarto-Decimani non recipiantur*. De his sat actum est in Dissertatione in Synodum Nicænam §. X.

Vult ergo Synodus, ut qui ab his Hæreticis convertuntur *sive baptizati sint illi* (seu G. *qui apud illos Fideles dicuntur*) *sive Catechumeni, non ante suscipiantur, quam omnes hæreses anathematizent* (Isid. *plenissime*), *& præcipue* (Isid. *ante omnia*) *illam, qua detinebantur*.

Post hanc abjurationem requirit ulterius Synodus, ut convertentes, si sint *Fideles* seu baptizati, *nostræ doceantur Fidei Symbolum* (seu G. *Fidei Symbola discant*): id est in Fide Catholica rite instruantur.

Rite autem instructos non præcipit Synodus rebaptizari, sed ungi Sacro Chrismate, & ut sic uncti mysteriis communicent sacrosanctis (sive Isid. Divino Sacramento).

Chrismatio ante Confirmationem.

Hic notandus pristinus mos ungendi Sacro Chrismate baptizatos, priusquam ad Sacra Mysteria sive ad Divinum Sacramentum *Confirmationis*, admitterentur.

CA-

CANON VIII.

De his, qui convertuntur ab hæresi, quæ dicitur Cataphrygarum, & si in Clero, qui apud eos esse creditur, fuerint, & si Maximi nominentur, hos sub omni diligentia ab Episcopis Ecclesiæ, vel Presbyteris instrui & baptizare conveniet.

SCHOLION.

Cataphryges.

AGIT hic specialiter de his, qui ab hæresi convertuntur, quæ dicitur Cataphrygarum; & apud Ferrandum Diaconum *num.* 178. ita legitur: *Qui dicuntur secundum Phrygas*; uti & apud Isidorum alibi legi notat Labbæus in margine ad hunc Canonem *tom.* I. *Concil. general. col.* 1517.

Porro Phryges iidem erant qui *Montanistæ*, sic dicti a Montano Hæresiarcha, qui in Mysia Phrygiæ natus erat, atque ideo eius Sectatores, vocati *Phryges*. Unde in Can. VII. Synodi Constantinopolitanæ I. dicitur: *& Montanistas, qui hic dicuntur Phryges.*

Quare revertentes ab illa hæresi baptizandi?

De revertentibus ab hac hæresi statuit Synodus, *& si in Clero, qui apud eos esse creditur, fuerint, & si Maximi* (seu. Isi. *magni nominentur*) *hos sub omni deligentia ab Episcopis Ecclesiæ, vel Presbyteris instrui* (sive G. *cum omni studio catechizandi sunt, seu initiandi*) *& baptizari conveniet* (sive. G. *ab Ecclesiæ Episcopis & Presbyteris baptizandi*).

Quinam in Canone vocentur *Maximi*?

Non mirum, Synodum velle revertentes ab hac hæresi baptizari; cum enim Montanus negaret Divinitatem Sancti Spiritus, non poterant ejus Sectatore baptizare in nomine SS. Trinitatis: quare & citata Synodus Constantinopolitana annumerat Montanistas sive Phryges inter eos hæreticos, quorum Baptisma reputatur invalidum.

Notat Zonaras *quod apud hos hæreticos fuerint quidam primæ inter cæteros existimationis, ac veluti Doctorum locum obtinentes, qui ab illis etiam Maximorum appellatione designabantur*. Sed quia nec scientia, nec dignitas potest supplere defectum Baptismi, ideo & hos baptizari vult Synodus: quin & summa diligentia instrui. Et utpote in sua hæresi magis obstinati, sæpe plus instrui, quam de communi populo debent.

Probandi Catechumeni.

Cæterum ex hoc Canone discant Sacerdotes, non mox recipiendos ad Baptismum Infideles, cum se dicunt conversos, & voluntatem convertendi se habere exponunt; sed prius magno studio instruendos, & probandos, uti latius ostendit citatus Canon Constantinopolitanus; & ibi notabitur.

CANON IX.

Quod non permittantur Ecclesiastici ad Hæreticorum cœmeteria, vel ad ea, quæ ab eis appellantur Martyria, orationis causa vel sanitatis accedere; sed hujusmodi, si Fideles fuerint, certo tempore communione privari; pœnitentes autem & confitentes se deliquisse, convenit suscipi.

SCHOLION.

SICUT Catholici suos habebant Martyres, ita quoque Hæretici, ac nominatim Montanistæ sive Phryges de suis gloriabantur Martyribus. De his enim scribit Apollinaris apud Eusebium *lib.* 5. *Hist. Eccles. cap.* 16.
„ Postquam in omnibus, quæ supra posui, convicti,
„ nihil habent quod respondeant, ad Martyres confugere
„ conantur, asserentes multos se Martyres habere, idque
„ potentiæ prophetici illius, qui apud ipsos est, Spiritus
„ certissimum esse documentum. Sed hoc meo quidem
„ judicio nihiloverius est. Nam & aliarum Hæreseon
„ Sectatores, plurimos se habere Martyres prædicant,
„ neque idcirco tamen eis assentiemur, nec veritatem
„ penes illos esse fatebimur. Primi certe qui Marcionis
„ hæresim sequuntur, vulgo Marcionitæ cognominati,
„ quamplurimos habere se dicunt Martyres Christi, &
„ tamen Christum ipsum revera minime confitentur.

Loca igitur sive cœmeteria, in quibus corpora eorum, quos ipsi Martyres jactabant, quiescebant, vocabantur *Martyria*, quemadmodum & apud Catholicos similia loca eodem nomine appellabantur, a Martyrum ossibus ibidem quiescentibus.

Oratoria Hæreticorum Fidelibus vitanda.

Vult ergo Synodus, *quod non permittantur Ecclesiastici* (vel G. *ii qui sunt Ecclesiæ*) (seu Isid. *Catolici*) *ad Hæreticorum cœmeteria, vel ad ea, quæ ab eis appellantur Martyria, orationis causa vel sanitatis* (seu G. *curationis*) *accedere* (aut Isid. *intrare*).

Ex textu græco, uti ex versione Isidori, sat manifestum est, hic agi generaliter de omnibus Fidelibus, ideoque vocem *Ecclesiastici*, qua utitur Dionysius, accipiendam in latiore significatione pro omnibus, *qui sunt Ecclesiæ*: cui consonat Ferrandus Canonem ita reddens, ut non liceat in *Hæreticorum cœmeteria ad orationem faciendam Catholicis* accedere, *num.* 179.

Adjungit autem Synodus, accedentes, si *Fideles*, id est baptizati, *fuerint*, *certo tempore communione privari* (vel G. *esse aliquantisper excommunicatos*) (aut Isid. *incommunicabiles factos ad pœnitentiam usque ad aliquod tempus redigi*. Per accessum enim ad similia Martyria *orationis vel sanitatis causa* videbantur ipsis Hæreticis mortuis non tantum communicare, sed etiam tamquam a Sanctis aliquod spirituale vel corporale Beneficium expectare; ideoque tamquam de hæresi suspecti merito a communione Fidelium ad tempus segregantur, ut interim a suspicione purgentur.

Et quia hæc segregatio fiebat ad cautelam & purgationem suspicionis, hinc Synodus addit, *pœnitentes* (seu G. *sin pœnitentia ducantur*) *& confitens se deliquisse, convenit suscipi*. Eo quod hæc pœnitentia, & errati seu delicti confessio suspicionem eluerunt.

Cœmeteria. Item Martyria.

Hic Canon probat, I. Etiam in primis sæculis fuisse loca sepeliendis destinata " quæ *cœmeteria* usitatius dicebantur, ait Baronium ad *annum* 226. quod Fides doceret
„ Christianos non mori, sed rursus excitandos, interea in Domino abdormire ". II. probat Martyria, sive ædes sacras ad Martyrum sepulturas, sive memorias fuisse extructas, III. Ad hujusmodi Martyria consuevisse accedere Fideles orationis & curationis gratia: atque hinc Martyrum invocationem & cultum eodem tempore probatum conspicimus.

CANON X.

Quod non oporteat indifferenter Ecclesiasticos fœdere nuptiarum Hæreticis suos filios filiasque conjungere.

SCHOLION.

Matrimonium non contrahendum cum Hæretico.

COMMENTATORES Græci Zonaras & Balsamon pro interpretatione hujus Canonis remittunt ad Canonem XIV. Chalcedonensem, quo specialiter Lectoribus & Cantoribus alterius Sectæ sibi uxorem accipere vetatur, atque ita insinuat & hoc Canone non generaliter omnibus Fidelibus, sed duntaxat Ecclesiasticis, seu qui de Clero sunt, Hæreticis suos filios filiasque fœdere nuntiarum jungere.

Verum sicuti præcedente Canone vox *Ecclesiastici* in latiore significatione sumitur, ut comprehendat omnes, qui sunt de gremio Ecclesiæ, ita & hic sumenda videtur: unde Græci pro *Ecclesiasticis* legunt *qui sunt Ecclesiæ*; & Isidorus, *qui ad Ecclesiam pertinent*; uti & Ferrandus Diaconus *num.* 180. legit. Quare Epitome Canonis, in quem commentatus est Aristenus, ita habet: *cum Hæreticis matrimonium ne contrahas.*

Interim cum ex more Græcorum liceret Ecclesiasticis habere uxores, non dubium, quin specialiter indecens esset, ut hi filios suos Hæreticis per matrimonium jungerent, quamvis multa sint, quæ ostendant, omnibus generatim Catholicis vitanda esse matrimonia cum Hæreticis, meritoque prohiberi, uti pluribus ostendi in *Jure Eccles. Tom. II. part.* 2. *sect.* 1. *tit.* 13. *cap.* 9. *pag.* 184. alias in anterioribus editionibus *part.* 2. *tit.* 13. *cap.* 8.

CANON XI.

Quod non oporteat eas, quæ dicuntur Presbyteræ vel Præsidentes, in Ecclesiis ordinari.

SCHOLION.

Presbyteræ non ordinandæ.

SI lectionem Dionysii sequamur, apparebit, aliquando moris fuisse, mulieres in Presbyteras in Ecclesiis ordinari; quod & Isidorus videtur supposuisse, dum Paraphrastice explicans Canonem ita refert: *Mulieres, quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur, apud nos viduæ, seniores, univiræ, & matricuriæ nominantur, in Ecclesiis tanquam ordinatas constitui non debere*. Hanc lectionem exhibet quoque Ferrandus in Breviario *num.* 221. nisi quod pro *matricuriæ* legat *matriculæ*.

Extat hic Canon apud Gratianum *Dist.* 32. *can.* 19. ex versione Isidori; sed quæ a textu græco recedit, uti notant Correctores Romani. Et sane apud Græcos nulla fit mentio *Presbyterarum* aut *Ordinationis*, sed simpliciter G. *non oporteat eas, quæ dicuntur seniores, viduæ, vel præsidentes, in Ecclesia constitui.*

Remittunt ulterius dicti Correctores Romani Lectorem pro sensu hujus Canonis ad Balsamonem qui licet ab Ecclesia Romana fuerit schismate separatus, negari tamen nequit, quin in Sacris Canonibus & Jure Ecclesiastico fuerit versatissimus, ejusque semper fuisse in exponendis Canonibus summam auctoritatem.

Præsentem porro Canonem ita exponit citatus Balsamon: " antiquitus mulieres quædam vitulæ in Catholicis
„ Ecclesiis sedentes, reliquas forte mulieres ad bonum
„ honestumque ordinem servandum deducebant. Quia
„ autem ex earum consuetudine, eo quod honestum est
„ non recte utentium, vel propter arrogantiam, vel
„ propter turpem quæstum, quædam offendebantur pro-
„ hibuerunt Patres, ne deinceps essent omnino in Ecclesiis
„ Presbyteræ sive Præsidentes. Ne dixeris autem, &
„ quomodo hoc fit in fœminarum Monasteriis, & una
„ mulier, quæ scilicet præest, omnibus præsidet? Au-
„ dies enim quod quæ ex Deo fit renuntiatio, &
„ tonsura, facit ut multæ unum corpus existimentur,
„ & omnia, quæ sunt ipsarum, ad solius animæ sa-
„ lutem respiciunt. Docere autem mulierem in Eccle-
„ sia Catholica, ubi virorum multitudo congregatur,
„ & diversarum sententiarum fœminæ, est maxime
„ indecorum & perniciosum.

Zona-

Zonaras autem ait : " quædam antiquis temporibus in ,, Eccleſia conſuetudines fuere ; quas temporis diuturnitas partim immutavit , partim omnino ſuſtulit , ,, aliquæ etiam ex iis Canonum Decretis abrogatæ ſunt. ,, Talis illa quoque fuit , ut Presbyteræ , vetulæ mulieres in Eccleſiis conſtituerentur , quas etiam Præſidentes vocabant ; quæ quidem ingredientibus in Eccleſiam fœminis , veluti Magiſterio quodam fungentes , præeſſent , ac ſuo quamque ordine rite conſiſtere juberent , & quo quamque loco , quove modo ,, unicuique ſtandum eſſet , docerent . Ne quæ igitur ,, hujuſmodi mulieres eligantur , neve iis nominibus ,, nuncupentur Canon decernit .

Itaque videtur Balſamoni Zonaras conſentire , & horum expoſitionem probat Morinus de SS. Ordinat. *part.* 3. *exercitat.* 10. *cap.* 3. *num.* 3.

Itaque juxta Græcorum expoſitionem unice hoc Canone cavetur , ne mulieres in Eccleſia ſeu Conventu præſidere , & auctoritatem ſupra reliquos Fideles ſibi arrogare , aut magiſterium exercere præſumant ; juxta illud Apoſtoli 1. *Cor. cap.* 14. *verſ.* 34. *mulieres in Eccleſiis taceant* . Et ſane hic apparet verus & genuinus ſenſus Canonis , a quo multum receſſit Gratianus , ſecutus Iſidorum , ut propterea merito Correctores Romani pro vero & genuino Canonis ſenſu remiſerint ad Balſamonem .

CANON XII.

Ut Epiſcopi judicio Metropolitanorum , & eorum Epiſcoporum , qui circumcirca ſunt , provehantur ad Eccleſiaſticam poteſtatem ; hi videlicet , qui plurimo tempore probantur tam Fidei , quam rectæ converſationis exemplo .

SCHOLION.

A quibus conſtituendi Epiſcopi ?

PRÆCIPIT hic Canon , *ut Epiſcopi provehantur ad Eccleſiaſticam poteſtatem* (ſive G. *in Eccleſiaſtico Magiſtratu conſtituendi ſunt*) (ſeu Iſi. *ad Eccleſiæ Principatum*) *judicio Metropolitanorum , & eorum Epiſcoporum , qui circumcirca ſunt* (ſive G. *finitimorum*) hoc eſt Epiſcoporum ejuſdem Provinciæ conformiter ad Canonem IV. Nicænum .

Diu probatæ vitæ ſit, qui in Epiſcopum eligatur.

Conſtituendi autem ſunt , qui *plurimo tempore probantur tam verbo Fidei , quam rectæ converſationis exemplo* (ſive G. *diu probati & in oratione Fidei , & in recti verbi diſpenſatione*) (ſeu Iſid. *hi quos multo ante nota probabiliſque vita commendat : & nihilominus in ſermone Fidei & recta operatione per ſuam converſationem fuerint probati*) . Apud Gratianum extat prædictus Canon *Diſt.* 24. *cap.* 4. ex verſione Dionyſii.

Auctor epitome Canonum , quam commentatur Ariſtenus , ita hunc Canonem reddit : *qui fide & vita probatiſſimus eſt , ac eruditiſſimus , idoneus eſt qui in Epiſcopatum eligatur* . Utinam hunc Canonem ſerio attendant , qui quovis modo ad nominationes aut electiones Epiſcoporum concurrere debent .

CANON XIII.

Quod non ſit permittendum turbis electiones eorum facere , qui ſunt ad Sacerdotium provehendi .

SCHOLION.

Tumultuanti populo non permittenda Sacerdotum electio .

VERBUM græcum , cui reſpondet verbum *turbis* , proprie *tumultum* ſignificat ; quod innuit Patres vetare *tumultuoſas* electiones ; ſive non eſſe deferendum plebi tumultuanti ; ac per ſpeciem quamdam ſeditionis , ordinationem alicujus acclamanti , & poſtulanti ; qualem pulchre & late deſcribit S. Auguſtinus Epiſt. ad Albinam 126. in ult. edit.

Populus in Epiſc. electione habebat ſuffragium.

Et ſane , hoc Canone populo omne in electione Epiſcoporum , & Sacerdotum ademptum non fuiſſe ſuffragium , manifeſtum eſt , tum ex Epiſtola S. Gregorii Nazianzeni ad Cæſarienſes ad promovendam electionem S. Baſilii : " Iſta , ait , *& Sacerdotibus ſcribo , & Monachis , atque illis quoque , qui ex Ordine ſunt* Magiſtratus ac Senatorio , *ſimulque & populo omni* " : tum ex Concilio Chalcedonenſi , in quo *Act. XI.* Stephanus Epiſcopus Epheſinus volens probare ſe canonice ad eam Cathedram fuiſſe promotum ait : " Me quadraginta Epiſcopi ,, Aſiani , ſuffragio clariſſimorum & Primatum , & totius ,, reverendiſſimi Cleri , & omnis Civitatis ordinaverunt. Quid evidentius quam populum etiam in Oriente poſt hunc editum Canonem ad Epiſcopi electionem concurriſſe ? Quod & Novellæ Juſtiniani 123. *cap.* 1. & 137. *cap.* 2. evidenter evincunt .

Itaque non recte hunc Canonem applicuit Gratianus *Diſt.* 63. *Can.* 6. in probationem hujus aſſerti : *Laici nullo modo ſe debent inſerere electioni* . Interpretatus eſt Gratianus Canonem conformiter ad diſciplinam ſui temporis , quæ Laicos ab electionibus excludebat ; uti latius oſtendimus in *Jure Eccleſiaſtico Tom. I. part.* 1. *tit.* 13. *cap.* 1. *pag.* 65. ubi de mutatione , quæ circa formam electionis ad Epiſcopatum labentibus ſæculis intervenit , diſſeruimus .

Cæterum cenſui Gratiani favet Iſidorus , qui pro *turbis* legit *populis* ita Canonem reddens : *de eo quod non ſit populis concedendum , electionem facere eorum qui , Altaris miniſterio ſunt applicati* : nequaquam dubitandum ; quin hujus Canonis ab Iſidoro facta verſio plurimum contribuerit ad excludendum populum ab electione Epiſcoporum , eamque ad ſolum Clerum transferendum .

CANON XIV.

Quod Sancta nullo modo , cauſa Eulogiarum , tempore Paſchalis Feſti , ad alias Parochias debeant deſtinare .

SCHOLION.

Mos deferendi Euchariſtiam ad alias Parochias .

PRo intellectu hujus Canonis notandum , moris fuiſſe primis Eccleſiæ ſæculis in quibuſdam ſaltem Eccleſiis , ut Epiſcopi in ſignum communionis & unionis ſibi mutuo mitterent particulas Euchariſtiæ , juxta illud Apoſtoli 1. *Cor. cap.* 10. *verſ.* 17. *Quoniam unus panis , unum corpus multi ſumus , omnes qui de uno pane participamus* , conſtat ex Irenæo in Epiſt. ad Victorem Papam . Poſtquam enim oſtendit a Romanis Epiſcopis prædeceſſoribus Victoris nunquam aliquos fuiſſe rejectos ob aliquam in diſciplina varietatem , aut Eccleſiarum varias conſuetudines , quæ diſciplinam ſpectabant : ſed non obſtante hac diverſitate pacem inter ſe coluiſſe , ſubjicit : " Verum illi ipſi qui præceſſerunt Presbyte- ,, ri , quamvis minime obſervarent , Eccleſiarum Preſ- ,, byteris , qui id obſervabant , *Euchariſtiam* tranſmiſerunt " . Apud Euſebium *lib.* 5. *cap.* 24. ubi vide notas Valeſii , morum hunc aliis præterea teſtimoniis aſſerit Euſebius .

Ratio Canonis.

Idem notavit Cardinalis Bona Lib. I. Rerum Liturg. *cap.* 23. *n.* 12. dicens : " Tanta enim erat mutuæ unio- ,, nis & ſocietatis inter Fideles religio & zelus , ut ſi ,, omnes de uno & eodem pane ab eodem Sacerdote ,, conſecrato participare potuiſſent , id libentiſſime in ,, toto terrarum orbe feciſſent , quo ſic oſtenderent ſe ,, omnes in Chriſto unum eſſe . Ideo non ſolum Roma- ,, næ , ſicut ſupra diximus , ſed aliarum etiam quarum- ,, dam Eccleſiarum uſus fuit , ut ab Eccleſia primaria ,, Civitatis ipſa Euchariſtia ad ſingulas Parochias ab ,, Epiſcopo mitteretur , quatenus ſcirent omnes , qui ,, ab uno Epiſcopo regebantur , ſe cum illo unum cor- ,, pus efficere .

Mos ille Euchariſtiam mittendi pro Paſchate abrogatus ; & quare ?

Id autem in Paſchali Feſtivitate hoc Canone vetari dein monet : " Vel quia (ait) oportet omnes Presbyteros ea die Epiſcopo celebranti " cum plebe ſibi com- ,, miſſa adſtare , & ritu tunc uſitato cum eodem cele- ,, brare : vel alia de cauſa nobis ignota .

Evidenter hic ſupponit eruditus & pius Auctor , Synodum ſpecialiter ad Feſtivitatem Paſchalem reflexiſſe : at Zonaras rationem reddit generaliorem dicens : ,, Divina enim myſteria longis itineribus circumferri , ,, quæque omni veneratione digna ſunt ſine honore ,, traduci , a ratione honeſtateque alienum merito ac ,, pie exiſtimatum eſt .

Quantumvis merito ambigatur , an hæc ratio generalis huic Canoni , qui ſpecialiter expreſſit *Feſtum Paſchale* , congruat , nihilominus vix dubitari poteſt , quin hæc ab honeſtate petita ratio fecerit , ut tandem mos ille mittendi Euchariſtiam in ſignum mutuæ unionis & charitatis exoleverit .

Hoc conſtat , quod etiam poſt celebratam hanc Synodum Sanctus Paulinus S. Auguſtino *panem unum unanimitatis indicio miſerit* ; additque : *Rogamus accipiendo benedicas* , Epiſt. 28. inter Auguſtinianas . Similiter Auguſtinus unum Paulino miſiſſe ſcribit *Epiſt.* 31. his verbis : *Panem quem miſimus ulterior benedictio fiet , dilectione accipientis veſtræ benegnitatis* . At panem hunc non fuiſſe Euchariſtiam ſatis conſtat .

Porro notandum , *quod ſancta cauſa* (ſeu G. *inſtar*) (vel Iſid. *ad vicem*) *Eulogiarum , ad alias Parochias deſtinarentur* , quod hoc Canone vetatur fieri , ſaltem *tempore Paſchalis feſti* (ſeu G. *in feſto Paſchæ*) .

Notat autem Baronius & ex ipſo Binius hic , quod Eulogiæ aliæ eſſent publicæ , quæ " publice ad id con- ,, ſecrabantur & diſtribuebantur , ut eſſent communio- ,, nis catholicæ ſigna & indicia . Privatæ vero , quas ami- ,, ci inter ſe ultro citroque dare & accipere conſueve- ,, rant " . Cujus generis panem illum fuiſſe , quem Pauli- ,, nus Auguſtino , & Auguſtinus Paulino miſit , exiſtimat.

Plura de Eulogiis vide in *jure Eccleſiaſtico Tom. II. part.* 2. *ſect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 4. *pag.* 48. & apud Du-Cange in Gloſſ. verbo *Eulogiæ* .

CANON XV.

Quod non oporteat amplius præter eos , qui regulariter Cantores exiſtunt , qui & de codice canunt , alios in pulpitum conſcendere , & in Eccleſia pſallere .

SCHOLION.

De Canonicis Cantoribus .

SI lectio Dionyſiana ſupra exhibita attendatur , apparebit non tantum prohiberi hoc Canone alios pulpitum aſcendere , *præter eos qui regulariter Cantores exiſtunt , qui & de codice canunt* : verum etiam quemlibet fidelium in Eccleſia pſallere , idque contra omnium Græcorum codicum fidem , & etiam Iſidori verſionem , qui nullam hujus prohibitionis mentionem faciunt , ſed ſimpliciter legunt : (G. *non oportere præter Canonicos*

canto-

cantores) id est (Isid. *qui regulariter cantores existunt*) (G. *qui ambonem*) (sive H. *qui suggestum*) aut Isid. *pulpitum ascendunt*) (G. *& ex codice*) (seu H. *& ex membrana legunt*) (seu G. *canunt*) aliquos alios canere in Ecclesia. Huic lectioni consonat quoque versio Martini Bracarensis apud Gratianum *Dist.* 91. *Can.* 3.

Itaque prohibet duntaxat Canon, ne alii quam Canonici cantores; *id est*, ut interpretatur Isidorus, *qui regulariter Cantores existunt*, & ambonem sive suggestum ascendunt, & ex codice legunt sive canunt, in Ecclesia canant.

Laici a cantu non exclusi.

Quid igitur; an per hunc Canonem Laici, & qui Cantores designati non sunt, psallere in Ecclesia prohibiti sunt? Nequaquam. Chrysostomus enim *hom.* 1. de verbis Isaiæ *vidi Dominum*, acriter reprehendens psallentis populi cacophoniam, & immodestiam, non eos, ut sileant, monet; sed ut scite & modeste concinant.

Testatur quoque Sanctus Basilius *Epist. ad Neocæsarienses* de nocte populum antelucano tempore domum precationis petere: ibidemque ad psalmodiam institui. „ Et nunc quidem, ait, in duas partes divisi alternis „ succinentes psallunt... dein *uni* ex ipsis hoc mune„ris dato, ut quod canendum prior ordiatur; reliqui „ succinunt: atque ita psalmodiæ varietate, precibus„que subinde interjectis, noctem superant.

Psalmodiam inchoantes

Nihil ergo evidentius, quam populum a psalmodia non fuisse exclusum. Hoc tamen constat, unum fuisse constitutum, qui, quod canendum esset, ordiretur; de quo præsentem Canonem intelligi admodum est verisimile; ut nimirum nolit Synodus, alios quam designatos Cantores in pulpitum sive ambonem ascendere, qui, quod populus canere debet, inchoent. Quemadmodum hodie in plerisque Ecclesiis designati sunt, qui quod a Clero canendum est, incipiunt. Et ita hunc Canonem intellexit Balsamon; ibidem quoque observans, vetitum fuisse, aliud canere, quam in codice erat descriptum: quia canebant quædam dissona & inusitata. „ Nota si„militer, inquit Balsamon, quod Cantorum molles „ fractæque, & scenicæ modulationes sunt omnino pro„hibitæ.

Eumdem Canonis sensum assignat Aristenus dicens: „ Non oportet quoslibet suggestum ascendere, & divi„nos sermones *populo succlamare*, qui tonsuram Sacer„dotalem non habent, nec benedictionem a proprio Pa„store acceperunt ". Hic habemus quam solliciti fuerint Patres, ut divina Officia ad populi ædificationem cum summa modestia & recto ordine peragerentur, nihilque in divina psalmodia occurreret aut intermisceretur, quod populum offenderet aut distrahere posset.

CANON XVI.

Quod in Sabbatis Evangelia cum aliis Scripturis legi conveniat.

SCHOLION.

Ritus legendi Evangelium in Officio Ecclesiastico.

Apud Græcos sabbatum, quoad celebrationem divini officii, non autem quoad cessationem ab operibus mechanicis, celebratur, ut dies Dominica. Quare voluit Synodus, *ut Evangelium* post alias lectiones Sabbato, ut in die Dominica legeretur.

Recte autem advertit Zonaras, hanc lectionem Evangelii ad *confirmationem* sive instructionem fidelium a Synodo decretam esse. Constat enim quod ex intentione Ecclesiæ, totum officium divinum præsertim diebus festis, quando populus præcipue interesse debet, ad ædificationem & instructionem populi esse ordinatum; uti latius ostendi in dissertatione Canonica de Horis Canonicis, *Tom. V parte* 1. *cap.* 3. §. 1. *pag.* 178 *&* § 2. *ibid.*

Dies quo legebatur Evangelium.

Hic notare possumus originem hodiernæ disciplinæ, qua diebus Dominicis & Festis solet cum aliis Scripturis legi Evangelium in horis Canonicis, non autem in diebus Ferialibus, sive in officio feriali & simplici.

CANON XVII.

Quod in conventu Fidelium nequaquam Psalmos continuare conveniat: sed per intervallum, id est per Psalmos singulos recenseri debeant lectiones.

SCHOLION.

Lectiones inter Psalmos cantandos interponendæ.

Declarat hoc Canone Synodus, *quod in conventu fidelium nequaquam Psalmos continuare* (seu G. *connectere*) (vel in Codice Ecclesiæ universæ apud Justellum in Bibliotheca Juris Can. vet. *contexere*) *sed per intervallum* (seu G. *interjecto spatio*) *id est per Psalmos singulos* (sive H. *in unoquoque Psalmo*) (vel G. *unumquemque Psalmum*) *recenseri debeant lectiones* (sive H. *lectiones fieri*) (vel G. *esse legendum*).

Attentis his versionibus sensus hujus Canonis apparet, quod non conveniat Psalmos sive Psalterium continuare, sed per intervalla interpsallendum tantisper a canendo quiescere, & lectionem interjicere, quod sapienter a Patribus decretum asserit Balsamon, ut per intercedentes has lectiones populus aliquantulum quiescat, & rursum canat.

Similiter Aristenus ait: „ populo in Ecclesia congre„gato oportet inter Psalmos lectiones fieri, & non eos „ conjungere, & continuo psallere, ne qui congregan„tur, defessi ad negligentiam inclinent.

Pristini Monachi Psalmos longiores decantando interrumpebant.

Hoc spiritu Monachi in Oriente, ut refert Cassianus, Psalmos quoque, præsertim longiores non continue & uno tractu ad finem usque percurrebant, sed quibusdam interjectionibus, post denos scilicet, aut duodenos versus paulisper pausando, brevi orationi aut meditationi insistebant.

Qui privatim horas Canonicas recitat, horum sanctissimorum Monachorum exemplum, pro temporis opportunitate & spiritus sancti unctione, imitari potest.

Hic quoque notari potest vera ratio hodierni ritus, quo inter Psalmos singulorum nocturnorum, lectiones, versus, aliaque, ad repellendum tædium interjiciuntur.

Hoc unum esset optandum, ut lectiones eædem nec tam frequenter recurrerent, nec interdum adeo inconditæ, & nonnunquam Apocryphis historiis refertæ, adeo ut magis ipsæ tædium, quam Psalmorum cantus audientibus pariant.

Isidorus & ei consonans Ferrandus Diaconus, alium plane reddit hujus Canonis sensum, ita legens: *in processionibus non connectere, id est, ex diversis versibus & sensibus libri unum canticum minime conjungere, sed singulorum Psalmorum ordinaliter de medio fieri lectionem.* Hic sensus omnium Græcorum codicum & Dionysii versioni contrarius haud recipiendus: quamvis id quod præfert servandum esse nemo dubitet.

CANON XVIII.

Quod id ipsum officium precum & Nona & Vespera semper debeat exhiberi.

SCHOLION.

Apud Græcos in more positum fuit, ut quibusdam diebus jejunium solveretur absoluta Nona, id est hora tertia pomeridiana: quibusdam autem ad Vesperas, hoc est ad tempus vespertinum protraheretur,

Hæc *plena*; illa *dimidiata* dicebantur jejunia.

Idem Officium esse debet in Nonis & Vesperis.

Vult ergo Synodus, ut idem *officium precum* (seu Isid. *supplicationes orationum*) *& Nona & Vespera*, id est diebus jejunii sive ad Nonam, sive ad Vesperam solvendis celebretur.

Zonaras & Aristenus credunt hoc Canone vetari, ne in Officio Nonæ vel Vesperæ dicantur formulæ precum privata auctoritate pro cujusque arbitrio confectæ, sed easdem esse recitandas, id est diuturna consuetudine usitatas.

Genuinus Canonis sensus vindicatur.

Verum si id voluisset Synodus, Decretum suum non restrinxisset ad *Nonam* & *Vesperam*; cum in nullo officio liceat formulas privata auctoritate confectas publice in conventibus recitare. Quare prior sensus præferendus videtur: præsertim cum & specialiter hic agatur de officio precum, quod diebus jejuniorum præcipue congruit; utpote quibus diebus tam ex veteri quam moderno ritu plures preces solitæ sunt recitari: ut non immerito officium illorum dierum vocari queat *officium precum*; sive ut legunt Græci precum ministerium.

Itaque id unum voluisse videntur Patres, ut officium precum sive officium persolvendum diebus jejuniorum, priusquam jejunia solverentur, non absolveretur ante Nonam vel Vesperas; ita ut appareat etiam eo tempore nonnullos fuisse, qui hoc officium precum prævenire vellent, ut eo absoluto jejunia solvere possent, quemadmodum tandem invaluit hisce postremis temporibus, ut eodem motivo officium vespertinum tempore quadragesimali decantetur ante meridiem.

CANON XIX.

Quod oporteat seorsum primum post alloquutiones Episcoporum, orationem super Catecumenos celebrari, & postquam Catechumeni egressi fuerint, super eos, qui sunt in pœnitentia, precem fieri. His etiam accedentibus ad manum Sacerdotis, & discedentibus, tres orationes consummari Fidelium, ita ut prima quidem sub silentio, secunda vero, & tertia per exclamationes solitas expleantur, & ita demum pacem sibi invicem dabunt. Et posteaquam dederit Episcopus Presbyteris osculum pacis, tunc Laici sibi tribuant. Et ita sancta celebrabitur oblatio. Solis autem ministerio sacro deditis ad Altare ingredi, & communicare ibidem liceat.

SCHOLION.

Varii Ritus Divini Officii.

Ordinem & ritum in celebratione divini officii & liturgiæ servandum præscribit hic Canon. Indicat autem officium divinum quodammodo initium sumpsisse ab *allocutione* (seu G. *sermone*) *Episcoporum*, qui omnes interesse poterant.

Post allocutionem (seu G. *sermonem*) (vel Isid. tracta-

tractatum Episcoporum) vult Synodus, *seorsim primum orationes super Catechumenos* (seu G. *orationem Catechumenorum*) *celebrari* (vel G. *peragi*). Deinde *postquam Catechumeni egressi fuerint, super eos, qui sunt in pænitentia, precem fieri*; (sive G. *eorum, qui pænitentiam agunt, fieri orationem*). Hic non agi de oratione, quæ per alium super pœnitentes recitabatur, sed de ea, qua apud se tacite orabant, significat versio Isidori, quæ sic habet: *quibus* (Catechumenis) *egressis, orent etiam hi, qui in pœnitentia sunt constituti*.

Id ipsum insinuant, quæ subduntur: *his etiam accedentibus ad manum Sacerdotis* (sive G. *& cum ii sub manum accesserint*) (aut Isid. *& post manus impositionem*).

Hæc namque significant, pœnitentes postquam *oraverint*, tum demum ad manum seu sub manum, sive manus impositionem sacerdotis accessisse: quæ manus impositio fiebat cum recitatione quarumdam precum, uti ostendi in *Jure Eccles. Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 6. cap. 3. pag. 64.* ubi de ritibus pristinis peragendæ pœnitentiæ actum est.

Pœnitentibus autem post manus impositionem egressis, vult Synodus *tres orationes consummari fidelium*; (seu G. *tres orationes fidelium sic fieri*) (sive Isid. *tunc fideles orare debebunt*) *ita ut prima sub silentio; secunda vero & tertia per exclamationes solitas* (sive Isid. *per vocis pronunciationem*) *expleantur*.

Sensus apparet, ut fideles, pœnitentibus egresis, primum silentio orent, postmodum orationes fiant Presbytero præeunte & pronuntiante, seu publice & alta voce preces proclamentur.

Osculum pacis. Recitatis orationibus, ita demum (seu G. *deinde sic*) (Isid. *osculo*) *pacem sibi invicem dabunt*. Ordinem dandi hanc pacem subjungit: Et *posteaquam dederit Episcopus Presbyteris osculum pacis, Laici sibi tribuent*. Ita Dionysius, cui consonat Isidorus: at Græci & Hervetus legunt: *Et postquam Presbyteri Episcopo pacem dederint, tunc Laicos etiam pacem dare*.

Hæ lectiones in eo conveniunt, quod post recitatas orationes immediate dari pacem velint,

Secundo in hoc consentiunt, quod etiam Laici tunc temporis pacem dederint, sive pacem apprecati sint, & quidem sibi invicem, satis indicat lectio Dionysii: at Græcorum, Herveti, & Isidori, quæ habent, *tunc Laicos etiam dare*, dubium relinquunt, num Laici sibi invicem, an vero Presbyteris pacem darent, quod postremum putat Zonaras; ut sicut Presbyteri Episcopo, ita Laici Presbyteris dederint, uti habet lectio Græcorum.

In hoc enim dissentiunt, quod juxta lectionem Græcorum, & Herveti, Presbyteri pacem darent Episcopo, quam lectionem sequutum fuisse Zonaram constat ex ejus commentario: secundum Dionysii autem & Isidori versionem, Episcopus tribuat Presbyteris, cui magis congruit hodiernus ritus Ecclesiæ Latine, juxta quem Episcopus celebrans pacem tribuit aliquibus e sibi assistentibus; qui tum eam ab Episcopo acceptam aliis apprecantur.

Pacem olim datam fuisse per *osculum* nemo dubitat: unde licet in lectione Græcorum nihil dicat de *osculo*, tamen non tantum Dionysius & Isidorus in sua versione *osculi* meminerunt: sed & Interpretes Græci: & ita apud Græcos quoque in usu fuisse constat. Ait enim S. Chrysostomus *lib. 1. de Compet.* ,, Osculum pacis porrigere tempore, quo munera offeruntur, *in usu est*; ,, sed vereor ne forte plures ex vobis labiis hoc tantumodo faciant, cum Christus pacem non ex ore, ,, sed ex corde desideret.

Plura de hoc osculo pacis tum e Latinis, tum e Græcis Patribus videri possunt apud Cardinalem Bona *lib. 2. Rer. Liturg. cap. 16. §. 6. & 7.* qui ibidem observat, quod ,, veteri tandem simplicitate in malitiam degenerante, paulatim substractum sit *osculum*, & ejus vice mos introductus porrigendi tabellam cum Crucis ,, & Christi imagine; quam sequioris sæculi scriptores ,, *osculatorium* vocant, de quo vocabulo agit Spelmannus in *Glossario*. Hanc dum primum sacerdos, tum ,, reliqui osculantur, eamdem mutuam charitatem, & ,, fidem se habere testantur, quæ olim per osculum indicabatur ". Hæc Cardinalis Bona.

Ex relato testimonio S. Chrysostomi evincitur, apud Græcos, pacem datam fuisse ante peractam oblationem; quod & præsens Canon indicat; post datam pacem subjungens: *Et ita sancta celebrabitur oblatio* (vel Isid. *& sic oblatio offeratur*) (sive G. *& sic sanctam oblationem perfici*).

Denique pro recto ritu divini officii addit Synodus: *Solis autem ministerio sacro deditis* (seu G. *sacratis*) (vel Isid. *ministris Altaris ad Altare ingredi* (vel G. *accedere*) *& communicare ibidem liceat*. Hæc disciplina etiam recentioribus Synodorum Decretis pro reverentia & recto ordine divini officii renovata fuit, uti late ostendi in *Jure Eccles. Tom. II. part. 2. sect. 2. tit. 1. cap. 1. pag. 203.* alias in anterioribus editionibus *part. 2. tit. 26. cap. 1.*

CANON XX.

Quod non oporteat Diaconum coram Presbytero sedere, sed jussione Presbyteri sedeat. Similiter autem & Diaconis honor habetur ab obsequentibus, id est Subdiaconis, & omnibus Clericis.

SCHOLION.

LEGITUR in Constitutionibus vulgo Apostolicis *l. 2. cap. 57.* ,, sit solium Episcopi in medio positum, & ex utroque ejus latere sedeant Presbyteri, & adstent ,, Diaconi succincti. Hierarchia Ecclesiastica.

Quamvis sat persuasum sit hodie, Constitutiones has Apostolis non posse attribui, nihilominus hoc constat, multa notabilia pristinæ disciplinæ puncta in iis exhiberi: easque circa IV. sæculum saltem fuisse collectas.

Scitur enim, Episcopum in Ecclesia in medio Presbyterorum, tamquam in suo Senatu sedisse: ipsosque Diaconos in eo consessu tamquam Episcoporum & Presbyterorum ministros paratos ad præstandum obsequium stetisse; unde & notandum in prædictis Constitutionibus præcipi, ut *Diaconi succincti adstent*; qui solet esse habitus expeditorum ad obsequia.

Hanc disciplinam ambitione Diaconorum labefactatam renovat præsens Canon, dicens: *quod non oporteat Diaconum coram Presbytero* (sive Isid. *præsente Presbytero*) (vel G. *ante Presbyterum sedere*) *sed jussione Presbyteri* (seu G. *sed sedere cum jussu Presbyteri*) ut ita intelligat, se esse in obeundis divinis officiis, & conventu Ecclesiastico ministrum Presbyterorum.

Sicuti autem Diaconi sunt ad ministerium Presbyterorum, sic & Subdiaconi, aliique inferiores Clerici sunt ministri Diaconorum, quare subdit Canon, ut & *Diaconis honor habeatur ab obsequentibus, id est Subdiaconis & omnibus Clericis* (seu G. *ministris*) (Isid. *inferioribus*) manifestum est Græcos reputasse ministros pro Subdiaconis prout & Canone sequenti, eo quod essent Diaconorum ministri.

Hic obiter notetur, hoc Canone haberi quamdam Hierarchiam ex Presbyteris, Diaconis, & aliis inferiobus ministris, cum quadam inter se subordinatione expressam.

Canon iste extat apud Gratianum *Dist. 93. Can. 15.* ex versione Dionysii.

CANON XXI.

Quod non oporteat Subdiaconos habere locum in Diaconico, & Dominica vasa contingere.

SCHOLION.

DUo hoc Canone decernuntur: primum *quod non oporteat Subdiaconos* (seu G. *ministros*) *habere locum in Diaconico* (sive Isid. *licentiam habere ingredi in secretarium, quod Græci Diaconicum appellant*) hoc est quod eos non oporteat occupare locum Diaconis specialiter assignatum. Subdiaconis non licet sedere in *Diaconico*, nec sacra vasa solemniter defere.

Secundo cavetur, quod non oporteat Subdiaconos seu ministros *Dominica* (seu G. *sacra*) *vasa contingere*.

Hoc itaque Canone, uti & sequentibus intendit Synodus, ut quemadmodum Diaconi locum, aut Officium Presbyterorum usurpare non debent, ita nec Subdiaconi, aliive inferiores Ministri Diaconorum, locum aut ministerium invadant; sed suo loco & ministerio sint contenti. Sensus Canonis.

Et quidem præsenti Canone Subdiaconis primum injungitur, ne in *Diaconico*, id est, loco Diaconis specialiter designato, sedere præsumant. Deinde iis prohibetur, ne vasa *Dominica* seu *Sacra tangant*, id est, ad Altare deferant; quod erat Diaconorum Officium. Missæ *Introitus*.

Hoc ut intelligatur, observandum, apud Græcos in more fuisse, ut vasa sacra cum oblationibus populi a Sacerdote consecrandis portarentur circumcirca Templum, idque a Diacono, qui incedens ad latus Sacerdotis ea in altum elevata cum pompa, Cruce præcedente, ad Altare deferebat: vocabaturque hæc solemnis oblationum delatio, *magnus introitus*.

Non ergo de simplici vasorum sacrorum contrectatione, sive contactu (qui Subdiaconis nunquam fuit interdictus, ut ostendit Morinus *part. 3. exercit. XII. cap. 3.*) agitur in hoc Canone; sed de ea, quæ Diaconis propria erat, id est tractatione, qua ad Altare, modo prædicto vasa adferuntur: unde Epitome, quam commentatus est Aristenus, Canonem his verbis reddidit: ,, Ecclesiæ ministri vasa Dominicam manibus non tangunt, sed a Sacerdotibus aut a Diaconis ad mensam ea adducuntur.

Extat hic Canon apud Gratianum *Dist. 23. Can. 26.* ex versione Isidori.

CA-

Canon XXII.

Quod non oportet Subdiaconum uti Orario, nec ostia derelinquere.

Scholion.

HOc rursus Canone unice intenditur, ne quis cum perturbatione Ordinis Ecclesiastici, aliorum officium sibi usurpet, sed quisque suo sedulo attendat & incumbat. Uti enim recte hic observat Balsamon: *Diaconi eis, qui celebrant assistentes, & Sanctorum mysteria, & Presbyterorum prolationes observantes, eis, qui sunt in suggesto, Diaconis per Orarium significant, quando debeat fieri pronuntiatio seu prolatio petitionum Catechumenorum, & reliquorum, & appellatum est Orarium.*

Orarium seu stola Diaconorum.

Cum ergo Orarium esset instrumentum, quo Diaconi in suo Officio obeundo utebantur, vetantur eo uti Subdiaconi; ne alieno officio se immiscere viderentur.

Orario pristino respondet hodierna *Stola*, quæ non Subdiaconi, sed Diaconi humero sinistro imponitur, uti habet Alcuinus de Divinis Officiis dicens: *Orarium, id est, Stola dicitur, eo quod Oratoribus, id est Prædicatoribus concedatur Orarium seu Stola*. Legitur apud Gratianum *Dist.* 23. *Can.* 3. Decretum Concilii Toletani IV. *Unum Orarium oportet Levitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est*, prædicat; *dexteram autem partem oportet habere liberam, ut liberius ad ministerium Sacerdotale discurat.*

Hinc etiam collige, Orarium eo tempore ejus fuisse formæ, ut liberum usum humeri sinistri impediret.

Vide plura apud Du-Cange, in Glossario, verbo *Orarium*.

Subdiaconi introducunt Catechumenos & Pœnitentes. Diaconi eos dimittunt.

Quemadmodum autem erat Diaconorum monere, quando Catechumenis & Pœnitentibus egrediendum esset *visum est Hypodiaconos quoque Ecclesiarum fores tenere, & Catechumenos introducere & educere, ac eos qui sunt in pœnitentia*: uti notarunt Balsamon & Zonaras.

Recitat hunc Canonem Gratianus *Dist.* 32. *Can.* 27. sed ibidem inepte pro *Ostia*, positum est *Hostias*, ut sit sensus, quod non oporteat Subdiaconos *Hostias derelinquere*: ad quod attendens Glossator ait: „ sed consu„ mere debet eas cum aliis Ministris“. Hodie fere Hostias, si quæ supersint, & eas servari non conveniat, Sacerdos celebrans consumit, quod forsan tempore Glossographi Subdiaconi, aliique Altaris Ministri facere solebant; sed cum sensim desierit fere communio sub sacro etiam ipsorum ministrantium, ad Sacerdotem celebrantem hæc consumptio devoluta fuit. Errorem Gratiani notarunt Correctores Romani, sed ob auctoritatem Glossæ textum corrigere noluerunt.

Canon XXIII.

Quod non oporteat Lectores aut Cantores Orariis uti & ita legere, vel psallere.

Scholion.

Lector & Cantor stola non utantur.

REcte hic monet Zonaras: *easdem ob causas ne his quidem Orarium deferre permissum est (ne scilicet videantur alienum velle usurpare ministerium) ac legendi quidem verbum ad Lectores, psallendi vero ad Cantores referri oportet* ut quisque suo fungatur officio. Gratian. *Dist.* 23. *Can.* 28.

Canon XXIV.

Quod non oporteat sacro ministerio deditos, a Presbyteris usque ad Diaconos, & reliquum Ecclesiasticum Ordinem, id est usque ad Subdiaconos Lectores, Cantores, Exorcistas, & Ostiarios, & ex numero Continentium, & Monachorum ingredi tabernas.

Scholion.

Clericis prohibitæ tabernæ.

VUlt hic Canon, *quod non oporteat sacro ministerio deditos* (sive Isidor. *Altari deservientes*) (vel G. *sacratum*) *a Presbyteris usque ad Diaconos, & reliquum Ecclesiasticum Ordinem* (sive G. *quemlibet Ecclesiastici Ordinis*) (Isidor. *omnes*) id est *usque ad Subdiaconos* (sive G. *Ministros*) *Lectores, Cantores, Exorcistas, & Ostiarios ingredi tabernas* (sive G. *in cauponam*).

Hic observandum, solos Presbyteros & Diaconos appellari *Sacratos*; eo quod illo tempore hi duo Ordines soli essent Ordines sacri, ut ostendi in *Jure Eccles. Tom. II. part.* 2. *sect.* 1. *tit.* 9. *cap.* 1. *pag.* 120.

Quod autem prohibeat Ecclesiastici ordinis hominibus ingredi cauponas sive tabernas, id & vetitum fuit Canone LIV. vulgo Apostolorum, nisi itineris ratio ibi hospitium capere necessario compellat. Addit autem hic Canon etiam eos, qui sunt *ex numero Continentium & Monachorum* (sive Isidor. *eos qui in proposito sunt continentiæ*). Cæterum de disciplina hac videri possunt quæ late dicta sunt in Dissert. de Canonicis *Tom. V. part.* 2. *cap.* 4. §. 6. *pag.* 140. & in *Jure Ecclesiast. Tom. I. part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 4. *pag.* 8.

Hic Canon extat apud Gratianum *Dist.* 44. *Can.* 2. ubi & vide notas Correctorum Romanorum.

Canon XXV.

Quod non oporteat Subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere.

Scholion.

Subdiaconi non distribuant panem Eucharisticum, aut sacrum calicem.

DIaconos primis sæculis calicem consecratum, sive Eucharistiam sub specie vini populo distribuisse, est notorium: quin & in quibusdam Ecclesiis, præsertim apud Græcos, etiam sub specie panis porrexisse constat ex Justino Martyre *Apol.* 2. dicens: *Postquam & is, qui præest, gratias egit, & omnis populus benedixit, ii, qui apud nos Diaconi dicuntur, dant unicuique eorum, qui adsunt, panem, vinum & aquam, quæ cum gratiarum actione consecrata sunt, & ad eos, qui absunt, deferuntur.*

Vult igitur Synodus, ne Ministri sive Subdiaconi hisce Diaconorum officiis se immisceant. Unde recte Canonem hunc compendio expressit Auctor Synopsis apud Aristenum: *Panem & Calicem minister non dat*. Cui Aristenus hoc *Scholium apposite subjecit: Presbyterorum & Diaconorum opus ministri Ecclesiæ perficere non permittuntur. Quocirca nec panem, nec calicem populo tradunt.*

Canonem refert Gratianus *Dist.* 93. *Can.* 16. pro Subdiacono, uti legit Dionysius, sive Ministro, uti alii legunt, male legens *Diaconos*, uti notant etiam Correctores Romani.

Vestigium disciplinæ hujus Canonis occurrit in hodierno ritu, secundum quem Diaconi in solemni Missa dant, sive porrigunt panem & calicem Sacerdoti ad offerendum; immo & cum Sacerdote calicem offerunt, & quasi benedicunt.

Canon XXVI.

Quod hi, qui non sunt ab Episcopo ordinati, tam in Ecclesiis quam in domibus exorcizare non possunt.

Scholion.

Quid olim ordinatio Exorcistæ.

RUrsus in hoc Canone cavetur, ne quis ministerium sive officium sibi non impositum assumat; id est, ministerium *exorcizandi* (sive G. *adjurandi*) non assumant (G. *neque in Ecclesiis, neque in domibus, qui non sunt ab Episcopo ordinati*) (sive G. *promoti*).

Ex notatis apparet, quod Dionysiana lectio discordet a lectione Græcorum & Isidori in hoc, quod Dionysius contra textum græcum supponat ad exorcizandum requiri in exorcizante *ordinationem*, sive ipsum ab Episcopo debere esse ordinatum, cum nec textus græcus, nec versio Isidori quidquam de ordine dicant; sed tantum velint, ne quis exorcizet, nisi ab Episcopo ad hoc *promotus*, sive *provectus sit*: quo simplex designatio vel applicatio significatur, conformiter ad disciplinam Græcorum, quæ exorcismum nunquam inter ordines numeravit; sed inter simplicia ministeria, quæ aliquibus ab Episcopo committebantur, uti late probat Morinus de Sacris Ordinat. *part.* 3. *exercit.* 14. *c.* 2.

Exorcista quis olim dictus?

Exorcizare verbum græcum, quod latine significat *adjurare*, uti vertit Hervetus, apud Scriptores Ecclesiasticos est per divina adjurando vim inimicam expellere.

Duplex autem est in hominem demonum potestas, interior & exterior. Prior, quando animam vitiis & peccatis captam & obnoxiam tenent. Posterior, quando sensus exteriores & interiores perturbant, & furorem quemdam inferunt.

Igitur qui malis illis sive interioribus, puta Catechumenorum & Pœnitentium; sive exterioribus, puta Energumenorum, curandis occupantur, & precibus, exhortationibus, & exorcismis illos a dæmonum potestate liberare conabantur, *exorcizare* dicebantur, quod Balsamon notasse videtur, dum ait *exorcizare*, hoc est, *catechizare* Infideles. Vide latius Du-Cange in Glossario verbo *exorcizare*.

Canon hic extat apud Gratianum, *Dist.* 69. *Can.* 2. ex versione Isidori.

Canon XXVII.

Quod non oporteat sacro ministerio deditos Clericos, aut Laicos, ad Agapen vocatos, ciborum partes accipere: propterea quod hinc Ecclesiastico Ordini fiat injuria.

Scholion.

Ex conviviis partes domum non auferant præsertim Ecclesiastici.

PRæsenti Canone decernit Synodus, *quod non oporteat sacro ministerio deditos* (sive G. *sacratos*) *vel Laicos*, (seu Isid. *Ministros Altaris, vel quoslibet Clericos, aut etiam Laicos*) *ad Agapen* (seu G. *Agapas vocatos*) *ciborum partes tollere.*

Licet Canon *Laicorum* meminerit, apparet tamen, quod tantum agat de ministerio Ecclesiastico addictis; quod insinuat finalis clausula Canonis, qua ratio Decreti exprimitur: *propterea quod hinc Ecclesiastico* (seu G. *Sacerdotali*) *Ordini fiat injuria* (seu G. *ignominia inuratur*). Nec id mirum videri debet: quia constat, apud Græcos fuisse sacrati ordinis, hoc est ministeriis Ecclesiasticis addictos, qui erant simplices *Laici*, ut ostendit Morinus *part. 3. exercit. 14. cap. 2.*

His itaque prohibetur ex conviviis, quæ *Agapæ* dicebantur, *ciborum partes accipere* (sive G. vel Isid. *tollere*) hoc est, notante Zonara, ne „ ex appositis epu„ lis particulas auferre; domumque, non sine aliqua „ Ecclesiastici Ordinis ignominia asportare liceat, Ca„ non decernit. Est id namque hominis abdomini de„ diti, atque improbi argumentum. Ejusmodi porro „ esse Fideles sacratos prætertim, haud decet.

Canon hic extat apud Grat. *Dist. 24. Can. 3.* omissa vocula *Laicos*, quam in Græco, & in prisca etiam versione addi monent Correctores Romani; sed nec apud Ivonem *part. 3. cap. 128.* occurrit, ex quo verisimiliter Gratianus eum desumpsit. Quidni a Collectoribus his vocula hæc *Laicos* prætermissa est, quod ex finali clausula perspexerint Canonem hunc ad solos Altaris ministros spectare, nec adverterunt apud Græcos etiam Laicos fuisse ministeriis Ecclesiasticis addictos.

CANON XXVIII.

Quod non oporteat in domiciliis divinis, id est in Ecclesiis convivia, quæ vocantur Agapæ *fieri: nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.*

SCHOLION.

In Ecclesiis *Agapæ* non fiant.

HIc Canon ad verbum refertur *in Canone LXXIV.* Synodi Sextæ sive Trullanæ, cujus Scholion consule. Extat præterea Canon *Dist. 42. Can. 4.* nonnihil a græco textu discrepans; quam discrepationem notat Correctio Romana.

CANON XXIX.

Quod non oporteat Christianos iudaizare, & otiari in Sabbato, sed operari eos in eodem die. Præferentes autem in veneratione Dominicum diem; si vacare voluerint, ut Christiani hoc faciant. Quod si reperti fuerint iudaizare, anathema sint a Christo.

SCHOLION.

Sabbato non otiandum judaice.

CHRISTIANI a Judaismo conversi, vel inter Judæos conversantes, ægre a ritibus Judaicis in totum avelli poterant, ut ad ritus Christianos adducerentur.

Hoc Canone edicitur, *quod non oporteat Christianos iudaizare, & otiari in Sabbato*, (sive Isid. *Sabbato vacare*) *sed operari eos in eodem die. Præferentes autem in veneratione Dominicum diem* (Isid. *eidem diei*) *si vacare voluerint* (seu G. *otiari, si modo possint*) (vel Isid. *si hoc eis placet*) *ut Christiani hoc faciant* (seu Isid. *vacent tamquam Christiani*).

Ergo non vult Synodus, ut Christiani more Judæorum Sabbatum celebrent; sed more Christianorum præferant Dominicum diem in veneratione, uti Canon subdit.

Sensus ergo Canonis apparet, maxime juxta hanc lectionem Græcorum: quod oporteat Christianos, *si modo possint*, potius venerari diem Dominicum, quam Sabbatum: ac sive unum, sive alterum venerentur, nequaquam venerando judaizare oporteat; sed *otiari* sive *vacare* ut *Christianos*. Quod autem fit *otiari* non judaice, sed christiane, late docet S. Augustinus in *Psal. XC* inter alia dicens. „ Ecce hodiernus dies Sabbati est; hunc „ in præsenti tempore otio quodam corporaliter lan„ guido, & fluxo, & luxurioso celebrant Judæi . . . „ vacatio illorum a bonis operibus ". Vide *Jus Eccles. Tom. II. part. 2. sect. 2. tit. 2.* De celebratione Festorum *cap. 5. pag. 232. nu. 2.* alias *part. 2. tit. 17. &c.*

Canon hic extat ex versione prisca, quæ est & Isidori, in codice Eccles. Rom. ubi verba hæc, *Si hoc eis placet*, ita interpretatur Quenellus in nota marginali ad hunc Canonem: „ Si hoc *eis placet*, scilicet vacare „ Sabbato, vacent tamquam Christiani, non tamquam „ Judæi.

Coincidit cum sensu supra allegato ex interpretatione Græcorum, qui est; ut Christiani, *si modo possint*, potius Dominico, quam Sabbato *vacent*; sed sive uno sive altero die id fiat, non *iudaice*, sed *christiane* vacent, & otientur. Unde versio Dionysiana per alias versiones corrigenda videtur, & parenthesis, *si vacare voluerint*, referenda est ad Sabbatum, conformiter ad lectionem Isidori.

Et sane quod prima intentio Synodi fuerit Christianos retrahere a ritu diem festum celebrandi more, & ex superstitione judaica, patet ex finali clausula: *Quod si reperti fuerint iudaizare, anathema sint a Christo.* Licet etiam Sabbatum venerentur, dum diem Dominicum celebrare nequeunt, non tamen censebuntur judaizare, si non *iudaice*, sed *christiane* vacent, & *otientur*. Quomodo dies Dominica celebranda, & a quibus operibus vacandum deduxi in *Jure Eccles. Tom. II. par. 2. sect. 2. tit. 2. cap. 3. & sequentib. pag. 229.* alias *part. 2. tit. 17.*

CANON XXX.

Quod non oporteat sacris Officiis deditos aut Clericos, aut Continentes, vel omnem Laicum Christianum, lavacra cum mulieribus celebrare, quia hæc apud Gentes reprehensio prima est.

SCHOLION.

HIc Canon primo exprimit *sacris Officiis deditos* (seu G. *sacratos*) (vel Isid. *Ministros Altaris*) quorum nomine veniunt, Presbyteri, & Diaconi, dein ponit *Clericos* (Isid. *quoslibet*) quorum nomine veniunt inferiores Ministri; post hæc subjungit, *Continentes* (sive G. *Ascetas*) *ac demum omnem Laicum Christianum* (seu Isid. *omnem omnino Christianum*). His itaque interdicitur *lavacra cum mulieribus celebrare* (G. *in balneo cum mulieribus lavari*) (vel Isid. *cum mulieribus habere lavacra communia*).

Abominabile viros una cum mulieribus balnea intrare.

Et sane „ viros cum feminis lavari, ait Zonaras, „ tum est animo perniciosum, tum a decore & hone„ state omni prorsus alienum. Etenim si nudos se in„ vicem viri mulieresque conspiciant, flammam inde „ cupiditatis existere, ardoremque libidinis excitari „ necesse est. Ipsa vero per se satis ad luxuriam ebul„ liente natura, quid adhuc oleum camino superin„ fundas "? Hinc & addit Canon: *quia hæc apud gentes reprehensio prima* (sive G. *hæc est prima gentibus condemnatio*).

Occasione hujus finalis clausulæ addit ibidem Zonaras: „ quin id usque adeo cum omni honestate pugna„ re semper existimatum est; ut, a quibus committe„ batur, eos intemperantiæ crimine Ethnici quoque „ graviter condemnaverint.

Renovatur hic Canon per Synodum Sextam sive Trullanam. *Can. LXXVII.*

Extat apud Gratianum *Dist. 81. Can. 28.* Utinam huic Canoni serio attendatur iis in locis, in quibus similia balnea vigent.

CANON XXXI.

Quod non oporteat cum Hæreticis universis nuptiarum fœdera celebrare, nec ei filios dare, vel filias, sed magis accipere: si tamen se Christianos fieri promittant.

SCHOLION.

HOc Canone generaliter vetatur Fidelibus, contrahere matrimonium cum Hæreticis, aut iis filios suos jungere: nam, uti notant Balsamon & Zonaras „ suis erroribus illos imbuent, atque a recta fide ad „ perversas opiniones, quibus ipsi irretici sunt, avoca„ bunt ". Plura de periculis perversionis, aliisque incommodis, quæ secum trahit matrimonium Catholicorum cum Hæreticis vide in *Jure Eccles. Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 13. cap. 9. pag. 184.* alias *cap. 8.*

Connubia non contrahenda cum Hæreticis.

Addit autem Canon: *sed magis* (vel Isid. *potius*) *accipere, si tamen se Christianos* (Isid. *Catholicos*) *fieri* (seu G. *se futuros promittant*) (G. *profiteantur*). Hoc est, si Hæretici filios suos Catholicis jungere velint, poterunt eos accipere: „ modo profiteantur, infideli„ tate deposita, Christianos fore, atque opinionum „ pravitate abjecta, rectam fidem amplexuros esse pol„ liceantur " ait Zonaras.

Ad hanc clausulam forsan referenda est motificatio Canonis X. supra relata per voculam *indifferenter*, id est similes nuptias non esse ineundas sine discretione.

At hic sedulo advertendum, num hujusmodi pollicitatio & professio sincera sit; eique cum fundamento credi possit; præsertim cum de re summi momenti agatur, contingatque frequenter, quod similes, contracto matrimonio, in sua infidelitate pertinaciter persistant; cum evidenti discrimine infectionis conjugis Catholici, & præcipue prolium.

CANON XXXII.

Quod non oporteat ab Hæreticis Eulogias accipere, quia sunt maledictiones potius quam benedictiones.

SCHOLION.

GRÆCI, uti & Isidorus, pro *Eulogias*, leguntur, *benedictiones*. Notat autem Du-Cange in Glossario verbo *benedictiones*, has sæpius accipi pro *Eulogiis*, sive *Xeniis*, aut muneribus, quæ in signum mutuæ amicitiæ & communionis mittebantur.

Eulogiæ non accipiendæ ab Hæreticis.

Eulogiæ enim plerumque erant panes ab Episcopo, aut Presbytero *benedicti*, qui in signum communionis mittebantur, & recipiebantur, de quibus late scribit, & plures citat Du-Cange verbo *Eulogiæ*.

Qui

Qui igitur Eulogias Hæreticorum accipit, cum Hæreticis communionem fovere convincitur: ideoque dicit præsens Canon, *benedictiones* Hæreticorum potius esse *maledictiones*: eo quod maledictio sit Hæreticis communicare; sive in religione cum ipsis communionem fovere, quod indicat, benedictionum seu Eulogiarum ab iis missarum susceptio.

Hic Canon apud Gratianum extat *cauf. 2. quæst. 1. can. 66.*

CANON XXXIII.

Quod non oporteat cum Hæreticis, aut Schismaticis pariter orare.

Cum Hæreticis non orandum.

EADEM est hujus, quæ præcedentis Canonis ratio, sicuti enim receptio Eulogiarum, quæ ab Hæreticis mittuntur in signum communionis, significat communionem cum Hæreticis in Religione; ita quoque simultanea cum iis precum publicarum persolutio eamdem communionem præfert; ideoque viranda; quod & ad *Can. XLV.* vulgo Apostolorum notatum est.

CANON XXXIV.

Quod omnem Christianum non oporteat deserere Martyres Christi, & ire ad Pseudo-Martyres, id est Hæreticorum, & quos ipsos constet Hæreticos extitisse, hi namque sunt alieni a Deo: sint igitur anathema, qui ad tales accesserint.

SCHOLION.

Pseudo-Martyres non colendi.

ANATHEMA pronuntiat Synodus in eos, qui ad *Pseudo-Martyres*, id est Hæreticorum, & *quos ipsos constet Hæreticos extitisse* (G. *vel eos qui prius Hæretici fuere*) sive ad loca, in quibus eorum ossa quiescunt, eunt, nimirum venerationis causa, & deserentes *Martyres Christi*, quia sic accedendo profitentur se illos ut veros Martyres agnoscere, & consequenter eorum fidem tamquam veram & Catholicam probare: quia sine fide impossibile est placere Deo. Vide quæ dicta sunt supra ad *Can. IX.* hujus Synodi.

CANON XXXV.

Quod non oporteat Christianos Ecclesiam Dei relinquere, & ire, atque Angelos nominare, & congregationes facere: quæ interdicta noscuntur. Si quis igitur inventus fuerit huic occultæ idololatriæ serviens, sit anathema; quia derelinquit Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, & se idololatriæ tradidit.

SHHOLION.

Falsus Angelorum cultus.

MONET Zonaras hic, quod ,, antiqua illa quorumdam hæresis fuit, ut non Christum nobis Patronum aut interpretem apud Deum adhibendum esse, sed Angelos affirmarent, quod ea nimirum Christi interpellatio majus quidquam esset, quam ut audere nos homunculi deberemus, in quo forte dimissionem animi quamdam secuti esse videri possunt, cum perversi hostis illud solemne sit, ut in nos plerumque latenter a dextris impetum faciat.

Creditque Zonaras, hæreseos hujus meminisse Apostolum in *epist. ad Col. cap. II. vers. 18.* his verbis: *Nemo vos seducat, volens in humilitate, & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, & non tenens caput.*

Estius in hunc locum credit quidem, hic damnari ab Apostolo illos, qui Christi officium ut mediatoris transferebant ad Angelos: ,, non ea ratione, ait, quod Christum dicerent majorem, quam qui se huc dimitteret, quod Angelos propter excellentem eorum naturam etiam supra Christum honorarent.

Quidquid sit, Canon palam significat, cultum Angelis impensum, quem hic reprobat, speciem fuisse idololatriæ & Christo debitum cultum detraxisse. Ait enim: *Si quis igitur inventus fuerit huic occultæ idololatriæ serviens, sit anathema; quia derelinquit Dominum nostrum Jesum Christum filium Dei, & se idololatriæ tradidit* (vel Isid. *accessit ad idola*).

Meminit & hujus superstitiosi cultus Theodoretus in expositione citati textus Pauli; eumque per hanc Synodum reprobatum scribit: ,, qui legem defendebant, ait, ,, eos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes ,, legem fuisse per illos datam. Mansit autem perdiu ,, hoc vitium in Phrygia & Phisidia. Proinde Synodus, ,, quæ convenit apud Laodiceam Phrygiæ, lege prohi- ,, buit, ne precarentur ad Angelos, & ad hodiernum ,, usque diem oratorium S. Michaelis apud illos, illo- ,, rumque finitimos videre est": nimirum ne precaren- ,, tur ad Angelos cultu idololatrico ad mentem Synodi.

Sola nomina Angelorum *Michael, Gabriel, Raphael* sunt in auctoritate.

In Capitulari Caroli M. de an. 789. *cap. 16.* dicitur: ,, in eodem Concilio (Laodicensi) præcipitur, ut *ignota* ,, *Angelorum nomina* nec fingantur, nec nominentur, ,, nisi illorum, quos habemus in auctoritate". Hi sunt Michael, Gabriel, Raphael. Tum subjicitur præsens Canon, Extat quoque idem Decretum *lib. 1.* capitular. *cap. 16.* nihil simile hoc Canone decerni evidens est; unice enim superstitiosus sive idololatricus Angelorum cultus vetatur. Dicit quidem Canon interdictum esse *Angelos nominare*: at illud intelligitur de nominatione, quæ invocationem adjunctam habet, uti ex contextu manifestum est.

Fortassis Capitularis illius auctores respexerunt Concilium Romanum sub Zacharia Papa an. 745. habitum contra Aldebertum, qui cum inventus esset in oratione sua invocare octo nomina Angelorum *Uriel*, *Raguel*, *Tabuel*, *Michael*, *Inias*, *Tubuas*, *Labaor*, & *Semiel*, interrogavit Zacharias Papa: ,, quid ad hæc sanctissimi ,, fratres respondetis? Sanctissimi Episcopi & venerabi- ,, les Presbyteri responderunt: quid aliud agendum est, ,, nisi ut omnia quæ nobis relecta sunt, igni concre- ,, mentur, auctores vero anathematis vinculo percel- ,, lantur? non enim nomina Angelorum, præter nomen ,, Michaelis, sed nomina dæmonum sunt, quæ in suis ,, orationibus invocavit ad præstandum auxilium sibi. ,, Nos autem ut a vestro sancto Apostolatu edocemur, ,, & divina tradit auctoritas, non plus quam trium ,, Angelorum nomina cognoscimus, id est *Michael*, ,, *Gabriel*, *Raphael*: alioqui sub mysterio sub obtentu ,, Angelorum dæmonum nomina introduxerunt.

Non obstante hac definitione, reperitur in litaniis, quas sub nomine litaniarum Carolinarum edidit Mabillonius *tom. 2.* Analectorum *pag. 682.* nominari & invocari *Oribel*, *Tobiel*, & *Raguel*: quas litanias ex variis conjecturis conjicit Mabillonius compositas esse sub principatu Caroli Magni, Hadriano summo Pontifice, in Parthenone beatæ Mariæ apud Suessionas. Interim dubium non est, quin ex definitione dicti Concilii Romani; necnon citati capitularis, tandem invaluerit, ut rejectis cæteris Angelorum nominibus, tria duntaxat Michaelis, Gabrielis, & Raphaelis retenta sint.

Sensus Canonis.

Illud circa hunc Canonem Laodicenum silentio premendum non est, quod apud Merlinum ex versione Isidori hic Canon referatur sine ulla mentione Angelorum, sed pro *Angelos* legitur *Angulos*, hoc modo: ,, *non oporteat Christianos derelicta Ecclesia Dei abire ad Angulos* idololatriæ abominandæ, congregationes facere, ,, quæ omnia interdicta sunt. Quicumque autem inven- ,, tus fuerit occultæ huic idololatriæ vacans anathema ,, sit, quoniam derelinquens Dominum nostrum Jesum ,, Christum filium Dei accessit ad idola.

Eadem lectio occurrit apud Petrum Crabe, nec Labbæus dissimulavit in quodam codice hic ex versione Dionysii pro *Angelos*, legi *Angulos*. Sequutus est eamdem lectionem Bartholomæus Caranza, in sua Conciliorum collectione, & quod amplius, etiam codex Canonum Ecclesiæ Romanæ eam lectionem exhibet.

Quæ lectio si vera esset, Canon editus videretur adversus conventus & congregationes. quæ in *Angulo* sive abscondito abominandæ idololatriæ causa fierent: quem sensum adjuvare videtur, quod ex omnium tam Græcorum quam Latinorum codicum fide hic agatur de *occulta idololatria*, sive occulte *perpetrata*.

Dionysius enim, & Græci legunt: *Si quis inventus fuerit huic occultæ idololatriæ serviens*, *sive vacant*. Isidorus autem legit *occulte* adverbialiter.

Attamen huic lectioni & sensui contrariatur unanimis & constans Græcorum lectio, & interpretatio, quæ hic de cultu Angelorum agi unanimiter asserunt, ac insuper supra relatum testimonium Theodoreti, quod recentioribus hujus Canonis versionibus merito præponderat.

Sane cum apud Latinos voces illæ *Angelos* & *Angulos* differant penes unicam litteram, facile contingere potuit, ut una pro alia irrepserit, at in græco duæ hæ voces plane sunt distinctæ, ut proinde nequaquam verisimile sit unam potuisse pro alia irrepere; ideoque merito lectio Græcorum, & quæ huic reperiuntur conformes, & *Angelos* legunt, aliis lectionibus Latinis, quæ legunt *Angulos*, & a Græcis dissentiunt, præferenda est.

CANON XXXVI.

Quod non oporteat sacris Officiis deditos, vel Clericos, magos aut incantatores existere, aut facere phylacteria: quæ animarum suarum vincula comprobantur. Eos autem, qui his utuntur, ab Ecclesia pelli præcipimus.

SCHOLION.

Superstitiosa Clericis interdicta.

HIc Canon specialiter dirigitur contra *sacris officiis deditos* (sive G. *sacratos*) (vel Isid. *Ministros Altaris*) *vel Clericos*, edicitque, *quod non oporteat eos magos aut incantatores* (sive G. *vel Mathematicos*, *vel Astrologos.*) *esse*.

Porro notat Zonaras, scientiam Matheseos, vel Astrologiæ nequaquam hic generaliter Clericis inhiberi; sed excessum & abusum illius scientiæ, qui facilius occurrit in Clericis & sacratis hominibus, quam Laicis. Immo apparet, hoc Canone unice inhiberi professionem hujus scientiæ & artis, tamquam quæ facile ad excessum & superstitionem declinat; ac singulariter indecens est ministris Altaris, qui ab omni superstitione & arte dæmonis remotissimi esse debent.

Hinc

Hinc & Canon addit, quod non oporteat eos *facere Phylacteria* (sive G. Isid. *quæ dicuntur Phylacteria*) *quæ animarum suarum vincula comprobantur*.

Phylacteria appellabant veteres *Amuleta* ad arcendos vel pellendos morbos, uti probat Du Cange in Glossario, verbo *Phylacteria*; ibidemque ex MS. veteri glossa ad hunc Canonem recitat hæc verba : „ Pittaciola „ decalogi collis suis suspendentes Judæi *Phylactiria* vo„ cabant, sed hic obligationes, quas hominibus suspen„ dunt, incantatores intellige “. De his autem Phylacteriis & Amuletis vide, quæ congessit Jacobus Gothofredus *ad L. 3. Cod. Theod. de Maleficis*.

Vult autem Synodus eos, qui his (vel Isid. *talibus rebus*) *utuntur ab Ecclesia pelli*.

Plura spectantia ad Magiam & incantationes, similesque superstitiones, & demoniacas artes, & pœnas contra maleficos, & eorum consultores dicta sunt in *Jure Eccles. Tom. IV. part. 3. tit. 4. cap. 5. alias 3.*

CANON XXXVII.

Quod non oporteat a Judæis, vel Hæreticis ea, quæ mittuntur, munera festiva suscipere, nec cum eis Festa celebrare.

CANON XXXVIII.

Quod non oporteat Azyma a Judæis accipere, & communicare impietatibus eorum.

CANON XXXIX.

Quod non oporteat cum Gentilibus Festa celebrare, & communicare pravitatibus eorum, qui sine Deo sunt;

SCHOLION.

Festa, & munera festiva Judæorum, Hæreticorum, & Gentilium Christianis respuenda.

TRIUM horum Canonum eadem est sententia, idemque scopus, quod non liceat fidelibus cum Judæis, Hæreticis, aut Gentilibus habere communionem, puta festa cum ipsis juxta eorum ritus celebrando, aut accipiendo ab iis *munera festiva*, vel ut Isidorus & Ferrandus Diaconus legunt, *Feriatica*, id est ea, quæ ad festi celebritatem apparata erant, seu ornatus, seu voluptatis, seu usus gratia; ne ea accipientes viderentur eorum festis & ritibus communicare.

Hinc tribus hisce Canonibus bene apposuit hoc Scholion Aristenus : „ Nulla est communio lucis cum tene„ bris, idcirco nec cum Hæreticis, nec cum Judæis fe„ stum celebrabit Christianus, nec quæ in festis eorum „ peraguntur, ut azyma, aut aliquid tale accipiet.

Videri quoque possunt, quæ notata sunt ad *Can. LXX. & LXXI. Apostolorum*, quibus idem statuitur.

CANON XL.

Quod non oporteat Episcopos ad Synodum vocatos omnino contemnere, sed protinus ire, & docere vel discere ea, quæ ad correctionem Ecclesiæ, vel reliquorum pertinent rerum. Seipsum vero, qui contempserit, accusabit: nisi forte per ægritudinem ire non possit.

SCHOLION.

Episcoporum obligatio veniendi ad Synodum.

PLURES sunt Canones, qui Synodorum celebrationem urgent, quorum plures e veteribus in hoc opere referuntur, & e recentioribus plures adjunguntur in *Jure Ecclesiastico Tom. I. part. 1. tit. 20. cap. 1. pag. 139. & cap. 2. pag. 140.* novæ editionis.

Hoc Canone declaratur, *quod non oporteat Episcopos ad Synodum vocatos omnino contemnere, sed protinus ire, & docere vel discere ea, quæ ad correctionem Ecclesiæ, vel reliquarum pertinent rerum* (sive Isid. *cæterorumque*) (vel G. *& reliquorum*) juxta Græcos interpretes, fideles veniunt, nomine *Ecclesiæ*, & *reliquorum* nomine *Infideles*.

Dicit autem Synodus, ut vel *doceant* vel *discant*; id est „ sapientes quidem doceant, simpliciores vero di„ scant ea, quæ confirmant Ecclesiam sive populum „ Dei, & reliquos scilicet infideles ad rectam de fide sententiam traducant “: uti monet Balsamon hic : qui insuper notat, quod „ & si Episcopus nullas in sua „ Ecclesia dubitationes haberet, & nec doctrina ege„ ret; sed tamen ut aliorum quæstiones dissolvat, & „ Decretum magis confirmet, debet necessario præsens esse.

Addit autem Synodus, quod Episcopus, qui *ire contempserit* (vel G. *neglexerit*) *se ipsum accusabit* (seu Isid. *videbitur accusasse*). Id est murmurare non debebit, si puniatur pœnis aliis Canonibus comminatis; quia negligendo & contemnendo *se ipsum accusavit*.

Sed quia is contempsisse aut neglexisse non reputatur, qui justa de causa abest, idcirco Synodus adjunxit : *nisi forte per ægritudinem* (sive G. *propter intemperiem & ægritudinem*) *ire non possit*) seu G. *non veniat*).

„ Per intemperiem vero, ait Balsamon, intelligere „ oportet, non solum morbum corporalem, sed & ne„ gotiorum turbam. Si enim propter aliquid necessa„ rium & jugum Episcopus fuerit impeditus, ei venia „ dabitur “: si nimirum Synodus negotium illud judi„ caverit hujusmodi esse.

Extat apud Gratianum *Dist. 10. Canone 5.*

CANON XLI.

Quod non oporteat Sacerdotem, vel Clericum sine litteris proficisci Canonicis.

SCHOLION.

Clericus non proficiscatur sine *Litteris Canonicis, seu Formata.*

PLURES sunt Canones, ac notanter *Canon XIII.* Chalcedonensis, qui loquuntur de litteris pacificis & commendatitiis, quas hæc Synodus *Canonicas* nominavit, eo quod ex Decreto Canonis traderentur. Unde hæ litteræ coincidunt cum litteris *formatis*, de quibus sæpius actum est; quod & Isidorus hic significat legens (sine *Canonicis litteris*) id est, *formata*.

Dicit igitur Canon, *quod non oporteat Sacerdotem, vel Clericum* (sive G. *Sacratos vel Clericos*) (aut Isid. *ministrum Altaris, vel etiam laicum*) *sine litteris Canonicis proficisci* (seu G. *iter aggredi*) (vel Isid. *aliquo proficisci*).

CANON XLII.

Quod non oporteat Sacerdotem, vel Clericum præter jussionem sui proficisci Pontificis.

SCHOLION.

Clericus non proficiscatur sine jussu Episcopi.

SCITUR quod juxta rectam Ecclesiæ disciplinam nullus debeat ordinari, nisi una alligetur alicui Ecclesiæ, cui tamquam miles Ecclesiasticus militet ac serviat.

Sicuti igitur miles sæcularis nequit sine jussione sui Præfecti deserere stationem, & alio proficisci; ita Canones decreverunt nullum militiæ Ecclesiasticæ adscriptum posse, præter jussionem Episcopi, qui militiæ præest, *proficisci* (sive G. *iter aggredi*) (aut Isid. *ad peregrina proficisci*).

Illud hodie saltem tamquam vestigium istius disciplinæ observatur, quod alienæ Diœcesis Sacerdotes ad celebrandum non admittantur, nisi litteris Canonicis seu testimonialibus suorum respective Episcoporum sint muniti. Uti late ostenditur in *Jure Eccles. Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 5. cap. 9. pag. 59* ibique notatur *nu. 6.* quam cautionem circa has litteras testimoniales adhibendam voluerit S. Carolus.

Refertur *Dist 5. de consecrat. Can. 36.* ubi videnda nota Correctorum Romanorum.

CANON XLIII.

Quod non oporteat Subdiaconos, saltem paululum januas deserere, & orationi vacare.

SCHOLION.

Subdiaconis non licet fores deserere.

NOTATUM est supra ad Canonem XXII. Subdiaconorum officium fuisse, foribus adstare tempore quo sacra mysteria peragebantur, ut Catechumenos & Pœnitentes introducerent & educerent.

Vult ergo Synodus, *quod non oporteat Subdiaconos* (sive G. *ministros*) *saltem paululum januas deserere* (sive G. *vel brevi tempore fores relinquere*) *& orationi vacare*.

Per orationem hic nequaquam privatæ preces sive *oratio*, qua quis privatim & apud se orat, intelligitur, sed preces & orationes *publicæ*, quæ tempore sacrorum mysteriorum per Sacerdotes recitari, & super populum fundi debent; uti bene monent hic interpretes Græci, & consequenter Canon duntaxat vetat, ne Subdiaconi stationes suas deserant, & Sacerdotum ministeria usurpent, aut iis se ullo prætextu vel paululum se immisceant.

Qui hunc Canonem inseruit Codici Ecclesiæ Romanæ sensum non capiens, nec ad pristinam disciplinam præsertim Græcorum, qui Subdiaconis officium Ostiariorum committebant, non reflectens, alium plane sensum huic Canoni dedit, ita eum reddens : *non oportet Ostiarios vel brevi tempore, ab ostiis deesse, quin orationi vacent*.

Cum Canones hujus Synodi non referantur in hoc Codice ordine temporis servato; sed postremum locum in eo obtineat, verisimile est, eos demum fuisse insertos, postquam disciplina Ecclesiæ non parum esset immutata, & praxis Orientalium apud Latinos parum nota : ut mirum non sit, si a vero sensu Canonum Græcorum Latini interpretes interdum aberraverint : eosque ad disciplinam sui temporis & Ecclesiæ Latinæ inflexerint.

CA-

Canon XLIV.

Quod non oporteat mulieres ingredi ad Altare.

Scholion.

Mulieres ad Altare ingredi prohibentur.

DISCIPLINA hujus Canonis sæpius renovata fuit, etiam in Ecclesia Latina, ideoque immerito culpat latinos Balsamon hic dicens: " in Latinorum regionibus mulieres sine pudore ad Altare, quando volunt, ingrediuntur ". Latini enim non secus ac Græci hunc mulierum ad Altare accessum prohibuerunt & prohibent; contrariumque usum pro abusu ex insolentia mulierum, & negligentia Episcoporum & Pastorum profluente reputant. Vide quæ de hoc dicta sunt in *Jure Ecclesiastico Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 5. cap. 3. pag. 45. num. 29.* ibidemque actum de abusu, qui in nonnullis Ecclesiis præsertim Beguinarum & Monialium irrepsit, ut mulieres Presbyteris sacrificantibus ministrent in Altari.

Canon XLV.

Quod non oporteat ad Baptisma quemquam post duas Quadragesimæ hebdomadas admitti.

Scholion.

Baptizandos Sabbato sancto non oportet admittere post duas hebdomadas Quadragesimæ.

UT hic Canon intelligatur, sciendum, quod jampridem usitatum fuerit, ut qui e Gentilibus ad fidem catholicam converti desiderabant, & ad Baptismum admitti, primo privatim erudiendi & instruendi traderentur Catechistis: postquam autem essent aliquatenus de Religione Christiana instructi ad publicas instructiones, per Episcopum in Ecclesia habendas, admittebantur; atque inde *Audientes* dicti; tumque primum proprie *Catechumeni* vocabantur.

Dum autem Catechumeni in hoc gradu convenienti tempore & modo fuerant exercitati & probati, ascendebant ad altiorem gradum, qui dicebatur *Genuflectentium*.

Facta autem convenienti in hoc ordine exercitatione, tum a Catechistis, quorum curæ fuerant commissi, ducebantur ad Episcopum, ut in Sabbato Sancto Baptismum reciperent; unaque nomina sua dabant Catechumeni; ut scilicet annotarentur inter eos, qui proximo Sabbato Sancto erant baptizandi.

Porro initium quadragesimæ huic *nominum dationi* tempore S. Augustini præfixum fuisse colligitur ex ejus sermone 13. ad *Neophitos*, & ex Epistola Siricii Papæ ad Episcopum Tarraconensem; uti hæc latius exposui in *Jure Ecclesiastico Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 2. c. 4. pag. 15.* alias *cap. 3.*

Itaque vult Synodus Laodicena hoc Canone, *quod non oporteat ad Baptisma post duas quadragesimæ hebdomadas admitti* (sive Isid. *suscipi*); id est, non oportere eum suscipi sive admitti ad Baptismum in proximo Sabbato Sancto percipiendum, qui non sub initium quadragesimæ, sed post duas quadragesimæ hebdomadas transactas nomen dedit, sed petiit ad Baptismum suscipiendum in proximo Paschate admitti: uti recte notarunt Balsamon & Zonaras, aitque hic: " quicumque se præparant, ut magno Sabbato baptizentur, totum quadragesimæ tempus jejuniis transigere, exercitationibusque divinis purgatos, ad baptismum accedere oportet.

Canon XLVI.

Quod oporteat eos, qui ad Baptismum veniunt, fidem discere, & quinta feria septimanæ majoris Episcopo, aut Presbyteris reddere.

Scholion.

Catechumeni instruendi, & qualibet Feria V. Quadragesimæ examinandi

NON videtur hoc Canone agi de solemni *Symboli redditione*, de qua sæpe agit Augustinus, uti notavimus in *Jure Eccles. Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 2. cap. 4. pag. 15.* alias 3. sed de redditione fidei, quæ a Catechumenis per singulas hebdomadas facienda erat Episcopo, aut Presbyteris; ut hi de profectu & dispositione Catechumeni essent instructi, uti hic observant Balsamon & Zonaras; & ipse textus Græcus Canonis insinuat. Dicit enim, hanc redditionem fidei faciendam *quinta hebdomadæ feria*, omissa epitheto *majoris*, quam addidit Dionysius, aut *ultimæ*, quam adjunxit Isidorus, uti & hunc sequutus Gratianus *dist. 4. de Consecr. Can. 58.* qui & *Can. 59.* refertur ex collectione Martini Bracarensis ad vocem *septimanæ* addentis *novissimæ*. At in Synodo Trullana Can. LXXVIII. ubi hic Canon renovatur, simpliciter ponitur *feria quinta septimanæ* sine addito, cujus etiam Scholion vide.

Canon XLVII.

Quod oporteat eos, qui in ægritudine suscipiunt Baptisma, postquam convaluerint Fidem perdiscere, & scire cujus muneris participes facti sint.

Scholion.

In ægritudine baptizati, postmodum magis instruendi.

CUM non nisi rite instructi ad Baptismum sint admittendi, ac propterea Canon præcedens voluerit, ut certo die Catechumeni fidem, quam per hebdomadam didicere, apud Episcopum aut Presbyteros recitent, quæstio fuit, quid agendum esset de Gentili, qui ob ingravescentem morbum, nondum sat instructus baptizatus fuit. Declarat Synodus baptismum quidem non esse reiterandum, sed si a morbo convaluerit, *eos oporteat fidem perdiscere, & scire cujus muneris participes facti sunt* (sive G. *& nosse quod divino beneficio digni sunt habiti*).

" Quod enim, ait Zonaras, Baptismo initiati culparum laqueis exuantur, id non nostræ diligentiæ, sed Dei magnificentiæ ac liberalitati acceptum fieri debet.

Dies anniversarius Baptismi recolendus.

Quæ hic Synodus observari voluit circa Baptizatos in ægritudine ante sufficientem instructionem, ea hodie servanda sunt circa Baptizatos in infantia. Hinc in multis Synodis (*a*) monentur Parochi, ut instruant fideles de iis, quæ in Baptismo acceperunt & promiserunt, atque anniversarium diem Baptismatis singulis annis recolant, uti annotavi in *Jure Eccles. Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 2. cap. 3. pag. 12.* alias *cap. 2.*

Canon XLVIII.

Quod oporteat eos, qui baptizantur, post lavacrum Chrisma Ecclesiæ accipere, & regni Christi participes inveniri.

Scholion.

Confirmatio olim recens baptizatis collata.

PRÆSENTI Canone agi de unctione Chrismatis in fronte baptizati, sive de Sacramento Confirmationis, unanimis est etiam Græcorum interpretum sententia; notatque Balsamon unguentum hic non simpliciter dici *Chrisma*, sed cœleste (seu G. *supercœleste*) " ut quod per sanctas preces & invocationem S. Spiritus sanctificetur, & eos, qui inunguntur, sanctificet, & regni Cœlorum faciat participes.

Dicit igitur, *quod oporteat eos, qui baptizantur, post lavacrum* (seu G. *baptisma*) *hoc Chrisma percipere* (sive G. *ungi Chrismate*): idque conformiter ad disciplinam illius temporis, ubique receptam, quo baptizati mox a baptismate percepto chrismabantur ab Episcopo. Immo uti advertit Albaspinæus *lib. I. observat. cap. 25.* " Nemo Christiani nomen olim sortiebatur, nemo perfectus existimabatur Christianus, qui dono Spiritus Sancti confirmatus, & donatus non esset ". Vide latius hæc deducta, & qua occasione hæc disciplina mutata sit, in *Jure Eccles. Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 3. cap. 1. pag. 24.*

Canon XLIX.

Quod non oporteat in quadragesima panem benedictionis offerri, nisi in Sabbato & Dominico.

Scholion.

In Quadragesima non offerendum sacrificium, nisi in Sabbato & Dominica.

NOTANDUM, quod in textu Græco, uti & apud Isidorum omittatur, ad vocem *panem*, epitheton *benedictionis*, sive *benedictum*, uti legit apud Labbæum Dionysius.

Unde Græci interpretes dicunt, hic agi de Missæ sacrificio, quod in quadragesima apud Græcos non offertur, nisi hisce diebus excepti, & *festo Annuntiationis*, si in quadragesima occurrat, sed utuntur, *præsanctificatis*, uti exprimitur in Canone LIII. Trullano, quem cum hoc omnino coincidere asserunt; unde & poterit Scholion dicti Canonis consuli, ubi de præsanctificatis, & de ratione hujus disciplinæ agetur.

Interim notandum, quod hic Canon omittitur in codice Ecclesiæ Romanæ: " quia (ait Quenellus) usui Romanæ Ecclesiæ contrarius "; quippe Latini per quadragesimam omnibus passim diebus integrum Missæ sacrificium peragunt, excepta die parasceves in majori Hebdomada.

Canon L.

Quod non oporteat in quadragesima, in ultima septimana V. Feriæ jejunium solvere, totamque quadragesimam sine veneratione transire, magisque conveniat, omnem quadragesimam districto venerari jejunio.

Scho-

(*a*) Inter eas Synodos numerari possunt Concilium Mediol. VI. Præside S. Carolo habitum, *cap. 6.* & Concilium Mechliniense an. 1606. celebratum *tit. 3. cap. 10.*

Scholion.

Feria V. majoris hebdomadæ jejunium non solvendum.

HIc Canon evincit antiquitatem jejunii quadragesimalis, & quadragesimam integram jejunio convenienti peragendam.

Duo autem singulariter notanda sunt. Primum quod Synodus ita hoc quadragesimale jejunium velit peragi, ut nec velit *feria V.* ultimæ hebdomadæ, quo die commemoratur cœna dominica, jejunium solvi.

Immo credebant Patres Laodiceni vel hac jejunii solutione *totam quadragesimam sine veneratione transire*; seu potius qui eo die jejunium solveret (G. *totam quadragesimam dehonestare*) (sive Isid. *inhonorari*.)

Equidem ex hac prohibitione colligitur, tunc temporis fuisse, qui crederent, die illo ob memoriam cœnæ dominicæ solvi posse jejunium. Et sane S. Augustinus testatur, suo tempore, quosdam in Africa jejunium solvisse, atque id ibidem dissimulatum fuisse, quin eo die duas Missas fuisse celebratas; unam mane pro non jejunantibus, alteram sub vesperam pro jejunantibus. Verba ejus sunt *Epist. 54. cap. 7.* " Neminem cogimus ante dominicam illam cœnam prandere, sed nulli etiam contradicere audemus. Hoc tamen non arbitror institutum, nisi quia plures & prope omnes in plerisque locis eo die lavare consueverunt. Et quia nonnulli etiam jejunium custodiunt, mane offertur propter prandentes, quia jejunia simul & lavacra tolerare non possunt; ad vesperam vero propter jejunantes.

Hinc & vidimus pristinis illis Ecclesiæ temporibus, non eumdem fuisse in jejuniorum observantia apud omnes ritum, & cum nullum specialem & determinatum ritum exprimat Scriptura; reponendus est hic ritus inter illa, de quibus ibidem dicit Augustinus: " nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo peragere viderit Ecclesiam, ad quam forte devenerit.

Recte autem dicit Augustinus, agendum ut viderit *Ecclesiam agentem*, non autem *particulares* aliquos de ista Ecclesia, qui frequenter contra intentionem & probatam praxim Ecclesiæ suis concupiscentiis indulgentes, legem Ecclesiæ transgrediuntur.

Addit Synodus, *quod magis conveniat* (sive G. *quod oportet*) *omnem quadragesimam districto venerari jejunio*; (vel Isid. *per totos hos dies jejunare, & escis abstinentiæ, convenientibus, id est, aridioribus uti*).

Hanc expositionem, *id est aridioribus*, sumpsit Isidorus ex textu Græco, qui habet (G. *sed oportet totam quadragesimam jejunare, aridis vescentes*) quomodo & Hervetus vertit; & Balsamonem, aliosque Græcos legisse probant eorum commentarii.

De hoc jejunio in *aridis* apud Græcos, ac signanter apud Monachos Orientales, vide Ludovicum Thomassinum in tractatu de jejunio, *parte 1. cap. 12.*

Canon LI.

Quod non oporteat in quadragesima Martyrum natalitia celebrari; sed eorum sancta commemoratio in diebus Sabbatorum & Dominicorum fieri conveniat.

Scholion.

Natalitia Martyrum in Quadragesima non celebranda nisi Sabbatis & Dominicis.

CUm juxta ritum Orientalium per quadragesimam non celebrarentur sacra mysteria nisi in Sabbato & die Dominica, censuerunt Patres " ut neque in commemorationibus Martyrum, neque in eorum Natalitiis in tota quadragesima per sacrificium festum celebrent, sed in solis Sabbatis & Dominicis eorum *festa* peragant ". Hæc Balsamon, qui & addit: " propterea quod sancta quadragesima luctus sit ob peccata nostra, sanctorum commemorationes non celebrantur præterquam Sabbato.

Similiter quia dies festi, sive celebratio Natalitiorum Martyrum gaudiorum dies sunt, monuit jam pridem S. Bernardus, in hac misera lacrymarum valle multiplicari festa non convenire. Quam pauca præsertim in quadragesima celebrarentur festa etiam in Ecclesia latina, fidem faciunt antiquiora calendaria, in quibus pleraque, quæ hodie occurrunt, desiderantur: & plures Ecclesiæ, quibus pristinæ disciplinæ retinendæ zelus major fuit, plura quoque e recentioribus hisce festis recipienda non crediderunt. Hi, quibus officiorum divinorum, & rituum cura incumbit, expendere poterunt, quid & menti Ecclesiæ, & fidelium ædificationi magis conveniat.

Canon LII.

Quod non oporteat in quadragesima aut nuptias, aut natalitia celebrare.

Scholion.

Nuptiæ & natalitia non celebranda in Quadragesima.

HIc Canon eisdem rationibus, quibus præcedens, innititur. Cum enim nuptiarum celebritas gaudium quoddam publicum connexum habere soleat, nequaquam convenit luctuoso tempori quadragesimali; unde & hodie in Ecclesia latina id ipsum vetitum manet, diciturque propterea tempus *clausum*, de quo in *Jure Eccles. Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 13. cap. 3. pag. 173.* alias *cap. 2.*

Jungit Canon nuptiis *Natalitia*, non Martyrum de quibus actum est Canone præcedenti, sed viventium; puta Imperatoris, aut aliorum, qui non sine publicis lætitiæ signis peraguntur, quare Isidorus legit quælibet Natalitia.

Quia ergo idem est hujus & præcedentis Canonis fundamentum, non immerito Martinus Bracarensis *cap. 48.* utrumque in unum conflavit, prout & a Gratiano exhibetur *caus. 33. q. 4. Can. 9.*

Canon LIII.

Quod non oporteat Christianos euntes ad nuptias plaudere vel saltare; sed venerabiliter cœnare, vel prandere, sicut Christianos decet.

Scholion.

Nuptiæ non plausu, nec saltatione celebrandæ.

QUod non oporteat Christianos ad nuptias venientes plaudere (sive H. *se turpiter & indecore gerere*) (seu G. *tripudiare*) (aut Isid. *ballare*) *vel saltare*, *sed modeste* (sive Isid. *caste*) *cœnare vel prandere*, ut decet Christianos.

Hic Canon non indiget expositione, sed reflexione: tantumque optandum, ut a Christianis observaretur; nec per similes insolentias dies nuptiarum, qui dies sancti gaudii & benedictionis esse deberet, in diem maledictionis ipsis nubentibus sæpius non verteretur; monetque Propterea Episcopos Synodus Tridentina *sess. 24. de reformat. Matrim. cap.* 10, curent, ut nuptiæ ea, qua decet, modestia & honestate fiant.

Canon LIV.

Quod non oporteat Sacerdotes, aut Clericos quibuscumque spectaculis, in cœnis aut nuptiis interesse; sed antequam Thymelici ingrediantur, exurgere eos convenit, atque inde discedere.

Scholion.

Clerici cœnæ aut nuptiarum spectaculis ne intersint.

HIc Canon speciatim vetat, ne *Sacerdotes* (seu G. *Sacrati*) aut *Clerici quibuscumque spectaculis in cœnis aut in nuptiis intersint* (id est Isid. *spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis aut in cœnis exhibentur*) sive quod non oporteat eos (G. *in cœnis vel conviviis aliqua spectacula videre*).

" Nec enim in nuptiis tantummodo (ait Zonaras) sed in festis quoque celebritatibus & natalitiis & aliis hujusmodi, quæ cœnæ vocabulo significavere, convivia instituuntur.

Vult ergo Synodus, ne *spectaculis* in hujusmodi conviviis exhiberi solitis intersint sacrati homines aut Clerici, sed antequam *Thymelici ingrediantur exurgere debent, atque inde discedere* (sive Isid. *de convivio abire*) scilicet " priusquam lubrica illa & scurrilia inchoentur " inquit Zonaras; hæc enim peragi solent Thymelicis præludentibus sive gesticulantibus.

Optandum, ut hic Canon, qui & renovatur Can. XXIV. Synodi VI. attente a Clericis omnibus expenderetur & observaretur: ne sua saltem præsentia hujusmodi spectacula, quæ vix unquam undequaque casta sunt, probarent; immo suo discessu tacite saltem improbarent.

Canon exstat apud Gratianum *dist. 5. de consecrat. Can. 37.* (*a*).

Canon LV.

Quod non oporteat Sacerdotes, aut Clericos ex collatis vel commessationibus convivia celebrare; hoc autem nec Laicis posse congruere.

Scholion.

Clerici ex collatis convivia ne celebrent.

CAnon vult, *quod non oporteat Sacerdotes* (seu G. *Sacratos*) *aut Clericos ex collatis* (seu G. *collatione*) *vel commessationibus* (sive Isid. *ex symbolis, quæ vulgus comessalia appellat*) *convivia celebrare*; *quod nec Laicis posse congruere* Synodus docet.

Sensus ergo Canonis est, quod nec Clericos, nec Laicos oporteat instituere convivia ex collatis, sive collatione, hoc est collata a singulis pecunia: quæ ab Isidoro vocantur Symbola; & quæ vulgus, eodem teste commensalia aut comessalia, vel ut editio Merlini & Petri Crabbe habet, *commissalia* appellat; notaturque tam apud Labbæum, quam apud Petrum Crabbe, quosdam codices in versione Dionysii pro *commessationibus*, legere *comissalits*.

Martinus Bracarensis in sua collatione *cap. 61.* legit *de confertis*.

Hæc

(*a*) Hunc Canonem quædam Collectiones Dionysianæ omittunt.

Hæc autem licet diversa sint in expressione, idem tamen significant; scilicet, convivia non esse instruenda ex *collatis*, sive *confertis pecuniis*, sive *comessalibus*, vel *commissalis*, quæ hic significant Symbola ad communem mensam *collata*; sive conferta, uti notat Du-Cange in Glosso verbo *commensalia*, & verbo *confertum*.

Itaque genuinum sensum, ejusque veram rationem expressit Zonaras dicens: " ex symbolæ collatione, hoc " est, a pluribus, ut mensæ exquisitis epulis instruantur, pecunia collata convivia apparari; quod ea res " ebrietatis voracitatisque, ac aliorum criminum causam præbeat, nullo modo hic Canon licere decernit ". Hoc tamen videtur, quod convivia illa non tantum collata pecunia, sed & collatis *ferculis* instruerentur, de quibus *Proverb. cap.* XXIII. (ad quod forsan Canon alludit) *noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus, & dantes Symbola consumentur, & vestietur pannis dormitatio*,

Refertur a Gratiano *Dist.* 44. *Can.* 10. ex versione Isidori: & *Can.* 12. ex versione Martini Bracarensis.

Canon LVI.

Quod non oporteat Presbyteros ante processionem Episcopi introire Sacrarium & sedere, sed cum Episcopo debent ingredi vel in subselliis sedere; nisi forsitan infirmitate detineantur, aut proficiscatur Episcopus.

Scholion.

Episcopum procedentem ad Sacrarium Presbyteri comitentur non præveniant.

PRocessio Episcopi hic sumitur pro *introitu*, sive *accessu* Episcopi: unde quod vertit Dionysius *ante processionem Episcopi*, hoc Græci, & Hervetus dicunt *ante ingressum Episcopi*. . . . .

Vult igitur Canon Presbyteros ante *Episcopi introitum* seu *ingressum non introire Sacrarium* (sive H. *Sacrum Tribunal ingredi & sedere* (sive G. *in Sacrario*) (sive Isid. *& sedere in Tribunalibus*) *sed cum Episcopo debent ingredi*. Addit Dionysius, *vel in subselliis sedere*, contra fidem omnium aliorum collectorum tam Græcorum, quam Latinorum qui nec in textu, nec in commentariis ullam hujus clausulæ mentionem faciunt.

Vult autem Synodus id observari: *nisi forsitan infirmitate detineatur, aut proficiscatur* (seu G. *regere profectus sit*) (sive Isid. *in peregrinis esse constiterit*) *Episcopus*.

Ut Canon hic facilius percipiatur, reflectendum, quod olim moris fuerit, ut celebrante divina mysteria Episcopo, Presbyteri omnes circumstarent, & tamquam Senatores assisterent; quin & concelebrarent.

Voluit ergo Synodus, eum honorem a Presbyteris deferri Episcopo, ut eum ad Sacrarium sive ad sacrum Tribunal non præveniant, sed eum honoris causa comitentur: cujus disciplinæ hodie est vestigium in Ecclesiis Cathedralibus, dum diebus solemnioribus, quando Canonici Cathedrales obviam eunt Episcopo celebraturo, eumque ad Ecclesiam & Sacrarium seu Altare deducunt.

Extat Canon apud Grat. *dist.* 95. *Can.* 8.

Canon LVII.

Quod non oporteat in villulis, vel in agris Episcopos constitui, sed visitatores, verumtamen jampridem constitui nihil faciant præter conscientiam Episcopi Civitatis. Similiter & Presbyteri præter consilium Episcopi nihil agant.

Scholion.

Episcopi non constituantur in Pagis.

QUod non oporteat in villulis, velin agris (sive G. *in vicis & regionibus*) Episcopos constitui (seu *ordinari*) pluribus Canonibus jampridem decretum fuit; ac signanter *Can. VI. Sardicensi*, quem consule. Hic autem Canon adjicit: *sed Visitatores* (sive G. *Circuitores*) *constitui*, qui scilicet nomine Episcopi *civitatis*, per villas & regiones visitent & circumeant; uti recte Isidorus innuit, qui ita legit: *sed Visitatores*, id est, *qui circumeant*,

Visitatores seu Circuitores.

Horum *Visitatorum* seu *Circuitorum* meminit Justinianus Imp. in *L.* 42. §. 9. *Cod. de Episcopis & Clericis*, dicens: " Præterea sancimus (quemadmodum Divinis Canonibus definitum est) ne quis Episcopus, aut Corepiscopus, aut Visitator, aut Circuitor, aut Presbyter, aut alius cujuscumque dignitatis Clericus per largitionem ordinetur.

Ex hac lege apparet, similes Visitatores vel Circuitores aliis Presbyteris invigilasse, forsan quia auctoritate Episcopi Parochias visitabant & circuibant, & ita quamdam in Presbyteros ibidem constitutos auctoritatem exercebant, quemadmodum hodierni Archidiaconi, vel Archipresbyteri.

Illud quoque notandum, hos Visitatores seu Circuitores plane distinctos fuisse a Visitatoribus, qui solebant destinari ad Ecclesias suo Episcopo viduatas, ut interim curam earum agerent: ad quod officium plerumque a Metropolitano destinabatur aliquis ex Episcopis Provincialibus: quorum Visitatorum frequens apud Gregorium Magnum mentio occurrit.

Inferiores Ministri inconsulto Episcopo nil agant.

Supponit Canon, quod jam ante in villis & regionibus, sive agris essent nonnulli Episcopi constituti sive ordinati; de quibus decernit, ut *nihil faciant præter conscientiam* (sive G. *sine consensu Episcopi Civitatis*). Admodum verisimile est hos Episcopos in villulis constitutos, fuisse similes Chorepiscopis, de quibus latius in Scholio Canonis X. Antiocheni. Additque præterea: *Similiter & Presbyteri nihil præter concilium* (G. *sine consensu*) (sive Isid. *sine precepto & consilio*) *Episcopi agant*; ut ita, uno totius Diœcesis capite constituto, a quo reliqui in functionibus Hierarchicis dependeant, schismatum & divisionum tollatur occasio.

Extat apud Gratianum *Dist.* 80. *Can.* 5. ex versione Isidori.

Canon LVIII.

Quod non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, vel Presbyteris.

Scholion.

Missæ sacrificium in privatis ædibus non peragendum.

PEr *oblationes*, sive *oblationem*, uti legunt Græci, hic intelligi oblationem incruenti sacrificii unanimis est Grecorum Interpretum sententia; unde hic ait Zonaras: " Deo supplicare, precationibusque intentos esse, " ubicumque tum in domibus, tum in agro, tum in " omni loco dominationis ejus, fidelibus concessum est: " offerre autem, sive oblationem, præterquam in Templo & Altari, peragere nequaquam oportet.

Quid de disciplina hujus Canonis decreverint posteriores Synodi, ac notanter Synodus Tridentina, & nostræ Belgicæ latet exposui in *Jure Ecclesiast. Tom. II. part. 2. sect. 1. tit. 5. cap. 8. pag. 57.*

Canon LIX.

Quod non oporteat privatos & vulgares aliquos Psalmos dici in Ecclesia, nec Libros non Canonicos, sed solos Canonicos Veteris & Novi Testamenti.

Scholion.

Soli Libri Canonici in Ecclesia legendi.

ADmodum semper sollicita fuit Ecclesia, ne in Divino Officio quidquam apocryphum, aut a majestate illius officii alienum publice recitaretur. Hoc ut exactium & certius caveretur in primis præcipit Synodus, *quod non oporteat privatos & vulgares* (sive Isid. *ab idiotis compositos*) *aliquos Psalmos dici* (seu G. *legi*) *in Ecclesia*. Ulterius constituit, *nec libros præter Canonem* (sive G. *non Canonicos*) (sive Isid. *qui sunt extra Canonem*) *sed solos Canonicos Veteris & Novi Testamenti*.

Ritum hunc nonnullæ Ecclesiæ multis etiam sæculis tenaciter retinuerunt, eumque in Ecclesia Lugdunensi sæculo IX. adhuc superstitem acriter propugnavit, retinendumque censuit Sanctus Agobardus ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopus in Libris *de Divina Psalm. & de Correctione Antiphonarii*, ubi postquam ostendit ex Apostolo nos nescire, sicut oportet, quid oremus, subdit *n.* 2. " Si ergo orantes doctrina Sancti Spiritus indigemus, " multo magis cum Deo laudes offerimus; quia sicut " nemo, nisi ipso inspirantes secundum eum postulat, ita " nullus, nisi eo erudiente, Deum digne collaudat. Non " ergo cujuscumque figmenti, sed Spiritus Sancti eloquiis majestas divina laudanda est. Denique & filii " Aaron ignem alienum Deo offerentes, non obsequii " remunerationem, sed damnationem præsumptionis experti sunt. Unde hoc nos exemplum summopere vitantes, illud sollicite attendamus, quod vel in proverbiis " scriptum est: *Omnis sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se. Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, invenierisque mendax. Prov.* 30. Nihil itaque " verbis Dei addentes & timentes argui, inveniríque " mendaces, verbo Dei ignito, qui clypeus spei est, tempore orationis & laudis inflammemur pariter & muniamur. Cumque Dominus dicat: *verba, quæ ego locutus sum, spiritus & vita sunt*, omnia humana figmenta, " quæ vanitate sui mortua judicanda sunt, respuentes, " viventibus Christi eloquiis in ipsius eloquiis personemus, quatenus voces nostræ non quasi alienæ ab eo " respui, sed ut propriæ cum supernis Virtutibus, quæ " majestatem Dei trementes adorant, atque collaudant, " mereantur admitti.

Et licet in variis Ecclesiis a plurimis etiam sæculis admissa fuerit lectio Homiliarum SS. Patrum, aliorumque Scriptorum non Canonicorum; multum tamen sollicíti fuere Sancti Episcopi: ne quid apocryphum, aut Fidelium ædificationi minus conveniens legeretur: qua de re videri possunt, quæ dicta sunt in Dissertatione de *Horis Canonicis*, *Tom. V.* & *in Jure Eccles. Tom. I. part. 1. tit. 16. cap. 9. pag. 107.*

Canon LX.

Hi sunt libri, quos legi oportet ex veteri Testamento; Genesis, Exodus, id est, exitus ex Ægypto, Leviticum, Numeri, Deuteronomium, Jesu Nave, Judices.

ces, Ruth, Ester, Regum primus, secundus, tertius, & quartus, Paralipomenon primus & secundus, Esdræ primus & secundus, Liber Psalmorum CL. Proverbia Salamonis, Ecclesiastes, Cantica Canticorum, Job, duodecim Prophetæ Esaias, Jeremias & Baruch lamentationes & Epistolæ, Ezechiel, Daniel. Novi autem Testamenti hi: Evangelia quatuor, secundum Matthæum, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Joannem, Actus Apostolorum, Epistolæ Catholicæ septem, Jacobi una, Petri duæ, Joannis tres, Judæ una, Epistolæ Pauli 14. ad Romanos una, ad Carinthios duæ, ad Galatas una, ad Ephesios una, ad Thessalonicenses duæ, ad Hebræos una, ad Timotheum duæ, ad Titum una, & ad Philemonem una.

S C H O L I O N.

Catalogus Librorum Canonicorum.

APUD Græcos & Isidorum, nec non in Codice Ecclesiæ Universæ apud Justellum in Bibliotheca Juris Canonici Veteris, præcedenti subjicitur Catalogus Librorum tam Veteris, quam Novi Testamenti, quos tamquam Libros Canonicos in Ecclesia legi oporteat.

Desideratur autem hic cathalogus apud Dionysium; qui eum hac forsan ratione omisit, quod cum Romæ Codicem suum componeret, atque eo tempore catalogus Librorum Canonicorum auctoritate Innocentii I. compositus Romæ esset probatus, haud conveniens judicaret, hunc a Synodo Laodicena propositum Catalogum suo Codici inserere; utpote a Catalogo Innocentiano non parum discrepantem, tam quoad Veteris, quam Novi testamenti Libros.

Innocentius enim enumerat Librum *Sapientiæ*, *Ecclesiastici*, *Tobiæ*, *Judith*, & *duos Machabæorum*, quos omisit Synodus Laodicena, quæ & inter Novi Testamenti omittit *Apochalypsim* S. Joannis.

Eadem verisimiliter ratione hic Catalogus omissus fuit in Codice Ecclesiæ Romanæ a nobis sæpius citato, *deestque*, ut ipse testatur, *in utroque MS. Codice*.

Cæterum quod primis Ecclesiæ sæculis, nondum satis illustrata ac probata de numero librorum Canonicorum traditione, libri quidam ab una aut pluribus Ecclesiis particulatibus ut *Canonici* fuerint recepti, qui ut tales ab aliis non reciperentur, docet Sanctus Augustinus; instruens Sacrarum Scripturarum solertissimum indagatorem, quomodo in hac Ecclesiarum varietate se gerere debeat: " *Tenebit igitur hunc modum in Scripturis Canonici, inquit, ut eas, quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis Catholicis, præponat iis, quas quædam non accipiunt; in iis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures gravioresque accipiunt eis, quas pauciores, minorisque auctoritatis Ecclesiæ tenent. Si autem alias invenerit a pluribus, alias a gravioribus haberi, quamquam hoc facile invenire non possit; æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.*

Hanc Augustini sententiam refert Gratianus *Dist.* 29. *Can.* 6. sed a textu nonnihil diversam, ut notant Correctores Romani, qui & monent, quod hæc B. Augustini sententia non ad Decretales Romanorum Pontificum (uti fecit Gratianus) sed ad Canonicas & Sacras Scripturas referenda sit.

Circa Libros autem hic omissos videri possunt quæ dicta sunt ad Canonem ultimum vulgo *Apostolorum*, qui similiter exhibet Catalogum Librorum Canonicorum, a Laodicensi in paucis discrepantem.

(a) Canonem sexagesimum Concilii Laodiceni, & textum Augustini modo citatum elucidavit Pater Barre in *Vindiciis Deutero-Canonicorum Veteris Testamenti*; primum quidem *pag.* 231. *&c.* secundum vero *pag.* 92. 93. *&c.* ubi sententiam Patris Martianæi confutat.

D I S S E R T A T I O

In Synodum OEcumenicam Constantinopolitanam primam.

§. I.

Quæ occasionem dederint huic Concilio?

Occasio Synodi hæreses, dissensio circa ordinationem Episcopi Constantinopolitani, & collapsim disciplinæ.

TRIA potissimum convocandæ huic Synodo Constantinopolitanæ, quæ vulgo dicitur Œcumenica secunda, occasionem dedisse apparet.

Primum quidem Hæresis Macedoniana, & Ariana, aliæque tum temporis exortæ; aut certe Hæreses repullulantes.

Secundum, dissensio circa Ordinationem Episcopi Constantinopolitani.

Tertium, collapsio Disciplinæ, cui restaurandæ Synodus necessaria apparebat.

Hæc tria fuisse præcipuam materiam Concilii Synodus in sua ad Theodosium de gestis in Concilii relatione.

Referentes enim Patres, quæ ab ipsis potissimum in Concilio gesta sunt, conformiter ad litteras, quibus ab Imperatore ad Concilium fuerant evocati. *Primum quidem, inquiunt, inter nos* concordiam *renovavimus*. Quibus verbis indubie intelligunt, sub latam dissensionem circa Sedem Constantinopolitanam, quam per reprobatam ordinationem Maximi Cyrini, necnon renuntiationem Gregorii Nazianzeni, atque in hujus locum electionem & ordinationem Nectarii factam esse supponunt.

Subjungunt post hæc in sua relatione: *Deinde vero breves etiam pronuntiavimus definitiones, quibus & Patrum, qui Nicææ congregati fuerunt, fidem confirmavimus; & quæ adversus eam abortæ sunt perversas hæreses, ac pravas opiniones, extrema cum execratione ac detestatione reprobavimus.*

Denique addunt: præterea etiam ad recte constituendum & ordinandum statum, ac disciplinam Ecclesiarum certos Canones constituimus.

Itaque pro intellectu gestorum hujus Concilii, scire convenit, quæ fuerint præcipuæ hæreses, quæ hoc tempore Ecclesiam turbarent: quod scholiis ad primum hujus Concilii Canonem, & Symbolum ab eo editum, vulgo *Constantinopolitanum*, paucis exponemus.

Quæ vero statum ac disciplinam Ecclesiarum spectant, in scholiis ad Canones elucidare conabimur. In hac autem Dissertatione exponemus ea, quæ occasionem subministrarunt dissidiis occasione ordinationis Episcopi Constantinopolitani exortis.

Eum in finem expendemus, quomodo ad Episcopatum Constantinopolitanum provenerit Gregorius Nazianzenus. Secundo qualiter in illum contra Gregorium intrusus sit Maximus Cynicus. Tertio quæ fuerint Gregorii ordinationi objecta, & ejus renuntiationi causam dederint. Quarto quomodo in Gregorii locum ordinatus fuerit Nectarius.

Præterea pro faciliore gestorum & Canonum, quæ sub nomine hujus Concilii circumferuntur, intellectu, notabimus tres distinctos Conventus, qui ab iisdem pene Patribus, sub idem fere tempus Constantinopoli celebrati fuerunt; quorum acta dum confunduntur, & uni, eidemque Concilio adscribuntur, historiæ obscuritatem pariunt.

S. Gregorius Nazianzenus missus & accersitus Constantinopolim.

§. II.

De adventu S. Gregorii Naziazeni Canstantinopolim, & ejus in Episcopum Electione.

CIRCA annum 379. Constantinopolim accessit S. Gregorius. Scribit autem in *Carmine de Episcopis*; se non sponte sed ab Episcoporum Synodo illuc fuisse amandatum; accersitum insuper ab Orthodoxis, qui erant Constantinopoli. " Hoc quidem manifestum, ait, „ impulisse me hunc *Pastorum Conventum*, & popu„ lum recte sentientem.

Et in oratione ad Arianos. " *Ego parvulus ille, obscura & inobili patria natus, ad vos accessi, idque non ultro nec meipsum offerens, uti moris hodie plerisque, qui ad Ecclesiæ gubernacula temere prosiliunt; sed accitus, ac vi compulsus, ac timori spirituique obsecutus.*

Conventus Pastorum, cujus meminit Gregorius, & a quo ad veniendum Constantinopolim se fuisse impulsum dicit, videtur fuisse Synodus Antiochena, circa hoc tempus celebrata, in qua præcipui Episcopi deputati fuere, ad restituendas collapsas Orientis Ecclesias, atque inter alios, ipse Gregorius hujus Synodi decreto jubetur proficisci ex eadem causa Constantinopolim.

Sane miserandus tunc erat Ecclesiæ Constantinopolitanæ status; ideo ut fides catholica Arianorum furore concussa, ac pariter excussa videretur; ipsique Ariani omnes Ecclesias occupaverant, orthodoxosque fugaverant, & ita oppresserant, ut vix tandem pauci aliqui, qui clanculum Sanctissimam Trinitatem colerent, & profiterentur, remansissent, uti latius hæc prosequitur & probat Baronius ad annum 378.

Veniens ergo Constantinopolim Gregorius, Ecclesias omnes ab Arianis occupatas reperiens, a cognatis quibusdam suis hospitio accipitur, ut ipse in vita sua testatur, atque ex domo hac privata Ecclesiam fecit, ad quam populus orthodoxus, qui supererat, conveniebat; qui furtim quasi in fide orthodoxa per Gregorium instruebatur, ut ipse Gregorius scribit, & narrat Sozomenus, *l.* 7. *hist. c.* 5. ubi ait: *ea tempestate Ariani adhuc Constantinopoli Ecclesiis potiebantur, quibus præerat Demophylus; Gregorius vero Nazianzenus iis præsidebat, qui Trinitatem Consubstantialem profitebantur*. Hic in exigua quadam domo, *quæ per quosdam ejusdem fidei homines tum ipsi, tum iis, qui eamdem Religionem sequebantur in Ecclesiæ speciem commutata fuerat, collectas agebat*.

In exigua domo collectas agere cogitur.

Fuit hic ille locus exiguus, quem ob restitutam in eo fidem Catholicam *Anastasiam* appellavit Sanctus Gregorius, quæ, teste Sozomeno, sequenti tem-

tempore præ cæteris Regiæ urbis Eccleſiis illuſtris fuit.

Porro Gregorius in hoc anguſto objectoque ergaſtulo, perinde atque in apertiſſimo campo fortiſſime contra Arianos, alioſque hæreticos pugnans, eos profligabat, numerumque Catholicorum in dies augebat, idque non obſtantibus calumniis & moleſtiis, quas Ariani, cæterique iis juncti hæretici, eo magis & acrius in ipſum concitabant, quo ipſe Gregorius amplius verbo Dei inſtaret & proficeret, in tantum ut falſis hæreticorum ſermonibus inflammata plebe lapidibus ipſum, quemad-

Lapidibus impetitur. modum Judæi olim Stephanum, infeſtaretur: teſte Gregorio Presbytero, in hujus S. Doctoris vita, & ipſe de ſe teſtatur in oratione ad 150. Epiſcopos dicens: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum; *dicebam, nam opportuna Stephani verba in mentem venerunt: & nunc eadem vota faciamus*: maledicimur, & benedicimus; perſecutionem patimur, & ſuſtinemus: blaſphemamur, & obſecramus. 1. Cor. *cap.* 4 *verſ.* 13.

Interea Gregorius inter maledicta & perſecutiones hæreticorum, fidem orthodoxam ſtrenue ac intrepide adſtruere pergit. Theodoſius ad Imperium aſſumptus, & in eo devictis hoſtibus ſtabilitus, legem evulgat, qua declarat *velle ſe, ut omnes ſubditi ſui eam religionem ſequerentur quam Petrus Apoſtolorum princeps Romanis ab initio tradidiſſet, & quam eo tempore Damaſus Romanæ urbis Epiſcopus, ac Petrus Alexandrinus ſervarent*: ita Sozomenus *lib.* 7. *hiſt. cap.* 4.

Extat hæc lex in *lib.* 1. *Cod. de Sanctiſſima Trinitate.*

In Epiſcopum C. P. eligitur. Hac lege promulgata, & Theodoſio, quo fidem catholicam profitebatur, Imperio potiente; Catholicorum rebus in melius mutatis: Gregorius a ſuis Conſtantinopolitanus Epiſcopus deligitur, cui electioni Petrus Epiſcopus Alexandrinus, qui Sancto Athanaſio ſucceſſerat, conſenſum præbuit, ut ipſe Gregorius in carmine de vita ſua ſcribit; teſtaturque Gregorius Presbyter in illius vita, aſſerens; quod Petrus hic ad Gregorium ſcripſerit, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ imperium ei confirmans.

§. III.

De Maximo Cynico, ejuſque in Sedem Conſtantinopolitanam intruſione.

Maximi Cynici fraudes & violentiæ. CUM Gregorius in Epiſcopum Conſtantinopolitanum a ſuis eſſet delectus, eique electioni Petrus Alexandrinus conſenſum præbuiſſet; venit Conſtantinopolim quidam Maximus Alexandrinus, genere quidem & profeſſione Philoſophus, Cynicæ ſectæ. Hic Religionem Chriſtianam profeſſus, Martyrum filium ſe eſſe aſſerebat; quin & Martyrem, ut qui Catholicæ fidei cauſa, verberibus cæſum, & in Oaſim vaſtam illam ſolitudinem ſe relegatum fuiſſe mentiebatur. Erat autem, ſi Theodoreto credimus *lib.* 5. *hiſt. cap.* 8. Apollinaris quoque vaniania refertus. Sed cum eſſet componendarum fraudium egregius Architectus, ſe ſe in familiaritatem ac amicitiam Gregorii inſinuavit; tantamque de ipſo opinionem concepit Gregorius, ut ipſum tamquam Chriſti egregium confeſſorem exceperit, & ut fidei Catholicæ athletam nobilem, auctum coronis coram populo publice in ejus laudem dicta oratione laudaverit, eumque tunc alio proficiſcentem rogavit, ut rurſum Conſtantinopolim ſe transferret.

Quod & fecit, poſtquam ſcilicet in Italiam, ac Mediolanum ad Gratianum Imperatorem ſe contuliſſet. Revertentem humaniſſime eum rurſus excepit Gregorius.

Interea autem dum Conſtantinopoli moratur, & a Gregorio fovetur, hic homo vafer, ſpiritu ſuperbiæ, & ambitionis tumens, cœpit de occupanda ſede Conſtantinopolitana, eaque Gregorio præripienda cogitare. Ut mente conceptum aſſequatur, avertit nonnullos a S. Gregorio, molitur ſtudia, componit fraudes, parat dolos, uti fuſe ipſe deſcribit Gregorius in carmine de vita ſua, & vitæ ipſius ſcriptor Gregorius Presbyter, qui & narrat inter alia, quod Maximus auri ſummam a quodam Presbytero, qui forte Conſtantinopolim venerat ad emendas tabulas *Marmoris proconeſii* pro uſu ſuæ Eccleſiæ, ſibi comparaverit, atque Alexandriam mittens Petrum Alexandrinum Epiſcopum eo adduxerit: ut qui antea electionem Gregorii datis litteris comprobaſſet, mutata ſententia modis omnibus laboraret, Maximum ſedi Conſtantinopolitanæ præficere, eaque de cauſa illuc mitteret tres Ægyptios Epiſcopos, qui illi Epiſcopatum decernerent.

Hi homines Conſtantinopolim appellantes, adventus ſui aliam cauſam prætextunt: quaſi annum frumentum Alexandrinum, Imperatori quolibet anno pendi ſolitum, ex more exſoluturi adventarent: utque conceptum facinus magis occultarent, ſollicite Arianorum communionem evitantes ad Gregorium acceſſerunt, a quo benigne ſuſcepti, & communione Catholica more majorum dignati ſunt, cum interim occulte laborarent, occaſionemque opportunam quærerent, ut Maximum poſſent Epiſcopum Conſtantinopolitanum conſtituere.

Non multo poſt, ecce occaſio meditatum facinus exequendi opportuna ſe obtulit. Dum hæc enim meditarentur, Gregorius in morbum incidit.

Hac occaſione accepta, Maximus noctu una cum ſuis Eccleſiam occupat, ut ab illis in Epiſcopum ordinaretur. *Verum hujus rei fama, ait Gregorius Presbyter, per urbem ſparſa, repente adfuere Sacerdotes, Clerus, plebs ſelecta & orthodoxa; hæreticorum etiam examen. Omnes enim amici juxta & inimici præ animi furore exarſerant, temeritate eorum perverſitateque obſtupefacti.*

Deinde ſubjungit idem auctor. *Ut autem Concilia ſua infecta relinquere coacti ſunt... Quid faciunt? Eccleſia egreſſi, in Chorauliæ cujuſdam domum ſe conferunt: illicque Maximum Epiſcopum creant: plebeji ordinis quoſdam, qui ob perturbatum ordinem ab Eccleſia proſcripti fuerant, ſocios habentes, facinoriſque participes. Hujus enim generis homines, repentinis mutationibus delectantur, tranquillum compoſitumque rerum ſtatum ægre ferentes, perpetuoque novarum rerum ſtudio flagrantes.*

Gregorius ab ægritudine liber, ad vires refocillandas, in villam extra urbem ſe retraxit; credens forſan, quod etiam abſente ſe, componerentur animi inter ſe diviſi, & nimium exulcerati; cum Maximi ordinationem etiam Ariani improbarent.

Verum cum intellexiſſet diſſidia, & animorum exulcerationes perdurare, e villa & ſolitudine in urbem rediit, ubi flagrantia adverſariorum ſtudia conſpicatus, orationem contra Maximi ordinationem habuit, qua adeo adverſariorum vires repreſſit, & populum ſibi conciliavit, ut Maximus urbe pelleretur.

Pulſus Conſtantinopoli Maximus, Theſſalonicam ad Theodoſium Imperatorem ſe contulit, ut ejus auctoritate firmaretur in ſede Conſtantinopolitana: verum ipſe, & qui cum eo aderant Ægyptii illinc ejiciuntur, Imperatore eos ira miniſque vehementibus inſectante.

Hinc ergo ita ejectus Maximus, *Alexandriam navi petit, cumque iiſdem technis quoſdam Petri Epiſcopi Alexandrini familiares* auro *pellexiſſet, ipſum quoque pari improbitate aggreditur*. Aut enim mihi, *inquit*, Auguſtæ Civitatis Epiſcopatum aſſerere, aut a tuo non abſtinebo. *Et quidem in perſpicuum malum audax hominis facinus deſiiſſet, niſi Alexandriæ Præfectus, ſeditionis & cædium metu, Maximum urbe exturbaſſet.*

Neque tamen etiam tunc conquievit Maximus: ſed in Italiam ſe contulit, ibique ſub S. Ambroſio Epiſcopo Mediolanenſi, collecta Epiſcoporum Italicorum Synodo, ita impoſuit, ut Imperatori in ejus favorem ſcripſerint, uti infra dicetur.

§. IV.

Theodoſius Conſtantinopoli, expulſis Arianis Gregorium in primariam Eccleſiam introducit, nec tamen diſſidia ceſſant.

POSTQUAM Theodoſius Maximum, pro ſede Conſtantinopolitana ſupplicantem repuliſſet; ſub finem ejuſdem anni 380. Theſſalonica Conſtantinopolim venit; atque ante omnia, per *internuntios mandavit Demophylo Arianorum Epiſcopo, ut Nicæni Concilii fidem ſequeretur, & populum ad concordiam revocaret: ſin minus, Eccleſiis cederet. Qui ſtatim convocata multitudine præceptum* Imperatoris *eis expoſuit, & poſtridie extra urbem ſe collectas celebraturum pronuntiavit. Quandoquidem, inquit, divina lex jubet, ſi vos perſecuti fuerint ex hac urbe, fugite in aliam. Hæc cum dixiſſet, populum deinceps collegit, & una cum illo Lucius, qui olim ab Arianis Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopus fuerat conſtitutus.* Hæc Sozomenus *lib.* 7. *hiſt. Eccleſ. cap.* 5. cui conſonat & Socrates, *lib.* 5. *hiſt. Eccleſ. cap.* 7. S. Gregorius Naz. protegitur a Theodoſio Imperatore.

Adduntque ambo; quod hoc pacto egreſſis Arianis, Imperator Eccleſias, quas Ariani quadraginta annis occupaverant, Catholicis reſtituerit, & quod præcipuam Eccleſiam aſſignaverit; eumque magna cum pompa in templum induxerit, quemadmodum late deſcribit Gregorius Presbyter, inter alias referens, quod Imperator Theodoſius Conſtantinopolim ingreſſus *Pontificem Gregorium pro eo ac laboribus illius dignum erat, honorifice accepit, prolixiorique alloquio ſuam erga eum benevolentiam, animique alacritatem declaravit; ac poſtremum hæc ad eum verba habuit: O Pater, Deus tibi, tuiſque ſudoribus per me Eccleſiam committit; en ſacram Ædem & Thronum tibi trado.*

Quanta nihilominus fuerit contra S. Gregorium ferocia, narrat ibidem idem Auctor. *Ariani, ait, qui ad hoc uſque tempus ſacroſanctam domum tenuerant, ſicariorum manum parabant, pro ea cum armis decernere conſtituentes. Itaque ab Imperatore quidem precibus contendebant, ne templum ſibi eripi ſineret, quod videlicet ipſius imperio reſiſtere reverentur: cæterum pro viro, iiſque, qui partibus ipſius ſtudebant, mortis metum intentabant, tum publice armis inſtructi, tum privatim ſubornato quodam, qui ad Pontificem accederet, ejuſque pectus enſe trajiceret, atque hæc erat beſtium conſpiratio.*

§. V.

De indictione Concilii Constantinopolitani.

Theodosius Imp. convocat Concilium Constantinopolit. circa ann. 382.

ADVERTENS itaque Theodosius dissidia in dies magis augeri, nec non & hæreses repullulare censuit sui Imperii, scilicet Orientis Episcopos concilii habendi causa convocandos, uti Socrates Sozomenus, aliique coævi historici, & Ecclesiastica monumenta testantur.

Et quidem Socrates, *lib. 5. cap. 8.* scribit: „ Post „ hæc Imperator nihil cunctatus, suæ fidei Episcoporum Concilium convocari; quo & Nicæna fides confirmaretur, & Constantinopoli Episcopus ordinaretur, „ Et quoniam in spem venerat Macedonianos fidei suæ „ posse sociari: eorum quoque Episcopos evocavit, „ eadem omnino habet Sozomenus.

Theodoretus *lib. 8. hist. Eccles. cap. 7.* testatur quoque Theodosium Concilium convocasse Constantinopolim; sed duntaxat ex Episcopis Imperii sui, verba ejus sunt: „ Theodosius Episcopos duntaxat Imperii sui Con- „ stantinopolim jussit convenire.

Vel hoc Theodoreti testimonio, refellitur Baronii de convocatione hujus Concilii facta auctoritate Damasi Papæ assertio. Quis enim credat Damasum solos Orientis, seu solius Imperii Theodosii Episcopos ad Concilium fuisse evocaturum? accedit quod nullus probatus auctor hujus Damasianæ convocationis meminerit.

Ipsi quoque Concilii hujus Patres, in Epistola Synodica, qua rationem gestorum Imperatori exponunt, expresse profitentur; quod *juxta litteras suæ pietatis* (imperialis) *convenerint*, & sub finem petentes actorum confirmationem, rursus dicunt: „ Rogamus igitur tuam clementiam, ut per litteras quoque tuæ pietatis, ratum habeatur „ Concilii decretum, ut sicut litteris, „ quibus nos convocasti, Ecclesiam honore prosecutus „ es, ita etiam finem eorum, quæ Decreta sunt, „ obsignes.

Denique in omnibus passim antiquis Canonum collectionibus, inscriptio hujus Concilii ita legitur. „ Hæc „ decreverunt ac statuerunt Episcopi, qui gratia Dei „ ex diversis Provinciis Constantinopoli convenerunt, „ *vocati a Theodosio piissimo Imperatore.*

Hæc convocatio facta fuit a Theodosio sub finem anni 380. aut initium sequentis.

§. VI.

De Synodo seu primo conventu, cui præsedit Melecius Episcopus Antiochenus, & in quo Gregorius Nazianzenus constitutus fuit Episcopus Constantinopolitanus.

Melecius Episcopus Antioch. preces Synodi.

MOx a convocata Synodo, plures Episcopi Orientales Constantinopolim venire festinarunt: atque inter alios Melecius Antiochenus cum suis citius advenit.

De hac profectione Melecii Constantinopolim, loquitur Socrates, *lib. 5. hist. Eccles. cap. 5.* Relatis enim dissidiis, quæ Ecclesiam Antiochenam in partes lacerabant; necnon modum, quo commotio popularis sedata „ fuerat, subjungit: dum Ecclesia Antiochena in hoc „ statu esset: negotiis cujusquam necessitas exegit, ut „ Melecius Constantinopolim proficisceretur.

Quod autem occasione indicti Concilii fuerit profectus, atque alios Episcopos prævenerit, testatus est idem Socrates, *lib. 5. cap. 8.* Postquam enim retulit, quod ad convocationem Imperatoris convenissent Constantinopolim Timotheus Alexandriæ Episcopus, & Cyrillus Jerosolymorum, addit: *Melecius vero jamdudum aderat.*

Gregorius Nazianzenus constitutus Episcopus Constantinop.

Rationem hujus festinationis & maturioris adventus expressit Socrates præcitatis verbis adjungens: *propter ordinationem Gregorii illuc accitus.* Cum enim sciret Melecius, aliique Orientales Episcopi, Timotheum Alexandrinum fratrem & successorem Petri Alexandrini, qui Maximum Cynicum in Episcopum Constantinopolitanum ordinari fecerat, Gregorio Nazianzeno, una cum Episcopis Ægyptiis contrariari, Constantinopolim festinavit, ut Alexandrinum & Ægyptios perveniens, Gregorium in Episcopum ordinaret, seu constitueret.

Itaque Melecius Episcopus Antiochenus, una cum Episcopis qui Constantinopoli jam aderant, Synodum habuit, cujus auctoritate Gregorius ordinatus fuit Episcopus Constantinopolitanus.

Hoc haud obscure significat Socrates, loco citato; cum enim *cap. 5.* retulit profectum Melecium Constantinopolim, immediate *cap. 6.* adjungit hæc: *Quo quidem tempore Gregorius multorum Episcoporum suffragiis ab Episcopatu urbis Nazianzi ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ Sacerdotium translatus est.*

Socrati consonat Sozomenus, *lib. 7. cap. 3.* qui similiter scribit; quod sedatis nonnihil motibus in Ecclesia Antiochena, Melecius Constantinopolim profectus sit: quo quidem tempore, ait *aliis quoque Episcopis ibi congregatis, operæ pretium visum est, ut Gregorius ab oppido Nazianzo transferretur, ejusque urbis Episcopatus ei regendus committeretur.*

Quin & ipse Gregorius, in carmine de vita sua se non a solo Melecio, sed ab Episcopis Orientalibus adhuc tamen *absentibus* Ægyptiis cum suo Patriarcha Alexandrino, in Episcopum Constantinopolitanum fuisse ordinatum.

Ex his habemus convenisse Constantinopolim conventum Episcoporum, antequam Episcopus Alexandrinus cum Episcopis Ægyptiis Constantinopolim advenisset.

Porro hæc Synodus plane distincta est a Synodo Constantinopolitana, quæ dicitur *OEcumenica secunda*, in qua adversus Macedonium, aliosque hæreticos conditum & evulgatum fuit symbolum fidei, quod dicitur *Constantinopolitanum*, & in quo locum Gregorii ordinatus fuit Nectarius in Episcopum Constantinopolitanum.

Hæc enim Synodus celebrata demum fuit, postquam Episcopus Alexandrinus una cum aliis Episcopis Ægyptiis advenerat; quin & postquam Gregorius Nazianzenus renuntiaverat; eique præsedit Timotheus Alexandrinus, non autem Melecius, ut nonnulli arbitrantur; non satis priorem Synodum cui Melecius præfuit, a Secunda Œcumenica distinguentes.

§. VII.

De Renuntiatione Sedis Constantinopolitanæ a S. Gregorio Nazianzeno facta coram Patribus Constantinopolitanis.

Lis movetur Sancto Gregorio.

POSTQUAM in conventu Episcoporum Orientalium, Præsidente Melechio Antiocheno, ordinatus esset Gregorius in Episcopum Constantinopolitanum, nec non diem clausisset extremum Melecius, supervenerunt Constantinopolim alii Episcopi ad Synodum, Theodosii litteris evocati.

Horum præcipui erant Ægyptii, ac Macedones. Hi autem cum primum ad S. Synodum accesserunt, negotium facessunt Gregorio & Episcopis, qui eum præfecerant Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Agit de eorum adventu Gregorius, in carmine de vita sua.

Cum enim Sedes Alexandrina post Romanam esset prima Sedes, primumque in Oriente locum obtineret, prætendebant Ægyptii, ordinationem Episcopi Constantinopolitani ad Episcopum Alexandrinum pertinere, Meleciumque, & Episcopos Orientales contra jura hanc ordinationem usurpasse, eamque eo titulo nullam esse.

Deinde Gregorio Orientales ipsi, utpote jam animo facti ab eo alieni, propterea quod improbasset ordinationem successoris Melecii ab ipsis factam, objiciebant Ecclesiasticis Canonibus Cautum esse, ne quis de una in alteram Ecclesiam transferetur; ac propterea fas non esse, ut qui Sasimorum atque Nazianzi Episcopus fuisset, Constantinopolitanam Sedem teneret. Hanc autem legem jampridem mortuam, & extinctam esse, ait hic Gregorius; sæpius enim hujusmodi translationem, cum id ex Ecclesiæ utilitate esse judicatum sit, usurpatam fuisse, atque hoc sensu hanc legem mortuam intelligit Gregorius, uti in *Scholiis nu. 155.* notavit Jacobus Billius Brunæus: qui & notat quod licet huic legi suus constitisset vigor, ab ea tamen se immunem esse probabat Gregorius, ut qui nec in Sasimorum possessionem pedem unquam intulisset, nec Nazianzenam Ecclesiam, tamquam Episcopus, sed duntaxat ut Patris adjutor rexisset.

Nec tantum Ægyptii & Orientales, sed & Occidentales, præsertim Romanus Pontifex, & Italiæ Episcopi, ordinationi Gregorii contradicebant, eo quod facta esset a Melecio, quem ipsi pro Episcopo Antiocheno non recognoscebant, nec ut tali communicabant: tum quod ad Alexandrinum potius quam ad Antiochenum ordinationem Episcopi Constantinopolitani spectare crederent.

Episcopatum abdicat Gregorius.

Has igitur animorum dissensiones, & animositates adversus se excitatas videns Gregorius, ne scissam Ecclesiam occasione schismatis Antiocheni, rursus graviori jactura afficeret; Concilium Episcoporum ingrediens; concordes inter se esse debere admonet, seque paratum esse dissidii causam auferre cum sedis dispendio, atque non secus ac Jonam subiturum periculum, modo cæteri tempestate jactari desiderent. Rem gestam hisce versibus in *carmine de vita sua. Edit. Paris. anno 1611. tom. 2. pag. 29.*

Erigite mentes altius vestras, precor:
Coite in unum; vos amor tandem liget.
Quosque sævi ut & truces videbimur?
Præterque pugnas, omnium ut rerum inscii.
Dextras amici fœderis date invicem.
Ego vero Jonæ facinus excelsum æmulor.
Me pro salute do libens nostræ ratis,
Licet excitati turbinis causa haud siem?
Nos forte captos mergite insano mari.
Nos hospitalis cœtus excipiet. Sit hoc,
Concordiæ vobis initium . . . . .

Addebat, se corpore infirmum, & laboribus esse fractum; optabatque unice, ut daretur ei successor, zelo & doctrina ad fidem Catholicam sustinendam sufficiens. Hæc audientes Episcopi, primum quidem hærebant; at postulatis tandem ejus assentiebant, ea facilitate, quæ ab omnibus, qui bono Ecclesiæ afficiebantur, vituperabatur: ait enim Gregorius in carmine de vita sua.

Facilis repente cœtus assensit mihi,
Hoc muneratur patria, quos amat modo.

Sen-

Senſum Auctoris his verbis expreſſum & recte comprehendiſse videtur Jacobus Billius Brunæus in Scholiis *num.* 164. reddens: *Cum ego pacis concordiæque cauſa, me libenti animo Epiſcopatu ceſſurum dixiſſem, boni illi Epiſcopi, qui eo nomine arctius me complecti debebant, hoc ſcilicet honore me affecerunt, ut ſtatim quod dixeram, comprobarent, mihique Epiſcopatum abrogarent.* Gallice, ils m' ont ſoudain pris au mot. *Hic ſenſus ſimpliciſſimus & apertiſſimus eſt, ſicque omnia pulcherrime cohærent. Mihi, inquit, qui pectoris ſimplicitatem ſemper colui, agnoſcendis fraudibus operam dare minime vacat. Unum tamen hoc ſcio, & quidem nimis ſcio, quod ſtatim de deponendo Epiſcopatu mihi aſſenſum eſt. Hæc nimirum amicis ſuis patria largitur; quibus verbis Macedones Epiſcopos intelligit, qui in ipſius expulſionem acerrimis animis incaluerant.*

Interim Gregorius gaudens ſe tanto onere tandem liberum: triſtis tamen, quod populum ſibi adeo charum deſerere deberet; mox ad Imperatorem ſe contulit, cui multitudine adſtante dixit, quæ in citato carmine narrat.

Ego quoque quiddam, præpotens Princeps, manu
Ac liberali prædite, a te poſtulo.
Tabulas nitentes non peto, non fulgidum
Aurum, ſacramque vela quæ menſam tegant;
Non & propinquis poſco præturas meis;
Aut, ſumme Princeps, ut tuum cingat latus
Hos iſta ſtudio ſunt, quibus parva addecent;
Majoribus me cenſeo dignum bonis.
Hoc detur unum, paululum ut cedam invidis.

Et nonnullis interpoſitis,

. . . . Hic ego canos meos
Monſtro, & labores quos Deo donavimus.
Quæ ferre mundi gratia quiddam haud neget.
Invitus (hoc ſcis) in throno abs te ſum ſitus.
His Imperator vocibus plauſum dedit
Aliique pariter: cedit ac votis meis.
Ille haud libenter, ut ferunt, cedit tamen.
Quid jam, mederer ut malo, poſt hæc ago?
Hæc ferre placide quemlibet moneo & rogo,
Nec cogitare contumax quicquam, mei
Amore, & ira concitum adverſus malos.

Jam itaque & ab Epiſcoporum Concilio, & ab Imperatore facultate recedendi obtenta, prolixam tandem coram Concilio & populi multitudine orationem habuit, quæ vix ſiccis oculis legi poteſt, eo uſus dicendi argumento, quo olim Samuel populum, & Paulus Epheſios eſt conteſtatus. Rationem reddit de rebus a ſe geſtis, & de doctrina ſua, quantoſque labores ſuſtinuerit, & quomodo invitus ac reluctans ad Epiſcopatum Conſtantinopolitanum fuerit aſſumptus, & quod nec divitias, nec honorum culmina in Epiſcopatu quæſiviſsent: tandem orationem concludens; Eccleſiæ ſuæ vale dixit: Imperatori, omnibuſque vale dixit, & mox Conſtantinopoli ſe ſubtraxit.

§. VIII.

De Concilio Conſtantinopolitano, quod dicitur OEcumenicum ſecundum. Quis fuerit in eo numerus Epiſcoporum, & quis præſederit.

POSTQUAM Conſtantinopolim advenissent Ægyptii; atque ob varias exortas contentiones Epiſcopatui Conſtantinopolitano renuntiaſſet S. Gregorius Nazianzenus: conventus Epiſcoporum celebratus fuit: qui vocatur Concilium Conſtantinopolitanum primum, & Œcumenicum ſecundum.

Huic Synodo interfuere 150. Epiſcopi.

Huic Synodo Conſtantinopolitanæ interfuiſse centum & quinquaginta Epiſcopos, dubitare non ſinit unanimis Hiſtoricorum relatio.

Socrates, *lib.* 5. *cap.* 8. expreſſis nonnullis Epiſcoporum nominibus, qui ad hanc Synodum convenerunt, tandem dicit: *aliique plures, univerſi* centum quinquaginta numero.

In Concilio Chalcedonenſi, *act.* 2. Symbolo ab hac Synodo edito præfigitur hæc epigraphe: „ *Sancta Fides, quam expoſuerunt ſancti centum quinquaginta Patres, conſona ſanctæ, & magnæ Synodo Nicænæ.* Dionyſius Exiguus, in præfatione ad Canones hujus Concilii, ait; *hæ definitiones expoſitæ ſunt ab Epiſcopis* centum quinquaginta; *qui in idipſum apud Conſtantinopolim convenerunt, quando Beatus Nectarius Epiſcopus eſt ordinatus.* Idem etiam a Photio, Nilo de Synodis, aliiſque tam Græcis, quam Latinis, nemine contradicente, traditur: ut propter hæc Synodus vocari ſoleat ſimpliciter Concilium *centum quinquaginta Patrum.*

Hic tamen Epiſcoporum numerus reſtringendus eſt ad Epiſcopos orthodoxos, qui Trinitatem Conſubſtantialem profitebantur: nam præter hos centum quinquaginta orthodoxos, convenerunt Sectæ Macedonianæ Epiſcopi *triginta ſex*, plerique ex Civitatibus Helleſponti; quorum Principes Eleuſius Cyſicenus, & Marcianus Lampſaci Epiſcopi: ut ſcribunt Socrates citato *cap.* 8. & Sozomenus, *cap.* 7.

Inter Orientales, dum hæc Synodus habebatur principem locum obtinuiſse, eique præfuiſse videtur Timotheus Epiſcopus Alexandrinus, quem primo loco nominat Socrates, & qui, juxta Canonem Nicænum, primum, poſt Romanum, locum obtinere debebat: præſertim cum de ipſa Epiſcopi Conſtantinopolitani Ordinatione in Synodo quæſtio agitaretur.

Timotheus Epiſcopus Alexandrinus hujus Synodi præſes.

Unde *Libellus Synodalis* complectens ſummarie omnes Synodos, tam orthodoxas, quam hæreticas, a tempore Apoſtolorum uſque ad octavam ſuper unione Photii, & Joannis Papæ collectam, loquens de hac Synodo dicit, quod huic præfuerint, & præſederint, Timotheus Alexandriæ, & Cyrillus Hieroſolymorum. Habetur hic Libellus tomo 2. Bibliothecæ Juris Canonici Veteris Juſtelli.

Similiter Synodus octava ac ſexta mentionem hujus Synodi faciens, ait: „ Quoniam Timotheus, primus „ factus eſt prædictæ ſanctæ Synodi *præſidens*, utpote „ Alexandriæ Patriarcha, & una cum Epiſcopis, qui „ ſecum erant, provexit Nectarium Conſtantinopoleos „ Patriarcham.

Sunt quidem nonnulli, qui Melecium, aut Nectarium hujus Synodi Præſidem nominant: at hi confundunt præſentem Synodum cum Conventu Synodali Epiſcoporum ante adventum Epiſcopi Alexandrini, & Epiſcoporum Ægypti, ſub Melecio habito, de quo dictum §. præcedenti: aut cum conventu ab iiſdem pene Epiſcopis habito Conſtantinopoli, poſt concluſam, & diſſolutam hanc Synodum; cui conventui præſedit Nectarius, uti infra exponemus.

§. IX.

de Ordinatione Nectarii.

Nectarius Epiſcop. C. P.

CUM Gregorius Nazianzenus Epiſcopatui Conſtantinopolitano renuntiaſſet, ejuſque renuntiatio acceptata eſſet: tandem inſtante, & præcipiente Theodoſio Imperatore, de ſucceſſore in hoc Patrum Conventu deliberari cœpit. Cumque inter ſe diſsentirent, tandem Imperator mandavit Epiſcopis, ut nomina eorum, quos quiſque Epiſcopatu dignos judicaret, in charta perſcriberent, unumque ex omnibus eligendi facultatem ſub ipſi reſervans: uti ſcribit Sozomenus, *lib.* 7. *cap.* 8.

Porro Epiſcopus Antiochenſis Flavianus ſcilicet in locum Melecii electus, & ordinatus, inter eos, quos dignos judicabat, omnium poſtremum adjecit Nectarium, quem illi Diodorus Tarſenſis Epiſcopus commendaverat, ut ibidem narrat Sozomenus.

Interim licet poſtremus eſset in ſchedula annotatus Nectarius, tamen Imperator omnibus, qui erant nominati, ipſum prætulit, & in Epiſcopum Conſtantinopolitanum elegit.

Tum vero, ait ibidem Sozomenus *admiratio omnes invaſit, quærebantque) quis, & unde eſſet Nectarius ille, & quod vitæ genus ſectaretur? Cumque didiciſſent, ne ſacro quidem lavacro eum initiatum eſſe, inopinatum Principis judicium eo amplius mirabantur.* Addit Socrates. *lib.* 5. *cap.* 8. de Nectario: *Quod eſſet generis Senatorii, moribus placidus, & in omni vita plane admirandus, quamvis Prætoris officio fungeretur.*

Cum igitur Nectarius talibus moribus eſset, & Prætoris officio fungeretur, factum eſt ut Imperator, poſtquam eum Baptiſmi expertem intellexiſset, in eadem ſententia permanſerit, multis licet Epiſcopis refragantibus, teſte Sozomeno, qui ſubdit: *Poſtquam vero univerſi ceſſerunt, & Imperatoris ſententiam ſuffragio ſuo comprobarunt, baptizatus eſt, & adhuc Neophyti veſte indutus, communi totius Concilii calculo Epiſcopus Conſtantinopolis renuntiatur.*

Itaque Synodi judicio, poſtulante Imperatore, Gregorio Nazianzeno ſurrogatus eſt Nectarius in Sede Conſtantinopolitana: cujus tamen ordinatio a Romano Pontifice & Italiæ Epiſcopis probata non fuit, uti infra videbimus.

Interim tam Nectarius in Epiſcopum Conſtantinopolitanum ordinatus, quam reliqui Epiſcopi in unum convenientes, ea, quæ ad fidei conſervationem, & hæreſeos extirpationem, necnon ad diſciplinæ reformationem pertinent, decreverunt, quemadmodum monet Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 9. Quæ autem circa fidem & diſciplinam decreta fuerint, notabimus in Scholiis ad Canones & Symbolum ab hac Synodo editum. Una quoque in dictis Scholiis examinabimus, an omnes Canones, qui huic Concilio vulgo adſcribuntur a Græcis, ſint genuini hujus Concilii Canones.

§. X.

De Litteris Occidentalium ad Theodoſium, quæ tertio Conventui Epiſcoporum Conſtantinopoli celebrato occaſionem dederunt.

Litteræ Occidentalium ad Theodo-

EODEM tempore, quo Concilium Conſtantinopolitanum, quod *OEcumenicum ſecundum* vocatur, Conſtantinopoli habebatur, Epiſcopi Italiæ convenerant

Aqui-

sium super or... ne ... Flaviani.

Aquilejæ, inter quos erat S. Ambrosius Mediolanensis Episcopus; qui litteras dederant ad Imperatorem Theodosium, quibus petebant; ut ad discordias; quas inter ipsos invidia diaboli excitaverat, sopiendas, ac præsertim schisma Antiochenum, cogeretur generale Concilium Alexandriæ. *Ideoque petimus vos, inquiunt, Clementissimi & Christiani Principes, ut & Alexandriæ Sacerdotum Catholicorum Concilium fieri censeatis, qui inter se tractent, atque definiant, quibus impertienda communio, quibus servanda sit?*

Hæ litteræ in prædicto Concilio Constantinopolitano recitatæ fuerunt. Responderuntque Orientales, sibi ... non esse longius proficisci; missis in Occidentem ... deputatis, qui Occidentalibus indicarent ipsorum ad pacem & concordiam propensionem, & bonam voluntatem, & de recta ipsorum fide & doctrina certiores redderent

Verum Occidentales hoc agendi modo Orientalium, & iis, quæ in Concilio Constantinopolitano erant acta, non contenti, querelas rursus Imperatori exponunt, datis ad eum litteris. Primo gratulantur Imperatori, quod Catholicos Ecclesiis reddidisset: *atque utinam*, *ajunt*, *Catholicos ipsos concordiæ veteri reddidisset; ut nihil novarent contra præscripta majorum, nec temere vel servanda rescinderent vel rescindenda servarent. Itaque dolentius forte quam inconsultius ingemiscimus, Imperator, facilius expelli potuisse hæreticos, quam inter Catholicos convenire. Quanta enim nuper confusio facta sit, explicari non potest.*

Dein queruntur, quod in locum Melecii Antiocheni *alius non tam surrogatus, quam superpositus* assereretur; cum tamen scripsissemus *dudum*, *inquiunt*, *ut quoniam Antiochena Civitas duos haberet Episcopos Paulinum atque Melecium, quos fidei concinere putabamus, aut inter ipsos pax & concordia, salvo ordine Ecclesiastico conveniret; aut certe si quis eorum, altero superstite, decessisset, nulla surrogatio in defuncti locum superstite altero gigneretur.*

Ut hæc facilius intelligantur, notandum quod Ecclesia Antiochena ab anno 340. longo ac diuturno schismate vexata fuerit; illudque non tantum Orthodoxos & Catholicos ab hæreticis, seu Arianis diviserit; sed & ipsos Catholicos inter se dilaceraverit; aliis Melecium, ut verum Episcopum colentibus, eique adhærentibus; aliis vero hunc aversantibus, & Paulinum tamquam legitimum suum Episcopum agnoscentibus, quemadmodum late exponunt Socrates, Sozomenus, Theodoretus, aliique de hoc schismate Ecclesiæ Antiochenæ tractantes, ejusque ortum & progressum describentes.

Inter alias autem referunt, quod cum Melecius a secundo suo exilio, quod sub Valente Imperatore sustinuerat, rediisset Antiochiam, Paulinum jam senio confectum offenderit: atque statim omnes, qui Melecio favebant, operam dederunt, ut una cum Paulino in Episcopali solio resideret. At Paulinus respondit refragari Ecclesiasticis Regulis, ut is, qui ab Arianis ordinatus fuisset, ad societatem Cathedræ admitteretur. Quo responso offensi, qui Melecio favebant, vi adhibita fecerunt, ut in quadam, extra urbem, Ecclesia Melecius in sede Episcopali collocaretur. Hinc ingens contentio orta, quæ tandem sopita fuit, pactis hisce inter se conditionibus. *Cum eos omnes, qui ad Episcopatum gerendum idonei videbantur, collegissent; erant autem sex numero, inter quos etiam erat Flavianus; eos Sacramento adegerunt, ut altero e duobus Episcopis mortuo, nemo ipsorum Episcopalem sedem ambiret; sed alterum, qui superstet, demortui locum sinerent retinere. Ad hunc modum præstito juramento, populus ad unitatem rediit, nec ulterius inter se divisus est.*

Hoc Socrates *lib. 5. cap. 5.* cui consonat Sozomenus *lib. 7. cap. 3.* addens, quod *pauci tamen ex Luciferianis* (quo nomine vocabantur Paulino adhærentes; quia is auctore Lucifero Calaritano fuerat ordinatus Episcopus Antiochenus) *adhuc diffidebant, propterea quod Melecius ab hæreticis ordinatus fuisset.*

Itaque contra hanc conventionem, in locum Melecii, vivente adhuc Paulino, ordinatum fuisse Flavianum, queruntur Occidentales, qui Melecii communionem aversantes, semper Paulino adhæserant; & ut legitimum Episcopum Antiochenum agnoverant.

Et sane hac ordinatione Flaviani contigit schisma in Ecclesia Antiochena perennari. Nam, ut scribit Sozomenus, " ex ea re ingens perturbatio Antiochenam Ecclesiam iterum occupaverit; & plurimi se a
" communione Flaviani sejunxerunt, ac seorsim sub
" Paulino collectas celebrarunt; sed & Sacerdotes ipsi
" hujus rei causa inter se diffidebant. Et Ægypti quidem cum Arabicis & Cypriis Paulini tamquam injuria affecti, vicem dolebant: Syri vero & Palæstini, ac Phœnices, & ex Armeniis, Cappadocibus, Galatis, ac Ponticis plerique Flaviani partes fovebant. Verum Episcopus Romanus, & reliqui occidentalium Sacerdotes, non mediocriter indignabantur; & ad Paulinum quidem, tamquam Episcopum Antiochiæ, consuetas scribebant Epistolas, quas Synodicas appellant. Ad Flavianum vero nullas litteras dabant.

De hoc insuper specialiter indignabantur, quod *hoc factum allegarentur consensione & consilio Nectarii: cujus ordinatio quem ordinem habuerit, non videmus*, *inquiunt*.

Hinc patet, ordinationem Flaviani factam fuisse, postquam Nectarius fuisset ordinatus Episcopus Constantinopolitanus.

Præterea ex finalibus hisce verbis habemus, Occidentales non probasse ordinationem Nectarii, quem scribunt non recte fuisse ordinatum in præjudicium Maximi Cynici, cujus ordinationem sustinent, uti latius dicetur in Scholiis ad Canonem III. quo Maximi ordinatio reprobatur.

Tertio conqueruntur, quod studio & industria evitarent Concilium generale, in quo, auditis utrimque partibus, causa fuisset discussa & terminata, ut Constantinopoli ipsi soli Concilium celebrare possent.

Denique concludunt quæstionem de Episcopatu Constantinopolitano non videri posse aliter terminari " nisi
" aut is (Maximus Cynicus) reddatur Constantino-
" poli, qui prior est ordinatus; aut certe super duo-
" rum ordinatione, sit in urbe Roma nostrum Orien-
" taliumque Concilium. Neque enim, ajunt, indignum
" videtur Augustæ, ut Romanæ Ecclesiæ Antistitis
" finitimorumque, & Italorum Episcoporum debeant
" subire tractatum, qui unius Acholii Episcopi ita ex-
" pectandum esse putaverunt judicium, ut de Occiden-
" talibus partibus Constantinopolim evocandum puta-
" rent. Si quid uni huc reservatum est, quanto ma-
" gis pluribus servandum est: Nos autem, ajunt, a
" Beatissimo Principe, fratre tuæ pietatis admoniti,
" ut tuæ Clementiæ scriberemus imperio, postulamus,
" uti ubi una communio est, commune velit esse ju-
" dicium, concordantemque consensum ". Vel, ut paulo ante præmiserant, *non prærogativam vendicamus examinis; sed consortium tamen debuit esse communis arbitrii.*

§. XI.

De Synodo seu tertio Conventu Constantipolitano, & quid Occidentalibus rescriptum?

Responsum Orientalium ad Occidentales super ordinatione Nectarii & Flaviani.

EX Litteris Occidentalium intelligere potuit Theodosius, dissidia inter Episcopos, per renuntiationem Gregorii, & ordinationem Nectarii nondum esse extinctam; sciebat quoque, quod licet Ecclesias Hæreticis abstulisset, & Catholicis asseruisset, nequaquam tamen ipsos conquiescere, sed hæreses adhuc spargere.

Quare rursus Episcopos, qui Constantinopoli convenerant, convocat, qui convenientes Concilium celebrarunt, præsidente Nectario, in quo Concilio recitatæ fuerunt prædictæ litteræ Occidentalium ad Theodosium.

Responderunt autem Episcopi Orientales in hoc Concilio Canstantinopoli congregati, per Litteras cum hac inscriptione: *Dominis honoratissimis & cumprimis Reverendissimis Fratribus ac Collegis, Damaso, Ambrosio, Brittoni, Valeriano, Acholio* (vel *Ascholio*) *Anemio, Basilio, & cæteris sanctis Episcopis, in magna urbe Roma convocatis; sanctum Concilium Orthodoxorum Episcoporum in ampla urbe Constantinopoli congregatorum in Domino salutem.*

In his scribunt Orientales: " quod optassent potuisse una cum ipsis Romæ adesse, & negotia Ecclesiæ
" tractare. Est certe, inquiunt, nobis omnibus in
" optatis, si posset fieri, Ecclesiis concertim relictis,
" vestro desiderio, aut necessario potius Ecclesiæ nego-
" tio inservire. Quis enim dabit nobis pennas sicut
" Columbæ, & volabimus, & requiescemus apud vos?

Verum id fieri non potuisse, nec fieri posse scribunt, eo quod hoc modo Ecclesiæ nuper renovatæ, id est Hæreticis ereptæ, & Catholicis restitutæ nudarentur, sive Pastoribus destituentur: plura addentes, quæ impediant ipsorum ad Occidentales accessum; unde credunt sufficere, ipsis rationem exactam reddere eorum, quæ in Concilio Constantinopoli congregato essent determinata & acta.

Declarant ergo se probasse fidem Concilii Nicæni; quodque admittant *æqualem dignitatem & coæternum regnum in tribus perfectissimis hypostasibus, sive in tribus perfectis Personis*. Præterea quod doctrinam Dominicæ Incarnationis integram & perfectam teneant: neque dispensationem Canonis Christi, inquiunt " vel animæ,
" vel mentis expertem, vel imperfectam asserimus; sed
" agnoscimus verbum Dei ante sæcula omnino perfe-
" ctum & perfectum hominem in novissimis diebus pro
" nostra salute factum esse.

Ut autem plenius & certius sciant, se doctrinam suam sincere exposuisse, dicunt, quod id percipere potuerint, si Libellum in Concilio Antiochiæ convocato, de fidei decisione editum, & eum etiam, qui superiore anno a Constantinopolitano Concilio generali compositus est, legere placuerit: " in quibus, inquiunt,
" tum fidem nostram uberius exposuimus; tum hære-
" sibus nuper excogitatis anathema scriptis proditum denuntiavimus.

Per

Per Libellum in Concilio Antiochiæ convocato editum, intelligi videtur *tomus Occidentalium*, cujus meminit Canon IV. cujus Scholion consulendum est.

Cum hic etiam se referant ad Libellum compositum in Concilio Constantinopolitano generali, *anno superiore*; evidens est, has Litteras *scriptas non esse* ab Episcopis congregatis in Concilio Canstantinopolitano, quod dicitur Œcumenicum secundum, sed in Concilio, quod anno sequenti Constantinopolim convenit.

Hactenus sua de fidei articulis doctrina exposita, tum quid de ordinatione Ecclesiarum censeant, exponunt, declarantes; quod " tum lex vetus obtinuit, tum Sanctorum Patrum in Concilio Nicæno decisio; ut videlicet singularum Provinciarum Antistites, una cum finitimis (modo ipsis ita visum fuerit) Episcopis, ad Ecclesiarum commodum habeant ordinationes.

Conformiter ad has Regulas, dicunt se " Nectarium, in Concilio generali, communi omnium consensu, præsente Theodosio Imperatore religiosissimo, totius denique Cleri, totiusque Civitatis suffragiis, Episcopum constituisse.

Ad hæc scribunt, quod Ecclesiæ Antiochenæ Flavianum " Episcopi illius Provinciæ & Diœceseos Orientalis in unum convenientes, tota illa Ecclesia, uti Canon postulat, suffragante, & velut uno ore virum illum honorifice collaudante, Episcopum ordinarint. Quæ quidem, ajunt, legitima ordinatio communi Concilii consensu approbata est.

Addunt: quod & " Ecclesiæ Hierosolymitanæ, quæ est omnium aliarum Mater, Cyrillum Episcopum agnoscant, tum ab Episcopis Provinciæ, uti Canon vult, jampridem creatum, tum plurima prælia adversus Arianos præliatum.

Tandem hortantur Occidentales, ut rebus sic constitutis consentiant, & ædificationem Ecclesiarum privatis in aliquos affectibus præferant. " Quibus rebus, inquiunt, tamquam legitime, & secundum Ecclesiæ Canones a nobis constitutis, obsecramus vestram Reverentiam, ut congratuletur spirituali charitate nos mutuo devinciente, ac timore Domini, omnem humanam affectionem reprimente; Ecclesiarumque ædificationem, amori illi ac benevolentiæ, qua singuli singulos complectuntur, longe anteponente ". Hæ litteræ integræ habentur apud Labbæum *tom. 2. Concil. general. col.* 960.

Quid his Litteris responderint Occidentales, non constat; hoc scitur, quod Nectarius manserit Episcopus Constantinopolitanus, eumque suum recte Episcopatum gessisse fertur; adeo ut nomen ejus inter Sanctos reperiatur, uti & Flaviani locum defuncti Melecii ordinati Episcopi Antiocheni, atque communi uterque commemoratione Constantinopoli recolatur ad XXVII. Septembris in Synaxario MS. Collegii Claromontani, & altero Chrifletiano, uti notat Papebrochius ad vitam S. Gregorii Nazianzeni *cap.* 16. *Lit. L.*

Occidentales pergunt adhærere Paulino, rejecto Flaviano.

Flaviano Occidentales communicare noluerunt; sed Paulino adhæserunt; immo Paulino defuncto, Evagrium in hujus locum suffectum agnoverunt, & foverunt: ue referunt Socrates, *l.* 1 *c.* 15. & Sozomenus, *l.* 7. *cap.* 15. item Cheodoretus, *lib.* 5. *cap.* 23. qui & scribit; quod rejecta hæc Flaviani in communionem susceptio, Romanos & Ægyptios diu infensos reddidit Orientalibus.

§. XII.

De numero Canonum Constantinopolitanorum.

Numerus Canonum incertus.

TRes duntaxat Canones Concilio Constantinopolitano Œcumenico attribuit Dionysius Exiguus, in præfatione ad hujus Concilii Canones. *Sub Theodosio pissimo Imperatore apud Constantinopolim*, ait, *expositi sunt Canones numero tres.*

Hic nihilominus notandum, Dionysium Canonem III. qui est de prærogativa Episcopi Constantinopolitani, ita connectere II. ut hi duo, unicum Canonem conficiant, cum apud Græcos constituant duos separatos Canones; itaque in effectu, Dionysius suo Codici inseruit quatuor Canones.

Neque plures huic Synodo attribui posse, videtur evinci testimonio Socratis, Sozomeni, & Theodoreti. Hi enim acta Synodi Constantinopolitanæ referentes, solum meminere eorum, quæ Canonibus Dionysii continentur: quibus relatis, addit Sozemenus, *lib.* 7. *cap.* 9. *Et hæc quidem a Synodo constituta sunt in hunc modum; Imperator vero ea suffragio suo comprobavit*. Hac loquendi formula, sufficienter insinuat, omnia a Synodo constituta hisce comprehendi.

Isidorus in sua collectione ponit *septem* Canones; sed Canonem II. prout est apud Dionysium, distribuit in *quatuor*; ita ut Canon V. apud Isidorum sit de prærogativa Episcopi Constantinopolitani: & VI. de Maximo Cynico; VII. autem exhibet Symbolum, quod Canonibus subjicit Dionysius. Itaque reipsa Isidori collectio eadem repræsentat, quæ Dionysiana continentur.

Antiquus Codex Epistolæ Romanæ consonat expressioni Dionysii, scilicet tres solum Canones exprimens.

Josephus Ægyptius, in horum Canonum paraphrasi, unum alium Canonem addidit, licet duntaxat quatuor exhibeat; quia & ipse tertium secundo adjungit: qui si distincte numerentur, quinque Canones ab eo agnoscantur, scilicet ultra quatuor a Dionysio relatos, ille qui apud recentiores Græcos sextum locum occupat. Nam Photius, Balsamon, Zonaras, Matthæus Blasteres, aliique, uno consensu, septem Canones huic Synodo adscribunt: dividentes tamen tertium, de prærogativa Episcopi Constantinopolitani, a secundo; ita ut Canonibus a Dionysio relatis, reipsa tres duntaxat superaddant.

Incertum, cui Synodo C. P. omnes Canones adscribendi.

Sicuti non plane certus est Canonum horum numerus; ita quoque incertum est, cui Synodo singuli Canones sint adscribendi. Quid verisimilius sit, in Scholiis ad singulos respective Canones, annotabimus.

§. XIII.

An Concilium Constantinopolitanum sit EOcumenicum: & an ejus Canones ubique sint recepti?

CONSTAT Concilium hoc, a Theodosio Imperatore convocatum, ex solis Episcopis Orientalibus constitisse; uno Ascholio Thessalonicensi excepto; ideoque nec *Generale* fuisse videtur.

Concilium C. P. jampridem pro OEcumenico receptum.

Verum acta Orientalium, præsertim contra Hæreticos, postmodum quoque probarunt Occidentales: notatque & ipse Photius *lib. de Synodis* Damasum Episcopum Romanum hæc confirmasse. " Quibus haud multo post, ait, Damasus Episcopus Romæ, eadem confirmans, atque idem sentiens, accessit.

Hac Occidentalium consensione contigit, ut Concilium a centum quinquaginta Patribus Orientalibus celebratum; pro Synodo Œcumenica susceptum jampridem fuerit.

In Decreto de libris Canonicis, quod sub nomine Gelasii Papæ extat apud Gratianum *Dist.* 15. *Can.* 34. inter Synodos Œcumenicas, quas Sancta Romana Ecclesia suscipit, secundo loco ponitur: *Sancta Synodus Constantinopolitana, mediante Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius Hæreticus debitam damnationem excipit.*

Vigilius Papa in Epistola encyclica ad universam Ecclesiam, in qua exponit causas secessus sui ad S. Euphemiam, atque fidei suæ professionem inserens, scribit. *Sciant igitur, nos illam fidem prædicare, tenere, atque defendere, quam ab Apostolis traditam, & per successores eorum inviolabiliter custoditam, reverenda Nicæna Synodus trecentorum & octodecim Patrum, Sancto Spiritu sibi revelante suspiciens, redegit in Symbolum: ac deinde tres aliæ sanctæ Synodi, id est Constantinopolitana centum & quinquaginta Patrum, sub piæ memoriæ Theodosio seniore Principe facta; & Ephesina prima, cui beatæ memoriæ Papa Cœlestinus decessor noster, & Cyrillus Alexandrinus Episcopus præsederunt; sed & Chalcedonensis sexcentorum triginta Patrum, quæ sub piæ memoriæ Marcione Imperatore convenit, cuique sanctæ recordationis decessor noster Papa Leo, per Legatos suos, Vicariosque præsedit, & prout diversarum hæresum damnanda exigebat adversitas, eamdem fidem, uno eodemque sensu, atque spiritu declarantes, latissime ediderunt.*

Similiter Palagius II. mittens professionem fidei suæ universo populo, inter Concilia Œcumenica & hano reponit, profiteturque, quod eas Synodos in sanctæ fidei defensione, & damnationibus hæresum, atque Hæreticorum, utpote *Sancto firmatas Spiritu*, omnimoda devotione custodiet.

Quin & S. Gregorius, *Lib.* 1. *Epist.* 24. & apud Gratianum *Dist.* 15. *Can.* 2. " profitetur sicut S. Evangelii quatuor Libros; sic quatuor Concilia se suscipere & venerari.

Horum autem quatuor Conciliorum secundum numeratur *Constantinopolitanum, in quo Eunomii & Macedonii error convincitur.*

Sub idem tempus Justinianus Imperator in Epistola ad Joannem II. quæ extat in Codice, sub titulo de *Summa Trinitate L.* 8. §. 3. inter quatuor Concilia Œcumenica annumerat hoc Concilium, & illud suscipit, *Sicut*, ait, *vestra Apostolica Sedes docet, atque prædicat*. Additque: " omnes ergo Sacerdotes sequentes doctrinam Apostolicæ Sedis vestræ, ita credunt, & confitentur, & prædicant.

Nemo itaque eruditorum ambigit, quin hæc Synodus jampridem, etiam ab Occidentalibus, ac nominatim ab Ecclesia Romana, tamquam Synodus Œcumenica recepta fuerit.

At ille non æque expeditum, utrum & Canones, sive Decreta hujus Concilii, extra materiam fidei, fuerint generaliter, ac nominatim ab Ecclesia Romana recepta.

Et sane Sanctus Leo *Epist.* 30. Respondens Anatolio Episcopo Constantinopolitano, qui pro asserenda Sedis suæ prærogativa, hujus Synodi auctoritate utebatur, ita scribit: " persuasioni tuæ in nullo penitus suffragatur quorumdam Episcoporum, ante sexaginta (ut jactas) annos facta conscriptio, nunquam a prædecessoribus tuis ad Apostolicæ Sedis transmissa notitiam,

„ tiam, cui, ab initio sui caducæ, dudumque collapsæ, „ sera nunc, & inutilia subjicere fulcimenta (vel fomenta) voluisti.

Et S. Gregorius, *Lib. 6. Epist.* 31. scribit: quod „ Canones quidem Constantinopolitani Eudoxianos „ damnent; sed, ait, quis fuerit eorum auctor Eudoxius, minime dicunt. Romana autem Ecclesia eosdem Canones, vel gesta Synodi illius, hactenus non „ habet, nec accepit: in hoc autem eandem Synodum „ accepit, quod per eam contra Macedonium definivit. Reliquas vero hæreses, quæ illic memoratæ „ sunt, ab aliis Patribus damnatas reprobat; de Eudoxianis vero nihil hactenus agnovit.

In Concilio quoque Chalcedonensi, *Act.* 16. Cum Orientales Canonem hujus Concilii protulissent, Legati Sedis Apostolicæ dixerunt: “ Trecentorum decem & „ octo, id est Patrum Nicænorum, constitutionibus „ postpositis *centum quinquaginta*, id est Patrum Constantinopolitani Concilii, qui in Synodicis Canonibus non habentur, mentionem tantum fecisse nos„ cuntur.

In Codice Ecclesiæ Romanæ Canones hujus Concilii, ad finem tantum Codicis, post alios recentiores Canones jacent. Argumentum non obscurum, eos recentiore tempore Codici fuisse insertos.

Itaque admodum verisimile apparet, missam fuisse ad Romanam Sedem expositionem fidei, & ea, quæ adversus hæreses erant, atque hæc ab Ecclesia Romana & Occidentalibus esse suscepta & probata. Canones vero, qui a Concilio pro Ecclesiarum ordinatione, privilegiisque editi fuerant, nec missos fuisse ab Orientalibus, nec ab Occidentalibus receptos.

Distinctioni huic favere videtur Epistola Orientalium ad Damasum Papam, S. Ambrosium Mediolanensem, & cæteros Concilii Romani Antistites. Cum enim Occidentalibus de fide sua satisfacere vellent Orientales, eosdem ad *Libellum fidei* a *Concilio* hoc *compositum*, remittunt: ut dubium non sit quin ipsum *Libellum*, seu professionem *fidei* litteris suis annexuerint.

Porro cum subdunt Patres C. P. in eadem Epistola: „ de administrationibus autem, quæ sunt cujusque Ecclesiæ propriæ, cum vetus, uti nostis, lex obtinuit, „ tum Sanctorum Patrum in Concilio Nicæno decisio, „ ut videlicet singularum Provinciarum Antistites, una „ cum finitimis, modo ipsis ita visum fuerit, Episcopis, Ministros ad Ecclesiarum commodum in suis „ ipsorum Provinciis ordinent.

His verbis nequaquam obscure Canonem II. apud Dionysium insinuarunt pro ea saltem parte, qua constituitur: „ ut *illa, quæ sunt per unamquamque Provinciam, ipsius Provinciæ Synodus dispenset, sicut Nicæno Decretum constant esse Concilio.*

Deinde cum in eadem Epistola scribant, quod Nectarium, in Concilio generali, communi omnium „ consensu, præsente Theodosio Imperatore Religiosissimo: totius denique Cleri, totiusque Civitatis suffragiis Episcopum constituerint “: verisimile est, Decretum, seu Canonem de Maximo Cynico, qui est III. apud Dionysium, fuisse indicatum.

At de privilegiis Episcopo Constantinopolitano indultis, nulla in citata Epistola mentio occurrit: ut proinde admodum probabile sit Canonem illum missum non fuisse, nec occidentalibus communicatum; vel quod ausi non fuerint similes Canones mittere, quos Occidentalibus, ac præsertim Romanis minus gratos futuros prævidebant: vel existimarint, se de Orientalium Ecclesiarum ordinatione & prærogativis aliquid decernentes, Occidentalium consensum nequaquam necessarium habere; sufficere porro, siquod de fidei Symbolo statuerant adversus Hæreticos, in illorum notitiam venire curarent; quia cum fidei causa omnibus non modo Episcopis, sed & reliquis Catholicis sit communis, omnibus quoque innotescere necesse est, quæ ad eos spectant, omniumque in primis Episcoporum capiti, cujus est præcipue ex Apostolicæ Sedis specula fidei custodiæ ac sinceritati invigilare.

De hoc itaque Canone & tribus postremis, qui in Codice Dionysiano non extant, quique verisimiliter post has litteras datas editi sunt, intelligi videntur ii, qui Concilium hoc Constantinopolitanum non fuisse receptum, vel ejus Canones non esse notos censuerunt maxime cum id dictum non tunc fuisse legamus, quando prærogativa Episcopi Constantinopolitani super alios Patriarchas Orientales urgebatur.

Illud equidem obscurum est, quod Gregorius in citata *Epistola* 31. dicat: *De Eudoxianis vero hactenus nihil agnovi*; quandoquidem eodem Canone primo, una cum Macedonianis, aliisque Hæreticis condemnentur, quorum damnationem ibidem probat Gregorius, vel sane mendum in Epistolam Gregorii irrepsit, uti suspicatur Stephanus Balusius, in additione ad Petrum de Marca. *Lib.* 5. *cap.* 21. vel Canoni Constantinopolitano, quem vidit Gregorius, Eudoxianorum nomen deerat, vel memoria lapsus, illud contineri non meminit.

Cæterum, qua ratione huic Canoni tantopere se opposuerit Ecclesia Romana, & quomodo tandem admissus sit, videri poterit Scholion Canonis XVIII. Chalcedonensis.

S C H O L I A

In Canones Concilii OEcumenici Conſtantinopolitani Primi;

Canon I.

Fidem non violandam Patrum trecentorum decem & octo, qui apud Niceam Bithyniæ convenerunt: ſed manere eam firmam & ſtabilem, anathæmatizandam omnem hæreſim, & ſpecialiter Eunomianorum, vel Anomianorum, & Arianorum, vel Eudoxianorum, & Macedonianorum; vel Spiritui Sancto reſiſtentium; Sabellianorum, & Marcellianorum, & Photinianorum, & Apollinarianorum.

Scholion.

ETiamsi Synodus Nicæna, Arium ejuſque hæreſim anathemati ſubjecerit; nequivit tamen eam radicitus evellere; ſed ſenſim faventibus eidem nonnullis Epiſcopis, quin & Imperatoribus, ita ſuccrevit, ut ex mala radice plures aliæ hæreſes excreverint, ab eaque materiam ſumpſerint: quas in præſenti Canone, Patres Conſtantinopolitani, injecto anathemate exturpare voluerunt.

Hac de cauſa primo quidem, fidem a Nicæno Concilio expoſitam ſua etiam auctoritate confirmant, & a nemine *violandam* (ſeu G. *non abrogari*) vel Iſid. *non ſpernendam*) decreverunt: *ſed manere eam firmam & ſtabilem*. Deinde *omnem hæreſim* huic fidei contrariam *anathematizant*.

Ut tamen hæreſes hic condemnatæ, clarius eluceſcerent, faciliuſque vitari poſſent, nonnullas nominatim hæreſes, exprimendas duxere. Primo nominantur *Eunominanorum*, vel *Anomianorum*, qui latine *ſine lege* dicuntur.

Eunomiani ſive Anomiani.

Eunomius, unde *Eunomiani*, notarius primum fuit Etii, uti tradit Socrates, *Lib.* 2. *cap.* 25. qui & addit, quod qui hodie dicuntur *Eunomiani*, primum dicti fuerint Ætiani. Hic poſtmodum ad Epiſcopatum Cyzicum promotus eſt, teſte Socrate, *Lib.* 4. *cap.* 7. & Sozomenus *Lib.* 6. *cap.* 8. eum per vim intruſum ab Eudoxio Epiſcopo Conſtantinopolitano Arianis favente, ſcribit.

Aſſerebant Eunomiani cum Arianis, Chriſtum *præcipuam* tantum *creaturam* Patris eſſe; & Spiritum Sanctum a filio creatum eſſe, uti refert Theodoretus, *Lib.* 4. *Hæretic. fabul. cap.* 3. hinc & palam profitebantur, filium Patri non eſſe æqualem; immo filium diverſæ omnino, ac *diſſimilis* a Patre *ſubſtantiæ* aſſeverabant; uti & S. Auguſtinus *Lib. de Hæreſibus* obſervavit dicens: " Eunomius a dialectica prævalens, auctius & „ celebrius defendit hanc hæreſim (Arii) diſſimilem „ per omnia Patri aſſerens Filium, & Filio Spiritum „ Sanctum ". Et hoc quidem impium dogma a magiſtro ſuo Ætio edoctum fuiſſe ſcribit poſt Epiphanium Sozomenus, *Lib.* 6. *cap.* 26. atque ob hoc dogma dicti ſunt ejus Diſcipuli Anomæi, quod & hic notavit Balſamon, dicens: " qui etiam *Anoniói*, id eſt diſſimi„ les, quod dicerent Filium & Spiritum nullam cum Pa„ tre, quod ad ſubſtantiam attinet, habere ſimilitudinem.

Plures alias perverſas & exoticas Eunomii, ejuſque Diſcipulorum opiniones referunt S. Epiphanius, & S. Baſilius, qui ex profeſſo contra Eunomium ſcripſit, aliique.

Ariani ſeu Eudoxiani.

Sequitur in Canone, & *Arianorum*, vel *Eudoxianorum* (aut H. Iſid. *Arianorum, ſive Eudoxianorum*). Porro Arianos aliquando dictos fuiſſe *Eudoxianos* conſtat; idque a quodam Eudoxio, qui primum Germaniciæ Epiſcopus, demum Conſtantinopolitanam Sedem invaſit; de quo Socrates, *Lib.* 2. *cap.* 37. & 42. Sozomenus, *Lib.* 3. *cap.* 5. & Theodoretus, *hæret. fab. Lib.* 4. *cap.* 2. Mortuo autem Eudoxio, nomen quoque Eudoxianorum deſit, remanente nomine *Arianorum*.

Ad hæc ex Theodoreto intelligitur, Eudoxium eadem cum Eunomio docuiſſe, ideoque hæreſim Eudoxianorum, & Eunomianorum, non niſi penes nomen auctorum inter ſe diſcrepaſſe.

Hinc ulterius conſequens eſt, nec Arianos ab Eunomianis diverſos fuiſſe, niſi in nomine; quod & ipſe Auguſtinus ſat aperte indicat, dum *hæreſ* 49. hæc de Arianis ſcribit. " Ariani ab Ario in eo ſunt notiſſimi „ errore, quo Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, „ nollunt eſſe unius ejuſdemque naturæ atque ſubſtan„ tiæ; aut, ut expreſſius dicatur, eſſentiæ quæ οὐσία „ græce appellatur; ſed eſſe Filium creaturam; Spiri„ tum vero Sanctum creaturam creaturæ: hoc eſt ab „ ipſo Filio creatum volunt.

Quapropter Balſamon, aliique Græci docent expreſſa hactenus nomina Hereticorum eſſe ſynonyma, eamdemque hæreſim, ſcilicet Arianorum ſignificare; quod & manifeſte præfert ipſe Canon ex ipſorum lectione; ipſi enim ita legunt (H. *& ſpecialiter Eunomianorum, ſeu Eudoxianorum*) nulla facta mentione Arianorum, utpote qui ſub nomine Eunomianorum, ſeu Eudoxianorum comprehendebantur.

Macedoniani.

Addit deinde Canon, *& Macedonianorum, vel Spiritui Sancto reſiſtentium*. Dicti fuere Macedoniani, a Macedonio Epiſcopo Conſtantinopolitano, qui præcipuus hujus hæreſis propugnator fuit, *ipſum Spiritum Sanctum* a divinæ Trinitatis conſortio excluſit, teſte Socrate, *Lib.* 2. *cap.* 45. Apud Gratianum *cauſ.* 24. *qu.* 3. *can.* 39. enumerantur variæ hæreſes ex Iſidoro Hiſpalenſi; atque de Macedonianis dicitur, quod *negarent Deum eſſe Spiritum Sanctum*.

De his agens S. Auguſtinus, *hæreſ* 52. ait: „ Macedoniani ſunt a Macedonio Conſtantinopolitanæ Ec„ cleſiæ Epiſcopi, quos & Πνευματομάχους Græci vocant, „ eo quod de Spiritu Sancto litigent; nam de Patre „ & Filio recte ſentiunt, quod unius ſint ejuſdemque „ ſubſtantiæ, vel eſſentiæ, ſed de Spiritu Sancto hoc „ nolunt credere, creaturam eum eſſe dicentes: hos „ quidem Semiarianos vocant: quod in hac quæſtione, „ ex parte cum illis ſint, ex parte nobiſcum.

Hinc cognoſcitur, Macedonianos cum Catholicis ſenſiſſe de Filio, cum Arianis vero de Spiritu Sancto: quod & indicat Epiphanius, *hæreſ* 73.

Cum ergo Macedoniani in uno puncto Arianis conſentirent, in altero autem ab iis diſſentirent, & cum Catholicis convenirent, appellati fuerunt Semiariani; unde Greci legunt in Canone, *& Semiarianorum ſive Spiritui Sancto adverſantium*, & quidem contra Semiarianos, ſive Macedonianos, vel Pneumatomachos, præcipue Synodus Conſtantinopolitana videtur fuiſſe convocata, uti infra in Scholio ad ſymbolum in hac Synodo editum annotabitur.

Meminit poſt hos Synodus Sabellianorum, ita dicti a Sabellio Lybico, qui Ptolemaide, quæ urbs eſt Pentapolis, fuit Epiſcopus. Horum hæreſim deſcribit S. Epiphanius, *hæreſ* 62. Sabelliani.

Hi a Latinis Patribus Patripaſſiani etiam nuncupantur, quod Filium eamdem perſonam atque Patrem prædicantes, Patrem etiam paſſum aſsererent, teſte Auguſtino *tract.* 36. *in Joannem*, dicens: „ Nam Sabelliani „ dicti ſunt quidam Hæretici, qui & vocabantur Pa„ tripaſſiani, qui dicunt, ipſum Patrem paſsum „ fuiſse.

Deinde originem videtur duxiſse a quodam Noeto, uti notavit Auguſtinus *hæreſ* 41. & Iſidorus Hiſpalenſis apud Gratianum, loco citato, ſcribens; „ Noetiani „ a quodam Noeto vocati, qui dicebant Chriſtum eum„ dem eſse, & Patrem, & Spiritum Sanctum ipſam„ que Trinitatem in officiorum nominibus, non in per„ ſonis accipiunt. Unde & Patripaſſiani vocantur, „ quia Patrem paſſum dicunt.

„ Et rurſus Sabelliani ab eodem Noeto pullulaſſe di„ cuntur: cujus diſcipulum perhibent fuiſſe Sabellium, „ ex cujus nomine maxime innotuerunt, unde & Sa„ belliani vocati ſunt. Hi unam perſonam Patris, & „ Filii, & Spiritui Sancti adſtruunt.

Poſt hæc hoc Canone nominatum anathematizatur hæreſis *Marcellianorum*, qui a Marcello Ancyrano Epiſcopo, qui Nicæno Concilio interfuit, nomen acceperunt. Marcelliani.

De hoc Marcello inter eruditos diſceptatur, num revera hæreſim ſuſtinuerit. Id apud omnes in confeſſo eſt, illum apud Julium Pontificem fidei profeſſionem plane catholicam expoſuiſſe, atque a Julio in communionem tamquam Epiſcopum probe Catholicum acceptum eſſe, uti ipſe Julius ſcribit in Epiſtola ad Orientales.

Rurſum apud omnes in confeſſo eſt, Marcellum a Synodo Sardicenſi ab omni hæreſis ſuſpicione fuiſſe abſolutum, & ut Catholicum eſſe ſuſceptum, quemadmodum ipſa Synodus, in Epiſtola Synodica ad omnes Epiſcopos declarat; ut latius exponemus in Diſſertatione ad Canones Sardicenſes, ibi & oſtendemus, veriſimilius eſſe Marcellum revera non recte ſenſiſſe, atque Julio Pontifici, & Concilio impoſuiſſe, uti Baronius, aliique plures exiſtimant.

Et quidem opinio Baronii firmatur & ex præſenti Canone, quo anathematizatur hæreſis Marcellianorum, quæ, uti ex ipſa Epiſtola Synodica Sardicenſi intelligitur, in hoc conſiſtere dicebatur, quod verbo Dei ex Maria Virgine initium attribueret, & regnum ejus aliquando *finem* accepturum eſſe, aſſereret; unde & notat Chriſtianus Lupus in Scholiis ad ſymbolum hujus Synodi „ hæc verba, *cujus regni non erit finis*, adje„ cta eſse ſymbolo, contra Marcellum Ancyranum, „ deliſrantem, ait Chriſti regnum, dum Patri fuerit tra„ ditum, fore *extinguendum* illumque eſse redigendum „ in juſtorum ordinem.

Anathematizatur hoc Canone & hæreſis *Photinianorum*: ſic nuncupati illi a Photino hujus hereſeos magiſtro; qui primum diſcipulus Marcelli Ancyrani, poſtea creatus fuit Epiſcopus Sirmii, teſte Hieronymo in *Catalogo*, addens, quod hic *Hebionis* hæreſim inſtaurare conatus: poſtea a Valentiniano Principe pulſus ſit Eccleſia. Photiniani.

Plures per Photinum errores dissem inati, a variis referuntur, atque in hoc pene omnes consentiunt, blasphemam ejus opinionem fuisse, Christum ab æterno non extitisse; sed a Maria Virgine initium accepisse; uti asserunt Vincentius Lirinensis in commonitorio adversus *hæreses*, *cap.* 17. Sozomenus, *lib.* 4. *cap.* 6. Damasus, in *professione fidei*, & S. Leo, *Sermone* 4. de *Nativitate Domini*, dicens: „ Photinus mentis cæcitate deceptus, in Christo & substantiæ nostræ confessus est hominem sed eumdem Deum de Deo, ante omnia genitum esse; non credidit.

Recte proinde notavit Christianus Lupus hæc verba, *ex Patre natum ante omnia sæcula*, addita esse Symbolo, contra Marcellum, ejusque discipulum *Photinum* Sirmiensem Episcopum.

Apollinaristæ.

Denique hoc Canone anathematizatur hæresis Apollinaristarum, qui nomen acceperunt ab Apollinari Laodiceno. De Apollinaristis ita scribit S. Augustinus *hæresi* 55. „ Apollinaristas Apollinaris instituit, qui de anima Christi a Catholica fide dissenserunt, dicentes sicut Ariani, Deum Christum carnem sine anima suscepisse; in qua quæstione, testimoniis Evangelicis victi, mentem, qua rationalis est anima hominis, defuisse animæ Christi, sed pro hac, ipsum Verbum in eo fuisse dixerunt.

Et Isidorus Hispalensis apud Gratianum scribit; quod Apollinaristæ dicant: „ Christum tantummodo corpus sine anima suscepisse.

Putat Christianus Lupus, hæc verba, *Et in unum Dominum Jesum Christum* fuisse Symbolo inserta adversus hanc hæresim, quæ distinctas, perfectasque Domini nostri Jesu Christi naturas mutilabat, & confundebat.

Admodum verisimile est hunc Canonem editum fuisse in Concilio Constantinopolitano, cui præsedit Timotheus Alexandrinus, quod dicitur *OEcumenicum secundum*, in quo & symbolum fidei compositum & editum est, præsertim cum in Epistola post absolutum dictum Concilium, scribant Occidentalibus; quod in Concilio anno *superiore hæresibus nuper excogitatis Anathema scriptis proditum denuntiaverunt*; quod nullibi, nisi hoc Canone factum legimus.

Canon II.

Qui sunt super Diœcesim Episcopi, nequaquam ad Ecclesias, quæ sunt extra præfixos sibi terminos accedant; nec eas hac præsumptione confundant; sed juxta Canones: Alexandrinus Antistes, quæ sunt in Ægypto, regat solummodo, & Orientis Episcopi Orientem tantum gubernent, servatis privilegiis, quæ Nicænis Canonibus Ecclesiæ Antiochenæ tributa sunt. Asianæ quoque Diœceseos Episcopi ea solum, quæ sunt in Asiana Diœcesi dispensent: necnon & Ponti Episcopi ea tantum, quæ sunt in Ponto, & Thraciarum, quæ in Thraciis sunt, gubernent.

Non vocati autem Episcopi, ultra suam Diœcesim non accedant propter ordinationes faciendas, vel propter alias dispensationes Ecclesiasticas. Servata vero, quæ scripta est de gubernationibus, regula, manifestum est quod illa, quæ sunt per unamquamque Provinciam, ipsius Provinciæ Synodus dispenset, sicut Nicæno constat decretum esse Concilio. Ecclesias autem Dei in Barbaricis gentibus constitutas, gubernari convenit juxta consuetudinem quæ est a Patribus observata. Verumtamen Constantinopolitanus Episcopus, habeat honoris primatum, post Romanorum Episcopum; propterea quod urbs ipsa, sit junior Roma.

Scholion.

Hoc Canone agitur primo de ordine singularum Diœcesium, statuiturque, *ut qui sunt super* (sive Isid. *extra*) *Diœcesim Episcopi, nequaquam ad Ecclesias, quæ sunt extra præfixos sibi terminos accedant; nec eas hac præsumptione confundant* (vel brevius G. *Episcopi ad Ecclesias, quæ sunt ultra suam diœcesim non accedant*).

Ex his manifestum est, hic agi non tantum de Episcopis, qui toti Diœcesi intendebant, sed de omnibus, qui ad Diœcesim pertinerent, quemadmodum notavit Zonaras.

Notandum autem *Diœcesim* hic accipi non pro districtu unius Episcopi, ut hodie sumi solet, nec pro Provincia complectente plures Episcopatus; sed pro districtu multas Provincias simul complectente, quæ non simplici Metropolitano, sed Patriarchæ aut Exarchæ parebant.

Diœceses suis limitibus circumscript.

Limites autem Diœcesium singularum subjiciunt Patres Constantinopolitani. *Juxta Canones*, ajunt, *Alexandrinus Antistes, quæ sunt in Ægypto, regat solummodo, & Orientis Episcopi Orientem tantum gubernent, servatis privilegiis* (sive G. *ac præeminentiis*) (seu Isidor. *servatis honoribus primatus Ecclesiæ Antiochenæ*) *quæ Nicænis Canonibus Ecclesiæ Antiochiæ tributa sunt*: (sive Isidor. *quæ in Regulis Nicænæ Synodi continentur*) *Asianæ quoque Diœceseos Episcopi, ea solum quæ sunt in Asiana Diœcesi* (Isid. *& quæ sunt in Asia, & ad Asianam tantummodo Diœcesim pertinent*) *dispensent* (sive G. *administrent*) (sive Isid. *gubernent*). *Nec non & Ponti* (sive G. *Ponticæ*) *Episcopi, ea tantummodo quæ sunt in Ponto* (sive G. *Ponticam*) *& Thraciæ, quæ in Thraciis sunt* (seu G. *Thraciam*) *gubernent*.

Diœceses Ecclesiasticæ ad normam Civilium.

Porro notandum quod Ecclesia in Imperio nata & adulta, suam exteriorem disciplinam, in multis accommodare studuerit regimini civili, quod in Imperio stabilitum inveniebat; proinde & verisimile est harum Diœcesium distributionem, institutam fuisse ad normam Politicæ Diœcesium distributionis.

Refert autem Sozomenus *lib.* 2. scribens de Constantino, quod hic summam rerum politicarum in Imperio Romano administrationem in quatuor *Præfectos Prætorii* distribuerit; quorum unus erat Præfectus Prætorio Orientis, qui quinque diœceses sibi subjectas habuit; quæ singulæ ex multis Provinciis constabant, & de quo hic tantum agitur.

Quænam autem fuerint istæ Diœceses; quot & quas singulæ Provincias incluserint, ex antiqua Imperii Orientalis notitia a Guidone Pancirolo edita constat, atque ex hac descriptione facile constabit, has Diœceses indicasse Patres Constantinopolitanos. Itaque in hac notitia Panciroli ita legitur. „ Sub dispositione virorum Illustrium Præfectorum Prætorio per Orientem, Diœceses infra scriptæ, Oriens, Ægyptus, Asiana, Pontica, Thracia. Provinciæ Orientis quindecim: Palæstina, Phœnice, Syria, Cilicia, Cyprus, Arabia, & Dux & Comes rei militaris. Isauria, Palæstina salutaris, Palæstina secunda, Phœnice Libani, Euphratensis, Syria salutaris, Osroena, Mesopotamia, Cilicia secunda. Ægypti sex: Lybia superior, Lybia inferior, Thebais, Ægyptus, Arcadia, Augustanica. Asianæ decem: Pamphilia, Hellespontus, Lydia, Pisidia, Licaonia, Phrygia, Pacatiana, Phrygia salutaris, Lycia, Caria. Insulæ Ponticæ undecim: Galacia, Bithynia, Honorias, Cappadocia prima, Cappadocia secunda; Paphlagonia, Pontus Polemaniacus, Hellenopontus, Armenia prima, Armenia secunda, Galatia salutaris. Thraciæ sex: Europa, Thracia, Hæmimontis, Rodope, Mæsia secunda, Scythia.

Episcopi intra suam Diœcesim maneant.

De his itaque Diœcesibus nominatim hoc Canone agunt Patres Constantinopolitani, decernentes ut Ægyptus quidem ab Alexandrino, & reliquæ quatuor, a suis quæque Episcopis gubernentur; nec fas sit cuipiam, non vocato ab una in aliam transire Diœcesim, ut ordinationes, aut alias quascumque administrationes ibi celebret.

Provinciæ a Synodis administrandæ.

Sed ne per hanc Diœcesium distributionem detractum crederetur præcedentibus præsertim Nicænis Canonibus, qui uniuscujusque Provinciæ administrationem committit Synodis Provinciæ, exprese addiderunt Patres: *servata vero, quæ scripta est, de gubernationibus regula* (sive potius G. *servato autem præscripto de diœcesibus Canone*) *manifestum est, quod illa, quæ sunt per unamquamque Provinciam, ipsius Provinciæ Synodus dispenset, sicut Nicæno constat decretum esse Concilio*.

Honor primatus Diœcesibus.

Licet ergo Ecclesiasticæ Diœceses, præsenti Canone juxta Politicas determinentur, nulli tamen Episcopo, quantumvis primariæ Ecclesiæ totius Diœcesis in Provinciæ cujusvis Metropolim auctoritas attribuitur, sed singulas Provincias a suis respective Synodis administrari præcipitur; adeo ut, qui toti Diœcesi, id est districtui ex pluribus Provinciis conflato præessent *Primatus* tantum honorem haberent; reliqua autem eis privilegia tractu temporis accessisse admodum verisimile est.

Recte autem notavit Claudius Fleury in sua hist. Eccles. *lib.* 18. *nu.* 7. in hoc Canone repræsentari summatim regimen Ecclesiasticum Ecclesiæ Orientalis. In primis hic designantur duo majorum Diœcesium Episcopi, scilicet Alexandrinus & Antiochenus, qui postmodum dicti fuerunt Patriarchæ. Alexandrino quidem attribuitur gubernatio totius Ægypti, item totius Lybiæ, & Pentapoleos. Antiocheno vero duntaxat quædam privilegia per Orientem, prout ei decreverat Synodus Nicæna, sed regimen Ecclesiarum per Orientem committebatur Episcopis, inter quos erant plures Metropolitani, qui una cum Episcopis suarum respective Provinciarum, juxta præscriptum Synodi Nicænæ, Synodos celebrabant, & negotia Ecclesiastica absolvebant. Primarii autem Episcopi reliquarum trium majorum Diœcesium Asiæ, Ponti, & Thraciæ assumpserunt postmodum nomen *Exarchæ*, Asianus erat Episcopus Ephesinus; Ponticus Episcopus Cæsariensis in Cappadocia; Thracicus autem hactenus fuerat Episcopus Heracliensis, sed ejus præeminentiam jam tum offuscabat sedes Constantinopolitanum Hæc Cladius Fleury.

De Ecclesiis in partibus Infidelium.

Cum autem nonnullæ essent Ecclesiæ, extra Imperium Romanum, in partibus Barbaricis constitutæ, de his subjiciunt Patres; quod has *gubernari conveniat juxta consuetudinem, quæ est a Patribus observata*; (sive G. *secundum Patrum, quæ servanda est, consuetudinem*). Ad hæc verba monet Zonaras, quem sequitur Balsamon: quod cum hæ Ecclesiæ „ pauciores forte Episcopos haberent, quam qui Synodo cogendæ satis esse possent: aut si quis ibidem dicendi facultate præstaret, cum ad novos Christi milites confirman-

„ dos,

,, dos", atque in propoſito fidei ſuſcepto ſtabiliendos, ,, in alienam quandoque Parochiam commeare etiam ,, neceſse foret, nihil ex antiqua conſuetudine in ea ,, re Synodus cenſuit immutandum ". Itaque ex ho-,, rum interpretum opinione, conſuetudo, quæ hic ſervanda edicitur erat, quod vicini Epiſcopi ad confirmandos recens converſos, aut numerum Epiſcoporum ſupplendum ex una ad aliam Provinciam exire permitterentur.

Revera Epiſcopos jampridem curam impendiſſe Eccleſiis noviter converſis, aut converti deſiderantibus certum eſt: Quin & Epiſcopos eis ordinaſſe conſtat.

Narrat Socrates *lib.* 1. *cap.* 19. quod Frumentius Sancto Athanaſio retulerit ſpem eſse ,, Indos fidem Chriſti ,, ſuſcepturos, proinde orat, ut Epiſcopum & clerum ,, ad eos mitteret, nec ullatenus negligeret homines, ,, qui ad ſalutis viam facile deduci poſsent. Athanaſius ,, quid facto opus eſset, conſiderans; ipſum Frumenti-,, um Epiſcopatum ſuſcipere hortatur, aſserens, nul-,, lum ſe habere ad hoc munus aptiorem ipſo; atque ,, ita factum eſt. Frumentius ergo Epiſcopali apice ,, decoratus ad regionem Indorum revertitur, & Chri-,, ſti Religionem illic prædicans, multas paſſim Eccle-,, ſias conſtruit.

Hæc Socrates ex Rufino; idemque narrat Sozomenus *lib.* 2. *cap.* 24.

Sollicitudini Paſtorali, quam Epiſcopi Eccleſiis in Barbaricis conſtitutis impendere debent, luculentum teſtimonium reddit quoque S. Gregorius *lib.* 5. *Epiſt.* 58. ſcribens Theodorico & Theodeberto Francorum Regibus, ſe in Angliam miſiſse Epiſcopos & Presbyteros, quia Epiſcopi Galli Anglorum converſionem negligebant. ,, Pervenit ad nos Anglorum gentem ad fidem Chri-,, ſtianam Deo miſerante deſideranter velle converti: ,, ſed Sacerdotes veſtros, e vicino negligere, & deſi-,, deria eorum ceſsare ſua adhortatione ſuccendere ". Et *Epiſtola* 59. ad Reginam Francorum in eamdem rem ſcribit. ,, Indicamus ad nos perveniſſe, Anglorum gen-,, tem velle fieri Chriſtianam; ſed Sacerdotes, qui in ,, vicino ſunt, Paſtoralem erga eos ſollicitudinem non ,, habere ". Plura profert Ludovicus Thomaſſinus, de diſcipl. Eccleſ. *parte* 1. *lib.* 4. *cap.* 14. & *parte* 2. *lib.* 1. *cap.* 11.

Honor primatus Epiſcopi Conſtantinop. poſt Romanum.

Tandem Patres Conſtantinopolitani, in eodem Canone, juxta lectionem Dionyſii Exigui; vel in ſeparato Canone, ſecundum Iſidorum & Greco determinant; quod Epiſcopus Conſtantinopolitanus *habeat honoris primatum* (vel G. *priores honoris partes*) *poſt Romanum Epiſcopum, propterea quod urbs ipſa ſit junior* (ſive G. & Iſid. *nova*) *Roma*.

Hujus Canonis meminit Socrates, *lib.* 5. *cap.* 8. Poſtquam enim dixit, Nectarium a centum quinquaginta Epiſcopis ordinatum eſſe, ſubjicit: ,, tunc etiam decre-,, tum ab illis promulgatum *eſt*, ut Conſtantinopolita-,, nus Epiſcopus, poſt Epiſcopum Romanum, *honoris* ,, prærogativam obtineret, eo quod Conſtantinopolis ,, eſſet junior Roma ". Idipſum refert Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 9.

Occaſione hujus Canonis, ſumma contentio exorta fuit tempore Synodi Chalcedonenſis, Legatis Leonis magni hujus nullatenus agnoſcere volentibus. De qua re fuſius agemus ad Canonem XXVIII. Chalcedonenſem, ubi & hujus Canonis ſenſum exponemus.

Retulit hanc Canonis partem, tamquam diſtinctum Canonem Gratianus *diſt.* 22. *Canon.* 3. Monentque ibidem Correctores Romani: *eum longo tempore ab Eccleſia Romana non fuiſſe receptum. Quamquam, inquiunt, Conſtantinopolitani Epiſcopi, Imperatorum potentia freti, ſecundum locum Patriarchalium ſedium ſibi uſurparunt, idque tandem pacis & tranquillitatis cauſa fuit ipſis conceſſum: ſicut in Cap.* Antiqua de privilegiis, *Innocentius Papa III. declaravit*.

Hic obiter nota, recens non eſſe, Concilium aliquod recipi in iis, quæ fidem tangunt, licet non ubique recipiantur omnia ejus decreta diſciplinam ſpectantia.

CANON III. ſeu IV.

De Maximo Cynico, & ejus inordinata conſtitutione, quæ Conſtantinopoli facta eſt, placuit, neque Maximum Epiſcopum eſſe, vel fuiſſe, nec eos, qui ab ipſo in quolibet gradu Clerici ſunt ordinati; cum omnia, quæ ab eodem perpetrata ſunt, in irritum deducta eſſe videantur.

SCHOLION.

MAXIMUS ex Alexandria oriundus, ex Philoſopho Cynico factus Chriſtianus per fraudes ſedem Conſtantinopolitanam invaſerat, & conſentiente Petro Alexandrino, a quibuſdam Epiſcopis Ægyptiis contra Gregorium Nazianzenum ordinatus fuerat Epiſcopus Conſtantinopolitanus; prout teſtatur Gregorius Presbyter in vita S. Gregorii Nazianzeni, deſcribens impudentiam Petri Alexandrini Epiſcopi, qui ipſe S. Gregorium in Throno Conſtantinopolitano collocarat; literaſque congratalatorias ad eum dederat; nunc Maximum Epiſcopum inſtitui mandaret; & quoſdam Epiſcopos mittere veritus non eſſet, qui Maximum Conſtantinopoli ordinarent. *Poſtquam igitur advenere, qui ab eo miſſi fuerant, ſub exordium diei Eccleſiam ingrediuntur, eaque nec Paſtori, nec Presbyteris, nec Clero, nec cuiquam ex Magiſtratibus, nec denique piæ plebi patefacta, ſtatim in electionem incumbunt. Verum hujus rei fama per urbem ſparſa, repente adfuere Sacerdotes, Clerus, plebs ſelecta, & orthodoxa; hæreticorum etiam examen. Omnes enim amici, juxta & inimici, præ animi furore exarſerant, temeritate eorum, perverſitateque obſtupefacti. Perdita enim & profligata perverſitas, hoſtes etiam perſæpe ejus, qui injuria afficitur, ad ultionem excitat. Ut autem conſilia ſua intecta relinquere coacti ſunt (petulantia enim ſua populi favorem ſibi præcluſerant) quid faciunt? Eccleſia egreſſi in choraulæ cujuſdam domum ſe conferunt, illique Maximum Epiſcopum creant, Plebeji ordinis quoſdam, qui ob perturbatum ordinem ab Eccleſia proſcripti fuerant, ſocios habentes facinoriſque participes.*

Idipſum indicat Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 9. ubi narrat, quod " hunc Maximum Alexandrinum quidem ,, genere, profeſſione Philoſophum Cynicæ ſectæ, cæ-,, terum Nicænæ fidei defenſorem acerrimum, Epiſco-,, pi, qui ex Ægypto advenerant, *furtiva* ordinatio-,, ne Epiſcopum Conſtantinopolitanæ urbis ſacrave-,, rant.

Igitur Patres Conſtantinopolitani, de Maximo Cynico (Iſid. *Philoſopho*) *& ejus inordinata conſtitutione* (G. *& ejus petulantia & inſolentia*) (Iſid. *& propter totius indiſciplinationis ejus doctrinam*) *quæ Conſtantinopoli facta eſt, placuit, neque Maximum Epiſcopum eſſe, vel fuiſſe* (ſive G. *ſtatuerunt .... ut Maximus Epiſcopus nec fuerit, nec ſit*). *Nec eos, qui ab ipſo in quolibet gradu Clerici* (ſeu G. *Cleri*) *ſunt ordinati; cum omnia, quæ ab eodem perpetrata ſunt, in irritum deducta eſſe videantur* (ſive G. *omnibus, & quæ circa ipſum fuerunt, & ab illo facta ſunt, infirmatis*).

Ex his patet, Maximi ordinationem fuiſſe declaratam invalidam, omniaque ab eo geſta in irritum deducta, ſive infirmata; quod & Sozomenus loco citato teſtatur, præſentem Canonem compendio recitans his verbis. " Maximum item nec eſſe nec fuiſſe unquam ,, Epiſcopum decreverunt; nec Clericos eos, qui ab ,, illo ordinati fuiſſent; cuncta denique, quæ ſub illo ,, acta fuiſſent, irrita eſſe ſtatuerunt.

Porro ex Sozomeno apparet Maximi ordinationem fuiſſe declaratam *irritam*, ipſumque non fuiſſe Epiſcopum, eo quod quidam Ægyptii Epiſcopi eum contra Canones Eccleſiæ furtiva ordinatione, neglectis Epiſcopis Comprovincialibus, & Clero civitatis, Epiſcopum ordinaſſent.

Accedebat, quod Metropolitanus Heracleenſis, cui eo tempore ſuberat Epiſcopus Conſtantipolitanus, huic ordinationi non conſenſiſſet. Definierat autem Nicæna Synodus Canon. VI. *quod ſi quis præter ſententiam Metropolitani fuerit factus Epiſcopus; hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere.*

Verum quidem eſt, quod propter omiſſas ſimiles Regulas, aut infractionem Canonum illicita quidem hodie, at nequaquam *irrita*, ſive *invalida* haberetur Epiſcopi ordinatio: ſed uti ſolide probat Marinus, multæ ordinationes, quæ olim reputabantur invalidæ, hodie pro validis reputantur, & e contra; hæcque ab auctoritate Eccleſiæ dependere probat.

Ordinatio Maximi Cynici irrita.

Porro licet hæc fuerit Patrum Conſtantinopolitanorum ſive Orientalium de Maximo ſententia, non eadem fuit Occidentalium, ac notanter Italorum opinio: hi enim congregati in Concilio Italiæ, anno 381. cui & S. Ambroſius interfuit, Maximum in Communionem receperunt, & pro legitimo Epiſcopo Conſtantinopolitano agnoverunt; atque in ejus gratiam litteras ſcripſerunt ad Theodoſium Magnum in quibus dicunt ſe in primis non videre, quem ordinem Nectarii ordinatio habuerit: namque, inquiunt " in Concilio nu-,, per, cum Maximus Epiſcopus, Alexandriæ Eccle-,, ſiæ communionem manere ſecum lectis Petri ſanctæ ,, memoriæ litteris prodidiſſet, ejuſque intra privatas ,, ædes, quia Ariani Baſilicas adhuc tenebant, ſe crea-,, tum eſſe mandato, tribus Epiſcopis ordinantibus, ,, dilucida teſtificatione docuiſſet; nihil habuimus, ,, Beatiſſime Princeps, in quo de Epiſcopatu ejus du-,, bitare poſſemus, cum vim ſibi repugnanti a pleriſ-,, que, etiam de Populo & Clero teſtatus eſſet illa-,, tam.

Poſt hæc aperte dicunt, quod revera advertebant ,, Gregorium Nazianzenum nequaquam ſecundum tra-,, ditionem Patrum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ſibi ,, Sacerdotium vindicare.

Exponunt dein, quod ipſi quidem circa *Maximum* nihil in Synodo temere agendum cenſuerint: " ut eo ,, tempore, ajunt, qui generale Concilium declinave-,, runt, Conſtantinopoli egiſſe dicuntur. Nam cum

„ cognovissent ad hoc paratum pervenisse Maximum, „ ut caussam in Synodo ageret suam, quod etiamsi indictum Concilium non fuisset, jure & more majorum, sicut & sanctæ memoriæ Athanasius, & dudum „ Petrus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopi, & Orientalium plerique fecerunt, ut ad Ecclesiæ Romanæ, Italiæ, & totius Occidentis confugisse judicium viderentur; cum eum, sicut diximus, experiri velle adversum eos, qui Episcopatum ejus abnuerant, comperissent, prævolari utique etiam nostram super eo „ sententiam debuerint. Non, inquiunt, prærogativam „ vendicamus examinis, seu consortium tamen esse debuit communis arbitrii.

Denique scribunt, quod „ prius constare oportuit totum huic, Maximo, abrogandum, quam alii conferendum Sacerdotium videretur, ab his præsertim, a „ quibus se Maximus, vel destitutum, vel appetitum „ injuria querebatur.

Addunt, se Maximum in Communionem recepisse; Nectarium vero in locum Maximi a Concilio Constantinopolitano ordinatum, recipere in communionem non posse. „ Non mediocris, inquiunt, igitur hic scrupulus, nec quædam nos angit de domestico studio & „ ambitione contentio; sed communio soluta, & dissociata perturbat.

Tandem concludunt: „ nec videmus eam aliter posse „ convenire, nisi aut is reddatur Constantinopoli, qui „ prior est ordinatus, scilicet Maximus, aut certe super duorum Maximi & Nectarii ordinatione, fit in „ urbe Roma nostrum Orientaliumque Concilium.

Epistola hæc extat apud Labbæum *tomo 2. Concil. col.* 1007. & fragmentum ejus apud Henricum Valesium, in Observationibus ad *lib. 7. cap. 9.* Sozomeni, ubi notat vitiosam esse vulgarem hujus epistolæ lectionem, quapropter Valesii lectionem sequuti sumus.

Extat eodem tomo *col.* 459. Epistola responsoria Orientalium ad hanc Epistolam, in qua Nectarii ordinationem ut Canonicam sustinent, & cur ad Concilium Romæ indicendum convenire non possent. De hac Epistola vide & Scholion ad sequentem Canonem.

Interim ex his intelligimus; quomodo etiam Episcopi, & una sanctissimi & doctissimi, subinde in negotiis aliquibus, quantumvis summi momenti, dissentire & decipi queant.

Quod autem postmodum Nectarius a Damaso fuerit susceptus, postquam Theodosius Imperator, missis ad Damasum Legatis, ipsi significasset ordinationem Nectarii, quæ communi omnium consensu, sub præsentia Principis & Concilii generalis peracta fuerat, ex Epistola Bonifacii I. ad Episcopos Illyricos notat Stephanus Baluzius, in addit. ad Petrum de Marca *de Concordia Sacerdotii & Imperii*, *lib. 5. cap.* 21. §. 10.

Canon IV. seu V.

De Libello Occidentalium, etiam eos suscipimus, qui Antiochiæ, unam Patris & Filii & Spiritus Sancti Deitatem confitentur.

Scholion.

Patres Constant. amplectuntur fidem Synodi Antiochenæ de una Divinitate Patris, Filii, & Spiritus Sanctus.

Ut Canonis sensus, alias obscuri, elucescat; notandum, quod absoluta Synodo Constantinopolitana Œcumenica „ sequenti æstate, quamplurimi eorum, „ qui dictæ Synodo interfuerant, ad eamdem urbem „ denuo regressi, Epistolam a Concilio Episcoporum in „ Occidente coactorum „ ait Theodoretus, *lib. 5. hist. cap.* 8. accepere: quæ illos hortabatur, ut Romam, „ ubi maximus jam Episcoporum cœtus congregatus „ erat, accederent. At tam longum iter suscipere, „ cum nihil inde lucri facturos se putarent, omnino „ recusarunt: illi quidem, sed tamen scripserunt Epistolam ". Hactenus Theodoretus, qui capite sequenti Epistolam Orientalium Constantinopoli coactorum refert; ubi verbis disertis, *de Divinitate Verbi & Spiritus Sancti*, necnon ipsius *incarnatione* facta professione, adduunt: „ atque ista de fide a nobis libere ingenueque „ prædicata, summatim disseruimus, de quibus pleniorem cognitionem animis poteritis percipere, si *libellum* in Concilio Antiochiæ convocato de fidei decisione editum, & eum etiam qui superiore anno a „ Concilio generali compositus est, legere placuerit; „ in quibus tum fidem nostram uberius exposuimus, „ tum hæresibus nuper excogitatis anathema scriptis „ proditum denuntiavimus.

Hæc verba si cum verbis Canonis conferantur, apparebit præsentem Canonem Epitomem quamdam esse, quantum ad *fidem*, hujus Epistolæ Synodicæ: *libellumque*, sive *tomum*, de quo in Canone, esse eam Occidentalium Epistolam Orientalibus inscriptam. „ Ita ut „ sensus Canonis huc redire videatur: Quantum ad „ volumen istud attinet, quod ab Occidentalibus Episcopis accepimus; respondemus nos fidem ab Episcopis Antiochiæ, non ita pridem congregatis expositam, amplexos esse, qua nimirum unam *Patris*, & „ *Filii*, & *Spiritus Sancti Divinitatem* professi sunt; „ ac proinde opus non esse ut Romam pro ista fide

Sensus Canonis.

„ stabilienda proficiscamur; quippe quæ hic a nobis sat „ asserta & confirmata est.

Facit & pro hoc sensu Græcorum, quæ habet: *Quod ad volumen attinet Occidentalium, etiam eos suscipimus* &c.

Hunc Canonem conditum esse in Conventu Episcoporum, post Concilium Œcumenicum, sub Nectario Constantinopoli coacto admodum verisimile est, &, uti dictum est, compendium apparet epistolæ, ex hoc Episcoporum conventu ad Occidentales datæ.

Accedit, quod nec Socrates, aut Sozomenus, aut Theodoretus, ullam hujus Canonis mentionem faciant; cum tamen Concilii Constantinopolitani, tam sub Melecio Antiocheno, quam sub Timotheo Alexandrino celebrata acta singulatim referant, eadem indubie ratione factum, quod hic Canon a Dionysio omittatur, utpote qui hujus Concilii, post absolutum Concilium Constantinopolitanum generale celebrati, Canones in collectione Græca, quam vertit, non invenit; uti nec extant in Codice antiquo Ecclesiæ Romanæ.

Extat autem hic Canon, non tantum apud Balsamonem, Zonaram, Aristenum, aliosque recentiores Græcos; sed etiam apud Joannem Antiochenum, in collectione Canonum, *tit.* 36. qui circa tempora Justiniani Imperatoris floruit. Quare verisimile est, hunc Canonem a Græcis Concilio Constantinopolitano generali attributum fuisse, eo quod editus esset in Concilio ex iisdem pene Patribus, & ad Supplementum prioris Concilii coacto.

Canon VI.

Quoniam multi Ecclesiasticum ordinem confundere & subvertere volentes, inimice, & sycophantice adversus orthodoxos Episcopos, qui Ecclesias administrant, accusationes quasdam confingunt, nihil aliud quam Sacerdotum bonam famam lædere, & in pace degentium populorum tumultus concitare conantes; ea de causa decrevit Sancta Synodus, Episcoporum, qui Constantinopoli convenerunt, non sine examine accusatores admittere, nec omnibus eorum, qui Ecclesias administrant, accusationes permittere, nec omnes excludere.

Sed si quis propriam quidem querelam, id est privatam intendat Episcopo, ut oppressus, vel alias injuria aliqua ab ipso affectus; in ejusmodi accusationibus, nec accusatores personam, nec religionem examinari. Omnino enim oportet & Episcopi conscientiam esse liberam, & eum qui injuriam sibi factam esse conqueritur, cujuscumque tandem sit religionis, jus obtinere.

Si autem sit crimen Ecclesiasticum, quod Episcopo intenditur, tunc examinare oportet personas accusatorum; ut primum quidem Hæreticis non liceat orthodoxos Episcopos, de rebus Ecclesiasticis accusare; Hæreticos autem dicimus & qui olim ab Ecclesia ejecti sunt, & qui postea sunt a nobis anathematizati; ad hæc autem & eos, qui sanam quidem fidem confiteri præ se ferunt, in schisma autem abeunt, & adversus Canonicos nostros Episcopos congregationem faciunt.

Præterea autem, & si aliqui eorum ab Ecclesia, ob aliquas causas, prius condemnati & ejecti, vel excommunicati fuerint, sive ex Clero, sive ex Laicorum ordine sint; nec iis liceat Episcopum accusare, priusquam proprium crimen absterserit. Similiter autem & eos, qui sub priore accusatione laborant, non prius ad Episcopi, vel aliorum Clericorum accusationem admitti, quam se objectorum sibi criminum insontes ostenderint.

Sed si nonnulli, nec hæretici, nec excommunicati fuerint; nec prius damnati, vel aliquorum criminum accusati; dicant autem se habere Ecclesiasticas aliquas adversus Episcopum criminationes, eos jubet S. Synodus, primum quidem apud Provinciæ Episcopos accusationem intendere, & coram eis probare crimina Episcopo objecta. Quod si evenerit, ut Provinciales Episcopi crimina, quæ Episcopo intentata sunt, corrigere non possint, tunc ipsos accedere ad majorem Synodum Diœcesis illius Episcoporum pro hac causa convocatorum, & accusationem non prius intendere, quam æquale sibi periculum scriptis statuant. Si quidem in rebus examinandis, accusatum Episcopum calumniati convicti fuerint.

Si quis autem iis, quæ (ut prius declaratum est) Decreta fuerunt, contemptis, ausus fuerit, vel Imperatoris aures molestia afficere, vel sæcularium Principum judicia, vel universalem Synodum perturbare, neglectis omnibus Diœcesis Episcopis, eum nullo modo esse ad accusationem admittendum; ut qui Canonibus injuriam fecerit, & Ecclesiasticum ordinem everterit.

Scho-

SCHOLION.

Non ſine examine admittendi accuſatores adverſus Epiſcopos & Clericos.

HIc Canon dividi poteſt in tres partes, quarum prima incipiat ab initialibus verbis uſque ad verſiculum, *Sed ſi quis*.

Hac parte in primis proponitur hujus Canonis edendi occaſio, nimirum, *quod multi inimice & ſycophantice adverſus Orthodoxos Epiſcopos, qui Eccleſias adminiſtrant, accuſationes quaſdam confingant, nihil aliud, quam Sacerdotum bonam famam lædere, & in pace degentium populorum tumultus concitare conantes.*

Nimis notum & quotidiana experientia compertum eſt, Epiſcopos & Paſtores calumniis & injuriis *inimice & ſycophantice* impeti & vexari atque in judicium ſæpius vocari a viris Eccleſiaſticis & Laicis, quorum vitia & negligentiam & modum agendi ſecundum muneris ſui exigentiam redarguunt, aut corripiunt.

Diximus in diſſertatione proœmiali, quod mortuo Melecio Epiſcopo Antiocheno, Orientales contra fidem datam elegiſſent Flavianum, quem Romani, & Occidentales, qui adhærebant Paulino tamquam vero & legitimo Epiſcopo Antiocheno, agnoſcere, & in Communionem recipere nolebant; immo ſe ab ejus Communione ſeparabant, & ut intruſum habebant; creditque Chriſtianus Lupus Canonem hunc editum ab hac Synodo; ut ita in Throno ſtabiliat Flavianum; eos ſcilicet, qui ſe a Flaviano ſeparabant, quaſi ſchiſmaticos, & Canonicis Epiſcopis rebelles, jure accuſandi Epiſcopos orthodoxos privando, uti infra dicetur: creditque Lupus, hanc unam fuiſſe de cauſis, ob quas de hoc Canone ad Michaelem Auguſtum ſcribat Nicolaus I. „ Conſtantinopolitanæ Synodi Sextum capitulum, inquit, „ *quod tamen non apud nos* inventum, apud vos haberi perhibetur.

Quidquid ſit de hac Lupi conjectura; illud equidem certum eſt, diſciplinam, hoc Canone expreſſam & ſtabilitam, eſſe juſtam & Canonicam, quamvis aliqua forſan particularis circumſtantia etiam parum honeſta, ei occaſionem dediſſe potuerit, quemadmodum & circa Canones Antiochenos nonnulli accidiſſe arbitrantur.

Ne itaque Epiſcopi in Eccleſiarum ſuarum adminiſtratione injuſtis accuſationibus onerentur; modum & formam in his ſervanda præſcribit præſens Canon.

Primo quoad accuſatores decrevit: *non ſine examine eos admittere, nec omnibus eorum, qui Eccleſias adminiſtrant, accuſationes permittere, nec omnes excludere.*

Quicumque ab Epiſcopo ſe credit injuria affectum, audiendus.

Deinde diſtinguunt cauſas, ſive delicta, de quibus accuſatio inſtituitur. Si enim cauſa non concernat adminiſtrationem aut regimen Eccleſiæ, *ſed ſi quis propriam querelam, id eſt privatam intendat Epiſcopo; ut oppreſſus, [illegible] alias injuria aliqua ab ipſo affectus, in ejuſmodi accuſationibus, nec accuſatoris perſonam, nec Religionem examinari, id eſt*, in ejuſmodi cauſa quemlibet admitti ad accuſandum, ſeu petendi reparationem, injuriæ aut damni ſibi allati.

Rationem ſubiicit Canon: *omnino enim oportet & Epiſcopi conſcientiam eſſe liberam, & eum qui injuriam ſibi factam eſſe conqueritur, cujuſcumque tandem ſit Religionis, jus obtinere.*

Quaſi diceret; Epiſcopus tenetur conſcientiam habere liberam, ut nulli neget reparationem injuriæ, quam prætendit ſibi ab ipſo illatam, cujuſcumque demum ſit conditionis aut religionis.

Si de crimine eccleſiaſtico accuſetur Epiſcopus, perſona accuſatoris conſideranda eſt.

Si autem *ſi crimen Eccleſiaſticum, quod Epiſcopo intenditur, tunc examinare oportet perſonas accuſatorum*, inquit Canon, hoc eſt, quod non tendit ad privatam injuriam reparandam.

Præterea ab accuſatione criminali Epiſcoporum ſuper delictis Eccleſiaſticis, excludit Canon, *qui ab Eccleſia ob aliquas cauſas prius condemnati & ejecti, vel excommunicati fuerint, ſive ex Clero, ſive ex Laicorum ordine ſint; nec iis Epiſcopum licere accuſare, priuſquam proprium crimen abſterſerint.*

„ Per *ejectos* autem, ait Zonaras, qui ab Eccleſiæ „ corpore penitus exciſi ſunt intelligendi; per *excommunicatos* autem, ad certum tempus tantummodo, „ ſegregatos SS. Patres indigitarunt, ſive Clerici ſint, „ ſive Laici.

Denique *& eos; qui ſub priore accuſatione laborant* (ſive H. *qui prius rei facti, accuſatique ſunt*) *non prius ad Epiſcopi, vel aliorum Clericorum accuſationem admitti, quam ſe objectorum criminum inſontes oſtenderint.*

Hic ſat aperte ſignificatur, non tantum ab accuſatione Epiſcoporum, ſed & Clericorum accuſatione criminali, ſuper delictis Eccleſiaſticis hactenus nominatas perſonas removeri, quod & Zonaras indicavit, Epiſcopos & Clericos paſſim in hujus Canonis commentario conjungens.

Coram quibus, & qua forma accuſandus Epiſcopus?

Secunda pars Canonis agit de caſu, quo aliqui nullis iſtiuſmodi cauſis obnoxii, *dicunt ſe habere Eccleſiaſticas aliquas adverſus Epiſcopos criminationes.*

Eos jubet ſancta Synodus, primum quidem apud Provinciæ Epiſcopos accuſationem intendere, & coram eis probare crimina Epiſcopo objecta.

Conforme id eſſe Canonibus Nicænis & Antiochenis, qui jubent cauſas Epiſcoporum in Synodis Provinciæ audiri, ex Scholiis eorumdem intelligi poteſt.

Porro addit præſens Canon; *quod ſi evenerit, ut Provinciales Epiſcopi crimina, quæ Epiſcopo intentata ſunt, corrigere non poſſint, tunc ipſos accedere ad majorem Synodum Diœceſis illius Epiſcoporum pro hac cauſa convocatorum, oportere.*

Evidens eſt ex Canonis contextu, *Diœceſim* hic non ſignificare diſtrictum ſive territorium particularis alicujus Epiſcopi, prout hodie accipi ſolet; ſed pro diſtrictu, qui ſub ſe non tantum comprehendat plures Epiſcopales diſtrictus, prout hodie ſunt provinciæ Eccleſiaſticæ, ſed qui continet ſub ſe plures etiam provincias, prout hanc vocem ætate hujus Concilii acceptam fuiſſe, ſupra notavimus, & ad hunc Canonem monet Zonaras.

Itaque ſi cauſam Epiſcopi terminare, aut crimina objecta corrigere nequeat Synodus provinciæ; tunc accuſatores accedere oportet ad Synodum *majorem*, id eſt Epiſcoporum, non ex unica tantum provincia convocatorum, ſed ex omnibus, qui ſub Diœceſi comprehenduntur.

Exemplo rem exponit Zonaras ſcribens: „ Provinciam etenim Hadrianopolim, exempli cauſa, vel Philippopolim, cum iis, qui in eo tractu degunt, Epiſcopis dicimus; Thraciam vero totam, vel Macedoniam, Diœceſim. Quando ergo delatis criminibus „ corrigendis, provinciales Epiſcopi haud ſufficiunt; „ tum Diœceſeos Epiſcopos convenire, & quæ contra „ Epiſcopum proferuntur, ſolvere jubet Canon.

Ne autem temere ad accuſandum Epiſcopum quis proſiliat, decernit Canon: „ accuſationem non prius „ intendere, quam æquale ſibi periculum ſcriptis ſtatuant, ſiquidem in rebus examinandis accuſatum Epiſcopum calumniari convicti fuerint „: id eſt ſe ipſos inſcribant ad pœnam talionis ſive eamdem ſubeundam, quam ipſe accuſatus ſubire debuiſſet, ſi crimen ei objectum foret probatum.

Quod & lex Canonica & Civilis jampridem ab accuſatoribus requiſivit. Vide Gratianum *cauſ. 2. quæſt. 3. Can. 2. & 3.* ubi ex decreto Hadriani Papæ refertur: „ Qui non probaverit, quod objicit, pœnam, quam „ intulerit, ipſe patiatur". Et ſub nomine Damaſi. „ Calumniator, ſi in accuſatione defecerit, talionem „ recipiat.". Lex vero Civilis in *L. 10. Cod.* de Calumniatoribus, ait: „ Quiſquis crimen intenderit, non „ impunitam noverit metiendi licentiam, cum calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplicii.

De hac inſcriptione, & quid circa eam obſervetur hodie, vide latius tractatum in *Jure Eccleſ. Tom. IV. parte 3. tit. 8. cap. 1.*

In tertia autem Canonis parte decernitur: quod „ ſi „ quis iis, quæ, ut prius declaratum eſt, decreta fuerunt, contemptis, auſus fuerit vel Imperatoris aures „ moleſtia afficere, vel ſæcularium Principum judicia, „ vel univerſalem Synodum perturbare, neglectis omnibus diœceſis Epiſcopis, eum nullo modo ad accuſationem eſſe admittendum; ut qui Canonibus injuriam fecerit, & Eccleſiaſticum ordinem everterit.

[illegible] ram Tribunali ſeculari. [illegible]

Vult igitur Synodus, ut accuſationes Epiſcoporum de rebus vel delictis Eccleſiaſticis, non deferantur ad ſæcularia judicia; ſed ad Synodos Epiſcoporum, modo & forma hic præſcriptis; quod & plane conforme eſt Conſtitutioni, quæ ſub nomine Valentis, Gratiani, & Valentiniani Imperatorum refertur in *lege* 23. Codicis Theodoſiani, de Epiſcopis & Clericis „. Qui mos eſt cauſarum civilium „ idem in negotiis Eccleſiaſticis obtinendus, ut ſi quæ ſunt ex quibuſdam diſſenſionibus, levibuſque delictis ad Religionis obſervantiam „ pertinentia, locis ſuis, & a ſuæ Diœceſeos Synodis „ audiantur". Ad hanc legem alluſiſſe videtur Sanctus Ambroſius ſcribens ad Valentinianum juniorem, Epiſt. 13. Vide *Jus Eccleſiaſticum Tom. IV. par. 3. tit. 3. c. 1.* Quæ ſimiliter oſtendunt exemptionem Sacerdotum a judiciis ſæcularium, ſignanter in cauſis Eccleſiaſticis, jampridem utroque jure fuiſſe ſtabilitam.

Hic Canon nec apud Socratem, Sozomenum, Theodoretum, aut Dionyſium extat, aut ejus ulla mentio occurrit, ut & de hoc æque ac de præcedenti probabile ſit eum a poſteriore Epiſcoporum conventu emanaſſe, & a Græcis poſtmodum una cum præcedentibus Canonibus, uni eidemque Concilio Conſtantinopolitano adſcriptum fuiſſe.

Quidquid ſit de conventu Epiſcoporum, in quo hic Canon fuit editus, hoc conſtat, nullam fieri mentionem Romani Pontificis, aut Concilii Sardicenſis, uti etiam notavit Fleury in *hiſt. Eccleſ. lib. 18. num. 8.* ut vel hinc apparet Orientales nequaquam eo tempore admiſiſſe in cauſis notanter Epiſcoporum appellationes ad Romanum Pontificem; nec auctoritatem Concilii Sardicenſis, in quantum permittebat, ut ſententia in Synodo Provinciali lata, per Epiſcopos vicinos una cum Epiſcopis Provinciæ revideretur, ſi ita viſum eſſet Epiſcopo Romano.

CANON

C a n o n VII.

Eos qui rectæ fidei ſe adjungunt, & parti eorum qui ex Hæreticis ſervantur, recipimus ſecundum ſubjectam hic conſequentiam, & conſuetudinem. Arianos quidem, & Macedonianos, & Sabbatianos, & Novatianos, qui ſeipſos vocant catharos, & ſiniſtros: & Quartodecimanos ſive Tetraditas, & Appollinariſtas recipimus, dantes quidem libellos, & omnem hæreſim anathematizantes, quæ non ſentit ut Sancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia, & ſignatos, ſive unctos primum Sancto Chriſmate & frontem, & oculos, nares, & os, & aures, & eos ſignantes dicimus ſignaculum doni Spiritus Sancti, atque Eunomianos, qui una demerſione baptizantur, & Montaniſtas, qui hic dicuntur Phryges, & Sabellianos, qui idem eſſe Patrem & Filium docent, & alia quædam pernicioſa faciunt: & alias omnes hæreſes, quoniam hic multi ſunt (& maxime qui ex Galatarum regione prodierunt). Quicumque ex his rectæ fidei adſcribi volunt, in Græcos admittimus, & primo quidem die ipſos Chriſtianos facimus: ſecundo Catechumenos: deinde tertio exorcizamus ter in faciem eorum, & aures inſufflando. Et ſic eos in religionis fundamentis inſtituimus & curamus, ut diu in Eccleſia verſentur, & audiant ſcripturas, & tunc ipſos baptizamus.

S c h o l i o n.

Hic Canon apud multos Canonum collectores non extat.

Hic Canon in omnibus Balſamonis & Zonaræ Commentariorum editionibus habetur. Citatur etiam a Photio in Nomocanone *tit.* 12. *cap.* 14. necnon in Ariſteni Epitome contractus extat.

At in omnibus Canonum verſionibus, ut veteris interpretis apud Juſtellum; Dionyſii Exigui. Iſidori Mercatoris; item in Simeonis Logothetæ Epitome, & Arabica Joſephi Ægyptii Paraphraſi non extat. Quin nec ejus mentio occurit in ipſa Joannis Antiocheni collectione, & Nomocanone, ex quo Guillelmus Beveregius in obſervationibus ad hunc Canonem inferre non dubitat, extra dubium, Canonem præſentem inter hujus Concilii Canones illo tempore recenſitum non fuiſſe.

Addidit & Beveregius, quod tota hujus Canonis compoſitio non obſcure indicet, eum Synodo alicui adſcribi non poſſe: nihil enim in eo conſtituitur, nihil confirmatur; ſed tantum antiqua Hæreticos recipiendi conſuetudo hic recitatur.

Unde Canonem hunc non eſſe fœtum hujus Concilii Œcumenici; ſed compedium Epiſtolæ a Conſtantinopoli circa medium ſæculi V. miſſæ ad Martyrium Patriarcham Antiochenum credit Beveregius.

Epiſtolam hanc e Chartis Jacobi Armachani publicavit Græce & latine Beveregius, quam præſenti Canoni admodum conformen eſſe patet; ut vel Epiſtolam ex Canone, vel Canonem ex Epiſtola eſſe deſumptum omnino veriſimile ſit. Eam, ut a Beveregio e græco in latinum verſa prodiit, hic exhibendam cenſuimus: eo quod opera illa Beveregii in paucorum manibus verſentur.

Epiſtola a Conſtantinopoli ad Martyrium Epiſcopum Antiochiæ ſcripta, de modo quo Hæreticos, qui ad Sanctam & Catholicam Eccleſiam accedunt, recipere oportet.

Epiſtola ad Martyrium Antiochenum, in qua deſcribitur ritus Conſtantinopoli obſervatus in reconciliatione Hæreticorum.

„ NONNULLA mecum verba habuit Deo dilectiſſimus Presbyter Antonius, de iis, qui ex Hæreticis veræ fidei, & illorum, qui ſervantur, parti ſe adjungunt; quomodo nimirum eos recipimus. Et cum eo quidem coram differui. Totam autem hic conſequentiam, & conſuetudinem, veſtræ etiam Sanctitati, ut Patri Patrum, Sancti Joannis Theologi Archiepiſcopi noſtris, Chryſoſtomi, Nepoti, ſignificare neceſſarium duxi. Quod Arianos quidem, & Macedoniam, & Novatianos, qui ſe puros & puriores dicunt, & Quartodecimanos, ſive Tetraditas, & Apollinariſtas recipimus, libellos dantes, & omnem hæreſim anathematizantes, quæ non ſentit ut Sancta noſtra & Catholica Eccleſia; cujus tu præſes & caput, Beatiſſime, exiſtis: ſentit ſignatos, ſive unctos primum Sancto Chriſmate frontem, & nares, & aures, & pectus, & omnes ſenſus: & eo ſignantes, dicimus: *Signaculum doni Spiritus Sancti*. Et poſtea ut probati Laici, ordinantur Diaconi, ſive Subdiaconi, ſive Cantores, ſive Lectores ſuerant. Eunomianos autem una merſione baptizatos, & Montaniſtas, qui hic dicuntur Phryges, & Sabellianos, qui idem eſſe Patrem & Filium docent, & alia quædam pernicioſa faciunt, & omnes alias hæreſes, quoniam hic multæ ſunt; maxime quæ ex Galatarum regione prodierunt. Omnes qui ex iis rectæ fidei ſe adjungere cupiunt, ut Græcos admittimus: & primo quidem die eos Chriſtianos facimus, & ſecundo Cathecumenos, deinde tertio exorcizamus eos, in faciem eorum atque aures ter inſufflando, & ſic eos in Religione inſtituimus, & curamus, ut aliquandiu in Eccleſia verſentur & ſcripturas audiant, & tunc ipſos baptizamus. Hæc ut veſter ſignificare volui.

Martyrum, cui hæc Epiſtola inſcribitur, ad Epiſcopatum Antiochenum aſumptum fuiſe anno quinto Marciani Imperatoris, ex Eutychii Alexandrini Annalibus notat Beveregius: ideoque & Epiſtolam annis circiter 80 poſt Concilium generale Conſtantinopolitanum ſcriptam eſſe infert Beveregius.

Verum licet Epiſtola Conſtantinopoli, ubi Canones hujus Concilii ignorari non poterant, ſcripta dicatur, & eadem Hæreticos recipiendi conſuetudo, quæ in præſenti Canone, idque iiſdem pene verbis recitatur, nulla tamen hujus Canonis mentio occurrit; quin & dictus Hæreticos recipiendi ritus, non ad Synodum, ſed ad *Conſuetudinem* pertinet, prout & in Canone refertur.

Hinc concludit eruditus obſervator fundatam eſſe ſuſpicionem præſentem Canonem nihil aliud eſſe, quam hanc Epiſtolam decurtatam aliquantulum & immutatam, ut aliquam ſaltem Canonis ſpeciem præ ſe ferret.

Cum enim in ea ritus recipiendi Hæreticos in Eccleſia Conſtantinopolitana uſitatus ſat accurate deſcribatur, viſa fuit quibuſdam digna, ut Canonibus Concilii Conſtantinopoli celebrati annecteretur. Ac primum quidem integra, uti in dicto Codice Armachano. Dein ſucceſſu temporis, ab aliis proœmio & epilogo mutilata, inter hujus Concilii Canones circa nonum ſæculum recenſita fuit. Uti conjicit idem Autor.

FINIS TOMI SEXT

